

William MacDonald

Biblický komentář
ke Starému zákonu

2017

William MacDonald

Biblický komentář ke Starému zákonu

ALEF Křesťanské sbory 2017

William MacDonald

Biblický komentář ke Starému zákonu

Přeloženo z anglického originálu: William MacDonald: *Believers's Bible Commentary*

Vydavatel: Thomas Nelson Publishers, 1995

USA, ISBN 0-8407-1972-8

© 2017 Christian Missions in Many Lands, Inc. P.O. Box 13, Spring Lake, NJ 07762, USA

Překlad: Marie Indráková, Jan Vopalecký

Jazyková korektura: Michal Krchňák, Radka Tomíšková

Typografická úprava a sazba: Jan Vopalecký

Technická redakce: Ján Ostrolucký

Obálka: COLOR Studio, Polanka nad Odrou

Tisk: TISKSERVIS Jiří Pustina, Ostrava

Vydavatel: ALEF Křesťanské sbory s.r.o., Šámalova 15a, 615 00 Brno

Vydání: První, 2017

Veškerá práva českého překladu vyhrazena.

© 2017 ALEF Křesťanské sbory s.r.o.

ISBN 978-80-906732-0-5

Obsah

Předmluva autora	11
Úvod anglického vydavatele	13
Transliterace	15
Úvod ke Starému zákonu	17
Úvod k Pentateuchu	23
Genesis	27
Exkurz: Hlavní smlouvy v Písmu	35
Exkurz: Znamení obřízky	47
Exkurz: Homosexualita	48
Exkurz: Typologie (Předobrazy)	62
Exodus	69
Exkurz Dispenzace	84
Exkurz: Příbytek: Boží předobraz Krista	96
Leviticus	107
Numeri	131
Deuteronomium	155
Úvod do historických knih	179
Jozue	181
Exkurz Útočištná města	193
Soudců	199
Exkurz anděl Hospodinův	206
Rút	219
První Samuelova	225
Druhá Samuelova	247
První královská	269
Exkurz: Rozdělení království	281
Druhá královská	297
První Paralipomenon	323
Druhá Paralipomenon	339
Exkurz: Zdánlivé rozpory	340
Ezdráš	359

Nehemjáš	367
Ester	377
Úvod k poetickým knihám	387
Jób	391
Žalmy	415
Exkurz: Proklínací žalmy	546
Příslloví	595
Kazatel	661
Píseň písní	695
Úvod k prorokům	703
Izajáš	707
Jeremjáš	751
Pláč Jeremjášův	775
Ezechiel	781
Exkurz: Oběti v tisíciletém království	807
Daniel	811
Ozeáš	827
Jóel	835
Ámos	839
Abdijáš	845
Jonáš	849
Micheáš	855
Nahum	861
Abakuk	865
Sofonjáš	871
Ageus	875
Zacharjáš	879
Malachiáš	891
Období mezi Starým a Novým zákonem	897
Bibliografie obecně	903
Dodatky	907

Ilustrace a mapy

Adamovi potomci	39
Národy v Genesis 10	40
První biblické země	42
Zaslíbená země	44
Mojžíšův útěk z Egypta a návrat	73
Putování Izraelců po odchodu z Egypta	81
Stánek setkávání	92
Náprsník velekněze	94
Vybavení stánku	102
Rozmístění izraelských kmenů v táboře kolem stanu setkávání	133
Z pouště do Kenaanu	146
Střední část Kenaanu a okolí	151
Dobytí a rozdělení Kenaanu	186
Soudcové v Izraeli	201
Přehled soudců	204
Saulovo pronásledování Davida	237
Davidovo království	263
Šalomounovo království	274
Králové nad Izraelem a Judou	282
Schéma králů a proroků v Izraeli a Judsku	283
Život Elijáše	288
Babylonská říše kolem r. 560 př. Kr.	317
Nebúkadnesarovo tažení proti Judsku	320
Rodokmen od Adama po Jákoba	326
Návrat ze zajetí	361
Perská říše kolem r. 500 př. Kr.	378
Historické zařazení poetických knih	388
Mesiášské žalmy	416
Judští a izraelští proroci	705
Ezechiellovo vidění vozu s trůnem	786
Ezechielův chrám	805

Alexandrova Řecká říše	820
Vláda Ptolemajovců nad Izraelem	821
Vláda Seleukovců nad Izraelem kolem r. 190 př. Kr.	822
Římská vláda nad Izraelem.	823
Místa, proti kterým prorokoval Ámos	841
Asyrská říše kolem r. 650 př. Kr.	850

Dodatky

Proroctví o Mesiáši naplněná na Ježíši Kristu	908
Židovský kalendář.	914
Ježíšovo působení v Galilei	915
Události za Ježíšova působení	916
Ježíšovy poslední dny v Jeruzalémě	917
Od vzkříšení po nanebevstoupení - Ježíšova zjevení	918
Pavlova první misijní cesta.	919
Pavlova druhá misijní cesta	920
Pavlova třetí misijní cesta.	921
Pavlova cesta do Říma	922
Lidé a místa Bible	923

Použité zkratky

Biblické knihy

Starý zákon

Gn – Genesis, 1. Mojžíšova
Ex – Exodus, 2. Mojžíšova
Lv – Leviticus, 3. Mojžíšova
Nu – Numeri, 4. Mojžíšova
Dt – Deuteronomium, 5. Mojžíšova
Jz – Jozue
Sd – Soudců
Rt – Rút
1S, 2S – 1., 2. Samuelova
1Kr, 2Kr – 1., 2. Královská
1Pa, 2Pa – 1., 2. Paralipomenon (Letopisů)
Ezd – Ezdráš
Neh – Nehemjáš
Est – Ester
Jb – Jób
Ž – Žalmy
Př – Přísloví
Kz – Kazatel
Pís – Píseň Šalomounova
Iz – Izajáš
Jr – Jeremjáš
Pl – Pláč Jeremjášův
Ez – Ezechiel
Da – Daniel
Oz – Ozeáš
Jl – Jóel
Am – Ámos
Abd – Abdijáš

Jon – Jonáš
Mi – Micheáš
Na – Nahum
Abk – Abakuk
Sf – Sofonjáš
Ag – Ageus
Za – Zacharjáš
Mal – Malachiáš

Nový zákon

Mt – Matouš
Mk – Marek
L – Lukáš
J – Jan
Sk – Skutky
Ř – Římanům
1K, 2K – 1., 2. Korintským
Ga – Galatským
Ef – Efezským
Fp – Filipským
Ko – Koloským
1Te, 2Te – 1., 2. Tesalonickým
1Tm, 2Tm – 1., 2. Timoteovi
Tt – Titovi
Fm – Filemonovi
Žd – Židům
Jk – Jakubův
1Pt, 2Pt – 1., 2. Petrův
1J, 2J, 3J – 1., 2., 3. Janův
Ju – Judův
Zj – Zjevení

Biblické překlady

České:

B21 – Překlad 21. století
BKR – Bible kralická
ČEP – Český ekumenický překlad
ČSP – Český studijní překlad, KMS 2009, pokud není uvedeno jinak, je použit tento překlad
Pavlík – Pavlíkův překlad
SNC – Slovo na cestu

Anglické:

KJV – King James Version
NJKV – New King James Version
NIV – New International Version
RSV – Revised Standard Version
NASB – New American Standard Bible
LB – Living Bible
TEV – Today`s English Version

Jiné zkratky a značky:

n. d. – not dated, nedatováno
† – konec exkurzu
SZ, JV – severozápad, jihovýchod atd.
Z, V, S, J – světové strany

Předmluva autora

Smyslem tohoto Biblického komentáře je poskytnout běžnému křesťanskému čtenáři základní informace o tom, čemu se věnuje svatá Bible.

Komentář si klade za cíl také rozvíjet lásku k Bibli a chuť ji číst, aby se věřící člověk chtěl ponořit hlouběji do jejích nevyčerpatelných pokladů. Biblisté zde, doufám, najdou potravu pro svou duši a přitom laskavě pochopí, že kniha nebyla napsaná především pro ně.

Každá biblická kniha zde má svůj úvod, poznámky a bibliografii. Jednotlivé starozákonní knihy jsou vysvětlovány po úsecích několika veršů a komentář je doplněn praktickými aplikacemi duchovních pravd, případně studiem předobrazů. Zvláštní důraz a podrobný výklad mají úseky ukazující na příchod Vykupitele.

Knihy Žalmů, Přísloví a Kazatele jsou zpracovány po jednotlivých verších, jednak proto, že je nelze navzájem spojovat a jednak proto, že většina věřících lidí je chce studovat do větší hloubky.

Snažili jsme se zaujímat stanoviska k problematickým úsekům a tam, kde to je možné, dát alternativní vysvětlení. Mnoho úseků přivádí komentátory k zoufalství a musíme přiznat, že stále „vidíme v zrcadle, zastřeně“.

Důležitější než jakýkoli komentář je však samotné Boží slovo, jak je osvětluje svatý Boží Duch. Bez něho není život, růst, svatost ani užitečná služba. Měli bychom Bibli číst, studovat, učit se z paměti, přemýšlet o ní a především ji poslouchat, jak někdo řekl: „Poslušnost je orgán duchovního poznání.“

Úvod anglického vydavatele

„Nepohrdejte komentáři.“ Tak zněla rada učitele ve třídě na Emauské biblické škole koncem padesátých let minulého století. Nejméně jeden student si tato slova pamatoval celá desetiletí. Učitelem byl William MacDonald, autor komentáře, který máte v rukou, a žákem byl jeho redaktor Arthur Farstad, tehdy student prvního ročníku. V té době měl přečtený jen jediný komentář – „In the Heavens“ k listu Efezským od Harryho A. Ironsidea. Když byl Arthur Farstad teenager, četl tento komentář během celého léta každý večer – a poznal, co je to komentář.

Co je to komentář

Co to přesně je komentář a proč bychom jím neměli pohrdat? Nedávno vyjmenoval jeden významný křesťanský vydavatel *patnáct* typů knih, které mají vztah k Bibli. Pokud někdo neví, čím přesně se komentář liší například od studijní Bible, od konkordance, atlasu, interlineárního překladu nebo biblického slovníku – abychom uvedli pět příkladů – není se čemu divit.

Komentář komentuje, tedy uvádí užitečné (doufejme) poznámky k textu, buď po jednotlivých verších, nebo po úsecích. Někteří křesťané se nad komentáři ušklibají a říkají: „Já chci poslouchat pouze mluvené slovo a číst samotnou Bibli!“ To sice zní zbožně, ale zbožné to není. Komentář je pouze tištěná podoba nejlepšího (a nejnáročnějšího!) typu biblického výkladu – vyučování a kázání Božího slova po jednotlivých verších. Někteří komentáře (například Ironsideův) jsou doslovná kázání v tištěné podobě. Největší vý-

klady všech dob a jazyků jsou dostupné v angličtině. Mnohé z nich jsou žel tak rozsáhlé, tak staré a tak náročné, že běžného čtenáře to odradí, neřku-li zmůže. Proto má (v angličtině) tento komentář název „Believer’s Bible Commentary“ (BBC), tedy Biblický komentář pro věřícího.

Druhy komentářů

Teoreticky vzato může komentář napsat každý, kdo se zajímá o Bibli. Proto existují komentáře od extrémně liberálních až po velmi konzervativní se všemi odstíny mezi těmito krajnostmi. Tento Biblický komentář pro věřícího (česky vychází ve dvou dílech jako Komentář k Novému zákonu a Komentář ke Starému zákonu) je velmi konzervativní, přijímá Bibli jako bezchybné a Duchem vdechnuté Boží slovo, naprosto dostatečné pro víru i praxi.

Komentáře mohou být velmi technické (drobné detaily řecké a hebrejské skladby apod.) až po velmi volné náčrty. Tento komentář je někde uprostřed. V technických záležitostech odkazuje spíše na poznámky na konci každé knihy a přitom se věnuje jednotlivostem textu a nevynechává obtížná místa nebo nepohodlné aplikace pro všední život. Autor William MacDonald nabízí bohatý výkladový materiál. Jeho cílem není produkovat křesťany podle jména, ale pomoci činit Kristovy „učedníky“.

Jednotlivé komentáře se liší také tím, k jakému teologickému táboru patří – konzervativnímu, nebo liberálnímu, protestantskému, nebo katolickému, premilenialistickému, ne-

bo postmilenialistickému. Tento komentář je konzervativní, protestantský, premilenialistický.

Jak tuto knihu používat?

K této knize lze přistupovat různými způsoby. Navrhujeme jednotlivé kroky v následujícím pořadí.

Prolistovat – pokud máte Bibli v oblibě či pokud ji milujete, rádi si budete v tomto komentáři jen tak listovat, přečtete si kousek tady, kousek tam, abyste získali hrubý přehled o celém díle.

Konkrétní úsek – možná budete mít otázku k nějakému verši nebo úseku, se kterou budete potřebovat pomoc. Vyhledejte si příslušné místo v kontextu a určitě najdete dobrý materiál.

Doktríny – pokud studujete téma stvoření, sobota, smlouvy, dispenzační období nebo spasení, vyhledejte si úseky, které se daným tématem zabývají. V obsahu najdete řadu samostatných exkurzů k těmto tématům. Klíčová slova k důležitým úsekům týkajícím se

dalších témat si můžete vyhledat pomocí koncordance.

Biblická kniha – ve sboru nebo při nedělním vyučování se možná zabýváte některou biblickou knihou. Velmi vás obohatí, pokud si každý týden předem přečtete komentář k danému úseku a budete mít čím přispět do případné diskuse. (Pokud vyučující používá jako hlavní pomůcku stejný komentář, bude dobré mít dva různé komentáře.)

Celá Bible – každý křesťan by měl číst celou Bibli. Tu a tam jsou v ní náročné úseky a pečlivý, konzervativní komentář, jako je tento, vaši četbu velmi obohatí.

Biblické studium možná začnete, jako když se jí rozdrcená pšenice – bude to výživné, ale suché. Když však vytrváte, stane se vám „čokoládovým dortem“!

William MacDonald mi tehdy před třiceti lety dal radu: „Nepohrdej komentáři!“ Poté, co jsem jeho komentáře ke Starému i Novému zákonu velmi pečlivě prostudoval a adaptoval podle překladu NKJV, mohu jít o krok dál. Moje rada zní: Užívejte ho s radostí!“

Art Farstad

Transliterace

Vzhledem k tomu, že tento komentář je zaměřen na běžné čtenáře, kteří nestudovali původní jazyky, je v textu i v poznámkách použito jen málo hebrejských či řeckých slov.

Hebrejská abeceda

Souhlásky

Starozákonní hebrejšтина má dvaadvacet písmen, souhlásek. Původní biblické svitky neobsahovaly samohlásky. Samohláskové značky byly vytvořeny a do textu vloženy během 7. století po Kr. Hebrejský text se píše zprava doleva, tedy opačným směrem než čeština.

Používáme poněkud zjednodušený systém transliterace (přepisu písmen), podobný tomu, jak se používá v moderní transliteraci v Izraeli.

Jestliže se například *bét* vyslovuje jako „v“, píšeme v transliteraci „v“ a nikoli „b“. Rovněž neoznačujeme jiné drobné odchylky ve výslovnosti například písmen *šin* nebo *táv*.

Znak	Název	Přepis	Výslovnost
א	alef	`	[nevyslovuje se]
ב	bet	b / v	b - bos / v - vosa
ג	gimel	g	g - guma
ד	dálet	d	d - dům
ה	he	h	h - hon
ו	waw	w	v - vosa
ז	zajin	z	z - zuba
ח	chet	ch	ch - chov
ט	tát	t	t - tedy
י	jód	j	j - ještě
כ	káf	k	k - kost
ל	lámed	l	l - les
מ	mém	m	m - most
נ	nún	n	n - nos
ס	sámech	s	s - sup
ע	`ajin	`	[nevyslovuje se]
פ	pé	p	p - p s přidechem
צ	tsáde	ts	ts - dětský
ק	kóf	k	k - lesk
ר	rěš	r	r - rys
ש	šin	š	š - šev
ת	táv	t	t - t s přidechem

Samohlásky

Samohlásky označujeme jako v češtině, bez diakritiky jsou krátké, s čárkou dlouhé.

Řecká abeceda

Znak	Název	Přepis	Výslovnost
α	alfa	a	a - adresa
β	beta	b	b - bos
γ	gamma	g	g - guma
δ	delta	d	d - dům
ε	epsilon	e	e - erb
ζ	dzéta	dz	dz - slovensky
η	éta	é	é - léto
θ	théta	th	th - anglické thing
ι	jóta	j	i, j - i, ve dvojhláskách αι, ει, οι jako j
κ	kappa	k	k - kost
λ	lambda	l	l - les
μ	mí	m	m - most
ν	ný	n	n - nos
ξ	ksí	x	x - Xaver
ο	omikron	o	o - osel
π	pí	p	p - pas
ρ	ró	r	r - rys
σ	sigma	s	s - sup
τ	tau	t	t - tam
υ	ypsilon	y	y - ypsilon, dvojhláska ου jako u
φ	fí	f	f - fůra
χ	chí	ch	ch - chytat
ψ	psí	ps	ps - psychologie
ω	omega	ó	ó - vagón

Úvod ke Starému zákonu

„Pro nás je nejvyšší uznání Starého zákona v tom, co můžeme odvodit od samého Krista. Co bylo nepostradatelné pro Vykupitele, musí být nepostradatelné i pro jeho vykoupené.“

Profesor G. A. Smith

I. Název „Starý zákon“

Než se pustíme do hlubších vod studia Starého zákona nebo do poměrně úzké oblasti studia konkrétní knihy, bude užitečné, když stručně shrneme některé obecné skutečnosti týkající se svaté knihy, kterou nazýváme „Starý zákon“.

Slovo „smlouva“ je překladem hebrejského „*berít*“.¹ V Novém zákoně je pro slova smlouva a zákon tentýž řecký pojem (*diathéké*). Pokud jde o název Písem svatých, je výraz „smlouva“ určitě vhodnější, protože tato kniha formuluje smlouvu, dohodu mezi Bohem a jeho lidem.

Název *Starý zákon* (nebo také *smlouva*) tedy kontrastuje s „Novým“, třebaže ještě lepší označení by bylo „Starší smlouva“, protože pro některé lidi to znamená, že už nemá cenu se ho učit. To by byl z duchovního, historického a kulturního hlediska smrtelný omyl. Jak Starý, tak Nový zákon jsou inspirované Bohem, a proto jsou užitečné pro všechny křesťany. Ačkoli člověk věřící v Krista se spíš vrací k té části Bible, která konkrétně učí o Pánu a jeho církvi, k tomu, jak by si Pán přál, aby jeho učedníci žili, nelze dostatečně zdůraznit důležitost Starého zákona pro plnou zralost věřících.

Vztah mezi Starým a Novým zákonem pěkně vyjádřil Augustin:

Nový je skryt ve Starém

*Starý je zjeven v Novém.*²

II. Starozákonní kánon

Slovo kánon (řecky *kanón*) znamená „právitko“, podle kterého se něco měří nebo vyhodnocuje. Starozákonní kánon je soubor Bohem vdechnutých a tedy autoritativních knih, které byly uznávány duchovními vůdci Izraele ve starověku. Jak víme, že to jsou *jediné* knihy, které mají být v kánonu a že v něm má být *všech* třicet devět knih? Když vezmeme v úvahu, že od samého začátku existovaly také jiné náboženské spisy (včetně kacířských), jak si můžeme být jisti, že tyto jsou ty pravé?

Často se říká, že seznam kanonických knih vytvořil židovský sněm v prvním století našeho letopočtu. Tyto knihy byly však *kanonické* hned v okamžiku, kdy byly napsány. Zbožní moudří Židé rozpoznali inspirovaná Písma hned na začátku. Nějakou dobu však v určitých kruzích existovaly spory ohledně některých knih (např. Ester, Kazatel, Píseň).

Židé rozdělovali Starý zákon na tři části: Tóru, Proroky (přední a zadní) a Spisy.³

Je několik teorií, proč tomu tak je. Například Danielova kniha, tedy prorocství, byla zařazena mezi Spisy, a ne k Prorokům. Běžný liberální pohled je takový, že Daniel byl napsán příliš pozdě na to, aby mohl patřit do druhé části, tedy mezi Proroky, které vidí již jako „uzavřené“ v době, kdy Daniel psal (viz Úvod ke knize Daniel). Konzervativní pohled vidí knihu Daniel ve třetí části, tedy mezi Spisy, proto, že Daniel nebyl prorokem svým *po-*

voláním, ale byl státníkem, kterého si Bůh použil k tomu, aby napsal proroctví. Dr. Merrill F. Unger učil, že rozdělení na tyto uvedené tři skupiny souvisí s postavením lidí, kteří dané knihy psali.⁴

Jedná se o konzervativní a (věříme, že) správný pohled. Starozákonní knihy byly napsány s jasným záměrem, aby byly považovány za svaté a s Boží autoritou. Proto měly punc kanonicity od okamžiku vzniku. Rozdělení na tři skupiny souvisí s oficiálním postavením a statusem pisatele, a nikoliv se stupněm inspirace, s rozdíly v obsahu nebo v chronologii.⁵

Sněm, který oficiálně uznal náš kánon, ve skutečnosti potvrdil, co se už celá staletí uznávalo. Sněm vytvořil nikoliv *inspirovaný seznam* knih, ale seznam *inspirovaných knih*.

Pro křesťany je ještě důležitější skutečnost, že sám náš Pán často citoval z těchto tří částí hebrejského Starého zákona a považoval je za knihy s autoritou. Podívejme se například na L 24,27 a 44. Navíc Kristus nikdy necitoval takzvané apokryfní knihy.

III. Apokryfy

Východní pravoslavní, římskokatoličtí a protestantští čtenáři Bible se všichni shodují na dvaceti sedmi knihách Nového zákona, obecně vzato⁶ v témže pořadí s přesně stejnými 260 kapitolami. Situace se Starým zákonem je poněkud složitější.

Na obsahu Starého zákona se shodují protestanté a Židé, ale východní pravoslavní a římská katolická⁷ přijímají také několik židovských knih obsahujících historii a poezii, kterým říkají „deuterokanonické“ (řecky: druhotně kanonické) a protestanté a Židé je nazývají apokryfní (řecky: „skryté“⁸).

Třicet devět knih v *současné* anglické verzi překladu krále Jakuba (KJV a NKJV⁹) a jiných skutečně protestantských překladech tvoří přesně tentýž obsah jako dvacet čtyři knih hebrejské Bible. Rozdíl v počtu pramení z odlišného spojení knih v židovském podání. Například knihy Samuelovy, Královské a Paralipomenon se počítají pouze jako tři knihy a malí proroci, nazývaní souborně jako „Kniha dvanácti“, za jednu knihu.

Židé napsali mnoho dalších náboženských spisů, často ani ne hebrejsky, které nepovažovali za inspirované a autoritativní. Některé, například 1. a 2. Makabejská, jsou hodnotné pro dějiny mezi Starým a Novým zákonem. U jiných, například „Bél a drak“, stačí číst s trochou úvahy a čtenář hned pozná, že se nejedná o kanonický spis.

Nejméně hodnotné z těchto židovských spisů se nazývají *Pseudoepigrafa* (ř. „falešné spisy“), lepším z nich se říká *Apokryfy*.

Některí Židé a křesťané ve starověku, zejména gnostici v Egyptě, přijali širší kánon, který v sobě obsahoval některé z těchto knih.

Když římský biskup Damasus požádal znalce Jeronýma, aby přeložil apokryfy do latiny, Jeroným tak učinil proti své vůli, a to proto, že dobře znal hebrejský text a také věděl, že to nejsou autentické části židovského kánonu. Jeroným, který dokázal rozpoznat jejich (přínejlepším) druhotný status, přeložil tyto knihy pro latinskou Vulgatu. Dnes se tedy vyskytují v římskokatolických překladech, jako jsou New American Bible, Jeruzalémská Bible a obvykle v ekumenických překladech jako New English Bible, the Revised English Bible a New Revised Standard Version.

Do protireformace (16. stol) *oficiálně* neuznávala Apokryfy jako kanonické dokonce ani římskokatolická církev.¹⁰ Jedním z důvodů, proč je Vatikán přijal, bylo to, že Apokryfy obsahují některé z jeho doktrín, například modlitby za mrtvé. Apokryfy jsou spíše *židovská* literatura a historie, která nemá přímý vztah ke křesťanskému učení. Nejedná se sice o inspirované spisy, některé z těchto knih však stojí za přečtení z kulturního a historického hlediska, pokud je čtenář pevný v tom, co je obsahem inspirovaných knih hebrejského kánonu.

IV. Autorství

Božím autorem Starého zákona je Duch svatý. On byl zdrojem pro Mojžiše, Ezdráše, Izajáše i anonymní pisatele, aby psali pod jeho vedením. Nejlepší a správné pojetí otázky, jak starozákonní knihy vznikaly, se nazývá *duální autorství*. Starý zákon není částečně lidský a částečně Boží, ale plně lidský a záro-

veň plně Boží. Boží element předcházal tomu, aby se lidský element dopustil nějakých chyb. Výsledkem je kniha, která je v originálních rukopisech neomylná a bezchybná.

Užitečnou analogií k *psanému* slovu je duální charakter *živého* Slova, tedy našeho Pána Ježíše Krista. Není částečně lidský a částečně božský (jako tomu bylo v řeckých mýtech), ale je zcela člověk a zároveň zcela Bůh. Božský prvek znemožňoval, aby se lidský prvek dopustil nějaké chyby nebo aby jakkoli zhřešil.

V. Datování

Na rozdíl od Nového zákona, který vznikl postupně během padesáti let (zhruba 50–100 po Kr.), vznikal Starý zákon nejméně tisíc let (asi 1400–400 př. Kr.).¹¹ První zapsané knihy byly buď Pět knih Mojžíšových (Pentateuch, kolem 1400 př. Kr.), nebo Jób (datum neznáme, ale obsah dává tušit, že se jednalo o dobu před vydáním Zákona).

Pak následovaly další knihy, které byly napsány *před* zajištěním (kolem roku 600 př. Kr.), například Jozue nebo Samuelovy, dále knihy napsané *během* zajištění (například 1P a Ez) a *po* zajištění – 1Pa, 2Pa, Ag, Za a Mal (kolem 400 př. Kr.).

VI. Obsah

Obsah Starého zákona v pořadí předkládaném protestantskými překlady lze stručně shrnout takto:

Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)

Gn až Dt

*Historické knihy*¹²

Jz až Est

Poetické

Jb až Pís

Prorocké

Iz až Mal

Samostatný úvod ke každé z těchto čtyř hlavních částí Starého zákona najdete vždy před komentáři k těmto knihám.

Křesťan, který dobře pochopí tyto knihy spolu s jejich pozdějším a plnějším zjevením v Novém zákoně, bude „důkladně vystrojený ke každému dobrému skutku“ (2Tm 3,17).

Modlíme se, aby tento komentář byl vel-

kou pomocí k tomu, aby se mnoho věřících stalo právě takovými.

VII. Jazyky

1. Hebrejščina

Kromě několika málo úseků v aramejštině, což je rovněž semitský¹³ jazyk, byl Starý zákon původně napsán hebrejsky.

Věřící nepřekvapuje, že Bůh použil tak vhodný nástroj pro starší část svého slova – výrazový jazyk bohatý na barvitost a fráze, dobře uzpůsobený pro inspirovaná vyprávění, poezii a zákony, které tvoří Starý zákon. Hebrejščina je jeden ze *starověkých* jazyků, ale jde o jediný, který byl (téměř zázračně) oživen do podoby *moderního*¹⁴ všedního jazyka celého národa – Izraele.

Hebrejsky se píše zprava doleva, původně pouze souhlásky. Kdo četl nahlas, doplňoval správné samohlásky na základě znalosti jazyka. Díky tomu bylo možné hebrejštinu číst po mnoho století, protože jsou to právě samohlásky, které se s časem nebo s místem nejvíce mění.¹⁵

V některých případech se *psaná* forma (nazývaná *kethív*), například Božího jména,¹⁶ považovala za příliš svatá na to, aby se vyslovovala, a proto se na okraj poznamenávalo, jak slovo číst *nahlas* (*keré*). Totéž platilo o chybách opisovačů a o slovech, která po staletích začala být považována za vulgární.

V dobách raného křesťanství se objevili masoretci (z hebrejského slova, které znamenalo *tradice*). Když viděli, že hebrejščina zastarává, vytvořili pro uchování správného čtení svatých starozákonních textů sofistickovaný fonetický systém teček a čárek zejména *pod* dvaadvaceti hebrejskými souhláskami (ale také *nad* nimi nebo *v* nich), aby byla jasná přijatá vokalizace (samohlásky) slov. Dokonce i dnes je tento starověký způsob vokalizace (přesněji: punktace) vědeckější a přesnější než anglický, francouzský nebo například německý pravopis!

Souhláskový text je také zdrojem sporných čtení, protože určitou skupinu souhlásek je někdy možné číst s různými samohláskami a tedy s různými významy. Z kontextu bývá

zpravidla poznat, jaký je původní význam, ale neplatí to vždy. Odlišné psaní jmen v 1Pa (viz tamější komentář), které se liší například od Gn, souvisí právě s tímto jevem.

Tento tradiční masoretický text je pozoruhodně dobře zachován. Je to živé svědectví o účtě Židů k Božím slovu. Starověké překlady (Targum, Septuaginta a Vulgata) nám pomáhají při výběru správně varianty tam, kde jsou problémy. Od poloviny dvacátého století máme další informace o hebrejském textu díky svitkům od Mrtvého moře – většinou se jedná o potvrzení přesnosti masoretických textů.

Kdo čte Starý zákon v anglickém překladu, má výhodu v tom, že hebrejšтина se do angličtiny snadno překládá – daleko snáze než například do němčiny nebo do latiny, jak zdůrazňoval velký reformační překladatel William Tyndale.

Biblický překlad, který byl použit jako výchozí pro anglické vydání tohoto komentáře (*Believer's Bible Commentary*), je přímý potomek Tyndalových začátků Starého zákona. Než byl pro své snahy v době inkvizice upálen (1536), stihl přeložit Gn až 2Pa a některé jednotlivé básnické a prorocké úseky. Jeho práci na Starém zákoně dokončili jiní a v upravené verzi vyšla jako překlad krále Jakuba (KJV) v roce 1611 a později jako NKJV v roce 1982.

2. Aramejšтина

Aramejšтина je podobně jako hebrejšтина semitský – ovšem pohanský – jazyk, který byl ve starověku rozšířený po dobu po několik staletí. Když se hebrejšтина stala pro Židy mrtvým jazykem, potřebovali mít Starý zákon přeložený do aramejštiny, sice příbuzného, ale přece jen odlišného jazyka, který si mezitím osvojili. Písmo, které spojujeme s hebrejštinou, bylo pravděpodobně kolem roku 400 před Kr. převzato z aramejštiny a potom upraveno v krásná čtvercová písmena, jak je znají dnešní studenti hebrejštiny.¹⁷

Většina výše uvedených skutečností týkajících se hebrejštiny platí také pro aramejské úseky Starého zákona. Je jich několik a je pochopitelné, že se týkají hlavně styků Izraelců

s pohanskými sousedy například během babylonského zajetí a později.¹⁸

VIII. Překlady

Existuje řada překladů. Angličtina nebo němčina jich má mnoho, možná až příliš mnoho. Je ovšem mnohem méně překladů Starého zákona než Nového. Všechny překlady lze obecně rozdělit do čtyř skupin:

1. Velmi doslovné

Anglický překlad J. N. Darbyho (1882, Nový zákon daleko dříve), Revised Version (1881) a jeho americká varianta American Standard Version (1901) jsou mimořádně doslovné. Díky tomu jsou užitečné pro hlubší studium, ale nepřiliš vhodné pro bohoslužbu, veřejně čtení a učení se nazpaměť. Mnoho věřících nikdy nezaměnilo majestátnost a krásu tradice Tyndalova překladu KJV (1611) za tyto užitečné, avšak poněkud neobratné překlady. Z českých překladů sem patří překlad Pavlíkův (pozn. překl.).

2. Optimální ekvivalent

Mezi překlady, které jsou velmi doslovné, zachovávají věrnost hebrejštině či řečtině všude, kde to cílový jazyk umožňuje, a přitom dovolují volnější překlad, kde to vyžaduje styl a frazeologie, patří KJV, RSV, NASB a NKJV (český BKR, ČSP, pozn. překl.) RSV je obecně vzato spolehlivý v Novém zákoně, ale jeho Starý zákon potlačuje mnoho mesiášských prorocství. Tento nebezpečný trend je dnes patrný dokonce u teologů, kteří dříve učili zdravě. Tento komentář byl upraven tak, aby odpovídal anglické NKJV, což je nejschůdnější verze mezi krásným (ale zastaralým) KJV a dnešním jazykem.

V češtině jsme při překladu tohoto komentáře vycházeli z ČSP.

3. Dynamický ekvivalent

Tento překlad je volnější než překlad úplného ekvivalentu a někdy se uchyluje k parafrázím, což je použitelná technika, pokud se to dá čtenáři na vědomí. Do této kategorie spadají NEB, NIV, z českých překladů ČEP, Jeruzalémská Bible, B21 (pozn. překl.). Je

to pokus obléci celou myšlenku do struktury, kterou by snad použil Mojžíš či Izajáš, kdyby psali dnes česky. Pokud se takto přistupuje k překladu s konzervativním postojem, může být tato metodologie užitečným nástrojem. Nebezpečí spočívá v teologické uvolněnosti mnoha překladů, které tuto metodu používají.

4. Parafráze

Parafráze se pokouší předat text po jednotlivých myšlenkách, často si však počíná velmi volně v tom, jak něco *přidává*. Jelikož je překlad velmi vzdálený doslovnosti původního textu, je zde vždy nebezpečí *přílišné interpretace*. Například Living Bible je sice evangelikální, přináší však mnoho výkladových rozhodnutí, která jsou *přinejmenším* diskutabilní. Z českých parafrázovaných překladů lze uvést Slovo na cestu (pozn. překl.).

Pro srovnávání je dobré mít Bible aspoň ve třech překladech z jednotlivých skupin. Jsme však přesvědčeni, že pro studium, které předkládá tento komentář, je nejbezpečnější mít překlad plného či optimálního ekvivalentu.

IX. Inspirace

Bude dobře, když se vedle této spleti historických a technických detailů zastavíme nad slovy velkého anglického baptistického kazatele Charlese Haddona Spurgeona o Bibli:

Tato kniha je napsána živým Bohem. Každé písmeno bylo napsáno prstem Všemocného, každé slovo v něm splynulo z věčných rtů, každá věta byla diktována Duchem svatým. I když psal Mojžíš své dějiny divokým perem, toto pero vedl Bůh. Je možné, že David držel v ruce harfu a z jejích strun se linuly krásné melodie Žalmů, ale byl to Bůh, kdo vedl jeho ruce nad živými strunami jeho zlaté harfy. Je možné, že Šalomoun zpíval své písně lásky nebo formuloval slova své úžasné moudrosti, ale Bůh vedl jeho rty a dával Kazateli výmluvnost. Když slyším Nahuma hřímat, jak jeho koně brázdí vodu nebo jak Abakuk vidí hroučící se stany Kúšijců, když čtu Malachiáše, kde země hoří jako pec... je to Boží hlas, slova Věčného, Neviditelného, Všemocného, Hospodina této země.²⁰

Poznámky

- ¹ Je to patrné ze jména židovské organizace „B'nai B'rith“ („Synové smlouvy“).
- ² Jeho slova (latinsky: *Vetus Testamentum in Novo revelatum, in Vetere Novum velatum*) se překládají také takto: Nový je ve Starém obsažen, Starý je v Novém vysvětlen.
- ³ Pořadí dvaceti čtyř starozákonních knih v hebrejské Bibli nebo podle židovské tradice je toto:
 - I. Zákon (*Tóra*)
Gn, Ex, Lv, Nu, Dt (1. až 5. Mojžíšova)
 - II. Proroci (*Nevi'im*)
Přední proroci: Jz, Sd, 1S, 2S, 1Kr, 2Kr
Zadní proroci: Iz, Jr, Ez, kniha dvanácti (Oz až Mal)
 - III.. Spisy (*Ketuvim*)
Ž, Jb, Př, Rt, Pís, Kz, Pl, Est, Da, Ezd, Neh, 1Pa, 2Pa
- ⁴ Merrill F. Unger: *Introductory Guide to the Old Testament*, str. 59.
- ⁵ Tamtéž.
- ⁶ Avšak například ruský Nový zákon má po evangeliích poněkud odlišné pořadí.
- ⁷ Ohledně knih doplněných ke kánonu těmito skupinami viz úvod k New Revised Standard Version with Apocrypha. (Ani oni se mezi sebou neshodují na všech knihách.)
- ⁸ Často se s tímto slovem spojuje také význam „neopodstatněné“ nebo „zfalšované“.
- ⁹ Raná vydání KJV v 17. století obsahovala Apokryfy, ale byly řazeny mezi Starý a Nový zákon, což mělo naznačovat jejich nižší význam. Mnoho lidí, kteří se na KJV (nebo Bibli kralickou, pozn. překl.) dívají jako na jediný správný překlad, bývá šokováno, když zjistí, že kdysi obsahovaly celé knihy, které nejsou Božího původu!
- ¹⁰ Na tridentském sněmu (s přestávkami 1545–1563) v italském Tridentu.
- ¹¹ Méně konzervativní znalci posouvají data do pozdější doby, ale nejpozději zhruba do uvedené doby.
- ¹² Mnoho čtenářů Bible dává první dvě části dohromady (Gn až Est) a označuje je jako historické knihy.
- ¹³ Semitskými jazyky mluvili zejména potomci Šéma. K těmto jazykům patří arabština, feničtina, akkadština a také hebrejština.

- ¹⁴ Jazykoví odborníci napomohli za použití francouzských, anglických a nově vytvořených slov postavených na starohebrejských kořenech a také nových konstrukcích k oživení starověkého jazyka ve dvacátém století.
- ¹⁵ Když například srovnáme, jak se anglické slovo *past* vyslovuje v Oxfordu, Bostonu, Dallasu nebo v Brooklynu, uvidíme, že souhlásky jsou stejné, ale samohláska *a* se v každém místě vyslovuje jinak.
- ¹⁶ Například tam, kde KJV/NKJV píše anglické LORD (všechna písmena velká), Hospodin, představující na veřejnosti čtené hebrejské slovo *Adonaj*, tam je v psané podobě ve skutečnosti posvátný tetragram („čtyřpísmenné JHVH“), což je smluvní Boží jméno (*Jahve* či *Jehova*).
- ¹⁷ Unger, *Introduction* str. 124.
- ¹⁸ Aramejsky psané úseky jsou: Ezd 4,8–6,18; 7,12–26; Jr 10,11; Da 2,4–7,28.
- ¹⁹ Vypuštěno.
- ²⁰ Charles Haddon Spurgeon, *Spurgeon's Sermons*, I.28. Slovo „diktoována“ nemůžeme chápat tak, jako když dnes šéf diktuje text sekretářce. Jak dále plyne z citace, Spurgeon věřil v ortodoxní učení o inspiraci – v duální autorství (lidské a Boží) u každé knihy.

Úvod k Pentateuchu

(Pět knih Mojžíšových)

„Moderní kritika se odvážila podkopávat a útočit téměř na všechny knihy svatého Písma, ale na žádnou tak troufale jako na Pět knih Mojžíšových, snad kromě Danielových pro-roctví. ... Postavme se na široké, hluboké a přesvědčivé skutečnosti, že pro všechny, kdo uznávají, že Kristus je Bůh i člověk zároveň, tuto otázku rozhodla jeho autorita.“

William Kelly

„Pentateuch je základní úvod k celému Božímu slovu. Začíná tím, co se později více odha-luje a stále nás vede dále v naději na vyvrcholení, které je sice vzdálené, ale jisté.“

Samuel Ridout

Vzhledem k tomu, že Mojžíšovy knihy jsou základní součástí biblického zjevení, rádi bychom předtím, než přistoupíme ke kome-táři jednotlivých knih, předložili několik sku-tečností týkajících se Pěti knih Mojžíšových, Pentateuchu, jako celku.

I. Názvy Pentateuchu

Prvních pět knih Bible se obvykle nazývá „Pentateuch“. Ve starověku se knihy psaly jako svitky, nikoliv jako svazky jednotlivých listů (kodexy). Tyto svitky, řecky *teuchoi*,¹ se uchovávaly ve schránkách ve tvaru pochvy. „Pět svitků“ se řecky vyjádří slovem *penta-teuchos*, odtud slovo Pentateuch.

Židé nazývali pět knih Mojžíšových „Tóra“ (hebr. *tóra*, „zákon“ nebo „pokyny“) a považují je za nejdůležitější část jejich Bible.

Třetí běžné označení těchto svazků (také v českém prostředí) zní „knihy Mojžíšovy“. Je ironií, že Bible v některých severoevropských zemích, které se nejsilněji staví proti Mojžíšovu autorství Pentateuchu, tyto knihy nenazývají Genesis, Exodus atd., ale „První kniha Mojžíšova“, „Druhá kniha Mojžíšova“ atd.

S výjimkou knihy *Numeri*, což je latinský překlad řeckého názvu *Arithmoi*, odpovídají názvy *Genesis*, *Exodus* atd. názvům prvních pěti knih v řecké Septuagintě. Význam názvů těchto knih viz úvod k jednotlivým knihám v tomto komentáři.

Židé často nazývají tyto knihy podle prv-

ních slov hebrejského textu. První kniha Mojžíšova se tedy jmenuje *Berešit* („Na počátku“).

II. Obsah Pentateuchu

Užití českého slova „zákon“ je daleko užší než hebrejský význam slova *tóra*, proto je označení „Pentateuch“ ideální pro křesťany, kteří chtějí zdůraznit důležitost těchto pěti knih.

A. Genesis

Genesis je vhodný název, protože toto slovo v řečtině znamená *Počátek*. První kniha Bible sleduje vznik vesmíru, země, člověka, manželství, hříchu, pravého uctívání, národů, jazykové rozmanitosti a vyvoleného národa. Prvních jedenáct kapitol představuje široký záběr lidské historie, zato kapitoly dvanáct až padesát se omezují na rodinný příběh Abrahama, Izáka, Jákoba a jeho synů.

B. Exodus

Knihy Exodus (řecky *Východ*) vypráví, jak se Abrahamova rodina během čtyř set let nucených prací pod egyptskými faraony rozrostla v národ, který byl za Mojžíše vysvobozen z otroctví. Zbývající část knihy tvoří Mojžíšův zákon a podrobný popis stanu setkávání.

C. Leviticus

Knihy Leviticus je příručka pro levity, od-tud její název. Popisuje obřady, které hříšní lidé tehdejší doby potřebovali k tomu, aby

mohli mít vztah se svatým Bohem. Kniha obsahuje předobrazy Kristovy oběti.

D. Numeri

Kniha Numeri, jak napovídá název, obsahuje soupisy, sčítání lidu – jedno na začátku, druhé na konci knihy. Hebrejský název knihy „Na poušti“ (*Bemidbár*) je výstižnější, protože tato kniha vypráví historické události, které prožili Izraelci během svého putování po poušti.

E. Deuteronomium

Název Deuteronomium znamená řecky *druhý zákon* a představuje víc než převyprávění Zákona nové generaci. Kniha představuje přechod k historickým knihám, které následují, protože mluví o Mojžíšově smrti a o uvedení nástupce Jozua na jeho místo.

Griffith Thomas svým typickým stručným a jasným stylem shrnuje obsah Mojžíšových knih takto:

Pět knih Mojžíšových zaznamenává, jak na světě začalo uctívání Boha. Každá kniha uvádí jednu fázi Božího plánu a společně tvoří opravdovou jednotu. Genesis mluví o začátku uctívání a počátku Bohem zvoleného národa jakožto svého prostředníka. Exodus zaznamenává zformování lidu v národ a stanovení Božího vztahu s nimi. Leviticus ukazuje různé způsoby, jak tento vztah uchovávat. Numeri popisuje, jak byl lid organizován, aby mohl začít vést život uctívání Boha v zaslíbené zemi. Tato kniha také vypravuje o selhání národa a následném zdržení a reorganizaci. Nakonec kniha Deuteronomium říká, jak byl lid připravován na pomezí zaslíbené země, do níž měli zanedlouho vstoupit.²

III. Význam Pentateuchu

Vzhledem k tomu, že celý Starý zákon a vlastně celá Bible je postavena na těchto prvních pěti knihách, je sotva možné plně docenit význam Pentateuchu pro zjevení, jak Boha uctívat. Jestliže racionalističtí, nevěřící teologové dokážou podkopat víru v neporušenost a autentičnost *těchto* knih, pak se počátky židovství ztrácejí v moři nejistoty. Ani my křesťané bychom si neměli myslet, že *naše* víra není těmito útoky zasažena, protože

sám Nový zákon a také náš Pán cituje tyto Mojžíšovy knihy jako pravdivé a věrohodné.

Dr. Merrill Unger se vyjadřuje bez obalu:

Základ vši zjevené pravdy a Božího záchranného plánu je postaven na Pentateuchu. Jestliže je tento základ nespolehlivý, pak je nespolehlivá celá Bible.³

IV. Autorství Pentateuchu

S výjimkou některých, kteří se v dobách raného křesťanství přimlouvali za Ezdráš⁴ coby autora Tóry, se židovsko-křesťanská víra po celá staletí až dodnes obecně vzato drží toho, že autorem je Mojžíš.

A. Mojžíšovo autorství

Než se stručně podíváme na důkazovou teorii, která do značné míry *popírá* Mojžíšovo autorství, uvedme důvody, proč věřit, že knihy napsal právě on.

1. Mojžíšova kvalifikace

Německý kritik devatenáctého století Hartmann odmítal Mojžíšovo autorství z toho důvodu, že to bylo literárně nemožné – ještě nebylo vynalezeno písmo. (Tehdy si to myslelo mnoho lidí.) Archeologie dnes dokazuje, že Mojžíš mohl umět psát raným hebrejským písmem, egyptskými hieroglyfy nebo akkadským klínovým písmem. Dlouho předtím, než to archeologie potvrdila, věřící věděli ze Sk 7,22, že „Mojžíš byl vychován ve vši egyptské moudrosti“. Když říkáme, že Mojžíš „napsal“ Pentateuch, uznáváme tím samozřejmě možnost, že pro Genesis mohl použít starší materiály. Stejně tak je možná inspirovaná aktualizace hebrejského textu, který se během staletí mohl měnit. Skutečnost, že Mojžíš *mohl* Pentateuch napsat, samozřejmě nedokazuje to, že ho skutečně *napsal*. Pro otce židovské víry však bylo nutné, aby Boží zjevení bylo trvale zaznamenáno pro budoucí generace. To Mojžíšovi Bůh také přikázal.

2. Tvrzení samotného Pentateuchu

Text Tóry výslovně říká, že Mojžíš na Boží přikaz v daných případech *psal*. Viz např. Ex 17,14; 24,4; 34,27; Nu 33,2; Dt 31,19.

3. Pozdější biblická tvrzení

Ostatní části Božího slova také přijímají, že autorem je Mojžíš. Viz např. Jz 1,7; 1Kr 2,3 nebo v Novém zákoně L 24,44 a 1K 9,9.

4. Kristovo svědectví

Pro křesťany by otázku Mojžíšova autorství mělo vyřešit to, že je přijímal také sám náš Pán. Představa, že Ježíš ve svém lidství neznal vědu a historii, nebo že ji znal, ale přizpůsobil se neznalostem a předsudkům svých soukmenovců, není hodna toho, aby se jí věřící zabývali.

5. Archeologie a Pentateuch

U mnoha zvyků, slov, jmen a historických či kulturních detailů, o nichž liberální kritici kdysi říkali, že jsou daleko pozdějšího data, než žil Mojžíš, archeologie dnes dokládá, že existovaly už staletí před Mojžíšem. To sice „nedokazuje“, že Pentateuch napsal Mojžíš, ale daleko lépe to odpovídá tradičnímu pohledu než teorii, že knihy poskládali dohromady „redaktoři“, kteří žili mnohem později a znali tyto detaily (mezitím většinou zapomenuté a ztracené).

B. Hypotéza pramenů

V roce 1753 vytvořil francouzský lékař Jean Astruc teorii, že Mojžíš sestavil Genesis ze dvou podkladů. Píše, že úseky, ve kterých se k označení Boha užívá slovo *Jahve*, pocházejí z jednoho zdroje a úseky se slovem *Elohím* z druhého. Tyto domnělé zdroje podle toho označil podle toho „J“ a „E“.

Později rozvinuli liberální teologové tuto teorii mnohem více, ve skutečnosti kladli tyto domnělé zdroje do doby daleko pozdější, než žil Mojžíš. Další podklady měly být „D“ (deuteronomické) a „P“ (kněžské). Na Pentateuch se dívali jako na dílo poskládané z různých zdrojů někdy mezi devátým a šestým stoletím př. Kr. Tato teorie se stala známá pod označením „JEDP“.

Tato hypotéza se stala atraktivní pro teology devatenáctého století z několika důvodů. Především byla poplatná Darwinově evoluční teorii, která byla kromě biologie aplikována do mnoha dalších oblastí. Dále si tehdejší

atmosféra zaměřená proti všemu nadpřirozenému libovala v tom, že snižovala Bibli pouze na lidskou úroveň. Zatřetí byly v souladu s touto teorií humanistické trendy, které nahrazovaly Boží zjevení lidským úsilím.

V roce 1878 popularizoval tuto hypotézu pramenů Julius Wellhausen, a to velmi chytřím a podvodně líbivým způsobem.

V tomto stručném úvodu můžeme zmínit pouze několik hlavních bodů vyvracejících tuto teorii.⁵

Vážnými problémy jsou pro tuto teorii tyto body:

1. Chybí důkazové rukopisy

Žádný rukopis nedokazuje, že by kdo kdy dělal redakční práci, kterou předkládá teorie „JEDP“.

2. Sporná a subjektivní fragmentace

Různí znalci rozdělují Pentateuch na jednotlivé fragmenty odlišným způsobem, čímž teorie podléhá extrémům, osobním náhledům a není pro ni dost konkrétních objektivních důkazů.

3. Archeologie

Archeologie spíše podporuje stanovisko, že písmo, zvyky, náboženské znalosti atd. jsou velmi staré a zcela určitě *ne* z doby daleko mladší, kam vznik řadí Wellhausenova teorie.

4. Lingvistika

Domněle „pozdní“ jazykové tvary a osobní jména, se kterými se setkáváme v Pentateuchu, byly nalezeny ve zdrojích z doby předmojžíšovské. Příkladem jsou nedávno objevené „tabulky z Ebly“, které obsahují mnoho jmen z Pentateuchu.

5. Jednota Pentateuchu

Pět knih Mojžíšových je navzájem velmi dobře provázáno a vykazují jednotu a soudržnost, což je těžké vysvětlit pomocí domnělé evoluční teorie vzniku těchto knih pomocí „nůžek a lepidla“.

6. Duchovní úpadek

A konečně je zde duchovní hledisko. Teo-

rie pramenů, byť modifikované archeologií a dalšími podobnými teoriemi, nejsou slučitelné s velkými a nádhernými skutečnostmi obsaženými v těchto knihách – nejsou toho hodny. Kdyby tyto teorie byly pravdivé, Pentateuch by byl – slovy Dr. Ungera – „neautentická, nehistorická a nespolehlivá lidská „slátanina“, a ne Boží dílo.“⁶

V. Datum vzniku Pentateuchu

Obsah pěti knih Mojžíšových nás přivádí ke stvoření, ale knihy byly ve skutečnosti napsány o tisíce let později. Je zřejmé, že datum sepsání závisí na tom, *kdo* je napsal.

Liberální teologové datují jednotlivé teoretické fáze zhruba takto: Podklady „J“ kolem r. 850 př. Kr., podklady „E“ kolem 750 př. Kr., podklad „D“ kolem r. 621 př. Kr.⁷ a podklad „P“ kolem roku 500.

Konzervativní teologové datují Pentateuch zhruba do doby knihy Exodus, do patnáctého století př. Kr. Někteří dávají přednost datu této události asi o jeden a půl století později.

Snad nejlepší datování, které odpovídá všem biblickým údajům, je někde mezi roky 1450 a 1410 př. Kr. Další podrobnosti – viz úvody k jednotlivým knihám v tomto komentáři.

VI. Závěr

Náš úvod k Pentateuchu uzavíráme slovy předního kanadského znalce Starého zákona:

Pentateuch je homogenní dílo v pěti svazcích, ne seskupení oddělených a možná jen náhodně příbuzných děl. Na akceptovaném

historickém pozadí popisuje způsob, jak se Bůh zjevil lidem a vyvolil Izraelce pro zvláštní službu a svědectví ve světě i v průběhu lidských dějin. Role Mojžíše při formulování tohoto literárního díla se jeví jako naprosto zřejmá a není bez důvodu, že mu patří čestné místo v dějinách izraelského národa. Měl by být respektován Židy i křesťany jako velký zprostředkovatel Starého Zákona.⁸

Poznámky

- ¹ Slovo *teuchos* původně znamenalo nástroj nebo přípravek a až později svitek nebo navinutý materiál.
- ² W. H. Griffith Thomas. *The Pentateuch*, str. 25.
- ³ Merrill F. Unger, *Ungers's Bible Handbook*, str. 35.
- ⁴ Židovský filozof Spinoza také považoval za autora Ezdráše.
- ⁵ Křesťanský přístup viz R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament* (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1966). Židovský americký romanopisec Hermann Wouk odhaluje tuto teorii v *This Is My God* (Garden Citx, NY: Doubleday&Co. 1959).
- ⁶ Unger, *Handbook*, str. 35.
- ⁷ Mnoho liberálů uvádí tento konkrétní rok na základě mylné domněnky, že Jóšijáš právě „našel“ (zkompilevanou) knihu, kterou dnes označujeme jako Deuteronomium, aby podpořil ústřední svatyni ve svém hlavním městě Jeruzalémě.
- ⁸ Harrison, *Introduction*, str. 541.

Genesis

(První kniha Mojžíšova)

Úvod

„První kniha Bible je z několika důvodů jedna z nejzajímavějších a nejvíce fascinujících částí Písma. Její postavení v kánonu, její vztah k ostatním částem Bible a různorodý a pozoruhodný charakter jejího obsahu ji činí jednou z nejvýznamnějších knih Bible. V tom, že se k ní upínají Boží lidé všech věků a věnují jí největší pozornost, je tedy skutečná duchovní moudrost.“

W. H. Griffith Thomas

I. Jedinečné místo v kánonu

Kniha Genesis (řecky „počátek“), nazývána Židy *Berešit* (hebrejsky „Na počátku“), má výstižný název. V tomto vzrušujícím spisu jako jediném podává pravdivou zprávu o stvoření ten Jediný, kdo byl při tom, sám Stvořitel.

Duch svatý prostřednictvím svého služebníka Mojžíše sleduje počátky muže, ženy, manželství, domova, hříchu, obětí, měst, obchodu, zemědělství, hudby, uctívání, jazyků a ras a národů světa. To všechno v prvních jedenácti kapitolách.

V kapitolách 12–50 vidíme počátky Izraele, Božího „zkumavkového“ národa, který je duchovním mikrokosmem všech národů světa. Životy patriarchů Abrahama, Izáka a Jákoba, jeho dvanácti synů, zejména přitažlivé zbožného Josefa, inspirovaly nesčetné milióny lidí, od dětí až po velmi vzdělané znalce Starého zákona.

Správné porozumění knize Genesis je nutné pro porozumění ostatním pětadesáti knihám Bible. Všechny staví na tomto krásném, literárně vyváženém základě.

II. Autorství

Přijímáme starověké židovské a křesťanské učení, že Genesis napsal a sestavil Mojžíš, Boží muž a zákonodárce Izraele. Všechny události v Genesis se odehrály před Mojžíšem, je tudíž jisté, že Mojžíš používal staré podklady a možná i ústní zprávy podle toho, jak byl veden Duchem svatým. Diskusi k Mojžíšovu

autorství viz Úvod k Pentateuchu výše v tomto komentáři.

III. Datum vzniku

Nejkonzervativnější teologové datují Exodus do doby kolem roku 1445 př. Kr. První kniha Mojžíšova tedy byla napsána pravděpodobně někdy mezi tímto datem a Mojžíšovou smrtí asi o čtyřicet let později. Je ovšem možné, že tato kniha Pentateuchu byla napsána ještě *dříve než* Exodus, protože všechny události v Genesis předcházejí to, o čem píše Exodus.

Další podrobnosti viz Úvod k Pentateuchu.

IV. Pozadí a téma

S výjimkou těch, kdo jsou mimořádně zaujati proti Bibli, židovství nebo křesťanství, se téměř všichni shodují na tom, že Genesis je fascinující zpráva o velmi dávných dobách a obsahuje krásná vyprávění, například příběh o Josefovi.

Jaké má však první kniha Bible *pozadí*? Co je tvoří?

Ti, kdo odmítají osobního Boha, mají tendenci hodnotit Genesis jako sbírku *mýtů* převzatých z mezopotámských mýtů a „očistěných“ od nejhorších polyteistických prvků, upravených pro monoteistické hebrejské učení.

Jiní, ne tolik skeptičtí, vidí Genesis jako sbírku *ság* nebo *legend* s určitou historickou hodnotou.

A ještě jiní vidí příběhy jako vysvětlení

počátku věci v přírodě a kultuře (technicky označováno jako *etiologie*). Ve Starém zákoně je etiologie obsažena, zejména v této knize počátků (např. vznik hříchu, duhy, izraelského národa), ale to vůbec neznamená, že vysvětlení nejsou historická.

Kniha Genesis je *historie*. Jako každá historie má svůj výklad. Je to *teologická* historie neboli fakta vyprávěná v rámci Božího plánu. Někdo výstižně vyjádřil, že je to „historie Božího příběhu“.

Genesis je sice první knihou „Zákona“, ale je v ní velmi málo *právního* materiálu. Je to „Zákon“ (hebr. *tóra*, pokyny) v tom smyslu, že klade základy pro knihy Exodus až Deuteronomium a vydání Zákona Bohem prostřednictvím Mojžíše. Klade vlastně základy pro celé dějiny Bible, pro celou historii vůbec.

Knihou Genesis a vlastně celou Biblí se vinou dvě pečlivě propojená témata: požehnání a prokletí. Poslušnost přináší víc požehnání, neposlušnost jeho opak.

Velkými prokletími jsou postih za první pád, potopa světa a zmatení jazyků v Babelu.

Velkými požehnáními jsou zaslíbení o Vykupiteli, záchrana věrných před potopou a vyvolení zvláštního národa Izraele, aby se stal nástrojem Boží milosti.

Jestliže je Genesis historie faktů, jak mohl Mojžíš znát všechny ty staré rodokmeny, rozhovory, události a jejich správnou interpretaci?

Především budiž řečeno, že archeologie podporuje (nikoli „dokazuje“, ale potvrzuje a ilustruje) zprávy knihy Genesis v mnoha oblastech, zejména pokud jde o patriarchy a jejich zvyky.

Některí liberálové devatenáctého století,

například Hartmann,¹ učili, že Mojžíš nemohl napsat Pentateuch, protože v té době ještě nebylo vynalezeno písmo! Dnes víme, že Mojžíš mohl umět psát jedním z několika starověkých písem, protože se v Egyptě naučil všemu, co tam tehdy znali.

Není pochyb, že Mojžíš využil záznamů, které po sobě zanechal Josef, tabulky, pergameny a ústní tradici, které přinesl ze starověké Mezopotámie Abraham a jeho potomci. V nich byly rodokmeny, rozsáhlejší úseky známé jako „knihy rodů Adamových“ atd.

Při celkové analýze to ještě není všechno. Duch svatý inspiroval Mojžíše, aby vybral právě ty správné podklady a jiné ponechal stranou. Pravděpodobně doplnil podrobnosti z rozhovorů a další texty z přímého zjevení.

Nakonec je to věc *víry*. Buď Bůh je schopný s pomocí svých služebníků takové dílo vytvořit, nebo není. Věřící lidé všech generací od pravěku do dneška dosvědčují, že Bůh má pravdu.

Archeologie nám může pomoci rekonstruovat kulturu patriarchů, což biblické vyprávění více oživuje,² ale pouze Duch svatý může osvětlit pravdy knihy Genesis tak, aby se dotýkaly našich srdcí a našeho všedního života.

Když budete číst tento Komentář ke Starému zákonu, ke knize Genesis – nebo kterékoli jiné starozákonné knize – potřebujete být závislí na tom, aby vám Duch svatý samotné slovo osvětlil, máte-li z toho mít skutečný užitek. Dobrý komentář není nezávislý prostředek, ale ukazatel, který ukazuje na to, „co říká Pán“.

Osnova

I. Nejstarší dějiny Země (kap. 1–11)

- A. Stvoření (kap. 1–2)
- B. Pokušení a pád (kap. 3)
- C. Kain a Ábel (kap. 4)
- D. Šét a jeho potomci (kap. 5)
- E. Rozmnožení hříchu a celosvětová potopa (kap. 6–8)
- F. Noe po potopě (kap. 9)
- G. Přehled národů (kap. 10)
- H. Babylonská věž (kap. 11)

- II. Praotcové Izraele (kap. 12–50)
 - A. Abraham (12,1–25,18)
 - 1. Povolání Abrahama (12,1–9)
 - 2. Do Egypta a zpět (12,10–13,4)
 - 3. Zážitky s Lotem a Malkisedekem (13,5–14,24)
 - 4. Abrahamův zaslíbený potomek (kap. 15)
 - 5. Izmael, syn těla (kap. 16–17)
 - 6. Sodoma a Gomora (kap. 18–19)
 - 7. Abraham a Abímelek (kap. 20)
 - 8. Izák, syn zaslíbení (kap. 21)
 - 9. Obětování Izáka (kap. 22)
 - 10. Rodinné pohřebiště (kap. 23)
 - 11. Nevěsta pro Izáka (kap. 24)
 - 12. Abrahamovi potomci (25,1–18)
 - B. Izák (25,19–34)
 - 1. Izákova rodina (25,19–34)
 - 2. Izák a Abímelek (kap. 26)
 - C. Jákob (27,1–36,43)
 - 1. Jákob oklame Ezaua (kap. 27)
 - 2. Jakobův útěk do Cháranu (kap. 28)
 - 3. Jákob, jeho ženy a potomci (29,1–30,24)
 - 4. Jákob přelstí Lábana (30,25–43)
 - 5. Jákob se vrací do Kenaanu (kap. 31)
 - 6. Jákob se usmiřuje s Ezauem (kap. 32–33)
 - 7. Hříchy v Šekemu (kap. 34)
 - 8. Návrat do Bét-elu (kap. 35)
 - 9. Potomci Jákobova bratra Ezaua (kap. 36)
 - D. Josef
 - 1. Josef prodán do otroctví (kap. 37)
 - 2. Juda a Tamar (kap. 38)
 - 3. Josefovo pokušení a vítězství (kap. 39)
 - 4. Josef vykládá sen číšníka a pekaře (kap. 40)
 - 5. Josef vykládá faraonovy sny (kap. 41)
 - 6. Josefovi bratři v Egyptě (kap. 42–44)
 - 7. Josef se dává poznat bratřím (kap. 45)
 - 8. Josef znovu se svou rodinou (kap. 46)
 - 9. Josefova rodina v Egyptě (kap. 47)
 - 10. Jákob žehná Josefovým synům (kap. 48)
 - 11. Jákob prorokuje svým synům (kap. 49)
 - 12. Jákobova a Josefova smrt v Egyptě (kap. 50)

Komentář

I. Nejstarší dějiny Země (kap. 1–11)

A. Stvoření (kap. 1–2)

1,1 „Na počátku...“ Tato první dvě slova Bible pokládají základ víry. Jestliže věříte těmto slovům, pak můžete věřit i všemu dal-

šímu, co v Bibli je. Genesis předkládá jediný autoritativní záznam stvoření, který má význam pro všechny lidi všech věků, ale který nemůže nikdo plně pojmout. Záznam Božího působení spíše předpokládá Boží existenci, než aby se ji pokoušel dokázat. Bible má spe-

cifické pojmenování pro ty, kteří se rozhodnou popřít skutečnost Boha. Nazývá je *blázny* (Ž 14,1 a 53,2). Stejně jako celá Bible začíná u Boha, tak by právě Bůh měl i v našich životech zaujmout první místo.

1,2 Stvořitelско-rekonstrukční pohled je jedna z několika konzervativních interpretací záznamů stvoření v Genesis. Tento pohled praví, že mezi verši 1 a 2 došlo k obrovské katastrofě a snad se jednalo o pád Satana (viz Ez 28,11–19).³ Tato událost způsobila, že se Boží původní, dokonalé stvoření stalo pusté a prázdné (hebr. *tóhú vabóhú*). Bůh *nestvořil* zemi pustou a prázdnou (viz Iz 45,18) a tedy jen nesmírná pohroma může vysvětlit chaos druhého verše. Zastánci tohoto názoru poukazují na skutečnost, že slovo přeložené slovesem „byla“ (hebr. *hájetá*) lze přeložit také jako „se stala“.⁴ Země se tedy „stala pustou a prázdnou“.

Duch Boží se vznášel nad vodami předtím, než došlo k úžasným činům stvoření a obnovy. Zbývající verše popisují šest dní stvoření a obnovy, které připravily zemi na to, aby ji mohli osídlit lidé.

1,3–5 Prvního dne (BKR) Bůh přikázal světlu, aby zazářilo ze tmy a ustanovil cyklus dne a noci. Nezaměňujme tento čin se vznikem Slunce, Měsíce a hvězd čtvrtého dne. V 2K 4,6 apoštol Pavel načrtává paralelu mezi prvotním oddělením světla od tmy a obrácním hříšníka.

1,6–8 Před druhým dnem byla země zřejmě naprosto obklopena hustou vrstvou vody, snad ve formě těžké páry. Druhého dne Bůh tuto vrstvu rozdělil, přičemž část vody pokryla zemi a z druhé části se vytvořily mraky. Mezi oběma částmi se nacházely atmosférické vrstvy (klenba). Bůh nazval klenbu nebesy – tj. prostor bezprostředně obklopující zemi (nejednalo se o hvězdné nebe nebo třetí nebe, v němž přebývá Bůh). Verš 20 objasňuje, že se nebesy myslí oblast, v níž létají ptáci.

1,9–13 Poté Bůh přikázal, aby souš vystoupila z vod, jež pokrývaly zemský povrch. Tak se zrodila země a moře. Třetího dne rovněž dal vyrůst ze země zelené vegetaci a stromům všeho druhu.

1,14–19 Teprve čtvrtého dne Hospodin dal

na nebeskou klenbu Slunce, Měsíc a hvězdy jako nositele světla, podle nichž se bude moci řídit kalendář.

1,20–23 Pátého dne se vody zaplnily rybami a země ptactvem a hmyzem. Slovo létavci zahrnuje jak ptáky, tak i netopýry a zřejmě i létající hmyz.

1,24–25 Šestého dne Bůh nejdříve stvořil zvířata a plazy. Zákon rozmnožování je opakovaně dán slovy „podle jeho druhu“. V rámci biologických „druhů“ existují významné variace, ale nikdy se jeden druh nemůže změnit v jiný.

1,26–28 Korunu Božího díla představuje stvoření člověka podle Božího obrazu a jeho podoby. To znamená, že Bůh dal člověka na zemi jako svého zástupce a že mu je v jistých ohledech podobný. Stejně jako Bůh existuje v Trojici (Otec, Syn a Duch svatý), tak i člověk je tripartitní bytost (duch, duše a tělo). Podobně jako Bůh disponuje i člověk intelektem, morální vybaveností, schopností komunikovat s druhými a také citovou vybaveností, která přesahuje instinkt. Není zde však myšlenka fyzické podobnosti mezi Bohem a člověkem. Na rozdíl od zvířat má člověk schopnost věřit, je výřečný komunikátor a také tvůrce.

Ve verši 26 vidíme jisté ohlédnutí, skoro až důvěrnost v rámci Trojice: I řekl [v hebrejštině sloveso v jednotném čísle] Bůh [*Elohim*, množné číslo]: Učiňme [množné číslo] člověka k našemu obrazu.

Bible popisuje původ pohlaví jako stvořitelský Boží čin. Evoluce nikdy nebyla schopna vysvětlit, jak pohlaví vznikla. Lidstvu bylo přikázáno se plodit a množit.

Bůh pověřil člověka, aby si podmanil stvoření a panoval nad ním – aby ho využíval, nikoli zneužíval. Kořen moderní krize životního prostředí leží v lidské hrabivosti, sobectví a lhostejnosti.

1,29–30 Z těchto veršů je patrné, že zvířata byla původně býložravá a také člověk byl vegetarián. Po potopě se to však změnilo (viz 9,1–7).

Trvalo šest dní stvoření doslovných šest dní po dvaceti čtyřech hodinách, nebo se jednalo o geologická období? Nebo se jednalo o dny „dramatické vize“, během nichž byl Mojži-

šovi zjeven záznam stvoření? Žádný vědecký důkaz dosud nevyvrátil pojetí skutečných solárních dní. Výrazy „večer a ráno“ se rovněž vztahují na den o dvaceti čtyřech hodinách. Všude jinde ve Starém zákoně popisují tato slova běžné dny. Adam žil během sedmého dne a zemřel ve svém devíti stém třicátém roce, takže sedmý den nemohl trvat nějaké geologické období. Kdekoliv se ve Starém zákoně použije slovo „den“ společně s číslovkou („první den“ atd.), pak se vždy myslí normální den. Když Bůh Izraelcům přikázal, aby v sobotu odpočívali, založil svůj příkaz na skutečnosti, že on sám po šesti dnech práce odpočinul (Ex 20,8–11). Důsledný výklad si tedy žádá, aby se i v našem případě chápal „den“ ve stejném smyslu.

Problémem ovšem zůstává, že klasický solární den, tak jak ho známe dnes, nemohl začít dříve než čtvrtého dne (v. 14–19).

Co se týče Bible, neudává přesnou dobu stvoření nebes a země a rovněž doba stvoření člověka je neznámá. Nicméně na základě rodokmenů lze tvrdit, vezmeme-li v úvahu i možné mezery v rodopisech, že člověk nemůže být na zemi milióny let, jak proklamují evolucionisté.

Z J 1,1.14, Ko 1,16 a Žd 1,2 se dozvídáme, že Pán Ježíš se na stvoření aktivně podílel. Za nevyčerpatelné divy jeho stvoření mu patří nekonečná sláva.

1,31 Na konci šestého dne stvoření Bůh pohleděl na vše, co dosud stvořil, a bylo to vsutku velmi dobré.

2,1–3 Sedmého dne Bůh přestal tvořit. Neodpočíval proto, že by byl unavený, nýbrž protože byl spokojený s dobře odvedenou prací. Nyní Bůh sice člověku ještě nepřikázal, aby světil sobotu, ale i přesto ho už naučil principu, aby jeden den ze sedmi odpočíval.

2,4–6 Jméno Hospodin Bůh (*Jahve Elohim*) se objevuje poprvé po stvoření člověka (1,27) ve čtvrtém verši. Jako Elohim je Bůh Stvořitel a jako Jahve vstupuje do smluvního vztahu s člověkem. Někteří kritici Bible nerozpoznali tuto skutečnost a z této rozdílnosti v Božích jménech vyvodili, že Genesis napsali různí autoři.

Obrat „toto je rodopis“ (v. 4) se vztahuje

k počátkům popsaným v první kapitole. Pátý verš zní: „Na zemi ještě nebylo žádné polní křoví ani ještě nevzcházela žádná polní zeleň.“ Tento stav nastal v 1,10, kdy se už objevila souš, ale ještě nevznikla vegetace. Zemi nezavlažoval déšť, nýbrž pára (BKR).

2,7 Nyní následuje podrobnější popis stvoření člověka. Bůh vytvořil jeho tělo z prachu země, ale pouze po Božím vdechnutí se stal živou duší. Své jméno Adam („červený“ nebo „země“) získal na základě rudé země, ze které byl stvořen.

2,8–14 Zahrada, kterou Bůh vysadil v Ede- nu, směřovala na východ, tj. na východ od Izraele, který v Bibli tvoří výchozí bod pro ur- čování světových stran. Zahrada se nacházela v oblasti Mezopotámie, blízko řek Chidde- kel (Tigris) a Eufrat. Strom poznání dobrého a zlého se stal prubírským kamenem lidské poslušnosti. Jediným důvodem, proč bylo špatné z tohoto ovoce jíst, byla skutečnost, že to Bůh řekl. V různých podobách je toto ovoce s námi dodnes.

2,15–23 Trestem za porušení příkazu byla smrt (v. 17) – okamžitá smrt duchovní a pozvolná smrt fyzická. Když Adam pojmeno- vával zvířata a ptáky, všiml si, že mezi nimi existovali samci a samičky. Každý z nich měl svého druha, který se mu podobal, a přesto byl jiný. Díky tomu byl Adam připraven přijmout svůj protějšek jako pomoc. Bůh mu stvořil ne- věstu z jednoho z jeho žeber, které mu vzal, když spal. Tak i z Kristova boku byla vzata je- ho Nevěsta, když prolil svou krev v nevyslo- vitelném utrpení. Bůh nevzal ženu z Adamovy hlavy, aby mu vládla, ani z jeho nohou, aby na ni šlapal, nýbrž zpod paže, aby ji chránil, a od srdce, aby ji miloval.

Bůh určil mužovo vedoucí postavení ještě před tím, než do světa vstoupil hřích. Pavel dokazuje tuto skutečnost na základě pořadí (muž byl stvořen jako první) a účelu stvoření (žena byla stvořena pro muže) (1K 11,8–9). Ačkoli jako první zhrěšila Eva, vina za vstup hříchu do světa padla na Adamovu hlavu, protože on zastával vedoucí postavení a měl tak odpovědnost.

Verš 19 je srozumitelnější, použijeme-li předminulý čas:⁵ „Hospodin Bůh předtím

[byl] vytvořil... všechnu polní zvěř...“, tj. než stvořil člověka.

2,24 Slovy dvacátého čtvrtého verš Bůh ustanovil monogamní manželství. Podobně jako všechny Boží instituce byla i tato zřízena pro dobro člověka a nemůže být beztrestně porušena. Manželské pouto znázorňuje vztah, který je mezi Kristem a jeho církví (Ef 5,22–32).

2,25 Adam a Eva sice v zahradě Edenu nenosili žádné oblečení, ale nestyděli se.

B. Pokušení a pád (kap. 3)

3,1–6 O hadovi, který se objevil před Evou, se později dozvídáme, že to není nikdo jiný než sám Satan (viz Zj 12,9). Ti, kteří se pokoušejí „demytologizovat“ Bibli, věří, že následující záznam je pouze alegorický a nikoli doslovný. Na důkaz tohoto tvrzení uvádějí mluvícího hada. Lze příběh o hadovi, který oklame Evu, přijmout jako skutečný? Apoštol Pavel o tom byl přesvědčen (2K 11,3) a stejně tak i apoštol Jan (Zj 12,9; 20,2). Navíc se nejedná o jediný případ v Bibli, kdy zvíře mluví. Bůh daroval řeč Bileámově oslici, aby zabránila prorokovi v jeho šílenství (Nu 22), a apoštol Petr nepochyboval o pravosti tohoto příběhu (2Pt 2,16). Duch svatý inspiroval tyto tři apoštoly, aby takto psali. Proto odmítneme-li doslovné znění záznamu o pádu člověku, pak odmítáme i inspiraci Písma svatého.

V Bibli jsou sice alegorie, ale tento příběh k nim nepatří.

Povšimněte si kroků, které uvrhly lidskou rasu do hříchu. Satan nejprve zpochybnil Boží slovo: „Opravdu Bůh řekl?“ Klamně vylíčil Boha jako někoho, kdo jim zakázal jíst z každého stromu. Dále Eva řekla, že ze stromu, který je uprostřed zahrady, nemají jíst ani se ho nedotýkat. Bůh však o dotýkání nemluvil. Poté Satan kategoricky oponoval Božímu tvrzení o nevyhnutelnosti soudu nad těmi, kdo neuposlechnou. Stejně činí jeho následovníci i dnes, když popírají skutečnost pekla a věčného trestu. Satan dále překroutil Boží nařízení tak, aby se zdálo, že Bůh chce před Adamem s Evou skrýt něco, co by jim přineslo užitek. Eva podlehla trojmu pokušení: žádosti těla (dobrý k jídlu), žádosti očí (lákavý pro oči) a chloubě života (strom žádoucí pro získání

moudrosti). Jednala sama za sebe, nezávisle na Adamovi, své hlavě. Měla s ním celou záležitost prodiskutovat, a nikoli si přisvojit jeho pravomoc. Slova „vzala z jeho ovoce a pojedla“ v sobě obsahují vysvětlení všech nemocí, smutku, utrpení, strachu, viny a smrti, které od té doby sužují lidský rod. Někdo řekl: „Zničená země a miliardy hrobů potvrzují, že Bůh má pravdu a Satan je lhář.“ Eva byla oklamána (1Tm 2,14), ale Adam jednal svévolně a v úmyslné vzpouře vůči Bohu.

Sekulární humanismus udržuje při životě Satanovu lež: „Budete jako Bůh.“

3,7–13 Prvním důsledkem hříchu bylo poznání hanby a strachu. Bederní roušky z fíkového listí symbolizují snahu člověku zachránit se pomocí nekrvavého náboženství dobrých skutků. Adam řekl: „Žena, kterou jsi mi dal, aby byla se mnou...“, čímž jakoby obvinil Boha (viz Př 19,3). A Eva na to: „Had...“ (v. 13).

Bůh ve své lásce a milosrdenství hledal svá padlá stvoření s otázkou: „Kde jsi?“ Tato otázka potvrdila dvě věci – že člověk je ztracený a Bůh se ho vydal hledat. Dosvědčila lidský hřích a Boží milost.⁶ Bůh se ujímá iniciativy v otázce spasení, čímž dokazuje přesně to, o čem Satan donutil Evu pochybovat – svou lásku.

3,14 Hospodin Bůh proklel hada k ponížení, hanbě a porážce. Skutečnost, že had je proklet více než všechna zvířata nebo polní zvěř, vypovídá o tom, že tato slova patří spíše plazům než Satanovi.

3,15 Nicméně verš 15 se vztahuje přímo na ďábla. Tento verš je také znám jako „*protoevangelium*“ neboli „první evangelium“. Předpovídá neustálé nepřátelství mezi Satanem a ženou (zastupující celé lidstvo) a mezi semenem Satanovým (jeho služebníky) a semenem jejím (Mesiášem). Ženino símě rozdrtí Satanovi hlavu, tzn. že zasadí smrtelnou ránu vedoucí k naprosté porážce. Tuto ránu mu náš Spasitel uštědřil na Golgotě, když nad ďáblem dosáhl rozhodujícího vítězství. Satan naopak Mesiášovi rozdrtí patu, tzn. že zakusí utrpení a dokonce i fyzickou smrt, ale nikoli konečnou porážku. Kristus tedy trpěl na kříži, zemřel, ale vstal z mrtvých a zvítězil nad hříchem, peklím a Satanem. Skutečnost,

že je nazván ženino símě, může naznačovat jeho narození z panny. Povšimněte si Boží dobroty, když nejprve zaslíbí Mesiáše a až poté v následujících verších vysloví soud.

3,16–19 Hřích s sebou přináší nevyhnutelné následky. Žena byla odsouzena k utrpení při porodu. Bude podřízena svému muži. Muž byl odsouzen k tomu, aby získával obživu ze země, která bude vydávat trní a bodláčí, což bude doprovázet námaha a pot. A na konci svého života se sám navrátí do země. Je záhodno zde poznamenat, že práce samotná *není* kletbou; mnohem častěji je požehnáním. Prokletím je ovšem smutek, námaha, frustrace, pot a únava, které se s prací pojí.

3,20–21 Adam prokázal svou víru, když pojmenoval svou ženu Eva... matka všech živých, neboť v oné době se ještě nenarodilo ani jedno dítě. Bůh poté usmrtil zvíře, a tak jim opatřil kožené suknice. Tato skutečnost znázorňuje oděv spravedlnosti, který si mohou hříšníci skrze víru obléknout díky prolité krvi Božího beránka.

3,22–24 Satanova lež obsahovala zrno pravdy, že Eva bude jako Bůh (v. 5). Ona i Adam se naučili tvrdou cestou zkušenosti rozlišovat mezi dobrým a zlým. Kdyby pojedli ze stromu života, žili by navěky v tělech podléhajících nemocem, úpadku a zvetšení. Bůh jim ve svém milosrdenství zabránil vrátit se do Edenu. Cherubové jsou nebeské bytosti, jejichž úkolem je „obhajovat Boží svatost proti troufalé pýše padlých lidí“.⁷

Adam a Eva se museli rozhodnout, zda lže Bůh, nebo Satan. Volba padla na Boha. „Bez víry je nemožné zalíbit se Bohu.“ Proto jejich jména nenajdeme v čestném seznamu věčících v Žd 11.

Ideální prostředí Edenu nezabránilo vstupu hříchu do světa. Příznivé prostředí tedy není odpovědí na problémy člověka.

C. Kain a Ábel (kap. 4)

4,1 Adam pak poznal ženu svou Evu (BKR), tzn. že s ní měl sexuální vztah. Když se narodil Kain, Eva uznala, že to způsobil Hospodin. Pojmenovala ho Kain („získaný“), protože se zřejmě domnívala, že porodila ono zaslíbené símě.

4,2–6 Obrat „po nějakém čase“ ve verši 3a naznačuje, že v té době došlo již k podstatnému nárůstu světové populace. Kain i Abel byli již určitě poučeni, že hříšný člověk může předstoupit před svatého Boha pouze na základě krve zástupné oběti. Kain odmítl toto zjevení a předstoupil s nekrvavou obětí ovoce a zeleniny. Ábel ale uvěřil Božímu výnosu a obětoval poražená zvířata, čímž prokázal jak svoji víru, tak i ospravedlnění Bohem (Žd 11,4). Když přinesl z prvorozených svého stáda, vyjadřoval tím, že Hospodin si zaslouží to nejlepší. Ábelova oběť poukazuje na budoucí zástupnou smrt Božího beránka, který na sebe vezme hříchy světa.

4,7 Kainův žárlivý hněv byl předzvěstí vraždy, a proto ho Bůh láskyplně varoval. Sedmému verši lze porozumět několika způsoby:

a) „Jestliže budeš jednat správně [a učiníš pokání], budeš schopen opět vzhlednout vzhůru a budeš prost hněvu a viny. Jestliže nebudeš jednat správně [a budeš nadále nenávidět Ábela], hřích už číhá ve dveřích, aby tě zničil. [Ábel] dychtí po tobě [tzn. že uzná tvoje vůdcovství] a ty nad ním budeš vládnout“ [tj. pokud budeš jednat správně].

b) „Jestliže budeš jednat správně (nebo podle Septuaginty „jestliže budeš obětovat správně“), cožpak nebudeš přijat?“ Dobré jednání se zde vztahovalo na obětování. Ábel jednal správně, když se skryl za přijatelnou obětí. Kain nejednal správně, když přinesl nekrvavou oběť, a to, jak se dále choval, byl jen očekávaný důsledek jeho falešného uctívání.⁸

c) B21 čte: „Copak tě nepřijmu, když budeš jednat dobře? Když ale nebudeš jednat dobře, pak hřích číhá ve dveřích a dychtí po tobě. Ty ale máš nad ním panovat.“

d) F. W. Grant ve své *Numerical Bible* říká: „Jestliže nebudeš jednat správně, pak ve dveřích čeká nebo leží oběť za hřích.“⁹ Řečeno jinými slovy kdyby Kain chtěl, existoval způsob, jak chybu napravit.

4,8–12 Kainův zlý postoj žárlivého hněvu se velmi brzy proměnil ve zlý čin, v bratrovraždu. Ačkoli je Ábel už po smrti, stále nám dosvědčuje, že život víry je život, který se počítá (Žd 11,4). Když se Hospodinova lás-

kyplná otázka setkala s drzou, nekajícínou odpovědí, Bůh vyslovil nad Kainem soud – už nebude schopen získávat obživu ze země, ale stane se z něj tulák a štvaneč (B21) v pustině.

4,13–16 Kainovo kňourání představuje spíše výčitky za následky, jež ponese, než za hřích samotný. Dokonce i tehdy Hospodin rozptýlil strach štvance o vlastní život tím, že vložil na Kaina znamení a kletba by stihla každého, kdo by ho zabil. Kain odešel od Hospodina – nejsmutnější ze všech odchodů.

4,17–24 Kain se oženil se svou sestrou nebo jinou pokrevní příbuznou. Jak již bylo řečeno, Gn 4,3 počítá se vzrůstem světové populace a Gn 5,4 výslovně říká, že Adam měl syny a dcery. Tehdy ještě nebylo zakázáno manželství mezi blízkými příbuznými (ani nebylo geneticky nebezpečné).

Verše 17–24 představují Kainovo potomstvo a také celou řadu prvních věcí: první město nazvané Henoch; první polygamií; začátek organizovaného chovu dobytka; začátek hudby a kovových nástrojů; první zpěv o násilí a prolití krve. Lámech vysvětluje v písni svým ženám, že zabil muže v sebeobraně. Protože se nejednalo o plánovanou vraždu jako v případě Kainovy bratrovraždy, bude Lámech mnohem imunnější proti odvetě.

4,25–26 Šétova zbožná rodová linie přináší úžasnou úlevu. Právě z jeho rodu jednou vzejde Mesiáš. Když se narodil Enóš („křehký“ nebo „smrtný“), lidé začali oslovovat Boha „Hospodine“ nebo snad jeho jméno vzývali ve veřejném uctívání.

D. Šét a jeho potomci (kap. 5)

Páté kapitole se říká „klinkání umíráčku“, protože se zde velmi často opakuje výraz „a zemřel“. Najdeme zde zaznamenanou rodovou linii Mesiáše od Adama až po Noemova syna Šéma (srov. L 3,36–38).

5,1–17 Adam byl stvořen k Božím obrazu. Šét se narodil jako Adamův obraz. Mezitím ovšem došlo k Pádu a Boží obraz v člověku byl zničen hřichem. Pátý verš znamená *fyzické* naplnění toho, co Bůh řekl v 2,17, *duchovní* naplnění se stalo v den, kdy Adam zhřešil.

5,18–24 Nezaměňujme Henocha a Láme-

cha ze čtvrté kapitoly s těmi v kapitole páté. Henoch z verše 18 je sedmý od Adama (Ju 14), nikoli třetí. Vírou chodil Henoch s Bohem po tři sta let a líbil se Bohu (Žd 11,5). Zdá se, že narození jeho syna mělo na Henochův život posvěcující, zušlechťující vliv (v. 22a). Je skvělé dobře začít, ale ještě lepší je věrně vytrvat až do konce. Slovo „*chodil*“ naznačuje vyrovnaný, rozvíjející se vztah a nikoli pouhou náhodnou známost. Chodit s Bohem je celoživotní záležitost, nikoli otázka jedné hodiny. Henoch byl vzat do nebe před potopou, stejně jako bude vytržena církev dříve, než začne souzení (1Te 4,13–18; Zj 3,10).

5,25–32 Metúšalech žil déle než jakýkoli člověk (devět set šedesát devět let). Jestliže je pravda, co tvrdí Williams, a sice že jméno Metúšalech znamená „bude posláno“,¹⁰ mohlo se jednat o prorocství, protože potopa přišla v roce jeho smrti. Lze předpokládat, že když Lámech pojmenoval svého syna Noe, předpověděl daleko větší útěchu, které přijde na svět skrze Noemova většího syna, Pána Ježíše Krista. Jméno Noe znamená „odpočinutí“. Jak postupoval čas, zkracovala se i délka života. Žalm 90,10 považuje sedmdesát let za normální délku života.

E. Rozmnožení hříchu a celosvětová potopa (kap. 6–8)

6,1–2 Existují dva zásadní výklady druhého verše. První z nich považuje Boží syny za anděly, kteří opustili své místo (Ju 6) a ženili se s pozemskými ženami. Jednalo se o formu sexuální zvrácenosti, kterou Bůh nanejvýš nenáviděl. Zastánci tohoto názoru poukazují na skutečnost, že výraz „synové Boží“ v Jb 1,6 a 2,1 popisuje anděly, kteří měli přístup do Boží přítomnosti. Navíc je obrat „synové Boží“ jako pojmenování pro anděly standardním semitským termínem. Oddíl v Judovi 6 a 7 naznačuje, že andělé, kteří opustili vlastní příbytek, se provinili odporným sexuálním chováním. Povšimněte si slov „podobně jako Sodoma a Gomora“ na začátku sedmého verše, která okamžitě následují po popisu padlých andělů.

Hlavní námitkou proti tomuto pohledu je

skutečnost, že alespoň pokud víme, tak andělé se sexuálně nerozmnožují. Matoušem 22,30 se dokládá, že Ježíš učil o tom, že andělé se neberou. Tento verš však ve skutečnosti říká, že andělé v *nebi* se ani nežení ani nevdávají. Andělé se zjevíli Abrahamovi v lidské podobě (Gn 18,1–5) a z textu vyplývá, že také ti dva, kteří šli do Sodomy, měli lidskou podobu a city.

Druhý pohled praví, že Boží synové byli zbožní potomci Šéta a lidské dcery pocházely ze zlého Kainova pokolení. Jejich argument je následující: Předchozí kontext se zabývá potomky Kainovými (kap. 4) a Šetovými (kap. 5). Genesis 6,1–4 popisuje smíšená manželství těchto dvou rodů. V textu nenajdeme slovo *andělé* a verše 3 a 5 hovoří o *lidském* zlu. Pokud by zhřešili *andělé*, proč by pak měli být zničeni lidé? Zbožní mužové se nazývají „Božími syny“, ačkoli se v tomto případě nejedná o stejná hebrejská slova jako v Gn 6,2 (viz Dt 14,1; Ž 82,6; Oz 2,1; Mt 5,9).

S tímto názorem je spjato několik problémů. Proč byli všichni Šetovi *mužští* potomci zbožní a všechny *ženy* z Kainova rodu bezbožné? Rovněž neexistuje důkaz, že by Šetův rod zbožný *zůstal*. Kdyby byli zbožní, proč by měli být zničeni? A otázkou také zůstává, proč by se ze spojení zbožných mužů a bezbožných žen narodili obři?

6,3 Hospodin varoval, že jeho Duch nebudě v člověku přebývat navěky, ale že mu dá šanci sto dvacet let, než nastane soud a potopa. Bůh je trpělivý, nepřeje si, aby zahynula byť jen jediná duše, ale jeho trpělivost má svou hranici. Petr praví, že Kristus kázal skrze Noema a Ducha svatého lidem před potopou (1Pt 3,18–20; 2Pt 2,5). Zvěst však zavrhlí a nyní jsou ve vězení.

6,4–5 Co se týče obrů (hebr. *nefilim*, „padlí“), Unger vysvětluje:

Nefilim jsou považováni za obrovské polobohy, nepřirozené potomstvo „lidských dcer“ (smrtných žen) vzniklé ze styku s „Božími syny“ (anděly). Toto naprosto nepřirozené sjednocení porušilo Bohem stvořený řád bytí, a coby šokující abnormalita si vynutilo celosvětový soud ve formě potopy.¹¹

6,6–7 Hospodinův zármutek nenaznačuje svévolnou změnu smýšlení, ačkoli se to tak může člověku jevit. Naopak se jedná o odlišný postoj z Boží strany na základě změny v lidském chování. A protože je Bůh svatý, musí proti hříchu zakročít.

6,8–22 Noe našel milost v Hospodinových očích a byl předem varován, aby postavil archu. Míry jsou udávány v loktech (1 loket je zhruba 45 centimetrů). Archa tedy dosáhla přibližné délky 135 metrů, šířky 22,5 metrů a výšky 13,7 metrů. Měla tři paluby. Světlík z verše 16 byl doslova „místo světla“ a zřejmě to byl otvor pro světlo a vzduch, který ještě prodloužil délku.

Noe byl spasen milostí, tj. činem Boží svrchovanosti. Noe měl za to udělat vše tak, jak mu Bůh přikázal (v. 22), tzn. že se jednalo o projev lidské odpovědnosti. Noe sice postavil archu, aby zachránil svou rodinu, ale byl to *Bůh*, kdo uzavřel a zapečetil její dveře. Boží svrchovanost a lidská odpovědnost se navzájem nevylučují, nýbrž se doplňují.

Noe (v. 9) a Henoch (5,22) jsou jediní muži v Písmu, o nichž se píše, že chodili s Bohem. Jestliže Henoch symbolizuje církev vytrženou do nebe, pak Noe představuje pozůstatek věrných Židů, kteří přežijí velké soužení, aby poté mohli žít v tisíciletém království na zemi.

V osmáctém verši se v Bibli poprvé vyskytuje slovo *smlouva*. Scofield uvádí seznam osmi smluv: v Edenu (Gn 2,16); s Adamem (Gn 3,15); s Noemem (Gn 9,16); s Abrahamem (Gn 12,2); s Mojžíšem (Ex 19,5); s Izraelem (Dt 30,3); s Davidem (2S 7,16) a novou smlouvu (Žd 8,8). Následující eseje zpracovávají těchto osm smluv a navíc také smlouvu se Šalomounem. Netřeba zmiňovat, že téma natolik složité jako, jsou smlouvy, vykládají různé teologické školy rozdílně. Pohled zde prezentovaný odpovídá premileniální a dispenzacionální tradici.

Exkurz: Hlavní smlouvy v Písmu

Smlouva v ráji (Gn 1,28–30; 2,16–17)

Pověřila člověka v jeho nevinnosti odpovědností za to, aby se rozmnožil, obydli zemi a podmanil si ji. Byla mu dána pravomoc nad

celou živočišnou říší. Měl obdělávat zahradu a jíst ze všech jejích plodů, kromě z ovoce stromu poznání dobrého a zlého. Neuposlechnutí tohoto druhého příkazu by přineslo smrt.

Smlouva s Adamem (Gn 3,14–19)

Po pádu člověka Bůh proklel hada a předpověděl nepřátelství mezi hadem a ženou a mezi Satanem a Kristem. Satan sice Krista zraní, ale Kristus ho zničí. Žena bude rodit v bolestech a muž nad ní bude vládnout. Také země byla prokleta. Člověk bude muset bojovat proti trní a bodláčí, aby ji mohl obdělávat. Při práci zažije pot a únavu a nakonec se vrátí do země, ze které povstal.

Smlouva s Noemem (Gn 8,20–9,27)

Bůh slíbil Noemovi, že už nikdy neprokleje zemi ani nezničí celou zemi potopou. Na důkaz tohoto slibu daroval duhu. V této smlouvě je také zahrnuto zřízení lidské vlády, která může udělit trest smrti. Bůh zaručil pravidelnost času a ročních období a znovu nařídil člověku, aby obydli zemi, a potvrdil jeho vládu nad nižšími bytostmi. Oproti své dřívější vegetariánské stravě mohl člověk nyní jíst i maso. Co se týče Noemových synů, tak proklel Cháma, aby sloužil Šémovi a Jefetovi. Šémovi daroval čestné postavení, které, jak dnes víme, zahrnovalo výsadu, že se stal součástí rodové linie Mesiáše. Jefet velmi rozšířil svá území a bude pobývat v Šémových stanech.

Smlouva s Abrahamem

(Gn 12,1–3; 13,14–17; 15,1–8; 17,1–8)

Tato smlouva je bezpodmínečná. Pouze Bůh, který se zjevil jako „kouřící pec a planoucí pochodeň“, prošel mezi dvěma kusy obětovaných zvířat v Gn 15,12–21. Jedná se o velmi významnou skutečnost. Když dva lidé uzavřeli (hebrejsky „rozseklí“) smlouvu, pak *oba* prošli mezi polovinami zvířat na potvrzení toho, že oba dodrží smluvní podmínky. Bůh však Abrahamovi žádné podmínky nedal; z toho důvodu se zaslíbení uvedená dále naplní bez ohledu na to, jak věrní Abrahamovi potomci budou.

Lidé, podle nichž Boží starověký národ nemá žádnou budoucnost, se snaží dokázat, že

i tato smlouva je podmíněčná, alespoň co se týče země. Poté nárokuji veškerá zaslíbení pro církve a Izraeli z nich nenechají buď nic, nebo jen velmi málo.

Smlouva zahrnuje následující zaslíbení daná Abrahamovi a jeho potomkům: velký národ (Izrael); osobní požehnání a slavné jméno Abrahamovi; stane se požehnáním ostatním (12,2); Boží zalíbení pro jeho přítele a prokletí pro jeho nepřátele; požehnání všech národů, jež naplnilo se v Kristu (12,3); věčné vlastnictví [17,8] země známé jako Kanaan [13,12; Ex 15,15] a později jako Izrael (13,14–15.17); nespočetné potomstvo jak fyzické, tak duchovní (13,16; 15,5); stane se otcem mnoha národů a králů – skrze Izmaela a Izáka – (17,4.6); zvláštní vztah s Bohem (17,7b).

Smlouva s Mojžíšem (Ex 19,5; 20,1–31,18)

V nejobecnějším smyslu zahrnuje smlouva s Mojžíšem Desatero přikázání, jež formulovalo povinnosti vůči Bohu a bližnímu (Ex 20,1–26); nespočetná nařízení organizující společenský život Izraele (Ex 21,1–24,11); a podrobné pokyny ohledně náboženského života (Ex 24,12–31,18). Smlouva byla dána národu Izrael, nikoli pohanům. Jednalo se o podmíněčnou smlouvu, protože vyžadovala lidskou poslušnost, a byla tedy „bezmocná kvůli tělu“ (Ř 8,3a). Desatero se nikdy nemělo stát cestou ke spáse, nýbrž mělo člověka usvědčit z hříchu a selhání. Devět z deseti přikázání se objevuje i v Novém zákoně (chybí přikázání o sobotě), nikoli jako zákon, za jehož porušení následuje trest, nýbrž jako způsob chování vhodný pro ty, kdo byli spaseni milostí. Křesťan není pod Zákonem, nýbrž pod milostí, ale je připoután ke Kristu láskou, která představuje mnohem vyšší úroveň motivace.

Smlouva s Izraelem (Dt 30,1–9)

Tato smlouva se zabývá budoucím obsazením země, kterou Bůh zaslíbil Abrahamovi – „od egyptské řeky [egyptský potok, nikoli Nil] až k té veliké řece, řece Eufratu“ (Gn 15,18). Izrael zemi nikdy úplně neobsadil. Šalamounovi za jeho vlády projevovaly země ve vý-

chodní části území úctu (1Kr 5,1.4); tuto skutečnost však nelze zaměňovat s vlastnictvím nebo obsazením země.

Smlouva s Izraelem předvídá rozptýlení Izraele mezi ostatní národy v důsledku jeho neposlušnosti, ale také návrat k Hospodinu, Pánův druhý příchod, jejich návrat do země a prosperitu, také změnu jejich srdcí (aby milovali a poslouchali Hospodina) a potrestání jejich nepřátel.

Smlouva s Davidem (2S 7,5–19)

Bůh Davidovi nejenže slíbil, že jeho království potrvá navěky, ale také, že na trůně bude vždy sedět jeho potomek. Opět se jednalo o bezpodmínečnou smlouvu, protože byla zcela nezávislá na Davidově poslušnosti nebo spravedlnosti. Z Josefova rodopisu se dozvídáme, že Kristus je zákonným dědicem Davida trůnu skrze Šalomouna (Mt 1).

V Mariině rodokmenu zase vidíme, že pochází z Davidova rodu skrze Nathama (L 3). Protože Kristus žije navěky, i jeho království je věčné. Jeho tisícileté panování na zemi poté plynule přejde do věčného království.

Smlouva se Šalomounem (2S 7,12–15;

1Kr 9,4–5; 2Pa 7,11–22)

Smlouva se Šalomounem byla bezpodmínečná vzhledem k věčnému království, avšak podmíněná, co se týkalo Šalomounových potomků na trůně (1Kr 8,4–5; 2Pa 7,17–18). Jeden z jeho potomků, Konjáš (zvaný také Jekonjáš) byl bezdětný, a proto nemohl na Davidův trůn usednout žádný z jeho fyzických potomků (Jr 22,30). Jak bylo již ukázáno výše, Ježíš nepochází ze Šalomounova rodu. V opačném případě by se i na něj vtahovala Konjášova kletba.

Nová smlouva (Jr 31,31–34; Žd 8,7–12;

L 22,20)

Nová smlouva se jasně vztahuje na dům izraelský a dům judský (Jr 31,31) a v době, kdy ji Jeremjáš sepsal, stále ještě představovala budoucnost (Jr 31,31a). Na rozdíl od smlouvy s Mojžíšem, kterou Izrael porušil, je tato smlouva bezpodmínečná (Jr 31,32). Bůh v ní bezpodmínečně zaslubuje (povšimněte si

opakování „(já) uzavřu“): obnovu Izraele (Ez 36,25); přebývání Ducha svatého v jejich nitru (Ez 36,27); srdce, které bude s radostí činit Boží vůli (Jr 31,33a); jedinečný vztah mezi ním a jeho lidem (Jr 31,33b); všeobecné poznání Hospodina v Izraeli (Jr 31,34a); odpuštění a zapomenutí hříchů (Jr 31,34b) a pokračování existence národa Izrael (Jr 31,35–37).

Izrael jako národ dosud ještě neokusil dobro nové smlouvy, ale stane se tak při druhém Pánově příchodu. Mezitím se opravdovým věřícím dostává podílu na některých požehnáních této smlouvy. Skutečnost, že mezi církví a novou smlouvou existuje spojitost, můžeme vidět ve Večeři Pánově, v níž kalich představuje smlouvu, která se uzavírá Pánovou krví (L 22,20; 1K 11,25). Rovněž apoštol Pavel mluvil o sobě a dalších apoštolech jako o služebnících nové smlouvy (2K 3,6).

†

Noe měl přivést do archy po páru z veškerého tvorstva stejně jako dostatek zásob. Kritici tvrdí, že archa nemohla být natolik velká, aby pojmul všechny druhy zvířat a dostatek potravy na plavbu trvající rok a sedm dní. Je ovšem pravděpodobné, že v arše byly jen základní druhy zvířat a ptáků a že se od té doby vznikly mnohé „variance“. K tomuto účelu byla archa dostatečně velká.

7,1 Sloveso „vejít“ se poprvé objevuje v prvním verši – milosrdné pozvání evangelia: „Vejdi do archy bezpečí.“

7,2–18 Bible nevysvětluje, proč měl Noe vzít sedm párů čistých zvířat, ale pouze jeden pár zvířat nečistých. Zřejmě sloužily jako pokrm a předpokládalo se, že čistá zvířata se budou obětovat (viz 8,20). Na zaplnění archy měl Noe sedm dnů. Potom se spustil déšť a rozevřely se prameny hlubiny. Příliv vod trval čtyřicet dní a čtyřicet nocí. Číslo čtyřicet v Bibli představuje dobu zkoušky.

7,19–24 Jednalo se jen o místní záplavu, jak někteří naznačují? Zvažte následující slova: Byly přikryty všechny vysoké hory všude pod nebem (v. 19). Bůh by nepřikázal Noemovi, aby postavil archu o délce jednoho a půl fotbalového hřiště, jejíž objem byl 800 vago-

nů, aby se zachránil před lokální záplavou. Klidně mohl odejít s osmi lidmi a zvířaty na jiné místo. Záznamy o světové potopě najdeme na celém světě. Pohoří Ararat se tyčí až do výšky 5 185 metrů. Potopa sahala o patnáct loket výše, než byly vrcholky hor (v. 19–20). Jakým zázrakem by se tak obrovská masa vod udržela pouze v jedné oblasti? V Genesis 9,15 Bůh slíbil, že voda se již nikdy nestane potopou, aby zničila všechno tvorstvo. Od té doby nastalo mnoho lokálních záplav, ale nikdy již nedošlo k celosvětové potopě. Jestliže se však jednalo pouze o záplavu místních rozměrů, pak byl Boží slib porušen – a to je neudržitelný závěr. Petr použil zničení světa vodou jako budoucí obraz zničení světa ohněm (2Pt 3,6).

Archa symbolizuje Krista a voda Boží soud. Pán Ježíš prošel vodami Božího hněvu na Golgotě. Kdo jsou v Kristu, jsou spase-ní. Ti, kdo v něm nejsou, jsou zatraceni (viz 1Pt 3,21).

8,1–19 Chronologie potopy:

- 7 dní – uplynulo od doby, co Noe vstoupil do archy, než začal déšť (7,10).
- 40 dní a nocí – doba trvání deště (7,12).
- 150 dní – uplynulo od doby, kdy se spustil déšť, až do okamžiku, kdy vody ubylo (8,3) a archa spočinula na pohoří Araratu (srov. 7,11 a 8,4).
- 224 dní – uplynulo od začátku potopy do okamžiku, kdy se objevily vrcholky hor (srov. 7,11 a 8,5).
- 40 dní – uplynulo od objevení se horských vrcholků do okamžiku, kdy Noe vypustil havrana (8,7).
- 7 dní – uplynulo mezi vypuštěním havrana a první holubice (8,6–10; v. 10, „ještě dalších sedm dní“).
- 7 dalších dní – uplynulo, než vypustil holubici podruhé (8,10).
- 7 dalších dní – než konečně vypustil holubici (8,12).
- 314 dní – uplynulo od začátku potopy do okamžiku, kdy Noe sundal příkrov archy (srov. 7,11 a 8,13).
- 371 dní – uplynulo od počátku potopy do dne, kdy země vyschla (srov. 7,11 a 8,14). Nyní Bůh Noemovi přikázal, aby vyšel z archy (v. 16).

Nečistý havran (v. 7) a čistá holubice (v. 8) velmi pěkně znázorňují starou a novou přirozenost věřícího. Stará přirozenost se živí odpadky a mršinami, kdežto nová přirozenost nenachází potěšení v atmosféře smrti a soudu. Nenachází pokoj, dokud nohama nespočine na půdě vzkříšení.

8,20–22 Noe v reakci na Boží spásnou milost postavil Bohu oltář. Podobně i my, kteří jsme byli zachráněni před nadcházejícím hněvem, bychom měli Boha upřímně uctívat. Takový postoj je Bohu přijatelný a libý dnes stejně jako za dnů Noema. Hospodin uzavřel smlouvu, že již nikdy neprokleje zemi kvůli člověku, ani nepobije všechno živé tak, jak učinil. Navíc ustanovil pravidelné střídání ročních období, dokud bude trvat země.

V 6,5 a zde ve verši 21 Bůh hovoří o velmi zlém zaměření lidského srdce. V prvním případě *neexistovala* oběť a následoval soud. Nyní zde oběť *je* a Bůh jedná milosrdně.

F. Noe po potopě (kap. 9)

9,1–7 Z třetího verše vyplývá, že po potopě směli lidé poprvé jíst maso. Nicméně nesměli pozřít krev, protože krev je život těla, a život patří Bohu.

Instituce trestu smrti předpokládá zřízení vládní pravomoci. Kdyby se za vraždu mstil kdokoli, vznikl by strašný chaos. Pouze správně ustanovené vlády mohou vykonat trest smrti. Nový zákon zachovává možnost trestu smrti, když praví ohledně vlády: „... ne nadarmo nosí meč“ (Ř 13,4).

9,8–17 Bůh daroval duhu jako záruku sli-bu, že už nikdy nezničí zemi potopou.

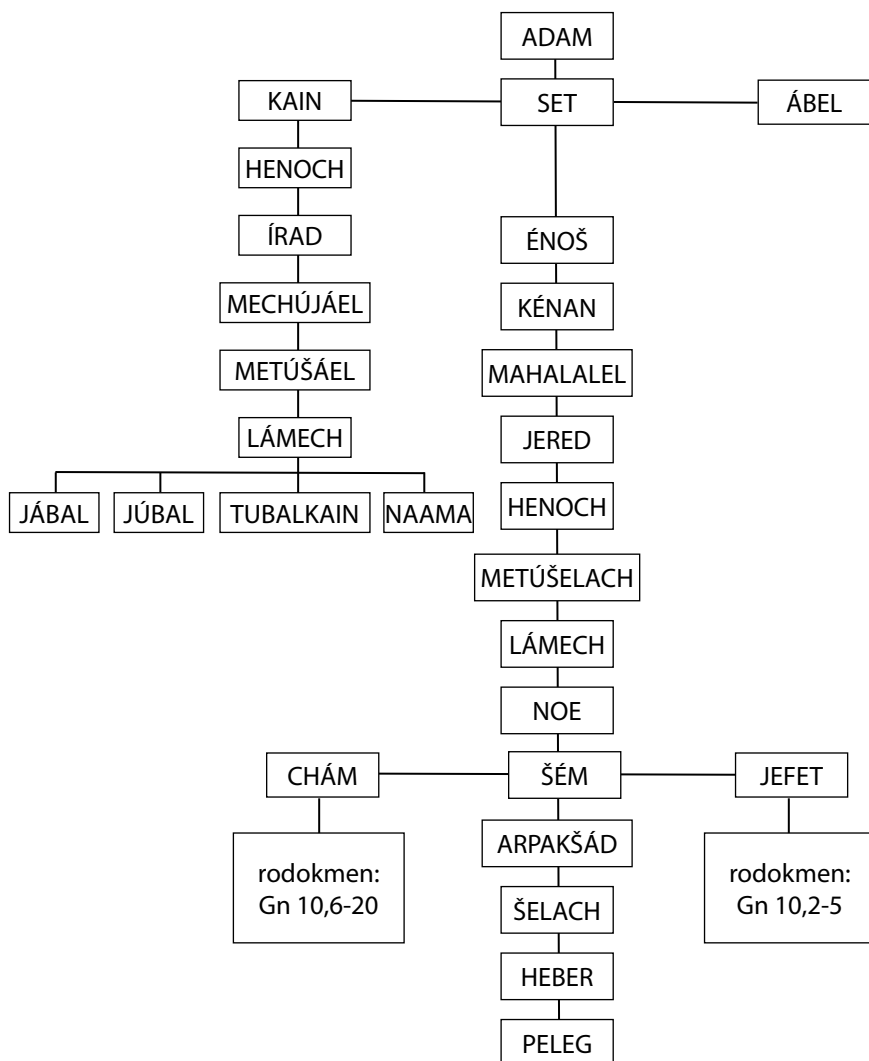
9,18–23 Navzdory Boží milosti Noe zhřešil, když se opil a poté ležel nahý ve svém stanu. Když ho Chám spatřil, informoval své bratry a ti přikryli nahotu svého otce, aniž by se na něj pođívali.

9,24–25 Když se Noe probral, proklel Kenaana. Nabízí se otázka: „Proč padla kletba na Kenaana místo na Cháma?“ Jedné možné vysvětlení zní, že zlý sklon přítomný v Chámovi se stal daleko zjevnějším u Kenaana. Kletba se tak stala proctvím o jeho nemorálním chování a odpovídajícím trestu. Druhé vysvětlení praví, že Kanaan sám se dopustil

vulgárního jednání vůči svému dědovi a Noe si to později uvědomil. Noe se dozvěděl, co mu jeho nejmladší syn provedl. Je možné, že verš 24 se vztahuje na Kenaana jako Noemova *nejmladšího vnuka*, spíše než na Cháma jako jeho *mladšího syna*. V Bibli slovo „syn“ často označuje „vnuka“ nebo jiného potomka. V tomto případě nebyl Kanaan proklet za hřích svého otce, nýbrž za vlastní provinění. Další možností je pohled, podle něhož Bůh ve své milosti dovolil proklít pouze malou část Chámovy potomstva místo potenciální jedné třetiny lidského pokolení.

9,26–29 Kanaan byl proklet, aby sloužil Šémovi a Jefetovi. Poddanství Kenaanců lze vidět v Jz 9,23 a Sd 1,28. Této pasáže se zneužilo na podporu otroctví černochů, nicméně takový výklad je naprosto neopodstatněný. Kanaan byl předek Kenaanců, kteří obývali zaslíbenou zemi před příchodem Izraele. Neexistuje důkaz o tom, že by byli černoši. Šém a Jefet byli požehnáni vládou. Verš 27 snad naznačuje, že Jefet měl podíl na duchovním požehnání skrze Šémovy potomky, Izraelce.

Existuje neshoda v otázce, zda byl Noemův nejstarší syn Šém nebo Jefet. Verš 10,21

Adamovi potomci

se může přeložit jako „Šém, bratr Jefeta staršího“ (BKR), nebo „Šém, starší bratr Jefeta“. Druhé čtení je preferovanější. Šém se objevuje jako první v rodopisech v Gn 5,32 a v 1Pa 1,4.

G. Přehled národů (kap. 10)

10,1–32 Šém, Chám a Jefet se stali otci národů.

Šém: otec semitských národů: Izraelců, Arabů, Babyloňanů, Asyřanů, Arménů a Feničanů.

Chám: otec Hamitů: Etiopanů, Egyptanů, Kenaanců, Pelištejců, možná i Afričanů a orientálců, ačkoli mnozí biblisté považují orientálce za potomky Jefeta.

Jefet: otec jefetských národů: Médů, Řeků, Kypřanů atd., snad i bělochů z Evropy a severní Asie. Mnozí biblisté by sem přidali i orientálce.

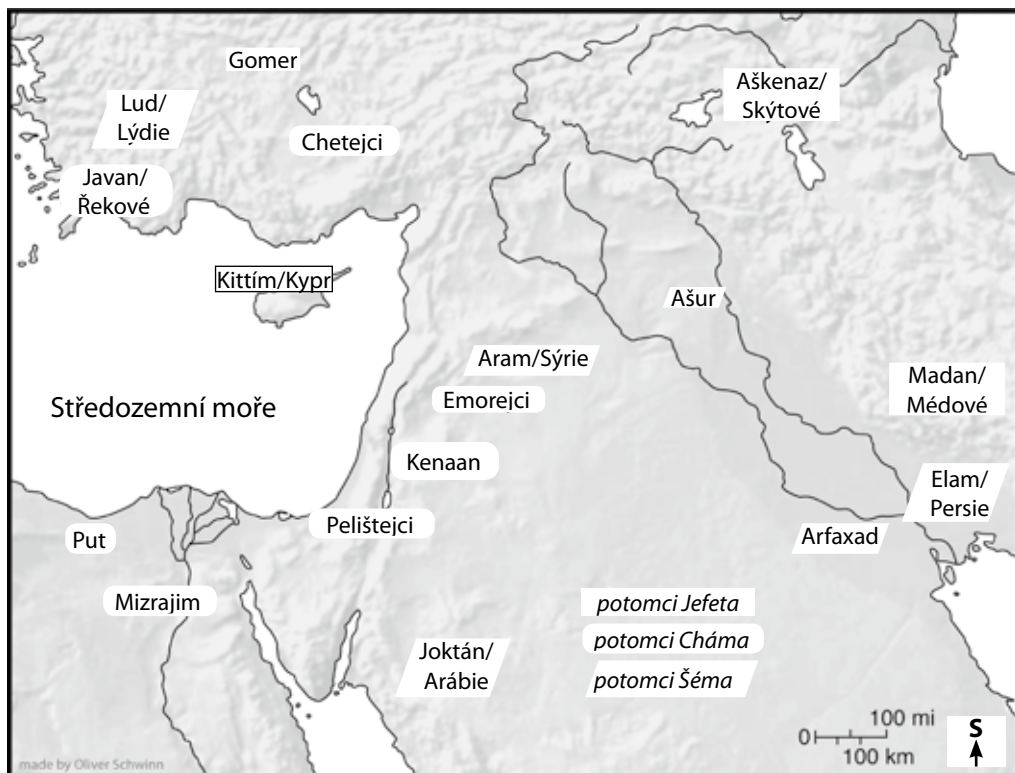
Tato kapitola má pořadí: synové Jefetovi (v. 2–5), synové Chámovi (v. 6–20) a syno-

vé Šémovi (v. 21–31). Duch Boží se bude po zbytek Starého zákona soustřeďovat na Šéma a jeho potomky. Rozdílné jazyky z pátého verše zřejmě předpokládají čas po babylonské věži (11,1–9).

V této kapitole se objevují tři odkazy na rozdělení lidí. Pátý verš popisuje rozptýlení jefetských kmenů do svých vlastních zemí. Verš 25 nás informuje, že k rozdělení země (u Babelu) došlo za dní Pelegových. Verš 32 představuje úvod k příběhu o babylonské věži v jedenácté kapitole, kdy čeledi synů Noemových byly rozděleny do různých národů s různými jazyky.

Jméno Nimrod (v. 8–10) znamená *rebel*. Je prvním „hrdinou na zemi“ po potopě (v. 8) a jako první založil své království (v. 10). Ve vzpouře proti Bohu postavil Babel (Babylon) i Ninive v Asýrii (viz v. 11), která se stala dalším ze zapříisáhlých nepřátel Božího lidu.

Jak již bylo řečeno, verš 21 uvádí **Šéma** jako Jefetova *staršího* bratra.

Národy v Genesis 10

Je nemožné s jistotou identifikovat místa, kde se jednotlivé národy usadily, nicméně následující přehled bude užitečný pro další studium:

- Taršiš (v. 4) – Španělsko
- Kitejci (v. 4) – Kypr
- Kúš (v. 6) – Etiopie
- Élam (v. 22) – Persie
- Misrajim (v. 6) – Egypt
- Pút (v. 6) – Libye
- Kenaan (v. 6) – Izrael
- Assur (v. 11, BKR) – Asýrie
- Aram (v. 22) – Sýrie a Mezopotámie

H. Babylonská věž (kap. 11)

11,1–4 Desátá kapitola, která chronologicky patří až za jedenáctou kapitolu, popisovala, jak bylo lidstvo rozděleno na základě jazyků (v. 5.20.31). Nyní se dozvídáme o příčině tohoto rozdělení. Místo aby se lidé rozptýlili podle Božího záměru po celé zemi, postavili si město a věž v **Šineáru** (Babylon). A řekli: „Nuže, vybudujme si město a věž, jejíž vrchol bude v nebi, a uděláme si jméno, abychom se nerozptýlili po celém povrchu země.“ Jednalo se o postoj pýchy (udělat si jméno) a vzdoru (vyhnout se rozptýlení). My můžeme ve věži spatřovat i symbol lidského neúnavného snažení dosáhnout nebe na základě vlastních dobrých skutků, nikoli na základě přijetí spasení jako bezplatného daru milosti.

11,5–9 Hospodin soudil lid tím, že zmátl jejich jazyk. Tak vznikly mnohé různé jazyky, které existují dodnes. Letnice (Sk 2,1–11) představují opak Babelu v tom smyslu, že tehdy každý slyšel vyprávět o úžasných Božích činech ve svém vlastním jazyce. Babel znamená *zmatení*, které nevyhnutelně následuje, pokud člověk vynechá ze snah o sjednocení Boha, nebo tak nečiní podle jeho vůle.

11,10–25 Tyto verše sledují rodovou linii od **Šéma** k Abramovi. Tím se záběr historického záznamu zužuje z celé lidské rasy na jednu konkrétní větev této rasy (Semity) a poté na jednoho muže (Abrama), jenž se stane (spíš) zakladatelem (pokud ne „hlavou“) židovského národa. Zbytek Starého zákona je povětšinou dějinami právě tohoto národa.

11,26–32 Abram byl velkým mužem víry a jedním z nejdůležitějších lidí v dějinách. Tři světová náboženství – judaismus, křesťanství a islám – ho uctívají. Abrahamovo jméno se objevuje v šestnácti knihách Starého zákona a v jedenácti knihách Nového zákona a znamená „otec je vyvýšený“ nebo po změně na Abrahama, „otec velkého množství“.

V tomto oddílu se potýkáme s matematickým problémem. Derek Kidner vysvětluje:

Potíž vyvstává s Terachovým věkem v době smrti, protože pak by měl jeho nejstarší syn 135 let (v. 26), zatímco Abramovi bylo jen 75 let (12,4; spolu se Sk 7,4). Jedno řešení se nabízí, budeme-li považovat Abrama za nejmladšího syna, kterého však verše 11,26–27 uvádějí jako prvního, protože byl nejvýznačnější (podobně i Efrajim předchází Manasesa). Dalším řešením je řídit se Samařským pentateuchem, který praví, že Terach zemřel ve věku 145 let. Tato možnost se jeví jako vhodnější, protože sotva by Abram zvolal svá slova v 17,17, kdyby jeho samého otec počal ve sto třiceti letech.¹²

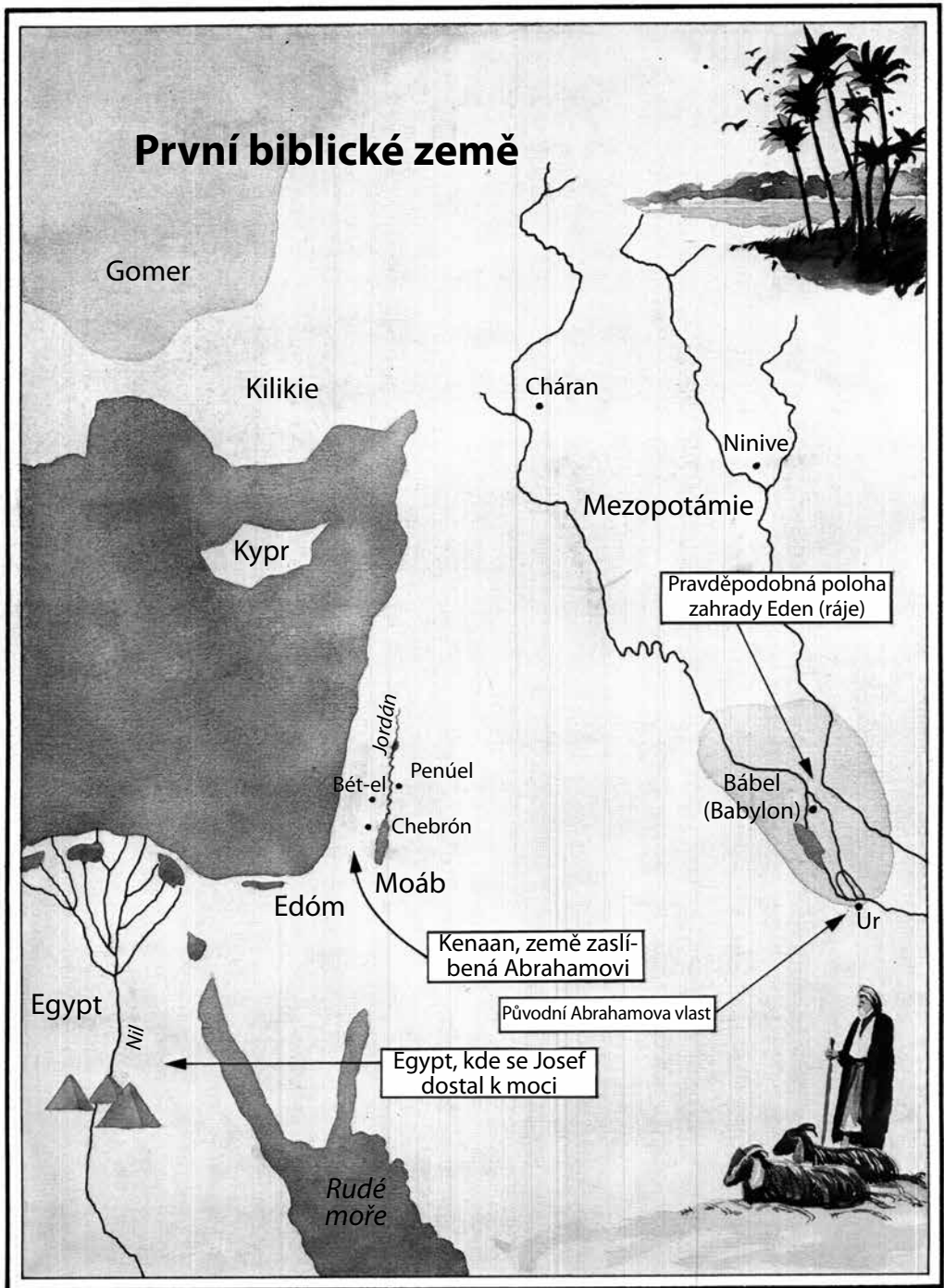
Chaldejský Úr (v. 31) ležící v Mezopotámii byl centrem pohanské modloslužby. Terach došel se svou rodinou na severozápad do Cháranu, když cestoval do kenaanské země.

II. Praotcové Izraele (kap. 12–50)

A. Abraham (12,1–25,18)

1. Povolání Abrahama (12,1–9)

12,1–3 Hospodin povolal Abrama v době, kdy byl ještě stále v Úru (srov. v. 1 se Sk 7,1–2). Abram byl vyzván, aby opustil svou zemi, své příbuzenstvo a dům svého otce a aby se stal poutníkem (Žd 11,9). Bůh s ním uzavřel úžasnou smlouvu, která obsahovala následující důležitá zaslíbení: zemi – tj. kenaanskou zemi; velký národ – tj. izraelský národ; materiální a duchovní blahobyt pro Abrama a jeho símě; velké jméno pro Abrama a jeho potomky; slib, že se stanou prostředníky požehnání pro ostatní lidi; že přátelé Izraele dojdou požehnání, kdežto na jejich nepřátele dopadne prokletí; a že všechny čeledi země budou v Abramovi požehnány. Tato skutečnost poukazuje na Pána Ježíše Krista, který

První biblické země

bude Abramův potomek. Tato smlouva byla obnovena a rozšířena v 13,14–17; 15,4–6; 17,10–14 a 22,15–18.

12,4–9 Po tzv. „promarněných letech v Cháranu“, tj. letech bez jakéhokoli pokroku, se Abram vydal na cestu do kenaanské země spolu se svou ženou Sáráj, synovcem Lotem, dalšími příbuznými a majetkem. Nejprve dorazili do Šekemu, kde Abram postavil Hospodinu oltář. Přítomnost nepřátelských Kenaanců nepředstavovala žádnou překážku pro muže, jenž chodil vírou. Poté se Abram přesunul na místo někde mezi Bét-elem (*Boží dům*) a Ajem. A podle očekávání nejenže postavil stan pro sebe, nýbrž také zbudoval oltář Hospodinu. Tato skutečnost vypovídá velmi mnoho o prioritách tohoto Božího muže. V devátém verši Abram putuje směrem na jih (k Negevu).

2. Do Egypta a zpět (12,10–13,4)

12,10–20 Víra však má své výkyvy. V době tíživého hladomoru Abram odešel z místa, které pro něj vybral Bůh, a utekl do Egypta, který symbolizuje svět. Tento počín však přinesl pouze trápení. Abrama doslova posedl strach o vlastní život, protože se obával, aby se faraon nechtěl násilím zmocnit jeho krásné ženy Sáráj a získat ji pro svůj harém. Proto naléhal na Sáráj, aby lhala a tvrdila, že je jeho sestra. Ve skutečnosti sice byla jeho *nevládní* sestra (20,12), ale stále se jednalo o lež, neboť jejím účelem bylo oklamat. Lest se Abramovi sice vyplatila (dostalo se mu bohaté odměny), ale Sáráj nedopadla dobře (musela jít do faraonova harému). A také faraon doplatil na Abramův trik (faraona a jeho dům sužovaly velké rány). Když se faraon dozvěděl pravdu, zachoval se mnohem spravedlivěji než Abram. Poté, co mu vyčinil, ho poslal zpět do Kenaanu.

Tato příhoda nám připomíná, že bychom se neměli odvážit jít do duchovního boje s tělesnými zbraněmi, že cíl nesvětí prostředky a že nemůžeme zhřešit a poté vyváznout bez trestu.

Bůh Abrama neopustil, ale dovolil, aby se hřích projevil. Faraon Abramam veřejně ponížil a vykázal ho pryč v hanbě.

Slovo „fara“ neoznačovalo vlastní jméno, nýbrž titul podobně jako král, císař, prezident apod.

13,1–4 Abramův návrat z Egypta do Bét-elu byl také návratem ke společenství s Bohem. „Zpět do Bét-elu“ je ozdravným voláním pro všechny, kteří odešli od Pána.

3. Zážítky s Lotem a Malkisedekem (13,5–14,24)

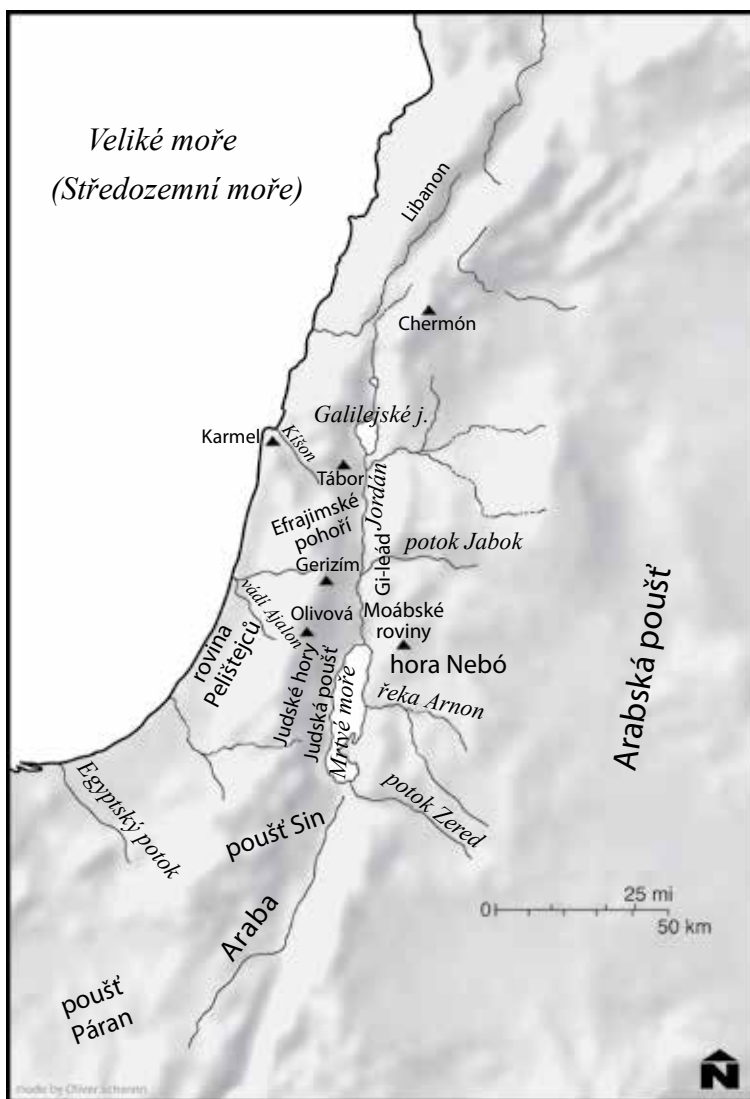
13,5–13 Lotovi a Abramovi pastýři se hádali kvůli pastvinám pro svůj dobytek. Abram nabídl Lotovi s veškerou zdvořilostí, dobrotou a nesobeckostí, aby si vybral celou zemi. V pokoře mysli pokládal druhé za přednější než sebe (Fp 2,3). Lot si vybral svěží pastviny jordánského údolí, které hraničilo s hříšnými městy Sodomou a Gomorou. Ačkoli Lot doopravdy věřil (2Pt 2,7–8), pohyboval se na hranici se světem. Někdo řekl: „Lot získal trávu pro svůj dobytek, zatímco Abram získal milost pro své děti“ (v. 15–16).

Skutečnost, že sodomští lidé byli před Hospodinem velice zlí a hříšní, nikterak neomezila Lota v jeho volbě. Povšimněte si jeho kroků na cestě ke světskosti: on (a jeho muži) prožil svár (v. 7); spatřil (v. 10); vybral si (v. 11); přiblížil své stany až k (v. 12); pobýval daleko od místa, kde se nacházel Boží kněz (14,12); a seděl v bráně, místě politické moci (19,1). V Sodomě se stal místním úředníkem.

13,14–18 Abram se sice vzdal nejlepších pastvin, ale Bůh dal navěky celou kenaanskou zemi jemu a jeho potomkům. Navíc mu Hospodin zaslíbil nespočetné potomstvo. Poté, co se usadil v Chebrónu, Abram postavil třetí oltář Hospodinu – vždy stavěl *oltář* Hospodinu a nikdy *dům* pro sebe!

Povšimněte si, že Hospodin Abramovi řekl, aby procházel zemí a viděl svůj majetek. Tak si i my máme vírou přivlastňovat Boží zaslíbení.

14,1–12 Třináct let před hlavními událostmi této kapitoly porazil Kedorlaómer, élamský král (Persie), různé krále na rovinách přiléhajících k Mrtvému (Solnému) moři. Třináctého roku se pět podmaněných králů vzbouřilo proti Kedorlaómerovi, který se spojil s dalšími třemi králi v babylonské

Zaslíbená země

oblasti. Společně táhli na jih podél východního břehu Mrtvého moře, a poté na sever podél západního břehu do Sodomy, Gomory a dalších měst na Jordánské rovině. K bitvě došlo v údolí Sidim, které bylo plné asfaltových studní. Útočníci porazili vzbouřence a poté táhli na sever, nesouce svou kořist a zajatce – včetně Lota, Abramova zbloudilého synovce.

14,13–16 Když se Abram o všem dozvěděl,

sešikoval tři sta osmnáct oddaných bojovníků a pronásledoval vítěze k Danu na severu. Nakonec je porazil blízko Damašku v Sýrii, zachránil Lota a všechn uloupený majetek. Zbloudilí věřící nejenže působí utrpení sami sobě, ale navíc způsobují problémy i druhým. Zde Abram vysvobodil Lota mečem. Později ho zachránil přímluvnými modlitbami (kap. 18 a 19).

14,17–18 Když se Abram vracel domů,

vyšel mu vstříc sodomský král podobně jako Satan, který často pokouší věřícího krátce poté, co vybojoval velké duchovní vítězství. Avšak Malkisedek, král Šálemu a kněz Boha Nejvyššího, byl po ruce, aby Abrama posilnil chlebem a vínem. Nemůžeme přejít tuto první zmínku o chlebu a vínu, aniž bychom přitom nepomysleli na symboly utrpení našeho Spasitele. Když zvážíme, jakou cenu musel zaplatit, aby nás vykoupil z hříchu, pak budeme mít dost síly na to, abychom odolali každému hříšnému pokušení.

V Písmu mají vlastní jména svůj význam. Malkisedek znamená *král spravedlnosti* a Šálem (zkráceně Jeruzalém) znamená *pokoj*. Malkisedek byl tedy králem spravedlnosti a králem pokoje. Symbolizuje Krista, který je skutečným Králem spravedlnosti a pokoje, a také naším Veleknězem. Když v Žd 7,3 čteme, že Malkisedek byl „bez otce, bez matky, bez rodokmene, nemá ani počátek dnů ani konec života“, pak tomu musíme rozumět *pouze ve spojitosti s jeho kněžstvím*. Většina kněží zdědila svůj úřad a sloužila pouze po určitou dobu. Avšak Malkisedekovo kněžství je jedinečné, protože pokud z Písma víme, tak mu jeho úřad nepředali jeho rodiče, a nemělo počátek ani konec. Kristovo kněžství je „podle řádu Melchisedechova“ (srov. Ž 110,4; Žd 7,17).

14,19–20 Malkisedek požehnal Abramovi, který dal na oplátku Božimu knězi desátek z celé kořisti. V Žd 7 se dovidáme, že tyto činy v sobě nesly hluboký duchovní význam. Abram byl předkem Árona, jenž představoval áronské kněžství. Skutečnost, že Malkisedek požehnal Abramovi, vypovídá o tom, že Malkisedekovo kněžství přesahuje Áronovo, protože žehnající stojí nad tím, který požehnání přijímá. Fakt, že Abram zaplatil Malkisedekovi desátek, lze považovat za obraz toho, jak áronské kněžství uznává nadřazenost kněžství Malkisedekova, neboť nižší platí desátek vyššímu.

14,21–24 Sodomský král vlastně řekl: „Dej mi lidi a majetek si vezmi.“ Tak i Satan nás stále svádí k tomu, abychom se zaobírali hračkami z prachu, zatímco lidé kolem nás jdou do záhuby. Abram odpověděl, že si nevezme nic, ani šňůru nebo řemínek od sandálů.

4. *Abrahamův zaslíbený potomek (kap. 15)*

15,1 První verše se úzce pojí se závěrem čtrnácté kapitoly. Protože praotec odmítl odměnu sodomského krále, Hospodin mu řekl: „Neboj se, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.“ Bůh tak Abrama nejenže ochránil, ale navíc mu daroval i pohádkové bohatství.

15,2–6 Bezdětný Abram se však obával, že všechno zdědí jeho služebník Eliezer z Damašku, neboť takový byl tehdejší zákon. Bůh mu však slíbil syna a potomstvo nespočetné jako hvězdy. Z lidského hlediska se jednalo o nemožný slib, protože Sárain plodný věk již dávno pominul. Abram ale uvěřil Božimu zaslíbení a Bůh ho prohlásil za spravedlivého. Jasně formulovaná pravda o ospravedlnění vírou se znovu opakuje v Ř 4,3; Ga 3,6 a Jk 2,23. V 13,16 zaslíbil Bůh potomstvo početné jako prach země, a zde v 15,5 tak početné, jako jsou hvězdy. *Prach* představuje Abramovy přirozené potomky – Izraelce podle původu. Naopak *hvězdy* symbolizují jeho duchovní símě – ty, kdo jsou ospravedlněni vírou (viz Ga 3,7).

15,7–21 Aby Bůh potvrdil zaslíbení potomstva (v. 1–6) a země (v. 7.8.18–21), ztvárnil podivný a význačný symbolismus. David Baron vysvětluje:

Podle starověkého východního zvyku při uzavření smlouvy musely obě smluvní strany projít mezi rozpůlenými kusy poražených zvířat, čímž symbolicky vyznaly, že aby se naplnily závazky smlouvy, dávají doslova do zástavy vlastní životy (viz Jr 34,18–19). V Gn 15 sám Bůh, jehož přítomnost symbolizovala kouřící pec a ohnivá pochodeň, prošel mezi kusy poražených zvířat, zatímco Abram byl pouhým divákem tohoto dechberoucího projevu Boží bezplatné milosti.¹³

Tato skutečnost znamenala, že se jednalo o *nepodmíněnou* smlouvu, jejíž naplnění plně závisí na Bohu.

Jiný pohled na tento oddíl praví, že obětované kusy zvířat představují izraelský národ. Dravci symbolizují pohanské národy. Egypt je samozřejmě zemí, která nebude jejich. Izrael bude vykoupen z egyptského poddanství a navrácen do Kenaanu ve čtvrté generaci. Kouřící

pec a ohnivá pochodeň popisují národní osud Izraele – utrpení a nesení svědectví.

K osvobození Izraele nedojde, dokud nebude dovršena vina Emorejců. Tito pohanští obyvatelé Kenaanu musí být nakonec vyhlazeni. Než Bůh zlo odsoudí, často mu dovoluje, aby si dělalo, co chce, někdy až ke zdánlivé škodě svého lidu. Je shovívavý a nechce, aby někdo zahynul – ani zvrhlí Emorejci (2Pt 3,9). Také dovoluje zlu, aby se projevilo, takže všichni poznají strašné následky zvrácenosti. Jeho hněv se tak ukáže jako naprosto spravedlivý.

Verše 13 a 14 představují chronologický problém. Předpovídají, že Abramovi potomci budou žít v tvrdém poddanství v cizí zemi 400 let a že ze země odejdou na konci tohoto období, nesouce veliký majetek. Sk 7,6 opakují těchto 400 let.

V Ex 12,40.41 čteme, že doba, po kterou synové Izraelovi pobývali v Egyptě, byla čtyřista třicet let.

Poté v Ga 3,17 Pavel píše, že mezi potvrzením smlouvy s Abrahamem a vydáním Zákona uběhlo 430 let.

Lze tyto údaje nějak uvést v soulad?

400 let v Gn 15,13–14 a v Sk 7,6 se vztahuje na dobu Izraelova *otročení* v Egyptě. Když přišel Jákob se svou rodinou poprvé do Egypta, nikomu neotročili. Právě naopak, dostalo se jim královského přijetí.

430 let v Ex 12,40.41 popisuje celkový čas, který izraelský národ v Egyptě strávil – až do posledního dne. Jedná se o přesný údaj.

430 let v Ga 3,17 pokrývá *přibližně* stejné období jako Ex 12,40.41. Počítají se od chvíle, kdy Bůh Jákobovi stvrdil smlouvu s Abrahamem před tím, než vstoupil do Egypta (Gn 46,14), až do okamžiku, kdy jim daroval Zákon, tj. asi tři měsíce po vyjití z Egypta.

Čtyři pokolení v Gn 15–16 popisuje Ex 6,16–20: Lévi, Kehat, Amrám a Mojžíš. Izrael ještě neobsadil zemi zaslíbenou ve v. 18–21. Šalomoun nad ní sice vykonával nadvládu (1Kr 4,21.24) jako nad poddanými státy, ale jeho lidé ji neobsadili. Tato část smlouvy se naplní až s Kristovým příchodem. Nic nemůže její naplnění zastavit. Co Bůh zaslíbil, je natolik jisté, jako by se to již bylo stalo!

Obecně se má za to, že egyptská řeka (v. 18) je malý vodní tok protékající na jih od Gazy známý jako vádí El Ariš, a nikoli Nil.

5. Izmael, syn těla (kap. 16–17)

16,1–6 Zde se setkáváme s neklidem hříšné přirozenosti. Místo aby Sáráj očekávala na Boha, přesvědčila Abrama, aby zplodil dítě s její otrokyní, Hagar, kterou pravděpodobně získala během nešťastného pobytu v Egyptě. Bůh věrně zaznamenal manželské neřády svého lidu, ačkoli je nikdy neschvaloval. Když Hagar otěhotněla, dívala se s pohrdáním na svou paní. Sáráj zareagovala tak, že nejprve svalila vinu na Abrama a poté Hagar vyhnala pryč. Tato situace zosobňuje konflikt mezi Zákonem a milostí. Nemohou žít pospolu (Ga 4,21–23). Některé ze způsobů jednání zaznamenaných v této kapitole sice mohly být v tehdejší době kulturně přijatelné, ale z křesťanského hlediska jsou jednoznačně v nepořádku.

16,7–15 Zatímco Hagar byla na cestě do Egypta, v pustině u Šúru k ní přišel Hospodinův anděl, tj. Pán Ježíš v jedné ze svých podob před vtělením, známých jako kristofanie (viz Sd 6, kde je pojednání o Hospodinově andělu). Doporučil jí, aby se navrátila a pokořila se Sáráji, a slíbil jí, že její syn se stane hlavou velkého národu. Tato zaslíbení se samozřejmě naplnilo na arabském národě. Slova „navrať se... a pokoř se“ se stala body obratu v životech mnoha lidí, kteří měli co dočinění s Bohem.

Hagařino zvolání ve v. 13 lze parafrázovat následovně: „Ty jsi viditelný Bůh“, protože řekla: „Což jsem zde také nepohlédla za tím, kdo mě uviděl?“ Studnu tedy pojmenovala „*Bér-lachaj-rór*“ (doslova Studna toho, který žije a vidí mě).¹⁴

16,16 Abramovi bylo osmdesát šest let, když mu Hagar porodila Izmaela. Jeho jméno znamená „*Bůh slyší*“, protože ji uslyšel v jejím trápení. Během celého vyprávění bychom měli mít na paměti, že Hagar zastupuje Zákon, zatímco Sáráj milost (viz Ga 4).

17,1–14 Slova, která Bůh promluvil k Abramovi v prvním verši, mu měla zřejmě naznačit, aby se přestal snažit vyřešit

věci vlastní silou a místo toho dovolil Bohu Všemohoucímu, aby je vzal do svých rukou. Hned poté s ním Bůh obnovil svou smlouvu a změnil praotcovo jméno z Abram (*vyvýšený otec*) na Abraham (*otec velkého množství*). Pak ustanovil obřízku na znamení této smlouvy. Chirurgický zákrok, jenž se prováděl na miminkách mužského pohlaví, představoval fyzické znamení, že daná osoba náležela k Božím vyvolenému pozemskému národu. Praxe obřízky byla sice již tehdy na Středním východě známa, ale pro Abrahama a jeho rodinu dostala nový rozměr. Každý muž v Abrahamově domě byl obřezán a poté měl být obřezán každý chlapec osm dní po narození, jinak by byl vyhlazen ze svého lidu – tzn. že by mu byl odepřen přístup do shromáždění Izraele (v. 9–14). Obrat „vyhladit“ někdy znamená usmrtit, jako např. v Ex 31,14–15. Na jiných místech, jako např. zde, nabírá tento výraz spíše významu vyloučit ze společnosti, ignorovat.

Apoštol Pavel důrazně poukazuje na skutečnost, že Abraham byl ospravedlněn (15,6) *dříve, než* byl obřezán. Jeho obřízka byla „pečeť spravedlnosti z víry, kterou měl ještě před obřízkou“ (Ř 4,11). Věřící dnes na sobě nenesou pečeť fyzického znamení; místo toho obdrží při svém obrácení jako pečeť Ducha svatého (Ef 4,30).

Exkurz: Znamení obřízky

Bůh přijal obřízku jako fyzické znamení smlouvy mezi sebou a svým lidem (Gn 17,10–14). Proto byli všichni Abrahamovi potomci známi jako „obřízka“ (Sk 10,45), kdežto pohané jako „neobřízka“ (Ef 2,11). Obřízka je také znamením a pečetí spravedlnosti, kterou měl Abraham z víry (Ř 4,5).

Později nabyla slova „obřízka“ a „obřezaný“ různých významů. „Neobřezané rty“ (Ex 6,12) popisovaly nedostatečnou schopnost mluvit na veřejnosti. „Neobřezané uši“ a „neobřezaná srdce“ vypovídala o selhání v naslouchání, milování a poslušnosti Hospodinu (Lv 26,41; Dt 10,16; 30,6; Jr 6,10; Sk 7,51). Pojem „neobřezané tělo“ (Ez 44,7) vyjadřoval, že je nečisté.

V Novém zákoně se „Kristova obřízka“

(Ko 2,11) vztahuje na jeho smrt na kříži. Věřící jsou obřezáni na základě svého ztotožnění s Kristem; Pavel o ní hovoří jako o „obřízce, která nebyla udělána lidskou rukou, nýbrž spočívala ve svlečení těla hříšců“ (Ko 2,11). Tato obřízka hovoří o smrti hříšné přirozenosti. Je to pravda z hlediska postavení každého věřícího, ale v každodenním životě by mělo následovat umrtvování hříšných skutků těla (Ko 3,5). Apoštol nazývá věřící „pravou obřízkou“ (Fp 3,3), na rozdíl od skupiny židovských zákoníků známých jako „obřízka“ (Ga 2,12).

Kromě svého symbolického významu měly některé z Božích dobrých zákonů ochránit jeho lid před nemocemi pohanů. Mnoho lékařských autorit dnes věří, že obřízka působí preventivně proti vzniku jistých forem rakoviny u muže i jeho ženy.

†

17,15–17 Bůh změnil Sárjino jméno na Sára (*princezna*) a zaslíbil Abrahamovi, že mu jeho devadesátiletá žena porodí syna. Praotec se smál, nikoli v nevěře, nýbrž v radostném úžasu. Jeho víra nezakolísala (Ř 4,18–21).

17,18–27 Když *Abraham* prosil Boha, aby před ním Izmael nalezl milost, dozvěděl se, že smlouva dojde naplnění skrze jeho syna Izáka. Izmael se nicméně rozplodí, rozmnoží a stane se z něj veliký národ. Izák symbolizoval Krista, v němž se smlouva dokonale naplní.

Všimněte si Abrahamovy okamžité poslušnosti: Právě tentýž den byl obřezán Abraham i jeho syn Izmael

6. Sodoma a Gomora (kap. 18–19)

18,1–15 Krátce po událostech sedmnácté kapitoly se Abrahamovi zjevili tři muži. Dva z nich byli andělé a jeden byl samotný Hospodin. S typickou pohostinností Středního Východu hostili nevědomky Abraham se Sárrou dva anděly (Žd 13,2) a jednoho, který je větší než andělé. Když Sára zaslechla, jak Hospodin říká, že do roka porodí dítě, její smích prozrazoval její nevěru. Byla napomenuta zkoumavou otázkou: „Je snad nějaká věc pro Hospodina nesnadná?“ Nicméně host své zaslíbení zopakoval navzdory jejím pochybnos-

tem. Žd 11,11 Sára představuje jako ženu víry bez ohledu na její momentální pochybení.

18,16–33 Poté, co Hospodin Abrahamovi zjevil, že se chystá zničit Sodomu a oni dva andělé už vyrazili na cestu, Abraham začal s přímlyvným odpočítáváním – padesát, čtyřicet pět, čtyřicet, třicet, dvacet, deset. Dokonce ani kvůli deseti spravedlivým by Hospodin Sodomu nezničil! Abrahamova modlitba je nádherným příkladem efektivní přímlyvy. Odvolávala se na spravedlivou povahu soudce celé země (v. 25) a dokládala smělost a hlubokou pokoru, které dokáže způsobit pouze důvěrné poznání Boha. Teprve poté, co se Abraham přestat přímlyvat, Hospodin záležitost uzavřel a odešel (v. 33). V životě existuje mnoho tajemství, na něž dokáže podat uspokojivou odpověď pouze pravda z dvacátého pátého verše.

Nepřehlédněte poctu, kterou Bůh vyjádřil Abrahamovi jako mimořádnému muži, kterému záleží na rodině (v. 19). I my bychom měli toužit po něčem takovém!

19,1–11 Jméno Sodoma se stalo synonymem pro hřích homosexuality neboli sodomie. Nicméně sexuální zvrácenost nebyla jedinou příčinou pádu tohoto města. V Ez 16,49–50 Hospodin popisuje hřích Sodomy jako „vznešenost, nasycenost chlebem a utěšenou bezstarostnost“.

Lot přijal ony dva anděly a trval na tom, aby přenocovali v jeho domě, neboť si byl až příliš dobře vědom nebezpečí, jež by na ně jinak číhalo. I přesto chtěli později muži Sodomy tyto nebeské návštěvníky znásilnit. V zoufalé snaze zachránit své hosty Lot davu bezostyšně nabídl své dvě dcery. Pouze zázrak zachránil celou situaci, když andělé ranili sodomské muže dočasnou matoucí slepotou.

Exkurz: Homosexualita

Jak ve Starém (Gn 19,1–26; Lv 18,22; 20,13), tak v Novém zákoně (Ř 1,18–32; 1K 6,9; 1Tm 1,10) Bůh hřích homosexuality odsuzuje. Svůj hněv nad tímto hříchem projevil tím, že zničil města Sodomu a Gomoru. Mojžíšův zákon trestal sodomii smrtí. Žádný praktikující homosexuál nedostane do dědicví Boží království.

Tzv. „gayové“ platí vysokou cenu za svůj

nemravný životní styl. Pavel říká, že „sami na sobě dostávají zaslouženou odplatu za svoje poblouznění“ (Ř 1,27b). K té patří pohlavní nemoci, pneumocystóza, Kaposiho sarkom (druh rakoviny) a AIDS, ale také neodbytný pocit viny, duševní a emoční poruchy a abnormální změny osobnosti.

Podobně jako všichni hříšníci, i homosexuál nebo lesba mohou být spaseni, činí-li pokání hříchů a přijmou-li Pána Ježíše Krista jako svého osobního Spasitele. Bůh miluje gaye i lesbu, ačkoli nenávidí jejich hřích.

Je také rozdíl mezi tím, je-li člověk *praktikující* homosexuál, nebo má-li homosexuální *sklony*. Bible odsuzuje praxi, nikoli orientaci. Existuje mnoho lidí, kteří se cítí být přitahováni lidmi stejného pohlaví, ale odmítají se této touze podvolit. Skrže moc Ducha svatého se naučili kázat, odolávat pokušení a žít v čistotě. Mnoho křesťanů s homosexuální orientací

... se dívalo na svůj stav se smutkem a lítostí, avšak neschopni se změnit, plně se upjali na Ducha svatého, aby měli sílu se ovládat a žít v čistotě, což je opravdové posvěcení... Ve své oddanosti Kristu nabídli Bohu svou trvalou poskvrnu, aby si ji použil a aby mohla Boží moc dojít dokonalosti v lidské slabosti.¹⁵

Někteří obviňují Boha za to, že se narodili s tímto sklonem, ale chybu nelze hledat u Boha, nýbrž v lidské hříšnosti. Každé padlé dítě Adamovo má zlé sklony. Někdo je slabý v jedné oblasti a někdo v druhé. Není hřích být pokoušen, nýbrž pokušení podlehnout.

Člověk může být vysvobozen jak od homosexuality, tak od jakékoli formy chtíče. Nicméně v téměř každém případě je velmi důležitá trvalá zbožná poradenská pomoc.

Křesťané by měli přijímat gaye a lesby jako osoby, aniž by schvalovali jejich životní styl. Protože i za ně Kristus zemřel, měli by se křesťané snažit získat je pro život „posvěcení, bez něhož nikdo neuvidí Pána“ (Žd 12,14).

†

19,12–29 Andělé trvali na tom, aby Lot se svou rodinou odešel z města. Když se však snažil přesvědčit své zetě (zřejmě budoucí zetě – viz ČSP), mysleli si, že žertuje. Když

nastala krize, jeho pobloudilý život naprosto anuloval jeho svědectví. Když vyšla jitřenka, andělé vyvedli Lota, jeho ženu a dcery ven ze Sodomy. Dokonce i tehdy Lot hrál o čas, když chtěl zůstat v Sóaru, v jednom ze satelitních hříšných měst. Ani deset spravedlivých Bůh v Sodomě nenalezl, a proto ji zničil. Avšak Abrahamova modlitba nezůstala nevyslyšena, neboť Bůh pamatoval na Abrahama a poslal Lota ze středu zkázy.

Lotova žena sice odešla z města, ale její srdce bylo v něm, a tak propadla Božímu soudu. Když Kristus řekl: „Pamatujte na Lotovu ženu“ (L 17,32), použil ji jako varovný příklad pro všechny, kdo s lehkovážností přistupují k jeho nabídce spasení.

19,30–38 Když Lot opustil Sóar, odešel do jeskyně. Zde ho jeho dcery opily a svedly, aby se s nimi dopustil incestu. Starší dcera poté porodila syna Moába a mladší porodila syna Ben-amího. To je počátek Moábců a Amónců, kteří se stali trnem v boku Izraele. Právě Moábky později svedly Izraelce ke smilstvu (Nu 25,1–3) a synové Amónovi naučili Izrael uctívat Moleka včetně obětování dětí (1Kr 11,33; Jr 32,35).

Z 2Pt 2,7–8 víme, že Lot byl spravedlivý muž, ale kvůli své světskosti přišel o své svědectví (v. 14), svou ženu (v. 26), své zetě, přátele, duševní splnutí (v Sodomě žádné nebylo), bohatství (přišel bohatý, ale odešel chudý), svůj charakter (v. 35), svou celoživotní práci a téměř o život (v. 22). Zvrácené chování jeho dcer ukazuje, že odporné mravní normy Sodomy ovlivnily i je. Není úniku (Žd 2,3).

7. Abraham a Abímelek (kap. 20)

20,1–18 Je pro nás až neuvěřitelné, že během dvaceti let vydává Abraham Sáru za svoji sestru už podruhé, vezmeme-li v úvahu, že stejnou chybu udělal už s faraonem – je to neuvěřitelné jen do doby, než si uvědomíme naši *vlastní* náchylnost k hříchu. Příhoda s Abímelekiem v Geraru téměř kopíruje Abrahamovu licoměrnost v Egyptě (12,10–17). Bůh zasáhl, aby uskutečnil svůj záměr v Izákově narození, ke kterému by jinak nemuselo dojít. Pohrozil Abímelekoví smrtí. Bůh dělá více, než že by jen zpovzdálí

sledoval běh dějin. Může změnit zlé jednání svého lidu, dokonce i skrze životy neobrácených lidí. Pohan Abímelek se zachoval mnohem spravedlivěji než Abraham, „přítel Boží“. (*Abímelek* je jen titul, nikoli vlastní jméno.) Jaká hanba, musí-li věřícího oprávněně napomenout člověk ze světa! Jestliže představujeme polopravdu jako celou pravdu, pak se jedná o nepravdu. Abraham se dokonce pokusil svalit část viny na Boha, který ho přece nejdřív ze všeho donutil, aby táhl zemí. Mnohem moudřejší by se ovšem zachoval, kdyby s pokorou přiznal svoji vinu. I přesto byl nadále Boží muž. A tak poslal Hospodin Abímeleka za Abrahamem, aby se Abraham modlil za uzdravení neplodnosti jeho domu.

Obrat „to bude pro tebe potvrzením cti“ (v. 16) doslova znamená „je to pokrývka očí“, tj. dar darovaný za účelem usmíření. Proto lze číst: „Je to tobě dáno jako zástava zadostiučinění na důkaz všem, kteří jsou s tebou, a všem lidem, že zlo bylo napraveno.“

8. Izák, syn zaslíbení (kap. 21)

21,1–10 Když se Sáře a Abrahamovi narodil zaslíbený syn, pojmenovali ho nadšení rodiče Izák („smích“), tak, jak jim přikázal Bůh (17,19,21). Jeho jméno vyjadřovalo jejich vlastní radost a také radost všech, kteří uslyší tuto zvěst. Když byl Izák odstaven, bylo mu pravděpodobně dva až pět let. Izmaelovi bylo tehdy mezi třinácti až sedmnácti lety. Když Sára viděla Izmaela, že se Izákoví posmívá na velké hostině pořádané v den jeho odstavení, nařídila Abrahamovi, aby vyhnal Hagar i jejího syna. Pavel vykládá tento čin jako důkaz toho, že Zákon pronásleduje milost, že Zákon a milost se nemohou smísit a že duchovní požehnání nelze získat na principu Zákona (Ga 4,29).

21,11–13 Abraham byl velmi skleslý, že přišel o Hagar a Izmaela, ale Bůh ho potěšil zaslíbením, že Izmael se stane otcem velikého národa. Navíc mu také vyjasnil, že Izák je onen zaslíbený syn, skrze kterého se uskuteční smlouva.

21,14–21 Když Hagar a chlapec téměř zahynuli žízni v poušti na jih od Kenaanu, Bůh

způsobil, že našli studnu a byli zachráněni. Izmael byl tehdy teenager; proto verš 15 zřejmě znamená, že Hagar ho v jeho slabosti dostrkala pod jedno křoví. Izmaelovo jméno, „Bůh slyší“, se ve verši 17 vyskytuje dvakrát – „Bůh uslyšel“ a „Bůh slyšel“. To by mělo děti a mladé lidi povzbudit k modlitbám. Bůh slyší a vyslýchá!

21,22–34 Abímelek z 22. verše se nemusí nutně shodovat s Abímelekem z dvacáté kapitoly. Abímelekovi otroci uchvátili od Abrahamových lidí studnu s vodou. Když Abímelek a Abraham uzavřeli smlouvu o přátelství, praotec pověděl Abímelekovi o uchvácení studny. Smlouva poté stanovila, že studna patří Abrahamovi. Výstižně ji nazval Beer-šeba („studna přísahy“). Beer-šeba se později stala městem, jež představovalo nejjihnější hranici země. Na památku zde Abraham vysadil tamarýšek.

9. Obětování Izáka (kap. 22)

22,1–10 Snad žádná jiná událost v Bibli s výjimkou samotné Golgoty není tak dojemná jako tato, a žádná jiná tak jasně nepředznamenává smrt Božího jediného milovaného Syna na kříži. Bůh podrobil Abrahama největší zkoušce, když mu přikázal, aby obětoval Izáka jako zápalnou oběť v zemi Mórija. Bůh absolutně nechtěl, aby Abraham tento čin dokonal; vždyť se vždy stavěl proti lidským obětem. Mórija je horský hřeben, v němž se nacházel Jeruzalém (2Pa 3,1) i Golgota. Boží slova „svého jediného syna Izáka, jehož miluješ“ musela bodat Abrahamovo srdce jako rána, jež se neustále prohlubuje. Izák byl Abrahamovým jediným synem v tom smyslu, že byl jediným zaslíbeným synem – synem jedinečným, zázračně narozeným.

První výskyt nějakého slova v Bibli často určuje vzorec pro jeho další použití v Písmu. Výrazy „milovat“ (v. 2) a „poklonit se Bohu“ (v. 5) se poprvé objevují zde. Abrahamova láska k jeho synu pouze matně odráží Boží lásku k Pánu Ježíši. Obětování Izáka symbolizovalo největší čin uctívání – když náš Spasitel obětoval sám sebe, aby naplnil Boží vůli.

22,11–12 „Abrahame, Abrahame!“ je prv-

ním z deseti oslovení v Bibli, při nichž se opakuje jméno osloveného. Sedmkrát tak k člověku promluvil Bůh (Gn 22,11; 46,2; Ex 3,4; 1S 3,10; L 10,41; 22,31; Sk 9,4). Další tři případy se objevují v Mt 7,21–22; 23,37; Mk 15,34 a uvozují velmi důležité záležitosti. Hospodinův anděl (v. 11) byl Bůh (v. 12).

22,13–15 Obětování Izáka zajisté představovalo největší zkoušku Abrahamovy víry. Bůh zaslíbil, že mu skrze jeho syna vzejde nespočetné potomstvo. Izákovi mohlo být v té době zhruba pětadvacet let a byl svobodný. Kdyby ho Abraham obětoval, jak by se mohlo zaslíbení naplnit? Podle Žd 11,19 Abraham věřil, že i kdyby zabil svého syna, Bůh by ho vzkřísil z mrtvých. Taková víra byla pozoruhodná, protože v oné době dějiny světa ještě neobsahovaly jediný záznam o vzkříšení. Povšimněte si jeho víry i v 22,5: „Já s chlapcem půjdeme až tam. Pokloníme se Bohu a vrátíme se k vám.“ Abraham byl nejdříve ospravedlněn vírou (15,6) a poté byl ospravedlněn (obhájen) skutky (viz Jk 2,21). Byl spasen skrze víru, ale na skutečích se prokázala skutečnost jeho víry. Když se Izák zeptal: „Kde je beránek?“, otec mu odpověděl: „Bůh si opatří beránka.“ Toto zaslíbení se naplnilo dokonale nikoli v beranovi ve v. 13, nýbrž v Beránkovi Božím (J 1,29).

V této kapitole se setkáváme se dvěma pozoruhodnými symboly Krista. Prvním z nich je Izák: jediný syn, milovaný svým otcem, ochotný konat otcovu vůli, svým způsobem navrácený z říše mrtvých. Druhým symbolem je beran: nevinná oběť zemřela místo někoho jiného, byla prolita jeho krev a jednalo se o zápalnou oběť, jež plně shořela pro Boha. Kdosi řekl, že když Bůh poskytl berana jako oběť namísto Izáka, „ušetřil Abrahamovo srdce obrovské bolesti, kterou však neušetřil sobě“. Hospodinův anděl ve verších 11 a 15 je, stejně jako jinde ve Starém zákoně, Pán Ježíš Kristus. Abraham nazval toto místo „Hospodin opatří“ (*Jahve jir'e*) (v. 14). Jedná se o jedno ze sedmi složených Božích jmen ve Starém zákoně. Dalšími jsou: Jahve-Róf'echá, tj. Hospodin, který tě uzdravuje (Ex 15,26).

Jahve-Nissí, tj. Hospodin je má korouhev
(Ex 17,15).

Jahve-Šalóm, tj. Hospodin je pokoj (Sd 6,24).

Jahve-Ró`í, tj. Hospodin je můj pastýř
(Ž 23,1).

Jahve-Tsidkénú, tj. Hospodin je naše spravedlnost (Jr 23,6).

Jahve-Šámmá, tj. Hospodin tam přebývá
(Ez 48,35).

22,16–19 Hospodin přísahal při sobě, protože nemohl přísahat při nikom větším (Žd 6,13). Toto Boží zaslíbení stvrzené přísahou zahrnuje požeňání pohanských národů skrze Krista (viz Ga 3,16). Ve verši 17c Bůh ještě rozšiřuje již tak bohaté zaslíbení: Abrahamovo símě zdědí bránu svých nepřátel. To znamená, že jeho potomci budou „zaujímat pozici moci nad těmi, kteří by se jim vzepřeli. Obsazení městské brány znamenalo pád celého města.“¹⁶

22,20–24 Abrahamův bratr Náchor měl dvanáct synů, zatímco Abraham měl jen dva – Izmaela a Izáka. Jak musela tato skutečnost zkoušet Abrahamovu víru v Boží zaslíbení, že jeho potomků bude jako hvězd na nebi! Možná ho to přimělo k tomu, aby vyslal Eliezera hledat nevěstu pro Izáka (kap. 24). Po všimněte si jména Rebeka v 22,23.

10. Rodinné pohřebiště (kap. 23)

23,1–16 Když Sára zemřela ve sto dvaceti sedmi letech, Abraham smlouval s Chetejci v Chebrónu, aby koupil jeskyni v Makpele jako hrob – jednalo se o jedinou koupi pozemku, kterou kdy na své dlouhé životní pouti udělal. Tento oddíl podává neocenitelný vhled do smlouvání, jež je tolik typické pro východní země. Chetejci nejprve navrhli, aby si Abraham vybral kterýkoli z jejich hrobů. S velkou zdvořilostí Abraham odmítl a trval na tom, že zaplatí plnou cenu za jeskyni, již vlastnil Efrón. Ten nejprve nabídl nejen jeskyni, ale navíc i celé pole jako dar, ale Abraham porozuměl, že se jednalo pouze o zdvořilé gesto. Majitel doopravdy neměl v úmyslu dát je zadarmo. Když Abraham oponoval a trval na svém přání jeskyni koupit, Efrón udělal nabídku na čtyři sta šekelů stříbra a předstíral, že se jedná o velmi vý-

hodnou koupi. Doopravdy to byla přemrštěná cena a kupující by obvykle začal smlouvat. Proto všechny překvapilo, když Abraham souhlasil s první cenou, kterou Efrón nabídl. Abraham nechtěl být zavázán nevěřícímu, a stejný postoj bychom měli zaujmout i my.

23,17–20 Jeskyně v Makpele se později stala místem odpočinku pro Abrahama, Izáka, Rebeku, Jákoba a Leu. Na jejím místě stojí dodnes starověká budova se dvěma oddělenými částmi, do nichž chodí Židé i muslimové.

11. Nevěsta pro Izáka (kap. 24)

24,1–9 Abraham zavázal svého nejstaršího služebníka přísahou, aby Izákovi při hledání nevěsty pro něj nedovolil vzít si kenaanskou ženu nebo aby žil v Mezopotámii. Charles F. Pfeiffer vysvětluje starověkou formu přísahy, kterou popisují verše 2–4:

V biblické řeči se praví, že děti pocházejí z „beder“ svého otce (viz Gn 46,26). Vložení ruky pod bedra vyjadřovalo, že v případě porušení přísahy děti již vzešlé z beder, nebo ty, které se teprve narodí, pomstí tento nevěrný čin. Tomuto se říká „přísaha potomstvem“, a zde platí velmi dobře, neboť služebníkovým posláním bylo zajistit Abrahamovi potomstvo skrze Izáka.¹⁷

24,10–14 Služebník je předobrazem (symbolem) Ducha svatého, kterého seslal Otec, aby získal nevěstu „nebeskému Izákovi“, Pánu Ježíši. Vyprávění pečlivě zaznamenává přípravy na cestu, dary, které s sebou služebník přináší, a také znamení, podle něhož pozná ženu, již Bůh vybral. Murdoch Campbell to rozvíjí následovně:

Jednalo se o znamení navržené tak, aby co nejvíce ukázalo charakter a vlohy dívky, která by byla hodna syna jeho pána. Měl ji pouze požádat o „lok“ – tak lze přeložit použité hebrejské slovo – vody pro sebe; avšak ta, kterou si Bůh vybral, aby se stala matkou velkého národa a vzdálenou předkyní Ježíše Krista, projeví svou štedrou povahu a ochotu sloužit druhým, když mu nenabídne pouhý „lok“ vody, nýbrž hojně „napojení“. Kromě toho by měla připojit ohromující nabídku, že napojí i velbloudy. Zvážíme-li, že těchto deset zvířat bylo

po namáhavé cestě pouští připraveno vypít nějakých 477 litrů vody najednou, pak spontánní ochota dívky jeho modliteb posloužit člověku i zvířeti poukazuje na dobrou a nesobeckou povahu a také na charakter nejvyššího řádu.¹⁸

24,15–52 Byla to samozřejmě půvabná Rebeka, která splnila dané podmínky a obdržela služebnickovy dary. Když ho vedla do domu svého otce, Abrahamův služebník věděl, že jeho hledání skončilo. Rebeka vysvětlila svému bratru Lábanovi celou situaci, ten zdvořile její doprovod přivítal a poté vyslechl služebníka, který žádal, aby se Rebeka stala Izákovou nevěstou. Úžasná shoda okolností jako odpověď na služebnickovu modlitbu přesvědčila Lábana i Rebečina otce Betúela o tom, že všechno připravil Hospodin.

24,53–61 Poté služebník předložil dary pro Rebeku, Lábana a její matku na zpečetění zasnoubení. Ráno chtěla rodina ještě oddálit její odchod, ale Rebeka svou ochotou odejít vyřešila celou záležitost, a poté s jejich pozhánáním odešla.

24,62–67 Nyní vidíme Izáka poprvé od jeho zážitku na hoře Mórija, jak vyšel přivítat Rebeku. Tak i my poprvé spatříme svého Spasitele po jeho smrti, pohřbu, vzkříšení a nanebevstoupení, když se vrátí, aby si vyžádal svou vyvolenou nevěstu (1Te 4,13–18). Izákovy setkání s Rebekou se odehrálo v atmosféře něžné nádhery. Aniž by ji kdy předtím viděl, vzal si ji a zamiloval si ji, a na rozdíl od ostatních praotců neměl kromě ní žádnou jinou ženu.

12. Abrahamovi potomci (25,1–18)

25,1–6 V 1Pa 1,32 se o Ketúře hovoří jako o Abrahamově konkubíně; tuto skutečnost zřejmě potvrzuje i šestý verš. Byla tedy manželkou nižšího řádu, tzn. že se netěšila z plných výsad manželky v domě. Bůh znovu nechal zaznamenat manželský neřád, který však nikdy neschvaloval.

25,7–18 Abraham se dožil sto sedmdesáti pěti let a stal se druhým člověkem pohřbeným v jeskyni v Chebrónu. Dvanáct Izmaelových synů vyjmenovaných ve verších 12–16 naplnilo Boží zaslíbení dané Abrahamovi: „Zplodí

dvanáct knížat“ (17,20). Po Izmaelově smrti se do centra pozornosti dostává Izák.

B. Izák (25,19–34)

1. Izákova rodina (25,19–34)

25,19–26 Rebeka byla po téměř dvacet let svého manželství neplodná. Poté Bůh vyslyšel Izákovy modlitby a ona počala (BKR). Když se synové v jejím nitru kopali, byla z toho zmatená, dokud jí Hospodin neřekl, že se její synové stanou hlavami dvou soupeřících národů (Izraele a Edómu). Prvorozený chlapec-dvojče se jmenoval Ezau (*chlupatý*) a druhý Jákob (*držící za patu*). Dokonce i během porodu se Jákob snažil získat navrch nad svým bratrem, když se držel Ezaua za patu! Když se dvojčata narodila, Izákovi bylo šedesát let.

25,27–28 Jak mládenci rostli, Ezau rád pobýval venku a stal se mužem známým lovu. Na druhou stranu Jákob byl mírný muž bydlící ve stanech. Izák měl více rád Ezaua, ale Rebeka milovala Jákoba. Možná že byl „maminčin mazánek“.

25,29–34 Jako prvorozený měl Ezau nárok na dvojitý podíl z majetku svého otce – tj. dvojnásobně více, než mohl zdědit kterýkoli další syn. Navíc se také stal hlavou kmene nebo rodiny. Tomuto se říkalo prvorozenství. V Ezauově případě by to navíc znamenalo, že by se stal předkem Mesiáše. Jednoho dne, když se Ezau vrátil z lovu, spatřil Jákoba, jak vaří něco rudého. Prosil o trochu toho rudého pokrmu tak úpěnlivě, až dostal přezdívku „Rudý“ (Edóm), a zůstala jak jemu, tak i jeho potomstvo, Edómcům. Když Jákob nabídl Ezauovi trochu polévky výměnou za jeho prvorozenství, tak Ezau bláznivě svolil. „S výjimkou zakázaného ovoce nebylo vykoupeno žádné jídlo tak vysokou cenou jako tato polévka.“¹⁹ Proctví z verše 23 se částečně naplnilo ve v. 29–34. Bůh Jákobovi nepromíjí jeho machinace, ale jedna věc je zřejmá – Jákob si cenil prvorozenství a výsady být součástí zbožné rodové linie, zatímco Ezau upřednostňoval uspokojení svých fyzických chutí před duchovním pozhánáním.

Kapitola končí zdůrazněním Ezauova přístupu k prvorozenství spíše než to, jak Jákob

naložil se svým bratrem. Ezauovi potomci se stali zavilými nepřáteli Izraele. Jejich konečné zatracení je vysloveno v Abdijášovi.

2. Izák a Abímelek (kap. 26)

26,1–6 Izák zareagoval na hlad v zemi stejně jako otec (kap. 12 a 20). Cestou na jih se mu v Geraru zjevil Hospodin a varoval ho, aby nechodil do Egypta. Gerar byl na půl cesty do Egypta. Bůh mu řekl, aby v Geraru dočasně pobýval,²⁰ ale Izák se zde usadil. Bůh mu také potvrdil nepodmíněnou smlouvu, kterou uzavřel s Abrahamem.

26,7–7 Izák se popral se strachem stejně jako jeho otec, protože svoji ženu falešně představoval místním mužům jako svoji sestru. Vidíme zde smutný příběh toho, jak se otcova slabost zopakovala na jeho synovi. Když byl podvod odhalen a pokárán, Izák se přiznal. Vyznání vede k požehnání. Izák v Geraru velmi zbohatl a stal se natolik zámožným, že ho Abímelek, který tehdy v zemi vládl, požádal, aby odešel. Izák se tedy přesunul z Geraru do nedalekého Gerarského údolí.

26,18–25 Pelištejci zasypali studny, které Abraham vykopal – projev nepřátelství, který měl přichozím naznačit, že zde nejsou vítáni. Izák studně vyčistil. Spor s Pelištejci pokračoval u studní Esek (*svár*) a Sitná (*nevraživost*). Nakonec Izák od Pelištejců odtáhl. Když vykopal studnu tentokrát, žádné spory nenastaly, a proto ji nazval Rechobót (*široká místa nebo prostor*). Poté vystoupil do Beer-šeby, kde ho Hospodin znovu ujistil o zaslíbeném požehnání, a kde Izák vybudoval oltář (uctíval Boha), postavil tam svůj stan (přebýval zde) a vykopal studnu (občerstvení). Podobně jako voda představuje nejzákladnější prvek ve fyzickém světě, tak je voda slova tím nejzákladnějším v říši duchovní.

26,26–33 Williams se o verších 26–31 vyjádřil následovně:

Teprve tehdy, když se Izák naprosto oddělil od mužů z Geraru, přišli za ním sami, hledající Boží požehnání... Křesťan nejlépe pomůže světu, když se od něho oddělí...²¹

Izákovi služebníci... našli vodu ve stejný den, kdy Izák uzavřel smlouvu o neútočení s Abímelelem. Abraham předtím nazval toto

místo Beer-šeba, neboť zde uzavřel smlouvu s předchozím Abímelelem (21,31). Nyní ji za podobných okolností Izák přejmenuje na Šibebe nebo Beer-šeba.

26,34–35 Ezauovo manželství s Jehúditou a Basematou, dvěma pohanskými ženami, způsobilo jeho rodičům hořké trápení, podobně jako je tomu dodnes v nerovných svazcích. Navíc se opět ukázalo, že Ezau se pro prvorozenectví nehodí.

C. Jákob (27,1–36,43)

1. Jákob oklame Ezaua (kap. 27)

27,1–22 Od události předchozí kapitoly uběhlo zhruba třicet sedm let. Izákovi je nyní sto třicet sedm, zeslábl mu zrak a domnívá se, že brzy zemře, možná proto, že jeho bratr Izmael zemřel ve stejném věku (Gn 25,17). Bude však žít dalších čtyřicet tři let.

Když Izák zatoužil po zvěřině od Ezaua a slíbil mu, že za ni dostane požehnání, Rebeka začala hned kout pikle, aby podvedla svého muže a získala jeho požehnání pro Jákoba, jehož milovala. Její podvod však nebyl vůbec třeba, neboť Bůh už zaslíbil požehnání Jákobovi (25,23b). Uvařila maso z kůzlat tak, že chutnalo jako lahůdka ze zvěřiny, a Jákobovy paže pokryla kozí kůží, takže vypadal jako chlupatý Ezau. Izák chyboval, když věřil svým pocitům: chlupatá paže „byla jako“ paže Ezauova. V duchovních záležitostech bychom neměli důvěřovat svým pocitům. Martin Luther poznamenal:

Pocity přicházejí a pocity odcházejí,
a pocity klamou;
Naší zárukou je Boží slovo;
nic jiného není hodno naší víry.²²

Ačkoli podvod naplánovala Rebeka, Jákob nesl svůj podíl viny za jeho uskutečnění. A sklídl, co zasel. Ch. H. Mackintosh k tomu píše:

... kdokoli pozoruje Jákobův život poté, co potajmu získal otcovo požehnání, povšimne si, že prožil jen velmi málo světské blaženosti. Jeho bratr ho toužil usmrtit, a aby mu unikl, musel opustit otcovský dům; jeho strýc Lában ho oklamal... Musel od něj odejít zase tajně... Zažil přízemnost svého syna Rúbena... Šimeonovu a Léviho pro-

radnost a krutost vůči Šekemským; poté pocítil ztrátu milované ženy... a také předpokládaný konec svého syna Josefa; a nakonec všeho ho hladomor donutil sestoupit do Egypta a zemřít v cizí zemi...²³

27,23–29 Izák poželhal Jákobovi bohatstvím, mocí a ochranou. Je zajímavé, že poželhání pronesená praotci byla prorocká. V pravém slova smyslu se naplnila do slova a do písmene, protože tito mužové mluvili jako inspirovaní.

27,30–40 Když se Ezau vrátil a dozvěděl se o podvodu, se slzami v očích toužil po poželhání. To však dostal Jákob a nešlo ho vzít zpět (Žd 12,16–17). Nicméně Izák měl co říci i Ezauovi:

Hle, tvé sídlo bude bez žrnosti země a bez nebeské rosy shůry. Budeš živ ze svého meče, ale svému bratru budeš sloužit. Když se budeš toulat, strhneš jeho jho ze své šije (v. 39, 40 – Moffatt).

Tato slova naznačila, že Edómci budou obývat pustiny, stanou se z nich válečníci, ale budou podřízeni Izraelcům. Jednoho dne se však vzbouří proti jejich nadvládě. Toto druhé proroctví se naplnilo za vlády judského krále Jórama (2Kr 8,20–22).

27,41–46 Ezau plánoval zabít svého bratra Jákoba, až jeho otec zemře a skončí se dny smutku. Když se to Rebeka dozvěděla, řekla Jákobovi, aby se odebral do domu jejího bratra Lábanu v Cháranu. Nebála se jen, že by byl Jákob zabit, ale měla strach i o Ezaua, že by utekl a někdo by ho usmrtil v krvavé odvetě a ona by tak přišla o oba syny. Aby však vysvětlila Izákovi Jákobův odchod, řekla, že se bála, aby si Jákob nevzal za ženu Chetejku jako Ezau. Jákob očekával, že se brzy vrátí, ale nemělo se tak stát dříve než za více než dvacet let. V té době bude jeho otec ještě naživu, ale matka již bude mrtvá.

2. Jákobův útěk do Cháranu (kap. 28)

28,1–9 Izák si zavolal Jákoba, poželhal mu a poslal ho do Paddan-aramu, oblasti v Mezopotámii, aby si mohl najít manželku mezi lidem jeho matky spíše než mezi Kenaanci. Tento počín inspiroval Ezaua k tomu, aby si vzal za manželku dceru Izmaelovu, a tak zís-

kal otcovo poželhání. Dopustil se zlého (rozšířil počet svých žen), aby dosáhl dobrého.

28,10–19 V Bét-elu měl Jákob nádherný sen, v němž viděl žebřík nebo schodiště vedoucí ze země do nebe. To naznačuje „skutečnost reálného, neporušeného a blízkého společenství mezi nebem a zemí, a především mezi Bohem v jeho slávě a člověkem v jeho samotě.“²⁴ Když se Pán Ježíš setkal s Natanaelem, jednoznačně se odvolal na tuto událost a spojil ji se svým druhým příchodem a slávou tisíciletého království (J 1,51). Nicméně věřící mohou i dnes zakoušet společenství s Pánem každou minutu. V čase, kdy Jákobovo srdce pravděpodobně naplňovaly zármutek nad minulostí, samota v přítomnosti a nejistota z budoucnosti, Bůh s ním láskyplně uzavřel smlouvu, stejně jak to učinil s Abrahamem a Izákem. Povšimněte si zaslíbení *společnosti*: „Já jsem s tebou“; *bezpečí*: „Budu tě chránit, kamkoli půjdeš“; *vedení*: „Přivedu tě zpět do této země“; a *osobního ujištění*: „Neopustím tě, dokud nevykonám to, co jsem ti řekl.“ Vědom si toho, že se právě setkal s Bohem, změnil Jákob jméno tohoto místa z Lúz (oddělení) na Bét-el (dům Boží).

„V době před Bét-elem, kde byl Jákob ‚překvapen radostí‘ a ‚ohromen úžasem‘, neměl žádný osobní kontakt s Bohem. Vše se k němu dostalo z druhé ruky“ (*Daily Notes of the Scripture Union*).

28,20–22 Zdá se, jako by Jákob s Bohem smlouval. Doopravdy s ním smlouval o *něco menšího*, než mu Bůh slíbil (v. 14). Jeho víra nebyla natolik silná, aby se dokázal spolehnout na Boží slovo, a proto podmínil odvod desátku tím, že Bůh vykoná svůj díl smlouvy. Jiný výklad ovšem praví, že spojka „jestliže“ byla nedílnou součástí všech hebrejských smluv a že se tedy Jákob zavázal odvést desátek nepodmíněně (viz Nu 21,2; Sd 11,30.21; a 1S 1,11 pro podobné židovské přísahy).

3. Jákob, jeho ženy a potomci (29,1–30,24)

29,1–14 Jákobovi bylo sedmdesát sedm let, když odešel z Beer-šeby do Cháranu. Následujících dvacet let bude sloužit svému strýci Lábanovi, třicet tři let prožije opět v Kenaanu a posledních sedmnáct let svého

života stráví v Egyptě. Když dorazil do Paddan-aramu, Bůh to vedl tak, že přišel na pole, kde někteří pastýři z Cháranu opatrovali svá stáda. Boží načasování bylo tak dokonalé, že právě když se Jákob bavil s pastýři, dorazila se svým stádem i Ráchel. Jákob byl dobrý pastýř a velmi se divil, proč všichni čekali u studně, když ještě bylo světlo a oni mohli ovce dále pást. Vysvětlili mu, že nemohli odvalit kámen ze studny, dokud nedorazí všechna stáda. Pro Jákoba to byl okamžik nabitý emocemi, když se setkal svou sestřenicí Ráchel, a také pro Lábanu, který o chvíli později potkal svého synovce Jákoba.

29,15–35 Lában souhlasil, že dá Jákobovi Ráchel, když mu bude sedm let sloužit. Tato léta však připadala Jákobovi jako několik dnů, protože ji miloval. Stejný přístup bychom měli mít v naší službě pro Pána i my.

Lea měla vlídné oči, ale nebyla přitažlivá. Ráchel byla krásného vzhledu.

Podle tamějšího zvyku bylo dohodnuto, že nevěsta vejde o svatební noci k ženichovi zahalená a také místnost pravděpodobně nebyla osvětlena. Určitě si dokážete představit Jákobův hněv, když ráno zjistil, že jeho nevěstou byla Lea! Lában ho podvedl, ale omluvil svůj trik slovy, že podle místního zvyku se musí nejdříve vdát starší dcera. Poté Lában řekl: „Vyplň této mé dceři svatební týden (tj. skuteční manželství s Leou), ať ti dáme také tu druhou za službu, kterou budeš u mne sloužit ještě dalších sedm let.“ Na konci týdenních svatebních oslav si Jákob vzal také Ráchel a poté za ni sloužil dalších sedm let. Jákob zasel klam a nyní ho sám sklízeli! Když Hospodin viděl, že Lea byla nenáviděna (tj. milována méně), vynahradil jí to dětmi. Tento zákon Božího odškodnění je stále aktuální: Lidé, kterým se nedostává v jedné oblasti, jsou obdarováni v jiné. Lea uznala Hospodina, když pojmenovávala své děti (v. 32–33.35). Z ní pochází kněží (Lévi), královský rod (Juda) a nakonec i Mesiáš. V této kapitole se objevují první čtyři Jákobovi synové. Úplný seznam jeho synů je následující:

Synové narození z Ley:

Rúben – *Hleďte syn* (29,32)

Šimeon – *Výslyšánek* (29,33)

Lévi – *Připojený* (29,34)

Juda – *Vzdávající chválu* (29,35)

Isachar – *Najatý za mzdu* (30,18)

Zabulón – *Zůstávající* (30,20)

Synové narození z Bilhy, Rácheliny otrokyně:

Dan – *Soudce* (30,6)

Neftalí – *Můj zápas* (30,8)

Synové narození ze Zilpy, Leiny otrokyně:

Gád – *Oddíl* nebo *Štěstí* (30,11)

Ašer – *Šťastný* (30,13)

Synové narození z Ráchel:

Josef – *Kéž přidá* (30,24)

Benjamín – *Syn mé pravice* (35,18)

30,1–13 Protože Ráchel zoufale toužila po dítěti na svém klíně, dala Jákobovi za ženu nebolí konkubínu svoji služebnici Bilhu. Přestože se z hlediska tehdejší kultury jednalo o běžný postup, byl v rozporu s Boží vůlí. Bilha porodila dva syny, Dana a Neftalího. Aby ji Ráchel nepředběhla, dala Lea Jákobovi svoji služebnici Zilpu, z níž se narodili další dva synové, Gád a Ašer.

30,14–24 Mandragora, kterou Rúben našel, byla něco jako jablíčka lásky, o nichž se pověřčivě věřilo, že přinášejí plodnost. Protože Ráchel byla neplodná, toužila nějaké z nich získat. Na oplátku dovolila Lee, aby žila s Jákobem jako jeho žena. (Z nějakých nevysvětlitelných důvodů Lea přišla o své výsady manželky.) Poté Lea porodila další dva syny – Isachara a Zabulóna – a také dceru Dínu. Nakonec i Ráchel porodila prvního syna a pojmenovala ho Josef, čímž vyjádřila víru, že Bůh jí dá ještě dalšího syna.

4. Jákob přelstí Lábanu (30,25–43)

30,25–36 Když Jákob pověděl Lábanovi, že se chce vrátit domů do Kenaanu, jeho strýc na něj naléhal, aby zůstal. Lában řekl, že ho zkušenost naučila, že Hospodin mu požehnal kvůli Jákobovi, a že vyhoví jeho požadavkům na jakoukoli mzdu, jen když zůstane. Jákob souhlasil, že mu bude nadále sloužit, pokud mu Lában dá všechny skvrnitě a strakaté ovce a kozy a všechny načernalé ovce. Všechna ostatní zvířata ve stádu budou patřit Lábanovi. Ten s dohodou souhlasil, když prohlásil: „Dobrá, ať se stane podle tvého slova.“ Lá-

ban vybral zvířata vyhrazená Jákobovi a dal je svým synům, aby je pásli. Uvědomoval si, že s největší pravděpodobností budou i jejich mláďata jiná než bílá, takže by připadla Jákobovi. Poté svěřil svá vlastní zvířata Jákobovi a oddělil ho od svých synů na vzdálenost tří dnů cesty. Tak zamezil tomu, aby se skvrnitá zvířata ze stáda jeho synů spářila s Lábanovými bílými kusy, o něž pečoval Jákob.

30,37–43 Když Jákob pásal Lábanovo stádo, položil před ovce oloupané pruty, ať už ovce a kozy byly bílé nebo barevné. Beránci a kůzlata se rodili pruhovaní, skvrnití a strakatí. To samozřejmě znamenalo, že patřili Jákobovi. Určovaly tyto pruty, zda se zvířata narodí barevná? Je možné, že Jákob přitom využil nějaké vědecké metody. (Nový genetický důkaz naznačuje, že se vskutku mohlo o nějakou jednat.) Jak jinak by se zvířata mohla narodit se zbarvením, které si Jákob přál?

Zaprvé to mohl být zázrak (viz 31,12). Nebo se mohlo jednat o pouhý trik z Jákobovy strany. Vyprávění naznačuje, že se Jákob vyznal ve šlechtění zvířat. Pečlivým rozmnožováním nejenže mohl vyprodukovat zvířata se žádaným zbarvením, ale také statné ovce pro sebe a slabé pro Lábanu. Snad byly oloupané pruty pouhý trik, který skryl tajné rozmnožovací metody před ostatními. Ať už to vysvětlíme jakkoli, je jisté, že Jákobovo bohatství během posledních šesti let služby pro Lábanu nesmírně vzrostlo.

5. Jákob se vrací do Kenaanu (kap. 31)

31,1–18 Poté, co Jákob zjistil, že Lában i jeho synové začali být žárliví a roztrpčení, Hospodin mu sdělil, že nastal čas navrátit se do Kenaanu. Nejprve si zavolal Ráchel a Leu a celou záležitost s nimi probral. Připomněl jim, jak ho Lában oklamal a desetkrát změnil jeho mzdu, ale také, jak Bůh zasáhl, takže se stáda množila k jeho dobru; jak mu Bůh připomněl přísahu, kterou učinil před dvaceti lety (28,20–22) a jak mu Hospodin řekl, aby se vrátil do Kenaanu. Jeho manželky souhlasily, že jejich otec s nimi nenakládal čestně a že by měli odejít.

Griffith Thomas zde poukazuje na několik

zajímavých duchovních principů důležitých pro rozpoznání Božího vedení. Zaprvé Jákob *toužil* (30,25). Zadruhé *okolnosti* si vyžádaly jistou změnu. Zatřetí k němu přišlo silné *Boží slovo*. A začtvrté jeho ženy s ním *souhlasily* a *podpořily* ho, navzdory svým přirozeným vazbám k Lábanovi...²⁵ Povšimněte si, že anděl Hospodinův (v. 11) je Bohem z Bét-elu (v. 13).

31,19–21 Dříve než tajně odešli, ukradla Ráchel svému otci domácí bůžky a ukryla je v sedle svého velblouda. Vlastnictví takovýchto domácích bůžků naznačovalo vedoucí postavení v rodině a v případě provdané dcery zajišťovalo jejímu muži právo na otcův majetek.²⁶ Lában měl své syny a jen ti měli po Jákobově útěku do Kenaanu právo na otcovy *terafím*. Ráchelina krádež byla tedy závažná, neboť měla za cíl zachovat jejímu manželovi hlavní podíl na Lábanově majetku.

31,22–30 Když se Lában dozvěděl o jejich útěku, vzal s sebou své příbuzné a po sedm dní je pronásledoval, ale ve snu ho Bůh varoval, aby Jákobovi a jeho karavaně nezpůsoboval žádné problémy. Když je konečně dohnal, pouze si stěžoval, že mu upřeli právo se s nimi královsky rozloučit a také, že mu zmizeli bůžci.

31,31–35 Na první stížnost odpověděl Jákob, že odešli potajmu, neboť se bál, aby mu Lában neuchvátil své dcery (Ráchel a Leu). Co se týče druhého bodu, popřel krádež bůžků a kvapně vyhlásil smrt nad viníkem. Lában důkladně prohledal celou karavanu, ale marně. Ráchel se však na ně posadila a omluvila se, že nepovstane z velbloudího sedla, aby uctila svého otce, protože má zrovna menstruaci – nebo to přinejmenším tvrdila.

31,36–42 Nyní vzplanul hněvem Jákob. Veřejně Lábanu zkritizoval za to, že ho obvinil z krádeže a že se k němu po dvacet let choval nečestně, navzdory jeho věrné a štědré službě. Tato pasáž ukazuje, že Jákob byl pracant a že Hospodinovo požehnání spočívalo na všem, co dělal. Jsme věrní vůči svým zaměstnavatelům? Spočívá na naší práci Boží požehnání?

31,43–50 Lában se tomuto tématu vyhnul, když chabě protestoval, že by kdy svým dcerám, vnoučatům nebo dobytku ublížil. Po-

tom navrhl, že by měli uzavřít smlouvu. *Nejednalo* se o laskavou, přátelskou smlouvu, v níž by žádali, aby je Hospodin střežil po dobu jejich odloučení. Spíše šlo o dohodu mezi dvěma podvodníky, kteří žádali Hospodina, aby zajistil, že učiní, co je správné, když si sejdou z očí. Byla to vlastně smlouva o neútočení, ale obsahovala také zákaz, aby se Jákob choval k Lábanovým dcerám tvrdě nebo aby si vzal jinou ženu. Lában nazval pamětní sloup aramejsky Jegar-sahadura. Jákob ho nazval hebrejsky Gal-ed. Oba výrazy znamenají „hromada svědectví“. Ani jeden z nich nesměl překročit hromadu kamení, aby napadl toho druhého.

31,51–32,1 Lában přísahal při Bohu Abrahamovu, Bohu Náchorovu a Bohu jejich otce Teracha. Velké písmeno ve slově *Bůh* v ČSP (ale také BKR, B21) naznačuje, že překladatelé cítili, že Lában myslel na jediného pravého Boha, kterého Abraham poznal. Nicméně hebrejšтина nerozlišuje mezi velkými a malými písmeny a nemůžeme tedy říci, jestli Lában neměl na mysli pohanské bohy, které tito mužové uctívali v Úru. Jákob přísahal při strachu svého otce Izáka – tj. při Bohu, kterého se Izák bál. Izák nikdy nebyl modloslužebník. Jákob nejprve obětoval oběť a poté uspořádal hostinu pro všechny příbuzné a přenocovali na té hoře.

Časně ráno Lában políbil své vnuky a dcery na rozloučenou a odešel domů.

6. Jákob se usmířuje s Ezauem (kap. 32–33)

32,2–9 Cestou do Kenaanu Jákob potkal Boží anděly a místo nazval Machanajim (*dva zástupy nebo dva tábory*). Těmito dvěma tábory mohla být Boží armáda (v. 2) a Jákobův doprovod. Výraz „dva zástupy“ také může být básnickým vyjádřením velkého množství (v. 11). Jak se Jákob blížil k domovu, vzpomněl si na bratra Ezaua a bál se pomsty. Bude se Ezau ještě stále hněvat za způsob, jímž ho připravil o požehnání? Nejprve poslal Jákob k Ezauovi posly s mírovými pozdravy. Když se poté doslechl, že Ezau mu jde naproti se čtyřmi sty mužů, byl tak vyděšen, že rozdělil svou rodinu do dvou táborů – kdyby byl první z nich zničen, druhý mohl utéct.

32,10–13 Jákobova modlitba vznikla ze zoufalé potřeby Boží ochrany. Zakládala se na smluvním vztahu, který Hospodin uzavřel s ním a s jeho předky, a byla vyslovena v pokoře ducha. Jákob postavil svoji prosbu na Hospodinově slově a odvolával se na Boží zaslíbení.

Nejlepší modlitba pochází z vnitřní nutnosti. Lidskými bezpečnostními systémy se často chráníme před dynamickým modlitebním životem. Proč si tak škodíme?

32,14–22 Jákob dále poslal tři stáda zvířat za sebou dohromady čítající 580 kusů jako dar Ezauovi a doufal, že si ho jimi usmíří. Ezau dostane dar ve třech várkách. Jákobovo počínání ukázalo jeho nevěru, nebo alespoň směsicí víry a nevěry.

32,23–33 Když Jákob poslal svou nejbližší rodinu přes brod v Jaboku (*vyprázdní*), strávil sám noc v Penielu, kde prožil jednu z největších zkušeností svého života. Zápasil s ním nějaký muž a ten muž byl anděl (Oz 12,4), anděl Hospodinův, samotný Bůh. Hospodin vykloubil Jákobovi kyčelní kloub, takže po zbytek života kulhal. Ačkoli Jákob zápas z fyzického hlediska prohrál, z duchovního hlediska vybojoval velké vítězství. Naučil se zvítězit skrze porážku a být silný skrze slabost. Zproštěn sebe sama a spoléhání na vlastní chytrost, vyznal, že byl Jákobem, podvodníkem. Bůh poté změnil jeho jméno na Izrael (různě překládáno jako „Bojuje Bůh“, „Ten, kdo bojuje s Bohem“ nebo „Boží kníže“). Jákob nazval toto místo Peniel (*Boží tvář*), protože si uvědomil, že spatřil Hospodina. Pfeiffer poukazuje na to, že verš 33 je mezi Židy pravdivý i dnes:

„Dříve než směji ortodoxní Židé konzumovat tuto část poraženého zvířete, musí z něj odstranit sedací nerv neboli stehenní žílu.“²⁷

33,1–11 Jak se Ezau přibližoval, Jákob se znovu začal bát a choval se přirozeně lidsky, takže uspořádal svou rodinu tak, aby poskytl největší ochranu těm, jež miloval nejvíce. Jak se přibližoval ke svému bratrovi, poklonil se sedmkrát až k zemi. Ezau byl naopak uvolněný, přátelský a nadšený, když nejprve potkal Jákoba, poté jeho manželky a děti. Mírně protestoval proti hojnému daru dobytka, ale nako-

nec souhlasil, že ho přijme. Zdá se, že Jákob prokazoval svému bratru nemístnou úslužnost, když o sobě hovořil jako o jeho otroku. Někteří se domnívají, že se Jákob uchýlil k lichocení a přehánění, když řekl, že vidět jeho tvář je jako vidět tvář Boží. Jiní mají za to, že obrat „Boží tvář“ znamená usmířenou tvář.

33,12–17 Když Ezau navrhl, aby cestovali společně, Jákob předstíral, že by to nešlo, protože kvůli dětem a mladým zvířatům šli pomalu. Jákob slíbil, že se s Ezauem setká v Seíru (Edóm), ačkoli neměl v úmyslu tak učinit. A když chtěl Ezau u něho ponechat některé ze svých lidí, aby cestovali s ním, Jákob nabídku odmítl, aniž by dal najevo skutečné důvody – strach a podezření.

33,18–20 Místo aby Jákob putoval na jih k hoře Seír, vydal se na severozápad. Nakonec dorazil do Šekemu, kde se usadil a postavil oltář, který (snad troufale) nazval Él Elohé Jisráel (*Bůh je Bohem Izraelovým*). Před dvaceti lety, když se mu Bůh zjevil v Bét-elu, Jákob přísahal, že se Hospodin stane jeho Bohem, že mu odvede desátek ze svého majetku a že mu v Bét-elu zřídí dům (28,20–22). Místo aby se nyní vrátil do Bét-elu, usadil se nějakých 48 kilometrů odtud v úrodné oblasti Šekemu, zřejmě kvůli dobytku. (Šekem symbolizuje svět.) Bůh s ním následujících sedm let nepromluví přímo, až když ho vyzve, aby splnil svůj slib (kap. 35). Mezitím dojde k tragické události třicáté čtvrté kapitoly.

7. Hříchy v Šekemu (kap. 34)

34, 1–12 Tato kapitola vůbec nezmiňuje Boží jméno. Zatímco Jákob žil se svou rodinou v Šekemu, jeho dcera Dína navázala společenský kontakt s pohankami, čímž porušila správné oddělení se od bezbožných. Při jedné takové příležitosti ji Šekem, syn Chamóra, sexuálně napadl a poté velmi zatoužil se s ní oženit. Protože si byl Chamór vědom hněvu Jákoba a jeho synů, nabídl smírní řešení: sňatek mezi Izraelci a Kenaanci a plná práva pro Izraelce jako občany jejich země. (Devátý verš lze považovat za jeden z mnoha Satanových pokusů poskvřnit zbožnou rodovou linií.) Šekem také nabídl, že jim zaplatí jakkoli vysoké odstupné a dar, jež budou požadovat.

34,13–24 Jákobovi synové vůbec neměli v úmyslu dát Šekemovi svou sestru Dínu, ale lhali, že tak učiní, nechají-li se mužové města obřezat. Posvátné znamení Boží smlouvy se mělo použít k ničemným účelům. Chamór, Šekem a všichni mužové města tomuto požadavku vyhověli.

34,25–31 Ale zatímco se Šekemští zotavovali z chirurgického zákroku, Šimeón a Lévi je proradně povraždili a vyplenili jejich majetek. Když je za to Jákob mírně napomenul, Šimeón a Lévi odvětili, že Šekem neměl s jejich sestrou jednat jako s nevěstkou. Zdá se, že Jákoba více zajímalo vlastní pohodlí než strašná nespravedlnost, jíž se jeho synové na obyvatelích Šekemu dopustili. Povšimněte si, že zájmeno první osoby singuláru se ve verši 30 vyskytuje sedmkrát.

8. Návrat do Bét-elu (kap. 35)

35,1–8 Kapitola 35 začíná Božím příkazem, aby Jákob splnil přísahu, kterou složil před třiceti lety (28,20–22). Hospodin si použil tragických událostí předchozí kapitoly k tomu, aby praotce připravil na odchod. Povšimněte si, že o Bohu se v této kapitole hovoří asi dvacetkrát, kdežto v kapitole 34 ani jednou. Dříve než uposlechl Boží příkaz vrátit se do Bét-elu, nařídil Jákob své rodině, aby odstranili ze svého středu cizí bohy a aby si oblékli čisté oděv. Jakmile tak učinili, stali se děsem pro své pohanské sousedy. Bylo správné, aby Jákob postavil oltář v „El Bét-elu“ a uctíval Boha, který ho ochránil před jeho bratrem Ezauem.

35,9–15 Bůh znovu prohlásil, že Jákobovo jméno je nyní Izrael a obnovil s ním smlouvu, kterou uzavřel s Abrahamem a Jákobem. Praotec označil toto posvátné místo sloupem a znovu pojmenoval místo Bét-el.

35,16–20 Když Jákobova rodina táhla na jih z Bét-elu, Ráchel zemřela při porodu. Dítě nazvali Ben-óni (*Syn mého smutku*), ale Jákob pojmenoval svého dvanáctého syna Benjamín (*Syn mé pravice*). Tato dvě jména předznamenávají Kristovo utrpení a následující slávu. Tradiční (zřejmě však neautentické) místo Ráchelina hrobu lze vidět na cestě z Jeruzaléma do Betléma. Proč ji nepohřbili do ro-

dinného hrobu společně s Abrahamem, Sárrou a Rebekou v Chebrónu? Možná proto, že to byla ona, kdo do rodiny přinesl domácí bůžky.

35,21–29 Nalezneme zde stručnou zmínku o Rúbenově hříchu s Bilhou, konkubínou jeho otce, hříchu, díky němuž přišel o své prorozenství (49,3–4). Poslední větou verše 22 začíná nový odstavce: Jákobových synů bylo dvanáct. Další dva verše vyjmenovávají těchto dvanáct synů. Ačkoli verš 26 praví, že tito synové se Jákobovi narodili v Paddan–aramu, Benjamína se to netýká (v. 24), protože se narodil v Kenaanu (v. 16–19). Jákob se vrátil do Chebrónu právě včas, aby viděl svého otce Izáka dříve, než zemřel. Jeho matka Rebeka zemřela o několik let dříve. Tato kapitola zaznamenává tři pohřby: Debóry, Rebečiny chůvy (v. 8), Ráchel (v. 19) a Izáka (v. 29).

9. *Potomci Jákobova bratra Ezaua (kap. 36)*

36,1–30 Kapitola 36 se věnuje potomkům Ezauovým, kteří pobývali v zemi Edómu, rozkládající se na jihovýchod od Mrtvého moře. Tento rodopis představuje naplnění zaslíbení, že Ezau se stane hlavou národa (25,23). Ezau měl tři nebo čtyři ženy podle toho, zda některá z nich měla jména dvě (srov. 26,34; 28,9; 36,2–3). Ve verši 24 Ana našel horká zřídla.

36,31–43 Mojžíšovi, který napsal knihu Genesis, bylo Bohem zjeveno (viz 35,11), že Izrael bude mít nakonec krále. Podobně jako čtvrtá kapitola zaznamenala sedm generací z bezbožné Kainovy linie, tak i verše 33–39 uvádějí sedm pokolení králů v bezbožné linii Ezaua. Sedmička, číslo dokonalosti, zřejmě naznačuje celý rod. Ani jeden z Ezauových potomků není zmíněn v Božím seznamu věrných; všichni upadli do zapomnění těch, kdo opustí živého Boha. Měli sice dočasně bohatství a pomíjivou slávu tohoto světa, avšak nic, co by vydrželo na věčnost.

D. Josef (37,1–50,26)

1. *Josef prodán do otroctví (kap. 37)*

37,1–17 Slova „Toto je rodopis Jákobův“ se zdají být nečekaná. Dějiny Jákobova rodu (kap. 25–35) jsou přerušeny výčtem Ezauových pokolení (kap. 36) a poté pokračují od

kapitoly 37 až do konce knihy s důrazem na Jákobova syna Josefa.

Josef je jedním z nejkrásnějších předobrazů (symbolů) Pána Ježíše Krista ve Starém zákoně, ačkoli Bible samotná o něm nikdy jako o předobrazu nemluví. A. W. Pink uvádí seznam 101 podobností mezi Josefem a Ježíšem,²⁸ a Ada Habrshon jich zmiňuje 121. Například otec Josefa miloval (v. 3); Josef napomenul bratry za jejich hřích (v. 8); jeho bratři ho nenáviděli a prodali do rukou nepřátel (v. 4. 26–28); nespravedlivě ho potrestali (kap. 39); byl vyvýšen a stal se zachráncem světa, protože celý svět si musel k němu přijít pro chleba (41,57); během toho, co ho bratři zavrhlí, získal pohanskou nevěstu (41,45).

Bohatě vyšívaná suknice (neboli dlouhá suknice s rukávy) vyjadřovala zvláštní cit, který k němu otec choval, ale navíc vyprovokovala v jeho bratrech žárlivou nenávisť. V prvním snu se Josefovi zdálo, že se jedenáct snopů obilí klanělo dvanáctému snopu; jednalo se o prorocství, že se mu jeho bratři jednoho dne pokloní. V dalším snu se Josefovi klanělo slunce, měsíc a jedenáct hvězd. Slunce a měsíc symbolizovaly Jákoba a Leu (Ráchel již zemřela) a jedenáct hvězd Josefovy bratry (v. 9–11).

37,18–28 Když byl Josef vyslán na pochůzku za bratry, záłudně se proti němu domluvili, že ho usmrtí, ale na základě Rúbenova návrhu se shodli, že ho hodí do jedné z cisteren blízko Dótanu. Když si sedli, aby pojedli, spatřili karavanu Izmaelců mířících do Egypta a na Judovu radu se rozhodli Josefova prodat. V tomto oddíle se Izmaelci nazývají Midjanci, stejně jako v Sd 8,22–24. Když procházeli kolem midjánští obchodníci, bratři vyndali Josefa z cisterny a prodali ho Izmaelcům.

37,29–36 Rúben nebyl u této události přítomen a když se navrátil, zvěděl se, protože bylo na něm, aby otci vysvětlil, že Josef s nimi už není. Proto bratři namočili Josefovu suknicí do krve kozla a poté ji bezcitně předložili před Jákoba, který z toho vyvodil, že Josef byl zabit. Jákob kdysi oklamal svého otce, když si oblékl kozí kůži, aby mu připomínala chlupaté paže jeho bratra (27,16–23). Nyní byl sám krutě oklamán krví kozla na Josefově

suknici. „Znovu se poučil z bolesti klamu.“ Midjánci nevědomky naplnili Boží záměr s Josefem, když mu zajistili přesun do Egypta, kde si ho koupil Potifar, faraonův dvorní úředník. Tak Boha chválí i lidské rozlícení, a co ho nechválí, to zkrátí (viz Ž 76,11).

2. Juda a Tamar (kap. 38)

38,1–11 Nechutný příběh o Judově hříchu s Tamar vyzdvihuje Boží milost, uvědomíme-li si, že Pán Ježíš byl Judovým potomkem (L 3,33). Tamar je jednou z pěti žen, jež zmiňuje rodopis v Mt 1; tři z nich se dopustily smilstva – Tamar, Rachab (v. 5) a Bat-šeba (v. 6). Dalšími dvěma jsou pohanka Rút (v. 5) a zbožná panna Marie (v. 16). Pink spatřuje v tomto příběhu morálního selhání hlubší význam:

Kapitola 37 končí tím, jak Jákobovi synové prodali svého bratra Josefa Midjáncům, kteří ho obratem prodali do Egypta. Toto je předobrazem toho, jak Izrael zavrhl Krista a vydal ho do rukou pohanů. Od chvíle, kdy židovští vůdci vydali svého Mesiáše do Pilátových rukou, s ním již neměli do budoucna co dočínění. A také Bůh se odvrátil od nich k pohanům. Z tohoto důvodu dochází i v našem vyprávění k významnému obratu. Josef je nyní v rukou pohanů. Ale dříve, než se dovíme, co se mu přihodilo v Egyptě, provází nás Duch svatý předobrazným nástinem dějin Židů, zatímco sám předobraz Josef je mimo zemi.²⁹

Není náhodou, že Josefův příběh přerušuje kapitola 38. Na pozadí pochybného chování dalších členů Josefovy rodiny září jeho jednáni jako jasné světlo ve špinavém světě.

Juda se nejprve pomýlil, když se oženil s kenaanskou ženou, dcerou Šúa. Ta mu porodila tři syny – Éra, Ónana a Šela. Ér se oženil s Kenaankou Tamar, ale Hospodin ho usmrtil na základě blíže nespecifikované ničemnosti. V tehdejší době bylo zvykem, že si vdovu vzal mužův bratr nebo jiný blízký příbuzný a vzbudil dítě zemřelému manželovi. Ónan to však odmítl, protože prvorozené dítě by se stalo Érovým dědicem, nikoli jeho právoplatným dítětem. Jeho hřích nebyl tolik sexuální, jako spíše sobecké povahy. Neučinil tak jednou, ale jak z hebrejštiny vyplývá, jednalo se

o vytrvalé odmítání. A toto odmítání ovlivnilo rodopis, na jehož základě Kristus zdědí právo na Davidův trůn. Ónan se svým chováním natolik znelíbil Hospodinu, že usmrtil i jeho. Když to vše Juda viděl, řekl Tamar, aby se vrátila do domu svého otce, dokud jeho třetí syn Šela nedosáhne věku na ženění. Jednalo se však pouze o taktiku k odvedení pozornosti, protože vůbec nechtěl, aby se Šela s Tamar oženil. Ztratil již dva syny a považoval ji za „nešťastnou ženu“.

38,12–23 Když Šela vyrostl a Juda se stále neměl k přípravě jeho sňatku s Tamar, rozhodla se, že na Judu nastraží past. Oblékla se jako nevěstka a posadila se na cestu směřující do Timmy, kam šel i Juda za svými stíhači ovci. Podle očekávání k ní vešel a měl s ní nedovolený styk, protože nevěděl, že to byla jeho snacha. Její odměnou mělo být kůzle ze stáda, ale do doby, než ho pošle, požadovala „nevěstka“ jako zástavu Judův pečetní prsten, šňůrku a hůl. Šňůrkou mohl být provázek, na němž byl pečetní prsten zavěšen. Když se Juda pokoušel donést jí kůzle a dostat nazpět svou zástavu, nemohl „nevěstku“ nikde najít.

38,24–26 O tři měsíce později byla Tamar obviněna ze smilstva, protože jako vdova otěhotněla. Juda nařídil, aby ji upálili. Tehdy Tamar vrátila zástavu spolu s oznámením, že její vlastník je otcem očekávaného dítěte. Zástava poskytla nezvratný důkaz o tom, že Juda s ní měl pohlavní styk. Walter C. Wright popisuje tento výjev velmi živě:

Druhové oznámili Judovi zvěst, že jeho snacha Tamar se dopustila smilstva. Jeho soud je rychlý a rozhodný: upalte ji. Nezáváhá ani nepřemýšlí o kompromisu. Když vyřkne tento hrozivý rozsudek, jeho hlas se ani nezachvěje. Izraelská společnost musí být ochráněna před takovým bláznovstvím a ničemností. Jeho slovo se rozšíří; určí se den popravu; probíhají přípravy; postaví se hranice; naveze se dřevo; tvoří se průvod; sbíhá se zástup; žena kráčí vstříc svému zjevnému konci. Ale v ruce nese důkaz, zástavu, již přijala; nese hůl a prsten. A ta hůl je hůl Judova, a ten prsten je také jeho! Zástava obviní jejího soudce. Jakou váhu bude mít jeho rozsudek nyní?³⁰

38,27–30 Když Tamar rodila, jedno dítě vystrčilo ruku a porodní bába na ni přivázala karmínový provázek, protože si myslela, že se narodí jako první. Ale ruka zmizela a jiné miminko vyšlo ven. Prvorozeného nazvala Peres (Trhlina) a druhého Zerach. Obě dvojčata jsou uvedena v Mt 1,3, ačkoli mesiášská rodová linie pochází z Perese. Zerach byl předkem Akána (Jz 7,1). „Je prostě ohromující,“ komentuje Griffith Thomas, „že Bůh mohl vzít vlákna tohoto strašně zamotaného přadena a vetkat je do svého vlastního vzoru.“³¹

Judovo manželství s kenaanskou ženou (v. 2) byl jeden z prvních kroků Božího lidu směrem k promísení se s národem, který byl pověstný svou strašnou nemorálností. Izrael bude zamořen nevyslovitelnou obludností obscénního uctívání přírody. Bůh je Bohem oddělení; když se budeme bratříčkovat se světem, zaplatíme za to strašlivou cenu.

3. *Josefovo pokušení a vítězství (kap. 39)*

39,1–19 Vyprávění se nyní vrací zpět do Egypta, kde Potifar, velitel tělesné stráže ve faraonově paláci, ustanovil Josefa nad svým domem. Hospodin byl s ním a stal se z něj úspěšný muž (Tyndale to v roce 1534 přeložil tak, že byl „šťastlivec“, v. 2). Potifarova žena se opakovaně pokoušela Josefa svést, ale on vytrvale odmítal. Nezradil by ani důvěru svého pána, ani by nezhrěšil vůči Bohu. Jednoho dne ho uchopila za oděv. Vysvlékl se z něj a utekl ven. Oděv zanechal v její ruce. Přišel o kabát, ale zachránil svůj charakter a nakonec získal i korunu. Ona však jeho oděv použila na „důkaz“ toho, že se ji pokusil znásilnit.

Věřící se učí, že je lepší utíkat před smilstvem, modloslužbou a mladickými tužbami. Je lepší prchnout, než padnout.

39,20–23 Aniž by Josefův pán celou věc pořádně prošetřil, nechal Josefa odvést do vězení. Ale i zde mu Hospodin požehnal a Josefovi se dostalo odpovědného postavení. Skutečnost, že Josef nebyl popraven, naznačuje, že Potifar možná tak úplně své manželce nevěřil; znal její skutečnou povahu. V této kapitole se nádherně ukazuje pravda z Ř 8,28. Bůh pracoval v zákulisí k Josefovu dobru. Ten odolal pokušení a toužil se vyhnout pří-

ležitostem k hříchu (v. 8–10). Navzdory tomu všemu ho jeho rádoby svůdkyně falešně obvinila a tak se Josef ocitl už podruhé v řetězech (Ž 105,17–19). Za takovýchto okolností by měl být rozladěný. On však „okolnostem nepodléhal“; povzněl se nad ně a viděl v nich Boží ruku. Doba, kterou strávil ve vězení, byla „cvičištěm na dobu vládnutí“. A tak se věci, jež druzí zamýšleli ke zlému, obrátily k dobremu.

4. *Josef vykládá sen číšníka a pekaře (kap. 40)*

40,1–19 Mezi Josefovými spoluvězni byli i číšník a pekař egyptského krále (v. 1–4). Když se každému z nich zdál sen, Josef jim nabídl, že je vyloží (v. 5–8). Číšníkův sen o vinné révě znamenal, že farao povýší jeho hlavu a vrátí ho do úřadu během tří dnů (v. 9–15). Avšak pekařův sen o třech koších pečiva naznačil, že během tří dnů farao povýší jeho hlavu od něho – oběsí ho (v. 16–19).

Povšimněte si, že Josef nečekal, až se změní jeho okolnosti. Oslavoval Boha a sloužil druhým za daných okolností.

40,20–23 Vrchní číšník po svém propuštění zapomněl na svůj slib Josefovi, že se za něj přimluví (v. 23). Ale Hospodin nezapomněl. „Jen si na mě vzpomeň, až se ti dobře povede“ (v. 14). Náš Spasitel pronesl podobná slova v noci, kdy byl podveden, a my se můžeme jeho slovy řídit, když přijímáme symbolický chléb a víno.

5. *Josef vykládá faraonovy sny (kap. 41)*

41,1–13 Když žádný z egyptských kouzelníků nedokázal vyložit faraonovy sny o sedmi tučných a sedmi ošklivých a vychrtlých kravách, o sedmi plných a pěkných a sedmi řídkých klasech, tu si vrchní číšník vzpomněl na Josefa a jeho schopnost vykládat sny. Dva roky uvedené v prvním verši se mohou vztahovat buď na dobu Josefova uvěznění, nebo na čas, jenž uběhl od číšníkova propuštění.

41,14–32 Když byl Josef předvolán před faraona, vysvětlil mu, že v Egyptě bude sedm let velké hojnosti, po nichž přijde sedm let hladu, který zničí zemi. Opakování neboli zdvojení faraonova snu znamenalo, že věc byla Bohem pevně stanovena a Bůh ji pospíchá

vykonat. Tuto skutečnost vidíme i ve dvou Josefových snech o jeho budoucnosti (37,6–9) a v podobných vizích v Da 2 a 7. V Bibli číslo *dvě* symbolizuje svědectví. Josef odpověděl faraonovi stejně, jako odpověděl jeho služebníkům ve vězení: „Ne já, ale Bůh dá odpověď k faraonovu prospěchu“ (v. 16; srov. 40,8). Právě díky této pokoře mohl Hospodin pověřit Josefa ohromnou odpovědností beze strachu, že to zničí jeho povahu.

41,33–36 Josef faraonovi poradil, aby během let hojnosti odkládal obilí stranou tak, aby měl dostatek během sedmi let hladu. Jeho plánem bylo to, co se dodnes používá pod názvem „státní rezervy“.

41,37–46 Faraon byl natolik potěšen, že Josefa jmenoval druhým mužem v zemi, správcem zemědělského programu (v. 40), a ujistil ho, že bez jeho příkazu nemůže nikdo nic udělat (v. 44), a také dal mu nové jméno, Safenat Paneach (v. 45a). Význam tohoto jména je nejasný. Někteří navrhuji *Zachránce světa*, jiní zase *Bůh mluví, on žije*. Navíc mu dal za ženu pohanku Asenatu (v. 45). Jak mohl faraon ustanovit hebrejského vězně, aby vládl nad egyptskou zemí na základě výkladu snu, aniž by čekal, zda se naplní? Odpověď poskytují Př 21,1: „Královo srdce je v Hospodinově ruce.“ Dobré nezůstane dlouho bez povšimnutí. Josef byl prvním z mnoha zbožných Izraelců, kteří zaujali významné místo v pohanských vládách. Josefovi bylo třicet let, když začal své působení (v. 46); a už snad třináct let uběhlo od chvíle, kdy ho jeho bratři prodali (srov. 37,2).

41,47–52 Hojnost prvních sedmi let byla tak přebohatá, že bylo nemožné o ní vést přesné záznamy. Právě během této doby se Josefovi narodili dva synové – Manases (*Dá zapomenout*) a Efrajim (*Plodný*). Když Josef zapomněl na všechna zla, jichž se druzí proti němu dopustili, stal se plodným.

41,53–57 Když přišlo sedm let hladu, hladovějící lidé z egyptské země a ze všech zemí přicházeli k Josefovi nakupovat obilí. Josef funguje jako předobraz (symbol) Krista, skrze kterého proudí všechna Boží požehnání k hladovějícím lidem na zemi. Boží prozřetelnost přivedla Josefa do Egypta, aby mohl zachrá-

nit svůj lid nejen před hladem, nýbrž ho také izolovat od mravního znečištění Kenaanu. Kapitola 38 vyobrazuje, co se s dětmi Izraele dělo. Boží léčba zněla dovést je do Egypta, kde budou prakticky odříznuti od všeho pohanského (43,32).

6. Josefovi bratři v Egyptě (kap. 42–44)

42,1–5 Vyprávění se vrací zpět k Jákobovi v Kenaanu, kde byl hlad obzvláště tíživý. Když se Jákob doslechl, že v Egyptě je hodně obilí, nevěděl, že tam je i Josef a vyslal svých deset synů pro zásoby. Pouze Benjamin zůstal doma. Pokud Jákobovi bylo známo, Benjamin byl jediným žijícím synem jeho milované Rachel.

42,6–25 Když před Josefa předstoupili jeho bratři, jednal s nimi tvrdě, obvinil je, že jsou zvědové a poslal je do vězení a poté ještě požadoval, aby s sebou dovedli i svého nejmladšího bratra Benjamína. Nakonec si Šimeóna nechal ve vězení jako rukojmí, zatímco se zbylých devět, bohatě vybavených obilím, zásobami a penězi tajně ukrytými v pytlích, navrátilo do Kenaanu pro Benjamína. Vyprávěním prosvítá Josefova láska a soucit k bratrům (v. 24a.25) a také jejich rostoucí pocit usvědčení z hříchu, jehož se dopustili na svém „chybějícím“ bratru před více než dvaceti lety (v. 21–22). Josef samozřejmě usiloval o to, aby vyznali svou vinu.

Věříme, že Josef je předobrazem Krista, který bude jednat se svými židovskými bratry během nadcházejícího období soužení. Události vedoucí k usmíření Josefa s bratry představují jednu z nejdokladnějších částí Bible. Téměř žádný jiný příběh nevykresluje tak důvěrný, podrobný nebo úplný obraz Krista.

Exkurz: Typologie (Předobrazy)

Jisté osoby, události nebo věci ve Starém zákoně jsou v Novém zákoně jednoznačně vyloženy jako předobrazy neboli symboly. Například o Adamovi se říká, že byl předobrazem Krista (Ř 5,14). Ostatní se nenazývají předobrazy přímo, nicméně mezi nimi existuje až příliš mnoho a příliš očividných podobností. Například o Josefovi se nikdy nemluví jako o Kristově předobrazu, avšak

mezi Josefem a Ježíšem existuje *více než sto* podobností.

Když Pán Ježíš promlouval ke dvěma smutným učedníkům na cestě do Emaus, „vysvětlil jim *ve všech Písmech* [důraz přidán] to, co o něm bylo napsáno“ (L 24,27). Vtělený Kristus řekl: „V svitku knihy je napsáno o mně...“ (Žd 10,7). Tato skutečnost ospravedlňuje naše hledání Krista ve všech Písmech.

Co se týče zážitků Izraele ve Starém zákoně, Pavel praví, že „tyto všechny věci se jim staly jako příklady pro nás a bylo to zapsáno k napomenutí nám, které zastihlo dokonání věků“ (1K 10,11). Toto by silně podpořilo názor, podle něhož nejsou platné pouze konkrétně zmíněné předobrazy, nýbrž také mnohé další.

Pavel připomínal Timoteovi, že veškeré Písmo je užitečné (2Tm 3,16). Jsou zde duchovní lekce, jež se můžeme naučit, jen pokud budeme mít oči, které vidí.

Velká část knihy Židům předkládá vysvětlení předobrazů svatostánku a jeho zařízení. Zatímco je pravda, že příliš úzký pohled na typologii zamezí věřícímu, aby se duchovně potěšil z velké části Starého zákona, tak také platí, že bychom se měli vyhnout druhému extrému, který považuje za předobraz téměř *všechno* nebo který chápe celé dějiny jako pouhou alegorii.

Zkostnatělá nebo vybájená vysvětlení předobrazů způsobila, že toto téma získalo nevalnou pověst. Neměli bychom dovolit extrémismu, aby nás okradl o duchovní bohatství Starého zákona. Jestliže nějaký výklad vyvyšuje Krista a/nebo buduje jeho lid a/nebo přináší evangelium ztraceným a je konzistentní s celým učením slova, pak se přinejmenším jedná o rozumné *uplatnění* pravdy.

†

42,26–28 Cestou domů našel jeden z bratrů ve svém vaku peníze. To je uvrhlo do paniky, neboť se báli, aby nebyli obviněni z krádeže (v. 26–28).

42,29–38 Když přišli domů a vyprávěli, co se jim přihodilo, našli i ostatní bratři své peníze, a jejich strach ještě vzrostl. Jákob nebyl k utišení. Navzdory tomu, že Rúben Jákobo-

vi nabídl život svých dvou synů jako záruku, praotec se bál dovolit Benjamínovi sestoupit do Egypta, aby ho nepotkalo neštěstí.

43,1–15 Nakonec Jákoba donutila k činu tvrdost hladu. Bratři se nemohli vrátit bez Benjamína – tak zněla podmínka správce, Josefa. Juda se sám zaručil za Benjamína a Jákob jeho nabídku přijal. Alespoň v tomto ohledu nám Juda připomíná svého potomka, Pána Ježíše, který se stal naší zárukou na kříži Golgoty. Jákob poslal správci Egypta jako dar balzám, med, ladanum, myrhu, pistácie a mandle – ty hlad neovlivnil. Také trval na tom, aby si vzali dvojnásobek peněz pro případ, že k vrácení peněz došlo omylem.

43,16–25 Josef byl hluboce pohnut, když opět spatřil své bratry, ale ještě se jim nedal poznat. Nařídil svým služebníkům, aby připravili hostinu. Když přivedli Josefovy bratry do jeho domu, mysleli si, že si je povolal na kobereček kvůli penězům, které našli ve svých žocích. Proto vše důkladně vysvětlili správci Josefova doma a on je ujistil, že se nemají čeho bát. Jeho záznamy praví, že zaplatili plnou cenu. Šimeóna propustili z vězení, a připojil se k nim v přípravách na hostinu. Když v poledne Josef přišel, přichystali si dar od otce.

Pokud se ptáme, zda našli vrácené peníze doopravdy *cestou do Kenaanu* (42,27; 43,21) nebo až *když přišli k Jákobovi* (42,35), odpověď zní, že oba úseky jsou pravdivé. K objevení došlo nadvakrát. Jeden bratr zjistil tuto tíživou situaci cestou a ostatní po příjezdu domů. Když vyprávěli celý příběh Josefovu správci (43,21), je pochopitelné, že mu předložili zhuštěnou verzi (*Daily Notes of the Scripture Union*).

43,26–34 Když Josef přišel, jeho bratři se mu klaněli k zemi, a tak naplnili jeho sen (37,7). Josef byl přemožen emocemi, když se ptal na rodinu a setkal se s Benjamínem. Na hostině jedl Josef sám; jedenáct bratrů bylo obslouženo zvlášť; a také Egyptané jedli zvlášť. Na bratry padl úžas, když si uvědomili, že byli usazeni ke stolu podle svého věku. Jak mohl někdo v Egyptě vědět, kdy se který z nich narodil? Zvláštní pocty se dostalo Benjamínovi, Josefovu vlastnímu bratrovi.

44,1–13 Když se bratři chystali k návratu do Kenaanu, Josef přikázal, aby v žoku jeho bratra Benjamína ukryli jeho stříbrný kalich. Nejednalo se pouze o běžný kalich, z něhož pil, ale navíc ho používal k věštění – tzn. zřejmě k výkladu snů.

Později bylo Božím lidu zakázáno, aby praktikovali věštění (Dt 18,10–12). Ale i v tak rané době je velmi nepravděpodobné, že by Josef věstil budoucnost po egyptském způsobu. Jeho intuice a vhled pocházely od Hospodina, ale možná že použil pohár k tomu, aby utvrdil své bratry v názoru, že je Egyptčan.

Poté, když byli Josefovi bratři obviněni z krádeže kalicha, ujišťovali o své nevině a ukvapeně nabídli život toho, u něhož by se kalich našel. Josefovův správce souhlasil s tím, že vinik se stane jeho otrokem. Když se kalich našel v Benjamínově žoku, bratři byli zdrceni a vrátili se do města.

44,14–17 Když je Josef napomenul, Juda navrhl, že se všichni stanou jeho otroky, ale Josef odmítl s tím, že Benjamín postačí a zbytek se může vrátit domů. Když Josef schoval pohár v Benjamínově žoku a zadržel právě Benjamína, učinil tak s úmyslem, aby se bratři vyznali z krveprolití. George Williams k tomu píše:

Jednal tak, aby si vzpomněli na svůj hřích a aby jej vlastními ústy vyznali... Mistrně naplánoval zadržení Šimeóna a poté i Benjamína, aby zjistil, zda jsou stále lhostejní vůči nářku uvězněného bratra a slzám truchlícího otce. Jeho plán vyšel obdivuhodně; jeho přísnost i vlídnost je zneklidnily; a jeho dobrota je přivedla k pokání.³²

Celá scéna předznamenává budoucí den, kdy i pozůstatek Izraele vyzná svou vinu za smrt Mesiáše a kdy pro něj bude truchlit, jako se truchlí pro jediného syna (Za 12,10).

44,18–34 Juda přistoupil k Josefovi a podrobně mu vyložil, jakou účast na tom všem Benjamín měl – jak Josef požadoval přítomnost nejmladšího bratra, jak jejich otec, stále truchlící nad ztrátou jednoho syna, nechťel dovolit, aby Benjamín do Egypta šel a jak se Juda zaručil za jeho bezpečnost. Juda řekl, že jejich otec by zemřel, kdyby se bratři vrátili bez Benjamína, a proto navrhl, že zůstane

v Egyptě a bude sloužit jako otrok místo Benjamína.

Jaká to změna se v Judovi udála! V kapitole 37 nemilosrdně prodal Josefa kvůli zisku, aniž by dbal na zlomené srdce svého otce. V kapitole 38 se zapletl do podvodu a smilstva. Ale Bůh působil v jeho srdci, takže se v kapitole 43 za Benjamína zaručil. A nyní v kapitole 44 vylévá v přimluvě své srdce před Josefem a nabízí sám sebe jako otroka, aby nezpůsobil otci zdrcující zámutek nad ztrátou Benjamína. Od prodání vlastního bratra do otroctví až k tomu, že se sám stane otrokem místo svého bratra; od bezohlednosti vůči svému otci až k obětavé starosti o jeho zdraví – tak působila Boží milost v Judově životě!

7. *Josef se dává poznat bratřím (kap. 45)*

45,1–8 V jednom z nejdojemnějších okamžiků celé Bible nařizuje Josef svým služebníkům, aby odešli z pokoje, když se v mimořádně silném citovém výlevu dává poznat svým bratřím. Řekl jim, aby se nermoutili nad tím, jak se k němu dříve chovali, protože Bůh to obrátil k dobrému.

45,9–15 Měli přivést svého otce, celou domácnost a svůj majetek do Gošenu v Egyptě, kde by přečkali zbývajících pět let hladu. „Povězte otci o vši mé slávy v Egyptě“ – příkaz, kterým se můžeme řídit i my, když před Bohem hovoříme o slávy jeho milovaného Syna. Když Josef obejmul Benjamína a poté políbil všechny své bratry, hluboko ležící city vytryskly jako pramen.

Toto je šťastná předzvěst radosti, která čeká izraelský lid, až se mu zjeví Kristus z Golgoty a dá se mu poznat jako jeho Mesiáš – Král.

45,16–24 Když se faraonovi o tom všem donesla zvěst, řekl Josefovým bratrům, aby vzali z Kenaanu svého otce a své rodiny, ale ať neberou zařízení, protože dostanou všechno, co budou potřebovat. Tak se navrátili do Kenaanu s vozy od faraona, s krásnými oděvy, se zvířaty a zásobami od Josefa. Benjamín dostal darem peníze a zvláštní oděv. Josef se bál, aby se bratři cestou domů navzájem neobviňovali z toho, jak se k němu před lety zle zachovali, a proto je varoval, aby se nehádali.

45,25–28 Když přišli domů, okamžitě vše

sdělili Jákobovi. Nejprve toho na něj bylo příliš, ale když si vypočlechl celý příběh a spatřil naložené vozy, věděl, že je to pravda – Josef ještě žije a znovu se setkají!

Josef zmiňuje svého otce v této kapitole pětkrát. Tato skutečnost ukazuje jeho podobnost s Kristem stejně jako nepodmíněné odpuštění, které prokázal svým bratřím. Byla to právě láska našeho Pána k jeho Otcovi a jeho touha splnit Otcovu vůli, jež ho přivedly na svět, aby vykoupil padlého člověka. Josefova láska k otci je pouhým matným odstínem lásky Pána Ježíše.

8. *Josef znovu se svou rodinou (kap. 46)*

46,1–7 Cestou do Egypta zastavil Izrael v historické Beer-šebě, aby obětoval Bohu svého otce Izáka. Zde se Bůh zjevil Abrahamovi, když měl obětovat Izáka (21,31–22). Zde se také Hospodin zjevil Izákovi (26,23–24). A nyní se zjevuje Jákobovi, aby ho povzbudil. Jedná se o poslední ze sedmi případů, kdy se mu Hospodin ukázal. Slib čtvrtého verše jakoby naznačoval, že se Jákob vrátí do Kenaanu; on však zemřel v Egyptě. Tento slib se však naplnil dvěma způsoby. Zaprvé bylo jeho tělo v Kenaanu pohřbeno a v zadruhé se v jistém smyslu vrátil, když za Jozuových dnů přišli zpět jeho potomci. Slova „Josef položí ruku na tvé oči“ naznačují, že zemře pokojnou smrtí. Atkinson nádherně vysvětluje tento idiom:

... Josef zavře oči svého otce v okamžiku jeho smrti. Josef bude při něm, když zemře. Povšimněte si tohoto osobního zaslíbení, jež Bůh Jákobovi laskavě dal, aby mu vynahradil dlouhá léta smutku a truchlení nad Josefem. Bůh pečuje o osobní potřeby svých služebníků (1Pt 5,7).³³

A tak Jákob dorazil do Egypta se všemi svými potomky, dobyt看em a osobním majetkem.

46,8–27 Verše 8–27 předkládají rodinný seznam Jákoba a jeho synů. Spolu s Jákobem sestoupilo do Egypta šedesát šest duší (v. 26). Přiznáváme, že je problematické sladit tento údaj s číslem sedmdesát ve v. 27 a v Ex 1,5 a s číslem sedmdesát pět ve Sk 7,15. Nejočividnější vysvětlení zní, že počet se liší

v závislosti na tom, počítají-li se pouze přímí potomci, nebo i širší příbuzenstvo.

46,28–34 K úžasnému setkání Izraele s Josefem došlo v Gošenu, nejúrodnější oblasti Egypta blízko nilské delty. Jákob se svými syny chtěli zůstat zde, protože se zde nacházely nejlepší pastviny pro jejich stáda. Souhlasili, že faraonovi poví, že jsou pastýři. Protože pastýři byli Egyptanům odporní, faraon jim dovolí, aby zůstali v zemi Gošenu, daleko od královského paláce. V Gošenu byli izolováni od společenského styku s Egyptany zaprvé díky svému původu (43,32) a zadruhé kvůli svému zaměstnání. Bůh je nechal v tomto pomyslném inkubátoru do doby, než se z nich stal silný národ schopný vlastnit zemi, již zaslíbil jejich praotcům.

9. *Josefova rodina v Egyptě (kap. 47)*

47,1–6 Když pět z Jákobových bratrů povědělo faraonovi, že jsou pastýři, ten zareagoval podle očekávání a dovolil jim usadit se na svěžích pastvinách Gošenu. Požádal také Josefa, aby ze svých příbuzných vybral několik zdatných mužů, kteří by pečovali o královská stáda.

47,7–12 Poté Josef přivedl před faraona svého otce, tehdy sto třicet let starého. Skutečnost, že Jákob požehnal faraonovi, znamená, že tento starý, neznámý muž byl větší než tento egyptský mocnár, protože větší žehná menšímu (Žd 7,7). Jákob řekl, že jeho dny byly nemnohé a zlé. Ale *většinu* zla na sebe přivedl sám! Josef usadil svou rodinu v nejlepší části Egypta a staral se o veškeré jejich potřeby. Jejich život byl vskutku hojný.

47,13–26 Když lidé z Egypta i z Kenaanu utratili všechny své peníze za jídlo, Josef přijímal jako platbu dobytek a později koupil i všechnu půdu, kromě té, jež patřila egyptským kněžím, dával lidem zrna, aby mohli sadit plodiny, a zavázal je, že faraonovi budou odvádět jednu pětinu z úrody jako poplatek za pronájem půdy. Jednalo se o velmi spravedlivé ustanovení.

47,27–31 Jak se blížil konec Izraelova života, přiměl Josefa, aby mu slíbil, že ho pohřbí v Kenaanu. Poté se Izrael poklonil nad hlavou lůžka (nebo „nad vrcholem své berle“,

Žd 11,21). Stejně hebrejské souhlásky lze přečíst jako „postel“ (*mittá*) nebo „berla“ (*matte*) podle toho, které samohlásky se doplní. Tradiční hebrejský text čte postel, ale Septuaginta, citovaná v listu Židům, zde čte „berla“. Kidner k tomu píše:

Zatímco obě verze čtou „postel“ v 48,2, tato událost vypráví o Jákobovi před jeho poslední nemocí (srov. 48,1), a „berla“ tedy může být tím správným čtením. Jednalo by se o vhodný předmět symbolizující jeho putování (srov. jeho vděčná slova v 32,11), hodný významu, jehož se mu dostalo v nozákonním oddílu.³⁴

A tak život bývalého podvodníka skončí v aktu uctívání. Jákob je jediným hrdinou víry z Žd 11, který je chválen za to, že se poklonil Bohu. Z milosti Boží urazil dlouhou cestu a brzy odejde v záři slávy.

10. Jákob žehná Josefovým synům (kap. 48)

48,1–7 Když Josefovi řekli o nemoci jeho otce, pospíchal k jeho lůžku spolu s Efrajmem a Manasesem. Umírající praotec se posadil na lůžku a přijal své dva vnuky za své syny. Tímto činem zajistil, že Josefův kmen dostane dvojitý podíl v kenaanské zemi, až se bude o mnoho let později rozdělovat mezi jednotlivé kmeny. Co se týkalo země, tak Josef získal prvorozenství. Jakékoli další dítě, jež by se po nich Josefovi narodilo, bude Josefovo, nikoli Jákobovo, a bude pobývat na území Efrajima nebo Manasesa. Sedmý verš vysvětluje, proč chtěl Jákob přijmout Josefovy syny za vlastní. Byli jeho vnuky po jeho milované ženě Ráchel, která mu, jak cítil, zemřela předčasně.

48,8–22 Poté Jákob požehnal svým vnukům a prvorozenství daroval mladšímu Efrajimovi. Josef se snažil napravit tuto chybu ve prospěch prvorozeného Manasesa, ale Jákob řekl, že tak učinil úmyslně. Jaké vzpomínky mu musely táhnout hlavou, když nyní vírou požehnal mladšímu. Před mnoha lety nevědomky požehnal jeho otec jemu, mladšímu synovi. A nyní on sám žehnal mladšímu, nikoli z nevědomosti, nýbrž proto, že byl v úzkém spojení s Bohem, který má v rukou budoucnost. Izrael věřil, že se jeho potomci jednoho

dne vrátí do zaslíbené země. Jákob daroval Josefovi horský svah, který ukořistil Emořejcům. Možná že se jednalo o oblast, kde se nacházela i studna známá jako „Jákobova studna“ (J 4,5).

11. Jákob prorokuje svým synům (kap. 49)

49,1–2 Jákobova poslední slova byla jak *proroctvím* (v. 1), tak *požehnáním* (v. 28).

49,3–4 Rúben coby prvorozený syn představoval prvotinu otcovy mužnosti v plození, a zaujímal postavení moci a důstojnosti. Jemu náleželo právo prvorozeného s dvojitým podílem na dědictví. Nicméně o své významné postavení přišel, když v něm vřela temná vášně a zhřešil s Bilhou, otcovou konkubínou (35,22).

49,5–7 Protože bratři Šimeón a Lévi krutě zavraždili obyvatele Šekemu a ochromili býka, budou rozděleni v Jákobovi a rozptýleni v Izraeli. V době druhého sčítání (Nu 26) byly tyto dva kmeny nejmenší. K naplnění tohoto proroctví také došlo, když Juda z větší části do sebe pojmul Šimeónův kmen (Jz 19,1–9), a kmen Lévi směl pobývat ve 48 městech v zemi. Jákob proklel jejich krutý klam, nikoli však lid z těchto dvou kmenů.

49,8–12 Juda (tj. chvála) bude chválen a ctěn svými bratry kvůli svým vítězstvím nad nepřáteli. Je připodobněn lvu, který vyskočí a jde po kořisti a poté se vrátí do svého zaslouženého odpočinku, ze kterého se ho nikdo neodvážá vyrušit. Stejně jako Josef zdědil prvorozenství vzhledem k zemi, tak je zdědil Juda ve vztahu k vládě. Vláda tohoto kmene bude pokračovat do doby, než přijde Sílo (BKR; Mesiáš), jemuž zůstane vláda navždy. Ve dnech jeho moci ho budou jeho lidé ochotně poslouchat. Význam jména „Sílo“ je nejasný. Některé navrhované možnosti jsou *Kníže pokoje, ticho, semeno* (Judovo), *jeho potomek, ten, kterému patří* (srov. Ez 21,32).

49,13 Zabulón se bude těšit z hojnosti námořního obchodu. V době Starého zákona bylo území tohoto kmene ve vnitrozemí, a tak lze předpokládat, že se toto proroctví vztahuje na tisícileté království.

49,14–15 Isachar je připodobněn k silnému oslu (BKR), který je spokojený, když odpo-

čívá na nádherných pastvinách, takže neměl chuť bojovat za nezávislost a jeho nepřátelé si ho podrobili.

49,16–18 Dan, věrný svému kmenovému jménu, se bude věnovat souzení lidu. Verš 17 se těžce vykládá. Může nepřímo poukazovat na skutečnost, že Dan zavedl modloslužbu, jež zapříčinila pád národa (Sd 18,30–31). Mnozí se domnívají, že se jedná o skrytou narážku na fakt, že Antikrist vzejde z kmeně Dan, a z tohoto důvodu není tento kmen zmíněn v 1Pa 2,3– 8,40 a Zj 7,3–8. Do verše 18 vkládá Jákob modlitbu za konečné vysvobození svého lidu od jeho nepřátel, nebo za vlastní vysvobození.

49,19 Gád, nechráněný na svém území východně od Jordánu, se stane cílem častých nájezdů nepřátel, ale nakonec pošlape nepřátelskou hordu.

49,20 Naštěstí pro Ašera (Šťastný) bude jeho kmen obývat úrodnou zemědělskou půdu a bude dodávat královské lahůdky.

49,21 Neftalí je přirovnán k lani vypuštěné ze zajetí. Vybíhá neskutečnou rychlostí, aby donesla dobrou zvěst. Všichni učedníci s výjimkou zrádce pocházeli z území Neftalí, a Pán zde z velké části sloužil (Mk 4,13–16).

49,22–26 Sečteme-li území Efrajima a Manasesa, Josef je úrodný výhonek, jehož požehnání daleko přesahuje jeho hranice. Stal se předmětem hořkého nepřátelství, ale nevzdal se, protože ho posiloval Mocný Jákobův – ten, od něhož pochází Pastýř, Kámen Izraele (tj. Mesiáš). Bůh požehná Josefovi hojným deštěm, studněmi a tryskajícími prameny a nespočetným potomstvem. Jákob pokorně cítí, že se mu dostalo mnohem většího požehnání než jeho předkům (BKR). Nyní si přeje, aby takové požehnání potkalo i Josefa, který je nazír mezi svými bratry.

49,27 Benjamin, kmen bojovníků, bude neustále porážen a dělit lup. Někdo řekl, že Benjamin se prokázal jako nejobdůbnější a nejobjovnější ze všech kmenů.

49,28–33 Na závěr Jákob poučil své syny, aby ho pohřbili v jeskyni... v Makpele, blízko jeho domova v Chebrónu – v hrobě Abrahama a Sáry, Izáka a Rebecky a Ley. Poté vtáhl nohy do postele a skonal.

12. Jákobova a Josefova smrt v Egyptě

(kap. 50)

50,1–14 Dokonce i Egyptané nad ním plakali sedmdesát dnů. Palácoví lékaři nabalzamovali jeho tělo. Poté dal farao Josefovi svolení, aby doprovodil jeho tělo zpět do Kenaanu; šel s ním velký zástup úředníků, příbuzných a otroků. Zastavili se na východ od Jordánu a nařikali nad ním sedm dní tak žalostně, že Kenaanci nazvali toto místo Ábel-misrajim, louka (nebo truchlení) Egypta. Poté, co ho pohřbili v jeskyni... v Makpele v Chebrónu, se Josef se svým doprovodem vrátil do Egypta.

50,15–21 Nyní, když byl Jákob mrtvý, začali se Josefovi bratři bát, aby se jim nechtěl pomstít. Vzkázali tedy Josefovi, že jejich otec Jákob prý řekl, aby jim Josef odpustil. Josef odmítl, že by se jim chystal pomstít nebo je odsoudit, protože to náleželo Bohu. Dále utišil jejich strach památnými slovy: „Vy jste sice proti mně zamýšleli zlo, Bůh to však zamýšlel k dobru...“

50,22–26 Zdá se, že Josef zemřel jako první ze dvanácti Jákobových synů. Stalo se tak padesát čtyři let po smrti jeho otce. Žd 11,22 velebí jeho víru, že Bůh odvede izraelský národ zpět do Kenaanu. Vydal příkaz, aby tam pak pohřbili jeho kosti.

Bylo poukázáno na to, že Genesis začíná Božím dokonalým stvořením a končí rakví v Egyptě. Je to kniha životopisů. Zatímco dvě kapitoly popisují stvoření nebe a země, čtyřicet osm kapitol se soustřeďuje především na životy mužů a žen. Bůh se zajímá především o lidi. Jaká to je útěcha a výzva pro ty, kdo ho znají!

Poznámky

- ¹ (Úvod) Anton Hartman (1831), viz Merri-ll F. Unger, *Introductory Guide to the Old Testament*, str. 244.
- ² (Úvod) Viz např. Gleason Archer, *Archaeology and the Old Testament*.
- ³ (1,2) Jiní vkládají tuto tragédii před první verš a považují ho za shrnutí.
- ⁴ (1,2) Nicméně po hebrejském slovese *hájá* obvykle následuje předložka *le*, pokud má znamenat „stát se“. Zde tomu tak ale není.
- ⁵ (2,15–23) Hebrejščina má pouze dva způsoby časování (+ přičestí): prefixní – imper-

- fektum a sufixní – perfektum. Kontext určí konkrétní slovesnou formu, která se poté nejlépe přeloží do češtiny.
- ⁶ (3,7–13) Ch. H. Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy*, str. 33.
- ⁷ (3,22–24) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, str. 192.
- ⁸ (4,7) Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy*, str. 42.
- ⁹ (4,7) F. W. Grant, „Genesis“, *The Numerical Bible*, I:38.
- ¹⁰ (5,25–32) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 12.
- ¹¹ (6,4–5) Unger, *Bible Dictionary*, str. 788.
- ¹² (11,26–32) Derek Kidner, *Genesis*, str. 112.
- ¹³ (15,7–21) David Baron, *The New Order of the Priesthood*, str. 9–10, pozn. pod čarou.
- ¹⁴ (16,7–15) F. Davidson, *The New Bible Commentary*, str. 90.
- ¹⁵ (Exkurz) Bennett, J. Sims, „Sex and Homosexuality“, *Christianity Today*, Únor 24, 1978, str. 29.
- ¹⁶ (22,16–29) Charles F. Pfeiffer, *The Book of Genesis*, str. 6.
- ¹⁷ (24,1–9) tamtéž, str. 62.
- ¹⁸ (24,10–14) Murdoch Campbell, *The Loveliest Story Ever Told*, str. 9.
- ¹⁹ (25,29–34) D. L. Moody, *Notes From My Bible*, str. 23.
- ²⁰ (26,1–6) Slovo „pobývat“ ve 3. verši se v hebrejštině liší od slovesa ve v. 6 a naznačuje méně zabydlený pobyt.
- ²¹ (26,26–33) Williams, *Student's Commentary*, str. 31.
- ²² (27,1–22) Martin Luther, bližší údaje nejsou dostupné.
- ²³ (27,1–22) Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy*, str. 114.
- ²⁴ (28,10–19) H. D. M. Spence a J. S. Exell, „Genesis“ in *The Pulpit Commentary*, str. 349–50.
- ²⁵ (31,1–18) W. H. Griffith Thomas, *Genesis: A Devotional Commentary*, str. 288.
- ²⁶ (31,19–21) Unger, *Bible Dictionary*, str. 550.
- ²⁷ (32,22–32) Pfeiffer, *Genesis*, str. 80.
- ²⁸ (37,1–17) Arthur W. Pink, *Gleanings in Genesis*, str. 343–408.
- ²⁹ (38,1–11) Pink, *Gleanings*, str. 343–408.
- ³⁰ (38,24–26) Walter C. Wright, *Psalms*, II:27.
- ³¹ (38,27–30) Griffith Thomas, *Genesis*, str. 366.
- ³² (44,14–17) Williams, *Student's Commentary*, str. 39.
- ³³ (46,1–7) Basil F. C. Atkinson, *The Pocket Commentary of the Bible, The Book of Genesis*, str. 405.
- ³⁴ (47,27–31) Kidner, *Genesis*, str. 212.

Bibliografie

- Atkinson, Basil F. C. *The Pocket Commentary of the Bible. The Book of Genesis*. Chicago: Moody Press, 1957.
- Campbell, Murdoch. *The Loveliest Story Ever Told*. Inverness: Highland Printers Ltd., 1962.
- Grant, F. W. *Genesis in the Light of the New Testament*. New York: Loizeaux Bros. Inc., n. d.
- _____. „Genesis“. In *The Numerical Bible*, Vol. 1. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1977.
- Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Genesis“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*, Vol. 3. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.
- Kidner, Derek. *Genesis. The Tyndale Old Testament Commentaries*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.
- Pfeiffer, Charles F. *The Book of Genesis*. Grand Rapids: Baker Book House, 1976.
- Pink, Arthur W. *Gleanings in Genesis*. Chicago: Moody Press, 1922.
- Ross, Allen P. „Genesis“. In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.
- Spence, H. D. M., and Exell, J. S. „Genesis“. In *The Pulpit Commentary, Genesis*. New York: Funk and Wagnalls, n. d.
- Thomas, W. H. Griffith. *Genesis: A Devotional Commentary*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1973.
- Yates, Kyle M., Sr. „Genesis“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1968.

Exodus

(Druhá kniha Mojžíšova)

Úvod

„Exodus 1–15 nejlépe dokládá názor těch, kdo považují teologii v podstatě za dlouhý výčet Božích spásných činů, neboť kolem něj se točí zbytek biblického vyprávění. Jiní berou Starý zákon za produkt zbožného života komunity a skutečnost, že se v samém centru knihy Exodus nachází záznam o ustanovení Velikonoc, největšího a nejpříznačnějšího z izraelských svátků, jim dává za pravdu. A ti, kdo považují Boží Tóru, Zákon, za ústřední pro život a myšlení pozdějšího izraelského národa, vidí v Exodu především vydání Zákona a jeho naprosté jádro v Desateru.“

R. Alan Cole

I. Jedinečné místo v kánonu

Exodus (řecky *cesta ven, východ*) začíná vyprávěním o Izraelcích v době po Josefově smrti. Základy židovského náboženství ve Velikonocích byly položeny při útěku Izraelců po čtyřech stoletích otroctví v Egyptě – ale až poté, co se tvrdohlavý farao vzepřel Bohu Hebrejů a musel utrpět deset hrozných ran, které dopadly na jeho národ, jenž v Bibli symbolizuje svět.

Kniha dále obsahuje vyprávění o přechodu Rudého moře, mnoho dalších podivuhodných zázraků, vydání Zákona na hoře Sínaj a detailní pokyny ohledně svatostánku tuto úžasnou knihu ukončují.

II. Autor

Zastáváme tradiční židovský a křesťanský názor, podle něhož Druhou knihu Mojžíšovu, stejně jako zbytek Pentateuchu, napsal Mojžíš. Na obranu tohoto stanoviska viz Úvod k Pentateuchu.

III. Doba vzniku

Biblisté stanovují dobu odchodu z Egypta buď již do roku 1580 př. Kr. nebo až do roku 1230 př. Kr. 1Kr 6,1 praví, že Šalomoun začal budovat chrám 480 let po vyjití z Egypta. Protože stavba začala zhruba v roce 960 př. Kr., k Exodu by pak došlo v roce 1440 př. Kr., což je tradiční datování. Mnoho biblistů tvrdí, že

archeologie lépe dokládá pozdější dobu (asi 1290 př. Kr.), ale jiné archeologické nálezy zřejmě potvrzují i tento dřívější rok. Nemůžeme si být samozřejmě naprosto jistí přesným datem, ale po zvážení všech důkazů se rok 1440 jeví jako nejlepší pro vyjití z Egypta a onen druhý, o něco pozdější letopočet, pro vznik knihy Exodus.

IV. Pozadí a téma

Na začátku knihy Exodus nacházíme Izraelce v Egyptě, kde jsme je na konci Genesis opustili. Nicméně situace se naprosto změnila. Uběhlo více než čtyři sta let a z kdysi zvýhodněných Hebrejů se stali otroci vyrábějící cihly pro faraonovy rozsáhlé stavební projekty.

Hlavními tématy Exodu jsou vykoupení a vznik izraelského národa. Už více než 3400 let slaví Židé po celém světě tuto událost – útek z Egypta díky krvi a moci Boží, a počátek izraelského lidu jako samostatného národa.

Křesťanská Večeře Pánova, jež také oslavuje vykoupení Božího lidu díky krvi a jeho moci, se zakládá na Velikonocích, a to jak historicky, tak teologicky. Do jisté míry chleba a víno u Večeře připomínají stejné prvky přítomné při slavení Velikonoc.

Po vyjití z Egypta se dějištěm stává pustina, v níž Mojžíš obdrží Boží zákon pro svůj lid. Téměř polovina knihy se věnuje svato-

stánku a kněžím (kap. 25–40). Tyto detaily však nejsou pouze historické.

Aby nám kniha Exodus přinesla opravdový užitek, musíme v ní hledat Krista. Mojžíš, velikonoční beránek, skála a svatostánek představují pouze několik z předobrazů (symbolů)

Pána Ježíše, a o mnohých z nich hovoří Písmo i na jiných místech (viz např. 1K 5,7; 10,4; Žd kap. 3–10). Kéž by Pán učinil i pro nás to, co udělal pro dva učedníky na cestě do Emaus – vyložil nám „ve všech Písmech to, co o něm bylo napsáno“ (L 24,27).

Osnova

- I. Izraelci otroky v Egyptě (kap. 1)
- II. Mojžíšovo narození, záchrana a výchova (kap. 2)
- III. Povolání Mojžíše (kap. 3–4)
 - A. Hospodin se zjevuje Mojžíšovi (kap. 3)
 - B. Mojžíšova neochota (4,1–17)
 - C. Mojžíš se vrací do Egypta (4,18–31)
- IV. Mojžíšova konfrontace s faraonem (5,1–7,13)
 - A. První konflikt (5,1–7,7)
 - B. Druhý konflikt (7,8–13)
- V. Prvních devět ran (7,14–10,29)
 - A. První rána – voda Nilu se promění v krev (7,14–25)
 - B. Druhá rána – žáby (8,1–10)
 - C. Třetí rána – komáři (8,12–15)
 - D. Čtvrtá rána – mouchy (8,16–28)
 - E. Pátá rána – dobytčí mor (9,1–7)
 - F. Šestá rána – vředy (9,8–12)
 - G. Sedmá rána – krupobití a oheň (9,13–35)
 - H. Osmá rána – kobyly (10,1–20)
 - I. Devátá rána – tři dny temnoty (10,21–29)
- VI. Velikonoce a smrt prvorozených (11,1–12,30)
- VII. Vyjití z Egypta (12,31–15,21)
 - A. Útěk k moři (12,31–13,22)
 - B. Přejít Rudého moře (kap. 14)
 - C. Mojžíšova píseň (15,1–21)
- VIII. Cesta na Sínaj (15,22–18,27)
 - A. Pustina Šúr (15,22–27)
 - B. Pustina Sín (kap. 16)
 - C. Refidím (kap. 17)
 - D. Mojžíš a Jitro (kap. 18)
- IX. Udělení Zákona (kap. 19–24)
 - A. Příprava na zjevení (kap. 19)
 - B. Desatero přikázání (kap. 20)
 - C. Různá nařízení (kap. 21–24)
 - 1. Nařízení o otrocích (21,1–11)
 - 2. Nařízení proti vraždě a ubližování (21,12–36)
 - 3. Nařízení proti krádeži a poškozování (21,37–22,5)
 - 4. Nařízení proti nečestnosti (22,6–14)
 - 5. Nařízení proti svádění (22,15–16)
 - 6. Nařízení o občanských a náboženských povinnostech (22,17)

7. Nařízení o dobytí území (23,20–33)
 8. Uzavření smlouvy (24,1–8)
 9. Zjevení Boží slávy (24,9–18)
- X. Svatostánek a kněží (kap. 25–40)
- A. Pokyny pro stavbu svatostánku (kap. 25–27)
 1. Sbíрка na svatyni (25,1–9)
 2. Truhla smlouvy (25,10–16)
 3. Slitovnice (25,17–22)
 4. Stůl s chleby předložení (25,23–30)
 5. Zlatý svícen a jeho doplňky (25,31–40)
 6. Samotný příbytek (kap. 26)
 7. Bronzový oltář pro zápalné oběti (27,1–8)
 8. Vnější nádvoří, sloupy a závěsy (27,9–19)
 9. Olej do svícnu (27,20–21)
 - B. Kněží (kap. 28, 29)
 1. Kněžská roucha (kap. 28)
 2. Zasvěcení kněží (kap. 29)
 - C. Další pokyny ohledně svatostánku (kap. 30–31)
 1. Oltář pro kadidlo (30,1–10)
 2. Výkupné (30,11–16)
 3. Nádrž na umývání (30,17–21)
 4. Olej pomazání (30,22–33)
 5. Kadidlo (30,34–38)
 6. Zruční řemeslníci (31,1–11)
 7. Znamení soboty (31,12–18)
 - D. Vypuknutí modloslužby (kap. 32–33)
 1. Zlaté tele (32,1–10)
 2. Mojžíšova přímluva a hněv (32,11–15)
 3. Lid se pokoří (33,1–6)
 4. Mojžíšův stan setkávání (33,7–11)
 5. Mojžíšova modlitba (33,12–23)
 - E. Obnovení smlouvy (34,1–35,3)
 - F. Příprava zařízení příbytku (35,4–38,31)
 1. Dary lidu a zruční řemeslníci (35,4–36,7)
 2. Plachty zakrývající příbytek (36,8–19)
 3. Desky na třech stranách příbytku (36,20–30)
 4. Závory zpevňující desky (36,31–34)
 5. Opona do nejsvětější svatyně (36,35–36)
 6. Opona do svatyně (36,37–38)
 7. Truhla smlouvy (37,1–5)
 8. Slitovnice (37,6–9)
 9. Stůl s chleby předložení (37,10–16)
 10. Zlatý svícen a jeho doplňky (37,17–24)
 11. Kadidlový oltář (37,25–28)
 12. Olej pomazání a vonné kadidlo (37,29)
 13. Oltář pro zápalnou oběť (38,1–7)
 14. Nádrž na umývání (38,8)
 15. Vnější nádvoří, sloupy a opona (38,9–31)
 - G. Zhotovení kněžského roucha (kap. 39)
 - H. Postavení stanu setkávání (kap. 40)

Komentář

I. Izraelci otroky v Egyptě (kap. 1)

1,1–8 První slova této knihy, „Toto jsou jména“ (hebr. *we'elle šemót*) tvoří v židovské tradici název knihy Exodus. Jak je Bůh osobní! Nikoli čísla nebo vrypy na počítačové kartě, nýbrž jména. Ježíš řekl o dobrém pastýři: „Své ovce volá jménem a vyvádí je“ (J 10,3), což se sem velmi dobře hodí. Izraelci přišli do Egypta jako pastýři – ale nyní jsou otroky. Ale Bůh, dobrý pastýř, plánuje „vyvést je ven“.

Vysvětlení sedmdesáti, kteří vyšli z Jáko-
bových beder, poskytuje Gn 46,8–27. Oněch
sedmdesát lidí se nesmírně rozmnožilo až do
počtu několika milionů, včetně 603 550 mužů
schopných boje, a to v době, kdy byli Izraelci
připraveni vytáhnout ze Sínaje do Kenaanu
(Nu 1,46). Verše 6 a 7 naznačují, že od konce
Genesis k událostem Exodu uplynulo mnoho
let. Osmý verš praví, že povstal nový král,
který se *nedíval přívětivě* na Josefovy potom-
ky; Josef sám byl již dávno mrtev.

1,9–10 Počet a moc Izraelců vzrostly nato-
lik, že se faraon obával, aby se pro něj v době
války nestali hrozbou, a proto se je rozhodl
zotročít a zničit každé dítě mužského pohlaví
a tím nakonec vyhladit i celý hebrejský rod.
V Písmu nalezneme tři krutovládce, kteří
nařídili vyvraždění nevinných dětí: faraona,
Atalju (2Kr 11) a Heroda (Mt 2). Tato Sata-
nem inspirovaná zvěrstva měla za cíl vyhubit
Mesiášovu rodovou linii. Satan nikdy nezapo-
mněl na Boží slib v Gn 3,15.

1,11–14 Faraon využil zotročených Izrael-
ců ke stavbě měst – skladů Pitom a Rameses.
Avšak místo aby je takový útisk vyhladil,
množili se o to víc! Faraon zamýšlel tvrdou
otročinu ke zlému, ale Bůh ji zamýšlel k dob-
rému. Připravila je totiž na náročnou cestu
z Egypta do zaslíbené země.

1,15–19 Když Šifra a... Púa, pravděpodob-
ně dvě hlavní hebrejské porodní báby, viděly,
že Hebrejky rodí děti na porodní stoličce, ne-
usmrtily narozené chlapečky podle faraonova
příkazu. Svou nečinnost omlouvaly tím, že
hebrejské děti se většinou rodily velmi rychle
– tzn. že přišly na svět dříve, než porodní

báby dorazily. Na tomto tvrzení bylo zřejmě
i něco pravdy.

1,20–22 Denní čtení *Daily Notes of the Scrip-
ture Union* se vyjadřuje k porodním bábám
následovně:

Porodní báby obdržely odměnu v podobě
bohatého rodinného života (v. 21) nikoli za
svůj klam, nýbrž za lidskost. Neznamená to,
že účel světí prostředky nebo že neexistuje
absolutní standard pro morálku. Avšak ve
světě natolik poznamenaném hříchem a je-
ho důsledky, jako je ten náš, se může stát,
že poslušnosti vůči vyšším povinnostem
lze docílit pouze neposlušností vůči nižším.
V tomto stejně jako ve všech jiných přípa-
dech platí, že „Počátek poznání je bázeň
před Hospodinem“.

Protože porodní báby faraonovi překazily
plán, nařídil nyní svému lidu, aby sami usku-
tečnili jeho příkaz.

II. Mojžíšovo narození, záchrana a výchova (kap. 2)

2,1–2 Mužem z domu Léviho v prvním
verši byl Amram, a lévijská dcera Jokebed
(6,20). Tak oba Mojžíšovi rodiče pocházeli
z kněžského kmenu Lévi. Ve víře ho rodiče
skrývali tři měsíce (Žd 11,23). S určitostí lze
předpokládat, že museli obdržet nějaké zje-
vení o tom, že byl klíčovým dítětem, protože
víra se musí vždy zakládat na nějakém zjeve-
ném slovu Božím.

2,3–8 Jokebedin košík, podobně jako
Noemova archa, zobrazuje Krista. Mojžíšova
sestra byla Mirjam (Nu 26,59). Tato kapitola
je plná zdánlivých náhod. Například proč se
faraonova dcera umývala právě, když po řece
plul košík? Proč dítě zaplakalo a vyvolalo
u ní soucit? Proč faraonova dcera přijala
Mojžíšovu matku za jeho kojnou?

2,9–10 Křesťanští rodiče by si měli osvojit
slova veršů 9 a 10 jako posvátný příkaz
a spolehlivé zaslíbení. V egyptštině zřejmě
znamená jméno „Mojžíš“, jež dítěti dala
faraonova dcera, *dítě* nebo *syn*. V hebrejštině
však totéž jméno znamená *vytažený* – tj. vyta-
žený z vody.¹

Mackintosh s obvyklým vhladem poznamenává:

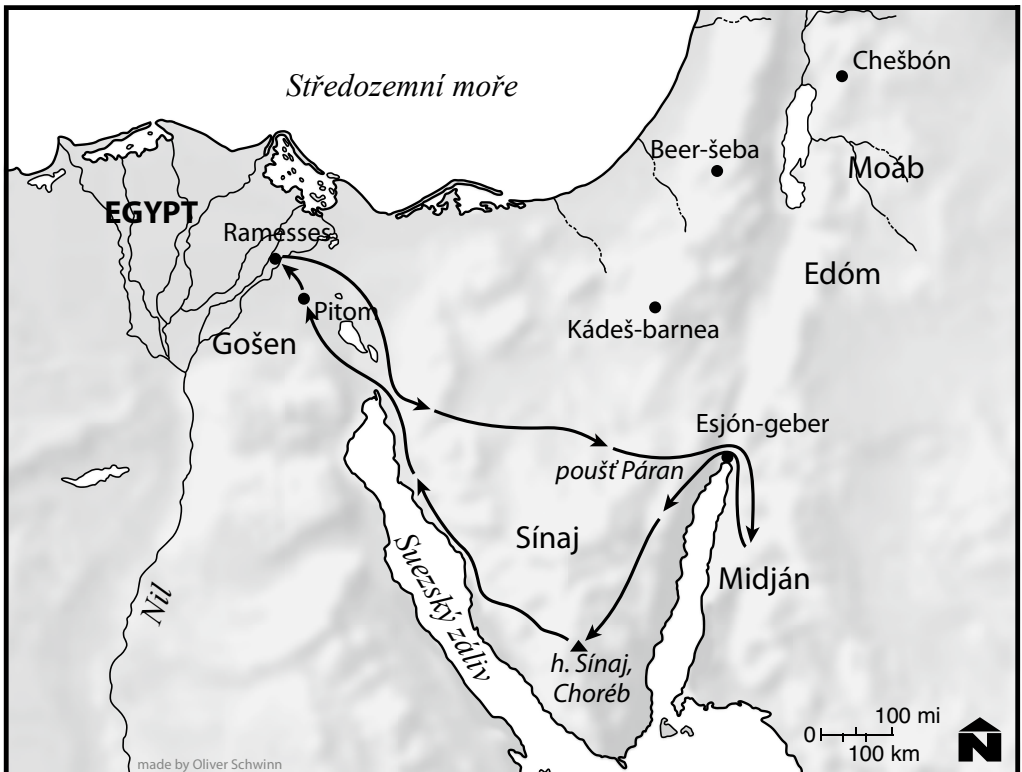
Ďábel byl poražen vlastními zbraněmi, stejně jako faraó, kterého si používal, aby zhatil Boží záměr, neboť si ho nyní použil Bůh, aby živil a vychoval Mojžíše, který se nakonec stane Božím nástrojem při střetu se Satanovou mocí.²

2,11–12 Ze Sk 7,23 víme, že Mojžíšovi bylo čtyřicet let, když navštívil svůj lid. Usmrcení Egyptána bylo nerozumné; horlivost předběhla rozvážnost. Bůh si jednoho dne použije Mojžíše k vysvobození svého lidu z rukou Egyptanů, ale ten čas ještě nenastal. Nejprve bude muset strávit čtyřicet let na druhé straně pouště, kde se bude učit v Boží škole. Bůh předpověděl, že jeho lid bude v Egyptě otročit po 400 let (Gn 15,13), takže Mojžíšův čin přišel o čtyřicet let dříve. Potřeboval více průpravy v osamělosti pouště. A lid potřeboval více kázně při výrobě cihel.

Hospodin určuje vše na základě své nekonečné moudrosti. Nespěchá, ale ani neponechá svůj lid v soužení ani o minutu déle, než je nezbytně nutné.

2,13–15a Když Mojžíš vyšel druhého dne, snažil se urovnat spor mezi dvěma Hebreji, ale oni odmítli jeho vedení stejně jako Židé, kteří později odmítnou někoho většího, než je Mojžíš. Když Mojžíš zjistil, že o smrti Egyptána vědí, zpanikařil. A když faraó uslyšel o vraždě, chtěl Mojžíše zabit, takže utekl do midjánské země – tj. do Arábie neboli oblasti kolem Sínaje.

2,15b–22 U jedné studně v Midjánu Mojžíš pomohl sedmi dcerám midjánského kněze proti několika neurvalým pastýřům a napojil jejich stáda. Midjánský kněz má dvě jména – Jitro (3,1) a Reúel (v. 18), které je to samé jako Raguel (Nu 10,29; BKR; LXX). Midjánci byli vzdálenými příbuznými Izraelců (Gn 25,2). Jitrova dcera Sipora se stala Mojží-

Mojžíšův útěk z Egypta a návrat

šovou ženou a porodila mu syna Geršóma (tj. *host v cizí zemi*).

2,23–25 Bůh na utrpení svého lidu nezapomněl. Když na trůn nastoupil nový král, Bůh uslyšel jejich sténání a připomněl si svou smlouvu s Abrahamem, Izákem a Jákobem, a pohleděl na syny Izraelovy a ujal se jich. Jeho plán zněl přivést zpět do země svého služebníka (kap. 3), který vyvede jeho lid z Egypta za nejmocnějších projevů Boží moci od stvoření světa.

III. Povolání Mojžíše (kap. 3—4)

A. Hospodin se zjevuje Mojžíšovi (kap. 3)

3,1–4 Když Mojžíš pásł Jitrova stáda, dostalo se mu cenných lekcí o tom, jak vést Boží lid. Když šel k Chorébu (hora Sínaj), zjevil se mu Hospodin v keři, který planul ohněm, ale nebyl stravován. Keř symbolizoval Boží slávu, před kterou si musel zout sandály. Keř může rovněž naznačovat Hospodinovo přebývání uprostřed jeho lidu, aniž by byli zahubení. Někteří biblisté v něm dokonce spatřují osud izraelského národa, který je zkoušen v ohni utrpení, ale není stravován. Všichni bychom měli být jako ohnivý keř – planout pro Boha, a přece nebýt stráveni.³

3,5 Hospodin zaslíbil Mojžíšovi, že vyvede svůj lid z Egypta a dovede ho do země nadbytku – tj. do Kenaanu – osídlené šesti pohanskými národy vyjmenovanými ve verši 8. Slovo „svatý“ se zde objevuje poprvé v celé Bibli. Když si Mojžíš zul sandály, uznal, že tato půda je svatá.

3,6 Bůh ujistil Mojžíše, že je Bůh jeho praotců – Abrahama, Izáka a Jáka. Cole poukazuje na důležitost tohoto zjevení:

Mojžíš nepřináší svému lidu nového nebo neznámého boha, nýbrž plnější zjevení toho Boha, kterého už znají. Dokonce ani Pavlův proslav na Aeropagu nelze považovat za obdobu této události (Sk 17,23). Jedinou pravdivou paralelou je pokračující sebezjevení se Boha v pozdějších stoletích, které vyvrcholilo Kristovým příchodem. Nicméně ve své době bylo pro Izrael Mojžíšovo zjevení jako naplnění zaslíbení daných praotcům tak nové a ohromující, jako se později ukázal být i příchod Mesiáše.⁴

3,7–12 Mojžíš protestoval proti tomu, aby ho Bůh vyslal za faraonem, a uváděl vlastní nezpůsobilost k takovému úkolu. Ale Hospodin Mojžíše ujistil, že bude s ním, a slíbil mu, že bude Bohu sloužit na této hoře (hoře Sínaj) s osvobozeným lidem. J. Oswald Sanders k tomu poznamenává:

V Mojžíšově seznamu nezpůsobilostí bychom našli nedostatečnou schopnost (3,11), nedostatečnou znalost poselství (3,13), nedostatek autority (4,1), malou výmluvnost (4,10), nedostatečnou přizpůsobivost (4,13), nedostatek předchozích úspěchů (5,23) a nedostatek předchozího přijetí (6,12). Úplnější seznam nezpůsobilosti by se jen těžko dával dohromady. Avšak místo aby jeho zdánlivá pokora a neochota Boha potěšily, vyvolaly jeho hněv. „Hospodin vzplanul proti Mojžíšovi hněvem“ (4,14). Ve skutečnosti byly výmluvy, které Mojžíš na důkaz své neschopnosti uvedl, hlavním důvodem, proč si ho Bůh k tomuto úkolu vybral.⁵

3,13–14 Mojžíš předvídal, že synové Izraele se ho budou vpytovat, až se k nim vrátí jako Hospodinův mluvčí, a chtěl být proto schopen jim říci, kdo ho poslal. Právě v této chvíli se Bůh poprvé zjevil jako Jahve, ono velké JSEM. Hospodin (přesněji Jahve) pochází z hebrejského slovesa „být“, *hájá hájá*. Toto posvátné jméno je známé jako *tetragrammaton* („čtyři písmena“). Přepis *Jehova*, (často v angličtině), vznikl z hebrejského JHVH, do něhož byly zasazeny samohlásky z dalších Božích jmen *Elohím* a *Adonaj*. Nikdo s jistotou nezná pravou výslovnost JHVH, protože ve starověké hebrejštině se nepsaly samohlásky. Nicméně výslovnost „*Jahve*“ je zřejmě správná. Židé považují jméno JHVH za příliš posvátné na to, aby ho vyslovili. Toto jméno vypovídá o Bohu jako o samojsoucím, sobě dostatečném, věčném⁶ a svrchovaném. Plnější verze JSEM, KTERÝ JSEM, může znamenat JSEM, PROTOŽE JSEM nebo BUDU, CO BUDU.

3,15–22 Posílen zjevením, že Bůh je přítomen a připraven přijít svému lidu na pomoc, měl Mojžíš oznámit izraelskému národu, že budou brzy vysvobozeni. Také měl vyzkoušet faraona tím, že ho požádá, aby Izraelci směli jít třídní cestou do pustiny obětovat Hospodinu. Nejednalo se o pokus faraona obelstít,

nýbrž o nejjednodušší test jeho ochoty. Navíc by byli Egypťané ušetřeni toho, aby se museli dívat, jak Izraelci porážejí zvířata, která pro Egypťany byla posvátná. Bůh věděl, že faraο nepovolí, dokud ho svou mocí nepřinutí. Divy z verše 20 jsou rány, které Bůh sešle na Egypt. V době, kdy s nimi Bůh přestane, budou rádi, když budou moci dát hebrejským ženám, o cokoli je požádají! Takto nahromaděné bohatství bude pouze spravedlivým odškodněním za všechnu otročinu, kterou Izraelci museli pod egypťanskými poháněči vykonat. Izraelci si „nevypůjčíte“ šperky a oblečení (jak je přeloženo v BKR); „vyžádají“ si je (ČSP). Nejednalo se o klam – pouze o spravedlivě vyplacenou mzdu.

B. Mojžíšova neochota (4,1–17)

4,1–9 Mojžíš nadále pochyboval o tom, že ho lid přijme jako Božího mluvčího. Možná, že se mu hluboko do srdce zaryla ztráta iluzí z 2,11–15. Proto mu Bůh daroval tři znamení nebo zázraky, které měly potvrdit, že jeho pověření pochází od Boha. (1) Jeho hůl se po dopadu na zem proměnila v hada. Když ho chytil za ocas, stala se z něj opět hůl. (2) Když dal ruku za ňadra, byla malomocná. Když vložil tu samou ruku opět za ňadra, malomocenství zmizelo. (3) Voda z Nilu nalitá na zem se změnila v krev.

Tato tři znamení měla izraelský lid přesvědčit, že Mojžíše skutečně poslal Bůh. Vyprávěla o Boží moci nad Satanem (tj. hadem) a hříchem (symbolizovaný malomocenstvím) a také o tom, že Izrael bude vykoupen z obojího skrze krev.

4,10–14 Mojžíš byl stále neochotný uposlechnout Hospodina a jako záminku uvedl, že není výmluvný. Poté co Hospodin Mojžíšovi připomněl, že on dal člověku ústa a tudíž ho mohl učinit výmluvným, určil Bůh Árona, Mojžíšova bratra, aby mluvil místo něj. Mojžíš měl uposlechnout Hospodina v prosté závislosti na něm, věda, že Bůh ke svým příkazům dává i schopnost je splnit. Bůh nám nikdy nezadá nějaký úkol, aniž by nás k němu i nezmocnil. Protože Mojžíš nebyl spokojený s tím nejlepším od Boha, musel se spokojit s druhým nejlepším – tj. Áronem jako svým mluvčím.

Domníval se, že mu Áron bude pomoci, ale naopak se ukázalo, že se stal překážkou, neboť vedl lid k uctívání zlatého telete (kap. 32).

C. Mojžíš se vrací do Egypta (4,18–31)

4,18–23 Čtyřicet let po svém útěku do Midjánu se Mojžíš na Boží příkaz vrátil do Egypta s Jitrovým požehnáním. Jeho manželka byla Sipora a synové Geršem a Eliezer (18,2–4). Hůl z druhého verše se stane Boží hólí ve verši 20. Bůh používá obvyčejné předměty k vykonání neobvyčejných věcí, aby bylo jasné, že veškerá moc pochází od něj. Divy, které měl Mojžíš na Boží příkaz učinit před faraοnem, byly rány, jež měly brzy udeřit. Bůh zatvrdil faraοnovo srdce, ale až poté, co ho tento despotický vládce zatvrdil sám. Výraz „prvorozený“ se někdy vztahuje na pořadí při fyzickém porodu, ale zde nabývá významu čestného postavení, kterému se obvykle těšil prvorozený syn, dědic prvorozenství. Faraο byl varován, že pokud neuposlechne, Bůh usmrtí jeho syna.

4,24–26 Dříve než však Mojžíš mohl zvěstovat tuto zprávu, musel se sám naučit poslušnosti. Selhal, protože nenechal obřezat svého vlastního syna (Geršóma nebo Eliezera), možná proto, že Sipora s tím nesouhlasila. Když Bůh hrozil Mojžíšovi, že ho usmrtí, možná vážnou nemocí, Sipora zlostně obřezala svého syna a zajistila svobodu svého manžela. Nazvala ho „ženichem krve“. Tato událost kombinovaná se Sipořiným zřejmým nedostatkem důvěry v Hospodina mohla být důvodem, proč ji Mojžíš i se syny poslal zpět k jejímu otci (18,2–3).

4,27–31 Áron vyšel, aby přivítal Mojžíše, když se vracel do Egypta. Oba se postavili před izraelský lid, zvěstovali lidu Hospodinovo poselství a potvrdili je třemi znameními, která jim Bůh dal. Tak lid uvěřil a klaněli se Hospodinu.

IV. Mojžíšova konfrontace s faraοnem (5,1–7,13)

A. První konflikt (5,1–7,6)

5,1 Ve verši 3,18 Bůh řekl Mojžíšovi, aby s sebou před faraona přivedl starší. Mezitím

Hospodin určil Árona, aby se stal Mojžíšovým mluvčím (4,14–16). Proto šel s Mojžíšem Áron namísto starších. Hospodinovo sdělení bylo jednoznačné: „Propusť můj lid.“

5,2–14 Když Mojžíš s Áronem přednesli faraonovi první ultimátum, obvinil je z toho, že odvádí lid od jejich díla. Navíc změnil jejich pracovní zatížení, když trval na tom, aby si nadále sbírali slámu na výrobu cihel sami, přičemž měli vyrobit stejné množství cihel jako dříve. Faraon dostal Izraelce do nepředstavitelné situace, připomínající způsob, jímž se nacisté chovali k Židům v koncentračních táborech. Museli se rozprchnout po celé egyptské zemi, aby sbírali na strništích slámu. Hebrejský text naznačuje pohrdání, s jakým Egypťané jednali s tímto utlačovaným lidem. Cole poukazuje na skutečnost, že strniště představovalo pouze chudou náhražku slámy, protože je drsné a nerovné.⁷

5,15–23 Až dosud Izraelci dostávali slámu. Používala se k vyztužení cihel a díky tomu se cihly nepřilepily na stěny forem, v nichž se vyráběly. Když byli izraelští správci bití, odvolali se k faraonovi, ale u toho nenalezli pochopení. Poté obvinili Mojžíše a Árona a Mojžíš zase obvinil Hospodina. Často se mnohem hůře snáší opozice pocházející *zevnitř* Božího lidu než pronásledování *zvenčí* .

6,1–12 Hospodin nejprve milosrdně odpověděl na Mojžíšovou nevrlou promluvu ujištěním, že faraó nechá lid odejít, protože ho k tomu donutí jeho silná ruka. Poté připomněl Mojžíšovi, že se dal praotcům především poznat jako El-Šaddaj neboli Bůh Všemohoucí, nikoli jako Hospodin, tj. osobní Bůh dodržující smlouvu. Pointou je zřejmě skutečnost, že Hospodin se nyní zjeví novým způsobem – tj. v nové moci při vysvobození svého lidu. Ustanovil smlouvu a chystal se ji naplnit tím, že vysvobodí Izraelce z Egypta a dovede je do zaslíbené země. Povšimněte si sedmi případů budoucího času v první osobě singuláru ve verších 6–8. Jméno „Hospodin“ bylo použito již dříve, ale nyní na sebe vzalo nový význam. Povšimněte si 25 osobních zájmen, jež Bůh ve verších 1–12 používá; zdůrazňují, co učinil, co dělá a co ještě vykoná. Zdá se,

že Mojžíš nic z toho nepochopil, protože se ještě přespříliš zabýval vlastní nezpůsobilostí. Když se mu dostalo dalšího ujištění, opravdu uposlechl Hospodinovo slovo (kap. 7). „Neobratná ústa“ ve verších 12 a 30 popisují váhavou řeč. Mojžíš se nepovažoval za úžasného řečníka.

6,13–30 Rodokmeny uvedené ve verších 14–25 se omezují pouze na Rúbena, Šimeóna a Léviho, Jákobovy první tři syny. Autor nezamýšlel poskytnout úplný rodopis, nýbrž chtěl jen sledovat rodovou linii k Mojžíšovi a Áronovi. Proto rychle proletěl Rúbena a Šimeóna, aby se dostal ke kněžskému rodu.

7,1–6 Na konci šesté kapitoly se Mojžíš divil, proč by měl mocný faraó naslouchat tak špatnému řečníkovi, jako je on. Hospodinova odpověď zněla, že bude před faraonem stát jako zástupce Boha. Mojžíš bude mluvit k Áronovi a ten vše řekne faraonovi. Faraó neuposlechne, ale Bůh svůj lid i přesto vysvobodí!

7,7 Mojžíšovi bylo osmdesát let a Áronovi osmdesát tři, když začala jejich velká služba vysvobození. Dokonce i (nazváno dnešní terminologií) „v pokročilém věku“ si Bůh může použít muže a ženy ke své slávě.

B. Druhý konflikt (7,8–13)

Faraó byl předem varován před nadcházejícím trápením. Když Áron hodil na zem svou hůl a ta se proměnila v hada, faraonovi mudrci a čarodějové dokázali tento čin napodobit za využití démonských sil. Z 2Tm 3,8 víme, že egyptskými mudrci byli Jannés a Jambrés. Vzdorovali Mojžíšovi, když zopakovali jeho a Áronův skutek, ale Áronova hůl jejich hole pohltila. Bůh zatvrdil faraonovo srdce nikoli svévolně, nýbrž v reakci na jeho tvrdohlavost. Nyní nastala správná chvíle pro první ránu.

V. Prvních devět ran (7,14–10,29)

A. První rána – voda Nilu se promění v krev (7,14–25)

7,14–18 Hospodin řekl Mojžíšovi, aby se osobně střetl s faraonem dole u řeky, až vyjde k vodě. (Zřejmě se koupal v „posvátném“ Nilu.) Mojžíš měl krále varovat, že až se holi dotkne Nilu, voda se změní v krev, ryby uhy-

nou a řeka bude páchnout a bude Egyptanům odporná.

7,19–25 Mojžíš s Áronem učinili, jak jim Bůh přikázal. Vztáhli hůl nad egyptské vody. Vody Nilu a egyptské země se změnilly v krev, ryby uhynuly a řeka páchla. Čarodějové učinili stejný zázrak s vodou, jež nepocházela z Nilu. Tato skutečnost zřejmě povzbudila faraona k tomu, aby se nepodvolil Mojžíšovým požadavkům a nenechal lid odejít. Během sedmi dní, kdy byl Nil znečištěn, získávali lidé vodu z vykopaných studní.

B. Druhá rána – žáby (7,26–8,11)

Rána, při které žáby pokryly egyptskou zemi, byla tak hrozná, až se zdálo, že farao povolí. Když prosil Mojžíše, aby ránu odňal, Mojžíš řekl: „Máš přede mnou výsadu určit, na kdy mám za tebe, za tvé otroky a za tvůj lid prosit, aby byly žáby vyhlazeny od tebe a z tvých paláců. Zůstanou jen v Nilu.“ Kouzelníci dokázali rovněž vyvést žáby, jako by jich už tak nebylo dost! Pravděpodobně to učinili démonskou mocí, ale už se neodvažovali je *zničit*, protože žába se uctívala jako bůh plodnosti! Když žáby druhého dne uhynuly, vycházel z jejich mrtvých těl odporný zápach. Farao opět zatvrdil své srdce.

C. Třetí rána – komáři (8,12–15)

Při třetí ráně se prach na zemi změnil v komáry nebo stěnice (BKR). Tentokrát nebyli kouzelníci schopni vyvést komáry a varovali faraona, že mají co dočinění s větší mocí, než je ta jejich. Král byl však umíněný. Čím více sám zatvrzoval své srdce, tím více ho zatvrzoval i Bůh.

D. Čtvrtá rána – mouchy (8,16–28)

8,16–20 Bůh tedy seslal čtvrtou ránu – mouchy. V překladu BKR na základě hebrejštiny čteme, že Bůh seslal směsici, avšak konkrétní druh hmyzu doplnili překladatelé. Lze předpokládat, že onou směsicí se myslelo mnoho rozdílných druhů. Protože většina ran se zaměřovala na falešná egyptská božstva (Egyptané uctívali jako božstvo nejen Nil, ale téměř každé zvíře!), je možné, že tato rána zahrnovala brouky. Jednalo by

se o útok na Cheprera, boha posvátného brouka skaraba.⁸

8,21–28 Farao se podvolil do té míry, že dovolil, aby Izraelci obětovali Bohu v egyptské zemi. To by však nefungovalo, protože se chystali obětovat zvířata Egyptanům posvátná, a tím by podnítili nepokoje. Farao učinil další ústupek: Izraelci mohli jít obětovat do pustiny, ale nesměli jít příliš daleko. Ani toto nemohlo uspokojit Boží přikaz, aby se vydali na třídenní cestu. Jakmile si Egypt oddechl od much, farao změnil svůj názor a zakázal lidu odejít.

E. Pátá rána – dobytčí mor (9,1–7)

Poté co se faraonovi dostalo varování, seslal Bůh mor, zřejmě sněť, který zahubil všechn egyptský dobytek... na poli. Zvířata patřící Izraelcům však zůstala nedotčená. Jednalo se tedy o výběrový soud, jenž nelze vysvětlit jako přírodní úkaz. Všechny pokusy vysvětlit tyto rány na přirozeném základu podřezávají větve samy sobě. Ne všechna egyptská zvířata však zemřela, protože ve verši 19 se hovoří o dobytku, některá zvířata byla usmrcena o velikonoční noci (12,29b) a jiná utekla do domů (v. 20). Zájmeno „všechn“ z šestého verše se vztahuje na „všechny na poli“ nebo na „všechny druhy“. Beran, koza a býk platili v Egyptě za posvátné. Nyní však jejich rozkládající se těla znečišťovala celé okolí.

F. Šestá rána – vředy (9,8–12)

Když se farao stále více zatvrzoval, Bůh změnil saze ve vředy, jež v Egyptě sužovaly lidi i zvířata. Postihly dokonce i kouzelníky. Čím více farao zatvrzoval své srdce, tím více ho v soudu zatvrzoval i Bůh.

G. Sedmá rána – krupobití a oheň (9,13–35)

Výraz „všechny mé rány“ pravděpodobně naznačuje plnou sílu Božích ran. Hospodin připomněl faraonovi, že mohl zničit jeho i všechny Egyptany již při předchozím moru, ale místo toho faraona ušetřil, aby mu ukázal svou moc a rozšířil svou slávu. Verš 16 však neznamena, že by byl farao předurčen k zatracení. Předurčení k zatracení není biblická nauka. Hospodin na faraonově

příkladu ukázal, co se stane s člověkem, jenž se rozhodne vzpírat se Boží moci (viz také Ř 9,16–17).

Další rána sestávala z krupobití a blesků či ohně, jež doprovázelo hřmění. Byli potlučeni lidé, dobytek, len a ječmen zralé ke žni (srov. v. 31–32); ale pšenice a špalda nebyly potlučeny, protože jsou pozdní. Izraelci přebývající v zemi Gošen zůstali nedotčeni. V reakci na faraonovu prosbu se Mojžíš modlil a rána ustala. Ale přesně podle Mojžíšova očekávání farao bránil Hebrejům odejít ještě neústupněji.

H. Osmá rána – kobyly (10,1–20)

Mojžíš a Áron varovali faraona před prostředně hrozící ranou, před kobyly; ten by však dovolil pouze mužům, aby odešli a slavili svátek Hospodinův. Ženy a děti měly zůstat zde. Bůh však nechtěl mít muže v pustině, zatímco by jejich ženy a děti byly stále v Egyptě. Rána nabyla bezpříkladné tvrdosti, neboť kobyly pokryly zemi a sežraly vše, co zbylo. Tato skutečnost ukázala, že bůh Serapis byl bezmocný a nedokázal je před kobyly ochránit. Zdálo se, že se farao podvolí, ale nakonec syny Izraele nepropustil.

I. Devátá rána – tři dny temnoty (10,21–29)

10,21–28 Devátou ranou byla tři dny trvající temnota, kterou šlo cítit. Pouze synové Izraele měli světlo ve svých sídlištích – očividný zázrak. Egyptský bůh slunce Ra byl demaskován jako bezmocný. Farao řekl Mojžíšovi, aby šel do pustiny i se ženami a dětmi, ale brav a skot měl ponechat zde. Domníval se, že tím si pojistí jejich návrat. (Možná že chtěl doplnit stav vlastních stád.) V takovém případě by však neměli co obětovat Hospodinu, a právě oběť byla smyslem jejich odchodu z Egypta. Když byl Mojžíš neochotný přijmout nabízený kompromis, farao ho vykázal ze své přítomnosti navždy.

10,29 Mojžíšova ostrá slova „Jak jsi řekl. Už více nespátřím tvou tvář“ zdánlivě odporují verši 11,8, kde se píše, že Mojžíš „vyšel od faraona s planoucím hněvem“. Matthew Henry se domnívá, že „nikdy více“ znamená „od této chvíle“, a verš 11,8 je zahrnut ve stejné „debatě“. Henry píše:

Po tomto rozhovoru Mojžíš k faraonovi už více nepřišel, dokud si pro něj neposlal. Povšimněte si, že když lidé od sebe Boží slovo odhánějí, Bůh jim spravedlivě povoluje jejich mylné představy, a odpovídá jim podle množství jejich model. Když Gadarenští žádali Krista, aby odešel, za okamžik tak učinil.⁹

VI. Velikonoce a smrt prvorozených (11,1–12,30)

11,1–10 Mojžíš ještě neodešel od faraona a ve verších 4–8 stále hovoří k vládci. První tři verše lze považovat za vsuvku. Vzhledem k desáté a poslední ráně řekl Bůh Mojžíšovi, aby si Izraelci vyžádali (nikoli „půjčili“ jako je v BKR) od Egyptanů stříbrné a zlaté předměty. Mojžíš varoval faraona, že všechno prvorozené v egyptské zemi o půlnoci určeného dne zemře (viz 12,6), že Izraelce tato rána nepostihne a že se jim faraonovi otroci pokloní a budou Hebreje prosit, aby odešli hned a najednou. Nato Mojžíš od vládce odešel s planoucím hněvem. Varování se dotklo hluchých uší a Hospodin ještě více posilnil faraonovo srdce.

12,1–10 Hospodin poskytl Mojžíšovi a Áronovi podrobné pokyny pro přípravu prvního velikonočního beránka. Beránek je samozřejmě předobrazem Pána Ježíše Krista (1K 5,7). Měl být bez vady, což poukazuje na Kristovu bezhříšnost; aspekt, že to měl být roční samec, možná naznačuje, že náš Pán byl usmrcen v nejlepších letech; měli ho mít v péči až do čtrnáctého dne... měsíce, což poukazuje na třicet let, které náš Spasitel strávil v ústraní v Nazaretu, během nichž ho zkoušel Bůh, a poté byl tři roky vystaven veřejnému pozorování; potom ho celé shromáždění pospolitosti Izraele zabije, podobně jako Kristus upadl do ničemných rukou a byl usmrcen (Sk 2,23); měl být zabit za soumraku (B21) mezi devátou a jedenáctou hodinou, podobně jako byl Ježíš zabit o deváté hodině (Mt 27,45–50). Beránkovou krví se měly potřít dveře, aby poskytla záchranu před zhoubcem (v. 7), stejně jako Kristova krev přijatá vírou zachraňuje od hříchu, sebe sama a Satana. Maso se mělo péct na ohni, a tak vyjadřovat

Boží hněv nad našimi hříchy, který musel Kristus snášet. Měl se jíst s nekvašenými chleby a hořkými bylinami, což symbolizuje skutečnost, že se Kristus stal pokrmem pro svůj lid. Měli bychom žít v upřímnosti a pravdě, prosté kvasu zášti a ničemnosti, vždy myslíce na hořkost Kristova utrpení. Ani kost v něm neměla být zlomena (v. 46); jednalo se o podmínku, která se absolutně naplnila v případě našeho Pána (J 19,36).

12,11–20 První Velikonoce měli lidé slavit připraveni na cestu, což nám připomíná, že poutníci na dlouhé cestě by měli cestovat nalahko. Velikonoce neboli *Pesach* (ve starší české literatuře *Přesnice*) dostaly své jméno podle toho, že Hospodin *pominul* domy potřebné krví. Tento výraz však neznamená „projít kolem“ (pozn. překl.: vztahuje se k výkladu anglického názvu *Passover*).

Cole vysvětluje:

At' již se jedná o chybnou etymologii nebo slovní hříčku, Velikonoce pro Izraelce znamenaly „opomenutí“ nebo „přeskočení“ a vztahovaly se na historický Boží čin, při němž ušetřil Izrael.¹⁰

Velikonoce se slavily čtrnáctého dne izraelského náboženského kalendářního roku (v. 2). S Velikonocemi byl úzce spjatý svátek nekvašených chlebů. Během první velikonoční noci opustili Izraelci Egypt v takovém spěchu, že těsto nestačilo vykynout (v. 34,39). Když budou později slavit tento svátek po sedm dní, připomenou si rychlost svého odchodu. Kvas však navíc symbolizuje hřích, a proto by si měli připomenout, že ti, kdo byli vykoupeni krví, by za sebou měli zanechat hřích a svět (Egypt). Každý, kdo by jedl kvašený chléb, bude vyhlazen – tj. vyloučen z tábora a z jeho výsad. V některých kontextech znamená výraz „vyhlazen“ být odsouzen k smrti.

12,21–27 Dále vidíme, jak Mojžíš předává pokyny izraelským starším a podrobně vysvětluje, jak pokropit krví dveře. Yzop by mohl představovat víru, která si pro sebe osobně nárokuje Kristovu krev. Až se budoucí pokolení zeptá na význam velikonočního obřadu, Velikonoce poskytnou odrazový můstek pro nauku o vykoupení

12,28–30 O půlnoci dopadla rána přesně

podle varování. V Egyptě nastal veliký křik, protože nebyl dům, ve kterém by nebyl někdo mrtvý. Izraelci směli konečně odejít.

VII. Vyjití z Egypta (12,31–15,21)

A. Útěk k moři (12,31–13,22)

12,31–37 Verš 31 nemusí nutně znamenat, že se Mojžíš setkal s faraonem tvář v tvář (viz 10,29). Často se připisuje pánovi to, co řekne nebo vykoná jeho služebník. Mojžíš předpověděl, že faraonovi otroci budou Izraelce prosit, aby odešli (11,8).

Izraelci vyrazili do Sukótu, oblasti v Egyptě, proto nezaměňujeme s městem stejného jména v Izraeli (Gn 33,17). Egypťané byli šťastni, že jim mohou dát svůj majetek a zbavit se jich. Pro Hebreje to však bylo pouze odškodnění za veškerou dřinu, kterou pro faraona vykonali. Získali tak vybavení na cestu a materiál potřebný pro službu Bohu. Egypt opustilo zhruba šest set tisíc mužů, kromě žen a dětí. Přesný počet mužů činil 603 550 (38,26). Celkový počet Izraelců dosahoval asi dvou miliónů.

12,38–39 Existuje značný spor ohledně přesného letopočtu Exodu. Běžně přijímaným konzervativním datem je rok 1440 př. Kr. Jiní učenci jej datují do roku 1290 př. Kr. nebo dokonce později (viz Úvod). S Izraelci odešlo z Egypta také množství přimíšeného lidu (tzn. včetně cizinců). V Nu 11,4 se nazývají „lůzou“, když reptají vůči Hospodinu navzdory jeho dobrotě.

12,40–42 Co se týká chronologie ve verši 40, viz komentář ke Gn 15,13–14. Zde uvedených čtyři sta třicet let se vztahuje na celkovou dobu, kterou Izraelci v Egyptě strávili. Jedná se o přesné číslo až právě do toho dne. Je důležité vidět, že Hospodin nezapomněl na slib, který dal před mnoha staletími. Když vyvedl svůj lid, naplnil své slovo. A Bůh neotálí, ani co se týče zaslíbení o našem vykoupení (2Pt 3,9). V přicházejícím dni Pán Ježíš, jehož byl Mojžíš předobrazem, vyvede svůj lid z tohoto světa do věčné zaslíbené země.

12,43–51 Ustanovení Velikonoc požadovalo, aby se jich účastnili pouze obřezaní muži, ať již se jednalo o cizince, sousedy nebo ot-

roky. Žádný cizinec z něho nebude jíst... Přichozí ani najatý z něho jíst nebude.

13,1–15 Bůh ušetřil izraelské prvorozené před smrtí v Egyptě; proto všechno prvorozené z lidí a dobytka mělo být posvěceno Bohu na znamení, že mu patří. Prvorození synové se stali Božími knězi, dokud nebyl k tomu úkolu oddělen kmen Lévi. Prvorozená čistá zvířata měla být obětována Hospodinu během jednoho roku. Prvorozená nečistá zvířata, např. osel, se Hospodinu obětovat nesměla; proto ho bylo třeba vykoupit smrtí beránka, tzn. že místo něj musel zemřít beránek. Pokud nebyl osel vykoupen, museli mu zlomit vaz. Jednalo se o volbu mezi vykoupením a zničením. Později bylo možno oslíka vykoupit penězi (Lv 27,27; Nu 18,15). Rovněž prvorozené dítě narozené v hříchu muselo být vykoupeno pěti šekely (Nu 18,16). Tato skutečnost člověku vážně připomněla jeho nečisté morální postavení před Bohem.

Stejně jako posvěcení prvorozených vypovídalo o oddanosti Bohu, tak svátek nekvašených chlebů hovořil o morální čistotě, která se očekávala od vykoupeného lidu. Po sedm dní měli jíst nekvašené chleby a v jejich domech se nesměl nacházet žádný kvas. Jak posvěcení prvorozených, tak svátek nekvašených chlebů se měly pro budoucí pokolení stát názornými lekcemi o tom, jak Hospodin vysvobodil svůj lid z Egypta.

13,16 Židé se později verši 9 a 16 řídili doslovně. Vyrobili si fylakteria neboli malé kožené schránky obsahující části Božího slova a přivazovali si je na čela a zápěstí. Duchovní význam tohoto verše zní, že cokoli děláme (ruka) a po čemkoli toužíme (oči), to by mělo být ve shodě s Božím slovem.

13,17–20 Nejpřímější cesta z Egypta do Kenaanu by vedla skrze pelíštejské území. Jednalo by se o zhruba dvoutýdenní cestu podél pobřeží známou jako „Horova cesta“. Byl to však hlavní tah pod neustálým dohledem egyptské armády. Aby Bůh uchránil svůj lid před útokem a následným zklamáním, vedl ho více na jih skrze Sínajský poloostrov. Synové Izraele šli sešikovaní. Rovněž s sebou vzali Josefovy kosti zpět do jeho rodného Kenaanu, přesně tak, jak je jejich předek zapřísahal. Ch. F. Pfeiffer píše:

Biblickým termínem pro moře, které se před Izraelci rozdělilo, je „Jam Súf“, doslova „Rákosové moře“ (Ex 13,18). Ve starověku mohla být dnešní oblast známá jako Hořká jezera spojena s Rudým mořem, což vysvětluje tradiční překlad „Rákosového moře“ jako „Rudé moře“. Existuje bezpočet teorií spekulujících o přesném místě přechodu, ale žádná z nich dosud nezískala bezvýhradnou podporu.¹¹

13,21–22 Hospodinovu přítomnost mezi jeho lidem naznačoval oblakový sloup ve dne a ohnivý sloup v noci. Matthes Henry řekl: „Jednalo se o trvalé zázraky.“¹² Tento oblak slávy je znám jako Šekina; název se odvozuje z hebrejského slova pro „přebývat“. Sloup vypovídal o tom, že Bůh svůj lid vedl a chránil před nepřáteli (Ex 14,19–20). Oba případy velmi krásně vyobrazují Pána Ježíše Krista.

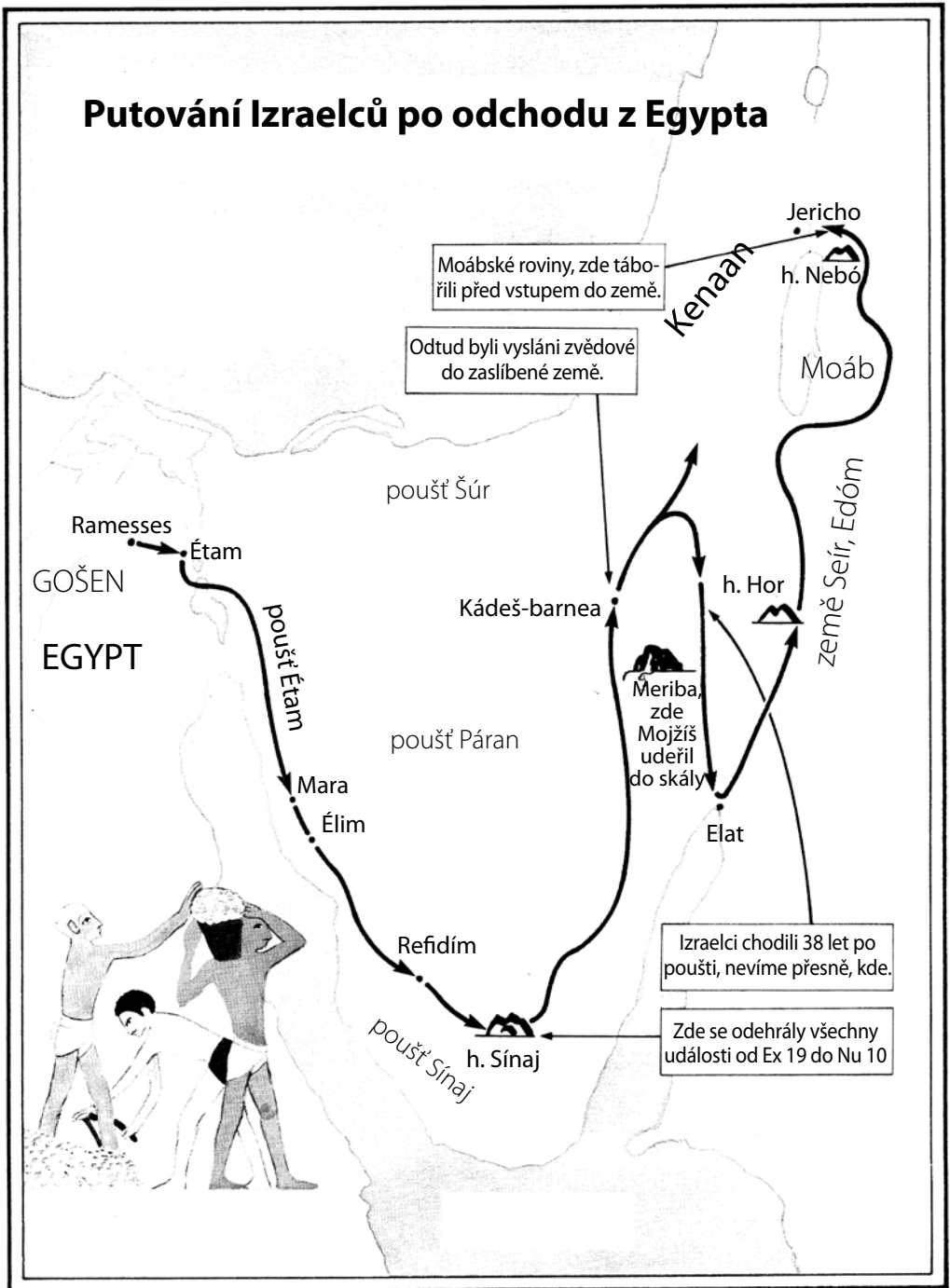
B. Přejít Rudého moře (kap. 14)

14,1–9 Čtrnáctá kapitola je jednou z nejdramatičtějších v celé Bibli. Hospodin vedl syny Izraele na jih k Pí-chirótu, na západ od Rudého moře. Jejich útěk se zdál nemožný, ale o to úžasnější byl zázrak, který se poté udál. Faraó se domníval, že jsou v pasti, a proto se za nimi vydal s armádou čítající šest set vybraných vozů a všechny další egyptské vozy s kapitánem na každém z nich. Faraó zaskočil dva milióny zdánlivě bezmocných Izraelců tábořících u moře, kteří byli najednou uvězněni. Zřejmě tato situace se stala podnětem ke vzniku anglického idiomu pro strašlivé dilemma: „Mezi ďáblem (faraonem) a hlubokým modrým (Rudým!) mořem.“

14,10–14 Když synové Izraele pozdvihli oči a uviděli egyptskou armádu táhnoucí za nimi, byli přirozeně zkamenělí hrůzou, ale moudře volali k Hospodinu. Přesto si rychle stěžovali Hospodinovu vůdci, Mojžíšovi, podobně jak učinili již dříve (5,21), že by pro ně bylo lepší otročit Egyptanům, nežli zemřít v pustině. Jednalo se o projev jasné nevěry z jejich strany, který rozhodně nebyl poslední. Mojžíš již nebyl bojácný a řekl jim „stůžte a hleďte na Hospodinovu záchranu“.

14,15–18 Právě se schylovalo k jednomu z největších zázraků v celých dějinách:

Putování Izraelců po odchodu z Egypta

Bůh nařídil Mojžíšovi: „Řekni synům Izraele, ať vyrazí. A ty zvedni svou hůl, vztáhni ruku nad moře a rozděl je, aby synové Izraele prošli prostředkem moře po suchu.“

Matthew Henry se vyjadřuje k Božímu zavržení srdcí Egyptanů a oslavení se na faraonovi a celé jeho armádě:

Je od Boha spravedlivé, aby jeho hněv dopadl na ty, kdo se již dlouho vzpírali vlivům jeho milosti. Bůh hovoří vítězně nad tímto zatvrzelým a smělym rebellem.¹³

14,19–28 Anděl Hospodinův (Kristus, viz diskuse v Sd 6), zaujal postavení jako oblakový sloup na konci izraelského zástupu, takže je chránil před Egyptany. Oblakový sloup dával Izraelcům světlo a Egyptanům temnotu. Na Mojžíšův příkaz se Rudé moře rozdělilo, vlny vytvořily hradby vod a mezi nimi bylo sucho. Izraelci prošli mořem bezpečně, ale když se faraonova armáda pokoušela jít za nimi, Hospodin... je přivedl do zmatku a vyvrátil kola u jejich vozů, takže je vedli s obtížemi. Dříve než mohli ustoupit, moře se nad nimi na Mojžíšův příkaz zavřelo. Nezůstal z nich ani jediný. Stejná víra, která rozdělila Rudé moře, umožňuje i nám, abychom konali nemožné, jdeme-li kupředu v Boží vůli.

14,29–31 Přejít Rudého moře je považován za největší ukázkou Boží moci ve Starém zákoně, ale největší moc *celých dějin* je ta, která vzkřísila Krista z mrtvých.

C. Mojžíšova píseň (15,1–21)

Jako Velikonoce vypovídají o vykoupení *krví*, tak Rudé moře hovoří o vykoupení *mocí*, které oslavuje právě Mojžíšova píseň. Dr. H. C. Woodring ji rozdělil následovně:¹⁴

Úvod (v. 1) – Hospodinovo vítězství.

První sloka (v. 2.3) – Co Hospodin je: síla, píseň, záchrana.

Druhá sloka (v. 4–13) – Co *učinil*: zvítězil nad nepřáteli; vykoupil svůj lid z Egypta.

Třetí sloka (v. 14–18) – Co *učiní*: zvítězí nad budoucími nepřáteli; uvede svůj lid do jeho dědictví.

Závěr (v. 19) – kontrast mezi porážkou Egypta a vykoupením Izraele.

Mirjam a všechny ženy odpovídají antifonnou (v. 20–21).

Téměř před třemi stoletími vyjádřil anglický komentátor své uznání a porozumění této velké duchovní ódě následovně:

Co se této písni týče, tak o ní můžeme říci, že je (1) starověkou, dokonce nejstarší písní, kterou známe; (2) nanejvýš obdivuhodnou skladbou, jejíž styl je vznešený a skvostný, obrazy živé a přiměřené, a jako celek je velmi dojemná; (3) svatou písní zasvěcenou uctívání Boha, jejíž úmyslem je vyvýšit Boží jméno a oslavovat pouze jeho slávu; ani v nejmenším nemá vyzdvihovat člověka; Hospodinova svatost je do ní doslova vryta a i zpívaná melodie vznikla pro Hospodina; (4) písní předobrazu. Mojžíšova píseň a píseň Beránka dohromady vyjadřují vítězství církve evangelia v pádu jejich nepřátel. Píseň Beránkova se zpívá nad skelným jezerem, podobně jako tato píseň se zpívala u Rudého moře, viz Zj 15,2–3.¹⁵

VIII. Cesta na Sínaj (15,22–18,27)

A. Pustina Šúr (15,22–27)

Veršem 22 začíná záznam o putování nad Rudého moře k hoře Sínaj. Každý krok je naplněn duchovními lekcemi pro věřící každé doby. Mara, tj. *hořká*, hovoří například o hořkých zkušenostech života. Dřevo symbolizuje kříž na Golgotě, který přeměňuje hořké životní záležitosti ve sladké. U Mary se Bůh zjevil jako „Hospodin, který tě uzdravuje“ (*JHVH Rófechá*). Zaslíbil Izraelcům, že je vysvobodí z nemoci, jež postihly Egyptany. Dvanáct vodních pramenů a sedmdesát palem Élimu symbolizují odpočinutí a občerstvení, kterých se nám dostane poté, co jsme přišli ke kříži.

B. Pustina Sín (kap. 16)

16,1–19 Při putování na jihovýchod přišel lid do pustiny Sín. Tam hořce reptali kvůli nedostatku jídla a toužili po stravě v Egyptě, přičemž zapomínali, jaká otročina tamní pokrm doprovázela. Bůh milosrdně odpověděl tím, že jim večer seslal křepelky a ráno manu. Křepelky se objevily jen dvakrát, zde a v Nu 11,31, kdežto mana padala k zemi neustále. „Mana“ znamená „Co je to?“ Jednalo se o pokrm, který Bůh zázračně opatřil a takovýto úkaz nelze vysvětlit přirozenou cestou.

Mana byla malá, kulatá, bílá a sladká (v. 31) a zosobňovala pokoru, dokonalost, čistotu a sladkost Krista, chleba Božího (J 6,48–51). Snášela se k zemi v nějaké souvislosti s ranní rosou, což nám připomíná, že je to Duch svatý, kdo zprostředkovává Krista našim duším. Izraelci směli posbírat jeden ómer (asi 1,5 litru) na osobu. Bez ohledu na to, jak moc nebo málo nasbírali ve snaze dosáhnout zhruba jednoho ómeru, měli vždy dostatek a nikdy přebytek. Tato skutečnost poukazuje na to, že Kristus stačí na uspokojení všech potřeb svého lidu, a také na výsledky, jichž křesťané dosáhnou, když se podělí se strádajícími (2K 8,15). Manu bylo třeba posbírat brzy ráno, než začalo hřát slunce a rozplynula se. Tak bychom se měli Kristem živit i my na začátku každého dne dříve, než na nás dolehnou tlaky života. Museli manu sbírat každý den, stejně jako se musíme i my dennodenně živit Pánem. Manu sbírali prvních šest dní v týdnu; sedmého dne nic nepadlo.

16,20–31 Šestého dne dostal lid nařízeno, aby nasbírali dvojnásobné množství než v jiných dnech, aby měli zásobu i na sobotu. Když si v jiný den ponechali trochu many na další den, zčervivěla a zasmrděla. Mana byla bílá jako koriandrové zrno a chutnala jako koláč s medem. Mohla se péct nebo vařit. Mojžíš pokáral ty, kdo vyšli sbírat i v sobotu.

16,32–34 Trocha many byla uložena do zlaté schránky a byla uchována jako připomínka; později byla uložena do truhly svědectví (Žd 9,4). Bůh přestal sedmého dne tvořit (Gn 2,2), ale tehdy člověku ještě nepřikázal, aby také odpočinul. Nyní však daroval izraelskému národu zákon o sobotě, jenž se později stal jedním z bodů Desatera (20,9–11). Jednalo se o znamení smlouvy, kterou Bůh uzavřel s Izraelem na hoře Sínaj (31,13), a také o každodenní připomínku vysvobození z egyptského otroctví (Dt 5,15). Pohanům nebylo nikdy nařízeno, aby světili sobotu. Devět z deseti přikázání Desatera nalezneme v Novém zákoně jako vyučování k spravedlnosti v církvi. Jediným bodem, který Nový zákon neopakuje, je zákon o sobotě. Nicméně pro celé lidstvo platí princip jednoho dne odpočinku v týdnu. Pro křesťana jím je první den

v týdnu, den Pánův. Nejedná se o právně závazný den, nýbrž o den milosrdné výsady, kdy jsme osvobozeni od světských činností a můžeme se plněji věnovat uctívání a službě Pánu.

„Archa“ úmluvy neboli „svědectví“ je zmíněna ještě dříve, než vůbec vznikla. Je to příklad zákona předchozí zmínky. Podle kontextu se může „svědectvím“ myslet také Desatero.

16,35–36 Skutečnost, že manu jedli po čtyřicet let, předpovídá délku jejich putování v pustině. Mana přestala padat, když dosáhli Gilgálu na vnitřním okraji země Kenaanu (Jz 5,12).

C. Refidím (kap. 17)

17,1–7 U Refidímu se lid přel s Mojžíšem kvůli nedostatku vody. Hospodin Mojžíšovi přikázal, aby postupovali k oblasti obecně známé jako Choréb (tj. opuštěné místo) a tam aby udeřil svou holí do skály. Když tak učinil, vytekla ze skály voda – tj. obraz Ducha svatého, který byl o Letnicích seslán jako ovoce Kristova utrpení na Golgotě. Massa (pokušení nebo zkouška) byla tam, kde lid pokoušel či zkoušel Boha. Meriba (vyhubování nebo spor) se nacházela tam, kde se lid přel s Mojžíšem.

17,8–16 Nyní se poprvé objevuje na scéně Jozue (*Hospodin je záchrana*). Jako Mojžíšův sluha bojoval s Amálekem u Refidímu. Pokud Mojžíš držel ruku nahoře v přímluvě a závislosti na Bohu, Izraelité vyhrávali. Když mu však ruka poklesla, Amálek získal navrch. Amálek, Ezauův potomek, symbolizuje tělesnost – tj. zlou, zkaženou, Adamovou přirozenost člověka. Pozorujme tyto paralely mezi tělesností a Amálekem: (1) tělesnost se projeví až poté, co dostaneme Ducha svatého, aby bojovala proti Duchu; (2) Hospodinův boj bude proti Amálekovi z generace na generaci; (3) věřící se jí až do své smrti nebo až do vytržení církve nikdy nezbaví; (4) existují dva možné způsoby vítězství nad tělesností – modlitba a slovo.

Podle starověkého židovského historika Josepha Flavia byl Chúr manželem Mojžíšovy sestry Mirjam. Tentýž Chúr měl později spolu s Áronem dohlížet na lid, zatímco Mojžíš byl na hoře Sínaj (24,14).

Hospodin je má korouhev (*JHVH Nissi*) je Hospodinovo složené jméno.

D. Mojžíš a Jitro (kap. 18)

18,1–12 Kapitola 18 představuje v knize Exodus zřetelný předěl. Až dosud jsme měli co dočinění s manou a se skálou, z níž vytryskl pramen – a to vše znázorňovalo Kristovo vtělení, jeho smrt a seslání Ducha svatého. Nyní spatřujeme záblesk Kristovy budoucí slávy. Mojžíš je předobrazem Krista vládnoucího na zemi. Jeho synové představují Židy, Jitro pohany a církev zosobňuje Mojžíšova pohanská nevěsta Sippora. Ti všichni se budou radovat z požehnání tisíciletého království – Židé a pohané v něm budou poddanými a církev bude vládnout spolu s Kristem na zemi.

Události nejsou zaznamenány v chronologickém pořadí. Vypadá to, že Jitro přišel za Mojžíšem na horu Sínaj již v pátém verši, ale Izraelci dosáhli Sínaje až v 19,2. Jeden komentátor vysvětluje tuto skutečnost tím, že daný přehled událostí připravil půdu pro nepřerušené vyprávění o Mojžíšově setkání s Hospodinem a darování Zákona. Mojžíš zřejmě zanechal svou ženu a syny v Midjánu, když se vracel do Egypta. Nyní s sebou Jitro přivádí Sipporu, Geršóma a Eliezera (*Bůh je mou pomocí*), aby se mohli spolu s Mojžíšem radovat ze společného setkání. Zdá se, že se zde Jitro obrátil k jedinému pravému Bohu, ačkoli někteří biblisté tvrdí, že již předtím byl ctitelem Hospodina.

18,13–27 Když Jitro viděl, s jak ohromným úkolem se Mojžíš potýká, poradil svému zeťovi, aby si vyhlédl muže vynikajícího charakteru, bohabojné, kteří nenávidí nekalý zisk, aby mu pomáhali. Jitro navrhl správce nad tisíci, nad sty, nad padesáti a nad deseti. Tak Mojžíš ulehčí svému břemenu a i práce se zvládne rychleji. Někteří se domnívají, že Jitrova rada pocházela od Boha, protože prosazovala zdravé přenesení pravomoci na druhé. Jiní však připomínají, že Bůh nám nikdy nezadá úkol, aniž by nám spolu s ním nedal i potřebnou milost k jeho splnění. Až dosud hovořil Bůh s Mojžíšem, jako člověk rozmlouvá se svým přítelem, a nebyl mezi nimi žádný prostřed-

ník. Proto měl Mojžíš pokračovat podle Božího příkazu, dokud by Bůh nenařídil jinak.

IX. Udělení Zákona (kap. 19–24)

A. Příprava na zjevení (kap. 19)

19,1–9 Synové Izraele nyní přišli k hoře Sínaj. Zbytek knihy Exodus, celá kniha Leviticus a prvních devět kapitol knihy Numeri zaznamenávají události, k nimž zde došlo.

Od Adama až do této chvíle neexistovalo žádné přímé Boží nařízení. Hospodin jednal se svým lidem převážně v milosti. Nyní jim nabídl podmíněnou smlouvu Zákona: Bude-li mne opravdu poslouchat a budete-li zachovávat moji smlouvu, budete mým zvláštním vlastnictvím mezi všemi národy, i když je moje celá země; budete mým královstvím kněží a svatým národem. Jestliže ho budou poslouchat, požehná jim. Aniž by si lid uvědomil svou hříšnost a bezmocnost, okamžitě souhlasil. D. L. Moody to komentuje slovy:

„Vše, co Hospodin promluvil, budeme plnit.“ Smělá a sebevědomá slova. Zlaté tele, rozbité desky s Desaterem, zanedbávaná ustanovení, ukamenovaní poslové a zamítнутý a ukřižovaný Kristus poskytují zdrcující důkaz o přísahách, které člověk porušil.¹⁷

Exkurz: Dispence

V tomto okamžiku nastává zásadní zlom v dějinách Božího jednání s lidstvem, a to především s jeho vyvoleným izraelským národem. Změna v Boží správě lidských záležitostí zde a na jiných místech naznačuje změnu v *dispencích* neboli způsobech správy.

Augustin jednou řekl: „Rozeznajte jednotlivá období a Písmo bude uvedeno v soulad.“ Bůh rozdělil lidské dějiny do období, věků: „... skrze něhož učinil i věky“ (Žd 1,2). Tato období mohou být dlouhá nebo krátká. Co je však od sebe odlišuje, není jejich délka, nýbrž Boží způsob jednání s lidstvem.

Zatímco Bůh *sám* se nikdy nemění, jeho *způsoby* ano. V různých dobách se projevuje různě. Způsobu, jímž Bůh spravuje své záležitosti s člověkem během jednoho konkrétního období, se říká *dispence*. Přísně vzato dispence nepopisuje věk, nýbrž spíše

správu, řízení, řád nebo ekonomii (naše slovo „ekonomie“ pochází z řeckého *oikonomia*, což je novozákonní slovo pro „dispenzaci“ neboli „správu“). Je však složité uvažovat o dispenzaci a nebrat přitom v potaz čas. Například dějiny vlády Spojených států byly rozděleny do různých správ. Hovoříme o Kennedymu nebo o Bushově administrativě. Máme tím samozřejmě na mysli způsob fungování vlády po dobu trvání toho či onoho prezidentského mandátu. Význam hrají především strategie, jež se tehdy uplatňovaly, nicméně je vždy spojujeme s určitým časovým obdobím.

Proto *dispenzaci rozumíme způsob, jímž Bůh nakládá s lidmi během určitého historického období*. Boží způsoby jednání lze přirovnat k vedení domácnosti. Když ji tvoří pouze manžel s manželkou, řídí se oba jistým programem. Pokud však mají malé děti, je třeba uplatnit celou řadu nových strategií. A jak děti dospívají, způsob řízení domácnosti se opět mění. Stejný vzorec spatřujeme i v Božím jednání s lidstvem (Ga 4,1–5).

Když například Kain zavraždil svého bratra Ábela, Bůh mu vložil na čelo znamení, aby ho nikdo jiný nemohl usmrtit (Gn 4,15). Avšak po potopě Bůh ustanovil trest smrti a vyhlásil, že „kdo prolévá krev člověka, jiným člověkem bude prolita krev jeho“ (Gn 9,6). K této změně došlo v důsledku rozdílné správy.

Jiný příklad poskytuje Ž 137,8–9, v němž pisatel svolává krutý Boží soud na Babylon: „Dcero babylonská, budeš zničena – blahoslavený, kdo ti odplatí za to, cos nám způsobila. Blahoslavený, kdo vezme tvé děti a roztříští je o skálu.“

A přesto Bůh později učil svůj lid: „Milujte své nepřátele, žehňte těm, kdo vás proklínají, dobře číňte těm, kdo vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vás urážejí a pronásledují“ (Mt 5,44).

Je docela jasné, že jazyk vhodný pro žalmistu žijícího pod Zákonem již není přiměřený pro křesťana žijícího pod milostí.

V Lv 11 byly *jisté pokrmy* označeny za *nečisté*. Ale v Mk 7,19b prohlásil Ježíš za čisté *všechny pokrmy*.

V Ezd 10,3 bylo Židům nařízeno, aby pro-

pustili své ženy-cizinky a děti. Nový zákon však věřícím praví, aby je *nepropouštěli* (1K 7,12–16).

V době Zákona *mohl* vstoupit do Boží přítomnosti *pouze velekněz* (Žd 9,7). V době milosti mají přístup do nejsvětější svatyně *všichni věřící* (Žd 10,19–22).

Tyto změny jednoznačně ukazují, že došlo ke změnám ve správě. Ne všichni křesťané se shodnou na počtu těchto dispenzací ani na tom, jak by se jim mělo říkat. Někteří křesťané je vlastně nepřijímají vůbec.

Nicméně můžeme dokázat existenci těchto druhů zřízení. Zprv existují přinejmenším dvě dispenzace – Zákona a milosti: „Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista“ (J 1,17). Skutečnost, že se naše Bible dělí na Starý a Nový zákon, naznačuje, že došlo ke změně ve správě. Dalším důkazem je skutečnost, že věřící v našem období již nemusí přinášet zvířecí oběti. To poukazuje na to, že Bůh stanovil nový řád. Mállokterý křesťan nevidí tento úžasný zlom mezi dvěma zákony.

Pokud však souhlasíme, že existují dvě dispenzace, musíme pak věřit, že existuje i *třetí*, neboť správa pod Zákonem nastala až v Ex 19, stovky let po stvoření. Takže před Zákonem musel existovat přinejmenším ještě jeden způsob řízení (viz Ř 5,14). Tak se dostaneme k počtu tří.

A měli bychom být schopni shodnout se i na čtvrté dispenzaci, neboť Písmo hovoří o „věku budoucím“ (Žd 6,5), tj. miléniu, kdy se Pán Ježíš Kristus vrátí na zem, aby zde vládl.

Pavel také rozlišuje mezi *věkem současným* a věkem budoucím. Nejprve hovoří o správcovství, jež mu bylo svěřeno v souvislosti s pravdou evangelia a církve (1K 9,17; Ef 3,2; Ko 1,25). To je současný věk. Pak však poukazuje i na budoucí věk, o němž hovoří jako o „správě období, v němž budou naplněny příhodné časy“ (Ef 1,10). Z daného popisu je zřejmé, že tento čas ještě nenastal.

Víme tedy, že nežijeme v závěrečném věku světových dějin.

Dr. C. I. Scofield uvádí seznam sedmi správ, dispenzací:

1. Nevinnost (Gn 1,28). Od stvoření Adama až po jeho pád.
2. Svědomí nebo morální zodpovědnost (Gn 3,7). Od pádu do konce potopy.
3. Lidská vláda (Gn 8,15). Od skončení potopy do Abrahamova povolání.
4. Zaslíbení (Gn 12,1). Od Abrahamova povolání až do udělení Zákona.
5. Zákon (Ex 19,1). Od udělení Zákona až do Letnic.
6. Církev (Sk 2,1). Od Letnic až do vytržení.
7. Království (Zj 20,4). Kristova tisíciletá vláda na zemi.¹⁸

Není sice důležité shodnout se na úplných detailech, ale velmi nám pomůže, uznáme-li, že existují různé správy. Zvláštní význam má především rozdíl mezi Zákonem a milostí. V opačném případě si vybereme úseky Písma, jež se vztahují na jiná období, ale přivlastníme si je pro sebe. Veškeré Písmo je sice *užitečné* (2Tm 3,16), ale ne všechno bylo napsáno přímo *pro nás*. Oddíly zabývající se jinými věky můžeme aplikovat i na sebe, ale jejich primární výklad je určen pro období, pro která byly tyto úseky napsány. Již jsme zmínili stravovací omezení z Lv 11. Zatímco daný zákaz pro křesťany dnes již neplatí (Mk 7,18–19), zásada v něm obsažená platí stále – máme se vyhýbat morální a duchovní nečistotě.

Bůh zaslíbil izraelskému národu, že pokud ho bude poslouchat, dočkají se materiálního požehnání (Dt 28,1–6). Dnes to již neplatí. Bůh neslibuje, že odmění naši poslušnost finančním blahobytem. Naopak požehnání současného správcovství jsou požehnání v nebeských věcech (Ef 1,3).

Ačkoli mezi věky existují rozdíly, je zde jedna věc, která se nikdy nemění, a tou je evangelium. Spasení vždy pocházelo, pochází a bude pocházet z víry v Pána. A základem pro spasení v každém věku je Kristovo dokončené dílo na kříži.¹⁹ Lidé ve Starém zákoně byli spaseni, pokud uvěřili příslušnému zjevení, jež jim Hospodin dal. Například Abraham byl spasen, protože uvěřil Bohu, že jeho potomstvo bude početné jako hvězdy (Gn 15,5–6). Abraham pravděpodobně nevěděl mnoho nebo vůbec nic o tom, k čemu dojde o mnoho století později na Golgotě. Ale Hospodin

věděl. A když Abraham uvěřil Bohu, připočetl mu veškerou hodnotu budoucího Kristova díla na Golgotě.

Někdo řekl, že starozákonní svatí byli spaseni „na úvěr“. To znamená, že byli spaseni na základě ceny, kterou Pán Ježíš zaplatil o mnoho let později (což je význam Ř 3,25). My jsme spaseni na základě díla, jež Kristus dokončil před více než 1900 lety. V obou případech však záchrana pochází z víry v Pána.

Musíme se však mít na pozoru před tím, abychom si byť jen na chvíli mysleli, že lidé během správcovství Zákona byli spaseni díky dodržování Zákona nebo snad obětováním zvířat. Zákon může pouze odsoudit, nikoli však spasit (Ř 3,20). A krev beranů a kozlů nemůže smýt ani jeden hřích (Žd 10,4). Boží cesta ke spáse vede pouze a jen skrze víru! (Viz Ř 5,1.)

Dalším dobrým bodem k zapamatování je toto: Když hovoříme o současném věku církve jako o věku milosti, nenaznačujeme tím, že by Bůh nebyl milostivý i v předešlých dispensacích. Pouze tím vyjadřujeme, že Bůh nyní člověka zkouší spíše pod milostí než pod Zákonem.

Je také důležité si uvědomit, že věky nekončí na vteřinu přesně. Často dochází k překrývání nebo období přechodu. Toto vidíme například ve Skutcích. Církvi nějakou chvíli trvalo, než odložila jisté léčky předchozího správcovství. A je možné, že nastane časové období mezi vytržením a soužením, během něhož se zjeví člověk bezzákonosti a chrám v Jeruzalémě bude obnoven.

A ještě slovo na závěr. Stejně jako lze zneužít každou dobrou věc, lze zneužít i studium o dispensacích. Existují například křesťané, kteří zacházejí až do takových extrémů, že za aplikovatelné pro současnou církev považují pouze Pavlovy listy z vězení! V důsledku tohoto nepřijímají křest ani Večeři Pánovu,²⁰ protože Pavel se o nich v daných dopisech nezmiňuje. Také učí, že Petrovo evangelium se lišilo od Pavlova. (Viz Ga 1,8–9 pro vyvrácení tohoto tvrzení.) Těmto lidem se někdy říká ultradispenzacionalisté nebo bullingerité (podle učitele E. W. Bullingera). Jejich extrémní pohled na dispensace je třeba odmítnout.

19,10–20 Lidu bylo řečeno, aby se připravili na setkání s Bohem tím, že vyperou své oděvy a zdrží se sexuálního styku. Měli se tak naučit, že v Boží přítomnosti je zapotřebí čistoty. Hora Sínaj byla zapovězené místo. Ani člověk ani zvíře se jí nesměli dotknout, jinak by je stihla smrt. Ten, kdo by to přestoupil, nesměl být na horu následován, nýbrž měl být usmrčen ukamenováním nebo zastřelen šípem z dálky. Jen Mojžíš s Áronem směli na horu vstoupit (v. 24) a to pouze za zvuku beraního rohu. Horu zahalil ohromný oblak, objevilo se hřmění a blesky, oheň a kouř a celá hora se velice třásla. To vše vypovídalo o hrůze spjaté se setkáním s Bohem, zvláště na základě dodržování Zákona.

19,21–25 Hospodin Mojžíšovi zopakoval varování, aby se lid nedotýkal hory. Mojžíš zpočátku nepovažoval za důležité, aby tak učinil, ale nakonec jim příkaz zopakoval. Kněží ve verších 22 a 24 byli zřejmě prvorození synové.

B. Desatero přikázání (kap. 20)

Pán Ježíš rozdělil Desatero na dvě části. První z nich se týkala lásky k Bohu a druhá lásky k bližnímu (Mt 22,37–40). Někteří biblisté tvrdí, že první čtyři přikázání učí o lásce k Bohu, zatímco jiní k nim přidávají i přikázání páté. Výraz „Hospodin, tvůj Bůh“ se objevuje v prvních pěti přikázáních.

1.

20,1–3 Nebudeš mít jiné bohy. Jedná se o zákaz uctívat mnoho bohů (polyteismus) nebo jiného boha kromě Hospodina.

2.

20,4–6 Neuděláš si tesanou modlu. Není zakázáno pouze uctívání model, ale také jejich výroba. Jednalo se o obrazy a sošky používané při uctívání. Nicméně nejsou zakázány všechny obrazy nebo sošky, protože na svatozátku byli vytesáni cherubíni. A Bůh také nařídil Mojžíšovi, aby vyrobil bronzového hada (Nu 21,8). Přikázání se bezpochyby vztahuje na obrazy představující Boha.

Bůh je žárlivý Bůh – tzn. že žárlí na úctu a lásku svého lidu. S trestem navštěvuje vinu otců na synech i na třetí a čtvrté generaci skrze zděděné slabé stránky, chudobu, nemoci

a zkrácenou délku života. Avšak Boží milosrdenství trvá po tisíce (generací) těch, kdo ho milují a zachovávají jeho příkazy.

3.

20,7 Je zakázáno brát Boží jméno nadarmo. To znamená zapřísahat se Božím jménem, že falešný výrok je pravdivý. Lze sem zařadit i svatokrádež, klení, eufemismy tabuizovaných slov nebo přísahu, že něco splníme, ale přitom selžeme.

4.

20,8–11 Pamatuji na sobotní den. Sobotu nejprve uvádí Gn 2,1–3, poté se nařizuje její slavení ve spojení s manou (Ex 16) a nyní izraelský národ dostává oficiální příkaz sobotu přísně dodržovat. Jedná se o předobraz pokoje, který věřící nyní mají v Kristu a ze kterého se bude těšit vykoupené stvoření v miléniu. Sobotu byla sedmým dnem týdne, začínala v pátek po západu slunce a končila po západu slunce v sobotu. Nový zákon nikde neobsahuje nařízení, aby i křesťané sobotu dodržovali.

5.

20,12 Cti otce svého i matku svou. Ctít na tomto místě znamená poslouchat. Tento verš učí, že život v poslušnosti k rodičům je předobrazem života, který všeobecně vzato zajišťuje dlouhý život. Život vedený v neposlušnosti a hříchu má často za následek předčasnou smrt. Jedná se o první přikázání, které v sobě nese i zaslíbení (Ef 6,2). Učí respektovat autority.

6.

20,13 „Nebudeš vraždit“ se vztahuje přednostně na vraždu, nikoli na trest smrti nebo neúmyslné zabití. Toto přikázání učí úctě k lidskému životu.

7.

20,14 Nebudeš cizoložit. Tento zákaz učí úctě k manželství a varuje před zneužitím těla druhého člověka. Pokrývá všechny formy nepovoleného sexuálního chování.

8.

20,15 „Nebudeš krást“ se vztahuje na jakýkoli čin, při němž neoprávněně odcizíme druhému člověku jeho majetek. Učí úctě k osobnímu majetku.

9.

20,16 Nebudeš vydávat křivého svědectví.

Toto přikázání zakazuje zničit dobrou pověst druhého člověka pronášením nepravdivých výroků, které by vedly k jeho potrestání nebo dokonce popravě. Učí účtět k pověsti druhého člověka.

10.

20,17 Nebudeš dychtit. Desáté přikázání se vztahuje jak na skutky, tak na myšlenky a ukazuje, že hřešíme, toužíme-li po čemkoli, co pro nás Bůh nezamýšlel. Pavel prohlašuje, že toto přikázání ho hluboce usvědčilo z hříchu v jeho životě (Ř 7,7).

20,18–21 Po obdržení Desatera byl lid zděšen projevy Boží přítomnosti. Báli se, že zemřou, bude-li s nimi Bůh hovořit přímo, a proto se Mojžíš stal jejich prostředníkem.

20,22–26 Smyslem Mojžíšova zákona bylo ukázat lidem jejich hříšnost. Dále Bůh milosrdně sdělil pokyny pro stavbu oltáře, čímž jim připomněl, že hříšníci se mohou přiblížit k Bohu pouze na základě prolité krve. Oltář vypovídá o Kristu jako o cestě k Bohu. Člověk nemůže přidat ke Kristově dokonalosti naprosto nic, ani osobní snahou či úspěchy. Kněží vystupující po schodech na oltář v dlouhých vlajících šatech by se mohli náhodně vystavit způsobem, jenž by byl při tak vážné situaci nevhodný.

C. Různá nařízení (kap. 21–24)

1. Nařízení o otrocích (21,1–11)

21,1–6 Poté, co Bůh daroval lidem Desatero, vydal také mnohá různá nařízení upravující chování synů Izraele. Hebrej se mohl stát otrokem, aby splatil dluh, poskytl náhradu za krádež nebo narodil-li se hebrejským otrokům. Po hebrejském otrokovi se smělo požadovat, aby pracoval šest let, ale v sedmém roce musel být propuštěn. Jestliže byl ženatý v době zotročení, jeho žena byla propuštěna spolu s ním. Jestliže se však oženil v době své služby, pak jeho manželka i děti náležely jeho pánu. V takovém případě se mohl rozhodnout zůstat a nechat si propíchnout ucho šídlem, čímž se dobrovolně ztotožnil s domem svého pána. Od této chvíle byl „označen na uchu“. V tomto smíme vidět nádherný obraz Krista, dokonalého služebníka, který nás miloval tak

moc, že by se nenechal osvobodit, ale raději se rozhodl pro kříž na Golgotě. S pohledem upřeným na to, co pro nás Spasitel vykonal, bychom se měli ochotně stát jeho otroky, jak to formuloval biskup Moule:

Můj Pane, veď mě ke dveřím; propíchni mé již ochotné ucho ještě jednou. Tvá pouta jsou svobodou; dovol mi zůstat s tebou, abych se namáhal, vytrval a poslouchal.²¹

21,7–11 Otrokyně nemohla být v sedmém roce propuštěna, pokud si ji její pán vzal za ženu nebo za konkubínu a byl ochoten plnit své povinnosti vůči ní. Jestliže ochoten nebyl, musela být vykoupena, ale nesměla být prodána pohanům. Jestliže ji chtěl pán dát za manželku svému synovi, pak s ní musel jednat jako s kteroukoli jinou snachou. Jestliže se pán oženil s jinou ženou, pak musel i nadále o otrokyni pečovat a zajistit jí plná manželská práva. Těmi se zřejmě nemyslí nic jiného než dobré životní podmínky. Jinak by musela být propuštěna bez vyplacení peněz. Skutečnost, že Bůh ustanovil zákon o otroctví, neznamená, že by ho schválil. Pouze chránil občanská práva zotročených.

2. Nařízení proti vraždě a ubližování (21,12–32)

21,12–14 Dvanáctý verš formuluje obecné pravidlo, že pokud někdo zabije člověka, čeká ho trest smrti. Výjimka nastává v případě neúmyslného zabití; jestliže se tak stalo nedopatřením, vrah se mohl utéci k Božím oltářům a později na zvláštní útočiště. Avšak v případě úmyslného zabití Boží oltář viníkovi ochranu neposkytoval.

21,15–17 Rodičovství se těšilo zvláštní ochraně tím, že pokud někdo udeřil svého otce nebo matku, mohl být tento zločin potrestán smrtí. Za hrdelní zločiny se považovalo také unesení a prokletí rodičů.

21,18–19 Jestliže muž zranil v šarvátce jiného muže, musel mu zaplatit ztrátu času v práci a také lékařské náklady.

21,20–21 Majitel mohl potrestat svého otroka, ale nesměl ho zabít. Jestliže otrok zemřel okamžitě po výprasku, byl jeho smrtí vinen majitel; jestliže však zemřel až po jednom či dvou dnech, majitele již nešlo ztrestat,

protože očividně nezamýšlel svého otroka usmrtit, protože pro něj měl peněžní hodnotu.

21,22 Jestliže těhotná žena dostane ránu v důsledku rvačky mezi dvěma muži a její dítě vyjde předčasně, ačkoli se nestane nešťastí, pak její manžel stanoví výši pokuty a také soudce, kteří případ rozsoudí.

21,23–25 Obecné pravidlo, jímž se řídilo osobní poškození, znělo život za život, oko za oko, zub za zub atd. Trest měl odpovídat provinění, aby se zabránilo jak nadměrné shovívavosti, tak extrémní tvrdosti. V praxi šlo všechny případy až na vraždu vyřešit zaplacením pokuty (viz Nu 35,31).

21,26–36 Jestliže někdo zasáhne oko nebo zub svého otroka, musel být otrok propuštěn. Jestliže býk neočekávaně zabil člověka, musel být tento býk ukamenován a jeho maso se nesmělo jíst. Jestliže majitel již dříve věděl, že býk trká, pak měl být usmrcen i on. Nicméně bylo vydáno i ustanovení, že majitel směl zaplatit pokutu a tím vykoupit svůj život. Stejná pokuta se platila i v případě usmrcení syna nebo dcery. Za smrt otroka se platilo třicet šekelů stříbra a býk se musel ukamenovat. Důležité: Jidáš zradil Pána Ježíše za stejnou cenu, která se platila za býka nebo otroka, čímž vyjádřil, že si ho cení jako mrtvého otroka. Jestliže někdo nezakryl jámu, byl odpovědný za jakoukoli ztrátu vzniklou při pádu zvířete do jámy. Jestliže něčí býk zabil býka druhého člověka, hodnota obou zvířat se rozdělila rovnoměrně. Jestliže majitel atakujícího zvířete znal jeho zlé sklony, pak musel zaplatit za usmrcené zvíře, ale jeho tělo si mohl ponechat.

3. Nařízení proti krádeži a poškozování (21,33–22,5)

Zloděj musel plně nahradit vše, co ukradl, přičemž množství se odvíjelo od povahy krádeže. Jestliže byl zloděj usmrcen během vloupání v noci, jeho vrah nebyl hnán k odpovědnosti; nemohl vůbec vědět, zda úmyslem vloupání byla krádež nebo vražda. Nicméně vraždou zloděje za denního světla byl činitel vinný. Jestliže zloděj z prvního verše nemohl poskytnout náhradu, byl prodán jako otrok. Jestliže se ukradené zvíře našlo a bylo naživu, zloděj ho musel nahradit dvojnásobně.

Jestliže rolník dovolil svému zvířeti, aby se zaběhlo do sousedova obilného pole, musel nahradit stejné množství toho, co zvíře spáslo, tím nejlepším ze svého pole či ze své vinice. Kdokoli, kdo nedbale založil oheň, který zničil úrodu, musel poskytnout náhradu.

4. Nařízení proti nečestnosti (22,6–14)

22,7–13 Verše 7–9 se zabývají krádeží peněz nebo majetku, který člověk svěřil do péče druhému člověku. Ten, kdo je zcizil, musel zaplatit dvojnásobek. Jestliže zloděje nebylo možné nalézt, ten, kdo měl peníze v úschově, se musel postavit před soudce a prokázat svoji nevinu. V jakémkoli případě porušení důvěry soudce rozhodl o tom, zda se provinil obžalovaný nebo žalující. Poté se od něj požadovalo, aby zaplatil dvojnásobně. Jestliže zvíře svěřené do ochrany zemřelo, bylo zraněno anebo odvedeno a jestliže se člověk, jemuž bylo svěřeno, postaví před Hospodina a přísahá, že nebylo v jeho moci zabránit tomu, co se stalo, pak od něj náhrada požadována nebude. Jestliže však zvíře někdo ukradl, protože ho onen člověk nehlídal dostatečně, pak bude muset poskytnout náhradu. Náhrada nebyla požadována za rozsápané zvíře, bylo-li možno donést jeho zdechlinu jako důkaz.

22,14–15 Jestliže bylo zraněno nebo zabito vypůjčené zvíře, pak musel půjčující plně nahradit jeho ztrátu. Jestliže tomu však byl přítomen i majitel zvířete a mohl zvíře ochránit, pak nebyla náhrada nutná. Náhrada se rovněž neposkytovala v případě pronajatého zvířete, neboť možnost jeho ztráty byla již započítána v půjčovném.

5. Nařízení proti svádění (22,15–16)

Jestliže muž svedl nezasnoubenou pannu, aby s ním zhřešila, musel si ji vzít a zaplatit za ni běžné věno. Jestliže však její otec odmítl dát mu ji za ženu, musel onen muž i přesto jejímu otci zaplatit věno za pannu, neboť šance jeho dcery na sňatek se rapidně snížily.

6. Nařízení o občanských a náboženských povinnostech (22,17–23,19)

22,17–19 Kromě vraždy se k smrtelným zločinům řadilo i kouzelnictví nebo čaroděj-

nictví, sexuální styk se zvířetem a modloslužba.

22,20–23 Izraelci se měli chovat vůči cizincům ve své zemi soucitně, protože i oni byli příchozími v cizí zemi. Lidské zacházení bylo rovněž vyhrazeno vdovám a sirotkům. Pán slíbil, že v případě neuposlechnutí bude sám jednat. Ve většině přestoupení se měli stát vykonavatelé trestu lidé, ale v tomto případě bude trestat přímo Bůh. Nezměnil svůj přístup vůči bezbranným. Stále pečuje o vdovy a sirotky, a my jako věřící bychom měli jednat stejně.

22,24–26 Na peníze půjčené Izraelci se měl vztahovat nulový úrok, ale pohanům se úrok účtovat mohl (Dt 23,21).

22,27–30 Bylo zakázáno proklínat Boha nebo předáka (srov. Sk 23,5). Bohu měl náležet jeho podíl, ať již z úrody, synů nebo zvířat. Prvorozená zvířata se měla obětovat osmého dne. Maso rozsápaných zvířat se nesmělo jíst. V takovém případě totiž krev ze zvířete nevytekla úplně a jíst krev znamenalo porušit Boží zákon (Lv 17). Rovněž zde existovalo nebezpečí nákazy různými nemocemi, jež divoká zvířata přenášela (například vzteklinu); Bůh tak před nimi svůj lid chránil.

23,1–12 V soudních záležitostech bylo zakázáno šířit klamnou zprávu, intrikovat s ničemou na obhajobu zlovolníka, přidávat se ke zlému davu nebo nadržovat chudému. Ke zvířeti nepřítel se člověk nesměl chovat zlovolně. Jestliže se ztratilo, musel ho člověk vrátit zpět, a jestliže upadlo pod těžkým nákladem, měl mu člověk pomoci postavit se na nohy. Chudým se měla prokazovat spravedlnost a nevinní a spravedliví se nesměli odsoudit pomocí ničemných právnických triků. Bylo zakázáno přijímat úplatky nebo utlačovat příchozí. Sedmý rok byl sobotou v tom smyslu, že se zem nechala ležet ladem. Chudí si směli posbírat, co během roku vyrostlo samo od sebe. Sedmý rok měl dát příležitost odpočinku pánovi, otroku i zvířeti. Povšimněte si, že Bůh Starého zákona byl milosrdný a spravedlivý navzdory obviněním, jež proti němu vnesli moderní nevěřící kritici.

23,13–17 Izraelci nesměli připomínat jména cizích bohů (model) s výjimkou jejich za-

tracování, jak to například činili proroci. Měli Hospodinu zachovávat tři velké svátky: (1) Svátek nekvašených chleběů. Slavil se vždy na začátku roku hned po Velikonocích a připomínal, jak je důležité očistit naše životy od zloby a ničemnosti. (2) Svátek žně, nazývaný také Letnice nebo svátek týdnů. Předjímá příchod Ducha svatého o Letnicích a vznik církve. (3) Svátek sklizně, také nazývaný svátek stánků. Je předobrazem bezpečného pobývání izraelského národa v zemi během tisíciletého království. Od dospělých mužského pohlaví se požadovalo, aby se těchto svátků účastnili; pro ostatní byla účast dobrovolná. V Novém zákoně vidíme nejen Josefa, ale také Marii a chlapce Ježíše, jak každoročně vystupují do Jeruzaléma slavit Velikonoce (L 2,41).

23,18–19 Kvašený chléb (kvas symbolizuje hřích) se nesměl používat spolu s krví Boží oběti, tj. o Velikonocích. Tuk oběti náležel Hospodinu, neboť symbolizoval tu nejlepší část zvířete; nesměl se ponechat až do rána, ale zřejmě se měl spálit. To nejlepší z prvotin se mělo přinést do domu Hospodina. Zvíře se nesmělo vařit v mléce jeho matky. Tento zákaz se pravděpodobně vztahoval na obřady plodnosti, které provozovali modloslužebníci. Ortodoxní Židé ani dnes nevaří pokrm z masa a mléka ve stejné nádobě. Také nejedí maso ve smetanových omáčkách atd.²²

7. Nařízení o dobytí území (23,20–33)

Zde Bůh zaslíbuj, že před Izraelci pošle anděla (samotný Pán), aby je dovedl do země zaslíbené a vyhnal její pohanské obyvatele. Jestliže se Židé zřeknou modloslužby a budou poslouchat Pána, učiní pro ně veliké věci. Co se týče varování před neposlušností, Henry k tomu píše:

Učiníme dobře, budeme-li se mít na pozoru, abychom neprovokovali našeho ochránce a dobrodince, protože jestliže od nás odstoupí jeho ochrana a jestliže vyschnou proudy jeho dobroty, pak jsme ztraceni.²³

Jejich země se bude rozkládat od Rudého moře k moři Pelištejců (Středozemní moře) a od pustiny (Negev na jih od Kenaanu) až k Řece (Eufrat).

Povšimněte si příkazu vyhnat obyvatele ze-

mě. Nesměli s nimi uzavírat smlouvy, uctívat jejich božstva nebo se vzájemně mísit. Bůh již dříve slíbil, že zničí ničemné Kenaance, ale Izrael musí spolupracovat. To v sobě nese jednu důležitou duchovní zásadu: Bůh nám daruje vítězství nad našimi nepřáteli (světem, tělem a ďáblem), ale očekává od nás, že budeme bojovat dobrý boj víry.

Verš 33 má svou obdobu v 2K 6,14–18. Boží vůle pro jeho lid vždy bylo, aby se oddělili od světa. Izraelci selhali a neuposlechli tento příkaz, což mělo za následek jejich pád. Stále platí, že „špatná společnost kazí dobré mravy“.

8. Uzavření smlouvy (24,1–8)

24,1–2 Mojžíš pobýval na hoře Sínaj během toho, co mu Bůh sděloval zákony a nařízení, jež obsahuje Ex 20–23. Než Mojžíš z hory odešel, Bůh mu řekl, aby se vrátil s Áronem a jeho dvěma syny, Nádabem a Abíhuem, a se sedmdesáti staršími. Avšak pouze Mojžíš směl přistoupit před Hospodina; ostatní měli zůstat v povzdálí. Pod Zákonem platí, že mezi Bohem a hříšníkem musí zůstat odstup. Pod milostí „máme smělou důvěru, že smíme vstoupit do svatyně Ježíšovou krví“ (Žd 10,19). Zákon říká: „Nepřistoupí blíže.“ Milost praví: „Přistupujme“ (Žd 10,22).

24,3–8 Mojžíš poté sestoupil zpět k lidu a sdělil jim Zákon. Ihned souhlasili, že ho budou dodržovat, aniž by si uvědomili svou bezmocnost tak učinit. Aby se tato podmíněná smlouva mezi Bohem a Izraelem ratifikovala, musel Mojžíš nejdříve postavit oltář o dvanácti sloupech (za dvanáct kmenů Izraele). Poté vzal krev z obětí a polovinou krve pokropil oltář (symbol Božího podílu na smlouvě) a polovinou pokropil lid (vyjádření jejich odhodlání zachovat svoji část smlouvy).

9. Zjevení Boží slávy (24,9–18)

24,9–11 Poté Mojžíš a ostatní vystoupali zpět na horu Sínaj podle pokynů z veršů 1 a 2. Tam spatřili Boha v jeho slávě. Za běžných okolností by člověka usmrtilo, kdyby spatřil Boha, ale zde tomu tak nebylo. Nebyli zničeni; spatřili Boha, jedli a pili. Jinými slovy uviděli Boha a žili, aby směli jíst z pokojné oběti.

V Bibli můžeme vidět jistý paradox týkající se hledění na Boha. Na jednu stranu existují verše, které praví, že je nemožné Boha vidět (Ex 33,20; J 1,18; 1J 4,12). Na druhou stranu máme oddíly, jež hovoří o lidech, kteří Boha spatřili, jako je například Gn 32,31; Ex 24,10; 33,23. Tuto skutečnost můžeme vysvětlit následovně: Bůh ve své nezakryté slávě je spalující oheň, který by zničil kohokoli, kdo by na něj pohlédl. Na druhou stranu se může zjevit jako člověk, anděl nebo jako oblak slávy (Dt 5,24), na který člověk může pohlédnout a zůstat naživu.

24,12–18 Zde se zřejmě jedná o jiné vystoupení na horu Sínaj, neboť Jozue Mojžíše po jistou část cesty doprovázel. Po dobu své nepřítomnosti pověřil Árona s Chúrem, aby soudili lid. Šest dní čekal Mojžíš na úpatí hory, zatímco vrchol zakrýval oblak slávy. Poté na Boží pozvání Mojžíš vystoupal na vrchol a vstoupil do oblaku, kde zůstal dalších čtyřicet dní a čtyřicet nocí. Číslo čtyřicet symbolizuje test nebo zkoušku. Tato zkouška platila spíše lidu než Mojžíšovi. Ve zkoušce neuspěli, protože upadli do hříchu. Tak Bůh zjevil skrze Zákon, co se skrývalo v srdci člověka.

Pokyny, jež Mojžíš v této době obdržel, jsou zaznamenány až do verše 31,18.

X. Svatostánek a kněží (kap. 25–40)

Následujících sedm kapitol pojednává o pokynech ohledně stavby svatostánku, ustanovení kněží a příbuzných zákonech. Přesně padesát kapitol v Bibli se věnuje svatostánku, což dokládá, jaký význam má v Božích očích.

Svatostánek se podobal stanu a měl se stát místem přebývání Boha mezi jeho lidem. Každá jeho část v sobě obsahuje duchovní lekce o Kristově osobě a díle a o způsobu přístupu k Bohu. Kněží připomínali lidu, že hřích vytvořil propast mezi nimi a Bohem a že se k němu mohli přiblížit pouze skrze tyto zástupce, které Bůh k tomuto úkolu speciálně vybavil.

A. Pokyny pro stavbu svatostánku (kap. 25–27)

1. Sbirka na svatyni (25,1–9)

Mojžíšovi bylo řečeno, aby vybral od lidu

jako obětní dar materiály, jichž bylo pro stavbu svatostánku (svatyně) zapotřebí. Vzácné kovy, jemné látky, kůže, olej, koření a drahé kameny – to vše byly bezpochyby dary, které Izraelci dostali od Egyptanů, když odcházeli z jejich země. Pracovali – dokonce otročili – kvůli těmto věcem. A nyní je obětavě dávali. Bůh trval na tom, že svatyně musí být postavena přesně podle nebeského vzoru. Pokud to platilo o fyzické stavbě, o kolik důležitější pak je to, abychom se řídili Božím novozákonným vzorem pro stavbu Kristových shromáždění (lidu).

2. Truhla smlouvy (25,10–16)

Archa, dřevěná truhla, byla potažena uvnitř i navenek čistým zlatem. Na každé straně byly čtyři zlaté kruhy, skrze něž se protáhly tyče

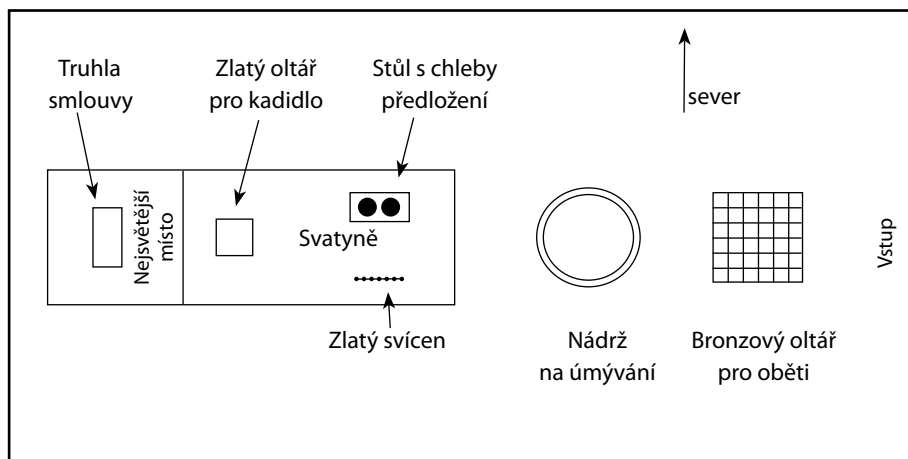
k nesení. Truhla měla obsahovat svědectví – tj. dvě desky se Zákonem (v. 16) a později i Áronovu hůl a džbánek s manou.

3. Slitovnice (25,17–22)

Víko truhly se nazývalo slitovnice. Jednalo se o desku z jednoho kusu zlata podpírající dvě andělské postavy. Tito cherubíni²⁴ se dívali na sebe a jejich křídla byla roztažena vzhůru, kde se dotýkala. Bůh se zjevoval v oblaku slávy v prostoru mezi dvěma cherubíny a nad slitovnicí. Cherubíni jsou zmíněni v nejméně třinácti knihách Bible. Jsou spojováni především s Hospodinovou svatostí a spravedlností a často se uvádějí v souvislosti s Božím trůnem. Jejich bližší popis se nachází v Ez v první a desáté kapitole.

4. Stůl s chleby předložení (25,23–30)

Stůl s chleby předložení byl dřevěný stůl potažený čistým zlatem. Kolem dokola měl ozdobnou obrubu (korunu) a pak měl na dlaň široký rám s druhou zlatou obrubou. Podobně jako truhla i stůl měl být nesen na tyčích, které byly zavěšeny ve čtyřech kruzích upevněných na čtyřech rozích stolu. Na stole leželo dvanáct bochníků chleba (v. 30) za dvanáct kmenů Izraele. Rovněž se na něm nacházely různě

Stánek setkávání

Stánek (stan) setkávání bylo místo, kde měl Bůh přebývat mezi Izraelci. Pojem stánek někdy označuje stan, tedy příbytek, svatyni či nejsvětější místo (svatyni svatých), jindy může označovat stánek včetně celého nádvoří.

né mísy, kadidlové pánvičky, konve a obětní misky.

5. Zlatý svícen a jeho doplňky (25,31–40)

25,31–39 Svícen měl být vyroben z jednoho kusu zlata. Měl sedm ramen na vrcholu a každé z nich na sobě mělo otočný kalíšek s knotem k pálení oleje. Co se týče svícnu, tak k němu patřily i kleště a pánvičky, na které se ukládaly odstřížené kousky knotu (v. 38–39).

25,40 Jediný velký příkaz, který Bůh vydal pro zhotovení těchto předmětů, zněl, aby se přesně řídili vzorem, který dal na hoře. Nezbýl zde žádný prostor pro lidskou improvizaci. A stejně tomu je se všemi duchovními záležitostmi: Musíme se řídit Božími příkazy a neodklánět se od vzoru, který nám Pán ve své moudrosti dal.

Veškerý nábytek ve svatostánku vypovídal o Kristu v jeho slávě: truhla symbolizovala jeho božství (zlato) a lidskost (dřevo). Slitovnice vyobrazovala Krista jako náš trůn milosti neboli smíření (Ř 3,25). Stůl s chleby předložený znázorňoval Krista jako chléb života. Svícen vyobrazoval Krista jako světlo světa. Bronzový oltář byl Kristovým předobrazem coby zápalné oběti (kap. 27), plně pohlcené Bohem. Kadidlový neboli zlatý oltář (kap. 30) hovořil o Kristově oběti příjemné Bohu. Nádrž na umývání (kap. 30) vypovíдалa o tom, že Kristus očistí svůj lid obmytím vodou slova (srov. Tt 3,5; J 13,10; Ef 5,26).

6. Vlastní příbytek (kap. 26)

26,1–6 Kapitola 26 popisuje vlastní svatostánek. Byl přibližně 13,7 metrů dlouhý, 4,6 metrů široký a 4,6 metrů vysoký (za předpokladu, že jeden loket měřil zhruba 46 centimetrů). Dvě strany a koncová stěna se skládaly ze vzájemně spojených stojatých desek zasazených do podstavců. Na přední straně (vchod) se nacházely sloupy.

První vrstva, zde nazvaná příbytek, byla vyrobena z jemně tkaného plátna, na němž byli vyšiti cherubíni z příze modré, purpurové a karmínové barvy jako umělecké dílo. Skládal se z dvou sad pěti stanových plachet spojených dohromady. Tyto dvě sady byly spojeny zlatými sponkami napojenými na padesát

poutek z modré příze. Stěny dohromady měřily zhruba třináct na osmnáct metrů. Zakrývaly strop a boční stěny do výšky zhruba čtyřiceti pěti centimetrů od země.

26,7–13 Další vrstva zvaná stan byla vyrobena z kozí srsti. Sada pěti plachet se pojila se sadou šesti plachet bronzovými sponkami, které byly navázány na padesáti poutkách. Stan celkově měřil zhruba 13,7 na 20 metrů a překrýval všechny strany příbytku až na vstup, kde byly plachty svinuty.

26,14 Třetí vrstva, příkryvka, byla vyrobena z beraních kůží a čtvrtá z tachašich kůží (překládaných také jako jezevčí, svinuší, lachtaní nebo delfiní kůže).²⁵ Nenajdeme zde jejich rozměry a lze předpokládat, že se jednalo o stejnou velikost jako u kozích srstí.

26,15–30 Verše 15–25 popisují stojaté desky, jež tvořily tři strany svatostánku. Každá deska měřila 4,6 na 0,7 metrů, byla vyrobena z akáciového dřeva pokrytého zlatem a na koncích měla dva čepy, které zapadaly do podstavců. Na každé straně bylo dvacet desek a zadní stěnu tvořilo desek šest. Do zadních rohů příbytku pak patřily dvě zvláštní desky. Desky stály na místě díky dřevěným závorám pokrytým zlatem, jež procházely zlatými kroužky na deskách. Prostřední závora byla vyrobena z jednoho kusu dřeva, zatímco dvě kratší závory různé délky mohly být spojeny tak, že z nich vznikla jedna závora nahoře a z dalších dvou závora dole. Někteří se domnívají, že to nebyly desky jako spíše mřížkové konstrukce.

26,31–37 Příbytek se dělil na dvě místnosti – nejdříve zde byla svatyně měřící 9 na 4,6 metrů, a pak nejsvětější místo (nejsvětější svatyně) měřící 4,6 na 4,6 metrů. Tyto dvě místnosti oddělovala opona vyrobená z jemně tkaného plátna vyšívaného cherubíny. Opona byla zavěšena na čtyřech sloupech. Na nejsvětější místo měla být uložena truhla a slitovnice, zatímco stůl s chleby předložený a zlatý svícen měly stát ve svatyni. Oltář s kadidlem (kap. 30) představoval jediný další kus nábytku ve svatyni a nacházel se před oponou. Svícen stál na jižní straně příbytku a stůl na straně severní. Vchod do stanu tvořila tkaná opona podobná oponě oddělující dvě místnos-

ti příbytku, ale byla zavěšena na pěti sloupech z akáciového dřeva potažených zlatem, stojících na bronzových podstavcích.

7. Bronzový oltář pro zápalné oběti (27,1–8)

Oltář pro pálené oběti, také známý jako bronzový oltář, byl vyroben z akáciového dřeva potaženého bronzem. Měřil zhruba 0,7 metrů čtverečních a byl vysoký asi metr čtyřicet. Ze všech jeho čtyř rohů vystupovaly rohy. Nesl se na čtyřech tyčích připevněných ze zdola k oltáři.

8. Vnější nádvoří, sloupy a závěsy (27,9–19)

Samotný příbytek byl obklopen prostranstvím známým jako nádvoří, jež bylo ohrazeno závěsy z tkaného plátna nataženými mezi sloupy. Ohrazení bylo téměř 46 metrů dlouhé, 23 metrů široké a 2,3 metrů vysoké. Brána na východní straně byla 9 metrů široká. Byl na ní závěs z vyšívaného plátna podobný oponám v příbytku. Pokud nebylo určeno jinak, měly být všechny předměty příbytku vyrobeny z bronzu.

9. Olej do svícnu (27,20–21)

Do svícnu se měl používat čistý panenský olivový olej, symbol Ducha svatého. Lampy se měly zapalovat neustále – tj. každý večer, „od večera do rána“. Výraz „stan setkávání“ nebo „stan úmluvy“ (BKR) popisuje stan, jež se stane Božím příbytkem, ale v 33,7 tento obrat hovoří o prozatímním stanu, který si postavil Mojžíš.

B. Kněží (kap. 28, 29)

1. Kněžská roucha (kap. 28)

Na replice veleknězova náprsníku je dvanáct drahých kamenů symbolizujících dvanáct kmenů Izraele. Na každém kameni je vyryto jméno kmene.

28,1–2 Kapitola 28 se zabývá rouchy velekněze a jeho synů. Jejich oděvy, barvy, šperky atd. vypovídají o různých aspektech slávy Krista, našeho velkého Velekněze. Áronova rodina byla kněžskou rodinou.

28,3–29 Velekněz měl dvě sady rouch: (1) roucha slávy a nádhery, bohatě zbarvená a vy-

šívaná; (2) jednobarevná bílá plátěná roucha. První typ popisují verše 2–4. Efód (v. 6.7) se podobal zástěře se dvěma nárameníky, které jej spojovaly a byly otevřené po stranách. Ozdobný pás (v. 8) byl pásek, který obepínal pás těsně nad lemem efódu. Do obrouček (v. 13) ze zlatého filigránu byly zasazeny drahé kameny. Na každém rameni byl zasazen karneolový kámen s vyrytými jmény šesti kmenů Izraele (v. 9–12). Zepředu na efódu spočíval náprsník s dvanácti drahými kameny, přičemž každý z nich nesl jméno jednoho kmene. Náprsník byl k efódu připojen pomocí zlatých řetízků (v. 13–28). Tak velekněz nesl před Bohem kmene Izraele na svých ramenou (místo síly, v. 12) a na svém srdci (místo náklonnosti; v. 29).

28,30 Náprsníku se říkalo náprsník rozhodnutí (v. 15.29–30) zřejmě z toho důvodu, že v něm byly úrim a tummím, jichž se používalo k určení Pánových soudů (Nu 27,21).

Slova „úrim a tummím“ znamenají světlo a dokonalost. Nevíme přesně, co byly zač, ale z výše zmíněného víme, že tvořily součást ná-

Náprsník velekněze

Náprsník byl osazen dvanácti kameny představujícími dvanáct izraelských kmenů. Na každém kameni bylo vyryto jméno jednoho kmene. Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Kohenbreastplate.jpg>

prsníku a že se jich používalo k získání vedení od Hospodina (1S 28,6).

28,31–35 Plášť efódu byl modrý oděv vetkaný pod efódem. Sahal až pod kolena. Na lemu byly zvonečky a granátová jablka, symbolizující svědectví a ovoce. Zvuk zvonečku musel být slyšet, když Áron vcházel do svatyně nebo z ní odcházel.

28,36–38 Na pokrývce hlavy neboli turbanu měl velekněz zlatý květ s nápisem SVATÝ HOSPODINU, který měl být vždy na jeho čele kvůli provinění ohledně svatých věcí, na připomínku toho, že i naše nejposvátnější úkony jsou poskvrněny hříchem. Arcibiskup Beveridge jednou řekl: „Nemohu se modlit, aniž bych nezhřešil. Musím činit pokání ze svého pokání a mé slzy musí být smyty krví mého Vykupitele.“²⁶

28,39–43 Vzorovaná tkaná suknice byl plátněný plášť, který velekněz nosil pod modrým rouchem. Navíc měla i tkanou šerpu. Áronovi synové nosili jednobarevné bílé suknice, šerpy a klobouky ke cti a k okrase (v. 40). Navíc nosili jako spodní prádlo lněné spodky. Byli oblečeni od hlavy po kotníky, ale nohy zakryté neměli. To proto, že během služby Hospodinu se nacházeli na svaté půdě (3,5). Sloveso zde přeložené jako „zmocníš“ (v. 41) doslova znamená naplnit dlaň (obětínami).

2. Zasvěcení kněží (kap. 29)

29,1–9 Bůh ustanovil Árona a jeho syny za první kněze. Od této chvíle se knězem mohl stát pouze ten, kdo se narodil do kněžského rodu a rodiny. V církvi se však člověk může stát knězem pouze skrze znovuzrození (Zj 1,5–6). Je pouhou lidskou domněnkou, že kněze může vysvětit člověk.

Obřad zde popsán se odehrál v Lv 8. Zasvěcení kněží se v jistém ohledu podobá očištění malomocného (Lv 14). V obou případech se krev obětovaného zvířete vztahovala na samotného člověka, což nás učí nutností činit pokání před tím, než můžeme předstoupit před Boha.

Verše 1–3 specifikují, co lze použít jako oběť; detailnější pokyny přijdou později. Prvním krokem v zasvěcení kněží bylo umytí Árona a jeho synů vodou u vchodu do stanu

setkávání (v. 4). Zadruhé byl Áron oděn rouchy popsanými v předchozí kapitole (v. 5.6), pomazán olejem (v. 7) a jeho synové byli oděni do svých kněžských suknic (v. 8.9).

29,10–21 Poté následovaly tři oběti: býk jako oběť za hřích (v. 10–14); beran jako zápalná oběť (v. 15–18); a druhý beran zasvěcení (v. 19–21). Položením rukou na hlavu obětovaného zvířete člověk vyjádřil své ztotožnění se s ním, tzn. že zvíře umíralo místo něj (v. 10). Krev samozřejmě poukazovala na Kristovu krev prolitou na odpuštění hříchů. Tuk se považoval za nejlepší část oběti, a proto se obětoval Hospodinu (v. 13). První beran byl na oltáři spálen úplně (v. 15–18). To vypovídá o Kristově naprosté oddanosti Bohu a o tom, že se Bohu zcela obětoval. Krví druhého berana (beran zasvěcení) se měl potřít lalůček Áronova pravého ucha i ucha jeho synů, a také palec pravé ruky a palec pravé nohy (v. 20) a navíc se jí měla postříkat i jejich roucha (v. 21). Jednalo se o symbol potřeby očištění se od hříchu v každé oblasti lidského života – ucho zosobňuje poslušnost Božím slovu, ruka činnost nebo službu a noha chůzi nebo chování. Může se zdát až podivné, že by se měla nádherná roucha kněží poskvrnit krví; v lidských očích se krev smíření nemusí jevit přitažlivá, ale v Božích očích je naprosto nezbytná.

29,22–34 Dále měl Mojžíš naplnit ruce kněží materiálem potřebným pro oběť, a tak je zplnomocnit k přinášení obětí (v. 22–28). První obětí (v. 22–25) se mělo před Hospodinem mávat a poté se měla spálit na oltáři jako ohnivá oběť. Hrudí berana se také mělo mávat před Hospodinem, snad horizontálně, a plece nebo kýta se měla před Hospodinem pozdvihovat nepochybně vertikálně. Tyto dvě části pak kněžím připadly za pokrm (v. 26–28). Mávaná hrud' vypovídá o Boží lásce k nám a pozdvihovaná kýta symbolizuje jeho moc, kterou kvůli nám uplatňuje. Áronova roucha měla po něm připadnout jeho synům, neboť kněžství se předávalo z otce na syna (v. 29–30). Verše 31–34 popisují pokrm kněží a jeho přípravu.

29,35–46 Zasvěcovací obřad trval sedm dní, přičemž oběti se přinášely každý den

a oltář byl očišťován krví a pomazán olejem (v. 35–37). Poté měli kněží obětovat na oltáři dva roční beránky jako zápalnou oběť – jednoho ráno a druhého navečer každého dne (v. 38–42). Bůh poté zaslíbil, že se bude s lidem setkávat... u stanu setkávání, bude přebývat mezi nimi a bude jejich Bohem (v. 43–46).

C. Další pokyny ohledně svatostánku (kap. 30–31)

1. Oltář pro kadidlo (30,1–10)

Oltář pro pálení kadidla byl dřevěný oltář potažený zlatem, který se nacházel ve svatyni. Měřil 1,2 metru čtverečních a byl 90 centimetrů vysoký. Byl také známý jako zlatý oltář. Na něm se každý den, ráno i večer, pánilo kadidlo, jež symbolizuje Krista jako našeho přímlyvce. Ačkoli se tento oltář nacházel ve svatyni, byl tak důvěrně spjat s nejsvětějším místem, že pisatel Židům ho uvádí, jako by se nacházel až za druhou oponou (Žd 9,4), ačkoli dané slovo ze Žd lze přeložit také jako kadidelnice.²⁷ Oltář se nesl na tyčích zavěšených v kruzích pod obrubou po obou stranách.

2. Výkupné (30,11–16)

Bůh nařídil, aby každý Izraelita mužského pohlaví nad dvacet let výše zaplatil půl šekelu stříbra jako výkupné za svoji duši. Obnos byl ve stejné výši pro bohatého i chudého a vybíral se, kdykoli probíhalo sčítání; výnos se použil na náklady stanu setkávání. Zaručoval, že mezi lidem nenastane pohroma (v. 12). Na začátku se stříbro použilo na výrobu stříbrných podstavců pro desky příbytku. Stříbro symbolizuje vykoupení, jež je základem naší víry. Vykoupení potřebují všichni a je dostupné pro každého za stejných podmínek.

3. Nádrž na umývání (30,17–21)

Bronzová nádrž stála mezi vchodem do stanu setkávání a oltářem. Jednalo se o umyvadlo, v němž si kněží mohli mýt ruce a nohy. Bylo vyrobeno ze stříbrných zrcadel, které darovaly ženy (38,8). Neuvádí se však jeho rozměry. Kněz, který by se dotýkal svatých věcí neumytý, by podlehl smrti. To nám váž-

ně připomíná, že než vstoupíme do služby Pánu, musíme být duchovně a morálně čistí (viz Žd 10,22).

4. Olej pomazání (30,22–33)

Svatý olej pomazání se používal k pomazání stanu setkávání, jeho nábytku a samotných kněží. Nesměl se použít k žádným jiným účelům. Olej je v Písmu často *předobrazem Ducha svatého*. Pomazání kněží vyjadřuje nutnost přítomnosti Ducha v každé službě Bohu.

5. Kadidlo (30,34–38)

Kadidlo byla vonná směs vyrobená z různého druhu koření a páčila se na zlatém kadidlovém oltáři ráno a večer. Podobně jako olej, ani kadidlo se nesmělo napodobovat nebo používat k jiným účelům.

6. Zruční řemeslníci (31,1–11)

Bůh určil zručné řemeslníky Besaleela²⁸ a Oholiába, aby vyrobili stan setkávání a jeho vybavení. Dohlíželi na další řemeslníky zapojené v tomto úkolu (v. 6b). Opakování osobního zájmena „já“ v tomto odstavci dokazuje, že za Božím příkazem přichází Boží zmocnění. Hospodin ustanovuje své řemeslníky, obdaruje je schopnostmi a talentem, a zadá jim úkol ke své slávě (v. 6). Dílo náleží zcela Pánu, ale uskutečňuje ho skrze lidské nástroje a poté odměňuje své dělníky.

7. Znamení soboty (31,12–18)

31,12–17 Dodržování soboty se mělo stát znamením mezi Bohem a Izraelem. Sedmého dne se nesmělo pracovat, ani pokračovat ve stavbě příbytku. Neposlušnost se trestala smrtí.

31,18 V tomto okamžiku dal Hospodin Mojžíšovi dvě kamenné desky popsané Božím zákonem – tj. Desatero přikázání (srov. Dt 10,4).

Exkurz:

Příbytek: Boží předobraz Krista

Stan setkávání v podstatě vypovídá o Kristu, Slovu, jež se stalo tělem a „příbytkem“ (přebývalo) mezi námi (J 1,14 řecky).²⁹

Příbytek lze rovněž chápat jako zázor-

nění Boží cesty ke spáse a následného života a služby věřícího.

Ačkoli vyobrazuje cestu spásy, byl darován lidu, který se již nacházel ve smluvním vztahu s Bohem. Spíše než aby přibytěk poskytl cestu ke spáse, nabídl prostředky, kterými se lidé mohli očistit z vnějšího, obřadního znečištění, a tak se Bohu přiblížit v uctívání.

Stan setkávání a služby s ním spojené napodobovaly nebeské věci (Žd 8,5; 9,23–24). Nemusí to nutně znamenat, že v nebi existuje konstrukční nebo architektonická podobnost. Přibytěk nicméně znázorňuje duchovní skutečnosti v nebi. Povšimněte si následujících shod:

Pozemská svatyně (Žd 9,1–5)	Nebeská svatyně (Žd 8,2; 9,11–15)
Nejsvětější svatyně (Žd 9,3b)	Svatyně, místo Boží přítomnosti (Žd 10,19)
Opona (Žd 9,3a)	Opona, Kristovo tělo (Žd 10,20)
Krev zvířat (Žd 9,13)	Krev Kristova (Žd 9,14)
Oltář (Žd 7,13; Ex 27,1–8)	Kristus – náš oltář (Žd 13,10)
Velekněz (Žd 5,1–4)	Kristus, náš Velekněz (Žd 4,14–15; 5,5–10; 7,20–28; 10,12)
Oběti (Žd 10,1–4.11)	Kristus, naše oběť (9,23–28; 10,12)
Truhla smlouvy (Žd 9,4)	Trůn milosti (Žd 4,16)
Kadidlový oltář (Žd 9,4)	Kadidlový oltář v nebi (Zj 8,3)

Plátěné závěsy tvořící nádvoří

(46 x 23 metrů)

Závěsy byly vyrobeny z bílého, jemně tkaného plátna a symbolizovaly Boží dokonalou spravedlnost. Byly vysoké zhruba 23 metrů a vytvářely tak bariéru, přes kterou člověk nemohl nic zahlédnout. Tato skutečnost naznačuje selhání člověka v jeho snaze dosáhnout Božího standardu spravedlnosti (Ř 3,23) a jeho neschopnost vidět nebo porozumět Božím

věcem (1K 2,14). Závěsy visely na 56 sloupech posazených do bronzových podstavců a měly stříbrné háčky a poutka.

Brána

Před vstupem do nádvoří musel člověk projít dveřmi neboli bránou. Nacházely se zde pouze jedny vstupní dveře, neboť i Kristus představuje jedinou cestu k Bohu (J 14,6; Sk 4,12). Brána byla 9 metrů široká a vyjadřovala, že Kristus postačí pro veškeré lidstvo (J 6,37; Žd 7,25).

Závěsy vytvářející bránu byly vyrobeny z bílého plátna vyšívaného modrou, purpurovou a karmínovou přízí. Zde nacházíme Krista a jeho vyobrazení ve čtyřech evangeliích:

Purpurová	Matouš	Král (Mt 2,2)
Karmínová	Marek	Ponížený služebník trpící za hříchy připodobněné k šarlatu v Iz 1,18.
Bílá	Lukáš	Dokonalý člověk (L 3,22)
Modrá	Jan	Nebeský Syn (J 3,13)

Bronzový oltář pro pálenou oběť

(2,25x2,25 m; 1,4 m vysoký)

Prvním předmětem ve vnitřním nádvoří byl oltář, místo obětování, symbolizující Kristův kříž na Golgotě (Žd 9,14.22). Zde musí hříšník začít, pokud se chce přiblížit Bohu. Oltář byl vyroben z bronzu a akáciového dřeva, nezníčitelného dřeva pustiny. Bronz vypovídá o soudu a dřevo znázorňuje Kristovu bezhříšnost a neposkvřené lidství. Ten, který nepoznal hřích, na sobě nesl Boží soud za naše hříchy (2K 5,21).

Oltář byl dutý a uprostřed se nacházela mřížka, na kterou se položilo zvíře. Měl čtyři rohy potažené stříbrem, každý v jednom rohu (Ex 27,2). Oběť se zřejmě k těmto rohům přivázala (Ž 118,27b). Našeho Spasitele nepřipoutaly ke kříži ani provazy nebo hřeby, nýbrž jeho nekonečná láska k nám.

Když Izraelita přinesl zápalnou oběť, položil ruku na její hlavu, čímž se s obětí ztotožnil, a vyjádřil tím, že tímto způsobem zvíře zemře

místo něho. Stane se jeho zástupnou obětí. Zvíře bylo zabito a jeho krev vytekla, což odkazovalo na Kristovu krev, bez níž neexistuje žádné odpuštění hříchů (Žd 9,22).

Na oltáři se spálilo vše s výjimkou kůže. Tato skutečnost ovšem, jak se často stává, porušuje shodu s Kristem, neboť on byl na Golgotě Otcově vůli obětován *naprosto*.

Byla to vonná oběť, která obětujícímu sjednala smíření. A nám připomíná Boží naprostou spokojenost s Kristovým dílem.

Nádrž na umývání

Nádrž byla vyrobena z bronzových zrcadel žen (Ex 38,8). J. H. Brown poznamenává: „Darovaly předměty, které používaly k sebeuspokojení, věci, jež v jisté míře sloužily k uspokojení těla.“ Posouzení sebe sama musí předcházet uctívání (1K 11,31).

Nádrž byla určena kněžím a vypovídala tak o nutnosti se před službou očistit (Iz 52,11). Kněží byli omyti jednou před uvedením do úřadu (Lv 8,6). Poté si museli pravidelně omývat ruce a nohy. Jedna koupel – mnohé očištění. Dnes jsou kněžími všichni věřící (1Pt 2,5.9). Koupel znovuzrození potřebujeme pouze jednou (J 3,5; 13,10; Tt 3,5). Nicméně si musíme neustále umývat ruce (pro službu) a nohy (pro zbožný život) (J 13,10). Činíme tak vodou slova (Ž 119,9–11; J 15,3; Ef 5,26).

Je možné, že nádrž měla jedno horní umyvadlo na ruce a jednu spodní nádobu na nohy. Bible nepopisuje přesný tvar ani rozměry nádrže.

Vlastní příbytek (4,5 x 13,7 m)

Stavba svatostánku byla zvenčí skromná, ale uvnitř bohatá. Všechno bylo potaženo zlatem nebo bylo vyšívané. Poukazuje tak na Krista, který přebýval mezi námi (J 1,14); navenek nedisponoval krásou, abychom po něm toužili (Iz 53,2b), ale uvnitř byl naprosto úžasný.

V příbytku se nacházely čtyři vrstvy závěsů v pořadí zevnitř ven:

Jemně vyšívané plátno	Kristova spravedlnost a krása.
-----------------------	--------------------------------

Kozí srst	Smířčí oběť Krista, který se stal naším obětí kozlem (srov. Lv 16).
Beraní kůže, červeně zbarvené	Kristovo zasvěcení (srov. beran zasvěcení, Ex. 29.19–22).
Tachaší kůže	Rovněž přeložené jako kůže sviňuchy, delfina nebo korouna bezzubého. Chránily příbytek před přírodními vlivy, což poukazuje na Krista, který chrání svůj lid před zlem přicházejícím zvenčí.

Desky

Někteří se domnívají, že se jednalo spíše o mřížkovou konstrukci než o desky. V každém případě však symbolizují věřící, kteří se stávají sjednoceným místem přebývání Boha v Duchu (Ef 2,22). Byly vyrobeny z akáciového dřeva potaženého zlatem, a vyjadřovaly naši lidskost i naše postavení v Kristu. Bůh nás vidí v Kristu. Desky byly zhruba 4,5 metrů vysoké a držely u sebe pomocí pěti horizontálních závor potažených zlatem (Ex 26,26–28). Prostřední závora procházela skrz desky a byla snad předobrazem Ducha svatého. Každá deska držela na svém místě pomocí tesařských spojů ve dvou stříbrných podstavcích. Stříbro symbolizuje vykoupení (srov. Ex 30,15, kde se stříbrnými šekely platilo za smíření). Základem pro věřícího člověka je Kristovo výkupné dílo (1Pt 1,18–19).

Svatyně

Opona vedoucí do svatyně symbolizuje Krista jako jedinou cestu vedoucí k společenství s Bohem (Ef 2,18; 3,12). Ve svatyni nebyla židle, neboť dílo kněží nikdy nekončilo.

Srovnejte však Kristovo dílo platící jednou provždy (Žd 10,12).

Stůl s chleby předložený (90 cm dlouhý, 46 cm široký, 67 cm vysoký; stál na severní straně)

Stůl byl zhotoven z akáciového dřeva potaženého zlatem; znázorňoval lidskost a božství našeho Pána. Na stole leželo dvanáct boch-

níků nekvašeného chleba symbolizujících postavení Božího lidu před Bohem v Kristu. Chléb obklopovaly dvě zlaté koruny stejně, jako nám dává bezpečí korunovaný a oslavený Kristus.

Svícen (vážil 34 kg; rozměry nejsou uvedeny; na jižní straně)

Byl vyrobený z tepaného zlata, skládal se z podstavce a trupu, z něhož vycházelo sedm ramen a na každém z nich byla olejová lampa. Byl jediným zdrojem světla v příbytku. Může znázorňovat službu Ducha svatého, když oslavuje Krista (J 16,14), nebo Krista jako jediné světlo nebe (Zj 21,23) a zdroj jediného duchovního světla (J 8,12). Čisté zlato symbolizuje božství. Lampičky hořely od večera do rána (Ex 27,21; 1S 3,3).

Kadidlový oltář (45 x 45 cm; 90 cm vysoký; před oponou uprostřed místnosti)

Rovněž byl vyroben z akáciového dřeva a zlata, čímž ztělesňoval Kristovu lidskost a božství. Znázorňuje oslaveného Krista, který se přimlouvá za svůj lid (Žd 7,24–26; Zj 8,3–4). Kadidlo vypovídá o příjemné vůni jeho osoby a díla. Kadidlo se zapalovalo ohněm z oltáře pro zápalnou oběť, která je vůní Kristova neposkvrněného obětování sebe sama Bohu.

Kadidlo se vyrábělo z pryskyřice, onychy, galbana a čistého kadidla – tato směs vytvořila jednu vůni – příjemnou vůni Krista (Ef 5,2).

Nejsvětější svatyně

Opona vedoucí do nejsvětější svatyně symbolizovala Kristovo tělo (Žd 10,19–22), roztržené ve smrti na Golgotě (L 23,45). Zatímco kněží směli vstoupit pouze do svatyně a velekněží směli vejít do nejsvětější svatyně jen jedenkrát za rok, věřící nyní mohou vstoupit do Boží přítomnosti kdykoli (Žd 10,19–22).

Truhla (asi 110 cm dlouhá a 67 cm vysoká a široká)

Jednalo se o truhlu z akáciového dřeva potaženou zlatem. Poukazovala na Boží trůn. O jejím obsahu lze přemýšlet dvěma způsoby. První z nich se zaměřuje na člověka a je doce-

la negativní, druhý má ve svém středu Krista a je velmi pozitivní.

Zprvė obsahovala tři upomínky na vzpou-ru (manu, Ex 16,2–3; Zákon, Ex 32,19; Áronovu hůl, Nu 17,1–13) a tím vyjadřovala, že Kristus na sobě nesl prokletí za naši vzpou-ru.

Mana však může symbolizovat *Krista* jako chléb Boží, Zákon jako projev Boží svatosti, kterou náš Pán vyvýšil a oslavil, a Áronova hůl vypovídá o Kristu v jeho vzkříšení, o Knězi podle Boží volby.

Slitovnice

Byla víkem archy úmluvy. Byli na ní vyobrazeni dva cherubíni z tepaného zlata, strážci Božího trůnu a obránci jeho spravedlnosti. Shlíželi na krev, jíž byl pokropen prostor před truhlou a slitovnice. Kristova krev činí zadost Boží spravedlnosti a zakrývá naše veškerá přestoupení. Tak se ze soudného stolce stává trůn milosti. Kristus je naší slitovnicí (stejně slovo přeloženo jako *usmíření* v 1J 2,2). V Kristu se Bůh setkává s hříšníkem.

Oblak slávy

Když byla dokončena stavba svatyně, Hospodin se zjevil na slitovnici v oblaku slávy známém také jako Šekina – výraz pocházející z hebrejského slova pro „přebývat“. Jednalo se o viditelný symbol jeho slávy.

†

D. Vypuknutí modloslužby (kap. 32–33)

1. Zlaté tele (32,1–10)

Lid byl netrpělivý, neboť Mojžíš se dlouho nevracel, a proto požádali Árona, aby jim vyrobil modlu. Ten jim pokorně vyhověl, když jejich zlaté kroužky přetavil ve slité tele, čímž přestoupil Boží výslovný zákaz (Ex 20,4). Poté bouřlivě slavili, uctívali modlu, jedli, pili a chovali se nemorálně. Vyznávali, že uctívají Hospodina (v. 5), avšak skrze tele. Bůh Izraeli požehnal zlatem, když odcházeli z Egypta (12,35–36), ale požehnání se díky jejich hříšnému srdci proměnilo v prokletí. Bůh řekl Mojžíšovi, co se děje na úpatí hory (v. 7–8) a hrozil, že lid zničí (v. 9–10).

2. *Mojžišova přímluva a hněv (32,11–35)*

32,11–13 Mojžiš se svou odpovědí projevuje jako jeden z největších přímlovců v celé Bibli. Povšimněte si silných argumentů, jichž používá: Lidé byli Boží lidem (v. 11.12). Bůh se o ně postaral, když je vyvedl z Egypta (v. 11). Egyptané by si škodolibě vychutnali, kdyby Bůh učinil svému lidu to, čeho oni nebyli schopni (v. 12). Bůh musí být věrný smlouvám, jež uzavřel s praotci (v. 13).

32,14 „Hospodin litoval zla, které promluvil...“ (v. 14). *Zlo* v tomto kontextu označuje trest. V reakci na Mojžišovu přímluvu Hospodin upustil od trestu, který by jinak byl uvrhl na svůj lid.

32,15–20 Mojžiš sestoupil z hory s dvěma deskami svědectví, cestou potkal Jozua a přišel k lidu, který pokračoval ve svém smyslné modloslužebné oslavě. Ve spravedlivém hněvu rozbil desky Zákona na svědectví toho, co lid již spáchal. Poté rozdrtil tele na prášek, rozsypal ho na hladinu vody a přinutil lid, aby ji vypil (v. 20) – možná připomínka toho, že naše hříchy se k nám vrátí jako hořké sousto.

32,21–24 Když se Mojžiš zeptal Árona, co mu tento lid učinil, že si zasloužil takové zacházení, Áron mu vysvětlil, co se stalo. Přitom naznačoval, že tele vyšlo z ohně spíše záhadně (v. 24). Pouze díky Mojžišově přímlově Bůh Árona neusmrtil (Dt 9,19–20).

32,25–29 Někteří z lidu nadále pokračovali bez zábran. Když Mojžiš volal věrné druhy, kmen Lévi si k němu pospíšil a poté mečem vyvraždili „zdivočelé“ (B21). Nebyli ušetřeni ani blízcí příbuzní (v. 25–29). Porušení Zákona přineslo smrt třem tisícům lidí. O Letnicích přineslo evangelium třem tisícům záchranu. Udatná věrnost Levitů mohla být důvodem, proč byli vybráni, aby se stali kněžským kmenem (viz v. 29).

32,30–35 Mojžiš se vrátil zpět na horu, aby se setkal s Hospodinem. Domníval se, že by mohl získat smíření za jejich hřích (v. 30–32). Hospodin mu poskytl dvojí odpověď: Zaprvé potrestá jedince, kteří tele vyrobili (udeřil na ně, v. 35); a zadruhé slíbil, že před Mojžišem půjde jeho anděl, aby je dovedl do zaslíbené země. Mojžišův charakter vystupuje na povrch ve v. 32 – byl ochoten za svůj lid zemřít.

„Vymaž mě ze své knihy“ obrazně znamená „ukonči můj život“.³⁰ Bůh ušetřil Mojžiše, ale neušetřil svého milovaného Syna. Náš Pán zemřel, spravedlivý za nespravedlivé!

3. *Lid se pokoří (33,1–6)*

Hospodin odmítl dále doprovázet hříšný lid na cestě do Kenaanu, jinak by s nimi musel cestou skoncovat. Místo toho vyšle anděla jako svého zástupce. Když lid uslyšel tuto špatnou zprávu, truchlili a nebrali na sebe ozdoby, podobné těm, z nichž se vyrobilo tele, a od hory Chorébu se jimi již neozdobili.

4. *Mojžišův stan setkávání (33,7–11)*

Stan ze sedmého verše nebyl totožný s přibytkem, který ještě nebyl postaven. Jednalo se o provizorní stan postavený Mojžišem, jenž nazval „stanem setkávání“. Jedinci, kteří hledali Hospodina, do něj mohli vejít; nacházel se venku za táborem. Samotný tábor lid poskvnil svým hříchem, a proto musel stan stát mimo tábor. Když Mojžiš vešel do stanu, sestupoval oblakový sloup upozorňující na Boží přítomnost. Verš 11 nemůže znamenat, že by Mojžiš spatřil Boha v jeho bytí. Pouze znamená, že s Bohem prožíval přímé společenství tváří v tvář bez jakýchkoli překážek. Stojí za zmínku, že se *Jozue*, tehdy mládenec, od stanu nevzdaloval. Možná že právě toto se stalo tajemstvím jeho pozdějšího duchovního úspěchu.

5. *Mojžišova modlitba (33,12–23)*

33,12–17 Mojžiš žádal Boha, aby jeho přítomnost vedla lid do Kenaanu. Poté Bůh milosrdně zaslíbil, že jeho přítomnost s nimi půjde. Mojžiš trval na tom, že pouze v jeho přítomnosti má smysl někam jít. Podobně jako Noe, i Mojžiš našel milost v Božích očích a jeho požadavek byl vyslyšen. „Bezpečí nespočívá v nepřítomnosti nebezpečí, nýbrž v Boží přítomnosti.“

33,18–23 Poté Mojžiš požádal, aby mohl spatřit Boží slávu. Bůh mu odpověděl a slíbil, že se mu zjeví jako Bůh milosti a dobroty (viz Ex 34,6–7). Mojžiš však nesměl pohledět na Boží tvář a zůstat naživu; nicméně mohl stát na skále, zatímco kolem něj projde Boží sláva

a směl vidět Boží záda. Samozřejmě se jedná o obrazné vyjádření, protože Bůh nemá tělo (J 4,24). Hywel Jones to formuloval následovně: „Mojžíš uvidí záblesk slávy, který spolehlivě vypoví o její plné nádheře.“³¹

Nikdo nemůže spatřit Boží tvář a zůstat naživu (v. 20). To znamená, že nikdo nesmí pohledět na Boží nezahalenou slávu; přebývá totiž „v nepřístupném světle; jeho nikdo z lidí nespatriil a nemůže spatřit“ (1Tm 6,16). V tomto smyslu Boha nikdo nikdy neviděl (1J 4,12). Jak potom ale vysvětlíme místa v Bibli, na nichž se píše o lidech, kteří Boha spatřili a žili? Například Hagar (Gn 16,13); Jákob (32,31); Mojžíš, Áron, Nádab, Abihú a sedmdesát starších Izraele (Ex 24,9–11); Gedeón (Sd 6,22–23); Manóach a jeho žena (Sd 13,22); Izajáš (Iz 6,1); Ezechiel (Ez 1,26; srov. 10,20); Jan (Zj 1,17).

Odpověď zní, že tito lidé spatřili Boha zastoupeného Pánem Ježíšem Kristem. Někdy se zjevil jako anděl Hospodinův (viz Sd 6 – diskuse o této nauce), někdy jako člověk a jednou zjevil sám sebe ve formě hlasu (Ex 24,9–11; srov. Dt 4,12). Pouze jednorozený Syn, který přebývá v Otcově lůně, plně zjevil Boha (J 1,18). Kristus je září Boží slávy a otiskem jeho podstaty (Žd 1,3). Proto mohl říci: „Ten, kdo viděl mne, viděl Otce“ (J 14,9).

E. Obnovení smlouvy (34,1–35,3)

34,1–9 Znovu byl na horu Sinaj povolán samotný Mojžíš, tentokrát se dvěma kamenými deskami, které sám připravil. Poté se mu Hospodin zjevil jako soucitný a milostivý Bůh, pomalý k hněvu, hojný v milosrdenství a věrnosti (v. 6.7).

V sedmém verši najdeme tři různá slova označující nepravost. Vina má co dočinění s překrucováním Pánových cest. Přestoupení popisuje vzpouru vůči Bohu. Hřích doslova znamená „urážka“, především v tom smyslu, že mineme cíl, který Bůh stanovil. Všechny tři vyjadřují myšlenku toho, že jsme daleko od Boží slávy (Ř 3,23). Všichni Izraelité měli zemřít, neboť porušili Boží zákon, ale Bůh je v milosti ušetřil. Mojžíš se klaněl Hospodinu a prosil o jeho přítomnost a milost, ačkoli toho jeho lid nebyl hoděn (v. 8–9).

34,10–17 Bůh poté obnovil smlouvu a slíbil, že učiní pro Izrael divy, když vyžene obyvatele Kenaanu. Varoval je však, aby se s pohany nemísili a nepřebírali jejich praktiky. Ašerím (posvátné kůly) byly obscénní obrazy nebo falické modly symbolizující plodnost. Protože Bůh uzavřel smlouvu se svým lidem, nesměli oni uzavírat smlouvu s obyvateli země. Je nemožné mít podíl s Bohem a zároveň s modlami (viz 1K 10,21).

34,18–27 Bůh poté zopakoval pokyny týkající se svátku nekvašených chlebů (v. 18), zasvěcení prvorozených (v. 19–20), soboty (v. 21), svátku týdnů a svátku žně (v. 22). Každý mužského pohlaví se musel ukázat před Hospodinem během tří každoročních svátků zmíněných v 23,14–17 (v. 23–24). Povšimněte si verše 24, v němž Bůh slíbil, že bude řídit vůli Kenaanců, takže se nepokusí zmocnit jejich majetku, když se Izraelci vydají třikrát za rok do Jeruzaléma. Poté, co Hospodin zopakoval ještě další pravidla, nařídil Mojžíšovi, aby sepsal slova, jež promluvil ve verších 11–26 (v. 27). Poté samotný Hospodin napsal na kamenné desky Desatero přikázání (v. 28; srov. v. 1 a Dt 10,1–4).

34,28–35 Po čtyřiceti dnech a čtyřiceti nocích na hoře Mojžíš sestoupil se dvěma deskami v ruce (v. 28–29a). Nevěděl, že jeho tvář září v důsledku pobývání v Hospodinově přítomnosti (v 29b.30). Lidé se báli k němu přiblížit. Když Mojžíš sdělil Izraeli Hospodinovy příkazy, zahalil si tvář závojem (v. 31–33). Verš 33 říká: „Když s nimi Mojžíš domluvil...“ (ČSP), místo „Dokudž pak mluvil Mojžíš s nimi...“ (BKR). Pavel vysvětluje v 2K 3,13, že Mojžíš si zakrýval tvář, aby lid nespatriil pomíjivou slávu Zákona v období dispence zákona.

35,1–3 Poté Mojžíš shromáždil veškerou pospolitost a zopakoval jim zákon o sobotě.

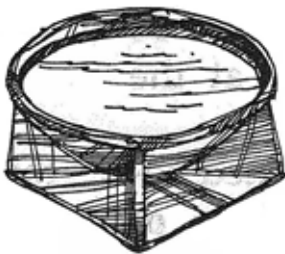
F. Příprava zařízení příbytku (35,4–38,31)

1. Dary lidu a zruční řemeslníci (35,4–36,7)

35,4–20 Mojžíš vyzval lid k dobrovolné oběti Hospodinu, jež obnášela materiál ke stavbě příbytku (v. 4–9). Rovněž povolal zručné řemeslníky, aby zhotovili jednotlivé

Truhla smlouvy (Ex 25,10-22). Truhla (archa) byla nejsvětější ze všeho vybavení ve stánku. Zde Izraelci uchovávali desky s Desaterem přikázání, které shrnovalo celou smlouvu.

Bronzové umyvadlo (Ex 30,17-21). V této bronzové nádrži se kněží očišťovali. Museli být čisti, aby mohli přicházet do Boží přítomnosti.

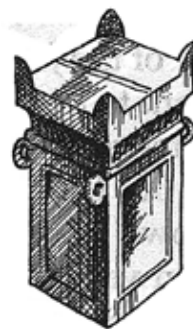
Oltář pro zápalné oběti (Ex 27,1-8). Na tomto oltáři se přinášely zvířecí oběti. Stál před stánkem. Krví obětí se stříkalo na čtyři rohy oltáře.

Zlatý svícen (Ex 25,31-40). Zlatý svícen stál ve svatyni naproti stolu s předkladnými chleby. Měl sedm lamp, plochých číší, v nichž byl knot, jehož jeden konec byl v oleji a druhý hořel.

Stůl s chleby předložení (Ex 25,23-30). Na stůl s předkladnými chleby se pokládaly dary. Zde v Boží přítomnosti mělo být stále 12 bochníků představujících 12 kmenů Izraele.

Zlatý kadidlový oltář (Ex 30,1-10). Kadidlový oltář byl uvnitř stánku, daleko menší než oltář pro zápalné oběti. Kadidlo pálené na oltáři mělo příjemně vonící aróma.

Vybavení stánku

části svatostánku. (v. 10–19). Bůh měl dvě budovy k uctívání, příbytek a chrám. Peníze na jejich stavbu se v obou případech vybraly předem. Bůh pohnul srdcem svého lidu, takže dodali vše potřebné (v. 5.21–22.26.29). Dobrovolně a radostně bychom měli dávat a sloužit i my.

35,21–36,1 Mnoho lidí zareagovalo štedře a darovali poklady, jež si donesli z Egypta

(v. 21–29). Ti, kdo je použili na zlaté tele, o ně přišli. Avšak ti, kdo je investovali do příbytku, se směli radovat, když viděli, že jejich bohatství přispělo k Boží slávě.

Mojžíš veřejně jmenoval Besaleela a Oholiaba jako ty, které Bůh ustanovil k práci na jakémkoli důmyslném díle. Měli také schopnost učit druhé (35,30–36,1).

36,2–7 Zruční řemeslníci začali pracovat

na dílu svatyně; lidé každé ráno přinášeli tolik materiálu, že jim Mojžíš musel přikázat, aby již další nenosili.

Oddíl 36,8 až do konce kapitoly 39 poskytuje podrobný popis stavby svatyně a jejího vybavení. Opakování tolika detailů nám připomíná, že Boha nikdy neunaví věci, jež vypovídají o jeho milovaném Synu.

2. *Plachty zakrývající příbytek (36,8–19)*

Vnitřní plachty vyrobené z jemného plátna se nazývaly „příbytek“ (v. 8). Poté zde byly plachty z kozí srsti, „stan“ (v. 14). Plachtám z beraních a jezevčích kůží (nebo lachtaních či sviňuších kůží) se říkalo „přikrývka“ (v. 19).

3. *Desky na třech stranách příbytku (36,20–30)*

Desky byly vyrobeny z akáciového dřeva; pouze toto se použilo na stavbu příbytku. Akáciím se dařilo na suchých místech, byly krásné a jejich dřevo bylo takřka nezníčitelné. Podobně i Pán Ježíš byl kořenem z vyprahlé země (Iz 53,2), byl morálně nádherný a je Věčný.

4. *Závory zpevňující desky pohromadě (36,31–34)*

Čtyři závory byly viditelné, ale pátá nikoli, neboť procházela uprostřed desek. Neviditelná závora velmi dobře znázorňuje Ducha svatého, který spojuje věřící ve „svatou svatyni v Pánu“ (Ef 2,21–22). Další čtyři závory mohou symbolizovat život, lásku, postavení a vyznání, jež jsou společně veškerému Božímu lidu.

5. *Opona do nejsvětější svatyně (36,35–36)*

Opona je předobrazem na tělo Pána Ježíše (Žd 10,20), jež bylo na Golgotě roztrženo, aby se nám mohla otevřít cesta k Bohu. Cherubíni na oponě zřejmě reprezentují strážce spravedlivého Božího trůnu.

6. *Opona do svatyně (36,37–38)*

Tato opona byla vyrobena ze stejného materiálu jako brána do nádvoří a výše uvedená opona. Rovněž vyobrazuje Krista jako cestu k Bohu.

7. *Truhla smlouvy (37,1–5)*

Archa byla truhla vyrobená z akáciového dřeva... potažená čistým zlatem. Poukazovala na lidskost a božství našeho Pána. V ní byly uloženy desky Zákona, zlatý džbánek s manou a Áronova hůl, jež vykvetla. Ve spojení s Kristem tyto předměty vypovídají o Kristu jako o tom, kdo řekl: „Tvůj zákon je v mém nitru“ (Ž 40,9), jako o Božím chlebu přislém z nebe (J 6,33) a jako o knězi podle Boží volby, jenž vstal z mrtvých (Žd 7,24–26). Ve vztahu k izraelskému národu tyto předměty však připomínaly jejich selhání a vzpouru.

8. *Slitovnice (37,6–9)*

Slitovnice byla Božím trůnem, místem jeho přebývání na zemi. Když na ni zlatí cherubíni pohlédli, neviděli Zákon (který Izrael porušil) nebo džbánek s manou či Áronovu hůl, které se pojily se vzpourou Izraele. Spíše viděli pokropenou krev, díky níž mohl být Bůh ke vzpurným hříšníkům milostivý. Slitovnice je předobrazem Krista jako toho, kterého „Bůh ustanovil za prostředek smíření...“ (Ř 3,25, dosl.).³² Slitovnice byla víko truhly.

9. *Stůl s chleby předložení (37,10–16)*

Na stole předložení se nacházelo dvanáct bočnicků chleba, jednalo se o „typické postavení Izraele před Bohem v přijatelnosti Krista, který je jako pravý Áron uchovává před Bohem.“³³ Bochníky mohou také vypovídat o tom, jak se Bůh postaral o každý z dvanácti kmenů.

10. *Zlatý svícen a jeho doplňky (37,17–24)*

Některí spatřují ve svícnu z čistého zlata předobraz Krista, pravého Světla světa (J 8,12). Jiní naopak upřednostňují pohled, dle něhož svícen symbolizuje Ducha svatého a jeho poslání oslavovat Krista, neboť osvětluje vše, co ve svatyni na Krista poukazuje. A jiní biblisté ve svícnu spatřují předobraz Krista v jeho jednotě s věřícími. Prostřední rameno je jedinečné, protože z něj vychází ostatních šest ramen, tři ramena na každé straně, a přesto jsou všechna vyrobena z jednoho kusu zlata.

11. Kadidlový oltář (37,25–28)

Kadidlový oltář svědčí o Kristu jako o trvalé vonné oběti Bohu. Také poukazuje na současnou službu Pána Ježíše, který se za nás přimlouvá v nebi.

12. Olej pomazání a vonné kadidlo (37,29)

Olej je předobrazem Ducha svatého a kadidlo vypovídá o navždy vonné dokonalosti našeho Pána, která těší jeho Otce.

13. Oltář pro zápalnou oběť (38,1–7)

Oltář pro zápalnou oběť představuje Pána Ježíše, který obětoval Bohu sebe sama jako dokonalou oběť. K Bohu nelze přijít jinak než skrze jeho obětní smrt.

14. Nádrž na umývání (38,8)

Nádrž vypovídá o Kristově současné službě, při níž očisťuje svůj lid omytím vodou slova (Ef 5,26). Kněží si museli umýt ruce a nohy, než směli přikročit k nějaké službě. Proto i naše činy a život s Bohem musí být čisté dříve, než můžeme našemu Pánu účinně sloužit. Nádrž byla vyrobena z bronzových zrcadel, které darovaly ženy. Oslavení sebe sama ustoupilo službě Bohu.

15. Vnější nádvoří, sloupy a opona (38,9–31)

38,9–20 Vnější nádvoří kolem příbytku tvořily závěsy z jemného bílého plátna, padesát šest sloupů v bronzových podstavcích se stříbrnými háky a vyšívaná opona u brány. Bílé plátno vypovídá o spravedlnosti, která nedovoluje hříšníkovi, aby se přiblížil k Bohu, ale která také odděluje a chrání věřícího. Jediným vchodem do nádvoří byla brána, vyrobená z jemně tkaného plátna a vyšívaná moudrou, purpurovou a karmínovou přízí. To poukazuje na Krista („Já jsem dveře“, J 10,9) jako na jediný přístup k Bohu. Jemné plátno vypovídá o jeho neposkvřené čistotě, modrá se vztahuje na jeho nebeský původ, purpurová na jeho královskou slávu a karmínová na jeho utrpení za hříšné.

38,21–23 Znovu se zde opakují jména zručných řemeslníků. Kdykoli má Bůh nějaký úkol, probudí si lidi, kteří ho uskuteční. Ke stavbě svatostánku si Bůh povolal Besaleela

a Oholiaba, ke stavbě chrámu si použil Chiráma, který dodal stavební materiál. A ke stavbě církve si použil vyvolených pracovníků Petra a Pavla.

38,24–41 Materiál potřebný ke stavbě příbytku je pečlivě zaznamenán. V dnešní měně by měl hodnotu desetimilionů korun. I my můžeme věnovat svůj majetek službě Pánu, čímž říkáme „Vezmi si mé stříbro a mé zlato, nechci si ponechat ani nit.“³⁴

G. Zhotovení kněžského roucha (kap. 39)

39,1–7 Nyní přistupujeme ke zhotovení rouch pro kněze. Na začátku nás může překvapit, že se znovu opakují ony čtyři barvy. Někteří je považují za Kristovu rozmanitou slávu, tak jak ji najdeme ve čtyřech evangeliích: purpurová – Matouš, Král; karmínová – Marek, trpící služebník; bílá – Lukáš, bezhříšný Člověk; modrá – Jan, Boží Syn sestoupil z nebe. Zlatá příze v efódu poukazuje na Kristovo božství (v. 3). Do každého nárameníku efódu byl vsazen karneolový kámen, na němž bylo vyryto jméno jednoho izraelského kmeně.

39,8–21 Na náprsniku bylo dvanáct drahých kamenů, každý za jeden z dvanácti kmenů Izraele (v. 10–14). Stejně je tomu s naším velkým Veleknězem. Peter Pell, kazatel evangelia, to vyjádřil krásně: „Síla jeho ramenou a láska jeho srdce přináší jména Božího lidu do Boží přítomnosti.“

39,22–26 Pláštěm efódu bylo modré rouch, jež se nosilo pod efodem. Na jeho lemu byly připevněny zvonečky z čistého zlata a granátová jablka modré, purpurové a karmínové barvy. Tyto předměty hovoří o duchovním ovoci a svědectví, které jsou vlastní našemu Veleknězi a jež by měly být přítomny i v nás.

39,27–29 Kněží si na sebe nejprve oblékali plátěné suknice (Lv 8,7) a poté roucha slávy. Bůh nejdříve odívá kajícího hříšníka vlastní spravedlností (2K 5,21). Až se Pán Ježíš vrátí, oblékne svůj lid do roucha slávy (Fp 3,20–21). Oslavení musí předcházet spravedlnost.

39,30–31 Na zlatém květu veleknězova turbanu byl vyrytý pečtní nápis „Svatý

Hospodinu“, aby mohl nést provinění ohledně svatých věcí (Ex 28,38). Cokoli činíme, je poskvrněno hříchem, avšak naše uctívání a služba jsou očištěny od všech nedokonalostí naším velkým Veleknězem ještě dříve, než se dostanou k Otcí.

39,32–43 Když lidé dokončili práci a přinesli části příbytku před Mojžíše, prohlédl jejich práci a zjistil, že vše bylo provedeno přesně tak, jak si Bůh přál. A Mojžíš lidu požehnal.

H. Postavení stanu setkávání (kap. 40)

40,1–8 Bůh přikázal, aby se příbytek postavil prvního dne měsíce (v. 1–2). Od vyjití z Egypta uplynul již jeden rok a na Sínaji pobývali už osm a půl měsíce. Taktéž popsal, kam umístit každý kus nábytku:

40,9–17 Ve verších 9–15 zopakoval instrukce ohledně pomazání... příbytku, jeho vybavení, velekněze a jeho synů. Pokyny byly vydány prvního dne prvního měsíce, téměř rok od chvíle, kdy odešli z Egypta (v. 16–17).

40,18–33 Mojžíš postavil příbytek... Tento oddíl informuje o tom, jak velký zákonodárce vykonal všechny podrobné pokyny, jak Hospodin přikázal Mojžíšovi, a to pro každou část příbytku stejně jako pro každý kus nábytku.

Nakonec Mojžíš postavil nádvoří kolem příbytku a poté následovala vrcholná slova dokončení významného úkolu: Tak Mojžíš dokončil práci.

40,34–38 Na příbytek sestoupil oblak slávy, takže Mojžíš do něj nemohl vejít. Tento oblak je měl doprovázet na jejich cestách. Směli se pohybovat, pouze pokud se pohyboval oblak. Když se zastavil, museli se zastavit i oni (v. 34–38). Coby příslušník kmene Lévi byl Mojžíš zřejmě oprávněn konat kněžskou službu do doby, než tato zodpovědnost připadla na Árona a jeho syny (Lv 8).

Exodus tedy zachycuje dějiny Božího lidu během jednoho roku mezi jejich vysvobozením z Egypta a postavením svatostánku na hoře Sínaj. Kniha je plná krásných obrazů Krista a jeho morální dokonalosti. Zodpovídáme za to, abychom uctívali tohoto Krista slávy a žili ve světle jeho svatosti.

Poznámky

- ¹ (2,9–10) Hebrejské *másá másá*, „vytáhnout“ může vyjadřovat dvojazyčnou hru se slovy. Židé používali slovní hříčky dokonce i ve vážných situacích, například při pojmenování dětí. (Viz například pojmenování Jákobových synů v Gn 29, 30).
- ² (2,9–10) Ch. H. Mackintosh, *Genesis to Deuteronomy*, str. 144.
- ³ (3,1–4) Scottish covenanters (skotské presbyteriánské hnutí; název odvozen z „covenant“ – smlouva) si za svůj emblém vhodně zvolili hořící keř s latinským nápisem: „*Nec consummaretur*.“ („Ale nebyl stravován.“)
- ⁴ (3,6) R. Alan Cole, *Exodus: An Introduction and Commentary*, str. 66.
- ⁵ (3,7–12) J. Oswald Sanders, *On to Maturity*, str. 56.
- ⁶ (3,13–14) Některé anglické Bible, například Moffatt Version, překládají toto jméno jako „Věčný“ (srov. také francouzskou verzi Louise Segonda: „l'Éternel“).
- ⁷ (5,2–14) Cole, *Exodus*, str. 82. Autor se pokusil napodobit pohrdání poháněčů, když v angličtině napsal „stubb themselves stubble“ ve smyslu „nařezejte si slámu ze strniště“ (v. 12).
- ⁸ (8,20–24) Septuaginta vznikla v Egyptě a zřejmě odrážela znalost místa a židovskou tradici, když hmyz přeložila jako bodalku stájovou (*kynomyia*), tj. ováda s velmi bolestivým kousnutím. Pro více podrobností viz Cole, *Exodus*, str. 93, 94.
- ⁹ (10,29) Matthew Henry, „Exodus“ v *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, I:314.
- ¹⁰ (12,11–20) Cole, *Exodus*, str. 108.
- ¹¹ (13,17–20) Ch. F. Pfeiffer, *Baker's Bible Atlas*, str. 73, 74.
- ¹² (13,21–22) Henry, „Exodus“, I:328.
- ¹³ (14,15–18) Henry, „Exodus“, I:332.
- ¹⁴ (15,1–21) Dr. H. C. Woodring, nepublikované poznámky, Emmaus Bible School.
- ¹⁵ (15,1–21) Henry, „Exodus“, I:335, 336.
- ¹⁶ (16,1) Vypuštěno.
- ¹⁷ (19,1–9) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 33–34.
- ¹⁸ (Exkurz) *The New Scofield Study Bible*, New King James Version, str. 4.

- ¹⁹ (Exkurz) Staré obvinění, že dispenzacionalisté věří v „sedm různých cest ke spasení“, je naprosto falešné.
- ²⁰ (Exkurz) Někteří však přijímají aspoň jedno z těchto ustanovení.
- ²¹ (21,1–6) Jedná se o druhou sloku chvalozpěvu biskupa Handleyho C. G. Mouleho, „My Glorious Victor, Prince Divine“, *Hymns of Truth and Praise*, 535.
- ²² (23,18–19) Ortodoxní Židé mají dva porcelánové servisy: jeden na masné pokrmy a druhý na mléčné. Aby některé samoobslužné restaurace v Izraeli odradily Židy jíst dohromady mléčné a masné produkty, nutí je projít dvěma odlišnými uličkami. Redaktor tohoto komentáře navštívil v Jeruzalémě jednu restauraci, která měla mléko a maso dokonce na rozdílných podlažích!
- ²³ (23,20–33) Henry, „Exodus“, I:376.
- ²⁴ (25,17–22) Slovo cherub možná pochází ze semitského kořene, jenž znamená „požehnat“, „chválit“ nebo „obdivovat“, ale běžněji se má za to, že pochází z hebrejského *kárav*, „přiblížit se“. Cherubini jsou tedy „zakrývající“ nebo ti, kdo se přibližují jako ochránci.
- ²⁵ (26,14) Důvodem pro mnoho možností překladů je skutečnost, že s jistotou nevíme, či srst hebrejštiny popisuje.
- ²⁶ (28,36–38) Biskup Beveridge, bližší dokumentace nedostupná.
- ²⁷ (30,1–10) Řecké slovo *thymiatérion* doslova znamená „místo (nebo věc) pro kadidlo“ a může tedy označovat buď kadidlový oltář nebo kadidelnici, která se naplněná kadidlem z oltáře přinášela za oponu v den smíření.
- ²⁸ (31,1–11) Je pozoruhodné, že národní akademie v moderním Izraeli nese Besaleelovo jméno.
- ²⁹ (Exkurz) Typologie příbytku je velmi rozšířená mezi evangelickými věřícími, ačkoli se úplně neshodnou na detailech. Někteří křesťané přijímají pouze takové předobrazy, jež jsou výslovně uvedeny v Novém zákoně, především v listu Židům. Pro stručnou diskusi nad typologií viz Gn 42.

- ³⁰ (32,30–35) Někteří se domnívají, že Mojžíš, podobně jako Pavel o mnoho století později, byl ochoten nechat se proklít a zatratit, pokud by tím spasil své druhy.
- ³¹ (33,18–23) Hywel R. Jones, bližší dokumentace nedostupná.
- ³² (37,6–9) Řecké slovo *hilastérion* znamená jak *usmíření* (zadostiučinění skrze oběť), tak *místo usmíření* (tj. slitovnice).
- ³³ (37,10–16) G. Morrish, *New and Concise Bible Dictionary*, str. 754.
- ³⁴ (38,24–31) Je mnohem snadnější zpívat tento verš z úžasného duchovního chvalozpěvu Francese Ridleyho Havergala „Take My Life and Let it Be“, než ho *uvést do praxe!*

Bibliografie

- Borland, James A. „Exodus“. In *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg, VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.
- Cole, R. Alan. *Exodus: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.
- Dennett, Edward. *Typical Teachings of Exodus*. Reprint. Denver: Wilson Foundation, n. d.
- Henry, Matthew. „Exodus“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 1. *Genesis to Deuteronomy*. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Exodus“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 1, 2. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Lange, John Peter. „Exodus“. In *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*. Vol. 2. Reprint (24 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1980.
- Pell, Peter, Jr. *The Tabernacle* (Correspondence Course). Oak Park, IL: Emmaus Bible School, 1957.
- Ridout, Samuel. *Lectures on the Tabernacle*. New York: Loizeaux Brothers, Inc., 1973.
- Rosen, Moische and Ceil. *Christ in the Passover*. Chicago: Moody Press, n. d.

Leviticus

(Třetí kniha Mojžíšova)

Úvod

„V celém rozsahu svatých Písem, která nám Duch svatý dal, není žádná kniha, která by obsahovala víc vlastních slov vyjádřených Bohem než Leviticus. Tím, kdo mluví téměř na každé straně, je samotný Bůh; jeho laskavá slova jsou zaznamenána tak, jak byla vyřčena. Když si to uvědomíme, jednoznačně nás to vede k tomu, abychom ji studovali se soustředěným zájmem a pozorností.“

Andrew Bonar

I. Jedinečné místo v kánonu

J. N. Darby jednou varoval před strašnými důsledky toho, když věřící začne nudit svatost. Svatost je hlavní téma knihy Leviticus a pro mnoho křesťanů je to nejnáročnější kniha na čtení. Jistě, pokud detaily starověkých židovských obřadů a zákonů bereme jako pokyny k zachování svatosti ve všedním životě a oddělení od pohanských národů, pak z toho budeme mít jen omezené požehnání. Jakmile však uvidíme, že každý detail obětí je obrazem dokonalosti Kristovy osoby a díla, pak máme mnoho o čem přemýšlet. Další požehnání plyne z toho, když knihu Leviticus srovnáváme s jejím novozákonním protějškem, s listem Židům.

II. Autorství

Dvacet z dvaceti sedmi kapitol knihy Leviticus a dalších třicet pět úseků začíná slovy: „Hospodin promluvil k Mojžíšovi“ nebo podobně. Většina lidí, kteří vyznávali židovství nebo křesťanství, přijímali až do nedávné doby tato slova jako bernou minci. Sám náš Pán se vyjadřuje k Lv 13,40 – kdy se malomocný má ukázat knězi a přinést oběť – tak, že to „nařídil Mojžíš“ (Mk 1,44). Dnes je však v mnoha kruzích moderní popírat nebo přinejmenším zpochybňovat Mojžíšovo autorství, a to nejen knihy Leviticus, ale všech pěti knih Mojžíšových.

Jelikož věříme, že tradiční pohled je nejen

pravdivý, ale také důležitý, je této otázce věnován také úvod k pěti knihám Mojžíšovým, který stojí za to si pozorně přečíst.

III. Datum vzniku

Vzhledem k tomu, že Mojžíšovo autorství knihy Lv a náznaky v Pentateuchu bereme jako pravdivé, máme za to, že obsah knihy byl Mojžíšovi zjeven během padesáti dnů poté, co byl postaven stan setkávání (Ex 40,17), a předtím, než Izraelci odešli od hory Sinaj (Nu 10,11). Přesný rok sepsání neznáme, ale odhaduje se, že to bylo v rozmezí let 1450 a 1410 př. Kr.

IV. Pozadí a téma

Jednoduchý způsob, jak si zapamatovat obsah 3. knihy Mojžíšovy, je spojit si latinský název knihy Leviticus se slovy „levita“ nebo „kněží“ a pak si uvědomit, že tato kniha je manuálem pro kněze. Kniha Exodus končí postavením stanu setkávání na poušti. Nyní kněží a levité potřebují pokyny k tomu, jak přinášet oběti související s touto stavbou a také s některými dalšími obřady (například očištění „malomocných“ domů).

V knize Exodus jsme viděli, jak byl Izrael vysvobozen z Egypta a oddělen jakožto zvláštní Boží vlastnictví. V knize Leviticus vidíme, jak se Izraelci mají oddělovat od hříchu a nečistoty, aby mohli přistupovat ve svatyni k Bohu. Svatost se stává pravidlem

celého tábora. Jak ve Starém, tak v Novém zákoně Bůh vyžaduje, aby byl jeho lid svatý, protože on sám je svatý. Tak vzniká vážný problém, jelikož člověk je svou přirozeností i svým životem nesvatý. Řešení spočívá v kr-

vi smíření (Lv 17,11). Ve Starém zákoně to byly zvířecí oběti, které byly předobrazem oběti Božího Beránka přinesené jednou provždy, jak to ukazuje Nový zákon, zejména list Židům.

Osnova

- I. Druhy obětí (1,1–6,7)
 - A. Oběť zápalná (kap. 1)
 - B. Oběť přídavná (kap. 2)
 - C. Oběť pokojná (kap. 3)
 - D. Oběť za hřích (4,1–5,13)
 - E. Oběť za vinu (5,14–5,26)
- II. Zákony o obětech (kap. 6–7)
- III. Posvěcení kněží Mojžíšem (kap. 8–10)
 - A. Uvedení kněží Mojžíšem (kap. 8)
 - B. Oběti, které přinesl Áron (kap. 9)
 - C. Nádabova a Abíhuova svatokrádež (kap. 10)
- IV. Čisté a nečisté (kap. 11–15)
 - A. Čisté a nečisté jídlo (kap. 11)
 - B. Očištění po porodu (kap. 12)
 - C. Diagnóza malomocenství (kap. 13)
 - D. Očištění malomocenství (kap. 14)
 - E. Očištění po tělesném výtoku (kap. 15)
- V. Den smíření (kap. 16)
- VI. Zákony o obětech (kap. 17)
- VII. Zákony o osobním jednání (kap. 18–22)
 - A. Zákony sexuální čistoty (kap. 18)
 - B. Zákony všedního života (kap. 19)
 - C. Trest za hrubé přestupky (kap. 20)
 - D. Jednání kněží (kap. 21–22)
- VIII. Hospodinovy svátky
 - A. Sobota (23,1–3)
 - B. Velikonoce (23,4–5)
 - C. Svátek nekvašených chlebů (23,6–8)
 - D. Svátek prvotín (23,9–14)
 - E. Svátek týdnů (23,15–22)
 - F. Svátek troubení (23,23–25)
 - G. Den smíření (23,26–32)
 - H. Svátek stánků (23,33–44)
- IX. Zákony o obřadech a morálce (kap. 24)
- X. Sedmý rok a léto milostivé (kap. 25)
- XI. Požehnání a prokletí (kap. 26)
 - A. Požehnání za poslušnost Bohu (26,1–13)
 - B. Prokletí za neposlušnost Bohu (26,14–39)
 - C. Obnovení cestou vyznání a pokání (26,40–46)
- XII. Sliby a desátky (kap. 27)

Komentář

I. Druhy obětí (1,1–6,7)

A. Oběť zápalná (kap. 1)

Třetí kniha Mojžíšova, Leviticus, začíná tím, jak Hospodin volá Mojžíše a mluví s ním ze stanu setkávání. Jak vyjádřil Bonar v našem úvodním citátu, žádná jiná kniha „neobsahuje víc vlastních slov vyjádřených Bohem než Leviticus“, což ukazuje, že bychom ji měli studovat „se soustředěným zájmem a pozorností“. Na začátku Hospodin předepisuje pět obětí – zápalnou, přídavnou, pokojnou, za hřích a za vinu. První tři byly známé jako oběti přinášející příjemnou vůni, zbývající dvě jako oběti za hřích. První tři byly dobrovolné, zbývající dvě povinné.

Nejdříve Bůh sděluje synům Izraele, aby přinášeli Hospodinu oběti ze svého stáda – ze skotu a z bravu.

První kapitola se zabývá zápalnou obětí (hebr. *‘olá’*). Ta měla tři stupně v závislosti na tom, co si obětující mohl dovolit:

- samec ze skotu (v. 3 a 5), samec bez vady,
- beránek nebo kůzle z bravu (v. 10), samec bez vady,
- hrdličky nebo holoubata (v. 14).

Všechno to byla pokojná stvoření, na Hospodinově oltáři se neobětovalo nic divokého.

Peter Pell předkládá, že býk vyjadřuje, že náš Pán je trpělivý, neúnavný pracovník, který v životě dokonalé služby i ve smrti dokonalé oběti vždy koná Otcovu vůli. Beránek představuje Pána jako pokorného a poníženého, který se bez odporu poddává Boží vůli. Kozel vyjadřuje, že Kristus je náš zástupce. Hrdlička ho ukazuje jako toho, kdo přišel z nebe a také jako Syna bolesti (smuteční holubice).²

Hle, oběť bez vady umírá,
moje jistota je v kříži.
Oběť, Boží Beránek,
dal sám sebe za mě.

Autor neznámý

Povinnosti obětujícího: Obětující přivedl oběť ke vchodu do stanu setkávání, k bronzovému oltáři (v. 3), položil ruku na hlavu oběti (v. 4) (doslova „naklonil svou ruku“, jako by se o oběť opíral), zabil býka (v. 5), beránka

nebo kozla (v. 11), stáhl z něho kůži, zvíře rozsekal na kusy (v. 6.12) a vymyl vnitřnosti a nohy vodou (v. 9.13). Výraz „dobrovolně“ (BKR) ve 3. verši se někdy překládá „aby byl přijat“, viz v. 4.

Povinnosti kněží: Krví zvířete pokropili celý oltář (v. 5.11), položili oheň a dřevo na oltář (v. 7) a potom kusy zvířete narovnali na dříví (v. 8.12). Kromě kůže se všechno na oltáři spálilo (1,13; 7,8). V případě ptáka mu kněz natrhl hlavu, vytlačil krev k boku oltáře, odstranil vole s jeho obsahem u východní strany oltáře, tělo ptáka rozřízl, aniž by ho rozdělil na kusy, a spálil je na oltáři. Zde použité slovo *spálit* se používá při pálení kadidla. V případě oběti za hřích se používá jiné slovo.

Rozdělení oběti: Všechno, co se spálilo na oltáři, patřilo Hospodinu. Kůži dostal kněz (7,8). Obětující z této oběti nedostal nic.

Ten, kdo přinášel zápalnou oběť, vyjadřoval úplnou odevzdanost a oddanost Hospodinu. Jinde se dovidáme, že tato oběť byla přinášena při mnoha různých příležitostech (viz biblické slovníky).

Zápalná oběť je předobrazem toho, že Kristus byl obětován Bohu bez vady. Boží Beránek byl na oltáři Golgoty zcela stráven plameny Boží spravedlnosti. Píseň Amelie M. Hullové vyjadřuje ducha této scény:

Byl jsem u oltáře
a svědčím o Beránkovi,
jak byl na popel spálen kvůli mně.
Viděl jsem jeho sladkou vůni,
jak stoupá k výšinám.
Otec ji přijal!

B. Oběť přídavná (kap. 2)

Přídavnou oběť (hebr. *minchá*) tvořila mouka nebo obilí.³

Vlastní oběť: Přídavná oběť měla několik podob: Jemná mouka s olejem politá kadidlem (v. 1). Nic se nevařilo, ale hrst z ní se spálila na oltáři (v. 2). Byly tři různé typy chleba či koláčů: (a) pečený v peci (v. 4); (b) pečený na pánvi (v. 5); (c) vařený na pánvi s víkem (v. 7) (ČEP, BKR překládají „v kotlíku“, někteří mají za to, že se jednalo o oběť vařenou

ve vodě jako knedlíky). Byly přinášeny také klasy, které představovaly prvotinu úrody pečenou na ohni (v. 14). Verš 12 se týká zvláštní přídavné oběti (23,15–21), která se neměla pálit na oltáři, protože obsahovala kvas.

V žádně z přídavných obětí se neměl používat kvas ani med (v. 11). Kvas a med představovaly proces kvašení a přírodní sladkost. Avšak sůl se jako znamení smlouvy mezi Bohem a Izraelem přidávat měla. Označovala se jako sůl smlouvy (v. 13) a byla znamením, že smlouva byla nezrušitelná. K pojmu sůl smlouvy viz také Nu 18,19; 2Pa 13,5; Ez 43,24.

Povinnosti obětujícího: Připravil oběť doma a přinesl ji ke knězi (v. 2.8).

Povinnosti kněze: Kněz přinesl oběť k oltáři (6,14), tam z ní vzal hrst a spálil tuto pamětní hrst na oltáři (v. 2.9).

Rozdělení oběti: „Pamětní hrst“ spálená na oltáři spolu se vším kadidlem patřila Hospodinu. Kněží měli dovoleno vzít si vše, co zbylo, a sníst to (v. 3.10). Obětující kněz měl právo na všechno pečené v peci nebo vařené v hrnci či na pánvi (7,9). Ostatním kněžím z toho patřilo všechno, co bylo smísené s olejem a všechno suché (7,10). Obětující nedostal z této oběti nic.

Člověk, který přinesl přídavnou oběť, vyjadřoval uznání Boží štědrosti v tom, jak mu Bůh zajišťoval dobré věci pro život, což představovala mouka, kadidlo, olej (a víno v případě lité oběti).

Symbolicky tato oběť vyjadřuje morální dokonalost života našeho Spasitele (jemná mouka), neposkrvněná zlem (bez kvasu), příjemně vonící Hospodinu (kadidlo) a naplněná Duchem svatým (olej). Autor písňe to krásně vyjádřil takto:

Život, život lásky vylitý, voňavý a svatý!
 Život uprostřed hrubého trní země,
 bez poskrvny, sladký!
 Život, Boží tvář lásky, slavná, ale skromná.
 Září a sklání se k nám,
 Pane, ponížujeme se u tvých nohou!

F. Allaben

C. Oběť pokojná (kap. 3)

3,1–15 Oběť pokojná neboli oběť společenství (hebr. *šelem*⁴ byla oslavou pokoje s Bo-

hem, který byl založen na smířčí krvi. Byla to slavnost radosti, lásky a společenství.

Vlastní oběť: Také tato oběť měla tři stupně: zvířecí ze skotu, samec nebo samice (v. 1–5), beránek z bravu, samec nebo samice (v. 6–11) nebo kozel či koza (v. 12–17).

Povinnosti obětujícího: Přivedl zvíře před Hospodina ke vchodu do stanu setkávání (v. 1.2.7.12), položil ruku na hlavu oběti (v. 2.8.13), zabil ji u vchodu do stanu setkávání (v. 2.8.13), odstranil některé části zvířete – tuk, ledviny, tuk u kostrče a jaterní lalok – to vše se spálilo na oltáři (v. 3.4.9.10.14–15).

Povinnosti kněze: Krví zvířete pokropil celý oltář (v. 2.8.13) a spálil díl určený pro Hospodina (tuk atd.) nahoře na zápalné oběti (v. 5).

Rozdělení oběti: Hospodinův podíl nazývaný pokrm ohnivě oběti Hospodinu (v. 11) tvořil tuk, ledviny, plodová blána a tuk na kostrči. V Lv 7,3–33 se dozvídáme, že obětující kněz poté, co odevzdal pravou kýtu Hospodinu jako oběť pozdvihování, si ji potom měl vzít. Ostatní kněží dostali hrud' (7,31). Ta se napřed předložila před Hospodina jako mávaná oběť. Obětující dostal zbytek (7,15–21). To je jediná oběť, kde určitý podíl dostal i obětující. Pravděpodobně uspořádal hostinu pro svou rodinu a přátele, aby společně jedli. Tímto způsobem oběť vnášela pokoj mezi jednotlivé Izraelce v rámci smlouvy.

Přinést tuto oběť znamenalo vyjádřit radostnou vděčnost za pokoj, kterého si mohl užívat ve společenství s Hospodinem. Člověk mohl také přinést oběť pokojnou v souvislosti s nějakým slibem, který učinil Hospodinu, nebo při děkování při určité příležitosti.

K předobraznému (symbolickému) významu této oběti Peter Pell poznamenává:

V pokojné oběti je vidět dokonané Kristovo dílo ve vztahu k věřícímu. Pán Ježíš je náš pokoj (Ef 2,14), zajistil nám pokoj skrze krev kříže (Ko 1,20). Kázal tento pokoj těm, kteří byli daleko, i těm, kteří byli blízko (Ef 2,17), a tak zbořil zeď, která oddělovala Židy a pohany. V Kristu se Bůh a hříšník setkávají v pokoji. Naše někdejší nepřátelství pominulo. Bůh je uspokojen, hříšník usmířen a oba jsou uspokojeni Kristem a tím, co vykonal.⁵

Píseň lorda Adalberta Cecila opěvuje, co pro nás Kristus udělal:

Ó věčný pokoj plyne
z Božích myšlenek na jeho Syna!
Ó pokoj z toho, když víme,
že na kříži bylo učiněno vše.
Pokoj s Bohem! Krev v nebi
mluví nyní ke mně o odpuštění.
Pokoj s Bohem! Pán vstal z mrtvých!
Spravedlnost mě nyní má za svobodného.

3,15–16 Izraelský národ měl zakázáno jíst tuk a krev, obojí patřilo Hospodinu. Vedle symbolického významu bylo toto nařízení ohledně tuku ranou formou preventivní medicíny. Dnes lékaři doporučují snižovat příjem tuku, čímž se předchází vysokému tlaku, srdečním nemocem, mrtvici, cukrovce a plicním onemocněním.

Tyto první tři oběti – zápalná, přídavná a pokojná – měly své místo ve veřejné bohoslužbě národa, ale kdykoliv je mohl Hospodinu dobrovolně přinášet také jednotlivec. Následující dvě oběti musel člověk přinést, když zhřešil. V obětech máme tedy dvojí pojetí: *dobrovolné uctívání a povinné usmíření*.

D. Oběť za hřích (4,1–5,13)

4,1–35 Oběť za hřích (hebr. *chattát*⁶) byla určena pro vykoupěný lid. Není řeč o hříšníkovi, který přichází k Hospodinu pro *spasení*, ale o Izraelci, který je ve smluvním vztahu s Hospodinem, a usiluje o *odpuštění*. Platí to pro hřích spáchané nevědomě nebo neúmyslně.

Vlastní oběť: Podle toho, kdo zhřešil, existovalo několik stupňů obětí: Pomazaný kněz, tedy velekněz – pokud by hřichem přivedl vinu na lid (v. 3) – obětoval býčka bez vady. Celé shromáždění (v. 13) přivedlo také býčka. Předák (v. 22) přivedl kůzle, samce bez vady. Někdo z lidu (v. 27) přivedl kozu bez vady (v. 28) nebo ovci bez vady (v. 32). (Hebrejský výraz zde znamená dospělá zvířata.)

Povinnosti obětujícího: Obecně platilo, že obětující přivedl zvíře ke vchodu do stanu setkávání, postavili je před Hospodina, položili ruce na jeho hlavu, zabili je a odstranili tuk, ledviny, tuk na slabinách a játra. Za shromáždění to dělali starší (v. 15). Smrt oběti se symbolicky považovala za smrt hříšníka.

Povinnosti kněze: Velekněz přinesl krev oběti za sebe a za pospolitost do svatyně ve stanu setkávání, kropil jí sedmkrát před oponou (v. 5.6.16–17) a na rohy zlatého kadidlového oltáře (v. 7.18). Potom zbytek krve vylil ke spodku oltáře pro zápalnou oběť (v. 7.18). Za předáka a za běžný lid kropil kněz krev na rohy oltáře pro zápalnou oběť a zbytek krve vylil ke spodku oltáře (v. 25.30.34). Ať se jednalo o kohokoliv, tuk, ledviny, tuk na slabinách, játra a tuk na kostrči se spálily na oltáři pro zápalnou oběť (v. 8–10.19.26.31). V případě oběti za velekněze nebo za pospolitost se zbytek zvířete vynesl za tábor a tam byl spálen (v. 11.12.21).

Rozdělení oběti: Hospodinův podíl bylo to, co se spálilo na oltáři – tuk, ledviny, tuk na slabinách, játra atd. Kněz směl jíst maso oběti za předáka nebo za běžného člověka z lidu, protože krev těchto obětí nebyla vnášena do svatyně (7,30) jako v případě oběti za velekněze a za pospolitost (4,5–6.16–17). Z téhož důvodu mohl také jíst oběti popsané v 5,6–7.11. Pro obětujícího nebylo z uvedených obětí určeno nic.

Tělo jakékoli oběti za hřích, jejíž krev byla vnesena do svatyně, se spálilo mimo tábor. Náš Pán vstoupil skrze vlastní krev do svatyně jednou provždy (Žd 9,12), a to poté, co trpěl vně za hradbami Jeruzaléma. Platí pro nás výzva: „Vycházejme k němu ven za tábor, nesouce jeho potupu“ (Žd 13,13).

Poznámka: Výraz „nedopatřením“ (Lv 4,2) (nebo neúmyslně) znamená zřejmě víc než nedostatek poznání hřichu. Pravděpodobně znamená, že hřích nebyl svévolný, dobrovolný nebo spáchaný „ve vzpouře“. Za úmyslný hřích nebyla žádná oběť. Musel se vykonat trest smrti (Nu 15,30).

U člověka, který přinesl oběť za hřích, se předpokládalo, že zhřešil neúmyslně pro slabost nebo nějaké zanedbání. Usiloval o odpuštění hříchů a obřadné očistění.

Oběť za hřích poukazuje symbolicky na Krista, který „byl učiněn hřichem“ za nás, i když sám hřích nepoznal, a to proto, abychom se my stali Boží spravedlností v něm. Někteří mají za to, že oběť za hřích vyjadřuje, co Kristus udělal, abychom se stali tím, *kým*

*jsme, zatímco oběť za vinu ukazuje, jak se vy-
pořádal s tím, co jsme udělali.*

Toho Svatého, který nepoznal hřích,
Bůh učinil hříchem kvůli nám.
Spasitel zemřel, aby na hanebném kříži
získal naše duše.
Jeho drahá krev stačila
na obmytí našich hříchů.
Skrze slabost zvítězil nad peklem,
skrze smrt získal den.

Hannah K. Burlinghamová

5,1–13 Prvních 13 veršů 5. kapitoly jakoby popisovalo oběť za vinu (viz v. 6), ale obecně se má za to, že tyto verše souvisejí se dvěma dalšími stupni oběti za hřích. Důvod, proč se neřadí k oběti za vinu, spočívá v tom, že zde není zmínka o náhradě, což byla důležitá součást oběti za vinu. (Připouštíme, že verše 1–13 se úzce vážou jak k oběti za hřích, tak k oběti za vinu.)

Tyto verše řeší nikoliv různé druhy lidí, ale různé typy hříchů: Verš 1 popisuje člověka, který ví o zločinu, a přitom ho nechce dosvědčit, přestože ho velekněz nebo soudce postavil pod přísahu. Když velekněz postavil Ježíše pod přísahu, Ježíš jakožto Žid žijící pod zákonem podal svědectví (Mt 26,63–64). Druhý verš se zabývá tím, že Žid se stal nečistým, když se dotkl mrtvého těla, byť o tom v daném okamžiku nevěděl. Třetí verš popisuje nečistotu získanou dotekem člověka s malomocenstvím, s výtokem apod. Čtvrtý verš řeší ukvapené přísahy nebo sliby, u nichž člověk dodatečně zjistí, že je nemůže splnit.

Vlastní oběť: Za tyto hříchy se přinášely tři oběti v závislosti na možnosti obětujícího zaplatit: ovce nebo koza – jako oběť za hřích (v. 6); dvě hrdličky nebo dvě holoubata – jedno jako oběť za hřích a druhé jako oběť zápalná (v. 7), desetina éfy jemné mouky bez oleje a bez kadidla (v. 11). To činilo oběť za hřích dostupnou i pro nejchudšího člověka. Podobně nikdo není vyloučen z odpuštění skrze Krista. Otázka vyvstává ve verších 11–13: „Jak může přídavná oběť (mouka) sloužit jako oběť za hřích a přinést usmíření za hřích, když víme, že bez prolití krve není odpuštění (Žd 9,22)?“ Odpověď zní, že tato oběť se pokládala na ohnivou oběť na oltáři, která krev

obsahovala, a to dávalo přídavné oběti hodnotu krvavé oběti.

Povinnosti obětujícího: Ten především vynal svou vinu (v. 5) a potom přinesl knězi oběť (v. 8).

Povinnosti kněze: V případě ovce nebo kozy obětoval kněz podle pokynů pro oběť za hřích ve 4. kapitole. Pokud se jednalo o dva ptáky, napřed obětoval jednoho jako oběť za hřích, natrhl hlavu od šije, pokropil krví stěnu oltáře a zbytek krve nechal vykapat u jeho spodku (v. 8–9). Potom druhého ptáka obětoval jako zápalnou oběť, celou ji spálil na bronzovém oltáři (v. 10). Jestliže se jednalo o oběť z jemné mouky, kněz z ní vzal hrst a spálil ji na oltáři pro zápalnou oběť. Pálil ji nad jinými oběťmi, které v sobě měly prolitou krev, a přídavná oběť z mouky tak získala charakter oběti za hřích (v. 12).

Rozdělení oběti: Hospodinu patřilo vše, co se páliło na oltáři. Kněz si mohl vzít vše, co zůstalo (v. 13).

E. Oběť za vinu (5,14–26)

Obsahem tohoto úseku je oběť za vinu (hebr. *‘ášám*⁷). Význačný rys této oběti spočívá v tom, že se za hřích musela ještě před obětováním přinést náhrada (5,16).

Bylo několik hříchů, za které bylo třeba přinést oběť.

Provinění proti Bohu: Zadržení něčeho, co právem patřilo Hospodinu – desátky a oběti, posvěcené z prvotin nebo z prvorozených zvířat atd. (5,15), nevědomé spáchání něčeho, co Hospodin zakázal (5,17), a pravděpodobně čin, který vyžadoval náhradu. „V případech, kdy nebylo možné poznat, zda bylo druhému ublíženo, přísně zbožný Izraelec přesto přinášel oběť za vinu sám od sebe“ (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Provinění proti člověku: Nečestné jednání s bližním, když si někdo u někoho něco uložil, od něho si půjčil, nebo v případě loupeže či útlatku (5,21), když někdo našel ztracenou věc a křivě o ní přísahal (5,22). Oběť za vinu byla vyžadována také při nemorálnosti s otrokyní, která byla zasnoubena (19,20–22), při očišťování malomocného (14,10–14) a při poskvrnění nazíra (Nu 6,6–12).

Vlastní oběť: Obětoval se beran bez vady (5,15.18.25) nebo mladý beránek v případě malomocenství (14,12) či nazíra (Nu 6,12).

Povinnosti obětujícího: V případě provinění proti Bohu obětující napřed přinesl ke knězi náhradu s přídavkem jedné pětiny. Potom přivedl ke knězi zvíře ke vchodu do nádvoří stanu setkávání, postavil je před Hospodina, položil ruku na jeho hlavu a zabil je. Také odstranil tuk, tuk na kostrči, ledviny a tučný lalok nad játry. Byl to stejný postup jako v případě provinění proti bližnímu. Obětující musel zaplatit pětinu jako trest, což mu připomínalo, že hřích se nevyplácí a je drahý.

Povinnosti kněze: Kropil krev kolem bronzového oltáře (7,2), potom na oltáři spálil tuk, tučný ocas, ledviny a jaterní lalok (7,3–4).

Rozdělení oběti: Hospodinu patřilo to, co se páliło na oltáři (7,5). Obětující kněz dostal kůži z berana (7,8). Kněží se podělili o maso zvířete, sloužilo jim jako pokrm (7,6). Obětující nedostal z oběti za hřích ani za vinu nic.

Již bylo uvedeno, že člověk, který přinášel oběť za vinu, usiloval o nápravu činu, který způsobil ztrátu nebo újmu někomu jinému.

Oběť za vinu symbolicky ukazuje na ten aspekt Kristova díla, kterým vrátil to, co neuchvátil (Ž 69,5b). Lidským hříchem byl Bůh okraden o službu, uctívání, poslušnost a slávu. Sám člověk se připravil o život, pokoj, radost a vztah s Bohem. Pán Ježíš jako naše oběť za vinu nejen vrátil, co bylo lidským hříchem uloupeno, ale přidal něco navíc. *Vždyť Bohu se díky dokonanému Kristovu dílu dostalo větší slávy, než kdyby byl hřích nikdy nevstoupil do světa.* Je nám lépe v Kristu, než by nám mohlo být v Adamovi, kdyby nepadl.

Odložil své božské roucho a zahalil své božství do roucha z prachu.

V něm nám předvedl úžasnou lásku, vrátil to, co nikdy neuloupil.

Autor neznámý

II. Zákony o obětech (kap. 6–7)

Kapitoly 6–7 přinášejí „zákon o obětech“. V mnohém je velmi podobný tomu, co je uvedeno výše. Je však adresován kněžím, zatímco předchozí pokyny byly určeny pro syny Izraele (1,2).

6,1–6 *Zákon zápalné oběti:* Zde jsou další podrobnosti týkající se oblečení kněze, způsobu, jak se vynáší popel z oběti zápalné a jak se starat o to, aby oheň na oltáři nikdy neuhasl. Popel se měl napřed shromážďovat k východní straně oltáře a potom se vynášel za tábor na nějaké čisté místo.

6,7–10 *Zákon přídavné oběti:* Zde se dovidáme, že kněží museli jíst svůj podíl oběti v nádvoří stanu setkávání; podíl musel být bez kvasu, protože byl nejsvětější Hospodinu.

6,11 Z přídavné oběti směl jíst kdokoli mužského pohlaví, ale musel být svatý, to znamená obřadně čistý. Tito kněží se nestali svatými tím, že by se dotkli obětí. Svatost se nezískávala dotekem, ale naopak dotekem bylo možné se poskvřít (Ag 2,11–13).⁸

6,12–16 Tyto verše popisují zvláštní přídavnou oběť, kterou musel velekněz přinášet každé ráno a večer. Byla zcela spálena ohněm.

6,17–23 *Zákon o oběti za hřích:* Výše bylo už vysvětleno, že kněz směl jíst určité části oběti za hřích (popsané v Lv 4,22–5,13, jejichž krev nebyla vnášena do svatyně). Oběti musely být jedeny v nádvoří stanu setkávání. Všimněte si, že tato oběť byla nejsvětější. Jestliže se masa oběti dotkl běžný člověk, musel být svatý nebo posvěcený a musel se očistit od ceremoniální nečistoty stejně jako kněží, i když nemohl vykonávat jejich práci. Pokud na nějaký oděv stříkla krev, oděv se musel vyprat – ne proto, že by byl nečistý, ale proto, aby se nejsvětější krev nedostala ze svatyně do všedního života, a tak byla znesvěcena. Hliněná nádoba používaná k vaření masa oběti za hřích se musela rozbít, protože hliněné nádoby mají póry, absorbují krev a později by je bylo možné používat pro nesvaté účely. Měděná nádoba se musela vydrhnout a opláchnout vodou, aby se žádná část nejsvětější oběti za hřích nikdy nedostala do kontaktu s něčím, co bylo obyčejné nebo nečisté. Oběť za hřích, podobně jako oběť za vinu, měla být zabita na místě, kde se zabíjela oběť zápalná, tedy na severní straně oltáře (1,11), na místě, kam padají stíny.

7,1–7 Prvních sedm veršů 7. kapitoly nabízí přehled oběti za vinu, jak o tom byla řeč už v úseku 5,14–26.

7,8 Tento verš se týká zápalné oběti a zajišťuje obětujícímu knězi právo na kůži zvířete.

7,9–10 Devátý verš ukazuje, že přídavnou oběť měl dostat *obětující* kněz, a desátý verš vysvětluje, co měli dostat *ostatní* kněží.

7,11–18 V úseku 7,11–21 je obsažen zákon o oběti pokojné. Existovaly tři druhy pokojné oběti v závislosti na účelu obětování: projev vděčnosti (v. 12), chvála Bohu za nějaké zvláštní požehnání a slib (tedy oběť zasvěcení, v. 16), „naplnění slibu nebo závazku učiněného Bohu za to, že například odpověděl na nějakou zvláštní prosbu v modlitbě, ochránil při riskantní cestě“⁹, nebo oběť dobrovolná (v. 16–17). „Svou povahou to bylo spontánní vyjádření chvály Bohu jako ocenění toho, jak se zjevoval, kým je.“¹⁰ Vlastní oběť pokojná bylo obětní zvíře (kap. 3), ale zde se dovidáme, že k němu patřily také bochánky, které jsou popsány ve v. 12 a 13. Obětující měl přinést jeden bochánek jako oběť pozdvihování a ten se dostal obětujícímu knězi (v. 14). Maso... oběti pokojné se mělo jíst v den obětování (v. 15), zatímco oběť zasvěcení a dobrovolná se mohla jíst ještě následující nebo třetí den (v. 16). Pokud něco zbylo do třetího dne, muselo se to spálit (v. 17). Kdo by jedl takové maso, „nenalezne zalíbení“, což znamená, že měl být exkomunikován nebo zbaven výsad izraelského národa. „To ukazuje,“ píše John Reid, „že společenství s Bohem musí být stále nové, a ne příliš daleko od práce na oltáři.“¹¹

7,19–21 Pokud se maso dotklo něčeho nečistého, nesmělo se jíst, ale muselo být spáleno. Čisté maso směli jíst pouze ti, kdo byli ceremoniálně čisti. Každý, kdo byl ceremoniálně nečistý a jedl z oběti pokojné, měl být vyhlazen z lidu.

Skutečnost, že pro Hospodina, kněze a obětujícího byly určeny různé části oběti pokojné, ukazuje, že to byl čas společenství. A jelikož Bůh nemůže mít nic společného s hříchem ani nečistotou, ti, kdo se účastnili této slavnostní hostiny, museli být čisti.

7,22–27 Tuk považovaný za nejlepší podíl patřil Hospodinu. Byl před ním spálen na oltáři a nesměl se jíst (v. 22–25). Podobně patřila Bohu krev, která je život těla, a nesměla se jíst (v. 26–27). Dodnes se mnoho Židů sna-

ží zachovávat tyto předpisy týkající se jídla. Aby maso bylo způsobilé k jídlu, tedy aby bylo „košer“, muselo být zbaveno krve. Aby se předešlo jedení tuku, mnoho židovských domácností nepoužívá mýdla obsahujícího živočišné tuky. Věří, že už jen používání takových výrobků při mytí nádobí činí nádobí nečistým. Vedle duchovního důvodu, proč nejíst tuk, je zde i zdravotní hledisko, jak poznamenává Dr. S. I. McMillen:

Během několika posledních let dospěla lékařská věda k tomu, že živočišný tuk je závažnou příčinou arteriosklerózy. Tento tuk tvoří ve stěnách tepen nepatrné tukové cholesterolové pláty, které brání průtoku krve. Média v tomto desetiletí šíří dobrou zprávu, že je možné redukovat škody způsobené největším zabijákem lidí tím, že snížíme příjem živočišných tuků. Můžeme mít radost z toho, k čemu dospěla lékařská věda, a přitom žasneme, že náš supermoderní výzkum má tři a půl tisíce let zpoždění za Knihou knih.¹²

7,28–34 Obětující mával před Hospodinem hrudí pokojné oběti a tu potom dostali kněží jako svůj podíl. Před Hospodinem se pozdvihovala pravá kýta, kterou pak dostal obětující kněz k jídlu pro sebe a pro svou rodinu.

7,35–36 Tyto verše opakují, že hruď a pravá kýta patřily jako podíl Áronovi a jeho synům, a to už ode dne, kdy je Bůh poprvé pomazal jako kněze. Jak už bylo výše poznamenáno, hruď mluví o Boží lásce a kýta o Boží moci.

7,37–38 Tento odstavec uzavírá úsek týkající se obětí, který začal ve verši 6,1. Bůh věnoval ve svém slově mnoho prostoru obětem a souvisejícím předpisům, protože jsou pro něho důležité. V nádherném souboru metafor je až do drobných detailů vidět osobu a dílo jeho Syna. Jako jednotlivé plošky diamantu odrážejí všechny tyto předobrazy třpytivou slávu toho, „který skrze věčného Ducha sebe samého obětoval neposkvřněného Bohu“ (Žd 9,14). F. T. Wigramová vyjadřuje svou chválu v písni:

Kristova osoba
v sobě obsahuje každou ušlechtilost.
Byl zabit, ale opět žije,
v nebi má nárok na naši chválu.

III. Posvěcení kněží Mojžíšem (kap. 8–10)

A. Uvedení kněží Mojžíšem (kap. 8)

8,1–5 V Ex 28–29 dal Bůh Mojžíšovi podrobné pokyny, jak má posvětit Árona a jeho syny za kněze. Zde v Lv 8–10 čteme, jak Mojžíš tyto pokyny splnil. Svolal celou pospolitost – kněze i lid – ke vchodu do stanu setkávání. Byla to veřejná bohoslužba s investiturou.

8,6–9 Mojžíš Árona a jeho syny umyl vodou. Dále oblékl Áronovi celé velekněžské roucho: šerpu, suknicu, plášť, efód, pás efódu, náprsník s úřím a tummím, turban a svatou čelenku. Musel to být působivý pohled.

8,10–13 Potom pomazal příbytek a vše, co bylo v něm, a tím vše posvětil.

To, že olej na Áronovu hlavu vylil (nikoliv kropil), je krásný obraz vylití Ducha svatého, na našeho velkého velekněze, Pána Ježíše, bez odměřování.

Dále Mojžíš oblékl Áronovým synům suknicu, šerpy a klobouky.

8,14–17 Když Áron a jeho synové položili ruce na hlavu býka určeného k oběti za hřích, Mojžíš jej zabil. I ti nejvyšší náboženští vůdcové (tehdy stejně jako dnes) jsou pouze hříšníci stejně jako nejméně významní členové pospolitosti.

8,18–21 Podobně Mojžíš přivedl berana k oběti zápalné za Árona a jeho syny a vykonal předepsané úkony.

8,22–29 Oběť posvěcení za Árona a jeho syny se nazývala také beran zasněžení (doslovněji beran „obětí naplnění“). Od obvyklé oběti pokojné se lišila použitím krve (v. 23–24) a také spálením pravé kýty a bochánků, které se jinak jedly. Mojžíš jakožto obětující kněz dostal za svůj podíl hrud.

Potom pomazal trochou krve lalůček jejich pravého ucha, palec pravé ruky a palec pravé nohy. To připomíná, že Kristova krev by měla být určující pro naši poslušnost, službu a praktický život.

8,30–36 Mojžíš... pokropil Árona a jeho syny krví a olejem pomazání z oběti. Kněží měli pokyn, aby jedli maso oběti pokojné současně s chlebem.

Výše popsany obřad zasněžení se opakoval sedm dnů, během nichž neměli dovoleno vyjít ven ze vchodu do stanu setkávání.

Matthew Henry v komentáři k této kapitole zmiňuje něco, co zde chybí:

Avšak po všech těchto obřadech k zasněžení nastal okamžik potvrzení, který byl vyhrazen k počtě a k ustanovení Kristova kněžství. Tito kněží byli ustanoveni *bez přísahy, ale Kristus s přísahou* (Žd 7,21), takže žádný z těchto kněží ani jejich kněžství netrvá věčně, ale Kristovo kněžství je kněžství věčné a nezměnitelné.¹³

B. Oběti, které přinesl Áron (kap. 9)

9,1–4 Osmého dne se Áron a jeho synové chopili svých povinností. Nejprve měli za sebe obětovat mladého býčka jako oběť za hřích a berana jako oběť zápalnou. Potom měli obětovat za lid: kozla jako oběť za hřích, roční tele a beránka jako oběť zápalnou, býka a berana jako oběť pokojnou a oběť přídavnou.

9,5–23 Celá pospolitost přistoupila blíže před Hospodina před stan setkávání. Když Áron vykonal vše podle Mojžíšových pokynů týkajících se oběti za hřích, oběti zápalné, oběti za lid, přídavné oběti, pokojné oběti a oběti mávané, zvedl ruce a žehnal lidu (v. 22–23).

9,24 Vtom vyšlehl oheň z nejsvětější svatyně a strávil oběť zápalnou, která byla na bronzovém oltáři. To bylo znamení, že Bůh oběť přijal. Oheň od Hospodina se měl na oltáři pro zápalné oběti udržovat trvale.

C. Nádabova a Abihuova svatokrádež (kap. 10)

10,1–3 Áronovi synové Nádab a Abihú páliili před Hospodinem kadidlo cizím ohněm, který zřejmě vzali jinde než z bronzového oltáře. Oltář znázorňuje Golgotu, jako by se tedy pokoušeli přistupovat k Bohu jinak než skrze smířčí dílo Kristovo. Z nejsvětější svatyně vyšlehl oheň a spálil je, když stáli u zlatého oltáře ve svatyni. Mojžíš upozornil Árona, že jakékoli výhrady by vlastně byly vzpourou proti Božímu spravedlivému jednání.

10,4–7 Když Míšael a Elsáfan vynesli jejich mrtvá těla ze svatyně ven za tábor, Mojžíš varoval Árona a zbývající dva syny, aby ne-

projevovali smutek, ale zůstali ve stanu setkávání. Nad projevem Božího hněvu měl naříkat celý izraelský dům.

10,8–11 Z nařízení, že se ve stanu setkávání nesmí pít víno ani opojný nápoj, někteří vyvozují, že Nádab a Abihú mohli být opilí, když přišli s cizím ohněm.

10,12–18 Mojžíš přikázal Áronovi a jeho zbývajícími synům Eleazarovi a Ítamarovi, aby jedli oběť přídavnou (v. 12–13) a hruď z oběti pozdvihování (v. 14–15). Když hledal kozla, který byl obětován jako oběť za hřích lidu, zjistil, že Áronovi synové Eleazar a Ítamar jej spálili, místo aby jej ve svatyni snědli. (Možná se báli Božího hněvu, který právě dopadl na jejich bratry.) Platilo pravidlo, že pokud krev oběti za hřích byla vnesena do svatyně, potom musela oběť být spálena (6,23). Jinak se měla sníst (6,19). Mojžíš jim připomněl, že v tomto případě krev nebyla vnašena do svatyně, proto měli maso jíst (6,9–11).

10,19–20 Na Mojžíšovu výtku Áron odpověděl, že přinesli oběť za hřích a zápalnou oběť, jak bylo vyžadováno, ale s ohledem na Hospodinův přísný postih Nádaba a Abihúa si nebyl jist, jestli by to Hospodin přijal. Mojžíš s tímto vysvětlením souhlasil.

Desátá kapitola je poslední v úseku týkajícím se kněžství.

IV. Čisté a nečisté (kap. 11–15)

Následujících pět kapitol se zabývá ceremoniální čistotou a nečistotou. Určité jednání nebylo u Izraelců morálně špatné, přesto však jim bránilo účastnit se jejich obřadů. Ti, kdo byli poskvrněni, nebyli obřadně způsobilí, dokud nebyli očištěni. Svatý lid musí být svatý ve všech oblastech života. K ilustraci rozdílu mezi tím, co je čisté a co nečisté používal Bůh i jídlo.

A. Čisté a nečisté jídlo (kap. 11)

11,1–8 Čisté zvíře bylo takové, které mělo zcela rozdělená kopyta a které přežvykovalo. Výraz „mají rozdělená kopyta, zcela rozdvojená kopyta“ jako by říkal totéž dvěma různými způsoby. Znamená to však, že kopyta musí být úplně rozdvojená. Čistá zvířata byla skot, ovce, kozy, srnčí apod. Nečistá zvířata byla

prasata, velbloudi, daman, králíci atd. Duchovní aplikace spočívá v tom, že křesťané by měli přemýšlet o Božím slovu (přežvykovat) a žít odděleně od světa (rozdělená kopyta).

Bůh však také chránil zdraví svého lidu, nedovolil jim jíst maso, u kterého bylo pravděpodobné, že se jím přenášejí nemoci zvláště v době, kdy neexistovalo chlazení a používání antibiotik při chovu zvířat bylo neznámé.

11,9–12 Čisté ryby byly ty, které mají ploutve a šupiny. Mezi nečisté ryby patřila makrela, úhoř a korýši. Šupiny se často považují za obraz křesťanské výzbroje, chrání uprostřed nepřátelského světa. Ploutve jsou obrazem Boží moci, která umožňuje správnou navigaci ve světě, aniž by nás přemohl.

11,13–19 Nečistí ptáci byli ti, kteří se živí jinými živočichy, například orel, jestřáb, sup, netopýr. (Netopýr není pták, ale hebrejské slovo překládané *ptáci* je širší než naši ptáci, znamená „létající věci“, „létavci“.)

11,20–23 Tyto verše se zabývají určitými druhy létajícího hmyzu. Mezi čisté druhy patřily ty, které měly nohy s klouby, konkrétně „různé druhy kobylek jako arbe, soleám, chargól a chágáb“.

11,24–28 Když se někdo dotkl mrtvého těla kteréhokoli z výše uvedených živočichů, stal se až do večera nečistým. Je zde zvláštní zmínka o zvířatech, která chodí po tlapách, jako jsou kočky, psi, lvi, tygři, medvědi atd.

11,29–38 Dále jsou popsána další zvířata, která se hemží – krtek, myš, ještěrky... gekon, scink a chameleon. Kdo se dotkl mrtvého těla některého z nich, stal se až do večera nečistým. Jestliže mrtvola některého z těchto živočichů spadla na nádobu, ta se musela umýt ve vodě a byla nečistá až do večera, avšak hliněná nádoba se musela rozbít. Jakýkoli pokrm v hliněné nádobě se stal nečistým a nesměl se jíst. Jsou zde uvedeny dvě výjimky – kontaktem s mrtvolou některého z těchto zvířat se neznečistil pramen tekoucí vody a semeno používané k setí, pokud ovšem nebylo ve styku s vodou.

11,39–40 Člověk se také znečistil až do večera, když přišel do kontaktu s mrtvým tělem čistého zvířete (které bylo zabito) nebo je neúmyslně jedl. Měl si vyprat šaty.

11,41–47 Verše 41–43 se týkají červů, hadů, hlodavců, hmyzu. Kdokoli je jedl, stal se obřadně nečistým. Když Bůh vydal tento zákon o čistých a nečistých živočiších, poukazuje tím na svou svatost a také na nutnost, aby jeho lid byl svatý (v. 44–47).

V Mk 7,18–19 Pán Ježíš prohlásil všechno jídlo za obřadně čisté. Pavel učil, že žádné jídlo se nemá odmítat, pokud je přijímáme s děkováním (1Tm 4,1–5). To se však netýká jídla, které je pro daného člověka kulturně nečisté, nepřijatelné nebo z hlediska stravování nepřijemné.

B. Očištění po porodu (kap. 12)

12,1–4 Dvanáctá kapitola se zabývá nečistotou spojenou s narozením dítěte. Žena, která porodila chlapce, byla nečistá sedm dnů, stejně jako při menstruaci. Osmý den byl chlapec obřezán (v. 3). Osmý den byl nejbezpečnější z hlediska srážení krve. Dnes se problémy se srážlivostí krve řeší injekcí vitamínu K. Tehdy zůstala žena doma dalších třicet tři dnů, kdy se neměla dotknout ničeho svatého ani vstoupovat do svatyně, tedy do stanu setkávání.

12,5 V případě narození děvčete byla matka nečistá dva týdny a potom zůstala doma dalších šedesát šest dnů.

12,6–8 Když dny očišťování skončily, musela matka přinést ročního beránka k zápalné oběti a holoubě nebo hrdličku k oběti za hřích. Jestliže byla příliš chudá a nemohla si beránka dovolit, mohla přinést dvě hrdličky nebo dvě holoubata – jedno k oběti zápalné, druhé k oběti za hřích. Matka našeho Pána přinesla dva ptáky (L 2,22–24), Pán Ježíš se tedy narodil do chudoby.

Může se zdát zvláštní, že nečistota je spojena s narozením dítěte, když manželství bylo ustanoveno předtím, než na svět přišel hřích, a když Písmo učí, že manželství je svaté a Bůh lidem přikázal, aby se rozmnožovali. Nečistota je pravděpodobně připomenutím, že s výjimkou našeho Pána se všichni rodíme do nečistoty a jsme počati v hříchu (Ž 51,7). Delší doba nečistoty v případě narození děvčete měla snad připomínat, že napřed byl stvořen muž a potom žena, že žena byla stvořena pro muže a že ženě je dáno postavení podřízenosti

(což neznamená, že by byla méněcennější) ve vztahu k muži a že žena zhrěšila jako první.

Williams v tomto ustanovení zákona vidí něžnou Boží péči, jak chrání matku před návštěvami v době, kdy je slabá a kdy je nebezpečí infekce největší.¹⁴

C. Diagnóza malomocenství (kap. 13)

Třináctá kapitola se zabývá diagnózou malomocenství a čtrnáctá kapitola očištěním od něho. Jsou různé názory na charakter biblického malomocenství. Malomocní v Bibli se obvykle mohli pohybovat, nebyli znetvoření. Když byli malomocní po celém těle, nebyli nečistí a někdy byli uzdraveni.

V určitém smyslu plnil kněz roli lékaře, možná jako nenápadné připomenutí úzké vazby mezi tím, co je duchovní a co tělesné. Člověk má tři složky a cokoli ovlivňuje jednu z nich, ovlivňuje všechny.

Připouštíme, že 13. kapitola je náročná, zabývá se technickým popisem nemoci malomocenství a podobných chorob a dále „malomocenstvím“ na domech a oblečení. Dr. R. K. Harrison, lékař a zároveň znalec hebrejštiny, ukazuje, že „neexistuje uspokojivý překlad všech souvislostí, které znamená dané hebrejské slovo, ale zároveň je dostatečně široké, aby zahrnovalo i nemoc, která je označována jako Hansenova nemoc.“¹⁵

Shrnuje známá fakta o hebrejském pojmu a jeho řeckém překladu (které je základem jiného označení *lepra*):

Hebrejské slovo *tsára'at* pochází z kořene, který znamená „onemocnět na kůži“ a je to termín spíš obecný než konkrétní. Ve Starém zákoně se používá šířeji, může zahrnovat také plíseň nebo skvrny od vlhkosti na textiliích, stejně jako minerální sráženy na stěnách budov a možná i houbu na textiliích. Septuaginta překládá hebrejský termín řeckým *lepra*, což je zřejmě co do povahy a významu méně určité. Řečtí autoři, kteří psali o medicíně, používali tohoto slova k popisu nemoci, kdy byla kůže šupinatá, ale Herodotos je používá v souvislosti s nemocí známou jako *leuké*, druhem kožní vyrážky, která je zřejmě totéž, co řecké *elefantiasis*, podoba klinické lepry (Hansenova nemoc).¹⁶

13,1–3 Úvodní odstavec popisuje, jak pro-

hlédnout člověka s příznaky biblického malomocenství.

13,4–8 Následuje podrobný popis procedury v nejistých případech. Postižený měl být na sedm dnů uzavřen. Pokud se místo nerozšířilo, pak byl uzavřen na dalších sedm dnů. Jestliže se zdálo, že se nemoc zastavila, kněz jej prohlásil za čistého. Pokud se vyrážka na kůži po druhé prohlídce rozšířila, kněz jej prohlásil za nečistého.

13,9–11 Jestliže se jednalo o staré nebo chronické malomocenství, kněz prohlásil malomocného za nečistého.

13,12–13 Je zvláštní, že když člověk celý zbělel, infekce se zastavila a kněz prohlásil malomocného za čistého.

13,14–15 Jestliže se na někom objevilo živé maso, kněz jej prohlásil na nečistého, jednalo se o malomocenství.

13,16–17 V případě malomocenství, kdy se živé maso zahojilo a zbělelo, byl dotyčný čistý.

13,18–23 Následují tři možné diagnózy týkající se vředu. Jestliže kněz viděl, že je vřed hlubší než okolní kůže a jeho chloupky zbělely, musel nemocného prohlásit za nečistého (v. 18–20). Jestliže se během sedmidenní zkušební doby v karanténě nemoc rozšířila, jednalo se o malomocenství (v. 21–22). Pokud se nerozšířila, dotyčný byl prohlášen za čistého (v. 23).

13,24–28 Zde je popsána spálenina, u které bylo riziko malomocenství. Pokud podle příznaků bylo zřejmé, že se jedná o malomocenství, kněz vyhlásil postiženého za nečistého (v. 24–25). Během sedmidenní karantény se ukázalo, jestli se místo rozšiřuje, a je to tedy malomocenství (v. 26–27). Pokud to byl pouze otok na spálenině, nejednalo se o malomocenství (v. 28).

13,29–37 Dále je řeč o nějak postiženém místě na hlavě nebo na bradě. Když muž (či žena) měl příznaky malomocenství, musel být prohlášen za nečistého (v. 29–30). Když to nebylo jasně patrné (v. 31–37), byl na sedm dnů uzavřen. Pokud se rána nerozšiřovala, oholil si vlasy a čekal dalších sedm dnů. Pokud se rána rozšiřovala, dotyčný byl nečistý. V případě, že se rána zastavila, byl čistý.

13,38–39 Muž (či žena) se světlými místy na kůži byl prohlášen za obřadně čistého.

Podle Harrisonova spíš technického překladu se jednalo o skvrny na kůži¹⁷.

13,40–44 Běžná plešatost (vypadávání vlasů, *alopecia*) se odlišuje od jiných projevů způsobených malomocenstvím.

13,45–46 Malomocný byl ubožák. Byl vystěhován ven za tábor Izraelců a musel chodit v roztrženém oděvu a s nepokrytou hlavou. Když se přiblížil někdo z lidí, musel si zakrýt horní ret nebo vous a volat: „Nečistý! Nečistý!“ Zase zde máme příklad prvotní preventivní medicíny. Izolace je akceptovaný lékařský prostředek, který brání šíření infekce.

13,47–59 Případ „malomocenství“ na oděvu se pravděpodobně týká určitého druhu houby nebo plísně na vlněných, plátěných nebo kožených šatech. Harrison vysvětluje moudrost, spočívající v tom, když se takto postižené oblečení zničí:

Plísně jsou houbové výrůstky na mrtvých nebo rozkládajících se zvířatech nebo na rostlinné látce a vyskytují se v podobě skvrn různých odstínů.¹⁸

Dále pokračuje duchovní aplikace:

Houbovitě výrůstky ovlivňují svou přítomností celý kus oblečení, stejně jako prvotní hřích zasahuje všechny oblasti lidské osobnosti.¹⁹

Hospodinův lid musí být čistý zvenčí i zevnitř:

Mé srdce chválí Boha,
srdce osvobozené od hříchu,
srdce, které spoléhá na krev
tak draze za mne prolitou.

Pokorné, ponížené, zdrcené srdce,
věřící, pravdivé a čisté,
které smrt ani život nemohou
oddělit od toho, kdo v něm přebývá.

Charles Wesley

D. Očištění malomocenství (kap. 14)

14,1–7 Zde je popsán očistný obřad malomocného poté, kdy byl uzdraven: Napřed jej prohlédl kněz venku za táborem. Pokud byl uzdraven, přinesl dva živé čisté ptáky spolu s cedrovým dřevem, karmínovým barvivem a yzopem. Cedrové dřevo a yzop pochází ze vzácného stromu a drobné bylinky, což je

obraz Božího soudu nad všemi lidmi a na-
de vším, co je na světě, od nejvyšších až po
nejobyčejnější věci. Karmínové barvivo je
v Iz 1,18 spojeno s hříchem, může zde tedy
jít o Boží soud nad hříchem. Jeden pták byl
zabit nad pramenitou vodou a druhý byl spolu
s cedrovým dřevem, karmínovým barvivem
a yzopem ponořen do krve zabitého ptáka.
Očištěný malomocný byl pak sedmkrát po-
kropen krví a prohlášen za čistého. Živý pták
byl puštěn na svobodu.

Malomocenství je v mnoha ohledech obra-
zem hříchu. Jeho vinou se člověk stává nečis-
tým, malomocenství jej vylučovalo z Božího
tábora a lidu, svou obět' zubožovalo atd. Proto
se při očišťování musela používat krev (Kris-
tova) a pramenitá voda (obnovující působení
Ducha svatého). Když se hříšník dnes v poká-
ní a víře obrátí k Pánu, započítává se v jeho
prospěch Kristova smrt a vzkříšení (znázorně-
né dvěma ptáky). Krev je použita skrze moc
Ducha a z Božího pohledu se člověk stává
čistý.

Skálo věků,
skryj mne v svém boku pro mne zbodeném.
Nech ať vody, krve proud,
jemuž dal jsí vytrysknout,
dvojím lékem pro mne jest,
zruší hříchu moc a trest!

Augustus M. Toplady, přel. Jan Hochman

14,8–20 Očištěný malomocný si vypral šaty,
celý se oholil a umyl si tělo (v. 8). Potom směl
vstoupit do tábora, ale prvních sedm dnů nesměl
vejít do svého stanu. Po sedmi dnech se znovu
umyl a oholil a byl prohlášen za čistého (v. 9).
Osmý den přinesl oběti Hospodinu (v. 10–11):
oběť za vinu (v. 12–18), oběť za hřích (v. 19)
a oběť zápalnou (v. 20). Kněz pomazal krví
malomocnému ucho, ruku a nohu (v. 14). To
znázorňuje *naslouchání* Božímu slovu, *konání*
Boží vůle a *chození* po Božích cestách.

14,21–32 Jestliže byl očištěný malomoc-
ný tak chudý, že nemohl přinést všechna
požadovaná zvířata, pak směl přinést dvě
hrdličky nebo dvě holoubata, jedno k obě-
ti za hřích a druhé jako oběť zápalnou, ale
i tak musel přivést beránka k oběti za vinu.
K oběti za vinu i k oběti zápalné patřila pří-
davná oběť.

14,33–53 Nakonec jsou uvedena pravidla,
jak rozpoznat malomocenství... na domě.
To se týkalo spíše těch, kdo došli do Kena-
nu a natrvalo se usadili v domech, než těch,
kdo bydleli ve stanech. „Malomocenství“ na
domě byl pravděpodobně určitý druh houby
nebo suché plísně. Hospodin dal nařízení,
aby byl takový dům vyklizen, pak do něho
vstoupil kněz, aby se věci v něm nemusely
stát nečistými nebo se nemusely dávat do ka-
rantény (v. 36–38). Napřed se z domu vynesly
pouze postižené kameny. Jestliže se však ma-
lomocenství šířilo dále, dům se musel zbořit
(v. 39–45). V případě, že se malomocenství
na domě zastavilo, kněz provedl očištný obřad
podobný jako v případě malomocného člově-
ka (v. 48–53).

14,54–57 Tento úsek je shrnutím kapitol
13–14.

E. Očištění po tělesném výtoku (kap. 15)

15,1–8 Tato kapitola se zabývá nečistotou
vznikající při různých výměšcích z lidského
těla, ať už přirozených nebo v případě ne-
moci. Verše 1–12 se zřejmě týkají mužského
výtoku při nemocech, jako je kapavka. Ve
v. 13–15 je popsán očištný obřad. Následující
verše 16–18 se týkají semenného výronu, ať
už nechtěného (16–17) nebo chtěného (v. 17).

15,19–33 Verše 19–24 řeší běžný men-
struační cyklus ženy. Nejsou vyžadovány žád-
né oběti. Verše 25–30 popisují krvácení ženy,
které nesouvisí s menstruací, tedy ne běžný
stav. Verše 31–33 jsou shrnutím celé kapitoly.

V. Den smíření (kap. 16)

Nejslavnější den židovského kalendáře byl
Den smíření (hebr. *jóm kippur*), kdy velekněz
vcházel s krví do velesvatyně, aby vykonal ob-
řad smíření za sebe a za lid. Připadal vždy na
desátý den sedmého měsíce, pět dnů před svát-
kem stánků. I když se Den smíření obvykle řa-
dí k Hospodinovým svátkům, ve skutečnosti
to byl čas půstu a vážnosti (Lv 23,27–32).

Bude užitečné, když připomeneme, že v té-
to kapitole se nejsvětější svatyně (nebo také
nejsvětější místo, velesvatyně (ČEP) či svaty-
ně svatých (BKR)) nazývá svatyně a svatyně
se nazývá stan setkávání.

16,1–3 Pozadí k těmto pokynům tvoří svatokrádež dvou Áronových synů Nádaba a Abihúa. Podobný osud by potkal velekněze, kdyby vstoupil do nejsvětější svatyně jindy než v Den smíření. V tento den musel přicházet s krví býčka určeného k oběti za hřích a berana k zápalné oběti.

16,4–10 Není snadné vystopovat sled událostí, ale obecně jej lze shrnout takto: Napřed se velekněz umyl a oblékl do oděvu z bílého plátna (v. 4). V rámci příprav přivedl ke stanu setkávání býčka a kozla. Přivedl je za sebe a svou rodinu, býka jako oběť za hřích a berana jako oběť zápalnou (v. 3). Přivedl dva kozly a jednoho berana, které obětoval za lid, kozly jako oběť za hřích a berana jako oběť zápalnou (v. 5). Postavil dva kozly ke vchodu do stanu setkávání a losovalo se o ně – jednoho pro Hospodina a druhého pro Azázela, což znamená „kozol k odchodu“.

16,11–22 Potom zabil býčka k oběti za hřích... za sebe a za svůj dům (v. 11). Vzal kadidlo... se žhavým uhlím a hrstí jemného vonného kadidla a vnesl je do nejsvětější svatyně. Tam položil kadidlo na žhavé uhlí, načež oblak z kadidla zakryl slitovnici (v. 12–13). Kněz se vrátil k oltáři pro zápalné oběti, kde vzal z býčka trochu krve, odnesl ji do nejsvětější svatyně a sedmkrát jí kropil nad slitovnici a před ni (v. 14). Zabil kozla vylosovaného pro oběť za hřích (v. 8) a jeho krví kropil stejně jako krví býčka, tedy nad slitovnici a před ni (v. 9.15). To způsobilo smíření nejsvětější svatyně znečištěné syny Izraele (v. 16). Kropením krví vykonal smířčí obřad také za stan setkávání a oltář zápalné oběti (v. 18–19), byť detaily zde nejsou jasné. Smíření začínalo nejsvětější svatyní a potom směřovalo ke svatyni a nakonec k bronzovému oltáři (v. 15–19). Když pak položil ruce na hlavu kozla určeného pro Azázela (v. 8) a vyznal hříchy lidu (v. 10.20–21), připravený muž odvedl kozla do pouště (v. 21–22). Tito dva kozlové symbolizovali dva různé aspekty smíření: „Jednak vyhovět Božimu charakteru a svatosti a jednak vyřešit potřebu hříšníka zbavit se svých hříchů.“²⁰ Když vložil ruce na hlavu živého kozla, znázorňoval tím vložení hříchů Izraele (i našich) na Krista, aby je navždy sňal (v. 21).

Skladatel to vyjádřil takto:

Mé hříchy byly vloženy na Ježíše,
neposkvrněného Božího Beránka.
Nesl je všechny a vysvobodil mě
od břemene prokletí.
Moje viny nesl Ježíš,
očistil karmínové skvrny
ve své drahé krvi,
nezůstala ani jedna.

Horatius Bonar

16,23–33 Velekněz se umyl ve svatyni, zřejmě v umyvadle a potom se oblékl do krásného slavnostního šatu (v. 23–24a). Židovská tradice říká, že šat z bílého plátna si potom už nikdo neoblékal. Velekněz dále obětoval dva berany jako zápalnou oběť, jednoho za sebe a druhého za lid (v. 24b). Tuk obou obětí za hřích spálil na oltáři, ale kůži, maso a výměty spálil venku za táborem (v. 25.27). Dokonce se měla spálit i kůže oběti zápalné, kterou obvykle dostal kněz (Lv 7,8). Podle židovského Talmudu vstupoval velekněz do nejsvětější svatyně (velesvatyně) po večerní oběti a vynesl odtud kadidelnici. Při obřadu smíření vyznával lid své hříchy a odpočíval od práce (v. 29).

Z výše uvedeného vyplývá, že velekněz vstupoval do nejsvětější svatyně (velesvatyně) nejméně čtyřikrát. To není v rozporu s Žd 9,7–12, kde text vyjadřuje, že tam vstupoval pouze jeden den v roce.

16,34 I když v tento den probíhal slavnostní obřad, nebylo možné, aby plně odstranil hříchy, protože nad tímto dnem stál nápis: „Pouze jednou za rok.“ „Neboť je nemožné, aby krev býků a kozlů odstraňovala hříchy“ (Žd 10,4). S tím výrazně kontrastuje Kristovo dílo, díky němuž jsou hříchy lidí dokonale odstraněny, a ne jen na rok přikryty! Isaac Watts to vyjádřil takto:

Ani krev všech zvířat zabitých na židovském oltáři nedokázala dát pokoj provinilému svědomí. Nedokázala smýt jeho skvrny. Ale Kristus, nebeský Beránek, sňal všechny naše hříchy. To je oběť vznešenější povahy a krev bohatší než krev zvířat.

VI. Zákony o obětech (kap. 17)

17,1–9 Komentátoři se liší v pohledech na verše 1–9. (1) Úsek zakazoval zabíjet jakákoli zvířata, i kdyby měla být pro potravu,

pokud nebyla přivedena ke stanu setkávání. (2) Jednalo se o zákaz obětovat zvířecí oběti na poli nebo někde jinde mimo stan setkávání. (3) Byl to zákaz zabíjet obětní zvířata za účelem potravy, dokud byl lid na poušti. To se změnilo, když národ přišel do zaslíbené země (Dt 12,15). Morgan vysvětluje:

Hebrejské slovo přeložené jako „běsové“ (ČSP, ČEP, B21) nebo „ďáblové“ (BKR) doslova znamená „chlupatí“. Anglický překlad (AV) překládá toto slovo v Iz 13,21 a 34,14 jako „satyr“, což je imaginární bytost démonského charakteru, napůl koza, napůl člověk. V Egyptě byl uctíván Pan, také napůl koza, napůl člověk. Zdá se, jako by slovo odráželo skutečnost, že tito lidé v Egyptě možná uctívali falešného boha.²¹

17,10–14 Stejně tak bylo zakázáno jíst krev. Krev sloužila ke smíření, nikoliv k jídlu. „Život těla je v jeho krvi“ (v. 11). Princip spočívající ve smíření je život za život. Jelikož odplata za hřích je smrt symbolizovaná prolitím krve, odpuštění není možné bez prolití krve. Odpuštění není důsledkem toho, že je *upuštěno* od trestu, ale toho, že trest byl *přenesen* na oběť, jejíž život byl zmařen. Verš Lv 17,11 je jeden z klíčových veršů této knihy a měli bychom jej znát z paměti. Když bylo zabito zvíře, jeho krev byla ihned vylita. Pokud nějaké zvíře zemřelo při nehodě a jeho krev nebyla ihned vylita, bylo nečisté.

17,15–16 To se týká člověka, který nevědomky jedl maso zvířete, jehož krev nebyla vylita. Je zde opatření, jak se očistit. Jestliže však toto opatření nesplnil, měl být potrestán.

VII. Zákony o osobním jednání (kap. 18–22)

A. Zákony sexuální čistoty (kap. 18)

18,1–5 Tato kapitola se zabývá různými formami nezákonných spojení, se kterými se Izraelci setkali v Egyptě, ale kterých se v Kenaanu měli zcela zříct.

18,6–18 Výraz „odhalit nahotu“ zde znamená mít pohlavní styk. Šestý verš formuluje obecný princip. Sňatek s blízkým příbuzným je zakázán, ať se jedná o matku (v. 7), nevlast-

ní matku (v. 8), sestru nebo nevlastní sestru (v. 9), vnučku (v. 10), dceru nevlastní matky (v. 11), tetu (v. 12–13) nebo strýce (v. 14a). Moderní medicína potvrzuje, že v manželstvích pokrevních příbuzných se fyzické nebo duševní slabiny rodičů často projevují ve zvýšené míře u dětí. Zákaz je zde rozšířen na příbuzné získané sňatkem (v. 14b-16). Jako důvod tohoto zákazu se někdy uvádí pojem „jedno tělo“ v Gn 2,24, který popisuje rodinný vztah za natolik blízký a trvalý, že styk s příbuzným získaným sňatkem se považuje za incest. Muž si nesmí vzít snachu, nevlastní vnučku (v. 17) ani ženu, která by byla rivalkou její sestry (v. 18), což byl případ Chany a Peníny (1S 1,1–8). Verš 16 byl později upraven v Dt 25,5: Jestliže muž zemřel bez dětí, jeho bratr si měl vzít vdovu po něm; tomu se říká *levirátní* sňatek.

18,19–21 Byl zakázán styk se ženou v době její menstruace. Bylo zakázáno cizoložství s ženou jiného a také hrozné praktiky, které někdy souvisely s uctíváním modly Moleka, kdy se novorozenci nechávali projít ohněm (2Kr 23,10; Jr 32,35). Molek byl amónský bůh. Jeho socha stála v údolí Hinóm. Francis Schaeffer popisuje obřad takto:

Podle jedné tradice měla dutá bronzová modla vzadu otvor, a když se uvnitř rozdělal oheň, každý rodič musel přijít a vlastníma rukama položit své prvorozené dítě na natažené Molekovy paže rozpálené doběla. Podle této tradice nesměl rodič projevat emoce a ožývaly se při tom bubny, aby nebylo slyšet křik dítěte, když v Molekově náruči umíralo.²²

18,22–23 Zakázaná byla sodomie a homosexualita, stejně jako pohlavní styk se zvířetem. V zákazu homosexuality Bůh možná také předvídal moderní epidemii AIDS a chtěl před ní svůj lid uchránit.

18,24–30 Verše 1–23 vyjadřovaly, *co* lid nemá dělat. Verše 24–30 říkají, *proč* to nemají dělat. Ne náhodou nacházíme v jedné kapitole vedle sebe nečistotu a modlářství (viz také kap. 20). Morálka člověka je ovocem jeho teologie, jeho pojetí Boha. Kenaanci byli názorovou ilustrací toho, co je produktem modlářství (v. 24–27). Když se Izraelci v zemi zabydleli,

na Hospodinův příkaz pobili tisíce těchto lidí. Když si uvědomíme morální úpadek Kenaanů, jak je to popsáno ve verších 24–30, pochopíme, proč s nimi Bůh jednal tak přísně.

B. Zákony všedního života (kap. 19)

19,1–25 Základ veškeré svatosti vidíme ve slovech „Já, Hospodin, váš Bůh, jsem svatý“ (v. 2). Dále jsou uvedeny různé zákony týkající se chování lidí.

Matce a otci se měla projevovat úcta (v. 3) – páté přikázání.

Bylo nutné zachovávat sobotu (v. 3) – čtvrté přikázání.

Bylo zakázáno modlářství (v. 4) – druhé přikázání.

Bylo zakázáno jíst maso pokojné oběti třetí den po obětování (v. 5–8).

Při sklizni měl vlastník nechat v rozích pole nějaké obilí pro chudé a příchozí (v. 9–10). Vinice a bobule jsou uvedeny jako příklad, ne jako úplný seznam.

Bylo zakázáno krást, podvádět a lhát (v. 11) – osmé přikázání.

Mimo zákon byla také lživá přísaha v Božím jménu (v. 12) – třetí přikázání.

Dále bylo zakázáno zadržovat mzdu, utiskovat a odírat (v. 13).

Ve 14. verši je zakázáno proklínat hluchého nebo klást slepému do cesty překážku. Lid měl vyjadřovat úctu k Hospodinu tím, že se k sobě navzájem choval uctivě (25,17). S postiženými (v. 14), starými (v. 32) a chudými (25,26.43) měli ti, kdo se bojí Hospodina, jednat laskavě.

Bylo zakázáno na soudu někomu stranit (v. 15).

Zakázáno bylo také pomlouvat bližního nebo mu ukládat o život (v. 16).

Bylo zakázáno nenávidět svého bratra: „Přísně pokárej svého druhu, ať kvůli němu neneseš hřích“ (v. 17). Všechny věci se měly řešit otevřeně, upřímně, aby se něco nestalo příčinou nevráživosti v srdci, jež by vedla k hříchu, který by se projevil navenek.

Bylo zakázáno se mstít nebo hněvat (v. 18). Druhá část 18. verše, že máme milovat bližního jako sebe sama, je shrnutí celého zákona (Ga 5,14). Ježíš řekl, že to bylo druhé největší

přikázání (Mk 12,31). Největší přikázání najdeme v Dt 6,4–5.

Devatenáctý verš se obecně chápal tak, že zakazoval křížení zvířat, čímž by vznikala mulové nebo mezci. Dobytek zde znamená zvířata obecně.

Bylo zakázáno také osévat pole různými druhy semene a nosit oblečení, které je utkané současně z plátna i vlny. Bůh je Bůh oddělení a zde se jedná o praktické příklady, pomocí kterých učil svůj lid, aby se oddělovali od hříchu a nečistoty.

Jestliže měl muž nedovolený poměr s otrokyní zasnoubenou jinému muži, oba byli potrestáni a muž musel přinést oběť za vinu (v. 20–22).

Když se Izraelci usadili v Kenaanu, tři roky neměli sbírat ovoce ze stromů. Úroda čtvrtého roku měla být přinesena Hospodinu a úroda pátého roku směli jíst (v. 23–25). Je možné, že úroda čtvrtého roku se dostala levitům nebo, jak uvádí jeden komentátor, ovoce bylo snědno před Hospodinem jako součást druhého desátku.

19,26–37 Dále bylo zakázáno: jíst maso, které nebylo zbaveno krve (v. 26a), věštit (v. 26b), stříhat si vlasy podle modlářských praktik (v. 27), dělat si zářezy na tělo jako projev zármutku nad mrtvým (v. 28a), tetovat se na těle, jak to dělali pohané (v. 28b), udělat z dcery prostitutku, jak to bylo zvykem při pohanské modloslužbě (v. 29), nezachovávat sobotu (v. 30), doptávat se médií nebo podobných duchů (v. 31). Starým lidem se měla projevovat úcta (v. 32) a s přistěhovalci se mělo jednat laskavě a pohostinně (v. 33–34). Jako poslední je výzva k poctivému podnikání (v. 35–37).

C. Tresty za hrubé přestupky (kap. 20)

Tato kapitola popisuje tresty za některé přestupky uvedené v kapitolách 18 a 19. Ten, kdo nechal projít dítě ohněm jako oběť Molekovi, měl být ukamenován k smrti (v. 1–3). Jestliže by ho lidé neusmrtili, zničí jej a jeho rodinu sám Bůh (v. 4–5). Trest smrti byl vyhlášen také nad tím, kdo se radil s věštcí a podobnými duchy (v. 6), nad tím, kdo proklínal svého otce nebo matku (v. 9), nad cizoložní-

kem a cizoložnicí (v. 10), nad těmi, kdo se dopustili incestu s manželkou svého otce (v. 11) nebo snachou (v. 12), nad těmi, kdo se dopustili homosexuálního pohlavního styku (v. 13). (V případě těchto nedovolených pohlavních styků měli být usmrceni oba.) V případě muže, který měl nedovolený pohlavní styk zároveň s ženou a její dcerou, měli být upáleni všichni tři (v. 14). Sexuální zvrácenost mezi lidmi a zvířaty byla rovněž smrtelným zločinem, usmrcení měli být člověk i zvíře (v. 15–16). Trest smrti (nebo jak se někteří domnívají vyloučení ze společnosti) byl vyhlášen za styk se sestrou nebo nevlastní sestrou (v. 17) nebo za styk s ženou v době její menstruace (v. 18). Ten, kdo se dopustil pohlavního styku s tetou, nesl svou vinu, ale není uvedeno jak (v. 19). Někteří mají za to, že zůstanou bezdětní jako ve verši 20, kde měl muž styk s manželkou strýce, a jako ve v. 21, kde přestoupením byl styk se švagrovou.

Verš 21 platil, pokud byl bratr naživu. Pokud zemřel bez syna, který by nesl dále jeho jméno, bratr zemřelého se musel oženit s vdovou a prvního syna pojmenovat po zemřelém (Dt 25,5). Takovému svazku se říkalo *levirátní sňatek*.

Bůh toužil po tom, aby jeho lid byl svatý, oddělený od pohanských ohavností, aby se radoval z požehnání zaslíbené země (v. 22–26). Věštcí a lidé s podobným duchem měli být vyhlazeni kamenováním (v. 27).

D. Chování kněží (kap. 21–22)

Kapitoly 21–22, stejně jako 16–17, jsou adresovány Áronovi a jeho synům.

21,1–4 Kněží se neměli poskvřňovat dotekem mrtvého kromě nejbližších příbuzných. Dokonce i vstup do stanu, kde byl mrtvý, člověka na sedm dní poskvřnil (Nu 19,14). To pravděpodobně činilo kněze v této době nezpůsobilým sloužit Hospodinu, proto měl zakázáno se znečišťovat kvůli komukoliv kromě svých nejbližších příbuzných. V. 4 pravděpodobně znamená, že se vzhledem ke svému vysokému postavení nesměl znečišťovat – kromě výjimek uvedených ve v. 2–3.

21,5–9 Zakázány byly pohanské praktiky, při kterých si člověk znetvořil tělo znameními

zármutku nad mrtvým. Kněz se nesměl oženit s ženou znesvěcenou prostitucí ani s propuštěnou ženou. Směl si však vzít vdovu. Dcera kněze, která se stala prostitutkou, měla být upálena.

21,10–15 Velekněz neměl projevovat smutek obvyklými způsoby, ani svatyně neměla být znesvěcena uctíváním mrtvého. Velekněz si směl vzít pouze izraelskou pannu a jeho manželský život měl být bezúhonný.

21,16–24 Pokud byl někdo z Áronových potomků nějak fyzicky postižený, nemohl vykonávat kněžskou službu, tedy pokud byl slepý, chromý, se znetvořenou tváří, deformovanou končetinou, se zlomenou nohou nebo rukou, hrbem, trpasličího vzrůstu, se skvrnou na oku, kožní chorobou nebo měl rozdrčená varlata. Áronův potomek postižený některým z uvedených způsobů měl podíl na kněžském pokrmu, ale nemohl aktivně sloužit před Hospodinem jako kněz (v. 22–23). Kněží měli podíl na svatém pokrmu – to byl podíl z pokojných obětí. Nejsvětější pokrm byl podíl z ostatních obětí. Kněží, kteří přinášeli oběti, museli být bez vady, protože byli předobrazem Krista jakožto našeho neposkvřněného velekněze.

22,1–9 Jestliže se kněz stal obřadně nečistým kvůli malomocenství, výtoku, doteku něčeho poskvřněného mrtvolou, tím, že jedl maso s krví nebo z jakéhokoli jiného důvodu, nesměl jíst kněžský pokrm. To je význam slov „aby neznesvětili mé svaté jméno“ (v. 2). Jestliže se kněz stal malomocným nebo trpěl nějakým výtokem, stal se nezpůsobilým pravděpodobně na dlouhou dobu. V ostatních uvedených případech podstoupil většinou tento obřad: Napřed se musel vykoupat a potom čekal až do večera, kdy se zase stal čistým.

22,10–13 Obecně platilo, že cizinci, hosté a najatí služebníci nesměli jíst svatý pokrm. Avšak otrok, kterého si kněz koupil, a také děti tohoto otroka, směli svatý pokrm jíst. Jestliže se dcera kněze vdala do jiného pokolení, už svatě jíst nesměla, ale pokud ovdověla nebo byla propuštěna, zůstala bezdětná a vrátila se do otcova domu, pak kněžský pokrm jíst směla.

22,14–16 Jestliže někdo jedl svatý pokrm

nevědomky, měl to snědené nahradit a přidat jednu pětinu, stejně jako v případě oběti za vinu.

22,17–30 Oběti přinášené Hospodinu měly být bez vady (v. 19), ať už se jednalo o oběti zápalné (v. 18–20) nebo pokojné (v. 21). Bylo zakázáno přivádět nemocná, chromá nebo znetvořená zvířata (v. 22). Bylo dovoleno přivést býka nebo beránka s přerostlou nebo zakrslou nohou k dobrovolné oběti, ale ne jako slíbenou obětí. Nesměla se přivádět ani zvířata vykastrovaná nebo s rozdrcenými varlaty (v. 24). Izraelci neměli přijímat takto postižené zvíře ani jako obětí od cizinců (v. 25). Obětované zvíře muselo být nejméně osm dní staré (v. 26–27). Matka zvířete a její mládě nesměly být zabity v tentýž den (v. 28). Maso oběti díkyvdání se mělo jíst... v tentýž den, kdy bylo obětováno (v. 29–30).

22,31–33 Poslední úsek vysvětluje, proč měli Izraelci zachovávat a poslouchat všechna tato Hospodinova přikázání. Důvod byl v tom, že Bůh, který je vyvedl z egyptské země, je svatý. V tomto krátkém úseku je několik výrazů, které zdůrazňují poselství knihy Leviticus jako celek: „Neznesvěčujte“, „svaté jméno“, „posvěcen“ a „já jsem Hospodin, který posvěcuje“.

VIII. Hospodinovy svátky

A. Sobota (23,1–3)

Tématem Božího zákona je zde náboženský kalendář Izraele. Skrze Mojžíše vyhlásil Hospodin synům Izraele, aby zachovávali Hospodinovy svátky jako svatá shromáždění.

Po šesti dnech práce následoval sedmý den, sobota, den odpočinku od práce. To byl jediný svatý den v týdnu.

B. Velikonoce (23,4–5)

Čtrnáctý den prvního měsíce (nisan neboli abib) se slavil Hospodinův hod beránka. Připomínal vykoupění Izraele z otroctví v Egyptě. Velikonoční beránek byl předobrazem Krista, Božího Beránka, našeho velikonočního Beránka (1K 5,7), jehož krev byla prolita, aby nás vykoupil z otroctví hříchu. On nezemřel při stvoření, ale v plnosti času (Ga 4,4–6).

C. Svátek nekvašených chlebů (23,6–8)

Svátek nekvašených chlebů měl souvislost s Velikonocemi. Trval sedm dnů, počínaje prvním dnem po Velikonocích, tedy od patnáctého do dvacátého prvního dne měsíce nisanu. Názvy těchto dvou svátků se často vzájemně zaměňovaly. Během nich měli Izraelci ze svých domácností odstranit všechny kvas, který v Písmu znázorňuje hřích. Tento svátek zobrazuje život, z něhož byl odstraněn kvas zloby a bezbožnosti, život, který charakterizuje „nekvašený chléb upřímnosti a pravdy“ (1K 5,8). Mezi Velikonocemi (naším vykoupěním) a Svátkem nekvašených chlebů (životem, který bychom měli vést svatě) nebyla žádná časová prodleva. Dokonce i dnes jedí Židé během tohoto svátku nekvašený chléb, říkají mu *maco*. Součástí přípravy *maco* je propíchnutí chleba, během pečení se na něm dělají pruhy. Tento nekvašený chleba nám zřetelně připomíná nevinného Mesiáše. Byl proboden kvůli nám a jeho modřinami jsme byli uzdraveni.

D. Svátek prvotín (23,9–14)

Dar mávaného... ječného snopu se přinášel druhý den Svátku nekvašených chlebů (ihned po sobotě, tedy v první den týdne). Říká se tomu Svátek prvotín. Představoval začátek sklizně ječmene, první obiloviny v roce. Jako poděkování za sklizeň se před Hospodinem mávalo snopem ječmene. Zároveň byla přinesena obětí zápalná a přidavná. Tato první sklizeň byla vnímána jako příslib pozdější větší úrody. To znázorňuje Krista ve vzkříšení – „Kristus... prvotina těch, kdo zemřeli“ (1K 15,20). Jeho vzkříšení je zárukou, že všichni, kdo v něho uvěřili, při vzkříšení také získají nesmrtelnost.

E. Svátek týdnů (23,15–22)

23,15–22 Svátek týdnů (hebr. *šavuót*) neboli Letnic (ř. *pentekosté*, „padesátý“) se slavil padesát dnů... po velikonoční sobotě. Byl to svátek žní, poděkování Bohu za začínající sklizeň pšenice. V tento čas se přinášely prvotiny pšeničné žně spolu s obětí zápalnou, přidavnou (právě sklizená pšenice), litou a pokojnou. Podle židovské tradice dostal Mojžíš

uvedený zákon právě v tento den roku. Svátek je předobrazem sestoupení Ducha svatého o Letnicích, kdy se zrodila církev. Mávaná oběť se skládala ze dvou bochníků chleba z čerstvě sklizené jemné mouky. (Byla to jediná oběť obsahující kvas.) Tyto bochníky jsou předobrazem Židů a pohanů, kteří se v Kristu stali „jedním novým člověkem“ (Ef 2,15).

Po Letnicích následovalo období dlouhé asi čtyři měsíce, než přišel další svátek. Tato prodleva může znázorňovat současnou dobu církve, kdy dychtivě vyhlížíme příchod Spasitele.

F. Svátek troubení (23,23–25)

Svátek troubení se slavil v první den sedmého měsíce. Troubení svolávalo syny Izraele ke slavnostnímu svatému shromáždění. Tentokrát to bylo období deseti dnů pro zkoumání sebe sama a pokání, což potom vedlo ke Dni smíření. Je předobrazem doby, kdy bude Izrael znovu shromážděn do své země před celonárodním pokáním. Byl to první den občanského roku, dnes nazývaný Hlava roku (hebr. *roš hašana*). Někteří vidí tento svátek jako obraz jiného shromáždění, kdy se svatí setkají v povětří při vytržení.

G. Den smíření (23,26–32)

Den smíření (hebr. *jóm kippur*), který se slavil desátého dne sedmého měsíce, byl podrobně popsán v Lv 16. Je předobrazem národního pokání Izraele, kdy se věrný pozůstatek obrátí k Mesiáši a bude mu odpuštěno (Za 12,10; 13,1). Téměř v každém verši, který hovoří o Dni smíření, Bůh opakuje příkaz, aby se nepracovalo. Jediný, kdo měl v tento den něco dělat, byl velekněz. Hospodin zdůrazňuje, že potrestá každého, kdo by zákaz práce porušil, odstraní ho z lidu. To proto, že spasení, které nám získal náš Velekněz, není „na základě skutků, které jsme my učinili“ (Tt 3,5). Pokud jde o odstranění našich hříchů, nemůže tomu pomoci žádná aktivita člověka. Zdrojem spasení pro věčnost je pouze Kristovo dílo. „Pokořovat se“ (v. 27.29) znamená postit se. Náboženští Židé dodnes zachovávají tento den tak, že se postí a modlí. I když je Den smíření zařazen mezi Hospodinovy svátky, jednalo

se v podstatě o čas půstu, a ne oslav. Jakmile však byla otázka hříchu vyřešena, nastal čas radosti během svátku stánků.

H. Svátek stánků (23,33–44)

Svátek stánků (hebr. *sukkót* „stany, boudy“) začínal patnáctého dne sedmého měsíce. Izraelci bydleli sedm dnů ve stáncích (v. 42). Tento svátek znázorňoval definitivní odpočinek a poslední žeh, kdy Izrael bude během tisíciletého království bezpečně bydlet ve své zemi. Tento svátek se nazýval také Svátkem žně prvotín (Ex 23,16), souvisel se sklizní. V této kapitole je řeč o několika svátcích, které mají vazbu na žně. Dvojitá sobota může znázorňovat tisícileté království a stav věčnosti. Tuto tradici popisují Moische a Ceil Rosen:

Izraelci stavěli boudy podobné stanům a během těchto svátků v nich bydleli, připomínalo jim to dočasné bydlení, kdy Izraelci byli na poušti. Mnoho Židů dodnes staví pro tento svátek boudy se třemi stěnami a bez střechy. Zdobí je větvemi ze stromů a podzimmím ovocem, což jim připomíná sklizeň.

Každý, kdo mohl, přicházel každoročně na tento svátek žně do Jeruzaléma. Součástí chrámové bohoslužby při tomto svátku bylo vylévání vody z rybníku Siloe, což symbolizovalo modlitby za zimní déšť. Právě v tento čas Ježíš zvolal: „... Žízni-li kdo, ať přijde ke mně a pije“ (J 7,37–38).

Po posledním Dni smíření Izraele se v Jeruzalémě bude opět slavit svátek stánků (Za 14,16).²³

Prostřednictvím svátků chtěl Hospodin naučit svůj lid také úzké souvislosti mezi duchovním a fyzickým aspektem života. Časy hojnosti a požehnání měly být časy radosti před Hospodinem. Hospodin před nimi stál jako ten, kdo jim štědře zajišťoval všední potřeby. Reakce národa na jeho dobrotu se projevovala ve svátcích spojených se sklizní.

Všimněte si opakování příkazu, aby Izraelci při těchto slavnostních příležitostech nekonali žádnou podřadnou ani obyčejnou práci (v. 3.7.8.21.25.28.30–31.35–36).

Na Hospodinových svátcích lze pozorovat jasný chronologický sled. Sobota nás vrací zpět k Božímu odpočinku po stvoření. Veli-

konoce a Svátek nekvašených chlebů mluví o Golgotě. Potom přichází Svátek prvotin, které ukazují na Kristovo vzkříšení. Letnice jsou předobrazem příchodu Ducha svatého. Když se potom díváme do budoucnosti, Svátek troubení znázorňuje opětné shromáždění Izraele. Den smíření předznamenává čas, kdy pozůstatek Izraele bude činit pokání a přijme Ježíše jako Mesiáše. A konečně svátek stánků ukazuje, jak si Izrael užívá tisícileté Kristovy vlády.

IX. Obřadné a morální zákony (kap. 24)

Dvacátá třetí kapitola se zabývá výročními svátky. Teď se dostáváme k všední a týdenní službě pro Hospodina.

24,1–9 Na zlatém svícnu stojícím před Hospodinem měl stále hořet čistý olej vytlačený z oliv. Na stole předkladných chlebů mělo být ve dvou řadách dvanáct chlebů a každou sobotu se měly vyměňovat. Kadidlo, o němž je řeč ve v. 7, patřilo Hospodinu. Obětovalo se Hospodinu, když se odnášel starý chléb a dával se k jídlu kněžím.

24,10–23 Následuje nečekaný záznam o synovi izraelské ženy, jehož otec byl Egypťan. Syn byl ukamenován k smrti, protože se rouhal Bohu (v. 10–16.23). To ukazuje, že zákon byl stejný pro všechny, kdo žili v izraelském táboře, ať to byl plnokrevný Izraelec nebo ne (v. 22). Vyplývá z toho, že rouhání se stejně jako vražda trestalo smrtí (v. 14.16–17.23). (Verš 16 byl pravděpodobně zákonem proti rouhání, na který se Židé odvolávali, když říkali: „My máme zákon a podle toho zákona musí [Ježíš] umřít, protože se vydával za Božího Syna“ (J 19,7).) To znamená, že za jiná přestoupení (v. 18.21) bylo možné přinést náhradu. Celkově tato příhoda ukazuje, že

„... základním zákonem byla odplata; zlo se muselo napravit. Měkkost dodávala zákonu špatnou pověst. Dnes se zákonu odplaty na Západě vysmíváme, ale přemýšliví lidé ho neodmítají. (a) Ve starověké společnosti byl trest často neúměrný vzhledem ke spáchanému zlu. Trest v podobě stejné odplaty byl tedy významným krokem vpřed. (b) Trest,

který by měl vést k nápravě – což je nejčastěji navrhovaná alternativa – je však zatížený subjektivností. Kdo má rozhodnout, že člověk je napravený a může se vrátit do společnosti? Dnes mohou být podmínky mírné, ale co zítra? Skutečná spravedlnost je oko za oko – a ne víc!“ (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Ve verších 1–9 vidíme obraz Izraele, jak si ho Bůh přál. Rouhač ve v. 10–16 znázorňuje Izrael, jakým se ve skutečnosti stal, rouhal se jménu a proklínal („Jeho krev na nás a na naše děti!“).

X. Sedmý rok a léto milostivé (kap. 25)

Zákony zapsané v kapitolách 25–27 dostal Mojžíš na hoře Sínaj, ne ve stanu setkávání (25,1; 26,46; 27,34).

25,1–7 Každý sedmý rok se měl zachovávat jako „sedmý rok“. Země měla zůstat neobdělána. Lidé měli jíst to, co se samo urodilo. Vlastník neměl sklízet to, co mu na jeho půdě vyrostlo, ale měl úrodu nechat volně, aby ji lid spotřeboval.

25,8–17 Také padesátý rok byl rok odpočinku známý jako léto milostivé. Začínal Dnem smíření a následovalo sedm sedmiletí (čtyřicet devět let). Otroci měli být propuštěni, země měla zůstat ležet ladem a měla se vrátit původnímu vlastníkov. Cena otroka nebo pozemku klesala současně s tím, jak se blížilo milostivé léto (v. 15–17) a předpokládalo se, že se stejně zohlední všechny obchodní transakce. Slova „vyhlásíte v zemi propuštění pro všechny její obyvatele“ (v. 10) jsou vyryta na americkém Zvonu svobody. Dnes mohou věřící milostivé léto přirovnat Pánovu příchodu. Čím více se blíží jeho příchod, tím víc naše hmotné bohatství ztrácí na ceně. Až Pán přijde, pak se nám naše peníze, nemovitosti a investice stanou bezcennými. V tom je poučení, abychom tyto věci investovali pro Krista dnes!

25,18–22 Když se podíváme na sedmý rok odpočinku, někdo by se mohl zeptat, jak mohli mít dost jídla na daný a ještě i následující rok. Bůh jim slíbil, že pokud budou poslouchat, dá jim úrodu, která bude stačit na šestý rok a ještě další tři roky.

Jednou za padesát let následovaly po sobě dva roky, kdy se nezasévalo a nesklízelo, tedy

když po sedmém roce následovalo milostivé léto. Lze předpokládat, že Hospodin dal ve čtyřicátém osmém roce dostatečnou úrodu na čtyři roky dopředu.

Někteří odborníci se na základě jiného počítání domnívají, že padesátý rok byl ve skutečnosti čtyřicátý devátý. V každém případě je to starověký příklad dobré ekologie: úrodnost půdy se udržovala delším odpočinkem. V dnešní době narůstají starosti o uchování zdrojů na planetě. Jako v mnoha jiných případech je i zde Bůh několik staletí napřed.

25,23–28 Půdu bylo možné prodávat, ale ne natrvalo, protože jejím vlastníkem je Hospodin. Existovaly tři způsoby, jak se půda mohla „vykoupit“ (dostat zpět původnímu izraelskému vlastníku): Mohl ji pro původního vlastníka koupit zpět nejbližší příbuzný (v. 25). Pokud původní vlastník nabyt zase prostředky, mohl si ji koupit zpět tím, že za ni zaplatil podle let, která zbývala do milostivého léta (v. 26–27). Jinak se půda automaticky vracela původnímu vlastníku během milostivého léta (v. 28).

25,29–34 Dům ve městě, které mělo hradby, bylo možné vykoupit zpět do jednoho roku. Potom se stal natrvalo majetkem nového vlastníka. Domy v nehrazených obcích se považovaly za součást pozemku, a proto se původnímu vlastníku vracely v milostivém létě. Domy, které vlastnili levití ve svých vyhrazených městech, museli vždy vykoupit zpět levití. Pole, které připadlo levitům jako společná půda, se nesměla prodávat.

25,35–38 Jestliže se některý Izraelec zadlužil a zchudl, jeho izraelský věřitel jej neměl utiskovat. Neměl mu účtovat úroky z peněz ani požadovat další potraviny za půjčené potraviny.

25,39–46 Jestliže se zchudlý Izraelec prodal izraelskému věřiteli, protože mu nebyl schopen splatit dluh, nemělo se s ním zacházet jako s otrokem, ale jako s najatým služebníkem a v milostivém létě měl být propuštěn, pokud přišlo do šesti let služby. Izraelci mohli mít otroky z pohanských národů, ti byli považováni za jejich vlastnictví, které se týkalo i potomků. Avšak Izraelci sami se neměli stávat otroky.

25,47–54 Jestliže se Izraelec prodal pohanovi, který právě žil v zemi, vždy bylo možné jej vykoupit a propustit na svobodu. Výkupní cena se určovala podle počtu let, které zbývaly do milostivého léta. Příbuzný, který ho vykoupil, ho směl užívat jako nádeníka najatého za mzdu, a to až do milostivého léta. Pokud ho nikdo z příbuzných nevykoupil, pak se automaticky stal svobodný s příchodem milostivého léta.

25,55 Tento verš živě připomíná, že Izraelci i jejich země (v. 23) patří Hospodinu a že on měl být považován za skutečného vlastníka. Boží lid ani Boží země se nesměla prodávat natrvalo.

XI. Požehnání a prokletí (kap. 26)

A. Požehnání za poslušnost Bohu (26,1–13)

Varováním je v této kapitole věnováno dvakrát více prostoru než požehnáním. Boží odvrácení hrozící jako důsledek neposlušnosti je nástroj, který Bůh používá ne proto, aby se pomstil, ale aby svůj lid přiměl k pokání (v. 40–42). Postih celého národa se bude stále stupňovat, až celý národ vyzná svou vinu. Všimněte si stupňování ve verších 14, 18, 21, 24 a 28.

Po varování před modlářstvím (v. 1), nezachováváním soboty a neúctou (v. 2) slibuje Hospodin národu tato požehnání, pokud bude zachovávat jeho přikázání: déšť, úrodu (v. 4), velké výnosy, bezpečí (v. 5), mír a klid (v. 6), vítězství nad nepřáteli (v. 7–8), plodnost a Boží přítomnost (v. 9–13). Knoxův překlad 13. verše zní zvláště barvitě: „Copak jsem to nebyl já, kdo vám srazil řetězy z šíje a dal vám vzpřímenou chůzi svobodných lidí?“

B. Prokletí za neposlušnost Bohu (26,14–39)

26,14–33 Neposlušnost bude mít za následek strach, nemoc, dobytí nepřáteli, sucho, neúrodu, divoké šelmy, mor, vpád cizinců a zajetí.

Verš 26 popisuje hlad. Chleba bude tak málo, že deset žen si dokáže upéct pro sebe v jedné peci, což jinak stačí pro jednu rodinu. Ještě krutější hlad je naznačen ve 29. verši, kde nedostatek sahá až ke kanibalismu (viz

2Kř 6,29 a Pl 4,10 jako historické naplnění tohoto varování).

26,34–39 Pokud Izrael stále nebude poslouchat, povede to k tomu, že ho cizinci odvedou do zajetí. Izraelská země bude mít odpočinek dlouhý tolik let, kolik odpovídá počtu sedmých let, které národ nerespektoval. To se naplnilo v době babylonského zajetí. V době od Saula až do zajetí lid nezachovával sedmé roky. Strávili tedy sedmdesát let v zajetí a zemi byl dopřán odpočinek (2Pa 36,20–21).

C. Obnovení cestou vyznání a pokání (26,40–46)

Poslední část 26. kapitoly ukazuje cestu k záchraně, a to vyznáním, pokáním neposlušného národa. Bůh svůj lid neopustí definitivně, vzpomene si na svou smlouvu s jejich praotci.

XII. Sliby a desátky (kap. 27)

Poslední kapitola knihy Leviticus se zabývá dobrovolnými sliby Hospodinu. Zdá se, že z vděčnosti Hospodinu za nějaké požehnání mohl člověk slíbit Hospodinu člověka (sám sebe nebo člena své rodiny), zvíře, dům nebo pole. Slíbené věci dostal kněz (Nu 18,14). Jelikož tyto dary kněz vždy nevyužil, bylo zde opatření, že ten, kdo učinil slib, mohl dát knězi místo slíbené věci určitou sumu peněz.

27,1–2 Zvláštním druhem slibu bylo zasvěcení.

27,3–7 Pokud byl předmětem slibu člověk, pak se knězi přineslo výkupné, a to takto:

Muž ve věku 20–60 let	– 50 šekelů
Žena ve věku 20–60 let	– 30 šekelů
Chlapec ve věku 5–20 let	– 20 šekelů
Děvče ve věku 5–20 let	– 10 šekelů
Chlapec ve věku od 1 měsíce do 5 let	– 5 šekelů
Děvče ve věku od 1 měsíce do 5 let	– 3 šekely
Muž nad 60 let	– 15 šekelů
Žena nad 60 let	– 10 šekelů

27,8 Pokud byl člověk příliš chudý a nemohl svůj slib vykoupit podle tohoto schématu, pak kněz určil výši podle jeho možností.

27,9–13 Jestliže bylo předmětem slibu zvíře, pak platila tato pravidla: čisté zvíře vhodné

k oběti nebylo možné vykoupit (v. 9). Mělo se Hospodinu obětovat na oltáři (Nu 18,17); nesmělo se ani vyměnit za jiné zvíře, jinak by patřila Hospodinu obě (v. 10,33). Nečisté zvíře mohlo být vykoupeno podle ceny, kterou stanovil kněz, a k ní se přidala jedna pětina (v. 11–13).

27,14–15 Jestliže někdo zasvětil Hospodinu svůj dům, mohl si to rozmyslet a koupit jej zpět tím, že zaplatil cenu, jak ji předtím stanovil kněz, a k ní přidal jednu pětinu.

27,16–18 Oceňování pole bylo složité vzhledem k tomu, že během milostivého léta se muselo vrátit zpět původnímu majiteli.

Jestliže je slibem zasvěcoval původní majitel, tedy ten, kdo je zdědil, pak platila pravidla ve verších 16–21. Cena se stanovila podle zrna, které se na něj selo. Jestliže na něj bylo možné zasít například chomér ječmene, mělo cenu padesáti šekelů stříbra.

Jestliže bylo pole zasvěceno během milostivého léta nebo těsně před ním, pak platilo výše uvedené oceňování. Jestliže však bylo slíbeno několik let po milostivém létu, potom cena úměrně tomu klesala. Jinými slovy pole mělo cenu pouze 30 šekelů, pokud bylo zasvěceno (slíbeno) 20 let po milostivém létu.

27,19–21 Jestliže původní vlastník pole vykoupil zpět, musel přidat navíc jednu pětinu.

Jestliže vlastník zasvětil pole Hospodinu, ale před milostivým létem je nevykoupil, nebo jestliže je tajně prodal někomu jinému, nebylo už možné je koupit zpět, ale v milostivém létě se stalo vlastnictvím kněze. Země se potom stala svatou pro Hospodina.

27,22–25 Jestliže pole zasvěcoval (sliboval) někdo jiný, kdo nebyl jeho původním vlastníkem, tedy někdo, kdo je koupil, pak platila pravidla veršů 22–25. Kněz stanovil hodnotu pole v závislosti na tom, kolik se na něm mohlo vypěstovat úrody do milostivého léta. Tehdy se pole dostalo zpět původnímu vlastníkovu.

27,26–27 Prvorozené ze zvířat, která bylo možné obětovat, nebylo možné zasvětit Hospodinu, protože mu patřila v každém případě. Prvorozené z nečistých zvířat mohlo být vykoupeno podle ceny, jakou stanovil kněz,

a k tomu se přidala pětina. Pokud je kněz nevykoupil, bylo prodáno.

27,28–29 Pokud bylo něco zasvěceno smrti nebo zkáze, nebylo možné to vykoupit. To je význam slova zasvěcený smrti, prokletý. Podle toho syn, který proklínal své rodiče, nemohl být vykoupen, ale musel zemřít.

Je třeba poznamenat, že v této kapitole je důležitý rozdíl mezi zasvěceným (posvěceným) a tím, co je prokleté (zasvěceno smrti). Věci zasvěcené slibem, tedy vyčleněné pro Boží použití, mohly být vykoupeny. Prokleté věci se odevzdávaly plně a definitivně, nebylo možné je vykoupit.

27,30–31 Desátky z obilí a ovoce patřily Hospodinu. Pokud si je ten, kdo je přinášel, chtěl ponechat, mohl je vyplatit s tím, že přidal jednu pětinu.

27,32–33 Výraz „prochází pod holí“ má vztah k praxi, jak se počítaly ovce nebo kozy – musely projít pod pastýřovou holí. Leslie Flynn poznamenává:

S holí v ruce se pastýř každého desátého kusu dotkl. V žádném případě nemohl vymýšlet, jak by změnil jejich pořadí, aby dobrý kus nebyl desátý v pořadí. Pokud se pokusil pořadí změnit, pak patřily Hospodinu jak vyměněný, tak původně desátý kus.²⁴

První desátky se nazývaly levitské desátky, protože se odváděly levitům (Nu 18,21–24). Druhé desátky, patrně odlišné, jsou popsány v Dt 14,22–29.

27,34 Příkázání, která Hospodin přikázal Mojžíšovi v posledním verši, se pravděpodobně týkají celé knihy. Když prostudujeme množství podrobných obřadů a krvavých obětí, můžeme se radovat spolu s Matthewem Henrym:

Nejsme pod *temnými stíny* Zákona, ale užíváme si jasného světla evangelia... nejsme pod *těžkým jhem* Zákona a jeho tělesnými příkazy,... ale pod příjemnými a lehkými pokyny evangelia, které *za pravé uctívající* prohlašuje *ty, kdo uctívají Otce v duchu a v pravdě*, a to pouze skrze Krista a v jeho jménu; on je náš kněz, chrám, oltář, oběť, očištění a vůbec vše. Nemysleme si proto, že když nejsme vázáni ceremoniálními očišťováními, svátkami a povinnostmi, tak můžeme Boha ctít nedbale, na chvilku a laciným

způsobem. Ne, naše srdce jsou naopak širší díky dobrovolným obětem k jeho chvále, více zanícena svatou láskou a radostí a vážněji zaujata přemýšlením a upřímným zájmem. *Když tedy, bratři, máme smělou důvěru, že smíme vstoupit do svatyně Ježíšovou krví, přistupujme s opravdovým srdcem v plnosti víry, a uctívejme Boha tím radostněji, s pokornou důvěrou a stále se slovy Požehnan buď Bůh skrze Ježíše Krista.*²⁵

Poznámky

- (kap. 1) Slovo 'olá pochází z kořene slova, které znamená „jít vzhůru“. Je za tím myšlenka, že celé zvíře je vyneseno na Boží oltář a celé obětováno jako dar.
- (kap. 1) Peter Pell, *The Tabernacle*, str. 102–103.
- (kap. 2) Někteří znalci spojují slovo *minchá* s kořenem, který znamená „provázet, vést“. Většina však říká, že kořen slova znamená „dar“.
- (3,1–15) Toto slovo se téměř vždy vyskytuje v množném čísle *šalamím* a je příbuzné s hebrejským výrazem *šalom*, pokoj. Hebrejské pojetí je ovšem širší než nepřítomnost nepřátelství, zahrnuje v sobě prospěch, zdraví a také pokoj s Bohem. Druhý význam tohoto slova je oběť společenství v Boží přítomnosti. Oběť pokojná je obvykle (zde ovšem nikoliv) poslední v pořadí a někteří znalci toto označení spojují s méně častým významem „doplnit, dokončit“. Carr uvádí pěknou aplikaci: „Pokud je tento smysl správný, pak novozákonní zmínky o Kristu jakožto našem pokoji (např. Ef 2,14) dostávají význam, že je naší poslední obětí za nás (srov. Žd 9,27; 10,12).“ G. Lloyd Carr, „Shelem,“ *Theological Wordbook of the Old Testament*, I II:932.
- (kap. 3) Pell, *Tabernacle*, str. 92.
- (kap. 4) Pro nás je poněkud zvláštní, že toto hebrejské slovo, které se ve Starém zákoně vyskytuje téměř 300krát, může znamenat jak „hřích“, tak „oběť za hřích“.
- (5,14–26) Anglické překlady RSV a NEB uvádějí „oběť za vinu“, KJV „oběť za přestoupení“.
- (6,18) Keil and Delitzsch vykládají dru-

- hou část tohoto verše tak, že „každý prostý člověk, který se dotkl svatých věcí, se dotekem stal svatý, a proto se měl chránit před poskvřením stejným způsobem jako posvěcený kněz“. C. F. Keil and Franz Delitzsch, „Leviticus“, in *Biblical Commentary on the Old Testament*, II:319.
- ⁹ (7,11–18) A. G. Clarke, časopis *Precious Seed*, č. 2, Vol. 11, březen-duben 1960, str. 49.
- ¹⁰ (7,11–18) Tamtéž.
- ¹¹ (7,11–18) John Reid, *The Chief Meeting of the Church*, str. 58.
- ¹² (7,22–27) Dr. S. I. McMillen, *None of These Diseases*, str. 84.
- ¹³ (kap. 8) Matthew Henry, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, I:474.
- ¹⁴ (kap. 12) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 71.
- ¹⁵ (13, Úvod) Harrison, *Leviticus*, str. 137. V dodatku A, na str. 241 tohoto komentáře, uvádí poněkud technický překlad kapitoly 13, který je užitečný pro ty, kdo se zajímají o lékařské aspekty této nemoci.
- ¹⁶ (13, Úvod) Tamtéž., str. 136, 137.
- ¹⁷ (13,38, 39) Tamtéž, str. 245.
- ¹⁸ (13,47–59) Tamtéž, str. 146.
- ¹⁹ (13,47–59) Tamtéž.
- ²⁰ (16,11–22) G. Morrish, vydavatel, *New and Concise Bible Dictionary*, str. 91.
- ²¹ (17,1–9) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 38.
- ²² (18,19–21) Francis A. Schaeffer, *The Church at the End of the 20th Century*, str. 126.
- ²³ (23,33–44) Moişe and Ceil Rosen, *Christ in the Passover*, strana neuvedena.
- ²⁴ (27,32–33) Leslie B. Flynn, *Your God and Your Gold*, str. 30–31.
- ²⁵ (27,34) Henry, „Leviticus“, I:562.

Bibliografie

- Bonar, Andrew. *A Commentary on the Book of Leviticus*. 1852. Reprint. Grand Rapids: Baker Book House, 1978.
- Borland, James A. „Leviticus“. In *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg, VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.
- Coleman, Robert O. „Leviticus“. In *Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Harrison, R. K. *Leviticus: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1980.
- Henry, Matthew. „Leviticus“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 1. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Jukes, Andrew. *The Law of the Offerings*. London: The Lamp Press, 1954.
- Keil, C. F., and Delitzsch, F. „Leviticus“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. The Pentateuch, Vol. 4. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Lindsey, F. Duane. „Leviticus“. In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.
- Smith, Arthur E. *Leviticus for Lambs*. Vytištěno soukromě, n. d.

Periodika

- Clarke, A. G. „The Levitical Offerings“, časopis *Precious Seed*, 1960.

Numeri

(Čtvrtá kniha Mojžíšova)

Úvod

„Kniha Numeri jedinečným způsobem přispívá do života křesťana, když široký sled jejího historického rámce vidíme jako paralelní situaci ke křesťanskému životu. Této významné aplikaci věnuje autor listu Židům dvě kapitoly (Žd 3–4).“

Irving L. Jensen

I. Jedinečné místo v kánonu

Latinský název Čtvrté knihy Mojžíšovy je překladem jejího názvu v Septuagintě – *Arithmoi* – a je tak nazývána kvůli sčítání lidu v kapitolách 1 a 26 a také kvůli mnoha dalším číselným údajům v celé knize.

Hebrejský název popisuje spíše knihu jako celek – „Na poušti“ (*Bemidbár*). Vyprávění o čtyřiceti letech na poušti je plné zajímavých a dobře známých příběhů: vyzvědači v Kenaanu, Kórachova vzpoura, květ Áronovy hole, měděný had, Bileám a jeho oslice a další méně známé události.

Neměli bychom to považovat pouze za „hebrejskou historii“. Všechny tyto události se staly pro naši duchovní výchovu. Máme se z chyb Izraelců poučit, ne je opakovat. Proto je kniha Numeri velmi důležitá.

II. Autorství

Podle židovského a křesťanského učení napsal knihu Numeri velký zákonodárce Mojžíš. V liberálních kruzích se o tom široce diskutuje, podívejte se však do úvodu k Pentateuchu, kde je stručná obrana Mojžíšova autorství.

III. Datum vzniku

Racionalističtí znalci řadí Pentateuch do velmi pozdní doby v židovské historii, avšak pokud jeho vznik datujeme do roku 1406 př. Kr. je to slučitelné s konzervativními a věří-

cími odborníky. (Další podrobnosti viz úvod k Pentateuchu.)

IV. Pozadí a téma

Historické pozadí knihy Numeri je – jak říká její hebrejský název – „na poušti“. Cesty a putování, které jsou zde zachyceny, líčí asi třicet osm let, od odchodu Izraelců od hory Sínaj až do doby, kdy přišli na moábské roviny naproti zaslíbené zemi. Putovali zde kvůli své nevěře, proto zde Bůh nepopisuje, kudy chodili. Scroggie poznamenává: „Chození Božího lidu mimo jeho vůli jeho kalendář neobsahuje.“¹

Zatímco kniha Leviticus klade důraz na bohoslužbu a duchovní postavení, tématem knihy Numeri je chození a duchovní *růst* (nebo stagnace). Křesťané by tuto knihu neměli považovat za nezajímavou židovskou historii! Je to kniha plná aplikací do života současného křesťana. Bylo by příjemné si myslet, že všichni (nebo většina) křesťanů rychle prospívá od získání spasení až do plného přijetí Božích zaslíbení o vítězství. Když se však podíváme kolem sebe nebo na vlastní zkušenosti, vidíme, že se podobáme starým Izraelcům v tom, jak si stěžovali, upadali a podléhali nevěře.

Dobrá zpráva je, že na své duchovní pouti se nemusíme toulat jako Izrael. Bůh zajistil vše, co potřebujeme pro duchovní zdar, který je nám dostupný vírou (viz Komentář k Novému zákonu, zejména Římanům 6–8).

Osnova

- I. Poslední dny pod Sínajem (1,1–10,10)
 - A. Sčítání lidu a uspořádání kmenů (kap. 1–2)
 - B. Počty a povinnosti levitů (kap. 3–4)
 - C. Čistota a vyznání (5,1–10)
 - D. Zákon o žárlivosti (5,11–31)
 - E. Zákon nazírů (kap. 6)
 - F. Oběti předáků (kap. 7)
 - G. Služby ve stánku (kap. 8)
 - H. Velikonoce, oblak a stříbrné trubky (9,1–10,10)
- II. Od Sínaje na moábské roviny (10,11–22,1)
 - A. Odchod ze Sínajské pouště (10,11–36)
 - B. Vzpoura v táboře (kap. 11)
 - C. Vzpoura Árona a Mirjam (kap. 12)
 - D. Vyzvědači v zaslíbené zemi (kap. 13–14)
 - E. Různé zákony (kap. 15)
 - F. Kórachova vzpoura (kap. 16–17)
 - G. Pokyny Lévičům (kap. 18–19)
 - H. Mojžíšův hřích (20,1–13)
 - I. Áronova smrt (20,14–29)
 - J. Bronzový had (21,1–22,1)
- III. Události na moábských rovinách (22,1–36,13)
 - A. Prorok Bileám (22,2–25,18)
 - 1. Balák zve Bileáma (22,2–40)
 - 2. Bileámovy průpovědi (22,41–24,25)
 - 3. Bileámovo poskvrnění Izraele (kap. 25)
 - B. Druhé sčítání lidu (kap. 26)
 - C. Dědická práva dcer (27,1–11)
 - D. Jozue jako Mojžíšův nástupce (27,12–23)
 - E. Oběti a sliby (kap. 28–30)
 - F. Zkáza Midjanců (kap. 31)
 - G. Dědictví Rúbena, Gáda a poloviny kmene Manases (kap. 32)
 - H. Přehled táboření Izraelců (kap. 33)
 - I. Hranice zaslíbené země (kap. 34)
 - J. Města levitů (kap. 35,1–5)
 - K. Útočištná města a trest smrti (35,6–34)
 - L. Dědictví dcer, když se vdají (kap. 36)

Komentář

I. Poslední dny pod Sínajem (1,1–10,10)

A. Sčítání lidu a uspořádání kmenů (kap. 1–2)

1,1 Kniha Numeri popisuje události, které se začaly odehrávat v době jeden rok a měsíc poté, co Izraelci odešli z Egypta, a mě-

síc poté, kdy byl postaven stan setkávání (Ex 40,17). Jak již bylo uvedeno, kniha dostala jméno podle dvojího sčítání lidu, které zmiňuje (kap. 1 a 26). Nejde o sčítání, které popisuje Ex 30,11–16. Konalo se v jiné době a za jiným účelem. Druhé sčítání (Nu 1) pravděpodobně vycházelo z dřívějšího sčítání, počty jsou tedy podobné.

1,2–3 Izraelský lid měl co nevidět vyrazit na své putování od hory Sínaj do zaslíbené země. Bylo důležité, aby šli uspořádaně jako pochodující armáda, a proto Bůh nařídil sčítání lidu. To se týkalo všech mužů od dvaceti let nahoru – všech, kteří byli schopni jít do boje.

1,4–17 Z každého kmene byl ustanoven jeden muž, který měl se sčítáním Mojžíšovi pomáhat. Jejich jména jsou uvedena ve verších 5–16. Sedmnáctý verš zní: „Mojžíš a Áron vzali tyto muže, kteří byli jmenovitě určeni.“

1,18–46 Sčítání lidu mělo tyto výsledky:

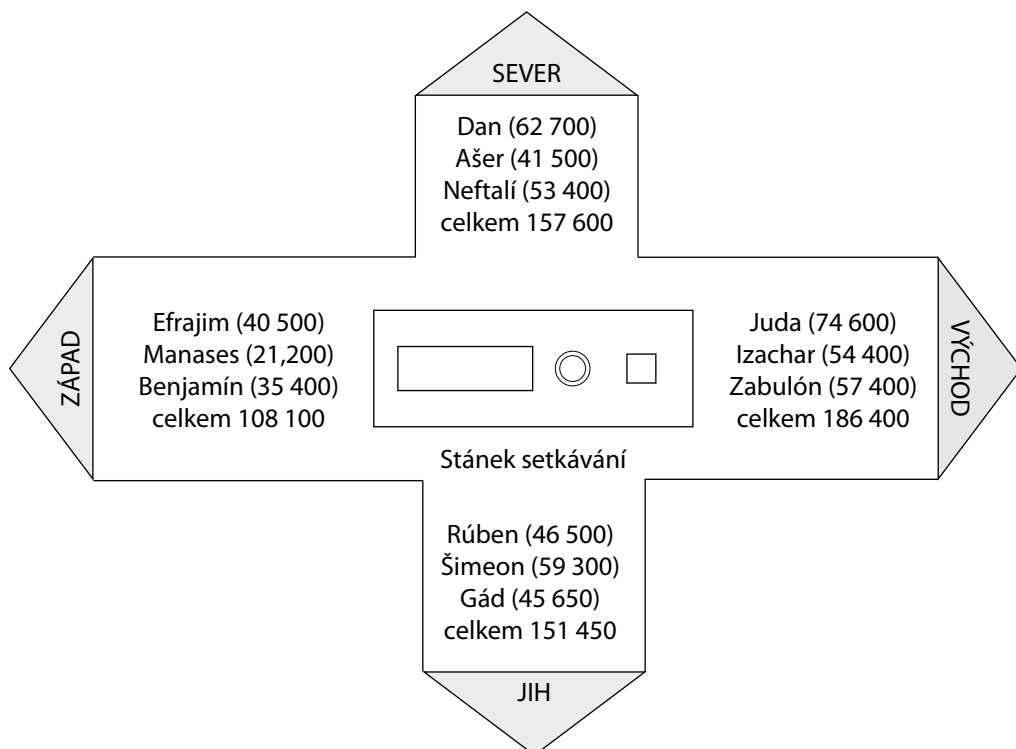
Kmen	Verše	Počet
Rúben	20–21	46 500
Šimeón	22–23	59 300
Gád	24–25	45 650
Juda	26–27	74 600
Isachar	28–29	54 400
Zabulón	30–31	57 400
Efrajim	32–33	40 500

Manases	34–35	32 200
Benjamín	36–37	35 400
Dan	38–39	62 700
Ašer	40–41	41 500
Neftalí	42–43	53 400
Celkem		603 350

Všimněte si, že Efrajim je početnější než Manases. To je v souladu s Jákobovým požehnáním podle Gn 48,19–20. Výčet kmenů začíná prvorozeným Rúbenem a jeho táborem na jihu, pokračuje Judou a jeho táborem na východě, potom Danem a jeho táborem na severu a končí Efrajimem a jeho táborem na západě.

1,47–54 Levité se mezi izraelské muže – bojovníky – nepočítali (v. 47). Byli pověřeni tím, aby stavěli a rozkládali stan setkávání a konali službu, která s tím souvisela. Byli rozmístěni kolem něho, předcházeli jeho znesvěcení, a tím chránili lid před trestem (v. 53).

2,1–2 Izraelské kmeny měly příkaz stavět

Rozmístění izraelských kmenů v táboře kolem stanu setkávání

stany kolem stánku (viz schéma), tři kmeny z každé strany.

2,3–16 Na východě pod vlajkou Judy byli Juda, Isachar a Zabulón (v. 3–9). Každý kmen měl svého vojenského vůdce. Tyto kmeny čítaly sto osmdesát šest tisíc čtyři sta mužů. Na jižní straně pod Rúbenovou vlajkou byli Rúben, Šimeón a Gád (v. 10–16). Rúbenův tábor čítal sto padesát jedna tisíc čtyři sta padesát mužů.

2,17–31 Na západě pod Efrajimovou vlajkou byli Efrajim, Manases a Benjamín (v. 18–24). Tento tábor měl sto osm tisíc jedno sto mužů. Na severu pod Danovou vlajkou byly kmeny Dan, Ašer a Neftalí (v. 25–31). Ty čítaly sto padesát sedm tisíc šest set mužů. Jednotlivé kmeny měly pochodovat v uvedeném pořadí – napřed tábor Judův a potom další. Levité byli zařazeni mezi Gáda a Efrajima (v. 17).

2,32–34 Celkem měli šest set tři tisíce pět set padesát mužů k boji (v. 32). Když přičteme levity (3,39), bylo to celkem 625 550 mužů. Když odhadneme, že muži – bojovníci – tvořili třetinu národa, celková populace činila nejméně 1 876 650 lidí. Počet bojovníků je lepší ukazatel síly církve než počet těch, kdo sedí v lavicích!

B. Počty a povinnosti Lévičů (kap. 3–4)

Kapitoly 3 a 4 souvisí se službou Lévičů, kteří nebyli zahrnuti do sčítání lidu v kapitolách 1 a 2. Bůh vyčlenil kmen Lévi, aby sloužil svatyni. Původně vybral prvorozené syny, aby mu patřili, ale později místo nich k službě Bohu vyvolil kmen Lévi (v. 12–13). Lévi měl tři syny – Geršóna, Kehata a Merariho. Jejich potomci byli pověřeni, aby se starali o stan setkávání a jeho příslušenství.

3,1–10a Áronova rodina (Kehatův potomek) byla kněžská rodina (v. 9). Všichni ostatní Lévičci sloužili u stanu setkávání, ale nebyli kněží. (Výraz „kněží, Lévičci“, který nacházíme dále v Pentateuchu, označuje levíjské kněze. Neznamená to, že všichni Lévičci byli kněží, ale že všichni kněží pocházeli z kmene Lévi.) Kněžská rodina je popsána ve v. 1–4. Poté, co Nádab a Abihú byli pro svou svatokrádež usmrceni, zůstali Áronovi dva

synové, Eleazar a Ítamar. Lévičci pomáhali kněžím (v. 5–9). Jako kněží měli sloužit pouze Áron a jeho potomci (v. 10a).

3,10b–13 Starozákonní kněží nedokázali jednotlivému hříšníkovi zprostředkovat úzký vztah s Bohem. Ten měl pod trestem smrti zůstat dále od svatých věcí (v. 10b) Dnes nám však náš Velekněz, Pán Ježíš Kristus, zprostředkovává nejen přístup k Bohu, ale dává nám také odvahu vstupovat až do samotné jeho přítomnosti (Žd 4,16). Tato mohutná změna pramení z toho, co leží mezi knihami Numeri a Židům – zázrak Golgoty!

3,14–39 Lévičci byli sečtení ne jako bojovníci, ale jako ti, kdo uctívají (v. 15). Každý potomek Léviho byl pověřen zodpovědností za určitou část ve stánku.

Čeď	Úkol	Verše	Počet
Geršón	Všechny závěsy a příkrývky stánku a vnějšího nádvoří, kromě opony, do které se balila truhla smlouvy.	v. 18–26	7 500
Kehat	Nejsvětější věci – truhla, stůl, náčiní, oltáře, zlatý svícen atd.	v. 27–32	8 600
Merari	Desky příbytku, závory, sloupy, podstavce, kolíky a lana.	v. 33–37	6 200

Lévičci si měli stavět stany hned vedle stánku, a to Geršónovci směrem na západ (v. 23), Kehatejci na jih (v. 29) a Merarióvci na sever (v. 35). Mojžíš, Áron a jejich synové měli tábořit na východě, tedy před vstupem do stanu setkávání (v. 38–39), (viz schéma).

Kmen Lévi byl v Izraeli nejméně početný. Celkový počet Lévičů starších než měsíc byl dvacet dva tisíc (v. 39). Počty uvedené ve v. 22, 28 a 34 dávají však dohromady 22 300 mužů. Tato nesrovnalost se vysvětluje různými způsoby. Williams navrhuje vysvětlení, že těch 300 navíc byli prvorození narození po odchodu z Egypta, kteří byli samozřejmě vy-

necháni, když byli Lévijsi vybráni, aby nahradili prvorozené z ostatních kmenů.²

3,40–51 Tento úsek má následující vysvětlení: Lévijsi si Bůh vyvolil, aby mu patřili místo všech prvorozených synů. Lévijsů bylo 22 000, ale prvorozených synů bylo 22 273 (v. 39 a 43). Nebylo tedy dost Lévijsů, aby nahradili všechny izraelské prvorozené, kteří měli sloužit podle původního záměru. Hospodin nařídil, aby těch 273 prvorozených synů bylo vykoupeno zpět za cenu pěti šekelů za každého. Toto výkupné (273 x 5 = 1365 šekelů) bylo zapláceno Áronovi a jeho synům (v. 51). Je třeba poznamenat, že mezi prvorozené uvedené ve v. 43 mohli být zahrnuti ti, kdo se narodili po odchodu z Egypta.

4,1–3 Cílem soupisu ve 4. kapitole bylo určit počet Lévijsů schopných aktivně sloužit ve stanu setkávání. Měli to být muži ve věku od třiceti do padesáti let.

4,4–20 Verš Ex 25,15 říká: „Tyče zůstanou v kruzích truhly, nebudou se z ní vytažovat.“ Avšak verš 6 zde říká, že kněží „provléknou tyče“. Jedno z možných vysvětlení nabízí Komentář Keila a Delitzsche, že v. 6 je možné přeložit: „... upraví tyče“.³

Jako první jsou uvedeny povinnosti Kehatovců (v. 4–20). Áron a jeho synové byli určeni, aby balili stan setkávání a svaté nádoby (v. 5–13). Truhla (v. 5–6), stůl s předkladnými chleby (v. 7–8), zlatý svícen (v. 9–10), zlatý oltář (v. 11), náčiní (v. 12) a bronzový oltář (v. 13–14) se měly přikrýt příkrývkou z tachaších kůží. Další Kehatovci byli určeni, aby tyto zakryté předměty nosili. (Není zde uvedeno umyvadlo, ale i ono se muselo přenášet.) Bylo zakázáno se jich dotýkat nebo dokonce se na ně dívat, když nebyly zakryté, jinak by dotyčný zemřel (v. 15.17–20). Stan a všechno jeho svaté vybavení měl na starosti Áronův syn Eleazar (v. 16).

Opona mezi svatyní a nejsvětějším místem vždy zakrývala truhlu před zraky lidí (v. 5). Když byli Izraelci na cestě, truhla byla touto oponou přikryta, což znázorňovalo tělo našeho Pána Ježíše Krista. Na Boží trůn nad truhlou se kromě velekněze nesměl nikdo podívat, to platilo až do Kristovy smrti na Golgotě, kdy se opona navždy roztrhla napůl.

4,21–28 Geršónovi potomci měli nosit plachty a samotný stan setkávání, závěsy návoří a opony. Čeledí Geršónovců měl na starosti Áronův syn Ítamar.

4,29–33 Potomci Merariho měli nosit desky, tyče, sloupy, podstavce, kolíky a lana.

4,34–49 Výsledky sčítání vypadaly takto:

Kehatovci	2 750
Geršónovci	2 630
Merariovci	3 200
Celkem Lévijsů ve věku od 30 do 50 let	8 580

C. Čistota a vyznání (5,1–10)

Tento úsek obsahuje opatření, jaká měli Izraelci činit, aby byl tábor uchovávan v čistotě. Příčinu příkazu ve v. 3 najdeme v Dt 23,14: Bůh chodil táborem uprostřed nich.

5,1–4 Malomocní, lidé s výtokem a ti, kdo se dotkli mrtvého, měli být posláni ven z tábora. Tábor představoval místo, kde byl stan setkávání spolu s okolním prostorem, kde Izraelci měli stany.

5,5–10 Když se muž nebo žena dopustili proti druhému nějakého hříchu, měli jej vyznat a přinést oběť za vinu, nahradit škodu a přidat k tomu jednu pětinu. Jestliže ten, komu bylo ublíženo, zemřel nebo jej nebylo možné dohledat a pokud neměl žádné příbuzné, potom se náhrada škody platila knězi.

D. Zákon o žárlivosti (5,11–31)

5,11–15 Tento úsek popisuje obřad, jak odhalit lež při zkoušce žárlivosti. Smyslem tohoto obřadu bylo určit vinu či nevinu ženy podezříváné z nevěry vůči jejímu manželovi. Žena měla vypít vodu smíchanou s prachem ze země ve stánku. Pokud byla vinna, měla se na ní naplnit kletba, kdy jí oteče břicho a bedra se propadnou (ČSP, její klín potratí, ČEP). Pokud se ničeho nedopustila, voda na ni nebude mít žádné účinky. Z veršů 12–14 je zřejmé, že manžel nevěděl, zda mu žena byla nevěrná. Napřed měl manželku přivést ke knězi a spolu přinesli přídavnou oběť.

5,16–31 Kněz připravil do hliněné nádoby

směs vody a prachu. Přivedl ženu k oltáři před Hospodina, rozpustil jí vlasy a dal jí do rukou přídavnou oběť. Potom měla souhlasit s přísahou, podle které by podléhala klatbě, pokud se provinila. Když zapsal kletby do knihy a spláchl je do hořké vody, zamával přídavnou obětí před Hospodinem, spálil ji na oltáři a pak dal ženě pít vodu. Pokyn ve 24. verši, aby jí dal napít tu vodu, se opakuje ještě ve 26. verši. Pila ji jen jednou. Pokud byla vinna, hrozby se na ní vyplnily, tedy včetně neplodnosti. Pokud byla nevinná, byla prohlášena za čistou a žádný trest ji nečekal, mohla vést normální manželský život a rodit děti. Verše 29–31 shrnují celou zkoušku žárlivosti.

Žárlivost dokáže zničit manželství, ať už je odůvodněná nebo ne. Tento obřad byl způsobem, jak vyřešit problém jednou provždy. Boží soud by spočinul na vinné ženě a pro nevinnou skončilo podezírání ze strany jejího manžela.

Někteří znalci Bible jsou přesvědčeni, že tento úsek bude mít v budoucnu zvláštní aplikaci, až bude izraelský národ podroben zkoušce nevěrnosti vůči Hospodinu.

E. Zákon nazírů (kap. 6)

6,1–8 Význam kořene slova „nazír“ je „oddělit“. Nazírský slib byl dobrovolný a muž či žena jej mohli učinit na určitou dobu. Mišna říká, že nazírský slib mohl platit až na sto dnů, ale obvyklá délka byla třicet dnů. V několika vzácných případech byli lidé nazíry na celý život, např. Samuel, Samson nebo Jan Křtitel. Tento slib zahrnoval tři podmínky: (1) nazír nejedl ani nepil nic z vinného kmene, tedy ocet, víno, hroznovou šťávu, hrozny (v. 2–4), (2) nestříhal si vlasy (v. 5) a (3) nepřiblížil se k mrtvému (v. 6–8).

Víno znázorňuje lidskou radost. Dlouhé vlasy, které jsou normálně pro muže ostudou, jsou zde znamením pokory. A mrtvé tělo přináší znečištění.

Nazír byl a je pro tento svět záhadou. Aby se radoval, nezúčastňoval se radovánek, stal se slabým, aby byl silný, „nenáviděl“ své příbuzné, aby je miloval (L 14,26).⁴

6,9–12 Tento odstavec popisuje, jak se postupovalo, když někdo porušil slib neúmyslným kontaktem s mrtvým tělem. Především

měl projít sedmidenním očistným procesem popsaným v Nu 19. Sedmého dne si oholil hlavu a další den obětoval dvě hrdličky nebo dvě holoubata, jedno jako oběť za hřích a druhé jako oběť zápalnou. Přivedl s sebou také ročního beránka jako oběť za vinu. I přes všechny tyto oběti byly dny jeho původního oddělení promarněné a musel začít znovu. I když se poskvrněný nazír mohl znovu zasvětit, dny jeho poskvrnění se nepočítaly. Pro nás to znamená, že věřící, který selže, se může napravit, ale čas strávený mimo společenství s Bohem je promarněný.

6,13–21 Zde je popsán obřad vyžadovaný, když člověk dospěl ke konci trvání svého slibu. Měl přinést čtyři oběti: zápalnou, oběť za hřích, oběť pokojnou a přídavnou (14–15). Nazír si oholil hlavu a vlasy spálil v ohni spolu s pokojnou obětí (v. 18). Role kněze při tomto obřadu je uvedena ve verších 16, 17, 19 a 20. Verš 21 se týká dobrovolné oběti, kterou mohl nazír přinést po ukončení svého slibu.

6,22–27 Závěrečné verše této kapitoly jsou slova krásného známého požehnání, kterými měl Áron a jeho synové žehnat lidu. Velký evangelista D. L. Moody je oceňuje takto:

Je zde dobrořečení, které se může šířit stále a po celém světě, a nic z něho neubude. Může je vyjádřit každé srdce. Je to Boží slovo, může jím končit každý dopis, můžeme jím začínat každý den a každou noc se jím posvěcovat. Zde je požehnání, které udržuje, září, pozvedá náš ubohý život do šťastného nebeského jitra. Z nekonečné nebeské hymny přináší tuto hudbu sám Hospodin.⁵

F. Oběti předáků (kap. 7)

7,1–9 V této kapitole se vracíme zpět do Ex 40,17, kdy byl stan setkávání právě postaven. Izraelští vůdcové byli předáci jednotlivých kmenů. Jejich jména jsou uvedena v Nu 1,5–16 a v Nu 2. Především přinesli jako oběť šest krytých vozů a dvanáct býků (v. 3). Mojžíš z nich přidělil dva vozy a čtyři býky Geršónovým synům a čtyři vozy a osm býků Merariovcům, aby v nich vozili svěřené náčiní stánku. Kehatovcům nedal žádné vozy ani býky, protože nosili cenné břemeno svatých předmětů na svých ramenou.

7,10–83 Předáci rodů přivezli své dary postupně během dvanácti dnů, aby je obětovali na oltáři. Tyto dary jsou popsány velmi podrobně takto:

Den	Předák	Kmen	Verše
1	Nachšón	Juda	12–17
2	Netanel	Isachar	18–23
3	Elíab	Zabulón	24–29
4	Elisúr	Rúben	30–35
5	Šelumíel	Šimeón	36–41
6	Eljásaf	Gád	42–47
7	Elíšama	Efrajim	48–53
8	Gamlíel	Manases	54–59
9	Abidan	Benjamín	60–65
10	Achiezer	Dan	66–71
11	Pagiel	Ašer	72–77
12	Achíra	Neftalí	78–83

7,84–89 Souhrn všech darů je uveden ve verších 84–88. Bůh nezapomíná na žádnou službu, kterou pro něho někdo vykoná. Všechno si pečlivě zaznamenává. Na závěr darování vešel Mojžíš do nejsvětějšího místa a slyšel Boží hlas, jak k němu mluví ze slitovnice; možná vyjadřoval spokojenost s dary předáků (v. 89). I když byl Mojžíš z kmene Lévi, nebyl kněz. Přesto Bůh v tomto případě udělal výjimku a dal mu nejen právo vstoupit na nejsvětější místo, ale dokonce mu přikázal, aby tam vešel (Ex 25,21–22)

G. Služby ve stánku (kap. 8)

8,1–4 Áron dostává pokyn, aby lampy nasadil na zlatý svícen tak, aby světlo svítilo před svícen. Jestliže světlo představuje svědectví Ducha svatého a svícen Krista, potom je to připomenutí, že posláním Ducha je oslavovat Krista.

8,5–13 Následuje popis toho, jak byli Lévijsi posvěceni. Nejprve byli očištěni pokropením vodou očištění (vysvětleno v Nu 19) tím, že si oholili celé tělo, vyprali si šaty a umyli sami sebe (v. 7). Představitelé lidu položili ruce na hlavy Lévijsů u vchodu do sta-

nu setkávání a Áron je přivedl jako mávanou obětí Hospodinu. To nám připomíná Ř 12,1–2, podle čehož mají dnešní věřící předkládat Bohu svá těla jako živou obětí. Mojžíš potom přinesl obětí zápalnou a obětí za hřích.

8,14–22 Bůh opakuje, že si vyvolil Lévijsce, aby mu patřili místo prvorozených, na které si udělal nárok, když vyšli z Egypta. Lévijsi byli ustanoveni, aby sloužili kněžím. Posvěcení Lévijsů se uskutečnilo podle příkazu a oni se chopili své služby související se stánkem.

8,23–26 Lévijsi měli sloužit od svých pětadvaceti do padesáti let (v. 24). V Nu 4,3 byl věk začátku služby stanoven na třicet let. Někteří chápou tuto zmínku ve 4. kapitole tak, že se týkala těch, kdo nosili stan setkávání v poušti. Nižší věk v kapitole 8 chápou tak, že se týká služby ve stánku poté, co byl postaven v zaslíbené zemi. Jiní rozumí těmto pěti letům jako době určitého zaučování. Ti, kdo končili v padesáti, už nedělali těžkou práci, ale směli pokračovat jako určitý dohled (v. 25–26). Tyto verše rozlišují mezi „prací“ a službou nebo pomocí v případě potřeby. „Práce“ je těžká dřina, to druhé je spíš dohled.

Někdo poznamenal, že Lévijsi zobrazují křesťany, kteří jsou vykoupení, očištěni a oddělení, aby sloužili Bohu, a nemají na zemi žádné dědictví.

H. Velikonoce, oblak a stříbrné trubky (9,1–10,10)

9,1–14 Boží pokyny, aby Izraelci zachovávali Velikonoce (v. 1–2), patří do doby před Nu 1. Události v knize Numeri nejsou všechny v chronologickém sledu. Velikonoce se slavily čtrnáctý den prvního měsíce. Bylo zde zvláštní opatření pro ty, kdo byli ceremoniálně poskvrněni (možná neúmyslně) tím, že se dotkli mrtvého, nebo byli na cestě, a ti mohli slavit Velikonoce o měsíc později – čtrnáctý den druhého měsíce (v. 6–12). Ale všichni ostatní, kdo neslavili Velikonoce, byli vyhlazeni z lidu (v. 13). Cizinec (pohan) měl dovoleno zachovávat Hospodinovy Velikonoce, pokud si to přál, avšak za stejných podmínek jako Izraelci (v. 14).

9,15–23 Tyto verše jsou předřazeny ná-

sledujícím kapitolám. Popisují slávu oblaku, který zakryl stan setkávání, oblaku, který bylo ve dne vidět a v noci svítil jako oheň. Kdykoli se oblak zvedl nad stanem setkávání, měli si Izraelci sbalit stany a putovat dále. Když se oblak zastavil, měli se zastavit a stany postavit. Oblak byl samozřejmě symbolem Boha, který vedl svůj lid. I když nás dnes Pán nevede takto viditelným způsobem – chodíme *vírou*, ne *viděním* – princip zůstává stejný. Jít dál, když Pán jde dále, ne dříve, protože „temnota týkající se toho, zda jít, je světlem v tom, že máme zůstat“.

10,1–10 Mojžíš dostal pokyn, aby vyrobil dvě stříbrné trubky. Ty se měly používat (a) ke svolávání shromáždění ke vchodu do stanu setkávání (v. 3–7), (b) jako signál, aby Izraelci šli dále, (c) ke svolání předáků (k tomu se používala pouze jedna trubka, v. 4, (d) jako poplach v čase války (v. 9) a (e) k ohlášení zvláštních dnů, například svátků (v. 10).

Pro různé účely byl určen pokaždé jiný způsob troubení. Poplašné troubení ve v. 5 bylo signálem, aby se putovalo dál. Napřed vyrazily kmeny na východní straně, při druhém troubení vyrazily kmeny na jihu. Předpokládá se, že pak následovaly kmeny na západě a na severu. Trubky byly určeny nejen pro putování na poušti, ale Izraelci je měli používat také ve své zemi (v. 9). Všimněte si slov „ve své zemi“. Bůh splní své zaslíbení Abrahamovi. Jeho potomci dostanou zemi, ale jejich neposlušnost a nevěrnost jim posune příchod o čtyřicet let.

II. Od Sínaje na moábské roviny (10,11–22,1)

A. Odchod ze Sínajské pouště (10,11–36)

10,11 Tento verš tvoří určité rozdělení knihy. Až do tohoto okamžiku Izraelci tábořili u hory Sínaj. Úsek od 10,11 do 22,1 zaznamenává jejich putování od hory Sínaj na moábské roviny na okraji zaslíbené země. Tato cesta trvala téměř čtyřicet let. Vyšli až dvacátý den, protože slavili druhé Velikonoce (viz Nu 9,10–11)

10,12–13 První část jejich cesty byl úsek

od hory Sínaj na poušť Páran. Po cestě však měli tři zastávky – Tabéru, Kibrót-taavu a Chaserót. Na poušť Páran se vlastně dostali až v Nu 12,16.

10,14–28 Dále je uvedeno pořadí, v jakém putovali. Jako první šel předák daného kmene. Pořadí je stejné jako ve 2. kapitole s jednou výjimkou. Podle 2,17 se zdá, že Lévíjci šli mezi Gádem a Efrajimem, zato v 10,17 jsou Geršonovci a Meraríovci uvedeni za Zabulonem a Kehatovci za Gádem. Geršonovci a Meraríovci zřejmě šli na místo táboření se svým materiálem napřed, aby byl samotný stan setkávání postaven dříve, než Kehatovci přinesli jeho svaté vybavení.

10,29–32 Chóbab byl Mojžíšův švagr. Raguel (totéž jako Reuel nebo Jitro) byl Chóbabův otec, tedy Mojžíšův tchán. Jakožto Midjánec zřejmě velmi dobře znal poušť, a možná proto ho Mojžíš vyzval, aby Izraelce doprovázel – „budeš našima očima“. Mnoho vykladačů má za to, že tato výzva ukazuje nedostatek víry na straně Mojžíše, protože Bůh mu již předtím slíbil, že je povede.

Jiný pohled zastává Kurtz, který píše:

Oblakový sloup určoval obecně cestu, kdy jít, určoval místo, kde tábořit, a to, jak dlouho na každém místě zůstat; to však nevylučovalo používání lidské rozumnosti, pokud jde o to, jak optimálně uspořádat využití vody, pastvin, přístřešků, paliva apod. Ve všech těchto detailech byla Chóbabova zkušenost a znalost pouště velmi užitečná jako doplněk k vedení pomocí oblakového sloupu.⁶

10,33–34 Truhla smlouvy byla zahalena do opony, která oddělovala svatyni od nejsvětějšího místa (Nu 4,5). Kehatovci ji nosili v čele průvodu. Cesta od hory Sínaj do Kádeš-barneje trvala tři dny. Když jim Hospodin hledal místo pro odpočinek, zastínil lid oblak slávy.

10,35–36 Nevíme, zda Chóbab ve skutečnosti s Izraelci šel. Z veršů Sd 1,16 a 4,11 se však zdá, že ano, protože jeho potomky vidíme mezi Izraelci. Kterékoliv ráno, když měla jít truhla dále, Mojžíš vyzval Hospodina, aby jim dal vítězství. A když se večer zastavovala, modlil se, aby se Hospodin vrátil k izraelskému lidu.

B. Vzpoura v táboře (kap. 11)

11,1–3 Čtenáře překvapí, jak rychle je lid schopen si stěžovat na Boha, když toho pro ně tolik vykonal. Klíč k nespokojenosti najdeme v 1. verši: „... pohltil okraj tábora“. Nespokojenci byli daleko od truhly smlouvy. Boží oheň ničil okraj tábora a místo dostalo jméno Tabéra („spáleniště“). Překlady KJV a NKJV mají čtení, že oheň strávil „některé“ z těch, kdo reptali. Překlad ASV pouze konstatuje, že oheň strávil nejbzdálenější část tábora. V každém případě to bylo milostivé varování pro celý lid, že soud by mohl být přísný.

11,4–9 Ve druhém případě si stěžovali lidé přímo uprostřed tábora, ale tentokrát vidíme důvod ve slovech „přimíšený lid“ neboli „chátra“. Spolu s Izraelci vyšli z Egypta i někteří nevěřící lidé a tito přimíšení byli pro Izrael zdrojem neustálého obtěžování, byli příčinou, proč silně prahli po egyptském jídle a pohrdali manou. Viz Ž 78, 17–22, kde to komentuje sám Bůh.

Jak je zvláštní, že duše,
které Ježíš sytí manou shůry,
jej zarmucují svými zlými skutky
a hřeší proti jeho lásce.
A ještě větší div je v tom,
že ten, od koho oni odcházejí,
snáší jejich vzpurnou vůli
a obmývá jejich hříchy.

11,10–15 Mojžíš napřed volá k Hospodinu, protože se sám cítí neschopen se o takový lid postarat. Potom popisuje, jak je naprosto nemožné zajistit maso pro tolik lidí. A nakonec žádá o smrt, aby takovým problémům unikl.

11,16–17 Hospodin nejdříve reagoval tak, že ustanovil sedmdesát starších, kteří by nesli břemeno lidu spolu s Mojžíšem. Mnoho vykladačů zpochybňuje, zda to bylo pro Mojžíše to nejlepší. Uvádějí, že Bůh dává sílu k tomu, k čemu člověka pověřuje, a když mu ubylo odpovědnosti, pro Mojžíše to tedy znamenalo pokles Božího uschnutí.⁷ Už dříve Mojžíš ustanovil muže, kteří by vystupovali jako civilní představitelé podle rady jeho tchána (Ex 18,25; Dt 1,9–15). Sedmdesát starších určených zde mělo možná pomáhat nést *duchovní* břemeno. Tato dvě různá ustanovení bychom měli rozlišovat.

11,18–23 Pokud jde o lid, Bůh řekl, že budou mít dost masa k jídlu. Pošle jim dost masa, až jim z toho bude špatně. Budou ho mít celý měsíc. Mojžíš pochyboval, zda je něco takového možné, ale Hospodin slíbil, že se to stane. Podobně zázračně jim Bůh zajistil maso na cestě k hoře Sínaj (Ex 16,13). Mojžíš si to měl pamatovat a nezpochybňovat Boží schopnosti. Jak rychle zapomínáme na Hospodinova milosrdenství v minulosti, když jsme v úzkých!

11,24–30 Když bylo sedmdesát starších oficiálně ustanoveno, sestoupil na ně Duch Hospodinův a oni prorokovali, tedy říkali přímá zjevení od Boha. Prorokovali dokonce i dva muži, kteří zůstali v táboře. Jozue si zřejmě myslel, že tento zázrak ohrožuje Mojžíšovo vůdcovství, a snažil se je zastavit. Mojžíš však projevil velkorysost svou ušlechtilou odpovědí ve v. 29.

11,31–35 Slíbené maso přišlo v podobě hejna křepelky. Verš 31 může znamenat, že křepelky letěly dva lokty nad zemí nebo byly na hromadě vysoké dva lokty. Ani druhá možnost není vyloučena, je známo, že křepelky vyčerpané dálkovým letem přistávaly na lodí, aby si odpočaly, a to v takovém množství, že ji dokázaly potopit.⁸ Lidé vyšli, aby se najedli masa, ale mnohé zanedlouho zachvátil hrozný mor. Toto místo bylo nazváno Kibrot-taava („hroby žádostivosti“), protože žádostivost přivedla lid do hrobu. Jako další zastávka je uveden Chaserót (v. 35).

C. Vzpoura Árona a Mirjam (kap. 12)

12,1–2 Další smutná kapitola v historii Izraele se týká dvou vůdců lidu, Mirjam a Árona. Byli to sice Mojžíšovi sourozenci, ale vyčítali mu, že se oženil s kúšskou ženou. Přinejmenším to měli jako záminku. Skutečný důvod je zřejmě ve 2. verši: Nelíbilo se jim Mojžíšovo vůdcovství a chtěli být také vůdci – tedy žárlivost. V dané době nebyl žádný zákon, který by zakazoval sňatek s Kúšijci, když však Izraelci přišli do své země, bylo jim zakázáno si brát někoho jiného než Izraelce.

12,3 Mojžíš se nepokoušel nějak obhájit, ale důvěřoval Bohu, který ho ustanovil za vůdce. Jeho rodina (kap. 12), vůdcové (kap.

16) a nakonec celé shromáždění (16,41–42) mu tuto autoritu upírali. Když však na jeho odporce padl Boží soud, Mojžíš se z toho neradoval, ale přimlouval se za ně. Byl opravdu velmi pokorný, pokornější než všichni lidé na tváři země. Skutečnost, že to o sobě zaznamenal, nevyvrací jeho skromnost. Je to ilustrace k verši 2Pt 1,21b: psal, jak ho vedl Duch svatý.⁹

12,4–8 Bůh si zavolal Mojžíše, Árona a Mirjam ke dveřím stanu setkávání, Mirjam a Árona napomenul a připomněl jim, že Mojžíš je Bohu tak blízko jako žádný jiný prorok. Sostatními mluvil Bůh nepřímou prostřednictvím vidění a snů, ale s Mojžíšem mluvil přímo, tváří v tvář. Hospodinova podoba znamená nějakou manifestaci Boha nebo viditelné představení se. Mirjam sama byla prorokyně (Ex 15,20), ale Hospodin jasně ukázal rozdíl mezi svým vztahem s Mojžíšem a s ostatními proroky. Jediná další zmínka o Mirjam po této události se týká její smrti (Nu 20,1).

12,9–10 Hospodin se na ně rozhněval a odešel. Za tuto vzpouru byla Mirjam potrestána malomocenstvím. Áron potrestán nebyl, a někteří proto vyvozují, že to byla Mirjam, kdo to celé zosnoval. Poukazují na to, že sloveso v 1. verši je v jednotném čísle s ženskou koncovkou. Jiní mají za to, že pro Árona bylo trestem, když viděl svou sestru malomocnou. Áron byl velekněz a nemohl by působit jako kněz, kdyby ho postihlo malomocenství. Před pokořením, jaké potkalo Mirjam, ho uchránilo jeho postavení.

12,11–16 Áron vyznal svůj hřích Mojžíšovi a prosil, aby Mirjam nebyla jako „mrtvé narozené dítě, jehož polovina těla je strávená“.¹⁰ V reakci na Mojžíšovu přímluvu Bůh Mirjam od malomocenství uzdravil, ale ona přesto musela projít obvyklým sedmidenním procesem očištění malomocného. Hospodin Mojžíšovi připomněl, že bude vyloučena z tábora jako nečistá, jako kdyby jí její otec plivnul do tváře.

D. Vyzvědači v zaslíbené zemi (kap. 13–14)

13,1–20 V této kapitole Hospodin přikázal vyslat vyzvědače. Dt 1,19,22 naznačuje, že o to stál lid. Je zřejmé, že tento pokyn vyšel

od Boha jako reakce na žádost lidu, i když ona vycházela z nevěry. Ve verších 4–15 jsou uvedena jména dvanácti vyzvědačů. Všimněte si zejména Káleba (v. 6) a Hóšey (v. 8). Mojžíš dal Hóšeevi jméno Jozue (v. 16). Potom Mojžíš dvanáct vyzvědačů požádal, aby se vrátili se zprávou o zemi a jejích obyvatelích (v. 17–20). Napřed měli jít do Negevu na jihu, potom do kopcovitého středu země.

13,21–29 Vyzvědači prozkoumali zemi od pouště Sin až po Rechób na severu (v. 21). Verše 22–24 popisují výzvědnou činnost na jihu. V Chebrónu viděli tři syny Anákovy, podle Dt 2,10–11 to byli obři. Nedaleko Chebrónu přišli do údolí s vinicemi. Odřízli velký hrozen, pověsili ho na sochor a dva muži jej přinesli zpět do izraelského tábora, přinesli také granátová jablka a fíky. To místo se jmenovalo údolí Eškol, což znamená „hrozen“. Většina přinesla zprávu, že se jedná o krásnou zemi s nebezpečnými obyvateli. Vyzvědači pochybovali, že by Izrael dokázal její obyvatele porazit – i přes Boží zaslíbení, že je vyžene.

13,30–32 Zmínka o *nefilím* (v. 33, hebr.) neznamená, že přežili potopu. Izraelci věděli o nefilím, že žili před potopou a tyto obry s nimi ztotožnili. Káleb (mluvil za sebe a Jozua) vyjádřil jistotu, že Izrael zvítězí. Ostatní však byli stroze proti. Výraz „země požírá své obyvatele“ znamená, že současní obyvatelé porazí všechny, kdo by se tam pokusili usadit.

13,33 Deset vyzvědačů se dívalo z nesprávné perspektivy. Dívali se na sebe očima obyvatel Kenaanu – viděli se jako kobylinky. Jozue a Káleb se na Izrael dívali z Boží perspektivy, jako na ty, kdo zemi dokážou dobýt. Pro deset nevěřících vyzvědačů byl problém obrů nepřekonatelný. Pro dva věřící vyzvědače nebyla jejich přítomnost něčím příliš významným.

14,1–10 Celé shromáždění začalo hořce reptat proti Mojžíšovi a Áronovi, obviňovali Hospodina, že je vyvedl z Egypta, aby byli v zaslíbené zemi pobiti, a chtěli nového vůdce, který by je zavedl zpátky do Egypta (v. 1–3). Když Jozue a Káleb ujišťovali lid, že nad nepřáteli zvítězí, Izraelci se spikli a chtěli je ukamenovat (v. 6–10).

Verše 3–4 plasticky ukazují, jak je nevěra bláhová. Vrátit se do Egypta?! Vrátit se do země, kterou Bůh zpustošil?! Do země, která stále nařiká nad zemřelými prvorozenými! Do země zničené těsně před exodem! Vrátit se přes Rudé moře, kde se utopila egyptská armáda, která je pronásledovala. Jak by je faraon asi přivítal? A přitom se jim to zdálo bezpečnější než věřit, že je Bůh vítězně dovede do Kenaanu. Hospodin porazil Egypt, rozdělil moře, krmil je chlebem z nebe, provedl je pouští, a oni pořád nevěří v jeho moc nad několika obry! Jejich počínání jasně ukázalo, co si myslí o Bohu. Pochybovali o jeho moci. Copak je Hospodin pro obry rovnocenný soupeř? Nepochopili, co jim Bůh v uplynulém roce tak jasně ukázal – svůj charakter a své cesty. Nízké mínění o Bohu dokáže zničit člověka nebo celý národ, což tento případ žalostně znázorňuje.

14,11–19 Hospodin hrozí, že Izrael opustí a z Mojžíšových potomků vzbudí nový národ (v. 11–12). Ale Mojžíš se za ně přimlouvá a Hospodinu připomíná, že pohanské národy by potom řekly, že Hospodin nebyl schopen dovést svůj lid do zaslíbené země (v. 13–19). V sázce byla Boží čest a Mojžíš tento argument obhajoval s ohromnou vehemencí. V Ex 34,6–7 se Hospodin zjevil Mojžíšovi. Zde v 18. verši Mojžíš téměř doslovně opakuje, jak se Bůh na základě jeho modlitby popisuje. Jak odlišná je Mojžíšova teologie od teologie lidu! Jeho teologie je postavena na Božím zjevení, jejich je založena na lidských představách.

14,20–35 I když Bůh odpověděl, že národ nezničí, prohlásil, že ze všech mužů nad dvacet let, kteří vyšli z Egypta a kteří byli schopni jít do boje (Nu 26,64–65; Dt 2,14), vstoupí do zaslíbené země pouze Jozue a Káleb. Národ bude čtyřicet let putovat pouští, dokud celá generace nevymře. Synové museli nést břemeno nevěrnosti svých otců (v. 33). Po čtyřiceti letech budou však smět vejít do zaslíbené země. Čtyřicet let odpovídalo čtyřiceti dnům, po které vyzvědači zkoumali zemi (v. 34). Čtyřicet let zde je zaokrouhlené číslo, jednalo se ve skutečnosti o třicet osm let. Bylo to čtyřicet let od okamžiku, kdy Izrael

vyšel z Egypta, až do chvíle, kdy přišli do Kenaanu. Lid odmítl dobro, které mu Hospodin chtěl dát, tak musel snášet zlo, které si místo toho vybral. Avšak to, že se nedostali do země, neznamená, že by byli na věky zatraceni. Mnozí z nich byli spaseni skrze víru v Hospodina, i když museli tomto životě snášet jeho „vrchnostenský“ trest v, který souvisel s jejich neposlušností.

Ohledně přesné trasy, kudy Izraelci během svého putování chodili, panuje mnoho nejasností. A také není jasné, jak dlouho na každém místě pobývali. Někteří mají například za to, že více než třicet sedm let strávili v Kádeši a že rok jim trvala cesta na jih k pobřeží Rudého moře, které dnes známe jako Akabský (Élatský) záliv. Řada místních názvů na cestě mezi Sínajem a moábskými rovinami už není možné identifikovat.

Hospodinova sláva ve 21. verši odkazuje na jeho slávu jako na spravedlivého soudce, který trestá neposlušný izraelský národ. Izraelci pokoušeli Boha desetkrát (v. 22). Jedná se o tato pokušení: u Rudého moře (Ex 14,11–12), v Maře (Ex 15,23), na poušti Sin (Ex 16,2), dvě vzpoury kvůli maně (Ex 16,20.27), v Refidímu (Ex 17,1), u Chorébu (Ex 32,7), v Tabéře (Nu 11,1), v Kibrot-taavě (Nu 11,4 a násl.) a v Kádeši (reptání po zprávě vyzvědačů – Nu 14).

Z celkových 603 550 bojeschopných mužů, kteří vyšli z Egypta, vstoupili do zaslíbené země pouze Jozue a Káleb (v. 29–30; Dt 2,14).

14,36–38 Deset nevěřících vyzvědačů, kteří přinesli zlé noviny, ranila morová rána, ale Jozue a Káleb byli ušetřeni.

14,39–45 Když lid slyšel, jaký úděl je čeká, řekli Mojžíšovi, že tedy Boha poslechnou a půjdou do země; zřejmě chtěli jít přímo na sever z Kádeš-barneje (v. 40). Mojžíš jim však řekl, že už je pozdě, že Hospodin od nich odešel a že budou poraženi, pokud se o to pokusí. Nebrali ohled na Mojžíšovu radu, vyšli na hory do boje a byli zahnáni zpět některými pohanskými obyvateli země (v. 45).

E. Různé zákony (kap. 15)

15,1–2 Nevíme, kolik času uplynulo mezi kapitoly 14 a 15, ale je zde nápadný kon-

trast. „... Neuvidí zemi, kterou jsem odpřisáhl jejich otcům“ (Nu 14,23). „Až vejдете do země...“ (Nu 15,12). Někdy náš hřích brání Božím cílům, ale ty se tím nezmenší. Bůh zaslíbil Abrahamovi zemi Kanaan, a pokud jedna generace potomků byla natolik nevěrná, že ji nemohla obdržet, dá ji Bůh následující generaci.

15,3–29 Prvních 29 veršů této kapitoly popisuje oběti, které měli Izraelci přinášet, až se v zemi usadí. Většina těchto obětí byla již podrobně popsána. Zde je zvláštní důraz položen na neúmyslný hřích spáchaný pospolitostí (v. 22–26) nebo jednotlivcem (v. 27–29). Verš 24 zmiňuje dvě oběti za pospolitost, býka a kozla. Lv 4 konstatuje, že pospolitost měla přivést pouze býka. Avšak Lv 4 také říká, že vůdce, který zhřešil, měl přivést kozla. Je možné, že toto místo v knize Numeri tyto oběti spojuje, zatímco v Lv je o nich řeč jednotlivě. Ve verších 20–21 máme často opakovaný příkaz Písma: „Z prvotin... Hospodinu.“ Ať se jedná o prvorozené dítě nebo první úrodu, Hospodin měl dostat to nejlepší ze všeho. To také lidu připomínalo, že všechno, co vlastnili, pocházelo od Hospodina a konec konců mu to také patřilo.

15,30–36 Za úmyslný hřích, tedy za svévolnou vzdorovitost proti Božím slovu, však žádná oběť neexistovala. Všichni, kdo se takového hříchu dopustili, měli být vyhlazeni (v. 30–31). Příklad takového hříchu domýšlivosti je uveden ve verších 32–36. Našli muže, který v sobotní den sbíral dříví, což bylo jasné porušení Zákona. Bylo zřejmé, že propadá smrti (Ex 31,15), ale způsob popravky nebyl stanoven. Bůh nyní vyhlásil, že má být venku za táborem ukamenován k smrti.

15,37–41 Izraelci měli přikázáno, aby si na okrajích svých šatů dělali třásně a do nich dali modrou šňůrku. Modrá je barva nebe a měla jim připomínat jejich svatost a poslušnost, jak se sluší na Boží děti.

F. Kórachova vzpoura (kap. 16–17)

16,1–3 Áronův bratranec Kórach (Ex 6,18–21) byl Lévíjec, ale ne kněz. Zřejmě se mu nelíbilo, že Áronova rodina měla mít výlučné právo na kněžství. Dátan, Abíram a Ón byli

z kmene Rúbenova a nelibě nesli Mojžíšovu roli vůdce. O Ónovi není už dále zmínka a nevíme, jestli ho potkal úděl ostatních. K této vzpouře proti kněžství i občanské vrchnosti se přidalo dvě stě padesát předáků, vůdčích osobností (v. 2). Tvrdili, že celý lid je svatý, a nikomu by se nemělo bránit obětovat (v. 3).

16,4–11 Za účelem vyřešení záležitosti nařídil Mojžíš Kórachovi a jeho spoluzvoubouřencům, aby následující den přišli s kadidelnicemi (v. 6–7). Pálit kadidlo bylo úkolem kněží. Jestliže je Bůh neuznává jako kněží, projeví svou nelibost.

16,12–15 Když Mojžíš zavolal Dátana a Abírama, nechtěli vyjít ze svých stanů, jen mu vyčítali, že je vůdce. Odvolávali se na dřívější zaslíbení (Ex 3,8), že Bůh je přivede do země přetékáající mlékem a medem, a sarkasticky si stěžovali, že Mojžíš je naopak vyvedl ze země oplývající mlékem a medem (Egypta) a přivedl je do země, která mlékem a medem neoplývá (na poušť).

Čtrnáctý verš může znamenat, že když Mojžíš nesplnil svůj slib, tak se teď pokouší oslepit lid, aby jeho chybu nebo skutečné záměry neviděli. Mojžíš jim připomněl, že Hospodin od lidu nevyžaduje daně, jak to vládcové obvykle dělají.

16,16–22 Následující den přišli Kórach, Áron a dvě stě padesát vzbouřenců s kadidelnicemi před stan setkávání. Sešla se tu celá pospolitost Izraele, možná sympatizovali s Kórachem. Vtom se celé pospolitosti zjevila Hospodinova sláva. Hospodin řekl Mojžíšovi a Áronovi, aby se oddělili od pospolitosti, než je zničí. Mojžíš a Áron se za ně přimluví a díky tomu nebyl soud vykonán.

16,23–35 Scéna se nyní zaměřuje na stany, kde žili Kórach, Dátan a Abíram (v. 24). Mojžíš ostatní lid varoval, aby od těchto stanů odstoupili. Potom prohlásil, že pokud tito muži zemřou přirozenou smrtí nebo je postihne úděl všech lidí, pak to znamená, že ho neposlal Hospodin. Jestliže však Hospodin zářivě působí, že se země otevře a pohltí je, potom celý národ pozná, že tito lidé znevázili Hospodina (v. 30). Sotva to dořekl, země se otevřela a pohltila Dátana a Abírama a jejich rodiny, které se určitě také přidaly k jejich

vzpouře (v. 32–33). Zůstává otevřená otázka, kdy zemřel Kórach. Někteří mají za to, že ho země pohltila spolu s Dátanem a Abíramem (v. 32–33). Jiní říkají, že ho spálil oheň, který usmrtil dvě stě padesát vzbouřenců (v. 35). Na základě Nu 26,10 se zdá, že ho země pohltila spolu s Dátanem a Abíramem. Následující verš (11) ukazuje, že jeho synové byli ušetřeni. Mezi jeho potomky byl jiný velký prorok Izraele, Samuel (1Pa 6,22–23.28). Podsvětí ve v. 30 znamená hrob, ale může také znamenat stav mimo tělo.

V určitých dobách v historii Bůh projevil mimořádnou nevoli vůči určitým hříchům tím, že je potrestal okamžitě. Takto soudil Sodomu a Gomoru (Gn 19,24–25), Nádaba a Abihúa (Lv 10,1–2), Mirjam (Nu 12,10), Kóracha, Dátana a Abírama a 250 předáků (Nu 16), Ananiáše a Safiru (Sk 5,5.10). Je jasné, že tak nejedná pokaždé, ale ve vybraných případech takto v historii zasahuje jako varování pro příští generace.

„Lidi, kteří patřili ke Kórachovi“ (v. 32) může znamenat jeho služebníky nebo stoupence.

17,1–5 Svaté kadidelnice, které používali hříšníci, přeměnili na tepané pláty k pokrytí oltáře k zápalným obětem. To mělo připomínat, že kněžské výsady má pouze Áron a jeho rodina. Oheň z kadidelnic měl rozmetat.

17,6–15 Následující den po těchto významných událostech lid obvinil Mojžíše a Árona, že způsobili smrt Božího lidu. Hospodin je ve svém hněvu zničil, zato Mojžíš a Áron přišli před stan setkávání. Není pochyb, že proto, aby se za lid přimlouvali. Hospodin potom stihl lid hrozným morem. Teprve až Áron vběhl doprostřed shromáždění s kadidlem a vykonal smíření za lid, byla morová rána zastavena. Mezitím zahynulo 14700 lidí. Předáci i lid zpochybňovali Áronovo kněžství. Nyní právě Áronova přimluva zastavila ránu. Mojžíš a Áron neusmrcovali Boží lid, ale zachraňovali ho!

17,16–24 Aby bylo lidu zdůrazněno, že kněžství bylo svěřeno pouze Áronovi a jeho potomkům, Bůh nařídil, aby z každého izraelského kmene položili na noc do stanu setkávání jednu hůl. Na holi kmene Lévi bylo

Áronovo jméno. Právo být knězem patřilo kmenu, jehož hůl rozkvetla. Když ráno hole prohlédli, bylo vidět, že Áronova hůl vypučela, měla květy a vydala zralé mandle. Áronova hůl tak znázorňuje vzkříšeného Krista jakožto kněze podle Božího vyvolení. Stejně jako na jaře kvete mandloň jako první, tak je Kristus prvotinou vzkříšení (1K 15,20.23). Zlatý svícen ve svatyni byl „zhotoven jako mandloňové květy, na každém rameni byly hlavice a květy“ (Ex 25,33–34). Mezi úkoly kněze patřilo starat se denně o svícen. Svým vzhledem a ovocem odpovídá Áronova hůl svícnu, což naznačuje, že Árona a jeho potomky Bůh vyvolil, aby sloužili jako kněží.

17,25–28 Od nynějška se měla Áronova hůl uchovávat před schránou svědectví jako znamení proti těm, kdo by reptali. Lid potom zachvátíl strach a bál se přicházet do blízkosti stanu setkávání.

G. Pokyny levitům (kap. 18–19)

18,1–7 Osmnáctá kapitola je úzce spjata s předchozími dvěma verši předchozí kapitoly. Aby se lid tolik nebál, zopakoval Hospodin pokyny týkající se služby ve stánku. Pokud člověk tyto pokyny dodržoval, nemusel se Hospodinova hněvu bát. První verš má dvě části: „Ty a tvoji synové a dům tvého otce s tebou“ se týká všech Levitů včetně kněží. „Ty a tvoji synové s tebou“ se týká pouze kněží. První věta znamená nést nepravost ve vztahu ke svatyni, druhá znamená nést nepravost spojenou s kněžstvím. „Nést nepravost“ znamená nést zodpovědnost za každé zanedbání nebo selhání, když někdo neplní svaté povinnosti. Levité pomáhali kněžím, ale při kněžské službě neměli vstupovat do svatyně... jinak by zemřeli.

18,8–20 Kněžím bylo dovoleno mít jako náhradu určitý podíl různých obětí (v. 8–11). Měli také právo na prvotiny z oleje, vína, obilí a ovoce (v. 12–13), na věci zasvěcené Hospodinu (v. 14) a na prvorozené. V případě prvorozených synů a nečistých zvířat dostávali kněží výkupné místo synů a zvířat. V případě obětních zvířat bylo prvorozené zvíře obětováno Hospodinu a kněz z něho dostal svůj podíl (v. 17–19). Smlouva soli (v. 19) znamená,

že je nezrušitelná a trvale platná. Kněží nedostali zemi, protože jejich zvláštním podílem a dědictvím byl Hospodin (v. 20).

18,21–32 Levité dostávali od lidu desátky, ale oni naopak byli povinni dávat desátky kněžím. Tato oběť byla podávána Hospodinu jako oběť pozdvihování.

19,1–10 Devatenáctá kapitola se zabývá jedním z nejsilnějších symbolů očistění ve Starém zákoně, a sice popelem červené jalovice. Tato oběť souvisela zejména s tím, když někdo přišel do styku s mrtvým. Izraelci se nedávno v Kádeši vzbouřili proti Hospodinu. Nyní byli vysláni do pouště, aby tam pro svou nevěru zemřeli. Během třiceti osmi let zemře přes 600 000 lidí, to je více než čtyřicet lidí denně. V tom je vidět potřeba popela červené jalovice, protože kdo se na takové cestě mohl vyhnout styku s mrtvým!

Červená jalovice byla vyvedena z tábora a usmrcena (v. 3). Kněz Eleazar její krví sedmkrát stříkl před stan setkávání a potom byla jalovice spálena na cedrovém dřevě včetně kůže a všeho ostatního, a to spolu s yzopem a karmínovým barvivem. Tytéž prostředky se používaly při očišťování malomocných (Lv 14,4.6). Kněz a člověk, který páčil jalovici, byli až do večera nečistí. Muž, který byl čistý, důkladně sebral popel a uchoval ho mimo tábor pro budoucí použití (v. 9) a pak se stal až do večera nečistý.

19,11–19 Tento úsek mluví o tom, jak se měl popel používat. Jestliže se někdo stal obřadně nečistým tím, že se dotkl mrtvého těla nebo proto, že byl ve stanu, kde někdo zemřel, čistý člověk přinesl trochu popela a rozmíchal ho v tekoucí vodě. Třetího a sedmého dne někdo čistý kropil yzopem vodu na dotyčného nečistého člověka nebo věc. Sedmý den si nečistý člověk vypral šaty, vykoupal se a večer se stal čistým (v. 19).

Williams podotýká, že červená jalovice symbolizovala Krista, který byl zevně bez poskvrny a zevnitř bez úhony, bez jakékoli vazby k hříchu a oblečen do červené hlíny lidství.¹¹ Musíme však dávat pozor, abychom s předobrazy nezacházeli příliš daleko.

Jediný historický záznam použití popela jalovice je v Nu 31. Mantle říká, že:

... Popel byl považován za soustředění základních vlastností oběti za hřích; je ve všech dobách bez velkých problémů rychle dostupný. Jedna červená jalovice vystačila na staletí. Říká se, že šest jalovic by stačilo na celou židovskou historii, protože i to nejmenší množství popela dokázalo dát čisté pramenité vodě schopnost očišťovat.¹²

Autor listu Židům tvrdí, že zatímco popel červené jalovice nedokázal víc než oddělit člověka od vnějšího, obřadného znečištění, Kristova krev má neomezenou moc niterně očistit svědomí od mrtvých skutků (Žd 9,13–14). Neznámý autor poznamenává:

Červená jalovice je Boží opatření pro nevyhnutelný dotek s duchovní smrtí, který je kolem nás. Má pravděpodobně zvláštní vztah k tomu, že se Izrael provinil krví vůči Mesiáši. Připomíná oběť za vinu, ale neodstraňuje ji.

Starozákonní pokyny týkající se umývání vodou, někdy pramenitou vodou (Lv 15,13) jsou i dnes lékařsky akceptovaným způsobem dezinfekce.

19,20–22 Pro nečistého člověka, který nepoužil vodu očištění, byl trest nevyhnutelný. Bůh také vyhlásil, že každý, kdo by se dotkl vody nebo jí kropil, byl až do večera nečistý, a každý, kdo se ho dotkl, byl po zbytek dne také nečistý.

H. Mojžíšův hřích (20,1–13)

20,1 Začátek této kapitoly spadá do doby čtyřiceti let po odchodu Izraelců z Egypta a třicet osm let po vyslání vyzvědačů. Lid chodil třicet osm let a nyní došel do Kádeše na poušť Sin, tedy na místo, odkud byli vysláni vyzvědači. Nebyli tedy k zaslíbené zemi o nic blíž než před osmatřicet lety! Zde zemřela Mirjam... a byla pochována. Během této ztracené doby mezi 19. a 20. kapitolou zemřelo více než 600 000 lidí. Celá generace v tichosti sklízela hořké ovoce nevěry.

20,2–9 Ti, kdo si nyní stěžovali Mojžíšovi a Áronovi, že nemají vodu, tvořili další generaci, ale byli na tom stejně jako jejich otcové (v. 2–5). Hospodin řekl Mojžíšovi, aby *pro-*

mluvil ke skále s tím, že vydá vodu. Měl si vzít Áronovu hůl, která byla uložena ve stánku (v. 9, srov. 17,25, i když to ve verši 11 byla „jeho hůl“. Áronova hůl byla kněžská hůl, Mojžíšova hůl byla hůl soudu a moci.

20,10–13 Lid reptal kvůli vodě už jednou, a to na místě nazvaném Massa (a Meriba). Tehdy Hospodin řekl Mojžíši, aby *udeřil* do skály (Ex 17,1–7). Tentokrát však byla už Mojžíšova trpělivost vyčerpána. Zprvė nemoudře mluvil svými rty, nazval lid vzpurníky (v. 10). Zadruhé do skály dvakrát udeřil, místo aby k ní promluvil. Skála, do které Mojžíš udeřil v Ex 17, se stala předobrazem Krista, který dostal rány na Golgotě. Ale Kristus byl raněn pouze jednou. Po jeho smrti byl dán Duch svatý, jehož předobrazem je voda ve v. 11. Pro Mojžíšův a Áronův hřích v této věci Bůh rozhodl, že nevejdu do zaslíbené země. Nazval to místo Meriba, ale nejedná se o stejné místo jako v Ex 17. Tentokrát se jedná o Meriba-Kádeš. G. Cambell Morgan poznamenává:

Touto manifestací hněvu, který byl velmi přirozený, Boží služebník znevážil Boha před lidem. Jeho selhání souviselo s tím, že na okamžik jeho víra selhala, nedosáhla až k nejvyšší úrovni činnosti. Stále věřil v Boha a v jeho moc. Ale nevěřil v něj tak, aby *jej posvětil v očích jeho lidu*. Je to velmi poučná lekce. Správné věci je možné dělat špatným způsobem, že to má zlé následky. Existuje píseň, ve které nemusíme postřehnout hluboký význam, pokud víc nepřemýšlíme:

Pane, mluv ke mně,
abych mohl mluvit

a přitom žít jako ozvěna tvého tónu.

To je daleko víc než modlitba, abychom dokázali přinést Pánovo poselství. Je to modlitba, abychom je přinesli v jeho tónu, v jeho rozpoložení. Právě v tom Mojžíš selhal a pro toto své selhání nemohl vejít do zaslíbené země.¹³

I. Áronova smrt (20,14–29)

20,14–21 Nebylo v plánu jít do země z pouště směrem přímo na sever, ale putovat na východ přes edómské území a potom na sever podél východního pobřeží Mrtvého

moře. Potom přejdou Jordán. Avšak edómský král nedovolil Izraeli pokojně projít ani přes ujištění, že nebudou jíst a pít z edómských zdrojů a nijak jim neublíží. Izrael bojoval proti Edómčům později za vlády Saula a tyto potomky Jákobova bratra Ezaua porazil.

20,22–29 V době, kdy lid putoval z Kádeše k hoře Hór nedaleko hranice s Edómem, zemřel Áron a místo něho nastoupil jeho syn Eleazar (v. 22–29). Matthew Henry píše:

I když Áron umírá pro své přestoupení, nevstupuje do smrti jako zločinec cestou moru nebo ohně z nebe, ale umírá v pokoji a se ctí. Není *vyřat ze svého lidu*, jak se obvykle mluví o těch, kdo zemřeli rukou Boží spravedlnosti, ale je *připojen ke svému lidu* jako někdo, kdo zemřel v náruči Boží milosti... Mojžíš, který kdysi jako první oblékl Árona do kněžského oděvu, jej nyní z něho svléká, protože vzhledem k jeho kněžství nebylo vhodné, aby v něm zemřel.¹⁴

J. Bronzový had (21,1–22,1)

21,1–3 Král Aradu žil v jižní části zaslíbené země. Když uslyšel, že Izraelci táboří v poušti a mají v plánu přijít do země, zaútočil, ale byl v místě, které pojmenovali Chorma, poražen (v. 1–3).

21,4–9 Rudé moře (v. 4) neznamená záliv, který Izraelci přešli při odchodu z Egypta, ale část Rudého moře, kterou známe jako Akabský (Ejlatský) záliv. „Cesta Rudého moře“ však může být také označení trasy. Tentokrát asi nešli k Akabskému zálivu.

Lid si znovu stěžoval na životní podmínky a výsledkem bylo, že na ně Bůh seslal ohnivě hady. Mnozí z lidu zemřeli a další umírali. Když se Mojžíš přimlouval, Bůh mu přikázal, aby na tyč připevnil bronzového hada, a slíbil, že každý, kdo se na něj podívá, bude od hadího uštknutí uzdraven. Tuto událost použil Pán Ježíš, aby Nikodémovi vysvětlil, že Kristus musí být vyvýšen na kříž, aby hříšníci, kteří se na něho ve víře podívají, mohli mít věčný život (Jan 3,1–16).

Bronzový had se později stal národu kamenem úrazu a nakonec byl v době krále Chizkiáše zničen (2Kr 18,4).

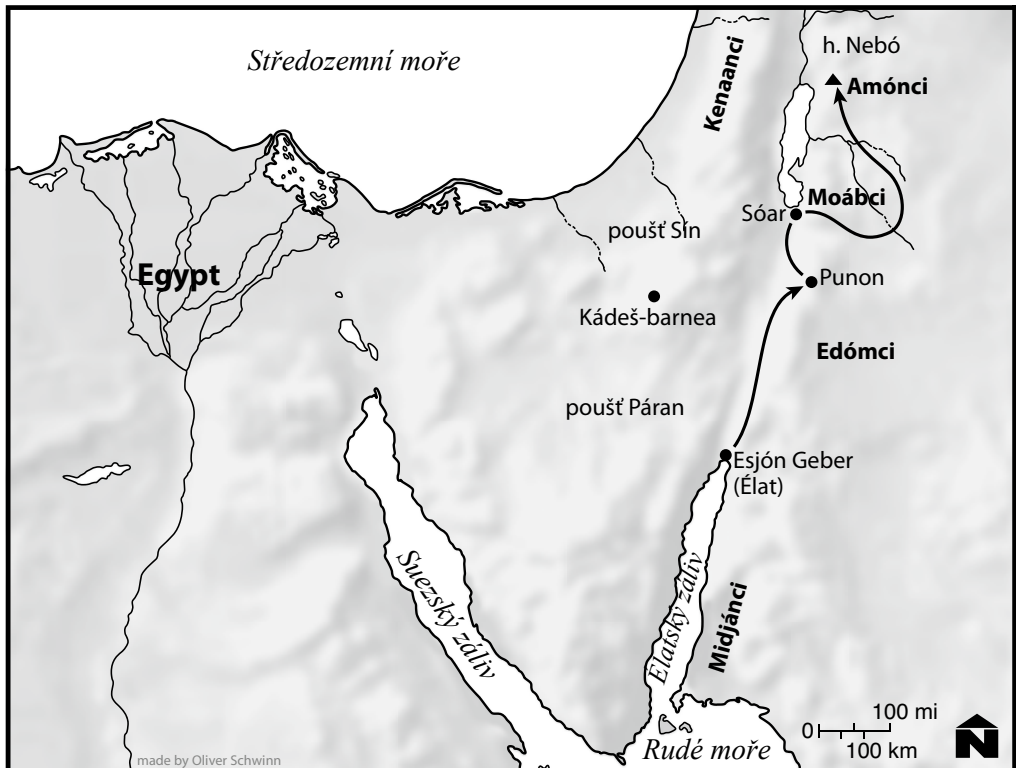
21,10–20 Dále nejsme schopni cesty Izraelců od hory Hór na moábské roviny přesně identifikovat. Zastávky jsou však vyjmenované v Nu 21,10–22,1. Kniha „Hospodinových bojů“ (v. 14) byly pravděpodobně historické záznamy dávných izraelských válek. Nedochovala se. V Beéru (v. 16–18) jim Hospodin dal zázračným způsobem vodu, když ji v poušti předáci lidu vykopali svými holemi.

21,21–26 Když se Izraelci přiblížili k zemi Emorejců, požádali o povolení projít, ale ti to odmítli. Naopak emorejský král Síchon vyhlásil Izraelcům válku, ale byl úplně poražen. Hospodin tohoto emorejského krále, stejně jako kdysi faraona, zatvrdil, aby byl spolu se svými lidem poražen (Dt 2,30) „Nepravost Emorejců“ (Gn 15,16) byla dovršena a Izrael byl nástrojem Hospodinova soudu.

21,27–30 Píseň v podobě úsloví ve verších 27–30 jakoby vyjadřovala: „Teprve nedávno dobyli Emorejci Chešbón od Moábců. Teď padl Chešbón do rukou Izraelců. Jestliže

ti, kdo dobyli toto moábské město, byli poraženi, potom Moáb musí být mocností třetí třídy. Toto úsloví je pravděpodobně citováno jako důkaz, že země byla plně ve vlastnictví emorejského krále Síchona, už to tedy nebylo moábské území. Toto potvrzení bylo důležité, protože Izraelci nesměli zabírat zemi Moábců (Dt 2,9).

21,31–22,1 Je těžké rekonstruovat přesnou trasu Izraelců. Má se za to, že od hory Hór postupovali směrem na východ, potom na sever kolem západní hranice Edómu k řece Zered. Podél ní šli na východ mezi územím Edómu a Moábu, potom na sever kolem východní hranice Moábu až do Arnonu, potom na západ ke královské cestě. Porazili emorejského krále Síchona a potom se přesunuli na sever, kde dobyli město Bášan, které patřilo králi Ógovi. Bášan byla země bohatá na pastviny, východně od Jordánu a severně od místa, kde přešli Jordán do zaslíbené země. Když dobyli Bášan, vrátili se na moábské roviny... a tá-

Z pouště do Kenaanu

bořili naproti Jerichu (22,1). Tyto roviny vybojovali Amónci od Moábů (Nu 21,26), ale moabské označení jim zůstalo.

III. Události na moábských rovinách (22,1–36,13)

A. Prorok Bileám (22,2–25,18)

1. Balák zve Bileáma (22,2–40)

22,2–14 Když Moábci na jihu uslyšeli, jak byli poraženi Emorejci, přepadla je hrůza (zbytečně, viz Dt 2,9). Král Balák si proto chtěl najmout Bileáma, aby Izrael proklel. Bileám byl sice pohanský prorok, ale zřejmě měl určité poznání pravého Boha. Hospodin ho použil, aby zjevil své úmysly ohledně oddělení, ospravedlnění, krásy a slávy Izraele. První pokus získat Bileáma pro proklínání je zachycen ve verších 7–14. Balákovi poslové přišli k Bileámovi s odměnou za věštění, tedy s odměnou pro něho, pokud by úspěšně vynesl kletbu nad Izraelem. Bůh mu však řekl, že nesmí tento národ proklít, protože mu sám požehnal. Jméno Balák znamená „mrhač“. Bileám znamená „ten, kdo polyká nebo mate lid“.

22,15–21 Dále je zaznamenán Bileámův druhý pokus. Bileám věděl, jaká je Boží vůle, ale přesto se odvážil jít před Hospodina, snad v naději, že změní názor. Hospodin Bileámovi řekl, že má jít s Balákovými muži, ale že musí dělat pouze to, co mu Hospodin řekne. Bileámův důvod, proč šel, je jasně zapsaný v 2Pt 2,15–16. Motivovala ho „mzda nepravosti“. Je to typický „nájemný prorok“, který za peníze prodával Bohem darovanou schopnost.

22,22–27 „Hospodinův anděl“ (v. 22) byl Kristus, který se zjevil předtím, než přišel v těle. Třikrát se postavil Bileámovi a jeho oslici do cesty, aby ho zastavil, protože znal jeho motivy. Když oslice uviděla anděla poprvé, odbočila na pole. Za to ji, ubohé zvíře, Bileám zbil. Podruhé se anděl postavil na úzké stezce mezi vinicemi. Vyděšená oslice odřela Bileámovi nohu o zeď a zase dostala. Potřetí se jim anděl postavil v úzké soutěsce. Zoufalá oslice si lehla na zem a Bileám ji zbil potřetí. Dokonce i oslice, symbol tvrdohlavosti, vědě-

la, kdy toho nechat, ale tvrdohlavý, svévolný prorok to nepoznal.

22,28–40 Oslice dostala moc Bileámovi něco říct, vytkla mu jeho nelidské zacházení (v. 28–30). Vtom Bileám uviděl Hospodina anděla s taseným mečem a slyšel jeho vysvětlení, proč přišel Bileámovi zabránit v jeho neposlušnosti (v. 31–35). Anděl potom dovolil prorokovi jít k Balákovi s tím, že musí mluvit pouze slovo, které mu dá Bůh (v. 35). Když se Balák setkal s Bileámem, přinesl svému bohu oběti.

2. Bileámovy průpovědi (22,41–24,25)

22,41–23,12 Druhý den vzal Balák Bileáma na vysokou horu (Pisga), odkud bylo vidět na stany Izraelců. Později se z této hory díval na zaslíbenou zemi Mojžíš a poté zemřel (Dt 34,1.5). Tato a následující kapitola obsahují čtyři Bileámovy výroky ohledně Izraele, které stojí za to si zapamatovat. Po prvních třech následovalo obětování sedmi býků a sedmi beranů jako zápalné oběti. První průpověď vyjadřovala Bileámovu neschopnost proklít národ, který Hospodin neproklel. To byla pro Izrael předpověď, že bude žít odděleně od pohanských národů a bude mít nespočetné potomstvo. Znázorňovala Izrael jako spravedlivý národ, jemuž budou druzí závidět jeho úděl (v. 7–10). Balák svými protesty proti tomuto žehnání nic nezmohl. Prorok musel vynášet Hospodinovo slovo.

23,13–15 Potom vzal Balák Bileáma na jiné místo s výhodnou pozicí v naději, že prorok uvidí národ v méně příznivém světle (v. 13–14).

23,16–26 Bileámova druhá průpověď byla pro Baláka ubezpečením, že původní Boží požehnání Izraeli se nemění (v. 18–20). První část 21. verše popisuje postavení národa, ne jeho běžnou praxi. Národ byl považován za spravedlivý pro svou víru. Stejně tak dnes stojí všichni věřící před Bohem v dokonalosti jeho milovaného Syna. Hospodin byl uprostřed Izraele a lid tedy mohl radostně křičet, protože Bůh mezi nimi vládl jako král (v. 21b). Vysvobodil je z Egypta a dal jim sílu. Žádné zlo vnesené proti nim se neuskuteční. Naopak Izrael brzy začne vítězit a to povede národy,

aby říkaly: „To učinil Hospodin!“ (v. 22–24). Když Bileám nechtěl lidu zlořečit, Balák mu zakázal žehnat (v. 25), ale prorok namítl, že může dělat pouze to, co řekl Hospodin.

23,27–30 Balák se potřetí pokusil z Bileáma vyždímat kletbu, tentokrát na vrcholu hory Peór.

24,1–2 Bileám si uvědomil, že Bůh je odhodlán Izraeli žehnat, nesnažil se tedy už hledat slova kletby. Prostě se z hory podíval na izraelský tábor, a tu na něj sestoupil Duch Boží a vedl jej, aby říkal věci, které překračují jeho vlastní moudrost a vůli.

24,4–9 Třetí průpověď vyjadřovala krásu izraelských stanů a předpovídala vysokou úrodnost, všestranný rozmach, slavné království a zdrcující moc nad všemi nepřáteli. Agag (v. 7) bylo pravděpodobně jméno mnoha Amálekovců. Nikdo se neodvážil dráždit dravého lva (v. 9). Ti, kdo žehnají Izraeli, budou požehnáni, proklínání přinese jen kletbu. Bileámovo proctví je zde ozvěnou smlouvy dané Abrahamovi: „Požehnám těm, kdo žehnají tobě, a na toho, kdo tě proklíná, uvedu prokletí“ (Gn 12,3).

24,10–14 Zcela zmatený Balák osočuje Bileáma, že není schopen spolupracovat. Prorok mu však připomněl, že už na začátku řekl, že bude říkat... pouze slovo Hospodinovo. Než propustil Bileáma, aby se vrátil domů, Bileám králi nabídl, že mu řekne, co Izrael udělá v budoucnosti Moábcům.

24,15–19 Čtvrtá průpověď se týká krále („hvězda“ nebo „žezlo“), který povstane v Izraeli, aby porazil Moáb a všechny syny bouření (v. 17; srov. Jr 48,45). Tento vládce si podrobí i Edóma. Toto proctví se částečně naplnilo na králi Davidovi, ale plného naplnění se dočká až při Kristově druhém příchodu.

24,20–25 Podobné průpovědi o zkáze vynesl Bileám také o Amálekovcích, Kénijcích, Asyřanech (Ašur) a Heberovi (v. 20–24). Amálekovci budou zcela vyhlazeni. Kénijci budou postupně vymírat a nakonec je odvedou Asyřané do zajetí. Také Asyřané budou odvedeni ozbrojenými silami z Kypru (hebr. *Kittim*, což obecně znamená Kypr, ale zde pravděpodobně představuje Řecko a armádu

Alexandra Velikého). Heber pravděpodobně znamená mimoizraelské potomky popotopního patriarchy (Gn 11,14).

Než Bileám od Baláka odešel, dal do pohybu proces, který vyústil tragickými událostmi ve 25. kapitole.

3. Bileámovo poskvrnění Izraele (kap. 25)

25,1–3 I když Bileámovo jméno není v této kapitole uvedeno, z Nu 31,16 se dovídáme, že byl příčinou velké poskvrny Izraelců, která je tam popsána. Ani všechny Balákovy poklady nedokázaly Bileáma přimět, aby Izrael proklel, ale nakonec ho přesvědčily, aby přivedl zkázu na Izrael tím, že některé z lidu přiměje ke smilstvu a modlářství s moábskými ženami. Často se stává, že když Satan neuspěje přímým útokem, podaří se mu útok nepřímý.

Zde se odhaluje Bileámův skutečný charakter. Dodnes jsme ho mohli vnímat jako zbožného proroka, který je věrný Božímu slovu a obdivuje Boží lid. Avšak v Nu 31,16 a 2Pt 2,15–16 se dozvídáme, že to byl bezbožný odpadlík, který miloval mzdu nepravosti. Bileám poradil Balákovi, jak přivést Izrael k pádu: dát mu „jíst věci obětované modlám, aby se dopouštěl sexuální nemorálnosti“ (Zj 2,14). Jeho rada vyšla, a to zde v Baal-peóru vedlo k hrubému modlářství.

25,4–8a Bůh poručil, aby všichni vůdové, kteří se provinili, byli pověšeni na slunci. Dříve, než byl rozsudek vykonán, přišel jeden Izraelec, předák z kmene Šimeón, přivedl do tábora midjánskou ženu a vzal si ji do svého stanu (v. 14). Zabil je Pinchas, syn velekněze Eleazara, oba je najednou probodl mečem. Samuel Ridout komentuje:

Pinchas („bronzová ústa“) je velmi vhodné jméno někoho, kdo byl neochvějně věrný Bohu a svým neúprosným soudem nad hříchem získal pro sebe a své potomstvo trvalé kněžství.¹⁵

25,8b–13 Bůh poslal na tábor Izraelců ránu, která usmrtila dvacet čtyři tisíc provinilců (podle 1K 10,8 padlo 23000 během jednoho dne). Právě Pinchasův hrdinský čin ránu zastavil. Horlil pro Hospodina, proto Bůh prohlásil, že jeho rodina bude mít kněžství navěky.

25,14–15 Možná to, že Zimrí byl předákem ve svém kmeni a žena byla dcerou midjánského předáka, zastavilo soudce, aby ho nepopravili, ale nezastavilo to Pinchasa. Horlil pro Hospodina.

25,16–18 Hospodin přikázal Mojžíšovi, aby bojoval proti Midjáncům (kteří byli v té době smíšeni s Moábci). Tento příkaz byl vykonán v kapitole 31.

B. Druhé sčítání lidu (kap. 26)

26,1–51 Mojžíš znovu dostal pokyn, aby sečetl Izraelce, jelikož měli vejít do země, aby bojovali proti jejím obyvatelům a dostali jejich podíl jako dědictví. Od prvního sčítání byl zaznamenán pokles o 1820 lidí, je to vidět v této tabulce:

Kmen, verše	Nu 1	Nu 26
Rúben, 26,5–11	46 500	43 730
Šimeón, 12–14	59 300	22 200
Gád, 15–18	45 650	40 500
Juda, 19–22	75 600	76 500
Isachar, 23–25	54 400	64 300
Zabulón, 26–27	57 400	60 500
Josef, 28–37:		
- Manases, 34	32 200	52 700
- Efrajim, 37	40 500	32 500
Benjamín, 38–41	35 400	45 600
Dan, 42–43	62 700	64 400
Ašer, 44–47	41 500	53 400
Neftalí, 48–51	43 400	45 400
Celkem	603 550	601 730

Moody komentuje pokles počtu Izraelců (z 603550 na 601730) během této dlouhé doby takto:

Početní růst Izraele na čtyřicet let ustal. Tak to může být i s námi jako církvemi atd., pokud nežijeme vírou.¹⁶

Nejnápadnější pokles je vidět u kmene Šimeón, kde ubylo téměř 37 000 lidí. Tento kmen se nejvíce účastnil incidentu v Peóru v předchozí kapitole (Zimrí byl předákem kmene) a možná nejvíce lidí zemřelo právě ze Šimeónovců. Jedenáctý verš říká, že synové Kórachovi nezemřeli spolu se svým otcem.

26,52–56 Země měla být rozdělena podle počtu lidí v každém kmeni a přitom zároveň podle losu. To znamená, že velikost území každého kmene byla určena počtem lidí, ale *poloha* byla určena losem.

26,57–65 Levité byli sčítáni samostatně a bylo jich 23000. V obou sčítáních byli zahrnuti pouze Jozue a Káleb, všichni ostatní bojovní muži z prvního sčítání zemřeli na poušti. Verše 64–65 se týkají mužů, kteří byli schopni jít do války. Sčítání se netýkalo Lévičů a žen, i když někteří z nich během této osmatřicetileté cesty zahynuli.

C. Dědická práva dcer (27,1–11)

Za Mojžíšem přišlo pět dcer Selofchadových z kmene Manases a žádaly o svůj podíl při rozdělování země, i když neměly žádného muže zahrnutého do sčítání Izraele, mezi něž měla být zaslíbená země rozdělena (26,53). Jejich otec zemřel, ale ne jako provinilec z Koráchovců. Hospodin odpověděl, že mají zdědit podíl svého otce. Boží vůle obecně byla, že zemi mají získat do dědictví synové, potom dcery, bratři, strýcové nebo nejbližší příbuzní. Takovým způsobem majetek zůstal v rodině (v. 1–11).

D. Jozue jako Mojžíšův nástupce (27,12–23)

27,12–14 Bůh předem upozornil Mojžíše, že brzy zemře a dal mu pokyn, aby vystoupil na horu Abarim. (Jedná se o horský hřeben východně od Mrtvého moře.) Hora Nebó, kde zemřel, patřila k tomuto masívu.

27,15–23 Mojžíš nesobecky přemýšlel o následovníkovi, který by vedl lid, a tak byl na jeho místo jmenován Jozue, syn Núnův. Kněžství a později královský titul v Izraeli obvykle přecházel z generace na generaci v rámci téže rodiny. Mojžíšův nástupce však nebyl jeho syn, ale jeho služebník (Ex 24,13).

E. Oběti a sliby (kap. 28–30)

V kapitolách 28–29 jsou lidu připomenuty oběti a slavnosti, které měli v zemi zachovávat.

Každodenní oběti:

Neustálá zápalná oběť, ranní a večerní, a oběť přidavná a litá (28,3–8).

Tyto oběti se měly přinášet každý den v životě, dokud stál chrám, a to ráno a večer (Nu 28,3–8).

Každé ráno a každý večer se jako zápalná oběť obětoval roční beránek bez poskvrny a bez vady. Současně s ním se přinášela oběť přídavná, kterou představovala desetina éfy jemné mouky smísené se čtvrtinou hínu čistého oleje. A k tomu patřila oběť litá, tedy čtvrt hínu vína.

Před ranní a po večerní oběti se pátilo kadidlo. Dokud stál židovský chrám, přinášely se tyto oběti pravidelně. Byla to každodenní kněžská rutina. Moffatt mluví o „levitské dřině“, díky které tyto oběti probíhaly každý den. Byl to nekonečný proces, a i když se řeklo, že bylo všechno splněno, lidé si stále byli vědomi svého hříchu a odcizení od Boha.

Týdenní oběti:

Každý týden, vždy v sobotu, se přinášela oběť přídavná a litá (28,9–10).

Měsíční oběti:

První den každého měsíce se přinášela zápalná oběť spolu s obětí přídavnou a litou (28,11–14).

Oběť za hřích (28,15).

Hospodinovy slavnosti:

Velikonoce – čtrnáctý den prvního měsíce (28,16).

Slavnost nekvašených chlebů – patnáctý až dvacátý první den prvního měsíce (28,17–25).

Poznámka: *Den* prvotin (v. 26) nezaměňujeme se *svátkem* prvotin (Lv 23,9–14).

Slavnost troubení – první den sedmého měsíce (29,1–6).

Den smíření – desátý den sedmého měsíce (29,7–11).

Svátek stánků – patnáctý až dvacátý první den sedmého měsíce (29,12–34). Osmý den se zvláštním způsobem zachovávala sobota (29,35–39).

30,1–5 Třicátá kapitola obsahuje zvláštní pokyny týkající se slibů. Když muž něco

slíbí Hospodinu, pak to musí splnit. Jestliže něco slíbí žena, která je ještě v péči svého otce a otec ji slyšel slibovat, mohl se vyjádřit proti slibu, tedy ho zakázat, a to v tentýž den – v tom případě byl slib zrušen. Kdyby čekal do druhého dne nebo kdyby neřekl nic, její slib platil a musel se splnit.

30,7–17 Verše 7–9 jako by popisovaly slib ženy předtím, než se vdá. I když ji otec samozřejmě neslyšel v den, kdy něco slíbila, mohl jí zabránit v den, kdy se o tom dozvěděl. Sliby učiněné vdovou nebo rozvedenou ženou (v. 10) byly závazné. Sliby učiněné vdanou ženou mohl její manžel zrušit, ale pouze v tentýž den (v. 11–17). To upevňovalo skutečnost, že manžel je hlavou. Jestliže manžel zrušil její slib až další den, musel nést její vinu, tedy přinést požadovanou oběť nebo nést její vinu (v. 16).

F. Zkáza Midjanců (kap. 31)

31,1–11 Bůh přikázal Mojžíšovi, aby zničil Midjance, protože poskvřnili jeho lid smilstvem a modlářstvím v Baal-peóru. Proti nepříteli vyšlo dvanáct tisíc Izraelců a pobili všechny muže. Do války šel Pinchas (v. 6), a ne jeho otec, možná proto, že Pinchas byl ten, kdo odvrátil Hospodinův hněv, když zabil Zimrího a s ním i midjánskou ženu (kap. 25). Nyní měl vést armádu živého Boha, aby vykonal Hospodinův soud nad Midjanci. „Všichni mužského pohlaví“ (v. 7) znamená všechny midjánské vojáky, ale ne všechny Midjance, protože v době Gedeóna zase Izrael ohrožovali (Sd 6). Súr (v. 8) byl pravděpodobně otec Kozbi, midjánské ženy, která byla zabita v izraelském táboře (25,15).

(Bileám se buď vůbec do svého domova nevrátil, nebo z nějakého důvodu zase přišel k Midjancům, protože byl zabit i on.)

31,12–18 I když Izraelci pobili všechny midjánské bojovníky, ušetřili ženy a děti a hrdě je přivedli zpět do tábora spolu s velkým množstvím kořisti. Mojžíš se rozhněval, protože ušetřili právě ty, kdo přivedly Izrael k hříchu, a poručil, aby všichni chlapi a každá žena, která kdy poznala muže, byli zabiti. Mladá děvčata byla ušetřena, pravděpodobně pro domácí práce. Tento trest byl spravedlivý

a nutný pro ochranu Izraele před pozdějším poskvněním.

31,19–54 Bojovníci a zajatci museli podstoupit obvyklých sedm dnů očišťování (v. 19). Také kořist bylo třeba očistit, a to buď ohněm nebo umytím ve vodě (v. 21–24). Kořist se rozdělila mezi bojovníky a celé shromáždění (v. 25–47). Bojovníci byli tak vděční, že z nich ani jeden nepadl, že přinesli velký dar Hospodinu (v. 48–54).

G. Dědictví Rúbena, Gáda a poloviny kmene Manasesa (kap. 32)

32,1–15 Když synové Rúbenovi a Gádovi uviděli bohaté pastviny východně od řeky Jordánu, žádali, zda by se tam mohli usadit natrvalo (v. 1–5). Mojžíš to pochopil tak, že nemají v úmyslu spolu se svými bratry přejít Jordán a bojovat proti pohanským obyvatelům Kenaanu (v. 6–15). Jejich otcové zastrašili v Kádeš-barneji Izraelce, že nevešli do země.

32,16–42 Když jej však Rúben a Gád třikrát ujistili, že jsou ochotni jít bojovat za zemi západně od Jordánu (v. 16–32), Mojžíš jejich žádosti vyhověl. Gád, Rúben a polovina kme-

ne Josefova syna Manasesa získali království emorejského krále Síchona a království bášanského krále Óga. Vystavěli tam opevněná města a ohrady pro ovce.

Mnozí se domnívají, že Rúben a Gád si nevybrali moudře, protože země sice byla úrodná, ale území bylo vystaveno útokům nepřátel. Nechránila je řeka Jordán. Kmeny Rúben a Gád (a polovina kmene Manases, která se k nim přidala) byly později poraženy a odvedeny do zajetí jako první. Na druhé straně, co by se mělo dělat s územím východně od Jordánu, kdyby se tam neměl usadit nikdo z Izraelců? Bůh jim tuto zemi dal a řekl jim, aby ji vlastnili (Dt 2,24.31; 3,2)

H. Přehled táboření Izraelců (kap. 33)

33,1–49 V této kapitole je shrnuto, kudy Izraelci putovali z Egypta až na moábské roviny. Jak už bylo uvedeno, dnes není možné určit přesně všechna místa. Tuto kapitolu lze rozdělit takto: z Egypta na horu Sínaj (v. 5–15), od hory Sínaj do Kádeše (v. 16–36), z Kádeše k hoře Hór (v. 37–40), od hory Hór na moábské roviny (v. 41–49). Nejedná se o úplný seznam, což je vidět při srovnání s jinými seznamy míst, kde tábořili, například v kapitole 21.

33,50–56 Boží příkaz pro armádu, která měla dobývat Kenaan, zněl, aby zcela vyhladili jeho obyvatele. Dnešnímu člověku se to může zdát kruté, ale v té době se jednalo o nejhorší, nejnemorálnější a nejzvrhlejší stvoření, jaká svět kdy znal. Bůh k nim byl přes 400 let trpělivý a na jejich straně se nic nezměnilo. Bůh věděl, že pokud je jeho lid nepobije, pak oni Izraelce nakazí svou nemorálností a modlářstvím. Izraelci měli nejen lidi vybit, ale měli zničit každou stopu jejich modlářství (v. 52).

I. Hranice zaslíbené země (kap. 34)

34,1–15 V těchto verších jsou vymezeny hranice země, kterou Bůh slíbil Izraeli. Obecně lze říct, že jižní hranice sahala od jižního konce Mrtvého moře až k egyptskému potoce (nikoliv řece) a ke Středoziemnímu moři (v. 3–5). Západní hranici tvořilo Veliké (tj. Středozemní) moře (v. 6). Severní hranice se táhla od Středozemního moře k hoře Hór (jiná

Střední část Kenaanu a okolí

hora, než kudy putoval Izrael) až ke vstupu do Chamátu a Chasar-énanu (v. 7–9). Východní hranice sahala od Chasar-énanu ke Kineretskému¹⁷ (Galilejskému) moři dolů podél Jordánu až k Mrtvému moři (v. 10–12). Tuto zemi mělo dědičně získat devět a půl kmene, jelikož dva a půl kmene mělo zaslíbenou zemi už na východě Jordánu (v. 13–15).

34,16–29 V těchto verších jsou jména mužů, kteří měli rozdělovat zemi.

J. Města Lévičů (kap. 35,1–5)

Vzhledem k tomu, že kmen Léviho nezdědil zemi jako ostatní kmeny, vyhlásil Bůh, že čtyřicet osm měst má být vyčleněno pro ně. Je těžké porozumět údajům ve verších 4–5, ale přinejmenším je jasné, že města byla obklopena „obyčejnou půdou“ pro pasení dobytka. (Je možné, že dva tisíce loket ve v. 5 v sobě už zahrnovaly tisíc loket zmíněných ve v. 4.)

K. Útočištná města a trest smrti (35,6–34)

35,6–8 Šest lévijských měst bylo označeno jako útočištná města. Kdo někoho zabil *náhodou*, mohl utéct do jednoho z těchto měst a tam byl v bezpečí pro soudní proces. Kmeny, které měly větší území, daly úměrně tomu víc měst Lévičům. Od kmenů s menším územím se tolik měst neočekávalo.

35,9–21 Útočištná města byla tři na každé straně Jordánu. Ten, kdo někoho zabil, byl obvykle pronásledován mstitelem, někým z příbuzných oběti. Jestliže se tomu, kdo zabil, podařilo dostat do útočištného města, byl v bezpečí, dokud jeho případ nebyl předložen soudu (v. 12). Útočištná města neposkytovala ochranu vrahům (v. 16–19). Zločiny spáchané z nenávisti nebo na základě nepřátelství se trestaly smrtí (v. 20–21).

35,22–28 V případě zabití člověka byl ten, kdo zabil, posuzován pospolitostí (v. 22–24). Jestliže byl zproštěn viny, musel zůstat v útočištném městě... až do smrti velekněze. Potom se směl vrátit domů (v. 28). Pokud by se odvážil vyjít ven z města před smrtí velekněze, krevní mstitel ho mohl zabít, aniž by na něm ulpěla vina (v. 26–28).

Smrt velekněze přinášela svobodu těm, kdo utekli do útočištných měst. Krevní mstitel

jim pak už nemohl ublížit. Smrt našeho velkého Velekněze nás osvobozuje od odsuzujících nároků Zákona. Jak nicotná by byla tato podmínka, kdybychom v ní neviděli symbol díla našeho Pána na kříži!

Unger uvádí některé detaily týkající se tradice:

Podle rabinů bylo povinností synedria udržovat silnice k útočištným městům v co nejlepším stavu, to v zájmu ochrany útočícího. Nikde nezůstal žádný kopec, přes řeky vedly mosty a sama silnice musela být nejméně 32 loktů široká. Na každé zatáčce byl ukazatel s nápisem „Útočiště“. Dva studenti zákona byli určeni k doprovázení prchajícího, aby – pokud možno – zadrželi mstitele, kdyby chtěl dosáhnout toho, kdo zabil.¹⁸

Pokud jde o symbolické učení, izraelský národ je ten, kdo usmrtil Mesiáše. Udělali to však v nevědomosti (Sk 3,17). Pán Ježíš se modlil: „... nevědí, co činí“ (L 23,34). Stejně jako ten, kdo zabil, musel opustit svůj domov a žít v útočištném městě, také Izrael žil ve vyhnanství. Úplný návrat do jeho vlastnictví nastane nikoliv při smrti velkého Velekněze (protože ten už neumře), ale až se vrátí, aby kraloval.

35,29–34 Absolutní trest platil pro vrahy, ti nemohli uniknout, nemohli poskytnout výkupné (v. 30–31). Ten, kdo zabil, se nemohl vykoupit, aby mohl útočištné město opustit (v. 32). Krev prolitá vrahem poskvřňovala zemi a taková krev vyžadovala smrt vraha (v. 33–34). Přemýšlejme o tom v souvislosti se smrtí Krista!

L. Dědictví dcer, když se vdají (kap. 36)

Představitelé poloviny kmene Manases, která se usadila v Gileádu východně od Jordánu, přišli za Mojžíšem s problémem (viz 27,1–11). Kdyby se Selofchadovy dcery vdaly za muže z jiného kmene, jejich dědictví by přešlo do jiného kmene. Milostivé léto by tento přenos do jiného kmene učinilo definitivním (v. 4). Řešení spočívalo v tom, že tyto ženy, které zdědily zemi, se mají vdát v rámci vlastního kmene, a tak nedojde k přenosu do jiného kmene (v. 5–11). Selofchadovy dcery poslechy a vdaly se v rámci kmene Manases (v. 10–12). Verš 13 shrnuje úsek z 26. kapitoly.

V knize Numeri jsou výrazné tři věci:

1. Nesporná bezbožnost a nevěra lidského srdce.
2. Hospodinova svatost mírněna jeho milosrdenstvím.
3. Boží muž (Mojžíš), který stojí jako prostředník a přímlyvce mezi hříšným lidem a svatým Bohem.

Lidské srdce se od doby, kdy byla napsána kniha Numeri, nezměnilo. Stejně tak se nezměnilo Boží milosrdenství. Ale Mojžíše vystřídal ten, komu sloužil jako předobraz, Pán Ježíš Kristus. V něm máme sílu vyhnout se hříchům, které byly pro Izrael typické, a vyhnout se Boží nelibosti, které byli vystaveni oni. Máme-li mít užitek z toho, čím jsme se zabývali, musíme si uvědomit, že „tyto všechny věci se jim staly jako příklady pro nás a bylo to zapsáno k napomenutí nám“ (1K 10,11).

Poznámky

- ¹ (Úvod) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible*, Vol. 1, The Old Testament, str. 35.
- ² (3,14–39) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 80.
- ³ (4,4–20) C. F. Keil and F. Delitzsch, „Numbers“, v *Biblical Commentary on the Old Testament*, III:25.
- ⁴ (6,1–8) Williams, *Student's Commentary*, str. 82.
- ⁵ (6,24–26) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str.41.
- ⁶ (10,29–32) Quoted by John W. Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible*, str. 431.
- ⁷ (11,16–17) Za zmínku stojí tyto body na Mojžíšovu obranu: (1) Bůh to Mojžíšovi nevyčítá. (2) Spíše ho povzbuzuje a slibuje mu, že poté, co sedmdesát jich bylo nadáno jeho Duchem, ponosou jeho břemeno společně. (3) Na jeho potřebu odpovídá sám Bůh. (4) Mojžíš vedl až dva milióny neduchovních lidí, kteří si stěžovali. (5) V. 17 nenaznačuje, že by Mojžíš měl méně Ducha, ale spíše rozdělení téhož Ducha na sedmdesát mužů.
- ⁸ (11,31–35) Viz International Standard Bible Encyclopedia, téma „Quails“, IV:2512.
- ⁹ (12,3) Vždy je možné, že inspirovaný re-

daktor (například Jozue) tato slova doplnil později.

- ¹⁰ (12,11–16) Keil and Delitzsch, „Numbers“, III:81.
- ¹¹ (19,11–19) Williams, *Student's Commentary*, str. 88.
- ¹² (19,11–19) J. G. Mantle, *Better Things*, číslo strany nezjištěno.
- ¹³ (20,10–13) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 47–48.
- ¹⁴ (20,22–29) Matthew Henry, „Numbers“, in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, I:662.
- ¹⁵ (25,4–8a) Samuel Ridout, další dokumentace není k dispozici.
- ¹⁶ (26,1–51) Moody, *Notes*, str. 43.
- ¹⁷ (34,1–15) Kineret je hebrejské slovo, které znamená harfa. Genezaretské jezero bylo pojmenováno podle svého tvaru.
- ¹⁸ (35,22–28) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, str. 208

Bibliografie

- Harrison, R. K. „Numbers1“, In the *Introduction to the Old Testament*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1969.
- Henry, Matthew. „Numbers“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. I. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Jensen, Irving L. *Numbers*. Chicago: Moody Press, 1964.
- Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Numbers“. In *Biblical Commentary on the Old Testament. The Pentateuch*. Vol. 3. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Lange, John Peter. „Numbers“. In *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*. Vol. 3. Translated by Philip Schaff. Reprint. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1980.
- Merrill, Eugene H. „Numbers“. In the *Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.
- Wenham, Gordon J. *Numbers: An Introduction and Commentary*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1981.

Deuteronomium

(Pátá kniha Mojžíšova)

Úvod

„Pátá kniha Mojžíšova je jednou z největších knih Starého zákona. Žádná jiná biblická kniha za celé věky nepřesáhla její vliv na rodinnou a osobní zbožnost. V Novém zákoně je citována více než osmdesátkrát a patří tedy k malé skupině čtyř starozákonních knih (Gn, Dt, Ž a Iz), na které se první křesťané nejčastěji odvolávali.“

J. A. Thompson

I. Jedinečné místo v kánonu

Satan pokoušel našeho Pána Ježíše Krista na poušti čtyřicet dnů a nocí. Pro náš duchovní užitek jsou tři z těchto pokušení konkrétně popsána v evangeliích. Kristus nejen třikrát použil starozákonní „meč Ducha“, ale pokaždé použil slova z téže části „čepele“, z knihy Deuteronomium! Je pravděpodobné, že tato kniha patřila mezi Ježíšovy oblíbené knihy – proto bychom si ji měli oblíbit také my. Tato kniha se často žalostně zanedbává, možná kvůli tomu, že její název zní poněkud zvláštně. Deuteronomium je slovo z řeckého překladu Septuaginty a znamená „druhý zákon“, což může vzbuzovat nesprávnou představu, že se jedná o pouhé shrnutí obsahu z knih Exodus a Numeri. Bůh nikdy nic neopakuje samoučelně – při opakování jsou vždy jiné důrazy a nové detaily. Tak je tomu také s Pátou knihou Mojžíšovou, úžasnou knihou, která stojí za pečlivé studium.

II. Autorství

Tím, kdo tuto knihu napsal jako celek, je Mojžíš, i když Bůh možná použil Duchem vedené redaktory, aby převyprávěli nebo aktualizovali některé detaily. Poslední kapitolu, která hovoří o jeho smrti, mohl Mojžíš napsat sám o sobě prorocky, nebo ji mohl doplnit Jozue či někdo jiný.

Liberální kritika tvrdí, že Deuteronomium je „Kniha zákona“, která byla nalezena v době Jóšijáše (asi roku 620 př. Kr.). Říká, že to byl „zbožný podvod“ napsaný v této době, *jako by ji napsal Mojžíš*, aby se sjednotilo židovské uctívání kolem ústředního jeruzalémského chrámu.

Nic takového jako „zbožný podvod“ ovšem neexistuje. Jestliže to je podvod, pak není zbožný, a pokud je to něco zbožného, tak to není podvod.

Neexistuje žádný náznak, že „Kniha Zákona“ ve 2Kr 22 neznamená *celý Pentateuch*. Jóšijášovi předchůdci Manases a Amón byli bezbožní králové. Dlouhodobě provozovali modlářství v samotném Hospodinově chrámě, kam někdo zbožný zřejmě ukryl Mojžíšův Zákon.

Znovuobjevení Božího slova a podřízení se mu přináší vždy probuzení a uzdravení, stejně jako během velké protestantské reformace.

III. Datum vzniku

Kniha Deuteronomium byla napsána většinou před rokem 1406 př. Kr., ale některá látka, stejně tak inspirovaná Duchem, mohla být doplněna po Mojžíšově smrti, jak už bylo zmíněno.

Podrobnější diskusi k datování viz Úvod k Pentateuchu.

IV. Pozadí a téma

Pátá kniha Mojžíšova je opětovné stanovení (ne jen opakování) Zákona pro další generaci, která vyrostla během putování po poušti. Tito lidé měli právě vejít do zaslíbené země, aby tam přijali Boží požehnání, a tak museli znát Zákon a zachovávat ho.

Kniha obsahuje především duchovní interpretaci historie Izraele počínaje Sínajem (kap. 1–3). Ti, kdo se nechtějí poučit z historie, jsou odsouzeni k tomu, že ji musí prožít znovu. Hlavní část tvoří přehled důleži-

tých znaků Božího zákona pro jeho lid (kap. 4–26). Následuje přehled Božích záměrů milosti a vlády od příchodu Izraele do země až do druhého příchodu Mesiáše (kap. 27–33). Kniha končí smrtí Mojžíše a ustanovení Jozua jako jeho nástupce (kap. 34).

Apoštol Pavel nám připomíná, že kniha má poselství pro nás i pro Izrael. Když komentuje Dt 25,4, říká, že text byl napsán „kvůli nám“ (1K 9,10).

Kniha je bohatá na výzvy, které lze shrnout slovesy v Dt 5,1: „Slyš... uč se... zachovávej a plň.“

Osnova

- I. Mojžíšova první promluva – země je blízko (kap. 1–4)
 - A. Úvod (1,1–5)
 - B. Od Chorébu do Kádeše (1,6–46)
 - C. Z Kádeše do Chešbónu (kap. 2)
 - D. Zajištění překročení Jordánu (kap. 3)
 - E. Povzbuzení k poslušnosti (kap. 4)
- II. Mojžíšova druhá promluva – čistota země (kap. 5–28)
 - A. Přehled smlouvy ze Sínaje (kap. 5)
 - B. Varování před neposlušností (kap. 6)
 - C. Pokyny pro jednání s modlářskými národy (kap. 7)
 - D. Poučení z minulosti (8,1–11,7)
 - E. Odměny za poslušnost (11,8–32)
 - F. Předpisy pro bohoslužbu (kap. 12)
 - G. Trest pro falešné proroky a modláře (kap. 13)
 - H. Čisté a nečisté pokrmy (14,1–21)
 - I. Desátky (14,22–29)
 - J. Jednání s dlužníky a otroky (kap. 15)
 - K. Ustanovení tří svátků (kap. 16)
 - L. Soudcové a králové (kap. 17)
 - M. Kněží, levité a proroci (kap. 18)
 - N. Zákony o zločincích (kap. 19)
 - O. Zákony o válce (kap. 20)
 - P. Ostatní zákony (kap. 21–25)
 - Q. Obřady a potvrzení smlouvy (kap. 26)
 - R. Prokletí a požehnání (kap. 27–28)
- III. Mojžíšova třetí promluva – smlouva pro život v zemi (kap. 29–30)
 - A. Smlouva uzavřená v Moábu (28,69–29,20)
 - B. Trest za porušení smlouvy (29,21–28)
 - C. Obnova a návrat ke smlouvě (kap. 30)
- IV. Mojžíšovy poslední dny – smrt mimo zaslíbenou zemi (kap. 31–34)
 - A. Přenesení Mojžíše (kap. 31)
 - B. Mojžíšova píseň (kap. 32)
 - C. Mojžíšovo požehnání (kap. 33)
 - D. Mojžíšova smrt (kap. 34)

Komentář

I. Mojžíšova první promluva – země je blízko (kap. 1–4)

A. Úvod (1,1–5)

1,1–2 Začátek knihy Deuteronomium spadá do doby, kdy Izrael tábořil na moábských rovinách, kam přišli v Nu 22,1. V Dt 1,1 je řečeno, že byli na pustině naproti Súfu. To znamená, že poušť, jejíž součástí byly i moábské roviny, sahala na jih k části Rudého moře nazývané Akabský záliv. Cesta od Chorébu (Sínaje) kolem hory Seír až do Kádeš-barneje na prahu Kenaanu vyžadovala pouze *jedenáct dní*, ale právě uplynulo *třicet osm let*, než byli Izraelci připraveni vejít do zaslíbené země.

1,3–5 Mojžíš pak pronesl k izraelským synům svou promluvu, kterou je ve čtyřicátém roce po odchodu z Egypta připravoval na vstup do Kenaanu. Bylo to poté, co byli pobiti emorejský král Síchon a bášanský král Óg (Nu 21).

B. Od Chorébu do Kádeše (1,6–46)

V úseku Dt 1,6–3,28 máme přehled období, kdy Izraelci putovali od hory Sínaj na moábské roviny. Většinu popisuje už kniha Numeri, a proto zde uvedeme jen souhrn: Boží příkaz, aby šli do zaslíbené země a chopili se jí (v. 6–8), ustanovení soudců v občanských věcech (v. 9–18), cesta od Sínaje do Kádeš-barneje (v. 19–21), vyslání vyzvědačů a následná vzpoura (v. 22–46). S výjimkou Jozua a Káleba nemohl do země vstoupit žádný z bojovníků, který vyšel z Egypta (v. 34–38).

C. Z Kádeše do Chešbónu (kap. 2)

2,1–23 Díky obchůzce z Kádeš-barneje na hranici Edómu (v. 1–7) se vyhnuli konfliktu s Edómci. Cesta od hranice s Edómem do údolí Zered (v. 8–15) je uchránila konfliktu s Moábcí. Hospodin Izraelcům přikázal, aby se nevměšovali mezi Amónce, protože jejich zemi dal do vlastnictví Lotovým potomkům (v. 16–19). Bůh už dříve vyhnal některé obry,¹ které Amónci nazývali Zamzumci, stejně ja-

ko potomky Ezauovy, když vyhubil Chorejce, Avíjce a Kaftorce (v. 20–23).

2,24–47 Závěr druhé kapitoly popisuje podrobnosti o zdrcující porážce emorejského Síchona, krále Chešbónu. Verš 29a naznačuje, že Edómci, Ezauovi potomci, prodávali Izraelcům jídlo a vodu, když obcházeli jejich zemi. Avšak Nu 20,14–22 ukazuje, že edómský král vůbec nechtěl spolupracovat. Zatvrzele odmítal Izraeli pomoci, ale zdá se, že někteří z jeho lidu Izraelcům jídlo a vodu prodávali, byť to není jisté. Verše 10–12 a 20–23 pravděpodobně doplnil někdo jiný než Mojžíš, nicméně jedná se rovněž o inspirované Písmo.

D. Zajištění území za Jordánem (kap. 3)

3,1–11 Bášanský král Óg měl šedesát opevněných měst s hradbami, branami a závorami a také mnoho venkovských měst. Hospodin vydal do rukou svého lidu i tyto nepřátele. O Ógovi je zmínka, že to byl obr s velkou železnou postelí o rozměrech devět krát čtyři lokte (čtyři a půl krát dva metry). Thompson říká, že toto „lože“ bylo místem jeho poslední odpočinku, ne postel, ve které normálně spával:

Při své smrti byl pohřben do robustního sarkofágu (dosl. postel, „místo odpočinku“) vyrobeného z čediče, zde pro svou barvu nazvaného „železo“.

Podle tohoto záznamu byl sarkofág v době, kdy byla psána kniha Deuteronomium, vystaven v Rabě Amónců (současný Ammán).²

3,12–20 Území dobyté východně od Jordánu bylo rozděleno mezi Rúbenovce, Gádovce a polovinu kmene Manases (v. 12–17). Mojžíš jejich bojeschopným mužům přikázal, aby ozbrojení přešli Jordán a pomáhali svým bratřím dobývat území západně od Jordánu. Potom se mohli vrátit do svého vlastnictví, ke svým manželkám, dětem, dobytku a městům, která získali.

3,21–29 Mojžíš také přikázal Jozuovi, aby si pamatoval minulé vítězství a důvěřoval Bohu v další vítězství (v. 21–22).

Hospodin se však hněval na Mojžíše pro

jeho neposlušnost kvůli Izraelcům a nedovolil mu přejít Jordán. Dopřál mu však pohled na zaslíbenou zemi všemi směry z hory Pisgy (v. 23–29).

E. Povzbuzení k poslušnosti (kap. 4)

Čtvrtá kapitola je začátek Mojžíšova opakování Zákona. Zde se zabývá zejména uctíváním jednoho pravého Boha a trestem, který následuje po jakémkoli obrácení se k modlářství.

4,1–24 Izrael měl přikázáno poslouchat Boží ustanovení a soudy, až vejdou do Kenaanu (v. 1). Neměli k nim nic přidávat a nic z nich ubírat (v. 2). Boží trest za modlářství v Baal-peóru měl sloužit jako trvalé varování (v. 3–4). (Možná je zde zmínka o tomto konkrétním případě Božího hněvu kvůli modlářství, protože k němu došlo nedávno a oni je měli v čerstvé paměti.) Poslušnost Zákona způsobí, že pohané budou Izrael obdivovat jako velký národ (v. 5–8). Izrael si měl z minulých zkušeností připomínat požehnání vyplývající z následování Hospodina (v. 8). Zejména dostali pokyn, aby si připomínali vydání Desatera na Sínaji (Chorébu) (v. 9–13). Tehdy neviděli Boží podobu, i když mohli vidět určitou manifestaci Boha, neviděli ho ve fyzické podobě, kterou by bylo možné reprodukovat nějakým obrazem nebo sochou. Bylo zakázáno vytvářet jakýkoli obraz něčeho, co by mělo znázorňovat Boha, nesměli uctívat slunce, měsíc ani hvězdy (v. 14–19). Izraelci si měli připomínat své vysvobození z Egypta, Mojžíšovu neposlušnost a následný soud a Boží hněv kvůli modlářství (v. 20–24). „Jenom si dej pozor a velice se střež zapomenout“ (v. 9). „Velice se tedy střežte, abyste se nezvrhli a neudělali si tesanou sochu“ (v. 15–16). „Dávejte si pozor, abyste nezapomněli...“ (v. 23). Mojžíš až příliš dobře znal přirozenou tendenci lidského srdce, a proto lid důrazně varoval, aby dával velký pozor.

4,25–40 Kdyby se národ v budoucnosti odvrátil k modlám, Bůh by jej poslal do zajetí (v. 25–28). Ale pokud by i v takovém případě činil pokání a vrátil se celým srdcem k Hospodinu, on jej znovu obnoví (v. 29–31). Žádný

národ neměl výsady Izraelců, zejména pokud šlo o zázraky související s vysvobozením z Egypta (v. 32–38). Proto ho měli poslouchat a radovat se z trvalých požehnání (v. 39–40). Je smutnou skutečností historie Izraele, že národ byl podroben očistnému zajetí, a to kvůli jejich neposlušnosti a proto, že nebrali Boží varování vážně. Boží varování nejsou prázdná slova. Žádný národ ani jednotlivec je nemůže ignorovat, aniž by přitom zůstal bez postihu.

4,41–43 Mojžíš vyčlenil tři útočištná města na východním břehu Jordánu – Beser, Rámot a Gólan (v. 41–43).

4,44–49 Zde začíná Mojžíšova druhá promluva na moábských rovinách východně od Jordánu. V. 48 je jediný příklad, kdy je hora Hermón označena jako hora Sijón.³

II. Mojžíšova druhá promluva – čistota země (kap. 5–28)

A. Přehled smlouvy ze Sínaje (kap. 5)

5,1–6 Pátá kapitola se vrací k vydání Desatera na hoře Sínaji (Chorébu). Ve 3. verši je důležité slovo „nejen“, smlouva byla uzavřena s otci, ale byla míněna rovněž pro budoucí generace Izraelců.

5,7–21 Desatero přikázání

1. Nebudeš uctívat jiné bohy (v. 7).

2. Nevyrobíš si žádnou vyřezávanou sochu ani se ničemu takovému nebudeš klanět (v. 8–10). Toto přikázání není opakováním prvního. Lidé mohou uctívat mytické bytosti jako slunce a měsíc, aniž by používali modly. Potomky, kteří se takovým způsobem budou stavět proti Bohu, stihne stejný trest jako jejich otce (v. 9).

3. Nebudeš brát Hospodinovo jméno nadarmo (v. 11).

4. Zachovávej sobotní den a posvěť ho (v. 12–15). Zde je uveden jiný důvod pro zachovávání soboty než v Ex 20,8–11 (Bůh po stvoření odpočíval). Izraelci si měli pamatovat, že v Egyptě byli otroky (v. 15). Tyto dva důvody se navzájem doplňují, neprotiřečí si.

5. Cti své rodiče (v. 16).

6. Nebudeš vraždit (v. 17).

7. Nebudeš cizoložit (v. 18).

8. Nebudeš krást (v. 19).
9. Nebudeš křivě svědčit proti svému bližnímu (v. 20).
10. Nebudeš dychtit (v. 21).

5,22 J. A. Thompson tento verš komentuje takto:

Obrat „a nic nepřidal“ je neobvyklý a může naznačovat, že tato příkázání byla natolik vyčerpávajícím souhrnem základních požadavků smlouvy, že už nebylo třeba přidávat žádný zákon. Jakýkoli jiný zákon by byl pouze interpretací a rozšířením těchto základních zásad. Na druhé straně se tento obrat může týkat konkrétní příležitosti, kdy Hospodin oznámil právě těchto deset zákonů. Jiné zákony musely být vydány při jiných příležitostech, protože celkový rozsah zákona známý v Izraeli a pocházející od Boha byl značně velký.⁴

5,23–33 Když byl vydáván Zákon, lid se děsil projevů Boží přítomnosti, bál se o život. Poslal Mojžíše, aby mluvil s Hospodinem, a ujistil ho, že jako národ budou dělat všechno, co Bůh řekne. (Při tomto ukvapeném slibu si neuvědomovali svou hříšnost a bezmoc.) Z toho důvodu byly ostatní zákony a nařízení vydány skrze prostředníka Mojžíše. Desatero příkázání bylo zřejmě proneseno doslovně celému národu, když stál pod horou Sínaj (v. 30–31).

Ve 28. verši Hospodin schvaluje ne jejich slib, že budou zachovávat Zákon, ale naopak jejich vyjádření bázně a úcty (srov. 18,16–18). Bůh věděl, že nemají srdce k tomu, aby zachovávali jeho příkázání. Přál si to, aby jim mohl hojně žehnat (v. 28–33).

B. Varování před neposlušností (kap. 6)

6,1–9 Bůh si přál, aby Izraelci byli morálně silní, až jako národ vejdou do zaslíbené země. Aby se mohli radovat ze země, kterou pro ně připravoval, musí být poslušní. Mojžíš jim tedy dal praktické pokyny, jak žít v Kenaanu (v. 1–2). Izraelci měli být svědky toho, že Bůh je jediný pravý Bůh (v. 3–4). Měli jej milovat nade vše a zachovávat jeho slovo (v. 5–6). K Hospodinovým příkázáním měli důsledně vést své děti a usměrňovat je ve všech oblastech života.

Mnoho křesťanských rodičů přijímá tento úsek jako mandát k tomu, aby učili své děti nejen víře, ale také tzv. sekulárním předmětům, místo aby je posílali do humanistických škol.

V Ježíšově době si Židé skutečně přivazovali úseky Zákona na ruce a věšeli si je mezi oči (v. 8). Ale Pán si nepochybně přál spíše to, aby jejich činy (ruce) i touhy (oči) byly vedeny Zákonem.

Verše 4–9 jsou známé jako „*šema*“ (hebr. „slyš“) a zbožní Židé je denně odříkávali jako krédo současně s Dt 11,13–21 a Nu 15,37–41.

Hebrejské slovo „jediný“ ve 4. verši má zvláštní význam, když se na ně podíváme ve světle plněšího zjevení Nového zákona. Neznamená absolutní jednotu, ale jednotu složenou, tedy v souladu s oběma Božími jmény použitými v tomto verši. Hospodin (Jahve) zdůrazňuje, že je jediný. Elohim (Bůh) zdůrazňuje, že je ve třech osobách. Tytéž tajemné náznaky trojedinosti v jednotě jsou už v prvním verši Bible, kde po „Elohim“ (tvar množného čísla) následuje sloveso v jednotném čísle (stvořil) a v Gn 1,26, kde po množném čísle u slovesa *učíňme* a zájmena *naším* opět následují podstatná jména *obraz* a *podoba* v jednotném čísle (*Daily Notes of the Scripture Union*).

6,10–15 Až národ vejde do země a bude užívat jejího bohatého blahobytu, nastane nebezpečí, že zapomenou na toho, kdo jim dal Zákon, nebo že půjdou za jinými bohy. Poslušnost Zákonu nebyl ani tak prostředek k získání Hospodinovy přízně jako spíše projev jejich lásky k němu. Biblická láska není sentimentalita, ale cílevědomá poslušnost vůči zjevené Boží vůli. Láska není možnost volby, ale potřeba – aby nám bylo dobře. Boží žárlivost (horlivost pro jeho vlastní slávu) lid zničí, pokud by svou neposlušností porušili smlouvu.

6,16 Tento verš cituje Pán Ježíš v Mt 4,7 a L 4,12, když reaguje na podnět pokušitele, aby skočil dolů z vrcholu chrámu. V Masse nebylo dost vody k pití, a tak lid pochyboval, zda je Hospodin s nimi (Ex 17). Pochybovat o Boží péči a dobrotě znamená jej pokoušet.

6,17–25 Poslušnost Izraelcům přinese ví-

těžství nad jejich nepřáteli (v. 17–19). Budoucí generace měly slyšet o Božím vysvobození národa z Egypta a o tom, jak jim vydal Zákon pro jejich dobro a požehnání (v. 20–25). Srovnej verš 25 s Ř 3,21–22. Zákon říká: „Jestliže jej budeš pečlivě zachovávat...“ Milost říká: „Všem a na všechny, kdo věří.“ V dnešní době jsou věřící oblečeni do spravedlnosti, na níž byl založen Zákon, do spravedlnosti Boží (2K 5,21) a to na základě víry, nikoli skutků (Ř 4,5).

C. Pokyny pro jednání s modlářskými národy (kap. 7)

7,1–5 Bůh Izraelce důrazně varoval, aby se nemísili s pohany, s modlářskými národy, které tehdy žily v Kenaanu. Jako trest pro sedm národů – Chetejce, Girgašeje, Emorejce, Kenaance, Perizejce, Chivejce a Jebúsejce – kvůli jejich nevýslovnému hříchu a pro ochranu Izraele před poskvrněním Bůh vyhlásil, že tito pohané mají být zcela vyhlazeni a má být zničena jakákoli stopa po modlářství. Třetí verš možná jakoby předjímal, že Izraelci neposlechnou výzvu ve 2. verši, protože kdyby vyhladili všechny obyvatele země, pak by zřejmě nijak nehrozily smíšené sňatky.

7,6–11 Bůh si vyvolil Izrael, aby byl národem odděleným pro něho. Nechtěl, aby byl jako ostatní národy. Nevyvolil si je proto..., že by byli početnější (bylo jich nejméně ze všech národů). Vyvolil je prostě proto, že je miloval a chtěl, aby ho ve všem poslouchali. Tisíc pokolení znamená navždy. Hospodin nenáviděl kenaanské národy pro jejich zlé skutky. Izraelce miloval ne proto, že by byli lepší, ale prostě proto, že je miloval, a dále proto, aby dodržel přísahu, kterou dal jejich praotcům. Kdo pochopí tuto milost svrchovaného Boha v tom, jak si volí svůj lid!?

7,12–26 Kdyby byl Boží lid Bohu ve své zemi věrný, Bůh by jim žehnal množstvím dětí, hojnou úrodou, velkými stády, zdravím a vítězstvím nad nepřáteli (v. 12–16). Kdyby se někdy ocitli v pokušení a báli se svých nepřátel, měli si pamatovat, jak je Bůh v minulosti mocně vysvobozoval, zejména z Egypta (v. 17–19). Stejně jako v minulosti pošle zno-

vu sršně ke zkáze jejich nepřátel. Sršeň může mít doslovný význam nebo to může být obrazná řeč (děs) znázorňující vítěznou armádu (v. 20–24). Nezničí jejich nepřátele všechny najednou, aby zemi neovládla divoká zvěř (v. 22). (Neobydlené oblasti se stávají místem, kde se hojně množí divoká zvěř, zato městské oblasti slouží tomu, aby se jejich počet redukoval.) Další důvod, proč vítězství nebude okamžité, najdeme v Sd 2,21–23: Bůh použije zbývající pohany k vyzkoušení Izraele. Všechny modly měly být zcela zničeny, aby se Izraeli nestaly léčkou (v. 25–26). Nejzávažnější hrozbou pro Izrael nebyli kenaanští obyvatelé, ale jejich modly a s nimi spojená hrubá nemorálnost. Měli se připravit především na boj duchovní, ne fyzický.

D. Poučení z minulosti (8,1–11,7)

Pokud jde o kapitoly 8 a 9, J. A. Thompson výstižně poznamenává:

Zde je odkaz na dvě důležitá poučení z minulosti. Zaprvé zkušenost, jak se Bůh staral o Izraelce v době, kdy byli na poušti a nemohli si sami pomoci, je díky Boží starostlivé výchově naučila pokoře. Vzpomínka na tuto zkušenost je měla chránit před hrdoostí na to, co uprostřed bezpečí a blahobytu nové země sami dokázali (8,1–20). Zadruhé jakýkoli úspěch, ze kterého se mohli při dobývání radovat, si neměli vykládat jako znamení Božího ocenění jejich vlastní spravedlnosti (9,1–6). Jak u zlatého telete (v 9,7–21), tak i u jiných příležitostí (9,22–29) se ukazovalo, že Izrael je tvrdošíjný a vzdorovitý.⁵

8,1–5 Mojžíš znovu nabádá národ, aby poslouchal Boha, motivuje jej jeho laskavou a starostlivou péčí. Hospodin dopouštěl, aby do jejich života přicházely zkoušky, pokořoval je, zkoušel a prověřoval jejich poslušnost. Zároveň je krmil manou z nebe a během čtyřiceti let putování po poušti je zajišťoval tak, že se jim šaty neobnosily, obuv jim chránila nohy, aby neotekly.

Bůh věděl, co je v srdci lidu. Nesnažil se dozvědět něco tak, že by Izraelce na poušti zkoušel (v. 2), ale ukazoval jim samým jejich vzdorovitou přirozenost, aby tím více ocenili jeho slitování a milost. Dále se při svém chůzení po poušti měli učit bát se Hospodina.

8,6–20 Mojžíš hájil Boží věc nejen na základě toho, co Bůh již udělal, ale na základě toho, co se chystal udělat (v. 6–7). Jsou zde podrobně popsána požehnání dobré země Kenaanu (v. 7–9). Blahobyt by mohl vést k tomu, že zapomenou, a to by mohlo vést k neposlušnosti, proto se měl lid varovat těchto nebezpečí (v. 10–20). Izrael by na věrnost na Boží straně měl reagovat vlastní věrností. Bůh se držel své smlouvy s praotci (v. 18) a také lid měl zachovávat své slovo ve vztahu k Bohu (Ex 19,8). Kdyby lid zapomněl na mocné Boží činy, které dělal kvůli nim, a své bohatství by připisoval sám sobě, Hospodin by je zničil, jako zničil pohanské národy v Kenaanu.

9,1–3 Devátá kapitola začíná popisem národů, se kterými se měl Izrael zanedlouho střetnout v boji. Izraelci se neměli bát, jako se báli před čtyřiceti lety, protože Bůh bude bojovat za ně. „On je vyhladí... podrobíš si je a rychle je vyhubíš.“ Všimněte si, jak se doplňuje působení Boží svrchovanosti a lidské aktivity. Pro získání zaslíbené země bylo potřebné obojí.

9,4–7 Izraelci se neměli chlubit, až Bůh porazí kenaanské obyvatele. Lid je zde třikrát varován, aby úspěch nepřipisoval vlastní spravedlnosti (v. 4–6). Bůh jim dá zemi... pro bezbožnost současných obyvatel (v. 4), protože Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi přísahal (v. 5), a ne proto, že by si to nějak zasloužili. Svou podstatou byli tvrdošíjní (v. 6) a také provokativní a vzpurní (v. 7).

9,8–23 Mojžíš uvádí příklad, jak se lid choval u hory Chorébu (Sínaje) (v. 8–21). Verše 22–23 zmiňují další místa, kde lid hřešil: Tábera (Nu 11,3), Massa (Ex 17,7), Kibrót-taava (Nu 11,34) a Kádeš-barnea (Nu 13,31–33). Všimněte si, že zlaté tele bylo zničeno tak, aby se nedalo znovu použít (v. 21).

9,24–29 U hory Sínaj to byla Mojžíšova přímiluva, která zachránila lid před Hospodinovým hněvem. Přímiluva nebyla postavena na spravedlnosti lidu (dále se ukazuje, že žádnou neměl), ale na *vlastnictví*: „Tvůj lid a tvé dědictví“ (v. 26), *slibu*: „Pamatuj na své služebníky Abrahama, Izáka a Jákoba“ (v. 27) a *moci* (Egyptané se Boží moci vysmívali): „Ať neřeknou obyvatelé země, ze které jsi nás

vyvedl: Hospodin je nebyl schopen přivést do země, o které jim řekl“ (v. 28).

V Dt 10,1 se vyprávění vrací zpět k události u hory Sínaj, a proto následuje verš 9,29. Bible nepopisuje děj vždy chronologicky. Často mají události duchovní nebo morální pořadí, které je důležitější než pouze chronologický sled. Vhodnější místo pro dělení na kapitoly⁶ by bylo po verši 11, protože prvních 11 veršů se zabývá událostmi u hory Sínaj (toto téma začíná v 10,8), zatímco od 12. verše jsou povzbuzení k poslušnosti založené na milostivém Božím slitování.

10,1–5 Tento úsek zaznamenává druhé vydání Zákona a uložení dvou desek do archy. Třetí verš neznamená, že truhlu vyrobil sám Mojžíš, ale že ji nechal udělat. Často se říká, že někdo něco udělal, a přitom to znamená, že to nechal udělat.

10,6–9 Verše 6 a 7 se jeví jako náhlá změna, ale ony jsou jen vsuvkou a zaznamenávají události, k nimž došlo později, jak naznačuje překlad NKJV. Přivádějí však čtenáře ke smrti Árona. (Anglický překlad NKJV dává verše 6–9 do závorky).

Mósera byla pravděpodobně oblast, kde je hora Hór, protože na ní zemřel Áron (Nu 20,25–28). Přesnou polohu Mósery dnes neznáme. Zmínka o Áronově smrti snad vedla Mojžíše k tomu, aby mluvil o kněžství, a tak se vrátil k vyvolení Léviho jakožto kmene, z něhož jsou kněží (v. 8–9). V 8. verši je uvedena trojí funkce kněžstva: (1) nosit truhlu smlouvy, (2) stát před Hospodinem a sloužit mu a (3) žehnat v jeho jménu. Pro tuto generaci byly pokyny týkající se kněžství důležité, protože měla vejít do Kenaanu.

10,10–11 Mojžíš jim znovu připomíná svůj druhý výstup na Sínaj, kde se za ně čtyřicet dnů a čtyřicet nocí přimlouval. Bůh jej slyšel, zadržel soud a řekl jim, aby šli do země a ovládli ji.

10,12–22 Hospodinova touha ve vztahu k jeho lidu je shrnuta slovy „... aby ses bál... chodil... miloval... sloužil... zachovával“ (v. 12–13). Všechna Boží přikázání byla zamýšlena pro jejich dobro (v. 13b). Mojžíš je povzbudil, aby Boha poslouchali pro jeho velikost (v. 14), svrchované vyvolení Izraele

jakožto zvláštního lidu (v. 15), pro jeho spravedlnost (v. 17–20) a pro dosavadní přízeň k národu (v. 21–22). Obřezané srdce (v. 16) je srdce, které poslouchá.

11,1–7 Mojžíš znovu uvádí přehled dosavadní historie Izraele, aby z ní vyvodil duchovní poučení. Ve 2. verši oslovuje ty, kdo přežili ze starší generace, že jsou jiní než ti, kdo se narodili na poušti. Bojovní muži, kterým bylo v době odchodu z Egypta více než dvacet let, nemohli do Kenaanu vejít (2,14; Jz 5,6). Bůh svůj lid vysvobodil z Egypta a vedl jej pouští, ale netoleroval vzpouru Dátana a Abírama. Boží soud nad modlářskými pohany a jeho rázný soud nad vzbouřenci z vlastního národa slouží jako poučení, jak je bláhové se mu znelíbit.

E. Odměny za poslušnost (11,8–32)

11,8–17 Naopak zachovávání všech příkázání (v. 8) je způsob, jak si prodloužit život v zaslíbené zemi (v. 9). Země, které si budou moci užívat, pokud budou poslouchat, je popsána ve verších 10–12. Výraz „zavlažovat a šlapat“ může znamenat použití nějakého nožního zařízení pro čerpání vody nebo možná otvírání stavidla nohou. Egypt byla neúrodná země, která rodila jen díky zavlažování, ale zaslíbená země měla zvláštní přízeň Boha přírody (v. 11–12). Odměnou za poslušnost bude hojnost deště a bohaté žně (v. 13–15), ale zapomínat na Boha nebo se uchýlovat k modlářství bude mít za následek sucho a neúrodu.

11,18–21 Boží slovo mělo být tématem rozhovorů doma. Každý je měl milovat a žít. Odměnou za naplňování slova byla hojnost dnů v zemi; takové budou jako dny nebe nad zemí (v. 21).

Pozdější Židé brali verš 18b doslovně, a tak nosili na čele malá pouzdra s úseky Písma a dávali je na zárubně dveří (někteří to dělají i dnes). Avšak verš 19a naznačuje pravý záměr – slovo na rukou znamená ruce, které se nepropůjčí něčemu falešnému nebo nevhodnému. Výraz „mezi našima očima“ znázorňuje, že Bůh ví, na co se díváme, po čem bažíme. Slovo na zárubních označuje domácí a rodinný život v zodpovědnosti k Bohu, zejména pokud jde o děti svěcené

do naší péče (19) (*Daily notes of the Scripture Union*).

11,22–25 Ti, kdo chodili po Hospodinových cestách, vyženou pohanské Kenaance a budou vlastnit všechnu zemi, po které chodí. Pravidlo vlastnictví je uvedeno ve v. 24. Na základě slibu jim patřila celá země, oni však museli jít a přivlastnit si ji, stejně jako my musíme přijmout Boží zaslíbení. Hranice Izraele uvedené ve v. 24 se v historii ještě nikdy nestaly skutečností. Je pravda, že Šalomounovo království sahalo od Eufratu až k hranici Egypta (1Kr 4,21), ale Izraelci nikdy skutečně nevlastnili celé toto území. Byly na něm státní útvary, které *platily* Šalomounovi *daně*, ale zachovaly si vnitřní samosprávu. Verš 24, stejně jako řada dalších, se naplní až za tisícileté vlády Pána Ježíše Krista.

11,26–32 Mělo to být Izraeli k pozhnání nebo k prokletí – k pozhnání, pokud budou poslouchat, k prokletí, pokud poslouchat nebudou. Tuto pravdu znázorňovaly dvě hory v Kenaanu. Hora Gerizim představovala pozhnání a hora Ébal prokletí. Mezi těmito dvěma horami nedaleko Šekemu bylo malé údolí. Polovina kmenů měla stát na hoře Gerizim a kněží u toho vynášeli pozhnání, která pramení z poslušnosti. Zbývajících šest kmenů mělo stát na hoře Ébalu a kněží měli vyjmenovávat prokletí, která plynou z neposlušnosti. V obou případech měl lid říct: „Amen!“ Další podrobnosti týkající se významu těchto dvou hor najdeme v Dt 27,11–26.

Duby v Móre jsou pravděpodobně tytéž jako v Gn 35,1–4. Tam před několika stáletími Jákob očistil svou rodinu od model. Tato zmínka měla možná za cíl být nejen zeměpisným, ale také duchovním ukazatelem.

F. Předpisy pro bohoslužbu (kap. 12)

12,1–3 Až Boží lid přijde do země, měl zničit všechny modly, všechny modlářské oltáře a místa, kde se provozovala modloslužba. Dřevěné sochy (hebr. *ašerim*) byly symbolem ženského božstva. Kůly byly symbolem Baala, mužského božstva.

12,4–14 Bůh měl vyčlenit místo pro uctívání, místo, kde se mají přinášet oběti a zápaly. Mělo to být tam, kde byl napřed postaven stan

setkávání (Šilo – Jz 18,1) a později tam, kde byl postaven chrám (v Jeruzalémě). Přinášet oběti bylo dovoleno pouze na tomto určeném místě. Křesťanské centrum bohoslužby se soustřeďuje kolem osoby, kolem Pána Ježíše Krista, který je viditelným projevem neviditelného Boha. Bůh přehlížel určité výjimky na poušti, které se v kenaanské zemi nesmí dělat (v. 8–9).

12,15–28 V Lv 17,3–4 Bůh nařídil, že když bylo zabito jakékoli obětní zvíře, býk, ovce nebo koza, muselo být přineseno do stánku. Nyní, když se měl lid usadit v Kanaanu, bylo třeba zákon změnit. Od nynějška mohli Izraelci zabíjet a jíst i domácí zvířata běžně používaná k obětem, stejně jako mohou jíst gazely a srnčí (čistá zvířata, která se nepřinášela jako oběti). Tato úleva se týkala obřadně nečistých i čistých zvířat. Opakovaně však byli varováni, aby nejedli krev, protože krev je život těla a život patří Bohu.

12,29–32 Izraelci byli důrazně varováni, aby ani nezkoumali modlářské praktiky pohanů a aby se nevystavovali pokušení zavádět je do uctívání pravého Boha. Verš 31 naráží na hrozné praktiky spojené s uctíváním Molocha a Kemóše. V Novém zákoně nám Pavel říká, že za modlářstvím je démonská motivační síla (1K 10,20). Máme se tedy divit krutosti a ničení modlářství, když si uvědomíme jeho pravou podstatu? Lidské srdce tíhne k takové temnosti, místo aby hledalo světlo pravého Boha – to ilustruje národ, jemuž je určena kniha Deuteronomium. Třetí izraelský král Šalomoun postavil oltář Kemóšovi a Molekovi přímo v Jeruzalémě, ve městě, o kterém Hospodin řekl, že tam bude přebývat jeho jméno (1Kr 11,7).

G. Trest pro falešné proroky a modláře (kap. 13)

Lidé nebo skupiny lidí, kteří by sváděli Boží lid k modlářství, měli být ukamenováni k smrti, byť by se jednalo o proroka (v. 1–5), blízkého příbuzného (v. 6–11) nebo společenství (v. 12–18). Lid neměl následovat proroka, který ho svádí k modlářství, i kdyby se stal nějaký zázrak, který by předpověděl. Takový člověk byl falešný prorok a musel být usmrcen. Dokonce i kdyby blízký příbuzný navá-

děl svou rodinu k modlářství, měl být také usmrcen.

Ničemníci ve verši 14 byli podlí muži, „synové bezcennosti“ (doslova synové Beliálovi). Každá taková skupina, která odváděla lid svého města od Boha k modlám, měla být usmrcena a s ní i obyvatelé města, a město mělo být vypáleno.

Takto se mělo naložit s modlářským izraelským městem stejně jako s kenaanskými městy – čekala je naprostá zkáza. Bůh není Bohem napůl. S hříchem, byť uprostřed svého vyvoleného lidu, se vypořádává rázně. Jeho motivy jsou ovšem jiné. Pokud by se jednalo o izraelské město, jeho motivem byla otcovská kázeň s cílem napravit národ jako celek.

H. Čisté a nečisté pokrmy (14,1–21)

14,1–2 Tyto dva verše zakazují modlářskou praxi znetvořování těla při truchlení nad mrtvým. Izraelci si těla jakožto Božího stvoření vážili víc než pohané.

14,3–21a Tento úsek je přehledem tématu čistých a nečistých pokrmů, ať už se jednalo o zvířata (v. 4–8), ryby (v. 9–10), létající hmyz (v. 19) nebo ptáky (v. 11–18,20). (Výjimky k verši 19 viz Lv 11,21–22.) Podobný seznam je v Lv 11. Oba seznamy nejsou do detailu stejné, ani to nebyl záměr. Některá zvířata byla nečistá z hygienických důvodů, některá proto, že byla používána k modlářským obřadům nebo jako předmět pohanického uctívání.

Novozákonní princip týkající se jídla najdeme v Mk 7,15; Ř 14,14 a 1Tm 4,3b–5. Pohané mohli jíst maso zvířat, která zemřela sama, ale Izraelci nikoliv (v. 21a). Znamenalo by to přestoupit zákaz v Dt 12,23, protože krev ze zvířete řádně nevytekla.

14,21b Kůzle se nemělo vařit ve stejné nádobě jako mléko jeho matky (v. 21b). (To byla zřejmě kenaanská praxe. V Pentateuchu je to zakázáno na třech místech.) Z přirozeného pohledu je to ochrana před otravou, ke které dochází, když se masitá jídla se smetanou zkazí. Navíc je prokázáno, že množství vápníku se snižuje, když se obojí jí společně. Z tohoto omezení se vyvinulo rabínské pravidlo, že pro maso a mléčné produkty je nutné mít dvě různé sady nádobí.

I. Desátky (14,22–29)

14,22–27 Verše 22–29 se zabývají desátkou. Některým komentátorům se zdá, že tento úsek se netýká prvního desátku (Lv 27,30–33), který patřil samému Bohu, dával se levitům a Izraelci z něj neměli jíst. Naopak se může týkat druhého desátku odevzdávaného během svátků, jehož část mohl sníst ten, kdo jej přinášel. Obecně řečeno tento druhý desátek měl být přinesen na místo, které Bůh určil jako místo pro bohoslužbu. Jestliže však obětující žil tak daleko od místa, kde přebývalo Boží jméno, že tam nemohl svůj desátek přinést, mohl jej směnít za peníze, přinést k Boží svatyni peníze, koupit jídlo a pití a tam je před Hospodinem spotřebovat. Všimněte si, že ve 26. verši Bible nenabádá k naprosté abstinenci. Vede však k mírnosti, sebeovládání, abychom nebyli závislí, a ke zdržování se čehokoli, co by uráželo druhé. Rozdíl mezi vínem a opojným nápojem (pivem) je v tom, že víno se vyrábí z hroznů a opojný nápoj z obilí, ovoce a medu. Od toho, kdo toto obětoval, se vyžadovalo, aby po dvou letech přinesl buď desátek, nebo jeho peněžní ekvivalent.

14,28–29 Ve třetím roce využil desátku doma k tomu, aby nakrmil levitu, cizince, sirotka a vdovu. Zde znovu vidíme, že chudí a potřební mají před Hospodinem vysokou hodnotu. „Hospodinu půjčuje, kdo se nad nuzným smilovává, on mu odplatí jeho dobročinnost“ (Př 19,17).

J. Jednání s dlužníky a otroky (kap. 15)

15,1–3 Na konci každého sedmého roku se měly mezi Izraelci zrušit všechny dluhy. Sedmý rok byl pravděpodobně totéž, co rok odpočinku. Od Izraelců se nevyžadovalo, aby odpouštěli dluhy cizincům, tento zákon se týkal pouze dluhů mezi Izraelci. Matthew Henry komentuje:

Každý sedmý rok byl rok odpočinku, kdy si půda odpočinula od obdělávání a služebníci byli osvobozeni od služby. Mezi jiné skutky projevů milosti patřilo i to, že ti, kdo si půjčili peníze a nebyli schopni je dosud splatit, měli být tento rok od dluhu osvobozeni. Pokud naopak byli schopni dluh splatit, svědomí je zavazovalo, aby jej splatili,

avšak věřitel neměl dluh vymáhat na základě zákona.⁷

Sedm je v Písmu číslo plnosti či dokonalosti. Bůh poslal svého Syna v plnosti času a skrze něj vyhlásil odpuštění hříšců – „milostivé léto“ nejen pro Židy (v. 3), ale pro všechny lidi.

15,4–6 Čtvrtý verš jako by byl v rozporu s veršem 11. Čtvrtý verš jako by říkal, že v zemi nebudou nuzní, zatímco 11. verš říká, že vždy budou existovat chudí lidé. K tomu je užitečná Bullingerova poznámka. Předkládá, že 4. verš znamená, že „nebude mezi vámi nikdo nuzný.“⁸ Jinými slovy měli každých sedm let propouštět své zadlužené bratry, aby nikdo z lidí nebyl trvale chudý. Věřitel nebude trpět, protože Bůh mu bohatě požehná. Ve v. 11 jde o to, že vždy budou existovat chudí, částečně jako trest a částečně proto, aby se druzí učili soucitu a pomáhal.

15,7–11 Skutečnost, že v sedmém roce se odpouštěly dluhy, by neměla nikoho vést k tomu, že by nechtěl půjčovat peníze chudému Izraelci v době, kdy se blížil sedmý rok. Takové odmítnutí je podlé, podle v. 9 je to ničemná myšlenka. V této souvislosti jsou Židé zaslouženě známí tím, že si během celé historie navzájem pomáhali. Pavel říká v 2K 9,7 totéž, co Mojžíš zde v 10. verši: „Radostného dárce miluje Bůh.“ Tento verš není pouze příkaz, ale také zaslíbení, protože Bůh nikomu z lidí nic nedluží. „Štědrý člověk bude prospívat, ten, kdo napájí, také sám bude napojen“ (Př 11,25).

15,12–15 Každý hebrejský otrok měl být sedmého roku propuštěn (v. 12–18). Pán jej však neměl poslat pryč bez toho, že by se o něj předtím štědře postaral. Když Bůh vyvedl lid z otroctví v Egyptě, dostatečně jej zabezpečil (Ex 12,35–36), a proto ani propuštěný otrok neměl odcházet s prázdnými rukama. Hospodin chce, aby jeho lid následoval jeho příklad, neboli abychom parafrázovali zlaté pravidlo: „Čiň svému bratrovi tak, jak Hospodin učinil tobě.“

15,16–18 Na druhé straně mohl otrok svobodu odmítnout a rozhodnout se, že z oddanosti zůstane jeho otrokem navěky. To se dávalo najevo tím, že mu pán připíchl ucho

šidlem ke dveřím svého domu. Takový otrok měl pak dvojnásobnou cenu než najatý služebník.

15,19–23 V úseku od 15,19 do 16,17 máme pokyny týkající se určitých úkonů, které se měly uskutečňovat na místě, které Hospodin vyvolí, aby tam přebývalo jeho jméno:

1. Oddělení prvorozeného zvířete (15,19–23).
2. Velikonoce a svátek nekvašených chlebě (16,18).
3. Svátek týdnů neboli Letnice (16,9–12).
4. Svátek stánků (16,13–17)

Prvorozené z čistých zvířat mělo být obětováno Hospodinu a lidé směli jíst svůj podíl, ale bez krve. Zvířata musela být bez poskvrny, bez vady – Bohu patří to nejlepší.

K. Ustanovení tří svátků (kap. 16)

16,1–8 Šestnáctá kapitola je přehledem tří svátků, kvůli nimž měli izraelští muži každý rok chodit do ústřední svatyně. Pokud jde o jejich účel, Moody píše:

Svaté svátky byly obecně určeny pro tyto účely:

1. aby byl Boží lid oddělen od ostatních národů,
2. aby svátky připomínaly to, čeho už bylo dosaženo,
3. aby se staly předobrazy požehnání, která na ně měla být přenesena díky Kristu,
4. ke sjednocení Božího lidu ve svatém uctívání,
5. k uchování čistoty ve svatém uctívání, jak ji požadoval Bůh.⁹

Velikonoce a svátek nekvašených chlebě spolu navzájem úzce souvisely. Velikonoce jsou popsány ve verších 1.2.5–7, Svátek nekvašených chlebě ve verších 3–4.8. Tyto svátky měly Božímu lidu připomínat Boží výkupné dílo v jejich prospěch. Pánova večeře je pro novozákonního věřícího svátek každou neděli, kdy si připomínáme velikonočního Krista obětovaného za nás. Svátek nekvašených chlebě znázorňuje, jak bychom jakožto vykoupení měli žít – plní chvály „podle požehnání Hospodina, vašeho Boha (v. 17) a bez špatnosti a zloby (1K 5,8).

Podrobnosti týkající se Velikonoc se zde

v několika ohledech liší od toho, co bylo uvedeno v Ex 12 a 13. V těchto úsecích jsou například jiné pokyny, pokud jde o to, co a kde se má obětovat.

16,9–12 Svátek týdnů (Letnice) začínal na začátku sklizně pšenice a je symbolem daru Ducha svatého. Nezaměňujme jej se svátkem prvotin (ječmene), který se slavil druhý den Svátku nekvašených chlebě. Dobrovolná oběť, podobně jako ve 2K 8 a 9, měla být úměrná tomu, jak Bůh požehnal úsilí jednotlivce, v tomto případě úměrná jeho úrodě.

16,13–15 Svátek stánků se slavil na konci žní a je výhledem do budoucnosti, do doby, kdy bude Izrael pod Kristovou vládou shromážděn do své země.

16,16–17 Každý izraelský muž se měl třikrát ročně postavit před Hospodina s darem odpovídajícím jeho možností. Moody ukazuje duchovní význam těchto tří svátků:

Velikonoce, Letnice a svátek stánků znázorňují dokonalé vykoupení:

1. Utrpením na kříži: Utrpení
2. Sesláním Ducha svatého: Milost
3. Konečným vítězstvím při příchodu krále: Sláva¹⁰

16,18–20 Soudcové musí být poctiví, spravedliví a nestranní. Nesmí brát úplatky, protože úplatek znemožňuje, aby člověk soudil spravedlivě.

16,21–22 Posvátný kůl (hebr. *'ašerá*), byla tyč vyrobená ze dřeva a představovala pohanickou bohyni. Hospodinův oltář měl jednu stát v jeruzalémském chrámě, kde nebylo snadné pěstovat stromy, ale kde nesměl stát modlářský symbol, byť tam nakonec přesto stál (2Kr 23,6).

L. Soudcové a králové (kap. 17)

17,1 Obětovaná zvířata měla být bez vady. Byla symbolem bezhříšného Božího Beránka bez vady.

17,2–7 Kdo byl podezřelý z modlářství, měl být vyšetřen. K tomu se vyžadovalo svědectví dvou nebo tří svědků. Pokud byl dotyčný usvědčen, měl být ukamenován k smrti.

17,8–13 Pokud nastal nějaký právní problém, který byl příliš náročný, aby jej vyšetřili starší města, měli jej přednést soudci. Srovná-

ním veršů 17,9 s 17,12 a 19,17 se zdá, že existovala skupina kněží a skupina soudců, kteří tyto náročné případy vyslechly. Nejvyšší kněz a nejvyšší soudce byli příslušní vůdcové, to plyne z určitého členu použitého ve 12. verši. Tento tribunál se scházel na místě, kde stála Boží svatyně. Rozhodnutí tohoto tribunálu bylo konečné, byl to nejvyšší soud v Izraeli. Pokud obviněný nechtěl poslechnout kněze... nebo soudce, měl zemřít (v. 12–13).

17,14–20 Bůh dopředu věděl, že jeho lid bude zhruba za 400 let chtít krále, a tak na tohoto vládce stanovil tyto požadavky: (1) Musel to být muž, kterého vybere Bůh (v. 15). (2) Musel to být Izraelec – „ze svých bratří“ (v. 15), (3) neměl mít mnoho koní, tedy neměl být závislý na přirozených prostředcích vítězství nad nepřáteli (v. 18). Musel spoléhat na Hospodina. (4) Nesměl orientovat lid zase do Egypta, tedy neměl myslet na to, že by tam získal koně, kteří by ho zachránili (v. 16). (5) Neměl mít mnoho žen (v. 17). To není pouze zákaz polygamie a varování před nebezpečím, že by ho ženy mohly svést k modlářství, ale také zákaz manželství uzavíraných s cílem vytvářet politické svazky (v. 17). (6) Neměl hromadit stříbro a zlato, protože by jej to mohlo odvést od závislosti na Hospodinu (v. 17). (7) Měl číst, psát a poslouchat Hospodinův zákon, aby nezpychl a nestal se svévolným (v. 18–20). Tím, že stále trávil čas v Zákoně, měl být jako král příkladem pro lid. (8) Neměl se pyšně vyvyšovat (v. 20).

Šalomoun, který vládl v Izraeli v jeho zlaté době, porušil téměř každý tento pokyn – ke své zkáze a ke zkáze svého království (1Kr 10,14–11,10).

M. Kněží, levitě a proroci (kap. 18)

18,1–8 Zde je opět vidět Boží starost o kněze a levity. Jako kmen nedostali do dědictví zemi, a proto je měli lidé živit. Jejich podílem z obětí byla plec, obě čelisti a žaludek, z prvotín jim patřilo obilí, víno, olej a první vlna ze stříže. Verše 6–8 popisují levitu, který prodal svůj dům a přestěhoval se na místo, které Hospodin vyvolí, aby tam přebývalo jeho jméno, a tam sloužil Bohu. Měl mít podíl na obětech spolu s ostatními levity a to bylo

navíc ke všemu, co dostal z prodeje svého dědictvím. (Levitě mohli vlastnit nemovitosti, i když jako kmen území nedostali.)

18,9–14 Izraelci se nesměli jakkoli stýkat s někým, kdo tvrdil, že komunikuje s neviditelným světem. Je zde uvedeno osm prostředků komunikace s duchovním světem. Všechny Bůh označuje jako ohavnost. Jedná se o věstce přinášejícího věštby (čaroděje), hadače (vidoucího, falešného proroka), toho, kdo vykládá znamení (čtení z ruky, předpovídání osudu), čaroděje (lčitele), zaklínače, toho, kdo se doptává ducha zemřelého (spiritistu), toho, kdo se dotazuje mrtvých. Některé z těchto „profesí“ se překrývají.

Je tragické, že v dnešní „osvícené“ době je tento zákaz starý tři a půl tisíce let stejně potřebný jako tehdy. Henry G. Bosch píše:

Satanismus, démoni a okultismus jsou temná, zlá realita, nejde o triky. Jedním ze znamení, že se blížíme ke konci tohoto věku, je právě rozšířený zájem o čarodějnictví, astrologii a další formy okultismu... Tisíce lidí se každý den zajímají o svůj horoskop, chodí na seance nebo se pokoušejí komunikovat se svými milovanými, kteří umřeli. Rovněž ožívá zájem o satanismus a demony. Bible před takovými praktikami opakovaně varuje (Lv 19,31; 20,27; 2Pa 33,6; Jr 10,2; Ga 5,19–20).

Jak naléhavá a aktuální jsou biblická varování! Nezahrávejme si s něčím, co by se nám mohlo stát polibkem smrti.¹¹

Být bezúhonný (v. 13), pokud jde o tyto zakázané způsoby komunikace, znamená poslouchat pouze Boží hlas.

18,15–19 V ostrém kontrastu ke zlu těchto okultních praktik přináší 15. verš krásné proctví o Kristu jakožto pravém Božím prorokovi (Sk 3,22–23). Všimněte si popisu ve verších 15.18 a 19: (1) Prorok, tedy ten, kdo mluví Boží slovo, (2) z tvého středu – tedy plně člověk, (3) z tvých bratří – tedy Izraelec, (4) jako já – tedy jako Mojžíš v tom smyslu, že ho povolal Bůh, (5) dám slova do jeho úst – tedy plná inspirace, (6) poví jim všechno, co mu přikážu – plnost zjevení, (7) všichni jsou zodpovědní za to, aby mu naslouchali a dělali, co říká.

Tento úsek také učí, že tento Prorok bude

Prostředníkem mezi Bohem a člověkem. Izraelci byli pod horou Sínaj tak vyděšeni, že prosili, aby k nim Bůh už nemluvil přímo, aby neviděli oheň a nezemřeli. Na jejich žádost jim Bůh slíbil Krista jako Prostředníka. V evangeliích (J 6,14 a 7,40) je jasně vidět, že Židé považovali tento úsek za mesiášskou naději.

18,20–22 Falešné proroky bylo možné poznat různými způsoby. Už jsme viděli, že prorok byl falešný, když chtěl odvádět lid od uctívání pravého Boha (13,1–5). Zde je další způsob rozpoznání: jestliže se předpověď nesplní, pak tento prorok měl být usmrcen a nikdo se nemusel bát žádné kletby, kterou by pronesl.

N. Zákony o zločincích (kap. 19)

19,1–10 Na východním břehu Jordánu už byla určena tři útočištná města. Zde Mojžíš lidu připomíná, aby určili další tři útočištná města na druhém břehu, vhodně umístěná, aby tam ten, kdo někoho zabil, mohl utéct před krevním mstitelem (v. 1–7). Vzhledem k předchozímu pokynu k tomuto tématu je zde rozšíření o další tři útočištná města, tedy až národ bude mít ve svém vlastnictví všechno původně zaslíbené území (v. 8–10). O těchto dalších třech městech už není nikde zmínka, protože Izrael nikdy neobsadil celé území zaslíbené v Gn 15,18. Tři města na západ od řeky Jordán byla Kedeš, Chebrón a Šekem (Jz 20,7).

19,11–13 Útočištné město nechránilo vraha. I když utekl do některého z těchto měst, starší měli zvážit důkazy, a pokud byl shledán vinným, měli ho vydat mstiteli.

19,14 Mezník byl kámen umístěný v poli, který označoval hranici něčího pozemku. Někdo jej mohl v noci tajně přenášet, aby si rozšířil své území, a tím zároveň poškodil svého souseda. Je těžké říct, proč je tento jediný verš zde uprostřed úseku, který se zabývá právníckými věcmi, tedy útočištnými městy a falešnými a pravými svědky, je ovšem jasné, co tento verš myslí.

19,15–21 V případě právního sporu nestal žádný jeden svědek, svědci museli být dva nebo tři. Falešný svědek měl být prověřen kněžními

a soudci (17,8–9) a potrestán tím, že se mu udělalo to, co měl v úmyslu provést falešně obviněnému (v. 16–21).

Výroku „oko za oko, zub za zub“ se v západní kultuře říká zákon odplaty (*lex talionis*). Ten se často vykládá chybně jako pomsta, ale to není správné. Tento zákon nedovoluje krutost, ale omezuje ji. V dané souvislosti říká, jaký nejvyšší trest směl být uvalen na falešného proroka.

O. Zákony o válce (kap. 20)

20,1–8 Dvacátá kapitola obsahuje pokyny týkající se válek Božího lidu. Kněží byli pověřeni tím, aby lid povzbudili, když šel do bitvy proti nepříteli. Jsou zde různé případy, kdy někdo byl osvobozen od vojenské povinnosti: (1) ti, kdo postavili nový dům, (2) ti, kdo zasadili vinici a ještě neochutnali její plody, (3) zasnoubení, kteří ještě nevstoupili do manželství a (4) ti, kdo se bojí a mají slabé srdce.

Židovští autoři se shodují v tom, že tato svoboda vrátit se před bojem domů platila pouze pro války, do kterých šli dobrovolně, netýkala se bojů, do nichž šli na Boží příkaz, proti Amálekovi a Kenaancům musel jít do boje každý muž.¹²

20,9 Vzhledem k tomu, že v každé dobré armádě musí být organizace a hodnosti, správce ustanovili vojenské velitele, kteří měli lid vést.

20,10–20 Na rozdíl od jiných národů měl Izrael při svých bojích pod Hospodinovým vedením rozlišovat. Tato povinnost rozlišovat byla dalším znakem, že Izrael je svatý národ a má milujícího Boha. Válka byla nutná, ale Bůh reguluje zlo, které válka působí. Abychom tyto pokyny ocenili, stačí se podívat na kruté praktiky jiných národů, například Asyřanů.¹³ Zde jsou pokyny, jak vést válku. Všimněte si, co se mělo rozlišovat.

1. Města blízko a daleko (10–18). Města v zemi tvořila bezprostřední nebezpečí, byla naprosto zvrhlá a zralá pro zkázu. K městům mimo zemi, ale na území, které Hospodin slíbil Abrahamovi, měli napřed přijít s nabídkou míru. Pokud to město odmítlo, měli být zabiti pouze muži. Ženy a děti měly být ušetřeny. Tato města nebyla tak velkou hrozbou,

že by poskvrnila Izrael jako města na území Izraele.

2. Rozlišování ovocných a ostatních stromů (19–20). Zásadou je zde to, že Izrael neměl válkou všechno zničit. Měl zachovávat to, co neslo užitek, ne zemi zcela zpustošit.

P. Ostatní zákony (kap. 21–25)

1. Usmíření nevyřešeného zabití (21,1–9)

Jestliže byl na poli nalezen zabitý člověk a nebylo možné zjistit, kdo ho zabil, pak starší nejbližšího města měli vykonat smíření. Do údolí s tekoucí vodou přivedli jalovici a tam ji zabili. Umyli si nad ní ruce a tím vyznávali svou nevinu, pokud šlo o tento zločin, a žádali, aby na nich neulpěla vina za krveprolití. I když nebylo možné určit vinu jednotlivce, bylo třeba vyřešit vinu nejbližšího města jako celku, země musela být očištěna od poskvrnění krví. To byl úkol nejbližšího města.

Někdo verše 1–9 nazval jako „velké Boží vyšetřování nad jeho Synem“. Izrael je vinen krví za Kristovu smrt a musí být spravedlivým způsobem očištěn.

2. Ženy jako válečné zajatky (21,10–14)

Izraelcům bylo dovoleno se oženit s krásnou ženou, válečnou zajatkyní, poté, co prošla obřadným očištěním a oddělením. (Tento úsek se netýká žen, které bydlely v Kenaanu.) Manželství mělo zkušební povahu, pokud s ní muž nebyl spokojen, mohl ji později propustit. Nesměl ji však prodat ani s ní zacházet krutě.

3. Právo prvorozeného (21,15–17)

Syn nemilované ženy nemohl být připraven o právo prvorozeného. Tyto verše nedokazují, že by Hospodin kdy schvaloval bigamii, ale prostě ukazují, že Bůh střeží právo prvorozeného i v manželství muže s několika ženami. Bůh někdy sám podle svého rozhodnutí postavil prvorozeného v rodině stranou, aby požehnal mladšímu, například v případě Jáкова a Ezaua nebo Efrajima a Manasesa. To však byly výjimky, kdy si Bůh někoho vyvolil, avšak ne pravidlo.

4. Tvrdošíjní a vzpurní synové (21,18–21)

Vzpurný syn měl být postaven před starší města a pak ukamenován k smrti. Srovnejme to s přijetím, jakého se dostalo marnotratnému synovi v L 15.

5. Tělo pověšeného zločince (21,22–23)

Tento text ukazuje na Krista. I když byl nevinný, byl pověšen na dřevo. Nesl prokletí, které jsme si zasloužili my. Jeho tělo nesmělo zůstat na kříži přes noc (viz J 19,31).

Tomu, který trpěl na dřevě,
aby nám získal život za cenu svého života,
buď požehnání, chvála a sláva.

Hoden je Beránek, protože byl zabit!

Tomu, který sedí na trůně právem Syna,
vyhlašujte všechnu moc na nebi i na zemi,
čest, majestát a moc!

Hoden je Beránek, protože byl zabit!

James Montgomery

6. Devět zákonů, jak jednat (22,1–12)

22,1–3 Tato kapitola rozšiřuje verš Lv 19,18 a popisuje obecný příkaz „miluj svého bližního“. Dokonce i k nepříteli je třeba se chovat se stejným zájmem jako k bližnímu (Ex 23,4–5). Izraelce nesměl být lhostejný k něčemu, co jeho bližní (bratr) ztratil. Ať to bylo zvíře, oděv nebo cokoli jiného, měl povinnost vzít to s sebou domů a starat se o to, než si pro to dotyčný přišel.

22,4 Izraelci měli také povinnost pomoci zvířeti bližního, pokud pod břemenem padlo.

22,5 Muž nesměl nosit ženské oblečení a naopak. Bůh nenávidí transvestitismus.

22,6–7 Bylo možné odnést si ptačí mláďata z hnízda, ale jejich matku bylo třeba propustit, pravděpodobně proto, aby mohla mít další mláďata.

22,8 Na rovné střeše domu muselo být zábradlí, aby nikdo nespadol. Střecha byla místem společenství. Je důležité chránit vzájemné vztahy, zejména mladých lidí a těch, kterých si nikdo příliš nevšímá.

22,9–11 Izraelci nesměli (1) osévat vinnici současně dvojím druhem semene, (2) orat společně volem (čistě zvíře) a oslem (nečistě) zapřaženými do jednoho jha, (3) nosit obleče-

ní ze směsi vlny a lněného plátna. První zákaz připomíná přidávání něčeho k čistému učení Božího Slova. Druhý zákaz vyjadřuje nerovné jeho ve službě a třetí mluví o mísení spravedlnosti a nespravedlnosti v praktickém životě věřícího člověka.

22,12 Izraelci měli na čtyřech rozích svého šatu nosit třásně, aby si tak neustále připomínali, že mají poslouchat Hospodina (Nu 15,37–41). Vysvětlení těchto třásní je v Nu 15,37 a dále.

7. Přestupky proti počestnosti (22,13–23,1)

22,13–21 Tento úsek řeší případ muže, který se oženil s dívkou a potom ji podezřival, že nebyla panna. Důkaz panenství byly pravděpodobně skvrny na prostěradle manželského lože po jejím prvním pohlavním styku.¹⁴ Jestliže otec a matka dokázali přinést důkaz panenství mladé ženy, pak byl ukvapeně žárlivý manžel potrestán, musel zaplatit pokutu sto šekelů stříbra a musel s ní žít. Jestliže se však žena před svatbou dopustila smilstva, pak měla být ukamenovaná k smrti.

22,22–23,1 Poslední verše této kapitoly se zabývají různými druhy sexuální nemorálnosti. (1) Muž a žena přistiženi při cizoložství měli být usmrceni. (2) Jestliže muž znásilnil zasnoubenou ženu ve městě a ona nevolala o pomoc, pak se oba dopustili cizoložství a měli zemřít. (3) Jestliže muž znásilnil zasnoubenou ženu na poli, kde její volání o pomoc nikdo neslyšel, pak muž měl být usmrcen, ale žena byla nevinná. (4) Muž který měl pohlavní styk s pannou musel zaplatit jejímu otci padesát šekelů stříbra a oženit se s ní. (5) Verš 23,1 zakazuje incest, tedy pohlavní styk v rámci vlastní rodiny.

8. Lidé, kteří mají být vyloučeni ze společenství Izraele (23,2–9)

Některým lidem byl zakázán vstup do Hospodinova shromáždění, tedy neměli plná práva jakožto občané a ti, kdo uctívají Hospodina: (1) Muž, jehož rozmnožovací orgány byly buď poškozeny nebo úplně chyběly. (2) Člověk nemanželského původu,¹⁵ (3) Amónec a Moábec, (4) Edómeč a Egypťan. Čtvrtý verš říká, že Moábeci nevyšli Izraelcům vstříc

s jídlem a pitím, přičemž Dt 2,29 naznačuje, že někteří Moábeci Izraelcům jídlo prodávali. „Vyjít vstříc s chlebem a vodou“ je rčení, které znamená pohostinnost. Tu však Moábeci neprojevíli.

Do Hospodinova shromáždění tedy nesměli vstoupit eunuchové, nemanželští potomci, Moábeci a Amónci – o těch to platilo až do desátého pokolení. U Edómců a Egypťanů směla přijít teprve až třetí generace. Z těchto obecných pravidel ovšem platily výjimky, kdy lidé přicházeli jako jednotlivci a hledali Hospodina. Mezi Davidovými chrabrymi muži Amónec i Moábec (1Pa 11,39,46). Někteří mají za to, že tato pravidla o vyloučení ze shromáždění platila pouze pro muže, potom tedy například ne pro Rút. Někteří myslí, že desáté pokolení je obrat, který znamená „na neurčito“.

9. Čistota v táboře (23,10–15)

Desátý verš varuje před pokušeními, se kterými se setkávají muži na vojenské službě mimo domov. (Možná je to úvod k veršům 11–15.)

Zákon o nočních výronech ukazuje, s jakou svatostí se pohlíželo na rozmnožování života.

Každý voják měl s sebou ve výstroji nosit kolík pro udržování pořádku v táboře. Všechny výkaly se měly okamžitě přikrýt hlinou. Kdyby se tohoto jednoduchého pravidla držely všechny armády během historie, bylo možné se vyhnout mnoha morovým nálezům.

10. Sociální a náboženské zákony (23,16–26)

23,16–17 Jestliže otrok utekl od svého pána, neměl mu být vrácen. Izrael byl tedy útočištěm pro utlačované.

23,18–19 V zemi se neměla tolerovat mužská ani ženská prostituce a peníze z takových nemorálností se nikdy neměly přinášet do Hospodinova domu jako splnění slibu Bohu. „Pes“ znamená mužský prostitut.

23,20–21 Izraelci neměli počítat úroky z ničeho, co půjčili jinému Izraelci, i když je směli účtovat cizinci. To je další rozšíření principu z Ex 22,25, kde je zakázáno vydírat chudé lichvou.

23,22–24 Sliby byly dobrovolné. Nikdo

nebyl nucen učinit Hospodinu slib, ale pokud ho učinil, pak ho musel splnit.

23,25–26 Pocestní si směli brát hrozny pro vlastní okamžitou potřebu, ale nesměli je sbírat do nádoby. Podobně si směli brát zrní z pole, ale nanejvýš tolik, kolik dokázali natrhat rukou, nesměli obilí sekat srpem. Právě toho využili učedníci v Ježíšově době (Mk 2,23).

11. Rozvod a druhý sňatek (24,1–4)

Muž se směl se svou ženou rozvést pro nějakou nečistotu tím, že jí napsal lístek rozloučení a dal jí ho. Ona se potom mohla vdát za někoho jiného. Jestliže se s ní však tento druhý manžel rozvedl nebo zemřel, pak si ji její první manžel už nemohl znovu vzít. Hospodin dal Izraeli lístek rozloučení (Jr 3,1–8), ale jednou v budoucnosti si ho zase vezme, až bude očištěn od své nevěrnosti. To jsou hloubky bohatství Boží lásky! Jak hluboce se sklání, aby miloval to, co milovat nelze!

12. Různé sociální zákony (24,5–25,4)

24,5 Muž, který se nedávno oženil, nemusel jít během prvního roku do války. Měl čas, aby rozvíjel a upevňoval manželské pouto a založil rodinu. Kdyby musel jít do války a byl by zabít, jeho jméno by bylo vyřazeno z Izraele, pokud mu potomstvo nevzbudil „příbuzný/zastánce“. Tento příbuzný/zastánce¹⁶ byl nejbližší příbuzný, který byl schopen a ochoten se s vdovou oženit. První chlapec, který se z tohoto spojení narodil, se stal dědicem jejího prvního manžela. Díky tomu se uchovalo jméno jeho rodiny a půda zůstala v rodině.

24,6 Mlýnský kámen byl prostředkem obživy, a proto se nesměl brát v obchodním vztahu jako zástava. Vzít někomu horní nebo dolní mlýnský kámen znamenalo zbavit ho možnosti mlít obilí.

24,7 Kdo unesl člověka nebo obchodoval s otroky, měl být usmrčen.

24,8–9 Jestliže propuklo malomocenství, musela se zachovávat zvláštní opatření podle předchozích pokynů daných levitům. Jako varovný případ je uvedena Mirjam.

24,10–13 Jestliže věřitel vyžadoval zástavu, nesměl vejít do domu dlužníka. Jestliže

byl dlužník tak chudý, že musel dát jako zástavu svůj oděv, musel mu být na noc vrácen, aby v něm mohl spát.

24,14–15 Mzdu najatého dělníka bylo třeba vyplatit ihned.

24,16 Nikdo nesměl být popraven za hřích někoho jiného.

24,17–22 Také s cizinci, sirotky a vdovami se mělo jednat spravedlivě. Pole se nemělo sklízet úplně. Paběrky měly zůstat pro chudé a nezaopatřené. Totéž platilo pro sklizeň oliv a hroznů. Ronald Sider poznamenává:

Vzpomínka na vlastní chudobu a útlak v Egyptě je měl vést k tomu, aby štedře nechávali paběrky chudým přichozím, vdovám a sirotkům.¹⁷

Když se obrátil John Newton, napsal si 22. verš velkými písmeny a pověsil ho nad svým krbem, aby si jej neustále připomínal.

25,1–3 Když byl zlý člověk shledán vinným a byl odsouzen k bití, nesměl dostat víc než čtyřicet ran. Židé běžně trestali devětatřiceti ranami, aby se nepřepočítali a neprovinili se proti tomuto příkazu (viz 2K 11,24).

25,4 Vůl, který mlátil obilí, neměl mít náhubek, ale naopak směl obilí žrát. Pavel používá tento verš v 1K 9,9–11, kde učí, že ten, kdo pracuje v duchovní oblasti, by měl být druhými zabezpečen v hmotné oblasti. Pavel tak ukazuje, že zákon má duchovní hledisko. To však nijak nesnižuje jeho doslovný význam, pouze ukazuje, že pod povrchem je často hlubší duchovní poučení. Pilný čtenář bude tato duchovní poučení hledat a brát si je k srdci.

13. Zákon levirátního manželství (25,5–10)

Jestliže Izraelec zemřel a zůstala po něm vdova bez syna, hrozilo nebezpečí, že by manželovo jméno mohlo zahynout a jeho majetek by se dostal mimo rodinu. Proto si měl bratr zemřelého vzít vdovu za ženu. Tato praxe „levirátního“ manželství existovala u mnoha starověkých národů. Jestliže s tím bratr nesouhlasil, potom vdova šla ke starším města a oznámila jim to. Muž byl předvolán před starší a dostal příležitost svou neochotu potvrdit. Pokud trval na tom, že si ji nevezme, vdova si sundala střevíc a plivla mu do tvá-

ře. Od toho okamžiku se vědělo o jeho hanbě, protože nebyl ochoten zajistit pokračování rodu svého bratra.

Verš Lv 20,21 zakazuje muži, aby si vzal ženu svého bratra, zde je mu to přikázáno. Úsek v Lv platil samozřejmě pro případ, kdy její manžel ještě žil, zatímco Dt zde mluví o situaci, kdy muž je mrtev a nemá po sobě mužského dědice.

14. *Tři zvláštní zákony (25,11–19)*

25,11–12 Jestliže se žena vmísila do rvačky, které se účastnil její muž, a nevhodně chytila rukou druhého muže, pak jí ta ruka měla být useknuta. Její zásah mohl zapříčinit, že muž by už neměl dědice, proto tak tvrdý trest.

25,13–16 Bylo nutné mít poctivé váhy a míry. Lidé často používali dvojí váhy, jedny pro nákup, druhé pro prodej. To byla před Hospodinem ohavnost.

25,17–19 Potomci Amáleka měli být zcela vyhubeni, a to pro svoji zákeřnost a krutost (Ex 17,8–16). Izraelci neměli zapomenout Amáleka vyhubit, ale zdá se, že na to zapomněli. Saul Hospodina neposlechl, když je ve své době nevyhladil (1S 15). Bylo to vlastně až za krále Chizkijáše, kdy „pobili pozůstatek Amálekovců, kteří kdysi vyvázli“ (1Pa 4,43).

Q. *Obřady a potvrzení smlouvy (kap. 26)*

1. *Obřad v případě prvotin (26,1–11)*

Předpokládalo se, že až se lid v zemi usadí, půjdou všichni do Boží svatyně a přinesou s sebou ke knězi prvotiny ze všech plodů – s radostnou vděčností za všechno, co Bůh učinil. Měli si připomínat, jak milostivě s nimi Bůh jednal, počínaje jejich předky, Jákobem (kočovným Aramejcem), přes otroctví v Egyptě, mocné Boží vysvobození a konče tím, že získali do dědictví zemi oplývající mlékem a medem. Phillip Keller vysvětluje tento barvitý výraz:

Obrazně vyjádření „země oplývající mlékem a medem“ používané v Písmu je obraz zaslíbené země, do níž se Bůh s takovou námahou snažil dovést Izrael z Egypta. Je to nejen obrazný jazyk, ale také v podstatě vědecká terminologie. Když říkáme, že „mléko teče“ nebo „med teče“, používáme

zemědělských pojmů. Máme tím na mysli vrchol jara a léta, kdy pastviny jsou v nejproduktivnější fázi, dobytek má nejlepší píci a dojí hojně mléka, včely navštěvují květy a produkují med. Země oplývající mlékem a medem je země bohatých zelených pastvin. A když Bůh mluvil o takové zemi pro Izrael, předpovídal také hojnou radost ze života a vítězství a uspokojení pro svůj lid.¹⁸

2. *Obřad desátků třetího roku (26,12–15)*

Vedle výše uvedených prvotin měli Izraelci přinášet druhý desátek nazývaný desátek ze svátků, který se měl každý třetí rok dávat levitovi, cizinci, sirotkovi a vdově. Tento desátek měli Izraelci dávat potřebným ve svých městech. Lidé pak měli před Hospodinem dosvědčit, že nepřestoupili žádný příkaz ohledně desátků.

3. *Potvrzení smlouvy (26,16–19)*

Lid stvrdil, že bude chodit po Hospodinových cestách, proto ho Bůh prohlásil za svůj zvláštní lid a slíbil, že je vyvýší nad všechny ostatní národy. Byli svatý národ, protože je Bůh oddělil od všech ostatních národů – ne pro nějakou jejich přirozenou zásluhu. Lišili se od všech ostatních národů na zemi, protože byli zvláštním Hospodinovým pokladem. Předpokládalo se, že jejich reakcí na takovou poctu bude poslušnost vůči jeho příkazům.

R. *Prokletí a požehnání (kap. 27–28)*

27,1–8 Po přechodu Jordánu do zaslíbené země měli Izraelci postavit velký pomník z vápnem nabílených kamenů a napsat na něj všechna slova Zákona. Tento pomník měl být postaven na hoře Ébalu spolu s oltářem z neotesávaných kamenů.

27,9–10 Izraelci byli na čas vyvolený Boží lid, ale nyní, když měli vstoupit do země, stali se jeho lidem ve zvláštním smyslu. Přízeň, kterou jim Bůh projevoval, je vedla k poslušnosti z lásky z jejich strany.

27,11–13 Bylo určeno šest kmenů, které měly stát na hoře Gerizím a potvrzovat požehnání. Těchto šest kmenů byli potomci Ley a Ráchel. Zbývající kmeny se měly po-

stavit na hoře Ěbal, aby potvrdzovaly prokletí. Všimněte si, že Efrajim a Manases nejsou uvedeni samostatně, ale společně jako kmen Josefa. Rúben, Izraelův nejstarší syn (který o své právo prvorozeného přišel) a Zabulón, Lein nejmladší syn, byli na hoře Ěbal spolu se syny služebnic. Oblíbené kmeny byly na hoře Gerizím.

27,14–26 Levité (viz v. 9) měli stát v údolí mezi těmito dvěma horami. Když pronášeli prokletí nebo požehnání, měl lid odpovídat „Amen!“ Prokletí jsou uvedena ve verších 15–26. Souvisí s modlářstvím, neúctou vůči rodičům (v. 16), nepoctivostí při posouvání hraniční čáry (v. 17), podváděním slepého (v. 18), křivdami na chudých a bezbranných (v. 19), různými formami incestu (v. 20,22–23), pohlavním stykem se zvířaty (v. 21), tajnými vraždami nevinného bližního kvůli úplatku (v. 25) a neposlušností Božimu zákonu (v. 26). Historickou zprávu o tomto obřadu najdeme v Jz 8,30 a násl. Všimněte si, jak přesně se Jozue držel pokynů, které dostal od Mojžíše.

Má svůj význam, že ve 27. kapitole jsou uvedeny pouze kletby. Nemohlo tomu být jinak, protože, jak připomíná Pavel, „všichni ti, kteří jsou ze skutků Zákona, jsou pod prokletím“ (Ga 3,10). Nešlo pouze o to, že Izraelci budou přestupovat Zákon, ale že byli pod Zákonem *jako principem*.

28,1–14 První verš se vrací ke konci 26. kapitoly slovy: „Hospodin tě vyvýší.“ To dává 27. kapitole charakter vsuvky. Mnoho biblických vykladačů vnímá, že požehnání vyjádřená ve v. 3–6 nebyla adresována šesti kmenům na hoře Gerizím, ale že celá tato kapitola je Mojžíšovo vyjádření toho, co Izraelovy syny čeká. Prvních čtrnáct veršů vyjadřuje požehnání, která jsou důsledkem poslušnosti, zato posledních čtyřiapadesát veršů popisuje prokletí, která padnou na lid, jestliže Hospodina opustí. Mezi zaslíbenými požehnáními je výjimečnost mezi národy, materiální prosperita, plodnost, hojnost úrody, vítězství v boji a úspěch v mezinárodním obchodě.

28,15–37 Mezi prokletí patřil nedostatek, neplodnost, neúroda, mor, nemoci, zkáza, sucho, vojenské porážky, nemoudrost,

ustrášenost, nepřátelství, pohromy a bezmoc (v. 15–32). Verše 33–37 předpovídají zajetí v cizí zemi, což se naplnilo při zajetí v Asýrii a Babylonii.

Izrael se stane předmětem úžasu, příslovím a pořekadlem mezi všemi národy.

28,38–46 Izraelci budou prožívat prokletí při neúrodě, na vinicích, na olivovnicích. Jejich děti půjdou do zajetí a kobylinky sežerou jejich stromy i to, co vypěstují. Cizinci je přerostou a oni budou stále klesat. Mezi verši 12 a 44 není rozpor. Jestliže budou poslouchat, budou půjčovat všem národům. Pokud ne, budou si muset půjčovat od cizinců.

28,47–57 V těchto verších jsou popsány hrůzy obléhání cizí armádou – bude to tak kruté, že lidé budou pojídat jeden druhého. To se splnilo, když Jeruzalém obléhali Babyloňané a také později při obléhání Římany. V obou případech byl běžný kanibalismus. Lidé, kteří byli běžně kultivováni a citliví, se najednou stali nepřátelští a schopní jíst jeden druhého.

28,58–68 Obyvatel Izraele bude ubývat kvůli morům a nemocem. Ti, kdo přežijí, budou rozprášeni po celém světě a budou žít v neustálém strachu z pronásledování. Bůh dokonce dostane svůj lid na lodích zpět do Egypta. Podle Josepha Flavia se proroctví, že se Izrael vrátí zpět do Egypta, částečně naplnilo v dobách Tita, kdy tam byli Židé odváženi na lodích a prodáváni jako otroci. Avšak slovo „Egypt“ zde může znamenat porobu obecně. Bůh v minulosti vysvobodil Izrael z doslovného egyptského otroctví, ale pokud Izrael nebude milovat Hospodina a uznávat jeho svrchované právo na jeho poslušnost, pokud se nebude uchovávat v čistotě jako jeho manželka, pokud nebude jako jeho zvláštní dar a místo toho bude chtít být jako ostatní národy, potom bude Izrael prodán zpět do otroctví. Předtím bude ovšem tak zdrcen, že ho nikdo nebude chtít ani jako otroka.

„Od každého, komu bylo hodně dáno, bude také hodně vyžádáno“ (L12,48). Izrael dostal větší výsady než kterýkoli jiný národ, a proto nesl větší odpovědnost a také jeho trest bude přísnější.

Při přemýšlení o těchto prokletích člověk žasne, když vidí sršet Hospodinův hněv. Ne-

používá umírněných slov, neponechává žádné detaily naší fantazii. Mojžíš líčí obraz odvážně, hrubě realisticky. Izrael musí vědět, co přináší neposlušnost, aby se naučil bát jeho slavného i hrozného jména: Hospodin, tvůj Bůh.

III. Mojžíšova třetí promluva – smlouva pro život v zemi (kap. 29–30)

A. Smlouva uzavřená v Moábu (28,69–29,20)

28,69 Tento verš může logicky patřit – stejně jako v hebrejské Bibli – k 28. kapitole. Keil a Delitzsch jej však vidí jako záhlaví pro promluvu v kapitolách 29 a 30.¹⁹

29,1–8 Lid porušil smlouvu, kterou s ním Bůh uzavřel na hoře Sínaj. Nyní je Mojžíš vyzývá, aby stvrdili smlouvu obsaženou zde v 5. knize Mojžíšově a uzavřenou na moábských rovinách těsně předtím, než vešli do země. Lid nerozuměl Hospodinu a jeho záměrům s ním. Hospodin jim chtěl dát srdce, kterým by vnímali, oči, kterými by viděli, a uši, kterými by slyšeli, ale oni se pro svou nevěru a neposlušnost ukázali jako neschopní to vše přijmout. Izrael byl rád, že má manu z nebe a vodu ze skály. Nebyl závislý na tom, co se vyrobí lidskýma rukama (tedy na chlebu, vínu, alkoholu). To proto, aby mohl poznat Hospodina, svého Boha, v jeho věrnosti a lásce.

Jako impuls k tomu, aby zachovávali smlouvu, Mojžíš znovu uvádí přehled Boží dobroty k Izraeli – zázraky v Egyptě, mocné vysvobození, čtyřicet let na poušti, vítězství nad Sichonem a Ógem, rozdělení území za Jordánem Rúbenovu, Gádovu a polovině Manasesova pokolení.

29,9–20 Mojžíš vybízí celý národ, aby odpřisáhl tuto smlouvu s Hospodinem (v. 9–12), a připomíná jim, že platí také pro jejich potomstvo (v. 13–14). Porušit ji by mělo za následek hořké potrestání. Ti, kdo by se vzepřeli, si měli uvědomovat pokušení sloužit modlám pohanických národů a také měli mít na paměti, že uniknou Božímu hněvu, pokud budou poslouchat (v. 15–20). Osmnáctý verš zní v překladu RSV takto: „Když někdo uslyší slova této odpřisáhnuté smlouvy a bude si

ve svém srdci žehnat slovy ‚budu v bezpečí, i když budu žít v zatvrzelosti svého srdce‘, pak to povede ke zničení země zavlažované i vyprahlé.“ Nikdo neunikne!

B. Trest za porušení smlouvy (29,21–28)

29,21–27 Následující generace a také cizí národy užasnou nad zkázou Izraele a budou se ptát, proč země dopadla jako Sodoma a Gomora, jako Adma a Sebójim. Dostanou odpověď: „Protože opustili smlouvu Hospodina, Boha svých otců... a sloužili cizím bohům.“

29,28 Některé skryté věci patří Hospodinu, zejména záležitosti týkající se soudů. Mojžíš však lidu připomíná, že je jasně zjeveno, co je jejich zodpovědnost – zachovávat smlouvu s Hospodinem. To znamená, že zjevení s sebou nese zodpovědnost. Lidé jsou zodpovědní za to, aby poslouchali, ne posuzovali Boží slovo. Tuto zásadu nacházíme mnohokrát také v Novém zákoně. „Kdo tedy umí činit dobré, ale nečiní, má hřích“ (Jk 4,17).

C. Obnova a návrat ke smlouvě (kap. 30)

30,1–10 Třicátá kapitola předjímá, že lid smlouvu poruší a bude odveden do zajetí. A to se také stalo. Ale i v tom případě se Bůh slituje a dopřeje jim návrat, pokud se k němu zase v pokání obrátí. Přivede je zpět do země. Navíc vedle fyzického návratu nastane i duchovní obnova („Hospodin, tvůj Bůh, obřeže tvé srdce“ – v. 6). Tehdy se lid bude radovat z požehnání plynoucího z poslušnosti, zatímco jejich nepřátelé budou prokletí. Úmysly Nejvyššího obstojí, dokonce i když *objekty* těchto úmyslů *selžou*. Bůh splní své slovo patriarchům a jejich potomkům... dá zemi na věky. Po zajetí, o kterém Bůh věděl, že bude nevyhnutné, je přivede zpět a promění je. To působí nepodmíněná láska velkého Milovníka! Šestý verš se dotýká tématu, které proroci rozvíjeli po staletí, tématu nové smlouvy (Jr 32,39 a násl.; Ez 36,24 a násl.). Tato smlouva, byť zjevená ve Starém zákoně, byla stvrzena až Kristovou smrtí, jeho krev je krev nové smlouvy (L 22,20).

30,11–14 Mojžíš lidu připomíná, že smlouva pro ně není těžká (nepochopitelná) na to, aby ji rozuměli, a není vzdálená. Nechce

se po nich něco nemožného, mají-li ji najít. Hospodin jim ji přinesl a jejich úkolem bylo ji poslechnout. Tyto verše používá Pavel v Ř 10,5–8 a vztahují se na Krista a evangelium. Smlouvu nebylo snadné zachovávat, ale Bůh učinil opatření pro případ selhání. Od lidí se v tom případě vyžadovalo, aby činili pokání a přinesli určené oběti. Vzhledem k tomu, že oběti byly předobrazem Krista, plyne z toho poučení, že ti, kdo hřeší, mají činit pokání a věřit v Ježíše Krista.

30,15–20 Lid si měl vybrat mezi životem a dobrem na jedné straně a smrtí a zlem na druhé straně – život za poslušnost, ale smrt za neposlušnost. Mojžiš na ně naléhá, aby si vybrali život a... požeňnání. Taková reakce přinese dobré výsledky, dlouhý život, hojnost duchovního života, což vyjadřují slova „přilni k němu“. Jedinou alternativou k tomu je prokletí.

IV. Mojžišovy poslední dny – smrt mimo zaslíbenou zemi (kap. 31–34)

A. Přenesení Mojžíše (kap. 31)

31,1–8 Mojžišovi bylo právě sto dvacet let. Znal Boží výnos, že nebude smět překročit s lidem Jordán, ale národu připomíná, že Hospodin půjde s nimi, že Jozue bude jejich vůdcem a že mají jisté vítězství nad svými nepřáteli. Dále veřejně povzbuzuje Jozua v jeho nové úloze a ujišťuje ho Hospodinovou přítomností (v. 7–8).

31,9–13 Psaný zákon byl svěřen Lévijsům. Měli ho uchovávat v truhle smlouvy. Tam byly uloženy dvě desky Desatera (Ex 25,16; Žd 9,4). Tato kopie Zákona byla umístěna vedle truhly smlouvy (31,26). Jednou za sedm let se měl Zákon předčítat v přítomnosti celého Izraele.

Je smutné, že čtení Písma svatého se dnes zanedbává dokonce i v konzervativních kruzích. Následující cenná slova Ch. H. Mackintoshe jsou žel velmi pravdivá i dnes, více než sto let poté, co byla napsána:

Lidé Boží slovo nemilují, nestudují, soukromě ani na veřejnosti. Brakovou literaturu v soukromí hltají, na veřejnosti dychtivě vyhledávají a navštěvují hudbu a bohosluž-

by s působivými obřady. Tisíce lidí proudí, aby slyšely hudbu, platí za vstupné, ale málo se starají o setkání, kde by četli svatá Písma! To jsou fakta a jde o silné argumenty. Nemůžeme je přehlížet. Roste žízeň po náboženském vzrušení a roste také nechuť k tichému studiu Písma a k duchovním cvičením křesťanského shromáždění. Nemá cenu to zapírat. Nemůžeme předtím zavírat oči. Na každém kroku se setkáváme s důkazy této skutečnosti.

Díky Bohu, že tu a tam existuje několik takových, kdo skutečně milují Boží slovo a rádi se scházejí ve svatém společenství, aby studovali tyto cenné pravdy. Kéž Pán přidá takových a požeňná jim, „dokud dny putování nepominou“.²⁰

31,14–18 Když se přiblížila Mojžišova smrt, Bůh zavolal jeho a Jozua do stanu setkávání a ukázal se před nimi v oblakovém sloupu. Napřed zjevil Mojžišovi, že Izraelci brzy propadnou modlářství a setkají se s Božím hněvem.

31,19–22 Potom přikázal Mojžišovi, aby napsal píseň a naučil ji izraelské syny na svědectví proti nim v budoucnosti.

31,23 Sám Bůh osobně ustanovil Jozua, aby přivedl jeho lid do zaslíbené země, a povzbudil ho, aby byl odvážný a silný. Jozue potřeboval posilu v podobě těchto slov od Hospodina. Právě slyšel, jak Bůh mluví o budoucím celonárodním odpadnutí (v. 16), a potřeboval spíš ujištění než znechucení pro úkol, který měl před sebou.

31,24–27 Kniha zákona, tedy Deuteronomium, svěřená Lévijsům měla sloužit také jako svědectví proti Izraelcům, kdyby Hospodina opustili.

31,28–30 Potom Mojžiš předal píseň starším a správcům jednotlivých kmenů, jak mu Bůh přikázal.

B. Mojžišova píseň (kap. 32)

32,1–3 Obsah této písně lze shrnout slovy: Celý vesmír ať naslouchá Hospodinovu slovu. On obcerstvuje, vyživuje jako déšť a rosa. Ve 3. verši, který by mohl být nadpisem písně, Mojžiš přiznává Bohu jeho velikost. Píseň zjevuje Boží velikost v souvislosti s jeho jednáním s Izraelem během historie.

32,4–9 I přes Hospodinovu velikost, spravedlnost, věrnost a svatost jej izraelský národ opustil a hřešil proti němu. Sláva Hospodinových vlastností zde září na temném pozadí zvrácené bezbožnosti Izraele. Za to, že byl jejich Otcem a Stvořitelem, se mu dostalo málo vděčnosti. Když Nejvyšší rozdělával zemi mezi pohanské národy, nejdříve zajistil potřeby svého lidu. Tolik je miloval a staral se o ně.

32,10–14 V 10. verši je popsáno zrození a dětství izraelského národa. Po odchodu z Egypta je Bůh vedl, dával jim pokyny a chránil svůj lid s láskou orlice (v. 11). Na zachování Izraele se nepodílel žádný cizí bůh. Proč by se tedy měl národ obracet k modlářství a Hospodinovu dobrotu připisovat někomu jinému? Počínaje v. 13 je píseň prorocká. Přivádí je k požehnáním zaslíbené země.

32,15–20 Avšak Ješurún (poetické pojmenování izraelského národa, znamená „přímý lid“) se Hospodinu vzepřel tím, že se obrátil k modlám. Vybrali si, že budou obětovat démonům, mnohokrát obětovali vlastní děti. Dokonce se snížili k tomu, že uctívali nové bohy. Ignorovali svou pravou Skálu, zapomněli na svého pravého Otce. Proto před nimi Hospodin skryl svou tvář. To se stalo skutečností, když je prodal do zajetí.

32,21–33 Poté, co postavil Izrael stranou, začal jednat laskavě s pohany, a snažil se tak vyprovokovat Izrael k žárlivosti (stejně jako dnes v době církve). Izrael bude mezitím rozprášen a pronásledován. Nebude však zničen úplně, protože Hospodin nechtěl, aby si nepřátelé Izraele pád národa vysvětlovali mylně. Ne že by skála jejich nepřátel byla pevnější, ale Skála Izraele je pro jejich bezbožnost vydala na jatka.

32,34–43 Tento úsek souvisí s Boží pomstou nad národy, které Bůh použil k potrestání Izraele. Pomsta (v. 35) a obhajoba (v. 36) patří Hospodinu. Přísahal sám při sobě (protože není nikdo vyšší), že se se svými protivníky vypořádá. Všimněte si, jak důkladně bude tento soud vykonán (v. 41–42). Proto se Boží lid a všechny národy mají radovat, vždyť Hospodin se pomstil a daruje své zemi a svému lidu smíření.

32,44–47 Píseň je tedy historickým i pro-

rockým shrnutím příběhu izraelského národa. Mojžíš přečetl tuto píseň a těmito slovy slavnostně zavázal lid, aby následoval Hospodina: „Vždyť to není pro vás nicotná věc, ale je to váš život...“

32,48–52 Hospodin potom zavolal Mojžíše na vrchol hory Nebó, odkud směl vidět zemi. Kvůli hříchu v Meribě Kádeši nesmí do Kenaanu vstoupit, ale zemře na hoře Nebó a bude pochován v údolí Moábu (viz 34,6).

C. Mojžíšovo požehnání (kap. 33)

Hebrejský způsob vyjadřování je v této kapitole na mnoha místech nejasný. Jednotliví komentátoři na to mají různé názory a výklady. Není cílem této práce jít do podrobností, pokud jde o možné hebrejské obraty. Předkládáme pouze stručný prorocký pohled na každé z těchto požehnání.

33,1–5 Jako svůj poslední oficiální úkon vynáší Boží muž Mojžíš požehnání nad jednotlivými kmeny Izraele. Verše 2–5 oslavují Boží laskavou péči o jeho lid. Na Sínaji jim dal Zákon. Cestou ze Sínaje do Kenaanu šli přes Seir a přes horu Páran. Mojžíš poetickým jazykem popisuje Hospodina jako krále v Ješurúnovi, který vede svůj lid k vítězství. Pak následují jednotlivá požehnání.

33,6 Rúben. Se svým územím východně od Jordánu a bezprostředně severně od Moábu bude při útoku zranitelný. Proto je zde modlitba, aby kmen nebyl vyhlazen, ale byl velký co do počtu.

O *Simeónovi* není zmínka. Byl úzce spjat s Judou a může být zahrnut v požehnání pro Judu.

33,7 Juda. Tento kmen povede dobývání Kenaanu. Zde je žádost k Hospodinu, aby bojovníkům pomáhal a bezpečně je přivedl zpět domů.

33,8–11 Lévi. Boží *tummím* a *úrím* patřilo Lévimu, tedy kmenu, na který si zbytek národa v Masse a u vod Meriby stěžoval. Lévi byl kmen, který stál na Boží straně proti vlastnímu národu, když sloužil zlatému teletí. Lévi byl vyčleněn, aby vyučoval lid a přinášel oběti. Mojžíš se modlí, aby mu Hospodin požehnal v samé podstatě, našel zalíbení v jeho službě a zničil ty, kdo ho nenávidí.

33,12 *Benjamín*. Na jeho území bude stát chrám, místo Božího přebývání na zemi, a bude obklopen kopci. Proto je Benjamín znázorněn jako milovaný kmen, který se raduje z těsného společenství s Hospodinem.

33,13–17 *Josef*. Území synů Josefových bude zavlažováno rosou shůry a prameny zdola. Bude nadmíru úrodné, bude prožívat dobrou vůli toho, který se zjevil v hořícím keři. Josefovi dva majestátní a mocní synové dobudou národy. Efrajim dostal právo prvorozeného, a proto mu jsou přiřazeny desetitisíce, zatímco Manasesovi pouze tisíce.

33,18–19 *Zabulón a Isachar*. Budou mít zdar doma i mimo svou zemi, povedou národy, aby se klaněly v Jeruzalémě, na Hospodinově hoře. Tyto kmeny budou mít hostinu z hojnosti moří i země. Vzhledem k tomu, že není známo, že by vedly národy, aby uctívaly Hospodina, a jelikož oba kmeny nebyly v minulosti u moře, musí se tedy toto požehnání vztahovat na budoucnost, na tisícileté království.

33,20–21 *Gád*. Bůh dal tomuto kmeni rozsáhlé území východně od Jordánu. Aby je Gád získal a uchoval si je, bojoval jako lev. Vybral si pro sebe pastviny – úděl vůdce. Zároveň se ale připojil k předákům lidu a dobýval zemi západně od Jordánu, a tak vykonával spravedlivou vůli Hospodina.

33,22 *Dan* je přirovnán divokému, silnému lvíčeti, které útočí nečekaně ze zálohy. Danovo původní území bylo na jihozápadě Kenaanu, ale Danovi potomci odcházeli na severovýchod a dobyli další území sousedící s Bášanem.

33,23 *Neftalí* bydlel na severovýchodě Kenaanu a rozšířil se na jih až ke Galilejskému moři. Tento kmen byl poctěn Hospodinovou přízní a požehnáním.

33,24–25 *Ašer* měl mít požehnání v podobě početného potomstva, dobrých vztahů s ostatními kmeny a země překypující olivovým olejem. Železo a bronz se jeví jako podivný materiál pro obuv (BKR). Keil překládá jako pevnosti. F. W. Grant nabízí zajímavou alternativu překladu poslední části verše 25:

Moderní [vykladači] čtou „pokoje“ na rozdíl starých, kteří čtou „síla“. V těchto dvou po-

jmech by se mohla dvojnásobně projevat jejich trvalá jistota. I když možná nejsme ochotni se vzdát něčeho, co je nám známé jako slova „jako jsou tvé dny, tak je tvoje síla“, jistě není nevhodné, když jako závěr tohoto nádherného požehnání čteme: „Jako tvoje dny, tak i tvůj pokoj“.²¹

33,26–29 Závěrečné verše oslavují Boží velikost v tom, jak jedná ve prospěch svého lidu. Ješúrúnův Bůh, který pomáhá, je pouze v nebesích. Milióny lidí čerpaly posilu ze slov 27. verše: „Příbytkem je Bůh dávnověký, pod tebou jsou paže věčné.“

Mojžíšovu píseň uzavírá řeč o Boží zkáze Izraelových nepřátel v budoucnosti a zaslíbení bezpečí, pokoje, blahobytu a vítězství.

D. Mojžíšova smrt (kap. 34)

34,1–8 I přesto, že Mojžíšovu smrt v tomto úseku zaznamenal někdo jiný, nijak to neovlivňuje skutečnost, že zbytek pěti knih Mojžíšových (Pentateuchu) napsal Mojžíš.²² Mojžíš uviděl zemi a potom zemřel na hoře Nebó a Hospodin jej pochoval v utajeném hrobě. Důvod pro toto utajení byl bezpochyby ten, aby si z hrobu velkého zákonodárce lidé neudělali posvátné místo, které by uctívali. Mojžíši bylo sto dvacet let, když zemřel, ale stále byl dost silný, bdělý a bystrý. To není v rozporu s veršem 31,2. Mojžíš nemohl dále vést národ nikoli z fyzických důvodů, ale z duchovních. Bůh mu řekl, že kvůli svému hříchu národ do Kenaanu nedovede (31,2), i když by to z fyzického hlediska zvládl.

34,9 Jeho úkolu jakožto vojevůdce se dále chopil Jozue. Mojžíš podle Hospodinova slova v Nu 27,18–23 potvrdil Jozua jako svého nástupce. Jeho služebník se nyní stal nástupcem, což je další svědectví o Mojžíšově pokoře.

34,10–12 Je málo lidí, k jejichž cti by se mohlo mluvit tak jako v případě Mojžíše. Samozřejmě, když byly psány tyto závěrečné verše, Mesiáš ještě nebyl zjeven. Verš 10 byl pravdou pouze do doby Kristova prvního příchodu.

„Mojžíš byl věrný v celém jeho domě jako služebník“ (Žd 3,5). Zemřel pro svůj hřích, místo jeho hrobu zůstalo neznámé. Avšak

ten, komu sloužil jako předobraz, Pán Ježíš „byl věrný... jako Syn je nad jeho domem“ (Žd 3,5–6). Zemřel za naše hříchy. Jeho hrob zůstal prázdný, protože vystoupil na Otcovu pravici do nebe. „Proto, svatí bratři, účastníci nebeského povolání, *pohleďte na apoštola a velekněze našeho vyznání, Ježíše ...* Ježíš je však hoden větší slávy než Mojžíš, tak jako stavitel domu má větší čest nežli dům sám“ (Žd 3,1.3).

Poznámky

- ¹ (2,1–23) „Obři“ bylo starověké pokolení obrů, z nichž pocházel Óg. Slovo Refajim pak získalo význam jakýchkoli lidí velké postavy.
- ² (3,1–11) J. A. Thompson, *Deuteronomy: An Introduction and Commentary*, str. 93.
- ³ (4,44–49) Syrská verze má čtení Sirion.
- ⁴ (5,22) Thompson, *Deuteronomy*, str. 119.
- ⁵ (8, Úvod) Tamtéž, str. 134.
- ⁶ (10, Úvod) Rozdělení Bible na kapitoly a verše pochází z doby mnoho staletí poté, co byly napsány originály.
- ⁷ (15,1–3) Matthew Henry, „Deuteronomy“, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, I:786.
- ⁸ (15,4–6) E. W. Bullinger, *The Companion Bible*, str. 259.
- ⁹ (16,1–8) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 44, 45.
- ¹⁰ (16,16, 17) Tamtéž, str. 45.
- ¹¹ (18,9–14) Henry G. Bosch, *Our Daily Bread*, Grand Rapids: Radio Bible Class, June–July–August 1989, August 31.
- ¹² (20,1–8) Henry, „Deuteronomy“, I:806.
- ¹³ (20,10–20) Další podrobnosti viz úvod k Jonášovi.
- ¹⁴ (22,13–21) Jiný možný význam spočívá v tom, že výraz „důkaz panenství“ by se měl překládat jako „důkaz mladosti“, tedy že „dívka pravidelně menstruovala. Muž, který se s takovou dívkou oženil, by očekával, že bude mít po svatbě takový důkaz, pokud by s ním ovšem ihned neotěhotněla. Bylo potřeba mít důkaz, že dívka v době svatby není těhotná a menstruuje. Pokud se po zasnoubení provinila sexuálním prohřeškem, těhotenství před svatbou by vyšlo

najevo a dítě by se narodilo dříve než po devíti měsících. Zákon ve verších 13–21 se tedy mohl týkat chování nevěsty během doby zasnoubení před manželstvím a „důkaz mladosti“ mohl být testem těhotenství.“ (Thompson, *Deuteronomy*, str. 236. Viz také pojednání na str. 235.)

- ¹⁵ (23,1–8) Tato skupina se může týkat konkrétně potomků z incestních vztahů mezi Izraelci nebo ze smíšených vztahů s pohany.
- ¹⁶ (24,5) KJV používá starší anglický termín „kinsman redeemer“.
- ¹⁷ (24,17–22) Ronald Sider, *Rich Christians in an Age of Hunger*, str. 92.
- ¹⁸ (26,1–11) Phillip Keller, *A Shepherd Looks at Psalm 23*, str. 46–47.
- ¹⁹ (29,1) C. F. Keil and F. Delitzsch, „Deuteronomy“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*, III:446.
- ²⁰ (31,9–13) Ch. H. Mackintosh, „Deuteronomy“, in *Notes on the Pentateuch*, str. 895.
- ²¹ (33,24, 25) F. W. Grant, „Deuteronomy“, in *The Numerical Bible*, I:622.
- ²² (34,1–8) Na obhajobu Mojžíšova autorství Pentateuchu viz Úvod k Pentateuchu.

Bibliografie

- Grant, F. W. „Deuteronomy“. In *The Numerical Bible*. Vol. I. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1977.
- Henry, Matthew. „Deuteronomy“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. I. MacLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Keil, C. F. and Delitzsch, F. „Deuteronomy“. In *Biblical Commentary on the Old Testament. The Pentateuch*, Vol. III. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Kline, Meredith G. „Deuteronomy“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Mackintosh, Ch. H. „Deuteronomy“. In *Notes on the Pentateuch*. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1972.
- Shultz, Samuel J. *Deuteronomy: The Gospel of Love*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1971.

Thompson, J. A. *Deuteronomy: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1974.

Towns, Elmer L. „Deuteronomy“. In the *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg, VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.

Úvod do historických knih

Pro milióny lidí, kteří milují dobré příběhy a zejména *pravdivé* příběhy, je druhá velká část Starého zákona neobvykle strhující. Začíná příběhem Božího lidu tam, kde končí Pátá kniha Mojžíšova, a pokrývá celých tisíc let až do konce starozákonní historie. (Do téhož časového rámce spadají také poetické a prorocké knihy, ale nepřinášejí žádný *příběh*.)

Těm, kdo *nemají* rádi dějepis (ať už pro své založení nebo vinou špatného učitele dějepisu), můžeme jen říct, že *tyto* dějiny jsou jedinečné. Biblické dějiny jsou především *pravdivé*, je to „Jeho příběh“. Není to vyčerpávající popis vždy příslušné části hebrejských dějin, ale je to Bohem vybraný souvislý příběh. Zadruhé jsou to dějiny s určitým *záměrem* – nejen poučit nebo pobavit, ale pomoci nám, abychom lépe věřili. Použijeme-li novozákonní slova apoštola Pavla, „bylo to napsáno k našemu poučení“ (Ř 15,4).

Je sice pravda, že všechny tyto události se skutečně staly, ale výběr a podání prostřednictvím Bohem zvolených lidských pisatelů pod vedením Ducha má za cíl usnadnit přemýšlivému čtenáři vidět lekce, kterým nás chce Bůh naučit například z Davidova života, z rozdělení království nebo z návratu pozůstatku Židů ze zajetí.

I. Chronologie

Historické knihy zachycují dobu od r. 1400 př. Kr. až asi do r. 400 př. Kr., tedy celé tisíciletí izraelských dějin. Toto dlouhé období se přirozeným způsobem dělí na tři hlavní části: Teokratické období (1405–1043 př. Kr.), období království (1043–586 př. Kr.), tedy od Saula po zničení Jeruzaléma, a období obnovy (536 až 420 př. Kr.).

II. Teokratické knihy

Podobně jako *demokracie* (řecký výraz pro *lido-vládu*) se chápe jakožto způsob vlády, kterou uplatňuje lid, tak *teokracie* (řecký výraz pro *boho-vládu*) je chápána jako způsob vlády, kdy vládne přímo Bůh. Starověký Izrael v době od Jozua do Saula (1405–1043 př. Kr.) představoval dobu, kdy vládl Bůh.¹

Toto teokratické období popisují tři knihy: Jozue, Soudců a Rút.

A. Jozue

Tato kniha navazuje na Mojžíšovu smrt tím, že po něm nastoupil Jozue, vojenský vůdce, který byl také duchovní vůdce. Jozue dále pokračuje v tom, že vyzývá Izraelce, aby nejen dobyli zaslíbenou zemi, ale také následovali Hospodina. První polovina knihy vypravuje o dobývání zaslíbené země a druhá polovina se zaměřuje na podrobnosti rozdělení území mezi dvanáct izraelských kmenů.

B. Soudců

Izraelci neposlouchali Boží příkazy, nechávali pohany rozptýlené po své zemi, a v důsledku toho potom prožívali jednotlivé vlny pod pohanskými utlačovateli – celkem jich bylo sedm.

Knihy Soudců obsahuje některé docela děsivé – a asi dva až hrůzostrašné příběhy, které ilustrují, co může způsobit neposlušnost Božímu slovu.

C. Rút

Tato půvabná krátká kniha se neodehrává po době soudců, ale během tohoto duchovně temného období a ukazuje, že dokonce i v čase velkého duchovního úpadku může zbožný pozůstatek sloužit Bohu krásným a přijatelným způsobem.

III. Knihy z doby království

A. Knihy Samuelovy

První a Druhou knihu Samuelovu lze shrnout pomocí tří jmen: Samuel, Saul a David. Knihy byly nazvány podle proroka Samuela, který pomazal prvního izraelského krále Saula a také jeho nástupce Davida, jehož útrapy a úspěchy tato kniha podrobně líčí.

B. Knihy Královské

Davidův syn Šalomoun byl sice moudrý a slavný vládce, ale o svou duchovní moc přišel tím, že se oženil s celým zástupem pohanických žen. Jeho syn Rechabeám byl příčinou rozdělení království na jižní Judsko (které mělo dobré i zlé krále) a severní Izrael (měl jen zlé krále). Roku 722 se severní izraelské království dostalo do zajetí a v rozmezí let 605 až 586 bylo odvedeno do zajetí také jižní judské království.

C. Knihy Paralipomenon

V hebrejské Bibli je to poslední kniha, která pojednává o židovských dějinách od Adama (pouze rodokmeny) až po pád jižního království. Jedná se o duchovní převyprávění židovské historie, a proto klade důraz na pozitivní prvky (dokonce vynechává Davidův největší hřích a zcela ignoruje vzpurné severní království).

IV. Knihy o obnově

Po sedmdesáti letech zajetí v Babyloně se národ, ve kterém vládla kdysi *teokracie*, potom *monarchií*, stal pouhou provincií světových pohanských mocností, napřed Persie, potom Řecka a později Říma. Tyto knihy pokrývají období let 536–420 př. Kr.

A. Ezdráš

V roce 536 př. Kr. vydal král Kýros dekret, který Židům dovoľoval, aby se vrátili do své vlasti. Asi 50 000 z nich (velmi malá část) se pod vedením Zerubábel vrátilo a obnovilo chrám. Kněz Ezdráš přivedl s sebou kolem 2000 Židů v roce 458 př. Kr.

B. Nehemjáš

Roku 444 př. Kr. získal Nehemjáš od perského krále povolení, aby znovu vybudoval jeruzalémské hradby kolem nově vybudovaného chrámu. Když byly hradby dokončeny, stali se Ezdráš a Nehemjáš vůdčími osobnostmi reformy a obnovy židovského státu.

C. Ester

Tato kniha není chronologicky poslední z uvedených tří, protože popisované události se odehrály v Persii v době, která spadá mezi 6. a 7. kapitolu knihy Ezdráše. Kniha je zařazena na konec snad proto, že vypráví o životě těch, kdo se nenamáhalí vrátit do Svaté země, i když mohli. Kniha ilustruje Boží působení za scénou (slovo Bůh se v knize vůbec nevyskytuje), aby chránil svůj starozákonní lid před antisemitským pronásledováním, vlastně před genocidou. Jako nástroj si použil krásnou hrdinskou židovskou královnu a jejího statečného bratrance Mordokaje.

Poznámky

¹ Kalvínova Ženeva (16. stol.) a puritánská Nová Anglie (17. stol.) byly v podstatě reformační protestantské pokusy o teokracii.

Jozue

Úvod

„Svatý kánon nám zde představuje historickou knihu, knihu historické hodnoty, jakou naše generace, plodná v psaní o dějinách, nicméně nedostatečná v historickém cítění a vnímání, zoufale potřebuje.“

Paulus Cassel

I. Jedinečné místo v kánonu

Jozue tvoří nepostradatelný most mezi knihami Mojžíšovými a dějinami v Kenaanu. Jak v hebrejském, tak v moderním křesťanském řazení starozákonních knih je Jozue šestou knihou Starého zákona. Pro křesťany představuje první z „historických knih“ (Jozue až Ester); pro Židy je první knihou z takzvaných „Starších proroků“ (Jozue až Ezdráš-Nehemjáš; Rút a Paralipomenon jsou součástí „Spisů“ na konci hebrejského Starého zákona).

Jensen zdůrazňuje význam této knihy následujícími slovy:

Ve vlastním slova smyslu je Jozue *vyvrcholem* dějin stejně jako *začátkem* nové zkušenosti izraelského národa. Dějinná souvislost tedy knize Jozue propůjčuje ve starozákonních Písmech strategické umístění.¹

II. Autorství

Kniha je sice anonymní, avšak důkazy hovoří ve prospěch starověké tradice, podle níž knihu z velké část napsal samotný Jozue a po jeho smrti ji dokončili velekněz Eleazar a jeho syn Pinchas. Kniha Jozue je plná živého vyprávění, což naznačuje, že autor byl očitým svědkem. Rovněž zde najdeme oddíly v první osobě („já, my“), jako například v 5,1.6. Kniha rovněž zaznamenává, že Jozue sepsal jisté dokumenty (18,9; 24,26). Skutečnost, že Rachab byla ještě naživu (6,25) v době vzniku knihy dobře zapadá do tvrzení, že hlavním autorem byl Jozue.

III. Doba vzniku

Doba vzniku knihy Jozue zčásti závisí na době vzniku knihy Exodus (15. nebo 13. století př. Kr.). Známa fakta více podporují dřívější, konzervativnější letopočet kolem roku 1405 př. Kr. Datace vzniku knihy Jozue v době mezi lety 1400 a 1350 př. Kr. se zdá být pravděpodobná z několika důvodů: Kniha musela vzniknout dříve, než kraloval Šalomoun (srov. 16,10 s 1Kr 9,16) a jeho otec David (srov. 15,63 s 2S 5,5–9). V 13,4–6 nazývá Jozue Féničany „Sidóny“. Z tohoto důvodu kniha určitě vznikla před rokem 1100 př. Kr., kdy si Týr podmanil Sidón, a také před rokem 1200 př. Kr., protože tehdy Pelištejci napadli Izrael, ale v Jozuově době ještě nepředstavovali problém.

IV. Pozadí a téma

Jako je Exodus příběhem o vyvedení Božího lidu z Egypta, tak Jozue vypráví o tom, jak Bůh uvedl svůj lid do zaslíbené země. Navzdory nevěře svého národa dokončí dobré dílo, které započal. Jak ještě uvidíme, lidé se nezměnili; stále postrádali víru. Nicméně Pánovo slovo se naplní a Abrahamovo símě bude zasazeno v zemi smlouvy (Gn 15,13–16), aby zakořenilo a vyrostlo.

Události této knihy navazují na události zaznamenané v poslední kapitole Deuteronomie. Izraelský lid tábořil na moábských planinách na východním břehu řeky Jordán. Mojžíš zemřel, Jozue se stal vůdcem Izraele a chystal se převést lid přes Jordán do zaslíbené země.

Zákon, jehož představitelem je Mojžíš, nemůže uvést Boží lid do jeho dědictví. Toho je schopen pouze vzkříšený Kristus zosobněný Jozuem.

Měli bychom se zastavit a zopakovat si několik důležitých skutečností o Jozuovi. Mojžíš změnil jeho jméno z Hóšey na Jozue (Nu 13,16). Pocházel z pokolení Efrajim (Nu 13,8) a stal se Mojžíšovým osobním služebníkem (Jz 1,1). Od mládí byl zapojen do boje v Hospodinových bitvách. Vedl Izraelce v jejich prvním boji proti Amálekovci (Ex 17)

a byl jediným generálem, kterého od Egypta poznali. Co však Jozua kvalifikovalo pro to, aby se stal vůdcem národa po Mojžíšovi, nebyla jeho vojenská chrabrost, nýbrž duchovní vitalita a víra. Jako mladík neustále chodil do Hospodinova stanu (Ex 33,11). Byl s Mojžíšem na hoře Sínaj (Ex 32,17). On a Káleb se jako jediní podívali na zaslíbenou zemi věřícíma očima, když byl lid u Kádeš-barneje před třiceti osmi lety (Nu 14,6–10). Jozua vychoval Mojžíš, a nyní dostává pověření od Hospodina, ačkoli mu je už více než devadesát let.

Osnova

- I. Obsazení zaslíbené země (kap. 1–12)
 - A. Přípravy na přejití Jordánu (kap. 1)
 - B. Zvědové v Jerichu (kap. 2)
 - C. Přechod Jordánu (3,1–5,1)
 - D. Obřady u Gilgálu (5,2–12)
 - E. Dobytí Jericha (5,13–6,27)
 - F. Válečné tažení na Aj (7,1–8,29)
 - G. Potvrzení smlouvy v Šekemu (8,39–35)
 - H. Smlouva s Gibeónany (kap. 9)
 - I. Válečné tažení na jih (kap. 10)
 - J. Válečné tažení na sever (kap. 11)
 - K. Shrnutí vítězství (kap. 12)
- II. Izrael se usazuje v zaslíbené zemi (kap. 13–21)
 - A. Zbývající země k obsazení (13,1–7)
 - B. Rozdělení země (13,8–19,51)
 1. Podíl Rúbena, Gáda a poloviny Manasesa (13,8–33)
 2. Podíl Judy (kap. 14, 15)
 3. Podíl Josefa (kap. 16, 17)
 4. Podíl ostatních kmenů (kap. 18, 19)
 - C. Útočištná města (kap. 20)
 - D. Města pro Lévijce (kap. 21)
 - E. Oltář na východ od Jordánu (kap. 22)
 - F. Jozuova řeč na rozloučenou k vůdcům izraelského lidu (kap. 23)
 - G. Jozuova řeč na rozloučenou k lidu (24,1–15)
 - H. Obnovení smlouvy v Šekemu (24,16–28)
 - I. Jozuova smrt (24,29–33)

Komentář

I. Obsazení zaslíbené země (kap. 1–12)

A. Přípravy na přejití Jordánu (kap. 1)

1,1–9 Hospodin nejdříve slavnostně seznámil Jozua, syna Núnova, s úkolem, který byl

před ním. Země byla Izraeli sice zaslíbená, ale musí ji obsadit, od Negevu na jihu po Libanon na severu, a od Středozemního moře na západě po řeku Eufrat na východě (viz v. 3.4). Jozue se musí posilnit a být velmi odvážný a po-

slušný. Nyní stejně jako tehdy máme jistotu, že uspějeme, naplníme-li své srdce a mysl Božím slovem a budeme-li se jím řídit (v. 8).

Hospodin Jozuovi třikrát říká, aby se posilnil a byl velmi odvážný (v. 6.7.9). Na Jozuovu mysl tehdy zřejmě doléhala velikost a délka úkolu ležícího před ním, tlak pramenící z vedení tak zatvrzelého lidu a také nepřítomnost jeho duchovního učitele Mojžíše. Hospodin ho ovšem nepovolával, aniž by ho k tomu všemu zároveň nezmocnil. Existovaly dobré důvody pro to, aby se Jozue posilnil: *Boží zaslíbení* (v. 5.6), jisté vítězství; *Boží slovo* (v. 7.8), bezpečný průvodce; *Boží přítomnost* (v. 9), neochabující síla.

T. Austin Sparks k tomu píše:

Připojujeme se ke skutečnému zápasu víry. Nikoli co jsme my, ale co je on! Nikoli co cítíme, ale jaká jsou jeho fakta.²

1,10–18 Lid si měl připravit zásoby na cestu do kenaanské země. Co se týče dvou a půl kmene, které se měly usadit na východ od Jordánu, Jozue připomněl mužům, že nejdříve musí pomoci při dobytí země a poté se mohou navrátit ke svým rodinám (v. 12–15). S tím ochotně souhlasili (v. 26–18). Kdokoli, kdo by neuposlechl, by byl usmrčen.

Některé písně vyobrazují přechod Jordánu jako smrt a zemi Kanaan jako nebe. Avšak v Kanaanu byl boj, který v nebi nenajdeme. Kenaanská země v podstatě představuje naše současné duchovní dědictví. Je celé naše, ale musíme se ho zmocnit tím, že budeme poslouchat slovo, nárokovat si zaslíbení a bojovat dobrý boj víry.

B. Zvědové v Jerichu (kap. 2)

2,1a V rámci příprav na vpád poslal Jozue, syn Núnův, dva zvědy z akáciového údolí (Šitímu) do Jericha. Z jeho strany se nejednalo o příznak nedostatku víry, nýbrž o záležitost vojenské strategie. Neměli si prohlédnout celou zemi, jak učinili před lety, ale podívat se teď jen na jeden krok.

2,1b–24 Zvědové našli přístřeší v domě prostitutky Rachab. Keil a Delitzsch k tomu poznamenali: „Když vstoupili právě do takového domu, nevyvolali tolik podezření.“³ Z Rachabina vyprávění je patrné, že se do-

slechla o úžasných vítězstvích, která Hospodin Izraelcům daroval (v. 8–11). Vyvodila z toho, že jejich Bůh musí být pravý Bůh, a proto mu uvěřila a opravdově se obrátila. Prokázala pravost své víry, když ochránila zvědy, ačkoli tím vlastní zemi zradila.

Zvědové Rachab slíbili, že ji i s rodinou ušetří, jestliže vyvěsí z okna karmínovou šňůru a pokud celý její dům zůstane během napadení Jericha uvnitř (v. 6–21). Karmínová šňůra nám připomíná dům, který ochránila krev během prvních Velikonoc (Ex 12).

Když se poslové krále Jericha vypyтали Rachab, kde jsou zvědové, řekla jim, že již město (v. 5) opustili. Zatímco muži z Jericha hledali zvědy na cestě k Jordánu, Rachab je vyslala na západ do pohoří. Poté, co se zde tři dny schovávali, zvědové přebrodivili Jordán a donesli Jozuovi přesvědčivou zvěst (v. 22–24).

Rachab ospravedlnily její „skutky“, nikoli „slova“ (Jk 2,25). Bible nevyzdvihuje její podvod (v. 4.5), nýbrž její víru (Žd 11,31). Rovněž Jakub připomíná její skutek víry (Jk 2,25). Riskovala svůj život, aby zachránila život zvědům, protože věřila v moc a svrchovanost jejich Boha. Tak i za dnů našeho Pána se našlo více víry u lidí stojících mimo společenství Izraele, než u těch, kteří se stali svědky jeho slávy (L 7,2–9). Velká víra, ať se najde kdekoli, dojde vždy odměny (viz kap. 6), neboť je Bohu milá (Žd 11,6).

C. Přechod Jordánu (3,1–5,1)

3,1–13 Nyní nastal správný čas na překročení řeky Jordán, která se právě nacházela v záplavové fázi. Kněží měli postupovat kupředu a nést truhlu smlouvy (většinou ji nosili Kehatovi synové, jako v Nu 4,1–15, ale při této zvláštní příležitosti byli pověřeni kněží, aby ji nesli). Lid měl následovat truhlu v určité vzdálenosti, ale tak, aby ji měli na dohled. Truhla vypovídá o Kristu. Měli bychom zachovat uctívou vzdálenost a neměli bychom se snažit vyřešit tajemství jeho osoby, která jsou příliš hluboká pro lidské chápání. Některé nejhorší hereze v křesťanských dějinách vznikly právě z takovýchto nestoudných pokusů. Nicméně bychom měli mít oči vždy

upřené na Pána Ježíše, neboť to nás ujišťuje o vítězství.

3,14–17 Když se nohy kněží dotkly vod Jordánu, stal se zázrak. Řeka se zastavila u města Adamu, ležícího několik kilometrů na sever. Vody povstaly jako jednoduší val a voda, která zůstala v korytu, odtekla na jih do Solného (Mrtvého) moře.

K podobným zastavením toku Jordánu blízko místa, kde se nepochybně nacházelo město Adamu, došlo v roce 1267, když byla řeka přehrazena na deset hodin, a v roce 1927, kdy přestala téct na dvacet čtyři hodin. Avšak *v obou případech se tak stalo kvůli zemětřesení*.⁴ D. K. Campbell tvrdí, že se zde setkáváme nejen s dokonalým načasováním, nýbrž se zvláštním zázrakem:

Najednou se projeví mnoho nadpřirozených prvků: (1) K události došlo přesně podle předpovědi (3,13.15). (2) Načasování bylo naprosto přesné (v. 15). (3) Vše se událo, když se řeka právě rozlévala (v. 15). (4) Val vody byl na jednom místě po mnoho hodin, možná dokonce celý den (v. 16). (5) Měkké mokré dno řeky bylo najednou suché (v. 17). (6) Voda se navrátila na místo hned poté, co lid přešel a kněží vystoupili z řeky (4,18). O mnoho století později přešli proroci Elijáš a Eliša přes stejnou řeku suchou nohou (2Kr 2,8). A krátce poté přešel Eliša zpět opět po suché zemi. Jestliže vysvětlíme přejití Jordánu Izraelci pod Jozuovým vedením pomocí přírodních úkazů, pak musíme vyvodit, že v případě Elijáše a Eliši došlo ke dvěma po sobě následujícím zemětřesením, což se jeví jako poněkud příliš troufalé.⁵

Bůh, zosobněn truhlou smlouvy, vedl lid do Jordánu, podobně jako ho povede k vítězství na jeho západním břehu. Dokázal, že jejich nadějí na vítězství byla jeho přítomnost, která donutila vody, aby se před Izraelem rozzestoupily, a nikoli něco v nich samotných.

Kněží vstoupili doprostřed říčního koryta a zůstali tam stát, dokud celý Izrael neprošel po suché zemi.

4,1–24 Hospodin nařídil, aby dvanáct mužů (jeden muž z každého kmene) vyneslo z koryta Jordánu po jednom kameni a vztyčili památník na připomínku místa, kde Izrael poprvé tábořil. Následně byl v Gilgálu postaven

památník, aby trvale připomínal budoucím pokolením, že Bůh zastavil proud Jordánu, takže Izraelci mohli projít po suché zemi.

Kmeny, které dostaly za dědictví území na východním břehu Jordánu – Rúben, Gád a polovina kmene Manasesova – vyslaly své bojovníky, aby pomohli svým bratřím při obsazování Kenaanu. Ačkoli tyto kmeny dohromady disponovaly ozbrojenou silou čítající sto tisíc mužů (viz Nu 26), přes Jordán přešlo jen čtyřicet tisíc. Zbytek zřejmě zůstal za řekou, aby zajistil své území a ochránil své rodiny.

Když Jordánem přešel celý lid včetně mužů z dvou a půl kmene a muži vyzdvihli z řečiště dvanáct kamenů, které ponechali na tábořišti, Jozue postavil jiných dvanáct kamenů doprostřed Jordánu, kde stáli kněží. Jakmile se kněží vydali i s truhlou smlouvy k západnímu břehu, vody Jordánu se navrátily na své místo a rozlily se.

Kameny v korytě řeky znázorňují ztotožnění se s Kristem *ve smrti*, kdežto kameny na západním břehu vypovídají o ztotožnění se s Kristem *ve vzkříšení*.

Když Hospodin zastavil tok Jordánu, dal Jozuovi vzrůst v očích celého národa stejně, jak to učinil s Mojžíšem. Až dosud byl Jozue služebník pokorně sloužící v Mojžíšově stínu, přičemž se učil Božím cestám. Nyní nastal čas jeho vyzdvižení; „kdo se poníží, bude povýšen“ (L 14, 11).

Lid vystoupil z Jordánu desátého dne prvního měsíce; zbývalo pět dní, aby to bylo plných čtyřicet let od chvíle, co odešli z Egypta, a právě zavčas, aby se připravili na Velikonoce (viz Ex 12,2–3).

5,1 Když se pohanští obyvatelé Kenaanu doslechli o tom, jak hebrejská armáda zázračně přešla Jordán, zmocnila se jich panika.

D. Obřady u Gilgálu (5,2–12)

5,2–9 Tato kapitola vypráví o událostech, k nimž došlo u Gilgálu, v místě prvního izraelského tábořiště v Kenaanu. Izraelští muži zde byli obřezáni (v. 2–9) a slavili své první Velikonoce v Kenaanu (v. 10). Zde přestala padat mana (v. 11.12) a Jozue se setkal s velitelem Hospodinova zástupu, Ježíšem Kristem (v. 13–15). Hospodin tehdy přikázal Jozuovi,

aby obnovil rituál obřizky. Všichni muži, kteří vyšli z Egypta, byli obřezáni, ale tito bojovníci mezitím zemřeli (Dt 2,16). Čtyřicet let se neobřezávalo. Během čtyřiceti let putování povstalo nové pokolení, které nyní muselo podstoupit tento obřad na znamení obnovy možnosti plně prožívat svá smluvní požehnání. Po celou dobu putování v pustině se jim Egyptané vysmívali, že nezískali zaslíbenou zemi. Ale nyní v ní byli; egyptská potupa byla odvalena (v. 9). „Podruhé“ (v. 2) znamená podruhé, co národ obřizku provedl.

5,10 Velikonoce se slavily čtyři dny po přejítí Jordánu (čtrnáctého dne v měsíci). Povšimněte si Jozuovy víry: Ačkoli se nacházel na nepřátelském území, uposlechl Boha, obřezal své bojovníky a slavil Velikonoce. Bylo to nazváno „naprosto nevojenské jednání“.

Skrze obřizku a Velikonoce Hospodin volal lid zpět k základům jejich vztahu s ním. V pustině se tyto dva obřady zanedbávaly.

Obřizka byla znamením smlouvy mezi Bohem a Abrahamem, a Bůh ve své věrnosti dodržel svá nepodmíněná zaslíbení, když jim daroval zemi (Gn 15,18–21). Rovněž se jednalo o symbol odsouzení sebe sama a zřeknutí se nečistoty těla, což bylo pro vítězství životně nezbytné. Velikonoce jim připomínaly jejich vykoupění, neboť Hospodin je vykoupil a vyvedl z otroctví v Egyptě. Když Izraelci slavili Velikonoce, byli poslušni Hospodinovu slovu, které jim sdělil skrze Mojžíše, když slavili první Velikonoce před čtyřiceti lety (Ex 13,5). Boží motivací, když povolal svůj lid a vyvedl ho z Egypta, byla milost. Jeho věrnost zase zaručovala, že je do země zaslíbené uvede.

5,11–12 Mana symbolizuje Krista v jeho vtělení jako chléb, který sestoupil z nebe, jako zaopatření našich potřeb v pustině. Výtěžek země vyobrazuje Krista v jeho vzkříšení poté, co vstoupili do požehnání Kenaanu. Živíme se oběma. Mana přestala padat druhého dne ráno poté, co poprvé jedli pražené zrní. „Jak má Bůh vše úžasně načasované a jak skvěle se o nás stará.“

E. Dobyť Jericha (5,13–6,27)

5,13–14a „Muž“ ve verši 13 byl Hospodinův anděl – Pán Ježíš v jedné ze svých po-

dob před vtělením. Představil se jako velitel Hospodinova zástupu. Kristus nepřichází, aby nám pouze pomohl a už vůbec ne, aby nám ublížil; přichází, aby převzal vládu.

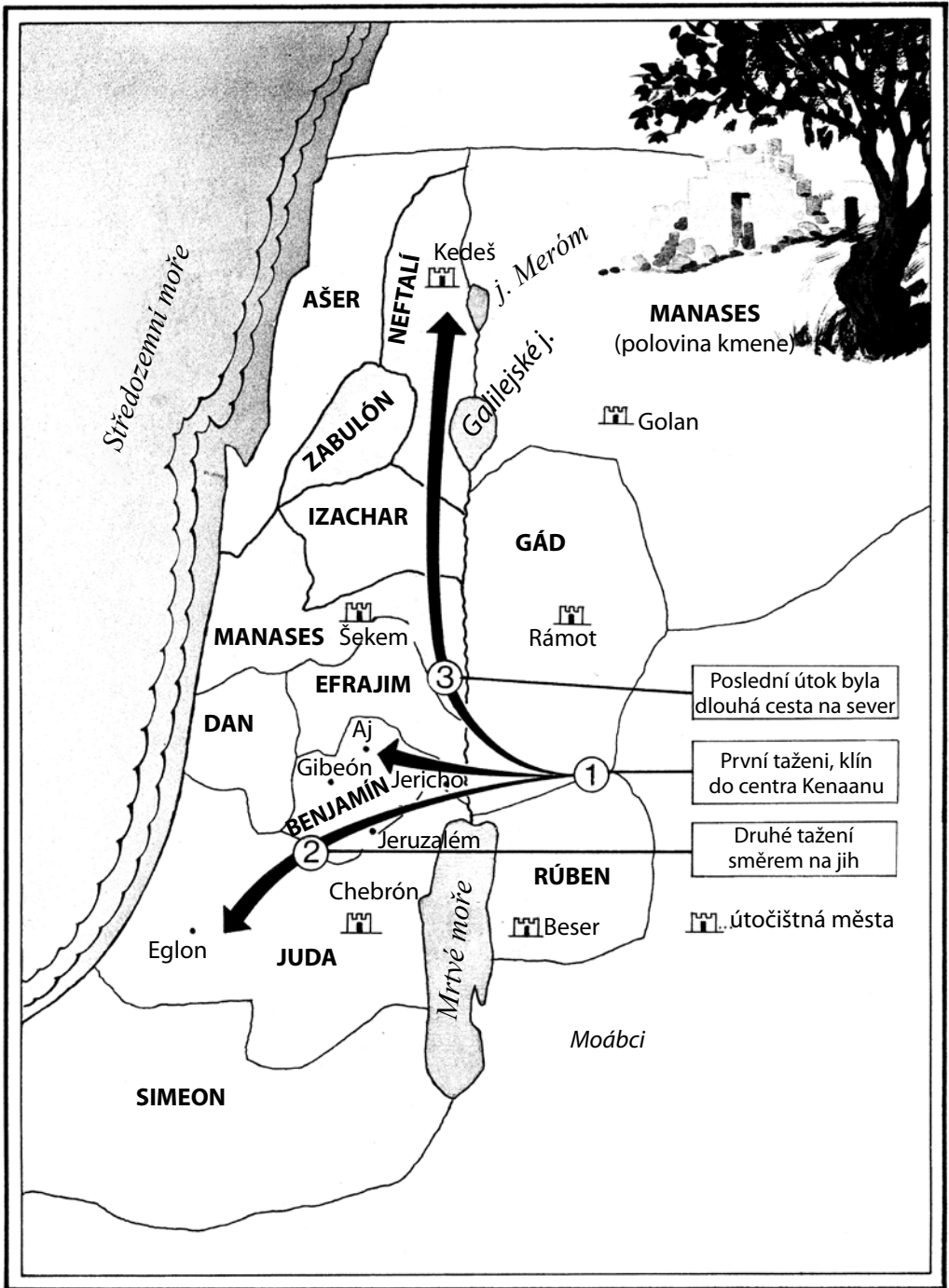
5,14b.15 Zde vidíme nezvratný důkaz skutečnosti, že se Jozue nacházel v Boží přítomnosti a že si toho byl vědom. Obyčejní andělé nikdy nepřijímali uctívání, ale na tomto místě anděl Pánův úctu přímo *nařizuje*, čímž dokazuje svou božskou přirozenost. Jozue musí sám osobně poznat to, co Mojžíš na začátku svého působení (Ex 3) – Pánovu svatost a svrchovanost.

6,1–21 Dobyť Kenaanu proběhlo ve třech vojenských taženích – do středu země, na jih a na sever. Vojenské tažení do středu země mělo za cíl rozdělit a dobýt, a skládalo se ze dvou velkých akcí – u Jericha a u Aje.

Jericho bylo opevněné město, ale jeho hradby a brány se pouze staly vězením pro obyvatele čekající uvnitř na soud; rozhodně nezabránilo Izraeli vstoupit. Město bylo nízko položené (zhruba 260 metrů pod úrovní moře) a mělo i nízké mravy. Jednalo se o město odsouzené k zániku, protože se nacházelo na Boží půdě a přišli její právoplatní majitelé, aby si na své vlastnictví činili nárok. Mnohé věci v našem životě se vynořují jako Jericha, bezprostředně ohrožující náš pokrok při získávání vlastnictví nad tím, co nám patří. Možná že nás odrazuje bolestná velikost našich zkoušek. Jestliže si však budeme nárokovat vítězství, které nám Pán dává, a půjdeme-li kupředu ve víře v úspěch a s očima upřenými na Boha, pak také spatříme zázraky.

Strach z Izraelců způsobil, že se město zbarikádovalo ještě před příchodem útočníků. Šest dnů Izraelci město obcházeli, vždy jedenkrát za den, a na noc se vraceli do Gilgálu. Sedmého dne ho obešli sedmkrát. Když kněží zatroubili na beraní rohy a Izraelci vydali mohutný pokřik, hradba se zhroutila a Boží lid směl vstoupit do města.

Některí biblisté se domnívají, že hradby se propadly do země jako výtah, takže Izraelci překročili jejich vrchol a vnikli do města. Ať už se to stalo jakkoli, vše pramenilo z víry Božího lidu (Žd 11,30). Povšimněte si, že truhla

Poslední útok byla dlouhá cesta na sever

První tažení, klín do centra Kenaanu

Druhé tažení směrem na jih

útočištná města

Dobytí a rozdělení Kenaanu

smlouvy je zmíněna ve verších 6 až 12 sedmkrát.

Všechno ve městě bylo „klaté“ – tj. zasvěcené zkáze pro Hospodina jako prvotina Kenaanu. Obyvatelé (s výjimkou Rachab a její rodiny) a dobytek měli být zasvěceni zkáze, ale stříbro, zlato, bronzové a železné nádoby měly jít na Hospodinův poklad. Nikdo si nesměl vzít nic pro sebe.

Když si uvědomíme morální zvrácenost Kenaanců, snadněji pochopíme, proč Bůh nařídil v Jerichu zničit úplně všechno živé. Spíše než abychom kritizovali Pána za to, že na ničemy uvedl zasloužený soud, měli bychom žasnout nad jeho milostí, která zachránila před stejným osudem i Rachab a její rodinu.

6,22–27 Zdi Jericha padly stejnou vírou (Žd 11,30), která vyvedla ven Rachab a každého, kdo k ní patřil. Boží milost nejenže zajistila její bezpečí, ale navíc ji vyvýšila na čestné místo v rodokmenu Davida a díky tomu i Pána Ježíše Krista (Mt 1,5–6). Milost nás nejenže zachraňuje před zkázou, ale také nám zaručuje povýšení (Ř 8,29–30). Víra je ruka, která uchopuje milost.

Poté, co Rachab a její rodina byla v bezpečí, město bylo spáleno. Jozue vynesl kletbu nad každým, kdo by zatoužil Jericho znovu vystavět jako pevnost a předpověděl, že mužův nejstarší syn zemře při pokládání základů, a jeho nejmladší syn skoná při stavbě vrat. Kletba se naplnila v 1Kr 16,34.

F. Válečné tažení na Aj (7,1–8,29)

Sedmá kapitola se zabývá otázkou hříchu v Kenaanu. Ačkoli lid přešel Jordán, byl stále náchylný k hříchu. Zde máme příběh o porážce Izraele u Aje a o jeho vítězství nad hříchem u Akóru.

7,1–5 Když Jozue vyslal zvědy do Aje, vrátili se se spolehlivou zprávou, že město je pouze chabě opevněné a nebude tedy třeba vyslat více než dva nebo tři tisíce mužů. Když však k Aji vytáhla armáda čítající zhruba tři tisíce mužů, setkali se namísto vítězství s porážkou.

7,6–10 Porážka často přijde po vítězství; tehdy ji totiž očekáváme nejméně a cítíme se nejsilnější sami v sobě. Lid se před tažením

na Aj nemodlil, a Hospodin mu ani nepřikázal, aby tam šel, jako mu nařídil, aby obsadil Jericho. Následně se bolestivým způsobem přesvědčili, že všechno nebylo v pořádku; něco se změnilo. Kenaanci nebyli silnější, nýbrž Izrael byl slabší, neboť do tábora vnikl hřích. Ačkoli se provinil jen jeden muž, vinu nesl celý národ (v. 11) a zemřelo třicet šest mužů (v. 5). Hospodin řekl Jozuovi, že není čas k modlitbě, nýbrž k činu (v. 10).

7,11–26 Jozue se dozvěděl, že porážku způsobil hřích v táboře. Někdo během obsazování Jericha neuposlechl Hospodina a vzal si kořist. Nevíme, jakou metodu použili, aby identifikovali pachatele; možná házeli los. V každém případě se výběr zúžil nejprve na kmen, pak na čeleď, na rodinu a nakonec na muže – Akána. Přiznal se ke krádeži šineárského pláště, dvě stě šekelů stříbra a zlatého jazyka. Rovněž doznal, že je zakopal uprostřed svého stanu.

„Uviděl jsem.... Dychtil jsem... a vzal jsem“ (v. 21). Akánův příběh názorně ilustruje výrok z Jk 1,14–15: „Každý, kdo je pokoušen, je strháván a váben svou vlastní žádostivostí. Žádost pak počne a rodí hřích, a dokonáný hřích plodí smrt.“

Když si Akán vzal něco prokletého, stal se sám prokletý (Dt 7,26). Může se zdát až příliš tvrdé, že s ním jeho osud sdílela celá rodina, ale hřích je velmi závažný. Rachabina víra zachránila celou její rodinu a Akanův hřích přivedl do zatracení tu jeho. Mimoto si museli být vědomi, čeho se dopustil, neboť ukradené věci byly zakopány uprostřed jejich stanu. Možná že se jeho děti na hříchu přímo podílely. Lekce, kterou Bůh naučil svůj lid, byla jasná: Hřích poskvrní celý tábor a musí být naprosto vymýcen, kdykoli se objeví.

Jako trest za spáchaný zločin byli Akán a jeho rodina ukamenováni a poté spáleni. Oheň pozřel také jeho majetek stejně jako ukradené věci. H. J. Blair to komentuje následovně:

Akán svou smrtí svatokrádež odčinil a dějiště tragédie, údolí Akór, se stalo dveřmi naděje, neboť lid se vydal ještě jednou kupředu.⁶

8,1–29 Při druhém pokusu se Jozue se svou

armádou zmocnil Aje ze zálohy. Ačkoli jsou podrobnosti plánu přepadení ze zálohy docela složité k pochopení, zdá se, že zhruba postupovali takto: Skupina Izraelců prošla za tmy kolem Aje a schovala se na západ od města. Ráno zbytek vojáků napadl město ze severu. Když na ně muži z Aje zaútočili, Jozue předstíral, že ustupují, aby je odlákali od města. Poté Jozue vztáhl srpáč na znamení mužům ležícím v záloze, aby vstoupili do města a zapálili ho. Když muži z Aje uviděli, že jejich město hoří, propadli panice. Poté už bylo pro Izraelce snadné nepřátelské vojáky uzavřít z obou stran a pobít je.

Ve třetím verši se dočteme, že třicet tisíc mužů bylo posláno do zálohy, zatímco verš 12 uvádí pět tisíc mužů. Je možné, že vytvořili dvě zálohy. Nicméně třicet tisíc vypadá jako příliš vysoké číslo na zálohu. Někteří se domnívají, že výraz třicet „tisíc“ by se měl přechíst jako třicet kapitánů, protože hebrejské slovo pro tisíc lze přeložit také jako náčelník. Jiní mají za to, že třicet tisíc vzniklo na základě opisovačovy chyby místo pěti tisíc. Je možné, že Jozue vyslal oněch pět tisíc mužů, aby snad odrazili jakýkoli útok z Bét-elu, který ležel nějaké tři kilometry od Aje.

V tomto tažení si Izraelci směli ponechat dobytek a kořist. Kdyby byl Akán vyčkal, mohl se dočkat kořisti, aniž by kvůli ní přišel o život!

V první bitvě Izrael ztratil třicet šest mužů; nyní nezemřel ani jediný, alespoň co se biblického záznamu týče. Poté, co se očistili od poskvrnění, byli opět v bezpečí i uprostřed války. Vítězství v křesťanském životě nespočívá v *nepřítomnosti* boje, nýbrž v Boží přítomnosti a ochraně *uprostřed boje*.

G. Potvrzení smlouvy v Šekemu (8,30–35)

8,30–35 V poslušnosti Božímú slovu (Dt 27,2–6) Jozue postavil oltář na hoře Ébal a na kamenné desky napsal Mojžíšův zákon. Kmeny Izraele se shromáždily, polovina směrem k hoře Gerizim a polovina směrem k hoře Ébal. Jozue stál v údolí mezi nimi, a buď četl požehnání i kletbu, které se nacházejí v knize Mojžíšova zákona, nebo zadal Lévičům, aby je četli (Dt 27,14). „V Písmu se často píše

o někom, že něco vykonal, ačkoli pouze vydal příkaz, aby se tak stalo.“⁶⁷

H. Smlouva s Gibeónany (kap. 9)

9,1–27 Zprávy o vojenských úspěších Izraelců přiměly všechny kenaanské krále, aby se sjednotili v boji proti Jozuovi a Izraeli (v. 1–2). Avšak obyvatelé Gibeónu a třech dalších měst Kefiry, Beerótu a Kirjat-jearimú (v. 3.17) uznali, že nájezdníkům nemá cenu vzdorovat. Věděli, že Izraelci dostali příkazem zničit všechny pohanské obyvatele té země. Věděli však také, že žádný podobný příkaz nepadl ve vztahu k národům žijícím mimo Kanaan (Dt 20,10.15). Kdyby se jim podařilo přesvědčit Jozua a jeho armádu, že urazili velmi dlouhou cestu a přicházejí ze vzdálené země, nebyli by zabiti.

Převlékli se tedy do roztrhaných opotřebovaných pláštěů a spravovaných sandálů. Rovněž s sebou přinesli suchý chléb, až se drolil, a opotřebované, popraskané vinné měchy. Pověděli Jozuovi, že přišli z velmi vzdálené země a všechno na nich zdánlivě podporovalo jejich tvrzení.

Izraelci se nezeptali na Hospodinův příkaz, ale uzavřeli s Gibeónany smlouvu. O tři dny později vyšla pravda najevo a Izraelci chtěli podvodníky usmrtit. Předáci se však rozhodli ctít smlouvu a Gibeónany ušetřili. Budou však od této chvíle sloužit obci jako dřevorubci a nosiči vody pro službu Hospodinova oltáře.

Jozue a předáci se zachovali moudře, když dodrželi svou přísahu, ačkoli byli podvedeni. Později se Saul pokoušel Gibeónany vyhladit, ale byl za to potrestáný (2S 21).

H. Válečné tažení na jih (kap. 10)

10,1–6 Desátá kapitola zaznamenává válečné tažení na jih. Když se králové pěti kenaanských měst doslechli, že se Gibeónané přidali k Izraelcům, uvědomili si, že se střední kopcovitá oblast octila v ohrožení a rozhodli se na Gibeón zaútočit. Gibeónané poslali Jozuovi vzkaz s prosbou o vojenskou pomoc.

10,7–8 Jozue znovu uslyšel z Hospodinových úst ona povzbudivá slova: „Neboj se jich.“ Slyšel je před vítězstvím nad Jerichem a před úspěšným napadením Aje ze zálohy.

Zaručovala vítězství navzdory velikosti protivníka.

10,9–11 Poté, co ho Hospodin ujistil o vítězství, se Jozue pustil do nepřátel u Gibeónu a přiměl je k útěku. Během zničení nepřítel se udály dva zázraky. Zprvč nastalo silné kamenné krupobití, které usmrtilo více mužů, než kolik jich pobili Izraelci. Povšimněte si však, že kameny padající z nebe zabíjely pouze nepřátele.

10,12–15 Poté se na Jozuův příkaz slunce a měsíc zastavily (nebo „zůstaly stát“), čímž se prodloužila doba, během níž mohli Izraelci pokračovat v pronásledování a ničení nepřítel, dokud neutekl do bezpečí svých opevněných měst. Když řekneme, že se měsíc a slunce zastavily, používáme doslovně popisný jazyk. Také ho používáme, když pravíme, že slunce vyšlo nebo zapadlo. Bylo poskytnuto mnoho přirozených vysvětlení toho, co se v tomto okamžiku vlastně stalo.⁸ Nám však stačí vědět, že se jednalo o zázrak, který měl za následek prodlouženou dobu k boji.

Spurgeon říká:

Nepřisluší nám tázat se, jak to učinil. ... Ne-ní naší úlohou, abychom zkoumali a zlehčovali zázraky, nýbrž abychom v nich oslavovali Boha.⁹

Kniha Jašarova (v. 13) může znamenat „Kniha spravedlivého“. V současnosti žádnou takovou knihu nemáme a lze s jistotou tvrdit, že se nejednalo o knihu inspirovanou.

Bitva byla pro Izrael naprosto senzačním podnikem. Pochodovali celou noc a poté bojovali během nejdelšího dne v dějinách. Přemáhali se za hranice svých sil, ale vítězství bylo i přesto Hospodinovo (v. 10–11). Matthew Henry poznamenává se svým obvyklým vhladem:

Proč se musel Jozue a jeho muži tolik namáhat? Copak mu Bůh neslibil, že *vydá nepřátele do jeho ruky*? Samozřejmě, že slíbil; avšak Boží zaslíbení nemají zpomalit a nahradit naše úsilí, nýbrž ho mají urychlit a povzbudit.¹⁰

10,16–27 Pět králů bylo chyceno v jeskyni v Makedě, poté usmrceno a pověšeno na pět kůlů, a nakonec v oné jeskyni pohřbeno.

10,28–39 Po těchto událostech Jozue do-

byl kenaanská města Makedu (v. 28), Libnu (v. 29–30), Lakiš (v. 31–32), Gezer (v. 33), Eglón (v. 34–35), Chebrón (v. 36–37) a Debír (v. 38–39). Král Chebrónu ve verši 37 byl nástupcem zabitého krále z verše 26.

10,40–43 Tento odstavec shrnuje výsledky jižního tažení.

Haley poznamenal, že zničení, o kterém tato kapitola vypráví, je třeba chápat obecně:

... Jozue protáhl danou oblastí příliš rychle na to, aby vybil veškeré její obyvatele. ...

Všechny, které pronásledoval, zničil; ale nezastavil se a neprohledal všechny možné úkryty. To měl učinit každý kmen poté, co obdržel své dědictví.¹¹

J. Válečné tažení na sever (kap. 11)

11,1–9 Zprávy o rostoucích vítězstvích Izraele donutily krále na severu, aby se spojili. Utábořili se společně u vod Merómu, severně od Galilejského jezera. Jozue a všecken bojeschopný lid je napadli a porazili. Poté v poslušnosti Hospodinu Jozue ochromil jejich koně a spálil jejich válečné vozy. Koně byli ochromeni tak, že se jim přeřízla šlacha na noze, a tak byli pro boj nepoužitelní.

11,10–15 Hlavní město Chasór bylo spáleno, ale ostatní města, která stála na hromadě sutě, byla zničena, ale nikoli spálena. Možná si Jozue myslel, že města stojící na suti by mohla být užitečná Izraelcům, kteří se v nich usídlí. Obyvatelé všech měst byli vyhlazeni, a synové Izraele si zabrali všechnu kořist. Úplná poslušnost přináší úplně vítězství (v. 15).

11,16–20 Tyto verše rekapituluji Jozuovo podmanění země od Edómu (Seír) na jihu po horu Chermón na severovýchodu až po libanonské údolí na severozápadu. Gibeón unikl zkáze a Jeruzalém nebyl dobyt až do Davidovy doby. (Gošen z verše 16 se nenacházel v Egyptě, nýbrž se jednalo o oblast jižně od Izraele.)

11,21–23 Je zdůrazněna skutečnost, že Anákovci byli zničeni ve všech městech kromě Gazy, Gatu a Ašdódu. „Země měla klid od války“ (v. 23) v tom smyslu, že hlavní bitvy již proběhly, ačkoli stále ještě zbývalo mnoho menších bojů.

K. Shrnutí vítězství (kap. 12)

12,1–6 Prvních šest veršů nám připomíná vítězství, která Bůh daroval Mojžíšovi nad Síchonem, emorejským králem, a bašánským králem Ógem. Tyto výhry se považují za součást úplného obsazení země, neboť toto území náleželo dvěma a půl kmene na východním břehu Jordánu.

12,7–24 Ještě než Izrael překročil Jordán, Bůh mu slíbil: „Vydá do tvé ruky jejich krále, odstraníš jejich jméno zpod nebes. Nikdo se proti tobě nepostaví, dokud je nevyhladiš“ (Dt 7,24). Zde máme možnost vidět třicet jedna případů Boží věrnosti (v. 7–24); Jozue porazil na západním břehu Jordánu třicet jedna králů.

II. Izrael se usazuje v zaslíbené zemi (kap. 13–21)

A. Zbývající země k obsazení (13,1–7)

13,1–6 Jozue nyní zestárl a dosud nebyla obsazena celá země, kterou měli Izraelci zaslíbenou. Verše 2–6 popisují oblasti na jihozápadě a severovýchodě, které stále obývali pohané. Víme také, že Izraelci měli zaslíbenou i zemi na východě směrem k Eufratu, ale tuto část dosud nikdy neobsadili.¹²

13,7 Hospodin Jozuovi nařídil, aby již dobytou zemi rozdělil mezi devět kmenů a polovinu kmene Manasesova.

B. Rozdělení země (13,8–19,51)

1. Podíl Rúbena, Gáda a poloviny Manasesa (13,8–33)

13,8–33 Dva a půl kmene mělo již rozdělenou zemi na východní straně Jordánu, a sice následovně: celé území obsadily dva a půl kmene (v. 8–13); Rúben (v. 15–23); Gád (v. 24–28) a polovina kmene Manasesova (v. 29–31).

Lévi neobdržel kmenové dědictví (v. 14), neboť to byl kněžský kmen a velmi zvláštním způsobem byl jeho dědictvím Hospodin (v. 33).

Po odečtení Léviho zbude jedenáct kmenů. Ale Josefovi dva synové, Efrajim a Manases, jsou počítáni místo Josefa, a opět máme číslo

dvanáct. Důvodem pro zahrnutí Josefových synů je skutečnost, že Jákob je před svou smrtí přijal za vlastní (Gn 48,5).

Je zdůrazněn fakt, že Bileám byl mezi zavražděnými v Zajordání (v. 22). Hospodin nezapomněl na hrozné neštěstí, které tento ničemný prorok uvedl na jeho lid (viz Nu 23–25). „Vězte, že váš hřích vás dostihne“ (Nu 32,23).

Zajímavý problém vyvstává ve verši 25. Kmen Gád vlastnil část země Amónců, což Dt 2,19 zakazovalo. Avšak tuto oblast ještě před tím Amóncům zabral Síchon, emorejský král, a připojil ji ke svému království. Takže v době, kdy Izraelci danou oblast zabrali Síchonovi, již Amóncům nepatřila.

Debír z verše 26 není tentýž Debír z předchozí kapitoly. Toto město se nacházelo na východ od Jordánu, kdežto Debír, který Jozue porazil, ležel na západě.

2. Podíl Judy (kap. 14, 15)

14,1–5 V této kapitole začíná rozdělování země na západní straně Jordánu mezi devět a půl kmene. Hospodin přikázal Mojžíšovi, aby rozdělení provedl losem. To zřejmě znamená, že los určil obecně polohu kmenového území, ale jeho velikost se odvíjela od počtu příslušníků daného kmene (Nu 26,53–56).

14,6–15 První místo na seznamu kmenů zaujímá Juda (14,6–15,63). Muži z kmene Juda vedli izraelské vojsko (viz Nu 10,14) a jednalo se o největší a nejmocnější kmen, který se mohl chlubit více než 76 tisíci bojeschopných mužů.

Dříve než se určily územní hranice, zaznamenal Duch Boží ušlechtilý požadavek Káleba, který si žádal město Chebrón. Ačkoli mu tehdy bylo již osmdesát pět let, jeho víra, odvaha a síla neochably. Toužil po dalších duchovních vítězstvích a obdržel Chebrón za své dědictví.

Chebrón neoznačoval pouze stejnojmenné město, ale také krajinu kolem (v. 12). Město dobyl již dříve Jozue (10,36–37). Později ho dostali kněží, ale Kaleb si podržel jako své dědictví oblast kolem.

Kaleb byl ušetřen rány, která stála život ne-

věřící zvědy před čtyřiceti pěti lety (Nu 14,36–38). Byl uchován během putování pustinou a přežil několik válečných let v Kenaanu. Věděl, že Bůh ho nenechal naživu a neslíbil mu odměnu za jeho víru, aby ho nyní vydal Anákovi. A co jestli to byli doopravdy obři? Nacházeli se v jeho zemi a on si je podrobí Boží silou. Stále se díval na věci očima víry, a nikoliv tak, jak se jevíly. To bylo tajemství jeho neubývajících síly a úžasného úspěchu. Nechystal se odpočinout si (třebaže mu bylo již osmdesát pět let), dokud se nezmocní svého majetku.

15,1–12 Verše 1–12 popisují hranice kmen Juda. V dnešní době je téměř nemožné sledovat je s přesností. Někoho může udivit, proč jsou tedy takové detaily v Bibli uvedeny. Odpověď samozřejmě zní, že tyto detaily jsou důležité v Božích očích. Jsou inspirované a užitečné, plné bohatých duchovních lekcí.

15,13–20 Verš 14 zaznamenává Kálebovo dobytí Chebrónu. Nabídl svou dceru Aksu tomu, kdo by dobyl Kirjat-Sefer (Debír) (v. 16). Kálebův synovec, Otniel, město dobyl a získal nevěstu (v. 17). Později se stal prvním soudcem Izraele (Sd 3,9). Aksa... navedla Otniela, aby žádal od jejího otce pole (v. 18). Její slova „dal jsi mi jižní zemi“ naznačují, že Otniel ji uposlechl a získal pole. Poté Aksa žádala horní i dolní nádrže, aby měla zemi čím zavlažovat.

Některá města, jako například Debír a Chebrón, bylo nutné dobýt vícekrát v důsledku partyzánské činnosti Kenaanců (viz pozn. kap. 10). Rovněž je třeba mít na paměti, že existovalo více měst stejného jména (např. Debír).

15,21–63 Verše 21–63 uvádějí seznam měst na judském území. Některá z nich by nám měla být povědomá z předchozího studia života praotců: Chebrón (v. 54; taktéž nazývaný Kirjat-arba a Mamre) znali dobře Abraham, Izák i Jákob (Gn 13,18; 35,27) a všichni zde byli i pohřbeni (Gn 23,17–20). Možná právě tato skutečnost učinila Chebrón tak drahocenným v očích Káleba, který posuzoval věci duchovně. Beer-šeba (v. 28) znamená „studna přísahy“; praotcové zde strávili mnoho času. Byla místem obnovy, obcerstvení a odpočin-

ku (Gn 21,31; 26,33; 46,1). Jeruzalém (v. 63) vlastnili Jebúsejci. Teprve za Davida byli z Jeruzaléma úplně vyhnáni (2S 5,6–7).

Tato města poskytla Judovi bohaté dědictví a mocné podněty, které posílily jejich víru. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův byl uprostřed jejich dětí, aby uskutečnil svá dávná zaslíbení.

Když spočítáme všechna města ve verších 21–32, dojdeme k číslu třicet osm, ačkoli verš 32 hovoří pouze o dvaceti devíti. Devět těchto měst totiž náleželo Šimeónovi, jehož dědictví se rozkládalo v rámci hranic Judova teritoria (19,1–9). Tak dospějeme k dvaceti devíti městům, jež náležela Judovi. Podobný početní problém najdeme i ve verších 33–36; uvedeno je patnáct měst, ale Gedera a Gederótajim jsou zřejmě dvě pojmenování pro jedno město, čímž se zachová celkové číslo čtrnácti měst z verše 36.¹³

Povšimněte si především posledního verše. Horní část města, hora Sión, nebyla dobyta až do Davidovy doby. Dolní část, Jeruzalém, obsadil Juda (Sd 1,8), ale Jebúsejci se ho později zmocnili nazpět (Sd 1,21). Jeruzalém náležel jak Benjamímovi (18,28), tak Judovi; nacházel se totiž na hranici mezi oběma kmeny.

3. Podíl Josefa (kap. 16, 17)

16,1–4 Jako další je na řadě Josefův kmen. Josef obdržel prvorozenství (tj. dvojitý podíl, 1Pa 5,1), které Rúben pozbyl (Gn 49,4). Verše 1–4 stanovují obecné hranice Josefova území, které se samozřejmě rozdělilo mezi Efrajima a tu polovinu kmene Manases, která se usídlila západně od Jordánu.

16,5–10 Verše 5–10 popisují hranice Efrajima. Zvláštní pozornost věnujte desátému verši. Neschopnost podrobit si Kenaance způsobila Izraeli později mnoho žalu.

17,1–13 Manasesovo dědictví se z části rozkládalo v Gileádu a Bašánu na východ od Jordánu (v. 1), a zčásti na západě (v. 7–11). Území západně od Jordánu na severu lemovalo šest kenaanských pevností – Bét-še-án, Jibleám, Dór, Ěn-dór, Taanak a Megido (v. 11,12).

Některá efrajimská města se nacházela na Manasesově území, a některá Manasesova

města se rozkládala na území Ašera a Isachara (v. 7–12).

Selofchadovy dcery dostaly dědictví společně s Manasesovými syny, přesně jak Bůh přikázal Mojžíšovi (v. 3.4; Nu 27,1–7). To se stalo, aby měl Selofchadův rod podíl na dědictví, i když neměl mužské dědice. Dcery se musely provdat za někoho ze svého kmene, aby zemi náležející Manasesovi nepohltit jiný kmen v důsledku smíšeného manželství (Nu 36,1–13).

17,14–18 Poté, co Efrajim a Manases dostali sousedící území západně od Jordánu, stěžovali si, že mají pouze jeden los (v. 14) a že je omezují pevnosti na severu (v. 16). Jozue obrátil všechny jejich argumenty proti nim. Když tvrdili, že potřebují více země, protože jsou početný lid (v. 14), odvětil jim, ať využijí své lidské síly, vykácí les a usadí se tam (v. 15). Když si stěžovali, že Kenaanci sídlící na jejich území mají železné vozy (v. 16), ujistil je, že jsou mnohem silnější a Kenaance si podmaní (v. 18). „Jeden los“ z v. 14 popisuje spojená území Efrajima a Manasesa na západní straně Jordánu. Když Jozue řekl: „Nedostane se ti pouze jeden los“ (v. 17), neměl na mysli, že by dostali ještě více země, nýbrž že musí obsadit celou zemi, jež jim byla svěřena.

4. Podíl ostatních kmenů (kap. 18, 19)

18,1 Izrael změnil tábořiště – z Gilgálu na Šilo. Tam postavili stan setkávání, který zde zůstal až do dní Samuelových. Zde pokračuje rozdělování země.

18,2–10 Juda a Josef získali své dědictví na základě vržení losu, ale stále tu ještě bylo sedm kmenů na západ od Jordánu, kterým ještě nebylo přiděleno jejich dědictví. Proto Jozue vyslal skupinu mužů, tři z každého kmene, aby prošli zemi zbývajících sedmi kmenů a rozdělili si ji losem.

18,11–28 Verše 11–20 informují o hranicích Benjaminá, verše 21–28 o jeho městech. Benjaminův podíl byl sice malý, ale jednalo se o dobrou volbu. Nacházel se v samém srdci země a v rámci svých hranic vlastnil prvotiny námahy synů Izraele v Kenaanu.

Gilgál, první tábořiště na západní straně Jordánu, se nacházel na Benjaminově úze-

mí. Byly zde památné kameny, jež svědčily o zázračném přejití Jordánu. Zde lid slavil své první Velikonoce v Kenaanu a začal se živit plodinami země. Zde byl národ opět obřezán a urážka Egypta byla odstraněna. V celém Kenaanu se sotva nacházelo jiné natolik historicky významné místo, protože žádné jiné místo neposkytovalo tolik duchovních lekcí.

V Benjaminově zemi bylo možné stále ještě vidět trosky Jericha. Jeho zdi, kdysi neporazitelné, nyní ležely v sutinách. Rachabin dům zůstal stát na znamení Boží milosti, která vždy odpoví na víru. Benjaminec sem mohl kdykoli přijít, když si potřeboval čerstvé připomenout, že to byl Hospodinův boj.

Bét-el (*Boží dům*) nutil Benjamince, aby si připomínali víru svých otců a věrnost Izraelova božského Osvoboditele (Gn 28,18–22; 35, 1–15).

Jeruzalém byl předem určen, že se stane hlavním městem. Avšak teprve když přišel syn Jišajův, byli Jebúsejci vyhnáni ze své horské pevnosti.

Na území Benjaminců se nacházelo mnoho důkazů a znamení minulých, přítomných a budoucích požehnání. Jak bohatý los připadal Jákobovu nejmladšímu synu!

19,1–9 Šimeónovo dědictví se nacházelo uprostřed dědictví kmene Juda. Zdá se, že jeho území bylo tak velké, že je nemohl obsadit celé, a proto část dostal Šimeón. Zde se naplnila Jákobova prorocká slova: „Rozdělím je v Jákobovi a rozptýlím je v Izraeli“ (Gn 49,7).

Beer-šeba a Šeba (v. 2) popisují zřejmě jedno a totéž místo; tím se zachová úhrnné množství třinácti měst, které uvádí šestý verš. Některá města se objevila na seznamu, aby se podrobněji popsaly hranice jednotlivých území, ačkoli se tam nenacházela. Proto někdy počet daných měst nesouhlasí s počtem uvedeným v textu (např. v. 15.30.38).

19,10–39 Dále zde máme hranice zbývajících šesti kmenů: Zabulóna (v. 10–16); Isachara (v. 17–23); Ašera (v. 24–31); Neftalího (v. 32–30) a Dana (v. 40–48). Dan obdržel některá z Judových měst (srov. v. 41 s 15,33).

19,40–48 Původní území přidělené kmenu Dan se nacházelo na jihozápadě, hraničilo se Středozemním mořem a byla zde měs-

ta Jafa a Ekrón (v. 40–46). Později, když se pro ně území stalo příliš malým, odešla část kmene do Lešemu (Lajiš) na severovýchodě a přejmenovala město na Dan (v. 47.48; srov. Sd 18).

19,49–51 Verš 51 ukončuje dělení země. Bylo sice ještě třeba oddělit útočištná města (kap. 20) a určit města Lévičů (kap. 21), ale Jozuova práce byla téměř u konce. Na příkaz Hospodinův získal Timnat-serach (v. 50).

C. Útočištná města (kap. 20)

Dalším krokem bylo oddělit šest útočištných měst, tři na každé straně řeky Jordán, do nichž se mohl utéci vrah před krevním mstitelem. Jako vrah se v biblické hebrejštině označoval i ten, kdo zabil druhého člověka nedopatřením. Krevní mstitel byl většinou blízký příbuzný zavražděné oběti, který toužil mrtvého pomstít. Pokud se vrahovi podařilo utéci do útočištného města, našel zde azyl až do smrti velekněze. Poté se mohl bezpečně navrátit do svého rodného města.

Exkurz: Útočištná města

Útočištná města jsou velmi zajímavá a teologicky významná. MacLear uvádí tradiční podrobnosti o těchto městech:

Židovští komentátoři nás informují o opatřeních, která byla v pozdějších letech učiněna, aby byl azyl nabídnutý neúmyslnému vrahovi bezpečnější: (a) cesty vedoucí k útočištným městům byly vždy udržovány v bezvadném stavu a musely být asi 32 loktů (zhruba 15 metrů) široké; (b) byly odstraněny všechny překážky, které by mohly zachytit nohu uprchlíka nebo snížit jeho rychlost; (c) neponechal se žádný pahrbek ani řeka, přes kterou by nevedl most; (d) na každé křižovatce byly nápisy „Útočiště“, které směřovaly nešťastníka na útěku; (e) poté, co se vrah jednou v takovém městě usadil, bylo mu přiděleno pohodlné bydlení a občané ho měli naučit nějakému řemeslu, aby se sám uživil.¹⁴

Tato města symbolizují izraelský národ a jeho vinu ve spojení s usmrcením Mesiáše. Kristus je Útočištným městem, ve kterém smí najít útočiště kajicný Izrael. D. L. Moody poznamenal, že „útočištná města jsou Kristo-

vým předobrazem a jejich jména jsou v této spojitosti velmi významná.“¹⁵

Jednalo se o následující útočištná města a význam jejich jmen:

Na západ od Jordánu:

Kedeš – svatost

Šekem – síla

Kirjat-arba (Chebrón) – společenství

Na východ od Jordánu:

Beser – bezpečí

Rámot-Gileád – pozvedající

Gólan – štěstí

Kristus tak poskytuje každé pozehnání, které jména těchto měst naznačují. Zběžný pohled na mapu ukáže, že útočištná města byla strategicky rozložena, takže z jakéhokoli místa v zemi to k jednomu z nich nebylo dále než 48 kilometrů. Moody přichází s aplikací:

Stejně jako útočištná města byla umístěna tak, aby byla přístupná z každé části země, tak je i Kristus dobře přístupný všem potřebným hříšníkům (1J 2,1–2).¹⁶

Povšimněte si paralely mezi dočasnou záchranou, kterou útočištná města nabízela vrahovi, a věčnou záchranou, již nabízí hříšníkovi Kristus. Cesty vedoucí k městu byly bez překážky a dobře značené stejně jako cesta ke spasení, aby se nikdo nedopustil chyby a nepřišel o život. Města se nacházela po celé zemi a byla snadno přístupná, stejně jako je Kristus přístupný všem lidem. Do útočištných měst vyhnala lidi krize, a častokrát to byla právě krize, která dohnala lidi k tomu, aby hledali útočiště u Pána Ježíše. Pro viníka neexistovalo neutrální území – buď byl v bezpečí ve městě, nebo podléhal hněvu krevního mstitele. Každý člověk je buď v bezpečí v Kristu, nebo na něj dopadá Boží soud (J 3,36).

†

D. Města pro Lévičce (kap. 21)

21,1–42 Čtyřicet osm měst a jejich pastviny včetně útočištných měst připadlo Lévičům, jak Hospodin přikázal (Nu 35,2–8).

Kehatovcům:

Synům Áronovým (tj. kněžím) – třináct měst od pokolení Judova, Šimeónova a Benjamínova. Zbývajícím synům Kehatovým –

deset měst od pokolení Efrajim, Dan a poloviny kmene Manases.

Synům Geršónovým: třináct měst od pokolení Isachar, Ašer, Neftalí a poloviny kmene Manases.

Synům Merariho: dvanáct měst od pokolení Rúben, Gád a Zabulón.

Každý kmen dal čtyři města s výjimkou Judy a Šimeóna, kteří dali po devíti městech, a Neftalího, jenž dal města tři.

Útočištná města byla města Lévičů (v. 12. 21. 27. 32. 36. 38) a nacházela se roztroušeně po územích všech kmenů, aby se naplnilo Jákobovo proroctví (Gn 49,5–7) a aby Lévičijci snadněji vyučovali celý národ.

21,43 Tento verš je třeba číst ve světle zbývajících Písma. Neznamená to, že by Izrael obsadil celou zemi od egyptské řeky až po Eufkrat; naopak to znamená, že země, kterou Jozue rozdělil, byla naplněním Božího zaslíbení, že jim dá každé místo, na které šlápne jejich chodidlo (Jz 1,23).

21,44 Rovněž verš 44 je nutno vykládat obezřetně. V zemi ještě stále byli nepřátelé, protože ne všichni Kenaanci byli zničeni. Ale to nebyla Boží chyba; Bůh naplnil svůj slib, když porazil každého nepřítele, s nímž Izrael bojoval. Jestliže však stále existovali neporažení nepřátelé a bašty odporu, bylo to tak proto, že si Izrael nenárokoval Boží zaslíbení.

21, 45 Povšimněte si verše 45. Hospodin naplnil každé zaslíbení. Ani jedno slovo nezapadlo. Jaká to sláva Boží věrnosti! Izrael si však všechna zaslíbení nepřivlastnil.

E. Oltář na východ od Jordánu (kap. 22)

22,1–9 Když Jozue rozdělil zemi na západní straně Jordánu, dovolil Rúbenovcům, Gádovcům a polovině kmene Manasesova, aby se vrátili na své území východně od Jordánu, jak bylo na začátku dohodnuto. Také jim řekl, aby si s sebou vzali svůj díl kořisti z vybojovaných bitev.

Uplynulo více než sedm let od chvíle, kdy opustili své milované, aby bojovali proti Kenaancům. Vydrželi útrapy boje, dokud se země úplně nezemocnila. Také nás povolává náš velký Velitel k tomu, abychom vydrželi útrapy, bojovali dobrý boj víry a tím šířili Boží

království na zemi (1Tm 6,12; 2Tm 2,3). Takovýto druh oběti určitě není snadný, ale tvoří nezbytnou součást života, který se líbí Bohu. I dnes je nutné, aby na bitevním poli byli lidé s ohnivým zápalem:

Mám být nesen k nebesům
na květinových záhonech lehkosti,
zatímco druzí bojovali, aby získali odměnu,
a plachtili po krvavých mořích?
Jistě, že musím bojovat, chci-li vládnout;
dodej mi odvahy, Pane.
Vydržím dřinu, snesu bolest,
povzbuzován tvým slovem.

Isaac Watts

22,10–11 Cestou domů se tito muži rozhodli postavit oltář blízko břehů Jordánu. Když se to doslechlo zbývajících devět a půl kmene, velmi se rozlítili. Obávali se, že se jedná o konkurenci vůči oltáři v Šílu. Rovněž měli strach, že by se z něj v budoucnu mohl stát oltář modloslužby a že by kvůli němu Bůh potrestal celý národ.

22,12–20 Dříve než vyhlásili válku kmenům na východ od Jordánu, synové Izraele poslali výpravu, která s nimi měla promluvit a nabídnout jim zemi západně od Jordánu, případalo-li jim jejich území nečisté (v. 19).

Během rozhovoru s muži, kteří postavili oltář, Pinchas a ostatní připomněli, jak Izrael trpěl kvůli Peórově zvrácenosti (v. 17; srov. Nu 25) a Akánově věrolomnosti (v. 20; srov. kap. 7).

Oltář považovali za ohrožení svého bezpečí; proto reagovali tak silně. Jako národ se naučili, že hřích poskvřnil celý tábor a že Bůh volal k odpovědnosti za chování jednotlivců celý lid.

22,21–29 Poté muži z kmene Rúbenova, Gádova a poloviny kmene Manasesova vysvětlili, že se vůbec nejednalo o oltář pro oběti. Naopak to byl pouhý památný oltář, jenž měl budoucím pokolením dosvědčit, že kmeny na východní straně Jordánu patřily k izraelskému národu.

22,30–34 Ostatní kmeny toto vysvětlení potěšilo a válka byla odvrácena. Východní kmeny nazvaly oltář *Svědék*, neboť se jednalo o svědectví mezi kmeny na obou stranách Jordánu, že Hospodin je pravý Bůh.

F. Jozuova řeč na rozloučenou k vůdcům izraelského lidu (kap. 23)

Toto je první ze dvou Jozuových promluv na rozloučenou. V této se obrací na vůdce Izraele.

Jozuův příkaz, aby byli odvážní a drželi se Božích nařízení (v. 6), připomíná Hospodinova slova, která k němu pronesl před mnoha lety (1,7). Prokázal jejich pravdivost v ohnivých životních zkouškách a byl nyní schopen předat je s jistotou další generaci.

Vůdcům připomněl Boží věrnost, neboť naplnil svá zaslíbení ohledně země a jejich pohanských obyvatel. Bůh bude nepřátele nadále vyhánět, ale lidé ho budou muset poslouchat. Především se nesmí zaplést do modloslužby národů nebo uzavírat sňatek s obyvateli Kenaanu. Jinak se pohané stanou pro Izrael neustálým zdrojem problémů.

Žádné z Božích slov nezapadlo (v. 14). Neznamená to však, že by Izraelci vlastnili již celou zemi, neboť samotný Hospodin řekl, že nevyžene její obyvatele naráz, ale postupně (Dt 7,22). Skutečnost, že ani jedno z Hospodinových zaslíbení dosud neselhalo, Jozue použil k povzbuzení izraelských vůdců, když na ně naléhal, aby dokončili práci, kterou on započal. K této výzvě připojil i varování (v. 5.16), že stejně jako byl Hospodin věrný při ničení Kenaanců, bude věrný i v tom, že je vyžene z dobré země, jestliže zapomenou na smlouvu a odvrátí se k modlám.

Novozákonní paralelou k tomuto místu je 2K 6,14–18. Pro člověka Božího je oddělení nezbytně nutné. Nemůžeme lnout k Pánu a zároveň být připoutáni k jeho nepřítelům.

G. Jozuova řeč na rozloučenou k lidu (24,1–15)

24,1–14 Druhou řeč na rozloučenou, tentokrát k lidu, pronesl Jozue v Šekemu.

Jozue zrekapituloval dějiny Božího lidu, začal u Teracha a pokračoval k Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi. Připomněl lidu mocné vysvobození z Egypta, putování pustinou a vítězství nad Moábci na východním břehu Jordánu. Poté zrekapituloval jejich vstup do zaslíbené země, vítězství u Jericha a zničení kenaanských králů (v. 2–13). Temnota

v sedmém verši poukazuje na Ex 14,19–20, kdy oblak vydával světlo Izraelcům, ale tmou Egyptanům.

V tomto stručném shrnutí dějin od Genesis po knihu Jozue je zřejmý jeden důležitý fakt: Boží svrchovanost. Povšimněte si způsobu, jakým onen příběh vypráví: vzal jsem (v. 3), dal jsem (v. 4), poslal jsem (v. 5), vyvedl jsem (v. 6–8), nechtěl jsem slyšet (v. 10), vydal jsem (v. 11), poslal jsem (v. 12) a dal jsem (v. 13). Hospodin působí na základě svých věčných záměrů, a kdo dokáže odolat jeho ruce? Takového Boha je třeba se bát a poslouchat (v. 14).

24,15 Zde prezentovaná volba nedávala na výběr mezi Hospodinem a modlami: Jozue předpokládal, že lid se již rozhodl, že *nebudou* sloužit Bohu. Proto je vyzval, aby si vybrali mezi bohy svých předků, které uctívali v Mezopotámii, a bohy Emorejců, které našli v Kenaanu. Jozuovo ušlechtilé rozhodnutí, jež učinil za sebe a svůj dům, inspirovalo budoucí generace věřících: „Já a můj dům budeme sloužit Hospodinu.“

H. Obnovení smlouvy v Šekemu (24,16–28)

24,16–28 Když lid slíbil, že bude sloužit Hospodinu, Jozue řekl: „Nebudete schopni sloužit Hospodinu“ (v. 19). To znamená, že nemohli zároveň sloužit Hospodinu a uctívat modly. Jozue si bezpochyby uvědomil, že lid se odvrátí k modloslužbě, neboť i tehdy měli ve svých stanech cizí bohy (v. 23). Lid ale vytrvale sliboval věrnost Bohu, a tak Jozue vztyčil velký kámen jako památník pod terebintem na svědectví smlouvy, kterou Izrael učinil. (Hospodinova svatyně ve verši 26 nepopisuje svatostánek, který se nacházel v Šilu, nýbrž jednoduše svaté místo.)

Carl Armerding se vyjádřil k problému model následovně:

Zdá se, že modloslužba byla jedním z hříchů, který Izrael nejvíce trápil. Jak jsme viděli, i jejich nejstarší předkové sloužili jiným bohům (v. 2). Když Jákob se svou rodinou opustil Lábanu, byla to Ráchel, která ukradla otcovy bůžky (Gn 31,30–34). Když však došli do své země, Jákob nařídil svému domu, aby ze svého středu odstranili „cizí bohy“, a poté je skryl pod terebintem v Šekemu (Gn 35,2.4). A na stejném místě na-

léhal Jozue na svou generaci, aby odložila bohy, kterým sloužili jejich otcové (v. 14).¹⁷

I. Jozuova smrt (24,29–33)

24,29–33 Jozue zemřel ve věku sto deseti let a byl pohřben ve městě svého dědictví. Synové Izraele zůstali věrní Hospodinu, dokud žili mužové z Jozuovy generace. Nevíme, kdo napsal závěrečné verše této knihy, a ani to vědět nemusíme. Jinak by byla takováto informace bezpochyby sdělena.

Josefovy kosti, které vynesli na jeho žádost z Egypta, byly nyní pohřbeny v Šekemu (Gn 50,24; Ex 1,19).

Nakonec zemřel i Áronův syn Eleazar a byl pohřben v efrajimském pohoří.

V posledních pěti verších knihy najdeme tři pohřby: Jozuův (v. 29–31), Josefův (v. 32) a Eleazarův (v. 33). Všichni tři byli pohřbeni na Josefově území. Všichni tři dobře sloužili Bohu a své zemi. Jozue a Josef byli velkými osvoboditeli během svého života, a Eleazar byl osvoboditelem ve své smrti, protože veleknězova smrt osvobodila všechny, kdo se utekli do útočištného města (20,6). Podobně jako knihy Genesis a Exodus, tak i Jozue končí klinkáním umíráčku v souvislosti se smrtí velkých a zbožných mužů. „Bůh pohřbívá své pracovníky, ale pokračuje ve své práci.“

Poznámky

¹ (Úvod) Irving L. Jensen, *Joshua, Rest-Land Won*, str. 14.

² (1,1–9) T. Austin Sparks, *What Is Man?*, str. 104.

³ (2,1) C. F. Keil and Franz Delitzsch, „Joshua“ in *Biblical Commentary on the Old Testament*, VI:34.

⁴ (3,14–17) Donald K. Campbell, „Joshua“, in *The Bible Knowledge Commentary*, I:335.

⁵ (3,14–17) Tamtéž

⁶ (7,11–26) Hugh J. Blair, „Joshua“, *The New Bible Commentary*, str. 229.

⁷ (8,30–35) R. Jamieson, A. R. Fausset, and D. Brown, *Critical and Experimental Commentary*, II:23.

⁸ (10,12–15) Zde jsou tři stanoviska, která uznávají, že došlo k jedinečnému zázraku

a vysvětlují (spíše než rozměňují) text takto:

1. Bůh doopravdy zadržel nebo zdržel otáčení země, zatímco Slunce stálo nad Jozuem, takže se Země otočila za 48 hodin. I v jiných starověkých kulturách nalezneme doklady o „dlouhém dni“, což mohl být právě Jozuův den.

2. Přeložením výrazu „zůstat stát“ (hebrejsky *dóm*) jako „zastavit se“ nebo „přestat“ (jako v 2Kr 4,6 a Pl 2,18) považují někteří za modlitbu za úlevu od slunce pálicího na Jozuovo vojsko, na kterou Bůh odpověděl kamenným krupobitím.

3. Protože Jozue zahájil útok brzy ráno, někteří se domnívají, že se modlil za to, aby se slunce „zdrželo“ a oni mohli bojovat v pološeru. Krupobití by poté bylo Boží odpovědí na tuto modlitbu.

První pohled zřejmě nejlépe zapadá do kontextu: „I zastavilo se slunce v polovině nebes a nespěchalo k západu po celý den“ (v. 13b).

⁹ (10,12–15) Ch. H. Spurgeon, *Spurgeon's Devotional Bible*, str. 168. Stručné, ale užitečné pojednání o vědeckých aspektech tohoto textu naleznete v desáté kapitoly knihy *Difficulties in the Bible* od R. A. Torreye (Chicago: Moody Press, 1907).

¹⁰ (10,12–15) Matthew Henry, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:59.

¹¹ (10,40–43) John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible*, str. 324.

¹² (13,1–6) Šalomounovo království sahalo až k severozápadní části řeky Eufrat, alespoň co se týkalo vazalských zemí, avšak pokud je myšlena celá řeka coby východní hranice, pak se musí stále ještě jednat o budoucí událost.

¹³ (15,21–63) Keil a Delitzsch mají za to, že tyto a podobné početní problémy ve Starém zákoně vznikly v důsledku chyb při opisování („Joshua“, str. 163–164). Pro podrobnější diskusi ohledně zdánlivých rozporů viz komentář ke 2. Paralipomenon.

¹⁴ (Exkurz) MacLear, bližší dokumentace nedostupná.

- ¹⁵ (Exkurz) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 48, 49.
- ¹⁶ (Exkurz) Tamtéž, strana 49.
- ¹⁷ (24,16–28) Carl Armerding, *The Fight for Palestine*, str. 149.

Bibliografie

- Blair, Hugh J. „Joshua“. In *The New Bible Commentary*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1953.
- Campbell, Donald K. „Joshua“. In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.
- Freedman, H. „Joshua“. In *Soncino Books of the Bible*, Vol. 2. London: The Soncino Press, 1967.
- Grant, F. W. „Joshua“. In *The Numerical Bible*, Vol. 2. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1977.
- Henry, Matthew. „Joshua“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Jensen, Irving L. *Joshua: Rest-Land Won*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1966.
- Keil, C. F., and Franz Delitzsch. „Joshua“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 6. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.
- Kroll, Woodrow Michael. „Joshua“. In the *Liberty Bible Commentary. Old Testament*. Lynchburg, VA: The Old Time Gospel Hour, 1982.
- Pink, Arthur W. *Gleanings in Joshua*. Chicago: Moody Press, 1964.

Soudců

Úvod

„Kniha Soudců může mnoha způsoby rozesmutnit srdce čtenáře; snad žádná jiná biblická kniha nevydává tak jasně svědectví o naší lidské slabosti. Ale najdeme zde i neklamná znamení Božího soucitu a trpělivosti. ... Při uvažování o životech těchto malých zachránců si můžeme uvědomit, že v moderní době potřebujeme většího Zachránce, jehož život byl bez poskvrny a který je schopen způsobit dokonalé vysvobození, a to nejen pro časnost, nýbrž i pro věčnost.“

Arthur E. Cundall

I. Jedinečné místo v kánonu

Tato fascinující kniha jedinečným způsobem zaznamenává, jak Bůh vynáší na světlo sílu z lidské slabosti. V jistém smyslu lze říci, že kniha Soudců je komentářem těchto tří veršů: „Ale co je u světa bláznivé, to si vybral Bůh, aby zahanboval moudré, a co je u světa slabé, to si vybral Bůh, aby zahanboval silné; a co je u světa neurozené a méněcenné, to si vybral Bůh, vybral dokonce i to, co není, aby zrušil to, co je, aby se nemohlo žádné tělo před Bohem chlubit“ (1K 1,27–29). Příkladem může být levák Ehúd, Benjamínek (3,15–17), protože levá ruka se považovala za slabší než pravá. Nebo Šamgar použil bodec na skot, tj. zbraň spíše nevalné pověsti, s níž pobil 600 nepřátel (3,31). Debóra byla příslušnicí „slabšího pohlaví“ (ačkoli ona sama slabá nebyla!) (4,1–5,31). Deset tisíc Barákových pěšáků se z lidského pohledu nemohlo absolutně rovnat Síserovým devíti stům železných vozů (4,10.13). A byla to Jáel, příslušnice slabšího pohlaví, která prohnala Síserovi lebkou stanový kolík (4,21). Kolík přitom držela v levé ruce (5,26; LXX a B21). Gedeón vytáhl na nepřítele s vojskem zredukovaným z 32 tisíc na pouhých tři sta mužů (7,1–8). Ječný chléb, pokrm chudých, naznačuje chudobu a slabost (7,13). Gedeónova armáda použila velmi neobvyklé zbraně – džbány, pochodně a beraní rohy (7,16), přičemž džbány museli rozbít (7,19). Abímeleka usmrtil mlýnský kámen, který svrhla žena (9,53). Jméno „Tóla“

znamená „červ“ (10,1). Když se setkáváme se Samsonovou matkou, je to bezejmenná a neplodná žena (13,2). A Samson pobil tisíc Pelištejců oslí čelistí (15,15).

II. Autorství

Kniha Soudců je sice anonymní, avšak židovský Talmud a raná křesťanská tradice mají za to, že autorem Soudců, Rút a knih Samuelových byl Samuel. Toto stanovisko zřejmě podporuje verš 1S 10,25, který naznačuje, že prorok byl i spisovatel. Rovněž vnitřní ukazatelé stanovující dataci vzniku knihy jsou přinejmenším v souladu s *dobou*, v níž Samuel žil.

III. Doba vzniku

Vznik knihy Soudců je nejlepší datovat do poloviny prvního století existence království (1050–1000 př. Kr.), a to z následujících důvodů:

Nejprve neustále opakovaný obrat „v oněch dnech nebyl v Izraeli král“ (17,6; 18,1; 19,1; 21,25) naznačuje, že v době psaní knihy již král *byl*.

Zadruhé verš 1,21 praví, že Jebúsejci byli stále ještě v Jeruzalémě, a proto kniha musela vzniknout dříve, než se David města zmocnil. A nakonec Gezer z 1,29 dostal později Šalomoun jako svatební dar od faraona, a lze tedy vyvodit, že text vznikl před touto událostí. Proto je pravděpodobné, že kniha vznikla někdy během Saulovy vlády, popřípadě během prvních let Davidova kralování.

IV. Pozadí a téma

Kniha Jozue zachycuje dějiny Izraele v době, kdy Jozuova generace vymřela. Lid selhal, protože se mu nepodařilo úplně vyhnat pohanské obyvatel Kenaanu. Naopak se s pohany smísili a praktikovali modloslužbu. Proto je Bůh opakovaně vydával do rukou jejich pohanských utlačovatelů. Poddanství přivádělo Izraelce k pokání a kajícínosti. Když volali k Hospodinu, aby je vysvobodil, vzbudil jim soudce. Kniha dostala své pojmenování právě po těchto vůdcích.

Události v této knize zahrnují dobu zhruba 325 let, od Otniela po Samsona.

Soudci byli spíše vojenští vůdci než pouze znalci práva. Hrdinskými činy víry vykonávali Boží soud nebo sesazovali své utlačovatele, čímž lidu nastolili jistý mír a svobodu. Bůh vzbudil dvanáct soudců, kteří vysvobodili Izrael. Některým se v knize věnovalo hodně prostoru, zatímco o jiných informují jeden nebo dva verše. Pocházeli z devíti rozdílných kmenů a vysvobodili lid od Mezopotámců, Moábců, Pelištejců, Kenaanců, Midjánců a Amónců. Žádný soudce nevládl nad celým národem až do dob Samuela.

Kniha Soudců není přísně chronologická. První dvě kapitoly poskytují úvodní materiál, jak historický, tak prorocký. Záznam o samotných soudcích (kap. 3–16) není nutně chronologický. Někteří soudci mohli porážet nepřátele ve stejnou dobu, ale v jiné části země. Je

důležité mít tento fakt na paměti, neboť sečteme-li dohromady počet let uvedených v knize, je to více než 400 let, což je mnohem více času, než kolik Bible tomuto období přisuzuje (Sk 13,19–20; 1Kr 6,1).

Závěrečné kapitoly (17–21) zaznamenávají události, k nimž došlo v době soudců, ale jsou umístěny až na konec knihy, aby podaly obraz náboženské, morální a občanské zkaženosti Izraele během tohoto období. Povahu této doby velmi dobře vystihuje klíčový verš (17,6): „V oněch dnech nebyl v Izraeli král; každý dělal, co bylo v jeho očích správné.“

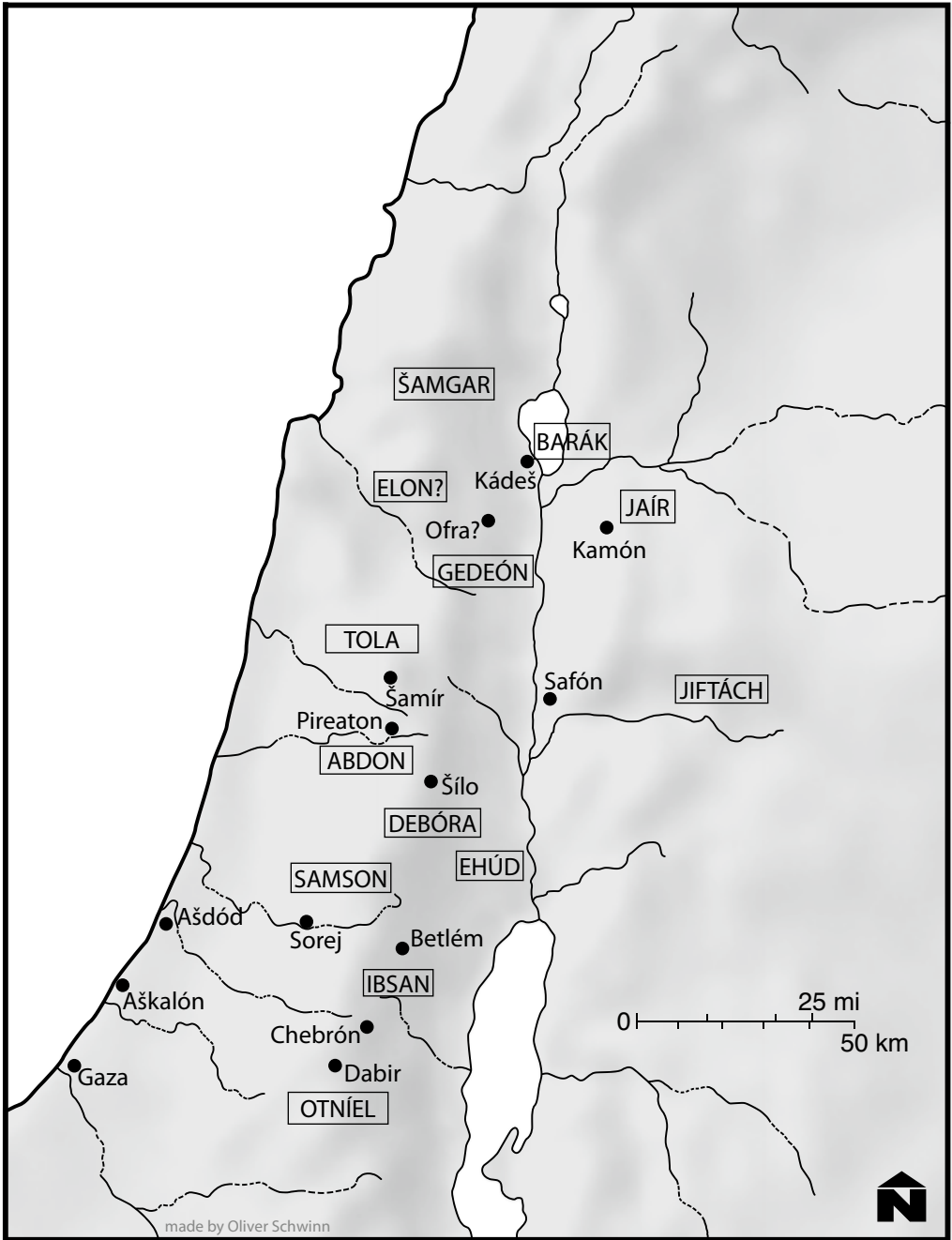
Jestliže věříme, že každé Boží slovo je čisté a že celé Písmo je užitečné, pak to znamená, že i Soudců obsahuje pro nás důležitá duchovní témata a ponaučení. Některá z těchto ponaučení se ukrývají ve jménech pohanských utlačovatelů a soudců, kteří Izrael vysvobodili. Utlačovatelé zosobňují síly tohoto světa, které touží Boží lid zotročit. Soudci naopak symbolizují prostředky, s nimiž bojujeme duchovní boj.

Do našeho komentáře jsme zahrnuli několik praktických aplikací; mnohé jsme si vypůjčili ze starých klasických děl.¹

Vždy existuje nebezpečí, že se studium předobrazů nebo postav dovede až do extrému. Pokoušeli jsme se vyhnout všem výkladům, které jsou vumělkované nebo vymyšlené. Rovněž je třeba připustit, že význam některých jmen je nejistý. V případech, kde to bylo možné, jsme nabídli alternativní význam.

Osnova

- I. Zopakování a přehled (1,1–3,6)
 - A. Pohled zpět (1,1–2,10)
 - B. Pohled vpřed (2,11–3,6)
- II. Doba soudců (3,7–16,31)
 - A. Otniel (3,7–11)
 - B. Ehúd (3,12–30)
 - C. Šamgar (3,31)
 - D. Debóra a Barák (kap. 4–5)
 - E. Gedeón (6,1–8,32)
 - F. Abímelek uchvacuje Izrael (8,33–9,57)
 - G. Tóla a Jaír (10,1–5)
 - H. Jiftách (10,6–12,7)
 - I. Ibsán, Elón a Abdón (12,8–15)
 - J. Samson (kap. 13–16)

Soudcové v Izraeli

III. Náboženský, morální a politický úpadek (kap. 17–21)

A. Míkajášovo náboženské zřízení (kap. 17)

B. Míka a synové Danovi (kap. 18)

C. Lévíjec a jeho konkubína (kap. 19)

D. Válka s Benjámínem (kap. 20–21)

Komentář

I. Zopakování a přehled (1,1–3,6)

A. Pohled zpět (1,1–2,10)

1,1–3 Po smrti Jozua (srov. 2,8) se kmen Juda ujal vedení v boji proti Kenaancům na jihu. Navzdory Bohem zaslíbenému vítězství požádal Juda o pomoc Šimeónův kmen, čímž ukázal, že jejich víru nedoprovázelo úplné spolehnutí se na Boží slovo.

1,4–7 Svě první vítězství vybojovali nad obyvateli Bezeku. Poté, co usmrtili deset tisíc mužů, usekli králi palce na rukou i na nohou přesně tak, jak čníval svým nepřátelům i on. Podle Božího příkazu měl být usmrčen (Dt 7,24), ale místo toho ho jen zmrzčili. Poté ho přivedli do Jeruzaléma, kde později i zemřel. Tato událost předznamenala neposlušnost Izraelců při vypořádávání se s pohanskými obyvateli ve své zemi. Místo aby je úplně zničili, tak je raději zmrzčili. Částečná poslušnost byla však neposlušností, která přijde Izrael v budoucnu draho.

1,8 Juda zažil jistý úspěch v boji proti Jeruzalému, když město podpálil. Nicméně ani Juda ani Benjámín nebyli schopni Jebúsejce z jejich pevností vyhnat (viz komentář k Jz 15,21–63). Stalo se tak až za Davida (2S 5,6–7).

1,9–15 Dobyetí Chebrónu se připisuje Judovi, ale z Jz 14 a 15 víme, že město dobyl Káleb. Nejedná se však ani v nejmenším o rozpor, neboť Káleb pocházel z kmene Juda. Tyto verše (9–10) se zřejmě vztahují na Kálebovo dobytí města (srov. v. 20) a nikoli na nějaký pozdější výpad po Jozuově smrti, stejně jako se ve verších 11–15 opakuje, že Otniel dobyl Kirjat-sefer, ačkoli k tomu došlo již dříve (Jz 15,16–19).

1,16 Kénijci nadále pobývali se syny Judovými, třebaže se nikdy k Bohu doopravdy neobrátili.

1,17–21 Juda dále dobyl Chormu, Gazu, Aškalón a Ekrón, ale nejednalo se o dokonalá vítězství. Obyvatelé údolí... měli železné vozy, a Juda neměl dostatek víry na to, aby na ně zaútočil. Nebyli ochotni vytrvat za obtížných okolností. Verš 21 naznačuje, že kniha Soudců vznikla dříve, než David dobyl Jeruzalém.

1,22–26 Pouze dvěma Josefovým kmenům se připisují další vítězství. (Tyto verše možná popisují dobytí Bét-elu v době, kdy byl Jozue stále naživu [Jz 12,16], podobně jako se předchozí verše o Chebrónu a Kirjat-seferu rovněž vztahují na dobu tohoto velkého vojevůdce.) Napadli Bét-el, dříve nazývaný Lúz, a zničili ho. Pochybili však, když zaručili bezpečí jednomu zrádci z města. Okamžitě začal stavět město stejného jména, Lúz, v chetejské zemi.

Neodsouzený hřích přetrvává a zkržlí nám cestu později.

1,27–36 Zbytek kapitoly pojednává o sedmi středních a severních kmenech, které pochybily a nevyhnaly Kenaance z jejich území: Benjámínovi (v. 21), Manasesovi (v. 27–28), Efrajimovi (v. 29), Zabulónovi (v. 30), Ašerovi (v. 31–32), Neftalímovi (v. 33) a Danovi (v. 34–36).

2,1–5 Hospodinův anděl (Pán Ježíš – před vtělením) pokáral u Bokímu (*Plačící*) lid za jeho neposlušnost. První verš praví, že vystoupil z Gilgálu (*místo požehnání*) do Bokímu (*místo pláče*). Izrael sešel z místa vítězství do místa nářku. Selhali, protože nevyhnali Kenaance a nezničili jejich modloslužebné oltáře. Proto Hospodin odmítne vyhnat před nimi obyvatele země a naopak jim dovolí, aby Izraelce obtěžovali. První až pátý verš tedy poskytuje vysvětlení pro následné utlačování. Není divu, že se lid rozplakal a nazval ono místo Bokím!

2,6–10 Verše 6–10 zachycují konec Jozuova života a generaci, která ho přežila. V Dt 6

dal Hospodin svému lidu jisté konkrétní příkazy. Neschopnost uposlechnout je vedla ke smutnému stavu věci popsanému v desátém verši, který klade rovnítko mezi nedostatečně duchovní vedení a jemu odpovídající nedostatek poslušnosti ze strany Božího lidu. Předchozí pokolení neučilo své děti, aby se bály Hospodina a dodržovaly jeho příkázání. Zanedbání ze strany otců mělo za následek odpadnutí jejich dětí.

B. Pohled vpřed (2,11–3,6)

2,11–19 Na druhou stranu zbývající verše této kapitoly dávají nahlédnout do celého období soudců. Sledují čtyřnásobný kruh charakteristický pro onu dobu:

Hřích (v. 11–13)

Poroba (v. 14–15)

Úpěnlivá prosba (zde sice nevyjádřená, ale viz 3,9; 3,15; 4,3 atd.)

Záchrana (v. 16–18)

Tento vzorec chování byl také popsán následovně jako:

Vzpoura

Odplata

Pokání

Odpočinutí

Jensen poukázal na to, že přehled Soudců (v. 11–19) staví do centra pozornosti dvě rozdílné pravdy zřetelné v celé knize:

(1) zoufalou ničemnost lidského srdce, které odhaluje svůj nevděk, tvrdohlavost, vzpouru a bláznovství; (2) Boží pomalost k hněvu, trpělivost, lásku a milosrdenství. Žádná jiná kniha nepřivádí tyto dvě pravdy do ostřejšího protikladu – naprosté selhání Izraele a Hospodinovu vytrvalou milost!²

2,20–23 Protože Izrael zatvrzele zůstával neposlušný, Bůh se rozhodl, že dovolí národům zůstat v zemi, aby se staly trestem pro jeho lid (v. 20–23). Trest za neposlušnost nebyl jediný důvod, proč Hospodin nevyhnal všechny Kenaance. Ponechal je zde, aby Izrael *zkoušel* (v. 22; 3,4) a *cvičil* budoucí pokolení k boji (3,1–2). Na základě této skutečnosti můžeme lépe pochopit, proč Pán dovoluje, aby věřící procházeli problémy a zkouškami. Chce vědět, zda „budou zachovávat Hospodinovu cestu... nebo ne“ (v. 22).

3,1–4 Třetí verš vyjmenovává národy ponechané v zemi, aby zkoušely Izrael: pět pelištejských vladařů, všichni Kenaanci, Sidónci a Chivejci, kteří sídlili v libanonském pohoří.

Nyní začíná první cyklus: hřích (v. 5–7), poddanství (v. 8), úpěnlivá prosba (v. 9a) a záchrana (v. 9a–11).

3,5–6 Setkáváme se zde se šesti ze sedmi pohanských národů, mezi nimiž Izrael pobýval. Oproti třetímu verši se navíc objevují i Chetejci, Emorejci, Perizejci, Chivejci a Jebúsejci. Sedmým národem byli Girgašejci (Jz 3,10; 24,11).

Dr. Cohen výstižně určuje počátek každého sestupného cyklu:

Izraelci nedbali na Mojžišovo varování (Dt 7,3 a násled.) a uzavírali manželství s pohany, a v důsledku toho se vydali po cestě jejich svůdné modloslužby.³

II. Doba soudců (3,7–16,31)

A. Otniel (3,7–11)

3,7–8 Izraelci páchali, co bylo zlé v Hospodinových očích, neboť si brali pohany a uctívali jejich modly. Nečistota a nemorálnost (v. 6) vedou k modloslužbě (v. 7). Bůh je již předem varoval před závažnými důsledky, které vyplynou z jejich promísení s obyvateli Kenaanu. Byli svatý lid a museli zůstat odděleni od znečištění, jestliže chtěli zakusit Boží požehnání (Dt 7,3–6). Bůh potrestal Izrael, když je na osm let vydal do ruky Kúšana Říšátajimského, krále Aramského Dvojříčí. Jeho jméno znamená *Kúš, muž dvojí ničemnosti*.

3,9–11 V reakci na kající volání svého lidu Hospodin dal povstat Otnielovi, Kálebovu synovci, aby je vysvobodil od nepřitele a zavedl čtyřicet let pokoje. Otniel (*Boží lev*) již dříve dobyl Kirjat-sefer (*město knihy*) a přejmenoval je na Debír (*živá věštba*). Tak víra zachází s Božím slovem.

B. Ehúd (3,12–30)

3,12–14 Ve druhém cyklu si Izrael na osmáct let podmanil Eglón, moábský král.

3,15–30 V tomto čase daroval Bůh Izraeli vojenského vůdce Ehúda, který nevládl pra-

vou rukou, z kmene Benjamín. Lid ho pověřil, aby králi Eglónovi donesl dar. Přitom si připásal pod šaty dvojsečný meč. Když král dostal dar, byl zřejmě klidný, pokud šlo o přístup jeho židovských poddaných. Poté Ehúd požádal o soukromé slyšení, aby mu mohl sdělit tajné poselství. Když odešli všichni sloužící, Ehúd krále zavraždil a utekl. V době, kdy byl jeho čin odhalen, Ehúd již shromáždil izraelské muže, vytáhl proti Moábu a pobili okolo deseti tisíc ustupujících vojáků. Izrael se poté těšil z klidu po osmdesát let.

Když *hloubání* (Géra, v. 15) vede ke *chvále* (Ehúd), *světský vládce* (Eglón) je odsouzen

k zániku dvojsečným *mečem* (Biblí), i když slovo používá levoruký muž.

Otniel pocházel z Judy, nejmocnějšího kmene v Izraeli. Ehúd byl z Benjamína, nejmenšího kmene. Bůh si může použít velkého či malého, aby dosáhl vítězství, protože síla pochází vždy od něj. Lidé jsou pouze činiteli vysvobození, nikoli jeho původci.

C. Šamgar (3,31)

3,31 O tomto soudci pojednává pouze jediná verš. Pobil šest set Pelištejců bodcem na skot (ostrý, zašpičatělý nástroj používaný k pohánění volů). Jedná se o další z mnoha pří-

Přehled soudců

Utlačovatel	Význam nebo předobraz	Délka poddanství	Osvoboditel	Význam jména	Let míru	Odkaz
Kúšan- Rišátajimský – mezo-potámský král	Kúš – muž dvojí ničemnosti Vývýšení sebe sama	8	Otniel	Boží lev (Boží moc)	40	3,7–11
Eglón, moábský král	Kruh světského vyznávání	18	Ehúd	Majestát	80	3,12–30
Pelištejci	Tuláci uprostřed Božího lidu nebo tělesné náboženství		Šamgar	Cizinec nebo poutník		3,31
Jabín král Chasóru v Kenaanu, Sísera velitel armády	Rozumnost nebo lidský rozum Urovnání, sešikování k bitvě, význam neznámý	20	Debóra Báarak	Medová včela Blesk	40	4,1–5,31
Midjánci	Neshoda, svár, svět	7	Gedeón (Jerubaal) Abímelek, samozvanec Tola Jaír	Poražeč Ať s ním vede při Baal-nebo Baalův odpůrce Můj otec byl král Červ Dárce světla	40 3 23 22	6,1–8:35 9,1–57 10,1–2 10,3–5
Amónci	Racionalismus nebo falešná nauka	18	Jiftách Ibsán Elón Abdón	Otevře Význam neznámý Význam neznámý Služba	6 7 10 8	10,6–12,7 12,8–15
Pelištejci	Tělesné náboženství	40	Samson	Sluníčko	20	13,1–16,31

kladů v knize Soudců, kdy si Bůh použil něco „slabého“, aby dosáhl mocného vítězství. *Poutník* (Šamgar) třímající slovo Boží (bodec na skot – viz Kz 12,11) může drtivě porazit tuláky (Pelištejce) uprostřed Božího lidu.

D. Debóra a Barák (kap. 4–5)

1. Jejich příběh v próze (kap. 4)

4,1–3 Dalším utlačovatelem byl Jabín, král kenaanské pevnosti Chasór. Velitelem jeho armády byl Sísera. Se svými vychválenými devíti sty železnými vozy udržoval Izrael v poddanství po dobu dvaceti let.

4,4–9 Bůh tentokrát nevzbudil muže. Vzbudil příslušníky „slabšího pohlaví“, prorokyni Debóru. (Není normou, aby žena zaujímala takové postavení duchovní autority; jednalo se o dobu odklonu. Debóra by se neměla brát za vzor role ženy v současné církvi, protože šlo o výjimku, nikoliv o pravidlo. Navíc toto byl Izrael a nikoli církev.) Debóra řekla Barákovi, aby vytáhl na sever a zaútočil na Síserovu armádu, ale on odmítl jít, pokud ho Debóra nedoprovodí. Protože nebyl ochoten velet útoku, bylo mu řečeno, že vítězství nad Síserou obdrží raději žena než on.

4,10–16 Podle Hospodinova příkazu se Debóra chopila iniciativy, povolala Baráka a nařídila mu, aby se vydal do bitvy. Nicméně chvály za víru se v Žd 11,32 dostává Barákovi, nikoli Deboře. Na začátku sice trochu váhal, ale uposlechl Hospodina vírou a Izrael vysvobodil. (Podle B21 by měl být Chobab ve verši 11 uveden jako Mojžíšův švagr, nikoli tchán, jako je tomu v ČSP).

Barák otevřeně ukázal svou sílu deseti tisíc mužů na jižních svazích hory Tábor. Sísera skočil na návnadu. Se svými vozy překročil suché koryto Kíšónu u brodu právě na jih od Charošetu. Uháněli na jihovýchod po starověké dálnici směrem k Taanachu. Izraelci sídlící na jihu, Efrajimci, vstoupili do údolí u Jeninu (5,14) a spojili své síly s Barákem a jeho severním vojskem v údolí pod Taanchem, jižně od Kíšónu. Debóra vyzvala k útoku (v. 14). Pěšáci proti vozům! V kritickém okamžiku začal padat déšť, který proměnil planinu v bahno, v němž koně i vozy úplně uvízli (5,4). Výhoda ny-

ní byla na straně pěchoty. ... Bárak velel útoku. Sísera byl oddělen od svých mužů a utekl. Vojsko bez velitele, nezvyklé bojovat pěšky, se dalo na útek ke své základně. Déšť pokračoval a Kíšón se proměnil v dravý proud. Ty, které během pronásledování neusmrtili Izraelci, sebral proud Kíšónu, když se pokoušeli přejít brod u Charošetu... (v. 10–16; srov. 5,20–21), (*Daily Notes of the Scripture Union*).

4,17–24 Sísera hledal útočiště ve stanu Jáel, Kénijky, která mu poskytla jídlo a úkryt. Zatímco spal, Jáel mu vrazila do spánku stanový kolík. Když její stan míjel Bárak při pronásledování Sísery, Jáel ho pozvala dovnitř, aby spatřil tělo svého nepřítele. Tak se naplnilo Debóřino proroctví z devátého verše. Bůh si použil pouhou *včelku* (Debóru) k porážce lidského rozumu (Jabín), který se povyšoval nad Boží vědění. Soud přišel na nepřítele rychlostí *blesku* (Bárak). Jáel (*horolezkyňe*) použila stanový kolík (svědka svého poutnického života), aby sesadila samolibost mocných. Kladivo vypovídá o slovu (Jr 23,29).

2. Jejich příběh v písni (kap. 5)

5,1–5 Píseň Debóry a Báraka je klasickým příkladem inspirované literatury. Po úvodním dobrořečení Hospodinu Debóra připomněla Hospodinův vítězný pochod, když Izraelci vyšli za hranice Edómu, aby vykročili vstříc zaslíbené zemi. Veškerý odpor se před majestátem Hospodina, Boha Izraele, rozplynul.

5,6–7 Poté popsala situaci ve dnech Šamgara. Převládalo takové nebezpečí, že stezky zpusťly. Poutníci nepoužívali přímé cesty, aby se vyhnuli loupežnickým bandám. Venkované se neodvažovali vycházet ze svých domovů – dokud nepovstala Debóra.

5,8 Protože se lid odvrátil k modlám, země byla vydána válce a krveprolití a Izrael neměl ani zbraně, s nimiž by mohl bojovat.

5,9–15 Když však Bůh povolal Debóru a Báraka, někteří vládcí Izraele a někteří z lidu statečně nabídli pomoc. Byli zde muži z Efrajíma, z Benjamína, z Makíra (Manaseův kmen) a ze Zabalóna a Isachara.

5,16–17 Poté Debóra vzpomněla ty, kteří

nepřišli pomoci. Rúben měl velká zpytování mínění, ale zůstal mezi ohradami. Gileád (Gád) nepřekročil Jordán, aby se zúčastnil bitvy, Dan zůstal na svých lodích a Ašer seděl nečinně na pobřeží moře.

Písmo pečlivě zaznamenává ty, kteří bojovali a ty, kteří postávali pasivně opodál, neochotni riskovat své bezpečí v Hospodinově při. Stejně je tomu i dnes: Pán ví, kdo se aktivně staví proti světu a ďáblu, a kdo jen sedí opodál a pouze vše sleduje. Nastane čas odměny, ale také ztráty (1K 3,10–15).

5,18–22 Zabulón a Neftalí byli výjimeční, neboť riskovali své životy pro Hospodina bez nároku na odměnu (nekalý zisk stříbra nepobrali). Byli v největší bojové vřavě proti kenaanským králům. Přírodní síly však stály na jejich straně, neboť oni sami stáli na straně Pána.

5,23–27 Meróz byl vyčleněn, aby na něj dopadla kletba, neboť jeho obyvatelé nepřišli na pomoc Hospodinu. Muži tohoto města zůstali neutrální, když bylo zapotřebí jejich pomoci proti nepříteli. Avšak Jáel, bydlící ve stanu, byla požehnána za svou odvalu a lstivost, když usmrtila Síseru. Matka našeho Pána je jediná další žena, o které se konkrétně hovoří jako o požehnané mezi ženami (L 1,42).

5,28–31 Síserova matka mezitím vyhlížela z okna a čekala na svého syna, až se vrátí s kořistí vítěze. Absolutně nedokázala pochopit, že stále nejde. Její moudré kněžny ji ujišťovaly, že určitě dělí kořist se svými muži. Ale Sísera se nikdy nevrátí. A stejný osud ať potká všechny Hospodinovy nepřátele.

Naopak ti, kdo Pána milují, kéž jsou jako slunce vycházející ve své síle. Kapitola končí výrokem, že země měla po Síserově smrti na čtyřicet let klid.

E. Gedeón (6,1–8,32)

1. Gedeón povolán do služby (kap. 6)

6,1–6 V další fázi byl Izrael utiskován Midjánci. Jednalo se o loupežnické tlupy beduinů, kteří podnikali nájezdy na izraelské plodiny, zem zpusťovali jako hejno kobylek a kradli jejich dobytek. V důsledku odvrácení se byl Izrael vystaven chudobě, otroctví a strachu. Pá-

ny nad Izraelem nyní byli ti, které Izrael dříve porazil. Když se my jako křesťané odvrátíme od Pána, tak nás naše staré zvyky opět zotročí a ozebračí.

6,7–16 Když synové Izraele volali k Hospodinu o pomoc, stalo se, že Bůh k nim nejprve poslal proroka, který jim připomněl jejich modloslužbu. Poté se anděl Hospodinův, o kterém věříme, že to byl Kristus před svým vtělením (viz esej níže), zjevil Gedeónovi, muži z kmene Manases, který potajmu mlátil pšenici v lisu na víno, aby ji uchránil před Midjánci. Anděl sdělil tomuto „udatnému hrdinovi“, že Bůh si ho použije při vysvobození Izraele z rukou Midjánců. Navzdory Gedeónovým protestům mu anděl zopakoval jeho povolání k tomuto významnému úkolu.

Exkurz: Anděl Hospodinův

Anděl Pánův (Hospodinův anděl) je Pán Ježíš Kristus před svým vtělením. Studium oddílů, které o něm hovoří, jasně dokládá, že je Bůh, a to druhá osoba Trojice.

Zprvė Písmo ukazuje, že Hospodinův anděl je Bůh. Když se zjevil Hagar, poznala, že se nachází v Boží přítomnosti; nazvala ho „Bohem vidění“ (Gn 16,13). Když hovořil s Abrahamem na hoře Mórija, anděl o sobě mluvil jako o „Hospodinovi“ (hebr. JHVH; Gn 22,16). Jákob slyšel, jak se mu anděl představil jako Bůh z Bét-lu (Gn 31,11–13). Když Izrael žehnal Josefovi, vzájemně zaměňoval jména „Bůh“ a „anděl“ (Gn 48,15–16). U hořícího keře se zjevil „anděl Hospodinův“ (Ex 3,2), ale Mojžíš „si skryl tvář, protože se bál pohlédnout na Boha“ (Ex 3,6). Hospodin, který šel před Izraelem v oblakovém sloupu (Ex 13,21), nebyl nikdo jiný než „anděl Boží“ (Ex 14,19). Gedeón se bál, že zemře, neboť když spatřil Hospodinova anděla, spatřil Boha (Sd 6,22–23). Anděl Hospodinův pověděl Manóachovi, že jeho jméno je podivuhodné (Sd 13,18), což je jedno z Božích jmen (Iz 9,5). Když Jákob zápasil s andělem, zápasil s Bohem (Oz 12,3–4). Jedná se tedy o přesvědčivé důkazy toho, že když Starý zákon hovoří o Hospodinově andělu, hovoří o Bohu.

John F. Walvoord (citovaný Chaferem) předkládá čtyři podpůrné argumenty.

„(a) Druhá osoba je viditelný Bůh Nového zákona. (b) Anděl Hospodinův Starého zákona se po Kristově vtělení již nezjevuje. (c) Jak anděla Hospodinova, tak i Krista vysílá Otec. (d) Hospodinův anděl nemohl být ani Otec, ani Duch svatý.⁴ Co se týká čtvrtého bodu, tak Walvoord dále vysvětluje, že Otec a Duch jsou pro člověka neviditelní a jejich společnou vlastností je nehmotnost. Dochází k závěru, že „neexistuje jediný opodstatněný důvod domnívat se, že anděl Hospodinův není druhou osobou Trojice, když každý známý fakt poukazuje, že je totožný s Kristem Nového zákona.“

Jako Hospodinův anděl se Kristus odlišuje od všech ostatních andělů v tom, že je nestvořený. Slova přeložená jako *anděl*⁵ znamenají v obou zákonech „posel“; je tedy Hospodinovým *poslem*. Proto, jak říká Chafer, je „anděl“ pouze z hlediska funkce.⁶

†

6,17–24 Protože Gedeón cítil, že hovoří s Hospodinem, požádal ho o znamení. Poté připravil přídavnou oběť skládající se z kůzlete a nekvašeného chleba. Když se Hospodinův anděl dotkl koncem hole oběti, kterou strávil oheň, Gedeón věděl, že se nachází v Boží přítomnosti a bál se, že zemře. Ale Hospodin ho ujistil slovy: „Pokoj tobě.“ Gedeón poté postavil oltář, jenž pojmenoval Jahve-Šalóm (Hospodin je pokoj).

6,25–32 Té noci Gedeón uposlechl Hospodina a zničil oltář, který jeho otec vztyčil Baalovi, a dřevěný kůl vedle něho. Místo nich postavil jiný oltář Hospodinu. Ráno ho chtěli muži města za jeho smělý čin usmrtit. Ale jeho otec Jóaš zasáhl a řekl, že pokud byl Baal opravdu bůh, měl by být schopný se obhájit sám. Jóaš vydal nařízení, že každý, kdo by se chtěl zastávat Baalovy pře, bude popraven. Gedeón byl přejmenován na Jerubaala, tj. „At s ním vede při Baal (sám).“

Některí lidé mohou mít Gedeónovi za zlé, že ze strachu strhl oltář až v noci. Nesmíme však ztrácet ze zřetele skutečnost, že Hospodina uposlechl. Jeho strach mu nezabránil v tom, aby uposlechl. Všichni se bojíme a strach sám o sobě není nutně špatný. Když

nám však brání, abychom poslouchali Pána, pak se stal překážkou naší víře a je to hřích.

6,33–35 V tom čase se shromáždili Midjánci, Amálekovci a synové východu, aby válčili s Izraelem. Překročili Jordán a utábořili se v údolí Jizreel. Duch Hospodinův sestoupil na Gedeóna, který shromáždil vojsko z kmenů Manases, Ašer, Zabalón a Neftalí. Abíezer (v. 34) byl Gedeónův předek. Jeho jméno zde figuruje jako rodové jméno (Abíezerovci) pro jeho žijící potomky. Viz také 8,2.

6,36–40 Než se Gedeón vydal do boje, chtěl od Boha příslib vítězství. První příslib přišel v podobě ovčího rouna, na které spadla rosa, ale zem okolo něj byla suchá. Druhý příslib nastal druhé noci, během níž rosa spadla na zem, ale nikoli na rouno.

Křesťané si Gedeónovo rouno často špatně vykládají. Ve vztahu k této události bychom neměli zapomínat na dvě věci: Gedeón nehledal v rounu *vedení*, nýbrž *potvrzení*. Bůh mu již řekl, co se chystal učinit. Gedeón pouze toužil po ujištění o úspěchu. Když lidé říkají, že rozprostírají rouno, aby zjistili Pánovu vůli v jisté záležitosti, daný oddíl špatně používají. Zadruhé Gedeón žádal *nadpřirozené*, nikoli přirozené znamení. Vyjádřeno jinak, to, oč Gedeón prosil, by se nikdy nebylo stalo bez přímého Božího zásahu. Dnes lidé používají jako „rouno“ věci, které by se však mohly stát přirozeně, bez Božího zásahu. Toto je také špatný způsob, jak daný příběh aplikovat. Co zde vidíme, je Bůh, který se sklání k člověku s malou vírou, aby ho ujistil o vítězství. Bůh může a vskutku dává takováto ujištění v odpověď na modlitbu i v dnešní době.

2. Gedeónových tři sta mužů (kap. 7)

7,1–3 Aby bylo vítězství nad Midjánci čistě Boží záležitostí, Hospodin nejdříve snížil počet Gedeónových vojáků z 32 000 na deset tisíc, když poslal domů ty, kdo se bojí a mají slabé srdce, jak prikazoval Zákon (Dt 20,8).

7,4–8 Aby Bůh ještě více zmenšil vojsko, přezkoušel vojáky u řeky. Ti, kteří si udělali čas a k pití vody klekli na kolena, byli vyřazeni. Naopak ve vojsku zůstali ti, kteří vodu chlemtali jako pes a rychle se střídali. Těch bylo tři sta mužů.

7,9–14 Hospodin poté vedl Gedeóna, aby v noci navštívil okraj midjánského tábora. Za doprovodu svého služebníka Púry se Gedeón vydal k nejkrajnější části nepřítelova ležení. Tam uslyšel Midjánce, jak *vypráví* svému příteli sen, v němž se bochník ječného chleba převalil přes midjánský stan a ten se zhroutil. Jeho přítel porozuměl snu tak, že Izraelci Midjánce porazí. Ječný chléb byl běžnou potravou rolníků a zosobňoval Izrael. Stan byl předobrazem midjánského vojska.

7,15–20 Možná že myšlenka na jeho zmenšující se armádu v Gedeónovi znovu oživila strach, a to oprávněně. Bůh ho žádal, aby se postavil vojsku čítajícímu 135 000 mužů se svými tři sta muži (8:10)! Avšak slova z úst nepřátel posilnila jeho víru. V reakci na ně se nejprve Bohu *poklonil* (v. 15) a poté *válčil*.

Takto ujištěný o vítězství se Gedeón vrátil do izraelského tábora a svolal své muže k boji. Poté, co vojsko rozdělil do tří oddílů po stu mužů v každém, vybavil každého vojáka beraním rohem a džbánem s pochodní uvnitř. Pochodovali k okraji midjánského tábora a poté na stanovené znamení všichni zatroubili na beraní rohy a rozbili džbány, aby světlo pochodní bylo vidět, a zvolali: „Za Hospodina a za Gedeóna.“

Boží výklad této události nalezneme v 2K 4,7. Naše těla jsou pozemské nádoby. Pouze když jsme neustále vydáváni na smrt pro Ježíše, zazáří světlo našeho poznání Boží slávy v Ježíši Kristu také ostatním lidem.

7,21–25 Ve zmatku a panice Midjánci začali napadat sebe navzájem a poté utíkali. Nejprve je honili muži z kmenů Neftalí, Ašer a celého Manasesa. Poté však byli vyzváni všichni efrajimští muži, aby se připojili, obsadili brody Jordánu a zničili nepřátele, kteří se budou snažit uniknout přes řeku. Efrajimským se podařilo zajmout a zabít dvě midjánská knížata: Óréba (*havran*) a Zéba (*vlk*).

Z Gedeónových činů se můžeme poučit o vedení. Dříve než může vůdce vést druhé, musí být zcela přesvědčen o tom, co dělá. Především musí ctít Boha a dávat mu jeho právoplatné místo (v. 15). Musí vést svým příkladem (v. 17). Musí si dávat pozor, aby se uznání dostalo tomu, komu náleží – nej-

dříve Bohu a poté nástrojům dle jeho volby (v. 18).

3. Gedeón vítězí nad Midjánci (8,1–32)

8,1–3 Efrajimští muži se nejdříve na Gedeóna zlobili, že je nevyzval k pomoci dříve. Když jim však připomněl, že zajetí dvou midjánských knížat bylo mnohem význačnější než cokoli, co on sám udělal, upokojili se. Jak jsme vysvětlili již dříve, Abíezer (v. 2) se vztahuje na Gedeóna a jeho muže.

8,4–7 Židé v Sukótu odmítli dát Gedeónovi a jeho třem stům hladových mužů jídlo, protože se báli odplaty ze strany Midjánců, kdyby byl Gedeón nakonec poražen. Gedeón jim pohrozil, že zmlátí (hebr. zmrská) jejich těla stepním trním a bodláky, až dá Hospodin Zebacha a Salmunu do jeho ruky.

8,8–9 Rovněž muži z Penúelu nevyhověli Gedeónově žádosti o jídlo. Těm pohrozil, že až se v pokoji navrátí, strhne jejich věž.

8,10–17 Gedeón dodržel své slovo. Zajal dvě midjánská knížata a celé vojsko uvedl v paniku. Za pomoci seznamu, který mu napsal mladý informátor, Gedeón dal za vyučenou sedmdesáti sedmi knížatům a starším v Sukótu.

Cohen praví:

Tento druh trestu „popisuje Platón ve své *Republice* jako trest určený nejhorším provinilcům.“⁷

Učení rabíni Kimchi a Rashi to považovali za idiom znamenající bít s prudkostí.

Jiní to vysvětlují tak, že Gedeón jim pohrozil, že je hodí do trní a pošlape je, jako zrno na mlátě.⁸

Co se týká Penúelu, tak Gedeón vskutku strhl jejich věž a navíc ještě zabil muže toho města.

„Vlídná odpověď odvrátí zlobu, ale slovo, které zraňuje, budí hněv“ (Př 15,1). První část této pravdy dokládá Gedeónova odpověď Efrajimským ve verších 1–3. Druhou část pravdy ilustrují slova mužů ze Sukótu a Penúelu ve verších 4–17.

8,18–21 Zebach a Salmuna zabili na hoře Tábor některé z Gedeónových bratří. Proto nařídil svému nejstaršímu synu Jeterovi, aby je zabil. Chlapec se však bál, neboť byl ještě malý, a tak za něj úkol dokončil Gedeón.

8,22–23 Izraelští muži požádali Gedeóna, aby se stál jejich králem, neboť byli ohromeni jeho válečnými zásluhami. Vzdali slávu člověku místo Bohu (srov. 7,2). Gedeón však ušlechtil jejich nabídku odmítl jak pro sebe, tak své syny, a poukázal na to, že pouze Hospodinu náleží právo nad nimi vládnout.

8,24–27 Avšak poté, co odolal jednomu pokušení, propadl jinému. Požádal, aby mu Izraelci dali zlaté kroužky, které vzali Midjancům (také známým jako Izmaelci; srov. Ex 32,1–6). Z těch Gedeón udělal efód, kněžský oděv podobný zástěře. Když ho postavil v Ofře, stal se z něj předmět modloslužebného uctívání, a tak i léčka pro Izrael, neboť je odváděl od Šíla a svatostánku. „Odmítl úřad krále, ale chtěl úřad kněze.“

8,28–32 Poté, co porazil Midjance, Izrael měl na čtyřicet let klid.

Zvláštní prostor je věnován skutečnosti, že Gedeón měl mnoho žen, které mu porodily sedmdesát synů. Měl také konkubínu v Šekemu, která porodila syna Abímeleka.

V této kapitole se setkáváme s dalšími dvěma vlastnostmi Gedeónovy mnohostranné osobnosti. Když neúnavně pronásledoval Midjance, projevil důkladnost a důslednost při vykonávání svých příkazů. Třebaže byl unavený, třebaže už udělal dost a třebaže by mu nikdo nepomohl, pokračoval, dokud Izmaelci nebyli zničeni a jejich králové neleželi mrtví u jeho nohou. Apoštol Pavel měl podobný zápal, který se však projevoval v duchovním boji (Fp 3,12–14).

Druhá vlastnost je však záporná: požadoval a dostal zlaté kroužky z kořisti jako odměnu za porážku Izmaelců (v. 24), což se stalo léčkou Gedeónovi, jeho rodině a jeho zemi. Porovnejme jeho přístup s Abrahamovým v Gn 14,21–24. Měli bychom usilovat o to, abychom pod Božím vedením napodobovali Gedeónovy ctnosti a vyhýbali se jeho neřestem.

F. Abímelek uchvacuje Izrael (8,33–9,57)

8,33–35 Sotva Gedeón zemřel, Izrael se odvrátil a uctíval baaly. Jak rychle Izraelci zapomněli na Gedeónovy hrdinské zásluhy pro národ, a to až do takové míry, že se nedob-

ře chovali k jeho potomkům a zapomněli na Boha, který je vysvobodil! Jsme však o něco lepší, když si máme pamatovat požeňání, kterých se nám dostalo od Pána nebo našich bližních? K naší hanbě i my máme sklon na ně zapomínat.

9,1–6 Abímelek (*můj otec byl král*), Gedeónův syn, nebyl soudce, nýbrž samozvanec – toužil vládnout nad Izraelem bez odpovídající pravomoci. Aby odstranil možné hrozby pro svou vládu, zavraždil všechny své bratry až na nejmladšího Jótama. Ve spolupráci s ničemnými a bezohlednými příbuznými v Šekemu přesvědčil tamní lid, aby ho uznal za krále. Protože Gedeón měl sedmdesát synů (v. 2) a ne všichni byli zabiti, musí být sedmdesát v pátém verši pouze zaokrouhlené číslo.

9,7–15 Evangelia obsahují mnoho podobností nebo příběhů s hlubším významem. Zde máme jedno z několika málo starozákonních podobenství. Jensen se k němu vyjadřuje následovně:

Když se Jótam doslechl o Abímelekově korunovaci, pospíchal na vrchol hory Gerizim v době, kdy byl dole v údolí shromážděn lid. Z takto výhodného postavení šlo jeho hlas slyšet přes celé údolí a lid pozorně naslouchal podivnému podobenství, které jim říkal. Když použil obraz stromů, které si volí krále, znázornil tak chování Izraele. Hovořil o Gedeónovi a jeho synech jako o olivě, fikovníku a vinné révě, které moudře odmítly opustit své užitečné místo, stanovené Bohem, a vládnout nad stromy. Abímeleka však přirovnal k bodláku, který nejenže horlivě nabídku přijal, ale navíc varoval, že zničí libanonské cedry, pokud si ho stromy za krále nezvolí.⁹

9,16–21 Jótam poté směle ohlásil, že pokud si počínali správně, když zničili jeho bratry, pak ať se radují ze svého nového vládce. Pokud tomu tak není, ať se poté muži Šekemu a Abímelek zapletou do občanské války a zničí se navzájem.

9,22–33 A přesně to se i stalo. O tři roky později Bůh poslal mezi Abímeleka a občany Šekemu zlého ducha. Bůh není původcem zla, ale dovoluje zlo a dokonce si ho i používá k uskutečnění záměrů, jež se zlými lidmi má (srov. 1S 16,14; 1Kr 22,19–23). Občané Šeke-

mu okrádali ty, kdo cestovali po obchodních stezkách blízko Šekemu, čímž olupovali Abímeleka o daně, které by jinak vybral (v. 25). Gaal, syn Ebedův, využil oslav sklizně k tomu, aby rozpoutal vzpouru proti Abímelekovi. Řekl: „Kdo je Abímelek a kdo jsou šekemští, že jim budeme sloužit?“ Zebúl, Abímelekův nastrčený dohlížitel v Šekemu, tajně informoval Abímeleka o spiknutí a doporučil mu, aby vytáhl proti městu časně ráno.

9,34–40 Když se Gaal ráno postavil do městské brány, domníval se, že vidí lid, jak sestupuje z vrcholků hor. Zebúl nejdříve předstíral, že to, co vidí, jsou pouze stíny, čímž chtěl získat pro Abímeleka čas. Nakonec si Gaal uvědomil, že se opravdu jedná o lid a jeden oddíl přichází z opačné strany. Poté ho Zebúl vyzval, aby vytáhl a bojoval s tím, jehož vládou pohrdl. Když se Gaal a tlupa jeho psanců postavili před nepřítele, mnoho z jeho mužů padlo a on sám byl brzy zahrán zpět do města.

9,41–44 Abímelek se utábořil v blízké Arúmě a Zebúl vyhnal Gaala a jeho bratry z Šekemu. Příští den vyšli šekemští na pole, aby pracovali nebo aby posbírali kořist z padlých mužů. Když se o tom Abímelek dozvěděl, rozdělil své muže do tří oddílů a přepadl je ze zálohy. Dva oddíly vtrhly na všechny na poli a třetí oddíl měl odříznout jakoukoli ústupovou cestu zpět do města. Útok ze zálohy se setkal s úspěchem.

9,45 Po dni boje město padlo. Abímelek zabil všechny lid a město zbořil a posypal solí. (Po posypání solí se půda stává neúrodnou. Zde se jednalo o symbolický akt z Abímelekovy strany, jímž vyjádřil své rozhodnutí, že toto místo bude navěky neúrodnou solnou pustinou.)

9,46–49 V blízkosti se nacházela šekemská věž, kde byl chrám boha El-beríta. Obyvatelé věže se skryli ve sklepení chrámu. Abímelek a jeho muži vzali větve ze stromů na blízké hoře Salmón a nad sklepením založili velký oheň. Asi tisíc mužů a žen zahynulo v ohnivém pekle.

9,50–57 Poté, co Abímelek dobyl Tebes, došel svého pádu. Když napadl věž, ve které hledalo útočiště mnoho lidí, jedna žena svrhla Abímelekovi na hlavu vrchní mlýnský

kámen. Smrtelně zraněný požádal jednoho ze svých mužů, aby ho usmrtil, protože nechtěl, aby se o něm říkalo, že ho zabila žena. A tak byl bodlák pohlcen přesně podle Jótamovy předpovědi.

Spravedlnost má vlastní způsob, jak najít trest odpovídající zločinu. Abímelek zavraždil své bratry na kameni (v. 5) a kámen prorazil jeho pyšnou hlavu. Ti, kdo žijí násilím, jím také zemřou.

G. Tóla a Jaír (10,1–5)

Tóla z kmene Isachar soudil Izrael dvacet tři let. Bydlel v efrajimském pohoří.

Další soudce byl Jaír Gileádský, který nad Izraelem vládl dvacet dva let. Nacházíme zde zmínku o tom, že měl třicet synů, kteří vládli nad třiceti městy.

H. Jiftách (10,6–12,7)

1. Utrpení Izraele (10,6–18)

10,6–9 Opět čteme pochmurný záznam toho, jak synové Izraele... opustili Hospodina a odvrátili se k modlářství. Modloslužba uvalila na Izrael otročení modlářům. Pelištejci a synové Amónovi bojovali proti Izraelcům na východním břehu Jordánu, a synové Amónovi přešli Jordán, aby bojovali také proti Judovi, Benjaminovi a Efrajimovi.

Izrael byl vůči Pelištejcům a Amóncům bezmocný, protože zavrhl uctívání Hospodina a sloužili bohům těchto pohanů (v. 6).

10,10–16 Když Izraelci volali k Hospodinu, nejprve odmítl naslouchat jejich prosbám. Vyjmenoval jim několik příkladů toho, jak je vysvobodil v minulosti, a připomněl jim, že po každém vysvobození se od něj opět odvrátili (v. 13). Oni však pokračovali v modlitbách, a když ze svého středu odstranili cizí bohy, Bůh naslouchal jejich nářku. Jejich trápení vzbudilo jeho milost.

10,17–18 Na závěr kapitoly vidíme vojska Amónců utábořená v Gileádu a Izraelce shromážděné v Mispě. Gileádští muži hledali svého vojenského vůdce (v. 17–18).

2. Jiftách brání Izrael (11,1–28)

11,1–3 Tímto vytouženým mužem se stal

Jiftách. Je popsán jako Gileádec, udatný hrdina a syn prostitutky. Když ho jeho vlastní krajané zavrhli, utekl do země Tóbu (zřejmě v Sýrii) a stal se vůdcem tlupy ničemů a štvanců.

11,4–11 Gileádští starší nyní požádali Jiftácha, aby vedl izraelské vojsko proti synům Amónovým a slíbili mu, že ho uznají za svého vůdce, jestliže nepřítel porazí.

Jistým způsobem nám Jiftách připomíná Pána Ježíše: Nad jeho narozením se vznášel stín a jeho bratři ho zavrhli. Když se ocitli v područí, vzpomněli si na něj a volali k němu jako ke svému zachránci; a když Jiftách souhlasil, že Gileádkým pomůže, trval na tom, že nebude pouze jejich zachráncem, nýbrž také pánem.

11,12–28 Jiftách nejdříve vyslal posly ke králi synů Amónových, čímž mu dal příležitost vysvětlit svou agresi. Král si stěžoval, že Izrael zabral jeho zemi, když pochodoval z Egypta do Kenaanu. Jiftách jednoznačně odporoval, že tomu tak nebylo. Hospodin vydal svému lidu pokyny, aby se nezaplétali s Edómci (Dt 2,4–5), Moábci (Dt 2,9) a Amónci (Dt 2,19) – vzdálenými příbuznými Židů. Izraelci tedy obešli edómskou a moábskou zemi. Když však došli k území synů Amónových, bylo již obsazeno Emorejci, jejichž král se jmenoval Síchon. Izrael obsadil celou zemi Emorejců, když je porazil.

Král synů Amónových odmítl stáhnout své nároky na zemi, a Jiftách se připravil k boji.

3. Jiftáchův slib (11,29–40)

11,29–40 Než odešel do bitvy, Jiftách učinil unáhlený slib, že zasvětil Hospodinu cokoli, co mu vyjde jako první naproti ze dveří, jestliže se vrátí domů jako vítěz. Hospodin mu daroval vítězství nad syny Amónovými, a když se vracel domů, jeho dcera mu vyšla naproti. Jiftách ji proto obětoval Hospodinu.

Existuje značná neshoda ohledně toho, co Jiftách se svou dcerou vlastně provedl. Jeden pohled praví, že ji usmrtil a předložil Hospodinu jako zápalnou oběť. Jedná se zřejmě o nejočividnější význam tohoto textu, ačkoli myšlenka lidské oběti byla Bohu odporná a nikdy ji neschválil (Dt 18,9–14). Obětována

byla pouze zvířata; lidé byli zasvěceni a poté vykoupeni penězi (Ex 13,12–13; Lv 27,1–7).

Další běžně zastávané stanovisko má za to, že Jiftách zasvětil svou dceru do služby Hospodinu, aby tam celý život sloužila jako panna. Zastánci tohoto pohledu tvrdí, že Jiftách slíbil, že cokoli mu vyjde naproti ze dveří jeho domu... „bude patřit Hospodinu, nebo to přinesu jako zápalnou oběť“ (v. 31). Verš 37, 38 a 39 silně podporují myšlenku trvalého panenství. V každém případě je pro nás *poučením*, že bychom neměli činit unáhlené sliby.

4. Jiftách usmrtil Efrajimce (12,1–7)

12,1–4 Efrajimští muži žárlili na Jiftáchovo vítězství a stěžovali se, že jim nebylo dovoleno se na něm podílet. Jiftách jim připomněl, že k nim marně volal o pomoc. Efrajimci se vysmívali Jiftachovým mužům, Gileáďanům, že nejsou nic než efrajimští uprchlíci. (Efrajimští byli provokatéři. Bouřili se proti Gedeónovi, když porazil Midjánce [kap. 8] a nyní se bez příčiny přeli s Jiftáchem.)

12,5–6 Jiftách se svými muži Efrajimce napadl a odřízl jim únikovou cestu, když dobyl jordánské brody. Než směl kdokoli překročit Jordán, musel říci heslo, „Šibbolet“¹⁰ (dosl. *tekoucí proud*). Efrajimci nedokázali toto slovo vyslovit správně; prozradili svou totožnost, když řekli „Šibbolet“. Jiftách zavraždil u Jordánu čtyřicet dva tisíce efrajimských mužů – strašlivé povraždění vlastních krajanů.

Tento typ vnitřního boje v Božím lidu je velmi znepokojivý. Efrajimská krev se nyní promísila s krví Amónců. Dokonce i na světlé okamžiky v knize Soudců dopadá stín neštěstí. Odout dochází k smutnému závěru:

Není snad pravda..., že ti, kteří se setkali a společně svrhli herezi, jsou ti, kdo poté zkrížili meče s vlastními bratry a bojovali kvůli věcem, které nebyly zásadní otázkou pravdy?¹¹

12,7 Jiftách působil jako soudce šest let; poté zemřel a byl pohřben v Gileádu. Jiftácha uvádí Žd 11,32 spolu s Gedeónem, Bárakem a Samsonem. Všichni tito muži měli své chyby, ale každý z nich v odpovídajícím čase dokázal svou velkou víru.

I. Ibsán, Elón a Abdón (12,8–15)

12,8–10 Ibsán... soudil Izrael sedm let. Vše, co o něm víme, je, že pocházel z Betléma, měl třicet synů, z nichž každý měl manželku odjinud (tj. mimo svůj rod).

12,11–12 Elón pocházel z kmene Zabalón. Zastával úřad soudce po deset let. Byl pohřben v Ajalónu.

12,13–15 Abdón, syn Hiléla, pocházel z města Pieratón v efrajimské zemi, v Amáleckém pohoří. Izrael soudil sedm let. Je uvedeno, že měl čtyřicet synů a třicet vnuků.

J. Samson (kap. 13–16)**1. Samsonovo zbožné dědictví (kap. 13)**

13,1–3 Již posedmé v Soudcích čteme: „Synové Izraele dále páchali to, co je v Hospodinových očích zlé.“ Opět začíná bludný kruh; tentokrát Izrael zotročili na čtyřicet let Pelištejci. Jednalo se o nejdlejší útisk, který národ zažil. Zatímco Pelištejci Izraelce utlačovali, Hospodinův anděl (Kristus) se ukázal Manóachově ženě z kmene Dan, a oznámil jí, že ačkoli je neplodná, porodí syna. Neplodné luno se často stává startovní čarou Božích záměrů. Povolává život ze smrti a používá si věcí, které „nejsou“, aby udivil ty, které jsou.

13,4–7 Tento syn měl být Božím nazírem od samého těhotenství až do dnes své smrti. Nebude moci pít víno ani jít hroznové víno či rozinky a jeho hlavy se nedotkne břitva. I jeho matka se měla zdržet pití vína a opojného nápoje a nesměla jíst cokoli nečistého. Biblické pozadí nazírského slibu nastiňuje Nu 6,2. Běžně člověk skládal nazírský slib z vlastní vůle. Avšak v Samsonově případě mělo jeho nazírství trvat od narození až do smrti.

13,8–14 Manóach se modlil, aby je opět navštívil Hospodinův anděl a dal jim další instrukce. Anděl se ženě opět ukázal a ona spěšně přivedla svého muže, aby se také setkal s nebeským hostem. Nicméně anděl jim nevydal žádné nové pokyny.

13,15–18 Poté Manóach nabídl, že připraví andělovi pokrm, protože se domníval, že je to člověk. Anděl odmítl s Manóachem pojíst jako někdo jemu rovný. Proto navrhl, aby místo toho obětoval kůzle Hospodinu jako zápalnou

obět'. Když se Manóach zeptal anděla na jeho jméno, dostalo se mu odpovědi, že je *podivuhodné* – jedná se o jedno ze jmen Pána Ježíše v Iz 9,5.

13,19–23 Manóach pak obětoval kůzle Hospodinu. Anděl vystoupil do nebe v plameni z oltáře, čímž jednoznačně dokázal, že se jim zjevil samotný Hospodin. Manóach a jeho žena Boha uctili tím, že padli tváří k zemi – čin, který by nebyl vhodný, pokud by byl Hospodinův anděl někdo menší než Bůh. Spatřili Hospodina, ale v důsledku toho nezemřou, neboť Bůh přijal jejich zápalnou a přídavnou obět'.

13,24–25 Ženě se narodil syn a pojmenovala ho Samson (*sluníčko*). Brzy bylo zřejmé, že Hospodinův Duch v jeho životě mocně působí.

U málo mužů v Bibli se projevuje takový kontrast mezi silou a slabostí. Když přemýšlíme o Samsonovi, myslíme většinou na *jeho sílu*. Zabil lva holýma rukama (Sd 14,6). Sám pobil třicet Pelištejců (14,19). Přetrhl lana, kterými ho svázali judští muži a usmrtil tisíc Pelištejců oslí čelistí (15,14–16). Když unikl z pasti, kterou na něj Pelištejci nastražili, odešel i s vraty Gazy (16,3). Třikrát unikl proradnosti Delíly – jednou přetrhl sedm syrových lan, kterými ho svázala, podruhé zpřetrhal nová lana, jako by to byly šňůry, a napotřetí vytrhl kolík, který poutal sedm pramenů jeho vlasů do osnovy (16,6–14). Nakonec strhl sloupy domu, v němž se Pelištejci bavili na jeho účet, a ve své smrti zabil více Pelištejců než za svého života (16,30).

Avšak Samsonovy *slabosti* byly ještě viditelnější. Měl slabost pro ženy a byl ochoten neuposlechnout Boha, jen aby získal ženu, která se mu líbila (14,1–7). Rovněž neposlechl své rodiče (14,3). Klamal (14,9; 16,7.11.13b). Pobratřičkoval se s třiceti Pelištejci, nepřáteli Božího lidu (14,11–18). Dával prostor výbušnosti a pomstychtivosti (14,19b; 15,4–5). V jeho povaze bylo něco krutého (15,4–5). Stýkal se s prostitutkou (16,1–2). Koketoval se zlem (16,6–14). Nepříteli odhalil tajemství své síly (16,17–18). Byl příliš domýšlivý a sebevědomý (16,20b). A v neposlední řadě porušil nazírský slib (14,9).

2. Samsonova svatba a hádanka (kap. 14)

14,1–4 Samsonova svéhlavost se již brzy projevila, když se rozhodl oženit se s Pelištejkou, příslušnicí jednoho z izraelských nepřátel. Jeho otec a matka se mu to snažili rozmluvit, ale on trval na svém. Čtvrtý verš neznamená, že Hospodin schvaloval Samsonovu neposlušnost, nýbrž že ji dovolil, neboť zamýšlel proměnit ji na dobro pro Izrael a na trest pro nepřítel.

14,5–7 Se svými rodiči šel do Timny (pelištejské město) a cestou ho ohrozil mladý lev. Tu ho uchvátil Duch Hospodinův a umožnil mu, aby lva zabil holýma rukama. Lze předpokládat, že nyní došlo i k přípravám na uzavření manželství.

14,8–9 Když se Samson později vracel do Timny, aby si vzal svou nevěstu, našel med ve zdechlině lva, kterého zabil, a o med se podělil se svým otcem a matkou. Nepověděl jim, že med byl poskvrněn kontaktem s mrtvým tělem. (Coby nazír porušil část svého slibu, když se dotkl mrtvého zvířete.)

14,10–14 V Timně uspořádali velkou svatební hostinu a Samson dal svým třiceti společníkům hádanku. Nabídl jim, že pokud ji vysvětlí, dá každému z nich kompletní ošacení. Pokud ji neuhodnou, dají oni jemu třicet košil a třicet proměnných rouch.

Hádanka zněla:

Ze žrouta vyšla potrava
a ze silného vyšla sladkost.

Vztahovala se samozřejmě na to, jak zabil lva a jak v jeho mršině našel med.

14,15–18 Když muži nedokázali hádanku rozluštit, hrozbami přesvědčili Samsonovu ženu, aby od něj získala odpověď. Učinila tak a sdělila řešení těmto třiceti mladíkům. Přišli za Samsonem s odpovědí a požadovali oděv. Samson si pak uvědomil, že spolupracovali s jeho ženou.

14,19–20 Aby získal oblečení pro ony muže, Samson ve hněvu zabil třicet mužů z Aškalonu a vzal jejich roucha. Když mělo být jeho manželství sedmého dne naplněno, Samson se vrátil domů. Jeho žena se potom dostala jeho přítel, který mu byl společníkem.

3. Samsonova odvěta (kap. 15)

15,1–6 Když mu jeho tchán nedovolil, aby

si vzal svou ženu, Samson se osobně pomstil tím, že k sobě svázal ocasy tří set lišek, do prostřed mezi dva ocasy připevnil pochodeň a vypustil je do nepožatého obilí, vinice i olivového háje. Pelištejci zjistili příčinu tohoto krutého a nehospodárného činu a pomstili se tím, že upálili Samsonovu ženu i jejího otce.

15,7–13 Samson zareagoval tím, že zabil velké množství Pelištejců; poté se uchýlil do skalní strže Étamu na judském území. Násilí však plodí násilí. Když po něm Pelištejci šli, judští muži mu otrocky připomněli, že jim vládli přece Pelištejci. Aby zachránili vlastní kůži, slíbili, že Samsona pevně svážou a vydají ho nepříteli. Samson souhlasil, pokud se ho jeho vlastní krajané nepokusí usmrtit. Snížili se k mentalitě poddaných a vybrali si, že raději zradí vlastního krajana a zůstanou věrní svým utiskovatelům, než aby se se Samsonem spřátelili a zbavili se vlastních pout.

15,14–17 Nyní nastává jeden z nejslavnějších okamžiků Samsonovy kariéry. Když ho vyvedli svázaného, uchvátil ho Duch Hospodinův. Oslí čelisti pobil tisíc Pelištejců. Místo nazval Rámat-lechí (*Čelistní vrch*, B21). Verš 16 obsahuje do češtiny nepřeložitelnou slovní hříčku.

Člověk se může divit, proč Hospodin daroval vítězství skrze tak nepravděpodobnou zbraň. Samson se nesměl dotknout ničeho nečistého, a čelist nečistá rozhodně byla, protože byla součástí zdechliny. Avšak tak neobvyklá zbraň dávala tím více najevo, že se jednalo o nadpřirozené vítězství, které Bůh daroval skrze nízké prostředky. Vidíme zde příklad toho, jak Pán dovoluje odchylky v době velké krize, které by za normálních okolností povoleny nebyly.

15,18–20 V odpověď na Samsonovu modlitbu o vodu Bůh nechal zázračně vytrysknout pramen z „Čelistního vrchu“. Toto místo dostalo jméno En Hakkore, *Pramen volajícího* (B21).

Během tohoto vynikajícího období v Samsonově životě nechává Duch Boží zaznamenat, že soudil Izrael po dvacet let.

4. Samson oklamán Delílou (kap. 16)

16,1–3 Ke konci vlády vedla Samsona jeho bezuzdná touha do domu prostitutky v peliš-

tejském městě Gaza. Muži města si mysleli, že konečně polapili svého nepřítele. Ale Samson o půlnoci vstal a odnesl vrata městské brány, stejně jako obě veřeje na vrchol hory Chebrón, tj. do vzdálenosti nějakých 64 kilometrů.

16,4–10 Dále se Samson zamiloval do Pelištejky Delíly. Když to vešlo ve známost, nabídl jí pelištejští vladaři velkou odměnu, jestliže se jí podaří svést Samsona k tomu, aby jí prozradil tajemství své velké síly.

Při prvním pokusu jí Samson řekl, že kdyby ho svázali sedmi syrovými lany, zeslábl by. Poté ho svázala sedmi syrovými lany a vykřikla, že na něj jdou Pelištejci. Ale Samson lana přetrhl, jako by to byly šňůrky z koudele.

16,11–12 Podruhé se Delíla znovu řídila tím, co jí Samson řekl, svázala ho novými popruhy a varovala ho, že na něj jdou Pelištejci, aby ho zabili. Samson však svá pouta opět přetrhal, jako by to byly šňůry.

16,13–14 Samson si stále hrál s ohněm a Delíla řekl, že bude bezmocný, pokud zaplete sedm pramenů jeho vlasů do osnovy. Když ho probudila s tím, že na něj jdou Pelištejci, vytrhl kolík, člunek i osnovu.

16,15–20 Nakonec Samson povolil a vyradil Delíle tajemství své síly. Jeho dlouhé vlasy sice nebyly zdrojem síly, ale navenek ukazovaly, že byl nazír – oddělený Bohu. Byl to jeho vztah k Bohu, který ho činil silným, nikoli jeho vlasy. Kdyby mu však vlasy ostříhali, byl by bezmocný. Delíla věděla, že nyní opravdu zná jeho tajemství. Když jí usnul na klíně, zavolala dovnitř Pelištejce. Jeden z nich mu oholil hlavu a jeho síla od něj ustoupila.

Ch. H. Mackintosh k tomu poznamenává:

Delílina past se ukázala jako příliš silná na Samsonovo srdce, a čeho nemohlo dosáhnout tisíc Pelištejců, dosáhla jedna žena svým podmanivým vlivem.¹²

Když se Samson probral, pokusil se sebrat sílu, aniž by věděl, že Hospodin se od něj odvrátil.

16,21–22 Pelištejci mu vyloupali oči a uvěznilí ho v Gaze, kde musel mlít obilí. Kdosi popsal jeho trojnásobné ponižení jako „svázání, oslepení a mletí otroctví hříchu“. Ale vlasy mu začaly pomalu dorůstat.

16,23–31 Když pelištejští vladaři pořádali

velký obětní hod na oslavu svého boha Dágon, předvedli Samsona na důkaz toho, co pro ně jejich bůh udělal. Rovněž ho donutili, aby je bavil svými kousky. Během hodu Samson pevně objal oba prostřední sloupy podpírající chrám, volal k Hospodinu o sílu a poté sloupy strhl a s nimi i celou stavbu. Všichni lidé zemřeli. Melancholický záznam praví, že Samson usmrtil při svém skonu více než těch, které usmrtil za svého života.

Protože se Samson za svého života tak často paktoval s Pelištejci a považoval jejich ženy za neodolatelné, je *nyní* Samson s Pelištejci i ve smrti, mrtvola mezi ostatními mrtvolami v sutinách Dágonova chrámu. Oddělení by mu získalo mnohem ušlechtlejší smrt. Zde máme věčné poučení, které bychom neměli brát na lehkou váhu. Ztráta oddělení se (posvěcení) vede ke ztrátě moci a nakonec i ke zmaru. Propůjčovat naše údy hříchu znamená usilovat o sebezničení. Samsonovi příbuzní odnesli jeho tělo na Danovo území, kde ho i pohřbili.

III. Náboženský, morální a politický úpadek (kap. 17–21)

Tento poslední oddíl Soudců se zdá být téměř jen dodatkem ke knize. Co se týče času, kapitoly 17–21 vyprávění dále neposunují. Spíše poskytují děsivý vhled do nízkého náboženského, morálního a politického stavu, do kterého se Izrael během období soudců propadl. Podobně i malá kniha Rút neposunuje dějiny soudců kupředu z hlediska času, nýbrž pomocí srovnání poskytuje okouzlující pohled na zbožný pozůstatek během této temné éry hebrejských dějin.

A. Mikajášovo náboženské zřízení (kap. 17)

17,1–4 První vyprávění informuje o náboženském úpadku. Mikajáš, muž z Efrajima, ukradl své matce tisíc sto šekelů stříbra. Ta zloděje proklela, aniž by věděla, že jím byl její syn. Zřejmě se bál důsledku kletby, a proto jí stříbro vrátil. Poté kletbu odvolala a požehнала svému synu za to, že jí stříbro vrátil. Nyní ho mohla použít k původně zamýšlenému zámeru. Vzala dvě stě šekelů stříbra a nařídila,

aby z nich byly vyrobeny dvě modly. Jedna byla vytesaná ze dřeva a potažená stříbrem, a druhá, litá modla, byla vyrobená celá ze zlata.

17,5–6 Míka vložil modly do své svatyně (B21) společně se svým domácím bůžkem (*terafim*). Rovněž se rozhodl, že ve své domácnosti zřídí kněžský úřad, takže si zhotovil efód (kněžské roucho) a zplnomocnil jednoho ze svých synů, aby se stal jeho knězem. To samozřejmě odporovalo Božímu zákonu, který Efrajimcům zakazoval, aby se stali kněžskými. Ve skutečnosti byl celý proces v rozporu s Mojžíšovými zákony.

17,7–13 O něco později se vydal levita, který žil v Betlémě mezi lidmi z kmene Juda, do hornaté efrajimské krajiny, aby si našel místo, kde by pobýval. (Měl být zaměstnán službou Hospodinu a měl žít z desátků odváděných národem. Protože se však lid Zákonem neřídil, musel si sám hledat uplatnění.) Míka mu nabídl úřad kněze v jeho rodině, třebaže byl tento muž levita, nepocházel z Áronovy rodiny a nebyl tedy způsobilý sloužit jako kněz. Míka mu ale nabídl plat, jídlo a ošacení a levita souhlasil, že mu bude sloužit. Levita měl však Míkovi ukázat, že všechny tyto přípravy odporují Božímu řádu. On s nimi však mlčky souhlasil, když přijal plat a další výhody, čímž v podstatě zapečetil svá ústa proti tomu, aby oznamoval plnou vůli Boží.

Slovo, které nejlépe popisuje situaci v této kapitole, je „zmatení“. Ukradené peníze se použijí na výrobu model a Hospodin je vyzván, aby požehnal zloději (v. 2); osobní svatyně nahrazují uctívání ve svatostánku; levité a obyčejní lidé jsou zplnomocňováni k tomu, aby se stali kněžskými; k uctívání Hospodina se používají modly. A Míka se domníval, že mu Hospodin v tom všem požehná (v. 13)! Toto zmatení pramenilo ze srdce člověka (v. 6). Kdyby Izrael v tomto čase dbal na Boží zákon, žádná z těchto věcí by se nikdy nestala. „Některá cesta připadá člověku správná, avšak nakonec je cestou smrti“ (Př 14,12) – to uvidíme v další kapitole.

B. Míka a synové Danovi (kap. 18)

18,1–6 Zhruba v této době se danovský

kmen rozhodl, že bude hledat dodatečné území, kde by se usídlil.

(Když první verš praví, že Dan neměl dědictví, neznamená to, že by mu při původním dělení Kenaanu nepřipadla žádná část země [Jz 19,40–48], nýbrž že mu spíše jeho díl, zejména menší ze všech dvanácti, už nestačil.) Když několik jejich zvědů navštívilo Míkův dům v efrajimském pohoří, všimli si hlasu toho levijského mládence a požádali ho o ujištění, že jim Bůh jejich plány požehná.

18,7–13 Pět mužů z kmene Dan prozkoumalo severní město Lajiš a zjistili, že je poklidné a bezpečné. A co víc, město nemělo s nikým úmluvu, tzn. že bylo společenstvím milujícím mír, bez „smlouvy o vzájemné pomoci s okolními národy.“¹³

Protože považovali jejich nechráněnou situaci za dar od Boha, vytáhlo šest set plně ozbrojených Danovců na Lajiš.

18,14–26 Později, když těch *pět mužů* z Danovy čeledi táhlo na sever zmocnit se Lajiše, vstoupili do Míkova domu a uzmuli jeho modly. Po mírném odporu levita radostně uposlechl jejich příkaz, aby raději jako kněz sloužil kmenu Dan než pouze Míkovu domu. Když Míka a někteří jeho sousedé stíhali Danovce, aby protestovali proti krádeži bůžků, řekli mu, aby byl zticha a on odešel domů s prázdnou.

18,27–31 Danovci poté napadli poklidné město Lajiš a nazvali ho Dan. Postavili tam tesianou modlu a určili Jónatana, syna Geršóma, syna Mojžíšova a jeho syny za kněze.

Je obecně přijímaným faktem, že v Soudcích bychom měli číst místo „Manases“ (v anglické KJV, NASB) „Mojžíš“ – změna jména byla dílem židovských opisovačů, kteří chtěli uchránit Mojžíše před předpokládanou hanbou pramenící ze skutečnosti, že jeho vnuk propadl modlářství.¹⁴

Podle všeho je Jónatan jméno onoho levity. Od tohoto okamžiku se město Dan stalo místem modloslužby. Právě zde Jeroboám později vztyčil jedno ze zlatých telat. Není známo, zda se vystěhování z verše 30 vztahuje na obsazení dané oblasti Pelištejci (např. 1S 4,10) nebo Asyřany (2Kr 15,29).

Ne všichni Danovci odešli do Lajiše (v. 11)

nebo propadli modloslužbě. Někteří zůstali ve své zemi mezi Judou a Efrajimem. Samson, nejslavnější příslušník tohoto kmene, pocházel z této druhé skupiny Danovců.

C. Léviijec a jeho konkubína (kap. 19)

19,1–12 Nyní zde máme příběh neuvěřitelného morálního úpadku – záznam o levitovi a jeho konkubíně. Tento levita měl konkubínu pocházející z Betléma v Judeji. Opustila ho, aby se vrátila do domu svého otce, protože se dopustila smilstva. On přišel do domu jejího otce, aby ji získal nazpět, a každý den ho zadržovali. Pokaždé, když chtěl se svou konkubínou odejít, na něj její otec naléhal, aby se zdržel ještě chvíli. Nakonec večer pátého dne odešel se svým služebníkem, osedlaným oslím spřežením a svou konkubínou. Pozdě odpoledne dorazili k Jebúsu (což je Jeruzalém), ale nechtěli zde zastavit, protože město stále ještě obývali pohanští Jebúsejci. George Willams k tomu poznamenává:

Pro levitu by bylo lepší, kdyby strávil noc u pohanů, než s údajnými dětmi Božími, neboť ty se staly zkaženější, než byli pohané.¹⁵

19,13–21 Se západem slunce přišli do Gibeje na benjamínském území. Nikdo jim nenabídl nocleh, a proto levita dočasně odpočíval na náměstí. Poté mu nabídl starý Efrajimec, který žil v Gibeji, aby přenocoval v jeho domě, a on nabídku přijal.

19,22–24 Toho večera dům obklíčila skupina zvrhlíků, kteří požadovali, aby jim stařec vyvedl levitu ven. Jediný další případ tak zhýralého chování najdeme v příběhu o Lotovi (Gn 19). Naneštěstí pro mladou ženu v Gibeji nebyli žádní strážní andělé, jako byli v Sodomě. Oba případy měly pro pachatele kruté následky. Hospodinu se homosexualita protiví. Lidská zkaženost může sotva klesnout hlouběji. Majitel domu toužil uspokojit ničemné Benjamínce tím, že jim nabídl svou dceru, pannu, a levitovu konkubínu. Arthur Cundall se vyjadřuje k jejich chování následovně:

Starci záleželo na přijímaných zvyklostech pohostinnosti tak moc, že byl ochoten otfást zákonem, který se modernímu čtenáři jeví jako nekonečně důležitější, a sice pé-

čí a ochranou slabých a bezmocných. Ve starověku se však ženství sotva dostávalo úcty. Skutečnost, že se ženy nyní těší svému současnému postavení, pramení ze zásad židovské víry a především z osvětlení, které přišlo skrze křesťanství. Stařec byl ochoten obětovat svou dceru, pannu, a levitovu konkubínu zvráceným choutkám oblehatelů, než aby uvalil jakékoli zlo na svého hlavního hosta.¹⁶

19,25–30 Nakonec ve strachu o vlastní kůži jim vyvedl zbabělý levita svou konkubínu ven. V důsledku jejich odporného a trýznivého zacházení zemřela ještě téže noci. Aniž bychom omlouvali Benjamínce, mohli bychom poukázat na skutečnost, že kdyby se sama dříve nedopustila smilstva (v. 2), nemusela nyní zemřít smrtí nevěstky. Hřích nemilosrdně odměňuje své následovníky. Ráno levita našel její tělo u vchodu do domu. Byl tak rozhořčen hrubostí, která se v Izraeli provozuje, že její tělo rozřezal na dvanáct dílů a poslal jednu část do každého kmene se záznamem toho, co se stalo.

Izraelský národ byl šokován!

D. Válka s Benjamínem (kap. 20–21)

20,1–14 Vybraní válečníci z izraelských kmenů (s výjimkou Benjamína) se shromáždili u Mispy a vyslechli si příběh levity. Rozhodli se, že budou proti Gibeji bojovat, ale nejprve dali Benjamíncům příležitost, aby jim ničemníky vydali a oni je mohli potrestat. Když Benjamíneci odmítli, rozpoutala se občanská válka.

20,15–48 K této události došlo zanedlouho po smrti Jozua a jeho generace, protože v té době byl veleknězem Pinchas (v. 28). Kmen Benjamín měl pouze 26 700 bojovníků, kteří čelili čtyřem stům tisícům mužů z ostatních kmenů (v. 15–17). Avšak v první bitvě Benjamín usmrtil dvacet dva tisíc mužů (v. 18–22). V druhé bitvě padlo osmnáct tisíc Izraelců (v. 22–25). Důvodem, proč se Izraeli nebojovalo snadno, ačkoli byla jejich pře spravedlivá, byla skutečnost, že oni sami nechodili blízko Pánu. Ve verších 18, 23 a 26–28 vidíme, jak je národ nucen se před Hospodinem ponížít, dokud jim nezaslíbí vítězství. Ve tře-

tím boji Izraelci využili strategii boje ze zálohy. Vylákali Benjamínce z Gibeje, město zapálili a uvrhli do zkázy dvacet pět tisíc a sto mužů z Benjamína, když utíkali do pustiny. Poté spálili všechna benjamínská města a zavraždili ženy a děti (v. 29–48).

Ve třech bitvách Benjamín přišel o 26 100 mužů (srov. v. 15.47). (Musíme dojít k závěru, že během prvních dvou dnů ztratili 1000 mužů.) Mrtví ve verších 35 a 44–46 se vztahují pouze na zavražděné v poslední bitvě. Šest set mužů našlo útočiště ve skále Rimónu po čtyři měsíce (v. 47). Kdyby nebylo tohoto zbytku, kmen Benjamín by byl úplně vyhuben.

21,1–15 Nyní na zbývajících jedenáct kmenů dopadla velká lítost nad tím, že Benjamín byl téměř vyhlazen. Nechtěli, aby tento kmen vymřel. Ale v Mispě učinili unáhlený slib, že Benjamíncům nedají své dcery za ženy. Prvním řešením bylo bojovat proti Jábeši v Gileádu na východ od Jordánu, protože jeho obyvatelé jim nepomohli ve válce proti Benjamínovi. Zavraždili všechny kromě čtyř set dívek, panen. Ty vzali a dali Benjamíncům.

21,16–24 Bylo však zřejmé, že bude třeba udělat další opatření, má-li kmen vzkvétat. Izraelští muži přísahali, že Benjamíncům nedají své dcery, a tohoto slibu se nemohli zprostit. Proto vymysleli plán, který by dovolil přežít vším Benjamíncům vybrat si manželky z dívek, které tančily na každoročním svátku (asi svátek stánků) v Šílu. Když si muži ze Šíla stěžovali, ostatní kmeny vysvětlily, že se jednalo o nezbytný čin, aby nezmizel jeden izraelský kmen. Benjamínovci se tedy vrátili do své země, aby ji do budoucna znovu vybudovali.

Těchto několik posledních kapitol nám poskytl důvěrný pohled na dva izraelské kmeny během raného období soudců. Dokážeme si i představit, co nezaznamenaného se odehrávalo v ostatních kmenech! A také víme, že s postupujícím časem se vše zhoršovalo! Tyto hrůzné příběhy nám ukazují, jak daleko může lid od Pána zbloudit. Vidíme dostatek ovoce odpadnutí na to, aby nás odpuzovalo. A ještě lepší bude, pokud přečtené obrátí naše srdce k tomu, abychom hledali našeho Pána Boha a věrně mu sloužili po celý život.

21,25 Kniha Soudců končí smutným tématem, které nám zní ušich: „V oněch nebyl v Izraeli král; každý dělal, co bylo v jeho očích správné.“

Existuje však jeden morálně zdravý příběh z této doby, který stojí samostatně, aby nebyl poskvrněn blízkým spojením se zkažeností v knize Soudců. Obrátme nyní pozornost k čistému příběhu Rút.

Poznámky:

- ¹ (Úvod) Většinou byla přejata od Granta, Jenningse a Ridouta, viz Bibliografie.
- ² (2,11–19) Irving L. Jensen, *Judges/Ruth*, str. 12.
- ³ (3,5–6) A. Cohen, *Joshua. Judges*, str. 176–177.
- ⁴ (Exkurz) Citováno Lewisem Sperryem Chaferem in *Systematic Theology*, V:32.
- ⁵ (Exkurz) Hebrejsky *mal'ach*, řecky *angelos* (z něj pochází i naše české anděl).
- ⁶ (Exkurz) Chafer, *Systematic Theology*, I:328.
- ⁷ (8,10–17) Cohen, *Joshua, Judges*, str. 227.
- ⁸ (8,10–17) Tamtéž, str. 225.
- ⁹ (9,7–15) Jensen, *Judges/Ruth*, str. 49.
- ¹⁰ (12,5–6) Některé jazyky, včetně řečtiny a latiny, nemají hlásku „š“. Zdá se, že jeden z hebrejských kmenů buď nedokázal „š“ vyslovit, nebo mezi „š“ a „s“, alespoň v tomto slově, nerozlišoval. Podobná situace nastala během druhé světové války, kdy si američtí vojáci v jižních mořích zvolili za své heslo slovo „lalapalooza“. Japoncům dělalo potíže rozlišit mezi „l“ a „r“ a měli sklon slovo vyslovovat jako „raraparooza“.
- ¹¹ (12,5–6) Samuel Ridout, *Lectures on the Books of Judges and Ruth*, str. 177.
- ¹² (16,15–20) Ch. H Mackintosh, bližší dokumentace nedostupná.
- ¹³ (18,7–13) Cohen, *Joshua. Judges*, str. 291.
- ¹⁴ (18,27–31) John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible*, str. 338. V hebrejštině je souhláskový pravopis slov Mojžíš a Manases téměř totožný (*mšh* a *mnšh*), takže se prostě mohlo jednat o chybu opisovače.
- ¹⁵ (19,1–12) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 132.

¹⁶ (19,22–24) Arthur E. Cundall, *Judges & Ruth*, str. 197.

Bibliografie

(Soudcú a Rút)

Atkinson, David. *The Message of Ruth: The Wings of Refuge*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1983.

Barber, Cyril J. *Ruth: An Expository Commentary*. Chicago: Moody Press, 1983.

Campbell, Donald K. *No Time for Neutrality*. Wheaton, IL: Scripture Press Publications, Victor Books, 1981.

Cohen, A. „Joshua & Judges“. *Soncino Books of the Bible*. London: The Soncino Press, 1967.

Cundall, Arthur E. and Leon Morris. *Judges*

and *Ruth*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1968.

Fausset, A. R. A Critical and Expository Commentary on the Book of Judges. London: James Nisbet & Co., 1885.

Grant, F. W. „Judges“ and „Ruth“. In *The Numerical Bible, Vol. 3, Joshua to 2 Samuel*. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1977.

Jennings, F. C. *Judges and Ruth*. New York: Gospel Publishing House, 1905.

Jensen, Irving L. *Judges/Ruth*. Chicago: Moody Press, 1968.

McGee, J. Vernon. *Ruth and Esther: Women of Faith*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1988.

Ridout, Samuel. *Lectures on the Books of Judges and Ruth*. New York: Loizeaux Bros., 1958.

Rút

Úvod

„Krátká kniha Rút, jejíž výklad většinou navazuje na knihu Soudců, obsahuje pouze osmdesát pět veršů; ty však v sobě skrývají růžovou zahradu, tak voňavou a plnou mystických květů, jaké moderní cestovatel objeví kvést a ovíjet se kolem osamělých ruin Izraele a Moábu na této straně Jordánu i za ním. Význam a krásu tohoto krátkého vyprávění nelze dostatečně ocenit, ať již z hlediska myšlenky, která je naplňuje, nebo historické hodnoty, jíž se vyznačuje, či z hlediska čisté a okouzující formy, kterou je napsáno.“

Paulus Cassel

I. Jedinečné místo v kánonu

Je pozoruhodné, že ve dvou biblických knihách pojmenovaných po ženě se v jedné židovská dívka provdá za významného pohana (Ester a král Achašvéroš) a v druhé si pohanská žena vezme významného Žida (Rút a Bóaz). Dalším důležitým bodem, který měly tyto ženy společné, byla skutečnost, že obě byly součástí Božích dějin spásy. Bůh si použil Ester, aby zachránil svůj lid před fyzickým zničením, a Rút si použil jako významnou genealogickou spojku v mesiášské rodové linii, vedoucí nejprve k Davidovi a nakonec až ke Kristu, který zachránil svůj lid z jeho hříchů. V Mt 1,5 čteme, že Bóaz byl potomkem pohanky Rachab, téměř jistě oné Rachab z Jericha. Nyní se do Kristovy rodové linie dostává další pohanka, Rút, coby Bóazova žena. Rachab i Rút symbolizují Boží milost, neboť obě by byly vyloučeny ze společenství Izraele na základě svého etnického původu.

„Kniha Rút,“ poznamenává McGee, „je v podstatě příběhem ženy, a Bůh na ni vložil pečeť svého souhlasu tím, že ji zahrnul do Boží knihovny.“¹

Půvab a krásu této knihy hezky dokládá příhoda, v níž vystupuje Benjamin Franklin, americký státník a vynálezce. Když sloužil na francouzském dvoře, zaslechl některé aristokraty, jak „se vysmívají“ Bibli, která se vůbec nehodí ke čtení, protože její styl je nedostateč-

ný atd. Ačkoli sám nebyl věřící, strávil mládí v amerických koloniích, kde poznal, jak je Bible znamenitá literatura. Tak se rozhodl na Francouze sehrát malý trik. Ručně napsal text Rút a změnil všechna vlastní jména na francouzská. Poté rukopis přečetl před shromážděnou francouzskou smetánkou. Všichni byli unešení elegancí a jednoduchostí stylu tohoto dojmavého příběhu.

„Okouzující! *Charmant!* Kde jste našel takový literární skvost, Monsieur Franklin?“

„Pochází z knihy, kterou tolik opovrhujete,“ odvětil, „z Bible svaté, *la sainte Bible!*“ Toho večera se některé tváře rděly stejně, jako by se měly červenat v naší vlastní, biblicky negramotné kultuře zanedbávající Boží slovo.

II. Autorství

Židovská tradice má za to, že autorem knihy Rút byl Samuel, třebaže je kniha anonymní. A protože kniha končí Davidem, autor ji nemohl napsat dříve než v jeho době. Samuel pomazal Davida za krále a je možné, že knihu napsal, aby poukázal na rodokmen nového monarchy.

III. Doba vzniku

Davidovo jméno se objevuje v 4,17. 22 jako vrchol, k němuž příběh Rút vedl, a je tedy pravděpodobné, že kniha vznikla během jeho vlády nebo krátce po ní (asi 1011–970

př. Kr.), nebo alespoň poté, co ho Samuel pomazal za krále.

Jensen píše:

Kniha pravděpodobně vznikla před Šalomounem, Davidovým následníkem na trůně, protože jinak by zřejmě rodokmen zahrnoval i jeho. Autor byl tedy Davidův současník.²

Nicméně někteří komentátoři upřednostňují o něco pozdější datum, částečně z toho důvodu, že autor pocítoval potřebu vysvětlit zvyk předávání sandálu v obchodních transakcích (4,7). To naznačuje jistou časovou prodlevu mezi danou praktikou a sepsáním knihy Rút.

IV. Pozadí a téma

K událostem knihy Rút došlo v době soudců (1,1). Zatímco většina národa od Hospodina odcházela, byla zde pohanská dívka Rút, jejíž víra zazářila velmi jasně.

Klíčovým slovem této knihy je *vykoupit*. Dalším klíčovým slovem je *příbuzný* (resp. *vykupitel*), jež se objevuje dvanáctkrát. Bóaz je vykupující příbuzný, jenž vykoupí zemi, která patřila Elímelekovi, a vzbudí potomstvo, aby rodinné jméno nezaniklo. Je předobrazem Krista, skutečného vykupujícího příbuzného. Moábka Rút představuje církev jako Kristovu nevěstu, vykoupenou jeho úžasnou milostí.

Osnova

- I. Pobyt v Moábu (1,1–5)
- II. Návrat do Betléma (1,6–22)
- III. Rút na Bóazových polích (kap. 2)
- IV. Rútin příbuzný-vykupitel (kap. 3)
- V. Vykoupena Bóazem (4,1–12)
- VI. Davidův královský rodokmen až k Obédovi (4,13–22)

Komentář

I. Pobyt v Moábu (1,1–5)

1,1–2 Na začátku knihy se setkáváme s židovskou rodinou, která odešla z Betléma (*Dům chleba*) v Judsku (*Chvála*) kvůli hladu, a usadila se v moábské zemi na jihovýchod od Mrtvého moře. Rodiče se jmenovali Elímelek (*Můj Bůh je král*) a Noemi (*Má půvabná*). Synové byli Machlón (*Nemocný*) a Kiljón (*Pohasínající*). Lépe by byli udělali, kdyby zůstali v zemi a doufali v Boha, než aby emigrovali do Moábu. *Efrata* (slovní kořen pro Efratejci), starověký název pro Betlém, znamená *plodnost*.

Dobu soudců charakterizoval morální úpadek. Nepřekvapí tedy, že zemi sužoval hlad jako Bohem zaslíbený trest za neposlušnost. Elímelek neměl odejít ze země a už vůbec se neměl usadit v Moábu. Cožpak nikdy nečetl Dt 23,4–7? Proč se neusadil u svých židovských bratří na východ od řeky Jordán? Vedl svou rodinu ze země života do místa smrti a neplodnosti (ani Machlón ani Kiljón nezplořili děti).

1,3–5 Když Elímelek zemřel, jeho synové si vzali moábské manželky. Machlón se oženil s Rút (4,10) a Kiljón s Orpou. Třebaže Dt 7,1–3 Moábce jmenovitě neuvádí jako národ, se kterým by Izraelci neměli uzavírat manželství, z pozdějších odkazů jasně vyplývá, že Zákon zahrnoval i je (Ezd 9,1–2; Neh 13,23–25). Zákon také specifikoval, že Moábci nesměli být přijati do Hospodinova shromáždění až do desátého pokolení (Dt 23,3). Jak uvidíme, v případě Rút zvítězila milost, která dovolila jejímu potomku Davidovi, aby se stal králem Izraele.

Po deseti letech Machlón i Kiljón zemřeli a zanechali po sobě Noemi se dvěma snachami-cizinkami, Orpou a Rút.

II. Návrat do Betléma (1,6–22)

1,6–15 Když se Noemi doslechla, že je v Judsku hojnost potravy, rozhodla se vrátit. Její dvě snachy ji začaly doprovázet. Když však na ně naléhala, aby se vrátily do svých domovů v Moábu, připomněla jim, že už ne-

má další syny, které by jim nabídla za muže. Orpa svou tchýni políbila a vrátila se.

Povšimněte si různých postojů tří vdov: Noemi byla *truchlící* vdova, zbavena pozemských radostí z manžela a rodiny v důsledku Božího soudu. Orpa střízlivě zvážila slova své tchýně a ukázala se jako *odcházející* vdova, neboť si zvolila nejjednodušší a nejpohodlnější cestu. Ale Rút byla vdova, která *přilnula*, neboť se držela Noemi navzdory jejímu odrazování. Když si Rút vybrala nový život s Noemi, věděla, že to nebude snadné. Čekala na ně tvrdá práce a chudoba, protože neměly mužského chlebováře. K tomu se přidalo i odloučení od domova a milovaných.

1,16–17 Nicméně Rút Noemi opustit nechtěla. V jednom z nejušlechtlejších výroků, který pronáší ve Starém zákoně pohan, prokázala, že se (Noemi) naprosto odevzdává. Cíl Noemi přijala za svůj, tedy i její bydliště, její lid, jejího Boha a dokonce i její hrob.

1,18–22 Když Noemi s Rút dorazily do Betléma, díky Boží náhodě právě začínala sklizeň ječmene, období prvotin (předobraz Kristova vzkříšení). Celé město bylo nadšené, že opět vidí Noemi a srdečně ji zdravili jménem.

Ona jim však odpověděla: „Nenazývejte mě Noemi (*Půvabná*). Nazývejte mě Mara (*Hořká*), protože mi Všemohoucí způsobil velikou hořkost.“ Odešla plná (tj. s manželem a syny), ale Hospodin ji přivedl prázdnou (tj. jako vdovu a bez dětí). Tak je tomu i s námi – můžeme se sami ze své vůle vydat po stezkách odpadnutí, ale Hospodin nás přivede nazpět prázdné a obvykle skrze hořké kázně.

III. Rút na Bóazových polích (kap. 2)

2,1–3 Zákon nařizoval, že Izraelci nesměli pole během sklizně sklídit úplně. Místo toho měli nechat trochu obilí jako paběrky pro potřebné, cizince, sirotky a vdovy (Lv 19,9; 23,22; Dt 24,19).

Rút se rozhodla využít tohoto nařízení Zákona, vyjít do polí ječmene a nasbírat nějaké paběrky. Nebylo to štěstí, nýbrž Boží opatření, které ji vedlo na pole patřící Bóazovi (*V něm je síla*), zámožnému příbuznému jejího zemřelého tchána.

2,4–12 Když Bóaz právě přišel z Betléma, ptal se na totožnost oné dívky. Když se dozvěděl, že to je Noemina snacha, srdečně ji vyzval, aby pokračovala v paběrkování na jeho polích a aby pila z vody určené jeho služebníkům. Když ji chválil za věrný a nesobecký čin, ke kterému se rozhodla, Bóaz uzavřel svá slova malou modlitbou: Ať Hospodin odplatí tvůj skutek a ať je dovršená tvá odměna od Hospodina, Boha Izraele, pod jehož křídla jsi přišla najít útočiště (v. 12).

Leon Morris to komentuje slovy:

V příslušném čase se tato modlitba naplnila skrze člověka, který ji vyslovil. Uznává duchovní aspekt toho, že Rút změnila svou zemi, když říká, že přišla, aby pod Hospodinovými křídly *doufala* (BKR). Obrazně si lze představit maličkého ptáčka bojujícího pod křídly pěstounské maminky. Jedná se o barvitě vyobrazení důvěry a bezpečí...³

Rút žasla nad tím, že on, Izraelec, by měl projevit tak nezaslouženou vlídnost jí, pohance. Ale byl zde důvod! Bóaz se samozřejmě doslechl o laskavosti, kterou Rút prokázala Noemi, a také o tom, že konvertovala na víru Izraelců.

2,13–16 Byl jí natolik okouzlen, že ji pozval, aby pojedla s jeho služebníky, a žencům přikázal, aby pro ni úmyslně nechávali obilí.

2,17 Na konci dne vymlátila, co nasbírala, a byla toho éfa ječmene, což bylo dosti velké množství. To musíme učinit i my při svém studiu slova; přisvojit si drahocenné pravdy a uvést je do praxe.

V Bóazovi vidíme znázornění mnoha stránek Kristovy znamenitosti. Bóaz byl zámožný muž (v. 1). Soucítit s cizinkou, která na jeho laskavost neměla jakýkoli nárok (v. 8–9). Věděl o Rút všechno ještě dříve, než ho potkala (v. 11), stejně jako Pán o nás ví všechno předtím, než ho poznáme my. Vlídne Rút posloužil a všechny její potřeby byly uspokojeny (v. 14). Daroval jí ochranu a blahobyt do budoucna (v. 15–16). V těchto činech milosti vidíme předzvěst milosrdenství našeho vykupujícího příbuzného, která nám prokazuje.

2,18–23 Když Rút přinesla domů obilí a řekla Noemi o všem, co se stalo, moudrá stará Židovka věděla, že Hospodinův plán se

začíná uspokojivě naplňovat. Věděla, že Bóaz je blízký příbuzný jejího zemřelého muže a cítila, že Hospodin se chystal výjimečně zasáhnout ve prospěch Rút i jí samotné. Proto povzbudila Rút, aby pokračovala s paběrkováním na Bóazových polích.

Noemina rada, aby zůstala na Bóazových polích, byla prozíravá. Když se vůči ní zachoval milostivě, proč by ho měla urazit nebo opovrhnout jeho ochranou a jít sbírat na cizí pole? Ani my bychom neměli odejít od Hospodinova zaslíbeného zaopatření a ochrany do polí světských radovánek.

IV. Rútín příbuzný-vykupitel (kap. 3)

3,1–5 Noemi si dělala starosti, aby Rút našla místo odpočinku – tj. manžela a domov. Proto se zřekla vlastního přednostního nároku na manželství a majetek a místo toho poradila Rút, aby jedné noci sestoupila na humno, když Bóaz províval ječmen.

Protože Rút byly izraelské zvyky cizí, musela jí Noemi podrobně vylíčit, jak má před svým příbuzným přednést obvyklou prosbu o ochranu a levirátní manželství (*Daily Notes of the Scripture Union*).

3,6–7 Takže když Bóaz dokončil svou práci, pojezd a lehl si, Rút ulehla u jeho nohou pod cípem jeho pokrývky. Nám v naší kultuře to může připadat velmi nestandardní, ale taková byla v oné době přijímaná praxe (viz Ez 16,8), a neobsahovala nic zlého či dvojsmyslného.

3,8–11 Když se uprostřed noci Bóaz probudil, našel u svých nohou Rút. Nenapomenul ji, ale naopak jí požehnal poté, co ho požádala, aby se stal jejím vykupujícím příbuzným. Slovo *křídla* v 2,12 je množné číslo stejného slova zde přeloženého jako „křídlo“. Bóaz chválil Rút za to, že hledala útočiště v Hospodinu; jak by jí mohl odmítnout útočiště, které hledala u něj podle Hospodinových zákonů? Mimoto byla zdatná žena, jedna z těch, jejichž hodnota zdaleka přesahuje cenu drahokamů (Př 31,10). Oceňoval její věrnost, vyjadřoval, že její poslední milosrdenství (její osobní oddanost k němu) je lepší než první (když opustila domov, rodinu a šla s Noemi).

Mojžíšův zákon nařizoval, že pokud muž

zemře bezdětný, má si blízký příbuzný vzít jeho vdovu (Dt 25,5–10), a tak zajistit rodinné jméno a udržet půdu v rodině. Především v případech, kdy muž zemřel bez syna, bylo důležité, aby si někdo vzal vdovu po něm, vzbudil mu syna a zachoval tak jeho jméno.

Rút byla bezdětná. A protože Bóaz byl příbuzný Elímeleka, byl způsobilý jednat jako vykupující příbuzný a oženit se s ní. A nejenže byl způsobilý, ale také ochotný.

3,12–13 Nicméně vyskytl se právní zádrhel: Existoval ještě bližší příbuzný než on, a ten měl přednostní nárok. Pokud by si tento bližší příbuzný nepřál jednat jako vykupitel, tak Bóaz ano. Záležitost se rozhodne ráno.

3,14–18 Rút zůstala v jeho nohou do rozednění. Bóaz naplnil její plachetku šesti měrami ječmene. Tím ji ujistil o své hluboké lásce a Noemi poskytl důkaz, že v záležitosti bude pokračovat neodkladně.

Rút byla vznešená žena, ze své podstaty hodna Bóazovy laskavosti. Avšak my jsme byli bídní hříšníci. Nicméně Pán nad námi rozprostřel svůj plášť a přijal nás takové, jací jsme byli. Zahrnul nás svými dary a povzbudil nás zaslíbením svého návratu, jímž naplní manželství. Naše spása je vyřízená, dokončená záležitost. Ale vstup do plného požehnaní naší jednoty čeká na Ženichův návrat.

Když se Noemi všechno dozvěděla, řekla Rút, aby počkala na výsledek tohoto složitého sledu událostí.

To je často nejobtížnější část víry – když již nelze nic učinit a nezbyvá nic jiného, než trpělivě čekat na Boha, aby učinil svou vůli. Právě v této době se objevují pochybnosti a vkrádá se nejistota (*Daily Notes of the Scripture Union*).

V. Vykoupena Bóazem (4,1–12)

4,1–6 Ráno Bóaz vystoupil do městské brány, kde zasedali starší a kde se vyřizovaly právní záležitosti. „Stalo se“ – další naplánovaná náhoda – že právě v té chvíli bránou procházel onen vykupitel. Když jej oslovil „příteli“⁴ (B21) a požádal ho, aby se na chvíli posadil, Bóaz se postavil před deset starších a vypověděl jim příběh Noemi a Rút. Poté dal blízkému příbuznému šanci vykoupit pole

náležící Elímelekovi, které bylo zřejmě zastaveno, když Elímelek odešel do Moábu. Až do této chvíle byl neznámý příbuzný ochotný. Nicméně když mu Bóaz řekl, že kdo koupí pole, musí si rovněž vzít Moábkou Rút, vycouval s vysvětlením, že to by uvrhlo do zkázy jeho vlastní dědictví.

Musel by věnovat čas a energii na správu Rútina majetku a tak by možná musel zanedbávat svůj vlastní. A nakonec by země připadla Rútiným dědicům, nikoli jeho vlastním.⁵

Matthew Poole se vyjadřuje k tomu, že jméno tohoto bližšího příbuzného není uvedeno:

Bóaz jeho jméno nepochybně znal a oslovoval jej; svatý pisatel jej však vynechal částečně proto, že nebylo nutné ho znát, ale hlavně jako projev obvyklého pohrdání a spravedlivého trestu na tom, kdo nechtěl zachovat bratrovo jméno a ztratil tak své vlastní.⁶

Bližší příbuzný se obecně považuje za předobraz Zákona. Deset svědků (Desatero) potvrzuje jeho neschopnost vykoupit hříšníka. „Zákon nemůže vykoupit ty, které odsuzuje. Bylo by to v rozporu s jeho vlastním účelem.“⁷ Zákon nemohl vykoupit, protože byl bezmocný kvůli tělu (Ř 8,3).

Odmítnutí bližšího příbuzného dalo Bóazovi, který byl další na řadě, svobodu si Rút vzít.

4,7–8 V oněch dnech se všechny transakce týkající se vykoupení a výměny potvrzovaly tím, že jedna ze stran si zula sandál a dala ho straně druhé. Zákon dokonce specifikoval, že vdova měla převzít sandál příbuzného, jenž odmítl, a plivnout mu do tváře (Dt 25,9). V tomto případě bližší příbuzný pouze svůj sandál zul a dal ho Bóazovi.

4,9–12 Jakmile Bóaz sandál přijal, prohlásil, že koupí Elímelekův majetek a vezme si za ženu Moábkou Rút. Zástup, který byl v bráně, Bóazovi požehnal a přál mu potomstvo tak početné, jako byly děti Ráchel a Ley. Zmínka

o Peresovi, potomkovi Támar a Judy, přehlíží nechutnou stránku jejich příběhu a soustřeďuje se na skutečnost, že se jednalo o další případ levirátního manželství mezi Izraelcem a cizinkou.

VI. Davidův královský rodokmen až k Obédovi (4,13–22)

4,13–16 Bóaz si vzal Rút a ta porodila syna Obéda (*Podrobený*). Noemi považovala dítě za vlastní a se stala se mu vychovatelkou.

4,17–22 Obéd se později stal předkem Jišaje, otce Davida. Kniha tak končí krátkým rodokmenem Davida (*Milovaný*), který se měl stát součástí většího rodokmene – Davidova většího syna, Pána Ježíše Krista (Mt 1). Tento rodokmen si však nečiní nároky na úplnost. Salmón žil na začátku doby soudců a David se narodil až na začátku období králů, což zahrnovalo časové období nějakých 400 let. Biblické rodokmeny často úmyslně některá jména vypouštějí.

Tento krátký rodokmen končí Davidem a čtenář je tak připraven na období království a další knihy v biblickém pořadí, na První a Druhou Samuelovou.

Poznámky

¹ (Úvod) J. Vernon McGee, *Ruth and Esther: Women of Faith*, str. 15.

² (Úvod) Irving L. Jensen, *Judges/Ruth*, str. 80.

³ (2,4–12) Leon Morris (a Arthur E. Cundall), *Judges and Ruth*, str. 276, 277.

⁴ (4,1–6) Hebrejščina je zde barvitá. Místo aby bylo zmíněno mužovo jméno, text ho nazývá *tak a tak (peloni 'almoni)*.

⁵ (4,1–6) Zdroj neznámý.

⁶ (4,1–6) Matthew Poole, *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible*, str. 511.

⁷ (4,1–6) Zdroj neznámý.

Bibliografie

Viz Soudců.

První Samuelova

Úvod

„Co se týče zájmu, tak je První Samuelova bez konkurence. Nejenže líčí dějiny bohaté na události; jedná se o významné dějiny protkané životy tří svérázných osobností – Samuela, Saula a Davida; právě kolem těchto tří postav jsou uskupeny všechny kapitoly.“

J. Sidlow Baxter

I. Jedinečné místo v kánonu

Bez První a Druhé Samuelovy by ve starozákonním kánonu zela propast. Původně se jednalo o jeden spis, který byl pro lepší přehlednost poprvé rozdělen na dvě knihy v překladu Septuaginty. Od té doby se tímto rozdělením řídila každá další verze Starého zákona, včetně tištěných hebrejských Biblí.

Nespočetné milióny židovských a křesťanských dětí byly okouzleny a budovány příběhy o Samuelovi, Davidovi a Goliášovi, Davidovi a Jónatanovi, Davidově útěku před Saulem, jeho dobrotě vůči Mefibóšetovi a jeho zármutku nad vzpourou a smrtí syna Abšalóma.

Pokud jde spíše o nauku, zralejší čtenáři studovali smlouvu s Davidem a strašné paralely jeho hříchu s Bat-šebou, které se objevily u jeho vlastních dětí.

První a Druhá Samuelova přemostují propast mezi soudci a plným ustanovením Davidova královského rodu. V dějinách Izraele zaujímají jedinečné postavení.

II. Autorství

Zatímco židovská tradice považuje Samuela za autora knihy, která je nyní rozdělena do 1S a 2S, lze jeho autorství vztáhnout pouze na události, jež se odehrály *během* jeho života (1, 1–25, 1).¹ K mnoha událostem v těchto knihách došlo *po* prorokově smrti.

Je možné, že jeden z mladých proroků, kteří studovali pod Samuelovým vedením, napsal knihu a začlenil do ní i spisy svého

učitele. Dalším možným autorem je Ebjátar, který byl jako kněz zvyklý vést podrobné záznamy. Byl úzce spjatý s Davidovou profesní dráhou a dokonce s ním pobýval i nějaký čas ve vyhnanství.

III. Doba vzniku

Dobu vzniku knih Samuelových není možné přesně určit. Raná část snad vznikla někdy kolem roku 1000 př. Kr. Ze skutečnosti, že se zde nemluví o izraelském zajetí (722 př. Kr.), lze vyvodit, že kniha vznikla před tímto letopočtem. Někteří se domnívají, že odkazy na „Izrael“ a „Judu“ ukazují, že spis musel být sepsán po roce 931 př. Kr., kdy se království na tyto dvě části rozdělilo. Nicméně tato pojmenování se mohla používat i před politickým rozdělením, podobně jako se v Americe používala označení „Yankeeové“ a „Jižané“ i před rozdělením v roce 1861.

IV. Pozadí a téma

První a Druhá Samuelova sleduje Boží jednání s Izraelem od dvanáctého do začátku desátého století př. Kr. *Samuel* (prorok-soudce), *Saul* (odmítnutý král) a *David* (pastýř-král) jsou hlavní postavy, jimiž se vyprávění zabývá.

Bůh vzbudil Samuela, aby ukončil období soudců a zahájil epochu králů. Žil v době, která zažila selhání kněží (zastoupení Élím a jeho syny) a ustanovení prorocké služby. Samotný Samuel byl poslední soudce, první prorok této éry (nikoli první prorok v Písmu – Gn 20,7)

a muž, který pomazal první izraelské krále. Ačkoli byl levita, nepocházel z Áronovy rodové linie; přesto sloužil jako kněz a zdá se, že Bůh to schvaloval. Jeho srdce bylo čisté a oddané; srdce Éliho však bylo poskvrněné a neposlušné.

Knihy Samuelovy líčí, jak Bůh, pravý Král Izraele, na žádost lidu přenesl královskou svrchovanost nejprve na Saula a poté na Davida

a jeho rodovou linii. Eugene Merrill pěkně spojuje tyto knihy s tématem celé Bible:

Také skrze Davidův rod se jeho větší Syn, Ježíš Kristus, mohl nakonec vtělit. Kristus za svého života dokonale zastával úřad krále a ve své smrti a vzkříšení poskytl základ, na němž mohou všichni lidé, kteří uvěří, vládnout s ním a skrze něj (2S 7,12–16; Ž 89,37–38; Iz 9,6).²

Osnova

- I. Samuelovo působení do pomazání Saula (kap. 1–9)
 - A. Samuelovo narození a dětství (kap. 1)
 - B. Chanin chvalozpěv (2,1–10)
 - C. Élí a jeho ničemní synové (2,11–36)
 - D. Povolání Samuela (kap. 3)
 - E. Boží truhla (kap. 4–7)
 1. Uchvácení truhly (kap. 4)
 2. Moc truhly (kap. 5)
 3. Navrácení truhly (kap. 6–7)
 - F. Král žádaný a vyvolený (kap. 8–9)
- II. Saulova vláda až do jeho zavržení (kap. 10–15)
 - A. Saul pomazán a potvrzen (kap. 10–11)
 - B. Napomenutí a varování lidu (kap. 12)
 - C. Neposlušnost a zavržení (kap. 13–15)
 1. Saulova hříšná oběť (kap. 13)
 2. Saulovy unáhlené přísahy (kap. 14)
 3. Saulova neúplná poslušnost (kap. 15)
- III. Davidův život až do Saulovy smrti (kap. 16–30)
 - A. David pomazán Samuelem (16,1–13)
 - B. David v Saulových službách (16,14–23)
 - C. Goliáš poražen (kap. 17)
 - D. Manželství s Míkal (kap. 18)
 - E. David utíká před Saulem (kap. 19–26)
 1. Jónatanova věrnost (kap. 19–20)
 2. Achímelek prokazuje Davidovi milosrdenství (kap. 21)
 3. David utíká a Saul vyvraždí kněze (kap. 22)
 4. Zrada obyvatel Keíly (kap. 23)
 5. Saul ušetřen (kap. 24)
 6. Nábalova pošetilost (kap. 25)
 7. Saul ušetřen podruhé (kap. 26)
 - F. David pobývá u Pelištejců (kap. 27–30)
 1. David získává Siklag (kap. 27)
 2. Předpověď Saulova konce (kap. 28)
 3. Akíš propouští Davida (kap. 29)
 4. Amálekovi poražení (kap. 30)
- IV. Saulova smrt (kap. 31)

Komentář

I. Samuelovo působení do pomazání Saula (kap. 1–9)

A. Samuelovo narození a dětství (kap. 1)

1,1–10 První Samuelova začíná tím, že nás seznámí s Elkánou a jeho dvěma ženami, Chanou (*milost*) a Peninou (*perla*). Elkána byl levita z Ramatajím-sófimu v Efratjimu; odtud označení Efratajec ve v. 1 (srov. 1Pa 6,19–28). Bible coby historicky věrný záznam poukazuje na praxi mnohoženství, ale nikdy ji neschvaluje. Podobně jako tomu bylo s Leou a Ráchel, i zde byla jedna manželka plodná a druhá neplodná. To působilo v domě soupeření, protože manžel Chanu, třebaže bezdětnou, více miloval. Když rodina rok co rok cestovala do Šíla, aby slavila jeden ze svátků, dostávala Chana dvojnásobný díl z pokojné oběti (v. 3–5). To však mělo za následek kousavé poznámky Peniny. Každoročně se její jízlivé řeči zarývaly hlouběji a hlouběji, až nakonec Chana celou záležitost v zoufalství přednesla Hospodinu v jeho chrámu.

1,11–18 Chana učinila slib, že pokud jí Bůh dá mužského potomka, dá ho zpět Hospodinu. Bude nazírem od narození. Biskup Hall radí:

Způsob, jak získat jakýkoli užitek, je zasvětit ho ve svém srdci slávě Boha, od něhož ho žádáme; tak Bůh potěší svého služebníka a oslaví sám sebe.³

Starý kněz Élí viděl, jak Chana pohybuje rty, a předpokládal, že je opilá. Nicméně jakmile mu vysvětlila své činy, uvědomil si její vážnost, požehnal jí a řekl, ať jde v pokoji. Chanu trápila její *fyzická* neplodnost. My bychom měli naříkat nad svou *duchovní* jalovostí.

1,19–28 Když Bůh vyslyšel její modlitbu, pojmenovala Chana své dítě Samuel (*vyslyšen Bohem*)⁴, protože „si ho vyžádala od Hospodina“. Když byl Samuel odstaven, přivedla ho do Hospodinova domu, propůjčila ho Hospodinu a zasvětila mu ho jednou provždy. Od začátku chlapec pomáhal kněžím a sloužil před Hospodinem. Poslední věta ve v. 28 zahrnuje také Samuela: Byl citelem Božím, ačkoli byl

ještě malý, protože jeho život byl zasvěcen službě Hospodinu.

B. Chanin chvalozpěv (2,1–10)

Oddanost Elkánovy manželky a syna stojí v ostrém protikladu k nemravnosti Élího rodiny. Poté, co Chana dala svého syna Hospodinu, vylila před ním své srdce v díkuvzdání. Její slova odhalují, že znala do hloubky Boha, jeho charakter a činy. Modlitba napomíná Peninu za její mnohá pohrdlivá slova, ale procky přesahuje toto domácí hašteření a vztahuje se na vítězství Izraele nad jeho nepřáteli i na konečnou Kristovu vládu. Marii v jejím chvalozpěvu, často nazývaném *Magnificat* (L 1,46–55), zřejmě ovlivnila znalost Chaniny písně.

C. Élí a jeho ničemní synové (2,11–36)

2,11–17 Vyprávění se nyní soustřeďuje na Élího ničemné syny. Neznali Hospodina v tom smyslu, že nebyli spaseni vírou. Jsou obviněni ze tří hříchů: Okrádali lid o jeho podíl na pokojné oběti, protože se nespokojili pouze s hrudí a kýtou (srov. Lv 7,28–34). Požadovali maso před tím, než se tuk obětoval Bohu, čímž obcházel Zákon. Zatřetí chtěli maso péct, nikoli vařit, a tak upřednostňovali své tělesné chutě. Pokud se někdo snažil protestovat, vzali si maso násilím. Jejich hřích byl velmi veliký, protože se chovali k Hospodinovým obětem s opovržením.

2,18–21 V protikladu k jejich ničemnosti vyvstává oddanost chlapce Samuela a věrnost jeho rodičů v každoročním slavení svátků. Protože Chana zasvětila prvotinu svého lůna Pánu, byla požehnána třemi syny a dvěma dcerami. Je to nádherný doklad zaslíbení našeho Pána: „Dejte, a bude vám dáno.“

2,22–26 Teprve když se Élí doslechl o zvrácenosti svých synů, tak je napomenul. Bylo však příliš pozdě na to, aby jeho mírná výtka měla nějaký vliv. Zatvrdili svá srdce, a Bůh je v ranách soudu ještě více zatvrdil podobně jako kdysi srdce faraonovo, neboť se rozhodl je usmrtit. Mezitím Samuel v tichosti rostl, a svou čistotou a dobrotou nalezl

oblíbu jak u Hospodina, tak u lidí. Jestliže si uvědomíme, že tyto události se seběhly v období soudců, nepřekvapí nás, že i kněží selhali a neunikli morálnímu úpadku té doby.

2,27–36 Hospodin pokáral Élího tak tvrdě, jako Élí napomenul své syny mírně. Přišel bezejmenný muž Boží a oznámil záhubu Élího kněžského domu. Prorok začal tím, že připomněl, jak Bůh povolal Árona za svého kněze a štědře mu určil za pokrm díl obětovaného masa. Poté pokáral Élího za to, že dovolil svým synům, aby jejich chutě převážily nad Božími požadavky (v. 29). Hospodinův předchozí slib, že kněží budou před něj předcházet navěky, předpokládal, že kněží budou muži dobrého charakteru. Kvůli ničemnosti Élího a jeho domu jim již nebude dovoleno zastávat kněžskou funkci; žádný člen jeho rodiny se nedožije stáří; svatyně v Šílu zanikne; a Élího potomstvo způsobí jen zármutek a ostudu. Navíc Chofní a Pinchas zemřou oba v jeden den na znamení toho, že se všechny tyto soudy naplní.

Záhuba Élího domu se uskutečnila následovně: když Saul zavraždil Achímeleka a všechny jeho syny (kromě Ebjátara) (v. 31; 22,16–20); když Šalomoun vyhnal Ebjátara, takže nebyl Hospodinovým knězem (v. 32–33; 1Kr 2,27); a když zemřel Chofní a Pinchas (v. 34; 4,11). Élí pocházel z Ítamara domu a když Šalomoun později zapudil Ebjátara, kněžský úřad se navrátil do domu Eleazara, kde měl také dávno být. Nepletme si Pinchasa, Élího syna, s Pinchase, Áronovým vnukem (Nu 25,7–8).

Věrným knězem zaslíbeným ve v. 35 se stal Sádok z Eleazarova rodu, který sloužil za dnů Davida a Šalomouna. Jeho kněžský úřad přetrvává dokonce i během Kristova tisíciletého království (Ez 44,15). Élího potomci budou toužit po kněžském úřadu nikoli proto, aby sloužili Hospodinu, nýbrž aby dostali něco k snědku (v. 36). Mnozí považují věrného kněze za nepřímou zmínku o Mesiášovi, částečně kvůli výrazu „po všechny dny“.

D. Povolání Samuela (kap. 3)

3,1–3 V čase, kdy Samuel sloužil Hospodinu ve svatyni v Šílu, bylo Hospodinovo slovo

vzácné, tzn. že Hospodin promlouval k lidem ve viděních velmi zřídka. Williams spatřuje v prvních třech verších popis morálního stavu Izraele.

Vládla noc; Boží lampa ve svatyni pomalu dohořívala; oči velekněze slably, takže již neviděl zřetelně; a on i Samuel spali.⁵

Boží lampa byl svícen, jehož světlo se zhasínalo při východu slunce.

3,4–9 Jedné noci, krátce před rozedněním, Samuel zaslechl hlas, který ho volal. Myslel si, že to byl Élí, ale kněz ho nevolal. Samuel ještě neznal Hospodina v tom smyslu, že dosud od něj neobdržel přímé osobní zjevení (v. 7). Když Samuel uslyšel hlas ještě dvakrát, Élí si uvědomil, že ho volal Hospodin. Starý kněz chlapci poradil, aby uslyší-li hlas znovu, řekl: „Mluv, Hospodine, neboť tvůj služebník slyší.“

3,10–14 Když Hospodin zavolal počtvrté, Samuel odpověděl: „Mluv, tvůj služebník slyší,“ a zřejmě přitom vynechal slovo „Hospodine“. Hospodinovo poselství potvrdilo soud vyslovený proti Élího domu; soud mohl zahrnovat i porážku Izraele a uchvácení truhly. Otec nesl stejnou vinu jako synové, neboť je nenapomenul, ani je neodvrátil od jejich hříchů. Měl je nechat usmrtit, nikoli jim pouze vynadat. Oběť nemohla přinést smíření za jejich vinu; jejich zhouba byla zpečetěna a Élímu ji potvrdili dva svědci: Boží muž (kap. 2) a chlapec-prorok Samuel (v. 14).

3,15–18 Samuel se zpočátku bál Élímu oznámit, co Hospodin řekl, ale pod vážným zapřísaháním knězi odhalil blížící se soud. Élí přijal poselství pokorně. Jistě si uvědomil Boží spravedlnost, která se v trestu projevila. Mohl Bůh usmrtit Áronovy syny za jejich neúctu (Lv 10), ale nechat Chofního a Pinchasa bez trestu?

3,19–21 Brzy se vědělo v celém Izraeli od Danu až po Beer-šebu, že Hospodin byl se Samuelem a celý Izrael uznal mladíka za pravého Hospodinova proroka.

E. Boží truhla (kap. 4–7)

1. Uchvácení truhly (kap. 4)

4,1–4 Následující tři kapitoly sledují truh-

lu Hospodinovy smlouvy na její cestě na nepřátelské území a zpět. Bůh obhájí svou cestu mezi Pelištejci (kap. 5), ale neobhájil Izraelce, když byl v jejich středu, protože ho přestali ctít. Když vytáhli do boje proti Pelištejcům u Eben-ezeru, ztratili čtyři tisíce mužů. Ve snaze zvrátit stav bitvy nechali starší do táboru přinést truhlu smlouvy ze Šíla.

4,5–11 Izraelci se velmi nadchli, když spatřili truhlu, a Pelištejci dostali velký strach, neboť znali Hospodinovu pověst. Vzmužili se a vydali se do bitvy ještě jednou a k jejich ohromnému údivu Izrael utíkal, padlo třicet tisíc pěšáků, kněží Chofní a Pinchas byli zabiti a Pelištejci uchvátili samotnou truhlu!

4,12–22 Když do Šíla přiběhl voják, jenž přežil, zpravil Éliho o tom, že truhla byla vzata. Élí spadl nazad ze stolce, zlomil si vaz a zemřel. Špatná zpráva způsobila, že Pinkasova žena začala rodit a během porodu i zemřela. Zdá se, že smrt jejího tchána a manžela ji nezasáhla tolik jako zpráva, že truhla upadla do rukou Pelištejců. Když umírala, nazvala svého syna Í-kabód (*neslavný*), a řekla: „Odštěhovala se sláva.“

2. Moc truhly (kap. 5)

5,1–5 Pelištejci přenesli Boží truhlu z Eben-ezeru do Ašdódu a postavili ji do chrámu Dágonu, národního boha Pelištejců. Dágon byl považován za otce Baala, další modly, se kterou se v Písmu často setkáváme. Pelištejci postavili truhlu vedle Dágonovy sochy, neboť je považovali za sobě rovné. Nicméně když přišli časně zrána do chrámu, zjistili, že Hospodin shodil Dágonu k nohám truhly. Aníž by si uvědomili význam této události, postavili Dágonu opět vedle truhly. Ale dalšího dne ráno nebylo nejmenších pochybností o tom, kdo je z nich silnější, neboť Dágonova hlava a ruce ležely uraženy na zemi. Kdyby byl Dágon skutečným bohem, byl by se obhájil. Jeho přívrženci se měli postavit realitě tváří v tvář. Místo toho vytvořili pověrečné nařízení, že nikdo nesmí šlápnout na práh. Dágon si ve střetu s Bohem Izraele nevedl moc dobře. Samson zničil jeho chrám v Gaze, když mu Bůh daroval sílu, aby strhl celou budovu na urozené Pelištejce (Sd 16). Nyní samotný

Hospodin zmrzačil Dágonovu sochu, čímž dokázal, že modly nedávají ani moudrost (hlava), ani moc (ruce).

5,6–9 Nejen jejich modla, ale i samotní Ašdódané začali pociťovat Hospodinovu nelibost. Byli zmateni, trpěli otoky a nádory a umírali. V zoufalství se Pelištejci rozhodli, že truhlu přenesou do Gatu, dalšího z jejich velkých měst. I zde byli muži raněni nádory.

5,10–12 Když poslali truhlu do Ekrónu, byl tamní lid velmi zděšen, a jejich strach ospravedlňoval smrtelný zmatek, který již zahubil mnohé. Muži, kteří nezemřeli, byli raněni nádory. Prosili, aby truhlu poslali zpět do Izraele.

3. Navrácení truhly (kap. 6–7)

6,1–6 Za pouhých sedm měsíců se Pelištejci naučili truhly opravdově bát. Chtěli ji poslat zpět do Izraele, ale správně, aby na sebe nepřivolali další soud. Požádali o radu pohanské kněze a věštce. Navrhli, aby truhlu poslali zpět s obětí za vinu skládající se z pěti zlatých nádorů a pěti zlatých krys (B21). Mezi národy bylo tehdy běžné, že si usmířovali svá božstva a odškodnili je obětí toho, co mezi nimi způsobilo pohromu. Zmínka o krysách může přivést studenty Bible k myšlence, že rána, jež postihla města, byl dýmějový mor, který přenášely blechy z krys. Kněží dále připomněli osud Egyptanů vydaných do Hospodinovy ruky a naléhali na ně, aby nezatvrzovali svá srdce jako Egyptané a faraó, ale naopak by měli vyvinout velkou námahu, aby vrátili truhlu na její správné místo.

6,7–12 Aby se pelištejští kněží ujistili, že věci, které se jim přihodily, byly Hospodinův trest a nikoli pouhá náhoda, vypracovali podrobný plán návratu truhly, který doloží Boží zásah. Dvě krávy po otelení, jež použili k tažení vozu, měly telata a naprosto se přičilo přirozeným instinktům, aby je opustily. Na krávy ještě nebylo vloženo jho, a přesto šly pěkně zapřažené, neodbočily napravo ani nalevo. Aníž by je někdo vedl, šly krávy přímou cestou do Bét-šemeše na judské území!

6,13–18 Bétšemešané sklízeli v údolí pšenici, když k nim přijela truhla. Jaký to pohled – dvě krávy bez vozky přivázející Boží truh-

lu zpět do Izraele! Nastala veliká radost. Vůz spálili a krávy obětovali jako zápalnou oběť Hospodinu. Truhlu a brašnu s obětí za vinu položili na velký kámen.

Příběh o kravách v Bét-šemeši v sobě skrývá i *duchovní příměr*. Křesťanští misionáři opouštějí domov a rodinu a nesou Pánovu zvěst, kamkoli je Pán vede, neuhnou napravo ani nalevo. Nevěřící se radují, když uslyší o Pánu. Misionáři jsou připraveni sloužit nebo zemřít.

6,19–21 Nicméně bétšemeští muži se nechovali k Hospodinově truhle jako ke svaté; podívali se dovnitř. Proto Bůh usmrtil sedmdesát mužů z padesáti tisíc. Protože se obyvatelé dále báli mít truhlu ve svém středu, poslali posly do Kirjat-jearímu a požádali je, aby si truhlu vzali. (V Bibli kralické čteme, že „Hospodin pobil z lidu padesát tisíců a sedmdesáte mužů“. Lze ovšem pochybovat, že by v Bét-šemeši bylo 50 070 mužů. Josephus Flavius,⁶ Keil a Delitzsch⁷ a mnoho dalších odborníků tvrdí, že v textu by mělo být pouze sedmdesát mužů, protože 50 000 v mnoha hebrejských rukopisech chybí.)

7,1–6 Truhlu donesli do Abínídabova domu v Kirjat-jearímu, kde zůstala dvacet let. Poté vystoupil Samuel a nabádal lid, aby se cele navrátil k Hospodinu, aby jej Bůh mohl vysvobodit z rukou pelištejských utlačovatelů. Národ odstranil modly a shromáždil se k Samuelovi do Mistry, kde se postili a činili pokání. To symbolizovali tím, že vylévali před Hospodinem vodu na zem

7,7–14 Když se Pelištejci doslechli, že Izraelci se shromáždili v Mistry, předpokládali, že se jedná o zárodek vzpoury a vytáhli proti nim. Hebrejové, nepřipraveni na válku, byli zděšeni. Když prosili Samuela, aby se za ně přimluvil, obětoval dokonalou zápalnou oběť (zdá se, že to mohli levité dělat – 1Pa 23,26–31) a modlil se. Bůh poté nepřítele zázračně porazil na hlavu hlasitým hřměním a Izrael vyhrál. Z vděčnosti Samuel položil kámen jako památník události a pojmenoval ho Eben-ezer (*Kámen pomoci*). Verš 13 se vztahuje pouze na dočasné vítězství, jak je patrné z poslední části verše a z 9,16. Izraelci se podařilo získat zpět i část území a těšil se aspoň na chvíli z pokoje s okolními národy.

7,15–17 Samuel se stal cestujícím soudcem, cestoval izraelskými městy a vykonával spravedlnost podle Hospodinova zákona. Žil v Rámě, domě svého otce, a postavil tam také oltář. Nevíme, proč se nevrátil k Hospodinovu oltáři, který se nyní nacházel v Nóbu, ani proč připustil, aby truhla zůstala v Abínádabově domě. Byl to však čas odchylek, kdy Bůh dovolil, aby se děly věci, které nebyly v souladu s jeho původním plánem.

Sedmá kapitola zkoumá probuzení. Bůh nejdříve vzbudil muže, Samuela, který vyzval lid k pokání, vyznání a očistě. Přimluvil se skrze krev beránka (předobraz golgotského Beránka) a poté nastalo vítězství. Jedná se o etapy vedoucí jak k osobnímu, tak k národnímu probuzení.

F. Král žádaný a vyvolený (kap. 8–9)

8,1–5 Ve svém stáří Samuel chtěl, aby se jeho dva synové stali soudci. Byli to však ničemníci, kteří brali úplatky a převraceli právo. Podobně jako předtím Élí, ani Samuel neodvrátil své syny od jejich zlých cest, a proto byl zavržen i jeho dům. Izraelští starší odmítli přimnout Jóela a Abijáše; místo nich chtěli krále, jako měly všechny národy.

8,6–18 Božím záměrem samozřejmě bylo, aby Králem Izraele byl on sám. Jeho lid měl být svatý, a nikoli jako ostatní pozemské národy. Ale oni se lišit *nechtěli*; chtěli se přizpůsobit světu. Samuela takový požadavek zarmoutil, ale Hospodin mu řekl, aby jejich přání vyhověl. Koneckonců nezavrhlí pro roka, ale Hospodina. Samuel měl sice splnit jejich přání, ale měl přitom vážně protestovat a také je naléhavě varovat před právem krále, kterého dostanou. Krátce shrnuto, král se obohatí a svůj lid ozebračí, odvede jejich mladíky a děvčata, aby mu sloužili v armádě a domácnosti, a v podstatě je zotročí. Je pravda, že Bůh v Zákoně stanovil opatření ohledně vlády krále (Dt 17,14–20), ale jeho dokonalou vůlí bylo, aby on sám byl jejich Králem (8,7; 12,12). Tyto zákony v Deuteronomiu měly udržet na uzdě zlo, které jistě přijde.

8,19–22 Když lid vytrvale stál na svém požadavku navzdory varování, Hospodin opět

řekl Samuelovi, aby učinil, jak chtějí, a ustanovil jim krále. Prorok poté poslal lid domů. Již brzy budou mít svého krále.

9,1–14 Nyní vstupuje na scénu Saul, Kíšův syn (Benjamínek). Když hledal se služebníkem otcovy oslice, rozhodli se zeptat se v blízkém městě muže Božího, kam by se měli za zvířaty vydat. S malým dárkem v ruce se přiblížili k městu a od děvčat se dozvěděli, že vidoucí, kterého hledali, se právě dnes objeví na náboženském svátku. Jak pospíchali, narazili na hledaného muže. Jak málo si byl Saul vědom toho, že i prorok ho hledal!

9,15–21 Předchozího dne Hospodin slíbil Samuelovi, že ho povede k muži, který se stane králem. Nyní mu bylo zjeveno, že onen muž je Saul. Prorok mu to však neřekl hned. Nejdříve ho pozval na obětní hod. Návrší (tj. místo oddělené pro uctívání) se obvykle pojilo s modloslužbou, ale v tomto případě bylo vyhrazeno uctívání Hospodina. Samuel poté řekl vysokému hezkému Benjamínci, že ráno mu oznámí něco důležitého. Patrně aniž by ho někdo informoval o Saulově poslání, mu Samuel řekl, že oslice se našly a že se nemá obávat. Koneckonců co záleželo na několika oslicích? Již brzy mu mělo patřit všechno, počem „Izrael nejvíce touží“. Saul přijal tento výrok se skromností. Benjamín byl zajisté nejmenší kmen v Izraeli. V minulosti se počet jeho příslušníků kvůli ničemnosti scvrkl na 600 mužů (Sd 20).

9,22–27 Na hostině se Saulovi dostalo místa v čele a nejvybranějšího masa. Večer s ním Samuel dlouze mluvil. Druhý den ráno Samuel Saula na jeho odchodu z města zdržel, a zjevil mu Boží slovo.

II. Saulova vláda až do jeho zavržení (kap. 10–15)

A. Saul pomazán a potvrzen (kap. 10–11)

10,1–6 Samuel v soukromí pomazal Saula za vévodu nad Izraelem, když na jeho hlavu vylil olej. Kněží byli při vstupu do svého úřadu pomazáni (Lv 8,12) a nyní byl stejně pomazán i první král. K veřejnému obřadu dojde později. Stanou se tři znamení, jež potvrdí Hospodinovo slovo k Saulovi: (1) Potká dva

muže u Ráchelina hrobu a oznámí mu, že oslice se už našly; (2) u dubu Tábor ho potkají tři muži vystupující do Bét-elu, a dají mu dva bochníky chleba; (3) až přijde do Gibeje Boží, potká skupinu proroků a Duch Hospodinův ho uchvátí a on bude prorokovat s nimi.

10,7–9 Až se naplní všechna tato znamení, měl Saul jít do Gilgálu a čekat tam sedm dní na Samuela, než přijde a přinese oběti. Všechna znamení z veršů 2–6 se naplnila v ten samý den; k událostem v Gilgálu došlo později (13,7–15).

Z devátého verše by se nemělo vyvozovat, že Saul se skutečně obrátil. Doopravdy to byl tělesný člověk, jak dějiny později jednoznačně ukáží. Byl zmocněn Duchem ke své oficiální pozici vládce Božího lidu, ačkoli Boha neznal osobním, spásným způsobem. Vyjádřeno jinými slovy, Saul byl *oficiálně* mužem Božím, třebaže se domníváme, že doopravdy nevěřil.⁸

10,10–16 Proroci byli oddaní a horliví muž, a lidé byli překvapeni, když viděli Saula prorokovat s nimi. To dalo vzniknout přísloví: „Cožpak je také Saul mezi proroky?“ Stalo se běžným rčením, jež vyjadřovalo překvapení nad tím, že by se měl Saul zapojit do činnosti, která naprosto neodpovídala jeho povaze. Saulův strýc (a nikoli otec, jak bychom očekávali) se ho vyptal na jeho rozmluvu s Samuelem. Saul se zmínil o své návštěvě u Samuela, ale zamlčel, že ho v soukromí pomazal za krále.

10,17–19 Mezitím Samuel svolal lid do Míspy, aby jim oznámil ustanovení krále. Než jim to však ohlásil, připomněl jim, že když požadovali krále, zavrhlí tím Boha, který je vyvedl z Egypta a přivedl do zaslíbené země. Když byl Saul vybrán, skrýval se buď ze skromnosti, nebo ze strachu. Matthew Henry uvádí čtyři důvody, proč se mohl Saul bát:

(1) Protože si byl vědom, že se nehodí k tak velkému pověření. ... (2) Protože bude vystaven závidosti svých bližních, kteří mu byli nepříznivě nakloněni. (3) Protože ze Samuelových slov vyrozuměl, že lid zhřešil, když žádal krále, a že Bůh jejich požadavku vyhověl v hněvu. (4) Protože situace v Izraeli byla tehdy docela zlá; Pelištejci byli silní,

Amónci jim vyhrožovali: a on musí být opravdu odvážný, protože rozpoutá bouři.⁹

10,20–27 Saul byl předveden před lid a představen jako jejich král. Stěží by se v Izraeli našel někdo s lepšími fyzickými dispozicemi. Několik udatných mužů se připojilo k Saulovi a doprovodili ho domů do Gibeje, ale ne každý stál za novým monarchou. Saul moudře mlčel před ničemníky, kteří jím pohrdli.

11,1–5 Jábeš v Gileádu bylo město na východním břehu řeky Jordán na území patřícím Gádovi. Když Amónci, sousedé z jihovýchodu, oblehli město, žádali obyvatelé o stanovení podmínek kapitulace. Ale Náchaš je chtěl zmrzačit a uvést potupu na celý Izrael tím, že by jim vyloupl pravé oko. Překvapivě Amónci jábešským starším dovolili, aby poslali pro pomoc. Možná že Náchaš ještě nebyl úplně připraven k bitvě, nebo se nestrachoval, že by zbytek Izraele Jábeši pomohl. Poslové přišli do Gibeje, kde Saul ještě stále pracoval na poli. Bylo načase, aby se prosadil jako nový král Izraele!

11,6–11 Za pomoci názorného příkladu rozlámaného spřežení jako hrozby tomu, kdo se nepřipojí, povolal Saul lid do zbraně. Strach z Hospodina padl na lid. 330 000 izraelských a judských mužů se shromáždilo v Bezeke a pochodovali celou noc do Jábeše, kde Amónce naprosto zdecimovali.

11,12–15 Lid byl opojen radostí z vítězství a chtěl usmrtit ty, kteří předtím odmítli přijmout Saulovu vládu. Saul je však moudře zastavil. Stačilo mu, že jim Hospodin daroval vítězství. Samuel poté svolal vážné shromáždění do Gilgálu, a Saulovo kralování bylo obnoveno na celonárodní úrovni. Tentokrát žádná opozice nevystoupila. Gilgál vypovídá o duchovní obnově (Jz 5,9).

B. Napomenutí a varování lidu (kap. 12)

12,1–13 Po obřadu na Gilgálu obnovujícím království Samuel promluvil k celému Izraeli. Nejprve jim připomněl své spravedlivé jednání jako soudce. Nikdo ho nemohl obvinít z nespravedlnosti. Když však Izrael žádal krále, zavrhl jak jeho vládu, tak Boží panování. Hospodin byl v minulosti milosrdný, když v dobách nouze vzbudil vysvoboditele.

„Bedán“ ve v. 11 je zřejmě Bárak (B21, LXX a syrské čtení).¹⁰ Samuel se přiřadil mezi vysvoboditele počínaje Mojžíšem. Izrael však nebyl vděčný za dosavadní dobrodiní a chtěl krále. Nestačil mu Hospodin, který působil skrze soudce, a proto mu Bůh dal Saula.

12,14–18 Když požadovali krále, převelice zhřešili. Ale jestliže budou poslouchat Hospodina, pak jim i požehná. Jestliže ho nebudou poslouchat, okusí jeho hněv. Na důkaz závažnosti situace Samuel vymodlil velké hromobití a dešť jako očividné Boží znamení, protože k bouřím v době sklizení pšenice nedocházelo, a navíc byla až příliš dobře načasovaná na to, aby se mohlo jednat o náhodu.

12,19–25 Na lid padl velký strach a úpěnlivě prosili Samuela, aby se za ně modlil. Jeho modlitba přinesla soud; mohla by přinést také milosrdenství. Na tuto žádost jim odpověděl další výzvou, aby poslouchali Hospodina; to byl způsob, jak se vyhnout soudu. Pokud jde o něj, nemohl se za něj přestat modlit; kdyby tak učinil, zhřešil by. Tento důležitý výrok ukazuje, že pokud se nemodlíme, nejedná se jen o nedbalost, ale přímo o *hřích*.

C. Neposlušnost a zavržení (kap. 13–15)

1. Saulova hříšná oběť (kap. 13)

13,1 Jak vidíme z různých verzí překladu, jsou s prvním veršem očividné problémy. Bible Kralická čte: „Saul tedy prvního léta kralování svého (kraloval pak dvě léta nad Izraelem)...“ B21 píše: „Saul se stal králem ve třiceti letech. Když kraloval nad Izraelem druhým rokem...“ ČSP čte: „Saulovi bylo třicet let, když se stal králem, a kraloval nad Izraelem čtyřicet dva let.“ Některé rukopisy Septuaginty problémový verš vynechávají úplně! Daný zmatek nejpravděpodobněji vysvětlíme tím, že v dalších stoletích vynechali nedbalí opisovači některá písmena v hebrejském textu.¹¹ Víme, že když se Saul dostal k moci, byl zralý muž, neboť jeho syn Jónatan byl dost starý na to, aby šel do boje.

13,2–5 Saul zřídil stálou armádu čítající tři tisíce mužů. Jónatan vzal svou jednotku a úspěšně napadl pelištejskou podsádku v Gebě, severně od Jeruzaléma. To podnítilo Pe-

lištejce k tomu, aby shromáždili obrovskou armádu na totální válku. (Některé překlady založené na syrské verzi a některé rukopisy Septuaginty čtou v pátém verši 3000 vozů, což je pravděpodobnější číslo vzhledem k šesti tisícům jezdců.)¹²

13,6–9 Izraelci zareagovali na výzvu velmi zbaběle; někteří dokonce utekli na druhou stranu Jordánu. Byli utlačováni již tak dlouho, že osvobození se jim zdálo téměř nemožné; Pelištejci měli na své straně všechny výhody. Když Saul čekal v Gilgálu na Samuela (viz 10,8), při každé kontrole stavu chybělo více a více mužů. Nastal sedmý den a Samuel stále nepřicházel. Neustále se zmenšující počet vojáků, bezprostřední hrozba války a vidina osobního prospěchu přiměly Saula k tomu, aby přinesl zápalnou oběť sám, ačkoli k tomu neměl pravomoc, protože nebyl levita. Ani Samuelovo zpoždění neopravňovalo Saula k tomu, aby přejal úlohy kněze.

13,10–14 Samuel přišel ihned poté a uvědomil si, co Saul provedl. Ani zdánlivě opodstatněné důvody nezměnily skutečnost, že Saul neuposlechl Boha. Proto přijde o své království. Bůh si již vyhledal jiného muže, muže podle svého srdce. Jednalo se o první z mnoha prohřešků v Saulově životě, které vyústily v to, že přišel o trůn nad Izraelem. Další hříchy byly: unáhlená přísaha (kap. 14); ušetření Agaga a toho nejlepšího z kořisti v boji proti Amálekovi (kap. 15); vyvraždění Achímeleka a osmdesáti čtyř dalších kněží (kap. 22); opakované usilování o Davidův život (kap. 18–26) a porada s čarodějnici u En-dóru (kap. 28).

13,15–23 Saul vzal svých šest set mužů a připojil se k Jónatanovi v Gibeji. Pelištejci utáboření nedaleko Mikmásu začali vysílat nájezdníky na sever, západ a východ a Izraelci je nedokázali zastavit. Pelištejci vládli Izraeli tak dlouho, že dokonce z Izraele odstranili každého kováře. Izraelci museli chodit k Pelištejcům, když si chtěli nechat nabrousit své rolnické náčiní. Jen několik mužů mělo meče. Situace vypadala vskutku pochmurně.

2. Saulovy unáhlené přísahy (kap. 14)

14,1–15 Když Jónatan viděl nečinnost svého otce, vyplížil se pryč spolu se svým slu-

žebníkem, který mu nosil výstroj, aby napadl Pelištejce. Nejednalo se o nepromyšlený čin nebo bláznivou sebevražednou misi. Jónatan vzhlížel k Bohu, který by mohl dát velké vítězství. Nic nezáleželo na tom, že byli pouze dva. Jónatan věřil: „Nebot' Hospodinu nemůže nic zabránit, aby zachránil skrze mnoho nebo skrze málo“ – a jeho víra dojde odměny. Bůh mu ukázal, že uspěje, pokud ho Pelištejci pozvou nahoru, protože si budou myslet, že je třeba zběh. Jakmile Pelištejci řekli: „Vylez k nám!“, Jónatan vylezl vzhůru k jejich posádce a brzy leželo dvacet těl v prachu. Když zbytek utíkal, Bůh seslal zemětřesení, které v pelištejském táboře způsobilo velké pozdvižení. *Víra*, kterou našel u Jónatana (v. 6) a jeho zbrojnoše (v. 7), bylo všechno, co Bůh potřeboval, aby se s Pelištejci vypořádal. Je však velmi zlé, že Saulovo *bláznovství* zmenšilo plody vítězství!

14,16–23 Strážní Saula informovali o zmatku u nepřítele. Když se spočítali, Jónatan a jeho zbrojnoš chyběli. Saul okamžitě povolal Achijáše, aby přinesl Hospodinovu truhlu a on se mohl Hospodina dotazovat. (Kritické čtení zakládající se na Septuagintě čte *efód* místo truhla.¹³ Truhla byla zřejmě ještě stále v Kirjat-jearímu.) Saul si to ale rychle rozmyslel, když se bouřlivý rachot u nepřítele stále vzdmáhal; řekl knězi, aby odtáhl svou ruku – tj. aby přestal hledat Hospodinovu vůli (v. 19). Shromáždil své vojsko a byl přesvědčený, že nepotřebuje Boží vedení, aby věděl, že Hospodin vydává Pelištejce do jeho ruky. Také ostatní viděli, že Bůh bojuje za Izrael. Hebrejové, kteří předtím byli s Pelištejci, se proti nim obrátili, a dokonce i muži, kteří se skrývali v Efrajimském pohoří, našli novou odvalu a přidali se k bitvě. Každý chce bojovat, když je vítězství na dosah ruky, ale kde jsou Jónatanové, aby zahájili střet?

14,24–30 Saul chtěl zajistit rychlý úspěch, a proto unáhleně zapřísáhl své vojáky, aby nic nejedli až do večera, kdy bitva skončí. Svou přísahu stvrdil kletbou. Hlad však jeho muže unavil a tím je znevýhodnil. Jónatan o otcově výnosu nevěděl a pojedl trochu medu, aby nabral síl. Když mu pověděli o kletbě, litoval, že izraelské vítězství zdrží tak hloupý příkaz.

14,31–42 Saul svým omezením nejenže nazlobil Jónatana, ale navíc ohrozil i lid. Když boj skončil, vrhli se na kořist, zabíjeli dobytek a jedli ho i s krví, čímž porušili Lv 17,10–14 a Dt 12,23–25. Když se o tom Saul doslechl, napomenul je a postavil velký kámen, kam zvířata přiváděli a poráželi podle Zákona. Také postavil svůj první oltář. Ve své horlivosti chtěl pronásledovat Pelištejce i v noci, a proto znovu mluvil s knězem, aby se dotázal Boha. Ale Bůh mu neodpověděl. To přivedlo Saula k domnění, že v táboře byl hřích. Jak se v podobných případech dělalo, vrhal se los a k Saulovu překvapení padl na Jónatana, tzn. že na něj ukázal jako na provinilého.

14,43–46 Jónatan vysvětlil, co provedl, a Saul, aby si zachoval tvář, ho nařídil usmrtit. Lid však měl více zdravého rozumu než jejich král. Cožpak Jónatan s pomocí Boží nezpůsobil toto velké vítězství? Jak by se mohl Bohu znelíbit za to, že porušil Saulovu přísahu, když si ho tak mocně použil v bitvě? Ne, Jónatan nezemře. Tak byl hrdina ušetřen nezasloužené smrti. Zatímco se však Saul zabýval takovou malicherností, Pelištejci utekli. Již podruhé mu nedostatek moudrosti ubral na vítězství.

14,47–52 Verše 47 a 48 shrnují některá ze Saulových vítězství. V dalších třech verších najdeme podrobnosti o jeho rodině. Poslední verš je naplněním Samuelovy předpovědi, že král odvede izraelské udatné muže do své armády (1S 8,11).

3. Saulova neúplná poslušnost (kap. 15)

15,1–3 Saul klouzal dolů a nabíral na rychlosti, jak se blížil ke dnu. Bez ohledu na svěřený úkol nedokázal nikdy zcela poslechnout. V této kapitole mu Bůh nařídil, aby zničil Amálekovce – národ, který se nemilosrdně postavil Izraeli do cesty a zničil jeho zadní voj, když táhl z Egypta do Kenaanu (Dt 25,17–19). Příkaz byl jednoznačný: zničit vše, co dýchá; bylo to zasvěceno Bohu. Boží trpělivost dávala Amálekovcům čas celé roky, ale jeho slovo proti nim se nezměnilo (Ex 17,14–16; Nu 24,20). Trestem za jejich hřích mělo být úplné vyhlazení.

15,4–12 Saul svolal vojsko a pochodoval

na jih na amálecké město. Než je napadl, varoval Kénijce, aby utekli, neboť tito kočovní Midjanci prokázali milosrdenství synům Izraele, když táhli z Egypta. Jeho čin poukazuje na to, že Saula nezajímalo jen krveprolití; spíše vykonával Hospodinovu mstu na ničemném národu. Amálekovce naprosto porazil a vše zasvětil zkáze *kromě* krále a nejlepších kusů z kořisti. (Pozůstatek národa žijící jinde zřejmě také přežil – viz 30,1–6; 2S 8,12; 1Pa 4,43.) Kilometry daleko od místa činu zpravil Hospodin Samuela o Saulově neposlušnosti. To Samuela velmi rozrušilo a přimělo k tomu, že celou noc volal k Hospodinu. Ráno mu bylo jasné, co musí učinit.

15,13–35 Cestou do Gilgálu se Saul zastavil a postavil pomník oslavující jeho vítězství. Ale Samuel měl na věci jiný pohled a zpochybnil jeho jednání kvůli neposlušnosti. Saul měl vždy po ruce dostatek výmluv, ale lomoz jeho prohry se dotkl prorokových uší a nechal Saulova slova viset ve vzduchu. Zavržený! Saul slyšel tato slova již předtím (13,14). Přišla znovu s ohromnou silou. Saul neustále pozměňoval Hospodinovy příkazy a dělal, co se jemu zdálo nejlepší, místo toho, aby činil, co uznal za nejlepší Bůh. Předvedl rádobu pokání a prosil Samuela, aby ho neopouštěl. Dokonce odtrhl cíp jeho pláště, když se snažil odejít. I toto bylo znamením toho, že království bude od Saula odtrženo a dáno jinému muži.

Poté, co Samuel doprovodil Saula, aby se poklonil Hospodinu, dal zavolat Agaga. Ten se domníval, že snad unikne, a proto přišel zvolna, říká: „Jistě ustoupila hořká smrt“ (v. 32). Samuel ho poté mečem rozsekal na kusy. Starý soudce na sobě nesl břemeno Saulova selhání až do konce svého života. V jistém smyslu dokonce i Bůh litoval, že ustanovil Saula králem nad Izraelem.

Měli bychom se verš 22 naučit z paměti. Je to jeden ze vzorových veršů Božího slova. Poslušnost – nejprve, naposled a vždy. To je heslo těch, kdo chtějí sloužit Pánu a líbit se mu. Erdmann to komentuje slovy:

V následujících slovech: Poslouchat je lepší než obět, bere myšlenka na sebe novou podobu: kromě toho, co se samo o sobě líbí Bohu, je pouze poslušné nastavení mysli

samo o sobě něčím dobrým, obětí, která je bez takového nastavení nedobrá a nemá žádnou morální hodnotu... Tudíž neposlušnost a z ní pramenící vzpoura a vzdorovité spoléhání na sebe sama jsou ve své podstatě podobné a stojí na stejné morální rovině jako viditelná ničemnost čarodějnictví, tj. „věštění ve službách bezbožných démonských sil“ (Keil) a modloslužby.¹⁴

Verše 29 a 35 si zdánlivě odporují. První říká, že Bůh nemění svá rozhodnutí ani jich nelituje, kdežto druhý praví, že litoval, když ustanovil Saula králem. Verš 29 popisuje Boží *základní povahu*. Je neměnný a nezměnitelný. Verš 35 znamená, že změna v Saulově *chování* požadovala i odpovídající změnu v Božích *plánech a záměrech* s ním. Aby byl v souladu se svými vlastnostmi, musí Bůh požehnat poslušnost a potrestat neposlušnost.

III. Davidův život až do Saulovy smrti (kap. 16–30)

A. David pomazán Samuelem (16,1–13)

16,1–3 Zatímco Samuel ještě stále truchlil nad Saulem, Hospodin mu otevřeně řekl, aby se vyrovnal se skutečností, že Saula zavrhl a že si vybral jiného muže, který by vládl jeho lidu. Samuel měl jít do Betléma a pomazat za krále jednoho z Jišajových synů. Utajení není to samé jako podvod. Bůh mu neřekl, aby lhal o svých úmyslech v Betlémě, neboť tam skutečně přinesl oběť. Ale pomazání nového krále byla tajná záležitost, která nebude zveřejněna ještě mnoho let.

16,4–13 Když Samuel přišel do Betléma, starší města byli vyděšeni. Poté, co pozval Jišaje a jeho syny k obětní hostině, si prohlédl jednoho mladíka po druhém, přičemž si byl jist, že má před sebou nového krále. Ale žádného z nich si Hospodin nevyvolil. Samuel se už měl poučit ze své zkušenosti se Saulem, že vnější člověk nebyl tak důležitý jako člověk vnitřní (13,14). Bůh soudí srdce (v. 7). Zásada sedmého verše platila vždy: Lidé vskutku soudí podle vzhledu, oblečení a vnějších věcí. Dnes však média zdůrazňují tento nedobrý postoj tím, že propagují atraktivní lidi v rekla-

mách, televizi a tištěných médiích tak moc, že obvykle vypadající lidé se zdají být nedostačující. Saul byl vysoký, tmavovlasý a hezký. David byl rovněž hezkého vzhledu (v. 12), ale vypadal příliš mladě na tak významné poslání. Bohužel církev, zvláště v televizi, často vyzdvihovala nikoli duchovnost, nýbrž povrchní krásu – a katastrofické důsledky na sebe nenechaly dlouho čekat, když tyto televizní idoly padly.

Davidu museli k obětnímu hodu přivést. V očích svého otce byl tak nevýznamný, že Jišaj si byl jistý, že o něj prorok nebude mít zájem. Hospodin se však o chlapce-pastýře velmi zajímal, a Samuel, poslušen Božího hlasu, Davida pomazal. Od tohoto okamžiku dále uchvacoval Davida Duch Hospodinův a Saula opustil. Uplynou léta, než David bude nosit Saulovu korunu, ale od onoho dne nadále bylo království pro Davida zajištěné.

B. David v Saulových službách (16,14–23)

Zhruba ve stejné době začala Saula trápit jistá forma duševní poruchy, kterou způsoboval zlý duch. Výraz „zlý duch od Hospodina“ se vysvětluje skutečností, že o tom, co Bůh *dovolí*, se často mluví jako o tom, co sám *dělá*. Dr. Rendle Short rozebírá králův problém následovně:

Král Saul by byl dnes diagnostikován jako typický příklad maniodepresivní psychózy. Období silných depresí s příležitostnými výbuchy vražedného násilí bez zvláštního důvodu, mylná představa, že lidé se proti němu spikli... jsou nepochybná.¹⁵

Saulovi sluhové mu navrhli, aby si král našel někoho hudebně nadaného, kdo by ho uklidnil. Navrhli Davida a Saul dal pro něj poslat. Verš 18 dokládá, že David byl docela slavný ještě dříve, než se utkal s Goliášem. Nyní svou hudbou pomáhal králi dostat se z depresí. Saul si ho natolik oblíbil, že Davida učinil svým osobním zbrojnošem.

C. Goliáš poražen (kap. 17)

17,1–11 Pelištejci shromáždili svá vojska k boji blízko údolí Éla, jihozápadně od Jeruzaléma a nedaleko od Gatu. Saul se svým vojskem se sešikoval nedaleko a údolí Éla se nacházelo

mezi nimi. Souborový zápasník Goliáš vycházel z pelištejského tábora den co den po čtyřicet dní a vyzýval izraelské řady, aby mu poslali vhodného soupeře. Nikdo se nehlásil. Tento obr byl téměř tři metry vysoký a měl na sobě zbroj vážící přinejmenším 79 kg. Jen násada jeho kopí vážila přes šest kilo. Těžké zbraně nepředstavovaly pro Goliáše žádný problém, protože on sám musel vážit mezi 272 a 340 kilogramy (možná i více v závislosti na jeho tělesné konstrukci). Proto měl mnohonásobně větší sílu než normální člověk.

17,12–30 Při jedné příležitosti, když David donesl svým třem starším bratrům zásoby do ležení, zaslechl obrovsky posměšky a spatřil na tvářích hebrejských vojáků strach. Zeptal se, co získá ten, kdo umlčí nadutého hrubiána. Eliáb, jeho nejstarší bratr, ho napomenul, možná aby skryl svou vlastní zbabělost, ale David se vytrvale vyptával, jaká odměna čeká na muže, který by obra zabil.

17,31–40 Saul se brzy doslechl, že se našel mladík ochotný bojovat za Izrael, a nechal si Davida přivést. Když Saul Davida spatřil, měl oprávněně pochybnosti o jeho způsobilosti. Ale David znal Boží moc, která v něm působila, když bránil své stádo proti lvovi a medvědovi. Bůh se mu osvědčil v soukromí a nyní se na něj mohl spolehnout na veřejnosti. Když Saul viděl jeho odvahu a rozhodnost, dal mu své odění, ale David ho odložil, protože mu překáželo. Místo toho vyšel vyzbrojen pěti oblázky, prakem a holí, a mocí živého Boha!

17,41–54 Když Goliáš spatřil Davida, kterému bylo tehdy asi dvacet let, byl rozrušen. Cítil, že Izrael ho chce urazit, když s ním poslal bojovat někoho, kdo byl v jeho očích pouhé dítě. David se však ani za mák nebál, když odpovídal na obrovsky hrozby. Měl dokonalou víru, že mu Hospodin daruje vítězství. Jak se k němu Goliáš blížil, David vystřelil svůj první kámen, trefil jím obra do čela a on padl tváří k zemi. David poté použil meč onoho Pelištejce, aby jej usmrtil a usekl mu hlavu. Když to Pelištejci viděli, utíkali a Izraelci jim byli v patách.

17,55–58 Tyto verše¹⁶ zdánlivě představují problém: Je divné, že Saul nepoznal Davida, když ho již předtím jmenoval svým zbrojno-

šem (16,21). Nicméně je třeba poznamenat, že text neříká, že by Saul nevěděl, kdo tento mladý hrdina je; pouze čteme, že se zeptal: „Či syn je tento chlapec?“ Saul mohl snadno zapomenout Davidovo rodinné pozadí. Williams to komentuje slovy:

Saul slíbil, že rodinu vítěze zbaví povinnosti platit daně a jemu dá ruku své dcery a krásné věno k tomu. Je tedy přirozené, že se ptal Abnéra na informace ohledně Davida otce a jeho společenského postavení.¹⁷

Tuto skutečnost zřejmě potvrzuje později David svými slovy, že je nehodný, aby se stal královým zetěm (18,18). Michael Griffiths přichází s dobrým praktickým použitím:

Jak Jónatan (kap. 14) tak David zahájili útok na malé frontě právě tam, kde byli, ale to, co učinili, vedlo k velkým vítězstvím. Stejně i my se musíme zmocnit bitevního pole na místní úrovni. Nemůžeme doufat, že si poradíme s celou silou nepřitele, ale nemusíme tak ani činit. Práce pro Ježíše na tebe čeká na tvé „frontě“. Jsme povoláni k tomu, abychom byli odvážní a chopili se iniciativy tam, kde jsme. Bůh se postará o zbytek, pokud se jako výsledek naší akce bitva rozšíří po celé frontě.¹⁸

D. Manželství s Míkal (kap. 18)

18,1–5 Mezi Jónatanem a Davidem vykvetlo hluboké a trvalé přátelství. Byli spřízněnými dušemi a každý z nich měl vzácnou vlastnost, skutečnou odvahu. Jónatan byl právoplatným následníkem otcova trůnu, ale když dal Davidovi své roucho, vyjádřil tím svou ochotu se svého práva zříci, aby mohl být místo něj korunovaný David.

18,6–16 Jak David dále vyhrával bitvu za bitvou, Saul na něj začal velmi žárlit. Když zaslechl píseň žen, v níž Davidovi připisovaly větší zásluhy než jemu, byl vzteky rudý. Bůh si někdy použije zlo, aby potrestal zlo; proto dovolil, aby Saula trápil zlý duch (v. 10). Dvakrát se král osobně pokusil Davida zabit, ale David vždy uhnul. Poté jej Saul učinil velitelem nad tisícem vojáků, neboť možná doufal, že David během boje s Pelištejci zemře. (Zdá se, že dříve velel ještě více vojákům.) Ale Hospodin byl s Davidem a jeho zásluhy vzbudily pozornost celého Izraele.

18,17–30 Král slíbil svou dceru muži, který zabije pelištejského obra, a tak nabídl Davidovi Mérab, svou starší dceru. Nicméně dříve bylo třeba vybojovat více vítězství. Saul doufal, že David mezitím zemře. Když David vyjádřil svou společenskou bezvýznamnost, aby se stal královým zetěm, dali Mérab jinému muži, čímž se Saul možná pokusil Davida pokorit. Ale Saulova mladší dcera Míkal Davida milovala a Saul souhlasil, že mu ji dá za předpokladu, že mu jako věno donese sto předkožek Pelištejců. Saul znovu doufal, že David padne rukou Pelištejců. Ale Davida se neměl zbavit tak snadno. Vrátil se s dvojnásobkem svého bizarního věna a získal Míkal za ženu. Když pokračující vojenský úspěch jasně dokazoval, že Hospodin byl s Davidem, Saulova nenávisť a strach očividně rostly.

E. David utíká před Saulem (kap. 19–26)

1. Jónatanova věrnost (kap. 19, 20)

19,1–7 Když si Jónatan uvědomil, že jeho otec má v úmyslu Davida zavraždit, poradil mu, aby se skryl na poli, zatímco on sám chtěl krále přivést k rozumu. Když polemizoval se Saulem o Davidovi, Jónatan mu připomněl jeho odvalu, věrnost a úspěch v boji s nepřítelem Izraele. Neučinil nic, co by si zasloužovalo smrt. Saul byl dočasně usmířen a David mohl znovu zastávat svou funkci na královském dvoře.

19,8–10 Když však opět vypukla válka, David se znovu vyznamenal a Saulova žárlivost se rozhořela nanovo. Zlý duch se vrátil a Saul chtěl Davida přibodnout kopím ke stěně. Saul již potřetí minul. David stěží vyvázal.

19,11–17 Téže noci poslal král Saul posly, aby Davida v jeho domě usmrtili. Míkal o spiknutí věděla a pomohla mu utéci tak, že do postele položila domácího bůžka. (Ten zřejmě patřil jí, protože David nikdy modloslužebník nebyl.) Když Saul muže poslal, aby se Davida zmocnili, její trik vyšel najevo.

19,18–23 Když se David zachránil, utekl do Rámy za Samuelem. Boží lidé jdou ve zlých dobách za jinými Božími lidmi. Saulovým poslům se třikrát nepodařilo Davida chytit, protože když se přiblížili k prorokům,

kteří byli se Samuelem, padl na ně Duch Boží a sami začali prorokovat. Když šel později po Davidovi samotný Saul, také se ho zmocnila Boží moc. Toto Boží nesmírně silné působení se však nerovnálo obrácení.

19,24 Ještě jednou lidé zopakovali rčení o tom, zda je i Saul mezi proroky (10,11–12). Jeho měníci se chování pro ně muselo být záhadou. Slovo „nahý“ neznamená, že by na sobě neměl vůbec nic. Vyjadřuje pouze, že si Saul svlékl svrchní oděv, symbol svého královského úřadu. Zatímco Bůh držel Saula

Saulovo pronásledování Davida

1. David prchá z Gibeje k Samuelovi do Rámy (1S 19,18).
2. David jde o Nóbu (1S 21,1-9).
3. David jde do Gatu (1S 21,10).
4. David prchá před Pelištejci do Adulamu (1S 22,1).
5. David vede svou rodinu do bezpečí v Moábu (1S 22,3).
6. David jde do Moábu (1S 22,4).
7. David se přesouvá do lesa Cheret (1S 22,5).
8. David a jeho muži útočí na Pelištejce, kteří plení Keilu (1S 23,5).
9. David ustupuje do pouště Zif (1S 23,24).
10. David se stahuje do pouště Maón (1S 23,24).
11. Saul vtačuje Davida do Engedí (1S 24,1).
12. David ušetřil Saulův život a vrací se do Moábu (1S 24,23).
13. David se vrací na Karmel Maón, ožení se s Abígail (1S 25).
14. David ušetří Saulův život a vrací se do Gatu (1S 26,1-27,2).
15. Akíš, pelištejský král Gatu, dává Davidovi Siklag (1S 15 27).
16. David a jeho muži jdou do Afeku a spojují se s Pelištejci (1S 29,1-3).
17. Po výhradách pelištejských vůdců se David vrací do Siklagu (1S 30).
18. David se po Saulově smrti vrací do Chebrónu, kde je korunován za krále (2S 1,2).

vleže na zemi celý den a celou noc, David utekl (20,1). Verš 24 neodporuje 15,34–35, kde se píše: „Samuel již Saula nevyhledal“ (ČSP pozn.). Zde to byl Saul, který přišel za prorokem, a sice neúmyslně a zcela neočekávaně.

20,1–3 Když David odešel z Nájótu, spěchal za Jónatanem a snažil se vypátrat, proč Saulovi tolik záleželo na jeho smrti. Zdá se, že Jónatan o otcových pokusech usmrtit Davida nic nevěděl. David mu objasnil, že by král Jónatanovi své plány neprozradil, protože věděl o jejich přátelství.

20,4–9 David přišel s plánem, jak zjistit, zda je v nebezpečí či nikoli. David nezasedne ke královskému stolu během měsíčního svátku novoluní, ale bude mimo. Jestliže se král Jónatan zeptá na důvod jeho nepřítomnosti, vysvětlí mu, že odešel do Betléma přinést každoroční oběť. (Mohla to být pravda, ačkoli Písmo o této cestě nic nepíše. Jestliže to byla lež, pak je v Bibli zaznamenána jen jako fakt, nikoli jako něco, co by Bůh schvaloval.) Jestliže nebude král nic namítat, bude to znamenat, že David je v bezpečí. Ale jestliže se král rozzlobí, protože mu opět unikl z rukou, pak bude Jónatan vědět, že David je ve smrtelném nebezpečí.

20,10–17 Jónatan slíbil, že třetího dne půjde na pole a dá Davidovi smluveným znamením vědět, jak se věci mají. Možná že Jónatan tušil výsledek, a proto Davida požádal, aby prokázal Hospodinovo milosrdenství jemu a jeho domu, až se dostane k moci. Z veršů 14–17 lze jednoznačně vidět, že Jónatan věřil, že příštím králem se stane David. Opět potvrdil svou lásku k Davidovi, třebaže si uvědomil, že jeho nárok na trůn připadne Davidovi. Jak nesobecká oddanost!

20,18–23 Tyto verše podrobně popisují znamení, skrze které bude Davidovi oznámen králův postoj. Jónatan přijde na pole a vystřelí několik šípů blízko kamene, kde se bude David skrývat. Příkazy, které vydá služebníkově, jenž půjde šípy posbírat, Davidovi naznačí, zda má utéci, nebo se může v pokoji vrátit na dvůr. Můžeme se divit, proč Jónatan vymyslel tuto zástěrku pro komunikaci s Davidem, když později k němu vyšel a mluvil s ním stejně přímo. Nicméně nyní ještě nevěděl, zda

bude moci Davida kontaktovat, aniž by ho někdo viděl.

20,24–34 Prvního dne svátku Saul Davidovu nepřítomnost nekomentoval, neboť se domníval, že je David obřadně nečistý. Když se však druhého dne dotazoval Jónatana, kde se David nachází a zjistil, že odešel do Betléma, Saul vzplanul hněvem a obvinil Jónatana, že se spřátelil s mužem, který připraví jeho i jeho matku o čest. Jeho jazyk byl drsný a jeho způsoby ještě drsnější, takže se pokusil svého vlastního syna přibodnout kopím ke zdi, protože dočasně přesměřoval svou nenávisť z Davida na Jónatana.

20,35–42 Ráno třetího dne dal Jónatan smluvené znamení a Davidovy obavy se potvrdily. Muži plakali v objetí; musí se nyní vydat vlastními cestami a nebudou se moci těšit ze vzájemné společnosti. David se vydal ukrývat se, což tvořilo součást Božího plánu, jak ho připravit na trůn. Jónatan se vrátil zpět na královský trůn a zůstal věrný svému otci, ačkoli hluboko uvnitř věděl, že příštím izraelským králem nebude. Měl odejít s Davidem? Učinil správně, když zůstal věrný svému otci, ačkoli Hospodin Saula jako krále zavrhl!

2. Achímelek prokazuje Davidovi milosrdenství (kap. 21)

Dokonce i velcí muži mají své slabosti. David není výjimkou. Tato smutná kapitola zaznamenává jeho lži před svatostánkem, nyní se nacházejícím v Nóbu (v. 1–9), a šílenství předstírané před Pelištejci (v. 10–15).

21,1–6 David šel za Samuelem (kap. 19), poté za Jónatanem (kap. 20) a nyní na svém útěku před Saulem přichází k veleknězi. Achímelek byl z Davida vyděšen a divil se, proč cestuje sám. (Doopravdy měl s sebou nějaké druhy, kteří čekali jinde – v. 2; Mt 12,3.) David lhal, když tvrdil, že ho král vyslal na tajnou misi. Poté David požádal o chléb. Jediný chleba, který však měl, byl chléb předložený, chléb posvátný používaný k bohoslužbě ve svatostánku. Kněz ho Davidovi nabídl za předpokladu, že jeho muži nebyli obřadně nečistí v důsledku sexuálního styku během několika posledních dní. David řekl, že jeho muži jsou nejen čisti, ale jsou dokonce svatí

(oddělení) kvůli svému zvláštnímu poslání. Sir Walter Scott měl pravdu: „Jak zamotanou síť osnujeme, když poprvé podvádíme!“ David dostal chléb předložení, který kněz právě vzal od Hospodina.

V Mt 12,3–4 Pán Ježíš toto nedovolené použití chlebu předložení schválil, zřejmě proto, že v Izraeli byl hřích a David zosobňoval spravedlivou při. Kdyby David seděl právo-platně na trůně, nemusel by žebrat o chléb. Zákon, jenž zakazoval použít chléb na světské účely, nezakazoval skutek milosrdenství, jako byl tento.

21,7–10 Dóeg, Saulův služebník, byl v té době v Nóbu zadržován před Hospodinem. Ačkoli byl Edómec, konvertoval k náboženství Hebrejů, a byl zadržován přísahou, nečistotou nebo nějakým jiným obřadním požadavkem. Je přirozené, že pozoroval Achímelekovu spolupráci s Davidem a že o ní Saula informoval. Mezitím David vyslovil druhou žádost, tentokrát chtěl zbraň. Opět lhal, když tvrdil, že ho král vyslal kvůli naléhavé záležitosti. Kněz mu nabídl Goliášův meč a David si jej nadšeně vzal a vykřikl, že mu není podobného. Důvěřoval Hospodinu, že obra usmrtí, jen aby nyní vložil důvěru do meče svého mrtvého nepřítel.

21,11–16 Poté David opustil Izrael a utekl do Gatu, Goliášova rodného města. Zde on, pomazaný král Izraele, hledal útočiště mezi nepřáteli Božího lidu. Když ho Pelištejci začali podezírat, musel se před nimi chovat jako potřeštěnec, aby si zachránil život. DeRothschild poznamenal, že David dobře věděl, že „blázní byli nedotknutelní, stejně jako bláznivě zamilovaní, ale byli chráněni Bohem.“¹⁹ A tak si izraelský žalmista pouštěl sliny na vous, když dělal značky na vrata brány. Bezcitnost Božího lidu a Davidovo vlastní selhání víry ho přivedly k tak hanebnému chování.

Davidovi se nicméně skrze tato muka dostalo cenného poučení. Než budete pokračovat s další kapitolou, přečtěte si Žalm 34, který vznikl zhruba v této době. Tento žalm nám poskytuje nový vhléd do Davidovy povahy. Byl totiž neobvykle odolný, díky čemuž mohl růst v poznávání Boha navzdory svým selháním.

3. David utíká a Saul vyvraždí kněze (kap. 22)

22,1–2 Když se David vrátil do Izraele, našel si útočiště v adulamské jeskyni na judském území, jihozápadně od Betléma. Sem přišli všichni, kdo byli v úzkostech, měli dluh, nebo hořkost v duši. David zde figuruje jako předobraz Krista v jeho současném zavržení, kdy k sobě svolává sklíčené, aby mohli být spaseni. V krátkém čase se v Adulamu shromáždila malá armáda čítající asi čtyři sta mužů; později se rozroste na šest set mužů. Ve světě stáli tito muži na okraji, ale pod Davidovým vedením se z nich stali hrdinové (2S 23).

22,3–5 Davidovi rodiče se k němu rovněž přidali. Protože se obával o jejich bezpečí, cestoval do Moábu, aby jim tam zajistil pobyt po dobu, kdy se bude skrývat. David byl sice potomkem Moábky Rút (Rt 4,17), ale pochybil, když vložil důvěru do Hospodinových nepřátel. (Podle tradice Moábcí Davidovy rodiče zabili.) Brzy poté, co se David vrátil, mu prorok Gád řekl, aby opustil Adulam, a proto odešel do cheretského lesa v Judsku.

22,6–8 V Gibeji na benjamínském území Saul hořekoval před Benjamínovci a svými služebníky kvůli Davidovi. Zeptal se jich, zda je David odměni tak bohatě jako on. David koneckonců nepocházel z jejich kmene. Saul je obvinil, že před ním tají spiknutí proti němu. Nyní byl už úplně paranoidní a iracionální. Myslel si, že každý je proti němu, včetně jeho syna.

22,9–15 Dóeg Edómský chtěl z příležitosti vytěžit pro sebe co nejvíce, a proto řekl Saulovi o tom, jak Achímelek pomohl Davidovi, když mu dal potraviny a doptával se na něj Hospodina. Král si dal kněze s celou rodinou rychle zavolat a obvinil ho z vlastizrady. Achímelek mu odpověděl, že králi připomněl Davidovu věrnost a svou vlastní nevinu, protože pomohl muži, o němž věřil, že je Saulovi věrný. Také poukázal na skutečnost, že se Hospodina na Davida nedoptával poprvé. Pokud šlo o královo obvinění, že David se proti němu bouří a číhá na něj, Achímelek o něm nic nevěděl.

22,16–19 Saulovy činy dokazují, že byl zcela šílený. Když královi sluhové odmítli vztáhnout ruku na Hospodinovy kněze, Dóeg,

pohanský „pes“ v nejménějším slova smyslu, na ně rychle zaútočil, nedbaje na to, že to byli kněží, a usmrtil jich osmdesát pět. Jako by to nebylo málo, napadl také Nób, Achímelekovo město, a vybil ostřím meče jeho obyvatele i dobytek.

22,20–23 Jen Ebjátar přežil; utekl za Davidem a oznámil mu, co se stalo. Zůstal s Davidem a sloužil mu jako velekněz až do doby, kdy ho Šalomoun spravedlivě vyhnal (1Kr 2,27). Na jednu stranu byla smrt kněží důsledkem Davidova lhaní a intrik (v. 22), na druhou stranu se jednalo o Boží soud nad Élího domem (2,31–36; 3,11–14). Nicméně největší podíl viny nese na vyvraždění Saul, protože ho nařídil.

Prorok (Gád), kněz (Ebjátar) a král (David) ve svém společném vyhnání vyobrazují Krista, jak v dnešní době čeká na to, až mu budou nepřátelé položeni k nohám a na zemi bude zřízeno jeho království.

4. Zrada obyvatel Keily (kap. 23)

23,1–5 K Davidovi se dostaly zvěsti, že město Keila, jižně od Adulámu, stálo pod náporom Pelištejců. Veden Hospodinem David bojoval proti nepříteli, zachránil město a získal velké množství dobytka.

23,6–12 Když se Saul doslechl, že se David nachází v Keile, rozhodl se ho tam polapit do pasti. David se však o léčce dozvěděl a žádal od Hospodina vedení svého dalšího počínání. Bude v Keile v bezpečí? Vydají ho obyvatele Saulovi navzdory laskavosti, již jim prokázal? Skrze efód, který Ebjátar přinesl, a konkrétněji skrze úrim a tummím, mu Bůh zjevil, že až Saul přijde, nevděční lidé by Davida vskutku zradili.

23,13–18 Tak David se svými muži utekl do pustiny Zífu jihovýchodně od Chebrónu. Ale i tam byli vytrvale pronásledováni. Právě tam vyhledal Davida Jónatan a povzbudil ho v Hospodinu. Jak potřebná je tato služba i dnes! Církev by mnoho získala, kdyby bylo více povzbuzovatelů. Jen ti, kdo zažili moc posilňujícího slova proneseného v pravý čas, vědí o požehnání, které přineslo duši. Jónatan svou láskou k Davidovi pokořil sebe sama. Ujistil ho, že Bůh s ním skutečně svůj plán

navzdory Saulovi. Člověk, který má přítele, jako byl Jónatan, má velké štěstí. Záhadou zůstává, proč nikdy nezůstal s Davidem a vždy se vrátil domů.²⁰

23,19–24,1 Také Zífejci Davida zradili, když informovali Saula o jeho pobytu a slíbili uprchlíka vydat do králových rukou. Když se David doslechl, že k němu Saul táhne, utekl do pustiny Maónu se Saulem v patách. Právě v okamžiku, kdy se zdálo, že bude obklíčen, Pelištejci napadli Izrael a Saul byl donucen upustit od pronásledování. Nepřátelé Izraele se nevědomky stali spojenci zavrženého krále. Jišajův syn poté odešel do Én-gedí na západním pobřeží Mrtvého moře.

5. Saul ušetřen (kap. 24)

24,2–7 Když se Saul vypořádal s Pelištejci, vrátil se k pronásledování Davida. Sledoval ho ke skalnatým útesům u Én-gedí. Tam král vstoupil do jedné jeskyně, aby si ulevil. Ale jeskyně, již si vybral, nebyla prázdná. Vzadu totiž muž, kterého tak nemilosrdně stíhal, bránil svým mužům, aby sáhli na vládcův život! Domnívali se, že jim Bůh Saula vydal. David však nevěděl o žádném Božím nařízení, aby se zmocnil království násilím. Nevadilo mu čekat na Bohem určený čas a způsob. I když odřízl okraj králova pláště, hryzalo ho svědomí. Nebral na lehkou váhu skutečnost, že Saul byl pomazaný za izraelského krále. Krále musí odstranit Bůh; a David mu musí prokazovat úctu až do doby, než se tak stane.

24,8–16 Když Saul odešel, David vyšel z jeskyně a zavolal na něj. Králi se poklonil a oznámil mu, že pomlouvačné řeči, kterým král popřával sluchu, nebyly pravdivé. Tohoto dne ho mohl David usmrtil, ale neučinil tak, protože Saul byl Hospodinův pomazaný. Část jeho pláště v Davidově ruce svědčila o jeho dobrých úmyslech. Ničema by se mohl chtít pomstít, ale David po ničem takovém netoužil. Zeptal se Saula, proč by měl vést tak vytrvalé tažení proti někomu, jehož význam se rovnal mrtvému psu a bleše.

24,17–23 Saul, přechodně pohnut Davidovými slovy k slzám, uznal jeho spravedlivé chování a svou vlastní ničemnost. Překvapivě přiznal, že David se jednou stane izraelským

králem a přiměl Davida, aby mu přísahal, že bude s jeho rodem jednat shovívavě. Poté Saul v pokoji odešel. David si však neoddech l dlouho. Saul brzy na jeho dobrotu zapomněl.

David ve své promluvě k Saulovi dvakrát volal Hospodina za soudce. Stačilo mu, že jeho při má v rukou Bůh, než aby činil, co je správné v očích přirozeného člověka. Jedna z věcí, kterou Petr připomněl o našem Pánu, byla, že „když mu spílali, neodplácel spíláním, když trpěl, nehrozil, ale předával vše tomu, jenž soudí spravedlivě“ (1Pt 2,23). Kéž by nás Pán zmocnil k tomu, abychom byli stejně důvěřivě klidní tváří v tvář nesnázím!

6. Nábalo va pošetilst (kap. 25)

25,1–9 Se Samuelovou smrtí skončilo období soudců. Národ se nyní stal monarchií. Davidovi potomci budou sedět na trůně navěky a Kristus bude naplněním tohoto zaslíbení. Hlubokou úctou, které se Samuel těšil, lze vidět v zármutku, který celý národ pociťoval při jeho smrti.

Po prorokově smrti David odešel do Páranské pustiny na jih Judy, možná ve snaze vzdálit se od Saula a jeho vražedných léček. Karmel ve druhém verši není totožný s *horou* Karmel, jež je na severu, nýbrž se jednalo o město blízko Maónu. Nábál tam stíhal své ovce a David dle zvyku vyslal své služebníky, aby požádali o dar jako oplátku za ochranu, kterou dříve poskytl Nábalo vým stádům.

25,10–13 Nábál však odpověděl Davidovým služebníkům tak sobecky a nerudně, že se David velmi rozzlobil a vytáhl na Karmel asi se čtyřmi sty muži, aby Nábala a jeho dům potrestal.

25,14–22 Nábalo va krásná a rozumná žena, Abígajil, se dozvěděla o nebezpečí, které vyvolalo neuvážené chování jejího muže. Rychle shromáždila zásobu potravin a vydala se naproti Davidovi. Jak se David blížil ke Karmelu, připomínal si dobro, které Nábalo vi prokázal, a pohrdání, kterým se mu Nábál odvděčil.

25,23–31 Když Abígajil uviděla Davida, padla mu k nohám a přednesla mu mistrnou a úspěšnou prosbu. Nejprve přiznala, že její manžel byl věrný svému jménu (Nábál zna-

mená pošetilec nebo hulvát). Když Davidovi muži předtím přišli, nevěděla o tom. Když ho prosila o prominutí, připomněla mu, že Hospodin ho zadržel, aby neprolil krev a že Bůh potrestá jeho nepřátele – dokonce i Nábala. Měla opravdový duchovní vhled do toho, kdo David byl, Hospodinův pomazaný, a upřímně ho chválila za to, že bojuje Hospodinovy boje. O kolik lepší to jednou bude, až se stane králem, když nebude muset myslet na to, že vztáhl svou ruku a sám si pomohl, místo aby přenechal pomstu nad nepřáтели Hospodinu!

25,32–35 Davida hluboce ohromila její diplomatická slova a poděkoval jí, že ho zadržela, aby Nábala nezničil. Hospodin ví, jak do našeho života přivést ty správné lidi, aby nás vedli a varovali. Měli bychom mu za to být vděční. Abígajilina rada byla účinná a její štědrý dar došel přijetí. David ponechal Nábala Hospodinu a Bůh dlouho s činem neotálel. Někteří by mohli namítnout, že Abígajil porušila Boží řád, když se se svým mužem neporadila a přivlastnila si nad ním autoritu. Bible však nenaznačuje, že by jednala špatně. Právě naopak, svým mimořádným činem spíše zachránila Nábala a celý dům před zničením.

25,36–44 Když se Abígajil vrátila domů, Nábál byl hrozně opilý. Počkala až do druhého dne, než mu řekla, co se stalo. Když se to dozvěděl, možná ochrnul, dostal mrtvici nebo srdeční infarkt. O deset dní později zemřel a zanechal po sobě veškeré jmění, které si tak sobecky pro sebe nahromadil. Když se David doslechl o Nábalo v smrti, poslal brzy Abígajile nabídku k sňatku, kterou přijala s velkou pokorou. Od chvíle, kdy se skrýval, si David vzal ještě jednu ženu, Achinoamu. Mezitím dali jeho ženu Míkal jinému muži.

V tomto příběhu opět vidíme, že kdo se povyšuje, bude ponížen (Nábala usmrtil Bůh) a kdo se poníží, bude povýšen (Abígajil se stala ženou krále) (L 14,11).

7. Saul ušetřen podruhé (kap. 26)

26,1–4 Zífejci opět informovali Saula o tom, kde se David zdržuje (srov. 23,19). Saul rychle shromáždil vojsko pětkrát větší, než bylo maličké Davidovo, a sestoupil do

pustiny Zífu. Nevíme, co Saula nanovo vyprovokovalo. Když se tito dva muži naposledy rozešli, vypadali docela smířeně (kap. 24). Možná že zlovolníci znovu podnítli královu nenávist (viz v. 19).

26,5–12 David našel Saulův tábor a večer se spolu se svým příbuzným Abíšajem vydali na místo, kde spal Saul. To umožnil nepřírozený spánek seslaný od Hospodina. Abíšaj chtěl usmrtit krále rychlou ranou, ale David mu takový čin zakázal, neboť bez ohledu na Saulovu ničemnost to byl Hospodinův pomazaný. Odpovědnost za vypořádání se s ním patřila Hospodinu. David vzal Saulovo kopí a džbánek na vodu a odešel.

26,13–16 Když byl David v bezpečné vzdálenosti od tábora, pozvedl svůj hlas a posmíval se Abnérovi za jeho nedbalost při střežení krále. Takové zanedbání si zasluhovalo smrt. Džbánek a kopí, které David vzal, svědčily už podruhé o tom, že Saul unikl smrti z jeho ruky.

26,17–20 Co Davida stále mátl, byla skutečnost, proč ho král Saul tak neúnavně pronásledoval, když mu již dokázal, že pro něj nepředstavuje hrozbu. Jestliže ho proti němu podnítl Hospodin, pak by ho mohl David uspokojit přidavnou obětí. Jestliže však Saulovo nepřátelství podněcovali lidé, pak měli být prokleti, neboť vyháněli Davida od jediného svatostánku, v němž mohl uctívat Boha. Ničemníci svými činy vyjadřovali myšlenku „Jdi sloužit jiným bohům“ (v. 19), třebaže ji neformulovali do slov. David žádal, aby nezemřel „přič z Hospodinovy přítomnosti“, tj. v cizí zemi (v. 20). Saul stíhal blechu, jako se honí koroctev v horách.

26,21–25 Saul zřejmě litoval svého počínání, když si uvědomil, že David opět ušetřil jeho život. Uznal, že David byl spravedlivější než on, neboť usiloval o Davidův život bez příčiny, zatímco David jeho život ušetřil, ačkoli mohl krále usmrtit v sebeobraně. David se naposled odvolal k Hospodinu, aby si všiml jeho spravedlnosti. Poté Saul Davidovi odpověděl požeháním a proctvím o budoucí velikosti jeho „syna Davida“. ²¹ David pak šel svou cestou a Saul se vrátil do svého města.

F. David pobývá u Pelištejců (kap. 27–30)

1. David získává Siklag (kap. 27)

27,1–4 Tlak neustálého utíkání z místa na místo jen o krok napřed před smrtí si na Davidovi nakonec vybral svou daň. Navzdory Hospodinově zázračné péči Davidova víra zakolísala. Ztratil ze zřetele skutečnost, že on byl pomazaným králem Izraele. Ustanovil by ho Bůh za krále a dovolil, aby ho zavraždili dříve, než by začal panovat? Vysvobodil by ho z ruky Goliášovy jen proto, aby ho vydal do ruky Saulovy? Nikoli, ale okolnosti mohou pokrývit pohled na věc. Současné nebezpečí často zastírá Boží zaslíbení. David opět utekl do pelištejské země a kontaktoval Akíše, krále Gatu. Už uplynula dlouhá doba od chvíle, kdy zde byl naposledy, a Akíš zřejmě věděl, že je z něj uprchlík. Pohanský král ho vřele uvítal, neboť v něm viděl udatného hrdinu a spojence proti Izraeli. Nemusí se nutně jednat o stejného Akíše, kterého David potkal v 21,10, protože „Akíš“ bylo pelištejské královské jméno. ²² Když se Saul dozvěděl, že David utekl k Pelištejcům, upustil od pronásledování.

27,5–7 Když byl David v Gatu naposledy (kap. 21), Akíšovi služebníci ho podezírali a snažili se ho zabít. David na to nezapomněl. S předstíranou skromností odmítl bydlet v hlavním městě a požádal o město pro sebe. Dostal Siklag, město blízko izraelských hranic, které původně patřilo Judovi (Jz 15,31).

27,8–12 David pobýval na pelištejském území šestnáct měsíců, během nichž podnikal nájezdy proti Gešúrejčům, Girzejčům a Amálekocům. Jednalo se o pohanské národy, jež Bůh nařídil zničit (Ex 17,14; Jz 13,13; 1S 15,2–3). Dokonce i ve vyhnanství David vedl Hospodinovy boje, což představuje docela paradox: Dokázal Hospodinu věřit, že ho uchová a daruje mu vítězství nad nepřáteli Izraele, ale nedůvěřoval mu, že ho ochrání před Saulem!

2. Předpověď Saulova konce (kap. 28)

28,1–2 Nyní se Davidovo postavení krajně zkomplikovalo. Pelištejci se chystali do války s Izraelem a král Davidovi nařídil, aby se k němu připojil. Zdánlivě souhlasil, ačkoli jeho slova v druhém verši mohou mít dva

významy: „Poznáš tedy, co dokáže tvůj služebník, aby ti pomohl“, nebo „Poznáš tedy, co dokáže tvůj služebník, aby tě zradil!“ Akíš si vybral první možnost a ustanovil Davida svým osobním strážcem.

28,3–8 Nepřátelské vojsko se shromáždilo severozápadně od Izraele na planině Jizreel (údolí Armagedon). Pelištejci se utábořili v Šúnemu a Izrael v Gilbóa. Když se Saulovi nepodařilo získat žádnou odpověď od Hospodina, ani skrze sny ani skrze úrim ani skrze proroxy, vyhledal si ženu vyvolávající duchy. Dříve nařídil, aby všichni vyvolávači duchů byli podle Zákona usmrceni nebo vyhnáni. Když našli ženu vyvolávající duchy v blízkém městě En-dóru, Saul se přestrojil a vydal se za ní, aby se mu dostalo rady od mrtvého.

28,9–10 Žena si nejdříve dělala starosti o vlastní bezpečí. Připomněla návštěvníkovi králův výnos proti těm, kdo vyvolávají duchy zemřelých, a věštcům. Zůstává záhadou, jak jí mohl Saul slíbit ochranu ve jménu Hospodina, který přikázal smrt takových osob, nebo jak mohla být tato žena uklidněna zapřísaháním tímto Bohem.

28,11–14 Komentátoři se rozcházejí v názoru na to, co se dále stalo. Někteří se domnívají, že zlý duch *na sebe vzal* Samuelovu podobu, zatímco jiní věří, že Bůh přerušil seanci tím, že neočekávaně dovolil, aby se objevil *skutečný* Samuel. Druhá možnost se upřednostňuje z následujících důvodů: Vyvolávačka duchů byla šokována, protože místo známých duchů, s nimiž jednala, se zjevil Samuel. A také text přesně určuje, že to byl Samuel. A nakonec duch předpověděl přesně, co se druhého dne stane.

28,15–19 Saul sdělil Samuelovi, proč ho vyvolal z říše mrtvých. Samuelova výtka se musela králi zařezat hluboko do srdce. Domníval se snad, že by mu Samuel mohl pomoci, když *Bůh*, jemuž Samuel sloužil, nemluvil? Místo toho Samuel potvrdil Saulovy nejhorší obavy. Království od něj bude vzato a dostane ho David, jak mu řekl již dříve. Pelištejci druhého dne Izrael porazí a Saul a jeho synové se připojí k Samuelovi ve své smrti. Neznamená to, že by je na věčnosti čekal stejný osud. Pokud je budeme soudit podle jejich

činů, pak nám vyjde, že Saul byl nevěřící, zatímco Jónatan byl muž víry.

28,20–25 Dříve než padne další noc, Bůh na Saulovi vyhledá všechny jeho hříchy. Jen stěží ho přiměli, aby něco pojedl, než šel svou cestou. Žena zabila vykrmené tele, nikoli však k oslavě. Zahalen v pochmurném mlčení pojedl odsouzený muž své poslední jídlo a zmizel do noci.

3. Akíš propouští Davida (kap. 29)

29,1–5 Když se Pelištejci shromáždili k bitvě, David a jeho muži pochodovali na konci spolu s Akíšem. Některá pelištejská knížata moudře protestovala proti Davidově přítomnosti. Uvědomili si, že by se mohl v bitvě obrátit proti nim. Jak by si mohl lépe usmířit krále Saula, než donést mu několik pelištejských hlav? Cožpak to nebyl ten David, jemuž se dostalo slávy za to, že pobil větší množství Pelištejců než Saul?

29,6–11 Jejich důvody byly rozumné, a proto Akíš Davidovi nařídil, aby se vrátil do Siklagu. Davidova odpověď se zdá být nehodna muže Božího. Namítal, že by mu měl dovolit jít a „bojovat proti nepřátelům svého pána a krále“ – třebaže těmi nepřáteli byli jeho vlastní lidé. David lhal Akíšovi již dříve (kap. 27) a nyní se zřejmě jednalo o další pokus oklamat Pelištejce. Pokud chtěl opravdu bojovat proti Izraeli, což se zdá nepravděpodobné, pak tomu Bůh zabránil a uchránil ho hanby, kdyby usmrtil Izraelce a posílil proti nim ruku Pelištejců. Davidovi by nebylo dovoleno, aby použil Goliášův meč proti Izraeli.

4. Amálekovci poraženi (kap. 30)

30,1–6 Zatímco David pochodoval na sever s Akíšovým vojskem, Amálekovci napadli Siklag a odvedli ženy a děti do zajetí. Když se David vrátil, nalezl jen doutnající trosky svého města. Jednalo se snad o Boží soud nad ním za to, že se připojil k Pelištejcům? Pokud tomu tak bylo, pak David ukázal, že rozumí Božímu charakteru, neboť útěchu hledal u něho, když všechno a všichni byli proti němu. Věděl, že v tak zdrcující krizi nemohl hledat posilu u nikoho jiného než u Hospodina,

o němž se praví: „On rozsápal, on nás i vyléčí. Zranil, on nás i obváže“ (Oz 6,1).

30,7–15 David se doptal Hospodina a když byl ujistěn o vítězství, vydal se za Amálekovci. Dvě stě z jeho mužů (jedna třetina) s ním nemohla jít dále než k potoku Besór, protože jejich nedávná ztráta je citově vysála a fyzicky byli vyčerpáni třídním pochodem do Siklagu. David je tam zanechal a pokračoval na jih se zbývajícími čtyřmi sty muži, unavenými, ale přesto schopnými pronásledování. Nedlouho poté našli na poli nemocného Egyptána, kterého tam nechal jeho amálecký pán, aby zemřel. Dali mu jídlo a vodu a brzy ožil. Na oplátku za slíbenou bezpečnost vedl Davida do amáleckého tábora.

30,16–25 Poslední věc, kterou opilí Amálekovci očekávali, byl nezvaný host na jejich oslavě vítězství. David zaútočil na hýřily jako leopard a zcela porazil jejich mnohem větší vojsko. Jen čtyři sta mužů uniklo smrti, protože ujeli na velbloudech. Židovští zajatci byli bez újmy osvobozeni a pobrali obrovskou kořist, a to vše za méně než dvacet čtyři hodin. Jako díl z kořisti náležely Davidovi ovce a dobytek ukořistěný Amálekovcům. Někteří muži se však nechtěli podělit o zbytek kořisti s druhy, kteří zůstali u Besóru. David ustanovil, aby ti, kdo vytáhli do boje, měli rovný podíl s těmi, kdo zůstali u výstroje (viz také Nu 31,27).

30,26–31 David poslal část své kořisti jako dar různým přátelům v Judsku. Dary poslal všude tam, kam chodíval se svými muži. Dokládaly skutečnost, že Bůh mu dal úspěch nad jeho nepřáteli. Možná se snažil posílit svá přátelství, aby získal podporu ve svém boji proti Saulovi, aniž by věděl, že Saul již zemřel.

IV. Saulova smrt (kap. 31)

31,1–6 Zatímco se David těšil z úspěchu v boji, Saul zažil porážku. Izraelci byli zatlačováni a královi tři synové usmrceni. Saula těžce zranili lukostřelci (B21). Když ležel v pohoří Gilbóa a umíral, poprosil svého zbrojnoše, aby ho usmrtil, jinak ho Pelištejci najdou naživu a budou se mu posmívat. Ale muž se bál krále zabít, a proto si Saul vzal život, když nalehl na meč. Krátce nato udělal jeho zbrojnoš totéž.

31,7–13 Izraelci byli nyní naprosto demoralizováni a ustupovali před nepřátelským vojskem. Když Pelištejci přišli rabovat pobité, našli mezi padlými Saula a jeho tři syny. Usekli mu hlavu a poslali novinu po celé své zemi. Jeho tělo a těla jeho synů vzali do Bét-šanu a pověsili je na hradby. Když se to doslechli obyvatelé Jábeše v Gileádu, pochodovali 16 kilometrů, aby těla sundali. Jejich ostatky byly náležitě pohřbeny pod tamaryškem v Jábeši. Tito muži nezapomněli na to, jak je Saul zachránil před Amónci ve své první bitvě jako král (kap. 11). Kremace se v Izraeli většinou nepraktikovala. Zde k ní možná došlo proto, že těla byla velmi zohavena. Navíc zamezila Pelištejcům, aby kdy mohli jejich těla dále zneuctít.

Boží soud nad Saulem nyní došel naplnění (viz pozn. 1Pa 10). Mnohokrát se Saul snažil nastražit Davidovi léčku, aby padl pelištejskou rukou, a nakonec to byl on sám, koho usmrtili. David dostal trůn, jak Bůh určil. Saul obdržel spravedlivou odplatu za své skutky podle Hospodinovy spravedlnosti, do které ho David často odevzdával.

Poznámky

- ¹ (Úvod) Židovský učenec Abarbanel vysvětlil tuto tradici následovně: „Veškerý obsah obou knih lze v jistém smyslu vztáhnout na Samuela, dokonce i činy Saula a Davida, protože je oba pomazal a byli takřikajíc dílem jeho rukou“ (citováno Erdmannem v „The books of Samuel“, Lange's *Commentary on the Holy Scriptures*, str.1).
- ² (Úvod) Eugene H. Merrill, „1 Samuel“, *The Bible Knowledge Commentary*, str. 432.
- ³ (1,11–18) Biskup Hall citovaný ve *Spurgeon's Devotional Bible*, str. 222.
- ⁴ (1,19–28) Gesenius a další hebrejští učenci se domnívají, že toto jméno znamená *jméno (šém) Boží*.
- ⁵ (3,1–3) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 140.
- ⁶ (6,19–21) Josephus Flavius, *The Works of Flavius Josephus (Anti. vi 1:4)*, str. 178.
- ⁷ (6,19–21) C. F. Keil a F. Delitzsch, „The Books of Samuel, Biblical Commentary on the Old Testament, VII:68.

- ⁸ (10,7–9) Někteří evangeličtí biblisté považují Saula za věřícího, který hluboce odpadl a poté byl duševně nepřítel. Tvrdí, že je nepravděpodobné, aby si Bůh vybral za prvního krále svého vyvoleného národa neobráceného člověka.
- ⁹ (10,17–19) Matthew Henry, „1. Samuel“, in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:334, 335.
- ¹⁰ (12,1–13) Jména Bedán a Bárak vypadají ve starověkých textech téměř stejně. Hebrejská písmena „d“ (*dálet*) a „r“ (*réš*) se často při opisování zaměnila, stejně jako konec slova v „n“ (*nún*) a „k“ (*káf*).
- ¹¹ (13,1) Velké množství starozákonních rukopisů má problémy s hebrejskými číslicemi, protože se při jejich opisování lehce stala chyba. Podrobnosti k tomuto jevu viz komentář k Paralipomenon.
- ¹² (13,2–5) Viz předchozí poznámka.
- ¹³ (14,16–23) Starý překlad English Revised Version z roku 1885 má čtení: „Přines sem efód: protože v tom čase nosil efód před Izraelem.“
- ¹⁴ (15,13–35) Christian F. Erdmann, „The Books of Samuel“, v *Lange's Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*, III:209.
- ¹⁵ (16,14–23) Dr. Rendle Short, bližší dokumentace nedostupná.
- ¹⁶ (17,55–58) Septuaginta tyto verše vynechává.
- ¹⁷ (17,55–58) Williams, *Student's Commentary*, str. 152.
- ¹⁸ (17,55–58) Michael Griffiths, *Take My Life*, str. 128.
- ¹⁹ (21,10–15) DeRothschild, bližší dokumentace nedostupná.
- ²⁰ (23,13–18) Možná že pociťoval věrnost k otcovu postavení, třebaže věděl, že se osobně mýlí.
- ²¹ (26,21–25) Mohlo se jednat o pouhá slova. Na druhou stranu pokud to myslel Saul upřímně, pak by to mohl být argument ve

prospěch tvrzení, že navzdory svému hříchu a paranooi opravdu v Boha věřil.

- ²² (27,1–4) Podle Keila a Delitzsche padesátiletá vláda „není nemožná“, a domnívají se, že v obou textech vystupuje stejný Akíš stejně jako v 1Kr 2,39 („Samuel“, VII:255).

Bibliografie

(První a Druhá Samuelova)

- Blaikie, William Garden. „The First Book of Samuel“. In *The Expositor's Bible*. London: Hodder and Stoughton, 1909.
- _____. „The Second Book of Samuel“. In *The Expositor's Bible*. London: Hodder and Stoughton, 1909.
- Erdmann, Christian F. „The Books of Samuel“. In *Lange's Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal and Homiletical*. Vol. 3. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.
- Grant, F. W. „Samuel“. In *The Numerical Bible*. Vol. 2. New York: Loizeaux Brothers, 1904.
- Henry, Matthew. „The Books of Samuel“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2, Joshua to Esther. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Jensen, Irving L. *I & II Samuel*. Chicago: Moody Press, 1968.
- Keil, C. F., and Delitzsch, F. „The Books of Samuel“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 7. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Laney, J. Carl. *First and Second Samuel*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1982.
- Merrill, Eugene H. „1 and 2 Samuel“. In *The Bible Knowledge Commentary. Old Testament*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.
- Meyer, F. B. *Samuel*. Chicago: Fleming H. Revell Co., n. d. Reprint. Fort Washington, PA: Christian Literature Crusade, 1978.
- Short, Arthur Rendle. *The Bible and Modern Medicine*. Chicago: Moody Press, 1953.

Druhá Samuelova

„Velkou postavou této knihy je král David; a když chodil ve Světle, byl silným předobrazem Krále Mesiáše. První část svazku zaznamenává vítězství, jež doprovázela jeho život víry a boje; druhá část popisuje porážky, které utrpěl, když ho blahobyt odvedl z cesty víry a otevřel mu dveře k vlastní vůli.“

George Williams

Úvod viz První Samuelova.

Osnova

- I. Davidův vzestup k moci (kap. 1–10)
 - A. Davidův nářek nad Saulem a Jónatanem (kap. 1)
 - B. David korunován za judského krále (2,1–7)
 - C. Spor se Saulovým domem (2,8–4,12)
 - D. David korunován za krále celého Izraele (kap. 5)
 - E. Truhla donesena do Jeruzaléma (kap. 6)
 - F. Boží smlouva s Davidem (kap. 7)
 - G. Nepřátelé Izraele poraženi (kap. 8)
 - H. David prokazuje Mefibóšetovi milosrdenství (kap. 9)
 - I. Další dobytá území (kap. 10)
- II. Davidův pád
 - A. Přestoupení proti Bat-šebě a Urijášovi (kap. 11)
 - B. Davidovo doznání Hospodinu (kap. 12)
- III. Davidovy těžkosti (13–20)
 - A. Amnón znásilňuje Támar (13,1–19)
 - B. Abšalóm se mstí Amnónovi a utíká (13,20–39)
 - C. Abšalóm se vrací do Jeruzaléma (kap. 14)
 - D. Abšalómova vzpoura a Davidův útěk (15,1–18)
 - E. Davidovi přátelé a nepřátelé (15,19–16,14)
 - F. Abšalómovi rádci (16,15–17,23)
 - G. Abšalómova smrt a Davidův žal (17,24–19,8)
 - H. David se vrací z vyhnanství (19,10–44)
 - I. Šebova vzpoura a smrt (kap. 20)
- IV. Dodatek (kap. 21–24)
 - A. Hlad a jeho ukončení (kap. 21)
 - B. Davidův chvalo zpěv (kap. 22)
 - C. Davidovi hrdinové (kap. 23)
 - D. Následky Davidova sčítání lidu (kap. 24)

Komentář

I. Davidův vzestup k moci (kap. 1–10)

A. Davidův nářek nad Saulem a Jónatanem (kap. 1)

1,1–16 První Samuelova 29 zaznamenává, jak Hospodín zachránil Davida před bitvou,

v níž padl Saul a Jónatan. Místo toho bojoval proti Amálekovcům, kteří napadli Siklag (1S 30). Když se vrátil do Siklagu, přišel k němu posel ze severu se zprávou o Saulově smrti. Posel na sobě měl roztržené roucho a na hlavě prst – symboly smutku. Vyprávěl o tom,

jak nalezl zraněného Saula, který se opíral o kopí a nepřítel se přibližoval. Řekl, že jeho, Amálekovec, Saul požádal, aby mu zasadil smrtelnou ránu a že královu požadavku vyhověl. Toto je však ve zjevném rozporu s 1S 31, kde čteme, že Saul spáchal sebevraždu. Nejrozumněji tuto skutečnost vysvětlíme tím, že Amálekovec ve svém podání této události lhal. Domníval se, že David se rád seznámí se Saulovým vrahem a že ho za to tučně odmění. David však toho dne velmi naříkal a večer nařídil Amálekovce popravit, protože zabil Hospodinova pomazaného.

Amálekovci byli nenapravitelnými nepřáteli Izraele (Ex 17). Jedním z důvodů, proč Saul přišel o království, byla skutečnost, že na nich nevykonal Hospodinův soud v plné míře (1S 15). Někteří Amálekovci nedávno padli rukou Davida a jeho mužů, když vyplenili Siklag. Takže když tento Amálekovec přišel do tábora a oznámil, že zabil Saula, není se co divit, že místo odměny ho stihl meč.

1,17–18 Z Davidovy strany šlo jistě o projev velikosti, když místo radosti ze Saulovy smrti nad ním hořce plakal.

O. von Gerlach v tom spatřuje podobnost mezi Davidem a Kristem:

Saulovi se dostalo jediného projevu žalu, nepočítáme-li Jábešany (1S 31,11), od muže, kterého nenáviděl a pronásledoval tolik let až do okamžiku své smrti; podobně i Davidův potomek naříkal nad pádem Jeruzaléma, ačkoli se jeho samého chystal usmrtit.¹

David také složil dojemný žalozpěv nazvaný „Píseň o luku“. Kniha Jašarova neboli „Kniha Spravedlivého“ byla zřejmě sbírka básní o velikánech izraelského národa (viz také Jz 10,13). Pokud víme, tato kniha již neexistuje a zaručeně netvořila součást inspirovaného Písma.

1,19–27 David ve svém dojemném žalozpěvu naříká nad smrtí Saula a Jónatana – nádhery Izraele. Ve velkolepém poetickém zpracování David varuje, aby se pelištejská města nedozvěděla o smrti krále a jeho synů, jinak se budou radovat. Na pohoří Gilbóa, kde Saul padl, svolává sucho a neúrodu. Tam padl Saulův štít nepomazán olejem (v. 21); tzn. že byl zahozen a nenaolejován k boji. Vzdává

čest Saulově a Jónatanově odvaze (v. 22) a jejich osobním ctnostem. Byli spolu ve smrti, jako spolu byli za života (v. 23); neměl by se z toho ovšem vyvozovat i jejich osud na věčnosti. Ti, kterým Saulova vláda přinesla dobro, jsou vyzváni k pláči (v. 24). Báseň končí oslavnou řečí na Jónatana, Davidova blízkého přítele. Refrén „Jak to, že padli hrdinové“ (v. 19. 25. 27) si našel cestu i do běžného jazyka (v angličtině).

B. David korunován za judského krále (2,1–7)

2,1–7 Se Saulovou smrtí se Izrael octil bez krále a David proto hledal vedení u Hospodina, který mu řekl, ať jde do Chebrónu, jednoho z judských měst. Tam ho judští muži pomazali za svého krále. Poté se dozvěděl, jak muži z Jábeše v Gileádu milosrdně pohřbili Saula. Hned nato jim poslal děkovnou zprávu a spíše nepřímou je vyzval k tomu, aby ho uznali za krále, jako učinili judští muži.

C. Spor se Saulovým domem (2,8–4,12)

2,8–11 Ovšem ne všechny kmeny chtěly uznat Davida za svého krále. Abnér, velitel Saulovy armády a také jeho strýc, vzal Íš-bóšeta, jediného Saulova syna, který přežil, a prohlásil ho za krále. Sedm let a šest měsíců vládl David pouze kmeni Juda a jeho hlavním městem se stal Chebrón. Nicméně pouze dva z těchto sedmi let vládl Íš-bóšet nad ostatními jedenácti kmeny. Abnérovi mohlo trvat pět let, než zahnal Pelištejce zpět a dosadil Íš-bóšeta na trůn jeho otce.

David nikdy předtím neprosazoval své právo na trůn a nečinil tak ani teď. Místo toho se rozhodl, že záležitost ponechá v Hospodinových rukou. Jestliže ho Hospodin pomazal za krále, pak mu podrobí i jeho nepřátele a dá mu království do rukou. Podobně i Pán Ježíš čeká na Otcovo načasování, aby převzal vládu nad celým světem. Nyní jeho panství uznává pouze menšina lidstva, ale v budoucnosti je stanoven den, kdy se každé koleno pokloní a každý jazyk vyzná, že Ježíš Kristus je Pán (Fp 2,10–11).

2,12–17 Jak postupoval čas, utkal se Abnér, syn Nérův a velitel izraelské armády (11 kme-

nů), s Jóabem, synem Serújijým, Davidovým vojenským velitelem, u Gibeónu. Usadili se na opačných březích rybníka a rozhodli se, že proti sobě povstanou mládenci a utkají se spolu. Soubor ukáže, kdo má vojensky navrch. Když Abnér navrhl, aby povstali mládenci a utkali se, neočekával, že si budou jen hrát. Jednalo se o vojenský zákrok. Dvanáct Benjamínců bojovalo s dvanácti judskými muži a navzájem se usmrtili. Protože výsledek nebyl přesvědčivý, rozpoutal se velmi tvrdý boj a Abnérovi muži byli poraženi a ve zmatku utekli.

2,18–23 Jeden z Jóabových bratrů, rychlonohý Asáel, pronásledoval Abnéra s úmyslem ho zabít. Nejprve se ho snažil Abnér přesvědčit, aby se uspokojil tím, že si chytne jednoho z mláďenců. Zdá se, že si Abnér uvědomoval, že by mohl Asáela snadno zabít, ale tím by si proti sobě ještě více popudil Jóaba. Když Asáel nevzal na vědomí ani jeho druhou prosbu, Abnér jej v sebeobraně probodl tupým koncem svého kopí.

2,24–32 Jóab se svým bratrem Abišajem pokračovali v pronásledování, dokud nepřišli ke kopci Amá. Zde Abnér vyzval Jóaba, aby ukončil zbytečnou občanskou válku. Jóabově odpovědi lze porozumět dvěma způsoby: Zaprvé mohla znamenat, že kdyby Abnér nevydal původní rozkaz k osobnímu souboji (v. 14), pak by mládenci odešli pokojně domů (BKR). Nebo to může znamenat, jako je tomu v ČSP, že kdyby Abnér nepožádal o příměří, mládenci by pokračovali v pronásledování svých bratrů až do rána. V každém případě Jóab souhlasil a přestal bojovat. Abnér a jeho muži přešli až do Machanajimu na východním břehu řeky Jordán, kde měl Íš-bóšet své hlavní město. Ztratil tři sta šedesát mužů. Jóab se se svými vojáky vrátil do Chebrónu a pohřešoval pouze devatenáct mužů.

3,1–5 Během sedmi a půl let, kdy David vládl v Chebrónu, se jeho dům stále rozmáhá, kdežto Saulův dům vedený Íš-bóšetem slábl. Rovněž Davidova rodina se rozrostla. Když poprvé přišel do Chebrónu, měl dvě ženy, Achínoam a Abígajil. V rozporu s Boží vůlí si vzal další čtyři – Maaku, Chagitu, Abítalu a Eglu. Těchto šest žen mu porodilo šest sy-

nů, z nichž tři mu způsobí velký zármutek – Amnón, Abšalóm a Adónijáš. (Později se mu narodili další synové.)

3,6–11 Zatímco Abnér zdánlivě sloužil Íš-bóšetovi, doopravdy posilňoval své vlastní politické postavení, neboť viděl, že se jazýček vah moci přiklání na Davidovu stranu. Íš-bóšet obvinil Abnéra z toho, že má poměr s Rispou, Saulovou konkubínou, a zřejmě si to vyložil tak, že Abnér by se rád chopil vlády nad jedenácti kmeny. Nevíme, zda se tímto Abnér skutečně prohřešil; obvinění popřel energicky a neuctivě a sdělil mu, že od něj přesměruje věrnost svou i izraelských kmenů k Davidovi. Íš-bóšet nebyl schopen odporu. „Copak jsem psí hlava z Judska?“ (v. 8) znamená „Jsem snad bezcenný zrádce hodný pohrdání, který byl dříve věrný Judovi?“

3,12–16 Abnér nyní poslal k Davidovi posly a nabídl mu, že k němu obrátí celý Izrael. Dříve než David souhlasil s jeho návrhem, požádal ho, aby mu vrátili Míkal, Saulovu dceru, čímž chtěl posílit svůj nárok na Saulovo království. Íš-bóšet pokorně souhlasil a Míkal byla dovedena k Davidovi – k velkému zármutku jejího muže, Platíela. Davidův osobní život se ještě více zkomplikoval a do jeho života se zapsala další temná kapitola.

3,17–21 Abnér šel ke kmeni Benjamín a k dalším kmenům, které následovaly Íš-bóšeta a sdělil jim, že o Davidovi Bůh prohlásil, že skrze něj Izrael vysvobodí z pelištejského útlu. Jejich odpověď byla zřejmě příznivá, a proto se odebral k Davidovi a vyjádřil svou ochotu shromáždit celý Izrael, aby mu vyznal věrnost.

3,22–30 Zatímco Abnér odešel od Davida uskutečnit domluvený plán, Jóab se vrátil do královského domu a dozvěděl se o událostech dne. Poté, co krále napomenul za tak bláznivé jednání, poslal tajně vojáky, aby dovedli Abnéra zpět. Jakmile se Abnér vrátil do Chebrónu, Jóab předstíral, že s ním chce hovořit v soukromí blízko brány, ale doopravdy chtěl Abnéra v pomstě zabít. Bodl ho do břicha, čímž pomstil smrt svého bratra Asáela a odstranil i svého potenciálního soupeře coby velitele armády. Jóabovi zřejmě vůbec nezáleželo na tom, že Chebrón byl útočiště

město, kde měl Abnér nárok přinejmenším na soud (Nu 35,22–25). Obrat „muž... na hůl se podpírajícího“ (BKR, v. 29) může popisovat mrzáka. V ČSP čteme: „muž, který uchopuje vřetenou“ (tj. zženštilý muž nebo muž nezpůsobilý k boji nebo těžké práci).

3,31–39 David vyhlásil čas velkého zármotku za Abnéra, ale nepodnikl nic proti Jóabovi, jenž ho zavraždil. Krále velmi rmoutilo, že Abnér padl tak neslavně, protože jeho odvaha a síla si zasluhovaly mnohem důstojnější smrt. Myšlenka verše 33 může znít: „Což měl Abnér zemřít, jako umírá blázen, který se neumí ubránit?“ Zamýšlená odpověď zní: „Nikoli, ale stal se obětí klamně, ničemné léčky.“² Lid z králova smutku pochopil, že Jóab jednal nezávisle. David navíc veřejně vyjádřil svou nelibost nad krutostí synů Serújíných (Jóaba a Abišaje) a vyzval Hospodina, aby je potrestal on. Ve třetí kapitole jsme viděli, jak si Bůh použil hříchu a intrik lidí, aby Davidovi daroval sjednocené království. Dokonce i lidský hněv vede k jeho chvále (Ž 76,11).

4,1–7 Abnérova smrt oslabilo Íš-bóšetovo království ještě více. Jakmile armáda přišla o svého mocného velitele, povstali dva vzbouřenci – Baana a Rekáb – a krále zavraždili. Mohli tak učinit, když vstoupili do jeho domu, zatímco Íš-bóšet odpočíval. Předstírali, že si přišli pro pšenici. Americký překlad RSV čte na základě Septuaginty šestý verš následovně: „A hle, domovnice čistila pšenici, ale padla na ni dřímota a usnula; tak Rekáb a Baana vklouzli dovnitř.“ Tak zůstal naživu jen jeden mužský dědic Saulova trůnu, zmračený chlapec Mefibóšet.

4,8–12 Rekáb a Baana donesli Íš-bóšetovu hlavu Davidovi, neboť doufali, že tak získají jeho přízeň. Ničemníci k tomu ještě tvrdili, že Hospodin je pobídli k činu. Ale David věděl lépe! Bůh by nevedl muže k tomu, aby porušili jeho Zákon, jen aby dosadil na trůn svého krále. Bůh byl schopen naplnit svá zaslíbení daná Davidovi, aniž by k tomu potřeboval pomoc vrahů. David jim řekl, že se provinili více než ten, který tvrdil, že zabil Saula, a nařídil, aby je okamžitě popravili. Jejich těla byla vystavena veřejné hanbě, zatímco Íš-bóšetovu hlavu se cti pohřbili v Abnérově hrobě.

D. David korunován za krále celého Izraele (kap. 5)

5,1–5 Slovy věrnosti a oddanosti se jedenáct izraelských kmenů nyní připojilo ke kmeni Juda a uznaly Davida za svého právoplatného krále. V 1Pa 12,24–41 jsou vyjmenováni všichni ti, kdo přišli.

Třetí verš informuje o Davidově třetím pomazání. Nejprve ho pomazal prorok Samuel (1S 16,13), poté ho pomazali za krále nad Judou v Chebrónu (2,4) a nyní byl konečně pomazaný za právoplatného krále nad celým národem.

5,6–10 Král David si v jednom ze svých prvních vojenských výpadů dal za cíl získat od Jebúsejců pevnost na hoře Sijón. Tito pohané považovali své město za natolik nedobytné, že by ho mohli bránit jen chromí a slepí. David objevil slabinu ve vodním kanálu města; nařídil svým mužům, aby se vyšplhali nahoru přes podzemní vodní tok, který Jebúsejci využívali k přívodu vody do města z blízkého pramene. Strategie byla úspěšná a z Jebúsu se stal Jeruzalém, taktéž nazývaný Město Davidovo, hlavním město Izraele. Druhá část verše 8 se vrací k posměškům Jebúsejců v šestém verši, které se později staly rčením: „Slepí a chromí nevejdou do domu.“ Miló tvořilo součást opevnění tohoto starověkého města. (Paralelní záznam v 1Pa 11 odhaluje, že úspěšný útok vedl Jóab, který si tak zajistil své postavení velitele Davidovy armády.)

5,11–16 Chíram, pohanský král Týru, poslal materiál a pracovníky, aby postavili Davidovi palác. David si vzal v Jeruzalémě další konkubíny a ženy, čímž porušil Dt 17,17, a narodili se mu další synové a dcery. Mesiášova královská rodová linie procházela přes Šalomouna. Existují další dva seznamy se jmény synů, kteří se Davidovi narodili v Jeruzalémě (1Pa 3,5–8; 14,3–7), přičemž tyto tři seznamy se od sebe mírně liší (většinou v pravopise).

5,17–21 Pelištejci byli znepokojeni zprávami o jednotě Izraele a silné centralizované vládě, a proto se rozhodli zaútočit. Shromáždili svá vojska v údolí Refájců na jih od Jeruzaléma. Hospodin Davida ujistil o vítězství a ten nepřátele napadl a porazil. Místo pojmenoval Baal-perasím, *Pán průlomů* (B21/

ČSP). Pán způsobil trhlíny v nepřátelských řadách. Modlářské zpodobeniny, které tam Pelištejci zanechali, David odnesl a spálil (1Pa 14,12), aby se nestaly kamenem úrazu budoucím pokolením.

5,22–25 Za nějaký čas se Pelištejci vrátili do toho samého údolí Refájců a znovu ohrožovali Izrael. Tentokrát Hospodin Davidovi řekl, aby je obešel ze zadu a zaútočil od balzámovníků. Až uslyší pochodování ve vrcholcích balzámovníků, bude vědět, že Hospodin pochoduje proti Pelištejcům. David tak mohl nakonec pobíjet nepřítel od Geby až do Gezeru. Místo Geba by se mělo zřejmě číst *Gibeón* (B21, LXX a 1Pa 14,16).³ Povšimněte si, že David nepředpokládal, že Boží vedení v jedné bitvě (v. 19) bude stejné i v další (v. 23). Musíme neustále ve všem hledat Boží vůli. V první bitvě Bůh zvolil strategii útoku; ve druhé přepadení ze zálohy.

E. Truhla donesena do Jeruzaléma (kap. 6)

K událostem šesté kapitoly nedošlo hned po těch zaznamenaných v kapitole páté. Druhá Samuelova se ne vždy přísně drží chronologického řádu.

6,1–7 Naposledy jsme četli o Boží truhle v 1S 7,1–2. Pelištejci ji tehdy poslali zpět do Izraele a poté byla umístěna v Abinádabově domě v Kirjat-jearímu. Uběhlo mnoho let. Pak se David rozhodl převést ji do Jeruzaléma, aby byl nejen *politickým*, nýbrž i *náboženským* hlavním městem. Vzal s sebou třicet tisíc mužů z Izraele do Baalímu v Judsku (tj. Kirjat-jearímu), aby ji vzal. Bůh nařídil, aby se truhla nesla na tyčích, spočívajících na ramenou synů Kehatových (Nu 7,9). Místo toho David vyrobil nový vůz a s velkým plesáním přivezli truhlu až k Nákonovu humnu (nazývanému v 1Pa 13,9 Kidónovo humno). Tam se volské spřežení naklonilo (B21) a hrozilo, že truhla spadne. Proto ji Uza podržel rukou. Protože ani kněží se truhly nesměli dotknout (Nu 4,15), Hospodin Uzu okamžitě usmrtil.

Často se klade otázka, proč Bůh Uzu usmrtil za to, že se dotkl truhly, když Pelištejci se jí dotýkali často, aniž by byli zničeni. Odpovědět lze tak, že „čím blíže je člověk Bohu, tím vážněji a rychleji ho stihne

soud za jakékoli zlo“. Soud musí začít u domu Božího.

Byl Boží čin příliš krutý? Nebojíme se Boha soudit, protože nedokážeme obsáhnout jeho úžasnou svatost a majestát. Až do Ježíšova příchodu byla truhla velmi blízká viditelnému zjevení samotného Boha. Uza na to nedbal. Jeho smrt trvale poučila Izraelce, aby slávu svého Boha brali vážně. Dokazují naše činy a naše řeč, že to opravdu myslíme vážně, když se modlíme „Posvět se jméno tvé?“ (*Daily Notes of the Scripture Union*).

6,8–11 David protestoval proti Hospodinovu tvrdému soudu a dočasně upustil od svého plánu přenést truhlu do města. Raději ji nechal v domě Obéd-edóma, zřejmě blízko Jeruzaléma.

Během tří měsíců, kdy byla truhla v Obéd-edómově domě, mu Hospodin velmi poželhal.

6,12–15 Když se král David doslechl o tomto požehnání, rozhodl se přenést Boží truhlu do Jeruzaléma. Záznam v 1Pa 15,13–15 praví, že během těchto tří měsíců David zkoumal Písma, aby zjistil, jak se má truhla přenášet. Nový vůz již nepoužili a truhlu nesli na ramenou levité. Poté, co nosiči ušli opatrně šest kroků, David, aby se ujistil, že Hospodin tomu nebude nepříznivě nakloněn, obětoval býka a vykrmené dobytče. Poté byla truhla přinesena za doprovodu tance v ulicích do dočasného stanu v Městě Davidově. (Je pravděpodobné, že v této době vznikl Žalm 68.) Samotný král byl tak nadšený, že tancoval ze vsí síly před Hospodinem. David byl přepásán lněným efódem, místo aby na sobě měl svůj běžný královský šat.

6,16–23 Jeho žena Míkal se rozhlížela z okna a viděla ho oblečeného v efódu, jak se chová, dle jejího názoru, jako král nevhodně. Když se vrátil domů, falešně ho obvinila z toho, že neslušně tančil na veřejnosti. („Odhaloval“ ve verši 20 je třeba rozumět ve světle verše 14.) Odvětil, že jeho tanec vyjadřoval jeho radost v Hospodině a oznámil, že nehodlá uhašovat své nadšení v Božích věcech. Dovolí, aby byl ještě více pohrdán lidmi a ponížený dokonce ve svých očích, ale „otrokyně“, o nichž Míkal mluvila, jej budou oslavovat. Kvůli svému kritickému přístupu nesla Míkal

hanbu, protože neměla děti až do dne své smrti. Toto je nutná připomínka toho, že kritický duch uhašuje plodnost.

F. Boží smlouva s Davidem (kap. 7)

7,1–5 David cítil, že se nehodí, aby sídlil v domě, zatímco Boží truhla byla pod stanovou plachtou. Proto oznámil proroku Nátanovi svůj úmysl postavit dům pro truhlu. Nátan nejprve souhlasil, protože se nezeptal Hospodina. Poté se však stalo Boží slovo k Nátanovi o tom, že David nebude moci Hospodinu dům postavit.

7,6–11 Hospodin připomněl Nátanovi, že přebýval ve stanu od chvíle, kdy Izraelci vyšli z Egypta. Stan byl pro izraelský národ vhodný, dokud přecházeli. Nyní však nastal čas postavit stabilní chrám.

7,12–15 Poté Hospodin zjevil Nátanovi nepodmíněnou smlouvu, kterou uzavře s Davidem. Tato smlouva zaslíbila, že David bude mít syna (Šalomouna), který chrám postaví; že trůn tohoto syna bude upevněn navěky; a že když tento syn zhřeší, Bůh ho bude kárat, ale jeho milosrdenství od něj neodstoupí.

7,16–17 Smlouva dále obsahovala zaslíbení, že Davidův dům, jeho království a jeho trůn budou upevněny navěky, a že na trůně budou sedět jeho potomci. Davidův rod přestal vládnout s babylónským zajetím, ale jeho vláda bude obnovena, až se Kristus, Davidovo símě, vrátí, aby panoval nad celou zemí. Jensen rozvíjí tuto myšlenku:

David chtěl postavit Bohu chrám, ale tato výsada připadla Šalomounovi. Bůh bezpochyby pro Davida zamýšlel jako službu boj, nikoli budování. Nicméně i válčením připravoval cestu tomu druhému, který položí základy domu uctívání, který jeho srdce tolik toužilo postavit. Když boje skončily, Šalomoun postavil chrám z materiálů, jež David připravil. David je předobrazem Krista v jeho utrpení a vítězství nad velkým nepřitelem. Šalomoun je předobrazem Krista v jeho slávě, když skončí utrpení a boje. Církev, pravý Boží chrám, má za svůj úhelný kámen Krista, a zjeví se v poslední den. Nyní se v době, kdy církev trpí a prožívá boj, připravují materiály na tuto slavnou Boží stavbu.⁴

7,18–29 Hluboce pohnut Boží smlouvou milosti David vešel do dočasného stanu a přednesl modlitbu víry, kterou zde máme zaznamenanou. V ní, jak tvrdí Blaikie,

vyjadřuje údiv nad minulostí, nad tím, že si Bůh vyvolil jeho, nevýznamného v rodině a nevýznamného osobně; a žasne nad přítomností: Jak to, že jsi mě přivedl až sem? A ještě více žasne nad budoucností, nad zajištěním trvalosti jeho domu v čase budoucím.⁵

„Ať je to poučením („zákonem“ v kritickém čtení) pro člověka, Panovníku Hospodine“ (v. 19b) znamená, že Bůh jednal s Davidem se stejnou láskou a shovívavostí, jakou nařídil, aby si navzájem prokazovali i lidé.

G. Nepřátelé Izraele poraženi (kap. 8)

8,1–2 Davidovou královskou politikou bylo očistit království od pohanských obyvatel, kteří se vzpírali jeho vládě. Tato politika vyústila v rozšíření izraelského území.

Například pobil Pelištejce a zmocnil se Meteg-Ammá – tj. Gatu (1Pa 18,1). Kdysi se v Gatu vydával za šilence (1S 21,10–15); nyní bude jeho *král*. Také porazil Moábce a provazem odměřil dvě třetiny k usmrcení. Moáb se musel vůči Izraeli dopustit zrady.

8,3–8 David dobyl další vítězství na území Sýrie. Porazil Hadad-ezera, krále země Sóba nacházející se mezi Chamátem a Damaškem. Zajal mu tisíc vozů, sedm set jezdců a dvacet tisíc pěšáků.

David také ochromil všechny koně k vozům a ponechal jen koně ke stu vozů.⁶ To znamená, že zvířatům přeřízl jednu šlachu v noze, takže se už nehodila k boji. Když přišli na pomoc Hadad-ezerovi Aramejci z Damašku, David pobil dvacet dva tisíce mužů a z některých učinil své poddané. Poté se David vrátil do Jeruzaléma s bronzem a zlatými štíty, které vzal Hadad-ezerovi.

8,9–12 Toi, král sousedního Chamátu, poblahopřál Davidovi k jeho vojenskému vítězství nad Hadad-ezerem a poslal mu stříbrné, zlaté a bronzové předměty. Tyto vzácné kovy spolu s dalším stříbrem a zlatem, které David získal ve válkách, zasvětil Hospodinu a později se používaly v chrámě.

8,13 Zde narážíme na zdánlivý rozpor. Čteme, že *David* zabil osmnáct tisíc Syrských v Solném údolí (BKR). 1Pa 18,12 však píše, že *Abišaj* zabil osmnáct tisíc *Edómců* v Solném údolí. Je pravda, že v některých hebrejských rukopisech stejně jako ve starověké LXX a syrských čteních se výraz „Edómcí“ objevuje i v 2S 8,13.⁷

Je však neobvyklé, aby se v 2S psalo, že David si učinil jméno z tohoto vítězství, a v 1Pa se sláva připisuje Abišajovi. 1Pa většinou Davida velmi chválí. Snad tomu bylo tak, jak se ve válce často stává, že „vysoká hodnota“, v tomto případě David, získal slávu za vítězství jako „velitel armády“. Nicméně přímé vedení boje náleželo Abišajovi, a dokonce i kronikáře, který se snaží vyzdvihnout Davidův rod, vedl Duch svatý k tomu, aby přivedl pozornost k veliteli v poli. Aby se to vše ještě více zkomplikovalo, tak nadpis k Ž 60 tvrdí, že „Jóab [Abišajův bratr] pobil Edómce v Solném údolí, dvanáct tisíc mužů.“⁸

Eugene Merrill předkládá následující návrh:

Tento rozdíl lze vysvětlit tak, že celé tažení spadalo pod přímé příkazy Abišaje, přičemž Jóab byl odpovědný (spolu se svými vojáky) za smrt dvou třetin Edómců.⁹

8,14 Skutečnost, že David umístil v Edómu posádky a všichni Edómcí se stali Davidovými otroky, zřejmě podporuje správnost kritického čtení „Edómcí“ ve verši 13 a všech rukopisech paralelního oddílu v Paralipomenon.

8,15–18 Davidovo království a moc vzrostly a on panoval spravedlivě a rovně. Verše 16–18 vyjmenovávají některé z jeho hlavních funkcionářů: Jóab byl velitelem nad armádou; Jóšafat byl kancléř; Sádok a Achímelek (zřejmě opisovač zaměnil Ebjátara, viz níže) byli kněžimi; Serajáš byl písařem; Benajáš velel Davidově tělesné stráž; Davidovi synové byli knížaty (BKR). Ve verši 17 vyvstává textový problém. Zde a v 1Pa 18,16 a 24,6 je Achímelek uveden jako syn Ebjátarův, ale v 1S 22,20 čteme, že Ebjátar byl „syn Achímelekův“. Nejjednodušším řešením tohoto problému je vysvětlení, že ve verších, které uvádějí Achímeleka jako Ebjátarova syna, opisovač zaměnil jména.

Nicméně existuje ještě jiná možnost založená na starozákonním zvyku pojmenovávat každé další pokolení stejným jménem, tj. že vnuci byli pojmenováni po svých dědečcích. Proto mohl být Sádokův kněžský kolega buď Ebjátar nebo Achímelek. Ebjátar a Achímelek působili jako spolukněží podobně jako Annáš a Kaifáš v době našeho Pána (L 3,2).

Když Saul zavraždil Achímeleka v Nóbu, pouze Ebjátar přežil. Když se David stal králem, jmenoval Ebjátara veleknězem, ale neseřadil Sádoka.

H. David prokazuje Mefibóšetovi milosrdenství (kap. 9)

9,1–13 David si vzpomněl na svoji smlouvu s Jónatanem (1S 20,14–17), že mu prokáže milosrdenství, a hledal příležitost, aby mohl slib splnit. Síba, otrok zesnulého krále Saula, ho informoval, že chromý syn Jónatana žije v Lódebaru na východním břehu Jordánu.

David ho nechal přivést do Jeruzaléma, nařídil, aby se rodinný majetek vrátil do jeho rukou a aby s ním jedl u královského stolu. Síba a jeho synové měli Mefibóšetovi sloužit.

Mefibóšet zosobňuje neobrácenou duši žijící v neúrodné zemi (Lódebar může znamenat žádná pastvina¹⁰), zaprodanou hříchu (Makír znamená *prodaný* – v. 4). Byl vyděděncem padlého Saulova domu. Nemohl přijít ke králi, aby prosil o milost, protože byl chromý na obě nohy. Ale laskavý panovník ho vyhledal, aby mu mohl požehnat. Když ho našel, daroval Mefibóšetovi velké bohatství a místo u krále stolu. Podobnost se spásáním je zřejmá. Podobně jako Mefibóšet jsme byli i my *bezmocní* (neschopní přijít k Bohu); náš stav byl *bezvýchodný* (náleželi jsme k padlému lidstvu). Ale skrze milost jsme se stali příjemci Boží přízně. Byli jsme vyvýšeni do Boží rodiny a stali jsme se spoludědici Kristovými.

Láska tak úžasná, tak božská, si vyžaduje mé srdce, můj život, mé vše!

Isaac Watts

I. Další dobytá území (kap. 10)

10,1–5 Zdá se, že Náchaš, král synů Amónových, kdysi Davidovi prokázal milosrden-

ství. Jednalo se o stejného Náchaše, kterého Saul porazil na začátku své vlády (1S 11). Možná, že Náchaš Davidovi pomohl, když utíkal, protože Saul byl tehdy jejich společným nepřítelem. Nyní chtěl David tuto věrnost oplatit, a proto vyslal posly k Chanúnovi, synu Náchašovu, kterého po smrti jeho otce korunovali za krále. Knížata synů Amónových však Davidovy muže podezírala z toho, že jsou zvědové, a proto je Chanún vystavil osobním urážkám a hanbě. David se rozzlobil, když spatřil své zhanobené posly.

10,6–8 Jakmile se o tom Amónci dozvěděli, připravili se na válku s Izraelem a najali si Aramejce ze severu (viz 1Pa 19). Tak Davidovi muži pod Jóabovým vedením čelili dvěma vojskům – syrskému a amónskému.

John Haley vysvětluje zdánlivý rozpor mezi veršem 6 a 1Pa 19,6–7 následovně:

Bét-rechób bylo jedno malé království v Mezopotámii, stejně jako Maaka, Soba a Íš-tób byla malinká království v Sýrii. Pak si tedy jména a čísla odpovídají takto:¹¹

2. Samuelova

Aramejců z Bét-rechóbu a Soby	20 000
Aramejců z Íš-Tóbu	12 000
Aramejců z Maaky	1 000
Celkem	33 000

1. Paralipomenon

Aramejců ze Soby atd.	32 000
Aramejců z Maaky (počet neudán)	1 000
Celkem	33 000

10,9–14 Jóab rozdělil své muže do dvou skupin. On sám velel vybraným mužům Izraele v boji proti Aramejcům. Jeho bratr Abíšaj vedl zbytek Izraelců proti synům Amónovým. Oba velitelé se domluvili, že si navzájem pomůžou, ocitne-li se druhý v úzkých. Aramejci utekli, když je Jóab se svými muži napadli na otevřeném poli. Poté vystrašení Amónci ustoupili zpět do svého města (zřejmě Raby).

10,15–19 Krátce poté Aramejci sečetli své vojsko a požádali o pomoc ostatní syrské státy. Pochodovali až k Chélamu ležícím východně od Jordánu (přesná poloha neznámá), kde se s nimi utkala Davidova armáda a porazila je. Izraelci zničili sedm set voztajů a čtyřicet tisíc jezdců. (1Pa 19,18 uvádí

ve ztrátách „sedm tisíc voztajů a čtyřicet tisíc pěšáků“). Williams přišel s návrhem, že tam byla jezdecká jednotka čítající 40 000 mužů a 700 lehkých vozů, a pak pěší jednotka čítající 40 000 mužů a 7 000 těžkých vozů.)¹² Tato bitva přesvědčila Aramejce o Davidově moci, takže s Izraelem uzavřeli mír a odmítli Amóncům pomáhat.

II. Davidův pád

A. Přestoupení proti Bat-šebě a Urijášovi (kap. 11)

11,1–5 Davidův nechvalně proslulý morální poklesek způsobily dle uznávaného komentátora Matthewa Henryho tři faktory: (1) „Zanedbání povinností“; (2) „Láska k pohodlí a shovívavost k lenivosti“; (3) „Bloumající oko“.¹³ Místo aby šel do boje proti Amóncům na přelomu roku, David proti nim poslal Jóaba a sám zůstal lenivě doma. Období lenivosti jsou často dobou největších pokušení. Navečer se stalo, že se podíval ze střechy svého paláce a spatřil ženu velmi hezkého vzhledu, jak se umývá. Když se na ni zeptal, zjistil, že to je Bat-šeba, žena Urijáše, jednoho z Davidových udatných hrdinů. David dal pro ni poslat a dopustil se s ní cizoložství. Očistila se ze svého obřadního znečištění a vrátila se domů. Když zjistila, že je těhotná, oznámila to Davidovi.

11,6–13 Král kul pikle, aby skryl svůj hřích. Nejprve si dal zavolat Urijáše z boje a předstíral, že chce vědět, jak se daří Jóabovi a vojsku. Když mu Urijáš vše řekl, David mu nařídil, aby šel domů, neboť doufal, že bude mít s Bat-šebou styk. Když se poté dítě narodí, Urijáš si bude myslet, že je jeho vlastní. Ale Urijáš Davidovy plány překazil. Místo aby šel domů, spal u vchodu do královského paláce; cítil, že se nemůže těšit z pohodlí domova, dokud jeho národ válčil. V zoufalství David Urijáše opil, ale věrný voják odmítl jít domů. Urijášova oddanost a věrnost stojí v ostrém protikladu ke královi zradě.

11,14–17 Poté se David snížil k nejnižšímu činu hanebnosti. Nařídil Urijášovi, aby donesl Jóabovi dopis – dopis, který obsahoval jeho ortel smrti. Král Jóabovi nařídil, aby postavil

Urijáše do nejprudšího boje, kde nevyhnutelně zemře. Pak již nebude naživu, aby se mohl zřící dítěte, až se narodí. Jóab řídil bitvu tak, aby Urijáš jistě zemřel. Nařídil svému vojsku postup vpřed, ale poté obě křídla stáhl. Jak Urijáš a jeho muži uprostřed postupovali vpřed, stali se snadnými terči Amónců na hradbách. Z vojenského hlediska se jednalo o směšný čin, který však uspěl, neboť Urijáš zemřel stejně jako mnoho dalších věrných Davidových služebníků.

11,18–21 Když Jóab vzkázal zprávu o bitvě Davidovi, věděl, že král bude porážkou roztrpčen. David řekne: „Proč jste se přiblížili k městu? Copak si nepamatujete, jak byl zabít Achímelek, syn Gedeónův (Jerúbešetův), když udělal tu samou věc?“ (viz Sd 9,50–55). Proto Jóab nařídil poslovi, aby zabránil královu hněvu tím, že řekne: „Zemřel také tvůj služebník Chetejec Urijáš.“ Tak David zapomene na válečné zvraty toho dne.

11,22–25 Posel vše oznámil Davidovi přesně, jak měl nařízeno. Poté přinesl Jóabovi zprávu, že vojenské zvraty jsou nevyhnutelné a že Urijášova smrt by neměla vzbuzovat zármutek, neboť ve válce meč požírá bez rozdílu. Tak se David pokoušel skrýt svou hlubokou vinu „fatalistickými slovy o nevyhnutelnosti a náladovosti smrti.“

Když skončily smuteční obřady, David poslal pro Bat-šebu, aby se stala jeho ženou. O něco později se narodilo i miminko.

Skutečnost, že Písmo informuje o této události z Davida života, dokazuje jeho přesnost. Podává nám upřímný a neupravený pohled na Boží lidi takové, jací byli, i se vším nepěkným (*Daily Notes of the Scripture Union*).

B. Davidovo doznání Hospodinu (kap. 12)

12,1–9 Obecně se má za to, že mezi kapitoly 11 a 12 uběhl asi jeden rok, během něhož na Davida tvrdě doléhala Hospodinova ruka, jak dokládají žalmy 32 a 51. Prorok Nátan k němu přišel s následujícím podobenstvím a žádal od Davida soud v dané záležitosti. „Boháč měl mnoho ovcí a byl neochotný nechat jednu z nich zabít, když k němu přišel host. Místo toho vzal ovečku od chudě a za-

bil ji.“ David dokázal odsoudit hřích druhých mnohem lépe než svůj vlastní. Rozzlobeně vykřikl, že ten muž bude muset ovečku nahradit čtyřnásobně a že by si za svůj hřích zasloužil zemřít. Nátan beze strachu namířil obžalující prst na Davida a řekl: „Ty jsi ten muž! Bůh s tebou jednal milosrdně, učinil tě králem, dal ti bohatství a vše, po čem tvé srdce toužilo. Ty jsi však Bat-šebu vzal jejímu muži a poté jsi ho nechal zabít, abys zakryl své přestoupení.“

12,10–14 Poté král uslyšel svůj závažný trest: Jeho děti ho zarmoutí. Jeho rodinu rozeštve krvavý spor. Jeho ženy mu budou odňaty a veřejně zhanobeny (viz 2S 16,22). Jeho hříšný skutek se stane obecně známým. David poté činil pokání a vyznal, že se svým hříchem prohřešil proti Hospodinu. Morgan to komentuje slovy:

Povšimněte si slova „také“ ve verši 13. Člověk odkládá svůj hřích, když ho v upřímnosti vyzná. Tak může jeho hřích odložit také Bůh.¹⁴

Nátan ho okamžitě ujistil, že mu byl trest za jeho hřích prominut – nezemře. Ale budou ho stíhat *následky* jeho hříchu. V podstatě bude muset vše vrátit čtyřnásobně (Ex 22,1), jak sám vynesl rozsudek proti boháči v podobství: Dítě zemře; Amnón bude zavražděn (kap. 13); Abšalóm zemře v boji (kap. 18); Adónijáš bude popraven (1Kr 2).

12,15–23 Když dítě onemocnělo, David si lehl na zem v modlitbách a postu. Byl hluboce zarmoucen. Když se však dozvěděl, že zemřelo, vstal a pojedl. Vysvětlil své jednání tím, že dítě přivést nazpět nemůže, ale až jednoho dne zemře on, David, půjde za ním. Verš 23 se stal velkou útěchou věřícím rodičům, kteří přišli o novorozence a malé děti.

Matthew Henry se k tomu vyjadřuje následovně:

Zbožní rodiče mají velký důvod k naději, co se týče jejich dětí, které zemřely v útlém dětství, že jejich duše se mají na druhé straně dobře; neboť zaslíbení je dáno nám a našemu potomstvu, a dojde naplnění u těch, kteří, stejně jako malé děti, nedávají do vlastních dveří mříž.¹⁵

Můžeme si být jisti, že děti, jež zemrou dřívě, než dosáhnou věku odpovědnosti, jdou

přímo do nebe, neboť Ježíš řekl: „Nebot' takovým náleží království Nebes“ (Mt 19,14).

David měl hluboké porozumění pro Boží povahu, což dokládá způsob, jímž reagoval na Boží soud. Než rána dopadla, modlil se, neboť věděl, že Hospodin je *Bůh milosrdenství*. Když však rána dopadla, Bohu se poklonil, neboť věděl, že Hospodin byl *Bůh spravedlnosti*. Zapomněl věci, které byly předtím, přijal Boží kázeň a díval se do budoucnosti. Nezoufal si, protože věděl, že mu Bůh ještě požehná. A měl pravdu.

12,24–25 Bat-šeba porodila dalšího syna, Šalomouna, který byl předurčen k tomu, aby nastoupil na trůn po svém otci. Skrze proroka Nátana mu Bůh dal ještě dodatečné jméno Jedidjáš (*milovaný Hospodinem*).

12,26–30 Nyní se vyprávění vrací k tažení proti Rabě, které v 11,1 přerušil Davidův hřích. Zdá se, že Jóab dobyl celé město až na jednu část, možná kromě pevnosti na vrcholu. (Josephus¹⁶ a B21 uvádí, že Jóab dobyl městský zdroj vody, takže hrozila okamžitá kapitulace.) Poté nechal poslat pro Davida, aby boj dokončil a tím mu připadla i veškerá sláva za vítězství. Z Jóabovy strany se jednalo o pozoruhodně nesobecký čin. Jóab byl přinejmenším nepředvídatelný. Občas ukazoval opravdovou sílu svého charakteru. Ale jeho celkové chování odpovídalo mazanému, nemilosrdnému a ničemnému pleticháři. David uspěl v dobytí Raby a byl odměněn zlatou korunou vážící talent a ještě mnohou další kořistí.

12,31 Biblisté se rozcházejí v názoru, zda poslední verš popisuje krutý trest, jemuž David podrobil Amónce (KJV, BKR),¹⁷ nebo zda se jedná o nádenickou zemědělskou činnost nebo pracovní poddanství (ČSP). Druhá možnost více odpovídá způsobu, jak David nakládal se svými nepřáteli.

III. Davidovy těžkosti (13–20)

A. Amnón znásilňuje Tamar (13,1–19)

13,1–14 Abšalóm byl Davidův syn z Maaky, kdežto Amnónova matka byla Achinoam; byli tedy nevlastní bratři. Amnón toužil po Támaře, krásné sestře Abšalóma a tudíž po své nevlastní sestře. Neviděl však způsob, jak

by se k ní mohl přiblížit, protože byla čistá a vedla uzavřený život. Potom přišel s řešením Jónadab (Davidův synovec – v. 3). Amnón předstíral nemoc, vlákal Tamar do své ložnice a poté ji za použití síly znásilnil.

13,15–19 Když spáchal zločin, nenáviděl ji více, než ji kdy miloval, jak tomu často bývá. Chtíč a nenávist k sobě mají blízko. Snažil se jí zbavit, ale ona nechtěla odejít. Nakonec ji musel vypudit silou a doufal, že „sejde z očí, sejde z myslí“. Měla na sobě znamení smutku, což upozornilo Abšalóma na to, co se stalo.

B. Abšalóm se mstí Amnónovi a utíká (13,20–39)

13,20 Abšalóm utěšoval Tamar, jako by si myslel, že se nic vážného nestalo, ale přitom už plánoval proti Amnónovi pomstu.

Tamar, zneuctěná a nechtěná pro manželství, ačkoli ne vlastní vinou, bydlela opuštěná v domě svého bratra Abšalóma. To zřejmě znamená, že žila a zemřela neprovdaná. Chtíč zraňuje nevinného stejně jako viníka.

13,21 Ačkoli se David velmi rozzlobil, Amnóna nepotrestal, jak měl – možná proto, že jeho vlastní hřích byl v paměti všech tak čerstvý.

Znal svoji povinnost, ale měl svázané ruce. To činí úmyslný hřích – okrádá nás o morální svobodu, o svobodu řeči a svědectví (*Daily Notes of the Scripture Union*).

David rovněž mohla ovlivnit skutečnost, že Amnón byl jeho prvorozený (1Pa 3,1) a tedy i přirozený následník trůnu.

13,22–29 Abšalóm čekal na správný čas pro pomstu, a ten přišel o dva roky později. Jako vždy se plánovala veliká sláva spojená se stříháním ovcí blízko Bét-elu. Abšalóm otce naléhavě zval, ale ten nešel, pravděpodobně proto, že mu nechtěl zvyšovat výdaje. Nicméně uspěl v tom, že přivedl na jedno místo všechny královské syny a, co bylo nejdůležitější, Amnóna, který jako nejstarší syn zastupoval svého nepřítomného otce. Na předem smluvený signál Abšalómovi služebníci Amnóna zavraždili. Ostatní princové utekli v panice zpět do Jeruzaléma.

13,30–36 Mezitím se k Davidovi donesla zvěst, že Abšalóm usmrtil všechny jeho syny!

Davida opět srazil na kolena veliký žal. Jónadab uvedl falešnou zprávu na pravou míru informací, že zemřel pouze Amnón, a že Abšalóm se mu chtěl pomstít ode dne, kdy byla Támar znásilněna. Krátce nato přišli Davidovi synové do Jeruzaléma s velkým nářkem a potvrdili pravdivost Jónadabových slov, že jsou naživu.

13,37–39 Aby si Abšalóm zachránil život, utekl do Gešúru v Sýrii, kde žila jeho matka a kde kraloval jeho dědeček z matčiny strany, král Talmaj. Abšalóm žil v Gešúru tři roky. Amnón byl starší než Abšalóm a až do své smrti byl prvním následníkem trůnu. Když Amnón zemřel, Abšalóm si začal představovat na trůně *sebe*. Král David zatoužil opět vidět Abšalóma, neboť jeho žal nad smrtí Amnóna se s postupujícím časem zmínil.

C. Abšalóm se vrací do Jeruzaléma (kap. 14)

14,1 Jób si uvědomil, že král toužil mít Abšalóma zpět v Jeruzalémě. Lid však věděl, že se Abšalóm provinil vraždou a že by měl být popraven. Strach z veřejného nesouhlasu tak bránil Davidovi, aby pro Abšalóma poslal.

14,2–7 Tak Jób poslal za Davidem ženu z Tekóje (blízko Betléma) s podobnou rodinnou situací, jako byla jeho. Předstírala, že má hluboký zármutek a řekla mu, že jeden z jejích synů zabil druhého. Nyní její rodina požadovala smrt jejího jediného dědice. To by naprosto vymazalo jméno její rodiny z povrchu země.

14,8–13 Nejprve jí král řekl, aby se vrátila domů a čekala na odpověď, protože doufal, že třeba unikne vině, když vraha omilostní. Ona však od Davida požadovala odpověď okamžitě, aby ho jeho vlastním rozhodnutím mohla lapit do pastí. Nabídla mu, že na sebe vezme jakoukoli vinu, kterou by jeho rozhodnutí v sobě mohlo zahrnovat. Král David učinil další obecný výrok, že jí zajistí bezpečí. Poté ho zřímá požádala o ujištění, že její syn nezemře. Jakmile jí to slíbil, měla ho v hrsti. Pokud král udělí milost jejímu synovi, proč by nemohl to samé učinit i svému zapuzenému synovi?

Situace, kterou žena předstírá, se zhruba shoduje s Davidovou. Jeden syn zemřel a ostatní

příbuzní žádají smrt viníka jako zaslouženou mstu (v. 7). David svým rozhodnutím projevil milosrdenství a přerušil krevní mstu, která na Středním východě často trvala celá pokolení. Žena však odhodlaně pokračuje a aplikuje příběh na situaci Davida a Abšalóma. David je opět, stejně jak tomu bylo s Nátanem, chycen v síti své vlastní morální moudrosti. Musí dovolit návrat a zajistit ochranu zapuzenému a vystrašenému Abšalómovi (*Daily Notes of the Scripture Union*).

14,14 Žena zřejmě chtěla naznačit, že stejně, jako je minulostí voda vylitá na zem, kterou nelze sebrat (tj. Amnónova smrt), nemá cenu zabývat se ani tímto. Nebo také že život je příliš krátký na to, aby se promarnil protahovanou roztržkou.¹⁸ Poslední část verše 14 zřejmě znamená, že Bůh okamžitě nezničí viníka (jak by měl David dobře vědět), ale připravuje způsob (B21), kterými by mu mohlo být odpuštěno, a on mohl být obnoven. Pokud tak jedná Bůh, proč by tak neměl učinit i David?

14,15–23 Žena řekla, že přišla ke králi a očekávala od něj shovívavost podobnou té Boží. Dostala ji pro svého vlastního syna, a nyní se přimlouvala za jeho syna. Král podezíral Jóba, že zosnoval tento plán, a žena to otevřeně přiznala. Král David chabě nařídil Jóbovi, aby přivedl Abšalóma zpět do Jeruzaléma navzdory skutečnosti, že Abšalóm svého skutku nelitoval. Z Davidovy strany se jednalo o nespravedlnost, za kterou draze zaplatí.

14,24–33 Celé dva roky Abšalóm žil v Jeruzalémě, aniž by směl přijít do otcovy přítomnosti. (Jeho přirozená krása a bohaté vlasy se uvádějí jako faktory, které mu pomohly ukrást srdce izraelského národa.) Po dvou letech se Abšalóm pokoušel kontaktovat Jóba, aby mohl krále spatřit. Jób k němu dvakrát odmítl přijít, proto Abšalóm nařídil, aby spálili jeho pole s ječmenem. Pak k němu Jób přišel pěkně rychle! Král vyhověl Abšalómovu požadavku spatřit ho a oba muži se usmířili.

Od znásilnění Támar uběhlo sedm let a od Amnónovy smrti pět. Abšalóm svého otce neviděl pět let. Ačkoli mu David odpustil a přivedl ho zpět do Jeruzaléma, místo aby ho nechal popravít, odmítl zapomenout na to, co se stalo. Když se však oba muži konečně setkali,

Abšalom byl zcela omilostněn. Poté použil milost, kterou mu otec prokázal, jako základ pro vzpouru (kap. 15–18). David ušetřil život svého syna, ale Abšalom na oplátku osnoval smrt svého otce.

Jóab svými činy zřejmě zamýšlel získat si přízeň Davida a také Abšaloma, budoucího krále.

D. Abšalomova vzpoura a Davidův útěk (15,1–18)

15,1–6 Až do této chvíle Abšalom skrýval svou touhu stát se králem. Nyní však cestoval s ohromným doprovodem. Také šel směle do městské brány (kde se urovnávaly právní záležitosti) a choval se, jako by byl v Izraeli jediný, komu opravdu záleželo na blahu lidu. V podstatě svého otce obvinil z toho, že neposkytoval přiměřenou právní pomoc a tvrdil, že kdyby byl králem on, lidem by se dostalo spravedlnosti, jakou si zaslouží. Získával si tak přízeň od lidí z různých izraelských měst.

15,7–12 Po čtyřech letech¹⁹ (podle rukopisů LXX, Syrské Bible, Josepha Flavia a B21) Abšalom dostal svolení jít do Chebrónu, údajně aby splnil slib, který učinil ve vyhnanství. Chebrón byl zřejmě silně nespokojený, protože David z něj přesunul své hlavní město do Jeruzaléma. Navíc se v Chebrónu Abšalom narodil. Dvě stě mužů, kteří ho doprovázeli, nevědělo nic o tom, že doopravdy zamýšlel ohlásit vytvoření nové vlády, v níž bude králem! Achítifel, jeden z Davidových rádců a Bat-šebin dědeček (srov. 11,3 s 23,34) přeběhl k Abšalomovi, a mnoho lidí se připojilo k Abšalomovi v jeho spiknutí, jež mělo za cíl získat trůn.

Možná, že se chtěl Achítifel vyrovnat s Davidem za hřích, kterého se dopustil na jeho vnuče.

15,13–18 Když se to David dozvěděl, rozhodl, že situace je vážná a že by měl odejít z Jeruzaléma. Okamžitě tedy shromáždil svůj dům a utekl za město. Král však zanechal deset konkubín, aby pečovaly o dům.

E. Davidovi přátelé a nepřátelé (15,19–16,14)

15,19–22 Mezi těmi, kdo odešli s Davidem, byla i skupina Pelištejců, kteří s ním šli z Gatu.

Jedním z nich byl Itaj Gatský. Když vyšel, aby ho následoval, král na něj naléhal, aby se vrátil. Koneckonců nebyl Izraelec, ale vyhnanec, k armádě se připojil teprve nedávno a Davidův případ byl přinejmenším nejasný. Ale Itaje nešlo odradit. Pevně se rozhodl, že bude krále následovat bez ohledu na oběť. David odměnil věrnost tohoto pohana tím, že dovolil jemu a jeho stoupcům, aby ho následovali. Itaj odpověděl: „... tam, kde bude můj pán a král, ať umírat či žít, tam bude i tvůj otrok.“ Věřící by měli prokazovat Králi králů během jeho zavržení stejnou oddanost, jakou prokázal Itaj Davidovi během jeho vyhnanství.

15,23 Přešli potok Kidrón východně od Jeruzaléma a směřovali k Jordánskému údolí. Téměř o tisíc let později půjde v jeho stopách Davidův větší Syn, sám zavržený Král (J 18,1). David přešel Kidrón, aby utekl a *zachránil* si život. Ježíš přešel údolí a modlil se v Getsemane, když se chystal *dát* svůj život jako výkupné za mnohé.

15,24–29 Kněží Sádok a Ebjátar vyšli z města s Boží truhlou a chtěli Davida následovat do vyhnanství. On je však poslal zpět v naději, že Hospodin mu umožní se vrátit. Také kněžím řekl, že by mu mohli více pomoci přímo v Jeruzalémě (jako pátá kolona mezi Abšalomovými muži). Půjde až k západnímu břehu Jordánu a bude čekat na zprávu od nich ohledně průběhu Abšalomovy vzpoury.

David, místo aby zahořkl kvůli nucenému vyhnanství, pokorně se podvolil všemu, co Bůh dopustil. V této době – podle nadpisu – vznikl Žalm 3. Vidíme v něm, že Davidova důvěra v Hospodina zůstala neotřesená, i když se přes něj valila bouře.

15,30–37 V hlubokém zármutku stoupal David spolu se svými věrnými na Olivovou horu a modlil se, aby Bůh změnil Achítifelovu radu, kterou snad poslouží Abšalomovi. Na vrcholu hory ho potkal Chúšaj Arkijský. David ho požádal, aby se vrátil do Jeruzaléma a předstíral věrnost Abšalomovi. Tak by snad mohl působit proti radám, s nimiž by přišel Achítifel. A jakékoli důležité zprávy by mohl předat kněžím Sádokovi a Ebjátarovi, kteří by za Davidem poslali s informacemi své dva syny.

16,1–4 Když David přešel vrchol Olivetské hory, šel mu vstříc Síba, služebník Mefibóšetův, s velkou zásobou potravin, vína a dvěma osly. Když se ho David zeptal na Mefibóseta, Síba křivě informoval o tom (viz 19,27), že Jónatanův syn zůstal v Jeruzalémě a doufal, že království se vrátí k domu Saulovu a tím pádem k němu. David lži uvěřil a nařídil, aby Síbovi připadlo veškeré Mefibósetovo jmění.

16,5–14 U Bachurímu ležícího cestou k Jerichu proti nim vyšel Saulův potomek Šimeí, který Davida ohnivě proklínal a obvinil ho, že má na rukou krev Saulova domu. Abíšaj, jeden z Davidových velitelů, chtěl Šimeího na místě zabít, ale král to nedovolil. Naznačil, že Hospodin mu mohl nařídít, aby ho proklínal. Poukázal na to, že koneckonců člen Saulova domu měl více důvodů usilovat o jeho život než jeho vlastní syn Abšalóm. David si možná vzpomněl na Urijášovu smrt a uvědomil si, že Šimeího obvinění se zčásti zakládalo na pravdě. A David také doufal, že Šimeího nepřiměřené nepřátelství snad Boha pohne k milosrdenství. Když David se svými muži postupoval k Jordánu, Šimeí je následoval, proklínal je a házel na ně hlínu a kamení. Nakonec vyhnaný král došel k řece, kde si se svými druhy oddechl.

F. Abšalómovi rádci (16,15–17,23)

16,15–19 Dějištěm se nyní stává Jeruzalém, kam Abšalóm právě přijel. Chúšaj mu hlasitě a živě vyznal věrnost. Nejprve ho Abšalóm podezíral, ale poté ho samozvanec přijal.

16,20–23 Achítifelova první rada Abšalómovi zněla, aby vešel k deseti konkubínám, které David zanechal v Jeruzalémě. Takovýto čin, sám o sobě hanebný, by Davida nevyslovitelně urazil, učinil by usmíření naprosto nemožným a také by ustanovil přímý nárok na trůn. Abšalóm radu přijal a šel do královského harému před očima celého Izraele, čímž naplnil Nátanovo proroctví z 12,11–12.

V oné době byla Achítifelova rada velmi vážená. Abšalóm se jí slepě řídil stejně jako jeho otec. Když si však uvědomíme, že Achítifel byl Bat-šebin dědeček, můžeme vidět, že

tuto konkrétní radu mohla podnítit jeho touha po pomstě.

17,1–4 Když uspěl s první radou, Achítifel Abšalómovi dále poradil, že sám vybere dvanact tisíc mužů, přepadne Davida, neočekávaně ho usmrtí a přivede jeho následovníky zpět do Jeruzaléma.

17,5–14 Abšalómovi se to líbilo, ale rozhodl se dát zavolat i Chúšaje a slyšet jeho radu. Chúšaj na to již čekal. Řekl, že Achítifelova druhá rada není „tentokrát“ dobrá. Koneckonců Davida a jeho muže vzpoura rozzuřila a budou divoce bojovat. A David byl příliš moudrý na to, aby strávil noc se svým vojskem; určitě se někde skrývá v jeskyni. Pokud by Achítifelův první útok nebyl úspěšný, pak by národ zachvátila panika a Abšalómův případ by byl ztracen. Chúšaj přišel s alternativním plánem, který zdánlivě vypovídal o jeho věrnosti Abšalómovi, ale doopravdy měl Davidovi získat čas, aby mohl utéci, a rovněž zahrnoval možnost Abšalómovy smrti. Navrhl povolání do zbraně všechna izraelská vojska, jimž by velel Abšalóm. Taková armáda bude neporazitelná. Davida napadnou a on nebude mít šanci utéci. Abšalóm rozhodl, že Chúšajova rada byla nejlepší a odmítl Achítifelovu radu přesně tak, jak se David modlil (15,31).

17,15–17 Chúšaj okamžitě informoval kněze Sádoka a Ebjátara, aby oznámili Davidovi, ať přejde přes Jordán a uteče do bezpečí. Kněží poslali zprávu po služce svým dvěma synům čekajícím v Ěn-rogelu na předměstí.

17,18–22 Nějaký chlapec však uviděl toto tajné setkání a nahlásil zvědy Abšalómovi. Dva synové kněží, Jónatan a Achímaas, se tedy ukryli ve studni (suché nádrži na vodu) v Bachurímu, dokud pátrací skupina neodešla. Poté utekli a donesli zprávu Davidovi, který přešel Jordán a postavil tak mezi vojsko své a Abšalómovo přírodní překážku. Poté David pochodoval k Machanajimu, městu v zemi Gileád.

17,23 Achítifel byl sklíčený, protože jeho radu zamítli a protože tušil, že David vyhraje. Vrátil se do svého domu, vydal příkazy ohledně svého domu a oběsil se. V životě i ve smrti byl „předobrazem“ Jidáše Iškariotského.

G. Abšalóмова smrt a Davidův žal**(17,24–19,8)**

17,24–26 Abšalóm stíhal svého otce přes Jordán do Gileádu. Velitelem své armády jmenoval Amasu. Jeho otec byl rodem Izmaelec (1Pa 2,17), ale náboženstvím Izraelec. Byl Davidův synovec a první bratranec Jóaba.

17,27–29 Zatímco David tábořil v Machanajimu, přišli k němu tři muži s potřebnými trvanlivými zásobami pro něj a jeho lid; byli to Šóbi, Makír a Barzilaj.

Šóbi byl synem Náchaše, zesnulého krále Amónců. Jeho bratr Chanún odmítl Davidovu dobrou vůli a trpěl za to (kap. 10). Nicméně Šóbimu, rodem cizinci, záleželo na izraelském králi více než většině Židů. Podobně i mnoho pohanů přijalo toho, kterého „jeho vlastní“ zavrhl (J 1,11).

Makír se staral o Mefibóšeta po mnoho let, dokud ho David nepřivedl do Jeruzaléma (9,3–5). Sloužil potřebným, ať již to byl chromý princ nebo sesazený král. Těm, kdo se dělí, aby pomohli Kristovu dílu skrze pohostinnost, se jejich dobrota vrátí stonásobně, až se Kristus vrátí ve slávě.

Barzilaj pomáhal zásobovat Davida po celou dobu, kdy byl v Machanajimu. Byl to velmi bohatý muž a jeho podpora pro krále velmi znamenala (19,31–39). Na smrtelné posteli řekl David Šalomounovi, aby vyvýšil Barzilajovy syny k pozicím na královském dvoře (1Kr 2,7). Kristus nezapomene na ty, kdo mu sloužili; dostane se jim ctěných míst v jeho království.

18,1–5 David rozdělil své vojsko do tří jednotek, kterým veleli Jóab, Abíšaj a Itaj. Král se chtěl nadcházející bitvy účastnit, ale lid ho přesvědčil, aby zůstal ve městě, a kdyby bylo třeba, poslal jim pomoc. Když vojáci opouštěli město, David dal veřejně příkaz svým velitelům, aby kvůli němu zacházeli s Abšalómem mírně.

18,6–9 K boji došlo v Efrajimském lese, východně od Jordánu a blízko Machanajimu. Toho dne padlo dvacet tisíc Abšalómových vojáků, z velké části se na tom podílel hustý les, který muže pohltit. Davidova armáda vítězila. Když Abšalóm ujížděl lesem, zachytil se hlavou v terebintu a jeho mezek jel dál. Je

to svého druhu spravedlivý trest, že ta část těla, na kterou byl tolik hrdý, se stala prostředkem jeho pádu.

18,10–15 Posel, který Jóabovi oznámil Abšalómovu bezvýhodnou situaci, byl pokárán, že vzbouřence neusmrtil. Zdůraznil, že žádný peněžní obnos by ho nepřiměl porušit královo nařízení. Mimoto kdyby Abšalóma zabil, David by se to dozvěděl a Jóab by se ho nezastal. Jóab považoval celý rozhovor za ztrátu času. Vrazil Abšalómovi tři hole do srdce a poté dovolil svým deseti zbrojnošům, aby ho dobili. To vše se sice přičilo královu příkazu, ale pro království to bylo nejlepší. David neustále odmítal potrestat své syny, takže tento úkol připadl na někoho jiného.

18,16–18 Jakmile byl skutek dokonán, Jóab moudře zastavil boj, protože hlavní bod splnil. Hodil Abšalómovu tělo do hluboké jámy a navršil na ně velmi velkou hromadu kamení. Jednalo se o příkrý protiklad k pomníku, který si vztyčil sám sobě v Údolí králů, zřejmě blízko Jeruzaléma. Abšalóm měl tři syny (14,27), ale nepochybně zemřeli v mladém věku a zanechali ho bez dědice. Proto si postavil pomník, aby zachoval své jméno pro budoucí pokolení.

18,19–23 Achímaas chtěl Davidovi donést dobrou zprávu, ale Jóab nechtěl, aby šel. Zdá se, že Achímaas měl pověst nositele dobrých zpráv (v. 27b) a nehodilo by se k jeho povaze, aby donesl zprávu o Abšalómově smrti. Tak Jóab poslal Kúšijce jako oficiálního posla. Když odešel, Achímaas přesvědčil Jóaba, aby mu také dovolil jít, i když za novinu odměnu neobdrží. Podařilo se mu Kúšijce předběhnout, protože zvolil rychlejší cestu.

18,24–30 David vyhlížel zprávy z bitvy. Strážný oznámil, že se blíží jeden běžec, a pak ještě jeden. Když se David dozvěděl, že první vypadá jako Achímaas, připravil se na dobrou zvěst, protože Achímaas mu v minulosti nosil vždy dobré zprávy. Když se přiblížil, Achímaas mu obřadně oznámil, že Hospodin rozmetl vzbouřenecké vojsko. Když se však David zeptal na Abšalóma, Achímaas ztratil odvalu a nejasně odpověděl, že viděl velký dav, ale nezná podrobnosti.

18,31–19,1 Pak přiběhl Kúšijec. Oznámil,

že Davidovi nepřátelé byli poraženi. Králova nevyhnutelná otázka se setkala s přímočarou odpovědí, že všichni Davidovi nepřátelé by měli dopadnout jako ten mládenec – tj. zemřít. Zpráva Davidovi způsobila hluboký žal. Verš 19,1 zaznamenává jeho dojemný nářek. Byl to jeden z největších zármutků v jeho životě a lze pochybovat o tom, že Jóabovi kdy odpustil.

19,2–9 Králův smutek byl tak obrovský, že lid se cítil zahanben a vinen. Chovali se, jako by byli oběti a nikoli vítězové. Jóab pro to neměl pochopení a krále přísně pokáral. Stěžoval si, že Davida více zajímali nepřátelé než jeho věrní služebníci a že byl nevděčný vůči těm, kdo mu zachránili život. Varoval ho, že pokud okamžitě lidu neprojeví pozornost, ještě té noci ho opustí. David souhlasil, zaujal místo v městské bráně a promluvil k lidu.

H. David se vrací z vyhnanství (19,10–43)

19,10–11 Mezitím v zemi izraelské panoval zmatek. Všechnen lid se mezi sebou dohadoval. Uvažovali, že král David, který je vysvobodil od Pelištejců, byl ve vyhnanství, a jejich samozvaný vládce Abšalóm byl mrtev. Objevila se snaha vrátit Davida na trůn: „Proč mlčíme a nepřivedeme krále zpět?“ je vhodná otázka pro současnou spící církve.

19,12–16 Když se David doslechl, že jedenáct izraelských kmenů hovoří o tom, že ho vrátí na trůn, poslal dva kněze za judskými staršími a zeptal se jich, proč by oni, jeho pokrevní příbuzní, měli být poslední při jeho návratu jakožto krále. Judejci podporovali Abšalóma v jeho vzpouře velmi aktivně a nepochybně pociťovali jisté rozhořčení nebo strach.

David se rozhodl, že sesadí Jóaba jako velitele své armády (zřejmě proto, že zabil Abšalóma) a místo něho jmenuje Amasu. Amasa, Davidův synovec, se stal Abšalómovým velitelem teprve nedávno. Pro vnější pozorovatele to muselo vypadat, že David trestá věrnost a odměňuje vzpouru, což byla vládní politika, která jen stěží mohla zajistit politickou stabilitu. Tyto počiny však získaly srdce všech Judejců na Davidovu stranu, a tak od nich dostal jednomyslný vzkaz: „Vítej doma“.

19,17–24 Šímei, který předtím Davida proklel, a Síba, jenž pomluvil Mefibóšeta, rychle sestoupili k řece Jordán, aby přivítali přicházejícího krále. Šímeiho přehnané omlouvání bylo zřejmě neupřímné; jeho největší touhou totiž bylo uniknout trestu, když se David opět dostal k moci. V nadšení okamžiku král zabránil Abíšajově touze Šímeiho usmrtit a místo toho mu slíbil milost. David však na Šímeiho kletby nezapomněl. Později Šalomounovi nařídil, aby se se sprostým Benjamíncem nemilosrdně vypořádal (1Kr 2,8–9).

19,25–31 Také Mefibóšet vyšel králi na proti. Z jeho vzezření bylo patrné, že truchlil nad Davidovým vyhnanstvím ode dne, kdy odešel. Byl králi skutečně věrný, navzdory Síbovým falešným obviněním. Král k němu promluvil poněkud tvrdě za to, že ho nedoprovodil do boje. Mefibóšet mu vysvětlil, že požádal služebníka Síbu, aby mu osedlal osla, a když tak Síba neučinil, Mefibóšet nic nezmoohl, neboť byl mrzák. Upřímně řekl, že Síba ho před ním pomluvil, ale že na spáchaném bezpráví již nesejde, když se král vrátil. Když David poněkud nespravedlivě přikázal, aby si se Síbou rozdělili pole, zmrzačený Jónatanův syn dal najevo oddanost svého srdce: „Ať si vezme klidně všechno. Hlavně, že se mu pán a král vrátil v pokoji domů.“

19,32–39 Osmdesátiletý Barzilaj Gileádský byl dalším Davidovým skutečným přítelem. Pečoval o něj v Machanajimu a nyní ho doprovázel k Jordánu. David ho pozval, aby s ním šel do Jeruzaléma a slíbil mu, že se o něj dobře postará. Ale Barzilaj odmítl s odůvodněním, že už nebude dlouho žít, že nerozezná mezi příjemným a nepříjemným, že ztratil chuť a sluch. Kdyby šel, byl by králi jen břemenem. Souhlasil, že Davida doprovodí kousek za Jordán a vrátí se do svého města. David ochotně přijal jeho návrh, aby s ním šel Kimhám (zřejmě jeho syn).

19,41–44 Touto dobou se již zformovalo velké procesí – všechny judský lid a polovina lidu izraelského – aby krále přivedlo zpět do Jeruzaléma.

Vypukl vnitřní spor, protože kmen Juda si přivlastnil význačné postavení v navrácení krále (tj. přivedli ho přes Jordán), aniž by při-

zval zbylých deset kmenů. Judejci vysvětlili, že David byl jejich blízký příbuzný a že nevytěžili více než ostatní, když se nyní chopili otěží. Deset kmenů tvrdilo, že oni měli oproti Judovi desetkrát větší právo se všeho účastnit. Prudkost slov Judejců naznačovala, že se schyluje k závažnému *problému*.

I. Šebova vzpoura a smrt (kap. 20)

20,1–2 Ničemný vzbouřenec Šeba z kmene Benjamín (snad i Saulův příbuzný) vzal Judejce za slovo (19,43) a učinil je základem vzpoury. Judejci si Davida nárokovali jako svého. Šeba nyní vzpurně ohlásil, že deset kmenů nemá v Davidovi žádný podíl a odstěpují se. Davidovi zůstal jen kmen Juda. Pozdější události ukáží, že Šebu mnoho lidu nenásledovalo. Obrat „všichni Izraelci“ je třeba chápat v omezeném smyslu, vztahoval se jen na opozici v rámci deseti kmenů.

20,3 Když přišel král do Jeruzaléma, vyhledal deset konkubín, které tam zanechal a se kterými Abšalóm hanebně naložil. David pro ně zařídil dům, v němž byly drženy po zbytek svého života, jako by byly vdovy.

20,4–7 Jóab byl sesazen na nižší pozici a Amasa, Abšalómův vzbouřenecký velitel, velel Davidově armádě. Král mu nařídil, aby během tří dnů svolal judské vojáky a aby pronásledovali vůdce vzbouřenců Šebu a zmocnili se ho. Z nějakého nevysvětleného důvodu se Amasovi nepodařilo úkol dokončit během stanoveného času, a proto David nařídil Abišajovi, aby se ujal velení a vydal se s vybranými muži zabránit Šebovi, aby se usadil v opevněných městech. Jóab byl mezi těmi, kdo šli s Abišajem.

20,8–10a Když přišli k velkému kameni v Gibeónu, Amasa šel proti nim. Jóab měl na sobě vojenskou oděň a vykročil vpřed, aby Amasu přivítal. Cestou mu spadl na zem meč. Zdá se, že tak učinil úmyslně. Poté meč sebral a vykročil ke svému nic netušícímu bratrančí. S přehnaným projevem přátelství ho Jóab chytl ho za vous, jako by ho chtěl políbit, a poté ho usmrtil jedinou ranou meče.

20,10b–13 Když Jóab a Abišaj začali pronásledovat Šebu, jejich vojáci byli znehybněni pohledem na Amasu válejíciho se v krvi na

silnici. Teprve když jeho tělo odstranili, vojáci Jóaba následovali.

20,14–22 Při pronásledování Šeby se dostali daleko na sever k městu Abel-bét-maaka, které se nacházelo severně od vod Meromu a proslavilo se svými moudřími obyvateli. Když Jóab začal město obléhat, jedna moudrá žena na něj zavolala, proč se chystá zničit město... matku v Izraeli (tj. významné město), které bylo příslovečně svou moudrostí. Když jí Jóab objasnil, že stíhá pouze rebela Šebu, který se skrývá uvnitř, souhlasila, že ho nechá usmrtit a že mu hodí jeho hlavu za hradby na důkaz toho, že je skutečně mrtev. Jakmile se tak stalo, Jóab zatroubil na beraní roh a vrátil se do Jeruzaléma, neboť úkol dokončil. Šebova vzpoura zřejmě netrvala déle než týden.

20,23–26 David sesadil Jóaba a na jeho místo dosadil nejprve Amasu (19,13) a poté Abišaje (20,6). Ale Jóab znovu získal své postavení velitele armády.

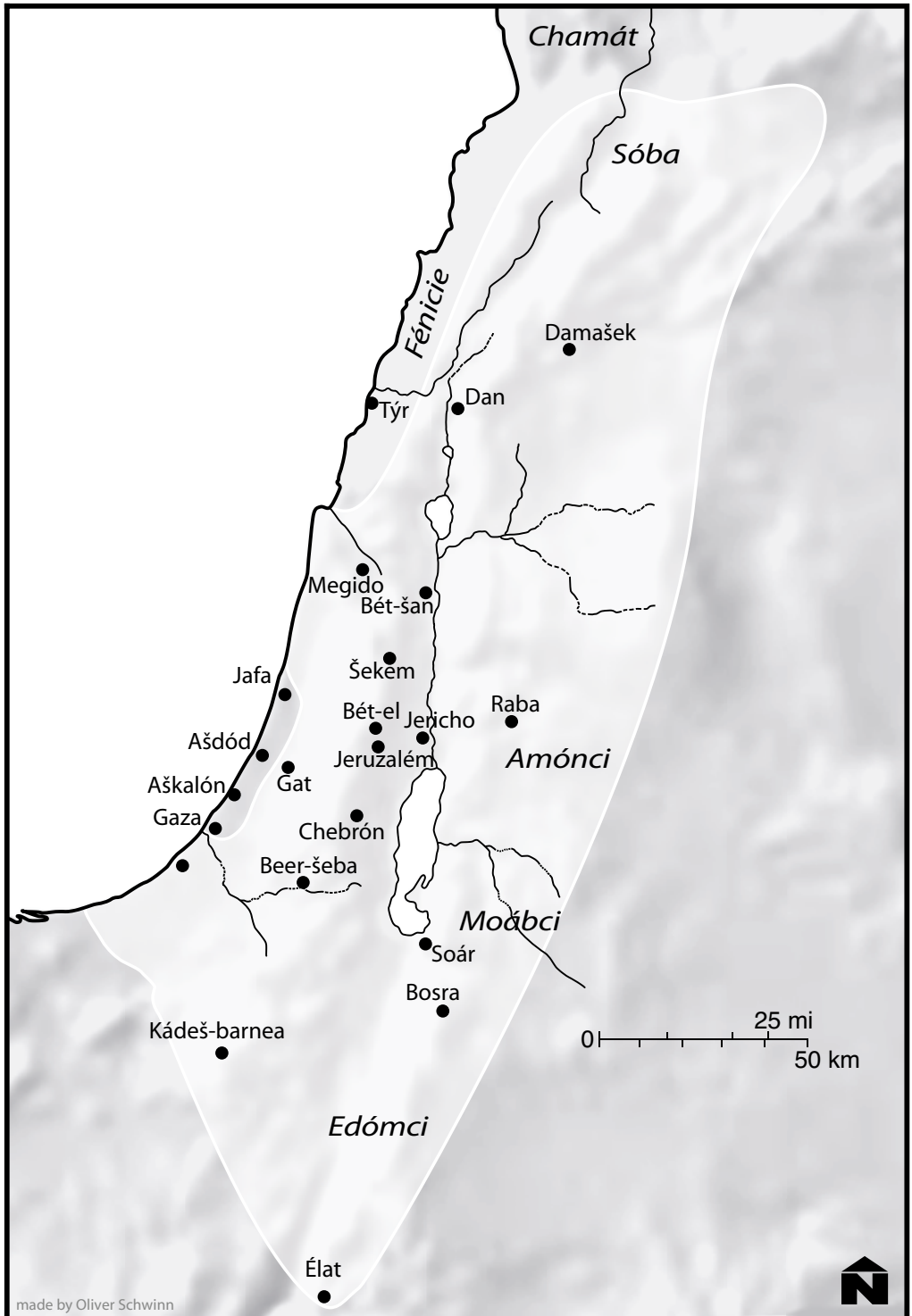
Seznam významných králových mužů je víceméně stejný jako ten v 8,15–18. Jóab velel armádě; Benajáš Davidově tělesné stráží; Jóšafat byl kancléř; Šeja (tj. Serajáš) byl písařem; Sádok a Ebjatar byli kněžími (v přechozím seznamu to byl Sádok a Achímelek). Jediný rozdíl mezi oběma seznamy tvoří Adorám, který byl nad nucenými pracemi, a Íra Jairský byl Davidovým knížetem (BKR), zatímco v kapitole 8 zde byli uvedeni Davidovi synové.

IV. Dodatek (kap. 21–24)

Zbytek Druhé Samuelovy je vskutku jen dodatkem, který vyzdvihuje různé události během Davidovy vlády, ačkoli nechronologicky. (Chronologické vyprávění pokračuje v 1Kr 1).

A. Hlad a jeho ukončení (kap. 21)

21,1 První událostí byl hlad, který trval tři roky. Když David kvůli tomu hledal Hospodinovu přítomnost, sdělil mu, že to je kvůli Saulovi, který porušil smlouvu s Gibeónany. Tito pohanští obyvatelé země totiž přechytračili Jozua, aby s nimi uzavřel smlouvu. Saul smlouvu porušil, když se Gibeónany snažil

Davidovo království
 Davidovy úspěšné vojenské výpravy začlenily do izraelského království území Edómců, Moábců, Amónců a Sóby.

zničit. Tuto skutečnost Starý zákon dosud nevedl. Výraz „krvelačný“ zřejmě naznačuje, že Saulovi potomci se aktivně podíleli na vyvraždění Gibeónanů, a v takovém případě je stihl spravedlivý trest (v. 2–9). Může se zdát příliš tvrdé, aby národ trpěl za skutky již mrtvého muže, ale před mnoha stoletími Izrael přísahal Gibeónanům (Jz 9,19–20) a hlad na ně udeřil, protože smlouva byla porušena. Čas neotupí Boží paměť ani jeho smysl pro spravedlnost.

21,2–9 David se zeptal Gibeónanů, co by přijali jako zadostiučinění za Saulovu křivdu. Objasnili, že nechtějí nic ze Saulova stříbra nebo zlata, a že nemají právo, aby byl někdo v Izraeli usmrčen. Nic nepomůže kromě popravy sedmi Saulových mužských potomků; David s tím souhlasil. Těmito sedmi syny byli: dva synové Rispy – Armón a Mefibóšet (nikoli Jónatanův syn Mefibóšet) – a pět synů Saulovy dcery Mérab (v. 8, ČSP). Dva důvody, proč odmítnou čtení „Míkal“ (BKR) v tomto verši je jednak skutečnost, že Míkal byla provdána za Paltielu, nikoli Adriela (viz 1S 25,44) a navíc byla bezdětná (2S 6,23). Zde zmíněný Barzilaj není stejný muž, který pomohl Davidovi, když utekl před Abšalómem (17,27).

21,10 Rispa, Saulova věrná konkubína, držela stráž u mrtvých těl dnem i nocí, takže ani supi ani divoká zvěř se jich nemohla dotknout. Činila tak od počátku žně, dokud Bůh neseslal déšť, a tak ukončil hlad, který měl tato úmrtí na svědomí.

21,11–14 Když se David dozvěděl o její oddanosti, podnikl opatření, aby byla slušně pohřbena nejen tato těla, ale i kosti Saula a Jónatana, které předtím spočívaly v Jábeši v Gileádu. Kostí Saula a Jónatana byly uloženy k odpočinku v Kíšově hrobě v zemi Benjamín.

21,15–22 Tento oddíl popisuje různé boje s pelištejskými obry. V prvním David skoro padl rukou Jišbího Benóba, ale Abišaj ho zachránil a Pelištejce usmrtil. Od této chvíle dále lid Davidovi nedovolil, aby s nimi táhl do boje. Ve druhé bitvě v Góbu (nebo Gezeru) usmrtil Sibekaj dalšího syna obra. Ve třetím boji ubil Elchánan bratra Goliáše Gatského

Lachmího – srov. 1Pa 20,5. Čtvrtá bitva měla za následek smrt obra, který měl šest prstů na ruku i na nohu. Pliny zmiňuje jisté šestiprsté (*sedigiti*) Římány, a tato zvláštnost je v některých rodinách dědičná.²⁰

B. Davidův chvalozpěv (kap. 22)

22,1–51 Slovy této písně David chválí Hospodina za to, že ho vysvobodil od nepřátel a také za nespočetná požehnání, jichž se mu od něj dostalo. Zřejmě ji sepsal, když upevnil svůj trůn. Saul byl mrtev, království bylo sjednocené pod jeho vládou a nepřátelé byli zatlačeni. Slova chvalozpěvu se objevují s jistými obměnami v Žalmu 18 a v Novém zákoně se citují v návaznosti na Mesiáše (v. 3 „doufati budu v něho“ (BKR), srov. Žd 2,13; v. 50, srov. Ř 15,9).

Pohlédneme-li na něj jako na mesiášský žalm, můžeme stanovit následující osnovu:

1. Chvála Bohu za to, že slyší a vyslýchá modlitby (v. 2–4).
 2. Smrt dotírající na Spasitele (v. 5–7a).
 3. Bůh bojuje proti pekelným zástupům, které se bez úspěchu snaží zabránit vzkříšení (v. 7b–20).
 4. Důvody, proč Bůh vzkřísil Mesiáše z mrtvých (v. 21–30).
 5. Druhý příchod Mesiáše, v němž zničí své nepřátele (v. 31–43).
 6. Slavné Mesiášovo království (v. 44–51)
- Podrobný výklad viz komentář k Žalmu 18.

C. Davidovi hrdinové (kap. 23)

23,1–7 Prvních sedm veršů obsahuje poslední Davidova slova – tj. jeho poslední inspirovanou řeč v písni. Popisuje ideálního vládce, Mesiáše, jehož vláda bude jako slavné svítání, ráno bez oblaků po dlouhé bouřlivé noci.²¹ David si uvědomil, že sám popisu neodpovídá, ale nachází útěchu ve skutečnosti, že Boží smlouva zaslibovala, že Mesiáš vzejde z jeho rodu. Verše 6 a 7 popisují Kristův soud nad ničemníky, k němuž dojde, až se vrátí, aby ustanovil své království.

23,8–12 Ve verších 8–39 najdeme výčet Davidových hrdinů. Je důležité, že Jóab není v seznamu počten, zřejmě proto, že zabil Abšalóma (nemluvě o Abnérovi a Amasovi).

Tento přehled pochází z konce Davidovy vlády, zatímco paralelní seznam v 1Pa 11,11–47 pochází z jejího počátku.

Ačkoli soupisy nejsou totožné, existuje mezi nimi velká podobnost. Více informací o těchto mužích a jejich zásluhách lze najít v komentáři k 1Pa 11.

Prvními třemi hrdiny byli:

1. Jóšeb Bašebet zabil najednou osm set mužů. (1Pa píše tři sta, ale zřejmě se jedná o chybu opisovače.)

2. Eleazar – pobil Pelištejce, když jeho družové ustoupili a vrátili se, jen aby obrali mrtvé. Když boj skončil, jeho ruka byla tak unavená (zřejmě v křečích), že nedokázal uvolnit prsty z meče.

3. Šama – stál sám proti Pelištejcům, když Izraelci utekli. Stál v poli s čochou, nepřítele pobil a vybojoval velké vítězství.

23,13–17 Tři nejmenovaní hrdinové přišli k Davidovi, když pobýval v adulamské jeskyni a Betlém byl v rukou Pelištejců. David vyjádřil touhu napít se vody z betlémské studny. S nasazením vlastního života tito tři muži pronikli do pelištejského tábora a přinesli Davidovi trochu vody. Byl jejich obětí natolik přemožen, že ji vylil jako úlitbu před Hospodinem; cítil, že se jí nemůže napít. Williams to komentuje následovně:

Ti, kdo žijí v Ježíšově blízkosti, slyší touhu jeho srdce po doušku lásky z Afriky, Indie a Číny; a oni, podobně jako tito hrdinové, se otočí zády ke svým domovům a bohatství a riskují nebo položí své životy, aby Kristu získali lásku a službu národů, které jsou bezmocné v Satanově moci, jako byla studna v Betlémě v rukou Pelištejců.²²

23,18–23 Dalšími dvěma Davidovými zářnými hrdiny byli:

1. Abišaj – zabil tři sta mužů a také velel třem z verše 16, ač nebyl z nich.

2. Benajáš – usmrtil dva moábské hrdiny, kteří byli jako lvi. Také ubil lva uvnitř jámy v čase sněhu a jednoho lépe ozbrojeného Egypťana.

23,24–39 Tyto verše zmiňují zbývající Davidovy hrdiny – třicet (nebo třicet sedm).

Je třeba objasnit některá čísla, jako např. třicet vůdců (v. 13. 24), třicet sedm (v. 39) atd.

Třicet mohlo tvořit elitní jednotku, ale pokud se sečetli všichni, kteří spolu v jedné chvíli sloužili, bylo jich třicet sedm. V první skupině byli tři: Jóšeb Bašebet (neboli Adino), Eleazar a Šama (v. 8–12). Ve druhé skupině byli dva: Abišaj a Benajáš (v. 18–23). Ve třetí skupině (v. 24–39) mohl počet „třicet“ fungovat spíše jako termín, podobně jako „dvanáct“ popisovalo apoštoly, ačkoli třeba jeden nebo dva chyběli. Nebo se mohlo jednat o skutečný počet, přičemž přebývající muži nahradili ty, kdo padli v bitvě, jako např. Urijáš Chetejský, poslední hrdina na seznamu a Bat-šebin manžel.

Také Pán Ježíš má své hrdiny a hrdinky! Všimá si jich tak jistě, jako si David všimál těch, kdo mu udatně sloužili. Bez ohledu na naši hodnost bojujme dobrý boj víry:

Vojáci Kristovi, povstaňte,
odějte se do brnění,
posílnění silou, kterou dává Bůh
skrze svého věčného Syna.
Stůjte pak v jeho velké moci.
vybaveni veškerou jeho silou;
Abyste byli vyzbrojeni k boji,
vezměte si celou Boží zbroj.

Charles Wesley

D. Následky Davidova sčítání lidu (kap. 24)

William Crockett přichází s návrhem, že k událostem zde zaznamenaným došlo někdy poté, co se David zmocnil Jeruzaléma (kap. 5), ale předtím, než donesl do svatého města truhlu (kap. 6).²³

24,1 Zdálo by se, že Bůh ve svém hněvu řekl Davidovi, aby spočítal Izrael a Judu. Z Pa 21,1 však víme, že Davida k tomu pohнул *Satan*. *Satan to podnítil*, David *uskutečnil* (kvůli pýše svého srdce) a Bůh to *dovolil*. Septuaginta překládá první verš jako „Satan podnítil Davida“ spíše než „(Hospodin) podnítil Davida“.

24,2–9 Když král Jóabovi nařídil sčítání lidu, jeho vojenský velitel prokázal více zdravého rozumu, než měl král. Uvědomil si, že důvodem sčítání bylo uspokojit Davidovu pýchu a naléhal na krále, aby příkaz odvolal, ale marně. Poslušen Davidovi procházel Jóab se svými muži zemi a sčítal lid. Zjistili, že v Iz-

raeli bylo osm set tisíc bojovníků tasících meč a pět set tisíc v Judovi.

Exodus 30,12–13 nařizoval, aby se, pokud došlo ke sčítání, vybralo výkupné v hodnotě půl šekelu. Neexistuje však záznam o tom, že by David tak učinil. Pýcha ho přiměla k tomu, aby lid sečetl. Sčítání ho mohlo svést k tomu, aby se spoléhal na velikost své armády a nikoli na Hospodina.

24,10–14 Když sčítání skončilo, David byl usvědčen z hříchu a volal k Hospodinu o odpuštění. Bůh k němu poslal proroka Gáda a nabídl mu jeden ze tří trestů: (1) sedm let hladu v jeho zemi; (2) tři měsíce pronásledování nepřáteli; (3) tři dny moru. David si vybral padnout do Hospodinovy ruky raději než do ruky člověka.

24,15–25 Hospodin seslal tři dny moru a usmrtil sedmdesát tisíc mužů. Anděl, jenž působil zkázu, se právě chystal ničit Jeruzalém, když ho Bůh zastavil u humna Aravny Jebúsejského (taktéž nazývaného Ornán). David se zeptal Hospodina, proč ničí izraelský lid, když se přece provinil on a jeho dům. Bůh mu skrze Gáda odpověděl, aby mu postavil oltář na Aravnově humně. Tak král David začal okamžitě zařizovat koupí místa s Aravnou Jebúsejským. Ačkoli byl Aravna pohan, nenabídl mu zdarma pouze humno, ale také skot a dobytčí jha na dříví. Král šlechetně odpověděl: „Nepřinesu Hospodinu, svému Bohu, zápalné oběti zadarmo.“

Nakonec David koupil humno za padesát šekelů stříbra. (1Pa 21,25 říká, že David za ně zaplatil šest set šekelů zlata; tato cena však nepochybně v sobě zahrnovala i pozemky kolem humna.) Mor ustal, když se na oltáři přinesly zápalné oběti (v. 25).

Aravnovo humno se nacházelo na hoře Mórija a jednalo se zřejmě o stejné místo, kde Abrahám obětoval Izáka. Později zde Šalomoun postavil chrám a v Kristově době zde stál Herodův chrám. Nyní je zde muslimská svatyně – Skalní dóm. V období soužení zde zřejmě bude stát židovský chrám a nakonec i chrám tisíciletého království.

Písmo vyobrazuje hrdiny víry naprosto věrně. David měl své *chyby*, které se projevovaly souběžně s jeho *vírou*. Sledovali jsme Davida

od jeho stáda přes vyhnanství až k jeho vyvýšení. Jen málo lidí bylo Bohu blíže a jen málo lidí padlo hlouběji do hříchu. Ale v tom všem ho držel Hospodin. Všichni můžeme mít užitek ze zážitků, kterými prošel, neboť je zapsal ve svých žalmech.

Matthew Henry se vyjadřuje k tomu, jak se David jeví v knihách Samuelových a jak se jeví v Žalmech:

Mnohé věci v jeho životě jsou velmi působivé; ale co se týče hrdiny, který byl jejich aktérem, ačkoli v mnoha případech se jeví jako velmi velký a velmi dobrý a jako oblíbenec nebe, musí být řečeno, že jeho sláva září jasněji v jeho Žalmech než v jeho letopisech.²⁴

Slova Žalmu 40 velmi vhodně shrnují Davidův život:

Napjatě jsem očekával na Hospodina a on se ke mně sklonil a vyslyšel mé volání o pomoc. Vytáhl mě z hlucící jámy, z blátivého bahna a postavil mé nohy na skálu, upevnil mé kroky. Do úst mi vložil novou píseň, chválu našemu Bohu. Mnozí to uvidí a pojme je bázeň a budou doufat v Hospodina (Ž 40,2–4).

Poznámky

- (1,17–18) Citováno Keilem a Delitzschem v „The Books of Samuel“ v *Biblical Commentary on the Old Testament*, VII:286, 87.
- (3,31–39) William Hoste a William Rodgers, *Bible Problems and Answers*, str. 214.
- (5,22–25) Keil a Delitzsch tvrdí, že Gibeón „je nepochybně správné čtení a *Geba* je pouze chyba opisovače“, protože *Geba* se pro tento záznam nachází na nesprávném místě („Samuel“, VII:326).
- (7,16–17) Irving L. Jensen, *I & II Samuel*, str. 92.
- (7,18–29) William Garden Blaikie, „The Second Book of Samuel“, v *Expositor's Bible*, str. 105.
- (8,3–8) Srovnáme-li verš 4 s 1Pa 18, vyvstanou jisté nejasnosti. Čtvrtý verš praví, že David zajal tisíc vozů (slovo „vozy“ doplnili překladatelé) a sedm set jezdců, zatímco 1Pa 18,4 praví, že bylo zajato sedm tisíc jezdců. Počet v 2S se může vztahovat na

- jednu bitvu, zatímco počet v 1Pa může zahrnovat celkový počet zajatých během bojů. Nebo se může jednat o chybu opisovače.
- ⁷ (8,13) Jestliže „Aramejci“ (hebr. *aram*) je správné čtení, pak by to mohlo znamenat, že Edómci (hebr. Edóm) u nich hledali pomoc. Nicméně pravopis slov Aram a Edóm je v hebrejském souhláskovém textu téměř totožný („r“ a „d“ se při opisování často zaměňovaly), a je tedy pravděpodobnější, že se jedná pouze o chybu opisovače.
- ⁸ (8,13) Ne všichni konzervativní komentátoři věří, že nápisy k žalmům jsou původní, ale autor a redaktor BBC toto stanovisko zastávají.
- ⁹ (8,13) Eugene H. Merrill, „2 Chronicles“, v *The Bible Knowledge Commentary*, str. 608.
- ¹⁰ (9,1–13) Zatímco „Lo“ určitě znamená „nic, žádný“, standardní samohlásky pro „pastvinu“ jsou dóber, nikoli debar. Souhlásky *dbr* mohou v hebrejštině znamenat „slovo“ nebo „věc“. Překlad by tedy mohl znít „žádná věc“ nebo „nic“.
- ¹¹ (10,6–8) John Haley, *Alledged Discrepancies of the Bible*, str. 321.
- ¹² (10,15–19) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 166.
- ¹³ (11,1–5) Matthew Henry, „The Books of Samuel“, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:494.
- ¹⁴ (12,10–14) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 91.
- ¹⁵ (12,15–23) Henry, „Samuel“, II:504.
- ¹⁶ (12,26–30) Flavius Josephus, *The Works of Josephus*, Peabody, MA: Hendrickson Publishers 1987, str. 193; a NKJV, v češtině pak má stejný překlad B21.
- ¹⁷ (12,31) Keil a Delitzsch věří, že krutější fakta jsou správná a že by se skutečnost neměla zmírňovat novým překladem. Nicméně domnívají se, že trest stihl buď pouze bojovníky, kteří upadli do zajetí, nebo se vztahoval „nanejvýš na mužské obyvatele akropole Raba“ („Samuel“, VII: 396).
- ¹⁸ (14,14) Hoste a Rodgers, *Bible Problems*, str. 215.
- ¹⁹ (15,7–12) David dohromady vládl čtyřicet let, a proto se zde tradiční čtení (40) považuje za chybu opisovače. Ve starověkých hebrejských rukopisech bylo velmi obtížné dokonale opsat číslovky.
- ²⁰ (21,15–22) Citováno Keilem a Delitzschem, „Samuel“, VII:446.
- ²¹ (23,1–7) Úžasný hudební doprovod k veršům 3b a 4 složil jeden z nejranějších amerických skladatelů, Richard Billings.
- ²² (23,13–17) Williams, *Student's Commentary*, str. 309.
- ²³ (24, Úvod) William D. Crockett, *A Harmony of Samuel, Kings and Chronicles*, str. 138–140.
- ²⁴ (24,15–25) Henry, „Samuel“, II:446.

Bibliografie

Viz První Samuelova

První královská

Úvod

„Jsou zde zaznamenány dějiny národa od konce Davidovy vlády do poloviny Achazjášova panování. Království v době své největší slávy za Šalomouna předznamenává tisícileté království našeho Pána. Blahobyt národa stoupá nebo klesá podle charakteru panovníka a jeho lidu, což nám dokládá důležitou zásadu, že poslušnost je podmínkou požehnání.“

F. B. Meyer

I. Jedinečné místo v kánonu

Důležitost knih Královských, které původně tvořily pouze jediný svazek, lze z historického hlediska spatřit v tom, že pokrývají 400 let izraelských dějin od Šalomounovy vlády po babylonské zajetí. Píší o panovnících nejen v Judovi (jak činí Paralipomenon), ale také v odpadlém národě na severu nazývaném „Izrael“ nebo „Efrajim“. Nicméně nejedná se o pouhou historickou knihu; knihy Královské podávají duchovní analýzu králů v tom smyslu, zda sloužili Hospodinu nebo modlám – nebo zda byli ve své věrnosti Bohu pouze polovičatí.

Zřejmě nejužitečnější je pro většinu čtenářů Bible vzrušující a budující působení proroků Elijáše a Eliši.

Důležitým ponaučením knih Královských je skutečnost, že Bůh odměňuje věrnost a trestá odpadnutí. Chizkijáš a Jóšijáš nejlépe dokládají první fakt (2Kr 18,3; 22,2). Nejjasnějším příkladem druhé skutečnosti – na rovine národa – je vyhnanství, nejprve severního království (722 př. Kr.) a poté i jižního (586 př. Kr.)

II. Autorství

Lidský autor knih Královských je neznámý. Velká část knih zřejmě vznikla kompilací kronikových zápisů, avšak pod vedením Ducha svatého. Někteří navrhli jako autora kněze, ale divili bychom se, kde by se v odpadlém severním království našel vhodný kněžský pisatel. Pravděpodobnějším autorem

je nějaký prorok. Konečným redaktorem byl zřejmě Ezdráš, jednalo-li se o kněze, a Ezechiel nebo Jeremjáš, byl-li to prorok.

III. Doba vzniku

Druhá královská končí smířlivou poznámkou, že babylonský král Evíl-merodak omlouval judského krále Jójákína po třiceti sedmi letech vězení (asi roku 560 př. Kr.). Ještě více povzbuzující historickou událostí, která je nápadná svou *nepřítomností*, je začátek návratu Židů do vlasti (536 př. Kr.). Je velmi nepravděpodobné, aby tak vlastenecký pisatel, jakým autor knih Královských byl, opomenul zmínit tento fakt, pokud by již byl nastal. Proto lze vyvodit, že knihy Královské byly dokončeny mezi lety 560 a 536 př. Kr.

IV. Pozadí a téma

V knihách Královských vystupují dvě význačné skupiny, a to králové a proroci. Soud určený králi pramenil přímo z jeho poslušnosti nebo neposlušnosti vůči Hospodinu. Prorok během svého působení vždy volal zbloudilý národ zpět k Hospodinu.

O. J. Gibson shrnuje knihy Královské následovně:

V knize se prolínají dvě časové linie králů. Izrael se svými deseti kmeny se někdy nazývá severní království, protože se jeho země nacházela na sever od Jeruzaléma. Od svého prvního vládce Jarobeáma až do svého zničení a zajetí Asyřany bylo před Bohem neustále neposlušné a modlářské. Takzvané jižní jud-

ské království s centrem v Jeruzalémě mělo sice k věrnosti Bohu daleko, ale přesto si udrželo zdání poslušnosti mezi věrnou menšinou. Nejslavnějším obdobím byla Šalomounova vláda. Stavbě chrámu a jeho zasvěcení se dostalo více pozornosti než kterémukoli jinému období, což naznačuje jeho důležitost v Bo-

žích očích. Šalomounova vláda skončila odpadnutím a soudem; je to vážné varování před tím, co se stane, když někdo zneužije Božích výsad a cti a nedbá na Boží slovo. Teprve když neustálá neposlušnost vyčerpala každou výzvu jeho milosti, zničil Bůh, a nikoli pohané, nejprve severní a poté jižní království.¹

Osnova

- I. Poslední Davidovy dny (1,1–2,11)
 - A. Adónijáš se pokouší zmocnit se trůnu (1,1–38)
 - B. Šalomoun pomazán u Gichónu (1,39–53)
 - C. Davidova poslední slova k Šalomounovi (2,1–11)
- II. Zlatá vláda krále Šalomouna (2,12–11,43)
 - A. Šalomoun se očišťuje od protivníků (2,12–46)
 - B. Šalomounova moudrost (kap. 3)
 - C. Šalomounovi služebníci (4,1–19)
 - D. Šalomoun v celé své nádheře (4,20–5,14)
 - E. Šalomounův chrám (5,15–7,51)
 - 1. Šalomounova smlouva s králem Chíramem (kap. 5)
 - 2. Popis a stavba chrámu (kap. 6)
 - 3. Stavba dalších budov (7,1–12)
 - 4. Vybavení chrámu (7,13–51)
 - F. Zasvěcení chrámu (kap. 8)
 - G. Šalomounova sláva (kap. 9–10)
 - 1. Boží smlouva s Šalomounem (kap. 9,1–9)
 - 2. Šalomounovy dary Chíramovi (9,10–14)
 - 3. Šalomounovi poddaní a oběti (9,15–25)
 - 4. Šalomounovo loďstvo (9,26–28)
 - 5. Návštěva královny ze Šeby (10,1–13)
 - 6. Šalomounovo bohatství (10,14–29)
 - H. Šalomounovo odpadnutí a smrt (kap. 11)
- III. Rozdělené království
 - A. Judský král Rechabeám (12,1–24)
 - B. Izraelský král Jarobeám (12,25–14,20)
 - 1. Centra Jarobeáмова falešného náboženství (12,25–33)
 - 2. Jarobeám a Boží muž (13,1–32)
 - 3. Jarobeámovi falešní kněží (13,33–34)
 - 4. Smrt Jarobeáмова syna (14,1–20)
 - C. Judský král Rechabeám (pokr.) (14,21–31)
 - D. Judský král Abijám (15,1–8)
 - E. Judský král Ása (15,9–24)
 - F. Izraelský král Nádab (15,25–27)
 - G. Izraelský král Baeša (15,28–16,7)
 - H. Izraelský král Éla (16,8–10)
 - I. Izraelský král Zimrí (16,11–20)
 - J. Izraelský král Tibní (16,21–22)
 - K. Izraelský král Omrí (16,23–28)

- L. Izraelský král Achab a prorok Elijáš (16,29–22,40)
1. Achabovy hřichy (16,29–34)
 2. Elijáš a sucho (17,1–7)
 3. Elijáš a vdova ze Sarepty (17,8–24)
 4. Elijáš vyzývá Baalovy kněze (18,1–19)
 5. Elijáš vítězí nad Baalovými kněžími (18,20–40)
 6. Elijáš se modlí za déšť (18,41–46)
 7. Elijáš utíká na Choréb (19,1–18)
 8. Elijáš ustanovuje Elišu (19,19–21)
 9. Achabovo první vítězství nad Aramem (20,1–22)
 10. Achabovo druhé vítězství nad Aramem (20,23–24)
 11. Achabova neposlušnost (20,35–43)
 12. Achabovy zločiny vůči Nábotovi (kap. 21)
 13. Achabova poslední bitva (22,1–40)
- M. Judský král Jóšafat (22,41–50)
- N. Izraelský král Achazjáš (22,51–53)

Komentář

I. Poslední Davidovy dny (1,1–2,11)

A. Adónijáš se pokouší zmocnit se trůnu (1,1–38)

1,1–4 Davidovi bylo nyní sedmdesát let a jeho zdraví chřadlo. Již brzy měl opustit jeviště dějin. Návrh jeho sluhů v druhém verši se zdá být na první pohled nepochopitelný a šokující. Nicméně tehdy se takovýto postup považoval za přínosný v případě nemoci, jakou trpěl David. Nejednalo se o čin pochybné morálky a nevyvolal by veřejný skandál. Jedna věc, kterou si můžeme být jisti, je, že David Abíšagu nepoznal, tj. neměl s ní sexuální styk (v. 4b). Z druhé kapitoly vyplývá, že byla považována za Davidovu právoplatnou manželku, neboť Šalomoun později vyložil Adónijášovo přání dostat ji za ženu jako pokus nárokovat si trůn (2,21–22).

1,5–10 Adónijáš byl zřejmě Davidův nejstarší žijící syn (2,22), a proto se považoval za dalšího následníka trůnu. Amnón i Abšalóm byli po smrti a Kileab zřejmě rovněž umřel (2S 3,2–4). Než jeho otec zemřel, Adónijáš se prohlásil za krále, pořídil si velký doprovod a zajistil si podporu Jóaba a Ebjátara. Protože byl velmi hezkého vzezření, mnoho lidí ho následovalo. Verš 6a naznačuje, že David byl jako otec až příliš benevolentní a Adónijáš byl rozmazlený syn. Když Adónijáš obětoval

velmi mnoho zvířat blízko Én-rogelu, pozval k hostině všechny, kromě těch, o nichž věděl, že jsou věrní jeho otci – proroka Nátana, Benajáše, Davidovy hrdiny a Šalomouna.

1,11–38 Bůh sdělil Davidovi ještě před Šalomounovým narozením, že se po něm stane králem (1Pa 22,9–10). Nátan toužil spatřit, jak se Hospodinovo slovo naplní. Protože se obával hrozby z Adónijášovy strany, obratně zaměřil Davidovu pozornost na tento problém. Bat-šeba, poučena Nátanem, vešla před nemocného krále a informovala ho o spiknutí. Také mu připomněla slib (sice nezaznamenaný), který jí předtím dal, že příštím králem se stane její syn Šalomoun. Právě když dokončovala svou žádost, aby vyhlásil Šalomouna veřejně za svého nástupce, přišel Nátan a Bat-šeba odešla. Nátan zopakoval novinky o Adónijášově komplotu, který měl za cíl zmocnit se království, a zeptal se, zda si to král přál. Když si dal David zavolat Bat-šebu, Nátan odešel. David Bat-šebu ujistil, že jeho následovníkem bude vskutku Šalomoun. Poté udělil pokyny knězi Sádokovi, proroku Nátanovi a Benajášovi, aby odvedli Šalomouna ke Gichónu, prameni nacházejícímu se za městem, na jeho mezkyni a pomazali ho za krále.

B. Šalomoun pomazán u Gichónu (1,39–53)

Všeobecně se má za to, že Šalomoun vlá-

dl dva roky spolu se svým otcem, a k tomuto účelu musel být pomazán; nyní se tedy jednalo o druhé pomazání, kterým byl uznán za samostatného vládce. Když ho kněz Sádok veřejně pomazal, Davidovi následovníci se velmi radovali, ale Adónijáš a ti, kdo s ním hodovali, byli zděšeni. Když uslyšeli, že Šalomoun nyní sedí na královském trůnu a že David byl za to vděčný Hospodinu, uvědomili si, že Adónijášovy pikle byly omyl. Adónijáš se utekl k svatostánku a chytil se rohů oltáře; tento čin ho měl ochránit před trestem. Šalomoun rozhodl, že Adónijáše ušetří, bude-li oddaný, ale dopustí-li se v budoucnu ničemnosti, trest ho nemine. Poté poslal Adónijáše domů.

C. Davidova poslední slova k Šalomounovi (2,1–11)

Jestliže je David ve svém vyhnanství předobrazem Krista v jeho zavržení během tohoto věku milosti, pak Šalomoun je předobrazem Krista jako krále vládnoucího v tisíciletém království. Až se Kristus vrátí, aby ustanovil své království, nejprve zničí své nepřátele a očistí své království od všeho urážlivého. To vidíme ve druhé kapitole.

Těsně před svou smrtí David vážně napomenul Šalomouna, aby poslouchal Hospodina, a nabádal ho, aby učinil vhodná opatření vůči jistým mužům: Jóab by měl být zavražděn za to, že zabil Abnéra a Amasu; synům Barzilaje by se mělo prokázat milosrdenství kvůli dobrotě, kterou jejich otec prokázal Davidovi, když utíkal před Abšalómem; Šimeí by měl být nakonec také zavražděn, protože Davida proklínal, ale detaily ponechal na Šalomounovi. Výraz „... prolil válečnou krev v míru“ (v. 5b) je v B21 přeložen „prolil jejich krev jako ve válečné řeži, ačkoli byl mír“.

Po čtyřicetileté vládě David zemřel a byl pohřben v Jeruzalémě.

II. Zlatá vláda krále Šalomouna (2,12–11,43)

A. Šalomoun se očisťuje od protivníků (2,12–46)

2,12–25 Šalomoun usedl na trůn a jeho království se velice upevnilo. Adónijáše trápilo,

že přišel o trůn, třebaže musel uznat, že patří Šalomounovi, neboť taková byla vůle Boží (v. 15b). Když přes Bat-šebu přednesl králi Šalomounovi žádost (ať už bezelstně či zá-ludně), zda by mohl dostat za ženu Abišagu, Davidovu pečovatelku, Šalomoun v tom spatřoval hrozbu, že dále požádá o samotné království, a proto nařídil Benajášovi, aby Adónijáše popravil.

2,26–34 Král také zbavil Ebjátara jeho kněžského úřadu, nepochybně proto, že podporoval Adónijáše v jeho neúspěšném spiknutí. Jednalo se o částečné naplnění Božího soudu nad domem Éliho (viz 1S 2,31–35). Když se Jóab doslechl o Ebjátarově propuštění, utekl ... k rohům oltáře, kde hledal útočiště. Benajáš mu nařídil, aby od oltáře odešel, ale Jóab odmítl s tím, že chce zemřít zde. Benajáš ho rychle usmrtil a nechal ho pohřbít v jeho domě v pustině. Smrt Abnéra a Amasy byla konečně pomstěna. Boží oltář neochránil nikoho, kdo porušil Boží zákon.

2,35 Benajáš byl jmenován velitelem armády a Sádok se ujal kněžského úřadu po Ebjátarovi. Benajáš sloužil Davidovi ode dnů Saulových. Byl to velmi chrabrý muž a velel Davidově osobní strážci (2S 20,23). Jeho neutuchající odvahu předčila pouze jeho nehybnou věrnost Davidovu domu. Odvaha a věrnost by měly rovněž charakterizovat ty, kdo slouží Davidovu většímu Synu, Pánu Ježíši Kristu.

2,36–46 Šalomoun nevydal příkaz popravít Šimeího okamžitě. Místo toho mu nařídil svým způsobem domácí vězení, kdy nesměl opustit město. Po třech letech Šimeí odešel z Jeruzaléma, aby hledal své dva uprchlé otrocky v Gatu. Když tak učinil, porušil přísahu, kterou ho Šalomoun přiměl dříve složit, a dokázal tím, že nebyl vůči Šalomounovi věrnější než vůči jeho otcí Davidovi. Když se vrátil, král nařídil Benajášovi, aby ho usmrtil.

Šalomoun zajistil své království tím, že směle odstranil všechny ty, jejichž srdce nebyla při něm. Poté se jeho vláda vyznačovala mírem. Křesťan pozná Boží pokoj, když ze svého života odstraní věci, které se v jeho srdci vzpírají Kristově vládě.

B. Šalomounova moudrost (kap. 3)

3,1 Šalomoun se oženil s dcerou faraona, který byl tehdy v Egyptě u moci. To možná poukazuje na to, že věřil v politické spojení. Manželství, třebaže politicky výhodné, bylo duchovně stejně katastrofální jako zakázané Zákonem. Od tohoto okamžiku dále Šalomounův harém vzrůstal, až v něm bylo několik set cizích žen. Šalomoun se tak sice spojil s mnoha cizími mocnostmi, ale odcizil se Hospodinu (11,1–8).

3,2–4 Návrší se zde využívala k uctívání Hospodina. Nebylo to nezbytně v souladu se Zákonem, neboť Bůh se měl uctívat pouze na místě, které k tomu sám vyhradil. Nicméně toto jednání se zde omlouvá skutečností, že tehdy nebyl postaven dům pro Hospodina, neboť Šílo zničili Pelištejci kolem roku 1050 př. Kr., a tehdy odnesli i truhlu (1S 4). Když se postavil chrám, návrší se dále využívala, ale tentokrát k modloslužbě. Třebaže nyní se truhla nacházela v Jeruzalémě, svatostánek byl v Gibeónu (1Pa 21,29) vzdáleném asi 9,6 kilometrů. Právě zde král obětoval tisíc zápalných obětí, zřejmě na počátku své vlády.

3,5–15 Bůh se v Gibeónu zjevil Šalomounovi a zeptal se, co by si přál ze všeho nejvíc. Král požádal o vnímavé srdce potřebné k nelehkému úkolu soudit a vládnout izraelskému lidu. Žádost se Hospodinu líbila a on ji vyplnil – a k ní mu přidal i bohatství a slávu a dlouhý život, bude-li Šalomoun chodit v poslušnosti vůči Bohu. Dnes Bůh nabízí ten největší dar, o který by snad kdo mohl požádat – Pána Ježíše Krista, „ve kterém jsou ukryty všechny poklady moudrosti a poznání“ (Ko 2,3).

3,16–28 Ve zbytku třetí kapitoly najdeme příklad královny velké moudrosti. Dvě prostitutky se hádaly kvůli tomu, která z nich je matkou dítěte. Když Šalomoun pohrozil, že dítě nechá rozpůlit vedví mečem, jeho skutečnou matku odhalila touha dítě ušetřit, i kdyby dítě nezískala pro sebe. Díky takovéto moudrosti se Šalomouna celý Izrael velmi bál a ctil ho.

C. Šalomounovi služebníci (4,1–19)

4,1–6 Tyto verše uvádějí seznam Šalomounových funkcionářů neboli členů jeho kabinetu: Azarjáš, Sádokův vnuk, se zřejmě stal ve-

leknězem po svém dědovi; Elíchoref a Achijáš byli písaři; Jóšafat byl kancléřem nebo kronikářem; Benajáš velel armádě; Sádok a Ebjátar byli kněžími; Azarjáš velel správcům; Zabúd byl královým přítelem; Achíšar se staral o palác; Adónírám dohlížel na nucené práce (daň). Jméno „Ebjátar“ ve čtvrtém verši představuje problém, pokud se jedná o stejného muže, kterého Šalomoun vyhnal v 2,27. Možná, že ho propustil až po této době, nebo mu zůstal titul kněze, třebaže již nevykonával kněžskou funkci. Nebo to mohl být i jiný Ebjátar (viz 2S 8,15–18).

Matthew Poole se k tomu vyjadřuje následovně:

Někteří tvrdí, že se zde uvádí všichni Šalomounovi úředníci, ti aktuální, bývalí i ti, kteří přišli po nich jako ve verších 11 až 15, kde si dva muži vzali Šalomounovy dcery, k čemuž muselo dojít nejdříve až za mnoho let od tohoto okamžiku.²

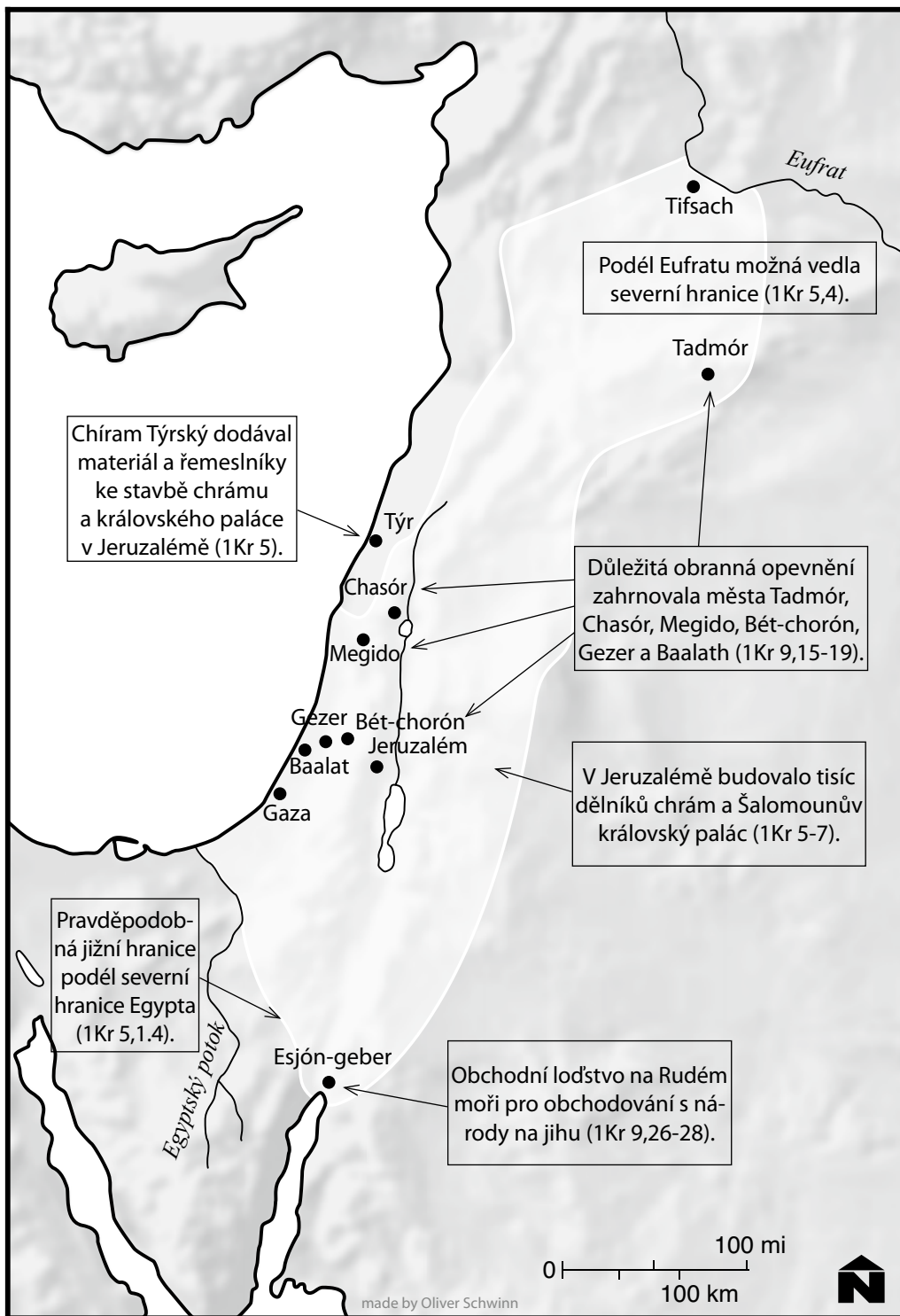
4,7–19 Šalomoun rozdělil izraelskou zemi na dvanáct částí; nad každou z nich ustanovil správce, který vybíral od lidu potraviny. Každá část země spolu se svým správcem byla odpovědná za to, že jeden měsíc v roce zásobovala královský dům.

D. Šalomoun v celé své nádheře (4,20–5,14)

4,20–5,1 Království se za doby Šalomouna rozkládalo k řece Eufrat, k pelištejské zemi a až k hranici Egypta (v. 5,1.4). Většinu tohoto území tvořila království, která Šalomounovi platila daň, ale nepovažovala se za součást Izraele. Proto Šalomounovo království nebylo úplným naplněním Hospodinovy smlouvy s Abramem o zaslíbené zemi (Gn 15,18–21).

5,2–8 Zde je popsána nádhera Šalomounovy vlády: obrovské zásobování potravinami, tisíce koní atd. Nesmíme však zapomínat na to, že aby král měl na takovou okázalost, musel od lidu vybírat vysoké daně. Také musíme mít na mysli, že hromaděním koní se Šalomoun provinil proti Božimu nařízení (Dt 17,16). (Ohledně zdánlivého rozporu mezi veršem 6 a 2Pa 9,25 viz vysvětlení tam.)

5,9–14 Opět se setkáváme s královnou moudrostí. Šalomounova moudrost byla větší než moudrost kohokoli jiného. Mudrci uvedení

ve verši 11 byli syny Zerachovými (1Pa 2,6), Machól (tanečník) bylo pouze pojmenování. Étan napsal Žalm 89, Héman Žalm 88. O ostatních mužích nic nevíme. Šalomoun vyslovil tři tisíce přísloví, kniha Přísloví obsahuje pouze část z nich. Jeho písní bylo tisíc a pět, z nichž nejlepší je Píseň písní. Verš 33 znamená, že jeho široký přehled v mnoha vědách mu umožnil používat při rozšiřování své moudrosti příklady z přírody. Lidé cestovali z daleka, aby si ho poslechli.

E. Šalomounův chrám (5,15–7,51)

1. Šalomounova smlouva s králem Chirámem (5,15–32)

5,15–26 Chíram byl pohanský král Týru a jako takový vlastnil v Libanonu rozsáhlé zásoby dřeva. K Davidovi se choval přátelsky a nyní chtěl prokázat svou náklonnost i Šalomounovi. Proto se domluvili, že Chíram poskytne Šalomounovi dřevo, které by mohl upotřebit na stavbu Hospodinova chrámu. Šalomoun pošle na sever Libanonu dělníky, kteří budou při kácení pomáhat. Kmeny se dopraví ke Středozemnímu moři a svázané do voru se přeplaví k místu blízko Joppy, a poté se přepraví do vnitrozemí do Jeruzaléma. Oplátkou za dřevo Šalomoun poskytoval Chíramovu domu rok co rok zásoby potravin.

5,27–32 Aby Šalomoun získal pracovní sílu potřebnou k tomuto gigantickému úkolu kácení dřeva, povolal na nucené práce třicet tisíc mužů z Izraele a nařídil jim, aby odešli do Libanonu po skupinách, vždy deset tisíc mužů na jeden měsíc. Kromě těchto mužů měl král osmdesát tisíc kenaanských otroků (Gebalců) pracujících v izraelských kamenolomech, kteří připravovali kameny na chrám (srov. v. 29; 2Pa 2,16–17). Také měl sedmdesát tisíc nosičů břemen.

Šalomounovy ohromné stavební práce zahrnovaly velký podíl otrocké síly (srov. 9,15–22). Nicméně i toto se ukázalo být nedostačující a musel povolat i rodné Izraelce (zřejmě kromě Judejců), nikoli jako otroky, nýbrž na nucené práce. Izraelci to kvůli své tradičně silné nezávislosti hořce nesli a tato skutečnost se stala hlavní příčinou pro rozdělení království (12,4). Jak

nesmírně důležité je mít Boží moudrost ve všech záležitostech, a nejt bezohledně přes citlivost a blaho druhých! (*Daily Notes of The Scripture Union*)

(Viz poznámky k problémům v 2Pa 2, kde najdete vysvětlení k číselným rozporům mezi těmito dvěma kapitolami.)

2. Popis a stavba chrámu (kap. 6)

6,1 První verš praví, že stavba chrámu začala 480 let po vyjití z Egypta. Pokud Šalomoun se stavbou začal v letech 967/66 př. Kr., k exodu by pak došlo v letech 1446/47 př. Kr. Nicméně není možné určit tyto letopočty naprosto přesně. Mezi biblisty panuje ohledně tohoto tématu velká diskuse, ale rok 1446 př. Kr. se velmi blíží ranému letopočtu, který se pro vyjití uvádí.

6,2–6 Šestá kapitola představuje detaily plánu stavby chrámu. Občas jsou technické a spleťité, takže je docela problematické si složit celkový obrázek. Nicméně víme, že chrám byl postaven přibližně takto. Byl zhruba 27 metrů dlouhý, 9 metrů široký a téměř 14 metrů vysoký (v. 2) a uvnitř se nacházely dvě místnosti. První byl chrám měřící 18 metrů na délku a téměř 14 metrů na výšku (v. 2.17). Okna s ostěním, zřejmě blízko střechy, poskytovala světlo a mohl jimi odcházet kouř (v. 4). Druhá místnost byla svatyně, 9 metrů dlouhá, 9 metrů široká a 9 metrů vysoká. Předšíň přidala dalších 9 metrů k délce na východním konci neboli průčelí a nacházela se 4,5 metrů nad zemí. Na severní, západní a jižní straně chrámu se nacházely třípatrové přístavby s pokoji pro kněze. Ty se nacházely okolo stěn chrámu, ale nebyly jeho nedílnou součástí.

6,7–10 Veškeré dřevo a kameny byly již v lomu opracovány do nejmenších detailů, takže když se dovezly do Jeruzaléma, mohly se jednotlivé kusy spojit dohromady bez použití železných nástrojů (v. 7). Tak se chrám stavěl v tichosti podobně, jako se Boží živý chrám staví i dnes. Verše 8 a 10 popisují vchod do postranních ochozů a výšku každého poschodí (2,3 metrů). Verš 9 popisuje střechu celého chrámu.

6,11–22 Slovo Boží se milosrdně stalo k Šalomounovi během stavby; zaslíbilo potvr-

dit smlouvu s Davidem a také skutečnost, že Bůh bude přebývat v chrámu uprostřed synů Izraele, pokud bude král poslušný (v. 11–13). Vnitřek budovy byl obložen cedrovými prkny, úplně potažen čistým zlatem; kámen nešlo vidět. Tyto kameny, tak mistrně a přesně opracované, nebyly téměř viditelné.

Spurgeon zde přichází s duchovní aplikací: Dokonce ani základní kameny nebyly rozeklané a drsné, nýbrž otesané a drahé. Bůh chce, aby vše, co se pro něj učiní, bylo vykonáno dobře. Nezajímá se tolik o to, co lahodí oku člověka, ale těší se krásou těch živých kamenů svého duchovního chrámu, které jsou skryté před pozorováním.³

6,23–28 Ve svatyni, po obou stranách truhly, se nacházeli dva vyřezávaní cherubové potažení zlatem. Jejich roztažená křídla sahala od jedné stěny ke druhé. Nejedná se o stejné cheruby, jací byli na slitovnici (Ex 25,18; 37,9).

6,29–30 Uvnitř chrámu nešlo vidět nic jiného kromě zlata.

6,31–35 Verše 31 a 32 popisují shrnovací neboli posuvné dveře vedoucí do svatyně. Pokoje od sebe oddělovala opona visící za dveřmi svatyně – 2Pa 3,14. Verše 33–35 popisují hlavní dveře vedoucí do chrámu.

6,36 Před chrámem se nacházelo vnitřní nádvoří kněží. Mezi ním a vnějším nádvořím byla nízká zeď. Tuto zeď tvořily tři řady tesaných kamenů a řada otesaných cedrových trámů.

Ve vnitřním nádvoří byl obrovský bronzový obětní oltář, obrovské umyvadlo, které používali kněží k očištění, a deset menších umyvadel (kap. 7). Do vnějšího nádvoří směl vstupovat izraelský lid.

6,37–38 Stavba začala ve čtvrtém roce Šalomounovy vlády a skončila o sedm let později.

3. Stavba dalších budov (7,1–12)

7,1 Vyprávění se nyní zaměřuje na stavbu Šalomounova domu a dalších královských budov nacházejících se ve velkém nádvoří.

Trvalo třináct let, než se postavil Šalomounův dům neboli královský palác. Rozkládal se mírně jihovýchodním směrem od chrámu

a začínal za zdí vnitřního nádvoří. Někteří se domnívají, že když Šalomoun stavěl svůj dům o šest let déle než chrám, vypovídá to o tom, že mu více záleželo na jeho egu nežli na Boží slávě. Na druhou stranu postavit chrám možná trvalo jen sedm let díky Šalomounově horlivosti, aby Bůh měl své místo, a tisíce jeho dělníků postavily „svatý chrám“ (Hospodinu) rychleji.

7,2–12 Dům Libanonského lesa (v. 2–5) se nacházel v nejjihnější části velkého nádvoří. Čím vynikal, to bylo velké množství cedrových sloupů. Možná odtud jeho jméno. S určitostí nevíme, k čemu tato budova sloužila, ale na základě 1Kr 10,17 se domníváme, že se zde nacházelo skladiště zbraní. Hned na sever od domu Libanonského lesa byla sloupová předsíň (v. 6). Zřejmě se jí vcházelo do soudní a trůnní síň (v. 7). Ke královskému paláci přiléhala dům faraonovy dcery, kde zřejmě žily ženy z králova harému (v. 8). Všechny budovy byly postaveny z kvalitních kamenů tesaných na míru. Rovněž zeď kolem velkého nádvoří tvořily tři řady kamenných kvádrů pokryté cedrovými trámy.

Jiný pohled na tyto budovy považuje dům Libanonského lesa, sloupovou předsíň a trůnní síň (soudní síň) za součást paláce. Síň pro faraonovu dceru sousedila s královským domem.

4. Vybavení chrámu (7,13–51)

7,13–14 Chíram (Churam v B21) není tožný s týrským králem. Byl to prvotřídní řemeslník z židovského rodu, který žil v Týru.

7,15–22 Dále najdeme popisy dvou obrovských bronzových sloupů, které se nacházely u vchodu do chrámu. Jeden byl pojmenován Jakín (*on upevňuje*) a druhý Bóaz (*v něm je síla*). Na vrcholu každého sloupu byla velmi zdobená hlavice ve tvaru mísy. Třebaže známe fyzické podrobnosti těchto sloupů, jejich duchovní význam je nám skryt. Kdosi velmi dobře poznamenal, že sloupy Božího živého chrámu dnes tvoří věřící zbožného charakteru (Ga 2,9). Zjevení 3,12 obsahuje Boží zaslíbení, že ty, kdo vytrvají, Bůh učiní navěky sloupy ve svém nebeském chrámu.

7,23–26 Odlité moře z bronzu bylo ono ob-

rovské umyvadlo, které se nacházelo na vnitřním nádvoří. Bylo to obrovská mísa ležící na dvanácti bronzových býcích; nacházela se mezi chrámem a oltářem, ale směřovala na jih (2Pa 4,10). V míse byla voda, kterou si kněží omývali ruce a nohy.

7,27–39 Kromě obrovského umyvadla se zde nacházelo i deset menších umyvadel na vozících o čtyřech kolech nebo podstavcích. Až do 8,64 nenajdeme zmínku o bronzovém oltáři, třebaže i on se nacházel na vnitřním nádvoří.

7,40–47 Chíram dohlížel na výrobu veškerých předmětů z leštěného bronzu, určených pro chrámovou oblast, včetně hrnců, lopat a misek ze samotného chrámu. Bronzové předměty se odlévaly ve slévárně více méně stejným způsobem, jako se vyrábějí dnes (v. 46).

7,48–50 K předmětům ve svatyni patřil zlatý kadidlový oltář, zlatý stůl, deset zlatých stolů chlebě předkládání (2Pa 4,8), deset svícňů z čistého zlata a zlaté náčíní.

7,51 David vykonal rozsáhlé přípravy pro chrám, který nesměl postavit. Šalomoun přinesl tyto poklady do chrámu jednak proto, aby se používaly, a také proto, aby byly v bezpečí.

O rozdílech mezi touto kapitolou a 2Pa 2–4 se pojednává v komentáři k 2Pa.

F. Zasvěcení chrámu (kap. 8)

8,1–5 Dalším krokem po dokončení chrámu bylo přenést truhlu smlouvy z té části Jeruzaléma známé jako Město Davidovo neboli Sijón do chrámu na hoře Mórija. K tomu zřejmě došlo téměř po roce od dokončení stavby (srov. v. 2 s 1Kr 6,37–38).

Chvilí předtím, než nastal svátek stánků, velký národní svátek, kněží a levité přenesli do chrámu truhlu, stan setkávání a všechny svaté předměty. To doprovázelo obětování velkého množství bravu a skotu.

8,6–9 Truhla byla uložena na nejsvětější místo. Nějakým způsobem, kterému my nerozumíme, byly konce tyčí viditelné ze svatého místa, ale nebyly vidět zvenčí, ze sloupořadí. Tyče nebyly odstraněny, jsou tam až dodnes (v. 8). Tehdy se v truhle nacházely pouze dvě kamenné desky s Desaterem. Nevíme, co se stalo se džbánkem s manou nebo Áronovou holí, která rozkvetla (Žd 9,4).

8,10–11 Jakmile truhla (předobraz Krista) dostala své náležité místo, oblak slávy znázorňující Boží přítomnost naplnil chrám. Kněží nemohli konat své povinnosti, protože Hospodinova sláva naplnila dům.

8,12–13 Když bylo vše dokončeno, Šalomoun oslovil Hospodina. Bůh řekl, že bude přebývat v husté temnotě. Nyní mu Šalomoun postavil vznešený chrám (B21) s nejsvětějším místem, které neosvěcovalo nic kromě samotného Boha.

Matthew Henry poznamenává se svým typickým vhledem:

Ukázal, že je připravený vyslyšet modlitbu, kterou se Šalomoun právě chystal vyslovit; a nejen to, on také přijal tento dům za své sídlo, aby povzbudil všechny lidi, kteří se zde modlí, přednést mu své prosby. Ale Boží sláva se ukázala v podobě oblaku, tmavého oblaku, aby naznačila: (1) Temnotu tohoto věku ve srovnání se světlem evangelia, kterým *spatřujeme s odhalenou tváří Pánovu slávu*. (2) Temnotu našeho současného stavu ve srovnání s viděním Boha, které bude štěstím v nebi, kde jeho sláva nebude zahalená. Nyní pouze říkáme, co není, ale poté ho uvidíme takového, jaký je.⁴

8,14–21 Poté se král obrátil k lidu, aby mu požehnal. Hovořil o naplnění Božího zaslíbení daného Davidovi ohledně chrámu a vyjádřil svou spokojenost s tím, že truhla smlouvy nyní má své místo.

8,22–26 Verše 22–53 zaznamenávají modlitbu zasvěcení chrámu. Poté, co Šalomoun velebil Boha za to, že zachoval svou smlouvu s Davidem ohledně chrámu, požádal ho, aby naplnil jinou smlouvu, kterou s Davidem uzavřel – zaslíbení, že Davidův potomek nebude vyhlazen tak, aby neseděl na trůně.

8,27–30 Ačkoli si Šalomoun uvědomoval, že žádný chrám na světě není s to pojmout velkého Boha, přece Hospodina žádal, aby přijal tento chrám a, když se zde k němu bude modlit on nebo kdokoli z izraelského lidu, aby vyslyšel a odpustil.

8,31–53 Poté král vyjmenoval rozličné konkrétní případy, v nichž byla Hospodinova odpověď velmi žádoucí.

1. V soudních přích, v nichž se přísahalo, a zřejmě proto, že nebyl dostupný žádný kon-

krétní důkaz, měl Bůh potrestat viníka a odměnit nevinného (v. 31–32).

2. Když izraelskou armádu potká kvůli hříchu porážka, Bůh jim měl prominout a navrátit je zpět do země, když svůj hřích vyznají (v. 33. 34).

3. V dobách sucha má Bůh dát déšť, když se před ním lid pokorí v pokání (v. 35–36).

4. Postihne-li je hlad, mor, obilná rez, sněť, rána hmyzem, obležení nepřítelem nebo jakákoli jiná katastrofa, Bůh je žádán, aby vyslyšel jakoukoli modlitbu vyslovenou k němu směrem k chrámu a odpustil... zemi (v. 37–40).

5. Pokud se bude k Bohu modlit pohan, který konvertoval k judaismu, Bůh má vyslyšet i modlitbu takového proselyty (v. 41–43).

6. Šalomoun počítal s modlitbami za vítězství v bitvě a žádal Hospodina, aby na takové prosby dbal (v. 44. 45).

7. V prorocké řeči Šalomoun viděl dobu, kdy Izrael může být odveden do zajetí kvůli hříchu. Žádal Hospodina, aby naslouchal jejich modlitbě pokání a aby způsobil, že jejich vězňitelé k nim budou milosrdní; konečkonců Izraelci byli jeho lid, který vyvedl z Egypta. Tyto verše se naplnily v babylónském zajetí a v následném návratu díky výnosu krále Kýra (v. 46–53).

8,54–61 Poté, co Šalomoun dokončil svou modlitbu k Bohu, požehnal lidu výmluvnou prosbou o Boží přítomnost a o sílu, aby mu mohli být věrní a svědčili o něm mezi národy země.

Šalomounovo požehnání podobně jako zbytek jeho modlitby poukazuje na hluboké porozumění velkým duchovním pravdám: 1. *Bůh je naprosto spolehlivý*. „Nezapadlo jediné slovo“ (v. 56) – jaké to svědectví! 2. *Minulost zaručuje budoucnost* (v. 57). Protože Bůh je neměnný (srov. Žd 13,8), můžeme stavět na skutečnosti, že jaký se Bůh ukázal být v minulosti, takový bude i k nám (srov. Jz 1,5). 3. Člověk potřebuje Boží pomoc ve svém životě učedníka (v. 58); to je pravda, o které Jeremáš věděl a kterou i zdůvodnil (viz Jr 10,23; 17,9). Dokonce i podnět lidské svobodné vůle přichází od Boha – jaký to paradox! Srovnajte s činností Ducha svatého v J 16,8–11. 4. *Každý den potřebujeme Boží pomoc* („podle kaž-

dodenní potřeby“, v. 59). A Bůh nedřme ani nespí (Ž 121,4)! 5. *Bůh nepečuje o své děti, aby se z toho sobecky těšily, ale aby ho díky tomu poznali i další lidé* (v. 60). 6. Můžeme mu při pohledu na to vše dát něco menšího než naši naprostou věrnost a poslušnost? (v. 61) (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Tuto modlitbu zaznamenává také 2Pa 6 (viz komentář) s jedinými rozdíly: V 2Pa Šalomoun uzavřel svou modlitbu třemi požadavky (2Pa 6,40–42), které v 1Kr chybí; v 1Kr král Šalomoun lidu požehnal (v. 54–61), ale v 2Pa požehnání chybí.

8,62–65 Z obrovského množství obětovaných zvířat připadla část jako pokrm pro obrovský zástup, který se shromáždil (v. 65). Protože bronzový oltář nebyl dost velký na to, aby pojal všechny zápalné oběti atd., Šalomoun posvětil střed nádvoří, kde se Hospodinu mohl obětovat zbytek. Tuto velkou oslavu charakterizovala radost, uctívání a díkuvzdání. Z tisíců obětí nebyla předložena ani jediná jako oběť za hřích nebo přestoupení.

Tehdy slavil Šalomoun svátek stánků s Izraelci, kteří přišli až od Lebo-Chamátu blízko Danu, na severu, a od egyptského potoku na jihu. Svátek zasvěcení a svátek stánků trvaly dohromady čtrnáct dní.

8,66 Poté se lid vrátil do svých domovů s radostí a veselou myslí. 2Pa 7,9 praví, že se „osmého dne“ konalo svaté shromáždění, zatímco v. 66 praví, že lid byl „osmého dne“ poslán domů. John Haley harmonizuje tyto dva záznamy následovně:

Svátek stánků začal patnáctého a skončil dvacátého druhého dne měsíce, přičemž osmého dne bylo „svaté shromáždění“ (Lv 23,33–39), po kterém Šalomoun propustil lid. Lid odešel dalšího dne ráno, tj. dvacátého třetího (2Pa 7,10).⁵

G. Šalomounova sláva (kap. 9–10)

1. Boží smlouva s Šalomounem (kap. 9,1–9)

9,1–5 Bůh odpověděl Šalomounovi na jeho modlitbu tím, že přijme chrám za svůj dům a jeho jméno tam bude navěky. Třebaže Šalomounův chrám již dávno neexistuje, Bůh bude přece přebývat v jeruzalémském chrá-

mu, až se vrátí Pán Ježíš, aby ustanovil své celosvětové království. Mezitím Bůh přebývá v chrámu těla věřícího a v církvi.

9,6–9 Pokud šlo o Šalomounovu rodinu, Bůh slíbil, že Šalomoun a jeho synové budou mít vždy potomky na trůně, budou-li poslušní. Jestliže se však odvrátí od živého Boha a přikloní se k modloslužbě, pak pošle lid do vyhnanství, zničí chrám a Izrael učiní poře-kadlem a posměškem mezi pohany. Z chrámu se stane hromada sutin a návštěvníci se zhrzojí nad jeho zkázou.

2. Šalomounovy dary Chíramovi (9,10–14)

S ohledem na tento odstavec někteří komentátoři tvrdí, že Šalomoun si od Chírama vypůjčil sto dvacet talentů zlata (v. 14), aby mohl financovat svůj rozsáhlý stavební program, a jako záruku mu dal dvacet měst v Galileji. Díky Chíramově předchozí pomoci (v. 11a) se Šalomoun nebál požádat o půjčku. Když Chíram města spatřil, nelíbila se mu a nazval je zemí Kabúl (tj. *popuzující, špinavý nebo smetí*; dosl. Nanic, B21). Z 2Pa 8,2 se zdá, že Šalomoun asi města vykoupil, když půjčku splatil.

3. Šalomounovi poddaní a oběti (9,15–25)

9,15–23 Verše 15–22 podávají výčet (spíše než „důvod“ jako v B21 nebo BKR) nucených prací, které Šalomoun ve svém stavebním programu využil. Chasór, Megido a Gezer byla tři města, která Šalomoun opevnil za účelem obrany. Chasór se nacházel na severu a chránil území ze severu. Megido bylo:

... významné město severu střední Palestiny shlízející na pláň Jizreel. Dominovalo uzlu významných obchodních cest a sloužilo jako klíč k obraně Jordánského údolí (z jihu) a centrální planiny (ze severu).⁶

Gezer se nacházel na západ od Jeruzaléma na hlavní obchodní cestě vedoucí z vnitrozemí do pobřežní pelištejské země. Všichni pohanští zajatci ve v. 20 konali nucené práce. Ale na syny Izraele nebylo uvaleno otrocké jho. Na Šalomounovu práci dohlíželo pět set padesát dozorců.

9,24 „Miló“, které Šalomoun postavil, bylo druhem opevnění Jeruzaléma. K jeho stav-

bě došlo po dokončení domu pro faraonovu dceru.

9,25 Šalomoun obětoval Hospodinu třikrát ročně během tří hlavních svátků: svátku nekvašených chleběů, svátku týdnů (Letnice) a svátku stánků (2Pa 8,13).

4. Šalomounovo loďstvo (9,26–28)

Král Šalomoun měl loďstvo v Esjón-geberu v Akabském zálivu blízko Elótu. Chíram poslal některé ze svých otroků do Ofiru (jeho přesná poloha není známá, někteří tvrdí, že se nacházel v jižní Arábii, jiní v Indii a další v Africe). Králi Šalomounovi přivezli čtyři sta dvacet talentů zlata.

5. Návštěva královny ze Šeby (10,1–13)

Účelem desáté kapitoly je vyzdvihnout Šalomounovu slávu. Vlastnil všechno, po čem lidské srdce toužilo, v takovém množství, že to přesahuje veškerou představivost – od pohárů k lodím, od trůnu ze slonoviny k řemeslně zpracovaným vozům. Královna ze Šeby, dcera okázalosti, byla naprosto přemožena Šalomounovou moudrostí a nádherou jeho království. Tak se naplnilo Hospodinovo zaslíbení, kterému Šalomoun vděčil za vše (3,11–13).

Královna ze Šeby (zřejmě Sáby nacházející se na jihu Arabského poloostrova) přišla vyzkoušet Šalomounovu moudrost hádankami, ale on byl schopen odpovědět na všechny (v. 3a). Když spatřila velkolepost jeho království, musela uznat, že pochvalné zprávy, které dosud slyšela, odpovídaly skutečnosti jen z poloviny. Darovala mu zlato a velké množství balzámů a poté, než se vrátila do své země, od něj na oplátku rovněž obdržela dary.

6. Šalomounovo bohatství (10,14–29)

10,14–15 Chíram pomohl Šalomounovi dovést nejen zlato z Ofiru, ale také ohromné množství almuginového dřeva a drahokamů. Šalomoun byl géniem obchodních vztahů.

10,16–22 Zlata bylo v království tolik, že ho Šalomoun dokonce použil na výrobu štítů, jež poté zavěsil v domě Libanonského lesa. Jeho trůn ze slonoviny byl potažen čistým zlatem. Po obou stranách trůnu stál

vyřezávaný lev. A lvi byli rovněž po obou stranách šesti schodů vedoucích k trůnu. Ve dnech Šalomounových se hodnota stříbra necenila příliš vysoko. Šalomounovy obchodní lodě přivážely nejen zlato a stříbro, ale také exotické předměty, jako je slonovina, opice a pavíani.⁷

10,23–25 Bohatství a moudrost přinesly Šalomounovi světový věhlas a obdivovatelé, kteří ho přišli navštívit, ho zahrnovali dary.

10,26–29 Najdeme zde zmínku o tom, že Šalomoun investoval nemalé prostředky do nákupu koní a vozů. Kue⁸ (zřejmě Kilikie) bylo slavné svými koňmi. Šalomoun nenakupoval vozy, jezdce a koně kvůli národní obraně, ale rovněž je vyvážel do ostatních zemí.

Třebaže zde o tom nenajdeme zmínku, k financování blahobytu Šalomounovy vlády bylo třeba vybírat vysoké daně. To poté vedlo k rozdělení království (12,3–15).

„Zdanění“, píše J. R. Lumly, „muselo být ubíjející, a ve vší orientální nádheře a luxusu se uvnitř skrývala zkaženost. Šalomoun byl židovský Ludvík XIV.“⁹

Hromaděním bohatství a koní Šalomoun přestupoval Boží nařízení (Dt 17,16–17).

H. Šalomounovo odpadnutí a smrt (kap. 11)

11,1–3 Dt 17,17 zakazovalo izraelskému králi, aby si bral za ženy pohanky. Rozsah, v němž Šalomoun toto důležité přikázání neuposlechl, je šokující. Výsledek se dal očekávat: Jeho ženy ho odvrátily k modloslužbě.

11,4–8 Čtvrtý verš znamená, že srdce krále Davida bylo naprosto věrné Hospodinu, jeho Bohu, pokud šlo o zdržení se modloslužby, ale Šalomoun svého otce v tomto směru nenásledoval. Na Olivové hoře, východně od Jeruzaléma, postavil modloslužebná návrší.

11,9–13 Bůh se zjevil Šalomounovi dvakrát – v Gibeónu (3,5) a v Jeruzalémě během zasvěcování chrámu (9,2). Nyní vyhlásil, že kvůli modloslužbě odtrhne od Šalomouna království a dá ho jednomu z jeho služebníků. Nicméně k tomu nedojde za Šalomounova života a od Davidova domu nebude odtrženo všech dvanáct kmenů. Jeden kmen (Benjamín; s Judou se počítalo samozřejmě – 12,23) případně Šalomounovu synovi.

11,14–22 Nyní následuje popis tří Šalomounových protivníků. Prvním je Hadad, edómský princ, který utekl do Egypta jako malý chlapec, když Jóab pobíjel všechny muže v Edómu. Faraó se k němu choval velmi dobře a dokonce mu dal za ženu sestru královny Tachpenésy. Když se Hadad doslechl, že David a Jóab byli mrtví, získal od faraona opatrné svolení, že se může vrátit do Edómu. Odtud podnikal vojenské výpady proti Šalomounovi na jihu.

11,23–25 Druhým protivníkem byl Rezón, který utekl, když David pobíjel obyvatele Sóby. Poté se stal velitelem loupežné hordy. Později založil samostatné království v Damašku a stal se Šalomounovi vojenskou hrozbou na severu. Damašek nesl izraelské jho od doby, kdy David město dobyl a umístil zde svou posádku (2S 8,5–6).

Ztráta Damašku, syrského hlavního městského státu, byla velmi závažná, neboť v budoucích stoletích se syrské království stalo trnem v izraelském těle.

11,26–28 Třetím protivníkem byl Šalomounův služebník, kterého Bůh zmínil ve verši 11: Jarobeám, syn Nebatův, z kmene Efrajim. Šalomoun mu při budování Mila svěřil odpovědnou funkci. Možná že tato moc v Jarobeámovi vzbudila touhu panovat nad celým Izraelem.

11,29–39 Jednoho dne Jarobeám potkal proroka Achijáš. Když byli spolu sami na poli, Achijáš vzal svůj nový plášť a roztrhal ho na dvanáct kusů. Deset dal Jarobeámovi na znamení, že Bůh mu svěří vládu nad deseti kmeny Izraele. Rovněž mu vysvětlil, že jeden kmen (Benjamín) zůstane Šalomounovu synu (a samo sebou i Juda – 12,23) a že k rozdělení království dojde až po Šalomounově smrti. Pokud bude Jarobeám poslouchat Hospodina, může si být jist jeho požehnáním a pomocí. Povšimněte si omezení, která Bůh na Jarobeáma uvalil: Bude mít deset kmenů, ale *nikoli celé království*; k moci se dostane *až po Šalomounově smrti*; Bůh mu zajistí trvalý dům, jen *pokud bude Hospodina poslouchat a zcela ho následovat*.

11,40 Zdá se, že se Jarobeám vzbouřil v době, když byl Šalomoun ještě naživu,

takže musel před královým hněvem utéci do Egypta. Zde zůstal až do Šalomounovy smrti. Místo aby se postavil ke svému hříchu čelem a činil pokání, snažil se Šalomoun překazit Boží slovo tím, že chtěl odstranit Jarobeáma. Bylo však bláznivé proti němu bojovat, protože Jarobeáma určil Bůh za dědice deseti kmenů. Saul nebyl úspěšný ve své snaze zabít Davida, svého nástupce. A podobný neúspěch zažil i Šalomoun, když se snažil zavraždit Jarobeáma.

Kmeny, nad nimiž bude Jarobeám vládnout, jsou: Rúben, Dan, Neftalí, Ašer, Isachar, Zabulón, Efrajim, Manases a část Léviho a Šimeóna. Šalomounův syn bude vládnout nad Judou, Benjámínem a částmi Léviho a Šimeóna. Z velké části zachovávali Lévi (2Pa 11,13–16) a Šimeón věrnost Judovi.

11,41 Kniha Šalomounových letopisů byla zřejmě oficiální kronikou jeho vlády, ale zajisté netvořila inspirovanou součást Písma.

11,42–43 Po čtyřiceti letech vlády Šalomoun zemřel a byl pohřben v Jeruzalémě. Jeho syn Rechabeám usedl na jeho trůn. Šalomounův počátek byl lepší než jeho konec. Dobrý start nezaručuje dobré zakončení. Byl vyvýšen až na vrchol velikosti, ale vrhl se do propasti morálního úpadku a modloslužby. Kdyby tak král žil to, co kázal v Kz 12,13–14.

Poslechněme si závěr k celé záležitosti: Boha se boj a jeho příkazy zachovávej, protože toto se týká každého člověka. Vždyť Bůh každé dílo přivede na soud se vším, co je skryto, ať dobrým nebo zlým.

III. Rozdělené království

A. Judský král Rechabeám (12,1–24)

Šalomounův syn Rechabeám panoval v Judovi sedmnáct let (931/30–913 př. Kr.; 1Kr 12,20–24; 2Pa 11 a 12).

12,1–11 Rechabeám šel do Šekemu, aby se nechal uznat za krále. Když se Jarobeám dohledl o Šalomounově smrti, vrátil se z Egypta a také se odebral do Šekemu spolu s celým shromážděním Izraele. Izraelci přednesli Rechabeámovi ultimátum: „Ty nyní ulehči tvrdou otročinu svého otce a těžké jho, které na

nás vložil, a budeme ti sloužit.“ Aby Šalomoun udržel orientální okázalost svého dvora, využíval nucené práce a vybíral vysoké daně. Takže v podstatě říkali: „Sniž daně, kterými nás tvůj otec utiskoval, a budeme ti sloužit. Jinak se vzbouříme.“ Rechabeám požádal o tři dny na rozmyšlenou. Během této doby se nejprve poradil se staršími rádci, kteří mu doporučili, aby se k lidu choval vlídně a sloužil jim. Nicméně jeho mladší rádci navrhli pravý opak – řekli mu, aby lid zastrašil ještě těžším jhem! V tomto smyslu Rechabeámův malíček bude tlustší než Šalomounova bedra. Pokud je Šalomoun káznil biči, on je bude káznit důtkami (asi biči s ostrými hroty).

12,12–20 Když se Jarobeám a shromáždění Izraele třetího dne sešli, aby slyšeli rozhodnutí, dostalo se jim odpovědi podle rady mladíků. Verš 15 poukazuje na to, že se jednalo o zvrát od Hospodina, aby se naplnilo jeho slovo, které promluvil skrze Achijáše Šíloského (11,30–39). V této chvíli se izraelský lid vzbouřil proti Rechabeámovi, třebaže někteří z nich ještě žili na judském území. Rechabeám poslal Adoráma, svého neoblíbeného dozorce nad nucenými pracemi, aby podrobil tyto Izraelce, ale ukamenovali ho k smrti. Poté izraelský lid ustanovil Jarobeáma svým králem. Třebaže verš 20 praví, že pouze kmen Juda šel za Rechabeámem, musíme pamatovat na to, že Benjámín (v. 21), Šimeón (Jz 19,1b) a většina kmene Lévi *patřila k* Judovi.

12,21–24 Rechabeám plánoval zvrátit tuto skutečnost tím, že vyhlásil Izraeli válku, ale svůj úmysl zrušil v důsledku Božího nařízení. Když Rechabeám předtím nedbal na radu starších, nyní si vzal k srdci radu Hospodina a ušetřil život mnoha Izraelců. Hospodinovo slovo rozhodlo o rozdělení království a Hospodinovo slovo rovněž zajistilo, že se rozdělení obešlo bez krveprolití.

Exkurz: Rozdělení království

Dějiny rozděleného království začínají zde a pokračují po celou 2Kr. Jarobeám vládl nad severními deseti kmeny obvykle označovanými jako „Izrael“ a v prorockých spisech někdy jako „Efrajim“. V království se vystřídalo *devět* královských rodů a všichni králové byli *ničemni*.

Rechabeám panoval nad jižním královstvím známým jako „Juda“. Toto království mělo pouze *jedn* královský rod. Každý král byl Davidovým potomkem. Právě skrze toto království se zakládá Kristův právní nárok na Davidův trůn, a to skrze Josefa, jeho pěstouna (viz rodokmen v Mt 1). Rovněž fyzicky byl synem Davidovým skrze dívku Marii, která sama byla potomkem Davidova syna Nátana (viz rodokmen v L 3). Několik těchto králů bylo pozoruhodnými reformátory, třebaže většina z nich byli ničemníci.

Dějiny rozděleného království lze rozčlenit do čtyř fází. *První fáze*: otevřený konflikt od Jarobeáma (1Kr 12,1) po Omriho (1Kr 16,28). *Druhá fáze*: obě království se dohodla na období zmírnění napětí, od Omriho (1Kr 16,28) po Jehúa (2Kr 9). *Třetí fáze*: od Jehúa po zajetí Izraele Asyřany (722 př. Kr.) se jednalo o období relativní nezávislosti (2Kr 9–17). *Nakonec*: Juda zůstal jako království, které přežilo, dokud nebylo odvedeno Babyloňany v roce 586 př. Kr. do zajetí (2Kr 18–25).

Izraelské království se nikdy nevrátilo do své země jako národ. Juda byl v zajetí sedmdesát let a poté se do Jeruzaléma vrátila početné skupiny Židů, jak zaznamenávají Ezdráš a Nehemjáš. Jižní kmeny se tedy vrátily zpět do země pod pohanskou nadvládou, zhruba 500 let před Kristovým narozením.

Na konci dějin zapsaných ve Starém zákoně byli Židé v zemi poddáni perskému králi. Persii později dobylo Řecko a Židům vládla tato světová velmoc. Nakonec si Řecko podmanila Římská říše; a právě tato říše byla u moci, když se zjevil Pán Ježíš.

Králové nad Izraelem a Judou			
Královský rod	Izrael	Královský rod	Juda
1	Jarobeám Nádab	1	Rechabeám Abíjam (Abijáš)
2	Baeša Éla		Ása [dobrý] Jóšafat [dobrý]
3	Zimrí		Jórám

4	Omri / Tibni Achab Achazjáš Jórám	Achazjáš Atalja [samozvaná] Jóáš [dobrý] Amasjáš [dobrý]
5	Jehú Jóachaz Jóaš Jarobeám II. Zacharjáš	Azarjáš [dobrý] (= Uzijáš) Jótam [dobrý] Achaz Chizkijáš [dobrý] Menaše
6	Šalúm	Amón
7	Menachem Pekachjáš	Jóšijáš [dobrý] Jóachaz (=Šalúm)
8	Pekach	Jójakím (Eliajakím)
9	Hóšea	Jójakín (Jekon- jáš, Konjáš) Sidkijáš (=Matanjáš)

Králové nad Izraelem a Judou

Při studiu rozděleného království se člověk často setká se zdánlivými rozpory v uváděných datech. Většinu z těchto chronologických obtíží lze vysvětlit různými metodami, které se používaly k počítání délky vlády v Izraeli a Judovi. Dalším významným faktorem je skutečnost, že často na chvíli vládli dohromady dva králové. O celé problematice chronologie králů bylo mistrně a velmi podrobně pojednáno v knize *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings* od Edwina R. Thieleho.¹⁰

Rozdělené království bychom měli studovat v pořadí, v jakém jsou králové uvedeni a k jakým významným událostem za jejich vlády došlo. Data byla převzata z Thieleho výše citované knihy.

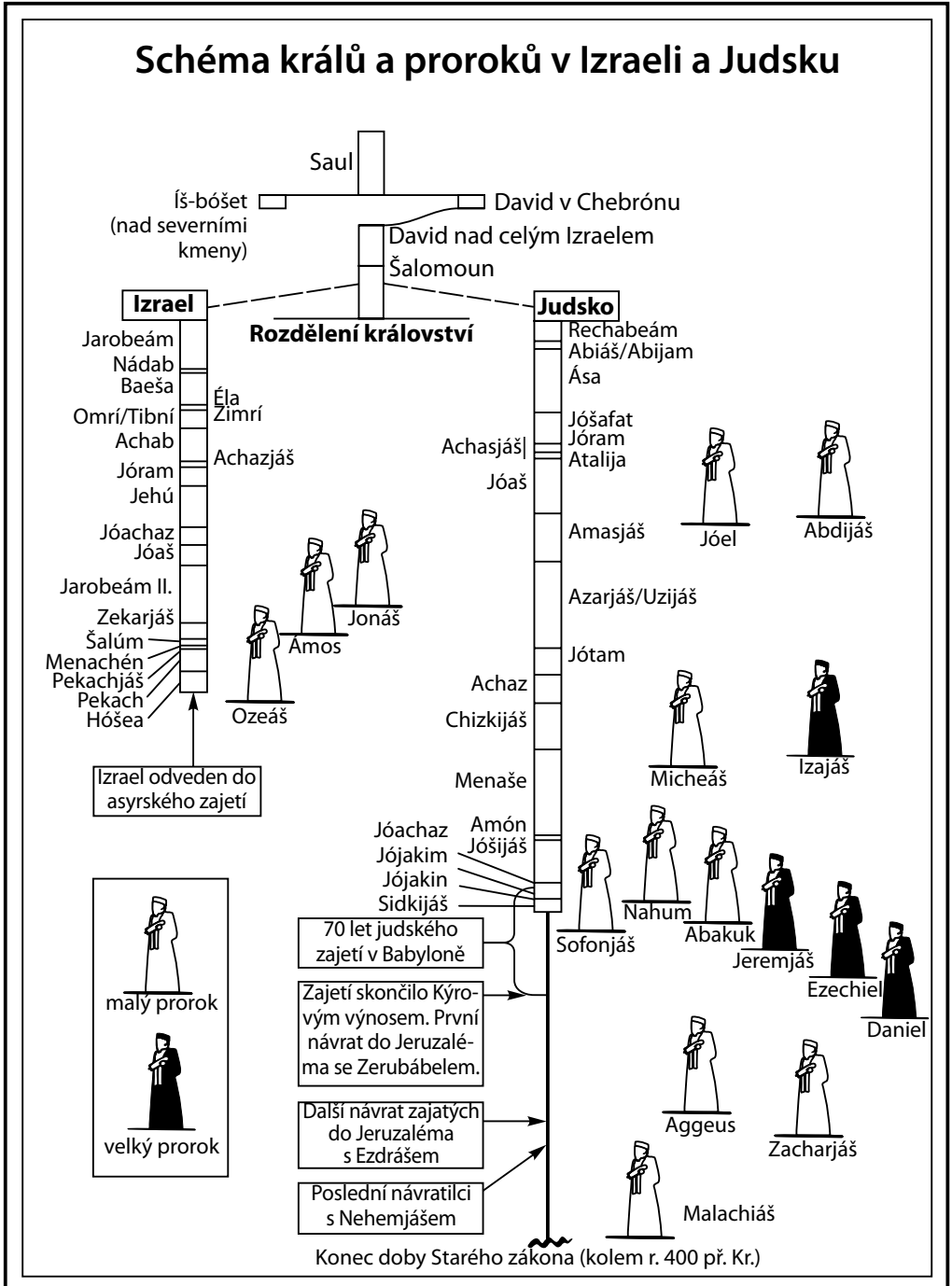

Schéma králů a proroků v Izraeli a Judsku

B. Izraelský král Jarobeám (12,25–14,20)

Jarobeám, syn Nebatův, z kmene Efrajim, panoval nad Izraelem dvacet dva let (931/30–910/9 př. Kr.).

1. Centra Jarobeáмова falešného náboženství (12,25–33)

12,25–30 První izraelský král ustanovil na počátku za své hlavní město Šekem, ale poté postavil Penúel za řekou Jordán. Protože se bál, že by se izraelský lid vracel do Jeruzaléma uctívat Boha během svátků a poté by začali být opět věrni judskému králi, založil svůj vlastní náboženský systém: Určil Dan a Bét-el za nová centra uctívání; na každém místě nechal umístit zlatá telata a prohlásil, že *tyto modly* jsou bohové, kteří vyvedli Izrael z egyptské země!

12,31–33 Jarobeám udělal modloslužebné svatyně na návrších. Z lidu ustanovil nové kněze – nikoli nutně z kmene Lévi, jak určil Bůh. Vymezil nový náboženský kalendář, s velkým svátkem patnáctého dne osmého měsíce, čímž nahradil svátek stánků konající se v sedmém měsíci. Sám pro sebe se zmocnil úřadu kněze, když přinášel oběti na oltáři, který udělal v Bét-elu.

Skutečnost, že mnozí příslušníci izraelského národa tyto změny přijali, ukazuje, že jejich srdce se nacházela daleko od Hospodina. Jejich otcové uctívali tele před tím, než je za to stihl trest (Ex 32). Šalomoun vztyčil návrší a kvůli tomu ztratil většinu svého království (kap. 11). Kórach a jeho následovníci se snažili přisvojit si kněžský úřad a v důsledku toho přišli o život (Nu 16). Inovace, kterými se Jarobeám pokoušel zajistit své království, pouze stvrdily jeho konečný pád. Ti, kdo měli srdce u Boha, utekli do Judska (2Pa 11,14–16) a ponechali své bratry pohodlí – a důsledkům – náboženství vymyšleného člověkem. Kdo si dobře řekl, že „Jarobeám si nezasloužil tak dobré postavení [jako král], ale Izrael si zasloužil tak špatného vladaře.“

2. Jarobeám a Boží muž (13,1–32)

13,1–3 Zatímco Jarobeám obětoval kadišlo u oltáře v Bét-elu, byl poslán z Judska Boží muž, aby veřejně odsoudil modlařský oltář.

Předpověděl, že v Judsku povstane král, který se bude jmenovat Jóšijáš a na oltáři spálí modloslužebné kněze. Naplnění tohoto proroctví z druhého verše nalezneme v 2Kr 23,15–16. Mezi proroctvím a jeho naplněním uplynulo více než 300 let. Na znamení nevyhnutelnosti tohoto proroctví prorok řekl, že oltář se roztrhne a popel se rozsype.

13,4–6 Když Jarobeám vztáhl ruku a nařídil, aby proroka chytily, králova ruka odumřela. Také oltář se roztrhl a popel se rozsypal – předzvěst zániku Jarobeáмова náboženství. V odpověď na prorokovu milosrdnou modlitbu se odumřelá ruka vrátila a byla jako dřívě.

13,7–10 Když se králi nepodařilo umlčet proroka hrozbami, pokusil se získat jeho přátelství. Bůh vydal prorokovi přísné pokyny, aby neučinil nic, co by naznačilo být i špetku tolerance vůči Jarobeámovu zlému panování. Tak v souladu s Božím nařízením prorok odmítl s Jarobeámem cokoli sníst nebo vypít. Rovněž odešel domů jinou cestou, než jakou do Bét-elu přišel.

13,11–19 Cestou ho odchytil starý prorok z Bét-elu. Nejprve Boží muž odmítl pohostinnost starého proroka, aby ani náznakem nedal najevo pochopení pro to, co se dělo v Bét-elu. Potom ale starý prorok řekl, že mu anděl sdělil, aby se o muže Božího postaral, a s touto lží uspěl a přesvědčil ho, aby přijal nabízené pohostinství.

13,20–25 Zatímco spolu jedli, Hospodin promluvil ke starému prorokovi z Bét-elu, který poté předal poselství muži Božímu. Kvůli své neposlušnosti muž Boží zemře a nebude pohřben se svými otci. Pokud se nám to zdá být příliš kruté nebo drsné, měli bychom pamatovat na to, že Bůh nakládá přísněji s těmi, které miluje, se svými mluvčími a s těmi, kterým se dostalo velkých výsad. Cestou domů muže Božího usmrtil lev. Ač se to přičítá všem přírodním zákonům, lev a prorokův osel stáli společně vedle mrtvoly na cestě.

13,26–32 Když se starý prorok o všem došlech, okamžitě si uvědomil, že to byl Hospodinův soud nad neposlušností. Šel na místo tragédie, tělo přivezl do Bét-elu a pohřbil ho ve svém vlastním hrobě. Poté vydal pokyny

svým synům, aby ho, až zemře, pohřbili vedle muže Božího; uvědomil si, že modloslužebný systém, jehož byl součástí, Bůh předurčil k záhubě.

3. Jarobeámovi falešní kněží (13,33–34)

Král Jarobeám se držel své zlé cesty a ustanovoval kněze ze spodiny lidu a sám sloužil jako kněz. Takovýto hřích se stal konečnou příčinou zničení Jarobeáмова královského rodu.

Irving Jensen k tomu poznamenává:

Král Jarobeám měl vidět obrázek sebe sama a svého osudu, neučiní-li pokání, v osudu proroka z Judska. Jarobeáma Bůh vyvolil k vyšší pozici podobně jako proroka. A podobně jako prorok i on věděl, co po něm Bůh chtěl. Ale podobně jako prorok i on Boží slovo neuposlechl.¹¹

4. Smrt Jarobeáмова syna (14,1–20)

14,1–4 Když onemocněl Abijáš, syn Jarobeámův, král poslal svou ženu k proroku Achijášovi – muži Božímu, který předtím Jarobeámovi oznámil, že se stane králem nad deseti severními kmeny.

Královna se převlékla, a to zřejmě z několika důvodů. Zaprvé návštěva Božího muže by veřejně odhalila nedostatek víry v modly v Danu a Bét-elu. Zadruhé si Jarobeám uvědomoval, že Achijáš byl proti modloslužbě a neřekl by jí nic pěkného, kdyby znal její totožnost. A zatřetí se král možná domníval, že když přechytračí proroka, přechytračí i Hospodina.

14,5–13 Hospodin předem upozornil slepého proroka na příchod královny. Jakmile dorazila, prorok odhalil její převlek a poslal ji zpět k Jarobeámovi s poselstvím o zkáze. Na základě královy neposlušnosti a modloslužby Hospodin vyhladí močícího na stěnu v celém Izraeli, zadržovaného i propuštěného, a naprosto zničí jeho rod. Nikdo z jeho rodiny se nedočká důstojného pohřbu s výjimkou jeho nemocného syna Abijáše – který zemře, jakmile královna vstoupí do města.

14,14–16 Bůh vzbudí jiného krále (Baešu), který zničí Jarobeámovu rodinu. Nakonec bude izraelský národ odvléčen do zajetí, protože

Jarobeám zavedl uctívání Aštarty.¹² Aštarty byly vyřezávané dřevěné kúly symbolizující plodnost.

14,17–18 Z verše 17 vyplývá, že současným hlavním městem Izraele byla Tirska. Jakmile se sem královna vrátila, její syn zemřel. Pohřbili ho a celý Izrael ho oplakával přesně, jak prorok předpověděl.

14,19–20 Po dvaadvacetileté vládě Jarobeám zemřel a na trůn nastoupil jeho syn Nádab. Kniha letopisů izraelských králů se netýká knihy Letopisů (Paralipomenon) v Bibli, ale oficiální kroniky králů, která se psala jako veřejné národní dějiny.

Centrem dění se nyní stává Judsko.

C. Judský král Rechabeám (pokr.)

(14,21–31)

14,21–24 Již jsme se věnovali první části Rechabeámovy vlády v kapitole 12. Tento oddíl shrnuje typické znaky jeho panování. Skutečnost, že královna matka byla Amónka (v. 21.31), je zmíněna dvakrát. To zřejmě proto, aby se čtenářova pozornost zaměřila na skrytý důvod selhání Rechabeámovy vlády – jeho otec Šalomoun měl cizí manželky, které ho i s rodinou odvrátily k modloslužbě. Modlářství bylo v Judovi běžně rozšířené, a mužští chrámoví prostitutí (smilníci) prováděli své ohavné činy ve svatyních.

14,25–28 Jeruzalém napadl a vydrancoval egyptský král Šíšak. Ukradl poklady z chrámu a královského paláce. Rechabeám nařídil, aby se zhotovily bronzové štíty místo zlatých, které byly ukradeny.

Není ironií, že se Šalomoun snažil ochránit se před Egyptem manželstvím s faraonovou dcerou, ale během krátké doby po jeho smrti si Šíšak egyptský odnesl značné množství pozlátka Šalomounova zlatého města!

14,29–31 Toto bylo období válčení mezi Judou a Izraelem. Pokračovalo padesát sedm let až do vlády Ásy v Judsku a Omrího v Izraeli. Bůh zabránil absolutní válce mezi Judou a Izraelem (12,24), ale sesterská království se spolu neustále pouštěla do potyček. Rechabeám zemřel ve věku padesáti sedmi let, a po něm se stal králem jeho syn Abijám.

D. Judský král Abijám (15,1–8)

Rechabeámův syn Abijám byl judským králem tři roky (913–911/10 př. Kr.; 2Pa 13).

15,1 V prvním verši najdeme formuli, která se v knihách Královských často opakuje. Ta popisuje počátek něčí vlády tím, že ji zasadí do doby panování krále v *druhém království* a sdělí nám, jak dlouho onen král již vládl. Tak i tento verš vysvětluje, že Abijám začal vládnout nad Judou během osmnáctého roku Jarobeámovy vlády nad Izraelem. Také se mu říká Abijáš (1Pa 3,10; 2Pa 12,16).

15,2 Abijámova matka je zde uvedena jako Maaka, dcera Abišalóмова; taktéž i v 2Pa 11,21; v 2Pa 13,2 je vedena jako Míkaja, dcera Urileova. Je možné, že jeho matka měla dvě jména a že byla dcerou Uriela a vnučkou Abšalóma (tj. Abišalóma). („Syn“ nebo „dcera“ v biblickém použití často označuje pouze *potomka*.)

15,3–8 Abijám následoval svého otce jako modlář a tak selhal a nenásledoval Davida, který byl věrný v tom smyslu, že se zdržel uctívání vyřezávaných model. Verše 4 a 5 naznačují, že Bůh by zničil Abijámův dům, kdyby nebylo jeho smlouvy s Davidem. Povšimněte si na konci pátého verše, jak může jinak příkladný život zmařit okamžik vášně! Boj s Izraelem, který začal za Rechabeámovy vlády, pokračoval i během Abijámova panování. Ve verši 6 Rechabeám a Jarobeám zastupují Judu a Izrael. Boj mezi těmito dvěma královstvími trval po celý Abijámův život. Snažil se přivést Izrael zpět jak přesvědčováním, tak ozbrojenou silou, přičemž usmrtil 500 000 Izraelců (2Pa 13,1–20).

E. Judský král Ása (15,9–24)

Ása, syn Abijámův, byl judským králem čtyřicet jedna let (911/10–870/69 př. Kr.; srov. 2Pa 14,1–16,14).

15,9–15 Ása byl jedním z několika dobrých judských králů. Odstranil ze země smilníky (modlářské homosexuály) a zničil všechny bůžky, které udělali jeho otcové (srov. v. 12; 2Pa 14,3–5). Svou babičku Maaku odstranil z postavení královny a zničil její ohavnou modlu, třebaže nezničil návrší spojená s touto bohyní. Obohatil chrám dary svého otce a svými vlastními.

15,16–22 Když izraelský král Baeša začal opevňovat Rámu, několik kilometrů na sever od Jeruzaléma, Ása si uvědomil, že jeho hlavní město se ocitlo v nebezpečí. Nicméně místo aby se obrátil k Hospodinu, hledal pomoc u Ben-Hadada, krále Sýrie. Když panovníkovi bohatě zaplatil, přesvědčil ho, aby napadl Izrael ze severu v oblasti Galileje. Baše mu sel přeměrovat své síly na sever, což Ásovi umožnilo rozebrat Rámu a postavit opevněná města Gebu a Mispu podél své severní hranice.

Stříbro a zlato, které Ása přinesl do chrámu, byly dány Hospodinu. Když však Baeša ohrožoval jeho království, Ása vzal všechny poklady a daroval je pohanskému králi, čímž okradl Boha a obohatil Sýrii. Křesťané si musí dávat pozor, aby nebrali to, co patří Hospodinu (tj. jejich čas, peníze, zdroje atd.) a nedali to někomu jinému.

15,23–24 Skutečnost, že Ásu postihlo onemocnění nohou, může být chápána jako náznak Boží nespokojenosti nad tím, že Ása doufal v syrského krále, který by ho vysvobodil. Během jeho posledních tří nebo čtyř let spolu s ním zřejmě vládl i jeho syn Jósafat.

F. Izraelský král Nádab (15,25–27)

Nádab, syn Jarobeámův, pocházel z kmene Efrajim a vládl Izraeli dva roky (910/9–909/8 př. Kr.)

Nádab následoval svého otce v modloslužbě. Jeden z jeho poddaných, Baeša, se proti němu spikl a usmrtil ho. Zároveň usmrtil i všechny zbývající příslušníky Jarobeámovy domu, čímž naplnil Achíjašovo proroctví (14,10.14).

G. Izraelský král Baeša (15,28–16,7)

Baeša, syn Achíjášův, pocházel z kmene Isachar a vládl Izraeli dvacet čtyři let (909/8–886/85 př. Kr.).

15,28–34 Bašeovou vládou započal druhý panovnícký rod v izraelském království. Boj mezi Judou a Izraelem trval i během Baešovy vlády. Hlavní město byla Tirsá. Baeša pokračoval v modloslužbě, kterou zavedl Jarobeám.

16,1–7 Prorok Jehú oznámil Baešovi, že když následoval Jarobeámovu modlářství, je-

ho potomky stihne podobný osud. Nedočkají se běžného pohřbu, ale pozrou je psi nebo ptáci. Další důvod pro Baešovu zhoubu udává konec sedmého verše – zabil... Jarobeámův dům. Buď to nebyl on, kdo měl pomstu podle Boha vykonat, nebo tak učinil krutým a pomstychtivým způsobem odporujícím Boží vůli.

H. Izraelský král Éla (16,8–10)

Éla, Baešův syn, pocházel z kmene Isachar a vládl Izraeli dva roky (886/885–885/84 př. Kr.).

Éla byl ničemný král propadlý modlářství a opilství. Když kraloval dva roky, zavraždil ho Zimrí, velitel poloviny vozby. Vyvraždil rovněž zbytek Baešovy rodiny, čímž naplnil Jehúovo proroctví (16,3). Élovou smrtí skončilo panování druhého královského rodu v Izraeli.

I. Izraelský král Zimrí (16,11–20)

Zimrí panoval nad Izraelem sedm dní (885/84 př. Kr.).

Zimrího ničemná vláda byla nejkratší ze všech, trvala jen sedm dní. Když se zmocnil trůnu, izraelská armáda se zrovna snažila na Pelištejcích vybojovat město Gibetón. Vojáci prohlásili za krále svého velitele Omrího. Urychleně táhl na Tirsu, hlavní město, aby se chopil otěží vlády. Zimrí ustoupil do pevnosti královského domu, zapálil ji a uhynul v plamenech.

J. Izraelský král Tibní (16,21–22)

Tibní, syn Ginatův, byl izraelským králem čtyři roky (885/84–881/80 př. Kr.).

Ačkoli Izrael prohlásil za krále velitele armády (v. 16), ten měl svého soka v Tibním, a po čtyři nebo pět let zde zuřila občanská válka (srov. v 15 a 23). Polovina severního království stála za Tibním až do jeho smrti.

K. Izraelský král Omrí (16,23–28)

Omří kraloval v Izraeli dvanáct let (885/84–874/73 př. Kr.).

Omrího vládou začal čtvrtý panovnický rod v severním království. Tibní byl poražen roku 880 př. Kr. a Omří se stal jednoznačně

králem. Prvních šest let panoval v Tirse. Poté koupil horu Samaří za dva talenty stříbra a přesunul sem své hlavní město. Verše 25 a 26 zdůrazňují ničemnou povahu jeho vlády.

Chronologie Omrího je poněkud složitá. Prohlásili ho za krále ve dvacátém sedmém roce vlády Ásy (stála za ním jen polovina lidu) po smrti Zimrího (v. 15). Po čtyřech letech občanské války se v třicátém prvním roce Ásovy vlády stal nesporným králem (v. 23). Zemřel v třicátém osmém roce Ásovy vlády (v. 29). Zažil tedy zhruba čtyři roky vnitřního konfliktu a asi osm let relativního klidu.

Omří byl pokrokový panovník, který přinesl Izraeli jistou míru pokoje a blahobytu. Mimobiblické zdroje uvádějí, že Omří porazil Moába. V očích Asyřanů zastával tak významné postavení, že nazývali Izrael „Omřího domem“ nebo „Omřího zemí“. Archeologové našli patrně pozůstatky Omřího paláce v Samaří.

L. Izraelský král Achab a prorok Elijáš (16,29–22,40)

Achab, Omrího syn, vládl v Izraeli dvacet dva let (874/73–853 př. Kr.).

1. Achabovy hříchy (16,29–34)

Achab byl mimořádně ničemný král, nejen proto, že následoval Jarobeáma v jeho modloslužbě, ale také proto, že se oženil s Jezábel, dcerou sidónského krále. Tato zlá žena uctívala Baala a podařilo se jí ovlivnit Achaba natolik, že začal propagovat uctívání Baala v Izraeli tím, že mu postavil chrám, oltář a posvátný kůl. Bezbožnost této doby dokládá bezostyšný pokus Chiela Bét-elského znovu postavit Jericho navzdory Boží kletbě (Jz 6,26). Když pokládal základy, zemřel jeho nejstarší syn Abíram. A když postavil vrata, zemřel jeho nejmladší syn Segúb.

2. Elijáš a sucho (17,1–7)

17,1 V sedmnácté kapitole se seznamujeme s prorokem Elijášem. Působil až do 2Kr 2,11. V dobách hříchu a úpadku promlouval Bůh ke svému lidu skrze proroky. Tito proroci byli skutečnými Hospodinovými hlásnými trouba-

mi. Beze strachu důrazně nesouhlasili s modloslužbou, nemorálností a všemi formami nepravosti. Naléhali na lid, aby činil pokání, a varovali ho před hrůzostrašnými následky, pokud tak neučí. Někteří proroci sloužili především v Izraeli, někteří jen v Judovi, a někteří v obou zemích. Protože Izrael byl z obou království ničemnější, Bůh doprovázel poselství proroků, která Izraeli předávali, zázraky a divy. Tak byl Izrael ponechán bez výmluvy.

Elijáše zmiňují evangelia v souvislosti s působením Jana Křtitele. Jan přišel v duchu a moci Elijášově (L 1,17).

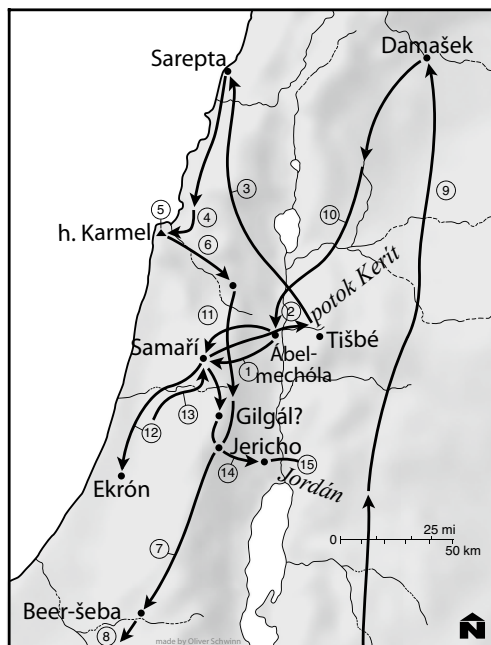
Elijáš pocházel z Tišbé v Gileádu, na východ od řeky Jordán, a proto se mu říkalo Tišbejský. Jeho život je zaznamenán pouze v knihách Královských. Nevíme nic o jeho původu, rodině nebo povolání ke službě. Nikdo však nemohl popřít, že ho poslal Bůh. Byl Božím vybraným nástrojem, skrze který přivedl smilníci a nadutý Izrael na kolena. Jeho modlitby dokázaly přinést požehnání (déšť), nebo hněv (sucho a oheň). Sloužil své generaci jako zosobnění nebojácného svědomí. Jeho prvním zaznamenaným činem bylo oznámení Achabovi, že zemi bude trápit sucho. Jednalo se o zjevný Boží soud nad modlářstvím. Bůh se rozhodl, že skrze úděsné sucho k sobě upoutá pozornost svého lidu. Nedbali sice na to, že modloslužba uvalila na zem duchovní sucho, ale nemohli ignorovat fyzické sucho, které ho symbolizovalo.

17,2–7 Elijáš, poslušný Hospodinu, odešel ze Samaří k potoku Kerítu, ležícímu východně od Jordánu. Tam pil vodu z potoka a živil se jídlem, které mu zázračně každé ráno a večer přinášeli havrani. Po nějakém čase však v důsledku sucha potok vyschl.

3. Elijáš a vdova ze Sarepty (17,8–24)

17,8–16 Poslušen Hospodinova slova se Elijáš vydal do Sarepty, ležící na pobřeží Středozemního moře mezi Týrem a Sidónem. Bůh zařídil, aby se zde o něj starala jedna pohanská vdova. Nejprve váhala, protože měla dost jídla jen pro svého syna a sebe. Nicméně prorok jí nařídil, aby nejprve udělala malý chléb pro něj. Když tak učinila, dala v podstatě Boha na první místo. Svou poslušností se naučila

neocenitelnou lekcí, že těm, kdo dávají Boha na první místo, nikdy nescházejí životní nezbytnosti. Mouka ve džbánku a olej ve džbánku nikdy nedošly. Ježíš vyzdvihl skutečnost, že Elijáš byl poslán za *pohanskou* vdovou, a nikoli k jedné z mnoha vdov *izraelských* (L 4,26).

Život Elijáše

1. Elijáš Tišbejský prorokuje Achabovi.
2. Elijáš se skrývá u potoka Kerít.
3. Elijáš odchází do Sarepty.
4. Cestou k Achabovi se setkává s Obadjášem.
5. Achab souhlasí se setkáním na hoře Karmelu.
6. Elijáš předstihne Achaba na cestě do Jizreelu.
7. V obavě před Jezábelou Elijáš prchá do Beer-šeby.
8. Elijáš odchází do Beer-šebské pouště, odtud jde dále až na horu Choréb.
9. Elijáš jde pouštní cestou do Damašku, aby Hazaela pomzal za krále nad Aramejci.
10. Elijáš oslovuje Elišu.
11. Elijáš odsuzuje Achaba za vraždu Nábota.
12. Cestou do Ekrónu se Elijáš setkává s Achazjášovými posly.
13. Elijáš prorokuje Achazjášovu smrt.
14. Poslední společná cesta Elijáše a Eliši.
15. Elijáš vzat ve větru do nebe.

Během sucha se Hospodin staral o svého proroka nanejvýš pokořujícím způsobem – nejprve skrze nečisté ptáky, a poté skrze pohanku a navíc chudou vdovu. Král byl ve svém paláci zahnaný do kouta, ale Elijáš měl vše, co potřeboval. Boží člověk poslušný Božímu hlasu se vždy dočká uspokojení svých potřeb navzdory okolnostem, které kolem něj převládají.

17,17–24 Později syna této ženy postihla těžká nemoc a zemřel. Matka okamžitě podezírala Elijáše, že nařídil jeho smrt za nějaký hřích, který kdy spáchala. Prorok ho vynesl nahoru do svého pokoje, třikrát se na chlapce natáhl a volal k Hospodinu. Chlapec ožil a prorok ho snesl k matce zdravého. To přesvědčilo ženu o tom, že Elijáš je Boží muž a že Hospodinovo slovo bylo pravdivé. Jako pohanka projevila víru v Boha Izraele.

4. Elijáš vyzývá Baalovy kněze (18,1–19)

18,1–6 Když uplynuly tři roky od chvíle, kdy Elijáš odešel z Izraele, a tři a půl roku od okamžiku, kdy začalo sucho (L 4,25), prorok dostal příkaz, aby se objevil před Achabem – což byl čin z lidského pohledu nanejvýš nebezpečný. Hlad byl tak krutý, že Achab a jeho služebník Obadjáš (Abdiáš, BKR; nikoli prorok, který napsal knihu Abdijášovu) prohledávali zemi, zda najdou trávu k nakrmení zvířat. (Právě tento Obadjáš zachránil sto Hospodinových proroků, když Jezábel některé z nich zabila a toužila vyhladit i ostatní.)

18,7–15 Zatímco Obadjáš hledal trávu, potkal ho Elijáš a nařídil mu, aby oznámil Achabovi, kde se Elijáš nachází. Obadjáš se obával, že by to mohlo vést k jeho smrti, neboť Achab houževnatě po Elijášovi pátral, aby ho umlčel jednou provždy. Kdyby Obadjáš informoval o Elijášově přítomnosti, král by bez pochyb zareagoval. Ale v té době by mohl Duch Hospodinův odnést Elijáše pryč a Achab by Obadjáše zabil za jeho „falešnou“ zprávu. A krom toho Obadjášovo postavení na královském dvoře bylo již tak svízelné, neboť chránil Hospodinovy proroky. Elijáš slíbil, že se ze svého místa nehne, a schůzka byla domluvena.

18,16–19 Král Achab přišel na schůzku

s Elijášem, obvinil ho, že to on přivádí zkázu na Izrael, aniž by si uvědomil, že muž Boží byl jedním z nejlepších přátel, jaké Izrael kdy měl. Elijáš odpověděl Achabovi nebojácně a vyčítavě, beze strachu o vlastní život. Obvinil krále z toho, že smísl uctívání Hospodina s uctíváním Baala a vyzval ho, aby svolal své modlářské proroky k utkání na hoře Karmel, kde se rozhodne, kdo je pravý Bůh. (Čtyři sta padesát Baalových proroků na Karmel přišlo, ale čtyři sta Ašeřiných proroků nikoli; srov. v. 19. 22.)

5. Elijáš vítězí nad Baalovými kněžími (18,20–40)

18,20–25 Elijáš oslovil shromážděné zastupce Izraele a obvinil je z toho, že kolísají mezi dvěma názory; měli by si vybrat buď Hospodina, nebo Baala. Poté začalo utkání. Měli zabít dva býčky a položit je na dříví. Elijáš bude zastupovat Hospodina, zatímco čtyři sta padesát Achabových proroků bude zastupovat Baala. Bůh, který odpoví ohněm, bude uznán za pravého Boha.

18,26–29 Baalovi proroci volali ke svému bohu a poskakovali kolem oltáře od rána až do poledne. Elijáš se jim posmíval „užitečnými“ omluvami pro Baalovo selhání. „Snad to je takový malý bůžek, že nemůže dělat dvě věci současně.“ V zoufalství si zasazovali rány (dle svého zvyku) meči a oštěpy a třeštili až do doby, kdy se přináší přídavná oběť. Ale nepřišel žádný ohlas, nikdo neodpovídal, nikdo tomu nevěnoval pozornost.

18,30–35 Poté Elijáš postavil oltář z dvanácti kamenů v Hospodinově jménu, které zastupovaly dvanáct kmenů Izraele. Aby vyloučil jakoukoli možnost, že by oltář vzplanul jinak než zázrakem, polil býčka i dřevo dvanácti džbány vody (vylil třikrát čtyři džbány).

Některí se diví, jak Elijáš získal tolik vody během období sucha. Není to však opravdu obtížné. Dvanáct džbánů vody nepředstavuje ani za sucha příliš velké množství. Sucho ovlivnilo zemědělskou půdu, ale pitná voda musela být k mání, jinak by všichni zemřeli. Jiné vysvětlení praví, že tuto vodu získali ze Středozemního moře, vzdáleného několik kilometrů.

Williams píše:

Kišón (v. 40), moře (v. 43) a studna, která dosud existuje, mohly dohromady nebo zvláště poskytnout vodu potřebnou k naplnění příkopu (v. 35).¹³

18,36–40 V čase přinášení přidavné oběti se Elijáš modlil, aby Bůh zjevil sebe sama tím, že sešle z nebe oheň. Hned nato spadl Hospodinův oheň z nebe a pohltil nejen oběť, ale také dřevo a kameny a prach a vodu v příkopu kolem oltáře. Lid tak musel uznat, že Hospodin je skutečný Bůh. Poté uposlechli Elijášův příkaz, aby pobili ničemné Baalovy proroky. Teprve když lid uznal, že Hospodin je Bůh a pobili *Baalovy proroky*, mohl přijít déšť. Vyznání hříchu a poslušnost Božímu slovu jsou kroky vedoucí k pozhnání.

6. Elijáš se modlí za déšť (18,41–46)

Prorok doporučil Achabovi, aby pojedl, protože již brzy bude muset horu Karmel opustit, aby unikl přicházejícímu dešti. Zatímco Achab usedl, aby pojedl, Elijáš vstal, aby se modlil. Vystoupil na vrchol Karmelu, sklonil se k zemi s tváří mezi kolena a horlivě prosil Hospodina, aby naplnil své slovo a seslal déšť. Pokračoval v modlitbě, dokud ho jeho služebník nezpravil o malinkém oblaku na horizontu. To Elijášovi stačilo. Okamžitě informoval Achaba, aby se urychleně odebral do Jizreelu, města na Isacharově území, kde občas žila královská rodina (21,1). Jako oddaný poddaný a věrný služebník běžel prorok před Achabovým vozem v prudkém dešti 32 kilometrů do Jizreelu.

7. Elijáš utíká na Choréb (19,1–18)

19,1–4 Když Achab pověděl Jezabel o porážce a smrti Baalových proroků na hoře Karmel, přísahala, že Elijáše během jednoho dne usmrtí. Prorok, jehož víra vybojovala předchozího dne tak mocné vítězství, pak ztratil odvahu. Utekl z Jizreelu, aby zachránil svou duši, na jih do Beer-šeby, asi 160 kilometrů daleko k jižní hranici s Judskem. V Beer-šebě zanechal svého služebníka a on sám šel na jih do pustiny na den cesty. Nakonec se posadil pod janovcem, sklíčený, poražený a deprimovaný.

19,5–8 Za povšimnutí stojí způsob, jakým Bůh léčil tuto krutou depresi: odpočinkem, jídlem a pitím; a ještě více jídlem a pitím. Takto posílen urazil prorok v síle tohoto pokrmu nějakých 323 kilometrů za čtyřicet dní a čtyřicet nocí až k hoře Choréb (Sínaj), kde Bůh daroval Mojžíšovi Zákon.

19,9–14 A tam v jeskyni s ním Hospodin jednal. Samospravedlivým tónem Elijáš demonstroval svou vlastní věrnost a odsoudil syny Izraele. V podstatě řekl, že on sám jediný zůstal věrný Hospodinu. Bůh mu poté přikázal, aby se postavil na hoře Zákona, ale Elijáš neuposlechl. Víme to, protože později (v. 13) šel a postavil se u vchodu do jeskyně. V rychlém sledu se kolem hory prohnal velký a silný vítr, zemětřesení a oheň. Tyto prudké smrště musely Elijášovi připomenout jeho vlastního tvrdého, přehnaně kritického ducha. Nic z toho ho však z jeskyně nevyvedlo. Nakonec po ohni prorok uslyšel tichý a jemný hlas. Právě vlídný Hospodinův hlas ho vyvedl ke vchodu do jeskyně. A tam se opět vyvyšoval jako jediný existující Boží svědek. George Williams to komentuje následovně:

Kdyby se jeho srdce nezabývalo jen jím samým, naučil by se, že bouře, zemětřesení a oheň nemohou dosáhnout toho, čeho může dosáhnout mírný hlas lásky. Měl si uvědomit, že neexistuje žádný rozdíl mezi srdcem jeho a srdcem národa; a jako nátlak selhal a nedonutil ho opustit jeskyni, tak selhal a musí selhat, chce-li donutit lidi, aby zanechali svých hříchů.¹⁴

19,15–18 Zdá se, že užitečnost Elijáše jako Božího služebníka utrpěla škodu, když zaujal tento postoj vlastní důležitosti. Bůh mu řekl, aby se vrátil na sever do damašské pustiny, kde pomaže tři osoby: (1) Pomaže Chazaela za králem nad Aramem. Tento král potrestá neposlušný izraelský národ. (2) Za krále nad Izraelem pomaže Jehúa. Jehú vykoná Boží soud nad Achabovým domem. (3) Pomaže Elišu za svého nástupce.¹⁵ To ho naučí, že není nepostradatelný. Tito tři muži vykonají Boží soud nad modláři v Izraeli (v. 17), ale Hospodin ponechá sedm tisíc těch, kteří se nesklonili před Baalem, ani ho nelíbali.

8. Elijáš ustanovuje Elišu (19,19–21)

19,19 Elijáš putoval na sever do Ábel Mechóly v údolí Jordánu blízko Bejt Še'nu. Zde našel Elišu, rolníka, jak orá pole. Skutečnost, že Eliša oral s dvanácti páry dobytka (B21), naznačuje, že nebyl chudý. Zřejmě oral s jedním párem a jeho služebníci se zbývajících jedenácti. Elijáš na něj hodil svůj plášť na znamení, že se Eliša stane jeho nástupcem.

19,20–21 Eliša požádal o svolení vrátit se domů a uspořádat hostinu na rozloučenou pro svou rodinu. Elijáš souhlasil, ale varoval ho, aby nezapomněl na to, co se mu právě přihodilo – tj. jak ho Elijáš pomazal. Po okázalé hostině Eliša vstal, šel za Elijášem a sloužil mu.

Elišova prosba, aby se mohl rozloučit s rodiči, zní podobně nebezpečně jako ta, kterou vznesl rádoby učedník, o kterém Ježíš prohlásil, že není způsobilý pro Boží království (L 9,61.62). Rozdíl však spočívá v tom, že v Elišově případě by bylo rozhodnutí přeseknout pouta okamžitě nesmyslné, zatímco v druhém případě se jednalo jen o odkládací taktiku a výmluvu.

9. Achabovo první vítězství nad Aramem (20,1–22)

20,1–6 O aramejském králi Ben-Hadadovi se dříve myslelo, že byl synem Ben-Hadada z 15,18.20. Bádání však později vzneslo možnost, že by se mohlo jednat o stejného muže. Spojil se s třiceti dvěma aramejskými králi a vytáhl proti Samaří... s koňmi a vozy. Když bylo město obleženo, poslal Achabovi podmínky kapitulace – „Tvé stříbro a tvé zlato... tvé ženy a tvé nejlepší syny.“ Achab mírně a chabě souhlasil. Ben-hadad však nebyl spokojen s Achabovou první kapitulací, s tím, jak přijal jeho podmínky, a tak požadoval právo vstupu pro své lidi, aby si posbírali vše, co chtěli.

20,7–12 Starší Izraele druhý požadavek pobouřil a naléhali, aby král nevyhověl. Když Ben-Hadadovi oznámili zamítavý postoj Izraele, velmi se rozhořčil a chvástal se, že zničí Samaří tak, že nezbude ani hrst prachu pro každého z jeho vojáků. Na to Achab odpověděl slovy, že voják oblékající zbroj by se

neměl chlubit, jako by již vyhrál. Tento posměch přiměl hýčícího Aramejce a jeho spojence k činu.

20,13–15 V tomto okamžiku k Achabovi přistoupil Hospodinův prorok a ujistil ho o vítězství. Bůh si použil k porážce spojených vojsk severu malou ozbrojenou sílu dvou set třiceti dvou služebníků velitelů provincií, které následovalo sedm tisíc Izraelců. Obrat „všech synů Izraele“ (v. 15b) se vztahuje na všechny vojáky v Samaří. K zahájení bitvy byl vybrán malý počet mladých služebníků, což mělo ještě jasněji ukázat, že vítězství pochází *od Hospodina* a nikoli z lidské ruky.

20,16–22 Achab zaútočil v poledne, když se Ben-Hadad a jeho spojenci opíjeli. Když se Ben-Hadad doslechl, že vytáhl oněch 232 izraelských mužů, nařídil, aby je chytily živé. To samozřejmě poskytlo Izraelcům vojenskou výhodu a vyústilo ve velké pobíjení Aramejců. Ti, kdo přežili, ustoupili do své domoviny. Hospodinův prorok varoval Achaba, že aramejský král se vrátí na přelomu roku.

10. Achabovo druhé vítězství nad Aramem (20,23–34)

20,23–25 Ben-Hadadovi sluhové přisoudili svou hanebnou porážku dvěma skutečnostem: (1) Izraelci vybojovali bitvu v kopcovité krajině. Jejich Bůh byl bezpochyby Bohem hor. Ale na planině budou bezmocní. Takže podruhé se s nimi Aramejci utkají na planině. (2) Ukázalo se, že třicet dva králů, kteří bojovali proti Achabovi, bylo poněkud nezkušených ve válčení. Ben-Hadadovi sluhové mu doporučili, aby je nahradil místodržiteli.

20,26–30a Na přelomu roku Ben-Hadad vytáhl opět proti Izraeli. Izraelské vojsko vypadalo ve srovnání s aramejskými zástupy jako dvě stádečka koz. Muž Boží řekl Achabovi, že Hospodin Ben-Hadadovi ukáže, že je Bohem údolí stejně jako hor. Izraelci pobili v bitvě sto tisíc pěšáků. Aramejci, kteří unikli, se pokoušeli zaujmout postavení na hradbách města Afeku, ale hradby se zhroutily a usmrtily jich dvacet sedm tisíc.

20,30b–34 Ben-Hadad se ukryl v nejzazším pokoji v Afeku. Jeho sluhové ho přemlu-

vili, aby jim dovolil vyjít ven k Achabovi, oblečení v symbolech kapitulace a zármutku, a prosit o milost. Achab v rozhovoru krále hloupě označil za svého „bratra“. Aramejšti muži se toho slova rychle chytli a vykřikli, „Ano, Ben-Hadad je tvým bratrem!“ Achab nařídil, aby k němu přivedli aramejského krále. Ben-hadad slíbil, že vrátí města, která byla vzata Achabovu předchůdci (15,20), a dovolí Izraeli, aby si udělal tržiště v Damašku (v. 34). Na základě těchto podmínek s ním Achab uzavřel smlouvu a dovolil Ben-Hadadovi uniknout, místo aby ho usmrtil, jak měl učinit.

11. Achabova neposlušnost (20,35–43)

20,35–36 Achab chtěl využít silného Aramu jako nárazníku mezi Izraelem a rostoucí hrozbou Asýrie. Následující událost sloužila jako názorné poučení, které předvedl prorok, aby znázornil bláznovství Achabova činu.

Nějaký muž z prorockých žáků nařídili svému druhovi podle Hospodinova slova, aby ho udeřil. Ten ho neuposlechl a tím pádem neuposlechl Hospodina. Protože selhal a neuposlechl Hospodinův hlas, roztrhal ho lev.

Jestliže byl dobrý prorok takto potrestán za to, že ušetřil přítele svého i Božího, když Bůh řekl „Udeř“, jak mnohem horší trest si zaslouží ničemný král, který ušetřil nepřítel svého i Božího, když Bůh řekl: „Udeř“. ¹⁶

20,37–43 Prorok našel jiného muže, který ho poslechl, udeřil a zranil. Prorok se pak zamaskoval a s obvazem na očích čekal na krále Achaba. Když král projížděl kolem, prorok mu vyprávěl, že byl v bitvě a byl pověřen hlídáním nepřátelského vězně. Dostalo se mu varování, že pokud mu vězeň uteče, bude za něj muset zaplatit buď vlastním životem, nebo přemrštěnou cenou jednoho talentu stříbra. Převlečený prorok vyprávěl, jak byl zaměstnán jinými věcmi a vězeň mu utekl. Král neukázal ani špetku shovívavosti; trval na dodržení původních podmínek smlouvy. Poté prorok sklapl past. Odstranil obvaz a ukázal se Achabovi jako prorok, kterého zná. Achab měl v hrsti nepřátelského vězně Ben-Hadada. Poslušnost Hospodinu vyžadovala, aby ara-

mejského krále zabil. A za svou neposlušnost Achab zaplatí životem. Campbell Morgan objasňuje:

Toto je význam onoho podobenství: Bůh Achabovi nařídil, aby vykonal jednu věc, ale zatímco vykonával stovky jiných, na tu jednu zapomněl. Jak to ukazuje opakovaný důvod a způsob našeho selhání! Bůh nám svěří jednu povinnost, nějakou ústřední, konkrétní věc, kterou máme vykonat. Začneme na ní pracovat naplno a s dobrými úmysly a poté se nám do cesty připloutou jiné věci, které nemusí být samy o sobě nutně špatné. Začneme být „zaneprázdněni tady a tam“ děláním mnoha věcí a tu jednu ústřední věc zanedbáme. ¹⁷

Achab se odsoudil svými vlastními slovy, podobně jako kdysi předním i král David. Na rozdíl od Davida, který činil pokání, Achab byl roztrpčený a nazlobený a rychle odjel do svého paláce. Místo aby prosil Hospodina o milosrdenství, dále ho popouzel k hněvu, jak se dočteme v dalších kapitolách 1Kr.

12. Achabovy zločiny vůči Nábotovi (kap. 21)

21,1–4 Kapitola 21 sleduje události vedoucí k Achabově smrti. Dějištěm je Jizreel, kde měl Achab s Jezábel palác. S palácem souvedila vinice Nábota Jizreelského. Achab si přál připojit k paláci jeho vinici, aby z ní mohl udělat zelinářskou zahradu. Nábót odmítl svůj pozemek prodat či vyměnit, protože izraelský zákon stanovil, že majetek by měl zůstat v rodině, která ho původně dostala (Lv 25,23–28; Nu 36,7; Ez 46,18).

21,5–16 Když Jezábel našla svého muže otráveného a roztrpčeného a dozvěděla se, že Nábót odmítl prodat svou vinici, ujistila Achaba, že vinice bude brzy jeho. Nařídila půst a vyšetřovací soud. Dva ničemníci měli obvinít Nábota z rouhání proti Bohu a králi. Následně Nábota vyvedli za město a ukameňovali.

Proradná Jezábel falešně obvinila Nábota tak, aby to vypadalo, že je popraven za porušení Hospodinova zákona. A protože by majetek po jeho smrti přešel na jeho syny, nechala je zavraždit rovněž (2Kr 9,26). Zločinná královna byla stejně důkladná, jako byla ničemná.

21,17–26 Když se Achab vydal na cestu, aby se zmocnil vinice, potkal ho Elijáš a odsoudil ho za vraždu a krádež. Elijáš předpověděl, že Achaba zavraždí, že jeho mužští potomci budou zabiti, čímž skončí jeho panovnický rod, že tělo Jezabel sežerou psi v Jizreelu, a že Achabovým potomkům se nedostane žádného pohřbu (v. 24). Krutost Achabova trestu vysvětlují extrémy, jichž se ve své modloslužbě dopustil – „nikdo nebyl jako Achab, který se zaprodal, aby páchal to, co je zlé.“

21,27–29 Když uslyšel Achab o své záhubě, pokoril se před Hospodinem. Kvůli tomu Hospodin rozhodl, že soud na jeho ženu a rodinu sešle až po Achabově smrti.

Pokud se něčemu z těchto veršů naučíme, pak je to fakt, že Bůh je Bůh milosti a milosrdenství. „Jakože jsem živ, je výrok Panovníka Hospodina, cožpak si přeji smrt ničemy? Vždyť jestliže se ničema odvrátí od své cesty, zůstane naživu, Odvráťte se, odvráťte se od svých zlých cest. Proč byste měli zemřít?“ (Ez 33,11). Dokonce i Achabovo povrchní pokání přineslo krátkodobý odklad. Ale další kapitola dokládá, že jeho srdce zůstalo nedotčené. Milost se setkala s pýchou, takže Hospodin vydal Achaba andělu smrti, a určil Jehúa, aby vykonal krvavý rozsudek nad zbytkem jeho domu podle Elijášova proroctví (1Kr 9,10).

13. Achabova poslední bitva (22,1–40)

22,1–6 Po třech letech míru mezi Aramem a Izraelem Achab pojal myšlenku získat zpět od Aramejců Rámot-gileád na východním břehu Jordánu. Když Achab udělil Ben-Hadadovi milost, slíbil, že vrátí izraelská města (20,34), ale zřejmě tak neučinil. Judský král Jósafat zrovna v té době navštívil Achaba a vyjádřil ochotu podílet se na vojenském výpadu. Ale nejprve navrhl, aby se dotázali Hospodina skrze proroky. Čtyři sta proroků na Achabově dvoře podpořilo tento plán a slibovalo vítězství. Možná, že to bylo oněch čtyři sta proroků, kteří se tehdy nezúčastnili utkání s Elijášem na hoře Karmel (18,19,22).

22,7–12 Jósafat určitě nebyl ve své kůži, protože se zeptal, zda tam není i nějaký Hospodinův prorok, kterého by se mohli dotázat. Tak se dostal do popředí zájmu Míkajáš,

nebojácný prorok, kterého Achab pro jeho nekompromisní poselství nenáviděl. Když nechal pro Míkajáše poslat, 400 proroků jednohlasně naléhalo na krále Izraele a Judy, aby vytáhli proti Aramu. Jeden z nich, Sidkijáš, si udělal železné rohy, aby naznačil zdrcující moc Achaba a Jósafata proti Aramejcům.

22,13–17 Míkajášovi řekli, aby jeho poselství souhlasilo s poselstvím ostatních proroků, ale byla to zbytečná rada. Když se ho Achab zeptal, zda má vytáhnout proti Rámot-gileádu, Míkajáš nejprve řekl stejně jako ostatní proroci: „Vytáhni a uspěješ. Hospodin ho vydá do královy ruky.“ Je však pravděpodobné, že tak řekl výsměšně. Tón jeho hlasu musel překypovat ironií a sarkasmem.

Achab si toho byl vědom a Míkajáše zapřísahal, aby neřikal nic než pravdu (Lv 5,1). Poté prorok předal zjevení, ve kterém byl Izrael rozptýlen, protože neměli pastýře, čímž naznačil, že Achab bude zabit a jeho armáda bude roztroušená.

22,18–23 Král Achab to Jósafatovi předložil na důkaz toho, že Míkajáš neumí vůči němu promluvit nic jiného než zlo. Poté odvážný prorok promluvil znovu. Sdělil vidění, ve kterém se lživý duch zjevil před Hospodinem a souhlasil, že přemluví Achaba, aby táhl proti Rámot-gileádu, kde zemře. Lživý duch vloží tuto radu do úst všech králových proroků. Zde je doložena skutečnost, jak si Bůh používá zlo, třebaže není jeho původcem, k dosažení svých konečných cílů. Poslal lživého ducha pouze v tom smyslu, že mu to dovolil.

22,24–25 Sidkijáš dobře porozuměl pointě tohoto podobenství. Uvědomil si, že on a ostatní proroci bylo obviněni ze lži, udeřil Míkajáše a zeptal se: „Jakým způsobem přešel Hospodinův Duch ode mě, aby mluvil skrze tebe?“ Jinými slovy Sidkijáš pravil:

Mluvil jsem skrze Ducha Božího, když jsem Achabovi radil, aby vytáhl proti Rámot-gileádu. A nyní tvrdíš, že Duchem hovoříš ty, a přesto radíš pravý opak. Jak přešel Duch ode mě k tobě?

Míkajáš klidně odvětil, že Sidkijáš pozná pravdu, až se bude v hrůze skrývat na tajném místě – očividně tehdy, až ho Achabova smrt odhalí jako falešného proroka.

22,26–30 Rozlícený izraelský král nařídil, aby Míkajáše vsadili do vězení a krmili ho troškou chleba a vody, dokud se (Achab) nevrátí v pokoji z Rámot-gileádu. Míkajáš řekl na rozloučenou: „Jestliže se opravdu vrátíš v pokoji, nemluvil skrze mě Hospodin.“ Achab se rozhodl, že se před bitvou převlékne, čímž se chtěl vyhnout katastrofě předpovězené Míkajášem. Na druhou stranu Jóšafat bude mít na sobě královské roucho, čímž se vystaví právě tomu nebezpečí, kterému chtěl Achab uniknout. Achab se tak pokusil přechytračit Hospodina a aramejského krále, ale „nemylte se, Bohu se nikdo nebude vysmívat. Co člověk zaseje, to také sklídí“ (Ga 6,7). Achab byl *zabit*, ale Jóšafat *zachráněn*.

22,31–36 Aramejci měli nařizeno zabít izraelského krále; to byl jejich hlavní vojenský cíl. Nejprve zaměnili Jóšafata s Achabem. Judský král v hrůze vykřikl, čímž snad odhalil svou totožnost. Poté byl Achab náhodně zasažen šípem do spoj pancíře a odvezli ho z bitevní vřavy. Stál podepřený na voze, aby vojsko neztratilo odvahu. Když při západu slunce zemřel, zpráva se rozšířila a vojáci ustoupili na své území.

22,37–40 Achabovo tělo odvezli zpět do Samaří, kde ho pohřbili. Vůz zakrvácený jeho krví se oplachoval u samařského rybníka, kde se umývaly prostitutky. Tímto se Elijášovo proroctví naplnilo jen částečně (21,19); došlo k tomu spíše v Samaří než v Jizreelu. Protože se Achab pokoušel, Bůh soucitně odložil úplně naplnění proroctví až na králova syna Jórama (2Kr 9,25–26).

Achabovi se dostalo tří samostatných varování před smrtí. Jedno vyslovil bezejmenný prorok, když Achab ušetřil Ben-Hadada (20,42); druhé mu sdělil Elijáš, když se Achab zmocnil Nábotovy vinice (21,19); třetí proroctví vyřkl Míkajáš v předvečer významné bitvy (v. 17–23).

M. Judský král Jóšafat (22,41–50)

Ásův syn Jóšafat panoval nad Judou dvacet pět let (873/72–848 př. Kr.).

Během prvních tří nebo čtyř let Jóšafat vládl spolu se svým otcem Ásou. S Jóšafatem

jsme se již seznámili ve verších 2–4, kdy uzavřel hanebné spojenectví s ničemným izraelským králem a v důsledku toho téměř přišel o život. Obecně však byla jeho vláda dobrá. Níže najdeme významné znaky Jóšafatova králování.

1. Následoval příklad svého otce v potírání modloslužby, třebaže se mu ji nepodařilo vymýtit úplně (v. 43).

2. Panoval společně se svým otcem Ásou.

3. Uzavřel mír s Achabem, izraelským králem (v. 44).

4. Vyhledil ze země zbytek chrámových smilníků (v. 46).

5. K jeho království patřil Edóm (2S 8,14), kde ho zastupoval správce (v. 47). Jeho syn Jóram později kvůli povstání o Edóm přišel (2Kr 8,20).

6. Spojil se s Achabovým synem Achazjášem během stavby lodí v Esjón-geberu (2Pa 20,35–36). Měli v plánu poslat lodě do Ofiru pro zlato. Ale lodě se rozlámaly dříve, než vyjely z přístavu (v. 48), bezpochyby kvůli větrné bouři. Prorok Elíezer sdělil Jóšafatovi, že se tak stalo, protože Hospodin nesouhlasil s jeho nesvatým spojenectvím s Achazjášem (2Pa 20,37). Když Achazjáš navrhl podnik obnovit, Jóšafat odmítl (v. 49).

N. Izraelský král Achazjáš (22,51–53)

Achabův syn Achazjáš byl králem nad Izraelem dva roky (853–852 př. Kr.; srov. 2Kr 1,1–18).

Achazjášova vláda se vyznačovala strašným modlářstvím a ničemností. Jeho matka Jezabel ho nepochybně naváděla k bezbožnosti stejně, jako k ní tlačila i jeho otec. Uctíval Baala... a provokoval Hospodina, Boha Izraele, k hněvu. Jaký otec, takový syn.

1Kr nemá oficiální konec, neboť 1Kr a 2Kr původně tvořily jeden spis. K rozdělení došlo kvůli lepší přehlednosti. 2Kr pokračuje s vyprávěním od tohoto okamžiku.

Poznámky

¹ (Úvod) O. J. Gibson, nepublikované poznámky.

² (4,1–6) Matthew Pole, Matthew Pole's Commentary on the Holy Bible, str. 657.

- ³ (6,11–22) Ch. H. Spurgeon, *Spurgeon's Devotional Bible*, str. 305.
- ⁴ (8,12–13) Matthew Henry, „1 Kings“, in *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:614.
- ⁵ (8,66) John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible*, str. 223.
- ⁶ (9,15–23) *Baker's Bible Atlas*, str. 309.
- ⁷ (10,16–22) Slovo přeložené „pávi“ v BKR se nyní překládá jako paviáni (NIV, ČSP). Starověcí králové opravdu pávy oceňovali, a proto Jeroným v latinské Vulgátě přišel s tímto překladem (zřejmě odhadem).
- ⁸ (10,26–29) BKR překládá Kue jako „koupeř rozličné“, protože v jejich době se ještě nevědělo, že se jedná o místopisný název.
- ⁹ (10,26–29) J. R. Lumly, *The Cambridge Bible for Schools and Colleges, The First Book of the Kings*, str. 114.
- ¹⁰ (Exkurz) Podrobnosti viz Bibliografie.
- ¹¹ (13,33–34) Irving L. Jensen, *I Kings with Chronicles*, str. 80–81.
- ¹² (14,14–16) Slovo přeložené jako háje v BKR je hebrejské slovo správně přeložené jako aštarty.
- ¹³ (18,30–35) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 195.
- ¹⁴ (19,9–14) Tamtéž, str. 196.
- ¹⁵ (19,15–18) Elijáš určitě vedl svého nástupce Elíšu k tomu, aby naplnil příkaz pomazat Chazaela a Jehúa, neboť k těmto pomazáním došlo, až když byl Elijáš povolán domů (2Kr 8,7 a dále; 9,1 dále). Elíša byl jediný z oněch tří mužů, které Elijáš pomazal osobně.
- ¹⁶ (20,35–36) Henry, „1 Kings“, II:692–93.
- ¹⁷ (20,37–43) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 100.

Bibliografie

- Gates, John T. „1 Kings“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Henry, Matthew. „1 and 2 Kings“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2.
- Jamieson, Robert. „I and II Kings“. In *A Commentary, Critical, Experimental and Practical on the Old and New Testaments*. 3rd ed. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1983.
- Jensen, Irving L. *I Kings with Chronicles*. Chicago: Moody Press, 1968.
- Keil, C. F. „The Books of Kings“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 8. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- McNeely, Richard I. *First & Second Kings. Everyman's Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1978.
- Stigers, Harold. „II Kings“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Thiele, Edwin R. *A Chronology of the Hebrew Kings*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1977.
- _____. *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings*. Rev. ed. Chicago: University of Chicago Press, 1983.
- Whitcomb, J. C., Jr. *Solomon to the Exile*. Grand Rapids: Baker Book House, 1975.

Druhá královská

„Dějiny knih Královských jsou dějinami neustálého úpadku; vše černá a černá, až neexistuje lék. ... Nejprve je odvedeno do zajetí deset kmenů a poté i zbývající dva.“

Samuel Ridout

Úvod k oběma knihám viz První královskou.

Osnova

- I. Rozdělené království (pokračování z 1Kr) (kap. 1–17)
 - A. Izraelský král Achazjáš a Eliášova služba (kap. 1)
 - B. Eliáš vzat do nebe (2,1–12a)
 - C. Počátek Eliášova působení (2,12b–25)
 - D. Izraelský král Joram (3,1–8,15)
 - E. Zázračné působení Eliáši (4,1–8,15)
 1. Zázračné rozmnožení oleje (4,1–7)
 2. Zázračné narození (4,8–17)
 3. Vzkříšení syna Šunemanky (4,18–37)
 4. Uzdravení jedovatého pokrmu (4,38–41)
 5. Zázračné opatření chleba (4,42–44)
 6. Zázračné očištění malomocného Naamána (5,1–19)
 7. Gecházího hrabivost (5,20–27)
 8. Zázračná záchrana sekery (6,1–7)
 9. Zázračné vojenské manévry (6,8–23)
 10. Hlad v Samaři (6,24–7,20)
 11. Šunemanka dostává zpět svůj majetek (8,1–6)
 12. Eliášovo proroctví o Chazaelově vládě (8,7–15)
 - F. Judský král Joram (8,16–24)
 - G. Judský král Achazjáš (8,25–29)
 - H. Izraelský král Jehú a Eliášova služba (kap. 9–10)
 1. Pomazání Jehúa (9,1–10)
 2. Jehú vykonává popravy (9,11–10,17)
 3. Jehú se zbavuje uctívačů Baala (10,18–36)
 - I. Královna Atalja se zmocňuje judského trůnu (kap. 11)
 - J. Judský král Jóaš (kap. 12)
 - K. Izraelský král Jóachaz (13,1–9)
 - L. Izraelský král Jóaš (13,10–13)
 - M. Závěr Eliášova působení (13,14–25)
 - N. Judský král Amasjáš (14,1–20)
 - O. Judský král Azarjáš (Uzijáš) (14,21–22)
 - P. Izraelský král Jarobeám II. (14,23–29)
 - Q. Judský král Azarjáš (Uzijáš) pokračování (15,1–7)
 - R. Izraelský král Zekarjáš (15,8–12)
 - S. Izraelský král Šalúm (15,13–15)
 - T. Izraelský král Menachém (15,16–22)

- U. Izraelský král Pekachjáš (15,23–26)
- V. Izraelský král Pekach (15,27–31)
- W. Judský král Jótam (15,32–38)
- X. Judský král Achaz (kap. 16)
- Y. Izraelský král Hóšea (17,1–6)
- Z. Pád severního království (17,7–41)
- II. Judské království až do zajetí (kap. 18–25)
 - A. Král Chizkijáš (kap. 18–20)
 - 1. Chizkijášova spravedlivá vláda (18,1–8)
 - 2. Dobytí Samaří (18,9–12)
 - 3. Sancheribův první nájezd na Judu (18,13–16)
 - 4. Sancheribův druhý nájezd na Judu (18,17–19,34)
 - 5. Sancheribova porážka a smrt (19,35–37)
 - 6. Chizkijášova nemoc a uzdravení (20,1–11)
 - 7. Chizkijášova pošetilá pýcha (20,12–21)
 - B. Král Menaše (21,1–18)
 - C. Král Amón (21,19–26)
 - D. Král Jóšijáš (22,1–23,30)
 - 1. Jóšijáš opravuje chrám (22,1–7)
 - 2. Jóšijáš nalézá knihu zákona (22,8–20)
 - 3. Jóšijáš obnovuje smlouvu (23,1–3)
 - 4. Jóšijášovy reformy (23,4–30)
 - E. Král Jóachaz (23,31–33)
 - F. Král Jójakim (23,34–24,7)
 - G. Král Jójakin (24,8–16)
 - H. Král Sidkijáš (27,17–25,7)
 - I. Pád Jeruzaléma (25,8–21)
 - J. Gedaljáš správcem (25,22–26)
 - K. Král Jójakin (25,27–30)

Komentář

I. Rozdělené království (pokračování z 1Kr) (kap. 1–17)

A. Izraelský král Achazjáš a Elijášova služba (kap. 1)

1,1 Moába si již dříve podmanil Šalomounův otec David (2S 8,2). Když bylo Šalomounovo království rozděleno na severní Izrael a Judu na jihu, Moáb připadl Izraeli. Po Achabově smrti se Moábcí vzbouřili a získali nezávislost.

1,2 Král Achazjáš propadl skrz mřížoví na střeše svého paláce v Samaří a vážně onemocněl. Místo aby se obrátil k Hospodinu a prosil o uzdravení, poslal posly k Baal-zebúbovi, bohu Ekrónu, aby zjistili, zda se uzdraví.

Whitcomb popisuje tohoto pohanského bůžka následovně:

Skutečné jméno tohoto syrského božstva bylo Baal-zebúl („Pán života“), ale Židé ho opovržlivě nazývali Baal-zebúb („Pán much“). V Kristově době se tento bůžek stal symbolem Satana.¹

Je žalostné, že se král, jehož jméno znamená „kterého Hospodin uchovává“, měl obracet pro uzdravení k Baalovi!

1,3–8 Elijáš, chlupatý muž přepásaný kolem beder koženým pásem, potkal posly a poslal je zpět k Achazjášovi s přísným napomenutím za dotazování se Baal-zebúba a oznámením, že jeho nemoc je smrtelná.

1,9–12 Achazjáš na to reagoval tak, že po-

slal velitele... s jeho padesáti, aby Elijášovi nařídil před něj okamžitě předstoupit. Když velitel přednesl nestydatý požadavek, Bůh dal Elijášovi za pravdu tím, že seslal oheň z nebes a zničil velitele i s jeho padesáti. Druhý velitel se svými padesáti nařídil Elijášovi: „Rychle sestup!“, ale potkal je stejný osud. Ohněm z nebes Bůh již dříve poškodil pověst Baala a jeho kněží (1Kr 18). Nyní stejný nebeský oheň zničil Baalovy vojáky, kteří chtěli na Elijáše vztáhnout své nesvaté ruce. Prorok dostával rozkazy od pravého izraelského Krále, nikoli od modlářského uzurpátora. Nevíme přesně, proč oni dva velitelé a jejich muži zemřeli; možná že sdíleli Achazjášovo rozhodnutí Elijáše zničit.

1,13–16 Teprve když třetí velitel pokorně uznal Elijášovu moc a prosil o slitování, dostal prorok pokyn od Hospodinova anděla (Kristus ve své podobě před vtělením), aby šel a promluvil s Achazjášem. Elijáš nebojácně králi oznámil, že se neuzdraví, protože se choval k Hospodinu pohrdavě, když se dotazoval Baal-zebúba.

1,17–18 Když Achazjáš zemřel, na trůn usedl jeho bratr Joram, protože neměl syna, který by si nasadil jeho korunu. V Judsku tehdy společně panoval Jóšafat (3,1) a jeho syn, rovněž Joram (Jehoram, BKR).

B. Elijáš vzat do nebe (2,1–12a)

Tato kapitola začíná tím, jak byl ctnostný Elijáš vzat vzhůru (1–11), a končí rozsápáním chuligánů z Bét-elu (v. 23–25).

2,1–6 Nyní nastal čas, aby Elijášova služba skončila a aby po něm nastoupil Eliáš. Nejprve však Elijáš musí navštívit Bét-el, Jericho a Jordán. Eliáš oddaně trval na tom, že ho na daná místa doprovodí. V Bét-elu a Jerichu řekli proroctví žáci Eliášovi, že Hospodin od něj dnes Elijáše vezme, dosl. „od jeho hlavy“. To se vztahuje na praxi, kdy žák seděl u nohou svého mistra; v takovémto uspořádání se mistr samozřejmě nacházel nad hlavou žáka. Eliáš to již věděl a řekl prorokům: „Mlčte!“ Daná záležitost byla příliš smutná a posvátná na to, aby se o ní diskutovalo.

2,7–9 Z Jericha se Eliáš s Eliášou vydali k řece Jordán, a zpozvdáli je následovalo pa-

desát prorockých žáků. Když Eliáš udeřil do Jordánu svým pláštěm, vody se rozestoupily a oba muži přešli na druhou stranu po suché zemi. Eliáš přišel z Gileádu, východně od Jordánu, během Achabovy vlády, aby započal svou službu (1Kr 17,1). Nyní na konci svého působení přešel opět přes Jordán, aby byl vzat do nebe. Když odcházející prorok povzbudil Eliášu, aby si o něco řekl, Eliáš požádal, aby dostal dva díly jeho ducha. Prvorozený syn měl právo na dvojitý díl, a na tomto místě to zřejmě znamená, že Eliáš si přál být jeho důstojným následovníkem. Williams má za to, že naplnění tohoto požadavku se projevilo v tom, že zatímco Eliáš vykonal osm zaznamenaných zázraků, Eliáš jich vykonal šestnáct.²

2,10–12a Eliáš odvětil, že není v jeho moci jeho žádost splnit, a poté přidal ještě podmínku, nad kterou rovněž neměl kontrolu: jestliže ho Eliáš uvidí odcházet, jeho žádost se naplní. Šli stále spolu a hovořili, náhle byli odděleni ohnivým vozem s ohnivými koňmi. Eliáš vystoupil ve vichřici do nebe a Eliáš to vše spatřil. Eliáš zvolal: Můj otče, můj otče! Vozbo Izraele a jeho jezdcí! To může naznačovat, že Eliáš byl nejsilnější zbraní Boží moci a nejlepší obranou Izraele.

C. Počátek Eliášova působení (2,12b–25)

2,12b–14 Eliáš v žalu roztrhl vlastní roucho a potom se vrátil k východnímu břehu Jordánu, udeřil do vody Elijášovým pláštěm a řekl: „Kde je Hospodin, Bůh Elijášův?“ Tato otázka nevyjadřovala pochybnost nebo nevěru, nýbrž pouze dávala Bohu příležitost, aby ukázal, že je s Eliášem, jako byl s Elijášem. Voda se rozdělila a prorok se směl vrátit na západní břeh řeky, kde na něj již čekalo a sledovalo ho padesát prorockých žáků.

2,15–18 Když viděli, jak se před ním rozestoupila voda, uznali, že Eliáš byl skutečně Elijášovým nástupcem. Navzdory Eliášovu lepšímu úsudku trvali na tom, že vyšlou skupinu, která by po Eliášovi pátrala, ale tato akce byla samozřejmě marná, přesně jak je Eliáš varoval. Buď neviděli, jak byl Eliáš vzat do nebe, nebo, pokud to spatřili, domnívali se, že jeho nepřítomnost byla jen dočasná.

2,19–22 Elišovu službu od této chvíle až do 13,20 tvoří řada zázraků, které mají za cíl obrátit izraelský národ od modloslužby k pravému a živému Bohu. Události nejsou nutně zaznamenány chronologicky. K prvním z těchto zázraků došlo, když Eliša vhodil do proudu poloslané vody u Jericha sůl; aby již nikdy nezpůsobila smrt ani neplodnost (B21).

2,23–24 Cestou z Jericha do Bét-elu, jednoho z center uctívání telete, Elišu potkali malí výtržníci, kteří ho nazvali plešatcem a výsměšně ho vyzývali, aby táhl (B21) na nebe jako před ním Elijáš. Poté, co je proklel v Hospodinově jménu, vyšly z lesa dvě medvědice a čtyřicet dva z nich rozsápaly. Urazit Božího posla znamená urazit samotného Boha.

2,25 Eliša se vydal po Elijášových stopách, nejdříve navštívil prorocké školy v Jerichu a Bét-elu a poté se vydal na horu Karmel a do Samaří. V Jerichu k němu lidé přistupovali s úctou a obdrželi požehnání. Mladíci v Bét-elu neměli dostatek úcty k Hospodinu, proto se k němu zachovali hanebně a sklidili prokletí.

D. Izraelský král Joram (kap. 3)

Joram, syn Achabův, byl izraelským králem dvanáct let (852–841 př. Kr.; 2Kr 3,1–9,29).

3,1–3 Když začal nad Izraelem panovat Joram, syn Achabův, v Judsku zrovna spolu vládli dva králové (Jóšafat a jeho syn Joram). To vysvětluje, proč začal Joram, král Izraele, vládnout v osmáctém roce Jóšafata a druhém roce Jorama, krále Judy (2Kr 1,17).

Joram nebyl tak ničemný jako jeho rodiče; odstranil Baalův sloup, který Achab vztyčil. Nicméně lnul k uctívání zlatého telete, které zavedl Jarobeám, syn Nebatův.

3,4–9 Za Achabovy vlády musel moábský král odvádět Izraeli roční daň. Když Achab zemřel, král Měša usoudil, že nastal příhodný čas ke vzpouře. Slavná Měšova stéla, kterou objevil německý misionář v roce 1868, zmiňuje podřízenost Moábu Izraeli a Měšovo úspěšné povstání.³

Achazjáš proti Měšově vzpouře neučinil vůbec nic. Nicméně když se k moci dostal jeho následovník Joram, okamžitě toužil přivést Moábu zpět pod svou moc, protože nechtěl přijít o značnou daň, kterou mu odváděl. Jó-

ram požádal Jóšafata, aby se k němu přidal v bitvě, a Jóšafat opět nerozumně souhlasil. (Viz 1Kr 22, kde Jóšafat téměř přišel o život, když se spojil s Izraelem.) Rozhodli se, že potáhnou dolů po západním břehu Mrtvého moře, na východ skrz Edóm a pak na sever do Moábu. V té době byl edómský král Jóšafatovým vazalem a jeho vojáci se rovněž připojili k jejich armádě.

3,10–12 Jak se přibližovali k Moábu, vojensku došla voda. Na Joramovo nestydaté obvinění Hospodina zareagoval Jóšafat návrhem, že by se měli dotázat Hospodinova proroka. Když se dozvěděli, že nedaleko je Eliša, Elijášův služebník, tři králové se za ním vydali.

3,13–19 Nejprve Eliša oponoval, že s modlářským izraelským králem nemá co dočinění, a řekl mu, ať si jde za modlářskými proroky svého otce. Joram svou odpovědí možná naznačil, že za problémy nemohly modly, nýbrž Hospodin. Z úcty k Jóšafatovi Eliša souhlasil, že se dotáže na Hospodinovu vůli. Během toho, co hrál hudebník, na Elišovi spočinula Hospodinova ruka a předpověděl, že údolí se naplní vodou, ale voda nebude z deště, a navíc že porazí i Moábce.

3,20–25 Druhého dne ráno tekla údolím voda směrem od Edómu. V září vycházejícího slunce připadala Moábcům voda jako krev, a z toho vyvodili, že se králové Izraele, Judy a Edómu navzájem pobili. Když pospíchali k izraelskému táboru, aby pobrali kořist, zaskočil je pustošivý útok. Izraelci naházeli na úrodnou zem kamení, zastavili prameny a porazili každý dobrý strom.

3,26–27 Moábský král cítil hořkost vůči Edómcům, svým bývalým spojencům, a podezíral je, že jejich král nebude bojovat tak oddaně jako Izrael a Juda. Proto se pokusil prolomit edómské řady. Když tato strategie selhala, přinesl na hradbách jako oběť svého nejstaršího syna, aby se zalíbil svým bohům, aby podnítil své muže k zuřivějšímu boji a aby zastrašil své nepřátele. Izrael byl šokován lidskou obětí, která byla samozřejmě ohavností. Ať již je ochromil přímo Bůh nebo jejich vlastní svědomí, ustoupili, aniž by si Moába opět podmanili. Harold Stigers to komentuje slovy:

Zdá se, že autor se táže: Pokud byl Izrael tak hluboce pohnut v tomto případě, proč nebyli dostatečně šokováni na to, aby upustili od vlastní modloslužby? Ale v Izraeli i Judovi nadále pokračovalo modlářství.⁴

E. Zázračné působení Eliši (4,1–8,15)

1. Zázračné rozmnožení oleje (4,1–7)

Ožebračená vdova po jednom ze zbožných proroků se ocitla v nebezpečí, že se její synové stanou otroky, protože měla nezaplacené dluhy. Zázračně získala zásoby oleje, které omezoval pouze počet nádob, které si mohla vypůjčit, aby olej dostala. Když olej prodala, byla schopna zaplatit dluhy a zajistit svou rodinu. Tato událost znázorňuje milost, jíž se dostává hříšníkovi, a která stačí na to, aby uspokojila jeho současné potřeby a zajistila i ty budoucí. Boží milost udělovaná nuzným hříšníkům nás osvobozuje od dluhu a otroctví a poskytuje nám vše, co pro nový život potřebujeme.

2. Zázračné narození (4,8–17)

Jedna z předních žen v Šúnemu prokázala Elišovi neobvyklou pohostinnost, dokonce pro něj nechala zařídit i malou horní místnost ve svém domě. Když jí Eliša nabídl, že se za ni přimluví u krále, pokorně odvětila, že je spokojená, že žije mezi svým lidem. Gechází, prorokův služebník, navrhl, že by možná chtěla mít syna, a tento návrh se na prorokovo slovo stal skutečností. Dalšího jara porodila syna. Ze smrti (neplodného lůna) Hospodin vyvedl život, což znázorňuje duchovní zrození každého Božího dítěte (Ef 2,1–10).

3. Vzkříšení syna Šúnemanky (4,18–37)

4,18–25a O několik let později chlapec zřejmě postihl nějaký druh mrtvice, zatímco byl venku na poli. Přinesli ho k jeho matce a v poledne v jejím náručí zemřel. Položila jeho tělo do prorokova pokoje. Poté, aniž by prozradila pravý důvod, řekla svému manželovi, že chce navštívit muže Božího na hoře Karmel. Jemu sice připadalo zvláštní, aby šla za prorokem, když nebyl náboženský svátek, ale zařídil nutné přípravy na cestu. Velkou

rychlostí jela z Šúnemu, který se nacházel na Jizreelské planině, k hoře Karmel.

4,25b–28 Když ji Eliša viděl přicházet, poslal jí naproti Gecházího, aby se jí zeptal na zdraví. Gecházímů účel své návštěvy nesdělila. Naopak ho oklamala, když mu řekla, že s ní, jejím mužem i synem je vše v pořádku. Chtěla raději popsat případ přímo prorokovi. Setkání ženy a Eliši bylo velmi emotivní a Gechází by jí byl odstrčil, kdyby prorok nevnímal její hořkost v duši a nedovolil by jí promluvit. Hospodin Elišovi nezjevil důvod její návštěvy, a nečinila tak ani ona. Ale něco naznačila, když řekla: „Což jsem od svého pána žádala syna? Což jsem neřikala: „Nevzbuzuj ve mně falešné naděje?“ Jinými slovy: „Nechtěla jsem být oklamána tím, že nejdřív dostanu syna a pak ho ztratím.“ Eliša z toho snad vyvodil, že její syn byl vážně nemocen.

4,29–31 Prorok nejprve poslal Gecházího, aby na obličej mrtvého chlapce položil jeho hůl, a řekl mu, aby se vyvaroval typického zdoluhavého východního způsobu zdravení. Žena cítila, že to nepomůže, a trvala na tom, aby se s ní vrátil samotný Eliša. Jak se blížili k Šúnemu, Gechází je potkal a sdělil jim, že chlapec se neprobudil.

4,32–37 Eliša vešel do pokoje, v němž leželo tělo, zavřel dveře, pomodlil se a natáhl se na mrtvé dítě – ústa na ústa, oči na oči a dlaně na dlaně. Prorok se postavil, prošel se tam a zpět, a poté se na tělo natáhl znovu. Tentokrát chlapec sedmkrát kýchl... a otevřel oči. Vděčná matka obdržela zpět svého syna živého. Když Eliša křísil dítě, plně se ztotožnil s mrtvým chlapcem: ústa na ústa, oči na oči, dlaně na dlaně. Jeho hůl ničeho nedosáhla, ale když se sám na hochu položil a vdechl do něj svůj život, mladík ožil.

4. Uzdravení jedovatého pokrmu (4,38–41)

Další zaznamenaný zázrak se udál v Gilgálu. V době hladu (možná sedmiletý hlad zmíněný v kap. 8) Eliša nařídil svému služebníkovi, aby uvařil pro prorocké žáky jídlo. Omylem se do hrnce dostaly jedovaté tykve. Když se na omyl přišlo, Eliša hodil do hrnce trochu mouky a pak už bylo bezpečně ji sníst.

5. Zázračné opatření chleba (4,42–44)

Při jiné příležitosti nasýtil Eliša sto mužů dvaceti malými, kulatými, plochými ječnými chleby a trochou čerstvého obilí v pytli. Všichni měli dostatek a ještě zbylo, přesně jak Hospodin slíbil. Eliša dal obětavě druhým to, co právem náleželo jemu. Když se s druhými podělíme a důsledky přenecháme Bohu, je mocen uspokojit potřeby naše i potřeby druhých, a ještě nám nechat přebytek (Př 11,24–25).

6. Zázračné očištění malomocného Naamána (5,1–19)

5,1–4 Elišova moc konat zázraky se dokonce rozšířila i na aramejské vojsko. Zajaté židovské děvče sloužilo v domě Naamána, velitele aramejské armády. Vědělo, že trpí malomocenstvím, a prohlásilo, že prorok Eliša v Samaři by ho mohl vyléčit. Toto děvče dokládá, jak může naprosto nevýznamná osoba, která se nachází na správném místě a projeví svou věrnost Bohu, ovlivnit běh dějin spásy. D. L. Moody se k tomu vyjadřuje následovně:

Malá dívka vyřkla několik slov, která způsobila pozdvižení ve dvou královstvích. Bůh poctil její víru tím, že udělal pro modláře Naamána něco, co neudělal pro nikoho v Izraeli, viz L 4,24. Jak často už dětský prstík ukázal dospělým správný směr. Děvče se pochlubilo, že Bůh učiní pro Naamána něco, co neučinil pro nikoho v Izraeli, a Bůh její víru vyznamenal.⁵

5,5–7 Naamán dostal od Ben-Hadada, aramejského krále, doporučující dopis pro Jórama, krále Izraele, a rovněž donesl jako dar peníze a oděvy. Zdá se, že dopis o Elišovi vůbec nemluvil, nýbrž pouze vyžadoval Naamánovo uzdravení. Izraelského krále tak nerozumný požadavek rozlítl a podezíral aramejského krále, že hledá záminku, aby mohl napadnout Izrael.

5,8–12 Eliša se doslechl, v jak ošemetné situaci se král nachází, a požádal, aby Naamána poslali za ním. V paláci nebyla žádná moc, protože všichni byli jen modláři; ale existoval Boží prorok v Izraeli, který měl moc očistit člověka a učinit ho celistvým. Eliša nepromluvil s Naamánem osobně; jeho slovo

postačí, pokud na ně zareaguje vírou. Eliša poslal Naamánovi vzkaz, aby se sedmkrát umyl v Jordánu. Naamán očekával poněkud dramatictější a zajímavější průběh uzdravení, než byl tento, a v hněvu oponoval, že vody jeho rodného Damašku jsou lepší než Jordán.

5,13–14 D. L. Moody posoudil problém přesně:

Naamán trpěl dvěma nemocemi – pýchou a malomocenstvím. Jedna potřebovala uzdravit stejně jako druhá. Naamán musel sestoupit ze svého vozu pýchy; a poté se omýt doporučeným způsobem.⁶

Nakonec ho jeho sluhové přesvědčili, aby proroka v tak jednoduché záležitosti uposlechl, a Naamán byl uzdraven. Jak kdosi výstižně poznamenal: „Polkl svoji pýchu a zbavil se malomocenství.“

5,15–19 Naamán se obrátil k Bohu Izraele a toužil Elišu odměnit, ale prorok od něj nechtěl nic přijmout. Aramejský velitel poté dostal svolení, že si může odnést domů tolik prstí, co unese pár mezků, aby mohl uctívat pravého Boha na odnesené izraelské půdě. Vysvětlil, že k jeho oficiálním povinnostem patřilo chodit se svým pánem do modlářského Rimónova chrámu a dokonce se klanět, ale doufal, že Hospodin mu to odpustí. Eliša to ani nepotvrdil, ani nevyvrátil, pouze ho poslal domů.

Příběh o Naamánovi je klasickým příkladem evangelia milosti. Jako velitel aramejské armády byl Božím *nepřítelem*. Z lidského pohledu byla jeho situace *bezradná* a *bezvýchodná*, protože trpěl malomocenstvím (srov. Ř 5,6–10). Jako pohanovi mu byla Boží zaslíbení a smlouvy *cizí* a nemohl si činit nároky na Boží požehnání (Ef 2,11–12). Ale Boží milost se rozprostřela, aby se dotkla lidské bída. Vše, co Naamán musel udělat, bylo pokořit se a uposlechnout Hospodinovo slovo. Nakonec Boží slovo poslechl, omyl se – a vyšel jako nový člověk, s novou kůží a novým srdcem.

Úžasná milost našeho milujícího Pána,
milost, která přesahuje náš hřích a naši vinu.
Tam na Golgotě byla vylita,
tam, kde se rozlila krev Beránka.

Julia H. Johnstonová

7. *Gecházího hrabivost (5,20–27)*

Nicméně Gechází zatoužil po Naamáno- vých darech, které Eliša odmítl. Aramejci řekl, že Eliša ho poslal, aby mu dal dary pro dva mládence z prorockých žáků, kteří k němu právě přišli z Efrajimského pohorí. Poté peníze a oděvy odnesl do svého domu. Eliša byl prorok a jako takový často dostával od Hospodina zvláštní zjevení. Nyní se dozvěděl, co jeho služebník učinil, a když Gechází přišel, Eliša ho usvědčil. Připomněl hrabivému služebníkovi, že nebyl čas brát peníze a oděvy nebo jiné věci, které šlo za peníze koupit. Gechází byl raněn Naamánovým malomocenstvím. Velmi zhřešil, když zaval Aramejci důvod domnívat se, že Boží bezplatný dar milosti nebyl vůbec zadarmo.

8. *Zázračná záchrana sekery (6,1–7)*

Někteří z prorockých žáků byli nespokojeni se stísněnými podmínkami, v nichž s Elišou, zřejmě v Jerichu nebo Gilgálu, žili. Proto získali svolení, aby se přestěhovali blíže k Jordánu a postavili si bydlení tam. Během stavby spadla jednomu muži do řeky půjčená sekera. Eliša zareagoval na jeho skličnou prosbu tím, že vhodil do vody kus dřeva. Sekera vyplavala a vděčný stavitel se jí chopil.

9. *Zázračné vojenské manévry (6,8–23)*

Dalším důkazem Elišovy zázračné moci je skutečnost, že znal velmi důvěrné vojenské plány nepřátelského tábora. Aramejský král byl šokován, protože se o všech jeho tajných plánech izraelský král dozvěděl; měl podezření, že někdo z jeho mužů byl izraelský zvěd. Když se dozvěděl, že prorok Eliša prozrazoval izraelskému králi jeho plány, rozhodl se, že Elišu zajme, ať to stojí, co to stojí. Když se doslechl, že prorok se zdržuje v Dótanu, město nedaleko Samaří, vyslal loupežnickou hordu, aby město v noci obklíčilo. Ráno byl Elišův služebník zděšen, když viděl nepřátelský dav obléhající město. Jako odpověď na prorokovu modlitbu ale získal zázračnou schopnost vidět ochranný zástup koní a ohnivých vozů, které poslal Bůh, aby chránili jeho lid.

Eliša se modlil, aby Bůh ranil Aramejce

slepotou. Prorok je pak dovedl z Dótanu do Samaří zcela bez boje. Když se izraelský král zeptal, zda je má pobít, Eliša mu připomněl, že by nezabíjel zajatce, které zajal pomocí meče a luku, tak proč by měl usmrtit ty, kteří byli vydáni do jeho ruky bez nejmenšího přičinění z jeho strany? Místo toho měl král zajatce nakrmit a poslat je domů. Tímto humanitním přístupem porazil zlo dobrem. A takovéto loupežné hordy již nájezdy na Izrael nepodnikaly.

Verš 16 nám připomíná 1J 4,4b: „... ten, který je ve vás, je větší než ten, který je ve světě.“ V našem duchovním boji se silami zla se těšíme ochraně a moci, kterou nám poskytuje náš všemohoucí spojenec. Skrze modlitbu víry může Pán otevřít oči našeho srdce, aby vidělo uklidňující skutečnost, že on nás brání a kazí Satanovy ničivé záměry.

10. *Hlad v Samaří (6,24–7,20)*

6,24–31 Událost, která začíná zde, se nemusí nutně odehrávat v chronologickém pořadí. Aramejský král Ben-Hadad oblehl Samaří tak dokonale, že ve městě zavládl hlad. (Pokud k obléhání došlo až po sedmiletém hladu zmíněním v 8,1–2, jak někteří navrhují, pak můžeme porozumět tomu, jak závažná situace to byla.) Lidé museli platit přemrštěné ceny za obřadně nečisté potraviny (oslí hlavu) a za bylinky nebo obilí. „Holubí trus“⁴⁷ byla rostlina, jejíž cibulka byla jedlá. Dnes se jí říká „Betlémská hvězda“. Izraelský král uznal, že nikdo jim nemůže pomoci kromě Hospodina, a velmi se zarmoutil, když zjistil, že se lid dopustil kanibalismu. Obvinil Elišu z těchto šílených podmínek a také z toho, že neudělal nic, aby se situace zlepšila, a přísahal, že ho usmrtí, než skončí den.

6,32–33 Ale Elišu Bůh zpravil o králových úmyslech a Eliša řekl starším, že králův posel je již na cestě a král ho následuje. Nařídil jim, aby posla nepustili dovnitř, dokud nedorazí i král. Téměř okamžitě přišel posel a poté král. Král cítil, že není jiná možnost než se Aramejcům vzdát. Poté posel (BKR) řekl: „Hle, toto zle je od Hospodina. Proč mám mít ještě naději v Hospodinu?“ Tato událost nám připomíná, že „královo srdce je v Hospodino-

vě ruce jako proudy vody, naklání ho, kamkoli se mu zalíbí“ (Př 21,1).

Jméno izraelského krále zde není uvedeno; jméno krále vlastně nenajdeme ani v jedné z příhod zaznamenaných v kapitolách 4–8. Mnoho komentátorů má za to, že králem během obléhání byl Jóram, ale není možné to vědět s jistotou, neboť Elišova služba, která trvala více než půl století za vlády čtyř různých králů, není zaznamenána v chronologickém pořadí.

7,1–2 Eliša dal poté králi úchvatnou předpověď. Slíbil mu, že druhý den se bude mouka i ječmen prodávat v samařské bráně za velmi nízkou cenu. Když králův skeptický pobočník zpochybnil pravděpodobnost tak neuvěřitelného množství, Eliša dodal, že to uvidí na vlastní oči, ale jíst z toho nebude. „Pokud chcete věřit,“ píše Moody, „musíte ukřížovat otázku ‚jak?‘“⁸ (srov. s učedníky našeho Pána před nasycením 4000 v Mk 8,4).

7,3–7 Toho večera se čtyři malomocní muži sedící u samařské brány rozhodli přeběhnout do aramejského tábora v naději, že dostanou něco k jídlu. Když přišli, aramejský tábor byl opuštěn – Hospodin způsobil, že nepřátelé zaslechli zvuk mocného vojska řítícího se na ně. Domnívali se, že to jsou chetejští a egyptští vojáci, které si najal izraelský král, a v hrůze utekli. Matthew Henry to komentuje slovy:

Aramejci, kteří oblehli Dótan, měli oklamavý *zrak*, kap. 6,18. A rovněž *sluch* je klamal... Ať již hluk způsobili ve vzduchu andělé nebo ho slyšeli pouze ve svých uších, není jisté; ale ať to bylo cokoli, pocházelo to od Boha.⁹

7,8–16 Nejdříve si malomocní sami štědře dopřáli jídlo, peníze a oděv. Protože si uvědomili, že lid brzy zjistí, že Aramejci jsou pryč a mohl by je za jejich mlčení potrestat, rozhodli se informovat krále. Ten okamžitě podezíral Aramejce z toho, že na Izraelce číhali v záloze. Jeden z jeho sluhů navrhl, aby král vyslal několik mužů na výzvědy, neboť usoudil, že pokud nezemřou rukou Aramejců, zemřou vyhladověním stejně jako zbytek Izraele. Zvědové zjistili, že Aramejci vlastně uprchli a zanechali za sebou jako stopu opuš-

těnou kořist. Izraelský národ vyplenil aramejský tábor a hlad skončil.

7,17–20 V souladu s Elišovým proroctvím se toho dne prodávala mouka i ječmen za velmi nízkou cenu. Králův kapitán, který o předpovědi pochyboval, to vše spatřil, ale neradoval se, neboť ho v městské bráně ušlapal veselící se dav. Verše 18–20 znovu zdůrazňují, že tento muž zemřel na základě Hospodinova slova kvůli své nevěře. Nevíra okrádá své oběti o požehnání a odměňuje je smrtí.

Památná slova malomocných: „Nejednáme správně. Tento den je dnem dobré zprávy a my mlčíme“ (v. 9) jsou neustálou výzvou pro ty z nás, kterým bylo svěřeno evangelium o spásné milosti.

11. Šúnemanka dostává zpět svůj majetek (8,1–6)

Předtím než na zemi přišel sedmiletý hlad (snad hlad ze 4,38), varoval Eliša Šúnemanku (z kap. 4), aby odešla se svou rodinou včetně svého oživeného syna. Odešla do pelištejské země a vrátila se, až hlad skončil. V té době pobýval na dvoře izraelského krále Gechází; za normálních okolností by sem jako malomocný nesměl vstoupit. Právě když vyprávěl králi o tom, jak Eliša oživil chlapce, tato žena přišla, aby žádala nazpět svůj majetek. Král nařídil, aby jí byl navrácen nejen majetek, ale také úroda, která se na jejím pozemku během sedmi let její nepřítomnosti urodila.

12. Elišovo proroctví o Chazaelově vládě (8,7–15)

8,7–12 Když se churavý aramejský král Ben-Hadad doslechl, že do Damašku přišel Eliša, poslal za ním svého kapitána Chazaela s velkými dary, aby se zeptal, zda se zotaví. Protože Naamán byl za Ben-Hadada velitelem aramejské armády, král věděl o Elišově moci léčit (kap. 5). Snad ho prorok uzdraví také. Prorokova neurčitá odpověď Chazaelovi zněla: „Jdi, řekni mu: ‚Určitě se zotavíš,‘ ale Hospodin mi ukázal, že jistě zemře.“ To znamená, že jeho nemoc nemusela být nezbytně smrtelná, ale že se z ní Ben-Hadad nezotaví, protože ho Chazael zavraždí. Eliša hleděl na

Chazaela tak upřeně, až se cítil nesvůj (B21). Eliša rovněž předpověděl, že Chazael způsobí synům Izraele strašnou ztrátu a utrpení – tak hrozou, že ho jen to pomyšlení pohnulo k slzám.

8,13–15 Chazael odvětil, že není víc než pes; jak mohl od něj čekat, že udělá něco tak velkého? Williams to parafrázuje následovně:

Jak by se mohlo stát, že bych já, který nejsem víc než pes, mohl nastoupit na aramejský trůn a vykonat tak ohromné činy?!¹⁰

Hospodin ale Elišovi zjevil, že aramejským králem se stane Chazael. Po tomto oznámení se Chazael vrátil k Ben-Hadadovi, řekl mu, že se zotaví, a poté ho proradně zadusil příkrývkou namočenou ve vodě.

Následující citace výstižně popisuje, jak přesné Elišovo proroctví bylo:

Brzy poté [po zavraždění Ben-Hadada] bojoval Chazael proti spojenému vojsku Jórama a Achazjáše u Rámot-gileádu (8,28–29; 9,14–15). V boji často porážel Jehúa a ničil jeho zemi východně od Jordánu, od Arnónu na jihu po Bašán na severu (10,32–33). Během vlády Jóachaza, Jehúova nástupce, opakovaně pronikal na izraelské území, které před naprostým zničením ochraňovalo jen Boží milosrdenství (13,3.22–23). Chazael rovněž pronikal do jihozápadního Kenaanu a uzmul Gat; donutil judského krále, aby mu zaplatil tučné výkupné za to, že nezničí Jeruzalém (12,17–18; 2Pa 24,23–24). Teprve až po Chazaelově smrti byl Izrael schopen se úspěšně postavit aramejským útokům za vlády Ben-Hadada III., Chazaelova syna (2Kr 3,24–25).¹¹

F. Judský král Joram (8,16–24)

Joram, syn Jóšafatův, panoval nad Judou osm let (853–841 př. Kr.; srov. 2Pa 21,1–20).

8,16–17 Je třeba sladit chronologii ve verši 16 s 1Kr 22,42.51; 2Kr 3,1 a 2Kr 8,25. Jedno vysvětlení říká, že Joram vládl spolu se svým otcem Jóšafatem, a to pět let. Druhá možnost je ta, že Jóšafat se o vládu dělil s Ásou a že doby vlády Achazjáše a Jórama se datují od začátku Jóšafatova samostatného kralování.

8,18–19 Joram se oženil s Ataljou, dcerou Achaba a Jezábel. Toto manželství nepochybně zařídil jeho otec, Jóšafat, jako

součást usmiřovací politiky s Izraelem. Jeho důsledkem nicméně bylo, že se judské království pustilo dále po modlářských cestách severního království. Kvůli tomuto odpadnutí by Hospodin byl Judu zničil, kdyby nebylo jeho slibu Davidovi (2S 7,12–16).

8,20–24 Během Joramovy vlády se proti němu vzbouřil Edóm. Aby povstání potlačil, pochodoval se svou armádou k Sáiru (v Edómu) ležícímu na jih od Mrtvého moře. Edómci ho obklíčili a donutili, aby prolomil jejich řady, a tak utekl do bezpečí. Jeho vojsko uteklo domů. Od té doby nebyl Edóm plně Judovi podřízen. Možná, že za vlády krále Jórama vyslovil Abdijáš své proroctví proti Edómu.

Rovněž zde najdeme zmínku o tom, že se vzbouřila i Libna blízko Pelišteje, čímž se poukazuje na neodmyslitelnou slabost judského království během ničemného Joramova panování. Libna byla lévijské město. Důvod její vzpoury udává 2Pa 21,10–11. Juda zřejmě opět získal nadvládu nad tímto městem o něco později (19,8).

G. Judský král Achazjáš (8,25–29)

Joramův syn Achazjáš vládl nad Judou jeden rok (841 př. Kr.; srov. 2Pa 22,1–9).

8,25–27 O Achazjášovi se ve verši 26 hovoří jako o synu Atalji, vnučky Omriho (B21). Achazjáš je totožný s Ochoziášem v 2Pa 22,1 (BKR) a také Azariášem v 2Pa 22,6 (BKR). Achazjáš byl synovcem Jórama, krále izraelského. Jeho matka Atalja byla dcerou Achabovou a sestrou *izraelského* Jórama. V tomto historickém období jména osob poněkud matou! Izraelský král Achab měl dva syny, kteří nastoupili na trůn po sobě, Achazjáše a Jórama. Jóšafat, král judský, měl také syna Jórama, který panoval po něm. A po tomto Joramovi nastoupil na trůn jeho syn Achazjáš. Tak Achazjáš a Joram panovali nad Izraelem, zatímco v Judovi vládli Joram s Achazjášem.

Izrael	Juda
Achazjáš	Joram
Joram	Achazjáš

Na tomto místě se o judském králi Achazjášovi praví, že mu bylo dvacet dva let, když se stal králem; v 2Pa 22,2 se píše, že mu bylo čtyřicet dva let. Většina důkazů poukazuje na

věk dvacet dva jako na správné stáří. Druhé číslo zřejmě vzniklou chybou opisovače.

8,28–29 Achazjáš se připojil ke svému strýci Joramovi, králi Izraele, ve válce proti Aramejcům u Rámot-gileádu. Král Joram byl v bitvě zraněn a převezen do Jizreelu, aby se vyléčil z ran. Během zotavování ho tam navštívil Achazjáš. Joramův otec, Achab, přišel o život v Rámot-gileádu (1Kr 22). Achazjášův pradědeček Jóšafat se tehdy nemoudře připojil k Achabovi, v důsledku čehož byl téměř zabit. Ale Achazjáš nic nedbal na varování dějin (ohledně spojenectví s Izraelem) a později byl proto usmrčen (kap. 9).

H. Izraelský král Jehú a Elišova služba (kap. 9–10)

1. Pomazání Jehúa (9,1–10)

Eliša pověřil jednoho z prorockých žáků, aby se vydal do Rámot-gileádu a tajně pomazal za budoucího krále nad Izraelem po Joramovi Jehúa. Jehú byl synem Jóšafata, syna Nimšího (v. 2), *nikoli* synem Jóšafata, judského krále. Jehú byl velitelem Joramovy armády a měl své stanoviště v Rámot-gileádu, odkud měl zadržet Aramejce. Když prorok Jehúa pomazal, pověřil ho zničením Achabova domu v souladu s Elijášovými proroctvími (1Kr 21,21–24). Elijášovi bylo řečeno, aby pomazal Jehúa (1Kr 19,16), ale zdá se, že tuto povinnost předal svému nástupci Elišovi, který naopak vyslal do Rámot-gileádu neznámého proroka, aby mohlo pomazání proběhnout v tajnosti. Toto utajení umožnilo Jehúovi moment překvapení, který obratně využil při zmocnění se trůnu.

2. Jehú popravuje (9,11–10,17)

9,11–13 Když se Jehú vrátil z nejzazšího pokoje, jeho důstojníci chtěli vědět, co mu ten „potřeštěnec“ řekl. Jehú se zprvu snažil vyhnout odpovědi slovy, že to přece již vědí. Možná měl podezření, že to oni proroka poslali, aby svrhl Jorama z trůnu. Když dále naléhali, řekl jim, že ho právě pomazal za krále. Jeho muži rychle rozprostřeli pláště na schody a veřejně ho prohlásili za krále nad Izraelem. Jehú, syn Jóšafata, byl izraelským

králem dvacet osm let (841–814/13 př. Kr.; 2Kr 9,14–10,36).

9,14–26 S Jehúem začala pátá královská dynastie severního království. Dříve než zvěst o jeho pomazání dosáhla Jizreelu, Jehú si tam pospíšil, aby zabil Jorama. Strážný viděl přibližovat se Jehúův houf a informoval Jorama. Dvakrát byli vysláni jezdci, aby zjistili totožnost družiny, ale Jehú jim zabránil se vrátit. Tehdy strážný krále upozornil, že šílená jízda připomíná Jehúa, „syna“ (vnuka) Nimšího. Joram tedy vyjel ven na svém královském voze doprovázený Achazjášem, králem judským, neboť předpokládal, že se dozví důležité novinky o Rámot-gileádu. Pozdravil Jehúa slovy „Jehú, je pokoj?“ (BKR), ale odpověď zněla válečně. Joram zavěťřil zradu a pokusil se utéci, ale Jehú ho zabil svým šípem. V doslovném naplnění Elijášova proroctví (1Kr 21,19) bylo jeho tělo pohozeno na díl pole Nábota Jizreelského.

9,27–29 Achazjáš se rovněž pokusil uniknout, ale také ho zasáhl šíp a zemřel v Megidu. Když se bratříčkoval s Achabovým domem, padla i na něj Boží kletba, kterou byl Jehú pověřen vykonat. Jeho tělo poté odvezli k pohřbu do Jeruzaléma. 2Pa 22,9 praví, že zemřel v Samaří, ale může se tím myslet buď město, nebo daná oblast. Verš 29 není v chronologickém pořadí a opakuje informaci z verše 8,25. Nesrovnalost mezi uvedenými léty (jedenáct a dvanáct) zřejmě vznikla v důsledku různých metod počítání.

9,30–37 Když Jehú dorazil do města Jizreelu, Jezábel se mu vysmívala a volala na něj: „Přinášíš pokoj, ty, Zimrí, vrahu svého pána?“ (BKR). Zimrí se totiž rovněž stal králem poté, co zavraždil svého pána, ale radoval se z čehokoli, jen ne z míru. Jeho nezdařený převrat trval jen sedm dní (1Kr 16,9–19). Jezábel Jehúovi naznačovala, že se mu v jeho vzpouře dařit nebude. Dva dvorní úředníci prokázali svoji věrnost Jehúovi tím, že Jezábel vyhodili z okna. Její krev vystříkla na zeď a na koně, a její tělo sežrali psi v Jizreelu v naplnění proroctví z 1Kr 21,23 – pozřeli vše s výjimkou lebky, nohou a rukou. Campbell Morgan poznamenává:

Dokonce i psi se odvrátili od lebky, nohou

a rukou, které vymyslely a vykonaly takové zvrácenosti; vzpomínku na ni neuchovává žádná hrobka ale hanebnost.¹²

10,1–11 Jehúovým dalším krokem bylo pobít sedmdesát potomků („synů“) Achabových, kteří žili v Samaří. Nejprve dal jejich vychovatelům ultimátum – ať si vyberou toho nejlepšího a nevhodnějšího z Achabových potomků za krále a bojují proti Jehúovi a jeho mužům. Ti si však vzpomněli, jak byli proti Jehúovi v Jizreelu bezbranní dva králové (Jóram a Achazjáš), takže poslali zpět vzkaz, že budou jeho poslušní otroci. Jehú jim napsal, že mu mohou prokázat svou věrnost tím, že mu do druhého dne pošlou do Jizreelu hlavy Achabových sedmdesáti mužských potomků. S tím souhlasili. Ráno vyšel Jehú ven, aby se podíval na hlavy, které ležely ve dvou hromadách u vchodu do brány. Shromážděný lid snad očekával, že ho tak naprostá zkáza rozzlobí, neboť nevěděli, že to sám nařídil. Rychle je uklidnil, když jim v podstatě řekl:

Vy za tento čin nenesete vinu. A rovněž já jsem nevinný. Je pravda, že jsem zabil svého pána Jórama, ale kdo zabil tyto? Určitě to byl Bůh, když naplnil to, co předpověděl skrze svého služebníka Elijáše.

Aby dále naplnil Elijášovo proroctví, Jehú vyvraždil všechny Achabovy příbuzné, významné lidi, přátele a kněze v Jizreelu.

10,12–14 Cestou do hlavního města, Samaří potkal Jehú čtyřicet dva Achazjášových příbuzných. „Bratry“ (v. 13) se myslí bratrance, synovci atd., neboť Achazjášovi bratři byli již zavražděni (2Pa 21,17). Tito lidé přišli z Judska, aby navštívili královskou rodinu v Izraeli. Když si Jehú uvědomil, že mezi nimi a domem Achabovým existovalo pouto, nařídil, aby je povraždili v jámě u Bét-ekedu.

10,15–17 Jehú také potkal Rekábejce Jónadaba. Když ho ujistil, že je mu věrný, Jehú Jónadaba pozval, aby s ním jel do Samaří a stal se svědkem jeho horlivosti pro Hospodina. Jeremjáš 35 podává o Jónadabovi poněkud bližší informace. Nařídil svým potomkům, aby se navrátili ke svému dřívějšímu způsobu života, jaký Izrael vedl za Mojžíše a Jozua, čímž chtěl zabránit, aby následovali království v odpadnutí, národním hříchu Izraele. Když

se doslechl o čistce, kterou Jehú prováděl, šel s novým králem, který ho okamžitě přivítal jako velkého spojence ve svém boji proti Baalově kultu. V Samaří Jehú povraždil zbývající Achabovy příbuzné.

Morgan varuje:

Jehú byl pyšný na vlastní horlivost. Jak rafinované nebezpečí! A je to nebezpečí. Kdykoli existuje, vede k dalším zlým věcem. Zatímco tento muž vykonával Boží soudy nad Izraelem, sám byl ve svém životě zkažený.¹³

3. Jehú se zbavuje uctívačů Baala (10,18–36)

10,18–28 Nový král se nyní zaměřil na uctívače Baala. Aby zjistil jejich totožnost, nařídil slavit velký obětní hod, aby uctil Baala. Baalův dům zaplnili uctívači ze všech částí Izraele, kteří na sobě měli zvláštní rozpoznávací oděv. Bylo také zajištěno, aby nebyli přítomní žádní uctívači Hospodina. Jakmile Jehú obětoval zápalnou oběť, dal signál svým běžcům a kapitánům, ať usmrtí všechny modláře. Osmdesát mužů stálo venku, aby zabránili komukoli v útěku. Jehúovi muži vešli do vnitřku Baalova domu, odstranili posvátné sloupy a spálili je. Strhli Baalův dům a přeměnili ho na latrínu nebo skládku.

10,29–30 V mnoha ohledech byl Jehú jeden z nejlepších, ne-li *nejlepší* z izraelských králů. Na Achabově domě vykonal Boží soud a očistil zemi od uctívačů Baala. Hospodin odměnil to, co na něm bylo chvályhodné, zaslíbením, že jeho rod bude vládnout až do čtvrtého pokolení (tj. Jóachaz, Jóaš, Jarošeám II. a Zekarjáš).

10,31–36 Nicméně Jehú pokračoval v uctívání zlatých telat, které zavedl Jarošeám. Také Oz 1,4 ho odsuzuje za přílišnou krutost, s níž vybil Achabův dům. V důsledku jeho selhání Hospodin začal osekávat Izrael. Chazael, aramejský král, získal část země východně od Jordánu, kde původně pobývaly kmen Rúben a Gád a polovina kmene Manases. Eliáš předpověděl Chazaelovy činy (8,12). Aramejský král konal Boží soud nad Izraelem stejně jako Jehú vykonal Boží trest nad Achabovým domem. Za činy těchto ničemných králů může duchovní oko spatřit

ruku Hospodina, který si použil lidský hněv k uskutečnění svých záměrů.

I. Královna Atalja se zmocňuje judského trůnu (kap. 11)

Atalja, Achabova dcera, vládla nad Judou šest let (841–835 př. Kr.; 2Pa 22,10–23,21).

11,1 Dějištěm se nyní namísto Izraele stává Judsko. Atalja se chopila moci, když jejího syna Achazjáše usmrtil Jehú. Aby zamezila jakémukoli ohrožení své vlády, nařídila pobít všechny (nebo tak si to aspoň myslela) Achazjášovy syny. Skutečnost, že Atalja dokázala chladnokrevně nařídít smrt svých vlastních vnoučat, poukazuje na to, jak velice se podobala své matce (Jezábel). Nevědomky konala kletbu pronesenou nad potomky Achaba, svého otce (1Kr 21,21–22).

11,2–3 Jóseba, manželka Jójady (2Pa 22,11) a teta zatracených synů, odvážně vstoupila do královského domu a ukradla chlapce Jóaše zprostřed královských synů, kteří byli usmrcováni. Atalja by byla přerušila královskou rodovou linii, ale Hospodin zachoval Jóaše kvůli své smlouvě s Davidem. Dalekosáhlé důsledky toho, co se snažila učinit, jsou šokující. Jednalo se o satanský pokus přerušit Mesiášův královský rod. Jóaš a jeho chůva byli ukryti v ložnici neužívaného chrámu. Zůstal tam dalších šest let, zatímco Atalja kralovala nad zemí.

11,4–11 Sedmého roku velekněz Jójada svolal velitele nad sty – nad tělesnou stráží i nad běžci – ukázal jim dědice trůnu a uzavřel s nimi smlouvu, že svrhnou Atalju a za krále korunují Jóaše. Willims to komentuje následovně:

Kroky, jež podnikl Jójada, aby vyvolal povstání ve prospěch krále (v. 4–11), lze parafrázovat takto. Poslal pro velitele královské stráže. Jeden oddíl měl obklíčit královský dům a další dva oddíly měly pochodovat před chrámem. Kohokoli, kdo by si chtěl skrzt jejich řady prorazit cestu, měli usmrtit. Stráž odcházející ráno ze služby (v. 9) neměla odejít do kasáren, ale se měla připojit k nové stráží a potažmo i k celému vojsku chránícímu krále.¹⁴

11,12 Poté Jóaše vyvedli před lid. Na hlavu

mu položili korunu a předali mu opis svědectví (Zákona). Lid začal volat: „Ať žije král!“

11,13–16 Když Ataljinu pozornost upoutal halas a vešla do nádvoří chrámu, spatřila, co tam probíhalo, a zvolala: „Spiknutí, spiknutí!“ Protože Jójada nechtěl, aby ji usmrtili na území chrámu, nařídil, aby ji vyvedli ven mezi řadami vojáků a aby byla zavražděna tam, kudy vcházejí koně do královského paláce.

11,17–21 Mezi Hospodinem, novým králem a lidem se uzavřela smlouva, že budou sloužit Hospodinu. Na důkaz toho lidé strhli Baalův dům, který Atalja podporovala, a zabili Baalova kněze Matána. Krále doprovodil obrovský zástup do královského paláce. Všechen lid země se radoval a poté, co Atalju popravili, mělo město klid.

J. Judský král Jóaš (kap. 12)

Achazjášův syn Jóaš, král judský, panoval čtyřicet let (835–796 př. Kr.; srov. 2Pa 23,1–24,27).

12,1–6 John C. Whitcomb komentuje Jóašovu vládu:

Jóašovu čtyřicetiletou vládu lze rozdělit na dvě části – před a po smrti jeho duchovního průvodce Jójady. Výrok, že „Jóaš činil po všechny své dny to, co je správné v Hospodinových očích, jak ho učil kněz Jójada“, je zlověstný. Bez morální a duchovní odvahy tohoto velekněze byl Jóaš stejně nestálý jako Lot bez Abrama. Proto Bůh prokázal své milosrdenství judskému lidu tím, že prodloužil dobu Jójadova života na úctyhodných 130 let (2Pa 24,15)! Tak Jójada žil déle, než kdokoli před ním, o němž máme záznamy, během předchozích tisíce let, a sice od Amráma, Mojžíšova předka, který zemřel ve 137 letech (Ex 6,20).¹⁵

Obecně vzato, Jóašova vláda byla chvályhodná. Nicméně selhal v tom, že nezbránil lidu, aby uctíval na návrších. Jeho největším přínosem byla snaha opravit chrám. Aby tak mohl učinit, přikázal kněžím, aby odkládali stranou jisté finanční zdroje za účelem obnovy Hospodinova domu. Podle Williamse se jednalo o následující prostředky: (1) stříbro od každého, kdo prošel sečtením – tj. sčítací daň z Ex 30,12; (2) obnos, kterým je každý člověk zasvěcen – zasvěcovací výměr z Lv 27; (3)

všechno stříbro, které člověk toužil přinést – tj. běžné dobrovolné oběti, kterými se zabývá Leviticus.¹⁶

12,7–17 Když ani ve třiatřicátém roce vlády krále Jóaše k žádným opravám nedošlo, král povolal Jójadu a další kněze a oznámil jim nový plán na výběr peněz a opravu chrámu. Kněží již nebudou vybírat stříbro přímo, ani již nebudou dohlížet na opravu chrámu (v. 7). Místo toho se po pravé straně oltáře umístí truhla s dírou ve víku, kam se bude vhadzovat stříbro na obnovu chrámu. Králův písař a velekněz zdroje sečetli a rozdělili mezi řemeslníky. Dohlížitelé byli čestní, takže nebylo třeba dodávat veřejné vyúčtování zdrojů. Verš 14 zdánlivě odporuje 2Pa 24,14; nicméně verš 14 vyjadřuje, že se tyto zdroje nevyužívaly k nákupu nádob pro chrám, dokud se opravoval, zatímco 2Pa 24,14 znamená, že když práce na chrámu skončily, nadbytečné zdroje se využily k tomuto účelu. V poslušnosti Božím slovu (Lv 5,16; Nu 5,8–9) se stříbro z obětí za vinu a za hřích dále dávalo kněžím.

12,18–19 V té době se zmocnil aramejský král Chazael Gat a pochodoval na Jeruzalém. Jóaš mu dal svaté věci z chrámu a z královského domu, aby ho odradil od napadnutí judského hlavního města.

12,20–22 Po Jójadově smrti odvrátili judští velmoži svého krále k modloslužbě. Když se Zekarjáš, syn (nebo vnuk) velekněze Jójady, snažil povolat lid zpět k uctívání Hospodina, král Jóaš nařídil, aby ho ukamenovali (2Pa 24).

Jóašovi vlastní služebníci se proti němu spikli a zabili ho v domě Miló. Tak na něj dopadl Boží soud za vraždu Zekarjáše.

Ježíš hovořil o Zekarjášově smrti, když napomínal zákoníky (L 11,51). Řekl, že krev všech proroků od Ábela po Zekarjáše bude vyžádána na tomto pokolení. Tímto zahrnul krev všech mučedníků ze starozákonní doby, od Ábela v Gn po Zekarjáše v 2Pa, poslední knize Bible. (Hebrejská Bible obsahuje stejné knihy jako náš Starý zákon, ale v jiném pořadí.)

Jójada byl zbožný muž, který se oddal službě království a chrámu. Na oplátku obdržel dvě požehnání: Jeho syn Zekarjáš šel v jeho

stopách a byl pohřben spolu s judskými králi, což byla ohromná pocta pro někoho, kdo se nenarodil v královské rodině. Jóaš naopak po Jójadově smrti stále upadal. Vyraboval chrám, který kdysi opravil, a ochudil královskou pokladnici, aby si koupil Aramejce. Nebyl pohřben spolu s judskými králi, protože zemřel Božím soudem za vraždu Zekarjáše. Je naprosto nezbytné, abychom vytrvali ve zbožnosti, jinak budeme Božím království na obtíž. Jójada, zářný příklad! Jóaš, vážná výstraha!

K. Izraelský král Jóachaz (13,1–9)

Jóachaz, syn Jehúa, byl izraelským králem sedmáct let (814/13–798 př. Kr.)

Jóachaz následoval Jarobeáma v jeho smíšeném uctívání Hospodina a posvátného kůlu (v. 6). Bůh ho potrestal tím, že poslal na Izrael Aramejce. Zredukovali Jóachazovu armádu na pouhých padesát jezdců, deset vozů a deset tisíc pěšáků. Když se Jóachaz snažil udobřit Hospodinovu tvář, ten vzbudil zachránce, který zachránil Izrael zpod moci Aramejců. Tímto zachráncem mohl být Adanirári III., král Asýrie, který v pozdních letech Jóachazovy vlády působil Aramejcům stále větší potíže, takže měli jen málo času dotírat na Izrael. Někteří komentátoři navrhuji, že tímto zachráncem byl Eliša. Jiní tvrdí, že verš 5 se vztahuje buď na Jóaše (v. 25) nebo Jarobeáma II. (14,26–27). Verš 23 vysvětluje, proč Hospodin odpověděl na Jóachazovu modlitbu: bylo to kvůli jeho smlouvě s Abrahamem, Izákem a Jákobem.

Povšimněte si, že verše 5 a 6 tvoří vsuvku. Vsuvku o milosti. Dříve než uplyne další století, bude Izrael vyhnán ze zaslíbené země, protože tvrdošíjně setrval v Jarobeámových hříších. Když Hospodin daroval národu zachránce, chtěl jej odvrátit od jeho sebezníčující kurzu dříve, než dopadne konečná rána soudu. Nicméně oni se ovšem neodvrátili od Jarobeámových hříchů... ale následovali je.

L. Izraelský král Jóaš (13,10–13)

Jóachazův syn Jóaš panoval nad Izraelem šestnáct let (798–782/81 př. Kr.; 2Kr 13,10–14,16).

13,10–13 Je třeba odlišit tohoto krále Jóaše od judského krále Jóaše, který vládl ve stejnou dobu. Vláda tohoto Jóaše byla ničemná a šla ve šlépějích Jarobeáma, syna Nebatova. Tyto verše podávají zhuštěný popis jeho vlády: Stal se králem; páchal to, co je zlé v Hospodinových očích; ulehl se svými otci. Verše 14,8–16 zaznamenávají jeho utkání s judským Amasjášem.

M. Závěr Elišova působení (13,14–25)

13,14–19 Verše 14–25 vyprávějí o Elišově proroctví a smrti, k nimž došlo během Jóašovy vlády. Když prorok Eliša umíral, Jóaš ho navštívil, rozplakal se nad ním a říkal: „Můj otče, můj otče! Vozbo Izraele a jeho jezdcí.“ Mínil tím, že muži Elišova formátu byli nejvěrnější a nejlepší obranou izraelského lidu. Eliša použil stejných slov, když nařikal nad odchodem Elijáše (2,12). Uvědomil si, že prorokova smrt bude pro království velkou ztrátou. Ze své smrtelné postele Eliša Jóašovi nařídil, aby si vzal luk a šípy, jeden šíp aby vystřelil na východ a s ostatními šípy aby poté udeřil do země. Šíp vystřelený na východ symbolizoval vítězství nad Aramejci, kteří zabírali izraelské území východně od Jordánu. Když Jóaš udeřil šípy do země pouze třikrát, porazí Aramejce pouze třikrát. Kdyby udeřil pětkrát nebo šestkrát, aramejská hrozba by byla úplně odstraněna. Král ale postrádal vytrvalost a houževnatost. Vítězství nad nepřáteli závisí na míře poslušnosti. Jóaš zajisté znal význam toho, co prováděl, protože jinak by nenesl odpovědnost. Elišova smrt neznamenala pro severní království nic dobrého.

13,20–21 Na počátku každého roku pronikaly do země loupežné hordy Moábců. Jednoho dne, právě když se několik mužů chystalo pohřbit nebožtíka, uviděli, jak se tyto hordy přibližují. Spěšně otevřeli Elišův hrob a vhodili do něj mužovo tělo. Jakmile se ten muž dotkl Elišových kostí, ožil a postavil se na nohy.

13,22–25 Písmo nám neříká nic o posledních čtyřiceti pěti letech Elišovy služby, od chvíle, kdy pomazal Jehúa v roce 841 př. Kr. (kap. 9), až do jeho smrti asi v roce 795 př. Kr. Jeho poslední proroctví (na smrtelné po-

steli) hovořilo o vítězství (v. 17). Jeho poslední zázrak, který se udál dlouho po jeho smrti (v. 21), potvrdil jeho poselství a službu Izraeli a jeho králi. V naplnění Elišova proroctví Jóaš... znovu vzal... města, která... Chazael vzal Izraeli. K tomu došlo ve třech po sobě jdoucích vítězstvích.

N. Judský král Amasjáš (14,1–20)

Amasjáš, syn Jóaše, panoval nad Judou dvacet devět let (796–767 př. Kr., 2Pa 25).

14,1–7 Amasjášova vláda byla sice dobrá, ale chyběla jí znamenitost Davidova králování. Více se podobala vládě jeho otce (Jóaše) v tom, že oba selhali a neodstranili návrší. Jedním z prvních Amasjášových počínů bylo vyvraždění spiklenců, kteří zabili jeho otce (12,20–21). Ušetřil však syny těchto mužů v poslušnosti Dt 24,16. Rovněž velel skvělému výpadu na Edóm, při němž usmrtil deset tisíc obyvatel a zmocnil se skalního města Sěla (zřejmě jiný název pro Petru). Naneštěstí si s sebou přinesl edómské bůžky a začal je uctívat (2Pa 25,14).

14,8–14 Amasjáš nadmutý pýchou bláhově vyzval izraelského krále Jóaše, aby se utkali. Jóaš odpověděl podobenstvím, v němž trní (Juda) říká cedru (Izrael): „Dej svou dceru mému synovi za ženu“ (plevel činí drzý návrh mocnému stromu). Amasjáš by se měl spokojit se svým vítězstvím nad Edómem a nevyhledávat katastrofu tím, že si znepřátelí Izrael. Když Amasjáš odmítl uposlechnout, Jóaš se vydal proti Judovi, protrhl jeruzalémské hradby a odnesl s sebou jeho poklady.

14,15–20 Nepřátelství mezi Judou a Izraelem, které v této době začalo, pokračovalo až do pádu Izraele v roce 722 př. Kr. Amasjáš utekl do Lakíše, aby unikl spiknutí, ale sledovali ho a usmrtili tam.

O. Judský král Azarjáš (Uzijáš) (14,21–22)

Azarjáš (znám také jako Uzijáš), Amasjášův syn, vládl nad Judou padesát dva let (792/91–740/39 př. Kr.; srov. 15,1–7; 2Pa 26).

V této starozákonní době začali působit proroci Izajáš, Amós a Ozeáš (Iz 1,1; Oz 1,1; Am 1,1). Knihy Amós a Ozeáš popisují společenské a náboženské poměry, které tehdy

v Izraeli převládaly. Skrze tyto proroky Hospodin neustále varoval před nadcházející pohromou, a tak se snažil odvrátit svůj lid od záhuby soudu.

Prvních dvacet čtyři let vládl Azarjáš spolu se svým otcem. Vystavěl Élat na severu Akabského zálivu. Podrobnější záznam o jeho vládě najdeme v kapitole 15 a v 2Pa 26.

P. Izraelský král Jarobeám II. (14,23–29)

Jarobeám II., syn Jóašův, kraloval nad Izraelem čtyřicet jedna let (793/92–753 př. Kr.).

Prvních dvanáct let Jarobeámovy vlády se překrývá s vládou jeho otce Jóaše. Co se týče náboženské politiky, řídil se modloslužbou svého jmenovce Jarobeáma, syna Nebatova. Politicky získal pro Izrael nazpět území od Lebo-Chamátu (Galilea) až k moři Araby (Zajordání), jak předpověděl Jonáš. Toto konkrétní proroctví v Bibli zapsané není. (Verš 25 určuje dobu Jonášova působení, což je při studiu knihy nesoucí jeho jméno důležité. Až nás šokuje, když si uvědomíme, že Asyřané odvedli Izrael do zajetí nějakých čtyřicet nebo sedmdesát let poté, co Ninive činilo pokání na základě Jonášova kázání!) Jarobeám II. by mohl být oním zachráncem uvedeným v 13,5 (srov. 14,26–27). Verše 26 a 27 poskytují hluboký vhled do Hospodinovy něžné lásky a trpělivosti. Verši 27 je třeba rozumět v kontextu; Izrael a poté i Juda byli následně na chvíli vymazáni, ale podle Božího zaslíbení daného židovským praotcům bude národ opět shromážděn a zasazen do země.

Q. Judský král Azarjáš (Uzijáš), pokračování (15,1–7)

Obecně vzato byl Azarjáš dobrý král. Jeho selhání zčásti spočívalo v tom, že povolil existenci návrší v Judsku. Když trval na tom, že zasáhne do úřadu velekněze tím, že bude v chrámu obětovat kadidlo navzdory protestům kněží, byl raněn malomocenstvím a musel pobývat v odděleném domě až do dne své smrti (srov. 2Pa 26,16–21).

R. Izraelský král Zekarjáš (15,8–12)

Zekarjáš, syn Jarobeáma II., panoval nad Izraelem šest měsíců (753–752 př. Kr.).

Podobně jako jeho předchůdci i Zekarjáš šel ve stopách Jarobeáma I. a uctíval zlatá teleta v Danu a Bét-elu. Po krátké šestiměsíční vládě byl zavražděn Šalúmem. V některých rukopisech LXX stojí, že byl zabit v Ibleamu, městě v Jizreelském údolí blízko místa, kde Jehú zabil Achazjáše (9,27). Jeho smrtí skončil královský rod Jehúa, neboť Zekarjáš byl čtvrtá generace, o které Bůh Jehúovi zaslíbil, že bude sedět na izraelském trůnu (v. 12; srov. 10,30).

S. Izraelský král Šalúm (15,13–15)

Šalúm, syn Jábešův, kraloval nad Izraelem jeden měsíc (752 př. Kr.).

Jen málo je zapsáno o tomto králi. Byl jediným vladařem ze šesté královské dynastie deseti kmenů. Šalúm se na trůn dostal díky vraždě a nyní o něj stejným způsobem o měsíc později přišel. Zavraždil ho Menachém.

T. Izraelský král Menachém (15,16–22)

Menachém, syn Gadiův, panoval nad Izraelem deset let (752–742/41 př. Kr.).

Menachém vytáhl, aby vyplenil Tifsach – nikoli město tohoto jména na řece Eufrat, nýbrž jiné město blízko Tirsy. Když se město odmítlo otevřít, krutě pobil lid včetně těhotných žen.

V té době moc aramejského království opadla a úhlavním nepřítelem Izraele se stala Asýrie. Během Menachémovy vlády napadl Izrael syrský král Púl. Menachém mu dal tisíc talentů stříbra, aby si Púla naklonil a zajistil jeho podporu při potvrzení vlastní nejisté vlády. Izraelský král stříbro vybral tak, že uvalil daň na zámožné muže ve výši padesáti šekelů stříbra za muže (v. 20). V tehdejší době byla hodnota otroka v Asýrii padesát šekelů stříbra. Menachém se dal dobrovolně zapřáhnout do asyrského jha, neboť cítil, že jemu osobně to prospěje. Púl se obecně považuje za osobu totožnou s Tiglat-pileserem III. (v. 29).

U. Izraelský král Pekachjáš (15,23–26)

Pekachjáš, syn Menachémův, kraloval nad Izraelem dva roky (742/41–740/39 př. Kr.).

Vše, co o tomto králi víme, je, že jeho vláda byla krátká a zlá a že ho v Samaří zavraždil

Pekach a padesát Gileádců. Jeho panováním skončil sedmý královský rod v Izraeli. Z pozdních izraelských králů byl jediný, kdo se koruny nezmocnil násilím, ale netrvalo dlouho, než mu ji uzmul jeden z jeho důstojníků.

V. Izraelský král Pekach (15,27–31)

Pekach, syn Remaljášův, panoval nad Izraelem dvacet let (752–732/31).

Pekach byl kapitánem Pekachjáše, kterého zabil. Z jiných míst v Písmu víme, že napadl Judu a zajistil si proti němu aramejskou pomoc. Ale judský král Achaz si zavolal na pomoc Asýrii. Asyrský král nejdříve zabil aramejského krále Resínu, a poté napadl Izrael. Porazil dva a půl kmene na východ od Jordánu a rovněž území Galileje, a obyvatele odvedl do zajetí. Tím začala první fáze asyrského zajetí. Pekachova moc jako kapitána se překrývala s vládou Menachéma (deset let) a Pekachjáše (dva roky). Za podpory Asýrie se izraelského trůnu zmocnil Hóšea, neboť zosnoval spiknutí proti Pekachovi a usmrtil ho. Tak skončila osmá dynastie izraelských králů.

W. Judský král Jótam (15,32–38)

Jótam, syn Uzijášův, kraloval nad Judou dvacet let včetně čtyřletého společného panování s Uzijášem (750–732/31 př. Kr.; srov. 2Pa 27).

První část své vlády strávil Jótam společným panováním se svým otcem Uzijášem, a poslední s Achazem. Jeho oficiální vláda trvala šestnáct let. Jótam patřil k jedněm z lepších judských králů, třebaže neodstranil návrší. Postavil Horní bránu Hospodinova domu a financoval další stavební projekty v zemi. Těsně před jeho smrtí začali Resína s Pekachem společně napadat Judu. Během Jótamovy vlády začal působit prorok Micheáš.

2Pa 27,6 zaznamenává následující redaktorský komentář chválicí Jótama: „Jótam se vzdělával, protože upevnil své cesty před Hospodinem, svým Bohem.“ To je v přímém rozporu s izraelskými králi, kteří se řídili Jarobeamovým příkladem.

Rovněž Josephus Flavius zmiňuje Jótamovu zbožnost.¹⁷

X. Judský král Achaz (kap. 16)

Achaz, syn Jótamův, vládl nad Judou dvacet let (735–716/15 př. Kr., srov. 2Pa 28).

16,1–4 Achaz vládl společně se svým otcem asi dvanáct let. Achaz je zkrácený tvar jména Jóachaz. Právě pod tímto jménem byl král známý na asyrských nápisech. Předpona „Jó-“ znamená Jahve, a nepochybně ji Duch svatý úmyslně vynechal, neboť Achaz byl odpadlík. Následoval izraelské krále v jejich modloslužbě a dokonce provedl svého syna ohněm. Má se za to, že během uctívání Molocha se děti přenášely nad dobřela rozžhavenými pažemi bronzové modly, což naznačovalo očistu od zla a zasvěcení tomuto bůžku. Občas však děti byly zavražděny a upáleny (Jr 7,31; Ez 16,21).

16,5–9 Aby Aram a Izrael donutili Judu připojit se k nim proti Asýrii a aby poté mohli dosadit na judský trůn vazalského krále (Iz 7,6), spojili se a napadli Jeruzalém. Ve stejné době Aram získal nazpět Elót a nasadil zde aramejské obyvatelstvo. V tísní poslal Achaz žádost o pomoc do Asýrie a přiložil k ní stříbrné a zlaté poklady z chrámu a paláce. Tiglat-pileser mu vyhověl, zmocnil se Damašku a zabil aramejského krále. Tím se naplnilo Izajášovo proroctví. Nicméně Bůh učinil Asyřany pro Judu prokletím (Iz 7,17–25).

16,10–16 Když se Achaz vydal do Damašku navštívit Tiglat-pilesera, uviděl tam pohanský oltář a rozhodl se postavit podobný v Jeruzalémě. Poslal tedy jeho náčrt knězi Urijášovi, a Urijáš oltář postavil dřívě, nežli se král Achaz vrátil. Achaz na svém novém oltáři přinesl mnoho obětí (všechny až na oběti za hřích a za vinu) a poté Urijášovi přikázal, aby tento oltář od této chvíle používal místo oltáře bronzového. Poslední věta verše 15 zřejmě naznačuje, že Achaz použije bronzový oltář k věštění. Nicméně lze mu také rozumět následovně: „Co se týče bronzového oltáře, já se dotáži (nebo zvažím), co s ním udělám.“¹⁸ Kněz Urijáš krále Achaza v jeho svatokrádeži hříšně uposlechl, místo aby ho beze strachu napomenul. Iz 8,2 o Urijášovi hovoří pochvalně, ale to platilo před útokem na Jeruzalém. Jeho rezignované podvolení se Achazově požadavku na stavbu oltáře je pozdějšího data.

16,17–20 Achaz z chrámu odstranil jistě vybavení, možná ze strachu, že by je mohl pobrat asyrský král, kdyby někdy Jeruzalém dobyl. Někteří se domnívají, že je použil k zaplacení dávek. 2Pa 28,24 hovoří o tom, jak Achaz ke konci své vlády chrám naprosto uzavřel. Podobně jako další odpadlí králové před ním, ani Achaz nebyl pohřben v královské hrobce (2Pa 28,27), nýbrž se svými otci v Městě Davidově.

Y. Izraelský král Hóšea (17,1–6)

Hóšea, syn Élův, vládl Izraeli devět let (732/31–723/22 př. Kr.).

17,1–2 Nyní se dostáváme k poslednímu králi a také devátému a poslednímu královskému rodu v Izraeli. Hóšea zavraždil Pekacha (srov. 15,30), snad kvůli jeho neschopnosti zabránit Asyřanům, aby útočili na Izrael, a sám se chopil otěží vlády. Nebyl tolik ničemný jako jeho předchůdci, ale národ již zašel příliš daleko – jeho zlepšování přišlo příliš pozdě.

17,3–6 Asyrský král Šalmaneser vytáhl na Samaří a přiměl Hóšeu, aby mu odváděl dávky. Hóšea se spíkl s egyptským králem proti Asýrii a porušil odvádění dávek. Proto asyrský král (buď Šalmaneser nebo jeho nástupce Sargón) Hóšeu uvěznil, tři roky obléhal Samaří a odvedl některé Izraelce do zajetí. Nevíme, co se s Hóšeu stalo pak; prostě zmizel v asyrském vězení a zanechal Samaří bez krále během jeho posledních dní. Ke konečnému pádu Izraele došlo v roce 723 nebo 722 př. Kr.

Z. Pád severního království (17,7–41)

17,7–23 Tyto verše vysvětlují hlavní důvody, proč Izrael Hospodina popudil a on dovolil, aby byl národ poražen a odveden do zajetí. Báli se jiných bohů a žili podle náboženských zvyklostí národů..., všude si postavili návrší..., posvátné sloupy a posvátné kůly (aštarty) a rozmnožili své modlářství. Odmítli naslouchat Božím prorokům a zatvrdili svou šíji a odmítli uvěřit slovu Hospodina, jejich Boha. Odvrátili se od Božích přikázání a přijali za své lidské náboženství okolních národů. Horlivě usilovali o zlo a předkládali své sny a dcery falešným bůžkům.

17,24–25 Asyrský král odvedl deset severních izraelských kmenů do Mezopotámie a Médské říše. Také přivedl lid z pěti národů, které porazil, a usídlil je v izraelské zemi. Dříve, když Izrael poslouchal Hospodina, vyhnal Bůh pohanské národy a Jozuovou rukou usídlil svůj lid v kenaanské zemi. Když však Hospodina přestali poslouchat, vyhnal je a přivedl zpět národy rukou asyrského krále. Tito pohané uctívali svá vlastní pohanská božstva, a tak se Bohu znelíbili, zvláště proto, že nyní žili v Immanuelově zemi. Hospodin dal najevo svůj hněv, když mezi ně poslal lvy, kteří se potloukali zemí a některé lidi usmrtili.

17,26–28 Někdo zpravil asyrského krále o pohromě se lvy, kterou způsobila přítomnost těchto cizinců, kteří neznali zákon Boha Izraele. Asyrský král poté nařídil, aby poslali nazpět nějakého izraelského kněze, aby vyučoval pohanské osadníky, jak se bát Hospodina. Kněz, jenž se vrátil, patřil zřejmě k modloslužebným izraelským kněžím, a nikoli k pravým kněžím Hospodina. Šel do Bét-elu, centra uctívání telete (třebaže tam tele již dávno nebylo), a nové obyvatele učil poskvrněnému náboženství Jarobeáma, které zahrnovalo uctívání Hospodina, ale zdaleka nebylo vyhrazeno jen pro něj. Tito cizí osadníci uzavírali sňatky s Izraelci, kteří zůstali v zemi, a v důsledku tohoto procesu vznikl národ známý jako Samařané – smíšená etnická skupina s vlastním náboženstvím a zvyky.

17,29–34a Tyto verše popisují cizí osadníky v izraelské zemi. Každý národ měl své bohy a jmenovali si své kněze z vlastních lidí. Rovněž přijali uctívání Hospodina, čímž vzniklo smíšené náboženství, které bylo horší než zjevné pohanství.¹⁹

17,34b–40 Tento oddíl od verše 34b („nebojí se Hospodina...“) až do verše 40 popisuje Izraelce, kteří zůstali v zemi. Nedbali na opakovaná Hospodinova varování před modlářstvím, nýbrž pokračovali v uctívání zlatých telat.

17,41 Tento verš se opět vztahuje na cizí osadníky v zemi. Zdá se, že se provinili méně než Izrael. S tím málem světla, které měli, se svým způsobem báli Hospodina; ale deset

kmenů, s veškerým světlem, které měli, se Hospodina nebálo (v. 34b).

Pokud víme, deset kmenů se nikdy již do země nevrátilo.²⁰ Jsou rozptýlené po světě. Snad k nim patří černí Falašové z Etiopie, čínští Židé z Kai Feng-Fu a Židé z Kochi v Indii. Před Bohem jejich totožnost není skrytá; v budoucnosti je Bůh přivede zpět do Izraele.

Služba proroka Ozeáše skončila v této době – tj. s pádem Samaří a izraelským zajetím.

II. Judské království až do zajetí (kap. 18–25)

A. Král Chizkijáš (kap. 18–20)

Chizkijáš, syn Achazův, byl králem nad Judou dvacet devět let (716/15–687/86 př. Kr.; srov. 2Pa 29–32; Iz 36–39). Má se za to, že vládl spolu s Achazem v letech 729/28–716/15.

1. Chizkijášova spravedlivá vláda (18,1–8)

18,1–6 Písmo věnuje Chizkijášovi více prostoru než jakémukoli jinému králi od doby Šalomouna. Paralelní záznamy v 2Pa 29–32 a Iz 36–39 by se měly číst za účelem lepšího porozumění duchovním a politickým vítězstvím, která Chizkijáš vybojoval skrze svou víru v Boha.

Když se Chizkijáš dostal k moci, Judsko bylo v podstatě vazalským státem Asýrie. Chizkijášova vláda se vyznačovala reformami. Vedl boj proti všem podobám modloslužby, zničil dokonce i návrší a bronzového hada z Nu 21 (protože mu synové Izraele obětovali). Nazýval se Nechuštán, což doslova znamenalo „Bronzovec“ (B21). Chizkijáš byl největší z judských králů, pokud šlo o jeho důvěru v Hospodina, Boha Izraele.

18,7–8 Nakonec se Chizkijáš vzbouřil proti asyrskému jhu, možná díky svému vojenskému úspěchu při vyhnání Pelištejců od strážní věže (venkov) až po opevněné město (hustě obydlená a dobře bráněná místa).

2. Dobyťí Samaří (18,9–12)

Tento oddíl opakuje průběh dobytí Samaří Asyřany, a zřejmě je zde zmíněno, aby se zdůraznila vážnost hrozby, které tehdy Chiz-

kijáš čelil. Zdánlivý rozpor ve verších 9 a 10 lze vysvětlit tím, že v židovském počítání se i část roku brala jako rok celý. Obléhání Samaří začalo ve druhé polovině čtvrtého roku Chizkijášovy vlády, táhlo se přes pátý rok, a skončilo během první poloviny šestého roku – proto tedy „tři roky“. Došlo k tomu během let 725–722 př. Kr., tj. během výše zmíněné spoluvlády.

3. Sancheribův první nájezd na Judu (18,13–16)

Asýrie měla tehdy sama problémy; Sargón II. zemřel a Babylon se bouřil. Teprve až v roce 701 př. Kr. byl Sancherib, Sargónův nástupce, schopen vytáhnout na Izrael a Fénicii. Ve svých letopisech Sancherib tvrdí, že zabral čtyřicet šest opevněných měst a odvedl 200 000 judských zajatců. Chizkijáš k němu poslal ponížený vzkaz, v němž uznal, že jeho vzpoura byla omyl. Rezignovaně zaplatil tři sta talentů stříbra a třicet talentů zlata (obrovskou částku), aby odvrátil útok na Jeruzalém. Tehdy se Sancherib zdržoval při své cestě do Egypta v Lakiši jihozápadně od Jeruzaléma.

4. Sancheribův druhý nájezd na Judu (18,17–19,34)

18,17–19 Chizkijáš začal opevňovat Jeruzalém (2Pa 32,5). Snad novinky o tomto později přiměly asyrského krále, aby vyslal do Jeruzaléma své důstojníky a požadoval bezpodmínečnou kapitulaci. Tři židovští úředníci vyšli ven, aby se setkali s asyrskými vyslanci a vyslechli si jejich požadavky. Nové české překlady udávají tyto funkce Asyřanů: „vojevůdce“, „vrchní úředník“ nebo „nejvyšší číšník“. V Bibli Kralické najdeme jejich původní vojenské tituly: Tartan, Rabsar a Rabsac (Rabšak – 19,4 ČSP). Nejedná se však o vlastní jména.²¹

18,20–25 Nejvyšší číšník k nim hovořil urážlivě v jejich vlastním hebrejském (dosl. „judském“) jazyce. Nejprve se vysmíval Chizkijášově důvěře v opevnění Jeruzaléma. Poté dal najevo, že ví o Chizkijášově snaze zajistit si egyptskou pomoc proti Asýrii a zesměšnil Egypt jako zlomenou třtinovou

hůl (v. 21). Zatřetí řekl, že Juda nemůže důvěřovat Hospodinu, protože Chizkijáš zničil všechna návrší a oltáře. Nejvyšší číšník se neuvědomil, že se jednalo o *pohanské* svatyně, a nikoli o místa, kde se uctíval Hospodin! Dále přišel se sázkou – dá Judovi dva tisíce koní, pokud pro ně Chizkijáš najde odpovídající počet jezdců. Dobíral si Judu, že nemá dost jezdců, takže pokud šlo o vozy a jezdce, musel být závislý na Egyptu. A jako poslední bod nejvyšší číšník uvedl, že Hospodin poslal Asýrii, aby Judu zničila.

18,26–27 Židovští úředníci nejvyššímu číšníkovi spěšně navrhli, aby se veškerá další diskuse odehrávala v diplomatické aramejštině, nikoli judsky. Tajně se obávali, že by tak arogantní řeč mohla působit ničivě na morálku izraelského lidu naslouchajícího na hradbách. Nejvyšší číšník však odvětil, že chce, aby lid slyšel a porozuměl svému nadcházejícímu hladovění a záhubě.

18,28–37 Když nejvyšší číšník oslovil lid přímo, varoval jej, aby se nenechal Chizkijášem svést k důvěře Hospodinu, že by je zachránil. Pokud se vzdají, bude jim udělena výsada v Jeruzalémě dočasně pobývat. A až se asyrský král vrátí z egyptského tažení, vezme je do Asýrie, „země podobné zemi vaší“. Žádná jiná kmenová božstva nebyla schopná vysvobodit své národy z ruky Asýrie; jak by mohli očekávat, že jejich Bůh to dokáže? Lid na hradbách neodpovídal, zatímco se tři naprosto skleslí židovští úředníci vraceli k Chizkijášovi.

19,1–7 Když Chizkijáš uslyšel o Rabšakově posměšcích, byl velmi sklíčený. Poslal posly k proroku Izajášovi se slovy, že Juda je bezmocný ve chvíli, kdy nejvíce potřebuje sílu. Dále požádal Izajáše, aby se modlil za pozůstatek Judy a Jeruzaléma. Izajáš vzkázal Chizkijášovi, ať se asyrského krále nebojí, neboť Bůh na něj sešle ducha strachu a způsobí, že uslyší zprávu a vrátí se do své země, kde bude zavražděn.

19,8–13 Když se nejvyšší číšník vrátil do Lakíše, zjistil, že Sanherib zaútočil na sousední pevnost Libnu. Sanherib uslyšel, že kúšský král Tirhák v horním (tj. jižním) Egyptě se vydal na něj zaútočit. Okamžitě se snažil

zastřít Jeruzalém, kterému zaslal rouhačský dopis, aby se urychleně vzdal. Někteří biblisté se domnívají, že zprávu z verše 7 vysvětluje verš 9 – a sice zvěst o postupu Egyptanů. Jiní mají za to, že se jednalo o zprávu o babylonské vzpouře.

19,14–20 Chizkijáš jednal moudře, když dopis odnesl do chrámu a tam ho rozprostřel před Hospodinem. Jeho modlitba odhaluje jeho hlubokou důvěru v Hospodina. V reakci na modlitbu seslal Bůh Chizkijášovi skrze Izajáše dvojí odpověď.

19,21–28 Verše 21–28 patří Sanheribovi. Verše 29–34 zase Chizkijášovi. Izajášovo proroctví je výsměšným popěvkem proti Asýrii. Vykresluje Jeruzalém, pannu, dceru sijnóskou, jak se směje asyrským hrozbám. Píseň veřejně odsuzuje Sanheribovo rouhání Božím svatému jménu a také jeho vychloubání se, že zaútočí na Judu (Libanon), zničí jeho vládce a znamenité muže (vysoké cedry... nejlepší cypřiše) a vstoupí do paláce na hoře Sijón (nejzazší výše a lesní zahrada). Sanherib se také chlubil tím, že porazil jiné země včetně Egypta. Co si však neuvědomoval, byla skutečnost, že všechno, co vykonal, Bůh již dávno předurčil, že se stane. Bůh ho znal skrz naskrz a zlomí jeho pýchu čnici do výše, když pošle zpět do Asýrie zbytek jeho zdecimované armády.

19,29–34 Poté se obrací na Chizkijáše a praví, že Hospodin dá znamení, že Asyřané Jeruzalém neporazí. Následující dva roky Judejci nebudou moci vypěstovat úrodu běžným způsobem kvůli přítomnosti Asyřanů. Budou však jíst plodiny, které rostou i bez obdělávání. Ve třetím roce budou potom natolik v bezpečí před hrozbou útoku, že budou moci znovu vykonávat své každodenní aktivity. Obyvatelé Jeruzaléma nejen přežijí, ale asyrský král ani nebude moci vstoupit do města či do něj vystřelit šíp.

5. Sanheribova porážka a smrt (19,35–37)

Té noci Hospodinův anděl²² navštívil asyrský tábor a pobil sto osmdesát pět tisíc vojáků. Když se muži brzy ráno probudili, z Asyřanů byly mrtvoly.

Sanherib se navrátil do svého hlavního

města Ninive, kde byl o dvacet let později zabít (681 př. Kr.). (Přežil Chizkijáše o pět let.) Izajášovo prorocktví (v. 7) se naplnilo, když ho dva jeho vlastní synové zavraždili, a třetí syn, Esarchadón, se stal králem po něm.

6. Chizkijášova nemoc a uzdravení (20,1–11)

20,1–7 Obecně se má za to, že k událostem kapitoly 20 došlo dříve, zřejmě v první polovině kapitoly 18 během prvního Sancheribova nájezdu (viz v. 6). Když Chizkijáš na smrt onemocněl, Izajáš mu sdělil, aby dal příkaz ohledně svého domu, neboť jeho smrt byla za dveřmi. Král se upřímně modlil za uzdravení a dostal zaslíbeno dalších patnáct let života. Whitcomb se k tomu vyjadřuje následovně:

Co bych udělal se zbytkem svého života, kdyby mi Bůh řekl, že mi zbývá jen 15 let? A co s těmi léty udělal Chizkijáš? Bible o tom nemluví, neboť poslední zaznamenanou událostí jeho vlády byla porážka Sancheribovy armády v roce 701 př. Kr. (ke které zřejmě došlo po méně než roce od jeho nemoci). Někteří mají za to, že důvodem, proč mu Bůh prodloužil život, byla skutečnost, že neměl mužského dědice (2Kr 21,1 praví, že Menašemu byl teprve dvanáct, když začal kralovat). Nicméně je pravděpodobné, že Menaše vládl se svým otcem téměř deset let, protože jinak by se 55 let jeho vlády nevešlo do období judských dějin, počítáme-li roky nazpět od pevně daného letopočtu babylonského zajetí.²³

20,8–11 Na znamení, že se Chizkijáš uzdraví a vstoupí do chrámu, Bůh způsobil, že se stín vrátil na hodinách slunečných (BKR) (na stupních, ČSP) Achazových o deset stupňů. (Chronologicky verš 7 následuje po verších 8–11.)

Z 2Pa 32,31 vyvozujeme, že se jednalo o nadpřirozený úkaz, o němž se doslechli dokonce až v Babyloně. Babyloňané uctívali nebeská tělesa a zajisté by si povšimli jakýchkoli nesrovnalostí. Rychle se rozšířila zvěst, že se tento zázrak udál kvůli Chizkijášovi.

7. Chizkijášova pošetilá pýcha (20,12–21)

20,12–18 Babylonský král Beródač-ba-

ladán poslal Chizkijášovi blahopřání k jeho uzdravení. Jeho skutečným záměrem nepochybně bylo utužit vztahy s Judskelem proti Asýrii. Chizkijáš babylonským poslům pošetile ukázal veškeré své poklady. (Z 2Pa 32,31 víme, že Bůh ho touto situací zkoušel, aby zjistil, co je v jeho srdci. Odpověď zněla: Pýcha!) Izajáš ho za to napomenul a předpověděl, že Babylon odvede Judu do zajetí a někteří z Chizkijášových synů se stanou dvorními úředníky (eunuchy, B21) v paláci babylonského krále. Dříve než tyto poklady skončí v Babyloně, půjde většina z nich nejdříve do Asýrie jako část dávek, které Chizkijáš Sancheribovi zaplatil, když Asyřané napadli Izrael krátce po Chizkijášově uzdravení (18,13–16).

20,19 Chizkijáš se podřídil Božimu výnosu a uznal jeho mírnost. „Řekl si totiž: ‚Za mých dnů bude přece pokoj a bezpečí.‘“

20,20–21 Chizkijáš postavil rybník a vodovod, kterým přivedl vodu do Jeruzaléma ze studny za městem. Takovýto tajný zdroj bude zvláště cenný v době obležení. Chizkijášovým vodovodem je dodnes možné projít od pramene Gichónu k rybníku Siloe.

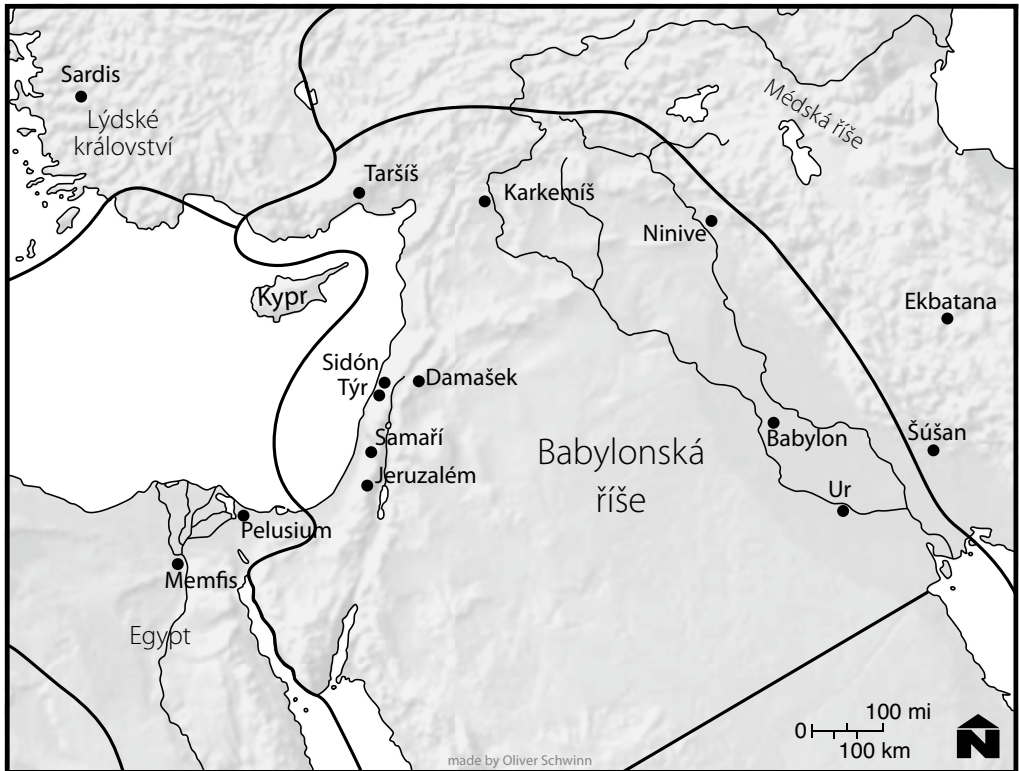
V roce 1880 byl nalezen nápis, který vytesali Chizkijášovi dělníci starověkým klínovým semitským písmem. Byl přemístěn do muzea v Turecku, které tehdy vládlo nad Izraelem jako součástí staré Otomanské říše.²⁴

V tomto čase skončilo i Micheášovo působení.

B. Král Menaše (21,1–18)

Menaše, Chizkijášův syn, kraloval nad Judou padesát pět let (697/96–643/42 př. Kr.; srov. 2Pa 33,1–20).

21,1–9 Menašeho vláda byla nejdelší a nejničemnější ze všech judských králů. Některé jeho prohřešky jsou: Znovu zavedl uctívání Baala, Ašery a hvězd; znesvětil chrám, když v něm postavil oltáře pro uctívání nebeského zástupu; provedl svého syna ohněm; zabýval se hadačstvím; ustanovil ty, kdo vyvolávají duchy zemřelých a věštec; postavil tesanou modlu Ašery (zřejmě obscénní sexuální symbol) v Božím chrámu. Boží Duch poukazuje na závažnost této situace tím, že opakuje Boží

Babylonská říše kolem r. 560 př. Kr.

zaslíbení daná jeho lidu ve spojitosti s chrámem (1Kr 8,29; 9,3).

21,10–15 Menaše svedl lid k horším ohavnostem, než jaké páchali Emorejci. V důsledku toho Bůh řekl, že potrestá Judu, jako potrestal Samaří a dům Achabův. Měřící šňůra a závaží (v. 13) symbolizují soud. Rovněž vyprázdní Jeruzalém, jako člověk vyprazdňuje mísu, když ji obrátí dnem vzhůru a vytře ji. Boží lid bude odveden do zajetí, protože Hospodina tak hanebně provokoval.

21,16–18 Kromě svého modlářství Menaše také prolil velmi mnoho nevinné krve. Podle „Nanebevzetí Izajáše“, nekanonické knihy, Menaše nechal proroka Izajáše roztít vedví (srov. Žd 11,37).

Z 2Pa 33 víme, že Menaše byl odveden do babylonského zajetí asyrským králem (Aššurbanipalem). Tam ve vězení činil pokání a obrátil se k Hospodinu. Poté dostal svolení vrátit se do Jeruzaléma a znovu se ujmout vlády –

což je pádný důkaz Hospodinovy milosti, lásky a milosrdenství. Snažil se odčinit škodu, kterou způsobil, ale bylo již příliš pozdě. Lid včetně jeho syna se řídil jeho dřívějším příkladem (2Pa 33,14–23).

C. Král Amón (21,19–26)

Amón, syn Menašeho, byl králem nad Judou dva roky (642–639 př. Kr.; srov. 2Pa 33,21–25).

Amón nechvalně proslul svou modloslužbou a tím, že opustil pravého Boha. Někteří jeho otroci... se proti němu spikli a zabili ho po jeho krátké dvouleté vládě. Lid však ubil provinilé vrahy a ustanovil králem jeho syna Jóšijáše. Ani Amón ani jeho otec nebyli pohřbeni v hrobce judských králů.

D. Král Jóšijáš (22,1–23,30)

Jóšijáš, syn Amónův, vládl nad Judou třicet jedna let (641–609 př. Kr.; srov. 2Pa 34–34).

1. Jóšijáš opravuje chrám (22,1–7)

Zhruba v tomto čase začali působit jako proroci Sofonjáš (Sf 1,1) a Jeremjáš (Jr 25,3). Abakuk zřejmě sloužil ke konci Jóšijášovy vlády. Jóšijášova vláda byla poslední epochou reforem v judském království. Podnikl rozhodné kroky proti modloslužbě a povzbudil lid, aby se obrátil zpět k Hospodinu. V osmáctém roce své vlády, když mu bylo dvacet šest let, zahájil program na opravu chrámu. Stříbro vybrané v chrámu se předalo řemeslníkům na zaplacení práce a materiálu. Byli poctiví, a proto nebylo třeba od nich vyžadovat počet za stříbro, které dostali.

2. Jóšijáš nalézá knihu zákona (22,8–20)

22,8–10 Když probíhaly opravy, velekněz Chilkijáš našel opis knihy zákona, snad celý Pentateuch nebo knihu Deuteronomium. Přinesli ji králi Jóšijášovi a přečetli z ní před ním.

22,11–13 Když král uslyšel slovo Boží a uvědomil si, jak daleko se od něj lid odklonil, v lítosti roztrhl své roucho. Poté poslal pět svých úředníků, aby se dotazovali Hospodina, neboť si byl vědom toho, že nad Judou spočívá Boží zloba za jeho hříchy.

22,14–20 Úředníci šli k Chuldě, prorokyni, která bydlela v Jeruzalémě v Novém městě (B21), tj. předměstí. Nešli hned za Jeremjášem nebo Sofonjášem. Chulda byla zřejmě Jeremjášova teta (v. 14; srov. Jr 32,7). Potvrdila Jóšijášovy obavy, že Bůh již brzy potrestá Judu za zkaženost lidu. Dodala však, že k tomu nedojde během Jóšijášova života, protože se před ním pokoril a kál.

Skutečnost, že Jóšijáš později padl v bitvě (23,29), neodporuje verši 20. „Odebereš se do svého hrobu v pokoji“ může znamenat „dříve než dopadne rána babylonského zajetí“. Nebo to může znamenat, že Jóšijáš zemře v pokoji s Bohem (rozhodně nezemřel v pokoji s člověkem).

3. Jóšijáš obnovuje smlouvu (23,1–3)

Král svolal svaté shromáždění do chrámu a všemu lidu četl slova knihy smlouvy. Stál u sloupu a uzavřel smlouvu, že bude poslouchat všechna slova zákona. Rovněž lid vstoupil do smlouvy s Hospodinem.

4. Jóšijášovy reformy (23,4–30)

23,4–9 Nyní následuje seznam mnoha reforem, které Jóšijáš provedl. Očistil chrám od všech předmětů používaných k modloslužbě, spálil je a popel odnesl *do Bét-elu* (aby znečistil tamní svatyni). Vynesl z chrámu i dřevěnou modlu Ašery, spálil ji a popel rozsypal na hroby obyčejných lidí. Strhl také domy chrámových smilníků (sodomitů) v chrámové oblasti, kde ženy tkaly stany pro Ašeru. Znečistil návrší, to znamená, že je znesvětil takovým způsobem, aby již nikdy nebyla použita. Přivedl všechny kněze z judských měst, kde obětovali Hospodinu na návrších. Bůh určil Jeruzalém za jediné místo, kde se mají takovéto oběti přinášet. Jóšijáš těmto kněžím další službu v chrámu nepovolil, ale dal jim podíl na nekvašených chlebech.

23,10–12 Znesvětil a zničil Tófet, pohan-skou svatyni v údolí Hinómova syna, kde se Molekovi předkládaly dětské oběti. Odstranil koně... zasvěcené slunci a spálil vozy zasvěcené slunci... které judští králové používali při uctívání slunce. Zničil modlářské oltáře, jež vztyčil Achaz a Menaše. Samotný Menaše tyto oltáře sice po svém obrácení odstranil (2Pa 33,15), ale jeho modlářský syn Amón je nepochybně opět zprovoznil. Jóšijáš zajistil, že již nikdy nebudou využity.

23,13–14 Znečistil návrší na jižní straně Olivové hory (Hory zkázy), které pocházely z dob Šalomouna. Roztřískal posvátné sloupy a pokácel posvátné sloupy (aštarty) a poté jejich místo znečistil lidskými kostmi.

23,15–18 Zničil oltář, který byl v Bét-elu... a spálil návrší. Poté vzal kosti z blízkých hrobů a spálil je na zbytcích oltáře. („Jak Izraelci, tak pohané považovali kosti mrtvých lidí za trvale poskrvnění.“²⁵) To vše se stalo, aby se naplnilo proroctví muže Božího, který je sdělil před více než 300 lety Jarobeámovi. Jóšijáš je jedním z mála lidí, jež Bible zmiňuje ještě před jejich narozením (1Kr 13,2). Stal se vyvolenou nádobou, předurčenou naplnit toto proroctví neznámého proroka proti oltáři v Bét-elu.

Když král Jóšijáš spatřil náhrobek muže Božího, který svědčil proti oltáři v Bét-elu, nařídil, aby nikdo s prorokovými kostmi nepo-

hnul. Směly tak zůstat na místě spolu s kostmi neznámého proroka, který vyšel ze Samaří (srov. 1Kr 13,30–31).

23,19–20 Královy reformy se rozšířily dokonce i do Samaří. Zdá se, že získal kontrolu i nad tímto územím, z velké části proto, že moc Asýrie slábla. Zničil návrší a spálil modlářské kněze na oltářích, na nichž přinášeli oběti. I tato místa znečistil popelem z lidských kostí.

23,21–23 Když se Jóšijáš vrátil do Jeruzaléma, znovu ustanovil Velikonoce podle Hospodinova slova, které četl (pro více podrobností, viz 2Pa 35,1–19). Byl to největší svátek tohoto druhu ode dnů soudců. Jiné Velikonoce byly větší a propracovanější, ale tyto Hospodina obzvláště potěšily. Písmo zmiňuje pouze troje Velikonoce během období králů: Šalomounovy (2Pa 8), Chizkijášovy (2Pa 30) a Jóšijášovy.

23,24 Jóšijáš rovněž očistil zemi od těch, kdo vyvolávají duchy zemřelých, od věstců, jasnovidců a jiných čarodějů.

23,25–27 Co se týče důkladnosti jeho reform, byl Jóšijáš největším judským králem. Stejně cti se dostalo Chizkijášovi, pokud šlo o důvěru v Boha (18,5–6). Nicméně navzdory Jóšijášově dobré vládě Hospodin neupustil od svého záměru potrestat Judu tím, že lid pošle do zajetí a Jeruzalém zničí.

23,28–30 V roce 609 př. Kr. faraon Néko egyptský vytáhl na sever podél izraelského pobřeží na pomoc Asyřanům v jejich boji proti Babylonu. Z politických důvodů se Jóšijáš rozhodl postavit proti Nékově tažení, a přitom utřil smrtelnou ránu u Megida. Jeho služebníci ho převezli do Jeruzaléma, kde zemřel a byl pohřben (srov. 2Pa 35,20–24). Néko postoupil k řece Eufrat, kde ho Babyloňané o čtyři roky později porazili v bitvě u Karkemiše (Jr 46,2).

E. Král Jóachaz (23,31–33)

Jóachaz (také nazývaný Šalúm), Jóšijášův syn, kraloval nad Judou pouze tři měsíce (609 př. Kr.; srov. 2Pa 36,1–4).

Jóachaz nedbal na otcovy reformy a dovolil lidu, aby se vrátil zpět k modlářství. Egyptský král, faraon Néko, ho povolal do Ribly v Chamátu na aramejském území, kde Egyp-

ťané tábořili, a uložil Judovi pokutu. Později odvedl Jóachaza do Egypta, kde zemřel (Jr 22,11–12).

F. Král Jójakím (23,34–24,7)

Jójakím, Jóšijášův syn, panoval nad Judou jedenáct let (609–598 př. Kr.; srov. 2Pa 36,5–8; Jr 22,18–19; 26,21–23; 36,9–32).

23,34–37 Faraon Néko ustanovil králem místo Jóachaza jeho bratra Eljakíma, a jeho jméno změnil na Jójakím. Jójakím byl Jóšijášův nejstarší žijící syn (srov. v. 31. 36), ale lid původně povolal na trůn Jóachaza. Néko to změnil a ustanovil Jójakíma svým vazalským králem. Faraonovi byl věrnější než Hospodinu.

24,1–4 V roce 605 př. Kr. porazil Babylon Egypt u Karkemiše a Babylon získal nad Judou nadvládu.

Jójakím usmrtil proroka Urijáše (Jr 26,23) a spálil slovo Boží, které Jeremjáš sepsal ohledně Judy a Izraele (Jr 36,23). Snažil se uvěznit Jeremjáše a také Báruka, jeho písaře, ale Hospodin je skryl (Jr 36,26). Ve třetím roce Jójakímovy vlády Nebúkadnesar přitáhl proti Jeruzalému (v. 1), odvedl některé z jeho obyvatel (včetně Daniela) do Babylonu, a rovněž si odnesl některé nádoby z chrámu (2Pa 36,7; Da 1,1–2). Rovněž spoutal Jójakíma do řetězů, aby ho odvedl do Babylonu. Nakonec si to buď rozmyslel, nebo judského krále poslal zpět do Jeruzaléma, neboť později se proti Babylonu vzbouřil (24,1). Whitcomb popisuje celou situaci následovně:

Pisatel Letopisů říká, že Nebúkadnesar ho „svázal bronzovými okovy, aby ho odvedl do Babylonu“ (2Pa 36,6); než se však jeho plán uskutečnil, přihodilo se něco velmi naléhavého, co ho donutilo změnit názor. Obdržel zprávu, že jeho otec Nabopolasar zemřel v Babylonu 15. srpna. Když si uvědomil, že trůn se ocitl v ohrožení, donutil Jójakíma, aby mu slíbil vazalskou věrnost, a poté se vydal nejkratší cestou přes Arabskou poušť do Babylonu.²⁶

Bůh poslal proti Judovi nájezdné armády ze čtyř národů kvůli Menašeho hříchům.

24,5–7 Hospodin vydal nařízení, že král bude pohřben jako osel – tzn. že jeho tělo

bude vyvlečeno za město a ponecháno přírodním živlům a dravcům (Jr 22,19). Podrobnosti jeho smrti nejsou známy.

G. Král Jójakín (24,8–16)

Jójakín, také nazývaný Jekonjáš a Konjáš, Jójakínův syn, kraloval nad Judou tři měsíce (598–597 př. Kr.; srov. 25,27–30; 2Pa 36,9–10).

Během krátké vlády tohoto ničemného krále Nebúkadnesar oblehl Jeruzalém a odvedl druhou skupinu zajatců. V této deportaci byl do Babylonu odveden i Ezechiel. Kromě něj byla odvléčena i královská rodina, 7 000 vojáků a zruční řemeslníci. V zemi zůstal jen chudý lid. Nebúkadnesar si rovněž odnesl poklady z chrámu a královského paláce. Verš 14 praví, že dohromady bylo deset tisíc vystěhovalců. Jeremjáš píše, že bylo odvedeno 4 600 vysídlenců (Jr 52,28–30). Počet v 2Kr může zahrnovat i zajatce odvedené při jiných příležitostech. Když Jójakín strávil ve vězení třicet sedm let, babylonský král Evíl-merodak ho propustil, ustanovil ho nad ostatními zajatými králi, dal mu čestnou pozici na dvoře a bohaté ho zajistil (25,27–30).

V této době začal jako prorok působit Ezechiel.

H. Král Sidkijáš (24,17–25,7)

Sidkijáš, Jójakínův strýc, kraloval nad Judou jedenáct let (597–586 př. Kr.; srov. 2Pa 36,11–21; Jr 52,1–30).

24,17–20 Babylonský král ustanovil Matanjáše, Jójakínova strýce, králem místo něho. Babylonský král změnil Matanjášovo jméno na Sidkijáš. Sidkijáš uzavřel s Nebúkadnesarem dohodu a souhlasil, že se stane jeho loutkovým panovníkem. Poté však dohodu porušil, proti babylonskému králi se vzbouřil a hledal pomoc u Egypta. Ez 17,11–21 zaznamenává Sidkijášovu zradu, když porušil úmluvu, a také následný Boží soud nad ním.

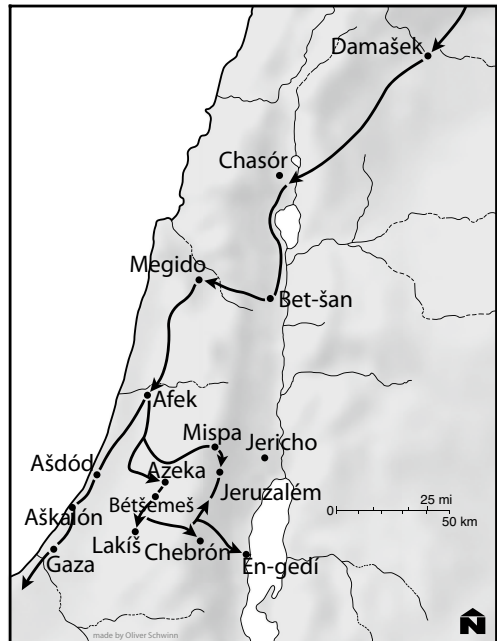
25,1–7 Sidkijášovy pletichy s Egyptem měly za následek závěrečnou ránu uštědrnou Jeruzalému. Nebúkadnesar ho obléhal osmnáct měsíců, čímž za hradbami způsobil krutý hlad. Sidkijáš a jeho bojovníci se v noci pokusili utéci z města a uchýlit se do pustyiny

nedaleko Mrtvého moře. Chaldejci krále zajali a přivedli ho k Nebúkadnesarovi do Ribly (v Chamátu v Aramu). Když mu před očima zabili jeho syny, babylonský král nařídil, aby ho oslepili a v bronzových okovech odvedli do Babylonu. Tak se naplnila dvě pozoruhodná proroctví: Jeremjáš předpověděl, že Sidkijáš spatří babylonského krále tváří v tvář (Jr 32,4; 34,3). To se naplnilo v Rible. Ezechiel rovněž prorokoval, že ho dovedou do Babylonu, ale neuvidí ho a zemře tam (Ez 12,13). Sidkijáš byl oslepen, ještě než se dostal do Babylonu. Zde i zemřel.

I. Pád Jeruzaléma (25,8–21)

25,8–12 K úplnému zničení Jeruzaléma došlo v roce 586 př. Kr. rukou Nebúzarádána, velitele babylonské tělesné stráže. Spálil chrám, královský palác a všechny významné budovy. Strhl hradby města a odvedl do zajetí všechny kromě chudých lidí.

25,13–17 Tyto verše popisují naprosté vydrancování chrámových pokladů. Předmě-

Nebúkadnesarovo tažení proti Judsku.

Od r. 605 do 586 př. Kr. Babyloňané opakovaně útočili na Judsko. Poslední rána přišla z jihu proti Jeruzalému.

ty, které byly příliš velké na to, aby se daly odnést, byly rozbity na menší kusy. Bronz, kterého se zmocnili, se nedal ani zvážit. Chaldejci navíc vzali veškeré zlato a stříbro, jež mohli najít.

25,18–21 Nebúzaradán odvedl asi sedmdesát dva významných občanů Jeruzaléma ke králi Nebúkadnesarovi do Ribly, kde byli popraveni.²⁷

J. Gedaljáš správce (25,22–26)

Babylonský král ustanovil Gedaljáše za správce nad lidem, který zůstal v Judsku. Když to čtyři velitelé vojsk uslyšeli, přišli k němu do Misy, snad aby doporučili, že lid má utéci do Egypta. Gedaljáš jim však poradil, aby se podřídili babylonskému jhu, že se jim povede dobře. Později Jišmael, člen královské rodiny, na Gedaljáše zaútočil a zabil jeho i ty, kdo byli s ním. Lid tak byl zanechán bez organizované vlády a utekl tedy do Egypta.

K. Král Jójakín (25,27–30)

Kniha končí povzbudivou poznámkou. Druhá kniha Královská a Jeremijáš končí stejně (viz 25,27–30; Jr 52,31–34). V třicátém sedmém roce zajetí dopřál babylonský král Jójakínovi čestné zacházení. To skýtalo naději, že tvrdost zajetí povolí a jednou skončí úplně.

První kniha Královská začíná Davidovou smrtí a Druhá kniha Královská končí zničením Judska. Národ selhal za Mojžíše, selhal za doby soudců a nyní selhal v době králů. Lidé nechtěli poslouchat Boží slovo. Nenechali se pohnout slzami proroků. Zatvrdili svá srdce i své šije, až Bůh určil Asyřany a Babyloňany, aby je naučili, že odplata za hřích je smrt. K tomuto účelu sloužilo i zajetí. Očistilo srdce Božího vyvoleného lidu od modlářství.

Poznámky

¹ (1,2) John C. Whitcomb Jr., *Solomon to the Exile*, str. 64. Mnozí biblisté *Baal-zebúla* překládají jako „vyvýšený Pán“.

² (2,7–9) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 200.

³ (3,4–9) Viz *Unger's Bible Dictionary*, str. 217, 226, 227.

⁴ (3,26–27) Harold Stigers, „II Kings“, v *The Wycliff Bible Commentary*, str. 344.

⁵ (5,1–4) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 58.

⁶ (2,13–14) Tamtéž.

⁷ (6,24–31) (6,24–31) Někteří se domnívají, že se jednalo o skutečný ptačí trus, který se ovšem používal jako palivo.

⁸ (7,1–2) Moody, *Notes*, str. 58.

⁹ (7,3–7) Matthew Henry, „2 Kings“, v *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:745, 746.

¹⁰ (8,13–15) Williams, *Commentary*, str. 207.

¹¹ (8,13–15) Merrill C. Tenney, *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, III:49.

¹² (9,30–37) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 209.

¹³ (10,15–17) Tamtéž, str. 104.

¹⁴ (11,4–11) Williams, *Commentary*, str. 210.

¹⁵ (12,1–5) Whitcomb, *Solomon*, str. 103.

¹⁶ (12,1–5) Williams, *Commentary*, str. 211.

¹⁷ (15,32–38) Josephus Flavius, shrnuto Matthew Henrym, „2 Kings“, *Matthew Henry's Commentary*, II:785.

¹⁸ (16,10–16) F. C. Cook, ed., *Barnes' Notes on the Old and New Testaments*, I Samuel–Esther, str. 273.

¹⁹ (17,29–34a) Takovémuto smíšenému náboženství se říká „synkretické“.

²⁰ (17,41) Nicméně L 2,36 zmiňuje, že prorokyně Anna byla z „kmene Ašerova“, jednoho z oněch deseti kmenů. Některé z těchto kmenů se tedy zřejmě vrátily. Rovněž Jakub adresoval svůj list „dvanácti kmenům, které jsou v rozptýlení“ (1,1), takže těchto deset kmenů „nesešlo úplně z očí“, dokonce ani v rané době křesťanství.

²¹ (18,17–19) KJV (a BKR) budí dojem, že se jedná o vlastní jména, když je píše bez členu (BKR velkým počátečním písmenem) (pozn. překl).

²² (19,35–37) Obecně se má za to, že se jedná o Krista v jeho podobě před vtělením.

²³ (20,1–7) Whitcomb, *Solomon*, str. 127.

²⁴ (20,20–21) Text tohoto nápisu lze najít v *Unger's Bible Dictionary*, str. 481, 482,

a v *First and Second Kings* od Richarda I. McNeela, str. 145.

²⁵ (23,15–18) Willimas, *Commentary*, str. 221.

²⁶ (24,1–4) Whitcomb, *Solomon*, str. 146.

²⁷ (25,18–21) V kapitole 25 se setkáváme se třemi početními problémy, všechny vznikly chybou opisovače buď v 2Kr nebo v odpovídajících verších v 1Kr a Jr. Přesný opis číslic působil ve starověkých rukopisech zvláštní problémy. (Více podrobností o tomto druhu potíží viz 2Pa.) Obtíže jsou

následující: datum spálení Jeruzaléma (v. 8 říká sedmého dne toho měsíce, zatímco Jr 52,12 uvádí desátý den); výška hlavic na sloupech (v. 17 uvádí tři lokty, ale 1Kr 7,16 zmiňuje loktů pět); počet zabitých rádců (v. 19–21 říká, že jich zemřelo pět, ale Jr 52,25 sedm.)

Bibliografie

Viz Bibliografie k 1. Královské.

První Paralipomenon

Úvod

„Paralipomenon má svůj vlastní charakter, krásu a morální korektnost, která je nade vše, protože poukazuje na to, jak v troskách všeho ostatního pevně stojí Boží záměr. Tím se můžeme utěšovat i v současnosti. Křesťanský svět je v troskách, ale Boží záměry nikdy nesešlou, a ti, kdo věří, se upokojí a najdou útěchu v jistém postavení Božího záměru.“

William Kelly

I. Jedinečné místo v kánonu

Paralipomenon, původně jeden velký svazek, zaujímá v hebrejské Bibli¹ poslední místo. Hebrejský název znamená „Deníky“ nebo přesněji „Slova dní“. Název v řeckém překladu (LXX) zní „Vynechané části“ (Paralipomena), což je nešťastné a zavádějící pojmenování.² Jiný název, Letopisy, pochází z Jeronýmova latinského překladu Bible, Vulgaty.

Pokud je tomu tak, že První Paralipomenon opakuje události První a Druhé knihy Samuelovy, a Druhá Paralipomenon pokrývá stejnou látku jako První a Druhá královská, jaký jedinečný přínos pak může Paralipomenon mít? Paralipomenon vykazuje v porovnání s knihami Samuelovými a Královskými značné rozdíly. Tyto zdůrazňují *historickou* stránku věci, kdežto Paralipomenon *duchovní*. Proto se soustřeďuje na vládu Davida a jeho nástupců, na chrám a uctívání. Uvádí podrobnosti o kněžích, levitech, hudebnících, zpěvácích a vrátných, které nebyly předtím zmíněny. Popisuje převoz archy do Jeruzaléma, přípravy ke stavbě chrámu a reformy některých dobrých judských králů. Severní království je zmíněno pouze, když má co dočinění s Davidovým rodem. Kronikář rovněž opomíjí tragické příběhy o Amnónovi, Abšalómovi a Adónijášovi, a také Šalomounovu nevěru. Paralipomenon tedy nejsou zbytečným opakováním, nýbrž spíše duchovním výkladem dějin předchozích knih.

Záležitosti vlády každého krále se pravi-

delně zaznamenávaly do knihy (1Kr 14,29; 15,7 atd.). Oddíly v knihách Samuelových a Královských, které se shodují s Paralipomenon, byly nepochybně převzaty z tohoto společného zdroje.

Někteří kritizovali Paralipomenon za to, že není úplnější a rozmanitější a že nezahrnuje důležité dějinné události daného období.³ Nicméně William Kelly poukazuje se svým obvyklým duchovním vhladem na to, že Paralipomenon stejně jako všechny inspirované knihy odráží prostě to, co si Duch svatý přál:

Tato sbírka Božích svědectví poskládaných do knih Paralipomenon... je útržkovitá; a jako útržkovitá byla i zamýšlena. Bůh jí mohl propůjčit úplnost, kdyby chtěl, ale to by neodpovídalo jeho nařízení. Samotný Bůh se snížil a připravil knihu tak, aby nazečnil své vnímání zkázy Izraele tím, že podával jen zlomkovité informace tady a tam. Nic opravdu dokončeného neexistuje. Dvě knihy Paralipomenon jsou důkazem tohoto principu. A učeným mužům to často způsobuje velký zmatek, protože když na ně pohlednou pouze přirozeným okem, nemohou jim porozumět. Domnívají se, že jsou nedokonalé. Ale není tomu tak. Byly tak sepsány záměrně a úmyslně Božím Duchem.⁴

Kellymu se podařilo vytvořit relevantní aplikaci této situace v Izraeli na moderní rozdělený a chaotický stav vyznávajícího křesťanstva:

Jsem přesvědčen, že poskytnutí Boží milosti jeho lidu se člověku s přirozeným po-

hledem jeví v této době jako velmi chabé a neuspořádané; ale když do něj nahlédnete, zjistíte, že je v souladu s Boží myslí a kdybychom předstírali, že je všechno hotové, vypadli bychom ze společenství s ním – byli bychom spokojeni sami se sebou, místo abychom spolu s ním soucítili se zlomeným stavem jeho církve.⁵

První a Druhá Paralipomenon nejsou nudné historické knihy. Jsou to kněžské interpretace posvátných dějin od Adama až po návrat Izraele z babylonského zajetí. Jsou napsány pro nás věřící a platí i pro náš každodenní život.

II. Autorství

Většina komentátorů navrhuje za autora nebo sestavovatele Paralipomenon Ezdráše. Poslední dva verše 2Pa se shodují s prvními dvěma verši knihy Ezdráš, a vykazují mnoho stylistických podobností. Inspirovaný redaktor čerpal informace z několika soudobých děl, což dokládá následující seznam odkazových děl, která zmiňuje:

1. Letopisy vidoucího Samuela (1Pa 29,29)
2. Letopisy proroka Nátana (1Pa 29,29)
3. Letopisy vidoucího Gáda (1Pa 29,29)
4. Proroctví Achijáše Šíloského (2Pa 9,29)
5. Vidění vidoucího Jeeda (2Pa 9,29)
6. Letopisy proroka Šemajáše (2Pa 12,15)
7. Letopisy proroka Ida (2Pa 12,15)
8. Výklad proroka Ida (2Pa 13,22)
9. Kniha judských a izraelských králů (2 Pa 20,34; 27,7; 32,32)
10. Výklad Knihy králů (2Pa 24,27)
11. Vidění proroka Izajáše (2 Pa 26,22; 32,32)
12. Letopisy vidoucích⁶ (2Pa 33,19)

III. Doba vzniku

Knihy Paralipomenon vznikly v době po zajetí (2Pa 36,22–23). Za použití rodokmenu můžeme datum určit ještě přesněji. Poslední člověk v Davidově rodokmenu, Anani (1Pa 3,24), žil o osm pokolení později než král Jójakín (nazývaný také Jekonjáš [v. 17] nebo Konjáš [v. 17, pozn. k ČSP]). To bylo kolem roku 600 př. Kr. Pokud jednomu pokolení dáme v průměru pětadvacet let, dostaneme se nejdříve do roku kolem 400 př. Kr. Pa-

ralipomenon mohly sotva vzniknout *později*, protože pisatel natolik oddaný Davidovu rodu by určitě zahrnul jakékoli pozdější královny potomky.

Vidíme tedy, že Paralipomenon je jedna z nejpozději napsaných starozákonních knih a časově se blíží Malachiášovi.

IV. Pozadí a téma

Pozdní datum Paralipomenon nám rovněž pomůže pochopit jejich důraz.

Království již není, ale královskou linii lze stále sledovat, až kam dosud došla, v přípravě na příchod Syna Davidova, Mesiáše.

Třebaže monarchie již neexistuje, chrámová služba stále zaujímá ústřední roli v duchovním životě národa. W. Graham Scroggie píše:

Všechno, co se týkalo uctívání, je zde opět vyzdvíženo; chrám a jeho služby, kněží, levité, zpěváci a nenávisť vůči modlářství. Je vidět, že potíže národa vznikly pro jeho lhostejnost k Hospodinovým nárokům, a jeho blahobyt nastal jen díky jeho návratu k němu. Knihy Královské jsou politické a královské, ale Paralipomenon jsou náboženské a duchovní.⁷

Stojí za poznámku, že obě tato témata – Mesiáš a uctívání – jsou zásadní také pro současné věřící.

Druhá Paralipomenon začíná tam, kde První Paralipomenon končí. V 1Pa 29 David ustanovil Šalomouna za svého nástupce. Druhá Paralipomenon sleduje Davidův rod od Šalomouna až po návrat Židů z babylonského zajetí. První a Druhá královská pokrývají zhruba stejné časové období, ale důraz v knihách Královských spočívá spíše na Izraeli, kdežto v Paralipomenon leží na Judovi, což jsme poznamenali již dříve. Izraelští králové jsou zmíněni pouze tehdy, když se dotýkají judských dějin. Třebaže většina materiálu je stejná v obou knihách, Paralipomenon občas obsahuje podrobnosti, které v knihách Královských nejsou. Paralipomenon byly rovněž sepsány později a za jiným účelem. Vyjádříme se k některým rozdílům mezi oběma knihami, ale nebude možné se jimi všemi zabývat do hloubky. K tomuto účelu byly sepsány jiné knihy.

Osnova

- I. Rodokmeny (kap. 1–9)
 - A. Od Adama k Abrahamovi (1,1–27)
 - B. Od Abrahama k Izraelovi (1,28–54)
 - C. Izraelovi potomci (kap. 2–8)
 - 1. Juda (2,1–4,23)
 - 2. Šimeón (4,24–43)
 - 3. Rúben, Gád a polovina kmene Manases na východ od Jordánu (5,1–26)
 - 4. Lévi (5,27–6,66)
 - 5. Isachar (7,1–5)
 - 6. Benjamín (7,6–12)
 - 7. Neftalí (7,13)
 - 8. Polovina kmene Manases na západ od Jordánu (7,14–19)
 - 9. Efrajim (7,20–29)
 - 10. Ašer (7,30–40)
 - 11. Benjamín (kap. 8)
 - D. Navrátilci ze zajetí (9,1–34)
 - E. Rodokmen Saulův (9,35–44)
- II. Saulova smrt (kap. 10)
- III. Davidova vláda (kap. 11–29)
 - A. Davidovo vojsko (kap. 11–12)
 - 1. Davidovi stateční bojovníci (kap. 11)
 - 2. Davidovi věrní následovníci (kap. 12)
 - B. David přináší truhlu smlouvy do Jeruzaléma (kap. 13–16)
 - C. Davidova touha postavit chrám a Boží odpověď (kap. 17)
 - D. Davidova vítězství (kap. 18–20)
 - E. Sčítání lidu a rána (kap. 21)
 - F. Přípravy na chrám (kap. 22–26)
 - 1. Materiály, muži a motivace (kap. 22)
 - 2. Rozdělení a povinnosti levitů (kap. 23–26)
 - G. Vojenští a vládní vůdci (kap. 27)
 - H. Davidovy poslední dny (kap. 28–29)

Komentář

I. Rodokmeny (kap. 1–9)

Prvních devět kapitol 1Pa obsahují genealogické tabulky nebo jak jim rádi říkáme, „rodokmeny“. V touze zachovat si vlastní kmenové rozdíly byly genealogie pro Židy velmi důležité. Po zmatku v zajetí bylo rovněž nutné znovu ustanovit královské a kněžské rody.

V těchto kapitolách se vyskytuje několik případů, kdy se jména odlišují od jmen v jiných částech Bible. Pro tyto zdánlivě nesrovnalosti existují různé důvody. V některých případech měl člověk více než jed-

no jméno. Také by nás nemělo překvapit, že se pravopis některých jmen v průběhu staletí změnil. Koneckonců mezi rodokmeny v Genesis a jejich protějšky v Paralipomenon uběhlo celých tisíc let (1400–400 př. Kr.). V mnoha případech se jedná o chybu opisovačů. Letmý pohled na hebrejštinu nám ukáže, jak snadno k tomu mohlo dojít. Tyto „nesrovnalosti“ nejsou kamenem úrazu pro vážného studenta Bible, protože většina z nich neexistovala v původních dokumentech a naprosto nijak neovlivňují žádnou hlavní nauku víry.⁸

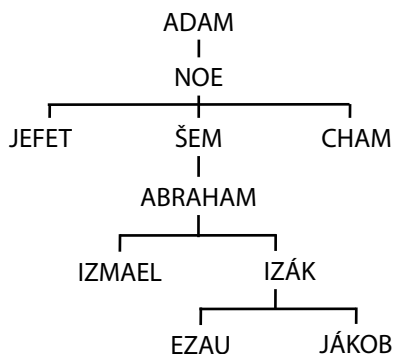
A. Od Adama k Abrahamovi (1,1–27)

Zdá se, že zdrojem těchto rodokmenů se stala kniha Genesis. Verše 1–4 se vrací ke Gn 5 (od Adama po Noema). Verše 5–23 popisují Noemovy potomky tak, jak je zaznamenává Gn 10. Z Gn 11 pochází rodokmen Abrahamův (v. 24–27).

B. Od Abrahama k Izraelovi (1,28–54)

Abrahamovy přirozené potomky, jak je uvádí Gn 25, zaznamenávají verše 28–33. Potomci Izáka, syna zaslíbení, přijdou na řadu vzápětí. Ezau z Gn 36 je uveden ve verších 35–54, čímž vyklízí pole pro potomky Jákoba (Izraele). Kapitoly 2 až 9 sledují právě potomky Izraele.

Zde v první kapitole kronikář zužuje pohled od Adama, otce lidstva, k Jákobovi, otci dvanácti izraelských kmenů. Jeviště dějin rychle zbavuje všech, až na vyvolený národ. Zde máme i počátek Mesiášovy rodové linie (srov. L 3,34–38).

Rodokmen od Adama po Jákoba

C. Izraelovi potomci (kap. 2–8)**1. Juda (2,1–4,23)**

Juda byl hlavou největšího kmene a také nejpřednější v požehnání a zaslíbení; proto je jeho rodokmen první a nejdelší (2,3–4,23). Větší pozornost se věnuje rodokmenům dvou Judových potomků, a sice Káleba: 2,18–20.42–55 (nejedná se o Káleba z Nu 13; viz 4,15) a Davida: 3,1–24.

V rodokmenech je rozptýleno několik historických poznámek. Jedná se o drobné de-

taily, na které nás chce Duch svatý upozornit, zajímavé okamžiky v této panoramatické prohlídce izraelských dějin. V rodokmenech Judy se do popředí dostává to, jak Bůh naložil se dvěma ničemy a požehnal spravedlivého muže.

„Ér, Judův prvorozený, byl v Hospodinových očích zlý a Hospodin ho usmrtil“ (2,3). Byl plodem Judova manželství se Šúou, kenaanskou ženou (Gn 38,1–10). Nevíme, co udělal, pouze že byl zlý v Hospodinových očích. Jeho ničemnost ho připravila o výsady prvorozeného, o místo v Mesiášově rodové linii a také ho připravila o život. Jeho jméno se stalo poskvrnou na rodinném záznamu pro všechny budoucí generace. Lidé by udělali dobře, kdyby přemýšleli o důsledcích zla, dokud není pozdě. „Protože zlovníci budou vyhlazeni, ale ti, kdo očekávají na Hospodina, ti obdrží zemi“ (Ž 37,9).

Příběh Akára (Akána) (2,7) najdeme v Jozue 7. „Uviděl, „dychtil“ a „vzal“ (Jz 7,21) věci pod klatbou v Jerichu. Způsobil Izraeli trápení, protože v důsledku jeho hříchu padlo třicet šest mužů při neúspěšném útoku na Aj. Hospodin na něj uvalil zkázu a spolu se svou rodinou byl ukamenován a spálen.

„Jaebes byl váženější nežli jeho bratří“ (4,9). Zde máme muže, který měl velké pochopení Boha a ctil ho tím, že usiloval o jeho požehnání. Jaebes byl muž víry a Hospodin si toho všiml. „Bez víry však není možné se mu zalíbit, protože ten, kdo přichází k Bohu, musí uvěřit, že Bůh je a že odpáčí těm, kdo ho usilovně hledají“ (Žd 11,6). Ironside to komentuje slovy:

Jeho modlitba je čtyřnásobná. „Požehnej mi.“ To znamená „Dej mi pravé štěstí.“ To lze najít, když člověk vytrvá a chodí s Bohem. „Rozšiř mé území.“ Nespokojil se pouze s tím, co měl. Vstoupí a bude se těšit z většího rozsahu Hospodinova dědictví. „Tvá ruka ať je se mnou.“ Spoléhá na Boží ochraňující péči. A nakonec se modlí: „Učiň, ať jsem ochráněn od zlého a nejsem trápen.“ Hřích je jediná věc, která může okrást Boží dítě o jeho radost v Pánu.⁹

Jaebes hledal a byl odměněn. Kéž nás Bůh posílí, abychom se řídili jeho příkladem!

Bitja (4,18) je jedna z mála žen uvedených v těchto rodokmenech. Byla dcerou faraona, ale nyní žila s vyvoleným lidem. Její jméno znamená *Hospodinova dcera*.

Než se posuneme dále, je třeba zmínit jeden zdánlivý rozpor. V 2,15 je David nazván sedmým synem Jišajovým, zatímco v 1S 16,10–11 a 17,12 je synem osmým. Jeden z Jišajových synů zřejmě zemřel bezdětný nebo dříve, než se oženil, a proto ho kronikář do výčtu nezahrnul.

2. Šimeón (4,24–43)

4,24–43 Šimeón, Jákobův druhý syn, je další na řadě, zřejmě kvůli blízkému spojení svého kmene s Judou. Šimeónův díl v zaslíbené zemi se nacházel na Judově území (Jz 19,9). Města vyjmenovaná v 4,28–33 byla jeho dědictvím. Nicméně později v dějinách získali další území díky bojům.

3. Rúben, Gád a polovina kmene Manasesova na východ od Jordánu (5,1–26)

Pátá kapitola se zabývá kmeny žijícími v Zajordání: Rúbenem, Gádem a polovinou kmene Manasesova. Těmto kmenům je však věnováno jen velmi málo místa. Byli mezi prvními, kteří odešli do zajetí (5,26).

Verše 1 a 2 vysvětlují, proč bylo právo prvorozeného dáno jiným kmenům namísto Rúbenovcům. Když Jákob před smrtí dával požehnání svým dětem (Gn 49), vyjádřil se k Rúbenově ničemnosti (Gn 35,22) a odňal mu jeho přední postavení. Dvojitý podíl země připadající prvorozenému dostal Josef (skrze Efrajima a Manasesa), a dvojitý podíl vzhledem k vedení připadl Judovi.

Gádovci jsou vyjmenováni ve verších 11–17, a vůdce poloviny kmene Manasesova najdeme ve verších 23 a 24.

Zbytek kapitoly 5 podává stručný záznam o osudu těchto kmenů. Společně úspěšně bojovali proti Hagejcům (Izmaelci) (v. 10.19–22). S malou armádou čítající 44 760 mužů porazili mnohem větší vojsko nepřitele. Důvěřovali svému Bohu (v. 20), který jim dal vítězství a nadbytek kořisti (v. 21).

Protože byli neustále vystaveni vlivu okolních modlářských národů, brzy smilnili s bo-

hy národů země, které před nimi Bůh vyhladil (v. 25). Obrátili se k bohům, kteří nedokázali zachránit Izmaelce, a opustili jediného pravého Boha, v jehož síle zvítězili. Proto je Bůh vydal do ruky asyrského krále a byli odvedeni do zajetí.

4. Lévi (5,27–6,38)

5,27–6,38 Tato kapitola se zabývá syny Léviho, potomky Jákobova třetího syna. Verše 5,27–41 a 6,34–38 pojednávají o nejslavnější rodině tohoto kmene, a sice Áronově. Vysoké kněžství bylo dáno Áronovi a jeho synům, tudíž přesná genealogie od Árona po zajetí byla velmi významná.

Samuel (6,13), syn Elkány (6,12), byl velický prorok a poslední soudce v Izraeli předtím, než se Saul stal králem. Jeho působení popisuje První Samuelova.

Lévi měl tři syny: Geršóma, Kehata a Merariho. Jejich rodokmeny uvádějí verše 1–15. Verše 31–33 obsahují tři genealogie: Hémana, Kehatovce (v. 18–24), Asafa, Geršómovce (v. 25–28) a Étana, Merarírovce (v. 29–32). To byli zpěváci, které David ustanovil, aby sloužili před Hospodinem (v. 16–17).

Héman byl zřejmě autorem žalmu 88 a také synem proroka Samuela. Máme žalmy, které nesou Asafovo jméno, např. žalm 50 a žalmy 73–83. Étan snad napsal žalm 89.

6,39–66 Zbytek kapitoly vyjmenovává města a obecní pozemky, které daly Lévičům ostatní kmeny. To bylo v souladu s Hospodinovým nařízením skrze Mojžíše (Nu 35,1–8). Příkaz byl vykonán za dohledu Jozua (Jz 21).

5. Isachar (7,1–5)

V kapitole 7 je uvedeno šest kmenů:

Isachar (v. 1–5)

Benjamín (v. 6–12)

Neftalí (v. 13)

Polovina kmene Manasesova (na západ od Jordánu) (v. 14–19)

Efrajim (v. 20–29)

Ašer (v. 30–40)

Tyto rodokmeny nejsou zdaleka tak ucelené jako rodokmeny Judy či Léviho, možná proto, že se nejednalo ani o trůn ani o kněžství.

6. Benjamín (7,6–12)

Ačkoli se počet příslušníků kmene Benjamín v jednu dobu zredukoval až na 600 mužů kvůli jejich bláznovství (Sd 20), zdá se, že znovu nabyli na síle a velikost. Benjamínovi potomci jsou znovu uvedeni v kapitole 8. Zde v sedmé kapitole spočívá důraz na Benjamínovi a jeho vztahu k lidu, kdežto v další kapitole na jeho vztahu k Saulovi a Jeruzalému.

7. Neftalí (7,13)

Čtyři synové Neftalího jsou nazváni syny Bilhy, protože to byla Neftalího matka. Další potomci těchto čtyř jsou vynecháni.¹⁰

8. Polovina kmene Manasesova na západ od Jordánu (7,14–19)

O Manasesových potomcích žijící na východ od řeky Jordán v Gileádu a Bášanu bylo pojednáno v 5,23–24. Tento oddíl se zabývá druhou polovinou kmene, která se usídlila v Kenaanu na západ od Jordánu.

Manasesův potomek Selofchad vybočuje z řady, protože měl jenom dcery. Jejich jména uvádí Jz 17,3 a připomínáme si je, protože se ozvaly kvůli dědictví, které Hospodin ženám v takovýchto případech zaslíbil (viz Nu 27,1–11). Židovským ženám se dostávalo práv v době, kdy většina pohanských žen měla práv jen velmi málo.

9. Efrajim (7,20–29)

Pisatel se kmenem Efrajim zabývá podrobněji, aby vystopoval rodovou linii Jozua, nejslavnějšího Efrajimce starověkých dějin. Muži, kteří vykonali pro Boha velké věci, se stávají slávou svých rodin, připomínají si je s láskou a dalším generacím jsou dávání za příklad.

10. Ašer (7,30–40)

Čtyři synové Ašerovi a jejich sestra Serach se shodují se seznamem v Gn 46,17. Jejich potomky byli předáci domů, vybraní udatní hrdinové a přední z předáků.

11. Benjamín (kap. 8)

8,1–28 Benjamín, Juda a někteří příslušníci kmenů Šimeón a Lévi tvořili jižní království,

z něhož byli Izraelci odvedeni do babylonského zajetí. Většina Izraelců, kteří se za Nehemjáše vrátili do Judska, pocházela z těchto kmenů; proto je jim v rodokmenech věnováno více prostoru.

Autor se zde Benjamínovci zabývá více než v 7,6–12. Když srovnáme tyto dva seznamy a rovněž seznam v Gn 46,21a Nu 26,38–41, zdánlivým rozporům v nich nám pomohou porozumět následující zásady:

1. Někteří muži měli více než jedno jméno.
2. Pravopis některých jmen se za léta změnil.
3. Některá jména jsou vynechána, protože daní muži zemřeli brzy nebo neměli děti.
4. Slovo přeložené jako syn (ben) může znamenat syn, vnuk, pravnuk atd.
5. Některá jména jsou vynechána, protože neodpovídají záměru pisatele.

8,29–40 Saul, Benjamínek, se stal prvním izraelským králem. Jeho rodokmen najdeme zde a v 9,35–44. Zde jsou uvedeni jen potomci jeho syna Jónatana, přítele Davidova. Meríbbaal je jiné jméno pro Mefíbóšeta.¹¹

Rodokmeny Dana a Zabulóna nejsou uvedeny. (Dan je rovněž vynechán na dalších místech v Písmu – především ve Zj 8.)

D. Navrátilci ze zajetí (9,1–34)

Verše 2–9 stručně jmenují některé ze synů Judových a Benjamínových, kteří se navrátili do Jeruzaléma, předáky v domě svých otců (v. 9). Verše 10–13 zmiňují kněze, zatímco verše 14–34 levity, kteří se navrátili, a popisují některé z jejich povinností. Jiný seznam navrátilců lze najít v Neh 11.

E. Rodokmen Saulův (9,35–44)

Posledních deset veršů kapitoly 9 jsou prakticky stejně jako 8,29–40; informují o Saulově rodokmenu a připravují tak půdu pro historickou část První Paralipomenon (kap. 10–29). Saulův příběh je zaznamenán v 1S 9–31.

II. Saulova smrt (kap. 10)

10,1–5 Paralelní záznam o smrti Saula a jeho synů najdeme v 1S 31,1–13.

Ch. H. Spurgeon komentuje pátý verš:

Zatímco upřímně odsuzujeme sebezničení, nemůžeme než obdivovat věrnost tohoto zbrojnoše – byl věrný až na smrt. Nepřežil svého pána. Měl by tento muž žít a zemřít pro Saula, ale my bychom měli zradit našeho královského pána, Pána Ježíše?¹²

10,6–10 V souvislosti se Saulovou smrtí je třeba si povšimnout několika věcí. „Všichni z jeho domu zemřeli společně“ (v. 6) se vztahuje pouze na ty, kdo se Saulem bojovali (1S 31,6). Saul měl i další syny, které Pelištejci nezabili (2S 2,8; 21,1–9). Ale ani oni nakonec neunikli osudu, který přemohl jejich otce (2S 21,1–8).

10,11–12 Když se doslechli zvěst o Saulovi a jeho synech bojovníci z Jábeše v Gileádu, pochodovali celou noc, aby získali jejich těla od Pelištejců; poté pohřbili jejich kosti a sedm dní se postili. Dříve Saul zachránil jejich město před Náchašem Amónským (1S 11); tito bojovníci na jeho dobrotu nezapomněli.

10,13–14 Tyto verše udávají dva důvody Saulovy smrti: zpronevěřil se Hospodinu (viz 1S 13 a 15) a doptával se ducha zemřelého (1S 28).

Tento stručný záznam o Saulovi připravil cestu pro příběh Davida, Božího vyvoleného vládce nad izraelským lidem.

III. Davidova vláda (kap. 11–29)

A. Davidovo vojsko (kap. 11, 12)

1. Davidovi stateční bojovníci (kap. 11)

11,1–3 Paralipomenon nezmiňuje krátkou a neúspěšnou vládu Íš-bóšeta (2S 2–4), ale přesouvá se k Davidově korunovaci v Chebrónu (srov. 2S 5).

11,4–9 Prvním bodem v plánu práce krále Davida bylo zajistit si hlavní město. Tyto verše vypovídají o tom, jak se zmocnil Jeruzaléma (srov. 2S 5,6–10).

Davidův synovec, Jóab, syn Serújin, byl také velitelem jeho armády. Při dobytí Jeruzaléma prokázal velkou odvahu a chrabrost. V souladu s Davidovým slibem se z něj stal předák nad izraelským vojskem. Třebaže byl Jóab bojovník, byl to nemilosrdný muž a není

jmenován mezi Davidovými hrdiny, možná právě kvůli své bezohledné povaze.

11,10 Seznam Davidových hrdinů je vložen na začátek jeho vlády. V 2S 23 je předložen podobný seznam na konci jeho panování. Tito hrdinové přišli k Davidovi v různých dobách svého života. Někteří se k němu připojili, když byl v jeskyni v Adulámu (v. 15–19), jiní, když byl v Siklagu (12,1–22) a další, když byl David prohlášen za krále v Chebrónu (12,23–40).

Následuje seznam několika Davidových „bojovníků“ a jejich „udatných činů“.

11,11 Jášobeám: sám porazil tři sta mužů ničím jiným než kopím. Bůh mu daroval nadpřirozené vítězství nad nepřáteli Izraele. Stateční muži mohou pro Boha vykonat výjimečné věci, když mu důvěřují a bojují proti nepříteli lidských duší.

11,12–14 Eleazar, syn Dóda Achóhijského: Nejdříve si všimněte, že „byl s Davidem“. Byl věrný Davidovi a stál při něm, když všichni ostatní utekli. A kvůli čemu se nasadil? Kvůli poli s ječmenem! V sázce byl princip, nikoli majetek. Tento díl země náležel dle zaslíbení Izraeli, a Pelištejci z něj nebudou mít ani píď. Dnes si musí křesťané uvědomit, že náležejí Bohu a nesmí Satanovi dovolit, aby měl v jejich životě působnost, byť i ve zdánlivě nevýznamné oblasti.

11,15–19 Tři muži v Adulámu: Byli s Davidem v této extrémní situaci a znali tužbu jeho srdce. Riskovali svůj život, aby mu přinesli vodu z betlémské studně, která by občerstvila jeho ducha. Nejednali tak pro čest, které by se jim dostalo, neboť jejich jména uvedena nejsou, nýbrž pro potěšení, které by tím Davidovi způsobili. Kde se dnes nacházejí muži a ženy, kteří přebývají v blízkosti Pána Ježíše, aby poznali touhu jeho srdce? Kde jsou muži a ženy, kteří by riskovali všechno jen proto, aby občerstvili jeho duši vodou z nějaké potřebné oblasti misie? Ti, kdo tak učiní, budou jistě započtení mezi jeho hrdiny.

11,20–21 Abišaj, bratr Jóabův, byl nejmávanější mezi dalšími třemi.¹³ Písmo praví, že Abišaj byl muž Davidovi neochvějně oddaný. Šel s Davidem do Saulova tábora (1S 26), byl s Davidem, když unikal z Jeruzaléma během

Abšalomovy vzpoury (2S 16), porazil Šebou vzpouru (2S 20), zachránil Davida před obrem Jišbím Benóbem (2S 21) a v mnoha dalších případech prokázal svému králi věrnou službu (2S kap. 10, 18; 1Pa 18). Nesobecká statečnost spojená s oddanou věrností učiní z kohokoli vysoce ceněného přítele a služebníka Krále králů.

11,22–25 Benjáš: Jeho otec byl kněz (1Pa 27,5) a hrdina. Stal se velitelem Davidovy osobní stráže. Je zde uvedeno několik jeho zásluh. Později převzal Jóabovo místo velitele izraelského vojska (1Kr 2,34–35). V jeho vítězstvích vidíme předobraz vítězného života, který se postaví světu (egyptský obr), tělu (Moáb) i ďáblu (řvoucí lev) a porazí je.

11,26–47 Třebaže verše 26–47 nezaznamenávají žádné činy, jména těch, kdo Davidovi hrdinně sloužili, jsou náležitě uvedena. Některá ze jmen jsou velmi zajímavá. Například:

Selek Amónský (v. 39) a Jitma Moábský (v. 46): Rodem byli nepřáteli Izraele, ale zde je nacházíme ve službách izraelského krále. Všichni jsme se narodili jako Boží nepřátelé, ale díky jeho milosti můžeme rovněž najít místo v Králově vojsku.

Urijáš Chetejský (v. 41): Byl příslušníkem národa, který měli Izraelci vyhubit, když obzazovali zaslíbenou zemi (Dt 7,1–2). Ale zde ho máme jako Davidova válečníka. Ukázalo se, že David není hoden jeho věrností, když nařídil, aby Urijáše zavraždili a on si mohl vzít jeho manželku Bat-šebu (2S 11).

2. Davidovi věrní následovníci (kap. 12)

Kapitola 11 pojednávala o *jednotlivcích*, kteří se ztotožnili s Davidem. Tato kapitola se zabývá především *kmeny* a jejich vůdci, kteří se s králem spojili. V kapitole 12 je vyjmenován každý kmen, od těch, kteří přišli za Davidem, když se skrýval (v. 1–23) až po ty, kteří přišli do Chebrónu po Íš-bošetově smrti (v. 24–41). „... Také všichni ostatní Izraelci byli jednomyslní, že ustanoví Davida za krále... neboť v Izraeli byla radost“ (v. 39–41).

Mnozí, kteří měli potíže nebo byli v tísní, přišli dříve k Davidovi, aby u něj našli ochranu (1S 22,1–2). Nyní však tito muži při-

šli, aby Davidovi sloužili a pomohli mu získat trůn, který byl dle Božího výnosu jeho. Dnes Boží království potřebuje muže a ženy, kteří jsou vyzbrojení od Boha (v. 2), vycvičení a rychlí (v. 9), silní ve víře, schopni zvítězit nad zdrcující nepřízní osudu a přimět nepříteli utíkat (v. 16, 17), plní Ducha a nesobecky oddáni Ježíši (v. 32) – lidé, kteří mají nerozdělené srdce (v. 33)!

David správně vyslyšel syny Benjamína a Judy (v. 17), protože dříve ho někteří z nich zradili (1S 23).

Historické události, o nichž hovoří verše 20–23, lze najít v 1S 29 a 30. Bůh zabránil Davidovi, aby bojoval proti Izraelcům, zatímco byl s Pelištejci. Rovněž mu daroval vítězství nad Amálekovci, kteří napadli Siklag a unesli jeho rodinu.

Východní kmeny se dostavily ve vysokém počtu (v. 38), zatímco ty blíže Chebrónu byly zastoupeny nižším počtem, např. Judou, Šimeónem atd. (v. 25 a násl.).

Nyní, když byl Izrael sjednocen kolem svého Bohem určeného krále, bylo tam mnoho radosti, slavení a požehnání (v. 40). Rozdělení a svár způsobené Saulovou neposlušností pomínuly. Izrael najde nový blahobyt pod svým zbožným pastýřem-králem.

B. David přináší truhlu smlouvy do Jeruzaléma (kap. 13–16)

13,1–8 Kapitola 13 zaznamenává Davidův první pokus dovést truhlu smlouvy do svého nově získaného královského města.

Truhla byla během Saulovy vlády zanedbána. Pelištejci se jí zmocnili a měli ji po sedm měsíců, poté ji vrátili do Kirjat-jearimu, kde zůstala v domě Abinádaba, levity (1S 4–7). Nyní na základě Davidova podnětu naložili Uza a Achjó truhlu na nový vůz na cestu do Jeruzaléma. Egyptský Šichor se zřejmě vztahuje na egyptský potok (Vádi el-Ariš).

13,9–12 Když volí opustili cestu, Uza vztáhl ruku, aby truhlu vyrovnal. Bůh ho okamžitě usmrtil. Zákon zakazoval, aby se truhly kdokoli dotknul, dokonce ani kněží nesměli (Nu 4,15). Když Kehátovci nesli truhlu, položili si na ramena tyče, ale samotné archy se nedotkli. Místo bylo tedy nazváno Peres-uz

(*výbuch proti Uzovi*). David se rozzlobil a dostal strach přenést truhlu do Jeruzaléma.

13,13–14 Proto byla truhla uložena v domě Obéd-edóma, levity, kde zůstala tři měsíce a svému hostiteli přinášela velké požehnání.

14,1–2 Když byl David ustanoven králem nad celým Izraelem, poslal týrský král Chíram muže a materiál, aby postavili Davidovi dům. To byl počátek dlouhého a blízkého přátelství, které sahalo až do Šalomounovy vlády.

14,3–7 David se prohřešil proti Hospodinu mnohoženstvím; to bylo jednoznačně zakázáno v Dt 17,17. Paralipomenon sice zaznamenává porušení Zákona, ale nezmiňuje jeho hříšné důsledky. První čtyři děti uvedené ve verši 4 byli synové Bat-šeby (1Pa 3,5). 2S 11 pojednává o Davidově nezákonném poměru s ní. Nicméně i zde vidíme působení Boží milosti, neboť jména dvou dětí pocházejících z tohoto manželství se objevují v rodokmenu našeho Pána: Nátan (L 3,31), Mariin předek, a Šalomoun (Mt 1,6), předek Josefův.

14,8–17 Když se Pelištejci doslechli, že byl David pomazán za krále nad Izraelem, přišli ho napadnout. David se doptával Boha (v. 10) a dobyl úžasné vítězství. Modly, které své ctitele nemohly nikdy zachránit před živým Bohem, byly odneseny pryč (2S 5,21) a spáleny (v. 12). Když se Pelištejci vzpamatovali, vrátili se a zaútočili podruhé. David se opět doptával Hospodina. Nepředpokládal, že ho Bůh povede stejně. Tentokrát mu Bůh daroval vítězství za využití úplně jiného bitevního plánu.

Tato vítězství vnesla strach do srdcí okolních národů. Povšimněte si spojitosti mezi verši 16 a 17: „David učinil tak, jak mu Bůh přikázal... Davidovo jméno proniklo do všech zemí.“

15,1–3 O tři měsíce později od tragédie s Uzou (kap. 13) se David ještě jednou připravil na přenesení truhly do svého hlavního města Jeruzaléma. Nicméně tentokrát nejdříve pečlivě prozkoumal Zákon a poté podle něj jednal.

Pro truhlu připravil stan, nikoli dům, neboť takový byl vzorec, jenž našel v Zákoně. Stan byl zřejmě vyroben podle stejného návodu jako ten, který používali během vyjítí z Egypta

(Ex 26). Avšak v Davidově stanu představovala truhla jediný kus nábytku, protože svatostánek a jeho vybavení byly až do Šalomounových dnů v Gibeónu (16,39).

15,4–15 Poté David shromáždil předáky lévijských rodů. Velekněží Sádok a Ebjatar (1Kr 4,4) byli při této příležitosti rovněž povoláni (v. 11). Truhla byla nyní nesena správnými muži a správným způsobem tak, jak nařídil Mojžíš podle Hospodinova slova (v. 15). Proto se tento pokus setkal s úspěchem (16,1).

15,16–29 Oblíbený zpěvák Izraele rovněž pečlivě připravil radostné chvály a hudbu, které doprovázela truhlu. Někteří zpívali, jiní hráli na hudební nástroje. David poskakoval a zúčastnil se hraní na strunné nástroje a harfy, a všichni byli naplněni radostí. V této veselé symfonii byla jedna falešná nota. Míkal, Davidova žena, se mu vysmívala (v. 29; srov. 2S 6,16 a násled.).

16,1–3 Jakmile byla truhla uložena ve stan, byly přineseny oběti. Zápalné oběti byly nejvyšším možným výrazem obřadného uctívání (srov. Lv 1). Úplně je pohltily plameny a vystoupaly v kouři, aby se z nich těšil pouze Bůh.

Dalším druhem obětí, které byly tehdy přineseny, byly oběti pokojné. Jednalo se o jediné levitské oběti, na kterých měl podíl každý. Tuk a ledviny se obětovaly Hospodinu na oltáři, díl zbytku šel kněžím a zbytek byl vrácen obětujícímu, aby se o něj podělil před Hospodinem se svou rodinou a přáteli (srov. Lv 3). Pokojná oběť symbolizovala společenství s Hospodinem a sdílení dobrých věcí, které od Hospodina pocházely. Jak pokojná, tak zápalná oběť byly významné při slavení svátků a vážných událostí, a toto zajisté byl slavnostní den pro celý Izrael. Než odešli domů, každý dostal kus masa (BKR, v. 3).

16,4–7 Davidovým dalším krokem bylo zajistit, aby se Hospodinu dostávalo díkyvzdání a radování každý den, a nikoli pouze při zvláštních příležitostech (srov. v. 37–42). Levité byli ustanoveni, aby vzdávali díky, chválili a připomínali Hospodina... hudebními nástroji a zpěvem.

16,8–22 Žalm zaznamenaný při této příležitosti má dvě hlavní části. Verše 8–22 oslo-

vují Izrael a verše 23–34 zase národy. Verše 35 a 36 žalm uzavírají. Jedná se o kombinaci žalmů 105,1–15; 96,1–13; 106,1.47.48.

Ve verších 8–22 jsou Izraelci vyzváni, aby opěvovali Hospodinovu velikost a *hledali* jeho tvář. Mají si připomínat jeho *skutky*, obdivuhodné činy, které vykonal v minulosti, a mají si připomínat jeho *smlouvu*, bezpodmínečná zaslíbení, jež daroval jejich otcům.

16,23–34 Žalmista rozšiřuje pohled na celou zemi a naléhá na všechny lidi, aby hovořili o Hospodinově slávě. Náleží mu *bázeň* coby Bohu stvoření. *Sláva* je jeho coby Boha nádhery, síly a vznešenosti. A patří mu *radost* jako Bohu, který udržuje svět a panuje nad ním.

16,35–36 Tato závěrečná modlitba je téměř totožná s žalmem 106,47–48.

16,37–43 David pečlivě vybral levity, kteří měli vykonávat službu uctívání Hospodina před truhlou smlouvy v Jeruzalémě a také v Gibeónu, kde se stále nacházel svatostánek a oltář pro zápalné oběti. V Jeruzalémě určil zpěváky, vrátné a hráče na trubky; ti všichni spadali pod Ebjatará. Sádok vykonával svůj kněžský úřad v Gibeónu. Hlavní důraz tohoto oddílu spočívá na hudebnících. Ve verši 38 jsou zřejmě uvedeni dva rozdílní Obéd-e-dómové, a ve verších 38 a 42 jsou dva různí Jedútúnové. ... Nyní, když byla truhla uložena na Sijónu, všechen lid odešel domů a David také odešel domů, aby požehnal svému domu.

C. Davidova touha postavit chrám a Boží odpověď (kap. 17)

Kapitola 17 je rozdělena do tří částí: Davidova *touha* postavit Bohu dům (v. 1–2); Boží *rozhodnutí* vystavět dům Davidovi (v. 3–15) a Davidova reakce v *modlitbě* (v. 16–27). 2S 7 nabízí paralelní příběh.

17,1–4 David se svěřil proroku Nátanovi, že je nešťastný, když bydlí v přepychovém domě, zatímco truhla smlouvy přebývá ve stanu. Jeho touha postavit Hospodinu dům se setkala s Nátanovým kvapným souhlasem. Bůh však poté Nátana usměrnil: David nebyl mužem vyvoleným pro tento úkol.

17,5–6 Boží truhla nikdy nepřebývala v pevném domě, nýbrž ve stanu. Ani Bůh

dosud nepřikázal, aby mu takový dům postavili. David později odhalil svému synu Šalomounovi skutečnost, která zde není uvedena: Bylo mu zakázáno vystavět chrám, protože byl zapojen do tolika krveprolévání a násilí (22,7–8). Úkol přenést Hospodinovu truhlu do jejího odpočinutí byl přenechán jeho synu, „muži odpočinutí“ (22,9).

17,7–15 Jako Bůh v minulosti milostivě promlouval k praotcům, tak nyní vyčlenil pro nezasloužené požehnání izraelského pastýře-krále. Tato nepodmíněná zaslíbení jsou známa jako Davidova smlouva. 2S 7,12–16 a žalm 89 rovněž zaznamenávají tuto smlouvu. Walvoord shrnuje její ujednání:

Ujednání Davidovy smlouvy zahrnují následující: (1) David bude mít dítě, které se teprve narodí, a to po něm nastoupí na trůn a ustanoví své království. (2) Tento syn (Šalomoun) vystaví chrám místo Davida. (3) Trůn je království, které obstojí navěky. (4) Trůn od něj (Šalomouna) nebude odňat, i když si jeho hříchy zaslouží potrestání. (5) Davidův dům, trůn a království obstojí navěky.¹⁴

Tato smlouva, stejně jako všechny další bezpodmínečné smlouvy, které Bůh učinil, hraje významnou úlohu v Božím jednání s lidstvem. Mluví se o ní na několika dalších místech v Písmu (např. Iz 9; Jr 33; Ez 37; Za 14). Svého úplného a naprostého naplnění dojde až v Pánu Ježíši Kristu, kterému trůn a království patří navždy.

17,16–27 Když David vyslechl tyto věci, posadil se před Hospodinem a vylil mu své srdce v modlitbě plné důvěry. Jeho odpověď Bohu poukazuje na dva Davidovy mimořádné rysy: pokoru a důvěru v Hospodina. Verše 16 a 17 inspirovaly bývalého obchodníka s otroky a později kazatele evangelia Johna Newtona k napsání slavné duchovní písně „Amazing Grace“ (Úžasná milost, pozn. překl.). Podobně jako David i on viděl svou vlastní nehodnost a malost vyvýšenou Boží vskutku úžasnou milostí.¹⁵

D. Davidova vítězství (kap. 18–20)

K událostem shrnutým v následujících třech kapitolách (18–20) historicky došlo po-

té, co byl David prohlášen za krále (kap. 12) a předtím, než byla truhla přenesena do Jeruzaléma (kap. 13–17).

Mnoho z okolních národů nepřátelských vůči Izraeli bylo nyní přivedeno pod jeho nadvládu tak, jak to Bůh původně zamýšlel. Až dosud byl Izrael držen svým hříchem a neposlušností v poddanství těch, které měl porazit. Nyní pohanské národy vzdaly Izraeli hold a přiznaly mu nadřazenost a moc.

18,1–6 Pelištejci, Moábci, Aramejci a Edómci byli všichni poraženi, protože Hospodin Davidovi pomáhal [„zachovával“, BKR], kamkoli šel.

Verš 4 zaznamenává další Davidovo selhání, pokud jde o dodržení zákonů ohledně chování izraelských králů (Dt 17,15–17). Nejprve získal mnoho žen (14,3) a nyní i koně.

18,7–11 Následně získal mnoho bohatství, například všelijaké zlaté, stříbrné a bronzové předměty, které pobral Hadad-ezerovým služebníkům, zasvětil je Hospodinu a později je použil Šalomoun ke stavbě chrámu.

18,12–13 Osmnáct tisíc, které pobil Abišaj, se v paralelním oddílu v 2S 8,13 přisuzuje Davidovi. Viz komentář tam k rozřešení tohoto zdánlivého rozporu.

18,14–17 Davidovi nepřátelé pocíťovali jeho hněv, ale jeho lid se těšil z jeho spravedlnosti a práva. Nebyl pouze dobrý vojevůdce, nýbrž také schopný správce. Davidovi důstojníci a úředníci jsou vyjmenováni zde stejně jako v 2S 8,16–18. Bůh rád projeví uznání za službu jemu a jeho služebníkům.

19,1–4 Náchaš bojoval proti Izraeli za dnů Saula (1S 11). Zřejmě prokázal Davidovi nějakou nezaznamenanou službu během Saulovy vlády. Kvůli tomu poslal David posly, aby potěšili jeho syna Chanúna po smrti jeho otce. Chanún se však řídil nerozumnou radou a zachoval se k vyslancům pohrdavě.

19,5–7 Ze strachu před odvetou si synové Amónovi najali zoldáky a připravili se k boji.

19,8–15 Joáb spolu se svým bratrem Abišajem porazili spojené síly Amónců a Aramejců (BKR). Joabova výzva ve verši 13 inspirovala Izraelce a ukázala, že Joáb měl ohledně bitvy správný náhled.

19,16–19 Aramejci poslali pro své příbuz-

né do Zaeufratí, protože plánovali pomstu za svou nedávnou porážku. David si uvědomil nebezpečí, rychle shromáždil své vojsko a zaútočil. Překvapená armáda pod Šofakovým velením nepředstavovala pro Izrael žádného soupeře a pyšní Aramejci se stali Davidovými služebníky.

20,1–2 Král David vyslal Jóaba proti Rabě (moderní Ammán), zatímco on sám zůstal v Jeruzalémě (2S 12,1). Obléhání trvalo asi dva roky. Během této doby se David zapletl s Bat-šebou, manželkou Urijáše, jednoho ze svých třiceti „hrdinů“. 2S 12 vypráví o Davidově hříchu a obnově, ale Paralipomenon, věrná svému záměru, jeho hřích nezmiňuje. Jóab povolal Davida, když bylo město na pokraji pádu, a na Davidovu hlavu byla nasazena koruna poraženého krále.

20,3 Tento verš se může vztahovat pouze na válečníky. Hebrejšтина je na tomto místě poněkud nejasná, a proto někteří komentátoři přišli s možným překladem, že na lid byly uvaleny nucené práce (viz pozn. k 2S 12).

20,4–8 Během bojů se stálými nepřáteli Izraele, Pelištejci, byli zabiti tři obři. Sibekaj Chúčatský ubil Sipaje v Gezeru, Elchánan ubil Lachmiho (Goliáš v 2S 21) a Davidův synovec Jónatan (syn jeho bratra Šimey nebo Semmaa) porazil obra, který měl po šesti prstech, celkem dvacet čtyři. Matthew Henry vztahuje tento verš na nás:

Davidovi služebníci byli sice muži běžné postavy, ale pro obry v Gátu se stali při každém setkání tvrdým oříškem, protože měli na své straně Boha. ... Nemusíme se bát velkých mužů, kteří jsou proti nám, když máme na své straně velkého Boha, který je pro nás. Co zmůže jeden prst navíc na noze nebo na ruce proti Všemohoucnosti?¹⁶

E. Sčítání lidu a rána (kap. 21)

Když srovnáme tuto kapitulu s 2S 24, není na první pohled jasné, kdo stál za Davidovým hříchem sčítání lidu. Druhá Samuelova praví, že Davida ponoukl Hospodin, aby sečetl lid, protože proti lidu vzplanul jeho hněv. Zde se dočteme, že k činu ho navedl Satan. Oba výroky jsou samozřejmě pravdivé. Bůh dovolil Satanovi, aby pokoušel Davida. Bůh není

původcem zla, ale povoluje ho a používá ke svým účelům.

Kvůli rozdílům v číslech v této kapitole a těch v 2S 24 viz Poznámky.¹⁷

21,1–7 Jóab byl proti sčítání od samého počátku a při vykonávání králova příkazu nebyl zrovna svědomitý. Lévi nebyl do součtu zahrnutý možná proto, že tento kmen byl rozptýlen po celém Izraeli a Judovi a spočítat ho by bylo příliš složité. Benjamín mohl být vynechán z toho důvodu, že sčítání bylo přerušeno dříve, než se Jóab k tomuto kmeni dostal (1Pa 27,24). Při sčítání lidu se nevybíralo žádné výkupné, jak bylo nařízeno v Ex 30,12. Davidova pýcha a neposlušnost měly chmurné následky.

21,8–15 Třebaže David velmi zhřešil, rychle svůj hřích vyznal a pokořil se před Hospodinem. Když si měl vybrat trest za své provinění, zvolil si padnout do ruky Hospodiny, neboť věděl, že on je milosrdný. Sedmadesát tisíc mužů padlo, než byl mor zastaven.

Nám může tento trest připadat krutý. Všichni máme své slabosti a hříchy, které nás sužují. David byl obecně pokorný, ale v tomto případě upadl do starověkého hříchu d'ábla, pýchy. Matthew Henry to vztahuje na nás:

Byl pyšný na množství svého lidu, ale Boží spravedlnost jeho počet zmenšila. To, čím se pyšníme, je nám po právu odňato, oslabeno nebo nám to zhořkne.¹⁸

21,16–17 Když David pozvedl oči, naskytl se mu hrozivý pohled: Hospodinův anděl stál s taseným mečem vztyčeným nad jeho milovaným Jeruzalémem. Jeho odpověď byla mnohem lepší než ta, kterou dává většina věřících, když jsou přistiženi při nějakém velkém hříchu nebo neposlušnosti. Henryho čtyři body, které shrnují, jak David nesl svou nápravu, mohou pomoci nám všem, především těm, kteří se nacházejí ve vedoucí pozici.

1. Velmi kajícím se vyznal ze svého hříchu a upřímně se modlil za jeho prominutí, v. 8. Přiznal, že zhřešil, velmi zhřešil, jednal bláznivě, velmi bláznivě; a snažně prosil, aby byl za to potrestán a jeho vina byla odňata. 2. Přijal trest za své přestoupení: „*At je tvá ruka proti mně a proti domu mého otce*“, v. 17. Podřizují se holi, dej, ať trpím já, neboť já jsem zhřešil; má je ta provinilá

hlava, na kterou by měl ukazovat meč. 3. Vydal se Božimu milosrdenství (ač věděl, že je Bůh na něj rozzlobený) a nezavrdil se. Ať je tomu jakkoli, *kěz padneme do Hospodinovy ruky, neboť jeho slitování je velké*, v. 13. Dobří muži, i když se na ně Bůh mračí, o něm smýšlejí dobře. *Jestli mě skočí, budu v něho vkládat naději*. 4. Vyjádřil velmi něžný zájem o lid a velmi ho bolelo u srdce, když viděl, jak jsou trápeni pro jeho přestoupení: *Ale tyto ovce, co provedly?*¹⁹

21,18–26 Skrze Gáda vedl Bůh Davida, aby získal humno Ornána (Aravny v 2S) Jebúsejského, postavil tam oltář a přinesl oběti. Ornán nabídl Davidovi půdu jako dar, ale král trval na tom, že za ni zaplatí. Verš 24 představuje důležitou duchovní zásadu: Účinná oběť vždy něco stojí. Na tomto humně byl později vystavěn chrám (2Pa 3,1).

21,27–30 Na hoře Móríja obětoval Abrahám Izáka (Gn 22). Zde byla zastavena i rána a Hospodin přikázal andělovi, aby vrátil meč do pochvy, jak čteme v této kapitole. Zde stál i chrám. A věříme, že na tom samém hřebeni, třebaže ne na tom samém místě, zemřel na kříži za hříchy lidstva i Pán Ježíš.

Skutečnost, že humno se mělo stát novým centrem uctívání, mohla být důvodem Davidovy obavy jít hledat vedení do Gibeónu.

F. Přípravy na chrám (kap. 22–26)

1. Materiály, muži a motivace (kap. 22)

22,1–5 David poznal, že humno (21,28) se mělo stát budoucí stavební plochou pro chrám a oltář pro zápalné oběti. Proto začal s přípravami na stavbu, ačkoli věděl, že Šalomounovi se dostane výsady chrám postavit. Cizinci zmínění ve verši 2 byli Kenaanci, kteří zůstali v zemi (1Kr 9,20–21). Izrael je měl sice zničit, ale když v tom Židé selhali, podrobili je nuceným pracím.

22,6–13 V poněkud formálním tónu David znovu mluví se Šalomounem o své touze postavit chrám, o svém vyloučení, protože byl mužem krve, a o Hospodinově zaslíbení, že dům Bohu postaví on, jeho syn Šalomoun. Žádal, aby Hospodin byl se Šalomounem, aby mu dal rozumnost a porozu-

mění a nabádal Šalomouna, aby poslouchal Boží zákon.

22,14–16 Nakonec David Šalomounovi pověděl o veškerém soužení, které podstoupil, aby přichystal materiály a dělníky pro daný úkol. Zakončil svou promluvu radou, na kterou by měli dbát všichni křesťané: „Povstaň a jednej a Hospodin at' je s tebou.“

22,17–19 Poté David naléhal na všechna izraelská knížata, aby se Šalomounem spolupracovala. Povšimněte si, že stavění pro Boha je nejdříve ze všeho záležitostí srdce a teprve potom rukou: „Nyní přiložte své srdce... a stavte svatyni.“

2. Rozdělení a povinnosti levitů (kap. 23–26)

23,1–3 Když se blížil konec Davidových dní, bylo uspořádáno sčítání levitů od věku třiceti let výše. V tomto věku mohli začít aktivně sloužit.

23,4–5 Oněch třicet osm tisíc mužů bylo rozděleno do čtyř obecných skupin: dvacet čtyři tisíc vedoucích nad službou v chrámě, šest tisíc správců a soudců, čtyři tisíce vrátných a čtyři tisíce zpěváků a chválicích Hospodina neustále na nástroje. Tyto pokyny byly Bohem inspirované a David je získal od svých proroků (2Pa 29,25).

23,6–24 Verše 6–23 obsahují levitské rodokmeny: Geršónovce (v. 7–11), Kehatovce (v. 12–20) (včetně Mojžíše a Árona, nejslavnějších levitů všech dob) a syny Merariho (v. 21–23).

Jisté kněžské funkce byly navždy svěřeny Áronovi... a jeho synům (v. 13). Kněžím bylo vyhrazeno pálit kadidlo, sloužit Hospodinu ve svatyni a nejsvětější svatyni (zde pouze velekněz), a žehnat v Hospodinově jménu (Nu 6,23–27).

23,25–27 Dále přicházejí na řadu povinnosti levitů. Již nebudou nosit příbytek a jeho vybavení, jak jim přikázal Mojžíš, neboť chrám bude stálým místem pro přebývání Boží. David ve svých posledních slovech snížil minimální věk na dvacet let a výše, neboť pro službu v chrámě bude třeba více lidí.

23,28–32 Oněch šest tisíc soudců bylo zřejmě rozptýleno po Izraeli, zatímco ostatní

levité sloužili v chrámu. Dvacet čtyři tisíc vedoucích nad službou v chrámě mělo pečovat o potřeby kněží při povinnostech vyjmenovaných ve verších 28–32.

24,1–19 Kapitola 24 vypráví o vytvoření oddílů kněží a levitů. Bylo zde dvacet čtyři domácností neboli oddílů kněží (v. 1–19) a dvacet čtyři oddílů levitů (v. 20–31). Každý oddíl dostal rozpis služeb založený na střídání, podle něhož sloužil v chrámu, tudíž každý získal příležitost sloužit zhruba dva týdny každý rok. Zachariáš (L 1,5) patřil k osmému oddílu, oddílu Abijášovu (v. 10).

Domácnosti Áronových dvou sloužících synů Eleazara a Ítamara utvářely kněžský rod, šestnáct oddílů patřilo k prvnímu synu a osm oddílů druhému synu (v. 4). Los byl tažen v přítomnosti Davida, předáků Izraele a kněží Sádoka a Achimeleka; výsledky pečlivě zapsal písař Šemajáš.

24,20–31 Rovněž levité házeli svůj los před Davidem a knížaty. Los zřejmě určil, ke kterému oddílu bude každý muž patřit.

25,1–7 V kapitole 25 jsou další synové Léviho, hudebníci a zpěváci, přidělení k oddílu, aby konali svou posvátnou službu. Jedná se o syny Asafovy (v. 2), Jedútúnovy (v. 3) a Hémanovy (v. 4–5). Těchto dvě stě osmdesát osm mužů bylo jmenováno, aby zpívali v Hospodinově domě za doprovodu činelnů, harf, lyr (v. 6–7).

25,8–31 Losem byli přiděleni k dvaceti čtyřem oddílům či směnám, což naznačují verše 8–31.

26,1–19 Dále zde máme podrobnosti týkající se vrátných a bran, ke kterým byli přiděleni podle losu. Jsou zde Kórachovci (v. 1), ..., jejich povinností bylo zabránit troufalosti, kterou se provinil jejich otec (Nu 16). Takové jsou cesty Boží²⁰ Je zde i Obéd-edóm, který k sobě vzal po Uzově smrti truhlu smlouvy (13,14). Bůh nezapomněl na jeho věrnost.

Verš 18 znamená, že u horní silnice sousedící s jednou z bran byli čtyři vrátní neboli chrámoví strážci, a další dva byli na konci horní silnice vedoucí k parbaru, zřejmě nádvoří nebo kolonádě rozkládající se na západ od chrámu.²¹

26,20–28 Někteří levité byli určeni, aby

střežili chrámové poklady, kořisti a nad poklady svatých věcí zasvěcených Hospodinu.

26,29–32 Třetí skupina levitů byla oddělena jako správci a soudci, tisíc sedm set mužů na západ od Jordánu a dva tisíce sedm set na východní straně řeky v Gileádu.

G. Vojenští a vládní vůdci (kap. 27)

27,1–15 Vojáci, podobně jako levité, sloužili v oddílech. Každý měsíc bylo ve službě dvacet čtyři tisíc mužů. Všichni velitelé jsou vyjmenováni mezi Davidovými hrdiny (kap. 11 a 2S 23).

27,16–22 Kmeny jsou vyjmenovány v promyšleném pořadí. První na řadě jsou synové Lei ve správné posloupnosti: Rúbenovci, Šimeónovci, Lévijsi, synové Judy, Isachara a Zabulóna. Poté přicházejí na řadu synové Ráchel: Josef (zastoupen svými syny Efrajimem a Manasesem) a Benjamín. Jsou zde i děti Bilhy (ačkoli ne v chronologickém pořadí): Neftalí a Dan. Synové Zilpy (Gád, Ašer) zde uvedeni nejsou.

27,23–24 Dvacetiletí a mladší nebyli zapísáni do sčítání, které David nařídil. Sčítání nebylo nikdy dokončeno, protože Hospodinův hněv vzplanul dříve, než je Jóab dokončil. David, zřejmě zahanben svým hříchem, nařídil, aby výsledek nešťastného sčítání nebyl zanesen do veřejného zápisu.

27,25–34 David měl dvanáct správců, kteří měli na starost jeho domácí záležitosti. Rovněž měl poradce a blízké přátele, kteří mu radili. Achítofelův smutný příběh najdeme v 2S 15 a 17. Podobně jako Jóab byl i on mužem s velkými výsadami, ale nízkým charakterem. O kolik vznešenější byl Chúšaj, králův přítel. Achítofel byl prospěchářský oportunist, kdežto Chúšaj byl skromný služebník. Každý z nich sklídl, co zasel (viz 2S 15–17). Oba sloužili králi, ale každý měl jiný motiv. Oportunistu usiluje o vlastní slávu, kdežto služebník o slávu svého pána.

H. Davidovy poslední dny (kap. 28, 29)

28,1–8 David shromáždil v Jeruzalémě všechny izraelské velitele různých oddílů, velitele kmenů a předáky. Ještě jednou vysvětlil svou touhu vystavět Hospodinovi dům a také

důvody, proč tak nesměl učinit. Byl však vybrán a ustanoven za krále nad Izraelem a jeho syn Šalomoun byl vybrán, aby po něm převzal žezlo. Protože Bůh trvale upevnil Davidův trůn, lid měl poslouchat Hospodina skrze Šalomouna tak, jak ho poslouchali skrze Davida.

28,9–10 Dále David oslovil svého syna. Verš 9 obsahuje příkaz, zaslíbení a varování. *Příkaz:* „A ty, můj synu Šalomoune, poznávej Boha svého otce a služ mu celým srdcem a ochotnou duší.“ *Zaslíbení:* „Budeš-li jej hledat, dá se ti nalézt.“ *Varování:* „Opustíš-li ho, natrvalo tě odvrhne.“ A protože Hospodin ustanovil Šalomouna, aby postavil chrám, měl by sebrat odvahu a učinit to.

28,11–19 Avšak stejně jako Mojžíš před ním, i Šalomoun musí stavět podle vzoru daného Duchem, snad ve vidění. Nebyl zde žádný prostor pro lidskou představivost či vynalézavost, protože chrám byl předobrazem Krista. David dal Šalomounovi plány, které nakreslil pod inspirací Ducha. Dokonce zvažil surové materiály, které se měly použít pro každíčký kus nábytku. (Ucelenější podrobnosti najdeme v 2Pa 2–4.) Vůz, tj. zlatí cherubové (v. 18), podle Ungera zřejmě znamená „cherubové jako vůz, na kterém Bůh vstupuje nebo je usazen“.²²

28,20–21 Šalomoun měl nyní v rukou plány; materiál byl přichystaný; chrámoví služebníci a levité měli rozděleny své povinnosti. Bůh byl s ním a nezklame ho; proto na něj jeho otec ještě jednou naléhal, „Posilni se... a jednej.“

29,1–9 Třebaže král David již věnoval na dílo chrámu mnoho, přesto zasvětil jako konečnou oběť a také na příklad lidu ještě více stříbra a zlata ze svého osobního vlastnictví a naléhal na lid, aby se také rozhodl dobrovolně dát. Jejich štědrá reakce vnesla radost do jejich srdcí a také do králova srdce.

29,10–19 David poté obětoval nádhernou modlitbu chvály a dikuvzdání. Velebil Hospodina jako hodného vši slávy, jako vyvýšenou hlavu nade vším a jako zdroj veškerého bohatství a slávy. Uznal, že on a jeho lid nebyli hodni dát Bohu a to, co mu dali, pocházelo stejně od něj. Modlil se, aby se současná oddanost (*přímé srdce*, v. 17) jeho lidu stala je-

ho trvalým rysem (srdce *zaměřené* na Boha [v. 18]) a aby měl i jeho syn při stavbě chrámu neporušené srdce (v. 19).

29,20–22a Když vyzval shromáždění, aby dobrořečilo Hospodinu, sklonili se a klaněli se před Hospodinem a králem. Dalšího dne obětovali 3000 zvířat a jedli a pili před Hospodinem.

29,22b–25 Šalomoun byl podruhé ustanoven za krále (v. 22; srov. 23,1); pak po Davidově smrti usedl na trůn, těšil se z Hospodinova požehnání a věrnosti lidu. Jeho slavné království je předobrazem nádhery Kristovy tisícileté vlády nad celou zemí.

29,26–30 První Paralipomenon končí stručným shrnutím Davidovy vlády. Zemřel sytý dnů (bylo mu sedmdesát), bohatství a slávy.

Poznámky

- ¹ (Úvod) Když tedy Hospodin mluví o krvi Ábelově (Gn 4,10–11) až po krev Zekarjáše, syna Bekarjáše (2Pa 24,20–21), říká tím „od Genesis po Malachijáše“ (nebo Zjevení).
- ² (Úvod) Mohlo by se zdát, že pisatel Letopisů doplnil, co knihy Samuelovy a Královské zanedbaly.
- ³ (Úvod) Kdyby byly knihy Paralipomenon ještě více paralelní s knihami Samuelovými a Královskými, byly by nepochybně kritizovány jako nadbytečné.
- ⁴ (Úvod) William Kelly, *Lectures on the Books of Chronicles*, str. 13.
- ⁵ (Úvod) Tamtéž.
- ⁶ (Úvod) Septuaginta toto slovo překládá jako vidoucí, hebrejské slovo pro vidoucí se velmi podobá jménu Chozaj, viz BKR.
- ⁷ (Úvod) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible*, Vol. 1, *The Old Testament*, str. 86.
- ⁸ (1, Úvod) Český studijní překlad, který při překladu komentáře používáme, uvádí tyto variace v poznámkách. Nicméně starozákonní autor stejně jako šéfredaktor, překladatelé a recenzenti zastávají přesvědčení o bezchybnosti původního textu.
- ⁹ (2,1–4,23) H. A. Ironside, *The Continual Burnt Offering*, Reading for March 12.
- ¹⁰ (7,13) Jachasiel a Šalúm jsou případy

jmen, jejichž pravopis se lehce odlišuje od Gn 46,24; srov. pozn. ČSP ke Gn 46,24.

- ¹¹ (8,29–40) Část „bóšet“ ve jméně Mefibóšet (srov. Íš-bóšet) znamená „hanba“. Než aby zbožní Židé vyslovili jméno pohanského božstva (zde: Baala), raději ho nahradili urážkou modlářství.
- ¹² (10,1–5) Ch. H. Spurgeon, *Spurgeon's Devotional Bible*, str. 265.
- ¹³ (11,20–21) Syráská verze čte „třiceti“.
- ¹⁴ (17,7–15) John Walvoord, citován J. Dwightem Pentecostem v knize *Things to Come*, str. 101, 102.
- ¹⁵ (17,16–27) Samuel Willoughby Duffield, *English Hymns: Their Authors and History*, str. 166.
- ¹⁶ (20,4–8) Matthew Henry, „1 Chronicles“, v *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:887.
- ¹⁷ (21, Úvod) Zdánlivý rozpor mezi údaji v 2S 24 a 1Pa 21 lze vyřešit takto:

1. Údaje ze sčítání lidu

2S 24	1Pa 21
800 000 izraelských bojovníků tasících meč (v. 9). (v. 5)	1 100 000 všech Izraelců tasících meč
500 000 Judejců (v. 9).	470 000 Judejců tasících meč (v. 5).
1 300 000 mužů	1 570 000 mužů

Všimněte si různých kategorií: bojovníci versus celý Izrael; Judejci versus muži z Judska tasících meč. Údaje nutně zahrnují různé kategorie.

2. Roky hladu

sedm let (v. 13) tři roky (v. 12)

Oněch sedm let by mohlo zahrnovat i tři roky hladu způsobené tím, že Saul pobil Gibeónany (2S 21,1). Pokud si David vybral další tři roky, pak by jakákoli část roku ležící mezi těmito roky byla počítána jako jeden rok, čímž by se celkový součet let rovnal sedmi.

3. Cena zaplacená Aravnovi (Ormánovi)

50 šekelů (v. 24) 600 šekelů (v. 25)

Padesát šekelů bylo zaplaceno za humno

a skot. 600 šekelů bylo za „místo, na kterém je humno“ (v. 22), což byla větší oblast, jejíž součástí bylo humno.

¹⁸ (21,8–15) Henry, „1 Chronicles“, II:889.

¹⁹ (21,16–17) Tamtéž.

²⁰ (26,1–19) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 236.

²¹ (26,1–19) Jiná teorie má za to, že parbar bylo jeruzalémské předměstí. Pojem je ve svém významu nejistý.

²² (28,11–19) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, str. 190.

Bibliografie

Henry, Matthew. „1 Chronicles“ and „2 Chronicles“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2. Reprint. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.

Keil, C. F. „The Books of the Chronicles“, In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 9. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kelly, William. *Lectures on the Books of Chronicles*. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1963.

Payne, J. Barton, „I and II Chronicles“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Sailhamer, John. *First and Second Chronicles*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1983.

Zöckler, Otto. „The Books of the Chronicles“. In *Commentary on the Holy Scriptures, Critical, Doctrinal, and Homiletical*. Vol. 4. Reprint (24 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Druhá Paralipomenon

„Druhá Paralipomenon nastiňuje Boží kázněné založené na jeho podmíněných zaslíbeních. Období 427 let zahrnuje devatenáct judských králů. Sedm z nich bylo dobrých a podobali se Davidovi; deset jich bylo špatných a podobali se králům v Izraeli nebo Jeroboámovi; dva byli dobří, ale stali se z nich králové špatní, a sice Šalomoun a Jóaš. Zde vidíme, jak se z kázněné stává soud.“

John Heading

Úvod viz 1. Paralipomenon.

Osnova

- I. Šalomounovo království (kap. 1–9)
 - A. Šalomounovo uctívání, moudrost a bohatství (1,1–17)
 - B. Šalomounovy přípravy, stavba a zasvěcení chrámu (1,18–7,22)
 - C. Šalomoun v celé své nádheře (8,1–9,28)
 - D. Šalomounova smrt (9,29–31)
- II. Rozdělení království (kap. 10)
- III. Judské království (11,1–36,19)
 - A. Král Rechabeám (kap. 11, 12)
 - B. Král Abijáš (kap. 13)
 - C. Král Ása (kap. 13,23–16,14)
 - D. Král Jóšafat (kap. 17–20)
 - E. Král Jóram (kap. 21)
 - F. Král Achazjáš (22,1–9)
 - G. Královna Atalja se zmocňuje trůnu (22,10–23,21)
 - H. Král Jóaš (kap. 24)
 - I. Král Amasjáš (kap. 25)
 - J. Král Uzijáš (kap. 26)
 - K. Král Jótam (kap. 27)
 - L. Král Achaz (kap. 28)
 - M. Král Chizkijáš (kap. 29–32)
 - N. Král Menaše (33,1–20)
 - O. Král Amón (33,21–25)
 - P. Král Jóšijáš (kap. 34, 35)
 - Q. Král Jóachaz (36,1–3)
 - R. Král Jójakím (36,4–8)
 - S. Král Jójakín (36,9–10)
 - T. Král Sidkijáš (36,11–19)
- IV. Babylonské zajetí (36,20–21)
- V. Kýrův výnos (36,22–23)

Komentář

Rozdělení na 1. a 2. Paralipomenon vzniklo pouze kvůli pohodlí čtenáře, protože původně tvořily jeden velký spis. Proto Druhá Paralipomenon začíná přesně tam, kde První končí. Předěl je zvolen velmi dobře – mezi Davidovou a Šalomounovou vládou.

V 1Pa 29 David ustanovil Šalomouna za svého nástupce. 2Pa sleduje Davidovu rodovou linii od Šalomouna až po návrat pozůstatku Židů z babylonského zajetí. 1. a 2. Královská pokrývají zhruba stejné časové období, nicméně Paralipomenon klade v podstatě důraz jen na Judu. Izraelští králové jsou zmíněni pouze ve vztahu k judskému království. Důraz v Paralipomenon je *duchovní*, kdežto v knihách Královských *historický*. Třebaže většinu materiálu mají obě knihy společný, Paralipomenon občas obsahuje podrobnosti, které v knihách Královských nenajdeme; knihy Paralipomenon byly sepsány později a za jiným účelem. Okomentujeme některé rozdíly mezi těmito dvěma svazky, ale nebude možné zacházet do detailů. (Za tímto účelem byly napsány jiné knihy.)

I. Šalomounovo království (kap. 1–9)

A. Šalomounovo uctívání, moudrost a bohatství (1,1–17)

1,1–3 První královská 1–3 vypráví o tom, co se dělo mezi Davidovou smrtí (1Pa 29) a Šalomounovým ustanovením za krále. Adonijáš a Jób byli zabití v mocenském boji, když Šalomoun zajistil trůn svého otce v souladu s Hospodinovým slovem (1Pa 22,9–10).

Když Šalomoun upevnil své království, svolal své poddané a vedl je v slavnostním procesí do Gibeónu, kde se nacházel stan setkávání.

1,4–6 David nechal převést truhlu smlouvy do Jeruzaléma (1Pa 13–15), ale zbytek vybavení svatostánku zůstal v Gibeónu, včetně bronzového oltáře. Na tomto oltáři Šalomoun přinesl tisíc zápalných obětí, čímž doložil svou oddanost a věrnost Hospodinu, Bohu svého otce.

1,7–12 Bůh se mu ukázal téže noci ve snu

a zeptal se ho, po čem touží (v. 7; 1Kr 3,5). Šalomounova prosba o moudrost a poznání při souzení lidu Hospodina tak potěšila, že mu rovněž slíbil bohatství, poklady a slávu, jaké nemají obdoby. V jistém smyslu se Bůh ukazuje každému věřícímu a ptá se ho, co chce. To, co si v životě přejeme, z velké míry ovlivní to, co dostaneme.

1,13–17 Šalomoun se navrátil do Jeruzaléma, aby vládl v nesmírném bohatství. Tyto verše se zabývají jeho vozy, jezdci, městy pro vozy, stříbrem, zlatem, cedry a koňmi. Nicméně tento blahobyt obsahoval, jak tomu často bývá, i zárodek jeho konečného selhání.

B. Šalomounovy přípravy, stavba a zasvěcení chrámu (1,18–7,22)

1,18–2,1 Během příprav na stavbu chrámu Šalomoun vybral sedmdesát tisíc nosičů, osmdesát tisíc kameníků a tři tisíce šest set dozorců.

2,2–9 Poté poslal pro pomoc k týrskému králi Chúramovi, který Davidovi dodal cedry na stavbu královského paláce. Když Šalomoun popsal duchovní význam tohoto plánu, požádal konkrétně o zručného muže, který by pracoval s řemeslníky, které vybral již David. Požádal také o nezbytné dřevo. Šalomoun slíbil, že za jakoukoli pomoc královsky zaplatí. Ohledně údajů o množství panují jisté rozpory.¹

Exkurz: Zdánlivé rozpory

Při komentování 2Pa musíme poznamenat, že mezi touto knihou a paralelními záznamy v 1Kr a 2Kr existují jisté zdánlivé rozdíly. Pokud bychom tyto rozdíly přehlédli, prokázali bychom našim čtenářům medvědí službu. Na druhou stranu pokud budeme tyto rozdíly příliš zdůrazňovat, riskujeme, že podkopeme důvěru ve slovo, a to rozhodně nechceme. Naše řešení zní: Rozhodli jsme se vynést na světlo zásadní rozdíly, i když je nemůžeme vyřešit všechny. Zároveň však chceme vyjasnit, že v žádném případě neovlivňují inspiraci Písma. Věříme, že Bible je v původních rukopisech inspirovaná Bohem, bezchybná a neomylná.

Dané problémy projednáváme v poznámkách. Diskuse o zdánlivých rozporech tak nepřerušuje plynulý tok komentáře. Na druhou stranu máme možnost zkoumat dané problémy stručně, ale svobodně.

Mnohé rozpory vznikly v důsledku chyb při opisování. Nemělo by nás překvapit, že se písaři během tolika staletí dopustili při opisování Bible nepodstatných chyb. Dokonce i dnes téměř není možné vydat knihu, aniž by se do ní vloudily typografické chyby.

Někdo by se mohl zeptat: „Pokud Bůh dokázal vést původní pisatele Písma, aby nechybovali, proč nezpůsobil, aby písaři po sobě zanechali opisy bez chyb?“ Odpověď samozřejmě zní, že tak učinit mohl, ale ve své moudrosti se pro to nerozhodl. Důležité je, že navzdory malým chybám písařů nebo opisovačů (především v pravopisu jmen a čísel) je Bible tak, jak ji máme dnes, slovem Božím. Jakékoli problémy se týkají nepodstatných detailů, a nikoli biblických nauk. Je uklidňující vědět, že když byl Pán Ježíš na zemi, používal nějaké vydání Starého zákona (a nikoli původní rukopisy) a citoval daný text jako Slovo Boží. Seriózní překlady Bible můžeme i dnes používat se stejnou důvěrou, že jde o slovo Boží.

†

2,10–15 Zdá se, že Chúramova písemná odpověď, kterou poslal Šalomounovi, naznačuje pravé duchovní poznání, že daný počin byl historicky významný. Řekl, že pošle Chúrama abího, řemeslníka s bezvadnou kvalifikací.² Slíbil také, že pošle dřevo z Libanonu výměnou za pšenici, ječmen, olej a víno. Dřevo se bude plavit na vorech po Středomoří moře do Joppe a poté se po souši převezde do Jeruzaléma.

2,16–17 Oněch sto padesát tři tisíc cizinců byli Kenaanci, které Izrael nevyhubil. Nyní je využili jako nucené pracovníky.³

3,1–4 Ve čtvrtém roce Šalamounovy vlády stavba konečně po mnohém plánování a přípravách začala. I když měl Šalomoun více než 150 000 dělníků a téměř neomezené zdroje, potrvá stavba tohoto velkolepého díla více než sedm let.

Základy byly položeny na hoře Mórija.

Chrám bude šedesát loket dlouhý, dvacet loket široký a třicet loket vysoký (více detailů viz 1Kr 6). Byl přibližně dvakrát tak veliký jako svatostánek a měl předsín dvacet loket dlouhou.⁴

3,5–9 Vnitřek chrámu se v přízemí dělil na dvě místnosti. Jednalo se o velký dům (doslova dům, BKR) a nejsvětější místo. Budova byla postavena z kamene. Interiér byl obložen cypřišovým dřevem potaženým zlatem, ozdobený různými ornamenty a vyložen drahými kameny. Všechno, co bylo uvnitř chrámu vidět, bylo zhotoveno ze zlata, symbolu božství odkazujícího na Hospodinovu slávu, která měla místo naplnit.

3,10–13 Na nejsvětější místo byli umístěni dva cherubové (kromě dvou cherubů, kteří vytvářeli část slitovnice nad truhlou). Jejich rozpětí křídel dohromady zabíralo celou šířku nejsvětějšího místa. Později pod ně bude položena truhla smlouvy (5,7). Cherubové jsou duchovní bytosti, které v Písmu často vystupují. Zdi (v. 7) a opona (v. 14) jimi byly vyzdobeny a symbolizovaly tak jejich neustálé očekávání na Boha. Chrám a svatostánek byly předobrazy skutečného přebývání Boha – tj. nebe, kde je dnem i nocí uctíván a oslavován nespočetnými zástupy (Žd 8,5). Rovněž představovaly předobraz Krista (J 1,14, „přebývalo zde“ doslova znamená „stánkovalo“; 2,19).

3,14–17 Tyto dvě místnosti od sebe oddělovala opona, přesně jako ve svatostánku. Dva sloupy s hlavicemi a stem ozdobných granátových jablek byly umístěny před chrámem.⁵ Sloup na pravé straně se nazýval Jakín (*Ustanovi*) a sloup na levé straně byl Bóaz (*v NĚm je síla*).

4,1–22 Dva hlavní kovy použité v chrámu byly bronz a zlato. Kapitola 4 stručně vyjmenuje některé vybavení vyrobené z těchto kovů. Bronz se použil na zhotovení oltáře pro zápalné oběti, moře a podpůrných býků (v. 2–5.10),⁶ deseti nádrží k umývání neboli přenosných umyvadel (v. 6), potažení dveří nádvoří (v. 9), různé náčiní (v. 11.14–18) a dva sloupy s hlavicemi (v. 12–13). Ty všechny byly odlity v hliněných formách mezi Sukótem a Saretánem (v. 17).

Šalomoun použil zlato na výrobu svíců

ve svatyni (v. 7. 20), deseti stolů na chleba předkládání (v. 8. 19) a zlatého oltáře (v. 19), různého náčiní (v. 8. 21–22) a potažení pro svatyni a nejsvětější svatyni (v. 22). Zlato se použilo především na položky uvnitř chrámu, kdežto bronz na vnějšek.

Všechny tyto věci nechal vyrobit Šalomoun kromě truhly smlouvy. Ta byla přenesena ze svatostánku.

5,1–10 Nyní byl chrám dokončen (v. 1; srov. 1Kr 8). Verše 2–10 vyprávějí o převozu vybavení ze stanu setkávání do chrámu. Truhla smlouvy byla umístěna v nejsvětější svatyni. Další položky jako kadidlový oltář a stůl pro chleby předkládání byly zřejmě umístěny v pokladnici, protože v Šalomounově chrámu se nepoužívaly.

Levité, kteří nesli truhlu, byli kněží (v. 4. 7). Položili truhlu na její místo pod křídla strážných cherubů (v. 7–8). Ex 25,15 požadoval, aby tyče zůstaly v truhle („povytáhnout“ v. 9 v BKR je nepřesné). Podle 1Kr 8,8 byly konce tyčí vidět ze svatého místa. Tehdy se v truhle nacházely dvě desky Zákona.

5,11–14 „Všichni kněží bez ohledu na rozdělení do skupin“ v 11 verši znamená, že všichni kněží toho dne přítomní se zúčastnili, nikoli pouze oddíl, který měl toho dne službu.

Když se levité a kněží shromáždili na východním konci oltáře, chválili Hospodina a děkovali mu za jeho dobrotu a slitování a Hospodinova sláva naplnila chrám, takže kněží již nemohli uvnitř sloužit.

6,1–11 Dříve než Šalomoun oslovil Hospodina ve své modlitbě zasvěcení, připomněl lidu, jak si dříve v dějinách Izraele Hospodin nevybral nějaké město za duchovní centrum ani muže jako vládce. (Je pravda, že Samuel a další byli vůdci, ale nedisponovali mocí panovníka.) Ale nastal čas, kdy si Bůh zvolil Jeruzalém za své město a Davida za krále nad Izraelem. David toužil postavit chrám, ale jeho dobrý úmysl měl vykonat jeden z jeho synů. A nyní zde stál Šalomoun, svědectví Boží věrnosti.

6,12–13 Hlavní část kapitoly 6 tvoří Šalomounova modlitba zasvěcení (v. 12–42). Jedná se o nejdelší modlitbu zaznamenanou v Bibli a je plná chval a přímlov. Šalomoun

vystoupal na zvláštní pódium na chrámovém nádvoří, vztáhl dlaně a modlil se. Bylo toho hodně, za co mohl *být vděčný*. Osmělen milostí měl i mnoho, *oč prosit*.

6,14–17 Nejdříve ze všeho Šalomoun prosil za izraelský trůn. Bůh dosud dodržel své slovo týkající se jeho slibu Davidovi. Král žádal, aby jeho věrnost nadále pokračovala.

6,18–21 Tyto čtyři věty obsahují shrnutí a podstatu celé modlitby. Všechno, co následuje, je rozšíření prosté myšlenky vyjádřené slovesy vyslyš a odpusť (v. 21).

6,22–23 Dále Šalomoun žádá Hospodina, aby uslyšel a soudil přísahy učiněné před jeho oltářem.

6,24–25 Pak prosí o odpuštění hříchu, který by mohl způsobit, že by Izrael byl svými nepřáteli poražen.

6,26–27 Požaduje déšť po suchu způsobeném hříchem.

6,28–31 Prosí o vysvobození od hladu či moru, aby se lid mohl naučit bázni před Hospodinem.

6,32–33 Žádá, aby cizinci mohli vidět Boha působit, když přijdou vzývat jeho velké jméno.

6,34–35 Prosí o vítězství v boji.

6,36–39 Žádá vysvobození ze zajetí, jakmile bude lid litovat a vyzná svou ničemnost.

6,40–42 Šalomoun modlitbu zakončil žádostí o tři věci. Prosil, aby jeho modlitba byla přijata. Prosil o milost a radost pro kněze, kteří slouží Bohu v jeho chrámě. Prosil o přízeň pro sebe sama na základě velké Boží lásky k jeho otci Davidovi.

Představme si, že se tato modlitba skládá pouze z přímlov a projdeme si ji ještě jednou. Najdeme v ní mnoho Božích vlastností. Šalomoun zmínil Boží jedinečnost (v. 14), milosrdenství (v. 14), transcendenci (v. 18), nekonečnost (v. 18), všudypřítomnost (v. 18), spravedlnost (v. 23), odpuštění (v. 25. 27 atd.), vševědoucnost (v. 30), milost (v. 33) a slitování (v. 38–39).

Kromě toho je všude zdůrazněna Hospodinova všemohoucnost a svatost.

7,1–7 Jakmile se Šalomoun pomodlil, sestoupil z nebe oheň a pozřel zápalnou obětí a oběti a Hospodinova sláva naplnila chrám.

Lid viděl, jak oblak slávy sestoupil na dům, poklekl na dlažbu, klaněl se a vzdával chválu Hospodinu. Šalomoun poté vedl lid při obětování tisíců býků a ovcí jako obětí Hospodinu.

Kněží zaujali své postavení, levité hráli Hospodinu na hudební nástroje, které nechal vyrobit král David k chválení Hospodina. Naproti levitům rozezvučeli kněží své trubky, zatímco celý Izrael stál.

Bronzový oltář byl pro nespočetné množství přinesených obětí příliš malý.

7,8–10 Svátek zasvěcení trval sedm dní včetně dne smíření. Po něm následoval svátek stánků, po kterém Šalomoun propustil lid domů.

7,11–16 Když Šalomoun dokončil chrám a svůj vlastní palác, Hospodin se mu v noci ukázal a dal mu zaslíbení i varování. Pokud Bůh sešle na svůj lid sucho, kobylinky nebo mor, měli by se pokořit, modlit se, hledat jeho tvář a odvrátit se od svých zlých cest. Pak jim odpustí jejich hříchy a obnoví je.

Verš 14 bychom docela dobře mohli zvolit jako klíčový verš celé knihy. Třebaže byl původně zamýšlen pro vyvolený izraelský lid, správně byl *vztážen* i na ty národy, které mají biblické dědictví. Je to jistá cesta k obnově a obrození ve všech dobách. Pokud budou splněny podmínky, sliby se jistě naplní.

J. Barton Payne k tomu píše:

Tento úžasný verš, nejnámější v celých Letopisech, vyjadřuje tak jako žádný jiný verš v Písmu Boží podmínky pro požehnaní národu, ať již pro zemi Šalomounovu, Ezdrášovu nebo naši vlastní. Ti, kdo věří, musí opustit svůj hřích, odvrátit se od života zaměřeného na sebe sama a podvolit se Božímu slovu a vůli. Tehdy, a jen tehdy, sešlou nebesa obživení.⁷

7,17–22 Pokud bude Šalomoun žít v poslušnosti Bohu, upevní jeho trůn a dovolí Šalomounovým potomkům, aby na něj usedli. Na druhou stranu, pokud Šalomoun a jeho lid opustí Hospodina kvůli jiným bohům, budou odvedeni do zajetí a Bůh odvrhne chrám, takže se stane posměškem a svědectvím pro ostatní národy, že Izrael opustil Hospodina.

Zdá se, že verš 16 naznačuje, že chrám obstojí navěky; víme však, že byl zničen roku

586 př. Kr. Vysvětlení samozřejmě zní, že Boží zaslíbení záviselo na věrnosti a poslušnosti Izraele. Verše 19 a 20 zvláště varují, že pokud se z lidu stanou modláři, Bůh chrám zavrhne.

C. Šalomoun v celé své nádheře (8,1–9,28)

8,1–6 Zde čteme o Šalomounových výkonech a úspěších v různých oblastech. Nejprve se pustil do rozsáhlého programu výstavby nebo přestavby měst, zmocnil se měst se sklady, opevněných měst, měst pro vozy a osad.

8,7–10 Rekrutoval Kenaance pro nucené práce, ale Izraelce využil jako bojovníky, kapitány a velitele.⁸

8,11 Nedovolil své ženě, faraonově dečři, aby bydlela v královském paláci, protože byl svatý, neboť tam vstoupila Hospodinova truhla. To neznámá, že truhla byla vskutku vnesena dovnitř paláce, ale spíše, že palác byl svatý, protože byl blízko truhle v chrámu. Bohužel skutečnost, že ji Šalomoun vykázal do zvláštního paláce, jí nezabránila, aby ho nesvedla k modlářství (1Kr 11,1–8).

8,12–16 Král si dával pozor, aby dodržel všechny oběti spojené s náboženským kalendářem. Rovněž ustanovil kněze a levity, aby sloužili podle určení připraveného jeho otcem Davidem.

Tak byla všechna Šalomounova práce dobře uspořádaná od začátku do konce.

8,17–18 Nakonec se dočítáme o Šalomounových námořních podnicích ve spolupráci s Chúramem. Lodě pluly mezi Esjón-geberem a Elótem – obě města se nacházela na severní špičce východního ramene Rudého moře (Akabský, dnes Ejlatský záliv) – a Ofirem.⁹ Různě se badatelé domnívají, že se Ofir nacházel v jižní Arábii, východní Africe nebo v Indii.

9,1–9 Když se královna ze Šeby doslechla o Šalomounově slávě, přicestovala s velkou karavanou naloženou dary, aby se přesvědčila na vlastní oči. Poté, co spatřila nádheru jeho království a vyzkoušela jeho moudrost těžkými otázkami, byla ohromena. Význala, že jí nebyla oznámena ani polovina toho všeho. Uvědomila si, že Šalomoun vděčil za svůj blahobyt přízni svého Boha.

9,10–12 Verše 10 a 11 přerušují vyprávění,

aby vysvětlily zdroj části Šalomounova bohatství a to, k jakým jedinečně krásným účelům ho použil. Když královna ze Šeby odešla, Šalomoun jí dal dary mnohem větší a hodnotnější, než byly ty, které přinesla ona jemu.

9,13–28 Šalomoun každý rok dostával více než šest set šedesát šest talentů zlata a část ho použil na výrobu štítů, potažení trůnu ze slonoviny a také pohárů a nádobí. Jeho velikost mu přinesla čest a bohatství od všech králů země. Šalomoun obchodoval až do Taršíše, který se zřejmě nacházel ve Španělsku.¹⁰ Vlastnil velké množství koní,¹¹ rozsáhlé území a také stříbro a cedry. Ačkoli panoval nad územím od řeky Eufrat na západ, nebylo toto teritorium začleněno jako součást Izraele, nýbrž skládalo se z vazalských států, které Izraeli platily daň.

D. Šalomounova smrt (9,29–31)

Šalomoun zemřel po čtyřicetileté vládě a po něm nastoupil jeho syn Rechabeám. Nekanonické knihy zmíněné ve verši 29 zřejmě sloužily pisateli za zdroj, ale od té doby byly ztraceny.

II. Rozdělení království (kap. 10)

10,1–5 Snad proto, aby usmířil severní kmeny se Rechabeám rozhodl, že na svou inauguraci půjde do Šekemu. Lid mu slíbil, že mu bude sloužit, pokud jim ulehčí těžké jho, které na ně Šalomoun vložil. „Celý Izrael“ (v. 3) znamená zástupci všech severních kmenů. Rechabeám požádal o tři dny na zvážení požadavku lidu.

10,6–11 Nejprve se Rechabeám poradil se staršími, kteří sloužili jeho otci Šalomounovi. Řekli mu, aby naslouchal „tomuto“ lidu. Pak se obrátil o radu k mladíkům, zavrhl radu starších a uposlechl to, co se jemu samotnému více zamlouvalo. Naléhali na něj, aby k lidu promluvil tvrdě.

10,12–19 Když se lid po třech dnech vrátil a uslyšel královy výhrůžky, pod Jarobeámovým vedením se vzbouřil. Království bylo rozděleno, čímž se naplnilo Hospodinovo slovo skrze Achijáše (1Kr 11,29 a násl.). Po smrti Hadoráma, výběřčího daní, ustoupil Rechabeám do Jeruzaléma, odkud kraloval

nad Judou a Benjámínem. Williams k tomu píše:

Naplnění Achijášovy předpovědi dává příklad podobný mnoha dalším případům v Písmu, jak se naplnila prorocství v důsledku lidských vášní a v přirozeném sledu událostí. Lidé se domnívají, že poslouchají svou vlastní vůli a uskutečňují své vlastní plány, a nevědí, že daná záležitost je od Boha, že ji dovolil a použil za účelem vykonání svého slova.¹²

III. Judské království (11,1–36,19)

A. Král Rechabeám (kap. 11, 12)

11,1–4 Když se Rechabeám vrátil do Jeruzaléma, Hospodin zasáhl skrze proroka Šemajáše, aby zabránil občanské válce. Řekl Rechabeámovi, aby daný status quo přijal, protože „tato věc se stala ode mě“. Rechabeám předtím neuposlechl moudré rady, ale tentokrát ano. Mezi těmito dvěma královstvími byl neustálý konflikt (12,15), ale totální válka byla zažehnána. Výraz „celý Izrael v Judsku a Benjámínovi“ (v. 3) se vztahuje na všechny v jižním království, kteří byli věrni Davidovu rodu.

11,5–12 Král strávil většinu času budováním obranných měst v Judsku. Opevněná města se nacházela jižně od Jeruzaléma a odhalovala jeho strach z egyptského útoku.

11,13–17 Mezitím uvrhl Jarobeám severní království do strašného modlářství (1Kr 12), takže kněží a levité věrní Hospodinu museli uprchnout do Judska. Následovali je všichni ti, kdo měli srdce pro Boha, a tak bylo Rechabeámovo království posílněno. Pro to, aby přišli do Jeruzaléma, obětovali všechno, vždyť opustili pastviny, vlastnictví i přátele.

11,18–23 Rechabeám byl polygamista, ačkoli se v tomto ohledu svému otci nevyrovnal! Měl osmnáct žen, šedesát konkubín, dvacet osm synů a šedesát dcer. Manželky uvedené jménem byly Izraelitky pocházející z královské rodiny, nikoli pohanky.

12,1–4 Zatímco 1Kr 14,22–24 zmiňuje některé podrobnosti Rechabeáмова odpadlictví, Paralipomenon prostě říká, že „opustil Hospodinův zákon“ a „nezaměřil své srdce na hledání Hospodina“ (v. 14). Nyní, pět let po

smrti mocného vládce Šalomouna, stáli před jeruzalémskými branami Egyptané, aby odnesli jeho poklady. Rechabeámova opevněná města byla k ničemu. Šíšak si podmanil Judu nikoli díky nadřazené vojenské moci Egyptanů, nýbrž kvůli Judově nevěře Hospodinu.

12,5–8 Když prorok Šemajáš přišel k Rechabeámovi podruhé (viz 11,2) a předal mu poselství o zkáze, král a judští velitelé se před Hospodinem pokořili a uznali jeho spravedlnost v nadcházejícím soudu. Hospodinovo slítování a milost připravily okamžité vysvobození, avšak nikoli bez bolestivé lekce, která se týkala rozdílu mezi službou Hospodinu a službou jejich věznitelům.

12,9–12 Lid byl ušetřen, ale království bylo vydrancováno. Rechabeám se snažil přizpůsobit, co to šlo. Zlaté štíty nahradil bronzovými, čímž nevědomky vyjádřil skutečnost, že Boží přítomnost a přízeň (zlatο) nahradil jeho soud (bronz).¹³

12,13–16 Rechabeámův příběh končí konstatováním, že páchal, co je zlé, a ulehl se svými otci. Rozdíl mezi Rechabeámem a jeho dědečkem Davidem lze vidět ze srovnání Ž 27,8 a verše 14. David hledal Hospodinovu tvář. Rechabeám nikoli.

B. Král Abijáš (kap. 13)

13,1–3 Abijáš, jehož matka se jmenovala Míkaja,¹⁴ se stal dalším králem a panoval v Jeruzalémě tři roky. 1Kr 15 zmiňuje jeho hřích, když nenásledoval Hospodina, jako činil David. Paralipomenon však přeskakuje všechno v Abijášově vládě kromě jedné bitvy s Jarobeámem.

13,4–12 Ve své řeči před bitvou Abijáš připomněl Jarobeámovi, že Bůh dal království Davidovi a jeho potomkům. Jarobeám se vzbouřil proti Davidovu rodu a proti Rechabeámovi shromáždil tlupu ničemných mužů, když byl v podstatě bezbranný. Izrael doufal, že boj vyhraje díky přesile a zlatým telatům. Izrael ustanovil falešné kněžství, do nějž mohli muži vstoupit bez Božího zmocnění. Naopak Juda se držel lévijského kněžství, které Hospodinu stále sloužilo předepsaným způsobem. Velitelem judské armády byl Bůh a jeho kněží použili své poplašné trubky, aby

proti Izraeli spustili křik. Pro severní kmen bylo tedy bláznovstvím bojovat proto Hospodinu Bohu.

13,13–18 Místo aby Jarobeám naslouchal Abijášovi, vyslal zálohu. Když na judské muže spadla klec, křičeli k Hospodinu a kněží troubili na trubky. Hospodin odpověděl tím, že Judovi daroval ohromné vítězství. Pět set tisíc vybraných izraelských mužů padlo – ohromující cena za odvrácení se od Boha!

13,19–22 Abijáš získal nové území, ačkoli si Izrael úplně nepodmanil. Pro Jarobeáma to byla zničující ztráta; později ho Hospodin srazil. Abijáš se však stal mocným a zámožným.

C. Král Ása (13,23–16,14)

13,23–14,1 Následující tři kapitoly nás stručně informují o Ásovi a jeho čtyřicet jedna let dlouhé vládě. 1Kr 15,9–24 by se měla číst zároveň s těmito kapitolami. Verš 23 je mostem z 13. kapitoly do kapitoly 14.

14,2–7 Důvodem Ásovy pokojné vlády byl postoj jeho srdce vůči Hospodinu. Odstranil mnoho hříchů svých otců a nabádal lid, aby hledal Hospodina. Sám jim šel příkladem svým horlivým očišťováním království od modlářství.¹⁵ Během období klidu Ása opevňoval města a shromažďoval velkou armádu.

14,8–14 Klid Judska byl otřesen kúšijskou armádou čítající milión mužů a tři sta vozů. Menší judská armáda zvítězila díky své důvěře v Hospodina. Nepřítel byl drtivě poražen.

Ásova modlitba v 10. verši je krátká a jde k věci. V době boje není čas na výřečnost, avšak modlitby plynoucí ze zoufalé potřeby jsou velmi účinné, pokud má ten, kdo se modlí, správný vztah s Bohem jako Ása. Protože následoval Hospodina v době míru, věděl, že Hospodin se o něj postará ve válce. Bůh začal v Maréši, judském městě, a skončil v okolí Geraru, který patřil Pelištejcům. Mnoho lidu padlo, včetně pastevců, a do Jeruzaléma si donesli ohromné množství kořisti a zvířat.

15,1–6 Ása a jeho muži se radovali ze svého nedávného úspěchu proti obrovské přesile. Když se vrátili do Jeruzaléma, nachystal si pro ně Hospodin ponaučení. Nejprve jim Azarjáš připomněl, že Hospodin byl s nimi, protože

ho hledali. Ale pokud ho opustí, opustí i on je. A historie prokazovala, že Izrael svého Boha často opouštěl. V důsledku toho neměli pokoj a byli neustále poráženi svými nepřáteli. Když však národ hledal Hospodina, vždy ho našli připraveného jim odpustit jim a obnovit je.

15,7 Protože Ása Hospodina hledal, Azarjáš ho povzbudil, aby v dobré práci vytrval. Verš 7, schovaný v tomto historickém vyprávění, je hodný zapamatování: „Ale vy buďte silní a vaše ruce ať neochabují, neboť je mzda za vaši práci.“ Obdobou pro dnešní věřící je 1K 15,58.

15,8–15 „Óded“ (v. 8, BKR) označuje Ódedova syna Azarjáše. Král zareagoval na proroka slova skutečným nadšením. Okamžitě zintenzivnil svůj reformační program, odstranil další modly (srov. 14,2), a to nejen ze své vlastní judské země, ale také z efrajimských měst, která získal v bitvě. Obnovil oltář v chrámu a zasvětil ho oběťmi. Do Jeruzaléma svolal slavnostní shromáždění, obětoval Hospodinu na oltáři část kořisti a zavázal lid přísahou, že budou hledat Hospodina. Odpůrcům neponechal žádný prostor – každý, kdo smlouvu nedodrží, bude popraven (v. 13).

15,16–19 Ása rovněž odstranil svou babičku (nikoli matku¹⁶) z jejího postavení královny matky a zničil její ohavnou modlu. Komentář k v. 17 viz pozn. k 14,2–7. Poklady byly tentokrát do chrámu přineseny, místo aby byly odneseny. Jeho dílo bylo podle Hospodinova slibu skrze Azarjáše odměněno a Ása měl pokoj.

16,1 Později během Ásovy¹⁷ vlády se Ba-eša, král Izraele, pokusil zabránit svému lidu, aby přebíhal k Ásovi, když opevnil Rámu, město ležící nedaleko Jeruzaléma.

16,2–6 Ása se obrátil o pomoc k člověku místo toho, aby důvěřoval Hospodinově paži, jak učinil dříve, když ho napadli Kúšijci. Poslal Hospodinovy poklady, aby si koupil pomoc Ben-Hadada. Aramejský král poté napadl Izrael ze severu a přinutil Baešu, aby se stáhl z Rámy a bránil svou severní hranici. Ásův plán očividně fungoval, ale Bohu se nelíbil.

16,7–10 Účel v Hospodinových očích rozhodně nesvětil prostředky, takže poslal svého proroka Chananiho, aby promluvil s Ásou.

Chanani krále směle obvinil z bláznivého jednání. Cožpak ho Hospodin nevysvobodil od Kúšijců? Cožpak Bůh neustále nehledal muže, skrze něž by mohl působit? Protože se Ása rozhodl bojovat podle těla, bude mít od nynějška boje. Ása se rozzlobil. Místo aby dbal na Hospodinovo slovo, jako to dělal dříve (15,8), vsadil Chananiho do vězení.

16,11–14 Ása se rozhodl, že bude jednat v protikladu k Hospodinovým cestám, takže na něj Hospodin uvrhl onemocnění nohou. Přesto stále odmítal činit pokání a obrátit se zpátky k Hospodinu. Místo toho vyzkoušel lékaře a krátce nato zemřel. Někteří se domnívají, že oni lékaři mohli být kouzelníci nebo okultní léčitelé.

Navzdory svému smutnému konci byl Ása jedním z nejlepších judských králů (15,17). Lid jeho smrt velmi oplakával. Veliký oheň ve verši 14 se vztahuje k pálení kadidla, nikoli ke kremaci jeho těla.

D. Král Jóšafat (kap. 17–20)

17,1–5 Jóšafat nastoupil po svém otci a panoval dvacet pět let (20,31). Mnohem více prostoru je mu vyhrazeno v 2Pa (kap. 17–20) než v knize Královské. Materiál 17. kapitoly nemá v 1Kr obdobu.

Když usedl na trůn, posílil Jóšafat své království proti Izraeli. Své království *opevnil*, ale tajemstvím jeho úspěšné vlády byla skutečnost, že *následoval* Hospodina tak jako David. Je zajímavé, že David stále platí za standard, jímž jsou králové poměřováni. Když chodili podle jeho vzoru, dařilo se jim a byli požehnáni. Pokud ne, selhali. Za Jóšafata měla země pokoj a jeho nepřátelé platili daň (v. 10–12).

17,6–9 Boží slovo mělo v Jóšafatově životě velkou prioritu. Byl horlivý v následování jeho zásad a těšilo ho slovo poslouchat. Učinil z něj i zákon svého království, když vyslal zvláštní výbor knížat, levitů a kněží, aby vzdělávali lid v Hospodinových stezkách, čímž uposlechl Boží nařízení v Dt 6,6 a násl.

17,10–19 Za Hospodinova požehnání Jóšafat velmi zbohatl. A jaké měl vojsko! Rechabeám začínal před šedesáti lety s 180 000 muži. Nyní čítala judská armáda 1 160 000

mužů, nepočítaje ty v opevněných městech. Mnozí z těchto mužů nepochybně zběhli z Izraele, když viděli, že Hospodin je s Judou. Je příliš špatné, že Jóšafat nevyužil své muže moudřeji, jak uvidíme v kapitole 18.

18,1 Až do tohoto okamžiku se Juda a Izrael chovali vůči sobě nepřátelsky. Ale Jóšafatův syn si vzal Achabovou dceru (21,5–6), čímž mezi oběma královstvími vzniklo spolenectví.

18,2–7 Achab se zeptal Jóšafata, zda mu pomůže napadnout Aramejce, kteří obsadili část izraelského území (srov. 1Kr 22,3–4). Jóšafat okamžitě souhlasil, že Achabovi pomůže, ale navrhl, aby se nejprve dotázali na Hospodinovo slovo. Achab následně poslal pro proroky, kteří jednohlasně předpovídali úspěch. Nicméně asi nebyli příliš přesvědčiví, protože Jóšafat, který měl jistou míru duchovního rozlišování, požádal o „Hospodinova proroka“, jako by naznačoval, že oněch čtyři sta již shromážděných mužů nebylo s Hospodinem ve styku. Zdá se, že dokonce i Achab znal rozdíl mezi proroky a skutečným prorokem. Ale Míkajáše, jediného muže, skrze kterého mohli obdržet Hospodinovo slovo, Achab nenáviděl, protože o králi vždy prorokoval zlo.

18,8–11 Když král poslal pro Míkajáše, Sidkijáš dramaticky ztvárnil, jak budou Aramejci zničeni (možná že ty dva rohy, které si nasadil, symbolizovaly dva židovské krále), zatímco všichni ostatní královi proroci mu přizvukovali. D. L. Moody k tomu píše:

Achab měl své kazatele a proroky. Žádný člověk není tak zkažený, ale najde si někoho, kdo mu bude kázat, aby se mu zalíbil.¹⁸

18,12–13 Mezitím na Míkajáše naléhal králův posel, aby souhlasil s ostatními proroky v předpovídání vítězství, ale Míkajáš slíbil, že předá pouze slovo Boží. Verš 13 by měl být mottem každého kazatele a každého křesťana: „Jakože je živ Hospodin, to, co můj Bůh promluví, to budu mluvit.“

18,14–17 Nejprve Míkajáš předstíral, že souhlasí s ostatními, ale brzy bylo zřejmé, že to nemyslel vážně. Když ho Achab zapřísahal, aby mluvil pravdu, promluvil o nadcházející porážce Izraele a Achabově smrti.

18,18–22 Míkajáš rovněž vysvětlil, proč Achabovi jeho proroci dávali mylnou informaci: Byli pod vlivem lživého ducha, kterého Hospodin poslal kvůli Achabově ničemnosti. Achab se nyní stal předmětem soudu, jak již dříve prorokoval Elijáš (1Kr 21,19–24). Matthew Henry se k tomu vyjadřuje následovně:

Ďábel neklame lidi bez Božího svolení, a i tehdy Bůh uskutečňuje své vlastní záměry. ... Tak Míkajáš Achaba férově varoval, že je nebezpečné nejen pokračovat ve válce, ale také důvěřovat těm, kteří ho v boji podporovali.¹⁹

18,23–26 Míkajáš za svou čestnost trpěl. Sidkijáš ho udeřil do tváře a Achab ho nechal uvěznit pouze o chlebu a vodě, zřejmě s úmyslem ho usmrtit. Oběma mužům Míkajáš odvětil slovy, že Hospodin dokáže, že mluvil pravdu. Písmo nám neříká, co se stalo Sidkijášovi, ale vskutku víme, že Achab byl zabit v boji podle slova Hospodinova.

18,27–29 Prorokova slova musela na Achaba zapůsobit, protože se pokusil přestrojit a tak se vyhnout Božímu soudu. Navrhl, aby měl Jóšafat na sobě své královské roucho, zatímco on si oblékl uniformu vojáka.

18,30–34 Ale Hospodinovo slovo se uskutečnilo. Jóšafat byl vysvobozen z rukou Aramejců poté, co se mu dostalo ponaučení o nebezpečí nesvatého spolenectví (2K 6,14). Achab ale zachráněn nebyl. Bůh řídil zdánlivě nahodilý šíp mezi spoje pancíře a Achab při západu slunce zemřel.

19,1–5 Když vidoucí Jehú, syn Chananiho, který byl také prorok, pokáral Jóšafata za jeho spolenectví s Achabem, Jóšafat reagoval pokáním.

Svým vztahem s modlářským Achabem nedal svému lidu dobrý příklad. Tak král procházel královstvím, aby přivedl lid nazpět k Hospodinu. Rovněž ustanovil systém soudců v souladu s Mojžíšovým zákonem (Dt 16,18–20). Tento čin spolu s dřívějším vysláním učitelů po celé zemi (17,7–9) ukazuje jeho ohromný respekt k Písmu. Tyto činy rovněž prozrazují jeho starost o poddané a jeho touhu jednat věrně jakožto Hospodinův správce.

19,6–11 Královo nabádání pocházelo ze Zákona (v. 10). Posílil Hospodinovy původní příkazy pro ty, kdo budou působit mezi lidem jako soudci. Protože soudili Boží smluvní lid a protože Bůh viděl všechno, co se děje, měli mít soudci bázeň před Hospodinem a na to měli „dbát“. Soudci byli rovněž ustanoveni v hlavním městě Jeruzalémě, kde se měly projednávat závažné případy. Velekněz Amarjáš dohlížel na náboženské případy a Zebadjáš, vévoda domu judského, byl odpovědný za projednávání občanských záležitostí. Levité sloužili jako správci.

20,1–6 Obrovské vojsko zpoza Mrtvého moře vyhlásilo Judsku válku. (Některé hebrejské rukopisy čtou v druhém verši místo Aram „Edóm“.²⁰ Jóšafat byl oprávněně vystrašený. Vyhlásil půst a svolal lid do chrámu, kde se modlil k Hospodinu. To je třetí „královská modlitba“ v 2Pa (viz také Šalomounova modlitba kap. 6 a Ásova modlitba 14,11).

20,7–13 Jóšafat připomněl Hospodinu, že Izraelci jsou jeho smluvní lid. Chrám, v němž se Jóšafat modlil, byl Boží svatyně a místo, o němž Bůh zaslíbil, že z něj vyslyší a odpoví. Ti, jimž Izrael kdysi prokázal dobrotu, nyní přicházeli, aby ho zničili a vzali jejich zemi. Jóšafat dokončil svou vášnivou prosbu a se všemi Judejci stáli před Hospodinem a čekali na jeho odpověď.

20,14–17 Hospodinův Duch promluvil skrze Jachazila a rozptýlil strach, který sevřel národ. Boj byl Boží; lid měl pouze dalšího dne vyjít a dívat se, co učiní.

20,18–21 Vírou se lid radoval ze svého vítězství ještě předtím, než k němu došlo. Druhého dne ráno vyšli za úsvitu nahoru, aby viděli, co Hospodin učiní. Pochodovali k bitevnímu poli, jako by šli na svátek ze zpěváky vpředu.

20,22–30 Bůh nepřítele zmátl, když uslyšel lid zpívat píseň víry. Způsobil, že nepřátelé bojovali mezi sebou a zničili jeden druhého. Když Juda přišel, jedinou věc, kterou mohli udělat, bylo posbírat kořist, což jim zabralo tři dny. S bezmeznou radostí chválili Hospodina a do Jeruzaléma se vrátili s písní. Sousední státy si toho všimly a Juda se těšil z odpočínutí.

20,31–34 Podle zvyku přichází na řadu shrnutí Jóšafatovy vlády. Navzdory své snaze nebyl schopen vymýtit modlářství. Ale celkově byla jeho vláda dobrá. Toužil činit dobro a i když nebyl dokonalý, obvykle činil, co bylo v Božích očích správné.

20,35–37 Toto je dovětek k Jóšafatově partnerství s Achazjášem, ničemným izraelským králem. Udělali lodě v Esjón-geberu, které by pluly do Taršíše, ale Hospodin celý projekt zhatil, jak prohlásil prorok Eliezer.

Jóšafatovi bylo šedesát let, když zemřel. Na judském trůnu ho vystřídal jeho syn Jóram, který vládl spolu s ním (21,1).

E. Král Jóram (kap. 21)

21,1–3 Počínaje Jóramovou vládou jsou dějiny zaznamenány v 2Pa neustálou cestou k úpadku, končící pohromou a zajetím.

Ve verši 2 jsou jako Jóramovi bratři vyjmenováni dva Azarjášové. B21 používá alternativní pravopis jednoho z nich (Azarjáh).

21,4–6 Pátý judský král se rozhodl jít po cestách izraelských králů místo po cestě Davidově. Jóram byl vrah a modlář. Nemilosrdně zavraždil své vlastní bratry, aby posílil svou pozici na trůně. Písmo nás neponechává na pochybách, pokud jde o zlý vliv, který Jórama přiměl k ničemnému chování: jeho manželka byla Achabova dcera (v. 6). Dříve Jóšafat zařídil manželství mezi dvěma královstvími, a nyní bylo Judsko nakaženou stejnou ničemností, která ničila Izrael. Achabova dcera Atalja byla nástrojem v Satanových rukou, který přivedl soud na Boží lid.

21,7 Ale Hospodin si vzpomněl na smlouvu s Davidem, a proto nenaložil s Jóramem a Judou tak tvrdě, jak učinil s Achabem a Izraelem. („Lampou“ se myslí potomek, který by byl králem.) Nicméně Juda měl hodně co vytrpět kvůli tomuto nesvatému spojení.

21,8–15 Edómci, kteří se Judy báli za dnů Jóšafatových (17,10), se nyní vzbouřili. Libna, judské město, se vzbouřila také. Jóram vše ještě zhoršil, když vedl lid hlouběji a hlouběji do modlářství. Dokonce ani Elijášovo proctví, obsažené v dopise králi, ho neodvrátilo od jeho špatného směru. Jóram zajisté věděl o prorokově mocném působení

v Izraeli, ale ukázal se být stejně netečný jako Achab.

Elijáš byl vzat do nebe někdy během Jóšafatovy vlády (2Kr 2,11). Protože Joram panoval spolu se svým otcem asi pět let, je možné, že Elijáš byl stále naživu, když toto poselství dostal. Nebo prorok mohl pod Božím vedením dopis napsat a dát ho Elišovi, aby ho ve vhodný čas předal.

21,16–17 Pelištejci a Arabové odnesli Joramův majetek a jeho rodinu, kromě Jóachaza, nejmladšího z jeho synů (obvykle bývá nazýván Achazjáš). Protože vyvraždil rodinu svého otce, zdá se, že daný trest odpovídal zločinu.

21,18–20 Joram zemřel ve velkých bolestech na nevléčitelnou nemoc vnitřností. Zemřel, ale nikdo netruchlil. Protože za života nechodil stejně jako ostatní králové, nebyl s nimi pohřben ani ve smrti.

F. Král Achazjáš (22,1–9)

22,1–9 Potíž způsobená vztahem s domem Achabovým nyní dosáhla až ke třetímu pokolení. Achazjáš (stejná osoba jako Jóachaz, 21,17, a Azarjáš, v. 6) se stal králem po Joramově smrti. V té době mu bylo dvacet dva let.²¹

Jeho matka, Atalja, dcera Omriho, pokračovala ve svém zhoubném vlivu na Judu i po smrti svého manžela. Byla vrchní rádkyní svého syna ke zlému – „k jeho zkáze“. Achazjáš byl ušetřen, aby na trůně zůstal Davidův syn, ale ukázal se jako nevděčný, když opakoval hříchy svého otce. Spojil se s Joramem ve válce proti Aramu. Jehú a jeho muži našli Achazjáše, jak se skrývá v Samaří, a zabili ho. Královi služebníci mu zajistili řádný pohřeb (2Kr 9,28), protože byl vnukem zbožného Jóšafata. Achazjáš nezanechal po sobě syna dostatečně velkého na to, aby vládl království.

G. Královna Atalja se zmocňuje trůnu (22,10–23,21)

22,10–12 Když Atalja přišla o svého manžela a teď i o syna, zmocnila se trůnu tím, že zabila *svá vlastní vnoučata!* Neviditelným podněcovatelem této nemilosrdné řeže královské rodiny byl Satan, který se snažil

přerušit Mesiášskou rodovou linií tak, jak se o to pokoušel dříve a pokusí se o to i znovu. Protože však zaslíbení z Gn 3,15 zaručovalo, že Hospodin zachová rod, skrze nějž přijde nakonec na svět Pán Ježíš, Hospodin pohnul Jóšebu k tomu, aby schovala svého synovce Jóaše. Byl ukryt v chrámě, kde o něj šest let pečoval Jóšebin manžel, kněz Jójada.

Kapitoly 2Kr 8–11 poskytují k těmto událostem více podrobností a rovněž popisují, co se ve stejnou dobu odehrávalo v Izraeli.

23,1–7 Dokud nepoznal, že je Jóáš schopný vládnout, Jójada musel vyčkávat, zatímco na Davidově trůnu seděla uchvatitelka. Ale v sedmém roce svolal knížata a levity a plánoval Ataljino svržnutí. Slovo se rozšířilo po království a mnozí uzavřeli smlouvu, že posadí Jóaše na trůn jeho otce. Slova ve verši 6b „Všechen lid at' zachovává Hospodinův řád“ znamená, že mají zachovat Zákon, který zakazoval vstup do chrámu (viz v. 6a). Levité a knížata dostali své úkoly a sobota byla vybrána jako rozhodující den.

23,8–11 Když do chrámu přišly nové oddíly, ty staré nebyly propuštěny; tak byl Jójada schopen shromáždit velké množství mužů, aniž by vzbudil podezření. Muži byli vybaveni Davidovými zbraněmi, které se nacházely v chrámu, a když byly přípravy u konce, sedmiletý Jóáš byl vyveden z chrámu a korunován. Dostal opis Zákona (svědectví) v souladu s Mojžišovým nařízením (Dt 17,18–20). Někteří se domnívají, že se jednalo o originál Zákona, který byl uložen v truhle (Ex 25,21; 2Pa 5,10).

23,12–15 Královna Atalja přišla k lidem v chrámu, aby prošetřila jáсот a křik, ale našla svého dětského rivala, o němž se domnívala, že je dávno mrtev, jak má na hlavě královskou korunu. Co ji však muselo vystrašit ještě více, bylo zjištění, že lid stál pevně za ním. Nikdo neposlouchal její obvinění ze spiknutí. Koneckonců uchvatitelem trůnu byla ona, nikoli Jóáš. Jójada nařídil, aby ji usmrtili, ale nikoli uvnitř chrámu. Odvedli ji ke Koňské bráně, kde byla usmrcena za zvěrstva, jichž se v Judsku dopustila.

23,16–19 Když byla Atalja mimo hru, reforma byla rychlá. Jójada a lid uzavřeli

smlouvu, že jsou Hospodinovi. Aby dokázali svůj závazek, zničili Baalův chrám a zabili Matána, Baalova kněze. Jako kněz byl Jójada citlivý na vše týkající se chrámu a uctívání. Jedna z prvních věcí, které udělal, bylo, že obnovil chrámovou službu, jak přikázal Mojžíš a David. Levité a kněží dostali své úkoly. Svatost chrámu se již neměla považovat za něco nevýznamného; vrátní neměli vpouštět obřadně nečisté lidi. Jójada věděl, že reforma musí začít v Hospodinově domě.

23,20–21 Jóaš byl odveden do královského paláce. Lid vzhlížel na život pod Jóašem s očekáváním, vděčný za to, že na judský trůn opět dosedl Davidův potomek.

H. Král Jóaš (kap. 24)

24,1–3 Jóašovi bylo pouze sedm let, když se stal králem, a kraloval čtyřicet let. Jóaš činil, co je správné, dokud žil kněz Jójada. Dokonce i jeho dvě manželky pro něj vybral tento vlivný Boží kněz.

24,4–14 Aby obnovil chrám, Jóaš nařídil levitům, aby popohnali sbírku darů z celého Izraele. Když levité nezareagovali rychle, rozzlobil se na Jójadu. Nakonec před chrám postavili zvláštní truhlu, a lidé měli nařízeno, aby přicházeli a vkládali do ní svou „chrámovou daň“.²² Ta pak byla vzata a rozdělena mezi dělníky, kteří obnovili Boží dům do jeho původní podoby a opravili ho.²³

24,15–19 Když Jójada po dlouhém a plodném životě zemřel, dostalo se mu té cti, že ho pohřbili s králi, což byla neobvyklá pocta pro někoho, kdo nepocházel z královského rodu. Když však zmizel jeho zbožný vliv, Jóaš se, ke zkáze svého království, obrátil o radu k modlářům. Hospodin posílal proroky, aby ho varoval, ale než by judský vládce činil pokání, raději se vzbouřil.

24,20–27 Zekarjáš vyslovil před lidem Boží varování, a král nařídil, aby ho za to ukamenovali. Jóaš nepamatoval na milosrdenství, která mu prokázal Jójada, otec (nebo dědeček) Zekarjášův.²⁴ Možná v odpověď na Zekarjášovu modlitbu při umírání Bůh poslal malé aramejské vojsko, aby vyplenilo Judsko a zabilo správce a knížata. Ti, kdo dali Jóašovi ničemnou radu, byli usmrceni, a Jóaš, těžce

nemocný, byl později zavražděn vlastními služebníky. Podobně jako ničemný Jóram před ním, ani on nebyl pohřben mezi judskými králi.

Protože Jóaš v druhé části svého života opustil Hospodina, všechno, co učinil předtím, bylo k ničemu. Opravil chrám a znovu ho vybavil, jen aby předal jeho poklady aramejskému králi Chazaelovi (2Kr 12,18–19). Je dobré dobře začít, ale ještě důležitější je i dobře *dokončit*. Apoštol Jan, který dobře znal lidský sklon nevydržet až do konce, nás varuje: „Dávejte si pozor, abyste nepřišli o to, na čem jsme pracovali, ale abyste dostali plnou odměnu“ (2J 8).

Více podrobností o Jóašově životě a vládě podává 2Kr 12, viz komentář k dané kapitole.

I. Král Amasjáš (kap. 25)

25,1–10 Když Amasjáš upevnil svůj trůn a vyrovnal se s vrahy svého otce podle Zákona, obrátil svou pozornost k zahraničním záležitostem. Edómci se vzbouřili proti Judovi během Jóramovy vlády (21,10) a nyní je chtěl Amasjáš dostat zpět pod svou vládu. Najal si také žoldáky z Izraele. Nicméně poté, co ho varoval Boží muž, poslal Izraelce domů. Třebaže mu dělala starost ztráta peněz, které žoldákům již zaplatil, přijal prorokovo ujištění, že Hospodin mu může dát mnohem více, čímž vyrovná jeho hloupou investici.

25,11–13 Amasjáš se svými muži pobil deset tisíc Edómců, dalších deset tisíc zajali jen proto, aby je později usmrtili svržením ze skály. Tyto oběti se mohly provinit neobvyklou krutostí, nebo se Amasjáš řídil tehdejšími válečnými právy. Vojáci, které Amasjáš poslal nazpět do Efrajimu, ve zlosti vtrhli do judských měst, zabili tři tisíce lidí a pobrali mnoho kořisti.

25,14–21 Když Amasjáš začal uctívat bohy, které si donesl z Edómu, prorok ho napomenul, protože se domníval, že bohové, kteří nedokázali vysvobodit svůj lid, by mohli pomoci jemu! Amasjáš proroka přerušil hrozbou, která snad skrytě narážela na Zekarjáše, který přišel o život, když prorokoval proti Amasjášovu otci (24,20–22). Prorok na královo varování reagoval v podstatě takto: „Nebu-

du sražen. Protože jsi odmítl mou radu, budeš to ty, koho stihne porážka.“ Amasjáš nenaslouchal Boží radě a místo toho se dotazoval svých rádců. Neuváženě se pustil do války s Izraelem, protože odmítl uposlechnout Jóašovo varování.

25,22–28 Juda byl poražen a Amasjáš byl ponížěn a ožebračen. Jeruzalém byl dobyt a chrám vydrancován. Amasjášovi poddaní proti němu zosnovali spiknutí, a proto nakonec utekl z Jeruzaléma. Byl zavražděn v Lakíši, odvezen do Jeruzaléma a pohřben.

J. Král Uzijáš (kap. 26)

26,1–5 Důvod pro Uzijášův úspěch vidíme hned zkraje kapitoly. Činil to, co bylo správné, a hledal Boha. Zekarjáš (nikoli ten prorok) byl jeho zbožný rádce, rozumějící Božím vidění (BKR).

26,6–15 Do čeho se Uzijáš pustil, to mu bylo požehnáno. Úspěšně válčil proti Pelištejcům a Amóncům, a rovněž posiloval judskou obranu. Vybudoval si elitní vojsko a vynikajícím způsobem ho vyzbrojil. Rovněž postavil města a podporoval rozvoj zemědělství (v. 10). „Důmyslné vynálezy“ (v. 15) byly svého druhu katapulty.

26,16–23 Ale Uzijáš se povýšil pýchou. Vstoupil do chrámu, aby páčil kadidlo před Hospodinem, což směli činit pouze kněží. Azarjáš a osmdesát dalších kněží, udatných mužů, přišlo za králem. Napomenutí kněží Uzijáše rozčílilo, ale než mohl cokoli učinit, Hospodin ho zasáhl malomocenstvím. Rychle byl vyveden z chrámu, do něhož se nikdy nevrátil. Malomocným zůstal od toho dne až do smrti; žil v odděleném domě, zatímco vládl jeho syn Jótam. Uzijáš nebyl pohřben v královské hrobce, protože byl malomocný; byl uložen na pohřebišti přiléhajícimu ke královským hrobům.

K. Král Jótam (kap. 27)

27,1–4 Podobně jako jeho otec Uzijáš, si i Jótam mohl užívat míru, takže mohl stavět a vylepšovat své hlavní město a okolní města. Řídil se příkladem svého otce, až na Uzijášův hřích. Nicméně návrší nebyla odstraněna a nezdá se, že by Jótam byl velký reformátor.

Dělal málo pro to, aby zabránil svému lidu jednat zvráceně.

27,5–9 Uzijáš si Amónce podmanil (26,8), ale jeho smrt je možná měla k tomu, aby přestali platit daně. Jótam proti nim bojoval a donutil je, aby opět platili. Jeho síla spočívala v tom, že myslel na Boha ve všem, co dělal. Jótam byl pohřben v městě Davidově a po něm se stal dalším judským králem jeho syn Achaz.

L. Král Achaz (kap. 28)

28,1–4 Abychom viděli Achazův příběh v úplnosti, měli bychom zároveň číst 2Kr 16 a Iz 7. Byl to nejničemnější král, jakého Juda kdy měl, a v Jeruzalémě panoval šestnáct let.²⁵

Když se Achaz stal králem, neplýtvat časem a hned se vrhl do modlářství. Za svůj vzor si vybral ničemné izraelské krále místo Davida. Achaz obnovil ohavný rituál dětských obětí v údolí Hinómova syna za Jeruzalémem. Uctívání Moleka, jehož součástí rituál byl, nebylo praktikováno od dob Šalomounových (1Kr 11,7). Nyní však byly všechny podoby modlářství a ohavností široce rozšířené a podporované.

28,5–8 Kvůli tomuto přivedl Hospodin na Judu mnoho nepřátel. Izajáš vypráví o tom, jak se Resín, aramejský král, a Pekach, král Izraele, spojili proti Jeruzalému. Neuspěli ve svržení hlavního města, ale Judu velmi poškodili. Izraelci pobili sto dvacet tisíc mužů v jeden den a odvedli dvě stě tisíc lidí do zajetí. Tehdy bylo pobito mnoho urozených mužů. Právě v době, kdy byl Achaz ohrožován Resínem a Pekachem, dal Bůh ve své milosti izraelskému domu zaslíbení o narození Immanuela z panny (Iz 7,14).

28,9–15 Izraelci zamýšleli své bratry z Judy ztročit, což Mojžíšův zákon zakazoval. Hospodin však poslal proroka, aby je varoval, neboť na nich spočíval Hospodinův planoucí hněv. Je pravda, že Izrael se stal Božím nástrojem soudu, ale jejich krutost byla neoprávněná. Někteří z efrajimských předáků měli dost rozumu na to, aby uposlechl radu proroka Odéda a zajistili propuštění zajatců, kteří byli oblečení a nasyceni ze získané kořisti a poté navraceni do své země.

28,16–27 V té době krále Achaza trápi-ly národy, které si jeho otcové podmanili, tj. Edóm a Pelištea. Místo aby se však ve své úzkosti obrátil k Hospodinu, Achaz se obrátil k asyrskému králi Tilgat-pileserovi. Najal si Asyřany za zlato z chrámu a králova domu. Asyrský král poté napadl Aram a Resína usmrtil v Damašku (2Kr 16,9). Když Achaz šel do Damašku, aby se tam potkal s Tilgat-pilneserem, zamiloval se do aramejských bohů (2Kr 16,8–10). Achazovo spojenectví s Asýrií se ukázalo být velmi nákladné, protože Asyřané ho podvedli a vynutili si vysoké daně. Nicméně jeho spojenectví s aramejskými bohy se mu stalo osudným, protože vyprovokovalo Hospodina k hněvu. Král Achaz zavedl v Judsku modlářství tak pevně, že ho nebude schopen vykořenit ani jeho syn Chizkijáš. Když Achaz zemřel, nebyl pohřben ve hrobech králů.²⁶ Ve verši 19 se izraelský král jmenuje Achaz. Občas měli judští králové stejné jméno (viz 2Pa 21,2).

M. Král Chizkijáš (kap. 29–32)

29,1–11 Bible věnuje Chizkijášově vládě několik kapitol. V 2Kr to jsou tři kapitoly (18–20), v Izajášovi čtyři (36–39) a čtyři také zde. 2Pa pojednává především o jeho náboženských počínech, zatímco 2Kr více zajímají jeho politické a zahraniční úspěchy. Obě knihy odhalují jeho výjimečný charakter a oddanost Hospodinu.

Chizkijáš začal svou reformu od náboženských vůdců. Svolal kněze a levity a nařídil jim, aby posvětili sebe a chrám. Kvůli nevěře jejich otců na zemi spočíval Hospodinův hněv a mnoho lidí bylo usmrceno nebo odvedeno do zajetí. Král chtěl uvést do pořádku vztah s Bohem a naléhal na kněze a levity, aby učinili to samé.

29,12–24 Levité vyjmenovaní ve verších 12–14 vedli své bratry při uposlechnutí králova rozkazu. Nádvoří očišťovali (v. 18) osm dní a samotný chrám dalších osm dní (v. 17). Dali do pořádku náčiní pro chrámovou službu a poté informovali krále Chizkijáše, že vykonali všechno, jak řekl. Chizkijáš přinesl jménem království oběť za hřích. Krev z oběti za hřích a zápalných obětí očistila oltář.

29,25–36 Kněží a levité zaujali svá místa, jak kdysi určil David, a zpívali a hráli na svaté nástroje, zatímco se přinášela zápalná oběť. Všichni přítomní se sklonili v uctívání spolu s levity, a ti, kdo to tak cítili, přinesli obětní hody a oběti diků. Jako dobrovolný dar bylo přineseno tolik darů, že levité museli pomáhat kněžím porážet zvířata, protože se neposvětilo dost kněží. Lid se radoval z náhlosti probuzení, protože jim dávalo záblesk naděje na lepší budoucnost Judy. To byl však pouze začátek Chizkijášových reforem.

30,1–5 Celá kapitola 30 se zabývá Chizkijášovým obnovením Velikonoc, které se takto neslavily od dob rozdělení království (2Pa 8,13).

V prvním měsíci král očistil chrám a znovu ustanovil chrámovou službu. V druhém měsíci se připravil na slavení Velikonoc a svátku nekvašených chlebě. Podle Nu 9,10–11 se Velikonoce směly slavit ve druhém měsíci, pokud se někdo obřadně znečistil mrtvým tělem, nebo pokud byl někdo daleko na cestě. V Chizkijášově případě nebylo možno slavit v prvním měsíci ve stanoveném čase, protože se neposvětilo dostatečné množství kněží (v. 3). Protože se jednalo o národní svátek, musel se pozvat celý národ. Byli tedy vysláni poslové po celém Judsku a Izraeli, aby požádali lid, ať se dostaví do Jeruzaléma. V této době byl Izrael asyrskou provincií a velké množství lidu bylo odvedeno do zajetí. Nicméně Chizkijášovi se podařilo pozvat zbytek Izraelců, aniž by Asyřané něco namítali.

30,6–12 Většina Izraelců se vysmívala poslům, kteří je nabádali, aby se navrátili k Hospodinu. Nicméně malý pozůstatek činil pokání a vydal se do Jeruzaléma, aby slavil Velikonoce v prvním roce Chizkijášovy vlády, 716–175 př. Kr. (2Pa 29,3).

30,13–15 Horlivost lidu zahanbila kněze a levity a probudila je k tomu, aby vážněji přemýšleli o svých povinnostech. Město bylo očištěno od pohanské špíny a každý pozůstatek modlářství byl vhozen do potoku Kidrónu.

30,16–27 Levité pomáhali těm, kdo byli obřadně nečistí, a Chizkijáš se modlil, aby Hospodin přehlédl tyto nedostatky

a přijal postoj srdce lidu. A Hospodin tak učinil. Svátek nekvašených chlebů přinesl tolik radosti, že se rozhodli jej slavit dalších sedm dní. Král a knížata darovali zvířata pro tento prodloužený svátek a v Jeruzalémě byla veliká radost. Celé shromáždění bylo požehnáno; bylo to jako za zlatých dní Izraele, a modlitby Hospodinových kněží byly slyšeny v nebesích.

31,1 První verš kapitoly 31 se pojí se závěrečným veršem předchozí kapitoly. Když Izraelci odešli z Jeruzaléma, důkladně zničili modly a jejich svatyně v Judovi, Benjamínovi, Efrajimovi a Manasesovi, a pak se vrátili do svých domovů.

31,2–10 Chizkijáš nyní jmenoval kněze a levity k jejich odpovídajícím povinnostem a poté zařídil jejich podíl skrze desátky. Lid reagoval tak štědře, že se nasýtily a mnoho ještě zůstalo.

31,11–19 V chrámě musely být připraveny zvláštní komory, v nichž se skladoval nadbytek, a schopní muži byli ustanoveni za dozorce. Ti jsou uvedeni jménem, což poukazuje na to, jak si Bůh všímá každého jednotlivce, který slouží jeho věci.

Nový zákon nepřikazuje dávat desátky, využívá však praxi systematického a přiměřeného dávání.

31,20–21 Kapitola 31 končí chválou Chizkijášovi. Cokoli pro Boha dělal, činil tak celým srdcem. Není divu, že se mu dařilo!

32,1–8 Když Asyřané odvěkli do zajetí severní kmene (2Kr 17), hrozili, že učiní to samé s Judou. Chizkijáš dříve platil Sancheribovi daně (2Kr 18,13–16) a nyní na něj Asyřané těžce dotírali, aby se vzdal i svého království.

Když Sancherib pronikl do Judska, Chizkijáš odpověděl tím, že odřízl zásoby vody za městem, přestavěl a opravil jeruzalémské hradby, zajistil zbraně a vojáky a povzbudil lid, aby vzhlíželi k Hospodinu místo toho, aby se báli asyrské armády. G. Campbell Morgan k tomu píše:

Zdalo by se, že Bůh zareagoval na věrnost svého služebníka poněkud divně, když měl jeho zemi napadnout silný nepřítel. Příběh potřebuje více podrobností, než můžeme najít v tomto záznamu. Lze je najít

v 2Kr 18,7–16. Z tohoto oddílu se dovídáme, že Chizkijáš odhodil jho, o němž jeho otec Achaz souhlasil, že ponese. Poté Sancherib napadl Judu a ve slabém okamžiku mu Chizkijáš zaplatil velkou daň a znovu se podrobil jeho vládě, aby si ho koupil. Důsledkem nebylo to, co si přál, protože Sancherib nyní požadoval bezpodmínečnou kapitulaci. V této hodině krize, pramenící z jeho vlastního zakolísání, byla jeho víra a odvaha obnovena. Podnikl okamžité kroky k tomu, aby nepřítele přivedl do úzkých – když zastavil přívod vody, když posílil opevnění, zmobilizoval své vojsko a nakonec ujistil lid: „S námi je někdo větší než s ním.“²⁷

32,9–19 Zatímco asyrský král obléhal Lakíš, vysmíval se Chizkijášovi a jeho lidu a naznačoval, že Hospodin není mocnější než ostatní bohové, které již porazil a říkal jim, že nejrozumnější bude, když přestanou Chizkijáše poslouchat a vzdají se. Verš 12 dokládá, že dokonce i Asyřané se doslechli o Chizkijášových reformách. Sancherib však nepočítal se dvěma věcmi: věrností lidu králi Chizkijášovi a Hospodinovou mocí.

32,20–23 Když se Sancherib posmíval Hospodinu, Chizkijáš a Izajáš se věnovali modlitbám. Hospodin poslal anděla, který vyhladil asyrskou armádu. Sancherib se vrátil ponížene domů, později ho zabili jeho vlastní synové v chrámu jeho boha.

32,24–26 K Chizkijášovu onemocnění a uzdravení zřejmě došlo před Sancheribovým obléháním. Ve své nemoci volal k Hospodinu, který mu slíbil prodloužení jeho dní, což potvrdil znamením, kdy se slunce jakoby vrátilo nazpět. Když však Chizkijáš na prokázané milosrdenství nereagoval odpovídajícím způsobem, Hospodin se na něj rozhněval. Protože se však pokořil, trest na Judu za jeho dní nepřišel.

32,27–30 Zvláštní prostor je věnován jeho bohatství, slávě a vodovodu, který vybuďoval, aby svedl vodu z pramene v Kidrónském údolí do nádrže uvnitř Jeruzaléma. (Více podrobností o tomto vodovodu viz 2Kr.)

32,31 Z Babylonu přišli vyslanci, fascinovaní nebeským znamením, které Bůh daroval Chizkijášovi. Zajímali se o ně především pro-

to, že uctivali slunce a hvězdy. Král jim bláhově ukázal veškeré své bohatství, čímž v nich probudil touhu je získat, a tato touha se měla již brzy naplnit.

32,32–33 Ostatní Chizkijášovy činy jsou zapsány v Izajášovi. Když Chizkijáš zemřel, byl pohřben ve veškeré cti. Po něm panoval jeho syn Menaše.

N. Král Menaše (33,1–20)

33,1–11 Navzdory tomu, že měl tak zbožného otce, byla Menašeho vláda ta nejhorší v Judsku. Byla také nejdelší, padesát pět let. Rovněž seznam Menašeových hříchů je velmi rozsáhlý. Znečistil Boží město a chrám svými modlami a obnovil praktiku přinášení zápalných dětských obětí Molekovi v údolí syna Hinómova. Byl nenapravitelný vrah (2Kr 21,16); Josephus Flavius píše, že nařídil každodenní popravu. Tradice má za to, že rovněž popravil proroka Izajáše, když ho nechal přeřezat ve dvě (narážka v Žd 11,37 na „rozřezání pilou“ možná zahrnuje tuto tradici). Když Menaše odmítl naslouchat Hospodinu a odvrátit se od své ničemnosti, Hospodin přiměl asyrského krále, aby ho odvedl do Babylonu, který tehdy Asýrie ovládala.

33,12–20 Pouze 2Pa hovoří o Menašeho pokání (narážka ve verši 18 na letopisy izraelských králů se nevztahuje na kanonickou knihu, nýbrž na ztracenou světskou kroniku). Poté, co Menaše celá léta sloužil všem myslitelným modlám, poznal, že *Hospodin* je Bůh, a obrátil se. Udělal, co mohl pro to, aby přivedl lid zpět k věrnosti Hospodinu a aby očistil svou říši od modlářství. Návrší ve verši 17 se využívalo k obětování Hospodinu mimo Jeruzalém. Zákon to sice zakazoval, ale stejně se v tom pokračovalo.

O. Král Amón (33,21–25)

Po Menaševě smrti se jeho syn neřídil jeho reformami, ale raději jeho dřívějšími hříchy. Mladý král Amón panoval pouze dva roky, než ho usmrtili jeho služebníci v jeho vlastním domě. Poté lid země popravil Amónovy vrahy a na jeho místo nastoupil jeho syn Jóšijáš.

P. Král Jóšijáš (kap. 34, 35)

34,1–7 Modlářské oltáře, které Menaše odstranil z města (33,15), přinesl nazpět Amón s lidem. V osmém roce svého kralování mladický Jóšijáš začal hledat Boha svého praotce Davida. O čtyři roky později začal s reformami. Jóšijáš zajistil, aby znovu nedošlo ke stejné chybě, takže naprosto zničil všechno spjaté s modlářstvím, a spálil to nebo rozdrtil na prach. Rozšířil své reformy do nejzazších konců Izraele.

34,8–18 Podobně jako velcí reformátoři před ním, tak i Jóšijáš brzy zaměřil svou pozornost na opravu chrámu. Následně byla nalezena kniha Zákona a přečtena před králem. Každé velké či malé probuzení s sebou neslo znovuobjevení učení slova Božího. Velká reformace šestnáctého století nebyla výjimkou.

34,19–28 Jóšijáš vzal varování knihy Zákona vážně a poslal k prorokyni Chuldě, aby zjistil, zda ještě existuje šance na slitování. Její slova pouze potvrdila, že Boží hněv je již na cestě. Nicméně Jóšijáš bude ušetřen a nespátří nic z Judovy pohromy, protože jeho srdce změklo, pokořil se a věřil Hospodinovu slovu.

34,29–32 I když Jóšijáš věděl, že soud je nevyhnutelný, přesto shromáždil lid a vstoupil do smlouvy s Hospodinem. Předložil lidu Boží slovo, aby porozuměli, jak závažná je jejich situace, a poznali, jak hluboká je potřeba pokání.

34,33 Díky svému silnému vedení dokázal během svého života prosadit věrnost Hospodinu. Obsah verše 33 je pojednán mnohem podrobněji v 2Kr 23,4–20. Reforma, která následovala po nalezení Zákona a vytvoření smlouvy, byla ještě důkladnější než Jóšijášovo první očistění království.

35,1–6 Jóšijáš, stejně jako Chizkijáš před ním, povzbudil kněze a levity, aby konali svou určenou službu. Měli dát svatou truhlu zpět do chrámu, zorganizovat se do svých oddílů, zaujmout své postavení v chrámě, posvětit se a být připraveni slavit Velikonoce. Existuje několik možných vysvětlení, proč byla truhla odstraněna z chrámu a měla být nyní navráćena. Kněží ji mohli nosit na ramenou z místa na místo, aby ji ochránili před znesvěcením. Me-

naše nebo jiný modlářský král mohl nařídít, aby ji odstranili. Jóšijáš ji mohl umístit někde jinde, zatímco se opravoval chrám.

35,7–19 Protože země byla ožebračena Asyřany, Jóšijáš poskytl většinu zvířat potřebných k svátku, a další knížata a kněží dali, co mohli. Mojžíšova nařízení pro Velikonoce a svátek nekvašených chlebů byla dodržena do písmene. Uprostřed písní chval slavili král a lid nejvýznamnější Velikonoc ode dnů Samuela. Nebyly ani největší či nejvyšperkovanější, ale byly nejpříjemnější Hospodinu kvůli kvalitě uctívání. Velikonoce se slavily ve stejném roce, v němž došlo k obnově chrámu (v. 19; srov. 34,8 a násl.).

35,20–24 O dalších třinácti letech Jóšijášovy vlády není nic zmíněno. Když mu bylo třicet devět let, vyšel bojovat s Nékem, králem egyptským. Egyptská armáda byla na cestě do boje, v němž se spolu s Asyřany utkají s Babyloňany (2Kr 23,29). Jóšijáš si nedokázal představit, že by za Nékovým postupem byla Boží ruka a neptal se Hospodina, aby zjistil, zda byla faraónova slova pravdivá. Ačkoli se přestrojil, byl v bitvě zabit.²⁸ Jeho lid velmi oplakával jeho ztrátu a ti, kdo věřili v Hospodinovo slovo, věděli, že s Jóšijášovým odchodem byl Boží hněv blízko (34,22–28).

John Whitcomb komentuje tyto události následovně:

Nyní se dostáváme k jedné z nejpodivnějších příhod ve starozákonních dějinách. Pohanský král Néko II. egyptský informoval Jóšijáše, že „Bůh mi řekl, abych si pospíšil“, a pokud se Jóšijáš vloží do Božího plánu, bude zničen (2Pa 35,21). Okamžitě bychom takový výrok zavrhl jako propagandu, kdyby nebylo slov kronikáře, že Jóšijáš „neuposlechl Nékova slova z Božích úst“! A co víc, Nékovi je třeba věřit, protože Jóšijáš byl usmrčen. Co to znamená? Ztratil Jóšijáš kvůli své neposlušnosti spasení? Nikoli, protože Chulda řekla, že zemře „v pokoji“ (34,28). Byl faraon Néko Boží prorok? Nikoli, neboť Bůh přímo promlouval k pohanským králům v různých dobách, aniž by nutně proměnil jejich srdce (viz Gn 12,17–20; 20,3–7). Můžeme tedy vyvodit, že Bůh chtěl přivést egyptskou armádu k Eufratu, aby ji mohl Nebúkadensar zničit

spolu s asyrskou armádou, a tak naplnit své varování, že Babyloňané porazí a potrestají Judu (viz Jr 25,8–11).²⁹

35,25–27 Jeremjáš zazpíval nad Jóšijášem žalozpěvy. Zpěváci na něj pamatovali dokonce i po svém zajetí. Jóšijáš byl muž *Knihy*; žil podle Hospodinova zákona a jeho věrnost je navždy zaznamenána ve slově našeho Pána. V Jr 22,16 čteme: „Pomáhal získat právo chudému a nuznému, tehdy bylo dobře. Neznámená toto znát mě?“ je Hospodinův výrok. Jóšijáš svým životem dosvědčil, že Boha znal. Začal Hospodina hledat brzy (34,3) a pečlivě poslouchat následné světlo, kterého se mu dostalo. „Před ním nebyl takový král, který by se obrátil k Hospodinu celým svým srdcem, celou svou duší a celou svojí silou zcela podle Mojžíšova zákona, a ani po něm nepovstal jemu podobný“ (2Kr 23,25).

Q. Král Jóachaz (36,1–3)

K judskému zajetí docházelo postupně. V roce 605 př. Kr. Nebúkadnesar vstoupil do Jeruzaléma, učinil Jóachaza svým vazalem a odvedl do Babylona zajatce, včetně Daniela (2Kr 24,1). V roce 597 př. Kr. Nebúkadnesar napadl Jeruzalém znovu, odvedl Jójakíma a vzal další zajatce, včetně Ezechiela (2Kr 24,10). Nakonec v roce 586 př. Kr. Nebúkadnesar zničil chrám a vzal jako zajatce všechny, až na nejchudší obyvatele (2Kr 25,1–10).

Jóachaz kraloval pouze tři měsíce, poté byl egyptským králem sesazen a přinucen platit vysoké daně. Byl to zlý člověk, nikoli jako jeho otec Jóšijáš (srov. 2Kr 23,31–34). Byl odveden do Egypta, kde zemřel.

R. Král Jójakím (36,4–8)

Eljakím, taktéž nazývaný Jójakím, byl Jóachazův starší bratr. Néko ho dosadil na trůn. Jeho jedenáctiletou vládu charakterizovala ničemnost a ukončil ji Nebúkadnesar, který roku 605 př. Kr. vyplenil chrám. Měl v úmyslu odvést Jójakíma do Babylona, ale neuspěl. Třebaže Paralipomenon danou skutečnost nezaznamenává, víme, že potupně zemřel, zatímco byl stále v Jeruzalémě, přesně jak předpověděl Jeremjáš (Jr 22,19; 36,30).

S. Král Jójakín (36,9–10)

Jójakínovi bylo osmnáct (NKJV, B21³⁰), když se stal králem. Po krátké vládě tři měsíců a deseti dní Jójakín vydal Jeruzalém a dalších třicet sedm let svého života strávil v babylonském vězení. Po Nebúkadnesarově smrti byl propuštěn a vyvýšen na čestné místo (2Kr 25,27–30).

T. Král Sidkijáš (36,11–19)

Sidkijáš, jehož druhé jméno bylo Matanjáš (1Kr 24,17), byl dalším synem krále Jójijáše. Když se ukázalo, že byl Jójakín nevěrný Babyloňanům, vybrali si za jeho nástupce Sidkijáše. Ten páchal, co je zlé, a odmítl se pokořit před prorokem Jeremjášem. Rovněž porušil svou přísahu Nebúkadnesarovi a vzbouřil se proti němu. Jeruzalém si prošel krutým obléháním trvajícím osmnáct měsíců. Když Chaldejci (Babyloňané) město v roce 586 př. Kr. dobyli, zničili je a chrám zbořili. Všechny, až na nejhudší, odvedli do vyhnanství.

IV. Babylonské zajetí (36,20–21)

Celých 490 let odmítali Židé dodržovat sabatický rok; nyní bude jejich zemi dopřáno odpočinku po sedmdesát let. Těchto sedmdesát let lze počítat různými způsoby, viz Úvod komentáři k Ezdrášii.

V. Kýrův výnos (36,22–23)

Zatímco byli Judejci v zajetí, Babylon byl poražen Médo-perskou říší. Sedmdesát let po začátku zajetí vydal perský král Kýros prohlášení, jímž dovoloval Židům návrat do jejich země.

Je dobré poznamenat, že v hebrejském Starém zákoně jsou jednotlivé knihy uspořádány tak, že knihy Paralipomenon jsou na posledním místě. Hebrejský Starý zákon tedy nekončí kletbou (Mal 3,24), ale pozitivním povzbuzením:

Toto praví perský král Kýros: Hospodin, Bůh nebes, mi dal všechna království země a ustanovil mě, abych mu postavil dům v Jeruzalémě, který je v Judsku. Kdokoliv z vás, ze všeho jeho lidu – Hospodin, jeho Bůh, je s ním – ať jde.

Poznámky

- ¹ (2,2–9) Kolik Šalomoun Chúramovi zaplatil? 1Kr 5,25 udává nějaké číslo a 2Pa 2,9 zase jiné. 1Kr popisuje osobní dar Chúramově domácnosti, zatímco verš 10 se vztahuje na přiděly, které dostali Chúramovi řemeslníci kácějící dřevo pro Šalomouna.
- ² (2,10–15) Kdo byla Chúramova matka? 2Pa 2,13 říká, že byla dcerou Danovou, zatímco 1Kr praví, že byla vdovou z kmene Neftalí. Odpověď zní, že byla z rodu Danova a její první manžel pocházel z kmene Neftalí; proto byla vdovou z Neftalího. Její druhý manžel byl Týřan.
- ³ (2,16–17) Kolik bylo dozorců na stavbě chrámu: 3 600 (2,17), nebo 3 300 (1Kr 5,30)? Při řešení tohoto problému je třeba vzít v potaz další dva významné oddíly. 2Pa 8,10 říká, že Šalomoun měl 250 úředníků, kteří panovali nad lidem. Přičtete toto číslo k 3600 dozorcům (2,17) a získáte 3 850. 1Kr 9,23 uvádí 550 Šalomounových úředníků. Připočtete toto číslo k 3 300 dozorcům z 1Kr 5,30 a získáte 3 850. Celkový počet úředníků a dozorců je tedy stejný v obou knihách; pouze jejich poměr je vypočten rozdílně. Pojem „úředníci“ se vztahuje na vojenské nebo politické zaměstnance, zatímco označení „dozorců“ na průmyslové zaměstnance (tj. inspektory nebo předáky).
- ⁴ (3,1–4) Byla předsíň vysoká sto dvacet loket (3,4), nebo třicet loket (1Kr 6,2)? Někteří tvrdí, že se jedná o chybu opisovače. Jiní, jako například Josephus Flavius, mají za to, že skutečná výška byla 120 loket. Matthew Pole se domnívá, že 120 loket se vztahuje na nějakou věžičku.
- ⁵ (3,14–17) Byly sloupy před chrámem vysoké třicet pět loket (3,15), nebo osmnáct loket (1Kr 7,15; Jr 52,21)? Všimněte si, že 1Kr popisuje výšku jednoho sloupu, zatímco poznámka k verši 15 říká, že sloupy byly třicet pět loket dlouhé (tj. dohromady). Řečeno jinak, třicet pět loket byla celková délka obou sloupů, které byly zřejmě odlity v jednom kuse a poté přepůleny. Tak by měl každý sloup osmnáct loket (k nejbližšímu lokti).

- ⁶ (4,1–22) Rozměry odlitého moře udané ve verši 4,2 se někdy používají na důkaz toho, že Bible obsahuje chyby. Kdyby byl průměr deset loket (4,5 m), obvod by činil 4,5 krát π (3,14), tedy 31,4 loket (14,13 m). Potíž vyřeší skutečnost, že moře bylo na dlaň široké (10 cm). Verš 2 udává vnější průměr a vnitřní obvod. Vnitřní průměr by byl 10 loket mínus dvě dlaně ($450 - 2 \times 10 = 430$ cm). Znásobíme-li toto číslo číslem π (3,14), dostaneme téměř přesně 30 loket (1350,2 cm).
- Kolik vody se do moře vešlo – 2000 batů (1Kr 7,26), nebo 3000 batů (4,5)? Odpověď zní – obojí je správně. Dva tisíce batů v moři bylo zřejmě nominální množství, ale až po okraj se do něj vešlo batů 3000.
- ⁷ (7,11–16) J. Barton Payne, *The Wycliff Bible Commentary*, str. 397.
- ⁸ (8,7–10) Kolik úředníků bylo v Šalomounově správě? 250 (8,10) nebo 550 (1Kr 9,23)? Viz pozn. k 2Pa 2,16–17.
- ⁹ (8,17–18) Dostal Šalomoun z Ofíru 450 talentů zlata (8,18) nebo 420 (1Kr 9,28)? Hebrejské číslovky 2 a 5 mohli pozdější opisovatelé velmi snadno zaměnit. Někteří navrhuje, že rozdíl třiceti talentů zlata šel na zaplacení zásob a mzdy za daný podnik.
- ¹⁰ (9,13–28) Jméno Taršiš se používalo v obecném smyslu pro označení oblastí zabývajících se čištěním kovů. Ve Starém zákoně se jím označuje vzdálená země bohatá na kovy. „Většina učenců ztotožňuje toto jméno s Tartessem, městem v jihozápadním Španělsku, bohatým na stříbro, měď a olovo“ (*The Revell Bible Dictionary*, str. 1136). „Lodě z Taršíše“ mohly prostě označovat hlubinné lodě používané k převozu čištěného kovu, nikoli nutně obchodování se Španělskem.
- ¹¹ (9,13–28) Měl Šalomoun pro koně 4000 stájí (8,25), nebo 40 000 (1Kr 5,6)? Americký překlad Bible NASB poukazuje na to, že 1Kr 5,6 v jednom starověkém rukopise uvádí 4000. Protože měl jen 12 000 jezdců, zdá se, že velmi vysoké číslo v 1Kr je pouze chybou opisovače.
- ¹² (10,12–19) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 246.
- ¹³ (12,9–12) Bibličtí učenci mají zpravidla za to, že zlato symbolizuje božství, a bronz (měď, BKR) naopak soud.
- ¹⁴ (13,1–3) Abijášova matka Míkaja byla dcerou Urielovou (13,2). Ale 2Pa 11,20 píše, že to byla Maaka, dcera Abšalomova. Židovský historik Josephus Flavius nás informuje, že Uriel byl Abšalomův zeť a otec Míkaje nebo Maaky (dvě jména jedné a též osoby). Tímto je Míkaja dcerou Urielovou a vnučkou Abšalomovou. (Hebrejské slovo pro dceru může označovat také vnučku.)
- ¹⁵ (14,2–7) 2Pa 14,2 a 14,4 prohlašují, že Ása odstranil návrší, ale 15,17 říká, že tak neučinil. Co je pravda? Oba výroky jsou pravdivé. Některá návrší byla zasvěcena modlám, zatímco jiná byla zasvěcena Hospodinu (např. 1Kr 3,2). Někteří učenci se domnívají, že Ása zničil pouze modlářské svatyně. Keil si myslí, že druhý text pouze naznačuje, že se králi nepodařilo uskutečnit jeho reformy důkladně. Rawlison navrhuje, že výše uvedené texty se vztahují na různou dobu; Ása na počátku své vlády potlačoval modlářství silnou rukou, ale když byl starší a charakterově se zkazil, dovolil, aby se uctívání model opět vplížilo do země. Viz John Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible*, str. 323.
- ¹⁶ (15,16–19) Hebrejské slovo pro matku může v některých kontextech, jako je tento, označovat také babičku.
- ¹⁷ (16,1) Podle 1Kr 15,33 zemřel Baeša, třetí král severních kmenů, v Ásově dvacátém sedmém roce vlády. Ale 2Pa 15,19 a 16,1 hovoří o válce mezi Ásou a Baešou v Ásově třicátém šestém roce. Thiele, odborník na chronologii hebrejských králů, má za to, že na tomto místě se myslí historie Judska a nikoli pouze Ásova vláda. Třicátý pátý rok judského království, počítaje od Rechabeámovy vzpoury, by byl patnáctým rokem Ásovy osobní vlády. Toto vysvětlení není bez problémů, které jsou však příliš podrobné na to, abychom je zde rozebírali. Mnozí jednoduše předkládají, že se příčinou tohoto rozporu stala chyba opisovače.
- ¹⁸ (18,8–11) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 59.

- ¹⁹ (18,18–22) Matthew Henry. „1 Kings“, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, str. II:703.
- ²⁰ (20,1–6) V hebrejštině se slovo pro Aram, Sýrii, velmi podobá Edómu. Jedná se o chybu opisovače.
- ²¹ (22,1–9) Masoretský text 2Pa 22,2 říká, že Achazjášovi bylo čtyřicet dva let, když začal panovat. Nicméně 2Kr 8,26 praví, že mu bylo dvacet dva. Tento mladší věk se jeví pravděpodobněji, protože jeho otec zemřel ve čtyřiceti. „Čtyřicet dva let“ je téměř jistě chyba opisovače.
- ²² (24,4–14) Nacházela se truhla na sbírku peněz před branou (24,8), nebo vedle oltáře (2Kr 12,10)? Někteří komentátoři se domnívají, že truhly byly dvě, jedna venku a jedna vedle oltáře. Jiní mají za to, že truhla byla jen jedna, ale přemísťovala se.
- ²³ (24,4–14) 2Kr 12,14 říká, že z vybraných peněz se nevytřáběly žádné nádoby do chrámu, ale 2Pa 24,14 píše, že se z nadbytku vyráběly chrámové nádoby. 2Kr popisuje, co dostali řemeslníci opravující chrám, a 2Pa informuje o tom, co se udělalo s přebytkem.
- ²⁴ (24,20–27) Ve 24,20 se píše, že Zekarjáš je syn Jójadův. Nicméně náš Pán o něm hovořil jako o synu Barachiášovu (Mt 23,35). Jiný Zacharjáš, autor stejnojmenné knihy, je rovněž syn Berekjáše (Za 1,1. 7). Pravděpodobné vysvětlení zní následovně: Zekarjáš v 2Pa 24 byl vnuk Jójady a syn Bekarjáše; v hebrejském použití může syn znamenat také vnuk. Zacharjáš, jenž napsal knihu, byl také syn Bekarjáše, ale samozřejmě jiného. Obě jména byla ve starozákonních dobách častá.
- ²⁵ (28,1–4) Pokud bylo Achazovi třicet šest let, když zemřel, pak by měl v době narození Chizkijáše pouze jedenáct let (29,1), nebo patnáct podle jiné rekonstrukce dat.

- Někteří mají za to, že mohl zplodit syna i v jedenácti, ale v patnácti určitě. Jiní navrhují, že se jedná o chybu opisovače. Prostou skutečností ovšem zůstává, že nemáme dostatek informací na to, abychom mohli vyřešit problém Achazovy chronologie.
- ²⁶ (28,16–27) Verš 2Kr 16,20 říká, že Achaz byl pohřben se svými otci, zatímco 2Pa říká, že nebyl pohřben v hrobech králů. Oba výroky jsou pravdivé. Spočíval vedle svých otců a byl s nimi pohřben (tj. v městě Jeruzalémě), ale nikoli v královských hrobech.
- ²⁷ (32,1–8) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 127.
- ²⁸ (35,20–24) Zemřel Jóšijáš v Jeruzalémě (35,24), nebo v Megidu (2Kr 23,29)? Byl smrtelně raněn v bitvě u Megida a kniha Královská hovoří o tom, že zemřel zde, protože zde utřil smrtelnou ránu. Paralipomenon konkrétněji uvádí, že vlastně zemřel v Jeruzalémě. Dnes můžeme říct, že někdo zemřel při automobilové nehodě, i když zemřel o něco později v nemocnici. Co tím myslíme je tedy skutečnost, že nehoda byla příčinou smrti, třebaže na daném místě člověk nevydechl naposled.
- ²⁹ (35,20–24) John C. Whitcomb, Jr., *Solomon to the Exile*, str. 141.
- ³⁰ (36,9–10) Ve verši 9 čteme, že Jójakinovi bylo osm let, když se stal králem, zatímco 2Kr 24,8 říká, že mu bylo osmnáct. Verš 9 bezpochyby obsahuje chybu opisovače, protože Jójakin měl manželky, když se vzdal Babyloňanům, a to jen několik měsíců poté, co usedl na trůn (2Kr 24,15). Některé hebrejské rukopisy, Septuaginta a syrské překlady rovněž uvádějí osmnáct.

Bibliografie

Viz Bibliografie na konci 1. Paralipomenon.

Ezdráš

Úvod

„Ezdráš je svým charakterem tak jednoduchá kniha, že sotva vyžaduje nějaký zvláštní úvod... Je to prostý a přímočarý záznam jedné z nejdůležitějších událostí židovských dějin – návratu Božího lidu z babylonského zajetí... Je v ní velmi málo toho, co je výslovně poučné: pisatel vypravuje svůj příběh velmi jednoduše a nechává jej, aby sám vyučoval svou lekci.“

George Rawlinson

I. Jedinečné místo v kánonu

V určité době tvořily knihy Ezdráš a Nehemjáš v hebrejské Bibli jednu knihu, ale předtím to nepochybně byly dvě samostatné knihy (jako v moderních biblích), kapitoly Ezd 2 a Neh 7 jsou totiž prakticky totožné. Takové opakování by se v jedné knize neobešlo.

Kniha Ezdráš je duchovní neboli náboženská historie. Je dokladem toho, že i kniha, která v sobě obsahuje mnoho dokumentů ze sekulárních zdrojů, může být díky tomu, že ji Duch svatý vybral, a vzhledem k tomu, jak ji uspořádal, součástí inspirovaných spisů. Z celkových 280 veršů má kniha Ezdráš na biblickou knihu velmi neobvyklé složení:

Soupisy	111 veršů
Vyprávění	109 veršů
Dopisy	44 veršů
Modlitby	10 veršů
Vyhlášení	3 verše
Shmutí	3 verše
Celkem	280 veršů¹

II. Autorství

I když kniha není podepsaná, inspirované memoáry napsané v první osobě (viz 7,27–9,15), rodokmeny a zápisy jsou pravděpodobně dílem Ezdráše. Je logické, že oficiální dokumenty jsou v aramejštině, což byl oficiální jazyk pohanů používaný v Ezdrášově a Nehemjášově době jako *lingua franca*. V tomto jazyce je napsána zhruba jedna čtvrtina Ezdrášovy knihy.² Krásné tvary písmen abece-

dy, kterou dnes označujeme jako „hebrejská“, byly ve skutečnosti vypůjčeny z tohoto bratrského semitského jazyka, z aramejštiny.

III. Datum vzniku

Po židovské komunitě žijící na ostrově Elefantina na Nilu v Egyptě zůstaly aramejské papyry podobné knihám Ezdráš a Nehemjáš. To podporuje tradiční názor, že tyto knihy vznikly v pátém století – spíše než v době Alexandra Velikého (kolem r. 330 př. Kr.), což je liberální pohled.

Má se za to, že Ezdráš napsal tuto knihu mezi událostmi na konci 10. kapitoly (r. 456 př. Kr.) a Nehemjášovým příchodem do Jeruzaléma (r. 444 př. Kr.). Pro porozumění knihám Ezdráš, Nehemjáš a Ester nám pomůže tento chronologický přehled:

Chronologie knih Ezd, Neh, Est (přibližné datování, vše př. Kr.)

538	Kýrův výnos o obnově chrámu
538/7	Zerubábelova výprava do Jeruzaléma
536	Položeny základy chrámu
535	Práce na chrámu zastaveny
520	Působení Agea a Zacharjáše
520	Dareiův výnos o pokračování prací na chrámu
516	Chrámu dokončen
486	Začátek vlády Achašvéroše (Xerxa)

479/8	Ester královnou
464	Začátek vlády Artaxerxa
458	Ezdrášova výprava do Jeruzaléma
444	Nehemjáš přichází do Jeruzaléma
444	Dokončení jeruzalémských hradeb
420	Nehemjášova druhá cesta do Jeruzaléma

IV. Pozadí a témata

Ezdrášova kniha začíná pádem novobabylonské říše a naplňuje se Jeremjášovo prorocství o návratu Židů do vlasti (Jr 29,10–14).

Kapitoly 1–6 zachycují první výpravu zpět do Izraele pod vedením Zerubábela. Navrátil-

ci ze zajetí napřed postaví oltář pro zápalné oběti, potom vybudují Hospodinův dům. To se děje za silné opozice nepřátel Božího lidu, ale také za povzbuzování proroků Agea a Zacharjáše.

Mezi kapitolami 6 a 7 je období asi 58 let. V té době se v historii Izraele odehrává dramatický příběh královny Ester, v sekulární historii sem patří slavné bitvy u Maratonu, Thermopyl a Salámy.³

Kapitoly 7–10 popisují Ezdrášovu cestu do Jeruzaléma asi v roce 458 př. Kr. z pověření krále Artaxerxa Longimana (Dlouhorukého). V těchto kapitolách jsou podrobně popsány Ezdrášovy osobní snahy o obnovu národa.

Osnova

- I. Návrat zajatých do Jeruzaléma pod vedením Zerubábela (kap. 1–6)
 - A. Kýrův výnos (1,1–4)
 - B. Přípravy a zajištění (1,5–11)
 - C. Seznam těch, kdo se vrátili (kap. 2)
 - D. Obnovení oltáře a základů chrámu (kap. 3)
 - E. Nepřátelé obnovy chrámu (kap. 4)
 1. Za vlády Kýra (4,1–5.24)
 2. Za vlády Achašvéroše (4,6)
 3. Za vlády Artaxerxa (4,7–23)
 - F. Ageus a Zacharjáš nabádají ke stavbě (5,1–2)
 - G. Nepřátelství během vlády Dareia (5,3–17)
 - H. Dokončení chrámu díky příznivému výnosu Dareia (kap. 6)
- II. Příchod navrátilců s Ezdrášem (kap. 7–10)
 - A. Štědrá Artaxerxova záštita (kap. 7)
 - B. Seznam navrátilců (8,1–14)
 - C. Popis cesty do Jeruzaléma (8,15–36)
 - D. Smíšená manželství a Ezdrášova modlitba vyznání (kap. 9)
 - E. Závazek Židů, že se zbaví cizích žen a dětí (kap. 10)

Komentář

I. Návrat zajatých do Jeruzaléma pod vedením Zerubábela (kap. 1–6)

A. Kýrův výnos (1,1–4)

První tři verše jsou opakováním posledních dvou veršů z 2Pa. Bůh si použil perského krále Kýra, který vydal edikt umožňující Židům, aby se vrátili do Judska a obnovili v Jeruzalémě chrám. Navíc jejich sousedům přikázal, aby ty, kdo se chtějí vrátit,

štědře podpořili. Bůh se o Kýrovi jmenovitě zmínil už mnoho let předtím, než se narodil, a ustanovil ho do vysokého postavení (Iz 44,38–45,13). To ilustruje pravdu z Př 21,1: „Královo srdce je v Hospodinově ruce jako proudy vody, nakloní ho, kamkoli se mu zalíbí.“

Kýrův výnos ukončil sedmdesátileté zajetí Židů. Toto období je možné počítat dvěma způsoby. Zprv od roku 605 př. Kr., kdy Ne-

búkadnesar oblehl Jeruzalém a odvedl první část zajatců, do roku 535 př. Kr. kdy byly položeny základy chrámu. Zadruhé od pádu Jeruzaléma v roce 586 př. Kr. do dokončení chrámu v roce 516 př. Kr.

B. Přípravy a zajištění (1,5–11)

K bohatství, které Židům darovali jejich sousedé, král Kýros vydal pět tisíc čtyři sta zlatých a stříbrných nádob, které z jeruzalémského chrámu pobral Nebúkadnesar. Šéšbasar (v. 8) může být perské jméno Zerubábel, může se také jednat o někoho úplně jiného. Všimněte si poznámky o dvaceti devíti nožích ve v. 9. Jestliže Bůh dbá na takové detaily, čím více se stará o svůj lid!

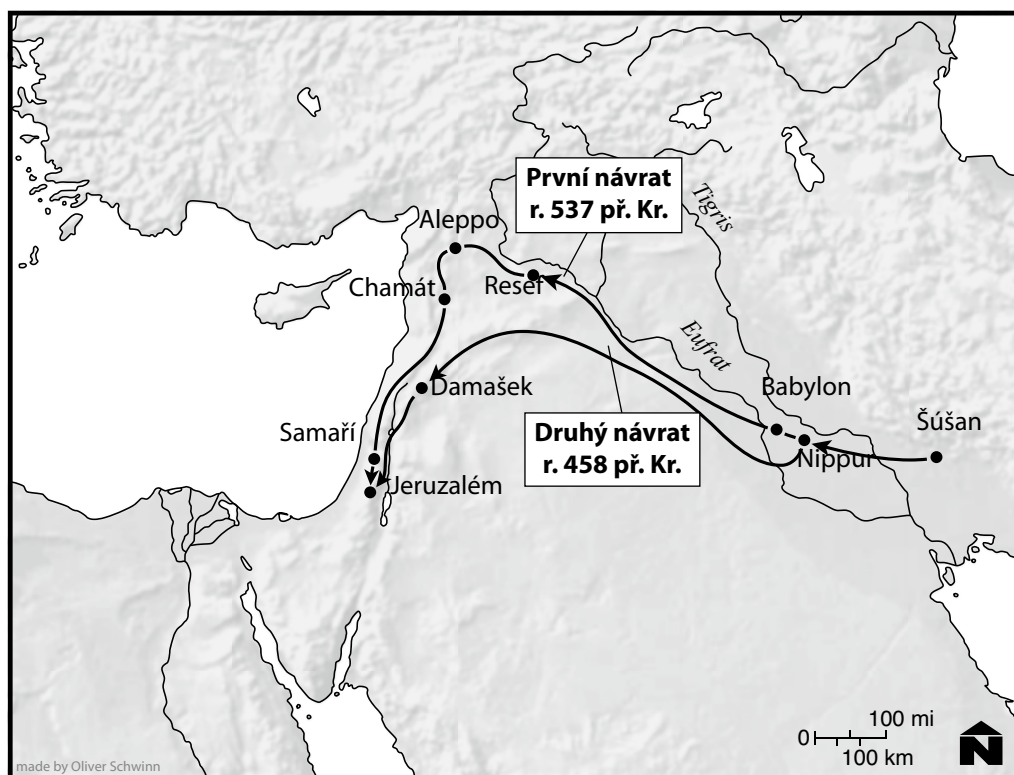
C. Seznam těch, kdo se vrátili (kap. 2)

2,1–58 Ve verších 1–61 máme seznam těch, kdo se se Zerubábelem vrátili do Judska.

Někteří jsou zaznamenáni podle svých otců (v. 3–21), někteří podle svého města (v. 22–35). Je zde samostatná zmínka o kněžích (v. 36–39), levitech (v. 40–42) a chrámových nevolnících (v. 43–54). Ti hráli důležitou roli v obnoveném chrámě.

2,59–63 Někteří o sobě tvrdili, že jsou kněží, ale nemohli to rodokmenem doložit. Těm nebylo dovoleno sloužit a jíst z kněžských pokrmů, dokud nebyli potvrzeni prostřednictvím úrim a tummím, neboli „světla a dokonalosti“.⁴ Místodržitel (neboli Tiršata) byl Zerubábel.

2,64–67 Podobný seznam jmen najdeme v Neh 7. Existují mezi nimi drobné rozdíly, ale oba uvádějí celkový počet Židů, kteří se vrátili do Judska, a to 42 360 a k tomu 7 337 otroků. Ezdráš přidává 245 zpěváků, Nehemjáš jen 200. Takže celkový počet navrátilců byl kolem padesáti tisíc – malý zlomek těch, kdo byli odvedeni.

Návrat ze zajetí

Když perský král Kýros dobyl r. 539 př. Kr. Babylon, Judejci v zajetí měli otevřenou cestu, aby se vrátili do vlasti. Uskutečnily se dvě hlavní výpravy, jedna roku 537 a druhá 458 př. Kr.

2,68–70 Když Židé přišli do Jeruzaléma, někteří předáci rodů přispěli na stavbu Božího domu zlatem a stříbrem a oblečením pro kněze. Pak se lidé usadili každý ve svém městě.

D. Obnovení oltáře a základů chrámu (kap. 3)

3,1–7 V sedmém měsíci, což byl začátek občanského roku, se Židé, kteří se vrátili, shromáždili do Jeruzaléma, aby slavili svátek stánků. Pod vedením Jéšuy⁵ a Zerubábela postavili oltář a obětovali na něm zápalné oběti, jak to vyžadoval Mojžíšův zákon. Cítili, že když budou uctívat Hospodina, on je ochrání před nepřáteli. Potom postoupili dále v přípravách na stavbu chrámu s využitím pomoci z Týru a Sidónu.

3,8–13 Vlastní stavba začala čtrnáct měsíců po návratu. Jakmile byly položeny základy, kněží a levité začali chválit Boha. Někteří starci plakali, když srovnávali nádheru Šalomounova chrámu s obyčejností nově postaveného domu (Ag 2,3). Jejich nářek se mísil s radostným výskáním a chválami, takže obojí bylo těžko rozlišit a tento zvuk bylo slyšet do daleka.

E. Nepřátelé obnovy chrámu (kap. 4)

1. Za vlády Kýra (4,1–5,24)

4,1–3 Nepřátelé Judy a Benjamína uvedení v 1. verši byli potomci kolonistů z jiných zemí, kteří se v zemi usadili, když Asyřané odvedli do zajetí severní království. Tito kolonisté se prostřednictvím sňatků spřiznili s Židy, kteří v zemi zůstali, a jejich potomci jsou známí jako Samařané. Přišli k Zerubábelovi a předstírali, že chtějí pomáhat při obnově chrámu. Také uctívali Hospodina, ale ten pro ně byl pouze jedním z mnoha bohů v jejich modlářském náboženském systému. Izraelští vůdcové tedy jejich nabídku odmítli.

4,4–5.24 Samařané proto změnili svou strategii. Napřed se snažili Judejce zastrašit. Potom jim ve stavbě bránili. Také najímali poradce, kteří na královském dvoře lobbvovali proti Izraelcům a pomocí podivných taktik Židy odrazovali. Práce na obnově chrámu se tedy zastavily.

Z chronologického hlediska navazuje 24. verš na verš pátý. Nepřátelům Judejců se podařilo práci na chrámu zastavit až do druhého roku Dareiovy vlády.

2. Za vlády Achašvéroše (4,6)⁶

Šestý verš mluví o dopise, který byl napsán za vlády Achašvéroše a který Židy očerňoval. Verše 7–23 popisují jiný dopis, napsaný ve dnech Artaxerxa, který obviňuje Židy, že budují město a hradby, a tak připravují vzpouru. Nato král přikázal, aby se práce zastavily.

3. Za vlády Artaxerxa (4,7–23)

Obnova chrámu byla dokončena za vlády Dareia, který vládl před Achašvérošem (v. 6) a Artaxerxem (v. 7). Dopisy popsané ve verších 6–23 byly tedy napsány poté, co byl chrám obnoven. Souvisí s pokusy obnovit jeruzalémské hradby, *nikoliv chrám*. Jsou však mimo chronologické pořadí zařazeny sem jako další ilustrace pokusů činěných na překážku tomu, co dělali navrátilci ze zajetí.

Od verše 4,6 do 6,8 je text psán *nikoliv* hebrejsky, ale aramejsky.⁷ To byl jazyk, který Peršané používali v oficiálních výnosech.

F. Ageus a Zacharjáš nabádají ke stavbě (5,1–2)

Z veršů Ag 1,1 a Za 1,1 se dovídáme, že tato kapitola spadá do druhého roku vlády Dareia (v. 1, srov. 4,24). Tito dva proroci povzbuzovali Izraelce, aby znovu začali pracovat na obnově chrámu, místo aby si stavěli nákladné domy sami pro sebe (Ag 1,4). Zerubábel... a Jéšua poslechli Hospodina a přikázali, aby se ihned začalo stavět. Všimněte si, že práce nebyly obnoveny z moci královského výnosu, ale mocí Ducha svatého, který mluvil skrze Boží proroky (srov. Za 4,6).

G. Nepřátelství během vlády Dareia (5,3–17)

5,3–5 Opozice vyvstala rychle. Perský místodržitel a jeho spojenci přišli do Jeruzaléma a vypyтали se, jakým právem začali Židé stavět a jak se ti lidé jmenují (viz v. 9–10). Dostali jména židovských předáků. Tito perští úředníci byli rozumnější než úředníci uvede-

ní ve 4. kapitole. Nezastavili práci, ale poslali dopis Dareiovi, aby to ověřili. Židé začali poslouchat slovo svého Boha, jeho zrak spočíval na nich, aby dílo splnili.

5,6–17 Tatenaj a Šetar-bóznaj ve svém dopisu Dareiovi popsali, o čem s Židy mluvili a jaká byla jejich odpověď. Starší lidu především vyjádřili, že stojí pod Boží autoritou. Byli služebníky jediného pravého Boha, ale ten je pro jejich hříchy vydal Babyloňanům. Nyní, když je Hospodin přivedl zpět do jejich země, mají obnovit jeho chrám. Z hlediska lidské autority se mohli opírat o Kýrův výnos, kterým jim bylo dovoleno obnovit chrám. Sám Kýros na tento projekt štědře přispěl. Místodržitel žádal krále Dareia, aby dal hledat, zda král Kýros opravdu takový výnos vydal, a žádal Dareia, aby mu dal vědět, co má v této věci dělat.

H. Dokončení chrámu díky příznivému výnosu Dareia (kap. 6)

6,1–5 Po důkladném hledání byl Kýrův výnos v jeho bývalém hlavním městě Achmeta (neboli Ekbatana) nalezen. Vlastní výnos byl daleko podrobnější, než jak je souhrnně podáno v 1. kapitole. Byly v něm konkrétní údaje o chrámu a také příkaz, aby se Židům vrátilo všechno zlato a stříbro, které Nebúkadnesar odnesl.

6,6–12 Dareios tedy sdělil Tatenajovi a jeho společníkům jejich povinnosti vůči Židům. Neměli jim bránit v práci, z daní vybraných do královské pokladny měli platit náklady chrámu. Chrámová služba se měla zabezpečovat podle požadavků kněží (v. 9), aby Židé našli přízeň v Božích očích, aby tak Bůh vyslyšel jejich modlitby za krále a jeho rodinu. Dareios vložil do svého výnosu také zvláštní podmínky, takže těm, kdo by práci bránili, hrozil trest smrti. Dovolával se Boha, aby tak jednal s každým, včetně králů, kteří by se v budoucnosti snažili Božímu domu škodit.

6,13–15 Všichni králův rozkaz splnili a práce na stavbě chrámu šly kupředu. S povzbuzením Božích proroků a se zajištěním z Dareiovy pokladny byl chrám za čtyři roky dokončen, bylo to však devatenáct nebo

dvacet let po položení základů. Artaxerxes žil později, přispíval na provoz chrámu, ne na jeho stavbu.

6,16 Izraelci a jejich vůdcové radostně slavili zasvěcení chrámu. Dennett píše:

Bylo přirozené, že se v takovou chvíli radovali, protože Boží dům byl vyjádřením všech jejich požehnání na základě smlouvy, kterou s nimi Bůh uzavřel. Konečně po těžkých letech selhání, potíží, zklamání a strastí stál hotový před jejich očima. Proto vlastně vyšli z Babylona a pokud někdo z nich zaséval se slzami, nyní sklízel s radostí.⁸

6,17–22 Přinášeli oběti. Jestliže toto zasvěcení chrámu srovnáme s Šalomounovým – ten obětoval 22 000 volů a 120 000 ovcí a k tomu nesčetně volů a ovcí obětovaných před truhlou smlouvy (2Pa 7,5; 5,6) – byla to nyní chudá a chabá událost. Naštěstí se tím netrápili.

V mnoha sborech, společenstvích, denominacích, školách a dokonce celých křesťanských zemích je možné sledovat podobný úpadek jako při srovnání situace ve dnech Ezdrášových vzhledem k Šalomounově době. Dennett má k tomu povzbudivou aplikaci, kterou zde stojí za to uvést:

Víra souvisí s neviditelnými věcmi a to mohlo chabému pozůstatku připomínat, že Hospodin vůči nim nebyl o nic méně mocný a o nic méně milosrdný než vůči Šalomounovi.

Chrám byl možná méně slavný a oni byli jen ubohými poddanými pohanského vládce, ale jestliže Bůh stál na jejich straně – a to stál! – pak měli bezmezný důvod pro svou víru – jako vždy. Nejsme schopni dostatečně vtisknout do svých myslí pravdu, že Kristus zůstává pro svůj lid stejný v den těžkostí jako v době blahobytu. Žijeme-li touto mocí, pozvedá nás to nad naše okolnosti jako nic jiného a motivuje, abychom usilovali o víc, a to bez ohledu na nebezpečí na cestě.⁹

Potom slavili Velikonoce a slavnost nekvašených chlebů... s velikou radostí, protože lid zřetelně viděl Boží ruku za přízní, které se jim od Dareia dostalo.

Dareios je zde označen jako asyrský král, protože vládl nad bývalou Asyrskou říší.

II. Příklad návratců s Ezdrášem (kap. 7–10)

A. Štědrá Artaxerxova záštita (kap. 7)

7,1–5 Mezi kapitolami 6 a 7 je časová mezera asi padesáti osmi let (viz chronologická tabulka v Úvodu.) Během té doby nastoupil po Dareiovi král Achašvéroš (Xerxes). Za jeho vlády se staly události popsáné v knize Ester. Po něm dosedl na trůn Artaxerxes (*Longimanus* = Dlouhoruký) zmíněný v 1. verši.

V prvních pěti verších je stručný rodokmen Ezdráše, aby byl patrný jeho kněžský původ. G. Campbell Morgan poznamenává:

Jako poslové Boží vůle zaujímali písaři místo proroků s tímto rozdílem: nedostávali nová zjevení, jen vysvětlovali a aplikovali ta stará. Z tohoto pohledu byl Ezdráš současně zakladatelem a předobrazem... Uměl vykládat a aplikovat Zákon. Požadavky na takovou práci jsou velmi jasně stanoveny v prohlášení o něm v 10. verši této kapitoly. Zaměřil své srdce na to, aby hledal... čínil... a učil.¹⁰

7,6–10 Vedle toho, že měl Ezdráš vznešený rodokmen, byl zběhlým písařem Mojžíšova zákona. Určitě to byl muž Knihy a živá ilustrace prvních tří veršů Žalmu 1.¹¹ Přemýšlel o Hospodinově zákoně ve dne i v noci, a proto se mu dařilo v tom, co chtěl pro Boha konat. Hospodin znovu zaměřil srdce pohanického krále, aby uskutečnil jeho záměry. Byl vydán dekret, který umožňoval druhý návrat do Jeruzaléma, tentokrát pod Ezdrášovým vedením.

7,11–26 V dopise, který je zde zaznamenán, udělil perský král Artaxerxes Ezdrášovi velké pravomoci. Všichni Izraelci, kteří chtěli, mohli s ním jít do Jeruzaléma, kde měl zjistit, zda se všechno děje podle Mojžíšova zákona. Král a jeho rádci mu dali štědré dary. Ty mu byly svěřeny do správy společně s chrámovým nádobím, které ještě zůstalo v Babyloně. Dary měly být použity na provoz chrámové služby a s tím, co zbylo navíc, se mělo naložit podle Ezdrášovy moudrosti. Pokud by nestačilo stříbro, obilí, víno, olej a sůl, mělo být potřebné množství bez omezení do-

dáno z královských zásob. Poslední čtyři položky byly důležité složky v židovském obětním systému. Ti, kdo sloužili v chrámě, byli osvobozeni od daní. Navíc dával tento výnos Ezdrášovi politickou moc, aby ustanovoval úředníky a soudce Židům, kteří žili na západ od řeky Eufratu. Tito soudcové měli vyučovat a prosazovat Boží zákon.

7,27–28 Ezdráš ve své děkonné modlitbě dobrořečil Hospodinu, že králi položil na srdce prospěch chrámu a pokorně mu děkoval za uschopnění konat takovou důležitou práci. Povzbuzen tím, že Hospodinova ruka je na něm, shromáždil Ezdráš izraelské přední muže, aby se s ním vydali do Jeruzaléma.¹²

B. Seznam návratců (8,1–14)

8,1–14 Tento první odstavec vyjmenovává ty, kdo se vrátili z Babylona do Jeruzaléma společně s Ezdrášem. Někteří z těchto rodin se vrátili už o několik let dříve společně se Zerubábelem (viz kap. 2). Tuto druhou výpravu tvořilo asi 1 500 mužů.

C. Popis cesty do Jeruzaléma (8,15–36)

8,15–20 Když se zastavili u řeky Ahavy (nevíme, kde se nacházela), Ezdráš upozoroval, že v jeho doprovodu nejsou žádní levité, a tak pověřil jedenáct vůdčích bratří, aby šli do Kasifje, protože zřejmě věděl, že tam jsou nějací levité usazení. Měli povzbudit levity a chrámové nevolníky, aby šli s nimi. Na to reagovalo třicet osm levitů a dvě stě dvacet chrámových nevolníků.

8,21–23 Než se Židé vydali na cestu dlouhou asi 1 500 km, tábořili u řeky Ahavy a zde Ezdráš vyhlásil půst. Přesvědčil se o Boží dobrotě a o moci krále. Žádat o vojenský doprovod by znamenalo popřít svými činy vlastní slova. Šel cestou víry a důvěřoval Bohu, který má radost, když se o něho pevně opíráme. Ezdráš se nezklamal a Bůh na jejich modlitbu odpověděl.

8,24–34 Peníze a nádoby, které Ezdráš dostal, bylo odváženo dvanácti předákům-kněžím a dvanácti levitům. Jednalo se o svaté věci (oddělené pro svatý účel), proto je měli spravovat muži, kteří byli svatí. Po cestě, která trvala tři a půl měsíce, přišla celá skupina

bez újmy do Jeruzaléma. Tam znovu odvážili stříbro, zlato a nádoby a předali je těm, kdo to měli v chrámě na starosti.

8,35–36 Ti, kdo se vrátili ze zajetí jako první, přinesli na Hospodinově oltáři za celý Izrael oběť zápalnou a oběť za hřích. Když splnili své povinnosti vůči Bohu, odevzdali královské příkazy jeho úředníkům v západní provincii, kteří jim potom dali, co potřebovali.

D. Smíšená manželství a Ezdrášova modlitba vyznání (kap. 9)

9,1–2 Ezdráš nebyl v Jeruzalémě ještě dlouho, když k němu přišli někteří předáci se znepokojivými zprávami, že vůdcové i lid vstupovali do smíšených manželství s pohany. To byl jeden z hříchů, kvůli nimž Bůh Izrael v minulosti trestal. Zákon byl jasný (Ex 34,16; Dt 7,3). Boží lid musí být svatý. Bůh chce, aby se odděloval od světa a od zla v každé podobě.

9,3–4 Ezdráš se podivil, když uslyšel o těchto smíšených manželstvích, a až do večerní oběti se ponořil do hlubokého zármutku. S roztrženým rouchem a vytrhanými chomáči vlasů a vousů tiše seděl a ostatní, kteří se báli Hospodina, stáli kolem něho.

9,5–15 Když byla před Hospodinem prolévána krev večerní oběti za hříchy lidu, padl Ezdráš na kolena a začal hlasitě vyznávat. Když vyšel hřích lidu najevo, pokořovalo ho, že tak nevěrně reagovali na milost, kterou jim Bůh jako pozůstatku projevoval během posledních soudů a dal jim kolík na svém svatém místě. Tento „kolík“ vyjadřuje bezpečí kohokoliv nebo čehokoliv, kdo spoléhá na Boha. Někteří, například Ironside, mají za to, že se konec konců vztahuje přímo na Krista:

Zmínka o kolíku bezpochyby znamená, že Ezdráš rozpoznal Izajášovo prorocství o „kolíku na spolehlivém místě“, na nějž se má zavěsit Hospodinova sláva, což je v plném slova smyslu sám Kristus (Iz 22,21–25).¹³

Proroci mluvili o smíšených manželstvích jasně, takže tito muži byli bez výmluvy, zvláště ve světle nedávné Boží přízně, kterou jim Bůh udělil. „Hle, jsme před tebou se svým proviněním.“ Nebylo jinak co říct.

E. Závazek Židů, že se zbaví cizích žen a dětí (kap. 10)

10,1–5 Ezdrášova vyznávající modlitba přivedla lid k tomu, že hořce plakal. Šekanjáš jako mluvčí vyznával jejich vinu, ale připomněl Ezdrášovi, že přesto ještě mají naději, jestliže po svém vyznání opustí nerovné jho. Navrhl, aby je Ezdráš vedl k tomu, že uzavrou smlouvu a propustí všechny cizí ženy a jejich děti. Kněží, levité a celý Izrael s tímto návrhem na národní pokání souhlasili, a tak jej odpřisáhli.

10,6–8 Všichni, kdo se vrátili ze zajetí, byli svoláni do Jeruzaléma ke slavnostní chvíli veřejného vyznávání. Těm, kdo odmítli během tří dnů přijít a věc řešit, hrozila ztráta majetku a vyloučení ze společenství.

10,9–10 Všichni muži z kmenů Juda a Benjamin z okolních měst se rychle během tří dnů dostavili do Jeruzaléma. Nepříznivé počasí jim v tom nezabránilo, protože to, co měli řešit, bylo velmi závažné a působilo větší zděšení než deštivé počasí. Ezdráš celé shromáždění oslovil a ukázal na jejich přestoupení.

10,12–17 Celé shromáždění rychle uznalo, že neposlechli Boží zákon. Avšak kvůli silnému dešti a velkému počtu těch, jichž se případ týkal, se dohodli, že jednotlivé případy budou řešit od města k městu. Čtyři muži byli proti, ale na věci se nic nezměnilo. Byli ustaveni soudci a za necelé dva týdny začalo prošetřování. Za tři měsíce byly všechny případy vyřešeny.

10,18–44 V těchto verších je seznam provinilých: především kněží (v. 18–22), dále levitů (v. 23–24) a nakonec ostatních v Izraeli (v. 25–43). Verš 44 říká: „Všichni tito si vzali ženy cizinky a některé z nich jim daly syny.“ Není to zde sice řečeno, ale je pravděpodobné, že tyto vdovy a děti byly nějak přiměřeně zabezpečeny. Bylo třeba zvažovat bolest způsobenou tím, že se trhaly rodiny, ve srovnání s důležitostí zachovat jednotnost národa, ze kterého měl vzejít Mesiáš.

Žít v nerovném jhu je zakázáno i dnes (2K 6,14–18). Mezi Božími dětmi by k tomu nemělo docházet. V 1K 7,12–13 je novozákonní pravidlo pro ty, kdo jsou připoutáni k nevěřícímu při obrácení. V době milosti se

po věřících nechce, aby propouštěli nevěřícího partnera nebo děti. Ten má díky věřícímu postavení vnější výsady.

Kniha Ezdráš mluví o probuzení. Když lidé čtou Boží slovo a jeho pravdy aplikují ve svém životě, když od svatých plynou přímluvné modlitby a když dochází k vyznávání a oddělení od poznaného hříchu, pak se v církvi projevuje moc a dějí se velké Boží věci.

Poznámky

- 1 (Úvod) Tato nesrovnalost je převzata z W. Graham Scroggie: *Know Your Bible*, Vol. 1, Old Testament, str. 90. (Jeho součet 880 je bezpochyb typografická chyba.)
- 2 (Úvod) Úseky 4,8–6,18 a 7,12–26 jsou psány aramejsky.
- 3 (Úvod) Scroggie, *Know your Bible*, Vol. 1, str. 91.
- 4 (2,59–63) Nevíme s jistotou, co to bylo úrim a tummim: Možná dva drahé kameny ve váčku. Mohly se používat jako losy k určování Boží vůle.“ (*Ryrie Study Bible*, New King James Version, str. 135). Viz též Ex 28,30; Lv 8,8; Nu 27,21; Dt 33,8; 1S 28,6; Neh 7,65.
- 5 (3,1–7) Jéšua je hebrejská podoba jména Ježíš.
- 6 (4,6) Verše 6–23 patří chronologicky do pozdější doby. Viz chronologická tabulka Ezdráše, Nehemjáše a Ester.
- 7 (4,7–23) Starší anglické knihy tento jazyk nazývají chaldejština.
- 8 (6,16) Edward Dennett, *Exposition of the Book of Ezra: Restoration from Babylon*, str. 55.
- 9 (6,17–22) Tamtéž, str. 55–56.

10 (7,1–5) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 131.

11 (7,6–10) Žalm 1 je sice anonymní, ale mnoho biblistů má za to, že jeho pisatelem je Ezdráš (podobně jako Ž 119, který je celý o Božím slovu).

12 (7,27–28) Cesta do Jeruzaléma je v Bibli vždy označována jako „nahoru“, bez ohledu na to, ze kterého směru se přichází. To je částečně proto, že město je na judských horách. Pravděpodobně to má také duchovní aplikaci: Jít do Božího domu znamená jít vždy „nahoru“.

13 (9,5–15) H. A. Ironside, „Notes on the book of Ezra“ v *Notes on Ezra, Nehemiah and Ester*; str. 90.

Bibliografie

- Dennett, Edward. *Exposition of the Book of Ezra: Restoration from Babylon*. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1956.
- Ironside, H. A. *Ezra*. In *Notes on Ezra, Nehemiah and Esther*. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1972.
- Jensen, Irving L. *Ezra/Nehemiah/Esther*. Chicago: Moody Press, 1970.
- Keil, C. F. *Ezra*. In *Biblical Commentary on the Old Testament*, Vol. 10. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Kidner, Derek. *Ezra and Nehemiah. The Tyndale Old Testament Commentaries*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1979.
- Rawlinson, George. *Ezra*. In *The Pulpit Commentary*. Vol. 15. Ed. By H.D.M. Spence. New York: Funk and Wagnalls, 1909.

Nehemjáš

Úvod

„Více než polovina této knihy jsou osobní zápisky, oddělované výrazy jako ‚mimo to‘ a osobními poznámkami, které z ní činí jeden z nejživějších biblických spisů. Také mnohé z Ezdrášova příběhu je napsáno v první osobě (Ezd 8,15–9,15), avšak Ezdráš byl klidnější osobnost než impulzivní, praktický Nehemjáš; nevyskakuje ze stránek jako on.“

Derek Kidner

I. Jedinečné místo v kánonu

Pokud máte v úmyslu něco stavět a máte potíže s tím, abyste sehnali pracovníky, pak Nehemjáš je kniha, kterou byste měli číst, studovat, vyučovat nebo o ní kázat. Židovská postava z pátého stolní př. Kr. skýtá krásný příklad vůdcovských vlastností potřebných k tomu, aby se uskutečnilo téměř nemožné dílo.

Whitcomb píše:

Žádná část Starého zákona nám nedává větší podnět k oddané, obezřetné horlivosti pro Boží dílo než kniha Nehemjáš. Příklad Nehemjášovy vášně pro pravdu Božích slova – za jakoukoli cenu a ať to má jakékoli důsledky – to je něco, co nevyhnutně potřebujeme v současné době.¹

II. Autorství

Nehemjáš, jehož jméno příznačně znamená *Hospodin potěšuje*, píše své paměti v první osobě, ale také se odvolává na státní dokumenty, ke kterým měl přístup. O autentičnosti této knihy svědčí papyry z Elefantiny, když zmiňují velekněze Jóchanana a syny Nehemjášova úhlavního nepřitele Sanbalata.

To vše podporuje tradiční názor, že autorem je Nehemjáš, syn Chakaljášův a bratr Chananiho (1,1–2). O Nehemjášově původu toho víme málo, pravděpodobně se narodil v Persii.

Taktnost, hnací síla a vůdcovské kvality, které jsou patrné v této knize, jsou vlastnosti, které vyžadovala Nehemjášova funkce královského číšníka, což bylo velmi důležité postavení.

III. Datum vzniku

Nehemjáš knihu napsal pravděpodobně brzy po zaznamenaných událostech někdy kolem roku 430 př. Kr. To bylo za vlády Artaxerxa (464–424 př. Kr.).

Josephus říká, že Jadúa byl veleknězem v době, kdy tudy táhl Alexandr Veliký. Vzhledem k tomu, že Neh 12,22 se o Jadúovi zmiňuje, používají někteří tento argument k tomu, aby knihu datovali později, než žil Nehemjáš. Je možné, že Jadúa byl velmi mladý muž, když ho Nehemjáš zmiňuje (protože měl kněžský původ) a v Alexandrově době mu bylo kolem devadesáti let. Nebo mohli být dva veleknězi tohoto jména. Třetí možností je to, že se mýlil Josephus, který má v chronologických často chyby.

IV. Pozadí a téma

Nehemjáš byl třetí velký vůdce v době židovské obnovy. Zerubábel přivedl zpět do Jeruzaléma *první* skupinu v letech 538–537 př. Kr. (Ezd 2) a dohlížel na stavbu chrámu. Téměř o osmdesát let později přišel do svatého města znalec zákona Ezdráš a díky své službě Božím slovem zavedl velké reformy. Časem však stav věci v Jeruzalémě začal upadat.

Třináct let po Ezdrášově výpravě prožil Nehemjáš Boží břemeno ohledně Jeruzaléma. Když dostal povolení situaci napravit, byl vybaven takovými vůdcovskými vlastnostmi, jaké Izraelci zoufale potřebovali. Byl pevně zakořeněn v Bohu (všimněte si mnoha zmínek o jeho modlitebním životě); to mu umožňo-

valo ustát bouři nepřátelství, které musel čelit od počátku své mise. Někdo správně řekl, že „na světě existují tři druhy lidí: ti, kdo nevědí, co se děje, ti, kdo se dívají, co se děje, a ti, kdo působí, aby se věci děly“. Nehemjáš byl

muž, který působil, aby se věci děly. Ezdrášova kniha se zabývá chrámem a bohoslužbou, Nehemjáš píše o hradbách a všední práci. Nehemjášova kniha vnáší Boha do záležitostí všedního života.

Osnova

- I. Nehemjášova první návštěva: Obnova Jeruzaléma (1–12)
 - A. Zděšení nad situací v Jeruzalémě (kap. 1)
 - B. Oprávnění k obnově Jeruzaléma (kap. 2)
 - C. Obnova jeruzalémských hradeb (2,9–6,19)
 1. Soukromá prohlídka a veřejná opozice (2,9–20)
 2. Dělníci a jejich práce (3,1–32)
 3. Vnější překážky a zvláštní varování (3,33–4,17)
 4. Vnitřní problémy a sociální reforma (kap. 5–6)
 - D. Organizace jeruzalémských stráží (7,1–4)
 - E. Soupis jeruzalémského obyvatelstva (7,5–73)
 - F. Obnova náboženského života v Jeruzalémě (kap. 8–10)
 - G. Znovuosídlení jeruzalémských předměstí (kap. 11)
 - H. Soupis jeruzalémských kněží a levitů (12,1–26)
 - I. Zasvěcení jeruzalémských hradeb (12,27–47)
- II. Nehemjášova druhá návštěva: Reforma v Jeruzalémě (kap. 13)
 - A. Tobíáš vyhnán z chrámu (13,1–9)
 - B. Obnova desátků pro levity (13,10–14)
 - C. Konec znesvěcování soboty (13,15–22)
 - D. Rozloučení smíšených manželství

Komentář

I. Nehemjášova první návštěva: Obnova Jeruzaléma (1–12)

A. Zděšení nad situací v Jeruzalémě (kap. 1)

1,1–3 Úvod v první kapitole toho obsahuje málo. O Nehemjášovi se dozvídáme pouze dvě skutečnosti: jeho otec se jmenoval Chakaljáš a on sám byl číšníkem krále Artaxerxa, což bylo velmi vlivné postavení. Jeho reakce na zprávy z Jeruzaléma ukazují, že to byl muž duchovního charakteru. Motyer poznamenává:

Je to spíše nejisté historické období, ale zdá se velmi pravděpodobné, že něco z nadšení vyvolaného Ezdrášovou výpravou nabralo politický nebo nacionalistický směr; nadšení bylo tak strhující, že lidé začali bez povolení opravovat jeruzalémské hradby.

Někteří nepřátelé Božího lidu v dané oblasti o tom informovali... Artaxerxa a ten poručil, aby se stavební práce zastavily. Boží nepřátelé toho využili a šli zpět do Jeruzaléma s královským příkazem v rukou. Stavět se přestalo a městské hradby byly zbořeny. Je velmi pravděpodobné, že právě tato zpráva se dostala k Nehemjášovi.²

1,4–11 Nehemjáš cítil s pozůstatkem lidu v Judsku. I když neprožíval jejich těžkosti, cítil s nimi a sám si odepřel blahobyt, který měl v paláci, aby se mohl postit, rmoutit a modlit. Vyznával jejich hříchy jako své hříchy a prosil Boha, aby si připomněl své slovo a zase shromáždil svůj lid, stejně jako je předtím zaslouženě rozptýlil. Také žádal Boha, aby mu dopřál přízeň v očích krále, protože v jeho myslí vznikl odvážný plán, jak pomoci svým

bratřím. Celé dny přednášel svou záležitost Nejvyššímu.

Nehemjáš se často používá jako příklad účinného vůdcovství. Především měl jasnou vizi cíle, kterého bylo třeba dosáhnout. Analyzoval problém a potom se rozhodl pro krok správným směrem. Motivoval druhé, aby sdíleli jeho vizi a aby se do ní aktivně zapojili. Dále ho vidíme, jak deleguje pravomoci a přiděluje úkoly. Dohlížel na práci a kontroloval, jak postupuje, dokud nebylo celé dílo úspěšně dokončeno.

B. Oprávnění k obnově Jeruzaléma (kap. 2)

2,1–3 Trvalo asi tři nebo čtyři měsíce, než byla Nehemjášova víra odměněna tím nejne očekávanějším způsobem. Když jednoho dne podával králi víno, jeho tvář prozrazovala bolest srdce. Králova otázka ho polekala, protože v králově přítomnosti nebylo dovoleno být smutný (Est 4,2). Williams poznamenává:

Východní vládcové byli denně ohrožováni otravou, jakýkoli náznak rozrušenosti u ochutnávače nápojů by byl zvlášť podezřelý.³

Nehemjáš však neměl v úmyslu králi jakoliv ublížit. Příčinou jeho starostí byl zpusťosený domov jeho předků, město Jeruzalém.

2,4–5 To, že Nehemjáš vyznával v modlitbě úplnou závislost na Bohu, nebylo marné. Nejen že mu král dal, o co žádal, ale také ho ustanovil místodržitelem v Judsku (5,14). Artaxerxův výnos byl naplněním Danielova proctví (Da 9,25), stejně jako předchozí Kýrův výnos byl naplněním proctví Jeremjášova (Jr 29,10; Ezd 1)

2,6–8 Na královu otázku Nehemjáš odpověděl, jak dlouho asi bude pryč. Nakonec byl Nehemjáš mimo perské území nejméně dvanáct let (5,14). V tom všem Nehemjáš oceňoval, že je nad ním dobrotivá Boží ruka.

C. Obnova jeruzalémských hradeb

(2,9–6,19)

1. Soukromá prohlídka a veřejná opozice

(2,9–20)

Artaxerxes poslal s Nehemjášem vybaveným oficiálními listinami také ozbrojený do-

provod. Nedlouho poté, co přišli do Jeruzaléma, si šel nový místodržitel prohlédnout město. Aby nepřitahoval pozornost a své plány udržel v tajnosti, šel pod rouškou tmy. Věděl, že je nutné opravit hradby, má-li město přežít. Na jednom místě bylo tolik sutin, že na zvířeti, na kterém seděl, nemohl projet dále.

2,17–20 Později svolal představené Judejců a řekl jim, co je třeba udělat. Povzbudil je, když zmínil, že nad ním dosud byla Hospodinova ruka, a také královými slovy. Židé se nadchli a byli hned ochotni dát se do práce. Nepřátelé Sanbalat, Tobijáš a Gešem se jim posmívali a snažili se stavební práce zastavit falešným obviňováním, že je to „vzpouora proti králi“. Ale Nehemjáš se nenechal zastrašit; nebeský Bůh jim zaslíbil zdar. Lid se sjednotil a to je potřebné k tomu, aby Bůh žehnal (Ž 133,1–3).

2. Dělníci a jejich práce (kap. 3,1–32)

Jako první začali kněží opravovat Ovčí bránu. Tato brána v severovýchodním rohu města měla jméno podle toho, že tudy přiváděli ovce určené pro chrámový oltář. Brány jsou jmenovány proti směru hodinových ručiček: Ovčí brána (v. 1–2), Rybná brána (v. 3–5), Stará brána (nebo také Nárožní brána, v. 6–12), Údolní brána (v. 13), Hnojná brána (v. 14), Studniční brána (v. 15–25), Vodní brána (v. 26), Koňská brána (28), Východní brána (v. 29) a Strážná brána (v. 31). Verš 32 uzavírá kruh zase Ovčí branou. V knize je zmínka o dalších dvou bránách: o bráně Efrajimové (8,16) a bráně Strážní (věžeňské, 12,39). Celkem bylo ve městě dvanáct bran, stejně jako jich bude v novém Jeruzalémě (Zj 21,12). Je pozoruhodné, že Bůh pečlivě zaznamenává všechny, kdo mu slouží; je to vidět na seznamu těch, kdo opravovali hradby a brány.

Dům hrdinů (v. 16) bylo snad původně ústředí Davidových statečných.

Muži a ženy, řemeslníci a dělníci, knízaťa i prostý lid, všichni pracovali jeden vedle druhého. Pouze vznešení Tekójtšti se vymykali ostatním, protože se vyhýbali zodpovědnosti (v. 5). Někteří z těch, kdo svůj úsek opravili, si vzali ještě další úsek (v. 4 a 21, 5 a 27). Dnes Bůh dává věřícím různá pověření. Vyba-

vil nás různými dary a schopnostmi podle našeho povolání a ví, kdo nemá ochotu se zapojit, nebo kdo dělá dvojí práci. „Dílo každého se stane zjevným. Ten den je ukáže, neboť se zjeví v ohni, a oheň vyzkouší dílo každého, jaké je“ (1K 3,13).

3. Vnější překážky a zvláštní varování (3,33–4,17)

3,33–38 Když se Sanbalat a Tobijáš vysmívali prvnímú úsilí o opravy, Nehemjáš reagoval modlitbou a pokračoval v práci. Proklínající slova ve v. 36–37 byla přijatelná v době Zákona, ale nejsou vhodná pro křesťany v době milosti (Ř 12,19–21). Hradby měly zanedlouho polovinu plánované výšky.

4,1–8 Vnější tlak ze strany Arabů, Amónců a Ašdód'anů nebyla jen hrozba, jejich působení chvílemi Židy drtilo. Zdánlivě nekonečné hromady sutin odsávaly jejich sílu a chuť k práci (v. 4). Když krajané z okolí Jeruzaléma varovali před blížícím se útokem, Nehemjáš postavil muže za nižší části hradby, dělníky ozbrojil a povzbudil se slovy: „Na Pána... pamatujte a bojujte.“(BKR)

4,9–17 Když nepřátelé Judejců viděli, že je nepřekvapí, přestali plánovat přímý útok. Od té doby polovina Židů stavěla a druhá polovina držela stráž. Také dělníci měli s sebou zbraně. Nehemjáš měl po boku stále trubače, aby mohl v případě útoku vyhlásit poplach a svolat muže, kteří byli rozmístěni všude po hradbách. Ti, kdo přicházeli zvenčí do města, museli být na noc v Jeruzalémě, aby byli hned k dispozici, kdyby bylo třeba. Jejich strategií bylo *modlit se, bdít a pracovat*. Lidé čerpali odvahu a rozhodnost od svého nezdolného vůdce. Nehemjáš, jeho příbuzní, služebníci a perská stráž, která ho doprovázela, si nedopřávali klidu, když hlídali město.

4. Vnitřní problémy a sociální reforma (kap. 5–6)

5,1–7 Uprostřed prací na opravách hradeb vyvstal nepříjemný vnitřní problém. Tehdy bylo málo jídla a bylo drahé. Inflace a královské daně uložené na Židy způsobily, že mnozí z nich zchudli. Byli nuceni si půjčovat peníze od bohatších bratrů a dávat svůj majetek do

zástavy. Někteří museli dokonce prodat své syny a dcery jako otroky. A jelikož jejich půdu vlastnili jiní, neměli možnost vykoupit své děti zpět. Když řekli o své žalostné situaci Nehemjášovi, svolal všechny bohaté na důležité shromáždění a vyčetl jim to.

5,8–10 Copak se jim nepříčí hnát své židovské bratry do otroctví, když je Nehemjáš a další vykupovali z poddanství pohanských sousedů? Přece už jen kvůli své bezpečnosti musí udržovat zdravý vztah s Bohem! Jak si mohli dovolit odcizovat se Hospodinu tím, že porušovali jeho svatý Zákon a vyžadovali lichvářský úrok (v. 9–10, srov. Ex 22,25)? Dokonce i jejich vůdce Nehemjáš byl příkladem v tom, že nevyžadoval úroky, když někomu něco půjčil – ostatní by měli jednat také tak!

5,11–12 Když Nehemjáš naléhal na bohaté, aby majetek získaný lichvou vrátili a půjčovali zase peníze, obilí, víno a olej bezúročně, slíbili, že tak učiní. Zavolali kněze a ti jejich slib s přísahou potvrdili.

5,13 Každý, kdo by se tomuto varování vzepřel, dostal jasné varování. Měl být vytřepán z dobré země jako prach z oděvu. Muži se ze setkání rozešli se s upřímným „Amen“ a svůj slib splnili.

5,14–19 Kapitulu uzavírá krátký přehled dvanáctiletého období, kdy byl Nehemjáš ve funkci místodržitele. Sám se staral o obživu, místo aby svou funkcí zatěžoval lid. Nevyužíval svého postavení, aby skupoval pole nebo se sobecky zajíšťoval do budoucnosti. Věnoval svůj čas věnoval tomu, aby byl Jeruzalém pro jeho bratry bezpečný, ne aby budoval vlastní bydlo. Sám zásoboval svůj stůl a pohostinně přijímal cizí, aby sedali u jeho stolu. To vše činil proto, že se bál Boha. Jestliže Bůh sledoval oběti, které mu přinášel, Nehemjáš byl spokojen.

6,1–4 Když nepřátelé neuspěli se svými nástrahami proti Židům jiným způsobem, pokusili se Nehemjáše zahubit. Sanbalat a Arab Gešem se čtyřikrát snažili odlákat Nehemjáše od práce, aby se s nimi setkal na pláni Ónu. Nehemjáš čtyřikrát odmítl, protože poznal, že mají proti němu v úmyslu něco zlého. Takové velké dílo se nesmí zastavit!

6,5–9 Sanbalat stále předstíral, že je Ne-

hemjášův spojenec, a tak ho v dopise obvinil, že se chce prohlásit za judského krále a vzepřít se perskému králi. Tvrdil, že chce Nehemjášovi pomoci, aby se nedostal do konfliktu s králem, a nabídl, že se spolu sejdou, aby to projednali. Ale Nehemjáš odmítl, protože velmi dobře věděl, že Sanbalat nemá v srdci nejlepší úmysly. Navíc tyto pomluvy nebyly pravdivé. Nehemjášova oddanost králi byla všem zřejmá.

6,10–14 Nebylo tajemstvím, že Nehemjáš byl zbožný muž, který bral vážně Hospodinovo slovo. Proto na něho najali falešné proroky, aby ho obvinili z hříchu s tím, že se dostává mimo Boží přízeň. Žid Šemajáš, který nepřátelům tajně donášel, varoval Nehemjáše, že prý mu někdo ukládá o život, a navrhoval, aby spolu šli do chrámu, kde je bezpečněji. Nehemjáš prohlédl jeho lest. Boží slovo nedovolovalo vstoupit do chrámu nikomu kromě kněží. Nehemjáš by raději položil život, než aby porušil Zákon. Třetí Sanbalatův úklad tedy také vyšel naprázdno.

Verše 9 a 14 jsou příkladem „modliteb vystřelovaných jako šíp“,⁴ které charakterizují Nehemjášův život (viz také 2,4; 4,9; 5,19). Měl ve zvyku se v těžkých dobách obracet k Bohu. Matthew Henry komentuje:

Když Nehemjáš nařikal nad jejich zlobou, snahou zastrašit ho, a tak oslabit jeho ruce, pozvedl své srdce k nebi v kratičké modlitbě: „*Proto nyní, Bože, posilni mé ruce.*“ Opora a úleva všech dobrých lidí je v tom, že v každém napětí a těžkosti mají dobrého Boha, ke kterému mohou přicházet a u kterého skrze víru a modlitbu mohou z milosti utiшит své obavy a *posilovat své ruce*, když se jim nepřátelé snaží nahnat strach a oslabit jejich ruce. Když ve své křesťanské práci a bojích vstupujeme do určité služby nebo konfliktu, je dobré se v takové situaci modlit: „Mám svou povinnost, musím zápasit s takovým a takovým pokušením, *nyní, ó, Bože, posilni mé ruce.*“⁵

6,15–19 Hradby byly i přes přetrvávající nepřátelství dokončeny za dvaapadesát dnů, což je pozoruhodný výkon. Tento důkaz Božího požehnání demoralizoval nepřátele Židů. Zatímco se hradby zvedaly, trápila Nehemjáše ještě jedna smutná věc uvedená ve

verších 17–19. Mnoho vznešených lidí v Jeruzalémě bylo zadobře s bezbožným Tobijášem, protože s ním byli spřízněni sňatkem. (Tobijáš byl místodržitelem území Amónců – Neh 2,10.) Šlechtici na jedné straně donášeli Nehemjášova slova Tobijášovi, a na druhé straně před Nehemjášem vychvalovali Tobijáše. S Tobijášem se setkáme ještě ve 13. kapitole.

I když obnova hradeb trvala pouze padesát dva dnů, Nehemjáš musel během své dvanáctileté funkce místodržitele splnit ještě mnoho jiných povinností.

D. Organizace jeruzalémských stráží (7,1–4)

7,1–2 Jakmile byly hradby a brány dokončeny a na svá místa byli ustanoveni vrátní, zpěváci a levité, Nehemjáš svěřil správu nad městem svému bratru Chananímu a Chananjášovi. Oba byli zbožní muži, vhodní pro tuto zodpovědnost. Chananjáš choval k Bohu hlubokou úctu, takže byl podobného ducha jako Nehemjáš.

7,3–4 Byly vydány pokyny pro bezpečnost města Jeruzaléma. Brány měly být otevřeny pouze za denního světla a kolem města stály stráže, přičemž každý muž sloužil v blízkosti svého domu. Nehemjáš vírou vystavěl hradby na místě, kde stávaly, i když území, které obklopovaly, bylo příliš velké pro tak málo obyvatel.

E. Soupis obyvatel Jeruzaléma (7,5–73)

7,5–6 Když přemýšlel, jak znovu osídlit město těmi, kdo jsou prokazatelně židovskými potomky, našel soupis lidí, kteří se do Jeruzaléma a Judska vrátili se Zerubábelem.

7,7–65 Seznam ve verších 7–65 je téměř shodný se soupisem v Ezd 2. Tato duplicita vyvrací teorii, že Ezdráš a Nehemjáš tvořily *původně* jednu knihu, a to i přes to, že je židovská tradice v určitou dobu spojovala.

7,66–68 V těchto verších máme souhrn celého shromáždění kromě otroků, zpěváků a zvířat použitých k dopravě.

7,69–71 Zde je seznam dárců a přispěvatelů na dílo. Tyto verše se výrazně liší od Ezd 2,68–69. Záznamy se mohou týkat dvou různých ale překrývajících se sbírek. Plán místo-

držitele s Jeruzalémem se uskutečňoval až do 11. kapitoly.

7,72 Kapitola končí zmínkou o tom, jak Izraelci v pokoji osídlili města a žili v nich v bezpečí.

F. Obnova náboženství v Jeruzalémě

(kap. 8–10)

8,1–8 Tato důležitá kapitola mluví o duchovním obnovení v Božím lidu během veřejného čtení Písma. Všimněte si, že nyní je o Nehemjášovi řeč ve třetí osobě (až do 12,31). V následujících kapitolách je hlavní postavou Ezdráš.

První den sedmého měsíce se lid sešel ke svatému shromáždění, ke slavnosti trubení (Lv 23,24–25), což symbolizuje shromáždění Izraele při návratu v době, kdy byli mezi pohanskými národy. Ezdráš stál na samostatném pódiu s třinácti levity po stranách a několik hodin četl... z Mojžíšova zákona. Lidé projevovali hlubokou úctu k Božím slovu a levité, o nichž je řeč v 7. verši, jim pomáhali rozumět (v. 8) tomu, co bylo čteno. V době po zjetí hebrejštinu vystřídal aramejštinu, a proto bylo nutné mnoho slov z hebrejských Písem vysvětlovat.⁶

Dnes s odstupem mnoha staletí a také vzhledem k úplně jiné kultuře a jazyku musí kazatelé a učitelé Bible vysvětlovat mnohem více. Dr. Donald Campbell zdůrazňuje důležitost této služby:

Ezdráš a jeho pomocníci byli první z dlouhé řady kazatelů-vykladačů, kteří vysvětlovali Bibli. Tomuto způsobu kázání Bůh žehná po celá staletí, je to účinný nástroj, jak vést křesťany k duchovní zralosti. Tematické a textové kázání může být často inspirující a užitečné, ale duchovní užitek nelze srovnávat s tím, co působí takový způsob kázání, jakým kázal Ezdráš. Věřící, kteří mají výsadu poslouchat výkladové kázání Písma, mají opravdové požehání.⁷

8,9–12 Lidé plakali, to ukazuje, že slovo brali vážně (v. 9). Nemuseli se přitom topit v žalu. Slavnost neměla za cíl, aby plakali, ale aby se radovali. Mezi izraelskými svátky byla pouze jedna příležitost pro smutek a půst, a to Den smíření. Ostatní slavnosti měli prožívat

s radostí a oslavami. Mělo být vidět ovoce Ducha: láska při rozdělování se s těmi, kdo měli méně, radost, když jedli a pili před Hospodinem, pokoj, když se přestali bát a jejich srdce mohla odpočívat. Smutek se obrátil v radost a Hospodinova radost byla jejich silou.

8,13–15 Následující den byl vyhrazen zvláštní čas pro biblické studium předávků, kněží a levitů. Objevili při něm nařízení o svátku stánků, která se měla slavit tentýž měsíc o něco později.

8,16–18 Svátek stánků byl předobrazem doby, kdy měl Izrael bydlet v bezpečí v zaslíbené zemi. Rychle připravili vše potřebné, aby svátek slavili – celé shromáždění ho slavilo poprvé od dnů Jozua (tento svátek částečně zachovávali první navrátilci, kteří se do Jeruzaléma vrátili se Zerubábelem – Ezd 3,4). Stánky stavěli na střechách, na dvorech i na ulicích. Velkou radost působilo, že se pro hladová srdce otevíralo každý den Boží slovo. Slavnost trvala od patnáctého až do dvaadvacátého dne toho měsíce.

9,1–3 Po slavnosti se lid shromáždil k velkému dni národního vyznávání. Oddělili se od cizinců, kteří byli mezi nimi, a pokořovali se před Hospodinem. Čtyři hodiny četli Písmo, postili se a rmoutili se. Další tři hodiny vyznávali a klaněli se Bohu. Vyznávání je cesta k probuzení.

9,4–10,1 Potom levité vyjmenovaní ve verších 4 a 5 vedli lid ve velké modlitbě vyznávání (v. 6–37) a oddanosti (10,1). Někteří mají za to, že modlitbu vedl Ezdráš, i když zde není výslovně uveden. Je to jedna z nejdelších modliteb v Bibli a její kořeny jdou hluboko do historie.

Převládající téma modlitby je Boží věrnost i přes svéhlavost Izraele. Modlitbu lze rozčlenit takto: stvoření (v. 6), povolání Abrahama a smlouva, kterou s ním Bůh uzavřel (v. 7–8), odchod z Egypta (v. 9–12), vydání Zákona na Sinaji (v. 13–14), divuplná Boží péče během putování po poušti (v. 15), časté reptání Izraelců jako kontrast s Boží neochvějnou přízní (v. 16–21), dobytí Kenaanu (v. 22–25), období soudců (v. 26–28), varování, na která Izrael nedbal, a zjetí (v. 29–31), prosba o odpuštění a vysvobození z dů-

sledků zajetí (v. 32–37), touha lidu uzavřít s Bohem smlouvu (10,1).

Modlitbu je možné dělit i jinak – podle toho, jak se rozvíjí na základě biblických knih: Gn: v. 6–8, Ex: v. 9–13, Lv: v. 14, Nu: v. 15–17.19–20, Nu a Dt: v. 24–25, Jz: v. 26–29, Sd: v. 30–37, 1S až 2Pa: 30–37. To je biblická modlitba! Pohled na události z Božího pohledu. Ve všem se uznává jeho věrnost, milosrdenství a milost jsou vnímány jako jediný základ, na kterém může národ stát.

Verš 10,1 je v mnoha ohledech nejvýznamnější částí modlitby. Židé si uvědomili, že problém způsobili oni, ne Hospodin, a rozhodli se v tom něco podniknout (detaily smlouvy viz kap. 10). Modlitba a vyznání jsou sice velmi důležité, nemohou však nahradit poslušnost.

10,2–28 Zde jsou vyjmenováni muži, kteří smlouvu za lid podepsali (viz 10,1). Nehemjášovo jméno je na prvním místě (v. 2), následují kněží (v. 3–9), levité (v. 10–14) a předáci lidu (v. 15–28).

10,29–30 Tyto dva verše tvoří preambuli smlouvy, vyjadřují, že všichni obyvatelé souhlasí s tím, že budou zachovávat a plnit všechna přikázání svého Boha Hospodina a jeho nařízení a ustanovení.

10,31–39 Konkrétněji řečeno, Židé se zavázali, že nebudou uzavírat smíšená manželství (v. 31), že budou dodržovat sobotní den a sedmý rok, dále že budou každoročně přispívat na chrámovou službu (v. 33–34), že budou zajišťovat dřevo pro Hospodinův oltář (v. 35) a přinášet do chrámu výkupné za své prvorozené a prvotiny jako živobytí pro kněze a levity, obnoví tedy desátky (v. 36–40).

Ústředním bodem této smlouvy bylo zajištění náboženského života. S výjimkou veršů 31–32 se smlouva zabývá pouze zabezpečením chrámu a jeho služebníků.

10,40 Slova „nebudeme zanedbávat dům svého Boha“ vyjadřovala hlavní starost Židů v době po zajetí. Tato upřímná péče o zajištění vnějších věcí souvisejících s vírou později přerostla ve zkažený farizejský systém, který se tak prudce stavěl proti Pánu Ježíši, protože ten kladl důraz na důležitější stránku Zákona – na poslušnost, milosrdenství atd. Avšak ve

své původní nevinnosti byla taková oddanost jistě Bohu k radosti.

G. Znovuosídlení jeruzalémských předměstí (kap. 11)

11,1–2 Jedenáctá kapitola úzce souvisí s posledním veršem sedmé kapitoly. Nehemjáš trápilo skrovné osídlení Jeruzaléma; mělo by tam žít více obyvatel, aby v případě útoku město ubránili. Mnoho Židů však ze strachu zůstávalo na venkově. Nakonec se losovalo, aby se každý desátý obyvatel malého města přestěhoval do Jeruzaléma. Jiní se stěhovali do města dobrovolně.

11,3–36 Zde jsou (v. 3–24) vyjmenovány rodiny, které bydlely v Jeruzalémě podle sčítání popsaného dříve (kap. 7). Bylo to čtyři sta šedesát osm judských mužů, každý jako hlava své domácnosti (v. 4–6). Benjamínovců bylo devět set dvacet osm udatných rodin (v. 7–8). Jól a Juda dohlíželi na ostatní (v. 9). Ve verších 10–14 jsou vyjmenovány tři oddíly kněží, jejichž vůdcem byl Zabdiel. Levité ve svatém městě⁸ čítali čtyři sta padesát šest mužů, z nichž sto sedmdesát dva byli vrátní (v. 15–19). Chrámoví nevolníci bydleli pod vedením Sichy a Gišpy na Ófelu, části Jeruzaléma blízko chrámu (v. 21). Dohlížitelem nad levity byl Uzi a Petachjáš byl ve městě k ruce králi, samozřejmě podřízen Nehemjášovi (v. 22–24). Zbytek Židů bydlel ve vesnicích vyjmenovaných ve verších 25–30 a Benjamínovci v obcích uvedených ve verších 31–35. Některé oddíly levitů, které dříve žily v Judsku, se nyní přestěhovaly na území Benjamínovců (v. 36).

H. Soupis jeruzalémských kněží a levitů (12,1–26)

Ve verších 1–7 jsou vypsáni kněží, kteří se vrátili se Zerubábelem. Ve verších 8–9 jsou uvedeni levité, kteří se vrátili. Verše 10–11 vyjmenovávají velekněze počínaje Jéšuoem (za dnů Zerubábel, v. 1) až po Jadúem. Ve verších 12–21 máme kněze, kteří sloužili ve dnech velekněze Jójakima, jehož syn Eljašíb byl veleknězem v době Nehemjáša (3,1). Většina z nich pravděpodobně ještě žila. Jsou zde zapsáni levité, kteří sloužili za velekně-

ží Eljašiba až po Jadúu. Tito muži uvedení jmenovitě ve verších 24–26 sloužili před působením Nehemjáše jako místodržitele a během něho.

I. Zsvěcení jeruzalémských hradeb (12,27–47)

12,27–30 Kvůli zsvěcení hradeb byli do Jeruzaléma svoláni levité (zejména zpěváci) z okolních oblastí. Kněží a levité obřadně očistili sebe a zároveň lid, hradby i brány.

Potom Nehemjáš shromáždil na hradby judská knížata a rozdělil je na dva sbory, které měly vzdávat Bohu díky. Kráčely proti sobě dokola po hradbách, vpředu zpěváci a za nimi šli vůdcové a lid, až se obě skupiny zase potkaly u chrámu.

12,43–46 Za hlasitého jásání byly přinášeny velké oběti. V té době byli určeni muži, kteří by dohlíželi na shromážděné prvotiny a desátky pro kněze a levity, jak to vyžadoval Zákon. Lid radostně přispíval, protože byli šťastni, že se obnovila bohoslužba Hospodinu. Kněží a levité konali svou povinnost, zachovávali řád a očišťovali. Také zpěváci a vrátní plnili přidělené úkoly, jak tomu bylo – pokud jde o zpěváky – už za dob Davida a Asafa.

12,47 Ve dnech Zerubábelových a Nehemjášových zajišťoval lid všechno potřebné pro živobytí zpěváků, vrátných, levitů a kněží.

II. Nehemjášova druhá návštěva: Reforma v Jeruzalémě (kap. 13)

A. Tobiaš vyhnán z chrámu (13,1–9)

13,1–3 Nehemjáš sloužil v Jeruzalémě dvanáct let a v roce 433 př. Kr. se vrátil na blíže neurčenou dobu do Babylona. Potom znovu dostal povolení navštívit Jeruzalém a tato návštěva znamenala nápravu některých nešvarů. Výraz „v onen den“ (v. 1) se může vztahovat k poslední kapitole, nebo k jinému dni během Nehemjášovy nepřítomnosti (v. 6). Ať znamená cokoli, četlo se Boží slovo, včetně úseku, který Moábcům a Amóncům zakazuje vstup do Božího shromáždění. Tito Kenaanci Božímu lidu nejen

odmítli dát chléb a vodu, ale najali Bileáma, aby jej proklel. Bůh však kletby změnil v požehnání. Jak úžasný Bůh! Lid na to reagoval tím, že ze středu Izraelců oddělil všechen přimíšený lid.

13,4–5 Tím, že se odloučili od cizinců, vlastně dokončili proces, který začal ve verši 9,2. Kněz Eljašib už dříve zřídil zlému Tobijášovi komoru v nádvoří Božího domu, využil k tomu prostory, které měly být plné desátků pro levity a kněze.

13,6–9 Nehemjášovi po návratu netrvalo dlouho, než zjednal nápravu. Za jeho nepřítomnosti vyvstaly i další problémy. Nehemjáš zaníceně brojil za to, aby se všechno zlo zastavilo.

B. Obnova desátků pro levity (13,10–14)

Nehemjáš vyčetl správcům nezodpovědnost, protože levité byli zanedbáváni. Ti byli nuceni pracovat na poli, aby se užívali. Nyní byli znovu shromážděni a byli ustanoveni věrní muži, kteří jim rozdělovali desátky. Kvůli tomuto dobrému skutku Nehemjáš prosí Boha, aby na něho pamatoval (v. 14).

C. Konec znesvěcování soboty (13,15–22)

Nehemjáš musel kárat šlechtice, kteří umožňovali lidem, aby v sobotu pracovali. Cizinci mezi nimi se snažili v sobotu provozovat trhy. Sobota však musí být zachována jako svatá, pokud je třeba, tak i silou. Byli vysláni muži, kteří střežili brány, a pod hrozbou použití násilí odehnali chamtivé obchodníky, kteří tábořili venku za městem. To, co nebylo v sobotu dovoleno, rychle skončilo. I toto byl důvod, kvůli němuž Nehemjáš prosil, aby na něj Bůh pamatoval (v. 22).

D. Rozloučení smíšených manželství (13,23–31)

Už jednou, před řadou let, se Izraelci zbavovali cizích žen na příkaz Ezdráše (Ezd 10). Mezitím lid uzavřel smlouvu, že se oddělí od pohanů (Neh 10) a do určité míry tak učinil. Časem však znovu kvetly sňatky Židů (dokonce i kněží) s ašdódskými, amónskými a moábskými ženami. Ně-

kteří provinilci za to byli fyzicky potrestáni, jiní vyloučeni. Nehemjáš vyhnal vnuka velekněze.⁹ Zbavili se všeho nečistého a Nehemjáš prosil Boha, aby se vypořádal s těmi, kdo poskvřnili svaté kněžství. Nakonec Nehemjáš znovu Hospodina prosí, aby na něj pamatoval (v. 31).

V církvi neplatí zákaz manželství mezi různými etnickými skupinami, protože křesťanství je víra, která zasahuje všechny kmeny a národy. Ale i ve starozákonních dobách bylo hlavním důvodem tohoto zákazu poskvřněné, falešné náboženství pohanských národů.

Campbell komentuje tento typ smíšených manželství, která jsou pro křesťanství destruktivní, takto:

Nový zákon se jednoznačně vyjadřuje proti manželstvím věřících s nevěřícími. Pavel vede věřící, aby se ženili/vdávaly „pouze v Pánu“ (1K 7,39). Někteří věřící to dnes, stejně jako kdysi, racionalizují tím, že povedou nevěřící stranu k Pánu – k tomu však dojde jen málokdy a děti jdou mnohem častěji cestou neznovuzrozeného rodiče.¹⁰

Po celou dobu svého působení byl Nehemjáš mužem činu. Nikde to není tak patrné, jako zde, kdy ho horlivost pro Boží věci pohltila (Ž 69,10). Vzhledem k tomu, že nikomu nestránil, jeho hněv cítili stejně všichni, kdo přestoupili Boží zákon. Varoval, napomínal, káral, přel se, bil, rval za vlasy a obecně to bezbožným ztěžoval! Byl to odvážný muž a houževnatý vůdce v prvních bojových liniích proti zlu. Byl to neúnavný pracovník a velký Boží budovatel.

Tato kapitola tvoří závěr starozákonní historie. Následující knihy patří časově do doby před knihou Nehemjáš (kromě Malachiáše, který byl jeho současník).¹¹

Charles Swindoll končí svůj komentář k Nehemjášovi v knize *Hand Me Another Brick [Podej mi další cihlu]* výzvou každému z nás:

Myslím, že je významné, že poslední scéna v knize líčí Nehemjáše, jak na kolenou prosí Boha o milost. Usilovně bojoval o to, co je správné, ale uchoval si před Hospodi-

nem své srdce citlivé. To je úžasný vůdcovský model! Byl to počestný, přesvědčený a oddaný muž.¹²

Poznámky:

¹ (Úvod) John C. Whitcomb, *Nehemiah*, The Wycliffe Bible Commentary, str. 435.

² (1,1–3) J. Alec Motyer, *Toward the Mark*, další údaje nejsou dostupné.

³ (2,1–3) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 264.

⁴ (6,10–14) V terminologii zbožnosti se jim říká „střelné modlitby“, protože rychle vystřelují k Božimu trůnu.

⁵ (6,10–14) Matthew Henry, *Nehemiah*, v *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, II:1087.

⁶ (8,1–8) Hebrejščina a aramejščina jsou příbuzné semitské jazyky. Ústní aramejské „parafráze“ původního hebrejského textu byly později zapsány a nazývaly se targumy.

⁷ (8,1–8) Donald Campbell, *Nehemiah: Man in Charge*, str. 75.

⁸ (11,3–36) Zde je Jeruzalém poprvé označen jako „svaté město“.

⁹ (13,23–31) Josephus říká, že pak odešel do Samaří, kde mu Sanbalat postavil chrám, který se pak stal útočištěm pro odpadlé Židy.

¹⁰ (13,23–31) Campbell, *Nehemiah*, str. 116, 117.

¹¹ (13,23–31) Období po Nehemjášovi se někdy označuje jako „čtyři sta let mlčení“, i když tento termín není úplně přesný. Například Da 11 podrobně popisuje řecké období s tím, že je to historie napsaná předem, tedy prorockví. Tento úsek je ve skutečnosti zapsán přesně do takových podrobností (pro ty, kdo znají historii Ptolemaiovců a Seleukovců), že většina liberálů a jejich obdivovatelů Daniela odmítají brát jako prorockví. O tomto období podávají cenné historické informace starozákonní apokryfy, i když to nejsou inspirované spisy.

¹² (13,23–31) Charles R. Swindoll, *Hand Me Another Brick*, str. 205.

Bibliografie

Campbell, Donald K. *Nehemiah: Man in Charge*. Wheaton, IL: Victor Books, 1979.

Henry, Matthew. Nehemiah. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 2. Joshua to Esther. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.

Ironside, H. A. *Notes on Ezra, Nehemiah, Esther*. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1972.

Jensen, Irving L. *Ezra/Nehemiah/Esther*. Chicago: Moody Press, 1970.

Keil, C. F. „Nehemiah“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 10. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Swindoll, Charles R. *Hand Me Another Brick*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1978.

Ester

Úvod

„Kniha Ester zachycuje úsek židovské historie, který není popsán jinde v Bibli. Například se v ní dovídáme o vzniku svátku Púrím, který, jak víme, Židé slaví až dodnes.“
Carl Armerding

I. Jedinečné místo v kánonu

Jeden člověk ze Západu se před časem zeptal ruského Žida, co by se podle něho stalo, kdyby Rusko vystupňovalo svou protižidovskou politiku. „No asi by vznikl další svátek.“ Když se ho zeptal na vysvětlení, Žid odpověděl: „Faraó se snažil vyhladit Hebrejce a výsledkem jsou Velikonoce, potom se o vyhlazení našeho národa pokusil Haman a byl z toho svátek Púrím; když se o to pokusil Antiochus Epifanes, byla z toho Chanuka!“

Kniha Ester vysvětluje původ svátku Púrím. Je to pestrý židovský svátek, který se dnes vyznačuje hlasitými zvuky pokaždé, jakmile zazní při výročním veřejném čtení knihy Hamanovo jméno.

Kniha Ester je jedinečná v několika směrech. Vypráví příběh nepraktikujících¹ Židů, kteří v Persii² dávali přednost blahobytu, místo aby žili v drsných životních podmínkách s hrstkou těch, kdo se se Zerubábelem vrátili do Jeruzaléma (Ezd 2). Kromě pústu není v knize žádná zmínka o něčem náboženském.

Dalším pozoruhodným rysem knihy je to, že v ní nenajdeme Boží³ jméno, kvůli čemuž někteří zpochybňují její právo na to, aby patřila do Bible. Avšak J. Sidlow Baxter poukazuje na to, že jméno *Jahve* je zde čtyřikrát skryto v podobě akrostichu (1,20; 5,4; 5,13; 7,7), vždy v některém klíčovém bodě příběhu. Podobu akrostichu má také jméno „Ejeh“ (Jsem, který jsem) (7,5). „To nemůže být náhoda,“ píše Scroggie, „a kdokoli se pokusí

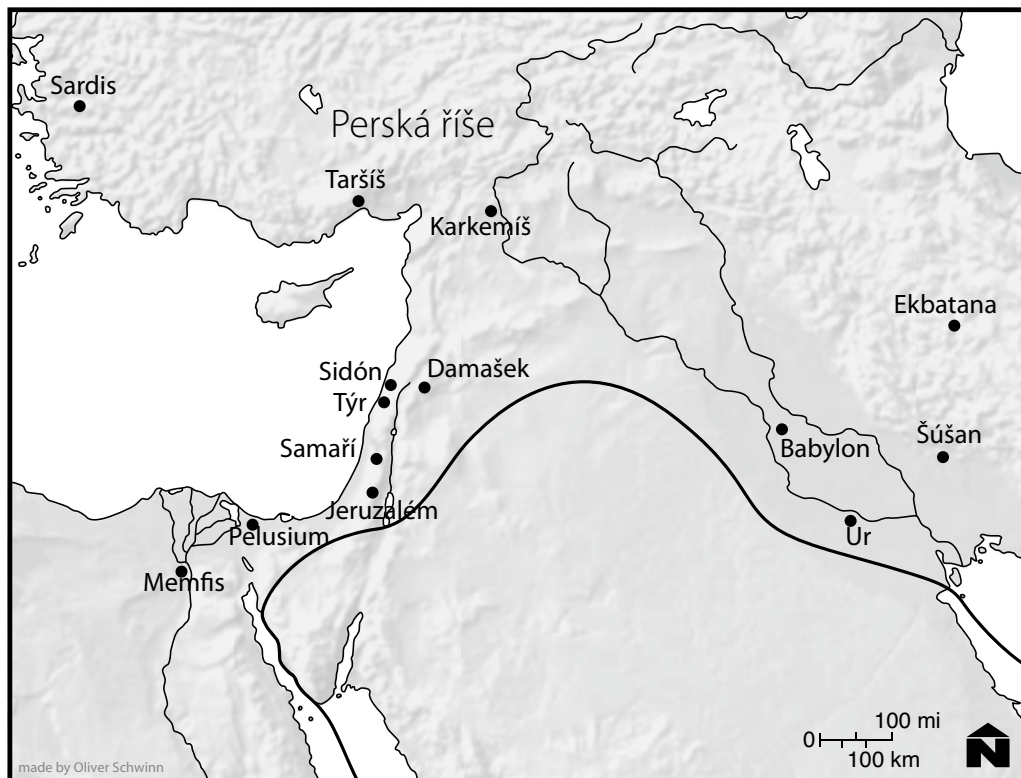
něco takového vytvořit, pochopí, jak je to těžké.“⁴

Vzhledem k tomu, že hebrejsky umí jen málo křesťanů, není jednoduché uvést příklady této náročné literární formy. A. T. Pierson uvádí příklad z verše 7,7, kde slovo JHVH (Hospodin) vznikne z prvních písmen prvních čtyř slov při čtení zleva doprava; ve verši 1,20 vznikne totéž slovo z posledních písmen prvních čtyř slov při čtení zprava doleva.

Boží jméno se v knize sice výslovně nevykazuje, Boží přítomnost a moc se však všude jednoznačně projevuje tím, že připravuje pro svůj lid vysvobození cestou celé řady „náhod“. I když Hospodinovo jméno není výslovně spjato s těmi, kdo dobrovolně zůstali v Babylonu, místo aby se vrátili do své země a svého města, Boží péče o ně je nezpochybnitelná. Stále to je jeho lid, když jej chrání před antisemitismem a snahami jej vyhladit, které podněcuje ďábel. Bůh je původcem veškeré historie, byť jeho logo není v záhlaví každé stránky.

Vhodným komentářem ke knize Ester je poezie Jamese Russella Lowella:

Velký mstitel jako by na nic nedbal,
ale stránky historie zaznamenávají,
jak smrt hrábla do prázdna.
Zmátl staré systémy a slovo zní.
Pravda je navždy na popravisti,
zlo je navždy na trůně.
Ale to popravistišťe lomcuje budoucnosti
a za ním matně neznámý
stojí Bůh ve stínu
a drží stráž nad svými věrnými.

Perská říše kolem r. 500 př. Kr.

Kniha Ester není citována v Novém zákoně a ani ve svitcích u Mrtvého moře z ní nebyl nalezen žádný fragment. Z těchto (i jiných) důvodů někteří (dokonce i několik Židů) zpochybňují, zda kniha Ester patří do kánonu. Tato kniha však nádherně vypráví o Boží věrnosti, i když je jeho lid neposlušný.

II. Autorství

Tuto knihu napsal nepochybně Žid, který znal perské zvyky a detaily z paláce. (Archeologie potvrzuje některé z těchto zvláštních znaků.) Píše jako očitý svědek, jeho hebrejščina je z poexilní doby. Někteří přišli s tím, že knihu napsal Ezdráš nebo Nehemjáš. Židovská tradice říká, že knihu napsal Mordokaj. Popravdě řečeno, netušíme, kdo ji napsal, lidský pisatel byl třeba nedůležitou historickou postavou. Avšak jak píše Pulpit Commentary, „nemohl ji napsat někdo, kdo nevěří v Boha; zároveň nikdo, kdo v Boha

věří, ji nemůže číst, aniž by to posílilo jeho víru.“

III. Datum vzniku

Est 10,2 ukazuje, že král Achašvéroš (Xerxes) byl už mrtev. Zemřel v roce 465 př. Kr., a to by znamenalo, že kniha vznikla po tomto datu. Perské kulturní detaily, přístup ke dvorním dokumentům a živost podání očitého svědka – to vše naznačuje sepsání knihy brzy po Xerxově smrti, někdy během vlády Artaxerxa I. (464–424 př. Kr.). Nevěřící kritici, jako obvykle, datují knihu daleko později (třetí nebo druhé století př. Kr.).

IV. Pozadí a téma

Události popsané v této knize se staly v době mezi událostmi popisovanými v šesté a sedmé kapitole Ezdráše za vlády perského krále Achašvéroše (Xerxa). Kniha se zabývá těmi Židy, kteří se rozhodli zůstat v Babylo-

nu, a nevrátili se s malým pozůstatkem pod vedením Zerubábela do Jeruzaléma (Ezd 2). Je pojmenovaná podle hlavní postavy Ester, osiřelé dívky, která se stala královnou. Perské jméno Ester znamená „hvězda“ a je možná odvozeno od jména bohyně Ištar. Hebrejské jméno Hadassa znamená „myrta“.

Achašvéroš bydlel na hradě v Šúšanu, jed-

nom ze tří hlavních měst Persie, ostatní dvě byla Achmeta (Ekbatana) a Babylon. Šúšan je hebrejské jméno a znamená „lilie“.⁶ Zde byl nějakou dobu prorok Daniel (Da 8). V době po Ester zde působil Nehemjáš (Neh 1). Zde se odehrává náš příběh, začíná roku 483 př. Kr. (Xerxes nastoupil na trůn r. 486; první kapitola začíná třetím rokem jeho vlády, v. 3).

Osnova

- I. Rozhodnutí o vyhnání Vašti (kap. 1)
- II. Povýšení Ester (kap. 2)
- III. Plán na vyhlazení Židů (kap. 3–4)
 - A. Hamanův rozhovor s králem (kap. 3)
 - B. Mordokaj mluví s královnou (kap. 4)
- IV. Vyhlazení Židů zmařeno (kap. 5–9)
 - A. Esteřina žádost a Hamanův hněv (kap. 5)
 - B. Hamanovo pokoření a Mordokajova pocta (kap. 6)
 - C. Esteřino obvinění a Hamanova poprava (kap. 7)
 - D. Mordokajovo povýšení a záchrana Židů (kap. 8)
 - E. Zkáza nepřátel a zavedení svátku Púrím (kap. 9)
- V. Povýšení Mordokaje (kap. 10)

Komentář

I. Rozhodnutí o vyhnání Vašti (kap. 1)

1,1–4 I když ne všichni historici se shodují na tom, kdo to byl Achašvéroš, většina moderních komentátorů má za to, že se jednalo o Xerxa (viz NKJV, na okraji), syna Dareia Velikého. Xerxes vládl v letech 486 až 465 př. Kr.

První hostina nemusela *bez přerušení* trvat sto osmdesát dní. Byla to doba potřebná na předvedení bohatství celého slavného království. Pravděpodobně v různých chvílích v rámci této doby přicházeli různí šlechtici, protože říše byla tak obrovská.

1,5–8 Druhá hostina trvala sedm dnů a byla otevřená pro všechny obyvatele Šúšanu. V honosně upraveném nádvoří zahrady královského paláce se do zlatých nádob zdarma nalévalo královské víno (verš 6 je zřejmě nejbarvitější verš v Bibli!). Hosté mohli pít málo nebo mnoho, každý kolik chtěl.

1,9–12 Opilý Xerxes svým komořím poručil, aby přivedli královnu Vašti, která na

samostatné slavnosti hostila ženy. Chtěl ji přivést na veřejné oslavy, aby mohl ukázat, jak je krásná. Vzhledem k tomu, že perská skromnost vyžadovala, aby ženy chodily na veřejnosti zahalené, zdá se, že král po ní požadoval, aby se odhalila, a tak uspokojila jeho opilecký rozmar. Vašti se odmítla odhalit, a tím krále velmi rozhněvala.

1,13–20 Král se poradil se svými mudrci a ti mu řekli, že chování Vašti dává špatný příklad ženám v celém království. Memúkan proto navrhl, aby Vašti byla dekretem zbavena královského postavení a tento dekret se zaslal do všech částí říše. Mudrci věděli, že perský a médský zákon je nezměnitelný, a podali takový drastický návrh proto, aby se Vašti nevrátila k moci a nepotrestala je.⁷

1,21–22 Král rychle podepsal jejich radu, která se tak stala zákonem, a nařídil, aby se zveřejnil ve všech krajinách, vždy v jazyce tamějšího lidu. Zákon obsahoval dodatek, aby každý muž byl vládcem ve svém domě

a mluvil jazykem svého národa. Dr. J. Vernon McGee si myslí, že Memúkan byl *doma* pod pantoflem a že tímto výnosem oplácel své ženě.

II. Povýšení Ester (kap. 2)

2,1–4 Když se zdálo, že se král po tom, co udělala Vašti, uklidnil, poradci mu navrhli, aby se mezi krásnými mladými pannami hledala mladá žena, která by se stala královnou místo ní.

2,5–6 Když byly přiváděny dívky na hrad Šúšan, dostala se mezi ně i Ester, jedna z dívek žijících v hlavním městě. Její bratranec Mordokaj ji po smrti jejich rodičů přijal za dceru. Mordokaj byl Benjamínovec, jehož předek Kiš byl odveden za krále Jekonjáše do zajetí (2Kr 24,14–16).

2,8–11 Správce harému Hegaj projevoval Ester zvláštní přízeň, ochotně jí a jejím dívkám dával všechno, co potřebovala k přípravám, víc, než byl její přiděl, a také jí poskytl nejlepší místo v domě žen. Poslechla Mordokaje a neprozradila svůj původ. I když se s ní Mordokaj nemohl setkávat přímo, měl způsob, jak se od ní každý den dovídat novinky.

2,12–14 Přípravy mladých žen na to, aby byly přivedeny do královské ložnice, trvaly dvanáct měsíců. Procházely programem obřadného očišťování s mastmi, kořením a kosmetikou. Když potom každá přišla na řadu, mohla žádat o cokoli, pokud šlo o vzhled, ozdoby nebo šperky. Jednu noc strávila s králem a pak s ním už nikdy nebyla, pokud se mu ovšem natolik nezalíbila, že by ji osobně pozval.

Pro křesťana je život tady na zemi časem příprav na dobu kralování. Pán brzy před sebe postaví církev bez poskvrny, bez vrásky nebo čehokoli takového (Ef 5,27).

2,15–18 Ester nežádala marnotratně o vnější ozdoby, ale jednala podle Hegajovy rady. Možná jí poradil, aby spoléhala na svou přirozenou krásu. V každém případě si král zamiloval Ester víc než kteroukoli jinou dívku, vybral si ji jako královnu a na její počest vystrojil velkou hostinu. Svátek, který ve svých provinciích vyhlásil, mohl zahrnovat amnestii, daňovou úlevu nebo to prostě mohl

být jen svátek. Také rozdával dary, jak to odpovídalo jeho bohatství.

2,19–23 Stalo se, že se panny shromažďovaly podruhé, možná proto, aby jich v králově harému bylo víc. Ester stále neprozradila, z jakého je národa a Mordokaj stále strategicky sedával v královské bráně. V té době se doslechl o úmyslu zavraždit krále Achašvéroše. Sdělil to Ester, která nato informovala krále. Vrahové byli zatčeni, vyšetřováni a oběšeni.

Tato událost byla jako něco běžného zaznamenáno do oficiálních královských letopisů. Mordokaj nedostal v tu chvíli žádnou odměnu. Musel čekat, ale odměnu měl jistou. Bůh si vše dobře zaznamenává. Starověký řecký historik Herodotos říká, že oběšení byl tehdy v Persii běžný trest pro zrádce a vzbouřence.⁸

III. Plán na vyhlazení Židů (kap. 3–4)

A. Hamanův rozhovor s králem (kap. 3)

3,1 Slova „po těchto událostech“ označují pětiletý interval mezi kapitolami 2 a 3. V 1. verši se na scéně v dramatu Ester objevuje poslední důležitá postava, Haman, syn Hamedatův. Nedovídáme se, proč byl povýšen, ale následující příběh dává najevo, že za královou rukou stál Satan. Haman byl Agagovec, potomek amálekovských králů (Agag byl královský titul). Hospodin vyhlásil trvalou válku proti Amálekovi (Ex 17,8–16). Kniha Ester zachycuje poslední zaznamenanou bitvu v této válce (viz také 1S 15,32; 30,1–10; 1Pa 4,43).

3,2–6 Podle oficiálního řádu se Hamanovi měla projevovat pocta jako tomu, kdo je druhý po králi. Ale Mordokaj se odmítl klanět obyčejnému člověku, zvlášť když se jednalo o Amálekovce. Boží bázeň byla silnější než strach z člověka. Mojžíšův zákon nezakazoval projevovat náležitou úctu těm, kdo měli moc, ale zakazoval uctívat jako Boha někoho jiného než Boha. Východní vládci takové uctívání často vyžadovali. Mordokajovi kolegové se snažili v Hamanových očích získat přízeň, a tak mu ukázali, že se Mordokaj neklání. Haman byl velmi ješitný a pohled na Mordokajovy křiklavé projevy neúcty ho rozzuřily do nepříčetnosti. Neřešil to jen s ním osobně, ale

rozvinul plán, jak vyhubit všechny Židy v celém království.

3,7–11 Nejprve Haman losoval, aby určil vhodné datum pro masové vraždění. Zdánlivou shodou okolností mělo uvedené datum nastat asi za rok. Někdo řekl: „Dokonce i po věra hrála ve prospěch Božího soukolí.“ Bůh zůstal pánem situace, nechal dost času na to, aby Hamanovy plány byly zmařeny. „Los se vrhá do klína, ale každé rozhodnutí je od Hospodina“ (Př 16,33). Haman přišel ke králi s plamennou řečí o Židech, falešně je popisoval jako nebezpečí pro království. Naléhal, aby byl vydán výnos, který by nařizoval jejich vyhlazení. Podle médského a perského zákona platilo, že jakmile je výnos jednou vydán, nesmí být změněn ani stažen. Jako další pobídku Haman nabídl, že zaplatí deset talentů stříbra do královské pokladnice, která se v té době bolestně vyprazdňovala kvůli ztrátám v Řecku. Achašvéroš svým pečetním prstenem výnos o vyvraždění potvrdil a odsoudil tak tisíce nevinných mužů, žen a dětí na oltář Hamanovy pýchy. Verši 11 bychom mohli rozumět tak, že peníze od pobitých by dostal Haman.

3,12–15 Dopisy s příkazem k vyvraždění byly s velkou důkladností rozeslány, pro toto zvěrstvo byl určen třináctý den dvanáctého měsíce. Achašvéroš a Haman si spokojeně sedli, aby pili, ale ve městě nastal rozruch. Irving Jensen to komentuje takto.

Poslední věta 3. kapitoly je důležitá: Ve městě nastal rozruch (ČEP). Na tento ohavný příklad hrubého despotismu reagovali nejen Židé, ale i ostatní lidé. Někdy se dav mýlí, ale tentokrát nikoliv. V této situaci byli král a jeho ministr se svými rozsáhlými pravomocemi v menšině a hrubě se mýlili. Ale všichni lidé – národy stejně jako jednotlivci – musí počítat s nejvyšší autoritou, s Bohem. Král vydal výnos a rozeslal jej, ale poslední slovo bude mít Král králů.⁹

B. Mordokaj mluví s královnou (kap. 4)

4,1–3 Jak se tato zpráva šířila celou říší, židovské obyvatelstvo se zděsilo. Tam, kde vládne zlo, je vždy smutek. Mordokaj si na sebe vzal smuteční oděv, chodil po městě

a nařikal, až přišel ke královské bráně, dále nebylo dovoleno se v pytlovině přiblížit k jeho veličenstvu. Věděl, že byl hlavním objektem Hamanovy nenávisti. To on nevědomky zaval příčinu k údelu, který čekal jeho národ.

4,4–9 Vzhledem k tomu, že zvyk zakazoval Ester odejít z paláce, poslala sluhu, aby Mordokajovi přinesl nějaké šaty, aby ho král neviděl v pytlovině a nepřišel tak o život. Avšak Mordokaj nechtěl ukrývat své trápení. Když Esterin osobní sluha Haták přišel, aby zjistil, proč má Mordokaj pořád takový smutek, dozvěděl celý příběh. Dal mu pro Ester i opis zápisu nařízení o jejich vyhlazení, aby mohla využít svého postavení a přimluvit se za svůj národ.

4,10–12 Ester Mordokajovi odpověděla, že přijít nepozvaná před krále znamená smrt, kromě případu, kdy král ušetří život takového člověka a zvedne k němu zlaté žezlo. Vzkázala mu také, že je tu ještě jedna další komplikace – Achašvéroš ji už třicet dnů nepozval; naznačovala tím, že u krále možná nějak vyvolala jeho nevoli.

4,13–14 Mordokaj na Esterino vysvětlení odpověděl, že kdyby všichni ostatní Židé byli zabiti, ona sama neunikne, i když je královna. Pokud teď nezasáhne, objeví se někdo jiný, kdo jeho národ zachrání, ale ona by byla zahubena. Možná se dostala na trůn právě proto, aby měla příležitost zachránit svůj národ. Slova 14. verše by měla být výzvou pro každého z nás: „Kdo ví, zda jsi nedosáhla královské hodnosti právě pro chvíli, jako je tato.“ I když v takovém postavení, jako byla Ester, bude jen málokdo z nás, každý věřící má důležitou roli v Božím plánu.

4,15–17 Ester souhlasila a požádala, aby se za ni všichni Židé během následujících tří dnů postili. Potom půjde před krále. Matthew Poole k Esteriným slavným a hrdinským slovům „jestliže zahynu, zahynu“ poznamenává:

I když jsem ve velkém, prokazatelném nebezpečí, a když vezmu v úvahu, jak je ten zákon jasný, jak nejisté je královo rozhodnutí a jak tvrdě se zachoval vůči mé předchůdkyni Vašti, přesto nechci ignorovat svou povinnost před Bohem a jeho národem, půjdu ke králi a odvážně a rozhodně

se spolehnu na Boží prozřetelnost, pokud jde o mé bezpečí a zdar.¹⁰

Křesťan by v těžkých a vyčerpávajících zkouškách neměl mít postoj fatalisty, ale měl by být optimistou, zvláště pokud jde o přístup k nebeskému trůnu s prosbou, aby nám Bůh dal milost k pomoci v potřebnou chvíli. Můžeme přistupovat odvážně a s jistotou; žezlo Božího odpuštění k nám Bůh vztáhl na Golgotě. „Přistupujme tedy s důvěrou k trůnu milosti, abychom přijali milosrdenství a našli milost ku pomoci v pravý čas“ (Žd 4,16).

IV. Vyhlazení Židů zmařeno (kap. 5–9)

A. Esteřina žádost a Hamanův hněv (kap. 5)

5,1–3 Když půst po třech dnech skončil, Ester si na sebe vzala královské roucho, sebrala odvalu a přišla bez pozvání před Achašvéroše. Ten poznal, že když se královna rozhodla riskovat život, musí se jednat o velmi důležitou záležitost, a tak k ní zvedl své zlaté žezlo, a tím jí zaručil bezpečnost. Slíbil také, že splní její přání až do poloviny království (obrazná řeč vyjadřující, že jí dá cokoli, pokud to má smysl). Kristus podává toto žezlo milosti každému nevěřícímu, který k němu přichází v pokání a víře (viz J 6,37b). Pro věřící je toto žezlo stále vztažené (viz Žd 10,22).

5,4–8 Tentokrát Ester prostě pozvala krále a jeho oblíbence Hamana na hostinu (je to čtvrtá hostina v této knize). U jídla se král znovu pokoušel zjistit, o co královna žádá. Ester znovu otálí a žádá Achašvéroše a Hamana, aby nazítří přišli ještě na další hostinu. Tam jim řekne, oč žádá. Existují různé názory, proč Ester před vyslovením své žádosti naplánovala tato dvě zdržení. (1) Chtěla mít víc času, aby získala u krále přízeň, protože jí zřejmě právě neměla (viz poznámky k 4,9–12); (2) v obou případech neměla dost odvahy, (3) chtěla vyvolat moment napětí a zapůsobit na krále, že její věc je životně důležitá a že se nejedná jen o nějaký vrtoch a (4) chtěla vzdělat Hamanovu pýchu, aby odpoutala jeho pozornost v okamžiku, kdy odhalí, že je zlomyslný vrah. Je možné, že součástí strategie byly všechny tyto impulsy.

5,9–14 Haman, plný pýchy, odešel z hostiny v dobré náladě. Když cestou z paláce potkal Mordokaje, rozhněval se, ale ovládl se. Svolal své přátele a svou ženu Zereš a vyprávěl všechny potěšující věci, co se mu staly. Jedinou skvrnou na horizontu byl ten tvrdší Žid! Manželka mu poradila, aby nechal postavit pětadvacet metrů vysokou šibenici a pak si od krále vyžádal dovolení, aby na ní Mordokaje oběsili. To se Hamanovi líbilo, a tak nechal šibenici postavit.

B. Hamanovo pokoření a pocta Mordokajovi (kap. 6)

6,1–3 Haman usnul, ale Bůh nedal spát Achašvérošovi, aby zmařil Hamanovy zlé úmysly. Král se snažil účelně využít toho, že nemůže spát, a nechal si předčítat zápisy o své vládě. Boží „shodou okolností“ mu četli úsek, kde byl záznam o tom, jak na něho byl připravován atentát a jak ho Mordokaj zmařil. Když se král zeptal, jak za to byl odměněn, dozvěděl se, že za tuto službu nedostal žádnou odměnu.

Je užitečné upozornit na to, co J. G. Bellet nazývá

„... úžasný souběh okolností, který máme v tomto příběhu. Je zde zápletky a vedlejší zápletky, ‚kolečko v kolečku‘, okolnosti závislé na okolnostech, a tím vším dohromady se plní úžasný Boží záměr.“¹¹

Hospodin má situaci pod kontrolou.

6,4–11 Pravděpodobně bylo ráno, když Haman přišel králi navrhnout, aby byl Mordokaj oběšen. Je dost zvláštní, že to bylo právě ve chvíli, kdy král obdržel impuls, aby odměnil člověka, který ho zachránil před úkladnými vrahy. Když Haman přišel, Achašvéroš mu položil všeobecnou otázku: „Co se má stát tomu, koho chce král poctit?“ Haman měl za to, že nastala *jeho vlastní* velká chvíle, a navrhl pečlivě připravený průvod s poctami, které patří člověku druhému po králi. Haman dále navrhl, aby se během průvodu ve městě vyhlašovalo: „To se děje člověku, kterého chce poctit král!“ Nato král přikázal Hamanovi, aby si pospíšil a všechny tyto pocty připravil ne sobě, ale Židu Mordokajovi! Haman vyšel a o svém největším nepříteli prohlašoval, že je

to muž, kterého chce poctít král. „Před zkázou je pýcha, a před klopytnutím bývá povýšenost ducha“ (Př 16,18).

V dnešní době také existuje někdo, koho chce král poctít – Pána Ježíše Krista. Bůh vyhlásil, že se před ním skloní každé koleno a každý jazyk ho vyzná jako Pána ke slávě Boha Otce (Fp 2,10–11).

6,12–14 Zdrčený Haman se vrátil do svého domu a vyprávěl o zvláštním vývoji situace. Jeho žena i moudří přátelé viděli v událostech dne předzvěst vítězství Žida Mordokaje a porážku Hamana. Ale to už byl čas, aby Haman rychle vyrazil na Esterinu hostinu.

C. Esterino obvinění a Hamanova poprava (kap. 7)

7,1–4 Esterina druhá hostina skončila tak, že to otráslou celou říší počínaje Hamanovým domem. Na královu výzvu Ester konečně vyjádřila svou prosbu. Žádala o vlastní život a o život svého národa, protože všichni byli odsouzeni k smrti. Kdyby byli pouze prodáni jako otroci, byla by mlčela, protože takový problém by nebyl stál za to, aby obtěžovala krále. Ale vážnost jejich situace ji přiměla jednat.

7,5–7a Král se rozhořčeně zeptal, kdo dal podnět k tak ohavným úmyslům proti Esterině národu. Královna moudře přizvala Hamana právě pro tento okamžik. Přímou do očí ho obvinila: „Tento zlý Haman!“ Teď plně vyšel najevo jeho skutečný charakter. Rozrušený Achašvéroš se šel projít do zahrady u paláce. Možná ho také trápilo svědomí, když si uvědomil svou roli při schvalování tohoto strašného plánu. Udeřil blíže, než tušil.

7,7b–10 Ve smrtelné hrůze se Haman vrhl ke královně Ester a prosil o svůj život. Když se král vrátil do místnosti, vysvětlil si to jako pokus o sexuální útok na jeho ženu. Tím byl Hamanův osud zpečetěn. Aniž by král řekl slovo, sluhové mu zakryli tvář, což předcházelo popravě. Jeden z nich králi řekl o šibenici, kterou nechal Haman postavit, a Achašvéroš poručil, aby na ní tohoto zlosyna pověsili. Tak se na připravenou šibenici dostal Haman místo Mordokaje. Sklidil, co zasel. Králův hněv pak ustoupil.

D. Mordokajovo povýšení a záchrana Židů (kap. 8)

8,1–2 Hamanův dům byl dán Ester a jeho pozici dostal Mordokaj.

8,3–8 Haman byl odstraněn z cesty, ale jeho zničující úmysly stále platily. Ester ještě jednou předstoupila bez pozvání před krále, nedbala přitom na svůj život, a se slzami prosila za svůj národ. Král k ní znovu vztáhl zlaté žezlo milosti. Verš 3 uvádí hlavní bod její prosby a verše 5–6 citují přesně její slova. Žádala, aby byl první výnos odvolán. Avšak podle zákona se žádný výnos podepsaný a zapečetěný perským králem nesměl změnit. Když mu však Ester připomněla, co už je v chodu, král jí a Mordokajovi dovolil napsat další výnos, který působil proti předchozímu ediktu.

8,9–14 Byli svoláni královští písaři a Mordokaj jim nadiktoval výnos, který dával Židům právo chránit své životy. Nový zákon byl velmi rychle rozeslán do nejvzdálenějších částí říše rychlými královskými koňmi. Čím více a oč důkladněji a rychleji by se Satánovou říší měla šířit zpráva o vysvobození člověka z moci zla.

8,15–17 Mordokaj odložil pytlou a z paláce vyšel v nádherných šatech. Židy zachvátila radost, když uslyšeli o nečekaném zvratu události, zatímco se ostatní lidé vyděsili. Mnozí pohané nechtěli být považováni za nepřátele Židů, přestupovali tedy k židovské víře jako proselyté.

E. Zkáza nepřátel a zavedení svátku Púrím (kap. 9)

9,1–5 Když nastal osudný den – třináctý den dvanáctého měsíce – Židé se shromáždili ve svých městech a pobili své nepřátele. Dokonce i knížata a vládci pomáhali Židům, protože se báli Mordokaje, nyní druhého nejvyššího muže v království.

9,6–15 Jen v samotném hlavním městě bylo pobito pět set lidí, včetně deseti synů Hamanových. Když se to dozvěděl král, uvědomil si, že v ostatních zemích království bylo také pobito mnoho lidí. Ester požádala, aby král přidal Židům v Šúšanu další den na vyhlazení i posledních zbytků antisemitismu. V důsledku toho bylo popraveno dalších tři

sta lidí. Ester také žádala, aby těla deseti Hamanových synů byla veřejně pověšena.

9,16 V ostatních provinciích Židé zabili sedmdesát pět tisíc lidí, ale nevzali nic z kořisti svých nepřátel. Tak dali najevo, že jim šlo pouze o vlastní obranu, ne o to, aby zbohatli.

9,17–28 Židé v provinciích slavili čtrnáctého dne toho měsíce velký svátek, v Šúšanu o den později. Byl to začátek svátku Púrím. Pojmenování Púrím¹² pochází od slova *púr* – losu, který nechal vrhat Haman (3,7). Později Mordokaj vyhlásil, že všichni Židé mají zachovávat čtrnáctý a patnáctý den. Stejně jako všechny dřívější svátky měli každoročně slavít toto zázračné vysvobození na památku pro následující generace.

9,29–32 Všem Židům byly rozeslány asi dva dopisy, aby zachovávali svátek Púrím – o prvním dopise je řeč ve v. 20, o druhém ve verších 29–32. Kniha, o které je řeč v 32. verši, označuje pravděpodobně královské letopisy (srov. 2,23; 6,1; 10,2).

V. Povýšení Mordokaje (kap. 10)

10,1 Kniha Ester končí povýšením Mordokaje. Jeho podnikavé činy byly zaznamenány spolu s tím, co konal Achašvéroš, do knihy letopisů králů médských a perských. Armerding uzavírá svou knihu o Ester těmito slovy:

Je pozoruhodné, že se zde nepíše nic o jeho smrti, protože příběh většiny mužů končí určitým druhem úmrtí. To však neplatí u Mordokaje. V myslí nám tedy zanechává dojem, že žije dále. „Kdo však činí vůli Boží, zůstává na věčnost“ (1J 2,17).¹³

10,3 Mordokaj usiloval o dobro pro svůj lid. Spurgeon aplikuje jeho působení na křesťany:

Mordokaj byl opravdový vlastenec, a když byl povýšen do nejvyššího postavení po Achašvérošovi, využil svého věhlasu na podporu blaha Izraele. V tom je předobrazem Ježíše, který na trůně slávy neusiluje o své věci, ale využívá svou moc ve prospěch svého lidu. Bylo by dobré, kdyby každý křesťan byl Mordokajem vůči svému sboru, aby podle svých schopností usiloval o jeho prospěch. Někteří mají vlivné postavení, ti ať ctí svého Pána na těchto místech země a svědčí o Ježíši před váženými lidmi. Jiní mají úzký vztah

s Králem králů (což je daleko lepší), ti ať se denně přimlouvají za slabé v Pánově lidu, za pochybující, za ty, kdo jsou v pokušení, a ty, kdo potřebují útěchu.¹⁴

Poznámky

¹ (Úvod) Nepraktikující Žid je ten, kdo je součástí židovské etnické komunity, ale nepraktikuje jejich náboženství, nesnaží se zachovávat Mojžišův zákon, například v oblasti stravovacích pravidel a tradic.

² (Úvod) Persie se dnes nazývá Írán. Jejich jazyk (farsí = perština) není příbuzný s arabskými jazyky, ale používá upravené arabské písmo a mnoho arabských slov z islámského náboženství a kultury.

³ (Úvod) Aby to Židé nějak „napravili“, přidali ke kanonickému textu knihy Ester řadu úseků psaných řecky. Neuvědomovali si, že tím vlastně ničí samotné poselství knihy, to, jak Bůh obhajuje svůj lid, i když ho není vidět, obhajuje dokonce i ty, kdo se rozhodli žít daleko od jeho chrámu v Jeruzalémě. Tyto dodatky jsou apokryfní a svým charakterem se velmi liší od hebrejského originálu. Přidávají množství náboženských činností spolu s obsahem podobným televizním seriálům. Židé a protestanté právem tyto apokryfní dodatky k Božím slovu odmítají.

⁴ (Úvod) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible*, Vol. I, The Old Testament, str. 96.

⁵ (Úvod) Vypuštěno.

⁶ (Úvod) Z tohoto hebrejského slova, které znamená *lilie*, pochází naše jméno Zuzana.

⁷ (1,13–20) J. Vernon McGee, *Ruth and Esther: Women of Faith*, str. 232–233.

⁸ (2,19–23) Citováno Carlem Armerdingem, *Esther: For Such a Time as This*, str. 35.

⁹ (3,12–15) Irving L. Jensen, *Ezra/Nehemiah/Esther*; str. 88.

¹⁰ (4,15–17) Matthew Poole, *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible*, str. 913.

¹¹ (6,1–3) J. G. Bellett, další dokumentace není dostupná.

¹² (9,17–28) *Púrím* je hebrejské množné číslo, znamená „losy“.

¹³ (10,1–2) Armerding, *Ester*; str. 128

¹⁴ (10,3) Charles Haddon Spurgeon, *Morning and Evening*, str. 667, Reading for November 28, Evening.

Bibliografie

Armerding, Carl. *Esther: For Such a Time as This*. Chicago: Moody Press, 1955.

Baldwin, Joyce G. *Esther*. Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1984.

Bellet, J. G. *Witnesses for God in Dark and Evil Times: being Studies and Meditations*

on the Books of Ezra, Nehemiah, and Esther. Kilmarnock, Scotland: John Ritchie, Publisher of Christian Literature, n. d.

Ironside, H. A. „Esther“. In *Notes on Ezra, Nehemiah, and Esther*. Neptune, N.J.: Loizeaux Brothers, 1972.

Keil, C. F. „Esther“. In *Commentary on the Old Testament in Ten Volumes*. Vol 10. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1982.

McGee, J. Vernon. *Ruth and Esther: Women of Faith*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1988.

Úvod k poetickým knihám

Někdo řekl: „Poezie je to, co se ztrácí v překladu.“ Naštěstí pro nás to není pravda, nebo přinejlepším se jedná o velké přehánění, mluvíme-li o hebrejské starozákonní poezii. Na druhou stranu je velmi složité přeložit opravdu dobře do jiného jazyka klasickou anglickou nebo francouzskou poezii, které tolik závisí na pravidlech o rytmu, přísné prozódii a zvláštních formách.

Hebrejská poezie zachovává prozódii do jisté míry, používá techniky aliterace (slova začínají stejnou hláskou) a další postupy podobné naší vlastní poezii.

Třebaže většina Proroků je napsána v poetické formě, jen pět knih Starého zákona se považuje za poetické jako takové: Jób, Žalmy, Přísloví, Kazatel a Píseň písní.¹

I. Poetické knihy

A. Jób

Toto je možná nejstarší kniha v Bibli, neboť v žádné z diskusí o dobru a zlu se nehovoří o Zákonu. V dramatických rozhovorech se tolik trpící, a přece spravedlivý Jób, potýká se svými „přáteli“ ohledně příčiny svého utrpení, aby ho na konci poučil Hospodin, že má pro svůj život přijmout jeho svrchovanou vůli. Jedná se o nejlepší příklad mudroslovné literatury, kterou považují dokonce i nevěřící za vskutku velkolepou poezii.

B. Žalmy

Nejoblíbenější starozákonní knihou je pro křesťany kniha Žalmů. Pro případy, kdy je ne-

praktické s sebou nosit celou Bibli, lze obstarat vydání Žalmů a Nového zákona v jednom svazku. Mnozí lidé, kteří milují Žalmy, si ani neuvědomují, že jsou napsány jako poezie.²

Žalmy jsou kniha chvalo zpěvů starověkého Izraele, a sestávají ze sbírky pěti knih, jež byly napsány během zhruba tisíce let, počínaje přibližně v roce 1400 př. Kr. (Mojžíšem) a konče asi rokem 400 př. Kr. (Ezdrášem).

C. Přísloví

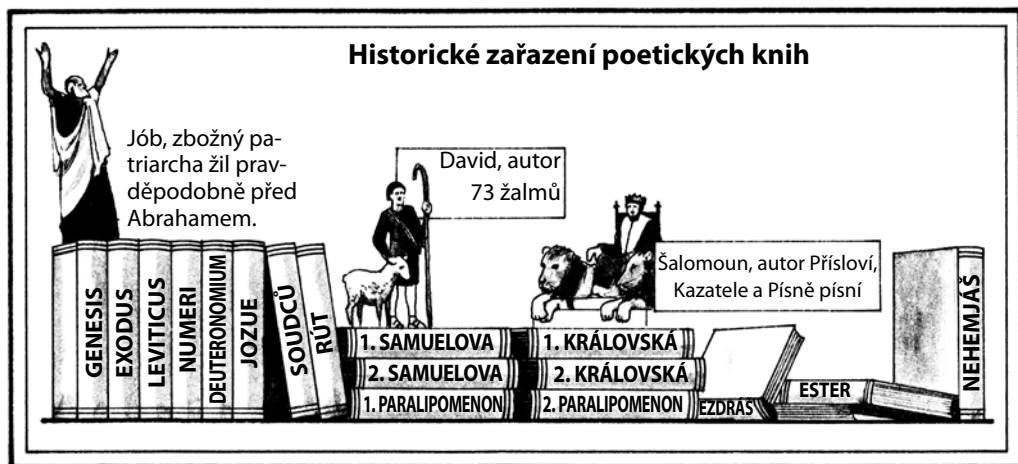
Druhá kniha, kterou věřící s největší pravděpodobností budou používat denně, je kniha Přísloví. Je nabitá moudrými výroky o tom, jak žít z Božího pohledu úspěšný život (což je z konečného hlediska jediný život, na kterém opravdu záleží). Jedná se o nádherný příklad mudroslovné literatury.

D. Kazatel

Tuto knihu dokáže většina lidí zařadit do obecného rámce biblické nauky velmi těžce. Klíčem k této knize je výrok „pod sluncem“, neboť „kazatel“ přemýšlí z pohledu člověka žijícího bez Božího zjevení. Jedná se o další dobrý příklad „mudroslovné literatury“.

E. Píseň písní

Všichni milovníci Bible se shodnou na tom, že se jedná o nádhernou báseň pojednávající o pravé a čisté lásce, třebaže výklady daného příběhu jsou rozličné. Název „Píseň písní“ je hebrejský idiom, který znamená „nejvybranější píseň“. Šalomoun napsal 1 005 písní (1Kr 5,12); tato byla jeho nejlepší.

Historické zařazení poetických knih

II. Jak mít radost ze starozákonní poezie

Bohužel mnoha lidem se poezie „znechutila“ ve škole, kdy se buď museli učit nazpaměť básně, které se jim nelíbily nebo kterým nerozuměli, nebo měli učitelé, jež je nutili básně rozpitvávat, až zmizela jejich veškerá krása a svěžest. Poezie se podobá pěstování růží, což může dělat každý, pokud touží zažít nádheru, i když má jen malé znalosti. Úkolem v hodině biologických laboratoří může být rozřezat růži na kousky, což má nepochybně výchovný efekt, ale sotva to napomůže z uměleckého nebo estetického hlediska.

Potěšení ze starozákonní poezie se nachází na pomezí mezi radováním se z růže bez jakékoli znalosti o růžích na straně jedné, a prováděním vědecké studie na straně druhé. Budete se z růží těšit více, pokud budete znát rozdíl mezi růží čajovou a floribundou, pokud rozeznáte růži červenou od růžové a růžovou od korálově červené a červenooranžové.

Podobně pokud budete moci rozeznat formy a techniky, které propůjčují „barvu“ poezii, a rozpoznáte techniky žalmisty nebo jiného biblického básníka, budete mít z biblické poezie mnohem větší užitek. A to neplatí pouze o pěti knihách považovaných za poetické, ale také o zbytku Starého zákona – o Novém zákoně ani nemluvě.

III. Paralelismus

Nejúžasnější technikou biblické poezie není rýmování hlásek, nýbrž „rýmování“ myšlenek – to znamená sestavit dva nebo více řádků, které se k sobě jistým způsobem hodí. Měli bychom být Bohu vděční, že právě toto je ústředním pilířem biblické poezie, neboť se dá krásně přeložit téměř do všech jazyků a během procesu překládání se ztratí jen málo z její krásy. Také náš Pán často hovořil v paralelismech. (Až si prostudujete následující poznámky, pozorně si znovu přečtete např. Mt 5–7 a J 13–17.)

Rádi bychom představili několik příkladů hlavních typů hebrejského paralelismu, takže čtenář bude moci hledat podobné struktury nejen během studia Starého zákona s příspěvím tohoto komentáře, nýbrž také během denních ztišení a poslechu kázání.

1. Synonymní paralelismus

Jak napovídá název, v tomto druhu paralelismu vypovídá druhý, paralelní řádek o tom samém jako řádek první – a to pro zdůraznění. Především v knize Přísloví je tento typ velmi hojný:

Na cestě spravedlnosti je život,
na její stezce není smrt

(Př 12,28).

A já – šáronský kvítek,
lilie údolní (Pís 2,1).

2. Protikladný paralelismus

Tento typ paralelismu (antitetický) stavi „proti“ sobě dva řádky, aby vznikl *protiklad*:

Cestu spravedlivých totiž Hospodin zná,
cesta ničemu se ztrácí (Ž 1,6).³

Nenávist podněcuje sváry,
ale láska přikrývá všechna přestoupení
(Př 10,12).

3. Paralelismus formy

Tento typ je paralelní pouze co do *formy*; tyto dva řádky (nebo více) nestojí v protikladu, ani se navzájem nerozšiřují či nezdůrazňují. Jedná se pouze o dva řádky poezie, které dohromady vyjadřují myšlenku nebo námět:

Já jsem ustanovil svého krále na Sijónu,
na své svaté hoře (Ž 2,6).

4. Syntetický paralelismus

Druhý řádek verše buduje (*synthesis* je řecké slovo pro „skládání“) myšlenku v prvním řádku:

Hospodin je můj pastýř,
nebudu mít nedostatek (Ž 23,1).

Víc než cokoliv jiného střež své srdce,
protože z něj vycházejí prameny života
(Př 4,23).

5. Symbolický paralelismus

Básnická figura v prvním řádku poezie ob-
jašňuje obsah druhého řádku:

Jako laň dychtí po vodních tocích,
tak má duše dychtí po tobě, ó Bože!
(Ž 42,2).

Zlatý kroužek na rypáku vepře
je žena krásná, ale nerozvázná
(Př 11,22).

IV. Literární stylistické prostředky

Aniž bychom si to uvědomovali, používáme je každý den. Výrazy jako „Ona je hotový anděl“ nebo „Žere jako prase“ jsou básnické figury.

1. Srovnání

V Bibli, především v pěti poetických knihách, často najdeme barvitá srovnání mezi dvěma věcmi.

a) Přirovnání

Když se v přirovnání použije slovo *jako*, jedná se o *přirovnání*:

Vždyť ty, Hospodine,
žehnáš spravedlivému,
jako pavézou ho obklopuješ přízní!
(Ž 5,13).

Jako jabloň mezi stromy lesními,
tak je můj milý mezi mládenci
(Pís 2,3a, B21).

b) Metafora

Když se jedná o přímé srovnání, přičemž jedné věci se nějak říká, ale chybí slovo *jako*, je to *metafora*, velmi oblíbený stylistický prostředek:⁴

Vždyť Bůh Hospodin je slunce i štit.
Hospodin dává milost i slávu,
neodepře dobro těm,
kdo žijí bezúhonně (Ž 84,12).

Zahrada zavřená jsi,
nevěsto má nejdražší,
valem zahrazená,
pramen zapečetěný (Pís 4,12).

2. Aliterace

Několik slov v těsné blízkosti začíná stejnou hláskou – často souhláskou – přičemž „vhodná aliterace je uměleckou pomůckou“ (pozn. překl.: Z anglického „apt alliteration’s artful aid“).⁵ Například úvodní verše Písne písní obsahují mnoho slov začínajících na „š“ (písmeno šin v hebrejštině), včetně názvu knihy a hebrejské podoby jména Šalomoun.

Je zřejmé, že aliterace v překladu nebude a ani nemůže být na stejném místě jako v původním jazyce.⁶ Nicméně překlady ČSP a B21 mají až překvapivě mnoho názorných příkladů:

Který maří plány chytráků,
takže jejich ruce nebudou mít úspěch,
který přistihuje moudré v jejich chytráctví;
rada potměšilců bývá ukvapená
(Jb 5,12–13).

Člověk narozený z ženy
je ukrácen na životě a nasycen nepokojem.
Jeho květ vzchází a uvadá,
prchá jako stín a trvání nemá
(Jb 14,1–2).

Seslal svému lidu vykoupení,
navěky ustanovil svou smlouvu,
jeho jméno je svaté a vzbuzuje bázeň
(Ž 111,9).

Úplatek je jako kouzelný kámen
v očích dárce,
kamkoli se obrátí, bude mít úspěch
(Př 17,8).

Pomluvy se tvář jako pamlsky,
hluboko do nitra ale padají
(Př 18,8, B21).

3. Antropomorfismus

Tento pojem znamená „lidská podoba“ a popisuje Boha, jenž je duch, jako by měl lidské tělo:

Hospodin je ve svém svatém chrámu,
Hospodin je v nebesích na svém trůnu,
jeho oči vidí,
jeho pohled zkoumá lidské syny (Ž 11,4).

4. Zoomorfismus

Podobně se i Boží vlastnosti přirovnávají k částem těla zvířat:

Přikryje tě svými perutěmi,
pod jeho křídly máš útočiště,
jeho věrnost je pavézou i štítem (Ž 91,4).

5. Personifikace

S předmětem nebo abstraktní vlastností se nakládá, jako by to byla osoba:

Radujte se, nebesa, jásej, země,
ať burácí moře a vše, co je v něm!
Vesel se, pole, a vše, co je na něm.
Tehdy bude jásat všechno lesní stromoví
(Ž 96,11–12).

Já, moudrost, bydlím s chytrostí,
nalézám poznání a rozvahu (Př 8,12).

6. Akrostich

Tento básnický prostředek téměř nelze přeložit,⁷ neboť báseň se zakládá na hebrejské abecedě a každý další řádek básně následuje v abecedním pořadí. Všeobecně známé příklady jsou Žalm 119 a čtyři z pěti kapitol Pláče. Kniha Přísloví končí dvaceti dvěma projevy

úcty ideální ženě, jež se zakládají na písmenech hebrejské abecedy (Př 31,10–31).

Existují také jiné básnické prostředky, některé z nich se překrývají s těmi, jež jsme právě představili, ale tyto většinou věřících bohatě postačí.

Jestliže si čtenář bude během studia těchto pěti knih (a stejně tak větší části celé Bible) všimnout některých z těchto básnických prostředků, může to u něj vzbudit nový zájem o svatý text – o hlubším ocenění jeho krásy ani nemluvě (viz Kz 3,11a).

Poznámky

¹ Tři z těchto knih – Jób, Přísloví a Kazatel – patří k mudroslovné literatuře. I když jsou psány poetickou formou, zdůrazňují moudrost neboli umění a dovednost žít podle bázně před Hospodinem.

² Částečným důvodem pro tuto skutečnost je fakt, že anglická KJV tradičně vydávala všechny druhy biblické literatury – Zákony, historické knihy, poetické knihy, listy – ve stejném formátu. Naopak modernější vydání touží ukázat již samotným formátem, o jaký druh Písma se jedná.

³ Celý první žalm je výrazem protikladného paralelismu mezi spravedlivým a bezbožným, mistrovské dílo toho, čemu se v umění říká „tma proti světlu a světlo proti tmě“.

⁴ Náš Pán používal metaforu, když se nazýval „dveře“, „vinná réva“, „chléb života“ a „dobrý pastýř“.

⁵ Kazatelé mají tento básnický prostředek ve velké oblibě především při vytváření osnov ke kázání, a když není aliterace vynucená, smyšlená nebo přehnaná, je velmi užitečná v procesu zapamatování.

⁶ V Novém zákoně začíná v originále List Židům shlukem slov začínajících hláskou „p“ (řecké *πί*).

⁷ Překlad Bible od Ronalda Knoxe je působivým pokusem, ale autor musel nezbytně vypustit čtyři méně používaná písmena anglické abecedy, neboť hebrejská abeceda má jen dvacet dva písmen.

Jób

Úvod

„Je to pro nás první a nejstarší zpráva o nikdy nekončícím problému – o údělu člověka a o tom, jak s ním Bůh na této zemi nakládá. ... Nádherný smutek, nádherné usmíření; nejstarší chorál, který vyvěrá ze srdce lidstva – tak jemný a úžasný: jako letní půlnoc, jako svět s moři a hvězdami! Domnívám se, že nebylo napsáno nic, ať již v Bibli nebo mimo ni, co by mělo stejnou literární hodnotu.“

Thomas Carlyle

I. Jedinečné místo v kánonu

Jób je jediná kniha svého druhu v celém slově Božím: dlouhý, dramatický rozhovor v poetické formě, posazený jako vybroušený diamant mezi prozaickým historickým úvodem a závěrem. V původním jazyce, hebrejštině, byla kniha napsána pouze ve verších, s výjimkou kapitol 1, 2, 32,1–6a a 42,7–17.

Samuel Ridout se vyjadřuje k jejímu postavení v Písmu svatém:

Při zběžném pohledu na její velikost a obsah bychom usuzovali, že kniha Jób tvoří velmi důležitou součást slova Božího. Jak moc ji však většina křesťanů zanedbává; důvěrná obeznamenost být jen s jejím obsahem je spíše výjimkou, nežli pravidlem.¹

Vznešenost jazyka této knihy dokonce (a někdy především) uznávají nevěřící. Samozřejmě, že racionalisté mají vždy po ruce své hypotézy o „zdrojích“, „nových vydáních“ nebo „úpravách původního textu“ – a většinou nemají žádný rukopisný důkaz, který by potvrdil jejich ničivé teorie.

Velký reformátor Martin Luther, sám nadaný spisovatel a překladatel, řekl, že Jób „je úžasnější a nádhernější než kterákoli jiná kniha v Písmu“. Alfred Lord Tennyson, od něhož se coby oceňovaného anglického básníka dalo očekávat, že rozpozná výbornou poezii, nazval knihu Jób „nejvelkolepější básní starověké i moderní literatury.“

Vzhledem k úžasnému stylu knihy Jób a porozumění stavu člověka by nás nemělo překvapovat, že tato kniha velmi obohatila

i náš každodenní jazyk. Následující přirovnání uvádějí jen několik z mnoha jasných příkladů. Většina z nich je přímými citacemi z knihy Jób, které se staly součástí naší běžné mluvy:

„Zježí mi chlupy na těle“ (4,15b).

„Můj život je pouhý vzdech“ (7,7a, B21).

„Brát život do svých rukou“ (13,14b).

(Vzít život do vlastních rukou.)

„Jóbovi utěšitelé.“ (Tato slova v přesném znění v knize nenajdeme, ale v 16,2 nazývá Jób své přátele „miznými utěšiteli“.)

„Není spravedlnost“ (19,7).

„Vývázl jsem jen s kůží kolem zubů“ (19,20b).

„Příčina problému“ (19,28b).

„Položte si ruku na ústa“ (21:5b).

„Země živých“ (28,13b).

„Slepému očima a chromému nohama“ (29,15).

„Plivat mi do tváře“ (30,10b).

„Slavní ne vždycky jsou moudří“ (32,9, BKR).

„Hloupě rozmnožuje řeči své“ (35,16b).

„Dosáhneš až sem a dál už ne, tvé vlny hrde dorazí pouze sem“ (38,11).

„Brány smrti“ (38,17a).

„Zdálky větrí boj“ (39,25). (My říkáme „pach bitvy“.)

„Lituji v prachu a popelu“ (42,6b).

Výraz „Vím, že můj Vykupitel žije...“ (19,25) je všeobecně známý zčásti díky Händelově skvělému hudebnímu doprovodu těchto slov v jeho oratoriu *Mesiáš*.

Obrat „Jóbova trpělivost“ (Jk 5,11, BKR) se sice v knize Jób nenachází, ale stal se součástí běžných rozhovorů.

Co se týče obsahu knihy, už jsme ukázali, že veškeré odpovědi na hluboké otázky, které si Jób klade o životě, smrti, utrpení a životě po životě, dává Prostředník, po kterém Jób toužil, a sice Pán Ježíš Kristus.

II. Autorství

Knihy Jób je anonymní, ale podle židovské tradice je jejím autorem Mojžíš. Dalšími adepty jsou Elihú, Šalomoun, Chizkijáš, Ezdráš, bezejmenný Izraelec žijící někdy v letech 500 až 200 př. Kr., nebo samotný Jób. Vzhledem k tomu, že Jób žil dalších 140 let od událostí této knihy a zažil všechny zapsané události a rozhovory, je autorem zřejmě nejpravděpodobněji on.

III. Doba vzniku

Co se týče událostí v knize, obecně se má za to, že Jób žil ještě před narozením Abrahama. Děje zde zaznamenané se tedy odehrály někdy ve druhé části kapitoly Gn 11. Existuje několik důvodů, proč by měl Jób žít v tomto historickém období. Zaprvé v knize nenajdeme jedinou nespornou zmínku o tom, že by byl Izraelec. Rovněž se zde nemluví o vyjití z Egypta nebo o Mojžíšově zákoně. Naopak je jasné, že Jób ve své rodině zastával funkci kněze (1,5), a tento typ rodinného kněžství byl typický pro období praotců. Rovněž životní styl, kdy majetek charakterizovalo množství dobytka a jiných zvířat, je také z velké části patriarchální. Jób žil více než dvě stě let, a takováto délka života byla příznačná pro dobu těsně předcházející Abrahamovi. Biblisté se rovněž zaměřili na hudební nástroje (21,12) a formu peněz (42,11), které kniha Jób zmiňuje, a chronologicky je zařadili do raného období Genesis.²

Pokud jde o dobu vzniku, biblisté navrhuji data od doby praotců (asi 2100–1900 př. Kr.) až po druhé století př. Kr.! (Toto poslední stanovisko zastávají extrémní liberálové, ale je v podstatě nemožné uvést je v soulad s nálezy částí knihy Jób ve svitcích od Mrtvého moře pocházejících z této doby.)

Dvěma nejpravděpodobnějšími epochami vzniku jsou doba patriarchální a šalomounská. Moderní obyvatelé Západu by k uchování tak dlouhých a složitých promluv potřebovali sepsat je co nejdříve poté, co zazněly. Nicméně východní a semitské ústní podání je pozoruhodně svou přesností.

Nejlepším argumentem ve prospěch doby Šalomounovy je obsah a styl knihy: je to „mudroslovná literatura“, nikoli nepodobná dílům krále Šalomouna. Konzervativní starozákonní biblisté, jako je Franz Delitzsch a Merrill F. Unger, zastávají názor, že v Šalomounově době došlo k samotnému sepsání knihy, ale očividně počítají s dlouhou a přesnou ústní tradicí. Takovýto literární fenomén je na Východě snadno pochopitelný, ale lidé ze Západu se s ním nemohou snadno ztotožnit.

IV. Pozadí a téma

Třebaže je autor knihy Jób neznámý, neexistují pochybnosti o její inspiraci nebo historické přesnosti. Apoštol Pavel cituje z Jb 5,13 v 1K 3,19: „On chytá moudré v jejich chytřáctví“. Ezechiel 14,14 hovoří o Jóbovi jako o historické osobnosti, nikoli jako o vymyšlené postavě. Je zmíněn rovněž v Jk 5,11: „Slyšeli jste o Jóbově vytrvalosti a viděli jste, jaký konec mu Pán připravil. Neboť Pán je velmi soucitný a milostivý.“

Předmětem knihy je tajemství lidského utrpení a otázka bolesti. Proč všichni lidé trpí a především proč trpí spravedliví? V Jóbovi vidíme člověka, který zřejmě čelil více pohromám za jediný den než kdokoli jiný, kdo kdy žil, s výjimkou Pána Ježíše. Hospodin dovolil, aby do Jóbova života vstoupilo takovéto utrpení, aby se mohla prohloubit jeho schopnost zažívat společenství s Bohem. V jistém zvláštním ohledu chtěla kniha také naznačit utrpení židovského národa.

Pokud měli Židé přijmout *trpícího* Mesiáše (oproti heroickému „makabejskému“ typu), bylo nezbytné ukázat, že utrpení nepřichází nutně jako odplata za osobní hříchy. Kristus trpěl za nás, spravedlivý za nespravedlivé.

Několik oddílů v této knize lze vztáhnout na Pána Ježíše:

9,33 – „Není mezi námi prostředník (BKR),

- který položí na nás oba svou ruku.“
(Kristus je prostředník, který může přemostit propast mezi Bohem a člověkem.)
- 16,8–19 – Jóbova utrpení. Mnoho z výrazů použitých v tomto oddíle popisuje v Žalmech Mesiášovo utrpení.
- 16,21 – „Nechť může někdo vést za muže spor s Bohem, lidský syn za svého bližního.“ (Pán Ježíš Kristus je náš zastánce, který Otci předkládá naši při.)
- 19,25–26 – „Ale já vím, že můj Vykupitel žije.“ (Jasný popis Kristovy úlohy jako Vykupitele a přicházejícího Krále.)
- 33,24 – „Vykup jej, aby nesestoupil do jámy; našel jsem za něho výkupné.“ (Zde použité slovo pro „výkupné“ je stejné jako pro „smíření“. Díky Kristovu smíření jsou věřící vykoupeni z jámy pekla.)
- O několika výročí v knize Jób se často říká, že odhalují pokročilou znalost vědy: Cyklus odpařování vody a srážek (36,27–28).
Směr větru a počasí (37,9.17).
Složení lidského těla (33,6).
Zavěšení země (26,7).
Jevy na dně oceánu (38,16).
Vztah mezi oblaky a bleskem (37,11).
Oběžné dráhy nebeských těles a jejich vliv na zemi (38,32–33).

Osnova

- I. Předmluva: Jóbovo pokušení (kap. 1–2)
- A. Scéna 1: Země Ús (1,1–5)
 - B. Scéna 2: Nebe – V Hospodinově přítomnosti (1,6–12)
 - C. Scéna 3: Země Ús – Neštěstí postihuje Jóbův majetek a potomstvo (1,13–22)
 - D. Scéna 4: Nebe – Opět v Hospodinově přítomnosti (2,1–6)
 - E. Scéna 5: Ús – Neštěstí postihuje samotného Jóba (2,7–13)
- II. Rozprava Jóba s jeho přáteli (kap. 3–31)
- A. První kolo promluv (kap. 3–14)
 1. Jóbův úvodní nářek (kap. 3)
 2. Elifázova první promluva (kap. 4–5)
 3. Jóbova odpověď (kap. 6–7)
 4. Bildadova první promluva (kap. 8)
 5. Jóbova odpověď (kap. 9–10)
 6. Sófarova první promluva (kap. 11)
 7. Jóbova odpověď (kap. 12–14)
 - B. Druhé kolo promluv (kap. 15–21)
 1. Elifázova druhá promluva (kap. 15)
 2. Jóbova odpověď (kap. 16–17)
 3. Bildadova druhá promluva (kap. 18)
 4. Jóbova odpověď (kap. 19)
 5. Sófarova druhá promluva (kap. 20)
 6. Jóbova odpověď (kap. 21)
 - C. Třetí kolo promluv (kap. 22–31)
 1. Elifázova třetí promluva (kap. 22)
 2. Jóbova odpověď (kap. 23–24)
 3. Bildadova třetí promluva (kap. 25)
 4. Jóbova odpověď (kap. 26)
 5. Jóbův závěrečný monolog (kap. 27–31)

- III. Elíhú zasahuje (kap. 32–37)
 - A. Elíhú promlouvá ke třem Jóbovým přátelům poprvé (kap. 32)
 - B. Elíhú promlouvá k Jóbovi (kap. 33)
 - C. Elíhú promlouvá ke třem Jóbovým přátelům podruhé (kap. 34)
 - D. Elíhú promlouvá k Jóbovi podruhé (kap. 35–37)
- IV. Hospodin se zjevuje (38,1–42,6)
 - A. Hospodin vyzývá Jóba poprvé (38,1–40,2)
 - 1. Úvodní řeč (38,1–3)
 - 2. Výzva divů neživé přírody (38,4–38)
 - 3. Výzva divů živé přírody (38,39–40,2)
 - B. Jóbova odpověď (40,3–5)
 - C. Hospodin vyzývá Jóba podruhé (40,6–41,34)
 - 1. Jób je vyzván, ať odpoví jako muž (40,6–14)
 - 2. Jób je vyzván, aby zvážil behemóta (40,15–24)
 - 3. Jób je vyzván, aby zvážil livjatána (40,25–41,26)
 - D. Jóbova pokorná odpověď (kap. 42,1–6)
- V. Doslov: Jóbovo vítězství
 - A. Jóbovi přátelé napomenuti a obnoveni (42,7–9)
 - B. Obnovení Jóbova blahobytu (42,10–17)
- VI. Závěr: Poučení z knihy Jób

Komentář

I. Předmluva: Jóbovo pokušení (kap. 1–2)

A. Scéna 1: Země Ús (1,1–5)

1,1–3 Jób byl zámožný muž, který žil v zemi Ús. Z Pl 4,21 zřejmě vyplývá, že Ús se nacházel v Edómu na jihovýchod od Kenaanu.³ Příímý a bohobojný Jób měl sedm synů a tři dcery. Vlastnil tak rozsáhlé množství půdy pro dobytek, že byl nejzámožnějším mužem Východu.

1,4–5 Jedním ze silných argumentů pro tvrzení, že k událostem knihy Jób došlo v době praotců, je skutečnost, že Jób jako otec rodiny zastával funkci kněze a přinášel za své syny zápalné oběti. Stále platí hrozba, že když spolu hodují a radují se i obvykle zbožní lidé, mohou se dopustit lehkovážných a dokonce znesvěčujících slov. Ch. H. Spurgeon přichází ve svém večerním zamyšlení na Boží hod s dobrou aplikací této skutečnosti pro nás, kteří žijeme v křesťanské dispensaci:

Bylo by dobré, aby to, co činil praotec brzy ráno po rodinných hostinách, učinil i věřící pro sebe dříve, než dnes večer půjde spát. Uprostřed veselí domácích sešlostí je snadné

sklouznout k hříšné lehkovážnosti a zapomenout na proklamovaný charakter nás coby křesťanů. Nemělo by tomu tak být, ale stává se, že naše sváteční dny jsou zřídka dny svatě radosti, nýbrž až příliš často se zvrhnou v nesvaté veselí. ... Svatá vděčnost by měla být právě tak očištným prvkem jako žal. Běda našim ubohým srdcím, neboť skutečnost dokazuje, že dům zármutku je lepší než dům hostiny. No tak, věřící, v čem jsi dnes zhřešil? Byl jsi stejný jako druzí v zahálčivé a uvolněné řeči? Pak hřích vyznej a uteč se k oběti. Oběť posvěcuje. Drahocenná krev usmrceného Beránka odstraňuje vinu a očišťuje nás od poskvrnění hříchy nevědomosti a nedbalosti.⁴

B. Scéna 2: Nebe – V Hospodinově přítomnosti (1,6–12)

Jak se příběh odvíjí, čteme o tom, co se událo v nebi, když před Hospodina předstoupili Boží synové⁵ (andělé). Satan (v hebrejštině znamená Žalobce) byl také přítomen. Když s ním Bůh promlouval o přímosti svého služebníka Jóba, Satan naznačil, že Jób se Boha bojí jedině proto, že byl k němu tak dobrý. Sa-

tan se domníval, že kdyby Hospodin neohradil Jóba ze všech stran, pak by Jób otevřeně svého Stvořitele proklel.

C. Scéna 3: Země Ús – Neštěstí postihuje Jóbův majetek a potomstvo (1,13–22)

1,13–19 Nato Hospodin udělil Satanovi povolení, že smí Jóba zkoušet tím, že ho obere o jeho majetek. Nicméně ďábel *nesměl* vztáhnout ruku na Jóba samého. Poté následovala v rychlém sledu řada strašných neštěstí:

1. Šebovci ukradli pět set spřežení skotu a pět set oslic, a zabili služebníky, kteří se o zvířata starali.

2. Blesk usmrtil sedm tisíc ovcí spolu se služebníky, kteří je pásli.

3. Chaldejci ukradli tři tisíce velbloudů a zabili služebníky, kteří o ně pečovali.

4. Silný vítr strhl dům, v němž Jóbovi synové a dcery jedli a pili víno, a všichni zahynuli.

1,20–22 Navzdory těmto šíleným ztrátám byl Jób schopen chválit Boha a říci: „Nahý jsem vyšla z nitra mé matky a nahý se tam navrátím; Hospodin dal a Hospodin vzal. Budiž požehnáno Hospodinovo jméno.“

D. Scéna 4: Nebe – Opět v Hospodinově přítomnosti (2,1–6)

V druhé kapitole opět vidíme Satana v Hospodinově přítomnosti. Tentokrát naznačuje, že Jóbova věrnost Bohu by vzala za své, pokud by směl zasáhnout jeho tělo. Ďábel dostal povolení tak učinit.

E. Scéna 5: Ús – Neštěstí postihuje samotného Jóba (2,7–13)

2,7–10 Poté Jóba pokryly bolestivé vředy od paty až k hlavě. Jeho utrpení bylo tak velké, že ho dokonce nabádala i vlastní žena: „Zlořeč Bohu a zemři!“ Jób však odpověděl: „Což budeme přijímat od Boha dobré, a zlé přijímat nebudeme?“ Ve vztahu k Jóbově ženě Harold St. John cituje následující odstavec:

Přemýšlím o všech krutých a jednostranných řečech, které napsali muži-komentátoři o Jóbově manželce, a téměř si zoufám nad svým pohlavím. Je třeba ženy, aby porozuměla ženě, což se podařilo ženské autorce

(myslím, že se jmenuje Louise Haughtonová), která poznala, že dokud mohla Jóbova žena sdílet jeho smutek, nesla to statečně. Jakmile však vstoupil do nového rozměru utrpení a ji nechal venku, zhroutila se: pro ni byla nejméně snesitelná strast ta, kterou nesměla nést s ním.⁶

2,11–13 Krátce poté se o Jóbově neštěstí doslechnou jeho tři přátelé a rozhodnou se ho navštívit a potěšit. Tito přátelé jsou Elífaz, Bildad a Sófar.

Nicméně když spatří Jóbův žalostný a bídící stav, jsou šokováni a nedokáží s ním promluvit sedm dní a sedm nocí!

II. Rozprava Jóba s jeho přáteli (kap. 3–31)

Třetí kapitolou začíná řada rozmluv mezi Jóbem a jeho přáteli. Je to největší a nejsložitější oddíl celé knihy. Ridout ji popisuje velmi dobře:

Tato část je správně pojmenována *Spletenec*, neboť se jedná o změť argumentů, odmítnutí, obvinění, podezření, částečně správných teorií a krom toho i záblesků víry a naděje – to vše v jazyce nejvznešenější poezie s úžasnou květnatostí orientální metafory. Běžnému čtenáři může připadat, že v rozhovorech nedochází k žádnému posunu a polemika je málo srozumitelná. A je třeba přiznat, že Boží lid většinou vytěžil z těchto kapitol velmi málo kromě několika známých, krásných a často citovaných veršů.⁷

Tyto promluvy lze rozdělit do tří sérií: Nejprve hovoří Jób, poté mu odpovídá jeden z jeho přátel; Jób mu odpoví, a na to hned zareaguje další přítel, chudák Jób se snaží opět bránit – a za to si vyslouží pokárání od třetího přítele!

Tyto tři série promluv lze zobrazit následovně.

První kolo

Jób: kap. 3

Elífaz: kap. 4–5

Jób: kap. 6–7

Bildad: kap. 8

Jób: kap. 9–10

Sófar: kap. 11

Druhé kolo

Jób: kap. 12–14

Elifáz: kap. 15
 Jób: kap. 16–17
 Bildad: kap. 18
 Jób: kap. 19
 Sófar: kap. 20

Třetí kolo

Jób: kap. 21
 Elifáz: kap. 22
 Jób: kap. 23–24
 Bildad: kap. 25
 Jób: kap. 26–31
 (Sófar nemluví)

Argumenty tří přátel lze shrnout takto:

Elifáz klade důraz na zkušenost neboli všeobecné pozorování: „Co jsem viděl...“ (4,8. 15; 5,3; 15,7; 22,19).

Bildad zosobňuje hlas tradice a autority dávnověku (8,8). „Jeho promluvy překypují příslovími a prázdnými klišé, která, ač dostatečně pravdivá, znají všichni (9,1–3; 13,2).“⁸

Sófar doporučuje poslouchat Zákon a být zbožný (11,14–15). „Domnívá se, že ví, co Bůh v každém jednotlivém případě udělá, proč to udělá, a co si o tom myslí.“⁹ Jeho myšlenky jsou však pouhé předpoklady, čistý dogmatismus.

Zbývající část knihy zabírá dlouhá promluva mladého muže Elihu (kap. 32–37), a poté rozhovor mezi Bohem a Jóbem (kap. 38–42). Kniha Jób je zakončena závěrem v próze, který doplňuje úvod.

A. První kolo promluv (kap. 3–14)

1. Jóbův úvodní nářek (kap. 4, 5)

3,1–9 Tuto kapitolu kdosi výstižně pojmenoval „Nešťastné narozeniny“, neboť Jób v ní proklíná den, kdy se narodil, vychvaluje požehnání smrti, a přece si stěžuje, že nemůže zemřít! Dni, kdy byl mládenec – on sám – počat, přisuzuje naprostou temnotu.

3,10–12 A když už byl počat a narodil se, proč nemohl umřít u porodu? (Je dobré poznamenat, že navzdory své ohromné hořkosti a žalu Jób nepomýšlí ani na potrat ani na zabítí novorozeněte, které byly běžnými zly starověkého světa, a jsou jimi i v současné době na Západě.)

3,13–19 Jób vychvaluje smrt jako stav,

v němž unavení odpočívají, malí a velcí jsou pohromadě a otrok je svobodný od svého pána.

3,20–26 Dále se ptá, proč je světlo života dáno těm, kdo trpí (jako on) a touží po smrti jako po skrytém pokladu.

Verš 25 je velmi známý:

„Neboť jsem se velmi strchoval, a stalo se mi to. To, čeho jsem se lekal, na mne přichází.“

Mohlo by to znamenat, že Jób se dokonce i ve svých šťastných a prosperujících dnech obával, že ztratí to, co má? Jedná se o příznačný rys velmi zámožných lidí: pociťují extrémní strach ze ztráty majetku a nutnosti žít skromně. Bohatství neposkytuje žádnou skutečnou záruku; tu může dát pouze *Bůh*.

2. Elifázova první promluva (kap. 4, 5)

Kapitolou čtyři začíná cyklus promluv přátel a Jóbových odpovědí. Ridout shrnuje jádro jejich poselství následovně:

V polemice tří přátel nacházíme jednotu myšlení, která se zakládá na společném principu. Ten zní, že veškeré utrpení má spíše trestný, ne poučný charakter; že se zakládá na Boží spravedlnosti spíše než na jeho lásce – třebaže se tyto dvě vždy slučují ve všech jeho činech. Takováto zásada však nutně nedokáže rozlišit mezi utrpením spravedlivého a utrpením ničemy.¹⁰

V kapitolách 4 a 5 promlouvá Elifáz. Elifáz (jeho jméno může znamenat *Bůh je síla* nebo *Bůh je čisté zlato*) byl zbožný a význačný muž, ortodoxní ve svých názorech na Boží velikost, ale chyběl mu bohužel soucit. Jak promluvy postupují, je stále tvrdší. Je záhodno poznamenat, že zatímco se tři přátelé v průběhu knihy stávají stále *méně a méně* chápatými (v obou významech tohoto slova), Jób rozumí Božím cestám *víc a více*, až se po Elihuově promluvě doopravdy setká s Hospodinem a přijme Boží vůli se skutečnou pokorou.

4,1–11 Elifáz v podstatě říká: „Pomohl jsi ostatním (Tvé výroky držely lidi na nohou“ 4,4, James Moffatt), ale sám si teď pomoci nedokážeš.“ (Tato slova připomínají slova posměváčků během Kristova ukřižování: „Jiné zachránil, sám sebe zachránit nemůže.“) Dů-

vodem je podle něj Jóbova samospravedlnost: „Což není bohobojnost tvým spolehnutím a bezúhonnost tvých cest tvou nadějí?“ (4,6). A protože lidé trpí za svou ničemnost, Jób musel zhřešit (v. 7–9).

4,12–21 Poté Elífaz hovoří o zjevení, které se k němu v noci tajně stalo. V jeho vizi se ho duch ptá: „Což může být smrtelný člověk před Bohem spravedlivý? Může snad muž být čistý před svým Tvůrcem?“ (v. 17). Význam těchto slov je zřejmě takový, že člověk nemá právo vypovídat proti Bohu. Pokud člověk trpí, může si za to on sám, a nikoli Bůh. Koneckonců Bůh je tak veliký, že nemůže důvěřovat ani svým vlastním služebníkům, a ve srovnání s ním jsou i andělé omylní. A když je tomu tak, čím spíše jsou nehodnější a omylnější smrtelníci, kteří jsou pomíjiví jako mol!

5,1–7 Elífaz vyzývá Jóba, aby svolal lidi nebo anděly (svaté), kteří by nesouhlasili s tím, že po hříchu následuje soud. Samotný mluvčí pozoroval nezměnitelnou spojitost mezi ničemností a trestem. Potíže nevznikají nikdy bez příčiny. Člověk je kvůli své hříšnosti předurčený k trápení tak jistě, jako jiskry létají vzhůru.

5,8–16 Člověk by však měl dělat jedno: hledat Boha a předložit mu svou záležitost, neboť on je vševědoucí a všemocný. To lze vidět v jeho vládě nad přírodou a v jeho prozřetelném jednání s lidstvem. Pavel cituje verš 13 v 1K 3,19, aby strhl falešnou masku moudrosti tohoto světa.

5,17–27 Elífaz praví, že když se lidé podřídí kárání Všemohoucího, zažijí, jak je Bůh vysvobodí od hladu, války, pomluvy, občanského sporu, nebezpečí, sucha, divoké zvěře a zničení úrody. Budou se těšit z pokoje v domě, z bezpečí, plodnosti a dlouhého života.

3. Jóbova odpověď (kap. 6–7)

6,1–13 Jób připouští, že jeho slova byla neuvážená, ale *měl pro to důvod!* Jeho hořkování (BKR) a neštěstí jsou těžší než mořský písek, a jeho duch pije jed šípů Všemohoucího. Navzdory všem negativním a strašným věcem, které tato kniha, a zvláště samotný Jób, vyjadřují, jsou tyto popsány tak nádherně, že vnímavého čtenáře jejich síla šokuje.

Jób protestuje, že kdyby neměl důvod, nestěžoval by si, stejně jako zvířata nehýkají, nemají-li proč. Utrpení a pláč jsou spolu spjaty stejně jako jídlo bez chuti a koření. Přeje si, aby mohl zemřít, neboť nemá sílu pokračovat a nemá ani naději do budoucna. Prodlužování života je zbytečné.

6,14–23 Jóbovi přátelé (nazývá je bratry) Jóba zklamali, když je nejvíc potřeboval. Přirovnává je k potokům nebo korytům, které úplně vyschnou, když je člověk potřebuje. Třebaže od nich nic nechtěl, neurčitě ho zkritizovali a ani mu neřekli, jak zhřešil.

6,24–30 Jób si zachovává svou bezúhonnost navzdory možným závěrům Elífazovy promluvy – totiž že tajně hřeší. Chce vědět přesně, *kde* zbloudil, a touží po důkazu o zvrácenosti jazyka. Verš 27 je zpětné obvinění proti Jóbovým přátelům; možná, že tím bližním, kterého se snaží zaprodat, je Jób sám!

7,1–10 Nyní Jób oslovuje přímo Hospodina. To, že touží po smrti, je pro něj stejně přirozené jako pro nádeníka, který touží odpočinout si po těžké denní práci. Nicméně v Jóbově případě ani noční hodiny nepřinesou úlevu jeho zmučenému tělu. Jeho život rychle utíká jako tkalcovský člunek bez naděje, a mizí z dohledu jako oblak.

7,11–21 Ptá se Hospodina, proč se zajímá o tak nevýznamného člověka, svírá ho, děsí nočními můrami, až si raději přeje být zardoušen. Je člověk tak úžasný, že by mu měl Bůh způsobit trvalé utrpení? I kdyby Jób zhřešil, cožpak neexistuje odpuštění, když tak jako tak brzy zemře?

4. Bildadova první promluva (kap. 8)

Jméno Bildad může znamenat *syn sváru*, což by byl velmi vhodný význam vzhledem k tomu, že tento Jóbův přítel zřejmě miluje polemiku. Ridout srovnává Bildada s Elífazem co do stylu a poznání následovně:

V Bildadově řeči nalezneme méně zdvořilosti a důstojnosti, než tomu bylo u Elífaza, a také jistou tvrdost vůči Jóbovi, kterou snad vyprovokoval svým hořkým obviněním vůči Bohu. Bez jakéhokoli povědomí o Božích principech Bildad horlí pro Boží čest, a nemůže dovolit, aby Boha někdo obviňoval. V tom má zajisté pravdu, ale ne-

ponaří se mu Jóba přesvědčit kvůli základní chybě ve svém myšlení, která je všem společná: že Bůh musí potrestat hřích a že Jób musí být hříšník, neboť je trestán.¹¹

8,1–7 Poté, co Bildad obvinil Jóba z nezodpovědných a pobuřujících řečí, brání Boží spravedlnost v tom, že Bůh trestá ničemné a odměňuje přímé. Nemilosrdně říká, že Jóbovi synové zahynuli kvůli svému přestoupení. To však není vůbec naznačeno, a i kdyby bylo, bylo by velmi kruté říct takováto slova muži trpícímu velkým zármutkem a utrpením. Pokud by se však Jób vroucně obrátil k Bohu, říká Bildad, stále má naději na Boží přízeň.

8,8–22 Dále se odvolává na dějiny, aby potvrdil spojitost mezi zlem a odplatou. Stejně jako papyrus uvadne, nemá-li vodu, zahynou i lidé bezbožní a pokrytečtí. (Verš 16a možná nepřímou naráží na pohlcování chlorofylu světlem.) Bůh nachází potěšení v tom, když staví na místo ničemu bezúhonné, kterým poté dále žehná.

5. Jóbova odpověď (kap. 9–10)

9,1–13 Když se Jób táže: „Jak může být smrtelný člověk spravedlivý před Bohem?“, netáže se po cestě ke spasení, nýbrž vyjadřuje nemožnost vůbec dokázat svou nevinu před někým, kdo je tak ohromný. Je bláznovství vést s Bohem spor, neboť člověk mu neodpoví ani na jednu věc z tisíce. Bůh je svrchovaný, vševědoucí a všemocný, což dokazuje svou vládou nad horami, zemí, sluncem, hvězdami, mořem a nad divy, jež ani nelze spočítat.

9,14–31 Jakou šanci by Jób měl, kdyby obhajoval sám sebe? Mohl by si být jistý, že mu Hospodin naslouchá? Jób tvrdí, že Hospodin je nemilosrdný, svévolný a nespravedlivý, a proto je nemožné mít spravedlivý soud. Ve svém zoufalství Jób Boha obviňuje z toho, že bez rozdílu ničí bezúhonné i ničemu, že se posmívá zoufalství nevinného, a že způsobuje, aby pozemští soudci jednali nespravedlivě. Říká: „Jsem bezúhonný, ale co na tom záleží – už se mi nechce žít! Všechno je jedno, proto řekl jsem: On hubí bezúhonné spolu s bidákem!“ (v. 21–22, B21). Jak z Jóba vyprchává život, nepřináší mu naději ani nedbalé zapominání na sebe sama, ani sebezdokonalování.

9,32–35 Jób s povzdechem touží po rozhodčím mezi Bohem a sebou samým, ale žádného nenachází. Víme, že prostředníkem, který by mohl uspokojit jeho (a naše) nejhlubší potřeby, je Pán Ježíš Kristus (1 Tm 2,5).

Matthew Henry to komentuje slovy:

Jób by rád celou záležitost předal jiné instanci, ale neexistuje bytost, která by byla schopna figurovat jako rozhodčí, a proto ji musí i nadále postupovat samotnému Bohu a rozhodnout se podvolit se jeho rozsudku. Náš Pán Ježíš je oním požehnaným vrchním rozhodčím, který je prostředníkem mezi nebem a zemí, který pokládá ruku obě strany sporu; jemu Otec svěřil veškerý soud, a tak musíme učinit i my. Tehdy však tato záležitost nebyla vynesena na tak jasné světlo, jako je tomu nyní díky evangeliu, které takovýmto stížnostem neponechává vůbec prostor.¹²

10,1–7 Jób si ve svém podráždění hořce stěžuje a žádá Boha, aby vysvětlil své nesmyslné jednání vůči tomu, kterého stvořil. Postupuje jako pouhý člověk, když soudí nemilosrdně, třebaže ví, že Jób není ničemný?

10,8–12 Harold St. John komentuje tento odstavec následovně:

Nesmíme přehlédnout tento nádherný úsek, v němž se hlína pře s hrncířem a připomíná Bohu, že když stvořil člověka, vzal na sebe odpovědnost, od níž nemůže utéci se ctí. 10,8: Tvé ruce mě utvořily. 10,10: Vznik embrya. 10,11: Růst kůže a masa a rozvoj kostí a šlach. 10,12: (a) Dar „duše“ s jejími mnohostrannými projevy a (b) Boží návštěvení, v němž je předána a zachována nejvyšší část člověka, „duch“.¹³

10,13–22 Proč Hospodin na Jóba uvaluje tak kruté neštěstí? Zdánlivě nesejde na tom, zda je spravedlivý, nebo ničemný; Bůh jeho život naplňuje hanbou. Proč Bůh dovolil, aby se narodil? A proč mu nyní nedopřeje, aby trochu pookřál, než upadne do zapomnění, kde i rozbřesk vypadá jako zatmění?

6. Sófarova první promluva (kap. 11)

11,1–12 Sófar Naamatský trvá na tom, že tak prázdná, nadutá řeč nemůže zůstat nezodpovězena. O významu jména třetího Jóbova přítele Ridout píše:

Jméno Sófár, „vrabec“, je odvozeno z kořene slovesa „cvrlikat“, a je mužskou formou jména Sipora, což byla Mojžíšova žena. Podobně jako ona, i on se nevědomě vzpouzel Božím soudu proti tělu, třebaže u Jóba velmi horlivě odsuzoval předpokládané skutky těla. Jeho důrazné odmítání bylo naprosto nevhodné a stejně neškodné jako „cvrlikání“ ptáčka, po němž dostal jméno.¹⁴

Sófár tvrdí, že kdyby Jób mohl vidět věci *Božíma* očima, uvědomil by si, že netrpí tak moc, jak si vskutku zaslouží! Jeho nevědomost o Boží velikosti ho činí nezpůsobilým k tomu, aby zpochybňoval jeho spravedlnost. Verš 12 je obzvláště nemilosrdnou ranou, očividně mířenou na Jóba: „I tupec nabude rozumu a z hřebce divokého osla se zrodí člověk.“

11,13–20 Nejlepší věc, kterou Jób může udělat, je vzdálit od sebe své hříchy; pak mu Bůh daruje bezpečí, odpočinutí a útěchu. Pokud tak však neučiní, před zkázou neuteče.

7. *Jóbova odpověď* (kap. 12–14)

12,1–6 Kousavým (a nyní slavným) sarkasmem Jób obviňuje své přátele z intelektuální pýchy:

„Vy jste ten pravý lid a s vámi vymře moudrost.“

Každý ví, že Bůh je moudrý a mocný, ale jak vysvětlí nesnesitelné utrpení muže, jehož modlitby byly kdysi vyslyšeny, v kontrastu s blahobytem bezbožných? „Spokojený člověk pohrdá neštěstím: ‚Kopanec tomu, kdo se potácí!‘“ (v. 5, BKR).

12,7–12 Dokonce i příroda – zvíř, ptáci a ryby – dokládá Boží svévolnost v tom, že některé ničí a jiné chrání. Kdyby Jóbovi kritici ochutnávali slova tak pečlivě jako jídlo, souhlasili by s kmety, kteří byli zajedno s tím, co Jób řekl.

12,13–25 Nyní se Jób pouští do impozantního výčtu Hospodinovy svrchovanosti, moudrosti a síly a dokládá, že často způsobuje ne vysvětlitelné a paradoxní důsledky.

13,1–19 Jób spílá svým kritikům. Neřekl nic nového. Chce svoji při obhajovat před Bohem, nikoli před těmito padělateli pravdy a neúčinnými lékaři. Kdyby mlčeli, lidé by si mysleli, že jsou moudří. Jejich vysvět-

lení pro Boží činy nebylo pravdivé; a budou se za ně Bohu odpovídat. Jejich argumenty byly chabé a neúčinné. Kdyby jen byli zticha, předložil by svou při Bohu a poručil by mu svůj život. Je si jist, že bude obhájěn, ale i kdyby ho měl Hospodin skolit, bude v něj stále skládat naději.

13,20–28 Od verše 13,20 do verše 14,22 Jób oslovuje přímo Boha. Prosí o úlevu ve svém utrpení a požaduje vysvětlení, proč s ním Bůh nakládá tak krutě. Chřadne jako hniloba, jako roucho rozežrané moly – sotva si zaslouží, aby si ho Bůh tak všímal.

Francis Andersen hodnotí Jóbova slova následovně:

Zde se Jób ukazuje být mnohem čestnějším pozorovatelem a bystřejším myslitelem než jeho přátelé. Mysl je šokována nezměrností jeho pojetí Boha. O bůžkovi v teologii Elifaze, Bildada a Sófara se snadno přemýšlí a snadno se mu věří. Ale víra, jako je Jóbova, ponouká lidského ducha k namáhavé práci.¹⁵

14,1–6 Jób se nadále ptá, proč je Bůh tak zarputilý ve svém jednání s někým, kdo je tak pomíjivý, křehký a plný chyb. Verš 1 se velmi často cituje, možná proto, že je vhodný v tolika situacích:

„Člověk narozený z ženy je ukrácen na životě a nasycen nepokojem.“

Proč mu nedopřát, aby dožil zbytek svých dní v určitém pokoji?

14,7–12 Strom, který byl vyřat, má více naděje než on. Lidskou smrt obklopuje hrozná konečnost; mrtvý člověk je jako vyschlá řeka.

14,13–17 Jób si přeje, aby ho Bůh skryl v podsvětí, dokud jeho hněv nepoleví. A pokud ho poté Všemohoucí zavolá, obhájí se. Mezitím Bohu neujde žádný hřích.

V tomto oddíle činí Jób čtyři věci: (1) žádá o odhalení svých hříchů; (2) popisuje pomíjivost lidského života; (3) zoufá si nad konečností smrti (touží po prostředníkovi a pevně se drží naděje života po smrti); (4) stěžuje si na svou současnou neutěšenou situaci.

Verš 14a klade nanejvýš důležitou otázku: Zemře-li muž, ožije snad opět? Náš Pán podává na tuto otázku odpověď v J 11,25–26:

„Já jsem vzkříšení i život. Kdo věří ve

mne, i kdyby zemřel, bude žít. A každý, kdo žije a věří ve mne, jistě nezemře na věčnost.“

Harold St. John komentuje verše 14 a 15 následovně:

Ve verších 14,14–15 vidíme svítání na tichém moři, světlo se vkrádá a v oddíle téměř neuvěřitelné troufalosti Jób prohlašuje, že člověk je více než hmota, a třebaže nebe pomine a skončí, věčné hory se zřítí a on sám může ležet v sevření hrobu po celá tisíciletí, přesto musí nastat den, kdy Bůh ve svém srdci pocítí prázdnotu po svém příteli a touhu spatřit dílo svých rukou.

A poté z hlubin podsvětí Jób odpoví a on, stálejší než hory a trvalejší než nebe, bude znovu sjednocen s Bohem, kterému se začalo stýskat po svém služebníkovi.¹⁶

14,18–22 Stejně jako je nevyhnutelná eroze v přírodě, je nevyhnutelný i zánik člověka podrobeného zkouškám. Jeho tělo se obrátí v prach a jeho duše se odebere na místo smutku.

Tímto se končí první kolo promluv. Logika Jóbových přátel byla následující: Bůh je spravedlivý; trestá ničemy; pokud je Jób trestán, dokazuje to, že je ničemný. Jób však stále trvá na tom, že ničemný vůbec není.

B. Druhé kolo promluv (kap. 15–21)

V druhém kole promluv „utěšitelé“ Jóba již nevyzývají k pokání, nýbrž ho více odsuzují a jsou důraznější. Jób se mezitím stává tvrdohlavějším.

1. Elífazova druhá promluva (kap. 15)

15,1–6 Nyní je na řadě Elífaz Témanský, který Jóba opět kárá za jeho marnivost a bezbožná, neužitečná slova. Ve sledu rychle vypálených otázek Témanský zesměšňuje Jóbovo údajné poznání a nazývá je prázdným. Třebaže se Jób svými smělymi slovy, v nichž vyzýval Boha, vystavil obvinění, že „opouští Boží bázeň“, nebylo spravedlivé nařknout ho z toho, že si volí jazyk chytráků. Jób byl možná příliš otevřený a odhalil sebe sama. Ale pokrytec *nebyl!* Nemá smysl, aby on nebo kdokoli jiný prohlášoval, že je spravedlivý.

15,7–13 Dále Elífaz napadá to, co považuje za Jóbovu aroganci, když si tolik myslí o vlastních myšlenkách: „Chceš omezovat

moudrost jen na sebe?“ ptá se. Když Elífaz nazývá slova tří utěšitelů „Boží útěchou“ a „laskavostí“, ukazuje, že mu naprosto chybí srdce nutné k opravdovému soucitému poradenství.

15,14–16 Elífaz opakuje svá slova z 4,17–19 o Boží svatosti a hříšnosti člověka. Proč by měl být ale Jób hříšnější než Elífaz? Ridout se ptá:

Proč to vztahovat na Jóba jakoby na důkaz toho, že *je* největším hříšníkem nade všechny? Toto se zajisté podobá řeči chytráků mnohem více než všechny ukvapené Jóbovy výroky. Jen ať Elífaz zaujme své místo vedle Jóba a vyzná, že i on je „ohavný a zvrhlý“. Pak by na to mohl ubohý a trpící člověk zareagovat.¹⁷

15,17–26 Elífaz se obrací k starověké moudrosti otců a popisuje úzkost, kterou ničema zažívá ve svém životě.

15,27–35 Hrozivý výčet trápení dopadne na ničemu, a tyto katastrofy jsou úměrné jeho vině.

2. Jóbova odpověď (kap. 16, 17)

16,1–5 Jób odmítá Elífazův rozbor dané situace a brání se tím, že své kritiky nazve „mizernými utěšiteli“. Kdyby oni byli na jeho místě, on by se je alespoň snažil utěšit!

16,6–14 Nyní se však Bůh proti němu obrátil a trýzní ho tím, že ho vydal ničemům a pronásleduje ho za hranice snesitelnosti, ránu za ránu. A to vše navzdory skutečnosti, že se neprovinil žádnou nespravedlností.

16,15–22 Fakt, že si Jób na kůži sešil (nikoli pouze *oblékl*) pytlou, dokládá, že stále truchlí. Bez přátel, kteří by ho utěšili, a bez kohokoli, kdo by se ujal jeho pře, se brzy vydá na stezku, z níž se nevrátí.

Některé výrazy z veršů 9–19 se objevují v Žalmech a vztahují se na Mesiáše. To nás ospravedlňuje, pokud je *aplikujeme* na Kristova utrpení, třebaže to není jejich *prvořadý* význam.

17,1–12 Když Jób, zlomen v duchu, balancuje na okraji hrobu, jeho přátelé se mu vysmívají. Chce, aby samotný Bůh přezkoumal jeho při, neboť jeho kritikové se ukázali jako neužiteční. Hospodin ho učinil předmětem

pohrdání. Přímí, kteří uvidí jeho stav, se postaví proti jeho kritikům, zatímco on nadále argumentuje svou bezúhonností. Mezi svými třemi protivníky nemůže najít moudrého.

17,13–16 Na Jóba nečeká nic jiného než podsvětí se svou temnotou, zkázou a červy.

3. Bildadova druhá promluva (kap. 18)

18,1–4 Bildad Šúchský odsuzuje Jóba za to, že se tolik vysmívá slovům moudrosti, která pronesl on a jeho přátelé. O Bildadovi lze říct jednu dobrou věc: ve svých výtkách vůči Jóbovi je stručnější než jeho spolutěšitelé. Snad díky tomu, že si byl vědom ctnosti výstižnosti, sebral troufalost k tomu, aby Jóbovi navrhl, ať učiní konec výrokům.

18,5–21 Bildad opakuje již známý refrén, že ničema se chytne do sítě svých vlastních hříchů. Poté přijde s děsivým seznamem katastrof, které dopadnou na hříšníkův dům. Bildad měl *pravdu* v tom, že lidé za své hříchy trpí, ale *mýlil se*, když z toho vyvodil vysvětlení *Jóbových* utrpení. Všechno utrpení není přímým důsledkem hříchu v životě člověka.

4. Jóbova odpověď (kap. 19)

19,1–22 Jób říká svým přátelům, že by se měli stydět za to, jak ho deptají. Bůh, Jóbovi příbuzní, přátelé ani sluhové se k němu nechovají dobře. Jeho tělo zchřadlo a sotva unikl smrti. Ale jeho přátelé se spojili s Bohem v nelítostném pronásledování.

19,23–24 Přeje si, aby jeho výroky obhajoby byly zapsány do knihy, byly vytesány do skály železným rydlem a olovem natrvalo, aby se mu někdy v budoucnu dostalo spravedlnosti.

19,25–27 Ve výjimečném záblesku naděje Jób věří, že existuje Vykupitel, který ho jednoho dne obhájí a obnoví, třebaže mezitím nastoupí smrt a rozklad.

Velký anglický kazatel Spurgeon, jehož vlastní styl se příliš nelišil od stylu knihy Jób, přišel s velmi hezkou aplikací verše 25:

Jádro Jóbovy útěchy spočívá ve slovíčku „můj“ – „můj Vykupitel“, a ve skutečnosti, že tento Vykupitel žije. Ach, dotknout se tak živého Krista. Musíme v něm nejdříve mít své vlastnictví, než se z něj můžeme radovat... Vykupitel, který by nevypoujel mě,

mstítel, který by se nikdy nepostavil za *moji* krev – k čemu by mi takový vykupitel byl? Nespočín klidně, dokud nebudeš moci vírou říct: „Ano, odevzdávám se svému žijícímu Pánu; je můj.“ Možná, že se ho držíš slabou rukou; napůl si myslíš, že je troufalost říct: „Žije jako *můj* Vykupitel.“ Ale pamatuj, že kdyby tvá víra byla velká jen jako zrno hořčice, tak tato malá víra tě *opravňuje* k tomu, abys to řekl. Je zde ještě jedno slovo, které vyjadřuje Jóbovu důvěru: „Já vím.“ Uklidní nás, můžeme-li říci „Doufám, důvěřuji“; a je dvanáct do tuctu takových, kteří se sotva kdy dostanou dále. Abys však dosáhl podstaty útěchy, musíš říct: „Já vím.“¹⁸

Skutečnost, že Jób věří, že uvidí Boha ve svém těle (BKR) poté, co sedřou jeho kůži, silně podporuje nauku o fyzickém vzkříšení, které Starý zákon podrobně neučí, ale v době našeho Pána ji starozákonní věřící Židé přijímali jako standard.

Spurgeon opět nádherným způsobem komentuje verš 26:

Povšimněte si předmětu Jóbova zbožného očekávání – „Uvidím Boha“. Neříká: „Uvidím svaté“ – třebaže to bude bezpochyby nevyslovitelné štěstí – ale „Uvidím *Boha*“. Nikoli – „Uvidím brány z perel, spatřím zdi z jaspisu, uzřím koruny ze zlata“, ale „Uvidím Boha“. Toto je podstata nebe, toto je radostná naděje všech věřících.¹⁹

19,28–29 Vzhledem k této nadcházející obhajobě by jej jeho přátelé neměli trápit (BKR), jinak je stihne trest.

5. Sófárova druhá promluva (kap. 20)

20,1–19 Zdá se, že Jóbovo vyznání víry se odrazilo od hluchých uší. Sófar ho neposlouchal. Říká, že lidské dějiny dokládají skutečnost, že pyšný člověk zmizí ze země navždy. Jeho synové budou žebrat u chudých, a navrátí, čeho se on nespravedlivě zmocnil. Třebaže je stále pln svěžesti, bude vykořeněn. Bez ohledu na to, jak luxusně si žil, náhle ztratí všechno, co získal skrze utiskování chudých.

20,20–29 Postihne jej téměř každá představitelná pohroma, včetně hladu, úzkosti, bídy (B21), ozbrojeného útoku, blesku a ztráty pokoje. Nebe a země se proti němu spiknou

a jeho majetek vymizí. Takový podíl určil Bůh ničemům.

K výše řečenému se vyjadřuje G. Campbell Morgan následovně:

V oddílu naplněném vášní Sófar popisuje nestálost zlého zisku. Existuje sice vítězství, ale netrvá dlouho. Nahromaděný majek se rychle rozplyne. Pocit mladosti se rozpadne v prach. Sladkost se změní ve výčitku; polknutí vyprovokuje zvracení; zisk nedoprovází radost. Konečný trest ničemy se projeví v tom, že proti němu povstane Bůh a bude ho stíhat svými soudy. Obklopí ho temnota. Jeho hřích bude postaven do světla nebe, a obrátí se proti němu i země. Zvažme dějiny ničemnosti a uvidíme pravdivost výše řečeného.²⁰

6. *Jóbova odpověď (kap. 21)*

21,1–22 Jób nyní žádá o bedlivou pozornost. V prvé řadě si nestěžuje na člověka (B21), třebaže jeho žalostný stav by měl vzbudit lidský soucit. Sófarovým argumentům odporuje poukazem na pravdivé pozorování, že ničemným se často daří v každé oblasti života a umírají bez utrpení, i když v životě neměli pro Boha žádné místo. Jak často, táže se Jób, sklídí ničemní odplatu za své hříchy během života? Jak často jsou odváti jako plevy ve větru?

Řeknete: „Bůh jeho trest odkládá pro děti.“
Ať raději odplatí jemu, aby se poučil! Ať vidí svou zkázu vlastníma očima, hněvání Všemohoucího ať vypije si sám! Bude mu snad potom záležet na rodině, až jeho měsíce dojdou do konce? Chce tu snad někdo Boha poučit? On přece soudí všechno na nebi! (v. 19–22, B21).

21,23–34 Jeden člověk zemře v pokoji a plnosti síly (B21), v blahobytu. Jiný zemře v hořkosti a chudobě. Ve smrti jsou na tom prakticky všichni stejně. Pokud Jóbovi přátelé trvají na tom, že ničemní jsou vždy potrestáni už v tomto životě, tak se odvolá na ty, kdo procházejí kolem a ve velké míře dosvědčují, že třebaže může být ničemník potrestán na věčnosti, žije na zemi docela šťastně. Nikdo ho neodsuzuje ani netrestá a on zemře stejně jako ostatní. A jako závěrečnou střelu Jób vypálí: „Jak mě chcete těšit těmi nesmysly? Vaše odpovědi jsou samé lži!“ (v. 34, B21).

Těmito slovy Jób ukončuje druhé kolo promluv mezi sebou a svými přáteli. Tito „utěšitelé“ se téměř dostali na konec svých snah „usvědčit“ Jóba z hříchu; pokusí se o to ještě v jednom kole – v němž Sófar již nepromluví.

Problém knihy Jób je stále nevyřešen. Proč spravedliví trpí? Jób nicméně učinil jistý pokrok a temné tajemství jeho utrpení začínají protínat malé záblesky světla.

C. Třetí kolo promluv (kap. 22–31)

1. *Elífazova třetí promluva (kap. 22)*

Ve třetím kole Elífaz s Bildadem zakončí svou argumentaci, přičemž se budou hodně opakovat. Sófar bude mlčet. Jób jim odpoví a jejich argumenty ho zdánlivě neovlivní, neboť ví, že není tajný hříšník ani pokrytec, nýbrž, jak plyne z první kapitoly, člověk bezúhonný (nikoli však bez hříchu či pokorný). Elífazova poslední promluva je plná důstojnosti a literární krásy; vůči ubohému trpícímu je Elífaz o něco zdvořilejší, ale i přesto nespravedlivý.

22,1–11 Elífaz chce svými otázkami ukázat, že Bůh nepotřebuje Jóba ani cokoli, co dělá nebo má, včetně toho, zda dovede své cesty k dokonalosti. Poté se pustí do vleklé řečnické tirády, v níž Jóba obviňuje z velké zvrácenosti – bezdůvodně bral od chudých zástavu, odmítl dát vodu žiznivým, chléb hladovým, zabíral půdu násilím a utiskoval vdovy a sirotky. A to podle Elífaze vysvětluje Jóbovo současné dilema. Skutečnost však byla opačná; Jób dokazoval velké společenské uvědomění a ve své dobročinnosti byl štědrý.

22,12–20 Jób by se neměl domnívat, že Bůh na výsosti nebeské (BKR) nevidí, co se děje. Bude-li ve svém hříchu nadále pokračovat, potká ho stejný osud jako lidi za doby Noema – když byly základy země zaplaveny proudem – lidi, kterým Bůh předtím daroval blahobyty. Spravedliví se radují, kdykoli na ničemné dopadne trest.

22,21–30 Elífaz ve své závěrečné výzvě připravil pro Jóba několik nádherných slov: „Jen se s ním důvěrně stýkej a užívej pokoje“ (v. 21a); „Pak bude Všemohoucí tvými valouny zlata a hromadami stříbra“ (v. 25); a „na

tvých cestách zazáří světlo“ (v. 28a). Tato slova nejsou jen nádherná, ale také *pravdivá* – pro kajícího se hříšníka „vracejícího se k Všemohoucímu“ a „vzdalujícímu zvrácenost od svého stanu“ (v. 23)! Problém však nastává s uplatněním: Jób nežil v hříchu! Barnes shrnuje Elífazovu poslední výzvu Jóbovi takto:

Všemohoucí bude jeho obranou; najde v Bohu štěstí; jeho modlitby budou vyslyšeny; světlo bude svítit na jeho cesty; a když budou druzí pokoeni, on bude vyvýšen.²¹

2. Jóbova odpověď (kap. 23, 24)

Kapitoly 23 a 24 tvoří jedna promluva, kterou rozdělili na dvě části starověcí biblisté pouze pro lepší přehlednost. V kapitole 23 rozvíjí Jób tři hlavní témata – svou touhu předložit svou při před Boží trůn (v. 1–9), obranu svého spravedlivého života (v. 10–12) a svůj strach z Boha, pokud by se stal jeho odpůrcem (v. 13–17).

23,1–9 Jóbova stížnost je hořká. Kdyby se tak jen mohl dostat k Božím trůnu a nalézt ho! Spurgeon to komentuje slovy:

Nemodlí se nejprve: „Ach, kdybych tak mohl být vyléčen z nemoci, která nyní mokuva v každé části mého těla!“, ani: „Ach, kdybych tak mohl spatřit své děti navracené z chrtánu podsvětí a svůj majetek ještě jednou navracen z ruky záškodníka!“, nýbrž jeho první a nejdůležitější výkřik zní: „Ach, kdybych tak věděl, kde bych mohl najít toho, kdo je mým Bohem! Kdybych tak mohl přijít dokonce až k jeho sídlu!“ Boží děti utíkají domů, když propukne bouře. Jedná se o instinkt spasené duše seslaný z nebe – hledat před veškerým zlem úkryt pod Hospodinovými křídly.²²

Jób věří, že kdyby se mohl Hospodinu přiblížit, musel by přiznat, že Jób je spravedlivý a on by navždy unikl svému soudci.

23,10–12 Verš 10 se často uvádí na důkaz posvěcujícího účinku zkoušek, ale v daném kontextu vypovídá o Jóbově důvěře, že rozsudek by zněl „nevinen“. Mezitím však Bůh jedná svévolně a jeho hroživé soudy Jóba děsí. Navzdory tomuto Jób věří, že kdyby se jeho případ kdy dostal před Boží soudný trůn, shledalo by se, že Jób byl čistý jako zlato a vždy poslouchal řeči Božích úst, které uchovával

více než vlastní ustanovení. Stojí za to naučit se tato krásná slova desátého verše z paměti i pro náš vlastní život:

Vždyť on zná mou cestu;
kdyby mě vyzkoušel,
vyjdu jako zlato.

23,13–17 Mezitím jedinečný a zdánlivě svévolný Bůh vykonává, po čem jeho duše zatoužila, a Jób je z něj vyděšený, neboť Bůh zemdlil srdce jeho (BKR).

24,1–12 Jób nedokáže pochopit, proč Všemohoucí, před nímž není nic skryto, nezjeví těm, kdo ho znají, odpověď na otázku, proč se ničemným daří. Podrobně vyjmenovává strašnou nespravedlnost v tomto světě – zločiny utiskovatelů a utrpení utiskovaných.

Ridout se k tomu vyjadřuje následovně:

Je to hroživý obrázek skutečností, které znali až příliš dobře oni – a známe je i my. Jak může Elífaz sladit taková fakta se svou teorií, že zlo je v tomto životě vždy potrestáno? A jak může *Bůh* zavírat oči před těmito věcmi a postihnout věrného muže místo těch, kteří páchají zlo? To Jóba velmi trápí, a nenašel pro to žádné řešení.²³

Jób si stěžuje na to, že Bůh zdánlivě selhal v řízení světa (v. 12, BKR):

Lidé v městech lkají, a duše zraněných volají, Bůh pak přítrže tomu nečiní.

24,13–17 Dále Jób popisuje vzpurného vraha, cizoložníka a lupiče. Všichni tři upřednostňují vykonávat své činnosti v noci; ráno je pro ně jako stín smrti (BKR).

24,18–25 Navzdory skutečnosti, že tito ničemní hříšníci by měli být v zemi zlořečeni a měli by být zapomenuti, Bůh jim podle všeho dopřeje uchýlit se do bezpečí. Jób tvrdí, že ničemní nezemrou násilněji než kdokoli jiný. Vyzývá kohokoli, aby to popřel.

Neboť Bildadova řeč je tak krátká, Sófár nepromluví vůbec a Jóbův proslov je tak dlouhý, někteří biblisté přišli s tím, že verše 18–25 nejsou vůbec součástí Jóba. Některé moderní verze dokonce text zde (a na jiných místech) nově překládají, a to velmi hypotetickým způsobem. Andersen, který „není přesvědčen, že by Jób nemohl tato slova pronést“,²⁴ popisuje, co s nimi někteří provedli:

Neměli bychom příliš ukvapeně odstraňo-

vat tato slova z Jóbových rtů jen proto, že nezněji jako něco, o čem se domníváme, že měl říct. Děje se tak však třemi způsoby: buď tato slova odstranili úplně jako zbožnou glosu, která způsobuje, že Jób zní ortodoxněji, než je; nebo je přiřkli jednomu z jeho přátel, buď Bildadovi (anglický překlad NAB) nebo Sófarovi (překlad Popea); nebo je považovali za citaci toho, co řekli Jóbovi přátelé (anglický překlad RSV přidává slova „Vy říkáte“, a verše 21–24 identifikuje jako Jóbovu repliku; Gordis považuje za citaci všechny verše 18–24).²⁵

3. Bildadova třetí promluva (kap. 25)

Poslední z promluv Jóbových přátel nepronese Sófár, nýbrž Bildad Šúchský. Zdá se, že Sófár vyčerpal své řečnické rezervy. Dokonce i Bildadův proslov je velmi krátký – nejstručnější v celé knize Jób:

Soudě podle stručnosti Bildadovy řeči a toho, že v podstatě neobsahuje nic nového, by se zdálo, že přátelům došly všechny argumenty, které mohli ve svém postavení přednést. A to o nich vypovídá velmi mnoho, neboť Tito mužové uvažovali věcně a jejich schopnost projevu sotva kdo předčil. Jejich jazyk je vznešený a majestátní, jejich metafory vykazují vzácnou krásu a sílu, ale jejich pozice a přesvědčení byly mylné, omezené a neudržitelné.²⁶

Bildad zřejmě konečně pochopil, že množství slov nic nepomůže, a pokouší se tedy oznámit dvě témata: Boží velikost (v. 1–3) a nicotu člověka (v. 4–6).

25,1–3 Bohu patří vladařství a strach, a jeho oddíly jsou nespočetné.

25,4–6 Když ani měsíc a hvězdy nejsou v jeho očích čisté, jakou naději má člověk, který je pouhou larvou a červem? Bildadova slova jsou pravdivá a krásně vyjádřená, ale vyslovil je bez lásky a útěchy, takže neuspokojily Jóbovy potřeby.

4. Jóbova odpověď (kap. 26)

26,1–4 Nejdříve ze všeho Jób reaguje na Bildadův argument. I kdybychom připustili, že Jób je bezmocný a vysílený a nemá moudrost, jak mu Bildad pomohl? Jeho slova byla

marná, necitlivá, a coby odpověď na Jóbovy argumenty naprosto selhala.

26,5–13 Zbývající část kapitoly poskytuje úžasný popis Boží moci ve vesmíru: koloběh vody; hustotu mraků; koloběh světla a tmy; bouři na moři; hvězdy a souhvězdí, jimiž jeho Duch ozdobil nebesa.

Zatímco Bildad zdůrazňoval Boží moc na nebi, Jób rozebírá jeho moc v hlubinách: v hlubinách vod, podsvětí a nicotě.

Jób popisuje – staletí před tím, než to začala hlásat věda – že Bůh zavěšuje zemi nad nicotou (což je poetické vyobrazení postavení Země a jejího pohybu v sluneční soustavě).

Jak převyšuje těchto několik majestátních slov kosmogonie pohanských filozofů! Obsahují zárodky objevů Newtona a Keplera. Je velký omyl domnívat se, že Písmo neučí vědeckou pravdu. Vyučuje veškerou potřebnou pravdu, i když ne jazykem vědy, přesto však s vědeckou přesností.²⁷

26,14 Jestliže jsou tyto divy pouze okraje jeho cest a šepot, který o něm zaslechneme, může být plně hromobití jeho sil jiné než nepochopitelné?

5. Jóbův závěrečný monolog (kap. 27–31)

Jóbůvi „utěšitelé“ neprokázali svou pravdu – ale ani Jób nevyřešil svůj problém! Nicméně je na správné cestě a zdá se, že roste ve víře.

Jóbův monolog sestává ze tří hlavních témat: Jób dává do protikladu vlastní bezúhonnost se *záhubou ničemných* (kap. 27); chválí *nesmírně cennou kvalitu moudrosti* (kap. 28); a nakonec rozebírá *sám sebe* (kap. 29–31).

27,1–5 Úvodní slova této kapitoly, „A Jób pokračoval v pronášení své promluvy. Řekl...“ naznačují velký zlom. Už *neodpovídá* pouze Bildadovi (26,1); oslovuje všechny, a jak bychom řekli, „ulevuje si od plíc“. Jób nadále trvá na vlastní čestnosti, bezúhonnosti a spravedlnosti. Odmítá připustit, že by jeho kritikové mohli mít pravdu třeba v tom, že jeho utrpení je důsledkem tajného hřichu.

27,6–23 Jób neobhájuje ničemné, bídáky a pokrytce (BKR); oni si svou pohromu zaslouží. Svě tři přátele poučí o Božím jednání s nespravedlivým člověkem – o pravdách,

kteří oni sami zpozorovali. Pohroma často (ale ne vždy) dopadne na jeho rodinu, majetek, dům a na něj samého. Zanikne, zatímco dobří lidé se budou radovat.

28,1–11 Tato úžasná kapitola je vystavěna na otázce, kterou pokládají verše 12 a 20:

Avšak moudrost, kde může být nalezena? A kde je to naleziště rozumnosti?

Člověk prokazuje velkou dovednost a vytrvalost, když kope a hledá vzácné kovy a kameny. Zde v první části této kapitoly lidská chytrost (představená v hornictví) nebyla schopná *nalézt moudrost*. Ve verších 13–19 je lidské bohatství neschopné *moudrost koupit*, a verše 21–28 považují za *dárce moudrosti* pouze Boha.

Popis dolování ve starověkých dobách je velmi strhující, ale pro překladatele představuje jisté obtíže. Verš 4 je obzvláště složitý: téměř každý překlad tomuto verši rozumí jinak. Andersen se k tomu vyjadřuje tak, že „je těžké uvěřit tomu, že všechny měly za předlohu tentýž hebrejský text“.²⁸

Na rozdíl od Bildada, jenž člověka nazývá „larvou“, připouští Jób lidskou inteligenci využitou při rubání:

Pozoruhodný úspěch člověka coby těžaře poukazuje na jeho chytrost a inteligenci; ale bez ohledu na to všechno naprosto selhal, neboť moudrost neodkryl.²⁹

28,12–19 Stezku moudrosti nelze objevit tak snadno. Nelze ji najít na zemi nebo na moři, nelze ji koupit a ani za ni nelze stanovit odpovídající cenu, protože její hodnota přesahuje karneol a topas, a nelze za ni zaplatit čistým zlatem.

28,20–28 Moudrost a rozumnost byly skryty před očima všeho živého. Říše mrtvých a smrt o nich pouze slyšely. Ten samý Bůh, který vytvořil přírodní cykly, je zdrojem moudrosti, protože ji upevnil a prověřil. Mít před ním bázeň je moudrost a odvrátit se od zlého je rozumnost.

Tato kapitola zřejmě naznačuje, že bychom se měli podíídit Božím prozřetelným záměrem, i když jim vždy nerozumíme.

29,1–17 Jób nyní podává mistrný a nos-talgický obrázek starých dobrých dní svého blahobytu a cti, a prahne po jejich návratu.

Těšil se Boží přízni a vedení. Jeho dítky (BKR) byly kolem něj. Žil v luxusu a ve městě ho kvůli jeho dobročinným skutkům a jeho spravedlnosti ctili mladíci i kmeti, knížata i předáci.

29,18–25 Předpokládal, že se dožije dlouhého věku a zakusí pokojnou smrt „ve svém hnízdě“, neboť se těšil blahobytu, energii a síle, jež symbolizuje rosa, která přenocovala na jeho ratolestech, a obnovený luk. Druzí vítali jeho radu, jako sedlák vítá jarní déšť. Jeho usměvavá tvář obnovovala jejich důvěru. Jeho vůdčí postavení z něj učinilo něco jako náčelníka nebo krále v oddíle, toho, kdo potěší truchlíci. Jen těžko lze pochopit, proč by Bůh trestal zrovna takového muže!

30,1–8 A nyní se Jóbovi bohužel smějí mladší muži, jejichž otcové byli vyvrheli společnosti a nehodili se ani k tomu, aby pomáhali Jóbovým ovčáckým psům hlídat ovce; vyčerpání, slabí a chudí; tak hladoví, že jedli pouštní keře; vypuzení ze společenství, nomádi bez domova; vymrskaní ze země.

30,9–15 Právě tato lůza se nyní k Jóbovi chová nanejvýš pohrdavě. Povšimněte si obrátů, které popisují jejich opovržení: „stal jsem se jejich písničkou“, „námětem jejich výroku“, „opovrhují mnou“, „plivou mi do tváře“, „podrážejí mi nohy“, „mou pěšinu boří (nebo zahrazují)“ atd. Jóbova důstojnost a zdraví (BKR) naprosto pominuly.

30,16–23 Zachvacuje ho soužení, je znetvořen agónií, není z něj nic než prach a popel a je připraven zemřít. Bůh mu na modlitby neodpoví, kruté se proti němu staví, mává s ním, a brzy ho usmrtí.

30,24–31 Jistě nebude v hrobě sužovat toho, kdo se k němu modlil, když umíral. Jób prokazoval druhým milosrdenství, ale jemu milosrdenství neprokázal nikdo. Jeho intenzivní utrpení doprovází osamělost a odmítnutí. Jeho fyzický a emoční stav je odpuzující. Proč by se měl spravedlivý člověk jako Jób stát bratrem šakalů a bližním pštrosů?

31,1–12 Jób trvá na tom, že se neprovinil chtivými pohledy na pannu. Ví, že Bůh takový hřích vidí a trestá. Nejednal podvodně; upřímné (BKR) přezkoušení by o tom Boha přesvědčilo. Nesešel ze stezky spravedlnosti;

jinak by si zasloužil, aby přišel o úrodu. Netoužil po ženě svého bližního; jinak by se jeho manželka měla stát ženou jiného muže, a jeho majetek a život by měly být zničeny.

31,13–37 Jób se ke svým služebníkům choval milosrdně; k chudým, vdovám a sirotkům štedře. Netížila ho touha po zlatě; nedal se ve skrytu svést k modlářství (že by poslal rukou polibek slunci nebo měsíci); ke svým nepřátelům nepocíťoval zášť; ke všem byl pohostinný; neskrýval tajně hřích; a v nakládání s nemovitostmi byl poctivý. Pokud by se obvinění proti němu sepsala do záznamu, byl by hrdý, kdyby ho mohl nosit a připoutat k sobě jako korunu!

31,38–40 S koncem kapitoly 31 končí i Jóbova slova. Samuel Ridout však ještě není s Jóbovým závěrem spokojen:

Jóbova slova budou správně zakončena, když bude připraven vzdát chválu tomu, který je jí sám jediný hoden. Těší nás, že zde máme Jóbova slova tak, jak je vyslovil.³⁰

III. Elíhú zasahuje (kap. 32–37)

A. Elíhú promlouvá ke třem Jóbovým přátelům poprvé (kap. 32)

32,1–6 Zde ustává rozhovor mezi Jóbem a jeho třemi přáteli. Jak jsme poznamenali výše, za jiných okolností by byl nyní na řadě Sófar, ale z nějakého důvodu se rozhodl nepromluvit.

Mladý muž Elíhú, syn Búzijce Berakeela, naslouchal vášnivě debatě mezi Jóbem a jeho třemi kritiky. Mnoho biblistů ho považuje za předobraz Krista, našeho prostředníka. Zdá se, že představuje dokonalý most mezi tím, jak situaci rozebrali Jóbovi přátelé, a Hospodinovým řešením. Řečeno ve zkratce, je prostředníkem mezi lidmi a Bohem, prostředníkem, který připravuje půdu pro to, aby Hospodin mohl vstoupit na scénu.

Jiní komentátoři na něj pohlížejí méně lichotivě a považují ho za namyšleného mladého povýšence!

Tak či tak, Elíhú (jeho jméno znamená *On je můj Bůh*) se rozzuřil, když Jób ospravedlňoval sám sebe spíše než Boha. Rovněž se zlobil na jeho tři přátele, protože se jim nepo-

dařilo Jóbovi vhodně odpovědět. V následujících verších shrnuje předchozích dvacet devět kapitol plných rozprav.

32,7–22 Z úcty k jejich věku byl zticha a naslouchal jejich řečem, ale nyní se už nedokáže déle ovládat.

Tvrdí, že velcí (nebo mnoho let mající, BKR) muži nejsou vždy moudří, a že Bůh může darovat porozumění i mladšímu člověku, jako je on. Viní Jóbovy kritiky z toho, že nepřišli s přesvědčivými argumenty. Jejich selhání ho nutí, aby z nitra promluvil, a učiní tak bez nadřování či lichotek.

B. Elíhú promlouvá k Jóbovi (kap. 33)

33,1–7 Elíhú používá slovo „prosím“ (BKR), dovolává se Jóbovy pozornosti, neboť chce promluvit slova upřímná a pravdivá. Jób toužil po příležitosti obhájit se před Bohem. Nyní Elíhú, třebaže smrtelník zformován z hlíny stejně jako Jób, bude figurovat jako jeho prostředník před Bohem, a Jób se může obhájit, chce-li, a to beze strachu z Božího hněvu.

33,8–18 Elíhú kárá Jóba za způsob, jímž prohlašoval, že je absolutně nevinný a Boha obviňoval z nespravedlivého jednání. Bůh je větší než člověk, a nemusí zjevit (BKR) všechny své záměry s člověkem. Nicméně Bůh k lidem promlouvá skrze sny a noční vidění, aby je varoval před zlem a pýchou, a aby je zachránil před násilnou smrtí.

33,19–30 Pán také promlouvá skrze bolest a vážnou nemoc, kdy se i lákavá potrava jeví jako odporná. Pokud posel nebo prostředník vysvětlí Boží cestu přímosti (a pokud trpící člověk odpoví vírou), Bůh ho zachrání před jámou na základě přijatelného výkupného. Elíhú nevysvětluje, co myslí oním výkupným, ale činíme správně, spojíme-li je s tím, „kdo dal sám sebe jako výkupné za všechny“ (1Tm 2,6). Elíhú říká, že pokud člověk odpoví na Hospodinův hlas, vrátí se mu fyzické a duchovní zdraví. Ten, kdo vyzná svůj hřích, je vykoupen z duchovní a/nebo fyzické smrti.

33,31–33 Pokud chce Jób promluvit, měl by tak učinit. Pokud ne, měl by pozorně poslouchat a mlčet, zatímco ho Elíhú vyučí moudrosti.

C. Elíhů promlouvá ke třem Jóbovým přátelům podruhé (kap. 34)

34,1–15 Elíhů dále vyzývá tři přátele, aby ochutnali jeho slova tak, jako se chutná jídlo. Cituje Jóbovo tvrzení, že Bůh nejednal spravedlivě, když způsobil, aby spravedlivý muž jako on trpěl, a také že nemá smysl být zbožný, aby se člověk zalíbil Bohu. Poté trvá na tom, že Bůh se nikdy neproviní nespravedlností. Kdyby vzal zpět k sobě svého ducha, jeho stvoření by se beze zbytku obrátila v prach.

34,16–30 Pokud není vhodné říct králi nebo šlechtici, že je nešlechtný a bezbožný (BKR), o kolik víc je nemyslitelné odsuzovat Vládcu vesmíru, který je naprosto nestranný! Před Bohem se žádná ničemnost neskryje; zlé drtí a utiskované vysvobozuje.

34,31–37 Elíhů podle všeho oslovuje Jóba a doporučuje mu, aby vyznal a opustil svůj hřích a aby přestal od Boha požadovat, aby činil, co chce on. Jób promlouval nevědomě, zle, chrlil ze sebe vzpouru, hřích a proti Bohu pronesl mnoho řečí.

D. Elíhů promlouvá k Jóbovi podruhé (kap. 35–37)

35,1–8 Elíhů poté Jóba kárá za tvrzení, že jedná spravedlivěji než Bůh a že se spravedlnost nevyplácí. Lidský hřích Bohu neublíží, a ani lidská spravedlnost mu žádný užitek nepřinese.

35,9–16 Pyšní utiskovatelé se dávají do křiku, když mají problém, ale neuznají Boha, který jim dal moudrost nad moudrost zvířat a ptáků; proto jejich modlitby nevyslyší. I když my Boha nevidíme, on vidí nás, a my bychom mu měli důvěřovat a nebýt namyšlení.

36,1–12 Ve své čtvrté promluvě Elíhů prohlašuje, že čerpá z hlubokých pravd, aby obhájil Boží spravedlnost a vysvětlil utrpení. Bůh je nesmírně spravedlivý ve svém jednání s ničemy a utiskovanými, stejně jako se spravedlivými (v. 7–9), ať již to jsou králové na trůně nebo vězňové v řetězech. Pokud se spravedliví dopustili přestoupení, Bůh jim vytýká jejich skutky a říká, že se mají odvrátit od nepravosti. Pokud uposlechnou a budou

mu sloužit, dá jim úspěch. A pokud ne, zajdou oštěpem a bez poznání Boha.

36,13–21 Kdyby byl Jób poddajný a kající, Hospodin by ho byl vysvobodil ze chřtánu souzení, ale protože tvrdohlavě trval na vlastní spravedlnosti, stihl ho stejný soud jako ničemy. Elíhů ho varuje, že pokud v tom bude pokračovat, dopadne na něj osud, z něhož ho nevysvobodí ani množství výkupného. (Verš 18 je velmi potřebným varováním pro hříšníky ve všech dobách.)

36,22–33 Protože je Bůh vševědoucí, Jób by ho měl vyvyšovat. Jeho velikost lze spatřit v tom, jak vládne dešti, oblakům, hromu a blesku. Nemůžeme plně pochopit rozsah jeho prozřetelného konání, ale víme, že jeho lidu ohlašuje milost. Již dávno napsal Andrae:

Ta samá bouře, která je na jednu stranu seslána na zemi jako trest a zhouba, je zároveň určena k tomu, aby zemi na druhou stranu požehnala a učinila plodnou. Tak i ty nejkrutější Boží soudy musí být zároveň považovány za zdroj, z něhož vyvěrá Boží milost.³¹

37,1–13 Elíhů se dále zabývá říší přírody, aby poukázal na Boží moudrost, moc, úžasnou velkolepost a oslňující nádheru. Jeho popisy přírody, hromobití s průtržní, vichřice, sněhu, vláhy, chladu severního větru, obtěžkaného mračna nebo světla, jsou již klasické.

37,14–23 Elíhů zakončuje svou řeč přímou výzvou: „Naslouchej tomu, Jóbe, zastav se a zvažuj obdivuhodné Boží skutky.“ Dále ověřuje Jóbovo poznání přírody: jak se vznášejí oblakové (BKR) a proč je mu horko, když vanou větry polední (BKR). Toto vede k podobným, ale ještě náročnějším otázkám o přírodě, které samotný Stvořitel položí Jóbovi v dalším hlavním oddílu knihy. Tak ohromná moc přesahuje naši chabou schopnost porozumění. Nejlepší je se Hospodina bát a podřídit se jeho kázní, a nebýt jako Jób a nekritizovat ho za to, že je nespravedlivý.

37,24 Elíhův poslední verš se vztahuje na Jóba; je to stručný závěr celé záležitosti. První části verše 24 lze porozumět snadno; druhé obtížněji (v ČSP a jiných překladech). Francis Andersen překládá druhou část jinak tím,

že považuje záporné slovo v hebrejské větě konstrukci za tvrzení spíše než za negaci:

Proto se ho lidé bojí.

Zajisté, že se ho všichni moudrého srdce bojí!³²

IV. Hospodin se zjevuje (38,1–42,6)

A. Hospodin vyzývá Jóba poprvé (38,1–40,2)

1. Úvodní řeč (38,1–3)

Nyní samotný Hospodin odpovídá Jóbovi z vichřice, což byl obvyklý způsob, jímž se Bůh ve Starém zákoně zjevoval. Po slovních sporech předchozích kapitol představují Boží slova vítanou úlevu. Jób zatemňoval radu výroků bez poznání, to znamená, že nerozumně zpochybňoval spravedlnost Božího jednání s ním. Nyní se bude tázat Hospodin a je na Jóbovi, aby si připravil odpovědi!

V následujících otázkách Bůh nepodává podrobné vysvětlení tajemství utrpení. Místo toho prochází celým vesmírem, aby ukázal záblesky své velikosti, slávy, moudrosti a moci. V podstatě říká: „Než na sebe vezmeš úkol kritizovat mé cesty, měl by ses zeptat sám sebe, zda bys dokázal řídit stvoření tak dobře jako já.“ To samozřejmě Jóbovi pouze ukáže, jak je bezmocný, nevědomý, nevýznamný, nedostatečný, nekompetentní a konečný.

Jak poukazuje Ridout, máme zde Hospodinův hlas:

Již nenasloucháme tápání přirozené mysli jako v promluvách přátel; ani divokým výkřikům zraněné víry jako u Jóba; a ani jasné, střízlivé řeči Elihúa – nacházíme se v přítomnosti samotného Hospodina, který k nám promlouvá.³³

Jak nasloucháme Hospodinovým otázkám, opakovaně se k nám vrací podezření, že by mohly být alegorické, tzn. že by mohly mít *hlubší duchovní význam*, a že dokonce i pořadí otázek by nemuselo být bez významu. Mezi tím vidíme jakoby přes kouřové sklo.

Někdo by mohl pyšně říct, že díky moderní vědě známe odpovědi na mnohé z Božích otázek. V reakci na to baron Alexander Humboldt uznal, že:

... na co nemohl odpovědět Jób, na to ještě nemohou odpovědět ani vědci. Drtí je to; muži vědy jsou sice velmi chytří, co se týče druhotných příčin, ale vždy je zastaví příčiny prvotní. Nikdy nemohou přijít na onu velkou příčinu, a ani na ni přijít nechťejí.³⁴

2. Vyzva divů neživé přírody (38,4–38)

38,4–7 Poetickými slovy nepřekonatelné krásy Hospodin zmiňuje stvoření světa, kdy zakládal zemi, její rozměry, povrch, podpěry (zavěšeny samozřejmě ve vesmíru), a také andělský hlahol. Poté se ptá: „Kde jsi byl, když se to všechno dělo?“

38,8–11 Hospodin opouští kosmologii a přesouvá se k zeměpisu a oceánografii. Popisuje, jak vymezil moře do jeho určených pobřeží, zakázal, aby se dále rozlévalo, a oblékl je jako miminko oblakem a hustou temnotou.

38,12–18 Dále barvitě popisuje svou vládu nad ránem – světlo úsvitu se roztahuje nebesy a osvětluje všechno kolem; odmaskovává ničemy, kteří provádějí svou činnost ve tmě, jako by je setřásalo; odhaluje sestavení zemského povrchu, jako by byl vytvarován podobně jako hlína pod pečtním prstenem; a vyvádí barvy krajiny, jako by to byl nádherný oděv. Temnota, upřednostňované „světlo“ ničemných, je jim odepřena a jejich zlé plány přijdou vniveč. Bůh vyzývá Jóba, aby mu pověděl, co ví o hloubkách oceánu, říši smrti a šíři země.

38,19–24 Bůh nyní podrobuje Jóba křížovému výslechu ohledně původu a podstaty světla. Slunce jako odpověď neuspokojí, neboť světlo existovalo (Gn 1,3) i před stvořením slunce (Gn 1,16). Byl Jób dost starý na to, aby znal odpověď? A co ví o sněhu a kroupách, které Bůh občas spoutává v době soužení a války? Jak se světlo a východní vítr, které jako by přicházely z jednoho místa, rozprostírají nad povrchem země?

38,25–30 Poté je Jób v hodině výuky o počasí tázán, zda ví o dešti a hromu, o tom, jak voda dopadá na poušť, působí velký růst, a co ví o zdroji deště, rosy, ledu a nebeského jíní. Jak to, že voda ztuhne na kámen a povrch hlubiny se uzavírá?

38,31–33 Žádná jiná věda není tak velkole-

pá, aby ukázala člověku jeho nedůležitost, jako astronomie. Tak se Bůh Jóba táže na jeho schopnost řídit hvězdy a souhvězdí, nebo udržet je v jejich drahách či určit jejich vliv na zemi.

Ve světle údajné vlády moderního člověka nad přírodou skrze vědu představují zdravou protiváhu Spurgeonova slova založená na verši 31:

„Dokážeš snad spoutat uskupení Plejád či rozvázat pouta Orionu?“ (Jób 38,31). Máme-li sklon vychloubat se svými schopnostmi, velkolepost přírody nám může velmi rychle ukázat, jak jsme drobní. Nemůžeme pohnout ani s nejmenšími blikajícími hvězdičkami nebo uhasit byť jen jediný sluneční paprsek úsvitu. Hovoříme o moci, ale nebesa se nám vysmívají. Když Plejády na jaře září s jarní radostí, nemůžeme omezit jejich vliv, a když Orion vládne shůry a rok je svázán v řetězech zimy, nedokážeme uvolnit ledové okovy. Roční období se střídají podle Božího ustanovení, a ani celé lidstvo je nemůže změnit. Pane, co je člověk?³⁵

38,34–38 Očividně každý, kdo zpochybňuje je Boží moudrost a moc, by měl být schopný přivolat dešť tím, že zavolá na oblaka a přikáže blesku, takže ho okamžitě uposlechně! Může Jób Bohu říct, jak funguje mysl, a jak člověk ve všech těchto oblastech získá moudrost a rozumnost?³⁶ Žádný člověk nemá takovou moudrost, aby spočítal oblaka, nemluvě o částech vlhka, které je tvoří. A nikdo nedokáže stanovit čas, kdy dešť spadne na vyprahlou zemi, která ztvrdla ve slitinu a hroudy.

3. Vyzva divů živé přírody (38,39–40,2)

38,39–41 Bůh nyní přechází od *neživé přírody* k živé. Dalšími otázkami Bůh Jóbovi připomíná svou prozřetelnost – jak otevírá svou dlaň a uspokojuje hlad každého živého stvoření, od královských lvů v jejich doupatech a peleších až po nepřitažlivé havrany a jejich mláďata.

39,1–8 Bůh Jóbovi připomíná, že nikdo kromě něj dokonale nezná dobu březosti, porodní zvyky a instinkty skalních kozorožců a laní. Divoký osel (rovněž nazývaný onager) se vysmívá omezení, měšťskému životu a popruhům, ale svobodně se potuluje po pustině a po horách hledá jakoukoli zeleň.

39,9–18 Divoký tur rovněž odmítá život ve službě orby nebo dopravy. A co pštrosice se svými neobvyklými křídly? V jistém ohledu jedná nerozumně, klade svá vejce na místa, kde jsou náchylná k rozbití, a ke svým mladým se chová tvrdě. A přece dokáže předběhnout závodního koně a jeho jezdce!

39,19–25 Bůh se dále Jóba ptá, zda daroval sílu válečnému koni, nebo oblékl jeho šiji hřívou (nebo řehtáním, BKR). Toto pyšné zvíře, tak majestátní a neohrožené, překonává vzdálenost s duněním a burácením, nadšeně klusá do bitvy a naprosto nedbá na hromování velitelů, zvuk beraního rohu nebo kopí či srpáč.

39,26–30 Daroval Jób moudrost sokolovi, aby létal na jih? A byl to on, kdo naučil orla létat, stavět si hnízdo na vysokých skaliscích, vystopovat mršinu z velké vzdálenosti a naučit jeho mláďata, aby si našla potravu?

40,1–2 Hospodin znovu napomíná Jóba, že drze hledal chyby u Všemohoucího. Pokud je tak moudrý a mocný, měl by být schopen odpovédět na seznam otázek, které právě slyšel!

B. Jóbova odpověď (40,3–5)

Hospodin se Jóba táže, zda má právo kritizovat nebo napomínat ho v říši prozřetelnosti, když sám ví o přírodní říši tak málo. Tváří v tvář tomuto Jób nakonec zaujme své pravé místo a řekne: „Hle, jsem nepatrný, co ti mám odpovědět? Kladu si ruku na ústa.“ Ohromený šíří Hospodinových vědomostí se rozhodl, že už nic neřekne.

C. Hospodin vyzývá Jóba podruhé (40,6–41,34)

1. Jób je vyzván, ať odpoví jako muž (40,6–14)

Nicméně Jóbova odpověď příliš nevyjadřuje pokání, a proto s ním Hospodin pokračuje v rozhovoru z vichřice. Vyzývá Jóba, aby promluvil jako muž. Koneckonců Jób obvinil Boha z nespravedlnosti a odsoudil ho, aby ospravedlnil sám sebe. Pak ať sám sehraje úlohu božstva a ukáže svou všemohoucnost a promluví v hřímání. Jen ať se posadí na trůn a oblékne se vznešeností, vyvýšeností, majestátem a důstojností. Jen ať vylije svůj hněv na viníky a pokoří pyšné. Pokud svede vyko-

nat tyto věci, pak Hospodin uzná jeho moc jako svého zachránce.

2. Jób je vyzván, aby zvažil behemóta (40,15–24)

Poté Hospodin Jóba vyzývá, aby zvažil behemóta, kterého stvořil spolu s Jóbem. Tato skutečnost vylučuje tvrzení některých komentátorů, že behemót a livjatán jsou mytologická stvoření, která znal antický svět velmi dobře. Jakou výzvu by mohlo představovat neexistující zvíře pro stvořenou bytost, jako je člověk?

Slovo behemót je množné číslo běžného hebrejského slova označujícího dobytek (*behémá*). Meredith Kline vysvětluje:

Pojmenování behemót, chápáno jako množné číslo zesilující význam, „zvíře par excellence“, je přívlastek podobně jako „prvotina Božího jednání“ (v. 19a). Pověšněte si podobných absolutních nároků u livjatána (41,25–26).³⁷

Bůh prezentuje behemóta jako prvotinu Božího jednání, jako ukázkový exponát v živočišné říši. Třebaže nemůžeme s jistotou určit totožnost tohoto zvíře, víme, že je býložravé, obojživelné a nesmírně silné. Odpočívá ve stinných nížinách a jen tak něčeho se nezalekne. Poučení zní, že pokud Jób nemůže ovládat toto zvíře, jak potom může vládnout světu?

Behemót je občas identifikován jako hroch³⁸ a některé překlady, jako třeba francouzský překlad Louise Segonda, toto zvíře v textu uvádějí. Ale ani v nejdivočejší fantazii nelze hrocha považovat za „prvotinu Božího jednání“ – slon nebo mamut by si mohl tento přídomek zasloužit, ale hroch sotva! Když děti navštíví zoo, s radostí vřiskají, když vidí roztomilý, tlustoučký ocásek hrocha – a ten se ocasu jako ceder sotva podobá!

Některí křesťanští vědci jsou přesvědčeni, že behemót je dnes již vyhynulý druh, nebo se snad nachází někde v odlehlých oblastech africké džungle. Ale plazu dinosauřího typu daný popis odpovídá velmi dobře.³⁹

3. Jób je vyzván, aby zvažil livjatána (40,25–41,26)

Bůh na Jóbovy stížnosti neodpověděl pří-

mo. Spíše v podstatě říká: „Měl bys být schopný důvěřovat moudrosti, lásce a moci toho, který je tak ohromný, tak velkolepý, tak slavný.“

40,25–41,1 Dalším úžasným obojživelníkem je livjatán, zastávající jedinečné místo v Božím stvoření. Může ho Jób spoutat? Bůh to chce vědět. „Vztáhni jen na něj ruku svou, a neučiníš zmínky o boji“ (v. 40,32 BKR). Jako livjatán se ve starověké kenaanské literatuře popisoval „sedmihlavý vodní drak“. Jak však poukazuje Andersen, „nedokazuje to, že livjatán je v této básni stále ještě mytologickou obludou“.⁴⁰

V angličtině používáme slova *Thursday*, *January* a *hell* (čtvrtek, leden, peklo), aniž bychom věřili pohanskému doslovnému původu těchto *slov samotných*. Použití musí určit význam, a zde Bůh Jóba jednoznačně vyzývá, aby uvažoval o skutečném zvířeti, třebaže si nemůžeme být dnes jisti, o které zvíře se jednalo. Často se uvažuje o krokodýlovi nilském; několik částí daného popisu se na tohoto plazu hodí velmi dobře.

Zatímco behemót je především *suchozemský* tvor, livjatán je živočich zejména *vodní*. Člověk ho nemůže chytnout udicí a provazem. Nebo ho domestikovat či si z něj udělat domácího mazlíčka. A nepovažuje se ani za pochoutku na hostině. Jeho kůže podobná brnění odolává oštěpům a harpunám, a pohled na něj odrazuje se s ním zaplétat.

41,2–3 Bůh přerušuje popis, aby položil relevantní otázku: Pokud stojí lidé v úžasu nad pouhým tvorem, o kolik více by se měli bát toho, jenž ono stvoření stvořil, toho, jenž je věčný, není nikomu zavázaný a je majitelem a stvořitelem všeho?

Kline to komentuje slovy:

Zde je pointa celého oddílu: Jób na základě své neschopnosti porazit jiného tvora objevil, jaká pošetilost je usilovat o trůn Stvořitele.⁴¹

41,4–26 A nyní zpět k livjatánovi. Stavba jeho těla je masivní a jeho zdatnost ohromná. Skrývá se ve tvrdém, ochranném krunýři. Nemůže být spoután. Má pevně sevřenou tlamu a zuby. Jeho kůže a šupiny připomínají brnění s překrývajícími se pláty. Básnickým jazy-

kem Hospodin popisuje jeho supění, oči, tlamu a nozdry, když je rozohněný, jako děsivé. Livjatánova síla je závratná a jeho tělo je zpevněné. Zatímco sám se nebojí, i ta nejsmělejší srdce naplňuje děsem, když všechno kolem ničí, a obyčejné zbraně se odrážejí od jeho slabín. Když se plazí blátem, zanechává po sobě stopu se špičatými otisky, jako by spodní stranu jeho těla tvořilo rozbité sklo. Vodu přivádí do varu jako hrnec a zanechává po sobě světélkující dráhu. I když připustíme hojně orientální použití poetického přehánění (hyperbol), lze jen stěží i v tom největším krokodýlovi spatřit „krále nad všemi potomky šelmy“.⁴²

Charakteristiky divokých zvířat a snad i dinosaurů v těchto kapitolách odrážejí slávu, moc a velkolepost samotného Boha. Jsou jeho stvořením a on je úmyslně používá, aby na nich doložil vlastní nádheru a sílu. Proto nepřekvapí, že začíná neškodnými tvory, jako je laň a havran, a postupně přidává na velikosti až po největší ze všech zvířat, behemóta na zemi a krále všech zvířat – livjatána v moři s jeho pověstí budící neuvěřitelný úděs.

D. Jóbova pokorná odpověď (kap. 42,1–6)

Jób je ohromený. Už měl dost! Uznává Boží svrchovanost. Uznává, že svými rty hovořil z nevědomosti. Nyní, kdy Hospodina nejen slyšel, ale i jeho oči ho spatřily, sám sebe nesnáší a lituje v prachu a popelu. Neviděl samozřejmě Boha doslova,⁴³ ale dostalo se mu tak živého zjevení jeho moudrosti, moci, prozřetelnosti a svrchovanosti, že se rovnalo zření velkého Boha.

V Jb 1,1 je Jób nazván „bezúhonným“. Zde na konci knihy si sám sebe oškliví. Taková byla zkušenost nejlepších Božích svatých po celé věky.⁴⁴ Čím více člověk roste v milosti, píše D. L. Moody, „tím horším se stává ve vlastních očích“.⁴⁵

V. Doslov: Jóbovo vítězství

A. Jóbovi přátelé napomenutí a obnovení (42,7–9)

Hospodin poté kárá Elífaze a jeho přátele⁴⁶ za to, že ho vyličili klamně. Trvali na tom, že veškeré utrpení přichází jako trest za hřích.

Ale v Jóbově případu tomu tak nebylo. V poslušnosti Božímú nařízení poté přinesli obrovskou zápalnou oběť (sedm býčků a sedm beranů). Jób sloužil jako jejich prostředník, neboť se za své přátele modlil, v důsledku čehož na ně nedopadl soud a Jóbova modlitba byla přijata.

B. Obnovení Jóbova blahobytu (42,10–17)

42,10–12 Jakmile se Jób pomodlil, Hospodin dvojnásobně obnovil v obráceném pořadí Jóbův majetek: dal mu dvakrát tolik bravu, velbloudů, skotu a oslic.

42,13–17 Obdržel také sedm synů a tři dcery, což jeho rodinu zdvojnásobilo, neboť lze předpokládat, že jeho první děti byly v nebi. Jób žil dalších sto čtyřicet let. Hospodin požehnal Jóbův konec více než jeho počátek. Tak Jób zemřel starý a sytý dnů. A v tom všem Jób Boha neproklel, ačkoli Satan prohlásil, že tak učiní.

Úžasný dotek Boží milosti spatřujeme v tom, že Jób, ačkoli ho jeho nemoc tak strašlivě zohydila, měl po svém obnovení dcery, které byly velmi krásné (otcové se velmi rádi pyšní svými krásnými dcerami!). Význam jejich jmen je poučný:⁴⁷ Jemína (*holubice*); Kesía (Cassia; voňavá *kůra skořice*); a Keren-ha-púk (*roh očního make-upu*)⁴⁸. Jób jim také přidělil dědictví mezi jejich bratry, což zřejmě nebylo v době praotců obvyklé.

VI. Závěr: Poučení z knihy Jób

Tajemství lidského utrpení vlastně není dopodrobna vysvětleno. Jak to vyjádřil Wesley Baker:

Když kniha Jób skončí, nenajdeme zde žádnou jasně formulovanou odpověď. Není zde nic, co by uspokojilo logické myšlení!⁴⁹

Nicméně si můžeme být jisti těmito dvěma skutečnostmi:

Zprvč Jóbovo utrpení nebylo přímým důsledkem jeho osobního hříchu. Bůh dosvědčil, že byl dokonalý a přímý člověk (1,8). A Bůh rovněž prohlásil, že úvahy Jóbových tří přátel – a sice že ho Bůh trestal za jeho hříchy – nebyly správné (42,8).

Zadruhé třebaže Jób netrpěl proto, že by zhřešil, jeho zkoušky *vskutku odhalily*, že

měl v srdci pýchu, samospravedlnost a nevraživost. Záchrana nepřišla, dokud nepoznal vlastní nicotnost a Boží velikost (42,1–6), a dokud se nepomodlil za své přátele (42,10).

Kniha Jób předkládá několik následujících poučení o utrpení:

1. Spravedliví se nevyhnou utrpení.
2. Utrpení není nutně důsledkem hříchu.
3. Bůh postavil kolem spravedlivého ochranný val.
4. Bůh neselá nemoc ani utrpení. Ty pocházejí od Satana (L 13,16; 2K 12,7).
5. Satan má jistou nadvládu nad říší ničemníků (Šebovců a Chaldejců), nadpřirozenými katastrofami (oheň padající z nebe), počasím (vichřice), nemocí (Jóbovy vředy) a smrtí.
6. Satan může uvalit tyto věci na věřícího *pouze, pokud mu k tomu Bůh dá svolení.*
7. Co Bůh povolí, o tom se často říká, že udělal sám. „Což budeme od Boha přijímat dobré, a zlé přijímat nebudeme?“
8. Na události bychom měli pohlížet tak, že pocházejí od Hospodina, z jeho dopuštění, a nikoli od Satana. „Hospodin dal a Hospodin vzal.“
9. Bůh vždy nevysvětluje důvod našeho utrpení.
10. Utrpení podporuje vytrvalost.
11. Když navštěvujeme trpící svaté, neměli bychom je soudit.
12. Naše návštěvy by měly být stručné.
13. Lidské úvahy nic nepomůžou. Dokonale utěšit může jen Bůh.
14. Na konci knihy Jób vidíme, že „Pán je velmi soucitný a milosrdný“ (Jk 5,11). A učíme se také, že přinejmenším *občas* dojde k napravení křivd i v tomto životě.
15. Jóbova trpělivost v utrpení dala Bohu za pravdu.
16. Jóbova trpělivost dokázala, že Satan falešně obviňuje a lže.
17. „Člověk je víc než věci, které ho obklopují, a bez ohledu na to, co může postihnout jeho majetek nebo rodinu, má Boha chválit a důvěřovat mu jako předtím.“
18. Měli bychom si dát pozor a nečinit paušální výroky, které nepřipouští výjimky.
19. Satan není všudypřítomný, všemocný ani vševědoucí.

20. Navzdory tomu, že Bůh dopouští nezasloužené utrpení, je stále spravedlivý a dobrý.

Další místa v Bibli vrhají trochu více světla na některé důvody toho, proč Bůh dovolí, aby jeho svatí trpěli:

1. Občas je utrpení důsledkem neodsouzeného hříchu v životě člověka (1K 11,32).
 2. Je to způsob, jímž Bůh rozvíjí duchovní dary, jako je trpělivost, vytrvalost a pokora (Ř 5,3–4; J 15,2).
 3. Utrpení očisťuje život věřícího od strusek a příměsí, takže Hospodin může vidět, jak se mu člověk dokonaleji podobá (Iz 1,25).
 4. Boží dítě pak dokáže utěšit další děti Boží stejnou útěchou, jakou utěšil Bůh je (2K 1,4).
 5. Utrpení umožňuje věřícímu, aby se podílel na neusmiřujícím utrpení našeho Spasitele a díky tomu pociťoval větší vděčnost (Fp 3,10).
 6. Utrpení je názorným poučením pro bytosti v nebi i na zemi (2Te 1,4–6). Ukazuje jim, že Bůh může být *milován kvůli sobě samému*, a ne kvůli přízni, kterou udílí.
 7. Utrpení ujišťuje o synovství, neboť Bůh kázní pouze ty, které miluje (Žd 12,7–11).
 8. Utrpení způsobuje, že svatí důvěřují pouze Bohu, a nikoli své vlastní síle (2K 1,9).
 9. Utrpení udržuje Boží lid v Boží blízkosti (Ž 119,67).
 10. Utrpení je závdavkem budoucí slávy (Ř 8,17–18).
 11. Bůh nikdy nedovolí, abychom byli pokoušeni více, než kolik sneseme (1K 10,13).
- „Slyšeli jste o Jóbově vytrvalosti a viděli jste, jaký konec mu Pán připravil. Neboť Pán je velmi soucitný a milosrdný“ (Jk 5,11).

Poznámky

- ¹ (Úvod) Samuel Ridout, Job: An Exposition, str. 5.
- ² (Úvod) Genesis 1–11 se všeobecně datuje zhruba do roku 2000 př. Kr. či ještě dříve, a to na základě uvedených rodokmenů.
- ³ (1,1–3) „Jiní se přikláníjí ke ztotožnění kraje E. s Edómem v severní Arábii“ (*The Revell Bible Dictionary*, ed. by Lawrence O. Richards, str. 1138).

- ⁴ (1,4–5) Charles Haddon Spurgeon, *Morning and Evening*, str. 721.
- ⁵ (1,-12) V semitských jazycích byl pojem „Boží synové“ standardním označením pro anděly.
- ⁶ (2,1–10) Harold St. John, *Job, The Lights and Shadows of Eternity*, str. 9.
- ⁷ (kap. 3–31, Úvod) Ridout, *Job*, str. 33.
- ⁸ (kap. 3–31, Úvod) *The New Scofield Study Bible*, New King James Version, str. 595.
- ⁹ (kap. 3–31, Úvod) Tamtéž, str. 598.
- ¹⁰ (kap. 4–5, Úvod) Ridout, *Job*, str. 43–44.
- ¹¹ (kap. 8, Úvod) Tamtéž, str. 64.
- ¹² (9,32–35) Matthew Henry, „Job“, v *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, III:59
- ¹³ (10,8–12) St. John, *Job*, str. 17.
- ¹⁴ (11,1–12) Ridout, *Job*, str. 31.
- ¹⁵ (13,20–28) Francis I. Andersen, *Job: An Introduction and Commentary*, str. 163.
- ¹⁶ (14,13–17) St. John, *Job*, str. 17–18.
- ¹⁷ (15,14–16) Ridout, *Job*, str. 84.
- ¹⁸ (19,25–27) Spurgeon, *Morning and Evening*, Devotion for April 21, Morning.
- ¹⁹ (19,25–27) Tamtéž, str. 21.
- ²⁰ (20,20–29) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 145.
- ²¹ (22,21–30) Albert Barnes, „Job“, in *Notes of the Old Testament*, II:3.
- ²² (23,1–9) Spurgeon, *Morning and Evening*, Devotion for November 19, Evening.
- ²³ (24,1–12) Ridout, *Job*, str. 124.
- ²⁴ (24,18–25) Andersen, *Job*, str. 213.
- ²⁵ (24,18–25) Tamtéž.
- ²⁶ (kap. 25, Úvod) Ridout, *Job*, str. 127.
- ²⁷ (26,5–13) Tamtéž, str. 133–134.
- ²⁸ (28,1–11) Andersen, *Job*, str. 225.
- ²⁹ (28,1–11) Tamtéž.
- ³⁰ (31,38–40) Ridout, *Job*, str. 169.
- ³¹ (36,22–33) Citováno Otto Zöcklerem, „The Book of Job“, v *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*, IV:596.
- ³² (37,24) Andersen, *Job*, str. 268.
- ³³ (38,1–3) Ridout, *Job*, str. 210–211.
- ³⁴ (38,1–3) Citováno Williamem Kellyem v *Eleven Lectures on the Book of Job*, str. 278.
- ³⁵ (38,31–33) Spurgeon, *Morning and Evening*, Devotion for March 21, Evening.
- ³⁶ (38,34–38) Protože se zdá, že verš 36 přerušuje diskusi o jevech počasí ve verších 34–38, bylo navrženo mnoho jiných překladů. Hebrejšтина je na tomto místě nesporně složitá.
- ³⁷ (40,15–24) Meredith G. Kline, „Job“, ve *Wycliff Bible Commentary*, str. 488.
- ³⁸ (40,15–24) Například Barnes použil následující popis, aby se text opravdu hodil na hrocha: „Velká hlava zvířete, nápadné oči, velká šířka jeho tlamy a jedinečný způsob, jímž je čelist umístěna v hlavě, to vše jej činí v jeho ošklivosti téměř bizarním. Když otevře čelisti, jeho nesmírně velká tlama a jazyk, narůžovělé a masité, ozbrojené hrůzu nahánějícími kly, jsou zvláště pozoruhodné“ („Job“, II:247, 248). Problém s tímto popisem spočívá v tom, že zatímco Barnesova charakteristika hrocha je dobrá, slova jako kly, masitá růžová tlama atd. se v Jóbovi nenacházejí! A Písmo rovněž nepopisuje čelist, hlavu nebo tlamu behemóta (kap. 40).
- ³⁹ (40,15–24) Viz Ken Ham, „What happened to the Dinosaurs?“, *Answers to Some of the Most Asked Questions on Creation/ Evolution* (Sunnybank, Australia: Creation Science Foundation Ltd., 1986). Viz také Henry Morris, *The Remarkable Record of Job* (Grand Rapids: Baker Book House, 1990).
- ⁴⁰ (40,25–41,1) Andersen, *Job*, str. 289.
- ⁴¹ (41,2–3) Kline, „Job“, str. 488.
- ⁴² (41,4–26) Livjatán mohl být vodní dinosaur. Plaz se čtyřmi obrovskými ploutvemi a velmi dlouhým krkem by mohl být „plesiosaurus“, kolosální vodní plaz považovaný za vyhynulého. Popisy v Jb 41 odpovídají tomuto tvorů nebo podobnému vodnímu dinosaurovi. Plesiosaurovi rovněž odpovídá popis slavné „Lochnesské příšery“.
- ⁴³ (42,1–6) Je možné, že se Bůh Jóbovi zjevil v teofanii, viditelném zjevení Boží slávy.
- ⁴⁴ (42,1–6) Další biblické postavy, které pociťovaly vlastní žalostnou hříšnost v Boží přítomnosti, jsou například Izajáš (Iz 6,5); Petr (L 5,8); Pavel (Sk 9,4); a Jan (Zj 1,17).
- ⁴⁵ (42,1–6) Moody, *Notes from My Bible*, str. 62.
- ⁴⁶ (42,7–9) Stojí za povšimnutí, že Elíhú, čtvrt-

tý muž, který promluvil k Jóbovi, pokárán není. A navíc se jeho jméno v knize dále neobjevuje. Jeho rada byla zřejmě správná a možná posloužil jako „přechod“ mezi špatnými radami přátel a Boží vznešenou odpovědí Jóbovi. To také dobře zapadá do dříve uvedené teorie, že Elihú byl předobrazem Krista.

⁴⁷ (42,13–17) Ridout věří, že tato jména mají „božský význam... Jsou ovocem Jóbových zkoušek. Holubice naznačuje jemnost a lásku smutečního ptáčka; Cassia vypovídá o vůni vycházející z jeho pohmoždění; a roh kosmetiky vypovídá o „krásce z popela“, která je nyní jeho. Láska, vůně a krása – ty pocházejí z našeho smutku. Vskutku neexistují krásnější dcery než tyto“ (Job, str. 263, 264).

⁴⁸ (42,13–17) Ženy si ve starověku makeupem zvýrazňovaly mnohem více oči než rty. To všechno dokládá Šalomounova slova, že „není nic nového pod sluncem“!

⁴⁹ (Závěr) Wesley C. Baker, *More Than a Man Can Take: A Study of Job*, str. 128.

Bibliografie

Andersen, Francis I. *Job: An Introduction and Commentary*. London: InterVarsity Press, 1976.

Baker, Wesley C. *More Than a Man Can Take: A Study of Job*. Philadelphia: The Westminster Press, 1966.

Delitzsch, F. „The Book of Job“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 9,

10. Reprint. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1971.

Green, William Henry. *The Argument of the Book of Job*. Reprint. Minneapolis, MN: James & Klock Christian Publishers, 1977.

Ham, Ken. „What Happened to the Dinosaurs?“ *Answers to Some of the Most Asked Questions on Creation/Evolution*. Sunnybank, Australia: Creation Science Foundation Ltd., 1986.

Kelly, William. *Eleven Lectures on the Book of Job*. Reprint. Denver: Wilson Foundation, n. d.

Kline, Meredith G. „Job“. In *Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Minn, H. R. *The Burden of this Unintelligible World or The Mystery of Suffering*. Auckland, New Zealand: Whitcombe & Tombs Limited, 1942.

Morris, Henry. *The Remarkable Record of Job*. Grand Rapids: Baker Book House, 1990.

Ridout, Samuel. *The Book of Job: An Exposition*. Seventh Printing. Neptune, NJ: Loizeaux Brothers, 1976.

St. John, Harold. *Job, The Lights and Shadows of Eternity* (pamphlet). New York: Bible Scholar, n. d.

Zöckler, Otto. „The Book of Job“. In *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Vol. 4. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, Reprint, 1960.

Žalmy

Úvod

„Tuto knihu mohu vskutku nazvat anatomii všech částí duše, protože není takové hnutí ducha, které by se neodráželo v tomto zrcadle. Veškerý smutek, potíže, strach, pochybnosti, naděje, bolest, zmatky a bouřlivé zvraty, které otrásají lidským srdcem, jsou zde vyličený do nejmenšího detailu.“

Jan Kalvín

I. Jedinečné místo v kánonu

Pokud byste měli ztroskotat na pustém ostrově s pouze jedinou biblickou knihou, kterou byste si vybrali?

Upřímně doufám, že nikdy nebudu muset takovéto rozhodnutí učinit, ale domnívám se, že kdybych musel, pak bych si vybral Žalmy! Šíře jejich témat je tak rozsáhlá, výčet životních zkušeností tak bohatý a chvála v nich obsažená je tak vznešená, že bych byl dobře zásoben na dlouhou dobu bohatou duchovní potravou a mocným palivem potřebným k chválám a modlitbě.

Úvodní citace naznačuje, že i Kalvín by si zřejmě vybral Žalmy.

Graham Scroggie by svůj hlas zřejmě dal rovněž Žalmům. Řekl:

Jak tyto Žalmy překypují chválou Bohu! Nadšenou duší zní všechny struny stvoření, prozřetelnosti a vykoupení; a nebesa a země, moře a nebe, věci živé i neživé jsou povolány k tomu, aby vzdávaly Hospodinu chválu.¹

Když se Žalmy zabýváme poprvé, často nás frustruje, že v jistých žalmech nejsme schopni nalézt spořádaný tok myšlenek. Zdá se, že souvislost je někdy nevypočitatelná, jindy zahalená a jindy naprosto chybí. Mohla by nám pomoci dvě pozorování Alberta Barnese a C. S. Lewise:

Žalmy jsou z velké části lyrická poezie, tzn. poezie uzpůsobená pro harfu nebo lyru, která se má provozovat ve spojení s hudbou; má se zpívat, nikoli číst.²

Lewis to vysvětlil podobně:

Žalmy je třeba s co největším důrazem číst jako básně; jako lyriku se vší volností a formálními náležitostmi, hyperbolami, s emočními spíše než logickými souvislostmi, které jsou pro lyrickou poezii typické.³

Tyto pohledy nám mohou otevřít úplně nový způsob chápání.

II. Autorství

Žalmy se často nazývají „Davidovými žalmy“, ale pouze polovina (sedmdesát tři) se připisují přímo tomuto „sladkému zpěvákovi Izraele“. Dvanáct žalmů se přičítá Asafovi, deset synům Kórachovým, dva Šalomounovi a po jednom Mojžíšovi, Étanovi, Hemanovi a Ezdrášovi. Čtyřicet devět, tedy téměř třetina žalmů, je však anonymních.

Když přemýšlíme o žalmech, činíme tak většinou ve spojitosti s Davidovým životem. Jeden neznámý autor to vyjádřil nádherně:

V uších nám stále zní Davidova harfa; Duch svatý pro nás vytříbil modlitby a chvály syna Jišajova. Kdosi řekl, že architektura je zmražená hudba. Žalmy jsou hudba srdce, někdy jsou tklivé a smutné, jindy radostné a jásající, jindy plné temnoty a utrpení, jindy klidné a šťastné; je to hudba Davidovy duše, kterou uchoval Duch, aby nás, až ji uslyšíme, povzbudila k tomu, abychom se přiblížili k Bohu.

III. Doba vzniku

Žalmy byly sepsány v průběhu přibližně tisíce roků, od Mojžíše po Ezdráše (asi 1400–400 př. Kr.). Nicméně většina jich vznikla

v průběhu tří století počínaje Davidem a konče Chizkijášem (asi 1000–700 př. Kr.). Kniha žalmů byla tedy sepsána zhruba ve

stejnou dobu jako zbytek Starého zákona (třebaže kniha Jób může být starší než knihy Mojžíšovy).

Žalm	Předobraz	Naplnění
2,7	Boží Syn	Matouš 3,17
8,3	Chválen dětmi	Matouš 21,15–16
8,7	Vládce všech	Židům 2,8
16,10	Vstane z mrtvých	Matouš 28,7
22,2	Opuštěn Bohem	Matouš 27,46
22,7–8	Vysmíván nepřáteli	Lukáš 23,35
22,17	Probodené ruce a nohy	Jan 20,27
22,19	Jeho oděv se dělí losem	Matouš 27,35–36
34,21	Nezlomené kosti	Jan 19,32–33.36
35,11	Obviněn falešnými svědky	Marek 14,57
35,19	Bezdůvodně nenáviděn	Jan 15,25
40,8–9	Raduje se z Boží vůle	Židům 10,7
41,10	Zrazen přítelem	Lukáš 22,47
45,7	Věčný král	Židům 1,8
68,19	Vstupuje na nebesa	Skutky 1,9–11
69,10	Horlivý pro Boží dům	Jan 2,17
69,22	Dostane se mu žluče a octu	Matouš 27,34
109,4	Modlí se za nepřátele	Lukáš 23,34
109,8	Místo zrádce zaujme někdo jiný	Skutky 1,20
110,1	Panuje nad nepřáteli	Matouš 22,44
110,4	Kněz navěky	Židům 5,6
118,22	Úhelný kámen Boží stavby	Matouš 21,42
118,26	Přichází v Hospodinově jménu	Matouš 21,9

Mesiášské žalmy

IV. Pozadí a téma

Žalmy jsou rozděleny do pěti knih, přičemž každá kniha končí chvalořečením (doxologií). Chvalořečením páté knihy je celý 150. žalm.

F. W. Grant přišel s návrhem, že žalmy jsou seřazeny podle tématu.⁴ Shrnuje každou z pěti knih Žalmů tak, jak jsou v hebrejské Bibli, následovně:

1. Kristus podle Božího předurčení jako pramen veškerého pozhnání pro jeho lid Izrael (Ž 1–41).

2. Zkáza Izraele, ale jeho vykoupení v posledních dnech (42–72).

3. Boží svatost v jeho jednání s Izraelem (Ž 73–89).

4. Prvního člověka, který selhal, nahradí Druhý, a svět bude podřízen pod jeho ruku (Ž 90–106).

5. Morální závěr ohledně Božích cest, v nichž budou Bůh a člověk v posledním čase spolu (Ž 107–150).

Rovněž může existovat podobnost mezi tímto pětidílným rozdělením a knihami Pentateuchu. Například druhá část odpovídá vykoupení z Egypta, třetí je v souladu s knihou Leviticus, která zdůrazňuje svatost.

Samotné žalmy lze rozdělit do několika kategorií, třebaže jisté žalmy mohou náležet do více skupin:

1. Historické žalmy – se pojí s konkrétní událostí nebo událostmi v dějinách Izraele nebo v životě žalmisty.

2. Mesiášské žalmy – se zabývají Kristovým utrpením a následující slávou.

3. Prorocké nebo mileniální žalmy – pou-

kazují na budoucí soužení Izraele a navazující epochu míry a blahobytu.

4. Kajicné žalmy – zaznamenávají žalmis-tovo upřímné vyznání hříchů a jeho zdrcené volání o odpuštění.

5. Žalmy s prokletím – volají k Bohu, aby se pomstil nepřítelům svého lidu.

Mnoho žalmů vyjadřuje osobní nebo kolektivní chválu a uctívání Boha, jiné vyprávějí o Božím jednání s jeho lidem.

Výklad žalmů

V celém Biblickém komentáři zachováváme rozdíl mezi Izraelem a církví. Mnohé žalmy, především ty, které svolávají kletby na ničemníky, byly naprosto vhodné pro Židy žijící pod Zákonem, ale takovýto jazyk je pro věřící žijící ve věku církve nevhodný. V tomto věku jsme nabádání, abychom *milovali* své nepřátele a abychom *prokazovali dobro* těm, kteří nás pohrdavě využívají. Pokud neuznáme tento významný dispenzacionální rozdíl, narazíme při interpretaci žalmů na závažné problémy.

Každý pozorný čtenář si rychle povšimne, že zde existuje úzká obdoba mezi zážitky žalmisty, izraelským národem a Pánem Ježíšem Kristem. Všichni tři zažili pronásledování, utrpení, smutek, nenávisť a opuštění – stejně jako vyvýšení, slávu a jásos. V Komentáři na tyto na tyto podobnosti často poukazujeme.

Aplikace žalmů

Třebaže celá Bible není napsána pro *církev*, je veškeré Písmo *církvi* prospěšné. V žalmech můžeme nalézt útěchu, poučení, pokárání i nabádání, když vidíme, jak se naše vlastní zážitky odrážejí ve zkušenostech žalmisty.

My, církev, si můžeme vzít důležitá poučení z učení, která jsou především židovská. Židovský chrám lze považovat za předzvěst těla Kristova, které tvoří všichni věřící, a přebývá v něm Duch svatý. Zápasy v žalmech k nám promlouvají o našem duchovním boji proti mocnostem a vládám, proti světovládcům temnoty v nebeských oblastech. Materiální požehnání Izraele na zemi poukazuje na naše duchovní požehnání v nebesích v Kristu – a tak dále.

Budeme-li se držet těchto klíčů, žalmy pro nás budou mít bohatý význam, a mnohé problémy při výkladu odpadnou.

Názvy žalmů

Názvy žalmů jsou velmi starověké a jsou zřejmě součástí posvátného textu. Nicméně význam a účel mnoha z nich jsou velmi mlhavé, a z tohoto důvodu jsme se rozhodli většinu z nich nekomentovat. Moc by nepomohlo, kdybychom stále opakovali „Nevíme, co to znamená!“

Osnova

- I. První kniha (Žalmy 1–41)
- II. Druhá kniha (Žalmy 42–72)
- III. Třetí kniha (Žalmy 73–89)
- IV. Čtvrtá kniha (Žalmy 90–106)
- V. Pátá kniha (Žalmy 107–150)

Komentář

I. První kniha (Žalmy 1–41)

Žalm 1: Dobrý život

Kniha Žalmů začíná rozptýlením běžné iluze o tom, že hříšný život je dobrý život. Dennodenně je lidem vymýván mozek, aby se domnívali, že pravé a trvající uspokojení naleznou, pokud se oddají chtíčům těla. Te-

levize, rádio, filmy a časopisy – ty všechny člověku předkládají liberálnost jako cestu k naplnění. Život v čistotě se coby „puritánský“ naprosto nebere v úvahu. Ale žalmista to uvádí na pravou míru.

1,1 Skutečně požehnaný je ten člověk, který se vyhne životnímu stylu ničemníků. Když se s nimi setká, vyhybá se spoluvině s nimi

nebo i jen tichému souhlasu s jejich hříchem a vysmíváním. To však neznamená, že se šťastný člověk od ničemů naprosto izoluje. Naopak, svědčí jim o „hříchu, spravedlnosti a soudu“ a snaží se jim přiblížit Krista, jediný zdroj trvalého blaha. Šťastný muž je ničemníkovi opravdovým přítelem, ale není jeho druhem.

1,2 Jen stěží si lze představit šťastného člověka, který by zároveň nebyl člověkem Boží knihy. Projevuje se u něj neukojitelný hlad po Hospodinově slovu. Miluje Bibli a rozjímá nad ní ve dne v noci. Tímto je jeho vlastní život obohacen a on sám se stává zdrojem pozeňání pro ostatní.

1,3 Člověk, který je oddělen od hříchu a oddělen pro Písmo, má všechny vlastnosti silného, zdravého a plodného stromu:⁵

Zasazený u prívodů vody – má zásobu výživy a osvěžení, které nikdy nebudou scházet.

Ve svůj čas přináší ovoce – projevují se u něj dary Ducha, a jeho slova a činy jsou vždy správně načasované a vhodné.

Listí mu neopadává – jeho duchovní život není podřízen cyklickým změnám, ale vyznačuje se neustále pokračující vnitřní obnovou. Jak to vyjádřil D. L. Moody: „Všechny Hospodinovy stromy jsou stále zelené.“⁶

Takovému člověku se bude dařit ve všem, do čeho se pustí. Důvodem je samozřejmě skutečnost, že žije ve společenství s Pánem a veškerou jeho službu vede Duch svatý. Jediný způsob, jak být výkonný a úspěšný v křesťanském životě, je nechat se vést Božím Duchem. Jakákoli činnost z vlastní síly je obrovskou ztrátou času, peněz a námahy!

1,4 Ne tak ničemové; tzn. že nejsou ani dobře zasazení, plodní, trvalí, a ani se jim nedaří. Jako plevy i oni postrádají tělo nebo podstatu. Když uhoří životní bouře, ukáží se jako nestáli. Silný vítr je odvané pryč.

1,5 Ničemové na soudu neobstojí. Samozřejmě, že se objeví před Bohem během soudu u velkého bílého trůnu. Tento verš však znamená, že jejich obhajoba nebude dostatečná. Vyjádřeno idiomaticky, nebudou se mít o co opřít. Navíc nikdy nebudou ve shromáždění spravedlivých; navždy budou vyřazeni

ze společenství těch, kteří jsou spaseni milostí skrze víru v Pána Ježíše Krista.

1,6 A jaký to má vše důvod? Cestu spravedlivých Hospodin totiž zná. Nejenže o jejich životě ví, ale rovněž jej *schvaluje*. Jaký protiklad to je vůči konci hříšného života – věčné smrti!

Nicméně nemůžeme zdůrazňovat dostatečně často, že osud člověka neurčuje způsob, jakým žije. Rozhodujícím faktorem je, zda se znovu narodil skrze víru v Ježíše Krista. Spravedlivý člověk je ten, který vyznal svůj hřích a přijal Pána Ježíše Krista za svého osobního Spasitele. Jeho spravedlivý život je *důsledkem* jeho nového života v Kristu. Ničemník je ten, kdo odmítá uznat svoji nouzi a odmítá se před Pánem Ježíšem sklonit. Raději si ponechá svůj hřích, než aby měl Spasitele, a tím si zpečetí svou zkázu.

Žalm 2: Neměnné ustanovení

Abychom tento žalm zařadili do správného kontextu, musíme hledět do budoucnosti, k závěru velkého soužení těsně před tím, než se Pán Ježíš Kristus slavně navrátí a ujme se vlády. V tomto čase vznikne velká federace vládců a národů, kteří se sjednotí ve vášnivém rozhodnutí zabránit Kristu, aby se ujal vlády nad světskými mocnostmi.⁷

2,1–3 Nicméně takováto federace se ukáže být marným snažením. „Proč se,“ ptá se žalmita, „pohanské národy a izraelský lid uchylují k tak beznadějnému spiknutí? Jak si mohou pohanští králové a židovští vůdci vůbec myslet, že mohou kdy uspět ve vzpouře proti autoritě Hospodina a jeho Pomazaného?“

2,4–6 Bůh na nebesích se vysměje jejich hloupé nestydatosti. Vysměje se jejich zařatým pěstím a ohnivým sloganům. Jejich vychloubání a hrozby jsou pištěním myši proti lvovi!

Nakonec Bůh prolomí své ticho. Promluví v takovém hněvu a zuřivosti, že jeho nepřátelé budou zděšeni. Uslyší jeho neodvolatelné rozhodnutí: „Já jsem ustanovil svého krále na Sijónu, na své svaté hoře.“ Jakmile Bůh vyřkne toto rozhodnutí, splní se tak jistě, jako by se tak již stalo.

2,7 Poté své svědectví předloží samotný

Kristus. Ukáže, že v soukromém rozhovoru mu Otec řekl jako prvním ze všech: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil.“ Tomuto ustanovení lze rozumět nejméně čtyřmi způsoby. Zaprvé Kristus byl v pravém smyslu Boží Syn *od věčnosti*. Ve Sk 13,33 se tento verš nicméně uvádí v souvislosti s Kristovým *vtělením*. Zatřetí byl Kristus zplozen ve vzkříšení – „prvorozený z mrtvých“ (Ko 1,18). A nakonec někteří navrhují, že „dnes“ odkazuje na *budoucí den*, kdy bude Kristus korunován za krále.

2,8 Ale Otec také dodal: „Požádej mě a dám ti národy do dědictví. Tvým vlastnictvím budou i končiny země.“ Jinými slovy Bůh Otec zaslíbil svému Synu celosvětovou vládu. Celá země se podřídí jeho pravomoci a jeho vláda bude sahat od pobřeží k pobřeží.

2,9 A nakonec Bůh Kristu svěřil pravomoc, aby se vypořádal s veškerou neposlušností a vzpourou. Železnou holí roztluče ty, kdo se proti němu postaví, a rozbije je jako hliněnou nádobu. Z dalších míst v Písmu víme, že Kristus bude vykonávat tuto pravomoc, až se vrátí na zem a během své tisícileté vlády. Před svým slavnostním uvedením do úřadu krále zničí ty, kdo Boha neznají a kdo nejsou poslušni evangeliu. Poté bude Kristus v tisíciletém království panovat železnou holí a potrestá jakoukoli vzpouru, kdykoli pozvedne svou šerednou hlavu.

2,10–11 Dále slyšíme hlas Ducha svatého. Nabádá krále a vládce k tomu, aby milovali Hospodina a sloužili mu. Odmítnout ho se rovná zkáze, zatímco důvěra v něj přinese bezpečí a skutečné štěstí.

2,12 Důvěřovat svému Stvořiteli je ta nejrozumnější, nejlogičtější a neuvážlivější věc, kterou člověk může udělat. Na druhou stranu ve Všemohoucího nevěřit a vzpírat se mu je ta nejméně racionální věc, které se člověk může dopustit.

Žalm 3: Zkoumání nálady

Pokud podléháme rychle se měnícím náladám, můžeme načerpat odvalu ze skutečnosti, že podobně to prožíval i David! V tomto žalmu prochází od temného zoufalství až ke klidné jistotě.

3,1–3 Na začátku je David vylekaný ze svých nepřátel. Jejich velké množství ochromuje jeho srdce hrůzou. Co může jeden člověk proti tolika? A také se ho dotýkají jejich posměšky. Naznačují mu, že jeho hřích ho odřízl od jakékoli naděje na Boží pomoc.

Druhý verš končí tajemným slovem Sela. Jedná se o první z jedenasedmdesáti výskytů tohoto slova v knize Žalmů, a proto uděláme malou pauzu, abychom se k němu vyjádřili. Bohužel naše vysvětlení nebude více než jen vyznáním nevědomosti! Je prostě fakt, že *nevíme*, co toto slovo znamená. Všechno, co můžeme udělat, je vytvořit seznam významů, které byly dosud navrženy, a nechat na čtenáři, aby rozhodl, který se mu zdá být nejlepší.

Sela může znamenat zesílit hlasy nebo hudební doprovod; tj. zpívejte nebo hrajte hlasitěji. Crescendo!

Také může naznačovat pauzu nebo oddech, jako by říkalo „Zastavte se a přemýšlejte o tom“.

„V Septuagintě je toto slovo přeloženo jako *diapsalmos*, což znamená buď hlasitější hraní, *forte*, nebo pravděpodobněji hudební mezihru.“⁸

Jiní mají za to, že se jedná o opakování jako *da capo*.

Může rovněž znamenat konec sloky (hudebního oddílu).

Může dokonce znamenat i úklon těla coby akt úcty nebo vážnosti.

3,4 Nálada žalmu se mění ve čtvrtém verši. David odvrací oči od svých nepřátel a upírá je na Hospodina, což mění jeho celkový pohled na věc. Okamžitě si uvědomuje, že má v Hospodinu svůj štít, zdroj slávy a také toho, kdo mu pozvedá hlavu. Jako štít mu Hospodin poskytuje dokonalou ochranu před útoky nepřátel. Jako sláva mu Hospodin dává čest, důstojnost a obhájení namísto hanby, výtky a pomluv, které na něj byly házeny. Jako ten, kdo pozvedá jeho hlavu, ho Hospodin povzbuzuje a vyvyšuje.

3,5 Inspirován těmito úžasnými a pravdivými myšlenkami o Bohu jde David za Hospodinem v modlitbě a okamžitě obdrží ujištění, že jeho prosba byla slyšena a vyslyšena. Bůh odpovídá ze své svaté hory, tj. z chrámu

v Jeruzalémě, z místa, kde přebýval mezi svým lidem.

3,6–7 Ujištěn o Hospodinově ochraně žal-mista uléhá a usíná. Je to nejsladší spánek, Boží dar těm, kdo mu důvěřují uprostřed nej-tísnivějších životních situací.

Po klidné noci se David probouzí s vě-domím, že to byl Hospodin, kdo utišil jeho nervy napjaté strachem a zlým tušením. Nyní má odvahu, aby se nebojácně postavil svým nepřátelům, třebaže ho obklopují desetitisíce!

3,8 To však neznamená, že by modlitby již nebylo třeba. Milost, která se o nás postarala minulou noc, nevydrží na dnešek. Potřebujeme čerstvý přísun Boží milosti každý den. Tak jde David za Hospodinem, aby prosil o pokračující vysvobození, a věří, že Bůh udeří jeho nepřátele do čelisti a vyrazí jim zuby.

3,9 Co se týče Davida, tak jediný, kdo ho může vysvobodit, je Hospodin; spása náleží samotnému Hospodinu. Proto prosí, aby Bůh požehnal svému lidu tím, že jim bude i nadále dokazovat, jak úžasně vysvobozuje.

Rychle se měnícím emocím tohoto Božího muže lépe porozumíme, pokud se ještě jednou podíváme na nadpis tohoto žalmu:

„Žalm Davidův, když utíkal před svým synem Abšalómem.“

Velitelem nepřátelských vojsk byl Davidův *vlastní syn*! Už tak by situace byla dost zlá, kdyby nepřáteli byli cizí nájezdníci, ale protože jim velel Davidův vzpurný syn, Davidův žal a hořkost byly dvojnásobné.

Žalm 4: Boží tajný utišující lék

4,2 Jak David vstupuje do Hospodinovy přítomnosti, oslovuje ho „můj spravedlivý Bože“. To vyjadřuje myšlenku, že se lze spolehnout na to, že Bůh spravedlnosti bude Davida soudit spravedlivě. Lidé mohou očerňovat a hlasovat proti, ale Bůh zná skutečná fakta a dohlédne na to, aby spravedlnost zví-tězila!

Poté David dodává: „Ty jsi mi v úzkosti prostranství způsoboval“ (BKR). V Darbyho *New Translation* čteme: „V tísní jsi mě rozšířil.“ Běžně máme za to, že tlak zmenšuje obvod nebo objem předmětu, ale Bůh používá tlak k tomu, aby vyvolal duchovní rozšíření!

Blahobyt nám pomůže jen málo, ale nepřízeň vede k růstu a dospělosti. Spurgeon jednou řekl:

Obávám se, že veškerá milost, kterou jsem získal z dobrých a snadných časů a šťastných chvil, by se téměř rovnala jednomu penny. Ale dobro, které jsem vytěžil ze svých smutků a bolestí a žalu je zcela nevyčísitelné. Za co nevděčím kladívku a kovadlině, ohni a pilníku! Strasti jsou nejlepším kusem nábytku v mém domě.⁹

Při vzpomínce na to, jak Bůh vyslyšel jeho modlitby v minulých tísních, má David nyní důvěru, aby Boha opět požádal o vyslyšení.

4,3–4 Bezprostřední situaci vedoucí k Davidovu volání si lze vyvodit z veršů 3–6. Bez-zásadoví muži Davida pošpinili a pomluvili. Tito bezzásadoví kritici protáhli jeho jméno bahnem, zničili jeho charakter a očernili jeho pověst nepodloženými obviněními a vylože-nou lží.

David se ptá, jak dlouho ještě bude jejich nesmyslné běsnění proti němu pokračovat, a poté jim připomíná, že jejich snaha svrhnout ho je marná, neboť samotný Bůh je na jeho straně: „Hospodin si oddělil věrného.“ Ti, kdo důvěřují Pánu, jsou „zřítelnicí jeho oka“ (Za 2,12). Jejich jména jsou vyryta na jeho dlaních (Iz 49,16). Slyší je, když volají, a pospí-chá jim na pomoc. David tak předjímá Pavlův argument v Ř 8,31: „Je-li Bůh pro nás, kdo je proti nám?“

4,5 Davidovi nepřátelé by měli nechat svou vášeň ochladnout. Pokud se už musí hněvat, necht' se tak děje ve spravedlivé při. Věta „Hněvejte se a nehřešte“ je citována v Ef 4,26, kde je však určena věřícím a připomíná jim, že je správné se hněvat v *Boží při*, ale nikoli ve vlastní. Zde v žalmu 4 patří však tato slova ni-čemníkům a varují je před překypěním hněvu do násilného činu. Když leží vzhůru v tichu noci, měli by zpytovat vlastní srdce a zvážít hloupost boje proti Bohu. Takovéto střizlivé úvahy by umlčely jejich pomluvy a ukončily by jejich ničemné plány.

4,6 V odvážném evangelizačním nadšení David radí ničemům, aby spojili praktickou spravedlnost s vírou v Hospodina. „Učiňte ze spravedlnosti svou obět“ (Gelineau). To však

mohou učinit pouze ti, kdo svou důvěru vložili v Hospodina.

4,7 Jsou mnozí, kteří touží po blahobytu a štěstí. Neustále dychtí po tom, aby spatřili dobro. Problém však spočívá v tom, že touží po požehnání bez žehnajícího a po dobru bez Boha. Chtějí mít všechny výhody života naplněného Kristem, ale nechtějí dobrodince.

V protikladu k nim se David vydává přímo ke zdroji všeho dobra se slovy „Pozdvihni nad námi jas své tváře, Hospodine!“

4,8 Jeho radost v Hospodinu přesahuje radost bezbožných, když mají sýpky napěchované obilím a sudy s vínem jim přetékají. „Bohatá úroda obilí a vína nikdy nevnesla do mého srdce takovou radost, jakou jsi vložil do mého srdce ty“ (Knox).

4,9 Ujistění o tom, že Hospodin žalmistovi stačí, zmiňuje i jeho vnitřní rozrušení. Může nyní v pokoji ulehnout a spát, neboť ví, že je to Hospodin, kdo mu připravuje bezpečné bydlení. Jakou změnu způsobila modlitba v pouhých osmi krátkých verších!

Žalm 5: Ranní modlitba

V nadpisu žalmu 5 čteme: Pro vedoucího chval. Na flétny. Davidův žalm.

Mnoho žalmů má nadpisy podobné tomu, a proto bychom měli opět zmínit, že mnozí biblisté mají za to, že tyto názvy jsou součástí inspirovaného textu. V některých verzích Bible (na základě hebrejského originálu) tvoří tyto nadpisy první verš. Někteří biblisté se domnívají, že tyto nadpisy doopravdy patří na konec předešlého žalmu, ale důkazy pro tuto možnost nejsou přesvědčivé. Největším problémem těchto nadpisů je skutečnost, že jejich význam je často mlhavý. V žalmu 5 název naznačuje hudební doprovod, ale v jiných případech může poukazovat na melodii jiné písně, podle níž se má žalm zpívat. Například v nadpisu žalmu 57 čteme: Podle: „*Nevyhlažuj!*“. To mohla být v tehdejší době velmi známá skladba. Občas je však význam natolik pochybný, že překladatelé NKJ se rozhodli pouze přepsat hebrejská slova (ČSP toto slovo uvádí v poznámce, pozn. překl.). V žalmu 16 například čteme „Davidův *Mich-tam*“.¹⁰ Naštěstí pro nás se naše potěšení

z žalmu neodvíjí od plného porozumění jeho nadpisu.

Žalm 5 je ranní modlitba, v níž David rozjímá nad rozdílným Božím přístupem ke spravedlivému a k ničemovi.

5,2–3 Na začátku David Boha žádá, aby slyšel nejen jeho slova, ale aby věnoval pozornost i jeho sténání. Jedná se o platný požadavek. Duch svatý dokáže vyložit naše úpění stejně lehce jako řečená slova.

Žalmista Boha prosí, aby vyslyšel nejen jeho modlitbu, ale také zvuk jeho volání. Ten může znamenat více než pouhá slova; naznačuje intonaci, hlubokou, upřímnou výšku hlasu.

Když David Hospodina oslovuje jako „svěho krále a svého Boha“, vyjadřuje tím vřelý, osobní, důvěrný vztah, ze kterého se s Hospodinem těšil. Slovy „Vždyť se modlím k tobě“ vyjadřuje, že pravý Bůh byl ten jediný, k němuž se modlil – „k tobě a jen k tobě“. Tento vztah byl nejen majetnický, ale také výlučný.

5,4 David se nemodlil nárazově, nýbrž pravidelně. Každé ráno Hospodin slyšel jeho hlas. Každé ráno připravil Boží muž obět chvály a modlitby a čekal na Hospodina, až se mu během dne zjeví. Až příliš často nečekáme na Boží odpovědi. „Přicházíme o mnoho odpovědi,“ řekl F. B. Meyer, „protože nás unaví čekání v doku na vracející se lodě.“

5,5–7 David si byl vždy vědom svých nepřátel a jeho důvěru v modlitbě posílila vzpomínka na Boží svatost a spravedlnost. Věřící mají přímý přístup k trůnu milosti. Ne tak bezbožní. Bůh nemůže shovívavě najít potěšení v jakékoli formě ničemnosti. Zlý se nemůže stát jeho nočním hostem. Namyšlení nenaleznou před tímto králem nakloněné publikum. Nenávidí všechny činitele nepravosti – což je pravda, která propichuje jako bublinu běžně rozšířený mýtus, že Bůh je jen láska a je tudíž neschopen nenávisť! Boží svatost vyžaduje, aby potrestal všechny lháře a ošklivil si všechny vrahy a podvodníky.

5,8 V protikladu ke svým ničemným protivníkům má David neustálý přístup do Hospodinovy přítomnosti díky Božímu hojnému a neutuchajícímu milosrdenství a milosti. V duchu hluboké úcty David uctíval Boha,

stejně jako všichni zbožní Židé, s tváří obrácenou směrem ke svatému chrámu. Skutečný chrám byl postaven až po Davidově smrti, a proto se toto slovo určitě vztahuje na svatostánek podobně jako v 1S 1,9; 3,3 a 2S 22,7.

5,9 Protože je David uštván svými nepřáteli, žádá Hospodina, aby projevil svou spravedlnost tím, že ho bezpečně provede okolním nebezpečím a učiní jeho stezku křišťálově čistou.

5,10 Dále žalmista uvádí silné důvody, proč by měl Bůh obhájit svého spravedlivého služebníka a potrestat ničemné nepřátele. Nemůžete věřit ani slovu, které pronesou. Jejich niterný život, myšlenky a motivy jsou naprosto zkažené a připravené ke zkáze. Jejich hrdlo je jako otevřený hrob, páchne zkázou a je připravené pozřít své oběti. Jsou to zatvrzelí a neupřímní lichotníci.

5,11 Jejich zkáza je spravedlivá. Měli by nést svou vinu. Jejich ničemné pletichy by se k nim měly vrátit jako bumerang. Jejich nespočetná přestoupení vyžadují, aby byli vyhlazeni. Třešničkou na dortu jejich hříchů je fakt, že se vzepřeli Hospodinu Bohu.

5,12–13 Zatímco však Bůh nakládá se svými nepřáteli s odsouzením, mohou mít jeho přátelé vždy důvod se radovat a veselit, neboť on je jejich útočištěm, silným a jistým. Ať všichni ti, kdo milují Hospodina, ho vyvyšují jako svého spolehlivého obránce! O tom není pochyb – Bůh se vskutku zastane spravedlivého člověka; obklopuje ho přízní jako ochranným štítem.

Žalm 6: Dvojitý problém

Už tak bylo pro Davida zlé, že ho sužovala vážná nemoc, ale jeho žal ještě násobil trýznivý nátlak jeho utiskovatelů. Snad se zalykali škodolibou radostí z toho, že jeho stav byl bez-nadějný.

6,2 David si vložil svou nemoc jako Boží ránu, kterou způsobil nějaký hřích. To běžně děláme i my; často je to první myšlenka, která nám přijde na mysl. A tato diagnóza je občas správná: některé nemoci vskutku *způsobuje* nevyznaný hřích v životě věřícího (1K 11,30). Ale tak tomu není vždy. Bůh často dopouští nemoc jako odrazový můstek pro projev své

moci a slávy (J 9,3; 11,4), nebo jako způsob, jímž dá vzrůst duchovnímu ovoci (Ř 5,3) či zabrání hříchu (2K 12,7), nebo jako přirozený důsledek přepracování (Fp 2,30) či stáří (Kz 12,3–6).

Kdykoli na nás dolehne nemoc, měli bychom se v prvé řadě ujistit, že ve svém životě nemáme žádný nevyznaný hřích. Poté bychom měli Pána poprosit, aby v nemoci vykonal svůj záměr a uzdravil nás. Poté je vhodné zajít k lékaři a využít léků, ale musíme si dávat pozor, aby naše důvěra spočívala v Pánu a nikoli v prostředcích, které používá (2Pa 16,12). Veškeré uzdravení pochází od Pána, ať je zázračné či běžné. Pokud se Bůh v jakémkoli konkrétním případě rozhodne neuzdravit, pak dá člověku milost k utrpení nebo ke smrti. Normálně se nám milosti smrti nedostane do té doby, než ji potřebujeme.

6,3–4 Žalmista jasně a důrazně vyjádřil svou prosbu o uzdravení. Chřadl. Kostí ho neustále bolely. Dokonce i jeho vnitřní život – jeho city, rozum a vůle – byl postižen. Zdá se však, že si Hospodin dával s odpovědí načas. Dokdy to potrvá, než trpícího milosrdně uzdraví?

6,5 David žádá Hospodina, aby se odvrátil od zdánlivě lhostejného přístupu a zachránil jeho život z nemoci a smrti. Jeho jediným nárokem na vysvobození z bídy je Hospodinovo neochvějné milosrdenství.

6,6 Následuje neobvyklý důvod k uzdravení – pokud by David zemřel, Bohu by to nikterak neprospělo. Dokud žije, může na Hospodina myslet a chválit ho. Pokud však zemře, Bůh bude zapomenut. Tělo bez ducha nebude schopno vzdát mu chválu.

Tento argument je v jistém smyslu platný, co se těla týče, neboť samotné tělo nemá paměť a nedokáže chválit. Ve vztahu k duchu a duši tento argument odráží omezené poznání starozákonních svatých v souvislosti s posmrtným životem. Díky plnějším zjevení, které Kristus přinesl, nyní víme, že když věřící zemře, zanechá zde své pozemské tělo a odejde, aby byl s Kristem, což je mnohem lepší (Fp 1,23). Není v těle, ale doma u Pána (2K 5,8). Věřící tedy neodchází do limbického stavu spánku duše, nýbrž se vědomě

nachází v Pánově přítomnosti, kde ho chválí a uctívá.

O Davidovi je třeba říct, že nádherně využil světlo poznání, které měl, a vetkal je do svých modliteb. Pokud bychom v modlitbách dobře využívali nadřazeného světla poznání, které máme, jakým vzorem chvály a proseb by byly!

6,7–8 Hlubkou žalmistova utrpení pochopíme aspoň trochu z popisu jeho stavu. Už byl naprosto vyčerpán svým nářkem a vzdycháním. Celou noc promáčel polštář pláčem a lůžko zmáčel slzami. Kvůli hlubokému žalu měl propadlé oči a jeho zrak slábl kvůli útisku všech jeho nepřátel. Zdá se, že jeho život byl až po okraj naplněn utrpením a že už nemohl snést více.

6,9–11 Ale modlitba věci mění. Skrze tajemné, tajemné spojení s Duchem se Davidovi dostává ujištění o tom, že Hospodin uslyšel nářek jeho úpění a že jeho modlitba byla vyslyšena. Posílen tímto ujištěním David nařizuje svým nepřítelům, aby odstoupili. Jejich hrozba ho již neděsí, neboť si uvědomuje, že až Hospodin povstane, aby je potrestal, náhle zazijí hanebnou porážku.

Pane, jakou změnu v nás způsobí krátká hodinka ve tvé přítomnosti!

Jak těžká břemena sejme z naší hrudi!

Budeme osvěženi jako vyprahlá země po přehánce!

Klekneme si, a vše kolem nás jakoby poklesne;

povstaneme a všechno – blízké i vzdálené – stojí zalito sluncem, smělé a jasné;

klekáme si tak slabí; povstáváme tak naplnění mocí!

Proč tedy ubližujeme sobě či jiným,

proč nejsme vždy silní,

proč nás někdy přemohou starosti,

proč bychom kdy měli být slabí nebo bezcitní,

úzkostní nebo znepokojení,

když jsi s námi v modlitbě,

a spolu s tebou radost, síla a odvaha?

Richard Chenevix Trench

Žalm 7: Nářek utiskovaných

V hebrejštině je tento žalm označen jako Davidův šiggajón, který zpíval Hospodinu

kvůli Benjamínci Kúšovi. F. W. Grant vysvětluje, že slovo šiggajón označuje poutní ódu nebo hlasitý, nadšený chvalozpěv, v němž se pisatel nechá unést svým nadšením. Kúš, předmět ódy, pocházel ze stejného kmene jako Saul a byl zřejmě jedním z jeho nadporučíků. V každém případě se jednalo o Davidova zákeřného nepřítele. ČSP překládá šiggajón jako vášnivou píseň.

7,2–3 Ve vášnivé žádosti se David modlí za vysvobození před svými pronásledovateli. Jinak bude jako bezmocné jehně, jež napadl a odvedl lev, bezvládné a bez života.

7,4–6 Kúš Davida zřejmě vinil z dlouhého seznamu zločinů včetně pokusů o Saulův život a nájezdů na královské sklady. David však tvrdí, že je nevinný. Danými obviněními se neprovinil. Jeho ruce neloupily. Králi se nepomstil, i když měl příležitost tak učinit. Pokud by se těchto věcí dopustil, pak by byl ochoten postavit se jim čelem – nechat se pronásledovat, zajmout a usmrtit.

7,7–9 Protože tomu tak však nebylo, směle volá k Hospodinu, aby povstal ve svém hněvu, potrestal nepřátele a obhájil nevinného. Vyobrazuje Boha, jak svolává velký soudní proces. V soudní síni se shromáždí obrovský zástup lidí. Hospodin sedí na soudním stolci a soudí národy. Vše, co David žádá, je, aby byl souzen podle své vlastní spravedlnosti a bezúhonnosti. To může znít jako vrchol povýšenosti, ale musíme pamatovat na to, že David si nenárokují absolutní spravedlnost v každé oblasti života – pouze v těch, jež se týkají obvinění, kterými ho zasypávají.

7,10–12 Verš 10 vyjadřuje prastarý nářek Božího utiskovaného lidu. Každé oddané srdce prahne po dni, kdy skončí vláda zlého, a spravedliví zdědí zemi. Ten den nastane, až se Kristus vrátí, aby ustanovil své království. Do té doby je spravedlivý Bůh, jenž zná myšlenky a motivy člověka, štítem a ochráncem přímých, a spravedlivým soudcem, jenž je nad ničemy rozhořčen každý den.

7,13–14 Bůh má dobře zásobenou zbrojnici. Pokud ničema nebude činit pokání, naostří svůj meč a napne luk, aby vystřelil šípy jako hořící střely. Všechny Boží zbraně jsou smrtelné!

7,15–17 Nakonec si je David jistý, že jeho nepřítel sklídí, co zasel. Jeho hřích projde známým procesem početí, těhotenství, porodu a smrti. Nepřítel nejprve počne spiknutí, aby zničil žalmistu. Brzy již překypuje ničemnými myšlenkami. Poté přivede ke zrodu svůj proradný plán. Ten se mu ale vymstí. Padne do své vlastní pasti, a veškeré utrpení a násilí, které chystal pro žalmistu, dopadne nevysvětlitelnou ironií osudu na jeho vlastní hlavu.

7,18 Tato nestranná spravedlnost má Davida k tomu, že pozvedá hlavu k Hospodinu v díkuvzdání, aby zpíval chvály jménu Hospodina, Nejvyššího.

Žalm 8: Co je člověk?

Bůh je nepopsatelně veliký. Proti němu je člověk dojemně maličký. A přece mu Bůh propůjčil nesmírnou slávu a čest. Údiv nad touto skutečností vede Davida k užaslé chvále.

8,2 Hospodinovu vznešenost dosvědčuje celé stvoření, jen pokud má člověk oči k vidění. Každá oblast přírodních věd poskytuje bohaté důkazy o Stvořitelově moudrosti a moci. Boží sláva je vyšší než nebesa. Planety, hvězdy, nekonečný vesmír podávají pouze částečný pohled na to, jak nesmírně veliký Bůh doopravdy je. Ale vzdělání lidé tyto důkazy neberou na vědomí, jako by neexistovaly.

8,3 Ale kojenci ve své nevinné víře zpívají o Boží velikosti prosté chvalozpěvy. Je to přesně tak, jak prohlásil sám Kristus: Bůh skryl tyto věci před moudrými a rozumnými a zjevil je maličkým (Mt 11,25).

Ať už jsou myšleny skutečně děti, nebo Pánovi učedníci, kteří k němu mají dětskou důvěru, stále zůstává pravdou, že vytvářejí Pánovu obrannou zeď proti nepřátelům. Často mohou umlčet nepřítel Božího nevinnou otázkou nebo naivní poznámkou. Podobně jako k propíchnutí velkého balónu postačí malinký špendlík, tak i tito prostí následovníci Beránka často rozpráší povýšené výmluvy těch, kteří popírají Boží ruku ve stvoření a prozřetelnosti!

8,4 Žádný jiný vědní obor nedává jasněji najevo Boží velikost a lidskou bezvýznamnost jako astronomie. Tuto skutečnost dokládá prostý fakt, že vzdálenosti se musí počítat

na světelné roky (vzdálenost, kterou světlo urazí za jeden rok). Světlo se pohybuje rychlostí 297 600 kilometrů za vteřinu, a rok má 31,5 milionů vteřin, takže světlo za jediný rok urazí zhruba 9,6 trilionů kilometrů! A některé hvězdy jsou od země vzdáleny miliardy světelných let. Není divu, že takovéto výpočty nazýváme astronomické.

Pohlédneme-li na noční nebe, měl by v nás takovýto pohled probudit hluboké myšlenky o Bohu. Měsíc a hvězdy jsou dílem jeho prstů! Když přemýšlíme nad nespočetnými myriádami hvězd, nad rozsáhlými vzdálenostmi vesmíru a nad mocí, která udržuje hvězdy v jejich drahách s matematickou přesností, naše mysl to nechápe.

8,5 Vezmeme-li to kolem a kolem, planeta Země je tečka prachu ve vesmíru. Pokud je tomu tak, co znamená jediný člověk posazený na tuto zemi? A přece se Bůh zajímá o každého jednotlivce! Má osobní, důvěrný zájem o každou lidskou bytost.

8,6 Bůh stvořil člověka ke svému obrazu podle své podoby. Třebaže je člověk nižší než Bůh,¹¹ člověk s ním sdílí některé vlastnosti, které nesdílí žádný jiný řád stvoření na zemi. Bůh o všem, co stvořil, prohlásil, že je dobré, ale o stvoření člověka Bůh řekl, že je „velmi dobré“.

8,7–9 Jako Božímu zástupci na zemi byla člověku udělena vláda nad všemi druhy zvířat, ptáky, rybami a plazy. Nebylo nic, co by mu nebylo podřízeno.

Avšak pisatel Židům nám připomíná, že nyní nevidíme, že by se člověk těšil této nesporné nadvládě (Žd 2,5–9). Psi na člověka štěkají, hadi ho koušou a ryby mu unikají. Vysvětlení zní, že když do světa skrze Adama vstoupil hřích, člověk přišel o svou bezvýhradnou svrchovanost nad nižším stvořením.

Nicméně Boží záměr stále platí. Vyhlásil, že člověk by měl vskutku mít nadvládu, a Boží záměry nemůže nic překazit. A zatímco tedy nevidíme, že by právě teď bylo všechno člověku podřízeno, vidíme Ježíše – Osobu, skrze niž bude vláda člověka nakonec obnovena. Když Kristus přišel na zemi, stal se dočasně nižším než andělé, aby jako člověk směl zemřít za lidstvo. Nyní je korunován slávou a ctí

po pravici Boží. Jednoho dne se Kristus, Syn člověka, vrátí na zem, aby panoval jako Král králů a Pán pánů. V tisíciletém království obnoví druhý Adam vládu člověka, kterou první Adam pozbyl.

8,10 Poté se Boží vykoupený lid spojí ve zpěvu nové chvály: „Hospodine, náš Pane, jak vznešené je tvé jméno na celé zemi!“

Žalm 9: Den odplaty

Pokud je nadpis v chaldejském překladu pravdivý, pak zde David oslavuje své vítězství nad Goliášem. Nicméně pohlíží zřejmě za tento triumf, až k Božímu konečnému vítězství nad jeho nepřáteli. Žalm je napsán v akrostichu a začíná prvními dvanácti písmeny hebrejské abecedy.¹²

9,2–3 Oblíbený zpěvák Izraele je uchvácený všemi Božími úžasnými divy. Zde tolik nepřemýšlí nad skutky stvoření nebo vykoupení, nýbrž nad Božími velkolepými činy při porážce nepřátel národa. David přisuzuje veškerou slávu Bohu – a sobě nebo lidským zbraním či dovednostem neponechává vůbec nic. David celou svou bytostí ctí a vyvyšuje jméno Nejvyššího. Tento příklad jeho lásky a oddanosti Pánu nutí mnohé z nás uvědomit si, jak chladní a neteční často jsme.

9,4–5 Poté se oddává vzpomínkám na Boží impozantní bitvu, třebaže ke konečnému naplnění jeho slov dojde až při druhém příchodu našeho Pána Ježíše Krista. Jediný pohled na něj přiměje nepřátele, aby se obrátili nazpět a utíkali. Upadnou v poplašený zmatek a zmizí dříve, než budou moci uniknout. V ten den budou spravedliví obhájeni králem na jeho slavném trůnu. A nakonec země okusí, jaký je spravedlivý soud doopravdy.

9,6–7 Pohanští utiskovatelé budou ostře napomenuti a všichni nepřátelé Izraele upadnou do věčného zapomenutí. Pohřbí je trosky jejich vychvalované civilizace. Města, jež se nyní jeví jako věčná, budou zcela vykořeněna. Jména jako Washington, Moskva nebo Otta- wa budou navždy zapomenuta.

9,8–9 Všichni nepřátele pomínou, ale Hospodin potrvá navěky, spravedlivý a důvěryhodný jako byl vždy. Oslivě zářící na svém trůnu bude vládnout světu naprosto spravedlivě. Každý od

něj dostane spravedlivý díl. Pavel použil první část verše ve svém kázání v Aténách a vysvětlil, že aktivním činitelem v tomto budoucím soudu bude vzkříšený Pán Ježíš Kristus:

Když tedy Bůh přehlédl ty doby nevědomosti, nařizuje nyní lidem, aby všichni a všude činili pokání. Neboť ustanovil den, v němž bude spravedlivě soudit obydlený svět skrze muže, kterého k tomu určil. Všem o tom poskytl důkaz tím, že jej vzkřísil z mrtvých (Sk 17,30–31).

9,10–11 Utlačené masy na zemi v něm najdou svou věž a spolehlivé útočiště. Všichni, kdo ho znají, v něj budou doufat, a uvědomí si, že nikdy nezklamal důvěru svého lidu.

9,12–13 Izrael bude nejen opěvovat Hospodina, ale také naplní své misijní poslání vůči pohanům, podrobně připomene Hospodinova úžasná vysvobození a poukáže na to, že ten, kdo vyhledává krev svého lidu, nebyl vůbec lhostejný k jejich utrpení – že jejich modlitby nezůstaly nevyšlyšeny.

9,14–15 Ale podmínky tisíciletého království ještě nenastaly. Verše 14 a 15 nás vrací s otřesem zpět do znepokojivé současnosti! David stále potřebuje Boží milosrdenství, jež by ho ochránilo před nepřáteli, aby brány Sijónu opět rezonovaly šťastnými písněmi chval.

9,16 Poté skočí ještě jednou do budoucnosti, kdy antisemitské národy padnou do jámy, kterou vykopaly Židům, a jejich nohy polapí síť, kterou chystali Božímu odvěkému lidu. Dějiny se opakují – další příklad Hamana, který byl oběšen na šibenici, již připravil Mordokajovi.

9,17 Ještě jednou Hospodin zjeví sám sebe jako toho, kdo vyrovnává skóre, když přiměje bezbožné, aby sklidili, co zasel. Bůh nebude vysmíván. Význam slova „Sela“ je nejasný. Může popisovat zesílení (viz pozn. žalm 3).

9,18 Když David říká, že se ničemově vrátí do podsvětí (hebrejsky *šeól*), neomezuje toto slovo na beztělesný stav nebo na hrob. Zde kontext vyžaduje, aby se význam slova vztahoval na samotné peklo. Toto je osud všech národů zapomínajících na Boha.

9,19 Stejně jisté je, že nutný nebude napořád zapomenut. Jak překládá Knox: „Trpělivost

sužovaných nevyjde naprázdno.“ Všechno, v co doufali, se naplní v tisíciletém království.

9,20–21 Davidovo přemýšlení o nadcházející vládě spravedlnosti vzbuzuje touhu po jejím příchodu. Modlitba vyjadřuje přání, aby Hospodin povstal a překazil plány člověka a soudil národy. Až budou stát v přítomnosti všemocného soudce, v hrůze si uvědomí, jak nepatrní smrtelníci doopravdy jsou.

Žalm 10: Veřejný nepřítel číslo jedna

Žalmista zde k popisu nejhoršího ničemy používá akrostich založený na druhé polovině hebrejské abecedy.¹³ Zdá se, že tento „veřejný nepřítel číslo jedna“ je skutečným ztělesněním hříchu, a tak ho přirozeně spojujeme s „mužem bezzákonností“, který povstane na začátku sedmiletého období soužení. Tento „syn záhuby“ se postaví proti a vyvýší se nad každého takzvaného boha nebo předmět uctívání. Když zaujme postavení v Božím chrámu v Jeruzalémě, prohlásí se sám za Boha (2Te 2,3–4). Ti, kdo ho odmítnou uctívat, zažijí ekonomické sankce, pronásledování a dokonce smrt.

Boží mlčení (10,1)

Na začátku žalmu najdeme otázku, která dříve či později napadne každého z nás: Proč Hospodin mlčí, když nevinní trpí a ničemníci bez námitek panují? Právě tajemství jako toto povolává naši víru k činu, povzbuzuje nás k tomu, abychom důvěřovali, když nerozumíme, a které nás vyzývá k tomu, abychom vytrvali až do konce.

Modlitba utlačovaných (10,2)

Ve své nesnesitelné aroganci ničemníci neúprosně stíhají bezmocné svaté. Co by si zasloužili více, než aby na ně dolehl stejný osud, který osnovali proti spravedlivým?

Profil nepřítel (10,3–11)

10,3–4 Pro ničemu je typické, že se vychloubá vším, co se chystá vykonat. Ve své šílené posedlosti zbohatnout se rouhá Hospodinu a pohrdá jím, neboť uctívat zlato znamená zavrhnout Boha. Jeho životní styl se vyznačuje soběstačností. Nepocítí potřebu Boha a žije, jako by Bůh nebyl nikdy existoval.

10,5–6 Zdá se, že mu všechno vychází; nějak uniká potížím, které postihují zbytek lidstva. Zásady, které Bůh ustanovil pro svůj lid, jsou vysoko nad ničemou; nedokáže porozumět duchovním pravdám ani Božím principům. Nad všemi svými nepřáteli se pohrdavě ušklibá; domnívá se, že jeho bezpečí nikdy nic nenaruší. Dokud žije, bude se těšit z bezstarostného života.

10,7–8 Kdykoli je blízko, můžete si být jisti, že vzduch bude prosycen klením. Pokud zrovna někoho nepodvádí, tak zřejmě zastrahuje někoho jiného! Zdá se, že nikdy nemluví o ničem budujícím; naopak vždy o zločinu a zkáze. Jako ostatní zločinci i on číhá na nehlídaných místech, aby zezadu napadl nevině; když jdou kolem, střelí je. Neustále vyhlíží důvěřivé a bezmocné.

10,9–11 Podobně jako lev v doupěti je i on nachystaný k útoku na svou kořist. Podobně jako lovec i on naláká svou oběť do sítě, ať již vydíráním, vymáháním peněz, úplatky, otroctvím nebo smrtí. Nešťastná oběť je zchvácena – sražena k zemi nesmírnou mocí zločince. Ve svém zoufalství cítí, že na něj Bůh zapomněl, že se dívá jinam a nikdy neuvidí svízelnou situaci svého dítěte.

Volání věrného (10,12–18)

10,12–13 Nyní je však čas, aby Hospodin pozvedl ruku v soudu proti utlačovateli a v milosrdenství ji položil na zkroušeného. Proč by měly síly zla pokračovat ve své bezbožnosti? Proč by se měly podporovat v domnění, že Bůh od nich nikdy nebude vyžadovat počet za jejich zločiny?

10,14–15 Bůh *však* vidí. Vede si podrobný záznam o každém nespravedlivém činu a každé špatnosti, aby mohl v budoucnu plně odplatit. Bezmocný se tedy na Boha nespolehá nadarmo. Neukázal se již Bůh jako přítel sirotka? Hospodin vyslyší volání věrného tím, že zlomí paži ničemy a odhalí jeho ničemnost, dokud nebude potrestán do poslední kapky.

10,16 Den pomsty nastane, až se království světa stanou královstvím našeho Hospodina a jeho Mesiáše. Tehdy ničemné a pronásledující národy zmizí tak, jak předpověděl Izajáš:

Hle, budou se stydět a budou zahanbeni

všichni, kteří proti tobě planou hněvem, stanou se ničím a zahynou tvoji odpůrci. Budeš je hledat a nenalezneš ty, kdo se s tebou hádají. Stanou se ničím a nebudou ti, kdo s tebou válčí. Protože já jsem Hospodin, tvůj Bůh, který drží tvoji pravici a říká: Neboj se, já ti budu pomáhat (Iz 41,11–13).

10,17–18 Můžeme si být naprosto jisti, že Hospodin vyslyší a odpoví na modlitby pokorných. Dá jim milost ke každé zkoušce a dohlédne na to, aby se údělem sirotka a utlačeného stala spravedlnost. Již se, chvála Bohu, blíží ten den, kdy člověk pocházející ze země již nebude děsit chudé a bezbranné!

Žalm 11: Proč utíkat, když můžeš důvěřovat?

Žalm 11 je protilekem proti chmurným zprávám. Když jsou zprávy jen špatné – války, násilí, zločin, korupce a politický neklid – David nám připomíná, že se můžeme povznést nad životní okolnosti tak, že upřeme pohled na Pána.

Zdá se, jako by David otevřel hlavní dveře a dovnitř vrazil rozrušený návštěvník. Tvář měl bledou a staženou, oči mu div nevypadly rozrušením a rty se mu chvěly. Trhaně a lapa je po dechu Davida informuje o bezprostředně hrozící katastrofě a doporučuje mu, aby utekl do kopců. Tento žalm je Davidovou odpovědí na návštěvníkovu pesimistickou radu plnou zoufalství a zastrasování.

11,1–3 David nejprve vyjadřuje svou prostou důvěru v Hospodina, své útočiště: „Proč uletět, když můžeš důvěřovat?“ Poté vyčítá „černé kronice“, že se snaží narušit jeho pokoj. Povšimněte si, že verše 1b až 3 obsahují slova pochmurného podomního obchodníka. Začínají „Uleť na tu vaši horu, ptáčku!“ V podstatě Davidovi řekl: „Jsi tak nevýznamný a bezbranný jako ptáček. Nejlepší věc, jakou můžeš udělat, je utéci. Zločinci mají nyní navrch, jsou ozbrojeni po zuby a připraveni skolit slušné občany, kteří ctí zákon. Právo a pořádek zmizely a základy společnosti se drolí. Když je tomu tak, jaká naděje je pro spravedlivého člověka, jako jsi ty?“

11,4–6 Jaká naděje? Hospodin, samozřejmě! Hospodin je ve svém svatém chrámu

a nic nemůže zabránit naplnění jeho plánů! Jeho trůn je v nebesích, nepohnutý a nepohnutelný bez ohledu na to, jaká pozemská království povstávají nebo padají. Boží vyrovnanost a klid nemůže narušit vůbec nic, a přesto se Bůh zajímá o počínání lidských synů. Nejenže vidí, co se děje, ale navíc neustále vynáší hodnotící soudy o spravedlivém a ničemovi. Bůh je sice nekonečná láska, ale jeho duše nenávidí lidi, kteří konají násilí. Sešle na ně bouři soudu; deštěm se stane řeřavé uhlí a síra, a vítr bude žhnout.

11,7 Stejně jako Bůh nenávidí násilníka, tak miluje spravedlivého. Samotný Bůh je spravedlivý a miluje spravedlnost. Konečnou odměnou přímého bude, že bude stát v Boží přítomnosti.

Takže se zprávami nemusíme nechat znepokojovat. Nepříznivé vlny mohou občas směřovat na nás, ale síla Božího nezvratného záměru jistě nakonec zvítězí.

On vládne všude a všechno slouží jeho moci; každý jeho čin je čistým požehnaním, jeho stezka čistým světlem.

Sice mu nerozumíme, ale země a nebesa vypravují, že Bůh sedí jako vládce na trůně a dobře nade vším panuje.

Autor neznámý

Žalm 12: Slova lidí – a slova Boha

12,2 Všeobecný úpadek věrnosti mezi lidmi, především v jejich řeči, navozuje modlitba prvního verše:

Pane, přijď mi na pomoc; zbožnost je mrtva; v podlém světě jsou ryzí srdce vzácností. (Knox)

12,3 Proti nevěrnému pokolení jsou poté vznesena tři specifická obvinění:

Lži – Neprovinili se pouze očividnými formami klamu, ale také nevinnými lžemi, polopравdami, přeháněním a nedodrženími slibů.

Lichocení – Skládají druhým neupřímné komplimenty. Chvála není to samé jako lichocení; chvála se změní v lichocení, když připisuje člověku ctnosti, o kterých se ví, že je nemá. A lichocení má obvykle postranní nebo sobecký motiv.

Dvojakost – Myslí si něco a řeknou něco docela jiného. Podobně jako Machiavelli se uchylují k licoměrnosti a intrikám.

12,4–5 Pradávný povzdech pravých Božích svatých zní, aby samotný Hospodin umlčel bezbožné úlisné rty – aby znehybnil jazyk těch, kdo se vychloubají, že jejich principy zvítězí, že mají naprostou svobodu říkat, cokoli chtějí bez ohledu na to, co si ostatní myslí.

12,6–7 V odpověď na nárek chudých a zkroušených Hospodin slibuje, že povstane a „daruje jim spásu, po které žízní“ (Gelineau). A co slíbil, to jistě vykoná. Jeho zaslíbení jsou čistá... jako stříbro přetavené v hliněné peci, sedmkrát přečištěné – vyjádřeno jinými slovy jako nejčistší známé stříbro. V Božích slovech není žádný klam, lichocení, dvojnáčnost nebo omyl. Lze jim plně důvěřovat.

12,8 Věřící se tedy instinktivně obrací k Hospodinu pro ochranu před tímto pokolením – ochranu nejen před jeho útoky, nýbrž také před kompromisem nebo spoluvinou.

12,9 Poslední verš popisuje „toto pokolení“ – ničemné pokolení, které neustále číhá, vyvyšuje nízkost a vysmívá se ctnosti. Jedná se o stejné pokolení, jako je popsáno v Př 30,11–14:

Je pokolení, které proklíná svého otce a své matce nežehná; pokolení, které je čisté ve svých očích, ale od své nečistoty není obmyto; je pokolení, jehož oči jsou povýšeny a jeho víčka povznesena; je pokolení s meči místo zubů, s noži místo řezáků, k požívání chudých v zemi a chudáků mezi lidmi.

Žalm 13: Dokdy?

Čtyřikrát skanulo z Davidových rtů slovo „Dokdy?“ Když byl David neúnavně pronásledován nepřitelem (snad Saulem), divil se, proč se Boží vůz zpozdil. Copak nikdy nepřijde pomoc, která by ho osvobodila od čtyř strašných břemen, která ho drtila?

Měl pocit, jako by na něj Bůh zapomněl. Domníval se, že byl odříznut od Hospodinovy přízně. Denno denně pociťoval v duši hlubokou depresi. Trpěl ustavičným pokořením, neboť se nacházel na straně prohrávajících.

13,2–5 Bůh si musí povšimnout Davidovy

tíživé situace a urychleně mu poslat pomoc, aby odvrátil dvě katastrofy. První by byla Davidova smrt a druhou radostné vychloubání se jeho protivníků. Pokud Bůh rychle nezažehne jiskru v Davidově očích, brzy se zavřou navěky ve smrti. Pokud Hospodin neodvrátí valící se příliv, nepřátelé se budou brzy chlubit, že vyhráli – a Davida naprosto převálcovali.

13,6 O výsledku však nyní není pochyb. Žalmista věří, že odpověď je na cestě. Důvěřuje v Hospodinovo milosrdenství a ví, že bude žít, aby oslavoval vysvobození ze spárů svých protivníků. V předtuše své záchranu může zpívat chválu Hospodinu za jeho bezmezné milosrdenství.

Tento žalm se podobá mnohým našim zkouškám: začínají povzdechem, ale končí zpěvem!

Žalm 14: Bláznovo přesvědčení

14,1 Blázen věří, že „Bůh není“. *Nechce*, aby nějaký Bůh byl, a proto popírá jeho existenci. Je to však iracionální stanovisko. Nejdříve ze všeho si toto přesvědčení nárokuje vševědoucnost; ta tvrdí: „Vím všechno. Není možné, aby za hranicemi mého poznání existoval Bůh.“ Zadruhé si tento postoj nárokuje všudypřítomnost; říká: „Jsem přítomen na všech místech ve stejném čase a není možné, aby Bůh existoval na kterémkoliv z nich, aniž bych o tom věděl.“ Tento přístup opět ignoruje Boží zázraky ve stvoření – nezměrnost vesmíru, úžasně přesný pohyb planet, to, jak je Země úžasně vhodná, aby se na ní udržel život, jak důmyslnou stavbu má lidské tělo, jak lidský mozek úžasně složitý nebo jak výjimečné vlastnosti má voda či půda.

Vezměme si například to, jak je planeta Země vhodná pro život. Henry Bosch poukázal na následující příklady Božího pečlivého a úžasného plánu:

Země rotuje kolem své osy rychlostí zhruba 1 600 kilometrů za hodinu. Pokud by to bylo 160 kilometrů za hodinu, náš den a noc by trval desetkrát déle, a naše planeta by střídavě hořela a zamrzala. Za takových podmínek by vegetace nepřežila!

Pokud by Země byla tak velká jako Měsíc, gravitační síla by byla příliš slabá na

to, aby udržela atmosféru odpovídající potřebám člověka; pokud by však byla velká jako Jupiter, Saturn nebo Uran, extrémní gravitace by učinila pohyb téměř nemožným. Pokud bychom byli Slunci tak blízko jako Venuše, horko by bylo nesnesitelné; a kdybychom byli tak daleko jako Mars, byl by tu sníh a mráz každou noc, a to dokonce i v těch nejteplejších oblastech. Pokud by rozloha oceánů byla jen poloviční, byla by na Zemi jen čtvrtina současných dešťových srážek. Pokud by byla srážky o jednu osminu větší, zvýšil by se objem ročních srážek čtyřnásobně, a ze Země by se stala rozlehlá a neobyvatelná bažina.

Voda mrzne při 0 °C. Bylo by katastrofální, kdyby oceány při této teplotě zamrzly, protože by se množství tajícího ledu v polárních oblastech nevyrovnalo a led by se shromažďoval po celá staletí! Aby Pán zabránil takovéto katastrofě, přidal do vody sůl, takže se změnil její bod mrazu.¹⁴

Možnost, že se to všechno stalo náhodou, je příliš malá na to, aby si zasloužila pozornost. Proto Bible říká, že ateisté jsou blázni. Jsou *morální* blázni. Nejedná se o otázku jejich inteligence, nýbrž morálního kvocientu.

Boží rozsudek nad těmito blázný říká, že jsou sami v sobě zvrácení a jednájí ohavně. Existuje úzká spojitost mezi přesvědčením člověka a jeho chováním. Čím nižší je jeho představa o Bohu, tím větší je šance, že i jeho morálka bude nižší. Ateismus a agnosticismus jsou, ať již ze své příčiny nebo důsledku, spjaty se zvráceným životem. Barnes k tomu píše:

Víra, že Bůh neexistuje, se běžně zakládá na touze vést ničemný život, nebo ji přijímají ti, kdo již takový život vedou a touží si udržet nemravný život a vyhnout se strachu z budoucí odplaty.¹⁵

14,2–3 Když Hospodin shlíží z nebes, aby uviděl, zda některý z Adamových potomků jedná moudře, když hledá Boha, jeho zjištění jsou žalostná. Od přirozenosti a v praxi je člověk hříšník. Kdyby byl ponechán sám sobě, tak by Boha nikdy nehledal. Jen díky působení Ducha svatého si lidé uvědomí, že potřebují Boha a jeho spásu.

Pavel cituje první tři verše tohoto žalmu v Ř 3,10–12, aby ukázal, že hřích ovlivnil ce-

lé lidstvo a každičkou část člověka. V tomto žalmu David však nepřemýšlí nad celým lidstvem, i když by byl daný popis zajisté pravdivý; spíše uvažuje o protikladu mezi otevřenými popírači Boha a spravedlivými. Právě tito bezvěrci odpadli od pravého a živého Boha. Jsou morálně zkažení. Bůh nemůže najít ani jednoho, kdo by činil dobro, není ani jeden.

14,4 Jejich nevědomost se projevuje ve způsobu, jímž nakládají s Božím lidem. Kdyby si uvědomili, že Bůh brání chudé a trestá hřích, pak by nikdy nepožírali věřící, jako by to byla legitimní, každodenní záležitost jako jedení chleba! Pokud by znali Boží dobrotu a přísnost, pak by neprošli životem bez modlitby.

14,5–6 Až se Bůh ujme nevinných, nespravedliví budou velmi zděšeni. Vždy se chudým vysmívali pro jejich prostou víru, ale nyní uvidí, že Bůh, kterého oni popírali, je útočištěm svého lidu.

14,7 Až Mesiáš přijde ze Sijónu vysvobodit svůj lid, bude to velký den. Až budou Kristovi svatí ze Židů plně a definitivně zachráněni ze zajetí (BKR) mezi národy, které popírají jediného pravého Boha, radost Izraele nebude mít hranic.

Žalm 15: Člověk, kterého si Bůh vybere

15,1 Předmětem žalmu 15 je člověk, kterého si Bůh zvolí za svého druha. Třebaže to daný žalm nespecifikuje, je základním předpokladem pro vstup do Božího království znovuzrození. Bez nového zrození nemůže nikdo vidět království, nebo do něj vstoupit. K tomuto narození shůry dochází z milosti skrze víru a děje se tak naprosto nezávisle na jakémkoli záslužném činu ze strany člověka.

Tento žalm sám o sobě zdánlivě naznačuje, že spása se nějak pojí se spravedlivým charakterem člověka nebo jeho ušlechtilými skutky. Ale v kontextu celého Písma to může pouze znamenat, že stejná víra, která spasí, je ta víra, která vyústí v život ve svatosti. Podobně jako Jakub ve svém listu, tak i David zde praví, že opravdová víra v Hospodina má za následek dobré činy popsané v tomto žalmu.

Mimochodem, žalm netrví, že by podával

ucelený seznam ctností občana Sijónu. Vyčet je imponantní, ale zajisté ne vyčerpávající.

15,2 Nejdříve ze všeho žije občan Sijónu bezúhonně. Bezúhonný člověk je člověk morálně zdravý. Je hotový, celistvý a vyrovnaný.

Zadruhé občan Sijónu činí, co je správné. Pečlivě dbá na to, aby si zachoval svědomí, které nic nehryže. Raději by šel do nebe s dobrým svědomím, než aby zůstal na zemi se svědomím špatným.

Můžete se spolehnout, že tento člověk hovoří pravdu ze srdce. Raději by zemřel, než aby zalhal. Jeho slovo ho zavazuje. Jeho ano znamená ano a jeho ne znamená ne.

15,3 Svým jazykem nepomlouvá. Nenajdete ho, jak pomlouvá druhé. Pomluvy a očerňování nikdy neprojdou přes jeho rty. Drží jazyk na uzdě, aby neničil, nýbrž budoval!

Svému druhovi nepůsobí zlo. Touží jen pomáhat, povzbuzovat a vyučovat. Když zaslechne šťavnatě skandální sousto o svém blízkém, tato novinka u něj zůstane. Můžete se spolehnout, že je nepošle dál.

15,4 Morální rozlišení není v jeho pohledu rozmazané. Rozlišuje mezi hříchem a spravedlností, temnotou a světlem, zlem a dobrem. Pohrdá zavržením člověkem v tom smyslu, že otevřeně svědčí proti jeho bezbožnosti. Na druhou stranu se otevřeně ztotožňuje s každým v rodině víry.

Jakmile jednou něco slíbil, své slovo drží, i kdyby to mělo vést k finanční ztrátě. Věřící by například mohl slíbit, že prodá svůj dům, a dohodne se s kupujícím na ceně. Než však podepíše smlouvu, zjistí, že ho mohl prodat velké developerské firmě za vyšší cenu. Nicméně dal své slovo prvnímu kupci – a své slovo dodrží.

15,5 Přítel Boží nedává své peníze na lichvu, tzn. dalšímu členu Boží rodiny. Mojžíšův zákon specifikoval, že Izraelec mohl půjčit pohanovi na úrok (Dt 23,19–20), ale Židovi tak učinit nesměl (Ex 22,25; Lv 25,35–37).

Pokud se Židé žijící pod Zákonem řídili tímto principem, o kolik více by se jím měli řídit křesťané žijící pod milostí!

A nakonec spravedlivý člověk nepřijímá úplatek proti nevinnému. Nenávidí převrácení

spravedlnosti a nesouhlasí se starým rčením, že „každý má svou cenu“.

Takový je tedy typ člověka, který žije Bohu v časnosti a na věčnosti. Popřemýšlejte o tom, nikdo jiný by se totiž v Boží přítomnosti dobře necítil!

Žalm 16: Kristus vstal!

Klíčem k porozumění žalmu 16 jsou verše ze Sk 2,25–28, v nichž Petr cituje verše 8–11a jako poukaz na Kristovo vzkříšení. Vložme tedy klíč do dveří a poté naslouchejme, jak se náš úžasný Spasitel modlí k Otci bezprostředně před svou smrtí.

16,1–2 Coby dokonalý člověk naprosto závislý na Bohu volá Kristus o záchranu k tomu, kdo je jeho jediným útočištěm. Během třiceti let života na zemi Spasitel nejen uznával Boha jako svého Pána, ale také radostně vyznával, že Bůh je stravující vášní jeho života. Slova „... ty jsi mé dobro, mimo tebe žádné nemám“ nepopírají Kristovu bezhříšnost; jsou prostě dojmavým svědectvím o tom, že Bůh byl Kristu vším. Toto svědectví je srovnatelné s chválou v žalmu 73,25: „Koho mám na nebesích? A jsem-li s tebou, nemám na zemi zalíbení.“

16,3 Ústřední postavení Boha v Mesiášově životě však nevyklučuje hlubokou úctu k svatým na zemi. Doopravdy jsou tyto dvě skutečnosti navzájem propojeny: milovat Boha znamená milovat lidi (1J 5,1–2). Pán Ježíš považuje své svaté za elitu země, lid, v němž nachází své potěšení. Zvažte podobné svědectví jednoho starého Božího svatého:

Od prvního dne, kdy jsem se vydal na cestu, až do této chvíle se mi dostalo tolik laskavosti, jakou jen smrtelná a hříšná bytost může zažít. Měl jsem zde na zemi společenství se znamenitými lidmi, a každý z nich se snažil až do posledních sil prokázat mi laskavost kvůli Hospodinu.¹⁶

16,4 V příkrém protikladu k pravým uctívavčům Boha stojí ti, kdo uctívají jiného boha. Modloslužba nevyhnutelně způsobuje v životě svých oddaných řetězovou reakci zármutku. Jedním z nejtěžších rozsudků, které mohou na modláře dopadnout, je, že se připodobní věci, kterou uctívají. Svatý Boží Syn se distancuje

od jejich krvavé úlitby. Dokonce si ani nevezme na rty jejich jména takovým způsobem, který by naznačoval toleranci vůči nim samotným nebo jejich pohanským praktikám.

16,5–6 Co se týče Kristova osobního života, vybral si za svůj podíl a pohár Hospodina. Veškeré jeho bohatství a radost spočívají v Bohu. Je to Hospodin, který střeží hranice jeho dědictví. Když přemýšlí o tom, jak moudře a úžasně Otec naplánoval každíčký detail jeho života, přirovnává to k rozkošnému pozemku ve skvostném prostředí a dědictví, které se skládá pouze z dobrých věcí. Pokud žijeme ve společenství s Bohem, potom ho také můžeme chválit za to, jak řídí naše životy. Když si stěžujeme, prozrazujeme, že nedostatečně důvěřujeme Boží moudrosti, lásce a moci.

16,7 Zde Kristus chválí Hospodina za věrnost, s níž mu poskytoval vedení a rady po celý jeho život. Dokonce i v hodinách bdění, když se modlil a rozjímal nad Božím slovem, jeho svědomí ho kánilo. Byl dalek toho, aby svůj čas promarnil; naopak jej posvětil ke své útěše a požehnání. Jak často se Kristova zkušenost opakuje v životě Božího lidu!

Nejeden nadšený hudebník řekne mezi syny světla o své nejmilejší hudbě:

„Naučil jsem se ji v noci.“

A nejeden bouřlivý hymnus, který naplňuje Otcův dům, kral svůj první nácvik ve stínu ztemnělého pokoje.

Autor neznámý

Zbývající verše citoval Petr v den Letnic obcy odkaz na Kristovo vzkříšení:

„Neboť David o něm říká: ‚Viděl jsem Pána stále před sebou, neboť je po mé pravici, abych nezakolísal; proto se mé srdce zardovalo a můj jazyk se rozjásal, nadto i mé tělo bude přebývat v naději, neboť nezanecháš mou duši v podsvětí, aniž dáš svému Svatému uvidět zkázu. Oznámil jsi mi cesty života, naplníš mě radostí před svou tváří.‘“ „Muži bratři, o patriarchovi Davidovi vám mohu směle říci, že zemřel a byl pohřben a jeho hrob je mezi námi až do dnešního dne. Byl to prorok a věděl, že se mu Bůh přísahou zavázal, že na jeho trůn posadí potomka z jeho beder, viděl do bu-

doucnosti a promluvil o Kristově zmrtvýchvstání, když řekl, že jeho duše nebyla zanechána v podsvětí a jeho tělo nevidělo zkázu. Tohoto Ježíše Bůh vzkřísil a my všichni jsme toho svědky. Když byl tedy vyvýšen pravicí Boží a přijal od Otce zaslíbeného Ducha svatého, vylil to, co vy nyní vidíte i slyšíte (Sk 2,25–33).

Nyní si povšimněte bodů, které Pavel zmínil (většinu z nich bychom my sami z daného oddílu nevyčetli):

1. David hovořil o Kristu (v. 25). Nemohl mluvit o sobě, neboť jeho tělo je stále v hrobě v Jeruzalémě.

2. Jako prorok žalmista věděl, že Bůh vzkřísí Mesiáše dříve, než začne vládnout na svém trůnu.

3. Proto David předpověděl, že Bůh nedovolí, aby Kristova duše zůstala v podsvětí a aby se jeho tělo rozložilo.

4. Bůh vskutku Krista vzkřísil, a co se stalo v den Letnic, bylo důsledkem jeho oslavení po Boží pravici.

Mějme na mysli tento úvod a podívejme se na závěrečné verše tohoto žalmu.

16,8 Nejdříve ze všeho Mesiáš bez jakéhokoliv zkeslování tvrdí, že si vždy stavěl Hospodina před sebe. Hospodin byl ten, pro koho žil. Nikdy neučinil nic z vlastní vůle; vše vykonal v poslušnosti Otcovy vůle.

Když je mi po pravici, nepadnu. V Písmu vypoovídá pravice o:

moci (Ž 89,14)

bezpečí (Ž 20,7)

cti (Ž 45,10; 110,1)

blahu (Ž 16,11)

přízni (Ž 80,18)

podpoře (Ž 18,36).

Zde vypoovídá o ochraně a bezpečí.

16,9–10 Pln ujištění o Boží neustálé péči a ochraně Spasitel hledí do budoucnosti s důvěrou. Jeho srdce se raduje. Jeho nitro (pozn. ČSP) jása a jeho tělo je v bezpečí. Ví, že Bůh jeho duši nepřenechá podsvětí a ani nedovolí, aby jeho tělo spatřilo jámu. Jinými slovy Kristus bude vzkřísěn z mrtvých.

Zmínka o podsvětí neboli šeólu si zasluhuje vysvětlení. Toto slovo ve Starém zákoně popisuje hrob, podsvětí a netělesný stav. Je

ekvivalentem novozákonního slova „hádes“. Šeól neoznačoval tolik geografickou polohu, jako *stav* zemřelých – oddělení osobnosti od těla. Popisovalo stav každého, kdo zemřel, ať věřícího nebo nevěřícího. Na druhou stranu se novozákonní ekvivalent hádes používá pouze o *nevěřících*. Šeól bylo velmi neurčité a nepřesné slovo. Neevokovalo jasný obrázek života po smrti. Doopravdy vyjadřovalo více nejistoty než poznání.

V Novém zákoně se to všechno změnilo. Kristus vynesl na světlo život a nesmrtelnost skrze evangelium (2Tm 1,10). Dnes víme, že když nevěřící člověk zemře, jeho duch a duše se nacházejí ve stavu utrpení nazývaném hádes neboli podsvětí (L 16,23), zatímco jeho tělo spočívá v hrobě. Duch a duše věřícího však jdou ke Kristu do nebe (2K 5,8; Fp 1,23), zatímco jeho pozemské tělo spočívá v hrobě.

Když Spasitel řekl: „... mou duši nepřenecháš podsvětí“, dal najevo své předvědění, že Bůh nedovolí, aby zůstal v netělesném stavu. Ačkoli do šeólu vstoupil, nezůstal v něm.

Bůh nedovolil, aby došlo k běžnému procesu rozkladu. Kristovo neživé tělo bylo zázračně uchráněnou před zkázou po tři dny a noci.

16,11 V závěrečné verši má náš požeňatý Pán dokonalou důvěrou, že Bůh mu ukáže stezku života – stezku ze smrti zpět do života. Tato stezka ho nakonec dovede zpět do nebe, do Boží přítomnosti. Zde bude prožívat hojnost radosti a věčné blaho.

Žalm 17: Věčná hádanka

Když se dopustíme něčeho špatného a pak za to trpíme, naše vlastní svědomí nám říká, že jsme si trest zasloužili. Když však naše utrpení nemá žádnou souvislost s tím, co jsme udělali, je to něco jiného! Tento druh utrpení – Petr je nazývá „utrpením pro spravedlnost“ – je pro dítě Boží věčnou záhadou.

David to dobře znal. Krom toho ale i věděl, co s tím. Přednesl svou při spravedlivému Soudci. S ním mohl mít jistotu, že jeho proces bude spravedlivý.

Občas se zdá, že se David obhajuje v ohromné sebestřednosti. Hlasitě prohlašuje, že je spravedlivý, bezúhonný a poslušný. Téměř se zdá, jako by dosáhl stavu bezhříšné do-

konalosti. Tak tomu ovšem vůbec není. David netvrdí, že je bez viny ve *všech* oblastech života, nýbrž pouze v *současných okolnostech*. Říká, že neučinil nic, čím by vyprovokoval přítomné nepřátelství svých protivníků.

Davidovu při můžeme parafrázovat následovně:

17,1–2 „Hospodine, žádám tě, abys vyslyšel mou při, protože je spravedlivá. Pozorně naslouchej, co říkám, neboť jsem nespravedlivě pronásledovaný. Když prosím o spravedlnost, říkám to, jak to je – neklamu ani si nepřibarvuji pravdu. Před tvým soudem toužím po zproštění viny. Kéž tvé oči vidí každý aspekt této pře a poté rozhodni ve prospěch toho, kdo je v právu.“

17,3–5 „Pokud přezkoumáš mé srdce, pokud mě přezkoušíš ve tmě stejně jako na světle – bez ohledu na to, jak důkladně mě budeš zkoumat – zjistíš, že mí protivníci nemají oprávněný důvod k tomu, aby mě pronásledovali tak, jak činí. Upřímně – říkám pravdu. Co se týče obvyklé ničemnosti lidí, podařilo se mi uchovat čistotu před násilím tak, že jsem zůstal v blízkosti tvého slova, Bible. Nespoléhal jsem se na svou vlastní sílu, nýbrž na tvá přikázání a zaslíbení, a chodil jsem po cestách poslušnosti. Mé kroky neuklouzly; neuchýlil jsem se k násilí vůči mým nepřátelům, i když jsem měl spoustu příležitostí tak učinit.“

17,6–7 „Nyní svou při předkládám tobě. Volám k tobě o spravedlnost a důvěřuji ti, že mě uslyšíš a odpovíš mi. Jsi Spasitel těch, kdo hledají útočiště před svými nepřáteli po tvé pravici. Jak se k tobě utíkám, prokaž mi své milosrdenství velkolepým způsobem.“

17,8–12 „Chraň mě jako zřítelnicí svého oka.“ – Myslím na zorničku oka a na to, jak ji chrání řasy, víčko, obočí, očnénice a rychle zvednutá ruka (F. B. Meyer). Skryj mě v ochranném a láskyplném stínu svých křídel. Pak budu v bezpečí před ničemy, kteří mě okrádají o všechno, co mám, a touží mi vzít i život. Jak sám dobře víš, jejich srdce jsou zarostlá tukem a neschopna slitování, a jejich ústa chrlí velmi zastrašující hrozby o tom, co se mi chystají udělat. Tajně mě stopují. Nyní mě obklíčili. Jejich oči se upírají k poslednímu rozhodujícímu úderu. Divoci jako vyhla-

dovělý lev a mazaní jako mladý lev číhající v houští jsou připraveni roztrhat mě na cuc-ky.“

17,13–14 „Hospodine, ty mi prostě *mu-síš* přijít na pomoc. Utkej se s nimi v čelní srážce a sraz je. Svým mečem mě vysvobod' ze sevření těchto ničemníků, které zajímá pouze to, co mohou získat v tomto životě. Z materiálních věcí jsi jim dal více než dost. Dokonce i jejich děti mají nadbytek – dost na to, aby z něj zanechaly i svým dětem.“

17,15 „No, co se mě týče, mohou mít to všechno. Mě zajímají spíše duchovní nežli hmotné poklady. Mně bude stačit, budu-li hledět na tvoji tvář jako někdo, kdo byl prohlášen za spravedlivého a nikoli provinilého hříšníka. Až procitnu, budu nasycen tvým zjevem.“

E. Bendor poukázal na skutečnost, že verš 15 obsahuje všechny prvky z 1J 3,2:

Nejvyšší uspokojení.	1J: Ještě se neukázalo... ale... Ž: Budu nasycen.
Velká proměna	1J: Budeme mu podobni. Ž: Nasycen budu obrazem tvým (BKR).
Rozšířené vidění	1J: Uvidíme ho takového, jaký je. Ž: Spatřím tvou tvář. ¹⁷

Viz také 1K 15,51–55 a Zj 22,4.

Žalm 18: Moc, která vzkřísila Krista z mrtvých

Vodítkem k domněnce, že by tento žalm mohl být o Pánu Ježíši Kristu, je skutečnost, že verš 50 cituje Pavel v Ř 15,9 jako odkaz na Pána Ježíše: „Proto ti budu vzdávat chválu mezi národy, a budu opěvovat tvé jméno.“

Při bližším zkoumání zjistíme, že tento žalm je vskutku o Pánu Ježíši Kristu. Barvitě popisuje jeho smrt, vzkříšení, vyvýšení, druhý příchod a slavné kralování.

Na žádném jiném místě v Bibli nenajdeme tak živý popis ohromné bitvy, ke které došlo v neviditelném světě v době vzkříšení našeho Spasitele. Ale o tom více až později.

18,2–4 Píseň začíná chválou Hospodinu za to, že slyšel a vyslyšel modlitby svého milo-

vaného Syna. Povšimněme si básnických obrazů, které popisují sílu, bezpečí a záchranu, které se nacházejí v Bohu: moje síla... má skála... má tvrz... můj vysvoboditel... můj štít a roh mé záchranu, můj nedobytný hrad.

18,5–7 Smrt rychle dotírá na trpícího Spasitele. Ve svižně se měnících obrazech popisuje sám sebe jako svázaného provazy, jak se přes něj pomalu valí vlny, jak se zapletl do provazů a jak musí čelit množství léček, z nichž není úniku. V tak zoufalé situaci existuje pouze jedna možnost: modlit se k Bohu. Kristus se nemodlil, aby ho Bůh vysvobodil z umírání; to byl koneckonců důvod, proč přišel na svět (J 12,27). O co však žádal, bylo, aby byl vysvobozen od smrti. „On ve dnech svého pozemského života s hlasitým křikem a slzami obětoval modlitby a úpěnlivé prosby tomu, který byl mocen ho zachránit ze smrti...“ (Žd 5,7).

V hluboké tísní byl Kristus ujištěn o tom, že jeho modlitba byla slyšena a vyslyšena. Zbytek žalmu ukazuje, jak se kvůli Immanuelu tklivému nářku z Getsemane a Golgoty zmobilizovaly všechny síly Všemohoucího. „Hlas je slabý a opuštěný;“ napsal F. B. Meyer, „ale odpověď otfřásá stvořením.“

18,8–16 Když dojdeme k veršům 8–20, vypadá to, jako by propukla válka. A právě to se stalo při Kristově vzkříšení. Bitva proběhla mezi Bohem a pekelnými zástupy. Satan a všichni jeho démoni se utábořili u hrobky za Jeruzalémem a byli rozhodnutí, že Kristus Pán nikdy nevstane z mrtvých. Jejich úspěch z ukřížování Božího Syna by byl naprosto anulován, kdyby byl vzkříšen. Proto se shromáždili u zapečetěného hrobu Spasitele.

Poté Bůh roztáhl nebesa a sestoupil v největším projevu své moci, jaký svět kdy viděl. Apoštol Pavel o tom později hovořil jako o „nesmírné velikosti jeho moci... kterou uplatnil v Kristu, když jej vzkřísil z mrtvých“ (Ef 1,19–20). Větší než moc, která stvořila vesmír, větší než síla, která vysvobodila Izrael z Egypta, byla Boží křísící moc, která onoho prvního velikonočního rána zahнала vlády, mocnosti a zlé duchy.

Když se Bůh přibližuje, země se svíjí v křečích. Jeho prudký hněv znázorňuje dým

vystupující z jeho chřipí, stravující oheň vystupující z jeho úst, a obrovské kusy řevavého uhlí, které metá proti svým nepřítelům. Jak sestupuje, letí na oblaku připomínajícím cheruba a svět je ochromen intenzivní bouří temnoty, hromu, blesku a krupobití, které bušilo do nepřátel v ohromném vstřelovacím náletu. Podobně jako při přechodu Rudého moře ustupují i nyní ve strachu vody moří a řek před gigantickým projevem hněvu Všemohoucího.

18,17–20 V pozoruhodném symbolickém vyjádření Bůh nepřítele rozbíjí, zraňuje, drtí, zasahuje a mrzačí, dokud v naprosté porážce neustoupí. Poté vztáhne ruku a vyzvedne Krista ze stále zapečetěného hrobu. Haleluja! Kristus vstal! Nejenže ho Bůh křísí z mrtvých, ale navíc mu daruje i triumfální nanebevstoupení přes říši nepřítele a oslaví ho po své pravici. Proto Pavel praví: „Tak odzbrojil vlády a autority a veřejně je vystavil na odiv, když je vedl triumfálním průvodem v něm“ (Ko 2,15).

18,21–31 Zde máme důvody nebo tajemství vzkříšení. Existovala jistá morální nutnost, nezbytná proto to, aby Bůh Pána Ježíše vzkřísil. Tato nutnost spočívala v Kristově bezhříšnosti, dokonalém životě a neutuchající oddanosti vůli jeho Otce, a také v dokonalosti jeho díla na kříži Golgoty. Všechny spravedlivé Boží vlastnosti vyžadovaly, aby vzkřísil Spasitele z hrobu v moci nekonečného života. To je význam majestátního výroku „Kristus byl skrze slávu Otce vzkřísěn z mrtvých“ (Ř 6,4). Překrásný Boží charakter učinil Kristovo vzkříšení morální nutností, odměnou za Kristovu dokonalou osobní spravedlnost.

Třebaže verše 21–31 opravdu napsal David, nejsou ve vztahu k němu úplně pravdivé. Místo toho prorocky hovořil v inspiraci Duchem svatým o tom, který bude jak jeho synem, tak i jeho Pánem (Mt 22,41–46).

18,32–43 Tyto verše popisují Kristův druhý příchod. Sestoupí z nebe „se svými mocnými anděly a v plameni ohně bude trestat ty, kteří neuznávají Boha, a ty, kteří nejsou poslušni evangelia našeho Pána Ježíše (2Te 1,7–8). Bude „oblečen do pláště zborceného krví...

z jeho úst vychází ostrý meč, aby jím bil národy... On bude šlapat lis vína planoucího hněvu Všemohoucího Boha“ (Zj 19,13–15).

Kristus je zde vyobrazen především jako válečník. To je v souladu s dalším Písmem, které učí, že až se Kristus vrátí zpět na zem, přijde nejprve proto, aby „vykonal soud nade všemi, a aby usvědčil každého ze všech skutků bezbožnosti, které bezbožně spáchali, a ze všech tvrdých slov, která proti němu promluvili bezbožní hříšníci“ (Ju 15).

Poté, co Bůh Otec vybavil Krista k boji (v. 32–38), bude své nepřátele pronásledovat a naprosto je zničit (v. 38–43).

18,44–46 Až rozdrtí své nepřátele, ustanoví Kristus na zemi své království a bude vládnout jako Král králů a Pán pánů. Nyní bude hlavou všech národů na zemi. Vykoupený Izrael i vykoupení pohané budou v dobrovolném podřízení se sloužit spravedlivé vládě oslaveného Krista. Cizinci budou poslušni jen zdánlivě.

18,47–51 Žalm končí tak, jak začal – chvalozpěvem Bohu za jeho úžasné ospravedlnění Pána Ježíše. Daroval svému králi velká vítězství a prokázal milosrdenství svému Pomazanému, svému Synu.

Za to, co učinil, bychom ho měli velebit mezi národy i my a opěvovat jeho jméno.

Žalm 19: Dvě Boží knihy

19,1–3 „Nebesa vypravují o Boží slávě; obloha vypovídá o díle jeho rukou.“ A jaký příběh to vypravují! Pomyslete nejdříve na to, co říkají o nezměrnosti vesmíru. Pokud bychom cestovali rychlostí světla – 299 792 458 metrů za *vteřinu* nebo přibližně 9,46 triliónů metrů za *rok* – trvalo by nám deset miliard *let*, abychom doletěli k nejbzdálenějšímu bodu, který můžeme vidět teleskopem. A ani tak bychom zdaleka nedosáhli naprostých hranic vesmíru. Astronomové se nyní domnívají, že vesmír nemusí mít vůbec žádné hranice! Naše země není nic jiného než malinká skvrnka v nekonečném prostoru!

Pomyslete rovněž na množství hvězd a dalších vesmírných těles. Pouhým okem můžeme spatřit asi pět tisíc hvězd. S malým teleskopem uvidíme asi dva milióny. Ale s telesko-

pem v observatoři Palomar spatříme miliardy *galaxií*, nemluvě o jednotlivých hvězdách.

Potom přemýšlejme o vzdálenostech vesmírných těles od Země a od sebe navzájem. Kdosi vyobrazil tyto vzdálenosti následovně: Pokud by bylo možné za 1 korunu urazit 1 600 kilometrů, pak by výlet na Měsíc stál 238 korun, na Slunce 93 000 korun a výlet na nejbližší *hvězdu* by přišel na 26 miliard korun.

Dopad světla na zem z nejbližších hvězd, které lze vidět teleskopem, trvá deset miliard let. Takže když se podíváme do vesmíru, díváme se vlastně nazpět v čase. Například galaxii Andromeda nevidíme tam, kde je nyní, ale kde byla před dvěma milióny let!

Třebaže se může zdát, že hvězdy jsou na nebeské klenbě namačkané, jsou vzdálenosti mezi nimi tak obrovské, že hvězdy byly připodobněny k osamělým majákovým lodím brázdícím prázdné moře ve vzdálenosti miliónů kilometrů.

Pokud je stvoření tak úžasné, o kolik úžasnější musí být jeho Stvořitel! Celý den a celou noc nebesa vypravují o velkoleposti jeho moci a moudrosti. Obloha bez ustání vypovídá o divech jeho díla. (V biblickém použití označuje „klenba/obloha“ vesmírný prostor.) Jak napsal Isaac Watts: „Příroda jako otevřená kniha šíří slávu svého Stvořitele po všech končinách země.“

19,4–5a Není to řeč, nejsou to slova, žádný slyšitelný hlas, a přece kázání hvězd prochází po celé zemi a jejich poselství dosahuje na samé končiny světa. Pokud se člověk pouze podívá nahoru na nebe, může vědět, že existuje Bůh a může vnímat jeho věčnou moc (Ř 1,20). Děsivé vzdálenosti a složitost vesmíru potvrzují pozorování lorda Kelvina, že „pokud přemýšlíte opravdu usilovně, věda vás donutí, aby uvěřili v Boha“. Kant napsal:

Není možné přemýšlet o uspořádání světa, aniž bychom uznali obdivuhodný řád jeho uspořádání a jistý projev Boží ruky v dokonalosti jeho souvztažnosti. Rozum, jakmile jednou zvažil a obdivoval tolik krásy a tolik dokonalosti, pocítuje spravedlivé rozhořčení nad smělým bláznovstvím, které se to vše opovažuje přisoudit šťastné náhodě. Musí tomu být tak, že nejvyšší moudrost pojala plán a nekonečná moc ho uskutečnila.¹⁸

19,5b–7 Žalmista považuje klenutý oblouk nebes za obrovský stan, který Bůh připravil slunci. Když slunce ráno vychází, je jako ženich vycházející ze své komnaty. Slunce se pohybuje po nebeské klenbě jako hrdina radostně běžící závod. Jeho dráha začíná na východním konci nebes a pokračuje dále na západní obzor. Samozřejmě víme, že slunce doopravdy nevychází a nezapadá, ale že se Země otáčí kolem Slunce a vytváří tento klam. V poetických oddílech Bible často mluví tak, jak se to nám lidem jeví a jak bychom to vyjádřili v běžném hovoru.

Před zárem slunce se nic neskryje. Ono osvětluje všechno a proniká každý odlehlý kout a skulinku světa.

19,8–10 Stvoření je ovšem jen *jedna* z knih, kterými Bůh zjevuje sám sebe. Verš 7 nám představuje druhý svazek Božího zjevení – „Hospodinův zákon“. Oba svazky oslavují Boha a hloubavé lidi inspirují ke chvále. Jen málo komentátorů žalmů dokáže odolat, aby necitovalo slavný Kantův výrok:

Dvě věci naplňují mysl vždy novým a rostoucím úžasem a úctou, čím častěji a více o nich člověk rozjímá: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně.¹⁹

Mezi těmito dvěma Božími knihami však existuje rozdíl. Stvoření zjevuje Boha jako mocného Boha síly. Jeho slovo ho však odhaluje jako někoho, kdo vstupuje do smluvního vztahu s lidmi. Boží *dílo* dokazuje jeho moudrost a moc, ale jeho *slovo* zjevuje jeho lásku a milost. Vědecká pravda může podněcovat naši schopnost myšlení, ale duchovní pravda usvědčuje naše srdce a svědomí!

Ve svém velebení Božího slova ho David popisuje nejen jako Hospodinův zákon, nýbrž také jako Hospodinovo svědectví, Hospodinovy stanovy, Hospodinova přikázání, Hospodinovu bázeň a Hospodinova rozhodnutí. Žalmista přisuzuje Božímu slovu osm vynikajících vlastností: je ryzí, spolehlivé, přímé, vytříbené, čisté, ob stojí navždy, je spolehlivé a spravedlivé. Poté vyjmenovává pět z jeho úžasných služeb: obnovuje duši, prostým lidem dává moudrost, obšťastňuje srdce, dává očím světlo a varuje Božího služebníka.

19,11 Hodnotu slova nelze měřit zlatem.

Ale se zlatem má jednu věc společnou: lidé musí kopat, aby našli jeho poklad. Obrovské bohatství je skryté na stránkách Boží knihy, a nejlepším zájmem člověka pouze prospěje, když je hledá.

„Boží cti je ukrýt věc, čest králů je zkoumat věc“ (Př 25,2).

Mohu upřímně říct, že žádný zlatokop, který objeví zlato, není šťastnější než já, když nalezu valounky duchovního pokladu v Bibli! Ač mám velmi rád med, tak jeho chuť není nikdy tak sladká jako chuť dobrého Božího slova! Žádná slova nebudou nikdy moci vyjádřit obohacení a uspokojení, která jsem v Bibli našel.

Tato stará kniha je mým průvodcem; je to přítel po mém boku. Bude osvětlovat a ozařovat moji cestu. A každé zaslíbení, které najdu, utěšuje a potěšuje mou mysl, když je každý den čtu a dbám na ně.

Edmund Pillifant

Mimochodem, obrat „sladší než med tekoucí z plástve“ se člověka nádherně dotýká. Nejčistší med je totiž ten, který teče z plástve, spíše než ten, který je třeba vytlačit.

19,12 Ano, tvůj služebník se jimi nechá varovat. Písmo věřícího učí, jak odolat zlému, utéci před pokušením, nenávidět hřích a vyhnout se samotnému objevení zla. Když se křesťan řídí principy slova, najde v životě pravé naplnění. Duchovně, fyzicky i duševně se těší z dobrého života! A jako třešničku na dortu si shromažďuje odměnu, která mu bude udělena před Kristovým soudným stolicem. „Zbožnost je užitečná ke všemu, neboť má zaslíbení nynějšího i budoucího života“ (1Tm 4,8).

19,13 Když však přemýšlíme o tom, jak svatý, spravedlivý a dokonalý Hospodinův zákon je, uvědomíme si, jak moc selháváme, a vykřikneme spolu s Davidem: „Kdo rozpozná pochybení?“ Barnes k tomu píše:

Při pohledu na zákon tak čistý, tak svatý, tak přísný ve svých požadavcích a tak rozsáhlý ve svých podmínkách – nárokuje si soudní pravomoc nad myšlenkami, slovy a celý životem – kdo by si nevzpomněl na tolik případů, kdy se od takového zákona odklonil? Trochu podobnou nostalgii na-

lezeme i v žalmu 119,96: „Vidím dovršení všeho dokonalého. Šíře tvých příkazů je nezměrná.“²⁰

Jak nás Písmo odhaluje nám samotným a usvědčuje nás z hříchů, jichž jsme si předtím nebyli vědomi, cítíme nutkání modlit se za odpuštění svých skrytých pochybení – pochybení skrytých nám i druhým, ale nikoli Bohu. Hřích je hřích, i když si ho nejsme vědomi. Tak by mělo naše vyznání hříchů vždy počítat i se skrytými hřichy.

19,14 Žalm nás ale neučí jen modlit se za očistu od neznámých hříchů, nýbrž také za ochranu před hříchy troufalými, tj. před hříchy, které se rodí z pýchy a důvěry v sebe sama. Pýcha byla ústředním hříchem vesmíru. Vedla k Luciferově původní vzpouře vůči Bohu. Více než čehokoli jiného se žalmista obával, aby takové troufalé hříchy nezískaly navrch i v jeho životě. Pokud unikne jejich moci, píše, bude prost velikého přestoupení – konkrétně velikého přestoupení odpadnutí od Boha a vzpoury vůči němu.

19,15 Chvalozpěv končí. David velebil knihu stvoření a knihu zjevení. Nyní pronáší konečnou modlitbu, aby jeho slova a rozjímání byla příjemná v očích Hospodina, jeho skály a Vykupitele. Když se o Bohu hovoří jako o skále, má tento obraz evokovat sílu, bezpečí a záchranu. Bůh nás jako náš Vykupitel v Kristu vykupuje z hřichu, otroctví a hanby.

Žalm 20: Jméno Boha Jákobova

Národ se nachází na pokraji války. Před tím, než vyvedl svůj lid do boje, přišel král David, aby přinesl oběti. Je s ním přítomno množství věrných poddaných, kteří mu přejí úspěch. Ve verších 2–6 je slyšíme, jak se modlí, aby ho Hospodin ochránil a daroval mu vítězství. Povzbuzen modlitbami svého lidu král vyjadřuje důvěru, že Hospodin kvůli němu zasáhne (v. 7). Jeho důvěra se přenesla i na lid, jehož modlitby jsou nyní prodchnuty ujištěním o vysvobození (v. 8–10).

Modlitba lidu (20,2–6)

20,2 V předvečer bitvy vzhlíží lid k Hospodinu s nadějí, že králi odpoví v blížící se bitvě tak, že nepřítel zažene v drtivé porážce. Když

zpívají „Kéž ti poskytné bezpečí jméno Boha Jákovova“, připomínají nám, že Boží jméno zastupuje samotnou Osobu. V tomto žalmu najdeme tři odkazy na toto úžasné jméno:

Kéž ti poskytné bezpečí jméno Boha Jákovova (v. 1).

Ve jménu svého Boha vyzdvihneme korouhve (v. 6).

My však připomínáme jméno Hospodina, našeho Boha (v. 8).

Williams vhodně popsal tyto narážky v aliterachní podobně jako:

Ochraňující jméno,
osvědčené jméno,
osvobozující jméno.

20,3 Zde se konkretizuje zdroj vytoužené pomoci. Svatyně na Sijónu byla místem Božího přebývání na zemi, a bylo tedy rozumné očekávat pomoc a podporu ze svatyně na Sijónu.

20,4 Králova věrná poslušnost v přinášení obětních darů a obětí je uvedena jako zvláštní důvod, proč by si na něj měl Hospodin vzpomenout s přízní.

20,5–6 Král toužil, aby Hospodin korunoval jeho plány a záměry úspěchem. Zde se jeho milující lid modlí, aby výsledek bitvy byl vskutku takový. Už nyní myslí s ohromnou radostí a nadšením na velkou oslavu vítězství, až bude vyhlášena zvěst o výhře a oni pozvednou korouhve vlající ve větru jako projev úcty jménu jejich Boha.

Je otázkou, zda slova „Kéž Hospodin vyplní všechny tvé prosby“ pronáší lid, kněz nebo král. V každém případě se jedná o vhodnou modlitbu.

Králova odpověď (20,7)

Povzbuzen modlitebními zájmy svého lidu se král raduje v poznání, že Hospodin opravdu sešle tolik potřebnou pomoc ze svého svatého nebe a zasáhne úžasnými projevy své nekočné moci.

Modlitba lidu plná důvěry (20,8–10)

Takováto důvěra je nakažlivá. Oddaný lid, inspirovaný ujištěním svého vůdce, již neuvádí v úžas vychvalovaná vojenská moc protivníka. Jen ať se vychloubá svými nezranitelnými

mi vozy a koňmi zkušenými v bitvě; Izrael se bude chlubit Hospodinovým jménem! Je lepší důvěřovat v něho než v arzenál nashromážděných zbraní. Při pohledu na Hospodina padnou k zemi i ty nejmocnější armády! Avšak ti, kdo stojí na Hospodinově straně, povstanou, až se rozplyne kouř bitvy.

20,10 S takovým pokojem v myslí lid ještě jednou prosí Hospodina, aby králi daroval vítězství, čímž vyslyší jejich modlitby za vysvobození.

Aplikace

Historický dopad tohoto žalmu lze najít v Davidově vítězství nad Amónci a Aramejci (2S 10,14–19).

Nicméně daný žalm lze rovněž vztáhnout na Pána Ježíše a jeho modlitbu za vzkříšení. Jeho věřící lid se modlí, aby Bůh vyjádřil svou naprostou spokojenost s Kristovou obětí na Golgotě tím, že ho vzkřísí z mrtvých. Když se Mesiáš zapojuje do boje se Satanem a jeho hordami, je si jistý konečným výsledkem. Žalm 20 předjímá ohromnou radost prvního velikonočního rána.

Žalm lze rovněž aplikovat na misionáře, kteří pronikají na Satanovo teritorium, nebo na jakéhokoli křesťana, který se snaží pro Pána získat nové území.

Žalm 21: Díkuvzdání za vítězství

Mezi tímto a předchozím žalmem existuje úzká spojitost. V předchozím jsme slyšeli, jak se lid modlí za vítězství pro svého krále, než odešel do boje. V tomto byla jejich modlitba vyslyšena, a ten samý lid oslavuje vítězství s Hospodinem. Nejprve hodnotí strhující způsob, jímž Bůh daroval úspěch (v. 2–8). Poté předjímají konečné podrobení všech králových nepřátel (v. 9–13). A nakonec chválí Hospodinovu sílu a moc (v. 14).

Sladká chuť vítězství (21,2–8)

21,2–5 Král se raduje ze způsobu, jímž Hospodin právě prokázal svou sílu jako Bůh bitvy. Překypuje nadšením, když myslí na správné načasování Hospodinova zásahu. Bůh mu daroval vítězství, po kterém toužil, úspěch, za který se modlil. Hospodin vyšel vstříc s požehnaním ví-

těžství a zdaru. Nejvyšší vložil na jeho hlavu nepomíjející korunu z ryzího zlata. V odpověď na královu žádost o zachování mu Bůh daroval život – ano, dlouhý život navěky a navždy. Tento druhý výraz zřejmě popisuje dlouhý život v Davidově případě, ale doslova to platí i o nekonečném vzkříšeném životě Mesiáše.

21,6–8 Tento oddíl se stává ještě krásnějším, když na něj pohlížíme tak, že hovoří o Pánu Ježíši Kristu. Boží spásná pomoc mu darovala ohromnou důstojnost. Když ho Bůh vzkřísil z mrtvých a posadil jej po své pravici, korunoval ho slávou a ctí (Žd 2,9). Ano, Pán ho učinil navždy pozeňnaným a pozeňnaním pro celý svět! Posazen na nejvyšším místě je Kristus naplněn radostí v přítomnosti svého Otce. Právě jeho absolutní důvěra v Hospodina ho přivedla na toto čestné místo. A díky milosrdenství Nejvyššího bude jeho vyvýšení navždy zajištěno.

Zhoubu králových nepřátel (21,9–13)

21,9–11 Nyní lid oslovuje přímo krále. (V předchozím oddíle hovořili k Hospodinu.) Pokud v králi rozpoznáme Mesiáše, pak daný oddíl popisuje zhoubu Kristových nepřátel při jeho druhém příchodu.

Jeho pravice najde všechny jeho nepřátele; žádný z těch, kdo jej nenávidí, neunikne. Nástrojem jejich zničení bude oheň; „zjeví se z nebe... a v plameni ohně bude trestat ty, kteří neuznávají Boha, a ty, kteří nejsou poslušni evangelia našeho Pána Ježíše“ (2Te 1,7–8). Rovněž vyhladí jejich lid z tváře země, a jejich símě z lidského rodu.

21,12–13 Pikle, jimiž chtěli zabránit Kristu, aby se chopil otěží univerzální vlády (také popsáno v Ž 2,2–3), katastrofálně selžou. Vzbouřenci ustoupí v hrůze, až na ně Bůh z bezprostřední blízkosti vypálí!

Chvalte Hospodina (21,14)

V poslední strofě je Hospodin vyvýšen za způsob, jímž zjevil svou moc. Písně chvály propukají kvůli moci, kterou Bůh uvolnil, aby vysvobodil své vlastní a nepřátele srazil. Je to píseň pozůstatku Izraele, který se modlí, aby byl Mesiáš vyvýšen, a konečně ho uznává za Pána všech.

Žalm 22: Kristus v utrpení a ve slávě

Opuštěn! Bůh ho mohl raději oddělit od jeho podstaty;

a Adamovy hříchy se vetřely mezi spravedlivého Syna a Otce;

Ano, jednou otrásl jeho světem

Immanuelův osiřelý výkřik – vystoupal vzhůru sám, bez ozvěny,

„Můj Bože, jsem opuštěn!“

Vzešel z jeho svatých úst, uprostřed jeho ztraceného stvoření,

aby žádný věřící nikdy nemusel vypustit tato slova smutku.

Elizabeth Barrettová-Browningová

22,2–3 Přistupme k tomuto žalmu s největší možnou vážností a úctou, neboť jsme zřejmě nikdy dosud nevstoupili na světlejší půdu. Přišli jsme ke Golgotě, kde dobrý pastýř pokládá svůj život za ovce. Tři hodiny byla země zahalena hustou temnotou. Nyní se vesmírem nese „osiřelý nárek Immanuela“: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“

Za touto dojemnou otázkou se skrývá strašná realita – trpící Spasitel vlastně byl, doslova a do písmene, Bohem opuštěn. Věčný Syn, který byl vždy předmětem potěšení svého Otce, byl nyní opuštěn. Dokonalý Člověk, který vždy činil Boží vůli, zažil strašlivý smutek z toho, že byl oddělen od Boha.

Otázka tedy zní: „Proč?“ Proč by měl svatý, bezhříšný Boží Syn trpět intenzivní hrůzou věčného pekla během těch dlouhých hodin temnoty? Písmo na to dává odpověď. Zapravě Bůh je svatý a spravedlivý, a to znamená, že musí potrestat hřích, kdekoli ho najde. Pro Boha je nemožné, aby přimhouřil oko nebo hřích přehlédl. To nás přivádí k druhému bodu. Přestože neměl Pán Ježíš žádné vlastní hříchy, vzal na sebe hříchy naše. Dobrovolně na sebe vzal odpovědnost podstoupit trest za všechna naše přestoupení. Naše dlužná částka byla převedena na jeho účet, a on se dobrovolně stal ručitelem toho všeho. Ale co nyní může Bůh udělat? Všechny jeho spravedlivé vlastnosti požadují, aby byl hřích potrestán. Ale tu on shlédne na zem a vidí svého jednorozeného Syna, jak se pro druhé stává obětí ním beránkem. Syn jeho lásky se stal nositelem našich hříchů. Co Bůh udělá, až uvidí

naše hřích, jak spočívají na jeho vlastním milovaném Synu?

Nikdy neexistovaly pochybnosti o tom, co Bůh udělá! Úmyslně uvolnil veškerou zuriťovosť svého spravdivého hněvu a zacilil ji na svého milovaného Syna. Divoký příval Božího soudu se snesl na nevinnou oběť. Kvůli nám byl Kristus Bohem opuštěn, abychom my nemuseli být *nikdy* opuštěni.

Proto když čteme o Kristově hlubokém, hlubokém utrpení, mělo by se tak díť s jasným vědomím toho, že to vše snesl kvůli nám. Měli bychom každou větu zakončit slovy *kvůli mně*. Byl opuštěn – *kvůli mně*. Když ho slyším zvolat „Jsi daleko od mé spásy, od slov mého nařikání“, pak vím, že to bylo *kvůli mně*. A kvůli mně nebesa mlčela ve dne i v noci.

22,4 V jistém smyslu vysvětlil Spasitel svou opuštěnost slovy: „Ty jsi svatý, trůníš na chválách Izraele.“ Boží svatost požadovala, aby byla vyplacena mzda za hřích. Boží láska poskytla to, co požadovala jeho svatost. Poslal svého Syna, aby zemřel jako zástupná oběť. Nyní „přísná spravdivost už nemůže nic žádat a milost může otevřít své dlaně“.

22,5–6 Opět však naslouchejme! Spasitel stále hovoří k Otci a připomíná mu, že prarocové nebyli opuštěni nikdy. Jejich důvěřivé volání o pomoc se nikdy nesetkalo s mlčením. Nejednou byli zklamáni, když volali o vysvobození. Navzdory jejich hříchů a vzpurnosti Bůh neměl nikdy příležitost, aby je opustil. *Tento* rozsudek byl rezervován pro Beránka Božího bez vady a kazu!

22,7–8 Nejenže ho opustil Bůh, ale navíc jím lidé pohrdli a odmítli. Pro stvoření, která vytvořila jeho ruka, nebyl Kristus ani člověk – ale pouhý červ. Poznal hořkost pohrdání a odmítnutí těch samých lidí, které přišel zachránit. Dokonce když Kristus visel na kříži, přihlížející dav se vysmíval Věčnému milovníkovi svých duší a zsměšňoval ho! Zdá se to být neuvěřitelné, ale zpívali posměšnou písničku, v níž se vysmívali jeho zdánlivé bezmoci a zdánlivé marnosti jeho důvěry v Boha.

22,9 „Složil naději v Bohu, ať ho nyní vysvobodí, stojí-li o něho!“ Přesně to řekl uštěpačný dav pod křížem (Mt 27,39. 43).

22,10–12 Nyní se však Syn člověka odvrá-

cí od člověka k Bohu a vzpomíná na Betlém. Byl to Bůh, který ho vyvedl z lůna panny. Byl to Bůh, kdo ho zachoval během křehkých dní jeho dětství. Byl to Bůh, kdo ho zachoval v jeho chlapectví a raném mužství. Na základě tohoto minulého vztahu lásky Kristus volá k Bohu, aby se přiblížil v hodině jeho drtivé, osamělé zkoušky.

22,13–14 Mnozí lidé v nenávistném davu na Golgotě byli Izraelci. Kristus je zde přirovnává k silným býkům z Bašanu a k trhájącímu a řvoucímu lvu. Oblast Bašanu se nacházela na východ od Jordánu a byla známá svými bohatými pastvinami a silnými, vykrmenými zvířaty. Ámos později popsal Izraelce milující luxus jako bašánské krávy (Am 4,1). Když zde Kristus hovoří o býcích z Bašanu, myslí tím své vlastní krajany, kteří i tehdy čekali, aby se mohli zúčastnit jeho porážky. Nebyli jen jako býci nabodávající na rohy, ale také jako plenící a řvoucí lvi. Mesiáš Izraele přišel, a oni po něm skočili jako lvi po jehněti!

22,15–16 Kristovo fyzické utrpení bylo nesnesitelnější, než lze vůbec popsat. Jeho vyčerpání – rozlil se jak voda. Trpěl agónií při vykloubení kostí, když visel na kříži – všechny jeho kosti se uvolňují. Jeho vnitřní orgány byly násilím porušeny – jeho srdce se mu například v prsou rozpustilo jako vosk. A také nesnesitelná slabost – jeho síla vyschla jako hliněný stěp. A jeho nepolevující žizeň – jazyk se mu lepil na patro. To vše mohlo pouze znamenat, že Bůh ho kladl do prachu smrti.

22,17–18 Podobně jako přirovnal své židovské trýznitele k býkům a lvům, tak nyní srovnává své pohanské popravčí se psy. Jednalo se o běžné pojmenování, kterým Židé označovali pohany (Mt 15,21–28). Zde tím myslí především římské vojáky, kteří ho obklíčili jako smečka útočných, vrčících čoklů. Byla to tato společnost zloduchů, kteří mu propíchli ruce a nohy. Když hleděli na jeho polonahé tělo, viděli jeho kosti vystupující ze svařtělé kůže. To v nich vyvolávalo pocit intenzivního potěšení a zadostiučinění.

22,19 Poté v jednom z nádherných proctví tohoto žalmu Pán Ježíš předpovídá, že si vojáci budou dělit jeho roucho a vrhat los

o jeho oděv. A zde je záznam o tom, jak k tomu došlo o staletí později:

Vojáci pak, když Ježíše ukřižovali, vzali jeho šaty a rozdělili je na čtyři díly, každému vojákovi jeden díl. Vzali i košili. Byla to košile nesešivaná, odshora vcelku utkaná. Řekli si: „Netrhajme ji, ale losujme o ni, či bude“ (J 19,23–24).

22,20–22 Naposledy v tomto žalmu Spasitel úpěnlivě prosí Boha o jeho přítomnost a pomoc. Žádá, aby byl vysvobozen od meče a moci psů, tj. od pohanů. Meč symbolizuje vládní moc (Ř 13,4). Zde se vztahuje na římskou vládu, která disponovala trestem smrti. Psi, jak bylo vysvětleno výše, popisují římské vojáky. Poté ve verši 21 Kristus žádá, aby byl zachráněn ze lví tlamy a před rohy divokých turů. Jak jsme viděli ve verších 12 a 13, tato pojmenování se vztahují na Židy, kteří řekli Pilátovi: „My máme zákon, a podle toho zákona musí zemřít...“ (J 19,7).

„Tys mi odpověděl“ představuje výrazný a vítězoslavný předěl mezi verši 21 a 22. Je to pant, na kterém visí oba oddíly žalmu. Poezie se nyní posunuje od dojemné prosby k jásavé písni. Utrpení Pána Ježíše jsou nyní navěky minulostí. Jeho výkupné dílo bylo dokonáno. Kříž byl vyměněn za korunu!

Mezi těmito dvěma verši se žalmista v jednom okamžiku přenáší od Kristova prvního příchodu k jeho druhému příchodu – z Golgoty na Olivovou horu! Třebaže to žalm neuvádí, víme, že doba ležící mezi tím zahrnuje Spasitelovu smrt, pohřeb, vzkříšení a nanebevstoupení, stejně jako celý věk církve, v němž žijeme.

22,23 Na tomto místě žalmu se Kristus vrátil zpět na zem, aby vládl jako král. Věrný pozůstatek Izraele vstoupil do království s jeho veškerou tisíciletou slávou. Mesiáš Izraele je připraven svědčit svým židovským bratřím o Boží věrnosti, neboť Bůh vyslyšel jeho prosby v první části žalmu. Nyní Kristus chválí Boha ve shromáždění.

22,24–25 Další dva verše předkládají podstatu toho, co Kristus řekne vykoupěnému Izraeli v onom budoucím tisíciletém království. Ve třech velkolepých paralelismech je Kristus oslovuje jako „vy, kdo se bojíte

Hospodina“, „veškeré potomstvo Jákobovo“ a „všechno potomstvo Izraelovo“. Poté je vyzývá, aby chválili Hospodina, ctili ho a třásli se před ním. Důvodem této uctivé reakce je skutečnost, že Bůh slyšel a vyslyšel ony ztrápené výkřiky, které k němu stoupaly z temné Golgoty. Bůh nepohrdl utrpením, které snášel jeho milovaný Syn, ani před ním natrvalo neskryl svou tvář. Místo toho „ho Bůh povýšil nade vše a dal mu jméno, které je nad každé jméno, aby se ve jménu Ježíše sklonilo každé koleno... a k slávě Boha Otce aby každý jazyk vyznal, že Ježíš Kristus je Pán“ (Fp 2,9–11).

22,26 Bůh je předmětem Mesiášovy chvály: „Od tebe pochází má chvála ve velikém shromáždění...“ Ve své tísní Kristus přísahal, že bude chválit Pána na veřejnosti, a nyní splní své sliby před těmi, kdo se Hospodina bojí.

22,27 V posledních šesti verších žalmu dochází ke změně mluvčího. Nyní promlouvá Duch svatý a popisuje ideální podmínky, které budou převažovat během míru a blahobytu tisíciletého království.

Chudoba vymizí; chudí budou jíst a nasýt se. Celá země bude naplněna chválením Boha. Ti, kdo hledají Hospodina, ho budou chválit. Na všechny tyto uctíváče vylévá Duch požehnaní: „Vaše srdce bude žít navěky.“

22,28 Nastane celosvětová obnova. Všechny končiny země si vzpomenou na to, co Kristus vykonal na Golgotě, a obrátí se k Hospodinu. Všechny čeledi národů se sjednotí v jednom velkém aktu vzdání pocty a chvály.

22,29–30 Nad celým světem bude vládnout samotný Pán. Práva na trůn jsou jeho a on bude i panovat nad národy. Všichni velikáni země se podřídí jeho vládě, a každý smrtelník se před ním pokloní – všichni ti, kdo sestupují v prach, i ten, kdo svou duši při životě nezachová.

22,31–32 Kristova sláva potrvá navěky. Jedno pokolení po druhém mu bude sloužit a vyhlášovat jeho znamenitost. A zvláštní poselství bude předávat jedno pokolení druhému: že Kristus spravedlivě dokončil velké dílo vykoupění. Žalm 22 začíná čtvrtým slovem z kříže – smířím zvoláním. A končí slovy „vždyť ji vykonal“, která mají naprosto stejný význam jako Kristovo *sedmé* slovo na kříži:

„Dokonáno jest“ (J 19,30). Po celá staletí se bude z pokolení na pokolení předávat s vděčným údivem dobrá zpráva o tom, že Kristus vše vykonal.

Žalm 23: Dobrý pastýř

Dvacátý třetí žalm je zřejmě nejoblíbenější básní v celé literatuře. Ať se již zpívá na státní nápěv Crimond složený Jessiem Seymourem Irvinem nebo se recituje v rámci nedělní školy, má své kouzlo, které je věčné, a poselství, které neumírá. „Požehnaný je den,“ napsal jeden starý teolog, „kdy byl napsaný žalm 23.“

Jen stěží lze vylepšit osnovu, kterou navrhl J. R. Littleproud:

Tajemství šťastného života

– každá potřeba je uspokojena:

„Hospodin je můj pastýř, s ním nebudu mít nedostatek.“

Tajemství šťastné smrti

– každý strach je odstraněn:

„I kdybych šel údolím nejhlubší tmy, nebudu se bát zlého, neboť ty jsi se mnou.“

Tajemství šťastné věčnosti

– každá touha bude naplněna:

„Dobrota a milosrdenství mě budou jistě provázet po všechny dny mého života. Po dlouhé časy se budu vracet do Hospodinova domu.“²¹

23,1 Navzdory oblíbenosti po celém světě není tento žalm pro každého. Lze jej vztáhnout pouze na ty, kdo jsou oprávněni říci „Hospodin je můj pastýř“. Je sice pravda, že dobrý pastýř zemřel za všechny, ale pouze ti, kdo ho doopravdy přijmou rozhodným činem víry, jsou jeho ovce. Jeho spásné dílo *stačí* pro všechny, ale je *skutečné* pouze pro ty, kdo v něj věří. Všechno tedy závisí na přivlastňovacím zájmu *můj*. Pokud není *můj* pastýř, pak zbytek žalmu není pro mě. Na druhou stranu, pokud je opravdu můj a já jsem jeho, pak v něm mám všechno!

23,2 Má duše ani mé tělo nebude mít nedostatek, protože mi dává uléhat na travnatých pastvinách. A nebude mi scházet ani občerstvení, protože mě přivádí k vodě.

23,3 Nebudu postrádat ani elán, protože obnovuje mou duši.

Nebude mi scházet ani mravní vedení, neboť mě vodí po stezkách spravedlnosti kvůli svému jménu.

Usmívali jsme se na mladíka, který zpanikařil, když při recitování tohoto žalmu přišel s novou verzí: „Hospodin je můj pastýř: neměl bych si dělat starosti“. Ale byl k pravdě blíže, než si myslel. Nenapadla ho přesná slova, ale přesně zachytil jejich smysl. Pokud je Hospodin náš pastýř, nemusíme se starat!

23,4 A nemusíme se bát smrti. V údolí stínu smrti (BKR) není třeba se bát, protože i tam je Pastýř s námi. Ostnem smrti je hřích – hřích nevyznaný a neodpuštěný. Ale Kristus kvůli věřícímu okradl smrt o její osten. Naše hříchy odstranil jednou provždy. A *nejhorší* věc, kterou nám smrt může nyní udělat, je vlastně ta *nejlepší* věc, která se nám může stát! Proto můžeme zpívat:

Ó smrti, ó hrobe, nebojím se tvé moci; dluh byl splacen.

Na Ježíšovi v té temné a strašné hodině spočinuly hříchy naše.

Margaret L. Carsonová

Je pravda, že křesťané mohou mít jisté zlé tušení ohledně utrpení, které smrt tak často provází. Jednou zaslechli jednoho starého věřícího člověka, jak říká: „Nevadí mi, pokud Pán strhne můj stan, ale doufám, že ho strhne něžně!“

Rovněž je pravda, že obvykle se nám nedostane milosti smrti, dokud ji nepotřebujeme. Nicméně skutečností zůstává, že smrt pro nás ztratila svou hrůzostrašnost, neboť víme, že smrt znamená odchod ke Kristu – a to je mnohem lepší. „Zemřít je zisk.“

Pastýřovo žezlo a hůl jsou zdrojem útěchy, ochrany a vedení. A kdykoli je potřeba, může hůl použít rovněž k nápravě. A většina ovcí tuto službu čas od času potřebuje.

23,5 Mezitím nám Pastýř připravuje stůl před zraky našich nepřátel. Na stole jsou předložena všechna duchovní požehnání, která pro nás svou drahocennou krví vykoupil. Stůl symbolizuje všechno, co je v Kristu naše. Třebaže jsme obklopeni nepřáteli, těšíme se z těchto požehnání v pokoji a bezpečí.

J. H. Jowett to vyobrazuje následovně:

Východní pohostinnost zajišťuje bezpeč-

nost hosta. „Všechna posvátná nařízení pohostinnosti se kolem něj shromáždí kvůli jeho ochraně. Vezmou ho do stanu, předloží mu pokrm, zatímco jeho nepřátelé, jimž unikl, stojí zamračeně u dveří.“

Rovněž maže naše hlavy olejem. Pastýři mažou hlavy svých ovcí, aby jim ošetřili škrábance a rány. U kněží vypovídal olej pomazání o posvěcení jejich práce. U králů se pomazání olejem vztahuje ke korunovaci. Každý věřící je pomazán Duchem svatým ve chvíli, kdy přijme Spasitele. Toto pomazání mu zaručuje, že je ve svém životě vyučován Duchem Božím.

Když přemýšlíme nad veškerým bohatstvím milosti, které máme v Kristu Ježíši, propukáme ve vděčný jásot: „Můj kalich přetéká!“

Jeho láska nemá mezí,
jeho milost nemá konce,
jeho moc nemá hranice,
které by lidé poznali:
Neboť ze svého nekonečného
bohatství v Ježíši
stále dává, dává a dává znovu.

Annie Johnsonová Flintová

23,6 A nakonec zde máme tajemství šťastné věčnosti. Doprovázení po celý život Boží dobrotou a milosrdenstvím nakonec vstoupíme do Otcova domu, do svého věčného přibytí. Když o tom přemýšlíme, musíme souhlasit s Guyem Kingem, který řekl: „Jací jsme to šťastní žebráci!“

Žalm 24: Kdo je král slávy?

Dvacátý čtvrtý žalm pohlíží do budoucna na slavnou událost, k níž dojde na konci doby soužení. Hromy Božího soudu ustaly, Pán Ježíš se vrátil na zem, rozdrtil všechny své nepřátele, a nyní postupuje k Jeruzalému, aby se ujal vlády jako Král králů a Pán pánů. Je to vítězný průvod, jaký svět dosud nespasil. Podobně jako byli kdysi přihlížející vyděšeni hloubkou Spasitelova utrpení, tak nyní oněměli při pohledu na velikost jeho slávy.

24,1–2 Jak se zástup přibližuje k městu, všude se rozléhá provolávání, že země a všechno na ní patří Bohu. Jedná se o výrok o Božím vlastnictví a o Kristově plnohodnot-

ném právu vládnout. Poté je uvedeno proč. Kristus je ten, kdo stvořil svět. Byl to on, kdo shromáždil vody na jednom místě a dal vzniknout souši. Byl to on, kdo stvořil řeky, některé na povrchu země a některé pod povrchem. Nyní tedy přichází, aby si nárokoval, co je doopravdy jeho, ale co mu bylo po celá staletí odpíráno.

24,3–6 Následující čtyři verše popisují typ lidí, kteří vstoupí do království a budou se těšit z tisícileté vlády plné míru a blahobytu. Je to věřící pozůstatek Izraele a vykoupení pohané, kteří vystoupí do chrámu v Jeruzalémě, aby se poklonili. Může se zdát, že se tito lidé dostanou do království na základě své dobré povahy, ale tak tomu není. Jejich charakter je důsledkem jejich znovuzrození shůry, protože pokud se člověk nenarodí znovu, nemůže vidět Boží království ani do něho vstoupit (J 3,3.5). Tito lidé jsou tedy ušlechtilí svatí, kteří si prošli velkým soužením a doběla omyli svá roucha v krvi Beránkově.

Dále jsou určeny jejich čtyři charakterové rysy. Mají nevinné ruce; vyjádřeno jinými slovy, jejich skutky jsou spravedlivé a bezúhonné. Mají čisté srdce; tzn. že jejich motivy jsou upřímné a jejich mysl není zkažena. Neschvalují klam v jakékoli podobě. A nakonec nepřevracejí spravedlnost tím, že by svědčili o něčem, co není pravda. Jak jejich ruce a srdce, tak i duše a rty jsou spravedlivé.

Tito lidé se stanou poddanými v Kristově tisíciletém království. Třebaže se jim předtím bezbožní vysmívali a pohrdali jimi, Bůh jim dá za pravdu v jejich spasení. A toto jsou občané tisíciletého království – lidé, kteří hledají Boží tvář, lidé, kteří obdrželi milost od Boha, jenž miluje nehodné.

24,7–8 Rád myslím na to, že když průvod prochází Kidrónským údolím, zpívá slova veršů 1–6. Nyní však jejich zpěv přeruší důrazná výzva posla v čele průvodu. Na strážné u bran Jeruzaléma zavolá: „Brány, pozdvihněte své hlavy. Věčné vchody, zvedněte se! Vchází král slávy!“ Stráž na městské zdi zavolá nazpět hlasitě a mohutně: „Kdo to je, ten král slávy?“ Dostane se mu jasné, zvučné odpovědi: „Hospodin, silný a udatný, Hospodin, udatný válečník.“

24,9–10 Nyní jsou již městu blíže, ale brány stále váhají. Posel tedy znovu přikáže, aby králi slávy otevřeli brány. A opět ho požádají, aby řekl, kdo tímto králem je. Odpoví: „Hospodin zástupů – on je král slávy.“

Poté vstoupí král do města spolu se svými věrnými poddanými, a svou probodnutou rukou se chopí žezla univerzální vlády.

F. B. Meyer k tomu říká:

Tento žalm se v nás uskutečňuje, když Ježíš vstoupí do našeho srdce jako náš král, aby panoval, a k úplnému naplnění tohoto žalmu dojde, až země a její obyvatelé přivítají Ježíše jako svého Pána.²²

Žalm 25: Hospodinovo tajemství

Tento žalm je napsán v akrostichu, třebaže jedno písmenko hebrejské abecedy chybí a jedno bylo použito dvakrát.²³ Jen stěží lze nalézt jednotící téma; místo toho se zdá, že žalm je pouhou směsicí modliteb a rozjímání, jež navzájem zřejmě spojuje pouze abecední pořadí.

25,1–3 Nejprve zde máme modlitbu za ochranu. Zdá se, že Davidovi nepřátelé nejsou nikdy daleko. Proto očekává pomoc od Hospodina a uznává Boha jako jediného, komu důvěřuje. Davidova dvojí prosba zní, aby nebyl nikdy zklamán, protože důvěřoval Hospodinu, a aby jeho nepřátelé nikdy neměli příležitost se škodolibě radovat nad tím, že Bůh zklamal své dítě. Tak zní jeho modlitba za *všechny*, kteří se spoléhají na Hospodina. A těm, kdo úmyslně jednají klamně, přeje plnou hrst hanby.

25,4–5 V dalším oddílu žalmista vyobrazuje učedníka, který touží po vedení. Chce poznat Hospodinovy cesty, jít po jeho stezkách a růst v jeho pravdě. Jeho motivace pramení z lásky k Bohu své spásy, tomu, s nímž se pojí veškerá jeho očekávání.

25,6–7 Poté se David jeví jako hříšník usilující o odpuštění. Odvolává se na Hospodinovo dlouhotrvající slitování a milosrdenství a žádá ho, aby se rozpomenul na to, jak mu prokázal milost již v minulosti – jako by na to mohl kdy zapomenout! Pokud takovéto požadavky prozrazují nedokonalé porozumění Boží milosti z Davidovy stra-

ny, musíme si uvědomit, že žil v době stínů, zatímco my se těšíme plnému světlu doby evangelia... Davida sužovaly hříchy jeho mládí; to ony rády dělají. Žalmista výstižně prosí Hospodina, aby na tyto hříchy zapomněl, ale na něj aby si vzpomněl podle svého milosrdenství a kvůli své dobrotě. Takovéto modlitbě nelze odolat. Jakou úlevu přináší poznání, že naše hříchy jsou přikryty krví a odstraněny tak daleko, jako je východ od západu, pohřbeny v moři Božího zapomnění, navždy odpuštěny!

25,8–10 David nyní přechází od modlitby k rozjímání. Naprosto se ztrácí v obdivu, když přemýšlí o Hospodinově službě vyučování. Neboť Hospodin je ve své podstatě dobrý a přímý, vyučuje hříšníky cestě pravdy, spravedlnosti a spásy. Jedinou nejdůležitější vlastností, kterou se od něj musíme naučit, je pokora – musíme být dostatečně pokorní na to, abychom si připustili vlastní nevědomost a potřebu dalšího vedení. Pokud jsme poučitelní, brzy se naučíme, co je správné, co je Boží vůle. Ti, kdo poslouchají Hospodinovo slovo, zjistí, že život je plný důkazů o Boží vytrvalé lásce a věrnosti, aniž by museli snášet nepřijemný život.

25,11 David se nyní stručně vrací ke své modlitbě o odpuštění. Byl dokonale usvědčen z toho, že jeho vina je rozsáhlá, svou žádost tedy zakládá na slovech „pro své jméno, Hospodine“. Neboť jméno osoby často zastupuje samotného člověka, žalmista se zde odvolává na Boží charakter – především jeho milosrdenství a milost – jako na jediný nárok, který má na odpuštění. Ani slovo o Davidově vlastní zásluze!

25,12–13 Ještě jednou přerušuje svou modlitbu, aby se pustil do duchovní samomluvy. Představuje si člověka, který se bojí Hospodina jako toho, který v Bohu nachází největší potěšení. Takovýto člověk zažije:

Neomylné vedení – Bůh mu ukáže cestu, kterou se má vydat.

Osobní blahobyt – bude se těšit z hojného zaopatření.

Rodinné bezpečí – jeho děti budou vlastnit zemi.

Společenství s Bohem – bude součástí vnitř-

ního okruhu přátel, kterým Hospodin důvěrně zjevuje své myšlenky a cesty.

25,14 Toto je zřejmě zlatý verš tohoto žalmu:

„Tajemství Hospodinovo
zjevné jest těm, kteříž se jeho bojí,
v známost jim uvedí smlouvu svou“
(BKR).

Danielovi, „muži velmi milovanému“, Bůh dal úžasné zjevení o tom, jak pohanské vlády podlehnou konečnému království našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista. A slavné zjevení na Patmosu se stalo Janovi, učedníkovi, který ležel na Ježíšových prsou.

25,15 David se také zařazuje do skupiny těchto bohobojných. Jeho oči neustále hledí k nebi v důvěře a očekávání, že Hospodin ho vyprostí ze sítě potíží a soužení, ve které je nyní chycený.

25,16–21 Zmínka o síti přinutila Davida k tomu, aby zkrátil své snění a vyslovil modlitbu ohledně své současné tíživé situace. Je osamělý a zkroušený. Soužení jeho srdce se množí. Proto snažně prosí Boha, aby se k němu obrátil v milosrdenství, aby ulevil jeho přetíženému srdci, vysvobodil ho z jeho úzkostí, aby provedl soupis jeho utrpení a odpustil mu všechny hříchy. David rovněž žádá Hospodina, aby ho ochránil před jeho nepřáteli a jejich šířavou nenávistí, čímž obhájí jeho důvěru v Hospodina. Když se modlí: „Nechť mě střeží bezúhonnost a přímost“, nemá tím na mysli vlastní poctivost, ale místo toho prosí Boha, aby projevil svou vlastní spravedlnost tím, že vysvobodí toho, kdo v něj důvěřuje.

25,22 V závěrečném verši se David ztotožňuje s Izraelem a prosí za vykoupění národa. To naznačuje, že žalm jako tento se stane jazykem zbožného pozůstatku Izraele během nadcházejících dní velkého soužení.

Žalm 26: Žalm oddělení

Když čteme žalm 26 poprvé, můžeme nabýt dojmu, že se jedná o výtvar nepřekonatelného egoisty. Střízlivější zvážení nám však ukáže, že vlastně jde jen o charakteristiku života odděleného kvůli Bohu od světa. Čteme-li mezi řádky, zjistíme, že David byl falešně obviněn z bratříčkování se s bezbožnými

a tím pádem i z nevěrnosti vůči Hospodinu. Zde snažně prosí o vlastní obranu. Nikde ne tvrdí, že by byl bez hříchu, ale určitě tvrdí, že je „nevinen“ ve vztahu k těmto konkrétním obviněním, která vůči němu byla vznesena.

26,1–3 Svou při přenechává Hospodinu a prosí o Boží ospravedlnění. V protikladu k tomu, co tvrdili jeho žalobci, David jednal morálně bezúhonně. Důsledně žil v závislosti na Hospodinu. V jazyce vypůjčeném z metalurgie se podřizuje Bohu, aby přezkoumal jeho opravdovost a upřímnost, aby byl prověřen v tavicí peci, zda se v něm nenachází příměsi. Pokud šlo o jeho srdce (city) a mysl (motivy), byl si jist, že bude zproštěn viny, protože vždy měl před sebou Hospodinovo milosrdenství a chodil po stezkách věrnosti Božímu slovu.

26,4–5 Sedávat s podvodníky znamená přitakávat jejich činům; to David neučinil. Paktovat se s pokrytci znamená být ochotným druhem podvodníků a falešných lidí. Naopak, on nenáviděl společnost zločinců a prokázal svaté rozhodnutí vyhnout se bratříčkování se s ničemy.

26,6–8 Neoddělil se však jen *od ničemníků*; oddělil se *pro Boha*. Než se přiblížil k Hospodinovu oltáři, ujistil se, že jeho ruce byly očištěny od hříchu a poskvrnění. Poté jako očištěný uctíváč srdečně zvěstoval jeho chválu a vypočetl Hospodinovy nádherné divy. Uctívání pro něj nebylo únavným rituálem, který by musel snášet se stoickým klidem; on naopak miloval dům Hospodinův, v němž oblak slávy symbolizoval slavnou přítomnost samotného Boha.

26,9–11 Protože David odmítl připojit se k bandě výtržníků v tomto světě, modlí se, aby unikl jejich soudu na světě onom. V životě se stranil praktik hříšníků, vrahů a úplatkářů; nyní úpěnlivě prosí, aby unikl jejich společnosti ve smrti. Žil spravedlivě, a proto nyní žádá, aby byl zachráněn před zkázou ničemů a aby s ním Bůh nakládal s veškerou milostí.

26,12 Davidova noha stojí na bezúhonně rovině a on přísahá, že bude Hospodinu dobrořečit ve shromáždění.

Měli bychom poznamenat, že existuje jeden aspekt oddělení se, který tento žalm neuvádí. Třebaže bychom se měli od hříšníků oddělit v případě tichého souhlasu nebo na-

pomáhání jejich zlým činům, neměli bychom se od nich izolovat, když přijde na to říct jim o tom, že potřebují Krista. Samotný Pán Ježíš Kristus byl přítelem hříšníků; nejenže je přijímal, ale také s nimi jedl a pil. Nikdy se však nezpronevřil své věrnosti Bohu, ani nezklamal v tom, že by jim neřekl o jejich hříchu a potřebě odpuštění. Biskup Ryle se vyjadřuje k tomu, jak Ježíš navštívil Šimonův dům:

K farizeovu stolu s sebou přinesl „Otcovu záležitost“. Svědčil o hříchu, který farizea sužoval. Vysvětlil mu podstatu odpuštění hříchů zdarma a tajemství skutečné lásky vůči sobě. Vypověděl o spásné povaze víry. Pokud křesťané, kteří se přikláníjí k důvěrnému vztahu s neobrácenými lidmi, navštíví jejich domy v duchu našeho Pána a budou mluvit a jednat jako on, pak ať v tom všemi prostředky pokračují. Ale hovoří a chovají se u stolu svých neobrácených známých, jako Ježíš u stolu Šimonova? To je otázka, kterou je záhodno odpovědět.²⁴

A to je otázka, nad kterou by se měl hluboce zamyslet každý z nás.

Žalm 27: Ježíšovo zatčení a proces

Žalm 27 je překrásný v jakémkoli kontextu, ale zvláštní přitažlivost získá, pokud o něm uvažujeme tak, že vyjadřuje nejniternější myšlenky našeho Pána během oněch osudových hodin bezprostředně předcházejících událostem na Golgotě.

27,1 Například když velekněží, velitelé chrámové stráže a starší přišli do zahrady Getsemane, aby se zmocnili Ježíše, řekl jim: „To to je vaše hodina a vláda temnoty“ (L 22,53). Ale v ten stejný okamžik mohl utěšit sám sebe myšlenkou:

Hospodin je mé světlo i má spása;
koho bych se bál?

Hospodin je záštita mého života,
koho bych se lekal?

Bůh byl jeho světlo, když se snesla temnota. Bůh byl jeho spása, tj. zachránce před jeho pozemskými nepřáteli. Bůh byl pevná tvrz jeho života, útočiště v čase bouře. S takovou ochranou se nemusel bát nikoho!

27,2 Když muži přišli zatknout Pána Ježíše, zeptal se jich: „Koho hledáte?“ Odpověděl mu: „Ježíše Nazaretského.“ Jakmile jim

řekl: „Já jsem“, ustoupili dozadu a padli na zem (J 18,6). V této chvíli Kristus možná rozjímal nad těmito slovy:

Když se ke mně přiblížili zlovolníci,
aby pozřeli mé tělo,
moji protivníci a nepřátelé,
sami klopýtli a padli.

Doráželi na něj jako draví ptáci, ale sláva jeho božství jako ono velké JÁ JSEM prozařovala šat jeho lidství, a jeho budoucí vězňitélé byli srazeni k zemi.

27,3 Jan nás informuje o tom, že dav, který přišel zatknout Ježíše v zahradě Getsemane, tvořila detašovaná vojenská jednotka, několik vojáků od velekněží a mnoho farizeů. Přišli se svítilnami, pochodněmi a zbraněmi (J 18,3). Když je viděl, jak se blíží, mohl říci s naprostým klidem:

Kdyby se proti mně položilo vojsko,
mé srdce se nebude bát.

Kdyby se proti mně zvedla bitva,
i tehdy budu doufat.

27,4 Chudák Petr se snažil bránit svého Mistra, když usekl ucho veleknězovu otroku. Ale Ježíš Petrovi řekl: „Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“ Jeho jedinou touhou bylo přebývat s Bohem, a protože cesta ke slávě vedla nejprve na kříž, byl připraven snést utrpení a hanbu. Jeho řeč zněla takto:

O jedno jsem Hospodina žádal,
to jedno jsem hledal:

Abych mohl přebývat v domě Hospodinně po všechny dny svého života,
abych mohl hledět na Hospodinovu nádheru

a abych mohl přemítat v jeho chrámu.

Lidé „jedné věci“ vyzařují něco nezlomného. Vědí, co chtějí, a jsou rozhodnutí toho dosáhnout. Nic před nimi neobstojí.

27,5 Nakonec se horda vojáků se svými veliteli a židovskými vojáky Ježíše zmocnila a sputala ho (J 18,12). Přihlížejícím to určitě připadalo, že Pán Ježíš svůj případ prohrál. Ale v tu samou chvíli si mohl říkat:

V den zlý mě schová ve své skrýši,
skryje mě v úkrytu svého stanu,
na skálu mě zdvihne.

Jeho srdce spoléhalo na ochranu,
kterou Bůh zaslíbil těm, kdo ho milují.

27,6 Vojáci Ježíše odvedli k veleknězi Kai-fášovi (Mt 26,57). Byl to právě Kaifáš, kdo dříve Židům poradil, že je výhodné, aby za národ zemřel jeden člověk (J 18,14). Třebaže Kristovi nepřátelé plánovali, že ho vyvýší na kříži mezi nebem a zemí, sám náš Pán předjímal jiný druh vyvýšení:

A teď zvedám hlavu nad své nepřátele
kolem sebe.

V jeho stanu budu obětovat oběti radost-
ných výkřiků,

budu zpívat a opěvovat Hospodina.

Podivný optimismus u souzeného člověka, který věděl, že jeho rozsudkem bude poprava! Ale i přesto se nyní těšil z očekávání slávy. Cožpak neřekl Kai-fášovi: „Od nynějška spatříte Syna člověka sedícího po pravici Moci a přicházejícího na nebeských oblacích“ (Mt 26,64)?

27,7–8 V tomto okamžiku jej velekněz bouřlivě obvinil z rouhání. „Co si o tom myslíte?“ dožadoval se odpovědi od přihlížejících. „Zaslouží si smrt,“ odpověděli. Zde mohu vyobrazit Spasitele, jak se tiše modlí:

Slyš, Hospodine,
když hlasitě volám,
smiluj se nade mnou a odpověz mi!

Ohledně tebe svému srdci
připomínám slova:

Hleďte mou tvář!

A já tvou tvář hledám, Hospodine!

27,9 V tomto okamžiku ho již všichni učedníci opustili a utekli (Mt 26,56). Ale Bůh mu pomohl už v minulosti, a tak ho nyní snažně prosí, aby ho neopustil ani v tomto klíčovém okamžiku.

Neskrývej přede mnou svou tvář,
neodvracej se hněvivě

od svého služebníka

– býval jsi mou pomocí.

Nenech mě, neopouštěj mě,

Bože, má spáso.

27,10 Pokud víme, Davida rodiče nikdy neopustili, a náš Pán také ne (tato věta se zakládá na překladu B21: Můj otec i matka mě sice opustili...). J. N. Darby přeložil tento verš přesněji:

I kdyby mě opustili můj otec a má matka,
Hospodin mě k sobě přivine.

27,11–12 Během Kristova náboženského procesu vznášeli proti Ježíšovi velekněží a celá rada falešná svědectví v odhodlané snaze ho usmrtit. Nemohli však vykonstruovat nic usvědčujícího, dokud nepřišli dva svědkové s falešným obviněním: „Tento člověk říkal: Mohu zbořit Boží svatyni a ve třech dnech ji vybudovat“ (Mt 26,59–61). Ježíš však doopravdy řekl (ve vztahu k chrámu svého těla): „Zbořte tuto svatyni, a ve třech dnech ji postavím“ (J 2,19.21). Protože byl však celý proces podvod, svědectví bylo přijato. A nyní slyšíme Spasitele, jak se modlí:

Vyuč mě, Hospodine, své cestě,

veď mě rovnou stezkou,

vždyť na mě číhají!

Nevydávej mě choutkám mých protiv-
níků,

neboť proti mně povstávají

lživí svědkové a zlovorný žalobce.

27,13 Dále slyšíme, jak do Pilátovy soudní síně proniká křik vzrušeného davu: „Ukřížuj ho“ (Mt 27,22. 23). Požehnaný Pán Ježíš ten křik zaslechl také a věděl, co znamená. Přesto mohl i v této chvíli říct:

Ani nechci domyslet,

co by se stalo, kdybych nevěřil,

že budu hledět na Hospodinovu dobrotu

v zemi živých!

(ČSP dle pozn.)

27,14 Ale co poslední verš žalmu? Jak ten zapadá do našeho výkladu? Domnívám se, že to jsou jeho slova na rozloučenou, pronesená ke každému z nás – malá osobní rada z nebe založená na Pánově vlastní zkušenosti, kterou udělal, když důvěřoval svému Otci.

Očekávej na Hospodina!

Buď silný a posilni své srdce!

Očekávej na Hospodina!

Žalm 28: Boží mlčení

28,1–2 K tobě, a pouze k tobě, volám Hospodine. Ty jsi má skála, se vším co toto označení vypovídá o bezpečí, síle a stabilitě. Prosím tě, neodvracej ke mně hluché ucho – pokud tak učiníš, bude to, jako bych se ve smrti sjednotil s ničemníky – naprosté oddělení od tebe. Vyslyš můj prosebný hlas, když dobývám tvůj trůn voláním o pomoc

– když pozvedám ruce ke tvé nejsvětější svatyni.

28,3 Nikdy, nikdy mě neopouštěj, abych sdílel osud ničemů, kteří nemilosrdně kují pikle proti druhým, kteří hovoří hladce a pokojně se svými bližními, zatímco plánují jejich zkázu.

28,4 Pane, nalož s nimi tak, jak si zaslouží, vezmi v úvahu jejich činy a mimořádnou ničemnost toho, co páchají. Odměň je podle díla jejich rukou – tak, jak si bohatě zaslouží.

28,5 A nejen kvůli jejich činům, nejen kvůli dílu jejich rukou, ale také proto, že neoceňují tvoje dílo a tvoje jednání. Proto je strhneš jako budovu, která už nebude znovu postavena.

28,6 Pane, zatímco jsem se modlil, tvůj svatý Duch mi daroval to úžasné vnitřní ujištění, že jsi slyšel a vyslyšel mé úpěnlivé prosby, a já ti za to dobrořečím. Nyní ti mohu zpívat chvály.

28,7–8 Kdosi vytvořil nádhernou metricou parafrázi těchto veršů:

Hospodin je má síla, on je můj štít,
na něj spoléhá mé srdce.

Když mi pomůže, mé srdce jása,
jemu patří mé díky.

Také pro všechny svůj vykoupený lid
je on zdrojem síly.

A svému pozeňhanému, pomazanému
Synu se stane spásnou silou.

28,9 Pane, když jsi mi slíbil, že mě vysvobodíš, žádám tě ještě o jednu věc. Zachraň svůj lid. Pozeňnej Izraeli, svému dědictví. Jsi dobrý a něžný pastýř, dobře je tedy nasyt a nos je stále na svých rukou.

Děkuji ti, Pane!

Žalm 29: Hospodinův hlas

29,1–2 Stěžujete si někdy na počasí? Když se David díval, jak nad Izraelem přechází bouře, povzbudilo ho to spíše k chvále než k reptání. V podstatě povolává veškeré nebeské zástupy, aby vzdaly Hospodinu chválu v plném poznání jeho slávy a síly, jak o nich vypovídá bouře.

Ach, chvalte Hospodina
v krásě jeho svatosti,
pokloňte se před ním,
vyhlašujte jeho slávu;

se zlatem poslušnosti
a sladkou vůní pokory
se před ním pokloňte a obdivujte ho;
jeho jméno je Hospodin.

J. S. B. Monsell

29,3–4 Obrat „Hospodinův hlas“ se zde objevuje sedmkrát. Zdá se, že se vztahuje obecně na bouři a především na hřmění.

Nejprve se bouře nachází nad Středozemním mořem a pak se přesunuje nad Libanon. Hrom se odráží nad mocnými vodami jako postupující dělostřelba. Je to zvuk úžasné moci a nádhery.

29,5–6 Nyní jsou zasaženy hory Libanonu. Vysoké cedry se lámou pod dopadem blesků. Jak vítr kymácí lesem v náhlých, bouřlivých poryvech, stromy se ohýbají v rytmických vlnách, čímž vytváří dojem, že libanonské pohoří poskakuje jako tele a hora Sirjón (Hermon) jako mládě divokého tura.

29,7–8 Blesky se přesunují na jih. Poušť Kádeš je otrěsena zuřivým řádním přírody.

29,9 Když David pozoruje, jak bouře postupuje na jih, shrnuje svůj obdiv do tří bodů. Nejprve říká, že Hospodinův hlas přivádí laně k porodu. Je vědecky prokázáno, že výkyvy počasí mají přímý vliv na zvířata, jimž se blíží vrh.

Žalmista vidí lesy bez listí. Za několik minut stojí stromy holé a nahé, okradené o své listoví.

Poté nám oblíbený zpěvák Izraele připomíná, že v Božím chrámu všichni volají: „Sláva!“ Jeho chrámem se zde zcela jasně rozumí přírodní svět, především ta oblast, která byla postižena bouří. Šípy blesků, dunění hromu, větry o rychlosti vichřice, lesy, pustina – všechny se spojují a vypovídají o Boží moci, slávě a majestátu.

29,10–11 Bouře pominula; Hospodin zůstává. Pozemské zvraty, včetně potopy, jeho trůnem nepohnou. Jeho svrchovanost zůstává přírodními katastrofami nedotčená. Ve všech životních zmatcích je Bůh schopen dát svému lidu sílu a pokoj. Kéž by v nás našel zalíbení a učinil tak!

Někteří biblisté se domnívají, že tento žalm předznamenává vojenskou bouři, která od severu přitáhne na izraelský národ během vel-

kého souzení (v. 3–9). Po této neklidné době bude Pán Ježíš Kristus vládnout jako král nad celou zemí a požeňná svému pozemskému lidu silou a pokojem (v. 10–11). Tato myšlenka si zaslouží důkladné zvážení.

W. E. Vine v žalmu vidí vyobrazeného Krista během jeho druhého příchodu, kdy se zjeví u Harmagedonu (Zj 16,16) a poté se přesune do kadešské pustiny, jejímž středem je Bosra (Iz 63,1).²⁵ Tento žalm básnickým jazykem popisuje vyvrácení národů, které v té době vpadnou do Izraele.

Nicméně vždy existuje i praktické uplatnění pro dnešek a každý den. Boží hlas lze slyšet v bouřích života stejně jako za svitu slunce. Bůh přivádí k naplnění své záměry. Neexistuje nic, nad čím by neměl moc. Těm, kteří ho znají a milují, spolupůsobí všechny věci k dobrému. Ironside k tomu říká:

Jedná se o nádherné vyobrazení duše, která si prošla námahou, stresem a potížemi, ale naučila se, že Bůh je nade vším, a že je dost silný na to, aby zachránil. A srdce v něm odpočívá a je v pokoji.²⁶

Žalm 30: Píseň o uzdravení

Většina z nás již někdy zažila úžasnou úlevu při zotavení ze závažné nemoci. Rozloučili jsme se se sterilním světem chirurgie, anestetik, intenzivní péče, nitrožilní výživy, podkožních injekcí a léků bez konce! Je tak snadné domnívat se, že k uzdravení došlo „díky moderní medicíně“! Zapomínáme pět žalmů dikuvzdání tomu, který je jedině odpovědný za *veškeré* naše uzdravení.

Ale David nezapomněl. Možná, že právě když nastal čas, aby posvětil svůj dům, překonal těžkou nemoc. V každém případě se mu posvěcení stalo příležitostí k tomu, aby přednesl tento chvalozpěvu Hospodinu, svému Lékaři.

30,2–5 Žalm nás nejprve učí, abychom, když se nám vrátí zdraví, Hospodina vyvyšovali ryzím dikuvzdáním. David klesl velmi hluboko. Už příliš nejevil známky života. Jeho nepřátelé se z jeho bezprostředně hrozící smrti škodolibě radovali. Potom ve svém zoufalství křičel k Hospodinu a Pán mu odpověděl, neboť ho vytáhl z propasti smrti. David

jen o vlásek unikl zhoubě šeólu, tedy tomu, aby se ocitl v hrobě.

Žalm 30 nás neučí pouze to, že bychom měli Bohu děkovat sami, ale že bychom měli pozvat i další svaté, aby měli podíl na našem veselí a chválách; nechť se sólo promění ve sborový zpěv! Oblíbený zpěvák Izraele vyzval veškerý Boží lid, aby opěvoval Hospodina a vzdával díky jeho svatému jménu.

30,6 Poté podává důvod k této chvále v podobě dvou mimořádně nádherných protikladů. Knoxův překlad tohoto verše je neocenitelný:

Jeho hněv trvá jen chvíli,
ale celý život jeho láska;
smutek je jen hostem noci,
ale ráno se dostaví radost.

Dovolte mi zde na chvíli zastavit a podělit se o osobní příběh. Byla doba, kdy se rodina MacDonaldových topila v hlubokém žalu. Přátelé chodili v zástupech vyjadřovat upřímnou soustrast, ale nezdálo se, že by jejich žal něco zmírnilo. Poté Dr. H. A. Ironside poslal krátký vzkaz, v němž citoval žalm 30,6:

Večer se uhostí pláč,
ale ráno jásoť.

A to účinkovalo! Mračna smutku se rozplynula!

Od té doby jsem využil příležitosti, abych se o tento verš podělil s věřícími, kteří zrovna procházeli temným tunelem zármutku, a daný verš vždy vyvolal vděčné kývnutí hlavou.

30,7–8 Další lekce, kterou nás žalm učí, je, že nemáme spoléhat na materiální pohodu, nýbrž na Boha. Než David onemocněl, dařilo se mu a spoléhal sám na sebe. Domníval se, že je imunní vůči zkouškám a potížím. Zdánlivě byl nepohnutelný – jako veliká hora. Obklopil se každou představitelnou formou ochrany a zabezpečení. Zdálo se, že se nemá čeho bát.

Poté se však něco stalo. Jako by přes noc Hospodin skryl svou tvář; vypadalo to, že se zlobí a že od něj odňal svou přízeň. Život byl jako noční můra.

30,9–11 Tato noční můra však způsobila změnu v Davidově modlitebním životě. V dobách pohody byly jeho modlitby tupé a bez energie. Ale nyní se ve své nemoci modlil soustředěně a upřímně. Snažil se Bohu dokázat, že kdyby zemřel, Všemohoucí by tím

nic nezískal. Žalmistovy neživé ostatky by ho nemohly chválit, ani jeho prach by nemohl zvěstovat Boží věrnost.

K čemu ti bude má krev,
když sestoupím v jámu?

Bude tě chválit prach?

Ten bude zvěstovat tvoji věrnost?

Pro nás nemá takový argument velkou váhu. Vlastně se zdá, že z doktrinárního hlediska je silně nedostatečný. Musíme si dát však pozor, abychom se ke starozákonním svatým nechovali příliš krutě. V mnoha ohledech se dívali skrze kouřové sklo. Dva doklady této skutečnosti najdeme i v našem žalmu.

Ve verši 5 si David svou nemoc vyložil jako znak Božího hněvu. Víme, že Boží kázněni je projevem jeho lásky, nikoli hněvu (Žd 12,6). Dokonce i my někdy sklouzneme k nesprávnému smýšlení, podle něhož jsou nemoc a utrpení známkami jeho nelibosti.

Poté ve verši 9 David mluví, jako by smrt učinila přítrž veškerým chválám ze strany věřícího. Co se týče chvály a vydávání svědeckví na zemi, pak má samozřejmě pravdu. Nicméně z novozákonního učení víme, že v okamžiku smrti duch věřícího odchází ke Kristu, zatímco jeho tělo jde do hrobu (2K 5,8; Fp 1,23). Samotný věřící se s vědomím nachází v Pánově přítomnosti a chválí ho způsobem, jaký na zemi nebyl možný. Starozákonní svatí to nemohli vědět. Kristus je ten, kdo v evangeliu vynesl na světlo život a nesmrtelnost (2Tm 1,10).

Pozoruhodné je však následující: zdá se, že nás starozákonní svatí se svým omezenějším poznáním předčili ve víře, modlitbě, horlivosti a oddanosti!

30,12 Ale zpět k Davidovi. Verše 9 a 10 nám předkládají Davidovu modlitbu, když byl v agónii nemoci. Poté mezi verši 11 a 12 přichází odpověď. Pán ho uzdravil a poslední dva verše žalmu oslavují jeho uzdravení. Pro Davida to bylo jako rozdíl mezi kvílením na pohřbu a veselím na svatbě. Nebo, změnil básnickou figuru, jako nový oblek. Bůh odstranil jeho zíněné roucho a oblékl ho do roucha radosti.

30,13 Jedním z důsledků Davidova uzdravení bylo, že nyní mohl Hospodina v životě

chválit, místo aby tiše ležel v hrobě. A právě to měl i v úmyslu – navždy vzdávat Hospodinu díky. V podstatě říká: „Nikdy nezapomenu, co pro mě Hospodin učinil, a nikdy ho za to nepřestanu chválit.“

Nevím, jak na vás tento žalm působí, ale mě zahanbuje. Myslím na všechny ty případy, kdy jsem byl nemocný, a na to, jak jsem bouřlivě bušil na nebeské brány zoufalými modlitbami, a jak na ně Hospodin milostivě odpověděl. Poté jsem ale zapomněl před něj předstoupit s obětmi díky. Považoval jsem uzdravení až příliš za samozřejmé. Opomenul jsem vyjádřit díky.

Bůh nám dal Davida za příklad nejen pro to, abychom ho obdivovali, ale také následovali!

Žalm 31: Do tvé ruky

Šestý verš žalmu 31 náš upozorňuje na to, že rozhodně souvisí s trpícím, umírajícím Božím Beránkem, neboť tato slova zvolal jako poslední na kříži:

„Otče, do tvých rukou
odevzdávám svého ducha“ (L 23,46).

Samozřejmě platí, že pokud je jeden verš v žalmu spjat s Mesiášem, ostatní nemusí. Nicméně v tomto konkrétním žalmu s ním každý verš vykazuje alespoň jakousi souvislost.

Při analýze tohoto žalmu však vyvstává problém. Místo aby sledoval utrpení, smrt, pohřbení a vzkříšení Pána Ježíše v chronologickém pořadí, žalm se střídavě vrací k utrpení a vzkříšení. Musíme mít na mysli, co vyjádřil C. S. Lewis, a sice že „žalmy jsou básně, a básně se mají zpívat; nejsou dogmatickým pojednáním ani kázáním“.²⁷

Modlitba za vysvobození (31,2–6a)

31,2 V úvodních verších se Pán Ježíš modlí na kříži ke svému Otci. Jako dokonalý Člověk Pán Ježíš vždy žil v dokonalé závislosti na Bohu. Nyní v hodině svého největšího utrpení znovu zdůrazňuje svou důvěru v Hospodina jako své jediné a dostačující útočiště. Žádá, aby nebyl nikdy zahanben kvůli tomu, že se spoléhal na Boha Otce. Jedná se o velmi mocnou modlitbu, která Bohu připomíná,

že úcta jeho jména je neoddělitelně spjata se vzkříšením jeho Syna. Vzkříšení Pána Ježíše z mrtvých bylo činem spravedlnosti z Otcovy strany. Pokud by jej nevkřísil, plynulo by z toho, že Spasitel byl obětován, aniž by byl hoden důvěry, a to by pro něj bylo pokořující.

31,3–4 V elegantním antropomorfismu žádá osamělý Trpitel Boha, aby naklonil své ucho směrem ke Golgotě; poté Boha žádá, aby vyslyšel jeho naléhavou prosbu a rychle ho pospíchal zachránit. Dále Pána prosí, aby se stal jeho pevnou skálou, neochvějnou a nepohnutelnou, a aby se stal pevnou tvrzí, v níž by našel bezpečí před každým nebezpečím.

Samozřejmě, že Bůh již *byl* jeho skála a pevnost, jeho jediná záchrana a bezpečí.

Jiné útočiště nemám;
 má bezmocná duše závisí na tobě.
 Nenech mě, ach nenech mě samotného,
 neustále mě podpírej a utěšuj.

Charles Wesley

Ještě jednou Kristus zakládá svou žádost na skutečnosti, že v sázce je Boží čest. „Pro své jméno mě tedy veď a posiluj.“ Neslíbil snad Bůh, že vysvobodí spravedlivého? A tak i učinil! Nyní je žádán, aby zachoval čest svého jména tím, že vyvede Pána Ježíše Krista ze smrti ke vzkříšení a slávě.

31,5 Síť smrti byla pečlivě nastražena, aby se Spasitele zmocnila a nepustila ho. Zde Kristus volá k Bohu, aby ho z této sítě vytáhl, aby ho zachránil před hrobem, neboť Hospodin je jeho útočiště, bezpečné a silné.

31,6a Lukáš píše, že Ježíš citoval slova verše 6a *mocným hlasem*. Život Kristu nevzal žádný člověk; položil ho dobrovolně a v plném vědomí. Tato slova od té doby opakovali umírající svatí po celá staletí – lidé jako Luther, Knox, Hus a nespočet dalších.

Chvála za vzkříšení (31,6b–9)

31,6b–7 Uprostřed šestého verše dojde k výraznému zlomu, k přechodu od smrti ke vzkříšení, k proměně modlitby v chválu. Věřen svému slovu Bůh vykoupil svého svatého ze smrti a hrobu. Bylo to slavné ospravedlnění Synovy důvěry v živého Boha; avšak ti, kdo věří klamným nicotnostem, si nezaslouží nic jiného než Hospodinovo pohrdání!

31,8–9 K nebi stoupá chvalo zpěv opěvující neměnnou lásku, která se vznášela nad Božím milovaným Synem v jeho utrpení. Byla to láska, která si dopodrobna zaznamenala jeho soužení, která odmítla úplně ho opustit a ponechat jej moci nepřítelů, která vytáhla Spasitele z jámy a postavila jeho nohy na rovné zemi, na „zemi vzkříšení“.

Hluboká tíseň (31,10–14)

31,10–11 Nyní však opět spatřujeme život našeho Pána před výslechem a ukřižováním. Smíme zaslechnout modlitby muže bolesti, když snášel hořkou nenávisť hříšníků. Pohrdán a odmítnut lidmi se ve své tísní obrátil k Hospodinu a volal po milosrdné ohleduplnosti. V důsledku nadměrného zármutku mu oči zapadly, jeho duše a tělo chřadly pláčem. Byl vyčerpaný žalem a unavený vzdycháním. Jeho utrpení mu vysálo sílu, a i jeho kosti se zdály být křehké.

Jediný způsob, jak vztáhnout slova „Pro mé provinění ochabuje má síla“ na bezhříšného Spasitele, je provinění chápat jako provinění *naše*, která na sebe vzal, když za nás nesl náš hřích. Jinak tento verš nemůže mít mesiášský obsah.

31,12–14 Trpělivý Trpitel o sobě dále hovoří jako o předmětu opovrhlivého pohrdání svých nepřátel a jako o děsivém pohledu pro své sousedy. Přecházeli na druhou stranu ulice, aby se mu vyhnuli, nebo se přikrčili v uličce, pokud ho viděli přicházet. Brzy na něj zapomněli a odhodili ho jako rozbitou nádobu. Slyšel pomlouvačnou kampaň, kterou proti němu vedli. Hrůza mu byla v patách dnem i nocí, když lidé kuli pikle, aby ho zabili.

Tento obrázek dojemného patosu a utrpení je dost zlý pro jakéhokoli člověka. Ale co řekneme, když se dovíme, že popisuje Stvořitele vesmíru, Pána života a slávy!

Modlitba za vysvobození (31,15–19)

31,15–18a Smutek a vzdychání dávají průchod modlitbě důvěry. Ten, kterého lidé odmítli, vyznává, že Hospodin je jeho naděje a Bůh jeho života. Nachází nevyslovitelnou útěchu ve skutečnosti, že jeho dny jsou v ruce jeho Otce. Tuto útěchu rovněž cítili lidé dů-

věřující Bohu, když zpívali za svitu slunce i v zármutku:

Naše časy jsou ve tvé ruce;
Otče, kéž v ní i zůstanou!
Náš život, naše duše, naše všechno
přenecháváme naprosto tvé péči.

William F. Lloyd

Po tomto ujištění o důvěře a podřízení se Pán Ježíš vyslovuje konkrétní modlitbu, aby ho Bůh vysvobodil ze spárů nepřátel, kteří ho pronásledují. Žádá, aby na něj Otec pohlédl v přízni. Úpěnlivě prosí o záchranu před smrtí, a to na základě Pánovy vytrvalé lásky. Opět prosí, aby nebyl nikdy zklamán, když vzhlíží k Hospodinu jako ke svému Vysvoboditeli. Dané jazykové vyjádření je samozřejmě rétorické, zdůrazňující styl na úkor doslovnosti. Neexistovala možnost, aby byl Kristus kdy zahanben kvůli své důvěře v Hospodina. Věděl to on a víme to i my. Nicméně pokud trváme na přísné doslovnosti, když čteme vášnivou modlitbu nebo lyrickou poezii, něco nám uteče.

31,18b–19 Když se Kristus obrací k ničemům, modlí se, aby to byli *oni*, kdo budou zahanbeni, kdo půjde oněměle do šéolu. Žádá, aby jejich lživé rty oněměly, neboť pomlouvaly svatého Syna Božího. Někteří upřímní lidé se domnívají, že tyto verše nemají úplně křesťanský tón, ale čím více budete uvažovat o bezcitnosti těchto zločinců, ohavnosti jejich činu a nevinosti jejich obětí, tím více dojdete k závěru, že daný jazyk není příliš silný!

Bůh, velké útočiště (31,20–21)

Ještě jednou se žalm vrací od utrpení k potěšení, od prosby ke chvále. V impozantní kadenci Pán Ježíš vyvyšuje svého Otce jako útočiště, které nemá obdoby. Vyobrazuje Boha jako správce skladu nevyčerpatelné dobroty, kterou schovává pro svůj věřící lid. Čeká, aby na všechny, kteří v něm hledají úkryt, hojně vylil tyto poklady v přítomnosti lidských synů. Boží přítomnost je místo, kde se mohou jeho vyvolení svatí skrýt před zákeřnými lidskými intrikami; je přiměřeným úkrytem před tím, co Knox nazývá „hlasitou debatou světa“.

Osobní vděčnost (31,22–23)

Pán Ježíš zažil nádherný projev Boží dob-

roty, když byl naprosto obklopen nepřáteli jako obležené město. V jeho znepokojení se mu zdálo, jako by ho byl Hospodin naprosto opustil. Třebaže byl opuštěn během oněch tří strašných hodin na kříži, Bůh přece jen vyslyšel jeho volání a vzkřísil ho z mrtvých.

Milujte Hospodina! (31,24–25)

Když Kristus okusil Boží lásku, miluje Boha také a oprávněně cítí, že by tak měl činit každý. Na Hospodina lze spoléhat, že ochrání své věřící a že povýšeným rebelům vyměří odpovídající trest!

Každý věřící, který se potýká se zdánlivě nemožnými problémy, může být silný a odvážný díky ujištění, že nikdo nebude doufat v Hospodina nadarmo – nikdy!

Žalm 32: Odpuštěno!

Jaké štěstí, je-li člověku odpuštěno! Jedná se o cit, který se vzpírá popisu. Je to úleva při nadzvednutí ohromného břemene, odpuštěného dluhu, pokojného svědomí. Vina je pryč, boj je u konce, lze se těšit z pokoje. Pro Davida odpuštění znamenalo odpuštění jeho velkého přestoupení, přikrytí jeho hříchu, nepočítání jeho nepravosti a očištění jeho ducha od podvodu. Pro dnešního věřícího znamená více než pouhé přikrytí hříchů; tak chápal smíření Starý zákon. V tomto věku věřící ví, že jeho hříchy byly naprosto odstraněny a navždy pohřbeny v moři Božího zapomení.

32,1–2 V Ř 4,7–8 cituje apoštol Pavel žalm 32,1–2, aby dokázal, že k ospravedlnění vírou, nikoli skutky, docházelo i ve starozákonní době. Nicméně důkaz nespočívá tolik v tom, co David praví, jako v tom, co neříká. Nehovoří o spravedlivém člověku, který si získá nebo zasluží spasení. Mluví o hříšníkovi, jemuž bylo odpuštěno. A když popisuje blahoslavenost člověka, jemuž bylo odpuštěno, vůbec se o skutečích nezmiňuje. Skrze Ducha svatého Pavel vyvozuje, že David popisuje štěstí toho, komu Bůh připsal spravedlnost naprosto bez ohledu na skutky (Ř 4,6).

32,3–4 Dále David přistupuje k méně významné události. Poté, co se dopustil cizoložství s Bat-šebou a zosnoval Urijášovu smrt, vytrvale odmítal vyznat svůj hřích. Snažil se

všechno zamést pod kobereček. Možná si to odůvodňoval slovy, že „čas zahojí všechny rány“. Ve své tvrdošíjně vzpouře a nechotě pokorit se bojoval proti Bohu a proti svým nejlepším zájmům. Kvůli nepolevujícímu utrpení ducha se z něj stala lidská troska. Uvědomil si, že na něm těžce spočívá Boží ruka, která ho brzdí, maří jeho plány a deptá ho na každém kroku. Už se mu nic nedařilo. Kolečka života do sebe nezapadala. Bezstarostné dny pominuly a pokračování jeho existence bylo stejně nelákavé jako vyprahlá pustina.

32,5 Po roce bez pokání David konečně dospěl do bodu, kdy byl ochoten vyslovit dvě slova, na něž Bůh čekal – „Zhřešil jsem“. Poté vyšel celý hanebný příběh na povrch jako hnis z vědu. Nyní se už David nepokouší problém přehlížet, snižovat jeho význam nebo se vymlouvat. Konečně nazývá hřích jeho pravým jménem – „svůj hřích... svou vinu... svá přestoupení“. Jakmile hřích vyzná, okamžitě se mu dostává ujištění o tom, že Pán sňal vinu jeho hříchu.

32,6 Jeho zkušenost vyslyšené modlitby ho vede k tomu, že se modlí, aby veškerý Boží lid mohl zažít Pánovu pomoc stejným způsobem. Ti, kdo žijí ve společenství s Pánem, budou vysvobozeni v čase nouze. Přival velkých vod k nim nikdy nedosáhne.

32,7 Ten, kdo byl předtím tak tvrdý a zatvrzelý, je nyní kající a pokorný. S vřelou vděčností uznává, že Bůh je jeho skrýše, ochrana před potížemi a ten, kdo ho obklopuje jásetem z vysvobození.

32,8–9 Otázkou zůstává, zda jsou verše 8 a 9 slovy Davida nebo Hospodina. Pokud je vyložíme jako Davidovu řeč, pak nám připomínají, řečeno slovy Jaye Adamse, že „přirozenou reakcí na odpuštění je snaha pomoci druhým tak, že se podělíme o vlastní zkušenost a konkrétně radíme lidem v jejich potížích“.²⁸ Pokud přijmeme druhou možnost, pak Hospodin odpovídá na Davidovo uctívání slibem, že ho bude vést, a poučením, že je třeba podřizovat se neustále. Je to Otec, který pořádá hostinu na oslavu navráceného odpadlíka. Nabízí, že ho vyučí o cestě ležící před ním a poskytne osobní radu ve všech životních rozhodnutích. Je zde však také slovo

varování. Nebuďte jako kuň, který chce ukvapeně vyrazit vpřed i bez rozkazu, nebo jako mezek, který tvrdohlavě odmítá jít dál, i když příkaz dostane. Obě zvířata potřebují uzdu a udidlo, aby byla poddajná a poslušná. Věřící člověk by měl být natolik citlivý na Pánovo vedení, aby nepotřeboval tvrdší životní kázeň, která by mu postavila hranice.

32,10–11 Co se týče Davida, ten má jasno: spravedlivý člověk má ve všem nad ničemu navrch. Nelze je srovnávat. Ničema si vyslouží mnoho bolestí. Ale pokorného věřícího obklopuje Pánovo milosrdenství. Je tedy vhodné, aby se spravedlivý radoval v Hospodinu a jásal radostí.

Žalm 33: Nová píseň

Zdá se, že mezi prvním verše tohoto žalmu a posledním verše předchozího žalmu existuje neoddiskutovatelná souvislost. V obou pisatel vyzývá spravedlivé, aby jásali v Hospodinu. Tento žalm však podrobněji rozpracovává téma, proč je pro spravedlivého vhodné, aby Boha chválil.

Měli bychom také poznamenat, že tento žalm nehovoří o aktivních nepřátelích, pronásledování nebo soužení. Jedná se spíše o pokojnou scénérii, v níž Izrael přebývá v bezpečí a uznává Hospodina za Panovníka nad celým světem. Žalm se tedy vztahuje na počátek Kristova království, kdy bude učiněna přítrž utiskování pohanů a Jákobovo trápení bude u konce.

33,1–2 V prvních sedmi verších je výzva ke chvále Hospodina adresována Izraeli, a poté i pohanům ve verši osmém. Chválení je tak nádherné a podmanivé, že by se k němu měly použít nejsladší a nejlepší hudební nástroje – lyra a harfa o deseti strunách.

33,3 Nová píseň je píseň o vykoupení. Následuje po odpuštění hříchů (Ž 32) a patří všem, kdo byli očištěni drahocennou krví Kristovou. Nicméně tuto píseň bude pět velmi zvláštním způsobem vykoupený Izrael na začátku tisíciletého království (Zj 14,3).

33,4 Nová píseň oslavuje Hospodinovo slovo a každé jeho dílo. Jeho slovo je naprosto pravdivé a spravedlivé, neměnné a důvěryhodné. Každé jeho dílo se děje ve věrnosti.

Lze ji vidět ve stvoření – „setba a žeň, chlad a žár, léto a zima, den a noc“ (Gn 8,22). Dokládá ji i prozřetelnost. „Těm, kteří milují Boha, všechny věci spolu působí k dobrému, těm, kdo jsou povoláni podle jeho předsevzetí“ (Ř 8,28). A vidíme ji i ve vykoupení – „Jestliže své hříchy vyznáváme, on je věrný a spravedlivý, aby nám hříchy odpustil a očistil nás od každé nepravosti“ (1 J 1,9).

33,5 Bůh je nejen přímý věrný, ten, který zachovává spravedlnost a právo. Důkazy o Hospodinově milosrdenství jsou všude kolem.

33,6–7 Boží velikost lze vidět v tom, že ke stvoření nebes a jejich zástupu nepotřeboval více energie než je třeba k vyslovení tvořivého slova. Právě tak snadno uzavřel oceány do jejich stanovených mezí. Někteří spatřují v těchto dvou výrocích poeticky zamlženou narážku na Izrael coby hvězdy nebes (Gn 15,5) a pohanské národy jako bouřící moře, která nakonec Pán Ježíš při svém druhém příchodu potlačí.

33,8–9 V každém případě je Bůh tak ohromný, že by ho mělo ctít veškeré lidstvo a prokazovat mu nejhlubší úctu. Jeho slovo bylo energie, která se stala hmotou. Na jeho příkaz vzniklo veškeré stvoření.

33,10–11 Během celých lidských dějin se bezbožné národy spojovaly, aby překazily Boží plány a zničily jeho lid. Ale, jak řekl Burns, „i nejlépe zosnovaná spiknutí ztroskotají“, neboli jak bychom řekli, často přijdou vniveč! Bůh nakonec zmaří i ty nejchytřejší pikle spřádané jeho nepřáteli. A nic nemůže překazit naplnění jeho záměrů. Vždy bude mít poslední slovo a cokoli naplánuje, se i stane.

33,12 Cesta k požehnání tedy vede skrze spolupráci s Bohem. Šťastný je národ, který za svého Boha uznává Hospodina. To je lid, který si vyvolil za dědičtí.

33,13–17 Když Bůh hledí z nebe, má dokonalý rozhled na celé lidstvo. Nic mu neuteče. Vidí všechno, co se děje, a co víc, zná i myšlenky a úmysly každého srdce. Pozoruje některé, jak bojují tělesnými zbraněmi – a směje se jejich bláznovství. Raději se spoléhají na vojsko, námořnictvo a letectvo než na živého Boha. Kdy pochopí, že ani nejlepší kavalérie jim vítězství nepřinesou?

33,18–19 Bůh také vidí ty, kteří v něj věří ke své spáse a jejichž zaopatření závisí na jeho milosrdenství. To jsou ti, v nichž nachází zalíbení. Pohlíží na ně s nejvřelejší náklonností.

33,20–22 Není nejmenší pochyby o tom, ke které skupině lidí patří žalmista a jeho lid. Důvěřují Hospodinovi jako svému pomocníkovi a ochránci. Našli skutečné štěstí, protože vkládají veškerou svou důvěru v jeho svaté jméno. Vše, oč prosí, je, aby se směli nadále těšit ze slunečního svitu jeho vytrvalé lásky, protože jsou trvale závislí jen na něm.

Žalm 34: Žalm nového narození

Historické pozadí tohoto žalmu nalezneme v 1S 21. Na svém útěku před Saulem hledal David útočiště u pelištejského krále Gatu, který se jmenoval Akíš nebo, podle nadpisu žalmu, Abímelek. (Abímelek byl spíše titul než vlastní jméno.) Protože se David bál, aby ho tento nepřátelský král nezabil, předstíral, že je potřeštěnec, a dělal značky na vrata brány a pouštěl si sliny na vous. A trik fungoval. Král více bláznů nepotřeboval, a proto Davida propustil. Ten poté uprchl do adulamské jeskyně. Tato epizoda zajisté nepatřila k těm hrdinštějším či zářnějším kapitolám v žalmistově pestrém životě, ale bez ohledu na to se na ni později díval jako na Hospodinovo dramatické vysvobození, a proto napsal na oslavu dané události tento žalm.

Věřící po celá staletí milovali žalm 34, neboť výřečně vyjadřuje jejich vlastní svědectví o spasení milostí skrze víru v Pána. Podívejme se na daný žalm v tomto světle.

34,2 Spasení z hříchu je darem tak závratné hodnoty, že by mělo v našich srdcích probouzet ustavičně díky vzdávané Dárci. Pokud bychom dobrořečili Hospodinovi v každém čase, sotva by to mohlo stačit. Pokud by v našich ústech byla ustavičně jeho chvála, nedokázali bychom toto téma vyčerpat. Žádný lidský jazyk nebude po celou věčnost schopen Bohu přiměřeně poděkovat.

34,3 Obrácený člověk se chlubí Hospodinem – nikoli svým vlastním charakterem nebo tím, čeho dosáhl. Když pochopíme evangelium milosti, uvědomíme si, že *my* jsme jen hřešili, kdežto *Kristus* spasil. Takže naše

chlouba musí spočívat pouze v něm. Pokud ti, kdo jsou stále drženi v zajetí hříchu, uslyší a budou dbát na naše svědectví o úplném spasení zdarma, rovněž se radostně probudí k vědomí, že i pro ně existuje naděje.

34,4 Opravdu spasená duše se nespokojí s tím, aby se radovala ze svého vykoupení o samotě. Tato skutečnost je natolik úžasná, že povolává své sourozence, aby velebili Hospodina spolu s ní a společně vyvyšovali jeho jméno. Některé manželské páry si nechaly odkaz na tento verš vyrýt na své snubní prstýnky.

34,5 Když Duch Boží začne působit na duši hříšníka, zasadí do ní božský instinkt hledání Hospodina. Teprve později si spasený hříšník uvědomí, že ten, kdo začal hledat jako první, byl *Pán!* Je tomu tak, jak praví tento chvalozpěv:

Hledal jsem Pána, a poté jsem věděl,
že pohnul mou duši,
abych ho hledal, hledaje mě;
Ne že bych já našel tebe,
Spasiteli věrný,
ne, ale ty jsi našel mě.

Autor neznámý

Nadále platí, že když ho hledáme, on odpoví, a vysvobodí nás ode všeho, čeho se hrozíme – od strachu před neznámou budoucností, strachu, že zemřeme s nevyznanými a neodpuštěnými hříchy, od strachu objevit se na soudu před velkým bílým trůnem. Když důvěřujeme Kristu jako svému Pánu a Spasiteli, slyšíme jeho slova odpuštění: „Tvé hříchy jsou odpuštěny; jdi v pokoji!“

34,6 Nejedná se o soukromé spasení – všichni ho mohou vidět. Všichni ti, kdo vzhlížejí ke Kristu ve víře, budou zářit. Zamračení se změní v úsměch radosti, a deprese se zoufalstvím ustoupí potěšení. Nikdo, kdo svěří svůj život Pánu, nebude nikdy zklamán; Pán nemůže zradit důvěřivé srdce.

34,7 Přicházíme k němu ve své chudobě a hadrech, ve svém ponížení a bezmoci, a radostně vyznáme svou neschopnost dosáhnout spasení vlastními silami. Vložíme do něj veškerou svou důvěru. Naši řeči je:

Ve své ruce nenesu nic,
pouze se upínám k tvému kříži.

Hospodin slyší náš nárek. Naše chudoba se odvolává na jeho neomezené zdroje. Sestoupí k nám a zachrání nás ze všech našich soužení – ze zamotané sítě hříchu, kterou jsme si vlastnoručně utkali.

34,8 Věřící není jen spasen, ale také střežen. Hospodinův anděl, tj. samotný Pán Ježíš Kristus, nastupuje jako ochranná jednotka pro ty, kdo se ho bojí, a vysvobozuje je z nebezpečí viditelných i neviditelných. Žádná jeho ovce nikdy nezahyne (J 10,28).

34,9–10 Ti, kdo Spasitele znají, se touží o něj podělit s ostatními. Podobně jako čtyři malomocní v Samaří říkají: „Nejednáme správně. Tento den je dnem dobré zprávy, a my mlčíme“ (2Kr 7,9). A tak evangelium volá: „Okuste a vizte, že Hospodin je dobrý. Blahoslavený je muž, který v něm hledá útočiště.“

Je to hodnověrné, naléhavé pozvání neobraceným. Můžeme přesvědčovat, argumentovat, utíkat se k logice a hromadit křesťanské důkazy, a když je vše řečeno, člověk musí sám ochutnat a přesvědčit se. Cambell Murdoch k tomu píše:

Můžeme se přit o Boha, jeho existenci a vnější důkazy, které poskytuje vesmír a prozřetelnost. Ale pouze, když se jeho láska a přítomnost dotknou našich srdcí, můžeme ho skutečně poznat v jeho nevyslovitelné dobrotě.²⁹

Poté následuje pozvání obráceným. Je to výzva k životu víry. Svátí jsou vyzýváni k tomu, aby žili vírou a nikoli tím, co vidí, a aby zažili Boží nádherné, záračné a hojné zaopatření. To je i poselství Mt 6,33:

Hleďte však nejprve Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno.

34,11 Zatímco mladí lvi³⁰ občas strádají a hladovějí, ti, kteří hledají Hospodina, nemívají nedostatek v ničem dobrém, protože naším velkým a dostačujícím zaopatřovatelem je náš Pán Ježíš Kristus!

34,12 Boží milost nejenže zachraňuje, střeží a zaopatřuje, ale také vyučuje.

Zjevila se totiž Boží milost, která přináší záchranu všem lidem a vychovává nás, abychom se odřekli bezbožnosti a světských

žádostí a rozvážně, spravedlivě a zbožně žili v tomto věku, očekávajíce tu blahosla-venou naději, zjevení slávy velikého Boha a našeho Zachránce Ježíše Krista, který dal sám sebe za nás, aby nás vykoupil z veškeré nepravosti a očistil si svůj zvláštní lid, horli-vý v dobrých skutcích (Tt 2,11–14).

Zde tedy žalmista svým synům nabízí praktické vyučování o tom, co patří k bázni před Hospodinem.

34,13–16

1. Ovládnutý jazyk – je prost zla a klamu.

2. Oddělený život – je oddělený od zla a oddělený pro dobré skutky.

3. Pokojný přístup – jak řekl Pavel: „Je-li možno, pokud to záleží na vás, mějte pokoj se všemi lidmi“ (Ř 12,18).

Petr prohlašuje v 1Pt 3,9: „Vždyť k tomu jste byli povoláni, abyste jako dědictví ob-drželi požehnání.“ Poté cituje verše 13–17a tohoto žalmu na zdůraznění svého učení, že bychom neměli odplácet zlem za zlé nebo zlořečením za zlořečení, ale že bychom mě-ly raději žehnat. Požehnáním je Hospodinova přízeň; jeho oči hledí na spravedlivé, jeho uši slyší jejich volání o pomoc (Ž 34,15).

34,17 Když Petr citoval verš 17, omezil se jen na první část:

Hospodinova tvář je proti těm,
kdo páchají zlo.

Necitoval zbytek, který praví: Aby vyhladil ze země jejich památku.

První část verše je pravdivá ve všech epo-chách. Druhá část dojde svého naplnění, až se Pán Ježíš Kristus vrátí na zem jako Král králů.

34,18 Spravedliví mají nepopsatelnou vý-sadu okamžité audience u Hospodina. Slyší je pokaždé, když úpěnlivě volají, a vysvobozuje je ze všech jejich soužení. Barnes se k tomu vyjadřuje následovně: „Nikdo dosud plně ne-ocenil výsadu povolení volat k Bohu, výsadu modlitby.“

Než opustíme verš 18, měli bychom pozna-menat, že nás Pán nevysvobozuje *od souže-ní*; vysvobozuje nás *ze soužení*. Věřící nejsou imunní vůči trápení, ale mají mocného Za-chránce! A to je zásadní rozdíl.

34,19 Hospodin ví, jak se bránit pyšným, ale nedokáže odolat zkroušenému a zdepta-

nému srdci. Je stále přístupný těm, kdo mají zlomené srdce, a vždy je připraven zachránit ty, kdo mají zdeptaného ducha.

34,20 Jak již bylo zmíněno, spravedliví zažívají mnoho zla. Možná že jednoho dne zjistíme, že ho na nás dolehlo více než na bezbožné. Nicméně naše potíže jsou alespoň omezeny pouze na *tento* život. A co víc, ne-musíme je nést sami, neboť máme po boku našeho věčného Přítele. Máme ujištění o do-konalém a konečném vysvobození ze všeho soužení skrze vzkříšení Pána Ježíše. Protože on vstal z mrtvých, i my budeme jednoho dne vzkříšení, navždy svobodní od hříchu, nemo-ci, smutku, utrpení a smrti!

34,21 Ale dokonce i ve smrti Pán chrání těla svých svatých:

Střeží všechny jeho kosti,
ani jedna z nich nebude zlomena.

Tento verš se doslovně naplnil ve smrti na-šeho Pána. „Když však přišli k Ježíšovi a uvi-děli, že je již mrtev, nohy mu nezlámali. To se stalo, aby se naplnilo Písmo: ‚Kost mu nebude zlomena‘“ (J 19,33.36).

V tomto ohledu byl náš Pán samozřejmě dokonalým naplněním předobrazu velikonoč-ního beránka, o němž bylo napsáno:

„Žádnou kost v něm nezlámete“
(Ex 12,46).

34,22–23 Poslední dva verše tohoto žalmu se opírají o slovo „zkažení budou“ (BKR). Co se týče ničemů, pohroma je uvrhne do smrti, a budou „zkažení“. Ale Hospodinovi služeb-níci mají jednoho, který vykupuje jejich duši, a nikdo z těch, kteří v něm hledají útočiště, nebude „zkažen“. Chvalte Boha, že není žád-ného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Je-žíši! (Viz Ř 8,1.)

Kdo nás teď odsoudí?
Neboť Kristus zemřel a vstal,
a vstoupil na nebe,
aby se za nás přimlouval po pravici
Lásky,
kdo nás teď odsoudí?

Horatius Bonar

Věřící je tedy spasen, střežen a hojně uspo-kojen v časnosti i věčnosti. Jak nádherná věc je být znovuzrozen! A to je i poselstvím toho-žalmu.

Žalm 35: Z přátel se stali zrádci

35,1–3 V nevinném výboji své představitelství David volá k Bohu, aby se vyzbrojil velkým množstvím zbraní a aby se neprodleně vypořádal s žalmistovými rádoby přáteli, kteří se ukázali být jeho krutými oponenty. Žalmista touží vidět Hospodina, jak sáhne po štítu a pavéze a půjde do boje, jak zacílí své kopí a poté Davidovi v ústraní řekne: „Postarám se o ně a budu tvým Zachráncem.“

35,4–6 Byl by to jen projev nestranné spravedlnosti, aby tito rádoby vražedníci byli zostuzeni a zahanbeni, a jejich ďábelské plány byly odraženy a překaženy. Bylo by spravedlivé, aby se stali tak bezmocnými a lehkými, jako jsou plevy ve větru, neúprosné hnání Hospodinovým andělem (Pánem Ježíšem Kristem v jedné ze svých podob před vtělením). Byla by to vhodná odplata, aby se jejich cesta stala temnou a kluzkou jako led, a měli Hospodino-va anděla v zádech.

35,7–8 Neměli žádný důvod, aby proti žalmistovi osnovali pikle tak, jak to činili, aby se pokoušeli polapit ho jako divou zvěř. Nechť Pán na ně nechá neočekávaně dopadnout svou zkázu a nechť se chytí do vlastní sítě!

35,9–10 Poté bude David jásat v Hospodinu a oslavovat svou spásu. Veškeré jeho bytí uzná, že Hospodin je ten nesrovnatelný, který zachraňuje bezbranného před nadřazenou mocí jeho protivníka a bezmocného a potřebného před záškodníkem.

35,11–14 Abychom porozuměli žalmistově hluboké citové účasti, musíme si uvědomit, že tito lidé, kteří proti němu nyní svědčí, byli kdysi jeho přáteli. Nyní ho očerňují a obviňují z věcí, o nichž nic neví. Za veškerou dobrotu, kterou jim prokázal, se mu dnes odvděčují nenávisť. Není divu, že je zdrcený! Když byli ti samí lidé nemocní, bylo to jiné. David nad nimi soucitně naříkal. Nedokázal ani jíst. S hlavou skloněnou v zármutku se za ně neustále modlil – tak jako by činil kvůli důvěrnému příteli nebo bratrovi. Jeho truchlení bylo tak hluboké, jako když člověk truchlí nad smrtí vlastní matky.

35,15–16 Když však na Davida dopadla pohroma a pád, jásali. Jednohlasně povstali, aby ho obvinili. Přivedli si bezdomovce z uli-

ce, aby ho zhanobili nekončící řečnickou tirádou. Čím dál hlasitěji se mu drze vysmívali a zároveň na něj nenávisťně skřípali zuby. Žalmistův zážitek nás má k tomu, abychom mysleli na Pána Ježíše před Pontiem Pilátem nebo před Herodem; mnoho z toho, co je zde řečeno, se přímo vztahuje na to, co musel snášet.

35,17–18 Jak dlouho se bude Pán jen dívat na veškerou nespravedlnost, než ho pohne k činu? Nastal čas, aby zachránil nevinného ze zkázy jeho nepřátel a aby zachránil jeho duši (BKR) před těmito lidskými lvy.

35,19–21 Jaký výsměch by to byl, kdyby ti, kdo jsou bezdůvodně Davidovými nepřáteli, měli mít příležitost se škodolibě radovat z jeho pádu a mhouřit oči ve zdánlivém triumfu. Nechtějí mír – všechno, co chtějí, je vymýšlet si falešná obvinění proti slušným občanům dodržujícím Zákon. Kdykoli spatří jejich nejmenší uklouznutí, zvolají: „Cha, cha! Přesně jak jsme předpovídali! Viděli jsme tě to udělat.“

35,22–26 Ale tys to také viděl, Hospodine. Viděl jsi všechnu tu ubohost. Neuzavírej se do mlčenlivé samoty. Nezůstávej ode mě tak daleko. Je čas, aby ses vzbudil a učinil rozhodné kroky k obraně mě samého i mé pře. Toužím po tom, abys mě ospravedlnil – vždy činíš, co je správné – a aby překazil jejich touhu slavit můj pád. Ať se nikdy neradují nad tím, že viděli, jak se jejich touhy naplnily, že uspěli a pozřeli mě.

35,26 Ach Pane, dohlédni na to, aby ti, kdo se radují z mého pádu, byli naprosto zahanbeni. Obleč je v potupu a hanbu za drzost, s níž se mnou jednali.

35,27–28 Nechť však ti, kdo doufají v mé konečné zproštění viny, mají důvod jásat a radovat se. Nechť svědčí o tom, že jsi vskutku veliký Pán, protože se tolik zajímáš o dobro těch, kdo ti slouží. A ani můj jazyk nebude mlčet; neustále bude druhým vyprávět o tom, že jsi spravedlivý a hodný chvály!

Žalm 36: Velký hřích, ale větší Bůh

36,1–5 Výrok v Davidově srdci podává barvitý obrázek o ničemově přestupku. Hříšník se Boha nijak nebojí. Lichotí sám sobě, že jeho zločiny mu nikdo nemůže dokázat a po-

trestat jej za ně. Jeho řeč je proscycena zlem a klamem. Pohrdá slušným životem, tím, že by dodržoval Zákon. Když by měl spát, vymýšlí nové přečiny a poté se záměrně vydává špatným směrem a radostně říká „ano“ svým hříšným žádostem.

36,6 V ostrém protikladu k nemravnosti takového hříšníka stojí Hospodinova dokonalost. Například jeho milosrdenství sahá až k nebesům. Barnes k tomu píše:

Je opravdu vyvýšené – až k samotnému nebi, tak vysoko jako nejvyšší předmět, který si člověk dovede představit. Nejde zde přitom o to, že se Boží milosrdenství projevuje na nebesích... ani že má v nebi svůj původ (třebaže to je pravda), nýbrž že jeho povaha je nejvyšší, tak vysoká, jak si jen člověk umí představit.³¹

Boží věrnost sahá až k oblakům, tzn. že je ve svých rozměrech neomezená. A. W. Pink k tomu říká:

Jaké to je slovo! „Tvá věrnost sahá až k oblakům.“ Nad veškerým konečným porozuměním se nachází Boží neměnná věrnost. Všechno, co se týká Boha, je velké, rozsáhlé, nesrovnatelné. Nikdy nezapomíná, nikdy nezklame, nikdy neochabne, nikdy nezradí své slovo. Dodržel každé vyhlášené zaslíbení nebo proroctví a splní každý závazek smlouvy nebo hrozby, neboť „Bůh není člověk, aby lhal, ani syn člověka, aby litoval. Což by on řekl a neučinil, promluvil a nenaplnil to?“ (Nu 23,19). Proto nechť věřící zvolá: „Nepominulo jeho slitování; je nová každé ráno, tvá věrnost je velká“ (Pl 3,22. 23).³²

36,7 Boží spravedlnost je jako nejvyšší hory, které stvořil – stabilní, pevná, nepohnutelná, naprosto spolehlivá. Na Boha se lze vždy spolehnout, že učiní správnou věc. To se dokonale projevilo na kříži. Boží spravedlnost požaduje, aby byl hřích potrestán. Pokud bychom měli být za své hříchy potrestáni, zahynuli bychom navěky. Proto vzal naše hříchy na sebe Boží pozeňnaný Syn. Boží spravedlnost je natolik neoblomná, že když na svém bezhříšném Synu spatřil naše hříchy, vytil na něj dravý přívál svého soudu. A nyní má Bůh spravedlivý základ, na němž může zachránit bezbožné hříšníky – trest odpykal důstojný náhradník.

Boží dokonalou spravedlnost dokládá Spasitelova krev.
Právě na Kristově kříži můžeme najít jeho spravedlivou,
a přesto úžasnou milost.

Albert Midlane

Boží soudy jsou jako velká hlubina. To znamená, že jeho výnosy, rozhodnutí, myšlenky a plány jsou nádherně hluboké, složité a moudré. Když Pavel rozjímal nad touto Boží vlastností, zvolal: „Ó hlubino bohatství a moudrosti i poznání Božího! Jak nevyzpytatelné jsou jeho soudy a nepostižitelné jeho cesty!“ (Ř 11,33).

„Zachraňuješ lidi i zvířata, Hospodine.“ Jedná se o záležitost záchrany v časnosti – Boží prozívatelnost zachovává svá stvoření. A jak velké milosrdenství to je. Pomyslete na to, co všechno je zahrnuto v péči o takové množství zvířat, ptáků a ryb. Co se týče člověka, tak Bůh počítá každý vlas na jeho hlavě; a pokud jde o nevýznamného vrahce, tak ani jeden nepadne k zemi, aniž by o tom váš nebeský Otec nevěděl.

36,8 Nic, co vstoupí do lidského života, není cennější než Boží milosrdenství. Je věčné, svrchované, nekonečné, nemá příčinu a je neměnné. A dítě Boží od něj nemůže oddělit vůbec nic. V roce 1743 napsal John Brine:

Žádný jazyk nemůže nikdy plně vyjádřit nekonečnost Boží lásky, a ani žádná mysl ji nedokáže pochopit: „převyšuje poznání“ (Ef 3,19). Nejrozsáhlejší myšlenky, kterými může konečná mysl zarámovat Boží lásku, jsou nekonečně nižší a nedosahují její pravé podstaty... Nebesa nejsou tak daleko od země jako Boží dobrota přesahuje nejodvážnější představy, které jsme schopni si o ní vytvořit. Je to oceán, který se dme výše než všechny hory odporu v těch, kdo jsou předmětem jeho dobroty. Je to pramen, z něhož vytéká veškeré dobro k těm, kdo se o ně zajímají.³³

Proto synové lidští hledají útočiště ve stínu Božích křídel. Bohužel si ne všichni lidé vyberou Boží milující ochranu. Nicméně tato výsada je dostupná pro všechny, a lidé z každého národa, třídy a kultury našli odpočinutí, občerstvení a bezpečí pod těmito křídly, jež nemají obdoby.

36,9 Pod křídly není jen ochrana, ale také hojně zaopatření. „Syť se tučností tvého domu, napájíš je proudem svých rozkoší.“ Jaká potravina se může svou kvalitou a množstvím vyrovnat té v Hospodinově domě? A jaká rozkoš se jí může vyrovnat? Jak poznamenal F. B. Meyer, Bůh dává smutek po hrncích, ale blaho plným říčním proudem!

36,10 V Kristu se nachází pramen neboli zdroj života. „V něm byl život a ten život byl světlo lidí“ (J 1,4). V tomto světle světlo vidíme. Podobně jako přirozené světlo odhaluje věci v jejich pravé podobě, tak i Boží světlo nám umožňuje vidět věci tak, jak je vidí on. Umožňuje nám, abychom správně ohodnotili duchovní skutečnosti, svět, druhé lidi a sebe samé.

Slavný krajinář Corot kdysi řekl: „Když se někdy ocitnu na nějakém krásném místě v přírodě, rozzlobím se na své obrazy.“ V ateliéru obrazy malíře těšily, ale tváří v tvář slávě přírody byl pokořen. Když posuzujeme sami sebe ve světle světa, můžeme lehce sklouznout ke spokojenosti se sebou samými. Když se však posuzujeme v Pánově světle, měříme-li se podle Božích standardů, pak je naše pýcha vystavena hanbě (*Choice Gleanings*).

36,11–12 Poté, co se syn Jišajův vyšplhal na himalájské vrcholky Boží dokonalosti, vrací se do údolí lidských potřeb a modlí se za neustálou ochranu před ničemy. Verš 12 vysvětluje verš 11. David Boha prosí, aby nadále dával své milosrdenství a vysvobození tím, že zabrání noze arogantních lidí, aby ho poslala, a ruce ničemů, aby ho nevyhnala pryč.

36,13 Jeho modlitba byla vyslyšena. Víra umožňuje žalmistovi, aby viděl ničemy, jak padli a nemají sílu znovu povstat.

Žalm 37: Skutečný pokoj

David během svého života hodně vytrpěl ze strany bezbožných, bezcharakterních lidí. Nyní jako starý muž poskytuje několik rad, jak reagovat, když se staneme obětí ničemných piklů a jedovatých jazyků.

37,1–2 Zaprvé nesmíme dovolit, abychom se kvůli zlovolníkům rozčilovali. Nebezpečí spočívá v tom, že v noci budeme ležet a pře-

mítat si danou pobuřující epizodu. Nejprve přemýšlíme o všem, co řekli a udělali, potom přejdeme k tomu, co jsme jim odpověděli, poté si přejeme, abychom si vybrali nějaký jiný kritický komentář, který bychom vypustili na jejich adresu! Brzy se naše trávicí šťávy přemění v kyselinu sírovou a my ležíme, vrtíme se a převalujeme a jsme zvědaví, kdy asi tak usneme! Naše rozčilování neublíží nikomu kromě nás samotných a ničeho jím nedosáhneme. Nesmíme tak činit!

A ať činíme cokoli, nesmíme závidět ne-spravedlivým! Tato země je jediným nebem, které mají nebo kdy budou mít. Kosa odplaty je již brzy poseče a jejich velkolepé životy vyblednou a zvadnou.

37,3 To je rub daného vyobrazení – nerozrušujte se jimi a nepřejte si být jako oni. Líc nás však nejprve nabádá, abychom důvěřovali Hospodinu a činili dobré. Tato důvěra není nepodložený bezstarostný optimismus, že se všechno nakonec obrátí v dobré. Naopak se jedná o hluboké, trvalé spolehnutí na Boha, který slíbil, že potrestá bezbožné a odmění spravedlivé. Jeho slovo nikdy neselže. Přímí budou vskutku přebývat v zemi a těšit se bezpečí. Navzdory nejdivočejším útokům lidí či démonů žádná ovce Kristova nikdy nezahyne (J 10,27–29). Příbytek v Otcově domě je zaručen všem, kteří důvěřují Kristu (J 14,1–6).

John Wesley jednou zaslal finanční pomoc svému příteli kazateli Samueli Bradburnovi. Do obálky vložil pětilibrovou bankovku a napsal: „Drahý Sammy: ‚Důvěřuj Hospodinu a číň dobré; přebývej v zemi a pěstuj poctivost‘.“ Když Bradburn vyjadřoval své díky, řekl: „Často jsem byl ohromen nádherou tohoto oddílu Písma, který jsi citoval ve svém dopise. Musím však vyznat, že nikdy předtím jsem se nesetkal s tak užitečným vysvětlením.“

37,4 Předpokládejme, že jste měli obrovskou touhu vykonávat pro Pána jistou službu. Cítíte jistě, že vás Pán vede, a vašim jediným přáním je oslavit ho. Nicméně se vám postavil mocný protivník, který vám bránil a hatil vaše plány na každém kroku vaší cesty. Co v takové situaci uděláte? Odpověď zní, že máte

rozkoš z Hospodina, neboť víte, že ve správný čas naplní prosby vašeho srdce. Není nutné, abyste se bránili. „Boj není váš, ale Boží“ (2Pa 20,15). „Hospodin bude bojovat za vás a vy budete mlčet“ (Ex 14,14).

37,5–6 Nebo se může stát, že vás někdo nesprávně citoval, falešně obvinil nebo pomluvil. Pokud by se v obviněních skrývalo alespoň zrnko pravdy, pak by nebylo tak těžké je přijmout. Jsou však naprosto nepravdivá a zlomyslná. Co byste měli dělat? Uvalit celou záležitost na Hospodina. Svalte na něj veškerou její tíhu. Dovolte mu, aby za vás jednal, a poté budete naprosto ospravedlněni. Všem bude jasné, že jste nakonec byli nevinní. Barnes k tomu říká:

Pokud jste pomlouvání, pokud někdo útočí na vaši osobu a zdá se, že na vás dočasně leží mrak, pokud sklídíte ostudu kvůli piklům ničemníků takovým způsobem, že se jí nedokážete postavit – potom, odevzdáte-li svůj případ Bohu, on vaši pověst ochrání a způsobí, že se mračna rozplynou, a všechno, co se týká vaší osoby a chování, bude jasné, jako je slunce bez mraků.³⁴

37,7–8 Poté, co jste Hospodinu svěřili svou cestu, je dalším krokem, abyste na něj očekávali. Protože nese vaše břemeno, není třeba, abyste je nesli také. Toto však činíme až příliš často. Odhodíme na něj své starosti jen váhavě, a pak je rychle bereme zpět na sebe.

Je Boží vůlí, abych na něj odhodil své starosti každý den.

Také mě vyzývá, abych neodhazoval svou důvěru.

Ach, jsem ale tak bláznivý, že nevědomky odhazují důvěru a nesu si své starosti.

T. Baird

„A toužebně na něj očekávej.“ Povšimněte si, že se stále opakuje skutečnost, že zdrojem věřícího je Pán:

Důvěřuj Hospodinu (v. 3).

Měj rozkoš z Hospodina (v. 4).

Uval na Hospodina svou cestu (v. 5).

Umlkni před Hospodinem (v. 7a)

Toužebně na něj očekávej (v. 7b).

Občas je to pro nás ta nejtěžší věc. Čekání zvládneme nejméně! Ale opravdová víra čeká,

neboť důvěřuje, že Bůh je schopen učinit, co zaslíbil (Ř 4,21).

David podruhé říká: „Nerozčiluj se...“ Proč to opakuje? Samozřejmě kvůli tolik potřebnému zdůraznění. Dokonce i poté, co jsme se rozhodli, že se nebudeme rozčilovat kvůli způsobu, jak s námi zacházejí, často sklouzneme a promícháváme v mysli veškeré bahno znovu a znovu. Toto je však předem předurčené k nezdaru a navíc nebezpečné. I když se zlovolníkovi na jeho cestě daří – i když uspěje a skuteční své zlé pikle – křesťan by se neměl citově rozrušovat nebo v sobě pěstovat zlobu, odpor, zášť či nenávisť. Pokud dovolíme, abychom se vyžívali v takovýcho postojích, mohou nakonec vést k násilným slovům a činům. Poté se proviníme sami.

37,9–11 Přichází den, kdy veškeré zlo na zemi bude odplaceno. Tehdy budou zlovolníci vyhlazeni a věřící svatí obdrží veškerá požehnání, která jim Bůh zaslíbil. Nebude trvat dlouho a ničemníci zmizí z jeviště dějin. Pokud je budete hledat na jejich obvyklém místě, budete hledat marně! V onen den pokorní obdrží zemi a budou se dokonale těšit z jejího blahobytu, který nemá obdoby. Ale kdy ten den nastane? Pro církev začne tehdy, když Spasitel sestoupí v oblaku, aby vzal svůj očekávající lid do jeho nebeského domova. Pro věřící pozůstatek Izraele a národy se tak stane, až se Pán Ježíš vrátí na zem, aby zničil své nepřátele a panoval po tisíc let v pokoji. V kázání na hoře Pán Ježíš nahlédl do tohoto slavného dne slovy:

„Blahoslavení tišší, neboť oni dostanou zemi do dědictví“ (Mt 5:5).

37,12–13 Mezitím podvodníci, vyděrači a utiskovatelé kují plány proti Božím dětem. Vůči těm, kdo milují Hospodina, chovají nejtrpčí nepřátelství. Hospodina však zvuk jejich skřípějících zubů nerozhodí. Ví, že den zúčtování není daleko. Je dobré, pokud můžeme na naše nepřátele pohlížet se stejnou nezaujatou nezúčastněností, pokud, jak kdosi navrhl, jsme schopni za sebou zanechat svět malých lidí.

37,14–15 Často se zdá, že „pravda je navždy na popravisti, kdežto špatnost na trůně“. Ničemové jsou dobře ozbrojeni a vycvičeni.

Ve srovnání s nimi se spravedliví zdají být špatně vybaveni a neustále přechytračováni. Nicméně v morální říši působí jisté neměnné zákony. Cesta provinilého je na konci tvrdá. Je jisté, že hříchy jednoho dne vyplují na povrch. Lidé nemohou svým hříchům unikat navždy. Vždy působí bumerangový efekt: jejich meč jim pronikne do srdce. Když je potřebují nejvíc, jejich zbraně je zradí: jejich luk bude rozlámán.

37,16 Málo majetku spravedlivého je lepší než závratné bohatství mnoha ničemů, neboť svatý má Hospodina, ale hříšník nikoli. Poté, co pisatel Židům popsal veškeré nesrovnatelné bohatství, ze kterého se může věřící v Kristu těšit, dodává poněkud jízlivě: „Žijte bez lásky k penězům, spokojeni s tím, co máte; neboť on sám řekl: ‚Nezanechám tě, ani tě neopustím‘“ (Žd 13,5).

37,17–18 Paže ničemů (tj. jejich síla) budou zlomeny. Ale nikoli ty spravedlivých. Ty podepře Hospodin neomezenou mocí. Zná počet dnů bezúhonných, všechno, co tyto dny přinesou, a kam i nakonec povedou. Ví, že dědictví spravedlivých potrvá navěky – dědictví, které je nezničitelné, neposkvřené a nevadnoucí, uchovávané v nebesích pro ty, kdo jsou Boží mocí střeženi skrze víru k záchraně, která je připravená, aby byla zjevena v posledním čase (1Pt 1,4–5).

37,19 Svatí se nebudou hanbit pro svou víru, když nastanou těžké časy. Mají skryté duchovní zdroje, které je dovedou až do konce. Ve dnech hladu se těší ze zvláštního druhu hojnosti. Nejprve se naučili žít obětavě, takže nepociťují nedostatek, když je jídla málo. Krom toho mají také Hospodina, který je schopen prostřít jim stůl i v pustině. Mají tu výsadu, že mohou vidět, jak je Bůh zaopatřuje zázračným způsobem a takováto mana z nebe má zvláštní příchut' sladkého tajemství.

37,20 Ničemové ale zahynou. V celé knize Žalmů zvoní Hospodinovým nepřítelům umíráček. Nazývají se ničemy, zlovolníky, těmi, kterým se daří, muži, kteří uskutečňují zlé plány, Hospodinovými nepříteli, syny ničemných a viníky. Slovo „ničema“ se v tomto žalmu objevuje třináctkrát a je jedním z jeho klíčových slov.

Hospodinovi nepřátelé jsou jako to nejlepší z pastvin a luk. Jeden den se kochají v divokých květinách a zeleni; další den je pokosí žnec nebo uschnou, protože se změnilo roční období. Chabí jako dým nakonec zmizí.

37,21 Ničema si půjčuje, ale nesplácí. To znamená, že buď je ve splácení *nedbalý*, nebo splatit *nemůže*. Ale proč nemůže splatit se všemi svými penězi? Odpověď zní, že vždy přestřeluje. Ve své chamtivosti po penězích spekuluje. Když o peníze přijde, půjčí si, aby pokryl své ztráty. Je to stará známá Potěmkina vesnice. Svou říši staví na úvěr a poté, co se situace obrátí, stále zoufaleji se pokouší zachytit své mizející jmění. Za vnějším pozlátkem blahobytu se skrývá finanční chaos.

Třebaže jsou spravedliví často na hony vzdáleni tomu, aby byli zámožní, přesto jsou neuvěřitelně štedří a vždy shledávají, že je větší požehnaní dávat než brát. Prokázali, že pokud věřící opravdu chce dávat, nikdy nebude postrádat prostředky, aby tak směl učinit. Jak učil Pavel: A Bůh je mocen rozhodnit při vás každý dar milosti, abyste měli vždycky ve všem úplný dostatek a měli hojnost pro každý dobrý skutek (2K 9,8).

37,22 Osud spravedlivých a ničemných se odvíjí od jejich vztahu s Hospodinem. Ti, kdož byli ospravedlněni vírou, jsou Hospodinem požehnaní; zdědí zemi. Ti, kdo odmítli Boží nabídku spásy, se dostali do nezáviděníhodné pozice pod Boží kletbou; budou zničeni.

37,23–24 Kroky *dobrého* muže upevňuje Hospodin... Ačkoli v původním textu slovo *dobry* není, vyjadřují verše 23 a 24 tuto myšlenku zcela jistě. Bůh plánuje a řídí stezky člověka, který s ním žije ve společenství. Podepírá toho, jehož cesty ho potěšují. I když může takový člověk upadnout do zkoušek a soužení, nikdy ho nezničí, neboť Hospodin ho drží pevně za ruku. Rovněž je pravda, že pokud spravedlivý člověk upadne do hříchu, Pán ho neopustí, třebaže toto není konkrétní druh pádu, který má daný verš na mysli.

37,25 Po celý svůj život David – toto napsal jako starý muž – nikdy neviděl, že by byl spravedlivý opuštěn nebo že by jeho potomstvo žebrale o chléb. Pokud by někdo namítl, že zná případy, ve kterých se tyto věci

skutečně staly, pak bychom učinili dva komentáře. Zaprvé David zde mohl vyjadřovat, že nikdy nevěděl o spravedlivém, který by byl opuštěn v *konečném smyslu*. Nebo zadruhé snad formuloval obecnou zásadu, aniž by nepřipouštěl možnost ojedinělých výjimek. To Písmo často dělá. Předkládá rozsáhlé výrocky popisující normální výsledek duchovních zákonů. Výjimky všeobecným zásadám neodporují.

37,26 Spravedlivý člověk štědře dává, často půjčuje a je dalek toho, aby posílal své děti žebrat. Protože se řídí Božím slovem, je příčinlivý, hospodárný a šetrný. Protože tvrdě pracuje, nakupuje uvážlivě, zabraňuje plýtvání a vyhýbá se extravaganci, je schopen zvětšit své zdroje a tak pomoci druhým, kteří jsou v nouzi. Jeho potomci se stanou požehnáním, neboť se doma těmto lekcím důkladně naučili a řídí se jimi i ve svých vlastních životech.

37,27 Tento verš je jedním z několika v Bibli, které zdánlivě učí, že spásy lze dojit na základě dobrých skutků. Z oddílů jako je Ef 2,8–10 a Tt 3,5 však víme, že tomu tak není. Musíme tedy vyvodit, že pokud je člověk spasen, bude konat dobré skutky, a že pouze takovíto věrní svatí budou přebývat navěky.

37,28 Hospodin miluje právo a v souladu s jeho spravedlností je to, aby své svaté navěky zajistil. Není tomu tak, že by si svatí věčný život zasloužili, ale Kristus zemřel, aby jim ho vykoupil, a Bůh musí ctít podmínky této koupě.

Žalmista velmi rád rozjímá nad zabezpečením věřících (viz v. 18. 24. 28 a 33). Všichni, kdo se znovu narodili skrze víru v Pána Ježíše Krista, mohou na základě autority Božího slova vědět, že jsou navždy zachráněni. F. W. Dixon k tomu napsal:

Pokud vám chybí jistota, existuje pouze jeden způsob, jak ji získat nebo znovu nabýt – spolehnout se na Boží slovo. Bůh říká, že jste jeho; že jste v bezpečí a naprosto zajištěni, a že vás nikdy neopustí; naberte si tohoto ujištění plnou hrst.³⁵

Nicméně zatímco spravedliví budou navěky střeženi, děti ničemných budou vyhlazeny. Přemýšlet o zkáze nespasených je velmi melancholická záležitost. Co to bude znamenat,

být na celou věčnost oddělen od Boha, od Krista a od naděje?

37,29 Nejdůležitější naděje izraelského národa byla žít v zemi pod Mesiášovou vládou. Nelze popřít, že zbožní Židé měli i nebeskou naději (Ž 11,10), ale ve starozákonní době ležel důraz na materiálním požehnání v izraelské zemi během zlatého věku míru a blahobytu. Když čteme, že spravedliví budou v zemi přebývat *navěky*, musíme přitom myslet na to, že Kristovo pozemské království potrvá tisíc let a poté splyne s jeho věčným královstvím. Je možné, že vykoupený Izrael na věčnosti obydli novou zemi, kterou zmiňuje Zj 21,1; pokud je tomu tak, pak lze zaslíbení o přebývání v zemi navěky brát doslova.

Protiklad mezi spravedlivým a ničemou pokračuje.

37,30–31 Řeč spravedlivého člověka překypuje moudrostí. Co říká, je zdravé, založené na Písmu, a pevné. Mluví o právu – nikoli křivě a klamně. Stále rozjímá nad Božím slovem, a to chrání jeho kroky před sklouznutím do hříchu a hanby. Jak zmínil Spurgeon, spravedlivý má:

to nejlepší – Zákon svého Boha;

to nejlepší místo – ve svém srdci, což má ten nejlepší následek – jeho kroky neuklouznou.

37,32–33 Ničema čeká na příležitost, aby se mohl vrhnout na spravedlivého a zničit ho. Ale Hospodin neponechá nevinného v moci jeho nepřitele, ani nepřipustí, aby byl uznán vinným, pokud se jeho případ dostane k soudu. Bůh je ochránce a obhájce veškerého svého lidu.

37,34 Naši nejlepší strategií je tedy *důvěřovat* (očekávat na Hospodina) a *poslouchat* (dbát na jeho cestu). Není jiný způsob, jak být v Ježíši šťastní!

Ale to není všechno. Již pošesté žalmista slibuje, že takoví obsadí zemi. Poté přidá další ujištění. Když budou ničemové zničeni, věřící tomu budou pouze přihlížet. Nebudou se z této ošklivé události radovat, ale sami budou u soudu stát nevinní.

37,35 David bystře a vnímavě pozoroval lidský život. Jednou pozoroval ničemného, panovačného muže, jak se rozvaluje jako

košatý strom ve své původní hlíně. Zřejmě je zde o to, že tento strom nikdy nezažil komplikace spojené s přesazením. Byl stále ve své původní hlíně, silný a rozložitý. Ničemovi se dařilo podobně a byl mocný.

37,36 Když však šel David kolem tohoto místa podruhé, muž byl pryč. Hledal ho, ale nikde ho nemohl najít. Muži se dařilo na chvíli. Jeho moc trvala krátce, ale poté on sám zmizel a stejně tak i jeho blahobyt a moc.

37,37–38 Žalmista nám radí, abychom si povšimli protikladu mezi bezúhonným, přímým člověkem a vzpurníky. Muž pokoje bude mít potomky, zatímco budoucnost ničemů bude zmařena. *Jak spravedlivý, tak nespravedlivý zplodí dlouhou linii potomků.* Tholuck se vyjadřuje o pokojném člověku takto: „Takovému se nakonec povede dobře.“ Ničema však tak slibný zítřek nemá.

37,39–40 Nejúžasnější věcí na spravedlivém je jeho spojení s Bohem, jeho Spasitelem a silou v čase soužení. Není divu, že se k němu křesťané instinktivně obracejí v čase nouze! Zjišťují, že jim pomáhá, vysvobozuje je a zachraňuje, protože jsou na něm naprosto závislí. Máš právě teď problémy? Důvěřuj mu. Provede tě jimi!

Žalm 38: Zármutek nad hříchem

Mohli bychom se domnívat, že tento žalm popisuje utrpení Spasitele, kdyby zde nebyly výrazy jako „můj hřích“ (v. 4), „mé viny“ (v. 5) a „má rána“ (v. 11). Snad právem bychom mohli velkou část jazyka tohoto žalmu připisat Pánu Ježíši, když trpěl v rukou Boha a člověka, ale základní výklad jistě náleží Davidovi v jistém čase jeho života, když bylo intenzivní fyzické a psychické strádání nepochybně spjato s nějakým hříchem, kterého se dopustil.

38,2–5 Nejprve David přemýšlí o svém utrpení jako o kárání rozzlobeného Boha a projevu jeho nelibosti, a prosí Hospodina, aby od něj odňal toto obklíčení. Šípy Všemohoucího našly svůj cíl v myslí a těle žalmisty, a Boží ruka na něj drtivě dopadla. Kvůli Božimu hněvu má nemocné celé tělo. Nemoc pronikla až do jeho kostí – a to vše pro jeho hřích. Svě viny neomlouvá – je z nich naprosto usvěd-

čen. Prevalily se přes něj jako obří vlny. Jako nesmírná zátěž polámaly jeho kosti.

38,6–9 Po těle se mu objevily páchnoucí a hnisající rány a on nepochybuje o tom, proč se tak stalo. Svíjí se v bolestech, polehává ve slabosti – žalostná chodící mrtvola. Zmítá jím vysoká horečka, ani kousek těla neunikl. Už nemá sil k boji. Naprosto rozsekán nemůže dělat nic než řvát, aby vyjádřil své pocity.

38,10–12 Pro Davida je útěchou, když si uvědomí, že Panovník ví o utrpeních jeho srdce a pocitech, které má, ale nemůže je vyjádřit. Jeho srdce však stále divoce buší, síla ho rychle opouští a z oka mu mizí jiskra. Jeho druzi a přátelé se mu vyhýbají, jako kdyby měl malomocenství, a dokonce i jeho příbuzní se zdráhají ho navštívit.

38,13–15 Ani jeho rádoby vrazi se nevzdali svých piklů, hrozeb a podlosti. Ale David je vůči jejich hrozbám hluchý a mlčí – nebrání se, neospravedlňuje ani nevyčítá.

38,16–18 Avšak bez ohledu na to, jak temná se jeho současná situace může zdát, David není bez naděje. Stále má důvěru, že Bůh mu odpoví. Prosí, aby jeho protivníci neměli důvod slavit jeho naprostou pohromu. Avšak právě teď se stále svíjí bolestí a dostává se na pokraj toho, co člověk může snést.

38,19 David je povzbudivě otevřený, zlomený, a aniž by se snažil zamést svůj hřích pod koberec, vyznává svou vinu a říká: „Lituji toho!“ Komukoli, kdo před Bohem upřímně zaujme takovéto postavení, nebude odňato odpuštění. Hospodin stále prohlašuje, že bude milosrdný k tomu, kdo vyzná a opustí svůj hřích (Př 28,13). Kdyby tomu tak nebylo, všichni lidé by byli beznadějně zatraceni.

38,20–21 David se ve svých myšlenkách ještě jednou vrací ke svým nepřátelům. Ačkoli je slabá a nemocná, oni jsou zdatní a silní. Poté uznává spravedlnost Božího káznění, ale protestuje, protože jeho protivníci nemají žádný oprávněný důvod pro svou zášť. Byl k nim dobrý, ale oni mu odplácejí nenávisť. Základem jejich nepřátelství je skutečnost, že David následuje Boha a usiluje o dobro.

38,22–23 Proto volá k Bohu, aby ho neopouštěl, ale aby mu zůstal nablízku a pospíšil

ho zachránit – aby vskutku byl žalmistovým Bohem-Spasitelem!

Parafráze Žalmu 39: Vnitřní oheň

39,1–4 „Byl jsem pevně rozhodnut nedopustit se vůči Hospodinu vzpoury ani si nestěžovat navzdory extrémnosti své rány. Přisahal jsem, že si dám na ústa náhubek, dokud budu na doslech nevěřících; nechtěl jsem jim zavdat příležitost ke zpochybňování Boží prozřetelnosti. A tak jsem tu byl, němý a tichý, a mé potlačované emoce neměly úniku. Ale k ničemu to nebylo. Srdce mi v nitru hořelo rozhořčením a zmatkem. Nedokázal jsem porozumět tomu, proč Hospodin dopustil, abych snášel tak hrozný žal. Čím více jsem živil hořkost své duše, tím větší byl můj vnitřní tlak. Nakonec všechny mé skrývané pocity vybuchly v tázavé modlitbě.“

39,5–7 „Hospodine, jak dlouho ještě tato noční můra potrvá? Pověz mi, kolik času mi zbývá, a kdy vyprchá. Délka mého života se přinejlepším rovná šířce mé dlaně; ve srovnání s tvou věčností nestojí můj život ani za řeč. My všichni lidé jsme chabí jako vánek. Životem procházíme jako přízraky. Honíme se v horečnaté činnosti – ale co z toho nakonec bude? Celý život strávíme škodlením a šetřením, ale všechno to po sobě zanecháme, aby se z toho těšili nevděčníci, blázni nebo cizí lidé!“

39,8–9 „Jakou naději tedy mám, Hospodine? Má jediná naděje je v tobě. Krom tebe nemám nic. Vysvobod' mě od všech mých přestoupení – zvláště od těch hříchů, které mohly vnést do mého života toto hrozné utrpení. Nemohu vystát myšlenku, že se z mé pohromy škodolibě radují blázni.“

39,10–11 „Ty víš, jak jsem zticha od té doby, co mě postihlo toto neštěstí – neboť vím, že to dopustila tvá vůle. Nyní tě však žádám, abys ode mě odňal svou kázníci ruku; tvé vračející se rány mě vyčerpaly.“

39,12 „Když, Hospodine, člověka tresty kázníš za hříchy různými druhy kázně, chřadne jako cenný oděv, který rozežrali moli. Je jasné, že jsme všichni pomijívi jako vánek!“

39,13–14 „Tak přicházím, Hospodine, k tobě, a žádám tě, abys vyslyšel mou modlit-

bu. Slyš a vyslyš mou naléhavou prosbu. Nebud' netečný k mým slzám. Koneckonců jsem na tomto tvém světě jako host na jednu noc, kočovník jako mí předkové. Všechno, oč žádám, je, aby ses na mě přestal mračit v soudu a dovolil mi těšit se z krátkého období zdraví a štěstí, než vyklidím jeviště života, a už nebudu na zemi nikdy spatřen.“

Žalm 40: Zachráněn!

Známá slova „Obětní hod ani přidavnou obět' jsi nechtěl“ (v. 7–9) ukazují, že tento žalm je mesiášský; Žd 10,5 vztahuje tato slova na Pána Ježíše. Tento žalm však představuje jistou obtíž, neboť v první části se zabývá jeho vzkříšením, kdežto v druhé části se jakoby vrací k jeho agónii na kříži. Vysvětlit tento zpětný pohled není snadné. Někteří přišli s tím, že ve verších na začátku žalmu se Spasitel těší na své vzkříšení a hovoří o něm, jako by již k němu došlo. Jiní přisuzují ztrápenou modlitbu v závěru žalmu pozůstatku Židů během velkého soužení. V našem komentáři vztahujeme celý žalm na Pána Ježíše – nejprve na jeho vzkříšení a poté na jeho utrpení na kříži. Pokud toto porušení chronologického pořadí uráží naši západní mysl, může nás možná utěšit skutečnost, že lidé na Východě nepovažují chronologické pořadí za krajně důležité.

40,1–2 Mluvíím je Mesiáš Ježíš. Napjatě očekával na Hospodina, že vyslyší jeho modlitbu a zachráni ho ze smrti. Dokonce ani náš pozeňnaný Pán nedostal vždy okamžitě odpověď na svou modlitbu. Uvědomil si však, že *zpoždění* nemusí nutně znamenat *zamítnutí*. Bůh odpovídá na modlitbu v době, která je nejvhodnější k uskutečnění jeho záměrů v našem životě.

Boží pomoc přijde ne moc brzy,
jinak bychom nepoznali pozeňhání
důvěry ve tmě,
a ani příliš pozdě,
jinak bychom poznali bídu
marné důvěry.

40,3 Spasitel připodobňuje své slavné vysvobození ze smrti k záchraně z hlučící jámy a blátivého bahna. Kdo si dokáže představit, co pro Dárce života znamenalo, když vyšel

z hrobky jako Vítěz nad hříchem, Satanem, smrtí a hrobem – a byl navěky živý!

Třebaže Kristovo vysvobození bylo jedinečné, v jistém smyslu můžeme všichni zažít Boží moc, když nás zachraňuje z jam a bažin života. Jak všichni víme, život je takovýchto hlubokých děr plný. Neobrácený člověk, kterého usvědčil Duch svatý z jeho hříchů, je v obzvláště hlučící jámě. Rovněž odpadlý věřící se nachází ve zrádné bažině. Existují močály nemoci, utrpení a smutku. Často hledáme vedení, zdá se nám, že jsme v temném žaláři. A samozřejmě se občas zhroutíme v bažině žalu nad ztrátou blízkého, v osamělosti nebo při nedostatku odvahy. Jedná se o nezapomenutelné okamžiky, dobu, kdy se modlíme, pláče a naříkáme, ale zdá se, že se nic neděje. Musíme se naučit z příkladu našeho Spasitele, že musíme trpělivě čekat na Hospodina. Ve svém vlastním čase a způsobu nám bude Bůh po boku, vytáhne nás z jámy, postaví na skálu a upevní naše kroky.

40,4 Povšimněte si, že Bůh je *zdrojem* stejně jako *předmětem* naší chvály. *Vkládá* do našich úst novou píseň – a je to píseň chvály našemu Bohu.

Naše vysvobození nemá za následek pouze chválu Bohu, nýbrž také svědectví druhým: „Mnozí to uvidí, pojme je bázeň a budou doufat v Hospodina“. To nebylo nikdy pravdivější než ve spojení se vzkříšením Pána Ježíše. Pomyslete na nekonečnou řadu poutníků víry, kteří byli získáni pro živého Boha zázrakem prázdného hrobu!

40,5 Když přemýšlí nad těmi, kdo ochutnali a viděli, že Pán je dobrý, vyslovuje vzkříšený Vykupitel jednu z největších, nejzákladnějších pravd v celém duchovním životě: „Blahoslavený je ten muž, který vkládá své naděje v Hospodina...“ Skutečně štěstí a naplnění v životě přichází jen skrze víru v Boha. Nemůže to být jinak. Byli jsme stvořeni tak, abychom mohli svůj osud uskutečnit pouze tehdy, když Boha uznáme za svého Pána a Spasitele. Pascal to vyjádřil dobře: „Každý člověk má v sobě vakuum ve tvaru Boha!“ A Augustin to vyjádřil následovně: „Stvořil jsi nás pro sebe a neklidné je naše srdce, dokud nespočine v Tobě.“

Blahoslavený člověk se nejen obrací k Bohu, ale také se odvrací *od* lidí pyšných (BKR) a následovníků falešných bohů. Neoklamou ho dvě největší mylné představy života – myšlenka, že čest pyšných je důležitá, a představa, podle níž mohou falešní bůzci materialismu, rozkoše a sexuální nemravnosti uspokojit lidské srdce. Blahoslavenému člověku více záleží na uznání Božím než lidském, a uvědomuje si, že plnou radost lze najít pouze v Boží přítomnosti – nikoli ve společenství těch, kdo uctívají modly.

40,6 To vede Mesiáše k přemýšlení o tom, jak nesčetná jsou Boží milosrdenství. Jeho skutky a myšlení (BKR) o milosti vůči svěmu lidu nelze sečíst. Kdo je s to plně popsat nekonečné detaily stvořené přírody? Kdo dokáže vyjmenovat pozoruhodné zásahy jeho prozřetelnosti? Kdo porozumí rozsahu jeho duchovních požehnání – vyvolení, předurčení, ospravedlnění, vykoupení, smíření, promínutí, odpuštění, spásy, novému narození, přebývání Ducha, zapečetění Duchem, závdavku Ducha, pomazání, posvěcení, synovství, dědictví, oslavení? – „Chci je oznamovat a hovořit o nich – je jich víc, než se dá vypovědět.“

Když veškerá tvá milosrdenství,

můj Bože,

má okřívající duše prozkoumá,

je uchváčena tím pohledem,

jsm ztracen v údivu, lásce a chvále!

Joseph Addison

40,7 Jak bylo řečeno výše, verše 7–9 ukazují, že tento žalm je výrazně mesiášský. V Žd 10,5–9 se dovídáme, že tato slova pronesl Boží Syn, když přicházel na tento svět. V podstatě říkal, že i když Bůh pro izraelský národ ustanovil oběti a obětní dary, nikdy nepředstavovaly jeho konečný úmysl. Byly určeny jako předobrazy a stíny něčeho lepšího, co teprve přijde. Měly své místo coby dočasné mezery-zastávky. Boha však doopravdy nikdy neuspokojily; pro něj byly méně než ideální, neboť neposkytovaly konečné řešení problému hříchu. Bůh viděl, že zápalné oběti a oběti za hřích jsou samy o sobě nedostatečné, proto toho otevřel (BKR) uši svého milovaného Syna. To jednoduše znamená, že Spasitelovy uši byly otevřené, aby slyšel a poslouchal vůli

svého Otce. Kristus přišel do našeho světa s postojem: jsem připraven být poslušný.

V překladu ČSP místo „uši jsi mi otevřel“ (BKR) čteme „prorazil jsi mi uši“. Někteří se domnívají, že se jedná o odkaz na hebrejského otroka v Ex 21,5–6. Pokud si nějaký otrok nepřál být v sedmém roce propuštěn, u dveří mu propíchl ucho šídlem a stal se navěky inventární součástí majetku svého pána. Kristus, naplněný předobraz, se stal ochotným služebníkem ve svém vtělení (Fp 2,7) a až se vrátí, bude nadále sloužit svému lidu (L 12,37).

Když se v Žd 10,5 cituje věta „Otevřel jsi mi uši“, je změněna do „připravil jsi mi však tělo“. Co se týče pravomoci provést takovou změnu, je třeba říci, že tentýž Duch svatý, který nejprve inspiroval slova v Žalmu 40, měl jistě právo je osvětlit, když je citoval v Novém zákoně. Doslovné znění hebrejštiny „propíchnout ucho“ zřejmě vyjadřuje básnickou figuru, v níž část (zde ucho) reprezentuje celek (zde tělo). (Říká se jí synekdocha.) Nový zákon rozšiřuje a vysvětluje význam tohoto obratu na vtělení.

40,8–9 Když se Kristus stal člověkem, neproběhlo to s tichou rezignací, nýbrž s bezvýhradným potěšením. V té době řekl: „Hle, přicházím. Ve svitku knihy je o mně psáno Oblíbil jsem si dělat to, co je ti milé, můj Bože. Tvůj zákon je v mém nitru.“ Od začátku do konce Starého zákona bylo předpovídáno, že Kristus nejen přijde na svět, ale také že přijde s horlivým, připraveným duchem konat Boží vůli. Boží vůle nebyla jen v jeho hlavě – byla vepsána do jeho srdce.

40,10–11 Tyto verše popisují jeho pozemskou službu. Zvěstoval dobrou zprávu o záchraně ve velikém shromáždění, tj. domu izraelskému. Nezatajil nic, co mu Bůh svěčil, aby ohlásil. Neponechal si pro sebe velké pravdy o Boží spásné pomoci, vytrvalé věrnosti nebo neochvějně lásce.

40,12 Zbývající verše tohoto žalmu (12–18) nás jakoby vracejí zpět na kříž. Slyšíme Spasitele, jak silně a dojímavě volá ve své tísní. Existuje úzká spojitost s tím, co právě řekl ve verši 11. Spojení je následující: „Řekl jsem lidem o tvé spáse, tvé věrnosti a tvé neochvějné lásce. Nyní prosím nepopřít mé svědectví

tím, že bys mi odepřel své slitování. Kéž mě stále střeží!“

40,13 Bezprostřední situaci jeho zoufalé prosby tvořila hrozná muka Golgoty, která na něj doléhala. Toto zlo, které nelze sečíst, se pojilo s nespočetnými hříchy stejně, jako je důsledek spojen s příčinou. Když však říká: „mé viny...“, musíme myslet na to, že to byly *naše* viny – hříchy, o nichž uzavřel smlouvu, že za ně zaplatí tak strašný trest. Tak silné bylo jeho utrpení, že ho jeho srdce opustilo (BKR). Kdo z nás bude kdy s to představit si hloubku muk, která vydržel, abychom my mohli být omilostněni a mohlo nám být odpuštěno!

40,14 V této krajní situaci Kristus bral bránu nebes útokem a prosil o pomoc – okamžitou pomoc. Jako by prosil: „Prosím vysvobod mě a prosím *udělej to hned!*“ Takový druh modlitby má úspěch, neboť pohne Boží všemohoucnost k činu.

40,15–16 Pokud jde o jeho nepřátele, Kristus žádá, aby trest odpovídal jejich zločinu. Za jejich pokusy o jeho duši jim přeje hanbu a ostudu. Za to, že se škodolibě radovali z jeho neštěstí, by je rád viděl v šoku nad hloubkou svého vlastního ponížení. Pokud někdo namítne, že takovéto postoje jsou neslučitelné s Bohem lásky, pak bych mu jen připomněl, že když člověk odmítne lásku, úmyslně si volí svůj trest.

40,17 Co se týče přátel Božích, Kristus se modlí, aby mohli v Pánu vždy nalézt své potěšení. Doufá, že všichni, kdo Boha hledají, se v něm budou veselit a radovat, a že ti, kdo milují jeho spásu, budou stále říkat: „Veliký je Hospodin!“

40,18 A co se týče jeho samotného, tak jeho síla je malá a jeho potřeba zoufalá. On však nachází útěchu ve skutečnosti, že Pán na něj myslí. Jak kdosi řekl: „Chudoba a nouze nepředstavují pro Boží myšlení žádnou překážku.“

A co se týče samotného Boha, on je pomocí a vysvobozuje svého milovaného Syna. A tak se v závěrečné úpěnlivé prosbě Pán Ježíš modlí: „Můj Bože, neotálej!“ Odpověď na sebe nenechá dlouho čekat. Jak jsme viděli v první části žalmu, třetího dne se Otec skloní a vysvobodí ho z pusté jámy,

Zdá se tedy, že v tomto žalmu máme nejprve *vyslyšení* modlitby a teprve pak *samotnou modlitbu*. To živě dokládá zaslíbení z Iz 65,24: „Dříve nežli zavolají, já odpovím; ještě budou mluvit, a já je vyslyším.“

Žalm 41: Modlitba z pokoje nemocného

David byl nemocný a jeho nepřátelé doufali, že to bude něco vážného. Už se dokonce mezi sebou radovali, že jeho nemoc bude nepochybně smrtelná. Davidův zármutek ještě zvětšila skutečnost, že jeden ze zářců kdysi býval jeho blízkým přítelem.

41,2–4 Pacient však není bez útěchy. Nejprve vzpomíná na to, že Pán žehná člověku, který prozřetelný soud činí o chudém (BKR). Zdá se, že „chudým“ zřejmě nemyslí tolik člověka chudého finančně jako zdravotně, když je oslaben nemocí. David se utěšuje myšlenkou, že pro druhé činil to, co pro ně dělal i Pán – pomáhal, utěšoval a povzbuzoval všechny, které ve svých pařátech svírala nemoc. Nyní si dělá nárok na zaslíbení, že také jeho Hospodin vysvobodí v den zlý. Ano, Pán nad ním bude bdít, chránit ho a zachová ho při životě. Protože si David získal dobrou pověst díky své ohleduplnosti k nemocnými a trpícími, je si jist, že Bůh ho neponechá zlomyslné zvůli jeho nepřátel. Místo toho Davidovi dá veškerou milost potřebnou v době, kdy leží na lůžku, pak ho opět uzdraví a posílí. Pán je zde vyobrazen jako sestra, která upravuje pacientovi postel, aby se mu leželo pohodlně.

41,5 Žalmista však plně nespolehal pouze na svou minulou péči o nemocné a slabé. Moudře svou nemoc přednesl Hospodinu v modlitbě, vyznal svůj hřích a prosil o uzdravení jako o něco, co si nezaslouží. Ne všechny nemoci jsou přímým důsledkem nemoci v životě věřícího. Například mnohé neduhy, které trápí starší lidi, vznikají v důsledku normálního procesu stárnutí. Nicméně občas existuje přímé spojení mezi hříchem a nemocí. Pokud existuje byť i jen ta nejmenší možnost že by to tak mohlo být, měl by věřící pospíchat do Hospodinovy přítomnosti v upřímném vyznání. Ve všech takových případech by mělo předcházet léčbě praktického lékaře odpuštění od Velkého lékaře.

41,6 Mezitím Davidovi nepřátelé s nadějí čekali, až nemocnice vydá zprávu, že David zemřel. „Kdy zemře?“ ptali se navzájem, „a kdy o něm uslyšíme naposled?“

41,7 Příležitostně přišel na návštěvu i jeden z těchto kazisvětů, ale neměl útěchu, kterou by nabídl, ani slova naděje či povzbuzení. Mluvil, aniž by něco řekl. Vlastně to vypadalo, že jen hledal informaci, kterou by mohl proti Davidovi použít. Když odešel, rozhlásil všechny negativní zprávy, které si jen dokázal vymyslet.

41,8–9 Proti nemocnému se rozmohla šepanda a proroci zkázy se předháněli ve vymýšlení pohrom pro Davida. Rozšířili pomluvu, že ho postihla smrtelná choroba a že jeho další kroky povedou do márnice.

41,10 Snad „nejvíc nemilosrdnou ranou ze všech“ byla zrada člověka, jenž býval jeho důvěrným přítelem. Ze všech smutků života je jistě tento ten nejvíce hořký – být podveden tím, kdo s vámi měl blízký vztah. Je to smutek, který zažil Spasitel, když jej zradil Jidáš, a není to neobvyklá zkušenost v životě těch, kdo tohoto velkého kapitána následují.

Pán Ježíš citoval verš 9 v souvislosti s Jidášem. Nicméně stojí za povšimnutí, že vynechal slova „můj důvěrný přítel, jemuž jsem důvěřoval“. Protože Pán předem věděl, že ho Jidáš zradí, nikdy mu nedůvěřoval, a proto jen řekl: „Ten, kdo jí se mnou chléb, pozdvihl proti mně svou patu“ (J 13,18).

41,11 David se odvrací od toho, kdo ho jakoby napadl ze zadu, a místo toho hledá u Hospodina slitování. Když ho ostatní opouštěli, on počítal s tím, že Pán při něm bude věrně stát. Poté vznáší zdánlivě podivný požadavek: „a pozdvihni mě, a já jim odplatím“. Pokud se nám zprvu mohou zdát tato slova nehodná muže Davidova kalibru, musíme si uvědomit, že byl Hospodinovým pomazaným panovníkem nad Izraelem a že k jeho povinnostem krále patřilo, aby se vypořádal s pobuřováním a zradou. Zatímco jako jedinec se mohl rozhodnout podlost a zradu vůči své osobě tolerovat, jako král byl vázán k tomu, aby potlačil jakýkoli pokus o svržení své vlády.

41,12–13 David spatřuje v selhání komplotů svých nepřátel projev Boží přízně vůči sobě. Poté dodává:

Kdežto mě jsi podepřel
pro mou bezúhonnost
a postavils mě před svou tvář.

Pokud upřednostníme tento překlad, může nám připadat, že se David strašně vychloubá. Ale on, navzdory svým hříchům a prohrám, byl vskutku bezúhonný muž. A ve srovnání se svými nepřáteli byl ideálem ctnosti. Je naprosto možné, že ho Hospodin podepřel, protože v jeho životě viděl upřímnost a spravedlnost.

Překlad Gelineaua je méně složitý:

Jestliže mě podepreš,
nezažiji újmu
a navěky
budu ve tvé přítomnosti.

V této verzi vše závisí na Hospodinu, nikoli na Davidově bezúhonnosti. Hospodinova zachovávající milost zajišťuje v tomto životě bezpečí a na věčnosti postavení v přítomnosti nebeského krále.

41,14 Pln důvěry a pokoje nyní žalmista pozvedá svůj hlas v závěrečném vzdání chvály. Hospodin, Bůh Izraele dodržující smlouvu, je hoden uctívání od věků až navěky. Když mohl David k tomuto projevu úcty přidat dvakrát amen, můžeme tak učinit i my!

Druhá kniha (Žalmy 42–72)

Žalm 42: Žízeň po Bohu

Někteří slyší v tomto žalmu hlas Davida, když se vyhnán toulal během vzpoury svého vlastního syna Abšalóma.

Jiní zde slyší hlas Mesiáše v době jeho odmítnutí a utrpení.

A zase jiní v žalmu slyší klivý vzlykot pozůstatku Židů během budoucího velkého soužení.

A pak jsou zase jiní, kteří tento žalm rádi vztahují na věfícího, který se ohlíží zpět do doby své první lásky a touží po obnovení tohoto společenství s Pánem.

Naštěstí není třeba vyčlenit jeden pohled, neboť všechny výklady jsou oprávněné. To je typické pro všestrannost žalmů.

42,2 Naši vnitřní touhu po společenství s Bohem lze přirovnat k silné touze laně, která se potuluje vyprahlou krajinou; a její slabiny se chvějí a dech se zrychluje, jak moc prahne

po vodních tocích. Gamaliel Bradford si tento obrázek vztáhl na sebe, když řekl:

Mou jedinou neměnnou touhou,
kamkoli vstoupí mé nohy,
nechť je intenzivní, ohromná,
neodbytná,
nikdy neuspokojená žížeň po Bohu.

42,3 Žízňme pouze po Bohu a po ničem jiném netoužíme. A žízňme po živém Bohu – nikoli po neživé modle. Je to touha, kterou plně uspokojí pouze osobní předstoupení před Pána a výsada hledět na jeho tvář.

Ukaž mi svou tvář,
prchavý záblesk Boží nádhery.
A já už nebudu nikdy myslet nebo snít
o jiné lásce než tvé.

Všechna menší světla docela potemní,
veškeré nižší slávy se rozplynou,
krása země už nikdy nebude krásná.

Autor neznámý

42,4 Kdo je s to popsat hořkost oddělení od Pána? Je to jako neustále se živit slzami, nezměrně bídný život. Jako by toho nebylo dost, máme zde ještě zvětšený zármutek způsobený posměšky nepřátel: „Kde je ten tvůj Bůh?“ Právě toto měl Šimeí na mysli, když Davidovi řekl: „Zde jsi ve svém trápení, protože jsi krvelačný člověk“ (2S 16,8). A to samé měli na mysli i velekněží, když říkali o ukřižovaném Mesiáši: „Složil naději v Bohu, ať ho nyní vysvobodí, stojí-li o něho...“ (Mt 27,43).

42,5 Ale pak jsou tu samozřejmě i vzpomínky na lepší dny. Právě vzpomínka na to, jak nádherné bylo žít v neporušeném společenství s Pánem, činí nepřítomnost tohoto vztahu tak nesnesitelnou. Knox ve svém překladu skvěle zachytil náladu pátého verše:

Přicházejí ke mně vzpomínky,
roztavují mé srdce;
jak jsem se kdysi přidával k zástupu
cestou do Božího domu,
uprostřed výkřiků radosti
a díkuvzdání,
za halasu tohoto svátku.

42,6 Myšlenka na šťastnou minulost vyvolává duchovní skleslost a způsobuje pingpongový boj mezi pesimismem a vírou. Jeho duše je skleslá a rozrušená, ale víra se staví čelem k napětí tohoto zatíženého stavu myslí.

Jen čekej na Boha – vždyť mu budu
znovu vzdávat chválu za záchranu ze
strany jeho tváře.

Pokud by se jednalo o zbožný optimi-
smus, že „všechno se nakonec k dobrému
obrábí“, byl by to naprosto bezcenný cit. Co
však činí danou nadějí stoprocentně plat-
nou, je skutečnost, že se zakládá na zaslíbe-
ní Božího slova, že Boží lid spatří jeho tvář
(Ž 17,15; Zj 22,4).

42,7 Skleslost se cyklicky vrací. Víra však
útok odráží sebejistým prohlášením, že bu-
de na Boha vzpomínat v jordánské zemi, na
Chermónu, na hoře Miseáru. Možná, že tato
tři místa symbolizují tři duchovní zážitky;
nevíme. Jisté však je, že představují zemi vy-
hnanství, velmi vzdálenou od Božího domu
v Jeruzalémě. A myšlenka zde obsažená zřej-
mě vyjadřuje, že i když nemůžeme do Božího
domu jít, můžeme na něj přesto vzpomínat!

42,8 Když dojdeme k osmému verši, naše
duchovní instinkty nám napovídají, že jsme se
velmi zvláštním způsobem ocitli na Golgotě
a slyšíme volat Pána Ježíše, když se přes něj
převalily příboje a vlnobití Boží soudu. Když
nesl na kříži na svém vlastním těle naše hří-
chy, vodopády Božího hněvu na něj padaly
s hlasitým hromobitím.

Podívejte se na závěrečnou scénu utrpení:

Valí se přes něj veškeré

Boží příboje a vlnobití,

je zanechán, aby zemřel na kříži,

aby spasil mou duši.

Nesrovnatelná láska!

Jak nesmírná!

Jak nepodmíněná!

Ježíš dál sám sebe za mě.

J. J. Hopkins

42,9 Ale, jak to vyjádřil Jiří Müller, „zkouš-
ky jsou dobrým pokrmem víry“. A tak slyšíme
věřícího, jak s důvěrou potvrzuje:

Ve dne Bůh přikazuje

svému milosrdenství

a v noci je se mnou jeho píseň,

modlitba k Bohu mého života.

Toto je odpověď na větu o dni a noci ve
verši 3. V něm žalmista řekl: „Slzy jsou mi
chlebem ve dne i v noci...“ Nyní je však den
naplněn neutuchající Boží láskou a noc písní

a modlitbou. A tak den i noc dosvědčují Boží
dobrotu.

42,10–11 Ještě jednou se dostává ke slovu
strach, tentokrát kvůli houževnatému útisku
nepřítele. Zdá se, že Bůh na své dítě zapo-
mněl. Nešťastný věřící se potácí jako truch-
líci. Říká: „Křikem, který mě bodá do srdce,
mi můj nepřítel spílá“ (Gelineau). Na první
pohled to opravdu vypadá, že Bůh své dítě
opustil. Nepřátelé se mu neustále vysmívají
otázkou: „Kde je ten tvůj Bůh?“

42,12 Ale poslední slovo má vždy víra.
Nenech se zastrašit. Nerozrušuj se. Čekej na
Boha; budeš vysvobozen od svých nepřátel
a také ze své skleslosti. Budeš ho opět chválit
jako svého Spasitele a svého Boha. Jak kdosi
řekl:

Lékem je – bojovat s depresí, zvednout zrak
a doufat. Křesťanský život je bdělost, úsilí
směřovat vzhůru, činorodost, běh o závod.
Nikdy to neznamená sklopit oči, založit ru-
ce a přijmout porážku.

Žalm 43: Sešli své světlo a svou pravdu

Tento žalm je dvojče žalmu předchozího.
Spojitost mezi nimi je tak velká, že překlad
Bible New English Bible je spojuje dohroma-
dy, jako by se jednalo o jediný celek.

43,1–2 Zde máme pokračování modlitby
člověka ve vyhnanství, který chce uctívat Bo-
ha na Sijónu, ale proti němu stojí lid podlý
a zvrácený. Tato slova mohou vyobrazovat
zbožný pozůstatek Židů během velkého sou-
žení, které bude utlačovat nevěřící izraelský
národ a Antikrist.

Nejprve přichází na řadu prosba o obhájení
a o pomoc. Žalmista žádá Boha, aby se chopil
pře svého lidu proti jejich nevěřícím bratřím
a člověku hříchu. Jednou z muk víry je hledat
útočiště v Bohu, a přesto se cítit být jím od-
vržen; jednou ze záhad víry je být na straně
vítěze a přece trpět pod patou nepřítel.

43,3 Pak následuje pozitivní a konkrétní
modlitba za návrat na Sijón. Krása jazyka ne-
má obdoby:

Sešli své světlo a svou pravdu,

ty ať mě vedou a přivedou

na tvou svatou horu,

do tvých příbytků.

Žalmista toužil po doprovodu světla Boží přítomnosti a pravdy Božího zaslíbení. Když ho povedou a za nimi půjde Boží dobrota a milosrdenství (Ž 23,6), může si být jist radostným návratem na Boží svatou horu.

43,4 Všimněte si postupu ve verších 3 a 4:

Na tvou svatou horu;
do tvých příbytků;
k Božímu oltáři;
k Bohu, své jásavé radosti.

Opravdového ctitele Boha neuspokojí ani zeměpisná poloha, ani stavba, ani oltář. Musí přistoupit až k samotnému Bohu!

43,5 Pisatel, povzbuzen vyhlídkou, že předstoupí před Boha, si ještě jednou vyčíní za to, že je vystrašený a znepokojený. Věř Bohu, naléhá, a jistě tě dovede k tvému vytoženému cíli.

Upokoj se, má duše: tvůj nejlepší,
tvůj nebeský přítel
Tě provede trnitými cestami
k radostnému konci!

Katharina von Schlegelová

Žalm 44: Ovce vedená na porážku

Bolest z porážky ještě získá na hořkosti díky vzpomínkám na předešlá vítězství. Nikdy neoceníme společenství s Bohem tolik, jako když se zdá, že před námi skryl svou tvář.

44,2–4 Dějiny izraelského národa byly plné případů rozehvívajících duši, v nichž Bůh zasáhl kvůli svému lidu. Vyhnal ze země pohany a daroval ji svému lidu. Tím, že přemohl Kenaance, osvobodil Izraelce v jejich vlastní zemi. Když Židé získali do svého vlastnictví tuto krásnou zemi a z bitev vyšli vítězně, jistě se tak nestalo na základě vojenské převahy ani jejich vlastní síly. Stalo se tak Boží mocnou pravicí, jeho všemocnou paží a jeho milující přízní, kterou je zahrnul.

44,5–9 Vzpomínka na to, co pro nás Pán vykonal, má naše srdce vést k tomu, abychom mu vzdávali chválu. On je velký král a mocný Bůh, který daruje vítězství nehodným synům nehodného Jákoba. Jen díky Bohu byl Izrael schopen prorazit nepřátelské řady a zvítězit nad svými agresory. Naučil se, že ohledně úspěchu nelze spoléhat na luk, a že ani meč dostatečně nezachrání. *Bůh* je ten, kdo zachrá-

nil svůj lid a naprosto zmátl jeho nepřítele! Není divu, že se lid stále chlubil svým vztahem s Bohem a tvrdil, že mu nikdy nepřestane vzdávat chválu!

44,10–13 Mezitím se však stalo něco, co jejich píseň proměnilo v nárek. Zdá se, že Hospodin opustil svůj lid a dovolil, aby utrpěl hanbu. Vojsko vyšlo bez Boží přítomnosti a pomoci, ale brzy začalo v panice ustupovat a nepřátelé drancovali izraelské bohatství. Hospodin zanechal své ovce řežníkům a ty, kdo přežili, rozptýlil mezi pohanské národy. Vše se stalo jakoby na základě obchodního ujednání, kdy Bůh svůj lid prodal za pakatel. A zdá se, že nepřítel z toho vyvázl, aniž by musel nést následky.

44,14–17 Chudák Izrael se stal předmětem posměchu jiných národů, předmětem výsměchu a pohrdání. Židé byli hanobeni tradičními rčeními a pořekadly. Jejich tváře se neustále červenaly kvůli výtkám a úšklebkům jejich nepřátel, ba i samotným pohledem na jejich pomstychtivého nepřítele.

44,18 Matoucí na celé této porážce a hanbě byla skutečnost, že ji nezpůsobilo vědomé odpadnutí ze strany Izraele. V jiných dobách *existovalo* jednoznačné spojení mezi utrpením a hříchem. Nikoli však v tomto konkrétním případě. Naopak se zdá, že tato rána na ně dopadla právě proto, že šlo o Boží vyvolený národ. Jednalo se o utrpení pro Boha a jeho smlouvu.

44,19–20 Pohromy dopadly na lid, který se k Bohu neobrátil zády a ani neporušil jeho smlouvu. Neopustili ani svou lásku k němu a ani nesešli z cesty, kterou jim vytyčil. Přesto je Hospodin zdrtil v zemi šakalů a přikryl je stínem smrti (BKR).

44,21–23 Pokud by zapomněli na jméno svého Boha nebo by uctívali modly, cožpak by o tom Bůh nevěděl? Zná nejtajnější myšlenky a motivy. Nikoli, tak tomu nebylo. Lid trpěl právě kvůli svému spojení s Hospodinem. To kvůli *němu* trpěli živoucí smrtí, zneužívání jako zvířata určena na porážku.

O staletí později se ve stejné situaci nacházel apoštol Pavel a citoval žalm 44,23, aby popsal utrpení Božího lidu v každém věku (Ř 8,36).

44,24–27 Žalm dosahuje vrcholu směle naléhavosti ve verši 24, v němž žalmista Hospodina burcuje z jeho zdánlivého spánku a žádá ho, aby zasáhl ve prospěch svého lidu. Přesahuje to žalmistovo pochopení – jak může Bůh skrývat svou tvář v nedbalosti a lhostejnosti, zatímco jeho lid leží v prachu země? A tak vytrubuje ještě jednou vojenský budiček:

Povstaň nám na pomoc,
vykup nás pro své milosrdenství.

Žalm 45: Král králů

45,2 Pro žalmistu bylo snadné napsat tento žalm. Jeho srdce vskutku přetévalo touhou zachytit slovy báseň, kterou pro krále složil. Slova z jeho brku kanula s lehkostí; cítil se být literárně unášen. Jeho jazyk byl jako rydlo zběhlého písaře, a nepřeháníme, pokud ve zběhlém písaři identifikujeme samotného Duha svatého.

45,3 Nejprve jsme představeni samotnému králi. Jeho krásu nelze překonat. Je nejvyšší mezi deseti tisíci, je naprosto nádherný. Z jeho rtů plyne milost; jeho řeč je nanejvýš sladká. A kvůli jeho osobní znamenitosti mu Bůh poželhal navěky.

Nejčestnější z celého lidstva
narozeného na zemi,
máš dokonalé chování;
tvé rty přetékají milostí,
a tvé něžné srdce je plné lásky.
Bože navždy poželhaný,
před tebou poklekáme
a veškerá naše plnost přebývá v tobě.

Autor neznámý

45,4–6 Poté jsme téměř okamžitě přeneseni v čase do budoucnosti, do Kristova druhého příchodu, do doby, kdy se vrátí na zem v moci a velké slávě. Tentokrát přijde jako vítězný válečník, nikoli jako pokorný tesař z Nazaretu. S mečem u boku sestoupí hrdina v nádheře a důstojnosti. V oslňující vznešenosti vítězně vyjede ve věci pravdy, pokory a spravedlnosti. Jeho ruka proražená hřeby zkušeně ovládá meč v hrozivé moci proti svým nepřátelům. Jeho šípy naleznou svůj cíl v srdci králových nepřátel; národy před ním budou padat ve vlkách.

45,7–8a Nyní se již rozplynul kouř bitvy

a král sedí na svém slavném trůnu v Jeruzalémě. Z nebe lze slyšet Boží hlas, který ho oslovuje jako Boha a potvrzuje jeho vládu jako věčnou. Víme, že se jedná o Boží hlas, neboť nám to říká Žd 1,8–9:

Avšak o Synovi: „Tvůj trůn, Bože, je navěky věků a žezlo přímosti je žezlem tvého království. Miloval jsi spravedlnost a nenáviděl jsi nepravost, proto pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem veselí nad tvé společníky.“

Povšimněte si, že Bůh oslovuje svého Syna jako Boha, což je jeden z nejjasnějších důkazů Kristova božství v celé Bibli. Je pravda, že některé překlady překládají obrat verše 45,7 jako „tvůj trůn, ó božský, bude stát věčně a navždy“ (ČEP), místo „tvůj trůn, Bože, trvá navěky a navždy“ (ČSP). Když však tento verš autor cituje v listě Židům, píše: „Tvůj trůn, Bože, je na věky věků.“ Je tedy pravda, že Kristův trůn je nejen božský, ale také že on sám je Bůh.

Kristovo království potrvá navěky. Až skončí jeho tisícileté pozemské království, plynule přejde do „věčného království našeho Pána a Zachránce Ježíše Krista“ (2Pt 1,11).

Kristovo královské žezlo je žezlem rovnosti. Žezlo je hůl, která symbolizuje královskou pravomoc. Zde žezlo vyjadřuje myšlenku, že Mesiáš bude vládnout naprosto spravedlivě. A jeho vláda bude absolutně svatá, neboť král miluje spravedlnost a nenávidí nepravost.

45,8b–9 Na základě spravedlnosti a bezúhonnosti Pána Ježíše ho Bůh pomazal olejem veselí nad všechny ostatní vládcy. Olej radosti nebo veselí označuje svatý olej pomazání, kterým byli kněží uváděni do úřadu (Ex 30,22–25). A protože náš Pán má být knězem-králem, je to ten správný olej. Myrha a kasia byly dvě základní složky tohoto oleje, a aloe byla jedním z „vonných dřevin“ zmíněných v Písni písní 4,14. To vše vypovídá o nepřekonatelné vůni osoby a díla našeho Pána. Myrha a aloe by mohly zvláštním způsobem odkazovat na jeho utrpení a smrt, neboť byly použity k přípravě jeho těla na pohřeb (J 19,39).

Z paláců ze slonoviny ho obveselují strunné nástroje. Jedná se o královskou symfonii, která ohlašuje jásos světa nad tím, že den

vzlykání a vzdychání pro člověka skončil a že zlatý věk konečně svítá!

45,10 Král není v den své moci osamocen. Mezi jeho královskými služebníky jsou dcery pozemských vládců. Po jeho pravici stojí královna, ozdobena šperky z ofířského zlata. A kdo je tato královna? Zde musíme odolat pokušení ztotožnit ji s církví, neboť církev nebyla předmětem starozákonního zjevení (Ef 3,5–9; Ko 1,26). Věříme, že královnou je vykoupený pozůstatek izraelského národa (Ez 16,10–14) a služebníci snad představují pohanské národy, které byly získány pro Krista díky svědectví Izraele.

45,11–12 Královně radí nepojmenovaný hlas, snad hlas Ducha svatého, aby zapomněla na svůj lid a na dům svého otce. Tím se samozřejmě myslí, že by měla přerhat veškerá pouta se svým životem před obrácením a naprosto se oddat králi jako svému Pánu. Tato rada předjímá slova našeho Spasitele v Lukášii 14,26:

Přichází-li kdo ke mně a nemá v nenávisti svého otce a matku, manželku a děti, bratry a sestry, ano i vlastní duši, nemůže být mým učedníkem.

Naše láska ke Kristu musí být tak velká, že veškeré další lásky jsou *ve srovnání s ní* nenávistí. Krása bezvýhradnosti je mu příjemná. A protože je Pán, zaslouží si všechno, co jsme a co máme.

45,13 Zámožná týrská dcera přijde ke královně s darem. Ano, nejbohatší lidé světa budou cestovat do Jeruzaléma s nejvybranějšími dary.

45,14 Poté vidíme královskou dceru v jejím paláci, oděnou v královské vznešenosti předtím, než ji uvedou před krále. Kdysi unavená otrokyně hříchu je dnes ve své komoře oblečena v šatech vyšívaný zlatem.

14,15–16 Nyní je předvedena před krále, oděna v pestře tkaných šatech a doprovázena suitou panen. Jak se přibližují ke králi, je všude jásot, a nakonec vstupují do paláce samotného krále.

Kdo dokáže vypovědět radost,
radost Otce, Syna, Ducha svatého
a svatých andělů,
neřku-li jejich vlastní radost,

když vstupují do radosti svého Pána!
Příjemné ve veškeré příjemnosti,
krásné ve veškeré kráse,
působné ve veškeré důstojnosti,
okouzující v každém půvabu,
přitažlivé ve veškeré líbeznosti,
připodobněné obrazu Božího Syna.

Autor neznámý

45,17–18 V posledních dvou verších promlouvá Bůh Otec ke Kristu králi. Slibuje mu syny, kteří budou hodnými následovníky praotců, kteří „si mezi sebou k panování rozdělí svět“ (Knox).

A pokud jde o samotného krále, tak jeho jméno bude chváleno po všechna pokolení. Nikdy nenastane doba, kdy by ho národy přestaly uctívat.

Žalm 46: Bůh s námi

Během první světové války byli z jedné ostrovní komunity na Skotské vysočině povoláni do armády mladí muži ve stále vyšších počtech. Pokaždé, když se na molu shromáždil vojenský kontingent, aby odplul na pevninu, přišli jejich příbuzní a přátelé a zpívali:

Bůh je naše útočiště a naše síla,
v úžinách časnou pomocí;
proto i kdyby se pohnula země,
nebudeme se bát:
i kdyby se zřítily skály uprostřed moří,
i kdyby se vzdouvaly vody
a bouřily; ano, i kdyby se
hory třásly pod náporom mořských vln.
Existuje řeka, jejíž proudy obšťastňují
město našeho Boha;
svaté místo, kde má Pán
svůj nejvyšší příbytek.
Bůh přebývá uprostřed něj,
nic ho neodstraní.
Pán mu bude pomoci,
a své právo brzy projeví.
Utiš se a věz, že já jsem Bůh:
budu vyvýšen mezi pohany;
na zemi budu vysoko vyvýšen.
Náš Bůh, který je Hospodin zástupů,
je nám stále po boku:
Bůh Jákobův bude naše útočiště navěky.

ze Skotského žaltáře

Tato scéna je jednou z tisíců, v nichž Boží

svatí našli v tomto žalmu útěchu v dobách velkých krizí. Nikdo nemůže znát srdce, která byla povzbuzena čtením těchto vznešených řádků v nemocničním pokoji, v domě smutku, v žaláři při pronásledování a ve stísněné komoře utrpení a tragédie. Právě tento žalm vedl zkoušeného a uštvaného bývalého augustiniánského mnicha Martina Luthera k sepsání jeho slavného reformačního chvalozpěvu „Hrad přepevný jest Hospodin Bůh náš“. Jeho poselství je nadčasové a jeho povzbuzení neutuchající.

V tomto žalmu jsou tři odlišné oddíly, které G. Campbell Morgan nazval takto:

2–4 Není se čeho bát. Bůh je s námi. *Výzva důvěry.*

5–8 Hospodin sedí na trůně v Jeruzalémě. *Tajemství důvěry.*

9–12 Pokoj na zemi a na celém světě. *Ospravedlnění důvěry.*

Obecně se má za to, že historickým pozadím k tomuto žalmu bylo zázračné vysvobození Jeruzaléma, když ho obléhal asyrský vlk, Sancherib (2Kr 18,13–19,35; Iz 36,1–37,36). V té době si Judejci nesmírně a jedinečně uvědomovali Boží přítomnost. A tak tento žalm oslavuje toho, kdo je Immanuel – Bůh s námi.

46,2–4 Bůh je naše útočiště i síla, velká pomoc, kterou nacházíme v souženích. Rovněž je „pomocí v souženích, jež na nás těžce dolehla“ (dle pozn. ČSP). Jak jsme požehnaní, když si uvědomíme, že naše bezpečí a ochrana nespočívají v bohatství nebo armádě, nýbrž v samotném Hospodinu!

Představme si to nejhorší, co se může stát! Předpokládejme, že by se sama země mohla roztavit, jako by byla chycena v lávě obrovské sopky. Předpokládejme, že by se zemětřesením zřítily hory do mořských hlubin. Předpokládejme, že by mořské vlny burácely a pěnily nad pevninou, nebo že by se hory třásly zuřivými otřesy země.

Nebo myslíme na to, že hory symbolizují říše či města a mořské vlny národy. Samotné základy společnosti se bortí; království jsou svržena a rozpadají se. Na národy světa doléhá politický, ekonomický a společenský zmatek a pohromy nebývalé síly postihují celý svět.

Ale Bůh...! To nejhorší, co se může stát, není důvodem ke strachu. Sám Bůh je s námi!

46,5 On sám je řeka, jejíž proud oblažuje Boží město. Město Jeruzalém ale žádnou řeku nemá. Avšak všechno, čím je řeka obyčejnému městu, je Bůh svému svatému příbytku – a je ještě víc, neboť je pramenem života a osvěžení, je řekou milosrdenství a dobroty!

Neboť tam pro nás bude vznešený Hospodin místem řek – velmi širokých kanálů – jimiž nepoplyne loďstvo s vesly, ani jimi nepoplyne vznešená loď (Iz 33,21).

46,6 Díky tomu, že Bůh sedí na svém trůnu v Jeruzalémě, se město nezhroutí. Bůh mu přijde na pomoc hned za rozbřesku. Pro Boží lid to je dlouhá noc, ale již brzy nastane ranní úsvit a Kristus zaujme své právoplatné postavení a kvůli svému lidu projeví svou sílu.

46,7 Národy země se mohou bouřit v hněvu; království se mohou hroutit. Když Bůh promluví ve svém hněvu, země se roztaví v ponižené poslušnosti.

46,8 Tato slova se dívají velmi zvláštním způsobem kupředu, k velkému soužení, kdy země bude bičována divokými zvraty přírody, politickými otřesy, válkami, zhoubnými nákazami a nepředstavitelnou tísní. Poté se Pán zjeví z nebe a porazí každou neposlušnost a vzpouru, a bude vládnout ve spravedlnosti a pokoji. V tomto čase bude věřící pozůstatek Izraele říkat: „Hospodin zástupů je s námi, nepřístupným hradem je nám Bůh Jákobův.“

Ujištění tohoto verše je nevyslovitelně sladké. Hospodin zástupů je s námi, tj. Hospodin nebeského andělského vojska. Ale je také Bůh Jákobův. Jméno Jákob znamená „podvodník“ nebo „vytlačitel“. Přesto Bůh o sobě hovoří jako o Bohu Jákobovu. Spojme tyto dvě myšlenky dohromady a vyjde nám, že Bůh andělských zástupů je také Bůh bídného hříšníka. Ten, kdo je nekonečně vysoko, je také nekonečně blízko. Je s námi na každém kroku, je naším spolehlivým útočištěm ve všech životních bouřích.

46,9 Když se dostaneme k verši 9, vřava a pohromy již skončily. Den člověka skončil. Král nyní sedí na svém trůnu v Jeruzalémě. Jsme vyzváni, abychom vyšli ven a podívali se na pole jeho vítězství. Všude, kam se podíváme, vidíme mrtvolky jeho poražených nepřátel. Všude leží důkazy strašných soudů, které

dopadly na svět během velkého soužení a při slavném zjevení Pána.

46,10 Nyní však sedí Kníže pokoje na svém trůnu a na celém světě ustal boj. To, čeho nebyly neschopné dosáhnout rady, společenství národů či vrcholné schůzky, to způsobil Pán Ježíš svou železnou holí. Debata o odzbrojení se stala realitou. Zbraně jsou sešrotované a fondy dříve vynakládané na zbrojení se využívají na zemědělství a jiné přínosné oblasti.

46,11 Boží hlas se rozléhá nad všemi obyvateli země s důrazem na jistotu a svrchovanost. „Upokojte se a vězte, že já jsem Bůh, kterýž vyvýšen budu mezi národy, vyvýšen budu na zemi“ (BKR). Každý strach je utišen, každá úzkost odstraněna. Boží lid si může odpočinout. On je Bůh. Jeho pře je vítězná. Je nejvyšší mezi národy, nejvyšší nad celou zemí.

Právě 11. verš inspiroval Katharinu von Schlegelovou k napsání chvalozpěvu „Upokoj se, má duše“.

Upokoj se, má duše; tvůj Bůh se ujme vedení tvé budoucnosti, jako se ujal tvé minulosti.

Tvou nadějí, tvou důvěrou nechť neotřese;

vše, co je dnes tajemné, se nakonec vyjasní.

Upokoj se, má duše: větry a vlny stále znají hlas toho, kdo nad nimi vládl, když přebýval na zemi.

46,12 Bez ohledu na to, co se může stát nebo jak temnou hodinu může věřící prožívat, si může vždy s důvěrou a beze strachu říct: „Hospodin zástupů je s námi, nepřístupným hradem je nám Bůh Jákobův.“ Pokud máme na své straně toho, jenž řídí nebeské vojsko, kdo může proti nám zvítězit? Bůh nehodného červíčka Jákobova je nepřístupným hradem, v němž se můžeme skrýt před všemi bouřemi tohoto nejistého života!

Upokoj se, ráno přichází,
noc končí;
důvěřuj v Krista, své světlo,
svého věrného přítele.
A věz, že je Bůh,
jehož dokonalá vůle

působí všechny věci k tvému dobru:

Vzhledni k nebi – a upokoj se.

Florence Willsová

Žalm 47: Šťastný Nový rok!

Jeruzalém: První Nový rok zlatého mesiášského věku byl uvítán při západu slunce posvátným koncertem v Národní koncertní síni. Ústředním bodem programu byly jásavé tóny žalmu 47, které získaly nový význam na základě nedávného mezinárodního vývoje.

47,2–5 Na začátku žalmu si publikum uvědomilo, že pohanské národy, které přežily nedávné globální velké soužení, byly svolány, aby tleskaly v dlaně a hlasitě hlaholily Bohu radostnými písněmi. V emotivních projevech, které nemají obdoby, tleskal rytmicky v dlaně i samotný sbor, jako by měl udávat rytmus. Když zpěváci došli ke slovům „Vždyť Hospodin je Nejvyšší, je hrůzu vzbuzující“, lid se spontánně postavil. Vzpomněli si na nedávnou korunovaci Pána Ježíše Krista, při níž byl veřejně vyhlášen za „velikého krále nad celou zemí“. Jejich vděčnost ještě vzrostla, když si lidé připomněli, jak podmanil po jejich nohy „národy kozlů“, tedy ty národy, které se vůči Izraeli chovaly nesmiřitelně nepřátelsky během času soužení. Řetězové vlny potlesku se rozvířily sálem, když sbor zpíval:

Vybral pro nás naše dědictví,
– pýchu Jáкова, kterého miloval. Sela.

47,6 Mesiáš, který předtím sestoupil jako válečník, aby si podrobil své nepřátele, nyní provolával slávu, když vystupoval na trůn v Jeruzalémě za mocného hlaholu svého lidu a trubek oznamujících jeho zdrcující vítězství.

47,7–8 Byl to pohnutý okamžik, když sbor vyzval Izrael, aby zpíval žalmy Bohu, aby pěl našemu králi. Již nikdo neváhal uznat, že král Ježíš je Bůh a že ruce, které byly probodnuté na Golgotě, nyní třímají otěže všeobecné vlády! Každý cítil, že je vhodné zpívat mu umně napsaný žalm – *maskil* (hebr.) porozumění a rozjímání.

47,9 Sbor opakovaně zdůrazňoval božství Mesiáše-krále. On je tím, kdo vládne nad národy a jehož trůn je založen na svatosti.

47,10 Možná, že někteří pociťovali jistou obavu, když zpívali tato slova:

Přední muži národů se scházejí...

Tak často se již v minulosti vůdci sešli, aby vyhnali Izrael do moře. Jak však sbor pokračoval ve zpěvu, bylo jasné, že se nyní připojují jako lid Boha Abrahamova. Připojili se k Izraelcům, aby vzdali čest Králi králů a Pánu pánů.

Ne každý mohl porozumět štítům země tak, že představují vládce, kteří byli určeni za ochránce lidu. Nyní všichni náleží Bohu; je velmi vyvýšený nad všemi pozemskými vladaři.

Na závěr koncertu se všichni kritici shodli na tom, že nikdy předtím nebyl *Rós ha-šana* (Nový rok) v celých dějinách národa tak smysluplný!

Žalm 48: Co viděli?

Cizí nájezdník přitáhl až před samotné brány Jeruzaléma. Ve městě lidé očekávali muka dlouhého obléhání. Z lidského pohledu byly jejich vyhlídky mizivé. A poté Hospodin způsobil zázrak. Nepřítel spatřil něco, co ho uvrhlo v naprostou paniku. Ustoupil v hrůze. Jeruzalém byl zachráněn před zkázou, a k Bohu se vznesla velká vlna chval. Žalm 48 zachycuje něco z vytržení onoho okamžiku.

41,2–3 Hospodin je nepopsatelně veliký. Je veliký v moci, v poznání, ve slávě, v milosti. Jeho láska je velká a rovněž jeho milosrdenství a slitování jsou velké. Je veliký v moudrosti a poznání. Jeho soudy jsou nevyzpytatelné a jeho cesty neproniknutelné.

A protože je Bůh tak veliký, je nejvyšš chvályhodný. Je hoděn chvály jako veliký Stvořitel, veliký Udržovatel, veliký Prorok, veliký Velekněz, Král všech králů, veliký Vykupitel a veliký Vysvoboditel svého lidu. Tento žalm se zaměřuje především na jeho velikost Zachránce a Ochránce svého města a lidu.

Lid hovoří jedním dechem o Bohu a o městě svého Boha. Spojovali město s Bohem, který přebýval ve vnitřní svatyni chrámu. Pro ně je Jeruzalém nejkrásnější město na světě, položené na vrcholu jeho svaté hory. Je krásné ve svém vyvýšení jako drahokam v překrásné koruně – je klenotem celé země.

Jeruzalému se někdy říká hora Sijón (podle jednoho z městských pahorků), a krom toho

se popisuje tak, že je „na dalekém severu“ nebo „na nejzazším severu“. Knox i Gelineau shodně překládají tento obrat jako „pravý pól země“. Starověký Boží lid skutečně viděl Jeruzalém takto; je to centrum magnetické přitažlivosti, místo, ke kterému jsou přitahováni jako k náboženskému, politickému a kulturnímu hlavnímu městu světa. A je také městem velkého krále, budoucím hlavním městem Pána Ježíše Krista, až se vrátí na zem, aby vládl jako Král králů.

48,4 Uvnitř městských hradeb se Bůh osvědčil jako důvěryhodný Obránce. Každý ví o tom, jak Bůh město zázračně zachránil, když se jeho zkáza zdála být na spadnutí. Zde máme, co se tehdy stalo:

48,5 Nepřátelské síly shromáždily svá vojska před městem. V ohromných davech zaujali své pozice, aby se připravili k útoku. Z vojenského hlediska město nemělo velkou naději, že odrazí tak velké množství ozbrojené síly.

48,6 Poté útočníci spatřili něco, co je vyvedlo z míry. Co viděli?

Byl to Jeruzalém, jak zřejmě naznačuje text? Zdá se ovšem nepravděpodobné, že by pohled na tak malé město vyděsil profesionální žoldáky.

Nebo se mohlo stát, že se poodhrnula opona mezi nimi a neviditelným světem, a oni spatřili vojsko andělů přichystaných město bránit. Nebo se hora naplnila koňmi a ohnivými vozy (viz 2Kr 6,17)? Nebo viděli Hospodinova anděla – Pána Ježíše Krista v jedné ze svých podob před vtělením (viz Iz 37,36)?

48,7–8 Upřímně řečeno nevíme. Ale ať již to bylo cokoli, jednalo se o zjev tak hrůzostrašné povahy, že tvrdí válečníci ztratili veškerou odvalu. Ten pohled je uvrhl do paniky. V táboře vypuklo peklo. Vyhlásili spěšný ústup, při kterém se chvěli. Jejich muka byla srovnatelná s bolestmi rodičky. Zmatek a chaos mezi nepřátelskými útočníky se podobal rozptýlení námořní flotily, kterou zasáhl hurikán.

48,9 Lidé uvnitř města jsou nyní bez sebe radostí. Co se předtím jevilo jako bezprostředně hrozící katastrofa, se změnilo v zázračné vítězství. Vždy v minulosti slychali, že Bůh byl zakladatelem a obráncem Jeruzaléma;

a nyní to viděli na vlastní oči. „Zažili jsme to, o čem jsme dávno slyšeli – že Bůh upevňuje město navěky“ (Knox).

48,10–12 Nyní pozvedají svá srdce, aby chválili Boha. Měli mnoho důvodů k rozjímání nad Hospodinovým milosrdenstvím, když stoupali k chrámu s obětinami diků. Přemýšlejí nad tím, že kdekoli je na zemi známo Boží jméno, tam je chválen jako ten, jehož pravice je naplněna spravedlivým vítězstvím. Vyzývají Jeruzalém, aby slavil, a menší judská města, aby jásala.

48,13–15 Nyní se procházejí městem jako při prohlídce po vítězství. Navzájem se povzbuzují k tomu, aby spočítali počet věží (každá z nich stále stojí), aby zvážili městské valy (všechny jsou nedotčené), a aby prošli nyní opuštěnými paláci (stejně neporušené jako před příchodem nepřítele). Bude to úžasný příběh, o který se budou moci podělit se svými dětmi a vnoučaty – jak Bůh nadpřirozeně uchránil Jeruzalém i před tou nejmenší zkárou! Nové pokolení budou učit, že Bůh, který to učinil, je „naším Bohem navěky a navždy; on nás povede proti smrti“.

Kdosi přišel s nádherným návrhem na překlad verše 14:

Tento Bůh je náš Bůh
navěky a navždy.

Bude naším průvodcem až do smrti,
ve smrti a až za smrt.

Žalm 49: Ničemníci a jejich bohatství

Jednou z velkých hádanek života je skutečnost, proč se ničemní tak často těší materiálnímu blahobytu, zatímco věřící jsou často chudí a nemajetní. Tím to ale nekončí. Majetek, v nějž bezbožní tak skálopevně doufají, je zklame ve chvíli nejpálčivější potřeby. Nemůže je zachránit před smrtí. Nemohou se z něj těšit navěky, a ani nemůže zamezit jejich rozkladu v hrobě. Ani si ho nemůžou vzít s sebou či se vrátit nazpět, aby si ho užívali. Z dlouhodobého pohledu je hloupé skládat naději v peníze spíše než v Hospodina! To je jádro poselství žalmu 49.

49,2–5 Poselství je určeno všem národům a jednotlivcům, malým i velkým, bohatým i nuzným. Jedná se o poselství vytrřibené

moudrosti, která pochází ze srdce plného porozumění. Kórachovi synové obracejí svou pozornost ke zkoumání této nerovnováhy života. Když nacházejí odpověď, vyzpívají ji za doprovodu harfy.

49,6–10 Vskutku Boží lid nemá důvod obávat se v temných dnech, když mají utiskovatele v těsném závěsu, když je pronásledovatelé obklíčují svými zločinnými sítěmi. Jejich nepřátelé doufají ve zlato a v moc, kterou propůjčuje; vychloubají se tím, jak jsou zámožní. Ale – a je to velmi velké ALE – veškeré jejich peníze nedokáží zachránit před smrtí ani jejich bratra, ani je samotné. Výkupné za život člověka je nesmírně vysoké; je třeba navždy zanechat snahy odvrátit smrt finančním vyjednáváním. Nikdo nemá prostředky na to, aby si koupil nekonečný život na zemi, nebo aby unikl hrobu.

Jak naznačují závorky (BKR) před a po verši 9, jedná se o vsuvku. Spojíme-li verše 8 a 10, čteme:

Nikdo nevykoupí ani bratra, člověk Bohu
za sebe nedá výkupné... aby žil navždy
a neviděl zkázu.

49,11 Dříve nebo později zemřou dokonce i moudří. Podobně zesne bohatý blázen i zámožný člověk, který nepřemýšlí, a zanechají svůj majetek jiným. Povšimněte si, že text neříká, že *moudrý* zanechává svůj majetek jiným. Je pravděpodobnější, že jeho poslední vůle a závěť znějí:

Jsa zdravé myslí, investoval jsem své peníze
do Pánova díla, zatímco jsem byl naživu.

49,12–13 Jedná se o zvláštní životní realitu, že lidé, kteří jsou dostatečně inteligentní na to, aby si v tomto světě vytvořili majetek, si jakoby neuvědomují, že jsou smrtelní. Jejich myšlenky jim nalhávají, že jejich domy jsou tu navěky a i oni budou žít nekonečně. Pojmenovávají po sobě pozemky, ulice a města. Avšak nevyhnutelnou pravdou je, že člověk s veškerou svou vážností musí zahynout. V tomto ohledu je jako zvířata. V jiných ohledech se člověk od zvířat samozřejmě docela liší. Například lidské tělo jde sice do hrobu, ale jeho duch a duše nezahynou. A jeho tělo bude vzkříšeno z hrobu, buď k věčnému soudu, nebo věčnému požehnání. Bytí člověka trvá věčně, ale zvířat nikoli.

49,14–15 Taková je cesta těch, kdo se nerozumně spoléhají na svůj majetek spíše než na Boha – žijí bláznivě tak, jako by nikdy neměli zemřít. Ale zemřít musí, a když se tak stane, jejich příbuzní a přátelé je cítují pro jejich hlubokou moudrost. Jsou nevyhnutelně předurčení k tomu, že budou zbaveni těla, a přitom jsou jako ovce, které pastýř smrti vytrvale vede do podsvětí. „Přímí je opanují hned za jitra“; to znamená, že se karty obrátí, jako se stalo s boháčem a Lazarem. Pamatujte na to, co Abraham boháči řekl:

„Synu, vzpomeň si, že sis už vybral své dobré ve svém životě, a Lazar podobně zlé. Nyní je zde potěšován, ty však jsi sužován“ (L 16,25).

Veškerá velkolepost a nádhera bohatého pomine, a nemá jiného domova než podsvětí – což je v příkrém protikladu k domovu, ze kterého se těšil na zemi!

49,16 Zde máme jeden z mála záblesků vzkříšení ve Starém zákoně. Obecně je možné říct, že starozákonní pisatelé poskytují velmi nezřetelné pohledy na smrt a posmrtný život. Avšak zde žalmista vyjadřuje důvěru, že Bůh vykoupí jeho duši z moci podsvětí, tzn. že Bůh ho vysvobodí z netělesného stavu a sjednotí ho s jeho vzkříšeným tělem. Když praví: „vždyť mě přijme“, používá stejné slovo, které se objevuje ve spojitosti s tím, jak Bůh přijal Henocha a Elijáše.

49,17–20 Takže věřící opravdu nemá důvod se rozrušovat, když bezbožný člověk bohatne a jeho dům je stále honosnější a okázalejší. Tato země je tím jediným nebem, ze kterého se kdy bude těšit! Při své smrti si ze svého majetku nevezme nic. Půjde do hrobu s prázdnými rukama, a nic z jeho velkoleposti ho nedoprovodí. Pokud žije, domnívá se, že ho o jeho štěstí nemůže nic okrást, a lidé mu tleskají za to, jak si přišel na své. Avšak dříve či později zemře jako jeho předkové a bude s nimi sdílet jejich dlouhou temnou noc.

49,21 Prostě neexistuje způsob, jak by si mohl člověk udržet své pozemské bohatství a vážnost. Smrt je pro něj stejně nevyhnutelná jako pro zvířata, která hynou.

Samozřejmě že by někdo mohl namítnout, že spravedliví umírají stejně jako ničemní. To

je pravda. Všichni zemřeme, pokud se mezitím Pán nevrátí. Pointou tohoto žalmu však je, že ničemní zde zanechávají své bohatství, zatímco spravedliví si jdou pro svou věčnou odměnu nekonečného bohatství.

Jedna poslední poznámka. V Písmu je bohatý člověk velmi často synonymem člověka ničemného. To by nám mělo pomoci vystřízlivět. Zatímco Bible neříká, že je hřích být bohatý, otevřeně odsuzuje spoléhání se na vlastní bohatství spíše než na živého Boha (a je těžké mít majetek a přitom se na něj nespolehat!). Bible odsuzuje lásku k penězům. Odsuzuje hromadění majetku skrze útlak a nepoctivost. A odsuzuje akumulaci majetku v bezcitném nezájmu o potřeby ztraceného a trpícího světa.

Žalm 50: Boží pokračující soud

Dějiště tohoto žalmu je soudní síň, v níž jako soudce zasedá samotný Bůh. Obžalovaným je Izrael a nebesa se zemí jsou svědky.

Neměli bychom však na tento výjev ze soudní síně pomýšlet jako na nějaký vzdálený proces, k němuž došlo před dávnými věky v izraelských dějinách; naopak, jedná se o neustále probíhající hodnocení Božích svatých po celém světě.

Zasedání soudu (50,1–6)

50,1 Nejdříve *slyšíme*, jak soudce svolává veškerý lid v celé izraelské zemi³⁶ – od východu na západ – aby se postavil před jeho soudní tribunál. Soudcovu hlasu dodává autoritu skutečnost, že je Bůh silný, Bůh Hospodin (BKR).

50,2–3 Dále soudce *vidíme*, jak opouští svou svatyni v chrámu na hoře Sijón v podobě oslňujícího, zářivého oblaku slávy – šekiny. Již nebude ohledně hříchu svého lidu mlčet. Sestupuje podobně jako na hoře Sínaj, se dštícím ohněm před sebou a velkou bouří s hromy a blesky kolem sebe. Tentokrát však nepřichází, aby Zákon *daroval*, nýbrž aby *vyložil* jeho vnitřní, duchovní význam.

50,4–5 Když usedá na soudnou stolicí, předvolává na lavici svědků nebesa a zemi. Poté přikazuje svým služebníkům, aby dovedli obžalované. Nejprve přezkoumá svaté

izraelského národa, které popisuje jako ty, kteří při oběti uzavřeli smlouvu. (To se vztahuje na smlouvu Zákona učiněnou na hoře Choréb, jež byla poté „podepsána“ krví obětí – Ex 24,3–8.) Verše 7–15 popisují soudní proces s Božími věrnými. Později nastane zvláštní proces s ničemnými (v. 16–19).

50,6 Nebesa jsou vyzvána, aby dosvědčila spravedlnost Božích soudů. Fakt, že soudcem je samotný Bůh, znamená, že má dokonale poznání všech skutečností, že je naprosto nestranný a všechny jeho rozsudky jsou moudré a poctivé.

Hřích formalismu (50,7–15)

50,7 Bůh se nyní ujímá role státního zástupce a svědčí proti svému lidu, Izraeli. V lidských záležitostech by bylo nemožné, aby soudce zároveň figuroval jako žalobce, ale v tomto případě je to naprosto vhodné, neboť soudcem není nikdo jiný než nejvyšší Bůh.

50,8 Bůh objasňuje hned zkraje, že Izrael nebyl nedbalý v přinášení obětí. Byli věrní v předkládání zápalů. Problém spočíval však v jejich domněnce, že tyto rituály naprosto splnily jejich povinnosti vůči Hospodinu. Byli jako dívky, které se celý rok ke své matce chovají lhotejně, a poté ji na narozeniny zavalí bonboniériami! Nebo jako synové, kteří svému otci nikdy nepoděkují za všechno, co pro ně dělá, a poté mu dají ke Dni otců kravatu!

A tak jim Hospodin vytýká, že zatímco na jeho oltář hromadili obětní zvířata, osobně se k němu chovali s chladnou lhotejností. Co se týče technických detailů obětí, byl jeho lid puntičkářský. Když však přišlo na vřelý, osobní vztah se samotným Pánem, měli vážné nedostatky. F. B. Meyer k tomu píše:

Tento žalm je tvrdým napomenutím pokrytce, který utěšuje sám sebe tím, že prokazuje pouhou vnější poslušnost rituálů Božího domu, ale odpírá mu lásku a poctu z celého srdce.³⁷

50,9 Proto Bůh říká, že si nevezme býčka z jejich domu, ani kozly z jejich ohrad. On není ten, koho by uspokojily rituály, náboženské obřady. Když Bůh zavedl obětní systém, nikdy nezamýšlel, aby se správný vnější čin stal pláštikem pro špatné vnitřní postoje.

50,10–13 Kdyby se Boží lid zastavil a zamyslel, uvědomil by si, že Bohu patří tak jako tak všechna stvoření na světě – všechna lesní zvěř i dobytek na tisíci horách, horský pták a všechno, co se pohybuje na poli. Rychle by jim došlo, že Bůh od lidí nepotřebuje vůbec nic. Netrpí hladem; a kdyby snad ano, nemusel by se nás o nic prosit, protože má velmi dobře zásobenou spíž! Ani si nebere výživu či uspokojení z masa býků či krve kozlů. V tomto ohledu si Bůh naprosto vystačí.

50,14–15 Co tedy Bůh od svého lidu *chce*? Tři věci:

Díkuvdání. Žádný dar nemůže nikdy předčít prostou vděčností. Příliš často se chováme jako rodina, která považovala svou královnu-matku za samozřejmost a po její smrti se pokusili odčinit nedostatek poděkování tím, že její tělo oblékli do originálních šatů Dior v hodnotě čtyřiceti osmi tisíc korun!

Splněné sliby. „Plň své sliby Nejvyššímu“ – sliby lásky, uctívání, služby a oddanosti.

Společenství v modlitbě. „Volej mě v den souzení, vytrhnu tě a ty mě budeš oslavovat.“ Zde se nám dostává nádherného vhledu do Božího srdce. Miluje, když slyší svůj lid, jak se modlí, a velmi rád na jejich modlitby odpovídá. Váží si důvěrného, láskyplného vztahu mezi svým lidem a sebou.

Ale ničemovi... (50,16–21)

50,16–17 Zdá se jasné, že nyní se soudce obrací k jiné skupině národa, k těm, kdo tvrdí, že jsou nábožní, ale jejichž životy otevřeně odporují pravdě. *Popírá*, že by měli jakékoli právo zbožně citovat Písmo nebo si pro sebe nárokovat požehnání smlouvy. Poté proti nim vznáší řadu obvinění.

Nenáviděli kázeň. Zjevně se domnívali, že náprava pro ně není. Místo aby přivítali, nebo alespoň tolerovali konstruktivní kritiku, tito pokrytci ji hořce nesnášeli a útočili na každého, kdo se je snažil kritizovat – dokonce i když to byl Pán.

K Božímu slovu přistupovali pohrdavě. Místo aby k Písmu pociťovali hlubokou úctu, házeli Boží slova za hlavu jako bezcenné třetky.

50,18 *Odmítli se vydat cestou oddělení.*

Když se bratříčkovali se zloději a cizoložníky, neuposlechli Pána a dělali hanbu jeho jménu.

50,19–20 *Jejich řeč byla ničemná.* Jejich ústa bez zábran chrlila zlo. Stali se odborníky na lhaní a lest. Dokonce ani jejich nejbližší příbuzní nebyli v bezpečí před jejich jízlivými pomluvami.

50,21 Protože je Bůh nepotrestal okamžitě, představovali si, že je stejně nedbalý jako oni. Bohužel si neuvědomili, že svou trpělivostí jim dával čas k pokání. Nyní však Hospodin prolamuje své mlčení a kárá je za výše uvedená obvinění.

Varování a zaslíbení (50,22–23)

Žalm končí varováním a zaslíbením. Varování se týká těch, kdo zapomínají na Boha a žijí, jako by mu na tom nezáleželo. Pokud neučí pokání, Bůh po nich skočí jako lev a naprosto je zničí. Avšak ti, kdo k němu přicházejí s obětmi díky, ho oslavují; všichni ti, kdo jdou po cestě poslušnosti, zakusí v čase nebezpečí úžasné Boží vysvobození.

Žalm 51: Sladká vůně pokání

Alexander Maclaren jednou řekl: „Alchymie Boží lásky dokáže vyždímat sladkou vůni pokání a chvály ze špíny hříchu.“ Dokladem tohoto tvrzení je žalm 51. Jak vysvětluje nadpis, napsal ho David poté, co ho prorok Nátan směle usvědčil ze spáchání cizoložství s Bat-šebou a ze zavraždění Urijáše. Hluboce usvědčen hříchem David vylévá proudy pokání ze svého zlomeného a zkroušeného srdce.

Jeho vyznání můžeme parafrázovat následovně:

51,3 Milosrdenství... ó Bože! Prosím tě o milosrdenství! Zasloužím si trest. Ale ty jsi Bůh slitování, a na základě toho tě žádám, abys se mnou nenaložil tak, jak si zasloužím. Tvé slitování je hojné a kvůli němu tě žádám, abys vymazal mé strašné přestoupení tvého svatého Zákona.

51,4 Umyj mě skrz naskrz od každé situace, kdy jsem sešel z tvé přímé stezky, a očisti mě od ohavných způsobů, jimiž jsem se minul cíle.

51,5 Ó, můj Bože, veřejně uznávám, že jsem porušil tvůj Zákon. Můj hřích byl veřej-

ný, a tak je veřejné i mé pokání. Vina mého hříchu mě straší dnem i nocí a já už ji nedokážu děle snášet.

51,6 Nyní jasně vidím, že jsem zhřešil jen a jen proti tobě. Ach, uvědomuji si, že jsem se prohřešil také vůči Bat-šebě a jejímu věrnému manželovi, Urijášovi – Bože, odpusť mi mou proradnost spáchanou na tomto udatném vojákově. Jsem si však vědom, že každý hřích je nejprve a nejvíce zaměřen proti tobě. Byl porušen tvůj Zákon. Tvé jméno bylo zostuzeno. Tak se stavím na tvoji stranu proti sobě samému. Jsi absolutně spravedlivý v jakémkoli trestu, který mi udělíš, a nikdo nemůže na tvých rozhodnutích najít pochybení.

51,7 Pane, nejsem dobrý. Byl jsem zplozen v nepravosti, a zajdu ještě dál, byl jsem počat v hříchu. Když toto říkám, nemám v úmyslu svalovat svou vinu na matku nebo snad svou vinu nějak zlehčovat. Myslím tím však, že jsem nejen spáchal hříchy, ale navíc jsem hříšný ze své podstaty.

51,8 Ale ty hřích nenávidíš, avšak miluješ věrnost v nitru člověka, takže teď k tobě přicházím a žádám tě, abys mě hluboko uvnitř mého srdce naučil moudrosti.

51,9 Nařídil jsi, aby se při obřadu očišťování malomocného použil yzop a tekoucí voda (Lv 14,1–8). Nuže tedy, stavím se, Pane, na místo morálně malomocného. Očisti mě od hříchu yzopem, a budu čistý, umyj mě, a budu nad sním bělejší.

51,10 Když jsem zhřešil, ztratil jsem zpěv. Už uplynulo tolik času od chvíle, kdy jsem věděl, co jsou skutečná radost a veselí. Necht' ještě jednou uslyším hudbu radosti. V mém odpadlém stavu se zdálo, že jsi mě zmrzačil a zlámal mi kosti. Již jsem před tebou nemohl o tvých svatých svátcích tančit. Nyní uzdrav tyto zlomeniny, abych se mohl připojit k tvému lidu při uctívání tvého jména tancem.

51,11 Ach, můj Bože, snažně tě prosím, abys odvrátil svou tvář a nedíval se na mé hříchy v soudu a trestu. Vymaž poslední stopy mých ohromných provinění. Jak mě propichnou pokaždé, když na ně pomyslím!

51,12 Když se ohlédnou nazpět, uvědomuji si, že celý problém začal v mé mysli. Moje myšlení bylo znečištěno. Zabýval jsem se

zlými myšlenkami natolik, až jsem nakonec hříchy dokonal. Nyní tě tedy prosím, abys mi stvořil čistou mysl. Víím, že pokud je čistý pramen, bude čistý i proud, který z něj vytéká. Ano, Pane, obnov celé mé vnitřní já, aby stálo pevně na stráží před budoucím propuknutím hříchu.

51,13 Nevzdávej to se mnou, Pane, ani mě nevyháněj ze své svaté přítomnosti. Nedokážu snést myšlenku, že bych byl od tebe daleko, nebo že bys ode mě odebral svého svatého Ducha. V tomto věku, v němž žijí, vskutku odjímáš svého Ducha lidem, kteří žijí v neposlušnosti vůči tobě. Učinil jsi tak Saulovi (1S 16,14) – třesu se, když přemýšlím nad důsledky. Pane, prosím, ušetři mě tohoto osudu.

15,14 Jak jsem řekl již předtím, ztratil jsem svůj zpěv. Nikoli svou duši, ale zpěv. Nikoli tvou spásu, ale veselí z tvé spásy. Nyní, když k tobě přicházím v pokání, vyznání, kdy jsem hřích opustil, se modlím, aby „se prasklé struny mohly znovu rozezvučet“. A nejenže se modlím, abys ve mně obnovil veselí ze své spásy, ale také, abys ve mně upevnil svého šlechetného Ducha. Vyjádřeno jinými slovy, chci, aby mě tvůj Duch učinil ochotným tě poslouchat a líbit se ti v každém ohledu. Poté budu uchován na stezkách spravedlnosti.

51,15 Jedním z vedlejších účinků mého odpuštění bude skutečnost, že budu horlivě svědčit ostatním svévolníkům a povím jim o tvých cestách odpuštění a pokoje. Až uslyší, cos učinil pro mě, budou se také chtít k tobě navrátit.

51,16, A pokud mě, Bože, uchráníš také před vinou za prolitou krev, celý svět uslyší mé svědectví o tvém vysvobození. Vina Urijášovy krve na mně těžce doléhá. Vyčisti můj štít a já tě budu chválit navěky.

51,17 Můj hřích zapečetil mé rty. Otevři je svým odpuštěním a moje ústa se oddají zvěstování a zpěvu o tvé chvále.

51,18–19 Pane, nespolehám se na to, že by mi rituály či obřady zajistily odpuštění. Víím, že na ně nedbáš. Pokud bych si myslel, že chceš zvířecí oběť, přinesl bych ti ji. Ale v zápalné oběti nemáš zalíbení. Je pravda, že jsi ustanovil oběti a obětní dary, ale nikdy nepředstavovaly tvůj konečný ideál. A tak k tobě

přicházím se zkroušeným srdcem – to je oběť, kterou požaduješ. Nepohrdneš tímto zdrceným a pokořeným srdcem, které ti přináším.

51,20 A nyní se chci, Pane, přimlouvat nejen za sebe, ale také za tvůj drahý lid. Ve své přízni je zahrň dobrými věcmi. Znovu vybuduj jeruzalémské hradby. Mé hříchy nepochybně zbrzdily postup tvého díla. Tvému jménu jsem způsobil hanbu. Kéž by tvá věc mohla nyní jít kupředu bez překážek.

51,21 Když budeme všichni žít ve společenství s tebou, budeme-li vyznávat a opouštět své hříchy, pak se ti zalíbí naše spravedlivé oběti. Celopaly, které vypovídají o naprosté oddanosti tobě, potěší tvé srdce. Budeme na tvém oltáři obětovat býčky – ve chvále Bohu, který odpouští hřích a promíjí provinění.

Žalm 52: Zrádce odhalen

Historické pozadí k tomuto žalmu poskytuje 1S 21 a 22. Dóeg Edómský byl předákem pastýřů krále Saula. Byl přítomen tomu, jak uprchlý David přijal od kněze Achimeleka potravu a Goliášův meč. Brzy nato odešel a vše Saulovi vyrazil. Za odměnu ho Saul poslal vyvraždit Achimeleka a osmdesát čtyři Hospodinových kněží. Následně zmasakroval ženy a děti v Nóbu a zničil celou vesnici včetně zvířat.

Dóegův charakter nastiňují verše 3–6 a jeho zkázu verše 7–9. Protikladnou povahu žalmisty vidíme ve verších 10 a 11.

52,3–6 David ve své úvodní otázce napadá zrádce za to, že se pyšní svým extrémním zlem a „vymýšlí si divoké lži proti Božimu věrnému služebníkov“ (New English Bible). Tento proradný předobraz Antikrista má jazyk ostrý jako břitva, který se svými pomluvami hluboko zařezává do lidí. Jeho sklon ke zlu je silnější nežli k dobru, a raději by lhal, než aby řekl pravdu. Jako zosobnění klamu si liboval v řeči, která ničila životy druhých.

52,7 Boží i lidská spravedlnost se shodnou na osudu, který žalmista předpovídá Dóegovi a jemu podobným. Bůh ho srazí k zemi jako budovu, z níž zbyla jen hromada trosek. Nejvyšší ho vytáhne z jeho stanu a naprosto ho vykoření ze světa živých.

52,8–9 Lidé, kteří se bojí Boha, se dožijí

dne, kdy uvidí děsivý Boží soud, budou jím ohromeni, a budou potlačovat smích nad tím dramatickým zvratem. Budou říkat: „Hle, muž, který nepokládal Boha za svou záštitu. Spoléhal se na své velké bohatství, nabýval moc skrze rozsévání zkázy.“

52,10–11 Žalmistova povaha je však v ostrém protikladu. Je přirovnána k zelené olivě v Božím domě – což je obraz blahobytu a plodnosti. Podle F. W. Granta je oliva:

... strom, v němž přebývá ten (olej), jenž v předobrazu představuje Ducha svatého, zelený v čerstvosti věčného života. Nachází se v Božím domě (v protikladu k) onomu „stanu“, z něhož bude vyvržen ničema.³⁸

Na rozdíl od Dóega, který si z Boha neučiní své útočiště, je David rozhodnut, že bude spoléhat na Boží milosrdenství navěky a navždy.

Dále bude David navždy děkovat Hospodinu za to, co učinil – jmenovitě za potrestání ničemu a obhájení spravedlivých.

A nakonec bude vyvyšovat Hospodinovo jméno v přítomnosti jeho královských svatých, neboť jeho jméno je dobré a všechno, čím je, je rovněž dobré.

Žalm 53: Pošetilost ateismu

Hlavní rozdíl mezi žalmem 14 a tímto žalmem je to, že Boží jméno se z Hospodina (*Jahve*) změnilo na *Elohím*.³⁹ V žalmu 14 blázen popírá existenci Boha dodržujícího smlouvu (Hospodina, *Jahve*), který se hluboce zajímá o dobro svého lidu a angažuje se pro něj. Zde blázen popírá existenci všemohoucího, svrchovaného Boha (*Elohím*), který udržuje vesmír a řídí ho.

Boha lze popřít v obou směrech: někteří popírají, že by se Stvořitel nějak zvlášť zajímal o jakoukoli konkrétní rasu nebo skupinu lidí; jiní zavrhnou jakoukoli možnost Boží existence (*Daily Notes of the Scripture Union*).

53,2 Blázen zde nutně není tupý nebo hloupý. Co se týče současného vzdělání, může být intelektuálně velmi na výši, ale nechce čelit důkazům o Boží osobě, moci a prozřetelnosti. Je úmyslně nevědomý. „Hebrejské slovo v sobě nese myšlenku zlomyslného odmítnutí uznat pravdu.“

Ateismus se pojí s nemravností a úpadkem, někdy jako příčina, jindy jako důsledek. Proto nepřekvapí, že ti, kdo říkají, „Bůh není“, jsou zvrácení a páchají špatností. Není, kdo by z nich činil dobro.

53,3 Nyní se téma přesunuje od konkrétního projevu ateismu k lidstvu obecně. Pavel cituje úryvky z těchto veršů v Římanům 3, kde vymezuje totální zkaženost celého lidstva. Tato obžaloba je samozřejmě pravdivá. Když Bůh shlíží z nebes na lidské syny, nemůže najít ani jednoho, který by, ponechán sám sobě, měl moudrost, aby se bál Hospodina. Kdyby nejprve nezapůsobil Duch svatý, nikdo by Boha nehledal.

53,4 Všichni odpadli od živého Boha. Všichni se stali zvrácenými. Ani jeden nečiní dobro v tom smyslu, že by udělal něco, čím by si získal přízeň nebo zásluhu u Hospodina.

53,5–6 Opět zde máme přechod ke konkrétní skupině hříšníků, jmenovitě těch odpadlíků, kteří pronásledují Boží lid. Jak mohou být tak krátkozrací? Jsou krutí a nemodlí se. Na zničení věrného pozůstatku nemyslí více než na jedení chleba. A nikdy nepocitují potřebu promluvit si s Bohem v modlitbě. Zdají se být naprosto necitelní ke skutečnosti, že jednoho dne je pohltí hrůza, která nemají obdoby. Bůh rozptýlí kosti těch, kteří se odváží válčit s jeho věrnými následovníky.

53,7 V posledním verši se David modlí za příchod Mesiáše. On je Zachránce, který vyjde ze Sijónu (Ř 11,26) a spasí veškerý věřící Izrael. V onen den Izrael bude obnoven, Jákob bude jásat a Izrael se radovat.

Žalm 54: Bůh je mou pomocí

Když David utíkal před Saulem, Zifejci králi dvakrát vyradili, kde se nachází (1S 23,19; 26,1). Tyto zrady zavdaly podnět ke slovům tohoto žalmu, který je dobrou modlitbou pro všechny Boží lid trpící v rukou lidí v jakékoli době.

54,3 V úvodním volání o pomoc prosí žalmista v Božím jménu o záchranu a o zjednání práva jeho silou. Boží jméno zastupuje jeho povahu či charakter, a jeho síla zase jeho všemohoucnost. Záchranou se zde myslí časné vysvobození před nepřáteli.

54,4–5 Žalmistovu naléhavost *ted' – anebo nikdy* lze vidět v jeho neodbytné prosbě, aby ho Bůh slyšel, aby naslouchal doběla rozpáleným slovům jeho úst.

Stalo se, že tito cizáci se spikli, že Davida podfouknou; krvežízniví muži vyšli ven, aby ho dostali – odpadlíci, kteří na Boha nic nedbali.

54,6–7 Odpovědí je Bůh. Hospodin je s těmi, kdo podporují duši věřícího. Jednoho dne odplatí nepřátelům svého lidu pohromou a zkázou.

Vědomí toho, co Bůh učiní, se rychle mění v modlitbu: „Učiň tak, Pane. Na důkaz své věrnosti ukončí jejich ničemné životy.“

54,8 Spásné jméno z třetího verše se poté stane jménem chváleným. David Hospodinu přinese dobrovolnou oběť, a přinese díkyvzdání Hospodinu jménu – drahocennému jménu, v němž se skrývá všechno dobré.

54,9 V posledním verši David hovoří, jako by veškeré jeho soužení již skončilo, a jako by se již stal svědkem zániku svých nepřátel. Morgan píše: „Třebaže je snad ještě stále v nebezpečí, zpívá píseň vysvobození, jako by k němu již došlo.“⁴⁰ Víra „pak jest nadějných věcí podstata, [a] důvod neviditelných“ (Žd 11,1, BKR).

Žalm 55: Uvrhni svou starost

Achitofel byl jeden z rádců, jimž David nejvíce důvěřoval, a později vedl zběhy k Abšalomovi, který se chopil moci. V tomto žalmu cítíme mimořádné utrpení Davida srdce, které plyne z této hořké rány. Vyčteme zde i něco z hlubokých přivalů emocí, které zaplavovaly duši Spasitele ve spojitosti s Jidášovou zradou. A žalm rovněž naznačuje modlitbu věrného pozůstatku trpícího pod komplotem přicházejícího Antikrista.

55,2–3a V hluboké tísní duše nepostrádá rozmanitost či originalitu v tom, jak upoutat Boží pozornost. Pozitivně požadavkem, aby naslouchal; negativně slovy „nebuď lhostejný“. Volá po audienci – „věnuj mi pozornost“ – a také po činu – „odpověz mi“.

55,3b–6 Poté následuje srdcervoucí výčet osobního žalu a zoufalé nouze.

Motám se ve svém reptání a sténám,
když slyším nepřítelů, když na mě tlačí
ničema;

házejí na mě nepravosti a hněvivě mě osočují.

Srdce se ve mně svírá,
dolehly na mě hrůzy smrti.

Přepadá mě strach a chvění
a zachvacuje mě hrůza.

55,7–9 Jeho prvotní nutkání mu velí utéct od všech problémů. Kdyby měl křídla, uletěl by na nějaké tiché místo v pustině. Nemarnil by čas a unikl by bouři, které kolem něj zuřila.

55,10a Nyní však jeho hrůza ustupuje palčivému rozhořčení. Je tak pobouřen proradností spiklenců, že volá k Hospodinu, aby je zkazil (BKR) – aniž by konkretizoval, zda má zničit lidi nebo jejich plány. Rovněž žádá Boha, aby jim rozdělil jazyky – což může být narážka na Davidovu modlitbu, kterou tehdy předložil, aby se Achitofelova rada změnila v bláznovství (2S 15,31).

55,10b–12 Když se syn Jišajův dívá na město Jeruzalém, které porazil a sobě vyvolil, vidí je naplněné násilím a svárem; dnem i nocí obcházejí tato zlá dvojčata po jeho hradbách. Město pokoje se stalo městem rozbrojů a trápení. Zabydlela se v něm zkáza. Útisk a podvod nikdy neopouštějí tržiště, na němž měla vládnout spravedlnost a rovnost.

55,13–16 V jádru Davidovy stížnosti je samozřejmě krutá zrada. Bolest by byla nesitelnější, kdyby pachatelem byl zapřísahlý nepřítel. Kdyby výsměch a urážky přicházely z úst neúprosného nepřítele, pak by se mu žalmista mohl klidit z cesty. Ale nuž do zad mu vrazil jeden z jeho vlastních, milovaný a důvěryhodný přítel. Byl to ten, s nímž žalmista zažíval sladkou důvěrnost společenství, když spolu chodívali v průvodu do domu Božího. Faleš tohoto muže a jeho následovníků si žádá náhlou smrt, rychlý sestup do šeu, „neboť v jejich domech a hluboko v jejich srdcích se uhostila ničemnost“ (Gelineau).

55,17–22 Avšak i ve svém emočním zmatku si je David jist, že jako odpověď na svou modlitbu dostane pomoc. Vzlyky a nářek, které stoupají k Bohu večer, ráno a v poledne, dosáhnou Spasitelova ucha. David vyjde z bojů s pokojem navzdory početní převaze těch, kdo se proti němu sešikovali, David vyjde z bojů s pokojem. Ano, Bůh slyší a odpoví jim, on,

který trůní odedávna. Takové je odsouzení těch, kteří se nechťejí změnit, tzn. že nečiní pokání a Boha se nebojí. Takové je odsouzení zrádce – blízkého druha, který vztáhl svou ruku, aby uškodil svým přátelům a který porušil smlouvu přátelství a věrnosti. Jeho slova se zdála být měkkými než olej, ale jsou to jen vytasené meče.

55,23 Svého vrcholu dosahuje žalm 55 ve verši 23:

Uvrhni svou starost na Hospodina,
on se o tebe postará.

Nedopustí,
aby se spravedlivý navěky zhroutil.

Žalmista si uvědomil, že to nejlepší, co může v těžkých časech učinit, není od problémů utéci, nýbrž uvrhnout svou starost na Hospodina. Kéž si vezmeme nádherné ponaučení z toho, co objasňuje biskup Horne: „Ten, kdo kdysi nesl břemeno našich hříchů a smutků, teď žádá, abychom mu nyní a vždy dovolili nést břemeno našich starostí.“

55,24 Vraždění a proradní muži zemřou násilně a předčasně. Stalo se to Achítofelovi (2S 17,14.23) i Jidášovi (Mt 27,5). Ale Boží lid se může spolehnout na Boha, že je zachrání.

Žalm 56: Bůh je pro mě!

David musel polknout hořkou pilulku, když hledal útočiště před svými krajany u Pelíštejců v Gatu (1S 21,11–16; 27,4; 29,2–11), ale dohnalo ho k tomu zuřivě nepřátelství krále Saula – nebo tak to alespoň cítil. Žalm 56 zachycuje některé ze střídajících se vln strachu a víry, které ho tehdy zaplavovaly.

56,2–3 Začíná modlitbou o Boží milosrdnou pomoc, neboť jeho pronásledovatelé ho urputně pronásledují. Povšimněte si tří druhů hrůz, které na něj přicházely celý den z rukou nepřátelských mužů:

... po mně šlape člověk (v. 2);
utlačují mě bojovníci (v. 3);
překrucují má slova (v. 6).

Jeho nepřátelé ho povýšeně napadali, neustále proti němu osnovali léčky, spojovali se, aby znásobili svou sílu, neustále ho špehovali (v. 3.6.7). Byl to zdánlivě jasný případ přesily.

56,4 Víra však proráží šero důvěřivým pro-

hlášením: „V den, kdy bych se měl bát, já doufám v tebe.“ Tato „veselá odvaha uprchlíka“, jak ji nazývá Delitzsch, je založena na Božím charakteru a na věrnosti jeho zaslíbení. Bůh je mocnější než všichni naši nepřátelé dohromady, a slíbil nám, že nás ochrání od zlého. Nic nemůže prorazit ochranný val, který kolem nás navrší, pouze když to ze své vůle dopustí. Proto můžeme Bohu beze strachu důvěřovat.

56,5–7 Na smělou otázku „Co mi může udělat tělo?“ by mohl rozum odpovědět: „Mnoho. Člověk může pronásledovat, zranit, zmrazčit, zastřelit a zabít.“ Skutečností ovšem zůstává, že Boží dítě je nesmrtelné, dokud jeho úkol neskončí. Rovněž bychom měli rozumět Davidově neohroženosti ve světle slov našeho Spasitele:

A nebojte se těch, kdo zabíjejí tělo,
ale duši zabít nemohou.

Raději se bojte toho, kdo může
duši i tělo zahubit v Gehenně
(Mt 10,28).

56,8 Když si David připomněl všechny promyšlené pokusy svých nepřátel vyhladit ho, volá k Bohu, aby je potrestal za jejich zradu tím, že je srazí ve svém hněvu.

56,9 Zde máme mimořádný popis něžné, osobní péče našeho Pána. Vede si záznam o našem bloudění nebo neklidném převalování se během noci, o našem horečnatém převalování se ze strany na stranu. Tak moc mu záleží na podrobnostech našich slz smutku, že ho lze požádat, aby uschoval naše slzy do měchu. To by mohla být narážka na starověký zvyk truchlících, kteří uchovávali své kanoucí slzy v malé lahvičce, kterou uložili do hrobu svých zesnulých přátel jako památku na lásku těch, kdo je přežili. V každém případě si Bůh vede ve své knize záznam o našich slzách podobně, jako Ježíš učil, že počítá i vlasy na naší hlavě.

56,10 Spolu s Davidem si můžeme být jisti, že jako odpověď na naše modlitby Bůh obrátí naše nepřátele nazpět. A to víme, protože Bůh je pro nás. Je-li Bůh pro nás, kdo se může s úspěchem postavit proti nám (Ř 8,31)?

Nakonec existuje pouze jedna otázka, na které v životě opravdu záleží; všechno ostatní je vůči ní podružné: „Je Bůh pro

nás?“ David si byl *nakonec* Bohem jist; a na člověka, který si je Bohem jist, strach nemůže (11) (*Daily Notes of the Scripture Union*).

56,11–12 Refrén pátého verše se znovu opakuje ve verších 11 a 12; tentokrát se v nich však objevují dvě různá Boží jména:

V Boha [*Elohim*], jehož jméno chválím,
v Hospodina [*Jahve*], jehož slovo ctím,
v Boha [*Elohim*], doufám,
Nebudu se bát
– co mi může udělat člověk?

Žalmista chválí zaslíbení Boha Všemohoucího a Boha dodržujícího smlouvu; je si naprosto jist jeho ochrannou péčí, a tak může chladně pohrdat chabou možností člověka mu ublížit.

56,13–14 Současné ujištění o budoucím vysvobození vede Davida k tomu, aby splnil sliby dané Hospodinu a aby mu splatil svůj dluh vděčnosti. Třebaže se stále nachází na nepřátelském území, těší se z požehnání plné záchrany. Jeho život byl ušetřen a jeho nohy neklopýtly, takže může pokračovat v chůzi v Boží přítomnosti ve světle živých.

Žalm 57: Ve stínu jeho křídel

Když David psal tento žalm, skrýval se před Saulem v jeskyni – buď v adulamské jeskyni nebo v jeskyni Én-gedí. Před sebou má dvě stále přítomné skutečnosti – milosrdného Boha a nepřítelů nahánějícího hrůzu. Žalm osciluje mezi oběma, ale víra v Boha je větší než strach z nepřítelů a naklání tuto houpačku k Bohu.

Stále přítomný Bůh (57,2–4)

Žalmista nepožaduje záchranu, jako by měl právo ji očekávat. Prosí o ni jako o Boží milosrdenství, nezasloužené požehnání pramenící z jeho dobroty. Zapomíná na vlhké, temné prostředí, v němž se nachází, a považuje se za ukrytého ve stínu Božích křídel, jako se kuřátko choulí pod křídly slepice. A tam přečká, dokud bouře života nepomine. Z tohoto výsadního místa vědomé blízkosti volá k Bohu Nejvyššímu s jistotou, že nikdo a nic mu nemůže zamezit, aby uskutečnil své záměry v životě svého lidu. Když z nebe přijde od-

pověď, pro důvěřující srdce to bude znamenat záchranu a hanbu pro ty, kdo po něm šlapou. Bude to nezapomenutelný projev Boží lásky a spolehlivosti.

Stále přítomný nepřítel (57,5)

Nepřátelé jsou hroziví – jako divočí, lítí lvi, kteří trhají a požírají; tito lidé mají zuby jako kopí a šípy a jazyky jako ostré meče. Přesto David uléhá k odpočinku i uprostřed takového nebezpečí – což je opravdu pozoruhodný skutek víry.

Stále přítomný Bůh (57,6)

V refrénu, jenž se opakuje ve verši 12, David touží spatřit Boží slávu, která se projeví porážkou jeho nepřátel a ospravedlněním jeho pře. Nespokojí se s ničím jiným, než aby jeho sláva co do velikosti dosahovala hvězd a byla všude.

Stále přítomný nepřítel (57,7)

Protivníci zosnovali podrobné plány na polapení syna Jišajova: jeho duše byla sklíčena tíhou. Ano, vykopali jámu, aby ho chytili, ale sami do ní padli.

Stále přítomný Bůh (57,8–12)

Není divu, že je žalmistovo srdce rozhodnuto zpívat písně Hospodinu. Není divu, že burcuje svou duši a oprašuje svou lyru a harfu. Není divu, že je rozhodnut pozdravit jitřenku písněmi chval.

A nebude to soukromý, provinční svátek zpěvu. Bude Hospodinu děkovat mezi lidmi a zpívat žalmy mezi národy, neboť Boží milosrdenství je nekonečné jako nebesa a jeho věrnost nemá hranice: jako oblaka.

F. B. Meyer poznamenává, že právě jako se David „pozvedl nad osobní žal v touze po Boží slávě“, tak bychom měli i my podřídit své drobné smutky větší touze vidět Boha vyvýšeného.

Žalm 58: Souzení soudcové

58,2–3 Žalm začíná energickým protestem proti nespravedlivým soudcům a vládcům. V centru pozornosti stojí pozemští mocipáni. Zachovali se ve svých rozhodnutích spraved-

livě? Prokazovali spravedlnost obyčejným lidem? Očekávaná odpověď zní „Ne“. Ve svých srdcích vymýšleli všechny možné druhy nečestných skutků. Poté jejich ruce uskutečnily násilí, které naplánovalo jejich srdce. Země je naplněna převrácenou spravedlností.

58,4 Téma se rozšiřuje od nepoctivých úředníků se soudní pravomocí k širší skupině ničemů, jejíž jsou součástí. Jejich zkaženost není záležitostí dalšího vývoje jejich života; lze ji vystopovat zpět až k jejich narození. Bezpráví a vzpoura jsou jim vrozené; jakmile začnou mluvit, lžou.

58,5–6 Jejich řeč je pomlouvačná a zlomyslná jako smrtelný jed hada. Jejich uši jsou hluché k Božím hlasu jako hluchá kobra (dle pozn. ČSP), která nebude poslouchat zařikávače, bez ohledu na to, jak mistrně hraje.

58,7–8 Jako se David nechal při popisu jejich ničemnosti inspirovat přírodou, tak se nyní noří do přírodních věd, v nichž by našel vhodné metafory soudu. Nechť se zuby těchto zuřivých lvů vylátnou, kéž jsou jim jejich tesáky vyraženy. Kéž se rozplynou jako voda, která se rychle vsákne do země, nebo jako pramen, který se záhadně ztrácí v podzemí.

Hebrejšтина verše 7b je poněkud nejasná. Může znamenat „Kéž jsou jako šípky s uřezanými hroty – tupí a neškodní“.

58,9 Pak se přesune do světa hlemýžďů a slimáků. Podobně jako se hlemýžď „roztaví“ (dle pozn. ČSP) v slizové cestičce, nechť tito zločinci vymizí z lidských obydlí. Zda se hlemýžďi skutečně rozpouštějí ve slizu, je nevýznamná formalita. Nikdo nenamítá, pokud řekneme, že hořící dům „lehne popelem“. Proč se tedy hašteřit kvůli básnickému obrazu v Bibli?

Další kletbou je, že tito činitelé nepravosti by mohli zemřít předčasně jako potracený plod, který nikdy neužije slunce. „Oči ničemů se nikdy neotevřely,“ praví Scroggie, „a jejich možnosti se nikdy nerozvinuly; hříšník je jako potrat, nikdy nenaplněně zaslíbení.“⁴¹

58,10 Nakonec žalmista žádá, aby mohli být náhle zachvázeni jako zapálený bodlák, který odvané vichřice (BKR) dříve, než se hrnec nad ním rozpálí. Maclaren k tomu říká:

Zdá se, že žalmista má na mysli skupinu cestovatelů usazených v táboře kolem ohně

a chystajících jídlo. Pod kotlík dávají chrasť a těší se, že utiší hlad; než se však kotlík ohřeje, nemluvě o tom, že by voda vřela nebo se vařil pokrm, strhne se náhle vichřice, která uhasí oheň a odvané kotlík i všechno ostatní.⁴²

58,11 V tomto případě není hebrejšтина nejasná ani trochu. Bez pochyb vyjadřuje, že Boží lid bude nadšený, až na ničemy dopadne trest; že si umyje nohy v krvi ničemů. Pokud to našim křesťanským ušim zní pomstychtivě a neláskyplně, pak to můžeme odůvodnit spolu s J. G. Bellettem slovy, že zatímco se nemůžeme radovat ze soudu v současném věku milosti, věřící radost vsuktu pocítí, až Hospodin obhájí pomstou svou božskou slávu. Nebo můžeme zvážit Morganova slova, že „je to zvrácená sentimentalita a ničemná slabost, která pociťuje více solidarity se zkaženými utiskovateli než s Božím hněvem“.⁴³

58,12 Při probíhajícím soudu bezbožných si lidé uvědomí, že spravedliví dojdou odměny a že Bůh vsuktu soudí lidi i zde na zemi.

Žalm 59: Bůh, který přišel, aby se s námi setkal

Téměř bez dechu běží David k Božím trůnu, protože Saul poslal muže, kteří měli střežit jeho dům, aby tak kolem něj utáhli smyčku.

59,2–5 Slova vyvěrají jako prudký proud – „Vysvobod' mě... uveď mě do bezpečí... zachraň mě“. Jedná se o jazyk důrazný, prudký a naléhavý. Tito bezbožníci žízní po jeho krvi. Houževnatě čekají na příležitost ho usmrtit; spojuje je společná snaha ho odstranit. A přece si to ničím nezasloužil. Žalmista se neprovinil vlastizradou ani nevěností, z nichž ho viní. Jejich horečnaté přípravy nevyprovokovalo žádné přestoupení z jeho strany. Kdyby tak jen Bůh procítl a přišel Davida zachránit!

59,6 Na chvíli se zdá, že syn Jišajův v myšlenkách pohlíží dál za své bezprostřední nepřátele na všechny nepřátele Izraele a volá k Bohu, aby je řádně potrestal. Boha oslovuje jmény *Hospodin, Bůh, Bůh zástupů* a *Bůh Izraele*, což je zdvojení Božích jmen, které má vyjádřit všechno, čím je ve své podstatě a ve svém zvláštním vztahu k Izraeli.

59,7–8 Ničemové se vracejí jako smečka

divokých toulavých psů, aby žalmistu oblehli; vyjí a plíží se. Jejich neutuchající štekot a vrčení naplňuje vzduch. Arogantně se domnívají, že je není možné odhalit.

59,9–10 Ale Hospodin je zná – a směje se jejich nerozumnému bláznovství – tentýž Bůh, který shlíží na chvástající se národy s chladným posměchem. Tento úžasný Bůh je Davidovou silou, ten, kterého David vyhlíží a který je jeho nepřístupný hrad.

59,11 Kdosi nám zanechal tuto nezapomenutelnou parafrázi začátku tohoto verše: „Můj Bůh se svou dobrotou přijde, aby se se mnou setkal na každém rohu.“ Jaká útěcha pro duše zmítané bouří v kterékoli době! S tímto ujištěním se pojí poznání, že Bůh nás zachová, abychom spatřili porážku našich nepřátel.

59,12–14 Modlitba ve verši 12 je jedinečná. David Hospodina žádá, aby nepřítel nepobil najednou, jinak by izraelský národ bral závažnost hříchu na lehkou váhu. Pokud bude trest postupný, Boží přísnost na ně dopadne nemesmazatelněji. Jak je však jasné z následujících vět, konečná zkáza je součástí výčtu strašných soudů, které žalmista vypočítává pro své pronásledovatele. Modlí se, aby je Bůh svou silou rozehnal a aby je svrhl Hospodin, který chrání Izrael. Žádá, aby byli polapeni, když se pyšně předvádějí, a aby vydali počet ze svých hříšných, ničemných slov. V závěru se modlí, aby mohli být naprosto zničeni za proklínání a lež. Nakonec pozná svět od východu na západ, že Bůh opravdu pečuje o Jákobovy potomky.

59,15–16 Mezitím se do města vracejí lidští psi, čenichají po žalmistovi, vrčí, a vyjí po jeho životě, a jsou zlostní, když ho nedostanou.

59,17–18 Psi vrčí zvečera, ale syn Jišajův si zrána zpívá. Vyvyšuje Hospodinovu sílu a milosrdenství, neboť mu dokázal, že je jeho nepřístupný hrad a útočiště v den hluboké tísně. Pro všechny Boží lid přichází ráno, kdy jeho nepřítelé budou pryč a Spasitelova síla a láska se stanou tématem nekonečné písně.

Žalm 60: Naše naděje je v Hospodinu

Podle nadpisu je historickým pozadím žalmu událost, kdy David válčil s Aramejci z Dvojřčí a s Aramejci ze Sóby. Když se tehdy Jóab vrátil, pobil Edómce v Solném

údolí, dvanáct tisíc mužů. Zdá se, že ve válce s Aramem a Edómem nastala dočasná prohra (2S 8,3–14), která přiměla Davida k tomu, aby zabušil na nebeské brány s touto neodbytnou prosbou o pomoc.

Žalm má tuto osnovu:

1. Porážka Izraele je od Hospodina, v. 3–6.
2. Naděje Izraele je v Hospodinu, v. 7.
3. Hospodin slibuje konečné vítězství, v. 8–10.
4. Izrael Hospodina potřebuje, v. 11–13.
5. Izrael Hospodinu důvěřuje, v. 14.

Porážka Izraele je od Hospodina (60,3–6)

60,3–5 Když David zkoumá, kolik lidí padlo kvůli edómsko-aramejské alianci, vykládá si tuto pohromu jako znamení, že Hospodin svůj lid opustil. Může to pouze znamenat, že Bůh Izrael zavrhl. Ve svém hněvu rozdrtil obranu národa a zanechal ji bezmocně vystavenou útoku nepřítel. Cožpak nyní nenastal správný čas, aby se Hospodin vrátil v milosrdenství a obnovil svůj zdecimovaný lid?

Je to, jako by zemi rozdělilo ohromné zemětřesení. Ekonomické, politické a společenské základy národa se zhroutily. Hradby společnosti jsou oslabené a proděravělé, kymácejí se. Kéž by se Hospodin vrátil a opravil rozsedliny (BKR) a dopřál svému lidu aspoň částečně normální život!

Obyvatelstvo si prošlo ohnivou, tvrdou zkouškou. Víno utrpení a porážky způsobilo, že vrávorali jako opilí.

60,6 Tento verš je v originále poněkud nejasný. Může znamenat, jako v B21, že Hospodin dal korouhev svým ctitelům, aby ji rozvinuli v jeho pravdě. Ale Revised Version Bible přichází v poznámce s naprosto opačným významem:

Dal jsi korouhev těm, kdo se tě bojí, aby mohli uniknout před lukem.

David by si pak s neskrývaným sarkasmem stěžoval, že korouhev, kterou Bůh pro Izrael vyzdvihl, není korouhví vítězství, nýbrž porážky, vlajkou signalizující ústup před silami nepřítel.

Naděje Izraele je v Hospodinu (60,7)

Modlitba se rodí v prachu pokořující porážky. Žalmista mluví o sobě a svém lidu ja-

ko o „těch, které Hospodin miluje“ – a právě Hospodina snažně prosí o vysvobození, vítězství a obnovu společenství. „Ach, přijď a vysvobď své přátele, pomoz svou pravicí a odpověz“ (Gelineau).

Hospodin slibuje konečné vítězství (60,8–10)

60,8–9 Verše 8–10 tvoří Boží výrok, v němž Boží hlas, slyšitelný ve svatyni, vyjadřuje své rozhodnutí znovu zabrat celou izraelskou zemi a porazit pohanské nepřátele.

Šekem, Sukót, Gileád, Manases, Efrajim a Juda jsou všechny na židovském území. Bůh si je nárokuje za své. Rozdělí Šekem západně od Jordánu a údolí Sukót na východě. Bude mu patřit území Gileád v Zajordání, a dvě území Manasesa na obou březích Jordánu.

Efrajim nacházející se ve středu Izraele je jeho přílbou a tento kmen se ujme vedení při obraně národa. A Juda je jeho palcátem; podle proroctví umírajícího Jákoba (Gn 49,10) se stane sídlem vlády.

60,10 Poté se Hospodin obrací ke třem okolním národům a nárokuje si nad nimi nadvládu. Moáb na jihovýchodním pobřeží Mrtvého moře se stane jeho umyvadlem. Na Edóm hodí svůj sandál; tato básnická figura vyjadřuje násilné ovládnutí, poddanství a snad i pohrdání. A nad Pelišteou vítězně zakřičí.

Izrael Hospodina potřebuje (60,11–13)

60,11 Je docela zřejmé, že v tomto okamžiku se mění mluvčí.⁴⁴ Sotva by to mohl být Hospodinův hlas, protože ten by nepotřeboval nikoho, aby ho přivedl do opevněného města. Můžeme těmto slovům tedy rozumět jako slovům Davida, jenž touží po dni, kdy hlavní město Edómu (rozličně nazývané jako Bosra, Selá a Petra) padne do rukou Izraelců. Je samozřejmé, že město zde zastupuje celou edómskou zemi. David si přeje, aby mohl pomáhat naplnit Boží záměr hodit na město sandál.

60,12 V současnosti je to však marná naděje, neboť Bůh skryl před svým lidem svou tvář. Odvrhl je. Již nedoprovází izraelskou armádu se zárukou vítězství.

60,13 David tedy Boha úpěnlivě prosí, aby ještě jednou bojoval za svůj zubožený lid.

Boží pomoc je nezbytná; lidská záchrana je neužitečná.

Izrael důvěřuje v Hospodina (60,14)

Žalm končí důvěřivým tónem. S Boží pomocí si může být izraelské vojsko jisto vynikajícím výsledkem. Nepřátelé budou srazeni k jejich nohám.

Aplikace

Nepřátelé věřícího jsou svět, tělo a ďábel. Sám o sobě je bezmocný a nepřemůže je. A pomoc druhých lidí je neúčinná, bez ohledu na to, jak moc dobře to myslí. Ale existuje vítězství skrze Pána Ježíše Krista. Ti, kdo v něj doufají pro svou záchranu, nebudou nikdy zklamáni.

Žalm 60 se v konečném smyslu naplní v posledních dnech, kdy bude uštván a sklíčený židovský pozůstatek u Mesiáše hledat spásu a vítězství. Poté bude izraelská země rozdělena mezi kmeny a nepřátelé národa budou zahnáni do slepé uličky.

Žalm 61: Skála, která je vyšší než já

David měl s Hospodinem úžasný vztah. Bůh pro něj byl:

... živoucí jasnou Skutečností,
pro nadšený pohled víry přítomnější
než jakýkoli viditelný pozemský předmět.
Dražší, důvěrnější,
než kdy bylo nejbližší pozemské pouto.

Autor neznámý

Především v dobách nebezpečí, kdy se Davidova situace zdála být naprosto bezvýchodná, se naučil uvalit své břemeno na Hospodina a nechat je tam.

Nyní se nachází v další z těchto vyostřených složitých situací. Tlak okolností vyždímal z jeho srdce modlitbu, kterou jen máloco předčí v její jímavosti a krásném vyjádření. Stala se nadčasovou řečí tisíců Božích mužů a žen, když procházeli pronásledováním, žalem a utrpením, neboť popisuje jejich pocity, které by nikdy nemohli tak dobře vyjádřit.

61,2 V trůnní síni vesmíru zaznívá známý hlas Davidův:

Slyš, Bože, můj nářek, věnuj pozornost
mé modlitbě.

Boží srdce je potěšeno. Služebníkova dětská víra mu u Panovníka zajišťuje okamžité slyšení.

61,3

Se zemdleným srdcem k tobě volám
z konce světa.

Žalmista sice není doslova na konci světa, ale nachází se v extrémní situaci, v níž se bezpečí a vysvobození zdají být vzdálené, kde život končí a smrt začíná. Je fyzicky i emočně vyřízený, ale ví, že trůn milosti je od něj na vzdálenost dechu, takže se přibližuje, aby obdržel milosrdenství a našel milost, která mu pomůže v čase nouze. Kdosi řekl: „Na vzdálenosti nezáleží a žádný extrém života nemůže zabránit modlitbě.“

Doved' mě na skálu, která je vyšší než já.

Opravdový duchovní instinkt Davida učí, že ke své ochraně potřebuje skálu, že tato skála musí být vyšší než on, a že potřebuje Boží vedení, aby ji našel. Ta skála je samozřejmě Pán (2S 22,32); tato metafora se v Bibli nikdy nevztahuje na pouhého člověka.⁴⁵ Skálou musí být někdo větší, než je člověk; jinak by v ní člověk nikdy nemohl najít útočiště. Poukazuje na Kristovo božství. (A jen na okraj, ve skále musí být trhlinka, aby se v ní dalo skrýt před nepřítelem.) Nakonec David uznává, že nemá moudrost ani sílu řídit své kroky, takže prosí Hospodina, aby ho dovedl k sobě – k odvěké skále.

61,4

Jsi mým útočištěm,
pevnou věží před nepřítelem.

Tato slova potvrzují, že onou skálou je Bůh. David si ověřil, že Bůh je jeho spolehlivé útočiště a silná věž, do které se může spravedlivý utéci do bezpečí (Př 18,10). A čím Bůh byl, tím i bude.

61,5

Budu navěky přebývat ve tvém stanu,
mám útočiště v úkrytu tvých křídel.
Sela.

Modlitby jako tato nemohou minout Boží trůn, aniž by se ho dotkly! Takovýto něžný cit a prostou důvěru nelze nikdy odmítnout. Není divu, že Bůh nazval Davida mužem podle svého srdce (1S 13,14). Obrat „v úkrytu tvých

křídel“ může být narážkou na křídla cherubů, která zastíňovala slitovnice skropená krví.

61,6

Ty jsi, Bože, slyšel mé sliby.
Dal jsi mi do vlastnictví ty,
kdo se bojí tvého jména.

Slovo dědictví se ve Starém zákoně vztahuje na Kanaan (Ex 6,8), izraelský národ (Ž 94,5), Boží slovo (Ž 119,11), děti v rodině (Ž 127,3), imunitu vůči ublížení (Iz 54,17) a nakonec svatostánek nebo chrám (Jr 12,7). Poslední jmenovaný je zřejmě původně zamýšlený význam tohoto slova, neboť předchodí verš zmínil Boží stan a také učinil narážku na cheruby. Kdybychom dnes přemýšleli, jaké je dědictví těch, kdo se bojí Božího jména, řekli bychom, že věčný život (Ko 1,12).

61,7–8

Přidávej dny králi, kéž jsou jeho léta
z pokolení do pokolení.
Kéž navěky přebývá před tvou tváří
Příprav věrnost a milosrdenství,
ať ho střeží!

Je zajímavé, že v těchto dvou verších David přešel z první do třetí osoby. Zajímavé – protože zatímco bezpochyby stále myslel na sebe a na smlouvu, kterou s ním Bůh uzavřel (2S 7), jeho slova se lépe hodí pro jiného krále. Pokud tato slova vztáhneme jen na Davida, pak jim lze porozumět pouze tak, že David žádá o dlouhý život pro sebe a o zachování svého království. Avšak ve vztahu k Pánu Ježíši se tato slova naplňují přesně:

- Jeho život byl prodloužen nekonečně navzdory pronásledování (Žd 7,16).
- Jeho léta potvrzují po všechna pokolení (Žd 1,12).
- Navždy bude sedět na trůně před Bohem (Žd 1,8).
- Vytrvalá láska a věrnost budou nad ním bdít jako tělesná stráž (Ž 91,1–16).

Dokonce i starověký židovský komentář v Targumu říká, že se slova vztahují na krále Mesiáše.

61,9

Tak budu neustále opěvovat tvé jméno,
den co den tím budu plnit své sliby.

A tak žalm, který začal v krajní situaci, končí s klidem. David dosáhl skály, která je

vyšší než on, a je tak vděčný, že se rozhoduje neustále Hospodinu zpívat chvály, čímž splní své sliby uctívání, lásky a služby. Nebude jako ti, kdo skládají nereálné přísahy, když jim teče do bot, ale když se bouře přežene, rychle na ně zapomenou. Nebude jako ten, kdo „skáče v modlitbě, ale pokulhává ve chvále“.

Žalm 61 inspiroval tento nádherný chvalo zpěv:

Ach, občas jsou stíny tak hluboké,
a cesta se zdá tak hrbolatá;
a smutky se občas přeženou
nad duší jako bouře!

Refrén:

Ach, nech mě pak uletět k hoře,
k hoře, jež je vyšší než já;
ach, nech mě pak uletět k hoře,
k hoře, jež je vyšší než já.
Ach, jak se občas zdá být den dlouhý,
a někdy jsou mé nohy tak unaveny;
ale v plahočení zaprášenou cestou života
jak požehnaný je stín skály, jak sladký!
Dovol mi přebývat v blízkosti skály,
ať již má navrch požehnaní či žal,
ať stoupám po příkrém svahu,
nebo jdu temným údolím.

Erastus Johnson

Žalm 62: Bůh sám!

Poselství žalmu 62 zní, že jediné pravé útočiště je Bůh. Opakování slov *jen a jen on* zdůrazňuje jeho výhradní právo na naši plnou a absolutní důvěru.

Je představen mnoha krásnými způsoby, k nimž patří tyto:

je zdroj naší spásy (v. 2b. 3a. 7a),
naše skála (v. 3a. 7a. 8b),
naše obrana (v. 3c. 7c),
základ naší naděje (v. 6b),
naše sláva (v. 8a),
naše útočiště (v. 8b, 9b),
zdroj moci (v. 12b)
pramen milosrdenství (v. 13a).

Každý, kdo si Boha vezme za základ své důvěry a síly, může doufat v následující:

nikdy se nepohne (v. 3b)

bude mít odvahu napomenout své nepřátele (v. 4)

prohlédne jejich plány a strategie (v. 5)

nepohne se (v. 7b)

bude chtít, aby i druzí poznali radost z důvěry v Boha (v. 9).

Existuje dalších pět věcí, v něž lidé vkládají důvěru, která však dojde zklamání: (1) Lidé nižšího postavení, tj. obyčejní lidé, jsou slabí a pomíjíjí jako vánek. (2) Je klamně vkládat naději ve výše postavené lidi, ať už vládce nebo boháče, neboť zdánlivě nabízejí pomoc a bezpečí, ale nedá se na ně spolehnout. Vložte na váhu chudáka či pána a oba budou, co se týče důvěryhodnosti, stejně lehčí. (3) Je bláznivé spoléhat na útlak, „páchne Boží kletbou“. (4) Loupení může vypadat jako rychlá cesta k moci a bohatství, ale nekale nabytý zisk je odsouzen k Božím soudu. (5) *Dokonce ani majetek nabytý poctivou přičinlivostí* by nikdy neměl zaujmout Hospodinovo místo v našich citech a službě. F. B. Meyer k tomu napsal: „Jak často jsme marně očekávali pomoc od lidí a peněz – ale Bůh nás neklamal nikdy.“

Je pravděpodobné, že tento žalm inspirovala Abšalómova vzpoura. Vzbouřenci se vydali na cestu, aby Davida roztříštili jako bortící se stěnu, jako padající zeď. Měli za cíl připravit ho o čest, tj. o jeho trůn. Zatímco předstírali věrnost, osnovali zradu. Král na útěku nabádá své věrné poddané, aby si zachovali neochvějnou důvěru v Hospodina. Jeho nepřátelé důvěřovali lidem a penězům, ale ani v jednom nebyla spása. On sám důvěřoval v Hospodina. Ten ho opakovaně ujistil, že je pramenem moci a lásky; že používá svou moc k vysvobození věrných a k potrestání nepřátel; že svou láskou utěšuje a žehná svému lidu. Dohlédne na to, aby se jeho spravedlnosti dostalo všem těm, kdo odmítli jeho milost.

Komentář Johna Donnea k tomuto žalmu je nezapomenutelný:

On je má skála a má spása, má obrana,
mé útočiště a má sláva.

Pokud je mé útočiště, jaký nepřítel mě
může pronásledovat?

Pokud je má obrana, jaké pokušení mi
ublíží?

Pokud je má skála, jaká bouře mnou
otřese?

Pokud je má spása, jaká melancholie mě
může sklíčit?

Pokud je má sláva, jaká pomluva mě
může očernit?

Žalm 63: Lepší než život

David, který je dočasně sesazen, putuje Judskou pustinou do svého vynuceného exilu na východ od Jordánu (2S 15,23–28; 16,2; 17,16). Třebaže je královo politické štěstí na dně, jeho duchovní elán dosahuje výšin.

63,2 Je nádherné slyšet, jak si Boha přivlastňuje za svého: „Bože, ty jsi můj Bůh.“ Tato slova sama o sobě jsou prostá a dětská, ale mají obrovský význam. Můj Bůh – výraz důvěrného osobního vztahu. Můj Bůh – trvalý poklad, když všechno ostatní zmizí. Můj Bůh – dostatečný zdroj v každé krizi.

Žalmistova vášeň po Bohu nás pokořuje, zvláště když si uvědomíme, jak chladní a nesmělí často jsme. Hledal Hospodina v jitra (BKR) – v jitra svého života a v jitra každého dne. A hledal ho s nadšením, které ani Bůh neodmítl. Jeho duše žíznila po Bohu, jeho tělo po Bohu omdlávalo – což znamená, že celá jeho bytost volala po společenství s Věčným. Jeho touha byla tak silná jako žízeň poutníka ve vyprahlé, vyschlé, bezvodé zemi. Ne náhodou se jedná o dobrý popis světa – neúrodné pustiny.

63,3 V myšlenkách se vrací zpět do dob, kdy uctíval Boha ve svatyni v Jeruzalémě, vrací se k nepopsatelným okamžikům, kdy uchvácen ve vytržení posvátného rozjímání spatřil Boha ve veškeré jeho moci a slávě. Nyní jeho duši nemůže nasytit nic kromě nového zjevení Hospodina v nádehe a moci. Někteří nazývají zření na Boha v jeho božské slávě blaženou vizí. Ať už se jí říká jakkoli, jedná se o zážitek, v jehož stínu je každá jiná sláva matná a mdlá.

Pane, buď očima mého srdce –
chraň, aby jimi bylo něco jiného než ty;
ty jsi má nejlepší myšlenka,
dnem i nocí –
ať bdím či spím, tvá přítomnost
je mé světlo.

irský chvalo zpěv z 8. století

63,4–5 Poté z nehostinné Judské pustiny stoupá jedna z nejnádhernějších rapsodií hlubokého obdivu.

Neboť tvé milosrdenství
je lepší než život.
Mé rty tě budou oslavovat –
tak ti budu dobrořečit
po celý svůj život,
ve tvém jménu budu pozvedat dlaně.

Hospodinovo milosrdenství je lepší než cokoli, co život může život nabídnout. Lidské rty se nejlépe uplatní, když chválí Hospodina. Život není dost dlouhý na to, abychom mu mohli dost dobrořečit. Když pozvedáme ruce k Bohu ve chvále a modlitbě, chvějí se naplněním.

63,6–9 Žádný banket není jako toto posvátné společenství. Když vykupujeme čas bezesných noci rozjímáním o našem slavném Pánu, naše duše se sytí nejvybranějšími lahůdkami a radostné rty odpovídají mnoha díky. Jakou pomocí nám již byl – kdo dokáže kdy změřit všechno, co pro nás již vykonal? Přikrytí jeho křídly zpíváme radostnou píseň. A když k němu lneme s láskyplnou závislostí a s vědomím, že ho potřebujeme, chrání nás před viditelným i neviditelným nebezpečím a dává nám sílu, abychom běželi k cíli pro cenu.

63,10–11 „Nepřítelé?“ řekl jsi. „Ach ano, vskutku mám nepřátele, kteří jsou rozhodnutí vymazat mě z povrchu země. Ale oni jsou předurčení ke zkáze. Zemřou násilnou smrtí a budou trpět hanbu, neboť se jim nedostane řádného pohřbu.“

63,12 „Ale já se budu nadále těšit v Bohu. Vlastně každý, kdo mu přísahá věrnost, bude mít podíl na tomto veselí, zatímco ti, kdo milují lež, budou umlčeni.“

Žalm 64: Luky a šípy

V žalmu 64 dojde ke dvěma lučištnickým potyčkám. Předběžný boj se strhne mezi ničemou a spravedlivým (v. 2–7). Hlavní boj však nastane mezi Bohem a ničemy (v. 8–11).

64,2–7 První bitva se zdá být naprosto jednostranná. Spravedlivému Davidovi se postavilo množství darebáků. On nemá šípy, kdežto jejich toulce jsou plné. On však má skrytou zbraň modlitby a použije ji, aby získal pomoc svého neviditelného spojence. Nejprve pozvedá svůj hlas k Bohu s prosbou o uchování před

strachem a o ochranu před tajnými piklemi zlovolníků. Poté Bohu podává hlášení o nepříteli. Jejich jazyky jsou jemně nabroušené a ostré jako meče. Napjali luky, aby vystřelili šípy obvinění – jedovatá slova výtky. Útočí neočekávaně z tajných úkrytů a nebojí se protiútok. Jsou neochvějní ve svém rozhodnutí zničit bezúhonného. Když osnují plány, jak se tajně zmocnit žalmisty, představují si, že jsou imunní proti odhalení. „Dobře promysleli svůj plán, každý se lstivým srdcem, každý v hloubi své lstivosti“ (v. 6, Moffatt).

64,8 Dosud se zdá, že všechno hraje ve prospěch zlovolníků. Ale spravedlivý se drží zaslíbení: „Hospodin bude bojovat za vás a vy budete mlčet“ (Ex 14,14). „Protože boj není váš, ale Boží“ (2Pa 20,15).

64,9 V druhém souboji vidíme, jak na ně svůj šíp (jednotné číslo) vystřelí Bůh. Je to přímý zásah. Padnou zranění k zemi. Bůh způsobí, že se jejich zlá slova obrátí proti nim, a všichni přihlížející se jim v hrůze vyhnou.

64,10–11 Z tohoto důvodu padne na obyvatelstvo jistý pocit bázně. Zvěst se rychle rozšíří a lidé si uvědomí, že spravedlnost zvíťazila. Tak se bude spravedlivý radovat a samozřejmě bude mít v Hospodinu své útočiště. Všichni ti, kdo milují, co je správné, budou jásat.

Žalm 65: Tisíciletá píseň o sklizni

Zatímco se žalm 65 klasicky používá jako příklad písně „úroda je pod střechem“, existuje jen málo pochybností o tom, že jeho prvořadý výklad pojednává o podmínkách při Pánově druhém příchodu.

65,2 Během dlouhých staletí odcizení Izraele od Boha byl Sijón neúrodný, co se týče Boží chvály. Když se však k němu jeho starověký lid navrátí, dostane se Bohu očekávané chvály v tichu bázně a úcty. Jemu nakonec splní své sliby. To se může vztahovat na Boží zaslíbení, že se před ním skloní každé koleno (Iz 45,23), nebo na Mesiášův slib z žalmu 22,22: „Ve shromáždění tě budu chválit.“ Nebo se to může vztahovat na slib lásky, úcty a služby, který složí pronásledovaný pozůstatek během strašného utrpení v době soužení.

65,3 Zatímco verš 2 se soustředil pře-

evším na Izrael, v tomto verši pohled rozšiřuje na veškeré lidstvo. Bůh je znám svým majestátním a vznešeným titulem, „vyslycháš modlitby“. Obrácené národy se k němu přimknou v důvěřivé modlitbě.

65,4 Je důležité povšimnout si změny mluvčího. V první větě opakuje Mesiáš své zástupné dílo na Golgotě, kdy ho drtilo strašné břemeno hříchu. Ale židovský pozůstatek rychle uznává, že to nebyly hříchy jeho, nýbrž „naše hříšné záležitosti“. Říkají: „Ale on byl proboden za naše přestoupení, zdeptán za naše provinění, na něho doleza kázeň pro náš pokoj a jeho šrámy jsme uzdraveni“ (Iz 53,5). A jakmile Izrael vyzná svou vinu, bude mít jistotu, že jeho přestoupení jsou mu odpuštěna.

65,5 Znovu si uvědomujeme, že první část verše vypovídá o Mesiáši Ježíši, zatímco druhá část je řečí vykoupeného Izraele. Boží požehnaný Syn je ten, kterého si Bůh vyvolil, jak čteme v Iz 42,1: „... můj vyvolený, kterého si má duše oblíbila“. Rovněž je ten, kterého si Bůh vyvolil, aby přebýval na jeho nádvořích – kněz navěky podle řádu Malkísedekova. Bude přebývat na Hospodinových nádvořích, na místě zvláštní blízkosti.

Poté pozůstatek vyjadřuje důvěru, že ho naprosto uspokojí dobro Božího domu, tedy svatého chrámu. Odkaz na chrám vede některé k pochybnostem o Davidově autorství tohoto žalmu, neboť chrám byl postaven až po Davidově smrti. Nicméně potíž zmizí, když si uvědomíme, že slovem *chrám* se občas popisoval svatostánek i před tím, než byl postaven Šalomounův chrám (1S 1,9; 3,3; 2S 22,7).

65,6–8 Stále promlouvá pozůstatek. V odpověď na jejich modlitby Hospodin spravedlivě potrestá jejich nepřátele soudy vzbuzujícími hrůzu. Tím se ukáže jako Bůh jejich spásy a naděje lidí po celé zemi a v dálavách moře. Jak velký je Bůh! Opásl se všemohoucností a činem obrovské moci upevnil hory na jejich místě. Uklidnit hučící moře či hukot vln (například na Galilejském jezeře) pro něj nic není. I nebo porazit halas pohanských národů.

65,9 Nepřekvapí, že nevěřící v končinách země jímá bázeň před znameními a divy, kterými je Bůh navštěvuje. Nebo že věřící v zemích východu a západu slunce jásají.

65,10 Verše 10–14 popisují rok sklizně od setby po žeu, vztahují se však především na podmínky tisíciletého království, kdy kletba bude odňata a nadměrná úroda se stane pravidlem.

Jarní čas je jako Boží navštívení. Sesílá přehánky ze své nebeské řeky – z mraků, jež se ženou po obloze. A když je připravena země, poskytne i semeno k setbě.

65,11 V období růstu jsou zkypřené brázdy zavlažovány, déšť rozmělní hroudy a udržuje zemi vládnou. Plodiny brzy raší v hojnosti.

65,12–14 Bůh korunuje cyklus růstu svou dobrotou. Kamkoli vkročily jeho kroky, tryská proud hojnosti (Knox). Pastviny nabízejí bohatou zásobu potravy. Návřší pokrytá bujnou vegetací jakoby jásají. Pastviny se oděly ovčí kůží, nespočetnými stády. Zralé obilí se v údolí ohýbá v rytmickém tempu. Zdá se, že celá příroda oslavuje příchod Mesiášova věku.

Žalm 66: Pojd', podívej se a poslouchej!

66,1–4 V prvních čtyřech verších žalmista vyzývá celou zemi, aby se připojila k zpívání chval Bohu. Měla by to být slavná píseň, oslavující jedinečnost jeho jména. Tato chvála by měla být slavná, neboť její předmět je slavný. Vidíme zde slova písně všeobecné chvály. Můžeme je parafrázovat následovně:

Pane, tvé úspěchy jsou závrtné. Tvá moc je tak drtivá, že tví nepřátelé se před tebou krčí. Nakonec se před tebou sklání celá země v úctě. Všude lidé chválí písní tvé jméno.

Až nastane věk království, bude tato píseň nepochybně velmi oblíbená.

66,5–7 Opakování zájmen *nás* a *nás* ve verších 6–13 nás vede k domněnce, že se jedná o evangelizační touhu židovského pozůstatku v posledních dnech, kdy zve národy, aby zvážily ohromující věci, které Bůh pro Izrael vykonal. Na mysl přicházejí dva úžasné projevy jeho moci. Vytvořil jim stezku po souši přes Rudé moře. A když Izraelci o čtyřicet let později dorazili k řece Jordán, byli opět schopni projít suchou nohou. Jaká radost pak v Izraeli vypukla! Lid jásal ve svém Bohu, jehož mocná nadvláda nikdy neskončí a jehož oči zblízka sledují národy. Je

bláznovstvím, aby se proti takovému Bohu kdokoli bouřil.

66,8–12 Také pohané by měli dobrořečit Bohu za to, jakým zázračným způsobem zachoval izraelský národ. V rychle se měnícím sledu obrazů je Izrael vyobrazen následovně:

Přečištěn jako stříbro,

když je zlatník vystaví žaru (v. 10);

uvězněn jakoby v síti (v. 11a);

donucen k otrocké práci (v. 11b);

pošlapán ničemníky (v. 12a);

vystaven strašným nebezpečím,

jako by prošel ohněm i vodou

(v. 12b).

Ale Bůh nedovolil, aby byli naprosto zničeni. Místo toho je uvedl do hojnosti – ta se vztahuje na mimořádný blahobyt Izraele v tisíciletém království. Jak to vyjádřil Williams:

I když se Satan i člověk neustále snaží naprosto zničit Izrael, dvanáct izraelských kmenů se i přesto objeví na hoře Sijón na úsvitu tisíciletého království, což prokáže pravdivost devátého verše. Dosvědčí, že potrestání, které na ně spravedlivě dolehlo (v. 10–12), bylo vedeno láskou a vykonáno v moudrosti.⁴⁶

66,13–15 Ve verších 13–20 zájmena já a můj naznačují, že sbor se proměnil v sólo. Někteří rozvášní komentátoři se domnívají, že mluvčím je Pán Ježíš, král Izraele a veliký Velekněz. Přichází k Bohu se zápalnou obětí života naprosto oddaného vůli svého Otce. Vyplňuje své sliby chvály, které učinil, když byl v nouzi. To se může vztahovat na jeho vlastní utrpení na kříži, nebo na utrpení, které pocítoval v utrpení svého lidu, neboť „v každém jejich soužení měl soužení i on“ (Iz 63,9).

Když zde čteme o zápalných obětech, obětování beranů, skotu a kozlů, nemusíme je chápat úplně doslova, krom toho, kdy žalmista vypovídá o své vlastní zkušenosti. V souvislosti se svým lidem Mesiáš používá tyto výrazy jako obrazy duchovního uctívání, které on a pozůstatek Židů vzdají. Nicméně to nepopírá možnost znovuzavedení pozmeněného obětního systému v tisíciletém království.

66,16–19 Pátý verš nás vyzval: „Pojďte a pohleďte“; verš šestnáctý nás vyzývá:

„Pojďte, slyšte!“ Boží činy v dějinách lze vidět, ale o jeho jednání s lidskou duší lze jen slyšet. Mesiáš zve všechny ty, kdo se bojí Boha, aby si poslechli jeho svědectví o vyslyšené modlitbě. Volával k němu v úpěnlivé prosbě i ve chválení. To se vztahuje na dobu, kterou strávil v těle, kdy „s hlasitým křikem a slzami obětoval modlitby a úpěnlivé prosby tomu, kdo byl mocen ho zachránit ze smrti“ (Žd 5,7). Kdyby viděl ve svém srdci nepravost, Hospodin by ho nevyslyšel. Ale on byl bez hříchu, a tak byl vyslyšen „pro svou bohabojnost“ (Žd 5,7).

66,20 Tato skutečnost inspirovala závěrečný projev chvály:

Požehnaný Bůh,
který nezamítl mou modlitbu
a neodňal mi své milosrdenství!

Žalm 67: Misijní povolání Izraele

Když Bůh povolal izraelský národ, zamýšlel, že tento národ bude mít misijní povahu. Měl svědčit okolním národům o dvou důležitých pravdách.

1. O pravdě monoteismu – že existuje pouze jediný Bůh (Ex 20,2–3; Dt 6,4; Iz 43,10–12).

2. O pravdě, že národ žijící v poslušnosti pod vládou Hospodina bude šťastný a bude se mu dařit (Lv 26,3–12; Dt 33,26–29; 1Pa 17,20; Jr 33,9).

Boží vůlí nebylo, aby se Izrael stal *konečným příjemcem* Božího požehnání, nýbrž jeho *kanálem*. Ve Starém zákoně existuje bezpočet náznaků o tom, že Boží spása byla určena pohanům stejně jako Židům a že Izrael coby království kněží měl sloužit jako prostředník mezi Bohem a národy.

Izrael v tomto aspektu svého poslání bohužel zklamal. Když upadl do modloslužby, popřel pravdy, které měl rozhlášovat.

Boží záměry se však nezhatí tak snadno. Během velkého soužení ponese pozůstatek věřících Židů evangelium o království do celého světa (Mt 24,14). A následně v království bude Izrael působit jako kanál požehnání pro národy (Iz 61,6; Za 8,23).

67,2–3 Tento žalm onu dobu předvídá. V ní slyšíme, jak se věřící Židé modlí za to, aby jim Bůh požehnal a oni se mohli stát prostřed-

níky při evangelizaci pohanů. Když čteme slova „aby byla na zemi známa tvá cesta“, měli bychom pamatovat na to, že tou cestou je Kristus (J 14,6). Pouze skrze něj mohou národy či jednotlivci prožít Boží spásnou moc.

67,4–5 V neobvyklém projevu misijního nadšení se Izrael modlí za to, aby k Bohu vystoupily z úst pohanů mohutné přívaly chvály, aby národy zažily galavečer oslav, když se budou radovat z Kristovy prospěšné a spravedlivé vlády a z jeho něžné, pastýřské péče.

67,6 Stejně jako Izrael touží slyšet, že Boha chválí všichni lidé na světě, jak nám připomíná F. B. Meyer, tak bychom měli i my „chtít korunu pro Kristovo čelo“.

67,7–8 Poslední dva verše popisují tisícileté království, jako by již nastalo. Úroda byla sklizena a stodoly a síla přetékají. Tento důkaz Božího požehnání Izraele se stane mocným svědectvím pro národy. Hebrejský učenec Franz Delitzsch to shrnul následovně: „Neboť taková je cesta Boží, aby veškeré dobro, které projevuje Izraeli, bylo k dobru celého lidstva.“⁴⁷

Žalm 68: Náš Bůh se vydal na pochod!

Žalm popisuje národní průvod Izraele, v němž cesta truhly smlouvy z hory Sínaj na horu Sijón symbolizuje pochod Boha ke konečnému vítězství. Židům archa oprávněně zastupovala Boží přítomnost; když se pohnula ona, pohnul se i Bůh.

Docela obecně se má za to, že tato píseň vznikla proto, aby oslavila jednu konkrétní událost v dějinách truhly – její návrat na horu Sijón poté, co byla ukořistěna Pelištejci a pak zůstala v domě Abínádaba (2S 6,2–18).

Podaří se nám lépe pochopit ducha této pochodové písně, pokud uvidíme, že je rozdělena do následujících sedmi částí:

1. Úvodní chvalozpěv Bohu (v. 2–7).
2. Truhla nesena ze Sínaje přes pouštinu (v. 8–9).
3. Vstup do země Kenaan a vítězství nad ní (v. 10–15).
4. David se zmocnil Jeruzaléma (v. 16–19).
5. Píseň chválicí Boha za vítězství nad Jebúsejci (v. 20–24).
6. Průvod nesoucí truhlu do svatyně v Jeruzalémě (v. 25–28).

7. Veselící se zástup předjímá Boží konečné vítězství (v. 29–36).

V mesiášském kontextu představuje tento žalm Kristovo vtělení, jeho vítězství na Golgotě, nanebevstoupení a druhý příchod.

Úvodní chvalo zpěv (68,2–7)

68,2–4 První verš nám napovídá, že hlavním tématem je pohyb archy; jedná se totiž o téměř stejná slova, která použil Mojžíš, když byla truhla poprvé odnesena ze Sínaje (Nu 10,35). Pohled na posvátnou truhlu na cestě předjímal dobu, kdy Bůh povstane a začne konat. Pro jeho nepřátele to bude znamenat pohromu a rozptýlení; pro spravedlivé však nesmírnou radost. Jeho nepřátelé se rozprchnou do všech směrů. Utečou v pekelné vřavě. Slabí jako kouř a vláční jako rozpouštějící se vosk se potácejí vstříc své záhubě. Pro spravedlivé to však bude čas ospravedlnění a odměny, radosti a veselí.

68,5–7 Nastal čas zpívat Bohu chválu a navrší cestu Pánu v pustině (srov. Iz 40,3; 62,10). Jeho jméno je Hospodin, který dodržuje smlouvu, je hoden nekonečné chvály. Třebaže je nekonečně vysoko, je také důvěrně blízko těm, kdo nemají přátele ani majetek. Jako Bůh veškeré milosti je otcem sirotků a ochráncem vdov. Osamělým poskytuje teplo a prostředí šťastného domova a ty, kdo byli nespravedlivě posláni do vězení, přivádí s radostným jásáním k blahobytu.

Ale se vzpurníky je tomu jinak; ti jsou vyhnaní do neobydlené pustiny.

Tyto úvodní verše vyjadřují slova chval „Válečný chvalo zpěv republiky“ a „Náš Bůh postupuje“, a dávají do protikladu dopad tohoto pochodu na spravedlivé a na vzpurníky.

Třebaže to není v českém překladu vidět, vyskytuje se v textu tohoto žalmu sedm Božích jmen: *Elohim* (v. 1), *Jah* (v. 4), *Jahve* (v. 10), *El Šaddaj* (v. 14), *Jah Elohim* (v. 18), *Adonaj* (v. 19) a *Jahve Adonaj* (v. 20).

Truhla nesena ze Sínaje přes pustinu (68,8–9)

Když Izraelci složili tábor a vydali se do zaslíbené země v čele s truhlou, byl to okamžik nabitý emocemi. Zdá se, že se do děsivosti této události vložila sama příroda. Země

se třásla, přšelo, jako by se protrhla nebesa, a hora Sínaj se při pohledu na to chvěla.

Vstup do země Kenaanu a vítězství nad ní (68,10–15)

68,10–11 V desátém verši se Izrael dostává do Kenaanu a Bůh způsobil změny počasí, takže země je hojně skrápěna deští – což je vítána změna vzhledem k egyptskému zavlažování a suchu pustiny. Krajina dostala druhou mízu, zvadlá vegetace ožívá a roste. Lid je doma a Pán se o něj hojně stará.

68,12–14 Vyprávění se rychle přesouvá k dobytí země. Panovník pronáší výrok, to znamená příkaz pochodovat na nepřitele. V jeho slově je implicitně přítomné ujištění o vítězství. Další věc, kterou víme, je, že veliký zástup žen⁴⁸ šíří doma zprávy: „Králové se svými zástupy prchali, prchali!“ Řeč, která silně připomíná Debořinu píseň (Sd 5), ukazuje ženy, jak si dělí kořist z bitvy, třebaže samy nikdy neopustily ohrady.

Když si zkoušejí nádherný šat a šperky, připomínají křídla holubice pokrytá stříbrem, když na ně světlo dopadne z jiného úhlu, třpytí se zase jako perutě zelenkavým zlatem.

68,15 Pro nepřitele to byla drtivá porážka. Bůh rozptýlil krále jako sníh na Salmónu.

David se zmocnil Jeruzaléma (68,16–19)

68,16–17 Jeruzalém měli stále pevně v moci pohanští Jebúsejci. První věc, kterou David učinil poté, co byl pomazán za krále nad celým Izraelem, bylo, že proti tomuto městu vytáhl. Obránci byli samolibě spokojeni s tím, že město bylo natolik nedobytné, že ho mohli bránit slepí a chromí. Ale David se této pevnosti se svými muži zmocnil a nazval ji Město Davidovo (2S 5,1–9).

A právě na to žalmista odkazuje. Podobně jako dobytí tvrze odhaluje Jeruzalém jako vyvolené město, tak zasněžený vrchol Chermónu, nacházející se severně od Bašánu, hledí závistivě na horu Sijón. Chermón je majestátní pohoří s mnoha impozantními vrcholky, ale Bůh si jich nevšiml a vybral si za místo svého trvalého přebývání Sijón. Proto na něj žárlivě hledí.

68,18 David připomíná dobytí Jeruzaléma

z rukou Jebúsejců. O pravém zdroji vítězství si však nedělá nejmenší klamně naděje. Nestalo se tak díky jeho chytré strategie ani díky chrabrosti jeho mužů. Naopak město napadly nespočetné vozy Boží. Boží pochod, který začal na Sínaji, nyní dosáhl slavného vrcholu na Sijónu.

68,19 Když David vzpomíná na to, jak jeho vojáci brali výšiny Jeruzaléma útokem, pohlíží za tělo a krev a vidí Boha, jak stoupá na vysokou horu, bere do svého průvodu zajatce a získává kořist pro ty, kdo se předtím bouřili, aby mohl přebývat mezi těmito lidmi jako jejich Pán a Spasitel.

Pavel vztahuje verš 18 na Kristovo nanebevstoupení (Ef 4,8–10). Když Kristus vystoupil ze země na nebesa, vedl zajatce, tzn. že slavně zvítězil nad svými nepřáteli a dal lidem dary. Dary, které přijal v *podobě* lidí jako odměnu za dokončené dílo na kříži (Ž 68,19), dal *lidem* k založení a rozšíření své církve (Ef 4,8).

Píseň chválicí Boha za vítězství nad Jebúsejci (68,20–24)

68,20–21 Vzpomínky na dobytí Sijónu nevyhnutelně vedou k chválení Boha. Tato píseň představuje Boha jako vysvoboditele i ničitele. Jako vysvoboditel „nese naše břímě a získává nám vítězství“ (Knox). Je Bůh naší spásy a má moc vysvobodit ze smrti.

68,22–24 Jako ničitel rozdrtí své nepřátele, ty vzpurníky, jejichž dlouhé vlasy symbolizují jejich ničemné životy, bez zákona. Slíbil, že je vystopuje v divočině Bášanu a na pobřežích hlubokých moří, takže Izrael si bude moci omýt nohy v jejich krvi a izraelsí psi se budou živit jejich mrtvolami.

Verš 23 se nevztahuje na opětovné shromáždění Izraele, nýbrž na dopadení jeho nepřátel.

Průvod nesoucí truhlu do svatyně v Jeruzalémě (68,25–28)

Nedlouho poté, co David dobyl Jeruzalém, nařídil, aby byla truhla přenesena do stanu, ve kterém měla přebývat (2S 6,12–19). Verše popisují tento průvod. Jak se přibližuje ke svatyni, „žalmista v podstatě říká: ‚Podívej, zde přichází.‘“⁴⁹ Vepředu šli zpěváci, průvod

uzavírali hudebníci, a mezi nimi šly dívky s bubínky. Poslechněte si slova této písně:

Vy z pramene izraelského, dobrořečte Bohu Hospodinu ve svých shromážděních! Je tam malý Benjamín, který panoval, dále velitelé judští se svými oddíly, velitelé Zabulóna a Neftalího.

Veselící se zástup předjímá Boží konečné vítězství (68,29–36)

Když se truhla ztratí z dohledu ve svatyni, lid se spojí v závěrečné modlitbě (v. 29–32) a v písni vyzývající celou zemi, aby chválila Hospodina (v. 33–36).

68,29–30 Modlitba nejprve vyzývá Boha, aby shromáždil svou moc, znovu projevil svou sílu kvůli svému lidu a aby dokončil, co pro ně začal. Tato modlitba bude úplně vyslyšena v tisíciletém království, kdy se chrám stane slávou Jeruzaléma a kdy králové budou přinášet velikému králi dary v podobě zlata a kadidla (Iz 60,6).

68,31 Hebrejšтина verše 31 je poněkud nejasná, ale celková myšlenka je zřejmě následující: Lid volá k Bohu, aby okřikl zvěř v rákosí a stádo býků. Zvěř žijící v rákosí, zřejmě krokodýli a hroši, představují egyptské vůdce. Býci znázorňují ostatní vládce, kteří „se povyšují nad pokojným stádem národů“ (Knox).

Věta přeložená jako „které se snižují kvůli kousku stříbra“ může znamenat „dokud ony národy před tebou nepokleknou se stříbrem jako projevem úcty“, nebo „dokud neporazíš ty národy, které prosperovaly ze stříbra získaného z daní“. Správný smysl dávají obě možnosti. A modlitba pokračuje ve stejném duchu: „Rozpraš národy, které mají zálibu v boji!“ Tyto požadavky dojdou úplného naplnění při Kristově druhém příchodu, kdy budou agresori a váleční štváči zničeni.

68,32 V onen den vyslanci z Egypta přinesou dary, a Kúš vztáhne prosebně a oddaně ruce ke králi celé země.

68,33–36 Závěrečné verše vyzývají království země, aby uznala Boha Izraele za hodného cti a chvály. Tato slova v sobě nesou závratný pocit Boží vznešenosti a velikosti. On je ten transcendentní Bůh, který jezdí po starověkých nebesích. On je Bůh zjevení, jenž

hovoří hlasem přesilným. On je všemocný, silný ve jménu Izraele, ale všemohoucí za oblačky.

Ačkoli je úžasný na svých svatých místech, tak přece sestupuje a dává sílu a moc svému lidu.

Zbývá říct pouze jedinou věc – Buď pozhnan Bůh!

Žalm 69: Zachraň mě, Bože!

Utrpení a smrt našeho pozhnaného Vykupitele pro něj byly jako ponoření do oceánu Božího hněvu. Sám hovořil o svých nadcházejících mukách jako o křtu:

Křtem mám být pokřtěn, a jak jsem svírán, dokud se nedokoná! (L 12,50).

A v žalmu 42,7 ho slyšíme křičet:

Hlubina volá na hlubinu za zvuku tvých přívalů,
převalily se přese mě všechny
tvé příboje a tvá vlnobítí.

V nejtrpčím zármutku smrti pronikl do hlubin Božího soudu kvůli našemu hříchu.

69,2–4 Žalm 69 dává zaslechnout nejhlubší utrpení jeho svaté duše, když klesal do smrti. Vody mu pronikly až k duši a brzy ho zcela zaplaví. Není nic, co by ho neslo – nic než jen hluboké bahno pod jeho nohama. Nyní se mu přes hlavu valí proud. Vody jsou velmi hluboké – hlubší než kterýkoli z vykoupěných kdy pozná. Bůh skutečně shromáždil veškeré vody na jednom místě – Golgotě – a Syn jeho lásky snáší mocný oceán soudu, aby zaplatil trest za naše hříchy.

Nad nekonečnou vodní pustinou se stále odráží jeho naléhavá prosba: „Zachraň mě, Bože!“ Zdá se, jako by prosil už celou věčnost. Jeho hrdlo je ochraptělé a vysušené – vysílené voláním. Neustále sleduje horizont, zda se neobjeví Boží pomoc, až má oči oteklé a přivřeně. Ale na blízku žádná pomoc není.

69,5 Rozzlobený dav se hemží pod křížem, zuřivá koláž jedu, nenávisti, hořkosti a krutosti. Jaký to pohled! Stvořitel a Udržovatel vesmíru visí na kříži zločinců. Jeho provinilí vražedníci se před ním shromáždili. Kdo to je? Jsou to muži a ženy, kteří mu dluží i svůj dech, a přesto ho bezdůvodně nenávidí. Chtějí ho zničit; útočí na něj lžemi.

Proč? Co můj Pán udělal?
Co způsobuje tento hněv a zášť?
Způsobil, že chromí chodí,
slepým navrátil zrak.
Sladká zranění!
A přece nesou tyto činy nelibě
a povstávají proti němu.

Samuel Crossman

Nyní ze Spasitelových rtů vyjde palčivá věta: „Vracím to, co jsem neuchvátil.“ Skrze lidský hřích byl Bůh okraden o službu, uctívání, poslušnost a slávu, a samotný člověk přišel o život, pokoj, radost a společenství s Bohem. Kristus skutečně přišel, aby navrátil, co neukradl.

Stranou odhodil své nejbožštější vlastnosti,
a zahalil své božství do hliněného šatu,
a v tomto oděvu prokázal
nejnádhernější lásku,
a navrátil, co nikdy nevzal.

Autor neznámý

V tomto ohledu nám připomíná oběť za konkrétní hřích (Lv 5). Významným znakem této oběti byla skutečnost, že bylo třeba poskytnout náhradu za jakoukoli ztrátu, která vznikla, a navíc se k ní musela přidat pětina. Jako naše oběť za konkrétní hřích Pán Ježíš nejenže navrátil, co bylo ukradeno skrze hřích člověka, ale přidal i něco navíc. Neboť Bohu se skrze Kristovo dokončené dílo dostalo více slávy, než kdyby hřích nikdy nebyl vstoupil do světa. Skrze hřích přišel o stvoření; skrze milost získal syny. A my jsme na tom líp v Kristu, než bychom kdy mohli být v nepadlém Adamovi.

V něm se synové Adamovi chlubí
větším pozhnaním,
než které jejich otec ztratil.

69,6 Verši 6 musíme rozumět tak, že se jedná o naše hříchy, které na sebe Ježíš dobrovolně vzal. On sám nebyl pošetilý ani se ničeho nedopustil, ale „vzal na sebe naše hříchy a smutky a přijal je za své“. Byla to nádherná milost, že se s námi ztotožnil natolik, aby mohl mluvit o našich hříších jako o svých.

69,7 Poté na jeho svatou mysl dopadne stín strachu. Obává se, že by někteří upřímní

věřící mohli klopýtnout o skutečnost, že Bůh jejich modlitby nevyšly. Modlí se, aby se tak nestalo – aby se nikdo, kdo doufá v Boha, nestyděl za to, co se mu děje, a aby nikdo, kdo hledá Boha Izraele, nebyl zahanben jeho ponížením a opuštěním.

69,8–9 Koneckonců snášel potupu kvůli tomu, že poslouchal vůli svého Otce. Tím, že rád konal, co se líbí Bohu, umožnil lidem, aby jeho tváří pokryli nepopsatelnou hanbou a plivanci. Součástí ceny za poslušnost byl smutek z odcizení se synům jeho matky: jeho poloviční bratři na něj pohlíželi jako na blázna.

69,10 Pán Ježíš byl stráven horlivostí pro dům svého Otce. Kdykoli slyšel lidi hovořit o Bohu urážlivě, považoval to za osobní urážku. V den, kdy z jeruzalémského chrámu vyhnal penězoměnce, si jeho učedníci vzpomněli, že o něm bylo napsáno v žalmu 69: „Horlivost pro tvůj dům mě stráví“ (J 2,17).

69,11–13 Nic, co kdy na zemi jako dokonalý člověk vykonal, jeho kritiky nepotěšilo. Když pokořoval svou duši posty, našli na něm chybu – například že to činil jen naoko, aby vypadal zbožně. Když byl ponořen do nejhlubšího zármutku, místo aby s ním měli soucit, stal se jim pořekadlem. Ve všech vrstvách společnosti se vyjadřovali proti němu – od vládců sedících v branách po opilce v místních hostincích všichni vyřvávali obhroublé posměšné popěvky. To je vskutku podivné – Pán života a slávy přišel na svět a stal se písničkou opilců!

69,14–19 A tak ještě jednou hledá své útočiště v Bohu, svém jediném zdroji. Jaká vroucnost, jaká naléhavost je v jeho modlitbě! Útočí na nebeské bašty opakovanými prosbami o pomoc. Ale i přesto ponechává Bohu jeho právo odpovědět v příznivém čase. Když klesá do bahna, snažně prosí Boha, aby ho zachránil svou věrnou pomocí, aby ho vysvobodil před nepřáteli a zachránil ho z vodních hlubin, vodního proudu a jámy. V hlubokém utrpení zakládá své prosby na Božím milosrdenství a jeho hojném slitování. Jeho prosby jsou krátké a konkrétní. Odpověz mi, ... vysvobod' mě, ... na mě shlédni, ... neskrývej svou tvář, ... buď mi nablízku, ujmi se jí, ... vykup mě! „Kvůli mým nepřátelům mě vy-

kup“ nepochybně znamená „jinak se budou škodolibě radovat z mého nezmírněného utrpení“.

69,20–21 Zmínka o jeho nepřátelích vyvolá vzpomínku na všechno, co vytrpěl z rukou lidí. Jeho životní cesta byla poseta tupením, hanbou a ostouzením. Od narození ho pronásledovali nepřátelé: Bůh ví, kolik jich bylo. Jeho srdce je zlomeno potupou – srdce, jež touží pouze po dobru pro lidské syny. Žal a tíha toho všeho ho uvrhly v zoufalství. Nebyl nikdo, kdo byl s ním v jeho smutku a utrpení soucítit. Marně hledal utěšitele. Dokonce i jeho učedníci ho opustili a utekli. Byl *naprosto sám*.

69,22 V dalším ohromujícím Davidově proroctví, které se naplnilo pouze na Ježíši, čteme:

Do jídla mi dali žluč

a na žízeň mě napájeli octem.

Naplnění proroctví najdeme v Mt 27,34.48:

Dali Ježíšovi pít víno smíchané se žlučí.

Okusil, ale nechtěl pít. ... Jeden z nich ihned vyběhl, vzal houbu, naplnil ji octem, připevnil na rákosovou hůl a dával mu pít.

Žluč byla hořká a snad i jedovatá látka, která mohla mít v malém množství účinky sedativa. Pán si ji však nevzal, protože musel za nás trpět při plném vědomí. Ocet bylo kyselé víno, které jeho žízeň spíše zvýšilo, než aby ji zmírnilo.

69,23 Tón žalmu 69 se ve verši 23 náhle změní, a v následujících sedmi verších slyšíme umírajícího Spasitele, jak volá k Bohu, aby potrestal národ, který ho odsoudil k smrti. Nejprve je to překvapivé, když si uvědomíme, že Pán Ježíš se také modlil „Otče, odpusť jí, neboť nevědí, co činí“ (L 23,34). Mezi těmito dvěma modlitbami však není rozpor. Odpuštění bylo dostupné, kdyby činili pokání. Pokud však v srdci nedošlo ke změně, nezbylo pro ně nic jiného než zde popsaný trest.

Je důležité povšimnout si, že tyto verše se vztahují především na izraelský národ. Pavel vztahuje verše 23 a 24 na Izrael v Ř 11,9–10. Rovněž zmínka o „jejich stanech“ naznačující tábořiště (v. 26) je výraznou narážkou na Židy.

Verše předpovídají soudy, které dopadnou

na národ, jenž Mesiáše odmítl a způsobil jeho popravu.

Jejich stůl se jim stane pastí. Stůl vypovídá o celkovém souhrnu výsad, které byly uděleny Izraeli jako Božím vyvolenému národu na zemi. Místo aby se tyto výsady staly požehnáním, vymezí míru jejich odsouzení.

Když zažívají pohodu (pokoj, hebrejsky *šalom*), stane se jim léčkou. K soužení dojde, když si budou myslet, že je všechno v pořádku.

69,24 Oči se jim zatmějí, takže neuvidí. To se vztahuje na trestnou slepotu, která vlastně dopadla na celý izraelský národ (2K 3,14). Protože Světlo odmítli, bylo jim Světlo odňato.

Jejich bedra at' se stále třesou. Rozptýlení mezi národy nenajdou odpočinutí pro své nohy, protože Hospodin jim dá „třesoucí se srdce, hasnoucí oči a zoufalou duši“ (Dt 28,65).

69,25 Bude na ně vylito Boží rozhořčení a dostihne je jeho planoucí hněv. S hlubokým zármutkem myslíme na to, jak se tato slova naplnila v antisemitských pogromech, koncentračních táborech, plynových komorách a pecích. Třebaže tato zvěrstva napáchli ničemní lidé, není pochybnost o tom, že Bůh *dovolil*, aby dopadla na lid, který řekl: „Jeho krev na nás a na naše děti!“ (Mt 27,25).

69,26 Jejich hradiště bude zpusťeno a nikdo nebude bydlet v jejich stanech. Zde si připomeňme Mesiášova slova v Mt 23,38: „Hle, váš dům se vám zanechává pustý.“ Tato slova se bohatě naplnila v roce 70 po Kr., kdy Titus a římská armáda Jeruzalém vyplenili a chrám zničili.

69,27 Pokud se zdá být daný trest příliš krutý, pomysleme na zločin, který k němu vedl.

Protože pronásledují *toho*,
kterého ty jsi bil,
a berou si do úst bolest tebou raněných.

V podobenství o vinici jsou vinaři citováni, že říkají ohledně syna hospodáře: „To je dědic. Pojďte, zabijme ho a zmocněme se jeho dědictví!“ (Mt 21,38). *Věděli*, že je Syn, a přesto ho usmrtili. Druhá část verše 27 popisuje ty následovníky Mesiáše, kteří budou umučeni.

69,28–29 Vzhledem k tomuto se není třeba omlouvat za tvrdost Spasitelových slov:

Sečti jejich viny!

Kěž nevstoupí do tvé spravedlnosti.

Kěž jsou vymazáni z knihy živých
a nejsou zapsáni mezi spravedlivé.

A přesto nesmíme zapomenout, že dokonce i po ukřižování Syna Božího Duch svatý snažně prosil izraelský národ, aby činil pokání a obrátil se k Ježíši jako Mesiáši. V celé knize Skutků tluče srdce Boha, který touží po národu, jenž miluje a něžně ho vyzývá k tomu, aby přijal jeho milosrdenství a milost. Dokonce i dnes je evangelium neseno Židům stejně jako pohanům. A jediní, na které dopadnou soudy popsané ve verších 23–29, jsou ti, kdo si úmyslně zvolí tento osud, když odmítnou Božího Krista.

69,30 Zde máme závěrečnou promluvu umírajícího Přítele hříšníků. Sužovaný nepopsatelnou bolestí prosí, aby ho Boží spása postavila na bezpečném místě (BKR).

A právě to se i stalo. Bůh ho třetího dne vzkřísil z mrtvých, posadil po své pravici jako Knížete a Spasitele. Jeho utrpení za hřích navždy skončilo. A my jsme šťastní!

Již nikdy Hospodin Bůh
neudeří pastýře mečem;
již nikdy nebudou krutí hříšníci
pohrdat naším slavným Pánem.

Robert C. Chapman

A nyní zpívejme:

Vichřice, která sklonila tvou hlavu,
je navždy pryč.

Místo toho máme Boží pokoj,
zatímco sláva korunuje tvé čelo.

H. Rossier

69,31–34 Mluvčím v posledních sedmi verších je vzkříšený Vykupitel. Nejprve slibuje, že bude Boha vyvyšovat za to, že ho vysvobodil ze smrti a hrobu. Zpěvem bude chválit Boží jméno, bude ho velebit písní díků. To bude pro Hospodina znamenat více než nejnákladnější oběti. Utlačování lidé po celém světě nabudou odvahy, když si uvědomí, že podobně jako Hospodin vyslyšel Spasitelovy modlitby a vysvobodil ho, vyslyší i chudé a osvobodí vězně, kteří k němu volají.

69,35–37 A co izraelský národ? Poslední

tři verše předpovídají zářný zítřek. Třebaže dočasně stojí stranou, bude Izraeli navraceno jeho požehnané postavení. Když se podívají na toho, kterého probodli, a budou pro něj truchlit jako pro jediného syna, když řeknou: „Požehnaný je ten, kdo přichází v Hospodinově jménu“, Bůh zachrání Sijón a vybuduje judská města. Jeho služebníci již nebudou rozptýleni mezi národy, nýbrž usadí se v zemi a jejich děti ji dostanou do dědictví. To se samozřejmě týká tisíciletého království, v němž bude Pán Ježíš vládnout jako Mesiáš-král, a Izrael bude bezpečně přebývat v zemi.

Žalm 70: Pospěš rychle na pomoc!

Z velké části je žalm 70 opakováním žalmu 40, 14–18. Nadpis říká, že se jedná o Davidův žalm k připomínání. Objevují se zde čtyři rozdílná přání.

Pomoz rychle (70,2)

Morgan ho označuje za „náhlý vzlykot úzkostné starosti“. Takový dojem na nás učiní druhý verš, v němž David úpí k Hospodinu, aby mu rychle přispěchal na pomoc.

Důkladně potrestej (70,3–4)

V tomto okamžiku ho nejvíce zajímá porážka a úprk jeho nepřátel. Obviňuje je z toho, že se ho pokoušejí usmrtit, že nacházejí potěšení v působení zla a že se vysmívají jeho neštěstí. On na oplátku žádá, aby byli v rozpacích, ať odtáhnou zpět a jsou zahanbeni a ať jsou ohromeni a šokováni hloubkou své hanby.

Bud' neustále chválen (70,5)

Tok myšlenek zde vyjadřuje, že pokud Bůh přispěchá žalmistovi na pomoc, vyústí to ve velkou vlnou chvály. Všichni, kdo hledají Hospodina, budou mít příležitost se veselit z jeho pomoci a uctívat ho jako velikého Boha spásy.

Pomoz rychle (70,6)

Z úst chudáka opět stoupá volání o rychlou záchranu. Ačkoli o Davidovi nelze říci, že by překypoval jistotou, přesto věří v Hospodina jako ve svou pomoc a svého vysvoboditele, a taková víra nikdy nezůstane bez odměny.

Žalm 71: Stáří

Jak tomu často bývá, můžeme najít paralelu mezi zážitky žalmisty a izraelského národa. Bellett proto navrhl, že na tento žalm lze pohlízet jako na modlitbu sužovaného pozůstatku v pozdější době Izraele.⁵⁰

71,1–3 První tři verše se podobají žalmu 31,2–4. Hospodin je chválen jako útočiště, skála a tvrz a žalmista ho naléhavě prosí, aby se postavil za jeho důvěru, aby ho vysvobodil, zachránil, spasil, aby mu pomohl jako útočištná skála a tvrz.

71,4 Jak modlitba pokračuje, sálá z ní silný pocit vděčnosti za Boží pomoc v minulosti a také důvěra v jeho milosrdenství, které bude pokračovat až do stáří.

Pokud žalm vztáhneme na Izrael, pak oním ničemou, bídákem a surovcem je Antikrist. Jeho hrůzostrašná diktatura bude klást velké požadavky na vytrvalost svatých a vyždímá z nich nejúspěšnější prosby.

71,5–6 Šťastný je člověk, který může říct, že v Boha skládá naději a důvěru už od dětství. Pokud se na Hospodina spoléhal od mateřského lůna, pak mu nebude scházet opora na sklonku jeho života. Pokud může sledovat Boží úžasnou milost až k mateřskému lůnu, pak nebude postrádat téma ke chvále v pozdějších letech.

71,7–8 Žalmista byl pro mnohé zázrakem kvůli tomu, jak silně byl odmítán a jak trpěl, a možná i kvůli svým úžasným vysvobozením. Bůh mu byl útočištěm ve všech proměnlivých okolnostech života. A tak chce, aby byl každý den naplněn Boží chválou a slávou.

71,9

Nezamítej mě v čas stáří;
když mi docházejí síly,
neopouštěj mě.

Zestárnout elegantně vyžaduje více půvabu, než může příroda poskytnout. Stáří je nový svět podivných konfliktů a tajného strachu; strachu, že zůstanu sám, strachu, že se stanu zátěží svým milovaným; strachu, že ze mě bude bezmocný invalida; strachu, že neovládnu svaly; strachu, že budu využit. Tyto strachy nejsou nové. Žalmista zde přemýšlí nahlas, aby povzbudil všechny, kdo prožívají podzim svého života (*Daily Notes of the Scripture Union*).

71,10–11 Žalmistu samozřejmě dále svíral strach z nepřátel, kteří ho pomlouvali a plánovali, jak ho usmrtit. Mylně se domnívali, že Bůh ho opustil, a proto připravili konečný útok beze strachu z odporu.

71,12–13 Kvůli této situaci volá žalmista úzkostně k Bohu a naléhá na něj, aby se mu postavil po boku jako jeho pomoc. Aniž by to Bohu dělalo potíže, mohl nepřátele zahrnout ostudou a porážkou, potupou a hanbou.

71,14–16 Ale naděje dostává rychle navrch nad strachem, a chvála začíná mocně nabývat na hlasitosti. Slova připomínají Boží spravedlivé činy a nespočetné případy, kdy Bůh zachránil své neustále napadané dítě. Žalmista se svatým odhodláním praví: „Přistoupím k mocným činům Panovníka Hospodina.“⁵¹

71,17–18 Ještě jednou, jako ve verších 5–11, žalmista prochází od mládí po stáří (v. 17–21) a nenachází nic kromě Boží věrnosti. Bůh ho vyučoval od jeho mládí, a jak pokračuje Knox, „a stále vyprávím o tvých divech“. Nyní je stár a šedivý, ale necítí, že by jeho dílo skončilo. Prosí, aby měl čas oznámit Hospodinovy mocné zázraky své generaci a těm, kteří přijdou po něm. Tato modlitba byla vyslyšena tím, že se daný žalm stal součástí Písma svatého.

71,19–21 Bůh je vskutku nádherný! Jeho moc a spravedlnost jsou vyšší než nebesa. Nikdo není hoden mu zavázat ani tkaničku u boty, zvláště když pomyslíte na velké činy, jež vykonal.

Občas se říká, že Bůh učinil něco, co povolil. Například zde přiměl žalmistu (a Izrael), aby zažil mnohá hořká souzení. Pro Izrael to znamená období souzení. Ale Bůh je Bůh obnovy, a on svůj lid obživí a vytrhne ho ze chřtánu smrti. Ale to není všechno! Dá jim čest namísto hanby a obklopí je pohodlím.

71,22 Harfa bude využita při zpěvu o Boží věrnosti a lyra při opěvování Svatého Izraele. Toto Boží jméno – Svatý Izraele – se v Žalmech objevuje na dalších dvou místech – v Ž 78,41 a 89,19.

71,23–24 K harfě a lyře se sborem přidají žalmistovy rty, duše a jazyk. Jeho rty budou při zpěvu přetékat radostí. A jeho duše, vykoupená krví Beránka, bude v písni také já-

sat. Jeho jazyk se neunaví vyprávěním o Boží spolehlivosti, neboť všichni jeho nepřátelé byli naprosto zahanbeni.

Žalm 72: Mesiášova slavná vláda

Žalm začíná jako modlitba za pozemského krále, zřejmě Šalomouna, ale netrvá dlouho a uvědomíme si, že pisatel se dívá za Šalomouna na slávu vlády Pána Ježíše Krista. Pro tento znavený, válčící svět to bude úžasná doba. Nastane zlatý věk, po kterém lidstvo touží. Stvoření přestane sténat a nastoupí pokoj a blahobyt.

72,1 V prvním verši slyšíme modlitbu svatého shromáždění, když král nastupuje na trůn. Knox to překládá následovně: „Daruj králi svůj vlastní úsudek v soudu; dědic trůnu kéž je spravedlivý jako ty.“

Vše, co má v žalmu 72 tvar budoucího času, se stane skutečností, až Vykupitel nastolí svou oslnivou vládu.

72,2 Lid bude soudit spravedlivě a chudé podle práva. Korupce, úplatky a útlak skončí. Soudní procesy budou probíhat naprosto nestranně a chudí již nebudou znevýhodněni.

72,3 Hory přinesou lidu úrodu pokoje a blahobytu a spravedlnost pokryje i pahorky. Hory v Písmu často symbolizují vládní autority. Může se tím tedy myslet, že poddaní v Kristově království mohou od všech soudů v zemi očekávat rovnost a spravedlnost – od nejvyššího soudu až po soudy místní.

72,4 Po celá staletí byli chudí a nuzní utlačováni, nedostatečně placeni, pronásledováni a dokonce zabíjeni. V tisíciletém království však bude jejich obhájcem samotný král. Jednou provždy je zrovnoprávní a potrestá ty, kdo je využívali.

72,5–6 Jeho poddaní ho budou cítit a mít před ním bázeň, dokud bude slunce i dokud bude měsíc, po všechna pokolení. Jeho přítomnost se prokáže jako blahodárná a osvěžující – jako dešť na posečené louce a přehánky skrápějící vyprahlou zemi.

72,7 On bude opravdový Malkisedek – král spravedlnosti a král pokoje. Během jeho vlády bude vzkvétat spravedlnost a pokoj bude hojný, dokud měsíc nepřestane existovat. Po všimněte si, že pokoji předchází spravedlnost.

„Dilem spravedlnosti bude pokoj, a službou spravedlnosti utišení a bezpečí navěky“ (Iz 32,17). Svým spravedlivým dílem na kříži nám zanechal svůj pokoj. A skrze svou spravedlivou vládu jednoho dne přinese i pokoj válkou zmítanému světu.

72,8 Chloubou Spojeného království bývalo motto: „Slunce nikdy nezapadá nad britským impériem.“ Britské kolonie byly roztroušené mezi ostatními národy světa. Ale Kristovo království bude všeobecné. Nebude se skládat z roztroušených kolonií. Budou k němu patřit *všechny* národy. Bude panovat od moře k moři a od řeky Eufrat až do končin zemí.

72,9 Nakonec se před ním skloní i neovladatelní pouštní nomádi, a jeho nepřátelé budou poraženi. Lízat prach znamená utrpět opovržením a ostudné podmanění.

72,10–11 Pohanští králové přijdou do Jeruzaléma ke Králi králů a přinesou daně a dary. Zde přichází vládce Španělska, tam jsou představitelé různých ostrovních států, a nyní vidíte i šejky jižní Arábie. Letiště je plné vysokých vládních představitelů, kteří ho navštěvují, protože uznávají jeho vládu; slouží mu všechny národy bez výjimky.

Meyer řekl: „Králové bohatství, myšlení, hudby a umění ho již uznali, a ještě uznají.“

72,12–14 Zde vidíme králův nesmírný soucit s nuznými. Chudí, utiskovaní a oběti útlaku budou mít mocného vysvoboditele. Chudoba zmizí a společenská nespravedlnost se stane záležitostí minulosti. Slabí a nuzní budou k němu mít okamžitý přístup a budou si jisti ohleduplnou pozorností a rychlým zásahem. Zachrání je před nespravedlivým a krutým zacházením a světu ukáže, jak vzácné jsou mu jejich životy.

72,15 Jeho věrní poddaní budou volat: „Kéž král dlouho žije!“ Ve své vděčnosti mu dají zlato z pokladů Šeby. Celý svět se za něj bude neustále modlit, a lidé mu budou žehnat od soumraku do úsvitu.

72,16 Úrodnost země bude nepopsatelná. Stodoly a síla budou přetékat obilím. Dokonce i místa, která nebyla předtím obdělávaná, jak jsou vrcholky hor, se budou vlnit polí zralého obilí, budou se čerit ve vánku jako libanonské lesy.

Města budou hojně obydlena tak, jako jsou pole plná trávy. Nastane populační exploze impozantních rozměrů, ale o potravu nouze nebude.

72,17 Jeho jméno bude trvat navěky, milované a uctívané. Dokud bude existovat slunce, jeho sláva poroste. V souladu se slibem, který Bůh dal Abrahamovi, si budou jeho jménem lidé žehnat a všechny národy je budou blahoslaviv.

72,18–19 Žalm je zakončen chvalořečením. Slavná vláda Pána Ježíše je Boží zásluha. Je to on, kdo způsobuje tyto nádherné podmínky, a nikdo jiný by to nesvedl. A proto je vhodné, aby jeho slavné jméno bylo chváleno navěky, a aby jeho sláva naplnila celou zemi.

72,20 Končí modlitby Davida, syna Jišajova. Nemůže to však znamenat, že skončily Davidovy modlitby v celé knize Žalmů, neboť mnohé ještě následují. Může to však znamenat, že jeho modlitby končí v rámci Druhé knihy žalmů, neboť žalm 72 je posledním v této části. Nicméně důvěryhodnější vysvětlení zní, že předpovídaná vláda Pána Ježíše Krista představuje konečné naplnění jeho modliteb. Království popsané v předchozích verších bylo tématem jeho posledních slov (2S 23,1–4) a také událostí, k níž jeho modlitby *směřovaly*. Až Mesiáš zaujme své místo na trůně a chopí se vlády, Davidovy tužby dojdou naplnění.

Třetí kniha (Žalmy 73–89)

Žalm 73: Dilema víry

73,1 Zde promlouvám já, Asaf. A dovolte mi ujasnit jeden bod hned na začátku. Vím jistě, že Bůh je dobrý k Izraeli, k lidem čistého srdce. Tato pravda je natolik zřejmá, až byste si mysleli, že ji nikdo nebude nikdy zpochybňovat.

73,2–3 Ale *byla* doba, kdy jsem začal pochybovat. Najednou jsem znejistěl a má víra načas téměř upadla. Víte, začal jsem si myslet, jak dobře se ničemům daří – množství peněz a užívání, žádné problémy – a brzy jsem si začal přát, abych byl jako oni.

73,4–9 Zdá se, že všechno vychází podle jejich plánů. Fyzicky netrpí tolik jako věřící.

Jejich těla překypují zdravím (přirozeně – mohou si dovolit to nejlepší). Unikají mnohým potížím a tragédiím slušných lidí, jako jsme my. A i kdyby na ně starost dolehla, jsou velmi dobře pojištěni proti každé představitelné formě ztráty. Není divu, že si tolik věří. Jsou pyšní jako páv a nemilosrdní jako tygr. A podobně jako jejich těla překypují tukem, tak jejich mysl přetéká nečestnými úklady. A jak jsou arogantní! Svým poddaným se vysmívají a nadávají a zacházejí s nimi, jako by byli špína, neustále je zastrašují. Dokonce ani sám Bůh neunikne jejich zášti. Jejich řeč je prošpikována klením, bezostyšně se mu rouhají. Jejich slova důležitě procházejí zemi, jako by říkal: „Tady jsem já, klid' se mi z cesty.“

73,10–12 Většina obyčejných lidí si o nich myslí, že jsou úžasní. Úslužně se klanějí až k zemi a prokazují jim největší úctu. Ať ničemníci provedou cokoli, lid na nich žádnou chybu nenajde. A to utiskovatele pouze utvrzuje v jejich aroganci. Vyvodí si, že pokud Bůh existuje, pak jistě neví, co se tady děje. Proto se cítí bezpečně v rozvíjení své nečestné kariéry. Takoví jsou – chráněni přepychem ti, kterým neustále přibývá bohatství.

73,13–14 Tak jsem si začal myslet: „Co z toho mám, že jsem žil slušně, poctivě a řádně?“ Ty hodiny strávené v modlitbě. Ten čas strávený ve slově. Rozdělování zdrojů na Pánovo dílo. Aktivní vydávání svědectví o Pánu, jak veřejně, tak i soukromě. A vše, co jsem z toho měl, byla denní dávka utrpení a trestu. Divil jsem se, zda život víry stál za přinese-nou obětí.

73,15 Samozřejmě, že jsem se o své pochybnosti a obavy nikdy nepodělil s dalšími věřícími. Věděl jsem o něčem lepším. Často jsem vzpomínal na muže, který prohlásil: „Řekni mi o svých jistotách; pochybnosti mám dost svých vlastních.“ Tak jsem si ponechal veškeré své pochybnosti pro sebe, abych neurazil nebo nepřivedl k pádu nějakou prostou, důvěřivou duši.

73,16 Celá záležitost pro mě ale stále zůstávala hádankou: ničemům se daří, zatímco spravedliví trpí. Zdálo se to těžké pochopit. Vlastně mě už unavilo snažit se daný problém vyřešit.

73,17 Potom se stalo něco nádherného. Jednoho dne jsem vešel do Boží svatyně – nikoli do pozemského chrámu v Jeruzalémě, nýbrž do toho *nebeského*. Vstoupil jsem do něj vírou. Když jsem si Hospodinu stěžoval na blahobyt ničemných v tomto životě, náhle mou mysl protнула otázka: „No jo, ale co život budoucí?“ Čím více jsem přemýšlel o jejich věčném osudu, tím více do sebe všechno zapadalo.

73,18–20 Pak jsem k Hospodinu promluvil nějak takto: Pane, nyní si uvědomuji, že navzdory všemu zdání je život ničemných nejistá existence. Pohybují se na kluzkém okraji velkého srázu. Dříve či později podlehnou své zkáze. Náhle budou odříznuti – smeteni vlnou hrůzy příliš hrozná, aby se o ní dalo přemýšlet. Jsou pro mě jako sen, když se člověk ráno probudí – ukazuje se, že věci, které spícího rozrušovaly, nejsou nic jiného než přeludy.

73,21–22 Nyní jsem poznal, že věci, které mě přiváděly k závisti, byly pouhé stíny. Bylo ode mě hloupé, že jsem zahořkl a znepokojoval se zdánlivým blahobytem bezbožných. Když jsem zpochybňoval tvou spravedlnost, choval jsem se spíše jako hovádko než jako muž. (Odpusť mi, že jsem tak učinil.)

73,23–24 Nicméně navzdory mému nevědomému chování jsi mě neopustil. Jsem stále u tebe, a ty mě držíš u sebe jako otec, který drží za ruku své dítě. Po celý můj život mě provázíš svou radou a nakonec mě přijmeš do slávy.

73,25–26 Stačí, že mám na nebesích *tebe*; tím jsem pohádkově bohatý. A nyní netoužím na zemi po ničem jiném než po tobě. Ať si mají bezbožní své bohatství. Já jsem spokojený s tebou a v tobě nacházím vše, co potřebuji. Mé tělo může zchřadnout a mé srdce může zeslábnout, ale Bůh je navěky mou silou (B21) a vše, co budu kdy potřebovat či chtít po celou věčnost.

73,27–28 Ti, kdo se ti snaží co nejvíce vzdálit, bez tebe zahynou. A všichni ti, kdo ti jsou nevěrní kvůli falešným bohům, budou zničeni. Co se týče mě, já ti chci být tak blízko, jak to jen bude možné. Svěřil jsem se ti do ochrany a chci vyprávět o veškerém tvém nádherném díle každému, kdo bude poslouchat.

Žalm 74: Pamatuj!

Tento dojímavý žalozpěv připomíná zničení chrámu Babyloňany za Nebúkadnesara. Rovněž se však dívá do budoucna na tři podobné tragédie v Izraeli:

Znesvěcení svatyně Antiochem Epifanem, 170–168 př. Kr.

Srovnání chrámu se zemí Titem a jeho římskými legiemi v roce 70 po Kr.

Budoucí zpusošení chrámu předpovězené v Mt 24,15.

Když babylonští ničitelé dokončili dílo zkázy, zdálo se, že Bůh svůj lid opustil jednou provždy. Když sledují kouř vycházející z trossek, správně si nešťestí vykládají jako kouř jeho hněvu. Ale i tehdy připomínají s výmluvnou dojemností Pánu, že jsou stále:

ovce jeho stáda (v. 1),

jeho obec (v. 2),

jeho dědičný kmen (v. 2),

jeho hrdlička (v. 19),

utlačovaní (v. 21),

chudí a nuzní (v. 21).

Změny spojuje obrat „Pamatuj na“:

Pamatuj na svou *obec* (v. 2).

Pamatuj na horu *Sijón* (v. 2).

Vzpomeň si, jak se *nepřítel rouhal* (v. 18).

Připomeň si, že tě *blázen denně tupí* (v. 22).

74,1–4 Jako by Bůh nevěděl, co se stalo, volají ho, aby se přišel podívat, jak chaldejští vojáci dokonale srovnali se zemí posvátnou stavbu. Jako očití svědkové pak podávají výpověď. Cizí nájezdníci pronikli přímo do středu svatého místa. Vztyčili tam svá znamení, tzn. že zavedli pohanské rity a modloslužebné symboly namísto biblického uctívání Hospodina.

74,5–8 Podobně jako tlusté stromy padají rychle k zemi pod obratnými ranami dřevorubců, tak i nákladné řezby a dřevěné obložení chrámu byly roztrženy sekerami a širočinami pohanských bojovníků. Jakmile místo leželo v troskách, zapálili je a tím naprosto znesvětili Boží svatyni. Všechna Boží shromaždiště v zemi vypálili, rozhodli obrátit vniveč Izrael a jeho uctívání.

74,9 Krajně neutěšenou situaci národa shrnuje trojí prázdno a čtyři otázky. Prázdná jsou: Žádná znamení. Boží zázračné zásahy, kte-

ré Izrael v minulosti zažíval, nápadně chyběly.

Žádný prorok. V tomto čase byl prorocký hlas umlčen (Ez 3,26).

Žádná naděje na úlevu. Nikdo nevěděl, jak dlouho tato bída potrvá.

74,10–11 Následují čtyři otázky:

Jak dlouho dovolí Bůh protivníkovi, aby se rouhal?

Dovolí Bůh, aby bylo jeho jméno donekonečna znevažováno?

Proč odvrací svou ruku od zastavení zkázy?

Proč nechává svou pravici zahálet v záhybech svého roucha?

74,12–17 Žalmista však nachází naději a útěchu, když si připomíná, jak Bůh v minulosti mocně zasáhl kvůli svému lidu. Jako pradávny král Izraele se vymezil úžasnými vysvobozeními, která způsobil na různých místech. Například svou silou rozdělil (B21) Rudé moře, čímž Židům vytvořil snadnou únikovou cestu z Egypta. Poté, když se je egyptští mořští draci, tj. faraonovi vojáci, pokusili následovat, způsobil, že se vody vrátily na své místo a zástupy nepřátel se utopily. Rozdrtil hlavy livjatána, obludného krokodýla symbolizujícího egyptskou moc, a těla vojáků, která moře vyplavilo na pobřeží, se stala potravou supům a pouštní zvěři. Nechal vytrysknout pramen i potok v pustině a vysušil Jordán, takže lid mohl vstoupit do zaslíbené země. Pod jeho vládu spadá den i noc, a slunce, měsíc a hvězdy slouží tak, jak jim určil. Byl to on, kdo stanovil geografii a topografii země, a je to on, kdo řídí roční období.

74,18–21 Žalmista připomíná Bohu, že se tato pohroma týká i jeho. Nepřítel se rouhal a ano, bláznivý lid znevažoval jeho jméno.

Nicméně situace jeho lidu je zoufalá. Snažně ho prosí, aby je neopouštěl, aby nevydal svou hrdličku do spárů babylonské dravé zvěře a aby na své chudé nezapomněl navždy. Prosí ho, aby ctil smlouvu, kterou uzavřel s Abrahamem, když nyní temná místa izraelské země skrývají násilí a krutost. Naléhavě prosí, aby přivedl svůj utlačovaný lid zpět ve cti, nikoli v hanbě, čímž by mu zavdal více než dostatečný důvod znovu chválit jeho jméno za vyslyšenou modlitbu.

74,22–23 Nakonec je to Boží věc, která je v sázce. Musí ochránit čest svého jména, neboť bezbožní se mu denně vysmívají. Nesmí zapomenout na rostoucí posměch svých nepřátel, který stále naplňuje vzduch zpochybňováním.

Žalm 75: Zdroj vyvýšení

Modlitba žalmu 74 je vyslyšena v žalmu 75. Hospodin povstane, aby obhájil svou při (Ž 74,22) a potlačil veškerou vzpouru. Nakonec žalm pohlíží do okamžiku v dějinách, kdy se Pán Ježíš vrátí na zem, aby panoval ve spravedlnosti.

75,2 V očekávání této události Spasitel vede svůj lid k tomu, aby vzdal díky Bohu. Všechny Boží nádherné divy vyprávějí o tom, že je blízko, aby vysvobodil své vyvolené a potrestal své nepřátele. Všechny jeho mocné zázraky dokládají, že se stará (anglická Living Bible).

75,3 Stejný mluvčí říká: „Když určit správný čas, budu soudit spravedlivě.“ Čas určil Bůh Otec (Mk 13,32). Až nastane, chopí se ho a naplní Izajášovo proroctví: „Král bude kralovat spravedlivě“ (32,1).

75,4 V klíčovém okamžiku, kdy se budou rozpadat základy lidské vlády, on ustanoví království, které se nikdy nepohne. Třebaže lidská společnost bude duchovně, politicky i morálně naprosto zkažená, sloupy jeho vlády jsou pevné a jisté.

75,5–6 Namyšleným říká: „Přestaňte se vychloubat“ a ničemům: „Kdo si myslíte, že jste? Nebuďte tak pyšní, sebevědomí a neoblomní. Nevyvyšujte se svou domýšlivostí.“

75,7–8 „Ke skutečnému vyvýšení nedochází taktó. Nepřichází od východu ani od západu, ani od pustiny na jihu...“ Sever zde není zmíněn možná proto, že nájezdníci přicházeli většinou ze severu, což vedlo spíše k dobytí než k vyvýšení. Nebo proto, že sever je někdy spjat s Božím příbytkem (Iz 14,13; Ž 48,3). Ať již tak či onak, myšlenka je jasná: „pozvednutí“ nepochází z žádného lidského nebo pozemského zdroje, nýbrž od samotného Pána. On je Nejvyšší vládce, jednoho ponižuje a druhého povyšuje.

75,9 Jako ten, kdo ponižuje, drží v ruce

kalich, který obsahuje víno hněvu. Je pěňivé, červené a plné příměsí, což znamená, že je bouřlivé a velmi účinné. Když ho vyleje, ničemní obyvatelé země budou přinuceni vypít všechno – s kalem až do dna.

75,10–11 V posledních dvou verších je mluvčím stále Pán Ježíš. Navždy bude opěvovat Boha Jákobova, Boha, jenž vyvýšil svůj nehodný lid. Rohy ničemů, tj. jejich sílu a čest, srazí, ale moc a sláva spravedlivých budou pozdvíženy.

Žalm 76: Lidský hněv chválí Boha

V roce 701 př. Kr. vyhrožovala asyrská armáda pod Sancheribovým vedením Jeruzalému zničením. Než se však vůbec přiblížili k městu, navštívil v noci jejich tábor anděl Hospodinův a usmrtil 185 000 vojáků.

Tato asyrská pohroma je zvěčněna v Byronově epické básni „Sancheribova zkáza“, kterou komentář cituje v plné verzi v Iz 37,36. Pokud se na Žalm 76 podíváme ve světle této historické události, ožije pro nás novým a vzrušujícím způsobem. Stojí za to přečíst si ji spolu s tímto žalmem.

76,2 Bůh je znám v Izraeli, protože velkolepě zničil armádu, která ohrožovala město a svatyni. Jeho jméno je v Izraeli vynikající díky této nezapomenutelné kapitole v dějinách národa.

76,3–5 Jeruzalém, město pokoje, určil za své hlavní město, a horu Sijón za svůj příbytek. A právě zde rozdrtil zbraně nepřítele – ohnivě střely, štít i meč, a všechny ostatní zbraně.

Město na hoře je vznešenější než hory kořisti, tzn. než velcí pohanští vládcové, kteří je vydrancovali. A díky metonymii to znamená, že Bůh Jeruzaléma je vznešenější než jakákoli moc, která by mohla pozvednout svou ruku proti Judovi.

76,6–7 Zde vidíme, co se stalo asyrské armádě. Silní bojovníci náhle upustili své zbraně. V okamžiku se stali bezmocnými. Jedno slovo Boha Jákobova, a jezdcí i koně upadli do spánku smrti.

76,8–10 Jaký je to Bůh! A jak moc by se ho měl člověk bát! Jakmile se jednou vznítí jeho hněv, je veškerý odpor marný. Když vyhlásí

právo, které má přijít z nebes, země se chvěje a utichne – jako v klidu před bouří. Poté Bůh sestoupí, aby napravil bezpráví země a zachránil pokorné.

76,11 Bůh dokáže nádherně přimět i lidské rozlíčení k tomu, aby ho chválilo. A co mu chválu nevzdá, to si kolem sebe opáše jako meč poraženého generála.

Lidský hněv tě bude chválit,
a zbytek zkrátíš,
z pozemských katastrof
vykřešeš věčný zisk.
Úmysl zlého lidského srdce
vykonává tvou svrchovanou vůli.
Náš Bůh je stále na trůně,
proto věř a utiš se.
Utiš se a věz, že já jsem Bůh.
Toto zažene naše strachy,
zatímco procházíme scénou sváru,
smutku a slz.
Ten, který řídí nebeské zástupy,
drží vše ve své ruce.
A nikdo se nemůže otázat: „Co děláš?“
Nemůže odolat jeho paži.

Autor neznámý

76,12a Při pohledu na Hospodinovu nepopsatelnou velikost a slávu je judský lid vyzván, aby činil sliby Hospodinu a plnil je.

76,12b–13 Poté je pohanským národům obklopujícím Izrael doporučeno, aby přinesly dar jako projev úcty Nejvyššímu vládcí – tomtu Mocnému, který může srazit pozemské vládce a způsobit, aby se nejmocnějším panovníkům přihodily hrůzné věci.

Žalm 77: Lék na sebezkoumání

V prvních jedenácti verších předkládá Asaf zvlášť velký případ sebezkoumání. Osobní zájmena já, mi a můj zde najdeme víc než *dvacetkrát*, zatímco Boží jména se vyskytují jen *sedmkrát* a zájmena vztahující se k Bohu rovněž *sedmkrát*. Ve verši deset však dochází k výrazné změně. V posledních deseti verších najdeme osobní zájmena pouze *tříkrát*, zatímco jména a zájmena vztahující se k Bohu jsou použita více než *dvacetkrát*. „Kristova služba skrze svatého Ducha odstraňuje *já, mě a můj*.“

Kdosi popsal tento tok myšlenek takto:
Vzdychání (v. 2–7)

Klesání (v. 8–11)

Zpěv (v. 12–15)

Vzlet (v. 16–21)

77,2–4 Nejprve Asaf vylévá před Bohem příběh své strasti. Nějaký nejmenovaný problém se utábořil na jeho zápraží. Ve své bídě nedokáže myslet na nic a nikoho jiného než na sebe. Přestože se neustále modlí, stěžuje si, že se mu nedostává útěchy. Ocítá se v nezvyklé situaci, kdy ho myšlenky na Boha nevedou k radosti, ale k naříkání. Čím více rozjímá, tím je melancholičtější.

77,5–7 Svou akutní nespavost svaluje pouze a jen na Boha. Nedostává se mu slov, jimiž by vyjádřil utrpení svého ducha. Hledá útěchu ve vzpomínkách na staré dobré dny, kdy všechno běželo hladce. Čím více se zaměštnává sám sebou a hledá vítězství v sobě, tím více začíná pochybovat o Hospodinově dobrotě. Útočí na něj pochyby, které vyjadřuje šest otázek nevěry.

77,8–11 *První dvě* vzbuzují děsnou domněnku, že Hospodin s ním navždy skončil. *Druhá* se ptá, zda Bůh přestal milovat. *Dále* ho zajímá, zda Bůh zavrhl své sliby. *Znovu* se mu vtírá na mysl drzá myšlenka, že Bůh snad zapomněl na smilování. *A nakonec* se ptá, zda Boží hněv uzavřel jeho slitování. A sám si odpovídá, že tak tomu je. Právce Nejvyššího se změnila. Veškerý jeho žal lze vystopovat ve změně Božího přístupu k němu.

77,12–14 Nicméně ve verši 12 dochází k duchovnímu zvratu, který se podobá přechodu od Římanům 7 k Římanům 8. Poté, co ho sebezkoumání uvrhlo do hlubin beznaděje, Asaf pozvedá oči k nebi a rozhoduje se, že bude rozjímat nad Božími zásahy ve prospěch svého lidu v minulosti, když se ocitli v úzkých. To ho najednou vede k tomu, aby uznal, že Bůh je svatý a všechno, co činí, je dokonalé, spravedlivé a dobré. Nedělá chyby.

77,15–16 Konkrétně žalmista přemýšlí nad úžasným a zázračným projevem Boží moci, když vysvobodil izraelský lid z egyptského jha. Nyní se už žalmista vznáší. Osobní zájmena naprosto opustila jeho slovník. Sebestřednost vystřídalo zaměření na Boha.

77,17–19 S nevšední literární bravurou popisuje vody Rudého moře, jak vzhledly a spat-

řily svého Stvořitele a poté v hrůze ustoupily. Celá příroda propukla v prudkou bouři. Přiválly deště padaly k zemi. Nad hlavou se ozývalo otřesné burácení hromu. Blesky protínaly oblohu a osvětlovaly krajinu. Přihnala se divoká vichřice, celá oblast se chvěla tímto úkazem.

77,20–21 Sám Bůh otevřel cestu mořem. To on udělal cestu, aby jeho lid mohl projít suchou nohou. A nikdo přitom nespátřil jeho otisky. Jak tomu často bývá, všude kolem byly hojné důkazy jeho přítomnosti a moci, ale on sám se skryl ve stínu.

Žalm končí pokojně – Bůh Pastýř vede Izrael pustinou do Kenaanu a pečuje o něj Mojžíš a Áron. Na začátku byl Asaf žhavým kandidátem na psychiatrii. Na konci je klidný a pokojný. Žalm je tedy dokladem známé pravdy:

Zabývat se sebou samým přináší tíseň;
zabývat se druhými zastráše;
zabývat se Kristem přináší potěšení.

Žalm 78: Poučení z dějin

„Boží cesty v milosti a cesty Izraele ve zvrácenosti“ – tak shrnul Bellett poselství tohoto žalmu. Je to jedna z velkých písní o dějinách Izraele. Jejím záměrem je poučit nás minulostí, abychom nemuseli propadnout soudu tím, že bychom jí museli znovu projít.

Žalmistovo pozvání poučit se z dějin (78,1–4)

Žalmista žádá o pozornost svého lidu (a nás všech), protože se chystá promluvit v podobnosti (B21), tzn. že pod povrchem se skrývá hlubší význam. Připomíná různé kapitoly z dějin svého národa, v nichž se skrývají ponaučení, kterým říká „hádanky dávnověké“. Stejně jako nám rodiče vyprávěli o své minulosti, i my máme předávat budoucí generaci poselství, jak Hospodin jednal se svými lidem v milosti a síle.

Vydání Zákona byl Boží milosrdný úmysl (78,5–8)

Asaf začíná své vyučování v podobnostech ustanovením Zákona. Bůh ho daroval Izraeli s tím, že ho má věrně předávat dalším pokolením. Boží touha měla v tomto případě čtyři rozměry:

aby jeho lid v něho složil svou důvěru,
aby nezapomněli na jeho slavné činy,
aby byli poslušní,
aby se poučili z minulosti a neopakovali vzpurné činy svých předků.

Neposlušnost lidu, jejich vzpoura a nevděk (78,9–11)

Co se však stalo? Pod vedením kmene Efrajim Izraelci Hospodina zklamali. Vyzbrojení luky se v den bitvy obrátili. To se může vztahovat na jejich katastrofální zbabělost u Kádeš-barneje, když přijali pesimistickou zvěst zvědů. Nebo to je narážka na selhání, když nevyhnali ze země všechny Kenaance. Pravděpodobněji se však jedná o popis jejich typického chování. Opakovaně a úmyslně porušovali Boží zákon. Zpravidla zapomínali na všechny jeho mocné divy, které učinil pro jejich dobro.

Lid zapomněl na vysvobození z Egypta (78,12–14)

Zapomněli na Egypt, na zázrak svého vysvobození z nucených otrockých prací na polích Sóanu (Tanis). Jak mohli zapomenout na přechod přes Rudé moře, když vody stály v pozoru po stranách, takže mohli projít suchou nohou? A co zázračný oblak slávy, který je vedl ve dne, a ohnivě světlo, které šlo před nimi v noci.

Lid zapomněl na to, jak je Bůh zázračně napojil v pustině (78,15–16)

Rychle zapomněli na to, jak jim Bůh dal na poušti dostatek vody, když rozpoltil skály. Voda vytryskla jakoby z ohromného pramene. Zažili řeky v poušti, ale jejich vzpomínky trvaly jen krátce.

Lid drze žádá o chléb a maso (78,17–22)

Začali pokoušet Hospodina ohledně potavy. Nespokojení a s reptáním předkládali Nejvyššímu nové požadavky. Nařkli ho, že je vyvedl do pustiny, aby zemřeli hladem. Pochybovali o jeho schopnosti zaopatřit je. Neradi připustili, že jim poskytl vodu, ale pochybovali o jeho ochotě a schopnosti dát jim i chléb a maso.

Hospodina rozlítilo, že mu jeho lid nedůvěřuje. Pochopitelně se rozhněval, že nedoufali v jeho spásu. Způsobil, že proti Izraeli vzplánu oheň jeho hněvu.

Bůh milosrdně poskytuje manu (78,23–25)

Chtěli chléb, ale v pustině nebyly žádné obchody. Neměli ani suroviny pro výrobu chleba. Proto Bůh otevřel brány nebeské sýpky a seslal jim nevyčerpatelné zásoby many. Lid se sytil něčím lepším než chlebem; byl to andělský chléb (B21), nebeské zrno.

Bůh milosrdně dává křepelky (78,26–31)

Chtěli také maso. Kde však v poušti najít maso, kterým by nasýtily tolik lidí? Bůh problém vyřešil, když zapráhl východní vítr, který přivanul hejna křepelk přímo do izraelského tábora. Tito ptáci určitě neměli v pustině své přirozené hnízdiště; museli být přineseni odněkud z dálky. Vítr je však přivál v hojném množství a zdarma.

Lid se ještě cpal a tu na ně dolehl Boží hněv. Bůh seslal mor, který usmrtil nejvybranější izraelské muže.

Pokračující hřích lidu a Boží neutuchající milosrdenství (78,32–39)

Přes všechny důkazy Boží lásky byla jejich srdce stále nevěrná. Nic, co Bůh učinil, jim nebylo po chuti. Bez ohledu na jeho zázraky neustále reptali. Takže čas od času sesílal Hospodin na lid smrt a zkázu. Zdá se, že těch, kdo přežili, se to dotklo, a obrátili se k Hospodinu, činili pokání ze své ničemnosti a usilovně ho hledali. Uvědomili si, jakým útočištěm jim byl, jak je vykoupil z hrůz Egypta. Ale již brzy nato se chovali zase pokrytecky, mluvili zbožně, ale jednali zvráceně. Byli nestálí a neposlušní.

Hospodin prokázal nesmírné sebeovládání. Díky svému bohatému slitování jim promíjel, že tak často odpadali, a zadržel pohromu, kterou si zasluhovali. Pamatoval, že jsou jen lidé, dnes zde a zítra pryč.

Vzpouza, provokace a nevděčnost lidu (78,40–31)

Žalmista projde celý tento žalostný příběh

ještě jednou (v. 40–58). Pokud *nás* čtenáře to to opakování unavuje, uvědomme si, jak muselo dráždit *Hospodina!*

Jejich opakované vzpoury v pustině mu pronikaly do srdce. Znovu a znovu pokoušeli a trápili Svatého Izraele tím, že stavěli hranice jeho moci.

Lid zapomíná na vysvobození z Egypta (78,42–53)

78,42 Nepamatovali si, jak velkou moc Bůh ukázal, jak je zachránil před protivníkem. Jejich vysvobození z Egypta bylo do té doby nejúžasnějším výrazem Boží moci v lidských dějinách. Oni to však považovali za samozřejmé.

78,43 Verše 43–53 se ohlížejí zpět do Egypta s důrazem na šest ran v tomto pořadí:

První rána – řeky se změnilly v *krev* (v. 44),

čtvrtá rána – *mouchy* (v. 45a),

druhá rána – *žáby* (v. 45b),

osmá rána – *kobyly* (v. 46),

sedmá rána – *krupobití* (v. 47–48),

desátá rána – *smrt prvorozených* (v. 49–51).

78,44 Bůh proměnil jejich řeky v krev, takže z nich Egyptané nemohli pít. Nil, který považovali za posvátný, byl náhle znečištěn. Avšak zásoby vody Izraelců zůstaly netknuté.

78,45 Seslal hejna much do všech egyptských domů. Uctívali Belzebula, „pána much“, a nyní se tento bůžek obrátil proti nim, aby je pozřel. Je velmi zajímavé, že mouchy neobtěžovaly zemi Gošen, kde žili Izraelci.

Dále na Egypt seslal žáby. Ty byly považovány za symbol plodnosti a lidi ničily v tom smyslu, že zastavily běžný život. Nicméně rána zasáhla jen Egyptány; Hebreje chránila Boží ruka.

78,46 Bůh seslal kobyly, aby pokryly egyptskou zemi. Věřilo se, že před tímto ničivým hmyzem chrání lid bůh Serapis. Ten byl však nyní bezmocný. Úroda byla zničena, ze sklizně nezbylo nic. Během toho všeho Izraelci nespátřili housenku ani kobyly.

78,47–48 Sedmá rána představovala krupobití, mráz a blesky (ČSP pozn.), které napáchaly hroznou spoušť na lidech, dobytku, stádech, révé a sykomorách. I tato rána si však vybírala – „Pouze v zemi Gošenu, kde žili synové Izraele, krupobití nebylo“ (Ex 9,26).

78,49 Nakonec zasáhl Bůh nejsilněji – umírali prvorození. Žalmista o ní hovoří jako o uvolnění Božího planoucího hněvu, zuřivosti, rozhořčení a soužení, o práci oddílu zhoubných andělů. Na některých místech Písmo říká, že sám Hospodin prošel egyptskou zemí, aby pobil prvorozené (Ex 11,4; 12,12.23.29), ale Ex 12,23 mluví o ničiteli, kterého si použil jako svého aktivního činitele. Žalmista naznačuje, že se jednalo o komando ničících andělů.

78,50–53 Dal průchod svému hněvu, takže se projevil bez omezení. V každém egyptském domě byl prvorozený syn sražen blíže nespecifikovaným morem či zhoubnou nákazou. To nejlepší z egyptského mužství té noci pomřelo. Avšak izraelské domy chránila krev velikonočního beránka, takže ani jeden hebrejský syn nezemřel.

Všechny tyto rány byly natolik selektivní, že je nelze vysvětlit žádným přírodním úkazem. Jak mohli Izraelci kdy přestat být vděční za tak úžasný způsob, jímž Bůh jednal v jejich prospěch?

Vyvedl je z Egypta jako stádo ovcí, a vedl je neprobádanou pustinou. „Vedl je bezpečně a neměli se čeho bát, neboť moře pohltilo jejich nepřátele“ (Gelineau). Byl to strhující projev jeho lásky a moci!

Před vstupem do zaslíbené země lid zapomíná na Boží dobrotu (78,54–55)

Přivedl je na hranici svého svatého území, k pohoří, které pro ně získal svou pravici. Tehdy tam samozřejmě žili modloslužební pohané, které později vyhnal a zemi rozdělil mezi izraelské kmeny. Žádný pastýř nikdy nepočoval o své ovce tak něžně jako Hospodin!

Zrada a modlářství lidu v zemi (78,56–58)

Byli mu vděční? Nikoli! V době soudců ho pokoušeli až do krajnosti, vzpouzeli se mu a nedbali na jeho příkázání. Jací otcové – takoví synové; prokázali se jako naprosto věrolomní a nespolehliví podobně jako křivý luk, na který se lučištník nemůže spolehnout. Popouzeli Hospodina modlářskými svatyněmi na návrších a svými modlami v něm probouzeli mimořádnou žárlivost.

Boží hněv a zavržení Izraele (78,59–67)

78,59–60 Poetickým jazykem žalmista znázorňuje Boha, jak se doslechne o jejich hrozném nevděku a vybuchne bouřlivým hněvem. Pro Hospodina to vlastně nebylo žádné překvapení; byla to jen poslední kapka v dlouhé řadě vzpour. Tentokrát však potrestal Izrael, tj. severní kmeny, které provokace a vzpoury iniciovaly. Opustil Šílo coby svůj příbytek – místo na zemi, které si původně vybral, aby tam přebýval mezi svým lidem.

78,61–64 Tenkrát Bůh dovolil, aby jeho sílu, tedy truhlu smlouvy, Pelištejci odnesli. Zlatem pokrytý symbol jeho slávy padl do rukou nepřítele (1S 4,11a). V izraelském lidu došlo k velké řezi; v bitvě padlo 30 000 pěších vojáků (1S 4,10). Když tolik mládenců pozřela válka, nebyli synové, kteří by se oženili, neozývaly se svatební zvony jejich pannám. Mečem padli i kněží Chofní a Pinchas, zkažení synové Élího (1S 4,11b). Jejich vdovy nenařikaly nad jejich odchodem, možná proto, že větší žal pociťovaly nad truhlou ukořistěnou Pelištejci. Uvědomily si, že Boží sláva odešla z Izraele (1S 4,19–22).

78,65–66 Nějakou dobu se zdálo, že Hospodin je vůči soužení svého lidu lhostejný. Pak však procítl se spalujícím rozhořčením a řval jako muž rozjařený vínem. Jak drtí – porážka pro Pelištejce! Pobíjel je ze zadu, když se obrátili na útěk – hanebný způsob porážky (1S 7,10–11; 13,3–4; 14,23).

78,67 Bůh si však stál pevně za svým rozhodnutím zavrhnout stan Josefův; nevyvolil by si ani kmen Efrajimův. Jak Josef, tak Efrajim zde zastupují severní kmeny. Když Rúben přišel o právo prvorozeného, Josef zdědil dvojitý podíl území skrze své syny Efrajima a Manasesa.

Bůh si vybírá Judu, horu Sijón a Davida (78,68–72)

78,68–69 Avšak Efrajim vedl vzpoudu, a Bůh ho proto, pokud jde o vládu, vynechal a touto výsadou poctil Judu. Na Judově území si vybral horu Sijón jako místo, kde vystaví svou svatyni – pnuocí se vzhůru jako vysoké nebe a nepohybnou jako zemi.

78,70–71 Z Judy si vyvolil také svého slu-

žebníka Davida. Tento pastýř-král se vyučil v ovčích ohradách, pečoval o ovce s jehnaty a v říši přírody se učil duchovním pravdám. Poté ho Hospodin přivedl, aby pásal Jákoba, jeho lid, Izraele, jeho dědictví. A to David také udělal.

78,72 Pásal jej na základě bezúhonnosti svého srdce a vedl je zkušenou rukou.

Tento žalm končí pokojným, pastýřským tónem. Než však žalm opustíme, musíme si připomenout, že dějiny Izraele pouze zrcadlí naši vlastní historii. A kdyby na to přišlo, my jsme provinilejší, neboť naše výsady jsou mnohem větší. Žijeme na výsluní golgotské lásky, proč bychom si tedy měli kdy stěžovat, bouřit se nebo omezovat Pána či nebýt dostatečně vděční? A přece jsme odsouzeni. Pokoušeli jsme Svatého Izraele nespočetněkrát. Způsobili jsme mu žal tisíce pádů. Nebyli jsme spokojeni a reptali jsme navzdory nesčítaným požehnáním.

Boží trpělivost není nevyčerpatelná. Přijde čas, kdy nám dá zakusit hořkost našeho klopytání. Pokud pohrdáme jeho milostí, zažijeme jeho vládu. Pokud mu odmítneme věrně a oddaně sloužit, najde si jiné, kteří tak učiní. Přijďme o požehnání a nikdy nenajdeme lepšího pána, kterému bychom mohli sloužit.

Žalm 79: Sténání vězňů

Žalm 79 jde ruku v ruce s Žalmem 74. Ten se zabýval především zničením Božího domu – chrámu. Třebaže Žalm 79 se stručně dotýká srovnání chrámu se zemí, více mu jde o plenění Božího lidu – Izraelců. Žalmista předkládá při Židů s nezvyklou výmluvností a prosí o úlevu a obrození.

79,1 Pohanští útočníci pronikli do izraelské země a rychle jako pancéřová jednotka vtrhli do města. Svatyně byla znečištěna jejich neposvěcenými nohama a z milovaného města se stala hromada trosek.

79,2–4 Krveprolití je strašné. Vzduch je prosycen pachem rozkládajících se těl. Všude leží mrtvá těla Židů a snášejí poslední pohanu, když zůstávají nepohřbena. Slétají se na ně supi a masožravá zvěř nenasytně hltá svou kořist. Krev teče kolem Jeruzaléma jako voda a vetřelci se neobtěžují zajistit pohřbení pad-

lých. Pohanští sousedé Izraele se škodolibě radují z jejich národní pohromy.

79,5–7 Je patrné, že se jedná o znamení Hospodinova nelitostného hněvu a žárlivé zloby, ale jak dlouho ještě bude jeho žárlivost plát proti Izraeli jako oheň? Není čas, aby se Bůh pro změnu obrátil proti pohanům? Nakonec ony národy *nechtějí* Hospodina poznat; úmyslně odmítají vzývat jeho jméno. A nyní své hříchy korunovaly masakrem Božího lidu a zkázou země.

79,8–10 Všechno až do tohoto bodu plnilo pouze funkci úvodu. Žalmista trefí hřebík na hlavičku, když poznává, že hřích národa je základní příčinou katastrofy. „Nepřipomínej nám dřívější viny našich otců!“ Jakmile zaznělo toto vyznání, žalmista předkládá nevyvratitelné argumenty, jimiž pohne Všemohoucího k milosrdenství. Nejprve se odvolává na Boží slitování; lid je nikdy nepotřeboval více než nyní. Dále staví svou úpěnlivou prosbu na slávě Božího jména. Hospodin zaslíbil odpuštění a vysvobození těm, kdo jsou zlomení a kající; teď je v sázce čest jeho jména. A nakonec je třeba umlčet výsměch nepřítele. Ten tvrdí, že Bůh Izraele neexistuje. Nyní má velkou příležitost prokázat svou existenci tím, že na ně sešle svou odplatu, aby pomstil prolitou krev svých věrných služebníků.

79,11–12 Žalmista pak prosí Boha, aby naslouchal bolestnému nářku vězňů a aby způsobem hodným jeho velké moci zachránil ty, kdo jsou odsouzeni k smrti. A žádá, aby nepřátelé sklidili sedminásobnou odplatu za všechny rouhavé úsměšky, kterými častovali Panovníka.

79,13 To vše přinese Izraeli pokoj a Bohu chválu. Jeho milující stádo mu nikdy nepřestane děkovat. Jedno pokolení po druhém bude povstávat a zpívat mu chválu.

Žalm 80: Muž Boží pravice

Smutek a sténání, které se prolínají tolika žalmy, najdeme i zde. Izrael – znázorněn nejprve jako stádo, potom jako vinná réva – prosí o odpuštění a obnovu.

80,2–4 Naléhavá žádost je adresována Pastýři Izraele, což je Boží jméno, které se vyskytuje v Jákobově požehnání Josefovi – „Pas-

týř, Kámen Izraele“ (Gn 49,24). To on vedl Josefa jako ovce z Egypta do Kenaanu, trůnil v oblaku slávy na cherubech, kteří zastíňovali slitovnici v nejsvětější svatyni. Nyní se však zdá, že Izrael opustil a svatyně byla zničena, proto tedy modlitba, aby se milosrdně zaskvěl náklonností Efrajimovi, Benjamínovi a Manasesovi. Tyto tři kmeny kráčely jako první, když Kehatovci nesli truhlu smlouvy. Zde zastupují celý Izrael. Zoufale touží po tom, aby Bůh probudil svou sílu (možná bychom řekli, aby si napnul svaly) a vydal se je zachránit. Prosí, aby je vrátil ze zajetí. Pokud se nad nimi rozjasní jeho tvář soucitě, jejich vysvození bude jisté.

80,5–8 Jak strašlivá propast vznikla mezi Izraelem a Hospodinem, Bohem zástupů (*Jahve Elohim Sabaóth*). Nepláne hněvem jen kvůli jejich hříchům, ale také kvůli jejich modlitbám. Za potravu jim dal pláč a za nápoj proud slz. Pro jejich pohanské sousedy z nich učinil předmět sváru a konfliktu, jsou terčem krutých žertů svých nepřátel. Existuje pouze jedno řešení – aby na ně Bůh zástupů (*Elohim Sabaóth*) shlédl s milostí a zachránil je.

80,9–12 Bůh vyvedl Izrael z Egypta jako křehkou révu. Aby ji zasadil v zaslíbené zemi, vyhnal Kenaance. Jako majitel vinice připravuje půdu a obdělává ji, tak si dal Hospodin obrovskou námahu se svým lidem. Přesazení bylo úspěšné. Réva zapustila hluboké kořeny a obyvatelé se množili a naplnili zemi. Réva se stala bujnou, vyšší než hory ve své slávě a silnější než nejvyšší cedry. Její ratolesti sahaly až ke Středoziemnímu moři na jedné straně a k řece Eufkrat na straně druhé. Za Šalomounovy vlády Izrael zaujímal území až k řece Eufkrat (1Kr 5,1.4), ale jen na velmi krátkou dobu.

80,13–14 Potom však Bůh snížil svou ochrannou zeď a dovolil loupežným národům, aby si z révy natrhali. Přišel kanec a další divoká zvířata a zpusťovali ji – nejdříve Egypt, Asýrie a Babylonie, později Persie, Řecko a Řím. Když žalmista používá symbol kance, píše o něčem, co nezná, neboť o mnoho století později byl Izrael vypleněn římskou armádou, která pyšně vystavovala kance jako svůj válečný znak.

80,15–16 Ještě jednou lid snažně prosí Boha zástupů, aby se k nim navrátil s pozhnáním. Chce, aby shlédl z obranného valu nebes a postaral se „o révu, o kmen, který zasadila jeho pravice, o výhonek, který si vypěstoval“. Targum, aramejský překlad hebrejské Bible, velmi zajímavě překládá tento verš jako „o krále Mesiáše, kterého si pro sebe ustanovil.“ Pokud chápeme vinici a výhonek v 15. verši ve vztahu k Izraeli, jedná se o konzistentnější výklad. O dva verše později však nepochybně přichází na scénu Mesiáš.

80,17 Révu porubala a spálila nájezdná vojska. Zaslouží si, aby zahynula Hospodinovou výhrůžnou tváří.

80,18–19 „Budiž tvá ruka nad mužem tvé pravice, nad synem člověka, kterého sis vypěstoval.“ Muž Boží pravice je Pán Ježíš Kristus (Ž 110,1; Žd 1,3; 8,1; 10,12). Syn člověka je titul, jímž sám sebe v evangeliích nejčastěji označoval. Úplné a dokonalé pozhnání přijde na Izrael teprve tehdy, až mu přízná jeho právoplatné postavení. Pak již Izrael nikdy nepadne. Obživeni Hospodinem budou vzývat jeho jméno.

80,20 Žalm končí známým refrémem. Naléhá na Pastýře, aby navrátil své bloudící ovce. Jeden úsměv od Hospodina, Boha zástupů, a Izrael bude zachráněn.

Žalm 81: Svátek troubení

Unger popisuje tento židovský svátek následovně:

Svátek troubení se slavil velmi důsledně tím, že všichni odpočívali od veškeré práce a ve svatém shromáždění troubili na rohy. V pozdějších dobách během lité oběti kněží a levité recitovali Žalm 81, zatímco u večerní oběti zpívali Žalm 29. Během dne se v Jeruzalémě od rána do večera troubilo na trubky. ... Rabíni věřili, že v tento den Bůh soudí všechny lidi a že oni před ním procházejí, jako stádo ovcí prochází před pastýřem.⁵²

Svátek troubení je předobrazem pro navrácení Izraele do jeho rodné země po vytržení církve.

81,2–6a V úvodních verších je izraelský lid vyzván, aby se připojil ke zpěvu chval Bo-

hu, který je zdroj jejich síly, a aby hlaholili Bohu Jákobovu, tj. Bohu vši milosti. Levité jsou vyzváni, aby se přidali se svými hudebními nástroji k radostnému chóru, a kněží připomenou příchod sedmého novoluní troubením na beraní roh. Jedná se o svátek, který zavedl Bůh pro izraelský národ (Lv 23,23–25; Nu 29,1). Ustanovil ho v Josefovi (zde Josef zastupuje celý Izrael), když vytáhl proti zemi egyptské. Zřejmě to znamená, že Bůh nařídil tento svátek po sporu s Egyptem a poté, co jeho lid vyšel z oné země.

81,6b Na konci verše 6 čteme: „Slychal jsem tam řeč, kterou jsem neznal,“ a musíme zvážit, zda je mluvčím žalmista, Izrael nebo Bůh.

Pokud mluví žalmista či Izrael, pak se řeč může vztahovat na:

1. Cizí jazyk Egyptanů (Ž 114,1).
2. Boží řeč k Izraeli, když jej vykoupil z Egypta, což bylo nové Boží zjevení pro jejich duše.
3. Boží výrok, který najdeme ve zbývajících verších tohoto žalmu.

Pokud je mluvčím Bůh, pak by se tím mohlo myslet:

Slychal jsem řeč (Egyptanů), kterou jsem neznal (ve smyslu „uznával“). Jak to vyjádřil Williams: „Neuznal Egyptany za své ovce.“

Tuto druhou možnost podporuje skutečnost, že zájmeno „já“ se ve zbytku žalmu vždy vztahuje na Boha.

81,7–8 Bůh ulevil ramenům lidu od břemene otrocké práce pro Egyptany. Jejich ruce mohly pustit koš plný hlíny a cihel. Když volali, vytrhl je ze všech jejich soužení. Odpovídal jim skryt v hromobití – to se může vztahovat na oblak, kterým je vedl a chránil, nebo na vydání Zákona na hoře Sínaj. Zkoušel je při Vodách sváru, kde Mojžíš udeřil do skály a vyvolal Boží nelibost.

81,9–11 Varoval je, že cesta k požehnání spočívá ve věrnosti vůči němu jako jedinému pravému Bohu. Zákaz modloslužby byl nepochybný. Poté, co jim připomněl, jak je vyvedl z egyptské země, dal jim nádherné zaslíbení, že pokud otevřou ústa, on je naplní. Toto zaslíbení občas zneužívali líní kazatelé k tomu, aby si ospravedlnili nedostatečnou přípravu;

stačí, aby otevřeli pusy a Bůh jim sešle poselství. To však tento verš neříká! Vyjadřuje myšlenku, že pokud přijdou k Bohu s naléhavou prosbou, on je vyslyší. Není nic dobrého, co by neudělal pro poslušný lid. Gaebelein to vyjádřil pěkně:

Kdo je schopen pochopit plný význam této věty! On je všemocný Hospodin; pro něj není nic příliš složité. Otevři ústa, říká, kolik jen to jde, a já je naplním. Požádej o cokoli v mém jménu, praví v Novém zákoně, a já to učiním. Vše, co žádá, je poslušnost, poddajnost srdce a vůle.⁵³

81,12–17 Ale Boží lid nastavil jeho hlasu hluché ucho, Izrael se mu nepodvolil. Proto je Bůh nechal, ať jednájí po svém, a vydal je bídě pramenící z toho, že jdou podle vlastních plánů. Bůh se jich zřekl, ale nezůstalo to bez bolesti v jeho srdci. Truchlí nad jejich bláznovstvím a umíněností. Kdyby ho jen poslouchali, brzy by pokořil jejich nepřátele. Jejich protivníci by přišli přikrčení ve strachu před ním a Izraeli by se dařilo navěky.

Sytil by svůj lid tou nejlepší pšenicí – tj. tou nejlepší duchovní a fyzickou stravou, a lahodným medem z úlů ve skalách.

Žalm 82: Pozemští vládcové na soudu

Je svoláno jednání soudu. Soudce zaujal své místo. Je jím sám Bůh. Svolal zvláštní zasedání božské rady, aby pokáral pozemské vládcy a soudce. Nazývají se bohy, protože jsou Božími představiteli, on je určil za své služebníky, aby udržovali ve společnosti řád. Samozřejmě jsou lidé jako my, ale díky svěmu postavení jsou Hospodinovými pomazanými. Třebaže Boha osobně neznají, jsou oficiálně jeho zástupci, a proto jsou zde vyvýšeni označením bohové. Základní význam tohoto jména je *mocní*.

82,2 Bůh je nejprve kárá za to, že se zpronevěřili ve svých úřadech. Provinili se úplatky a korupcí. Za jejich vlády byli bohatí zvýhodňováni, zatímco chudí byli utlačováni. Zločinci unikali bez trestu a neviní museli snášet ztrátu, aniž by za ni kdo odpovídal. Váhy spravedlnosti se staly váhami útisku.

82,3–4 Poté jim Soudce celé země ještě jednou připomíná jejich povinnosti v oblas-

ti sociální spravedlnosti. Mají prosazovat práva bezmocných a sirotků, nuzných a chudých. Měli by napomáhat všem, kdo jsou nemajetní a utlačováni.

82,5 Avšak navzdory všem Hospodinovým varováním se nezdá, že by existovala naděje na zlepšení. Jakoby stranou si Bůh povzdechne, že nejednají s poznáním a porozuměním. Sami se potácejí v temnotách, a tak je jen chabá šance, že pomohou jiným, kteří potřebují ukázat směr. A pro jejich neschopnost jednat spravedlivě a moudře se všechny základy země hrouť. Právo a pořádek prostě zmizely.

82,6–7 Měli sice výsadu, že byli vyvýšeni až do nebe, ale budou potrestáni a svrženi. Skutečnost, že je Bůh nazývá bohy a syny Nejvyššího, jim nezaručuje imunitu před trestem. Budou vystaveni stejnému zacházení jako ostatní lidé a padnou jako někdo z knížat. *Míra* jejich trestu bude vlastně větší, neboť měli větší výsady.

Náš Pán citoval šestý verš při jednom z konfliktů se svými protivníky (J 10,32–36). Právě ho obvinili z rouhání, neboť si nárokoval rovnost s Bohem:

Ježíš jim odpověděl: Což není ve vašem Zákoně napsáno: „Já jsem řekl: Bohové jste“? Jestliže ty, ke kterým se stalo slovo Boží, nazval bohy, – a nemůže být zrušeno Písmo – proč mně, kterého Otec posvětil a poslal na svět, říkáte: „Rouháš se, protože jsem řekl: „Jsem Boží Syn“?“

Člověku se západním myšlením tento argument možná nepřipadne jasný nebo přesvědčivý, ale na Ježíšovy posluchače zřejmě silně zapůsobil. Pochopili, že argumentuje od menšího k většímu.

Síla tohoto argumentu spočívá v tom, že v Žalmu 82 oslovuje Bůh vládce a soudce jako bohy. Nemají božskou přirozenost, ale díky svému postavení Božích služebníků jsou počtění označením bohové. Jejich nejvýraznější znamenitost tkví v tom, že se k nim stalo Boží slovo, tzn. že Bůh jim oficiálně svěřil vyšší moc, aby vykonávali vládu a spravedlnost (Ř 13,1).

Pokud by se mohlo označení *bohové* velmi volně vztáhnout na lidi, jako byli oni, o kolik plněji a přesněji se mohlo označení Bůh vzta-

hovat na Pána Ježíše. Bůh Otec ho posvětil a poslal na svět. To ukazuje, že žil s Bohem Otcem v nebi po celou věčnost. Poté ho Otec pověřil úkolem na zemi a poslal ho, aby se narodil v Betlémě.

Židé dokonale porozuměli, že si nárokuje rovnost s Bohem, a snažili se ho zmocnit, ale on jim unikl (J 10,39).

82,8 Nyní se však vraťme k poslednímu verši tohoto žalmu:

Povstaň, Bože, zjednej na zemi právo,
vždyť tobě dědičně patří
všechny národy!

To Asaf volá k Hospodinu, aby zasáhl do lidských záležitostí, přinesl spravedlnost a právo, což by nahradilo korupci a nerovnost. Modlitba bude vyslyšena při příchodu Pána Ježíše na zem, aby panoval nad celou zemí. Tehdy, jak předpovídali proroci, „se v pustině usídí právo a spravedlnost bude pobývat v ovocném sadu“ (Iz 32,16). Země se bude těšit z období sociální spravedlnosti a svobody od úplatkářství a podvodu.

Žalm 83: Žalm o Šestidenní válce

Dvacátého osmého května 1967 prohlásil Gamál Abdel Násir, prezident Sjedinené arabské republiky, dnešního Egypta: „Připravujeme otevřený a všeobecný útok na Izrael. Bude to totální válka. Naším základním cílem je zničit Izrael.“ Když válka pátého června 1967 vypukla, k Egyptu se přidalo Jordánsko, Sýrie, Irák, Alžírsko, Súdán, Kuvajt, Saúdská Arábie a Maroko. Pokus této konfederace zahrnat Izrael do moře se nesetkal s úspěchem. Za šest dní válka skončila. Nesporným vítězem se stal Izrael.

Pro mnohé milovníky Bible získal Žalm 83 po Šestidenní válce nový význam. A možná bude mít další naplnění ještě předtím, než nárok Izraele na zemi bude neodvolatelně rozhodnut Pánem Ježíšem, který se vrátí, aby panoval jako král.

83,2–6 Očividně se jedná o slova obleženého Izraele, který volá k Bohu, aby prolomil své mlčení a rozhodně zasáhl. Třebaže lidé prosí za vlastní bezpečnost a zachování, představují svůj případ tak, jako by to byla záležitost Boží: „Tvoji nepřátelé... ti, kdo tě

nenávidí... tvému lidu... těm, kdo jsou ti drazí... uzavřeli proti tobě smlouvu.“ Nenechají ho zapomenout, že nepřátelé Izraele jsou jeho nepřáteli.

Podrobnosti jsou naprosto přesné. Nepřátelé se zdvihli – živý popis chvástavých vyhrůžek opozice. Osnují lstivé plány – za scénou jim radí lidé ze sovětského Ruska. Společně se radí – říká se tomu Arabská summitová jednání. Vyhrožují vyhlazením Izraele, což dokládá výše uvedený citát. Vytvářejí federaci národů nahánějící hrůzu – většina národů jsou blízkými příbuznými Izraelců.

83,7–9 Když se pokusíme tyto národy ztotožnit s moderními protějšky, ocitneme se v úzkých. Víme, že Asýrie odpovídá modernímu Iráku a že Izmaelci, potomci Abrahama a Hagar, byli prapředky Arabů. Víme, že Edómci a Amálekovci pocházeli od Ezaua, a Moábci s Amónci byli potomky Lotovými. Nicméně vystopovat je do moderní podoby je téměř nemožné. Pelištejci obývali oblast nyní známou jako Pásmo Gazy. Město Týr se nacházelo v současném Libanonu. Gebal je totožný se starověkým Gubalem či Byblosem, nacházejícím se ve Fénicii. Některé zdroje uvádějí Hagrejce jako potomky Hagar, a tudíž součást Izmaelců, ale tato identifikace není jistá. Protože tato jména zahluje tolik nejasností, bude lepší nesnažit se je spojovat s moderními zeměmi Středního východu, ale dívat se na ně pouze jako na zástupce pohanských nepřátel Izraele.

Jak mohl malý Izrael obstát proti tak mocnému nepřátelskému spojení? Částečnou odpověď lze najít ve skutečnosti, že Izrael je Bohu „drahý“ (v. 4), „nejdražší“ (B21), je těmi, „kterých ty skrýváš“ (BKR) nebo „těmi, které miluje“ (Gelineau). V hodině nebezpečí je zázračně chrání a činí svou sílu dokonalou v jejich slabosti. Když všechno stojí proti nim, on sešle vítězství, které odolává veškerému lidskému vysvětlení.

83,10–11 Nyní obklíčený lid volá k Hospodinu, aby se vypořádal se současnou hrozbou podobně, jako učinil se svými nepřáteli při třech různých příležitostech v minulosti.

Jabín, král Kenaanu, a Sísera, jeho nejvyšší velitel, neslavně padli u Ěn-Dóru poté, co

utrpěli strašlivou porážku u potoka Kíšónu (Sd 4). Jejich rozkládající se mrtvolky se staly mrvou pro izraelskou zemi.

83,12–13 Óréb a Zéb, dvě midjánská knížata, byli zabiti a s'ati (Sd 7,23–25). Podle Izajáše (10,26) se jednalo o grandiózní řež.

Dva midjánští králové Zebach a Salmuna vyhrožovali, že obsadí „Boží nivy“. Podařilo se jim sice utéci, když Izraelci zabili Óréba a Zéba, ale později je dostihl a popravil Gedeón (Sd 8).

83,14–19 Ve své smělé prosbě, aby Bůh vykonal soud nad nepřáteli, neponechává Izrael nic Boží představitosti. Jsou zde podrobnosti trestu. Ať jsou jako poletující prach nebo, jak překládají jiní, jako chmýří. Ať jsou jako stébla ve větru. Ať jsou pronásledováni jako oheň, který stravuje les, a požření jakoby prudkou zkázou. Ať jsou vyděšeni Hospodinovou bouří. Ať jsou naprosto zahanbeni tak, aby lidé hledali Hospodina. Ať zahynou v hanbě, aby si lidé mohli uvědomit, že pouze Hospodin je svrchovaný vládce nad celou zemí. Silná slova? Ano, silná, ale nikoli neoprávněná. Když je v sázce Boží čest, láska umí být tvrdá. Morgan vysvětluje:

Všichni tito zpěváci starověkého lidu měli vášeň pro Boží čest jako inspiraci. Stejně jako proroci neznali sobecké motivy. Sobekost nezpívá písně a nevidí žádná zjevení. Na druhou stranu je vášeň pro Boží slávu schopna velké tvrdosti stejně jako velké něhy.⁵⁴

Žalm 84: Stesk po nebi

Neexistuje pochyb o hlavním výkladu Žalmu 84. Dýchá hlubokou touhou vyhnanců Židů vrátit se zase zpět do chrámu v Jeruzalémě.

Lze jej rovněž aplikovat na současného křesťana, který se z nějakého důvodu nemůže účastnit setkání místního sboru. Sžírá ho touha být s Božím lidem, když se setkává, aby uctíval Hospodina.

Ale výklad, který mám nejraději, vidí poutníka, který velmi teskní po nebi. Podívejme se na tento žalm z této perspektivy.

84,2–3 Které místo lze svou nádherou srovnat s Božím přibytkem! Jedná se o místo nepřekonatelné krásy, jedinečné vznešenos-

ti a nepopsatelné slávy. *Místo* představuje – pomocí básnické figury metonymie – *osobu*, která tam žije. A když tedy žalmista praví: „Má duše touží, ano chřadne steskem po Hospodinových nádvořích,“ ve skutečnosti touží být se samým Pánem. Stejně tak vyjadřuje i ve druhé větě: „Mé srdce i tělo radostně volá k živému Bohu.“

84,4 Poutník přirovnává sám sebe k vrabci či vlaštovce. V jiném žalmu je vrabec obrazem naprosté opuštěnosti: „... osamělý ptáček na střeše (BKR)“ (102,8). A každý, kdo vidí vrabce, ví, jak je to neposedné stvoření, jak na proudech vzduchu stoupá a snáší se. Vrabec i vlaštovka jsou vhodnými obrazy pro Boží lid putující v pustině; jsou opuštění a neklidní. Jediné místo, kde najdou klid a bezpečí pro sebe a své rodiny, je u Hospodinových oltářů.

V příbytku a chrámu byly dva oltáře. Jeden byl bronzový a druhý zlatý. První byl předobrazem Kristovy smrti a druhý jeho vzkříšení. Oba dohromady znázorňují dokončené dílo našeho Spasitele. To je místo, kde naše duše, podobně jako vlaštovka, může odpočívat, a sem můžeme přivést i své děti, aby tam také našly odpočinek. „Uvěř v Pána Ježíše, a budeš zachráněn ty i tvůj dům“ (Sk 16,31).

84,5 Poté vzplane něco, co bychom mohli nazvat svatá žárlivost, a vyhnanec zvolá: „Blažoslavení jsou ti, kdo přebývají ve tvém domě a stále tě chválí!“ Když takto přemýšlíme nad svými milovanými, kteří odešli domů, aby byli s Pánem, nemůžeme nad nimi truchlit. Pro nás je to ztráta, ale pro ně věčný zisk. Jsou na tom lépe než my.

84,6 Ve verších 6–8 se vracíme od blahoslavenství těch, kdo jsou již v nebi, k menší blaženosti těch, kdo jsou ještě na cestě. Je zde o nich řečeno několik skutečností. Zprv je jejich síla v Pánu, nikoli v nich samých. Jsou „silní v Pánu a převaze jeho síly“ (Ef 6,10). A v jejich srdci vedou široké stezky na Sijón. Svět není jejich domovem. Třebaže jsou *na* něm, nejsou *z* něho. Jsou odhodláni putovat.

84,7–8 Jako třetí je uvedeno, že když procházejí údolím balzámovníků, tj. slzavým údolím, promění je v pramen. Tyto nezdolné duše dokážou zpívat uprostřed smutku a vidět

duhu i přes slzy. Proměňují tragédie ve vítězství a neštěstí pokládají za odrazový můstek pro větší věci. Tajemství jejich vítězství nad okolnostmi lze najít v dalším výroku: „raný déšť je halí požeháním“. Déšť je obvykle pokládán za obraz Ducha svatého a zde jej vidíme v jeho službě osvěžení, poskytnutí chladné, čisté vody poutníkům v poušti. My vodu považujeme za Slovo Boží (Ef 5,26). To vysvětluje, proč putují stále silní. Místo aby cestou slábli, jsou stále silnější. Ačkoli vnější člověk chřadne, vnitřní se obnovuje den co den (2K 4,16). A poté nádherný tón ujištění: Všichni se ukážou před Bohem na Sijónu! (BKR). Není pochyb, že dlouhou cestu pustinou bude nakonec korunovat radost, až uvidí krále v jeho nádheře.

84,9 Nyní žalmista propuká ve vášnivou modlitbu. Nejprve v ní oslovuje Hospodina, Boha zástupů, a hned nato jedním dechem Boha Jákobova. Jako Hospodin, Bůh zástupů, je svrchovaný nad ohromným zástupem andělských bytostí. Coby Bůh Jákobův je Bůh nehodného, Bůh podvodníka. Jen si uvědomte! Bůh nespočetných andělů na slavnostním shromáždění je také Bůh červíčka Jákoba. Ten, který je nekonečně vysoko, je také důvěrně blízko. A to je jediný důvod, proč ty a já kdy vstoupíme do jeho přítomnosti.

84,10 A jaký titul tam bude patřit nám? Štíte náš, Bože, viz, pohled' na tvář svého pomazaného! My se tam dostaneme jen skrze osobu a dílo Pána Ježíše.

Bůh pohlédne na Spasitele a pak na mě,
ve svém Milovaném
mě přijme svobodného.

84,11 Jaké to je být v nebi? Den v jeho nádvořích je lepší než tisíc jinde. Což je jen jiný způsob vyjádření, že to nelze s ničím srovnat. Nedovedeme si představit slávu, radost, krásu a svobodu, až budeme tam, kde je Ježíš. A je dobře, že nedovedeme. Jinak bychom byli zřejmě nešťastní z toho, že musíme zůstat tady a pracovat.

Je lepší stát na prahu v domě Boha svého než pobývat ve stanech ničemů. Jak pravil Spurgeon: „Boží nejhorší je lepší než ďáblov nejlepších.“ A nejen lepší, ale také trvalejší. Všimněte si protikladu mezi domem svého Boha a stanem

ničemů. Dům je trvalé bydliště, zatímco stan se staví jen na poměrně krátkou dobu.

84,12 Bůh Hospodin je sluncem poskytujícím světlo v temnotě a štítem chránícím před sálajícím vedrem na cestě. Hospodin dává milost na cestě, kdykoli je potřeba, a dá i slávu na konci cesty, až přivítá své vykoupené děti ve svém věčném domově. Přesněji řečeno, poutníkovi se dostává ujištění, že nebude nic postrádat mezi zemí a nebem, neboť Bůh neodepře dobro těm, kdo žijí bezúhonně. Pokud je něco pro nás dobré, neodepře nám to; pokud tak však učiní, není to dobré. „On neušetřil vlastního Syna, ale za nás za všechny ho vydal. Jak by nám spolu s ním nedaroval všechno?“ (Ř 8,32).

84,13 Není divu, že žalmista končí procitěným zvoláním: „Hospodine zástupů, blahoslavený je člověk, který doufá v tebe!“ A na to odpovídá mé srdce: „Ano, Pane, jsem navěky vděčný za to, že jsem křesťan.“

Žalm 85: Opět nás obživ!

Tato modlitba za obnovu je rozdělena do čtyř snadno rozeznatelných částí:

Obnova Izraele v minulosti (v. 2–4),
 prosba, aby tak Bůh učinil znovu (v. 5–8),
 pauza pro Boží odpověď (v. 8–9),
 zaslíbení budoucí obnovy (v. 11–14).

Není možné přesně určit konkrétní obnovu Izraele, která je zde popsána. Nemůže se jednat o obnovu po babylonském zajetí, neboť autory tohoto žalmu jsou synové Kórachovi, kteří žili dlouho před tím. Nicméně identifikace této události není důležitá. Rozhodující je to, že tak Bůh opravdu učinil. A pokud tak učinil jednou, může se tak stát i podruhé.

85,2–4 Obnova je popsána jako doba, kdy Hospodin našel zalíbení ve své zemi a kdy změnil Jákobův úděl. První bylo vyznání hříchů. Není to sice výslovně řečeno, ale pokání je neměnná morální nutnost, která předchází všemu ostatnímu. Zadruhé jeho lidu byly odpuštěny viny a zatřetí byl odvrácen Boží hněv.

85,5 Tento předchozí projev Boží odpouštějící milosti tvoří základ pro prosbu, aby tak Bůh učinil znovu. Víra se nespokojí s dějinami; chce vidět Boha v současných událostech. Žalmista sice nečiní pokání, ale ono je implicit-

ně obsaženo v jeho modlitbě: „Obnov nás...“ Když Bůh obnovuje, vede svůj lid nejdříve k pokání, potom odpouští jeho hříchy a pak zastavuje trest, který pramenil z jeho rozhořčení.

85,6 Jakákoli doba strávená daleko od Pána vypadá jako věčnost utrpení. Nicméně dojemná prosba šestého verše dostává zvláštní význam na rtech izraelského národa, který byl celá staletí pronásledován a rozptýlen: „Což se na nás budeš hněvat navěky? Potáhne se tvůj hněv z pokolení do pokolení?“

85,7 Duchovní úpadek vede nevyhnutelně ke ztrátě radosti. Narušené společenství znamená, že píseň věřícího člověka umlká. Radost nemůže existovat současně s nevyznaným hříchem. Zde tedy modlitba stoupá až k nebesům: „Což nás opět neobživíš, aby se tvůj lid v tobě radoval?“ Obnova Ducha nechává znovu rozeznit zvony radosti. Každé velké obnovení doprovázela píseň.

85,8 Když Bůh obnovuje svůj lid, jedná se o laskavý projev jeho milosrdenství, avšak nikoli více, než když s námi jedná jinak. Je to láska, která nás trestá, kázní, opravuje a nakonec nás přivede zpět. Je to vytrvalá láska, když s námi vydrží v našem toulání, klopýtání a neposlušnosti. Žádná jiná láska není jako láska našeho Pána.

Obnova je dar Pánovy spásy – nikoli ve smyslu spásy duše, nýbrž vysvobození od všech následků nevěrnosti – rozptýlení, zajetí, bídy, bezmocnosti a neštěstí.

85,9–10 Když žalmista předložil svou úpěnlivou prosbu o obnovu před trůnem milosti, čeká na odpověď a je si jist, že to bude odpověď o pokoji a že přijde brzy. Jeho důvěra stojí na skutečnosti, že Bůh dodržující smlouvu vždy slibuje pokoj těm, kdo se k němu obracejí ve svém srdci, a že vysvobozuje ty, kdo se ho bojí a nevracejí se k bláznovství. Nevyhnutelným důsledkem bude to, že v zemi bude přebývat jeho sláva. Sláva zde popisuje Boha slávy a verš vyjadřuje myšlenku, že se lze na Pána spolehnout: bude přebývat uprostřed svého lidu, pokud s ním mají společenství.

85,11 Odpověď na modlitbu za obnovu obsahuje závěrečné verše. Popisují ideální podmínky, jež budou převládat, až Pán Ježíš bude panovat nad obnoveným Izraelem v budoucím slavném

věku. Nicméně v širším básnickém smyslu vyjadřují, jaké to je, když plane oheň probuzení.

Milosrdenství a věrnost se potkají. Lpět v lidských záležitostech striktně na požadavcích pravdy většinou brání projevům lásky a milosrdenství. Ale Bůh může svůj lid plně zahrnout svou vytrvalou láskou, protože veškeré požadavky pravdy zcela naplnil Pán Ježíš na kříži. Stejně tak se políbí spravedlnost a pokoj. Věřící si užívá pokoj s Bohem, neboť všechny požadavky Boží spravedlnosti uspokojilo Spasitelovo zástupné dílo.

Naše hříchy byly vloženy na Ježíšovu hlavu a jeho krví byl náš dluh zaplacen.

Přísná spravedlnost už nemůže žádat nic a milosrdenství se může naplno projevit.

Albert Midlane

85,12–14 Ze země vyraší pravda neboli věrnost a spravedlnost bude vyhlížet z nebes. Když je věřící člověk věrný tomu, kdo ho věčně miluje, nebesa spravedlivě odpovídají nespočetným požehnáním. Hospodin, vždy věrný svému Slovu, dá to, co je dobré. Neodepře dobro těm, kdo žijí bezúhonně (Ž 84,12). Sucho a hladomor pominou a země vydá bohatou úrodu. Když Pán navštíví zemi, jeho cesta ho zavede mezi lid, jehož spravedlivé životy jsou morálně připravené na jeho přítomnost.

Žalm 86: Modlitba s příloženými důvody

Na tomto žalmu je pozoruhodné, že David uvádí důvod ke všemu, co řekne, ať už v prosbě nebo v uctívání. Můžeme to ilustrovat následujícím uspořádáním:

	Prosba	Důvod
86,1	Za slyšení u Hospodina.	Žalmistova bezmocnost a nuznost.
86,2a	Za zachování (Všimněte si opakování slova „služebník“ (ČEP) ve v. 4 a 16).	Jeho postavení coby svatého člověka.
86,2b	Za časnou spásu.	Není udán jasný důvod, ale lze jej najít v oslovení: Ty, Bože můj.
86,3	Za to, aby je vzal v úvahu.	David k němu v modlitbě volá celé dny.
86,4	Za radost a veselí.	Jeho naděje je v Panovníkovi a v nikom jiném.
86,5		Tento verš může poskytovat dodatečný důvod pro předchozí požadavky. Nebo se může pojit s modlitbou ve verši 6. Hospodinova dobrota, ochota odpouštět a milosrdenství jsou vylity na všechny, kdo k němu volají.
86,6	Za slyšení u Hospodina.	
86,7	Za pomoc ve dni souzení.	Skutečnost, že Bůh opravdu slyší a na modlitbu odpoví.
	Chvála	Důvod
86,8	Hospodinu se nemůže rovnat nic, co se jeho osoby a skutků týče.	
86,9	Je hoden oslavování všemi národy. (To se naplní v tisíciletém království.)	
86,10		Bůh je veliký. Koná divy. Není jiný Bůh.

	Prosba	Důvod
86,11	Za vyučení Hospodinově cestě.	Aby žalmista mohl chodit v poslušnosti Boží pravdě. Aby měl srdce naprosto oddané úctě a poslušnosti Hospodinu.
	Chvála	Důvod
86,12–13	Zde David vyjadřuje své odhodlání chválit Hospodina celou svou bytostí a navěky oslavovat jeho jméno.	Bůh ho vysvobodil z nehlubšího podsvětí. Pokud tento žalm vztáhneme na Mesiáše, pak se jedná o odkaz na jeho vzkříšení.

86,14–16 Ve zbývajících verších žalmista popisuje bezprostřední nebezpečí, které mu hrozí. Tlupa arogantních násilníků se spojila, aby mu vzala život. Tito muži nemají na Boha čas. Ale David Hospodina zná a v tomto klíčovém okamžiku se utěšuje poznáním, že Bůh je soucitný a milostivý, pomalý k hněvu, hojný v milosrdenství a věrnosti. Proto s důvěrou žádá Hospodina, aby na něj se soucitem shlédl, aby ho – syna Boží služebnice – posilnil a zachránil. Někteří chápou obrat „syn tvé služebnice“ jako básnický obraz znamenající „tvé vlastnictví“, jako tomu bylo v případě syna otrokyně. Ti, kdo žalm považují za mesiášský, zde vidí možný odkaz na pannu Marii.

86,17 Nakonec žalmista žádá, aby mu Bůh dal nějaké jasné znamení své přízně. Když jeho nepřítel uvidí, jak Bůh Davidovi pomohl a potěšil ho, uvědomí si, že stojí na špatné straně.

Na začátku jsme uvedli, že žalm je pozoruhodný, protože uvádí důvod většiny svých proseb či chval. Má ještě další dva jedinečné rysy, které bychom chtěli zmínit. Zaprvé David hojně cituje jiná místa z Písma; v podstatě se modlí nebo chválí s téměř stejnou sestavou biblických veršů. Zadruhé Boží jméno „*Adonaj*“ je použito sedmkrát (přeloženo jako „Panovník“ ve v. 3. 4. 5. 8–9. 12 a 15). Bohabojní Židé používali toto oslovení častěji než Hospodin. Při hlasitém předčítání měnili *soferim*, starověcí ochránci svatého Písma, ve 134 případech jméno Hospodin na *Adonaj*, a to z důvodu nesmírné úcty k nevyslovitelnému jménu „Hospodin“. ⁵⁵

Ohledně *spojení* našich srdcí, aby se bála Božího jména, F. W. Grant píše:

Právě to Boží lid všude nejvíce postrádá. Mnoho z našeho života netrávíme aktivním zlem, ale marníme a ztrácíme v nespočetných nepodstatných rozptýleních, která nakonec kazí přínos našeho svědectví pro Boha! Jak málo z nás může říct spolu s apoštolem, „*Toto činím!*“ Jsme na cestě..., ale zastavujeme se, abychom mezi květy honili motýlky, a nějak vážněji nepostupujeme. Satan se asi diví, když nás vidí, jak se odvracíme od „království světa a jeho slávy“, a přesto bez velkého přemýšlení podléháme nekonečným maličkostem, lehčím než chmýří, na které dítě vyčerpá svou veškerou sílu, a my se mu smějeme. Kdybychom svůj život pečlivě zkoumali, uviděli bychom množství zbytečných obav, povinností, které jsme si sami vymysleli, dovolených odpočinků, „neviných“ drobností, které nás nepřetržitě odvádějí od toho jediného, v čem je skutečný užitek! Jak málo lidí by sneslo takové každodenní zkoumání vlastního nepsané životopisu!⁵⁶

Žalm 87: Žalm královského soupisu

Starosta Jeruzaléma Teddy Kollek a jeho spoluautor vyjadřují přirozený údiv nad překvapující velikostí svého města starého čtyři tisíce let:

Archeologové a historici se dlouho podívali nad tím, proč byl Jeruzalém postaven tam, kde stojí, a proč se vlastně stal velikým. Nemá žádný z fyzických rysů, které příznivě ovlivnily pokrok a blahobyt jiných významných světových měst. Není postaven u nějaké velké řeky. Netyčí se nad velikým přístavem. Neovládá žádnou důležitou cestu ani křižovatku. V blízkosti se nenachází bohatý zdroj vody, což byl často hlavní důvod pro založení osady,

snad jeden velký přírodní pramen nabízel skromný příděl. Jeruzalém neměl ani přírodní bohatství. Nacházel se mimo hlavní obchodní stezky. Neměl ani strategicky klíč k obsazení rozsáhlých území, kterých si cenily starověké válčící říše. Opravdu nebyl obdařen zvláštními ekonomickými či topografickými ctnostmi, které by vysvětlovaly, proč se z něj mělo stát něco víc než jen malá, anonymní horská vesnice, jejíž osud by se nelišil od většiny tehdejších vesnic, které zmizely již před dávnými věky.⁵⁷

87,1–3 Důvodem jeho velikosti je samozřejmě skutečnost, že si ho vyvolil Bůh. Založil ho na svatých horách a miluje jeho brány více než všechna ostatní města či městečka v zemi. A jeho největší sláva je stále v budoucnu – až se stane hlavním městem Mesiášova království, královským městem dlouho očekávaného krále. Tento žalm pohlíží do budoucnosti na den, kdy se o Sijónu, městě Božím, budou vyprávět slavné věci.

V jistém smyslu se stane duchovním rodištěm mnoha národů:

I stane se v posledních dnech, že hora Hospodinova domu bude stát pevně jako přední z hor a bude vyvýšena nad všechna návrší. Budou k ní proudit všechny národy a mnozí lidé přijdou a řeknou: Pojd'te a vystupme na horu Hospodinovu, do domu Boha Jákovova. Bude nás vyučovat podle svých cest a budeme chodit po jeho stezkách (Iz 2,2–3).

87,4 Právě to zřejmě vyjadřuje verš 4. Hora Sijón je personifikována, jakoby říkala, že mezi těmi národy, které ji znají jako matku, může uvést Rahab (tj. Egypt) na jihu a Babel na severu. Lidé budou rovněž říkat o Pelišteji, Týru a Kúši, že se zrodily v Jeruzalémě. Tyto národy budou patřit mezi lid, který uzná Sijón za duchovní, politické a ekonomické hlavní město světa a vystoupí do něj, aby uctívaly a vzdaly čest velkému králi (Iz 60,5–7). Národy, které odmítnou vystoupit a slavit svátek stánků, budou trpět suchem a morem (Za 14,16–19).

87,5 Sijón bude tedy považován za místo, kde národy prožijí duchovní narození, neboť

toto postavení mu svou univerzální svrchovaností zajistí sám Nejvyšší.

87,6 A když Hospodin vyhlásí soupis lidu, pečlivě si poznamená, že některé národy si uvědomily své skutečné určení, když se staly občany Sijónu.

Navštíví hlavní město ne aby obdivovaly jeho architekturu nebo aby upřeně hleděly na jeho cimbuří či aby záviděly kmenům, které sem vystoupily, aby se klaněly ve městě, které je samo v sobě pevné, nýbrž aby si přivlastnily jeho městskou imunitu, zažily jeho ochranu, poslouchaly jeho zákony, žily a milovaly v jeho šťastném společenství a aby se těšily ze vztahu s jeho Zakladatelem a Ochráncem.⁵⁸

Gaebelein píše:

Hospodin si vede záznam o tom, jak je díky vyvýšení a požehnání Sijónu jeden národ po druhém přiváděn do království. Poté se Sijón stane slavnou metropolí celého světa.⁵⁹

87,7 Bude to čas svátku a oslav. Zpěváci a hudebníci se připojí k chóru: „Všechny mé zdroje jsou v tobě!“ Jeruzalém již nebude místem slz a trápení, ale pramenem požehnání, zdrojem osvěžení a duchovním domovem pro všechny národy země.

Než však žalm opustíme, je třeba zmínit jednu osobní aplikaci. Přichází doba, kdy Bůh bude sepisovat lid. Bude to sčítání obyvatel nebes. Významným, jediným faktorem, který umožňuje vstup, bude znovuzrození. Pouze ti, kdo se znovu narodili, uvidí Boží království či do něho vstoupí (J 3,3–5). Takže když Bůh sepíše lid, řekne: „Tento člověk se znovu narodil na takovém a takovém místě.“

Bude to moci říct i o vás?

Existuje způsob, jak získat nebeské občanství. Tuto cestu ukazuje J 1,12:

Těm však, kteří ho přijali, dal pravomoc stát se Božími dětmi, těm, kteří věří v jeho jméno.

Žalm 88: Nejsmutnější žalm

Když přecházíme k Žalmu 88, dostáváme se na naprosté dno lidského smutku a utrpení. Zdá se, že žalmista vyčerpал slovní zásobu skleslosti a hořkosti, aby popsal svůj beznadějně hořký úděl. Je na konci – jako by byl na

seznamu nevyčísitelných pacientů infekčního oddělení. Jediné, co mu zbývá, je márnice, a je pouze otázkou času, než mu přes obličej přetáhnou prostěradlo a odvezou ho tam.

88,2–3 Jediné světlé místo v tomto žalmu je Boží jméno, kterým začíná: „Hospodine, Bože, má spáso.“ Geabelein to nazývá jediným paprskem světla, který se probojovává šerem, hvězdou, která protíná hustou půlnoční tmou.

Avšak pisatel hned zkraje začíná truchlivým popisem své žalostné situace. Ve dne v noci úpěnlivě volá k Hospodinu, ale úleva nepřichází. Kdy Bůh prolomí tuto patovou situaci, kdy vyslyší jeho modlitbu a něco udělá?

88,4–8 Jeho život je zuřivým mořem utrpení a on neodvolatelně postupuje vstříc smrti a jámě. Už se ho vzdali jako mrtvého – považovali ho za mrtvolu. Jakákoli síla, kterou měl, ho opustila. Nyní je odložen mezi mrtvými jako voják v bezvědomí na bitevním poli posetém padlými těly, nebo jako oběť války pohřbená v hromadném hrobě. Cítí, že na něj Bůh zapomněl a je tedy odříznut od jakékoli naděje na Boží pomoc. Jako zajatec uvězněný v kobce, tak byl opuštěn Bohem na dně jámy, v komoře hrůz, temné a zlověstné. Pro jeho pocity existuje pouze jedno vysvětlení: Bůh se na něj hněvá a zaplavují ho rozbouřené příboje Božího soudu.

88,9–10 Jeho známí ho opustili, jako by byl malomocný. Chovají se k němu, jako by byl šeredným zjevením nebo „prokletý“ (Knox). Je sevřen v cele, ze které nemůže vyváznout. Jeho oči, kdysi jasné a velmi výrazné, ztratily svou jiskru. A modlitba jakoby nepomáhala. Každý den volá k Hospodinu se vztaženými dlaněmi ve snažné prosbě, ale nic se neděje.

88,11 Pak v sérii otázek vyzývá Boha, aby mu řekl, co dobrého mu vyplyne ze žalmistovy smrti. Tyto otázky ukazují nedokonalé poznání starozákonních svatých, pokud jde o smrt a posmrtný život. Tím víc můžeme být nesmírně vděční za jistotu, že zemřít znamená být s Kristem, což je mnohem lepší (Fp 1,23). Zde jsou ony otázky:

Což Bůh dělá divy pro mrtvé? Implicitní odpověď zní „Nikoli“. Pro Žida žijícího pod

Zákonem byla smrt zemí zapomnění, kde nedocházelo k ničemu konstruktivnímu.

Povstanou snad „stíny“, aby mu vzdávaly chválu? Zesnulí jsou považováni za stíny podobné duchům, které nemohou Hospodina nijak chválit.

88,12–13 Hovoří se v hrobě o Boží vytrvalé lásce či o jeho věrnosti v Abaddonu, říši zániku?

Protože se věřilo, že v šedých, pochmurných, zaprášených síních šeólu nebyl možný žádný čin či mluva, bylo jistě v Božím vlastním zájmu, aby udržel co nejdéle při životě ty, jejichž upřímné chvály ho vždy těšily.⁶⁰

88,14–19 Jakoby s obnovenou silou žalůsta Hospodina opět úpěnlivě prosí. S jistotou, že je naživu, každé jitro slyší jeho vášnivou modlitbu. Vyjadřuje naprostý zmatek z toho, že by ho měl Bůh úplně opustit a nepohlédnout na něj ve slitování či přízni. Od jeho mládí byl jeho život nepřerušným příběhem utrpení a umírání. Nyní ve víru Boží hrůzy je bezradný a bezmocný. Boží rozlícení se přes něj přehnalo jako příliv, a jeho rány ho zanechaly neschopného slova. Zuřivá záplava ho obklopuje a nepolevuje; vlny se na něj valí v jednom soudržném útoku. Jako by Bůh připravil jeho přítele i druha, aby ho opustili. Jeho jediným společníkem je temnota.

Tak končí nejsmutnější žalm. Pokud se divíme, proč je v Bibli, můžeme se zaposlouchat do svědectví J. N. Darbyho. Řekl, že kdysi to byl jediný úsek Písma, který mu nějak pomáhal, protože viděl, že někdo před ním už na tom byl tak bídě. Clarke cituje neznámý zdroj:

„V Bibli je pouze jediný žalm tohoto druhu, naznačuje, že taková zkušenost je vzácná, ale je to žalm, který jako jediný ujišťuje i toho nejzoufaleji sužovaného, že Bůh ho neopustí.“⁶¹

Žalm 89: Boží smlouva s Davidem

89,2–3 Na začátku projevuje Étan své osobní potěšení z Hospodinovy vytrvalé lásky a věrnosti tak, jak je vyjadřuje smlouva s Davidem. Je odhodlaný navěky zpívat o Hospodinově milosrdenství, protože obstojí navěky.

89,4–5 Víra s velkým respektem připomíná Bohu smlouvu, kterou uzavřel s Davidem. Protože byl David jeho vyvolený služebník, Bůh mu přísahal, že nikdy nebude mít nouzi o potomky, kteří by usedli na jeho trůn a že jeho království obstojí z pokolení do pokolení. Nepřerušená královská dynastie sedící na věčném trůnu!

89,6 Poté víra opakuje divy Hospodina, jenž smlouvu uzavřel. Jako by Étan Hospodinu připomínal, že v sázce je čest jeho jména.

89,7–9 Hospodin je větší než všechny andělské zástupy v nebesích. Nespočetným zástupům je adresována výzva, aby chválily jeho divy a věrnost. Žádný anděl se mu nemůže rovnat; je nadřazen všem nebeským bytostem. Ty největší z nich před ním stojí ve zbožném úžasu; uznávají jeho nadřazenost v každém ohledu. Nikdo není mocný jako Hospodin, Bůh zástupů, zářící v rouchu věrnosti.

89,10–11 Ale to není všechno. Bůh je velký ve stvoření, prozřetelnosti a v morální dokonalosti (v. 10–16). Jedním z dramatických příkladů jeho velikosti ve stvoření je způsob, jímž panuje nad majestátním mořem a utiňuje jeho vlny. Učinil tak před mnoha lety na modrém Galilejském jezeře a koná tak neustále v životech svého lidu zmitaných bouřemi. A co se týče velikosti jeho prozřetelnosti, lze uvést lepší příklad než vítězství nad Egyptem (Rahabou) v době exodu? Rozdrtil tento pyšný národ jako lev, který drtí mršinu své oběti; rozptýlil své nepřátele jako listí ve větru.

89,12–14 Patří mu nebesa i země, protože je stvořil. Svět a vše v něm mu náleží, protože je založil on. Sever a jih mu vděčí za svůj původ. Hory Tábor a Chermón pozvedají hlavy, jako by ho radostně uznávaly za svého Tvůrce. Jeho paže je nesmírně udatná a jeho ruka je silná. Jeho pravice je nad vším vyvýšená, nadřazená ve světě moci.

89,15 A pokud jde o jeho morální dokonalost, jeho trůn je založen na principu propojení spravedlnosti a práva. Milosrdenství a věrnost se rozprostírají všude, kde kráčí.

89,16–19 Poté, co Étan podrobně popsal velikost Boha dodržujícího smlouvu, nyní hovoří o blahoslavenství jeho lidu: „Blahoslavený je lid, který zná radostný křik!“ Pro

zbožné Židy znamenal radostný křik slavnostní volání lidu, který se ubíral do Jeruzaléma na významné svátky náboženského kalendáře. Pro nás to vždy bude radostný zvuk (BKR) evangelia. Je zde vylíčeno několik znaků týkajících se tohoto šťastného lidu. Chodí ve světle jeho tváře, tzn. že chodí v jeho přízni a jsou vedeni jeho přítomností. Nacházejí v něm zdroj veškeré radosti a nikdy nepřestanou jásat v jeho spravedlnosti. Nevychloubají se vlastní silou, ale doufají pouze v tu jeho. Pouze díky jeho přízni se pozvedá jejich roh, vyjádřeno jinými slovy, jsou silní. „Neboť naším štítem je Hospodin a naším králem Svätý Izraele.“

89,20 To přivádí Éтана ke smlouvě, kterou Hospodin uzavřel s Davidem (v. 20–38). Před mnoha lety promluvil Bůh ve vidění ke svému věrnému. Svätým (BKR) může být míněn Samuel (1S 16,1–12), Nátan (2S 7,1–17) nebo snad Hospodinův služebník Pán Ježíš Kristus. Zdarma uzavřel nepodmíněnou smlouvu milosti, vložil korunu na hrdinu a vyvýšil vybraného z lidu. U mnoha z těchto popisů Davida téměř instinktivně cítíme, že se díváme dále než na Davida – až k příchodu Mesiáše-krále.

89,21–25 Hospodin si vyvolil Davida mezi jeho bratry a skrze Samuela ho pomazal svätým olejem, jenž byl určen k pomazání králů. Smlouva zaručovala, že Boží ruka bude navěky spočívát na Davidovi a dědici jeho trůnu a bude je zachovávat a chránit, jeho paže jim bude skýtat všechnu potřebnou sílu. Nepřátelé nebudou schopni ho přelstít a ničemové ho nepokoří. Panovník se zaručil, že potře jeho protivníky a porazí ty, kdo ho nenávidí. Hospodinova věrnost a milosrdenství ho nikdy neopustí a Davidův dům z něj bude čerpat svou sílu.

89,26 V souladu se zaslíbením daným Abrahamovi (Gn 15,18) se budou hranice rozpínat od Středozemního moře po řeku Eufrat. V Gn 15 čteme, že od egyptské řeky po řeku Eufrat, ale protože se egyptská řeka vlévá do Středozemního moře, jedná se o stejné hranice.

89,27–28 David uzná Hospodina za svého otce, Boha a skálu své spásy. Bůh ho na oplátku učiní svým prvorozeným, nejvyšším z krá-

lů země. Obrat „prvorozený“ občas znamená první v čase, jako tomu bylo u Marie, když porodila svého prvorozeného Syna (L 2,7). Tak tomu však nemohlo být v Davidově případě, neboť on se narodil jako Jišajův poslední syn. Zde to znamená první postavením či ctí, jak vysvětluje zbytek verše – „nejvyšším z králů země“. To má na mysli také Pavel, když hovoří o Pánu Ježíši jako o „prvorozeném všeho stvoření“ (Ko 1,15). Neznamená to, že Ježíš byl první stvořenou bytostí, jak učí některé sekty, nýbrž že je přední ve smyslu *nade vším stvořením*.

89,29–30 Nic nikdy nezmění Boží lásku k Davidovi a nic neovlivní smlouvu, jež s ním uzavřel. Vždy bude existovat Davidův trůn a královský rod bude trvat navěky.

89,31–33 Smlouva neuchrání Davidovy potomky před trestem, pokud zhřeší. Jakékoli porušení Zákona bude spravedlivě projednáno. Z historického hlediska se právě toto stalo. Davidovi potomci byli Hospodinu nevěrní a on je navštívil holí a důtkami babylonského zajetí.

89,34 Ale smlouva stále platila, a třebaže království na nějakou dobu ustoupilo do pozadí a v Jeruzalémě nevládl král, Bůh přesto zázračně uchovával královské símě a ve svém čase království znovu ustanoví.

89,35–38 Nejsilnějším možným způsobem Bůh zdůrazňuje neporušitelnost smlouvy a svého rozhodnutí dodržet slib daný Davidovi. Davidův rod tu bude navěky a jeho trůn tak dlouho jako slunce a měsíc na nebesích.

89,39–40 Z vnějšího pohledu by se mohlo zdát, že Bůh na smlouvu s Davidem zapomněl. Judu napadli Babyloňané a odvěkli ho do zajetí. Od toho dne až dodnes na Davidův trůn nikdo neusedl. Ale Bůh nezapomněl. Před více než dvěma tisíci lety se v Davidově královském městě narodil Pán Ježíš. Josef si ho osvojil jako syna, a protože byl v přímé linii judských králů, Ježíš skrze něj zdědil právní nárok na Davidův trůn (Mt 1). Ježíš byl Mariin *skutečný syn*, a protože Marie byla potomkem v Davidově linii skrze Nátana, náš Pán je potomkem Davidovým (L 3,23–38). Smlouva se tedy takto naplnila v Pánu Ježíši Kristu. Davidův trůn je zachován skrze něj,

a protože žije v moci nekonečného života, vždy bude nějaký Davidův potomek, který by usedl na trůn. Jednoho dne, snad již brzy, se vrátí na zem, aby zaujal své právoplatné místo na Davidově trůně a panoval jako Davidův největší syn.

Étan toto samozřejmě nemohl vědět. Zdálo se mu, jako by byla smlouva zrušena. Naslouchejte mu, jak si stěžuje, že Bůh odvrhl a odmítl královský rod a že se rozhněval na krále, kterého pomazal. Pro Éтана neexistovalo jiné vysvětlení než to, že Bůh porušil svůj slib Davidovi a jeho korunu vláčel prachem. Étan hluboko ve svém srdci věděl, že Bůh nemůže nedodržet své zaslíbení, a přesto se právě toto z vnějšího pohledu stalo.

89,41–46 Jeruzalémské hradby v sobě měly zející díry a pevnosti se proměnily v trosky. Pocestní procházející městem si pomohli k nechráněné kořisti a nepřátelští pohanští sousedé se posmívali Judově utrpení. Protivníci Izraele měli navrch a škodolibě se smáli svému vítězství. Zbraně Božího lidu se v bitvě ukázaly jako neúčinné; vojáci prostě nebyli schopni před nepřítelem obstát. Král byl sesazen a jeho trůn svržen. Ponížený a pokrytý hanbou předčasně zestárl.

89,47–49 Hospodin, který uzavřel smlouvu, jakoby se před svým lidem skrýval. Jeho zloba proti nim planula jako oheň. Plačtivé „Až dokdy?“ se vznáší k nebi. Étan prosí Boha, aby si vzpomněl, jak krátký určil lidský život, jak křehký je člověk a stejně tak nevýznamný. Ve svém životě si každý člověk může být jist smrtí; moc podsvětí nad ním nakonec vyhraje. My máme lepší naději než Étan; víme, že ne všichni zemřou, ale že všichni budou proměněni, až se Pán Ježíš vrátí, aby si vzal k sobě do nebe svou církev (1K 15,51; 1Te 4,13–18). To však bylo pro starozákonní svaté tajemstvím.

89,50–52 Étanova prosba je velmi smělá a naléhavá. Ptá se, co se stalo s milosrdenstvím, které Bůh Davidovi zaručil nejdůležitějšími možnými slovy. Je velmi citlivý na posměšky a úšklebky nepřátel Izraele, kteří urážejí samotného Éтана a zesměšňují vyhnaného krále.

89,53 Nicméně v závěrečné verši vítězí

víra. Třebaže Étan nevidí odpověď na svůj zmatek, přesto může dobrořečit Hospodinu. Jako by říkal: „Pane, nerozumím, ale budu ti stále důvěřovat.“ Končí tedy s nadšením: „Požehnan bud' Hospodin navěky. Amen i amen.“

Čtvrtá kniha (Žalmy 90–106)

Žalm 90: Zvonění umíráčku

Dovolte mi při výkladu tohoto žalmu využít trochy svaté představivosti. Scénou je Sínajská pustina. Uběhly roky od chvíle, kdy se zvědové vrátili se zlou zprávou do Kádeš-barneje. Nyní lid ještě stále putuje pouští, ale nikam nedojdou. Je to cvičení v marnosti.

Každé ráno přijde do Mojžíšova stanu zpravodaj s novou zprávou o úmrtí. Smrt, smrt a zase smrt. Úmrtní oznámení jsou nejčastější zprávou a poušť jako by byla neustále se rozšiřujícím hřbitovem. Pokaždé, když lid odchází tábořit jinam, zanechají za sebou další pole s hroby.

V tento konkrétní den to už Boží muž Mojžíš nemůže unést. Zdrčen zvyšujícím se počtem obětí se stáhne do svého stanu, padne na zem a vypustí k Bohu tuto modlitbu.

90,1–2 Uprostřed vši pomíjivosti a smrtelnosti nachází nejdříve útěchu v Panovníkově věčnosti. Všechno se vytrácí a mizí, ale Bůh se nemění a je domovem a útočištěm svého lidu. Od věčnosti do věčnosti je Bůh, „nekončící, věčný a neměnný ve svém bytí, moudrosti, moci, svatosti, spravedlnosti, dobrotě a pravdě.“

90,3–4 Boží nadčasovost stojí v ostrém protikladu ke krátkosti lidského života. Jako by Bůh neustále vydával rozkaz: „Vrať se v prach,“ a nikdy nekončící zástup se vleče k hrobu. Pro toho, který je věčný, není původní délka života padlého člověka, tedy zhruba tisíc let, o mnoho více než minulá vzpomínka či zlomek dne.

90,5–6 Dokonce i Mojžíšovi připadá lidský život prchavý jako spánek. Spíš, sníš, probudíš se, a přece si sotva uvědomuješ ubíhání času. Nebo změňme obraz, život je jako tráva – svěží a zelená zrána navečer zvadne a sešchne. Jak řekl Spurgeon: „Zaseje se, vyroste, rozkvetne, poseká se a zmizí.“

90,7–10 Veškerá smrt přišla na svět sice už při vstupu hříchu do světa, ale Mojžíš si uvědomuje, že to, co se děje v pustině, je zvláštní Boží navštívení. Všichni vojáci, kterým bylo při odchodu z Egypta dvacet a víc, zemrou dříve, než vstoupí do Kenaanu. Zvonění umíráčku naznačuje, že se Bůh na svůj lid hněvá, protože se přidali k nevěřícím zvědům, místo aby vpochodovali do Kenaanu, jak radili Káleb s Jozuem. Jejich nepravosti a skryté hříchy jsou stále před ním, neustále ho hněvají a dráždí. V důsledku toho Izraelci žijí pod chmurným oblakem jeho hněvu a jsou přemoženi vzbouřenými vlnami jeho rozhořčení. Je pravda, že někteří se dožijí svého vyměřeného věku sedmdesátí let a někteří dokonce osmdesátí. Ale i v jejich případě je život vyčerpáním. Jedna nemoc stihá druhou. I nejmenší úkoly si vyžadují mnoho síly. Brzy utichne tlukot srdce a další člověk se stane „postrádanou tvář“.

90,11–12 Boží muž stojí v úžasu před Boží silou, která procitla v rozhořčení. Diví se, kdo ho může dostatečně uctívat, když zváží velikost jeho hněvu? Jedno je jisté: mělo by nás to naučit vážit si každého dne života, strávit každý den v poslušnosti Bohu, a to takovým způsobem, aby se to počítalo i ve věčnosti.

90,13–14 Mojžíš naléhavě prosí Hospodina, aby se obrátil ke svému lidu v milosrdenství. Bude jeho hněv planout navěky? Cožpak se nad nimi neslituje a nenasytí je brzy svým milosrdenstvím, aby mohli prožít zbytek svých dnů v určité míře pokoje a štěstí?

90,15–16 Nyní se Mojžíš přimlouvá za „stejný čas“, tzn. že prosí o tolik let radosti pro Izrael, jako bylo let utrpení a těžkostí, které již zažili. Již viděli, jak se jeho moc projevila ve skutcích soudu; nyní žádá, aby Hospodin ukázal svou druhou tvář, tj. činy milosti.

90,17 Nakonec přimlouve prosí Hospodina, aby v přízni shlédl na svůj vyvolený pozemský lid a dal jim zdar v jejich snahách: „Ano, upevní dílo našich rukou!“

Tradičně se žalm 90 s oblibou čte na křesťanských pohřbech. Má to svůj důvod, neboť nám připomíná krátkost života a nutnost vykupovat čas či využívat příležitosti. Avšak žalm nedýchá útěchou a ujištěním novozákonní doby. Kristus vyvedl „skrze evange-

lium na světlo život a neporušitelnost“. Víme, že zemřít je zisk; znamená to nebýt v těle a být doma s Pánem. A tak by pochmurný tón tohoto žalmu měly nahradit radost a triumf naděje věřícího v Kristu, protože smrt ztratila svůj osten a hrob byl okraden o své vítězství. Věřící může zpívat:

Smrt je poražena!

Řekni to s radostí, věrný;
kde je nyní tvé vítězství,
vychloubačný hrobe?

Ježíš žije!

Tvé brány už nejsou neradostné;
Ježíš žije,
má moc a sílu zachránit.

Fanny J. Crosbyová

Žalm 91: Můj žalm

V roce 1922 umíral na Západních Hebri-dách pětiletý chlapec na záškrt. V krku se mu tvořil hlen a dýchání bylo stále těžší. Jeho věřící maminka se k němu otočila zády, aby neviděla, jak vydechne naposled. V tom okamžiku někdo zaklepal na dveře. Byl to její švagr ze sousední vesnice a říká „Přišel jsem, abych ti řekl, že se nemusíš o dítě strachovat. Uzdraví se a jednoho dne Bůh spasí jeho duši.“ Matka byla rozrušená a nevěřila: „Co tě má k tomu, že to tohle říkáš?“ Švagr jí vysvětlil, že seděl u krbu a četl žalm 91, když k němu Bůh zřetelně promluvil skrze poslední tři verše:

Přilnul ke mně, a tak ho zachráním,
poznal mé jméno a já ho vyvýším.
Bude mě volat a já mu odpovím,
v dobách soužení budu s ním,
vysvobodím jej a oslavím.
Dlouhým životem ho nasytím,
ukážu mu své spasení!

ze Skotských žalmů

Ten chlapec jsem byl já. Bůh mě té noci vysvobodil ze smrti; mou duši zachránil o třináct let později a nasytil mě dlouhým životem. Už chápete, proč Žalmu 91 říkám *můj žalm*? A obvykle s lišáckým úsměvem dodávám, že jsem ochoten se o něj s druhými podělit – ale rozhodně je to *můj žalm*!

Většina teologů se mnou vůbec nesouhlasí. Tvrdí, že se jedná o mesiášský žalm. A sa-

mozřejmě mají pravdu. Jeho prvotní výklad se týká našeho úžasného Pána Ježíše Krista. Z tohoto pohledu jej budeme také studovat, ale celou tu dobu budeme mít na mysli, že jistým způsobem si můžeme jeho drahocenná zaslíbení přisvojit:

Přivlastňuji si všechny řeky tvé milosti;
nad každé zaslíbení napíši své jméno.

91,1–2 Ježíš je tím, kdo zvláštním způsobem přebýval v úkrytu Nejvyššího a pobýval ve stínu Všemohoucího. Nikdo nikdy nežil tak jako on. Žil v absolutním, neporušeném společenství s Bohem, svým Otcem. Nikdy nejednal z vlastní vůle, ale dělal jen to, co mu jeho Otec přikázal. Třebaz byl dokonalý Bůh, byl také dokonalý člověk a žil na zemi v naprosté a dokonalé závislosti na Bohu. Bez zábran mohl vzhlednout a říct: „Je mé útočiště, je má tvrz, můj Bůh, v něho doufám.“

91,3 Zdá se, že ve verších 3–13 slyšíme hlas Ducha svatého, jak ujišťuje Pána Ježíše o úžasném bezpečí, které plyne z jeho života plného dokonalé důvěry. Jaké jsou záruky bezpečí? Je jich devět:

Výsvobození ze skrytých nebezpečí. Osidlo ptáčníka mluví o zlých úkladech nepřítele s cílem polapit neopatrného.

Imunita proti smrtelným nemocem. V případě našeho Pána neexistuje důvod domnívat se, že byl kdy nemocen.

91,4 *Skrýš a útočiště ve Všemohoucím.* Boží něžná osobní péče je přirovnána k péči ptačí samičky o své mladé.

Ochrana v Boží věrnosti. Jeho zaslíbení jsou jistá. Co řekl, to učiní. Toto je pavéza i štít věřícího.

91,5 *Výsvobození ze strachu.* Jsou zde čtyři druhy nebezpečí, které obvykle vzbuzují obavy:

Útoky nepřítele vedené pod pláštěm noci jsou obzvláště hroživé, protože jejich zdroj lze určit jen s obtížemi. Šíp, který přiletí ve dne, lze chápat doslovně jako střelu, nebo obrazně jako „zlá spiknutí a pomluvy ničemů“ (Amplified Version).

91,6 Mor obcházející po setmění lze rovněž brát doslova i obrazně. Fyzické nemoci se daří tam, kde je chráněna před slunečními paprsky, a také morální zlo se množí v temnotě. Není

konkrétně uvedeno, co je míněno zhoubou, jež ničí za poledne, a asi je to tak nejlepší, aby zaslíbení mohlo mít širší uplatnění.

91,7–8 *Bezpečí uprostřed hromadného zabíjení.* Dokonce i když dojde k vraždění v hromadném měřítku, Hospodinův milovaný je naprosto v bezpečí. Když jsou ničemové trestáni, on se bude jenom dívat a možnost ublížení se ho nebude týkat.

91,9–10 *Zajištění proti pohromě.* Spasitel učinil Nejvyššího svým útočištěm a přibýtkem, a proto na něj neudeří žádná katastrofa a žádná pohroma se k němu ani nepřiblíží.

91,11–12 *Strážení anděly.* Tento oddíl citoval Satan Pánu Ježíši, když ho pokoušel, aby seskočil z vrcholu chrámu (L 4,10–11). Ježíš nepopřel, že by se verše na něj nevztahovaly, ale odmítl je použít jako důvod, proč by pokoušel Boha. Bůh mu neřekl, aby skočil z chrámu. Kdyby Spasitel skočil, jednal by mimo Boží vůli a potom by zaslíbení o ochraně neplatilo.

91,13 *Vítězství nad lvem i zmijí.* Je zajímavé, že se Satan zastavil, když se dostal k tomuto verši. Kdyby ho byl citoval, popsal by svůj vlastní zánik! Písmo ďábla popisuje jako řvoucího lva (1Pt 5,8) a jako dávného hada (Zj 12,9). Jako lev je řvoucí, strach nahánějící pronásledovatel používající fyzické násilí. Jako had používá mazané strategie, aby klamal a ničil.

A tak dal Duch svatý Synu člověka devět záruk pro jeho bezpečí během jeho života plného dokonalé důvěry a poslušnosti na zemi. V tomto bodě potvrzuje Bůh Otec tyto záruky šesti ohromnými „učiním“. Možná v nich lze nalézt i nástin života Člověka Krista Ježíše:

91,14 *Jeho bezhříšný život na zemi.*

„Protože ke mně přilnul, vytrhnu ho; uvedu ho do bezpečí, protože zná mé jméno.“

91,15 *Jeho utrpení za hříchy.* „Bude ke mně volat a já mu odpovím, budu s ním v souzení.“

Jeho vzkříšení a nanebevstoupení. „Vytrhnu ho a obdařím ho slávou.“

91,16 *Jeho současné postavení po pravici Boží a jeho budoucí království.* „Nasytím ho vysokým věkem a dám mu spatřit svou spásu.“

Tolik říká tento žalm! Ale moment! Zřejmě přemýšlíte o tom, co neříká, o důležitých otázkách, které nezodpovídá. Například, jak můžeme uvést do souladu všechna tato zaslíbení o bezpečí Mesiáše se skutečností, že ho lidé nakonec *poslali* na smrt? A pokud žalm vztáhneme na současné věřící, jak jej sladit s tím, že někteří ve skutečnosti podlehnou nemocem, padnou v bitvě nebo zemřou při pádu letadla?

Částečná odpověď spočívá přinejmenším v tomto: Ten, kdo důvěruje Hospodinu, je nesmrtelný, dokud nedokončí svůj úkol. To řekl Ježíš i svým učedníkům: Když se rozhodl vrátit do Judska, učedníci řekli:

„Rabbi, teď tě Židé chtěli ukamenovat, a zase tam chceš jít?“ Ježíš odpověděl: „Což nemá den dvanáct hodin? Kdo chodí ve dne, neklopýtá, protože vidí světlo tohoto světa. Kdo však chodí v noci, klopýtá, poněvadž v něm není světlo“ (J 11,7–10).

Pán věděl, že Židé se ho nemohou zmocnit, dokud nedokoná své dílo. A to platí o každém věřícím; je udržován Boží mocí skrze víru.

Pán může také promlouvat k věřícímu zvláštním osobním způsobem skrze některé verše tohoto žalmu. Pokud tak učiní, člověk si může dané zaslíbení přivlastnit a spoléhat na ně. To dokládá osobní zkušenost na začátku výkladu tohoto žalmu.

A nakonec je obecnou pravdou, že ti, kdo Pánu důvěřují, si mohou být jisti jeho ochranou. Můžeme mít sklon klást zbytečně velký důraz na výjimky. Ale obecné pravidlo stále platí: bezpečí je v Pánu.

Žalm 92: Lekce duchovní botaniky

92,2–6 Nikdo nemůže popřít, že je určitě dobré vzdávat Hospodinu díky. Je to dobré v tom smyslu, že Bůh si takovou vděčnost zaslouží, a je to dobré také pro toho, kdo děkuje, a pro ty, kdo to slyší. Opěvovat jméno Nejvyššího je to nejvhodnější, co člověk může dělat. Ke chválám je vždy dostatek témat. Jeho milosrdenství je nevyčerpatelným námětem pro ráno a jeho věrnost stačí na to, aby naplnila hodiny v noci – i potom. Ozdobte krásu písně desetistrunným nástrojem, harfou a lyrou a písničkou (BKR). Sebevic líbez-

né hudby není dost pro chválení Hospodina za jeho nádherné skutky stvoření, prozřetelnosti a vykoupění. Pouhé pomýšlení na to, co všechno učinil, nutí srdce zpívat radostí. Úžasné, promyšlené Boží plány, jeho hluboké úvahy a moudré úmysly dodávají žár plamenům chvály.

92,7–10 Neočekávejte, že by přirozený člověk rozuměl Božím hlubokým věcem. Nemůže jim porozumět, „protože mají být posuzovány duchovně“ (1K 2,14). Intelektuální velikán ve světském měřítku může být v přístupu k duchovním skutečnostem tupý a hloupý. Nikdy si nedá dohromady, že pevně stanovené morální zákony platné všude ve vesmíru určují pro ničemy zkázu. Chvíli se může sice zdát, že se jim daří, jejich úspěch je však jen krátkodobý jako tráva (B21). Stejně jistě, jako že Hospodin kraluje navěky, budou i jeho nepřátelé rozprášeni a zahynou.

92,11–12 Druhou stranou mince je skutečnost, že Bůh pozvedá roh spravedlivých jako roh divokého tura, tzn. že dává svému lidu sílu a čest. A své věrně potírá čerstvým olejem, který je předobrazem služby milosrdenství Ducha svatého. Až bude napsána poslední kapitola, Boží svatí se stanou svědky zkázy svých nepřátel a uslyší dlouhé, skličivé kvílení jejich zhouby.

92,13–16 Blahobyt spravedlivého je přirovnán k palmě a cedru na Libanonu. Palma symbolizuje krásu a plodnost, zato cedr je znakem síly a trvalosti. Důvodem hojného růstu věřících je skutečnost, že jsou zasazeni v domě Hospodinově a kvetou na Božích nádvořích. Jinak řečeno žijí denně ve společenství s Pánem, čerpají z něj sílu a výživu. Věk nesnižuje jejich schopnost nést ovoce. Stále pulzují aktivním duchovním životem (mízou) a jejich svědectví je stále zelené. Jejich zdar je důkazem, že Hospodin je čestný v plnění svých slibů. Je skálou, o niž se lze opřít, a není na něm nic nespolehlivého.

Ničemové jsou přirovnáni k trávě (B21, v. 8), spravedliví ke stále zelenému stromu (v. 15). Ničemové schnou a uvadají, ale spravedliví sílí. Takový je řád duchovní botaniky.

Žalm 93: Věčný král a jeho věčný trůn

93,1–2 Písně, které se budou zpívat při Ježíšově korunovaci jako krále, jsou už všechny připravené a toto je jedna z nich. Předjímá slavný den, kdy se Mesiáš Izraele prohlásí za krále. Bude oděn důstojností v protikladu k prosté eleganci, která ho charakterizovala při jeho prvním příchodu. Otevřeně se oděje silou, která je nutná k vládě nad celým světem. A tehdy budou poměry světa postaveny na pevném, stabilním základě, svět už nebude podléhat ohromným morálním a politickým zvrátům.

Samozřejmě, že Hospodinův trůn existuje odedávna, ale nikdy to nebylo tak zřejmé, jako to bude patrné na úsvitu tisíciletého království. Také sám král je věčný a podobně jako jeho autorita nemá počátek, nebude mít ani konec.

93,3–4 Když žalmista hovoří o proudech a vlnobití, je jasné, že má na mysli pohanské národy, které po celá staletí utiskovaly Boží lid a které se proti němu spiknou, až se Bůh přijde ujmout vlády. Ale jejich snaha bude marná a krátkodobá. Třebaže pozvednou své hlasy s děsivými hrozbami a velkolepým vychloubáním, poznají, že Hospodin na trůně je majestátnější než všechny jejich pakty, než veškerá ozbrojená moc, kterou jsou schopni zajistit.

93,5 A bude patrné, že nakonec je Boží slovo pravdivé a že se naplní všechna jeho zaslíbení týkající se porážky nepřátel i ustanovení spravedlivé vlády. Chrám v Jeruzalémě bude očištěn od zla a získá čistotu odpovídající tomu, komu dům patří.

Až bude vládnout, bude všechno čisté, všechno se bude vyznačovat typickou svatostí, jak předpověděli proroci (Iz 23,18; Za 14,20; Zj 4,8).⁶²

Žalm 94: Bůh pomsty

Ve svém nádherném díle *Boží vlastnosti* A. W. Pink napsal:

Je smutné vidět, kolik praktikujících křesťanů považuje Boží hněv za něco, za co se musí omlouvat, nebo si alespoň přejí, aby něco takového vůbec neexistovalo. ... Jiní chovají mylnou představu, že Boží hněv

není v souladu s jeho dobrotou, a touží ho vytěsnit ze svých myšlenek. ... Ale Bůh se nestydí dávat najevo, že pomsta a hněv náleží jemu. ... Boží hněv je stejně tak božská dokonalost jako jeho věrnost, moc nebo slitování. ... Pro skutečnou Boží přirozenost je peklo stejně nutné jako nebe.⁶³

94,1–3 V Žalmu 94 slyšíme věrný pozůstatek Izraele, jak v posledních dnech vyzývá Boha pomsty, aby projevil svou nenávisť ke zlému. Nastal čas, aby se spravedlivý soudce vší země pomstil za zločiny krutovládců spáchaných na jeho milovaném lidu. Volání „Až dokdy?“ už brzy utichne. Škodolibá radost ničemů bude brzy umlčena.

94,4–7 Následuje podrobný popis odsouzení pyšných pronásledovatelů. „Poslechni si jejich nestydatost! Podívej se na jejich aroganci! Jak se tito činitelé nepravosti vychloubají!“ (LB). Drtí Hospodinův lid svými patami; v trápení jeho věrného dědictví nepolevují. Šikanují bezbranné vdovy, důvěřivé hosty, bezmocné sirotky. Domnívají se, že Bůh Jákobův se nestará o to, co se děje.

94,8–11 Jací jsou to pošetilí tupci, když si myslí, že Bůh neví! Jestliže Bůh dovedl vsadit ucho do lidského těla, cožpak nemá také schopnost slyšet, co ničemové říkají? Může být Stvořitel oka slepý a nevidět, co se děje? Pokud má moc kárat národy, což dějiny dokládají, není schopen kárat i mafii, která utiskuje jeho milované? Jak může mít méně poznání, než které dává lidem? Skutečností je, Hospodin zná všechno, ví, co si křiváci myslí, a ví, že jejich myšlenky jsou prázdné závany větru.

94,12–15 Víra umožňuje ztrápenému žalmistovi vidět své potíže jako součást Boží výchovy. Je úžasné být takto vyučován Hospodinem a učit se z jeho Zákona. Bůh mu dává odpočinout od zlých dnů (B21), dokud nebude pro ničemu vykopána jáma. Může si být jist, že Hospodin svůj lid nikdy neopustí a nezanechá své dědictví, které miluje. Nevyhnutelně bude obnovena spravedlnost, čestní lidé ji prokážou ostatním a ona se jim vrátí zpátky.

94,16–19 Byly doby, kdy si žalmista kladl otázku, kdo ho ochrání před zdrcující silou zlovolníků. Ale nikdy nebyl sám. Hospodin

mu vždy přišel na pomoc, jinak by se byl brzy dostal do ticha hřbitova. Kdykoli se domníval, že už padne pod prudkým náporům lidí, byl úžasně podpořen Hospodinovým milosrdenstvím. Když úzkosti (B21) a pochyby začaly zaplavovat jeho mysl, Hospodin jeho duši tišil a hladil veškerou útechou.

94,20–23 Může mezi Hospodinem a těmito ničemnými vládci existovat nějaké společenství? Může existovat partnerství mezi Kristem a Antikristem? Může Bůh souhlasit s lidmi, kteří uzákoňují nařízení k legalizaci hříchu? Položená otázka vyžaduje odpověď. Vládci opojení mocí vraždí spravedlivého a obžalovávají nevinného. Ale Hospodin je pro svůj lid nedobytným hradem a skálou, v níž se mohou skrýt. Odplatí nespravedlivým plnou měrou. Vyhladí je pro jejich nepravost. Ano, vyhladí je.

Sic semper tyrannis!

(Tak vždy tyranům!)

Žalm 95: Chvála a varování

Žalm začíná energickou výzvou ke chválení a je těžké ho číst, aniž bychom se nenechali strhnout nadšením pisatele. (V Žd 4,7 je žalm zdánlivě přiřknut Davidovi, ale výraz „v Davidovi“ může jednoduše znamenat v knize Žalmů, protože jich sám mnoho napsal.)

95,1–2 V těchto verších bezpochyby slyšíme hlas Ducha svatého, jak volá Izrael zpět k uctívání Hospodina na konci jeho temných dnů soužení. Nesmíme však přeslechnout jeho hlas volající také nás, bychom opustili „každou modlu, která by nás držela“.

Je zajímavé všimnout si různých výrazů použitých k popisu pravého uctívání: zpěv Hospodinu, radostný hláhol skále naší spásy, tj. rozpuklé skále věků, v níž nacházíme své věčné útočiště. Znamená to vstoupit do jeho přítomnosti a s díkuvzdáním vyznat všechno, co pro nás učinil. Znamená to rozezvučet trámy písněmi chval.

95,3–5 A stejně jako existuje ohromná rozmanitost způsobů naší chvály, tak existuje i nekonečný rozsah témat. Hospodina máme chválit, protože je velký Bůh (hebr. *El*, tj. Všemohoucí). Je velký král nade vše-

mi modlářskými bohy pohanů. V jeho ruce jsou základy země (BKR) v tom smyslu, že je vlastní. Také vrcholky hor jsou jeho, protože je stvořil. Stvořil mocné oceány a jeho ruce vytvarovaly světadíly a ostrovy.

95,6–7a Nyní se rozeznává druhá výzva k chválám a je ještě osobnější a důvěrnější. Měli bychom se sklonit a pokleknout před Hospodinem, svým Tvůrcem (BKR), protože je náš Bůh. Je náš Bůh, protože nás stvořil a vykoupil. Je dobrý pastýř, který za nás položil svůj život. Nyní jsme lid jeho pastvy, ovce, které vede a chrání jeho hřeby probodnutá ruka.

95,7b–9 Uprostřed verše 7 dochází k prudkému přechodu od chval k varování. Je to toužebné, výmluvné vzdechnutí Ducha svatého.

Jestliže dnes uslyšíte jeho hlas...

Ve zbývajících verších slyšíme hlas samého Hospodina, jak varuje svůj lid před zlým, nevěrným srdcem. U Meriby blízko Refídímu Izraelci provokovali Boha svým nářkem na nedostatek vody (jednalo se o stejné místo jako Massa – Ex 17,7). U jiné Meriby blízko Kádeše se Mojžíš prohřešil proti Bohu, když udeřil holí do skály, místo aby ke skále promluvil (Nu 20,10–12). Tyto dvě události, jedna na začátku putování pustinou a druhá skoro na jeho konci, vytvářejí dva významné svorníky, které svými jmény (Meriba = svár; Massa = pokušení) vyjadřují nevěru lidu během této doby. Viděli Boží úžasné skutky, když je vysvobodil z Egypta, a přesto ho pokoušeli a zkoušeli.

95,10–11 Toto provokativní chování trvalo čtyřicet let. Nakonec Bůh v podstatě řekl: „Už toho mám dost. Tento otravný lid má srdce se sklonem k toulkám. Jsou rozhodnutí nedbat na stezku, kterou jsem pro ně připravil. Tak jsem vážně přísahal, že nevejdu do mého odpočívání, které pro ně v Kenaanu připravoval.“

Tato pronikavá výzva, tehdy adresována Izraeli, je citována v Žd 3,7–11 a vztahuje se na každého, kdo by byl v pokušení opustit Krista, aby se vrátil k Zákonu. A bude to varováním pro Izrael v posledních dnech, kdy jim nevěra bude bránit ve vstupu do tisíciletého odpočívání.

Nevěra vylučuje člověka z Božího odpočívání v každé době.

Žalm 96: Král přichází

Ve formě energických příkazů nalezneme v Žalmu 96 přinejmenším sedmáct různých způsobů, jak chválit Hospodina. Všimněte si opakování sloves „zpívejte“ (v. 1–2), „vzdejte“ (v. 7–8) a „radujte se a veselte“ (v. 11–12).

96,1–2 Nová píseň je hymna, která bude znít, až se Pán Ježíš vrátí na zem, aby započal svou slavnou vládu. Nebude to jen *nová píseň*, nýbrž také *všeobecná*; spojí v ní svůj hlas lidé z celého světa. Budou dobrořečit Hospodinovu jménu a neustále vydávat svědectví o jeho moci zachránit. „Každý den někomu povědí, že zachraňuje“ (LB).

96,3–6 Co oni budou dělat v budoucnu, to bychom měli dělat teď i my, konkrétně rozhlášovat jeho slávu mezi všemi národy a jeho divy mezi všemi lidmi. Hospodin je velký a nekonečně nadřazený všem bohům. Falešní bůžci vyrobení ze dřeva nebo kamene jsou bezmocní; pravý Bůh je Hospodin, který učinil nebesa. Jeho atributy jsou jako nerozluční průvodci, kteří jsou všude s ním. Tak mu předchází nádhera a důstojnost, moc s okrasou na něj čekají v jeho svatyni. „Čest a krása jsou jeho doprovod; chvála a nádhera služebníky jeho svatyně“ (Knox).

96,7–9 Pokud si opravdu ceníme Hospodinovy velikosti a dobroty, budeme chtít, aby jeho jméno vyvyšovali i ostatní. Žalmista tedy vyzývá čeledi národů, aby se připojily k vyprávění o tom, jak je Hospodin velkolepý, vznešený a mocný. Měli by mu vzdát slávu, která náleží jeho jménu. Měli by mu přinést dar a položit ho k jeho nohám. Měli by se mu klanět v okrase svatosti (BKR), či ve svatém rouchu (NASB). Celý svět by mu měl vzdát úctu.

Zmínka o svatém oděvu nám připomíná, že dokonce i oblečení, které máme při uctívání Pána na sobě, by mělo být vhodné pro tuto příležitost. Je sice pravda, že úcta je především záležitostí srdce, ale také platí, že ji můžeme vyjádřit svým oděvem. Například ledabylé oblečení při Památce prozrazuje neúctu, kterou zřídka kdy uvidíme na svatbách či pohřbech.

96,10 Tento verš vyjadřuje, že nová píseň bude událost související s uvedením Mesiá-

še-krále do úřadu. Hospodin začal kralovat! Světový systém je postaven na pevném základě, který se neotřese (BKR) válkami, ekonomickými regresemi, chudobou, nespravedlností, katastrofami či jinými krizemi. Obratu „neotřese se“ je třeba rozumět jako „nikdy během Kristovy tisícileté vlády“. Víme, že na konci tohoto období budou nebesa a země zničeny ohněm (2Pt 3,7–12). Jde o to, že Hospodin bude nad lidmi vládnout spravedlivě a že je ochrání před zneklidňujícími vlivy.

96,11–13 Celé stvoření je vyzváno, aby se připojilo ke slavnostní radosti, až Hospodin (či *Jahve*)⁶⁴ přijde, aby vládl světu. Nebesa budou jásat a země se bude veselit. „Moře a vše v něm bude buráčet chválou“ (Gelineau). Žádné pole nebude mlčet, a „každý strom v lese bude jásat, aby pozdravil Pánův příchod“ (Knox). Neboť přichází, aby vládl nad světem. Bude kralovat v dokonalé spravedlnosti a absolutní poctivosti.

Žalm 97: Světlo je zaseto pro spravedlivého!

97,1 Na začátku žalmu se Hospodin, Ježíš Kristus, posadí na svůj trůn. Nastal den korunovace. A veselí se celý svět. Vzdálené ostrovy a pobřeží nikdy takovou radost nezažily.

97,2 Králův příchod je popsán symbolickými pojmy, které vzbuzují nejhlubší posvátnou bázeň. Král je nejprve opásán oblakem a temnotou – což nám připomíná, že Hospodinovy cesty jsou lidským očím často zázračně skryty a vznešeně tajemné. Jak málo toho o Bohu víme! Základem jeho trůnu jsou spravedlnost a právo. Jeho vláda je ideální – prospěšná monarchie – v níž nedochází k justičním omylům ani k překrucování pravdy.

97,3–5 Ženou se před ním ohromné plameny ohně a požívají ty, kdo neznají Boha a neposlouchají evangelium našeho Pána Ježíše (2Te 1,8). Blesky jeho soudů osvěčují krajinu. Lidé v hrůze přihlížejí. Je to čas, kdy „každé pohoří a návrší bude sníženo“ (Iz 40,4). Jinými slovy všechno, co se samo pozvedá proti poznání Boha, bude pokofeno.

97,6a Nebesa zvěstují jeho spravedlnost. Až přijde na nebeských oblacích (Zj 1,7) se svými krví vykoupenými svatými (1Te 3,13),

svět uvidí, že byl spravedlivý, když obnovoval Izrael, jak slíbil. Gaebelein vysvětluje:

Přivede s sebou ke slávě mnoho synů, kteří uvedou ve známost jeho spravedlnost, to ohromné dílo spravedlnosti na kříži Golgoty, kterým byli vykoupení spasení a nyní jsou oslaveni.⁶⁵

97,6b A všechny národy uvidí jeho slávu.

Vidíme krále v jeho nádheře bez závoje.

Byla to dobře strávená cesta, třebaže k ní vedlo sedm smrtí.

Beránek se svou spravedlivou armádou opravdu stojí na hoře Sijónu;

a sláva, sláva přebývá

v Immanuelově zemi.

Anne Ross Cousinová

97,7 A co si budou tehdy myslet modláři? Budou ve slepé uličce, protože si uvědomí, že uctívali prázdná nic.

„Sklánějte se před ním, všichni bohové“ překládá Septuaginta, „Ať se mu pokloní všichni andělé Boží“, a tak je žalm citován také v Žd 1,6. Zde použité hebrejské slovo Elohím obvykle znamená Bůh, ale může označovat také anděly, soudce, vládce nebo dokonce pohanská božstva a bůžky.

97,8–9 Město Sijón slyší zprávy o králových vítězstvích nad vzbouřenci a modláři a raduje se. Judské vesnice se připojují k plesání. „Radostná novina pro Sijón, veselí pro judská městečka, když tvé soudy, Pane, vejdou ve známost“ (Knox). Nakonec vidí Hospodina takového, jakým vždy byl – nejvyššího nad veškerou zemí a převyšujícího všechny ostatní mocnáře, ať již skutečné či vymyšlené.

97,10 Vy, kdo milujete Hospodina, mějte v nenávisti zlo. Tato dvojice má mezi sebou morální vztah – *láska* k Hospodinu a *nenávist* ke všemu, co stojí proti němu. Ti, kdo projdou zkouškou, jsou předmětem jeho zvláštní zachovávací péče.

97,11 Světlo je pro spravedlivého zaseto jako semeno, tzn. že Kristův příchod znamená, že se rozleje světlo pro člověka, který činí, co je správné, a nevýslovnou radost pro všechny, jejichž srdce jsou čestná a upřímná.

97,12 Ke všem Božím spravedlivým se nese radostné povolávání, aby se připojili

k veselí a vzdali chválu památce jeho svatosti (BKR). To je překvapivé zakončení tohoto žalmu. Očekávali bychom, že budeme číst „Vzdejte chválu vzpomínce na jeho lásku – nebo milosrdenství – nebo milosti – nebo slávy.“ Kdysi nás jeho svatost vylučovala z jeho přítomnosti. Ale nyní je svatost skrze vykoupení dokončené Pánem Ježíšem na naší straně a nikoli proti nám, takže se můžeme veselit, kdykoli si na ni vzpomeneme.

Žalm 98: Nová symfonie stvoření

98,1–2 Kristův druhý příchod znamená konečné vysvobození Izraele z útisku pohan-
ských národů. Toto slavné vymanění dává podnět k nové písni, jež oslavuje Mesiášovo vítězství nad jeho nepřáteli. „Zázračné“ (B21) je správné slovo pro všechno, co Hospodin vykonal svou mocnou pravicí a svatou paží.

Žalm představuje království, jako by již nastalo. Jeho vítězství je již známé. Národy spatřily věrné naplnění jeho smlouvy s Izraelem.

Když Ježíš přišel poprvé, Marie zpívala: „Ujal se Izraele, svého služebníka, pamatoval na své milosrdenství, jak mluvil k našim otcům...“ (L 1,54–55). A Zachariáš prorokoval, že „prokáže milosrdenství našim otcům a rozpomene se na svou svatou smlouvu“ (L 1,72).

98,3 Až přijde podruhé, Izrael bude zpívat:

Rozpomenul se na své milosrdenství
a na svou věrnost izraelskému domu.

Všechny končiny země uvidí
spásu našeho Boha.

Bylo to milosrdenství, které přimělo Hospodina, aby dal Izraeli zaslíbení, a je to jeho věrnost, která je nyní naplní.

98,4–6 Na první pohled se může zdát, že celý pohanský svět v těchto verších je vyzván, aby se radoval spolu s Izraelem. Nicméně země ve verši 4 zřejmě znamená „zemí“ izraelskou, jak najdeme v překladu F. W. Granta.⁶⁶ Spasení Izraelci jsou nabádáni, aby propukli v nadšenou píseň. Levité jsou povzbuzeni, aby se přidali doprovodem na lyru. A ve verši 6 kněží doplňují souzvuk svými trubkami a beranými rohy.

98,7–9 Potom jsou vyzvány i národy a příroda, aby se přidaly k symfonii. Moře a jeho

nespočetní obyvatelé jsou názorně vyobrazení, jak buráčí potěšením. Svět a jeho obyvatelé jsou rovněž nesmírně šťastní. Řeky si tleskají v dlaně, když se tříští o skály. Hory jakoby v písních pozvedají své hlavy ve vytržení. Veškeré stvoření se spontánně až zajíká, když přichází král, aby panoval nad celým světem (soudil jej) – aby daroval chudému, nemocnému a vzlykajícímu světu spravedlivou a rovnou vládu. Kdo by se neradoval?

Žalm 99: Svatý, svatý, svatý

99,1 Králova *svatost* je trojitá šňůra, která se vine tímto žalmem (v. 3. 5. 9). Žalmista vidí Mesiáše, jakoby již ustanovil své království. Sedí na svém trůnu „nad cheruby“ (B21), což zřejmě znamená, že jeho trůn podpírají symboličtí cherubové. Jedná se o andělské bytosti s lidským tělem a křídly. Jejich úkolem je obhajovat Boží svatost proti hříchu člověka. Pohled na trůnícího Vladaře je natolik ohromující, že národy se mohou chvět a země třást strachem.

99,2–3 Hospodin je velký v moci a vznešenosti, když vládne ze svého trůnu na Sijónu. Je vyvýšený Vládce nad všemi národy země, které by měly uctívat jeho velké a bázeň budící jméno a uznávat, že je nezpochybnitelně svatý.

99,4–5 Tento mocný král je také milovníkem práva, což je mezi pozemskými vladaři a velkými muži vzácné. „Moc a právo jsou nerozlučně propojené“ (FWG). V jeho království nikdo nezná úplatky či korupci. Příměst, právo a spravedlnost jsou pravidlem, a ne výjimkou. Jak by ho měl jeho lid velebit a klanět se k zemi u podnože jeho nohou. Na jiných místech v Písmu je jako Boží podnož podávána truhla smlouvy (1Pa 28,2), svatyně (Ž 132,7), Sijón (Pl 2,1), země (Iz 66,1) nebo dokonce Boží nepřátelé (Ž 110,1). Zde se jí zřejmě myslí svatyně na Sijónu.

99,6–7 Je to tentýž král, který svůj lid věrně vedl v minulosti. Mojžíš a Áron byli mezi jeho kněžími a Samuel patřil mezi velké přímluvce. (Technicky vzato Mojžíš ani Samuel nebyli kněží, ale na základě Božího oprávnění vykonávali kněžské funkce.) Ústřední myšlenka zní, že když volali k Hos-

podinu, on jim odpovídal. Mluvil s Mojžíšem a Áronem v oblakovém sloupu a daroval jim Zákon na hoře Sínaj. Sice nedokonale, ale přece jen poslouchali jeho hlas a dodržovali Zákon, i když jen částečně.

99,8 Ale Bůh jim odpovídal na jejich modlitby a předpokládá se, že tak bude činit i nadále. Byl Bohem, který odpouští, a přitom nepřehlížel jejich křivé jednání. I když byl trest prominut, důsledky v tomto životě zůstaly. Boží milost například odpustila Mojžíšovi jeho hřích u vod Meriby, ale Boží řád mu nedovolil vstoupit do zaslíbené země.

Není nepravděpodobné, že tito tři hrdinové představují věřící část izraelského národa, a že to, co platilo o nich, platilo i o veškerém věřícím lidu Boží smlouvy. Vzápětí Hospodino jméno a byli spaseni, a kdokoli ho bude vzývat, bude také zachráněn.

99,9 Trojí odkaz na Boží svatost nám připomíná Iz 6,3 a Zj 4,8. Také přivádí na mysl krásné verše Heberovy:

Svatý, svatý, svatý Hospodin,
 Bůh všemohoucí!
 Časně ráno se k tobě vznáší naše píseň;
 svatý, svatý, svatý, milosrdný a mocný!
 Bůh ve třech osobách, požehnaná Trojice.

Reginald Heber

Žalm 100: Starý stý

V Ženevském žaltáři (1551) je tento žalm láskyplně nazván „Starý stý“. Je výzvou celé zemi, aby chválila Hospodina. Jeho volání překračuje úzké vymezení Izraele a sahá ke všem pohanským zemím. Barnes k tomu píše:

Je zde myšlenka, že chvála se nemohla týkat pouze jednoho národa. Nestačilo, aby tak činil pouze jeden národ, chvála by se neměla omezovat pouze na hebrejský lid. Existuje totiž společná půda chvály pro všechny, protože to je něco, na čem se mohou sjednotit všechny národy všech jazyků a za všech okolností. Tou sjednocující půdou je skutečnost, že mají jednoho Stvořitele (v. 3).⁶⁷

Z těchto pěti krátkých veršů se dovidáme, že chvála je prostá. Zde použitý jazyk není spleť či květnatý. Rovněž se dovidáme, že chválou je už pouhé opakování skutečností

o Bohu. Samotná slova jsou nabitá údivem. Holá fakta jsou krásnější, než když si člověk vymýšlí. Žalm má určitý vzorec:

Výzva k chvále (v. 1–2),
 Proč by měl být Bůh uctíván (v. 3),
 Výzva ke chvále (v. 4),
 Proč by měl být Bůh uctíván (v. 5).

Pak je zde navrženo sedm prvků chvály:

Hlahol (v. 1),
 Služte Hospodinu s radostí (v. 2a),
 Předstupte před něj s jásáním (v. 2b),
 Vejděte do jeho bran
 s děkovnými písněmi (v. 4a),
 (Vejděte) na jeho nádvoří s chválami
 (v. 4b),
 Vzdávejte mu chválu (v. 4c),
 Dobrořečte jeho jméno (v. 4d).

Měli bychom ho chválit kvůli tomu, kým je. Je našim:

Hospodinem (v. 1),
 Bohem (v. 3a),
 Tvůrcem (v. 3b),
 Majitelem (v. 3c),
 Pastýřem (v. 3d).

Měli bychom mu vzdávat chválu na základě jeho vlastností:

Je dobrý (v. 5),
 Jeho milosrdenství je věčné (v. 5),
 Jeho věrnost je od pokolení do pokolení
 (v. 5).

V prvních třech verších je Bůh uctíván jako Stvořitel. Ale v posledních dvou verších není těžké vložit do textu Golgotu, protože nikde jinde nevidíme jeho dobrotu, milosrdenství a věrnost tak jasně, jako zde.

Všechny světy vyznávají jeho slavnou
 moc,
 jeho moudrost vyjadřují veškeré
 jeho skutky;
 ale jeho láska!
 – jaký jazyk ji dokáže vypovědět?
 Náš Ježíš vykonal vše dobře!

Samuel Medley

Ve verši 3 je nádherné spojení, které bychom neměli opomenout. Dovidáme se zde,

že Hospodin je Bůh; tzn. že je nepřístupně vysoko. Čteme však také, že jsme jeho; a to nám říká, že je důvěrně blízko. Právě díky tomu, že je nám tak blízko, dýchá tento žalm radostí a jáсотem, ne hrůzou a strachem.

Tento žalm je radostnou písní pro šťastného Boha a jeho poselství bylo uchováno v našich chválách v této známé parafrázi:

Všichni lidé, kteří přebýváte na zemi,
hlaholte Hospodinu radostným hlasem;
jemu služte s veselím,

o jeho chvále vyprávějte!

Předstupte před něj a radujte se.

Vězte, že Hospodin je opravdu Bůh;
stvořil nás bez naší pomoci;
jsme jeho stádo a pase nás dobře,
považuje nás za své ovce.

Ó, vstupte pak do jeho bran s chválou,
přiblížte se jeho nádvořím s radostí;
chvalte hlasitě a dobrořečte vždy jeho
jménu,

protože je to dobré.

A proč? Hospodin, náš Bůh, je dobrý,
jeho milosrdenství je vždy jisté;
jeho pravda obstála ve všech dobách,
a vydrží navěky.

Skotský žaltář

Žalm 101: Královské výnosy

Davidovy touhy týkající se jeho soukromého a veřejného života přesahovaly jeho vlastní snažení. Nicméně cíle, které stanovil pro svůj dům a království, dojdou svého naplnění, až Pán Ježíš přijde, aby usedl na Davidův trůn. Tento žalm je Davidovým povoláním, když se chopil vlády; klade si v něm vysoké cíle.

101,1 Začíná velebením milosrdenství a práva, tak jak se nacházejí v Hospodinu a jak by si přál, aby byly i v něm samém. Zřejmě přemýšlí především o *Božím působení* – o Božím milosrdenství k Izraeli a jeho spravedlivém soudu nad jeho nepřáteli – neboť rychle dodává: „Tebe, Hospodine, budu opěvovat.“

101,2 Poté se obrací k některým rysům, které si přeje pro svůj osobní život. Je rozhodnut dbát na bezúhonnou cestu, tzn. že bude ve svém životě dodržovat Pánovo učení, jak jen to bude možné, aby nevznikly oprávněné důvody k výtce. Jeho tužby jsou tak vřelé

a upřímné, že si povzdechne: „Kdy už ke mně přijdeš?“ Tato věta se vysvětluje různými způsoby:

že touží, aby Bůh přišel a našel ho, jak žije přímě; že prahne po naplnění smlouvy, kterou s ním Bůh uzavřel (2S 7), po definitivním ustanovení Božího království na zemi; „cítí, že jeho předsevzetí vyžadují přítomnost samého Boha, aby je mohl splnit.“⁶⁸

Je rozhodnut chodit ve svém domě v bezúhonnosti svého srdce. Ve svém životě doma bude jednat spravedlivě a upřímně. Žádné kompromisy nebo dvojí tvář!

101,3–4 Když říká, že si neklade před oči nic ničemného, myslí tím, že se nebude souhlasně dívat na nikoho podlého ani podlý plán nebo činnost. Co se týče jednání odpadlíků, nenávidí je a je rozhodnut uchovat se čistý před poskvrněním. Nebude mít nic společného s těmi, kdo odpadají od pravdy a spravedlnosti. Dalším rysem, od něhož se bude držet daleko, je zvrácené srdce – srdce náchylné k falši a nemravnosti. Nebude v sobě toto zlo pěstovat a takového člověka nebude mít mezi svými důvěrnými rádci. Chvályhodné rozhodnutí „zlo nechci znát“ (ČSP dle pozn.) se může vztahovat na jeho vlastní život nebo na lidi u jeho dvora. Tak i KJV překládá: „Nechci znát zlého člověka.“ Sloveso „znát“ zde znamená příznivě přijímat nebo povzbuzovat.

101,5 Kdokoli pomlouvá svého bližního, bude sklácen. Sotva to znamená, že zemře, jak překládá RSV/ČSP, ale spíše se jedná o vyloučení z postavení v králově vládě či o umlčení (B21). Totéž se týká i snoba, povýšení. V královském paláci nebude zastávat žádný úřad.

101,6 Zásadní kvalifikací pro službu v království bude morální a duchovní bezúhonnost. Královými pomocníky se stanou věrní v zemi a jeho služebníky budou ti, jejichž životy jsou čisté.

101,7–8 Král nebude podporovat kriváky, podvodníky ani lháře. Nebude se spřáhat se šarlatány a prohnanými právníky.

Nakonec je král rozhodnut, že dohlédne na to, aby se se všemi projevy ničemnosti naložilo rychle a přísně. Slovo „zničit“ může opět znamenat potrestat nebo vyhnat z Hospodi-

nova města Jeruzaléma. „Ničemnost všeho druhu musí být vykořeněna ze země a všichni činitelé nepravosti z Hospodinova města.“⁶⁹

Žalm 102: Trojice na Golgotě

Klíč k porozumění tomuto žalmu spočívá v rozpoznání změny mluvčích.

- V. 2–12 Pán Ježíš visí na kříži a mluví s Bohem.
- V. 13–16 Otec odpovídá svému milované-
mu Synu; víme to ze srovnání tohoto
verše s Žd 1,8.
- V. 17–23 Mluvčí je neznámý, ale nepo-
chybíme, když se domníváme, že se
jedná o Ducha svatého, který popisuje
budoucí obnovení Izraele za Mesiáše.
- V. 24–25a Znovu slyšíme Spasitele, jak
trpí v Božích rukou za naše hříchy.
- V. 25b–29 Opět ze srovnání s Žd 1,10–12
víme, že zde Otec mluví ke svému
Synu.

Zde jako na žádném jiném místě v Bibli se nám dostává možnosti zaposlouchat se do rozhovoru, ke kterému došlo mezi třemi osobami Trojice, když Pán Ježíš pykal za hříchy světa.

102,2–3 Když čteme modlitbu zkroušeho ve verších 2 a 3, nikdy bychom neměli ze zřetele ztratit úžas nad tím, že se věčný Syn natolik ponižil, aby se stal poslušným až k smrti, a to k smrti na kříži.

Ježíš, Pomocník, Lékař, Přítel;
řekni mi, proč tam byl?

Slyšíme ho, jak žádá Hospodina, aby slyšel jeho modlitbu, aby mu byl nablízko v utrpení a aby mu rychle odpověděl.

102,4–8 Poté popisuje některá utrpení, která musel snášet jako Muž bolesti. Uvědomoval si, že život přchá; jeho dny minuly jako dým. Tělo mu planulo horečkou. Bylo mu, jako by mu životně důležité orgány vysychaly jako bylina, takže ho opustila i chuť jíst. Jeho mučení se protáhlo natolik, že nyní byl jen kost a kůže. Jako ptáček v pustině nebo sova v opuštěných ruinách byl i on obrazem sklíčenosti a melancholie. Nemohl samozřejmě spát. Opuštěn Bohem i člověkem byl sám, jako osamělý ptáček na střeše.

102,9–12 Jeho nepřátelé ve svých urážkách

nepolevovali. Proměnili jeho jméno v kletbu. (Dokonce i dnes zkracují nepřátelé Ježíšovo hebrejské jméno *Ješua* na *Ješu*, což je kletba s významem: „Kéž jeho jméno zmizí ze země.“) Popel smutku se mu stal chlebem a nápoj byl zředěn slzami žalu.

V tom všem si uvědomoval, že trpí kvůli Božimu rozhořčení a hněvu. Ne že by se Bůh hněval přímo na něj, ale právě na naše hříchy, které Boží Beránek nesl na svém těle na dřevě. Opuštěn Bohem cítil, jako by byl zvednut a odvržen. Jeho dny mizely jako večerní stíny a život seschnul jako bylina.

102,13–16 Bůh nyní odpovídá Pánu Ježíši slovy ujištění a povzbuzení. Syna oslovuje jako Hospodina a připomíná mu, že on a jeho jméno zůstává navěky, od pokolení do pokolení. Je pravda, že sice zemře, ale povstane a vystoupí na nebesa. Pak se vrátí na zem jako lev z kmene Juda a slituje se nad Sijónem. V té době bude národ, jenž nyní stojí stranou, opět přiveden do milosti (BKR). Zatímco izraelský lid čeká na svou obnovu, oblíbil si kameny Sijónu a jímá ho lítost nad jeho sutinami. To lze například vidět v hluboké úctě, kterou dnešní Izraelci chovají k Západní zdi, dříve nazývanou Zed' nářků, a jejich ohromnou citovou náklonnost ke starému městu v Jeruzalémě. Až Sijón přivítá zpět svého krále, pohanské národy se budou bát Hospodinova jména a všichni pozemští vládci mu vzdají čest.

102,17–23 Ve verších 17–23 se nevyskytují zájmena první a druhé osoby, ale pouze třetí. Jak jsme naznačili, může se jednat o hlas Ducha svatého, jenž popisuje budoucí obnovu Izraele pod Kristovou vládou. Mesiáš se vrátí s mocí a velkou slávou a zbuduje Sijón. V ten den budou vyslyšeny modlitby jeho rozptýleného lidu. Ten tehdy uvidí, že se nepřimlouval nadarmo. Budoucí pokolení budou moci číst nádherný příběh o tom, jak Hospodin shlédl z nebes, jak slyšel nářek svého pronásledovaného, rozptýleného lidu a jak je přivedl zpět do izraelské země. Až se národy shromáždí v Jeruzalémě, aby uctívaly Hospodina, budou podrobně vyprávět o způsobu, jak vysvobodil vězně a odsouzené, a oni budou chválit Hospodina za jeho laskavé jednání s Izraelem.

102,24–29 Nyní se žalm vrací k Pánu,

kteřý vydechuje na kříži. Byl to mladý muž – kolem třiceti let. Jeho síla byla zlomena v nejlepších letech. Jeho život brzy předčasně skončí. A tak se modlí: „Můj Bože, neber mě uprostřed mých dnů.“

Boží odpověď přichází okamžitě (v. 25b): „Pane, ty žiješ navěky“ (TEV). Víme, že zde mluví Bůh, protože následující slova jsou přidělena Bohu Otci v Žd 1,10–12. Všimněte si, o čem Bůh svědčí ohledně svého Syna:

Byl aktivní při stvoření; založil zemi a nebesa jsou dílem jeho rukou. Stvoření zanikne, ale on zůstane. Stvoření se opotřebí a jako roucho bude vyměněno za něco lepšího. Ale Kristus je neměnný a věčný.

A jistá je nejen jeho věčnost, ale také věčnost jeho lidu a jeho potomků. Synové jeho služebníků budou přebývat v bezpečí a jejich símě bude žít pod jeho ochranou.

Žalm 103: Výzva k díkuvzdání

103,1 Jeden z důvodů, proč žalmy tolik milujeme, je skutečnost, že často propůjčují krásná slova pocítům, které nedokážeme vyjádřit. Nikde jinde to není pravdivější než u Žalmu 103. V jeho vznešeném rytmu díkuvzdání čteme city, které odrážejí naše nejhlubší pocity vděčnosti. Vyzýváme zde svou duši, aby dobrořečila Hospodinu – a duši nemyslíme pouze nehmotnou část naší přirozenosti, nýbrž celou osobnost. Duch, duše a tělo jsou společně vyzvány, aby dobrořečily Hospodinu svatému jménu.

103,2 Výzva k chválení se rozezvučí podruhé, tentokrát s významným dodatkem, že bychom neměli zapomínat na nic, co vykonal. Je to potřebná připomínka, protože zapomínáme až příliš často. Zapomínáme mu děkovat za zdravé tělo, zdravou mysl, zrak, sluch, řeč, chuť k jídlu a nespočetné množství dalších milosrdenství. Až příliš je pokládáme za samozřejmé.

103,3 Ale nade vším bychom mu měli být vděční za to, že nám odpustil všechny naše viny. Jedná se o nepopsatelný zázrak Boží milosti, že hříchy rudé jak šarlat se mohou stát bělejšími než sníh. Umím se vcítit do muže, jenž si vybral na svůj náhrobní kámen jediné slovo – Odpuštěno. A rovněž do Ira, který

řekl: „Pán Ježíš mi odpustil všechny mé hříchy a už nikdy o nich nechce nic slyšet.“ Vědět, že naše hříchy byly navždy přikryty drahocennou krví Kristovou – to je příliš velké, abychom to pochopili. Druhou výhodou, kterou je třeba si připomínat, je uzdravení všech našich nemocí. Než se dostaneme do problému, který zde vzniká, dovolte poznamenat, že uzdravení přichází až po odpuštění. Fyzické se úzce pojí s duchovním. Ne *všechny* nemoci jsou přímým důsledkem hříchu, ale *některé* ano. Kde existuje toto spojení, musí odpuštění předcházet uzdravení.

Zůstává zde však jeden zřejmý problém. Tento verš praví: „On uzdravuje všechny tvé nemoci.“ Ale na základě praktické zkušenosti víme, že ne všechny nemoci jsou uzdraveny, a že všichni dříve či později zemřeme, pokud si pro nás mezitím Pán nepřijde. Co tedy tento verš znamená? Při hledání odpovědi chceme vyjádřit následující postřehy.

Zprvė skutečné uzdravení je vždy od Boha. Pokud jste byli nemocni a pak jste se uzdravili, můžete děkovat Bohu, neboť on je zdrojem veškerého uzdravení. Jedním z Božích jmen ve Starém zákoně je *Jahve Rafa* – Hospodin, který tě uzdravuje. Každý případ skutečného uzdravení přichází od něj.

Zadruhé Pán je schopen uzdravit *všechny druhy nemocí*. Nevyléčitelná choroba u něj neexistuje.

Zatřetí Pán může uzdravit pomocí přirozených prostředků během určité doby, nebo může uzdravit zázračně a okamžitě. Jeho moc uzdravit nelze nikterak omezovat.

Začtvrté když byl Pán na zemi, v podstatě uzdravil všechny, které k němu přinesli (Mt 8,16).

Zapáté, během tisíciletého království uzdraví všechny nemoci (Iz 33,24; Jr 30,17) s výjimkou těch, kteří se proti němu bouří (Iz 65,20b, BKR).

Nicméně ať už tento verš znamená cokoli dalšího, nemůže znamenat, že si věřící může nárokovat uzdravení z každé nemoci, neboť jiné verše žalmu nám připomínají krátkost života a jistotu, že život jednou skončí (viz v. 15–16). Tento verš říká, že kdykoli je věřící uzdraven, jedná se o Boží milosrdenství, a my

bychom ho měli uznat za Lékaře a děkovat mu za to.

103,4 Nejenže uzdravuje nemoci, on také vykupuje naše životy z jámy neboli ze zahynutí. To lze samozřejmě aplikovat na to, že nás zachránil před peklem. Nicméně se domnívám, že význam tohoto verše spočívá spíše v tom, že nás neustále vysvobozuje z nebezpečí, nehod, tragédií, a tudíž z hrobu. Teprve až přijdeme do nebe, uvědomíme si, jak často nás svým osobním zásahem Bůh ochránil před předčasnou smrtí.

Čtvrtým přínosem je, že nás korunuje milosrdenstvím a slitováním. Je to nádherný diadém pro ty, kdo byli kdysi nemilováni a provinili. Jsme milováni nekonečnou láskou a den co den zahrnováni jeho milosrdenstvím.

103,5 Také nás napájí dobrem, dokud žijeme. Hebrejšтина je na tomto místě poněkud nejasná. Doslovný překlad zní: „Naplňuje tvou ozdobu dobrými věcmi“. Odtud je odvozeno „po celý tvůj věk“ či „tvé trvání“. Ale i když se nemůžeme shodnout na přesném překladu, pravdou zůstává, že Pán nasycuje (BKR) touhy srdce a že neodepře nic dobrého těm, kdo žijí bezúhonně.

Důsledkem těchto pěti zisků – odpuštění, uzdravení, zachování, korunování a nasycení – je to, že naše mládí se obnovuje jako mládí orla. Nemoc a násilí mohou ovlivnit tělo, ale nemohou se dotknout ducha. „I když náš vnitřní člověk chátrá, ten vnitřní se však den ze dne obnovuje“ (2K 4,16). Na zemi neexistuje pramen věčného mládí pro tělo, ale duch může přecházet od jedné úrovně síly ke druhé.

Ale ti, kdo očekávají na Hospodina,
nabývají nové síly,
vznášejí se na křídlech jako orli;
běží, a neunaví se, chodí, a neochabnou
(Iz 40,31).

Orel je znám svým dlouhým životem a mimořádnou silou. Jeho život není plný neuchtající vitality a obnoveného mládí; také stárne a umírá. Žalmista však vyjadřuje skutečnost, že člověk, který přebývá v Bohu, se těší z neustálé obnovy a nabírá na síle stejně, jako když orel stoupá z jedné výškové hladiny do druhé.

103,6 Hospodinova dobrota a milosrden-

ství se projeví v jeho jednání s hebrejským lidem, především při odchodu z Egypta. To byl typický příklad, jak zjednává ospravedlnění a spravedlnost všem utlačovaným.

103,7–8 Během putování z Egypta do zaslíbené země Bůh zjevil své cesty Mojžíšovi a své činy synům Izraele. Pozval Mojžíše k bližší poradě a podělil se s ním o své plány a záměry. Izraelský lid viděl praktické uskutečnění těchto plánů. Rozdíl mezi jeho cestami a jeho činy spočívá v tom, že jeho cestám učí zjevení, kdežto jeho činy jsou záležitostí pozorování.

Ve veškerém svém jednání se svým lidem se Hospodin projevoval jako soucitný a milosrdný. Vedl, chránil a zaopatřoval každý krok cesty. Jeho lid byl vzpurný, reptal, vzpíral se a neposlušal, a přesto toho Bůh hodně snesl, než jeho hněv vzplanul. Jeho milosrdenství je vytrvalé navzdory projevovanému nevděku.

Nejsem tě, drahý Pane, hoden,
a ty mě přesto vždy zahrnuješ
svou nádhernou láskou.

Často sejdu z cesty a nevykonám
tvou vůli,
tvá milosrdná láska
přesto stále přebývá se mnou.

Autor neznámý

103,9–10 Přichází doba, kdy Pán musí své děti káznit, ale ani tehdy netrvá jeho kázeň věčně. Soud je jeho zvláštní skutek. Jeho milosrdenství se raduje navzdory trestu. Pokud bychom dostali, co si zasloužíme, skončili bychom navěky v pekle. Ale Boží milosrdenství se projevuje tím, že nám nedá, co si zasloužíme. Trest za naše hříchy zaplatil někdo jiný na kříži Golgoty. Když důvěřujeme Spasiteli, Bůh nás může spravedlivě omilostnit. A neexistuje dvojí riziko; Kristus jednou zaplatil dluh za všechny, po nás tedy nebude nikdo nikdy žádat, abychom zaplatili také.

103,11–12 V tom, jak Bůh zajistil tento úžasný plán spásy, je jeho láska nezměřitelná. Přesahuje lidskou představivost. Pokud bychom dokázali změřit vzdálenost nebes od země, získali bychom jistou představu o velikosti jeho lásky. Ale nemůžeme. Nedokážeme ani určit velikost vesmíru, v němž žijeme. A když mluvíme o nekonečné vzdálenosti, tak

právě tak daleko od nás vzdálil naše přestoupení. Podobně jako „východ je východ a západ je západ a se obojí nikdy nepotká,“ tak se nikdy nesetkají ani věřící se svými hříchy. Tyto hříchy byly zázrakem lásky navždy odstraněny z Božího dohledu.

103,13–14 Kdosi řekl, že „lidská slabost se odvolává na Boží soucit.“ Podobně jako lidský otec sleduje s láskyplným porozuměním svého malého kluka, jak se potýká s nákladem pro dospělého muže, tak na nás Hospodin soucitně shlíží v naší slabosti. Ví, co jsme – stvoření z prachu – jsme křehcí a bezmocní. Příliš často zapomínáme na to, co si Bůh pamatuje – že jsme prach. To vede k pyšce, sebejistotě, nezávislosti a selhání.

103,15–16 Nejenže je člověk prach, ale brzy se v prach také navrátí. Starověký výnos: „Prach jsi a v prach se obrátíš,“ se neúprosně naplňuje. Člověk se narodí na krátký čas, poté jako polní květ pomine a jeho oblíbená místa ho již více nespátrí.

103,17–18 S Božím milosrdenstvím je tomu ale naprosto jinak. Trvá od věků navěky nad těmi, kdo se ho bojí. Svým trváním i rozsahem je neomezené. A jeho spravedlnost sahá k synům jeho synů. V tom je obrovská útěcha. Křesťanští rodiče si často dělají starosti o své děti a vnoučata vyrůstající ve světě, v němž se hromadí ničemnost. Ale my můžeme své maličké bezpečně svěřit tomu, jehož láska je nekonečná a jehož spravedlnost je dostatečná nejen pro nás, ale také pro následující generace. Samozřejmě, že se k těmto zaslíbením váže podmínka. Platí pro ty, kdo zachovávají jeho smlouvu a pamatují na jeho přikázání, aby je plnili. To je ovšem opodstatněné.

103,19–22 Hospodin je král. Jeho trůn je na nebesích a jeho pravomoc je univerzální. Jako takový by měl být předmět chvály všech a všeho; David tedy vystupuje na pódium vesmíru, aby vedl shromážděný chór stvoření v mocné harmonii chvály. Nejprve dá pokyn andělům, mocným a poslušným, aby začali s burácející hymnou. Poté vyzývá všechny stvořené bytosti, které slouží Hospodinu, aby se připojily se svými melodiemi chval. Dále dá znamení všem Božím skutkům, aby se přidaly ke slavnému crescendu. A zatímco se

Boží říší rozléhá ohromný refrén Haleluja, samotný vedoucí sboru přidává svůj hlas, aby dobrořečil Hospodinu. Kdosi si představil Davida, jak zde říká:

„Uprostřed chval stvoření,
kěž můj hlas zazpívá jeho chvály.“

Žalm 104: Stvořitel a Udržovatel

Zamyslete se nad tím, co všechno v sobě asi zahrnuje správa města jako je New York nebo Londýn nebo Tokio s milióny obyvatel. Složité organizace spravují vodohospodářství, bydlení, dodávky potravin a všechny další nepostradatelné služby.

Uvědomme si, jak nekonečně složitější je Boží úkol spravovat svět, ve kterém žijeme. Vezměme si problém s dodávkami vody pro všechna jeho stvoření. Nebo ohromný logistický úkol zajistit potraviny pro lidi, zvěř, ptáky a ryby. Dále je to otázka bydlení a úkrytu. To nás vede k hlubokému přemýšlení o Bohu jakožto Stvořiteli a Udržovateli tohoto rozsáhlého přírodního světa.

104,1–3 Poté, co nejmenovaný žalmista svolal zástupce všech bytostí, aby velebili Hospodina, podává úžasný popis Boha, který určitě inspiroval Michelangela. Je třeba ho chápat v přeneseném smyslu, neboť jak jinak lze popsat neviditelného Boha nebo zachytit jeho nekonečnou velikost omezenými slovy?

Když žalmista stojí, upřeně hledí a pociťuje úžas, zvolá: „Hospodine, můj Bože, jsi velmi veliký!“ Poté se začnou objevovat podrobnosti teofanie (Božího zjevení). Bůh se oděl v roucho nevýslovné nádhery a důstojnosti. Zahalil se světlem jako pláštěm, symbolem své absolutní čistoty a spravedlnosti. Nad zemí rozprostírá hvězdná a atmosférická nebesa jako stanovou plachtu – což je skutek, jenž naše mysl pro jeho nezměrnost nechápe. Vodní oblaková klenba nad zemí tvoří základ, na němž byly postaveny sloupy nebes. Oblaka ženoucí se po obloze jsou Hospodinovým vozem, vznášejícím se na perutích větru.

104,4 On činí své anděly závany větru a své služebníky plamenem ohně. Hebrejšтина používá stejné slovo pro vítr a ducha a následující slovo znamená anděl i posel, proto lze tento verš přeložit jako: „Činíš si z větrů své

posly, své služebníky z planoucího ohně.“ To zapadá do kontextu přírody, ale citace tohoto verše v kontextu Žd 1,7 vyžaduje tradiční překlad. (Řečtina má stejné skupiny slov dvojího významu, takže je lze uplatnit v obou zákonech.)

104,5–9 Jak postupujeme žalmem, je zřejmé, že znovu prožíváme dny stvoření z Gn 1, třebaže některé dny nejsou tak zřetelně popsány jako jiné. Žalmista žasne nad Božími prozřetelnými opatřeními pro jeho stvoření a zvláště pro člověka.

Nejprve připomíná, jak Bůh založil zemi na neviditelných základech, aby poskytl stabilní, pevný povrch pro osídlení. Na začátku celou zemi pokrývaly vody tak hluboké, že zaplavily dokonce i hory. Třetího dne Bůh řekl: „Ať se vody pod nebesy shromáždí na jedno místo a ukáže se souš“ (Gn 1,9). Vody okamžitě zatroubily na rychlý ústup. Pohoří a údolí se objevila tam, kde jim Bůh předem určil. Moře a oceány byly stvořeny s jasně danými hranicemi, aby nezaplavovaly souš.

104,10–13 Poté začal fungovat Boží úžasný systém koloběhu vody. Prameny začaly v hojném množství chrlit vodu. Vodní toky si probojovaly cestu dolů do údolí, do nížin a nakonec do moře. Od té doby uhašují divoká zvířata žízeň v těchto tocích, řekách a jezerech. A ptactvo si našlo hnízda na stromech rostoucích podél těchto toků. Další částí vodohospodářství je dešť. Jak poukázal Elihú, „vzvedne kapky vody a ony kanou v podobě deště, oblaka se řinou, kanou na mnoho lidí“ (Jb 36,27–28). A jak ohromný zavlažovací systém zalévá hory, země se napájí výsledky Božího zavodňovacího systému.

104,14–15 Dále tu máme zásobovací sklad. Poskytuje dostatek různorodé trávy pro dobytek a obilí pro člověka, aby ho zpracoval pro sebe a v podobě krmení pro svůj dobytek. Pomalým, tichým zázrakem potrava raší ze země. Hroznová šťáva se mění ve víno úžasným chemickým procesem a člověka povzbudí, když ho pije. Olivovník dává svůj zlatý olej, jenž se hojně využívá k účelům zdravotním i jako potravinu. A z obilí se upeče chléb, berla života, která dává člověku sílu k práci.

104,16–18 Obrovské stromy v lese si ze ze-

mě berou kubíky vody; libanonské cedry rostou přirozeně, aniž by je člověk zasadil. Poskytují hnízdiště ptákům. Například v jedlích (což mohou být jalovce nebo cypřiše) hnízdí čáp. Vysoká pohoří poskytují ideální útočiště kozorožcům a skály damanům.

104,19–23 Život probíhá v cyklech a podle plánu, a proto musí existovat způsob, jak měřit čas. Bůh tedy ustanovil Měsíc, který by vymezil délku jednoho měsíce, a Slunce, jako by si to uvědomovalo, ví, kdy zapadnout, a tak označit konec dalšího dne. Pravidelné střídání dne a noci je důležité pro člověka i zvířata. Pod pláštikem noci vyráží pátrat po kořisti lesní zvěř. Když nastane ráno, vklouzne do bezpečí svých doupat. Ale člověk vychází ke svému dílu a využívá hodiny denního svitu k užitečné práci.

104,24–26 Rozmanitost Božího díla je ohromující. „Jaká moudrost je všechny stvořila“ (Knox). Země je plná jeho tvorů, a on pečuje o každého z nich s úžasným smyslem pro detail. Moře se hemží životem malých i velkých živočichů od nepatrného planktonu až po velryby.

Zmínka o lodích ve verši 26 jako by nezapadala do rozpravy o žijících tvorech. Někteří mají za to, že znamenají mořské příšery (Gn 1,21), ale lodě jsou správné čtení. Livjatan (v témže verši) může znamenat velrybu nebo sviňuchy, pro které je moře ideálním hřištěm pro jejich šaškárny. (Viz komentáře a poznámky k Jb 41).

104,27–30 Živé organismy si to nemusí uvědomovat, ale všechny jsou, pokud jde o potravu, závislé na Bohu. Když jim ji dá, berou si ji. Otevírá svou ruku a hojně je sytí. Ve verši 13 je země nasycena v důsledku Božího působení díky tomu, že sesílá dešť. Ve verši 16 čteme o stromech plných mízy. Tak jsou nasyceni všichni tvorové.

Nevyhnutelnou součástí Boží ekonomie je skutečnost, že jedno pokolení sklátí smrt, aby na jeho místě povstalo nové. Když zvířata umírají, ať již násilně či stářím, vypadá to, jako by Bůh skryl svou tvář. Ale ve stejné chvíli, kdy padnou a navracejí se v prach, posílá Bůh svého Ducha a znovu zaplňuje zemi něčím, co vypadá jako nové stvoření. Na jed-

né straně všechno neustále chřadne, na druhé straně se tvář země znovu a znovu obnovuje.

104,31–32 Podobně jako žalm začal původním stvořením, tak nyní končí vášnivou modlitbou za zlatý věk, v němž bude pustošení hříchu potlačeno a Hospodin bude uctíván a oslavován pro svoji velikost a dobrotu:

Žalmista touží spatřit všechno obživené, obnovené, najít sebe a všechny Boží tvory jako součást mocné harmonie, aby mohla svitnout nová sobota stvoření, Boží odpovědi, kdy se bude radovat ze svého díla a ono v něm, a vesmír se stane chrámem naplněným hymnou chvály.⁷⁰

Co se týče Hospodina, žalmista se modlí, aby jeho sláva trvala věčně, aby se radoval ze svého díla – tento úžasný Bůh, jehož pohled způsobuje zemětřesení a jehož dotek vyvolává vulkanické erupce.

104,33–35 Co se týče pisatele, ten je odhodlán zpívat o znamenitostech svého Boha, dokud bude žít. Modlí se, aby jeho promlouvání těšilo Hospodina, v němž nachází opravdovou radost.

Co se týče hříšníků, kteří ničí Boží stvoření, považuje za morálně vhodné, aby zmizeli ze země. Bůh již vyhlásil, že se tak stane, a jeho modlitba je tedy v souladu s Boží vůlí.

A co se týče nás, můžeme se nepochybně připojit k jeho závěrečnému dobrořečení:

Dobrořeč, má duše, Hospodinu. Haleluja!

Žalm 105: Smlouva s Abrahamem

Ve své smlouvě s Abrahamem Bůh zaslíbil jeho potomkům zemi sahající od egyptské řeky po řeku Eufrat (Gn 15,18–21; Ex 23,31; Dt 1,7–8; Jz 1,4). Bylo to nepodmíněné zaslíbení, smlouva čistě z milosti. Na Bohu záviselo všechno a na člověku nic.

Tento žalm podrobně s velkým nadšením opakuje všechno, co Bůh učinil od uzavření smlouvy až do doby, kdy uvedl syny Izraele do zaslíbené země. Veškerý důraz leží na tom, co učinil Bůh. Není řeč o hříších a pádech Izraele, jako tomu je ve většině historických žalmů.

Izrael v podstatě ještě dosud nikdy plně neobsadil zaslíbené území. Nejbliže se k tomu dostal za vlády Šalomouna. Ten sice panoval

nad všemi královstvími od Eufratu až k egyptské hranici, ale izraelský a judský lid přebýval v zemi od Danu po Beer-šebu (1Kr 5,1–5). Až však Mesiáš přijde v moci a slávě, izraelské hranice se tehdy rozšíří a budou zahrnovat veškerou zemi, kterou Bůh Abrahamovi určil. Až tento den nastane, věřící Izrael bude pět tuto píseň s novým duchem a porozuměním.

Díkovzdání a chvála (105,1–6)

Mnoho žalmů začíná zlehka a poté se stupňuje do crescenda chvály. Tento však začíná úplnou explozí chvály, která vtáhne čtenáře do své výmluvné výzvy. Povšimněte si použitých sloves v rozkazovacím způsobu, aby povzbudila k uctívání:

Vzdávejte chválu Hospodinu!

Vzývejte jeho jméno!

Oznamujte mezi národy jeho činy!

Zpívejte mu, opěvujte ho,

přemýšlejte o všech jeho dívech!

Chlubte se jeho svatým jménem!

Ať se raduje srdce těch, kdo hledají Hospodina!

Hleďte Hospodina a jeho sílu!

Ustavičně vyhledávejte jeho tvář!

Pamatujte na divy, které vykonal,

na jeho znamení, na rozsudky jeho úst,

vy, símě Abrahama, jeho služebníka,

synové Jákobovi, jeho vyvolení!

Jeho smlouva s Abrahamem (105,7–11)

105,7–8 Bezprostřední příčinou žalmistova veselí je smlouva s Abrahamem (Gn 12,7; 13,14–17; 15,7. 18–21; 17,8; 22,17–18; Ex 32,13). Uzavřel ji Hospodin, náš Bůh, jeho spravedlivé skutky lze vidět po celé zemi. Nikdy na své zaslíbení nezapomene, i když se jeho naplnění opozdí o tisíc pokolení. Cokoli zaslíbí, je tak jisté, jako by se to již stalo.

105,9–11 Bůh uzavřel smlouvu původně s Abrahamem (Gn 12,1–20), později byla potvrzena Izákovi (Gn 26,3–4) a poté ještě Jákobovi (Gn 28,13–15). Bylo to slovo Boha, jenž nemůže lhát, a zajišťovalo kenaanskou zemi jako dědičný úděl jeho pozemského lidu.

V dalších dějinách Izraele vidíme, jak Bůh odstraňoval překážky a porážel nepřátele, aby své slovo uskutečnil.

Dětství národa (105,12–15)

Když poprvé přišli z Mezopotámie do Kenaanu, byla to jen hrstka bezbranných imigrantů. Tyto rané dny se vyznačovaly častým putováním, jak doma, tak i v jiných zemích (Gn 12,1–13; 20,1–18; 28,1–29,35). Bůh je však ochránil před nebezpečím a útlakem. Káral vládce jako faraona (Gn 12,17–20) a Abímeleka (Gn 20,1–18; 26,6–11) a v podstatě těmto pohanským králům říkal: „Neodvažujte se sáhnout na mé vyvolené, nebo ublížit mým prorokům – těmto praotcům, jimž jsem dal přímá zjevení.“

Josefův vzestup k moci v Egyptě (105,16–22)

Jak šel čas, padl na kenaanskou zemi krutý hlad. Zásoby chleba došly; hlavní pilíř života se zhroutil. Byl to Bůh, kdo hlad povolal a zlomil každou hůl chleba, ale pouze v tom smyslu, že dovolil, aby se to stalo. Bůh nikdy nevytváří zlo, ale občas je dopustí, aby je potom mohl přemoci ke své slávě a pro dobro svého lidu. Božím mužem se v této krizi stal Josef. Jeho bratři jej z nenávisti prodali do otroctví do Egypta. Zde byl falešně obviněn svůdnicí a uvržen do vězení (Gn 39,20). Ve verši 18 máme jinak neznámé podrobnosti o jeho uvěznění: „Sevěřeli mu nohy do okovů, na jeho duši dolehlo železo.“ Během dvou let ve vězení Hospodinova řeč tříbila jeho dovednost vykládat sny a předpovídat budoucnost. Nakonec se o jeho schopnosti dozvěděl faraon a nejenže ho propustil (B21), ale také povýšil na druhého muže v zemi. Měl pravomoc připoutat na sebe egyptská knížata, pokud by to bylo nutné, a také moudrost dávat pokyny mužům mnohem starším, než byl on sám.

Příchod Jákoba a jeho rodiny (105,23–25)

Nakonec se Josefova rodina přistěhovala do Egypta a během let se stala početnou. Dařilo se jim a byli vojensky silní. Ale z Boží prozřetelnosti bylo Egyptanům dovoleno, aby se chovali zuřivě antisemitsky a aby Židy utiskovali a podváděli.

Mojžíš a egyptské rány (105,26–36)

105,26–27 V té době Bůh probudil Mojžíše a jeho hlavního pobočníka Árona, aby se

postavili před faraona a požadovali propuštění svého zotročeného lidu. Své požadavky zdůrazňovali řadou ran, které měly zlomit vladařův odpor.

Rány jsou zde podrobně popsány, ale nikoli chronologicky, dvě nejsou zmíněny vůbec – pátá a šestá.

105,28 Bůh seslal temnotu nad celou zemí (devátá rána). Žalmista připojuje matoucí komentář: „A nemohli odporovat jeho slovu.“ Kvůli očividným nesnázím změnili překladatelé RSV/B21 větu na „jeho příkazům se totiž vzepřeli,“ ale v rukopisech neměli pro tuto změnu žádnou oporu. Barnes to vysvětluje tak, že *Mojžíš a Áron* nemohli odporovat Hospodinovým slovům, nýbrž činili, jak přikázal. Nebo to může znamenat, že temnota byla tak skličující, že Egyptané nebyli schopni se jí vzepřít.

105,29–31 Bůh proměnil jejich vody v krev a nechal uhynout ryby (první rána). Jednalo se o znečištění nejhoršího druhu.

Další uvedenou ranou byly žáby (druhá rána). Žáby byly všude – v kamnech i v postelích. Dokonce ani královská komnata nebyla imunní vůči těmto skákajícím, kvákajícím a slizkým tvorům!

Stačilo jedno Hospodinovo slovo a země byla zničena hejny much (čtvrtá rána) a otravných komárů či štěnic (BKR) (třetí rána).

105,32–36 Místo deště seslal Bůh ničivé krupobití a blesky (sedmá rána). Když se ohromné ohnivé koule přehnalý nad krajinou, byla zničena réva, fíkovníky a další stromy. Tato rána rovněž zasáhla či usmrtila lidi (Ex 9,25).

Poté přišly kobylinky jako nájezdní vojsko, při svém postupu sežraly veškerou zeleň a zanechaly za sebou zničenou pouštinu (osmá rána).

Když nepomohla žádná z těchto ran, Bůh pobil všechno egyptské prvorozené, z lidí i zvířat (desátá rána). Tato noc se měla stát pamětihodnou – když byla usmrcena chloubka každého egyptského domu.

Odchod z Egypta (105,37–38)

Izraelci odešli z Egypta s větším množstvím zlata a stříbra, než když přišli; Egyp-

ťané se radovali, že jim mohou dát cokoli, oč požádali, jen aby se jich zbavili (Ex 12,33–36). A navzdory spoušti, kterou rány na Egypt'anech zanechaly, Izraelci zůstali nedotčeni. Všichni na tom byli tak, aby se mohli vydat na cestu. Nikdo nevrávorl ani nezůstal pozadu.

Když odcházeli, Egypt'anům se velmi ulevilo; vypěstovali si před nimi hluboko zakořeněnou hrůzu.

Putování v pustině (105,39–42)

Bůh svůj lid v pustině fantasticky zaopatřil. Oblak je nejen udržoval ve správném směru (Ex 13,21), nýbrž také sloužil jako jakási kouřová clona, která je skrývala před nepřítelem (Ex 14,19–20). V noci se z něj stal ohnivý sloup, který jim svítil na cestu. Když chtěli jíst, dal jim to nejlepší – křepelky v hojném množství a manu, zázračný chléb z nebe. Když potřebovali pít, otevřel skálu a vytryskla voda. Když si vzali, kolik potřebovali, stále jí bylo dost na to, aby vytvořila ve vyprahlé zemi řeku. Proč se Bůh tak důkladně staral? Protože nemohl zapomenout na své svaté slovo, které dal svému služebníkovi Abrahamovi.

Konečně v zemi (105,43–45)

Bylo to ohromné vysvobození doprovázené nepopsatelným veselím a zpěvem. Hospodin jim dal kenaanskou zemi a vyvlastnil pohany, kteří tam žili. Všechno pro ně bylo připravené; sklidili, co národy vydřely.

Božím cílem samozřejmě bylo, aby ho poslouchali a zachovávali jeho zákony. Vlastnictví půdy záviselo na jejich poslušnosti (Lv 26,27–33; Dt 28,63–68; 30,19–20).

Poslední verš žalmu tvoří zamýšlené vyvrcholení. K tomu Bůh po celou dobu směřoval.

A to platí i pro nás. Bůh nás přijímá za svůj lid, abychom mohli žít, jak praví poslední verš:

Aby zachovávali jeho ustanovení a střežili jeho zákony. Haleluja!

Žalm 106: Poučení z dějin

Cromwell se zeptal: „Co jsou dějiny jiného než Boží zjevování sebe sama?“ Žalmista by ochotně souhlasil, protože v dějinách svého

lidu viděl Hospodina zjeveného jako Boha dobroty, trpělivosti a vytrvalé lásky.

Ačkoli neznáme žalmistovo jméno, víme, že to byl zbožný Žid píšící v době zajetí (v. 47). Tento žalm je především vyznáním národního hříchu (v. 6–46), ale obsahuje také prvky chvály (v. 1–3,48) a prosby (v. 4–5, 47).

Chvála (106,1–3)

106,1 Přibližuje se k Bohu a začíná chválou; vstupuje do Božích bran s díkuvzdáním a na svatá nádvoří s chválou. První a poslední notou této písně je překlad hebrejského slova „haleluja“, tedy „chvalte Hospodina“.

K Hospodinu by se mělo vznášet neutuchající díkuvzdání, protože je ke každému z nás tak dobrý. Jeho milosrdenství je věčné – důkazem toho je to, že stále ještě žijeme. Kdybychom dostali, co si zasloužíme, byli bychom navěky ztraceni.

106,2–3 Žádný lidský jazyk nebude nikdy schopen vyličít všechny Boží zázračné zásahy ve prospěch jeho lidu. Sama věčnost nebude dost dlouhá na to, aby ho přiměřeně chválila za všechno, čím je, a za všechno, co vykonal.

Pane, rozpomeň se na mě! (106,4–5)

Po chvále následuje osobní prosba. Pisatel se těší na obnovu Izraele a slavnou vládu Mesiáše-krále a modlí se, aby mohl mít podíl na blaženosti toho, až Bůh prokáže přízeň svým vykoupeným svatým. Touží vidět Izrael, jak se těší z nenarušeného blahobytu a veselí se po dlouhé noci smutku. Chce mít podíl na slávě starověkého Božího pozemského lidu. Jeho modlitba není nepodobná modlitbě umírajícího zločince: „Ježíši, vzpomeň si na mě, až přijdeš do svého království“ (L 23,42).

Vzpoura u Rákosového moře (106,6–12)

Žalm se nyní mění ve vyznání a má v podstatě stejné pořadí jako Otčenáš. Obojí začíná chválou, pak přechází k prosbě („Chléb vezdejší dej nám dnes“) a nakonec prosí o odpuštění („Odpusť nám naše viny...“).

Je známkou skutečné duchovní zralosti, když člověk nejen vyznává vlastní hříchy, ale také hříchy svého lidu. Jak těžké je říct od srdce:

Zhřešili jsme jako naši otcové,
páchali jsme zlo, jednali jsme ničemně.

Když zvážíme hříchy Izraelců, nesmíme se na ně dívat skrz prsty. A pokud bychom srovnávali, jsme horší než oni! Necht' nám jejich pády připomenou ty naše a přivedou nás na kolena v pokání.

Jejich nevděk – zplna neocenili divy,
které Bůh vykonal v Egyptě, aby jim
získal svobodu.

Jejich zapomnětlivost – příliš brzy
vybledly z jejich myslí vzpomínky na
nespočetná Boží milosrdenství.

Jejich vzpoura – když přišli k Rákoso-
vému moři, stěžovali si, že je Bůh
vyvedl, aby zemřeli v pustině, a že by
bylo lepší, kdyby byli zůstali v Egyptě
(Ex. 14,11–12).

Ale jejich hřích nehasil Hospodinovu lásku. V jejich vzpouře našel příležitost, jak zjevit sebe jako jejich služebníka a Spasitele. Věren svému jménu je vysvobodil – jak gigantický projev moci to byl! Na jeho pokárání se Rákosové moře rozestoupilo a vytvořilo Izraelcům úplně suchou cestu, po níž mohli přejít. Když byli v bezpečí na východní straně, osvobození od pronásledujícího nepřítele, voda se vrátila na své místo, a tak zatopila egyptské hordy. Když spatřili tento úžasný souběh událostí, mohli Izraelci činit jinak než mu uvěřit a zpívat chválu?

Reptání na poušti (106,13–15)

Ale netrvalo dlouho a začal další bludný kruh hříchu.

Jejich krátká paměť – rychle zapomněli
na zázraky, které pro ně učinil.

Jejich tvrdohlavost – nečekali na jeho
vedení.

Jejich chtivost – v touze po jídle se pře-
stali ovládat (Nu 11,1–35).

Jejich provokace – pokoušeli Boha.

Tentokrát jim Bůh sice dal, co žádali, ale poslal na ně odpornou nemoc (Nu 11,20). Jejich dějiny nás učí, že si máme dávat pozor na to, abychom vždy prosili ve shodě s Boží vůlí, protože, jak řekl Matthew Henry, „Oč se žádá ve vášni, to je často dáno v hněvu.“

Vzbuřenci Dátan a Abíram (106,16–18)

Odmítnutí Božího vedení – Dátan a Abíram společně s Kórachem a Ónem vedli vzpou-
ru proti Mojžíšovi a Áronovi (Nu 16,1–30). Žárlili na tyto dva muže Boží. Také se chtěli zmocnit úřadu kněží. Ve vzpouře proti Božím svatým, tj. proti mužům odděleným jako Božím zástupcům, se vzpírali Boží vládě. V důsledku toho se země otevřela a pohltila vůdce a jejich rodiny. Vzplanul oheň a pozřel dalších dvě stě padesát mužů, kteří Hospodinu přinesli kadidlo (Nu 16,31–35).

Zlaté tele (106,19–23)

Jejich modloslužba – než Mojžíš sestoupil z hory Sínaj s Božím zákonem, zhotovil si lid zlaté tele a klaněl se mu (Ex 32,4). Vyměnili Boží slávu za zpodobeninu býka, který žere trávu. Místo aby uznali Boha za svého vysvoboditele z Egypta, vzdali veškerou úctu neživému teleti. Kdyby se Mojžíš nepřimluvil, Bůh by je zničil v jediném okamžiku. Jako voják chránící svým tělem průraz ve zdi, tak se Mojžíš postavil do trhliny před sebou, aby odvrátil Boží rozlíčení.

Zlá zpráva od zvěďů (106,24–27)

Jejich nevěra u Kádeš-barneje (Nu 14,2. 27–28) – Bůh jim zaslíbil výbornou zemi, zemi ideální svou polohou, klimatem a zdroji. Zaslíbení obsahovalo vše potřebné k tomu, aby vstoupili do země a obsadili ji. Ale oni jeho zaslíbení nevěřili a nad zemí ohrnuli nos (pohrdli jí). Místo aby ve víře vykročili, vzdorovali ve svých stanech. Bůh tedy pozvedl proti nim svou ruku v přísaze, že zničí toto pokolení v pustině a jejich potomstvo rozpráší mezi národy světa.

Hřích s Moábem (106,28–31)

Jejich hříšné uctívání Baal-peóra – izraelští muži se nejen dopustili smilstva s moáb-skými dcerami, ale také se zúčastnili obětování mrtvým a dalších pohanských obřadů, které představovalo uctívání Baal-peóra (Nu 25,3–8). Bůh se rozlítil tak, že seslal ránu, která by usmrtila lidi po tisících. Když Pinchas spatřil jednoho Izraelce, jak si bere pohanku k sobě do stanu, probodl je oba svým oštěpem. To

ránu zastavilo, ale až poté, co zemřelo dvacet čtyři tisíc lidí. Tento čin byl jasným důkazem o jeho spravedlnosti, byl odměněn smlouvou pokoje. Hospodin řekl:

Hle, ustanovuji s ním smlouvu pokoje. Jemu a jeho potomstvu po něm bude věčnou smlouvou kněžství, protože horlil pro svého Boha a vykonal obřad smíření za syny Izraele (Nu 25,12–13).

Nesnáze u Meriby (106,32–33)

Mojžíšův hřích (Nu 20,2–13) – u Vod sváru (Meriby) lid bezostyšně nevěřil. Obvinili Mojžíše, že je zavedl do pustiny, aby zemřeli žízni. Místo aby Mojžíš ke skále promluvil, jak mu Bůh řekl, dvakrát do ní svou holí udeřil. Také mluvil proti lidu nerozvázně kvůli jejich vzpouře. V důsledku toho Bůh rozhodl, že mu bude odňata výsada uvést lid do zaslíbené země.

V Kenaanu – stále se opakuje totéž (106,34–39)

Nové prostředí Kenaanu nezměnilo povahu Izraelců, což dokládá:

106,34 *Jejich selhání, kdy nevyhledali pohanské obyvatele.* Zkažení Kenaanci byli jako snětí postižený úd lidského pokolení. Po staletích trpělivosti Bůh rozhodl, že jediným řešením je amputace, a operaci světil Izraeli. Ale oni selhali a neuposlechli (Sd 1,27–36).

106,35 *Mísení s pohany.* Bratříčkováním se a uzavíráním sňatků s pohany Izraelci poskvrnili své náboženství i mravy.

106,36 *Jejich modloslužba.* Brzy Izraelci uctívali modly místo pravého a živého Boha.

106,37–39 *Lidské oběti.* Pro Hospodina bylo zvláště nechutné obětování vlastních synů a dcer, aby si tak Izraelci usmířili demony (2Kr 3,27; 21,6; Ez 16,20–21). Synové a dcery Božího vyvoleného lidu byli obětováni odporným kenaanským modlám a země byla znesvěcena vraždou.

Doba soudců (106,40–46)

„Uražen svým lidem,“ píše Barnes, „Hospodin s nimi nakládal, jako by mu byli ohavností.“ Vydal je pohanům – Mezopotámčům, Midjáncům, Pelištejcům, Moábcům a dal-

ším. Tyto bezbožné národy vládly nad Izraelci, utlačovaly je a pronásledovaly. Navzdory tomuto zacházení setrval lid ve svém hříchu a vzpouře proti Hospodinu. Ale kdykoli se k němu v pokání obrátili, shlédl na ně v milosrdenství. Dodržoval svou smlouvu, a odvrátil soud, aby projevil svou vytrvalou lásku. Dokonce i během nejtemnějších hodin zajetí Hospodin způsobil, že došli u svých vězňitelů slitování – což je dojmavý příklad vítězství milosrdenství nad trestem.

Zachraň a shromáždí (106,47)

Žalmista prosí za opětovné shromáždění svého lidu rozptýleného mezi národy světa. Tak vzejdou Božímu svatému jménu velké díky; slávou lidu se stane jeho chvála. Modlitba předjímá přímlyvy pozůstatku Izraele v budoucí době velkého soužení, které nastane před ustanovením Kristova slavného království.

Dobrořečení (106,48)

Tímto nadšeným tónem se dostáváme nejen na konec tohoto žalmu, ale také na konec Čtvrté knihy žalmů. Jak se však blížíme k závěru, musíme odolat pokušení zařadit tento žalm do dispenzační škatulky, omezit jeho poselství na ničemný izraelský národ a nevidět, že se v něm odráží naše vlastní dějiny. V 1K 10,11 zřetelně čteme:

Tyto všechny věci se jim staly jako příklady pro nás a bylo to napsáno k napomenutí nám, které zastihlo dokonání věků.

Tento žalm nás varuje před *nevděkem*. Pokud měl být Izrael vděčný za mocné vykoupení z Egypta, čím vděčnější bychom měli být my za vykoupení Kristovou krví z hříchu a Satanovy moci.

Varuje nás před *zapomnětlivostí*. Jak snadno zapomínáme na utrpení a smrt Pána Ježíše. Jak se provinujeme „kletbou neplačícího křesťanstva“.

Varuje nás před *reptáním*. Ono se stává životním stylem, stěžujeme si na počasí, životní podmínky, drobné nepříjemnosti a dokonce i na hrudky v omáčce.

Varuje nás před *tvrdohlavostí*, před upřednostňováním naší vlastní vůle před vůlí Boží.

„Splnil jim tedy jejich prosby, leč postihl je úbytěmi“ (v. 15).

Varuje nás před *kritikou* Božího vedení, ať již v podobě vládních úředníků, starších ve shromáždění nebo rodičů doma.

Varuje nás před *modloslužbou* – před uctíváním peněz, domu, auta, vzdělání, potěšení nebo světského úspěchu.

Varuje nás před *nevěrou* v Boží zaslíbení. Tento hřích způsobil, že Izrael putoval pustinou třicet osm let a provinilým neumožnil vstoupit do zaslíbené země.

Varuje nás před *nemravností*. Uctívání Baal-peóra v sobě zahrnovalo těžký sexuální hřích. Boží postoj vůči němu lze vidět v pohromě, jaká dopadla na pachatele.

Varuje nás před tím, co se může jevit jako „*bezvýznamná neposlušnost*“. Mojžiš do skály udeřil, místo aby k ní promluvil. Nám to nemusí připadat závažné, ale žádná neposlušnost není nepodstatná.

Varuje nás před *sňatkem s nevěřícími*. Bůh je Bohem oddělení. Nenávidí, když se jeho lid poskvívá zapřaháním do nerovného jha.

A konečně nás varuje před tím, abychom *obětovali své děti*. Jen velmi vzácně předkládají věřící rodiče svým dětem práci pro Pána jako něco žádoucího, jak by měly strávit život. Příliš často vychováváme své děti s ambicemi, aby si získaly jméno v podnikání či v zaměstnání. Tak je vychováváme pro svět – a pro peklo!

Pátá kniha (Žalmy 107–150)

Žalm 107: Ať vykoupení řeknou

V životě Božího lidu existuje společný vzorec chování, který lze vyjádřit dvěma skupinami slov:

Hřích	nebo	Vzpoura
Poddanství		Zasloužený trest
Prosba		Pokání
Záchrana		Obnova

Nejprve lid odejde od Hospodina a žije v neposlušnosti jeho Slovu. Poté trpí hořkými následky svého pádu. Když přijdou k sobě, vykřiknou k Hospodinu a hřích vyznávají. On jim odpustí a znovu je přivede do požehnání. Je to starý příběh marnotratného syna a sotva

je jiný příběh známější, významnější, který tak pravdivě odráží skutečný život.

Z rozjímání nad tímto neustále se vracejícím cyklem vyvěrají dvě základní fakta. Jedním je neustálá tendence lidského srdce odejít od živého Boha. Druhým je Hospodinovo zdánlivě nevyčerpatelné milosrdenství, jež se projeví v obnově jeho lidu, když k němu v pokání přijde.

Zde v Žalmu 107 je Hospodinovo milosrdné vysvobození představeno pomocí čtyř různých obrazů:

Záchrana ztracených v poušti (v. 4–9).

Záchrana vězňů (v. 10–16).

Uzdravení vážně nemocných (v. 17–22).

Záchrana námořníků v hrozné bouři (v. 23–32).

Úvod (107,1–3)

Úvod představuje téma, a to výzvu vzdát Hospodinu chválu. Jsou uvedeny dva důvody – Hospodin je dobrý a jeho milosrdenství je věčné. Už jen jeden z důvodů by byl více než dostatečnou příčinou pro neutuchající vděčnost.

Dále je vyčleněna zvláštní skupina lidí co by konkrétních příjemců jeho dobroty a lásky, jmenovitě ti, které vykoupil z pronásledování, otroctví, útisku a potíží a přivedl je rozptýlené po celém světě zpět do vlasti. Zatímco je jasné, že žalmista myslí na Izrael, neponecháme tyto verše výlučně tomuto národu, protože i my jsme byli vykoupeni z otrokářského trhu hříchu a jako Hospodinovi vykoupeni se chceme připojit k hymně díkůvzdání.

Záchrana ztracených v poušti (107,4–9)

První obraz jasně naráží na čtyřicetileté putování Izraele zpustlou, nehostinnou krajinou. Lidé byli ztraceni. Hladověli. Žíznil. Byli sklíčení a znechuceni. Potom ale úpěnlivě volali k Hospodinu. Náhle jejich bloudění skončilo. Hospodin je vedl přímou cestou z Moábských plání, které se staly jejich výchozím bodem pro vstup do Kenaanu. Tam našli město, kde se konečně mohli cítit jako doma. A tak by měli (a my všichni) neustále vzdávat chválu Hospodinu za jeho nehybnou lásku a za divuplnou péči, kterou věnuje svému li-

du. Vždyť v zaslíbené zemi napojí (BKR) žízňivě a poskytne nejlepší potravu pro hladové.

Záchrana vězňených (107,10–16)

107,10–12 Druhý krátký popis izraelských dějin se týká babylonského zajetí. Žalmista přirovnává oněch sedmdesát let k odnětí svobody ve vězení. Babylon byl jako temná, pochmurná kobka. Izraelci se cítili jako vězni v řetězech odsouzení k trestu nucených prací (třebaže podmínky nebyly tak tvrdé jako v Egyptě). Stalo se tak kvůli jejich vzpouře vůči Boží řeči, opovrhli jeho Slovem, proto se dostali do vyhnanství. Zdrčení a zbití těžkými útrapami padali pod břemenem a nikdo jim nepomohl.

107,13–16 Když ale volali k Hospodinu, zachránil je ze země temnoty a zpřetrhal pouta zajetí. Jediná správná věc, kterou by nyní měli dělat, je vzdávat Hospodinu chválu za jeho neměnnou lásku a za všechny divy, které pro ně koná.

Neboť rozlámal bronzová vrata
a rozbil železné závory.

Právě tento verš nás vede k domněnce, že žalmista má v tomto oddílu na mysli babylonské zajetí. Lze tak usuzovat z Iz 45,2, kde Hospodin použil téměř totožná slova, aby popsal způsob, jímž vyhnanství ukončí. V promluvě ke Kýrovi řekl:

Já půjdu před tebou a hory vyrovnám,
bronzová vrata rozlámu a železné závory
odsekám.

Kontext objasňuje, že poukazoval na ukončení babylonského zajetí.

Uzdravení vážně nemocných (107,17–22)

107,17–20 Tento třetí oddíl se může vztahovat na izraelský národ v době Kristova prvního příchodu. Tehdy byl lid nemocen. Právě si prošli náročnými dny Makabejských. Někteří byli hlupáci, protože trpěli Božím soudem pro svou vinu. Ztratili chuť k jídlu a rychle se přibližovali k branám smrti. Zbožný pozůstatek Izraele se modlil a čekal na naději pro Izrael. Bůh poslal své Slovo a uzdravil je. Toto Slovo se může vztahovat na Pána Ježíše Krista, Logos, které přišlo do izraelského domu se službou uzdravení. Kolikrát v evangeliích čte-

me „a všechny uzdravil.“ Matouš nám připomíná, že když uzdravoval nemocné, Spasitel naplnil slova Izajáše: „On sám naše slabosti vzal a nemoci nesl“ (Mt 8,17). Pokud někdo namítne, že nebyli uzdraveni všichni Izraelci, měli bychom pamatovat, že ne všichni vstoupili do zaslíbené země a ne všichni se vrátili z babylonského zajetí.

107,21–22 Žalmista opět vyzývá lidi, aby chválili Hospodina za jeho milosrdenství a divy, které koná. Dar jeho Syna je zvláštní příčinou k obětem a díkuvzdáním a k tomu, abychom jeho skutky opěvovali radostnými písněmi.

Záchrana námořníků v hrozně bouři (107,23–32)

107,23–27 Poslední obraz je nejživější. Představuje námořníky pracující na zaoceánských lodích. Poznali něco z Hospodinovy moci pokaždé, když je na moři zastihla bouře. Nejprve se zvedl vítr nevidané síly. Potom vlny vytvořily obří vodní stěnu. Loď stoupala na vlně, dřevo v ní vrzalo. Na hřebenu vlny se loď zachvěla a poté se zřítíla do hlubin. Nejmohutnější loď byla jako krabička zápalek v rozvířeném, pěnicím kotli. V takové bouři opustila odvaha i ty nejtvrďší námořníky. Vše, co mohli dělat, bylo potáčet se na lodi jako opilci, aby mohli konat své povinnosti. Velmi silně pociťují vlastní bezvýznamnost a jejich moudrost je k ničemu.

107,28–30 Nepřekvapí, že ve chvíli, jako je tato, se klející a nábožensky lhostejní námořníci modlí. A Hospodin je natolik laskavý, že vyslyší tyto zoufalé prosby. Utiší bouři i vlnobití. Jaká úleva! Muži se mohou opět plavit a brzy doplouvají do přístavu, ke kterému mířili.

107,31–32 Uklidnění námořníci by neměli zapomenout Hospodinu poděkovat za jeho neochvějnou dobrotu a divuplné odpovědi na jejich modlitby.

Měli by splnit své sliby a připojit se k jeho věrnému lidu ve velebení a chválení v zasedání starších.

Je to nadsázka, když řekneme, že je zde znázorněna poslední bouře Izraele a jeho následný vstup do království pokoje? Bouře

symbolizuje velké soužení. Moře je předobrazem bouřících se, nepokojných pohanských národů. Námořníci představují izraelský národ pohazovaný ze strany na stranu dalšími národy během doby Jákobova soužení. Věřící pozůstatek národa volá k Hospodinu. Ten pak osobně zasáhne a vrátí se na zem, aby započal svou vládu pokoje a blahobytu.

Boží vláda a milost (107,33–43)

107,33–34 Zbývající verše vysvětlují, jak Bůh jedná, když je jeho lid neposlušný, a pak poslouchá. Svou všemocnou silou vysušuje řeky a způsobuje, že bublající prameny vyschnou. Proměnit úrodnou zemi ve slatinu pro něj není nic, když se k němu lid otočí zády.

107,35–38 Proces se může také obrátit, a právě to se stane, až přijde Kníže pokoje, aby vládl nad zemí v tisíciletém království. Negev bude posetý hojnými vodními prameny. Sahara a Mohavská poušť se stanou dobře zavlažovanými zahradami. V místech, která byla po celá staletí neobyvatelná, vzniknou obydlí. Krajina bude poseta moderními městy. Pustina se náhle stane úrodnou. Obilí, zelenina, ovoce a lesní plody budou růst ve velkém množství. Díky jeho požehnání bude bohatá úroda a dobytek bude odolný vůči nemocem.

107,39–43 Druhou stranu mince lze vidět ve způsobu, jímž nakládá s ničemnými vládci.

Ubývalo jich, když byli poníženi ukrutnou bídou a trápením.

I přední muže vystavil hanbě, nechal je bloudit v pustotě bez cíle

(v. 39–40 B21)

Takový byl osud faraona, Heroda i Hitlera a tak skončí zlý triumvirát v době soužení.

Ale Bůh pozvedá nuzné z jejich trápení a žehná je velkou rodinou. Když to dobří lidé vidí, velmi se radují. Když to vidí bezbožní, nemají, co by řekli (což je pro ně neobvyklé).

Moudří uvidí za měnicím se osudem lidí a národů Boží ruku a poučí se z dějin i současných událostí. Především vezmou v úvahu Hospodinovo milosrdenství při jednání s těmi, kdo poslouchají jeho Slovo.

Žalm 108: Pomoz! Rychle!

Nepřekvapí nás, pokud nám tento žalm zní

povědomě. Prvních pět veršů je skoro totožných s Ž 57,8–12 a posledních osm veršů je téměř stejných jako v Ž 60,6–13. Žalm postupuje od chvály k modlitbě, zaslíbení, problému, opět k modlitbě a nakonec k zářné naději.

Chvála (108,2–6)

108,2–3 Žalmista je pevný ve svém rozhodnutí chválit Hospodina za jeho lásku a věrnost bez konce. Je připravený ochotně zpívat a hrát Nejvyššímu. Je sice stále tma, on však volá svou duši, aby procitla, a probouzí svou harfu a loutnu z jejich tichého odpočinku, aby písněmi díkuvzdání pozdravil jitřenku. Není špatný nápad začít den chválou!

108,4 A píseň neomezí na soukromí svého domu nebo svého malého sousedství. Kamkoli půjde, lidé ho uslyší uctívat Hospodina, a národy budou po něm opakovat jeho písně chval. Toto rozhodnutí bychom si měli osvojit i my.

108,5–6 Proč byl David pro Hospodina tak nadšený? Protože jeho milosrdenství sahá ve své nesmírnosti až nad nebesa a jeho věrnost (B21) se dotýká nebe. Jeho chvála by měla odpovídat jeho velikosti, aby mohl být vyvýšen nad nebesa a jeho sláva byla po vši zemi.

Když nasloucháme Davidově nadšené písni uctívání, lépe porozumíme tomu, proč kdosi napsal:

Chvála je božstější než modlitba; modlitba ukazuje šťastnou cestu do nebe. Chvála tam již je.

Modlitba (108,7)

Nyní se obrací k přimluvě. Na zemi útočily nepřátelské síly; vyhlídky byly zlověstné. Bylo zvláštní, že Izrael postrádá nadpřirozené projevy úspěchu, které dříve tak často zažíval, a proto snažně prosí Hospodina, aby vysvobodil své milované, seslal svou pomoc a odvrátil útočníky.

Zaslíbení (108,8–10)

108,8–9 Bůh ve své svatyni klidně a vznešeně uplatňuje svá svrchovaná práva nad Izraelem i nad pohanskými národy. Dává zaslíbení, že Mesiášem ovládaná oblast bude zahrnovat okolí Šekemu, kde se nachází Jákobova stud-

na; sukotské údolí, kde Jákob postavil stánky pro svůj dobytek (Gn 33,17); vzosné pláně Gileádu, slavné jak pro své pastviny, tak pro léčivý balzám; a území Manases po obou březích Jordánu. Efrajim bude přílbou a povede kmeny při obraně země. Juda bude jeho palcátem, sídlem vlády, jak zaslíbil v Gn 49,10.

108,10 Jsou zde zmíněny tři pohanské národy – Moáb, Edóm a Pelištea – jako zástupci cizího území, jež bude rovněž patřit ke království. Moáb se stane jeho umyvadlem, což je obraz vyjadřující pohrdání a nadvládu. Na Edóm hodí svůj sandál, což naznačuje vlastnictví, poddanství a opovržení. Zatímco se Moáb s Edómem stanou vazaly, Pelištea bude rozdracena. „Nad Pelišteou vítězně zakřičím!“

Problém (108,11–12)

Zaslíbení vítězství nad Edómem činí Davida netrpělivým a chce vidět jeho naplnění hned. Hlavní město Sela (rovněž známé jako Petra) bylo proslavené svou nepřístupností a nedobytností. David touží po někom, kdo by ho do Edómu přivedl, aby nad ním mohl vítězně zakřičet. Ale je tu problém – Bůh skryl svou tvář a Izrael postrádá jeho pomoc, což má katastrofální následky. Izraelská armáda vycházela do boje – vlastně do porážky, protože Hospodin nebyl s nimi.

Modlitba (108,13)

Bez Hospodina je situace beznadějná. Nikdo jiný nepomůže. David žil dost dlouho na to, aby věděl, že lidská pomoc je klamná. Žádá mocného Boha, aby se opět ujal Izraelovy pře a seslal pomoc na bitevní pole.

Výhlídka (108,14)

Jakmile opustí místo modlitby, žalmista zpívá na vítěznou notu: „S Bohem si budeme počínat udatně,“ neboť on pošlape protivníky a dá svým milovaným vítězství. To je důvěra, zrozená z víry, kterou vyjádřil Paul Gerhardt tak výstižně:

Stojí Bůh na mé straně? Nebojím se,
třebaže všechno povstává proti mně;
když zvolám ke Kristu, svému Spasiteli,
zástup zlého uteče.
Můj přítel je všemohoucí Hospodin

a Bůh, který mě miluje.
Který nepřítel mi může ublížit,
i když se přizene jak povodeň?

Svět může pomínout a zahynout,
ty se, Pane, nepohneš;
ani nenávisť všech d'áblů
mě nemůže oddělit od tvé lásky;
hlad ani žízeň,
chudoba či starost,
ani hněv mocných knížat
nemůže dosáhnout k mému úkrytu v tobě.

Mé srdce poskakuje radostí,
žal v něm nemůže přebývat,
zpívá vysoko ve slávě,
uprostřed svitu zlatého slunce.
Slunce, které na mě svítí,
je Ježíš a jeho láska,
pramen mého zpěvu,
je hluboko na nebesích nade mnou.

Žalm 109: Osud Božích nepřátel

Ze všech proklínacích žalmů je tento bezkonkurenčně na prvním místě. Žádný jiný nesvolává Boží soud s tak čistým jedem nebo s tolika vyčerpávajícími podrobnostmi. Čtenář nemůže jinak než se nechat fascinovat žalmistovou vyloženou důmyslností v rozmanitosti trestů, které svolává na své nepřátele!

109,1–3 Žalm začíná s odzbrojující mírností. David naléhavě prosí o pomoc Boha své chvály, tj. Boha, jehož chválí. Jeho nepřátelé na něj slovně jízlivě útočí a chrlí na něj lživá obvinění. Nenávistná slova na něj míří z každého směru. Ještě těžší je přijmout skutečnost, že tyto útoky jsou naprosto neoprávněné.

109,4–5 Těm, kdo na Davida útočí, prokovoal lásku a dobrotu, a co od nich dostal? Přívál falešných obvinění. A celou tu dobu se za ně modlí. Za každou dobrotu mu odplácíjí urážkou a za lásku se mu odvděčí nenávistí.

109,6–7 V tomto okamžiku se zdá, že namáčí brko do žiraviny. Od této chvíle se z jeho zraněné duše valí kletby, žhavé a smrtelné. Ze všech nepřátel ve verších 1–5 se nyní soustřeďuje na jednoho.

Tento muž bude nakonec zajat a předveden před soud. Až se tak stane, nechť Hospodin za-

řídí, aby se jeho žalobcem stal ničema, satanský muž. A necht' verdikt soudu zní: „Vinen!“ A pokud se proti rozsudku odvolá, necht' je jeho požadavek pokládán za pohrdání soudem a trest se ještě zvýší.

109,8–10 Co se týče jeho života, necht' je krátký a jeho pověření at' převezme jiný. Tato konkrétní kletba je citována ve Sk 1,20 ve vztahu k Jidášovi a jeho pověření pokladníka učedníků:

Neboť je napsáno v knize Žalmů: „Jeho přibytek at' zpustne, at' není nikoho, kdo by v něm bydlil,“ a „jeho pověření at' obdrží jiný.“

Krutosti tohoto žalmu lépe porozumíme, pokud si uvědomíme, že se vztahuje nejen na Davida a jeho nepřítele, ale také na Mesiáše a jeho zrádce a snad také na Izrael a budoucího Antikrista.

Co se týče nepřítelovy rodiny, at' se z jeho synů stanou sirotci a z jeho ženy vdova. Kéž se jeho synové neustále potácejí po žebrotě, vyvlastnění z ruin, které bývaly jejich domovem.

109,11–13 Pokud jde o jeho majetek, necht' vstoupí do hry lichvář a políčí si na vše, co mu patří, a necht' zaberou cizáci všechno, co vydělal.

A protože neprokázal milosrdenství, at' není nikoho, kdo by prokázal milosrdenství jemu, ani soucit jeho sirotkům. At' rodinné jméno upadne do zapomnění dříve, než zanikne jedno pokolení. (Z orientálního pohledu se jedná o jeden z nejhanebnějších trestů, které mohly na člověka dopadnout.)

109,14–15 Dokonce ani jeho předkové nejsou bez viny. Kéž si Hospodin připomene vinu jeho otců a kéž není hřích jeho matky vymazán. Přesná podstata jejich zločinu není uvedena, ale jejich provinění muselo mít přitěžující okolnosti, když žalmista žádá, aby jejich hříchy nikdy nebyly před Hospodinem zapomenuty a aby byla ze země vyhlazena jejich památka.

109,16–20 Ve verši 16 slyšíme kousavou obžalobu ničemy. Jeho životním stylem bylo neprokazovat vlídnost. Místo toho aktivně a agresivně lovil chudého a nuzného a zkroutěné v srdci doháněl k smrti. Není těžké vidět

v tomto verši Jidáše, zlomyslně pronásledujícího Spasitele až na kříž.

V morální oblasti však existuje neúprosný zákon odplaty. Cokoli člověk zaseje, to také sklídí. Sklizni nelze uniknout. Hřích nikomu neprojde. Zde žalmista žádá, aby se zákon příčiny a následku plně chopil kormidla. Tento člověk rád proklínal druhé; nyní at' se jeho kletby vrátí na jeho hlavu. Nechtěl, aby se druzí těšili z požeňání; necht' se mu nyní požeňání vzdálí. Chvástal se proklínáním jako svým pláštěm; at' nyní jeho kletby proniknou do jeho života, jako houba nasává vodu; necht' nasáknou každíčkou část jeho bytosti, dokonce i morek jeho kostí. Necht' ho proklínání pokryje jako oblečení, které nosí, „at' k němu přilne jako opasek, který nemůže nikdy sundat“ (Knox).

Toto přeje David tomu, kdo ho obviňuje a pomlouvá. Ve výčtu trestu sotva přehlédl nějaký detail. Kdosi poznamenal: „Zde je na ničemu svoláváno všechno, co by si kdo kdy mohl přát vidět, že postihne jeho nepřítele.“

109,21–25 Žalmista končí dvěma modlitbami a nadšenou chválou. Nejprve se modlí za vysvobození ze svých těžkostí. Chce, aby se do toho pro své jméno vložil sám Hospodin, tzn. aby se oslavil jako Bůh moci a spravedlnosti. Až bude Hospodin jednat v zájmu Davida, opět prokáže, že jeho milosrdenství je dobré.

Žalmistova tíživá situace je vážná. Nejenže je chudý a nuzný, ale jeho srdce je v nitru zraněné. Život ho opouští jako prodlužující se stíny. Cítí se jako kobyłka, kterou setřásli z ruky. Kvůli delšímu postu mu poklesají kolena, je jen kost a kůže. Jeho nepřátelé se vysmívají jeho ubohému stavu; posměšně nad ním potřásají hlavou.

109,26–29 Ve druhé modlitbě prosí Hospodina, aby ho před nepřáteli obhájil. Když mu Hospodin přijde na pomoc a zachrání ho, pak útočníci poznají, že se jednalo o Boží zásah – o Hospodinovu ruku. Co na tom, že proklínají, když Hospodin žehná. Nepřátelé budou zahanbeni, ale tehdy se žalmista bude radovat. At' obléknou ostudu a zmatek, ano, at' jsou zahanbeni hanbou jako pláštěm.

109,30–31 Nakonec slyšíme Davida, jak

připravuje chválu, kterou vzdá Hospodinu, až budou jeho modlitby vyslyšeny. Nebude to obyčejná chvála, ale veliké díkůvzdání. Nebude v soukromí, ale uprostřed mnohých. A námětem mu bude skutečnost, že Hospodin stojí po pravici nuznému a zachraňuje ho před těmi, kteří ho označili k popravě. Člověku dodává velkou důvěru, když má Hospodina za svého obhájce. Jak říká F. B. Meyer:

Jak odvážný je obviněný, pokud předstoupí před soud a opírá se o ruku nejušlechtilejšího v zemi. Jak zbytečné ho odsuzovat, když Soudec všech stojí vedle něj, aby ho ospravedlnil?⁷¹

Exkurz: Proklínací žalmy

Tolik o tom, co říká Žalm 109. Nebylo by však intelektuálně čestné, kdybychom pokročili dále, aniž bychom se postavili problému, který je v proklínacích žalmech implicitně zahrnut. Problém je to, jak usmířit pomstychtivého a odsuzujícího ducha těchto žalmů s duchem odpuštění a lásky, které jsou jinde Božím lidu přikázány. Protože Žalm 109 je králem proklínacích žalmů, zdá se, že nyní je správný čas se problému postavit.

Nejprve vyjmenuji některá vysvětlení, která se předkládají, ale pro mě nejsou úplně přesvědčivá. Poté představím to, co považuji za skutečné vysvětlení, třebaže ani to není bez obtíží.

Poukazuje se na to, že tyto kletby nejsou tolik svoláváním pomsty nebo trestu na ničemny jako spíš předpovědi toho, co se stane Božím nepřátelům. Proto Unger praví:

Kletby vyslovené proti jednotlivcům svatými muži nejsou výrazem pomsty, vášně nebo netrpělivosti; jsou předpověďmi a ty Bůh neodsuzuje.⁷²

Mnohé z těchto oddílů by bylo možné stejně správně přeložit budoucím časem i rozkazovacím způsobem.

Druhé vysvětlení říká, že David *promlouval jako Boží pomazaný*. Díky tomuto postavení byl Božím zástupcem. Proto mu bylo povoleno, aby vyslovil tyto tvrdé tresty. (Zde je třeba poznamenat, že ne všechny proklínací žalmy napsal David.)

Jiní zase pokládají tyto oddíly za *historický*

záznam toho, jak se tito muži *cítili*, aniž by souhlasili s jejich tvrdostí. Ohledně tohoto pohledu Barnes píše:

Tyto výrazy jsou pouze záznamem toho, co se odehrávalo v žalmistově mysli, a pro nás jsou zachovány jako doklad lidské přirozenosti, která je částečně posvěcena. Podle tohoto pohledu Duch inspirace nenese zodpovědnost za pocity na straně žalmisty, stejně jako ji nenese za činy Davida, Abrahama, Jákoba nebo Petra. ... Správný pohled na inspiraci po nás nevyžaduje, abychom se domnívali, že lidé, kteří byli inspirováni, byli bezhříšní. ... Podle tohoto pohledu nejsou výrazy použité v tomto záznamu předloženy pro to, abychom je napodobovali.⁷³

Existují i další vysvětlení. Proklínací žalmy jsou obhajovány tím, že nám připomínají, že ze statusu Izraele jakožto Božího vyvoleného národa byli *nepřátelé Izraele nepřáteli Božími*, že v každém z nás je něco, co si spravedlivě zaslouží náležitý trest za přestupek nebo že žalmisté popisují, *co si hříšníci zaslouží*, a nevyjadřují osobní touhu po pomstě.

Jak jsem řekl již výše, nepovažuji ani jedno vysvětlení za plně uspokojivé. Nejvíce se mi líbí vysvětlení, které říká, že proklínací žalmy vyjadřují ducha, který byl *vhodný pro Žida žijícího pod Zákonem, ale není vhodný pro křesťana žijícího pod milostí*. Důvod, proč nám tyto žalmy připadají kruté, spočívá v tom, že na ně pohlížíme ve světle zjevení Nového zákona. David ani další žalmisté Nový zákon neměli. Scroggie poukázal na to, že:

... bude dobré uvědomit si skutečnost, že předchozí dispensace byla podřízena současné dispensaci, že zatímco Zákon evangelium neodporuje, není mu roven, že zatímco Kristus přišel Zákon naplnit, přišel ho i překročit. Musíme dbát na to, abychom nehodnotili výrazy v knize Žalmů, které si libují v pomstychtivosti a pomstě, pomocí standardů Pavlových dopisů.⁷⁴

Zatímco nám připadá poněkud přísné, když trest muže postihne celou jeho rodinu, pro žalmistu to bylo ospravedlněno skutečností, že Bůh hrozil, že bude trestat vinu otců na dětech až do třetího a čtvrtého pokolení (Ex 20,5; 34,7; Nu 14,18; Dt 5,9). Ať se nám to líbí či nikoli, v duchovní říši existují zákony, podle

nichž se hříchy projeví v rodině člověka. Žádný člověk není ostrov; důsledky jeho hříchu ovlivňují druhé stejně jako jeho samotného.

Nyní žijeme v Hospodinově milostivém roce. Až tento věk skončí a nastane den pomsty našeho Boha, pak bude jazyk proklínacích žalmů znovu na rtech Božího lidu. Například mučedníci doby soužení řeknou: „Jak dlouho ještě, Panovníku, svatý a pravý, nebudeš soudit a trestat za naši krev ty, kdo bydlí na zemi?“ (Zj 6,10).

A ještě poslední úvaha! Tvrdost kleteb žalmů připravuje naše srdce velmi chabě na to, abychom ocenili toho, jenž nesl na svém těle na kříži každou kletbu, abychom my mohli být navěky svobodni od kletby a proklínání. Ani všechny tresty popsáné v žalmech dohromady nevytvoří víc, než chabý, mdlý obraz laviny soudu, kterým jako naše zástupná oběť prošel.

†

Žalm 110: Davidův syn a Davidův Pán

Tento Davidův žalm se těší výsadě, protože ho Nový zákon cituje nebo na něj odkazuje častěji, než na kterýkoli jiný oddíl Starého zákona. Je zřejmé, že se jedná o mesiášský žalm, který ho představuje nejprve jako oslaveného po Boží pravici, poté jako krále slávy vracejícího se na zem, aby převzal žezlo univerzální vlády, a také jako věčného knížete podle řádu Malkisedekova.

110,1 V prvním verši David cituje Hospodina, jak praví jeho Pánu:

„Usedni po mé pravici, dokud nepoložím tvé nepřátele za podnož tvých nohou.“

Klíčem k porozumění je identifikovat dvě odlišné osoby označené jako „Pán“. První použití tohoto slova se nepochybně vztahuje na Hospodina.⁷⁵ Druhé slovo „Pán“ je hebrejské *adón* znamenající „pán“ nebo „vládce“. Občas se používalo jako jméno Boží a jindy jako označení pro lidského pána. Třebaže slovo samotné vždy neoznačuje Boží osobu, následující slova ukazují, že Davidův Pán (*Adón*) byl roven Bohu.

Když Ježíš jednoho dne mluvil v Jeruzalémě s farizeji, zeptal se jich, co soudí ohledně Mesiášovy totožnosti. Či potomek ten Za-

slíbený bude? Odpověděli správně, že bude Synem Davidovým. Ale Ježíš jim ukázal, že podle Žalmu 110 (který uznávali jako mesiášský) bude Mesiáš také Davidovým Pánem. Jak by mohl být zároveň Davidovým synem i Pánem? A jak by mohl mít král David někoho, kdo by byl jeho Pánem na zemi?

Odpověď samozřejmě zněla, že Mesiáš bude Bůh i člověk. *Jako Bůh* bude *Davidovým Pánem* a *jako člověk* bude *Davidovým synem*. A samotný Ježíš, jenž ve své osobě spojil božství i lidství, byl Davidovým Pánem i Davidovým synem.

Pro farizeje to byl okamžik pravdy. Navzdory veškerým důkazům nebyli ochotni uznat Ježíše jako dlouho očekávaného Mesiáše. Proto čteme:

A nikdo mu nemohl odpovědět ani slovo; od toho dne se ho již nikdo neodvážil zeptat (Mt 22,41–46; srov. Mk 12,35–37; L 20,41–44).

Novozákonní pisatelé neponechávají prostor pochybnostem o tom, že ten, kdo sedí po Boží pravici, není nikdo jiný než Ježíš z Nazareta (Mt 26,64; Mk 14,62; 16,19; L 22,69; Sk 2,34–35; 5,31; 7,55. 56; Ř 8,34; 1K 15,24 dále; Ef 1,20; Ko 3,1; Žd 1,3–13; 8,1; 10,12–13; 12,2; 1Pt 3,22; Zj 3,21). Proto verš 1 vypovídá o tom, co Hospodin řekl Pánu Ježíši v den jeho nanebevstoupení, když usedl po Boží pravici. Zde však je pouze do doby, než se jeho nepřátelé stanou podnoží pro jeho nohy.

110,2 Mezi verši 1 a 2 máme něco, co H. A. Ironside nazval „velkou vsuvkou“⁷⁶ – věk církve, který sahá od Kristovy korunovace až do jeho druhého příchodu. V druhém verši vidíme, jak Hospodin ze Sijónu sesílá Mesiášovo královské žezlo; jinými slovy Hospodin ustanovuje Krista za krále v jeho hlavním městě Jeruzalém. Žezlo symbolizuje královskou pravomoc. Kristu je dána pravomoc panovat nad celou zemí uprostřed nepřátel: „Panuj uprostřed svých nepřátel!“ Ještě předtím Pán Ježíš zničí své úhlavní nepřátele, takže se zde nejedná o zničení nepřátel, nýbrž o panování nad těmi nepřáteli, kteří se stali jeho přáteli a radostně se podřizují jeho vládě.

110,3 To potvrzuje třetí verš. Jeho lid bude jako dobrovolná oběť (dle pozn. ČSP) v den,

kdy povede svou armádu na svatou horu. Nebo jak překládá NKJV/B21:

Tvůj lid se dobrovolně nabídne, až se tvá síla ukáže ve svaté nádheře.

„Ve svém životě a chování,“ píše Barnes, „projeví veškerou krásu a přitažlivost, která spočívá ve svatém a čistém charakteru.“

Druhá část třetího verše se stala trýzní překladatelů a komentátorů. Scroggie ji parafrázuje takto: „... jako se rosa rodí ze své matky rána, tak k tobě přijde tvé vojsko početné, čerstvé, zářivé a mocné.“⁷⁷

110,4 Jedním z mimořádných znaků království bude skutečnost, že Pán Ježíš ve své osobě spojí dva úřady – krále a kněze. Jedná se o spojení, které je v případě lidských vládců krajně nebezpečné; dlouhé a hlasité volání po oddělení státu a církve nebylo bez oprávněné příčiny. Ale když je vládcem Ježíš, je to ideální kombinace. Nezkorumpovaný úřad krále a duchovní kněžství dají světu vládu, po které dlouho toužil, ale kterou nikdy nepoznal.

Ve verši 4 se dovídáme čtyři věci ohledně Mesiášova kněžství:

Stal se knězem Hospodinovou přísahou.

Toto jmenování bylo neodvolatelné.

Jeho kněžství je věčné.

Je podle řádu Malkisedeka.

Obrat „podle řádu Malkisedeka“ je vysvětlen v Žd 5–7, kde je Malkisedekovo kněžství porovnáno a dáno do protikladu s áronským neboli levitským kněžstvím.

Pod Zákonem Bůh určil za kněze muže z kmene Lévi a z Áronovy rodiny. Jejich kněžství bylo záležitostí rodinného původu a končilo s jejich smrtí.

Kněžství tajemné postavy Malkisedeka vzniklo svrchovaným jmenováním od Boha. Nezdědil je po rodičích („Je bez otce, bez matky, bez rodokmene,“ Žd 7,3a) a nemáme ani zmínku o tom, že by jeho kněžství někdy začalo nebo skončilo (nemá ani počátek dnů ani konec života,“ Žd 7,3b). V tomto a dalších ohledech bylo Malkisedekovo kněžství nadřazené lévijskému. Malkisedek byl předobrazem Pána Ježíše. Kněžství našeho Pána nebylo záležitostí rodinného původu; pocházel z kmene Juda, nikoli Lévi. Jeho kněžství vzniklo na základě svrchovaného věčného

Božího výnosu, a protože žije v moci nekočnému životu, jeho kněžství nikdy neskončí.

Další způsob, jímž Malkisedek předznamenal Mesiáše, byla skutečnost, že byl král i kněz. Jeho jméno a titul vyjadřují, že byl králem spravedlnosti a králem pokoje (Žd 7,2). Byl také knězem Boha Nejvyššího (Gn 14,18).

110,5 Poslední tři verše podávají Pána Ježíše jako mocného dobyvatele, který potlačuje veškeré bezpráví a vzpouru před tím, než ustanoví své království. Problém s určením osob v těchto verších do značné míry odpadne, pokud je vztáhneme na Hospodina a na Mesiáše-krále. Pak by verš 5 zněl:

Hospodin (*Adonaj* – zde Pán Ježíš) je po tvé (Hospodinově) pravici; on (Mesiáš) popraví krále v den svého hněvu.

110,6 Máme zde Pána Ježíše postupujícího proti pohanským národům tak, jak předpověděl Jl 4,9–17; Za 14,3 a Zj 19,11–21. Vykonnává soud nad národy a posévá krajinu jejich těly. Další výrok „potře i hlavu panující nad mnohými krajinami“ lze rovněž přeložit jako „srazí hlavu nad velkou zemí“. Mohlo by se jednat o nárazku na Člověka hříchu, „kterého Pán Ježíš odstraní dechem svých úst a zahladí jej i jeho skutky jasným zjevením svého příchodu“ (2Te 2,8).

110,7 Jak král postupuje, aby se vypořádal se svými nepřáteli, napije se z potoka na cestě. A protože voda je často předobrazem Ducha svatého (J 7,38–39), text naznačuje, že Pán je občerstvován a posilován službou Ducha, což vysvětluje, proč poté zvedne svou hlavu ve vítězství.

Žalm 111: Hospodinovy nádherné skutky

Textem Žalmu 111 se vinou tři vlákna:

Hospodinovy skutky (v. 2. 3. 4. 6. 7).

Hospodinova slova pod synonymy jako jsou smlouva (v. 5. 9) a přikázání (v. 7).

Věčný charakter všeho, čím je a co dělá (v. 3. 5. 8–10).

V hebrejštině je tento žalm napsán v akrostichu. Každý z prvních osmi veršů má dva řádky. Poslední dva verše mají řádky tři. Každý z dvaceti dvou řádků začíná jedním písmenem hebrejské abecedy v chronologickém pořadí.

Tématem žalmu jsou znaky vznešenosti korunovaného Krista. Izrael zpívá chvály tomu, kdo jej povolal z temnoty Egypta a babylonského zajetí do svého podivuhodného světla.

111,1 Žalm začíná výzvou věrným, aby chválili Hospodina (hebr. *halelujah*) a žalmistovým osobním rozhodnutím chválit Hospodina bez zábran a rozptylování. Bude tak činit v malém shromáždění věřících stejně jako ve velkých shromáždění lidu, nebo jak bychom mohli říci, v soukromí i na veřejnosti.

111,2–3 Čtyři popisy Hospodinových skutků platí o všem, co dělá, ale „Mount Everestem“ všech Božích skutků bylo pro starozákonní Židy vysvobození z Egypta. Hospodinovy skutky jsou velké, všem, kdo se jimi se zálibou zabývají, přinášejí užitek. Jedná se o nesmírné projevy jeho slávy a vznešenosti, jeho spravedlnost trvá navždy.

111,4–5 Ustanovil Velikonoce jako trvalou vzpomínku na záchranu Izraele skrze krev beránka a trvalou připomínku jeho milosti a slitování. V Pánově večeři nám zanechal upomínku na naši spásu skrze krev lepšího Beránka, nezapomenutelnou připomínku toho, že je milostivý a soucitný. Pátý verš se zřejmě vztahuje především na zázračný způsob, jímž Bůh opatřil potravu (dosl. „kořist“) pro Izraelce během jejich putování pustinou. Nikdy nezapomněl, že byli lidem jeho smlouvy. Ale *vždy* platí, že je věrný zaslíbením, která učinil.

111,6 Svému lidu dosvědčil své mocné činy tím, že vyhnal kenaanské národy a jej bezpečně přivedl do zaslíbené země, kterou žalmista nazývá „dědictvím národů“.

111,7–9 Veškeré Boží skutky dávají najevo, že Bůh je vždy věrný a spravedlivý. Všechna jeho příkázání jsou naprosto spolehlivá. Navždy dodržuje svá zaslíbení a naplňuje je věrně a řádně. Seslal svému lidu vykoupení v době exodu, později je přivedl zpět ze zajetí v Babyloně. A učiní tak znovu, až přivede do izraelské země dvanáct izraelských kmenů, než začne jeho slavná vláda. To všechno je součástí jeho smlouvy a ta nikdy nezklame. Jeho jméno je svaté a vzbuzuje bázeň neboli je velebné, a jaké je jeho jméno, takový je i on!

111,10 Na cestu moudrosti vyrazil pouze ten, kdo ho ctí. Čím více ho posloucháme, tím více nám dává světla. „Poslušnost je orgánem duchovního poznání.“

Je hoden, aby byl chválen navěky!

Žalm 112: Odměny spravedlivých

112,1 Mezi tímto a předchozím žalmem existuje úzká spojitost, a to jak ve formě (akrostich), tak v jeho duchovním učení. Začíná tam, kde Žalm 111 skončil – u člověka, který se bojí Hospodina a který žije moudře. Něco z toho, co bylo řečeno v předchozím žalmu – žalmu o Hospodinu, je v tomto vztaženo na zbožného člověka. V Žalmu 111 vidíme Slunce spravedlnosti, jak září ve své veškeré slávě; zde vidíme věřícího, který onu slávu odráží jako měsíc. Pohledem na Hospodinovu nádheru je věřící proměňován Duchem svatým do stejné krásy (2K 3,18).

„Haleluja!“ neboli „Chvalte Hospodina!“ Toto zvolání často vyjadřovalo žalmistovy pocity a nám tím zanechal dobrý příklad.

Kdo je ten šťastný člověk? Ten, kdo ctí Hospodina a podřizuje se mu, kdo má velkou zálibu v jeho příkazech a dokazuje to tím, že je poslouchá. Sklízí užitek, který proudí ze života praktické zbožnosti. Jedná se o:

112,2 *Význačné potomstvo.* Jeho potomci budou zaujímat mocné a prestižní postavení; pro své zbožné dědictví budou mít čest. (Při výkladu těchto požehnání pro věk církve uděláme dobře, pokud je převedeme z jejich pozemského, hmotného významu na jejich duchovní protějšky.)

112,3 *Blahobyt.* Je obecná pravda, že poslušnost Božím slovu zachraňuje člověka před plýtváním a chudobou. Důsledky jeho spravedlnosti, tj. jeho čestnosti, píle a hospodárnosti sahají až do budoucích pokolení.

112,4 *Ujištění o osvícení.* Neexistuje záruka imunity před temnotou, ale je zde zaslíbení, že v temnotách vzejde světlo. Ve všech temných obdobích života se Hospodin projevuje jako milostivý, soucitný a spravedlivý.

112,5–6 *Štědrost.* Lépe je člověku, který je štědrý a neodmítne půjčit druhým, kteří jsou ve skutečné nouzi. Takový člověk spravuje své záležitosti dle práva. Jeho život je posta-

ven na pevných základech a bude se na něj vzpomínat dlouho po jeho smrti.

112,7 Svoboda od strachu. Nemusí žít v neustálém strachu ze špatných zpráv nebo zvrátů v podnikání či z přírodních pohrom. Doufá v Hospodina a ví, že se mu nemůže stát nic, co by nebylo podle Boží vůle.

112,8 Důvěra při napadení. Dokonce ani jeho protivníci nenaruší jeho vyrovnanost a klid. Důvěruje, i když se může zdát, že mají momentálně navrch, ale jejich pád je jistý a on je na vítězných straně.

112,9 Trvalá plodnost a čest. Byl štedrý, a proto vliv jeho dobroty k chudým nebude nikdy zapomenut. Nebude muset pověsit svůj roh (symbol síly) v hanbě. Naopak, jeho hlava bude korunována chválou. Pavel cituje tento verš v 2K 9,9, aby poukázal na trvalý přínos štedrosti.

112,10 Závist ničemů. Když ničemové nakonec uvidí morální očistění a trvalou poctu zbožných, budou rozmrzelí a závistiví. Budou hněvivě skřípat zuby a nakonec zcela zmizí. Barnes poznamenává:

To je v ostrém protikladu k tomu, co je v žalmu řečeno o spravedlivých. Bude se jim dařit a budou šťastní; dokážou uskutečnit své plány; za života se jim dostane úcty a po smrti se na ně bude vzpomínat; uvidí, jak Bůh kvůli nim zasáhne v nejtemnějších hodinách; budou pevní a klidní v den nebezpečí a strasti; vloží svou důvěru v Hospodina a všechno bude v pořádku. Zajisté je výhodné... být přítelem Božím.⁷⁸

Žalm 113: Tak veliký a přece tak milostivý

113,1–6 Prvních pět veršů představuje Boha jako někoho, kdo je *nekonečně vysoko*, zatímco poslední čtyři jako někoho, kdo je *důvěrně blízko*.

Náš Bůh je nekonečně vysoko. Jako takového je na místě jej chválit.

<i>Kdo?</i>	Všichni jeho služebníci (v. 1).
<i>Jak?</i>	Dobrořečením jeho jménu, což znamená děkovat mu za vše, čím je (v. 2a).
<i>Jak často?</i>	Neustále – nyní a navěky (v. 2b).

<i>Kde?</i>	Všude – od země východu slunce až po jeho západ (v. 3a).
<i>Za co?</i>	Za jeho <i>velikost</i> . Je vysoko nad všemi národy, jeho sláva je nad nebesy (v. 4). Za to, že se mu <i>nic nevyrovná</i> . Není nikdo, kdo by se s ním mohl srovnat a usednout na jeho trůnu na výsostech (v. 5). Za jeho <i>neomezené vidění</i> . Neexistuje nic na nebi ani na zemi, co by neviděl (v. 6). Text naznačuje, že se musí pokořit už jen pro to, aby viděl na věci v nebesích!

Chvalte jeho jméno, jméno toho, který je nekonečně vysoko, neboť je také důvěrně blízko.

113,7–9 Chudí to vědí! Pozvedá je totiž z prachu.

I nuzní to vědí! Pozvedá je z jejich nízkého postavení a nechává je usednout s předními muži, se znamenitými země.

A ví to i neplodná žena! Daruje jí domov a činí ji radostnou (ČSP dle pozn.) matku synů. Neplodnost byla mezi židovskými ženami obávanou pohanou. Vysvobození z tohoto prokletí bylo příležitostí k nesmírné radosti, tolik podle Prayer Book Commentary (Komentář k modlitební knížce, pozn. překl.).

Aplikace

Byl jsem *chudý*, ale skrze víru v Krista jsem se stal úžasně bohatým v duchovních věcech.

Byl jsem nuzný, ale Pán Ježíš vyvedl tohoto žebráka z hnojiště a dal mu skvělé křesťanské bratry a sestry, společenství, které překoná cokoli, co může tento svět nabídnout.

Byl jsem *neplodný*, bez ovoce ve svém životě pro Boha. Ale on mě vysvobodil z této prázdné, zbytečné existence ke smysluplnému a plodnému životu.

Není divu, že zpívám se žalmistou: Haleluja!

Naplňuje trůn, trůn na nebesích,
naplňuje ho bez pochybení;
předmět lásky jeho Otce,
téma písně vykoupěných.

Ačkoli je vysoko,
přece přijímá chválu,
kterou mu zde jeho lid vzdává;
nejslabší, nejchabější zvolání
dosáhne ke Spasitelovu uchu.

Thomas Kelly

Žalm 114: Mocná přítomnost Hospodina

114,1 Příběh o vykoupení Izraele z Egypta, o jeho zážitcích v pustině a příchodu do zaslíbené země byl od počátku do konce ohromným projevem Boží moci. Pro židovskou mysl to byl vlastně největší projev Boží moci, ke kterému kdy došlo.

Jaká historická doba to byla, když Izrael vyšel z Egypta a skončila dlouhá léta otroctví a útlatku! Kdo změří nadšení lidu vysvobozeného od Egyptanů? Už se nebudou hrbít pod hrozbami a kletkami vyštěkávanými v cizím jazyce!

114,2 V době, kdy byla země přidělena Judovi, stala se Boží svatyní. V Jeruzalémě byl postaven chrám. A celá izraelská země se stala jeho vladařstvím – územím, o něž neúnavně pečoval. Co tehdy platilo geograficky o Judovi a Izraeli, platí dnes duchovně o církvi.

114,3 Když izraelský lid dorazil k Rudému moři, vody na ně jen jednou pohlédly a v panice ustoupily. Můžete si však být jisti, že to nebyl pohled na chatrný zástup uprchlíků, který vyvolával hrůzu. Moře vzhledlo, uvidělo svého Stvořitele a rychle uteklo, takže Izrael mohl přejít, aniž by si namočil nohy.

Stejná věc se odehrála o čtyřicet let později, když vstupovali do zaslíbené země. Řeka Jordán se zastavila u města Adamu a z poslední překážky ke vstup do země se stala cesta. Rudé moře a přechod Jordánu ohraničují tuto velkolepou kapitolu v dějinách národa. Přechod Rudého moře je předobrazem našeho vykoupení ze světa Boží mocí skrze naše ztotožnění se s Kristem v jeho smrti, pohřbu a vzkříšení. Přechod Jordánu vyjadřuje vysvobození z putování pustinou a vstup do našeho duchovního dědictví, opět skrze Kristovu smrt, pohřeb a vzkříšení.

114,4 Mezi těmito dvěma událostmi došlo k dalším úžasným příkladům Boží moci. Jedno z nejvýznamnějších bylo vydání Zako-

na na hoře Sínaj. Příroda se natolik svíjela, že hory poskakovaly jako berani a pahorky jako jehňata. Zdá se, že Boží sláva byla natolik mocná, až se celá oblast jakoby otřásla pohromou. Tak děsivý to byl pohled, že muž Boží Mojžíš řekl: „Jsem zděšen a třesu se“ (Žd 12,21). Pisatel Listu Židům nám připomíná, že jsme nepřišli k hroživé hoře Zákona, ale k trůnu milosti.

Hrůza ze Zákona a z Boha
u mě nemají co dělat;
poslušnost a krev mého Spasitele
zakrývají pohled

na všechna má přestoupení.

Augustus M. Toplady

114,5–6 Žalmistu tolik těší tyto projevy Boží moci, že si dobírá moře, Jordán, hory a pahorky, aby vysvětlily, proč se tak chovaly. Otázky vytvářejí jemně posměšnou píseň, která se směje některým z největších symbolů moci a stability v přírodě za to, že při letmém Pánově pohledu couvly.

114,7–8 Z toho plyne argument, že celá země by měla mít před takovým Bohem nejhlubší úctu a respekt. On je tím navždy velkým JÁ JSEM a zároveň je Bohem nehodného Jáka. Proměnil skálu v jezero, křemen ve vodní pramen. Stalo se tak dvakrát (Ex 17,6; Nu 20,11). Izraelský lid byl naprosto vyčerpaný žízní. Velmi reptal a dokonce si přál se vrátit zpět do Egypta. Bůh jim zázračně opatřil jezero ze skály, nejprve na Chorébu, později u Meriby. Pavel nám říká, že *skála* byla předobrazem *Krista*, jenž byl místo nás zasažen na Golgotě, a dává obživující vodu každému, kdo k němu s vírou přijde (1K 10,4).

Žalm 115: Izrael se zřiká model

Židé se právě vrátili z babylonského zajetí a jsou zpět ve své zemi. Vůbec to však nepřičítají sami sobě. K jejich obnově došlo pouze díky Hospodinu. To způsobil on pro svou nehybnou lásku ke svému lidu a pro věrnost svému zaslíbení.

115,1–2 Až příliš dlouho se pohané vysmívali Izraelcům: „Nuže, kdepak je ten váš Bůh? Nezdá se, že by se o vás zvlášť zajímal, když vás nechal sedmdesát let strádat v zajetí!“ Ale

nyňi to už říkat nemohou. Pohrdání a posměch umlkly. Bůh obhájil své jméno.

115,3 Ted' by mělo být celému světu jasné, že pravý Bůh je nadřazený všemu – „náš Bůh je v nebesích“ a je svrchovaný – „činí vše, co si přeje“. Boží nedostiznost znamená, že je vyvýšený nad celým vesmírem a má své bytí mimo něj. Boží svrchovanost znamená, že může dělat cokoli, co si přeje. To, co ho těší, je vždy dobré, spravedlivé a moudré.

115,4–7 Kvůli modlářství Izraelců Bůh dovolil, aby je Babyloňané odvedli do zajetí. Ale nyní, když se přesvědčili o bezmoci a bezcenosti model, vysmívají se pohanům kvůli jejich tesaným modlám.

Modly jsou vyrobené ze stříbra a zlata, a proto jejich cenu určují podmínky na trhu. Vyrábějí je lidé a jsou tudíž níže než ti, kdo je uctívají. Mají ústa, ale nemohou vyučovat ani předpovídat budoucnost. Mají oči, ale nevidí problémy svých lidí. Mají uši, ale nemají moc modlitbu vyslyšet. Mají nos, ale necítí kadidlo, které se jim obětuje. Mají ruce, ale nemají moc cokoli nahmatat. Mají nohy, ale nepohnou se ze svého podstavce. Nemohou dokonce ani zabručet.

115,8 Ti, kdo je zhotovují, budou jako ony. V duchovní říši je pravidlo, že se lidé stávají podobni předmětu svého uctívání. Jejich morální standard určuje jejich bůžek. Všichni, kdo doufají v modly, se stanou nečistými, slabými, tupými a nechápajícími.

115,9 Pouze Hospodin je hodný důvěry. Nyní vystupuje sólista a vyzývá Izrael k životu v neochvějně důvěře v Hospodina. Sbor odpovídá vyznáním – on je jejich pomocí a štítem.

115,10–11 Dále je nabádán Áronův kněžský dům, aby bez výhrad vložil svou důvěru v Hospodina; sbor opět odpovídá uznáním, že on je jejich prověřenou a osvědčenou pomocí a obráncem. Potřetí rozšiřuje hlavní zpěvák svou výzvu na všechny, kdo se bojí Hospodina, k nimž zřejmě zařazuje i pohanské konvertity. I oni vědí, že Hospodin je jejich skutečnou pomocí a štítem.

115,12–15 Nyní jakoby se písně ujali kněží a ujišťovali lid, že tentýž Hospodin, který pamatoval na národ při obnově jejich vlastnic-

tví, jim požeňná – lidu, kněžím, proselytům, všem každého věku, postavení, třídy a životních podmínek. Modlí se, aby Bůh požeňnal svému lidu a jejich potomstvu a rozmnožil je – zřejmě početně, protože jim jako národu řady prořídly. Modlitba však může zahrnovat i duchovní a materiální blahobyt. Nakonec prosí o obecné požeňnání od Hospodina, který učinil nebesa i zemi.

115,16 Bůh učinil nebesa jako svůj přibytěk, ale zemi určil za místo k bydlení pro lidské syny. A zde může člověk Boha uctívat a sloužit mu.

115,17–18 Verš 17 zrcadlí běžný názor starozákonních svatých, že smrtí končí schopnost člověka chválit Hospodina. Domnívali se, že se mrtví nacházejí ve stavu hrobového ticha. My nyní víme, že ti, kdo zemřou ve víře, okamžitě odejdou do Pánovy přítomnosti. Třebaže jejich těla leží tiše v hrobě, jejich duch svobodně chválí a uctívá Hospodina. Nicméně závěr argumentu platí i pro nás – tzn. že bychom měli Hospodinu dobrořečit, dokud žijeme. A to je i přísaha, již tento žalm končí:

Ale my budeme dobrořečit Hospodinu
od nynějška až navěky.
Haleluja!

Žalm 116: Miluji Hospodina!

Tímto žalmem se prolínají radost a veselí prvního velikonočního rána. Zahradní hrob je prázdný. Kristus byl vzkříšen z mrtvých skrze slávu svého Otce. A nyní propuká v píseň díkyvdání Bohu za to, že v souvislosti s jeho vzkříšením vyslyšel jeho modlitbu.

116,1–4 Povšimněte si, jak začíná: „Miluji Hospodina.“ Pouze sedm slabik, a přesto nejryzejší chvála. Bázlivým duším, které se mylně domnívají, že k Bohu mohou přijít pouze velkolepou promluvou, by mělo být ohromným povzbuzením poznání, že i nejprostší výraz lásky k Hospodinu je skutečným uctíváním.

A nemusíme se zastavit tady. Můžeme podobně jako Spasitel jít dál a podrobně vyprávět o velkých věcech, které pro nás Bůh učinil. I to je chvála. Pán Ježíš překypoval neutuchajícími díky, protože jeho Otec slyšel

útrpné prosby z Getsemane a Golgoty. Když smrt kolem něj utahovala své provazy a dolehly na něj bolesti fyzického zániku, když trpěl nepopsatelnými mukami, tehdy zvolal k Hospodinu, aby ho zachránil. A Hospodin tak učinil. Nevysvobodil ho od umírání, ale zachránil ho ze smrti.

116,5–6 Třetí prvek chvály můžeme najít ve vypravování o Hospodinově znamenitosti. Vzkříšený Kristus vyjmenovává některé z Božích ctností, které se projevily v jeho vzkříšení. Bůh je milostivý, tj. laskavý a dobrý. Bůh je spravedlivý; vše, co dělá, je spravedlivé a správné. Bůh se slitovává; má velký soucit. Hospodin chrání prostoduché, což v případě Pána Ježíše na kříži znamenalo, že zachoval upřímného, nevinného a bezmocného. Bůh zachraňuje svůj lid, když se ocitne v nebezpečí.

116,7 Nakonec Bůh nakládá štedře s těmi, kdo v něho doufají – ve svém dobrodiní není lakomý. A tak Pán Ježíš říká: „Vrať se, duše má, do svého odpočínutí.“ Jeho rozrušení, jeho utrpení a muka jsou pryč. Bůh ho vyslyšel a zachránil. Nyní vstupuje do zaslouženého odpočínutí.

116,8–11 Náš Pán poté nabízí přehled toho, co pro něj jeho Otec učinil. Odtud víme, že nemusíme mít obavy se při chvále opakovat. Boha nikdy neunaví, když slyší chválu svých dětí. A toto téma si zaslouží nekonečné opakování. Kristovo srdce překypovalo vděčností Otcí za trojí vysvobození: jeho duše byla vytržena ze smrti; jeho oči byly uchráněny před slzami a nohy ušetřeny klopýtnutí neboli porážky. Nyní chodil před Hospodinem v zemi živých – vítěz nad hříchem, smrtí, hrobem a podsvětím.

Je třeba připustit, že tok myšlenek ve verších 10 a 11 je obtížný. Obecný význam asi nejlépe vystihuje TEV/ČSP:

Důvěřoval jsem, i když jsem říkal:

„Jsem velmi poníženy.“

Když jsem se unáhlil, řekl jsem:

„Každý člověk je lhář.“

Jeho víra nezakolísala ani v okamžiku nejhlubšího utrpení, ani když se ukázalo, jak jsou lidé nedůvěryhodní. To, co řekl, nepramenilo z nedůvěry, ale z hlubokého přesvědčení.

116,12–13 A nakonec zde máme poslední

prvek chvály, který vyjadřuje otázka: „Jak se odvděčím Hospodinu za všechno jeho dobrodiní vůči mně?“ V našem případě nemůže být o nějakém odvděčení se ani řeč; jakékoli oplácení by bylo urážkou jeho milosti. Nicméně máme vrozenou touhu nějak reagovat na jeho milost, to znamená pozvednout kalich spásy a vzývat Hospodinovo jméno. Pozvednout kalich spásy znamená vzdát Pánu díky za to, že nás zachránil. Vzývat Hospodinovo jméno znamená zvláštním způsobem vyjádřit oddanost a uznat velikost jeho spásy.

116,14 Vzkříšený Spasitel byl odhodlán splnit své sliby Hospodinu před veškerým jeho lidem. Jednalo se o sliby chvály, uctívání a díkuvzdání, které učinil před svým utrpením a během něho. Nyní tyto sliby plní.

116,15 Znovu se zdá, že tok myšlenek najednou přetne Hospodinova poznámka: „Vzácná je v očích Hospodinových smrt jeho věrných.“ I když nám dělá potíže vsadit ji do kontextu, přece se z ní můžeme těšit jako z izolovaného textu. Platí o všech svatých – jejich smrt je Bohu vzácná, protože to znamená, že jsou s ním ve slávě. Ale nikdy to nebylo pravdivější než v případě Pána Ježíše. Jeho smrt byla jeho Otcí vzácná, neboť poskytla spravedlivý základ, na němž mohl ospravedlnit bezbožné hříšníky.

116,16–17 Ve verši 16 je vzkříšený Ježíš stále „služebníkem Hospodinovým.“ Jako by řekl: „Mám rád svého pána... nechci odejít svobodný“ (Ex 21,5). A tak se oficiálně prohlašuje za otroka navždy. Jako syn Boží služebnice přísahá, že bude Bohu sloužit jako jeho matka Marie, protože Hospodin mu rozvázal pouta.

116,18–19 Opět přísahá, že splní Otcí sliby a bude vzývat Hospodinovo jméno. Ve shromáždění Božího lidu v jeruzalémském chrámu Pán Ježíš splní své sliby, když je povede ve zvučném refrénu chval Hospodinu. To se stane, až se vrátí na zem veliký Immanuel, aby se svou rukou probodenou hřeby chopil žezla vesmíru.

Žalm 117: Pohané oslavují Boha

V této nejkratší kapitole celé Bible jsou národy vyzvány, aby chválily Hospodina za

jeho milosrdenství a trvalou věrnost. Apoštol Pavel pochopil její význam a citoval verš 1 v Ř 15,11, aby doložil, že pohané národy mají s Izraelem podíl na Mesiášově milosrdenství. Přišel nejen proto, aby potvrdil zaslíbení daná praotcům, ale i proto, aby „pohané mohli oslavovat Boha za jeho milosrdenství“.

Vznešená parafráze nám představuje poselství tohoto žalmu v řádcích neobvyklé krásy:

Od všech, kdo dlí dole pod nebem,
necht' stoupá Stvořiteli chvála;
necht' o Vykupitelově jménu zpívá
každá zem a každý jazyk.

Věčná jsou tvá milosrdenství, Pane;
věčné pravdy doprovázejí tvé slovo;
ať tvá chvála zní od pobřeží k pobřeží,
dokud nevyjde slunce a již nezapadne.

Isaac Watts

Žalm 118: Pohled' na svého krále!

Tento skvostný chvalo zpěv zaznívá při druhém příchodu našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista. Scéna se odehrává v Jeruzalémě, v němž se shromáždily zástupy, aby oslavovaly příchod dlouho očekávaného Mesiáše. Ve stínu chrámu zaujme své místo u mikrofonu sólista, sbor stojí za ním. Publikum se utiší.

- 118,1** Sólista: Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý!
Sbor: Vždyť jeho milosrdenství je věčné.
(Posluchači pokyvují souhlasně hlavami.)
- 118,2** Sólista: Ať řekne Izrael:
Sbor: Jeho milosrdenství je věčné!
- 118,3** Sólista: Ať řekne dům Áronův:
Sbor: Jeho milosrdenství je věčné!
(Kněží stojící u chrámových dveří pronesou hluboké „Amen“.)
- 118,4** Sólista: Ať řeknou ti, kdo se bojí Hospodina:
Sbor: „Jeho milosrdenství je věčné!“
(Při tomto se skupina pohanů majících bázeň před Bohem kousne do rtů a bojuje se slzami vděčnosti za milost, která jim umožnila, aby měli podíl na slávě tohoto okamžiku.)
- 118,5–9** Sólista: V tísní jsem volal Hospodina.
Hospodin mi odpověděl a uvedl mě na prostranno.
Hospodin je se mnou, nebojím se.
Co mi může udělat člověk?
Hospodin je se mnou, jako můj pomocník.
Podívám se na ty, kdo mě nenávidí.
Lépe je hledat útočiště v Hospodinu než spoléhat na člověka.
Lépe je hledat útočiště v Hospodinu
než spoléhat na přední muže.
(Zástup pochopí, že se jedná o slova věrného pozůstatku Izraele, který Bůh podivuhodně zachoval během velkého soužení. Naučil se důvěřovat pouze Bohu a ztratil strach z lidí. Nakonec si uvědomí, že je lepší hledat útočiště v Hospodinu než se spoléhat na přední muže, tj. na ty nejlepší z lidí.)
- 118,10** Sólista: Všechny národy mě obklíčily;
Sbor: Ve jménu Hospodinově jsem je však odrazil.
- 118,11** Sólista: Obklíčily mě, jak mě obklíčily!
Sbor: Ve jménu Hospodinově jsem je však odrazil.

- 118,12** Sólista: Obklíčily mě jako včely,
zhasly jako oheň z trní!
(Trní okázale vzplane, ale rychle shoří.)
- Sbor: Ve jménu Hospodinově jsem je odrazil.
- 118,13–14** Sólista: Pořádně jsi do mě strčil, abych padl, ale Hospodin mi pomohl.
Hospodin je má síla i píseň;
stal se mou spásou.
(Sólista ve verši 13 naráží na Antikrista a jeho brutální zacházení s pozůstatkem za to, že se odmítl podrobit jeho požadavkům. Za pět minut dvanáct Hospodin zasáhl a uvrhl falešného mesiáše do ohnivého jezera [Zj 19,19–20].)
- 118,15–16** Sólista: Hlasitý jásot i vítězství jsou ve stanech spravedlivých.
(V celém Izraeli panuje nespoutané veselí nad Mesiášovým vítězstvím.
V každém domě zpívají lidé následující píseň vítězství.)
- Sbor: Hospodinova pravice vykonala mocné činy.
Hospodinova pravice se vyvýšila,
Hospodinova pravice vykonala udatné činy.
- 118,17–18** Sólista: Nezemřu, budu žít a vypravovat o Hospodinových skutcích.
Hospodin mě přísně káznil, ale nevydal mě smrti.
(Sólista mluví za pozůstatek Izraele a připomíná mnohé pogromy proti Židům a jejich konec nazývá vyhynutím. Ale Hospodin je zázračně vysvobodil ze lví tlamy a oni nyní hledí budoucnosti vstříc s důvěrou a v bezpečí.)
- 118,19–20** Sólista: Otevřete mi brány spravedlnosti,
vejdu jimi a budu vzdávat chválu Hospodinu.
(Vykoupený Izrael touží po vstupu do chrámových nádvoří, aby mohl Hospodinu vzdát oběti díky. Během Kristovy vlády bude obětní systém částečně obnoven, přičemž oběti se budou ohlížet ke Golgotě, tzn. že budou vzpomínkové.)
- Sbor: Toto je brána pro Hospodina;
touto branou vcházejí spravedliví.
(Jedná se o slova levitů, kteří jsou vrátnými v chrámu. Vysvětlují, že tato brána náleží Hospodinu a mohou jí procházet zbožní, kteří se mu chtějí přiblížit.)
- 118,21–22** Sólista: Tobě vzdávám chválu,
žes mi odpověděl
a stal se mi spásou.
(Izrael uznává Pána Ježíš Krista za svého Spasitele.)
- Sbor: Kámen, který zavrhli stavitelé, se stal hlavou úhlu.
(Ten kámen je Pán Ježíš. Staviteli byli Židé a především jejich vůdci, kteří ho při prvním příchodu zavrhli. Nyní izraelský národ vyznává, co Parker nazývá „hloupostí odborníků“, když teď vidí opovrhovaného Nazaretského korunovaného ctí a slávou. Zavržený kámen se stal hlavou úhelní [BKR]. Existují určité pochyby, zda tento úhelný kámen je:
1. základním kamenem budovy,
2. vrcholový klenák oblouku,
3. nejvyšší kámen pyramidy.
Ať je správná odpověď jakákoli, z kontextu plyne, že jde o největší poctu.)

- 118,23** Bylo to od Hospodina.
V našich očích to bylo podivuhodné.
(Sbor zastupuje Izrael, který uznává, že je to Hospodin, kdo dal Pánu Ježíši city a správné místo v srdcích jeho lidu. Den korunovace konečně nastal!)
- 118,24** Tento den učinil Hospodin.
Jásejme a radujme se v něm!
(Barnes píše: „Jakoby to byl nový den, stvořený pro tuto příležitost, den, který lid neočekával, že ho spatří, a zdá se, že byl tedy stvořen z navyklého běhu života a přidán k ostatním dnům.“⁷⁹)
- 118,25** Ach, prosím, Hospodine, pomoz!
Ach, prosím, Hospodine, dopřej úspěch!
(Tento verš citovali lidé v Jeruzalémě v době Kristova tzv. triumfálního vjezdu; „Hosana“ je původní slovo pro „Zachraň nás“ [B21; Mt 21,9]. Brzy však změnili své přivítání ve volání po jeho popravě. Avšak nyní Izrael vítá Hospodina v den jeho moci a jejich city jsou upřímné a trvalé.)
- 118,26** Sólista: Požehnaný, jenž přichází ve jménu Hospodinově!
(Když se Pán přibližuje k chrámovému návrší, hlavní zpěvák zpěvem v jasných tónech vyjadřuje dobrořečení lidu. Jedná se o historický okamžik. Před mnoha staletími Ježíš varoval izraelský lid, že ho znovu nespattří, dokud neřeknou „Požehnaný, jenž přichází ve jménu Hospodinově!“ [Mt 23,39]. Nyní ho konečně uznávají za svého Mesiáše a krále.)
- Sbor: Žehnáme vám z Hospodinova domu.
(Zřejmě se jedná o požehnání kněží, stojících uvnitř chrámových dveří.)
- 118,27** Hospodin je Bůh a svítí nám;
přivazujte sváteční oběti provazy k rohům oltáře.
(Shromáždění Izraele uctívá Ježíše jako Boha a jako toho, kdo přivedl světlo do jejich potměných srdcí. Jak procesí postupuje k bronzovému oltáři s Ježíšem v čele, volají, aby donesli provazy k přivázání obětí.)
- 118,28–29** Sólista: Ty jsi můj Bůh, budu ti vzdávat chválu.
Můj Bože, budu tě vyvyšovat.
(Pána Ježíše Krista nyní vyznává lid, který dříve jeho jméno používal jako nadávku.)
- Sbor: Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý,
vždyť jeho milosrdenství je věčné!
(Píseň se dostala do tónů crescendo hluboké, velmi hluboké chvály a uctívání. Hudba se rozléhá okolními ulicemi starého Jeruzaléma. Jak doznívá, lidé se vracejí do svých obydlí, aby se těšili z nádherného tisíciletého království slavného Pána, jenž má právo panovat.)

Žalm 119: Vše o Bibli

Tento žalm se nazývá zlatá abeceda Bible. Důvodem je skutečnost, že je rozdělen do dvaceti dvou úseků, přičemž každý začíná jedním písmenem hebrejské abecedy. Každý úsek má osm veršů a každý verš v dané části začíná stejným písmenem. Tak v hebrejštině začíná každý verš v prvním úseku písmenem alef, v druhém úseku písmenem bet atd.

Ve většině biblických překladů je v kaž-

dém verši (s výjimkou čtyř) tohoto nejdelšího žalmu vyjádřen nějaký titul nebo popis Božího slova. Výjimku tvoří verše 84, 121, 122 a 132. Slova použitá k popisu Božího slova jsou: Zákon, svědectví, cesty, příkázání, ustanovení, příkazy, nařízení, řeč, slovo, divy, spravedlnost, zaslíbení, pravda, spravedlivý výrok a spravedlnost.

Když pisatel použil abecedu ve formě akrostichu, Rideout cítí, že tak mohl učinit

proto, aby naznačil, že „popis plnosti a dokonalosti Božího slova vyčerpá všechny možnosti lidského jazyka.“⁸⁰ Podobný náznak máme i v Novém zákoně. Náš Pán o sobě říká, že je alfa i omega (Zj 1,8), což jsou první a poslední písmena řecké abecedy. Jde zde o to, že on je vším dobrým a dokonalým, co lze vyjádřit všemi písmeny abecedy uspořádanými v jakékoli možné kombinaci.

Žádné dva verše v žalmu neříkají úplně totéž. Každý má trochu jiný významový odstín.

O Žalmu 119, C. S. Lewis pravil:

Báseň není, a ani nepředstírá, že je, náhlým výlevem srdce jako řečně například Žalm 18. Je to vzorek udělaný jako výšivka, steh za stehem, v dlouhých, tichých hodinách, kvůli lásce k předmětu a kvůli potěšení v poklidné, ukázněné řemeslné zručnosti.⁸¹

Následující názvy témat jednotlivých úseků žalmu vycházejí především z poznámek F. W. Granta:

- v. 1–8 Blahoslavenství poslušnosti slovu
- v. 9–16 Očista slovem
- v. 17–24 Schopnost rozlišovat díky slovu
- v. 25–32 Ze slova pochází vědomí vlastní nedostatečnosti
- v. 33–40 Moc slova
- v. 41–48 Vítězství skrze slovo
- v. 49–56 Odpočinití a útěcha skrze slovo
- v. 57–64 Vytrvalost díky slovu
- v. 65–72 Nedocenitelnost slova v dobrých i zlých časech
- v. 73–80 Porozumění díky slovu
- v. 81–88 Udržování člověka v utrpení pomocí slova
- v. 89–96 Věčnost slova
- v. 97–104 Moudrost skrze slovo
- v. 105–112 Slovo je světlem a svítilnou za všech okolností
- v. 113–120 Ničemové a slovo
- v. 121–128 Oddělení a vysvobození skrze slovo
- v. 129–136 Radost a společenství skrze slovo
- v. 137–144 Horlivost pro slovo
- v. 145–152 Zkušenost skrze slovo
- v. 153–160 Spása skrze slovo

v. 161–168 Dokonalost slova

v. 169–176 Modlitba a chvála skrze slovo

Žalm vyjadřuje vynikajícím způsobem lásku k Božímu slovu, kterou pociťoval náš Spasitel jako člověk zde na zemi. Také Bellett naznačuje, že „ve svém plném prorockém charakteru bude tento žalm jazykem pravého Izraele, až se vrátí k Bohu a jeho dlouho zanedbávaným výroky.“⁸²

119,1 Blahoslavený neboli šťastný člověk je takový, jehož život se podobá Hospodinu slovu. I když hřeší a padá, slovo zajišťuje možnost vyznání a obnovy, a to ho udržuje v bezúhonném stavu.

119,2 Co se počítá, je poslušnost vůči jeho svědectví – nikoli zdráhavá, polovičatá, úmorná poslušnost, nýbrž hluboká, ohromná touha potěšit Boha celým srdcem!

119,3 V negativním vymezení lze najít štěstí tom, když se oddělíme od všech forem podlosti. Vyjádřeno kladně spočívá štěstí v následování cesty, kterou nám Bůh vyznačil v Písmu. Nejjistější způsob, jak se vyvarovat zlého, je zabývat se výhradně konáním dobra.

119,4 Boží přikázání nejsou možnosti, nýbrž *přikazy*, které se nemají dodržovat nahodile, nýbrž pečlivě.

119,5 Žalmista se nyní posouvá od toho, co je pravda obecně, k tomu, co by chtěl, aby byla pravda v jeho vlastním životě. Když přechází od příkazů k modlitbě, uznává, že touha stejně jako síla vytrvat v poslušnosti musí nakonec přijít od Boha.

119,6 Dokud dodržuje všechny Hospodiny příkazy, bude ušetřen hanby, která mučí mysl, rdí tváře a někdy i rozechvívá tělo.

119,7 „Od modlitby k chvále není dlouhá ani obtížná cesta.“ Ti, kdo se naučí poslouchat Boží spravedlivá nařízení, zažijí plnost radosti, což povede ke spontánnímu zbožňování.

119,8 Pevné rozhodnutí je spojeno s pokornou závislostí. Žalmista je pevně rozhodnut následovat Hospodina. Ale uvědomuje si vlastní nedostatečnost. Modlitba „Jen mě neopouštěj!“ není ani tak možnou skutečností jako spíš výroky o tom, co pisatel cítí, že si snad zaslouží.

119,9 Jedním z klíčových problémů v živo-

tě každého chlapce je otázka, jak si zachovat čistotu. Odpověď zní, že praktickou poslušností slovům Bible.

119,10 V záležitostech svatosti dochází k zajímavému splynutí lidské touhy („Hledám tě celým svým srdcem“) a Božího zmocnění („nenech mě zbloudit od svých příkazů“).

119,11 Nečiní nás svatými proti naší vůli nebo bez naší spolupráce. Kdosi moudře řekl: „Nejlepší knihou na světě je Bible. Nejlepší místo, kam ji můžeme vložit, je naše srdce. Nejlepší důvod, proč bychom ji tam měli vložit, je ten, že nás ochrání před prohřešením se proti Bohu.“

119,12 Bůh je veliký a milostivý, a proto se obnovený člověk touží učit jeho ustanovením a nechat se jimi formovat. Kristova láska nás omezuje v konání zlého.

119,13 Hluboké potěšení z pokladů slova vede nevyhnutelně k touze podělit se o ně s ostatními. Je to zákon života. Když něčemu skutečně věříme, chceme to také předat dále.

119,14 Žádného zlatokopa nikdy nepotěšily valounky zlata více než toho, kdo vyhledává skryté poklady Písma.

119,15 Boží slovo poskytuje nekonečný zdroj materiálu pro uspokojivé rozjímání, ale to by nikdy nemělo být odděleno od rozhodnutí také slovo uskutečňovat.

119,16 „Jeho příkázání nejsou těžká“ (1J 5,3). Kdokoli se narodil z Boha, najde potěšení v Hospodinových ustanoveních a rozhodne se na ně neustále myslet.

119,17 Bez něho nezmůžeme vůbec nic. Potřebujeme jeho milost pro život a také pro poslušnost jeho slovu. Prosme o hojnou milost, neboť naše potřeba je tak velká.

119,18 Bible je plná divů, duchovních lahůdek, které jsou před běžným pohledem skryty. Naše oči se potřebují otevřít, aby je viděly.

119,19 Bible je podrobným plánem vedoucím poutníka neomylně k jeho cíli.

119,20 Je dobré, pokud je naše žízeň po Písmu velká a neúnavná. Žalmistovu duši šířila touha po slovu a on pocíťoval tuto horlivou, intenzivní touhu v každém čase.

119,21 Historie je plná případů, kdy se domýšliví a drzí lidé vzepřeli Hospodinovým

příkazům a brzy nato je srazila k zemi mocná Boží ruka.

119,22 Svět věřícími lidmi pohrdá a vysmívá se jim. „Proto se diví, že s nimi neběháte do stejného proudu prostopášnosti, a urážíjí vás“ (1Pt 4,4). Ale bezúhonnost dojde odměny a jeho ocenění bohatě vynahradí potupu a pohrdání.

119,23 Dokonce i když se k očerňování křesťana přidávají mocní lidé, věřící člověk najde sílu a útěchu v rozjímání nad Bibli, „zareaguje na své pomlouvače tím, že jim neodpoví vůbec.“

119,24 Matthew Henry se k tomu vyjadřuje takto:

Cožpak si David nevěděl rady, když proti němu mluvili přední muži? Boží svědectví byla jeho rádcem a radila mu, aby to snášel trpělivě a svou při světil Bohu.⁸³

119,25 Život má svá údolí stejně jako vrcholky. I když jsme zdeptáni žalem, můžeme volat k Hospodinu, aby nás obživil skrze obnovující moc svého slova.

119,26 Když vyprávíme o svých cestách, tzn. že otevřeně vyznáme své hříchy, Hospodin nám odpoví odpuštěním. To vede k obnovené touze po svatosti, což vyjadřuje modlitba „Vyuč mě svým ustanovením.“

119,27 Potřebujeme porozumět Božím příkázáním a tomu, jak je prakticky uplatnit v našich životech. To nás povede k rozjímání nad Božími divy.

119,28 V temných životních obdobích, kdy se naše duše rozplývá slzami, se k nám sklání Bůh veškeré útěchy a často nás jedním veršem Písma pozvedne a posílí na další cestu.

119,29 Skrze Ducha Božího a Boží slovo můžeme rozpoznat pravdu od omylu. Bible vštěpuje svatou nenávisť ke každé formě lži. Rovněž nás učí, že pravda je to, co o něčem řekne Bůh (J 17,17).

119,30 Nikdo nezíská svatost přirozeně sám od sebe. Ona vyžaduje vědomé rozhodnutí pro cestu pravdy, jak ji zjevují svatá Písma. Spurgeon říká: „Musíme před sebe položit Boží příkázání jako cíl, na který chceme mířit, jako vzor, podle kterého chceme pracovat, a jako cestu, po které chceme jít.“

119,31 Žalmista přilnul k Božím svědec-

tvím, jako by k nim byl přilepen. Nicméně si stále uvědomuje svou náchyllost k odpadnutí a volá ve vědomé závislosti k Hospodinu.

119,32 Když nám Bůh dá velké srdce, nikoli hlavu, pospícháme dodržovat jeho příkazy. Je to spíš záležitost citu než rozumu.

119,33 Měli bychom se modlit za poučení. Jako studenti v Boží škole bychom se měli horlivě učit, jak převést ustanovení do praxe, a také se rozhodnout důsledně poslouchat jeho slovo po celý svůj život.

119,34 Měli bychom se modlit za porozumění. Je důležité mít správný pohled na Písmo, jeho význam a to, k čemu nás zavazuje. Jak jinak můžeme Boha následovat s absolutní oddaností?

119,35 Měli bychom se modlit za vedení. Duch je ochotný, ale tělo je slabé. Chceme tedy, aby Bůh vedl naše nohy stezkou své vůle, protože to je jediný způsob, jak být skutečně šťastni.

119,36 Měli bychom se modlit spíše za duchovní než materiální obohacení. „Opravdu velkým pramenem zisku je totiž zbožnost, která se spokojí s tím, co má“ (1Tm 6,6). Je to zázrak milosti, když se člověk zbaví lásky k penězům a nahradí ji láskou k Bibli.

119,37 Měli bychom se modlit za Boží skutečnosti, nikoli stíny. Zde je Boží komentář k televizi: „Odvraťte mé oči, abych nehleděl na klam.“ Televize představuje pohádkovou zemi, neexistující svět. Boží slovo se zabývá životem, jaký je ve skutečnosti.

119,38 Měli bychom se modlit za to, aby potvrdil (BKR) své sliby. „Přivlastňuji si všechny řeky tvé milosti; nad každé zaslíbení napíšu své jméno.“ Náš nárok na jeho zaslíbení spočívá v tom, že před ním máme bázeň.

119,39 Měli bychom se modlit za to, aby bychom byli uchráněni potupy a čehokoli, co by mohlo přinést ostudu nebo zneuctění jménu Pána Ježíše. Jeho nařízení jsou dobrá; musíme se jimi věrně řídit.

119,40 Měli bychom se modlit za osobní obživění. „Horký písek se změnil v jezero a žiznivá země ve vodní zřídla“ (Iz 35,7). Když hoříme a prahneme po jeho příkázáních, obživí nás ve své spravedlnosti.

119,41 Nesmíme považovat Boží milosr-

denství a spásu za samozřejmé. Jsme závislí na jeho slitování a ochraně stejně, jako když jsme byli na začátku spasení. Proto si přivlastňujeme jeho zaslíbení, že o nás bude pečovat a udržovat nás den co den.

119,42 Nevyvratitelné důkazy o tom, že Hospodin odpovídá na modlitbu, slouží k umlčení potupy ze strany nevěřících. Naše víra se zakládá na Božím slově, které nikdy neselže.

119,43 Kéž se nikdy nebojíme ani nestydíme mluvit pravdivé slovo. Pokud skládáme naději v Boží nařízení, neustále nám poskytuje příležitost vydávat o něm svědectví.

119,44 Naší reakcí na jeho lásku a milost by mělo být neměnné rozhodnutí zachovávat jeho slovo, dokud žijeme. „Co jiného bych mohl udělat, než mu dát to nejlepší, co mám, a žít plně pro něj, když vím, co pro mě udělal?“

119,45 Ti, které Syn Boží osvobodil, jsou vskutku svobodní (J 8,36). Svět si myslí, že křesťanský život je nevolnický systém. Avšak ti, kdo vyhledávají jeho nařízení, jsou ti, kdo se těší z dokonalé svobody.

119,46 Víra dodává smělost mluvit o Ježíši v přítomnosti králů. Kolik mocných si vyslechlo dobrou zprávu od pokorných a často pohrdaných poddaných!

119,47 Ti, kdo milují Bibli, nacházejí na jejích stránkách hlubokou osobní radost. Je pramenem potěšení, řekou blaha, nikdy nesehlávajícím zdrojem spokojenosti.

119,48 Uctíváme Bibli v tom smyslu, že stojíme v úžasu nad jejím rozhledem, hloubkou, mocí, poklady a nekonečností. Milujeme ji pro to, čím je, a pro to, co pro nás dělá. A přemýšlíme o ní ve dne i v noci.

119,49 Není možné, aby Bůh kdy zapomněl na svůj slib, ale ve výhni utrpení, když víra kolísá, se smíme modlit, „Pane, pamatuj...“ „Nemohl nás naučit důvěřovat svému jménu a dovést nás tak daleko, aby nás nakonec vystavil hanbě.“

119,50 Pro ty, kdo poznali oživující moc slova, se ono stane spolehlivým zdrojem útěchy. Slova lidí, kteří to myslí dobře, jsou často prázdná a marná, ale Boží slovo je vždy živé, aktuální a účinné.

119,51 Pokud jsme Pánu věrni, můžeme počítat s určitým uštěpačným a jízlivým posměchem, ale když jsme našli Boží zásady, měli bychom se jich držet.

119,52 Povzbuzuje nás vzpomínka na to, jak Pán kvůli nám zasáhl v minulosti. Stejně milosrdenství, které nás dovedlo až sem, nás nepochybně povede i po zbytek cesty. „Jeho láska v minulosti nám nedovolí, abychom si mysleli, že nás nakonec opustí, abychom klesli v temnotě.“

119,53 Ve věřícím stoupá rozhořčení, když vidí, že se Boží zákon nedodrzuje a neposlouchá. O Pánu Ježíši platilo: „Urážky těch, kdo tebe tupili, padly na mne“ (Ř 15,3). Jakoukoli potupu vůči Otci bral Syn jako osobní urážku.

119,54 Díky nádhernému Božímu slovu může poutník zpívat v domě, kde je hostem, nebo, jak to vyjádřil Knox, „v zemi vyhnanství“. Cesta může být tvrdá, ale nebude trvat dlouho. Noc může být temná, ale Bůh dá píseň.

119,55 Zdánlivě nekonečné hodiny probdělé noci lze využít k rozjímání o Hospodinu, jak ho zjevuje slovo. Čím více ho známe, tím více ho milujeme, a když ho milujeme, chceme zachovávat jeho zákon.

119,56 Poslušnost je požehnání. „Zbožnost je užitečná ke všemu, neboť má zaslíbení nynějšího i budoucího života“ (1Tm 4,8).

119,57 Vědomí, jaký nesrovnatelný poklad máme v Hospodinu, by nás mělo vést k tomu, abychom zachovávali jeho slovo. On stačí na všechno. Mít ho znamená být pohádkově bohatý.

119,58 On sice stačí na všechno, ale my ne. „Naše dostatečnost je z Boha“ (BKR, 2K 3,5). Musíme tedy být lidmi modlitby, snažně prosit o jeho přízeň a přivlastňovat si jeho zaslíbení o milosrdenství.

119,59 Vedení je neustálý problém. Kterou cestou bychom se měli vydat? Upřímně řečeno nemáme sami v sobě moudrost, abychom to věděli. Dobře tedy. Obráťme své nohy ke stezkám naznačeným v Písmu.

119,60 Žijeme v době instantního jídla, okamžitých služeb, kdy je vše ihned dostupné. Okamžitá poslušnost zjevené Boží vůli je

něco, nad čím musíme přemýšlet – a co máme konat.

119,61 Ničemově mohou vymýšlet lest na nevinného věřícího, ale to pro něj představuje další důvod pro to, aby pamatoval na slovo o vedení a ochraně.

119,62 „Kolem půlnoci se Pavel a Silas modlili a zpěvem oslavovali Boha“ (Sk 16,25). Lidé se k nim chovali nespravedlivě, ale oni přesto zpívali o Božích spravedlivých nařízeních.

119,63 Ti, kdo milují Boha, milují jeho lid. A ti, kdo milují Bibli, milují všechny milovníky Bible. Jedná se o celosvětové společenství, které překračuje národní, sociální a rasové rozdíly.

119,64 Boží neochvějnou lásku nacházíme všude na světě, a co víc, země je jí *plná*. Naše vděčná srdce odpoví tím, že řeknou: „Pane, dej, ať se nechám poučit tvým svatým Duchem.“

119,65 Jak dlouhá doba utekla od chvíle, kdy jsem naposled děkoval Hospodinu za to, že se mnou jednal podle zaslíbení svého slova? „Spočítej svá požehnání: vyjmenuj je jedno po druhém a překvapí tě, co pro tebe Pán udělal!“

119,66 Všichni se musíme modlit za rozvážnost a poznání. Je možné mít poznání bez rozlišování a bez rovnováhy. Ze slova a životních zkušeností se naučíme zdravé rozvážnosti.

119,67 Boží kázeň „vydává pokojné ovoce spravedlnosti těm, kteří jsou jí vycvičeni“ (Žd 12,11). Vzpomínka na to, co nás naše bloudění stálo, slouží jako dobrý odstrašující prostředek proti tomu, abychom je opakovali.

119,68 V angličtině mají slova Bůh (God) a dobrý (good) stejný slovní základ. Bůh je dobrý a všechno, co dělá, je dobré. Abychom se stali dobrými, musíme na sebe vzít jeho jho a učit se od něj.

119,69 Když se bezbožníci pokoušejí pošramotit naši pověst lžemi, můžeme najít ochranu ve věrně a neochabující poslušnosti Bible.

119,70 Ať si světáci hoví v přepychu a rozkoši. My nacházíme uspokojení v duchovním poučení, a ne ve smyslovém požitkářství.

119,71 Utrpení trvá jen chvíli, ale jeho přínos trvá navěky. Lidé mají v úmyslu nám pronásledováním uškodit, ale Bůh je promění k dobrému.

119,72 Bible je nejcennějším majetkem, který na světě máme. Počítač dokáže sečíst závratně vysoká čísla, ale nedokáže vystihnout hodnotu Písma.

119,73 Bůh nás učinil úžasně dovedně, proto není nic rozumnějšího, než aby byl i naším učitelem. Měli bychom objevit, jaký byl jeho úmysl při našem stvoření, a poté jej naplnit až do poslední kapky.

119,74 Setkání s křesťanem, jenž plane pro Pána Ježíše, přináší silné duchovní občerstvení. Ti, kdo doufají v Boží slovo, budou vyzařovat Ducha svatého.

119,75 Nemoc, utrpení a strasti nepocházejí přímo od Boha, ale on je za jistých podmínek dopouští a poté je využije pro své vlastní záměry. Je známkou duchovní zralosti, když mu pro jeho spravedlnost a věrnost ve všem dáme za pravdu.

119,76 A přece jsme sami v sobě slabí jako prach a potřebujeme jeho soucitnou lásku, aby nás zachovala. „Přistupujme tedy s důvěrou k trůnu milosti, abychom přijali milosrdenství a našli milost ku pomoci v pravý čas“ (Žd 4,16).

119,77 Každý projev Božího slitování je pro svatého zahaného do kouta jako čerstvá infuze života. Ti, kdo nacházejí potěšení v jeho zákoně, mohou mít důvěru, že jim přijde na pomoc.

119,78 Gelineau překládá verš 78 takto: „Zahanbí domýšlivce, kteří mi škodí lžemi, zatímco já přemýšlím o tvých přikázáních.“ Bůh dovoluje, aby hřích vyšel najevo, žalmista se pouze modlí k Bohu, aby učinil tak, jak řekl.

119,79 Je to duchovní instinkt, když člověk vyhledává společenství s těmi, kdo znají a milují Boží slovo. Jak často ale žádáme Pána, aby nám přivedl do cesty ty, kdo se ho bojí?

119,80 Existuje mnoho důvodů, proč bychom měli chtít být bezúhonní v poslušnosti Hospodinových ustanovení. Jedním z důvodů, který žalmista vybral, je ten, že nám brá-

ní, abychom propadli sžíravé, palčivé ostudě v důsledku upadnutí do hříchu.

119,81 Věřící může mít soužení, ale není vehnaný do úzkých; může být v nejistotě, ale není zoufalý; může být pronásledovaný, ale není opuštěný; je srážený, ale není zničen (2K 4,8–9). Prahne po Boží zachraňující pomoci, ale jeho naděje (B21) žije stále.

119,82 Třebaže jeho zrak slábne tím, jak vyhlíží naplnění Božího zaslíbení o záchraně, nemodlí se „Utěšíš mě?“, ale „Kdy už mě potěšíš?“

119,83 Měch v dýmu je svaštělý a zčernalý. Podobenství se vysvětluje samo. Sužovaný věřící je seschlý, vyprahlý a nevzhledný čekáním, ale není bez naděje, dokud má slovo, ke kterému se může uchýlit.

119,84 Život je přinejlepším velmi krátký. Zdá se, že dny soužení zabírají nepřiměřený díl. Je na čase, aby Hospodin jednal a potrestal utiskovatele.

119,85 Darebáci tohoto verše jsou bezbožní a bezzákonní; tyto dvě charakteristiky spolu ladí. Kují plány na pád spravedlivého a nevinného – což dokládá, že se odmítají přizpůsobit Božimu zákonu.

119,86 Nic není tak spolehlivé jako Boží slovo. Bůh slíbil, že zachrání svůj pronásledovaný lid. Takže když nás napadnou lživí žalobci, můžeme s důvěrou použít „zlatou modlitbu“: „Pomoz mi!“

119,87 Spurgeon řekl: „Pokud budeme lpět na jeho příkazech, zachrání nás jeho zaslíbení.“ Dokonce i když se dostaneme do bodu, kdy si zoufáme nad životem, nikdy bychom neměli ochabnout v poslušnosti. Pomoc přijde. Pouze věř!

119,88 Nejlepší modlitba vzejde ze silné, vnitřní nutnosti. Zde se žalmista modlí, aby Hospodin ušetřil jeho život a on mohl dále oslavovat Boha svou poslušností jeho slova.

119,89 Víra není skokem do tmy. Stojí na nejjistější věci ve vesmíru – na Bibli. Není riskantní věřit slovu, které je pevně a navěky ustanoveno v nebesích.

119,90 Boží pravda se neprojevuje pouze v jeho slovu, ale také v jeho činech. Sahá ke všem pokolením a lze ji vidět v řádu a přesnosti přírody.

119,91 Jeho zákony poslouchají nebesa a země. Čas setby a sklizně, chlad a teplo, léto a zima, den a noc – to všechno jsou Boží služebníci. A všechny řídí a zachovává jeho mocné slovo.

119,92 Barnes to komentuje slovy:

„Padl bych již tisíckrát,“ řekl mi znamenitý, ale velmi sužovaný muž, „kdyby nebylo jednoho výroku v Božím slově: ‚Odvěký Bůh je tvým útočištěm, věčná náruč tě podpre.‘“⁸⁴

119,93 Není pravděpodobné, že by ti, kdo ve svém životě zažili moc Písma, na něj zapomněli. „Narodili jsme se znovu ne z pomíjitelného semene, nýbrž z nepomíjitelného, skrze živé a na věčnost zůstávající slovo Boží“ (1Pt 1,23).

119,94 Dokonce i poté, co jsme byli zachráněni před trestem za hřích, potřebujeme být každý den zachraňováni před poskvrněním a újmou. Znalost Božích přikázání a našeho vlastního srdce nás vede k tomu, abychom si uvědomili potřebu jeho časné spásy.

119,95 Jediný způsob, jak se vyhnout útokům ničemů, je vést malý, nevýznamný život. Dokud je náš život pro Boha užitečný, můžeme očekávat nepřátelství. Najdeme však sílu a útěchu, když budeme přemýšlet o Božích svědectvích.

119,96 Nejlepší věci tohoto světa nedosahují dokonalosti a pomíjí, ale Boží slovo je dokonalé a nekonečné. Čím více poznáváme Bibli, tím více si uvědomujeme, nakolik jsme sami nedostateční.

119,97 Ti, kdo milují Hospodina, budou určitě milovat i jeho slovo. A tato láska se projeví tím, že budou nad Bibli přemítat při každé příležitosti. Právě ve chvílích rozjímání náhle objevíme nové krásy a divy Písma.

119,98 Pokorný věřící vybavený moudrostí slova může na svých kolenou vidět více než jeho nepřítel stojící na špičkách.

119,99 Pokud bude učitel sám se sebou spokojený a usne na vavřínech, brzy ho překoná mladší muž, který neustále rozjímá nad Božím slovem.

119,100 Tento verš sice může znít jako nezodpovědné vychloubání, ale není tomu tak. Nezáleží na věku nebo inteligenci člověka,

ale na jeho poslušnosti. Mladý člověk může předčít letitého, má-li vyšší PQ (kvocient poslušnosti).

119,101 Zde máme poslušnost v činech. Žalmista zdržuje své nohy před každou stezkou hříchu, aby mohl co nejdůsledněji poslechnout.

119,102 Bible má nesmírný posvěcující vliv. Vyučení Hospodinem skrze její stránky v sobě rozvíjíme nenávist k hříchu a lásku ke svatosti.

119,103 A samozřejmě je Bible také zdrojem čiré radosti. Žádná jiná kniha na světě nepřináší tolik potěšení. Med je sladký, ale Boží slovo je sladší.

119,104 Aby lidé odhalili padělané peníze, pečlivě studují nefalšované bankovky. Tak i hluboká obeznámenost s pravdou nám umožňuje odkrýt každou stezku klamu a pohrdnout jí.

119,105 Slovo vede negativně tak, že zakazuje určité vzorce chování. A pozitivně vede tak, že ukazuje správnou cestu. Kolik dlužíme přátelským paprskům této lampy!

119,106 Zde máme svaté odhodlání poslouchat svatá Písma. To povede k Boží slávě, požehnání druhých a rovněž k našemu vlastnímu dobru.

119,107 Spurgeon říká:

„V předchozím verši žalmista složil přísahu jako Hospodinův voják a v tomto verši je povolán, aby v tomto zmocnění snášel utrpení. Služba Pánu nás před zkouškami neochrání, naopak nám je spíše připraví.“⁸⁵

119,108 Přicházíme před Pána jako kněží a žáci. Jako kněží „přinášíme Bohu obět chvály, tj. ovoce rtů, vyznávajících jeho jméno“ (Žd 13,15). Jako žáci otevíráme Božímu vyučování své srdce a mysl.

119,109 Když je náš život neustále v nebezpečí, vzpomínání na Hospodinův zákon přináší jistotu. Za každou cenu je třeba se vyhnout sklonu k panice, hysterii a zapomínání na Boží slovo.

119,110 Ti, kdo jsou vyučeni ve slovu, jsou obeznámeni se Satanovými plány. Prostou poslušností Bible se vyhnou jeho nastraženým pastím.

119,111 Písmo je třeba si vyvolit jako ce-

něný majetek, jako dědictví nejvyšší hodnoty. Představte si radost, jakou pocítí dědic, když zdědí majetek. O kolik větší radost bychom měli mít my, protože vlastníme Knihu knih.

119,112 Všichni, kdo si uvědomí hodnotu Bible, by se měli rozhodnout, že ji budou poslouchat až do konce (BKR) svého života. Ve škole poslušnosti by neměly být prázdniny ani dny volna.

119,113 Moffatt překládá tento verš takto: „Nenávidím polovičaté lidi. Miluji tvůj zákon.“ Nestáli lidé jsou chvíli na Boží straně a chvíli na straně světa. Mluví jednou tak a podruhé onak, jsou zrádci Božího zákona.

119,114 Hospodin je naší skrýší při pronásledování a naším štítem ve chvíli přímého napadení. Ti, kdo očekávají na jeho zaslíbení, nebudou nikdy zklamáni, protože on nemůže klamat ani být oklamán.

119,115 Vzdalujeme se od těch, kdo nedorozumí příkazy našeho Boha. Zatímco se však oddělujeme od jejich hříšných cest, zůstáváme v kontaktu s lidmi ze světa, abychom se s nimi mohli podělit o dobrou zvěst.

119,116 Argument této modlitby zní: „Slíbil jsi, že mě budeš podepírat. Nyní učin, jak jsi řekl. Jinak lidé řeknou, že jsi mě zklamal, a já budu zklamaný ve své naději.“

119,117 Vlastními silami nedokážeme zůstat v jeho bezpečí stejně jako jsme nemohli zachránit sami sebe na začátku. Pokud nás Bůh zmocní, budeme zachráněni. Ale na nás je, abychom neustále dodržovali jeho ustanovení.

119,118 Hospodin zavrhuje ty, kdo zbloudili od jeho ustanovení. Jejich vychytralost se jednoho dne objeví v pravém světle jako hloupost.

119,119 Slovo jasně učí, že Bůh zavrhuje (B21) ničemy v zemi stejně, jako tavič zahazuje strusku, která stoupá na hladinu roztaveného kovu. Kdyby s hříchem nenaložil spravedlivě, nemohli bychom si vážit jeho psaného slova.

119,120 Když si uvědomíme, jak Bůh bude soudit ničemy, můžeme se také třást. Ale také, jak praví Barnes, jsme „naplnění úžasem nad přísnoští, duchovností a tvrdostí jeho zákona.“

119,121 Žalmista naléhavě předkládá, že učinil, co bylo správné a spravedlivé; to je

třeba chápat jako obecné pravidlo, ale nikoli neměnné. Jeho spravedlivý život byl ovocem jeho spásy, a tedy i správným základem, na němž mohl žádat Hospodina, aby ho neponechával jeho utlačovatelům.

119,122 Ručitel je někdo, kdo jedná za druhého a zastupuje ho. Ten, kdo nás zastupoval na Golgotě, úspěšně obhajuje náš případ po celý náš život a zadržuje arogantního utiskovatele.

119,123 Zde máme člověka, který vyhlížel Boží záchranu, dokud mu zrak nezeslábl. Očekával až do vyčerpání na naplnění spravedlivého zaslíbení, že Hospodin kvůli němu zasáhne.

119,124 Navzdory tomu, co snad ve verši 121 vypadalo jako prosba o spravedlnost, se žalmista nyní odvolává na Hospodinovo milosrdenství či milost. Jednou z podob jeho milosrdenství je jeho milostivá služba vyučování. „Vyuč mě svým ustanovením.“

119,125 Čím více toho služebník o svém pánu ví, tím užitečnější a výkonnější pro něj může být. Tak i my potřebujeme porozumění, abychom poznali Boží mysl tak, jak ji zjevují jeho svědectví.

119,126 Toto je obrat o sto osmdesát stupňů. Služebník nyní nepřimo Mistra vyzývá, aby jednal, protože jeho zákon byl porušen. Takto volá Boží lid v každém temném období: „Je čas, abys, Hospodine, jednal!“

119,127 Jedním z ukazatelů toho, jakou cenu pro nás má Bible, je čas, který trávíme jejím čtením. Pokud si jí ceníme nad ryzí zlato, bude její obal opotřebený a její stránky roztřepené.

119,128 Dalším důkazem naší úcty k této knize bude míra, do jaké ji posloucháme. Pokud nečiníme to, co říká, a nemáme v nenávisti každou stezku klamu, klameme sami sebe.

119,129 Boží slovo je podivuhodné ve své nadčasovosti, čistotě, přesnosti, harmonii, moci a dostatečnosti. Taková kniha si zaslouží, abychom ji četli a jednali podle ní.

119,130 Otevírání slova osvěcuje, a to národy, rodiny nebo jednotlivce. Málo jsme si vědomi posvěcujícího účinku, jaký mělo po celém světě. Dává porozumění těm, kdo uzná-

vají sami sebe za prostoduché, a tudíž potřebující pomoc.

119,131 Hluboká, nesmírná žízeň po Božím slově je vše, co potřebujeme. „Jako novorozené děti mějte touhu po nefalšovaném mléku Božího slova“ (1Pt 2,2).

119,132 Už nás tyto opakované prosby o milosrdenství mohou unavovat, ale žalmistu neunavovaly a Boha také ne. Nikdy se v tomto životě nedostaneme do bodu, kdy bychom jeho milost už nepotřebovali.

119,133 Zde máme dvě strany mince svatosti – neustále žít pro Hospodina podle jeho výroků a být vysvobozen z moci hříchu, který je v nás.

119,134 První část této modlitby není neobvyklá; každý z nás by si přál být vysvobozen od útlaku lidí. Všimněte si však neobvyklého účelu: „... abych mohl zachovávat tvá přikázání.“

119,135 V naší službě můžeme Hospodina požádat o znamení jeho přízně, přítomnosti a moci. Ví, jak nám dát povzbuzující bonusy jako odpověď na naši modlitbu. A nikdy bychom neměli ztratit touhu být vyučováni víc a více.

119,136 Slzy kanoucí jako proudy – dramatický výraz pro nejhlubší muka a žal! A kvůli čemu? Kvůli nespravedlnosti spáchané na žalmistovi? Nikoli, nýbrž kvůli lidské neúctě vůči Božimu zákonu, tedy neúctě vůči jeho jménu.

Bendetiho, ... autora „Stabat Mater“, jednoho dne našli, jak pláče, a když se ho zeptali na důvod jeho slz, odpověděl: „Pláču, protože Láska prochází kolem nemilovaná.“⁸⁶

119,137 Autor Bible je spravedlivý, takže nepřekvapí, že i jeho kniha je přímá. Většina z nás to ví, ale jen málokdo z nás toto poznání proměňuje ve chválu a uctívání, když Hospodinu vzdáváme díky.

119,138 Vše, co Bůh říká, je spravedlivé a pravdivé, a jeho slovo je naprosto důvěryhodné. Věřit Božimu slovu není záslužný skutek. Je to otázka selského rozumu.

119,139 Barnes moudře komentuje:

Je velkým vítězstvím v duši člověka, když při pohledu na chování svých pronásledova-

telů, pomlouvačů a klevetníků pociťuje více zármutku nad tím, že porušují Boží zákon, než nad tím, že mu škodí.⁸⁷

119,140 Bible je dobře prověřená. Tisíce věřících si ověřily její zaslíbení a shledaly je pravdivými. „Bible přežila nenávisť lidí, plameny falešného kněžství, úšklebky bezvěrců a tělesnou moudrost moderních kritiků“ (*Scripture Union*).

119,141 Podle mínění svých nepřátel byl žalmista nepatrný a pohrdaný. Ale lidské opovržení ho neodehnilo od lpění na Bibli.

119,142 Boží spravedlnost není pomíjivá nálada, nýbrž věčná ctnost. Nestáčí říct, že Bible obsahuje pravdu, Bible je pravda. Každý Boží výrok je pravdivý.

119,143 Pisateli se dostalo plného poháru tísně a úzkosti, ale s Božím slovem viděl přes slzy duhu.

119,144 Není tomu tak, že by Boží svědectví byla spravedlivá pouze nyní, budou spravedlivá vždy. Čím více jim porozumíme, tím větší bude naše schopnost těšit se ze života, a to jak nyní, tak v nebi.

119,145 Sloveso „volat“ je klíčovým slovem tohoto oddílu.⁸⁸ Zde máme volání důvěřivého srdce o pomoc. Všemohoucí Bůh nemůže odolat modlitbám, které vycházejí z hloubi srdce a vyjadřují touhu činit jeho vůli.

119,146 Když se podobně jako Petr začneme topit ve vlnách, můžeme vždy vyslat krátkou modlitbu: „Zachraň mě.“ Pán nás pozvedne, abychom pokračovali a opět pro něj žili.

119,147 Weigle píše: „Jedná se o popis zbožných zvyků Bohu oddaného člověka, který vstává před rozedněním, aby začal svůj den rozjímáním a modlitbou.“ Naším mottem by mělo být: „Bez Bible není snídaně.“

119,148 Dokonce i probdělé hodiny v noci lze využít k rozjímání nad slovem. Není neobvyklé, že právě tehdy nám Pán dává „poklady temnoty“.

119,149 Nikdy by nám neměla zhostejnět zvláštní skutečnost, že máme bezprostřední přístup do Boží přítomnosti. Podobně jako žalmista se můžeme modlit, aby nás Boží milosrdenství a právo (B21) zachovaly při životě.

119,150 Blíží se nepřátelé. Jsou odhodla-

ní škodit Božím služebníkovi. Když odmítli pravomoc Božího zákona nad svými životy, zdá se, že se nezastaví před ničím.

119,151 Ale Hospodin je blízko a ten, kdo je s Bohem, tvoří většinu. „Stojíme-li na vítězné straně, nemůže nám uškodit žádný nepřítel a vyděsit žádný poplach.“ Boží slovo je pravda a on své vlastní nikdy neopustí.

119,152 Je nepopsatelnou útěchou vědět, že Boží slovo ob stojí navěky. „Když zaburácí bouře pochybností a strachu, stojíme na zaslíbeních, která neselžou. Když stojíme na Božích zaslíbeních, zvítězíme živým Božím slovem.“

119,153 Pán opravdu vidí naše soužení. „Každá bolest, jež drásá naše srdce, se dotýká Muže bolesti.“ A přichází vytrhnout ty, kdo lpí na něm a jeho slově.

119,154 Pisatel žádá Boha, aby se stal jeho obhájcem a dárce života. Byla proti němu vznesena těžká obvinění; potřebuje obhájce. Byl pronásledovaný až k vyčerpání; potřebuje novou sílu k životu.

119,155 Bůh nespasí lidi proti jejich vůli. Neosídli nebe těmi, kdo tam být nechtějí. Neexistuje spása pro ty, kdo odmítli naslouchat slovu.

119,156 Žádný lidský jazyk nemůže nikdy dostatečně popsat Boží milosrdenství. Jeho slitování nelze našimi požadavky vyčerpat. Pronásledovaný žalmista žádá o milosrdenství života, tzn. vysvobození před těmi, kdo by jej chtěli zabít.

119,157 Mnohé z těchto veršů se dokonale naplnily na Pánu Ježíši. Obklopen pronásledovateli a protivníky zůstal věrný svědectvím svého Otce.

119,158 Je známkou duchovní dospělosti, když nás více zarmucují urážky vůči Bohu než zlo spáchané na nás. Ach, být tak stráven horlivostí pro Pána!

119,159 Ve verši 153 žalmista napsal: „Pohled na mé soužení.“ Zde, jak poukázal Spurgeon, v podstatě říká „Pohled na mou lásku“, tj. lásku k jeho příkázáním. Také prosí, už potřetí v tomto oddílu, o zachování života (v. 154–156).

119,160 Boží slovo je pravda jako celek. Každé zaslíbení v něm se určitě splní. „Neboť

amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné nejmenší písmenko ani jedna čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane“ (Mt 5,18).

119,161 Lidé, kteří mají moc, často utiskují Boží služebníky. Nicméně hluboká úcta k Božím slovům chrání věrné před tím, aby se z nich před Pánem nestali zrádci.

119,162 Kdo se zabývá Biblií a nachází podivuhodné duchovní bohatství, prožívá napětí, jako by objevil skrýš s kořistí.

119,163 Znalost slova nás vede k tomu, abychom milovali, co miluje Bůh (zákon) a nenáviděli, co i on nenávidí (klam). Napodobujeme své myšlení podle něj.

119,164 Sedmička je číslem dokonalosti nebo úplnosti, proto tomu rozumíme tak, že žalmista chválil Hospodina za jeho spravedlivá nařízení neustále a z celého srdce.

119,165 Slovo přináší do světa chaosu pokoj a bezpečí před silou pokušení. Verš neznamená, že věřící jsou imunní před smutkem nebo těžkostmi, nýbrž že poslušností zákonu se vyhýbají nástrahám hříchu.

119,166 Žalm 37,3 praví: „Důvěřuj Hospodinu a čin dobré.“ Žalmista tím říká, že se touto radou řídil. Nejprve víra a pak přicházejí skutky jako ovoce víry.

119,167 Lidem v Malachiášově době se stala poslušnost otravnou (Mal 1,13). Ale pisateli nikoli. Poslouchal slovo a miloval je víc a více.

119,168 Poslední tři verše v tomto oddílu mluví o praktické poslušnosti Bible. Pokud se nám to zdá příliš, abychom je aplikovali na běžného čtenáře Bible, vezměme je jako slova našeho Spasitele a problém zmizí.

119,169 Jak se žalm blíží k závěru, zdá se, že se stupňuje do vroucí prosby. Slůvko „kěz“ zde najdeme pětkrát. Nejprve máme naléhavou prosbu o slyšení a potom o pravé duchovní porozumění.

119,170 V těchto verších není nepřítel nikdy daleko, a proto se zde opakuje prosba o vysvobození v souladu se zaslíbeními slova.

119,171 Lepší poznání Božích ustanovení by nemělo vést k pyše a přehnané hrdosti, ale ke chvále a uctívání Hospodina.

119,172 Místo abychom mluvili o malič-

kostech a věcech bez trvalého významu, měli bychom se ovládat a učit se mluvit o duchovních věcech. Všechny Boží příkazy jsou spravedlivé a nesmírně přínosné.

119,173 Jak půvabný obraz – ruka Všemohoucnosti zjizvená hřeby zasahuje z nebe, aby zachránila pouhého člověka, ovšem takového, který si vědomě zvolil Hospodinova přikázání za pravidlo svého života.

119,174 Radujeme se ze spásy svých duší jako dokonaneho skutku a přitom toužíme po vysvobození od přítomnosti hříchu, až se Ježíš vrátí. Mezitím nacházíme ohromné potěšení ve čtení a poslouchání Bible.

119,175 Nejsme spaseni jen proto, abychom sloužili, ale ještě spíše proto, abychom chválili. Každé vysvobození z nemoci nebo nehody by mělo dodat naší chvále novou intenzitu a novou naléhavost našim prosbám o pomoc.

119,176 Zde je jedno z několika málo vyznání hříchů v tomto žalmu: „Nejvyšší vznešenost svatého nadšení se musí snížit k pokornému vyznání hříchu a nehodnosti.“

Žalm 120: Bezmocná oběť pomluv

Jednou z hořkých zkušeností v životě věřícího je stát se obětí lži a pomluv. Pak si bezmocně uvědomí pravdu Spurgeonova výroku, že „lež si chodí po světě, zatímco pravda si teprve nazouvá boty.“ Z věřícího se snadno může stát hromádka ponížení a frustrace.

120,1–2 Takové bylo souzení, které dohnalo žalmistu k Hospodinu v první „Písni stupňů“.⁸⁹ Jeho požadavek byl krátký, jednoduchý a konkrétní. Chtěl být vysvobozen od lživých rtů svých nepřátel, od záludného jazyka pohanů.

120,3–4 Poté se stejně rychle obrací k jednomu konkrétnímu pachateli a předpovídá mu krutý trest. Jaký rozsudek dostane? Ostré šipy vystřelené z luku mistra lučištníka. A co se stane s jeho záludným jazykem? Umyjí ho mýdlem? Nikoli, bude vypálen žhavým uhlím z janovce! Kořen tohoto pouštního keře se používá k výrobě dřevěného uhlí, známého svým intenzivním žářem.

120,5 Ve chvíli sebelítosti nařiká žalmista milující pokoj nad vynuceným pobytem mezi

kmeny Mešek a Kédar. Mešek byl syn Jefeta (Gn 10,2) a jeho potomci se proslavili jako necivilizovaní barbaři. Kédar byl druhý syn Izmaela (Gn 25,13) a také jeho potomci byli krutí a nemilosrdní. Podle International Standard Bible Encyclopedia „vyvozují muslimští genealogové Mohamedův původ z Izmaela právě přes Kédara.“

120,6–7 Žalmistův vynucený pobyt mezi barbary nenávidějícími pokoj trval již příliš dlouho na to, aby mu vyhovoval. Jeho snaha nastolit pokojné spoluzití byla odražena novou válkou.

Kdyby žil v novozákonní době, byl by lépe připraven na pomluvu a konflikt a dokázal by se s tím snáze vyrovnat. Měl by příklad Pána Ježíše:

Když mu spílali, neodplácel spíláním, když trpěl, nehrozil, ale předával vše tomu, jenž soudí spravedlivě (1Pt 2,23).

Měl by Petrovo učení:

Ale budete-li snášet utrpění, ač jednáte dobře, to je milost před Bohem (1Pt 2,20b).

Neodplácejte zlým za zlé ani urážkou za urážku, ale naopak žehnejte; vždyť k tomu jste byli povoláni, abyste jako dědicové obdrželi požehnání (1Pt 3,9).

A nakonec by měl slovo Pána Ježíše:

Když vás budou tupit a pronásledovat a mluvit proti vám lživě všechno zlé kvůli mně, jste blahoslavení. Radujte se a jásejte, neboť hojná je vaše odplata v nebesích; vždyť takto pronásledovali proroky, kteří byli před vámi (Mt 5,11–12).

Žalm 121: Zachován!

121,1–2 V BKR začíná tento žalm slovy:

Pozdvihuji oči svých k horám, odkudž by mi přišla pomoc.

Pomoc má jest od Hospodina, kterýž učinil nebe i zemi.

Později se překladatelé domnívali, že zde narazili na pohanskou herezi, a sice na myšlenku, že pomoc přijde spíše z hor než od Hospodina (Jr 3,23). Proto udělali z druhé části první věty otázku. ČSP tedy překládá:

Pozvedám svůj zrak k horám. Odkud mi přijde pomoc?

Pomoc mi přijde od Hospodina, který učinil nebesa i zemi.

Já však upřednostňuji překlad KJV (BKR) a řeknu vám i proč. Chrám v Jeruzalémě byl Boží příbytek na zemi. Oblak slávy v nejsvětější svatyni byl projevem Hospodinovy přítomnosti mezi jeho lidem. Město Jeruzalém se rozkládá na hoře a hory je i obklopují. Takže když Izraelec v jiných oblastech Izraele potřeboval Boží pomoc, díval se k horám. Pro něj to bylo totéž, jako by se díval k Pánu. A protože příbytek Stvořitele byl v jeruzalémských kopcích, v jistém básnickém smyslu veškerá pomoc přicházela z hor.

V prvních dvou verších je mluvčím žal-mista, který vyjadřuje, že se plně spoléhá na Stvořitele nebes i země.

121,3 S třetím veršem však dochází ke změně mluvčího. Ve zbývajících verších slyšíme hlas Ducha svatého, který zaručuje věčnou jistotu těm, kdo doufají v Hospodina. Je zde záruka neochvějné stability. Noha věřícího bude uchráněna před uklouznutím. A protože noha představuje základy nebo postavení, znamená to, že Bůh nedovolí, aby jeho důvěřující dítě uklouzlo nebo upadlo.

121,4 Zde je záruka strážce, který nikdy nedřímá a nespí. Alexandr Veliký řekl svým vojákům: „Bdím, abyste vy mohli spát.“⁹⁰ Během nočních hodin, kdy si už nejsme vědomi okolního světa, je zde někdo větší než Alexandr, který nad námi s neustálou a neúnavnou péčí bdí.

121,5–6 Zde je záruka, že naším strážcem není nikdo jiný než sám Hospodin. Velkému pánu vesmíru osobně záleží na bezpečnosti i toho nejméně známého svatého.

Zde je záruka, že nás ochrání před každým zlým vlivem. Když čteme „je ti stínem po pravici,“ znamená to, že je nám po boku jako bodyguard, aby zaštilil své věrné před zlem ve dne nebo v noci. „Ve dne tě nebude bít slunce“ vykládají moderní zastánci doslovného výkladu jako úpal.⁹¹ Narážka na měsíc se často blahosklonně považuje za biblické přizpůsobení starověkým pověrám a folklóru. Nicméně těm, kteří byli vysvobozeni od démonismu a uvědomují si významnou roli slunce a měsíce v říši spiritismu, poskytují ty-

to verše vítanou ochranu a vysvobození z pout posedlosti démony.

121,7–8 Tyto verše jsou zárukou vysvobození ode všeho zlého. Je spolehlivou skutečností, že do života věřícího nemůže přijít nic kromě toho, co dopustí Boží vůle. Neexistují náhodné okolnosti, bezúčelné nehody nebo osudové tragédie. Třebaže Bůh není původcem nemoci, utrpení či smrti, krotí je a používá k uskutečnění svých záměrů. Mezitím může jeho důvěřující dítě vědět, že těm, kdo milují Boha, všechny věci spolu působí k dobrému, těm, kdo jsou povoláni podle jeho předsevzetí (Ř 8,28).

A nakonec je zde záruka Boží péče a dohled nad všemi našimi činnostmi v časnosti a po celou věčnost. Bude chránit naše vycházení i vcházení od nynějška až navěky.

Slova „strážce“ a „chránit“ se v těchto osmi verších objevují každé třikrát.⁹² Společně vyhláší, že nikdo není tak v bezpečí jako člověk, který přijal Pána za svou jedinou naději.

Duši, která se opřela

o Ježíše, aby si odpočala,
on nikdy, ale nikdy neponechá
jejím nepřátelům.

Tu duši, i kdyby se celé peklo
třásl,

on nikdy, ale nikdy neopustí.

Richard Keen (1787)

Žalm 122: Město pokoje

Ó, ta ryzí radost z jediné hodiny,
kterou trávím před tvým trůnem,
když klečím v modlitbě a s tebou,
můj Bože,
mluvím jako přítel s přítelem.

Fanny J. Crosbyová

122,1 David se nadechl vůně ryzí radosti, když mu zbožní Židé připomenuli, že je čas jít na svátek do Jeruzaléma. Zaradoval se. Nebyla to pro něj obtěžující povinnost nebo šedá rutina. Jít do chrámu a uctívat Boha mu přinášelo naplnění a radost.

122,2 Poutníci víry již stáli uvnitř města. „Naše nohy již stojí ve tvých branách, Jeruzaléme!“ A jakoby Božím navigačním instinktem se vrátili na místo, které si Bůh vyvolil. Jak bylo úžasné být zde!

122,3–4 Ustoupí dozadu, aby obdivovali okrově zbarvené město, postavené jako celek. Uvnitř jeho sluncem vysušených zdí se na rozloze necelých dvou kilometrů čtverečních nacházely kupolovité domy s plochou střechou a uličky plné lidí. Ale jediná budova, ke které lid choval plamennou citovou náklonnost, byla Hospodinův chrám. Ve skutečnosti to byl chrám, který pro ně dělal město městem.

Na toto místo putovaly Hospodinovy kmeny. Bylo to jediné místo na zemi, které Bůh vyhlásil za místo k shromažďování svého lidu, kde by vzdávali díky jeho jménu.

122,5 Jeruzalém byl samozřejmě také politickým hlavním městem Izraele. Byl sídlem Davidova královského domu, a tudíž i ustanoveným místem pro výkon spravedlnosti.

122,6 Ačkoli jeho jméno znamená „město pokoje“, tento název zatím neodpovídal skutečnosti. Málolteré město poznalo tolik konfliktů, utrpení a krveprolití jako toto město:

Jeruzalémské kameny nesou stigmata jeho posvátnosti a jeho zdí vzpomínku na zločiny spáchané ve jménu náboženství. David a faraon, Sancherib a Nebúkadnesar, Ptolemaios a Herodes, Titus a křižáci Godefroye z Bouillonu, Tamerlane a saraceni ze Saladinu, ti všichni zde bojovali a zabíjeli.⁹³

V proroctví stejně jako v dějinách se nachází nespočetně významů dojemné modlitby „Žádejte o pokoj pro Jeruzalém!“ Leží před námi temné dny. Úzkými uličkami města se ponese ozvěna kroků pohanských nájezdníků, dokud se Kníže pokoje, Mesiáš Izraele, nevrátí, aby se chopil otěží vlády (L 21,24).

F. B. Meyer poukazuje na to, že ve verši 6 se objevuje elegantní aliterace:

Pokoj ve Městě pokoje.

Kéž jsou v pokoji ti, kdo je milují.

Požehnání pokoje spočívá na všech,
kdo milují město velikého krále.

122,7–9 Tato láska se projevuje v modlitbě za pokoj a bezpečnost a jejich podporu na valech a uvnitř jeho věží. Co si zbožní Židé přáli pro Jeruzalém, to bychom si my měli přát pro církev. Jak bychom měli usilovat o zachování jednoty Ducha ve svazku pokoje (Ef 4,3)! Právě skrze pokoj a růst církve poplyne požehnání i do světa.

To je také myšlenka verše 8. Kvůli příbuzným a přátelům bychom měli chtít vidět, jak se vnitřní rány církve hojí a její spory a rozdělení končí. Barnes vysvětluje:

Toto vyjadřuje skutečné pocity zbožných po celém světě; je to jeden z důvodů pro silnou lásku, kterou přátelé Boží chovají k církvi – neboť doufají a přejí si, aby skrze církev došli spásy ti, kteří jsou nejbližší jejich srdci.⁹⁴

Jak již bylo řečeno, největší slávou města je skutečnost, že v něm je Hospodinův dům. Ne poloha města ani jeho deformované budovy či smutné dějiny – nikoli, ústřední fakt zní, že Bůh si vybral toto město za místo pro svůj chrám. Hospodinova přítomnost vyznačuje auru slávy kolem všeho, čeho se ve své milosti dotkne.

O staletí později Ježíš tuto pravdu připomněl farizeům a zákoníkům. Vážili si zlata v chrámu více než chrámu samotného, daru na oltáři více než oltáře. Ježíš poukázal na to, že je to chrám, který posvěcuje zlato a že oltář posvěcuje dar (Mt 23,16–22). Byl to tedy samotný Hospodin, kdo odlišil Jeruzalém od všech ostatních měst na světě.

Žalm 123: Oči vzhlížející milosrdenství

V této „Písni stupňů“ jsou dvě klíčová slova: „Oči/zraky“ a „smilovat se“. První se zde vyskytuje čtyřikrát a druhé třikrát. Scénou je země zajetí – až příliš dobře známé prostředí pro utiskovaný izraelský lid. Izrael byl v zajetí v Egyptě, v Babyloně, v nacistickém Německu, ve varšavském ghettu a naposled v táborech nucených prací na Sibiři. Třebaže zde není jméno země uvedeno, jedná se zřejmě o Babylon.

123,1 S očima upřenými k nebesům ve snaze zachytit nějaký projev Božího milosrdenství zajatci naléhavě prosí Hospodina, aby ukončil jejich dlouhou, temnou noc pronásledování.

123,2 Přirovnávají se k otrokům hledícím k rukám svých pánů a otrokyni vzhlížející k rukám své paní. To se obvykle vykládá jako připravenost sledovat pána a poslechnout jeho vůli. Ale o to zde nejde. Pohled otroků spíše naznačuje soustředěnost a očekávání Izraele na Hospodina, až se nad ním smiluje. A kon-

krétní slitování, které mají na mysli, je urychlený konec jejich vyhnání a návrat do země touhy jejich srdce. Vzhlížejí k jeho ruce, kdy je zachrání před utiskovateli.

123,3–4 Od lidu, který zakusil posměchu více než dost, zde dvakrát stoupá k Božimu trůnu naléhavá prosba o smilování. Den co den byli krmeni pohrdáním a nenávisť, které jim rozdávali jejich pohanští páni. Příliš dlouho trpěli jedovaté, uštěpačné poznámky sebejistých (Za 1,15). Příliš dlouho trpěli pod arogancí svých pyšných babylonských vězňů (Jr 50,31–32). Nyní jsou toho přesyceni. Čeho je moc, toho je příliš! Cítí, že nastal zlomový okamžik.

A tak nechávají vytrysknout tuto naléhavou modlitbu před tím, kdo je jejich jediným útočištěm a bezpečím ve světě antisemitismu a diskriminace – před přítelem utiskovaných a pošlapaných.

Žalm 124: Nejdůležitější „Kdyby“

124,1 „Kdyby Hospodin nebyl s námi...“

Vše záviselo na tomto „kdyby“. Signalizovalo rozdíl mezi vysvobozením a katastrofou. Ale Hospodin tam *byl*, a to rozhodlo.

Zřejmě žádný jiný národ nezažil tolikrát záchranu o vlások jako Židé. Podle všech přirozených zákonů měli už dávno vymřít. Když si vzpomeneme na obléhání, hromadné zabíjení, pogromy, plynové komory, pece a bomby, je to zázrak, že vůbec přežili. Ale přežili – a to z jednoho podstatného důvodu – Hospodin byl s nimi.

Bohužel národ nebyl vždy ochoten tuto skutečnost uznat. Příliš často připisovali vítězství vlastní chytrosti a síle. Ale vždy byli zbožní Židé, kteří si uvědomovali, že bez Hospodina by byli vyhlazeni.

124,2–5 Žalmista přemýšlí nad případy, kdy proti Izraeli povstali nepřátelé v závratném množství a s lepší výzbrojí. Zásoby potravin klesly na dolní hranici. Lékařské prostředky došly. Cesty byly odříznuté. Nutné věci vznikaly improvizovaně z toho, co bylo dostupné. Byli úplně obklíčeni. Nepřátelé jim hrozili, že je zaženou do moře. Vyhličky byly chmurné.

123,6–7 Jako dravá zvěř se nepřítel chystal

pozřít je zaživa. Nebo pozměníme-li obraz, měli být zaplaveni obrovskou přílivovou vlnou pohanské vojenské moci.

Ale pak se stalo něco neočekávaného. Hospodin způsobil, že se nepřátelé začali mezi sebou dohadovat ohledně strategie. Nebo o Židech získali nepravdivé zprávy. Nebo zpanikařili nad smrtí vojevůdce. Nebo se dohodli na zastavení palby, když vítězství měli na dosah ruky.

Na druhou stranu Hospodin dokázal Židy přivést k neočekávaným zásobám potravin. Nebo ke skrýším se zbraněmi. Nebo přivedl pomoc zvnějšku od nejméně pravděpodobného zdroje. V každém případě byla souhra událostí natolik podivuhodná, že ji mohla vyvolat pouze Boží ruka.

Ti, kdo mají duchovní vhled, vzdávají za své tajemné, zázračné vysvobození veškerou slávu Hospodinu. Masožravým pohanským surovcům se nepodařilo sehltnout malý Izrael. Boží lid unikl z pasti, kterou jim nastražil pohanský summit. Osídlo bylo protrženo, ocelový kruh obklopující Židy praskl a opět unikli.

124,8 Jejich pokorné a vděčné vyznání zní:

Naše pomoc je ve jménu Hospodinově, který učinil nebesa i zemi.

Nicméně Izrael nevlastní monopol na Boží zázraky. Církev si může přivlastnit slova tohoto žalmu při oslavách Božích vysvobození, ke kterým došlo na poslední chvíli. A jednotliví věřící lidé vědí, že kdyby Hospodin nebyl s nimi, svět, tělo a ďábel by si je podmanili.

Žalm 125: Cesta pokoje

125,1 Hora Sijón je jedním z vrcholů v městě Jeruzalém a občas se používá jako básnická figura k označení samotného města. Zde naznačuje nejvyšší stabilitu a sílu, citadellu, která se nepohne.

I člověk víry je takový. Jeho život je postaven na pevné skále. A když přijde dešť, přičene se voda, zadují větry a udeří na ten dům, nezřítí se, protože byl založen na skále (Mt 7,25).

Žalmista říká, že hora Sijón zůstává navěky. Co se týče pozemského města, je třeba tomu rozumět tak, jak se jevila věřícím tehdejší doby. Z Nového zákona víme, že země bude jednoho

dne zničena ohněm (2Pt 3,7.10–12). Ale i my používáme podobné výrazy. Hovoříme o věčných pahorcích a věčném městě (Římu).

Důležité však je, že ačkoli bude hora Sijón jednoho dne zničena, věřící v Krista nikdy nezahyne. Pro své postavení v Kristu je v bezpečí, jaké mu může poskytnout jen Bůh.

125,2 Žalmista spatřil další duchovní pravdu v polohopisu Jeruzaléma. Je obklopen horami, z nichž může jeho armáda střežit každý přístup k městu. Tak i sám Hospodin tvoří ochranný val kolem svých dětí „od nyní až navěky“. To je val, o němž hovořil Satan, že obklopuje Jóba.

Cožpak ty jsi neohradil jej, jeho dům
a všechno, co má, ze všech stran?
(Jb 1,10).

To samozřejmě znamená, že důvěřujícímu svatému se nemůže stát nic, než co dopustí Bůh.

125,3 Ve verši 3 čteme zvláštní výrok:

Žezlo ničemnosti nesetrvá nad losem spravedlivých,
aby spravedliví nevztáhli své ruce k zvrácenosti.

Někdo by mohl vytknout první části verše, že izraelskou zemi napadli a dobyli ničemové. To je pravda. Ale verš je třeba vyložit v jeho kontextu. Žalm se zabývá lidmi, kteří důvěřují Hospodinu; jeho zaslíbení se vztahují pouze na ně. Hranice Izraele byly narušeny a jeho hradby pobořeny, pouze když se vzdalil od Boha. Dokud Hospodina poslouchal a důvěřoval mu, žezlo ničemnosti, tj. vláda ničemných pohanských králů, se k nim nepřiblížila.

Je uveden zajímavý důvod, proč Bůh zadržel hrozivé nepřátele Izraele v dobách, kdy lid chodil s Hospodinem. Důvodem bylo, že spravedliví Izraelci by se mohli ocitnout v pokušení konat zlo. Bůh nás zachraňuje nejen před vnějšími nepřáteli, ale také před vnitřním já a jeho sklonem zhřešit, když se s námi nakládá nespravedlivě.

125,4 Rovněž čtvrtý verš je třeba chápat v kontextu: Hospodine, prokaž dobro dobrým, těm, kdo jsou přímí v srdci. Dobří lidé jsou ti, kdo byli spaseni vírou a chodí v poslušnosti Pánu. Jejich přímost není příčinou jejich spásy, nýbrž je ovocem jejich důvěry a poslušnosti.

125,5 A jsou zde jiní, kteří vyznávají, že jsou součástí Božího lidu, ale uchylují se na své křivolaké stezky. Hospodin je zavede do zajetí a rozptýlení spolu s činiteli nepravosti.

Pokoj s Izraelem! Samotný žalm dává recept na pokoj jak pro Izrael, tak pro všechny ostatní. Lze ho docílit důvěrou v Pána Ježíše. Až se Izraelci obrátí k tomu, kterého probodli, a budou ho oplakávat jako jediného syna, pak pokoj, který se jim po staletí vyhýbal, bude konečně jejich. *Šalóm, šalóm!*

Žalm 126: Smutná setba, radostná sklizeň

126,1 Když se židovským komunitám ve vyhnanství donesl královský výnos, lidé byli uchváteni a u vytržení. Perský král Kýros rozhodl, že se zajatí mohou navrátit do své země. Znělo to až příliš dobře na to, aby to byla pravda. Během dlouhých let ve vyhnanství přemýšlelo mnoho Židů nad tím, zda ještě kdy spatří Jeruzalém. Nyní konečně přišla příležitost. Když shromáždili trochu ubohého osobního majetku, byli jako lidé chodící v transu.

126,2 Nadšené švitoření obyčejně otevřeného a hovorného lidu bylo ještě hlasitější než obvykle. Poprvé za zhruba sedmdesát let měli něco, co jim způsobilo upřímnou radost. Něco, proč byli veselí. Šli domů. Jak jejich přípravy nabíraly na obrátkách, smáli se a zpívali – což bylo pro ně něco nového.

126,3 Bylo to ohromné svědectví pro ostatní národy. Možná si uvědomili, že se s Židy stalo něco, co nebylo možné přirozeně vysvětlit. Uznali, že Bůh Hebrejů kvůli nim zázračně zasáhl. Ve srovnání se všemi národy země se zdálo, že Izrael byl zvláštním předmětem Hospodinovy lásky a péče.

Vděční vyhnanci se s pohany radostně shodli v tom, že připisovali své vysvobození pouze Hospodinu.

Hospodin s námi učinil velké věci – byli
jsme plni radosti.

126,4 Ale vraceli se do země pouze jako žalostný pozůstatek a pomalu s sebou neměli víc než oblečení, které měli na sobě. Potřebovali pracovníky, finance a ochranu. To bylo podnětem pro modlitbu:

Navrať naše zajetí, Hospodine, jako toky na jihu (ČSP dle pozn.).

Jih (hebr. *negev*) byla poušť na jihu. Normálně byla vyprahlá a neúrodná. Ale po silných deštích se ze suchých koryt staly dravé toky, které daly pustině vykvést. Tak se navracející zajatci modlí, aby se z toho, co je nyní jen tenkým pramínkem, mohlo stát množství, dokud nebude přivedeno nazpět všech dvanáct kmenů. Prosí, aby jim Hospodin poskytl prostředky k budování a obnově. A žádají o všechno potřebné k tomu, aby se z nich v zemi stal šťastný, úspěšný národ.

126,5–6 První rok po jejich návratu bude obzvláště složitý. Nebudou mít plodiny, které by mohli hned sklídit. Budou muset začít od nuly, nasadit nové plodiny a čekat na sklizeň. Bude to doba odříkání a budou muset vyjít jen s velmi skrovnými zásobami potravin.

První setba plodin s sebou přinese určitý smutek a frustraci. Máme zde rolníka, který má jen trochu obilí. Buď ho může použít a nasytit z něj rodinu nyní, nebo může většinu zasít v naději, že v budoucnu bude mít hojnou úrodu. Rozhodne se pro setbu, ale jakmile ponoří ruku do zástěry a rozhodí semena po zkyplené půdě, skanou mu do zástěry slzy. Myslí na svou ženu a děti, na malinké misky s ovesnou kaší a na to, jak skromně budou muset žít až do sklizně. Je mu, jako by jim odtrhoval jídlo od úst.

Ale k navracejícím se vyhnancům doléhá povzbuzující slovo:

Ten, kdo chodí a s pláčem nosí mošnu se semenem,

přijde a s jásotem bude snášet snopy.

A tak jdou a zasejí. Jejich současná strast bude více než vynahrazena, až přinesou do stodoly snopy zralého obilí.

Tento princip se samozřejmě vztahuje také na duchovní oblast. Ti, kdo žijí obětavě kvůli šíření evangelia, možná nyní prožívají nouzi, ale co to je ve srovnání s radostí, když vidí spasené duše a v nebi budou navěky uctívát Božího Beránka?

Totéž platí o získávání duší. Kdosi moudře poznamenal: „Ti, kdo duše získávají, kvůli nim nejdříve pláčou.“ Naší modlitbou by mělo být:

Kéž pohlédnu na zástup
jako můj Spasitel,

dokud mé oči nezemdlí slzami.

Kéž mohu se soucitěm hledět

na bloudící ovce

a milovat je kvůli lásce k němu.

Autor neznámý

Žalm 127: Bůh ve všem

Rčení praví: „Málo je hodně, je-li v něm Bůh,“ ale pravdou je i opak: „Mnoho je nic, pokud v něm Bůh není.“ Totéž vyjadřuje tento žalm: pokud nás nevede a neřídí Pán, je naše činnost marnění času a energie. Můžeme se pustit do projektů z vlastní síly, dokonce i v křesťanské službě; můžeme vybudovat rozsáhlé organizační říše; můžeme nashromáždit statistické údaje a vykazovat mimořádné výsledky; ale pokud tyto projekty nejsou vinicemi zasazenými Pánem, jsou více než bezcenné. „Člověk míní, Pán Bůh mění.“

Žalmista si vybírá čtyři běžné životní činnosti, aby podložil své tvrzení. Jedná se o stavbu domu, civilní obranu, běžné zaměstnání a zakládání rodiny.

127,1 Jsou dva způsoby jak postavit dům. První je začít s plány založenými na vlastních znalostech, dovednostech a finančních zdrojích a poté požádat Boha o požehnání dokončené stavby. Druhý způsob znamená čekat, dokud Hospodin neomylně nepovede, a poté začít s vědomou závislostí na něm. V prvním případě se projekt nikdy nepozvedne nad tělo a krev. V druhém člověk prožívá rozechvění, když vidí, jak Bůh působí, když zvláštním způsobem zajišťuje potřebné zásoby, zázračně načasovává sled událostí a používá shod okolností, ke kterým by nikdy podle zákona náhody nedošlo. Záleží na tom, abychom stávkou s Bohem.

Druhý příklad marnosti lidské snahy bez Boha je v oblasti bezpečnosti: Pokud Hospodin nestřeží město, strážce bdí zbytečně. Neznamená to, že bychom neměli mít policii nebo jiné bezpečnostní složky. Spíše to znamená, že naše bezpečnost spočívá nakonec v Pánu, a pokud se na něj doopravdy nespolehneme, naše běžná preventivní opatření nás neochrání.

127,2 V našem každodenním zaměstnání je zbytečné pracovat přesčas a vydělávat si na

živobytí úzkostlivou dřinou, pokud nejsme na místě dle Boží volby. Prosím, abyste mi neporozuměli nesprávně. Celá Bible nás učí, že máme pilně pracovat, abychom si zajistili své potřeby, potřeby naší rodiny a potřeby druhých. Tento žalm nepodporuje lidi v tom, aby celý den posedávali, pili colu a tahali peníze z přátel. Jde však o to, že pokud nepracujeme v závislosti na Bohu, nikam se nedostaneme. Ageus popisuje tuto situaci velice výstižně:

Zaseli jste mnoho, sklízíte málo; jíte, ale nejste nasyceni; pijete, ale opít se nemůžete; oblékáte se, ale nezahřejete se; a ten, kdo se nechává najmout za mzdu, dává ji do děra-
vého váčku (Ag 1,6).

Na druhou stranu pokud jsme opravdu vy-
dání Pánu a žijeme pro jeho slávu, může nám během našeho spánku dát dary, které bychom nikdy nezískali dlouhými, namáhavými hodinami lopoty bez něj. „Bůh dává svému milému spánek,“ nebo jak to překládá Moffatt: „Boží dary přicházejí k jeho milovaným ve spánku.“

127,3 Čtvrtý a poslední příklad souvisí se zakládáním rodiny. Děti jsou jedním z Božích darů. „Hle, synové jsou dědictví od Hospodina, plod lůna je mzda.“

Výše řečené předpokládá, že děti vyrůstaly v domě, kde se Pánu dostává cti a lidé ho poslouchají. Děti byly vychovány v Pánově kázni a vyučení.

127,4 „Jako šipy v ruce hrdiny jsou synové zrození v mládí.“ Až rodiče zestárnou, mohou se spolehnout na své zbožné děti, že pro ně budou bojovat jako hrdinové a zaopatří je jako lovec se svým lukem a šípem.

127,5 „Blahoslavený je muž, který jimi naplní svůj toulec!“ Navzdory proudu moderní propagandy proti velké rodině Bůh vyhláší požeňání muži, který dětmi naplnil svůj toulec. Ale opět se předpokládá, že jsou to věřící děti, členové domácnosti víry. Jinak by mohly způsobit spíše nesmírnou bolest srdce než požeňání.

„Nebudou zahanbeni, až budou v bráně mluvit s nepřáteli.“ F. B. Meyer připomíná, že bojující armády se setkávaly u brány obleženého města. Zde tedy jde o to, že mužovy děti ho brání v civilních nebo právních zále-

žitostech tak, aby neutrpěl ztrátu nebo újmu. Dohlédnou na to, aby byla uplatněna spravedlnost.

Žalm nádherně rozvíjí Hospodinovo slovo vyjádřené Zacharjášem: „Ne silou ani mocí, ale mým Duchem, praví Hospodin zástupů“ (Za 4,6). Je velké nebezpečí spoléhat se na moc peněz nebo lidský důmysl. Ale Hospodinova vůle se takto neuskutečňuje. Jeho Duchem stavíme pro věčnost. Nejde o to, co pro Boha učiníme z vlastních sil, ale o to, co on učiní skrze nás svou mocí. Vše, co my můžeme vytvořit, je dřevo, seno a strniště. On nás může použít, aby vytvořil zlato, stříbro a drahokamy. Když jednáme z vlastní síly, šlapeme naprázdno. Když do všeho zapojíme Boha, bude náš život skutečně užitečný. Tělesné zbraně přinášejí tělesné výsledky. Duchovní zbraně přinášejí duchovní výsledky.

Žalm 128: Hospodinovo požeňání

128,1 Života si naplno užívá ten věřící člověk, který uznává Hospodina v každé oblasti svého života a chodí v praktické poslušnosti Božím slovu.

Za Mojžišova zákona byl takový muž odměněn přirozeným požeňáním.

128,2 *Dlouhověkostí.* Nezemřel předčasně, nýbrž žil, aby se těšil z materiálního bohatství, které svou prací nashromáždil.

Štěstím. Radoval ze života bez neshod a sporů a z radostné spokojenosti, že nad ním září Boží tvář.

Blahobytem. Vše mu dobře vycházelo. Byl chráněn před pohromou, neštěstím, suchem, morem a porážkou.

128,3 *Plodností.* Jako úrodná réva mu jeho žena porodila mnoho synů. A teď jsou shromáždění kolem stolu jako křehké výhonky oliv – plné elánu, energie a vitality.

128,4 V období milosti má věřící již veškeré duchovní požeňáním v nebeských věcech v Kristu (Ef 1,3). Ale jak říká Williams: „Víra může zduchovnit materiální požeňání této písně a učinit je skutečným a přítomným.“ Lepší než dlouhý život na zemi je mít život Pána Ježíše, který nám dodává energii. Žádné štěstí se nemůže vyrovnat tomu, když je duše svobodná. Blahobyť duše je tím nejlepším bla-

hobytem. A duchovní plodnost předčí radost z fyzické plodnosti.

128,5–6 Poslední dva verše žalmu lze číst jako zaslíbení nebo modlitbu. V ní pisatel prosí, aby Hospodin požehnal svému věřícímu lidu ze svého příbytku ve svatyni na Sijónu nebo ze svého trůnu v Jeruzalémě. Prosí, aby zbožní hleděli na blahobyť Jeruzaléma, dokud budou žít. Prosí o dlouhý život, aby se mohli těšit z druhé generace potomků. A prosí za pokoj pro Izrael.

Žalm radostně předjímá budoucí požehnání jednotlivce i národa, až se král Izraele vrátí a bude panovat ve spravedlnosti.

Žalm 129: Sklizeň antisemitismu

Tato Píseň stupňů vyjmenovává, jak Izrael v minulosti trpěl z rukou svých mnoha nepřátel, a poté žádá Hospodina, aby těmto krutým útočníkům zajistil nepřilíš slibnou budoucnost.

129,1–2 Od počátku svého vzniku jako národa byl Izrael velice sužován. Například útisk v Egyptě byl nezapomenutelnou kapitolou otroctví a utrpení v době mládí národa. Avšak nepřítel nikdy neuspěl a Židy nevyhladil. Boží lid byl vždy ze zajetí vysvobozen. Jejich přežití je jedním z velikých zázraků dějin.

129,3 Jejich utrpení bylo hluboké a vleklé. Jejich utiskovatelé se po nich vozili jako rolník orající pole. Brázdy na jejich zádech byly dlouhé šrámy způsobené bičem.

129,4 Ale Hospodin, který je spravedlivý, zasáhl na poslední chvíli a přeťal provazy neboli okovy, kterými jeho lid drželi v zajetí nemilosrdní útočníci.

129,5–7 Kéž by tomu tak bylo vždy, že antisemité budou zahanbeni a rozdrčení. Kéž nikdy nezažijí úrodu požehnání. Raději ať jsou jako několik trsů trávy rostoucí na plochých střeších na Středním východě. Tyto trsy nemají hlubokou půdu, a proto nemohou dobře zakořenit a žhnoucí slunce je brzy spálí. Tráva vlastně uschne dřív, než má šanci slušně vyrůst. Ženci by nikdy nenaplnila dlaň, natož snopy, které by držel v náručí.

129,8 Tráva na střeších domů nikdy nevyvolá šťastný obraz žně, v níž přihlížející

praví žencům: „Požehnání Hospodinovo buď s vámi,“ a ženci odpoví: „Žehnáme vám ve jménu Hospodinově“ (viz Rt 2,4). Kéž je nepřátelům Izraele odepřen jakýkoli šťastný výsledek jejich krutého orání, které po staletí prováděli. Raději ať sklídí, co zaseli.

Žalm 130: Z hlubin

Kdosi řekl, že nejlepší modlitba vychází ze silné vnitřní potřeby. V příjemných, prosperujících životních obdobích je vědomá modlitba první obětí. Když s námi však pohazují bouře života, víme, jak se opravdu dotknout trůnu milosti vroucí, neodbytnou prosbou.

130,1–2 Často jsem ohromen hloubkou smutku a utrpení, které je schopna lidská schránka vydržet. Žalmista se nachází v jedné z temných úžlabin života. Nelze se dívat jinam než nahoru. A tak jeho žádost stoupá z hlubin k nebeskému trůnu.

Snažně prosí, aby Hospodin vyslyšel jeho slabý, osamocený hlas, aby mu udělil audienci. A prosba je samozřejmě vyslyšena. Vždy!

V prosebníkově mysli bylo jeho trápení nějak spojeno s hříchem. To mohla, ale také nemusela být pravda. V každém případě je dobré vyloučit nevyznaný hřích jako možnou příčinu neštěstí.

130,3–4 Kdyby Hospodin hleděl na nepravost v tom smyslu, že by si o nich vedl podrobný zápis a donutil by každého z nás, abychom za ně zaplatili, pak by byla naše situace jednoznačně beznadějná. Ale my můžeme být navěky vděční, že existuje možnost hříchy odpustit. Pro provinilého hříšníka existuje odpuštění a existuje také odpuštění pro hřešícího svatého.

Prvním typem je *soudcovské* odpuštění, tj. odpuštění od Boha-soudce. Lze je získat vírou v Pána Ježíše Krista. Týká se trestu za všechny hříchy – minulé, přítomné i budoucí. Je možné díky Kristovu dokončenému dílu na Golgotě; svou smrtí zaplatil pokutu za veškeré naše hříchy a Bůh nám je může odpustit, aniž bychom za to museli nějak platit, protože náš zástupce splnil všechny jeho spravedlivé nároky.

Druhým typem je *rodčovské* odpuštění – odpuštění ze strany Boha, našeho Otce. Lze

je získat, když mu vyznáváme hříchy. Má za následek obnovení našeho vztahu s Bohem a jeho rodinou. I toto vykoupil Ježíš svou krví prolitou na kříži.

Jedním z důsledků jeho odpuštění je, že bychom před ním měli mít bázeň. Když si uvědomím, co ho stálo, aby mi odpustil hříchy, a když si vzpomenu, že jeho odpuštění je úplné, zdarma a věčné, vede mě k tomu, abych ho navěky ctil, důvěřoval mu, miloval ho a chválil.

130,5–6 Třebaže žalmista o odpuštění nepožádal přímo, naznačují to verše 3 a 4. Když ale ve verši 5 říká, že očekává na Hospodina, *nemyslí tím odpuštění*. Toho se mu dostane hned, jakmile hřích vyzná. Spíše očekává na Hospodina, aby ho vysvobodil z hlubin. Někdy Bůh vyslyší modlitbu okamžitě. A jindy nás učí čekat.

Bůh vyslýchá modlitbu;
občas, když jsou srdce slabá,
dá svým dětem dary,
o které usilují.

Ale často se duše musí naučit
hlubšímu tichu
a důvěřovat Božímu mlčení,
když nemluví;
neboť ten, jehož jméno je Láska,
sešle to nejlepší.

Hvězdy mohou vyhasnout
a ani pohoří neobstojí,
ale Bůh je věrný a jeho zaslíbení
jsou jistá pro ty, kdo ho hledají.

Autor neznámý

Zde se naučil očekávat na Hospodina a skládat naději v jeho slovo (B21), tj. v jeho slib, že uslyší a vyslyší. Touží vidět Hospodina více, než když strážní vyhlížejí světlo úsvitu, jak přinese do temnoty světlo.

Ale verše 5 a 6 mají širší aplikaci, kterou nesmíme opomenout. Vyjadřují upřímnou touhu dnešního věřícího, který vyhlíží Krista, aby přenesl svou církev do nebe. Tato požehnaná naděje nebude zklamána.

130,7–8 Poslední dva verše lze považovat za žalmistovo svědectví poté, co byla jeho modlitba za vysvobození vyslyšena. Když si sám vyzkoušel Boží věrnost, chce, aby měli stejnou zkušenost i druzí. Je tomu tak

vždy: pokud člověk něčemu doopravdy věří, dychtí po tom, aby se o to mohl podělit s ostatními.

Tak je Izrael povzbuzen, aby čekal na Hospodina. Jsou uvedeny tři důvody. Zprv je jeho milosrdenství neměnné, jeho vykoupení je hojné a nakonec je jistá jeho ochota vykoupit Izrael ze všech jeho nepravostí.

Žalm začal v ponurých hlubinách. Končí živou výzvou důvěřovat Bohu, pro kterého není žádný problém příliš velký a žádné dilema příliš složité.

Žalm 131: Intelektuální pokora

V životě existují problémy, které neumíme vysvětlit. Jsou to tajemství příliš hluboká na to, abychom je pochopili. Podivné okolnosti, které nejdou do hlavy ani těm nejbystřejším.

Kdo může například vyřknout poslední slovo ohledně lidského utrpení?

Kdo dokáže odpovědět na všechny otázky, jež vyplývají na povrch v oblasti nevyslyšené modlitby?

Kdo dokáže spojit Boží svrchované vyvolení se svobodnou vůlí člověka?

131,1 David netvrdil, že zná všechny odpovědi. Jeho srdce nebylo povýšené jako srdce nesnesitelného všeznáka. Jeho oči nehleděly příliš vysoko, jako by byl hotovým intelektuálním egoistou. Uznával svá omezení a nestyděl se říct „Nevím.“ Spokojil se s tím, co mohl vědět, a tajemství přenechal Bohu. Proč se zabírat věcmi, které jsou příliš velké a přesahují ho. vzdal čest Bohu za to, že rozumí věcem, kterým sám nikdy neporozumí.

131,2 Tento postoj důvěry v Boží moudrost, lásku a moc přinesl jeho duši pokoj a utišení. Byl jako odstavené dítě, které se utiší na prsou své matky. Na začátku může dítě křičet, být neklidné a netrpělivé. Ale pak přijde čas krmení a miminko je náhle v náručí své matky tiché a uvolněné. Dostáváme se do stavu nerozhodnosti, když se snažíme porozumět věcem, které jsou pro nás příliš vysoko. Ale jakmile ponecháme nezodpověditelné otázky u Boha, naše duše se vymaní z napětí.

131,3 Žalmista doporučuje tento postoj důvěry v Hospodina celému Izraeli. Stejně tak i A. W. Tozer, když napsal: „Nikdy ne-

zapomeňte, že existuje výsada žasnout, stát v radostném tichu před největším tajemstvím a šeptat: „Pane Bože, ty víš.““

Žalm 132: Modlitba a zaslíbení

Není jednota v tom, kdo je autor a jaké byly okolnosti vzniku tohoto žalmu. Jedním z možných pohledů je ten, že ho sepsal Šalomoun, když přinesl truhlu úmluvy na její místo v nově zbudovaném chrámu v Jeruzalémě. V takovém případě je prvních deset veršů Šalomounovou modlitbou, aby Hospodin sestoupil v šekině (oblaku slávy) a přebýval nad truhlou. Verše 11 a 12 potvrzují smlouvu mezi Bohem a Davidem. A posledních šest veršů obsahuje konkrétní zaslíbení, která dal Bůh Šalomounovi vzhledem k jeho konkrétním požadavkům.

132,1–5 Úvodní žádost, aby si Hospodin v Davidův prospěch vzpomněl na všechnu jeho zkroušenost (ČSP dle pozn.), kterou vytrpěl, se nevztahuje na obecné těžkosti, které lemovaly jeho kroky po celý jeho život, ale spíše na hluboké emoční a fyzické zážitky, kterými si prošel, aby postavil chrám jako Boží příbytek na zemi. To vysvětlují další tři verše. Při jedné příležitosti, kterou Písmo nezaznamenává, David uzavřel s Bohem slavnostní smlouvu, že nevstoupí do svého domu, nelehne si na své lože ani nepůjde spát, dokud nepřipraví dům pro Hospodina, místo, kde by mohl přebývat Mocný Jákobův. Přisahu nelze chápat úplně doslovně. Jedná se o Davidovo obrazné vyjádření, že pokojně nespočine, dokud neustanoví trvalé místo pro Boží archu. Víme, že Davidovi nebylo dovoleno, aby postavil chrám, protože byl válečník, ale směl Šalomounovi významně přispět materiálem. A Bůh jeho touhu odměnil.

132,6 Zdá se, že tyto verše připomínají uložení truhly v Kirjatu a pevné odhodlání Davidových mužů přinést ji do Jeruzaléma. Verš 6 je zvláště obtížný, protože se zdá, že spojuje truhlu s Efratou (Betlémem), ale neexistuje záznam o tom, že by tam archa kdy byla. Níže najdeme běžné pokusy vyřešit tuto obtíž.

1. To, kde se nachází archa, se král a jeho muži poprvé doslechli, když byli v Betléme, ale nakonec ji našli v Jaaru, tj. Kirjat-jearímu.

2. Efrata může představovat Efrajim a odkazovat tak na umístění archy v Šílu.

3. Efrata může znamenat Káleb-Efratu (1Pa 2,24) a nikoli Betlém. Dle tohoto názoru je Káleb-Efrata shodná s Jaarem (pole) u Kirjat-jearímu, které v překladu znamená „město poli“. Pokud je tomu tak, pak dvě věty šestého verše vytvářejí paralelismus, přičemž význam obou vět je stejný.

Hle, slyšeli jsme o ní v Efratě, nalezli jsme ji na Jaarských polích.

132,7 Jak se průvod ubírá s posvátnou schránou do Jeruzaléma, lid se raduje, protože jde do Božího příbytku klanět se u podnože jeho nohou. Samotná archa je vnímána jako podnož Božích nohou, neboť jeho přítomnost vyjadřoval oblak slávy nad ní.

132,8–10 Dále slyšíme Šalomounovu modlitbu při zasvěcování chrámu (v. 8–10; 2Pa 6,41–42). Žádá Boha, aby sestoupil a přebýval ve svatyni a symbol truhly se tak stal skutečností. Rovněž prosí o zbožný kněžský rod, o lid překypující jásotem a o Boží neustálou přízeň králi. Obrat „tvůj pomazaný“ se může vztahovat na samotného Šalomouna, ale také konec konců na Mesiáše.

132,11–13 Hospodin odpovídá na modlitbu tím, že se nejprve lehce dotkne své smlouvy s Davidem. Tato smlouva byla pro Davida nepodmíněná; zaslíbovala mu trůn navěky a potomka, který na něm bude navěky sedět. Ale ve vztahu k Davidovým potomkům byla podmíněná; závisela na jejich poslušnosti. A tak ačkoli je Pán Ježíš Davidovým potomkem, není fyzickým potomkem Šalomouna, nýbrž jiného Davida syna, Nathama (L 3,31).

132,14–18 Následují konkrétní odpovědi na Šalomounovy konkrétní požadavky. To lze vidět z následujícího srovnání:

Povstaň, Hospodine, k místu svého odpočinku, ty i truhla tvé moci (v. 8).	Toto je místo mého odpočinku až navěky, tady budu sídlit, neboť po něm toužím (v. 14).
Tvoji kněží ať obléknou spravedlnost (v. 9a).	Jeho kněze odějí spásou (v. 16a).
Tví věrní ať jásají (v. 9b).	Jeho věrní budou radostně jásat (v. 16b).

Pro Davida, svého služebníka, neodmítni svého pomazaného! (v. 10).	Tam dám vyrůst Davidovu rohu, připravím lampu svému pomazanému. Jeho nepřátele obléknu hanbou, ale na něm rozkvetne jeho koruna (v. 17–18).
--	---

Hospodin v podstatě reaguje štedřeji, než Šalomoun žádal. Je zde přidáno zaslíbení bohatých zásob a chleba pro chudé (v. 15). Je zde zaslíbení, že kněží budou oděni spásou (v. 16a). Je zde zaslíbení, že svatí budou radostně jásat (v. 16b) a že nepřátelé obléknou hanbu (v. 18a).

Význam verše 17 je takový, že Bůh vzbudí v Jeruzalémě mocného krále, který vzejde z Davida (viz L 1,69), a Davidovi připravil lampu neboli Syna (viz 1Kr 15,4), svého pomazaného. Tato zaslíbení stálého královského rodu jsou naplněna v Pánu Ježíši Kristu.

Nepřátelé Kristovi budou pokryti hanbou, ale jeho hlava bude korunována ctí a slávou.

Hlavu, kdysi korunovanou trním,
nyní zdobí koruna slávy!
Královský nebeský diadém kráslí
čelo mocného Vítěze!

Thomas Kelly

Žalm 133: Chvála jednoty

Velké věci přicházejí postupně. Tento žalm je krátký, ale je literárním a duchovním skvostem, který kvalitou vynahrazuje to, co postrádá na délku.

Žalmista představuje čtyři hlavní body. Zaprvé je dobré a příjemné, když bratři spolu přebývají v jednotě. Zadruhé je to příjemné. Zatřetí je to osvěžující. A nakonec je to jistá záruka Božího požehnání.

133,1 Jednota (B21) mezi bratry stojí za to! Nicméně jednota nevyžaduje, aby měli na všechno stejný názor. V otázkách zásadního významu spolu souhlasí. Co se týče méně důležitých otázek, mají svobodu rozdílného názoru. Ve všech záležitostech by měl panovat duch lásky. Může existovat jednota bez stejnosti; každý jsme jiný, ale to nám nebrání, abychom spolupracovali. Všechny údy lidského těla jsou rozdílné, ale když fungují

v poslušnosti vůči hlavě, vítězí slavná jednota. Může být i jednota bez jednohlasné shody; Bůh nikdy neměl v úmyslu, aby každý souhlasil v méně důležitých otázkách. Stačí se shodnout na těch základních. Se vším ostatním souhlasit nemusíme, dokud nejsme nepřijemní. Skutečnými nepřáteli jednoty jsou žárlivost, pomluvy, drby, přehnaná kritičnost a neláska.

133,2 Jednota je jako voňavý parfém použitý k pomazání kněze Árona (Ex 30,22–30). Vylili mu ho na hlavu, stékal mu po vousu až na otvor jeho roucha. Z příjemné vůně se těšil nejen samotný kněz, ale i všichni v jeho blízkosti. Svatý olej pomazání je předobrazem služby Ducha svatého, který sestupuje jako sladké aroma na Boží lid, když spolu žije spokojeně a šíří do okolí vůni jeho svědeckví.

133,3 Jednota přináší osvěžení. „Je jako chermónská rosa, jež padá na sijónské hory.“ Žalmista považuje horu Chermón za zdroj chladné, posilující vlhkosti pro vzdálené hory. Rosa je opět předobrazem Ducha svatého, jenž přináší občerstvení od jednotných bratří až do končin země. Nikdo nedokáže změřit, jak dalekosáhlý vliv mají věřící, kteří chodí ve společenství s Bohem a mezi sebou navzájem.

Závěrečný bod zní, že Hospodin sesílá požehnání tam, kde bratři a sestry spolu žijí v jednotě. Vezměme si například Letnice. Učedníci žili v harmonii a pokoji, sjednocení v modlitbě a očekávání na zaslíbeného Ducha svatého. Náhle na ně v plnosti sestoupil Duch Boží a oni vyšli s vůní a občerstvením evangelia do Jeruzaléma, Judska, Samařska a až na konec světa.

Toto požehnání je vysvětleno jako život až navěky. Tomu lze porozumět dvěma způsoby. Když panuje mezi Božím lidem jednota, *těší se ze života v jeho nejplnějším smyslu*. A nejen to, stanou se prostředníky, skrze něž život proudí k *druhým*.

Žalm 134: Pojd'te a dobrořečte Hospodinu!

134,1–2 Po obvyklém splnění denních činností v jeruzalémském chrámu se lidé vraceli do svých domovů, zatímco kněží a levité drželi

v noci stráž (1Pa 9,33), pálili kadidlo, vzdávali díky a chválili Hospodina (2Pa 29,11; 31,2).

Je možné, že při odchodu zpívali kněžím první dva verše této písně. Je naprosto jasné, že tyto verše jsou určeny Hospodinovým služebníkům majícím noční službu v chrámu, a že služba těchto mužů spočívala v tom, aby dobrořečili Hospodinu a v modlitebním postoji pozvedali ruce ke svatyni.

134,3 Odpověď ve 3. verši je požehnání kněží, kteří jednotlivě pro každého v lidu vyprošovali Boží požehnání. Všimněte si čtyř znaků u tohoto požehnání.

Žehnající – Hospodin, Bůh dodržující smlouvu.

Jeho velikost – učinil nebesa i zemi.

Požehnaný – kéž ti Hospodin požehná.

Místo Žehnajícího – Sijón, místo svatyně.

Žalm 135: Proč chválit

135,1–2 První dva verše obsahují spíše obecnou výzvu „Chvalte Hospodina!“ Docela jasně se vztahují na kněze a levity, ale zřejmě i na celý izraelský lid a na všechny, kdo se bojí Hospodina (v. 19–20).

135,3 Povšimněte si, kolik důvodů je uvedeno k chvále jeho jména. Je dobrý. Žádný stvořený jazyk, ať v časnosti nebo na věčnosti, nebude nikdy schopen vypovědět, jak dobrý Bůh je. Vše, co můžeme udělat, je oznamovat tuto skutečnost a uctívat ho.

Jeho jméno je krásné neboli líbezné. Úžasná milost zachraňuje hříšné ubožáky a předurčuje je k věčné slávě.

135,4 Hospodin si vyvolil Izrael za své vlastnictví. Boží svrchované vyvolení nechává udivenou duši se neustále ptát „Proč já?“ Právě to z nás činí ctitele Boha!

135,5 Hospodin je velký. Když o něm přemýšlíme jako o Stvořiteli, Udržovateli a Vykupiteli, zpíváme s hlubokým uznáním: „Jak vsi veliký!“

Náš Hospodin je nade všechny bohy, tzn. nad všechny vládce, mocnáře a modly. „Na plášti a na svém boku má napsáno jméno: KRÁL KRÁLŮ A PÁN PÁNŮ“ (Zj 19,16).

135,6 Je všeobecný svrchovaný vládce (v. 6). V každé představitelné říši jedná, jak chce. Arthur Pink k tomu napsal:

Boží svrchovanost znamená, že Bůh je doopravdy Bůh i podle jména, že sedí na trůně vesmíru a řídí všechny věci, působí všechny věci „podle předuložení své vlastní vůle.“⁹⁵

135,7 Má absolutní moc nad přírodou. Mraky, blesky a vítr – nahánějící hrůzu – jsou řízeny jeho mocnou rukou. Stephen Charnock říká: „Boží moc je jako on sám: neko-nečná, věčná, nepochopitelná; stvoření je nemůže zastavit, omezit a ani překazit.“

135,8–9 Vysvobodil Izrael z Egypta. Největším projevem Boží moci v dějinách Izraele bylo, když srazil faraona na kolena skrze rány (které vyvrcholily smrtí prvorozených) a když rozdělil Rudé moře.

135,10–11 Porazil nepřátele Izraele. Bůh milostivě daroval svému lidu vítězství nad Síchonem, Ógem a pohanskými národy obývajícími Kenaan.

135,12 Daroval Kenaan Izraeli. Kenaanská země byla dána uprchlíkům z Egypta za dědictví.

135,13 Je věčný. Jeho jméno je věčné a jeho jméno samozřejmě vyjadřuje vše, čím je.

Jeho památka je věčná. Bude se na něj s láskou vzpomínat po celou věčnost.

135,14 Je spravedlivý a soucitný. Na to se můžeme spolehnout! Bůh obhájí svůj lid a nad svými služebníky pocítí lítost. Mojžíš o tom poprvé zpíval v Dt 32,36, ale tato píseň nemá konec.

135,15–18 Je nadřazený modlářským zpodobeninám. Pouhý popis těchto falešných bůžků stačí na to, aby se ukázala jejich bezcennost. Stvořil je člověk, a jsou mu tedy podřízené. Jsou němé, slepé, hluché a bez života. A je smutné, že ti, kdo je zhotovují, budou jako ony – duchovně slepí, hluší, němí a mrtví.

135,19–20 Taková úvaha o Boží velikosti vede k touze mu dobrořečit, tj. zahrnout jej ctí, chválou, poctou, uctíváním a díkuvzdáním. Celý izraelský dům by mu měl dobrořečit. Všichni, kdo slouží jako kněží (dům Áronův), by mu měli dobrořečit. Ti, kdo slouží jako levité, by mu měli dobrořečit. Všichni, kdo se bojí Hospodina, by mu měli dobrořečit, což je jen jiné vyjádření toho, že všechny skupiny lidí by mu měly dobrořečit. To bude

zpívat Izrael, až se Mesiáš vrátí na Sijón a bude vládnout z Jeruzaléma.

135,21

Požeňnán buď Hospodin ze Sijónu – ten,
jenž přebývá v Jeruzalémě. Haleluja!
A toto bychom měli říkat a dělat i nyní.

Žalm 136: Velký halel

Tento žalm je jedinečný díky skutečnosti, že druhá část každého z dvaceti šesti veršů končí stejnou zpívanou odpovědí: „Vždyť jeho milosrdenství je věčné!“ „Pokud ‚věčné‘ nestačí jednou,“ napsal Thomas Goodwin, „pak v tomto jediném žalmu jich je dvacet šest.“

Tento žalm je známý jako Velký halel, který se pravidelně zpíval při slavení jak Paschy, tak Roš ha-šany – židovských Velikonoc a Nového roku. Využívali ho rovněž při denních chválách.

Opakování daného motivu neunavuje; říká nám, že neustále musíme mít na očích vytrvalé milosrdenství našeho Pána a že toto téma nelze nikdy vyčerpat. Jeho dobrota, oddanost a věrnost nikdy neselžou.

Výzva k chvále (136,1–3)

Úvod nás vyzývá k tomu, abychom vzdali Hospodinu chválu za to, kým je, za jeho vnitřní dobrotu. On je Hospodin – Pán dodržující smlouvu. Je Bůh bohů – nadřazený všem mocným vládcům ve vesmíru. Je Pán pánů – svrchovaný nad všemi, kdo zastávají vůdčí postavení, ať již andělské či lidské. Ale není jen veliký, je také dobrý – dobrý jako Stvořitel, Vykupitel, Průvodce, Vítěz a Živitel svého lidu.

Stvořitel (136,4–9)

Jeho dobrotu a milosrdenství lze vidět především ve velikých dívech stvoření. Svým důmyslem rozprostřel úžasný prostor nebes. Vytvořil světadíly, jako by to byly ohromné plovoucí ostrovy. Na nebi upevnil gigantické osvětlení – slunce poskytující denní světlo, a měsíc s hvězdami jako tlumená světla pro hodiny, kdy lidé spí.

Vykupitel (136,10–15)

Veliký Stvořitel je také mocný Vykupitel.

Aby zachránil svůj lid z egyptské tyranie, podřal výkvět egyptského mužství, poté vyvedl svůj lid mocnou rukou a uvedl jej do svobody. Proto rozdělil Rákosové moře ve dvě se suchým pruhem uprostřed. Izrael prošel bezpečně, ale faraonovi vojáci byli pohlaceni vodami vracejícími se na své místo. Byl to projev trvalé lásky Hospodina k jeho lidu, který nebude nikdy zapomenut.

Průvodce (136,16)

Po čtyřicet let Bůh vodil Izraelce opuštěnou, nehostinnou pustinou. Nebyly tam dlážděné cesty, dopravní značky ani mapy, ale Hospodin byl vším, co potřebovali – průvodce nemající období.

Vítěz (136,17–22)

Dokonce za ně bojoval jejich bitvy. Když jim zastoupili cestu králové Síchon a Óg, porazil je na hlavu a jejich země daroval Izraeli jako součást jejich území.

Pomocník, Spasitel a Živitel (136,23–25)

Jako určité shrnutí opěvuje žalmista Hospodina za to, jaký je úžasný Pomocník, Spasitel a Živitel. Pamatoval na Izrael, když lid nebyl početný, nýbrž bezbranný a utiskovaný. Vytrhl je ze spárů jejich nepřátel. A spolehlivě poskytuje pokrm veškerému živému tvorstvu.

Bůh nebes (136,26)

Považujeme Boha až příliš za samozřejmého. Trvalé vědomí jeho osobní velikosti a neutuchajícího milosrdenství by nás přimělo k vzdávání více a více chval.

Žalm 137: Jestli na tebe zapomenu,

Jeruzaléme!

V dubnu 1948 se židovská část Jeruzaléma nacházela prakticky ve stavu obležení. Zásoby potravin téměř došly. Lidé přežívali na týdenním přidělu zhruba půl kila másla, dvanácti deka brambor a dvanácti deka sušeného masa. Poté se rozšířila zvěst, že od Tel Avivu přijíždí konvoj nákladáků s potravinami. Stovky lidí vyběhly ven, aby přivítaly tucty nákladních aut. Nikdy nezapomenou na okamžik, kdy konvoj spatřili poprvé. Na

přední nárazník modrého forda v čele průvodu kdosi napsal barvou slova:

Jestliže na tebe zapomenu, Jeruzaléme. ...

A tak se tato slova Žalmu 137,5 stala židovským bojovým pokřikem v dlouhých bouřlivých dějinách zajetí a rozptýlení.

137,1 Žalm napsaný po návratu z babylonského zajetí se ohlíží za hořkostí vyhnání ze Sijónu.

Kdykoli měli čas, zřejmě v sobotu, scházeli se u babylonských řek, aby se modlili. Vzpomínky se v houfech vracely a slzy tekly. Vzpomínali na Sijón, který byl duchovním centrem celé země a středem jejich života. Vzpomínali na duchovní radost a nadšení, když tam směli být během velkých shromáždění. Ale nyní už nemohli vystupovat a chválit, svatá místa byla v nečistých rukou neobřezaných pohanů. Když se dívali do babylonských řek, viděli v nich odraz svých vlastních řek slz a utrpení. Jak se modlil Jeremjáš: „Z mých očí plynou proudy vody nad zkázou dcery mého lidu“ (Pl 3,48). A znovu:

„Kdo dá mé hlavě vodu
a mým očím zdroj slz,
abych plakal ve dne i v noci
nad pobitými dcerami mého lidu?“
(Jr 8,23).

137,2 Svě lryy věšeli na topoly, nebo jak bychom řekli my, pověsili je na hřebík. A proč ne? Hudební nástroje jim byly k ničemu. Ale spoň z lidského pohledu nebylo o čem zpívat. A bez zpěvu nebylo třeba ani doprovodu.

137,3 Často se stávalo, že je babylonští vězňatelé žádali, aby zazpívali nějakou z hebrejských písní. Jako by jim chtěli nasypat sůl do ran, říkali: „Zazpívejte nám některé z veselých písní, které jste zpívali doma!“

137,4 Absurdní! Židé nezpívali. Nejen proto, že jim srdce pukala žalem, ale i proto, že by bylo naprosto nepatřičné zpívat Hospodinu píseň v zemi pohanských modlářů. Bylo by to, jako by zapomněli na Jeruzalém. Viděli jako morálně nevhodné misit Hospodinovy věci s věcmi světa.

„Zemi cizáků a Hospodinovu píseň nikdy nenacházíme společně,“ napsal F. B. Meyer.

137,5–6 Když je žalmista nyní zpátky ve své zemi, vyjadřuje nesmírné odhodlání své-

ho lidu ponechat si Jeruzalém za střed svého života – a připomeňme si, že Jeruzalém představoval Hospodina, který tam přebýval. Kdyby náhodou nastala doba, že by tuto nevysvětlitelnou instinktivní náklonnost k Sijónu již neměl, pak by bylo vhodnou odplatou, kdyby jeho pravice ochrnula a nikdy více by již nebyla schopna rozeznít struny harfy. Ano, pokud by se kdy stalo, že by Jeruzalém nezačínal první místo v jeho srdci, pak souhlasí s tím, aby jeho jazyk přilnul k patru, takže by již nikdy nemohl zpívat staré libé písně o Sijónu.

137,7 Když poprvé vyslovil tyto podmíněné kletby vůči sobě, přišlo mu snadné přejít v myšlenkách k těm, kteří měli podíl na zničení Svatého města.

Vezměme si například syny Edómu. Zformovali podněcovače, kteří nájezdníky popichovali, aby město úplně zničili. „Ničte je, strhněte je!“ ječeli, „Až do základů!“ Kéz si Hospodin připomene jejich zlomyslné zadostiučinění, když viděli město srovnané se zemí!

137,8 A pak zde byl samozřejmě krutý pustošitel Babylon. Třebaže tento národ posloužil jako nástroj v Boží ruce k potrestání jeho lidu, přesto neomlouval jejich nemilosrdná zvěrstva.

Rozhněval jsem se na svůj lid,
znesvětil jsem své dědictví
a vydal jsem je do tvé ruky;
neprojevil jsi jim slitování,
starce jsi velice obtížil jhem.

(Iz 47,6)

Jsem hrozně rozlícen na sebejisté pronárody, které hned přiložily ruku k zlému, jakmile jsem se na svůj lid jen maličko rozlítl. (Za 1,15, ČEP).

V žalmistově mysli nebyla pochybnost o zničení Babylonu. Předpověděli je proroci (Iz 13,1–22; Jr 50,15. 28; 51,6. 36). Ti, kdo město nakonec zničí, pocítí zadostiučinění nad tím, že se stali nástroji Božího soudu.

137,9 Poslední verš žalmu je jedním z nejobtížnějších.:

Blahoslavený, kdo vezme tvé děti
a roztrhává je o skálu!

Těm, kdo byli odchováni nenásilným učním Nového zákona, to může připadat neob-

vykle drsné, pomstychtivé a chladné. Proč by se mělo s nevinými, bezbrannými dětmi naložit tak nelidsky? Na tuto otázku bychom odpověděli takto:

Nejprve začněme předpokladem, že tento verš je součástí Božího slova, doslovně a obecně inspirovaného. Tudíž jakýkoli problém spočívá v našem porozumění spíše než v samotném výroku. Zadržte zničení babylonských maličkových jasně předpověděl Izajáš:

Jejich děti budou rozdraceny
před jejich očima,
jejich domy budou vypleněny
a jejich ženy budou zneuctěny

(Iz 13,16).

Žalmista tedy pouze opakuje, co Bůh již předpověděl (kromě blahoslavenství toho, kdo vykoná Boží soud).

Dále víme, že nevinné děti jsou často zahrnuty v důsledcích hříchu svých rodičů (viz Ex 20,5; 34,7; Nu 14,18; Dt 5,9). Žádný člověk není ostrov. Cokoli dělá, to ovlivňuje druhé, ať již k dobrému nebo zlému. Součástí hořkosti hříchu je skutečnost, že když se smí sám projevit, stáhne ve své tragické odplatě i druhé.

V těchto proklínacích oddílech se stále vracíme k tomu, že chování a postoje vhodné pro člověka žijícího pod Mojžišovým zákonem nejsou nutně vhodné pro křesťana žijícího pod milostí. Pán Ježíš se k tomu vyjádřil v kázání na hoře (viz Mt 5,21–48).

Bez ohledu na to, jak verš vyložíme, duchovní aplikace je zřejmá. Musíme se radikálně vypořádat s malými hříchy v našem životě. Malí drobečkové musí být zničeni, jinak oni zničí nás. Ve spojení s tímto C. S. Lewis řekl:

Vím o věcech ve vnitřním světě, které jsou jako miminka; dětské začátky malých slabůstek, malého roztrpčení, z kterých se může jednoho dne stát chorobné pijáctví či hluboká nenávisť, ale které nás lákají a přemlouvají zvláštními prosbami a zdají se tak maličké, tak bezbranné, že když jim vzdorujeme, je to, jako bychom ubližovali zvířatům. Začnou fňukat: „Nežádám mnoho, ale,“ nebo „Alespoň jsem doufal,“ nebo „Zasloužíš si trochu ohledu.“ Proti všem těmto pěkným dětičkám (drahoušci mají své způsoby, jak vyhrát), je rada tohoto

žalmu nejlepší. Vykopněte malým rozmazlencům mozečky. A „blahoslavený“ je ten, kdo to dokáže, neboť se snáže říkne, ale hůř udělá.⁹⁶

Žalm 138: Věrné Boží slovo

David byl nesmírně vděčný za nějakou zvláštní odpověď na svou modlitbu. V tomto projevu své vděčnosti nám všem zanechal příklad hodný následování v tom, jak bychom měli reagovat na Boží podivuhodná vysvobození. Bezpochyby se tento žalm zcela naplní, až bude Izrael obnoven pod ochranou Ježíše, Mesiáše.

138,1 Davidovy díky nejsou polovičaté. Do dobrořečení Hospodinu zapojil všechny své síly.

A jeho uctívání není bojácné či soukromé. Bez rozpaků zpívá před bohy, tj. před králi země. Slovo „bohové“ může také znamenat andělé nebo modly, ale zdá se, že kontext omezuje význam na okolní vládce.

138,2 V souladu se zvyky zbožných Židů se David při uctívání klaněl svatému stánku (chrám tehdy ještě nestál).⁹⁷ Velebil jméno Hospodinovo za jeho neutuchající lásku a věrnost. Jeho láska ho vede k tomu, aby nám dal „drahocenná a veliká zaslíbení“, a jeho věrnost zajišťuje, že se každé z nich naplní.

„Neboť jsi vyvýšil svou řeč nad každé své jméno.“ Kontext souvisí s Boží věrností při zachovávání jeho slova a pravděpodobně to znamená, že Bůh nejen učinil, co slíbil, ale udělal mnohem víc. Nebo může vyjadřovat myšlenku, že „v hojném naplnění svého zaslíbení (Davidovi) Bůh překonal všechna dřívější zjevení sebe sama.“⁹⁸ Pokud se verš vztahuje na vtělené Slovo, pak samozřejmě znamená, že Bůh vyvýšil Pána Ježíše nad každý jiný projev sebe sama.

138,3 Verš 3 odhaluje bezprostřední příležitost k žalmistově intenzivní chvále. V den zoufalé potřeby volal k Hospodinu a dostal okamžitou odpověď. Do duše se mu vlilo velké množství síly, která zahnala strach a dodala mu odvahu, aby se postavil nebezpečí.

138,4–6 Boží věrnost ve vyslyšení Davidovy modlitby je mocným svědectvím pro krále země. Vědí, co Bůh zaslíbil, a nyní vidí, jak se

toto proroctví naplnilo. Rovněž uznávají, jak velká je sláva Hospodinova. Uvědomují si, že třebaže je Bůh vyvýšený, má velký zájem o poníženého (jako je David), ale pozorně sleduje povýšeného (jako jsou Davidovi nepřátelé).

138,7 Je to nádherný obraz – Davida obklopují všemožní nepřátelé, nejrůznější nebezpečí, všechny druhy strážně, a přece mu Hospodin umožňuje, aby jimi bezpečně prošel, jako by ani neexistovaly. Stejná ruka, která vyrazí proti jeho protivníkům, ho zachrání z neštěstí.

138,8 S oprávněnou důvěrou David prohlašuje: „Hospodin dokoná za mě.“ Je to stejná důvěra, kterou Pavel vyjádřil ve Fp 1,6: „Jsem si jist právě tím, že ten, který ve vás začal dobré dílo, dovede je až do dne Krista Ježíše.“

Dílo, které začala jeho dobrota,
jeho silná paže dokončí;
jeho zaslíbení je ano a amen,
a dosud nikdy neselhalo:
Ani věci budoucí, ani přítomné,
ani věci dole či nahoře,
nemohou ho přinutit vzdát se svého slibu,
nebo oddělit naše duše od jeho lásky.

Augustus M. Toplady

Ano, jeho neochvějná láska vytrvá navěky, a i když se smíme s Davidem modlit: „Neopouštěj dílo svých rukou,“ skutečností zůstává, že to nikdy neudělá.

Žalm 139: Bůh je tak veliký!

Bůh je tak veliký!
Není nic, co by nevěděl.
Neexistuje místo,
kde by nebyl přítomen.
A není nic,
co by nemohl udělat.

Pokud lidé trvají na tom, že budou nepřátelé tak velikého Boha, pak si svůj osud právem zaslouží.

To je ve zkratce průběh Davidova rozjímání v tomto skvostném žalmu.

139,1–2 Nejprve začíná Boží vševědoucností. Bůh ví všechno.

Není nic, co by nevěděl.
Třebaže je vesmír neomezený,
slavně velkolepý,
zná věčný příběh
každého zrnka pisku.

Nicméně zde se pozornost soustředí především na jeho znalost života jednotlivce. V roce 1988 se odhadovalo, že na světě žije 5 miliard lidí. A přece Bůh důkladně zná každého z nich. Ví všechno o každém z nás.

Vyzpytoval nás a zná nás! Slova a činy, myšlenky a motivy, zná nás skrz naskrz. Ví, kdy usedáme k odpočinku a kdy vstáváme k různým životním činnostem. Může říct, co si myslíme, a naše myšlenky dokonce předvidá.

139,3 Vidí nás, když chodíme a když ležíme; vyjádřeno jinými slovy, neustále nás sleduje. Žádná z našich cest není před ním skryta.

139,4 Ví, co vyslovíme ještě dříve, než to řekneme. Budoucnost stejně jako minulost a přítomnost před ním leží naprosto otevřené.

139,5 „A žádné stvoření není před ním skryté; před očima toho, jemuž se budeme zodpovídat, je vše nahé a odkryté“ (Žd 4,13). A protože nás zná tak nepředstavitelně dokonale, může nás střežit zezadu i zepředu. Jeho dlaň na nás vždy spočívá a chrání nás.

139,6 Nekonečné Boží poznání uvádí mysl v úžas. Náš lidský mozek se namáhá pod tíhou této představy. Je to příliš vyvýšené na to, abychom pochopili. Když se však dostaneme na hranici svého chápání a už nemůžeme jít dále, stále se můžeme sklonit v úctě před nezměrností Božího poznání!

139,7–8 Bůh je nejen vševědoucí, je také všudypřítomný. Je na všech místech najednou. Nicméně Boží všudypřítomnost není jako panteismus. Ten učí, že stvoření je *Bůh*. Bible učí, že Bůh je osoba, která je od svého stvoření oddělená a odlišná. Existuje nějaké místo, kde by se člověk mohl vyhnout Božímu duchu? Existuje nějaké místo, kde by se mohl skrýt před Hospodinovou přítomností? Předpokládejme, že by člověk vystoupil na nebesa – vyhnul by se tam Bohu? Samozřejmě ne; nebesa jsou Božím trůnem (Mt 5,34). A kdyby si ustlal v podsvětí, v nehmotném stavu, Hospodina by našel i tam.

139,9–10 „Když se vznesu na křídlech jitřenky a usadím se za koncem země, i tam mě bude provázet tvá ruka, tvá pravice se mě chopí.“ Křídla jitřenky narážejí na paprsky

ranního slunce, které protínají oblohu od východu na západ o rychlosti zhruba 300 000 kilometrů za sekundu. I kdybychom mohli cestovat rychlostí světla na nějaké odlehle místo ve vesmíru, našli bychom tam Pána, který by čekal, aby nás vedl a pozvedal.

Shodou okolností zapadají verše 9 a 10 fantasticky do věku tryskových letadel, v němž žijeme. Nikdy nezapomenu, jak ke mně Bůh promluvil skrze toto drahocenné zaslíbení, když jsem měl nastoupit do letadla na delší misijní cestu v roce 1969. Mnoho tryskových letadel, jimiž jsem cestoval, byla jako křídla rána, která mě doslova brala za konec země. Ale vždy jsem cítil Pánovu přítomnost a ochranu bez ohledu na rychlost nebo vzdálenost. Toto zaslíbení si přivlastněte a podělte se o ně s přáteli-křesťany, kteří cestují letadlem.

139,11–12 Kdyby se člověk chtěl skrýt před Bohem ve tmě, spoléhal by na falešné útočiště. Noc nemůže vyřadit Pánovu přítomnost. Tma pro něj není temná. „Noc ti svítí jako den, temnota jako světlo.“

Bohu nelze vůbec uniknout. Jak pravil Pascal: „Jeho střed je všude a jeho obvod nikde.“

139,13–14 Tolik o Boží všudypřítomnosti. David nyní začíná uvažovat o *jeho moci a dovednosti*. A konkrétní etapa Boží všemoci, kterou si vybírá, je úžasný vývoj miminka v děloze matky. V malinké skvrnce menší než tečka nad tímto „i“ jsou naprogramované všechny budoucí znaky dítěte – barva kůže, očí a vlasů, tvar obličeje a přirozené schopnosti. Všechno, čím dítě bude po fyzické i psychické stránce, je obsaženo v zárodku oplozeného vajíčka. Z něj se vyvine:

... 60 bilionů buněk, 160 tisíc kilometrů nervového vlákna, 96 tisíc cév rozvádějících krev po těle, 215 kostí, nemluvě o kloubech, vazech a svalech.⁹⁹

David popisuje vznik plodu s vybranou něžností a krásou. „Vždyť tys utvořil mé ledví, utkal jsi mě v lůně matky.“ Ano, Bůh utvořil naše vnitřní orgány; každý z nich je zázrak Božího inženýrství. Podívejte se například na mozek s jeho schopností zaznamenávat skutečnosti, zvuky, pachy, vjemy, doteky, bolest; s jeho schopností vybavovat si; s jeho

mocí provádět početní operace; s jeho téměř nekonečným smyslem pro rozhodování a řešení problémů.

A Bůh nás utkal v lůně naší matky. To výstižně popisuje podivuhodné utkání svalů, šlach, vazů, nervů, krevních cév a kostí lidské schránky.

David propuká v chválení Hospodina. Když přemýšlí nad člověkem, korunou Božího stvoření, může pouze vyznat, že je úžasně a obdivuhodně stvořen. Čím více přemýšlíme nad divy lidského těla, jeho uspořádáním, složitostí, krásou, instinkty a zděděnými faktory – tím více žaseme nad tím, jak někdo, kdo vystudoval přírodní vědy, může nevěřit v nekonečného Stvořitele.

139,15 Žalmista se opět vrací do doby, kdy se jeho tělo utvářelo v lůně matky. Všimněte si, že používá osobních zájmen já, můj a mě, když hovoří o zárodku či plodu. Písmo pohlíží na lidskou osobnost tak, že existuje ještě před porodem a potrat je tedy, s výjimkou případů krajní zdravotní nutnosti, vražda.

David si uvědomoval, že Bůh ho znal skrz naskrz od samého počátku. Jeho kostra nebyla před Bohem skryta, když byl utvářen vskrytu, utkán v útrobach země. Nemůže to znamenat pod povrchem země; tam nikdo nevzniká. V daném kontextu to může pouze znamenat „uvnitř matčina lůna.“ Podobný výraz najdeme v Ef 4,9, kde se hovoří o Kristu, že sestoupil do *nejnižších částí země*. V kontextu to opět znamená, že vstoupil do světa skrze předšní panenského lůna. Myslí se tím jeho vtělení.

139,16 Když žalmista hovoří o svém zárodku, používá slovo, jež znamená něco stočeného nebo zabaleného. Barnes a další se domnívají, že toto slovo výstižně označuje embryo či plod, „v němž jsou všechny údy těla jakoby poskládané nebo nerozvinuté; tzn. předtím, než pojaly svou odlišnou podobu a proporce.“ Dokonce i v rané fázi jeho existence viděly Boží oči oblíbeného zpěváka Izraele.

A do Boží knihy zapsal Boží architekt všechny dny Davidova života ještě před tím, než David oznámil svůj příchod prvním silným pláčem.

139,17–18a Žalmista přemýšlí o tom, jak

Bůh pečlivě naplánoval stvoření jeho ducha, duše a těla. Jak vzácné jsou jeho úmysly – jeho smysl pro nejmenší detail. Andrew Ivy říká: „Každá buňka téměř bez výjimky ‚zná‘ svou roli v uskutečňování plánu nebo záměru pro dobro těla jako celku.“

139,18b „Procitnu, a již jsem s tebou.“ Zdá se mi, že žalmista zde naráží na okamžik svého narození. V předchozích verších (13–18) zdůrazňoval Boží blízkost během devíti měsíců před svým narozením. Ale ani poté, co přijde na svět, se obraz nemění; je stále s Pánem jako svým Živitelem, Ochráncem a Průvodcem. Hovoří o svém narození jako o *procitnutí*, stejně jako my říkáme, že jsme „poprvé spatřili světlo světa.“

139,19–22 Poté, co rozjímal o Boží vševedoucnosti, všudypřítomnosti a všemohoucnosti, zamýšlí se žalmista nad nepatrnými lidmi, kteří se odvažují proti Bohu povstat, a dochází k závěru, že jejich trest bude zasloužený. Je nevyhnutelné, že někteří pozvednou obočí nad Davidovou modlitbou ve verších 19–22, protože ve svém naladění není příliš křesťanská. Budou protestovat, že žalmistovy pocity jsou odsuzující a neslučitelné s Boží láskou. Co se mě týče, tak cítím, že Boží láska se zdůrazňuje až moc na úkor jeho svatosti a spravedlnosti. Je *pravda*, že Bůh je láska, ale to není *celá* pravda. Je to pouze *jedna* z jeho vlastností. A jeho láska nemůže být uplatňována na úkor jiných vlastností. Dále skutečnost, že Bůh je láska, neznamená, že není schopen nenávidět; „jeho duše nenávidí lidi milující násilí“ (Ž 11,5); „nenávidíš všechny činitele nepravosti“ (Ž 5,6); nenávidí povýšené oči, lživý jazyk, ruce, které prolévají nevinnou krev, srdce, které kuje zlé plány, nohy, které rychle běží za zlem, falešného svědka, který šíří lži, a toho, jenž zasévá sváry mezi bratry (Př 6,16–19).

Edward J. Young nám připomíná:

Než začneme odsuzovat Davidovu modlitbu, je třeba poznamenat, že my sami se modlíme za stejnou věc, kdykoli říkáme slova Otčenáše „přijď tvé království, buď vůle tvá“.¹⁰⁰

Kristovu příchodu bude předcházet zničení jeho nepřátel, takže modlit se za jedno zna-

mená, modlit se i za druhé. David bez rozpaků touží po době, kdy Bůh usmrtí ničemy a kdy ho navždy přestanou pronásledovat krvelační muži (v. 19). To jsou muži, kteří se zákeřně vzpírají Pánu Bohu a kteří proti němu povstávají se zlým úmyslem.

Davidova nenávisť vůči těmto mužům nebyla záležitostí jeho uražené pýchy. Pociťoval ji spíše proto, že nenáviděli Boha a vzpouzeli se Nejvyššímu. Byla to horlivost pro Hospodinovu čest, která ho měla k tomu, aby nenáviděl dokonalou nenávisť a měl je za nepřátele. V tom nám připomíná Pána Ježíše, jehož horlivost pro dům jeho Otce vedla k vyhnání penězoměnců. „Struny Davidovy harfy byly tóny Ježíšova srdce.“

Young vysvětluje:

David nenáviděl, ale jeho nenávisť byla jako Boží nenávisť; nepocházela ze zlého citu, ale spíše z nejbádnější a nejpřípřímnější touhy, aby Bůh obstál a ničemnost vymizela. Kdyby David nebyl nenáviděl, přál by si úspěch zla a pád samotného Boha. Je dobré mít tyto věci na mysli, když uvažujeme o povaze Davidovy nenávisť.¹⁰¹

139,23–24 Žalm končí modlitbou, která je navěky vhodná pro veškerý Boží lid, modlitbou, která nikdy nezemře, dokud na zemi budou hřešící svatí. Žádá mocného Boha, aby důkladně vyzpytoval a poznal jeho srdce, aby pečlivě zkoumal a poznal jeho myšlenky či úzkosti. Žádá ho, aby mu odhalil každou cestu trápení, aby ji mohl vyznat a opustit. A nakonec ho prosí, aby ho vedl cestou věčnosti.

Není to výzva člověka, který ujišťuje o své nevině či spravedlnosti. Spíše to je vyznání člověka, který stál v Hospodinově přítomnosti a byl usvědčen z vlastní hříšnosti. Uvědomuje si, že si není vědom všech svých nepravostí, a chce, aby na ně Pán poukázal, aby se s nimi mohl účinně vypořádat.

Žalm 140: Z rukou ničemů

140,2–4 David začíná modlitbou za vysvobození od očernování nepřitelem. Zlí lidé ho pomlouvali a násilníci proti němu osnovali příšerné plány. Nebyli šťastní, dokud nerozdmýchali boj. Brousili si jazyk jako šavle a smrtelný jed kanul z jejich rtů.

140,5–6 Žalmista však rovněž potřeboval ochranu před léčkami nepřítelů. Tito ničemníci byli přeborníky v kladení nástrah. Nastražili pasti, aby ho polapili. Položili mu do cesty nastražené léčky. Rozprostřeli síť, aby ho celého pošpinili. Podél cesty rozvěsili návnady a lákadla.

140,7–9 A pak také potřeboval ochranu před jejich vražednými úklady. Proto se blížil k Bohu.

V odevzdání se – „Ty jsi můj Bůh!“

V prosbě – „Vyslyš mé úpěnlivé prosby.“

V závislosti – „Panovníku Hospodine, má mocná spáso!“

Ve vděčnosti – „V den boje mi kryješ hlavu (jakoby přílbou).“

V pokorné žádosti – „Hospodine, nespĺň ničemovi jeho touhy, ať nedosáhne svých cílů.“

Poslední prosba znamená: „Nedopusť, aby vykonal, co má proti mně v úmyslu. Nechtěj vypadat, jako bys napomáhal jeho zlému spiknutí tím, že bys to dovolil.“ Víme, že Bůh by nikdy nenapomohl ani nenaváděl k jakékoli špatnosti, ale zde obsažená myšlenka vyjadřuje, že pouhá tolerance by mohla naznačovat jeho souhlas.

140,10–12 Dále žalmista prosí, aby se proti ničemům obrátily jejich vlastní plány, aby hrozné věci, které pro něj připravili, dopadly na jejich vlastní pyšnou hlavu, spadlo na ně žhavé uhlí, aby byli uvrženi do kobek bez možnosti úniku. Žádá, aby pomlouvač v zemi neobstál a aby násilníka bez odkladu dostihla pohroma.

140,13–14 Žalm končí tichou důvěrou ve spravedlivého Hospodina. Ať se stane cokoliv, David ví, že právo zvítězí – že Hospodin je na straně nuzných a chudých. A spravedlivý bude mít vždy důvod děkovat Hospodinu za jeho pomoc. Přímí budou přebývat v jeho přítomnosti navěky, což způsobí, že veškeré utrpení tohoto života bude vypadat jako nic.

Žalm 141: Modlitba považovaná za kadidlo

141,1 Na začátku žalmu se David modlí za slyšení a přijetí. Jak se jeho tklivý nářek pozvedá k nebi, prosí Hospodina, aby k němu rychle přišel a pozorně naslouchal.

141,2 Tento verš je neobyčejně krásný. Prosí, aby jeho modlitba mohla být Bohu příjemná a libá jako kadidlo, a pozvedání jeho rukou v prosbě mohlo mít u Hospodina stejný účinek jako večerní oběť.

141,3–4 Poté přechází od věci obecných ke konkrétním. Jeho první starostí je, aby byl uchráněn spolupráce s bezbožníky ve slově či činu. Žádá, aby se u jeho rtů postavil strážce, který by zamezil, aby z nich vyklouzlo špatné slovo, který by zabránil dveřím jeho rtů, aby vyřkla slova, jež by nectila Hospodina. Poté žádá o srdce, které by nedychtilo po spolupráci se zkaženými lidmi v jejich ničemných praktikách. Nechce mít podíl na jejich výhodách, jakkoli přitažlivých nebo svůdných.

141,5 Rozumní lidé vítají návrhy, kritiku a výtky zbožných přátel. Často nevidíme chyby u sebe tak jasně jako u druhých. Pouze ti, kterým na nás vskutku záleží, jsou ochotní poukázat na naše chyby a „slepá místa“. Je to z jejich strany milosrdenství a měli bychom je vítat jako lék.

Proti jejich zločinům stále modlím se!

(B21)

Spojení je zde nečekané, ale zdá se, že David pokračuje v modlitbě za to, aby zločinné plány ničemů zmíněné ve verši 4 selhaly. Darby překládá tuto větu „a ještě se za ně budu v jejich nouzi modlit.“ Myslí tím modlitbu za ty, kteří ho napomenou v dobrotě, když do jejich života přijde neštěstí. Někteří to chápou tak, že se modlí za své nepřátele v jejich nouzi, ale tak ušlechtilému křesťanskému postoji zřejmě odporuje verš 10.

141,6 Ti, kdo je soudí, budou svrženi ze skály. A oni uslyší, že mé řeči potěšují.

Soudci se zde zřejmě myslí vůdci této podle mafie. Když na ně dolehne nevyhnutelná zkáza, ostatní hříšníci si uvědomí, že Davidova slova byla nakonec pravdivá.

141,7 Jako když se země převrací a poltí, naše kosti se válejí u chřtánu podsvětí.

Zdá se, že téma se zde posouvá od nepřátel Izraele k samotnému židovskému národu. Byli pronásledováni tak důkladně, jako když se orá pole. Nyní jakoby z nich nezůstalo nic až na jejich kostry, a šeól čeká s otevřeným chřtánem na to, aby pozřel jejich kosti. To nás

vede k přemýšlení o Ezechiellově vidění suchých kostí, které se samozřejmě vztahuje na Izrael (Ez 37,1–14).

141,8–10 V posledních třech verších žalmita prosí za vysvobození pro sebe a odplatu pro své nepřátele. Očekává pouze na Hospodina a jeho nadějí pro útočiště a obranu je sám Bůh. Proto žádá, aby ho vysvobodil z dobře nastražených pastí bezbožných a aby se do nich chytili oni sami.

Žalm 142: Nikdo se nestará

Pronásledovaný nepřáteli, opuštěn přáteli, ukrytý v jeskyni – tam nyní Davida nacházíme.

142,2–3 Modlí se nahlas – i když je sám. Nářek a prosby opuštěného muže se rozléhají jeskyní. Vylévá před Hospodinem svůj nářek. Ne že by byl našťvaný nebo rozmrzelý, ale prostě chce Hospodinu říct o svém soužení a žalu. Velmi ho utěšuje skutečnost, že když ho síly opustily, Hospodin ví, čím prochází.

142,4–5 Jedním z významných faktorů v jeho strastiplném příběhu je neustálá hrozba nepřátel; neustále mu kladou pasti, kudy si myslí, že půjde. Když pohlédne napravo, tj. na místo stoupence či pomocníka, nikoho tam nenajde. Zdá se, že jeho zoufalá potřeba je všem lhotejná. Nikomu na jeho životě nezáleží. Je to opravdu neodbytné zvolání: „Na mé duši nikomu nezáleží,“ hrozivé obvinění vznesené proti sobecké, neosobní společnosti – a snad proti spící církvi dneška.

142,6–8 Ale pokud neexistuje útočiště na lidské rovině, stále se může obrátit k Hospodinu, spolehlivému útočišti a požehnanému podílu v zemi živých. David tedy prosí Hospodina, aby přišel rychle, protože je na konci svých sil. Ti, kdo ho venku stíhají, jsou v přesile, potřebuje tedy Hospodina, aby posunul miskou vah v jeho prospěch. Když ho Hospodin vysvobodí z vězení vyhnanství a potíží, David ukáže, jak vděčný je.

Rovněž se kolem něho shromáždí věřící, aby mu blahopřáli a připojili se k díkovzdání, protože Hospodin byl k němu tak dobrý. Jak říká Clarke: „Ti, kdo nás nemohou ochránit v našem trápení, se mohou přesto podílet na našem vítězství.“¹⁰²

Žalm 143: Široký záběr modlitby

Je okouzující, kolika různých témat a nálad se lze dotknout v žalmu o dvanácti verších. Zde máme:

143,1 *Obecnou žádost o vyslechnutí.* „Slyš... vyslyš... odpověz.“ Nejedná se o nedostatečnost výrazu, ale spíše o důraznou rozmanitost. David žádá Boha, aby mu odpověděl ve své věrnosti (svým zaslíbením) a ve své spravedlnosti (neboť je pro něj správné, aby bránil svého bezbranného služebníka).

143,2 *Pokání.* David nechce, aby mu Bůh dal spravedlnost. To by mělo katastrofické důsledky. Všichni jsme hříšní. Nikdo není schopen sám od sebe docílit dokonalé spravedlnosti, kterou Bůh požaduje. Proto se musí člověk vrhnout do Boží milosti.

Když k němu přijdeme jako nehodní kašpárky, kteří uznávají své hříchy, a přijmeme Krista jako svého Zachránce od hříchu, pak nám Bůh připočte jeho spravedlnost, a v Kristu jsme učiněni způsobilými pro nebe.

143,3 *Akutní krize.* Situace je pochmurná. Nepřítel ho vytrvale pronásleduje. Cítí, jako by byl sražen k zemi. Jeho trýznitelé ho donutili žít v izolaci, temnotě a skrývání, takže je odříznut a zapomenut jako dávné mrtvoly v hrobech.

143,4 *Zoufalství.* Obává se, že tolik neunes. Jeho duch je připravený se vzdát a jeho srdce je ochromené.

143,5 *Vzpomínky.* Přemýšlí o dnech, kdy pro něj i pro izraelský národ Bůh způsobil mocná vysvobození. Kde jsou ty časy?

143,6 *Vroucnost.* Jeho upřímnost a zánícení naznačují jeho ruce prosebně vztažené k Bohu.

Intenzita. Žízni po Bohu jako vyprahlá, vyčerpaná země po občerstvujícím dešti.

143,7 *Naléhavost.* Hospodin si musí pospíšet a zachránit ho, jinak si je jist, že už nepřezije.

Žádost o přízeň. Skrývání Boží tváře, ať již v hněvu nebo nezájmu, by se rovnalo jeho smrti.

143,8 *Snažná prosba o milosrdenství.* Dychtí po tom, aby již brzy uslyšel, jak k němu Bůh promluví slovy a tóny neutuchající lásky. „... zrána“ znamená brzy nebo bez meškání.

Modlitba za vedení. Kdosi řekl, že tento verš by si mohl každý zvolit za své heslo: „Dej mi poznat cestu, kterou mám jít; vždyť k tobě pozvedám svou duši.“ Boží vedení je nezbytné. My prostě neznáme cestu, nevíme, co by pro nás bylo nejlepší. Pouze Bohem vedený život je účinný a radostný.

143,9 *Prosba za vysvobození.* Hrozba nepřátel nutí Davida, aby volal k Hospodinu za vysvobození a úlevu. Ohledně ochrany není závislý na nikom jiném – pouze na Hospodinu, a tato jedinečnost důvěry nyní vytváří základ pro jeho naléhavou žádost.

143,10 Žádost o poučení. Žalmista chtěl nejen poznat Boží vůli (v. 8), ale také srdce vycvičené v poslušnosti jeho vůle. Bůh byl koneckonců jeho Bohem, a co by mohlo být pro jeho stvoření vhodnějšího, než aby poslouchalo svého Stvořitele?

Modlitba za urovnanou stezku. Každý má v životě své výšiny a pády, ale ne každý má tak kamenitou cestu jako David. Jeho touhou je, aby ho Hospodinův dobrý Duch vedl rovnějším terénem, kde by nebyly tak mimořádné formy nebezpečí a pohrom, kterým byl vystaven.

143,11 *Úpěnlivá prosba o zachování.* Když žalmista spojuje své vlastní zachování s Boží slávou („pro své jméno“), používá jednu z nejsilnějších pák k tomu, aby pohnul rukou a srdcem Všemohoucího. Stejně se odvolává na Boží spravedlnost jako na důvod, proč by měl být vytržen z tísně. Je to mocná modlitba.

143,12 *Zasloužený trest nepřátelům.* Nakonec prosí Boha, aby vyhledal jeho nepřátele a zničil je jako projev svého milosrdenství. Pokud nám zničení a milosrdenství znějí neslučitelně, měli bychom mít na mysli, že:

zničení ničemů je laskavostí pro vesmír; podobně jako zatčení a potrestání lupiče je milosrdenstvím pro společnost a lidstvo, podobně jako každé vězení je projevem milosrdenství stejně jako spravedlnosti: milosrdenstvím pro společnost jako celek; spravedlností pro viníka.¹⁰³

Davidova poslední prosba vychází ze skutečnosti, že je Hospodinovým služebníkem. Je na Hospodinově straně. Slouží Hospodinu.

Cítí, že může pokračovat, pouze až budou jeho nepřátelé odstraněni.

Žalm 144: Šťastný lid

Ačkoli tento žalm tvoří především výňatky z jiných žalmů, není poskládaný bez ladu a skladu. Skutečně zde existuje návaznost.

144,1–2 David nejprve uctívá Boha jako všechno, co v životních bojích potřebuje. Je to Hospodin, kdo mu dodává dovednost a zručnost, když se potýká s nepřítelem. Hospodin je jeho skála, jeho milosrdenství, jeho tvrz, jeho nedobytný hrad, jeho štít, jeho útočiště a jeho vítězství. Co víc by mohl potřebovat nebo si přát?

144,3–4 Ve stínu Boží velikosti je člověk naprosto nevýznamný. Je to div, že si ho Bůh vůbec všimne. Je pomíjivý jako pára (B21) v chladný den, prchavý jako pomíjející stín. To platí o celém lidstvu, ale David má zřejmě na mysli především své protivníky.

144,5–8 To vede Davida k modlitbě za okamžik, kdy nepřemožitelný Bůh vyrazí proti svým drobným nepřátelům. Jak ale popsat příchod neviditelného Boha? Nejlepší způsob je načrtnout jednu z velkolepých teofanií, v nichž se celá příroda svíjí a vesmír otřásá. Když Bůh sestupuje, nebesa se nakloní. Dotkne se hor a stanou se z nich dýmající sopky. Blesky protínají oblohu jako šípy Všemohoucího. A až je nepřítel naprosto zmatený a sražený, Bůh vztáhne svou ruku a zachrání Davida ze zuřících mračen těžkostí. Vytrhne ho z ruky cizích nájezdníků, notorických lhářů, kteří pozvedají svou pravici spíše ke lži než k potvrzení pravdy.

144,9–11 V důsledku své záchrany bude žalmista zpívat Hospodinu novou píseň. Desetistrunnou harfou bude velebit toho, který ho zachránil od zlého meče cizozemců – těch mužů, kteří lžou ze zvyku dokonce i pod přísahou, že promluví pravdu.

144,12 Až bude král vysvobozen od těchto podvratných žvlů, bude se jeho království těšit ze zde popsanych ideálních podmínek. Tyto podmínky se zcela nenaplní, dokud se Pán nevrátí, neporazí veškerou vzpouru a nenastolí své tisícileté království.

Nejprve nastane požehnání životaschop-

nosti v rodině. Synové budou zdraví a krásní jako silné, vitální štěpy. Dívky budou ztepile postavy a krásné jako tesané sloupy chrámu.

144,13–15 Poté nastoupí hojnost úrody. Stodoly a síla budou plně nejrůznějšího obilí a zboží. Brav se bude velmi rozmnožovat, až budou na polích stáda čítající desetitisíce. Skot bude rodit bez potíží, ale také to může znamenat, že volové budou zatíženi nesmírným nákladem. Výrazy „Nejsou trhliny ani odvlékání“ a „žalostný křik na náměstích“ mohou naznačovat, že země bude svobodná od cizích nájezdníků, že nedojde k nucenému odchodu do vyhnanství a na náměstích nebudou hlasité demonstrace nebo výtržnosti.

Je to obraz štěstí nemajícího obdoby, štěstí, jež náleží lidu, který za svého Boha uznává Hospodina.

Žalm 145: Chybějící písmenko *n*

Davidův „žalm chvály“ je napsán v akrostichu, kdy každý verš začíná jedním písmenem hebrejské abecedy. Nicméně v tradičním (masoretském) hebrejském textu chybí mezi verši 13 a 14 písmenko „*nún*“, jež odpovídá našemu „*n*“. Starověké řecké, syrské a latinské překlady obsahují text:

„Pán je věrný ve všech svých slovech
a milostivý ve všech svých skutcích.“

Ve dvacátém století byl tento verš, tedy chybějící řádek „*nún*“, nalezen v hebrejštině ve svitcích od Mrtvého moře.

145,1–3 Tématem žalmu je Hospodinova velikost. Žalmista je pohlcen svatým odhodláním vyvyšovat, dobrořečit a chválit svého Boha a krále jak v časnosti (každý den), tak na věčnosti (navěky a navždy). Podstatou jeho nekonečné písně bude, že Bůh je veliký, že jeho velikost si zaslouží chválu a je nekonečná ve svých rozměrech.

145,4 Boží skutky a mocné činy budou opěvovány od pokolení do pokolení. Píseň nikdy neskončí.

145,5 Sám žalmista bude vděčně přemýšlet nad Boží nádherou, která se projevila v jeho podivuhodných činech vysvobození.

145,6 Lidé budou podrobně vyprávět o Božích hrůzách vzbuzujících činech soudu a David bude vyprávět o Hospodinově velikosti.

145,7 Lidé budou všude nadšeně mluvit o slávě velké Hospodinovy dobroty. A velikost jeho spravedlnosti se stane námětem jejich radostného zpěvu.

145,8 Hospodinova velikost se vztahuje k jeho milosti a soucitu. Je veliký v sebeovládání a v milosrdenství.

145,9–10 Jeho dobrota se vztahuje na všechny bez rozdílu a bez výjimky má soucit s veškerým svým stvořením.

Všechna jeho díla mu vzdávají chválu, i když neslyšně. Samotná jejich existence demonstruje jeho moudrost a moc. A jeho svatí (BKR) se připojí k dobrořečení jeho nekonečných dokonalostí.

145,11–13 Pak zde máme velikost jeho království, jeho je moc a sláva. Jeho lid vypráví zbytku lidstva o velikosti jeho skutků a nádherné dokonalosti jeho vlády. Jeho království je království všech věků a trvá po všechna pokolení.

145,14 Hospodin je veliký v tom, že zachovává ty, kdo padají pod břemeno života. A pozvedá ty, které skličují tlaky a problémy.

145,15–16 Je také veliký v tom, jak zaopatřuje všechny tvory, ti k němu vzhlížejí v závislosti a očekávání. Dává jim potravu podle potřeby – nádherný organizační počín růstu, přípravy a rozdělení. S námahou ne větší, než je otevřít dlaň, krmí nespočetné množství tvorů v celém vesmíru. Jak je to velký Bůh!

145,17 Je veliký ve své spravedlnosti a dobrotě. Nic, co dělá, není špatné nebo nemilosrdné. Pouze v Bohu se tyto ctnosti dokonale sjednocují.

145,18 Je veliký ve své shovívavosti a dostupnosti – vždy je blízko těm, kdo ho upřímně hledají.

145,19 Je veliký ve spasení. Nikoho, kdo k němu přistupuje v kajícnosti a víře, nevyžene.

145,20 Je veliký ve své péči o všechny, kdo ho milují. Pobízí je k tomu, aby na něj vložili všechny své starosti.

Nakonec je veliký ve svém hněvu, neboť všechny ničemy vyhladí.

145,21 David se rozhodl, že bude chválit tohoto Boha navěky, a všechny ostatní vyzve k tomu, aby činili také tak.

To mě vede k tomu, že musím o chybějícím „*nún*“ říct: Zatímco zbytek vesmíru chválí Hospodina, nechťj být tím, kdo chybí!

Žalm 146: Sláva Boha Jákobova

146,1 První verš obsahuje dva rozkazovací způsoby, kterými žalmista vyzývá sám sebe: Chvalte Hospodina!“ (Haleluja znamená „Chvalte Hospodina,“ pozn. překl.).

146,2 Druhý verš obsahuje dvě oznamovací věty, v nichž v podstatě odpovídá: „Budu chválit Boha po celý svůj život, budu opěvovat svého Boha, dokud budu.“ Jak nádherný rozhovor mezi člověkem a jeho nejlepším já.

146,3–4 Zbytek žalmu vysvětluje, proč je naší plné, důvěřivé víry hoden Bůh a nikoli člověk. Netrvá dlouho, než se většina z nás naučí nespolehat se na člověka – dokonce ani na přední muže, o kterých se předpokládá, že jsou něco víc. I nejlepší lidé jsou přinejlepším jen lidé. Nemohou zachránit sami sebe, natož druhé. Když člověku přestane tlouci srdce, zemře, je pohřben a jeho tělo se vrací v prach. Všechny jeho grandiózní nápady mizí. Můžeme tedy o člověku říci, že je nespolehlivý, bezmocný, smrtelný a pomíjivý.

146,5 Štěstí, pomoci a naděje lze dosáhnout pouze důvěrou v Boha Jákobova, tj. Boha těch, kdo si nic nezaslouží. Zde je několik důvodů, proč je hoden naší plné důvěry:

146,6 *Všemohoucí Stvořitel*. Učinil nebesa, zemi, moře a všechny tvory ve vesmíru. Pokud dokáže toto, je pak něco, co by nedokázal?

Je spolehlivý. Navěky zachovává věrnost. Pro něj není možné, aby lhal nebo nedostal svému slovu. Důvěra v něj nenese žádné riziko. On nemůže zklamat.

146,7 *Zastánce bezbranných*. Dohlíží na to, aby spravedliví byli obhájeni a aby ve své při nakonec zvítězili. Může se zdát, že vlny se ženou proti přílivu, ale příliv je silnější.

Živitel. Dává chléb hladovým, a to jak duchovně, tak fyzicky. Přivádí nás do společenského sálu – jakou hostinu přichystal!

Osvoboditel. Osvobozuje zajatce – z lidského útisku, z okovů hřichu, ze sevření světa, z otroctví ďáblu a ze sobeckého života.

146,8 *Dárce zraku*. Hospodin otevírá oči

slepým; někteří jsou slepí fyzicky, jiní duševně a duchovně. Někteří od narození, jiní v důsledku nehody a někteří z rozhodnutí. Žádný případ pro něj není příliš složitý.

Ten, který pozvedá. Pozvedá ochablého ducha lidí sklíčených pod břemeny starostí, utrpení, strastí a smutku.

Milovník dobrých lidí. Barnes píše: „Skutečnost, že Bůh miluje ty, kdo poslouchají Zákon a činí, co je správné, je Boží charakteristikou a důvodem k chvále.“

146,9 *Ochránce vyhnanců*. Zajímá ho dobro cizinců, pocestných a vyhnanců. Poutníci v Hospodinu nacházejí svého skutečného obhájce.

Přítel pozůstalých. Podporuje sirotky a vdovy a všechny, kdo nemají lidského zastávce.

Soudce zla. Maří nejlépe vymyšlené plány bezbožných a způsobuje, že cesta ničemu skončí v troskách.

146,10 *Věčný král*. V protikladu k lidské pomíjivosti stojí Boží věčnost. Hospodin bude kralovat věčně, po všechna pokolení. Haleluja!

Nejste rádi, že ho znáte?

Žalm 147: Jeruzalém je obnoven – Chvalte Boha!

Obecně se má za to, že tato píseň oslavuje obnovu Jeruzaléma po babylonském zajetí. Pokud byla vhodná již tehdy, dosáhne ještě plnějšiho významu, až se král vrátí a definitivně obnoví štěstí města a národa.

Žalm postupuje následovně:

Vhodnost chvály (v. 1)

za obnovu Izraele (v. 2–6),

za Boží prozřetelnost v přírodě (v. 7–9),

za jeho zálibu spíše v duchovním než v hmotném (v. 10–11),

za jeho dobrotu vůči Jeruzalému (v. 12–14),

za jeho vládu nad živly (v. 15–18).

za jeho zvláštní přízeň vůči Izraeli (v. 19–20).

147,1 Obnovená přirozenost člověka instinktivně poukazuje na to, že je dobré opěvovat Boha. Je to příjemné stejně jako velmi přiměřené.

147,2–4 Bůh je Bůh obnovy. Zde se mu dostává chvály za znovuvybudování Jeruzaléma a za shromáždění izraelských emigrantů ze zajetí. Skutečnost, že národ nebo jedinec selhal, neznamená, že s ním Bůh skoncoval. Ve své milostivé službě obnovy uzdravuje ty, kdo mají zlomené srdce; obvazuje jejich rány. A protože počítá všechny hvězdy a dává jim jména, vyplývá z toho, že počítá svůj lid a důvěrně zná každého jednotlivce.

Způsob, jímž verše 3 a 4 kladou něžný soucit Pána vedle jeho nekonečného poznání, přiměl Archibalda G. Browna, aby zvolal:

Ó, Duchu svatý, s pokornou úctou se odvažujeme říct, že jsi nikdy nesebral a nepoložil vedle sebe dva nádhernější výroky, než tyto: „Uzdravuje ty, kdo mají zlomené srdce, a on určuje počet hvězd.“¹⁰⁴

S léčící rukou na zlomeném srdci
a druhou na hvězdě
náš úžasný Bůh zří vzdálené míle
– nezdají se být příliš daleko.

M. P. Ferguson

147,5–6 On je veliký Pán – velmi mocný, jeho rozumnost nelze změřit. Obživuje a pozvedá utiskované a ničemné utiskovatele sráží k zemi.

147,7–9 Bohu bychom měli děkovat a chválit ho za jeho prozřetelnost v přírodě. Měli bychom vyzpívat naši vděčnost za oblaka rozprostírající se na obloze. Měli bychom mu skládat hudbu za déšť a jeho význam pro zemi. Měli bychom ho chválit za trávu pokrývající kopce. Celé knihy by se daly napsat o tom, jak klíčové role hrají oblaka, déšť a tráva.

Ačkoli je Bůh tak veliký, přece si dává záležet na tom, aby divoká zvěř dostala potravu, a odpovídá na plačtivé krákorání havraních mláďat.

147,10–11 Měl by být uctíván za to, že upřednostňuje duchovní před hmotným. Nehromadí ho koně v oddíle jezdeckva ani silná, svalnatá lýtka pěšáků. Změníme-li obraz, netěší ho koně při závodu ani sportovci soutěžící na olympiádě. Hospodin však nachází zalíbení v těch, kdo ho ctí a očekávají na jeho milosrdenství.

147,12–14 Poté bychom ho měli znovu

uctívat za dobrotu vůči Jeruzalému. Vystávají čtyři zřetelná požehnání.

Civilní bezpečnost – upevňuje závory,
jimiž zajišťuje město proti nájezdu.

Domácí štěstí – obyvatelé se těší ze šťastného, plného života.

Národní mír – zajišťuje pokoj podél hranic.

Zemědělská prosperita – nasycuje lid nejlepšími potravinami.

147,15–18 Při chválení Hospodina bychom neměli zapomenout na jeho moc nad živly. Když jim přikáže, má to rychlé a dramatické následky. Země se pokryje sněhem jako vlněnou pokrývkou. Popráší zemi jíním, které vypadá jako bílý popel. Když se snesou kroupy, kdo se neuteče schovat? Poté svůj příkaz změní a sníh a led roztají. Jižní vítr zvýší teplotu a jarní obleva začíná. A tak je tomu i v lidských záležitostech, že po temné, studené zimě následuje teplo a rozkvět jara.

147,19–20 Nakonec je třeba Boha ctít za jeho zvláštní přízeň vůči Izraeli. Pouze tomuto národu předal své zákony a smlouvy. Žádný jiný národ takovou přízeň nepoznal. Pohané nebyli příjemci jeho nařízení. Williams píše:

Vyvolení Izraele jakožto těch, kdo měli uchovávat Boží slovo a být kanálem jeho zprostředkování světu (v. 19 a 20) pohnuly jak Mojžíše, tak Pavla k obdivu a chvále (Dt 4,8; Ř 3,2; 11,33).¹⁰⁵

Žalm 148: Stvořitelův chór

Viděl jsem a slyšel mnoho různých pěveckých sborů, ale žádný nebyl jako tento. Tvoří jej veškeré stvoření, živé i neživé. Vesmír je kůrem sboru, nekonečné řady sedadel, patro na patře.

148,1–6 Úplně nahoře jsou andělé chválicí Hospodina z nebes, nebeské zástupy opěvující Hospodinovu slávu. Další na řadě jsou slunce, měsíc a hvězdy; těm je svěřena hudba sfér. Nejvyšší nebesa a vodou nasáklé mraky zpívají „Sláva Bohu na výsostech...“. Všichni oslavují Boha jako svého Stvořitele, toho, kdo promluvil, a tak stvořil světy. To on dal svému stvoření stálost a stabilitu a vetkal do něj své neměnné zákony a principy.

148,7–8 V sestupném pořadí jsou další

vodní obludy (B21) a veškerý život v oceánech. I oni dosvědčují, že je stvořila Boží ruka. Oheň, kroupy, sníh, mlha a vichřice rychle uposlechnou jeho slovo a připomínají nám, že Hospodin řídí roční období a počasí a spoutává je, aby vykonaly jeho vůli.

148,9–10 Pak tu máme pohoří a všechny pahorky, zvedající hlavu při uctívání. Jsou tam všechny stromy, ty, které nesou ovoce, i ty, které dávají dřevo; pozvedají jeho jménu své větve. Divoká zvěř a domácí zvířata, plazi a ptáci – všichni opěvují Hospodinovu moudrost a moc.

148,11–12 Jak se blížíme k předním řadám, vidíme ohromné shromáždění lidstva – krále, knížata, všechny, kdo soudí zemi, i obyčejný lid. Mládenci a dívky, staří i dítky (BKR) – všichni s hlavami zakloněnými a ústy otevřenými k uctívání Hospodina.

148,13–14 Shromážděný sbor chválí Hospodinovo jméno jako jméno, které je nad každé jméno, a jako toho, jehož slávu nic nepřekoná. Sborový zpěv má své téma – vyvyšovat Hospodina za to, co udělal pro Izrael. Vyrýšil roh svého lidu, tj. Mesiáše. Při druhém příchodu Pána Ježíše dal zvláštní příležitost svým věrným, aby ho chválili. Synové Izraele stojí před sborem na místě zvláštní blízkosti. Díky obnovenému národu protéká požehnání do celého světa.

Proto se sbor spojuje do jednoho ohromného Haleluja – „Chvalte Hospodina!“

Žalm 149: Velechvála Bohu

Tento žalm má dvě části. V první (v. 1–6a) svatí zpívají, v druhé (v. 6b–9) vládou. Tato doba nastane, až se Pán Ježíš vrátí na zem a ustanoví své dlouho očekávané království.

149,1–3 Nová píseň, kterou Izrael zpívá, je písní o stvoření, vykoupení a vládě. Veselí se v Hospodinu jako původci svého přirozeného i duchovního stvoření a jako svém slavném vládci.

Nechválí ho jen písní, ale také tancem. Cože? Věřící tančí? Ano, tanec se svatou a čistou zálibou před Hospodinem. Coby výraz pravé duchovní radosti a uctívání je tanec před Bohem přijatelný. Ale použít tento verš k ospravedlnění tance, jak se provozuje dnes, je něco

jiného. Je rozdíl mezi využitím tance a jeho zneužitím. Žalmista hovoří pouze o jeho použití, které schvaluje Bůh. Totéž platí o instrumentální hudbě. Kdyby tamburíny a harfy měly city, chtěly by samy skládat hudbu pro Hospodina. Až příliš často se znevažují pro pouhé smyslové opojení. Jejich správné použití je dobré, ale jejich zneužití je strašné.

149,4–6a Proč takové pozdvižení a všechny ta jásavá hudba? Protože Hospodin má zálibu ve svém obnoveném lidu; věrnému pozůstatku daroval vítězný věnec. Velké soužení pominulo a po dešti svítí jasné slunce.

Lid má mnoho důvodů radovat se ze slávy, která jim patří, neboť jsou spřízněni s králem slávy. Mají všechny důvody hlasitě jásat, když sedí na svých trůnech nebo jsou ve svých leženiích v noci (slovo „ležení“ ve verši 5 může znamenat obojí). Je vskutku vhodné, aby jejich hlasivky byly plny vyvyšování Boha.

149,6b–8 Jak vidíte, uprostřed verše 6 dochází k náhlé změně. Od tohoto okamžiku až do konce se Izrael nachází v roli soudců vykonávajících spravedlnost. To se může vztahovat na zničení jejich nepřátel při Mesiášově návratu. Soud vykoná Hospodin, ale národ na něm může mít obrazně svůj podíl. Osobně si spíš myslím, že se vztahuje na roli Izraele jakožto vůdce národů v tisíciletém království. Pán Ježíš bude v té době panovat železnou berlou (Zj 2,27). Apoštolové budou sedět na trůnech a soudit dvanáct kmenů Izraele (Mt 19,28). A samotný Izrael se bude podílet na vládě nad pohany (Da 7,22).

Svatí tedy mají v rukou oboustranný meč, a je-li nutno, vykonávají nad národy pomstu a tresty. Vzpurní králové a jejich slovní budou spoutáni řetězy a okovy. Bude to vláda absolutní, nepokřivené spravedlnosti.

149,9 V onen den bude čestnou úlohou Izraele dohlédnout na to, aby veškerá neposlušnost a podvrtná činnost byla urychleně potrestána.

Zároveň je pravda, že na budoucí Kristově vládě se budou podílet také novozákonní svatí. Čtete o tom v 1K 6,2–3.

Žalm 150: Chvalte Hospodina!

Dostali jsme se k majestátnímu vyvrcho-

lení. Co by mohlo být vhodnější než krátká, jasná výzva ke stvoření, aby své skutečné určení našlo v uctívání Boha? Žalm odpovídá na čtyři klíčové otázky tématu chvály: kde? co? jak? a koho?

Boží sláva byla záměrem stvoření. Proto člověk nachází hlavní důvod své existence ve chválení Hospodina. Stručně to vyjadřuje i Westminsterský kratší katechismus: „Hlavním cílem člověka je oslavovat Boha a navěky se z něj radovat.“

150,1 *Kde?* Měli bychom ho chválit v jeho svatyni a na nebeské klenbě, což je jiný způsob jak říct *všude* – na zemi i na nebi. Neexistuje místo, kde by chvála nebyla vhodná.

150,2 *Za co?* Za jeho mocné činy a nesmírnou velikost. Jinými slovy měli bychom ho chválit za to, co pro nás udělal, a za to, kým je. Ale nejen *za* jeho nesmírnou velikost – ale také *podle* (BKR) jeho nesmírné velikosti. Je hřích nebýt nadšen při připomínání si znamenitostí našeho Stvořitele a Vykupitele.

150,3–5 *Jak?* Orchestrem obsahujícím všechny hudební nástroje. Beraní roh s jeho bojovými dominantními tóny. Lyru s melodickými venkovskými tóny. Harfu, jemnou a sladkou v jejich strunách. Tamburínu, slavnostní a nespoutanou při doprovodu tance. Strunné nástroje všech druhů, violoncello, basu, housle, mandolínu, kytaru, zachycující každou notu a akord ve světě hudby, aby pocitily velkého krále. V orchestru jsou i dechové nástroje – píšťala, hoboj, klarinet – nepřehlédněte ani jeden v této filharmonické podívané. A také bicí nástroje, žehňte jim – především hlučným, zvukným a ohlušujícím činelům, které zakončují hymnu hlasitým amen.

150,6 To nás přivádí k poslední otázce. *Kdo?* A odpověď samozřejmě zní: „Vše, co dýchá, ať chválí Hospodina!“ Shromážděnému chóru všech hlasů země je dán signál, aby se připojily k hlasitému, věčnému vzdávání chvály Bohu. *Haleluja!* Chvalte Hospodina!

Poznámky

¹ (Úvod) Graham Scroggie, *Daily Notes of the Scripture Union*.

² (Úvod) Albert Barnes, *Notes on the Book of Psalms*, I:xix.

³ (Úvod) C. S. Lewis, *Reflections on the Psalms*, str. 10.

⁴ (Úvod) F. W. Grant, „Psalms“ v *The Numerical Bible*, III:10.

⁵ (1,3) Slovo přeložené jako „zasazený“ (hebr. *šátúl*) doslova znamená přesazený (Koehler-Baumgartner, *Lexicon in Veteris Testamenti Libros*, str. 1015), což je výstižný obraz znovuzrozeného člověka.

⁶ (1,3) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 64.

⁷ (2, Úvod) Ve Skutcích 4,25–28 dali Petr a Jan Žalm 2 do spojitosti s odmítnutím Krista. Je pravda, že se žalm částečně naplnil, když se Herodes, Pontius Pilát, pohané a izraelský lid sjednotili, aby Krista zabili. Ale k úplnému naplnění dojde až v budoucnosti.

⁸ (3,1–3) International Standard Bible Encyclopedia, III:2096.

⁹ (4,2) Charles H. Spurgeon, citován v „Choice Gleanings Calendar“.

¹⁰ (5, Úvod) Koehler a Baumgarten se domnívají, že by slovo *michtám* mohlo mít souvislost s akadským slovem pro obal a mohlo by tedy znamenat „žalm odpykání“.

¹¹ (8,6) V hebrejštině je zde slovo *Elohím*; viz poznámka ČSP.

¹² (9, Úvod) Žalm 10 je postaven na druhé polovině hebrejské abecedy, a proto někteří věří, že Žalmy 9 a 10 tvořily původně jeden žalm.

¹³ (10, Úvod) Viz předchozí poznámka.

¹⁴ (14,1) Henry Bosch, *Our Daily Bread*.

¹⁵ (14,1) Barnes, *Psalms*, I:114.

¹⁶ (16,3) Dokumentace nedostupná.

¹⁷ (17,15) E. Bendor Samuel, *The Prophetic Character of the Psalms*, str. 26.

¹⁸ (19,4–5a) Immanuel Kant, *General History of Nature*, bližší dokumentace nedostupná.

¹⁹ (19,8–10) Citováno z Wallacova Kanta Alexandrem Wrightem v *The Psalms of David and the Higher Criticism, Or Was David „The Sweet Psalmist of Israel?“* str. 109.

²⁰ (19,13) Barnes, *Psalms*, I:175.

²¹ (23, Úvod) J. R. Littleproud, bližší dokumentace nedostupná.

²² (24,9–10) F. B. Meyer, *F. B. Meyer on the Psalms*, str. 35.

- ²³ (25, Úvod) Písmenko „r“ (*réš*) se vyskytuje ve verších 18 a 19, zatímco bychom očekávali, že ve verši 18 bude písmenko „k“ (*kóf*).
- ²⁴ (26,12) J. C. Ryle. *Expository Thoughts on the Gospels*, Luke, II:239.
- ²⁵ (29,10–11) W. E. Vine, *Isaiah*, str. 205.
- ²⁶ (29,10–11) H. A. Ironside, *Studies on the Psalms*, str. 173.
- ²⁷ (31, Úvod) Lewis, *Reflections*, str. 10.
- ²⁸ (32,8–9) Jay Adams, *Competent to Counsel*, str. 124.
- ²⁹ (34,9–10) Campbell Murdoch, *From Grace to Glory*, str. 66.
- ³⁰ (34,11) Někteří se domnívají, že výraz „mladí lvi“ by se měl číst jako „popírači Boha“, ale význam verše zůstává stejný.
- ³¹ (36,6) Albert Barnes, *The Bible Commentary, Psalms*, Vol. 1., str. 312.
- ³² (36,6) A. W. Pink, *The Attributes of God*, str. 47.
- ³³ (36,8) John Brine, citován v *The Attributes of God*, Arthur W. Pink, str. 80.
- ³⁴ (37,5–6) Barnes, *Psalms*, I:320.
- ³⁵ (37,28) F. W. Dixon, bližší dokumentace nedostupná.
- ³⁶ (50,1) Stejně hebrejské slovo (*eretz*) popisuje zemi jako planetu i jako stát.
- ³⁷ (50,8) Meyer, *Psalms*, str. 63.
- ³⁸ (52,10–11) Grant, „Psalms“, III:212.
- ³⁹ (53, Úvod) V Žalmu 14 se jméno Hospodin objevuje čtyřikrát a Elohim třikrát. Zde se jméno Elohim vyskytuje sedmkrát.
- ⁴⁰ (54,9) G. Campbell Morgan, *An Exposition of the Whole Bible*, str. 240.
- ⁴¹ (58,9) W. Graham Scroggie, *Psalms*, str. 50.
- ⁴² (58,10) A. Maclaren, citován v *Psalms* W. Grahamem Scroggiem, II:49.
- ⁴³ (58,11) Morgan, *Exposition*, str. 242.
- ⁴⁴ (60,11) Redaktoři překladu NKJV naznačují, že souhlasí, když verš 10 ukončují uvozkami.
- ⁴⁵ (61,3) Co se týče Matouše 16,18, C. Campbell Morgan říká: „Pamatujte, že hovořil k Židům. Pokud sledujeme obrazné použití tohoto slova v hebrejské Bibli, zjistíme, že se symbolicky nikdy nepoužilo o člověku, nýbrž jen o Bohu. Takže zde v Cesareji Filipově to není Petr, na kterém se vystaví církev. Ježíš si s básnickými figurami nezahrával. Použil staré hebrejské znázornění – skálu, jež vždy symbolizovala božství, a řekl: „Na samotném Bohu, Kristu, Synu Boha živého – postavím svou církev.“ Snad jedinou výjimku z Morganova tvrzení najdeme v Dt 32,31: „Vždyť jejich skála není jako Skála naše.“ Ale i zde „skála“ symbolizuje božství (třebaže falešného boha).
- ⁴⁶ (66,8–12) Williams, *Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 67.
- ⁴⁷ (67,7–8) Franz Delitzsch, „Psalms“, v *Biblical Commentary on the Old Testament*, XII:240.
- ⁴⁸ (68,12–14) Hebrejské slovo pro „zvěstuje jej“ (*hamebasserót*) je v ženském rodě, v množném čísle.
- ⁴⁹ (68,25–28) Lewis, *Reflections*, str. 45.
- ⁵⁰ (71, Úvod) John G. Bellett, *Short Meditations on the Psalms*, str. 76.
- ⁵¹ (71,14–16) Williams, *Commentary*, str. 72.
- ⁵² (81, Úvod) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, str. 350.
- ⁵³ (81,9–11) Gaebelein, *Psalms*, str. 316.
- ⁵⁴ (83,14–19) Morgan, *Exposition*, str. 252.
- ⁵⁵ (86,17) E. W. Bullinger, *The Companion Bible, Appendix*, 32, str. 31.
- ⁵⁶ (86,17) Grant, „Psalms“, III:330.
- ⁵⁷ (87, Úvod) Teddy Kollek a Mosche Pearlman, *Jerusalem, A History of Forty Centuries*, str. 12.
- ⁵⁸ (87,6) Dokumentace nedostupná.
- ⁵⁹ (87,6) Gaebelein, *Psalms*, str. 332.
- ⁶⁰ (88,12–13) *The New Bible Commentary*, str. 474.
- ⁶¹ (88,14–19) Citováno A. G. Clarkem, *Analytical Studies in the Psalms*, str. 219.
- ⁶² (93,5) Williams, *Student's Commentary*, str. 372.
- ⁶³ (94, Úvod) Pink, *Attributes*, str. 75.
- ⁶⁴ (96,11–13) Jahve je tradiční výslovnost kombinace souhlásek JHVH a samohlásek slova *Adonaj* (Pán). Hebrejské jméno se zřejmě původně vyslovovalo *Jahve*. Kdykoli se v textu objevila posvátná písmena JHVH, Židé v obavě před znesvěcením Božího jména místo toho vyslovovali *Adonaj*, což označuje Pána. Je pozoruhodné, že

- z iniciál čtyř hebrejských slov v první větě jedenáctého verše lze složit Boží osobní jméno, Jahve (JHVH). České překlady je vždy překládají jako Hospodin, anglická KJV a NKJV naznačují Boží jméno pomocí velkých písmen („LORD“).
- ⁶⁵ (97,6a) Gaebelein, *Psalms*, str. 363.
- ⁶⁶ (98,4–6) Viz F. W. Grant, „Psalms“, III:363. Viz také předchozí výklad tohoto slova. Dané slovo se rovněž našlo ve svtcích od Rudého moře i ve Vulgátě v Dt 32,43. Lze se domnívat, že masoreti (ochránci židovské tradice) je zde vymazali, protože křesťané používali tento verš k obhajobě Kristova božství (jako v Žd 1,6).
- ⁶⁷ (100, Úvod) Barnes, *Psalms*, III:56.
- ⁶⁸ (101,2) Clarke, *Psalms*, str. 247.
- ⁶⁹ (101,7–8) Grant, „Psalms“, III:368.
- ⁷⁰ (104,31–32) J. J. Stewart Perowne, *The Book of Psalms*, II:234.
- ⁷¹ (109,30–31) Meyer, *Psalms*, str. 133.
- ⁷² (Exkurz) Unger, *Bible Dictionary*, str. 231.
- ⁷³ (Exkurz) Barnes, *Psalms*, I:xxxvii.
- ⁷⁴ (Exkurz) Scroggie, *The Psalms*, str. 32.
- ⁷⁵ (110,1) V anglických překladech KJV a NKJV „LORD“ psané velkými písmeny vždy znamená Hospodin (JHVH), tj. Boží osobní, smluvní jméno. Viz pozn. 64.
- ⁷⁶ (110,2) Ironside využil tento obrat pro název své knihy *The Great Parenthesis*, tj. současně dispence křesťanské církve.
- ⁷⁷ (110,3) Scroggie, *The Psalms*, str. 85.
- ⁷⁸ (112,10) Barnes, *Psalms*, III:149.
- ⁷⁹ (118,24) – tamtéž, str. 173–174.
- ⁸⁰ (119, Úvod) Samuel Ridout, *How to Study the Bible*, str. 73.
- ⁸¹ (119 Exkurz) Lewis, *Reflection*, str. 52.
- ⁸² (119 Exkurz) Bellett, *Short Meditations*, str. 131.
- ⁸³ (119,24) Matthew Henry, *Commentary in One Volume*, str. 706.
- ⁸⁴ (119,92) Barnes, *Psalms*, III:204.
- ⁸⁵ (119,107) Charles H. Spurgeon, *The Treasure of David*, VI:244.
- ⁸⁶ (119,136) Citováno Moodym, *Notes*, str. 79.
- ⁸⁷ (119,139) Barnes, *Psalms*, III:217.
- ⁸⁸ (119,145) Verše 145–152 začínají písmenem „kóf“, což je první písmeno hebrejského slova „volat, křičet“.
- ⁸⁹ (120,1–2) Žalmy 120–134 se nazývají Písněmi stupňů, protože je poutníci zpívali, když vystupovali do Jeruzaléma ke každoročním oslavám Hospodinových svátků (Velikonoc atd.).
- ⁹⁰ (121,4) Moody, *Notes*, str. 79.
- ⁹¹ (121,5–6) Je třeba pamatovat, že se jedná o poezii, a může se tedy jednat o básnickou figuru, která předkládá oba extrémní a znamená i všechno mezi tím. Říká se jí merismus. Jiným příkladem je „tvé vycházení i vcházení“ (v. 8), tj. celý tvůj životní styl.
- ⁹² (121,7–8) Všechny tyto tvary překládají jedno hebrejské sloveso *šamar*.
- ⁹³ (122,6) Collins a Lapierre, *O Jerusalem!*, str. 33.
- ⁹⁴ (122,7–9) Barnes, *Psalms*, III:238.
- ⁹⁵ (135,6) Pink, *Attributes*, str. 27.
- ⁹⁶ (137,9) Lewis, *Reflections*, str. 113, 114.
- ⁹⁷ (138,2) Slovo přeložené jako chrám (*hékál*) může také znamenat paláce nebo jinou budovu včetně svatostánku; ne vždy se jím myslí chrám.
- ⁹⁸ (138,2) Clarke, *Psalms*, str. 337.
- ⁹⁹ (139,13–14) Radmacher, bližší dokumentace nedostupná.
- ¹⁰⁰ (139,19–22) Edward J. Young, *Psalms 139*, str. 95.
- ¹⁰¹ (139,19–22) Tamtéž, str. 101.
- ¹⁰² (142,5–7) Clarke, *Psalms*, str. 343.
- ¹⁰³ (143,12) Barnes, *Psalms*, III:314.
- ¹⁰⁴ (147,2–4) Archibald G. Brown, bližší dokumentace nedostupná.
- ¹⁰⁵ (147,19–20) Williams, *Student's Commentary*, str. 148.

Bibliografie

- Alexander, Joseph A. *The Psalms Translated and Explained*. Grand Rapids, Baker Book House, Reprinted from 1873 Edinburgh edition, 1977.
- Barnes, Albert. *Notes on the Books of Psalms*. 3 vols. New York: Harper Bros. Publishers, 1868.
- Bellett, J. G. *Short Meditations on the Psalms*. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1961.
- Bridges, Charles. *Psalms 119*. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, Reprinted from 1827 edition, 1977.

- Clarke, A. G. *Analytical Studies in the Psalms*. Kilmarnock: John Ritchie, Ltd., 1949.
- Delitzsch, Franz. „Psalms“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 11–13. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1970.
- Gaebelein, A. C. *The Book of Psalms*. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1939.
- Grant, F. W. „Psalms“. In *The Numerical Bible*. New York: Loizeaux Bros., 1897.
- Ironside, H. A. *Studies on Book One of the Psalms*. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1952.
- Kidner, Derek. *Psalms 1–72*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.
- . *Psalms 73–150*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1975.
- Lewis, C. S. *Reflections on the Psalms*. London: Collins, Fontana Books, 1969.
- Maclaren, A. *The Book of Psalms*. London: Hodder & Stoughton, 1908.
- Meyer, F. B. *F. B. Meyer on the Psalms*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, n. d.
- Morgan, G. Campbell. *Notes on the Psalms*. Westwood, N.J.: Revell Co., 1947.
- Perowne, J. J. Stewart. *The Book of Psalms*. 2 vols. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, Reprinted from 1878 edition, 1966.
- Samuel, E. Bendor, *The Prophetic Character of the Psalms*. London: Pickering & Inglis, n. d.
- Scroggie, W. Graham. *Psalms*. Vol. 2. London: Pickering & Inglis, 1949.
- . *The Psalms*. Old Tappan, N.J.: Fleming H. Revell Co., 1948.
- Spence, H.D.M. and Exell, Joseph S., Editors. *Pulpit Commentary*, Vol. 8. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1950.
- Spurgeon, C. H. *The Treasury of David*. Grand Rapids: Baker Book House, 1983.
- Wright, The Psalms of David and the Higher Criticism, Or Was David „The Sweet Psalmist of Israel“? Edinburgh and London: Oliphant Anderson & Ferrier, 1900.
- Young, E. J. *Psalms 139*. London: The Banner of Truth Trust, 1965.

Přísloví

Úvod

„Není to album fotek ani kniha o slušném chování, ale kniha, která nabízí klíč k životu. Všechny vzory chování, které vyzvedává, abychom je viděli, lze hodnotit podle kritéria vyjádřeného otázkou: „Je to moudré, nebo pošetil?“

Derek Kidner

I. Jedinečné místo v kánonu

Kniha Přísloví je stále moderní. Zabývá se problémy života, se kterými se setkává každý z nás.

Pokud by se o některé biblické knize dalo říct, že se zaměřuje zvláště na mladé lidi, pak je to právě tato kniha.

Když jeden mladík řekl Kartylovi, že v knize Přísloví nic není, Kartyl odpověděl: „Jednej podle několika přísloví a změníš na tu knihu názor.“¹

Přísloví je nejcennější sbírka poučení pro zdravý, posvěcený, „selský“ rozum, napsaná tak, aby mladí lidé nemuseli dělat některé žalostné chyby, kterých se dopouštěli starší lidé.

Smysl knihy Přísloví je uveden ve verších 1,1–7. Stručně řečeno, cílem je poskytnout mladému člověku moudrost a rozumnost, aby našel skutečné požehnání v životě a unikl nástrahám a léčkám hříchu. Klíčový verš knihy je Př 9,10: „Počátek moudrosti je bázeň před Hospodinem, poznání Svatého je rozumnost.“

Arnot nazývá knihu „Zákony nebe pro život na zemi“.² Tím popisuje její obsah velmi výstižně.

Přísloví je jadrné vyjádření moudrosti, často formulované vtipným způsobem, aby si ho člověk snadno zapamatoval. Většina přísloví se skládá ze dvou vět, které si jsou buď podobné, nebo navzájem kontrastují.

Existuje několik druhů přísloví, jak uvidíme dále.

1. Někdy se jedná o jednoduchý výrok, který vyjadřuje prostý fakt, například: „Lí-

bí-li se Hospodinu cesty člověka, vede ku pokoji s ním i jeho nepřátele“ (16,7, ČEP).

2. Některá přísloví jsou tvořena dvěma větami, kde jedna věc je přirovnána něčemu jinému. „Jak chladná voda znavené duši je dobrá zpráva z daleké země“ (25,25, ČEP).

3. Jiná přísloví se skládají ze dvou vět spojených spojkou *ale* a staví věci do protikladu. „Památka spravedlivého je požehnaná, ale jméno ničemu zpráchniví“ (10,7, ČSP). Tento typ přísloví se nejčastěji vyskytuje v kapitolách 10–15.

4. Jsou přísloví se dvěma větami, v nichž je táž myšlenka opakována nepatrně odlišným způsobem. „Vždyť nevěstka je hluboká jáma, těsná studna je cizinka“ (23,27, ČEP).

II. Autorství

Kniha se někdy nazývá „Přísloví Šalomounova“, protože většinu těchto úsloví napsal tento velmi moudrý král (1,1; 10,1; 25,1). Verš 1Kr 4,32 říká, že Šalomoun složil tři tisíce přísloví, a tak tu z nich máme několik set, které Duch svatý inspiroval, aby se staly Písmem.

Ve 30. kapitole je řečeno, že obsahuje „slova Agúra, syna Jákeova“ (30,1) a 31. kapitola je uvedena jako „slova krále Lemúela“ (31,1). Dnes nevíme, kdo tyto dva muži byli. Někteří si myslí, že to byla jiná jména, která používal Šalomoun.

III. Datum vzniku

Vzhledem k tomu, že Př 25,1 říká, že Chizkijášovi muži sebrali některá Šalomounova přísloví, můžeme konečnou podobu knihy datovat nejdříve do roku asi 700 př. Kr. Původní Šalomounovy příspěvky pocházejí z doby kolem roku 900 př. Kr. Pokud Agúr a Lemúel nejsou básnická jména samého Šalomouna a tito muži žili buď před rokem 900, nebo po roce 700 př. Kr., rozptyl doby sestavení knihy by se ještě rozšířil.

IV. Pozadí a téma

Barvitě poetická kniha Příslaví, jejímž autorem je vedle jiných Šalomoun, slouží k bohaté všestranné výchově. Pokrývá široké spektrum témat – od otázky, jestli dítěti naplácat, až po to, jak vládnout v království. Člověk si někdy klade otázku, jestli je nějaká pravda, o které zde není ani zmínka. Mluví o problémech s alkoholem, o nákupech na splátky, kriminalitě mládeže nebo o organizační práci. Setkáme se zde se všemi druhy lidí – s hašteřivou ženou, nafoukaným hlupákem, člověkem, který nesnáší, aby se mu vyčítaly chyby, nebo s ideální ženou. A nejlepší ze všeho je zde Pán Ježíš, mluví s námi jako personifikovaná moudrost. „Co je v knize ideální, mluví o něm, současné nedostatky volají po něm“ (*Daily Notes*).

Není snadné udělat osnovu knihy Příslaví. Neposkytuje spojitý sled myšlenek jako film, ale nabízí jednotlivé obrazy jako v galerii.

Při studiu Příslaví zjišťujeme, že se v mnoha ohledech podobá Jakubově listu.

Dalším užitečným způsobem, jak ji studovat, je hledat ilustrace pro jednotlivá přísloví v

1. samotné Bibli
2. historii
3. životopisech
4. literatuře
5. přírodě
6. novinách a časopisech
7. rozhlasu a televizi
8. vlastním životě

Je dobré mít na paměti, že některá přísloví jsou vyjádřením *absolutní pravdy*, jiná vyjá-

dření jsou obecná pravda, která může mít tu a tam výjimku. Je například vždy pravda, že „Hospodinovo jméno je pevnou věží“ (18,10), ale výrok „přítel miluje v každé době“ (17,17) může mít výjimky.

Při studiu tohoto Biblického komentáře ke Starému zákonu je klíčové přečíst si napřed příslušný verš nebo úsek. Mnohá vysvětlení nebudou mít pro vás význam, pokud si dané přísloví napřed nepřečtete.

Třídění některých témat v knize Příslaví

Hospodin

- Bázeň před Hospodinem (1,7.29; 2,5; 8,13; 9,10; 10,27; 14,26–27; 15,16.33; 16,6; 19,23; 22,4; 23,17; 24,21; 28,14)
- Bohatý a chudý (10,15; 13,7–8; 14,20–21.31; 15,16; 17,1.5; 18,23; 19,1.4.17; 21,13; 22,2.7.16.22–23; 28,3.6.11.27; 29,7.13)
- Důvěra v něho (3,25–26)
- Důvěryhodný (29,25b)
- Chrání (15,25b; 18,10)
- Kázeň (3,11–12)
- Hospodinovo pozeňání (10,22)
- Soud a spravedlnost (15,25a; 17,3; 21,2; 29,26)
- Stvoření (3,19–20; 16,4; 20,12; 22,2b; 29,13b)
- Svrchovanost a moc (16,1.7.9.33; 19,21; 20,24; 21,30–31; 22,12)
- Vedení (3,5–6; 16,3.9)
- Vševědoucnost (15,11; 16,2)
- Všudypřítomnost (15,3)
- Vyslýchá modlitby (15,8.29)
- Zdroj moudrosti (2,6–8)

Rodičovství

- Pokyny k výchově dítěte (13,24; 19,18; 22,6.15; 23,13.14; 29,15.17)
- Poslušnost a neposlušnost k rodičům (1,8–9; 6,20.22; 13,1; 19,26; 20,20; 23,22; 30,17)
- Rady rodičům (1,8–19; 2,1–22; 3,1–35; 4,1–27; 5,1–23; 6,1–35; 7,1–27; 23,19–35; 24,4–22; 31,1–9)

Řeč

- Dobrá (10,20a.21a; 16,21.23.24; 23,16)
- Drsná (15,1b)

Hloupá (12,23b; 14,3a.7; 15,2b; 18,6–7)

Jemná (15,1a.4a)

Klamná, lež (6,17; 10,18a; 12,19b.22a;

14,25b; 17,4; 26,18.19.23–26.28a)

Léčivá (12,18b; 15,4a; 16,24; 18,21)

Lichocení (20,19; 26,28b; 28,23; 29,5)

Mnohomluvnost (10,19a; 13,3b)

Moudrá (10,31a; 14,3b; 15,2a; 18,4)

Nevhodná (17,7)

Pomluvy (10,18b; 11,13a; 16,28; 17,9b; 18,8;

20,19; 22,11a; 25,23; 26,10.22–26.28; 30,10;)

Pohrdání (11,12a)

Prázdná (14,23b)

Pravdivá (12,19a; 13,5)

Převrácená (4,24; 10,31b.32b; 15,4b; 17,20b)

Rozvážná (15,28a)

Svědék pravdivý a falešný (6,19; 12,17;

14,5.25; 19,5.9.28; 21,28; 25,18)

Ublížování (11,9.11; 12,18a; 15,4b; 16,27;

18,21; 26,18–19)

Uspokojující (12,14; 18,20)

Ukvapená (18,13; 29,20)

Vhodná (15,23; 25,11)

Zdrženlivá (10,19b; 11,12b.13b; 12,23a;

13,1a; 17,27a.28; 21,23)

Zlá (12,13a; 15,28b)

Zneklidňující (27,14)

Různá témata

Falešné váhy (11,1; 16,11; 20,10.23)

Jistota (6,1–5; 11,15; 17,18; 20,16; 22,26.27;

27,13)

Král, vládce (14,28.35; 16,10.12–15; 19,12;

20,2.8.26.28; 21,1; 22,11.29; 24,21–22;

25,2–7.15; 28,15.16; 29,2.4.12.26; 30,31;

31,1.4–5)

Lenoch (6,6–11; 10,26; 15,29; 18,9; 19,15.24;

20,4.13; 21,25; 22,13; 24,30–34; 26,13–

16)

Los (16,33; 18,18)

Med (16,24; 24,13; 25,16.27; 27,7)

Moudrost, personifikovaná (1,20–33; 8,1–36;

9,1–6; 14,1a; 16,16.22; 19,23)

Moudrost přijímat vedení nebo radu od dru-

hých (11,14; 12,15; 15,22; 20,18; 24,6)

Moudrý muž a hlupák (3,35; 10,8.13.14.23;

12,15–16.23; 13,16; 14,3.8.15–

16.18.19.24.33; 15,7.14.20–21; 17,11–

12.16.21.24–25.28; 18,2.6–8; 29,8–9.11)

Nepřítel (16,7; 24,17–18; 25,21; 27,6)

Nestrannost (18,5; 24,23b-25; 28,21)

Ohavnosti

– vůči Bohu (3,32; 6,16; 8,7; 11,1.20; 12,22;

15,8.9.26; 16,5; 17,15; 20,10.23; 21,27;

28,9)

– vůči druhým (13,19; 16,12; 24,9; 26,25;

29,27)

Ochota přijímat ponaučení a nápravu

(1,5; 9,7–9; 10,17; 12,1.15; 13,1.10.18;

15,5.10.12.31.32; 17,10; 19,20.25; 21,11;

25,12; 27,5–6; 28,23; 29,1)

Píle a lenost (10,4; 12,24.27; 13,4)

Pověst (10,7; 22,1)

Posměvač (3,34a; 9,7–8.12; 13,1; 14,6;

15,12; 19,25; 21,11.24; 22,10; 24,9; 29,8a)

Pracovitý muž (21,5; 22,29; 27,18. 23–27;

28,19a)

Přátelé, sousedé, přátelství (3,27–29; 6,1–5;

11,12; 12,26; 14,21; 16,28; 17,9.17;

18,17.24; 21,10; 22,24–25; 24,17.19;

25,8–9.17.20–22; 26,18–19; 27,6.9–

10.14.17; 28,23; 29,5)

Příčinnost (12,9.11; 14,4.23a)

Půjčování (22,7b)

Pýcha a pokora (3,34b; 8,13; 11,2; 15,33;

16,5.18–19; 18,12; 22,4; 29,23)

Sebeovládání, zdrženlivost (23,1–3; 25,28)

Slovo a poslušnost (13,13–14; 16,20; 19,16;

28,4.7.9; 29,18; 30,5–6)

Sluhové a otroci (14,35; 17,2; 19,10;

29,19.21)

Spory (10,12; 12,18; 13,10; 15,1–4.18;

16,27.28; 18,6–8; 21,9.19; 28,25)

Spravedlivý a ničema (3,32–33; 10,3.6–

9.11.16.24–25.29–32; 11,3–11.17–

21.23.27.31; 12,2–3.5–8.12–14. 20–

21.26.28; 13,2.5–6.9.21.25; 14,2.9.11.

14.22.32; 15,8–9.26; 24,15–16; 29,1.12)

Spravedlnost a nespravedlnost (13,2;

17,15.26; 18,5; 21,15; 22,8.16; 24,23–24)

Staré mezníky (22,28; 23,10–11)

Stáří (16,31; 17,6; 20,29)

Trpělivost (14,17.29; 15,18; 16,32; 19,11)

Víno (20,1; 21,17; 23,20–21.29–35; 31,4–7)

Vztah mezi fyzickým, duševním a duchov-

ním zdravím (3,1–2.7–8.16; 4,10.22; 9,11;

13,12; 14,30; 15,13.30; 16,24; 17,22;

18,14; 27,9)

Získat člověka (11,30; 24,11.12)
Závist (3,31; 14,30; 23,17; 24,1.19; 27,4)

Bohatství

Doprovázeno těžkostmi (15,6.16–17; 16,8; 17,1)
Dary a úplatky (15,27; 17,8.23; 18,16; 19,6; 21,14; 25,14; 29,4)
Méně hodnotné než moudrost (16,16)
Nespoléhat na ně (11,28)
Omezená hodnota (11,4)
Pomíjivé (23,4–5; 27,24)
Předstírané (13,7)
Správcovství a štědrost (3,9–10.27.28; 11,24–26; 19,6; 21,26b; 22,9; 28,27)
Zajišťuje (10,15a; 13,8; 18,11)
Získané násilím (11,16b)
Získané nepoctivě (10,2; 13,22b; 15,6b; 20,17; 21,6; 22,16; 28,8)

Získané poctivě (10,16)
Získané rychle (13,11; 20,21; 28,20b.22)
Získává přátele (19,4.6)
Zděděné (19,14)

Zlá žena

Zlá žena nebo nevěstka (2,16–19; 5,3–23; 6,24–35; 7,5–27; 9,13–18; 22,14; 23,27–28; 30,20)

Jiná přísloví o ženách

Dobrá, statečná (12,4; 18,22; 31,10–31)
Krásná bez rozumu (11,22)
Rozumná (19,14)
Nemilovaná (30,23)
Svárlivá (19,13; 21,9.19; 25,24; 27,15–16)
Ušlechtilá (11,16)
Žena tvého mládí (5,18–19)

Osnova

- I. Úvod (1,1–7)
- II. Šalomounova přísloví o moudrosti a hlouposti (1,8–9–18)
 - A. Moudrost napomíná (1,8–33)
 - B. Cesty moudrosti (kap. 2)
 - C. Odměny moudrosti (3,1–10)
 - D. Moudrost jako odměna (3,11–20)
 - E. Moudrost v praxi (3,21–35)
 - F. Moudrost jako rodinný poklad (4,1–9)
 - G. Moudrost a dvě cesty (4,10–27)
 - H. Pošetilost nemorálnosti (kap. 5)
 - I. Pošetilost ručení, lenosti a podvodu (6,1–19)
 - J. Pošetilost cizoložství a spaní s prostitutkou (6,20–7,27)
 - K. Personifikovaná Moudrost (kap. 8)
 - L. Pozvání Moudrosti a hlouposti (9,1–18)
- III. Šalomounova přísloví o praktické morálce (10,1–22,16)
 - A. Protiklad spravedlivého a bezbožného životního stylu (10,1–15,33)
 - B. Vyzdvižení spravedlivého životního stylu (16,1–22,16)
- IV. Příklad moudrých mužů (22,17–24,34)
 - A. Slova moudrého (22,17–24,22)
 - B. Další výroky moudrých (24,23–34)
- V. Šalomounova přísloví sestavena Chizkijášovými muži (25,1–29,27)
- VI. Slova Agúra (kap. 30)
- VII. Slova matky krále Lemúela (31,1–9)
- VIII. Statečná žena a matka (31,10–31)

Komentář

I. Úvod (1,1–7)

1,1 Šalomoun, Davidův syn, byl nejmoudřejší, nejbohatší a nejmávanější ze všech izraelských králů (1Kr 3,12–13; 4,30–31). Vyřkl tři tisíce přísloví, ale v této knize se zachovala jen některá. Ta jsou zachycena ve verších 1,1 až 29,27.

1,2–3 Verše 2–6 nám říkají, proč tato přísloví napsal. Stručně řečeno, poskytují praktickou moudrost pro náš život a pro to, jak si v životě počínat.

Lidé se zde mohou naučit bystrosti, mohou získat poučení, které umožňuje vědět, jak a co dělat. Mohou se zde naučit vnímat slova rozumnosti, rozlišovat mezi tím, co je dobré a zlé, užitečné a bezcenné, prospěšné a škodlivé. Lidé se zde naučí, co je moudré, spravedlivé, čisté a hodné cti.

1,4 Nasloucháním těmto příslovím nabude prostoduchý rozumnosti, důvtipu, mladí lidé získají vhled a posvěcený „zdravý rozum“.

1,5 Moudří lidé, pokud budou dbát těchto přísloví, se stanou ještě moudřejší a rozumný muž se naučí vést vlastní život a také radit druhým. Je pozoruhodné, že kniha adresovaná především mladým hned na samém začátku říká: „Ať slyší moudrý...“ To je význam výrazu moudrý člověk v knize Příslaví. Je to ten, kdo se nechá vyučovat. Je ochoten naslouchat a ne jen povídat. Není to vševěd, kterého všichni nesnáší.

1,6 Kniha má za cíl umožnit člověku rozumět příslovím a tajům, tedy poučením, která často tkví hlouběji pod povrchem. Pomáhá pochopit význam moudrých rčení a skrytých pravd, které jsou v nich obsaženy.

1,7 Nyní se dostáváme ke klíčovému verši knihy (viz také 9,10). Bázeň před Hospodinem je začátek neboli hlavní složka poznání. Chce-li být člověk moudrý, nechť začne ctít Boha, důvěřovat mu a poslouchat jej. Co je rozumnější, než aby stvoření důvěřovalo svému Stvořiteli? A naopak co je nelogičtější, než aby člověk odmítal Boží slovo a žil podle svých vlastních představ? Je moudré činit pokání ze svých hříchů, věřit v Ježíše Krista jako

Pána a Zachránce a potom pro něho zbožně žít celým srdcem.

Hlupáci pohrdají moudrostí a poučením. Moudrý v této knize je ten, kdo je ochoten, kdo se dychtivě chce učit, a právě tak hlupák je ten, komu není možné nic říct. Je nezvladatelný a sebevědomý, novým věcem se učí jen cestou velkých těžkostí, pokud vůbec.

II. Šalomounova přísloví o moudrosti a hlouposti (1,8–18)

A. Moudrost napomíná (1,8–33)

1,8 Prvních sedm kapitol je adresováno „mému synu“, tento výraz se zde vyskytuje asi patnáctkrát. V těchto kapitolách slyšíme tlukot srdce otce, který chce pro život svého dítěte to nejlepší. Když bude mladý člověk dbát na rodičovské rady, vyhne se hloupým nástrahám a naučí se chovat v praktických všedních záležitostech.

Kolik vděčíme vlivu zbožných rodičů, zejména zbožných matek! Henry Bosch připomíná:

Mnoho velkých mužů minulosti získalo bohaté pozhnání z toho, co se naučili u své matky. Podívejme se na Mojžíše, Samuela nebo Timotea. Fyzická péče a zbožný vliv, kterých se jim dostalo u těchto duchovních vůdců, přinesly v jejich životech bohaté ovoce. Vzpomeňme také Augustina, Johna Newtona a horlivé bratry Wesleye. Jejich jména by pravděpodobně nikdy neozářila stránky historie, kdyby nebylo zbožných žen, které je vychovávaly doma, kde byly zákon lásky a křesťanského svědectví jejich každodenními průvodci a inspirací.³

1,9 Kdo se řídí radami rodičů, tomu se ony stávají půvabným věncem na hlavě a ozdobným náhrdelníkem na krku, což je básnické vyjádření, že poslušnost přináší poctu a morální krásu do života moudrého syna.

1,10 Když si mladý člověk zničí život, častěji se to vysvětluje tím, že se dostal do špatné společnosti. Tento proces je barvitě popsán ve verších 10–19.

Napřed se mu dostává varování. Život je plný svodů ke zlu. Potřebujeme odvahu a rovnou páteř, abychom řekli „Ne“, třeba i stokrát za den.

1,11 Zde pouliční parta zve našeho mladého přítele, aby se zapojil do ozbrojené loupeže. Kdyby to bylo nutné, tak svou oběť „odprásknou“. Našemu příteli může lichotit, že ho takoví „drsníci“ berou mezi sebe. Říkají: „Pojď s námi.“ A je možné, že ho zláká vzrušení udělat něco tak odvážného.

1,12–14 Je možné, že ho život v bezpečí nudí, a on chce udělat něco „pro legraci“. Tady je příležitost. Dokonalý zločin! Náhlá násilná smrt, potom se rychle zbavit všech důkazů. Silným motivem je samozřejmě to, že se všichni přes noc stanou bohatými. Budou mít dost kořisti, aby si všichni komplicové naplnili domy. Říkají tedy: „Pojď s námi a budeš v balíku. Všichni se rozdělíme stejně. Nemůžeš prodělat.“

1,15–16 Avšak moudřejší hlas říká: „Můj synu, nedělej to. Drž se od nich co nejdál. Neměj nic společného s jejich plány na rychlé zbohatnutí. To nemůže vyjít!“

Uvědom si, že tito lidé jdou stále životem zločinu, nemají zábrany. Jedna vražda, kterou spáchají, rychle střídá druhou.“

1,17–18 Pták je natolik bystrý, aby se vyhnul síti nebo léčce, kterou je vidět. Ale tito muži natahují past na vlastní život a pak spadnou přímo do ní.

1,19 Tento příběh má morální poučení. Ti, kdo se snaží rychle zbohatnout, platí za svou hrabivost vlastními životy. Takové jsou cesty každého, kdo dychtí po zisku. Chamtivost připravuje člověka o život.

Tento konkrétní úsek se zabývá pokusem zbohatnout cestou násilí. Jeho aplikace je však širší. Týká se každého plánu na rychlé zbohatnutí, ať je to gamblerství, sázková loterie nebo spekulace na akciovém trhu.

Dále slyšíme dva hlasy, které volají na muže procházející kolem. Je to hlas Moudrosti a hlas cizí ženy. Moudrost, i když je zde reprezentována ženou, ve skutečnosti symbolizuje Pána Ježíše Krista.⁴ Cizí žena je obrazem hříšného pokušení a bezbožného světa.

Ve verších 20–33 Moudrost naléhavě volá

na ty, kdo si bláhově myslí, že se bez ní obejdou.

1,20 Všimněte si, že Moudrost stojí a hlasitě volá na strategických místech, aby ji každý slyšel. Pozvedá svůj hlas na náměstích.

1,21 Stojí hned na hlučných křižovatkách a hned zase u vstupu do bran města. Tak volá Pán lidské pokolení všude, kudy jde.

Kde se křižují plné cesty života,
kde zní volání lidí,
nad hluk sobeckých sporů
slyšíme tvůj hlas, ó, Synu člověka!

Frank Mason North

1,22 Moudrost volá na prostoduché, na posměvače a hlupáky. Prostoduší jsou naivní, dobrosrdeční lidé, které je snadné ovlivnit čímkoliv dobrým i zlým. Zde je jejich nestálost vede očividně nesprávným směrem. Posměvači jsou ti, kdo se k moudré radě staví pohrdavě, nic pro ně není svaté nebo vážné. Hlupáci jsou ti, kdo nerozumně odmítají pokyny. Jsou podvedení a ve své nevědomosti neústupní.

1,23 Tomuto verši lze rozumět dvěma způsoby. První může znamenat: Jelikož neposluoucháš mé pozvání, obrať se a poslechni mou výtku. Vyleji svého ducha ve slovech soudu a řeknu ti, co tě čeká.

Podle tohoto výkladu verše 24–27 popisují jejich osud.

Druhý možný význam zní takto: Obráťte se a číňte pokání, když vás napomínám. Pokud poslechnete, vyleji na vás svého ducha v podobě požeňování a poznáte moje slova.

Slovo „duch“ zde pravděpodobně znamená „přemýšlení“ nebo „mysl“. Je pravda, že Kristus vylévá Ducha svatého na ty, kdo reagují pozitivně na jeho volání; tato pravda nebyla v době Starého zákona ještě tak jasná, jako je v Novém zákoně.

1,24 Jednou z největších tragédií života je hrubé odmítnutí vlídného naléhání Moudrosti. Toto odmítnutí má za následek promarněnou příležitost z vrcholu Olivové hory: „Kolikrát jsem chtěl... ale nechtěli jste“ (Mt 23,37).

1,25 Moudrost se trápí nad těmi, kdo mávají rukou nad jejími radami a kdo s jejími konstruktivními výtkami nechtějí mít nic společného.

Proč je tvrdošíjně odmítání člověka tak iracionální? Protože Boží přikázání a varování jsou zde pro dobro *člověka*, ne pro dobro Boha. Dobře to ilustruje příběh, který vypráví D. G. Barnhouse. Malá holčička se protáhla kovovou mříží mezi lví klecí a návštěvníky washingtonské ZOO. Dědeček jí poručil, aby se hned vrátila, ale ona se jen jízlivě obrátila zády. Lev se k ní dostal, vtáhl ji do klece a rozsápal ji, takže zemřela. Barnhouse vysvětluje toto poučení:

Bůh nám dal přikázání a zásady, které jsou pro naše dobro. Nikdy nám nedává příkazy ze své svévole nebo proto, aby nám kazil radost. Přikázání „nebudeš mít jiné bohy kromě mne“ nám dal ne proto, že žárlí na své postavení, ale proto, že ví, že kdybychom dali přednost něčemu jinému, tak nám to ublíží. Pokud pochopíme princip, který vyjadřuje tato skutečnost, pak také pochopíme, proč nás Bůh vychovává. „Koho Pán miluje, toho vychovává“ (Žd 12,6). Nechce, abychom se k němu obraceli zády a šli vstříc lvům, protože tím lvem je ďábel, který hledá, koho by sežral.⁵

1,26 Jestliže člověk stále nechce poslouchat, pak mu tato neposlušnost nutně přinese katastrofu a zkázu. Pak se bude smát Moudrost: „Také já se budu vysmívat vaší pohromě, posmívat se, když přijde to, čeho se strachujete.“

Znamená to, že Hospodin se bude skutečně smát, až přijde pohroma na bezbožné, jak se to zdá v tomto textu a v Ž 2,4? Pokud si smích představujeme tak, že je plný krutosti, zla, touhy po odplatě, pak určitě ne! Jedná se o smích v obrazném smyslu. Je to obrat, který vyjadřuje, jak je směšné, když pouhý člověk pohrdá všemocnou svrchovaností, jako kdyby komár pohrdal ohněm vysoké pece. A může zde jít také o tuto myšlenku: Člověk se může smát přikázáním Moudrosti nebo se chovat, jako by neexistovaly, ale až bude sklízet ovoce své pošetilosti, uvidí, že přikázání se nikdy nemění a posměvač se bude cítit, jako by se mu ta přikázání vysmívala – bude to smích poetické spravedlnosti.

1,27 Den odplaty určitě přijde. Soud, kterého se lidé báli, je zastihne jako bouře. Pohroma bude hučet jako tornádo. Zachvátí je úzkost, stísněnost, šok a zoufalství.

1,28 Potom budou lidé volat Moudrost marně. Budou se zoufale snažit ji najít, ale nenajdou ji. Příliš pozdě si uvědomí, že světlo, které odmítali, jim svítit nebude. Nechtěli vidět, nyní nejsou schopni vidět. Boží duch se nebude neustále zaneprazdňovat člověkem (Gn 6,3). Proto je výzva evangelia tak naléhavá:

Proč ne dnes! Proč ne hned!
Dokud zní Ježíšův hlas!
Proč ne dnes! Proč ne hned!
Když v hříchu zůstaneš,
brána se neotevře,
a na tvé volání bude pozdě!
Proč ne dnes! Proč ne hned?

Autor neznámý, 19. století

1,29 Odsouzení těchto posměvačů je v tom, že nenáviděli pokyny Moudrosti a sveřepě odmítali ctít Hospodina. Možná se vysmívali, že evangelium je dobré pro ženy, pro děti, ale ne pro ně. „Tvrdí, že jsou moudří, ale stali se blázny“ (Ř 1,22). O nenávisti k moudrosti je řeč také v J 3,19–21.

1,30 Pro dobrou radu obsaženou v Božím slově neměli ve svém životě místo, smáli se, když Bible odsuzovala jejich bezbožná slova a činy. Nebáli se Boha ani jeho kárání.

1,31 Teď musí za svou svévolnost platit závratnou cenu a jsou zavaleni zlým ovocem vlastních plánů. To vše je jejich vina, ne vina Moudrosti. Prostě neposlouchali.

1,32 „Vždyť odvrácení prostoduchých je zabije, bezstarostnost hlupáků je zahubí.“ Každý člověk má svobodu se v životě sám rozhodovat, ale nemá svobodu si vybírat důsledky svých rozhodnutí. Bůh ustanovil na světě určité morální principy. Ty diktují důsledky pro každou volbu. Není možné oddělovat to, co Bůh spojil.

1,33 Dobré na tom je to, že ti, kdo berou Moudrost vážně, budou žít v bezpečí a nebudou se bát. Ti, kdo následují Moudrost, radují se z dobrého života, unikají utrpením, starostem a hanbě, která se za svévolnými a bezbožnými táhne, jako když pes chytí stopu.

B. Cesty moudrosti (kap. 2)

Ve 2. kapitole Šalomoun vyzývá svého syna, aby chodil po cestách moudrosti. První

čtyři verše uvádějí podmínky pro poznávání Boha; člověk o ně musí vážně a upřímně celým srdcem usilovat. Zbytek kapitoly slibuje, že pak získá moudrost a prozíravost. Těchto 22 veršů v kapitole odpovídá dvaadvaceti písmenům hebrejské abecedy.

2,1 Syn je napřed vyzván, aby si vyučování svého otce bral k srdci a jeho příkazy uchovával. Příslaví měla za cíl, aby byla uchovávána „u tebe“, neboli aby se je učil zpaměti.

2,2 Je třeba mít otevřené ucho a otevřené srdce či mysl. Syn musí být pozorný posluchač, ne nutkavý mluvka. Nemá mluvit o svých problémech jako při moderním poradenství; naopak má poslouchat moudré rady druhých.

2,3–4 Pokud to myslí doopravdy, ať hlasitě volá na schopnost rozeznávat a volá na porozumění. Je důležité, aby svůj záměr myslel vážně. Je to zákon života, že dostaneme to, za čím jdeme.

Potřebujeme stejné úsilí, jako když lidé těží stříbro, jako když hledají skryté poklady. Je tragické, že lidé často víc usilují o hmotné statky než duchovní bohatství.

2,5 Ale ti, kdo hledají, určitě najdou. Ti, kdo dychtivě usilují o správný vztah s Hospodinem a opravdu chtějí poznat Boha, nejsou nikdy zklamáni. Proto jeden z raných církevních otců řekl, že člověk, který hledá Boha, ho už našel. Kristus zjevuje Otce všem, kdo v něho věří. Znat Krista znamená znát Boha.

2,6 Když jsme byli spaseni skrze víru v Krista, jsme schopni nabývat pravou moudrost od Pána. On nás učí, jak správně myslet, jak vyhodnocovat, jak rozpoznávat pravdu a omyl, jak rozvíjet Boží vhled.

2,7 Bůh dává přímým bohatě zdravou moudrost a zvláštní štít ochrany těm, kdo žijí bezúhonně.

2,8 Sřeží cesty těch, kdo vedou čistý, morální život. Jeho svatí unikají bolestem a hořkosti, které po sobě zanechává hřích. „Vyvolení Boží přátelé přicházejí a odcházejí s ochranou a jistotou“ (Knox).

2,9 Tento verš tvoří paralelu k 5. verši. Oba začínají slovem „tehdy“ a vyjmenovávají, jaký užitek mají ti, kdo vážně usilují o poznání Boha.

Ten, kdo dychtí po tom, aby poznal Boha a činil jeho vůli, se naučí, jak se správně chovat, jak jednat férově, jak být poctivý, stručně řečeno, vybrat si správnou cestu a každou dobrou stezku.

2,10 Důvodem takového chování je to, že jeho mysl bude ovládat moudrost. Poznání toho, co je správné, se stane příjemným, ne odporným. Pro opravdového věřícího nejsou Boží příkazy protivné. Kristovo jho je příjemné a jeho břemeno lehké.

2,11 Rozvaha neboli schopnost se moudře rozhodovat uchrání člověka mnoha zlých cest. Zdravý úsudek nás vysvobozuje od toho, abychom se zapletli se zlými lidmi. Nikdo z nás si neuvědomuje, před jakými duchovními, morálními i fyzickými úskalími jsme denně uchráněni. Křesťan se raduje ze života pod dobrou ochranou, uniká poskvárnám, které jsou ve světě kvůli jeho chřtíčům.

2,12 Jsme chráněni před vztahy se zlými lidmi (v. 12–15) a před objetím cizí ženy (v. 16–19).

Na prvním místě jsme chráněni před světem bezbožných lidí, kteří zkreslují skutečnosti a překrucují pravdu. Jejich řeč je zcela nedůvěryhodná.

2,13–15 Tito muži nechodí po osvětlených ulicích upřímnosti, ale plíží se temnými alejemi zločinu a křiváctví.

Mají divokou radost, když páchají zlo, a libují si v tom, jak jejich hřích obrací všechno vzhůru nohama.

Jdou po křivolakých cestách, jejich chování je pochybné a lstivé.

2,16 Moudrost chrání nejen před společností takových lidí, ale také před spáry nemorální ženy. Tuto ženu můžeme chápat jako skutečnou prostitutku nebo ji můžeme vidět jako obraz falešného náboženství či bezbožného světa.

Její metodou je lichocení: „Nejsi doma oceněný, jak by sis zasloužil. Jsi krásný, schopný. Máš mnoho co nabídnout. Potřebuješ lásku a soucitné porozumění – a já jsem ta, která ti to dá.“

2,17 Je nevěrná společníkovi svého mládí, tedy svému manželovi. Zapomíná na smlouvu svého Boha, tedy na manželský slib, který

učinila před Bohem. „Smlouva svého Boha“ může také znamenat Desatero přikázání a konkrétně sedmé, které zakazuje cizoložství.

2,18 První větu 18. verše je možné přeložit takto: „Protože její dům vede ke smrti“ nebo „klesá ke smrti, což je její dům“ (RV na okraji). Paralelní druhá věta verše zřejmě podporuje překlad NKJV. Když obě věty spojíme, vyjadřují tuto myšlenku: Její dům vede ke smrti, a ti, kdo do něj vstupují, sklouznou do hrobu. Její stezky vedou k mrtvým, a proto ti, kdo jdou za ní, budou brzy v říši zemřelých. Jelikož každý jednoho dne zemře, smrt zde musí být něco víc než společný úděl všech smrtelníků, musí znamenat morální smrt, která vede k věčné smrti.

2,19 Jakmile člověka zláká, je téměř nemožné, aby unikl. Tento verš jako by vylučoval naději na návrat. Ale mnoho výroků v Bibli je třeba chápat jako obecné pravidlo, které může mít výjimky. O to jde i zde. Jakmile je člověk zasvěcen do jejích tajů, je mimořádně těžké se znovu dostat na správnou cestu.

2,20 Spojme tento verš s 11. veršem. Moudrost chrání nejen před zlými muži a cizí ženou, ale – vzato pozitivně – povzbuzuje společenství těch, kdo mají hodnotu a jsou upřímní.

2,21–22 Za Mojžíšova zákona se bezúhonným lidem – upřímným a poctivým – dostalo odměny v podobě bezpečného místa v kenaanské zemi. Když přejdeme do Nového zákona, tato hmotná pozeňání na zemi uvolňují prostor duchovním pozeňáním v nebi. Stále však platí, že spravedlnost a slušnost se dočkají odměny v tomto životě i v životě budoucím.

Je rovněž pravda, že ničemové budou vyřazeni ze země plně pozeňání. Zrádní lidé nemají trvalé dědictví.

C. Odměny Moudrosti (3,1–10)

3,1 Moudrost, stejně jako všichni dobří rodiče, chce pro své děti do nejlepší. Ví, že je to možné jen tak, že budou poslouchat její vyučování, což je jiný způsob, jak vyjádřit poslušnost svatých Písem. Zde tedy naléhá na svého syna, aby si je pamatoval myslí a poslouchal srdcem.

3,2 Obecně řečeno ti, kdo jsou poddání

svým rodičům, žijí déle a lépe. Ti, kdo se postaví proti rodičovské kázni, přivolávají na sebe nemoc, nehody, neštěstí i předčasnou smrt. Tento verš tedy koresponduje s pátým přikázáním (Ex 20,12), které slibuje dlouhý život těm, kdo ctí své rodiče. Jay Adams píše:

Bible učí, že pokoj v mysli, který vede k delšímu a šťastnějšímu životu, pramení ze zachování Božích přikázání. Obviňující svědomí je břemeno, které ničí tělo. Dobré svědomí je důležitý faktor vedoucí k dlouhověkosti a fyzickému zdraví. Do jisté míry tedy zdraví těla plyne z blaha duše. Úzká psychosomatická souvislost mezi chováním před Bohem a fyzickou kondicí je prokázán fyzikální princip.⁶

3,3–4 Milosrdenství a pravda by měly být vidět na vnějším chování (uvázané kolem krku) a měly by být také pravdou vnitřního života (napsané na tabuli srdce).

To je způsob, jak najít přízeň a uznání (nebo úspěch) v Božích i lidských očích. Lze jej shrnout tak, že spokojený život je život podle Boží vůle. To však vyvolává otázku: „Jak poznat Boží vůli ve svém životě?“ Klasickou odpověď dávají následující dva verše

3,5 Především je třeba, abychom byli celé – náš duch, duše i tělo – oddaní Hospodinu. Musíme mu důvěřovat, nejen pokud jde o spásu naší duše, ale také o směřování našeho života. Musí to být oddanost bez výhrad.

Dále je třeba, abychom zdravě nedůvěřovali sobě, abychom uznali, že nevíme, co je pro nás nejlepší, že nejsme schopni sami rozhodovat o sobě. Jeremjáš to vystihuje takto: „Je mi známo, Hospodine, že cesta nezávisí na člověku ani jistota kroku na tom, kdo jde“ (Jr 10,23).

3,6 A konečně musíme Krista uznat jako svého Pána. „Na všech svých cestách ho uznávej.“ Každou oblast svého života musíme svěřit jemu. Není prostor pro naši vlastní vůli, naši jedinou čistou touhou je znát jeho vůli a uskutečňovat ji.

Za takových podmínek bude Bůh řídit naše cesty. Může to dělat prostřednictvím Bible, rady zbožných křesťanů, zvláštní souhrou okolností, vnitřním pokojem Ducha nebo nějakou kombinací uvedeného. Jestliže počkáme, On

nás povede tak jasně, že nejít touto cestou by byla vyslovená neposlušnost.

3,7–8 Pokud jde o Boží vedení, brání nám naše domýšlivost. Když se bojíme Hospodina a odvracíme se od zla, způsobí to „zelenou vlnu“ v našem životě. Přináší to zdraví tělu a sílu (doslova nápoj nebo občerstvení) kostem. Zde se opět zblízka setkáváme s úzkou souvislostí mezi morálkou člověka, duchovním stavem a fyzickým zdravím.

Odhaduje se, že strach, starosti, závist, nevrlost, nenávisť, vina a další emocionální stresy působí přes 60 procent našich nemocí. Když k tomu přičteme hroznou daň, kterou si vybírá alkohol (cirhóza jater), tabák (rozedma plic, rakovina, nemoci krevního oběhu), nemorálnosti (pohlavní nemoci, AIDS), pak si uvědomíme, že obrat „napřímí tvé stezky“ vlastně znamená spíš „učiní tvé stezky hladké a přímé“, ale jeho vedení je v tomto zaslíbení určitě také zahrnuto. Díky Boží inspiraci byl Šalomoun v oblasti lékařské vědy kus cesty před svou dobou.

3,9 Jedním ze způsobů, jak ctít Krista jako Pána, je být dobrý správce toho, co vlastníme. Všechno, co máme, patří jemu. Jsme správcí, neseme za svou správu zodpovědnost. Máme výsadu, že si pro sebe můžeme vybrat skromnější životní styl, všechno dát na práci pro Boha a důvěřovat mu i do budoucnosti. Měli bychom se rozhodnout podobně jako David Livingstone, že všechno, co máme, budeme investovat do Božího království.

3,10 Štědří Izraelci měli ve Starém zákoně zaslíbeny napěchované sýpky a přetékající kádě vína. I když naše požehnání má spíše duchovní povahu, stále platí, že ve štědrosti Boha nepředstihneme.

D. Moudrost jako odměna (3,11–20)

3,11–12 Bohu můžeme vyjadřovat uznání také tím, že se podřizujeme jeho kázni. Velmi často vnímáme kázeň jako trest, ale ve skutečnosti jde o všechno, co patří k dobré výchově dítěte, tedy pokyny, varování, povzbuzení, rada, náprava i trest. Všechno, co Bůh dopouští v našem životě, má svůj smysl. Nikdy bychom k tomu neměli mít odpor ani to znevažovat. Zároveň bychom se tomu neměli

vyhýbat nebo se pod jeho výchovou vzdávat. Měli bychom si naopak uvědomovat, že Bůh dosahuje svých cílů tím, že nás kázní, tak z toho máme největší užitek. Konečný Boží cíl při kázni v životě je to, abychom se stali účastníky jeho svatosti.

Kázeň je důkaz lásky, ne hněvu. Náprava je důkaz toho, že jsme synové (Žd 12,6–8).

K zamyšlení: Zahradník prořezává vinnou révu, ne trní.

3,13 Šťastný je ten, kdo nachází moudrost, zvláště když si uvědomíme, že v Moudrosti je zde skrytý sám Kristus. Dosadme si Krista do následujících veršů a uvidíme, co se stane.

3,14 Přínos toho, že známe Pána Ježíše, daleko převyšuje jakýkoli prospěch z toho, co bychom mohli získat za stříbro nebo zlato. On dává to, co se za peníze nedá koupit.

Mně Ježíš je dražší než drahokam,
mně Ježíš je dražší než bohatství klam,
mně Ježíš je dražší než statky vše,
mne v domov vede ruka Ježíše.

Než mít království a být otrokem
hrozně moci hříchů svých,
mně Ježíš je dražší a jeho říš,
kterou spatřím v nebesích.

George Beverly Shea

3,15 On je cennější než rubíny, než klenoty, má větší cenu než jakékoli pozemské ocenění.

3,16 Jednou rukou nabízí dlouhý, vlastně věčný život, a druhou duchovní bohatství a poctu.

3,17 Všechny jeho cesty jsou příjemné, jeho stezky jsou pokoj. „Kam on vede, tam je cesta příjemná, kam on ukáže cestu, tam je pokoj“ (Knox).

3,18 Ti, kdo se ho chopí, se stanou stromem, jehož ovoce je život, který stojí za to. Ti, kdo mu zůstávají blízko, jsou šťastní.

3,19–20 Tyto dva verše popisují Boží moudrost při stvoření, v soudu a v zabezpečení. Při stvoření založil zemi a upevnil nebesa. S porozuměním otevřel prameny velké hlubiny v době potopy. Svým zaopatřením zvedá vodu z oceánu do oblak a pak zase rozděluje déšť na zemi.

Kdo je ten, kdo to všechno působí? Je to Kristus, Boží Moudrost (J 1,3; Ko 1,16; Žd 1,2).

E. Moudrost v praxi (3,21–35)

3,21 Výsada, že nás vyučuje Moudrost, která stvořila a udržuje vesmír, je příliš velká na to, abychom ji propásli. Neměli bychom nechávat odeznít moudrost a důvtip bez naší pozornosti.

3,22–24 Moudrost a důvtip nám přinášejí vnitřní vitalitu (život duši) a vnější krásu (milost hrdlu).

Dávají nám schopnost bezpečně chodit po cestě, bez nebezpečí, že bychom klopýtli nebo uklouzli.

Zaručují dobrý spánek v noci, kdy nás nepronásleduje svědomí, a nemusíme se ničeho bát.

3,25 Chrání člověka před náhlým strachem, který zachvacuje ničemy. Ti, kdo závidí ničemům jejich zdánlivý blahobyt, si neuvědomují rizika, která úzce souvisí s takovým životem – vydírání, krádež, pomsta, výpalné, únos a vražda.

3,26 Hospodin chrání ty, kdo chodí po jeho cestách, nedopustí, aby se naše noha chytla do pastí. Často si v životě uvědomujeme zázračné Boží zásahy, kdy nás zachraňuje. To je však pouze vrchol ledovce. Jednoho dne uvidíme plněji, od čeho jsme byli zachráněni a pro co jsme byli zachráněni.

3,27 Všimněte si několika „ne-“, ve verších 27–31: Neodpírej ... neříkej ... nekuj ... neved' ... nezávid' ... nevol.

Nejprve neodpírej dobro těm, kterým náleží, když je ve tvé moci ho prokázat. To se může týkat mzdy, odměny, kterou si někdo zasloužil, dluhu, který je třeba splatit, nebo nářadí, které sis vypůjčil. V širším smyslu to může znamenat: „Neodpírej laskavost nebo dobrý skutek tomu, kdo na to má nárok.“ Tento pokyn se může týkat spravedlivých zbožných lidí, kteří se tolik zabývají svým správným vztahem k Bohu, že zanedbávají své povinnosti vůči lidem (viz Jk 4,17)

3,28 Neodsouvej potřeby svého bližního na zítřek, když mu můžeš vyhovět dnes.

Kdo je můj bližní? Každý, kdo potřebuje mou pomoc.

Co potřebuje můj bližní? Potřebuje slyšet dobrou zprávu o spasení.

Jestliže mi Duch svatý klade na srdce svě-

dectví pro někoho, pak bych ho měl vydat dnes. Nikdy neoddaluj nutkání Ducha.

3,29 Láska k bližnímu nedovoluje, abychom proti tomu, kdo bydlí vedle nás v domě s důvěrou a bez nějakého podezření, vymýšleli něco zlého. To platí pro podlé, sarkastické a kruté odplácení, které bývá často spojeno se sousedskými hádkami.

3,30 Zde je varování před rozmiškami s někým druhým, když není důvod je vyvolávat. Na světě je už dost sporů a není třeba zbytečně podněcovat další.

3,31–32 Může se zdát, že násilník má okamžitý úspěch. Ale nezávidíme mu a nechodíme jeho cestou. Hospodin nenávidí, hnusí si, považuje za ohavnost zvráceného člověka a pohrdá jím, ale upřímného přijímá, aby s ním měl důvěrný vztah (viz J 14,23)

3,33 Boží odsouzení nebo důvěra, jeho kletba nebo požehnání – to je volba! Nad domem ničemy visí temný mrak, zato nad domem spravedlivého září paprsky Boží přízně.

3,34 Další volba je mezi Božím posměchem a milostí. Bůh se posmívá posměvačům, ale dává milost pokorným. Jak je tento verš důležitý, vyplývá z toho, že je v Novém zákoně dvakrát citován (Jk 4,6; 1Pt 5,5).

3,35 A poslední volba je mezi ctí a hanbou. Moudří zdědí slávu, o hlupácích se roznášá, jakou si dělají ostudu.

F. Moudrost jako rodinný poklad (4,1–9)

4,1 V prvních devíti verších Šalomoun opakuje zdravé vyučování, které mu předal jeho otec, a vyzývá své děti, aby věnovaly veškeré úsilí tomu, jak získat správný vhled. Kniha Příslaví je plná vážně míněných výzev pro mladé lidi, aby poslouchali vedení moudrého otce.

4,2 Vyplatí se rozvíjet přátelství se zbožnými staršími lidmi. Můžeme se od nich mnohému naučit a čerpat z jejich letitých zkušeností. Jejich učení je dobré a nemělo by se jím pohrdat.

4,3 Zde se Šalomoun vrací do doby, kdy byl jako syn u svého otce a „jedináček“ pro svou matku. Ve skutečnosti nebyl jedináček, ale výraz „jediný syn pro svou matku (u své

matky)“ může znamenat „maminčin miláček“ (Knox).

4,4 David, Šalomounův otec, naučil svého syna, aby se držel jeho zdravých rad a vedl život, který stojí za to. Souhrn Davidových pokynů je ve verších 4b-9.

4,5–6 Jeho hlavní starostí bylo, aby syn nabyt moudrost a porozumění – což ve skutečnosti znamená žít s Hospodinem. Ať bude Šalomoun dělat cokoli, nikdy by na to neměl zapomenout, protože skutečnou hodnotu má pouze život, který žijeme s Bohem.

4,7 Prvním krokem k získání moudrosti je mít motivaci, odhodlání. Pokud za něčím v životě jdeme, pak to získáme. Měli bychom usilovat o moudrost za každou cenu a v tomto procesu nabývat porozumění a schopnost rozeznávat. To mimo jiné znamená, abychom se učili rozhodovat se mezi zlým a dobrým, mezi dobrým a nejlepším, mezi duševním a duchovním, mezi časným a věčným.

4,8 Jestliže ve svých prioritách dáme Moudrosti první místo, příjemně nás povýší. Pokud ji s láskou obejmeme, získá nám poctu.

4,9 „Ozdobí tě půvabem a korunou slávy“ (Moffatt). Moudrost přináší svým dětem morální krásu. Srovnajme to například s tím, jak odpudivý je život, který se propadl do mrhání a nemorálnosti.

G. Moudrost a dvě cesty (4,10–27)

4,10 Šalomoun dále už necituje rady svého otce, ale vrací se k výzvam svému synovi. Platí obecné pravidlo (ne bez výjimky), že čistý život vede k dlouhému životu. Podívejme se, jak kouření, alkohol a sexuální hřích přímo souvisí s nemocemi a smrtí.

4,11–12 Otec může cítit uspokojení, když naučil svého syna cestě moudrosti a byl mu dobrým příkladem. Vyučování je však třeba spojit s příkladem. Otcovy činy mluví hlasitěji než jeho slova.

Syn, který chodí po dobrých stezkách, bude chodit bez překážek a když poběží, neklopýtne.

Syrská verze má čtení: „Když jdeš krok za krokem, otevřu před tebou cestu.“ To vyjadřuje dva důležité principy. Jednak že nás Bůh vede krok za krokem a nezjevuje celý plán najed-

nou, a jednak Bůh člověka vede, když se přibližuje k němu. Loď musí být v pohybu, aby ji kapitán mohl řídit. Stejně jízdí kolo se dá řídit, jen je-li v pohybu. Totéž platí o nás. Bůh nás vede, pokud jsme z jeho pohledu v pohybu.

4,13 Máme se pevně chopit dobrých pokynů a neopouštět je. Měli bychom střežit moudrost, jako bychom střežili vlastní život – protože moudrost je náš život, zejména pokud máme na mysli Moudrost vtělenou v osobě Pána Ježíše,

4,14 Verše 14–19 varují před špatnou společností a staví do protikladu cestu temnoty a cestu světla.

Tato varování před tím, abychom se spojili s nespravedlivými, nezakazují vydávat jim svědectví, ale nedovolují naše zapojování se do jejich plánů.

4,15 V těchto příkazech krátkých jako staccato je známka naléhavého varování. Zdržuj se života v hříchu. Nezastavuj se, abys zjistil, co to je. Otoč se a jdi dál. Možná se to zdá zajímavé, lákavé a vzrušující, ale jednoho dne tě to zničí!

4,16–17 Zlí lidé neusnou, dokud neprovedou něco zlého. Trpí nespavostí, dokud někdo nezlákají ke zkáze a katastrofě.

Jedí chléb ničemnosti a pijí víno násilí. Mohli bychom říct, že ničemnost je jejich jídlo a pití.

Tyto verše tvoří velmi drastický obraz hříšné povahy člověka. Jeho podstatou je hřích, hřích je pro něho tím, čím je jídlo a pití pro tělo. Tento úsek se nevztahuje pouze na zločince (viz komentář k Jr 17,9).

4,18–19 Ale život spravedlivého je jiný. Je jako světlo za rozbřesku, které září stále jasněji až nastane světlo jako za poledne. Jinými slovy cesta spravedlivých je stále lepší a jasnější.

Ničemové se potácejí v hluboké tmě, nemají ponětí, o co zakopávají.

4,20 Šalomoun dále prosí svého syna, aby věnoval velkou pozornost jeho pokynům o moudrosti. V takovém verši bychom měli slyšet Hospodinův hlas, jak mluví k nám.

4,21 Bude to k našemu dobru, když nepustíme vyučování Moudrosti ze zřetele, když je budeme shromažďovat ve svém srdci.

4,22 Slova Moudrosti dávají život, jsou tvořivá. Jak řekl Ježíš: „Slova, která jsem k vám mluvil, jsou Duch a jsou život“ (Jan 6,63).

Dávají zdraví celému tělu, protože vysvobozují člověka z hříchu a stresu, které jsou příčinou tolika nemocí.

4,23 Verše 23–27 jsou starozákonní paralelou k Ř 12,1. Vybízají nás, abychom celou svou bytost vydali Bohu – srdce, ústa, rty, oči a nohy. Bůh začíná u vnitřního člověka a pokračuje směrem ven.

První je srdce. Vyjadřuje vnitřní život, mysl, myšlenky, motivy, touhy. Mysl je pramen, ze kterého vychází jednání. Je-li pramen čistý, pak to, co z něj vytéká, je také čisté. Člověk je takový, jak přemýšlí. Tento verš tedy klade důraz na čistotu našich myšlenek.

4,24–25 Falešná ústa znamenají nepoctivou a vychytralou řeč. Převrácené rty označují neupřímná, nečestná slova.

Pod pojmem oči a víčka, která se dívají rovně před sebe, můžeme rozumět jednoznačný úmysl, kdy se člověk neuchyluje k hříchu, k něčemu nečistému. V době, kdy nás média bombardují reklamou vytvořenou s cílem vzbuzovat naše živočišné choutky, se musíme učít upřeně hledět na Ježíše (Žd 12,2).

4,26–27 Jestliže důkladně přemýšlíme o stezce svatosti, všechny naše cesty budou upravené a bezpečné.

Podél hlavní silnice jsou vpravo i vlevo odbočky a uličky, které vedou k místům, kde se ukrývá hřích. „Buďme věrni Ježíši, i kdyby nás volalo tisíc hlasů světa.“

Při pokušení jít někam, kde je to pochybné, si polož otázku: „Bylo by mi milé, kdyby mě tam Ježíš našel při svém příchodu?“ Odvrát svou nohu od zlého.

H. Pošetilost nemorálnosti (kap. 5)

5,1–2 Šalomoun naléhavě varuje svého syna před hříchy mládí. Ti, kdo dbají zdravých rad a učí se ze zkušeností druhých, nabudou poznání. Jejich řeč je potom čistá a pravdivá, chrání je před potížemi. Jedinou dostatečnou ochranou před svodem a klamem, který nás v dnešní době zasahuje, je Boží slovo. Proto Pavel vybízí Timotea, aby se držel slova,

když je všude kolem nás odpadnutí (2Tm 3,13–17).

5,3 Zbytek páté kapitoly se zabývá tím, čemu se říká nejstarší řemeslo, prostitucí. Prostitutka je nemorální žena, která pronajímá sebe sama pro nízké účely. Můžeme ji vnímat jako symbol hříchu, zlého světa, falešného náboženství, modlářství nebo jiného svůdného pokušení, se kterým se synové setkávají. Z jejich rtů... kape med – sladký, hladký, ale falešný. Je to žena lichotná, úlisná, umí mluvit chytře.

5,4 Na první pohled se zdá příjemná a žádoucí, ale konec s ní je hořký jako pelyněk. Starý příběh – hřích je přitažlivý, když se na něj člověk dívá do budoucnosti, ale příšerný při ohlédnutí zpět.

Cena za to, když s ní jde člověk do postele, je obrovská – provinilé svědomí, výčitky, ostuda, pohlavní nemoci, zničené manželství, rozbitý domov, vnitřní nepokoj a otevřené dveře pro další formy zla.

5,5–6 Svě oběti vede jednosměrnou ulicí ke smrti a peklu. Opuštěná žena se nezajímá o to, jak by dobře žila. Její charakter je nestálý, záłudný, neuvědomuje si, jak hluboce padla. „Hlavní cesta života není pro ni, její cesty jsou proměnlivé a kluzké“ (Moffatt).

5,7 Když Šalomoun přemýšlí, co všechno je v sázce, vštěpuje svým dětem důrazné varování, aby ho poslouchaly a neopouštěly to, co jim chce říct.

5,8 Dobrou obranou je zdržovat se od pokušení co nejdále. Je zbytečné prosit Boha o vysvobození, jestliže si pořád zahráváme s předměty nebo místy, které jsou spojeny s hříchem.

V určitých případech je třeba skutečně utéct. Josef utekl, i když přišel o plášť, ale zachoval si čistotu a korunu.

Máme-li poslechnout pokyny v 8. verši, budeme možná muset změnit zaměstnání, přestěhovat se nebo podniknout podobně rozhodný krok.

5,9–10 Ti, kdo chodí za prostitutkami, promarňují svou mužnou sílu a své nejlepší roky vydávají kruté pokušitelce.

Navíc se „vážení“ občané, kteří mají tajné nemorální vazby – ať už skutečně nebo

v podobě pornografie, filmů a videa – často stávají obětí vydírání. A pokud nezaplátí, aby se o tom mlčelo, jsou vystavováni hrozbě zveřejnění.

5,11 Konec takového života se vyznačuje neustálým vzdycháním, tělo rozežírá kapavka, syfilis, slepota, ochromená schopnost pohybu, AIDS a člověk má emocionálními výkyvy.

5,12–13 Lítost a výčitky svědomí nesou s sebou ještě další bolesti. Takto vyhořelá troska si vyčítá, že neposlouchala své rodiče, učitele v nedělní škole, křesťanské přátele. Mohla se vyhnout oceánům bídy, ale vůči všem varováním byla hluchá.

5,14 Zdá se, že tento verš říká, že je možné se dostat do nelibosti veřejnosti, i když se v textu může jednat o odsouzení pro zlé činy.

5,15–16 Šalomoun obrazným jazykem radí svému synovi, aby jakékoli sexuální uspokojení hledal u své vlastní manželky v životě čisté manželské lásky.

Podle překladu KJV (a BKR) popisuje tento verš požehnání věrného manželského vztahu, který zasahuje i rodinu a přátele.

Překlad NKJV (a ČEP, ČSP, B21) formuluje tento verš jako otázku: „Mají se tvoje prameny rozlévat na ulici, proudy vody na náměstí?“ Je to barvitý popis naprostého mrhání vlastními reprodukčními silami, což souvisí s tím, když někdo chodí za prostitutkou.

Knox překládá tento verš takto: „Nechť se tvé proudy rozhojňují jako vody z tvého pramene a tečou po ulicích.“ Manželka je zde pramenem a vody jsou děti, které vycházejí z domu a šťastně si hrají na ulicích.

5,17 Skutečný manželský vztah je jedinečný a děti mají jistotu, že „někam patří“. Tento verš varuje před tragédií nemanželských dětí a před problémy s nejistým původem, které mají ti, kdo se narodili jako důsledek promiskuitního sexu.

5,18 Pramen v tomto verši znamená vlastní manželku. Ať nachází svou radost a společenství v manželce svého mládí. Tím, že muž „opustí všechny ostatní“ (jak to vyjádřil Michael Griffiths), „zjistí, že bohatství, které pramení z takto jedinečného vztahu, nemá konce – stejně jako teplo přijetí, které vychází z jeho domu a je požehnáním pro druhé.“⁷

5,19–20 Muž si má nechat intimnosti manželského života pro svou manželku, má s ní jednat jako s laskavou, odvážnou ženou, jakou skutečně je. Ať ho uspokojují její řadra a je stále uchvácen její láskou.

Proč by ho mělo uchvacovat falešné kouzlo cizí ženy? Nebo proč svírat svůdkyni ve své náručí?

5,21–22 I když žádné lidské oko nemůže jít za ním až do nevěstince, hotelového pokoje nebo ho sledovat na tajných schůzkách, Bůh vidí všechno, co se děje. „Tajný hřích na zemi je veřejný skandál v nebi.“

Není možné zhrěšit, aby to nemělo důsledky. Jak radí Jay Adams:

Je těžké prolomit hříšné zvyky, jestliže je však člověk neprolomí, svazují jej stále těsněji. Pro vazy vlastního hříchu ho pevně svírají. Zjišťuje, že spirála hříchu se stáčí stále níž a stahuje ho s sebou. Je spoutaný v zajetí hříchu stále více se stahujícími provazy. Na dlouhou dobu se stává otrokem hříchu.⁸

5,23 Ellicott nazývá tento verš poslední scénou v životě prostopášíka. Nedokáže se ovládat. Nakonec zemře. „Umírá, protože nemá rozum, jeho naprostá hloupost ho zničila“ (Moffatt).

Ilustrací tohoto úseku je básník Shelley. Ve své domýšlivosti se vysmíval myšlence monogamního manželství, jako kdyby to znamenalo oženit se s jednou a zklamat tisíce. Podle Griffithse byly důsledkem jeho přístupu rozchody, sebevraždy, nemanželské děti a žárlivost. G. Sampson si kladl otázku, „zda v životě některého jiného básníka byl takový sled katastrof, jaké za sebou nechal tento ‚krásný, ale neúspěšný‘ anděl“.

I. Početilost ručení, lenosti a podvodu (6,1–19)

6,1 Prvních pět veršů varuje před ručením, tedy před tím, když někdo na sebe bere zodpovědnost, že zaplatí dluh druhého, pokud by nebyl schopen jej splatit. Dejme tomu, že si náš kamarád chce koupit auto na splátky, ale nemá dostatečnou kredibilitu pro získání úvěru. Úvěrová společnost vyžaduje podpis někoho, kdo by byl schopen půjčku splatit, pokud ten, kdo si půjčuje, nebude dluh řádně

splácet. Kamarád za námi přijde a požádá nás o podpis na smlouvě. To znamená, že dluh zaplatíme my, pokud by ho nesplácel on.

„Druh“ v tomto verši je náš bližní. „Cizí“ je úvěrová společnost, které ručíš.

6,2 Slovy svých úst jsme se zavázali, nechali jsme se chytit slovy svých úst. Jinak řečeno pokud jsme něco ukvapeně slíbili, dostali jsme se do pastí. Byla to velká chyba.

6,3 Nejlepší, co teď můžeme udělat, je vymanit se ze smlouvy. Snažme se přesvědčit svého přítele, aby náš podpis nebyl na smlouvě, která se nám stala pastí.

6,4–5 Je to tak důležité, že bychom si neměli dopřát odpočinku, dokud se z tohoto závazku nevymaníme. Měli bychom se vykroutit jako gazela z rukou lovce nebo jako pták ptáčníkovi.

Proč Bible před ručením tak důrazně varuje? Copak to není jen vstřícnost příteli nebo bližnímu? Mohlo by se to jevit jako laskavost, ale vůbec tomu tak nemusí být.

1. Možná mu pomůžeme něco si koupit, ale není Boží vůle, aby to měl.

2. Možná mu otvíráme dveře k tomu, aby byl rozhazovačný nebo aby z něho byl dokonce gambler.

3. Jestliže nebude splácet a my budeme muset platit za něco, co není naše, naše přátelství skončí hořkostí.

Bylo by lepší mu peníze přímo dát, pokud se nejedná o neodůvodněnou potřebu. V žádném případě bychom za něj neměli ručit.

6,6–7 Verše 6–11 jsou obžalobou proti lenosti. Máme se učit od mravenců, jak lezou sem a tam, stále jsou v pohybu a často táhnou obrovský náklad. Mnoho toho dokážou, a přitom nad sebou nemají velitele, předáka ani žádný dozor. Když se díváme na mraveniště, jako by nesmyslně lezli všemi směry, ale jejich činnost je smysluplná, řízená, i když není vidět žádný sled příkazů.

6,8 Tato malinká stvoření jsou v létě pilná a snaživá, během žně shromažďují potravu. Důraz zde není položen na zabezpečení do budoucna, ale na pilnou práci v přítomnosti.

Účelem tohoto úseku není učit, že by se křesťané měli zabezpečovat na nepříznivé dny. Nemáme si skládat poklady na zemi (Mt 6,19).

Je pravda, že mravenci se zabezpečují pro budoucnost, ale také je pravda, že i křesťané by se měli zajišťovat pro budoucnost. Rozdíl je však v tom, že budoucnost mravence je na tomto světě, zatímco budoucnost věřících je v nebi. Moudří křesťané si tedy ukládají své poklady v nebi, ne na zemi.

6,9 Lenivý člověk jako by mohl bezmezně spát. Jeho životní filozofie zní: „Je krásné ráno vstát, ale ještě krásnější je zůstat v posteli.“ Jako by byl trvale hluchý ke zvuku budíku.

6,10–11 Když se nakonec probere, říká: „Ještě trochu zamhouřím oko, ještě si zdřímnu, pospím, rychle si odpočinu.“

Jiní doma mohou počkat, ale chudoba čekat nebude. Ta se před tebou objeví jako tulák a tvůj nedostatek jako ozbrojenec.

6,12 Verše 12–15 jsou klasickým popisem podvodníka. Je to zlomyslný šejdič, jeho vychytralé úsměvy maskují zrádné srdce. Chodí kolem a rty má plné falše.

6,13–14 Používá všemožná sugestivní gesta a vydává podlé signály svému komplikci, aby odlákal pozornost oběti. Mrká očima, šoupe nohama a prsty dává znamení.

Jeho srdce je plné zloby a zvrácenosti, když ochotně připravuje neplech a rozsévá neshody.

6,15 „Takové lidi nečekaně zachvátí pohroma, která jim náhle rozdrtí všechno bez naděje na záchranu“ (Knox). Pokud budeme opravdu hledat, určitě k tomu najdeme ilustraci v dnešních novinách.

6,16 Bůh nenávidí (v. 16–19) to, co charakterizuje ničemu (v. 12–15), zejména rozsévání svárů (srov. v. 14 a 19).

Obrat „šest věcí... ano sedm“ může znamenat, že seznam je konkrétní, ale ne vyčerpávající. Nebo může naznačovat, že sedmá věc je nejhorší.⁹

6,17 *Povyšený pohled.* Pýcha je prach, který zbožňuje sám sebe. Sluha jednoho císaře řekl:

Nemohu popřít, že můj pán byl domýšlivý. Musel být ve všem ústřední postavou. Když šel na křest, chtěl být miminkem, když šel na svatbu, chtěl být nevěstou, když šel na pohřeb, chtěl být zemřelým.¹⁰

Lživý jazyk. Bůh nám dal jazyk, abychom

oslavovali Hospodina. Lhát znamená převrácet poslání jazyka k něčemu, co je nečestné. Může věřící člověk někdy lhát? Odpověď zní, že Bůh nelže a nikomu také nedává právo lhát.

Ruce, které prolévají nevinou krev. Každý lidský život má pro Boha nekonečnou hodnotu. Dokázal to tím, že na Golgotě zaplatil nekonečnou cenu za naše vykoupení. Zavedení absolutního trestu (Gn 9,6) odráží Boží postoj k vraždě.

6,18 *Srdce, které kuje zlé plány.* To se jistě týká myslí, která stále vymýšlí něco zlého. Pán Ježíš vyjmenoval některé z těchto zlých představ v Mk 7,21–22.

Nohy, které rychle běží za zlem. Bůh nenávidí nejen mysl, která připravuje něco zlého, ale také nohy, které to dychtivě udělají.

6,19 *Falešný svědek, který šíří lež.* Zde se jedná o veřejné svědectví u soudního dvora. Ve verši 17b se jednalo o běžnou denní konverzaci.

Ten, kdo rozsévá neshody mezi bratry. Zde je nápadné, že Bůh řadí toho, kdo vyvolává spory mezi bratry, na stejnou úroveň jako vrahy, lháře a křivopřísežníky!

Které ze sedmi uvedených hříchů můžeme spojit se soudním procesem a ukřižováním našeho Pána?

J. Pošetilost cizoložství a spaní s prostitutkou (6,20–7,27)

6,20 Zde nastupuje téma cizoložství neboli nevěry. Není náhodné, jak často se toto téma vyskytuje. Slova 20. verše obsahují formulaci, která uvozuje důležitý pokyn.

6,21 Někteří extrémní liberálové v Ježíšově době si mysleli, že zachovávají tento verš tím, že nosí malé kožené krabičky s úseky Písma. Během modlitby měli tyto Židé jednu na levé paži (blízko srdce) a jednu na hlavě (blízko krku). Někteří Židé je takto používají dodnes.

Tento verš však ve skutečnosti znamená, že, by se Boží slovo mělo stát natolik součástí našeho života, aby nás doprovázelo a řídilo, ať jdeme kamkoliv. Nejde jen o to, abychom si Písma vážili navenek, ale o to, abychom je ze srdce poslouchali.

6,22 Poslušnost Božímu slovu dopřává:

Vedení – ať jdeš kamkoliv.

Ochranu – bude tě střežit, když spíš.

Pokyny – když se probudíš, bude k tobě promlouvat.

6,23 Tento verš zdůrazňuje předchozí text:

Příkaz je světlem – pro vedení.

Zákon je světlem – pro tvou ochranu.

Pokárání a naučení jsou cestou života – vyučují tě.

6,24–25 Slovo hraje zvláštní roli v tom, že zachraňuje muže před svůdkyní s úlisným, lichotivým jazykem.

Nikdo by se neměl nechat uchvátit její přirozenou krásou nebo vyzývavým zábleskem jejich řas.

6,26 Výklad tohoto verše se liší podle různých překladů.

Pointa NKJV a NASB (a BKR – pozn. překl.) je v tom, že nevěstka stáhne člověka do chudoby (kůrka chleba) a on může kvůli cizoložnici přijít o svůj cenný život. Obojí zaplacení přijde velmi drahé.

RSV (a také ČEP, B21 a ČSP – pozn. překl.) říká: „Prostitutku lze najmout za bochník chleba, ale cizoložnice pronásleduje celý mužův život.“ Zde je zdůrazněn rozdíl mezi prostitutkou, kterou si lze najmout, a cizoložnicí, která se nespokojí, dokud muže zcela neovládá.

6,27–28 Mít nedovolené vztahy s manželkou jiného muže je jako nosit oheň na klíně. Není možné se přitom nespálit. Jako bychom chodili po žhavém uhlí. Určitě si přitom spálíme nohy. Griffiths varuje:

Ze strany těch, kdo se dopouštějí cizoložství, je to čiré bláznovství, protože důsledkem je zkáza sebe sama, rány, ztráta cti, nelibost a nespokojený hněv ublížených stran.¹¹

6,29 Jestliže někdo vchází k ženě svého bližního, bude chycen a potrestán. V morálním světě platí zásada, podle níž takový hřích vyjde na světlo. I kdyby se nějakou nepravděpodobnou náhodou na tento hřích na tomto světě nepřišlo, bude se z něj člověk zodpovídat na onom světě.

6,30–31 Těmto veršům je možné rozumět některým ze dvou způsobů. Podle KJV a NKJV mají lidé jistý soucit, pokud někdo

krade, aby nakrmil sebe a svou hladovou rodinu, ale i v takovém případě musí, pokud je přistižen, nahradit škodu, i když to znamená ztratit všechno, co má.

RSV překládá 30. verš jako otázku a naznačuje, že lidé pohrdají zlodějem, i když krade proto, aby zahnal svůj hlad, a že musí škodu plně nahradit.

V obou případech jde o to, že zloděj může spáchanou škodu nahradit, ale cizoložník nikdy plně nevymaže škody, které napáchá.

6,32 Kdo se dopouští cizoložství, nemá rozum, protože sám sebe ničí společensky, duchovně, morálně, a možná i fyzicky (Dt 22,22).

6,33 Pro chvíli vášně schytá rány a hanbu, možná od rozhněvaného manžela. Zároveň bude žít v hanbě a nemilosti, což ho bude pronásledovat po celý zbytek života. (Avšak díky Bohu existuje u Hospodina odpuštění, pokud člověk činí pokání, svůj hřích vyzná a opustí.)

6,34 Zde vidíme zběsilost žárlivého manžela, který se neočekávaně vrací a nachází svou ženu v náručí jiného muže. Když se začne mstít, neuspokojí ho nějaké prosby nebo výmluvy.

6,35 Manžela neuklidní nic, co se by se dalo zaplatit penězi. Žádný úplatek nevynahradí zneuctěné manželství.

7,1 Sedmá kapitola pokračuje varováním pro mladé lidi, aby si nemorálností nezničili život. Měli by si tyto Duchem vdechnuté příkazy uchovávat jako poklady, jako něco cennějšího než zemské, hmotné bohatství.

7,2 Poslušnost Božímu slovu je cesta k hojnému životu. Proto bychom je měli chránit jako zřítelnicí v oku. K tomu *International Standard Bible Encyclopedia* říká:

Oční bulva, jejímž středem je zornice neboli zřítelnice, má kulový tvar. Zřítelnice je velmi důležitá a je důkladně chráněna tím, že víčko se automaticky zavírá, když se objeví jakýkoli náznak nebezpečí. Proto se stala symbolem toho, co je jako cenné třeba velmi intenzivně chránit.¹²

7,3 Tento verš básnickým jazykem říká, abychom dovolili Božímu slovu ovládat všechno, co děláme (přivaž si je na prsty),

a aby se nám stalo věcí bezpodmínečné poslušnosti (napiš je na tabulku svého srdce).

7,4 S Moudrostí bychom měli jednat s úctou a respektem jako se sestrou a porozumění učinit jedním z našich nejbližších příbuzných. Moudrost je v tomto kontextu postavena do kontrastu se zlou ženou, které je třeba se důsledně vyhýbat.

7,5 Ti, kdo poslouchají Moudrost a jednájí podle jejích pokynů, jsou uchráněni před nemravnou ženou a před lichotkami svůdkyně. K popisu této zlé ženy jsou zde použita dvě různá slova. Nemravná znamená nevázaná a nevěrná svým manželským slibům. Svůdkyně znamená cizí a vyhledávající dobrodružství.

7,6 Verše 6–23 barvitě popisují, jak prostitutka provozuje svůj obchod a jak k sobě vlákala mladého muže. Tragické drama se začalo rozvíjet, když pisatel vyhlédl mříž svého okna.

7,7 Po městě se bezcílně prochází hloupý mladík. Možná pochází ze slušného domova, ale právě má volno. Možná je to voják, který nechce, aby ho někdo z kamarádů trumfнул. Není to zatvrzelý hříšník, ale jen nezkušený maloměstský kluk.

7,8 Toulá se „čtvrtí červených luceren“. Přejde ulici blízko jejího rohu. Pomalu se loudá a je vidět, že nemá co dělat. V tom je celý problém. Kdyby se zabýval nějakou konstruktivní, hodnotnou činností, nebyl by tady. Kdyby měl na nohou pohotovost k evangeliu pokoje (Ef 6,15), nemrhal by čas! Život vydaný Bohu je skutečně ochranou před hříchem. Na druhé straně, jak řekl Isaac Watts: „Satan vždycky najde nečinným rukám nějakou neplechu, kterou by mohl udělat.“

7,9 Bloumal kolem celý večer, od západu slunce po setmění a až do půlnoční tmy. „V obraze smrákajícího se večera je určitý symbolický význam,“ píše Barnes, „když nastává tma, padá noc na mladíkův život.“

Jako mól letí do plamene. Když se spolu sejdou pokušení k hříchu a příležitost k němu, je to hrozný moment velkého nebezpečí. Měli bychom se stále modlit, aby v našem životě tyto dvě věci nikdy nepřišly současně.

7,10 Teď se objevuje prostitutka, nalíčená,

napudrovaná, navoněná a oblečená podle nejnovějšího hollywoodského stylu tak, aby zabíjela. Pod jejím okouzlujícím zevnějškem se skrývá smyslné, tajnůstkářské, podlé srdce.

7,11–12 To není půvabná skromná žena! Je neomalená, halasná, agresivní. Není to někdo, kdo umí tvořit domov! Ta musí po ulicích lovit klienty.

Je téměř všudypřítomná. Hned je venku, hned na náměstí a číhá na každém rohu. Takový je hřích – je snadné ho najít. Takto snadno dostupné by mělo být evangelium, ale kvůli našemu selhání není snadné ho najít.

Mělo by to být evangelium, které každý snadno najde, ale kvůli našemu selhání není všude dostupné.

7,13 První krok její techniky je šokovat. Příběhne k němu, rychle ho obejmě a políbí. Nadchne ho okázalou láskou. A on neví, že je to chtíč, ne láska.

7,14 Dále přichází náboženská póza. Říká mu: „Jsou u mě pokojné oběti, dnes jsem splnila své sliby“ (BKR). On si vzpomene na svou maminku a na Bibli doma v obýváku a pomyslí si: „Tato žena je dobrá, je zbožná. S někým, kdo má pokojné oběti a kdo plní své sliby, nemůžu přece dělat nic špatného.“ Smyčka se utahuje.

V pokojných obětech je ještě další lákadlo. Ti, kdo je přinášeli, museli z nich jíst, a to tentýž nebo následující den (Lv 7,15 a násl.), takže má mnoho dobrého jídla, kterým ho může pohostit. Je přesvědčena, že cesta k mužovu srdci vede přinejmenším přes jeho žaludek.

7,15 Potom předstírá, že on je ten, koho hledala. Taková lež! Přijala by kteréhokoli muže, který by šel kolem jako první. Ale on je vznáší při pomyslení, že je důležitý, že ona si ho opravdu cení, že se o něho skutečně zajímá.

7,16–17 Svě návrhy mu dává najevo víc než jen náznakem, popisuje svou postel: „Potáhla jsem své lože příkrývkami, pestrobarevným egyptským plátnem. Navoněla jsem je myrhou, aloe a skořicí.“ Všechno je zde s cílem podbízet se jeho smyslné povaze. I jeho čich mají dobýt exotické vůně.

7,18 Konečně strhává masku. Otevřeně ho zve, aby s ní šel do postele. Pečlivě zvolenými

slovy způsobí, že všechno vyznívá tak příjemně.

7,19–20 Odzbrojí ho vysvětlením, že muž není doma a dlouho doma nebude, protože odjel na dalekou cestu. Počítal, že bude dlouho pryč, protože si vzal s sebou dost peněz. Do úplňku určitě doma nebude (v. 20b NASB). Tma, o níž je řeč ve v. 9 naznačuje, že do úplňku uplyne ještě nějaká doba.

7,21 Současně s tím, jak ona povídá, jeho odpor taje. Ještě trošku lichotek a poddá se jí.

7,22 Najednou se rozhodl a šel k ní do jejího domu. Loudavě jde za ní a pohled na něj připomíná vola, jak jde nevědomky na jatka.

Hebrejský text posledního řádku je velmi nejasný, tomu odpovídá široká paleta překladů:

„Jako pošetilec v poutech k potrestání“ (ČEP, v. t. BKR, KJV, NKJV, Pavlíkuv).

„Jako člověk v poutech k nápravě bláznů“ (ASV).

„Jako skáče jelen do zajetí“ (ČSP, v. t. B21, RSV).

„Jako když oklamaný pes dostane náhubek“ (Moffatt).

„Jako rozpustilý beran“ (Knox).

„Jako blázen v poutech, když je potrestán“ (Berkeley).

Obecně je smysl jasný: oběť neodolatelně míří k okovům a trestu.

7,23 Výraz „než mu šíp probodne játra“ může znamenat:

1. způsob, kterým se zabíjí vůl z předchozího verše, tedy že mu do vnitřností pronikne nůž,
2. silné vzplanutí mužských vášní,
3. důsledky nemravnosti v mužově těle.

Mladík vchází k nevěstce, jako když pták vletí do sítě a vůbec si neuvědomuje, co ho to bude stát (například pohlavní nemoci, AIDS...).

7,24–25 Není potom divu, že pisatel své děti nabádá, aby ho pozorně poslouchaly. Mají střežit své srdce před touhou po spojení s takovou ženou. Mají hlídat své nohy, aby nesešly na její stezky.

7,26–27 Seznam jejích obětí je dlouhý. Zničila nebo zabila velkou armádu. Každý,

kdo vstoupí do jejího domu, se ocitá na cestě do pekla. Kráčí do komnat smrti.

K. Personifikovaná Moudrost (kap. 8)

8,1 Osmá kapitola ostře kontrastuje s předchozí kapitolou. Tam na lidské syny volala cizoložnice, zde je Moudrost zve, aby šli za ní, a uvádí k tomu silné důvody. Paralelní úsek v Novém zákoně je J 7,37, kde Kristus volá lidi, aby přišli k němu a napili se.

8,2–3 Tyto verše říkají, kde se dá Moudrost najít. Seznam míst ukazuje, že je pro lidské pokolení snadno dostupná v jejich všedním životě.

8,4–5 Vydává svůj hlas všem mužům, významným i obyčejným. Volá prostoduché i hlupáky. Ona sama je „průvodcem pro každého“, říká Kidner.

8,6–9 Následuje popis toho, co Moudrost vyučuje. Mluví o znamenitých věcech, ... správných věcech, ... o pravdě a spravedlnosti. Z jejích rtů nevychází nic zlého, překrouceného nebo zvráceného. Každý, kdo umí rozpoznávat a má porozumění, zjistí, že jsou to věci přímé a správné.

8,10–11 Cena pokynů Moudrosti je nesrovnatelná. Máme po ní toužit víc než po stříbře, vybraném zlatě, rubínech nebo po čemkoli, čeho si lidé vysoce cení.

8,12–13 Moudrost bydlí ve stejném domě jako rozumnost. Chodí spolu, takže máme-li Moudrost, máme také vhled. Moudrost dává poznání a rozvahu k tomu, jak spravovat všechny záležitosti života.

Potom jsou věci, se kterými Moudrost nemá nic společného. Jsou to morální negativa, Moudrost jimi opovrhuje, konkrétně jde o všechny podoby zla, pýchu, aroganci, bezbožné chování a lež.

8,14–21 Moudrost se odměňuje, člověk z ní má užitek v podobě

- dobré rady (14a),
- zdravého úsudku (14b),
- porozumění (14c),
- morální síly dělat to, co je správné, a odolávat zlu (v. 14d),
- schopnosti vést (15a, 16a),
- právnických dovedností (v. 15b, 16b),
- lásky a vztahů (viz J 14,21) (17a),

snadného přístupu k těm, kdo mají vážné úmysly (v. 17b),

trvalého bohatství spojeného se ctí a spravedlností (18),

charakteru, který má větší hodnotu než čisté zlato nebo vybrané stříbro (v. 19),

vedení po cestách spravedlnosti, což přináší hojně bohatství (v. 20–21).

Už jsme zmínili, že tyto úseky zabývající se Moudrostí můžeme aplikovat na Pána Ježíše, protože Nový zákon o něm mluví jako o Moudrosti (Mt 11,19; L 11,49; 1K 1,24.30; Ko 2,3). Nikde není tato aplikace jasnější a krásnější než v následujících verších. Křesťanská církev vždy chápala tento úsek tak, že se týká Pána Ježíše Krista.

Co se tedy dozvídáme o Kristu-Moudrosti v této „vznešené ukázce svaté výmluvnosti“?

8,22 Je ustanovena od věčnosti. „Ustanovena“ znamená pomazána nebo určena. To se stalo dávno před stvořením, byla ustanovena, aby se stala Mesiášem Izraele a Spasitelem světa.

8,24–26 Kristova preexistence. Slova „zrodila jsem se“ nemůžeme chápat tak, že by byla stvořena a tedy měla začátek. Je to básnické vyjádření, které popisuje Synovu věčnou existenci a odlišuje jeho osobnost od Boha Otce.

První prach znamená stvoření světa.

8,27–29 Jeho přítomnost při stvoření. Syn byl u toho, když byla roztahována nebesa nad zemí a mořem, když mraky dostávaly tvar a z pramenů začala tryskat voda. Byl u toho, když se rozhodovalo o hranicích oceánů, když vody dostaly příkaz, aby nepřekračovaly stanovené meze. Byl u toho, když byly tvořeny základy země včetně vnitřní struktury, která nese vnější skořápku.

8,30a Jeho působení při stvoření. Zde se dovídáme, že Pán Ježíš se aktivně podílel na stvoření. Překlad NJKV (a ČSP, pozn. překl.) správně formuluje první část 30. verše: „Já jsem byla vedle něho jako mistrův řemeslník...“ To je v souladu s J 1,3, Ko 1,16 a Žd 1,2.

8,30b Jeho citové zaujetí a potěšení před Bohem. Věčná a nekonečná láska Otce k Synovi umocňuje div, že ho poslal, aby umřel za hříšníky.

8,30c Jeho osobní radost v Boží přítomnosti. To zvýrazňuje ušlechtilost našeho Pána Ježíše Krista – že vůbec opustil scénu čisté a dokonalé radosti, aby přišel sem do džungle hanby, bolesti a utrpení.

8,31 Jeho radost z obývaného světa. Je úžasné, že se z celého obrovského vesmíru zajímal konkrétně o naši malou planetu.

Jeho zvláštní záliba v lidských synech. Vrcholným zázrakem je to, že projevil cit ke vzpurnému lidskému pokolení.

8,32–36 Tento poslední odstavec předkládá, jaké dopady do věčnosti má reakce člověka na volání Moudrosti. Moudrost vynáší požehnání nad těmi, kdo poslouchají její pokyny, kdo chodí po jejích cestách. Slibuje štěstí těm, kdo každý den čekají v jejích branách, kdo věrně bdí na strážích v jejích dveřích. Dává život a Boží přízeň těm, kdo ji nacházejí, ale znamená osobní ztrátu a smrt pro ty, kdo ji míjejí.

Aplikujme poslední dva verše na Krista. Každý, kdo ho najde, dostává věčný život a má plnou Boží přízeň (viz 8,51; 17,3; Ef 1,6 1J 5,12). Ale ti, kdo ho míjejí, ubližují sami sobě, a ti, kdo ho nenávidí, milují smrt (viz J 3,36b).

L. Pozvání Moudrosti a hlouposti (9,1–18)

9,1 Zde vidíme Moudrost, jak staví svůj dům a připravuje velkou hostinu pro ty, kdo přijmou její pozvání. Slavnost je vhodný obraz radosti, společenství a spokojenosti, které připravuje pro své hosty.

Sedm sloupů má různé výklady. Někteří komentátoři je spojují s Iz 11,2, se sedmi dary Ducha svatého, které spočívají na Mesiáši, ale vyjmenováno je pouze šest. Jiný výklad lze nalézt v Jk 3,17, kde Moudrost shůry je popsána jako (1) čistá, (2) pokojná, (3) mírná, (4) poddajná, (5) plná milosrdenství a dobrého ovoce, (6) nepochybující a (7) bez přetvářky.

9,2–3 Podává se hojně masa a vína. Stoly jsou plné. Vznesená hostitelka vysílá své dívky, aby zvaly z nejvyšších míst města. Pověření dívek by nám mělo připomínat, koho jsme v Moudrosti od Boha poznali, tedy Pána Ježíše, abychom se o tuto Moudrost dělili s druhými, zvali je, aby také přišli, našli ji a radovali se.

9,4–6 Zde zní skutečná slova pozvání. Jsou adresována prostoduchým, tedy vnímavým lidem, kteří mají sklony sejít na scestí, a proto potřebují pomoc a vedení. Nezaměřuje se na moudré, protože ti jsou už uvnitř paláce.

Na jídelníčku jsou nejlepší jídla a nejvybranější víno, které namíchala sama Moudrost.

Ti, kdo přicházejí, se mají rozejít s prostoduchostí a dát najevo, že v jejich životě došlo k morální proměně.

9,7–9 Zde jako by byla porušena návaznost. Tyto verše možná vysvětlují buď to, proč pozvání nedostali posměvači, nebo proč od nich mají hosté Moudrosti odejít.

Pokud napravujeme posměvače, zhanobí nás. Pokud napomeneme ničemu, obrátí se proti nám a zaútočí.

Způsob, jakým člověk přijímá výtky, je měřítkem jeho charakteru. Posměvač nás bude nenávidět, zatímco moudrý nám poděkuje. Jak reagujeme, když nás rodiče, učitel, zaměstnavatel nebo přítel chtějí napomenout?

Moudrý člověk se nestaví proti kritice, ale naopak si ji bere k srdci, a tím se stává ještě moudřejší. Spravedlivý těžší z toho, že zvyšuje zásobu užitečných poučení.

9,10 Zde je znovu připomenutí, že začátek jakékoli pravé moudrosti je bázeň před Hospodinem. „Skutečná rozumnost znamená znát Boha“ (Moffatt). Skutečný věřící zná Svatého, proto na kolenou vidí víc, než vidí druzí, byť se postaví na špičky.

Svatý (v hebr. množné číslo) může být majestátní plurál, vznešenost a obsažnost, nebo se může vztahovat ke slovu Elohim (Bůh), které je rovněž v množném čísle.

9,11 Moudrost vede k rozmnožení dnů a let. Skýtá nejen dlouhý, ale také dobrý, produktivní život, a potom ještě něco – život, který nikdy nekončí.

9,12 Být moudrý má největší výhody pro člověka samotného, má z toho větší prospěch než kdo jiný. Jestliže se naopak rozhodne posmívat, ponese za svou volbu trest, a mohou do něj samozřejmě být vtaženi i jiní. Z dlouhodobého hlediska člověk zvítězí nebo prohraje.

9,13 Ti, kdo odmítají hostinu Moudrosti, jsou na nejlepší cestě k tomu, aby se postili

s hloupostí. Všimněte si patrného kontrastu mezi elegantním pozváním Moudrosti (v. 1–6) a nevkusnými návrhy hlouposti (v. 13–18).

Hloupá žena je halasná, s prázdnými rukama a tváří se nestydatě.

9,14–16 Sedí venku před svým domem nebo na nápadných místech ve městě, není to vážená žena, ale nestydatá prostitutka.

Svádí muže, kteří se nechají snadno zlákat, prostoduché, kteří nemají cit.

9,17 Její říkanka slibuje: „Kradená voda je sladká, potajmu získaný pokrm potěší.“ V podstatě má na mysli, že nedovolený styk je přitažlivý, protože je zakázaný a protože má v sobě vzrušení tajnosti.

Když má padlá lidská přirozenost něco zakázáno, ještě víc to podněcuje její touhu to udělat (viz Ř 7,7–8). Prostitutka využívá tohoto zvráceného instinktu v muži, láká lehkověrné, na které je snadné sáhnout, aby ji navštívili.

9,18 Neřekne jim však druhou stranu příběhu. Po chvílce rozkoše a vášně následuje celý život plný výčitek a věčnost v hlubinách pekla.

I svět si někdy uvědomuje pravdivost tohoto verše. Velmi populární francouzská píseň z 19. století takto mluví o tom, jak svět chápe „lásku“:

Rozkoš lásky trvá jen jednu noc,
Hoře lásky trvá po celý život.¹³

III. Šalomounova přísloví o praktické morálce (10,1–22,16)

Až dosud měly verše v knize Příslaví určitou kontinuitu a návaznost. Jednotlivá témata se probírala formou odstavců. V úseku 10,1–22,16 je celkem 375 přísloví, každé zcela samostatně. Většinou jde o protikladné výrocky oddělené slůvkem „ale“ (nebo „kdežto“, ČEP). Možná není náhoda, že numerická hodnota hebrejských písmen Šalomounova jména činí 375, což odpovídá počtu přísloví v tomto úseku s nadpisem „Příslaví Šalomounova“.

A. Protiklad spravedlivého a bezbožného životního stylu (10,1–15,33)

10,1 Chování... syna má přímý účinek na emocionální zdraví rodičů. Každý syn se mů-

že jednou ukázat jako Pavel (moudrý syn) nebo Jidáš (hloupý syn), a to se všemi důsledky radosti nebo zármutku.

10,2 Nepoctivě získané bohatství nevydrží dlouho. Je to cesta, na které člověk ztrácí. Takové bohatství nedopřeje v hodině smrti ani chvíli úlevy. Na druhé straně spravedlnost vysvobozuje od smrti přinejmenším dvěma způsoby. Jednak ochrání člověka před nebezpečími hříšného života a jednak jako vnější projev znovuzrození ukazuje, že dotyčný má věčný život.

10,3 Platí obecné pravidlo, že Bůh nedovolí, aby duše spravedlivého hladověla. David řekl: „Byl jsem mladý a teď jsem starý, ale neviděl jsem spravedlivého, který by byl opuštěn a jehož potomstvo by žebrale o chléb“ (Ž 37,25). Stejně tak platí, že Hospodin „zmenšuje prahnutí ničemů“ (RSV). Ve chvíli, kdy jako by dosáhli uspokojení a naplnění, unikne jim.

10,4 Líný, ledabylý člověk sklízí chudobu. Kdo je pilný a průbojný, bude mít úspěch.

10,5 Léto je doba sklizně. Nemá smysl orat, zasévat ani zalévat, pokud člověk prospí žně. Ježíš říká všem svým učedníkům: „Pozvedněte své oči a pohleďte na pole, že se běhlají ke žni“ (J 4,35).

10,6 Zákon žně říká, že sklízíme to, co rozseváme. Jestliže zaséváme upřímnost, dostaneme Boží požehnání a chválu od lidí kolem sebe. Jestliže rozséváme divoký oves hříchu, naše ústa budou naplněna násilím. Právě to se stalo Hamanovi, jeho ústa byla zakryta a byl vyveden k popravě (Est 7,8–10).

10,7 Jakmile svatý člověk odejde, zůstává po něm vůně života. Jméno ničemů po sobě zanechává pach, ne vůni. Lidé dodnes dávají svým dětem jméno Pavel, ne Jidáš.

10,8 Člověk moudrého srdce získá příkazy v tom smyslu, že je ochoten poslechnout zdravou radu. Halasný hlupák, neochotný se učit a poslouchat, je sražen ke své zkáze.

10,9 V životě upřímného je bezpečí a jistota, ale život, který je postaven na podvodu, bude odhalen a sklídí ostudu.

10,10 Kontrast v tomto verši bude jasnější, když vyjdeme z překladu RSV: „Ten, kdo mrká okem, zadělává na problém, ale ten, kdo

odvážně napomíná, tvoří pokoj.“ Mrkání oka je projevem vytáček, vychytralosti. Jestliže se této formě podvodu dostane upřímné výtky, bolest je vystřídána pokojem.

10,11 Ústa spravedlivého jsou pramen života, ze kterého tryskají slova poučení, útěchy a rad. Ústa ničemu umlčuje jejich vlastní násilnost a zloba.

10,12 Nenávistný duch se nespokojí s tím, aby odpustil a zapomněl, vyhrabává staré mrzutosti a hádky. Laskavé srdce roztahuje nad chybami a selháními druhých příkrývku mlčení. Tyto chyby a selhání je třeba samozřejmě vyznat a opustit, ale láska je nerozliší ani nerozdmýchává.

10,13 Hovor moudrého muže je pro druhé pomoci. Hlupák nepomůže nikomu, daří se mu jen přivolávat trest na sebe samého.

10,14 Moudří lidé si cení poznání a shromáždí je pro vhodný okamžik. „Schováva si to, co má říct, na pravou chvíli, pravé místo a pro pravé lidi (srov. Mt 7,6),“ píše Barnes. Nikdy však nevíme, co hloupý mluvka příště řekne. Stále jen působí problémy sobě i druhým.

10,15 Bohatý bohatne a chudý chudne. Ti, kdo mají peníze, vydělávají další peníze. Chudý člověk nemůže začít, jeho chudobou je nečinnost. Bohatý si může koupit kvalitní zboží, které vydrží déle. Chudý kupuje obnošené věci ze second handu, které musí ještě spravovat. Takový je život, ale ne že by to tak mělo být.

10,16 Bohatství získané poctivou prací je požehnání. Zisk z nečestné činnosti vede k hříchu. Srovnajme křesťana tesaře a nekřesťana hostinského. Příjem tesaře plyne z dobré tvůrčí práce a je využíván k prospěšným účelům. Práce hostinského vede ke zkáze. Čím víc pracuje, tím víc hřeší. Čím víc hřeší, tím víc vydělává.

10,17 Kdo poslechne zbožné pokyny a řídí se jimi, stojí na cestě života. Kdo se od dobré rady odvrací, schází na scestí a vede tam i druhé.

10,18 Toto přísloví staví do kontrastu člověka, který svou nenávist skrývá za neupřímnými slovy, a člověka, který otevřeně říká, co si myslí, a pomlouvá svého bližního. První je

pokrytec, druhý hlupák, není si z čeho vybrat. Třetí alternativou – a tomu by se křesťané měli učit – je nepřechovávat v sobě žádnou nenávist.

10,19 Čím víc mluvíme, tím je vyšší pravděpodobnost, že řekneme něco nesprávně. Ti, kdo mají nutkání pořád něco povídat, by se měli mít na pozoru! Chut' neustále mluvit často vede k přehánění, prozrazují se důvěrné věci a podobně. Snaha být ještě vtipnější než ten, kdo řekl poslední vtip, často končí pochybnými historkami.

Člověk, který ovládá svou řeč, je moudrý. Ušetří si trapné chvíle, omluvy a vyslovený hřích.

10,20 Slova dobrého člověka odrážejí to, jaký sám je. Jeho charakter je jako stříbro a taková je i jeho řeč. Jelikož srdce (či mysl) nicemy nestojí za nic, nemají cenu ani slova, která z něho tryskají.

10,21 Někdo výstižně parafrázoval toto přísloví slovy: „Dobrý člověk krmí sebe i druhé. Zlý neuživí ani sám sebe.“

Hlupáci jsou lidé, kteří jsou umínění, nezvladatelní.

10,22 Život opravdu obohacuje pouze Hospodinovo požehnání. Je pravda, že k němu nepřidává žádné trápení? Jak se to srovnává s tím, že mnoho zbožných lidí prochází chvílemi hluboké bolesti?

Pro druhou část verše existuje několik možných vysvětlení.

1. Bůh nesesílá trápení. Všechno trápení, nemoci a starosti pocházejí od Satana. Bůh je často v životě svých dětí dopouští, ale není jejich zdroj.

2. Trápení není součástí Božího požehnání, stejně jako požehnání není součástí blahobytu získaného bez Boha.

3. Jiný možný překlad zní „a nepřidává k němu námahu“ (RSV na okraji). Zde jde o to, že námaha vynakládaná bez Boha nepřispívá k požehnání. Námaha je dobrá, ale pokud není zaměřená na Boha, pak je marná (viz Ž 127,1–2).

10,23 Hlupák se baví tím, jak se dostává do těžkostí, to je jeho oblíbený sport. Rozumný člověk má zálibu v tom, aby si počínal moudře.

10,24 Na ničemu přichází pohroma, které se bojí. Zato touha spravedlivého – Boží vůle v tomto životě a na věčnosti život v Boží přítomnosti – se naplní. C. S. Lewis v této souvislosti píše:

Tvář, která je pro vesmír rozkoší nebo hrůzou, se musí nakonec obrátit na každého z nás, ať už s tím nebo oním výrazem, buď přinese nevýslovnou slávu, nebo způsobí hanbu, ze které se nelze vyléčit ani ji nelze zamaskovat.¹⁴

10,25 Když se kolem přežene vichřice Božího hněvu, ničemu nenajdete. Ale spravedlivý zůstane stát na Skále věků, nic jím nepohne.

10,26 Chuť octa člověka znervózňuje, kouř mu dráždí oči. Stejně tak líný posel, který se po cestě loudá, popuzuje a rozčiluje ty, kdo ho posílají. Je pro ně rozčarováním.

10,27 Život v oddanosti vede ke dlouhověkosti. Ničemové často umírají předčasně, například při sporech mezi zločinci nebo jednali se o zabítí jako odvetu, o smrt způsobenou alkoholem, drogami či hýřením.

10,28 To, na co se těší spravedlivý, se uskuteční za velké radosti. Zato naděje ničemů zcela vyhasnou. G. S. Bowes to ilustruje takto:

Alexandr Veliký nebyl spokojen ani tehdy, když si zcela podrobil celé národy. Plakal, protože už neměl co dobývat a zemřel mladý, v prostopášnosti. Hannibal, který si naplnil tři kbelíky zlatými prsteny, které pobral pobitým knížatům, nakonec spáchal sebevraždu tím, že vypil jed. Jen málokdo si všiml, že umírá. Odešel z tohoto světa bez toho, aby ho někdo oplakával. Julius Caesar „skropil svůj oděv krví miliónů svých nepřátel“, dobyl 800 měst a nakonec ho na místě jeho největšího triumfu ubodali jeho neblížší přátelé. Obávaný dobyvatel Napoleon byl metlou celé Evropy a poslední roky života strávil ve vyhnanství.¹⁵

Naděje ničemů opravdu zahyne!

10,29 Bůh se ve své prozřetelnosti projevuje jako pevná věž pro upřímné, ale jako zkáza pro ničemy.

10,30 Bůh zaručuje, že spravedlivý bude mít kde bydlet, ale z ničemů budou vyhnanci a tuláci.

To ilustruje zajetí Izraele.

10,31 Ústa dobrého člověka jsou jako strom, který přináší květy moudrosti. Jazyk, který vynáší překroucené a zvrácené řeči, bude vyt'at.

10,32 Můžeme se spolehnout, že co řekne dobrý člověk, je přijatelné. Ničema umí jen překrucovat fakta a říkat, co je převrácené.

11,1 Nepoctiví obchodníci mívali někdy dvojí závaží, jedno pro nákup, druhé pro prodej. Závaží pro nakupování bylo těžší, než by mělo být, takže obchodník dostal víc zboží, než za kolik zaplatil. Závaží pro prodej bylo lehčí, takže zákazník dostal méně zboží, než za kolik zaplatil.

Také dnes existují v podnikání nepoctivé praktiky, které lze zahrnout pod tento zákaz nepoctivých vah, a stejně tak je možné ho aplikovat i pro život ve škole, ve společnosti, doma nebo ve sboru.

11,2 Napřed je pýcha, pak pád, potom přichází hanba spojená s pádem. Ale být pokorný a držet se při zemi snižuje nebezpečí, že zakopneme.

11,3 Poctivost je nejlepší strategie. Bezúhonnost povede přímé lidi po správné cestě. Příkladem je to, co prožil Josef. Převrácenost nevěrných je jejich pád, příkladem je Bileámuův život.

11,4 Bohatství neodvrátí Boží hněv teď ani ve věčnosti. Spravedlnost je ochranou před předčasnou smrtí zde na zemi. Druhé smrti uniknou pouze ti, kdo jsou oblečeni do Boží spravedlnosti.

11,5 Bezúhonného člověka vede spravedlnost, to je ideální průvodce. Ničema padne jako oběť vlastní ničemnosti.

11,6 Spravedlnost dobrého člověka nejen vede, ale také ho vysvobozuje z viditelných i nenápadných nebezpečí. Odpadlíci jako Jidáš se zapletou do smyčky vlastního chtíče a hrabivosti.

11,7 Někdo řekl, že hlupák je člověk, jehož všechny plány končí hrobem. Když se nad ním zavře víko rakve, všechny jeho naděje končí. To, pro co žil, už není jeho a jeho očekávání něčeho dobrého je navždy promarněno.

11,8 Bůh vysvobozuje spravedlivé z těžkostí a naopak sesílá soužení na ničemy. Tak-

to byli vysvobozeni tři mládenci z ohnivé pece, ale jejich rádobý popravič byli stráveni ohněm (Da 3,22–26).

11,9 Odpadlík nebo pokrytec se snaží pochybnostmi a popíráním podkopat víru svého bližního. Poznání pravdy umožňuje spravedlivému odhalit podvrh a on tak zachrání sebe i druhé před podvrácením.

11,10 Jsou dvě situace, kdy se město raduje: když se spravedlivým daří a když ničemo-vé hynou.

11,11 Požehnání upřímných se může vztahovat na jejich modlitby za město (1Tm 2,1–2) nebo na prospěch, který má město z jejich přítomnosti a zbožného vlivu (srov. Ježíšovo přirovnání jeho následovníků k soli země v Mt 5,13).

Podvody, nesplněné sliby, zpronevěra a neuctivost ničemu dokážou zničit jakoukoli místní vrchnost.

11,12 Kdo postrádá moudrost, pohrdá svým bližním, ale rozumný člověk si drží svůj pokoj. Ponižovat druhého znamená urážet Boha, zraňovat člověka a vyvolávat spory – to nikomu nepomáhá. Rozumný člověk ví, že je lépe mlčet, pokud nemůže nic pochválit nebo někomu prospět radou.

11,13 Klevevník jakoby měl radost, když může druhým lidem vykládat o nějakém pohoršení a vynášet důvěrnosti. Nic si nenechá pro sebe, všem vykládá, co ví.

Věrný přítel umí střežit svěřené informace a nikam je nešíří.

11,14 Bez moudrého vedení a státnické politiky se lid dostane do potíží. Avšak tam, kde se pojí úsudek mnoha dobrých rádců, je bezpečí.

11,15 Zaručit se za cizího znamená vzít na sebe jeho dluh nebo slib. Ten, kdo tak jedná, tím bude trpět, to znamená, že bude platit lakotné úroky. Kdo se odmítá zaručit, ušetří si mnoho starostí, viz poznámky k Př 6,1–5.

11,16 Ušlechtilá žena si udrží úctu a čest, jak to je vidět na příkladu Abigajil (1S 25), zato bezohlední muži sice snad udrží bohatství, ale nebudou mít dobré jméno.

11,17 Naladění člověka ovlivňuje jeho fyzické zdraví. Může se tak předcházet depresím, mrtvicí, žaludečním vředům, problémům

se srdcem, které na sebe přivádí krutý člověk. Dobrý člověk prokazuje dobro sám sobě.

Časopis *British Medical Journal* jednou uvedl, že v lidském těle není žádná tkáň zcela oddělena od duše. Samotné zlé založení člověka přenáší zátěž na tělo. Ukrutník působí svému tělu těžkosti.

11,18 Ničema získává klamný výdělek, avšak ten, kdo rozsévá spravedlnost, sklízí pravou mzdu. Je pravda, že zlí lidé často jakoby přes noc zbohatli, ale jejich bohatství je nenasytí, není trvalé a nepomůže jim, když je nejvíc potřebují. Odměna spravedlivého života je skutečná a trvalá.

11,19 Náš život vede jedním ze dvou směrů – buď k životu, nebo ke smrti. Toto přísloví ovšem neučí, že by spasení bylo možné získat na základě dobrých skutků. Není možné stát pevně ve spravedlnosti, pokud člověk nemá správný vztah s Bohem. Napřed se musí narodit znovu. Ten, kdo jde cestou zla, ukazuje, že se nikdy neobrátí.

11,20 Falešné srdce je z Hospodinova pohledu zavrženíhodné a odporné. Bůh má rád přímé lidi. Pohled na Boha nikdy není úplný, pokud nevidíme, že je schopen nenávidět i milovat.

Na druhé straně bezúhonné srdce je mu rozkoší.

11,21 „Zlý, by sobě i na pomoc přivzal“ (BKR) zní doslovně „ruku v ruce“ (NKJV na okraji). Může se to týkat dvou věcí, které jsou jisté v tomto nejistém světě – potrestání ničemu a vysvobození potomků spravedlivých.

11,22 Zlatý kroužek na rypáku vepře – to se k sobě nehodí. Rypák je stejně odporný, jako zlatý kroužek je krásný. Krásná žena, která postrádá rozvahu, v sobě také spojuje dvě věci, které k sobě neladí: fyzická krása a morální nedostatek.

11,23 Spravedliví lidé se upínají k dobrému a dosahují ho. Ničemové hledají zlo a dostávají se jim ho v podobě hněvu nebo soudu.

Toto přísloví klade důraz na to, jak je důležité mít hodnotné cíle, protože nakonec dosáhneme toho, za čím v životě jdeme.

11,24 Zde máme nádherný paradox: Bohatneme tím, že jsme štedří. Chudými se stáváme tak, že skládáme poklady na zemi.

To, co zachraňujeme, ztratíme. Co dáváme, to nám zůstává.

Jim Elliot řekl: „Není blázen, kdo dává, co nemůže udržet, aby získal to, co nemůže ztratit.“ Dr. Barnhouse zjistil, že každý dává desátky – buď Bohu, nebo lékaři, zubaři či automechanikovi.

11,25 Štědrý člověk sklízí dividendy, o jakých lakomec nemá ani tušení. Cokoli uděláme pro druhé, to se nám vrátí v podobě požehnání.

11,26 Sobec v době hladu zadržuje obilí v naději, že vydělá víc, až se ceny vyšplhají nahoru. To je prospěchář, který se obohacuje tím, že zubožuje druhé a nechává je hladovět. Není divu, že ho lid proklíná! Chtějí někoho, kdo jejich naléhavé potřeby uspokojí hned.

Svět hyne, protože nemá chléb života. Tento chléb je a vždy bude zdarma. Musíme se o něj však dělit s druhými. Na co čekáme? Požehnání spočine na hlavě toho, kdo obilí prodává, tedy kdo šíří dobrou zprávu evangelia.

11,27 Jsou-li motivy člověka čisté a nesobecké, získává oblibu druhých. Kdo však působí druhým těžkosti, sám je sklídí.

11,28 Novozákonní protějšek tohoto přísloví je v 1Tm 6,17–19. Bohatství není jisté, nezaslouží si důvěru. Tu bychom měli vkládat v živého Boha, který nám bohatě dává všechno, čeho si můžeme užívat.

„Touha po zlatě,“ říká Samuel Johnson, „bezcitná a bez výčitek, je poslední stupeň zkaženého člověka.“

Spravedliví, tedy ti, kdo vkládají důvěru v Hospodina, budou překypovat životem a vitalitou jako zelené listí.

11,29 Je několik typů lidí, kteří činí potíže své rodině – například opilec, hašteřivec nebo cizoložník. Zde je však řeč o člověku, který dychtí po zisku (viz 15,27) a který ve své šílené honbě za bohatstvím nevidí cenné hodnoty života. Zdědí vítr, to znamená, že skončí tak, že nebude mít nic, na co by si mohl sáhnout. Odplatou za to, že žil jako hlupák, mu bude jeho otroctví člověku, který žije moudře.

11,30 Život spravedlivého je jako úrodný strom, který dává druhým potravu a osvěžení. Moudrý získává druhé pro život v moudrosti a spravedlnosti.

Toto je jeden z velkých biblických textů pro ty, kdo získávají druhé. Připomíná nám Ježíšovo zaslíbení Petrovi: „Budeš lovit lidi“ (L 5,10). Je to nepopsatelná výsada, když nás Bůh používá, abychom působili v lidských životech požehnání, které vytrvá až do věčnosti. Každý člověk získaný pro Pána se navěky bude klanět Božimu Beránkovi!

11,31 Také spravedlivý dostává za své nedobré činy odplatu v tomto životě. Mojžíš nesměl vejít do zaslíbené země, David musel vracet čtyřnásobně. Jestliže spravedliví sklízí, co zaseli, čím spíše bezbožní! Petr říká: „A jestliže je stěží zachráněn spravedlivý, kde se ukáže bezbožník a hříšník?“ (1Pt 4,18).

12,1 Kdo je otevřený napomenutí a poučování, dává najevo, že je opravdu ochoten se učit. Kdo nemá rád, když mu někdo něco řekne, a odmítá nápravu, je hlupák.

12,2 Morální člověk si může být jist Hospodinou přízní. Člověk se zlými úmysly si může stejně tak být jist svým odsouzením. Foreman napsal: „Uvědom si, že zlý člověk jedná proti nejvyšší moci ve vesmíru – nemůže vyhrát! Tato nejvyšší moc zanechává člověka sobě samému v tichém pohrdnutí.“

12,3 Život ovládaný ničemností nemá stabilitu. Je jako zrno, které padne do skalnaté země (Mt 13,5–6). Půda byla mělká, klíček neměl kořen, a tak rychle uschl.

Spravedlivý muž je hluboce zakořeněn v Bohu. Zůstane stát i v životních bouřích. Takového muže popisuje Ž 1,3.

12,4 Statečná žena je radost a potěšení svého manžela. Ta, která mu dělá hanbu, je pro něho hořkým zklamáním – jako kdyby mu hnily kosti.

12,5 Cíle spravedlivého člověka jsou počestné, zato plány ničemů jsou klamně. Jinými slovy cíle člověka jsou zrcadlem jeho charakteru.

12,6 Hříšníci kladou svou řečí osudné pasti nevinným a neopatrným. Přímí lidé vysvobodí sebe i druhé tím, že mluví pravdu.

12,7 Jestliže ničemu dostihne spravedlnost, je to jeho konec. Zbožní lidé mají dobrý základ, pohroma je nesmete.

12,8 Lidé mluví dobře o tom, kdo má vhlad a jedná moudře, ale pro bezzásadového mají jen pohrdnutí.

12,9 „Je lepší být znevažován a mít otroka, než se vytahovat a nemít pokrm.“ Být v nevýznamném postavení a mít jídlo na stole je lepší než předstírat, že jsem slavný, a přitom hladovět.

12,10 Vlidnost spravedlivého člověka se dotýká i němých zvířat, ale ničema je krutý, i když si myslí, že je velmi citlivý.

Bůh je sice transcendentní, ale není tak vzdálený, aby se nestaral o zvířata – stanovuje lidem pravidla ohledně zvířat (Ex 20,10; 23,4–5). Dokonce určuje zákony o ptačích hnízdech (Dt 22,6).

12,11 Člověk, který se zapojuje do přínosné, konstruktivní práce jako obdělávání půdy, dosáhne naplnění svých potřeb. Ale ten, kdo utrácí čas honbou za bezcennými věcmi, nejen že nemá žádné zásoby, ale má i hlavu prázdnou.

12,12 Dychtivě lovit zlo metonymicky znamená to, co se chytí do sítě zlého člověka, tedy co získal nepoctivě od druhých. Ničema prahne po tom, co patří druhým.

Naopak spravedliví mají dost, aby pokojně zabezpečili své potřeby.

12,13 Zlí lidé se často zapletou do vlastních slov. Jejich vyprávění si protirečí. Lhář musí mít dobrou paměť, jinak se do svého povídání zamotá. A aby podpořil jednu lež, musí ji podpírat další směsí jiných lží.

Spravedlivý těžkostmi dokáže projít. Bůh svým lidem neslibuje, že se nedostanou do těžkostí, ale že jimi projdou.

12,14 Dobrá řeč a dobré chování nesou samy o sobě s sebou svou odměnu. Moudrá, citlivá, čistá řeč má za odměnu lásku, přízeň a úctu. Dobré skutky se vracejí člověku v podobě požehnání.

12,15 Hlupákoví se nedá nic říct. Všechno už zná a nebude poslouchat. Ale moudrý člověk radu přivítá. Uvědomuje si, že není možné, aby jeden člověk viděl otázku ze všech stran.

12,16 Hlupák neustane se svým hněvem. Při sebemenším impulsu vybuchne. Prozíravý člověk ví, jak přehlédnout urážku a jak ovládat sám sebe.

12,17 Svědek, který říká na soudu pravdu, vydává pravdivé svědectví. Falešný svědek lže.

12,18 Někteří lidé používají svůj jazyk jako meč, rozmachují se na druhé, sekají a působí bolest. Slova moudrého šíří zdraví, léčí, to znamená, že hojí rány způsobené žvanilem.

12,19 Pravda je věčná. Proč? Protože pravda je to, co o dané věci říká Bůh – proto se pravda nikdy nemění.

Lživý jazyk ob stojí jen jako mrknutí oka.

12,20 Srdce těch, kdo připravují něco zlého, je plné zrady. Avšak srdce těch, kdo usilují o pokoj, se plní radostí.

12,21 Obecně platí, že spravedlivému se nestane žádná vážná pohroma. To však není pravidlo bez výjimky. Je však pravda bez výjimky, že spravedliví jsou uchráněni zlých důsledků, které pramení z chování ničemů.

Ničemové mají mnoho takových těžkostí.

12,22 Bůh nenávidí lháře. Měli bychom být velmi opatrní, když jde o zamlžování pravdy, nevinné lži, nadsázky nebo polopravdy! Spolehlivým způsobem, jak dělat radost jeho srdci, je být naprosto poctivý a věrohodný.

12,23 Rozumný člověk není okázalý v tom, kolik toho ví. Skromně tají své znalosti. Nemusíme však být dlouho v přítomnosti hlupáka, abychom objevili jeho hloupost.

12,24 Život obyčejných lidí, kteří jsou pilní a oddaní, stoupá do vůdčího postavení stejně, jako olej ve vodě vyplave nahoru. Lenost vede k chudobě a chudoba omezuje člověka na úroveň nucených prací. Oswald Chambers řekl, že nedbalost je urážkou pro Ducha svatého. Totéž mohl říct o lenosti.

12,25 Obavy... vedou k depresi. Dobré, povzbudivé nebo soucitné slovo udělá při povzbuzování druhého divy.

12,26 I když se to navenek snad nezdá, spravedlivý je na tom lépe než jeho nespravedlivý bližní. Je to jen zdání, že hříšníkovi se na jeho cestě daří, jak si přál, a to lidi svádí, aby si mysleli, že zakázané ovoce je sladší. Křesťan by si proto měl své přátele vybírat pečlivě.

12,27 Tento líný povaleč buď nic neloví, nebo to, co ulovil, nepeče. Především mu chybí energie k tomu, aby vůbec začal, dále postrádá sílu k tomu, aby dokončil, co začal.

Hebrejštiny druhé části tohoto přísloví je stejně nejasná jako jeho první věta, ale téměř

jistě to znamená, že pilnému člověku záleží na tom, pro co pracuje, a plně toho využívá. Taková byla Rút – vymlátila ječmen, který nasbírala (Rt 2,17). Při našem biblickém studiu bychom se měli zlepšovat v tom, co jsme se už naučili, a to hlubším promyšlením, modlitbou a praktickou poslušností:

Chceme se sytit tvým svatým slovem,
jím žít a růst. Chceme poznávat Pána
a uplatňovat to, co už známe.

12,28 Jdeme-li po úzké stezce spravedlnosti, znamená to mít život během cesty i na konci cesty. Není tam smrt jako na široké cestě, která vede do zkázy. „Život“ zde hledí vstříc budoucnosti, která jde až za smrt, vstříc věčnému životu.

13,1 Ve fyzickém i duchovním životě je normální, když se člověk zdravě vyvíjí. Například dítě napřed leze po čtyřech, teprve později chodí a ještě později mluví. V duchovní oblasti musí obrácený člověk naslouchat a učit se, než začne sloužit. Moudrý syn se podrobuje výchově a vyučování. Zato posměvač si myslí, že zná všechny odpovědi a nesnáší, když ho někdo poučuje.

13,2 Zde je člověk, jehož řeč buduje, povzbuzuje a utěšuje. Když vidí užitek pronešeného slova, je to pro něho odměnou. Naopak nevěrný člověk připravuje druhým násilí a dostává odplatu stejnou mincí.

13,3 Kdo střeží svá ústa, má pod kontrolou celý svůj život (viz Jk 3,2b). Kdo se nedokáže ovládat, dostává se to těžkostí. Z toho plyne poučení: Dávejme pozor, co říkáme – může to být použito proti nám.

13,4 „Kdyby přání byla koně, jezdili by na nich zebráci.“ Leniví mají velké touhy, ale to nestačí. „Přání bez píle není k ničemu.“ Pilný člověk přiloží ruku k práci a domů si ponese odměnu. To platí v duchovních i hmotných věcech. Bosh to ilustruje slovy:

Říká se, že Adam Clark strávil 40 let psaním svého komentáře k Bibli. Noah Webster pracoval na svém slovníku 36 let a dvakrát cestoval za oceán, aby shromáždil materiál a aby jeho kniha byla naprosto přesná. Milton vstával každé ráno ve 4 hodiny, aby stíhal skládat a přepisovat své básně, které patří k těm nejlepším ve světové literatuře.

Gibbon psal 26 let svou knihu Úpadek a pád Římské říše, tato kniha ční jako monument důkladného výzkumu a neúnavné oddanosti danému úkolu. Bryant přepsal jedno ze svých mistrovských básnických děl před vydáním stokrát, a to jen proto, aby nabylo plné krásy a dokonalosti vyjadřování. Tito lidé žili tím, co dělali, a každý investoval veškerou energii do svého úsilí bez ohledu na to, jak to bylo náročné.

Nejšťastnější a nejproduktivnější lidé jsou ti, kdo svou práci dělají důkladně, a to pro dobro lidí a pro Boží slávu.¹⁶

13,5 „Spravedlivý nenávidí jakýkoli klam, ale ničema jedná odporně a je pro ostudu.“ J. Allen Blair to ilustruje na životě jednoho velkého Američana:

O Abrahamu Lincolnovi se říká, že jako právník nepřevzal případ žádného klienta, pokud si nebyl jist, že právo je na jeho straně. Jednou si jej chtěl najmout nějaký muž. Lincoln hleděl do stropu a přitom pozorně poslouchal fakta. Najednou vyskočil ze židle:

„Ten váš případ je pěkně dobrý, pokud jde o techniku,“ řekl, „ale pěkně špatný, pokud jde o rovnost a spravedlnost. Budete si muset najít někoho jiného, kdo by vám ten případ vzal. Já nemohu. Celou dobu, co bych vás před soudem hájil, bych sám sobě říkal: ‚Lincolne, ty jsi lhář!‘ A mohl bych se zapomenout a říct to nahlas.“

Lež a všechny podoby nepoctivosti zamrucují Boží srdce. Žádný křesťan by neměl lhat a podvádět, bez ohledu na důsledky. A pokud by lhal, Boží dílo tím kupředu neposune!¹⁷

13,6 Spravedlivý život je život pod ochranou. Sám Bůh chrání toho, kdo žije bezúhonně. Hříšník je však stále v nebezpečí, proto jej jeho vlastní ničemnost dříve nebo později dostihne.

13,7 Na toto přísloví je možné se dívat dvěma způsoby. Zprvte ten, kdo nemá nic v materiální oblasti, se může snažit vzbudit dojem, že je bohatý, zatímco ten, kdo ve skutečnosti má mnoho peněz, může vypadat jako chudý.

Zadruhé může znamenat toto: Bezbožný milionář je duchovně ubohý, zatímco skromný věřící člověk, i když nemá mnoho prostředků, je Božím dědicem a spoludědicem Ježíše Krista. Morgan to ilustruje slovy:

Naše doba je plná lidí, kteří zbohatli a přitom nemají nic. Nahromadili obrovské bohatství, které ovšem nemá sílu nakoupit skutečné životní hodnoty. Nezajistí zdraví, nepřináší štěstí, ničí pokoj. Na druhé straně jsou takoví, kteří se sami ochudili, a tím se stali bohatými v tom nejvyšším smyslu slova. Jak to vysvětlit? Řešení nenajdeme v tom, že budeme slovíčkařit. Učinit sám sebe bohatým znamená zkazit si schopnost žít. Učinit sám sebe chudým tím, že obohatím druhé, znamená žít. O tomto úsloví hebrejské moudrosti nemůžeme přemýšlet, aniž bychom vzali v úvahu toho, který se stal vtělenou Moudrostí.¹⁸

13,8 Bohatého často ohrožují ti, kdo usilují o jeho peníze. Musí řešit loupeže, vydírání, vykupování rukojmích nebo si musí najímat ochranku. Chudý takové hrozby nemusí poslouchat.

13,9 Svědectví spravedlivých je jako světlo, které svítí jasně a bez zastření. Život a naděje ničemy jsou lampa, která zhasne.

13,10 První věta může nést dvě myšlenky. Zaprvé, když přijdou spory, pak příčinou je vždy pýcha. Zadruhé „jen pýcha vyvolává hádku“ (JND), to znamená, že z pýchy nepravíme nic dobrého, jen hořkost a hádky. C. S. Lewis píše:

Od doby, co je svět světem, je pýcha hlavní příčinou ubohosti v každém národě a v každé rodině. Jiné druhy zla mohou někdy přivést lidi navzájem k sobě. I mezi opilci nebo nepoctivci je možné najít dobré kamarádství, vtipy a vstřícnost. Ale pýcha vždy přináší nepřátelství, ona sama je nepřátelství. A nejen nepřátelství mezi lidmi navzájem, ale mezi člověkem a Bohem.¹⁹

Ti, kdo si nechají poradit, jsou moudří. Předcházejí pýše a osobním konfliktům, které s ní souvisí.

13,11 Rychle nabyté bohatství představuje majetek nabytý nepoctivě nebo bez úsilí. Sem patří peníze vyhrané v hazardu, loteriích nebo při spekulacích na akciovém trhu. Takové bohatství uniká člověku mezi prsty.

Bohatství získané poctivou prací se rozmnožuje, ne že by ho ubývalo.

13,12 Neustálé odsouvání toho, co člověk očekává, mu bere chuť, když se však touha

konečně naplní, je zdrojem velkého uspokojení. Dívejme se takto na očekávání příchodu našeho Pána.

13,13 „Slovo“ zde znamená Boží slovo. Náš postoj k němu je otázka života a smrti. Pokud jím někdo pohrdá, jako by stiskl tlačítko vlastní zkázy. Kdo příkázáním důvěruje a poslouchá je, získá bohatou odměnu.

13,14 Rada a naučení moudrého jsou pramenem života a osvěžení těm, kdo je berou vážně. Vysvobodí člověka ze smrtící léčky na cestě životem.

13,15 Rozumnost dává člověku přízeň u Boha i lidí. Druhá část verše říká, že cesta nevěrných je „tvrdá“ (BKR). Příslušné hebrejské slovo znamená normálně „odolný, trvalý“, ale zde je překlad „tvrď“, „surový“ docela přiměřený. Kdybychom je přeložili jako „odolný“, museli bychom k němu přidat zápor. Nejlépe je tedy zůstat u tradičního textu „cesta nevěrných je tvrdá“. Zprávy nám každý den přinášejí dost názorného materiálu, že cesta nevěrných je skutečně tvrdá.

13,16 Chování člověka ukazuje jeho charakter. Je-li někdo rozumný, vyjde to najevo z jeho zodpovědných činů. Zato hlupák ukazuje svou hloupost tak, že ji všichni vidí.

13,17 Nespolehlivý posel působí problémy každému, s kým přijde do styku. Je lepší poslat věrného posla, splní své poslání ke spokojenosti všech.

„Jsme tedy Kristovi vyslanci...“ (2K 5,20).

13,18 Kdo přehlíží naučení a kázeň, sklídí za svou neústupnost chudobu a hanbu. Kdo naslouchá výtkám, dojde pocty.

13,19 Dobří lidé mají radost, když dosáhnou svého cíle, ale hlupáci se neradi vzdávají svého hřichu. Zdá se, že je zde kontrast mezi dobrými lidmi, kteří usilují o dobré věci, a hříšníky, kteří nejsou ochotni se odvrátit od zlého.

13,20 Měli bychom hledat společnost moudrých lidí, ti nás pozvednou. „Špatná společnost kazí dobré mravy“ (1K 15,33). Člověk je často hodnocen podle společnosti, ve které se pohybuje. Společenství hlupáků jde do zkázy.

13,21 Hříšníky pronásledují lovecký pes nezdaru, fyzická újma, špatná pověst, ztráta

majetku. Spravedlivý se raduje z dobré pověsti, dobrého života a dobré odměny.

13,22 Dobrý člověk zanechává dědictví nejen svým dětem, ale i vnoučatům. V době Starého zákona to pravděpodobně znamenalo, že jim zanechal hmotné bohatství. Ale křesťan v dnešní době by měl po sobě svým potomkům zanechávat spíš bohaté *duchovní* dědictví.

Majetek hříšníka je uschován pro spravedlivého, „nepoctivě nabytý majetek mohou vždy najít ještě šikovnější ruce“.

13,23 Chudí lidé pilně obdělávají svou zemi a z malého pozemku získají mnoho. Maximálně využívají to, co mají.

Druhá část verše může znamenat, že (1) boháč s více poli a dobyt看em pro svou nespravedlnost zkrachuje nebo že (2) pole chudého jsou často smetena nespravedlností.

13,24 Bible mluví o fyzickém trestání, ať s tím moderní „odborníci“ souhlasí nebo ne. Netrestat dítě, když si to zaslouží, znamená podporovat ho v hříchu a mít podíl na jeho případné zkáze. Rodič, který šetří svou hůl, si možná myslí, že je to projev lásky, ale Bůh říká, že své dítě nenávidí.

Dr. Benjamin Spock dlouhá léta nabádal rodiče, aby byli shovívaví. Když se dočkal generace hulvátských, vzdorovitých dětí, připustil, že se mýlil. Prohlásil: „Neschopnost být pevný je podle mého mínění nejběžnější problém rodičů v dnešní Americe.“ Obviňuje z toho, aspoň částečně, „dětské psychiatry, psychology, učitele, sociální pracovníky i pediatriy, stejně jako sebe“.²⁰

Rodič, který skutečně miluje své dítě, není shovívavý, když dítě zlobí, ale ihned je napomené.

13,25 Bůh ujišťuje, že spravedlivý bude mít vše, co potřebuje, ale pro ničemy je zde stejné ujištění, že skončí s prázdným žaludkem.

14,1 Vnímavá žena se stará o svůj dům, o svou rodinu. Hloupá se potlouká po večírcích, zábavách, módních přehlídkách a jiných nesmyslných akcích. Zanedbává svého manžela i děti a diví se, proč se jí rodina rozpadá.

Je možné, aby žena bořila svůj dům také tím, že bude mít příliš mnoho křesťanských aktivit?

14,2 Chování muže odráží jeho postoj k Bohu. Spravedlivý muž je veden tím, o čem ví, že to dělá Bohu radost. Převrácený muž se nezajímá, co si Bůh myslí, a vlastně jím tak pohrdá. Kidner píše:

Každý odchod z Boží cesty znamená postavit se proti Bohu s vlastní vůlí a zdůvodňovat si vlastní úsudek proti Božímu úsudku. Tím však člověk vyjadřuje pohrdnutí, které je příliš iracionální na to, aby je jako takové uznal.²¹

14,3 V ústech hlupáka je hůl pýchy. Za své povýšené mluvení bude muset dostat holí. Moudrý člověk mluví tak, že jej to uchrání před takovým trestem.

14,4 Je snadné udržovat čistý chlév, když v něm není dobytek, ale není lepší snést trochu prachu a špíny a vědět, že práce s dobytkem povede k bohaté úrodě? Odměna vynahradí námahu a její nepříjemné stránky víc než dost. Toto přísloví nevede k tomu, aby naše domovy nebo shromažďovací místnosti vypadaly jako po výbuchu. Varuje však před úzkostlivou pořádkumilovností, která brzdí rozvoj a tvořivost.

14,5 Ch. H. Mackintosh jednou řekl, že je lepší jít do nebe s čistým svědomím, než zůstat na zemi s nečistým. Jak by nám mělo záležet na tom, abychom vždy byli naprosto pravdiví!

14,6 Posměvač nechce poslouchat, a tím ztrácí schopnost slyšet. Dokud odmítá Hospodina, nikdy nenajde pravou moudrost.

Rozumný muž pochopí správnou věc rychle. „Kdo má, tomu bude dáno a bude mít nadbytek...“ (Mt 13,12).

14,7 Nerozvíjej přátelství s hlupákem, „neboť u něho se nedozvíš rozumná slova“, neříká nic smysluplného.

14,8 Moudrost znamená pro rozumného člověka vědět, jak se chovat poctivě, svědomitě a poslušně. Co hlupák považuje za moudrost, je ve skutečnosti hloupost a podstata té hlouposti je pro druhé podvod, skrze který hlupák jednou dospěje k sebeklamu.

14,9 I když je zde hebrejščina nejasná, jeden z možných překladů zní: Hlupáci mají legraci z provinění (B21), přímé má Bůh v oblibě.

Hlupáci se smějí hříchu,
nechtějí věřit,
že v rukávě má hroznou dýku!
„Jak je možné,“ říkají,
„že něco tak krásného, tak sladkého,
může nosit bodák?“
Nevědí, že to je prokletí hříchu, co je žene,
aby se se smíchem hnali do pekla?
Podívej se na sebe, už si s hříchem neza-
hrávej,
Aby ti ten, kdo zachraňuje, nezavřel dveře.

John Bunyan

Upřímní mají Boží přízeň, jsou osvobozeni od viny a soudu za hřích.

14,10 V lidském srdci jsou bolesti, kterým nerozumí nikdo jiný (to dokáže jen Pán a také to dělá). Totéž platí o radosti, kterou si dokáže užívat jen ten, koho se přímo týká.

14,11 Všimněte si rozdílů mezi domem a stanem. Dům považujeme za něco pevného, trvalého, stan za dočasný. Avšak jedná-li se o stan upřímného poutníka, pak přetrvá, zatímco dům ničemného obyvatele země se zřítí.

14,12 Cesta, která se lidem zdá správná, je získat spasení na základě dobrých skutků nebo dobrého charakteru. Lidí, kteří jdou do pekla vinou tohoto nepochopení, je víc, než těch, kteří se tam dostanou z jiných důvodů, viz také 16,25.

V širším smyslu se člověku zdá přímá jeho vlastní cesta, cesta svévole, která se vysmívá Božím vedení i lidské radě. Může skončit pouze katastrofou a duchovní smrtí.

14,13 Čisté, ničím nefašované radosti se nic v životě nevyrovná. Bolest je vždy do jisté míry smíšená. Knox říká: „Radost se mísí se smutkem a smích jde ruku v ruce se slzami.“

14,14 Kdo v srdci odpadá, bude naplněn vlastními cestami, ale dobrý člověk bude nasycen shůry. Kdo od Hospodina odchází, sklídí důsledky svého bloudění. Noemi řekla: „Všemohoucí mi způsobil velikou hořkost. Odešla jsem plná a Hospodin mě přivedl zpět prázdnou“ (Rt 1,20b-21a). Marnotratný syn řekl: „Jak mnoho nádeníků mého otce má nadbytek chleba, a já zde hynu hladem.“ (L 15,17).

Upřímný člověk je spokojen se svými cestami, protože to jsou Hospodinovy cesty. Mů-

že spolu s Davidem říct: „Můj kalich přetéká“ (Ž 23,5c) nebo s Pavlem: „Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru jsem zachoval“ (2Tm 4,7).

14,15 Naivní důvěřivec je otevřený pro kdejaký nápad nebo výstřelek. Rozumný muž se podívá ještě jednou a uchrání své kroky před omylem. Víra vyžaduje nejpevnější důkaz a nachází jej v Božím slově. Důvěřivý věří všemu, co řekne kdejaký vědec, filozof nebo psycholog.

14,16 Moudrý se bojí v tom smyslu, že je opatrný, obezřetný. Verš může samozřejmě také znamenat, že se bojí Hospodina.

Hlupák je drzý, ledabylý, odhazuje zábrany a věří sám sobě.

14,17 Vznětlivý člověk si počíná hloupě. V hněvu udělá něco, aniž by se napřed zastavil a zamyslel nad důsledky. Práskne dveřmi, hodí čímkoli, co je po ruce, nadává, uráží, rozbíjí nábytek a chodí kolem plný hněvu. Kdybychom si však měli vybrat, dokázali bychom takového člověka tolerovat víc než někoho, kdo má zlé úmysly. Nikdo nesnáší člověka, který se dopustí chladnokrevné zrady.

14,18 Prostoduší zdědí hloupost. Pokud nechtějí poslouchat zdravé vyučování, volí tím to, že budou ještě hloupější.

Rozumným se dostává pocty a jsou odměněni tím, že nabývají víc a více poznání.

14,19 Toto přísloví ukazuje konečný triumf dobra nad zlem. Bůh se zastane spravedlivých. Nastal den, kdy se Haman musel sklonit před Mordokajem. A přijde den, kdy se každé koleno ve vesmíru skloní před Ježíšem Kristem jako Králem králů a Pánem pánů.

14,20 Chudého nenávidí dokonce i jeho blízký. Nemělo by to tak být, ale často se to stává. Mnoho lidí si vybírá přátele podle svých zájmů. Vyhýbají se chudým, zato se se sobeckými úmysly setkávají s bohatými. Měli bychom se zajímat o lidi podle toho, co pro ně můžeme udělat, ne podle toho, co z nich můžeme získat.

V určitém smyslu má boháč mnoho přátel, ale v jiném smyslu nikdy neví, kolik má opravdu věrných přátel, tedy takových, kteří ho milují pro to, kým je, ne pro to, co má.

14,21 Tento verš se váže na předchozí. Je

hřích pohrdat chudými, protože Bůh si je vyvolil (Jk 2,5). Kdo se smilovává nad chudým, získává za to požehnání.

Neměli bychom zapomenout, že Pán Ježíš přišel na tento svět jako chudý. Někdo o něm řekl, že je to jeho „přítel z Nazareta, který nemá ani korunu“.

14,22 Ti, kdo připravují úklady a vymýšlejí zlo, jsou určeni k tomu, aby sešli na scesti. Ti, kdo vymýšlejí dobro pro druhé, budou odměněni milosrdenstvím a pravdou. To znamená, že Bůh jim projevuje laskavost a je věrný svému slibu, že je bude chránit a že je odměnit. Znamená to zároveň, že i lidé jim odplatí oddaností a věrností.

14,23 Každá poctivá práce je užitečná. Avšak pouhé mluvení vede k chudobě. Všichni známe lidi, kteří mluví hodiny o svých problémech, ale nehnou prstem, aby je řešili. Bouřlivě mluví o evangelizaci světa, ale nikdy se ze své lenošky nezvednou, aby řekli sousedovi svědectví. Neustále jenom mluví o tom, co všechno do budoucna plánují, ale nikdy to neuskuteční.

14,24 Slávou moudrých je jejich bohatství. Mají jak ukázat ovoce své moudrosti, ať je to bohatství duchovní nebo hmotné. Hlupáci se nemohou prokázat ničím, čeho v životě a svou prací dosáhli, než jen hloupostí.

14,25 Pravdivý svědek na soudu vysvobozuje nevině z vězení. Falešný svědek překrucuje fakta, a to se všemi zhoubnými následky, které plynou z takto podvodného jednání.

Kazatel evangelia je pravdivý svědek, který vysvobozuje duše z věčné smrti. „Liberálové“ a příslušníci „sekt“ jsou falešnými svědky, kteří lžou a vedou duše na scesti.

14,26 Ten, kdo se bojí Hospodina, má všechny důvody k tomu, aby žil v jistotě. Jestliže je Bůh na jeho straně, pak nikdo proti němu nemůže uspět (Ř 8,31). Děti takového člověka najdou při každém útoku bezpečné místo pod Božími křídly.

14,27 Důvěra v Boha je zdrojem duchovní síly a vitality, což umožňuje vyhnout se nástrahám smrti.

14,28 Velikost, spokojenost a oddanost obyvatel určuje, jakou má král čest. Král, který má jen málo lidí nebo nikoho, nad kým by

vládl, nemá velkou prestiž, i když se honosí titulem.

14,29 Kdo je trpělivý, prokazuje velkou moudrost, i když ho někdo podněcuje. Impulzivní člověk šíří hloupost a navíc to všichni vidí.

14,30 Zdravé srdce zde znamená spokojenou mysl. Knox překládá „pokoj mysli je ke zdraví těla“.

Závist a rozrušení lidskému zdraví neprospívají. Dr. Paul Adolph to potvrzuje:

Jednou z nejdůležitějších příčin takzvaných nervových nemocí, kterými se psychiatři zabývají, je vina, neochota odpouštět, strach, úzkost, zklamání, nerozhodnost, pochybnosti, žárlivost, sobectví a nuda. Mnoha psychiatrům se sice daří úspěšně vysledovat příčiny emocionálního rozrušení, které způsobuje nemoc, ale naneštěstí velmi selhávají ve svých metodách, jak těmto rozrušením čelit, protože ve svém přístupu vynechávají víru v Boha.²²

14,31 Kdo zneužívá chudého, uráží jeho Stvořitele. Georg Herbert řekl, že člověk je Boží obraz, ale také chudý je Kristův otisk.

Druhá věta znamená, že ti, kdo se slitovávají nad potřebnými, ctí tak Boha.

14,32 „Když se ničemovi platí stejnou mincí, je to jeho konec, spravedlivý má naději i u bran smrti“ (Knox). Jidáš je příkladem první věty, Pavel druhý.

14,33 Věta „Moudrost odpočívá v srdci rozumného“ může znamenat, že (1) moudrost je tam doma nebo (2) že člověk nemusí zbytečně dávat najevo, co všechno ví.

Druhá věta je obtížnější. Může znamenat, že (1) brzy zjistíme, co je v srdci hlupáků, (2) moudrost je pro srdce hlupáků něco neznámého (RSV), (3) „moudrost musí hlasitě lomozit, než ji hlupák rozpozná“ (Berkeley).

14,34 Aby byl národ velký, musí být jeho vůdcové i lid přímý, musí být známo, že jejich morálním charakterem je spravedlnost. Korupce, úplatky, nečisté „finty“, skandály a všechny formy nespravedlnosti občanů jsou pro zemi ostudou.

14,35 Vládcé hledí vlídně na služebníka, který jedná moudře (viz Josef, Mordokaj, Daniel). Jeho hněv se však obrací proti těm, kdo

jednají hanebně. „Král upřednostňuje schopného služebníka, jeho hněv se obrací proti nekompetentnímu“ (Moffatt).

15,1 Patnáctá kapitola se z velké části věnuje tématu naší mluvy. Jemná nebo smířlivá odpověď brání výbuchu hněvu, aby se nerozmáhal. Jestliže odpovíme drsně, podnití to lidskou povahu a velmi brzy budeme mít na svědomí divokou hádku. Spurgeon uvádí pěknou ilustraci:

Jednou jsem bydlel v místě, kde moji a sousedovu zahradu dělil pouze chatrný živý plot. Soused měl psa a ten byl opravdu špatný zahradník, mým rostlinám nijak neprospíval. Když jsem se byl jednoho večera sám projít, uviděl jsem toho psa, jak je hodně daleko od domova a vyvádí. Hodil jsem po něm klacek a snažil jsem se mu tak dát důrazně najevo, že by měl jít domů. On však nešel domů, ale vzal klacek do huby, přiběhl ke mně, vrtěl ocasem, klacek mi položil k nohám a velmi mile se na mě podíval. Co jsem mohl dělat jiného, než ho poplácat, pochválit a litovat, že jsem na něho byl trochu hrubý?²³

15,2 Jazyk moudrého roznáší dobré poznání. Moudrý člověk ví, kdy, kde, co a jak říct. Z úst hlupáka tryská jen proud hlouposti.

15,3 Bůh je vševědoucí, to znamená, že ví všechno, jeho oči jsou všude. Nic před ním není skryté. Bdí nad každým slovem, činem, myšlenkou i motivem, a to dobrým i zlým. To vedlo Davida k tomu, že vykřikl: „Úžasné poznání! Úplně mě přesahuje! To nezvládám!“ (Žalm 139,6).

15,4 Zdravá, laskavá řeč osvěžuje, mírní a oživuje. Zvrácené, zlobné řeči lámou ducha.

15,5 S tímto hlupákem jsme se už setkali. Otce považuje za staromódního, jeho návrhy za přežitě a pokyny za bezcenné. Moudrý syn přijímá rodičovskou nápravu a má z ní užitek. Je rozumný a stále rozumnější.

15,6 Ti, kdo vyrůstali ve zbožné rodině, mohou dosvědčit pravdivost první věty. I když rodiče neměli nadbytek, zanechali svým dětem duchovní dědictví nesmírné ceny.

Nepoctivě nabytý zisk bezostyšného člověka působí problémy jemu samému i jeho rodině. Vhodnou ilustrací je zde Akán (Sd 7).

15,7 Řeč moudrého muže je plná užitečné-

ho poznání. Hlupák není schopen nikoho poučit, protože jeho mysl je prázdná.

15,8 První věta říká, že samotný obřad bez podstaty nemá cenu. Ničema může přinášet Hospodinu drahé oběti, ale Bůh jimi pohrdá. Především chce, aby byl náš život čistý. „Poslouchat je lepší než obět“ (1S 15,22). Bůh má radost z pokorné modlitby upřímného. „Neměl bys zalíbení v oběti, i kdybych ji předložil; po zápalné oběti netoužíš“ (Ž 51,18).

15,9 Cesta ničemu se Bohu protíví. Miluje člověka, který poslouchá jeho slovo.

15,10 Na toto přísloví je možné se dívat dvojím způsobem. Může popisovat dva různé lidi – svéhlavého (opouští cestu) a nepoučitelného (nenávidí pokárání) a dále trest, který si za to oba zaslouží – jeden kázeň, druhý smrt. Nebo může v obou větách popisovat téhož člověka. Svéhlavému přináší kázeň. Ten se z ní však nechce poučit, a tak se ponoří do smrti. Hebrejská básnická struktura (paralelismus) mluví spíš pro druhý výklad.

15,11 Podsvětí a říše zániku (hebr. *šeól* a *abaddon*) jsou symboly neviditelného světa za hrobem. Jestliže Bůh ví všechno, co se děje při smrti a po ní, čím více zná myšlenky a tajemství lidských synů na zemi! „Před očima toho, jemuž se budeme zodpovídat, je vše nahé a odkryté“ (Žd 4,13).

15,12 Posměvač odmítá domlouvání. Nechce jít pro radu k moudrému, ale k někomu, o kom si myslí, že mu řekne, co chce slyšet. Takový postoj je sebezničující. Pouze ho utvrzuje v jeho umíněnosti a nechává ho v hrobě stagnace.

15,13 Radostné srdce se odráží na usměvavé tváři, ale zlomené srdce má hlubší dopady. Působí malomyslnost a zoufalství.

15,14 Rozumní lidé se nikdy nezastaví ve svém hledání poznání. Ústa hlupáků marně přezývují hloupost. Moudří zmoudří ještě víc, hloupí budou ještě hloupější.

15,15 Tato slova jakoby stavěla do protikladu pesimistu a optimistu. První je pořád na dně, zachmuřený, ustrašený, všechno neguje. Optimista jakoby byl stále nahore. Života si užívá naplno.

15,16 Chudý věřící je na tom lépe než bo-

hatý ustrašenec. K bohatství se vždy vážou starosti. Život víry je život bez starostí.

15,17 Talíř zeleniny v prostředí lásky je lepší než nejlepší pečeně s hádkami.

Vykrmený býk byl vychovaný ve stáji a dostával nejlepší krmivo. Jeho maso je libové, výborné.

Joseph R. Sizoo říká:

V sousedním městě jsem navštívil nejpřechovnější vilu, jakou jsem kdy v Americe viděl. V domě měli italské krby, belgické čalounění, orientální rohože a vzácné malby. Tomu příteli jsem řekl: „Jak šťastní musí být lidé, kteří tady bydleli!“ – „Ale oni nebyli,“ odpověděl. „Byli to sice milionáři, ale ti manželé spolu nemluvili. Toto místo bylo semeníště nenávisli. Nemilovali Boha ani sebe navzájem“ (*Our Daily Bread*).

15,18 Vznětlivý člověk stále šíří spory. Moudrý se jim umí vyhnout, a pokud vypuknou, tak je ztlumí.

15,19 Cesta lenocha je vroubena nejruznějšími těžkostmi a on se je snaží využít jako výmluvu, proč nic nedělá. Cesta upřímného člověka je rovná, dlážděná silnice.

15,20 Syn, který žije čistě, je pro svého otce uspokojením. Ale svéhavý jedná se svou matkou pohrdlivě, neposlouchá, co si přeje, a z jejich slz si nic nedělá.

15,21 Hlupák si libuje ve své hlouposti. Nezná nic lepšího. Moudrý se raduje ze svého života střízlivostí a morálností.

Vepř si hoví ve špině, zato ovce chce čistou pastvu.

15,22 Když lidé jednájí sami za sebe, aniž by se poradili s druhými, jejich plány se často zhatí. Bezpečnější je získat širokou škálu informací a rad. Zkušené lidé mohou varovat před nebezpečími nebo mohou poradit nejlepší způsob řešení.

15,23 Člověk má opravdovou radost, když dovede dát pravdivou, užitečnou odpověď. Také slovo pronesené v pravý čas, které reaguje na konkrétní potřebu – jak je dobré! Srovnej s Iz 50,4: „... abych uměl unaveného podírat slovem“. Takto umí mluvit Ježíš.

15,24 Stezka moudrého se vine vzhůru k životu, aby se vyhnul cestě, která vede dolů do smrti a do zkázy. Zde je další připomenu-

tí, že před každým člověkem jsou dvě cesty a dva cíle.

15,25 Hospodin zničí majetek povýšeného a panovačného člověka, ale chrání mezník na pozemku utlačované vdovy.

15,26 Hospodinu se hnusí zlé úmysly bezostyšných lidí, ale má radost z toho, jak mluví lidé, kteří jsou ryzí.

15,27 Toto přísloví se může týkat především soudce nebo jiného veřejného činitele, který si plní bankovní konto přijímáním úplatků. Tím převrací soud a poskvňuje své jednání. Ještě horší však je to, že na vlastní dům uvádí nečekané těžkosti. Kdo nemá s úplatky nic společného, raduje se ze života.

15,28 Dobrý člověk napřed přemýšlí a potom mluví. Přemýšlí o tom, jak odpovědět. Ničema otevře ústa a z nich proudí neuctivost, špína, zloba.

15,29 Hospodin je daleko od ničemů v tom smyslu, že mu v jejich společnosti není dobře a oni s ním nejsou v kontaktu prostřednictvím modlitby. Věřící mají díky modlitbě okamžitý přístup k nejvyššímu Pánu vesmíru v nebeském trůnním sále. „Víme, že hříšníci Bůh neslyší; kdo je však zbožný a činí jeho vůli, toho slyší“ (Jan 9,31).

15,30 Kdo má zářivý pohled, působí nakažlivě. Rozradostní srdce každého, koho potká. Také dobrá zpráva rozradostní celého člověka.

15,31 Kdo dbá na radu, která vede k pravé cestě života, zaujímá místo mezi moudrými země. Životodárnou radou je vyučování Bible obecně a evangelium konkrétně.

15,32 Jestliže někdo nechce poslouchat zbožné pokyny, znamená to, že pohrdá sám sebou, protože se vrhá do proudu směřujícího ke zkáze. Kdo si výtky bere k srdci, jedná ve svém nejlepším zájmu.

15,33 Bázeň Hospodinova je kázeň, která vede k moudrosti. Skromnost je cesta k počtě.

B. Vyzdvižení spravedlivého životního stylu (16,1–22,16)

16,1 Jméno Hospodin se v prvních jedenácti verších této kapitoly vyskytuje devětkrát. Člověk si může připravit myšlenky, ale Hospodin je svrchovaný a stojí nad všemi lid-

skými slovy, když chce uskutečnit svůj záměr. „Člověk plánuje, ale Pán Bůh uskutečňuje.“

Například Bileám chtěl izraelský národ proklít, ale jeho slova se změnila v žehnání (Nu 22,38; 23,7–10).

Nebo si vzpomeňme na Kaifáše, který mluvil víc, než nakolik mu stačila jeho moudrost (J 11,49–52). Herodes a Pilát se spojili v tom, že s Ježíšem udělají to, co Bůh dávno předurčil (Sk 4,27–28).

Může to také znamenat, že i když si pronásledovaní Boží lidé dopředu připravují, co říct, až budou na soudu, Bůh jim dává v pravý čas správná slova (Mt 10,19).

16,2 Cesty člověka jsou jeho činy, on sám se soudí podle nich a považuje se za čistého. Bůh však vidí motivy a záměry srdce. „Kdo rozpozná pochybení? Zbav mě těch skrytých“ (Ž 19,13)

16,3 Nejlepším způsobem, jak zajistit, aby se naše sny a cíle uskutečnily, je svěřit své skutky Hospodinu. J. Allen Blair radí:

Někdy se cítíme znepokojeni a v úzkých, a to i tehdy, když se snažíme konat Boží dílo. Může být něco vzdálenějšího od toho, co si Bůh přeje? Bůh nemůže působit skrze ustrašená srdce. Kdykoli se křesťan dostane do takového stavu, měl by se ihned zastavit a položit si otázku: „Co je to za práci?“ Pokud je to Boží dílo, nikdy nezapomeňme, že břemeno takového díla je i jeho břemeno. My nejsme důležití. Klíčovou osobou je Kristus. On působí skrze nás. Co dělat, když se nedaří? Jděme k němu! Nejt k němu je neposlušnost.²⁴

Modlitba: „Pane, dej mi oči, které vidí Boha ve všem, ruce, které mu umí ve všem sloužit, srdce, které ho umí za všechno chválit“ (Daily Notes).

16,4 Tento verš neříká, že Bůh stvořil člověka pro zatracení. Bible nikde neučí o předurčení k zatracení. Lidé jsou odsouzeni v důsledku vlastního rozhodnutí, ne na základě Božího předurčení.

Toto přísloví znamená, že Bůh má se vším určitý cíl, záměr. Každá příčina má nějaký důsledek, za každý čin přichází odměna nebo trest. Bůh ustanovil těžký, zlý den pro nicemy, stejně jako připravil nebe pro ty, kdo ho milují.

16,5 Lidská pýcha se Hospodinu hnusí. „Zaručeně“ zní doslovně „ruku v ruce“. V této souvislosti jde pravděpodobně o to, že povýšenec bude určitě potrestán.

16,6 To, co tento verš učí, je třeba studovat ve světle všech dalších biblických textů k tomuto tématu. Nemůže to znamenat, že člověk může být spasen tím, že je milosrdný a věrný. Spasení je z milosti skrze víru v Pána Ježíše. O milosrdenství a věrnosti lze říct, že usmířuje vinu pouze do té míry, že to jsou znaky zachraňující víry.

V tomto světle je jasná i druhá část tohoto přísloví. Lidé uniknou neštěstím a pohromám jen díky důvěře v Boha.

16,7 Stejně jako u mnoha jiných přísloví je i zde vyjádřeno obecné pravidlo, které má výjimky. „Spravedlivý život odzbrojuje nepřátele.“ Barnes překládá: „Dobrota má moc získat si i nepřátele.“

K velkým odpůrcům amerického prezidenta Lincolna patřil Edwin Stanton, který se k němu choval s naprostým pohrdáním. Nazýval ho „malý vychytralý klaun“ a „původní gorila“. Říkal, že není třeba chodit lovit gorilu do Afriky, když jednu už mají ve Springfieldu v Illinois. Lincoln mu to nikdy neodplácel, naopak ho dokonce jmenoval ministrem války a byl přesvědčen, že pro tento úřad byl nejvhodnější.

Když byl Lincoln po letech zavražděn kulovou atentátníka, Stanton se díval na jeho znetvořený obličej a v slzách prohlásil: „Zde leží největší vládce lidí, jakého kdy svět viděl.“

16,8 Je lepší mít skrovné peníze nabyté poctivě než velké příjmy, zato nespravedlivé nebo získané podvodem.

16,9 Podobně jak připomíná už první verš, člověk do značné míry plánuje svou kariéru, ale pouze Hospodin určuje, zda se tyto plány uskuteční. Saul z Tarsu měl v plánu pronásledovat křesťany v Damašku, ale skončil tak, že se sám stal jedním z nich. Onezimus měl v plánu jednou provždy utéct od Filemona, ale Bůh jej přivedl zpět, a to za lepších podmínek, než o jakých se mu kdy mohlo zdát.

16,10 Král je představitel Boha (Ř 13,1), a proto mají jeho výnosy a rozhodnutí koneč-

nou autoritu. Jeho ústa tedy nesmí pochybit (B21).

16,11 Bůh spravuje úřad pro míry a váhy, určuje, jaké váhy jsou poctivé. Když lidé jednají v souladu s jeho normami, Bůh stojí za nimi a žehná jim.

16,12 Je to ohavnost, když někdo páchá zlo, avšak o králích to platí zvlášť. Svým postavením jsou Božími reprezentanty, a proto mají větší zodpovědnost. Trůn stojí díky tomu, že král koná dobro.

Je třeba dodat, že tento verš může znamenat, že pro krále je ohavností, když *jeho poddaní* jednají zle. Zákonná, řádná vláda se udrží díky spravedlnosti. Kde se ustupuje od morálních měřítek, tam zanedlouho vládne čirá anarchie.

16,13 Dobrým králům nezáleží na tom, co říkají pochlebovači nebo pokrytci. Jde jim o lidi, kteří jsou důvěryhodní a přímí.

16,14 Jakmile se král rozhoří, může provinilce rychle odsoudit k smrti. Moudrý člověk nebude vladaře zbytečně provokovat, ale bude mluvit tak, aby ho upokojil.

16,15 Když se král raduje, štěstí v jeho tváři šíří radost po celém království. Jeho přízeň obcerstvuje jako mraky, které přinášejí jarní déšť.

16,16 Pozemské bohatství nelze srovnávat s moudrostí a poznáním. Bohatství často zmizí přes noc, ale Boží moudrost zůstává navěky.

16,17 Spravedliví jdou cestou svatosti, aniž by odbočovali na scesti hříchu kolem sebe. Kdo jde rovně touto cestou, ušetří si v životě újmy a pohromy.

16,18 Vysoký strom přitahuje blesky. Stejně tak Bůh snižuje ty, kdo se cítí povýšené. Domýšliví lidé obvykle mají za sebou nějakou pokojující zkušenost, která má za cíl omezit jejich ego. Na to, aby praskl velký balon, stačí malý špendlík.

Pýcha byla příčinou pádu Lucifera – „pro domýšlivost, pýchu a povýšenost ho Bůh svrhl z tváře nebes“ (Marlowe).

16,19 Je lepší být pokorného ducha a být společníkem nízce postavených, než mít zdánlivé výhody pyšných.

Chceš být vůdce? – Pak poniženě služ.

Chceš jít vzhůru? – Jdi dolů.

Můžeš jít co nejnižší,
ale Nejvyšší byl ještě níž.

Autor neznámý

16,20 Ten, kdo bere moudře slova, nalezne dobro, a šťastný je ten, kdo důvěřuje Hospodinu. Příslaví říká: „Čti si Bibli, ber ji vážně a věř tomu, kdo ji napsal.“

16,21 Kdo je skutečně moudrý, toho budou uznávat pro jeho vhlad a schopnost rozeznávat. Díky příjemnému způsobu jeho řeči ho druzí budou tím raději poslouchat a učit se. „Příjemná řeč zvyšuje přesvědčivost“ (NASB).

16,22 Porozumění slouží jako pramen života a osvěžení tomu, kdo je má, zatímco hloupost je jako rána bičem hlupákovi. Trestá je jejich hloupost. „Hloupost je trest hlupáků“ (Berkeley).

16,23 Řeč moudrého člověka je vzorek toho, co je v jeho srdci. Tím, co říká, dává najevo, co ví. Jeho výroky mají určitou přesvědčivost – mluví s autoritou.

16,24 Vlidná, příjemná slova mají vlastnosti plástve medu – je sladká na chuť a zdravá pro kosti. Kidner to vyjadřuje slovy: „Říkat pěkné věci, tam, kde je to možné, jednoduše znamená být druhým prospěšný – napřed v myslí, potom na těle.“

Watchman Nee mluvil o ženě, jejíž manžel jí nikdy nevyjádřil žádné ocenění za něco, co udělala. Stále se obávala, že jako manželka a matka selhává. Možná se jí v té souvislosti rozvinula tuberkulóza. Když umírala, její manžel jí řekl: „Nevím, co budeme dělat, ty jsi toho dělala tolik a tak dobře!“ – „Proč jsi mi to neřekl dřív?“ zeptala se, „já jsem si pořád něco vyčítala, protože jsi mi nikdy neřekl: „To jsi udělala dobře!““²⁵

16,25 Zde se opakuje důraz z verše 14,12. Zdá se logické a rozumné, že cestu do nebe tvoří to, že jsme dobří a konáme dobro. Ale ve skutečnosti se do nebe dostanou jen hříšníci, kteří byli z milosti zachráněni.

16,26 „Dřív pro sebe dře, neboť ho popohání jeho ústa.“ Ví, že pokud nebude pracovat, nedostane zapláceno a bez peněz si nemůže jít nakoupit jídlo. Jestliže se někdy dostane do pokušení přestat pracovat, jeho chuť ho žene dál.

Totéž platí v duchovní oblasti. To, že si uvědomujeme své hluboké duchovní potřeby, nás žene, abychom četli Bibli a modlili se.

16,27 Verše 27–30 nabízejí jiný pohled na zlo. Napřed vidíme ničemného člověka jako toho, kdo vyhrabává zlo a jehož řeč je jako oheň, žhnoucí a zraňující.

16,28 Zvrácený člověk je ten, kdo překrucuje pravdu. Lže, zatemňuje pravdu, zatajuje fakta, a tím šíří spor. Pomlouvač rozděluje blízké přátele.

16,29 Násilník se snaží svést svého bližního tím, že ho navádí, aby se podílel na zločinu (viz Ř 1,32).

16,30 Výrazy obličejů mohou mít zlé souvislosti. Mrknutí může vyjadřovat němý souhlas s vymyšlením něčeho zlého. Sevřené rty mohou znamenat odhodlání něco provést za každou cenu.

16,31 Šediny vyjadřují dlouhý život. Představují korunu slávy nebo krásy, protože zde jsou odměnou za spravedlivý život. Tento verš je tedy opakem k Ž 55,24: „Člověk krvelačný a podlý se nedožije ani poloviny svých dnů.“

16,32 Kdo dokáže ovládat své nálady, je větší hrdina než vojenský dobyvatel. Vítězství v této oblasti je cennější než dobytí města. Pokud tomu někdo nevěří, ať si to zkusí!

Petr Veliký, jeden z nejmocnějších ruských carů, selhal právě zde. V návalu zlosti udeřil svého zahradníka, a ten po několika dnech zemřel. „Běda mi,“ řekl Petr smutně, „ovládl jsem jiné národy, ale ne sebe.“²⁶

16,33 Ve Starém zákoně a až do Letnic bylo losování legitimním způsobem, jak poznávat Boží vůli. Celý postup mohl vypadat jako věc náhody, ale stál nad ním Hospodin a ukazoval své vedení.

Dnes nám Boží slovo jako celek dává obecný souhrn toho, co je Boží vůle. Když potřebujeme konkrétní vedení ve věcech, o kterých Bible nemluví, dozvídáme se to tak, že s modlitbou čekáme na Boha. Tak zjišťujeme, že každé rozhodnutí je od Hospodina.

17,1 Kousek suchého chleba v příjemné atmosféře je lepší než přepychové jídlo v elegantním prostředí hostin, kde panují hádky a nespokojenost.

17,2 Schopný sluha se často dostane výš

než syn, který dělá ostudu. Šalomounův sluha Jarobeám získal vládu nad deseti izraelskými kmeny a Šalomounovu synovi Rechabeámovi zůstaly jen dva.

Sluha se často dělí o dědictví stejným dílem jako synové. V Abramově případě to chvíli vypadalo, jako by jeho služebník měl být jediným dědicem (Gn 15,2–3).

17,3 Bůh dokáže to, co nedokáže žádný tvavicí kelímek nebo pec. V ní se zkouší stříbro a zlato, ale Hospodin zkoumá lidské srdce. Během zkoušky odstraňuje strusku a čistí život, dokud v něm nevidí odraz vlastního obrazu.

Když tvá cesta půjde ohnivými zkouškami,
moje milost, která stačí na vše,
bude s tebou.

Plamen tě nespálí,
je tu jen proto, aby vyplavala struska,
aby tvé zlato bylo čisté.

George Keith

17,4 Ničema sleduje lidi s falešnými rty. Vítá každou lež, nepodloženou fámou, falešná obvinění. Lháři zase rádi poslouchají skandály, pomluvy a zlomyslný jazyk. V tomto smyslu je druh řeči, které člověk rád poslouchá, barometrem toho, co je v jeho srdci.

17,5 Ve verši 14,31 jsme už viděli, že kdo se posmívá chudému, uráží jeho Stvořitele (viz Jk 5,1–4). Kdokoli si libuje v neštěstí druhého (což člověka téměř vždy ochuzuje), neunikne Hospodinovu trestu. Kniha proroka Abdijáše vynáší soud nad Edómci, protože se radovali, když padl Jeruzalém.

17,6 Početné zbožné potomstvo je pro staré lidi počtou (viz Ž 127,3–5; 128,3). Také děti mohou být vděčné za své otce. Není nutné, aby se v rodinách vyskytovala mezigenerační propast.

17,7 Ušlechtilá a vznešená řeč v ústech neotesaného hlupáka zní nepřiměřeně. Ještě víc se nepatří, aby kníže lhal. Od urozeného člověka čekáme víc. Svět čeká víc od těch, kdo jsou Boží děti. Má pro nás vyšší normy než pro sebe.

17,8 Úplatek působí jako kouzelný kámen na přivolávání štěstí. To si myslí ten, kdo ho využívá. Dělá pro něho divy, otevírá dveře, získává přízeň a výsady nebo ho vytáhne z těžkostí.

17,9 Kdo si nechce připomínat, jak mu bylo ublíženo, usiluje o lásku a přátelství. Zato tomu, kdo vykopává smutné věci z minulosti, se daří přátele rozdělovat.

„Když se učíme milovat,“ píše Jay Adams, „učíme se také přikrývat, zapomínat a přehlížet mnoho chyb u druhých.“

Jedna žena říká druhé: „Nevzpomínáš si, jak o tobě řekla takovou podlost?“

Druhá žena: „Nejen že si na to nevzpomínám, úmyslně si pamatuji, že to mám nechat zapomenuté!“

George Washingtona Carvera nevzali na vysokou školu proto, že byl černoch. Když se ho později kdosi zeptal na jméno té školy, odpověděl: „Na tom nezáleží!“ Láska zvítězila.

17,10 Prostá výtka zanechá v moudrém člověku hlubší stopy než kruté bití v hlupákově. Vnímaví lidé nepotřebují drsné formy kázně. Zato necitliví a lhostejní vyžadují, aby se s nimi jednalo s palicí. Je pro ně těžké si představit, že udělali něco špatně.

17,11 Ničema usiluje jen o vzpouru. Nechce se podřídit zákonné autoritě. Je odhodlán jít vlastní cestou. Krutý posel poslaný proti vzbouřencům může být důstojník poslaný králem, aby je zatknul, nebo to může být posel smrti poslaný Bohem.

17,12 Medvědice, která přišla o svá mláděta, je lítá, nezvladatelná. Ale není tak nebezpečná jako hlupák, když ztratí nad sebou kontrolu. Jakmile dostane nějaký šílený nápad, nic ho nezastaví.

17,13 Kletba spočívá na domě člověka, který dobrotu oplácí ubližováním. David se svému věrnému veliteli Urijášovi odvděčil zradou a důsledkem bylo trápení v jeho domě (2S 12,9–10).

17,14 Když se díra rozšíří na příkop, proudí jím mnoho vody a příkop se ještě rozšíří. Totéž platí o hádce. Menší spor se může rozrůst do větších rozměrů. Proto je lepší jej zastavit, dokud se jedná jen o bezvýznamnou záležitost. Jinak se můžeme zanedlouho dostat do velkých sporů.

17,15 Bůh nenávidí nespravedlivé rozsudky. Propustit vinného nebo odsoudit nespravedlivého je pro něho stejně ohavné. Naše soudy jsou toho dnes plné, ale všichni ti lidé

za to ponесou zodpovědnost, až se postaví před Bohem. Úsloví „Budeš soudit spravedlivě!“ se ozývá celými dějinami.

17,16 Je hloupost jít za velké peníze studovat, když to dotyčný nemyslí vážně. Aby se člověk dobře učil, musí k tomu mít velkou motivaci. Potřebuje „být odhodlaný se učit“ (Moffatt).

Druhý a pravděpodobnější význam přísloví zní takto: Hlupák by neměl utrácet peníze za moudrost, když není schopen věci vůbec chápat. „Proč to? Peníze v ruce hlupáka, aby si koupil moudrost, když na to nemá?“ (Berkeley). Myslí si, že si moudrost koupí, jako by koupil bochník chleba. Neuvědomuje si, že potřebuje mít rozumné srdce.

17,17 Skutečný přítel miluje v době nepřízně stejně, jako když se daří. Právě v těžkých dobách se často ukáže, kteří přátelé jsou opravdu věrní. Zajímavá poznámka z Bible D. L. Moodyho zní: „Pravý přítel je jako břečťan – čím vyšší zřícenina, tím blíže se k ní upíná.“²⁷

Bratr se zrodil pro čas soužení. Jednou z velkých výsad toho, když má někdo bratra, je výhoda, že je nablízku, když ho nejvíc potřebuje.

Není těžké najít v tomto verši Pána Ježíše.

Není ani hodina, kdy by nám nebyl blízko, ani jedna, ani jedna!

Žádná noc není tak tmavá, aby nás jeho láska nemohla těšit, ani jedna, ani jedna!

Johnson Oatman

17,18 Tento verš doplňuje předchozí, říká, že projevy lásky by neměly být bez rozumu. Jednalo by se o špatný úsudek, kdybychom souhlasili s ručením za dluh přitele pro případ, že by ho nemohl splatit. Každý, kdo potřebuje záruku, představuje velké riziko. Proč bychom měli ručit za dluhy s velkým rizikem?

17,19 Kdo miluje přestoupení, miluje hádky a naopak. Ten, kdo si zvyšuje vchod, (1) mluví povýšeně (Moffatt), (2) hlasitě vytrubuje, že je bohatý nebo (3) žije v přepychu a možná nad své poměry. Takový člověk si říká o zkázu.

17,20 Falešné srdce nikdy nebude šťastné

a převrácený jazyk nebude mít zdar. Obojí otvírá dveře špatnosti a brání radosti.

17,21 Otec bezcitného posměvače žije v bolesti. Být otcem tupce není žádná radost.

17,22 Zde se opět dovídáme, že vnitřní postoj člověka hodně souvisí s uzdravením z nemoci nebo po úrazu. Radostné rozpoložení velmi prospívá při léčení. Zlomená, sražená mysl užírá vitalitu člověka.

V poznámce k tomuto verši Berkeley poznamenává: „Dodnes nepřekonaná, nejmodernější terapie.“

Dnešní lékaři říkají, že srdečný smích je fyzicky náročné cvičení. Říkají, že když vybuchneš směchy, bránice hluboce klesne, plíce se roztáhnou a mohutně se zvýší množství vdechnutého kyslíku. Současně s tím, jak se bránice roztahuje do stran, dává tak srdci jemnou rytmickou masáž. Tento cenný orgán reaguje rychlejším a pevnějším tepem. Zvyšuje se krevní oběh. Je to stimulační pro játra, žaludek, slezinu, slinivku i žlučník – celé tělo dostává oživující vzpruhu. To vše potvrzuje, co o smíchu říkal před více než 2000 lety starý moudrý Řek Aristoteles: „Je to tělesné cvičení, které přispívá ke zdraví.“²⁸

Ale ne každý smích je léčivý. Howard Pollis, profesor psychologie na Univerzitě Tennessee, píše, že agresivní smích a úsměv – při posměchu, při snaze uvést někoho do rozpaků – nejsou vůbec zdravé a mohou daleko více uškodit tomu, kdo se směje, než tomu, komu se dotýčný posmívá.

Zlomený duch vysušuje kosti. Blake Clark s tím souhlasí:

V souvislosti s emocemi může člověk onemocnět. Díky nim mohou vlasy vypadávat po celých chomáčích, emoce mohou vyvolat třeštivé bolesti hlavy, ucpat dýchací cesty v nose, zapříčinit astma, alergie, sevřít hrdlo laryngitidou, způsobit, že se kůže pokryje vyrážkou, zuby vypadávají. Emoce dokážou zamořit vnitřnosti vředy a záněty, mohou být příčinou potratů, neplodnosti mužů a mnohého dalšího. Emoce dokážou zabíjet.²⁹

17,23 Ničema přijímá za zády úplatky, aby ovlivnil rozhodnutí soudce ve svůj prospěch.

17,24 Rozumný muž si před oči staví jako

cíl moudrost a jde za ní. Hlupák nemá žádný konkrétní cíl. Než aby hledal moudrost, která vyžaduje sebekázeň, oči mu v představách bloumají po celém světě.

17,25 Jednou z velkých bolestí rodičů je mít dítě, které působí jen smutek a hořkost.

17,26 Trestat spravedlivého není dobré, ani postihovat knížata za jejich upřímnost. Přesto se takováto převrácená spravedlnost odehrává každý den.

17,27 Kdo má poznání, šetří svá slova, rozumný muž má klidného ducha. Ukvapená řeč a prchlivá povaha prozrazují povrchní charakter.

17,28 Hlupáka není možné poznat podle vnějšího vzhledu – může vypadat tak moudře! Může být považován „za rozumného, když zavře ústa“ (Moffatt).

„Někdy je lepší,“ píše James G. Sinclair, „držet ústa zavřená a nechat lidi v nejistotě, jestli jsi hlupák, místo abychom je hned otevřeli a rozptýlili veškeré pochybnosti.“

18,1 Náročnost výkladu tohoto přísloví je zřejmá z toho, jak odlišné překlady existují.

„Kdo se odděluje, hledá vlastní touhy, rozzuří se proti každé obezřetnosti“ (ČSP). Zde se jedná o člověka, který se nepřizpůsobuje a jde si svou cestou, i když je to v rozporu s ověřeným poznáním a osvědčenými metodami. Svým přehnaným sebevědomím plive do tváře zdravému lidskému rozumu.

Překlad RSV je úplně jiný: „Kdo se odcizuje, hledá záminky, aby šel proti veškerému zdravému rozumu.“ Jinými slovy ten, kdo se odcizuje, hledá výmluvy, aby ospravedlnil všechno své nezodpovědné jednání.

Knoxův překlad je podobný a nepotřebuje vysvětlení: „Nikdo není tak rychlý při hledání záminky, jako ten, kdo ruší přátelství – stále žije v nepravu.“

Židovští komentátoři chápou toto přísloví tak, že oceňuje život oddělený od hříchu a hlouposti. Kdo tak žije, usiluje o vlastní nejvyšší zájmy a druzí se tak s pravou moudrostí. Tento výklad je však nepravděpodobný, byť závěr je pravdivý.

18,2 Hlupák nechce poslouchat rozumné lidi. Jde mu jen o to, aby vyjadřoval, co má sám na srdci, nebo to, kým sám je.

18,3 „Když přijde ničema, přichází pohrdání a s hanbou potupa.“ Jedná se o jiný způsob vyjádření toho, že vnější hanba a potupa pramení z vnitřní ničemnosti a nízkosti.

18,4 Obecně můžeme říci, že slova člověka neprozrazují jeho nitro. Jsou to hluboké vody, které zakrývají jeho skutečné myšlenky a motivy.

Naopak z pramene moudrosti tryská tekoucí potok. Jinými slovy moudrost se vyjadřuje jasně a průhledně.

Moffatt chápe verš tak, že slova moudrého jsou jako hlubina, vytékající pramen, zdroj života. Jsou hluboká, ne mělká, pramenitá, ne napůl slaná, osvěžující, ne bez chuti.

18,5 Bůh odsuzuje převrácení morálních úsudků. Stranit ničemům vlastně znamená schvalovat jejich ničemnost. Lowell říká, že upírat spravedlivému spravedlnost je totéž jako se pravda posílá na popraviště a zlo na trůn.

18,6 Halasný hlupák se stále snaží rozpoutat boj nebo vyvolat těžkosti. Vyniká v tom opilec, ale jediné, čeho se mu podaří dosáhnout, jsou jeho vlastní monokly, modřiny a odřeniny.

18,7 Když hlupák promluví, je to k jeho zkáze. Jeho bezohledné a hrubé řeči z něj jednou udělají trosku.

18,8 Slova donašeče jsou jako lahodné pamlsky, posluchači je dychtivě hltají. Jako by říkali: „Mňam, mňam, to se mi líbí. Povídej ještě!“

18,9 Lench má mnoho společného s ničitelem, oba vyvolávají povyk a zkázu. Griffith varuje:

Víme, že nedbalost při výrobě aut, letadel nebo při stavbě budov a podobně je příčinou osudných nehod. Totéž někdy platí o službě a vedení v církvi, kde může zanedbání zodpovědnosti vést ke zhroutilí společnosti. Sbor je možné rozložit stejně tak nezodpovědnou nedbalostí či leností jako satanským útokem.³⁰

18,10 Jméno Hospodin představuje samého Hospodina. On je útočiště, ochrana pro ty, kdo mu důvěřují. Vzývej tedy ve chvíli těžkého pokušení jeho jméno a on tě uchrání před hříchem.

18,11 Bohatý spoléhá, že ho ochrání jeho bohatství. Myslí si, že mu poslouží jako vysoká hradba a uchrání ho před jakýmkoli nebezpečím. Jeho bohatství ho však zklame, až ho bude nejvíc potřebovat.

Desátý verš je skutečnost. Jedenáctý verš je představa. Spravedlivý v desátém verši spoléhá na skutečnost, bohatý v jedenáctém verši na představu.

18,12 Pýcha stojí jednou nohou v hrobě a druhou na banánové slupce. Pokora pevně kráčí směrem k počtě. William Law líčí kontrast velmi ostře: „Nepovažuj pýchu jen za nevhodnou náladu ani pokoru za slušnou ctnost – pýcha je peklo, pokora je nebe.“

18,13 Než člověk vyjádří svůj názor, měl by si shromáždit všechna fakta. Jinak bude mít ostudu, až vyjdou najevo detaily. Každá otázka má dvě strany – každý rozvod, každá hádka atd. Nestav se na jednu stranu, pokud jsi nevyslechl druhou.

18,14 Duch člověka unese všechny fyzické nemoci, ale unést zlomeného ducha je daleko těžší. Emocionální problémy jsou často vážnější než fyzické nemoci.

Dr. Paul Adolph vypravuje o starší pacientce, které se v nemocnici úspěšně hojil zlomený kyčel. Když nastal čas, aby se vrátila domů, její dcera jí oznámila, že je všechno zařízeno, aby mohla jít do domova pro seniory. Fyzický stav pacientky se během několika hodin velmi zhoršil a ještě téhož dne zemřela – ne kvůli zlomenému kyčli, ale kvůli zlomenému srdci.³¹

Jeden muž statečně snášel hrůzy koncentračního tábora, ale po propuštění zjistil, že ho udal vlastní syn. Toto zjištění ho srazilo na kolena a zanedlouho zemřel. Dokázal snášet útrapy od nepřítele, ale útok ze strany někoho, koho miloval, ho zabil.

18,15 Moudrý nikdy nedospěje k tomu, aby se přestal učit. Jeho mysl je stále otevřená k poučení a jeho ucho přijímá poznání.

18,16 Úplatkem nebo darem si člověk kupuje přístup do přítomnosti těch, které chce ovlivnit.

Je také pravda, jak se toto přísloví někdy používá, že duchovní dar člověka mu dává příležitosti, aby jej využíval. Jestliže napří-

klad umí vyučovat nebo kázat Boží slovo, bude mít mnoho otevřených dveří. To však není vlastní význam tohoto verše.

18,17 Když člověk říká svůj pohled na věc, vypadá velmi přesvědčivě a jsme nakloněni mu uvěřit. Když však přijde druhá strana a položí mu pár důležitých otázek, může se ukázat, že to vše nebylo tak úplně v pořádku.

18,18 Když věřící lidé ve Starém zákoně vrhali losy, žádali tím Hospodina, aby vyjasnil věc, na kterou oni sami nestačili. Los přinesl spravedlivé a pokojné rozřešení mezi silnými protivníky, kteří by se jinak mohli uchýlit k násilí.

Také my bychom měli nechat Pána, aby byl konečným Soudcem, když nastanou potíže s někým druhým. Můžeme to dělat ne losováním, ale čtením a poslušností Bibli, tím, že vyznáváme jeden druhému své chyby, modlitbou a vnitřním svědectvím Ducha.

18,19 Nejnáročnější hádky bývají mezi blízkými příbuznými. Je snadnější dobýt opevněné město, než dospět k tomu, aby se dva ublížení bratři smířili. Jejich spory jsou jako závory v pevnosti – chladné, rovné, nehybné. Občanské války jsou často ty nejhorší.

18,20 Někdy se říká, že člověk musí sníst svá slova. Pokud to byla dobrá slova, přinesou mu uspokojení. Dostane se mu odměny podle toho, jaká je jeho řeč.

18,21 Jazyk má velký potenciál v dobrém i ve zlém. Ti, kdo ho rádi hodně užívají, musí být připraveni nést důsledky.

18,22 Předpokládá se, že žena bude „dobrá“. Muž, který nachází dobrou ženu, nachází poklad. Když najde zbožnou, dobrou nevěstu, je to znak Hospodinovy přízně.

18,23 Chudí lidé často mluví jemně, skromně, prosí. Na druhé straně bohatí lidé umí odpovídat hrubě, s nátlakem, ale ne všichni bohatí lidé mají špatné způsoby!

18,24 Zde opět máme přísloví s mnoha možnými výklady.

„Kdo má přítele, musí být sám přátelský.“ Pokud vezmeme KJV (a BKR), verš vyjadřuje, že přátelství získává přátele a že někteří přátelé jsou bližší než jiní.

Jiné překlady (ČSP, ČEP, B21, z cizích NASB, RSV, NKJV a JND) říkají, že mít

mnoho přátel vede ke zkáze, ale že existuje přítel, který je bližší než bratr. To znamená, že je lepší mít jednoho opravdového přítele, než spoustu kamarádů, kteří tě zavedou na scesti.

RSV říká: „Jsou přátelé, kteří přátelství předstírají, ale skutečný přítel přilne víc než bratr.“ Předkládá kontrast mezi přáteli, kteří jsou proměnliví jako počasí, a přáteli, kteří jsou věrní v dobrém i zlém.

Většina překladů je naštěstí zajedno ve znění druhé věty – existuje přítel, který přilne víc než bratr. G. Campbell Morgan píše:

Všechny úvahy o tomto velkém verši vedou nakonec k jedinému, k jediné Osobě. Je to Příklad hříšníků. Zde všechny komentáře končí. Naše srdce mohou žasnout a uctívat.³²

19,1 Zde je protiklad mezi chudým člověkem, který je poctivý, a falešným (a možná bohatým) hlupákem, který překrucuje pravdu. Chudý je na tom daleko lépe než hlupák.

19,2 „Bez poznání jistě není touha dobrá“ (ČSP). Člověk ví, co chce udělat, ale neví, jak to udělat, proto jedná zbrkle.

Ukvapenost jen jeho situaci zhoršuje. Jedná příliš rychle, místo aby se zeptal na směr, kterým by šel, (kdyby jej zjistil), a tak se ztratí a motá se v kruzích.

19,3 Když lidé mají ve svém životě zmatek, otočí se a vyčítají to Hospodinu. Tak se Adam snažil svalit vinu na Boha slovy: „Žena, kterou jsi mi dal, aby byla se mnou...“ (Gn 3,12).

Odpadnutí má své kořeny v morálním selhání, a to víc, než si uvědomujeme. Někdo se zaplete do nějaké nemorálnosti, místo toho, aby hřích vyznal a opustil, odvrátí se od křesťanské víry a obrací se proti Bohu. W. F. Adeney poznamenává: „Je hrozné obviňovat Boží prozřetelnost z důsledků činů, které Bůh zakázal.“

19,4 To, že bohatství získává mnoho přátel, je důkaz vrozeného sobectví lidského srdce. Chudý je sám, bez přátel, protože „přátelé“ chtějí mít pouze taková „přátelství“, ze kterých něco mají.“

19,5 Falešného svědka nebo toho, kdo se zaplétá do nějaké nepoctivosti, Hospodin jistě potrestá, i když ho v tomto životě nikdo nepřistihne.

19,6 Šlechtic (nebo urozený, ČEP) zde představuje štědrého nebo mocného člověka. Mnozí se snaží rozvíjet svá přátelství s nadějí, že získají nějaké výhody. Lidé mají tendenci přátelit se s těmi, od koho mohou něco získat.

19,7 Příbuzní často opouštějí chudého člena rodiny. Tím spíš ho přezírají přátelé. Úpěnlivě je prosí o pomoc a soucit, ale oni ho přesto opouštějí.

19,8 Usilovat o moudrost a zdravý rozum je forma osvíceného zájmu o sebe sama. A nechat se vést moudrostí a zdravým rozumem je jistá cesta ke zdaru.

19,9 Nemělo by nás překvapovat, jak často se to opakuje. A vůbec, jedno z deseti přikázání se týká krivé přísahy (Ex 20,16).

19,10 Blahobyť se nehodí pro hlupáka. Neumí se chovat v kultivovaném prostředí. Stejně tak otrok neví, co dělat, kdyby mu svěřili moc. S dřívějšími nadřízenými by jednal arogantně.

19,11 Člověk se zdravým úsudkem ví, jak se ovládat. Velkoryse přehlédne, když mu někdo ublíží. Toto přísloví dobře ilustruje Davidův nadhled, se kterým často jednal ve vztahu k Saulovi.

19,12 Králův hněv je jako řev lva, varuje provinilce předem. Jeho přízeň k poslušným poddaným je jemná a osvěžující jako rosa na trávě.

Verš Ř 13,1–7 připomíná tato dvě hlediska vládnoucí autority a varuje: „Proto je nutno podřízovat se, a to nejen kvůli tomu hněvu, nýbrž i kvůli svědomí“ (v. 5).

19,13 Vzpurný syn a hašteřivá žena jsou dvě věci, které ničí rodinný život. Vzpurný syn přináší smutek svému otci, hašteřivá žena otravuje jako neustálé kapání vody na plechový okap.

19,14 Po otcích lze zdědit nemovitosti a peníze, ale pouze Hospodin může dát rozumnou ženu. Ta je zvláštním darem od Boha.

To nám připomíná příběh seznámení Izáka a Rebeky, o němž je řečeno: „Toto vyšlo od Hospodina“ (Gn 24,50). Bylo to manželství připravené v nebi.

19,15 Lenost je jako jed, po kterém člověk upadne do hlubokého spánku. Zahálčivý člo-

věk na sebe přivolává chudobu a bude trpět hladem.

Totéž platí o lenosti v souvislosti se studiem Bible a modlitbou.

19,16 Kdo zachovává Boží přikázání, dělá pro sebe z dlouhodobého hlediska to nejlepší, a to jak fyzicky, tak duchovně. Kdo žije bezstarostně a lhostejně, zemře.

19,17 Dávat chudému znamená půjčovat Hospodinu. Bůh nejen splatí to, co jsme půjčili, ale přidá ještě dobrý úrok. Odměněn bude dokonce i pohár studené vody podané v jeho jménu (Mt 10,42). Henry Bosch to ilustruje takto:

Jeden otec dal svému chlapci půl dolaru a řekl mu, že s ním může udělat, co chce. Když se chlapce později zeptal, ten odpověděl, že ho někomu půjčil. „A máš na to dobrou záruku?“ zvídal otec. „Ano, dal jsem to chudému žebrákovi, který vypadal hladově!“ – „To jsi udělal hloupost, to už nikdy nedostaneš zpátky!“ – „Ale, tati, já mám tu nejlepší záruku, protože Bible říká, že ten, kdo dává chudému, půjčuje Bohu!“ Věřící tatínek se zamyslel a měl ze svého synka takovou radost, že mu dal dalšího půl dolaru. „Tati,“ ozval se chlapec, „já jsem ti říkal, že ho dostanu zpátky, ale nevěděl jsem, že to bude tak rychle!“³³

Co utratíme pro sebe, o to přijdeme.
Co půjčíme tobě, Pane,
který dáváš všechno,
to nám zůstane jako poklad navěky.

Christopher Wordsworth

19,18 Vychovávej svého syna, dokud je mladý a je možné jej učit. Spravedlivý fyzický trest vykonaný v atmosféře skutečné lásky mu neublíží, ale naopak, bude mu k dobrému.

Druhá věta, „jeho smrt nechtěj dopustit“ (B21) znamená, že bychom neměli dopustit zkázu jeho života tím, že ho nebudeme chtít trestat. Nechat dítě dělat, co samo chce, je krutost. Může to ovšem samozřejmě také znamenat: „Nedej se unést, abys ho usmrtil“ (ČSP).

19,19 Vztekly člověk bude za svou vznětlivost potrestán. I když ho zachráníme před důsledky jeho divoké povahy, brzy se dostane

tam, kde byl, a budeme jej muset zachraňovat znovu.

19,20 Poslechněme zdravou radu a přijměme v mládí ponaučení, abychom byli později v životě moudří. Někdo řekl: „Moudrost je dlouhodobá investice.“

19,21 Člověk má v srdci mnoho plánů, ale ty se uskutečňují podle Božích záměrů. „Člověk má svou zlobu, ale Bůh má svou cestu.“ Konec konců nemůžeme nic udělat proti pravdě (2K 13,8).

19,22 Darbyho překlad tohoto verše je nedocenitelný: „Ozdobou člověka je v jeho laskavosti, chudý je lepší než lhář.“ Díky laskavosti se člověk stává milý. Proto ho druzí chtějí mít za přítele. Chudý, který nemá nic, ale umí nabídnout soucit, je lepší než boháč, který slibuje pomoc, ale neposkytne ji.

19,23 Bázeň před Hospodinem je cesta k životu. Kdo ji má, má všechny důvody k uspokojení. Pohroma ho nepostihne.

19,24 Lench sáhne rukou do mísy a už se nenamáhá, aby ji zvedl k ústům. Sáhne si do mísy s bramborovými chipsy, ale je příliš líný, aby je zvedl k ústům, jsou pro něho příliš těžké.

19,25 I když posměvače udeříme, nezmění se, ale aspoň vnímaví lidé kolem se poučí. To připomíná 1Tm 5,20: „Ty, kteří hřeší, kárej přede všemi, aby i ti ostatní měli strach.“

Není třeba bít rozumného. Jeho omyl napraví výčitka slovem, a on tím zmoudří.

19,26 Syn, který znevažuje nebo pomlouvá (Berkeley) svého otce a vyhání matku z domu, je hanebný a působí ostudu svým rodičům, kteří mají už tak zlomené srdce. Takové poděkování rodičům za všechno, co pro něj udělali, je velmi zlé.

19,27 Toto přísloví je jako diamant, ať jej obrátíme kterýmkoli směrem, vždy zazáří novým leskem. Tři nejpravděpodobnější výklady jsou tyto:

KJV má tento význam: „Vynikající rada pro mladé lidi ve školách a na univerzitách, kde je Bible vystavena útokům! Je lépe obětovat kariéru na vysoké škole než se dostat do područí pochybností a zapírání.“

RSV a Berkeley mají toto znění: „Přestaň, můj synu, poslouchat naučení, jen abys za-

bloudil od slov poznání.“ Nemá cenu získávat dobré pokyny, pokud je nehodláme poslouchat. Mrháme svým i učitelovým časem a břemeno naší viny narůstá. „Je lepší nevědět, než vědět, ale nejednat podle toho.“

Třetí výklad je varování: „Přestaň poslouchat naučení, můj synu, a zabloudíš od slov poznání“ (NKJV).

19,28 Pochybný svědek se vysmívá spravedlnosti – kromě případu, kdy sám stojí před soudem. Podobá se člověku, o kterém Elifáz říká, že pije zvrácenost jako vodu (Jb 15,16).

19,29 Zatímco posměvači a hlupáci hrají divadlo na jevišti lidské historie před zraky okolí, za kulisami čekají rány a tresty. Jakmile se zatáhne opona, nastane nevyhnutelné setkání.

20,1 Víno se posmívá lidem, ale zde je myšlenka, že víno dělá z lidí posměvače. Opojný nápoj z nich dělá výtržníky.

Víno se dělá z hroznů, opojný nápoj z obilí. Obojí vede člověka na scesti. Napřed pije společensky, potom pije často a nakonec je z něho alkoholik. Snaží se setřást svůj zvyk, ale ten ho drží jako v řetězech. Kristus dává moc rozlámat tyto řetězy, ale člověk musí napřed o vysvobození stát.

20,2 Když se král rozhněvá, jeho dvorem se šíří strach. Je to strach jako ze řvoucího lva, varování před nebezpečím. Když někdo krále vyprovokuje k hněvu, bere vlastní život do svých rukou.

Poučení pro sebe nacházíme v Ř 13,4: „Vždyť (král) je Božím služebníkem pro tvé dobro. Jednáš-li však zle, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč. Je Božím služebníkem, vykonavatelem hněvu nad tím, kdo činí zlo.“

20,3 Ctihodnému člověku záleží na tom, aby nedopustil spor. Hlupák není spokojen, dokud se s někým nepohádá.

20,4 V Izraeli se oře v listopadu a prosinci, kdy obvykle fouká vítr ze severu. Lench omlouvá svou nečinnost studeným počasím. Bez orby však nebude moct sít a bez setí není sklizeň. Bude chodit a hledat na svých polích obilí a bude se divit, proč nikde nic není.

20,5 Člověk má své myšlenky a úmysly skryté hluboko v mysli. Nevynáší je hned na

povrch. Ale rozumný člověk ví, jak se k nim moudrými otázkami dostat. Dobrý poradce umí například vynést pokroucené myšlení člověka na světlo, a tak najít východisko.

20,6 Není těžké najít ty, kdo *prohlašují*, že jsou oddaní, ale něco jiného je najít ty, kdo jsou skutečně věrní. Je rozdíl mezi tím, kým člověk je, a tím, co člověk chce, aby si o něm druzí mysleli.

20,7 Spravedlivý chodí poctivě a bezúhonně. Jeho děti získávají ušlechtilé dědictví a mají užitek z jeho života a osobního příkladu.

20,8 Král, který sedí v soudcovském křesle, provívá svýma očima všechno zlo. Až se Kristus posadí na svém soudcovském trůnu, jeho oči, které všechno vidí, podobně jako plamen ohně, prohlédnou všechno předstíraní, a on rozezná plevy od pšenice.

20,9 Nikdo se vlastním úsilím neočistí od hříchu. „Kdo může říct: Očistil jsem své srdce, jsem čistý od svého hříchu?“ Pokud si o sobě člověk myslí, že je čistý, stal se obětí sebeklamu.

Očištění je možné díky drahé Kristově krvi. Skuteční věřící „svá roucha vyprali a vybilili v krvi Beránkově“ (Zj 7,14).

Krev, která nám získala vysvobození a očistila naše rudé skvrny.

Vyzýváme zemi i peklo,

ať ukáže hřích, který nemůže očistit.

Augustus M. Toplady

20,10 Bůh nenávidí podvodné váhy a míry. To se týká všech nepoctivých triků, jak vydělat na úkor druhých. Patří sem praktiky, jako když prodavač u řezníka podrží prst na váze, nebo když od někoho vyžadujeme přísnější dodržování předpisů než od jiných.

20,11 Základní povaha člověka se projeví už v jeho dětství. Některé děti jsou vysloveně tvrdohlavé, jiné jsou poddajné. „Dítě je otcem muže.“ Nese svůj charakter do dospělosti, ať už špatný nebo dobrý.

20,12 Bůh stvořil ucho, které slyší, i oko, které vidí. Co jiného to může znamenat, než že obojí patří jemu a my bychom je měli užívat k jeho slávě?

20,13 Nelibuj si příliš ve spánku, abys neskončil jako chudák. Vstaň a dej se do práce.

Vyděláváme peníze na bydlení, na jídlo a na to, abychom mohli dát Pánu.

20,14 Jedná se o starý kupecký trik. Když zákazník prohlíží ojeté auto, stěžuje si na nedostatky, sjeté pneumatiky, hlučný motor a škaredou barvu. „Není to dobré!“ Prodávající přiznává, že je to vlastně jen hromada šrotu, a sníží cenu. Kupující zaplatí a pak jde a před kamarády se chvástá, jak dobře koupil.

20,15 Člověk může chodit se zlatými ozdobami a drahokamy, ale nejlepší ozdobou je rozumná řeč. Tou se ozdobuj!

20,16 „Šaty zadrž tomu, kdo se zaručuje za cizáka, a když za cizinku, vezmi od něho zástavu“ (ČEP). Každý, kdo je tak hloupý, že se finančně zaručuje za někoho, koho nezná, se vystavuje velkému riziku. Pokud s tím máme něco společného, měli bychom si být jisti, že má dost jiných aktiv. Jen tak můžeme mít jistotu pro případ, že by nemohl své závazky splnit nebo dokonce zkrachoval. To platí zvláště v případech, kdy dotyčný vede nemorální život.

20,17 Každý nepoctivě nabytý majetek může v určitou chvíli přinášet uspokojení, ale jednou se ukáže jako přítěž, jako šterk v ústech. To se týká falšování daňových odpočtů, vymyšlených výdajů, podplácení kontrol, nepoctivě oceňování nebo reklamy na zboží, které nevykazuje dané vlastnosti.

20,18 Před jakýmkoliv plánováním je dobré se společně poradit. Žádný generál nejde do války, aniž by se poradil s dalšími vojenskými odborníky.

20,19 Přílišné mluvení ničí důvěru. Proto se nezaplétejte s mluvkou, protože pokud s námi bude mluvit v neprospěch druhých lidí, můžeme si být jisti, že s druhými bude mluvit zle o nás.

20,20 Za proklínání rodičů následoval za Mojžíšova zákona trest smrti (Ex 21,17). To by mělo zastavit dnešní mladé lidi, kteří se vyjadřují neuctivě o svých rodičích. Jestliže se taková hořkost nevyřeší, povede v životě k zatemnění a k zahynutí na věčnosti.

20,21 Marnotratný syn dostal svůj podíl na dědictví příliš rychle, ale stejně rychle o něj přišel. Toto přísloví platí také o plánech na rychlé zbohatnutí. „Lehce nabyt, lehce pozbyl.“

20,22 Nesnaž se mstít svým nepřátelům. Pomsta patří Hospodinu, on odplatí. Čekej na Hospodina. On tě vysvobodí a obhájí.

20,23 Adam Clarke pracoval pro obchodníka s hedvábím, který přišel na nápad hedvábí natahovat, když je zákazníkovi prodává. Adam na to řekl: „Vaše hedvábí se dá natahovat, ale moje svědomí ne.“ Bůh Adama Clarkea poctil tím, že mu po letech umožnil napsat široce používaný biblický komentář.

20,24 Tento verš zdůrazňuje Boží svrchovanost, ne svobodnou vůli člověka, ale obojí je pravda. Myšlenkou tohoto verše je to, že Bůh stojí nad lidskými věcmi a ví, co je pro nás nejlepší. Proto bychom k němu měli vzhlížet, aby nás vedl, a ne se pokoušet být pány svého osudu.

20,25 „Léčkou pro člověka je rychle vyslovit: Je to svaté!, a teprve po slibech přemýšlet.“ Je nebezpečné něco zasvětit Bohu a potom toho litovat. Než člověk něco slíbí, měl by si být jist, že je schopen slib splnit a že to doopravdy chce.

20,26 Moudrý král netoleruje ničemy. Nechává je přejet kolem na mlácení obilí, to znamená, že je odděluje od spravedlivých, soudí je a trestá je.

20,27 Duch člověka znázorňuje v tomto verši jeho svědomí. Dostali jsme je od Boha a ono slouží jako lampa, vrhá světlo na naše myšlenky, motivy, emoce i činy. Schvaluje naše nejnítěnější myšlenky a životní úmysly, nebo nám je vyčítá (viz Ř 2,14–15).

20,28 Vůdce, kterého charakterizuje milosrdenství a pravda, bude svými podřízenými respektován a podporován. Svou autoritu upevní laskavostí, ne tyranii.

20,29 Zvláštní okrasou mladých mužů je jejich síla, zatímco šediny starců se spojují s moudrostí a zkušeností. Každý sbor potřebuje sílu ke službě a zralý věk pro moudrou radu.

20,30 „Rány, které bolí, čistí zlo – stejně jako důtky vyčistí vnitřní hlubiny srdce.“

Jde zřejmě o to, že fyzický trest má svou hodnotu v tom, že řeší morální zlo. Když je dítě v pokušení ukrást matce zase něco z její peněženky, vzpomene si na bolest minulého plácnutí.

21,1 Stejně jako koryto nebo potrubí usměrňuje tok vody, tak vládne Hospodin a stojí i nad myšlenkami a činy krále. To je povzbuzením pro křesťany, které vláda utlačuje, nebo pro misionáře, kteří nesou evangelium do zemí nepřátelských evangeliu.

21,2 Člověk nemá v moci konečné rozhodování o vlastním životě nebo o své službě. Posuzuje všechno podle vnějšího zdání. Hospodin váží myšlenky a motivy lidského srdce.

21,3 Hospodina netěší zápalné oběti tolik, jako když je člověk poslušný jeho hlasu (1S 15,22). Bohu nejde o obřady, ale o vnitřní ryzost.

21,4 Toto přísloví vyjmenovává tři věci, které jsou z Božího pohledu hřích: Povýšené oči, tedy vnější projev domýšlivosti, pýcha srdce, tedy její vnitřní zdroj, a lampa ničemu, snad se jedná o jejich blahobyť, štěstí, život nebo naděje.

21,5 Zde je kontrast mezi těmi, kdo pro své živobytí pilně pracují, a kdo se snaží zbohatnout přes noc. Ti první mají ujištění, že získají mnoho, druzí chudobu.

21,6 Kdo chce získat bohatství podvodem a lživým jazykem, jen honí vítr. Honí se za tím, co mu stejně unikne, a sám během toho zahyne. Je na tom jako cestovatel pouští, který hledá fata morgánu. Nakonec se mu stane léčkou ke smrti.

21,7 Ničemy zahubí jejich násilí, protože nechtějí konat, co je správné. Ve vesmíru působí morální princip, který zaručuje, že násilí, ničemnost a nespravedlnost neuniknou trestu. Nikdy!

21,8 „Cesta provinilého je velmi klikatá, ale skutky toho, kdo je čistý, jsou přímé“ (JND). Vina vede člověka k tomu, aby lhal, skrýval se, maskoval, bál se a podváděl. Člověk, který své hříchy vyznal a opustil, nemá co skrývat, může chodit ve světle.

21,9 Domy v biblických zemích měly rovné střechy. Toto přísloví říká, že by bylo lepší žít sám ve stíněném koutě na takové střeše, snášet horko, chlad, déšť, sníh, vítr i kroupy, než žít v domě společně s otravnou, nevrlou ženou. Bouře zvenčí se snášejí lépe než zmatky uvnitř.

21,10 Duše ničemy stále vymýšlí nové zlo,

a když se ho dopouští, je ke svému bližnímu nemilosrdný. Jeho hřích je úmyslný a bezcitný. Moderní sociologické omluvy zločinů jsou prostě neudržitelné.

21,11 I když se posměvač z pokárání nepoučí, prostý člověk to uvidí a bude to pro něho varování. Moudrého člověka není třeba trestat, poučí se z jednoduchého pokynu.

21,12 „Spravedlivý pozoruje dům ničemy, vrhá ničemy do zla.“ Tím spravedlivým je Bůh, který pozorně sleduje dům ničemy. V pravý okamžik přehodí výhybku a přivede na ně zaslouženou zkázu.

21,13 Boháč v L 16,19–31 se nezajímal o naléhavé potřeby žebráka u svých vrat. Na onom světě potom sám prosil o úlevu, ale tu nedostal.

21,14 Bible často informuje o skutečnostech, ale neschvaluje je. Pozoruje, že hněvivý člověk se utiší, když mu ten, kvůli komu se zlobí, tiše dá nějaký dar. Rozzuřený člověk se upokojí úplatkem, který dostane do kapsy.

21,15 „Jednat podle práva je radostí pro spravedlivého, ale zkázou pro zločince.“ To lze ilustrovat druhým příchodem Krista. Nastane čas radosti pro vykoupené, ale čas hrůzy pro všechny ostatní (2Te 1,6–9).

21,16 V přísloví se lze setkat s nejrůznějšími lidmi. Tento člověk, který zabloudil, je jako tulák na Sahaře hřichu. Když ho vidíme naposledy, odpočívá ve shromáždění mrtvých.

21,17 Rozkoš a život v přepychu (víno a olej) člověka neuspokojí, nedají mu naplnění, jak slibují, ale jen ho zubožují. Vysávají jeho peníze a také ho stahují do duchovní chudoby.

21,18 V Iz 43,3 Bůh říká, že dal Egypt jako výkupné za svůj lid Izrael. Hospodin odměnil Kýra za osvobození Židů tím, že mu dal Egypt a sousední království.

V širším smyslu tento verš znamená, že zlí lidé jsou potrestáni, aby upřímní mohli být svobodní.

21,19 Tento verš je dotek svatého humoru! Pisatel by dal přednost nepohodlí, odloučení, osamělosti na poušti, než aby se tísnil se vztekou, hašteřivou ženou.

21,20 Zde je kontrast mezi chalupou moudrého člověka, kde je dost všech dobrých věcí,

a domem hlupáka, kterého hřích, marnivost a výstřednost o všechno připraví.

To připomíná alkoholika, který prodal nábytek a další věci z domu, aby si koupil alkohol. Po jeho obrácení ke Kristu mu někdo řekl: „Ty nevěříš, že Ježíš proměnil vodu ve víno, že?“ On odpověděl: „Nevím o proměně vody ve víno, ale vím, že u mě doma proměnil alkohol v nábytek!“

21,21 Hlavní myšlenkou je zde zřejmě to, že kdo usiluje o spravedlnost a milosrdenství, dostává víc, než o co mu šlo. Ke spravedlnosti získává navíc život a slávu.

21,22 Moudrý křesťan... strhává pevnost, a to ne dělostřelectvem a bombami, ale vírou, modlitbou a Božím slovem (viz 2K 10,4). Moudrost dokáže v duchovním konfliktu dosáhnout i toho, čeho není ozbrojená moc schopna.

21,23 Každý, kdo umí ovládat svá ústa, si ušetří si mnoho problémů. „Tak i jazyk je malý úd, ale může se chlubit velkými věcmi. Považte, jak malý oheň může zapálit veliký les! I jazyk je oheň. Je to svět zla mezi našimi údy, poskvňuje celé tělo a ničí celý náš život, sám podpalován pekelným plamenem“ (Jk 3,5–6).

21,24 Pokud se setkáme s pyšným a povýšeným člověkem, pak je jeho jméno „Posměvač“. Jméno vyjadřuje, kdo člověk je. „Vždyť je takový, jaké je jeho jméno“ (1S 25,25).

21,25–26 Lenoch se zmitá mezi svou touhou po bohatství na jedné straně a svým předsevzetím nenamáhat se na straně druhé. To je vražedná slepá ulička! Zatímco on utrácí čas ve světě snů a nesplněných nadějí, spravedlivý pilně pracuje a vydělává peníze, aby mohl štedře dávat na ušlechtilé účely.

21,27 Bůh „nefunguje“, když nekající hříšníci dávají, a ještě víc takový dar nenávidí, chce-li se jím někdo „vykoupit“ nebo Boha přimět, aby byl shovívavý, aby schválil nebo požehnal nějaký nečistý záměr.

21,28 „I živý svědek zahyne, ale slovo muže, který poslouchá, vytrvá“ (RSV). Falešný svědek přísahá před Bohem, že řekne pravdu, a potom vědomě zrazuje. Člověk, který pozorně poslouchá a pravdivě odpovídá, vydává svědectví, kterým nikdy nic neotřese.

21,29 Drzý obličej ničemy ukazuje, že si

je svou ničemností jist. Má čelo tvrdé jako z bronzu. Upřímný muž je v bezpečí a na své životní cestě má ochranu, protože se nechá poučit.

21,30 Člověk nemá na to, aby vyzrál na Boží moudrost, rozumnost nebo strategii. Proti Hospodinu neuspějí žádné pletichy. Každý Hospodinův plán se naplní (viz Jr 51,29).

21,31 Lidé mohou připravit rafinované plány, jak si zajistit vojenskou převahu, ale vítězství v den bitvy přichází pouze od Hospodina. Je lépe důvěřovat jemu než spoléhat na koně – nebo jaderné zbraně (viz Ž 20,7).

Plumptre shrnuje verše 30–31 takto:

Verš 30: Nic proti Bohu se nezdaří

Verš 31: Bez Boha se nic nezdaří.

22,1 Dobré jméno znamená dobrou pověst. Je ovocem dobrého charakteru, a je lepší než velké bohatství, protože má větší cenu, je mocnější a trvalejší.

Z téhož důvodu je obliba lepší než stříbro a zlato.

22,2 Sociální rozdíly jsou umělé v tom smyslu, že všichni patříme do lidské rodiny a všichni pocházíme z ruky téhož Stvořitele. Třídní rozdíly, které vnímáme v tomto životě, smrtí končí.

22,3 Rozumný muž se dívá kupředu a schová se před přicházejícím soudem. To učinili Izraelci o Velké noci, když pomazali dveře krví. Pro nás je tento úkryt v Kristu.

Prostoduší jdou se svou hloupostí dál a doplatí na to.

22,4 Pokora a bázeň před Hospodinem se mohou jevit jako nudné a samozřejmé, ale neodmítněme je, dokud je sami na sobě nevyzkoušíme. Odměnou za ně je duchovní bohatství, Boží pocta a hojnost života.

22,5 Na cestě zvráceného člověka jsou všechny možné těžkosti a problémy. Člověk, který udržuje svou čistotu, se jim vyhne.

22,6 Obvyklý výklad tohoto přísloví říká, že pokud své dítě dobře vychováme (učíme cestě, po které by mělo jít), pak na ní bude dobře pokračovat také později v životě. Existují samozřejmě výjimky, ale platí to jako obecné pravidlo. Henry Ward Beecher poznamenává:

Není těžké přimět dítě nebo strom, aby rostl rovně, pokud je udržujeme v mezích, do-

kud jsou mladí, ale narovnat je poté, kdy jsme jim už dovolili něco, co vede špatným směrem, je opravdu nesnadný úkol.³⁴

Susannah Wesleyová, matka Charlese, Johna a dalších patnácti dětí, se při jejich výchově řídila těmito pravidly: (1) Přemáhej dětskou svévůli, a tak se spolu s Bohem budeš podílet na záchraně jejich duší. (2) Uč je modlit se, jakmile se naučí mluvit. (3) Nedávej jim nic z toho, kvůli čemu křičí, ale jen to, co je pro ně dobré a pokud o to slušně poprosí. (4) Aby děti nelhaly, netrestej žádný prohřešek, ke kterému se dobrovolně přiznaly, ale nikdy nenechej něco vzdorovitého či hříšného bez povšimnutí. (5) Schvaluj a odměňuj dobré chování. (6) Důsledně plň všechny sliby, které jsi dal svému dítěti.

Toto přísloví můžeme chápat také jako povzbuzení rodičům, aby vychovávali děti podle jejich přirozených obdarování, a nenutili je k určitému povolání nebo k něčemu, k čemu nemají přirozenou náklonnost. Kidner říká, že tento verš nabádá k úctě vůči individualitě a povolání dítěte, ne ovšem k prosazování jeho svévole.

Příslaví může být varováním, pokud dítě vedeme způsobem, jakým chce jít ono samo. Tak z něho nic nebude a později v životě bude zaměřené na sebe. Jay Adams píše:

Tento verš není pro rodiče zaslíbením, ale varováním. Když umožní, aby dítě rostlo samo podle vlastních přání (vše se mu dovolí), ať pak nečekají, že bude tato přání chtít změnit, až bude dospělý. Děti se rodí jako hříšníci, a pokud jim dovolíme jít podle jejich tužeb, zcela přirozeně rozvinou své hříšné sklony. Základní myšlenka říká, že takové vzorce chování se usadí velmi hluboko, pokud se v dítěti zakoření už v raném dětství.³⁵

22,7 Peníze představují moc a je možné je užívat k dobrému nebo ke zlému. Příliš často je bohatí užívají ke zlému, a právě proto se jim říká nespravedlivý mamon.

Kdo si vypůjčuje, je otrokem věřitele. Dluh je forma područí. Vyžaduje placení nepřiměřených úroků. Drží člověka při zemi, omezuje jeho mobilitu a schopnost využívat různé příležitosti.

22,8 Kdo rozsévá nepravost, nesklízí nic cenného. Pokus podmanit si někoho hněvem, se nepodaří.

22,9 Štědrý člověk je požehnáním tím, že projevuje druhým dobrodiní. Tím, že se o své věci dělí s chudým, získává radost v přítomnosti a odměnu v budoucnosti.

22,10 Jestliže posměvač nereaguje na poučení, nápravu a napomenutí, pak následující krok je, abychom ho vyhnali. Když byl Izmael, o němž je řečeno, že byl posměvač, vyhnán z domu, svár, hádky a zneužívání ustalo (Gn 21,9–10)

22,11 Muž, který miluje čistotu srdce a jehož řeč je laskavá, bude mít za přítele i krále. Je možné, že zde je tím králem míněn Bůh.

Pár laskavých slov,
jemný pohyb nebo slza
často uzdraví zlomené srdce
a přátelství se prohloubí.

Autor neznámý

Hospodin navěky zachovává poznání pravdy, aby nikdy nevymizelo z povrchu země, navzdory vzteku démonů i lidí. Hospodin podvrací falešné učení a odhaluje lži.

22,13 Když nemůže lenoch najít výmluvu, proč nic nedělá, pak si nějakou vymyslí, i kdyby zněla jakkoli směšně. Zde říká, že na ulicích je ve městě lev. Co by lev dělal ve městě? Zřejmě to nebylo nic víc než kočka.

22,14 Svůdná slova nemravné ženy v sobě skrývají past, ze které je těžké se dostat ven. Muž, který se odcizil Hospodinu, do této pasti spadne. To nám připomíná, že Bůh často nechává lidi, ať si hřeší, když odmítají poznání Boha (viz Ř 1,24.26.28).

22,15 Dětskému srdci jsou vlastní hloupost a svévole, ale pomocí prutu kázně je možné je toho zbavit. Matthew Henry radí:

Děti potřebují, aby je rodiče udržovali v kázni a napravovali. Všichni potřebujeme, aby nás náš nebeský Otec vychovával (Žd 12,6–7), a při výchově musíme ze sebe setřásat hloupost a líbat prut.³⁶

22,16 Zaměstnavatel, který bohatne díky tomu, že platí málo, bude sám trpět nouzí. Totéž platí o tom, kdo dává bohatému, patrně proto, aby si koupil jeho přízeň. Měli bychom dávat těm, kdo nám nemají jak oplatit.

IV. Příslaví o moudrých mužích (22,17–24,34)

A. Slova moudrého (22,17–24,22)

22,17 Verše 17–21 jsou úvodem k příslovím v úseku 22,22–24,22. Je to výzva, abychom věnovali sluch slovům moudrých. Šalomoun možná sestavil tato přísloví z jiných, ale druhá polovina verše naznačuje, že některá z nich jsou jeho vlastní.

22,18 Člověk by měl tato přísloví uchovávat ve své mysli (tedy pamatovat si je a poslouchat je), aby mu přilnula ke rtům (aby je mohl předávat dalším).

22,19 Šalomoun sepsal tato přísloví proto, aby měl čtenář skutečnou naději v Hospodinu.

22,20 V překladu RSV tento verš zní: „Copak jsem pro tebe nese-psal třicet přísloví plných poučení a poznání?“ Někteří poznamenávají, že následující přísloví (až do verše 24,22 lze rozdělit zhruba do 30 skupin, a to takto:

22, 22–23	23,22–25
24–25	26–28
26–27	29–35
28	24,1–2
29	3–4
23, 1–3	5–6
4–5	7
6–8	8–9
9	10
10–11	11–12
12	13–14
13–14	15–16
15–16	17–18
17–18	19–20
19–21	21–22

Berkeleyova Bible říká: „Copak jsem už dříve nenapsal rady a poznání...?“ Slovo *dříve* je v protikladu k *dnes* ve v. 19.

22,21 Pisatel se zaměřuje na předávání slov pravdy, aby jeho žáci mohli vyučovat druhé, kteří je k němu poslali pro radu, nebo by mohli uspokojit ty, kdo je vyslali, aby je pisatel poučil.

22,22–23 Zde začíná úsek, který končí veršem 24,22. Nikdo by neměl zneužívat bezbrannosti chudých. Stejně tak by nikdo neměl

být nespravedlivý k ubožákům, kteří jsou v bráně (brána byla tehdy místo, kde probíhala soudní jednání). Bůh stojí za chudými a potrestá bohatého utiskovatele i nespravedlivého soudce.

22,24–25 Není dobré se spolčovat s hněvivým, výbušným člověkem. Člověk je pak často takový, jaká je společnost, ve které se pohybuje. To může být léčka, protože pokud vzplanou vášně, člověk může zmařit svou pověst i svůj život.

22,26–27 Rukouzení zde znamená zaručit se za půjčku někoho druhého. Udělat to je hloupost. Jestliže nejsi schopen dluh plně sám splatit, proč se vystavovat riziku, že na tvůj majetek bude vypsána exekuce a pro tebe to bude znamenat újmu a hanbu?

22,28 Dávný mezník byla řada kamenů, které vymezovaly hranice něčího pozemku. Nepoctiví lidé je často v noci přenášeli, aby tak zvětšili svůj majetek na úkor souseda.

Duchovně by dávnými mezníky mohla být „víra, která byla jednou provždy svěřena svatým“ (Ju 3). Do základů křesťanského učení by se nemělo zasahovat.

22,29 Člověk, který vyniká ve své práci, bude povýšen do čestného postavení. Nebude sloužit neznámým lidem. To je další připomenutí toho, že co je dobré, dostane se na světlo. Vidíme to na životě Josefa, Mojžíše, Daniela a Nehemjáše.

Výšky, kterých velcí lidé dosáhli a v nichž se udrželi,
se nezískávají náhlým vzepětím,
ale zatímco jejich kamarádi spali,
oni po nocích dřeli.

Longfellow

23,1–3 Zde je varování před přejídáním a obžerstvím. Když jsme u jídla s vlivnou osobností, měli bychom si uvědomovat, co (nebo kdo, JND) je před námi. Pak bychom si měli položit nůž na hrdlo, to znamená omezovat se v jídle a pití.

Třetí verš říká, že někdo by podobně mohl ovlivnit nás a získat nás jídlem. V takovém případě se nejedná o nesobeckou pohostinnost, ale stáváme se prostředkem pro nějaký nekalý účel.

23,4–5 Neustálé úsilí zbohatnout je „mou-

drost“, které bychom se měli vyhýbat. Znamená to utrácet čas tím, že se ženeme za falešnými hodnotami a důvěřujeme něčemu, co nevydrží. Bohatství má možnost roztáhnout křídla a uletět jako orel.

23,6–8 Zde je další společenská situace, které bychom se měli vyvarovat. Nechodme na návštěvu k člověku, který má zlé oko, tedy k lakomci, který nám nepřeje ani sousto. Důležité je to, co si myslí, ne to, co říká. Vždyť když říká: „Prosím ber si... vezmi si ještě... jez a pij!“, tak ve skutečnosti počítá každou lžičku, kterou si vezmeme.

Překlad LB parafrázuje tyto verše takto:

Nespolčuj se se zlými lidmi, neusiluj o jejich přízeň ani dary. Jejich laskavost není upřímná. Chtějí tě využít jako svou loutku. Dobré jídlo, které ti podávají, se ti v žaludku změní v něco kyselého, ty to zvrátíš a budeš muset vzít zpět svá slova, kterými jsi oceňoval jejich „laskavost“.

23,9 Nesnažme se poučovat hlupáka. Je to mrhání času. Pohrdne našimi slovy a moudrostí.

23,10–11 Neberme nepoctivým způsobem cizí majetek tím, že bychom tajně posouvali dávné hraniční kameny. Nezneužívejme bezbranného člověka tím, že bychom mu brali jeho pole. Jejich mstitel je totiž mocný. Budeme se s ním muset setkat! On se jich proti nám zastane.

23,12 Získat poučení není snadné. Vyžaduje to ukázněnost a praktickou činnost. Nevšímejme si inzerátů, které slibují „Tři jednoduché kroky...“.

23,13–14 Dítěti neprokážeme dobro tím, že ho necháme divočit. Bible neschvaluje shovívavost, kdy dítěti vše dovolíme, ale naopak nabádá k nápravě pomocí hole a slibuje, že dítě pod ní nezemře. To může znamenat, že bití ho nezabije nebo že bití ho ve skutečnosti zachrání před předčasnou smrtí z lehkomyšlnosti. Vysvobodí jeho duši z pekla.

Élí napomínal své zlé syny mírnými slovy „Proč děláte takové věci?“ (1S 2,22–23). Byl příliš shovívavý, a to zničilo jeho rodinu, jeho kněžství i celý národ.

Také David selhal v oblasti rodičovské kázně. Adonijáše nikdy nepokáral (1Kr 1,6).

Když se Adonijáš dvakrát pokusil zradou získat trůn, Šalomoun jej usmrtil.

23,15–16 Otec má radost, když má jeho syn moudré srdce a rty, které mluví pravdu. Učitel má stejnou radost, když jeho žák nabývá moudrost a předává ji dalším. Podobným způsobem Pavel napsal: „Nyní skutečně žijeme, jestliže vy pevně stojíte v Pánu“ (1Te 3,8). A Jan píše: „Nemám větší radost, než když slyším, že mé děti chodí v pravdě“ (3J 4).

23,17–18 Jsou lepší věci než závidět ničemu jejich úspěch, a to žít v trvalém vztahu s Pánem. Zabývat se zlými věcmi působí znechucení. Zabývat se Pánem přináší potěšení. Z toho plyne poučení, abychom si společenství s Bohem stanovili za cíl svého života. Dále bychom měli mít stále na paměti, že v budoucnosti přijde den zúčtování se zlými lidmi, že existuje zářivá naděje na odměnu pro spravedlivé – a není to klamná naděje. Budoucnost v tomto verši hledí dál za smrt a vzkříšení, až ke slavné budoucnosti v nebi.

23,19 Poslušný syn se má řídit pokyny, být moudrý a zaměřovat své srdce správným směrem, tedy jít po Boží cestě – to vše bez ohledu na to, co dělají druzí.

23,20–21 Jsou dva druhy požitkářů, jedni příliš mnoho pijí, druzí příliš mnoho jedí. Obojí tvoří špatnou společnost pro ty, kdo chtějí vést dobrý život.

Nestřídmost si bere svou daň. Pijan i žrout směřují do chudoby. Apatie, která plyne z přejídání se a z opilosti, obléká člověka do hadrů.

23,22 Mladí lidé by měli být vděční za rady svého otce a s matkami by neměli jednat pohrdlivě. Staří lidé mají za sebou léta zkušeností. Mladí by to měli vidět a snažit se z jejich zkušeností vytěžit co nejvíce.

23,23 Měli bychom být ochotni kupovat pravdu, i když může stát hodně. Ale v žádném případě bychom neměli být ochotní ji prodat. Totéž platí o moudrosti, poučení a rozumnosti. Neměli bychom litovat žádné námahy, abychom ji získali, ale za nic na světě bychom se jí neměli vzdát.

23,24–25 Moderní zvyk říká: „Na Den oců dej tatínkovi kravatu a na Den matek dej mamince čokoládu.“ Avšak větší odměnou

pro rodiče je syn, který žije moudře a rozumně – odtud výzva: „Ať se raduje tvůj otec i tvá matka, ať jása tvoje rodička“.

23,26–28 Naléhavá prosba: „Můj synu, dej mi své srdce“ tvoří úvod k vážně míněným varováním před nemorálností a opilstvím. Autor říká: „Poslouchej mě pozorně a řiď se radami, které ti dávám.“ Prostitutka je jako hluboká, skrytá jáma, je to past pro neopatrné, úzká studna, do které je snadné spadnout, ale těžké se z ní dostat. Číhá jako lupič. Může mít v sobě chorobnou nenávisť k mužům, vylévá si na nich svou zlost, podvodně si je omotává, jako když rybář loví rybu návnadu. Každý den si na svůj seznam připsuje další nevěrné muže se zničeným manželstvím a rozpadající se rodinou.

23,29–30 Závěr 23. kapitoly vyjadřuje klasický popis opilce. Uvádí na sebe všechna „běda!“ a potácí se z jednoho trápení do druhého. Jeho život se vyznačuje hádkami, pořád se snaží vyprovokovat nějaký spor. S ničím není spokojený, neustále si stěžuje, ale vůbec si neuvědomuje, že příčinou všech svých problémů je on sám. Má modřiny, rány, zkalený zrak – ze svárů, které byly zbytečné. Jeho oči jsou zakalené a podlité krví. Celou noc vyseďává v hospodě a popíjí jeden míchaný drink za druhým.

23,31–32 Zde je varování před fascinací krásně jiskřivým červeným vínem, které se při nalévání tak hezky vířivě točí. Opilec však neposlouchá, a tak musí nést důsledky, které jsou jako hadí uštknutí a jako štípnutí zmije – jedovaté a bolestivé.

23,33–34 Jeho oči uvidí divné věci – možná je to narážka na hrůzy *deliria tremens*, silných mentálních otřesů způsobených dlouhodobým nadměrným pitím alkoholu. Jeho mluva je těžkopádná, zkomolená, vulgární. Vrávorá sem a tam, jako by se kolébal na moři, nebo jako by byl napíchnutý na vrcholu stěžně, který se houpe sem a tam.

23,35 Někdo ho zbil, ale když se probere, říká, že se mu nic nestalo. Ztloukli ho, ale on nic necítil. Jakmile se úplně probere, přemýšlí, jak půjde zase pít.

24,1–2 Není dobré závidět úspěch zlým lidem nebo chtít být v jejich společnosti. Oni

znají způsoby, jak druhé stáhnout na svou úroveň. O jakou úroveň se jedná? Jejich mysl stále kuje násilí a jejich hovor se soustřeďuje na to, jak působit problémy.

24,3–4 Dům v tomto verši může označovat život člověka. Naplněný život se nebuduje bezbožností, ale zbožnou moudrostí. Bezbožnost boří život, zato rozumnost mu dává pevnost. Bezbožnost život vyprazdňuje, ale pravé poznání jej vybavuje cenným, příjemným majetkem.

24,5–6 Moudrý člověk může mít v rukou větší moc než silák a rozumný muž je mocnější než svalovec. Válku lze vyhrát díky moudrým rádcům, a čím více moudrých rádců, tím lépe.

24,7 Moudrost jako by byla vždy mimo dosah hlupáka. Ten nikdy nedokáže mluvit s autoritou jako starší v branách města.

24,8–9 Kdo využívá Bohem daných schopností k tomu, aby vymýšlel nové formy zla, zaslouží si označení pletichář. Vymýšlet hlouposti je hřích; nestoudně zlý, arrogantní posměvač, sklízí pohrdání druhých.

24,10 Jedním z testů hodnot člověka je to, jak se chová pod tlakem. Pokud se vzdává, když jde do tuhého, pak mu chybí to rozhodující.

Kriste,
pokud by mé kroky měly kdy klopýtnout
a já se připravoval na ústup,
pokud poušť a trní vedou ke stěžování,
tehdy mi, Pane,
ukaz své nohy, své krvácející nohy,
nohy zjizvené hřeby.
Můj Ježíši,
ukaz mi své nohy.
Bože,
odvážil bych se ukázat ti své ruce a nohy?

Amy Carmichaelová

24,11–12 Když jsou nevinní lidé odváděni do plynových komor, do pecí a k jiným druhům poprav, když jsou nenarozené děti semlety koly interrupce – pak je neomluvitelné stát a nepokusit se o jejich záchranu. Stejně tak nemá cenu hájit se tím, že jsem nic neviděl. Dante řekl: „Nejzřevnější místa v pekle jsou vyhrazena těm, kdo si v dobách největší morální krize zachovávali neutralitu.“

Co to chce říct nám věřícím, kterým byla

svěřena dobrá zpráva o záchraně? Muži a ženy umírají bez Krista. Pán Ježíš řekl: „Pozvedněte své oči a pohleďte na pole, že se bělají ke žni“ (Jan 4,35). Máme ještě odvahu zůstat neutrální?

Podívej se, jak se stíny kolem prodlužují.

Brzy se začne stmívat.

Necháš je ztracené, osamělé?

Pozvi je – Kristus přichází!

Anna Shiptonová

24,13–14 Med je zde symbolem moudrosti. Med i moudrost jsou prospěšné a na jazyku sladké. Podobné má být pro tvou duši poznání moudrosti. Pokud jsi ji našel, je to tvoje šance a naděje, která nezklame. Jinými slovy ten, kdo nachází moudrost, má jistotu jasné budoucnosti a uskutečnění svých nadějí.

24,15–16 Pro člověka se zlými úmysly platí varování před pokusy připravit spravedlivého o domov. Spravedlivého mohou postihnout dočasně těžkosti a ničema je připraven se na jeho majetek vrhnout.

Spravedlivý se může sedmkrát dostat do potíží, může ho potkat pohroma, ale pokaždé se z toho zase dostane. Ničema může přijít ke zkáze i během jediného nezdaru.

24,17–18 Člověk dobrého charakteru by se nikdy neměl radovat, když jeho protivníka potká něco nepříjemného, neměl by být šťastný, když vidí, jak klopýtá. Pomstychtivé a škodolibé srdce považuje Hospodina za trestuhodnější než provinění jeho nepřitele.

24,19–20 Zde máme další upozornění, abychom se nerozčilovali kvůli zdánlivému úspěchu zlých lidí a nezáviděli ničemům. Důvod je tentokrát ten, že naděje ničemů jsou velmi temné. Nemají nic dobrého, na co by se mohli těšit. Naopak světlo jejich života zhasne.

24,21–22 Toto přísloví vštěpuje synům úctu a respekt před Hospodinem a před králem jako jeho představitelem. Varuje také před těmi, kdo chtějí měnit Boží instituce nebo podvracet státní zřízení. Těm, kdo se toho dopouštějí, způsobí obojí náhlou a nepředstavitelnou pohromu.

Křesťan má poslouchat lidskou vládu, pokud je to možné, aniž by tím kompromitoval svou věrnost Pánu. Pokud mu vláda nařídí neposlušat Boha, pak by to měl odmítnout

a pokorně přijmout důsledky. Za žádných okolností by se neměl přidávat k jakýmkoli spiknutím, která by podvracela vládu.

B. Další výroky moudrých (24,23–34)

24,23–26 Zde začíná nový úsek výroků moudrých. Tento úsek končí 34. veršem.

Je opovržením hodné někomu stranit, když se rozszuzuje mezi dobrým a zlým. Soudce, který zbavuje viníka trestu a tím zamlžuje morální rozdíly, bude lid proklínat, národy ho budou nenávidět. Na druhé straně ty soudce, kteří hřích kárají, Bůh odmění a lidé jim budou žehnat. Ti, kdo vynášejí poctivý a spravedlivý rozsudek, si získají přízeň lidu.

24,27 Než člověk postaví dům, musí na před vykácet stromy a připravit pozemek – stejně tak by měl připravit vlastní život, než bude mít rodinu. Toto přísloví může být upozorněním pro ty, kdo spěchají do manželství a všech souvisejících zodpovědností dříve, než jsou duchovně, emocionálně a finančně připraveni.

24,28–29 Nikdo by za žádných okolností neměl falešně obviňovat svého bližního, ani o něm šířit lži. Dokonce i když se bližní dopustil něčeho zlého, není důvod odpáčet zlým za zlé.

24,30–34 Autor procházel lenochovou vinicí a viděl, že byla zarostlá trním. Všude byl vidět plevel nebo kopřivy. Kamenná zeď byla pobořená. To bylo předmětem poučení. Když si někdo chce trochu víc pospat, zavřít oči, párkrát zívnout, můžeš si být jist, že ho chudoba přepadne jako loupežník a jako ozbrojený zloděj.

Když podlehneme lenosti v duchovních věcech, náš život (vinice) se zamoří skutky těla (trním a kopřivami). Ovoce pro Boha není nikde. Naše duchovní obrana (zeď) je zbořená a ďábel staví své pevnosti. Důsledkem naší lhostejnosti a úpadku je chudoba duše.

V. Šalomounova přísloví sestavená Chizkijášovými muži (25,1–29,27)

25,1 Příslaví v kapitolách 25–29 složil Šalomoun, ale sepsal je až po mnoha letech judský král Chizkijáš. Je to 140 přísloví, což

odpovídá numerické hodnotě hebrejských písmen, která tvoří jméno Chizkijáš.

25,2 Boží sláva věci skrývá. Vzpomeňme si na všechna tajemství ve stvořeném přírodě, v jeho napsaném slově a ve skutcích jeho prozřetelnosti. Thomas Cartwright řekl: „Nebyl by to Bůh, kdyby jeho rady a skutky nepřesahovaly lidský rozum.“

Sláva králů je věci zkoumat. V daném kontextu to pravděpodobně znamená, že moudrý král se nechá informovat o důležitých věcech, které ovlivňují jeho království, a bude všechno zkoumat, aby vynášel spravedlivé soudy a formuloval zdravou politiku.

Z toho pro nás plyne aplikace, abychom pilně zkoumali poklady, které jsou ukryty v Bibli.

25,3 Výšiny nebes se jeví bezmezná a hlubiny země nevyzpytatelné. Podobně nevyzpytatelné je srdce ušlechtilých králů. Nikdo přesně neví, co si myslí.

25,4–5 Když se v kelímku taví stříbro, jako kal vyplavou nahoru struska a nečistoty. Ty se odstraní a zlatník tak získá roztavený kov pro výrobu klenotů. Struska zde představuje ničemné rádce na králově dvoře. Když jsou vyhnáni, království stojí na pevném základě.

Až se Kristus vrátí, aby kraloval, jako první vyčistí své království od vzpoury, nezákonnosti a všeho zlého.

25,6–7 Je moudré netlačit se na královském dvoře do popředí nebo usilovat o místo mezi celebritami. Je daleko lepší, když nás pozvou na čestné místo, než se tam posadit sám, a potom být v králově přítomnosti veřejně pokořen.

Tato rada připomíná Jr 45,5: „Hledáš pro sebe velké věci? Nehledej!“ Viz také slova Pána Ježíše v L 14,8–10.

Poslední věta „Co viděly tvé oči“ pravděpodobně patří k následujícímu verši. „Co viděly tvé oči, nepřinášej ukvapeně na soud...“

25,8–10 Bible odsuzuje to, když se člověk chce soudit kvůli kdejakému rozhořčení. Může říct všechno, co viděl, a přesto si udělat ostudu, když začne svědčit jeho bližní.

Mrzutosti je lépe řešit v soukromí (viz Mt 18,15), a ne je vynášet před druhými kolem sebe, jak radí jeden neznámý autor:

Mezi přáteli vyvstane drobná neshoda a my nemáme odvahu jít a promluvit o tom s přítelem o samotě, ale řekneme o tom druhému. Zapomíná se na zásadu Božího slova, a pak následuje mrzutost. Není dobré roznášet řeči tohoto druhu – nakonec to jen prohlubuje trhlinu. Kdybychom si raději celý případ vzali jako poučení a podle toho řídili své chování, zbavili bychom se mnoha triviálních „případů“ přestupků a sami si ušetřili mnoho rozrušení.

Desátý verš se zamýšlí nad tím, že nám někdo třetí vyčte, že jsme nešli přímo za tím, kdo se provinil, a my se staneme terčem pomluv, ne-li něčeho horšího.

25,11 Vhodné slovo... je jako zlaté jablko na stříbrných mísách. Správné slovo je morálně čisté a vhodné jako kombinace drahých a krásných kovů.

25,12 Jako zlatý kroužek a ornament zvýrazňuje fyzickou krásu, tak ten, kdo moudře napomíná, přidává krásu tomu, kdo je ochoten se nechat poučit.

25,13 Sníh je za běžných podmínek o žních katastrofou. Zde však znamená totéž co led přidaný do vody, aby se mohl napít ten, kdo v horku na poli sklízí úrodu.

Stejně jako nápoj s ledem osvěžuje člověka v horkém dni, tak také věrný posel osvěžuje ty, kdo ho poslali.

25,14 Kdo slibuje dar, ale nic nedá, je jako mraky a vítr, které vyvolávají zdání, že přichází déšť, ale pomínou, aniž by pršelo.

Toto přísloví se sice nezabývá duchovními dary, ale můžeme je na ně aplikovat. Někdo může předstírat, že je velký učitel nebo kazatel, ale je to zklamání, když nežije podle toho, jak lidé očekávají. Indiáni pro to měli rčení: „Z hromady větru neprší“.

25,15 Jemnost a trpělivost často přesvědčí vládce lépe, než když je člověk podrážděný a rozrušený. Stejným způsobem jemný jazyk láme kosti, to znamená, že dokáže víc než chroupání mocnými čelistmi a zuby.

25,16 Med je dobrý, pokud ho jíme v mírných dávkách, ale velké množství škodí i dobré věci. Měli bychom jíst proto, abychom žili, ne žít proto, abychom jedli. Larry Christenson to ilustruje takto:

Naši přátelé mají osm dětí a všechny mají rády zmrzlinu. Jednoho horkého letního dne malá dcerka prohlásila, že by nejraději jedla jenom zmrzlinu! Ostatní se ozvali jako souhlasná ozvěna a k jejich překvapení jim tatínek řekl: „Dobrá, zítra budete mít zmrzliny, kolik chcete – a nic jiného než zmrzlinu!“ Děti nadšením vyskaly a nemohly se dočkat druhého dne. Všechny se přihnuly na snídani a pokřikovaly, že chtějí čokoládovou, jahodovou nebo vanilkovou zmrzlinu – plný polévkový talíř! Na svačinu dostaly zase zmrzlinu. Na oběd byla zase zmrzlina, tentokrát už menší porce. Když přišly pro odpolední svačinu, maminka právě vytahovala z trouby čerstvě upečené buchty a dům byl plný vůně.

„Jé, čerstvé buchty,“ hnal se malý Ted ke stolu, ale maminka ho zastavila. „Dnes je zmrzlinový den, zapomněl jsi“ – „Aha...“ – „Chceš misku zmrzliny?“ – „Ne, stačí jenom lžička.“

U večere nadšení pro zmrzlinu opadlo ještě víc. Když všichni seděli kolem stolu a musely hledět zase na své misky plné zmrzliny, Maruška, díky které celé to dobrodružství začalo, se podívala na tatínka a řekla: „Nemohli bychom si tu zmrzlinu vyměnit za kousek chleba?“³⁷

25,17 Mírnost se netýká pouze medu, ale také návštěv. Je důležité vědět, kdy odejít. Pokud zůstáváme na návštěvě příliš dlouho, nemusíme být příště vítáni.

„Jak lepší je přátelství s Bohem než s lidmi!“ říká Cartwright, „čím častěji k němu přicházíme, tím více jsme u něho vítáni.“

25,18 Zde jsou tři výstižná přirovnání člověka, který vydává o bližním křivé svědectví:

Hůl – mlátí a rozbíjí na kusy,

meč – má dvě ostří,

ostrý šíp – proniká a zraňuje.

25,19 Když člověk něco rychle skousne zlomeným zubem, pak ho to mrzí. Když došlápneme na nohu, která se vyvrtne, zapotácíme se. Právě to prožíváme, když vkládáme důvěru v nespolehlivého člověka v době těžkosti – je to bolestné zklamání.

25,20 Zpívat skleslému srdci znamená provokovat, urážet, není to příjemné. Je to stejně nevhodné jako svlékat oděv za chladného počasí nebo jako lít ocet na sodu – vyvolává to prudkou reakci.

Keith Weston mluvil o svém příteli, kazateli, který byl poprvé na pastorační návštěvě v nemocnici. Byl tam pacient, který měl obě nohy na kladce, obě ruce v sádře a právě dostával infuzi. Kazatel zvedl svou velkou evangelikální Bibli a širokým evangelikálním úsměvem se zeptal: „Bratře, raduješ se?“ – Weston poznamenal: „Ten kazatel mi nikdy neřekl, co mu pacient odpověděl, ale nebylo to příliš zdvořilé.“³⁸

25,21–22 Pavel cituje tyto verše v Ř 12,20. Zlo je možné přemoci dobrem, když každé ublížení či hrubost oplácíme laskavostí.

Jedna rozzlobená sousedka se obořila na nově obrácenou ženu a hrubě jí nadávala, že jí její pětiletá dcera pošlapala květiny, rozbila okno a všude kolem nadělala nepořádek. Křesťanka ji pozvala na odpoledne k sobě domů, aby to spolu probraly.

Když sousedka přišla, na stole byla káva a buchty. „Jé, promiňte, já jsem nevěděla, že máte návštěvu.“ – „Ale kdepak,“ odpověděla křesťanka, „myslela jsem, že si spolu o mé dceři popovídáme u kávy.“ Sama Bohu poděkovala za obcerstvení a prosila za moudrost při rozhovoru. Když otevřela oči, sousedka plakala: „To nebyla vaše dcera, ale moje,“ vyjelo z ní, „já nevím, proč jsem se na vás tak obořila. Prostě už nevím, co s našimi dětmi, co s manželem, jak doma všechno zvládat.“ Když to sousedka přiznala, mladá křesťanka začala mluvit o Kristu. Během šesti týdnů se sousedka i její rodina narodily znovu.³⁹

25,23 Severní vítr přináší déšť, stejně tak pomlouvačný jazyk vyvolává hněvivé pohledy. Rozzlobený obličej uvidíme téměř jistě u oběti pomluv. Hněvat by se měl i ten, kdo pomluvy slyší. Kdyby lidé zastavili pomlouváče, brzy by neměl co říkat.

25,24 Jedná se o téměř stejné přísloví jako v 21,9. Opakuje se zde pro zdůraznění, že je nepřijemné žít s otravnou ženou.

25,25 Evangelium je dobrá zpráva z daleké země – z nebe. Stejně jako chladná voda osvěžuje žíznivou duši, tak také evangelium osvěžuje a hasí žízeň.

25,26 Když se dobří lidé sklánějí před ničem, když dělají kompromisy nebo nehájí právo, je to jako zkalený pramen nebo znečiš-

těná studna. Usilujeme o čistotu a zažíváme zklamání.

25,27 Není dobré si užívat příliš mnoho medu. „Za hranicí Božího ‚dost‘ není vzrušení, ale nevolnost,“ píše Kidner.

Hebrejský text druhé věty není jasný. Může znamenat „hledat vlastní slávu není slavné“ („ne“ přechází z první věty) nebo „usilovat o závažné věci je samo o sobě závažné“ (JND) nebo obráceně „usilovat o závažné věci je sláva“ (JND na okraji). Všechny tři možnosti dávají smysl.

25,28 Kdo se nenaučil žít ukázněně, je jako město bez hradeb otevřené pro jakýkoli útok, je vystaven každému pokušení.

26,1 Sníh je v létě velmi neobvyklý, také déšť o žních není vítaný. Stejně tak není obvyklé ani prospěšné ctít hlupáka. Je to morálně nevhodné a pouze jej to podněcuje v jeho hlouposti.

26,2 Vrabec a vlaštovka poletují vzduchem, ale nikdy nám nepřistanou na hlavě. Stejným způsobem nezasloužená kletba neulpí na člověku, a to bez ohledu na pověry. Bileám se pokoušel proklít Izrael, ale nedokázal to (Nu 23,8; Dt 23,5).

26,3 Na koně je třeba používat bič, na osla uzdu a právě tak náprava vyjádřená velmi silně je jediný jazyk, kterému hlupák snad porozumí. „Nebud'te jako kůň či jako mezek bez rozumu. Ty je třeba krotit uzdou a udidlem – jinak k tobě nepřijdu“ (Ž 32,9).

26,4–5 Tyto dva verše si zdánlivě protirečí. První říká, abychom hlupákově neodpovídali, druhý, abychom mu odpověděli. Vysvětlení poskytuje druhá část každého z obou veršů.

Neodpovídej hlupákově, aby ses přitom také nestal hlupákem. Neztrácej trpělivost, nechovej se prchlivě, mluv s rozvahou.

Hlupákově odpověz. Neponechávej ho zcela jeho hlouposti. Napomeň ho, jak to odpovídá jeho hlouposti, jinak bude ve vlastních očích moudrý.

26,6 Poslat vzkaz po hlupákově znamená udělat něco proti svým nejlepším zájmům. Jako by sis uřízl nohu nebo vypil jed. Hlupák vzkaz řádně nedoručí. Způsobí ti jen smutek. Useknout si nohu znamená udělat ze sebe bezmocného.

26,7 Nohy chromého člověka jen volně visí a on je nemůže používat. Stejně je to s příslovím v ústech hlupáků. Nemají pro něho užitek, protože nevědí, kdy, kde a jak ho použít.

26,8 Nepřivazuj kámen k praku, kámen musí být volný. Stejně tak je absurdní vzdávat poctu hlupákovi.

Jiný možný význam je ten, že stejně jako kámen rychle vyletí z praku, tak se brzy ukáže, že hlupák není hoden jakékoli pocty, která mu je projevna.

26,9 Když opilec vytahuje trny, bolí to a je to nebezpečné pro něho i pro druhé. Stejně tak je možné překroutit a nesprávně použít přísloví v ústech hlupáka. Může ho použít k ospravedlnění své hlouposti a vyvodit nesprávné závěry o druhých.

26,10 Hebrejský text je v tomto verši velmi nejasný, jak vyplývá z množství různých možných překladů:

„Pán zhruba zaměstná každého: najme hlupáka i kolemjdoucího“ (JND).

„Střelec, který všechno zraňuje: tak je ten, kdo najímá hlupáky a kolemjdoucí“ (německý Elberfeldský překlad).

„Jako lukostřelec, který každého zraňuje, je ten, kdo najímá hlupáka, kdo najímá kolemjdoucí“ (RSV, ČSP).

„Zákon uklidňuje hádku, ale umlčuje hlupáka a nebude spor“ (Knox).

„Pán vykoná všechno, ale ten, kdo najímá hlupáka, najímá kolemjdoucího“ (Berkeley).

„Jako lučištník, který každého zraňuje, je ten, kdo najímá hlupáka nebo kdo najímá kolemjdoucí“ (NASB).

„Pracovník, který najímá kdejakého hlupáka, co jde kolem, jen všechny zraňuje“ (TEV).

„Velký Bůh, který všechno stvořil, dává hlupákovi jeho odměnu a provinilci jeho mzdu“ (NKJV).

České překlady:

„Jako střelec, který chce všechno zasáhnout, je ten, kdo najímá hlupáka a kdejaké tuláky“ (ČEP).

„Jako lučištník, jenž střílí naslepo, je ten, kdo najímá tupce jdoucího okolo“ (B21).

„Veliký pán stvořil všechno, a dává odplatu hlupákovi, i odměnu přestupníkům“ (BKR).

„Veliký je Roditel všeho, jenž odměňuje zpodilého a odměňuje přestupující“ (Pavlík).

Nelze rozhodnout, který z těchto významů je správný.

26,11 Psovi nejsou jeho zvratky odporné o nic víc než hlupákovi jeho hloupost. Oba se vracejí k tomu, co je odpudivé, hnusné. Petr (2Pt 2,22) aplikuje tento verš na lidi, kteří prožili určitou morální změnu, a přitom se nenarodili znovu. Jednou se vrátí zase ke svým starým cestám!

26,12 Domýšlivec se staví nad nápravu, nad poučení nebo výtku. Je beznadějně pokoušet se ho napravit. Neznalému hlupákovi lze někdy pomoci výpraskem, ale domýšlivec je k radě nepřístupný.

26,13–16 Zde je zase lenoch a domnělý lev, který mu brání jít do práce. Jako se dveře otáčejí v pantech, tak lenoch na posteli. Jednou leží na zádech, za chvíli na břiše. Spousta pohybu, ale žádný postup kupředu. Když potom sedí u stolu, ponoří ruku do mísy, ale nenabírá dost energie, aby zvedl jídlo k ústům. I něco tak příjemného jako jídlo je pro něj vyčerpávající. Ve svých očích je moudřejší než sedm lidí, kteří umí správně odpovídat, tzn. sedm soudných lidí jednomyslných v tom, co je špatné, ani trochu nezmění jeho názor.

26,17 Kolemjdoucí, který se vzrušuje nebo se míchá do sporu, který se ho netýká, si zadělává na problém. Je to totéž jako chytat psa za uši. Člověk nemá odvalu ho držet, ale ani ho pustit.

26,18–19 Jako pomatenec, který hází ohnivé střely a smrtící šípy, je ten, kdo svého bližního zraňuje, a když se mu něco stane, řekne: „Já jsem jenom vtipkoval.“ Jako když se někdo vymlouvá, že vraždil ze žertu. Toto přísloví lze aplikovat na nezodpovědné navazování známostí a zasnoubení.

26,20–21 Stejně jako palivo rozněcuje oheň, tak pomluvy podněcují těžkosti.

Jakmile nespokojenec přestane vymýšlet další mrzutosti, pomluvy a lži, spor brzy uhasne.

Před několika lety vyšel v časopise Atlanta Journal tento text:

Jsem smrtonosnější než svištěcí granáty z houfnice. Vyhrávám a nemusím zabíjet.

Bořím domy, lámu srdce, ničím životy. Cestuji na křídlech větru. Žádná nevinost mě nezastraší, žádná čistota není dost čistá, aby mě polekala. Nemám úctu k pravdě, nemám respekt před spravedlností, neslitovávám se před bezbrannými. Mých obětí je tolik jako písku v moři – a často jsou nevinné. Nikdy nezapomínám a málokdy odpouštím. Jmenuji se pomluva!⁴⁰

26,22 Zde je opakování verše 18,8. Padlá lidská přirozenost baští pomluvy jako dobré pamlsky.

26,23–26 Planoucí rty a zlé srdce jsou jako keramika se stříbrnou glazurou. Lesknoucí se stříbrný povrch zakrývá bezcennou, obyčejnou hlinu uvnitř. Stejně tak rty, které předstírají lásku, často zakrývají srdce plné nenávisti. Ilustrací je předstíraná láska zrádce Jidáše.

Kdo chronicky nenávidí, snaží se zakrýt svou nevraživost laskavými slovy, a zároveň v sobě hromadí zákeřnost. Může mluvit vlídně, ale nedá se mu věřit. V srdci nosí sedm ohavností, tedy je plný zloby a nevraživosti. Na čas se mu může podařit nenávisť podvodně skrýt, ale jednou vyjde přede všemi najevo.

26,27 Zlo se člověku vrací, jak to poznal kovář Ludvík, kterému se říkalo Silný. Během jedné z francouzských válek byl požádán, aby vyrobil řetěz, který by udržel i nejsilnějšího vězně. Vyrobil velmi kvalitní ocel a z ní nevidaně pevný řetěz.

Později byl sám Ludvík obviněn ze zrady a dostal se do vězení. Bylo ho slyšet, jak naříká: „To jsou moje řetězy! Kdybych byl věděl, že je dělám pro sebe, udělal bych je jinak!“

26,28 Toto přísloví kárá pomlouvače i lichotníky. Pomlouvači nenávidí své oběti, lichotníci je ničí.

27,1 Nikdo si není jist zítřkem. Proto se nechlubme tím, co uděláme – jako bohatý hlupák v L 12,16–21. Viz také Jk 4,13–15.

27,2 Vychvalování sebe sama šíří pachut' a není to slušné. Kultivovaný člověk se drží zpátky, spíš chválí druhé. „Pozor na autobiografie“ (Berkeley na okraji).

27,3 Těžké fyzické břemeno může sotva vyvážit přetrvávající provokativní hlupákovy poznámky. Člověk bude raději nosit kámen

nebo písek, než aby ho neustále urážel halasný hlupák.

27,4 Zloba a hněv jsou kruté a člověka zmáhají, mají však krátký život. Zato žárlivost užírá člověka neustále, proto ho trápí víc. To se týká například manželství narušovaného někým třetím.

27,5 Přímá, otevřená výtka je k užitku, ale nikdo nemá prospěch z tajné lásky, tedy z lásky, která není ochotna poukázat na chyby člověka, z lásky, kterou dotyčný nikdy nepřizná.

27,6 Lidé většinou nechtějí s člověkem pravdivě mluvit o jeho chybách; bojí se, že se to obrátí proti nim. Přítel, který je ochoten riskovat vztah, aby nám pomohl konstruktivní kritikou, je pravý přítel.

Polibky od strany nepřítel jsou podvod nebo jich je příliš. Jidáš si s davem vojáků smluvil znamení, aby Ježíše rozpoznali mezi učedníky – znamením byl polibek. Obecný projev lásky prodal k nejpodlejšímu účelu.

„A hned přistoupil k Ježíšovi a řekl: ‚Bud' zdrav, Rabbi,‘ a vroucně ho políbil.“ Zde jsou pro „políbit“ použita dvě různá slova (Mt 26,48–49). První, ve v. 48, je běžné označení polibku. Ale ve v. 49 je silnější slovo, vyjadřující opakované nebo vroucí líbání.

27,7 Přejedený člověk ztrácí smysl pro nejlepší vybraná jídla. Hladový je vděčný i za to, že si může vzít kousek.

To platí o hmotném majetku i o duchovních výsadách.

27,8 Člověk, který odchází z domova, je nespokojený, nestálý. Toulá se, je jako pták, který uletí z hnízda, vyhýbá se zodpovědnosti a není schopen vybudovat něco pevného, co obstojí.

27,9 Účinek láskyplné rady přítele je přirovnán k vůni masti a parfému. Na vztahu s přítelem je skutečně něco, co zahřívá u srdce.

27,10 Přátelství je třeba rozvíjet a udržovat při životě. Nejlepší přátelé bývají staří přátelé. Udržuj kontakt se svými přáteli nebo se starými přáteli své rodiny.

„Nechod' do domu svého bratra“ – zřejmě je míněn dům někoho, kdo se urazil, kdo je daleko. Když nastane těžkost, dočkáme se větší pomoci a soucitu ze strany věrného pří-

tele než od blízkého příbuzného, se kterým jsme se odcizili.

27,11 Chování syna odráží pokyny jeho otce. Žák přináší svému učiteli radost, nebo ostudu. Berkeley píše dobře v poznámce pod čarou:

„Obrana učitele – úspěch jeho žáků.“

27,12 Noe byl prozíravý člověk, sebe a svou rodinu zachránil v arše. Ostatní lidé šli bezstarostně a lhostejně dál svou cestou a doplatili na to (viz pozn. ke 22,3).

27,13 Dnes bychom první větu mohli vyjádřit tak, že ten, kdo se zaručuje za cizince, přijde o košili.

Druhou větu „vezmi to jako zástavu, když ručí za svůdkyni“ můžeme jinými slovy vyjádřit takto: Buď si jist, že máš zákonný nárok na majetek někoho, kdo se zaručuje za dluhy cizince, který toho není hoden. Když totiž dlužník nebude moci zaplatit, bude muset platit ručitel.

27,14 Nikdo neocení halasně, lichotivě zdravení brzy ráno, když se mu chce ještě spát. Spíší to obtěžuje, než aby to bylo pozhánání.

27,15–16 Neustálé kapání vody děravou střechou, když prší, se podobá otravné ženě, která stále láteří. Obojí dokáže člověka přimět, „aby lezl po stěně“.

Kdo ji zastavuje, zastavuje vítr, je to, jako by chytal olej. Ať řekneme cokoli, vždy vyklíčkuje, vymluví se, obviní druhé – a ve svém láteření pokračuje.

27,17 Bývalo běžné, že pán domu seděl u stolu a brousil servírovací nůž tak, že obě strany ostří tahal po tyči z tvrzené oceli s jemnými zářezy. Tak jako se železo brousí třením o železo, tak vzájemná výměna názorů lidí vyjasňuje a zpřesňuje jejich myšlení. Vzájemné sdílení postojů poskytuje užitečný pohled. Kladení otázek ostří důvtip. Přátelská komunikace tříbí osobnost.

27,18 Kdo pečuje o fíkovník, dočká se odměny v podobě dobré úrody. Důslednost při docházce do zaměstnání zajišťuje jídlo ve spíži – nebo v mrazničce.

Také platí, že ten, kdo věrně čeká na svého zaměstnavatele, bude poctěn. Ježíš řekl: „Kdo mi slouží, toho poctí Otec“ (J 12,26).

27,19 Když se díváme na hladinu čisté vody, vidíme v ní odraz svého obličejce. Také když sledujeme druhé lidi – vidíme mnohé z toho, co najdeme na sobě – tytéž emoce, pokušení, ambice, myšlenky, silné i slabé stránky.

Proto se stává, že když člověk káže sám sobě, je překvapen, kolik dalších lidí tím zasáhne.

27,20 Podsvětí a říše mrtvých (hebr. *šeól* a *abaddon*), smrt a hrob nikdy nedojdou do bodu, kdy už nebudou stát o další oběti. Stejně tak oči lidí se nespokojí s tím, co dává svět. Arthur G. Gish to ilustruje slovy:

Tolstoj vypravuje o rolníkovi, který chtěl stále víc a víc půdy. Nakonec se doslechl o levném pozemku mezi Baškiry. Prodal vše, co měl, vydal se na dlouhou cestu do jejich oblasti a domluvil s nimi obchod. Za tisíc rublů mohl koupit tolik půdy, kolik obejde za jeden den. Druhého rána vyrazil a šel jedním směrem hodně daleko a potom se vracel zpět. Chodil oklikami, aby získal víc území s dobrou půdou. V poslední zatáčce si uvědomil, že zašel příliš daleko. Co nejrychleji utíkal, aby se na místo, odkud vyšel, dostal před západem slunce. Běžel stále rychleji a rychleji, nakonec doklopýtal a padl u výchozího bodu právě ve chvíli, kdy slunce zapadalo. Zůstal tam ležet – mrtvý. Pochovali ho v malé jámě; to byl celý pozemek, který potřeboval.⁴¹

Touhu lidského srdce může naštětí plně uspokojit Kristus.

Ó, Kristus je pramen,
hluboká studna lásky!
Okusil jsem proudy na zemi,
daleko víc budu pít tam nahoře!
Tam je jeho slitování
tak velké jako oceán.
V Immanuelově zemi
sláva, sláva přebývá.

Anne Rossová-Cousinová

27,21 Tak jako se stříbro zkouší v kelímku a zlato v peci, tak je „člověk zkoušen podle své chvály“. To může znamenat, že člověk je zkoušen podle toho, jak reaguje na chválu. Stoupá mu do hlavy a ničí ho, nebo ji přijímá klidně a skromně?

Nebo to může znamenat, že člověk je zkou-

šen podle toho, co chválí (ASV na okraji). Jeho normy nebo smysl pro hodnoty odrážejí jeho charakter.

Jak Barnes říká, může to ještě znamenat: „Nechej člověka, aby byl svou chválou“, to znamená „nechej ho očistit se od všech příměsí lichocení a nízkosti, které se do něho pravděpodobně přimíchaly“.

27,22 Možná jsme někde viděli hmoždír a paličku. Hmoždír je nádoba ve tvaru baňky, palička je krátký tlustý kolík s kulovitým koncem, který se používá na drcení toho, co je v hmoždíři. I kdybys dostal hlupáka do hmoždíře s pšenicí a obojí paličkou rozdrtil, nepodařilo by se oddělit hlupáka od jeho hlouposti. Jinými slovy pšenici lze oddělit od plev, ale hloupost je příliš pevnou součástí hlupáka, aby bylo možné ji od něho oddělit.

27,23–27 Tento úsek oceňuje přednosti života na venkově, ale klade velký důraz na to, jak je důležité, aby byl rolník pilný.

O stáda je třeba pečovat neúnavně a neustále. Blahobyt pastýřů je možné udržet pouze trvalou pílí. To se stejně tak týká pastýřské práce v místní církvi.

Bohatství nevydrží a královská pocta brzy pomine, pokud člověk stále neplní důsledně své povinnosti.

Když rolník vidí úrodu a když ji sváží z kopců, je to pro něho obrovské uspokojení. Beránci mu dávají vlnu, aby se měl do čeho oblékat, prodá kozly a může koupit další pole. Jeho rodina a služebnictvo mají dostatek jídla.

28,1 Člověk, který nemá čisté svědomí, chodí po špičkách. Lidé s čistým svědomím nemusí neustále hledět do zpětného zrcátka. Spravedlivý si počíná sebejistě jako lev.

28,2 Když se v zemi šíří přestoupení, lid trpí častými změnami vlády. Je-li vládce charakterní a rozumný muž, země si užívá stabilitu.

V severním království Izraele vládlo během 200 let 19 králů, střídali se průměrně co deset let.

28,3 Chudák, který se dostane k bohatství a moci, často víc utlačuje druhé než lidé z vyšších vrstev. Je jako prudký liják, který smete obilná pole a zničí úrodu, místo aby byl prospěšný pro růst.

28,4 Lidé, kteří odhazují hranice kladené Božím nebo občanským zákonem, často vychvalují ničemy. Jde ovšem o pokus, jak se sami ospravedlnit.

Ti, kdo zachovávají zákon, se staví proti provinilcům a vyslovují se pro spravedlnost.

28,5 Zlí lidé nerozumí spravedlnosti. Tím, že podle ní nežijí, ztrácejí schopnost jí rozumět.

Ti, kdo hledají Hospodinovu vůli, nabývají schopnost rozeznávat. Mezi morálností a porozuměním je úzká vazba (viz Ž 119,100).

28,6 Chudý, který žije čistým, poctivým způsobem, je lepší než boháč zvrácený ve svém jednání, který předstírá, že vede dobrý život. Ve skutečnosti stále podvádí a zrazuje.

28,7 Syn, který zachovává zákon, je rozumný, ale kdo se spolčuje se žrouty a opilci, je pro svého otce ostudou.

28,8 Izraelci měli v Mojžíšově zákoně zakázáno si mezi sebou účtovat úroky. Mohli je účtovat cizincům, ale ne blízkým Židům (Dt 23,19–20). Lichva dnes znamená vyděračsky vysoké úroky.

Ti, kdo se obohacují lichvou nebo jinými formami pokoutních příjmů, o své bohatství přijdou. Bude jim vzato a dáno těm, kdo ví, jak je lépe využívat a jak se k chudým chovat citlivěji.

28,9 Jestliže někdo nechce slyšet a poslouchat Boží zákon, Bůh nevyšlyší jeho modlitbu. Jeho modlitba je pro Boha ohavností.

Mohl bych si kleknout
a uctívat bohy z kamene
– jako bych živému Bohu
přinesl modlitbu, která obsahuje jen slova.

John Burton

28,10 Kdo svádí přímého k hříchu, spadne do jámy trestu. Ježíš varoval: „Kdo by však svedl k hříchu jednoho z těchto maličkých, kteří věří ve mne, pro toho by bylo lépe, aby mu na krk pověsili velký mlýnský kámen a potopili ho do mořské hlubiny“ (Mt 18,6).

„Ale bezúhonní zdědí dobro.“ Slovo bezúhonní zde může označovat ty, kdo vedou druhé po cestách svatosti, ne po cestách hříchu. Nebo to může označovat ty, kdo se nedají svést namlouváním k hříchu.

28,11 Bohatý, který se chlubí svým bohat-

stvím, si myslí, že je chytrý. Kdo se chlubi svou obratností ve finanční oblasti, je chytrý jen ve vlastních očích. Zaměřuje bohatství a moudrost.

Rozumný chudý člověk takové předstírání prohlédne. Charles Lamb kdysi přistoupil k jednomu z takových chvastounů s poznámkou: „Promiňte, pane, ale jste nějak zvláštní?“

28,12 Když se spravedliví dostávají k moci, vzbuzuje to velkou radost. Když triumfují ničemové, lidé se ze strachu skrývají.

28,13 Odpuštění může být dvojí, soudcovské a rodičovské. Když uvěříme v Krista jako Pána a Spasitele, je nám odpuštěn trest za hříchy, to je soudcovské odpuštění. Když jako věřící vyznáváme své hříchy, jedná se o rodičovské odpuštění (1J 1,9), jím udržujeme svůj vztah s Bohem jakožto Otcem.

Člověk, který svůj hřích přikrývá, tedy nechce své hříchy vynést na světlo a vyznat je Bohu a lidem, kteří tím byli dotčeni, z toho nemá požehnání. Avšak ten, kdo hříchy vyznává a opouští, má ujištění, že Bůh nejen odpouští, ale i zapomíná (Žd 10,17).

28,14 Jedním z prvků pravého štěstí je srdce citlivé před Bohem. Do potíží se dostává ten, kdo je zatvrzelý a nečiní pokání. Bůh se staví proti pyšným a tvrdohlavým, ale nemůže se stavět proti těm, kdo mají zlomené a zkroušené srdce.

28,15 „Bestiální, nelidský“ jsou vhodné přívlastky pro tyрана, který odírá chudé, slabé a bezbranné. Je jako řvoucí lev nebo útočící medvěd.

28,16 Vévoda, který je zde popsán, zřejmě postrádá rozum v tom smyslu, že se chce obohatit za každou cenu. Je to velký utlačovatel, protože šlape po druhých, aby zbohatl. Vladař, kterému se protíví chtivost a žije nesobecky pro dobro svého lidu, bude dlouho živ.

28,17 Člověk zatížený krveprolitím bude na útěku až do skonání, nikdo mu nemá pomáhat. Úmyslný vrah stále prchá směrem ke svému údělu. Nikdo by se neměl pokoušet bránit spravedlnosti. Bůh řekl: „Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita“ (Gn 9,6, ČEP).

28,18 První věta se týká záchranu od újmy

v tomto životě, ne před zatracením po smrti. Věčnou záchranu od trestu za hřích nelze získat bezúhonným životem, ale pouze vírou v Pána Ježíše Krista. Bezúhonný život je ovocem tohoto spasení, i když ten, kdo žije bezúhonně, bude v tomto životě uchráněn mnoha nástrah.

Člověk, který se potácí od jedné podlosti k druhé, najednou padne.

28,19 Zde je kontrast mezi množstvím jídla a množstvím chudoby. Pracovitý rolník má hojnost jídla. Ten, kdo se zaplétá do prázdných, neproduktivních činností, má hojnost chudoby.

28,20 Věrný člověk je zde ten, kdo je poctivý a neprahne po velkém bohatství. Získá bohaté požehnání. Ten, kdo chce rychle zbohatnout bezostyšnými způsoby, bude potrestán.

28,21 Když soudce někomu straní, je to křiklavá nespravedlnost, a přesto to člověk často udělá jen pro kus chleba, tedy kvůli maličkosti.

28,22 Lakomý, nepřejícný a skoupý člověk se žene za bohatstvím a pramálo si uvědomuje, že ho brzy dostihne chudoba.

28,23 Když nás přítel napomene jako přítele, mnohdy je těžké to přijmout. Zraňuje to naši pýchu. Ale později si uvědomíme, že tomuto příteli na nás muselo záležet, když nám ukázal naše chyby, a pak jsme mu za to vděční.

Lichocení se může zdát v danou chvíli příjemné, ale jednou poznáme, že to nebyla pravda a že se dotyčný snažil jen získat naši přízeň. Je pravděpodobné, že lichotí každému, s kým se setká.

28,24 Syn, který okrádá své rodiče, si to možná omlouvá tím, že vše bude stejně jednou jeho nebo že to mezitím zasvětil Bohu (Mk 7,11). Ale Boha nikdo nepodvede, on takového člověka řadí mezi lupiče a vrahy.

28,25 Pyšný, chamtivý člověk podněcuje svár, možná tím, že ve své honbě za majetkem, mocí nebo významem všechny odstrkuje stranou (viz Jk 4,1). Avšak bohabojný člověk najde pokoj a dosáhne spokojenosti.

28,26 Ten, kdo spoléhá na to, že ho životem provede vlastní moudrost, je hlupák. Ja-

ko by vrhal kotvu do lodi, voda jej bude stále unášet. Ten, kdo vzhlíží k Hospodinu, aby jej vedl, jedná moudře (viz Jr 9,23–24),

28,27 Bůh odplatí těm, kdo se slitovávají nad chudými. Kdo odvrací zrak od skutečné potřeby, bude mít mnoho trápení.

28,28 Když se ničemové dostávají k moci, obyvatelstvo se se strachem skrývá. Když však bezbožní vládci padají, spravedliví se vzcházejí.

29,1 Kdo hřeší dál přesto, že byl opakovaně varován, bude nečekaně zničen, bez naděje, že by dostal další příležitost. Před potopou nechtěli lidé poslouchat Noema. Pak přišla potopa a všechny zahubila.

Jeden můj známý, který dlouho odmítal evangelium, se setkal s věřící ženou, která se za něho modlila. Řekla mu: „Nemyslíš, že je čas, aby ses obrátil k Pánu?“ On odpověděl: „Co pro mě udělal?“ Další víkend jeho život vyhasl při podivném neštěstí. Byla to jedna z nehod, která se nemohla stát – ale stala se.

29,2 Charakter vládce národa ovlivňuje morálku země. Když jsou u moci spravedliví, tedy je jich dost a mají moc, lid se raduje. Ničemný vládce vyvolává všude nářek.

29,3 Syn, který miluje moudrost, vede oddaný, posvěcený křesťanský život, působí svému otci radost. Ale syn, který žije nemorálně, rozhazuje peníze svého otce. Vzpomeňme si, jak marnotratný syn divokým životem promrhal otcův majetek.

29,4 Jestliže král jedná spravedlivě, dodává své zemi sílu. Kdo přijímá úplatky, aby zvrátil spravedlnost, podkopává stabilitu vlády.

29,5 Pochlebovač ohrožuje svého bližního tím, že mu nechce říct pravdu, nebo tím, že ho vychvaluje za něco, co není pravda. Také podněcuje pýchu, která vede k pádu.

29,6 Zlý člověk často uvízne v síti vlastního hříchu. Spravedlivý je šťastný, protože se nemusí bát důsledků přestoupení. Zpívá a raduje se.

29,7 Spravedliví lidé se aktivně zajímají o případy chudých. Ničema se o takové věci nestará.

29,8 Posměvači zapalují město. Podněcováním bouřlivé atmosféry vytvářejí zmatek, burcují lidi a vytvářejí různé strany. Moudří

lidé se snaží odvrátit neshody a podporují pokoj.

29,9 Toto přísloví může mít dvojitý význam. Pravděpodobnější je ten, že moudrý člověk se dohaduje s hlupákem, hlupák jen zuří a směje se (NKJV, RSV, Berkeley). Nedá se přesvědčit, pokoj nenastane.

Druhý výklad je takový, že když se moudrý muž dohaduje s hlupákem, ať už tento moudrý muž použije tvrdost nebo humor, není v tom rozdíl. Ničeho pozitivního tím nedosáhne.

29,10 Zde jsou opět dva možné výklady. Jeden z nich předkládá ASV (česky B21): „Krvelační poctivce nenávidí, upřímnému se sápu po krku.“ V obou větách je zde krvežiznivec agresorem.

Jiný význam nacházíme v NKJV, JND a u Berkeleyho (česky ČEP, ČSP, BKR). Zde vidíme krvežiznivce, jak v první větě ničí život, ale přimí ve druhé větě se snaží život zachovat a chránit.

29,11 Hlupák dává najevo všechny své pocity, ale moudrý muž se ovládá. Adams radí:

Je naprosto nesprávné dovolit hněvu, aby vypukl neovladatelně, aby člověk říkal nebo dělal, cokoli mu přijde na mysl, aniž by zvážil důsledky, aniž by napočítal do deseti, aniž by hněv zadržel, aniž by se uklidnil, aniž by vyslechl celý příběh.⁴²

29,12 Zdá se, že zde jde především o to, že když vládce chce, aby ho druzí rozmazlovali, aby se mu lichotilo, aby dostával jen dobré zprávy, potom s ním budou takto jednat všichni poddaní. Budou lhát a pochlebovat.

29,13 Mezi chudým a utlačovatelem může být v lidské společnosti velká propast, ale oba jsou před Bohem na stejné úrovni. To Hospodin dává světlo jejich očím.

29,14 Když Bůh soudí krále, zajímá ho zejména to, zda jedná s chudým ohleduplně a bez předsudků. Pokud ano, slibuje králi, že jeho trůn upevní... navěky. Ve skutečnosti Známe jediného takového vládce, jmenuje se Ježíš.

29,15 Toto přísloví je v příkrém rozporu s mnoha moderními odborníky, kteří obhajují „tolerantní demokracii“. Hůl je tělesný trest, kárání je náprava pomocí slov. Tyto dvě formy rodičovské výchovy dávají dítěti moud-

rost. Nebrání mu, nekřiví jeho osobnost, jak říkají tito „odborníci“.

29,16 Když se ničemové vzmáhají co do počtu i co do moci, kriminalita roste. Spravedliví však budou žít a uvidí jejich pád. Jsou sice výjimky, ale jsou to výjimky, které potvrzují pravidlo.

29,17 Dítě, kterému se dostalo zdravé kázně, bude svým rodičům přinášet potěšení a odpočinek, ne úzkost a bolest srdce.

29,18 Když není vidění, je lid bez zábran, ale šťastný je ten, kdo zachovává zákon. Vidění zde znamená *prorocké zjevení*, tedy Boží slovo (viz 1S 3,1). Jde o to, že lid zdivočí, když nezná Boží slovo a neváží si ho. Ti, kdo zachovávají zákon, tedy Boží slovo, jsou pozhnaní.

29,19 Tento verš zřejmě popisuje zatvrzelý, nevladatelný postoj mnoha služebníků. Ústní pokyny jim nestačí. Takoví služebníci asi rozumí pokynům pána, ale nechce se jim je vykonat. Jen tvrdošijně mlčí. Ježíš řekl: „Proč mne oslovujete ‚Pane, Pane‘, a nečiníte, co říkám?“ (L 6,46).

29,20 Ze všech témat, kterými se Příslaví zabývají, si naše slova zasluhují největší podíl pozornosti. Zde se dovídáme, že ten, kdo mluví dříve, než přemýšlí, je beznadějnější než hlupák. To jej řadí do stejné skupiny jako člověka, který je moudrý jen ve svých vlastních očích (26,12).

29,21 Jestliže rozmazlujeme služebníka, zapomene na své skutečné postavení a zanedlouho bude očekávat, že s ním budeme jednat jako se synem. Nepatřičná familiárnost v zaměstnání ve vztahu nadřízený – podřízený často plodí pohrdání.

Slovo přeložené jako „syn“ ve druhé větě (BKR) má velmi nejasný význam.

29,22 Většina z nás se už někdy setkala s těmito dvěma lidmi. Hněvivý člověk podněcuje svár, vztekoun nebo prchlivý člověk se dopouští mnoha hříchů.

29,23 Pyšný člověk si může být jist tím, že bude ponížen. Naopak pokorný bude povýšen a dostane se mu pocty.

Profesor Smith vystupoval horu Weisshorn. Když byli blízko vrcholu, průvodce ustoupil stranou, aby mohl pan profesor vystoupit na vrchol jako první. Profesor nadšený rozhledem si neuvědomil, že fouká velmi silný

vítr, vyskočil a na vrcholu se postavil. Průvodce ho strhl dolů s výkřikem: „Na kolena, pane, tady nejste v bezpečí, pokud nejste na kolenou!“ Jakékoliv životní vrcholy, ať už jde o poznání, lásku nebo světský úspěch, jsou plné nebezpečí (*Choice Gleanings*).

Ó, Beránku Boží,
drž mě vždy blízko
svého probodeného boku.
Pouze tam mohu zůstat
v bezpečí a pokoji.

Nepřátelé a nástrahy zvenčí,
vášně a obavy uvnitř,
pouze milost, která mě hledala a našla,
mě zachová čistého.

James G. Deck

29,24 Komplik se zlodějem si počíná, jako by nenáviděl svůj život. Proč? Protože když ho soudce nechá přísahat, že mluví pravdu, a chce, aby řekl vše, co ví, neřekne nic, tedy nesvědčí, a tak zrazuje sám sebe.

Člověk, který pod Mojžíšovým zákonem slyšel, že ho soudce staví pod přísahu, a přesto odmítl vypovídat, byl považován za vinného a podle toho byl potrestán (Lv 5,1). Tehdy neexistovalo právo nevypovídat.

29,25 Strach z lidí vede k tomu, že se člověk pod lidským tlakem dopustí zlého nebo neudělá, co je dobré. Kolik lidí šlo do pekla proto, že se báli toho, co by řekli jejich kamarádi, kdyby uvěřili v Krista.

Kdo důvěřuje Hospodinu, je v bezpečí, ať přijde cokoli. William Gurnail napsal: „Velmi se bojíme lidí, protože se málo bojíme Boha.“

29,26 Mnoho lidí se dívá na zemského vládce, jako by měl řešení na všechny jejich problémy. Ale spravedlnost pochází od Hospodina.

29,27 Mezi spravedlivým a nespravedlivým člověkem není žádný vztah. Spravedlivý se na ničemu dívá nelibě, ničema si oskliví přímého. Stejně jako podle rovné hole poznáme, že jiná hůl je křivá, tak je patrný kontrast mezi životem čistého člověka a ničemy.

Zde končí Šalomounova přísloví.

VI. Slova Agúra (kap. 30)

30,1 O Agúrovi víme jen to, co je napsáno v této kapitole. Představuje se jako Jákeův syn. Výraz „výnos“ (ČEP) lze přeložit také

jako „z Massy“ (ČSP), což by jej řadilo mezi Izmaelovy potomky (Gn 25,14).

Druhou větu je možné také číst „Ten muž řekl: „Jsem unavený, Bože, jsem unavený, ó, Bože, jsem stráven“ (ASV). To přirozeně vede k tomu, že nekonečně malé nemůže pochopit nekonečné.

30,2 Agúr začíná přiznáním vlastní neschopnosti získat rozumnost. Zřejmě je to vyjádření skutečné pokory – správný postoj každého, kdo chce zkoumat Boží dílo a Boží cesty.

30,3 Netvrdí, že se naučil moudrosti, ani že by našel Boha lidským úsilím. Uvědomuje si, že sám o sobě nemá sílu získat poznání Svatého.

30,4 Několika otázkami předkládá Boží velikost, jak ji je vidět v přírodě.

První otázka popisuje Boha jako toho, kdo má přístup do výšin i hlubin vesmíru, kam za ním nikdo z lidí nemůže. Druhá otázka ukazuje na to, jak ovládá mocnou sílu větru. Třetí se týká Boží moci nad vodami, ať v oblacích nad zemí nebo v oceánech. Další hovoří o tom, že stanovil hranice země.

Jaké je jeho jméno a jaké je jméno jeho syna? Jde zde o tuto myšlenku: „Kdo může plně poznat tak velkou Bytost, tak neobsažitelnou, tak tajemnou, mocnou a všudypřítomnou?“ Odpověď zní: „Nikdo ho plně nepochopí.“ My však víme, že jeho jméno je Hospodin a jméno jeho Syna je Pán Ježíš Kristus.

Tento text je překvapením pro většinu Židů, kteří se učili, že Bůh nemá syna. Z tohoto verše mohli starozákonní věřící vyvodit, že Bůh Syna má.

30,5 Agúr se nyní obrací od Božího zjevení v přírodě k jeho zjevení ve slovu. Staví se za bezchybnost svatých Písem. Každá Boží řeč je přečištěná! Dále mluví o bezpečí všech, kdo věří v Boha Bible: „Je štítem těm, kteří v něm mají útočiště.“

30,6 Zde vyjadřuje, že Písmo je naprosto dostačující. Nikdo z lidí by se neměl odvažovat přidávat své myšlenky a spekulace k tomu, co řekl Bůh.

Tento verš odsuzuje sekty, které připisují svým spisům a tradicím stejnou míru autority jako Bibli.

30,7–9 Tyto verše obsahují jedinou modlitbu v knize Příslaví. Modlitba je krátká a výstižná. Obsahuje dvě prosby, jedna se týká duchovního života, druhá fyzického.

Napřed Agúr stojí o to, aby byl jeho život hodnotný a čestný. Nechce ho promarnit všednostmi. Nechce se zabývat především maličkostmi a nechce druhé podvádět ani sám být podváděn. Pokud jde o fyzické věci, prosí za vysvobození před přemírou chudoby i bohatství. Spokojí se se zajištěním všedních potřeb. Ve skutečnosti říká: „Dej mi dnes můj denní chléb.“

Uvádí také důvod, proč se chce vyhnout nadměrné hojnosti i velké chudobě. Kdyby měl mnoho, mohl by se stát nezávislým na Bohu a zapřít ho tím, že by nevnímal žádnou potřebu. Mohl by vychloubačně říkat: „Kdo je Hospodin?“ To znamená: „Kdo je, abych k němu vzhlížel, pokud jde o mé potřeby?“

Nebezpečí chudoby spočívalo v tom, že by mohl krást a potom pod přísahou třeba zapírat, že kradl.

30,10 Agúr jakoby zde nečekaně změnil téma a varuje před pomlouváním otroka u jeho pána. Trestem by byla otrokova kletba proti tobě a ta by se naplnila, protože Bůh je obhájce utlačovaných.

Nový zákon nás varuje před odsuzováním Pánových služebníků, oni stojí a padají před svým Pánem (Ř 14,4).

30,11 Generace, která je zde popsána, se nápadně podobá dnešní generaci a generaci posledních dnů (2Tm 3,1–7). Všimněte si těchto znaků:

Neucta k rodičům. Proklíná svého otce a matce neprojevuje vděčnost, porušuje tím páté přikázání. Nepřátelství mladých lidí vůči rodičům je jeden z hlavních znaků dnešní upadající společnosti.

30,12 *Samospravedlnost.* Tito lidé jsou ničemní, nečistí, ale vůbec nemají pocit studu. Navenek se jeví jako obiléné hroby, ale uvnitř jsou plní kostí mrtvých lidí.

30,13 *Pýcha a arogance.* Podobají se rabínu Simeonu Ben Jochoiovi, který řekl: „Pokud jsou na světě pouze dva spravedliví lidé, pak jsem to já a můj syn. Pokud je jen jeden, tak jsem to já!“

30,14 *Kruté utlačování.* Ve své neukoji-
telné chamtivosti oškubávají, trhají a pohl-
cují chudé dlouhými hodinami práce, nízkou
mzdou, hroznými pracovními podmínkami
a dalšími formami sociální nespravedlnosti.

30,15–16 Chamtivost utlačovatelů v před-
chozím verši vede k dalším příkladům neuko-
jitelné dychtivosti.

1. Pijavice neboli upír jako by měla dvě
dcery, které jsou schopny neustále sát krev.
Obě se jmenují Dej.

2. Také hrob nikdy neřekne: „Už tu ne-
ní místo.“ Smrt si nikdy nebere dovolenou
a hrob vždycky ubytuje své oběti.

3. Neplodné lúno není ochotno akceptovat
svou neplodnost, stále doufá, že jednou bude
rodit.

4. Země se nenasytí vodou, ať prší jakkoli.
Vždycky do sebe ještě trochu vody vsákne.

5. Ani oheň nikdy neřekne: „Dost!“ Stráví
všechno hořlavé, co se k němu dostane.

Výraz „tyto tři věci... a čtyři...“ je literár-
ní prostředek používaný k vyjádření pocitu
vyvrcholení. Grant ukázal, že čtyři je číslo
pozemské úplnosti nebo univerzálnosti (čtyři
světové strany) nebo číslo stvoření v protikla-
du ke Stvořiteli.⁴³

30,17 Toto přísloví jakoby se ostatním
vymykalo, i když je podobné verši 11. Říká,
že syn, který se posmívá otci a neposlouchá
matku, zemře násilnou smrtí a bude mu ode-
přen slušný pohřeb. Pro židovskou předsta-
vivost to byla velká tragédie a znevážení,
když tělo zůstalo nepohřbené. Osudem zpro-
nevěřilého syna je to, že jeho mrtvolu budou
žrát supi.

30,18–19 Agúr vyjmenovává čtyři věci,
které pro něj byly velmi podivuhodné. Když
se jimi zabýváme, máme nejasné podezření,
že pod povrchem je duchovní analogie. Co
však je společným pojítkem pro všechny do-
hromady? Většina komentátorů říká, že tyto
čtyři věci za sebou nenechávají žádnou stopu.
Jako by to potvrdoval způsob, jakým cizolož-
nice ve 20. verši dokáže skrývat svou vinu.
Kidner říká, že společný jmenovatel je to, jak
„jednoduše příslušný prostředek ovládá živel,
se kterým je tak těžké zacházet – vzduch, ská-
la, moře a dívka“.⁴⁴

1. Cesta orla po nebi. Zde je zázrak letu.
Orlí vznešenost a rychlost jsou příslovečné.

2. Cesta hada po skále. Zázrak se zde tý-
ká pohybu plazů bez nohou, bez rukou, bez
křídel.

3. Cesta lodi uprostřed moře. Lod' je zde
možná poetické vyjádření pro rybu (viz též
Ž 104,26) a Agúr snad obdivuje navigační
přesnost života na moři.

4. Cesta mládence s dívkou. Nejjednodušší
vysvětlení tohoto výrazu se týká instinktu, jak
získat dívku. Někteří to však berou méně idy-
licky a mluví o svádění panny.

30,20 Pátá podivuhodnost má zde zřejmě
dobrý důvod a týká se způsobu, jak cizolož-
nice uspokojuje svůj chtíč. Potom si utře pusou
a dokáže předstírat naprostou nevinu.

30,21–23 Následují čtyři neúnosné věci,
které vrhají zemi do zmatku.

1. Otrok, který kraluje. Stává se drzým,
domýšlivým, je opojený svým novým posta-
vením.

2. Hlupák, který se přejí. Kvůli svému bla-
hobytu je ještě nestoudnější.

3. Protivná žena, které se konečně podaří
vdát se. Vzhledem k tomu, jaká je, by normál-
ně zůstala svobodná, ale šťastnou náhodou
získá manžela. Potom se panovačně, povýše-
ně posmívá těm, které se ještě nevdaly.

4. Služka, která překoná svou paní. Neví,
jak se kultivovaně a elegantně chovat, je hru-
bá, drsná, vulgární.

30,24 Nyní Agúr obrací pozornost na čtyři
druhy živočichů, které moudrostí překonávají
svou velikostí.

30,25 (1) Mravenci jsou drobná stvoření,
zdánlivě bezmocná, ale během letních měsíců
jsou pilní. Většina běžných druhů se na zimu
nezabezpečuje, protože podle World Book
„mravenci se shlukují k sobě a zimu stráví ve
spánku v mraveništích“. Jeden druh mravenců
si však v létě zajišťuje zásoby na zimu, shro-
mažďují je během teplého suchého období,
aby je pak v zimních měsících spotřebovali.
V tomto textu je důraz položen na činorodost
mravenců, když si připravují potravu na zimu.

30,26 (2) Damani (nezaměňovat s jezevci)
jsou slabí a bezbranní, ale natolik moudří, aby
našli ochranu ve skalách. Dělalí si úkryty ve

skalních rozsedlinách. Duchovní aplikaci najdeme v písni Skálo věků.

30,27 (3) Kobylky nemají viditelného vládce, ale je pozoruhodné, jak organizované se přesouvají.

30,28 (4) Ještěrka (nebo pavouk B21, BKR) je malý živočich, a přesto se dostává do královských paláců. Podobně jako ony se i křesťané dostanou na těžko dostupná, ale důležitá místa. Bůh si připraví svědky, dokonce i na královských dvorech.

30,29–31 Poslední sada souvisí se čtyřmi příklady vznešeného, majestátního a elegantního pohybu.

1. Chůze lva, krále zvířat je pevná, majestátní.

2. Není jednota v tom, o koho se jedná v druhém případě. Může to být kohout (NIV, ČSP), válečný oř (JND, ČEP, B21) nebo chrt. Všechny tři překlady odpovídají vznešené důstojnosti, nejvhodnějším řešením je snad chrt.

3. Kozel je obrazem toho, jak vznešeně kráčí v čele svého stáda.

4. Přetrvávají také určité pochybnosti ohledně čtvrtého příkladu, zda by to měl být král, proti němuž nikdo nepovstává (BKR), král kráčejší před svým lidem (RSV, ČEP), nebo král se svými vojsky (NKJV, ČSP). Ve všech případech jde o to, že král kráčí s královskou důstojností.

30,32–33 Kapitola končí dvěma verši, které se jeví jakoby neměly vztah k tomu, co předchází. Williams tyto verše parafrázuje takto:

Jestliže se slabý člověk ve své hlouposti pozvedá proti Bohu nebo si dokonce libuje ve svém přemýšlení proti němu, ať se zaposlouchá do hlasu moudrosti a položí si ruku na ústa. Jinak bude výsledek stejný, jako když se stlouká smetana, jako když se stlačuje nos nebo vybuchne hněv.⁴⁵

VII. Slova matky krále Lemúela (31,1–9)

31,1 Nemáme odkud zjistit, kdo byl král Lemúel. Jeho jméno znamená „zasvěcený Bohu“ nebo „ten, kdo patří Bohu“. Je důležité, že nám zachoval moudré rady, které dostal od své matky.

31,2 Mohli bychom zde doplnit myšlenku: „Co ti říct, které drahokamy moudrosti ti předat, můj synu, kterého jsem zasvětila Hospodinu?“

31,36 První je varování před marnivým životem a sexuální vášní. „Pokušení byla a jsou prokletím všech království Východu“ (*The Speaker's Commentary*).

31,4–7 Druhá je prosba, aby se vyvaroval přílišného pití vína a silného nápoje. Nebezpečí pro krále je v tom, že jejich schopnost soudit a správně rozhodovat se může otupit pitím. Mohli by tak zapomínat na spravedlnost, jak ji vyžaduje zákon, a přestat prosazovat právo utlačovaných. Pití vína je zde schváleno z lékařských důvodů jako povzbuzení pro umírající a jako antidepresivum pro sklíčené. Tito lidé mohou pít, aby zapomněli na své potřeby a svou bídu.

31,8–9 Král by se měl zastávat všech, kdo se neumí sami bránit, a hájit všechny, kdo jsou na cestě k smrti. Měl by hájit všechny chudé a potřebné.

VIII. Statečná žena a matka (31,10–31)

Závěrečný úsek knihy popisuje ideální manželku. Je psán ve formě akrostichu, každá verš začíná dalším písmenem podle pořadí v hebrejské abecedě. Anglický Knoxův překlad se pokouší tento styl reprodukovat v angličtině.

31,10–12 Statečná nebo zdatná žena je ta, která je schopná, pilná, vážená a dobrá. Její hodnotu není možné vyvážit drahokamy. Její manžel v ní má naprostou důvěru, nemusí se bát nedostatku poctivého zisku. Ze všech sil se mu snaží pomáhat, nikdy s ním nepřestane spolupracovat.

31,13–15 Stále vyhledává vlnu a len a ráda z nich dělá látky. Na svých cestách za nákupy je jako obchodní loď, které se vrací do přístavu plné produktů zdaleka. Jako když jde do obchodu a vrací se s nákupním vozíkem plným nejlepšího zboží. Vstává ráno před rozbřeskem, aby připravila jídlo pro svou domácnost. Svým služkám přiděluje nejen snídani, ale také úkoly pro daný den.

31,16–18 Když slyší, že je nedaleko na prodej pole, jde se na ně podívat. Právě tako-

vé potřebuje a kupuje je. Z vydělaných peněz potom příčinlivě buduje vinici. Na své úkoly se připravuje s vitalitou a nadšením. Nebojí se namáhavé práce. Tiše, skromně si užívá výsledků své práce. Pracuje ještě i poté, kdy ostatní už šli spát.

31,19–22 Natahuje ruce po přeslici, v ruce drží vřetenou, to znamená, že spřádá vlnu a len do vlákna a nití. Přitom si najde čas, aby pomáhala chudým. Nesobecky se dělí s těmi, kdo nemají v životě takové štěstí. Nebojí se, když se blíží zima, protože má dostatek teplého oblečení. Vyrábí si přikrývky (koberce, BKR). Sama se obléká do jemného plátna a purpuru.

31,23 Její manžel je ve společnosti významný muž. Sedí v branách spolu se staršími města. Může se věnovat veřejným věcem, aniž by se bál o situaci doma.

31,24–27 Manželka tká plátno a na trhu ho prodává. Získává peníze tím, že obchodníkům dodává pásy (šerpy). Oděná pracovitostí a důstojností hledí do budoucnosti bez obav. Svě rodině dává pokyny vyvážené moudrostí a laskavostí. Pozorně sleduje chod své domácnosti, nemarní čas ani se neztrácí v povrchních a zbytečných činnostech.

31,28–29 Její děti si uvědomují, že je to mimořádná matka, a také jí to dávají najevo. Její manžel ji také chválí jako Bohem darovanou manželku. Říká: „Na světě je mnoho dobrých žen, ale ty mezi nimi vynikáš.“

31,30–31 Pisatel nyní dodává své *amen* k tomu, co právě řekl manžel. Je to pravda. Žena může mít kouzlo, ale nemusí mít zdravý rozum. Může být krásná, ale nepraktická. Avšak žena, která se bojí Hospodina, jak je popsáno výše, je nejlepší. Ať se jí dostane chvály za její píli a ušlechtilý charakter. Když se na radnici scházejí představitelé města, ať ji chválí za to, co mimořádného dokázala.

Stojí za povšimnutí a je to správné, že kniha Příslaví končí takto pozitivním textem na adresu žen. V této knize byly tři vynikající ženy: *Moudrost* personifikovaná jako žena, která zve na svou hostinu ty, kdo se chtějí učit, dále nemorální žena, *svůdkyně*, a konečně *statečná žena*.

Poznámky

¹ (Úvod) Citováno D. L. Moodym in *Notes from My Bible*, str. 81.

² (Úvod) Arnot toto označení používá jako název pro svůj komentář k Příslavím (viz Bibliografie).

³ (1,8) Henry Bosch, vyd., *Our Daily Bread*.

⁴ (1,19) Hebrejské slovo pro moudrost (*chochmá*) je ženského rodu, proto je přirozené tuto ctnost personifikovat jako ženu.

⁵ (1,25) Donald Grey Barnhouse, *Words Fitly Spoken*, str. 239.

⁶ (3,2) Jay Adams, *Competent to Counsel*, str. 125.

⁷ (5,18) Michael Griffiths, *Take My Life*, str. 117.

⁸ (5,22) Adams, *Counsel*, str. 145.

⁹ (6,16) Derek Kidner, *The Proverbs: An Introduction and Commentary*, str. 73. Viz podobné formy v 30,15.18.

¹⁰ (6,17) J. Oswald Sanders, *On To Maturity*, str. 63.

¹¹ (6,28) Griffiths, *Life*, str. 116.

¹² (7,2) International Standard Bible Encyclopedia, I:209.

¹³ (9,18) Francouzský text zní takto: Plaisir d'amour ne dure qu'une nuit; Chagrin d'amour dure toute la vie.

¹⁴ (10,24) C. S. Lewis, *Weight of Glory*, vyd. Walter Hooper, str. 13.

¹⁵ (10,28) G. S. Bowes, citováno in *Our Daily Bread*.

¹⁶ (13,4) Bosch, vyd., *Daily Bread*

¹⁷ (13,5) J. Allen Blair, další dokumentace nedostupná.

¹⁸ (13,7) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 203.

¹⁹ (13,10) C. S. Lewis, *Christianity*, str. 110–111.

²⁰ (13,24) Benjamin Spock, převzato z Tampa Tribune, Tampa, FL, January 22, 1974.

²¹ (14,2) Kidner, *Proverbs*, str. 106.

²² (14,30) Paul Adolph, „God in Medical Practice“, in *The Evidence of God in an Expanding Universe* by John Clover Monsma, str. nedostupná.

²³ (15,1) Charles Haddon Spurgeon, citován A. Naismithem in *1200 More Notes. Quotes and Anecdotes*, str. 239.

²⁴ (16,3) J. Allen Blair, další dokumentace nedostupná.

- ²⁵ (16,24) Watchman Nee, *Do All to the Glory of God*, str. 55.
- ²⁶ (16,32) Henry Durbanville, *Winsome Christianity*, str. 41.
- ²⁷ (17,17) Moody, *Notes*, str. 83.
- ²⁸ (17,22) Paul Brock, *Reader's Digest*, September, 1974.
- ²⁹ (17,22) Blake Clark, *Reader's Digest*, May, 1972.
- ³⁰ (18,9) Griffiths, *Life*, str. 53.
- ³¹ (18,14) Adolph, „*God in Medical Practice*“, str. nedostupná.
- ³² (18,24) Morgan, *Searchlights*, str. 204.
- ³³ (19,17) Henry Bosch, vyd., *Our Daily Bread*.
- ³⁴ (22,6) Henry Ward Beecher, další dokumentace nedostupná.
- ³⁵ (22,6) Adams, *Counsel*, str. 158.
- ³⁶ (22:15) Matthew Henry, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, III:919.
- ³⁷ (25,16) Larry Christenson, *The Christian Family*, str. 58.
- ³⁸ (25,20) Keith Weston, další dokumentace nedostupná.
- ³⁹ (25,21–22) Sarah Anne Jepson, „Preparing Tables of Forgiveness“, *Good News Broadcaster*, June 1975, str. 13.
- ⁴⁰ (26,20–21) Atlanta Journal, další dokumentace nedostupná.
- ⁴¹ (27,20) Arthur G. Gish, *Beyond the Rat Race*, str. 91.
- ⁴² (29,11) Adams, *Counsel*, str. 221.
- ⁴³ (30,15–16) F. W. Grant, *The Numerical Bible*, I:15.
- ⁴⁴ (30,18–19) Kidner, *Proverbs*, str. 180.
- ⁴⁵ (30,32–33) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 437.

Bibliografie

- Arnot, William, *Laws for Heaven for Life on Earth*, London: James Nisbet & Co, n. d.
- Bridges, Charles, *A Commentary on Proverbs*, dotisk, Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1983.
- Delitzsch, Franz, „Proverbs“, in: *Biblical Commentary on the Old Testament*, Vol. 16 and 17, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Harris, R. Laird, „Proverbs“, in: *The Wycliffe Bible Commentary*, Chicago: Moody Press, 1962.
- Henry, Matthew, „Proverbs“, in: *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, Vol. 3, McLean: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Ironside, H. A., *Notes on the Book of Proverbs*, Neptune: Loizeaux Brothers, 1964.
- Jensen, Irving L., *Proverbs*, Everyman's Bible Commentary, Chicago: Moody Press, 1982.
- Kidner, Derek, *The Proverbs: An Introduction and Commentary*, Downers Grove: InterVarsity Press, 1964.
- MacDonald, William, *Listen, My Son*, Kansas City: Walterick Publishers, 1965.
- Plumptre, E.H., „Proverbs“, in: *Commentary on the Holy Bible* (Speaker's Commentary), London: John Murray, 1873.
- Spence, H.D.M. a Joseph S. Exell, vyd., „Proverbs“, in: *The Pulpit Commentary*, Vol. 9, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1909. Weston, Keith, *Living in the Light*, Bromley: STL Books, 1983.

Kazatel

Úvod

„Neznám nic velkolepějšího, co se týče vášnivého zkoumání bolesti a radosti smrtelníků, co se týče hodnocení selhání a úspěchu, nic, co by vyjadřovalo ušlechtilější zármutek; žádnou jinou báseň, která by neúnavněji přispívala duchovnímu osvětlení.“

E. C. Stedman

I. Jediné místo v kánonu

Kazatel je jednou z knih Bible, jejíž *jedinečnost* nebyla zpochybňována, třebaže téměř všechno ostatní kolem ní zpochybňováno bylo (např. autorství, doba vzniku, téma a teologie).

Důvodem, proč se tato kniha zdá být v rozporu s ostatními částmi Božího slova, je skutečnost, že představuje pouhé lidské rozumování „pod sluncem“. Obrat *pod sluncem* je jediným a nejvýznamnějším klíčem k porozumění knize Kazatel. Skutečnost, že se v textu vyskytuje dvacet devětkrát, naznačuje autorův obecný pohled na věc. Jeho hledání je omezeno na zemi. Obrací svět naruby, aby vyřešil záhadu života. A veškeré hledání se děje pouze v jeho mysli, bez Boží pomoci.

Pokud nebudeme mít tento klíč *pod sluncem* neustále na mysli, pak bude kniha představovat obrovské potíže. Bude se zdát, že odporuje zbytku Písma, přináší podivné nauky a obhajuje morálku, která je přinejmenším pochybná.

Jestliže však máme na paměti, že kniha Kazatel je souhrn lidské, nikoli božské moudrosti, potom porozumíme, proč tam vedle pravdivých závěrů nacházíme takové, které jsou pravdivé jen napůl nebo jsou z Božího pohledu naprosto scestné.

Uvedme několik příkladů. Kazatel 12,1 obsahuje pravdivou a spolehlivou radu mladým lidem v každém čase; měli by pamatovat na svého Stvořitele ve dnech svého mládí. Verš 1,4 je pravdivý jen zčásti; *je* pravda, že jedno pokolení střídá druhé, ale *není* pravda, že země zůstává navěky (viz Ž 102,26–27 a 2Pt 3,7.10). A následující výroky, pokud je přijmeme beze zbytku, nejsou pravdivé *vůbec*: „Není pro člověka dobré, když bude jíst a pít a užije si ze své námahy blaho pro svou duši?“ (2,24); „Člověk nemá před zvířetem žádnou přednost“ (3,19); a „Mrtví, ti však nevědí nic“ (9,5).

Kdybychom neměli Boží zjevení, dospěli bychom zřejmě ke stejným závěrům.

Kniha Kazatel a inspirace

Když řekneme, že některé ze závěrů knihy „pod sluncem“ jsou pravda jen zčásti a jiné nejsou pravdivé vůbec, co se stane s inspirací Kazatele? Odpověď zní, že otázku inspirace to neovlivní ani v nejmenším.

Kniha je součástí inspirovaného Božího slova. Je Bohem vdechnutá v tom smyslu, že Hospodin rozhodl o jejím zařazení do kánonu Písma. Zastáváme slovní a absolutní inspiraci knihy Kazatel stejně jako celé Bible. (Viz Úvod do Starého zákona.)

Nicméně inspirované biblické knihy občas

obsahují výroky Satana nebo lidí, které nejsou pravdivé. V Gn 3,4 například Satan Evě řekl, že nezemře, pokud bude jíst ze stromu uprostřed zahrady. Byla to lež, ale Písmo ji cituje, aby nás naučilo, že ďábel je lhářem od počátku.

Jak poznamenal Dr. Chafer:

Inspirace může zaznamenat nepravdu Satana (nebo lidí), ale inspirace lež neobhazuje ani ji neposvěcuje. Podává pouze přesný záznam toho, co bylo řečeno – dobrého či zlého.¹

Zneužití knihy Kazatel

Právě z toho důvodu, že kniha Kazatel představuje lidské rozumování „pod sluncem“, je jednou z oblíbených knih skeptiků a falešných sekt. Citují ji s velkým nadšením, aby obhájili svou nevěru či heretické nauky, především doktríny týkající se smrti a posmrtného života. Používají například verše z této knihy k nauce o spánku duše po smrti a vyhlazení ničemných mrtvých. Vytrhují verše z kontextu, aby popřeli nesmrtelnost duše a nauku o věčném trestu.

Nikdy však nevsunou klíč do dveří. Nikdy neřeknou svým obětem, že kniha Kazatel vysvětluje lidskou moudrost pod sluncem a není tedy platným zdrojem důkazních textů pro doktrínu křesťanské víry.

II. Autorství

Až do sedmnáctého století většina Židů i křesťanů věřila, že knihu Kazatel napsal Šalomoun. Století předtím odmítal Šalomounovo autorství jinak konzervativní Martin Luther, ale byl spíše výjimkou.

Pro některé bude překvapením, když se dozví, že většina dnešních biblistů – včetně konzervativních – věří, že knihu nenapsal Šalomoun, nýbrž že je sepsána v šalomounském stylu, a to ne aby oklamala, nýbrž jako literární prostředek.

Problém Šalomounova autorství

Hlavní důvod, proč odmítnout tradiční autorství krále Šalomouna, je *lingvistický*. Mnoho odborníků tvrdí, že kniha obsahuje slova a gramatické konstrukce, které až do babylon-

ského zajetí či ještě později vůbec neexistovaly.

Většině evangelikálů připadá celá myšlenka vložení těchto slov do Šalomounových úst jako neoprávněný literární prostředek a západním věřícím přinejmenším naznačuje klam.

Argumenty pro a proti jsou zdouhavé a spleťtité a my se zde do nich nemůžeme pouštět. Stačí říct, že žádná z námitek vznesených proti Šalomounovu autorství není nepřekonatelná. Zodpovědní učenci, jako např. Gleason Archer, ukazují, že víra v Šalomounovo autorství této knihy je stále plnohodnotnou možností.²

Argumenty ve prospěch Šalomounova autorství

Protože tradiční pohled nebyl nikdy skutečně vyvrácen – bez ohledu na to, jak neoblíbený může nyní být – cítíme, že je nejbezpečnější zastávat Šalomounovo autorství.

Nepřímé náznaky, že Šalomoun napsal tuto knihu, zahrnují odkazy v 1,1.12 na pisatele jako na „syna Davidova, krále v Jeruzalémě.“ Zatímco „syn“ může znamenat i pozdějšího potomka, dané obraty ve spojení s přímými podrobnostmi, které zapadají do známého životopisu krále Šalomouna, mají skutečnou váhu.

Protože pisatel říká, že „byl“ král, mnozí to považují za důkaz, že již králem není. Říkají tedy, že to nemohl být Šalomoun, protože ten jako král i zemřel. To ovšem není nutný logický závěr. Pokud psal v pokročilém věku, bylo docela možné, že takto odkazoval na vzdálenou minulost.

Přímé historické odkazy v Kazateli odpočítávají Šalomounovi dokonale – a skutečně na nikoho jiného.

Šalomoun byl králem v Jeruzalémě a: (1) měl velkou moudrost (1,16); (2) ohromné *bohatství* (2,8); (3) neodepřel si žádné *potěšení* (2,3); (4) měl mnoho *služebníků* (2,7); (5) proslavil se úžasným programem *výstavby* a *zkrášlování* (2,4–6).

Židovská tradice³ připisuje knihu Kazatel Šalomounovi, a po celá staletí, až do poměrně nedávných dob, se jí drželi i křesťanští učenci.

Tento důkaz spolu se skutečností, že lingvistické argumenty, na nichž se povětšinou zakládá jiné autorství než Šalomounovo, byly podrobeny vážné výzvě odborníky na hebrejštinu, nás mají vést k tomu, že se kloníme k tradičnímu židovsko-křesťanskému názoru na autorství knihy.

III. Doba vzniku

Pokud přijmeme za lidského autora knihy krále Šalomouna, pak je doba vzniku kolem roku 930 př. Kr. velmi pravděpodobná za předpokladu, že psal ve stáří, když pociťoval rozčarování nad svým egoistickým životem.

Pokud jako „Kazatele“ (*kóhelet*) odmítneme Šalomouna, pak „datování této knihy se pohybuje v rozmezí téměř tisíce let.“⁴

Kvůli tomu, co mnoho učenců pokládá za „pozdní“ hebrejštinu (třebaže Archer ji považuje za „jedinečnou“), kniha Kazatel se obecně datuje do *pozdního poexilového období* (asi 350–250 př. Kr.). Někteří evangelikálové upřednostňují bezprostředně předcházející *pozdní perské období* (asi 450–350 př. Kr.).

Nejpozdější možné datum pro knihu Kazatel je 250–200 př. Kr., neboť apokryfní Kniha Sírachovcova (asi 190 př. Kr.) využívá této knihy a svitky od Mrtvého moře (pozdní druhé století př. Kr.) obsahují její fragmenty.

IV. Pozadí a téma

Budeme-li stavět na Šalomounově autorství knihy Kazatel, bude pro nás snadnější s určitou jistotou sledovat historické pozadí a téma této knihy.

Šalomounovo hledání

V jistém okamžiku svého života se Šalomoun vydal najít pravý význam lidské existence. Byl odhodlán objevit dobrý život. Hojně obdarován moudrostí a pohodlně zajištěn bohatstvím (1Kr 10,14–25; 2Pa 9,22–24) se král domníval, že pokud někdo mohl najít trvalé uspokojení, pak to byl on.

Šalomounovo hledání však omezovala dobrovolně přijatá podmínka. Učini tak sám za sebe. Doufal, že jeho vlastní rozum mu umožní objevit naplnění v životě, zcela bez Božího zjevení. Bude to zkoumání muže

bez jakékoli Boží pomoci. Bude hledat „pod sluncem“ největší dobro v životě.

Šalomounova zjištění

Šalomounovo hledání smyslu skončilo tristním závěrem, že život „je marnost a honba za větrem“ (1,14). Pokud mohl sám za sebe rozhodnout, tak život pod sluncem prostě nestál za námahu. Nedokázal najít naplnění ani trvalé uspokojení. Navzdory veškerému bohatství a moudrosti se mu nepodařilo dobrý život najít.

Jeho závěr byl samozřejmě správný. Jestliže se člověk nikdy nedostane *nad* slunce, život je cvičením v marnosti. Je nesmyslný. Všechno dohromady, co svět nabízí, nemůže uspokojit srdce člověka. Byl to Pascal, kdo řekl: „Člověk má v sobě dutinu ve tvaru Boha.“ A Augustin poznamenal: „Neboť jsi nás stvořil pro sebe a nepokojné je naše srdce, dokud nespočine v tobě.“

Šalomounova zkušenost předjímala pravdu slov Pána Ježíše: „Každý, kdo pije z této vody, bude opět žít“ (J 4,13). Voda tohoto světa nemůže poskytnout trvalé uspokojení.

Šalomounovo hledání skutečnosti bylo jen dočasnou fází, jednou kapitolou v jeho životopise. Nevíme, jak byl starý, když se vydal na toto filozofické hledání pravdy, ale zdá se, že když o tom psal, patřil již mezi starší muže (1,12; 11,9). Nakonec Šalomoun pozvedl své zraky nad slunce; to je zřejmé ze skutečnosti, že se mu připisuje větší část třech biblických knih. Nicméně hřích a selhání, které zahaly závěrečná léta jeho života, nám připomínají, jak závažně může věřící upadnout a jak nedokonalé byly i ty nejskvělejší předobrazy⁵ Pána Ježíše.

Šalomoun a Bůh

Je zřejmé, že Šalomoun v Boha věřil, dokonce i v době, kdy hledal naplnění. V Kazateli na Boha odkazuje ne méně než čtyřicetkrát. To ovšem neznamená, že byl v té době oddaným věřícím. Slovo pro „Boha“, které v knize používá, je *Elohim*, které ho ukazuje jako mocného Stvořitele. Ani jednou ho neoznačuje jako Hospodina (*Jahve*), Boha, jenž vstupuje do smluvního vztahu s člověkem.

To je důležitá poznámka. Člověk pod slun-

cem může vědět, že Bůh existuje. Jak nám Pavel připomíná v Ř 1,20:

Jeho věčnou moc a božství, ač jsou neviditelné, lze totiž od stvoření světa jasně vidět, když lidé přemýšlejí o jeho díle, takže jsou bez výmluvy.

Boží existence jasně vyplývá ze stvoření. Ateismus není známkou moudrosti, nýbrž úmyslné slepoty. Šalomoun, nejmoudřejší muž, jaký kdy žil, pátrající po pravdě svou vlastní myslí, uznal skutečnost nadřazené bytosti.

Ale zatímco každý může vědět, že existuje (*Elohím*) Bůh, který všechno stvořil, Boha jako *Hospodina* lze poznat jen skrze zvláštní zjevení. Takže opakované odkazy na Boha (*Elohím*) v této knize bychom neměli zaměňovat za spásnou víru. Dokazují, že stvoření dosvědčuje Boží existenci a že lidé, kteří to popírají, jsou blázni (Ž 14,1; 53,2).

Potřeba knihy Kazatele

Nevyhnutelně se nabízí otázka: „Proč Bůh nařídil, aby byla do Bible zařazena kniha, která se nikdy nepozvedne nad slunce?“

Kniha sem byla zařazena především proto, aby si nikdo nemusel projít Šalomounovou bezúspěšnou zkušeností a nehledal uspokojení tam, kde ho najít nelze.

Přirozený člověk se instinktivně domní-

vá, že může učinit sám sebe šťastným skrze majetek, rozkoš či cestování, anebo pak skrze drogy, alkohol a sexuální požitky. Poselstvím této knihy však je, že někdo moudřejší a zámožnější, než kdokoli z nás kdy v tomto životě bude, to vyzkoušel a selhal. Takže si můžeme ušetřit veškeré výdaje, bolest srdce, frustraci a zklamání tím, že pohlédneme nad slunce k tomu, kdo jediný nás může uspokojit – k Pánu Ježíši Kristu.

Pro ty, kteří ještě nejsou připraveni přijmout evangelium, má tato jedinečná kniha další hodnotu. Jak to vyjádřil Dr. W. T. Davison:

Není třeba zdoulhavě popisovat protiklad mezi knihou Kazatel a Kristovým evangeliem. Možná je třeba trvat na skutečnosti, že příchod nového evangelia ještě neučinilo literaturu moudrosti dřívějšího věku neplatnou či neúčinnou. Měla svůj smysl ve své době a má ho i dnes. V životě člověka jsou období, kdy ještě není připraven sedět u Ježíšových nohou a je pro něj lepší jít do školy ke kazateli, *kóheletovi*. Srdce se musí vyprázdnit, než může být opravdově naplněno. Moderní kazatel musí často prosadit ještě nezastaralé poučení, které ani nesmí zastarat: „Boha se boj a jeho příkazy zachovávej, protože toto se týká každého člověka.“ Musí přijít ke Kristu, aby poznal, jak to dělat účinně, a naučil se cennější lekce, pro které toto jen připravuje půdu.⁶

Osnova

- I. Prolog: Všechno pod sluncem je marnost (1,1–11)
- II. Všechno je marnost (1,12–6,12)
 - A. Marnost intelektuálního usilování (1,12–18)
 - B. Marnost potěšení, prestiže a blahobytu (kap. 2)
 - C. Marnost koloběhu života a smrti (kap. 3)
 - D. Marnost životních rozdílů (4,1–16)
 - E. Marnost lidového náboženství a politiky (4,17–5,8)
 - F. Marnost pomíjivého bohatství (5,9–6,12)
- III. Rada pro život pod sluncem (7,1–12,8)
 - A. Dobré a lepší pod sluncem (kap. 7)
 - B. Moudrost pod sluncem (kap. 8)
 - C. Radost ze života pod sluncem (kap. 9)
 - D. Moudrý a blázen pod sluncem (kap. 10)
 - E. Šíření dobra pod sluncem (11,1–12,8)
- IV. Epilog: Nejlepší věc pod sluncem (12,9–14)

Komentář

I. Prolog: Všechno pod sluncem je marnost (1,1–11)

1,1 Autor se představuje jako kazatel, syn Davidův, král v Jeruzalémě. Slovo *kazatel* je zajímavé. Jeho hebrejský ekvivalent zní *kóhélet* a znamená „volající“ nebo „shromažďovatel“. Řecké označení je *ekklésiastés*, tj. „ten, kdo svolává shromáždění“. Odtud tedy pocházejí různé výklady jako „shromažďovatel, sestavovatel, přednášející, diskutující, mluvčí a kazatel.“

Kazatel byl syn Davidův. Zatímco *syn* může nepochybně označovat i vnuka či pozdějšího potomka, prvotní význam však dává nejlepší smysl. Šalomoun byl jediným Davidovým potomkem, který byl králem v Jeruzalémě (v. 12). Všichni ostatní byli králi nad Judou. Příslušníci jiných rodů, kteří vládli nad Izraelem, si zvolili za své hlavní město Šekem (1Kr 12,25) nebo Samaří (1Kr 16,24), nikoli Jeruzalém.

1,2 Šalomoun jde rovnou k věci; nemusíme čekat až na poslední kapitolu. Závěr veškerého Šalomounova šetření a zkoumání zní, že všechno je marnost. Život je pomíjivý, prchavý, zbytečný, prázdný a marný. Nemá význam. Nic na zemi neposkytuje opodstatněný cíl existence.

Je to pravda? Ano, určitě! Pokud tento život je vším, pokud smrt zatáhne za lidskou existenci oponu, pak život není víc než pára – nepodstatná a prchavá.

Apoštol Pavel nám připomíná, že celé stvoření bylo poddáno marnosti v důsledku vstupu hříchu na scénu (Ř 8,20). A není bez významu, že první rodiče pojmenovali svého druhého syna Ábel, tj. „marnost“ či „pára“. Šalomoun má pravdu. Pod sluncem je všechno marnost.

1,3 Křehký život člověka je naplněn námahou, ale co z toho bude mít, až to všechno skončí? Je zaklíněn v kolotoči úmorné práce, únavného pohybu bez pokroku. Zeptáte se ho, proč pracuje, a on odpoví: „Přece abych si vydělal, to je jasné.“ Ale proč chce peníze? Aby si koupil jídlo. A proč chce jídlo? Aby si za-

choval sílu. Ano, ale proč chce být silný? Chce být silný, aby mohl pracovat. A je zpátky tam, kde začal. Pracuje, aby vydělal peníze, aby si koupil jídlo, aby byl silný, aby pracoval, aby vydělal peníze, koupil jídlo, byl silný atd. až donekonečna. Jak poznamenal Henry Thoreau, člověk vede život tichého zoufalství.

Jeden křesťan spatřil ženu, jak pláče na autobusové zastávce, a zeptal se jí, zda by jí mohl nějak pomoci. „Ach,“ odpověděla, „jsem jenom unavená a znučená. Můj muž pilně pracuje, ale nevydělává tolik, kolik bych si přála. Tak jsem šla do práce. Vstávám každý den brzy ráno, nachystám snídaní pro naše čtyři děti, zabalím jim oběd, a do práce jedu autobusem. Pak se vrátím domů, abych dřela ještě víc, trochu se vyspím, a je tu další den jako ten předchozí. Myslím, že je mi zle z téhle nekonečné všednosti.“

H. L. Mencken řekl:

Základním faktem lidské zkušenosti není tragédie, nýbrž nuda. Není tomu tak, že by byla především bolestivá, nýbrž že postrádá jakýkoli smysl.⁷

1,4 Pomíjivost člověka stojí v příkrém protikladu se zdánlivou trvalostí jeho přirozeného prostředí. Jedna generace následuje nezadržitelně druhou. Takový je život pod sluncem.

Každý sní o tom,
že právě on bude dlouho žít,
a jak brzy se právě on
stane tou chybějící tváří!⁸

Will H. Houghton

Pokud nemáme zvláštní zjevení, můžeme se domnívat, že současná země *obstojí* navěky. K tomuto závěru dochází Šalomoun. Nicméně Petr nám říká, že země a veškeré dílo na ní budou spáleny v přicházejícím dni Pánově (2Pt 3,10).

1,5 Příroda se pohybuje v nepřetržitém, nezadržitelném koloběhu. Například slunce vychází na východě a přehoupne se přes oblohu, aby zapadlo na západě, poté spěchá na druhou stranu země, aby opět vyšlo na východě. Tento zdánlivě nekonečný vzorec, generace za generací, nutí člověka uvědomit si, že není víc než pomíjivý stín.

Pokud někdo cítí pokušení obvinít Šalomouna z vědeckého omylu, když popisuje, že se slunce hýbe, a přitom je to ve skutečnosti země, která obíhá kolem slunce, měl by se zklidnit. Pouze používal jazyk lidského zdání. *Zdá se*, že slunce vychází a zapadá. Dokonce i vědci neustále používají tyto výrazy, a je snadné tomu porozumět, takže by vysvětlení nemělo být zapotřebí.

1,6 Šalomoun pokračuje v myšlence ve verši 6. Vzorce větru se mění se stejnou pravidelností jako roční období. V zimě se přes Izrael směrem k Negevu, poušti na jihu, ženou severní větry. Když nastane léto, větry z jihu přinášejí na své cestě na sever teplo. Větry vanou podle tohoto koloběhu s téměř děsivou jednotvárností a pak zase s bezcitnou lhostejností vůči světu lidí opouštějí scénu.

1,7 Nejen země, slunce a vítr, ale také voda se řídí po celá staletí stejnou monotónní jednotvárností. Všechny potoky tečou do moře, ale oceán nikdy nepřeteče, protože slunce odpařuje nepředstavitelné množství vody. Když se vzduch ochladí, pára zhoustne a vytvoří mraky. Oblaka se pak ženou po obloze a vypouštějí na zem vodu v podobě deště, sněhu nebo krup. A až se řeky naplní tímto přebytkem, odvedou vodu zpět do oceánu. Nepřetržitá činnost přírody připomíná člověku jeho vlastní nekonečnou námahu. Kristofferson snad měl na mysli tento verš, když napsal: „Jsem pouze řeka, která navěky proudila, ale nikdy nedosáhla moře.“

1,8 Život omezen na zemi je tedy plný únavy. Lidský jazyk není s to popsat jednotvárnost, nudu a marnost toho všeho. Člověk se nikdy nenasytí. Bez ohledu na to, kolik vidí, chce pořád víc. A jeho uši nikdy nedospějí do bodu, kdy by už nechtěly slyšet něco nového. Ustavičně a horečnatě cestuje za novými vjemy, pohledy, zvuky. Usiluje o to, co jeden americký sociolog nazývá základní touha po nové zkušenosti. Vrací se však neuspokojený a otrávený. Člověk je uzpůsoben tak, že ani celý svět nedokáže přinést jeho srdci trvalé štěstí. To však neznamena, že jeho případ je beznadějný. Všechno, co musí udělat, je pozvednut se

nad slunce k tomu, který „duši lačnou nasytil a duši hladovou naplnil dobrými věcmi“ (Ž 107,9).

Světská radost je prchavá – samá marnost; marná je oslepující záře, marné jsou zásoby bohatství; marná je okázalost a sláva; pouze ty můžeš dát pokoj a spokojenost, zatímco žijeme na zemi. Není nikdo, Pane Ježíši, není jako ty pro duši, která žízni, není nikdo jako ty.⁹

Autor neznámý

1,9 K Šalomounovu dalšímu rozčarování přispěl objev, že pod sluncem není nic nového. Dějiny se neustále opakují. Toužil po novém vzrušení, ale netrvalo dlouho a zjistil, že všechno bylo svým způsobem „špatný sen“.

1,10 Je pravda, že není nic nového? V jistém smyslu ano. Dokonce i většina moderních objevů je vývojem principů, které byly do stvoření zaklíčovány už na počátku. Mnohé z úspěchů, jimiž se člověk pyšní, mají svůj protějšek v přírodě. Například ptáci létali dávno před člověkem. Dokonce ani lety do vesmíru nejsou nic nového. Henoch a Eliáš byli přepraveni přes vesmír, aniž by s sebou měli kyslíkové bomby! Takže ti, kdo stráví svůj život hledáním novinek, musí být nutně zklamáni. Něco takového se už odehrálo v dobách, které byly před námi.

1,11 Další hořkou pilulkou, kterou musí člověk spolknout, je rychlost, již zapomíná a je zapomenut. Trvalá sláva je fata morgána. Pro mnohé z nás by bylo obtížné pojmenovat naše praparodiče. A možná ještě méně lidí by bylo schopno vyjmenovat poslední čtyři viceprezidenty Spojených států. V naší nafoukanosti se domníváme, že svět si bez nás neporadí; ale až zemřeme, brzy se na nás zapomene a život na zemi půjde dál jako předtím.

II. Všechno je marnost (1,12–6,12)

A. Marnost intelektuálního usilování (1,12–18)

1,12 Tolik Šalomounovy závěry. Nyní si kvůli nám znovu vybavuje putování, které podnikl při hledání *summum bonum* – největ-

šího dobra v životě. Připomíná nám, že byl králem nad Izraelem v Jeruzalémě se vším bohatstvím, postavením a mocí, které k tomu patří.

Když Šalomoun říká „byl jsem král“, nevyjadřuje tím, že jeho vláda již skončila. Byl král a stále jím je (v. 1).

1,13 Zde Šalomoun začíná své hledání štěstí pod sluncem. Nejprve se rozhoduje vydat se intelektuální cestou. Domnívá se, že by mohl být šťastný, kdyby se mu podařilo osvojit si dostatek poznání. Takže se opisuje k tomu, aby získal nejobsáhlejší možné vzdělání. Oddává se výzkumu a objevům, syntéze a analýze, indukci a dedukci. Brzy však ztrácí iluze o učení pro učení samotné. Nakonec říká, že je to nešťastný úkol, jímž se s Božím svolením může zabývat, toto hluboké vnitřní puzení přijít na kloub smyslu života.

Malcom Muggeridge, současný myslitel, dospěl k podobnému závěru:

Vzdělání, ty velké žvásty a podvod všech dob, si dělá ambice, že nás vybaví pro život, a je předepisováno jako všeobecný lék na všechno od kriminality mladistvých po předčasnou senilitu. Z velké části však pouze prohlubuje hloupost, rozpíná domýšlivost, posiluje důvěřivost a ty, kteří jsou mu poddáni, vydává na milost a nemilost vymývačům mozků, kteří k tomu mají k dispozici tisk, rozhlas a televizi.¹⁰

Nedávno kdosi namaloval tučným, černým písmem na zdi univerzitní knihovny toto graffiti: Vládne otupělost. Někdo objevil to, k čemu Šalomoun došel už před mnoha staletími – že vzdělání nezajišťuje cestu k naplnění, nýbrž že samo o sobě může být nudou.

To však *neznamená*, že intelektuální usilování nemůže v životě hrát důležitou úlohu. Má své místo, ale to u Kristových nohou. Nemělo by být cílem o sobě, nýbrž způsobem, jak ho oslavit.

Zmínku o Bohu v tomto verši nelze dát do rovnítka s hlubokou osobní vírou. Jméno *Bůh* je to, co W. J. Erdman nazývá jeho přirozeným jménem – *Elohim*.¹¹ Jak již bylo zmíněno v úvodu, toto jméno ho představuje jako Všemohoucího, který stvořil vesmír. Avšak nikde v této knize ho Šalomoun neuznává jako Hos-

podina dodržujícího smlouvu, který prokazuje vykupující milost těm, kdo v něj vloží svou důvěru.

1,14 Není pochyb o tom, že Šalomoun dostal nejlepší vzdělání, které bylo v tehdejším Izraeli k dispozici. To je zřejmé z jeho smělého tvrzení, že viděl všechno, co bylo vykonáno pod sluncem. To znamená, že dosáhl velkého poznání v přírodních vědách, filozofii, historii, umění, společenských vědách, literatuře, náboženství, psychologii, etice, jazycích a dalších oblastech lidského poznání.

Nicméně řetěz titulů za jménem a pokoj ověšený diplomy mu nedaly to, po čem toužil. Naopak usoudil, že všechno byla honba za něčím tak těžko postižitelným, jako je vítr.

1,15 Frustrovalo ho zjištění, že učení z knih neřeší všechny záhady života. Existují pokřivené věci, které nelze narovnat, a chybějící věci, jež nelze sečíst. Robert Laurin k tomu poznamenal:

Život je plný paradoxů a anomálií, které nelze vyřešit; a naopak postrádá toho tolik, co by mu mohlo dát smysl a hodnotu.¹²

Člověk dokáže letět na Měsíc, ale let včely odporuje všem známým zákonům aerodynamiky. Vědci se zabývají tajemstvím atomu, ale nedokáží spoutat blesk či využít jeho sílu. Nemoci jako dětská obrna a tuberkulóza jsou pod kontrolou, ale běžné nachlazení stále ještě překonáno nebylo.

1,16 Poté, co získal všechny akademické vavříny, se Šalomoun pustil do osobní inventarizace. Mohl se chlubit tím, že nabyt více moudrosti než všichni ti, kdo kralovali v Jeruzalémě před ním (1Kr 5,9–11; 2Pa 1,12). Jeho mysl pojala nesmírné množství poznání. A měl také moudrost; věděl, jak uplatnit poznání v praktických všedních záležitostech, jak činit rozumné úsudky a jak uvážlivě jednat s druhými.

1,17 Šalomoun nostalgicky vzpomíná na to, jak se na jednu stranu ukázněoval, aby si osvojil moudrost, a na stranu druhou aby se naučil ztřeštěnosti a pomatenosti. Jinými slovy prozkoumal oba extrémy lidského chování jen pro případ, že by se pravý význam života skrýval v jednom nebo druhém. Vyzkoušel si celou škálu životních zážitků, ale jeho sklíče-

ný závěr zní, že to všechno byla honička za větrem.

O staletí později usiloval mladík Henry Martyn o nejvyšší ocenění na univerzitě v Cambridge a také ho dosáhl. Nicméně ve chvíli svého akademického triumfu řekl: „Překvapilo mě zjištění, že jsem honil stín.“ Byla to pozeňnaná ztráta iluzí, neboť, jak poznamenal J. W. Jowett, „jeho oči se nyní pozvedly nad akademická ocenění k všeušpokojující hodnotě velkého Božího povolání v Kristu Ježíši našem Pánu.“

1,18 Pokud by intelektualismus představoval klíč ke smyslu života, pak by se naše univerzitní areály staly kameloty míru a spokojenosti. Ale nejsou. Spíše jsou kotli rozruchu a neklidu. Otřepaná karikatura univerzitního studenta s hlavou ovázanou šátkem a zapíjejícího aspirin obrovskými hrnky kávy dobře zapadá do Šalomounova závěru v 18. verši:

Vždyť v množství moudrosti je množství mrzutosti. Kdo bude přidávat poznání, bude šířit bolest.

Vyjádřeno jinak: „Čím jsi moudřejší, tím více máš starostí; čím více víš, tím víc to bolí.“ Podle toho je zrnko pravdy v pořekadlech „Sladká nevědomost je pozeňnaní,“ a „Co oko nevidí, to srdce nebolí.“

B. Marnost potěšení, prestiže a blahobytu (kap. 2)

2,1 Když Šalomoun nenašel naplnění v intelektuálním úsilí, zaměřil se na radovánky. Myslel si: *Zdá se rozumné, že člověk bude šťastný, pokud si bude moct užít dostatek potěšení.* Potěšení podle své definice znamená příjemné pocity vzniklé uspokojením osobních tužeb. Rozhodl se tedy, že bude podle toho žít, že zkusí prožít všechny smyslové podněty, jaké člověk zná. Vypije až do dna pohár zábavy a pak si snad jeho srdce nebude žádat víc.

Avšak hledání skončilo fiaskem. Dochází k závěru, že radovánky pod sluncem jsou marnost. Jeho zklamání se odráží v těchto verších:

Vyzkoušel jsem
prasklé nádrže na vodu, Pane,
ale vody zklamaly,

dokonce když jsem se sklonil,
abych se napil,
utekly a vysmály se mému nářku.¹³

B. E.

Znamená to, že se Bůh staví proti tomu, aby jeho lid zažíval potěšení? Naprosto ne! Opak je pravdou. Bůh chce, aby jeho lid zakusil dobrý život. Nicméně chce, abychom si uvědomili, že tento svět nám nemůže dát pravé potěšení. To lze nalézt pouze nad sluncem. V jeho „přítomnosti je hojnost radosti“; v jeho „pravici je věčné blaho“ (Ž 16,11). V tomto smyslu je Bůh největší hédonista čili milovník potěšení ze všech!

Největší lež, kterou hlásají filmy, televize a reklamy, zní, že člověk si může udělat své vlastní nebe tady na zemi a bez Boha. Ale Šalomoun poznal, že všechno, co tento svět může nabídnout, je žumpa a jímka, zatímco Bůh nabízí pramen života.

2,2 Když Šalomoun vzpomíná na všechnu tu prázdnou zábavu, vidí, že byla šilená a že veškeré jeho dobré časy nedosáhly ničeho. Taková je realita. Za veškerým smíchem se skrývá smutek, a ti, kdo se snaží pobavit druhé, často sami velmi potřebují osobní pomoc.

Billy Graham ve své knize *The Secret of Happiness* (Tajemství štěstí, pozn. překl.) vypráví o duševně narušeném pacientovi, který hledal pomoc u psychiatra. Trpěl hlubokou depresí. Nic z toho, co vyzkoušel, nepomohlo. Probouzel se ustrašený a sklíčený a jeho stav se během dne dále zhoršoval. Nakonec byl zoufalý; už nemohl dále. Než odešel z ordinace, psychiatr mu řekl o představení v jednom z místních divadel. Vystupoval v něm italský klaun, který dokázal večer co večer rozesmát publikum k slzám. Lékař pacientovi doporučil, aby představení navštívil, že to bude skvělá terapie několik hodin se smát a zapomené na svá trápení. Prostě jděte a podívejte se na toho klauna! S pohledem spráskaného psa pacient zamumlal: „Ten klaun jsem já.“ Také mohl říct o zábavě: „Jsi šilená“ a o radovánkách: „Co to provádíte?“

Jak často se v životě díváme na druhé a představujeme si, že nemají žádné problémy, žádné bloky, žádné potřeby. Nicméně E.

A. Robinson otřásá touto iluzí ve své básni „Richard Cory“:

Kdykoli šel Richard Cory do města,
my lidé na chodníku jsme se za ním dívali:
Byl to gentleman od hlavy až k patě,
hladce oholen a majestátně štíhlý.
Vždy byl hezky oblečen,
když mluvil, byl vždy lidský;
a přece nám vždy zvýšil tep, když řekl
„Dobré ráno“, a celý zářil, když šel.
Byl bohatý – ano, bohatší než král,
obdivuhodně vyškolen v každém mravu;
Mysleli jsme si, že byl všim,
čím bychom na jeho místě chtěli být.
A tak jsme dále pracovali
a čekali na světlo,
byli jsme bez masa
a proklínali jsme chléb;
A Richard Cory, jedné tiché letní noci,
šel domů a prohnal si hlavou kulku.¹⁴

2,3 Dále se Šalomoun, starozákonní mar-notratný syn, obrací k vínu. Stane se z něj znalec nejvybranějších vín. Kdyby mohl okusit nejdokonalejší chuťové požitky, snad jeho bytost by byla uspokojena.

Byl dost chytrý na to, aby svůj epikureismus omezil. To vyjadřují jeho slova „zatímco mé srdce vede k moudrosti“. Jinými slovy nemohl se spustit k nestřídmosti či opilosti. Vůbec nepomyslel na to, že by se stal na víné závislým. A nikde při svém hledání skutečnosti nenaznačil, že by byl závislý na drogách. Na to byl příliš moudrý!

Další věc, kterou vyzkoušel, byla pomatenost, tj. neškodné a příjemné podoby hlouposti. Pro případ, že by nenašel odpověď v moudrosti, rozhodl se prozkoumat opak. Troubové občas působí šťastněji než lidé, kteří jsou velmi chytří. Proto nechtěl nechat tento kámen ležet neobrácený. Zaměřil svou pozornost na maličkosti, požitkářství a zábavu. Jednalo se o zoufalý pokus, jak najít nejlepší způsob, čím by se měl člověk během svých několika prchavých dní pod sluncem zaobírat. Ale ani zde odpověď nenašel.

2,4–5 Tak se pustil do rozsáhlého projektu s nemovitostmi. Pokud klíč nenabízelo vzdělání, potěšení, víno ani bláznovství, pak majetek ho zajisté nabídne. Vystavěl luxusní

domy a vysadil si spoustu vinic. Z toho, co víme o Šalomounových stavebních plánech, si můžeme být jisti, že na ničem nešetřil.

Vybudoval ohromné pozemky s parky a zahradami – doslova ráje. Stromoví se všemi druhy ovoce lemovaly krajinu. Snadno si představíme, jak zval své přátele na prohlídky a jak se mu ego nadýmalo jejich projevy úžasu a nadšení.

Zřejmě nikdo z jeho přátel se mu neodvážil říct to, co řekl Samuel Johnson jednomu milionáři, který ho vzal na podobný egoistický výlet. Když spatřil veškerý luxus a nádheru, Johnson poznamenal: „To jsou věci, které činí člověku umírání těžkým.“

Ve světě je stále mnoho pošetilých milionářů, jako byl král v Andersenově pohádce *Císařovy nové šaty*. Tento král šel na slavnostní průvod v tom, o čem se domníval, že jsou nesmírně nádherné šaty, ale i malé dítě vidělo, že byl docela nahý.

2,6 Tak rozsáhlé pozemky potřebovaly během horkého, suchého léta zavlažování. Proto Šalomoun vybudoval akvadukty, jezera a rybníky se všemi nezbytnými kanály, strouhami a potrubími, které rozváděly vodu.

Pokud hromadění majetku mohlo zajistit štěstí, pak by ho dosáhl. Nicméně musel stejně jako my poznat, že skutečné potěšení pochází spíše z ušlechtilého odřikání než z horečnatého hromadění. Utrácel peníze za to, co nebyl chléb, a svůj výdělek za to, co neuspokojí (Iz 55,2).

2,7 Bylo třeba zástupů otroků, kteří spravovali a udržovali královny impozantní statky, takže si najal otroky a otrokyně. A co víc, měl i otroky, kteří se narodili v jeho domě, což byl výjimečně důležitý společenský symbol kultury oné doby.

Pro Šalomouna, jako pro většinu lidí, spočívá jeden z aspektů velikosti v tom, že mu někdo slouží. Sedět u stolu bylo významnější než obsluhovat. Někdo větší než Šalomoun přišel na svět jako otrok otroků a ukázal nám, že skutečná velikost v jeho království spočívá ve službě (Mk 10,43–45; L 9,24–27).

Na pastvinách Šalomounových statků se pásala největší stáda, jaká kdy vlastnil nějaký obyvatel Jeruzaléma. Kdyby klíčem ke šťast-

nému životu byla prestiž, pak měl tento klíč v ruce. Ale ona jím nebyla a on klíč nadržel. Někdo řekl: „Žádal jsem o věci, abych se mohl těšit ze života; byl mi dán život, abych se mohl těšit ze všech věcí.“

2,8 A co bychom mohli říct o jeho financích! Měl nadbytek stříbra a zlata a vlastnictví králů a provincií. To může zahrnovat daně, které vybral od poddaných, nebo bohatství, které vzal z podrobených oblastí. Také se to může vztahovat na umělecké předměty, které mu při návštěvách darovali pohlaváři, jako byla např. královna ze Šeby.

Vyzkoušel i hudbu. Říká se, že hudba má moc okouzlit. Shromáždil tedy nejlepší zpěváky a zpěvačky. Jeruzalémské zprávy zřejmě přinášely bouřlivé recenze o všech veřejných koncertech. Samozřejmě že král měl i soukromá vystoupení – hudba k večeři, komorní soubory – na co si vzpomenete. Nicméně se domnívám, že jeho zklamání výstižně vyjádřil Samuel Johnson v *The History of Rasselas, The Prince of Abyssinia* (*Život Rasselase, knížete Abyssinie*, pozn. překl.):

Podobně si mohu zavolat loutnistu a zpěvákka, ale zvuky, které mě ještě včera těšily, mě dnes unavují a zítra budou ještě únavnější. V sobě samém nenacházím takovou sílu vjemu, která by nebyla nasycena správným potěšením, a přece se necítím potěšen. Člověk má v sobě určitě nějaký latentní smysl, kvůli kterému se nemůže nasytit, nebo nějaké touhy odlišné od onoho smyslu, které musí být uspokojeny, aby člověk mohl být šťastný.¹⁵

A zkusil i sex. Nejen víno (v. 3) a zpěv (v. 8), ale také ženy. Víno, ženy a zpěv! Význam slova přeloženého v BKR jako nástroje muzické rozličné vlastně neznáme, tento překlad vznikl na základě kontextu. ČSP překládá poslední část věty jako „potěšení lidských synů, mnoho konkubín.“ Bible nás informuje jako o faktu (ale nikoli souhlasně) o tom, že Šalomoun měl 700 žen a 300 konkubín (1Kr 11,3). Myslel si, že to je cesta ke štěstí? Jen si představte žárlivost, pomluvy a ostouzení v takovém harému!

A přesto v dnešní nemocné společnosti převládá mylná představa, že sex je dálnicí

vedoucí ke štěstí a naplnění. V rámci Bohem ustanoveného monogamního manželství to může být pravda. Nicméně zneužití sexu vede pouze k bídě a sebezničení.

Jedna oběť současné posedlosti sexem se nakonec cítila podvedená a napsala:

Myslím, že jsem chtěla, aby sex byl psychedelickým jackpotem, který by celý svět rozzářil jako hrací automat, ale když bylo po všem, cítila jsem se okradená. Vzpomínám si, že jsem si říkala: „A to je všechno? Je to *opravdu* všechno, co může být?“¹⁶

2,9 Šalomoun se vzdával. Těšilo ho, že na společenském žebříčku vyšplhal výš než všichni jeho předchůdci – ať už uspokojení mělo jakoukoli cenu. I po všech jeho experimentech a výpravách stále zůstával přirozeně moudrý. Neztratil hlavu.

2,10 Během svého hledání uspokojení nehleděl na výdaje. Pokud spatřil něco, po čem zatoužil, koupil si to. Pokud se domníval, že by si mohl užít nějaké potěšení, oddal se mu. Jistý pocit uspokojení mu přinášela jeho neustávající snaha věci získávat a něco podnikat. Tato pomíjivá radost byla veškerým podílem, kterého se mu dostalo za jeho námahu při úsilí o potěšení a majetek.

2,11 Pak provedl inventuru všeho, co činil, veškeré energie, kterou investoval, a co zjistil? Všechno byla marnost, honba za větrem. Pod sluncem nenašel trvalé uspokojení. Podobně jako Luther zjistil, že „říše celého světa je pouze kůrka, která se má hodit psovi.“ Byl tím vším znuđen.

Ralph Barton, špičkový karikaturista, se také nudil. Napsal:

Mám málo těžkostí, mnoho přátel, obrovské úspěchy. Střídal jsem manželku za manželkou, chodil jsem od domu k domu a navštívil jsem úžasné země tohoto světa. Ale mám už dost těch vynálezů, které vyplňují dvacet čtyři hodin dne.¹⁷

Skutečnost, že potěšení a majetek nedokážou naplnit srdce člověka, dále dokládá smyšlená postava, která si jen něco pomyslela a hned to měla:

Chtěl dům a už ho měl i se služebnictvem přede dveřmi; chtěl Cadillac a byl tam i s řidičem. Na začátku z toho byl nadšený, ale

pak ho to začalo nudit. Jednomu sluhovi řekl: „Chci odtud pryč. Chci něco vytvořit, chci něco vytrpět. Raději bych byl v pekle než tady.“ A sluha odpověděl: „A kde si myslíte, že jste?“¹⁸

Právě zde je naše současná společnost – v pekle materialismu a snaží se uspokojit lidské srdce věcmi, které nemohou přinést trvalou radost.

2,12 Na základě skličujícího výsledku veškerého svého výzkumu začal Šalomoun zvažovat, zda je lepší být moudrý nebo hloupý. Rozhodl se tomu přijít na kloub. Když je život houbou za bublinami, má člověk, který žije rozumně, nějakou výhodu nad tím, kdo zachází do opačného extrému, tzn. že se baví ztřeštěností a pomateností?

Byl absolutní vládce a navíc ještě rozumný a zámožný, měl tedy dobré podmínky, aby to mohl zjistit. Pokud by tomu nepřišel na kloub on, jakou šanci by mohl mít ten, kdo přijde po něm? Kdokoli, kdo přijde po králi, by sotva mohl do dané záležitosti vnést nové světlo.

2,13 Došel k obecnému závěru, že moudrost je lepší než pomatenost, stejně jako ze světla je větší užitek než ze tmy. Moudrý člověk chodí ve světle a vidí nebezpečí na cestě. Naproti tomu hlupák se potácí ve tmě a padá do každého příkopu a pastí.

2,14 Ale i když uznáme tuto výhodu – že moudrý má oči, které vidí, kam jde – bude v tom nějaký rozdíl? Oba zemřou a žádná moudrost nemůže tento úděl zadržet nebo zrušit. Je to úděl obou.

2,15 Když si Šalomoun uvědomil, že ho čeká stejný osud jako hlupáka, podivil se, proč tolik usiloval, aby byl po celý svůj život moudrý. Jediným výkupným aspektem moudrosti je, že osvětluje cestu. Ale kromě toho není o nic lepší. Takže i úsilí o moudrost je zbytečnou námahou.

2,16–17 Myšlenku rozvíjí ve verších 16 a 17. Po pohřbu budou rychle zapomenuti jak blázen, tak moudrý. Během jedné nebo dvou generací to bude vypadat, jako by nikdy nežili. Jména a tváře, která dnes vypadají tak důležitě, upadnou v zapomnění. Co se týče trvalé slávy, není na tom moudrý lépe než hlupák.

Děsivé vědomí, že sláva je pomíjivá a na

člověka se rychle zapomíná, přimělo Šalomouna k tomu, že nenáviděl život. Místo aby našel v lidské činnosti pod sluncem uspokojení a naplnění, našel jen zármutek. Trápilo ho vědomí, že všechno je marnost a honba za větrem.

Bývalý sportovec, který si získal slávu, řekl:

Největší vzrušení v mém životě nastalo, když jsem vstřelil rozhodující gól v důležitém zápase a slyšel buráčení fanoušků. Ale v tichu mého pokoje jsem tutéž noc pocítil marnost toho všeho. Koneckonců, k čemu to bylo? Neexistovalo nic lepšího, pro co by se dalo žít, než střílet góly? Takové myšlenky byly na začátku mého hledání uspokojení. V srdci jsem věděl, že nikdo nemůže uspokojit mou potřebu kromě samotného Boha. Brzy nato jsem našel v Kristu to, co jsem nikdy nenašel ve světě.¹⁹

2,18 Jednou z největších nespravedlností, která Šalomouna trápila, byla skutečnost, že mu nebude dovoleno těšit se z bohatství, které nashromáždil. C. E. Stuart napsal:

Smrt je červem v kořeni stromu potěšení. Maří požitek a zmrazuje radost, protože odřezává člověka ve chvíli, kdy si právě po letech dřiny sedl, aby sklídl plody své práce.²⁰

A všechno musí zanechat svému nástupci.

2,19 Člověka trápí, když ví, že následník nemusí být moudrý. Může to být rozhazovačný hlupák, hýřil nebo povaleč, ale majetek zdědí tak jako tak. Bude rozhodovat o utrácení majetku, pro který nevynaložil námahu ani ho nijak neplánoval.

To Šalomouna opravdu hnětlo. Možná měl zlou předtuchu, že se to stane v jeho vlastní rodině. Šalomoun možná předvídal, že jeho syn Rechabeám rozhází svou hloupostí všechno, co on tak těžce vlastní dřinou shromáždil. Dějiny potvrzují, že právě to Rechabeám učinil. Odmítl naslouchat svým starším rádcům a byl příčinou rozdělení království. Když Egypťané napadli Judsko, vykoupil se chrámovým pokladem. Zlaté štíty naplnily egyptskou pokladnici a Rechabeám je musel nahradit bronzovými (viz 2Pa 12,9–10).

2,20 Vyhliídka, že své životní dílo a majetek bude muset přenechat nezdrárnému násled-

níkovi, uvrhla Kazatele do chmur a deprese. Všechno vypadalo tak nesmyslně a absurdně. Cítil, že veškerá jeho námaha přichází vniveč.

2,21 Sužovala ho myšlenka, že člověk, který si díky moudrému investování, uváženým obchodním rozhodováním a obratnými tahy vybudoval finanční rezervy, je při smrti nucen zanechat je někomu, kdo pro ně nikdy nehnul ani prstem a vůbec se o ně nezajímal. Co jiného by to mohlo být než absurdnost a velké neštěstí?

Navzdory Šalomounovu zjištění rodiče po celém světě tráví nejlepší část svého života tím, že shromažďují bohatství, které zanechají svým dětem. Altruisticky to popisují jako svou morální povinnost. Nicméně Jamieson, Fausset a Brown říkají: „V jádru snahy světských rodičů údajně zajistit své děti stojí ve většině případů sobectví.“²¹ Nejprve jim jde o to, aby si na stáří zajistili blahobyť. Především myslí na sebe. Skutečnost, že jejich děti zdědí, co zanechají, je pouze výsledkem smrti rodičů a zákonů o dědictví.

Z křesťanského hlediska neexistuje důvod, proč by měli rodiče dít, škludit, šetřit a obětovat se, aby svým dětem zanechali peníze. Nejlepší dědictví, které jim mohou nechat, není finanční, ale duchovní. Peníze odkázané v závěti často působí velkou žárlivost a nejednotu v jinak šťastných a soudržných rodinách. Děti bývají duchovně a morálně zkažené, když se náhle stanou dědici velkého majetku.

Duchovní přístup nás má vést k tomu, abychom své peníze investovali do Božího díla *nyiní* a nenechávali je dětem, které jsou někdy nehodné, nevděčné a dokonce nespasné. Martin Luther cítil, že může svou rodinu svěřit Bohu, jako se mu svěřil on sám. Ve své poslední vůli a závěti napsal:

Pane Bože, děkuji ti, protože se ti zlíbilo učinit mě na zemi mužem chudým a nuzným. Nemám ani dům ani pozemek ani peníze, které bych po sobě zanechal. Dal jsi mi ženu a děti, které ti nyní svěžuji. Pane, pečuj o ně, uč je a zachovávej je, jako jsi učinil se mnou.

2,22 Šalomoun dochází k závěru, že ze vši své námahy a bolesti srdce pod sluncem nemá člověk nic, co by mělo trvalou hodnotu. Snaží

se, pachtí, dělá si starosti a rozčiluje se. Ale kvůli čemu? Jaký to má smysl pět minut poté, co zemře?

Kdybychom neměli Boží zjevení, došli bychom ke stejnému závěru. Ale z Božího slova víme, že můžeme své životy prožít pro Boha a pro věčnost. Víme, že všechno, co pro Boha uděláme, dojde odměny. Naše námaha v Pánu není marná (1K 15,58).

2,23 Pro člověka, jehož naděje nesahá za hrob, nicméně platí, že jeho dny jsou naplněné bolestí a rozmrzelým plahočením a jeho noci neklidným převalováním. Život je ohromnou frustrací naplněnou starostmi a bolestí srdce.

2,24 Když tomu tak je, logickou životní filozofií člověka, jehož celá existence se odehrává pod sluncem, bude, že nalezne potěšení v jídle, pití a ve své námaze. Kazatel neobhazuje obžerství a opilství, ale to, abychom nacházeli radost v běžných záležitostech života, kdykoli je to možné. Z Boží ruky je dokonce i to, že by se lidé měli těšit z běžných radostí života, dobrého jídla, občerstvení nápojů a uspokojení, které přináší poctivá práce. Člověk nedisponuje schopností radovat se, pokud mu ji Bůh nedá.

Pozdější kazatel, apoštol Pavel, potvrdil Šalomounův přístup. Řekl, že pokud neexistuje vzkříšení mrtvých, pak nejlepší strategií je „jezme, pijme, neboť zítra zemřeme“ (1K 15,32).

Šalomoun dodává, že schopnost jíst a nacházet potěšení pochází od Boha. Bez něj se nemůžeme radovat z nejobyčejnějších potěšení. Jsme na něm závislí, co se týče jídla, chuti k jídlu, trávení, zraku, sluchu, čichu, paměti, zdraví, duševní pohody a všeho, co umožňuje normální, příjemné zážitky.

2,25 Ve verši 25 Kazatel říká, že byl schopen se z toho všeho těšit více než kdokoli jiný.

Příjem Johna D. Rockefellera byl zhruba milión dolarů týdně, ale to, co mu lékaři dovolovali jíst, stálo jen několik centů. Jeden z jeho životopisců řekl, že žil ze stravy, kterou by opovrhoval i chudák:

Nyní vážil kolem 45 kilogramů a u snídaně ochutnal ode všeho: kapku kávy, lžici cereálií, kousek vajíčka a kousiček kotlety o velikosti hrášku.²²

Byl nejbohatším mužem světa, ale neměl schopnost těšit se z jídla.

2,26 Nakonec Kazatel cítí, že vyzozoroval obecný životní princip, a sice že Bůh odměňuje spravedlnost a trestá hřích. Člověku, který se mu líbí, dal moudrost, poznání a radost. Ale notorickému hříšníkovi nakládá břemeno plahočení, sbírání a hromadění pouze proto, aby nakonec viděl, jak to případně někomu, kdo se líbí Bohu. Existuje něco zbytečnějšího a drtivějšího?

C. Marnost koloběhu života a smrti (kap. 3)

3,1 Jako člověk zkoumající život a lidské chování Šalomoun vyzozoroval, že existuje předurčená chvíle pro všechno a přesně stanovený čas pro každé dění. To znamená, že Bůh naprogramoval každou činnost do obřího počítače a, jak praví Hispánci: „*Que será, será*“, Co bude, to bude! Rovněž to znamená, že dějiny jsou plné cyklických vzorců, které se vracejí s nezměnitelnou pravidelností. Člověk je tedy uzavřen do vzorce chování, který je určen jistými nezměnitelnými zákony či principy. Je otrokem hodin a kalendáře fatalismu.

Ve verších 1–8 Kazatel vyjmenovává dvacet osm činností, které zřejmě mají symbolizovat celý běh života. To naznačuje číslo dvacet osm, což je číslo světa (čtyři) násobeno číslem dokonalosti (sedm).

V tomto seznamu jsou protiklady. Čtrnáct činností je kladných a čtrnáct záporných. Jistým způsobem se zdánlivě navzájem ruší, takže čistý výsledek je nakonec nula.

3,2 Je čas rození. Samotný člověk nad tím nemá moc a dokonce i rodiče si musí počkat devět měsíců, které obvykle porodu předcházejí.

A je také čas umírat. Podle Žalmu 90,10 čas vyměřený člověku obnáší sedmdesát let, ale i tak se zdá, že smrt je předurčenou schůzkou, kterou je třeba dodržet.

Je pravda, že Bůh předem zná konec našeho života na zemi, ale pro křesťana to není morbidní ani fatalistické. Víme, že jsme nesmrtelní, dokud nesplníme svůj úkol. A třebaže je smrt možností, není jistotou. Požehnaná naděje Kristova návratu nabádá křesťana k tomu, že spíš vyhlíží Spasitele než pohřební

službu. Kazatel Peter Pell to vyjádřil velmi barvitě: „Nečekám hrobníka – čekám *Vytržitele!*“ (V angličtině slovní hříčka s *undertaker* – hrobník, under = dolů, pod, a *uppertaker*, up = nahoru. Pozn. překl.)

Čas sázet a čas vytrhávat, co bylo zasazeno. Zdá se, že Šalomoun tímto postihuje celou oblast zemědělství, které se úzce pojí s ročními obdobími (Gn 8,22). Pokud člověk přehledně tato období vhodná k setbě a sklizni, bude následovat pouze katastrofa.

3,3 Čas zabíjet a čas uzdravovat. Bibličtí komentátoři zeširoka vysvětlují, že se tato slova nemohou vztahovat na vraždu, ale pouze na válčení, trest smrti nebo sebeobranu. Musíme však mít na mysli, že Šalomounova pozorování vycházejí pouze z jeho poznání pod sluncem. Bez Božího zjevení mu připadalo, že život byl buď jatka nebo nemocnice, bitevní pole nebo stanice lékařské první pomoci.

Čas bořit a čas stavět. Nejprve demoliční četa zničí budovy, které jsou nemoderní nebo již neslouží svému účelu, a poté nastoupí stavitelé, kteří postaví moderní komplexy a renovují ruiny.

3,4 Čas plakat a čas se smát. Zdá se, že život osciluje mezi tragédií a komedií. Ted' má na sobě černou masku tragéda a za chvíli pomalovanou tvář klauna.

Čas naříkat a čas poskakovat. Pohřební průvod prochází kolem s truchlícími pozůstalými nařikajícími ve svém zármutku. Neuplyne dlouhá doba a stejní lidé tančí na svatební hostině, rychle zbaveni svého nedávného smutku.

3,5 Čas házet kameny a čas kameny shromazďovat. Bereme-li tento výrok doslovně, pak popisují dobu, kdy zbavujeme půdu všeho nežádoucího kvůli kultivaci (Iz 5,2) a poté shromazďujeme kameny ke stavbě domů, zdí nebo jiných staveb. Pokud daná slova chápeme obrazně, jak činí většina moderních komentátorů, můžeme zde vidět odkaz na manželství. Anglický překlad Bible TEV tedy parafrázuje následovně: „Čas mít sex a čas ho nemít.“

Čas objímat a čas vzdálit se od objímání. V říši citů existuje doba pro silný vztah a doba pro to, abychom se stáhli. Existuje čas, kdy je láska čistá, a čas, kdy je nedovolená.

3,6 Čas hledat a čas ztrácet. Tato slova nás vedou k myšlence na obchodní cykly s fluktuujícími zisky a ztrátami. Nejprve jsou trhy optimistické, protože příjem prudce roste. Poté očekávají pokles a firmy zjistí, že jsou v mínusu.

Čas uchovávat a čas odvrhovat. Většina žen v domácnosti dobře zná tento zajímavý vzorec. Celé měsíce nebo dokonce roky ukládají věci ve skříních, sklepech a podkrovích. Potom je v zápalu úklidu vyházejí a zavolají nějakou místní charitu, aby si věci odvezla.

3,7 Čas trhat a čas sešívát. Mohl Šalomoun myslet na neustálé změny v módních trendech? Nějaký uznávaný módní návrhář udá nový trend a po celém světě jsou lemy vypárané nebo zkrácené. Dnes je móda odvážná a chce upoutat pozornost. Zítřka se vrátí ke starobylému stylu našich babiček.

Čas být zticha a čas mluvit. Čas být zticha nastává, když jsme nespravedlivě kritizováni, když jsme v pokušení kritizovat druhé nebo říkat věci, které jsou nepravdivé, nemilé či nebudující. Mojžíš promluvil svými rty neuváženě, a proto mu nebylo dovoleno vstoupit do zaslíbené země (Nu 20,10; Ž 106,33).

Čas mluvit přichází, když je v sázce nějaký zásadní princip nebo pře. Mordokaj doporučil Ester, že nastal čas promluvit (Est 4,13–14). A spolu s Dantem mohl dodat: „Nejhorčejší místa v pekle jsou vyhrazena pro ty, kdo zůstanou neutrální v době velké morální krize.“

3,8 Čas milovat a čas nenávidět. Nesmíme se snažit vtěsnat tato slova do křesťanského kontextu. Šalomoun nemluvil jako křesťan, ale jako člověk ze světa. Připadalo mu, že lidské chování se pohybuje mezi obdobími lásky a obdobími nenávisi.

Čas boje a čas pokoje. Co jsou dějiny, ne-li záznam krutých, nesmyslných válek, nakrátko přerušovaných dobami míru?

3,9 Otázka, která zaměstnávala Šalomounovu mysl, zněla: „Jaký trvalý užitek má pracující člověk z veškeré své námahy?“ Po každé konstruktivní činnosti následuje destrukce. Za každým plusem mínus. Čtrnáct kladných činností je vyrušeno čtrnácti zápory. Matematický vzorec života tudíž je čtrnáct mínus

čtrnáct rovná se nula. Člověk nemá na konci nic víc než nulu.

3,10 Šalomoun provedl vyčerpávající průzkum všech činností, zaměstnání a snah, které Bůh člověku uložil, aby se jimi ve svém čase zaobíral. Jejich seznam nám předložil ve verších 2–8.

3,11 Došel k závěru, že Bůh učinil všechno krásné ve svůj čas, nebo ještě lépe, že existuje vhodný čas pro každou činnost. Nepřemýšlí tolik o kráse Božího stvoření jako spíše o tom, že každá činnost má svůj vlastní vymezený čas a že ve svém čase je velmi vhodná.

Bůh rovněž vložil do lidského srdce věčnost. Třebaže člověk žije ve světě času, má náznaky věčnosti. Instinktivně přemýšlí o „navždy“, a přece tento koncept nemůže pochopit. Uvědomuje si, že za tímto životem existuje možnost bezbřehého oceánu času.

Boží činy a cesty jsou pro člověka nevyzpytatelné. Neexistuje možnost, že by mimo Boží zjevení vyřešil hádanku stvoření, prozřetelnosti nebo dokonalosti vesmíru. Navzdory nesmírnému postupu lidského poznání stále vidíme skrze tmavé sklo. Velmi často musíme s povzdechem vyznat: „Jak málo toho o Něm víme!“

3,12 Protože život člověka se řídí jistými neúprosnými zákony a protože se zdá, že všechny jeho aktivity ho zanechávají tam, kde začal, Šalomoun usoudil, že nejlepší strategií je být šťasten a užívat si života, jak to jen půjde.

3,13 Nemyslel tím ovšem, že by život měl být orgiemi opilství, hýření a prostopášnosti, neboť se jedná o Boží dar člověku, aby se těšil z jídla a pití a z veškeré rozkoše, které může při své každodenní práci najít. Je to nízký pohled na život a ve svém náhledu naprosto pod křesťanskou úroveň, ale musíme mít neustále na mysli, že Šalomounovy názory byly skrz naskrz pozemské.

3,14 Přesně vystihl, že Boží výnosy jsou neměnné. O čem Bůh rozhodl, to člověk nemůže změnit, ať již tím, že by něco přidal nebo ubral. Je bláznivé, aby stvoření bojovalo proti rozhodnutí svého Stvořitele. Mnohem lepší je ho ctít a podvolit se jeho vedení.

3,15 Současné události jsou pouhým opa-

kováním toho, co se stalo již dříve, a v budoucnu se nestane nic než to, co již bylo. Bůh všechno uspořádal na základě opakování, takže se věci budou dít stále dokola. Přináší nazpět, co je minulostí, a tak se historie opakuje. Výrazu „Bůh posoudí to, co pominulo,“ se často používá ke zdůraznění skutečnosti, že se nevěřící budou muset zodpovídat z minulých hříchů. I když to tak skutečně bude, není to však motivací tohoto úseku. Zde se na Boha spíše pohlíží jako na toho, kdo přivolává minulé události, aby vytvořil další dějinný cyklus. R. C. Sproul to nazval tématem věčného návratu. „Tato myšlenka vyjadřuje to, že v nekonečném čase existují periodické cykly, v nichž se všechno, co již bylo, znovu opakuje. Drama lidského života je hrou s jedním přídatkem za druhým.“²³

3,16 Bolest dále Kazateli působila nespravedlnost a ničemnost. V soudních síních, kde se mělo dostávat spravedlnosti, nacházel nepoctivost, a ve vládních kruzích, kde mělo pánovat právo, nacházel nečestnost.

3,17 Tyto nesrovnalosti v životě ho vedly k víře, že musí existovat čas, kdy Bůh bude soudit lidi a kdy bude bezpráví země napraveno. Šalomoun neříká přímo, že se tak stane v posmrtném životě, nicméně je to jasný závěr, neboť v tomto světě zůstává tolik nespravedlnosti bez trestu. Jeho úsudek zrcadlí běžnou emoci v srdci spravedlivých lidí. Slušnost a poctivost si žádají, aby nastal čas, kdy budou vyrovnány účty a právo bude obhájeno.

3,18 V závěrečných verších třetí kapitoly se Kazatel obrací k tématu smrti a vidí ji jako zasmušilého člověka, který kazí legraci a ukončuje nejlepší ambice člověka, jeho snahy a potěšení. Dívá se na ni přesně tak, jako bychom se dívali my, kdyby nás Bible nepoučila.

Všimněte si, že své názory uvozuje slovy „Řekl jsem v srdci“ (BKR). Není to otázka toho, co mu Bůh zjevil, nýbrž k čemu došel ve své mysli. Jedná se o jeho vlastní přemýšlení pod sluncem. Proto se nejedná o oddíl, na němž bychom mohli vybudovat uspokojivou nauku o smrti a posmrtném životě. A přesně toho se dopouští mnoho sekt. Používají tyto verše k podpoře svého mylného učení o spán-

ku duše a zničení ničemných mrtvých. Avšak pečlivé studium tohoto oddílu ukáže, že Šalomoun nezastával ani jeden z těchto názorů.

V podstatě říká, že Bůh trestá člověka během jeho krátkého pozemského života, aby mu ukázal, jak je křehký a pomíjivý – jako zvířata. Říká však, že člověk není o nic lepší než zvířata?

3,19 Nikoli, pointou není, že člověk je jako zvíře, nýbrž že v *jistém ohledu* před ním nemá žádnou výhodu. Jak přichází smrt na zvířata, tak přichází na člověka. Obojí stejně dýchá a v okamžiku smrti je jim dech vzat. Život je tedy stejně prázdný pro člověka jako pro nižší řády stvoření.

3,20 Všichni mají stejný konec v hrobě. Odcházejí na stejné místo – v prach. Oba z něj vzešli a oba se v něj navrátí. Tento pohled samozřejmě předpokládá, že tělo je vším, co představuje lidský život. Ale my víme, že to není pravda. Tělo je pouze stan, v němž člověk žije. Avšak od Šalomouna nemůžeme očekávat, že bude znát plnou pravdu o budoucím životě.

3,21 Šalomounovu nevědomost o tom, co se stane v okamžiku smrti, odhaluje jeho otázka: „Kdo ví, zda duch synů lidských vystupuje vzhůru? A duch zvířat sestupuje dolů do země?“ To nelze považovat za bod nauky. Jedná se o lidské dotazování, nikoli Boží jistotu.

Z Nového zákona víme, že duch a duše věřícího odcházejí, aby byli v okamžiku smrti s Kristem (2K 5,8; Fp 1,23), a jeho tělo jde do hrobu (Sk 8,2). Duch a duše nevěřícího odcházejí do Hádu, do podsvětí, a jeho tělo jde do hrobu (L 16,22b–23). Až Kristus přijde v oblacích, potom těla těch, kdo zemřeli ve víře, budou vzkříšena v oslavené podobě a sjednocena s duší a duchem (Fp 3,20–21; 1Te 4,16–17). Těla nevěřících budou vzkříšena u soudu před velkým bílým trůnem, sjednocena s duchem a duší a poté uvržena do ohnivého jezera (Zj 20,12–14).

Přísně vzato, zvířata mají tělo a duši, ale nemají ducha.²⁴ Bible o životě zvířat po smrti nic neříká.

3,22 Z toho, co Šalomoun o smrti věděl, i z toho, co o ní nevěděl, vyvodil, že pro člověka bude nejlepší, když se bude radovat ze

svých každodenních činností. To je konec konců jeho životní úděl, a může se tak dobře vyrovnat s nevyhnutelným. Měl by najít uspokojení v přijetí toho, co nemůže změnit. Ale především by se měl těšit ze života tak, jak přichází, protože mu nikdo nemůže říct, co bude na zemi, až on odejde.

D. Marnost životních rozdílů (4,1–16)

4,1 Robert Burns řekl: „Nelidskost člověka vůči člověku nutí truchlit nespočetné tisíce!“ Cítlivá srdce v každé době pociťují žal nad tím, když vidí, jak lidé utlačují své bližní. Trápilo to i Šalomouna. Smutnil nad tím, když viděl slzy utlačovaných, moc jejich utlačovatelů a to, že utlačované nikdo neochrání. Moc byla na straně utlačovatelů a nikdo se neodvážil této moci vzeprít. Z této výhodné pozice se zdálo, že „Pravda byla navždy na pranýři a Zlo navždy na trůně.“ Neviděl, že „za temným neznámým stojí ve stínu Bůh, který střeží ty své.“²⁵

4,2 Ve své sklíčenosti došel k závěru, že mrtví se mají lépe než živí. Smrt pro něj představovala vítaný únik před pronásledováním a krutostmi života. V tomto okamžiku ho nezajímaly hlubší důsledky smrti – že člověk, který zemře v nevěře, je odsouzen k mnohem většímu utrpení, než může být nejhorší útlak zde na zemi. Pro něj otázka nezněla: „Existuje život po smrti?“ ale spíše: „Je život po narození?“

4,3 Šalomounův cynismus dosáhl vrcholu, když řekl, že třebaže se mrtví mají lépe než živí, nenarození jsou na tom ještě lépe. Nežijí, aby se zbláznili z útisku pod sluncem. Nemusí snášet „ten strašný výsměch štěstí nazývaný život.“

4,4 A bylo tu ještě něco, co ho rozčilovalo: skutečnost, že lidská činnost a dovednosti jsou motivovány touhou předčít svého bližního. Viděl, že kolo života pohání soutěživost. Touha mít lepší oblečení a luxusnější dům – to vše se zdálo být tak prázdné a nehodné lidí stvořených k Božímu obrazu a podle jeho podoby.

Když byli Michelangelo a Rafael pověřeni využít své umělecké nadání k vyzdobení Vatikánu, rozpoutala se mezi nimi hluboká rivalita. „Třebaže každý měl na starost něco jině-

ho, žárili na sebe natolik, že nakonec spolu ani nemluvili.“²⁶ Někteří lidé jsou zkušenější ve skrývání závisti, než byli tito mistři, ale v pozadí většiny dnešních aktivit tkví stejný postoj rivality.

Jeden moderní cynik napsal: „Vyzkoušel jsem všechno, co může život nabídnout, ale nejvíc vidím, jak se jeden snaží překonat druhého v marném pokusu o štěstí.“²⁷

4,5 V protikladu k tomu, jehož motivem a odměnou je závist, stojí hlupák – tupý, hloupý lenoch. Skládá ruce v klín a spotřebuje jen tolik jídla, kolik se mu podaří získat bez velké snahy. Možná, že je moudřejší než jeho bližní, které neustále pohání kupředu závist a chtivost.

4,6 Zatímco všichni kolem něj se nechávají unášet šílenstvím soutěživosti, hlupák si myslí: Lepší je jedna dlaň plná klidu než dvě hrsti plné námahy a honby za větrem.“ Nebo jak to parafrázuje H. C. Leupold: „Raději bych měl svou pohodu, třebaže nevlastním mnoho, než mít víc a spolu s tím i všechnu mrzutost, jež k tomu patří.“

4,7–8 Pak zde byl ještě jiný druh bláznovství, které nedalo Kazateli pokoj. Jednalo se o zbytečnou posedlost člověka, který je sám a neustále pracuje a shromažďuje bohatství. Nemá syna, bratra ani žádné blízké příbuzné. Už nyní má více peněz, než bude kdy potřebovat. Přesto se den za dnem unavuje a odpirá si prosté vymoženosti života. Nikdy ho nenapadne se zeptat: „Pro koho se namáhám a připravuji svou duši o blaho?“ Charles Bridges to komentuje ve svém výkladu: „Skrblík – jak dobře si své jméno zaslouží – ubohý otrok mamonu, zestárlý jako lopotící se, škludlíci a brblající dříc!“ Jeho jméno je skrblík, a jaké je jeho jméno, takový je i on: ubohý (slovní hříčka na anglické miser – miserable, pozn. překl.). Jak prázdný, bídný způsob života, myslel si Šalomoun!

Samuel Johnson měl určitě pravdu, když řekl: „Chtíč po zlatu, necitelný a bez výčitek, je poslední zkažeností zdegenerovaného člověka.“

4,9 Osamělost lakomce vede Šalomouna k tomu, aby poukázal na přednosti společenství a partnerství. Na podporu své teze pou-

žívá čtyři příklady. Nejprve dva dělníci jsou lepší než jeden, protože když spolupracují, mohou více vytvořit.

4,10 Rovněž pokud v práci dojde k úrazu, jeden pomůže svému druhovi. Ale běda člověku, který spadne ze žebříku, když je sám. Nablízku není nikdo, kdo by zavolal pomoc.

4,11 Dva v jedné posteli za chladné noci jsou lepší než jeden, protože se mohou navzájem zahřát. Mohli bychom vystřelit několik děr do jeho argumentu tím, že partner se studenými nohama obtěžuje, nebo si pro sebe uzurpuje pokrývku nebo řízené teplo z elektrické deky. Nicméně zůstává pravdou, že přátelství a společenskost přinášejí výhody, které člověk žijící v osamění nezná.

4,12 Třetí příklad souvisí s ochranou před útokem. Zloděj může často přemoci jednu oběť, ale dva lidé vetřelci většinou úspěšně odolají.

A konečně lano vyrobené ze tří pramenů je silnější než lano vyrobené ze šňůry jedné či dvou. Je zajímavé, že tři provazy spletené dohromady jsou více než trojnásobně silnější než tyto tři provazy samostatně.

4,13–16 Bláznovství a marnosti života se nedotýkají pouze dělníků; lze je najít i v královských palácích. Šalomoun popisuje krále, který při svém vzestupu na trůn překonal chudobu i vězení; avšak nyní jako starý je nepoddajný. Nechce naslouchat svým rádcům. Bylo by lepší mít na jeho místě mladého muže, který je poučitelný, i kdyby byl nuzný. Šalomoun přemýšlel nad všemi lidmi, kteří jsou královými poddanými, a nad mladým mužem, který je druhý hned po králi, tedy zřejmý nástupce. Davy se utíkají pod jeho korouhev. Jsou ze starého vládce unaveni a chtějí změnu, neboť doufají v lepší vládu. A přece ani ti, kdo přijdou potom, se z něj nebudou radovat.

Tato vrtkavost a touha po změnách přiměla Šalomouna, aby si uvědomil, že dokonce i nejvyšší světské pocty jsou marnost. I ony jsou honbou za větrem.

E. Marnost lidového náboženství a politiky (4,17–5,8)

Člověk je pudově náboženský, ale to nemusí být nutně dobře. Ve skutečnosti to může

být i na škodu. Právě jeho náboženskost mu může zastíňovat jeho potřebu spasení jakožto daru Boží milosti, který je zdarma. Vlastní náboženství člověka navíc nemusí být nic víc než jen šaráda, vnější projev bez vnitřní skutečnosti. Marnost může prosáknout do náboženského života stejně dobře jako do každé jiné oblasti života, možná dokonce ještě více. Takže v páté kapitole Šalomoun předkládá několik rad, jak se člověk může chránit před formalismem a vnějškovostí, když jedná se Stvořitelem.

4,17 Nejprve radí lidem, kteří jdou do Božího domu, aby střežili své kroky. To může popisovat úctu obecně, ale na tomto místě to znamená, že člověk by měl být více připraven poučit se než se zapojovat do mnoha zbrklých řečí. Ukvapené sliby jsou obětí hlupáků. Takové oběti přinášejí lidé, kteří nepřemýšlejí, vůbec si neuvědomují, že páchají zlo.

5,1 Boží ctitelé by se měli vyhnout lehkováznosti v modlitbě, slibech či ve vyznáních oddanosti Bohu. Přítomnost Všemohoucího není místem pro unáhlené nebo nutkavé mluvení. Skutečnost, že Bůh je nad člověkem nekonečně vysoko, stejně jako jsou nebesa nad zemí, by měla člověka naučit, aby svou řeč držel na uzdě, když přistupuje k Bohu.

5,2 Podobně jako hyperaktivní mysl produkuje divoké sny, tak i hyperaktivní ústa vytvářejí proud hloupých slov, dokonce i v modlitbě. Alexander Pope napsal, že „Slova jsou jako listí, a kde je ho nadmíru, zřídka se pod ním najde ovoce smyslu.“

Šalomoun neměl v třetí verši úmysl předložit kompletní, vědecké vysvětlení původu snů; pouze poukazyval na něco, co považoval za spojení mezi hučícím soukolím jeho mysli během dne a nepokojnými sny, které v noci často přicházely.

5,3 Co se týče slibů učiněných Bohu, prostá čestnost vyžaduje, aby byly rychle splněny. Bůh nemůže použít hlupáka, který naslibuje kdeco, ale nic nesplní. Platí tedy výzva: „Co slíbíš, to splň.“

5,4 Pokud něco nechceš splnit, tak v prvé řadě neslibuj.

Jak dobře znal Kazatel tendenci člověka rychle uzavřít s Bohem smlouvu, když se do-

stane do tíživé, zoufalé situace: „Pane, pokud mě z toho dostaneš, budu ti navěky sloužit.“ Ale jakmile je krize úspěšně zažehnána, rychle na všechno zapomene.

Také ve chvílích duchovního vzednutí lze snadno učinit slib oddanosti, celibátu, chudoby apod. Bůh od svého lidu nikdy takové sliby nevyžadoval. V mnoha případech, jako například u celibátu, by bylo lepší takové sliby nikdy nečinit. Ale když už k tomu dojde, pak je třeba je splnit. Manželský slib je jistě schválen v nebi a nelze ho porušit bez bolestivých důsledků. Sliby učiněné před obrácením by se rovněž měly splnit, až na výjimky, kdy by odporovaly Božímu slovu.

5,5 Obecné pravidlo tedy říká, abychom nenechali ústa svěst nás k hříchu kvůli nesplněným slibům. A nesnažte se vymlouvat před Božím poslem (B21), že to bylo nedopatření a že jste to tak nemysleli. A nedomnívejte se, že mechanické přinášení oběti odčiní nedbalé porušení slibu.

Boží posel může znamenat kněze, neboť jemu se měly vyznávat porušené sliby (Lv 5,4–6). To nicméně předpokládá znalost Mojžíšova zákona, zatímco Šalomoun zde hovoří mimo zjevené náboženství. Proto bude možná lepší, když ho budeme chápat tak, že myslí kohokoli, kdo slouží tak, že představuje Boha.

Základní myšlenkou je, že Boha silně popouzí neupřímná řeč. Proč tedy říkat věci, které ho určitě rozzlobí? To ho nevyhnutelně přiměje k tomu, aby bránil, mařil a zničil všechno, co děláte.

5,6 Podobně jako množství snů obsahuje obrovský podíl neskutečného, tak i v nerozumně vyřčených slovech je marnost a zkáza. Člověk se tedy má, praví Šalomoun, bát Boha. Nicméně nemá tím na mysli oddanou důvěru v Hospodina, nýbrž skutečný strach, aby nevyvolal nevoli Všemohoucího. G. Campbell Morgan nám připomíná, že se jedná o strach otroka, nikoli syna. Pokud to nevidíme, pak Šalomounovi přepisujeme větší duchovní vhled, než je zde vyjádřen.

5,7 Dále se Šalomoun obrací k tématu útlatku chudých a znásilňování práva. Radí, abychom si nezoufali, pokud toto zlo v zemi vidí-

me. Koneckonců ve vládě existuje hierarchie, a ti na vyšších pozicích sledují své podřízené ostřížím zrakem.

Opravdu? Až příliš často se systém kontroly a protiváhy hroutlí, a každá úroveň byrokracie dostane nějaký svůj podíl na úplatku.

Jediným uspokojením, které spravedliví lidé mají, je vědomí, že Bůh je vyšší než nejvyšší autorita a on dohlédne na to, aby jednoho dne byly účty vyrovnány. Lze však pochybovat, zda měl Šalomoun na mysli právě toto.

5,8 Verš 8 je jedním z nejvíce nejasných veršů v knize Kazatel, protože původní hebrejščina je nejistá. To lze vidět na velké rozmanitosti překladů:

ČSP: Ale přes to všechno je země užitečná; polem je obsloužen i král.

B21: Úrodu země si dělí všichni, na poli přece vydělá i král.

BKR: Zemský pak obchod u všech přední místo má; i král rolí slouží.

ČEP: Ale při tom všem vydává země užitek, vždyť pole slouží i králi.

Zdá se, že obecnou myšlenkou tohoto verše je skutečnost, že i nejvyšší úředník je závislý na úrodě pole, a tedy na Božím zajištění. Všichni jsou odpovědní Bohu.

F. Marnost pomíjivého bohatství (5,9–6,12)

5,9 Lidé milující peníze se nikdy nenasytí; stále chtějí více. Za bohatství nekoupí spokojenost. Zisky, dividendy, úroky a kapitálové výnosy probouzejí chuť k dalšímu. Všechno je to ale prázdné.

5,10 Když se rozmnožuje blahobyt člověka, pak přímo úměrně stoupá i počet příživníků žijících z jeho bohatství, ať už to jsou poradci managementu, daňoví poradci, účetní, právníci, zaměstnanci v domácnosti či parazitující příbuzní.

Člověk může mít na sobě v jednom okamžiku pouze jeden oblek, za jeden den může sníst pouze určité množství potravy. Takže hlavním přínosem jeho bohatství je, že se může dívat na své vkladní knížky, na akcie a dluhopisy a říkat spolu s dalšími bohatými blázny: „Duše, máš hodně zásob na mnoho let; odpočívej, jez, pij, raduj se“ (L 12,19).

5,11 Když přijde na zdravý spánek, je pra-

čující člověk ve výhodě. Ať již měl hostinu nebo jen svačinu, může spát bez starostí či obav. Bohatý na druhé straně města má však neklidnou noc, dělá si starosti o trh s akciemi, krádeže a zpronevěry a polyká antacid, aby zklidnil rozbourané moře dyspepsie v žaludku.

5,12 Šalomoun viděl, že hromadění bohatství dává vznik katastrofálním následkům. Zde vidíme člověka s rozsáhlým bohatstvím, ale místo aby je konstruktivně využil, uložil je do skrýše.

5,13 Náhle však došlo k nějaké pohromě, například krizi na trhu, a peníze byly pryč. Dokonce i když měl ten muž syna, neměl nic, co by mu zanechal. Byl na mizině.

5,14 Z lůna své matky vyšel s prázdnýma rukama a nyní s prázdnýma rukama opouští svět. Navzdory všem těm penězům, které byl schopen během svého života shromáždit, umírá jako chudáš.

Cecil Rhodes strávil celá léta drancováním přírodního bohatství v jižní Africe. Když měl zemřít, s výčitkami zvolal:

V Africe jsem našel mnoho. Diamanty, zlato a půda jsou mě, ale nyní zde musím všechno nechat. Ani jednu věc, kterou jsem získal, si nemůžu vzít s sebou. Nehledal jsem věčně poklady, takže vlastně nemám nic.²⁸

5,15 Šalomoun praví, že to je bídná věc – bolestné zlo – protože mohl svých peněz využít k trvalému zisku. Místo toho odchází s prázdnou tak, jak přišel, a nemůže se ničím vykázat. Pracoval do větru.

5,16 Tragédii ještě znásobuje skutečnost, že poslední dny života tohoto muže jsou naplněné chmurami, smutkem, starostmi, nemocí a hněvem. Jeho život byl obrácený příběh Popelky – od bohatství k hadrům.

V jistém smyslu každý člověk, který zemře, všechno opouští. Avšak zde Kazatel poukazuje na bláznovství hromadění peněz, když s nimi můžeme naložit užitečně, protože pak o ně člověk přijde a nemá nic, čím by se po své celoživotní práci vykázal.

5,17 Nejlepší strategií tedy je užívat si běžných každodenních činností – jídla, pití a práce. A pak bez ohledu na to, co se stane, nic

nemůže člověka okrást o potěšení, která již prožil. Život je přinejlepším velmi krátký, tak proč si ho neužít, dokud to je možné?

5,18 Šalomoun považoval za ideál, když Bůh dal člověku bohatství a zároveň mu dopřál schopnost je užívat, být spokojen se svým údělem v životě a mít radost ze své námahy. Tato kombinace okolností byla Božím zvláštním darem, nebo, jak bychom mohli říct, bylo to to nejlepší.

5,19 Takový člověk nepřemítá nad krátkostí svého života nebo nad jeho tragédiemi a nespravedlnostmi, protože Bůh zaměstnává jeho mysl radostí ze současných okolností.

6,1–2 Něčí život je krutá ironie, která nakládá těžké břemeno. Týká se člověka, kterému Bůh dal všechno, po čem jeho srdce toužilo, bohatství, poklady a slávu, ale nedal mu schopnost se z nich těšit. Všimněte si, že Šalomoun obviňuje Boha, že mu odepřel požitek z jeho bohatství.

A pak ho předčasná smrt oloupí o možnost si svého bohatství užít. Všechno zanechá cizinci, ne svému synovi či příbuznému. Život pak vypadá jako prázdná bublina či zhoubná nemoc.

6,3 I když má člověk velkou rodinu a dožije se vysokého stáří, toto mimořádné štěstí nic neznamená, pokud si nemůže života užít nebo pokud se nakonec nedočká řádného pohřbu. Ve skutečnosti je i potracenému plodu více co závidět než tomuto muži.

6,4 Potracené dítě přijde do marnosti a odejde v anonymitě. Jeho jméno je přikryto zapomenutím toho, kdo se nikdy nenarodil a nikdy nezemřel.

6,5 Třebaže potracené dítě nikdy nevidělo slunce a ani nic nepoznalo, může se z klidu těšit více než onen ubožák. Nikdy nezažije nesnesitelné zvrácenosti života.

6,6 Dokonce i kdyby tento nešťastník žil dvakrát tisíc let, k čemu by to bylo, kdyby se nemohl těšit z dobrých věcí života? Sdílí stejný osud jako potracené dítě, protože oba odejdou do hrobu.

6,7 Člověk pracuje z jednoho hlavního důvodu, a to aby koupil jídlo pro sebe a svou rodinu. Je ovšem zvláštní, že se nikdy nenasytí. Čím více roste jeho příjem, tím více si chce

koupit. Spokojenost je jako mrkev přivázaná na tyči, která mu navždy uniká.

6,8 Takže v tomto marném hledání nemá moudrý proti hlupákovi žádnou výhodu. I když chudý člověk ví lépe než ostatní lidé, jak se postavit k životu, ani tak nemá žádný náskok.

6,9 Je daleko lepší být spokojený s pokrmem, který má člověk před sebou, než neustále toužit po něčem dalším. Tato neukojitelná touha po něčem lepším je stejně bláznivá jako honba za větrem. Jak řekl Leupold, je to jako „chlípné bloudění od jednoho k druhému při hledání pravého uspokojení.“²⁹

6,10–11 Ať již je jedinec bohatý či chudý, moudrý nebo hloupý, už dostal své jméno člověk. *Člověk* zde překládá hebrejské slovo *adam*, tj. „rudá hlína“. Jak se může se Stvořitelem dohadovat rudá hlína?

6,12 Kazatel zde vyjadřuje prostou skutečnost, že nikdo neví, co je pro člověka v tomto marném životě stínů nejlepší. A nikdo neví, co se na zemi stane, až on odejde.

III. Rada pro život pod sluncem (7,1–12,8)

A. Dobré a lepší pod sluncem (kap. 7)

7,1 Hořký závěr kapitoly 6 vyzněl tak, že člověk nedokáže určit, co je pro něj pod sluncem nejlepší. Šalomoun má však nějaké představy, které věci jsou dobré a které lepší. To je tématem sedmé kapitoly. Je zajímavé, že se slovní spojení *dobrá a lepší* neobjevuje v žádném jiném kapitole Starého zákona tak často jako zde.

Zprvč dobré jméno je nad dobrý olej. Dobré jméno samozřejmě vyjadřuje dobrý *charakter*. Dobrý olej symbolizuje něco nákladného a voňavého. Jde o to, že ani nejdražší parfém nemůže nahradit čestný život.

Kazatel praví, že den smrti je lepší než den narození. Jedná se o jeden z jeho výroků, nad kterým tápeme. Myslel to jako obecný axiom, nebo to vztahoval pouze na člověka s dobrým jménem? Pokud myšlenku vztáhneme na pravé věřící, pak je docela pravdivá. Neplatí ovšem o těch, kdo zemřou s nevyznanými a nedopuštěnými hříchy.

7,2 Dále Šalomoun tvrdí, že je lepší jít do smuteční síně než se přejídat na hostině. Smrt je konečná každého člověka, a když se s ní setkáme tváří v tvář, jsme zaskočeni a musíme pomýšlet na náš vlastní odchod.

Každý myslící člověk musí vzít v potaz skutečnost smrti a měl by mít takovou životní filozofii, která mu umožní této nevyhnutelné schůzce s důvěrou čelit. Evangelium vypráví o Spasiteli, který skrze smrt zahladil toho, kdo má vládu nad smrtí, totiž d'ábla, a osvobodil ty, kteří byli strachem ze smrti drženi po celý život v otroctví (Žd 2,14–15).

7,3 Dále Kazatel říká, že hoře je lepší než smích. Kazatel byl přesvědčen, že vážnost zmůže více než lehkovážnost. Činí jeho mysl bystrou, aby se mohla potýkat s velkými otázkami života, zatímco lehkomyšlnost plýtvá časem a brání lidem pochopit, co je důležité.

S Potěšením jsem šel jednu míli;
celou dobu švitořilo,
ale když odešlo, nebyl jsem
z toho, co řeklo, o nic moudřejší.

Se Smutkem jsem šel jednu míli,
a neřekl ani slovo;
ale mnoho jsem se od Smutku naučil,
když jsem s ním šel!

Robert Browning Hamilton

Když tvář je zachmuřená, srdci se vede dobře. Jedná se o jeden z paradoxů života, že radost může existovat zároveň se smutkem. Dokonce i pohanští filozofové přisuzovali utrpení a smutku terapeutickou hodnotu. Nicméně co je jen částečně pravdivé pro nevěřícího, je tím slavněji pravdivé pro dítě Boží. Smutek a utrpení jsou prostředky k rozvinutí darů v životě. Díky nim dokážeme nově ocenit Kristovo utrpení. Umožňují nám potěšit druhé, kteří procházejí podobnými zkouškami. Jsou závdavkem budoucí slávy (Ř 8,17).

7,4 Mysl moudrého člověka si v přítomnosti smrti udrží duševní rovnováhu a klid. Může se vyrovnat se smutkem a tlakem, protože jeho kořeny jsou hluboké. Hlupáci nedokáží čelit vážným krizím. Reálný život se snaží přehlušit smíchem a veselím. Vyhýbají se nemocnicím a márnícím, protože jejich mělké

kořeny je nevybavují k tomu, aby obstáli pod tlaky života.

7,5 Dále je *lépe* poslouchat napomenutí moudrého než zpěv hlupáků. Konstruktivní kritika poučuje, napravuje a varuje. Prázdné veselí hlupáků nedosahuje ničeho, co by mělo trvalou hodnotu.

7,6 Smích hlupáka zní jako praskot trní pod hrncem; je okázalý a hlučný, ale neužitečný. Hořící trní může praskat, křupat a bouchat, ale není dobré palivo. Nezahřeje a jeho plamen brzy uhasne. Je to hluk bez efektu, pěna bez podstaty.

7,7 Dokonce i moudrý se chová hloupě, když se z něj stane podvodný utlačovatel. Je posedlý mocí a ztrácí smysl pro rovnováhu a zdrženlivost. Všichni, kdo si libují v úplatcích a korupci, si zničí svou vlastní mysl. Jakmile se jednou shrbí, aby přijali úplatek, ztrácejí sílu činit nepodjatá rozhodnutí.

7,8 Šalomounovi připadalo, že konec čehokoli je lepší než jeho počátek. Snad měl na mysli nesmírnou netečnost, kterou je třeba překonat, aby bylo možné začít s nějakým projektem, a také na dřinu a kázeň, kterých je v počátečních fázích tolik zapotřebí. V protikladu pak stojí pocit úspěchu a uspokojení, které doprovázejí dokončení projektu.

Nicméně není třeba zvláštního vhledu, aby si člověk uvědomil, že toto pravidlo neplatí vždy. Konec *spravedlivých* skutků je lepší než počátek, ale konec, tedy důsledek, hříchu je horší. Poslední dny Jóba byly lepší než jeho počátek (Jb 42,12), ale konec ničemu je nepopsatelně strašlivý (Žd 10,31).

Kazatel se dostává na pevnější půdu, když říká, že trpělivost je lepší než povýšenost. Trpělivost je přitažlivá ctnost, zatímco pýcha je základ každého hříchu. Trpělivost se Bohu líbí (Ř 5,4), zato pýcha vede ke zkáze (Př 16,18).

7,9 Dále jsme varováni před sklonem dávat průchod zlosti. Takový nedostatek sebekontroly odhaluje nespornou slabost charakteru. Kdosi řekl, že velikost člověka lze posoudit podle toho, kolik snese, než ztratí nervy. A pokud v sobě chováme zášť a roztrpčení, projevujeme se jako hlupáci. Rozumní lidé si nezkazí život takovým nesmyslným chováním.

7,10 Další hloupou činností je žít v minulosti. Pokud neustále pějeme o „starých zlatých časech“ a přejeme si, aby se vrátily, protože byly o tolik lepší, pak žijeme v nereálném světě. Lepší je čelit okolnostem tak, jak jsou, a navzdory tomu žít vítězně. Je lepší zapálit svíčku než proklínat temnotu.

7,11 Šalomounově myšlence o moudrosti a dědictví lze rozumět několika způsoby. Zprv je dobrá jest moudrost se statkem (BKR); umožňuje člověku, aby pečlivě spravoval odkázaný majetek. Zadruhé moudrost je dobrá jako dědictví (ČSP); pokud by si někdo mohl vybrat pouze jedno dědictví, pak by moudrost byla dobrá volba. Zatřetí moudrost je stejně dobrá jako dědictví; je zdrojem bohatství. Rovněž je výhodou pro ty, kdo vidí slunce, tj. ty, kdo žijí na zemi. Proč je tomu tak, vysvětluje verš 12.

7,12 Moudrost připomíná stříbro v tom smyslu, že obojí poskytuje svým způsobem ochranu a bezpečí. Stříbrem se člověk může zajistit proti fyzickým a finančním ztrátám, zato moudrost poskytuje navíc ochranu před morálním a duchovním poškozením. Proto stojí moudrost výše; zachovává nejen materiální bohatství těch, kdo ji mají, ale i jejich život.

Když si připomeneme, že Kristus je Boží moudrost a že ti, kdo nacházejí jeho, nacházejí život, pak je patrné, jak je moudrost nekonečně vyšší. V Kristu jsou skryty veškeré poklady moudrosti a poznání (Ko 2,3).

7,13 Moudrý člověk přemýšlí o Boží svrchovanosti nad všemi záležitostmi. Pokud on něco pokřivil, kdo to bude mocí narovnat? Řečeno jinak, kdo se může úspěšně postavit jeho vůli? Jeho výnosy jsou neměnné a nepodléhají lidské manipulaci.

7,14 Když Bůh utváří naše životy, dopouští na nás období zdaru a období trápení podle toho, jak je to vhodné. Když přijde blaho, měli bychom být šťastní a těšit se z něj. V den zlý bychom si měli uvědomit, že Bůh sesílá dobré a zlé, štěstí a těžkosti, takže člověk neví, co se stane dále. To může být milosrdenstvím i frustrací.

Nebo tím může být myšleno, že Bůh mísí dobré se zlým, aby u něj lidé nehledali chyby.

Ať již tak či onak, je zřetelné, že závěry jsou „pod sluncem“. Nepozvedávají se nad tělo a krev.

7,15 Pro situace, kdy se setkáme s něčím neočekávaným, paradoxním a překvapujícím, má angličtina výraz „teď už jsem viděl všechno“ (*now I've seen everything*). To měl zřejmě na mysli i Šalomoun. Během svého prázdného života viděl všechny možné protiklady. Viděl spravedlivé lidi, kteří zemřeli mladí, a ničemy, kteří se dožili vysokého stáří.

7,16 Kazatel nedokázal najít pevně stanovený vztah mezi spravedlností a požeňáním na straně jedné a hříchem a trestem na straně druhé, a proto se rozhodl, že nejlepší strategií bude vyhnout se krajnostem. Tento povrchní, nebiblický závěr je znám jako „pravidlo zlaté střední cesty“.

Když se člověk vyhne krajní spravedlnosti a nadměrné moudrosti, unikne možná předčasná zkáza. – To samozřejmě není pravda. Božím standardem pro jeho lid je nehřešit (1J 2,1). A jeho zárukou pro ně je, že jsou nesmrtelní, dokud jejich dílo není dokonáno.

7,17 Další nebezpečí podle Šalomouna představovala krajní ničemnost. Lehkovážný člověk může být vyřazen předčasně. Strategie zlaté střední cesty je tedy ideálem, o který bychom měli usilovat, praví Kazatel.

Je jasné, že se jedná o lidské úvahy, nikoli o Boží zjevení. Bůh nemůže hřích tolerovat. Jeho normou je vždy dokonalost.

7,18 Podle Kazatele je nejlepší držet se toho, že spravedlivý může předčasně zemřít, a přitom nezapomínat ani na protiklad, tedy sebezničení požitkáře. Ten, kdo se bojí Boha (a jde zlatou střední cestou), unikne z obou pastí.

Tato rada nesprávně ukazuje, že snad Bůh toleruje umírněný hřích a nespravedlnost. Byl to však závěr Šalomounových pozorování pod sluncem. Jestliže na to nebudeme pamatovat, budeme zmateni takovou světskou filozofií.

7,19 Šalomoun věří, že moudrost zajišťuje více síly a ochrany než deset mocných ve městě, což prostě znamená, že moudrost je silnější než ozbrojená moc. Bůh není nutně na straně největších vojenských jednotek.

7,20 Skutečnost, že tento verš začíná slo-

vem „vždyt“, naznačuje, že nutně navazuje na verš předcházející. O jakou souvislost se však jedná? Všichni potřebujeme moudrost, jak ji Kazatel popisuje, protože jsme všichni nedokonalí. Není nikdo, kdo by byl sám v sobě absolutně spravedlivý, kdo by vždy činil dobro a nikdy nehřešil.

Obecně se má za to, že verš 20 mluví o všeobecnosti hříchu, a to je oprávněná aplikace. Nicméně v kontextu, jak píše Leupold, tento verš říká, proč potřebujeme užší spojení s moudrostí, která byla právě popsána.³⁰

7,21 Zdravý smysl pro naši vlastní nedokonalost nám pomůže vyrovnat se s kritikou. Pokud zaslechne otroka, jak nás proklíná, a třebaže je v mnohem nižším společenském postavení, vždy můžeme být rádi, že nás nezná lépe, protože pak by měl k proklínání důvodů mnohem více!

Když Šimeí proklínal Davida, Abišaj mu chtěl srazit hlavu, ale Davidova odpověď naznačuje, že Šimeího proklínání možná nebylo bez příčiny (2S 16,5–14).

7,22 Měli bychom stále pamatovat, že jsme se sami provinili tím samým. Mnohokrát jsme sami ve svém srdci proklínali druhé. Sotva můžeme od druhých očekávat, že budou dokonalí, když sami jsme tak nedokonalí.

To je jeden z pocitů marnosti perfekcionisty. Chce, aby všechno a všichni byli dokonalí, ale sám žije v nedokonalém světě a nemůže dosáhnout cíle, který stanovuje druhým.

7,23 Kazatel využil svou mimořádnou moudrost, aby prozkoumal všechny oblasti života. Chtěl být dost moudrý na to, aby vyřešil všechny záhady a rozmotal všechna zamotaná klubička. Ale protože podnikal všechna svá zkoumání bez Boha, zjistil, že definitivní odpovědi nemá. Bez zvláštního zjevení zůstává život neřešitelnou hádankou.

7,24 Vysvětlit věci tak, jak jsou, je vzdálené, nepřístupné a velmi hluboké. Svět je plný tajemství. Říše neznámého zůstane neprozkoumána. Sužují nás záhady a nezodpovězené otázky.

7,25 I když Šalomoun nenašel odpovědi, tvrdošíjně stále hledal větší moudrost, hledal řešení rovnice lidského bytí. Chtěl porozumět ničemnosti a bláznovství, dokonce pomate-

nosti a ztřeštěnosti, tedy proč se lidé vydávají prostopášnosti a hanbě.

7,26 V souvislosti s tím měl především na mysli zhýralou ženu či prostitutku – ženu, jejíž vliv je trpčí než smrt. Její mysl je plná záluďných způsobů, jak polapit muže. Koho sevře ve svých spárech, je jakoby spoután řetězy. Každý, kdo se chce líbit Bohu, by před ní měl utíkat, ale ona určitě zkříží cestu muži, který si pohrává s hříchem, a on upadne do její pasti.

Je také možné, že tato žena může být obrazem světa či světské moudrosti (Ko 2,8; Jk 3,15).

7,27–28 Verše 27–29 zřejmě vyjadřují Šalomounovo zklamání nad svými bližními. Když se poprvé s někým setkal, měl velká očekávání, ale když daného člověka poznal lépe, jeho naděje zmizela. Nikdo jeho ideál nesplnil. Možná potkal někoho, kdo byl docela přitažlivý. Myslel si, *musím ho poznat více. Rád bych s ním navázal úzké osobní přátelství.* Ale čím více nového známého poznával, tím více ztrácel iluze. Zjistil, že neexistuje nikdo jako dokonalý cizinec, a že důvěrnost *opravdu* plodí pohrdání.

Šalomoun se rozhodl, že sečte celkový počet přátelství, v nichž našel jakousi míru skutečné spokojenosti a splněných nadějí. Kolik ze všech těch lidí, které znal, považoval za své opravdové „sprízněné duše“?

Opakovaně hledal dokonalého člověka, ale nikdy se mu nikoho nepodařilo najít. Každý, koho potkal, měl nějaké nedostatky nebo slabosti charakteru.

Zjistil jen to, že dobří lidé jsou vzácní a dobré ženy ještě vzácnější. Mezi tisíci muži našel jednoho, který se blížil jeho ideálu, tj. muže, který byl věrný, spolehlivý a nezištný kamarád.

Nicméně mezi tisíci ženami nedokázal nalézt ani jedinou, která by ho zaujala jako někdo, kdo se aspoň přibližuje ideálu. Mezi tolika lidmi takovou ženu nenašel. Tak šokující projev mužského šovinismu je pro nás dnes nepochopitelný a urážlivý, to však díky tomu, že se naše soudy zakládají na křesťanských zásadách a hodnotách. Ortodoxního Žida, který každý den děkoval Bohu, že se nenarodil

jako žena, by to nepřekvapilo. Nešokovalo by to lidi některých kultur, v nichž se na ženy pohlíží jako na otrokyně či majetek muže.

Komentátoři zkoušejí výkladovou gymnastiku, aby zmírnili sílu Šalomounových tvrdých slov, ale jejich dobře myšlená snaha je nesprávně zaměřená. Skutečností zůstává, že Kazatel opravdu měl na mysli to, co řekl. A jeho závěr sdílejí muži po celém světě, jejichž náhled je pozemský a tělesný.

Šalomounův pohled na ženy byl velmi jednostranný. G. Campbell Morgan předložil vyrovnanější stanovisko, když napsal:

Vliv žen je velmi silný, ať v dobrém či ve zlém. Jednou jsem slyšel jednoho z nejbysřejších pozorovatelů, jak říká, že žádné velké hnutí v lidských dějinách se neobešlo bez vlivu ženy. Nevím, zda je možné tak úžasný výrok potvrdit, ale věřím, že je na něm kus pravdy. Stejně tak je pravda, že podíl, který mají ženy na zkaženosti lidského pokolení, je hrozný. Když jsou ženy národa vznešené, je život národa udržován při síle. Když jsou zkažené, je i národ zatracený. Žena je poslední baštou dobrého či zlého. Je schopna největšího soucitu i největší krutosti.³¹

Šalomoun později svůj prohrěšek odčinil, když napsal jednu z nejušlechtlejších literárních poct pro ženu – Přísloví 31. V Kazateli píše z pozemské pláně lidského předsudku, ale v Přísloví 31 píše z vyvýšeného vrcholu Božího zjevení.

S příchodem křesťanské víry žena dosáhla svého maxima ve svém vzestupu k důstojnosti a úctě. Pán Ježíš je jejím nevěrnějším přítelem a osvoboditelem.

7,29 Když Kazatel přemítal nad nekonečným zklamáním z lidí, které potkal, došel správně k závěru, že člověk vypadl ze svého původního stavu. Jak pravdivé! Bůh učinil člověka ke svému obrazu a podle své podoby. Ale člověk hledal mnohé hříšné výmysly, které v něm Boží obraz zmařily a pokřivily.

Dokonce i ve svém padlém stavu má člověk intuitivní hlad po dokonalosti. Prochází životem a hledá dokonalého partnera, dokonalou práci, dokonalé všechno. Ale dokonalost nenajde v druhých ani v sobě. Jeho problém je v tom, že jeho hledání je omezeno na oblast *pod sluncem*. Jen jediný prožil na zemi

dokonalý život, a sice Ježíš Kristus. Nyní je však nad sluncem, vyvýšen po pravici Boží. A Bůh nasycuje hlad člověka po dokonalosti v Kristu – v nikom jiném a ničem jiném.

B. Moudrost pod sluncem (kap. 8)

8,1 I když lidská moudrost nedokáže vyřešit všechny problémy, Šalomoun stále obdivuje moudrého nad všechny ostatní. Nikdo jiný není tak schopný najít skrytý význam věcí. Co se týče Kazatele-krále, moudrost se dokonce odráží ve fyzickém vzhledu člověka. Jeho tvář září a jinak přísné vzezření se změkčí.

8,2 Moudrost učí, jak se chovat v přítomnosti krále, ať se králem myslí Bůh, nebo pozemský vládce. Nejdříve vštěpuje poslušnost. Hebrejšтина druhé části tohoto verše je nejednoznačná, což dokládají následující překlady:

... ale z důvodu přísahy při Bohu (ČSP).

... avšak podle přísahy Boží (BKR).

Přísahou zde může být míněn slib oddanosti vládě nebo Boží přísaha, kterou zmocňoval krále k vládě (např. viz Ž 89,36).

8,3 Nejasnost pokračuje i ve verši 3. Můžeme mu rozumět tak, že radí, abychom bezodkladně odešli z královny přítomnosti, když nastane nepříjemnost. Nebo může radit, abychom ukvapeně *neodcházeli*, ať již v hněvu, neposlušnosti, drzosti nebo při zanechání své práce (ČSP, ČEP, BKR, B21).

Ať je tomu jakkoli, podstatou tohoto textu je to, že není rozumné popudit krále, neboť má velikou moc učinit, co chce.

8,4 Kdykoli král promluví, stojí za jeho slovem pravomoc. Je nejvyšší a nepodléhá výzvě svých poddaných.

8,5 Ti, kdo poslouchají králův příkaz, se nemusí bát, že se králi znelíbí. Moudrost člověka učiní, co je vhodné, a to jak z hlediska správného času, tak i způsobu uposlechnutí králových výnosů.

8,6 Všechno je možné dělat dobrým nebo špatným způsobem, a stejně tak pro všechno může být vhodná nebo nevhodná chvíle. Na člověka těžce doléhá, že ne vždy dokáže správně rozlišit tyto osudové okamžiky.

8,7 Je toho tolik, co člověk nezná nebo nedělá. Nemůže znát budoucnost – co se stane či kdy se co přihodí.

8,8 Nemůže zabránit svému duchu, aby odešel, ani určit přesný čas své smrti. Nemůže být propuštěn z boje – z boje, který proti němu smrt neúprosně vede. Žádným trikem nedostane odklad trestu za svou ničemnost.

8,9 To jsou některé věci, které Kazatel varoval, když zkoumal život pod sluncem, ve světě, v němž jeden člověk utiskuje druhého, v němž panuje nad druhým k jeho škodě.

8,10 Tak velká část života je plytká. Ničema zemře a je pohřben. Jednou podnikl výlet na svaté místo. Nyní, když zemřel, ho lidé chválí za jeho zbožnost ve městě, kde provozoval své ničemné plány. Náboženství se může stát pláštíkem zakrývajícím nepoctivost. To všechno je tak prázdné a nesmyslné.

8,11 Nekonečné odklady soudního procesu a potrestání zločinců pouze podněcují nezákonnost a živí pohrdání soudním systémem. Na jedné straně je důležité zajistit, aby každý obžalovaný měl spravedlivý soud, ale na druhé straně je možné zločince příliš chránit na úkor jeho oběti. Férová a nestranná spravedlnost vykonaná rychle slouží jako odstrašující prostředek zločinu. Naopak nekonečné odročování případu utvrzuje provinilce v jejich rozhodnutí porušovat zákon. Usuzují, že mohou vyvážnout nebo dostanou jen mírný trest.

8,12 Šalomoun sice viděl některé případy, které vypadaly jako výjimky, ale přesto věřil, že ti, kdo mají před Bohem bázeň, z toho vyjdou z dlouhodobého hlediska nejlépe. Dokonce i když se notorický zločinec dožije vysokého věku, pak tato výjimka nevyvrací skutečnost, že spravedlnost nakonec dojde odměny a že cesta provinilce je tvrdá.

8,13 Kazatel byl přesvědčen, že ničema bude nakonec poražen. Tím, že před Bohem nemá bázeň, sám sebe odsuzuje ke krátkému životu. Jeho život je pomíjivý jako stín.

8,14 Zdá se, že Šalomoun se zmítá mezi obecnými pravidly a do očí bijícími výjimkami. Občas se zdá, že spravedliví jsou potrestáni, jako by byli ničemní. A někdy to vypadá, že ničemní jsou odměněni, jako by byli slušnými, spravedlivými občany. Takové přestupování toho, co by mělo být, vedlo filozofa-krále k znechucení nad marností života.

8,15 Co se jeho týče, jedinou logickou strategií je užívat si života, dokud to je možné. Není nic lepšího pod sluncem, než jíst, pít a radovat se. To bude provázet člověka během jeho dřiny po celý jeho život, který mu Bůh na světě dává. Pro Šalomouna neexistuje filozofie odměny po smrti. Chtěl svou odměnu tady a teď hned.

8,16 Proto se Kazatel věnoval hledání všech odpovědí. Trénoval svou mysl při studiu filozofie, byl odhodlán dostat se na kobylku všem životním činnostem – což je úkol, při němž člověk nedopřeje spánek svým očím ani v noci.

8,17 Nakonec zjistil, že Bůh všechno uspořádal tak, aby člověk nedokázal složit dohromady všechny dílky skládačky. Ať se jakkoli snaží, nepodaří se mu to. A bez ohledu na to, jak je chytrý, nedokáže postihnout odpovědi na všechny otázky.

C. Radost ze života pod sluncem (kap. 9)

9,1 V kapitole 9 Kazatel všechno zvážil a zaujal velmi rozsáhlý a vyčerpávající postoj. Viděl, že dobří a moudří lidé, včetně toho, co činí, jsou v Boží ruce. Ale nikdo neví, zda to, co se jim stane, je znamením Boží lásky či nenávisť. Celá budoucnost je neznámá a nepoznatelná a stát se může cokoli.

9,2 Vše je tak záhadné proto, že spravedlivý a ničema, dobrý a zlý, čistý a nečistý, člověk Boha uctívající i neuctívající, ti všichni skončí na stejném místě – v hrobě. Co se týče úniku před smrtí, spravedlivý člověk nemá oproti ničemovi žádnou výhodu. Ti, kdo přisahají, jsou ve stejně svízelné situaci jako ti, kdo se přisahat zdráhají.

9,3 Velká životní pohroma spočívá v tom, že smrt si nakonec vezme všechny. Lidé mohou žít nehorázně a šíleně – a pak přijde smrt. Pokud je smrt koncem existence, co je to jiného než strašná nespravedlnost?

9,4 Dokud člověk žije, má naději; tzn. že se má pořádku na co těšit. V tomto smyslu je živému psu lépe než mrtvému lvu. Zde se o psovi nemluví jako o nejlepším příteli člověka, nýbrž jako o nejnižší, nejnicotnější formě živočišného života.³² Lev je králem zvířat, mocný a nádherný.

9,5 Živí aspoň vědí, že zemřou, ale mrtví nevědí nic o tom, co se děje na světě.

Tento verš neustále využívají falešní učitelé jako důkaz, že duše ve smrti spí, a když člověk vydechne naposled, vědomí přestává existovat. Je ovšem hloupé stavět nauku o životě po smrti na tomto verši či na této knize. Jak již bylo opakovaně zdůrazněno, Kazatel představuje nejlepší závěry člověka, který pátrá po otázkách „pod sluncem“. Předkládá dedukce založené na pozorování a logice, nikoli na Božím zjevení. Jedná se o to, co by si moudrý člověk mohl myslet, kdyby neměl Bibli.

Co byste si mysleli, kdybyste viděli umírat člověka a pak byste sledovali, jak se jeho tělo spouští do hrobu a věděli, že se nakonec navrátí v prach? Mohli byste si pomyslet: *To je konec. Můj kamarád teď už nic neví; nemůže si užívat nic z toho, co se děje; zapomněl a brzy bude zapomenut.*

9,6 A tak tomu podle Šalomouna je. Jakmile člověk zemře, už není láska, nenávisť, žárlivost či jiná lidská emoce. Již nikdy nebude mít podíl na žádné činnosti či zážitku na světě.

9,7 Kazatel se znovu vrací ke svému základnímu závěru: žij svůj život, měj se dobře, těš se z jídla, potěšuj své srdce vínem. Bůh již našel zalíbení v tom, co děláš. U něho je všechno v pořádku.

9,8 Nos veselé oblečení, nikoli smuteční oděv. A na hlavu si dej raději parfém než popel. Někteří lidé se domnívají, že svět byl stvořen pro zábavu a veselí, a Šalomoun byl stejného názoru.

9,9 Radostí manželského života by se mělo využívat až do dna, dokud to jde. Stejně je to prázdný a marný život, takže nejlepší je z něj vyzdímat co nejvíc. Užijte si každý den, protože to je všechno, co dostaneš ze své námahy a strastí.

Verše 7–9 jsou až nápadně podobné oddílu v eposu o Gilgamešovi, starověkém babylonském záznamu o nemoralnosti a velké potopě:

Neboť bohové stvořili člověka
a smrt pro člověka nařídili,
život drží ve svých rukou,
tak si, Gilgameši, naplň břicho.
Dnem i nocí se raduj,
každý den si naříd' radost,

dnem i nocí vyváděj a buď veselý,
nechť je tvůj oděv zářivý,
tvá hlava čistá, omytá vodou.
Tuž po dětech, které máš ve své ruce.
A těš se ze své ženy na svém klíně.³³

Význam děl netkví v tom, že by jedno od druhého opisovalo, nýbrž že lidská moudrost pod sluncem vede ke stejnému závěru. Byl jsem ohromen touto skutečností, když jsem četl shrnutí Denise Alexandra k tomu, co nám dnes nabízí humanismus:

Humanistický model se jeví jako příliš velké sousto. Jako zástupce generace pozdního dvacátého století, které ještě není třicet, jsem nejprve žádán, abych věřil, že jsem výsledkem čistě náhodného evolučního procesu. Jedinými nutnými podmínkami pro tento proces jsou přítomnost hmoty, času a náhody. Protože nějakým záhadným rozměrem osudu jsem já a další lidé jedinými fyzickými strukturami, které byly obdávány vědomím své vlastní existence, předpokládá se, že o sobě a ostatních lidech budu smýšlet jako o něčem hodnotnějším, než jsou jiné fyzické struktury jako např. králíci, stromy či kameny, třebaže za sto let budou atomy mého zetlelého těla sotva odlišitelné od jejich. Dále se má za to, že množství atomů vibrujících v mé hlavě má větší význam než atomy v hlavě králíka.

Zároveň mi tvrdí, že smrt je konec života. Na časových váhách evoluce je můj život pára, která brzy zmizí. Jakékoli pocity spravedlnosti či nespravedlnosti, které mohu v tomto životě mít, veškeré mé snahy, má největší rozhodnutí, budou nakonec pohlcena v neustávajícím pochodu času. Za několik miliónů let pouhá kapka ve srovnání s celými dějinami Země, paměti největší literatury, největšího umění, největších životů, bude pohřbena v neúprosném zániku Druhého zákona termodynamiky. Hitler a Martin Luther King, James Sewell a František z Assisi, Mao Ce-tung a Robert Kennedy, všichni budou zapomenuti v nemyslitelné prázdnotě.

Říkají mi, abych z toho vytřískal co nejvíc. Třebaže mám silné pocity transcendentce, hluboký smysl toho, že jsem více než jen slepý rozmar evoluce, musím přesto na takové tíživé otázky zapomenout a zabývat se skutečnými problémy, jak žít odpovědně ve

společnosti. I když má práce zahrnuje studium lidského mozku jako stroje, který se neliší od jiných strojů přírody, přesto musím věřit, že člověk má nějakou zvláštní vnitřní hodnotu, která převyšuje hodnotu zvířat. A zatímco mi mé city říkají, že to může být pravda, nedostává se mi žádného objektivnějšího důvodu, proč bych tomu měl věřit.³⁴

9,10 Zásadu desátého verše, jednoho z nejznámějších veršů v celé knize, často používají věřící, aby povzbudili k horlivosti a svědomitosti v křesťanské službě; taková rada je zdravá. Nicméně text v této souvislosti vybízí k tomu, aby se člověk chopil každého možného potěšení a radosti, dokud může, protože nebude moci pracovat, vynalézat, myslet nebo cokoli znát v podsvětí, kam neodvratně směřuje.

Rada udělená v tomto verši je vynikající, ale důvod je naprosto špatný! Přesto je třeba tuto radu omezit na činnosti, které jsou samy o sobě zákonné, užitečné a budující.

9,11 Další jev, který Kazatel vyzoroval, byl ten, že štěstí a náhoda hrají v životě velkou roli. Závod vždy nevyhraje nejrychlejší běžec. Bitvu nevyhrají vždy nejdovážnější vojáci. Nejmoudřejší se ne vždy těší z nejlepších pokrmů. Nejchytřejší nejsou vždy nejbohatší. A ani ti nejschopnější to nedotáhnou vždy na prezidenta. Smůla jde v patách všem. Čas a nahodilost jsou aspekty hrající významnou úlohu při úspěchu a selhání. Když miliardáře J. Paula Gettyho požádali, aby vysvětlil svůj úspěch, řekl: „Někteří lidé ropu najdou a jiní ne.“

9,12 A nikdo neví, kdy na něj dolehne neštěstí. Jako ryby chycené do sítě nebo ptáci polapení do pasti je člověk přemožen neštěstím či dokonce smrtí. Nikdy neví, na které kulce je vyryto jeho jméno.

9,13–15 Další bolest srdce v životě způsobuje skutečnost, že moudrost není vždy oceněna. Názorný příklad: Bylo malé město s nemnoha obyvateli, a tedy slabě chráněno. Mocný král je obklíčil se svým dělostřelctvem a chystal se prolomit zdi.

Když se situace zdála beznadějná, předstoupil nuzný, ale velice moudrý muž, který město svým plánem zachránil. V daném oka-

mžiku byl hrdina, ale velice brzy na něj zapomněli.

9,16 Kazatele trýznilo, že moudrost je sice lepší než moc, přesto se radou nuzného muže opovrhuje. Jakmile byla krize zažehnána, nikoho nezajímalo, co říkal.

Toto podobenství má určitě evangelizační nádech. Město je jako duše člověka, malé a bezbranné. Velkým králem je Satan, hodlající vniknout a ničit (2K 4,4; Ef 2,2). Vysvoboditelem je Spasitel – chudý (2K 8,9) a moudrý (1K 1,24; Ko 2,3). Třebaže poskytl vysvobození, jak málo si ho člověk ctí a váží! Většina lidí na světě žije, jako by nikdy nezemřel. Také křesťané jsou často nedbalí a nepřipomínají si ho způsobem, který určil, tj. Večeří Pánovou.

9,17 Navzdory lidskému nevděku a lhostejnosti stále platí, že slova moudrého vyslechnutá v klidu jsou hodnotnější než řvoucí tirády mocného vládce nad hlupáky.

9,18 Moudrost je víc než zbraně a munice. V 2S 20,14–22 čteme o tom, jak moudrá žena zachránila město Abel-bét-maaku, když ho oblehl Jóab.

Ale jeden hříšný hlupák může zničit mnoho dobrého, které vykonal moudrý člověk, podobně jako malé lišky zničí vinici.

D. Moudrý a blázen pod sluncem (kap. 10)

10,1 Když mouchy uvíznou v mastičkářově oleji a pojdou, způsobí, že mast bude páchnout. A v tomto nacházíme podobnost s lidským chováním. Člověk si může vybudovat pověst moudrosti a cti, ale může si ji zničit jediným špatným krokem. Lidé si zapamatují jednu malou nerozváženost a zapomenou na léta hodnotných výsledků. Jakýkoli člověk může zničit svou pověst, když na veřejnosti vyřkne tři nevhodná slova.

10,2 Pravice se obvykle považuje za zručnější, kdežto levice za neohrabanější. Moudrý člověk zná správný způsob, jak něco provést; hlupák je neohrabaný brídil.

10,3 I když blázen dělá něco obyčejného, např. jde po cestě, dává najevo, že mu chybí selský rozum. Každému dává najevo, že je blázen, což může znamenat, že druhým říká, jak jsou hloupí, nebo že projevuje vlastní ne-

vědomost ve všem, co dělá. Zde jde pravděpodobně o druhou možnost.

10,4 Pokud proti tobě vládce vzplane hněvem, nejlepší je neodejít rozzlobený. Lepší je být mírný a poddajný. To ho spíše uklidní a odčiní velké chyby (B21).

10,5–6 Další nesrovnalost, která trápila Šalomouna v tomto převráceném světě, pramenila z nemoudrých rozhodnutí a nespravedlností pocházejících od panovníka. Často jsou na místa dosazeni lidé bez odpovídající kvalifikace, zatímco schopní promarnují svůj talent na podřadných úkolech.

10,7 Tak otroci často jezdí na koních, zatímco knížata musí cestovat po svých. Taková nespravedlnost existuje v politice, průmyslu, armádě a také v náboženském životě.

10,8 Kdo kope jámu, aby uškodil druhým, se sám stane obětí vlastní zlomyslnosti. Zlo se svému původci vrátí.

Kdo boří kamennou zeď, ať již z důvodu nezákonného vniknutí, rozpustilosti nebo aby posunul hranice majetku, může očekávat, že ho uštkne had nebo že za to bude nepříjemně pykat.

10,9–10 Dokonce i k legitimním činnostem se váže riziko. Dělníka v kamenolomu ohrožuje nebezpečí, že mu ublíží kameny a dřevo-
rubce ohrožuje jeho sekera.

Je dobré pracovat s ostrými nástroji, protože jinak si práce vyžádá mnohem více síly. Čas strávený broušením sekery bohatě vynahradí čas a úsilí ušetřené při práci. Moudrost učí využívat zjednodušení a zařízení usnadňující práci. Jak přeložil Leupold: „Moudrost připravuje cestu úspěchu.“³⁵

10,11 K čemu je zaklínač, pokud had uštkne dřívě, než začne zaklínání? Nebo bychom mohli říct, proč zamykat stáj, když je kůň už ukradený? Věci je často potřeba udělat včas, aby měly smysl a byly účinné.

10,12–13 Moudrá slova přinášejí člověku přízeň, protože jsou laskavá. Slova hlupáka zapříčiní jeho pád. Může začít neškodnými nesmysly, ale až skončí, je zapleten ve zlé ztřeštěnosti.

10,14 Blázen neví, kdy přestat. Slova, slova, slova. Pořád mluví, jako by věděl všechno, ale neví. Jeho nekonečné povídání téměř

nevyhnutelně zahrnuje vychloubání se tím, co podnikne v budoucnu. Je jako bohatý blázen, který řekl: „Zbořím své stodoly, postavím větší a tam shromáždím všechno své obilí a zásoby. A řeknu své duši: Duše, máš hodně zásob na mnoho let; odpočívej, jez, pij, raduj se“ (L 12,18–19). Ale neví, co se stane. Bylo by lepší, kdyby řekl: „Bude-li Pán chtít, budeme naživu a uděláme to a ono“ (Jk 4,15).

10,15 Takový vyčerpává sám sebe neefektivní a neplodnou prací. Nevidí ani to, co je zřejmé, nebo nenachází cestu k něčemu tak výraznému, jako je město. Možná bychom mohli dodat, že ani nemá na to, aby šel dovnitř, když prší. Jeho nevědomost v tak prostých otázkách činí jeho plány do budoucna o to směšnějšími.

10,16–17 Běda zemi, jejíž panovník je nezralý a snadno ovlivnitelný jako dítě a jehož zákonodárci hýří již zrána, místo aby se věnovali svým povinnostem.

Šťastná země, jejíž král je člověk charakterní a ušlechtilý a v níž i ostatní vůdci projevují slušnost a sebeovládání tím, že jedí kvůli posílení, a nikoli, aby si jen užívali.

10,18 Trvalá lenost a nedbalost způsobí, že dům spadne, ať již dům symbolizuje vládu nebo osobní život. Každá střecha bude prosakovat, pokud vlastník nezajistí pravidelnou údržbu.

10,19 Čas jídla je časem štěstí. Víno dodá životu jiskru. Peníze dají odpověď na všechno.

Opravdu se Šalomoun domníval, že peníze představují klíč k veškerému potěšení? Možná si jen myslel, že za peníze si člověk může koupit všechno, co potřebuje ve vztahu k jídlu a pití. Nebo jen citoval opilé vládce z verše 16 poté, co byli varováni před tím, kam jejich výstřednosti povedou (v. 18). Kdosi poznamenal, že za peníze lze koupit všechno s výjimkou štěstí a že jsou vstupenkou všude kromě nebe. Život člověka nespočívá v množství toho, co vlastní.

10,20 Buďte opatrní a nemluvte zle proti králi či jeho bohatým podřízeným. Můžete si myslet, že to nikdo neslyší. Ale i zdi mají uši a nějaký neočekávaný ptáček může donést vzkaz do královského paláce. „Nerozvážnost roztahuje křídla.“

E. Šíření dobra pod sluncem (11,1–12,8)

11,1 Chléb zde symbolicky představuje obilí, z něhož se vyrábí. Posílat chléb po vodě může mít souvislost se setím v zátopových oblastech nebo s prodejem obilí po moři. V každém případě tento verš říká, že šíření dobra vyústí ve štědroutnost v době sklizně.

Tento verš platí i o evangelii. Když se dělíme o chléb života, nemusíme vidět okamžité výsledky, ale konečná žeň je jistá.

11,2 Dát podíl sedmi nebo i osmi naznačuje dvě věci – neomezenou štědrost nebo různorodost v podnikání. Pokud měl Kazatel na mysli první možnost, pak vyjadřuje, že bychom měli prokazovat nevypočítavou dobrotu, dokud můžeme, protože může nastat doba pohromy a neštěstí, kdy to nebude možné. Většina lidí šetří pro zlý den; tento verš naopak radí osvojit si ducha neomezené hojnosti právě kvůli nejistotám v životě.

Myšlenkou může také být to, abychom nedávali všechna vajíčka do jednoho košíku. Investujte do různých podniků, takže pokud jeden selže, budete stále moci pokračovat s ostatními. Tomuto se říká diverzifikace.

11,3 Třetí verš pokračuje v předchozí myšlence, především ve vztahu k neznámému zlu, které se může na zemi přihodit. Naznačuje, že u životních pohrom panuje jistá nevyhnutelnost a konečnost. Se stejnou jistotou, s jakou se mračna naplněná deštěm vyprázdňují na zem, dopadnou na lidské syny strasti a zkoušky. A jakmile je strom jednou skácen, zůstane padlým vládcem. Jeho osud je zpečetěn.

Širší aplikaci daného verše představuje tato báseň:

Jak strom spadne, tak musí ležet,
jak člověk žije, tak musí i zemřít,
jak člověk zemře, takový musí být
po celá léta věčnosti.

John Ray

11,4 Je možné být až příliš opatrný. Pokud čekáte, až nastane dokonalá příležitost, nic neuděláte. Obvykle přijdou nějaké mraky a nějaký vítr. Pokud čekáte na naprosté bezvětrí, nikdy na polích nezasejete. Pokud čekáte, až určitě nebude pršet, pak plodiny shnijí dřívě, než je sklídíte. Člověk, který čeká na jistotu, bude čekat věčně.

11,5 Nevíme všechno, a proto se musíme protloukat s takovým poznáním, jaké máme. Nerozumíme pohybům větru ani tomu, jak se tvoří kosti v lůně těhotné ženy. Také nerozumíme tomu, co Bůh činí nebo proč to činí.

11,6 Protože to nevíme, pak je nejlepší strategií naplnit den všemožnou plodnou prací. Nemůžeme vědět, které činnosti budou prospěšné. Možná všechny.

Při šíření Božího slova je úspěch zaručen. Stále však platí, že některé metody jsou účinnější než jiné. Měli bychom tedy být v křesťanské službě neúnavní, všestranní, důmyslní a věrní.

Rovněž bychom měli zasévat zrána našeho života a nepolevovat navečer. Jsme povoláni k trvalé službě.

11,7–8 Světlo může znamenat jasné a zářivé dny mládí. Je skvělé být mladý – zdravý, silný a plný života. Avšak nehledě na to, z kolika let energie a blahobytu se člověk těší, měl by si uvědomovat, že určitě přijdou dny temné. Bolesti a potíže stáří se nevyhnutelně dostaví. Je to pochmurné, prázdné období života.

11,9 Jen stěží lze poznat, zda je verš 9 upřímnou radou nebo cynismem starého muže, který přišel o iluze. Čiň, po čem touží tvé srdce, a shlédni tolik, kolik budeš moci. Ale pamatuj si, že nakonec tě Bůh přivede k soudu, tj. soudu stáří, které Šalomounovi připadalo jako pomsta za hříchy mládí.

11,10 Dokud jsi mladý, maximalizuj radost a minimalizuj smutek a potíže. (Zlo zde spíše představuje těžkosti než hříchy.) Dětství a mládí (B21) jsou marnost, protože trvají jen krátce.

Nikde jinde v literatuře nenajdeme klasičtější popis stáří než v první polovině dvanácté kapitoly. Význam neleží na povrchu, protože se jedná o alegorii. Nicméně brzy se vynoří obraz vetchého starce, chodícího senilního muzea, šourajícího se neodvratně do hrobu.

12,1 Smutný obraz stáří a vysokého věku je varováním pro mladé lidi, aby pamatovali na svého Stvořitele ve dnech svého mládí. Všimněte si, že Šalomoun neříká svého Pána nebo Spasitele nebo Vykupitele, ale svého Stvořitele. To je jediný způsob, jímž Šalomoun mohl poznat Boha ze svého úhlu pohle-

du pod sluncem. Ale i tak je tato rada dobrá. Mladí by *měli* pamatovat na svého Stvořitele dříve, než nastane soumrak jejich života, kdy dny jsou zlé a kruté a roky naprosto postrádají zalíbení a radost. Práním každého mladého člověka by měla být touha vyjádřená v následujících řádcích:

Pane, v plnosti své síly
bych chtěl být pro tebe silný;
zatímco běžím každým potěšením,
k tobě by měla stoupat má píseň.

Nechci dát své srdce světu
a až potom svědčit o tvé lásce;
nechci cítit, jak mě opouští síly,
a teprve pak ti začít sloužit.

Nechci se vydat za světskými záležitostmi
s rychlou, okřídlenou horlivostí:
a potom se pomalu s bolavýma nohama
škrábat do nebeského kopce.

Tobě nepřísluší mé slabé tužby,
má chudší, přizemnější část!
Tobě nepřísluší mé uhasínající plameny,
popel mého srdce.

Vyvol si mě v mém zlatém čase,
na mých radostech se podílejí!
Tobě ať patří sláva mých nejlepších let,
plnost mého srdce.³⁶

Thomas H. Gill

12,2 Stáří je období, v němž světla pohasínají, a to jak fyzicky, tak citově. Dny jsou chmurné a noci dlouhé. Zabydlují se chmury a deprese.

I raná léta měla určitý podíl deště, tj. strastí a překážek. Ale pak vyšlo slunce a duch se rychle otřepal. Nyní se zdá, že slunečné dny jsou tytam, a po každém dešti se objevují mraky s příslibem dalšího lijáku.

Mládí je čas, v němž je třeba pamatovat na Stvořitele, protože tehdy slunce, měsíc a hvězdy neztemní a mraky se po dešti nevracejí.

12,3 Tělo starého člověka je zde znázorněno jako dům. Strážci domu jsou paže a ruce, kdysi silné a aktivní, nyní vrásčité, zkroucené a třesoucí se Parkinsonem.

Udatní muži jsou nohy a stehna, již ne protáhlé a atletické, ale křivé jako závorcky, jako by se podlamovaly pod tíhou těla.

Mlečky přestanou pracovat, protože ubyly, tj. zuby už nejsou schopné kousat, protože je příliš málo zubů nahoře, které by se setkaly se zuby dole. Zubař by řekl, že se jedná o nedostatečný skus.

Ty, kdo se dívají skrze průduchy, budou temné. Zrak postupně pohasíná. Nejprve bylo třeba bifokálních brýlí, pak trifokálních a nakonec operace šedého zákalu. Nyní oči přečtou jen zvlášť velká písmena za použití lupy.

12,4 Dveře do ulice jsou zavřené. To samozřejmě znázorňuje uši. Všechno se musí neustále opakovat. Hlasité zvuky, jako je mletí mlýna, jsou nyní tiché a nevýrazné.

Starý člověk trpí nespavostí. Vstává velmi časně, kdy první ptáci začínají cvrlikat nebo kohouti kokrhát.

Všechny popěvky budou přidušeny; hlasivky jsou opotřebované. Hlas je chraplavý a roztřesený a na zpěv nelze ani pomyslet.

12,5 U starých lidí se rozvine akrofobie neboli strach z výšek, ať se již jedná o žebřík, vyhlídku z vysokých budov nebo let letadlem.

A na cestě je postrach. Stařec ztrácí sebe-důvěru a bojí se jít sám nebo jít ven v noci.

Kvetoucí mandloň se obecně považuje za symbol bílých vlasů, nejprve bohatých, později padajících k zemi.

Kobylku lze vyložit dvěma způsoby. Zprv je kobylka břemeno (B21), tzn. že i nelehčí předměty jsou pro starého člověka příliš těžké. Nebo sotva se vlekoucí kobylka (ČSP) je karikaturou starého muže, sehnutého a pokrouceného, šourajícího se trhavými, nepředvídatelnými pohyby.

Všechna chuť se ztratí (B21) v tom smyslu, že přirozené chutě zeslábnou nebo naprosto vymizí. Jídlo už nemá chuť či říz a vytrácejí se základní chutě. Sexuální vitalita je pryč.

K tomuto degenerativnímu procesu dochází, protože člověk se ubírá do svého věčného domu smrti a hrobu, a již brzy půjde ulicemi jeho smuteční průvod.

12,6 A proto rada moudrého muže zní, aby chom pamatovali na svého Stvořitele, než se

přetrhne stříbrný provaz a než praskne zlatá mísa, než se roztříští džbán nad zřídlem a zlomí se kolo u studny. Je těžké určit přesný význam všech těchto symbolů.

Přetržení stříbrného provazu se zřejmě vztahuje na přetržení křehkého vlákna života, když duch opouští tělo. Slepá básnička tomu tak zřejmě rozuměla, když napsala:

Jednoho dne se stříbrný provaz přetrhne
a již nebudu zpívat jako nyní.

Ach, ale ta radost, až se probudím
v paláci mého Krále.³⁷

Fanny J. Crosbyová

Zlatá mísa se považuje za lebeční dutinu a její prasknutí je poetickým vyjádřením, že v okamžiku smrti ustává myšlení.

Roztříštěný džbán a zlomené kolo by společně mohly symbolizovat oběhový systém a zastavení systolického a diastolického krevního tlaku.

12,7 Dostavuje se posmrtná ztuhlost. Pak začíná návrat těla v prach, zatímco duch se vrací k Bohu, který jej dal. Tak se to aspoň jevilo Šalomounovi. V případě věřícího je jeho závěr pravdivý. Avšak duch nevěřícího odchází do podsvětí, kde čeká na soud u velkého bílého trůnu. Poté se tělo sjednotí s duchem a celý člověk bude vhozen do ohnivého jezera (Zj 20,12–14).

12,8 A tak se Kazatel okruhem dostává opět tam, kde začal – u základního principu, že život pod sluncem je marnost, nesmyslný, marný a prázdný. Jeho patetický refrén nám připomíná malou holčičku, která šla na jarmark a velmi dlouho tam stála.

Chtěla jsem, aby hudba hrála navždy;
zůstala jsem na jarmarku příliš dlouho?
Chtěla jsem, aby byl klaun stále vtípný;
zůstala jsem na jarmarku příliš dlouho?
Koupila jsem si modré stuhy, jimiž bych
si svázala vlasy,
ale nenašla jsem nikoho,
koho by to zajímalo.
Kolotoč začíná zpomalovat;
zůstala jsem na jarmarku příliš dlouho?

Chtěla jsem žít v karnevalovém městě,
se smíchem a láskou na každém kroku.
Chtěla jsem, aby mí přátelé byli senzační
a duchaplní.

Chtěla jsem, aby to někoho zajímalo.
 Mé modré stuhy byly zářivé a nové,
 ale zjistila jsem, že už nejsou modré.
 Kolotoč se mi začíná vysmívat —
 zůstala jsem na jarmarku příliš dlouho?
 Nelze nic vyhrát a nikdo mě nechce —
 zůstala jsem na trhu příliš dlouho?³⁸

Billy Barnes

Když jsme zde narazili na Šalomounovu poslední zmínku o prázdnotě života pod sluncem, připomnělo mi to příběh, který vyprávěl E. Stanley Jones. Na palubě lodi viděl velmi korpulentní pár s odulými tvářemi, kteří žili jenom jídlem. Byli v důchodu, měli mnoho – a vlastně nic.

Zlobili se na obsluhu u stolu, že jim nedopřáli zvláštní servis. Zdálo se, že mají strach, aby mezi jednotlivými chody nehladověli. Jejich fyzické chutě jakoby byly to jediné, na čem jim záleželo. Nikdy jsem je neviděl číst knihu či noviny. Mezi jídlem seděli a civěli, zřejmě čekali na další jídlo. Jednou večer jsem je viděl sedět a tupě zírat, a tu se v prázdném mozku muže vynořila skvělá myšlenka. Šel ke krbové římse, vzal vázy, podíval se do nich, a když se vrátil, oznámil ženě novinu: „Jsou prázdné!“ Přiblížil jsem se se smíchem. Měl pravdu: „Jsou prázdné!“ Ale nebyly prázdné pouze vázy! Duše a mysl jich obou byly prázdné. Měli hodně v peněžence, ale byly to prázdné osobnosti. To byl jejich trest. Jejich bezpečím byla nuda – nikde žádné dobrodružství. Rozšiřovalo se jim břicho, ale zužovaly se jim obzory.³⁹

IV. Epilog: Nejlepší věc pod sluncem (12,9–14)

12,9 Kromě toho, že Kazatel byl sám moudrý, sdílel se o své poznání s ostatními. Pokoušel se předat svou moudrost v podobě přísloví, která pečlivě zvážil a vyzkoušel z hlediska přesnosti.

12,10 Svá slova vybíral důkladně a snažil se skloubit to, co bylo potěšující, příjemné a pravdivé. Jako by připravoval výživný pokrm a pak jej podával se snítkou petržele.

12,11 Učení moudrých jsou jako ostré, špičaté nástroje, prosté, přímé a přesvědčivé.

Přísloví sesbíraná od jednoho pastýře jsou jako zatlučené hřebíky nebo kolíky, které dávají stanu stabilitu. Poskytují sílu a jsou jako háčky, na které můžeme zavěsit naše myšlenky.

Některé překlady Bible píší slovo pastýř velkým písmenem, což naznačuje, že překladatelé pastýřem rozuměli Boha. Nicméně je třeba mít na paměti, že ve východním myšlení se také na krále pohlíželo jako na pastýře. Homer řekl: „Všichni králové jsou pastýři lidí.“ Takže je možné, že král Šalomoun mluvil sám o sobě jako o pastýři. Tento výklad lépe odpovídá danému kontextu.

12,12 Není zde náznak, že by Šalomoun dané téma vyčerpal. Mohl napsat víc, ale varuje čtenáře, že závěr by byl stejný. Psaní a vydávání knih nemá konce a bylo by vyčerpávající je všechny přečíst. Ale proč se trápit? Vše, co by mohly ukázat, by byla marnost života.

12,13 Jeho konečný závěr může vytvářet dojem, že nakonec vystoupal nad slunce. Říká: „Boha se boj a jeho příkazy zachovávej, protože toto se týká každého člověka.“ Nicméně musíme pamatovat na to, že bázeň před Bohem se zde nerovná zachraňující víře. Jedná se o otrokou hrůzu stvoření před Stvořitelem. A příkazy nemusí nutně znamenat Boží zákon zjevený ve Starém zákoně. Spíše mohou popisovat jakýkoli příkaz, který Bůh zapsal do lidského srdce jako instinkt.

Řečeno jinak Šalomounovým slovům nesmíme připisovat vyšší stupeň duchovního vhledu. Nemusí být ničím víc než závěrem, k němuž by moudrý člověk došel na základě přirozené intuice a praktické zkušenosti.

To je celek – nejen všechny povinnosti, ale základní prvky, které vytvářejí plný a šťastný život.

12,14 Motivem pro bázeň a poslušnost Bohu je jistota nadcházejícího soudu. Jako věřící můžeme být navěky vděční, že nás Spasitel od tohoto druhu strachu vysvobodil.

„V lásce není strach, ale dokonalá láska strach zahání; vždyť strach působí muka, a kdo se bojí, nedošel dokonalosti v lásce“ (1J 4,18).

K důvěře a poslušnosti nás nežene strach, ale láska. Díky jeho dokonanému dílu na Golgotě máme jistotu, že nikdy nepřijdeme

na soud, ale že jsme přešli ze smrti do života (J 5,24). Nyní můžeme říct:

Pro mě není odsouzení,
není pro mě ani peklo,
muka a plameny
mé oči nikdy neužří;
pro mě už není trest,
pro mě už není osten,
neboť Pán, který mě miluje,
mě přikryje svými křídly.

Paul Gerhardt

Poznámky

- ¹ (Úvod) L. S. Chafer, *Systematic Theology*, I:83.
- ² (Úvod) Viz Gleason Archer, *A Survey of Old Testament Introduction*, str. 478–88.
- ³ (Úvod) Megillah 7a; Sabbath 30.
- ⁴ (Úvod) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible*, I:143.
- ⁵ (Úvod) Šalomoun je obecně považován za „typ“ (předobraz) Pána Ježíše panujícího v míru tisíciletého království.
- ⁶ (Úvod) Citováno Scroggiem, *Know Your Bible*, I:144.
- ⁷ (1,3) H. L. Mencken, citován Billem Brightem v *Revolution Now*, 1969, str. 15.
- ⁸ (1,4) Will Houghton, „By Life or by Death“.
- ⁹ (1,8) Autor neznámý. „Thou alone, Lord Jesus“ v *Hymns of Grace and Truth*, č. 220.
- ¹⁰ (1,13) Malcolm Muggeridge, *Jesus Rediscovered*, str. 11.
- ¹¹ (1,13) Toto jméno používaly i další semitské národy a dokonce i ve Starém zákoně se Elohim používá jako označení pro falešné „bohy“. Existují diskuse o tom, zda by se Satanova slova v Gn 3,5 měla překládat „Budete jako Bůh“ (ČSP) nebo „Budete jako bohové“ (BKR, Knox).
- ¹² (1,15) Robert Laurin, „Ecclesiastes“, v *The Wycliffe Bible Commentary*, str. 587.
- ¹³ (2,1) B. E. „None but Christ Can Satisfy!“ v *Hymns of Truth and Praise*, č. 306.
- ¹⁴ (2,2) *Ze Selected Poems of Edwin Arlington Robinson*. London: The Macmillan Company, 1965, str. 9–10.
- ¹⁵ (2,8) Samuel Johnson, *The History of Rasselas, Prince of Abyssinia*, editoval J. P. Hardy.
- ¹⁶ (2,8) Citováno Davidem D. Reubenem „Why Wives Cheat on Their Husbands“, v *Reader's Digest*, srpen 1973, str. 123.
- ¹⁷ (2,11) Ralph Barton, citován Denisem Alexanderem, *Beyond Science*, str. 123. Použito se svolením Lion Publishing.
- ¹⁸ (2,11) E. Stanley Jones, *Growing Spiritually*, str. 4.
- ¹⁹ (2,16–17) *Choice Gleanings Calendar*. Grand Rapids: Gospel Folio Press.
- ²⁰ (2,18) C. E. Stuart, *Thoughts on Ecclesiastes*, v *Assembly Writers Library*, Vol. 5, str. 186.
- ²¹ (2,21) Robert Jamieson, A. R. Fausset, and David Brown, *Critical and Experimental Commentary on the Old and New Testament*, III:518.
- ²² (2,25) Jules Abels, *The Rockefeller Billions*, str. 299.
- ²³ (3,15) *Table Talk*, Vol. 11, č. 4, srpen 1987, str. 3.
- ²⁴ (3,21) Hebrejské slovo přeložené jako duch může rovněž znamenat dech.
- ²⁵ (4,1) James Russell Lowell, „The Present Crisis“, v *Complete Poetical Works*, str. 67.
- ²⁶ (4,4) Citováno Henry G. Boschem, *Our Daily Bread*, 24. květen 1973.
- ²⁷ (4,4) Citováno Billem Brightem, *Revolution Now*, str. 37.
- ²⁸ (5,14) *Choice Gleanings Calendar*.
- ²⁹ (6,9) H. C. Leupold, *Exposition of Ecclesiastes*, str. 141.
- ³⁰ (7,20) Leupold, *Ecclesiastes*, str. 167.
- ³¹ (7,27–28) G. C. Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 217.
- ³² (9,4) Psi na Středním východě jsou většinou vrčící voříšci, kteří požírají odpadky a divoce pobíhají po ulicích, nikoli milovaní mazlíčci západních domovů.
- ³³ (9,9) Epos o Gilgamešovi, citováno Leupoldem, *Ecclesiastes*, str. 216.
- ³⁴ (9,9) Denis Alexander, *Beyond Science*, str. 132–133. Použito se svolením Lion Publishing.
- ³⁵ (10,9–10) Leupold, *Ecclesiastes*, str. 242.
- ³⁶ (12,1) Thomas H. Gill, „Lord in the Fullness of My Might“ v *Hymns*, č. 26.
- ³⁷ (12,6) Fanny J. Crosby, „Saved by Grace“, v *Hymns of Truth and Praise*, č. 621.

³⁸ (12,8) Billy Barnes, „I Stayed Too Long at the Fair“. Použito se svolením.

³⁹ (12,8) E. Stanley Jones, *Is the Kingdom of God Realism?*, strana neuvedena.

Bibliografie

Delitzsch, Franz. „Ecclesiastes“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 18. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Eaton, Michael A. *Ecclesiastes*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1983.

Erdman, W. J. *Ecclesiastes*. Chicago: B. I. C. A., 1969.

Hengstenburg, Ernest W. *A Commentary on Ecclesiastes*. Reprint. Minneapolis: James and Klock Christian Publishing Co., 1977.

Lange, John Peter, ed. „Ecclesiastes“. In *Commentary on the Holy Scriptures*. Vol. 7. Reprint (25 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Laurin, Robert. „Ecclesiastes“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.

Leupold, H. C. *Exposition of Ecclesiastes*. Grand Rapids: Baker Book House, 1952.

MacDonald, William. *Chasing the Wind*. Chicago: Moody Press, 1975.

Píseň písní

Úvod

„Ve slavném chrámě zjevení, na místě, které nás Panovník Hospodin vyvolil, aby tam přebývalo jeho jméno, ve větší slávě než v budově hmotného světa, stojí tato kniha jako jedna z chrámových komnat na hoře Sijónu, sice malá, ale nádherně vyzdobená, stěny a strop z materiálu cennějšího než cedr – bohatšího než čistá slonovina osázena safíry, je plná ukázek pravdy přinášené Duchem svatým z nebe, a ty jsou zde uloženy pro potěchu a požitek těch, kdo rádi dlí v Božím domě, na místě, kde přebývá jeho sláva.“

George Burrowes

I. Jedinečné místo v kánonu

Název Píseň písní je hebrejský výraz, který znamená „nejvytříbenější píseň“. Židovský midraš ji nazývá „nejchvályhodnější, nejvznešenější, nejcennější mezi písněmi“. Tato píseň, nazývaná také „Píseň Šalomounova“, je obecně považována za biblickou knihu, která je *pro porozumění* nejnáročnější. Franz Delitzsch napsal: „Píseň je nejnejasnější kniha ve Starém zákoně.“¹ Není těžké se z ní radovat, pokud máte rádi poezii, lásku a přírodu – ale čím skutečně tato kniha je a co *znamená*?

Vykladači Bible se neshodují v tom, zda je to výběr navzájem nesouvisejících milostných lyrických písní, malé drama nebo „dialog lásky, jednotný, dramatický, lyrický“.² Ve světle opakovaných refrénů, průběhu děje a také přílišné stručnosti díla na to, aby to byla skutečná „divadelní hra“, je poslední z uvedených možností nejlepším řešením.

Nicméně, jak *interpretovat* tuto knihu? Zde je příležitost čtenářů všech věků. Někteří Židé i křesťané se této knize ostýchavě vyhýbali jako „smyslné“, jiní zbožní svatí lidé v průběhu všech věků si její stránky vychutnávali.

II. Autorství

Židovská tradice má za to, že Šalomoun napsal Píseň písní ve svém mládí, Přísloví na svém životním vrcholu a Kazatele, když už byl tímto světem unaven. Tomuto pohledu lze v mnohém dát za pravdu. Jelikož autor vyzdvihuje manželskou věrnost, odhaduje se, že Šalomoun věnoval tuto knihu první ze

svých mnoha manželek, dříve než se zapletl do polygamie a konkubinátu. Autor tohoto komentáře má však zcela jiný pohled.

V Písni je Šalomoun sedmkrát uveden jménem (1,1.5; 3,7.9.11; 8,11–12). První verš mu připisuje *autorství* (i když je možné text přeložit jako „Píseň písní, která je o Šalomounovi“). Narážky na přírodu zapadají do oblasti Šalomounových zájmů (1Kr 4,33). Také zmínky o královských koních, vozech a nosítkách spíš podporují Šalomounovo autorství. Zeměpisné odkazy naznačují, že všechna místa se vyskytovala v ještě nerozděleném království za Šalomounovy vlády.

Všechny důvody vedou k tomu, abychom přijali tradiční pohled o autorovi, opačné argumenty nejsou přesvědčivé.

III. Datum vzniku

Král Šalomoun napsal tuto nejkrásnější ze svých 1005 písní (1Kr 4,32) někdy během své čtyřicetileté vlády (971–931 př. Kr.). Tradiční pohled, že byl ještě mladý a ne unavený mnoha ženami, je logický a přitažlivý.

IV. Pozadí a téma

Obvyklá křesťanská interpretace této knihy říká, že představuje Kristovu lásku k církvi. Tento výklad sledují mezititulky a záhlaví kapitol v mnoha vydáních Bible. Podle tohoto pohledu je Šalomoun předobrazem Krista a Šulamítka církve. Důsledný čtenář Bible si však je vědom, že to nemůže být primární výklad knihy, protože církev byla tajemstvím

skrytým v Bohu od založení světa a zjevena teprve apoštolům a prorokům Nového zákona (Ř 16,25–26; Ef 3,9). Málokterý křesťan popře, že v této písni máme nádherný obraz Kristovy lásky k církvi, to je však aplikace, nikoliv interpretace. Primární *interpretace*, tedy výklad knihy se musí týkat Hospodina a izraelského národa.

Druhý výklad vidí knihu jako protest proti manželské nevěře. Šalomoun, který má jinak mnoho žen, se snaží přivábit mladou šulamítskou dívku. Ona však má svého milého, pastýře, kterému je skutečně věrná. Neustoupí Šalomounovu lichocení. Pokaždé, když jí láká, začíná mluvit o svém milém. V závěru knihy ji vidíme, jak je se svým milým pastýřem a odpočívá v jeho lásce. Ti, kdo zastávají tento výklad, poukazují na to, že nejvíce zmínek o Šalomounovi souvisí s městem a palácem, což tvoří pozadí, zatímco zmínky o pastýři jej zasazují do odpovídajícího venkovského prostředí. Tento ostrý kontrast mezi městem a venkovem potvrzuje myšlenku, že v tomto dramatu vystupují dvě mužské postavy, ne jen jedna. Tento výklad není oblíbený, protože odsouvá Šalomouna do nepříjemného

světla.³ Je však pravda, že žil v polygamii, přičemž Bůh přikázal svému lidu žít monogamně. Izraelský národ byl Hospodinu nevěrný a běhal za jinými milovníky. V této písni se píše o kráse věrné lásky.

Třetí interpretace vidí šulamítskou dívku jako předobraz věrného pozůstatku izraelského národa v budoucnosti. Šalomoun je předobrazem Pána Ježíše. Píseň zobrazuje láskyplný vztah, jehož bude pozůstatek účasten, až Židé vzhlednou k tomu, kterého probodli, a budou pro něho naříkat, jako se nařiká nad prvorozeným synem. Skutečnost, že Šalomoun žil v mnohoženství, nebrání tomu, aby byl předobrazem Hospodina. Předobraz je nedokonalý, avšak ten, koho znázorňuje, je dokonalý.

Čtvrtý pohled, dnes velmi populární, říká, že kniha je povzbuzením k věrné lásce a čistotě v rámci manželského pouta. Ve světle toho, jak se dnes žije sexuálně bez manželské lásky, je to schůdná možnost, která odpovídá Gn 1,27 a 2,20–24.

Bez ohledu na to, jaký názor kdo zastává, mnoho věřících manželských dvojic využívá Píseň písni – a věříme, že právem – o svatebních nocích a k upevnění svých manželství.

Osnova

- I. Název (1,1)
- II. Šulamítka na Šalomounově dvoře myslí na svého milého, pastýře, a s ženami na dvoře mluví o něm a o sobě (1,2–8)
- III. Šalomoun vábí Šulamítku, ale ona je k jeho lichocení hluchá (1,9–2,6)
- IV. Výzva Šulamítky jeruzalémským dcerám (2,7)
- V. Šulamítka vzpomíná na návštěvu svého milého, pastýře, přerušenu příkazy jejich bratrů, aby se dala do práce (2,8–17)
- VI. Šulamítka sní o setkání se svým milým (3,1–4)
- VII. Opakovaná výzva jeruzalémským dcerám (3,5)
- VIII. Šalomounův průvod přichází do Jeruzaléma (3,6–11)
- IX. Šalomoun se znovu snaží dívku získat, ale ona jeho vnaďám odolává (4,1–6)
- X. Přichází mladý pastýř a vyzývá dívku, aby odešla z Jeruzaléma domů, jak si to naplánovali na venkově, a ona souhlasí (4,7–5,1)
- XI. Šulamítka vzpomíná na neklidný sen, ve kterém propásla svého milého kvůli své liknavosti (5,2–8)
- XII. Na dotaz dvorních dam dívka oceňuje krásy svého milého, takže ho chtějí vidět (5,9–6,3)
- XIII. Šalomoun obnovuje své vyznání lásky (6,4–10)
- XIV. Šulamítka vysvětluje dvorním dámám, jak se nečekaně ocitla v paláci (6,11–7,1)

- XV. Také poslední Šalomounův pokus je marný (7,2–11)
 XVI. Dívka mluví se svým milovaným pastýřem, který přišel, aby si ji odvedl (7,12–8,2)
 XVII. Poslední výzva jeruzalémským dcerám (8,3–4)
 XVIII. Mladý pár přichází domů na venkově, dávají si manželský slib a žijí šťastně (8,5–14)

Komentář

I. Název (1,1)

Píseň písní je uvedena jako Šalomounova píseň. Může to také znamenat „píseň o Šalomounovi“.

II. Šulamítka na Šalomounově dvoře myslí na svého milého, pastýře, a s ženami na dvoře mluví o něm a o sobě (1,2–8)

Šulamítka touží po líbání svého milého, pastýře. Potom si představuje, že je nablízku, říká mu, že jeho láska je lepší než víno. Jeho ctnosti přirovnává k vonné masti, v tom vidí příčinu, proč ho milují i jiné panny, ale ona touží, aby přišel a řekl jí, že je jeho. Jeruzalémské dcery se marně budou pokoušet jít za ním. Král Šalomoun přivedl Šulamítku do svých komnat patrně proto, aby ji přibral do svého harému, ale to je proti její vůli. Když si jeruzalémské dcery přivlastní její city k jejímu milému, řekne jim, že ho oceňují právem.

1,5–6 Na rozdíl odbledých dvorních dam strávila venkovanka Šulamítka mnoho času na slunci, když hlídala vinice. Proto je opálená, tmavá, a⁴ přesto krásná.

1,7–8 Myšlenky jí zalétají k jejímu milému. Chtěla by vědět, kde pase své stádo, kam je vede k polednímu odpočinku. Nerozumí, proč nemůže být s ním, a místo toho se zahaluje před ostatními muži, kteří jí nejsou tak drazí.

Jeruzalémské dcery⁵ jí sarkasticky navrhuji, že by ho možná našla, kdyby šla po stopách jeho stáda.

III. Šalomoun vábí Šulamítku, ale ona je k jeho lichocení hluchá (1,9–2,6)

1,9–10 Nyní se Šalomoun začíná Šulamítce dvořit. Připomíná mu ozdobenou mladou

klisnu faraonova vozu, vidí její tváře ozdobené ornamenty a zlaté řetízky kolem jejího krku.

1,11 Používá majestátní plurál („my“)⁶ a nabízí, že ji obohatí zlatými přívěsky a stříbrnými kapičkami.

1,12–14 Šulamítku nedojímají králova lichotivá slova a lákavé nabídky. Myslí jen na svého milého. Zatímco král sedí u stolu, ona má vlastní zdroj vůně – malou voničku myrhy, kterou drží u sebe, aby jí připomínala jejího pastýře. On je pro ni vůní jako chumáč henny v éngedských vinicích.

1,15 Šalomoun se znovu snaží ji získat, tentokrát tím, že vyzvedává její krásu a přirovnává její oči k očím holubice.

1,16–17 Avšak Šulamítka mění směr rozhovoru, přinejmenším ve své mysli, a svému milému říká, jak je hezký. Představuje si velké trámy jejich domu, za postel jim slouží tráva a střechu nad nimi tvoří cedrové a cypřišové větve. Neustále přemýšlí o pastýři, nejde jí o palác.

2,1 Dívka se dále brání tomu, že by byla jen obyčejná a bezcenná. Když se přirovnává k šaronskému kvítku a lilii v údolí,⁷ nemusí mít na mysli šlechtěné květiny, jak označujeme „růže“ a „lilie“, ale běžné volně rostoucí sasanky nebo krokusy.⁸

2,2 Šalomoun musel slyšet její nesouhlas s tím, že je obyčejná, protože jí říká, že je výjimečná. Ve srovnání s ostatními pannami je jako lilie mezi trním.

2,3 Dívka se zase vrací k venkovské scéně a vidí svého milého jako šlechtěnou jablon mezi divokými lesními stromy. Vždy bylo milé být s ním, chvíle s ním byly vždy tak sladké.

2,4–6 Už jen trávit s ním čas bylo totéž jako být v domě vína. Stále se nad ní vznášel prapor jeho lásky. Zaujata myšlenkami na něho touží

po rozinkovém koláči a jablkách, která by ji osvěžila a posílila. Jako by ve skutečnosti byl právě s ní, držel ji a objímal ji.

IV. Výzva Šulamítky jeruzalémským dcerám (2,7)

Šulamítka se obrací k jeruzalémským dcerám⁹ a vyjadřuje klíčovou myšlenku celé knihy. Je čas lásky. Láska by se neměla vyvolávat smyslnými prostředky (jak se o to pokoušel král). Zapřísahá jeruzalémské dcery při plachých gazelách, aby nepodněcovaly, neprobouzely lásku, dokud nebude ona sama chtít. Jinými slovy „láska není něco, co by se dalo koupit, vynutit nebo předstírat, ale něco, co musí nastat spontánně, co se dává dobrovolně a upřímně“.¹⁰ Kdyby Izrael zachovával toto jednoduché pravidlo, nebyl by Hospodinu nevěrný.

V. Šulamítka vzpomíná na návštěvu svého milého, pastýře, přerušenu příkazy jejích bratrů, aby se dala do práce (2,8–17)

2,8–14 Dívka vzpomíná na poslední návštěvu svého milého. Ve spěchu, aby se k ní dostal, přeskakoval hory. Je krásný a milý jako gazela nebo jako mladý srnec. Hned stál za zdí, díval se okny, hleděl přes mříž. Ona zaslechla jeho volání, aby odešla s ním. Temná noc zimy pomínula a přestalo pršet. Ukazují se všechny znaky jara – květiny, hrdlička, fikovník se zelenými fíky a vinná réva s jemnými hrozny. Zve ji: „Vstaň... a pojď.“ Možná nastala časová proluka, protože později ji požádal, aby přišla k oknu, aby viděl její tvář a slyšel její hlas. Dosud byla před ním skryta jako holubička ve skalní rozsedlině nebo v úkrytu na srázu.

2,15 Možnost odejít zmařil příchod jejích bratrů, kteří jí a jejím společnícím přikázali (rozkazovací způsob je v originále v množném čísle),¹¹ aby pochyťaly malé lišky, které v této klíčové době ničily vinnou révu, když na ní byly malé hrozny.¹²

2,16–17 Je to velké zklamání, ale dívka má útěchu v tom, že se svým pastýřem patří k sobě, a ve skutečnosti mu říká: „Vrať se zase někdy za večerního chládku, když se stíny ztráce-

jí. Vrať se přes hory Béteru (= Oddělení, tedy hory, které nás oddělují) jako mladý srnec.“

VI. Šulamítka sní o setkání se svým milým (3,1–4)

Šulamítka nyní vzpomíná na sen, ve kterém měla schůzku se svým milým. Celou noc ho hledala, ale když ho nemohla najít, šla do města, prohledávala ulice a náměstí a dokonce se ptala strážců. Téměř hned potom ho našla, objala ho a vzala ho do domu své rodiny.

VII. Opakovaná výzva jeruzalémským dcerám (3,5)

Šulamítka na chvíli ustává v řeči a znovu varuje jeruzalémské dcery, aby neprobouzely... lásku, dokud nebude chtít.

VIII. Šalomounův průvod přichází do Jeruzaléma (3,6–11)

Nyní se scéna mění. Sledujeme okázalý, velkolepý příjezd Šalomounova průvodu do Jeruzaléma. Z toho vyplývá otázka: „Kdo by dokázal odolat romantické nabídce tak slavného krále?“ Nevyřčená odpověď zní: „Šulamítka odolat dokáže!“ Je věrná svému milému, hluchá ke všem ostatním hlasům.

Ti, kdo přihlížejí podél trasy průvodu, žasnou nad královým příjezdem, čekají ho s oblaky myrhy a kadidla. Vidí Šalomounova nosítka střežená šedesáti ozbrojenými vojáky. Uvnitř jsou skvostné stříbrné sloupy, podpěry ze zlata, sedadlo z purpurového čalounění a koberce, které s láskou tkaly jeruzalémské dcery. Obyvatelé Sijónu mají přijít, aby přivítali krále Šalomouna s jeho korunou, kterou mu dala matka v jeho svatební den.

IX. Šalomoun se znovu snaží dívku získat, ale ona jeho vnaďám odolává (4,1–6)

4,1–5 Ti, kdo zastávají názor, že v Písní písní je řeč o třech postavách, se neshodují, zda v těchto verších mluví Šalomoun nebo pastýř. Budeme předpokládat, že je to polygamní Ša-

lomoun, který se právě vrátil do Jeruzaléma a opět se pokouší zaujmout Šulamítku.

Pouští se do podrobného popisu její krásy. Její oči pod závojem mu připomínají oči holubice. Lesk zvlněných vlasů je jako stádo koz, které za svitu slunce sestupuje z hory Gileádu. Když vidí její zářivě bílé zuby, vzpomene si na ostříhané a vykoupané ovečky. Zuby jsou jako dvojice beránků, každý horní má svůj dolní protějšek, žádný nechybí. Rty má jako karmínová stuha, ústa dokonale souměrná. Její spánky za závojem mají obrysy podobné granátovému jablku. Hrdlo jako Davidova věž vyjadřuje sílu a důstojnost. ňadra jsou jako dvojčata koloušků, připomínají něžnou krásu.

4,6 Šulamítka¹³ Šalomouna přerušuje a dává mu najevo, že je k jeho lichocení netečná, že se těší na setkání se svým milým. Když nastane den a stíny zmizí, půjde k myrhové hoře a na kadidlový pahorek, tedy za svým milým pastýřem.

X. Přichází mladý pastýř a vyzývá dívku, aby odešla z Jeruzaléma domů, jak si to naplánovali na venkově, a ona souhlasí (4,7–5,1)

4,7–15 Vtom se objevuje¹⁴ pastýř a zve svou snoubenku, aby s ním šla z Libanonu, zároveň chválí její krásu, lásku, rty, vůni oděvu, smysl života a počestnost. Přirovnává ji k hojně zalévané zahradě, která nese vybrané ovoce a voňavé... koření.

4,16 Ona mu básnickými slovy říká, aby přišel do zahrady a přijal ji za svou.

5,1a Pastýř reaguje na její pozvání z verše 4,16, říká, že přichází do zahrady, aby posbíral své koření, aby se najedl z pláství medu a napil vína a mléka.

5,1b Poslední část 1. verše jako by bylo anonymní povzbuzení od zainteresovaného pozorovatele těchto dvou zamilovaných milovníků.¹⁵

XI. Šulamítka vzpomíná na neklidný sen, ve kterém propásla svého milého kvůli své liknavosti (5,2–8)

5,2–7 Dívka teď popisuje sen, v němž svého milého slyšela klepat na dveře a volat, aby mu otevřela. Zmáčela ho večerní rosa. Když

váhala, zda mu otevřít, protože se už umyla a ulehla ke spánku, on vytáhl ruku z otvoru ve dveřích. Nakonec vstala a šla ke dveřím. Její ruce zavoněly tekutou myrhou, a tuto vůni zanechala na závoře dveří. On však byl už pryč. Hledala ho, volala ho, ale nemohla ho najít. Měštští strážníci situaci nepochopili, zbili ji a strhli z ní závoj.

5,8 Ve své bolesti zapřísahá jeruzalémské dcery, aby jejímu milému řekly – pokud ho nějak uvidí – že ho stále miluje, stejně jako dřív.

XII. Na dotaz dvorních dam dívka oceňuje krásy svého milého, takže ho chtějí vidět (5,9–6,3)

5,9 Její neustálé nadšení pro obyčejného pastýře vzbuzuje u jeruzalémských dcer zájem. Nechápu, proč by někdo měl odmítat Šalomounovu lásku kvůli nějakému podivnému venkovskému klukovi, tak se jí ptají, co je na jejím milém tak zvláštní.

5,10–16 To jí dává příležitost, kterou hledala – aby vyzvedla jeho fyzickou přitažlivost jako nejlepšího mezi desetitisíci. Užívá bohaté poetické metafory a přirovnání, básní o jeho pleti, hlavě, kučerách, očích, tvářích, rtech, rukou, těle, nohou, vzhledu a ústech. Stručně řečeno, její milovaný, její přítel je celý krásný.¹⁶

6,1 Teď už chtějí jeruzalémské dcery tento ideál mužské krásy vidět. Ptají se, kde by ho měly spolu s ní hledat.¹⁷

6,2–3 Dívčina odpověď je záměrně nejasná a vyhýbavá – „odešel do zahrady“. Proč by jim měla říkat, kde je? To ona patří jemu, on patří jí, a tak to má zůstat!

XIII. Šalomoun obnovuje své vyznání lásky (6,4–10)

Znovu se objevuje Šalomoun a snaží se ji získat. Využívá blízkovýchozí představivosti a básní o kráse její tváře, mnohé z toho, co říká, je opakováním úseku 4,1–3. V jeho mysli převyšuje šedesát královen, osmdesát konkubín a nesčetně panen. Nejen že byla oblíbenkyní své matky, ale chválily ji všechny královny, konkubíny a dívky, říkaly: „Kdo je ta, jež dolů

jako úsvit hledí, jako luna krásná, jako slunce jasná? Budí respekt jak ozbrojená armáda.“

XIV. Šulamítka vysvětluje dvorním dámám, jak se nečekaně ocitla v paláci (6,11–7,1)

6,11–12 Šulamítka odvrací Šalomounovy nabídky s neurčitým vysvětlením, mluví snad o tom, jak královský vůz projížděl kolem, když byla na poli, aby se dívala na plody v sadu ořešáků. Když potom měl král zájem vzít ji do paláce v Jeruzalémě, nebylo to něco, co by měla v plánu nebo po čem by toužila.

7,1 Když Šulamítka odchází, buď ji volají zpět Šalomoun a jeruzalémské dcery, nebo jeho přátelé, aby se znovu podívali na její krásu. Ona se však ptá, proč by se chtěli dívat na někoho tak obyčejného, jako je ona. Poslední řádek tohoto verše je obtížný. Dva tábory (hebr. *machanajim*), o kterých mluví Šulamítka, může být tanec, kde se dvě skupiny tanečníků prolétají mezi sebou.

XV. Také poslední Šalomounův pokus je marný (7,2–11)

7,2–10 Šalomoun pokračuje ve svém nadsazeném vychvalování a podrobně popisuje krásu jejího těla, přirovnává ji ke známým místům svého velkého království: Chešbón, Batrabim, Damašek a hora Karmel. Potom ji přirovnává ke zdatné palmě, kterou by tak rád objal. Říká, že kdyby to udělal, byla by její prsa pro něho jako hrozny vinné révy, její dech jako vůně jablek a její líbání jako nejlepší víno.

7,11 Nakonec mu dívka dává najevo, že její víno není pro něho, ale pro jejího milého. Patří svému milému, a ne králi. I ve chvíli, kdy to říká, ví, že pastýř po ní touží.

XVI. Dívka mluví se svým milovaným pastýřem, který přišel, aby si ji odvedl (7,12–8,2)

7,12–14 Vtom její milý, pastýř, přichází do Jeruzaléma a ona má svobodu jít s ním ven do polí. Tuší, že s ním bude kráčet po polích, za rozbřesku vyjdou do vinic a podívají se na

vinnou révu... a granátovníky. V tomto venkovském prostředí, kde voní mandragora, mu dá svou lásku a všechno příjemné ovoce, které si uchovávala pro něj.

8,1–2 Stále mluví Šulamítka. Kéž by její pastýř byl její bratr, mohla by ho líbat a nikdo by jí nic nevyčítal. Vzala by ho do domu své matky a podala mu nejvybranější kořeněné granátové víno.

XVII. Poslední výzva jeruzalémským dcerám (8,3–4)

Stranou jeruzalémských dcer se Šulamítka vidí v jeho náručí a potom je naposledy vybízí, aby lásku neprobouzely, dokud nebude sama chtít.

XVIII. Mladý pár přichází domů na venkov, dávají si manželský slib a žijí šťastně (8,5–14)

8,5a V její rodné vesnici ji místní lidé vidí, jak se vrací z Jeruzaléma, a ptají se, kdo to přichází z pouště a opírá se o svého milého.

8,5b Když zamilovaný pár přichází, pastýř ukazuje známá místa – pod jabloní, kde začala jejich láska a kde se dívka narodila.

8,6–7 Šulamítka navrhuje, aby obnovili svůj slib. Krásnými, často citovanými slovy dotvrzuje, že jejich láska nemá konkurenci. Je silná jako smrt, je neuhasitelná a nedá se zaplatit.

8,8–9 Před lety, kdy se plánovala budoucnost mladé Šulamítky, rozhodovali její bratři. Pokud bude cudná, čistá a věrná, dají jí stříbrné věno. Pokud by však čistá nebyla a byla by pro kdekoho snadno dostupná, ukryjí ji v odloučení.

8,10–11 Dívka je nyní ve věku na vdávání a ujišťuje je, že dosud byla neoblomná jako hradba. Její milý to ví. Říká jim o Šalomounově vinici v Baal-hamonu, kde je mnoho hlídačů.

8,12 Ona však o nikoho neměla zájem. Měla svou vinici – svého milého, pastýře. A Šalomoun – pokud jde o ni – at' si má své bohatství!

8,13 Pastýř ji v přítomnosti svědků žádá, aby se mu nyní zavázala, aby mu řekla své ano.

8,14 Obrazným jazykem říká svému milému, aby si pospíšil a vzal si ji za svou. Tím kniha končí. Byla o ní napsána tato slova:

Je to starozákonní podpora monogamie navzdory největšímu příkladu polygamie, jaký v Písmu nacházíme. Je to mocná výzva Izraeli Šalomounovy doby, aby se vrátil k ideálu lásky a manželství danému Bohem.¹⁸

Poznámky

¹ (Úvod) Franz Delitzsch: „The Song of Songs“ in *Biblical Commentary on the Old Testament*, XVI:1.

² (Úvod) Arthur Farstad, „Literary Gendre of the Song of Songs.“, str. 63

³ (Úvod) Clarke's Commentary (viz Bibliografie) předkládá tentýž pohled jako tento *Komentář ke Starému zákonu*.

⁴ (1,5–6) Slůvko přeložené „ale“ můžeme přeložit (a také se tak překládá) jako „a“. Doslovný překlad by potom zněl „černá a krásná“.

⁵ (1,7–8) Překladatelé NKJV berou verš 8, jako by to byla slova milého, nejedná se tedy o sarkasmus. Milý a Šalomoun se berou jako táž osoba, a ne jako rivalové, kteří usilují o Šulamítčinu lásku. Je třeba zdůraznit, že mezeitulky v překladu NKJV, New Scofield nebo kterékoli jiné Bibli vkládají redaktori a nejedná se o součást textu. Avšak poznámka k 1,1 v NKJV ukazuje, že hebrejský text je jasnější než anglický, pokud jde o gramatický rod a číslo dotčených osob.

⁶ (1,11) Překlad NKJV chápe text tak, že „uděláme“ se vztahuje na jeruzalémské dcery.

⁷ (2,1) V próze, poezii i žalmech je náš Pán přirovnán k lilii v údolí a šáronské růži. Toto přirovnání platí, i když se nejedná o hlavní myšlenku tohoto úseku.

⁸ (2,1) Farstad, „Literary Genre“, str. 79, pozn. pod čarou č. 6.

⁹ (2,7) Překlad NKJV chápe, že oslovení dcer začíná 4. veršem.

¹⁰ (2,7) W. Twyman Williams, „The Song of Solomon“, *Moody Monthly*, February 1947, str. 398.

¹¹ (2,15) Množné číslo slovesa „pochytejte“

lze vysvětlit podobností, že tyto řádky (v originálu ve formě písně a plné rýmů) jsou popěvkem vinařů. (Delitzsch, „Song of Songs“, str. 53). Otto Zöckler píše, že „tento verš je píseň malého česače hroznů nebo přinejmenším její část“ a říká, že se v tom shodují všichni komentátoři jeho doby, pokud nejsou zastánci alegorie („Song of Songs“, in Lange's Commentary on the Holy Scriptures, V:71).

¹² (2,15) Malé lišky (týká se i šakalů) na jaře vycházejí a ničí vinnou révu tím, že si pod jejími kořeny dělají doupata a chodby, a tak podřívají kořenový systém. Viz Delitzsch, „Song of Songs“, str. 54.

¹³ (4,6) Redaktori NKJV chápou tento verš jako součást řeči milého.

¹⁴ (4,7–15) Redaktori NKJV zde nevidí žádný náznak nového mluvčího a berou tyto verše jako součást řeči milého.

¹⁵ (5,1b) Redaktori NKJV souhlasí a tyto lidi označují „jeho přátelé“.

¹⁶ (5,10–16) Vycházejíce z kristologického výkladu knihy se výrazy „významnější nad tisíce jiných“ a „ve všem je přitažlivý“ (v. 16) v kázáních a písních vztahují na našeho Pána. Zejména v duchovním smyslu jsou tyto aplikace přijatelné, i když původně takto míněny nebyly.

¹⁷ (6,1) Při kristologickém výkladu vzbuzuje „svědectví“ nevěsty („cirkve“) o kráse jejího milého (Krista) také v druhých touhu ho vidět.

¹⁸ (8:14) Williams, „Song“, str. 422.

Bibliografie

- Canticles*. London: G. Morrish, n. d.
- Burrowes, George. *A Commentary on the Song of Solomon*. Philadelphia: William S. & Alfred Martien, 1860.
- Clarke, Arthur G. *The Song of Songs*. Kansas City, KS: Walterick Publishers, n. d.
- Delitzsch, Franz. „The Song of Songs“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*, Vol. 16. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.
- Zöckler, Otto. „The Song of Solomon“. *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Vol. 5. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Periodika

Williams, W. Twyman. „The Song of Solomon“, *Moodly Monthly*, February 1947.

Nepublikované materiály

Farstad, Arthur L. „Literary Genre of the Song of Songs“. Th. M. Thesis, Dallas Theological Seminary, 1967.

Úvod k prorokům

Knihy Starého zákona od Izajáše po Malachiáše se často označují jako „Proroci“. Izajáš, Jeremjáš, Ezechiel a Daniel jsou *velcí* proroci – prostě proto, že jsou delší než většina ostatních. Dvanáct kratších prorockých knih se označuje jako *malí* proroci.

I. Působení proroků

Ve skutečně biblickém smyslu je prorok někdo, kdo mluví za Boha. Tito muži¹ povstávali v obdobích úpadku, aby obviňovali lid z hříchů a předpovídali Boží soud, pokud nebudou činit pokání.

Prorocké období začalo ve Starém zákoně v době Samuela (kolem r. 1100 př. Kr.), když selhali kněží. Proroci působili až do konce starozákonního období (kolem r. 400 př. Kr.), tedy ještě i po návratu ze zajetí a během obnovy Jeruzaléma a chrámu.

Pišící starozákonní proroci ovšem vystoupili na scénu až v době rozděleného království (kolem r. 930 př. Kr.). Zapadají tedy do událostí zaznamenaných v knihách Královských a Paralipomenon a pokračují až do doby Ezdráše a Nehemjáše.

II. Metody proroků

Často se říká, že prorocká zvěst obsahuje jednak *předkládání* a jednak *předpovídání*.

Předkládáním rozumíme, že tito proroci *předkládali* Boží slovo. Byli si vědomi, že tak činí. Uživali takových výrazů jako: „Tak praví Hospodin“ nebo „Stalo se ke mně slovo Hospodinovo“ (viz Jr 1,9; Ez 2,7).

Jako ti, kdo předpovídají budoucnost, se proroci dívali do budoucna a říkali lidem, jaké důsledky bude mít jejich poslušnost či neposlušnost. Proroci sami ne vždy rozuměli dané zvěsti (Da 7,28; 8,15–27; 10,7–15; Zj 7,13–14; 17,6). Zvláště měli potíže s tím, když prorokovali o budoucím Mesiáši. Prorokovali o Kristových utrpeních a následné slávě (1Pt 1,10–13) a nerozuměli, jak by Mesiáš mohl přijít jako Hospodinův trpící služebník, a zároveň kralovat jako král nad celou zemí. Neuvědomovali si, že půjde o dvojí příchod – příchod do Betléma a příchod zpět na Olivovou horu. Nevěděli, že mezi těmito dvěma příchody bude určitý časový interval.

III. Prorocká témata

Témata, kterými se zabývali starozákonní proroci, lze shrnout takto:

1. Boží svatost,
2. hřích a selhání vyvoleného Božího lidu,
3. výzvy k pokání,
4. Boží soud, jestliže nebudou činit pokání,
5. Boží soud nad okolními národy,
6. návrat části národa ze zajetí,
7. Mesiášův příchod a jeho odmítnutí,
8. Mesiášův příchod v moci a velké slávě,
9. obnova vyvoleného Božího lidu,
10. všeobecná Kristova vláda.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že církev není předmětem starozákonních proctví. Nepočítejte s tím, že ji zde najdeme, protože v Novém zákoně je výslovně řečeno,

že ona je tajemstvím, které bylo od založení světa skryté v Bohu (Ef 3,4–6).

Pro porozumění určitým starozákonním úsekům je užitečné znát zákon dvojího naplnění. Tento zákon prostě znamená, že některá starozákonní proroctví se naplnila ihned, částečně a kromě toho se jednoho dne naplní úplně. Například proroctví v Jóelovi 3,1–5 se částečně naplnilo o Letnicích (Sk 2,7–21), ale plně se toto proroctví naplní, až Pán Ježíš přijde ustavit své království na zemi v závěru doby velkého souzení.

Je dobré mít na paměti, že zatímco některá proroctví jsou od začátku křišťálově jasná, některá zůstanou nejasná, dokud se nenaplní.

Měli bychom se vyhýbat různým kuriózním výkladům proroctví. Mnoho škod napáchalo, když se říkalo, že naplněním některého proroctví je určitý jednotlivec nebo událost, když později vyšlo najevo, že tomu tak nebylo.

IV. Terminologie proroků

Abychom porozuměli prorokům, pomohou nám v tom některé další klíčové pojmy:

1. Jméno *Izrael* se běžně vztahuje k severnímu království, tedy deseti kmenům. Avšak někdy označuje celý národ – všechny Abrahamy potomky.

2. *Juda* naopak obvykle znamená jižní království, kmeny Juda a Benjamín.

3. *Efrajim* označuje – zejména v Ozeáši – deset kmenů, tedy severní království. Severní království představuje také označení dům Josefův.

4. *Samaří* bylo hlavní město severního království a je o něm často řeč.

5. *Jeruzalém* bylo naopak hlavní město jižního království.

6. *Ninive* bylo hlavní město Asýrie.

7. *Babylon* byl hlavním městem Babylonie, babylonského národa.

8. *Damašek* bylo hlavní město Aramu (Sýrie).

Když proroci odsuzovali modlářství, často používali související slova jako „dřevěné modly“, „návrší“, „háje“, „duby“ nebo „zahrady“.

Proroci často používali slova „soud“ ve

smyslu spravedlnost. Poukazovali na převrácení „soudu“, což znamenalo, že žehrali na soudce, kteří brali úplatky a nebyli tedy spravedliví.

V prorocích je významný pojem *pozůstatek* izraelského národa. Tyto knihy předpovídají v posledních dnech návrat věřícího zbytku (neboli pozůstatku) národa, stejně jako se vrátil z babylonského zajetí.

V. Třídění proroků

Prorocké knihy je možné třídit několika způsoby. Už jsme se zmínili o dělení na velké a malé proroky. Je možné je třídit také podle doby, kdy žili:

Předexilní: Izajáš, Jeremjáš, Ozeáš, Jóel, Ámos, Abdijáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Abakuk a Sofonjáš

Exilní: Ezechiel a Daniel

Poexilní: Ageus, Zacharjáš a Malachiáš

Předexilní proroci působili *předtím*, než byl národ odveden do zajetí. Exilní proroci mluvili Boží slovo *během* babylonského zajetí a poexilní proroci se vrátili s lidem *po* zajetí a vybízeli navrátilce, aby obnovili město a chrám a aby napravili svou morálku.

Proroky je možné roztrždit také podle toho, kterému národu bylo jejich prorokování předešším určeno:

Izraeli: Ozeáš, Ámos a Jonáš

Jiným národům: Nahum, Abdijáš

Judovi: Izajáš, Jeremjáš, Jóel, Micheáš, Abakuk, Sofonjáš, Ezechiel, Daniel, Ageus, Zacharjáš a Malachiáš.

Některí z těchto proroků adresovali svou zvěst více než jedné skupině. Například Jonáš je možné označit také jako toho, kdo prorokoval ostatním národům, Micheáš prorokoval Izraeli i Judovi. Nahum mluvil k Judovi (1,15) i k městu Ninive. Abakuk měl co říci ostatním národům.

V některých případech je jméno proroka ukryto v textu daného proroctví. Například Izajáš znamená „Bůh je záchrana“. V Iz 12,2 čteme: „Jah, Bůh je... záchrana“.

Jeremjáš: Hospodin pozdvihuje – 52,31

Ezechiel: Bůh posiluje – 34,16

Jóel: Hospodin je Bůh – 2,13

Micheáš: Kdo je jako Hospodin? – 7,18

Sofonjáš: ukrytý Hospodinem – 2,3

Malachiáš: Můj posel – 3,1

VI. Chronologie proroků

Následující chronologie pomůže čtenáři porozumět různým zmínkám v prorockých knihách.

Izraelské království (severní kmeny)

Aram (Sýrie) byl hlavní cizí nepřítel Izraele po rozdělení království.

Potom povstala Asýrie a ohrožovala Izrael. Ta dobyla Izrael postupně:

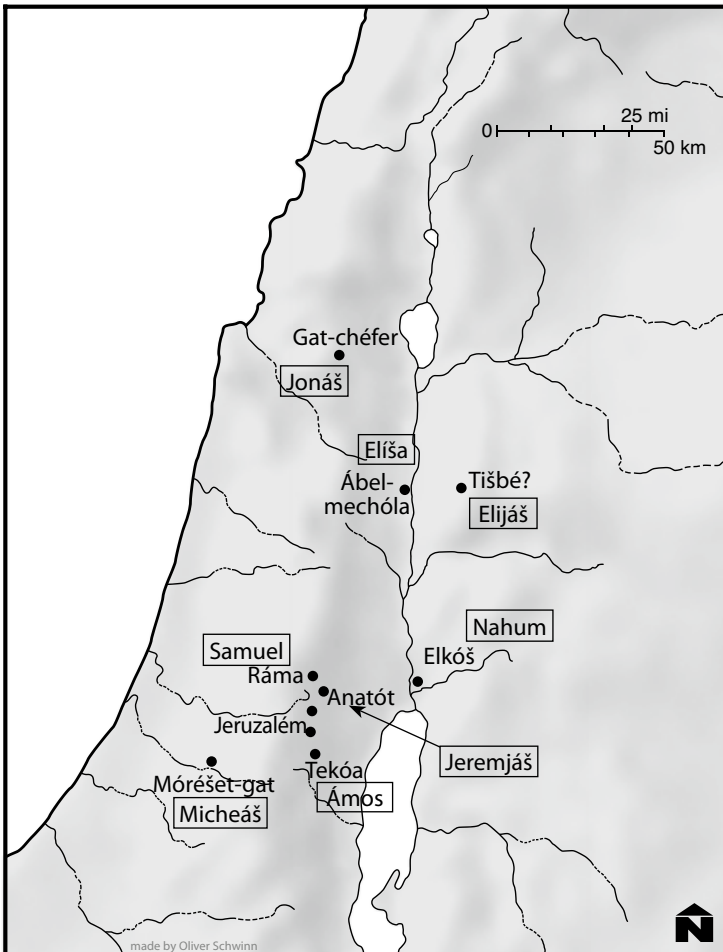
1. Jehú platil daně asyrskému králi Šalmaneserovi (842 př. Kr.)

2. Menachem platil daně Tiglat-pileserovi. Ten začal odvádět Izraelce ze země.

3. Za vlády Pekacha dobyl Tiglat-pileser města kmene Neftalí a obyvatele odvedl do Asýrie (2Kr 15,29). Také si podrobil území východně od Jordánu a do Mezopotámie odvedl dvě a půl pokolení (740 př. Kr., 1Pa 5,26). Ten také zapříčinil, že Pekach byl zabit a na trůn byl dosazen Hóšea.

4. Hóšea se stal Šalmaneserovým vazalem a platil mu daně, ale osnoval proti němu plány, protože posílal dary do Egypta a snažil se s ním spojit, aby prolomil asyrské jho (2Kr 17,3–4).

5. Šalmaneser obsadil Samaří. Město by-

Judští a izraelští proroci

lo dobyto v prvním roce Sargónovy vlády, tedy v roce 722 nebo 721 př. Kr. Mnoho lidí bylo odvedeno do Mezopotámie a Médie (1Kr 17,5–6.18). Zbytek musel odvádět daně.

Judské království (jižní kmeny)

Po dobytí severního království začala Asýrie ohrožovat také Judsko. Bůh Židy ujistil, že i když proti nim Asyřané přijdou, neuspějí, ale budou zničeni. To se stalo, když Sancherib přitáhl proti Jeruzalému za Chizkijášovy vlády.

Potom se na vrchol moci dostal Babylon a stal se pro Judsko velkou hrozbou. K dobytí Judska Babylonom vedly tyto politické kroky:

1. Jójakím se stal loutkou v rukou egyptského krále.

2. Babylon dobyl Egypt a Asýrii a Juda se tak dostal pod jeho moc (605 př. Kr.)

3. V roce 605 př. Kr. (třetí nebo čtvrtý rok Jójakímovy vlády) přitáhl k Jeruzalému Nebúkadnesar, odnesl do Babylonu nádoby z chrámu a odvedl jako zajatce některé členy královské rodiny. Mezi těmito zajatci byl král (Jójakím) a prorok Daniel (2Kr 24,1–6; 2Kr 36,5–8; Jr 45,1; Da 1,1–2).

4. V roce 597 př. Kr. odvedl Nebúkadnesar Jójakína (=Jekonjáš, Konjáš) a mnoho dalších (2Kr 24,10–16). Při této deportaci byl odveden také Ezechiel.

5. V roce 586 př. Kr. Nebúkadnesarova armáda vypálila chrám, zbořila Jeruzalém a odvedla větší část obyvatelstva, přičemž v zemi ponechali jen nejchudší lid (2Kr 25,2–21).

6. Lid, který v zemi zůstal, se dostal pod správu místodržitele Gedaljáše. Jako očitý svědek o tom píše Jeremjáš. Potom byl Gedaljáš zavražděn, mnoho lidí uteklo do Egypta a Jeremjáše vzali s sebou (2Kr 25,22–26).

Sedmdesát let zajetí a doba po zajetí

Babylonská světová říše existovala až do roku 539 př. Kr, kdy byl Babylon dobyt Kýrem. Právě on vydal dekret dovolující zajatým, aby se vrátili na území Izraele. Skupina v čele se Zerubábelem se vrátila roku 538 př. Kr. a další skupina za Ezdráše v roce 458 př. Kr. Médský král Dareios panoval v letech 538–536 př. Kr.

Médo-perská říše trvala až do roku 333 př. Kr, kdy se k světovládě dostali Řekové pod vedením Alexandra Velikého. Sedmdesátileté období zajetí trvalo od pádu Jeruzaléma v roce 586 př. Kr. do obnovy chrámu v roce 516 př. Kr.

Poznámky

¹ Existovaly také ženy prorokyně, například Chulda (2Kr 22,14; 2Pa 34,22).

Izajáš

Úvod

„Izajáš... je největší z hebrejských proroků a řečníků. Nemá sobě rovného, vyniká nádhernou dikcí, skvělou představivostí, všestranností a krásným stylem. Právem je označován jako kníže starozákonních proroků.“

Merrill F. Unger

I. Jedinečné místo v kánonu

Návštěvníci krásného hlavního města Irska, kteří mají rádi křesťanskou kulturu, si často chodí prohlížet soukromý dům, kde měla „světovou premiéru“ jedna z největších hudebních skladeb. Právě v Dublinu zazněl 13. dubna 1742 poprvé Händelův Mesiáš.¹ Nikdo ze zasvěcených nikdy nezpochybňoval vznešenost Händelovy skladby po hudební stránce. A co libreto (slova) tohoto nejslavnějšího oratoria? Vše je převzato z Božího slova, zejména ze starozákonních mesiášských proroctví. Prorok, který nejvíce přispěl do tohoto libreta,² byl hebrejský pisatel, který žil sedm set let před vtělením svého – a také Händelova, vašeho i mého – Mesiáše. Jmenoval se Izajáš a napsal nejdelší, nejkrásnější a nejmeziáššnější ze všech starozákonních proroctví.

II. Autorství

Izajáš (hebrejsky Ješajahú, Hospodin je spása), Amósův syn, měl vidění, která tvoří Izajášovu knihu. Kvůli kritickým teoriím, které ji „rozřezaly na díly“, bude úvod k této knize obšírnější než u ostatních knih.

Jednotnost knihy Izajáš

Existuje několik teorií takzvané „vyšší kritiky“, které se vyučují asi posledních sto let, a to ne jako hypotézy, ale téměř jako fakta. Ty se v mnoha kruzích berou jako samozřejmost. Patří k nim tato tvrzení: Mojžiš nenapsal Pentateuch (pět knih Mojžíšových), Daniel nenapsal knihu Daniel, Petr nenapsal 2. list Petřův,

Pavel (pravděpodobně) nenapsal pastorální epištoly³ a Izajáš napsal pouze první část z šestašedesáti kapitol knihy, která nese jeho jméno.

Izajášovo proroctví je však tak velké dílo, je tak prosyceno mesiášskými proroctvími (zejména v částech, které kritici připisují jiným autorům) a je tak často citováno v Novém zákoně, že považujeme za nutné věnovat této kritické otázce víc prostoru, než bychom učinili v populární knize pro věřící.

Náš přístup bude spočívat v *pozitivních argumentech* pro Izajášovo autorství celé knihy a potom jednotlivě zodpovíme argumenty, které se předkládají proti této celistvosti.

I. Svědectví historie a tradice

Až do konce osmnáctého století všichni židovští i křesťanští biblisté přijímali Izajáše jako jednotné rozsáhlé proroctví od jediného, velmi talentovaného pisatele, Izajáše, syna Amósova.

Avšak v roce 1795 J. C. Doederlein přišel s „Druhým Izajášem“ (neboli Deutero-Izajášem) jakožto autorem kapitol 40–66. Jistě, rozdíl v obsahu a perspektivy kapitol 1–39 a 40–66 v Izajáši si pozorní čtenáři všimli po staletí, ale k tomu není třeba mít různé autory. V roce 1892 začal B. Duhm vyvracet jednotnost kapitol 44–66 a postuloval, že kapitoly 55–66 napsal „Třetí Izajáš“ (neboli Trito-Izajáš). Někteří to rozváděli ještě víc, ale dva nebo tři „Izajášové“ jsou v liberálních kruzích běžně přijímáni.

Žádná raná tradice nikdy nezmiňuje myšlenku dvou nebo více autorů; víra v nedělenou knihu Izajáš trvá od počátku, je jednotná a nesporná.

2. Svědectví Nového zákona

V Novém zákoně je Izajáš po knize Žalmů druhá nejčastěji citovaná starozákonní kniha a vždy se předpokládá její jednotnost. Z druhé části proroctví jakožto z Izajášova cituje Jan Křtitel (Mt 3,3; L 3,4; J 1,23), Matouš (8,17; 12,18–21), Jan (12,38–41) i Pavel (Ř 9,27–33; 10,16–21). To je zvláště pozoruhodné v J 12,38–41, protože zde je řeč o Izajášovi nejen jako o knize, ale také o osobě: „To řekl Izajáš, protože spatřil jeho slávu a mluvil o něm“ (v. 41). První část je citát z Iz 53,1, což je druhá část knihy (v. 38), zatímco Iz 6,10 (kde Izajáš viděl Kristovu slávu) (v. 39–40) patří do první části knihy.

3. Jednota koncepce a rozvoj myšlenky

Knihy proroka Izajáše ukazuje důsledný plán a řád, který neodpovídá teorii spojení fragmentů napsaných dvěma nebo více různými autory.

4. Prostě nádherná poezie

Druhá část knihy je mimořádně krásná a je těžké uvěřit, že by tak úžasný spisovatel, který žil údajně v šestém století př. Kr., mohl zůstat úplně zapomenut. Koneckonců velmi krátké knihy malých proroků se všechny připisují autorům, jejichž jména nesou.

5. Svitky od Mrtvého moře

Izajášův svitek od Mrtvého moře (z 2. stol. př. Kr.) nenaznačuje u 40. kapitoly jakoukoli trhlinu.

Reakce na argumenty proti jednotě knihy

Izajáš

Proti jednotě knihy se ozývají tři hlavní argumenty: historické hledisko, jazykový argument a teologický argument.

1. Historické hledisko

Téměř všichni se shodují v tom, že Izajáš je tvořen dvěma částmi (1–39 a 40–66). Kapi-

toly 36–39 jsou jakousi historickou mezihrou. Je zajímavé, jak kapitoly 1–39 odrážejí Starý zákon a 40–66 jsou paralelou k Novému zákonu – dokonce i počtem kapitol: jedna kapitola na každou knihu Starého a Nového zákona. Tato skutečnost může být ovšem náhoda, protože dělení na kapitoly není součástí inspirovaného textu.

Prvních 39 kapitol představuje zřetelně předexilní pohled, kapitoly 40–66 jsou jasně poexilní. Mohl Izajáš sám sebe promítnout do budoucnosti a psát ze zorného úhlu, který byl pro něho v budoucnosti? Mnozí kritici říkají, že ne. Ale Jeremjáš, Daniel a dokonce i náš Pán (Mt 13) tak příležitostně činí.

Jestliže byly kapitoly 40–66 napsány v šestém století př. Kr., proč je ráz knihy palestinský a nikoliv babylonský?

2. Jazykový argument

Kritici namítají, že styl „Druhého Izajáše“ se liší od samotného Izajáše. Všichni pozorují výraznou změnu pohledu počínaje slovy „Potěšte, potěšte můj lid“ (Iz 40,1). Ale to může pouze potvrzovat všestrannost pisatele. Platón, Milton i Shakespeare také uměli úžasně měnit svůj styl *podle obsahu*. Slavná útěcha Mesiáše příznačná pro kapitoly 40–66 stačí na vysvětlení této změny.

Dále je v obou (všech třech) částech knihy mnoho *podobností*. Mnoho detailů vyžaduje znalost hebrejštiny, ale jeden obrat se vyskytuje v celé knize, a to Boží titul „Svatý Izraele“.

3. Teologický argument

Kritici nezmiňují *rozpor* mezi teologií „Prvního“ a „Druhého“ Izajáše, pouze říkají, že „Druhý Izajáš“ je „pokročilejší“. (To odpovídá celé nezdravé teorii evoluce, která se aplikuje na všechno, nejen na biologii. O Izajášovi se říká, že zdůrazňuje Boží majestát, „Druhý Izajáš“ jeho nekonečnost. Avšak také Micheáš, Izajášův současník, obsahuje podobné myšlenky jako „Druhý Izajáš“.)

Teologický argument je ze všech tří námitek nejslabší, ale především vyjadřuje *skutečný* důvod: antisupernaturalismus.

Izajáš uvádí Kýra jménem, a to už několik

staletí před jeho narozením – pokud akceptujeme jediného Izajáše. Josephus napsal, že sám Kýros byl ovlivněn čtením textu Iz 45.⁴

Mnoho úseků, o kterých se obecně říká, že byly přidány, jsou většinou konkrétní prorocství, která se splnila. Zde se znovu jeví antisupernaturalistická zaujatost jako příčina, proč se odmítá rané datování.

Bůh je vševědoucí, nemá problém s tím, aby prostřednictvím svých proroků předpovídal budoucnost jakkoli podrobně.

I přes všechny útoky těchto teorií, které vidíme i v domněle křesťanských kruzích, je tedy starověká, jednotná evangelikální pozice silná a také logická: celou knihu napsal – podle 1,1 Izajáš, syn Amósův.

III. Datum vzniku

Izajáš začal působit „v roce, kdy zemřel král Uzijáš“ (6,1, asi 740 př. Kr.). Jeho prorocká služba, adresovaná především Judsku, pokrývala dobu vlády čtyř králů. Uzijáš a Jótam byli v podstatě dobří králové. Achaz byl bezbožný a Chizkijáš byl velmi dobrý král a osobní přítel proroka. Izajáš zachycuje

i Sanheríbovu smrt (681 př. Kr.), žil pravděpodobně až do roku 680, působil tedy velmi dlouho – celých šedesát let! Podle tradice zemřel za vlády bezbožného krále Menašeho.

IV. Pozadí a téma

Význam Izajášova jména je také hlavním tématem knihy: Spasení je od Hospodina. Slovo spasení (záchrana) se v tomto prorocství vyskytuje 26krát a pouze sedmkrát ve všech ostatních prorocích dohromady. Toto téma také ilustruje jednotu celé knihy. Kapitoly 1–39 líčí nesmírnou potřebu člověka získat spasení a v kapitolách 40–66 je Bůh milostivě uděluje.

Izajáš varoval Izrael, že jeho bezbožnost bude potrestána, ale přesto Bůh ve své milosti jednoho dne dá Spasitele, a to jak pro Židy, tak pro pohany.

Z politického hlediska se Izrael často ocitl mezi klepety dvou velmocí: silící Asýrie na severu a uvadajícího Egypta na jihu. Druhá část knihy přenáší proroka v Duchu do dvě stě let vzdálené budoucnosti, do dnů, kdy byl velmocí Babylon.

Osnova

- I. Prorocství o trestu a požehnání v Izajášově době (kap. 1–35)
 - A. Soud nad Judou a Jeruzalémem s prosvítajícími záblesky slávy (kap. 1–5)
 1. Boží obžaloba Izraele (kap. 1)
 2. Budoucí požehnání skrze očištění (kap. 2–4)
 3. Trest za hřích Izraele (kap. 5)
 - B. Izajášovo povolání, očištění a pověření (kap. 6)
 - C. Immanuelova kniha (kap. 7–12)
 1. Mesiášovo zázračné narození (kap. 7)
 2. Mesiášova úžasná země (kap. 8)
 3. Mesiášovo tisícileté království (kap. 11–12)
 - D. Soud nad národy (kap. 13–24)
 1. Soud nad Babylonem (13,1–14,23)
 2. Soud nad Asýrií (14,24–27)
 3. Soud nad Pelišteou (14,28–32)
 4. Soud nad Moábem (kap. 15–16)
 5. Soud nad Damaškem (kap. 17)
 6. Soud nad nejmenovanými zeměmi v Africe (kap. 18)
 7. Soud nad Egyptem (kap. 19–20)
 8. Soud nad Babylonem (21,1–10)
 9. Soud nad Dúmou (21,11–12)
 10. Soud nad Arábií (21,13–17)

11. Soud nad Jeruzalémem (kap. 22)
12. Soud nad Týrem (kap. 23)
13. Soud nad celou zemí (kap. 24)
- E. Kniha písní (kap. 25–27)
 1. Izraelova píseň chvály za požehnání království (kap. 25)
 2. Judova píseň ke Skále věků (kap. 26)
 3. Boží píseň nad vykoupeným Izraelem (kap. 27)
- F. Pád a povstání Izraele a Jeruzaléma (kap. 28–35)
 1. Běda Efrajimovi/Izraeli (kap. 28)
 2. Běda Arieli/Jeruzalému (kap. 29)
 3. Běda spolčování s Egyptem (kap. 30–31)
 4. Vláda spravedlivého krále (kap. 32)
 5. Běda pustošiteli/Asýrii (kap. 33)
 6. Běda všem národům (kap. 34)
 7. Sláva budoucího království (kap. 35)
- II. Historický přechod: Kniha Chizkijáše (kap. 36–39)
 - A. Chizkijáš vysvobozen od Asýrie (kap. 36–37)
 1. Vzдор Asýrie vůči Bohu (kap. 36)
 2. Bůh zničí Asýrii (kap. 37)
 - B. Chizkijášova nemoc a uzdravení (kap. 38)
 - C. Chizkijášův hřích (kap. 39)
- III. Proroctví o potěšení z pohledu budoucího zajetí (kap. 40–66)
 - A. Potěšení z budoucího vysvobození Izraele (kap. 40–48)
 1. Potěšení z Božího odpuštění a pokoje (40,1–11)
 2. Potěšení z toho, jaký je Bůh (40,12–31)
 3. Potěšení od Svatého Izraele (kap. 41)
 4. Potěšení z Hospodinova Služebníka (kap. 42)
 5. Potěšení z obnovy Izraele (kap. 43–44)
 6. Potěšení z Kýra, Božího pomazaného (kap. 45)
 7. Potěšení z pádu babylonských model (kap. 46)
 8. Potěšení z pádu Babylonu (kap. 47)
 9. Potěšení z návratu Izraele po potrestání (kap. 48)
 - B. Mesiáš, kterého Izrael nepřijme (kap. 49–57)
 1. Mesiáš jako služebník (kap. 49)
 2. Mesiáš jako pravý učedník (kap. 50)
 3. Mesiáš jako spravedlivý vládce (51,1–52,12)
 4. Mesiáš jako oběť nesoucí hřích (52,13–53,12)
 5. Mesiáš jako vykupitel a obnovitel (kap. 54)
 6. Mesiáš jako evangelista světa (55,1–56,8)
 7. Mesiáš jako soudce bezbožných (56,9–57,21)
 - C. Izraelův hřích, soud, pokání a obnovení (kap. 58–66)
 1. Radost z pravé duchovnosti (kap. 58)
 2. Hříchy Izraele (kap. 59)
 3. Budoucí sláva Sijónu (kap. 60)
 4. Mesiášovo působení (kap. 61)
 5. Budoucí radost z Jeruzaléma (kap. 62)
 6. Den pomsty (63,1–6)
 7. Modlitba pozůstatku (63,7–64,11)
 8. Hospodin odpovídá na modlitbu pozůstatku (kap. 65)
 9. Vyvrcholení: Pokoj jako řeka (kap. 66)

Komentář

I. Proroctví o trestu a požehnaní v Izajášově době (kap. 1–35)

A. Soud nad Judou a Jeruzalémem s prosvítajícími záblesky slávy (kap. 1–5)

1. Boží obžaloba Izraele (kap. 1)

1,1 První verš Izajášova proroctví slouží spíš jako nadpis. O historických souvislostech jsme pojednali v úvodu.

1,2–3 Izajáš svolává celý vesmír, aby se účastnil procesu, ve kterém Bůh jedná jako soudce s Judou a Jeruzalémem jakožto obžalovanými. Obviňuje lid, že jsou nepoddajní synové, kteří se Bohu vzepřeli a neprojevují mu ani přirozenou vděčnost a oddanost, jak by se dalo očekávat od domácích zvířat!

1,4–6 Lid se provinuje vědomou bezbožností, když se ke Svatému obrací zády. Boží tresty nepomohly, dokonce i když je celé tělo pokryto ranami, modřinami a hnisajícími místy.

1,7–9 Počínaje veršem 7 prorok popisuje budoucnost, jako by se už stala.⁵ Nepřátelští nájezdníci zpusťovali Judsko. Jeruzalém, síjónská dcera, je jako provizorní bouda stojící uprostřed zkázy. Ale nebýt Boží milosti, díky které byl uchráněn malý pozůstatek, zkáza by byla totální jako v případě Sodomy a Gomory.

1,10–15 Vládcové i lid v Jeruzalémě (Sodomě a Gomoře) by si měli uvědomit, že Bůh pohrdá obřady bez podstaty, obětmi bez poslušnosti, dary bez dárce. Dokud lid žije v hříchu, pak je jeho účast na chrámových bohoslužbách jenom urážlivé šlapání po Božích nádvořích. Hnusí se mu bezbožnost spojená se slavnostními shromážděními. Nebude věnovat pozornost jejich vztaženým rukám ani množství modliteb.

W. E. Vine varuje před stejným nebezpečím dnešní věřící:

Pouhé vnější náboženství je jako plášť, který zakrývá bezbožnost. Pán to všechno odhalil ve svých „běda“ v Mt 23. Tato trestuhodná kombinace se do značné míry přenesla

i do křesťanství. Svědomí věřícího se může tak otupit, že člověk dokáže praktikovat náboženství, a přitom žít v hříchu.⁶

1,16–17 Mají se očistit tím, že budou činit pokání, opustí zlo, a potom ať žijí spravedlivě i v sociální oblasti.

1,18–20 Jestliže přistoupí na tuto linii Božích argumentů, budou očištěni od hříchů i té nejsytější barvy a budou se radovat z dobrých věcí, které pro ně Bůh připravil. Je významné, že první kapitola tohoto evangelizačního proročka, jehož jméno znamená „spasení Hospodinovo“, obsahuje naléhavé pozvání evangelia:

„Jen pojd'te a proberme to, praví Hospodin; jsou-li vaše hříchy jako šarlat, zbělejší jako sníh, jsou-li rudé jako purpur, budou jako vlna.“

Boží argumentace, pokud ji vírou přijmeme, říká, že existuje očištění od hříchu, že toto očištění je naprosto nezávislé na lidských zásluhách nebo úsilí a že k němu dochází pouze skrze vykoupení, které Pán Ježíš vykonal tím, že na kříži prolil svou krev. Kdo ví, kolik lidí toto pozvání z Iz 1,18 přijalo? A ono zní dodnes!

Jestliže ho však lidé nechtějí přijmout a zůstávají ve vzpouře, čeká je boj a zkáza.

1,21–23 Jeruzalém už není město věrnosti a spravedlnosti. Je to město-nevěstka, útočiště vrahů. Jeho nejlepší věci přišly vniveč a jeho knížata jsou darebáci. Všude jen samé podplácení a nespravedlnost.

1,24–31 Bůh vyleje svůj hněv na všechny, kdo svým hříchem ukazují, že jsou jeho nepřátelé. Jeho soudy vyčistí všechnu nečistotu a obnoví Jeruzalém do původní slávy. Jeho spravedlnost zajistí vysvobození všem, kdo činí pokání.

Hospodinovo složené jméno, Hospodin zástupů, skuteční nevyhnutelné soudy, které jsou zde popsány.

A hříšníci budou zničeni. Modlári se budou stydět za své svatyně (duby, zahrady). Oni sami budou jako dub se zvadlým listím a vyprahlá zahrada bez vody. Vůdcové, kteří spoléhají jen na svou sílu, budou jako snadno

zápalná koudel zanícená jiskrou z vlastních bezbožných skutků.

2. *Budoucí požehnání skrze očistění (kap. 2–4)*

2,1–3 Amósův syn nyní hledí za současný chaos až ke slavnému Mesiášovu království. V onen den bude Jeruzalém ustanoven jako náboženské i politické hlavní město celého světa. Pohanské národy budou putovat na Sijón, aby se zde klaněly a aby dostávaly od Boha pokyny.

2,4 Král bude rozhodovat mezinárodní problémy a uklidňovat spory mezi lidmi. Výsledkem bude všeobecné odzbrojení.⁷ Prostředky, které se dříve utrácely na zbrojení, se nyní budou využívat na zemědělské vybavení. Tyto úvodní verše se podobají textu v Mi 4,1–3, buď proto, že jsou inspirovány týmž Duchem svatým, nebo proto, že jeden prorok mohl citovat druhého.

2,5 Slavný výhled na Kristovo království vede Izajáše, aby volal judský lid k pokání.

2,6–9 Potom se obrací přímo k Bohu a vyjmenovává hříchy, které vedly k národní katastrofě. Místo aby lidé vzhlíželi k Hospodinu, doptávají se věstců z východu a sami se stávali jasnovidci jako Pelištejci. Přes zákaz se spolčovali s pohany. Proti Božímu zákonu hromadili peníze, koně, vozy - a na to v otázce své bezpečnosti spoléhali. Klaněli se modlám, které si sami vyrobili. To byly důvody, pro které je Bůh pokořil a neodpouští jim. Výraz „plní východního věštění“ výstižně popisuje současnou popularitu východních náboženství v západním světě.

2,10–11 Dále se prorok obrací k lidu a vybízí jej, aby hledal, kde se ukryje před nadcházejícími hrůzami Hospodinova hněvu, které pokoří lidskou hrdost.

2,12–18 Náhle Izajáš přechází do budoucnosti k soudům Hospodinova dne, které budou předcházet Kristově vládě. Hospodin zástupů se vypořádá se vši lidskou arogancí, ať jednotlivců (cedry a duby), vlád (vysoké hory a návrší), vojenských mocností (věž a hradba) nebo obchodníků (lodě a jachty⁸). Lidská povýšenost bude pokořena a vyvýšen bude pouze sám Hospodin. Modly zůstanou opuštěné.

2,19–22 Lidé budou hledat, kde by se moh-

li ukrýt. Tehdy bude jasné, že nestálý člověk není hoden důvěry. Pouze Hospodin si zaslouží nerozdělenou důvěru svého lidu.

3,1–5 V den, o kterém čteme v Iz 2,20, Hospodin odstraní zodpovědnou správu, na které byl lid závislý. Ztráta chleba a vody může znamenat hladomor, ale zde chléb a voda pravděpodobně symbolizují základní vedení, jak naznačuje následující verš. V běžném životě bude nedostatek schopných, zralých vůdců. Bude to čas útisku, bezvládní, nestydatosti, neúcty a nepodřizování se.

3,6–8 Lidé se budou snažit získat někoho z příbuzných, aby se o tuto „spoušť“ staral, ale ten odmítne, protože ani on nemá doma jídlo ani oblečení. A není komu tento stav vyčítat, říká Izajáš, lid si za to může sám.

3,9–12 V 9. verši začíná série osmi „běda“, dvě jsou v této kapitole a šest jich je v 5. kapitole. První z nich obviňuje lid z nadržování a bezostyšnosti. Druhé běda kárá jejich bezbožnost, ale zaslubuje požehnání spravedlivému pozůstatku. Jedním z důsledků jejich hříchu je to, že je vedou nezkušení a nezralí (děti), slabí (ženy) a podvodníci.

3,13–15 V těchto verších Hospodin předvolává Izrael k soudnímu procesu. Zaznívají zde obvinění. Odsuzuje vládce, že se obohacují na úkor chudých (nepochybně pomocí úplatků a vydírání). Rozhodnutí zní „vinen“, a proto je vyneseno rozsudek.

3,16–24 Dále přichází ostré obvinění na adresu judských žen kvůli jejich pýše, vyzývavosti, nákladnému oblékání a ozdobám. Jejich tváře pokryté drahou kosmetikou ztvrdnou pod strupy. Jejich těla budou svlečena ze vši té nádhery. Už to nebudou elegantní dámy, ale stanou se z nich ucouraní utečenci – páchnoucí potem, svázání provazem, s oholenými hlavami, na sobě budou mít jen pytlou a kvůli identifikaci vypálené znamení.

3,25–4,1 Ve válce přijdou o své muže a to bude další katastrofa. Decimování mužské populace povede k tomu, že sedm žen se iniciativně chopí jednoho muže, slíbí mu, že se budou starat samy o sebe, jen aby mohly mít jeho jméno a uniknout hroznému pověstí, že nejsou vdané a umírají bez dětí.

4,2–6 Zbytek 4. kapitoly vzhlíží ke slavné-

mu Kristovu království. On je ten Výchonek ve 2. verši, nádherný a slavný. Matthew Henry poznamenává:

On je *Výchonek Hospodinův*, muž-Výchonek. Je to jedno z prorockých jmen, *můj služebník-Výchonek* (Za 3,8; 6,12), *Výchonek spravedlnosti* (Jr 23,5; 33,15), *proutek z pařezu Jišaj a výchonek z jeho kořenů* (Iz 11,1) – a to, jak si někteří myslí, ve vztahu k tomu, kdy je nazván *Nazaretský* (Mt 2,23). Zde je nazván Výchonek Hospodinův, protože byl zasazen jeho mocí a roste k jeho slávě. Stará chaldejská parafráze zde má: „Kristus neboli Hospodinův Mesiáš.“⁹

On je první úroda země, kterou se obnoveny Izrael chlubí. Nevěřící budou při druhém příchodu Pána Ježíše zničeni. Zachránění Židé zapsaní k tomu, aby žili v Jeruzalémě, budou označeni jako svatí. Očištění ve verši 4 se skutečným soudem, ne šířením evangelia. Hora Sijón bude pokryta ve dne oblakovým baldachýnem a v noci plamenem ohně jakožto symbolem Boží péče a ochrany.

3. Trest za hřích Izraele (kap. 5)

5,1–2 V písni, kterou Izajáš zpívá svému milému (Hospodinu), připomíná, jak něžně pečuje o svou vinici. Bůh si pro ni vybral nejlepší umístění, zušlechtil půdu, zasadil vybranou révu, chránil ji a připravil vinný lis, to vše v naději na dobrou úrodu. Místo očekávané úrody (poslušnosti, vděčnosti, lásky, uctívání, služby) sklídlil páchnoucí plané bobule (neposlušnost, vzpouru, modlářství).

5,3–6 Hospodin se rozhořčeně ptá Judy, co ještě měl udělat, a proč se mu odplatili tak uboze. Potom oznamuje nadcházející trest. Odstraní Judovi ochranný plot. Do země vpadnou cizinci a zpusťší ji. A zase poroste bodláčí a trní a bude sucho. To vše je samozřejmě pohled do budoucna, do doby zajetí.

5,7 Důvod je jasný. Když Bůh vyhlížel od Judy a Izraele spravedlnost, viděl jen vraždy a nářek utiskovaných.

5,8–10 Ve verších 8–23 je pokračování šesti běda z 3. kapitoly. Jedná se o tato „běda“:

První běda: Chamtiví vlastníci půdy, kteří chtějí vehnat do úzkých trh s nemovitostmi, až bude velký nedostatek domů i půdy, ale sa-

mi majitelé budou žít v blahobytu. Po zajetí zůstane mnoho domů prázdných a půda bude mít jen zlomek úrody. Vinná réva ze dvou hektarů dá jen 22 litrů vína. 350 litrů osiva přinese jen 35 litrů úrody.

5,11–17 *Druhá běda* je adresováno alkoholikům, kteří se od rána do noci opíjejí. Oslavují a hýří v naprosté neúctě vůči Bohu a jeho činům.

Právě pro toto lhotejné chování se blížilo zajetí. Vážení lidé a celé zástupy budou trpět hladem a budou umírat. Pokoření neunikne nikdo, ale Bůh přijde ke svým právům cestou spravedlivého soudu, kdy na troskách Izraele budou pást svá stáda cizí beduíni.

5,18–19 *Třetí běda* platí bezostyšným lhářům a popíračům Boha, kteří uvízli v hříchu a vlečou za sebou vinu a hřích. Vyzývají Boha, aby si pospíšil s trestem, kterým jim hrozil.

5,20 *Čtvrtá běda* patří těm, kdo matou morální rozlišování, popírají rozdíl mezi dobrem a zlem.

5,21 *Pátá běda* je zaměřeno na domýšlivé lidi, kterým se nedá nic říct.

5,22–23 *Šestá běda* patří soudcům, kteří jsou přeborníci v pití, berou úplatky a převracejí spravedlnost.

5,24–25 Tito bezbožní lidé, kteří nemají žádnou úctu vůči Božímu slovu, budou sežráni jako tráva při požáru v prérii. Bůh bude soudit svůj lid, způsobí, že hory se budou trást a na ulicích budou jejich mrtvolky jako smetí. A to není všechno!

5,26–30 Hvízdne, aby přišli Babyloňané. Podívej se, jak se blíží jejich vojska – na vrcholu své fyzické síly, dokonale uniformovaní, dobře ozbrojení. Koně a vozy se blíží rychle a divoce. Vojska zaútočí na obyvatele jako lev a potom je odvedou do zajetí. To bude pro Judsko temný den.

B. Izajášovo povolání, očištění a pověření (kap. 6)

6,1 V roce, kdy zemřel král Uzijáš¹⁰ měl Izajáš vidění Krále králů. Z J 12,39–41 se dozvídáme, že Král, kterého viděl, nebyl nikdo jiný než Pán Ježíš Kristus. F. C. Jennings to komentuje takto:

Podobně jako Jan na Patmosu vidí „v du-

chu“ Adonaje (Boží jméno jako nejvyšší Pán nade vším; zde a v Ř 9,5 „Kristus, který je nade vším, Bůh požehnaný na věky“) se vši průvodní majestátní slávou, jak sedí na trůně, který je sám o sobě „vysoký a vyvýšený“, protože „jeho trůn kraluje nade vším“. Když seděl na tomto vznešeném trůnu, lem jeho roucha naplňoval celý slavný chrám.¹¹

6,2–5 Nad ním stály nebeské bytosti označované jako serafové,¹² čtyři křídla měly pro projevování úcty, dvě pro službu. Oslavovali Boží svatost a vyžadovali, aby Boží služebníci byli očištěni, než mu budou sloužit.

Toto vidění vyvolalo v prorokovi hluboké usvědčení hříchu a přivedlo ho k vyznávání.

6,6–8 To následovalo ihned po očištění. Teprve po něm Izajáš slyšel Boží povolání. Rychle se Bohu zasvětil a dostal své poslání.

6,9–10 Měl hlásat Boží slovo lidu, který je z pohledu soudce slepý a zatvrzelý tím, že zvěst odmítá. Verše 9–10 nepopisují *cíl* Izajášova působení, ale je to nevyhnutný *výsledek*. Tyto verše pak cituje Nový zákon, když vysvětluje, proč Izrael odmítl Mesiáše. Vine píše:

Lid měl tak tvrdošíjně převrácené cesty, že se dostali za hranici možnosti obrácení a uzdravení. Člověk se může ve zlém natolik zatvrdit, že jeho situace je řešitelná jen Božím odvetným soudem nad ním.¹³

6,11–13 Otázka „Dokdy?“ znamená, jak dlouho budou trvat Boží soudy nad jeho lidem. Odpověď zní: „Dokud města nezpustnou a nebudou bez obyvatel a domy bez lidí a země nebude zcela opuštěná.“ Bůh ušetří pozůstatek (desetinu), ale i tento pozůstatek bude muset projít těžkým souzením. Toto svaté semeno je jako živý pařez velkého stromu, který přežije i poté, kdy je zbytek stromu skácen.

C. Immanuelova kniha (kap. 7–12)

1. Mesiášovo zázračné narození (kap. 7)

7,1–2 Kapitoly 7–12 se označují jako Immanuelova kniha, protože obsahují jasné proroctví o Kristu.

Mezi kapitolami 6 a 7 Izajáš pomíjí dobu

Jótamovy vlády a začíná vyprávění z Achazovy doby. Je to doba, kdy se Aram (Sýrie) a Izrael (Efrajim) spojily proti Judovi a ohrožují Jeruzalém.

7,3 Izajáš a jeho syn Šearjašúb¹⁴ jdou na proti králi Achazovi na konec akvaduktu z horní nádrže na cestě na Valchářovo pole. Král se tam vypravil asi proto, aby zajistil zásoby vody pro město. Valchářovo pole bylo tam, kde lidé roztahovali čerstvě vyprané prádlo, aby je na slunci vybělili.

7,4–9 Hospodin prostřednictvím proroka ujišťuje Achaza, že se nemusí bát. Králové Aramu (Sýrie) a Izraele (Resín a Pekach) jsou jen čadícími špalky, které hned vyhasnou. I když smyslem jejich smlouvy je zaútočit na Judsko a ustanovit tam jinak neznámého syna Tabealova jako loutkového krále, tento plán nevyjde. (Aram a Izrael zaútočili na Judsko, ale jejich tlak polevil, protože se přiblížili Asyřané.) Stejně jako je jisté, že hlavní město Aramu (Sýrie) je Damašek a jeho hlavou je Resín, tak je jisté, že za pětadesát let bude dobyt Izrael (viz 2Kr 17). A jako je Samaří hlavním městem Izraele a jeho hlavou Pekach, tak jistě neobstojí Achaz, pokud nebude věřit Božímú slovu.

7,10–13 Bůh pak vyzývá Achaza, aby požádal o znamení na zemi nebo na nebi, že aramejsko-izraelská smlouva proti Judsku vyjde naprázdno. Achaz není ochoten přestat důvěřovat v Asýrii, že ho ochrání, a s falešnou zbožností a pokorou odmítá o znamení požádat. Hospodinu se králův postoj nelíbí, ale přesto mu sám znamení dává. Vine to komentuje:

Když Achaz nechtěl žádat o znamení, Bůh mu dal znamení sám podle vlastní volby, znamení, které přesahuje Achazovu dobu a bude představovat vyvrcholení proroctví a zaslíbení týkajících se „domu Davidova“. Achaz a muži jako on nebudou mít podíl na těchto požehnáních a slávě ve chvíli, kdy se znamení naplní.¹⁵

7,14 Podobně jako mnoho jiných má i toto proroctví zřejmě jedno předběžné naplnění (ve dnech Achazových) a druhé pozdější plné (při Kristově prvním příchodu). Verš 14 přesvědčivě ukazuje na Krista – syna z panny,¹⁶

jehož jméno ukazuje, že je Immanuel – Bůh s námi. A opět citujeme Vinea:

„Hle“ v Izajáši vždy uvádí něco, co se týká budoucnosti. Volba slova *almá* je důležitá, liší se od *betúlá* (dívka žijící s rodiči, jejíž manželství není v dohledu). Označuje někoho, kdo je zralý a připravený pro manželství.¹⁷

7,15–17 Verše 15 a 16 se týkají Izajášova druhého syna „Spěšná kořist, rychlý lup“, o kterém je v Iz 8,18 řečeno, že má být znamením. Tento syn narozený z dívky bude žít v chudobě (jíst máslo a med), dokud nedosáhne věku zodpovědnosti. Ale dříve než tohoto věku dosáhne, králové opustí zemi aramejskou a izraelskou, takže ze smlouvy, které se Judsko obává, nebude nic. Ale Bůh potrestá i Judsko – vpádem asyrského krále. Jak?

7,18–22 Bůh hvízdne na mouchy (Egypt) a včely (Asýrii) a ty se slétnou nad Judskem. Asýrie bude Bohem najatá břitva, která přinese hanbu a znevážení. Jennings poznamenává:

V ten den bude Juda opravdu *ubohý*, celkové jmění člověka bude tvořit tele a dvě ovce nebo kozy, ale bude tolik pastvin na neobdělávaných polích, že tyto tři kusy dobytka mu přinesou tolik jídla, kolik bude potřebovat.¹⁸

7,23–25 Země, která dříve vydávala obrovskou úrodu, bude pokryta trním a bodláčím. Už nebude obdělávána, bude jen pro voly a ovce.

2. Mesiášova úžasná země (kap. 8)

8,1–4 Hospodin dává Izajáši pokyn, aby na tabulku zřetelně napsal: „Mager-Šalal-Haš-Baz“. Měl u toho dva svědky, kněze Urijáše a Zekarjáše, syna Jeberekjášova, kteří to později dosvědčí. Tato slova znamenají „Spěšná kořist, rychlý lup“ a ukazují na zkázu Aramu a Izraele ze strany Asýrie. Bůh vysvětluje tento význam, když dává Izajášovi pokyn, aby takové jméno dal svému nově narozenému synovi.

8,5–10 Hospodin má také slovo o Izraeli. Lid severního království pohrdl klidně tekoucími vodami Šiloach, a proto bude zaplaven řekou, tedy Eufratem. Šiloach (v J 9,7 Siloe) byl v Jeruzalémě skrytý zdroj vody a zde je

použit jako symbol Božího slova milosti nebo důvěry v Hospodina. Eufrat je obrazem Asýrie, která dobude Izrael a Aram (Sýrii). Vpadne také do Judska, pokryje celou Immanuelovu zemi, ale bez konečného úspěchu – pouze „k šíjí“. Judští nepřátelé budou rozdraceni navzdory svým plánům a přípravám.

8,11–15 Bůh Izajáše nabádá, aby se na rozdíl od ostatního lidu nebál spiknutí, ale aby důvěřoval jen Hospodinu. On bude svatyní všem, kdo na něho spoléhají, ale bude kamenem úrazu všem ostatním.

8,16–18 Izajáš přikazuje, aby věrní učedníci zachovali Hospodinovo slovo, dokud historie nezaznamená, že se naplnilo. Prorok bude čekat na Hospodina, který se nyní od svého lidu stáhl, a bude na něho spoléhat. Izajáš (Hospodin zachraňuje), Šear-Jášub (Hospodin se vrátí) a Maher-Šalal-Chaš-Baz (Spěšná kořist, rychlý lup) jsou už svými jmény Božím znamením, zázrakem Božího slitování nad Izraelem a soudem nad jejich nepřáteli.

8,19 Prorok varuje svůj národ před těmi, kdo schvalují to, aby se lidé doptávali médií a čarodějů. Lidé se mají obracet k živému Bohu; když se ptají na život, nemají se ptát mrtvých. Dnešní obdiv okultismu není nic nového:

Každé velké krizi v lidských záležitostech předcházela velký nárůst spiritismu. Tak tomu bylo i v Judsku a Izraeli před zajetím. Tak tomu bylo i v čase Kristova vtělení a smíření smrti. Tak tomu je dnes. Všechno, co je nutné pro naše vedení a pro uspokojení našich duchovních potřeb, nám Bůh dává v pravdě Písma (2Tm 3,16–17).¹⁹

8,20–22 Všechny učitele je třeba prověřovat Božím slovem. Jestliže jejich učení není v souladu s Písmem, pak „v něm není žádné světlo“. Všichni, kdo jsou svedeni, bloudí, jsou vztekli, hladoví, budou za svou zlou situaci proklínat svého Boha i krále. Budou pro úlevu vzhlížet k nebi i k zemi, ale nenajdou nic než tmu a úzkostlivý smutek.

8,23–9,4 Nyní se dostáváme do pozdější doby k Mesiášovu příchodu. Sever území Izraele, označovaný jako země Neftali, který se kvůli nájezdníkům stal terčem pohrdání, bude slavný. (Galilea národů byla Ježíši domovem

v dětství a dějištěm části jeho veřejného působení.) Kristův první příchod přinesl národu radost, učinil konec otroctví a válce.

9,5 Kristův první příchod je popsán ve verši 5a: „Nebot' chlapec se nám narodil, syn je nám dán.“ První věta vyjadřuje jeho lidství, druhá jeho božství. Další část verše ukazuje na jeho druhý příchod:

Na jeho rameni spočinulo panství – bude kralovat jako Král králů a Pán pánů.

Konec verše popisuje jeho osobní slávu:

Dal mu jméno Podivuhodný – jedná se o podstatné jméno, nikoliv přídavné, a vyjadřuje jeho osobu a dílo.

Rádce – jeho moudrost při vládnutí

Mocný Bůh – všemocný, svrchovaný vládce

Věčný Otec – lépe Otec (neboli „Zdroj“) věčnosti. Věčný sám v sobě, přináší věčný život těm, kdo v něho věří. Víne poznamenává: „Zde je dvojitý zjevení: (1) Obývá a vlastní věčnost (Iz 57,15); (2) je laskavý, něžný, soucitný, moudrý učitel, mentor a zabezpečovatel.“²⁰

Kníže pokoje (*Sar-Šalóm*) – ten, kdo konečně přinese mír tomuto zmítajícímu se světu.

9,6 Jeho vláda bude sahat daleko, bude přinášet mír a trvat nekonečně. Bude sedět na Davidově trůnu, bude vládnout soudem a spravedlností. Jak to všechno uskuteční? Učiní to Hospodinova žárlivost na jeho vlastní lid.

9,7–11 Prorok se znovu obrací zády k hromobití soudu a dělí svou zvěst na čtyři sloky, z nichž každá končí refrémem: „V tom všem se jeho hněv neodvrátí a jeho ruka bude stále vztažena“ (v. 11.16.20; 10,4).

Dosavadní tresty Izraelem nepohnuly a on drze a hrdě vše buduje znovu ještě honosněji než dříve. Ale Hospodin slibuje, že na něj zaútočí Aramejci z východu a Pelištejci ze západu.

9,12–16 Dále varuje před celkovou zkázou obyvatelstva, počínaje váženým starším až po proroka, který vyučuje lži. Vládné bezbožnost, proto se Hospodinův hněv neodvrací a jeho ruka zůstává stále vztažena – k soudu, ne k milosrdenství.

9,17–20 Vzhledem k všeobecné bezbožnosti zemi stráví oheň občanské války, anarchie, hladu, drancování a kanibalismu.

10,1–4 Nad vládci, kteří okrádají nuzné, utlačují chudé a vynášejí nespravedlivé zákony, je vyneseno běda. Až přijde Boží soud, přijdou o všechno bohatství, které získali úplatky a vydíráním.

10,5–11 K potrestání Judska Bůh použije Asýrie. Ale ta má dalekosáhlejší plány. Jejím cílem je vybudovat světovou říši dobýváním. Chlubí se, že její knížata (velitelé) jsou sami králové, že města stojící v cestě nejsou o nic větší než ta, která už byla dobytá, a že izraelské a judské modly se nedají srovnávat s těmi královstvími, která si už podrobila, nebo s jejími vlastními.

10,12–19 Ale Bůh potrestá pýchu a aroganci asyrského krále. Ten připisuje svůj úspěch vlastní síle a moudrosti. Metla a hůl v Hospodinově ruce by se neměly povyšovat nad ruku, která je drží. Udatné válečníky, kteří jsou označováni jako sláva Asýrie a sláva jeho lesa a úrodného pole, potká hrozná katastrofa. Světlem Izraele je Hospodin a jeho trním a bodláčím jsou asyrská vojska. A těch, kdo z vojsk přežijí, bude tak málo, že je dokáže spočítat i dítě.

10,20–23 V onen den pozůstatek Izraele už nebude spoléhat na Asyřany jako Achaz, ale na Hospodina. Mnohé z tohoto proroctví směřuje ke druhému příchodu Mesiáše.

10,24–27 I když asyrský král přijde proti Jeruzalému ze severu, judský lid se nemusí bát, protože zasáhne Hospodin zástupů, jako zasáhl proti Midjancům a Egyptanům, a Juda bude vysvobozen od strachu z asyrské nadvlády.

10,28–34 V citovaných městech máme grafický, živý popis trasy pochodu Asyřanů. Všude, kam se nájezdníci přiblíží, nastává panika a úprk. Nakonec přijdou na dohled návrší Jeruzaléma. Tehdy zasáhne Hospodin a zničí armádu, velitele i řadové bojovníky, jako kdyby vykácel les.

3. Mesiášovo tisícileté království (kap. 11–12)

11,1 Izajáš 11 je jeden z nejvýznamnějších úseků o tisíciletém království ve Starém i No-

vém zákoně. Během jediného rychlého přesunu – u proroků tak častého – se najednou ocitáme u Kristova druhého příchodu.

Napřed vidíme rodokmen syna Davidova, prutek z Jišajova pařezu,²¹ což byl Davidův otec (IS 17,12).

11,2 Mesiášovo pomazání Hospodinovým Duchem je vyjádřeno třemi dvojicemi duchovních přívlastků. W. E. Vine je stručně a výstižně vysvětluje takto:

První – Duch moudrosti a rozumnosti – se týká síly myslí: moudrost rozpoznává povahu věcí, rozumnost rozlišuje rozdíly. Druhá dvojice – duch rady a udatnosti – se vztahuje k praktické činnosti: Rada je schopnost dělat správné závěry, udatnost je vůle je uskutečňovat. Třetí dvojice – duch poznání a bázně Hospodinovy – se týká vztahu s Bohem. Poznání je zde poznání Hospodina (oba prvky této dvojice souvisí s Hospodinem). Sám Kristus řekl: „Vy jste ho nepoznali (*ginoskó*, tj. nezačali jste ho znát), ale já ho znám (*oida*, tj. znám ho vnitřně a plně)“ (Jan 8,55).²²

11,3–5 Dále je majestátně poeticky popsána plná spravedlnost Kristovy vlády. Následuje jeho trest pro bezbožné, jeho osobní spravedlnost a vláda pokoje a bezpečí.

11,6–9a Dokonce i divoká zvěř se podřídí Mesiášově vládě, kdy bude možné, aby si konec hrál u zmijí díry.²³

11,9b Jedním z nejslavnějších zaslíbení v celém Písmu je druhá polovina 9. verše, kde je uveden důvod, proč budou během tisíciletého království ideální podmínky. Jennings je překládá (v angličtině veršovaně) takto: Protože země bude plná poznání Hospodina, jako vody pokrývají moře.

11,10–16 Mesiáš bude korouhev, která k sobě bude přitahovat pohany, a sídlo jeho moci bude slavné. Hospodin zase shromáždí pozůstatek svého lidu, a to ze všech stran. Juda a Izrael (Efrajim) budou žít spolu v pokoji a podrobí si nepřátele – Pelištejce, Edómce, Moábce a Amónce. Záliv egyptského moře (Rudé moře) vyschne a Řeka (Eufrat) se rozlije do sedmi pramenů, aby se Židé mohli vrátit do své země. Asýrii a Izrael bude spojovat dálnice, takže návrat ze severu bude snadný.

12,1–6 Během šťastných dnů tisíciletí bu-

de Izrael zpívat písně vděčnosti a důvěry. Zachráněný pozůstatek radostně uhasí svou žízeň tím, že bude čerpat vodu ze studnic spásy. Také Izraelci budou zpívat jako Boží misionáři mezi národy, budou je zvat, aby si přišly ke Kristu pro uspokojení.

D. Soud nad národy (kap. 13–24)

1. Soud nad Babylonem (13,1–14,23)

13,1–5 Následujících jedenáct kapitol obsahuje proctví proti pohanským národům. První z nich je Babylon, světová mocnost, která (kolem roku 609 př. Kr.) rozdrtila Asýrii. Ve 13. kapitole vidíme dobytí Babylonu Médy a Peršany (539 př. Kr.). Některá proctví však sahají dále za tuto událost až ke konečnému zničení Babylonu v závěru velkého soužení (Zj 17–18).

Bůh shromažďuje armádu Médů a Peršanů („svě posvěcené“), aby vešli branami předních urozených (do města Babylonu) a zničili celou zemi.

13,6–13 Dále následuje popis hrůz této katastrofy – strach a úzkost, hrozivé výkyvy na nebi a děsivý úbytek obyvatelstva. Některé z těchto veršů sahají za médo-perský triumf až ke dni Hospodinovu, který bude mít dopad na celý svět a jehož součástí budou kataklyzmatické otřesy na nebi.

13,14–22 Z Babylonu budou lidé hromadně utíkat a cizinci se budou vracet do své země. Ti, kdo zůstanou, budou snášet nevýslovné krutosti. Verše 19–22 se naplnily částečně,²⁴ ale konečné, plné naplnění je ještě v budoucnosti.

V souvislosti s proctvími o zkáze Babylonu – ať už se jedná o město samotné nebo celou říši – existují určité potíže (Iz 13,6–22; 14,4–23; 21,2–9; 47,1–11; Jr 25,12–14; 50; 51). Například dobytí města Médy (Iz 13,17) v roce 539 př. Kr. nemělo za následek zkázu podobnou jako v Sodomě a Gomoře (Iz 13,19), město nepřestalo být navěky obývané (Iz 13,20–22), nestalo se to ze strany národa ze severu, protože Médo-perská říše byla na východě (Jr 50,3). Zkáza Babylonu neměla za následek, že by Izrael nebo tím spíše judský pozůstatek začal hledat Hospodina

a vrátil se na Sijón (Jr 50,4–5) a neznamenal zboření hradeb a vypálení bran (Jr 51,58).

Jak se vypořádat s takovými těžkostmi? Především znovu ujišťujeme, že máme na prostou důvěru v Boží slovo. Pokud je v něčem nějaká nesrovnalost, pramení to z našeho nedostatku poznání. Mějme však na paměti, že prorokům často splýval pohled do bezprostřední a vzdálené budoucnosti, konkrétní časové body jim nebyly jasné. Jinými slovy proroctví se mohlo splnit lokálně, částečně a teprve později plně. To je případ Babylonu. Ne všechna proroctví o něm se již naplnila. Některá jsou stále ještě v budoucnosti.

Babylon bude zřejmě hrát významnou roli v době soužení. Jeho osud je živými barvami vylíčen ve Zj 17 a 18. Všechna proroctví o zkáze Babylonu se splní před druhým Kristovým příchodem. Co nám dnes není jasné, to bude jasné těm, kdo budou žít v oné době.

14,1–2 Hospodin ve svém milosrdenství vrátí Izrael do jeho země. Pohané národy při tom budou pomáhat a budou žít s Božím lidem v pokoji. Ti, kdo dříve Izrael ovládali, budou jeho služebníky.

Jákos a izraelský dům představují Židy v babylonském zajetí. Jestliže si je Bůh vyvolil, znamená to, že je vysvobodí ze země zajetí a vrátí je zpět do jejich země. Přichozí, kteří se připojí k domu Jákobovu, jsou proselyté z Babylonu. Zpět do jejich země je měla přivést Kýrova přízeň a další lidé, kteří jim při návratu pomáhali.

14,3–11 Když se Izrael vymaní z pronásledování a těžké otročiny, bude o babylonském králi zpívat posměšnou píseň. Hospodin zlomil jeho moc a ukončil jeho tyranii. Nyní se raduje země, dokonce i les, který už nebude ničen jeho vojsky. Konečně nastane pokoj! Obyvatelé podsvětí ho pozdraví, potěšení tím, že i on byl zbaven moci. Vznešenost a okázalost babylonského krále pominula. Hudba jeho paláců skončila. Spí na prostěradle z larev pod příkrývkou z červů.

14,12–17 Posměšná písnička pokračuje a téma se rozšiřuje z pádu babylonského krále na pád toho, kdo mu k tomu dával energii, samotného Satana (Lucifera²⁵). Ryrie píše, že tu je „očividně řeč o Satanovi, protože podobně

ho popisuje Kristus (L 10,18) a protože Izajášovy výrazy v 14,13–14 by si nedovolil nikdo jiný než Satan (srov. 1Tm 3,6)²⁶. Vzhledem k tomu, že tato třpytivá hvězda, syn úsvitu, pyšně prosazovala svou vůli nad Boží vůli, byla svržena z nebe. Verše 13–14 zaznamenávají známá Satanova „chci“ ve vzdor proti Bohu. Jednou bude vydán peklu (šeólu) jako předmět úžasu. Obyvatelé pekla se budou divit, že ten, kdo měl takovou moc, byl svržen tak hluboko.

14,18–21 Písnička se vrací k babylonskému králi a říká, že králové leží ve velkolepých hrobkách, jemu samému byl odepřen řádný pohřeb. Nebude mít žádný pomník a bude vyloučen (jeho děti) z královského rodokmene.

14,22–23 Město Babylon bude vylidněno a Boží metlou dočista vymeteno.

2. Soud nad Asýrií (14,24–27)

Téma se nyní přesouvá ke zkáze Asýrie, která v té době vládla nad Babylonií. Asyrská vojska budou rozdracena na izraelských horách.²⁷ Toto proroctví se definitivně naplní v období soužení, kdy bude král severu poražen, když se bude pokoušet ovládnout Immanuelovu zemi.

3. Soud nad Pelišteou (14,28–32)

14,28–31 Pelištea by se neměla radovat ze smrti Achaza (zde označen jako hůl), Uzijášova vnuka, který je porazil (2Pa 26,6–7). Jiný potomek, Chizkijáš, na ně zaútočí jako zmije a jako létající ohnivý had (viz 2Kr 18,8). Tehdy bude Boží chudý a potřebný v bezpečí, ale Hospodin navštíví Pelišteu hladem a zabije ty, kdo přežijí. Ze severu vpadnou Asyřané jako kouřový mrak. Boží lid v Jeruzalémě však bude v bezpečí.

14,32 Jestliže se některý pohaný posel zeptá, co se děje, bude mu řečeno, že Hospodin plní svůj slib Sijónu a chrání obyvatele Jeruzaléma.

4. Soud nad Moábem (kap. 15–16)

15,1–7 Izajáš zpívá výmluvný žalozpěv o osudu Moábu. Jeho dvě dobře opevněná města Ar a Kír budou náhle zničena. Města a vesničky se ponoří do zármutku. Sám Izajáš

je pohnut soucitem s uprchlíky, když utíkají ze země. Krajina je zpusťována a lidé proudí přes hranici, jen aby se zachránili.

15,8–9 Křik se šíří až k moábským hranicím. Z města Dibónu („*propíchnutí*“) ve v. 2 je ve v. 9 najednou Dimón – snad se jedná o slovní hříčku, protože Dimón se podobá hebrejskému slovu *dám* (*krev*). Takže „vody Dimónu budou plné krve“. A ty, komu se podaří utéct, chytí lev.

16,1–2 Popis zkázy Moábu pokračuje i v 16. kapitole. Moábeci, kteří našli útočiště v Sele (Petra, hlavní město Edómu), mají poslat beránka jako daň vládci země (judskému králi) na hoře dcery sijónské (do Jeruzaléma), stejně jako dříve posílali beránky do Samaří (2Kr 3,4). Lid se před nadcházející hrůzou zmitá neklidem.

16,3–5 Bůh radí Moábovi, aby ve svém stínu ukryl Boží židovské vyhnance a zajistil jim svatyni a bezpečí. Ničitel, vyděrač a utlačovatel ustane a Hospodin bude vládnout z Davidova trůnu... s milosrdenstvím, pravdou a spravedlností.

16,6–12 Pád Moábu je způsobený jeho pýchou a povýšeností. Zemí se šíří zármutek. Úrodná pole Chešbónu leží ladem a kvetoucí réva je poničená. Sám prorok opět nařká nad tou spouští. Když se Moáb modlí ke svým modlám, žádné pomoci se nedočká.

16,13–14 K předchozím proctvím o pádu Moábu Bůh nyní připojuje informaci, že se to stane během tří let, jako jsou léta najatého dělníka – tedy ani o minutu později.

5. Soud nad Damaškem (kap. 17)

17,1–3 Třetí proctví předpovídá srovnání Damašku, hlavního aramejského městského státu a jeho okolních měst, se zemí. A Efrajím (Izrael) čeká kvůli spolčení s Aramem podobný pád. Efrajím bude zbaven své obrany, Damašek svého kralování a Aramejci, kteří přežijí, své slávy. Damašek byl zničen asyrskými vojsky roku 733 př. Kr. a Samaří padlo asi o deset let později.

17,4–6 Izrael bude v den svého soudu zotuzený a vyhladovělý. Přejde o všechno jako pole v údolí Refajím při sklizni. Zbude jen malý pozůstatek.

17,7–11 Potom se lidé obrátí k pravému živému Bohu, svému Stvořiteli, ke Svatému Izraele, a zřeknou se všeho, co nějak souviselo s modlářstvím. Opevněná města budou v troskách jako města Chivejců a Amorejců, když je dobyli Izraelci. Proč se to všechno stane? Protože lid zapomněl na svého Boha a obrátil se k cizí setbě, tedy spolčil se s cizími náboženstvími a zvyky. Ta „sklizeň“ bude katastrofická.

17,12–14 Počínaje 12. veršem až do 18. kapitoly máme krátkou mezihru se dvěma scénami, z nichž každá začíná slovem *běda!* První scéna líčí pohanské národy, jak se s hrozivým rachotem moderních zbraní blíží k Izraeli. Ale Hospodin je rázem odvrátí a hrozba pro Izrael přes noc zmizí, jako tomu bylo při zkáze asyrské armády.

6. Soud nad nejmenovanými zeměmi v Africe (kap. 18)

Není to „*běda*“,²⁸ ale něco jako „*hej*“, tedy volání na neurčený spřátelený národ, který pošle vyslance k Izraelcům (v. 2 a 7). Výraz „*zastíněný šumícími křídly*“ může znamenat touhu chránit židovský národ.

Zároveň budou jiné pohanské národy kořistit na Božím lidu, který se jen tak pokojně dívá. Ale Bůh ty pohanské národy jednou zničí a jejich mrtvá těla nechá jako kořist šelmám a dravcům.

Izrael potom přijde na horu Sijón a postaví se před Hospodinem. V 7. verši čteme: „V ten den bude Hospodinu přinesen dar v podobě rozptýleného a zdivočelého lidu...“, nikoliv „od lidu...“ (ČSP, ČEP). To je řeč o návratu Izraele při druhém Kristově příchodu.

7. Soud nad Egyptem (kap. 19–20)

19,1–3 Až Hospodin sestoupí a bude soudit Egypt, modly se zapotácejí a lidé propadnou panice. Vypukne občanská válka, i ta nejlepší řešení ze strany vrchnosti budou marná; sami se uchýlí k modlám a různým druhům spiritismu (kouzelníků).

19,4–10 V zemi bude vládnout krutý tyran. Velké sucho způsobí, že zmizí zásoby vody, nebude úroda, ustane rybolov, bude ukončena textilní výroba a to přivede na mizinu všech-

ny skupiny obyvatelstva, ať vrchnost nebo prostý lid.

19,11–15 Ani nejlepším faraonovým rádčům, kteří žijí v Sóanu a Nofu, nebude jejich moudrost stačit, aby se s takovou situací vypořádali. Jejich rady přivedly na Egypt katastrofu, takže situace je teď beznadějná.

Prvních patnáct veršů se již naplnilo. Po smrti Tirháka, který vládl v Egyptě v době Izajášova prorokování, se země ocitla v občanské válce. Egypt byl rozdělen na dvanáct království a všechna byla podrobena Asýrii. Země byla nakonec sjednocena za Psammenika, krutého panovníka podle v. 4. Zbývající proroctví v této kapitole se zatím nenaplnila.

19,16–17 Když Bůh mávne svou pěstí, obyvatelé se budou třást strachem. Samotná zmínka o Judovi způsobí, že srdce Egyptů zmalomyslní.

19,18–20 Ale i Egyptu je zaslíbena obnova. Pět měst se stane střediskem pro uctívání Hospodina, včetně Héliopolisu (= *město slunce*) nazývaného také Město ruin. Uprostřed země bude Hospodinův oltář a na hranicích Hospodinův sloup; obojí bude svědčit pro Hospodina. Josephus říká, že proroctví 19. verše se naplnilo v roce 1 př. Kr, kdy velekněz Onias prchal z Jeruzaléma a dostal povolení postavit v Egyptě oltář. Ale plný význam proroctví se nepochybně vztahuje k tisíciletému království.

19,21–22 Budou následovat Boží soudy nad Egyptem, které přimějí lidi, aby Boha uctívali.

19,23 Z Egypta povede (přes Izrael) cesta do Asýrie, kudy se bude chodit bez omezení. Národy se sjednotí a budou sloužit Hospodinu.

19,24–25 Izrael bude spolu s Egyptem a Asýrií jedním z nich. Vytvoří alianci tří zemí a budou se radovat z požehnání Kristovy vlády. Všimněte si opakování výrazu „v onen den“ (v. 16. 18–19–21.23–24).

20,1–6 V roce 711 př. Kr. Tartan, vrchní velitel asyrského krále Sargóna, dobyl pelištejské město Ašdód. V té době Hospodin řekl Izajášovi, aby chodil nahý (skrovně oblečený, ne úplně nahý) a bosý na znamení tříletého pokoření, které přijde na Egypt a Etiopii, až je dobude Asýrie. Judský lid potom uvidí, jak je

bláhové spoléhat na Egypt, že by jej ochránil před Asýrií. (Někteří komentátoři podotýkají, že verše 5–6 se týkají Pelištejců, nebo jak Judy, tak Pelištejců, tedy celého území Palestiny.)²⁹

8. Soud nad Babylonem (21,1–10)

21,1–4 Tři prorocké výpovědi v této kapitole přinášejí zlé zprávy pro Babylon, Edóm a Arábii.

Pustina u moře je Babylon, možná ta část babylonského území, které přiléhá k Perskému zálivu. Zkáza bude nad ním dunět jako větrná smršť z pouště. Stále pustoší a ničí, a proto bude Peršany (Élam) a Médy ponížena. Babylon už nikoho nepřivede k naříkání – jako tomu bylo v případě zajatých z Judska. Vidění je tak hrozivé, že Izajáš z něho prožívá úzkost.

21,5 Zatímco vládcové v domnělém bezpečí hodují a hýří, náhle přichází povel „Do zbraně!“ („Mažte štíty!“). Jedná se zřejmě o Belšasarův hodokvas (Da 5).

21,6–10 Bůh dává Izajáši pokyn, aby postavil strážného, který by popisoval útočící hordy, zvláště nesčetné jezdeckto. Několik dní a nocí čekal, pak informuje o příjezdu muže a páru koní. To může představovat Médy a Peršany. Potom hlasem jako lví řev oznamuje pád Babylonu a celého jeho modlářského náboženství. Tato zpráva je útěchou pro Izrael, který byl ze strany Babylonu tolik bit a tříben. Je dobré mít na paměti, že toto proroctví zaznělo asi dvě stě let před skutečným pádem Babylonu.

I my můžeme být lidmi na stráži pro Boží království.

Strážný je ten, kdo se na Boží pokyn postaví, kdo ví, co se bude dít, a tuto událost vyhlíží. Kdo se z dokončeného kánonu Písma dozvídá, co Bůh předpověděl, rozpoznává jeho záměry ne pomocí spekulativní interpretace, ale srovnáváním Písma s Písmem, a přijímá, co Písmo jasně říká, ten je schopen varovat a povzbuzovat druhé. Stojí na stráži (v. 7) ve spojení s Bohem.³⁰

9. Soud nad Dúmou (Edóm) (21,11–12)

Dúma je Idumea neboli Edóm. Ustrašený Idumejec se ptá strážného, jak daleko už po-

kročila noc, tedy jestli asyrská hrozba už přešla. Odpověď zní:

Noc tvého současného neklidu končí, přijde nový den, ale brzy nastane další noc. Jestliže hledáš uspokojující odpověď na své ustrašené otázky, musíš se napřed „vrátit“ – toto slovo zároveň znamená „činit pokání“. Teprve potom dostaneš odpověď, jakou bys chtěl, noc tvého utrpení skončí a vzejde ti nové ráno vysvobození.³¹

10. Soud nad Arábií (21,13–17)

Také před Arábií jsou těžkosti. Karavany se před asyrskou armádou ukrývají v lese a ti, kdo krveprolití unikli, budou trpět hladem a žízní. Hospodin prohlásil, že sláva Arábie během roku padne a přežije pouze několik jejích slavných válečníků. Výraz „rok najatého dělníka“ znamená „ani o den více než jeden rok“.

11. Soud nad Jeruzalémem (kap. 22)

22,1–5 Údolí vidění představuje Jeruzalém (viz v. 9–11). Město je v obležení. Lidé postávají na střechách, aby viděli nepřítele v branách. Ulice kdysi slavnostního města jsou znečištěné obětmi moru. Vůdcové i lidé, kteří se snaží utéct, jsou zajati bez boje. Sám Izajáš není k utišení, když vidí Boží soud, jak visí nad Jeruzalémem.

22,6–11 Élam a Kír jsou jižní a severní jednotky babylonské armády. Jejich vozy a jízda naplňují údolí kolem města. Židé přemýšlejí, jak během obléhání přežít. Drancují zbrojnici (Dům Libanónského lesa), boří domy, aby získali kamení na opravu hradeb, a snaží se vymyslet improvizovaný zdroj vody. Dělají všechno možné, jen nevzhlížejí k Tvůrci, který tuto katastrofu způsobil a připravoval dlouho předtím.

22,12–14 V době, kdy je Hospodin volá k pokání, žijí prostopášně, jsou tvrdošijní. Proto jim nebude odpuštěno.

22,15–19 Šebna, správce paláce na Chizkiášově dvoře, si pro sebe připravuje zdobený hrob. Bůh skrze Izajáše říká, že je to marné úsilí. Hospodin ho uvrhne do zajetí jako klubko a zemře v cizině, takže se na něj bude dlouho vzpomínat. Možná to byl právě Šebna, kdo vedl ty, kteří obhajovali smlouvu s Egypcem.

22,20–24 Šebna je degradován, jeho místo zaujme Eljakím (*Hospodin ustanoví*). Jako předobraz Pána Ježíše bude pevně vládnout jako zodpovědný a soucitný vládce. Dostane klíč Davidova domu,³² bude spravovat královské pokoje a vybírat služebníky pro královskou domácnost. (Podle Zj 3,7 bude mít Pán Ježíš klíč Davidova domu.) Eljakím bude ve své pozici pevný a bude mít plnou autoritu v oblasti svého působení.

22,25 Je jasné, že Eljakím je pevně zaraženým kolíkem na spolehlivém místě (v. 23a), jeho odstranění a pád se může vztahovat na zajetí Judejců, jejichž byl představitelem.

12. Soud nad Týrem (kap. 23)

23,1–5 Když se týrstí námořníci vraceli z Taršíše (pravděpodobně v dnešním Španělsku), dostali na Kypru zprávu o pádu města. Domy jsou zbořené, nemají přístav, kam by se vrátili, a tak jen hrůzou nařikají. Sidónští obchodníci celí užaslí mlčky sedí a vzpomínají, jak jejich sousedi z Týru brázdili moře a přiváželi obilí z horního Nilu (Šíchor), jak byli obchodníky národů. Sidón, mateřské město Týru, se stydí, když vlny bičují trosky Týru a jakoby tím tvořily ozvěnu nářku města. Jako by Týr nikdy neměl děti, které by v něm bydlely. Také Egypt se při zprávě o ztrátě svého nejlepšího zákazníka svíjí bolestí.

23,6–9 Týrstí obyvatelé hledali útočiště až ve Španělsku (Taršiš). Nohy nesou tyto obyvatele dávného vzkvétajícího města do vzdálených zemí. A kdo způsobil hrůzu Týru, který měl takovou moc, bohatství a slávu? Byl to sám Hospodin zástupů, aby znevážil pýchu lidské slávy.

23,10–17 S ohledem na Nebúkadnesarův útok proti Týru mají jeho obyvatelé utéct do jiných zemí, rozlít se jako řeka (Eufrat, který protéká několika zeměmi). Bůh podnítl Babylon, aby zničil obchodní města (Kenaan). Dokonce i kdyby uprchlíci utekli na Kypr, nenajdou odpočinek. Prorok žasne, že by Týr měl být zničen neznámým národem se skrovnými začátky, který založila Asyrie. Na Týr se na sedmdesát let chaldejské nadvlády zapomene. A ten na sklonku této doby s radostí za-

se obnoví své obchodnické smilnění se všemi královstvími světa.

23,18 Zisk, nevěstčí mzda Týru je pohled na Kristův druhý příchod, kdy „týrská dcera přijde s darem“ (Ž 45,13). Její poklady budou svatou obětí Hospodinu.

13. Soud nad celou zemí (kap. 24)

24,1–3 Boží soudy jako by začínaly u izraelské země, ale ony se rozšíří na celý svět a dokonce i na zlé bytosti v nebi. Ze zmínky o knězi ve v. 2 plyne, že se v těchto verších jedná o zemi Izrael. Všimněte si, jak text střídá pojmy *země* a *lid*. Jedná se o katastrofickou zkázu a zasáhne všechny skupiny obyvatelstva.

24,4–13 Slovo „svět“ ve 4. verši ukazuje, že scéna soudu se rozšiřuje. Důvodem celosvětového znečištění je to, že lidé porušili věčnou smlouvu. Někteří to chápou jako smlouvu s Noemem (Gn 9,16), ale tato nepodmíněná smlouva zcela závisí na Bohu. Jiní si myslí, že je řeč o Mojžíšově zákonu, ale ten byl dán pouze Izraeli a neříká se mu „věčná smlouva“. *The Bible Knowledge Commentary* říká, že to je „smlouva, kterou lidé měli automaticky s Bohem, aby poslouchali jeho slovo“.³³ Město marnosti by mohlo znamenat Jeruzalém, ale v širším smyslu může představovat všechno městské osídlení.

24,14–20 Je slyšet zachovaný pozůstatek, jak chválí Hospodina za jeho zachraňující milost.

Prorok potom nařiká nad hrůzami velkého soužení. Bude to doba podvodu, nebude možné uniknout. Země se bude potácet jako opilec, jako by ji zasáhlo obrovské zemětřesení. Padne a už nevstane.

24,21–23 Souzeny budou i zástupy zlých bytostí v nebeských oblastech. To odpovídá Zj 19,19–20; 20,1–3. Na tomto soudu při Kristově druhém příchodu budou stát také králové země, kteří sloužili jako loutky těchto bytostí. Pánova sláva, která vše převyšuje, způsobí, že slunce a měsíc se budou stydět.

E. Kniha písni (kap. 25–27)

1. Izraelova píseň chvály za požehnání království (kap. 25)

25,1–5 Kapitoly 25–27 se označují jako

„kniha písni“. Obnovený židovský pozůstatek chválí Hospodina za vysvobození během velkého soužení. Nepřátelská města (nemusí to být nutně nějaké konkrétní město) byla rozdrvena na prach a pohané tak uznali Boží moc. Bůh je pro svůj lid vším, co potřebuje.

25,6–9 Hospodin pořádá na hoře Sijón hostinu nejlepších duchovních lahůdek. Odstraní závoj neznalosti, závoj satanské slepoty, který zahaloval všechny národy. Porazí smrt (tím, že vzkřísí svaté, kteří zemřeli v době soužení), už nebude bolest a ze židovského národa sejme stigma. Pozůstatek řekne: „Toto je náš Hospodin, na něhož jsme očekávali, jásejme a radujme se z jeho záchran!“

25,10–12 Nepřátelé Izraele, které zřejmě reprezentuje Moáb, budou ostudně pošlapáni. Bůh je ve v. 11 přirovnán k plavci, který na soudu uprostřed Moábu roztahuje ruce.

2. Judova píseň ke Skále věků (kap. 26)

26,1–4 Když se obnovený pozůstatek vrátí do své země, povede život víry a závislosti na Bohu. Město Boží je kontrastem k městu člověka (24,10). Spravedlivý národ (vykoupený Izrael) žije v dokonalém pokoji, který pramení z pevného spoléhání na Hospodina. O 3. verši slavný americký baptistický skladatel písni Philip P. Bliss říkával toto: „Miluji tento verš víc než jiné verše v Bibli: „Mysl upevněnou v tobě budeš střežit dokonalým pokojem, protože tobě důvěřuje.““³⁴

Moody spojil verše 3. a 4. těmito slovy: „Strom pokoje pouští kořeny do skulin ve skále věků.“³⁵ Konečně si uvědomují, že „v Hospodinu je věčná síla“ neboli Skála věků [NKJV, pozn. na okraji]. Právě z tohoto verše vzal Augustus Toplady myšlenku ke své nejslavnější písni v angličtině „Skálo věků“. Když během zuřící bouře hledal útočiště ve skalním útesu, napsal:

Skálo věků, skryj mne v svém
boku, pro mne zbodeném!
Nech ať vody, krve proud,
jemuž dal jsí vytrysknout
dvojím lékem pro mne jest,
zruší hříchu moc a trest.
Až pak jednou v smrti den
běh můj bude dokončen,

Skálo věků, skryj mne v svém
boku pro mne zbodeném!

A já půjdu v onu říš,
kde Ty, Král a Soudce dlíš.

*Překlad Jan Hochman,
dle písně č. 209, Bratrské písně,*

Bratrská jednota baptistů, Praha, 1971

26,5–6 Hrdá lidská kultura se ocitla v prachu, tam, kde kráčejí nohy chudých a nuzných, když chodí po vznešeném městě.

26,7–15 Verše 7–19 patrně opakují modlitbu pozůstatku, když procházel soužením. Hospodin jim uhladil cestu a oni soustředěně čekali, až se zjeví. Bezbožní se naučí spravedlnosti teprve tehdy, až je Bůh bude soudit. Boží ruka se pohotově zvedla, ale když v hněvu dopadne, bude to pro ně ostuda, a tehdy nastane pro Izrael pokoj. Nad pozůstatkem vládlo mnoho pohanských pánů, ale Bůh je jejich jediný pravý Pán. Národy, které sužovaly Izrael, už nepovstanou, aby Boží lid zase trápily. Tento verš nevyvrací fyzické vzkříšení bezbožných; pouze slibuje, že pohanské mocnosti se už nikdy nevzpamatují.

26,16–19 Když však Izrael projde bolestmi podobnými porodním bolestem, což jako by nemělo smysl, národ se bude radovat ze vzkříšení. Hospodin odpovídá svému lidu na jeho modlitbu jasným zaslíbením o obnově národa, až bude na zem vylita rosa (Duch svatý).

26,20–21 Hospodin mezitím radí věrnému pozůstatku svého lidu, aby se skryl v tajných pokojích, když bude vylévat svůj hněv na odpadlý svět.

3. *Boží píseň nad vykoupeným Izraelem* (kap. 27)

27,1 Až přijde Hospodinův den, Bůh potrestá livjátana, hada prchajícího (Asýrii) i hada zkrouceného (Babylon) a zabije draka, který je v moři (Egypt). Někteří komentátoři chápou *všechny tři* netvory jako Babylon. Jiní je vidí jako obraz Satana, který stojí za světovými mocnostmi; je označen jako had i drak (Gn 3,1; Zj 12,3; 13,2; 16,13).

27,2–6 V onen den se Bůh bude se zpěvem radovat z vykoupené vinice s červeným vínem (Izrael). Bude ji střežit ve dne i v noci. Už se nebude na svůj lid hněvat. Kdyby se

proti pozůstatku měla postavit některá nepřátelská mocnost, Bůh ji spálí jako trní a bodláčí. Pro takovou mocnost by bylo lepší, kdyby se obrátila k Bohu, aby ji chránil a dal jí pokoj. V tisíciletém království Izrael rozkvetne a naplní celý povrch země ovocem.

27,7–9 Bůh nejednal s Izraelem jako s jeho pohanskými zotročovateli. Izrael trestal vždy v omezené míře. Museli odejít do zajetí, aby byli očištěni od modlářství. Tohoto cíle bude dosaženo, až Izrael zničí i poslední náznak model.

27,10–11 Mezitím je vidět Jeruzalém v troskách představovaný teletem pasoucím se mezi křovinami a ženami, které sbírají větévky na oheň. K tomu všemu došlo proto, že lid neměl žádné duchovní rozpoznání.

27,12–13 V onen den bude Hospodin v Izraeli mlácením oddělovat pravé od falešného. Potom znovu shromáždí Židy, kteří byli rozptýleni mezi pohanské národy, jako je Asýrie nebo Egypt. Až budou zpět ve své zemi, přijdou do Jeruzaléma a budou uctívat Hospodina.

F. Pád a povstání Izraele a Jeruzaléma (kap. 28–35)

1. *Běda Efrajimovi/Izraeli (kap. 28)*

28,1–4 Samaří bylo korunou pýchy, vadnoucím květem izraelských opilců (Efrajim). Město na kopci bylo jako koruna shlížející na zelenající se údolí s lidmi zmoženými vínem, rozkoší, materialismem a sexem. Asyrští dobyvatelé jsou už připraveni, aby město zhltili jako zralý červený fík.

28,5–6 Až Hospodin zástupů přijde a ustaví své království, bude věrnému pozůstatku neuvadající korunou slávy. Zmocní vůdce, aby vykonali soud a obrátili nepřítel k městské bráně.

28,7–8 Prorok se obrací k Judovi. Stejně jako Izraelci jsou i oni opilí a libují si ve vlastních zvracích a špině na stolech. Zpustli dokonce i kněz a prorok.

28,9–10 Náboženští vůdcové se smějí Bohu, stěžují si, že s nimi mluví jako s dětmi. To si Bůh myslí, že jedná s malými kluky a učí je pomocí jednoslabičných slov (v hebrejštině)!²³⁶

28,11–13 „Dobrá,“ říká Bůh, „nechcete poslouchat můj prostý, srozumitelný jazyk, pošlu mezi vás cizí agresory (Asyřany).“ Jejich cizí jazyk bude znamením pro lid, který odmítá Boží nabídku odpočinutí a možnosti dopřávat pokoj i druhým. Jennings píše:

Bůh dále bude mluvit těmi nejjednoduššími, nejjasnějšími slovy, a to proto, že odpovědnost za jejich odmítnutí bude spočívat ne na tom, že zpráva není jasná, ale na lidech, kteří toto poselství odmítní.³⁷

28,14–15 Judští vůdcové se chlubili svou smlouvou s Egyptem, jako by je uchránila před asyrskou hrozbou, ale toto jejich spojení bude pro ně znamenat smrt a podsvětí. Spoléhalo na lži a faleš. (Smlouva se smrtí a s podsvětím nebyla samozřejmě doslovně smlouva. Zdá se, že Juda cítil, že je zadobře se smrtí a podsvětím a díky smlouvě s Egyptem se nemusí ničeho bát. Někteří komentátoři vidí tuto smlouvu jako dohodu mezi Izraelem a šelmou, která je stále ještě v budoucnosti (Da 9,27).)

28,16–17 Bůh ustanovil Mesiáše jako jediného, kdo je hoděn důvěry, jako pevný základ. Ti, kdo na něj spoléhají, nebudou vystrašeně utíkat. Pod jeho vládou bude muset všechno projít zkouškou spravedlnosti – a soud smete každý falešný předmět důvěry.

28,18–22 Až přijdou agresori, nebude judská silová politika stačit na obranu. Každý nepřátelský nájezd bude úspěšný. Lidé si příliš pozdě uvědomí pravdivost toho, co říkal Bůh. Lůžko bude krátké, příkrývka úzká, to znamená, že smlouva nezajistí očekávané pohodlí a ochranu. Sám Bůh povstane na soud proti svému lidu, jako dříve povstával proti jeho nepřátelům – jedná se o soud, který je mu úplně cizí. Jestli se budou posmívat, pak tím své otroctví jen zhorší.

28,23–29 Herbert Vander Lugt ukazuje, že prorok ilustruje způsob, jak Bůh jedná se svými dětmi: uvádí tři aspekty zemědělských prací. Napřed prohlašuje, že orač neore do nekonečna, ale přestane, jakmile je půda zkypřena k setí (v. 24). Podobně naše zkoušky ustávají, jakmile v našem životě splní svůj účel. Dále prorok říká, že rolník rozsévá semeno rozumně, kmín rozhazuje, ale pšenici seje v řádcích (v. 25–26). To

nás ujišťuje, že Bůh pečlivě vybírá způsob kázně, která je vhodná pro naše konkrétní potřeby. A nakonec Izajáš popisuje člověka, který sklízí úrodu. Kopr vyklepává opatrně metlou, kmín vyklepává těžší holí. A na zrnno pšenice použije kola vozu, aby je nerozdrtil (v. 27–28) Všemohoucí používá vždy ten nejjemnější možný způsob a nikdy nedovolí, aby souzení bylo větší, než můžeme unést.³⁸

2. Běda Arieli/Jeruzalému (kap. 29)

29,1–4 Ariel je privilegované město, kde měl David svůj hlavní stan. Lidé zde mohli každoročně vykonávat své náboženské obřady, ale Bůh na město přivede trápení, dokud z něho nic nezbude. Jméno Ariel má dvojí význam, „Boží lev“ a „oltář“ (viz Ez 43,15–16, kde slovo *ariel* je přeloženo jako srdce oltáře neboli ohniště). Město, které kdysi bylo „Božím lvem“, je nyní plápolající oltář. Jeho obyvatelé se stali oběťmi.

29,5–8 Přesto Bůh nečekaně zasáhne a nepřátelé budou zahrnání zpět jako jemný prach a plevy. Právě tehdy, kdy si nepřátelé budou myslet, že dobudou celý Jeruzalém, budou poraženi, jako kdyby se právě probudili ze sna.

29,9–12 Dobrovolná slepota lidu způsobila slepotu soudců a oni se potácejí jako opilí. Boží slovo je pro ně nesrozumitelné. Pro některé je to zapečetěná kniha, ostatní neumí číst, každý má nějakou výmluvu.

29,13–14 Jejich náboženství je čistě formální a bázeň před Bohem je jen věcí naučených příkazů, Bůh je proto bude soudit nadpřirozeným způsobem, i ty nejbystřejší zbaví moudrosti a rozumnosti. „Podivuhodně naložím“ ve 14. verši se týká Sancheribova vpádu. W. E. Vine píše:

Judští vládcové se pokoušeli spoléhat na pomoc Egypta. To byla z lidského hlediska politická moudrost; v Božích očích to byl čin vzpoury. Bůh proto politiku zmaří, Judsko se dostane do stavu bezmoci, aby pak spoléhali jen na Boha.³⁹

Dnes se toto „podivuhodné dílo“ koná prostřednictvím evangelia (viz 1K 1,18–25).

29,15–16 Nad podvodnými vládci, kteří se

spolčují s Egyptem, jako by je Bůh neviděl, zaznívá běda. Všechno mají naruby, zaměňují hlínu a hrnčiče a naopak, a tak zapírají Boží moc a poznání.

29,17–21 Ale přijde den vysvobození, kdy Bůh zase všechno obrátí nohama na zem. Divoký les (Libanon) bude zase úrodným polem a to, co se dnes považuje za úrodné pole, nebude nic víc než hustý les. Tehdy hluší uslyší, slepí uvidí a pokorní budou mít v Hospodinu velikou radost. Utlačovatel a posměvač už nebudou existovat – ani puntičkáři, kteří se pokoušeli podrazit spravedlivého!

29,22–24 Závěrečné verše popisují věrný pozůstatek, zde je nazvaný Jákob. Hanba a kárání budou minulostí. Jákobovy děti si uvědomí, jak Bůh zasáhl v jejich prospěch a budou jej za to uctívat. Ti, kdo soudili nespravedlivě a stěžovali si, se dají poučit.

3. Běda spolčování s Egyptem (kap. 30–31)

30,1–7 Uminění synové jsou judští politici, kteří uzavírají smlouvu s Egyptem proti Asýrii. Vzhledem k tomu, že o takové smlouvě není žádná zmínka, můžeme se domnívat, že jde stále o budoucnost. Juda pozná, že Egypt není hoděn důvěry. Vidíme zde karavany, jak přes nebezpečné oblasti Negevu vozí dary z Judska do Egypta, ale i když se židovští vyslanci dostanou až do Sóanu a Chánesu, celá věc je odsouzena k zániku. Bůh nazývá Egypt „umlčeným bouřlivákem“.

30,8–14 Ať se pro budoucí generace zaznamená, že smlouva s Egyptem (a jakékoli spoléhání na nedůvěryhodné lidi) je očividným odmítnutím Hospodinova zákona vydaného jeho proroky. Juda uvidí, že Egypt je jako obrana slabý. Výsoká zeď se vyboulí a rozpadne. Bude úplně rozdracena jako hliněná nádoba, žádný střep nebude dost velký, aby se dal používat.

30,15–17 Bůh říká Judovi: „Vaše záchrana je v tom, když se vrátíte ke mně a u mě najdete pokoj. Vaše síla spočívá v tiché důvěře ve mě, ne ve zběsilém úprku do Egypta.“ Ale Juda říká: „Ne, poletíme proti nepříteli,“ načež Bůh odpovídá: „Ano, poletíte, ale bude to panický úprk! Bude vás pronásledovat malý počet, až zůstanete jako osamělý seschlý kůl na kopci.“

30,18–25 Bůh stále čeká a chce se smilovat. „Bůh čeká, až nás katastrofa, kterou jsme si sami zvolili, naučí, jak hloupě jsme si vybrali.“ Až se Juda vrátí k Hospodinu, on bude jeho učitelem, průvodcem, dárce deště, úrody a blahobytu, bude jeho léčitелеm, skálou a obráncem. Jeho lid odhodí své modly jako nečistotu a řekne jim „Táhněte!“

30,26–33 Zvlášť silné světlo ve verši 26 musíme chápat jako symbol slávy a spravedlnosti. Bezbožné národy budou prosívány sítím zkázy. Hospodin srazí Asýrii a každou ránu trestu bude doprovázet oslavná hudba z Judska. Spalující oheň Tófetu (pekla) je připraven na příchod bezbožného krále.

31,1–3 Bůh stojí proti těm, kdo chodí pro pomoc do Egypta, kdo spoléhají na koně, vozy a jezdce, že jim pomohou k vítězství. Povstane proti domu zločinců (Judovi) a proti jejich pomahačům (Egyptu). Tento pomocník (Egypt) klopytne a ten, kdo pomoc očekává (Juda), padne.

31,4–9 Bůh je jako lev, kterého se množství pastýřů (Asýrie) snaží zastrašit a odehnat. Pak se obraz mění a Bůh je jako hejno ptáků poletující nad Jeruzalémem; je připraven město ubránit a vysvobodit. Když se Izrael obrátí zpět k Hospodinu, odhodí své modly. Asyřané zahynou přímým Božím zásahem. Sancheribovým pádem není význam těchto veršů vyčerpán, toto proroctví má proto ještě i budoucí naplnění, a to v době soužení.

4. Vláda spravedlivého krále (kap. 32)

32,1–8 Prvních pět veršů popisuje Kristovu tisíciletou vládu. On je král, který vládne spravedlivě; knížata mohou představovat dvanáct apoštolů (viz Mt 19,28). „... bude jako skryše před větrem...“ – tím je Pán Ježíš, který poskytuje přístřeší, ochranu, osvěžení a stín. Lidí už nebude sužovat slepota soudů, nikdo si nebude zacpávat uši, ale každý bude poslouchat. Ti, kdo dnes rozhodují ukvapeně, budou umět rozlišovat a ti, kdo koktají, se budou vyjadřovat plynule. Morální citlivost už nebude zatměná. Hloupý člověk už nebude někým, koho si druzí váží. Kristův příchod ukáže lidi v jejich pravém světle. Bude se vědět, kdo je blázen a darebák (a podle toho budou potres-

táni). Také se odhalí, kdo je štědrý, a dostane se mu požehnání. Verše 6–8 popisují život, jak ho viděl Izajáš ve své době.

32,9–15 Boží království však ještě nepřišlo. Judské ženy stále žijí bezstarostně v bláhobytu a jsou spokojené samy se sebou. Brzy udeří soud – bude neúroda, země se vylidní a zpustne. Judovy těžkosti budou trvat, dokud nebude vylit Duch při Kristově druhém příchodu. Potom se poušť stane úrodným polem a to, co se dnes považuje za úrodné pole, rozkvete bujně jako les.

32,16–20 Sociální spravedlnost bude pronikat všechny oblasti života, výsledkem bude mír, pokoj, bezpečí a jistota. Nepřítel (les) bude srovnán se zemí krupobitím Božího soudu a (hlavní) město bude sníženo. Bude to šťastná doba, kdy lidé budou bezpečně rozsévat podél vody a kdy si vůl a osel budou bez nebezpečí užívat volnosti.

5. Běda pustošiteli/Asýrii (kap. 33)

33,1–6 Ničivá síla a zrádnost Asyřanů se jim vrátí (v. 1–2). Dále se Boží lid modlí k Hospodinu za vysvobození v čase zkoušky. Když Bůh začne jednat, tento hromový zvuk rozptýlí národy. Teď jsou na řadě Židé, aby se vrhli na kořist prchajícího nepřítele a zcela ji posbírali. Kristus sedí na trůně a naplňuje Sijón spravedlností; nastane doba stability a jeho lid zbohatne duchovními poklady.

33,7–9 Tyto verše se vracejí k době, kdy Chizkijáš poslal mírové vyslance k Sancheribovi. Vrátili se s tím, že má zaplatit tři sta talentů stříbra a třicet talentů zlata (1Kr 18,13–16). Ale ani to nestačilo na odvrácení Asyřanů. Ti přitáhli proti Judovi a zanechali po sobě spoušť a utrpení.

Judští vyslanci kvůli neúspěchu při vyjednávání hořce pláčou. Asyřané porušili své slovo a vpadli do Judska. Nejkrásnější místa jsou scénami zkázy.

33,10–12 Hospodin během okamžiku vstává, aby se s nepřítelem vypořádal. Jízlivým sarkasmem popisuje Asyřany, jak otěhotněli ze suché trávy a porodili strniště. Jinými slovy jejich záměry jsou marné. Hněv, kterým zastrášovali druhé, se obrátí na ně a úplně je po-

hlťí. Vypálené vápno a trní vyjadřují naprosté odsouzení.

33,13–16 Tyto verše jsou adresovány bezbožným pohanům (vzdálení) a odpadlým Židům na Sijónu (blízcí). V ohni Božího hněvu, ve výhni jeho hněvu, přežijí pouze ti, kdo žijí spravedlivě a oddělují se od zla v jakékoli podobě.

33,17 Věrný pozůstatek potom spokojeně a v bezpečí uvidí krále v jeho kráse a zemi, která je velmi rozlehlá.

A. J. Gordon upravil tento verš pro jednu ze svých písní:

Uvidím krále v jeho kráse,
v daleké zemi,
když se dlouhé stíny zvedly
a tma se změnila v den.
Uvidím ho ve slávě,
Beránka, který byl zabit.
Pak se bude ten příběh šířit
celým průvodem vykoupených!
Beránkovi, který byl zabit:
Haleluja! Amen.

33,18–19 Ty chvíle hrůzy, kdy si Asyřané odvažovali daň ve zlatě, kdy jejich zvědové při přípravě útoku na město počítali věže, kdy Židé slyšeli ve svém středu cizí jazyk, se stanou jen neškodnou vzpomínkou.

33,20–22 Na Sijónu, ve městě tisíciletého království, se budou zase konat slavnostní hostiny. Město bude jako pevně a natrvalo postavený stan. Hospodin bude pro Sijón vším, čím je městu řeka – ochranou, osvěžením i ozdoubou. Nepropluje tudy žádná nepřátelská galéra ani vznešená loď, protože je zde Hospodin.

33,23–24 Komentátoři nejsou zajedno v tom, zda se verš 23a týká Jeruzaléma nebo jeho nepřátel. Pokud se týká nepřátel Sijónu, potom zobrazuje osud lodí, která by se odvážila na město zaútočit. Pokud se týká Jeruzaléma, potom verš 23

mluví o slabosti a neschopnosti lidu a vyjadřuje, že buď není schopen řídit loď, tedy vlastní zemi, nebo, což je pravděpodobnější, si pro bydlení připravuje stan a k němu potřebné lano, kolíky a plachtu.⁴⁰

V tomto království si i chromý bude schopen vzít kořist. Nemoc už nebude a lid bude zproštěn viny.

6. Běda všem národům (kap. 34)

34,1–4 Tato kapitola zachycuje Boží rozhořčení proti všem národům, zvláště proti Edómu. Ten zřejmě reprezentuje všechny ostatní národy. Když bude Hospodin soudit pohanské národy, vzduchem se bude táhnout zápach rozkládajících se mrtvol a hory se proudem jejich krve rozmočí. Dokonce i hvězdné nebe bude v křeči.

34,5–7 Na Edóm bude zuřivě dopadat Hospodinův meč napojený krví, a to jak na běžný lid (jehňata, kozly, berany), tak na šlechtu a vrchnost (divoké tury, býčky, hřebce).

34,8 Je to den Hospodinovy pomsty.

Slovo „pomsta“ má klíčový význam. Neznamená vyrovnat se s druhým, jak ho používáme my. Ukazuje Boha, jak vykonává výrok, jež sám vyřkl jako spravedlivý soudce (*Daily Notes of the Scripture Union*).

34,9–17 Tento úsek popisuje úděl Edómu – žhnoucí peklo, neobyvatelná zkáza, nad kterou se budou vznášet tajemní ptáci a divoké šelmy. Bůh neustane, dokud Edóm úplně neztratí svou podobu a obsah.⁴¹ Žádné království, žádný král, žádné kníže nebudou hodni jeho jména. Jeho trosky zarostou trním a stanou se svatyní podivných bytostí (nelze je s jistotou určit). Každá tato magická bytost bude mít partnera, takže se budou rozmnožovat; Bůh jim dal ruiny Edómu do vlastnictví – z pokolení na pokolení. Slovo navěky v této kapitole (v. 10.17) znamená z pokolení na pokolení.

7. Sláva budoucího království (kap. 35)

35,1–7 Poté, co budou vzdorovité národy poraženy, nastane slavné království našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista. Mezi znaky této doby patří vyšší výnosy půdy a osobní přítomnost Pána v jeho slávě a vznešenosti. Svati se budou navzájem povzbuzovat. Člověk bude zbaven každého postižení a oslavou toho, že se poušť změnila v dobře zavlažovaná pole, vypukne velká radost.

35,8–10 Mnoho set kilometrů dlouhá silnice ze zajetí do Jeruzaléma se stane „svatou cestou“, bude jen pro Boží vykoupěný lid. Návrat Izraele rozptýleného do celého světa předznamenává radost a veselí, které budou doprovázet přesun věřících do Otcova domu, kdy opět přijde Ježíš.

Některá vydání Bible doplňují na záhlaví stránek Izajáše mezititulky typu „Požehnání pro církve“ nebo „Prokletí Izraele“. Všechny tyto předpovědi jsou však ve skutečnosti adresovány přímo Izraeli – jak požehnání, tak prokletí; církve bude odhalena později. Toto nespravedlivé zacházení s Izraelem ze strany mnoha křesťanů napadá Jennings:

Právem žehrají na ty, kdo si přivlastňují všechna starozákonní zaslíbení pro sebe, a ubohým Židům nechávají jen hrozby. To je velký omyl; v jejich tvrzení je však také prvek pravdy, „neboť všechna Boží zaslíbení, kolik jich jen je, v něm jsou „ano““. Jejich omyl spočívá v tom, že říkají: „Jelikož Bůh už nemá Izrael jak použít, tyto utěšující předpovědi se týkají pouze křesťanů, a ne Izraele jako národa. Díky Bohu, že všechno, co je duchovního charakteru, se na nás vztahuje takto: hmotná požehnání, do kterých Izrael vstoupí na základě nové smlouvy milosti, jsou v duchovním smyslu naše díky téže milosti. Ale to *není naplnění* těch zaslíbení, která byla dána přímo Izraeli, jež se ztotožnil s Mesiášem, Ježíšem, a která mu byla dána dlouho předtím, než byla Boží církve vůbec zjevena.“⁴²

II. Historický přechod:

Kniha Chizkijáše (kap. 36–39)

Kapitoly 36 až 39 se někdy nazývají Chizkijášova kniha a tvoří historickou část Izajáše. Kromě úseku 38,9–20 se jedná téměř o přesné opakování 2Kr 18,3.17–20,19.

A. Chizkijáš vysvobozen od Asýrie (kap. 36–37)

1. Vzdor Asýrie vůči Bohu (kap. 36)

36,1–3 V 36. kapitole se Rabšaka (doslova *nejvyšší nalévač vína* neboli nejvyšší číšník, přičemž se toto označení používá ve smyslu místodržitel nebo nejvyšší správce) jakožto vyslanec asyrského krále setkává u akvaduktu z horního rybníka na silnici k Valchářovu poli se třemi Chizkijášovými vyslanci. Právě zde stál Achaz, když byl rozhodnut spolehnout se na Asýrii místo na Hospodina, aby se vymanil z aramejsko-efrajimského spolčení (Iz 7,3).

36,4–10 Nejvyšší číšník je upozorňuje, že

je nemoudré věřit egyptským slibům, protože toto chatrné království zraní každého, kdo se o ně opře. Na to, že by se mohli opírat o Hospodina, nejvyšší číšník říká, že sám Chizkijáš přece odstranil jeho návrší a oltáře. Buď nevěděl, jak to ve skutečnosti bylo, nebo záměrně situaci zkresloval. Chizkijáš odstranil modlářská návrší a posílil uctívání Hospodina v chrámě. Nejvyšší číšník se dále posmívá, že judský král by nebyl schopen zajistit dost jezdců, kdyby mu Sancherib daroval dva tisíce koní. Když je Judsko tak slabé co do počtu, jak by mohlo spoléhat, že by porazilo Asyřany, byť i s egyptskou pomocí? Nakonec lživě prohlašuje, že Hospodin Asyřanům poručil, aby Judsko zničili.

36,11–20 Chizkijášovi vyslanci se obávají, že Rabšakovo nestoudné vychloubání a hrozby, které zněly hebrejsky, podkopají morálku judských mužů, proto ho žádají, aby s nimi mluvil aramejsky. Ten naopak nejen odmítne, ale začne s dalšími výčitkami, jimiž Chizkijáše obviňuje, že lid svádí ke klamnému pocitu bezpečí. Slibuje judským mužům dostatek jídla, pokud se mu vzdají, a kromě toho přesídlení do stejně úrodné země. Vyjmenovává řadu poražených měst (včetně Samaří), jejichž bohové je nebyli schopni vysvobodit z asyrské moci, a jízlivě se ptá, jakou šanci má Jeruzalém. Nejvyšší číšník arogantně rozhoduje, že Boží lid se má vzdát.

36,21–22 Podle rozkazu krále Chizkijáše se jeho muži nesnažili nijak odpovědět, jen šli a slova nejvyššího číšníka oznámili králi.

2. Bůh zničí Asýrii (kap. 37)

37,1–4 Když se král Chizkijáš doslechl, co řekl nejvyšší číšník, sklíčil ho to. Šel do chrámu a potom vyslal poselstvo k Izajáši se slovy: „Plod je připraven vyjít z lůna, ale rodička nemá sílu k porodu“ (ČEP). J. A. Alexander poznamenává, že tato metafora „vyjadřuje mimořádnou bolest, hroící nebezpečí, nejvyšší naléhavost, naprostou bezmoc a plnou závislost na pomoci druhých“.⁴³ Neuvěřitelně ustrašený Chizkijáš doufá, že Hospodin snad slyšel výsměšná slova Rabšaky a pokará ho.

37,5–7 Bůh potom krále prostřednictvím Izajáše ujišťuje, že není důvod se asyrského

krále bát. Hospodin pošle na Sancheriba ducha (možná ducha úzkosti), aby se vrátil do své země, až uslyší zprávy, a tam byl zabit.

37,8–13 Když nejvyšší číšník odchází od Jeruzaléma, zjišťuje, že Sancherib, ke kterému se vrací, přesunul své boje od Lakíše k Libně, asi patnáct kilometrů na severozápad. Jiná část armády ovšem stále obléhá Jeruzalém. Sancherib, rozčarovaný zprávami, že proti němu vyrazil Tirhák, Etiopan, který vládl v Egyptě, vysílá k Chizkijášovi posly s rouhavým dopisem podobný Rabšakovým urážkám. Opakuje, jak je pošetilé spoléhat na Hospodina a vyjmenovává historická vítězství asyrských králů.

37,14–20 Chizkijáš udělal dobře, když vzal dopis s sebou do chrámu a otevřel jej před Hospodinem. V krátké, ale dojemné modlitbě, která ukazuje velkou královu víru, žádá Boha, aby Judsko před Asýrií uchránil, „aby všechna království země poznala, že ty, Hospodine, jsi jediný“.

37,21–29 Hospodin prostřednictvím Izajáše odpovídá básní, která napřed líčí Jeruzalém jako pannu, která si dobírá Sancheriba, jak směřuje k porážce. Potom Hospodin Asýrii vyčítá, že se mu posmívala a chvástala se, jako by už byla porazila Judsko a Egypt. Bůh říká Sancheribovi, že je pouze pěšákem v Hospodinově ruce, který dělá to, co Bůh kdysi dávno naplánoval. Tentýž Hospodin, který o tomto bezbožném králi všechno ví, jej odvede zpět do Asýrie jako dobytče s hákem v nose.

37,30–32 Potom se Hospodin obrací k Chizkijášovi a ujišťuje ho, že i když letos a příští rok budou zásoby potravin kvůli asyrské invazi omezené, ve třetím roce se úroda vrátí na normální úroveň. Lidé, kteří utekli před obléháním Jeruzaléma, se vrátí a budou žít jako dřív. Zaručuje to Hospodinova horlivost pro vlastní lid.

37,33–35 Hospodin ujišťuje Chizkijáše, že asyrský král do Jeruzaléma nevstoupí, ani se k němu nepřiblíží ve snaze zaútočit. Bůh bude město bránit a vetřelce pošle stejnou cestou, kterou přišel.

37,36 Tak se také stalo. Hospodinův anděl pobil během noci sto osmdesát pět tisíc asyrských vojáků.

Tuto událost zobrazuje jedna ze slavných anglických básní napsaná v roce 1815. Mnoho čtenářů nemá přístup k rozsáhlé knihovně, proto se neomlouváme, že ji přepíšeme celou (v češtině jako volný překlad):

Zkáza Sancheríba

Asyřané se přihnali jako vlk na ovčinec,
jejich kohorty se třpytily purpurem
a zlatem,
jejich kopí se leskla jako hvězdy na moři,
když se nocí valily modré vlny na Galilei.

Jako listí lesa v zelenavém létě
bylo vidět armádu s jejími prapory
při západu slunce.
Jako listí lesa, když zavane podzim,
ležela ráno ta vojska zvadlá a roztroušená.

Neboť anděl smrti roztáhl křídla,
procházel a dechl nepříteli do tváře,
oči těch, kdo spali, zmrtvěly a zchladly,
jejich srdce se nadvzdela,
aby navždy ztichla.

Kůň leží vedle, nozdry doširoka,
ale neproudí jimi hrdý dech.
Bílá pěna jeho tlamy se váli v trávě,
chladná jako náraz příboje, co skály drtí.

Tamhle leží jezdec, znetvořený, bledý,
s rosou na obočí a rzi na pancíři.
Všechny stany mlčí, stejně jako korouhve,
kopí do země zabodnutá a trouby,
do nichž se neduje.

Ašurovy vdovy hlasitě naříkají
modly v Baalově chrámě jsou zdrcené.
Moc pohanů mečem nepobitých
roztála jako sníh při pohledu Hospodina.⁴⁴
George Gordon, Lord Byron (1788–1824)

37,37–38 Sancheríb se vrátil do Ninive a tam ho jeho synové Aramelek a Sareser zabili v chrámu jeho modlářského boha.

B. Chizkijášova nemoc a uzdravení (kap. 38)

38,1–8 Tato kapitola nepatří chronologicky za 37. kapitulu, protože zde v 6. verši Chizkijáš dostává slib, že město bude vysvobozeno od asyrské hrozby, přičemž na konci předchozí kapitoly tato hrozba už skončila.

Když Chizkijáš vážně onemocní, úpěnlivě se modlí za prodloužení života, a Bůh jeho otce Davida mu přidává patnáct let. Na znamení toho, že se uzdraví a že Sancherib odtáhne, mu Bůh slibuje, že se stín na Achazových slunečních hodinách posune o deset stupňů zpět. Hebrejšтина je v 8. verši komplikovaná, ale Achaz pravděpodobně postavil obelisk a stupně, které k němu vedly, určovaly čas; Chizkijáš viděl, jak Bůh způsobil zázrak a stín postoupil o deset stupňů zpět.

38,9–15 Na oslavu svého uzdravení sepsal Chizkijáš báseň neboli žalm. Je to jediná část v historickém textu, která ve 2Kr nemá obdobu. Začíná smutkem, který jej naplňoval, když uslyšel, že má zemřít v nejlepších letech svého života. Neuvidí Hospodina, tzn. nebude prožívat jeho dobrotu a bude vzat od ostatních lidí. Jeho život končí, jako když pastýř rozebírá stan nebo jako když se hotové plátno snímá z tkalcovského stavu. Popisuje svůj pocit opuštěnosti, svou hořkost, úpěnlivou prosbu a bezmoc pod Boží ranou.

38,16–20 V 16. verši nastává změna. Chizkijáš uznává, že takovými útrapami člověk žije a že mají blahodárný vliv na charakter člověka. Bůh jej vysvobodil od umírání, což znamená, že mu odpustil jeho hříchy. Verš 18 odráží nejasný pohled na stav mimo tělo, pohled, jaký měli starozákonní svatí. Nyní však žije a díky tomu může Hospodinu děkovat a svým dětem vyprávět o Boží věrnosti. Je odhodlaný chválit Hospodina po všechny dny svého života.

38,21–22 Tyto dva verše patří chronologicky mezi verše 6 a 7. Kelly píše, že tím, že je „Bůh umístil sem, projevuje zájem o svůj lid bez ohledu na jeho slabost a vysvětluje použití prostředky a také vydané znamení“.⁴⁵

Matthew Henry z tohoto úseku vyvozuje dvě dobrá poučení týkající se uzdravení:

1. Záměrem Božích zaslíbení není nahrazovat prostředky k uzdravení, ale oživit je a povzbudit. Chizkijáš dostal ujištění, že se uzdraví, a přesto musí ještě na vřed přiložit hroudu fíků (v. 21). Není to důvěra v Boha, ale pokoušení Boha, když prosíme o pomoc a svou modlitbu nepodpoříme vlastní snahou...

2. Tím hlavním, o co bychom měli usilo-

vat, když nám jde o život a zdraví, je oslavit Boha, konat dobro a prohlubovat své poznání, milost a připravenost pro nebe.⁴⁶

C. Chizkijášův hřích (kap. 39)

39,1–7 Kapitola 39 zaznamenává velikou Chizkijášovu chybu, když delegaci babylonského krále, která mu přišla okázale pogratulovat k jeho uzdravení, ukázal všechno své bohatství. Chizkijáš pravděpodobně doufal, že mu Babyloňané pomohou proti asyrské hrozbě. Když Izajáš uslyšel, co se stalo, vynesl Boží soud. Babyloňané odvedou Judsko do zajetí. Královští synové budou eunuchy v babylonském paláci. Tato předpověď zazněla sedmdesát let předtím, než se tak stalo, tedy v době, kdy hlavní hrozbu pro Judsko byla Asýrie, nikoliv Babylon.

39,8 Chizkijášova odpověď „Hospodinovo slovo... je dobré“ vyjadřuje jeho podřízení se a také vlastní úlevu, že on osobně se této katastrofy nedožije.

III. Proroctví o potěšení z pohledu budoucího zajetí (kap. 40–66)

A. Potěšení z budoucího vysvobození Izraele (kap. 40–48)

Jestliže prvních třicet devět kapitol odpovídá knihám Starého zákona, pak následujících dvacet sedm kapitol, plných obrazů Mesiáše Ježíše, odpovídá knihám Nového zákona.

V této části knihy (kap. 40–66) se prorok dívá dopředu na návrat Židů z babylonského zajetí a pak na budoucí celonárodní obnovu při Kristově druhém příchodu.

1. Potěšení z Božího odpuštění a pokoje (40,1–11)

40,1–2 Tato kapitola začíná zvěstí o potěšení pro zajaté, kteří se vracejí. Těžké doby Jeruzaléma pominuly, jeho nepravost je odpuštěna, vždyť dostal zaplacenou dvojnásobně (tedy plnou, odpovídající míru) za všechny své hříchy. To se definitivně naplní při Kristově druhém příchodu. Mezitím tato stará země a dokonce i církve velmi potřebují útěchu. Každý z nás může přispět k potěšování Božího lidu:

Žádejte Boha, aby vás naučil
umění potěšovat,
abyste mohli být posvěceni
a vyčleněni
pro život v soucitu.
Protože tíže nemoci
v každém srdci je velká
a potěšujících je třeba,
těch, kteří mají Kristův dotek.

A. E. Hamilton

40,3–5 Zaznívá volání: „Připravte cestu Hospodinovu.“ Roli toho, kdo připravuje cestu při prvním Kristově příchodu, plnil Jan Křtitel (Mt 3,3) a při jeho druhém příchodu ji sehraje Eliáš (Mal 4,5–6). Jedná se o morální a duchovní přípravu na jeho příchod, nikoliv topografickou. Morgan píše:

Věrní mezi lidmi připravují jeho cestu a napřimují jeho silnici tak, že se mu s plnou oddaností vydávají a důvěřují jen jemu.⁴⁷

Pohoří a pahorkatiny představují pyšné a drzé lidi, údolí zase lidi nižšího postavení. Každou nerovnost a drsnost charakteru je třeba vyhladit. Zjeví se Hospodinova sláva (tedy sám Hospodin) a uvidí to společně veškeré tělo (viz Zj 1,7).

40,6–8 Bůh vyzývá proroka, aby „volal“ na lidi a řekl jim, jak jsou pomíjiví a jak trvalé je jeho slovo. Tyto verše popisují pomíjivost každého člověka, mohou se týkat zejména vrchnosti v Izraeli.

Výrok „slovo našeho Boha zůstává navěky“ si řada křesťanských škol vzala jako své motto, obvykle v latině: *Verbum Dei manet in aeternam*. William Kelly napsal, že

současně s tím, jak se blíží konec, velmi potřebujeme stavět na Božím slově. Může to být pro nás těžké, slovo se zdá slabé na to, abychom mu důvěřovali na věčnost, ale ve skutečnosti je stabilnější než nebe nebo země.⁴⁸

40,9–11 Nositelem dobrých zpráv o Mesiášově příchodu může být samotný Sijón, možná mu tu zprávu přinese nějaká svědkyně. Verše 10 a 11 ukazují Boží přísnost i dobrotu, přísnost vůči těm, kdo ho nechtějí uznat, ale dobrotivost vůči vlastnímu stádu a ovečkám, které byly rozptýleny mezi pohany. Tyto verše zobrazují jeho příchod v moci a slávě.

2. *Potěšení z toho, jaký je Bůh (40,12–31)*

40,12 Zde začíná klasický úsek o Boží velikosti v kontrastu k naprosté marnosti model. Hospodin dlaní změřil vody v moři a nebesa změřil pídí, vzdáleností svého palce od malíčku. Shrnul prach země do odměrky (asi 9 l).

40,13–14 Nikdo neřídil Hospodinova Duha. Celé dílo stvoření a prozřetelnosti konal a koná bez jakékoli vnější pomoci.

40,15–17 Národy jsou pro něho jako bezvýznamná kapka ve vědru. Libanonský les nestačí coby palivo a všechna jeho zvířata nestačí na zápalnou oběť, jaké by byl hoden.

40,18–26 Jaká lidmi vytvořená podoba by mohla zobrazovat tak velkého Boha? Bohatý člověk si vytvoří modlu z drahých kamenů, chudák jen ze dřeva. Jak směšné! Copak nevědí, neslyšeli, jak je Hospodin svou bytostí a svou mocí velký? Jaký obraz by mohl vystihnout velikost toho, kdo stvořil hvězdy? Když je v noci zavolá, nechybí ani jedna.

40,27–31 Jestliže někdo z judských lidí zmalomyslní a ptá se, zda se o ně Bůh ještě zajímá, ať si uvědomí, že ten, kdo očekává na Hospodina, dostane ujištění o posile. Je absurdní si myslet, že se o svůj lid stará méně než o hvězdy, které tak bezchybně vede.

3. *Potěšení od Svatého Izraele (kap. 41)*

41,1 Bůh svolává národy ke konfrontaci se sebou. Ať obnoví svou sílu, tedy ať najdou své nejsilnější argumenty!

41,2–4 Hospodin napřed popisuje, jak od východu povolal Kýra. Používá minulý čas, aby vyjádřil jistotu něčeho, co je zatím v budoucnosti. Zde je třeba zmínit, že někteří komentátoři vztahují verše 2–3 na povolání *Abrahama*, ale zde popsána vojenská vítězství daleko přesahují to, čeho dosáhl Abraham. Tento muž (perský král Kýros) zaznamenává nepřerušenu řadu vítězství. Ve sledu jeho obrovských vítězství je každý odpor slabý jako prach nebo strniště. Rychle postupuje do míst, která jsou pro něj nová. Kdo povolal Kýra a povolává jednu generaci za druhou? Je to Hospodin – on je první a bude taky s posledními, to znamená s poslední generací; je stále tentýž.

41,5–7 Národy se děsí, když slyší, jak se

dobyvatel blíží. Lidé se snaží povzbuzovat jeden druhého, že se není čeho bát. Potom chvatně zhotoví modlu, která by je měla zachránit před zkázou. Aby ubohá modla stála a nekymácela se, je třeba ji přibít.

41,8–10 Verše 8–20 popisují osobní Boží lásku a péči o jeho lid. Nevyslovená otázka zní: „Staraly se o vás modly tak něžně?“ Bůh Abrahama povolal z chaldejského Úru, aby se stal jeho služebníkem. Bůh Izraelce ujišťuje o své přítomnosti, vztahu, pomoci a trvalé moci, což vyznívá jako jeden z nejkrásnějších veršů v Izajáš:

Neboj se, vždyť já jsem s tebou, nerozhlížej se úzkostlivě, já jsem tvůj Bůh.

Dodám ti odvalu, pomoci ti budu, budu tě podpírat pravici své spravedlnosti.
(41,10, ČEP)

41,11–16 Nepřátelé zahynou a zmizí. Pomocníkem a Vykupitelem je Hospodin. On použije Izrael jako mlátící smyk proti národům a Izrael se bude radovat jen z Hospodina.

41,17–20 Bůh se postará o chudé a potřebné. Země bude mít v tisíciletém království dostatek vody a poušť bude oplývat velkým množstvím druhů stromů. Všichni uvidí, že Hospodin se opravdu stará o svůj lid.

41,21–24 Ve 21. verši se Bůh vrací zpět ke svému sporu s národy. Vyzývá lidi, aby vyrobili modly, které by mohly předpovídat budoucí věci nebo aspoň vyprávět o tom, co už je. Ať prorokují, ať udělají něco dobrého nebo zlého, prostě cokoli, aby ukázaly, že umí *něco* udělat! Nemohou! Jsou nic – ani to nic.⁴⁹

41,25–28 Ve 25. verši se zase objevuje Kýros, tentokrát ze severu. Původně přišel z Persie, tedy z východu (v. 2), potom dobyl Médskou říši (sever) a odtud pokračoval ve svém dobývání. Kýros vzýval Boží jméno v tom smyslu, že uznával Boha jako toho, kdo jej vede a dává mu moc (Ezd 1,2). Příchod Kýra nepředpověděla žádná modla. Byl to Bůh, kdo to předem svému lidu oznámil, ale mezi modlami není žádná, která by mluvila s takovou autoritou. Všechny jsou klamné, nejsou hodné důvěry.

41,29 Poslední verš této kapitoly jasně ukazuje kontrast mezi Bohem a bezcenný-

mi litými modlami. Vine to vyjadřuje blízko k originálu těmito slovy:

Podívej se na ně všechny! Marnost! Jejich vyrábění je nicota; jejich lité modly jsou vítr a zkáza.⁵⁰

4. Potěšení z Hospodinova Služebníka

(kap. 42)

42,1–4 Jménem „Služebník“ označuje Izajáš Mesiáše, celý izraelský národ, věrný pozůstatek lidu (43,10) a Kýra. O koho se konkrétně jedná, lze obvykle poznat podle kontextu. Ve verších 1–4 je to Pán Ježíš – podpíraný a vyvolený Bohem, nadán Duchem svatým. Přinese spravedlnost národům, nebude buřič, nebude bránit opravdové kajcnosti, neuhásí ani jiskřičku víry, nezklame, nenechá se zastavit, dokud neustaví své spravedlivé království.

42,5–9 Bůh, mocný Stvořitel, nyní oslovuje Mesiáše a říká, co zamýšlí vykonat skrze toho, koho ve spravedlnosti povolal. Bůh se s nikým nebude dělit o svou slávu a už vůbec ne s vyřezávanými modlami. Jeho předchozí předpovědi se splnily a nyní zjevuje zase budoucnost.

42,10–13 Izrael nyní vyzývá nejbližší národy země, aby se přidaly k chvále Mesiáše, který sestupuje jako mocný válečník a vykoná pomstu nad svými nepřáteli. Zmínka o Kédaru a Sele znamená, že k této nové písni se přidají i arabské hlasy.

42,14–17 Zde mluví Hospodin. Skončila doba, kdy se držel zpátky, nyní rozpoutává svou zuřivost proti nepřítelům, s věrným pozůstatkem Izraele bude jednat milostivě, a všechny modláře přivede k hanbě.

42,18–22 V 19. verši není služebníkem už Mesiáš, ale Izrael, hluchý a slepý vůči Hospodinovým slovům a činům. Slova „Kdo je slepý jako ten, za něhož jsem zaplatil?“ (ČSP, ČEP) překládaná „Kdo je slepý tak jako dokonalý?“ (BKR) mohou znamenat „dokonalý vzhledem k výsadě“ nebo je možné je přeložit „Kdo je slepý jako ten, komu jsem důvěřoval?“ (JND) nebo „Kdo je slepý jako ten, kdo je se mnou v pokoji“ (NASB). Izrael se dostal do smluvního vztahu s Hospodinem, ale nežil podle tohoto svého vznešeného povolání. Hospodin vyvýšil Zákon, měl pro něj čestné místo.

Avšak Izrael jím pohrdl, neposlouchal ho, a proto byl vydán loupení, plnění a do vězení.

42,23–25 Prorok Izajáš se ptá: „Kdo z vás tomu bude naslouchat? ... Kdo vydal Jáko- ba k plnění a Izraele lupičům? Což to nebyl Hospodin? Ten, proti němuž jsme zhřešili?“ Bůh vylil na Izrael žár svého hněvu a sílu bo- je, ale nikdo jakoby nerozeznal význam jeho trestání ani si to nevzal k srdci.

5. Potěšení z obnovy Izraele (kap. 43–44)

43,1–7 Hospodin jazykem něžné lásky ujišťuje svůj lid, že se nemusí... bát, protože ten, kdo jej stvořil, zformoval, vykoupil a povolal, bude s nimi ve vodě i v ohni. Svatý Izraele vydává Egypt jako jejich výkupné, to zaslíbení se splnilo po návratu Židů ze zajetí. Vine píše:

Za to, že je Kýros osvobodil, odměnil Hos- podin perského vládce tím, že jeho synovi Kambýsovi umožnil dobýt Egypt a sou- sední království. Seba bylo rozsáhlé území mezi Bílým a Modrým Nilem sousedící s Etiopií. Vlastnictví těchto zemí nebyl jen dar, bylo to výkupné (kofer neboli pokrytí), národ, k jehož tíži byla provedena platba.⁵¹

Izrael je drahý, vážený a milovaný, a proto jej Bůh vyměnil, tedy soud padne na pohany všemi směry okolo, aby se jeho synové a dce- ry mohli vrátit do své země. Tento návrat po- popisují verše 5–7.

43,8–13 Hospodin nyní svolává Izrael a všechny národy ke zkoušce. Ať přinesou svědectví o schopnosti model předpovídat budoucí události. Jinak ať uznají, že pouze Bůh je pravdomluvný. Hospodin volá Izrael- ce jako své svědky;⁵² mají dosvědčit, že on je jediný věčný pravý Bůh a kromě něho není žádný Zachránce a Vysvoboditel a jeho výno- sy a činy nelze zmařit.

43,14–21 Hospodin je rozhodnut kvůli Iz- raeli rozdrtit Babylon. Tím ukáže, že je Pán, že je Svatý svého lidu, Stvořitel a Král. On je ten, kdo je provedl Rudým mořem a tím způ- sobil zkázu pronásledujícím Egyptanům. Ale na tento exodus se může zapomenout ve srovnání s tím, co učiní nyní. Udělá pro svůj lid v poušti silnici, kterou se jeho lid bude vracet ze zajetí. V obnovené zemi bude na pustých

místech dost vody, aby mu za to divoká zvířata byla vděčná. Také Boží lid mu bude vděčný a bude chválit jeho jméno.

43,22–24 Tyto verše se vracejí do doby před zajetím Izraele. Lid Boha nevzýval, byl z něho unavený. I když mu formálně přinášel oběti, jeho srdce bylo od Boha daleko, bylo to totéž, jako by mu nic neobtěvoval. Nezatěžoval Boha svými dary – jen svými nepravostmi!

43,25–28 Bůh však ve své milosti vymazal jejich přestoupení a odpouští jim a zapomíná na jejich hříchy. Mohou uvést nějakou svou zásluhu, proč by to měl dělat? Ne. Celé jejich dějiny jsou souvislý záznam hříchu a selhání – už od Adama. Proto na ně přišel jeho soud.

44,1–5 V těchto verších slyšíme, jak Boží srdce tluče pro jeho lid. Jeho láska neutuchá ani kvůli jejich hříchu. Dává jim jména jako Jákob (*náhrada*), Izrael (*Boží kníže*) a Ješúrún (*přímý*). Ten, kdo je učinil, zformoval a vyvolil, jim pomůže. Zaslíbení Ducha se částečně naplnilo o Letnicích, ale definitivně a plně se naplní při druhém příchodu. Žízňivá země – doslovně i obrazně – zakusí hojnost vod. Výhonku Izraele se bude dařit, už se nebude stydět, když se bude představovat jménem Izraele, Jákoba a Hospodina. (Pátý verš *může* znamenat, že sami *pohané* se budou ztotožňovat s Hospodinem a jeho lidem, viz Ž 87,4–5.).

44,6–8 Hospodin, král Izraele, je jediný, jediný pravý Bůh. Vyzývá všechny takzvané bohy, aby předpověděli budoucnost jako on, zvláště pokud jde o dávný lid Izrael. Jeho lid nemusí mít obavu z jakékoli výzvy směrem k Boží svrchovanosti. Jsou mu svědky, že předpověděl budoucnost a že je jediný Bůh. On sám nezná žádnou jinou pravou skálu; jak by tedy mohl Izrael o nějaké vědět?

44,9–11 Ti, kdo vyrábějí modly, jsou odsouzeni k hanbě a zklamání. Modly jsou marné a bezmocné.

44,12–17 Zde je kovář, který vyrábí modlu pro bohatého člověka. Pilně pracuje a dává jí žádoucí tvar. Pak se na chvíli zastaví – potřebuje jíst, pít a odpočinout si. Jestliže tvůrci modly dojdou síly tak rychle, co teprve neživá modla, kterou tvoří?

Nebo je zde řemeslník, který vyrábí dře-

věnou modlu pro chudého. Odsekává kousky dřeva, až se objeví podoba člověka. Možná ten strom zasadil on sám. Něco z něho použije jako topivo, aby se zahřál, na něčem si upeče jídlo a z dalšího kusu vyrobí boha. Pak padne na kolena a klaní se něčemu, co si sám vytvořil.

44,18–20 Modláři nechtějí vidět, a tak jim Bůh zavřel oči. Pořád si myslí, že strom, který je jejich pánem, je zároveň jejich služebníkem, jehož jiné části se klaní a používají pro domácí práce. Živí se tím, co je bezcenné jako popel, zmámení bloudí, nedokážou se vymannit ze svého otroctví a nikdy se nezamyslí nad tím, že bůh, kterého drží v ruce, je přelud.

44,21–23 Izrael si má pamatovat, že jeho Stvořitel je Bůh, který na něj nikdy nezapomene, on je jeho služebník. Setřel jako oblak jejich přestoupení, která jim zakrývala jeho tvář; vykoupil si je z otroctví a zve je, aby se k němu vrátili. Celé stvoření ať zpívá a jásá, protože Hospodin vykoupil Jákoba.

44,24–27 Bůh se věrnému pozůstatku představuje jako Vykupitel, Hospodin, Stvořitel, Ochránce a Obnovitel. Maří předpovědi chaldejských žvanilů a věstců a moudrost mudrců. Potvrzuje proroctví vlastních proroků, že Jeruzalém a Judsko budou obnoveny a že jeho lid se podle Kýrova výnosu vrátí ze zajetí.

44,28 Toto proroctví o Kýrovi je pozoruhodné tím, že ho uvádí *jménem* asi 150 až 200 let předtím, než se narodil. Je také úžasné, že Bůh ho nazývá „můj pastýř“.

Kýros je opět uveden jako někdo, koho Bůh použije k vysvobození svého lidu z Babylonu a kdo jim zajistí právo na obnovu chrámu. Židovský historik Josephus píše:

Kýros se o tom (o budování chrámu) dozvěděl čtením knihy, kterou Izajáš napsal před 210 lety... Tyto věci Izajáš předpověděl 140 let předtím, než byl chrám zbořen. Když tedy Kýros tato proroctví četl, obdivoval jejich božský charakter, zmocnil se ho impuls a ctižádost uskutečnit to, co bylo napsáno.⁵³

6. Potěšení z Kýra, Božího pomazaného (kap. 45)

45,1–6 Hospodin povolává svého pomazaného Kýra (v hebrejštině se pro „pomazaný“ používá stejné slovo jako „mesiáš“), proto-

že perský vládce byl předobrazem Mesiáše, který jednou svůj lid definitivně vysvobodí. Hospodin mu slibuje vítězství nad národy, zejména nad Babylonem, aby odstranil všechny překážky jeho dobývání a aby mu předal obrovské množství bohatství ukrytého ve skrýších. Když Hospodin oslovuje Kýra, říká o sobě, že je jediný pravý Bůh, který Kýra povolává jménem, který ho pojmenovává jako pomazaného a jako pastýře (44,28) a který ho vybavuje pro jeho poslání. To všechno Bůh dělá kvůli svému lidu a proto, aby celý svět poznal, že Bůh je pouze on.

45,7 Tento verš neznamená, že Bůh tvoří morální „zlo“, jak někteří tvrdí podle překladu KJV a jiných starých překladů.⁵⁴

Delitzsch ukazuje, že raný „křesťanský“ heretik Markion a stejně tak heretici valentiniané nebo jiné gnostické sekty zneužívali tento text k tvrzení, že Bůh Starého zákona je „jiný než Bůh Nového zákona“.⁵⁵

Když se Delitzsch zabývá problémem zla (nepochybně včetně katastrof), pokračuje takto: „Není pochyb, že zlo jako akt není přímé působení Boha, ale spontánní dílo stvoření, které má svobodu.“⁵⁶

V daném kontextu jsou kontrasty mezi světlem a jeho opakem, tedy tmou, mezi pokojem a jeho opakem, tedy pohromou. Když Bůh něco dopouští, často se říká, že tvoří. Někteří mají za to, že světlo a tma se týká dvou principů, které Peršané uctívali jako dva bohy, kteří jsou v neustálém konfliktu. (Jiní říkají, že není prokázáno, že Kýros byl stoupencem tohoto náboženství.) Když šel Kýros ve svých taženích kupředu, měl nastat pokoj pro Izrael a pohroma pro jeho nepřátele, a Bůh byl ten, kdo nad tím vším bděl.

45,8 Zde popsané ideální podmínky pro hojnou spravedlnost a spasení (vysvobození) vycházejí jen v malé míře z Kýrova zásahu ve prospěch Izraele. *Plné* naplnění čekáme až v tisíciletém království.

45,9–11 Nad každým, kdo by zpochybňoval Hospodinovo právo použít si cizince pro vykoupení Judy, je zde vysloveno běda. Jako kdyby hlína odmítala hrnčíři a obviňovala ho, že nemá ruce, že je bezmocný. Verš 11 bychom možná měli číst jako otázku: „*Ptáš se*

mě, jaké mám do budoucna úmysly se svými syny? *Poroučíš* mi ohledně práce mých rukou?“ Jinými slovy: „Jaké máš právo mě zpochybňovat?“

45,12–13 Ten, kdo učinil člověka a roztáhl nebesa a zemi, ten také pozvedl Kýra, aby osvobodil jeho zajaté a vybudoval jeho město Jeruzalém. Obnova města se sice uskutečnila později na základě výnosu Artaxerxa (Neh 2,8b), ale základy k tomuto dílu byly položeny pod Kýrovým vedením, když Židům dovolil, aby se vrátili z Babylonu.

45,14–17 Někdejší nepřátelé Izraele se k němu jednoho dne vrátí s dary a poctami a uznají, že Bůh Židů je pravý Bůh a není žádný jiný. Toto zaslíbení jako vůbec všechno Boží jednání přivedlo zachráněný pozůstatek k tomu, aby chválil Boha za jeho nevyzpytatelné soudy a cesty. Výrobci falešných bohů i ti, kdo je uctívají, budou zahanbeni, ale Izrael, zachráněný Hospodinem, nebude mít po druhém příchodu Mesiáše nikdy důvod se stydět.

45,18–19 Když Hospodin stvořil svět, nebyl to chaos, ani to nebylo zbytečně (hebr. *tohú*, stejné slovo jako v Gn 1,2). Zformoval zemi, aby byla obyvatelná lidmi a člověku se zjevil jasným, srozumitelným jazykem. Netvořil zmateně, nekomunikoval chaoticky. Naopak zjevil se v pravdě a spravedlnosti jako svrchovaný Bůh.

45,20–21 Bůh vyzývá pohany, kteří počítají své modly a modlí se k bezmocným bohům, aby dokázali, že jejich bohové dokážou předpovídat budoucnost jako on. To umí jen on a on je jediný spravedlivý Bůh a Spasitel.

45,22–25 Zve pohany, aby k němu přišli pro spasení, a vyhláší, že se před ním skloní každé koleno a každý jazyk ho bude vyznávat (viz Ř 14,11; Fp 2,9–11). Toto se naplní v tisíciletém království. Tehdy lidé uznají Pána Ježíše jako jediný zdroj spravedlnosti a síly. Všichni nepřátelé k němu zkroušeně přijdou a Izrael bude ospravedlněn. Budou mít slávu v něm, a ne v modlách.

7. *Potěšení z pádu babylonských model*

(kap. 46)

46,1–2 Peršané odvázejí babylonské modly Běl a Nebó. Unavená dobytčata těžce táh-

nou a přitom se modly převrátí. Bohové, které tyto modly představují, náklad zachránit nemohou. Naopak jsou odvezeny do zajetí.

46,3–4 Na rozdíl od model, které lidé odvázejí, pravý Bůh ponese svůj lid až do stáří. James Stewart to stručně shrnuje takto:

Už od dob Izajáše si lidé stále uvědomovali, že jeden z klíčových rozdílů mezi pravým a falešným náboženstvím spočívá v tom, že falešné náboženství znamená, že duše musí nést mrtvé břemeno, pravé náboženství je živá moc, která nese duši.⁵⁷

46,5–7 Jaký obraz by mohl vyjádřit absolutního a jedinečného Boha? A přesto oklamání lidí stále platí štedré částky zlatníkům, aby jim boha vyrobili. Klaní se jim, uctívají je, nosí je, a když je někam postaví, zůstávají tam stát, nemohou se pohnout. Neslyší jejich modlitbu, nezachrání je.

46,8–11 Každý, kdo se opírá o modlářství, by se měl zastavit a uvědomit si, že pouze pravý Bůh zjevoval události dříve, než se staly, a to proto, aby ukázal, že uskutečňuje své plány. On povolá Kýra (dravce od východu), aby Boží lid vysvobodil od Chaldejců.

46,12–13 Ti, kdo tvrdošíjně odmítají vidět důkazy, nyní uslyší pevný Boží záměr zakotvit spasení na Sijónu.

8. *Potěšení z pádu Babylonu (kap. 47)*

47,1–4 Město Babylon je znázorněno jako krásná mladá panenská královna, která musí sestoupit ze svého trůnu, dělat podřadné práce jako služka, těžce se brodit řekami do zajetí. Bude obnažena a vystavena pohledu veřejnosti. Bůh se ujme pomsty a nikoho neušetří, protože jedná jako Vykupitel, jako Svátý Izraele.

47,5–15 Babylon bude potrestán pro čtverý hřích.

1. I když ho Bůh ustanovil, aby odvedl jeho lid do zajetí, *nenarídil* mu, aby byl krutý a nemilosrdný. Překročil své hranice. Nyní říká: „Navěky budu paní,“ ale Bůh říká: „Už ti nebudou říkat paní království.“

2. Babylon byl drzý a arogantní, myslel si, že nic jeho rozmach nezastaví. Ale jednoho dne zůstane jako vdova, bez dětí a žádné z jeho kouzel ho před pohromou neochrání.

3. Z hlediska odhalení a trestu se považoval se za nedotknutelného. Ale za svou nafoukanost a hrdou soběstačnost sklídí pohromu.

4. Spoléhal na kouzelníky a astrology. Jennings píše: „Hospodin mu radí, aby všechny tyto moci svolal na pomoc, protože je bude bolestně potřebovat.“⁵⁸ Božím trestem bude žhnoucí peklo, ne pohodový oheň v krbu. Ti, kdo kšeftovali s Babylonem, půjdou svou cestou, zachránit ho nedokážou.

9. *Potěšení z návratu Izraele po potrestání (kap. 48)*

48,1–2 Zde Bůh oslovuje judské zajatce v Babyloně. Většina z nich jsou pravděpodobně odpadlíci, jen několik jich zůstalo věrných Hospodinu. Ten běduje, že si říkají Izrael (*Boží kníže*), ale nejsou to knížata. Jsou potomky Judy (*chvála*), ale nechválí ho. Vyznávají Boha Izraele, ale nevyznávají své hříchy. Nazývají se podle svatého města, ale nejsou svatí. Spoléhají na Boha Izraele, ale nejsou zbožní.

48,3–5 Hospodin předpověděl jejich dějiny dopředu a stalo se to, co bylo předpověděno. Bůh znal jejich tvrdošijnost a zatvrzelost, prohlásil, co udělá, aby nevěřili svým modlám, až to nastane.

48,6–8 Nyní se chystá předpovědět něco nového – návrat ze zajetí za krále Kýra. Předpovídá to proto, aby později nemohli říct: „No jistě, my jsme to celou dobu věděli.“

48,9–11 Bůh ukončí Judovo zajetí, ne ovšem pro jejich zásluhy, ale sám kvůli sobě. Pročistil je jako stříbro, ovšem ne doslova v ohni, ale v peci soužení (babylonském zajetí). Teď je vrátí sám kvůli sobě, pro své jméno, které oni znesvětili. O své zásluhy na návratu se nebude dělit s modlami.

48,12–16 Představuje se jako věčný, absolutní Bůh (první i poslední), jako Stvořitel a Udržovatel vesmíru, jak ten, kdo utváří historii, jako Bůh proctví oznamuje, že pozvedne někoho, koho miluje (Kýra), aby porazil Babyloňany a vysvobodil svůj izraelský národ. V 16. verši si všimněte všech tří osob trojice: „Panovník Hospodin“, „se svým Duchem“ a „mne“. Zde se téměř neznatelně mění podmět z Kýra na toho, či je Kýros předobraz, na Pána Ježíše Krista, který při svém druhém

příchodu vysvobodí národ z rozptýlení po celém světě.

48,17–19 Hospodin se znovu hlásí Izraeli jako jejich Vykupitel, Bůh, Učitel a Průvodce. Kdyby ho byli poslouchali, užívali by si pokoje, spravedlnosti, měli by dostatek potomstva a nenarušené společenství s ním.

48,20–22 Bůh vyzývá zbožný pozůstatek, aby vyšel z Babylonu a radostně prohlásil Hospodina za svého Vykupitele (viz Zj 18,4). Verš 21 se naplnil při odchodu z Egypta. Jestliže to Hospodin dokázal udělat jednou, dokáže to udělat znovu. Bezbožní Izraelci, kteří nechťejí Hospodina poslechnout, vyjít z Babylonu a opustit všechno, co představuje, nikdy nenajdou pokoj.

B. Mesiáš, kterého Izrael nepřijme (kap. 49–57)

I. Mesiáš jako služebník (kap. 49)

V kapitolách 49–53 jedná Bůh se svým lidem, protože odmítl Mesiáše. Je to kniha Hospodinova trpícího služebníka.

49,1–6 Jako Hospodinova služebníka bychom ve 49. kapitole ve verších 1–3 mohli vidět izraelský národ, ale textu odpovídá plně jen Pán Ježíš. Ve 3. verši je Izrael uveden jménem, ale je to Kristus, skutečný „Boží kníže“, ne národ. Ve verších 5–6 je služebník a Izrael *někdo jiný*. V těchto verších se jednotlivé návraty Izraele spojují, první návrat za Kýra a druhý budoucí návrat, až Mesiáš ustaví své království.

Služebník vybízí lidi celého světa, aby mu věnovali pozornost, když vypráví o svém narození, o jménu, které dostal ještě před narozením (Mt 1,21), aby poslouchali jeho říznou řeč plnou moci a to, že byl Bohem ustanoven jako Služebník, jako Boží kníže (Izrael), skrze kterého bude Hospodin oslaven. Dále naznačuje bolest duše, jakou prožíval, když jej Izrael nepřijal (viz Mt 11,16–24), ale také uspokojení z toho, jak mu to Bůh vynahradil (srov. v. 4 a Mt 11,25–26).

Bůh jej povolal nejen k tomu, aby způsobil duchovní obrození Izraele, ale také přinesl spásu pohanům. Verš 6b je citován ve Sk 13,47 ve vztahu ke Kristu.

49,7 Při Kristově prvním příchodu jím izraelský národ hluboce pohrdal a ošklivil si ho, na společenském žebříčku byl níže než pohanští králové. Ale při jeho druhém příchodu se mu budou světovládci klanět. Obrat „služebník vládců“ platí i o Izraeli, připomeňme si Josefa, Mordokaje, Ezdráše, Nehemjáše nebo Daniela.

49,8–13 Bůh odpověděl na Kristovo úpění a vzkřísil ho z mrtvých, potom ho ustanovil, aby přivedl Izrael zpět do země. Hospodinův služebník svolá lid, aby se vrátil do své země, a během cesty mu zajistí ideální podmínky. Přijdou z celého světa, i z takové dálky jako je Siním (možná Čína). Když bude Izrael prožívat takovou útěchu a soucit, bude to pro svět radostný den.

48,14–16 Mezitím se město Sijón cítilo, jako by na ně Hospodin zapomněl. Bůh však reaguje tím, že matka by snad mohla zapomenout na své kojene dítě, ale on na své město nezapomene nikdy. Sijón je vyryt na jeho dlaních, Bůh má jeho hradby stále na mysli. Hospodinovy dlaně nám mimoděk připomínají Kristovy ruce zkrvavené kvůli nám. Krásně to vyjádřil velký anglický křesťanský básník:

Ani věčnost nevymaže
mé jméno z jeho dlaní.
Zůstává vtisknuto na jeho srdci,
v jizvách nesmazatelné milosti.

Augustus Toplady

49,17–18 Synové Izraele pospíchají zpět na Sijón, zatímco ti, kdo je ničí, odejdou. Zato z těch, kdo do města přicházejí, se stávají šperky nevěsty.

49,19–21 Trosky a zpusťovaná místa v Izraeli zažijí populační explozi. Sijón se bude divit, odkud se bere tolik Židů – poté, co byl tak dlouho jako vdova!

49,22–23 Na Hospodinův povel začnou národy obrovským leteckým mostem přinášet zajaté zpátky do jejich země. Pohanští vládcové poslouží Božimu lidu a Izrael si uvědomí, že se vyplatí čekat na Hospodina.

49,24–26 Pokud mají zajatí v Babyloně nějaké pochybnosti o možnosti vysvobození od mocného tyрана, ať si uvědomí, že s jejich nepřáteli bude bojovat Hospodin a zachrání jejich děti. Až budou utlačovatelé sklízet, co

zaseli, tehdy svět uvidí, že Hospodin je Zachráníce a Vykupitel Izraele, Mocný Jákobův.

2. Mesiáš jako pravý učedník (kap. 50)

50,1–3 Hospodin mluví s Izraelem jako srdce k srdci a připomíná jim, že se s nimi nerozvedl kvůli nějakému lehkovážnému rozmaru (i když se s nimi skutečně rozvedl – Jr 3,8), ani je nevydal Chaldejčům pro nějaký dluh k pohanskému národu. Příčinou byly jejich vlastní nepravosti a přestoupení. Nikdo z celého národa jej nevítal, nereagoval na jeho volání. Copak si mysleli, že nemá moc je vysvobodit? Copak nevysušil Rudé moře a řeku Jordán? Copak neoblékl nebesa do temnoty?

50,4–9 Dále mluví Mesiáš. Národ, který se ve Starém zákoně vzpíral Hospodinu, se v Novém zákoně vzpíral Ježíši. Ten přišel jako pravý učedník, jehož Bůh naučil, jak má správně mluvit. Každé ráno měl otevřené ucho, aby přijímal pokyny od svého Otce pro daný den. S potěšením konal Boží vůli, třebaže to nakonec znamenalo jít na kříž. Neuhnul, ale ochotně se sám poddal utrpení a hanbě. V plné důvěře, že jej Bůh obhájí, zařal svou tvář jako křemen a šel do Jeruzaléma. Bůh se za něj samozřejmě postavil – tím, že jej vzkřísil! Nyní vyzývá nepřítele Satana, aby jej odsoudil. (I my jej můžeme takto vyzývat – Ř 8,31–39.) Všichni jeho nepřátelé zvětší jako šaty sežrané moly.

50,10 Poslední dva verše popisují dvě skupiny lidí. První jsou ti, kdo žijí v závislosti na Hospodinu. Vyznávají, že potřebují vedení. Bůh jim radí, aby důvěřovali v Hospodinovo jméno a spoléhali na svého Boha. Pak je naplní jas.

50,11 Druhou skupinu tvoří ti, kdo chodí sami, kdo necítí potřebu, aby je Bůh vedl. Stačí jim, když chodí ve světle svých jisker, ale Hospodin se postará, že padnou v trápení.

3. Mesiáš jako spravedlivý vládce (51,1–52,12)

51,1–3 Všichni v Izraeli, kdo hledají vysvobození, by si měli připomínat Boží péči, protože je vzal z kamenolomu (skála – Mezopotámie). Měla by je povzbudit vzpomínka na laskavé Boží jednání s Abrahamem a Sárrou, na to, jak jim dal četné potomstvo. Odvahu

by jim mělo dodat jeho zaslíbení, že utěší Sijón. Všimněte si trojí výzvy „Poslouchejte!“ (v. 1.4.7) a trojího volání „Probudte se!“ (51,9.17; 52,1).

51,4–6 Mesiáš bude vládnout nad pohanskými národy stejně jako Izrael během milénia. V závěru doby království budou nebesa a země zničeny a všichni nevěřící zahynou, ale Boží lid bude navěky v bezpečí.

51,7–8 Hospodin vybízí pozůstatek, aby se nebál hněvu lidí během temných dnů doby souzení, protože úděl zlých lidí je zpečetěn, stejně jako je jisté vysvobození jeho lidu.

51,9–11 Tyto verše nabádají pozůstatek k volání Hospodina, aby svůj lid vysvobodil jako kdysi z Egypta (obludy) a od faraona (draka), vysušil moře, takže vykoupení mohli přejít. Vzpomínka na Boží zásah v minulosti je vede k tomu, aby se dívali dopředu, jak se vykoupení zajatci vracejí na Sijón. Tuto událost krásně popisuje F. C. Jennings:

Mají hlavy ověnčené radostí a veselím, o což dosud marně usilovali, ale nakonec zvítězili; bouře, kterou procházeli, pomíjí jako hustý mrak a odnáší s sebou všechno jejich vzdychání i slzy.⁵⁹

51,12–16 Hospodin přináší potěšení těm, kdo se bojí tyрана, ať je to Nebúkadnesar v současnosti, nebo člověk hříchu v budoucnu. Mají se bát Hospodina, který roztáhl nebesa a položil základy země; potom se přestanou bát křehkého člověka. Spoutaný vězeň bude rychle osvobozen, nezemře v jámě a nebude mít nedostatek chleba. Tito zajatci byli tehdy osvobozeni díky Kýrovi a v budoucnu je zachrání Mesiáš, až se zjeví ve slávě. Způsobí to sám Hospodin, ten, který je nekonečně vysoko, je také důvěrně blízko, skryje svůj lid ve stínu své ruky. Dá jim do úst slova, aby mohli být jeho hlasateli ve světě. Verš 16 lze také aplikovat na Pána Ježíše. Otec dal do úst Mesiáše slova, ochránil ho a vybavil tak, aby mohl zasadit nová nebesa a novou zemi v miléniu a aby řekl Sijónu: „Ty jsi můj lid.“

51,17–20 Po temné noci utrpení, kdy Jeruzalém nemohl vést nikdo z jeho synů, kdy byl zpusťšen hladem a mečem, kdy jeho lidé bezmocně leželi jako vyčerpaná antilopa

chycená do sítě, Bůh nyní volá: „Probuď se, probuď!“

51,21–23 Vezme kalich svého hněvu, kvůli němuž se Jeruzalém potácel, a dá ho jeho nepřátelům, kteří překročili Bohem určené hranice, protože byli krutí a nemilosrdní.

52,1–2 Znovu je zde volání směrem k Sijónu: „Probuď se, probuď“ ze svého spánku zajetí a obleč se krásnými rouchy. Už nikdy tě pohané nepřepadnou. To je samozřejmě pohled do budoucna na ustavení království; až tehdy to bude pravda.

52,3–6 Izrael nebyl prodán jako otrok pro finanční zisk; bude tedy vykoupen bez peněz. Izraelci šli do Egypta napřed jako hosté, ale potom byli zneužíváni. Později je bezdůvodně utlačovali Asyřané, ale ne pro finanční zisk. Nyní je Boží lid znovu tyranizován utlačovateli, kteří Hospodinu neplatí. Jejich páni si užívají a Boží jméno je znevažováno. Bůh však ukáže, jak je silný, když jde o jeho lid, který pozná, že Bůh splní všechno, co řekl.

52,7–10 Následující verše znázorňují návrat Židů z jejich rozptýlení po celém světě. Když vyhnanci putovali přes hory... na Sijón, byli před nimi už hlasatelé, kteří vyhlášovali dobrou zprávu o Mesiášově vládě. Strážní na jeruzalémských hradbách s radostí zpívají, když vidí Hospodina, jak se vrací v čele zástupu. Je svolán celý Jeruzalém, aby oslavoval Hospodinovo mocné vysvobození.

52,11–12 Zde je výzva k zajatým, aby opustili nečistotu země, kde byli v zajetí, protože nesou do Jeruzaléma chrámové nádoby. Nebudou rychle a vyděšeně utíkat, protože Bůh Izraele bude jejich ochranou zepředu i zezadu.

4. Mesiáš jako oběť nesoucí hřích (52,13–53,12)

Závěrečné verše 52. kapitoly ve skutečnosti patří do 53. kapitoly. Sledují příběh Hospodinova služebníka v jeho pozemském životě až ke kříži a potom až ke slavnému zjevení. Adolph Saphir, sám židovský křesťan, opěvoval toto největší proroctví o kříži takto:

Požehnaná, cenná kapitolo, kolik lidí staré Boží smlouvy jsi přivedla pod Kristův kříž, pod kříž, na němž bylo napsáno „Ježíš Kris-

tus, král Židů“! A jak slavně o tobě budou mluvit, až budou v posledních dnech kající věřící Izraelci vzhlížet k tomu, koho probodli, a zvolají: „Ano, on nesl náš smutek a naše bolesti, ale my jsme si o něm mysleli, že je zasažen a ubit Bohem a zkrúšen!“⁶⁰

52,13 Hospodinův služebník se během celého svého pozemského působení choval moudře. Při vzkříšení byl vyvýšen, při nanebevstoupení se vznesl a odešel do nejvyšší slávy po Boží pravici.

52,14 Mnohé při jeho prvním příchodu udivovala hloubka jeho utrpení. Jeho tvář a tělo bylo k nepoznání znetvořené.

52,15 Avšak opět přijde, lidé se polekají (NJKV na okr.)⁶¹ vznešenosti jeho slávy. Pohanští králové ztratí řeč, až uvidí jeho neslychanou nádheru. Tehdy porozumí, že tento pokorný muž Golgoty je Král králů a Pán pánů:

To tě tvůj Bůh opustil?

Skryl tvář před tvou hlubokou potřebou?

Ve tvé kdysi znetvořené, zbité tváři

nyní čteme všechnu tvoji slávu.

Miss C. Thompsonová

53,1 Kající pozůstatek Izraele vzpomíná, že tehdy, když se rozšířila zpráva o prvním příchodu Mesiáše, mnozí nevěřili. A proto také Pánova zachraňující moc mnohým nebyla zjevena.

53,2 Pán Ježíš vyrůstal v tomto světě hřichu pod uspokojeným Hospodinovým pohledem jako exotická, něžná rostlinka. Byl jako kořen ve vyprahlé zemi. Izrael byl vyprahlá země s minimální pravděpodobností, že se bude hodit jako zemina. Izraelský národ na něm neviděl krásu, na jeho zjevu nebylo nic, co by přitahovalo. F. B. Meyer popisuje tajemství jeho pokoření takto:

Něžná rostlinka, výhonek si bolestně razí cestu ztvrdlým povrchem rozpálené země; žádná přirozená přitažlivost. Můžeme si ho představovat, jak jeho příběh ukazuje Nový zákon – jako člověka venkovského původu, který ležel v jeslích a pocházel ze skromných poměrů – učedníky si vybral mezi rybáři, neustále ho provázela chudoba, oddanými obdivovateli byli obyčejní lidé, z obou stran kříže zločinci, chudé a nijak slavné založení církve. To bylo skutečné pokoření,

třebaže nespoutanost lidského údělu lze stěží rozeznat od výšin, odkud přišel.⁶²

53,3 Pohrdaný a zavržený, muž bolesti, který věděl, co je to smutek. Pro lidi byl odpudivý, ani v Izraeli si ho nevážili.

„Muž bolestí“ – jaké jméno pro Božího Syna, který přišel, aby zachránil zkažené hříšníky!
Haleluja! Jaký to Spasitel!

Nesl hanbu a hrubý posměch,
stál odsouzený na mém místě.
Svou krví zpečetil mé odpuštění.
Haleluja! Jaký to Spasitel!

Philip P. Bliss

53,4–6 Pozůstatek jej nyní zná a ví, co je pravda. Vyznává: „Byly to naše nemoci, které snášel, nesl naše bolesti, ale když jsme ho viděli na kříži, mysleli jsme si, že ho Bůh trestá za jeho vlastní hříchy. Ale kdepak! Byla to naše přestoupení a naše nepravosti; visel tam proto, abychom mohli získat pokoj, abychom mohli být uzdraveni. Pravda je taková, že my jsme zabloudili a šli si ve své svévoli, ale Hospodin uvalil naše nepravosti na něho, bezhříšného Zástupce.“

Až do chvíle, kdy ho věrný pozůstatek uzná, můžeme jako křesťané vyznávat:

On byl raněn pro naše přestoupení,
na svém těle nesl naše hříchy na kříž,
dal nám pokoj ohledně našich vin.
Osvobodil nás z otroctví,
jeho šrámy jsme uzdraveni.

Počítali ho mezi hříšníky,
a my jsme si mysleli, že ho Bůh opustil.
Zemřel jako oběť za nás,
aby Zákonu bylo učiněno zadost,
všechny naše hříchy byly vloženy na něho.

Bloudili jsme, všichni jsme bloudili
daleko od stáda, od Pastýře ovcí,
ale on nás hledal tam, kde jsme byli,
na horách, opuštění a nazí.
Přivedl nás domů,
dovedl nás bezpečně domů k Otcí.

Thomas O. Chisholm

Náš Pán Ježíš trpěl všemi pěti druhy zranění, které zná lékařská věda: *zhmožděniny*

– rány holí, *tržné rány* – bičování, *průnikové rány* – trnová koruna *průstředné rány* – hřeby, *sečná rána* – kopí;

53,7–8 Jako beránek, tedy tiše, aniž by si stěžoval na ty, kdo ho stíhají, tak snášel kříž. Překotně ho hnali z vězení a upřeli mu spravedlivý soud (nebo podle BKR „z úzkosti a z soudu vyňat jest“). Zdálo se nemožné, aby měl potomstvo, protože byl vyťat v nejlepším věku, byl zabit pro hříchy lidí.

53,9 Bezbožní lidé se smluvili, že ho pochovají se zločinci, ale Bůh zvítězil a ve smrti byl s bohatými – v novém hrobě Josefa z Arimatie. Lidé mu připravovali ostudný pohřeb, i když neudělal nic špatného, nikdy nelhal.

53,10–11a Přesto si Hospodin přál, aby byl zdeptán nemocí. Když se jeho duše stala obětí za hřích, uvidí své potomstvo, tedy ty, kdo v něho uvěří. Jeho dny budou prodlouženy, bude žít mocí nekonečného života. Skrze něho se uskuteční všechny Boží záměry. Uvidí množství těch, kdo byli vykoupeni jeho krví a tím bude plně uspokojen.

53,11b „Svým poznáním můj služebník ospravedlní mnohé.“ To může znamenat, že poznání vůle jeho Otce jej přivedlo na kříž a na základě své smrti a vzkříšení může věřící považovat za ospravedlněné. Nebo to může znamenat „poznáním jeho“, tedy že lidé jsou ospravedlněni, když ho poznají (J 17,3). V obou případech se jedná o to, že ospravedlnění „mnohých“ je možné díky tomu, že on nesl jejich nepravosti.

Poslední sloka výše citované písně T. Chisholma zní triumfálně:

Kdo sečte jeho pokolení?
Kdo vyhlásí všechny triumfy jeho kříže?
Milióny mrtvých – nyní živých,
myriády jdou v jeho průvodu!
Vítězný Pán a přicházející Král!

53,12 Další důsledek jeho dokonání díla spočívá v tom, že Hospodin mu dá podíl s velkými, tedy se svatými, jejichž jediná velikost tkví v tom, že jsou spojeni s ním. On se bude dělit o kořist se silnými. Zde jsou těmi silnými opět věřící, kteří jsou sami v sobě slabí, ale silní v Pánu.

Jsou zde uvedeny čtyři důvody jeho slavného triumfu: (1) vylil na smrt svou duši, (2)

byl započten mezi vzpurné, (3) nesl hřích mnohých a (4) přimlouvá se za vzpurné. David Baron má tento komentář:

Sloveso... *jaŋgi'a* („přimlouval se“) je v imperfektu neboli neurčitém budoucím čase a vyjadřuje činnost, která byla započata, ale zatím ještě neskončila. Jeho nejnápadnější naplnění, jak říká Delitzsch, byla modlitba ukřižovaného Spasitele: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ Avšak toto přimlouvání, které začalo na kříži, stále pokračuje na Boží pravici, kde nyní sedí jako Kníže a Spasitel, aby Izraeli dal pokání a odpuštění hřichů.⁶³

K paradoxům tohoto velkého úseku se vyjadřuje Moody:

Pohrdaný, a přece přijatý a uctíváný, chudý, a přece bohatý. Má umřít, a přece žít. Rabíni řekli, že k tomu, aby se tato kapitola naplnila, musí být dvojí Mesiáš.⁶⁴

5. Mesiáš jako vykupitel a obnovitel (kap. 54)

54,1–3 Není to shoda náhod, že kapitola 54 začíná slovem „Prozpevuj“ (BKR). Následuje bezprostředně po 53. kapitole, která popisuje Kristovu smrt, pohřeb, vzkříšení a vyvýšení, a proto není vhodnějšího slova.

První verš staví neplodný a opuštěný Izrael v zajetí do kontrastu s obnoveným vykoupěným národem, který se rozšiřuje a jásá. Pavel aplikuje tento verš v Ga 4,21–31 na nebeský Jeruzalém jako protiklad pozemského města. Hranice země budou značně rozšířené, aby bylo možné pokrýt populační nárůst, Izrael bude vůdcem národů a Boží lid bude bydlet ve městech, která byla opuštěna.

54,4–8 Na všechnu hanbu spojenou se zotročením v Egyptě (mládí) a zajetím v Babyloňě (vdovství) se zapomene, protože Hospodin vrátí národ zpět do vztahu se sebou samým. Zajetí vyjadřovalo momentální Boží hněv; návrat bude projevem jeho velkého slitování a věčné přízně.

54,9–10 Stejně jako Bůh uzavřel smlouvu s Noemem, tak nyní slibuje, že až Izrael vstoupí do tisíciletého království, už nebude zakoušet Hospodinovy výtky ani hněv.

54,11–12 I když byl Jeruzalém v soužení a zmítal se v bouři, Bůh jej obnoví a učiní

krásným. Jeho zdi budou osázeny barevnými drahokamy a základy budou obloženy safíry. Jeho věže, brány a hradby budou drahé kameny – obrazný jazyk vyjadřující mimořádnou krásu. Dean Alford popsal budoucnost Jeruzaléma takto:

Daleko za obzorem
se pozvedají městské věže,
kde přebývá náš Bůh.
Ten skvělý domov je náš!
Ulice se blýskají jaspisem,
brány svítí zlatem,
řeka pokojně teče,
a rozlévá se nevyšlovná radost.

54,13–15 Bůh bude všechny vyučovat a pokvete blahobyt. Bude vládnout spravedlností. Nikdo se už nebude bát vpádu, zajetí ani útisku. Každý, kdo v Izraeli způsobí těžkosti, bude souzen a potrestán.

54,16–17 Bůh, který stvořil kováře i ničitele, dokáže ovládat své stvoření. Hospodin rozhodl, že žádná zbraň vytvořená proti Izraeli neuspěje a že sám Izrael odsoudí každého, kdo by jej chtěl obvinít. Tato jistota, že nebude odsouzen, a jisté vítězství jsou dědictvím Hospodinových služebníků. Tak se za ně Bůh postaví ve zlaté době pokoje a blahobytu.

6. Mesiáš jako evangelista světa (55,1–56,8)

55,1 Boží Duch posílá k Izraeli evangelizační pozvání, aby se vrátil, a zároveň zve k hostině evangelia každého odevšad. Jediné, co je potřeba, je vědomí žizně. Požehnáním jsou vody Ducha svatého, víno radosti a mléko dobrého Božího slova. To jsou dary milosti zdarma, bez peněz a bez placení.

55,2–5 Izrael ve svém odcizení od Boha mrhal svou energií a tím, co měl. Skutečné uspokojení a trvalou radost lze získat jen v Hospodinu. Jestliže se Izrael vrátí k němu, získá všechny nezlomné důkazy milosrdenství, které byly ve věčné smlouvě zaslíbeny Davidovi (viz Ž 89,3–4.28–29). Tato požehnání se naplní v Pánu Ježíši Kristu a jeho slavné vládě. Také pohanské národy budou mít užitek z království, navíc mezi Izraelem a ostatními národy budou přátelské vztahy.

55,6–7 Cesta požehání spočívá v hledání Hospodina a v tom, abychom opustili hřích.

Ti, kdo se vrací k Hospodinu, najdou v něm plné slitování a odpuštění.

55,8–9 Lidé by neměli posuzovat Hospodina vlastními myšlenkami a vlastními cestami. Bůh myslí a jedná způsobem, který je vyšší, než si kdokoli z lidí dokáže představit. Ze všeho nejvíc to platí pro plán spasení v evangeliu, což je pouze Boží milost, která nemá nic společného s nějakým oceněním za vlastní úsilí.

55,10–11 Boží slovo je neodolatelné a působí jako déšť a sníh. Ani všechny armády světa ho nezastaví, ono splní zamýšlený účel. Boží slovo vždy splní svůj cíl:

„Tak bude mé slovo, které vyjde z mých úst: Nenavrátil se ke mně s prázdnou, nýbrž vykoná to, co si přeji, a zdárně dokáže to, k čemu ho pošlu.“

55,12–13 Ti, kdo hledají Hospodina, budou odcházet s radostí ze země, kde byli v zajetí, půjdou domů s pokojem. Celá příroda se bude radovat z jejich vysvobození. Země si bude užívat svobody, že skončilo prokletí, a ponese úrodu. Místo křoví a trní vyrostou cypřiš a myrta. Všechna dříve zmíněná požehnání tisíciletého království přinesou Hospodinu věhlas a budou věčným znamením, tedy věčnou připomínkou jeho milosti a dobroty.

56,1–8 V očekávání Božího vysvobození mají zajetí jednat spravedlivě a zachovávat sobotu. Přistěhovalci ani kleštěnci se nemají bát, že by přišli o něco z výnosů Kristova království. Ti, kdo poslouchají Hospodinovo slovo, budou naopak mít výsadní postavení. Tehdy se chrám stane domem modlitby národů, ne jen Izraele. Bůh do svého stáda, kam patří izraelský dům, shromáždí pohany.

7. Mesiáš jako soudce bezbožných (56,9–57,21)

56,9–12 Verš 9 se vrací k Izraeli v době jeho vzpoury. Jsou svolány národy (zvěř), aby trestaly lid, jehož strážci nevidí nebezpečí. Jsou jako němí psi, kteří neštěkají, aby varovali lidi. Jsou to spáči, kteří si rádi zdřímnou. Jsou to prodejní, sobečtí, chamtiví pastýři. Zvou své kamarády, aby pili a hýřili, říkají: „Zítra bude stejně jako dnes a ještě lépe“ (Ronald Knox).

57,1–2 První dva verše 57. kapitoly souvisí s verši 9–12 předchozí kapitoly. Uprostřed hříchu a útisku se nacházejí spravedliví, na které doléhá pronásledování. Z lidského pohledu to nikoho nezajímá. Ale Bůh se zajímá, zbožné ze zlého vysvobozuje a vede je k pokoji a do odpočínutí.

57,3–6 Dokonce i v zajetí pokračují někteří lidé ve svých modlářských praktikách. V tomto smyslu jsou potomky svých nevěrných rodičů, cizoložníka a nevěstky. Hospodinu se posmívají, jsou to děti přestoupení a falše. Dychtí po modloslužbě pod stromy a v údolích obětují děti Baalovi nebo Molochovi.

57,7–10 To všechno je cizoložný vztah s modlami u oltářů na horách. Místo aby na zárubně psali Boží zákon (Dt 6,9; 11,20), věší za dveře modlářské symboly a účastní se sexuálních orgií. Přinášejí dary a oběti „králi“ (slovo *moloch* znamená král), vysílají posly do šeólu a hledají další ohavnosti. Nepřestávají, ani když je jejich hýření vyčerpává, naopak jako by nabrali druhý dech a dále páchají bezbožnost.

57,11–13 Hospodina se nebojí, lžou a nijak o něm nepřemýšlejí. On zůstává na svém místě a oni k němu ztrácejí úctu. On však odhalí jejich samospravedlnost a hřích, jejich modly jim nepomohou. Jejich bohové je naprosto zklamou, ale ti, kdo spoléhají na Hospodina, získají požehnání.

57,14–19 Věrným, kteří jsou v zajetí, Bůh slibuje silnici, která bude postavena pro jejich návrat, každá překážka bude odstraněna. Bůh, který přebývá na výsostech, na svatém místě, bydlí také s tím, kdo má pokorné a zkroušené srdce. Nepovede navždy spor s lidmi, které utvořil, jinak by pod jeho hněvem zahynuli. Bůh sesílá hněv na svůj chamtivý lid, který je na scestí, a přitom má jeho hněv své meze. Napraví ty, kdo se k němu obrátí od svého modlářství, způsobí, že mu přinesou ovoce svých rtů.

57,20–21 Izajášovo úžasné přirovnání bezbožných ke vzdouvajícímu se moři vystihují tyto verše:

A bezbožní – ti jsou jako moře
zmítané bouří, neschopní odpočívat.
Jeho voda se zvedá,
zvedá bahno a špinu!⁶⁵

Spravedliví budou mít pokoj,
ale pro bezbožné pokoj neexistuje.

C. Izraelův hřích, soud, pokání a obnovení (kap. 58–66)

Posledních devět kapitol knihy proroka Izajáše líčí, jak na tom nakonec budou ti věrní, a jak skončí ti, kdo odpadnou. Alfred Martin to shrnuje takto:

Závěrečný úsek knihy popisuje slavné vyvrcholení, které Bůh připravuje pro Izrael, pro lid svého Služebníka, který je Božím kanálem pro požehnání světu. V celém úseku je silný kontrast mezi vzpurnými a věrnými, kontrast, který je obsažen v jakémkoli širším úseku Božího slova.⁶⁶

1. Radost z pravé duchovnosti (kap. 58)

58,1–5 Prorok má hlasitě vyhlášovat přestoupení Judy. Lidé jako by si užívali předepsaných každodenních obřadů, jednali, jako by byli opravdu poslušný národ. Ve skutečnosti obviňovali Boha, že je k jejich pústům a zkroušenosti lhostejný, ale Bůh jim vyčítá, že při svém půstu jsou spokojeni se sebou samými, že utlačují své dělníky a nezdráhají se dát ránu pěstí. To není půst, který před Bohem něco znamená. Skutečný půst není záležitostí fyzického postoje nebo toho, že člověk navenek vypadá smutně.⁶⁷

58,6–8 Bohu jde o půst, kdy člověk zároveň uvolní okovy bezbožnosti, zvedne jeho útlaku, nakrmí hladové, poskytne chudému přístřeší, oblékne nahého a pomůže bližnímu, který to potřebuje. Těm, kdo uskutečňují takovou sociální spravedlnost, se dostává ujištění, že je Bůh povede, uzdraví a bude provázet svou ochranou. Slova „tvá spravedlnost“ mohou znamenat výše zmíněné milosrdenství nebo také Boží spravedlnost, kterou Bůh přičítá těm, kdo věří.

58,9–12 Zbožný člověk zde dostává ujištění, že kdykoli zavolá, Hospodin mu odpoví: „Zde jsem!“ Jestliže zastaví útlak, přestane obviňovat nebo se posmívat tím, že by ukazoval prstem, a nebude už házet bláto ani pomlouvat, jestliže dopřeje úlevu tam, kde jsou lidské, duchovní a fyzické potřeby, potom Bůh slibuje, že se jeho noc změní v den. Bude

si užívat jeho vedení, dostatek všeho dobrého, zdraví a síly, krásy a plodnosti i celonárodní obnovy. „Vaše děti vystaví z rozvalin izraelská města, na starobyklých základech vystavějí města nová. Budou mít pověst stavitelů a obnovovatelů zboženin“ (v. 12, SNC).

58,13–14. Jestliže bude Boží lid respektovat sobotu⁶⁸ tím, že nechá svých obchodů a sobeckých zálib, jestliže zachovávání svatého Božího dne bude považovat za rozkoš, potom nalezne rozkoš... v Hospodinu, který dal tento den, a on jim dá vůdčí postavení na zemi a dědictví, které Bůh slíbil Jákobovi. Nic tomu nezabrání, protože to vyřkla Hospodinova ústa.

2. Hříchy Izraele (kap. 59)

59,1–8 Důvodem, který Bohu brání vysvobodit Izrael, je hřích; není možné svalovat vinu na Hospodina. Ruce, prsty, rty i jazyk Izraelců se podílejí na vraždění a lhaní. Všude se šíří převrácená spravedlnost a nepoctivost. Lidé vymýšlejí zlo a páchají zločiny. To, co dělají, je nebezpečné jako zmijí vejce a marne jako pavučiny. Hřích ovládá každou oblast jejich života – vše, co dělají, kam jdou, co si myslí. Nezáleží jim na pokoji a právu, dávají přednost tomu, co je překroucené. To, co zde platilo o Izraeli, platí o celém lidském pokolení (Ř 3,15–17).

59,9–15a Izajáš nyní mluví za věrný pozůstatek a vyznává jeho hřích jako svůj. Uznává jejich nespravedlnost, slepotu i to, že jsou jako mrtví. Netrpělivě bručí, malomyslně sténají. Nikde žádná spravedlnost, žádné vysvobození. V Božích očích se jejich přestoupení množí a to svědčí proti nim. Zapírají Hospodina a bloudí daleko od něho. Mluví jazykem útlatku, vzpoury a falše. Spravedlnost je potlačena do pozadí a pravda leží na ulici podobně jako oběť. Nikdo nepřipouští upřímnost, pravdy se nedá dobrat a na zbožného člověka se doráží.

59,15b–21 Když Hospodin shlédne, nařiká, že nikde není spravedlnost. Žasne nad tím, že neexistuje člověk (přímlovce, prostředník), který by situaci dokázal řešit, a tak sestupuje sám a jedná. Vítězství (sílu) mu dává jeho vlastní paže, podpírá ho jeho vlastní spravedlnost. Bere na sebe zbroj a vychází proti svým

nepřátelům se spravedlností, spasením, pomstou, horlivostí a prudkostí. Pohanům vrací to, co si zaslouží; konečně všichni lidé od východu až na západ musí uznat, že je Pán, protože Mesiáš přichází jako vzdemutá řeka hnaná Hospodinovým dechem. Přejde ke svému pozůstatku na Sijónu jako Vykupitel. Potom s domem Izraele uzavře novou smlouvu, jak o tom čteme také v Jr 31,31–34; Žd 8,10–12; 10,16–17.

3. *Budoucí sláva Sijónu (kap. 60)*

60,1–3 Nastal čas, aby Sijón povstal, protože se zjevila Hospodinova sláva, tedy sám Mesiáš. Je to doba jeho druhého příchodu. Svět je stále ještě v duchovní temnotě, v temnotě soužení, ale Hospodin září nad Izraelem a skrze Izrael nad celým světem. Představitelé pohanů, včetně králů, se shromažďují k Jeruzalému, aby věnovali pozornost nově narozenému národu.

60,4–7 Když Jeruzalém pozvedne oči, vidí, jak se jeho synové a dcery vrací do vlasti. Jeho srdce překypuje radostí, když sleduje pohany, jak přinášejí své dary a pocty. Karavany velbloudů zdaleka i zblízka přivázejí zlato a kadidlo a chválí Hospodinovo jméno. Do Jeruzaléma přicházejí velká stáda jako oběti v chrámě, jimiž se bude připomínat Mesiášovo dílo dokonané na Golgotě. Všimněte si, že v 6. verši chybí myrha. Ta vyjadřuje *utrpení*. Kristova smířčí utrpení navždy skončila! Při jeho druhém příchodu bude pouze zlato (sláva) a kadidlo (vůně).

60,8–9 Letadla plná izraelských synů a vyhnanců se vrací do Izraele jako hejna ptáků a velké lodě přivázejí jejich nashromážděné bohatství.

60,10 Cizinci slouží jako dělníci na stavbách a králové jako služebníci Božího lidu. Karta se obrátila. Bůh nyní projevuje milosrdenství svému národu, který trestal.

60,11–14 Není třeba zavírat městské brány, protože žádné nebezpečí nehrozí. Naopak je důležité, aby zůstaly otevřené, protože králové a bohaté karavany přijíždějí ve dne i v noci. V ten den hrozí zkáza každému národu, který neslouží Izraeli. Libanon posílá své nejlepší stromy k výzdobě chrámového nádvoří.

Potomci pohanů, kteří dříve Izrael pronásledovali, nyní uznávají Jeruzalém jako Hospodinovo město, jako Sijón Svatého Izraele.

60,15–16 Sijón, dříve nenáviděný a opuštěný, se stává vznešeným městem, je zásobovaný a podporovaný zbytkem světa. Hospodinův starodávný lid tehdy pozná, že Bůh je jejich Zachránce, Vysvoboditel, Mocný Jákobův.

60,17–22 Při budování města se budou používat nejcennější materiály – zlato, stříbro, bronz a železo, na všechno bude dohlížet pokoj a spravedlnost bude jako policejní síla. Místo násilí a zkázy bude záchrana a chvála. V Jeruzalémě už nebude třeba světla slunce či měsíce, protože dostatečným zdrojem světla bude Hospodinova sláva. Tma se ztratí a smutek Izraele skončí. Spravedliví zdědí zemi; Bůh je zaseje ke své slávě. Nejpokornější z lidí budou mít četné potomstvo, protože to vyhlásil sám Hospodin a udělá to rychle.

4. *Mesiášovo působení (kap. 61)*

61,1–4 Zde mluví Pán Ježíš, protože sám v synagoze v Nazaretu citoval verše 1–2a (L 4,16–21) a dodal: „Dnes se toto slovo naplnilo ve vašich uších“ (v. 21). Při křtu byl pomazán Duchem svatým a jeho posláním tady na zemi bylo nést chudým evangelium o spasení, ovazovat rány zlomeným v srdci, vyhlášovat svobodu zajatcům hříchu a otevírat... žalář (nebo oči, RSV na okraji) těm, kdo jsou spoutaní. Svou citaci ukončil slovy „a vyhlásit rok Hospodinovy přízně“, protože následující slova „den pomsty našeho Boha“ se splní teprve při jeho druhém příchodu. Při svém slavném zjevení vyhlásí den Božího soudu. Tehdy potěší ty, kdo na Sijónu truchlí, místo popele jim dá na hlavu věnec a olej radosti místo ducha malomyslnosti. Jeho vyvolený lid se tehdy bude nazývat „duby spravedlnosti, setba spravedlnosti“ a budou mu přinášet slávu. Znovu vybudují v zaslíbené zemi města, která ležela v troskách.

61,5–9 Cizinci budou Izraelcům sloužit jako pomocná pracovní síla a budou si jich vážit jako kněží a Božích služebníků. Dostane se jim do rukou bohatství pohanů a skončí potupa, která trvala po staletí. Tehdy si Boží národ

bude užívat dvojí pocty. Hospodin bude pamatovat na krivdy, loupění a všechno zlo, které jeho vyvolený lid musel snášet a nyní jim to vynahradí a uzavře s nimi věčnou smlouvu, takže národy je budou uznávat jako Hospodinův požehnaný lid. Tak se obecně chápe Nová smlouva (Jr 31,31–34; Žd 8,8–12)

61,10–11 Mesiáš vede chvály svého vykoupeného pozůstatku. Opěvuje roucho spasení a spravedlnosti, do kterého tyto lidi oblékl Hospodin; to on dává během tisíciletého království před očima národů v Izraeli vyraší praktické spravedlnosti a chvále. Jako mluvčí ve verších 10–11 bývá označován Izajáš, Sijón nebo sám Mesiáš. Máme za to, že zde mluví sám Mesiáš, stejně jako ve v. 1–3.

5. *Budoucí radost z Jeruzaléma (kap. 62)*

62,1–5 Hospodin nebude mlčet ani spokojeně odpočívat, dokud se nenaplní požehnání zaslíbená Jeruzalému. Tehdy pohané spatří ospravedlněný Sijón a Hospodin dá městu nové jméno. Budou Sijón obdivovat, stejně jako král bere korunu do ruky s obdivem. Město nazývané „Opuštěná“ se od té doby bude nazývat „Mám v ní zalíbení“ (Cheftsibá) a země dosud označovaná jako „Pustá“ se bude jmenovat „Provdaná“ (Beúlá). Tato jména vyjadřují něžnou Boží náklonnost a manželskou rozkoš z jeho města a země. S ní budou spjata obyvatelé Jeruzaléma a Hospodin se bude ze Sijónu radovat jako ženich.

62,6–9 Mezitím Hospodin postaví na jeruzalémských hradbách strážné a dá jim pokyn, aby neustávali ve svých přimluvách, aby si nedopřávali klidu..., dokud se Jeruzalém nestane královským městem světa. To, co Izrael vytvoří, už nebudou odvážet nepřátelé. Budou se z toho radovat ti, kdo na tom pracovali.

62,10–12 Nyní mají zajatí projít branami Babylonu a po kvalitně vydlážděných silnicích se s hrdým máváním vlajkou vrátí do Izraele. Po celém světě se rozhlásilo, že záchra na Izraele přišla v osobě Mesiáše a on svému lidu vše vynahradí. Ponesou vznešené jméno: „Lid svatý, Hospodinovi vykoupení“ a „Vyhledávaná, Město neopuštěné“. Výhled tohoto verše sahá daleko za návrat z Babylonu, sahá

až ke konečnému návratu Izraele při druhém příchodu Krista.

6. *Den pomsty (63,1–6)*

63,1–6 Když se Hospodin vrátí, aby ustavil své království, zničí napřed své nepřátele. K této zkáze dojde na různých místech a v různých okamžicích. Jedna scéna se odehraje v údolí Armageddon (Zj 16,16), jiná v údolí Jóšafat (Jl 3,12) a ještě další v Edómu. Zde v 63. kapitole máme Edóm. Mesiáš kráčí z Bosry, což je hlavní město Edómu, kráčí ve slavnostním šatu potřísněném krví nepřátel Izraele. Na otázku, proč je celý od krve, použije obraz vinného lisu, kde šlapal po svých nepřátelích. Nastal čas, aby na nich vykonal pomstu a vykoupil svůj lid. Aniž by mu přispěla jakákoliv lidská pomoc, vystoupil a dobyl vítězství.

7. *Modlitba pozůstatku (63,7–64,11)*

63,7–10 Prorok dále mluví za celý pozůstatek v zajetí a usiluje o vysvobození z jejich žalostné situace. Napřed opakuje Boží činy s národem v minulosti. Hospodin mu projevoval laskavost, velkou dobrotu a milosrdenství. Nazýval jej svým lidem. I když předem přesně věděl, co jeho lid udělá, je zde vyličen jako někdo, kdo považuje za nemyslitelné, že by ho národ opustil a šel za cizími bohy. Stal se tedy jejich Zachráncem. Stal se také jejich spoluúčastníkem ve všech jejich souzeních, zejména v soužení v Egyptě. Zachránil je anděl (totéž slovo jako posel) jeho přítomnosti, tedy Mesiáš. Ve své lásce a lítosti je z Egypta vykoupil a staral se o ně po celou dobu putování pouští. Oni mu jeho lásku opláceli vzdorem, a tak se jim stal nepřitelem.

63,11–13 Ale i vzpomínky na dávné dny, na Mojžíše a jeho generaci budou vyvolávat otázky: „Kde je ten, kdo provedl Izraelce Rudým mořem, když před nimi šli Mojžíš, Áron a další pastýři? Kde je ten, kdo položil svého svatého Ducha na Mojžíše, rozdělil moře, aby je provedl, a tak získal svému jménu věčnou slávu? Kde je Hospodin, který je provedl mořem, že jejich cesta byla hladká jako pustina, kde kůň ani neklopýtne?“

63,14 Jako když dobytek sestupuje do údolí, aby si tam odpočal a osvěžil se, tak vedl

Bůh svůj lid do země odpočinutí, a tím sám sobě získal slavné jméno. Všimněte si Trojice: Hospodin (v. 7), anděl Hospodinův (v. 9) a duch Hospodinův (v. 10–11.14)

63,15–16 Výčet milosrdenství v minulosti vede proroka k tomu, aby hleděl do budoucnosti na babylonské zajetí a přimlouval se za zajaté. Zdá se, že Bůh odepřel pozůstatku svůj zápal, moc a milosrdenství. Izajáš proto prosí, aby se jich ujal jako otec, i když se jich Abraham a Izrael vzdali.

63,17–19a V 17. verši jakoby pozůstatek Hospodinu vyčítal své vlastní selhání, ale je pravda, že Bůh zatvrzuje lidské srdce pouze poté, kdy člověk sám zatvrdí své srdce. Pozůstatek chce pravděpodobně říct: „Proč jsi nám *dovolil*, abychom zabloudili z tvých cest?“ O Bohu se často říká, že něco dělá, on to však pouze dopouští. Ať je to jakkoli, zajatí volají k Hospodinu, aby se k nim s milostí vrátil. Izrael vlastnil zemi v pokoji pouze po poměrně krátkou dobu a nyní je svatyně v troskách a Izraelci, Boží lid, na tom už nejsou o nic lépe než jiné národy, které nikdy neměly s Hospodinem uzavřenou nějakou smlouvu.

63,19b–64,4 Zde pokračuje modlitba, která začala v 63,15 a která přechází ve vyznávání. Pozůstatek úpí k Bohu, aby roztrhl nebesa a rázně přišel na své protivníky. Lidé z věrného pozůstatku vzpomínají, jak Bůh zasahoval, jak jedinečným způsobem dával najevo, že pouze pravý Bůh jedná ve prospěch těch, kdo na něho čekají. Vzpomínají, že Bůh projevuje přízeň těm, kdo v životě radostně uplatňují spravedlnost, ale oni se kvůli svým přetrvávajícím hříchům setkali s jeho hněvem a kladou si otázku, jestli je pro takové lidi, jako jsou oni, ještě naděje, aby byli zachráněni.

64,5–6 Vyznávají svou osobní nečistotu a připouštějí, že jejich nejlepší skutky (spravedlnosti) jsou jako špinavé hadry.⁶⁹ Není divu, že jsou zvadlé listí hnané větrem vlastních nepravostí. Izrael je duchovně hluchý. Nikde žádný přimluve, protože Bůh je opustil a ponechal důsledkům jejich vlastních hříchů.

64,7–8 Přesto Hospodin zůstává jejich otec, stále je naděje, že hrncíř z hlíny něco udělá. A tak ho prosí, aby se přestal hněvat, odpustil

jim, zapomněl na jejich hříchy a nadále je považoval za svůj lid.

64,9–11 Zpustošená krajina, zvláště Jeruzalém a chrám je silný důvod, proč by Bůh měl upustit od svého hněvu a rozhodně se zastat svého sužovaného lidu.

8. Hospodin odpovídá na modlitbu pozůstatku (kap. 65)

65,1 Zde začíná Hospodinova odpověď na modlitbu v předcházející kapitole (63,15–64,11).

První verš vyjadřuje, že Izrael nehledal Boha, nechtěl reagovat na jeho volání. Ale Pavel tento verš v Ř 10,20 aplikuje na volání pohanů: „Dal jsem se nalézt těm, kteří mě nehledali, dal jsem se poznat těm, kteří se po mně neptali.“

65,2–7 Tyto verše se nepochybně týkají Izraele. Bůh neúnavně usiluje o lid, který se oddává ohavnostem souvisejícím s modlářstvím a pohanstvím. Nechali se zasvětit do tajných obřadů, a proto se považují za světejší než ostatní. Stále dráždí Nejvyššího, a on jim proto odplácí jejich modlářství a hřích.

65,8–12 Hospodin slibuje, že uprostřed špatné vinice (národ obecně) ušetří hrozen s dobrým vínem (věrný pozůstatek). Tento zachráněný pozůstatek bude bydlet v zemi. Na západě na Šáronské rovině i na východě v údolí Akór se k radosti svatých budou pást stáda. Pokud jde o odpadlíky, to je něco jiného. Opustili chrám a uctívají Gáda (to znamená vojsko nebo štěstí) a Meni (počet nebo určení). Bůh je proto určí pod meč. Místo aby reagovali na Hospodinovo naléhání, vybrali si to, co je před ním zlé a odporné.

65,13–16 Zde je kontrast mezi údělem pro pravé věřící a nevěřící. Je to rozdíl mezi hojností jídla a hladověním, mezi dostatkem pití a žízní, mezi radostí a hanbou, mezi zpěvem a nářkem, mezi prokletím cizoložnice (Nu 5,21–24) a požehnáním. V den, kdy všechno zlé na zemi bude napraveno, budou lidé při žehnutí nebo přísahání říkat „Bůh pravdy“. Jinými slovy budou Boha uznávat jako toho, kdo prosazuje své plány, kdo něco řekne a také to učiní.

65,17 Závěrečné verše této kapitoly popi-

suji tisícileté království. Nová nebesa a nová země zde vyjadřují Kristovo království na zemi; ve Zj 21 tyto pojmy popisují stav v nebi. V Izajášových nových nebesích a na nové zemi je stále ještě hřích a smrt; ve Zj 21 obojí už pominulo.

65,18–23 Až přijde království, Hospodin se bude radovat z Jeruzaléma a z izraelského národa. Už nebude slyšet úpění nad starostmi a úzkostmi. Dětská úmrtnost klesne na nulu, už nebude docházet k předčasným úmrtím. Když člověk zemře ve věku sta let, bude se to považovat za to, že zemřel mladý. Hříšník, byť stoletý, bude odsouzen. Lidé si budou užívat ovoce své práce, protože věrní budou žít po celé tisíciletí. Nikdo nebude pracovat zbytečně a mladé lidi nebude kosit válka ani katastrofy. Rodiče i děti budou žít v Hospodinově požehnání.

65,24–25 Modlitba už nebude mít překážky. Divoká zvířata zdomácní a jedovatí hadi se budou živit prachem porážky a pokoření. Na svaté Boží hoře Sijónu už nebude žádné nebezpečí.

9. Vyrcholení: Pokoj jako řeka (kap. 66)

66,1–2 Úvodní slova poslední kapitoly Izajáše byla adresována izraelskému národu, který nečinil pokání. Je zbytečné, aby za takové situace Izraelci stavěli chrám a mysleli si, že tím Boha potěší. A vůbec, Bůh je stvořitel a majitel všeho, sedí na trůně v nebi a zemi má jako podnož. Chce bydlet v srdci člověka, který je pokořený a zkroušený a který se třese před jeho slovem.

66,3–4 Zatvrzelí lidé urážejí Boha dodržováním svých náboženských obřadů. Když jim chybí praktická svatost, jejich oběti a zápaly jsou zločinem a ohavností. Mohou si jít po svých pokryteckých cestách, ale neuniknou důsledkům, Bůh na to dohlédne. Ti, kdo odmítají jeho volání k pokání a kdo si dále chodí po cestách, které Hospodin nenávidí, pocítí jeho hněv.

66,5–6 Věrné, bohabojné Židy, kteří se třesou před jeho slovem, budou pronásledovat vlastní bratři. Bezbožní pronásledovatelé si budou myslet, že tím slouží Bohu, jak dosvědčuje jejich falešně zbožný posměšek: „Ať

se Hospodin oslaví a uvidíme vaši radost!“ Tedy radost ze zázračného vysvobození. Ale k hanbě nepřátel Hospodin zasáhne. Samotný soud začne v chrámě, Hospodinův hlas ukáže, že nastal čas pro odplatu.

66,7–9 V 7. verši přivádí Izrael na svět chlapce (Mesiáše), a to před svými porodními bolestmi (velkým soužením). V 8. verši rodí syna *poté*, co se začal svíjet bolestí. První syn se narodil zhruba před dvěma tisíci lety v Betlémě. Druhý porod je duchovní znovuzrození Izraele, k němuž dojde po období soužení. Bohu nic nezabrání, aby uskutečnil tento záměr.

66,10–17 Den obnovení Izraele bude v Jeruzalémě dnem velké radosti. Všichni, kdo jej milují a kdo s ním plakali, budou tehdy radostně jásat. Jeruzalém obohacený slávou pohanů bude naopak skýtat prospěch, pokrm, útěchu a oživení všem, kdo k němu přijdou. Tehdy bude všem jasné, že Hospodin dává svým věrným blahobyt a trestá své nepřátele. Při svém druhém příchodu se Pán rozhoří proti všem modlářům a nepoddajným. Vidí, jak vykonávají obřady, aby se ceremoniálně očistili, ale to jen proto, aby se dále zapojovali do ohavných modlářských praktik.

66,18–21 Bůh zná jejich skutky i jejich myšlení a když na ně sešle soud, bude vidět jeho sláva. Dá jim určitá nadpřirozená znamení, která dnes nemůžeme určit. Ti, kdo uniknou, půjdou až na konec země se zprávou o Hospodinově moci a slávě. Pohané tehdy uvedou v činnost všechny své dopravní prostředky, aby rozptýlené Izraelce přivedli zpět do jejich země, jako kdyby přinášeli Hospodinu oběti. Bůh znovu ustanoví kněžství a levitský řád pro službu v chrámě během tisíciletého království.

66,22–23 Vztah Boha a Izraele bude trvalý a pevný stejně jako nové nebe a nová země. Do Jeruzaléma budou v ustanovené dny proudit poutníci ze všech národů.

66,24 Budou vycházet z údolí Hinnom a uvidí mrtvá těla těch, kdo se Bohu vzepřeli, jak hoří ve věčném ohni městské skládky.

Stojí za to poznamenat, že náš Pán cituje z tohoto posledního verše v Izajáši, když varuje ty, kdo žijí v hříchu a jsou pohoršením

pro Kristovy maličky. Ježíš v Markovi 9 třikrát⁷⁰ vyslovuje Izajášova varovná slova: „Jejich červ neumírá a jejich oheň nehasne“ (v. 44, 46, 48).

Je dobrou zprávou, že každý člověk může tomuto věčnému ohni v pekle uniknout tím, že uvěří v Zachránce, Hospodinova Služebníka, kterého Izajáš v mnoha svých proroctvích tak malebně popisuje.

Pro většinu našich čtenářů, kteří už přijali Krista jako svého Spasitele, je kniha Izajáš velkým proroctvím a velkou poezií – patří k nejlepším ve Starém zákoně. Byla by však hanba, kdyby to bylo vše. Máme tuto knihu aplikovat ve svém všedním životě a přinášet tak Bohu radost.

Uzavíráme praktickým povzbuzením anglického biblisty W. E. Vinea:

Z toho všeho jasně plyne, jak je pošetilé, marné a hříšné jít si vlastní cestou, skutečněovat vlastní plány a otáčet se za tím, z čeho Bůh nemůže mít radost, místo abychom na něho očekávali, naslouchali jeho hlasu a s radostí plnili jeho vůli. Tím, že chodíme s Bohem, on naplňuje a bude naplňovat všechna zaslíbení svého slova. Na naši radostnou důvěru reaguje tím, že ke svému ujištění dodává své Amen. Poslušné srdce žije v pokoji, duch plně důvěřuje, a tak se můžeme radovat na výsluní jeho přízně a užívat pokoje svatého společenství s ním.⁷¹

Poznámky

- ¹ (Úvod) Jednalo se o benefiční koncert „Pro potěšení vězňů v několika věznicích a na podporu nemocnice Mercer’s ve Stephen Street a dobročinného hospice v Inn’s Quay“. Ve světle Izajášova důrazu na osvobození vězňů a ovázání ran nemocných by (Händel) nepochybně byl potěšen těmito dobročinnými akcemi, které často bývaly spojeny s dřívějšími představeními „Mesiáše“.
- ² (Úvod) Po overtuře zní tenorové sólo ze začátku druhé části Izajášovy knihy: „Potěšujte můj lid!“ (40,1). Kdo dokáže číst Izajáše 7,14, a přitom neslyšet kontraaltové sólo „Aj, panna počne“, nebo Izajáše 9,6, aniž by slyšel sbor „Nebo dítě narodilo se

nám, syn dán jest nám“? Text „On nemoci naše vzal a bolesti naše vlastní on nesl“ je další méně známé podání Izajášových slov (53,4). Z Izajáše pocházejí rovněž slova „Sijóné, zvěstovateli věcí potěšených“ (40,9), „Tehdy prohlédnou oči slepých a uši hluchých se otevrou“ (35,5), „Bude pást své stádo jako pastýř“ (40,11) a dojemné „tak opovržený, že jsme si ho nevážili“ (53,3).

V oratoriu je poměrně málo textů z Nového zákona, což je neobvyklé, zvláště když vezmeme v úvahu, že hlavním tématem je Mesiáš.

- ³ (Úvod) Viz tento *Biblický komentář ke Starému zákonu* v úvodech ke knihám, kde je obrana tradičních a ortodoxních postojů k autorství knih.
- ⁴ (Úvod) Josephus Flavius, *Starožitnosti* XII:1 a násl.
- ⁵ (1,7–9) Proroctví jsou tak jistá, že je hebrejščina často vyjadřuje v perfektu, tedy jako událost, která se už stala.
- ⁶ (1,10–15) W. E. Vine: *Isaiah, Prophecies, Promises, Warnings*, str. 14.
- ⁷ (2,4) Tento verš (bez úvodních slov o Bohu) tvoří nápis na budově OSN v New Yorku.
- ⁸ (2,16) Tyto jachty (ČSP) jsou lodě, které obvykle mají jeden stěžej.
- ⁹ (4,2–6) Matthew Henry, „Isaiah“, *Mathew Henry’s Commentary on the Whole Bible*, IV: 27.
- ¹⁰ (6,1) Bylo to v roce 740 př. Kr. Moody píše: „Uzijášova vláda byla v židovských dějinách něco jako viktoriánská doba. Izajáš viděl krále Hospodina na trůně právě v době, kdy tato éra pominula a změnila se v hanbu a nevážnost.“ *Notes from My Bible*, str. 85.
- ¹¹ (6,1) F. C. Jennings, *Studies in Isaiah*, str. 61.
- ¹² (6,2–5) Slovo serafinové pochází z hebrejského *saraf* (pálit) a zdůrazňuje spalující Boží svatost, stejně jako v textu „náš Bůh je oheň stravující“ (Žd 12,29, srov. Dt 4,24).
- ¹³ (6,9–10) Vine, *Isaiah*, str. 32.
- ¹⁴ (7,3) Jméno jeho syna znamená „Pozůstatek se vrátí“.
- ¹⁵ (7,10–13) Vine, *Isaiah*, str. 35.
- ¹⁶ (7,14) Hebrejské slovo ‘*alma*’ přeložené

- jako panna může také znamenat „mladá dívka“. Proroctví mohlo mít také předběžné vyplnění, když se Izajášově manželce narodil Mager-Šalal-Haš-Baz (Spěšná kořist, rychlý lup), viz 8,1–4. Ale konečným, definitivním naplněním bylo narození Krista. Když Matouš cituje 7. verš, používá řeckého *parthenos*, což může znamenat pouze pannu (Mt 1,23)
- ¹⁷ (7,14) Vine, *Isaiah*, str. 35.
- ¹⁸ (7,18–22) Jennings, *Isaiah*, str. 90.
- ¹⁹ (8,19) Vine, *Isaiah*, str. 41.
- ²⁰ (9,6) Tamtéž, str. 43.
- ²¹ (11,1) Nádherná stará německá koleda „Es ist ein Ros' entsprungen...“ (anglicky „Lo, How a Rose E'er Blooming“, česky „Aj, růže rozvila se ze kmene krásného“) přesně vyjadřuje zdejší Izajášovu myšlenku. Jako rostlinu, která vyrostе z Jišajova kořene, si autor poeticky zvolil růži.
- ²² (11,2) Vine, *Isaiah*, str. 49.
- ²³ (11,6–9a) Americký kvaker Edward Hicks, malíř-samouk, natolik miloval tento úsek, že namaloval několik velmi realistických pláten nazvaných „Království pokoje“. Jeho okouzující styl daleko přesahuje jeho znalosti z anatomie zvířat.
- ²⁴ (13,14–22) Ryrie píše: „K rozpadu Babylo-nu docházelo postupně. V roce 20 př. Kr. jej Strabo popsal jako ‚obrovskou spoušť‘. Dokonce i arabští pouštní cestovatelé se tomuto místu vyhýbali, protože se stalo symbolem zlého osudu.“ (*Ryrie Study Bible*, New King James Version, str. 1053).
- ²⁵ (14,12–17) „Lucifer“ je latinská podoba Jitřenky, znamená „nositel světla“.
- ²⁶ (14,12–17) Ryrie, *Study Bible*, str. 1054.
- ²⁷ (14,24–27) Ryrie píše, že „naplnění této předpovědi o zkáze Asýrie je popsáno v 37,21–38“, tamtéž, str. 1055.
- ²⁸ (18,1–7) Toto slovo obvykle znamená „běda“, ale zde se liší od 17,12 a je to spíše vyjádření soucitu (srov. Iz 1,1; Za 2,10) než hněvu. Franz Delitzsch, „Isaiah“, in *Biblical Commentary on the Old Testament*, XVII:348.
- ²⁹ (20,1–6) Označení Palestina je odvozeno od slova Pelištejci.
- ³⁰ (21,6–10) Vine, *Isaiah*, str. 62.
- ³¹ (21,11, 12) Victor Buksbazen, *The Prophet Isaiah*, str. 224.
- ³² (22,20–24) D. L. Moody píše: „Španělští Židé mají stříbrný Davidův klíč s nápisem ‚Bůh otevře a král vstoupí‘.“ (Notes, str. 85).
- ³³ (24,4–13) John A. Martin, „Isaiah“, *The Bible Knowledge Commentary*, Old Testament, str. 1072.
- ³⁴ (26,1–4) Citováno Moodym in *Notes from My Bible*, str. 86.
- ³⁵ (26,1–4) Tamtéž.
- ³⁶ (28,9–10) Tyto verše se často citují bez kontextu jako návod ke správnému vyučování (například od známého k neznámému, po menších částech). To je sice dobrá rada, ale v rámci kontextu to určitě není původní význam.
- ³⁷ (28,11–13) Jennings, *Isaiah*, str. 333.
- ³⁸ (28,23–29) H. Vander Lugt, *Our Daily Bread*, Radio Bible Class, další dokumentace není k dispozici.
- ³⁹ (29,12–14) Vine, *First Corinthians*, str. 23.
- ⁴⁰ (33,23, 24) Vine, *Isaiah*, str. 83.
- ⁴¹ (34,9–17) Hebrejský výraz pro „marnost a prázdnotu“ ve v. 11 je stejný jako v Gn 1,2, kde je přeložen jako „pustá a prázdná“.
- ⁴² (35,8–10) Jennings, *Isaiah*, str. 417.
- ⁴³ (37,1–4) J. A. Alexander, *The Prophecies of Isaiah*, str. 289.
- ⁴⁴ (37,36) Viz *The Literature of England, An Anthology and a History*, str. 726.
- ⁴⁵ (38,21–22) Kelly, *Isaiah*, str. 289.
- ⁴⁶ (38,21–22) Henry, „Isaiah“, VI:209.
- ⁴⁷ (40,3–5) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 229.
- ⁴⁸ (40,6–8) Citováno in Jennings, *Isaiah*, str. 467.
- ⁴⁹ (41,21–24) Jennings, *Isaiah*, str. 486.
- ⁵⁰ (41,25–29) Vine, *Isaiah*, str. 105.
- ⁵¹ (43,1–7) Tamtéž, str. 115.
- ⁵² (43,8–13) Z tohoto úseku odvodila jedna z antitrojičnických sekt svůj název: „Vy jste mými svědky, je výrok Hospodinův“. Vzhledem k tomu, nakolik svědčí proti Božím pravdám, musíme je označit jako falešné svědky. Jejich užití tohoto textu je velmi vzdáleno skutečné souvislosti.
- ⁵³ (44,28) Flavius Josephus, *Starožitnosti*, xi.2.

- ⁵⁴ (45,7) Angličtina (i čeština) má daleko bohatší slovník než hebrejšтина. Hebrejské slovo přeložené zde jako „zlo“ může znamenat buď jedno z uvedeného, ale také daleko více (katastrofa, špatnost atd.) Je nešťastné, že slovo „zlo“ vyjadřuje to, co je morálně nesprávné. Například „nešťestí“ by v dané souvislosti bylo daleko lepší.
- ⁵⁵ (45,7) Delitzsch, „Isaiah“ in *Biblical Commentary on the Old Testament*, XVIII:220,21.
- ⁵⁶ (45,7) Tamtéž, str. 221.
- ⁵⁷ (46,3–4) James S. Stewart, další dokumentace není k dispozici.
- ⁵⁸ (47,5–15) Jennings, *Isaiah*, str. 556.
- ⁵⁹ (51,9–11) Tamtéž, str. 593.
- ⁶⁰ (52,11, 12) Citováno Davidem Baronem in *The Servant of Jehovah*, str. 46, 47.
- ⁶¹ (52,15) Vzhledem k paralelismu „zavřou svá ústa“ se upřednostňuje čtení „přivede v úžas“. Avšak tradiční čtení „pokropí“ (např. KJV, BKR) připomíná pokropení obětní krví podle Lv a celosvětový dopad zprávy o vykoupení. Vine si všímá podobnosti mezi „divit se“ a „přivést v úžas“ a píše: Mnozí se divili ponížení a znetvoření, které mu člověk způsobil; při budoucím zjevení jeho slávy udiví mnohé národy (přivede je k tomu, že budou skákat a třást se údivem); tento text znamená „přivést v úžas“, a ne „pokropí“ (jak plyne z gramatické frazeologie).“ *Isaiah*, str. 166.
- ⁶² (53,2) F. B. Meyer, *Christ in Isaiah*, str. 126.
- ⁶³ (53,12) David Baron, *The Servant of Jehovah*, str. 140.
- ⁶⁴ (53,12) Moody, *Notes*, str. 87.
- ⁶⁵ (57,20–21) Jennings, *Isaiah*, str. 668.
- ⁶⁶ (58, Úvod) Alfred Martin, *Isaiah*, str. 107.
- ⁶⁷ (58,1–5) Doslovný půst může být také dobrým nástrojem pro duchovní kázeň. I když Nový zákon půst nepřikazuje, náš Pán řekl: „Když se postíš...“ (nikoliv „jestliže se postíš“).
- ⁶⁸ (58,13, 14) Diskusi na téma soboty a vztahu

křesťana k ní viz tento Biblický komentář, svazek Nový zákon, exkurz za poznámkami k Mt 12,1–8.

⁶⁹ (64,5,6) Doslovně menstruační hadry.

⁷⁰ (66,24) Některé řecké rukopisy tyto dva verše neobsahují; podrobnosti viz tento *Biblický komentář* k Novému zákonu, poznámku k Mk 9.

⁷¹ (66,24) Vine, *Isaiah*, str. 214–215.

Bibliografie

- Alexander, Joseph A. *The Prophecies of Isaiah*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1974.
- Archer, Gleason L. „Isaiah“. In *The Wycliffe Bible Commentary*, Chicago: Moody Press, 1962.
- Baron, David. *The Servant of Jehovah: The Sufferings of the Messiah and the Glory that Should Follow*. Reprint. Minneapolis: James Family Publishing, 1978.
- Buksbazen, Victor. *The Prophet Isaiah*. West Collingswood, N.J.: The Spearhead Press, 1971.
- Delitzsch, Franz. „Isaiah“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 17, 18. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Jennings, F. C. *Studies in Isaiah*. New York: Loizeaux Bros., 1935.
- Henry, Matthew. „Isaiah“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, Vol. IV.
- Kelly, William. *Exposition of Isaiah*. London: Robert L. Allen, 1916.
- Martin, Alfred. *Isaiah: The Salvation of Jehovah*. Chicago: Moody Press, 1967.
- Meyer, F. B. *Christ in Isaiah*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1952.
- Vine, W. E. *Isaiah—Prophecies, Promises, Warnings*. London: Oliphants, Ltd., 1947.
- Young, Edward. *Who Wrote Isaiah?* Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1958.

Jeremjáš

Úvod

„Nejdojemnější... je způsob, jak byl Ježíš Kristus v myslích běžných lidí spojován s Jeremjášem. Když se při jedné příležitosti ptal učedníků na názor, co si o něm myslí lidé (Mt 16,13 a násl.), někteří ho ztotožňovali s touto mimořádnou prorockou postavou sedmého století před Kristem. Sotva je překvapením, že někteří omylem považovali muže bolestí za tohoto proroka se zlomeným srdcem, protože Jeremjáš i Kristus naříkali a plakali nad svými současníky (srov. Jr 9,1 a L 19,41).“

R. K. Harrison

I. Jedinečné místo v kánonu

Jeremjáš je obecně známý jako „plačící prorok“. To je klíč k jeho spisům, protože pokud máme na paměti tuto okolnost a důvod jeho pláče, pak porozumíme jeho zvěsti.

Tento prorok je jedinečný v tom, že odhaluje své srdce a svou osobnost víc než kterýkoli jiný starozákonní prorok.¹ Svou povahou byl citlivý a plachý, a přitom Bohem povoláný k tomu, aby ostře odsuzoval odpadnutí své doby. Mezinárodní třenicemi mezi Babylonem, Egyptem a Asýrií o to, která říše bude mít navrch, hluboký duchovní úpadek v Izraeli po posledním oživení v Judsku za krále Jóšijáše a také lid, který byl vychován Božím slovem a ve zdravém náboženství, a přesto se teď obracel k pohanským kultům – to vše nám připomíná dnešní západní křesťanství.

II. Autorství

Proroctví napsal Jeremjáš (hebr. *Jirmejáhu* nebo *Jirmejáh*). Jeho jméno pravděpodobně znamená *Hospodin mrští* nebo *vrhne*, snad ve smyslu položení základů, odtud *Hospodin ustanovuje*. Jiný možný význam zní *Hospodinův vyvýšený*. Prorok byl synem Chilkijáše, kněze z Anatótu, tedy města na území Benjaminů vzdáleného asi pět kilometrů od Jeruzaléma.

Jeremjáše, podobně jako většinu kazatelů věrných Bohu a ochotných nechat ohrozit své postavení a finanční zajištění kázáním slova, které lidé *nechtějí slyšet*, jeho nepřátele pomlouvali a jeho slova překrucovali. Nemáme

žádný doklad o tom, že by Jeremjáš sám kdy vykonával kněžský úřad.

III. Datum vzniku

Jeremjáš má ve své knize rozeseto mnoho chronologických poznámek. Začal působit kolem roku 627 př. Kr. (třináctý rok Jóšijášovy vlády, 1,2) a působil dlouho, až do jedenáctého roku krále Sidkijáše. Prorokoval posledních čtyřicet let judských dějin, až do chvíle, kdy padl Jeruzalém a Židé byli odvedeni do Babylonu (586 př. Kr.).² Po pádu Jeruzaléma byl Jeremjáš pod ochranou místodržitele Gedaljáše. Když byl Gedaljáš fanaticky zavražděn, prorok odešel spolu s některými Židy do Egypta. Tam strávil zbytek svého života. Zřejmě působil ještě i v letech 582 př. Kr. (viz kapitoly 40–44).

Při studiu Jeremjáše je dobré mít na paměti, že proroctví nejsou řazena chronologicky.

IV. Pozadí a téma

Jeremjáš začal působit v Judsku, když severní království už bylo v rukou Asyřanů, nedlouho před pádem judského království. V době jeho působení soupeřily o moc tři mocnosti: Asýrie, Egypt a Babylon. Bůh Jeremjáše varoval, že Judsko se dostane do babylonského zajetí, proto se Jeremjáš vyjadřoval proti spojenectví s Egyptem, jehož národ svou pozici ztratí. Asýrie donutila Judsko, aby jí platilo daně, ale její hlavní město Ninive během dvaceti let po hrozném obléhání padlo. Egyptský Neko vyrazil přes Palestinu na

sever do Cháranu a cestou zabil krále Jóšijáše (609 př. Kr.) Spolu se zbytkem Asyřanů se střetli s Nebúkadnesarem, který jejich vojska zahnal ve známé bitvě u Karkemiše na útek. Juda se automaticky dostal do područí Babylonu. Egyptský Neko už dříve sesadil Jóšijášova nástupce Jóachaza a místo něho dosadil Jójakíma, protože doufal, že bude Egyptu víc nakloněn. Nebúkadnesar dopřál Judsku nějaký čas klid, dal Jójakímovi příležitost získat egyptskou pomoc, aby se Judsko mohlo stát nezávislým. V roce 598 Nebúkadnesar přitáhl k Jeruzalému, zajal Jójakíma, syna a následníka vzdorokrále Jójakíma, a odvedl část lidu. Na trůn dosadil Sidkijáše.

Psammetik II., Nékův následník, pravděpodobně usiloval o alianci proti Babylonu. Proti zapojení Judska do této aliance velmi silně brojil Jeremjáš (např. kap. 28). Prohlašoval, že ti, kdo to prosazují, jsou falešní proroci.

Díky egyptskému spiknutí Sidkijáš ztratil důvěru Babylonu, což vedlo v roce 588 k obležení Jeruzaléma. Egypt toto obležení svou armádou odvrátil, avšak zanedlouho byl

Jeruzalém v obležení znovu a ukázalo se, že Jeremjáš měl pravdu, když říkal, že Egypt je pro toho, kdo na něj spoléhá, jako nalomená třtina. Ke své velké osobní bolesti se Jeremjáš dočkal naplnění mnoha svých prorocství o zkáze a zajetí.

Bůh prorokovi zjevil, že hřích Judejců povede k tomu, že Babyloňané odvedou národ do zajetí, kde zůstane sedmdesát let. Jeremjášovým posláním bylo oznámit tuto skutečnost svým krajanům a poradit jim, aby se babylonské moci podřídili. Ti ho obviňovali ze zrady a usilovali mu o život.

Když Jeruzalém nakonec padl do rukou cizích nájezdníků, Jeremjáš byl jedním z těch, komu bylo dovoleno zůstat ve vlasti, většina národa byla ovšem odvedena. Nyní Jeremjáš radil zbývajícímu lidu, aby neutíkal pro pomoc do Egypta, ale jeho radu nikdo nebral vážně a jeho vzali s sebou. Tam prorok zemřel.

Vedle předpovědí babylonského zajetí viděl Jeremjáš také zkázu této říše po uplynutí sedmdesáti let a návrat Židů do vlasti.

Osnova

- I. Úvod: Ustanovení proroka Jeremjáše a jeho pověření (kap. 1)
- II. Jeremjášovo veřejné působení (kap. 2–10)
 - A. Kázání proti Judově svévolné nevěrnosti (2,1–3,5)
 - B. Judova budoucnost podmíněna pokáním (3,6–6,30)
 1. Minulé hříchy a budoucí sláva (3,6–18)
 2. Potřeba pokání (3,19–4,4)
 3. Hrůzy soudu ze severu (4,5–31)
 4. Judovy hříchy budou souzeny (kap. 5)
 5. Předpověď pádu Jeruzaléma (kap. 6)
 - C. Jeremjášovo působení v bráně chrámu (kap. 7–10)
 1. Judovo pokrytecké náboženství (kap. 7)
 2. Judova necitlivost na hřích (kap. 8)
 3. Nářek plačícího proroka (kap. 9)
 4. Satira o modlářství (10,1–18)
 5. Modlitba plačícího proroka (10,19–25)
- III. Jeremjášovy osobní zkušenosti (kap. 11–19)
 - A. Jeremjáš a muži z Anatótu (kap. 11–12)
 - B. Jeremjáš a zničený pás (kap. 13)
 - C. Jeremjášovy přímlyvy kvůli suchu (kap. 14–15)
 - D. Jeremjášovo osamělé působení (16,1–18)
 - E. Jeremjášovo stálé srdce (16,19–17,18)
 - F. Jeremjášovo kázání o sobotě (17,19–27)

- G. Jeremjáš v domě hrnčiče (kap. 18)
- H. Jeremjáš a hliněná nádoba (kap. 19)
- IV. Proroctví proti občanským a náboženským vůdcům Judska (kap. 20–23)
 - A. Proroctví proti Paščúrovi (20,1–6)
 - B. Jeremjášova stížnost Bohu (20,7–18)
 - C. Proroctví proti králi Sidkijášovi (21,1–22,9)
 - D. Proroctví proti králi Šalúmovi (22,10–12)
 - E. Proroctví proti králi Jójakímovi (22,13–23)
 - F. Proroctví proti králi Jójakínovi (22,24–30)
 - G. Proroctví o spravedlivém králi (23,1–8)
 - H. Proroctví proti judským falešným prorokům (23,9–40)
- V. Proroctví o zkáze Jeruzaléma a babylonském zajetí (kap. 24–29)
 - A. Znamení fíků (kap. 24)
 - B. Předpověď sedmdesáti let babylonského zajetí (25,1–11)
 - C. Babylonští podmanitelé budou souzeni (25,12–38)
 - D. Jeremjášovo varování lidu (kap. 26)
 - E. Znamení jha (kap. 27)
 - F. Chananjášovo falešné proroctví a smrt (kap. 28)
 - G. Jeremjášův vzkaz židovským zajatcům v Babyloně (kap. 29)
- VI. Proroctví o obnově (kap. 30–33)
 - A. Zajatci budou znovu shromážděni (kap. 30)
 - B. Země bude obnovena (31,1–30)
 - C. Zjevení nové smlouvy (31,31–40)
 - D. Znovuvybudování města (kap. 32)
 - E. Připomenutí smlouvy (kap. 33)
- VII. Historická část (kap. 34–45)
 - A. Pád Judy a Jeruzaléma (kap. 34–39)
 1. Předpověď o zajetí Sidkijáše (kap. 34)
 2. Odměna Rekábejcům za poslušnost (kap. 35)
 3. Král Jójakím spálí Jeremjášův spis (kap. 36)
 4. Jeremjáš uvězněn a Sidkijášovo vyptávání (kap. 37–38)
 5. Pád Jeruzaléma (kap. 39)
 - B. Události v Judsku po pádu Jeruzaléma (kap. 40–42)
 1. Jeremjáš u místodržitele Gedaljáše (kap. 40)
 2. Místodržitel Gedaljáš zavražděn (kap. 41)
 3. Bůh zakazuje útěk do Egypta (kap. 42)
 - C. Jeremjáš a pozůstatek v Egyptě (kap. 43–44)
 - D. Hospodinův vzkaz Bárukovi (kap. 45)
- VIII. Proroctví proti pohanským národům (kap. 46–51)
 - A. Proroctví proti Egyptu (kap. 46)
 - B. Proroctví proti pelištejské zemi (kap. 47)
 - C. Proroctví proti Moábovi (kap. 48)
 - D. Proroctví proti Amónovi (49,1–6)
 - E. Proroctví proti Edómu (49,7–22)
 - F. Proroctví proti Damašku (49,23–27)
 - G. Proroctví proti Kédaru a Chasóru (49,28–33)
 - H. Proroctví proti Élamu (49,34–39)
 - I. Proroctví proti Babylonu (kap. 50–51)
- XI. Závěr: Pád Jeruzaléma (kap. 52)

Komentář

I. Úvod: Ustanovení proroka Jeremjáše a jeho pověření (kap. 1)

1,1–10 V první kapitole prorocství je představen a povolán Jeremjáš, syn Chilkijášův, potom dostává pokyny. O jeho otci je napsáno, že byl jeden z anatótských kněží v zemi Benjamín. Jeremjáš byl ustanoven jako prorok ještě předtím, než se narodil (v. 5), sám se lidsky zdráhal (v. 6), Bůh ho zmocnil (v. 8–9) a pověřil kázáním o zkáze a obnově (v. 10). William Kelly prorokovu osobu a dílo pěkně shrnuje těmito slovy:

Při srovnávání s Izajášem musí každého pozorného čtenáře zarazit odlišný Jeremjášův charakter a styl. Nejsou zde vznešená odhalení Božích záměrů se zemí, jejímž centrem byl Izrael, ale máme zde prorocství, které se morálně vypořádává s duší Božího lidu. Není pochyb, že jsou zde vynášeny soudy nad pohany, ale jejich záměrem bylo působit na svědomí Žida a vidíme, jak velké věci dělá Boží Duch z Jeremjášových vlastních prožitků jen proto, aby toho docílil. Žádný jiný prorok neanalyzoval tolik vlastní pocity, vlastní myšlenky, vlastní cesty a vlastního ducha.³

1,11–19 Hospodin pak učí svého proroka pomocí vizuálních pomůcek, konkrétně mandloňového prutu a překypujícího hrnce. Mandloňový prut je znamení jara, což znamená, že naplnění Božího slova (v. 11–12) je blízko. Kouřící hrnec od severu představuje Babylon, který brzy začne překypovat a valit se na Judu, protože kvůli modlářství opustil Boha (v. 13–16). Jeremjáš musí prorokovat toto nepopulární poselství proti judským králům, knížatům, kněžím i lidu, ale k tomu dostane pomoc od Boha. Budou proti němu bojovat, ale Bůh bude s ním a bude ho vysvobozovat (v. 17–19).

II. Jeremjášovo veřejné působení (kap. 2–10)

A. Kázání proti Judově svévolné nevěrnosti (2,1–3,5)

2,1–3 Kapitoly 2–19 jsou obžalobou Judy. Kdysi byl Juda vášnivě zamilovaný do Hospodina. Byl pro Boha svatý a každého, kdo

chtěl Judu znepokojovat, potkal postih. Nyní je to však tak, jak to vyjadřuje Kyle Yates:

Libánky skončily. Bůh vzpurnému Izraeli připomíná vřelost, teplo a čistotu provázků lásky dávných dob. Juda byl do Hospodina beznadějně zamilovaný a něžná láska naplňovala jeho život hudbou, radostí a nadějí. Byl ryzí, čistý a svatý. Krásu Judovy oddanosti nenarušovala žádná nevěrnost ani nečistá myšlenka. Ale dnes je to srdcervoucí obraz. Boží srdce je zdrceno smutkem a zklamáním. Izrael dnes žije v otevřeném hříchu. Je nevěrný slibům ve smlouvě. Jeho lásku ukradli cizí bohové. Izrael přestal milovat Hospodina a jeho chování je nanejvýš hanebné.⁴

2,1–19 Nyní se Hospodin ptá, proč se Izrael změnil. Lid, kněží, vládcí i proroci zapomněli na všechno, co pro ně Bůh udělal. Na rozdíl od takových pohanských zemí, jako je Kypr nebo Kédar, které jsou svým bohům věrné, Juda svého Boha, Hospodina, opustil kvůli bezcenným modlám. Proč odešli od Hospodina a vyměnili svou svobodu za otroctví, když se spolčují s Asýrií a Egyptem?

2,20–25 Verš 20 říká: „Neboť již dávno jsem zlomil tvé jho, zpřetrhal jsem tvá pouta“, (ČSP) což znamená, že Bůh je vysvobodil z egyptského otroctví. Nebo to můžeme číst takto: „Už dávno jsi zlomil své jho, zpřetrhal svá pouta a řekl: „Nebudu sloužit modlám““ (ČEP), což znamená, že Juda odhodil Boží omezení daná Zákonem. V každém případě úsek dále popisuje, jak se lid propadal do modloslužby. Bůh je zasadil jako ušlechtilou révu, ale ona vyrostla jako podřadné cizí víno. Jeho nepravost se nedá umýt mýdlem, byli jako rychlé velbloudice nebo divoké oslice, žhavé do sexuálního styku, beznadějně zamilované do cizinců.

2,26–37 Když hřích dostihne izraelský dům a on bude volat o vysvobození, pak mu jeho nesčetní bohové k záchraně nepomohou. Mezitím mu Hospodin bude vyčítat, že nereaguje na trestání, že nedbá na Boží omezení, že na něho zapomíná, že vyniká v umění hřešit jako prostitutka, že ničí ubohé nevinné a ještě sám říká, že je nevinný. Bůh je

za jejich důvěru v národy, které Bůh zavrhl, potrestá zajetím.

3,1–5 Podle Dt 24,1–4 si muž nesmí vzít znovu ženu, která za něho byla kdysi vdaná, pokud se mezitím vdala za jiného muže. Judská dcera měla za celou dobu mnoho milovníků, ale Hospodin ji ještě stále zve, aby se vrátila. Její střídání partnerů znečistilo zemi, zapříčinilo sucho a ona se chová nestoudně jako nevěstka. Mluví s Bohem, jako by předstírala pokání, ale Bůh zná její zlá slova i činy.

B. Judova budoucnost podmíněna pokáním (3,6–6,30)

1. Minulé hříchy a budoucí sláva (3,6–18)

3,6–14 Izrael, severní království, žil prositucí hrubého zrna a nechtěl se vrátit k Hospodinu. Juda viděl, jak ho Asýrie odvedla do zajetí, ale přesto sám zůstal ve svém hříchu a nechtěl se vrátit k Hospodinu. Deset izraelských kmenů, které se dostaly na scesti, bylo tedy spravedlivějších než zrádný Juda, a proto je Bůh zve k návratu, k pokání a vyznání, aby je mohl přivést zpět na Sijón.

V 8. verši si všimněte, že Bůh se rozvedl s Izraelem, a že to bylo kvůli cizoložství. Tomu odpovídají Pánova slova v Mt 19,9. Učil, že je přípustné, aby se nevinný partner rozvedl, když se jeho manželský druh provinil nemorálností. Když v Mal 2,16 čteme, že Bůh nenávidí rozvod, pak zde musí jít o nebiblický rozvod, netýká se to každého rozvodu.

3,15–18 Tyto verše počítají s tisíciletým královstvím. Bůh jim dá pastýře podle vlastního srdce, který je bude pást s poznáním a porozuměním. Tehdy už nebude potřebná truhla smlouvy, protože tam bude sám Mesiáš. Jeruzalém bude hlavním městem světa a bude se nazývat Hospodinův trůn. Izrael i Juda se vrátí z rozptýlení po celém světě a budou znovu spojeni.

2. Potřeba pokání (3,19–4,4)

Zde máme budoucí rozhovor Hospodina s jeho lidem. Stará se o to, aby měli vše nejlepší, ale jejich hříchy je od požeňání oddělily. Reagují zkrroušeným pláčem. Znovu je volá, aby se vrátili. Vyznávají, že modly jsou

klam, že Bůh je jediná záchrana, že jejich odpadnutí je tolik stálo a že jsou teď skutečně zahanbeni a potupeni.

3. Hrůzy soudu ze severu (4,5–31)

4,5–13 K těm, kdo se k Hospodinu vrátí, přijde Mesiáš, v němž si národy budou navzájem žehnat. Hospodin nyní varuje obyvatele Judska a Jeruzaléma, znovu je nabádá, aby činili pokání a odhodili své modly. Jinak Bůh pošle nájezdníky (Babylon) jako lva, jako žhavý suchý vítr, mraky, vichřice a orly. 10. verš vyjadřuje, že Jeremjáš nedokáže skloubit dřívější Boží zaslíbení o pokoji se současnými hrozbami soudu. Prorok věděl, že Bůh je věrný, ale udělal chybu, že ve tmě pochyboval o tom, co viděl na světle. V dobách zkoušek a zastrasování máme tendenci zpochybňovat to, co je jisté. Pro křesťany je lépe, když věří tomu, čemu věří, a pochybují o tom, o čem pochybují, než aby pochybovali o tom, čemu věří, a věřili tomu, o čem pochybují.

4,14–18 Juda by se měl rychle odvrátit od své bezbožnosti, protože varování o utpení už přicházejí z Danu a z hory Efrajim na severu. Dobyvatelé jsou kvůli Judově zarputilému hříchu a vzpouře připraveni přijít na Jeruzalém.

4,19–22 Verše 19–21 vyjadřují, jak prorok miluje svůj lid: „Nitro, mé nitro!“ znamená „moje muka, moje muka“. Zlomilo ho pomyslení na blížící se válku, zkáza za zkázou, všechno vypleněné. Odpověď na otázku ve v. 21 „Jak dlouho budu vidět korouhev a slyšet zvuk beraního rohu?“ je ve 22. verši, kde vlastně říká: „Dokud se lidé neodvrátí od svého bláznovství a hříchu.“

4,23–31 Jeremjáš popisuje své vidění, které se týkalo nadcházející všeobecné zkázy Judska. Hospodin varuje, že zkáza bude úplná, ale přesto nebude definitivní. Božimu neměnnému záměru potrestat nezabrání kosmetická krása Jeruzaléma ani jeho bolestné volání podobné tomu, když křičí žena, která rodí své první dítě.

4. Judovy hříchy budou souzeny (kap. 5)

5,1–9 Hospodin by Jeruzalému odpustil..., kdyby v něm byl někdo spravedlivý.

Když Jeremjáš mezi ubožáky a hlupáky nikoho takového nenajde, obrací se k významným mužům, ale ani tam nikoho nenajde. Proto soud, znázorněný dravým lvem, pouštáním lvem a levhartem, je nevyhnutelný. Jak by Hospodin mohl odpustit lidu, který s ním kdysi uzavřel smlouvu, ale teď přísahá při cizích bozích a sám se oddává cizoložství?

5,10–13 Nepřítel má příkaz vpadnout a ničít (ale ne... definitivně ukončit), protože lid zapírá Hospodina i bezprostřední nebezpečí a proroci lžou.

5,14–19 Jeremjášova slova byla jako oheň, stravovala lid jako dřevo. Babyloňané přicházeli, aby hltali a ničili, ale ne docela. Poroba Judy v cizí zemi vynahradí to, že sloužili cizím bohům ve vlastní zemi.

5,20–31 Bůh žasne nad otupělostí svého pošetilého lidu. Moře ho poslouchá, ale jeho lid ne. Jakoby se vůbec nebáli toho, kdo dává déšť, dokonce ani tehdy, když je sucho. Jak může Bůh tak vzpurnému, vzdorovitému národu zadržet trest, když je tak namočený v hříchu? Kelly poznamenává:

A nejhorší fáze národního zla spočívala v tom, že se proviňovala nejen určitá část národa, ale „v zemi dochází k hroznému a otřesnému věci“, říká, „proroci prorokují lživě a kněží berou věci do svých rukou, a mému lidu se to tak líbí. Co však budete dělat na konci toho všeho?“ (v. 30–31).

Poskvrněné byly tedy všechny zdroje morální spravedlnosti; bylo tedy jasné, že od Hospodina nemohlo přijít nic jiného než soud.⁵

5. Předpověď pádu Jeruzaléma (kap. 6)

6,1–8 Výstražné troubení a signální oheň znamenají pro Benjamínce, že mají utéct z... Jeruzaléma, protože se chystají zaútočit babylonští pastýři a jejich stáda (vojevůdcové a vojáci). Je slyšet, jak Chaldejci dojednávají strategii. Bůh nařídil Judsku zajetí – kvůli útlaku, násilí a vykořisťování lidí. Dokonce i teď na poslední chvíli varuje svůj lid, aby se toho zdržel.

6,9–15 Hospodin zástupů varuje, že Babyloňané zemi očešou, jako když se sbírají pařezky po vinné révě. Jeremjáš je zklamáný,

že má mluvit k lidu, který ho nebude poslouchat, ale nemůže přestat. Hospodin mu nařizuje, aby šířil zprávu o zkáze, která přichází pro jejich chamtivost, faleš proroků i kněží, i jejich bezostyšnost. Pro falešné proroky je charakteristické, že v dobách duchovního úpadku slibují prosperitu.

6,16–21 Národ odmítá Boží volání, aby chodil... po dávných stezkách spravedlnosti, nechce, aby je někdo varoval. Proto přijde katastrofa, i když oběti, které přinášejí, sladce voní. Lid klopytne a zahyne.

6,22–26 Nepřátelská invaze ze severní země způsobí velký strach, zármutek a bolestné nařikání.

6,27–30 Hospodin ustanovuje Jeremjáša za prubíře, zkoušeče kovů. Judský lid je kov – nepoddajný jako bronz a železo, jako olovo, ze kterého nelze odebrat strusku, jako zavržené stříbro. Yates komentuje:

Někdy možná jasně vidíme, jak nepřitažliví, odporní a neužiteční jsou hříšní lidé z pohledu svatého Boha. Je naléhavě nutné, abychom se na sebe dívali objektivně, abychom viděli ubohou prázdnotu, která je před Bohem tak patrná! Nemá smysl držet zavržené stříbro. Ono nemá žádnou cenu. Je možné, že Bůh už označil jako bezcenné mnohé z těch, kdo se sami považují za užitečné?⁶

C. Jeremjášovo působení v bráně chrámu (kap. 7–10)

1. Judovo pokrytecké náboženství (kap. 7)

7,1–4 Sedmá kapitola se označuje jako „kázání v chrámě“. Judští muži si mysleli, že jsou v bezpečí, protože Bůh přece nikdy nedopustí, aby chrám byl zbořen. Omyl! Vkládali falešné naděje do budovy, místo aby důvěřovali tomu, kdo v ní přebývá.

7,5–15 Jejich bezpečí by bylo v tom, kdyby se úplně odvrátili od hříchu a žili spravedlivě. Mysleli si, že se svých hříchů zbaví, pokud budou chodit do chrámu a říkat: „Jsme zachráněni.“ Sám náš Pán, který měl na očích vnější náboženství podobné jako Jeremjáš, užil prorokových slov z 11. verše o tom, že chrám je „jeskyní lupičů“ – tehdy, když čís-

til dům svého Otce (Mt 21,13; Mk 11,17; L 19,46). Juda poskvrnil a znesvětil chrám, a ten bude proto zbořen stejně, jako se to stalo svatyni v Šílo. (Má se za to, že k jejímu zničení došlo v době Soudců nebo během období popisovaného v 1. Samuelově.)⁷

7,17–26 Jeremjáš se neměl modlit... za Judu – vždyť uctívali královnu nebes⁸ a další bohy na ulicích. Lidé možná také jedli oběti. Bohu jde o poslušnost, ne o obřady. Verš 22 musíme číst ve světle verše 23: obětování bez oddanosti nemá žádnou cenu.

7,27–34 Jeremjáš má naříkat, protože Juda tvrdošjně odmítá nápravu. Poskvrnil chrám a přináší lidské oběti, proto jej potká hrozné krveprolití a země zůstane opuštěná.

2. Judova necitlivost na hřích (kap. 8)

8,1–7 Babyloňané vykopou kosti těch, kdo se klaněli zástupu nebes, tedy hvězdám. Kostí budou vyloženy pod nebem a živí budou chtít umřít. Na rozdíl od těch, kdo padnou a zase vstanou, kdo zhřeší a činí pokání, se Juda odmítal vrátit k Hospodinu. Pokud se jednalo o Zákon, lidé jsou negativně přirovnáni k čápovi, hrdličce a vlaštovce, kteří poslouchají své přirozené zákony o stěhování.

8,8–12 Lidé si mysleli, že jsou moudří, že mají Hospodinův zákon, ale písař, prorok i kněz vykládali Zákon nesprávně a odmítli ho. Byli hrabiví a podváděli, své problémy řešili povrchně. Pro jejich hanebnost je v budoucnu čeká trest.

8,13–17 Bůh je smete, budou jako úplně otrhaná réva nebo fíkovník. Lidé se uchylují do města, aby tam zahynuli. Babylonská armáda se blíží jako zmije, kterou nelze zaklít.

8,18–22 Prorok se zlomeným srdcem jakoby slyšel Židy v zajetí, kteří se ptají: „Kde je Bůh?“ A on jim odpovídá otázkou, proč ho opustili kvůli sochám a cizím modlám. A lid znovu běduje, protože se nedočkal vysvobození, ve které doufal. Jeremjáš neutěšitelně naříká nad zdánlivě beznadějným stavem lidu. Verš 22 je podkladem známého spirituálu: „Cožpak léku v Galád nemají?“

3. Nářek plačícího proroka (kap. 9)

8,23–9,10 Jeremjáš zde mluví v prvních

dvou verších. Jeho označení „plačící prorok“ je plasticky vyjádřeno ve verši 8,23:

„Kdo dá mé hlavě vodu a mým očím zdroj slz, abych plakal ve dne i v noci nad pobitými [*syny*] dcery mého lidu?“

Mnoho kazatelů a misionářů má blízko k Jeremjášovým pocitům ve verši 9,1. Kyle Yates píše:

Tento verš skýtá pohled na unaveného, ztrhaného, znechuceného proroka v jednom z nejbeznadějnějších okamžiků. Je možné jej nazvat „stín procházející nad velkou duší“. V hodině své roztrpčenosti si představuje, že by nejraději utekl od lidí, kteří si ho nezaslouží. Jak příjemná by byla úleva od vši odpovědnosti a vzruchů. Je doslova nemocný, když se dívá na prázdnotu, bohapustou, formální náhražku náboženství. Celé dny se modlil, miloval, kázal a varoval, ale nedočkal se žádné reakce, a to stravovalo jeho duši.⁹

Naříká nad hříšností a následným soudem svého lidu. Potom cituje Hospodina, když vyjmenovává jejich hříchy a dokazuje, že soud je nevyhnutelný. A přitom stále pláče, že Bůh učinil z Jeruzaléma doupě šakalů a že judská města zpustla.

9,11–21 Katastrofa je přímo spjata s judským modlářstvím, lid půjde pro svůj hřích do zajetí. Hospodin nabádá, aby přišly moudré ženy (profesionální plačky) a naříkaly nad hrozným krveprolitím a zkázou. Je marné se chlubit... moudrostí, mocí nebo bohatstvím. Jediné, co má skutečnou cenu, je znát Hospodina.

9,22–23 Zde jsou dva nejznámější verše v Jeremjáší. G. Herbert Livingston poznamenává, že

si zaslouží, abychom se je naučili z paměti. Lidé prahnou po moudrosti, moci a bohatství, ale Bůh má zálibu v milosrdenství, soudu a spravedlnosti. Blaze tomu, kdo rozumí Hospodinu, kdo má zálibu v tom, v čem on.¹⁰

9,24–25 Další hořká bylina v Judově kalichu, kterou pohanští národy potrestají, je neobřezané srdce. Holit si skráně¹¹ byl pohanští zvyk, který měli Židé zakázaný (Lv 19,27).

4. *Satira o modlářství (10,1–18)*

10,1–5 Tato kapitola střídá téma marnosti model a Boží velikosti. Boží lid by se neměl učit způsobům pohanů a jejich model bez života.

Yates komentuje satiru o modlářích:

Jeremjáš krutě zachází s ubohými bezbrannými modlami, které lidé používají jako náhražky Boha. Jsou to špalky, které ne reagují a které je třeba ozdobit, aby se zakryla skutečnost, že je to jen mrtvé dřevo. Člověka nepodrží, naopak se musí nosit. Je třeba je zdobit, ale skutečným zdrojem krásy je Bůh. Modly nemluví, nemají moc, nedýchají, jsou bez rozumu, bez hodnoty, bez vlivu a nemají žádné trvání. Na rozdíl od nich je Hospodin věčný, živý, aktivní, mocný.¹²

10,6–9 Bůh je velký... král národů, kdo by se ho nebál! Ti, kdo uctívají modly, mají tupé a pošetilé srdce, klanějí se dílu lidských rukou.

10,10–16 Hospodin je pravý, živý Bůh. Vyrobení bohové zajdou. Hospodin je Bůh všeho stvoření a prozřetelnosti. Ti, kdo vyrábějí modly, mají otupělé srdce a jejich výtvořky jsou marné. Bůh, Jákobův úděl, je Stvořitel, Hospodin zástupů.

10,17–18 Obyvatelé země se mají shromáždit se vším, co unesou, protože Hospodin je pošle do zajetí.

5. *Modlitba plačícího proroka (10,19–25)*

10,19–25 Jeremjáš mluví za národ a nařiká nad hrůzami obléhání a zajetí, vyznává lidskou neznalost, žádá Boha, by ukáznil svůj lid a vylil svůj divoký hněv na nepřátele, protože pohlcují Boží lid.

III. Jeremjášovy osobní zkušenosti (kap. 11–19)

A. Jeremjáš a muži z Anatótu (kap. 11–12)

11,1–10 Hospodin přikazuje Jeremjášovi, aby lidu připomněl smlouvu Zákona, kterou jim dal na Sínaji, a také kletbu pro ty, kdo se smlouvou nefidí, i požehnání těm, kdo ji zachovávají. Neustálé Boží připomínání se v minulosti setkávalo s vytrvalým odmítáním. Nyní jsou Judští muži popsáni jako ti,

kdo připravují spiknutí, aby porušili smlouvu tím, že kvůli cizím bohům opustí pravého Boha.

11,11–13 Když nepomůže Boží soud, pak nebude Bůh poslouchat jejich modlitby a Judovi nesčetní bohové nebudou schopni je zachránit.

11,14–17 Prorok třikrát slyší, že se za tento lid nemá modlit (7,16; 11,14 a 14,11). Tento lid nemá právo přicházet do chrámu s oběťmi, protože by pak vypadal, jako by tím chtěl přikrýt svou vinu nebo odvrátit záhubu. Bůh kdysi Judu nazval zelený olivovník, ale on je nyní pro své modlářství určen ke spálení.

11,18–23 Hospodin informuje poddajného a důvěřivého proroka, že anatótské muži vymysleli plán, jak ho zabít. Během modlitby dostává ujištění, že jeho nepřátelé budou potrestáni.

12,1–6 Jeremjáš se ptá, proč Hospodin, který je sám spravedlivý, umožňuje, aby se bezbožným dařilo – například anatótským mužům – a dopouští, aby spravedliví, jako je on sám, trpěli. Bůh odpovídá, že Jeremjáš se setká s ještě horším nepřátelstvím, včetně zraedy ze strany vlastních bratří. Pokud považuje za těžké zvládnout poměrně klidné podmínky (běžet s pěšáky), co bude dělat, až nastanou kruté zkoušky (závodit s koňmi)?

12,7–14 Bůh popisuje Judu mnoha laskavými slovy, ale přitom vyjadřuje smutek nad zpusťšením, které si sám přivodil. Ptáci často útočí na jedince mezi sebou, který se nápadně liší od ostatních, proto je zde Juda přirovnán ke skvrnitému dravci. Bůh potrestá pohanské národy a do země vrátí Judejce.

12,15–17 Později se však i pohané vrátí do svých zemí, a pokud se od model obrátí k Bohu, budou mít podíl na jeho požehnáních uprostřed jeho lidu. Jinak budou vyhlazeni.

B. Jeremjáš a zničený pás (kap. 13)

13,1–11 Juda je zde přirovnán pásu. Jeremjáš jej má odnést k Eufratu a tam jej ukryt. Juda zaujímal dříve nejbližší vztah s Hospodinem, ale stejně jako tento pás byl odvezen a „ukryt“. Pro svůj hřích byl Juda odvezen čtyři sta kilometrů daleko a „ukryt“ nedaleko Eufratu (Babylonu) v zajetí. Když Jeremjáš

pás znovu vytáhl, byl zničený, k ničemu se nehodil. K tomu, zda šel Jeremjáš opravdu až k Eufratu, má Scofield užitečnou poznámku:

Vzhledem ke vzdálenosti a k tomu, že kolem byla válka, někteří zpochybňují, že by Jeremjáš mohl opravdu ukrýt svůj pás u Eufratu. V Jeremjášově službě však byla období, kdy celá oblast žila v míru. Není vyloučeno, že Jeremjáš možná opravdu byl navštívit Babylon. Pokud ano, tato příhoda se snadno mohla odehrát v době, kdy během cesty tam mohl pás ukrýt a vytáhnout jej, když šel zpátky. Hebrejské slovo je také možné také přeložit ne jako Eufrat, ale jako vádí Farah, které se nachází několik kilometrů severně od Jeruzaléma. V tom případě tam mohl pás ukrýt kdykoli před definitivním útokem Babyloňanů. Existuje tedy důvod se domnívat, že tento úsek popisuje skutečnou událost, nejen vidění nebo vymyšlený příběh. Jeremjášův zničený pás sloužil jako symbol, který poukazoval na neuspokojivý život a službu Izraele.¹³

13,12–14 Všichni lidé budou naplněni vínem – ne doslova vínem, jak si mysleli, ale hněvem všemohoucího Boha a budou rozbiti jako džbány. Harrison poznamenává:

Jeremjáš zdůrazňuje, že stejně jako alkohol ovlivňuje úsudek a zhoršuje pohyblivost, tak se během nastávajícího utrpení budou lidé chovat jako opilí, neschopní rozlišovat mezi přítelem a nepřítelem, bez možností se sami bránit.¹⁴

13,15–23 Buď budou činit pokání, nebo je vyhnanství nemine. Jestliže lidé nevzdávají slávu Hospodinu, čeká je temnota a stín smrti. Král i jeho matka budou sesazeni z trůnu a města na jihu budou v obležení. Babyloňané zemi zpusťoší – to vše pro Judovy nepravosti. Nelze ho oddělit od jeho hříchů.

13,24–27 Slova použitá k popisu Judova odpadnutí – cizoložství, žádostivost, smilstvo, oplzlost a prostituce – mají všechna nemorální význam.

Harrison toto přirovnání vysvětluje takto:

Tento lid nevěřil, podobně jako formální věřící všech dob, že by jej mohly potkat takové hrůzy. Jeremjáš však připisuje vinu jednoznačně jim a slibuje hanebné veřejné zostuzení spojené s prostitucí... Ironie spo-

čívá v tom, že to vše způsobí národ, kterému se Juda kdysi dvořil. Kvůli tomu, že si Juda liboval v neužitečných skutcích tmy, bude veřejně obnažen jako nečistá cizoložnice, a to tím, kdo si ho kdysi vzal z lásky za zákonnou manželku.¹⁵

C. Jeremjášova přímmluva kvůli suchu (kap. 14–15)

14,1–6 Proroctví v kapitolách 14–39 zazněla před pádem Jeruzaléma. Juda byl zasažen krutým suchem a hladem.

Sucho v této době mělo velmi velký význam. Bylo to jedno ze znamení předpověděných v smlouvě v Dt 28,23–24 a částečně se už vyplnilo za vlády Achaba (1Kr 17,1 a násl.). Když po tomto znamení přišlo – byť po dlouhé době – asyrské zajetí severního království, měl to Juda přijmout jako vážné varování.¹⁶

14,7–16 Prorok vyznává hříchy za lid a prosí o úlevu, ale Hospodin říká, že žádná úleva nebude; naopak lid bude huben mečem, hladem a morem. Falešní proroci slibovali bezpečí, ale lhali a zahynou spolu s těmi, komu prorokovali. Jeremjáš dostal příkaz, aby nařikal nad hroznou záhubou Judy ve městě i na venkově.

14,17–22 Dále prosí Boha za lid, připomíná tím Abrahamovy (Gn 18,23–33), Mojžíšovy (Ex 32,11–13) a Samuelovy (1S 7,5–9) přímmluvy. Uznává bezbožnost lidu a slibuje, že bude volat k Bohu, který jediný může dát déšť a liják.

15,1–4 Přímmluva za lid je zbytečná. Jsou určeni na smrt, meč, hlad a zajetí. Dokonce i takoví přímmluvci jako Mojžíš a Samuel soudu nezabrání. Příčinou byl Manases, který prosadil v Jeruzalémě nejhrubší formy modlářství, včetně uctívání Molocha (viz 2Kr 21,1–16).

15,5–9 Žalostný stav Jeruzaléma je důsledkem toho, že nereagoval na Hospodinovo trestání. Žena nebude žít v ideální rodině, kde by se radovala ze svých dětí.

15,10–18 Jeremjášův vlastní národ jej bezdůvodně nenávidí, ale Bůh slibuje, že se dočká zadostiučinění, až se k němu obrátí jeho nepřátelé a budou ho žádat o pomoc. Juda ne-

dokáže zlomit železo ze severu (Chaldejce), zato oni odvezou Judovy poklady. Prorok je zmaten svým pronásledováním a utrpením, zvlášť když byl Hospodinu tak věrný. Svou útěchu však nachází v Božím slovu, ono je mu jástem a radostí srdce.

15,19–21 Bůh odpovídá, že prorok se nechal zmást nesprávným přemýšlením o Bohu a občas těmto nevhodným úvahám dával průchod. Tyto úvahy je třeba vyčistit, jako když se odstraňuje struska z drahého kovu. Jeho nepřítel se k němu možná obrátí, ale on se k nim nemá obracet. G. Campbell Morgan poznamenává:

At' vyčistí srdce od takové strusky a věnuje se pouze zlatu pravdy o Bohu. Pouze tak bude způsobilý k tomu, aby byl Božími ústy a pronášel jeho slovo.¹⁷

Bůh učiní proroka bronzovou hradbou, kterou dobyvatelé nestrhnou. Bůh vysvobodí, vykoupí svého služebníka.

D. Jeremjášovo osamělé působení (16,1–18)

16,1–9 Jeremjáš dostal příkaz neženit se, a to kvůli blížící se zkáze. Je jediný muž v Bibli, kterému bylo zakázáno oženit se. Měl také zakázáno rmoutit se a držet smuteční slavnosti, protože smrt je všude rozšířená a protože tato neštěstí způsobuje Hospodin.

Pokud jde o 7. verš, bylo zvykem, že příbuzní a přátelé se sešli v domě člověka, který zemřel, lámali spolu chléb, připomínali úžasné vlastnosti zemřelého a pili víno. Takovým způsobem potěšovali pozůstalé. Kelly ukazuje, jak tuto starou židovskou tradici Pán změnil:

Zdá se, že tato praxe lámání chleba v souvislosti se smrtí stála u zrodu toho, co Pán Ježíš proměnil ve velkou slavnost na svou památku. „Na smutečním obřadu nebudou lámat chléb, aby poskytli útěchu kvůli zemřelému, nedají jim napít z kalicha útěchy.“ V obou případech máme večeři. Mezi Židy šlo o běžný zvyk, ale Pán jí udělil jedinečný význam a položil na ni otisk nové skutečnosti. Byla spojena s Velikonocemi, a jak víme, je to doba, kdy byla památka Pánovy večeře ustanovena. Existoval zvláštní důvod pro její ustanovení právě v tu chvíli, a ne jindy, protože měla vyznačit posvátnou

změnu velké ústřední a základní slavnosti Izraele. Pro křesťany začala nová, jiná slavnost.¹⁸

16,10–18 Kdyby se někdo zeptal na důvod všech těch velkých katastrof, které Bůh předpovídá, Jeremjáš jim měl připomenout neposlušnost a modlářství jejich otců i jich samých. Bůh jednoho dne přivede svůj lid ze zajetí zpět, ale napřed je budou hledat rybáři a lovci (Babyloňané) a odvedou je do zajetí, kde je Bůh potrestá za jejich nepravost a hřích.

E. Jeremjášovo stálé srdce (16,19–17,18)

16,19–21 Prorok vidí v budoucnosti den, kdy se pohané obrátí od model k Bohu. Ve 21. verši Hospodin vyjadřuje své rozhodnutí dát Judovi poznat svou moc, a to cestou trestání.

17,1–11 Hluboce zakořeněné judské modlářství vyústí v to, že bude lid odveden do zajetí. Boží hora je Jeruzalém... Spoléhat na člověka přináší prokletí. Spoléhání na Hospodina přináší požehnání. Bůh zná lidské pro radné... srdce a potrestá člověka, který získává bohatství nepoctivě „jako koroptev,¹⁹ která sedí na vejcích, ale mladé nevyvede“.

Devátý verš je nepopulární (ale přesto velmi pravdivé) hodnocení přirozeného lidského srdce. R. K. Harrison poznamenává k výrazu „nevyléčitelné“ toto:

Lidská přirozenost bez znovuzrození je bez Boží milosti v zoufalém stavu, je *nevyléčitelně nemocná*. Srov. s 15,18 a 30,12, kde je rovněž výraz „nevyléčitelná“. Každá generace potřebuje obnovení duše Božím Duchem a milostí (srov. J 3,5 a násl.; Tt 3,5).²⁰

Pro ty, komu se toto obvinění jejich srdce zdá příliš tvrdé, citujeme tento delší, ale nutný výklad Matthewa Henryho:

V našich srdcích je bezbožnost, kterou si sami neuvědomujeme ani ji tam nepředpokládáme; ne, je to běžná chyba mezi lidskými dětmi, že si o sobě myslí, že přinejmenším jejich vlastní srdce je mnohem lepší, než je ve skutečnosti. *Srdce*, svědomí člověka v jeho porušeném, padlém stavu, je *lstivější než cokoli jiného*. Je lstivé a falešné; je náchylné ke lsti (úskočné). Právě odtud má Jákob jméno Úskočný. Nazývá zlo dobrem a dobro zlem, přikrývá věci falešnými bar-

vami a svolává pokoj na ty, kterým pokoj nenáleží. Když si lidé ve svém srdci říkají (tedy nechávají své srdce, aby jim našeptávalo), že Bůh není, že nevidí, že nebude nic vyžadovat nebo že budou mít pokoj, i když půjdou dál – v tomto a tisíci podobných nápadů je jejich srdce lstivé. Podvádí lidi k jejich vlastní zkáze. A bude to ještě horší, protože klamou sami sebe, ničí sami sebe. V tom je srdce beznadějně převrácené, je smrtící, zoufalé. Je to skutečně vážné, v určitém smyslu žalostné a mimo jakékoli řešení, jestliže svědomí, které by mělo napravovat chyby dalších schopností, je samo matkou falše a osnovatel podvodu. Co bude z člověka, jestliže to, co by v něm mělo být svící pro Boha, vydává falešné světlo, tedy jestliže Boží zmocněnec v duši (srdce), kterému bylo svěřeno, aby hájil Boží zájmy, klame. Srdce je tak převrácené, že můžeme říct: „Kdo mu porozumí? Kdo dokáže popsat, jak je srdce špatné?“²¹

17,12–18 Jeremjáš se raduje, že místo, kde je Juda v bezpečí, je vyvýšený, slavný Boží trůn. Dále mluví o pošetilosti, když někdo věří v někoho jiného. Modlí se za lid k tomu, který je naděje Izraele, aby jej uzdravil a vysvobodil. Lid se ho ptá, kde je ten soud, který Bůh sliboval. Jeremjáš připomíná Hospodinu, že on sám (Jeremjáš) se nevyhýbal tomu, aby byl Božím pastýřem, ani si nepřál žalostný den pádu Jeruzaléma, prostě jen vyjadřoval Hospodinova slova. Žádá Boha, aby se za něj postavil a potrestal ty, kdo se Božím slovu posmívají.

F. Jeremjášovo kázání o sobotě (17,19–27)

17,19–27 Zde je výzva adresovaná judským králům a celému lidu, všem obyvatelům Jeruzaléma, aby světili sobotu. Pokud poslechnou, Bůh jim do budoucna slibuje vláde z Davidova rodu a trvalou chrámovou službu, na druhé straně jsou varováni před trestem, pokud odmítnou poslouchat (zkáza Jeruzaléma).

Irving Jensen vysvětluje, proč bylo zachování soboty pro Izrael tak důležité:

Skutečnou zkouškou vztahu srdce k Bohu je *poslušnost jeho slova*. Jedním ze zákonů pro Izrael bylo svěcení soboty, měli ji světit

tak, že v tento den nepracovali (17,21–22). Neustálý tlak materialismu na život všech lidí, včetně Božího lidu, ztěžoval plnění tohoto přikázání a z tohoto důvodu toto jediné přikázání ze všech deseti bylo skutečnou zkouškou, zda je v jejich srdcích prioritou to časné nebo věčné. Bylo zachovávání soboty pro Judejce natolik důležité? Jeremjášův symbolický čin a konkrétní slova, která měl říkat, dávají kladnou odpověď.²²

Podobné principy platí pro křesťany o Pánových dnech. I ten slouží k duchovnímu a fyzickému odpočinku, k tomu, abychom si v první den týdne připomínali Vykupitele a své vykoupení, sloužili Pánu a vzpomínali na Pánovo vítězství při vzkříšení.

G. Jeremjáš v domě hrnčíře (kap. 18)

18,1–12 Hospodin je hrnčíř, Juda (zde označovaný jako Izrael) je nádoba. Jestliže se nádoba pokazila, nebyla to Boží chyba, ale Izraelova. Hlína je v Boží ruce, aby s ní nakládal, jak chce – k soudu, nebo k požehnání. Bůh hrozí katastrofou, jestliže lidé nebudou činit pokání, ale oni odpovídají, že budou chodit podle vlastních záměrů.

18,13–17 Hospodin jejich chování označuje jako bezprecedentní a nepřírozené. Svým modlářstvím přivolávají zkázu, která udiví ty, kdo uvidí, jak země pustne. Verš 14 dává smysl, když říká: „Cožpak sníh Libanonu opustí skalní útesy Sijónu či vyschne horská, chladná a bystrá voda?“ Na tyto věci v přírodě se můžeme spolehnout, ale Bůh se nemůže spolehnout na svůj lid! „I když sníh nezmizí z Libanonu, Izrael opustil pramen živé vody, ze kterého k němu teče voda života.“²³

18,18 Když to jeruzalémští obyvatelé uslyšeli, začali vymýšlet plány proti Jeremjášovi; stále vyjadřují svou víru v jejich vlastní kněze a proroky a hledají, jak ho pomluvit.

18,19–23 Jeremjáš lituje, že kdy prosil Boha, aby je ušetřil. Taková modlitba je sotva vhodná pro věřící dnes v době milosti.

H. Jeremjáš a hliněná nádoba (kap. 19)

19,1–9 Jeremjáš má vzít hliněnou láhev, jít na městskou skládku a tam judskému krá-

li a obyvatelům Jeruzaléma vyhlásit, že Bůh hodlá Judsko pro jeho modlářství a lidské oběti rozdrtit. Údolí synů Hinóm se stane údolím krveprolití. Během obléhání Jeruzaléma bude kanibalismus běžný.

19,10–15 Rozbitím láhve prorok vyjadřuje spoušť a zkázu, kterou způsobí Babyloňané. Bude málo místa k pohřbívání a domy, kde se uctívaly modly, budou poskvrněny. Jeremjáš se vrací na chrámové nádvoří a opakuje, že přijde soud, protože lidé nechtějí slyšet Boží slovo a činit pokání.

IV. Prorocství proti judským občanským a náboženským vůdcům (kap. 20–23)

A. Prorocství proti Pašchúrovi (20,1–6)

20,1–6 Pašchúr, vrchní dohlížitel Hospodinova domu, nechal Jeremjáše zbit a vsadit do klády. Následující den byl Jeremjáš propuštěn a Pašchúrovi oznámil jeho osud, osud jeho rodiny a celého Jeruzaléma a Judejců. Babylonský král je odvede do zajetí. Pašchúrovi bylo změněno jméno na Magór mi-sábíb (*Hrůza ze všech stran*), tedy popis toho, co ho čeká.

B. Jeremjášova stížnost Bohu (20,7–18)

20,7–18 Ve verších 7–18 Jeremjáš nařká nad svou těžkou službou. Přesvědčil (podvedl) ho k ní Hospodin. Chtěl přestat s vynášením neoblíbených předpovědí o babylonském zajetí, ale nemohl. Hospodinovo slovo v něm hořelo jako oheň. Zaslechl své přátele, jak proti němu osnují plány, ale on to svěřil Hospodinu. Někdy se v důvěře pozvedne a chválí Hospodina, ale jindy přicházejí chvíle, kdy je tak malomyslný, že by byl raději, kdyby se byl vůbec nenarodil.

C. Prorocství proti králi Sidkijášovi (21,1–22,9)

21,1–7 Když král Sidkijáš poslal Pašchúra (jiného než v kap. 20) a Sofonjáše (ne biblického proroka), aby se Hospodina zeptali na blížící se Babyloňany, Jeremjáš mu poslal vzkaz, že Hospodin útočníkům proti Judsku pomůže. Král a lidé, kteří přežijí, se dostanou

do zajetí. K tomuto kroku proti králi poznamenává Kelly:

Členové královské rodiny byli poslední, kdo mohl v historii Izraele zachovat požehnání. Kdyby král jednal správně – i když lid a proroci byli celou dobu tak zlí – Bůh by Izraeli sesílal své požehnání. Všechno záviselo na králi, Davidově semeni. Bůh by možná trestal proroky, kněze a lid, ale byl by je zachoval – pro svého služebníka Davida. Když však na cestě sešli nejen oni, ale sám král směřoval k bezbožnosti, nebylo už možné je zadržet a Jeremjášovým bolestným úkolem bylo vyhlášovat toto Boží rozhodnutí.²⁴

21,8–14 Ti, kdo se budou vzpírat, zahynou, ti, kdo se Babyloňanům (Chaldejcům) vzdají, přežijí. Královský dům dostal varování, aby zanechal nespravedlnosti a útisku. Jeruzalémský lid, obyvatelé údolí, jsou předem upozorněni, že je čeká zkáza. Pojmy „obyvatelka údolí“ a „skála roviny“ jsou pravděpodobně výrazy pohrdání a posměchu, nevypadají jako doslovný popis Jeruzaléma.

22,1–9 Kapitola 22 pojednává o posledních čtyřech judských králich, byť ne v chronologickém pořadí. Historicky vládli po sobě takto: Jóachaz, Jójakim, Jójakin a Sidkijáš – jinými slovy poslední král vládl jako první a ostatní jsou zde uvedeni ve správném pořadí.

První z uvedených králů Sidkijáš dostává varování, aby byl spravedlivý, jinak Juda, i když je vznešený jako Gileád a Libanon, zůstane bez úrody, bez lidí. Varování zesiluje historie tří králů, které potkal chmurný konec.

D. Prorocství proti králi Šalúmovi (22,10–12)

22,10–12 *Druhý* král Šalúm, nazývaný také Jóachaz, byl Jóšijášův syn. Byl odveden jako zajatec do Egypta, kde zemřel, aniž by se kdy vrátil do rodné země.

E. Prorocství proti králi Jójakimovi (22,13–23)

22,13–19 *Třetí* král Jójakim postavil svůj palác neplacenou prací, nenásledoval dobrý příklad svého otce (Jóšijáše), a proto byl odveden z Jeruzaléma, aniž by nad ním někdo nařikal. Byl pohřben jako osel, prostě pohozlen za jeruzalémskými branami.

22,20–23 Obyvatelé mají jít do Libanonu a Bášanu a tam naříkat, protože Nebúkadnesar rozdrtil jejich milence (cizí spojence) a pastýře (vládce). Oni sami budou úpět bolestí, která souvisí se zajetím.

F. Proroctví proti králi Jójakínovi (22,24–30)

22,24–30 Čtvrtý král Konjáš (nazývaný také Jekonjáš nebo Jójakín) bude Babyloňany zajat a zemře v Babyloně. Nikdo z jeho potomků nebude už sedět na Davidově trůnu. Na trůně neseděl nikdo z jeho potomstva. Místo něho se dostal na trůn Sidkijáš, což byl jeho strýc a poslední judský král. Charles Dyer poznamenává:

Toto proroctví také pomáhá vysvětlit Kristovy rodokmeny v Mt 1 a L 3. Matouš podává právní Kristovu linii přes jeho nevlastního otce Josefa. Josef však byl potomkem Šealtieli, který byl synem Jójakína (Jekoniáše, Mt 11,12; srov. 1Pa 3,17). Kdyby Kristus byl fyzickým potomkem Josefa a ne narozený z panny, pak by nesplňoval podmínky pro krále nad Izraelem. Lukáš podává Kristův fyzický rodokmen skrze Marii, která byla potomkem Davida prostřednictvím jeho syna Nathama (L 3,31). Díky tomu Kristus nebyl pod Jójakínovým „prokletím“.²⁵

G. Proroctví o spravedlivém králi (23,1–8)

23,1–8 Zde je vysloveno běda vládcům (pastýřům), že se nestarají o Boží lid. Bůh však pozůstatek svého lidu obnoví a dá mu věrné pastýře. Vzbudí Mesiáše a ten bude jejich králem. Kelly na základě tohoto úseku vyjadřuje nepopulární, ale potřebné upozornění nám křesťanům:

Je jasné, že toto proroctví ukazuje na Mesiáše Pána Ježíše Krista. Ale Pán Ježíš není tolik Mesiášem ve vztahu k nám jako spíš k Izraeli. Je důležité, abychom si to uvědomovali. Tím nic neztrácíme. Mnoho lidí má představu, že jestliže tato proroctví neaplikujeme na křesťany a církev, tak něco ztrácíme. Poctivost je ale vždy nejlepšší cesta. Nemůžete vzít něco sousedovi, aniž byste sami ztratili víc, než ztrácí souseď. Není pochyb, že on sice něco ztratí, ale vaše ztráta bude hrozná. To platí v přirozených věcech a stejně tak v duchovních. Nemůžete obrat

Izrael o jednu část jeho podílu, abyste přitom ohromně neochudili sami sebe.²⁶

V 5. verši je Mesiáš nazván Výchonek neboli Davidův syn. V Za 3,8 je napsáno „Můj služebník je Výchonek“, v Za 6,12 je představen jako „muž (=člověk), který se jmenuje Výchonek“ a v Iz 4,2 „výchonek Hospodinův“. Tyto zmínky odpovídají čtyřem způsobům, jak je Kristus představen v evangeliích – jako král, služebník, Syn člověka a Syn Boží.

„Hospodin je naše spravedlnost“ neboli „*Jahve-Tsidkénú*“ (v. 6) je jedno ze sedmi složených jmen Hospodina.²⁷

O Bohu bude známo, že to je on, kdo přivedl lid zpět do jeho země.

H. Proroctví proti judským falešným prorokům (23,9–40)

23,9–22 Zbývající verše 23. kapitoly jsou závažnou obžalobou falešných proroků jak v Izraeli, tak v Jeruzalémě. Jeruzalémští proroci stále slibovali pokoj, ale kdyby poslechli Boží slovo, věděli by, že jeho soud je nevyhnutelný a že bude trvat tak dlouho, dokud se nesplní Boží záměry. Mluvili bez Božího pověření.

23,23–29 Všemohoucí a vševědoucí Bůh odhaluje, jak je to s proroky a jejich sny, které zavedly lid do modlářství. Jejich sny byly jako plevy proti Božím slovu, ono je jako výživná pšenice a také jako oheň nebo kladivo.

23,30–32 Hospodin se staví proti těmto prolhaným prorokům. Yates je dobře vystihuje takto:

Byli to profesionálové, kteří tvrdili, že mluví s Boží autoritou, ale ve skutečnosti jen vynášeli lži a klam. Jeremjáš má proti nim tři obvinění. Říká, že jsou ve skutečnosti nemorální, že neznají Boha a že nemají lidu co říct. Nezajímala je svatá zodpovědnost a morální normy lidu snižovali tím, že se aktivně zapojovali do hříchu. Jejich poznání Boha bylo na nízké úrovni. Necháпали jeho svatost; mysleli si, že přece nemůže opustit Izrael a také to hlásali.²⁸

A mnozí z nich jsou stále mezi námi.

23,33–40 Lidé se Jeremjášovi zřejmě posmívali a ptali se ho: „Jaké je břemeno (=„výnos“)“²⁹ od Hospodina?“ Prorok jim měl odpo-

vědět, že oni sami jsou pro Boha břemenem a že je svrhne. Bůh jim zakázal dělat si ze slova „břemeno“ (výnos) legraci. Pokud neposlechnou, Bůh je přísně potrestá.

V. Proroctví o zkáze Jeruzaléma a babylonském zajetí (kap. 24–29)

A. Znamení fíků (kap. 24)

24,1–7 Hospodin ukázal Jeremjášovi dva koše fíků před Hospodinovým chrámem. V jednom koši byly velmi dobré fíky, ve druhém naopak velmi špatné.

Dobré fíky znázorňovaly zajaté v Babylóně, kteří se vrátí zpět do své země, protože se celým srdcem obrátí k Bohu.

24,8–10 Špatné fíky představovaly judského krále Sidkijáše, jeho knížata a lid, který zůstal v zemi po deportaci za vlády Jekonjáše. Zajetí se dostanou zpět do vlasti, ale ostatní budou rozptýleni a vyhladí je meč, hlad a mor.

B. Předpověď sedmdesáti let babylonského zajetí (25,1–11)

25,1–11 Jeremjáš varoval celý judský lid po dobu třidvaceti let; ani jiní Boží mužové jej nepřestávali volat k pokání. Lid však neposlouchal, a tak je Boží služebník Nebúkadnesar vzal do zajetí, kde zůstanou sedmdesát let.

Důvod, proč zajetí trvalo sedmdesát let a proč to Bůh řekl Židům předem, vysvětluje 2Pa 36,20–21:

Ty, kteří zbyli po meči, odvedl do Babylonu a byli otroky jeho a jeho synů až do začátku království perského, aby se naplnilo Hospodinovo slovo skrze ústa Jeremjášova, dokud země nenahradila svůj odpočinek. Po celou dobu svého zpusťování odpočinula, až se naplnilo sedmdesát let.

Lv 25,3–5 říká, že země měla ležet úhorem každý sedmý rok. Lid však tento zákon nedodržel.

C. Babylonští podmanitelé budou souzeni (25,12–38)

25,12–29 Naděje na rychlý návrat byly tedy klamné. Po sedmdesáti letech Bůh zaměří svůj hněv proti Chaldejčům (Babyloňanům).

Symbolem kalicha s vínem má Jeremjáš vyhlásit Boží prchlivost nad Judou a dalšími národy, které má Nebúkadnesar rozdrtit, a nakonec i nad samotným Nebúkadnesarem (král Šéšaku). Svými prorockými vyjádřeními měl Jeremjáš těmto národům říct, že *musí* pít... z kalicha Božího hněvu. Jestliže Bůh trestá Jeruzalém jako první, národům se sotva podaří uniknout.

25,30–38 Tyto verše podtrhují hrůzu kalicha Božího prchlivého hněvu, vyjadřují přitom popisná básnická slova jako řev, křik, hukot. Vůdcové židovského stáda budou hořekovat, protože Hospodin zpusťoval jejich pastviny.

D. Jeremjášovo varování lidu (kap. 26)

26,1–11 Jeremjáš se má postavit na chrámové nádvoří a varovat lid, že pokud nebude činit pokání, Hospodin chrám opustí stejně, jako opustil Šílo.

(Všimněte si: *Podmíněná Boží zaslíbení* jsou závislá na Božím obměkčení, pokud člověk podmínky nesplní (v. 3). Bůh však nikdy nesleví, jedná-li se o jeho *nepodmíněné zaslíbení*.) Kněží, falešní proroci se cítili být Jeremjášem podráždění a ohrožovaní.

26,12–19 Jeremjáš svůj vzkaz nebojácně opakuje. Nato ho knížata a všechen lid brání a starší shromážděným připomínají, že také Micheáš statečně prorokoval za dnů dobrého krále a nebyl popraven.

26,20–24 Tyto verše mohou být argumentem druhé strany nebo mohou být prostě záznamem skutečnosti, že Jójakim nařídil popravit proroka Urijáše, který prorokoval totéž co Jeremjáš. Avšak Achíkamovi, synu Šáfánovu, se podařilo Jeremjáše vysvobodit, aby nebyl usmrcen.

E. Znamení jha (kap. 27)

27,1–11 Toto proroctví je datováno do doby vlády Jójakima (v. 1), ale zbytek kapitoly spadá do doby Sidkijášovy. Někteří to vysvětlují jako písařskou chybu. Do Jeruzaléma přišli poslové pěti pohanských králů, možná proto, aby uzavřeli dohodu proti Babylonu. Jeremjáš jim názorně na poutech a jhách vysvětluje, že na ně přijde jho Babylonu, a to až do doby, kdy Babylon bude poražen Médo-

-perskou říší. Pokud se mu nepodrobí, budou vyhlazeni – navzdory tomu, co říkají věštcí těchto národů.

27,12–22 Tento úsek vysvětluje Ryrieho poznámka o dávném zvyku, který se týkal židovského chrámu:

Dobyvatel obvykle bral modly porobeného národa k sobě do chrámu svého boha. Vzhledem k tomu, že židovství nemělo žádnou sochu Boha, byly odneseny chrámové nádoby.³⁰

Jeremjáš naléhá na Sidkijáše, aby se vzdal Babyloňanům a nevěřil falešným prorokům, kteří předpovídali, že nádoby Hospodinova domu se zase brzy dostanou zpět z Babyloňu. Jeremjáš říká, že proroci se snaží dokázat svou pravost prosbami, aby Bůh nedal nádoby ponechané v Jeruzalémě odvézt do Babyloňu. To je ale marné. Tyto nádoby budou do Babyloňu odvezeny a zůstanou tam až do konce zajetí, tedy sedmdesát let.

F. Chananjášovo falešné proroctví a smrt (kap. 28)

28,1–9 Prorok Chananjáš, syn Azúrův, falešně předpovídá, že babylonské zajetí skončí během... dvou let. Jeremjáš odpovídá, že by byl rád, kdyby to byla pravda, ale zároveň říká, že toto proroctví se nenaplní. Práví proroci stále předpovídali katastrofu, zatímco falešní proroci předpovídali pokoj.

28,10–17 Chananjáš zlomil dřevěné jho, které měl Jeremjáš na krku, a pronesl falešné proroctví. Jeremjáš odešel (v. 11). Kelly oceňuje, že prorok se takto stáhl:

Pánův služebník se nebude hádat. Tento muž, Jeremjáš, který stál jako bronzová hradba a odolával tváří v tvář králům, prorokům a kněžím, se nyní s prorokem Chananjášem nehádá.

Důvod jeho jednání je prostý. Jeremjáš vyjadřoval nesouhlas a varoval, dokud byla naděje na pokání nebo shovívající milost, ale jakmile svědomí přestalo působit, jakmile nastalo předstírání Hospodinova jména, prostě odchází. Nechává, aby sám Bůh rozsoudil mezi prorokem a prorokem. Jestliže má Jeremjáš pravdu, pak Chananjáš pravdu neměl.³¹

Bůh však položí na národy železné jho a budou sloužit babylonskému králi Nebúkadnesarovi. Chananjáš je označen jako prorok,

kteří lže, a slyší, že téhož roku zemře. Zemřel o dva měsíce později (srov. v. 1 – pátý měsíc a v. 17 – sedmý měsíc).

G. Jeremjášův vzkaz židovským zajatcům v Babyloňě (kap. 29)

29,1–9 Zde je dopis, který Jeremjáš... poslal zajatým v Babyloňě, radil jim, aby počítali s tím, že tam zůstanou dlouho, a varoval je, aby neposlušovali falešné proroky a věštee.

29,10–14 Hospodin slibuje, že babylonské zajetí skončí po sedmdesáti letech a všichni se pak vrátí do vlasti.

Verš 13 je povzbuzením pro všechny, kdo hledají Hospodina, někdy bez viditelného úspěchu:

Boží slovo k jeho lidu v Jeremjášově době je stále jeho pevné slovo pro lidi, kteří zhřešili a ztratili kontakt s Nekonečným. Bohatý poklad, který je cennější než všechno zlato, se nezískává povrchním náznakem zájmu. Bůh je vždycky dostupný. Touží po tom, aby všichni lidé vzhlíželi k němu a měli život. Jeho ruce jsou vždy otevřené a on laskavě zve každého, kdo se k němu obrátí. Zároveň je však pravda, že je potřeba pilně hledat. Kdo si uvědomí svou potřebu, kdo cítí, že dar od Boha uspokojuje, a začíná ho hledat, ten si může být jist zdárným výsledkem, pokud hledá celým srdcem. Z ruky milujícího Boha, který rád vítá své děti doma, potom získá očistění, pokoj, radost a vítězství.³²

29,15–32 Na rozdíl od toho, co říkali falešní proroci v Babyloňě, měl krále a lid v Jeruzalémě potkat meč, hlad a mor, protože neposlechli Boží slovo. Zlý úděl čeká dva falešné proroky – Achaba, syna Kólajášova, a Sidkijáše, syna Maasejášova, a také Šemajáše Nechalmského, který psal dopisy a vyčítal knězi v Jeruzalémě, že nesplnil svůj úkol, když měl zavřít Jeremjáše do vězení. Kněz Sefanjáš přečetl dopis Jeremjášovi. Ten nato prorokoval, že Šemajášova rodina bude vyhubena a nedočká se konce zajetí.

VI. Proroctví o obnově (kap. 30–33)

Kapitoly 30–33 obsahují zprávy o naději a vysvobození, jsou světlým místem knihy, která jinak obsahuje především soudy. Clyde Francisco tyto kapitoly charakterizuje takto:

Sotva byla kdy napsána více vzrušující slova, než jsou v této části Jeremjáše. I když se většina jeho poselství o budoucnosti týkala soudu a záhuby, mohl kázat, jak opravdu chtěl kázat. Do těchto kázání dal celé své srdce.³³

Návrat ze zajetí je pouze částečným naplněním; tyto kapitoly hledí dál k posledním časům, vzhlížejí ke konečné nápravě všech věcí.

Je to velmi důležitý úsek, protože obsahuje slavné pasáže o nové smlouvě, které prorokují o obnově izraelského národa. To se může naplnit teprve tehdy, až pomine „čas Jákobova soužení“ (velké soužení) podle 30,4–17. Bůh dodržuje své smlouvy, i když si to někteří nemyslí. Jeremjáš si má koupit pole, aby ukázal, že obnova je *jistá*.

A. Zajatci budou znovu shromážděni (kap. 30)

30,1–11 Izrael i Juda budou zase shromážděni. Napřed nastane čas Jákobova soužení (velké soužení), potom Bůh zlomí moc pohanů nad svým lidem. Zaslíbení, že jim Bůh vzbudí Davida jako krále, se obvykle chápe jako ustanovení Pána Ježíše z Davidova semene za krále. Někteří však vysvětlují, že jde skutečně o Davida, který vstane z mrtvých.

30,12–17 I když se utrpení národa zdá nevyčísitelné, Bůh jeho rány uzdraví a zpusťoš jeho nepřátele.

30,18–24 Tyto verše popisují idylický stav, který nastane v tisíciletém království. Poslední dva verše kapitoly líčí Boží soud nad bezbožnými; k němu dojde předtím, než sešle své požehnání na Izrael, jak je vidět v následující kapitole.

B. Země bude obnovena (31,1–30)

31,1–20 Slovy zvláštní Boží přízně Hospodin slibuje, že obnoví Izrael, tedy severní království. Lidé se vrátí z celého světa plní zpěvu, ne naříkání. Plačící Ráchel bylo obrazně vyjádření bolesti člověka, který viděl, jak zajatci odcházejí do vyhnanství. To ustane, až bude Izrael činit pokání a Bůh jim odpustí. Matouš cituje 15. verš v souvislosti s tím, kdy Herodes nechal zabít děti (Mt 2,18). Kelly poznamenává:

Je krásné vidět, že Duch svatý... spojuje tuto událost s úsekem o bolesti, ne o radosti... Mluvil pouze o tom, co se splnilo. Byl to hluboký zármutek, zvláště proto, že se to stalo v místě původu královské rodiny. Tam, kde by měla být největší radost, zavládl hluboký smutek. Narození Mesiáše mělo být v izraelské zemi signálem k všeobecné radosti. A radost by také nastala, kdyby Izrael věřil v Boha a jeho zaslíbení, Izrael však nevěřil. Navíc jelikož se lid nacházel v hanebné nevěře, na trůně seděl edómský uzurpátor. Proto v zemi vládlo násilí a klam a Ráchel plakala nad svými dětmi a nebyla k utišení, protože děti už nebyly... Duch svatý tedy cituje pouze tuto první část proctví, ale dále už ne.³⁴

31,21–22 Kající Izrael se bude vracet po cestách označených ukazateli a patníky. Dny jeho nevěrnosti pomínou, protože Hospodin vytvoří něco nového – žena se bude ucházet o muže. Ženu je zde Izrael a mužem Hospodin. „Tato předpověď“, píše Williams, „znamená, že panna izraelská přestane chodit tam a onde za modlami, ale bude hledat Immanuela a přilne k němu.“³⁵

Kelly, nepochybně věrohodný a oddaný biblista, vysvětluje, proč není správný obvyklý výklad verše 22:

Mezi církevními otci i duchovními je běžné aplikovat tento verš na narození Pána z panny Marie, ale toto proroctví s tím nemá nic společného. Žena, která krouží kolem muže, zdaleka není totéž, jako když panna krouží kolem syna a chová ho. Kroužení kolem muže nemá nic společného s narozením dítěte.³⁶

31,23–30 Také Juda a jeho města budou obnovena. V tomto okamžiku se Jeremjáš probudil ze sladkého snu. Judsko i Izrael budou znovu osídleny. Lidé budou trestáni za vlastní vinu, ne za hříchy svých otců.

C. Zjevení nové smlouvy (31,31–40)

31,31–40 Přicházejí dny, kdy Bůh s Izraelem a Judou uzavře novou smlouvu, ne jako v případě Zákona, ale bude to smlouva milosti. Lidé dostanou novou morální přirozenost a všichni budou znát Hospodina (viz Žd 8,8–13; 10,15–17).

Bůh uzavře novou smlouvu především s Izraelem a Judou (v. 31). Na rozdíl od Mojžíšova zákona je tato smlouva bez podmínek. Zdůrazňuje, co učiní Bůh, ne co musí udělat člověk. Ve verších 33–34 si všimněte, co všechno Bůh říká, že učiní. Ježíš je prostředníkem nové smlouvy, protože právě díky němu jsou tato požehnání zajištěna (Žd 9,15). Smlouva byla stvrzena jeho krví (L 22,20). Pro Izrael jako národ nabude účinnosti až při Kristově druhém příchodu. Mezitím z ní však mají prospěch jednotliví věřící – například jejich poslušnost je motivována milostí, ne Zákonem; Bůh je jejich Bůh a oni jsou jeho lid; Bůh už nepřipomíná jejich hříchy a nepravosti. Všeobecné poznání Hospodina čeká až na dobu milénia (v. 34a).

Ti, kdo se chtějí snažit vyhladit Izrael z povrchu země, udělají dobře, když se poučí z veršů 35–36. Izrael přestane být národem, pouze pokud přestanou platit pravidla pro Slunce, Měsíc, hvězdy a moře. Jeruzalém bude v budoucnosti obnoven a území známá jako nečistá budou „svatá Hospodinu“.

D. Znovuvybudování města (kap. 32)

32,1–5 V té době však město obléhali Babyloňané. Za to, že Jeremjáš předpovídal Babyloňanům úspěch, jej Sidkijáš uvěznil na nádvoří stráží. Ve 4. verši je jedno ze tří proctví vynesných o Sidkijášovi. Zde je napsáno, že uvidí babylonského krále... tváří v tvář. V Ez 12,13 čteme, že neuvidí Babylon a že v Babyloně zemře. Tato zdánlivě rozporná proctví se naplnila takto: V Riblé, v zemi Chamátu (2Kr 25,7) Nebúkadnesar vyloupil Sidkijášovi oči. Sidkijáš byl potom odveden do Babylonu, ale Babylon neviděl (měl vyloupenuté oči) a tam zemřel.

32,6–25 Prorok poslechl Boha v tom, že od svého bratrance Chanameela koupil za sedmáct šekelů stříbra pole v Anatótu. (Chanameel mu je nabídl.) To bylo pro lid ujištěním, že Bůh je přivede z Babylonu zpět. Obě listiny dostal Bárúk, aby je uchoval v hliněné nádobě. Jeremjáš vidí Babyloňany, jak obléhají Jeruzalém, a tak se diví, proč mu Bůh řekl, aby kupoval pole v Anatótu.

32,26–44 Hospodinova odpověď Jeremjá-

šovi je klasická: „Hle, já jsem Hospodin, Bůh veškerého těla. Cožpak je pro mě nějaká věc nesnadná?“ (v. 27).

I když Bůh kvůli modlářství Jeruzalém zničí, přece jen později svůj lid shromáždí a bohatě mu požehná. Majetek se bude kupovat a prodávat, a tak listiny o poli v Anatótu budou v onen den stále platné.

E. Připomenutí smlouvy (kap. 33)

33,1–16 Když byl Jeremjáš ještě na nádvoří stráží, Hospodin mu dal další úžasné zaslíbení týkající se obnovy Izraele a Judy – země bude znovu osídlena radostnými lidmi; hory budou plné stád a nejlepší ze všeho: Davidovi vyraší spravedlivý Výhonek. Jeruzalému se bude říkat: Hospodin je naše spravedlnost. Hospodin dá své jméno obnovenému Izraeli, stejně jako je muž dává své nevěště a jako Kristus církvi (1K 12,12).

33,17–26 Boží zaslíbení o věčném trvání davidovského království a levitského kněžství bude stejně neměnné jako Boží smlouva se dnem a nocí. Někteří lidé obviňovali Boha, že opustil své dvě čeledi – Izraele a Judu, a proto pohrdali Židy jako vyvrheli, jako by nebyli lidé. Hospodin reaguje tím, že smlouva s jeho lidem je neměnná jako zákony přírody. Davidových potomků bude nesčetně jako nebeských zástupů a jako mořského pisku.

VII. Historická část (kap. 34–45)

A. Pád Judy a Jeruzaléma (kap. 34–39)

1. Předpověď o zajetí Sidkijáše (kap. 34)

34,1–7 Když Babyloňané obléhali Jeruzalém, Jeremjáš dostal příkaz, aby králi Sidkijášovi řekl, že bude odveden do zajetí a v Babyloně zemře – ale ne mečem.

34,8–22 V jednu dobu během obléhání král Sidkijáš přiměl lid, aby všichni otroci byli propuštěni na svobodu, možná proto, aby pomáhali bránit město. Když se později nepřítel na čas stáhl pod tlakem ze strany Egypta (37,1–10), lidé zase přivedli všechny otroky zpět! Tak zhanobili Boží jméno, protože porušili slib, který před ním uzavřeli. Bůh tedy vyhlásil, že je propustí „na svobodu“ meči, moru

a hladu. Ti, kdo smlouvu, že propustí otroky (v. 15), stvrdili obětováním telete na chrámovém nádvoří a potom slib porušili, budou vydáni svým nepřátelům ke krutému vyhlazení. Bude zajat také sám Sidkijáš a jeho knížata. Babyloňané se vrátí a město vypálí ohněm.

2. Odměna Rekábejcům za poslušnost

(kap. 35)

35,1–11 Jeremjáš poslechl Hospodina, pozval Rekábejce... do Hospodinova domu a nabídl jim k pití víno. Rekábejci zdvořile odmítli, protože respektovali pokyn svého otce. Odmítli také stavět domy, osívat pole, osazovat nebo vlastnit vinice. (Postupem Chaldejců byli donuceni žít v Jeruzalémě.) Uchovali si charakter poutníků. To je příklad!

35,12–19 V kontrastu s nimi byli obyvatelé Judska. Boha neposlouchali a budou potrestáni. Rekábejci budou odměněni tak, že po jejich otci nebude vyhlazen muž, který by stál před Hospodinem. Rekábejci nesli jméno po Rekábovi, jehož syn Jónadab aktivně pomáhal Jehúovi, když v roce 841 př. Kr. potlačoval uctívání Baala v severním království. Jednalo se o nomádský kmen z potomků Kénijců (1Pa 2,55), kteří se připojili k Judovi a žili mezi ním, ale zachovali si odlišný způsob života (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Některí mají za to, že Rekábejci asimilovali s kmenem Lévi a takovým způsobem se naplnilo Boží zaslíbení. Dnes nejsme schopni Rekábejce identifikovat, ale věříme, že v miléniu vyjde najevo, o koho se jedná.

3. Král Jójakím spálí Jeremjášův spis

(kap. 36)

36,1–10 Ve čtvrtém roce krále Jójakíma dal Hospodin Jeremjášovi příkaz, aby sepsal všechna proroctví, která již vyslovil. Diktoval je Bárukovi a ten je o rok později četl veřejně v chrámě. Nemáme vysvětlení, proč tam nemohl jít sám Jeremjáš. V té době ještě nebyl ve vězení, ale nepochybně byl sledován.

36,11–19 Když Míkajáš... uslyšel tato proroctví, okamžitě to oznámil knížatům. Ta zase zavolala Báruka a požádala ho, aby jim proroctví přečetl. Potom řekla Bárukovi, že

on a Jeremjáš by se měli schovat, aby nikdo nevěděl, kde jsou.

36,20–26 Jakmile to knížata na dvoře oznámila králi (Jójakímovi), nechal si svitek přinést. Když mu ho Jehudí předčítal, král svitek (Boží slovo) po kouscích odřezával a házel do ohně – dokonalý obraz toho, co dělají s Božím slovem liberálové a racionalisté. Nakonec byl celý svitek spálen – byť proti tomu tři knížata protestovala. Král nechal hledat Báruka a Jeremjáše, ale Hospodin je ukryl.

36,27–32 Když král svitek spálil, Jeremjáš nechal proroctví napsat znovu a přidal část o hrozném údělu Jójakíma! Skutečnost, že Jójakín byl Jójakímův syn a následník (2Kr 24,6), jako by činila kletbu ve verši 30 neplatnou. To se obvykle vysvětluje tím, že Jójakín kraloval pouze tři měsíce, tedy tak krátce, že to nemělo význam.

4. Jeremjáš uvězněn a Sidkijášovo vyptávání

(kap. 37–38)

37,1–10 I když král Sidkijáš, Nebúkadnesarův vazal, na Jeremjášova slova nedbal, přesto jej požádal, aby se za něj a jeho stoupence modlil. Když Judsku přicházela na pomoc egyptská armáda, Chaldejci (Babyloňané) odtáhli od Jeruzaléma a šli je odrazit. Jeremjáš poslal Sidkijášovi vzkaz, že Babyloňané se vrátí a Jeruzalém dobudou. Dokonce i kdyby Sidkijáš dokázal chaldejskou armádu pobít a zůstali by jen skolení, i těm by se podařilo město vypálit.

37,11–21 Když Jeremjáš kvůli osobní záležitosti vycházel z Jeruzaléma, byl v bráně zatčen, obviněn, že chce zběhnout k Chaldejcům, a uvězněn v kobce. Po mnoha dnech si ho Sidkijáš zavolal a zeptal se ho na Hospodinovo slovo. Jeremjáš mu nebojácně oznámil, že Babyloňané město dobudou a krále zajmou. Potom požádal o propuštění z vězení a král jeho žádosti vyhověl. Od té chvíle byl na nádvoří stráží.

38,1–13 Jeremjáš byl vhozen do bahnitého vězení, protože radil lidu, aby z města utekl a vzdal se Babyloňanům. Sidkijáš otevřeně vyjádřil svou slabost: Nedokázal zlomit moc knížat a proroka před nimi uchránit. Etiopskému eunuchovi se podařilo ho pomoci lan

a starých hadrů vytáhnout a vrátit na nádvoří stráží.

38,14–20 Když král Sidkijáš hledal u Jeremjáše radu a sliboval mu za to imunitu, Jeremjáš mu řekl, aby se obléhajícímu vojsku vzdal, a ujistil ho, že Židé, kteří už přeběhli, ho nevydají, aby se mu posmívali.

38,21–23 Jestliže se Sidkijáš obléhatelům nevzdá, ženy v paláci ho v přítomnosti jejich babylonských podmanitelů zesměšní a připomenou mu, jak ho jeho blízcí přátelé mátlí a nakonec opustili. Také královny ženy, děti i sám král budou zajati a Jeruzalém bude vypálen.

38,24–28 Sidkijáš požádal Jeremjáše, aby nikomu neříkal, o čem spolu mluvili, ale aby prostě řekl, že žádal, aby nemusel zpátky do vězeňské kobky. Knížata skutečně přišla a ptala se; Jeremjáš jim odpověděl, jak si přál Sidkijáš. Je zde zřejmá otázka etiky Jeremjášovy odpovědi. Byla to pravda, polopravda, nebo úplná lež? To, co řekl, bylo zřejmě pravdivé, ale necítil povinnost říci všechno, co věděl. Jeremjáš zůstal na nádvoří stráží až do pádu Jeruzaléma.

5. Pád Jeruzaléma (kap. 39)

39,1–10 Když Babyloňané Jeruzalém roku 586 př. Kr. dobyli, pokusili se Sidkijáš, jeho synové i bojovníci uprchnout, ale byli chyčeni a přivedeni do Ribly. Královi synové byli pobiti, jemu samému Chaldejci vyloupli oči a odvedli ho do zajetí. Město bylo zbořeno a v zemi zůstal pouze chudý lid.

39,11–14 Babylonský král Nebúkadnesar dal prostřednictvím velitele tělesné stráže Nebúzaradána pokyn, aby se s Jeremjášem zacházelo slušně. Prorok byl tedy propuštěn z nádvoří stráží a svěřen Gedaljášovi.

39,15–18 Etiopskému eunuchovi Ebedmekovi³⁷ Bůh už dříve slíbil bezpečí. Předpokládá se, že v té době byl propuštěn. Verše 15–18 spadají chronologicky za 38,13.

B. Události v Judsku po pádu Jeruzaléma (kap. 40–42)

1. Jeremjáš u místodržitele Gedaljáše (kap. 40)

40,1–6 Když dal Nebúzaradán, velitel chaldejské tělesné stráže, Jeremjášovi na

výběr, zda chce jít do Babylonu nebo zůstat v zemi pod Gedaljášovou správou, Jeremjáš váhal. Nebúzaradán postřehl jeho nerozhodnost, a tak ho poslal zpět ke Gedaljášovi a zaopatřil ho jídlem a darem na cestu. To, že velitel použil označení „Hospodin, tvůj Bůh“, může souviset s tím, že znal židovský slovník nebo to mohlo být proto, že mu to tak Bůh nadiktoval.

40,7–10 Když potom všichni velitelé judských vojsk, kteří byli ještě v poli, uslyšeli, že Gedaljášovi byla svěřena správa nad těmi, kdo přežili, přišli za ním do Mispy, která nyní byla hlavním městem babylonské provincie Judsko. Gedaljáš je vyzval, aby se podřídili chaldejské vládě a pokračovali ve své obvyklé práci s tím, že on je bude před Chaldejci zastupovat.

40,11–16 Jiní židovští uprchlíci přišli ke Gedaljášovi z Moábu, Amónu, Edómu a jiných zemí a vrátili se k běžné činnosti. Jóchanan a další varovali Gedaljáše, že amónský král Baalis poslal Jišmaela, aby ho zabil. Dokonce mu nabídli, že Jišmaela tajně zabijí. Naneštěstí Gedaljáš pouze Jóchanana obvinil, že Jišmaelovi křivdí.

2. Místodržitel Gedaljáš zavražděn (kap. 41)

41,1–9 Jišmael a jeho deset mužů zabili Gedaljáše a jeho lidi, zřejmě proto, že Jišmael nesouhlasil s Gedaljášovým vyjednáváním s Babyloňany, nebo proto, že chtěl sám vládnout, vždyť pocházel z královské rodiny. Jišmael předstíral soustrast a potom zabil také sedmdesát truchlících, kteří přišli ze Šekemu, aby přinesli oběť na místo zbořeného chrámu; potom naházeli jejich těla do jámy. Ušetřil deset mužů, kteří měli ukryté zásoby potravin, a tak si zachránili život.

41,10–18 Jóchanan a jeho bojovníci zachránili ostatní, včetně zajatých králových dcer, a uprchli do Betléma; měli v úmyslu utéct do Egypta, protože se obávali postihu ze strany Chaldeců. Jišmael a osm mužů s ním... mezitím utekli k synům Amónovým.

3. Bůh zakazuje útek do Egypta (kap. 42)

42,1–6 Jóchanan a jeho obávaní společníci požádali Jeremjáše, aby od Hospodina

zjistil, co mají dělat. Když Jeremjáš souhlasil, oni slíbili, že poslechnou, ať jim řekne cokoli.

42,7–22 Po deseti dnech přišla odpověď: „Nechodte do... Egypta, ale zůstaňte v této zemi.“ Pokud zůstanou, Bůh jim dá zdar. Pokud utečou, pak je všechny hrozby, kterých se bojí v Judsku, zastihnou v Egyptě. Ale zdá se, že tito lidé byli už předem rozhodnutí, že půjdou do Egypta, proto jim Jeremjáš na rovinu řekl, že je tam potká pohroma.

Totéž často dělají současní křesťané: prosí Boha o vedení – často hledají radu u rodičů, učitelů ve sboru, u starších, pastorů a dalších – ale už jsou rozhodnutí, co chtějí udělat. Takové „hledání rady“ je však jen pro vylepšenou image u druhých.

C. Jeremjáš a pozůstatek v Egyptě (kap. 43–44)

43,1–7 Jóchanan a další obvinili Jeremjáše ze lži a z toho, že byl naveden Bárukem. Potom vzali všecken lid včetně Jeremjáše a Báruka a šli do Egypta.

43,8–13 V Tachpanchésu v Egyptě Hospodin přikázal Jeremjášovi, aby ukryl několik velkých kamenů... v maltě v cihlové dlažbě při vstupu do faraonova paláce. Potom prorokoval, že Nebúkadnesar vpadne do Egypta a svůj trůn postaví nad schovanými kameny. Ti, kdo nezemřou hladem, morem nebo mečem, budou odvedeni do zajetí. A egyptští bohové budou spáleni.

44,1–14 V této kapitole je poslední význam, který máme o Jeremjášově pobytu v Egyptě. Předpokládá se, že tam zemřel.

Jeremjáš připomněl svým krajanům, že všechny pohromy přišly jako důsledek modlářství. Oni se však přesto klaní modlám v Egyptě. Proto budou úplně zničeni, kromě několika uprchlíků se nikdo do Judska nevrátí.

44,15–30 Lidé však nechtěli Jeremjáše poslouchat, tvrdili, že se jim daří lépe, když slouží královně nebes. Tohoto falešného modlářství se dopouštěli jak muži, tak ženy. A prorok jim opět říká, že modlářství bylo příčinou jejich trápení a že pro svůj hřích přicházejí o právo vzývat Hospodinovo jméno.

To je hrozný soud! Budou potrestáni tak, že to pocítí, a egyptský král, na kterého spoléhali, bude poražen.

D. Hospodinův vzkaz Bárukovi (kap. 45)

45,1–5 Tato kapitola byla napsána za vlády krále Jójakíma a chronologicky tedy spadá před 44. kapitolu. Snad ji můžeme zařadit za úsek 36,1–8. Je to vzkaz k potěšení Báruka, který byl ustrašený kvůli soudům, které visely nad Judskem. Možná také prožíval zklamání, protože mizely jeho naděje na vysoké postavení. Bůh má právo povýšit i svrhnout dolů. Báruk nemá pro sebe ani pro Judsko hledat velké věci, ale má se spokojit s tím, že si zachránil život, a má splnit každý přidělený úkol, byť jakkoli podřadný. Kelly poznamenává:

Velké poučení pro Báruka spočívá v tom, že v den soudu je správný postoj pro svaté a pro Boží služebníky nehledat vlastní výhody ... Svati by se vždy měli vyznačovat skromným postojem, ale ve zlých dnech je to jediná jistota. Z morálního pohledu je pokora vždy správná, ale zároveň je to to jediné, co nás uchrání před soudem. Nemluví o Božím posledním soudu, ale o soudech, které se dějí na tomto světě. Zdá se mi jasné, že Báruk to zatím neuměl a nyní se to měl naučit. Toto prorocké slovo k němu zaznělo dříve – ve čtvrtém roce krále Jójakíma.³⁸

VIII. Proroctví proti pohanským národům (kap. 46–51)

V následujícím úseku Jeremjáš krásně poeticky vyjadřuje varování týkající se zkázy a soudu. Prorokuje proti devíti národům: Egyptu, Pelišteji, Moábu, Amónovi, Edómu, Damašku, Arábii (Kédaru a Chasóru), Élamu a Babylonu. Tyto národy jsou vyjmenovány geograficky, tedy od západu na východ. Tematicky tato proroctví patří za Jr 25,13. Naplnila se po dobytí Jeruzaléma. Babylon bude zničen a zpustošen, ale Izrael bude vykoupen. Toto proroctví o Babylonu je pravděpodobně již naplněno, i když někteří biblisté předpokládají jeho obnovu³⁹ a následnou zkázu. Povstáním Médů se zabývá Jr 51,1–24.

A. Proroctví proti Egyptu (kap. 46)

46,1–12 Kapitola 46 je píseň zabývající se Egyptem a začíná několika proroctvími týkajícími se pohanských národů. Vidíme armádu, jak se připravuje do boje a potom rychle ustupuje. Armádou je Egypt, ale ta je složená hlavně z najatých vojáků z Etiopie, Libye a Lýdie. K této porážce došlo u Karkemíše roku 605 př. Kr.

46,13–19 Dále dostává Egypt upozornění, aby se připravil na invazi a zajetí. Když do země vpadne Nebúkadnesar, stateční najatí žoldáci budou padat jeden přes druhého a pak se rozhodnou vrátit se domů. Faraonovi se bude říkat „Prázdný zvuk“, prostě jen hukot. Pak přítomní Chaldejci, kteří budou čnit jako hory Tábor a Karmel, vyřknou pro Egyptany úděl zajetí.

46,20–24 Babylonský střelec bude píchat krásnou egyptskou jalovici i jejich najaté žoldáky, kteří se podobají neukázným vykrmeným telatům, a ti budou ve zmatku ustupovat. Zvuk Egypta prchajícího před nepřítelem bude jako syčící prchající had. Vojska přijdou s válečnými sekerami, skácejí Egyptany jako hustý les, i když jich je víc než kobylek v hejnu. Egypt bude zhanoben.

46,25–28 Hospodin ztrestá Amóna v No (boha slunce ve starověkých Thébách), faraona a Egypt s jeho bohy a králi. Ale potom bude Egypt zase osídlen. Také Izrael se vrátí do své země a bude si užívat pokoje a bezstarostnosti.

B. Proroctví proti pelištejské zemi (kap. 47)

Pelištejci budou rozdrčení babylonským vpádem ze severu. Budou odříznuti od Týru a Sidónu; jejich velká města Gaza a Aškalón se ponoří do naříkání. Srazí je Hospodinův meč.

C. Proroctví proti Moábovi (kap. 48)

48,1–10 Také Moába čeká babylonský vpád. Jeho města budou zničena. Všude v zemi je slyšet křik zkázy. Lidé mají před ničitelem prchat. Marně spoléhali na své dílo a poklady; teď půjde jejich národní bůh Kémoš do zajetí spolu s nimi. Desátý verš je kletba nad ničitelem, pokud nebude ničit důkladně.

Může to být také varování pro nás, abychom práci pro Pána nedělali ledabyle a abychom vyhlašovali celou Boží radu bez ohledu na to, jak je to mezi lidmi nepopulární.

48,11–27 Moáb měl poklidnou historii, ale jeho charakter to neupevnilo. Byl jako nové víno, které se nikdy nepřelávalo z nádoby do nádoby, aby se odstranil kal, a proto se stal nepoživatelným. Chaldejci teď zničí všechno, na co národ spoléhá. Moáb bude kvůli Kémošovi zhanoben, stejně jako Izrael prožil hanbu kvůli zlatému teleti v Bét-elu. Prázdné chvástání se změnilo v žalozpěvy. Všechny opory padly, lid prchá, země je zničena. Města na rovině jsou v troskách. Moáb se posmíval Izraeli, a proto bude opojen Božím hněvem.

48,28–39 Kdysi pyšný lid má teď utíkat do odlehklých úkrytů. Všichni znali jejich povýšenost a drzost, ale teď Bůh upřímně nařiká nad jejich zničenou úrodou a nad tím, že přišli o radost a spokojenost. Z Moábu stoupá zoufalý pláč, když Bůh hrozí, že s tímto modlářským národem skončí. Hospodin se znovu rmoutí kvůli mužům Kir-cheresu, kteří přišli o své bohatství. Mezi moábským lidem vládne všeobecný nářek.

48,40–47 Babylon se snese střežhlav dolů jako orel a způsobí hrůzu a zkázu. Nebude možné uniknout. Ale i když lid půjde do zajetí, v posledních dnech se znovu vrátí.

D. Proroctví proti Amónovi (49,1–6)

Poté, co kmeny Rúben a Gád odešli do zajetí, Amónci zaujali jejich území. Budou potrestáni za svou pýchu a soběstačnost, ale jako národ nebudou vyhlazeni.

E. Proroctví proti Edómu (49,7–22)

49,7–22 Edóm se chlubil svou moudrostí a svým nedobytným postavením ve skalních útesech, ale Bůh vyhlásil, že bude bez obyvatel. Williams komentuje: „První část 12. verše se týká Izraele, druhá část Edómu. Jestliže musí být Boží děti potrestány za hříchy, čím více ti, kdo nejsou jeho děti!“⁴⁰ Edóm nemá žádné zaslíbení o obnově.

F. Proroctví proti Damašku (49,23–27)

Damašek (Aram, Sýrie) je určen ke zkáze.

Jeho mladíci padnou na ulicích, všichni vojáci budou pobiti a Damašek vypálen. Verš 25 jsou možná slova některého obyvatele, které zde Hospodin cituje, jako by je sám řekl, což naznačuje velké písmeno v NKJV.⁴¹

G. Proroctví proti Kédaru a Chasóru (49,28–33)

49,28–29 Nomádký národ Kédarců (Arabové) bude poražen Babyloňany.

49,30–33 Chasór, který bydlí nechráněný, bude napaden Nebúkadnesarem. Tak přijde o své poklady a zůstane po něm spoušť.

H. Proroctví proti Élamu (49,34–39)

49,34–39 Élam (Peršané) bude rozprášen po celé zemi, ale Hospodin jej v posledních dnech přivede zpět. Postaví svůj trůn v Élamu v tom smyslu, že tam bude vládnout jako soudce.

I. Proroctví proti Babylonu (kap. 50–51)

50,1–16 Tato a následující kapitola se zabývají Božím soudem nad Babylonem. Proroctví se částečně týkají dobytí Babylonu Médy, ale jejich konečně naplnění je stále ještě v budoucnosti.

Jeremjáš se o Babylonu zmiňuje 164krát, je to víc než polovina všech zmínek v Bibli. Tato země bude dobyta ze severu. Když prorok mluví o soudu nad Babylonem, šestkrát potom předpovídá požehnání pro Izrael a Judu; první z nich je ve verších 4–7. Židé v zajetí jsou první ze zajatců, kteří se mají vydat na cestu zpět do svých zemí, protože Babylon bude zpusťšen. V dobývací armádě bude zastoupeno několik národů. Jedenáctý verš je adresován chaldejskému vojsku. „Vaše matka“ je národ jako takový. K diskusi o určitých problémech souvisejících se zkázou Babylonu viz komentář k Iz 13,14–22.

50,17–34 Zaplašená ovce Izraele se vrátí na úrodnou zemi a bude jí odpuštěno. Boží hněv proti Babylonu je popsán ve verších 21–32 a potom si Bůh vzpomněl Izrael a Judu.

50,35–46 Obyvatele Babylonu čeká zkáza mečem. Dobyvatel město zpusťší a zprávu o tom bude slyšet mezi národy. Slova veršů 41–43 a 44–46, která se dříve vztahovala na

Judu a Edóm (6,22–24 a 49,19–21), nyní platí pro Babylon.

51,1–19 Bůh pošle na Babylon ničitele (Léb-Kamaj je kódové slovo, které znamená „srdce (nebo střed) těch, kdo povstávají proti mně“), které nebude nikoho šetřit. To bude důkaz, že Bůh neopustil Izraele a Judu. Použil Babylon jako zlatý kalich soudu, aby se národy potácely. Nyní poznají Hospodinovu odplatu. Ve verších 9–10 mluví židovští zajatci v Babyloně za národy, které si Babylon podmanil. Boží velikost kontrastuje s modlami. Pravý Bůh je Bůh Izraele a Judy.

51,20–37 Verše 20–23 jsou adresovány Médům, verš 24 oslovuje pravděpodobně Judsko. Verš 25 se potom zase vrací k Babylonu („horo ničiteli“). Stane se místem trvalé zkázy, bez obyvatele, hromadou sutin, doupětem divoké zvěře. Ve verších 34–35 mluví obyvatelé Judska a Jeruzaléma.

51,38–44 Tyto verše se částečně naplnily v roce 539 př. Kr. Tehdy Médové dobyli Babylon, když Belšasar a jeho dvořané hodovali a pili (Da 5). Město však v té době nebylo vyplněno. Moře znamená další dobyvatele v budoucnosti.

51,45–51 Židovští zajatci byli předem varováni, aby město opustili před jeho dobytím a co nejdříve se vrátili do Jeruzaléma.

51,52–58 Hrdé město padne, jeho vyřezávané sochy budou zničeny, vychloubání utichne, vůdcové budou pobiti a hradby srovnány se zemí.

51,59–64 Jeremjáš přikazuje Serajášovi, aby tato zapsaná proroctví proti Babylonu vzal s sebou do zajetí. Až je přečte, má spis utopit v Eufratu – to znázorňuje pád Babylonu. Chronologicky patří tyto verše ke kapitole 29.

XI. Závěr: Pád Jeruzaléma (kap. 52)

Poslední kapitola proroka Jeremjáše je historická, vypravuje o dobytí Jeruzaléma a o zajatcích.

52,1–16 Ve verších 1–11 se opakuje zpráva o posledních dnech krále Sidkijáše. Verše 12–16 znovu popisují zkázu Jeruzaléma.

52,17–23 Následuje podrobný seznam chrámového náčiní, kterého se Babyloňané zmocnili a odnesli je.

52,24–27 Velitel tělesné stráže vzal z Jeruzaléma sedmdesát čtyři mužů a předvedl je k babylonskému králi, který je v Rible zabil.

52,28–34 Ostatní byli ve třech deportacích odvedeni do zajetí. V třicátém sedmém roce zajetí judského krále Jójakína jej babylonský král vyvedl z vězení a laskavě se o něho staral až do jeho smrti.

Tato prorocká kniha se utápí v soudu a slzách a končí poznámkou o vlídnosti. Neměli bychom si myslet, že se jedná jen o „hebrejskou historii“, která je na mnoha místech napsaná předem jako proroctví. To *určitě* je, tím si buďme jisti. Ale Jeremjášova kniha je součástí Božího slova, které je vždy svěží a vždy aktuální. Zhruba před třemi sty lety shrnul anglický komentátor Matthew Henry duchovní poučení z Jeremjáše pro nás takto:

A nyní při celkovém pohledu, když srovnáváme proroctví a historii této knihy, můžeme se obecně vzato naučit tomuto: (1) Není nic nového, když církve i vysoce vážené osobnosti degenerují a charakterem upadají. (2) Bezbožnost vede ke zkáze těch, kdo jí dávají prostor. Pokud z ní lidé nečiní pokání a bezbožnost neopouští, pak určitě oni sami skončí jako trosky. (3) Povrchní vyznávání a výsady nejen vrší vymlouvání na hřích s tím, že ho žádná zkáza nečeká, ale zároveň obojí – hřích i zkázu – ještě zhoršuje. (4) Žádné Boží slovo nepadne na zem, ale všechny předpovědi se naplní. Lidská nevěra nezruší Boží hrozby ani sliby. Boží spravedlnost a pravda jsou zapsány krví, a to pro usvědčení nebo pro zmatení těch, kdo si z jeho varování tropí žerty. Nemylte se, Bohu se nikdo nebude posmívat!⁴²

Poznámky

¹ (Úvod) Viz např. 10,23–24; 11,18–12,6; 15,10–21; 17,14–18; 18,18–23; 20,7–18.

² (Úvod) To znamená, že působil za vlády pěti králů: Jóšijáše, Jóachaza, Jójakíma, Jójakína (nazývaného také Jekonjáš nebo Konjáš) a loutkového krále Sidkijáše.

³ (1,1–10) William Kelly, *Jeremiah: The Tender-Hearted Prophet of the Nations*, str. 9.

⁴ (2,1–3) Kyle M. Yates, *Preaching from the Prophets*, str. 139.

⁵ (5,20–31) Kelly, *Jeremiah*, str. 20.

⁶ (6,27–30) Yates, *Preaching*, str. 141.

⁷ (7,5–15) Vykopávky ukazují, že Šílo bylo zničeno kolem roku 1050 před Kristem. To by bylo v době, kdy Pelištejci odnesli truhlu smlouvy (1S 4,11). Samotný Mojžíšův stánek přežil Šílo a později byl postaven v Gibeónu (2Pa 1,2–3).

⁸ (7,16–26) Poté, co se křesťanství stalo státním náboženstvím Římské říše, byly sbory zaplaveny hordami neobrácených pohanů, kteří přinášeli své pohanské představy. Používání tohoto pohanského titulu „královna nebes“ ve vztahu k panně, matce našeho Pána (která je bezpochyby hodna velké cti) by skromná „služebnice Páně“ (L 1,38, ČEP) naprosto odmítala.

⁹ (9,1–11) Yates, *Preaching*, str. 143.

¹⁰ (9,23–24) G. Herbert Livingston, *Jeremjah*, Wesley Bible, str. 1100.

¹¹ (9,25–26) Jedná se o alternativní překlad obratu „všichni, kdo bydlí v nejzadnějším koutě“ (BKR).

¹² (10,1–5) Yates, *Preaching*, str. 144.

¹³ (13,1–11) *New Scofield Reference Bible*, New King James Version, str. 784–785

¹⁴ (13,12–14) R. K. Harrison, *Jeremiah and Lamentations*, str. 99–100.

¹⁵ (13,24–27) Tamtéž, str. 101.

¹⁶ (14,1–6) *New Scofield*, NKJV, str. 785.

¹⁷ (15,19–21) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 243.

¹⁸ (16,1–9) Kelly, *Jeremiah*, str. 43–44.

¹⁹ (17,1–11) „Zmínka o koroptvi odpovídá lidové představě, že sedí na vejcích cizích ptáků“ (Harrison, *Jeremiah*, str. 107). V poznámce pod čarou na téže straně ovšem Harrison říká, že „by se to mohlo týkat některého druhu ze stepokurovitých (*Pteroclididae*)“.

²⁰ (17,1–11) Tamtéž, str. 106.

²¹ (17,1–11) Matthew Henry, *Jeremiah*, v Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible, IV: 519–520.

²² (17,19–27) Irving L. Jensen, *Jeremiah, Prophet of Judgment*, str. 59.

²³ (18,13–17) C. F. Keil, *Jeremiah*, v Biblical Commentary on the Old Testament, XIX:300.

²⁴ (21,1–7) Kelly, *Jeremiah*, str. 47.

- ²⁵ (22,24–30) Charles H. Dyer, *Jeremiah*, in Bible Knowledge Commentary, I:1158.
- ²⁶ (23,1–8) Kelly, *Jeremiah*, str. 48–49.
- ²⁷ (23,1–8) Jiná jsou: *Jahve-Jireh* (Hospodin opatří – Gn 22,13–14), *Jahve-Rafa* (Hospodin, který tě uzdravuje – Ex 15,26), *Jahve-Nissí* (Hospodin moje korouhev – Ex 17,8–15), *Jahve-Šalóm*, (Hospodin je pokoj – Sd 6,24), *Jahve-Ró`i* (Hospodin je můj pastýř – Ž 23,1) a *Jahve-Šámmá* (Hospodin tam přebývá – Ez 48,35).
- ²⁸ (23,30–32) Yates, *Preaching*, str. 146.
- ²⁹ (23,33–40) Hebrejské slovo (*massa*) může znamenat buď „břemeno“ nebo „výnos“. Ryrie to označuje jako „obvyklé slovo pro závažnou prorockou výpověď“ (srov. Na 1,1; Abk 1,1), in Ryrie Study Bible, New King James Version, str. 1182.
- ³⁰ (27,12–22) Charles C. Ryrie, ed., *The Ryrie Study Bible*, NKJV, str. 1187.
- ³¹ (28,10–17) Kelly, *Jeremiah*, str. 67.
- ³² (29,10–14) Yates, *Preaching*, str. 146–147.
- ³³ (kap. 30–33 úvod) Clyde T. Francisco, *Studies in Jeremiah*, str. 107.
- ³⁴ (31,1–20) Kelly, *Jeremiah*, str. 75, 76.
- ³⁵ (31,21–22) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 552.
- ³⁶ (31,21–22) Kelly, *Jeremiah*, str. 77.
- ³⁷ (39,15–18) Jeho jméno znamená „králův služebník“.
- ³⁸ (kap. 45) Kelly, *Jeremiah*, str. 94.
- ³⁹ (kap. 46–51, Úvod) V době prací na tomto komentáři (1990), začal Irák za vlády Saddáma Husajna skutečně obnovovat Babylon, který leží na iráckém území.
- ⁴⁰ (49,7–22) Williams, *Student's Commentary*, str. 563.

- ⁴¹ (49,23–27) Hebrejščina nerozlišuje velká a malá písmena, jejich rozlišování je vždy na překladatelích.
- ⁴² (52,28–34) Henry, *Jeremiah*, IV:711.

Bibliografie

- Dyer, Charles A. „Jeremiah and Lamentations“. In *The Bible Knowledge Commentary*. Old Testament. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.
- Feinberg, Charles L. *Jeremiah: A Commentary*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1982.
- Francisco, Clyde T. *Studies in Jeremiah*. Nashville: Convention Press, 1961.
- Harrison, R. K. *Jeremiah and Lamentations*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1973.
- Henry, Matthew. *Jeremiah*. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 4. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Jensen, Irving L. „Jeremiah and Lamentations“. In *Everyman's Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1974.
- Keil, C. F. *Jeremiah–Lamentations*. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 19, 20. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.
- Kelly, William. *Jeremiah: The Tender-Hearted Prophet of the Nations*. Charlotte: Books for Christians, n. d.
- von Orelli, Hans Conrad. *The Prophecies of Jeremiah*. Reprint. Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1977.

Pláč Jeremjášův

Úvod

„... tiše připomíná, že hřích – přes všechnu přitažlivost a vzrušení – s sebou nese těžké břemeno bolesti, smutku, ubohosti, jalovosti a trápení. Je to druhá strana mince postojte, jezme, pijme a užívejme si“

Ch. R. Swindoll

I. Jedinečné místo v kánonu

Tato krátká kniha se jmenuje „Pláč“ v řečtině, latině i angličtině. Židé se na ni odkazují prvním hebrejským slovem 1., 2. a 4. kapitoly, které se překládá jako „Jak“ a „Běda“. Kniha se skládá z pěti samostatných básní spojených společným tématem zkázy Jeruzaléma Nebúkadnesarem v roce 586 př. Kr. a jedinečnou strukturou akrostichu v prvních čtyřech kapitolách.

V hebrejštině jsou jednotlivé řádky básně v abecedním pořadí, pravděpodobně proto, aby se snadněji učily zpaměti, přičemž každý verš začíná jedním písmenem v abecedě, kromě třetí kapitoly, kde vždy tři verše začínají týměž písmenem. Pátá kapitola má stejný počet veršů jako hebrejská abeceda (22), ale nikoli v podobě akrostichu.

Přestože je náročné psát v takové pevné vazbě, kniha zdařile vyjadřuje vášnivou, srdceryvnou bolest vlastence.

II. Autorství

Kniha sama neuvádí jméno autora, ale proti tradici platné odedávna, že ji napsal Jeremjáš, se až 18. století nic nenamítalo.

Řecký překlad (Septuaginta) Pláče obsahuje úvod, jehož styl jakoby připomínal hebrejský originál: „Stalo se, že poté, kdy byl Izrael odveden do zajetí a Jeruzalém zpuštěn, Jeremjáš usedl, plakal a naříkal nad Jeruzalémem těmito nářky a řekl...“ (zde začíná první kapitola).

Styl knihy připomíná „plačícího proroka“

a také 2Pa 35,25 spojuje Jeremjáše se skládáním žalozpěvů nebo žánru plného naříkání. Skutečnost, že autor byl očitý svědek a že jinak nepřipadá logicky v úvahu nikdo jiný, podporuje tradiční židovský a křesťanský pohled, že knihu Pláč napsal Jeremjáš.

III. Datum vzniku

Bezprostřední popis zkázy Sijónu je tak živý a poutavý, že je pravděpodobné, že byl napsán velmi brzy po samotné události (asi r. 586 nebo 585 př. Kr.), předtím, než Jeremjáš odešel do Egypta.

IV. Pozadí a téma

Pád Jeruzaléma byla doba hrozného utrpení a úzkosti. Strašlivá katastrofa dala vznik této knize tak, jak tryskala ze srdce proroka Jeremjáše.

Pláč tvoří jakýsi přídavek k Jeremjášovým proroctvím. Popisuje hluboký zármutek proroka ze zkázy Jeruzaléma a chrámu. Místo aby byl hrdý, že se jeho proroctví vyplnila, hořce pláče nad bídou svého lidu.

Kromě toho, že to jsou slova Jeremjášova, mohou také vyjadřovat:

1. Bolest židovského pozůstatku, jehož byl Jeremjáš mluvčím, z toho, když viděl babylonský vpád.

2. Bolest Mesiáše, když přišel, aby trpěl, krvácel a zemřel na kříži (viz např. 1,12).

3. Bolest židovského pozůstatku v budoucnosti, kdy pro něj začne doba velkého soužení, čas Jákobova utrpení.

Hřích → Utrpení (1,8)

Utrpení → Pokání (1,20)

Modlitba → Naděje (3,19–24)

Víra → Obnova (5,21)

Cesta k obnově (PI)

Osnova

- I. Hrůzostrašná zkáza Jeruzaléma (1,1–11)
- II. Žalostný pláč, vyznávání a modlitba lidu (1,12–22)
 - A. Pláč (1,12–17)
 - B. Vyznání (1,18–19)
 - C. Modlitba (1,20–22)
- III. Hospodin jako ten, kdo trestá Jeruzalém (kap. 2)
 - A. Účinky Božího hněvu (2,1–13)
 - B. Příčina Božího hněvu: Falešní proroci nevarovali lid (2,14)
 - C. Výsměch kolemjdoucích (2,15–16)
 - D. Naplnění Božích hrozeb (2,17)
 - E. Výzva k pokání (2,18–19)
 - F. Modlitba za Boží slitování (2,20–22)
- IV. Prorok vyjadřuje zármutek a vyznání pozůstatku (kap. 3)
 - A. Boží soudy (3,1–18)
 - B. Hospodinovo milosrdenství (3,19–39)
 - C. Volání k duchovní obnově (3,40–42)
 - D. Jeremjášův zármutek nad Jeruzalémem (3,43–51)
 - E. Prorokova modlitba za vysvobození od nepřátel (3,52–66)
- V. Kontrast mezi Judovou minulostí a přítomností (4,1–20)
- VI. Výhled do budoucnosti – zkáza Edómu a obnova Judy (4,21–22)
- VII. Pozůstatek volá k Bohu o slitování a obnovení (kap. 5)

Komentář

I. Hrůzostrašná zkáza Jeruzaléma (1,1–11)

Zde vidíme naprostou zkázu Jeruzaléma. Verše 1–11 jsou pohledem kolemjdoucího. Kdysi osídlené město je nyní osamělou vdovou, knížata se stala otroky, město je opuštěné svými modlami, zrazeno svými spojenci (v. 1–2). Lidé museli pro svůj hřích do zajetí a už nepřicházejí žádní poutníci, kteří by se klaněli na Sijónu (v. 3–9). Cenné nádoby odnesli ze svatyně Babyloňané (v. 10) a lid trpí hladem (v. 11).

II. Žalostný pláč, vyznávání a modlitba lidu (1,12–22)

A. Pláč (1,12–17)

Tento úsek popisuje zvláštní bolest Jeruzaléma. V. 12 se stal klasickým vyjádřením smutku¹ a připomíná nárek našeho Pána nad stejným městem, protože jej tvrdošíjně odmítlo. Jazyk zapadá také do situace Krista na kříži, kde hrubí vojáci, náboženští vůdci a široké obyvatelstvo otupěle přihlíží jeho utrpení jako veřejné podívané.

Židé poznávají, že to je Hospodin (v. 15),

kdo způsobil takovou spoušť. I když Sijón vztahuje ruce a volá o slitování, nikdo jej neutiší, stal se nečistým (v. 17).

B. Vyznání (1,18–19)

Ve svém vyznání Židé připouštějí, že Hospodin je spravedlivý, když je posílá do zajetí, že neposlouchali jeho přikázání a že jejich pohanští „milovníci“ (pohanské národy) je podvedli.

C. Modlitba (1,20–22)

Judsko se modlí, aby Bůh odplatil jeho škodolibým nepřítelům jejich bezbožnost, a přitom mezi mnoha svými vzdechy přiznává svá přestoupení.

III. Hospodin jako ten, kdo trestá Jeruzalém (kap. 2)

A. Účinky Božího hněvu (2,1–13)

2,1–7 Tyto verše popisují, co Bůh Judovi udělal: zbořil chrám (podnož – v. 1), pohltit města (v. 2), odmítl zadržet nepřátele, jako by on sám byl Judovi nepřítelem (v. 3–6), zacházel s chrámem, jako by to byla jen zahrada, způsobil, že ustal obětní systém na Sijónu a odstavil stranou krále i kněze (v. 6–7).

2,8–13 Z města se staly trosky, vládcové jsou v zajetí, proroci od Boha nedostávají žádné slovo, starší nařikají, služky mají hanbou svěšené hlavy (v. 8–10). Děti omdlévají na ulicích hladem (v. 11–12). Pohroma, která přišla na lid, je horší, než aby na to prorok vymyslel útěchu (v. 13). Lid by měl být „panna, dcera sijónská“, ale tou nyní zdaleka není.

B. Příčina Božího hněvu: Falešní proroci nevarovali lid (2,14)

Judští proroci měli falešná a svůdná vidění. Místo aby lidu představili jeho bezbožnost, vymýšleli falešná proroctví a klam.

C. Výsměch kolemjdoucích (2,15–16)

Sousedé Judy se radují z pádu Jeruzaléma. Tleskají rukama, syčí a se sadistickou rozkoší říkají: „Dnes je den, na který jsme čekali, dočekali jsme se a viděli jsme to.“

D. Naplnění Božích hrozeb (2,17)

Hospodin splnil své slovo, sehnul svůj lid a pozvedl moc (roh, hebrejské obrazné vyjádření) Judových nepřátel.

E. Výzva k pokání (2,18–19)

Jsou svoláni rodiče, aby volali... bez přestání k Hospodinu kvůli svým malým dětem, které na nárožích omdlévají hladu.

F. Modlitba za Boží slitování (2,20–22)

Ženy kvůli hladu jedí vlastní potomky. Ulice jsou plné zabitých, protože Bůh pozval Babyloňany, aby přišli jakoby na hostinu.

IV. Prorok vyjadřuje zármutek a vyznání pozůstatku (kap. 3)

A. Boží soudy (3,1–18)

Střídáním první osoby jednotného (já) a množného (my) čísla klade prorok vedle sebe vlastní prožívání a prožívání svého lidu. Boží hněv je zde zobrazen temnotou, neustálými ranami z jeho ruky (v. 1–3), předčasným stárnutím, rozlámanými kostmi, sevřením v hořkosti, bédováním a smrtí zaživa (v. 4–6); dále jsou zde obrazy vězení, z něhož není úniku, modlitby bez odpovědi (v. 7–9), číhající šelmy, terče, do kterého se stříli (v. 10–12), hlubokých zranění, výsměchu, kdy potravou je hořkost (v. 13–15); obraz rozdrčených zubů, popela místo oblečení (v. 16), ztráty paměti, pokoje a blahobytu, kdy veškerá naděje na Boží pomoc zahynula (v. 17–18).

B. Hospodinovo milosrdenství (3,19–39)

Prorok už nehledí na sebe, ale obrací zraky k Hospodinu a modlí se k Bohu, aby připomněl svou bolestnou situaci, ale přitom zůstává v depresi kvůli svému žalu (v. 19–20). Když si připomene, že Hospodinovo milosrdenství a soucit jsou nové každý den a že jeho věrnost je veliká² (v. 21–24), ožívá naděje. Vypočítává, co se naučil ve škole soužení: je dobré pokojně očekávat na Hospodinovo vysvobození a podrobit se jeho jhu hned v mládí (v. 25–27), přijmout Boží kázeň a lidské rány a urážky a nevracet je (v. 28–30). Boží odmítnutí není definitivní a není bezdůvodné. Určitě přijde jeho soucit a sli-

tování (v. 31–33). Hospodin neschvaluje útisk, nespravedlnost ani to, když se někomu upírá právo (v. 34–36). Je svrchovaný, jeho slovo platí, všechno dění slouží jeho vůli a je zbytečné si stěžovat, když trestá hřích (v. 37–39).

C. Volání k duchovní obnově (3,40–42)

Cesta požeňání vede přes sebezkoumání a návrat zpět k Hospodinu. Nevyznaný hřích zůstává bez odpuštění.

D. Jeremjášův zármutek nad Jeruzalémem (3,43–51)

Téma se vrací k utrpení Jeremjáše a jeho lidu. Bůh bez lítosti pronásledoval a zabíjel, odvrátil se od jejich modliteb a udělal z nich smetí na zemi (v. 43–45). Když Boží lid prožíval strach, nebezpečí a zkázu, všichni jejich nepřátelé se posmívali. Ničení jeho lidu vedlo proroka k neustálému pláči (v. 46–51).

E. Prorokova modlitba za vysvobození od nepřátel (3,52–66)

Proroka lovili jako ptáka, házeli na něj v jámě kamení, topil se ve vodě, myslel si, že nastal konec (v. 52–54). Úpěnlivě se modlil z největších hlubin a Bůh mu odpověděl, řekl mu, aby se nebál (v. 55–57). Nyní žádá Hospodina, aby vzal v úvahu, jak zle s ním zacházeli – snášel mstu, úklady, výčitky, urážky, pomluvy a jízlivost – a aby soudil jeho případ. Spravedlnost vyžaduje, aby jeho nepřátelé byli potrestáni, prokleti, pronásledováni a zničeni (v. 58–66). „Zatvrzelé srdce“ (v. 65) podobně jako ve verši „kdykoli se předčítá Mojžíš, leží závoj na jejich [Židů] srdci“ (2K 3,15) pravděpodobně neznamená „zatvrzení, ale zaslepení srdce, které také končí zkázou“.³

V. Kontrast mezi Judovou minulostí a přítomností (4,1–20)

Prorok srovnává dřívější slávu a současnou žalostnou situaci Jeruzaléma. Chrám je zbořen, matky opouštějí své děti (v. 3–4), lidé umírají hladem (v. 5), trest přetrvává (v. 6), jejich knížata na ulici nikdo nepoznává (v. 7–8), všude kanibalismus, dokonce i mezi

soucitnými ženami (v. 10), a město, které bývalo považováno za nedobytné, padlo (v. 12). To všechno zapříčinil hřích jeho proroků..., kněží a lidu (v. 13–16). Marně vzhlíželi pro pomoc k Egyptu (v. 17). Babyloňané je náhle oblehli (v. 18–19) a král Sidkijáš, Hospodinův pomazaný, byl zajat (v. 20).

VI. Výhled do budoucna – zkáza Edómu a obnova Judy (4,21–22)

Edómská dcera se radovala z pádu Jeruzaléma, ale bude přísně potrestána a její hříchy budou obnaženy. Zato Sijón bude obnoven.

VII. Pozůstatek se odvolává k Bohu kvůli milosrdenství a obnově (kap. 5)

5,1–14 V těchto verších lid oplakává hrozné podmínky, které na ně přišly – vysoká cena základních potřeb (v. 4), nucené práce (v. 5), útisk (v. 8), hlad a nebezpečí (v. 9–10), zvrstvá páchaná na služkách, knížatech i starších (v. 11–12), těžká životní situace pro mladé muže, chlapce i starší (v. 13–14).

5,15–18 Kvůli všem těmto hrůzám ustala Judova radost, jeho tanec se změnil v naříkání, koruna mu spadla z hlavy a hora Sijón leží opuštěná.

Příčinu toho všeho vyjadřuje vyznání: „Běda nám, protože jsme zhřešili!“

5,19–2 Nakonec lid prosí Hospodina, aby je zase obrátil směrem k němu, aby mohli být obnoveni. Je zajímavé, že v mnoha hebrejských rukopisech je 21. verš zopakován ještě po verši 22, zřejmě proto, aby kniha končila poznámkou o naději, a ne smutkem.⁴ Keil poznamenává, že pro správné porozumění verši 22 není toto opakování nutné:

Tento závěr zcela odpovídá charakteru Pláče, kde nářek a úpění pokračuje až do konce – avšak nepostrádá prvek naděje, i když ta nestoupá do výšin jako při radostném vítězství, ale jak to vyjadřuje Gerlach, „pouze z dálky září stejně jako jitřenka proniká mraky; ve skutečnosti nerozhání stíny noci, pouze oznamuje, že nastává východ slunce, které zvítězí“.⁵

Poznámky

- ¹ (1,12–17) R. K. Harrison, *Jeremiah and Lamentations*, str. 210.
- ² (3,19–39) Snad čtenář odpustí osobní vzpomínku týkající se veršů 22–33, která má pro redaktora zvláštní význam. Můj otec velmi rád citoval verš 22: „Je to Hospodino milosrdenství, že jsme nezahynuli“ a matka ráda zpívala píseň „Velká je věrnost tvá“, která vychází z v. 23. Teprve když oba odešli k Pánu, jsme si uvědomili, že jejich city – byť každý byl jiná osobnost – přesně zapadaly do 3. kapitoly Pláče.

- ³ (3,52–66) C. F. Keil, *Lamentations in Biblical Commentary on the Old Testament*, XX:455.
- ⁴ (5,19–22) Podobné opakování úseků vhodných pro čtení v synagoze nacházíme na konci knih Kazatel, Izajáš a Malachiáš.
- ⁵ (5,19–22) Keil, *Lamentations*, XX:455.

Bibliografie

Viz Bibliografie k Jeremjáši.

Ezechiel

Úvod

„Knihou Ezechiel se od první do poslední kapitoly vine jedna hlavní myšlenka – Hospodina svrchovanost a sláva. Bůh je svrchovaný v Izraeli a ve věcech národů světa, přestože hlasitě, bouřlivě požadavky lidí jakoby tuto pravdu potápěly. Bůh má ve své svrchované vůli za cíl to, abychom ho oslavovali životem a svědectvím do všech konců země.“

Charles Lee Feinberg

I. Jedinečné místo v kánonu

Díky známým spirituálům „Ezechiel viděl kola“ a „Suché kosti“ znají biblického Ezechiela milióny lidí. Úroveň biblického poznání této náročné knihy však mnohdy nesahá příliš hlouběji. Kniha proroka Ezechiela samozřejmě nepatří k těm, které by měl křesťan po svém obrácení číst jako první, i když Bible uchvátila některé literární osobnosti právě pro pozoruhodný styl tohoto proroka.

Na Ezechielovi je nezvyklý (na rozdíl od Jeremjáše a v menší míře Izajáše a většiny malých proroků) jeho důraz nikoli na soud, ale na *útěchu* Božího lidu. Svá proroctví psal u kanálu Kebar, kde mohl být jakýsi druh starověkého koncentračního tábora nedaleko Babylonu, a psal proto, aby potěšil židovské vyhnance.

II. Autorství

Ezechiel (*Bůh posiluje* nebo *Bohem posílemý*) byl jeden z těch, kdo byli odvedeni do Babylonu ve druhé vlně zajetí jedenáct let před dobytím Jeruzaléma.

Až do dvacátých let 20. století Ezechielova proroctví do značné míry unikala „nůžkám“ racionalistických kritiků. Někteří liberálové nad tím naříkali a rychle vymysleli teorie, kterými popírali jednotu knihy, Ezechielovo autorství a tradičně přijímané datum vzniku.

Starověký a všeobecný židovsko-křesťanský postoj, že knihu napsal poetický prorok „Ezechiel, kněz, syn Buziho“, je docela udržitelný a dokáže odolat kritickému pohledu.¹

Shrneme šest argumentů Johna B. Taylora ve prospěch jednoty knihy napsané jedním autorem:

1. Kniha má od začátku do konce kontinuitu, která budí dojem, že byla záměrná.

2. Kniha má jedno hlavní téma: pád Jeruzaléma a zničení chrámu.

3. *Styl a jazyk* je jednotný, včetně význačných obrátů, které se opakují v celém spisu („lidský synu“, „stalo se ke mně Hospodinovo slovo“, „a poznají, že já jsem Hospodin“ a „Hospodinova sláva“).

4. Ezechiel má přesný chronologický sled, což je mezi velkými proroky ojedinělé (srovnej Izajáše a Jeremjáše).

5. Psaní v první osobě jednotného čísla dává knize typicky autobiografický rámeček. Pisatel je v 1,3 a 24,24 označen jako Ezechiel.

6. Ezechielova osobnost a jeho charakter zůstávají stále stejné. Obojí je vidět v jeho vážnosti, vztahu k symbolice, citlivosti na detail a v úctě k Boží slávě a nedostižnosti.²

III. Datum vzniku

Ezechiel datuje svá proroctví přesně. První proroctví (1,2) se stalo v pátém roce Jójakinova zajetí (593 př. Kr.). Poslední datované proroctví je z roku 571 př. Kr. (29,17). Působil tedy nejméně dvaadvacet let. Jestliže jakožto kněz začal ve věku třiceti let, bylo mu přes padesát, když přestal prorokovat.

IV. Pozadí a téma

Ezechiel působil mezi ostatními, kteří byli odvedeni těsně před babylonským zajetím, a potom zhruba během následujících dvaceti let. Ti mylně očekávali, že se vrátí do Jeruzaléma, a tak jim říkal, že se *napřed* musí vrátit k Hospodinu.

Ezechielovo proroctví má tři části. V *první* vypočítává Judovy hříchy a varuje před blížícím se Božím soudem v podobě zajetí a zkázy hlavního města. To všechno je podáno živě v nezvyklých viděních a symbolických činech. Nad chrámem se vznáší jasný zářivý oblak jakožto obraz Boží přítomnosti, který potom neochotně odchází. To znamenalo, že Bůh už nemůže bydlet uprostřed svého lidu, a to pro jeho hřích, a brzy musí na poskvrněný chrám přijít jeho meč soudu. Jednou z klíčových myšlenek v celé knize je sláva Hospodinova.

Druhá část vynáší soudy nad národy v Judově sousedství, a to pro jejich modlářství a kruté zacházení s Božím lidem. Jedná se o Amónce, Moábce, Edómce, Pelištejce, Týřany, Sidónany a Egyptány.

A ve *třetí* části mluví Ezechiel o obnově a sjednocení celého národa – Izraele i Judy. Až bude lid činit pokání ze svých hříchů, Bůh do nich vloží svého svatého Ducha. Ke svému lidu přijde Mesiáš a zničí jeho poslední nepřátele. Bude obnoven chrám a vrátí se do něho Hospodinova sláva. Tato proroctví se ještě nevyplnila, ale vzhlížejí do budoucna k milénium, ke Kristovu tisíciletému království na zemi.

Podobně jako mnoho jiných prorockých knih není ani Ezechiel přísně chronologický, i když víc než Izajáš či Jeremjáš. Všimějme si dat a časových období uvedených na začátku mnoha kapitol. Albert Barnes řadí proroctví takto:

Proroctví jsou rozdělena do skupin pomocí datových údajů vždy na začátku některých kapitol a můžeme předpokládat, že proroctví bez data byla vyslovena ve stejné době jako poslední uvedené datum nebo v každém případě na ně téměř těsně navazovalo.

1. Pátý rok Jójakimova zajetí (kap. 1–7).

Ezechielovo povolání a předpověď budoucího obležení Jeruzaléma

2. Šestý rok (kap. 8–19). Pohled na celkovou situaci lidu a předpověď přicházejícího trestu.

3. Sedmý rok (kap. 20–23). Nové výtky a nové předpovědi blížící se zkázy.

4. Devátý rok (kap. 24). Rok, kdy začalo obléhání Jeruzaléma. Prohlášení, že město bude dobyt.

5. Tentýž rok (kap. 25). Proroctví proti Moábovi, Amónovi a Pelištejcům.

6. Jedenáctý rok (kap. 26–28). Proroctví proti Týru. V tomto roce byl Jeruzalém po osmnácti měsících obléhání dobyt a chrám zbořen.

7. Desátý rok (29,1–16). Proroctví proti Egyptu.

8. Dvacátý sedmý rok (29,17–30,19). Proroctví proti Egyptu.

9. Jedenáctý rok (30,20–31,18). Proroctví proti Egyptu.

10. Dvanáctý rok (kap. 32). Proroctví proti Egyptu.

11. Tentýž rok (kap. 33–34). Výtky nevěrným vládcům.

12. Tentýž rok nebo některý rok mezi dvanáctým a dvacátým pátým rokem (kap. 35). Soud nad horou Seír.

13. Tentýž rok (kap. 36–39). Vidění útěchy. Porážka Góga.

14. Dvacátý pátý rok (kap. 40–48). Vidění chrámu.³

Pokud jde o Ezechielovu schopnost zprostředkovávat Boží slovo na velkou vzdálenost mezi Babylonem a Judskem, *Daily Notes of the Scripture Union* k tomu uvádějí:

Jedním z problémů knihy je Ezechielova služba adresovaná lidem ve vzdáleném Jeruzalémě, když on sám byl mezi zajatými v Babyloně. Musíme předpokládat, že ti, kdo byli odvedeni, měli svobodu komunikovat se svou vlastí. Území mezi Babylonem a Jeruzalémem udržoval Babylon sjednocené a v pokoji. Cestování bylo nepochybně snazší než v předchozích dobách. Pro posla bylo jednodušší vyjadřovat Ezechielovo symbolické počínání než nést doslovnou zprávu, která by se mu mohla z paměti vytratit, nebo než psaný vzkaz, který by mohl vzbudit nežádoucí pozornost babylonské vrchnosti.

Osnova

- I. Ezechielovo povolání a pověření (1,1–3,21)
 - A. Ezechielova situace (1,1–3)
 - B. Ezechielovo vidění Boží slávy na pohybuícím se trůnu s koly (1,4–28a)
 - C. Ezechielův úkol prorokovat izraelskému lidu (1,28b–3,21)
 1. Charakter lidu – je vzpurný (1,28b–2,7)
 2. Povaha vzkazu: soud, jak jej vyjadřuje svitek (2,8–3,3)
 3. Charakter lidu – drzý a s tvrdým srdcem (3,4–11)
 4. Role proroka – být strážný (3,12–21)
- II. Soud nad Judou a Jeruzalémem (3,22–24,27)
 - A. Vizuální pomůcky ilustrující příchod soudu (3,22–5,17)
 1. Ezechiel má přikázáno předstírat němotu, než Bůh neřekne, aby mluvil (3,22–27)
 2. Obležení Jeruzaléma znázorněno na cihle (kap. 4)
 3. Předpověď údelu lidu vyjádřená použitím ostrého meče a vlasů (kap. 5)
 - B. Konec modlářství a zachování pozůstatku lidu (kap. 6)
 - C. Blížkost a krutost babylonského vpádu (kap. 7)
 - D. Vidění nehorázného modlářství v chrámě (kap. 8)
 - E. Odchod Boží přítomnosti a zkáza modlářů (kap. 9)
 - F. Vidění Boží slávy, jak přichází do Jeruzaléma se soudem (kap. 10)
 - G. Odmítnutí rady bezbožného knížete (11,1–13)
 - H. Zaslíbení o zachování pozůstatku (11,14–21)
 - I. Přesun oblaku slávy na Olivovou horu (11,22–25)
 - J. Ezechielova znamení nadcházejícího zajetí (kap. 12)
 1. Zavazadlo (12,1–16)
 2. Jeho chvění (12,17–28)
 - K. Úděl falešných proroků a prorokyň (kap. 13)
 - L. Boží hrozba modlářským starším (kap. 14)
 - M. Podobenství o révě bez ovoce (kap. 15)
 - N. Podobenství o manželství Jeruzaléma (kap. 16)
 - O. Podobenství o dvou orlech (kap. 17)
 - P. Odmítnutí podobenství o kyselých hroznech (kap. 18)
 - Q. Náрек nad posledními judskými králi (kap. 19)
 - R. Obhajoba Božího jednání s Izraelem (20,1–32)
 1. Modloslužba v Egyptě (20,1–9)
 2. Poskvřňování Božích dnů odpočinku (20,10–17)
 3. Vzpoua na poušti (20,18–26)
 4. Modlářství (20,27–32)
 - S. Boží zaslíbení o obnově (20,33–44)
 - T. Obrazy blízkého vpádu (kap. 21)
 1. Znamení hořícího lesa (21,1–5)
 2. Znamení taseného meče (21,6–22)
 3. Znamení rozcestí (21,23–32)
 4. Soud nad Amónem (21,33–37)
 - U. Tři proroctví o znečištění Jeruzaléma (kap. 22)
 - V. Podobenství o dvou smilných sestřích (kap. 23)
 1. Ohola (23,1–10)
 2. Oholíba (23,11–21)
 3. Vpád Babyloňanů (23,22–35)

- 4. Soud nad Oholou a Oholíbou (23,36–49)
- W. Podobenství o vařícím hrnci (24,1–14)
- X. Znamení smrti Ezechielovy ženy (24,15–27)
- III. Proroctví proti sedmi pohanským národům (kap. 25–32)
 - A. Proroctví proti Amónovi (25,1–7)
 - B. Proroctví proti Moábovi (25,8–11)
 - C. Proroctví proti Edómu (25,12–14)
 - D. Proroctví proti Pelištejcům (25,15–17)
 - E. Proroctví proti Týru (26,1–28,19)
 - 1. Zkáza Týru (kap. 26)
 - 2. Žalozpěv nad Týrem (kap. 27)
 - 3. Pád týrského vévody (28,1–19)
 - F. Proroctví proti Sidónu (28,20–26)
 - G. Proroctví proti Egyptu (kap. 29–32)
 - 1. Obecné varování proti faraonovi a jeho lidu (kap. 29)
 - 2. Nářek nad pádem Egypta (30,1–19)
 - 3. Faraonův pád (30,20–31,18)
 - 4. Nářek nad faraonem a Egyptem (kap. 32)
- IV. Obnova Izraele a potrestání jeho nepřátel (kap. 33–39)
 - A. Prorok znovu pověřen, aby byl strážný (kap. 33)
 - B. Zlí pastýři a dobrý pastýř (kap. 34)
 - C. Úděl Edómu (kap. 35)
 - D. Obnova země a lidu (kap. 36)
 - E. Vidění údolí suchých kostí (37,1–14)
 - F. Znovusjednocení Izraele a Judy (37,15–28)
 - G. Budoucí zkáza Izraelových nepřátel (kap. 38–39)
- V. Pohledy do tisíciletého království (kap. 40–48)
 - A. Jeruzalémský chrám v tisíciletém království (kap. 40–42)
 - 1. Muž s měřicí třtinou (40,1–4)
 - 2. Východní brána vnějšího nádvoří (40,5–16)
 - 3. Vnější nádvoří (40,17–19)
 - 4. Další dvě brány vnějšího nádvoří (40,20–27)
 - 5. Tři brány do vnitřního nádvoří (40,28–37)
 - 6. Vybavení pro oběti (40,38–43)
 - 7. Místnosti pro kněze (40,44–47)
 - 8. Předsíň chrámu (40,48–49)
 - 9. Svatyně a svatyně svatých (41,1–4)
 - 10. Boční pokoje (41,5–11)
 - 11. Budova západně od chrámu (41,12)
 - 12. Rozměry chrámu (41,13–15a)
 - 13. Vnitřní výzdoba a vybavení chrámu (41,15b–26)
 - 14. Ubytování kněží (42,1–14)
 - 15. Rozměry vnějšího nádvoří (42,15–20)
 - B. Bohoslužba v tisíciletém království (kap. 43–44)
 - C. Služba v tisíciletém království (kap. 45–46)
 - D. Země v tisíciletém království (kap. 47–48)
 - 1. Uzdravení vod (47,1–12)
 - 2. Hranice země (47,13–23)
 - 3. Rozdělení země (kap. 48)

Komentář

I. Ezechiellovo povolání a pověření (1,1–3,21)

A. Ezechiellova situace (1,1–3)

Kniha spadá do doby, kdy byl Ezechiel už v zajetí, byl odveden při některé z dřívějších deportací. Prorokuje však o zkáze Jeruzaléma asi šest nebo sedm let předtím, než se tak stalo. Ezechielovi bylo v té době pravděpodobně třicet let („ve třicátém roce“). Prvních 24 kapitol bylo napsáno před pádem Jeruzaléma, ale už po prvních fázích zajetí.

B. Ezechiellovo vidění Boží slávy na pohyblivém se trůnu s koly (1,4–28a)

První kapitola líčí vidění Boží slávy mezi zajatými. Ezechiel napřed viděl divokou větrnou smršť, jak přichází od severu. Potom viděl čtyři živé bytosti, z nichž každá měla čtyři tváře (lva, býka, orla a člověka),⁴ čtyři křídla, rovné nohy a pod křídly ruce. Bytosti symbolizují Boží vlastnosti, jak je lze vidět ve stvoření, jeho majestát, moc, rychlost a moudrost. Mnoho národů zapomíná na Boha nad oblaky, který sedí na trůně. Klanějí se tvořivým schopnostem, místo aby uctívali samotného Stvořitele.

Nad pevnou oblohou byl trůn a na něm seděl Pán slávy. Vedle každé živé bytosti bylo kolo a uvnitř něho další kolo. (Možná v pravém úhlu k prvnímu kolu jako u Kardanova závěsu v gyrokompasu.) Vidění jakoby představovalo vůz s trůnem, jehož kola jsou na zemi, a čtyři bytosti nesou desku, na které stojí trůn. Toto vidění Boží slávy předcházelo Ezechiellovu povolání k prorocké službě. Tento úsek byl podnětem k Faberově krásné písni:

Můj Bože, jak jsi velký,
jak jasný je tvůj majestát,
jak nádherná tvá slitovnice
v hlubinách planoucího světa!
Jak hrozivé jsou tvé věčné roky!
Ó, věčný Bože,
zdrceným duchem jsi uctíván
bez přestání dnem i nocí!

Otče Ježíše, lásky odměno,
jaké to bude vytržení,
až budu v pokoře padat před tvým trůnem
a obdivně na tebe hledět.

Frederick William Faber

Ezechiel v 43,3 vysvětluje, co viděl jako „vidění, které jsem spatřil, když [on⁵] přišel kvůli zničení města“ (ČEP). Jinými slovy vidění líčilo Boha v jeho slávě, jak v soudu přichází od severu do Jeruzaléma, přičemž Babyloňané byli vykonavatelé jeho soudu.

C. Ezechielův úkol prorokovat izraelskému lidu (1,28b–3,21)

1. Charakter lidu – je vzpurný (1,28b–2,7)

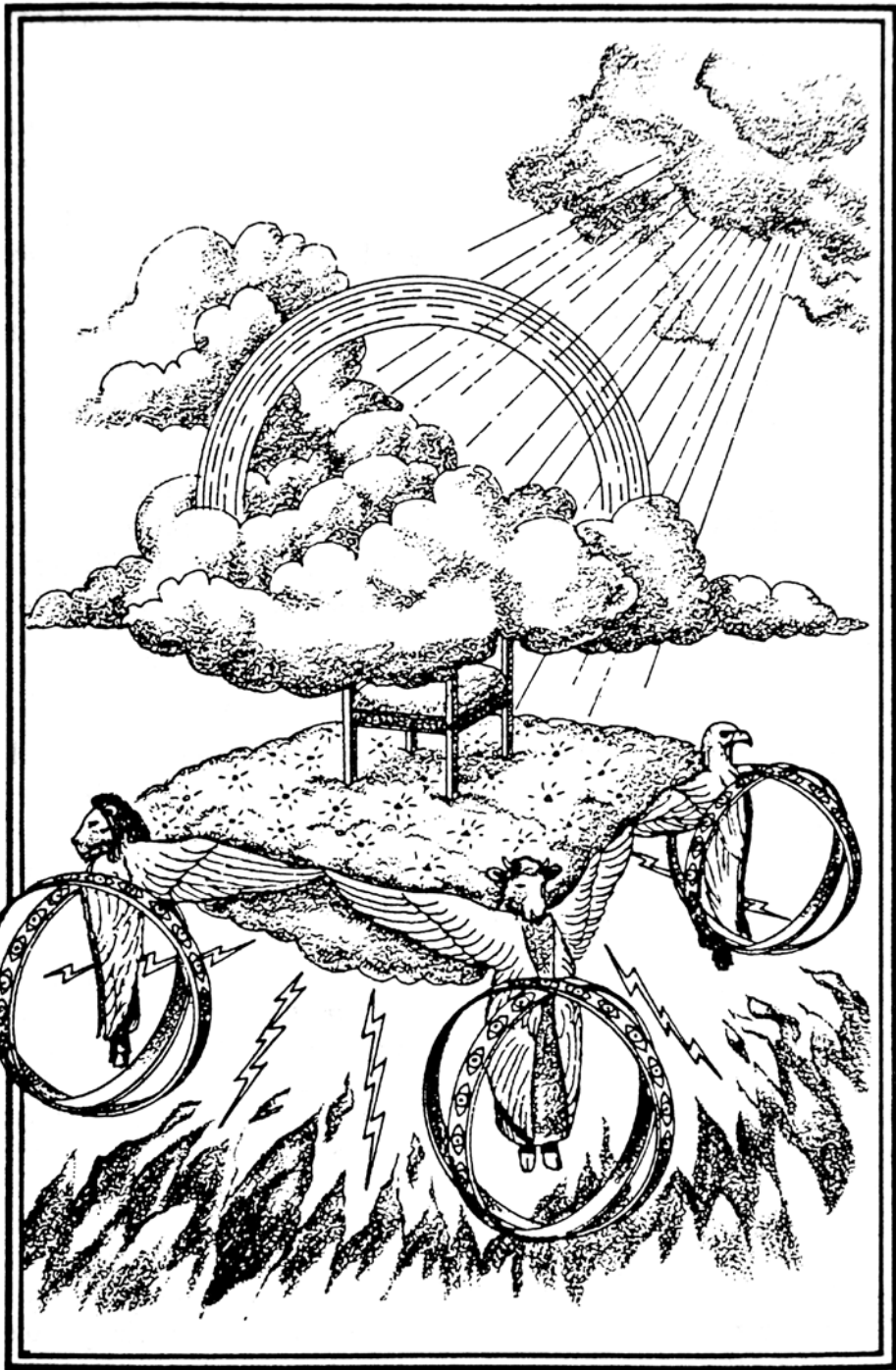
Duch vstoupil do Ezechiela, postavil ho na nohy a poslal ho prorokovat ke vzpurnému národu, k Judovi, ať už bude reagovat jakkoliv. Proto se neměl bát a měl poslechnout.

Hospodin pověřil Ezechiela nazývaného „lidský syn“.⁶ Tento důležitý výraz se v Ezechielovi vyskytuje asi devadesátkrát. Taylor jeho používání vysvětluje takto:

První slova, kterými Bůh oslovuje Ezechiela, jej právem staví na jeho místo před majestátem, který viděl ve svém vidění. Výraz „lidský synu“ je hebrejský obrat, který zdůrazňuje Ezechiellovu nevýznamnost nebo prostě jeho lidství. „Něčí syn“ znamená „podíl na něčí přirozenosti“, takže v kombinaci se slovem *adam*, člověk, to neznámá nic víc než „lidská bytost“. V množném čísle je to běžný výraz pro „lidstvo“.⁷

Do doby, než prorokoval Daniel (Da 7,13–14), nabyl tento pojem téměř mesiášského významu a v prvním století se stal termínem označujícím Mesiáše:

Zdá se, že způsob, jak Pán používá tohoto titulu (Syn člověka) využívá nejednoznačnosti rozdílu mezi prostým a technickým významem, takže na jedné straně nemohl být obviněn, že se otevřeně hlásí jako Mesiáš, na druhé straně nebránil těm, kdo měli potřebný duchovní vhled, v tom, aby přijali plnější význam jeho osoby.⁸

Ezechielovo vidění vozu s trůnem.

Tato kresba vyjadřuje autorovo pojetí vozu s trůnem podle Ezechiela 1. V jednom se liší od popisu v textu, konkrétně v tom, že každá bytost měla čtyři tváře, zatímco na tomto obrázku má pro zjednodušení každá bytost pouze jednu tvář.

2. *Povaha vzkazu: soud, jak vyjadřuje svitek (2,8–3,3)*

2,8–10 Ezechiel dostal potom příkaz, aby snědl svitek, na kterém byly napsány těžké soudy, jež měly na národ dopadnout.

Ezechiel byl předem upozorněn, že jeho působení mu nebude příjemné. Také my máme varování, že správné podávání evangelia bude nezachráněné urážet. Je to známé jako pohoršení kříže. Pro některé lidi jsme vůni ke smrti.

3,1–3 Ezechiel podle příkazu svitek snědl. Pozdější prorok Jan udělal v knize Zjevení totéž (Zj 10,8–10). Každý prorok nebo kazatel potřebuje zvěst zvnitřnit, učinit ji součástí svého života (srov. 3,10).

3. *Charakter lidu – drzý a s tvrdým srdcem (3,4–11)*

Bůh potom Ezechielovi zopakoval, že ho posílá k lidu, který nebude poslouchat (Juda je zde označován jako Izrael). Jazykové bariéry lze překonat, jak nám říká mnoho misionářů. Ale bariéru vzpurného srdce překonat nelze. Ale Ezechiel se neměl bát... a oslovovat Židy ve vlasti i v zajetí.

Skuteční Kristovi služebníci mají být pevně myslí, ale ne tvrdého srdce.

4. *Role proroka – být strážný (3,12–21)*

3,12–15 Potom přenesl Hospodin Ezechiela k zajatým u řeky Kebar a on se v tichosti posadil na sedm dnů mezi nimi. Kyle Yates popisuje Ezechielovu situaci:

Povolání Ezechiela, aby opustil pohodlný domov a šel kázat zajatcům do Tel Abíbu, bylo pro něho nepříjemným vyrušením. Cítil nad sebou Boží ruku a uvědomil si Boží nutkání, kterému nemohl odolat, ale v hořkosti ducha šel splnit nepříjemný úkol. Naštěstí pro něho i pro lid nezačal kázat hned, ale celý týden seděl mezi utrápenými lidmi. Díky tomu jasně porozuměl jejich problémům, jejich bídě a žalostným potřebám. Kazatel, který se dokáže dívat na život očima svých posluchačů, jim dokáže pomoci a věst je tak, jak to naléhavě potřebují.⁹

3,16–21 Ezechiel byl ustanoven jako strážný, jako zodpovědný za to, aby nesl Boží slovo a lid důrazně varoval. Důležitou

skutečnost „provinit se krví“ učí nejen Starý zákon (v. 18–20), ale také Nový zákon (Sk 20,26). Ať je zodpovědnost Božího posla jakkoli velká, křesťan by to neměl brát tak, že je nutné prosazovat evangelium všude a za každou cenu. Ezechiel měl velkou odpovědnost, a přesto ho Bůh zavřel a on musel čekat na příležitosti, které Bůh připraví. I my musíme být citliví na jeho vedení v tom, jak svědčit. *Někdy* je třeba mlčet. Většina z nás však mlčí tehdy, když bychom měli svědčit.

II. *Soud nad Judou a Jeruzalémem (3,22–24,27)*

A. *Vizuální pomůcky ilustrující příchod soudu (3,22–5,17)*

Petr napsal, že soud začíná od Božího domu (1Pt 4,17). Bůh tedy začíná u centra zjeveného náboženství, začíná jeruzalémským chrámem.

1. *Ezechiel má přikázáno předstírat němotu, dokud mu Bůh neřekne, aby mluvil (3,22–27)*

Napřed Ezechiel vyšel na pláň, kde viděl Hospodinovu slávu. Potom dostal příkaz, aby šel do svého domu, kde měl být svázán a zůstat němý, dokud mu Bůh nesdělí, co má říkat.

2. *Obležení Jeruzaléma znázorněno na cihle (kap. 4)*

4,1–8 Jeruzalém byl postaven z kamenů na skalnatém podkladu. Cihla (vyrobená z jílu) je symbol Babylonu (viz Gn 11,3,9). Dnes se Jeruzalém stal v morálce a modlářství ještě horší než Babylon (viz 5,7). Proto Bůh přikázal Ezechielovi, aby nakreslil obležení Jeruzaléma na hliněnou tabulku, která znázorňuje město. Železná pánev zobrazuje železnou stěnu, která odřízne město od pomoci. Prorok zde představuje Boha. To ukazuje, že Jeruzalém obléhal sám Hospodin. Ezechiel měl za Izrael ležet... tři sta devadesát dnů... na levém boku a za Judsko... čtyřicet dnů... na pravém boku.

Každý den znázorňoval rok, ale žádné vysvětlení těchto počtů není plně uspokojivé.

Septuaginta se snaží vyřešit problém tím, že 390 mění na 190, ale taková úprava postrádá podporu v hebrejském rukopisu. Další nezodpovězená otázka je to, zda Ezechiel skutečně tato dvě období ležel dnem i nocí na boku. Mnoho komentátorů říká, že tak ležel jen během části každého dne, kdy byl *vidět* na veřejnosti, protože to byla vizuální pomůcka při jeho vyučování.

4,9–17 Tyto verše popisují hlad, který souvisel s obléháním, kdy jídlo a voda byly na příděly. Lidské výkaly se zpočátku používaly jako palivo při pečení, později se peklo na kravincích. Kapitola líčí obléhání, útrapy, hlad a poskvrnění – to vše jako důsledek Judova hříchu a jeho odvrácení od Boha.

3. Předpověď údelu lidu vyjádřená použitím ostrého meče a vlasů (kap. 5)

5,1–9 Pomocí názorného vyučování Ezechiel ukázal, že jedna třetina města pomře morem (oheň) nebo hladem (v. 2), jedna třetina padne mečem (nůž) a jedna třetina bude rozprášena do jiných zemí (srov. v. 2 a 12). Pozůstatek bude ušetřen, ale i někteří z něho později zahynou (v. 3–4), možná ti, kdo byli pak zabiti v době, kdy Jišmael zavraždil Gedaljáše. Tyto pohromy přijdou na Jeruzalém proto, že jednal bezbožněji než okolní národy, třebaže sám měl větší výsady.

Jako křesťané máme větší výsady než Židé. Kéž nám Pán dá milost, abychom jich nezneužívali a nepřivolávali tak vlastní dočasný soud na zemi a ztrátu věčné odměny!

5,10–17 Ve městě bude rozšířený kanibalismus (v. 10). Chrám byl poskvrněn, a Bůh proto nebude mít slitování (v. 11–13). Židé budou mezi národy pohrdaní a budou snášet násilí a zkázu (v. 14–17).

B. Konec modlářství a zachování pozůstatku lidu (kap. 6)

6,1–7 Izraelské hory jsou zde symbolem modlářství, protože modlářské svatyně (výšiny) se obvykle stavěly na kopcích. Země bude za své modlářství potrestána.

6,8–14 Pozůstatek bude ušetřen. Tito lidé budou v zajetí vzpomínat na Hospodina a ošklivit si sami sebe... pro své ohavnosti

(v. 8–10). Modlářství bude potrestáno morem, bojem a hladem (v. 11–14).

Bůh si v každé době uchovává pro sebe svědectví malého pozůstatku – ne morální většinu, ale *pohrdanou menšinu*.

C. Blížkost a krutost babylonského vpádu

(kap. 7)

7,1–18 Nastal okamžik Božího soudu a nebude pochyb o tom, že udeřil Hospodin (v. 1–13). Na výzvu k boji nebude nikdo reagovat; kvůli hrozně zkáze přijdou všichni o odvahu a sílu (v. 14–18).

7,19–22 Hmotný majetek nebude k ničemu (v. 19). Chrám („nádherná ozdoba“) byl poskvrněn modlami, a proto bude vydán cizincům – Babyloňanům. Ti jej vyplení a poskvrní (v. 20–22).

7,23–27 Zkáza se dotkne všech vrstev – krále, knížat, proroků, kněží, starších i prostého lidu. Prostý lid měl být svědectvím pro Boha, ale naprosto v tom selhal. Teď už je možné jediné svědectví o Bohu, a to skrze soud. To je významná myšlenka. Soud je připraven: zasáhne všechny vrstvy lidí a celou zemi. Každý národ, který ztratí poznání Boha, ztrácí svou morální podstatu a nemá se na co postavit, když přijdou těžkosti. Totéž platí o jednotlivcích.

D. Vidění nehorázného modlářství v chrámě (kap. 8)

8,1–6 Starší měli být svědky u soudu, který se jejich vinou nepodařilo odvrátit. Totéž se často stává dnes. Hospodin přenesl Ezechiela ve vidění z Babylonu do Jeruzaléma. Tam viděl hrozný příklad modlářství lidu. Ve vstupu do chrámu uviděl urážlivou modlářskou sochu, která vedla Hospodina k žárlivosti.

8,7–15 Druhý prorokův pohled směřoval na nádvoří chrámu. Byli tam shromážděni judští starší, každý s kadidelnicí v ruce, a uctívali ohavné obrazy znázorněné všude kolem na stěnách.

Třetí pohled mířil k severní bráně. Tam byly ženy a oplakávaly babylonské božstvo, Tamúza. Říká se, že když Tamúz umřel, všechno rostlinstvo uschlo.

8,16–18 Čtvrtý případ modlářství se ode-

hrával ve vnitřním nádvoří chrámu, kde se asi pětadvacet mužů představujících kněze klanělo slunci a jednalo podle oplzlých praktik kultu slunce. Zmínka o (vinné) ratolesti (v. 17) není jasná. Příkladat ratolest k nosu mohlo znamenat pohrdání nebo výsměch Bohu. Větev mohl být obscénní symbol pyje.

Nespasení náboženští vůdci se často stávají tématem hlavních titulků zpráv kvůli tomu, jak se chovají, a kvůli svým nemravným bludům. Bůh to však vidí a bude mít poslední slovo.

E. Odchod Boží přítomnosti a zkáza modlářů (kap. 9)

9,1–2 V této kapitole je vidět šest vykonavatelů trestu, jak přicházejí od severu (z tohoto směru měli přijít Babyloňané), aby pobili modláře z předchozí kapitoly. Muž oblečený do lněného oděvu může symbolizovat milost.

9,3 Oblak slávy (symbol Boží přítomnosti) opouští svatyni svatých v chrámě, zarmoucený modlářstvím lidu. Oblak slávy se přesouvá k prahu chrámu, kde svým jassem naplňuje nádvoří.

9,4 Věrní Židé, kteří se stavěli proti modlářství, jsou na čele označeni, aby nebyli zabití. Tento verš by nás měl burcovat. Jak reagujeme, když někteří nejdou za Pánem? Přidáme se k nim? Ovlivní nás? Omlouváme je? Jsme lhotejní? Tito věrní muži a ženy vzdychali a sténali. Touto reakcí dávali najevo, co je v jejich srdci, a to je uchránilo před soudem.

Znamení na čele bylo poslední písmeno hebrejské abecedy (*táv*), o němž rabíni říkali, že vyjadřuje úplnost. Je to také první písmeno Tóry (Zákona). Feinberg upozorňuje na „pozoruhodnou podobnost mezi tímto textem a Zjevením 7,1–3“.¹⁰ Uvádí úžasnou paralelu z daleko pozdější doby:

Křesťanští vykladači vidí poněkud prorockou narážku na znamení kříže. Ve starších rukopisech mělo poslední písmeno hebrejské abecedy (*táv*) tvar kříže. Ezechiel samozřejmě nemohl mít ponětí o křesťanské symbolice a tento úsek ani není přímou předpovědí Kristova kříže. Je to však zvláštní shoda.¹¹

9,5–7 Potom vykonavatelé začali modláře zabíjet, počínaje staršími (starými muži). „Nepřibližujte se k nikomu, na kom je znamení,“ říká Bůh. Nevíme, jestli si to znamená uvědomovali, ale věřící si dnes na základě Božího slova mohou být jisti, že jsou soudu uchránění. Jak je děsivé, když někdo tuto jistotu nemá!

9,8–11 Když se Ezechiel přimlouval za lid, Hospodin mu řekl, že se neslituje, nebude mít soucit. Lidé říkali, že je Hospodin opustil, a tedy neviděl jejich těžkosti, proto mu nejsou zavázáni, nemusí mu být věrní. Slova „Hospodin nevidí“, zní jako velmi aktuální citát!

Vycházíme-li z tohoto a dalších textů (srov. například Noema a archu), zdá se, že Bůh má jednu charakteristickou vlastnost: předtím, než vylije hněv na bezbožné, vysvobodí právě věřící.

F. Vidění Boží slávy, jak přichází do Jeruzaléma se soudem (kap. 10)

Desátá kapitola úzce souvisí s kapitolou první, poskytuje další informace o trůnu, kolech, bytostech (zde vystupují jako cherubové) a Hospodinově slávě. První kapitola však byla adresována zajatcům, desátá je směřována ke vzpurnému lidu v Jeruzalémě.

10,1–2 Hospodin přikázal muži oblečenému do lněného oděvu, aby z prostoru mezi cheruby vzal žhavé uhlí a rozsypal je na Jeruzalém. To signalizovalo Boží soud, který měl být vylit na město.

10,3–5 Tyto verše jsou vsuvka, ve které se opakuje pohyb oblaku slávy jako v 9,3.

10,6–17 Tyto verše podávají podrobný popis cherubů a kol podvozku trůnu; přiznáváme, že je náročné si to představit. Cherubova tvář ve v. 14 může být stejná jako tvář býka v 1,10.

10,18–19 Oblak slávy se dále přesouvá od prahu k východní bráně Hospodinova domu.

10,20–22 Ezechiel potom zdůrazňuje, že cherubové byli stejní jako živé bytosti, které viděl u řeky Kebar v první kapitole.

Poučení z tohoto vidění nás vede k tomu, abychom nikdy nepřestali vnímat hroznou moc, moudrost a majestát našeho Boha.

G. Odmítnutí rady bezbožného knížete**(11,1–13)**

11,1–3 Pěťadvacet mužů (představovali knížata) konejšilo lid ve městě, že se není čeho bát. Všichni mohli bez starostí uskutečňovat své stavební plány, vždyť jsou v bezpečí jako maso v železném hrnci. (Tento výklad vychází z toho, že 3. verš je možné přeložit také jako otázku: „Copak není čas stavět domy?“) Tím těchto dvacet pět mužů otevřeně protřečilo Hospodinovu slovu, které znělo: „Není čas stavět...“ Bůh vydal skrze Jeremjáše příkazy (Jr 29,4–11), aby zajatí stavěli domy v *Babyloně*, protože Jeruzalém bude dobyt. Tito lidé, kteří vymýšleli bezbožnosti, se pomocí dopisů snažili vyvolat mezi zajatými falešné naděje. I přes oheň Božího soudu se knížata v Jeruzalémě cítila docela bezpečně.

Stejným způsobem se mnoho takzvaných křesťanů cítí v bezpečí před Božím soudem, a to i přesto, že ve svém životě chovají hřích. Pán jim však řekne: „Nikdy jsem vás neznal.“

11,4–12 Ezechiel měl jejich symboliku vysvětlit úplně jinak! Hrncem bylo město Jeruzalém a masem se měli stát pobití lidé! Oni sami budou z města odvedeni a souzeni na hranici Izraele (viz 2Kr 25,18–21; Jr 5,24–27).

11,13 Když se Pelatjáš (možná vedoucí oněch pětadvaceti mužů) skácel mrtvý k zemi, podle všeho kvůli své špatné radě, Ezechiel se u Boha přimlouvá za svůj národ.

H. Zaslíbení o zachování pozůstatku**(11,14–21)**

11,14–15 Hospodin reagoval tak, že prorokovi oznámil, co říkali obyvatelé Jeruzaléma, tedy že zajatí odešli daleko od Hospodina a že země patří těm, kdo zůstávají v Judsku a v Jeruzalémě.

11,16–21 Ale Hospodin slibuje, že on sám bude pro zajaté malou svatyní a že je znovu shromáždí do izraelské země, zcela je očistí od modlářství a oni budou ze srdce poslouchat Hospodina. Yates poznamenává:

Ezechiel stejně jako Jeremjáš nabádá ke zbožnosti Ducha. Bůh chce, aby zbožnost byla věcí srdce. Srdce se už nedá napravit. Proto jim dá nové srdce. Formalismus musí pryč. Duchovní důraz jim zprostředkuje do-

tek Hospodina, který promění jejich myšlení, jejich bohoslužbu, jejich chování i jejich věrnost. Nový duch bude zvláštní dar od jejich Boha (srov. 18,31; 36,26 a násl.).¹²

Skutečná naděje pro zajaté je založena na Hospodinově zaslíbení. Zaslíbení nového (masitého) srdce a nového ducha neobsahuje podmínky; má se naplnit v Nové smlouvě.

Ježíši, před tvou tváří padáme.

Náš Pane, jsi náš život, naše naděje, naše všechno!

Nemáme, kam bychom jinam šli,

žádnou svatyni,

jen tebe, Pane!

Samuel Medley

I. Přesun oblaku slávy na Olivovou horu**(11,22–25)**

11,22–25 V závěru kapitoly se oblak slávy zvedne a odchází z města na Olivovou horu východně od Jeruzaléma. George Williams komentuje:

(Hospodinova sláva) odchází neochotně. Její trůn byla svatyně svatých (8,4). Potom odešla na práh (9,3), potom nad práh (10,4), potom se stáhla k východní bráně (10,19) a nakonec na horu na východní straně města (11,23). Bůh Izraele ve své lásce váhavě odchází ze svého města a chrámu a vrátí se až ve verši 43,2 (což je stále v budoucnosti).¹³

J. Ezechielova znamení nadcházejícího zajetí**(kap. 12)****1. Zavazadlo (12,1–16)**

12,1–12 Ezechiel dostal příkaz, aby věci ze své domácnosti odnesl jinam – na znamení Židům, že se budou stěhovat do zajetí. Když se v noci se zakrytou tváří prokopal zdi, předpovídal tím, že Sidkijáš (kníže) uteče z města za rozbřesku (nezahlédne okem zemi).

12,13–16 Bude však chycen a odveden do Babylonu, i když ho na vlastní oči nikdy neuvidí (v. 13). To se skutečně naplnilo. Sidkijáš byl při útěku z Jeruzaléma chycen, v Riblé mu vyloupili oči a potom ho odvedli do chaldejské země (2Kr 25,7). Lid byl rozptýlen mezi národy a mnozí z nich zemřeli mečem, hladem nebo morem.

2. Jeho chvění (12,17–28)

12,17–20 Když Ezechiel jedl s chvěním a třesením, byl to předobraz strachu a úzkosti, které nastanou v době před zajetím.

12,21–28 Lidé měli přísloví, že Boží proctví jsou nejasná a neplní se. Bůh jim dal jiné pořekadlo, jímž oznamoval, že den naplnění je za dveřmi a že každé prorocství (vidění) se naplní. Ti, kdo říkali, že naplnění je ještě v budoucnosti, je uvidí za svých dnů.

Tendence lidí prorocství zlehčovat nebo říkat, že se vztahují na vzdálenou budoucnost, je i v nás. Když Bůh mluví prostřednictvím nějakého slova nebo knihy *s námi*, obvykle okamžitě víme, jak se to týká našeho *bratra nebo sestry* a co by měli změnit. Aplikovat Boží slovo na druhé a ne na vlastní život je zlá a zhoubná tendence.

Také bychom si měli dávat pozor na líbíva klíše, která jsou v rozporu s Božím slovem a která popírají nebo zlehčují jeho zásah.

K. Úděl falešných proroků a prorokyně (kap. 13)

13,1–3 Zde jsou tématem falešní proroci (v. 1–17) a falešné prorokyně (v. 17–23). Proroci vymýšleli proctví ve vlastním srdci. Ta selžou ve chvíli, kdy je lidé budou nejvíc potřebovat. Oháněli se slovy „Hospodin praví“, ale lžou, jsou to falešné předpovědi.

Dnes potřebujeme kazatele, kteří nám neříkají své vlastní myšlenky a názory, ale kteří získávají své kázání, když jsou o samotě na modlitbě, a z Božího slova.

Denis Lane uvádí tyto charakteristické znaky kázání v Ezechielově době:

Nikdy neobsahovala něco víc, než co bylo v myslích těchto kazatelů. Lživě se tvářila jako Boží slovo. Neměla žádný praktický užitek. Nabízela lacinou milost a falešný pokoj. Prostě podporovala nejnovější světský pohled.¹⁴

13,4–7 Falešní náboženští vůdcové – stejně jako lišky na poušti – vždy jen hledají kořist uprostřed zkázy, uspokojují vlastní potřeby a touhy. V takové situaci je povinností kazatele stát v trhlínách, aby se přimlouval a opravoval zeď tím, že povede lid k pokání a ke svatému životu. To se děje kázáním Božího slova.

13,8–16 Tito proroci budou zničeni, protože předpovídají pokoj tam, kde žádný pokoj není, protože omítají na bílo stěnu, která se drolí. Stěna představuje úsilí vládců předejít Božímu soudu. Davidson vysvětluje ilustraci takto:

Toto přirovnání výstižně popisuje marné záměry lidí, chabé lichocení a obdiv proroků. Když slaboch není schopen sám nic začít, získá určitou důvěru (aspoň ve vlastních očích) tím, že intenzivně schvaluje druhým jejich záměry a říká: „Výborně! S tím ze srdce souhlasím, to opravdu schvaluji.“ K tomu, aby natírali stěnu, kterou lidé postavili, byli proroci vedeni částečně pocitem, že na místě, které zaujímali, musí něco udělat, aby si udrželi důvěru vůdců, i když sami byli vedeni. Dále k tomu možná byli vedeni tím, že neměli o nic větší moudrost než masa lidí, a tak docela upřímně schvalovali jejich taktiku. Spolu s nimi se řídili duchem doby a ochotně se smířovali s jejich počínáním.¹⁵

Odpadlí náboženští vůdcové moderní doby jsou úplně stejní – obílené stěny.¹⁶

13,17–23 Prorokyně čarovaly, uvazovaly lidem na zápěstí kouzelné pásky a závoje na hlavu. Svými magickými kouzly přivedly některé lidi ke smrti a jiné udržovaly naživu. Bůh však svůj lid vysvobodí a zahubí tyto falešné prorokyně. Překlad Living Bible parafrázuje verše 17–19 takto:

Synu prachu, mluv také proti prorokyním, které předstírají, že slovo jim dal Hospodin. Řekni jim, praví Hospodin: Běda těm ženám, které zatracují duše mého lidu, mladých i starých, tím, že jim na zápěstí uvazují magická kouzla, zdobí je kouzelnými závoji a prodávají jim odpustky. Dokonce odmítají nabídnout pomoc, pokud z toho nemají zisk. Odvrátíte můj lid ode mne kvůli několika ubohým hrstem ječmene či kousku chleba? Vedly jste ke smrti ty, kdo neměli zemřít! A slibovaly jste život těm, kdo neměli žít – lhali jste mému lidu a jemu se to líbilo.

L. Boží hrozba modlářským starším (kap. 14)

14,1–11 Když někteří z izraelských starších – srdcem byli modláři – navštívili Ezechiela s prosbou, aby se zeptal na radu Hospodina,

Bůh prohlásil, že jim odpoví přímo, ne prostřednictvím proroka. Kdyby modlářům odpověděl sám prorok, nechal by se svést a byl by potrestán spolu s těmi, kdo se ho přišli ptát.

14,12–20 Dokonce i kdyby v zemi byli tři spravedliví, Noe, Daniel a Jób, Bůh by neslyšel, ale poslal by na zemi hlad, divou zvěř, meč a mor. V době, kdy psal Ezechiel, žil Daniel na Nebúkadnesarově dvoře, a přesto ho Bůh počítal mezi dávné spravedlivé muže. Není pravda, že dnes nemohou existovat hrdinové a hrdinky víry, jako bývali dříve. Budete patřit mezi ně?

14,21–23 Kdyby Bůh přísně soudil jakoukoli zemi, o co více bude soudit Jeruzalém, kde je jeho chrám. Ale pozůstatek bude zachráněn, aby svědčil, že Hospodin je spravedlivý ve všem, co koná.

Judova vina byla příliš velká na to, aby byla odpuštěna, dokonce by nepomohlo, i kdyby se přimlouvali Noe, Daniel a Jób. A co naše společnost se všemi svými zločiny, násilnostmi, potraty, nemorálností, modlářstvím, drogami a sekulárním humanismem?

M. Podobenství o révě bez ovoce (kap. 15)

15,1–8 Vinná réva je dobrá, pouze pokud nese ovoce; nehodí se na výrobu nábytku, dokonce ani malého kolíku. Pokud se její dřevo spálí v ohni, je úplně zbytečná. V určitém smyslu je vinná réva jeruzalémský lid (v. 6). Nenesli Bohu úrodu, a tak byli spáleni ohněm babylonského vpádu. V širším smyslu však réva představuje celý národ, jak Izrael, tak Judu (v. 4). Severní konec větve byl spálen Asyřany, jižní Egypťany. Střed, tedy Jeruzalém, bude sežehnut Babyloňany (viz 2Kr 25,9). Druhý oheň ve v. 7 znázorňuje zajetí těch, kdo utekli. Bůh je odhodlán zpusťošit zemi (v. 8).

Jako věřící máme velké výsady, ale také zodpovědnost za to, abychom nesli ovoce k Boží slávě. Jestliže ho neoslavujeme svým životem, pak je naše existence zbytečná, marná a naše svědectví bude zničeno (viz J 15,6). Jsme větve, které jsou naroubovány na Krista jako pravý vinný kmen, a naší hlavní funkcí má být to, abychom nesli ovoce pro Boha. To znamená především rozvíjet křesťanský charakter, jak to vidíme v ovoci Ducha.

N. Podobenství o manželství Jeruzaléma

(kap. 16)

16,1–7 Zde Hospodin sleduje historii Jeruzaléma jako obraz svého lidu. Na začátku příběhu je nalezená holčička, neumytá, nechtěná. Hospodin se nad ní slitoval, s láskou o ni pečoval, ona rostla a dospěla v krasavici.

16,8–22 Když se z ní stala mladá dívka, Hospodin si ji sám zasnoubil, očistil ji pro manželství, nešetřil laskavostmi a zkrášlil ji. Ale ona spoléhala na vlastní krásu, a tak se od něho odvrátila k modlám a stala se z ní prostitutka pro kohokoliv, kdo šel kolem.

16,23–34 Místo aby důvěřovala Hospodinu, sloužila jako prostitutka pohanům, jako byli Egypťané, Asyřané a chaldejští obchodníci. Někdo řekl: „Byla horší než pohané.“ Nebyla jako obyčejná prostitutka, protože si *najímala druhé*, aby s ní hřešili. Kdo by dělal něco takového? Je možné, aby prostitutka platila muži? Tedy aby se zbavovala svého cenného majetku? A přece se mnozí z těch, kdo říkají, že jdou za Pánem, vzdávají drahocenných odměn a dědictví v nebi, utrácejí peníze a čas za světské radosti, místo aby poklady ukládali v nebi. Činí kompromisy s tímto světem a přicházejí o věčnou odměnu a požehnání. Tomu se říká duchovní cizoložství a každý, kdo se na tom podílí, platí vysokou cenu.

16,35–43 Soud nad její nečistotou pro ni znamenal zkázu od pohanských národů, které si najímala jako milence. Toho, kdo se odvrací od Boha jako nevěrný milenec a dělá kompromisy se světem, toho zničí tento svět, se kterým se chtěl přátelit. To je pro nás důležité varování (srov. Jk 4,4–10).

16,44–52 Ohavností páchané Jeruzalémem (Judou) byly horší než ohavností jeho pohanských předchůdců, Chetejců, Emorejců, Samaří nebo Sodomy. Sexuální perverze byl pouze jeden z hříchů Sodomy. Nepravost Sodomy zahrnovala také hojnost jídla a nečinnost. To zní velmi podobně jako popis moderního křesťanstva! Feinberg poznamenává:

Všimněte si, že když hledáme kořen všech hanebných činů Sodomy, je tak označena pýcha. Bůh ji požehnal hojností chleba (Gn 13,10), ale ona si tato požehnání přivlastnila pro své rozkoše a hověla si v bla-

hobytné uvolněnosti. Její vlastní potřeby byly zabezpečeny, a tak se stala necitlivou k potřebám druhých, neměla sociální svědomí. Potom páchala ohavností a výstředností, které se nerozlučně pojí s jejím jménem. Když to Bůh viděl, dal jí poslední ránu a smetl ji (Gn 18,21).¹⁷

16,53–58 Bůh jednou v budoucnosti z milosti obnoví Sodomu, Samaří i Jeruzalém. Verš 53 popisuje obnovení těchto měst, ale nijak nenaznačuje případné spasení bezbožných mrtvých.

16,59–63 Se svým lidem Bůh uzavře věčnou smlouvu a Juda bude zahanben, že Hospodina kvůli modlám tolik opouštěl. To je nepodmíněná smlouva o požehnání uzavřená s patriarchy, tuto smlouvu Bůh v budoucnosti naplní.

John Newton měl pravdu, když napsal, že Boží milost slavně září víc než všechny ostatní jeho divy.

O. Podobenství o dvou orlech (kap. 17)

17,1–6 Hospodin řekl Ezechielovi, aby dal izraelskému domu hádanku. Na Libanon přiletěl obrovský orel, ulomil nejvyšší větvičku z cedru a odnesl ji do daleké země. Vzal také semeno ze země a zasel je v úrodné zemi. Tam z něho vyrostla rozložitá réva.

17,7–10 Réva potom začala růst směrem k jinému orlovi a už se jí nedařilo.

17,11–21 Tuto alegorii vysvětluje sám Hospodin. Prvním orlem byl babylonský král Nebúkadnesar (v. 12). Z Jeruzaléma (Libanonu) do Babylonu (města kramářů) odnesl judského krále Jójakína (větevku na vrcholku). Odvedl také králova potomka Sidkijáše a ustanovil ho v Judsku jako vazalského krále (v. 13). Na určitý čas se Sidkijášovi (nízká rostoucí réva) ve vlasti dařilo, ale potom se obrátil k Egyptu (jiný velký orel), aby ho od Babylonu vysvobodil. Když Sidkijáš porušil smlouvu s Nebúkadnesarem (2Pa 36,13), bylo to totéž, jako by porušil smlouvu s Bohem (v. 19). Výsledkem bylo, že Sidkijáš byl odveden do Babylonu a tam zemřel; ani faraon Hofra mu nedokázal pomoci (v. 16–21).

17,22–24 V těchto verších je zaslíben příchod Mesiáše (snítka, útlá ratolest). Bude po-

tomkem Davidova domu. Bude úrodný strom a lid bude bydlet v bezpečí (v. 23). Bůh naděje je nenechává v beznaději, ale zaměřuje jejich zraky k Mesiáši. Také my bychom měli mít budoucnost na zřeteli a těmito pravdami se navzájem potěšovat. Carl F. Keil to rozvádí:

Cedr... rostoucí nad ostatní stromy je královský dům Davida a útlá ratolest, kterou Hospodin ulomí a zasadí, není mesiášské království nebo svrchovanost, ... ale sám Mesiáš... vysoká hora popsaná ve v. 23 jako vyvýšená hora izraelská je Sijón, považovaný za sídlo a ústředí Božího království, které Mesiáš pozvedne nad všechny hory země (Iz 2,2 a násl.). Ratolest, kterou zasadí Hospodin, tam vyroste ve slavný cedr, pod kterým budou bydlet všichni ptáci. Z Mesiáše vyroste cedr, a to v království, které on sám ustanoví, ve kterém všichni obyvatelé země najdou jak potravu (ponese plody), tak bezpečí (v jeho stínu).¹⁸

Politika vždy končí neúspěchem. Pouze Kristův příchod nabízí naději pro tento svět topící se v hříchu.

P. Odmítnutí podobenství o kyselých hroznech (kap. 18)

18,1–4 Judský lid měl přísloví, kterým sváděl své hříchy na své předky:

„Otcové jedli nezralé hrozny
a synům trnou zuby.“

Bůh toto přísloví vyvrací
a říká,

že každý ponese odpovědnost
za vlastní hříchy.

18,5–24 Potom uvádí několik příkladů svých zásad pro soud:

1. Člověk, který se vyhýbá hříchu a žije spravedlivě, bude určitě žít (v. 5–9).

2. Bezbožný syn spravedlivého muže... zcela jistě zemře (v. 10–13). Židé se během zajetí stejně jako v době Pána Ježíše chlubil tím, že jejich otec je Abraham (L 3,8; J 8,39). Bůh ukazuje, že nepomůže mít spravedlivého otce, pokud *oni sami vedou bezbožný život*. Také my máme tendenci spoléhat na duchovnost druhých. Ale spravedlivý a svatý život našich otců a zbožných vůdců se musí stát skutečností v našem vlastním životě.

3. Spravedlivý syn bezbožného muže...

bude jistě žít (v. 14–17), ale bezbožný otec... zemře pro svou bezbožnost (v. 18).

4. Bezbožný muž, který činí pokání a odvrátí se od svých hříchů, bude žít (v. 21–23).

5. Spravedlivý muž, který se odvrátí od své spravedlnosti a páchá bezbožnost, ... zemře (v. 24).

Mezi 20. veršem a Ex 20,5 není rozpor. Je pravda, co učí Exodus, že důsledky špatných činů rodičů se týkají jejich dětí. Je také pravda, jak je řečeno zde v Ezechielovi, že každý je sám osobně zodpovědný za své činy.

Ve 20. verši se jedná o *časné* potrestání, ne o věčný trest. Je to *fyzická* smrt kvůli současnému hříchu. Princip vyjádřený ve verších 5–24 se netýká *věčného* života, jinak bychom byli nuceni vyvodit, že spasení je na základě skutků (v. 5–9) a že spravedlivý by mohl být zatracen; tyto dvě nauky náš Pán v Novém zákoně jasně vyvrací (viz např. Ef 2,8–9; J 10,28).

18,25–32 Lid dále obviňoval Boha z nespravedlnosti, ale on ukazuje, že se o nespravedlnost nejedná, protože dokonce i bezbožný člověk může být zachráněn, když se odvrátí od svých hříchů, což po něm Bůh chce.

Když Bůh odpouští, tak zapomíná (v. 22). To neznamená, že má špatnou paměť, ale znamená to dokonalé uspokojení jeho spravedlnosti díky Kristovu smířcímu dílu. Pro věřícího je tak věc uzavřena.

Q. Nářek nad posledními judskými králi (kap. 19)

19,1–9 V této kapitole čteme o nářku nad posledními králi v Judsku. Ne všichni jsou zajedno v tom, o které krále se jedná, ale pravděpodobně jde o Jóachaza, Jójakína a Sidkijáše. Juda je lvice. Ostatní národy jsou lvi a jejich vládcové jsou lvičata (v. 2). Lviče, ze kterého se stal mladý lev (v. 3), je snad Jóachaz, který byl zajat a odveden... do Egypta (v. 4). Další lviče je možná Jójakín. Juda se nelišil od ostatních národů, ani lvice od lvů. Předáci národů jsou divočí a sobečtí, ale „u tebe to tak nebude“. Hospodin očekává, že jeho lid bude jiný. Pokud ne, povolává na sebe jeho soud.

19,10–14 „Tvá matka“ (v. 10) je Judsko nebo Jeruzalém, réva měla v rodokmenu, že

bude úrodná a rozrostlá. V jednu dobu měla silné krále (silné větve), ale bude zničena Babylonem (východní vítr) a lid odveden do zajetí (pustina, v. 11–13). Sidkijáš, oheň z v. 14, je považován za uzurpátora a zkázu svého lidu.

Izrael chtěl mít krále jako ostatní národy. Zde Ezechiel odhaluje pohled na poslední záchvěv jejich monarchie. Bůh chce, aby jeho lid byl jiný než svět, aby to byl svatý lid pro něho, aby jako krále uznával *jeho*.

R. Obhajoba Božího jednání s Izraelem (20,1–32)

1. Modloslužba v Egyptě (20,1–9)

Když se starší... přišli k Ezechielovi dotázat Hospodina, Ezechiel je odmítl. Naopak jim začal vypočítávat, jak se proti němu vzpouzeli. Starší byli docela konzervativní, ortodoxní. Dotazovali se Hospodina, ale jejich srdce bylo od něho daleko. Jsou to modly, co nám brání dostat od Boha odpovědi na naše otázky. Když Bůh vyjmenovává naše hříchy a tím, že nás vede k pokání, nám prokazuje svou milost, mnohé z nás to nudí: „Vždyť jsme to slyšeli už tolikrát! – Bible je plná takových musíš a nesmíš! – Copak v ní není nic jiného než soudy?“ Místo abychom na Boží slovo reagovali správně, ocitáme se v nebezpečí, že zůstaneme vlažní.

I přes modlářství v Egyptě (v. 4–8a) je Bůh nepotrestal proto, aby se pohané neposmívali (v. 8b-9).

2. Poskvrňování Božích dnů odpočinku (20,10–17)

Izrael znesvěcoval Boží dny odpočinku... na poušti (v. 10–13a). Hospodin opět zadržel svůj hněv a ušetřil je zkázy, aby se pohané nemsáli (v. 13–17).

3. Vzpouora na poušti (20,18–26)

Je zde připomínka vzpoury synů původní generace na poušti (v. 18–21a). I zde Bůh zadržel svůj hněv proti nim (v. 21b-26).

4. Modlářství (20,27–32)

Jejich hrozné modlářství v zaslíbené zemi

zahrnovalo dokonce provádění vlastních dětí ohněm; obětovali je tedy jako lidské oběti.

S. Boží zaslíbení o obnově (20,33–44)

20,33–38 I přes jejich úsilí Bůh nikdy nedopustil, aby *natrvalo* byli jako pohané..., kteří sloužili dřevu a kameni (v. 32). Shromáždil je z národů, kde byli v zajetí, postavil je před sebou k soudu, přijal spravedlivé mezi nimi (v. 37) a vytrídil mezi nimi vzdorovité (v. 38).

20,39–44 Až se národ vrátí na území Izraele, už nebudou sloužit modlám, ale budou ve svatosti uctívat Hospodina (v. 39–44).

Napomenutí apoštola Jana je nadčasové: „Děti, varujte se modlářství.“

T. Obrazy blízkého vpádu (kap. 21)

1. Znamení hořícího lesa (21,1–5)

Ve verších 1–5 máme proctví proti jihu (hebr. *Negev*, část Judska). Bude zničen lesním požárem (babylonským vpádem).

2. Znamení taseného meče (21,6–22)

21,6–12 Bůh vyjadřuje své odhodlání zpusťošit Judsko a Jeruzalém nabroušeným mečem. Ezechiel vzdychá, aby varoval lidi před hněvem přicházejícího Božího soudu.

21,13–22 Babylonský meč je připraven na jatka (v. 13–18) a ukojí Hospodinovo rozhořčení (v. 19–22). Verše 15c a 18 jsou zvlášť obtížné. Možná se jedná o tuto myšlenku: V Judsku není čas na veselí. Jeho obyvatelé vyráběli dosud všechny zbraně ze dřeva, teď poznají meč z oceli a je možné, že žezlo, kterým (Judá) pohrdá, už úplně přestane existovat.

3. Znamení rozcestí (21,23–32)

21,23–29 Dále je vidět, jak se babylonský král blíží směrem do země. Přichází na rozcestí. Jedna cesta vede... k Jeruzalému, druhá do Raby (hlavní město Amónců). Které město vezme útokem jako první? Používá tři prostředky věštění: (1) označí jeden šíp pro Jeruzalém a druhý pro Rabu. (2) Bude se ptát domácích bůžků a (3) bude se dívat do jater zabitého zvířete. A výsledek? Jeruzalém bude první!

21,30–32 Zesvětštělé bezbožné kníže ve v. 30 je Sidkijáš. Jeho království je poraženo a on sám bude posledním králem nad Božím lidem, než přijde Mesiáš, který má právo vládnout. Matthew Henry poznamenává:

Po Sidkijášovi *už nebude žádný král z Davida domu – dokud nepřijde Kristus, který má na království právo, který je semeno Davidovo, v němž se plně uskuteční zaslíbení, které mu dám.* On dostane *trůn svého otce Davida* (L 1,32)... A jako ten, kdo má právo, získá ve správný čas vlastnictví: *Já mu je dám!* Spíš bude všechno ležet v troskách, než aby mu bylo něco z jeho práv upřeno, a veškerá opozice, která mu stojí v cestě, padne a udělá mu prostor (Da 2,45; 1K 15,25). To je zde uvedeno pro útěchu těch, kdo se báli, že zaslíbení učiněná Davidovi přijdou vniveč. „Ne,“ říká Bůh, „to zaslíbení je jisté, protože Mesiášovo království potrvá na věky.“¹⁹

4. Soud nad Amónem (21,33–37)

Dále babylonský král přitáhne na Amónce a zcela je zničí.

Historie i současně události jsou plné toho, jak Bůh podlamuje lidské vlády – než přijde vláda Krista, který má právo vládnout.

U. Tři proctví o znečištění Jeruzaléma (kap. 22)

22,1–12 Zde je seznam hříchů Jeruzaléma – prolévání krve (v. 9) – v tomto kontextu to může znamenat lidské oběti – a modlářství (v. 3–4), vraždy (v. 6), zlehčování rodičů, útisk příchozích, sirotků a vdov (v. 7), znešvácování chrámu a nedodržování dnů odpočinku (v. 8), pomluvy, modlářství, oplzlost (v. 9), nemorálnost (v. 10), cizoložství a incest (v. 11), úplatky, lichva, vydírání a zapominání na Hospodina (v. 12).

22,13–22 Pro tyto hříchy nepoctivého prospěchu a prolévání krve bude lid rozehnan mezi národy (v. 13–16). Jeruzalém bude jako tavící pec, kde se lid roztaví podobně jako bezcenná struska (v. 17–22).

22,23–24 Hospodin říká Ezechielovi, aby zemi sdělil, že je v žalostném stavu. Taylor vysvětluje, co to pro zemi znamená:

V této prorocké výpovědi je země vylíčena

jako země postrádající požehnání v podobě deště. Většina komentátorů upřednostňuje ve v. 24 Septuagintu, která překládá nikoliv „nevyčištěná“, ale „svlažovaná“, tedy „země bez deště a bez lijáku.“²⁰

22,25–31 Před Hospodinem se provinily všechny společenské vrstvy – vládcové (v. 25, KJV a NKJV a také ČEP a ČSP má knížata – dle Septuaginty),²¹ kněží (v. 26), úředníci (v. 27), proroci (v. 28) i lid (v. 29). Není možné najít jediného spravedlivého člověka, nějakého reformátora ani přímluvce, který by se postavil před Hospodina (v. 30–31).

Bůh nehledá nové metody nebo programy, ale vždy čeká, že se někdo postaví do mezery. I jediný člověk sám může něco změnit.

V. Podobenství o dvou smilných sestřích (kap. 23)

1. Ohola (23,1–10)

23,1–4 Zde je podobenství o dvou sestřích oddávajících se smilstvu. Starší byla Ohola a mladší Oholíba. Ohola představovala Samařii, Oholíba Judsko.

23,5–10 Ohola znamená *má svůj stan*. Samaři si vybuchovalo vlastní centrum uctívání. Boží chrám byl v Jeruzalémě.²² Ohola působila jako smilnice pro době vypadající a mužné jezdce z Asýrie. Bůh ji tedy kvůli jejím milencům opustil a oni odkryli její nahotu a zabili ji mečem.

2. Oholíba (23,11–21)

Oholíba (*můj stan je v ní*) šla ve svém modlářském smilstvu a nemorálnosti ještě dále. Napřed stejně jako Izrael dychtila po Asyřanech (v. 12–13). Potom se zbláznila do obrazů babylonských mužů namalovaných rumělkou. Dychtila po nich a posílala k nim posly, zvala je k sobě do své země (2Kr 16,7). Připomínala své hříchy v mládí v Egyptě, šířila své smilstvo a oddávala se Babyloňanům, aby páchala hroznou nemravností.

3. Vpád Babyloňanů (23,22–35)

Bůh proto Oholíbu zničil prostřednictvím jejích babylonských milenců. Tito krásní mladí muži, po kterých dychtila, s ní budou

jednat nenávislně. Snažila se najít uspokojení v tělesném světě, daleko od Boha. Teď budou její hříchy souzeny. Verše 33–34 popisují příznaky deprese a zoufalství, které vidíme všude kolem sebe dnes. Žízeň nebudeme mít pouze v tom případě, že budeme pít Boží živou vodu.

4. Soud nad Oholou a Oholíbou (23,36–49)

Obě sestry páchaly stejné hříchy: cizoložství (doslovné i duchovní), vraždily, přinášely lidské oběti (v. 37), znesvěcovaly chrám, nezachovávaly den odpočinku (v. 38), směšovaly uctívání Boha s modloslužbou (v. 39) a páchaly cizoložství s jinými národy (v. 40–44). Spravedliví muži (Bohem vybrané národy) sestrám odplatí jejich nemravnosti zkárou, jakou si plně zaslouží (v. 45–49).

Judovo náboženství bylo synkretistické, tedy kombinovalo uctívání Hospodina s modlářstvím a pohanstvím. Je smutné, že mnoho moderního křesťanstva mísí biblické prvky s judaismem, pohanstvím, východními náboženstvími, humanismem a psychologii.

W. Podobenství o vařicím hrnci (24,1–14)

V den obležení Jeruzaléma vyslovil Ezechiel podobenství o vařicím hrnci. Hrncel byl Jeruzalém, kusy masa byl lid. Hrncel právě začínal vařit. Měl na sobě připáleninu, to je modlářská nemravnost. Když se hrncel úplně vyprázdnil, byl spálen, aby se zlikvidovala i ta nečistá připálenina. Tak bude postupovat Bůh, aby lid vyčistil od modlářství.

X. Znamení smrti Ezechielovy ženy (24,15–27)

24,15–18 Ezechiel dostal varování, že jeho žena, touha jeho očí, zemře. Zemřela večer toho dne a on dostal příkaz, aby – na rozdíl od normální reakce – neplakal.

24,19–24 Když se lidé ptali na význam jeho zvláštního chování, řekl jim, že také nemají plakat, až bude zničeno to, po čem touží jejich oči (chrám) a jejich synové a dcery budou pobiti.

Jedním z účelů naplněného prorocství je dát světu na vědomí, kdo je Hospodin Bůh (v. 24).

24,25–27 Ezechiel už neměl vynášet Judo-

vi prococtví, dokud mu uprchlíci nedonesou zprávu, že jejich záštita padla. Tato událost je zachycena v 33,21–22. Kapitoly 25–32, které jsou mezi tím, obsahují prococtví adresovaná *pohanským* národům, nikoliv Judsku.

III. Prococtví proti sedmi pohanským národům (kap. 25–32)

V těchto kapitolách čteme o Božím soudu nad sedmi pohanskými národy. Tyto národy jsou souzeny za různé projevy vzpoury proti Bohu. Měly kontakt s Božím lidem, věděly o něm, ale nechtěly se k němu obrátit. Podívejme se na to blíže, protože Boží cesty vždy zjevují jeho myšlenky, ať o soudu nebo o milosti.

A. Prococtví proti Amónovi (25,1–7)

První národ, nad kterým je vynesena soud, jsou Amónovi synové. Amónci se radovali z pádu Boží svatyně, z babylonského zajetí Izraele a Judy, proto budou také Babyloňany (synové východu) zničeni. Z Raby bude stájt pro velbloudy a Amón se stane místem, kde budou odpočívat ovce.

B. Prococtví proti Moábovi (25,8–11)

Druhý národ jsou Moábci, kteří spolu se Seírem chovali nepřátelský postoj proti Judovi. Moábská země bude pro Babyloňany otevřená a čeká ji stejný úděl jako Amónce. Území bude vyčištěno od měst a Moáb pozná, že Hospodin je Bůh.

C. Prococtví proti Edómu (25,12–14)

Třetí národ je Edóm. Mstil se Judovi, a Hospodin proto prohlásil, že pozná *jeho* pomstu.

D. Prococtví proti Pelištejcům (25,15–17)

Čtvrtý národ jsou Pelištejci. Jejich nekončící nenávisť Judy na ně přivede Hospodinovu pomstu.

Stejně jako tyto národy poznají, že pokud se dotýkají Božího lidu, je to totéž, jako by se dotýkali Boha, tak také ti, kdo se dnes podílejí na útocích na křesťany, jednoho dne poznají, že věřící jsou zřítelnicí Božího oka. To

platí i v případě, že Boží lid upadá do hříchu a je za to souzen. Měli bychom si uvědomovat všechnu jízlivou radost, škodolibost nebo myšlenky na pomstu. Spíše bychom se jako Ezechiel měli rmoutit, přimlouvat a vyznávat hříchy druhých věřících jako své.

E. Prococtví proti Týru (26,1–28,19)

1 Zkáza Týru (kap. 26)

26,1–2 Pátým objektem Božího soudu je pobřežní město Týr. Jeho trestem se zabývá úsek 26,1 až 28,19. Týr, obchodník ve velkém, se zaradoval, když se doslechl, že jeho konkurenční město Jeruzalém padlo, myslel si, že nyní získá veškerý trh! Jeruzalém ovládal všechny suchozemské obchodní cesty a jeho pád znamenal pro Týr svobodnější obchod s Egyptem a dalšími zeměmi na jihu.

26,3–11 Bůh použije k potrestání tohoto městského státu mnoho národů. Předpovědi veršů 4–6 se naplnily doslova. Napřed proti Týru přitáhl ze severu babylonský král Nebúkadnesar, král králů²³ a zaútočil na něj (v. 7–11). Obléhání bylo mimořádné dlouhé (asi 587–574 př. Kr.) Feinberg barvitě líčí, jak toto vyhlášené město obléhání snášelo:

Opevnění, val a štíty byly každodenní záležitostí. Dobývací štít nebo střecha štítů se používaly k ochraně proti střelám vrhaným z hradeb. Beranidla se používala k prolomení hradeb. Sekery a meče představovaly v obrazném významu všechny druhy bojových zbraní. Někteří si myslí, že první část 10. verše je nadsázka, ale verš nejde mimo rámeček doslovného naplnění. Vzhledem ke svému množství pokryla nepřátelská jízda při příjezdu město prachem a současně se hradby třásly křikem jezdců a vozů. Bylo třeba vybojovat každou ulici, obyvatele pobít mečem. Zmíněné posvátné sloupy byly ve skutečnosti obelisky, jedná se pravděpodobně o ty, které zmiňuje historik Herodotos, když je vztyčovali v týrském Heraklově chrámu. Jeden z nich byl ze zlata, druhý posázený smaragdy a byly zasvěceny týrskému bohu Melkartovi (srov. 1Kr 7,15). Tyto dojemně působící sloupy dobyvatelé skáceli.²⁴

26,12–14 Lid však se svým jměním uprchl

na nedaleký ostrov nazývaný také Týr. Tam zůstali v bezpečí 250 let. Potom Alexandr Veliký posbíral suť z původního města a z ní vybudoval k ostrovu hráz. Tento odstavec popisuje, jak to Alexandrovi vojáci dělali (332 př. Kr.). Asi před sto lety popsal jeden cestovatel trosky Týru přesně tak, jak to bylo kdysi prorokováno:

Ostrov není delší než jeden a půl kilometru. Část, která vyčnívá za šíjí směrem k jihu, je široká asi čtyři sta metrů, je skalnatá, nerovná. Dnes tam jsou jen rybáři, kteří na skále roztahují své sítě.²⁵

26,15–21 Zpráva o pádu Týru ochromí všechny ostatní národy. Celá jeho krása, kterou všichni tolik obdivovali, byla zničena. Ale Bůh upevní věčnou slávu v zemi živých, která je součástí téhož království, ke kterému patříme my.

Týr nebyl nikdy obnoven – to je naplnění verše 21. Peter Stoner ve své knize *Science Speaks* říká, že celé proroctví o Týru, pokud vezmeme v úvahu všechny jeho podrobnosti, mělo z matematického hlediska pravděpodobnost splnění 1 : 400 000 000.²⁶

2. Žalozpěv nad Týrem (kap. 27)

27,1–9 Týr je přirovnán ke krásné, nádherně postavené lodi se zbožím z celého světa. Týr nebyl vojenská mocnost, která by dobývala svět. Týřané byli obchodníci. Vy-měňovalo se zde zboží a informace všeho druhu, a to s cílem osobního zisku. Proti tomu obecně není co namítnout, avšak veškerá krása a poznání mimo Pána Ježíše je prázdné. I kdybys získal celý svět a ztratil svou duši, co dáš za svou duši?

27,10–36 Ve verších 10–11 je popsána týrská armáda s vojáky z Persie, Lýdie a Libye. Ve verších 12–27a je vidět obrovský rozsah jeho obchodu s luxusním zbožím. To vše ale zničí východní vítr (Babylóňané, v. 26b-27). Ostatní národy se nad pádem města budou zmitat v křeči (v. 28–36).

3. Pád týrského vévody (28,1–19)

28,1–10 Verše 1–6 popisují pýchu, moudrost a bohatství týrského vévody (BKR, ČEP, předáka, ČSP, vládce, B21) a potom následuje

zkáza ze strany Babylonu (v. 7–10). Není pochyb, že tento vévoda je předobrazem Antichrista.

28,11–19 V 11. verši se týrský vévoda mění v krále Týru. Král Týru je duch, který oživuje vévodu. Vyznačoval se svou krásou, ale protože byl na ni pyšný, byl zničen.

Popis týrského krále jakožto pečeti dokonalosti, plného moudrosti a dokonalé krásy, jaká byla v Boží zahradě Edenu, krále, který byl ozdoben všem drahokamy, který byl pomazán jako cherub, byl na svatě Boží hoře – když tento popis vezmeme jako celek, jeví se jako příliš silný na jakéhokoli velkého vládce, i kdyby to měla být velká literární nadsázka. Proto mnoho biblistů vidí ve verších 11–19 popis Satana a jeho pádu z nebe.

Feinberg vysvětluje:

Zdá se, že... Ezechiel měl na mysli situaci své doby; pozornost zaměřoval na vládcce Týru, což bylo ztělesnění lidské pýchy a bezbožnosti. Když se však díval na myšlení a způsoby tohoto monarchy, jasně za ním rozpoznal motivační moc a osobnost, která jej hnala v jeho vzdoru proti Bohu. Stručně řečeno, viděl působení Satana, jehož týrský král tolik připomínal. Vzpomeňme si, jak Pán Ježíš v Mt 16,21–23 napomíná Petra. Nikomu jinému neřekl během svého působení na zemi ostřejší slova. Neměl však na mysli, že by se Petr nějakým způsobem stal samotným Satanem. Ukazoval, že motivace, která vedla Petra, když Kristu bránil, aby šel na kříž, nepocházela odjinud než od knížete démonů. Zdá se, že zde je podobná situace. Někteří liberální vykladači připouštějí, že je možné, že Ezechiel měl na mysli ducha Týru, který byl srovnatelný s andělskými mocnostmi a knížaty z knihy Daniela, kterým byly svěřeny záležitosti národů.²⁷

Je-li pýcha natolik smrtelná, že dokáže zničit nejmocnější a nejmoudřejší bytost, čím více bychom si na ni měli dávat pozor my smrtelníci, abychom nežili nezávisle na Pánu!

F. Proctví proti Sidónu (28,20–26)

28,20–23 Šestý předmět Božího soudu je Sidón. Bylo to pobřežní město nedaleko Týru. Bůh ho varoval, že ho zastihne mor a meč, ale neřekl mu, že bude zničeno *navěky*. Sidón do-

dnes stojí jako město v Libanonu, zatímco biblický Týr byl z mapy zcela vymazán.

28,24–26 Tyto verše předpovídají obnovu Izraele, až Bůh ustaví na zemi své království.

G. Prorocství proti Egyptu (kap. 29–32)

Jako sedmý a poslední národ v tomto seznamu soudů stojí Egypt (kap. 29–32). Zdá se, že tyto soudy jakoby nikoho nešetřily. Bez Nilu by Egypt byl mrtvý a člověk by čekal, že jeho lid si užívá života. Ale ne, Egypt je země smrti. Jeho nejslavnější kniha je *Knih mrtvých*. Jeho největší monumenty jsou pyramidy, což jsou obrovské *hroby*. Jeho králové budovali malé paláce, ale velké *náhrobky*, nechávali se balzamovat, aby si mohli užívat času v *hrobě!* Srdce Egyptů nedojímá blízcí se smrt, je sebejisté. Proto na Egypt musel přijít soud, je to národ, který v Bibli znázorňuje svět, zvláště svět bez Boha.

1. Obecné varování proti faraonovi a jeho lidu (kap. 29)

29,1–12 Ve verších 1–5 je faraon přirovnán k drakovi, ke krokodýlovi ve velké řece Nilu. Tento krokodýl je pyšný, ale krátkozraký. Ryby jsou lidé v Egyptě. Bůh bude trestat všechny. Když Izrael vzhlížel k Egyptu, že od něho dostane pomoc, opíral se o zlomenou třtinu (v. 6–9a). Egypt čeká nejkrutější soud, protože byl nespolehlivý, nevěrohodný. Jestliže my jako věřící máme tuto charakterovou vadu, s Pánovou pomocí se potřebujeme změnit. On je ten, komu záleží na proměně našeho charakteru.

Kvůli faraonově pýše bude egyptská země na čtyřicet let zpustošená. (v. 9b-12).

29,13–21 Potom Bůh lid shromáždí, ale Egypt už nikdy nebude velkým královstvím a Izrael už k němu nebude vzhlízet jako ke zdroji pomoci (v. 13–16). Nebúkadnesar namáhavě obléhal Týr, ale nedostal za to žádnou odměnu (protože lid utekl se svým jměním do ostrovní pevnosti). Proto mu Bůh dá jako odměnu Egypt (v. 17–20). V den, kdy Nebúkadnesar dostal Egypt jako svou odměnu, Bůh způsobil, aby izraelskému domu vyrostl roh (obnovení moci, o němž nemáme žádnou

jinou zmínku) a Ezechiel vyhlásil lidu Boží slovo (v. 21).

2. Nářek nad pádem Egypta (30,1–19)

30,1–12 Egypt a všichni jeho spojenci (Etiopie, Libye a Lýdie) padnou... mečem Babyloňanů (v. 1–9). Jako jeden z těch, kdo zpusťoší zemi, je uveden babylonský král Nebúkadnesar (v. 10–12).

30,13–19 Zde jsou vyjmenována větší egyptská města odsouzená ke zkáze i s jejich modlami a sochami: Nóf (Mempfis), Patrós (snad ve výše položené jižní části Egypta), Sóan (Tanis), No (Théby), Sín (Pelusium), Áven (Héliopolis), Pí-beset (snad Bubastis), Tachpanchés²⁸ (pravděpodobně starověké Dafne, v. 13–19). Prorocví, že „z egyptské země již nevzejde kníže“ (v. 13), se splnilo doslovně. Od té doby v Egyptě nevládl žádný plnokrevný Egyptan z královské rodiny. Král Farouk patřil k dynastii, kterou založil počátkem 19. století Albánec. Farouk byl první z dynastie, která plně ovládala arabštinu!

3. Faraonův pád (30,20–31,18)

30,20–26 Zde vidíme pád Egypta ve dvou fázích. Jednak byly obrazně zlomeny... faraonovy paže, když byl poražen v bitvě u Karkemiše (605 př. Kr.). Druhou fází byl vpád Babyloňanů do Egypta a jeho dobytí.

31,1–9 Komu se faraon podobal svou velikostí? Byl jako asyrský král, vznešený cedr. Natolik vyrostl ve své moci, že nikdo jiný nebyl tak velký jako on, skutečně obrovitý strom, v jehož stínu se cítily doma všechny národy.

31,10–14 Ale protože se jeho srdce domýšlivě povýšilo, Bůh ho vydal Babyloňanům.

31,15–18 Asýrie byla sražena do podsvětí (hebr. *šeól*) a ostatní národy se na to dívaly (v. 15–17). Národy byly potěšeny (v. 16) v tom smyslu, že pro ně bylo zadostiučiněním, když viděly, jak byla pokořena Asýrie, tedy národ, který jimi kdysi pohrdal. Faraon je jako Asýrie v tom, že třebaže se stal veliký, i on bude svržen do útroby země (v. 18).

4. Nářek nad faraonem a Egyptem (kap. 32)

32,1–16 Faraon se sám považoval za mla-

dého lva, ale Bůh jej viděl jako draka, které ho chytí do své sítě a zabije. Babylonský král zničí egyptskou okázalost a země zůstane zpustošená, opuštěná. Národy nad ním nařikaly v slzách. Hospodin Ezechielovi přikázal, aby vyjádřil nárek nad Egyptem a všemi jeho zástupy.

Také Pán Ježíš proléval slzy nad městem vrahů, městem, které ho nepřijalo, nepřišlo pod jeho ochranná křídla. Bůh pečuje o svá stvoření a nemá zálibu v tom, aby je soudil. Pane, dej nám slzy soucitu se ztracenými!

32,17–32 Ve verších 17–31 máme pohled do šeólu (jámy), kam sestoupil Egypt. Je tam Asýrie (v. 22–23), Élam (v. 24–25), Mešek a Túbal (v. 26–27), Edóm (v. 29) a Sídoňané (v. 30). Egypt byl na tomto světě velký, ale v šeólu bude mít stejnou hanbu jako ostatní národy (v. 28.31–32). Tak končí Ezechielovy výroky proti sedmi národům (a městským státům).

IV. Obnova Izraele a potrestání jeho nepřátel (kap. 33–39)

Od 33. kapitoly do konce své knihy se Ezechiel zabývá především obnovením Izraele a znovuvybudováním chrámu.

A. Prorok znovu pověřen, aby byl strážný (kap. 33)

33,1–9 V této kapitole je Ezechiel přirovnán ke strážnému. Pokud spolehlivě varuje lidi a oni neslyší, pak si za svou zkázu ponесou zodpovědnost oni sami. Jestliže strážný lidi nevaruje a oni zahynou, Bůh bude jejich krev vyžadovat z ruky strážného.

Bůh světil Ezechielovi odpovědnost za izraelský dům. Zde vyvstává otázka pro každého věřícího. Za koho neseme před Bohem odpovědnost? Komu máme svědčit? Koho máme varovat? Svě příbuzné, kolegy, sousedy, přátele. Je to důležitá zodpovědnost a my škodíme své duši, pokud ji věrně neneseme.

33,10–20 Lid se zoufale ptá: „Jak přežijeme?“ Kolik lidí dnes ztratilo všechnu naději a žijí v depresi a zoufalství! Hospodinova odpověď zní: „Čiň pokání!“ Existuje naděje i pro nejhoršího hříšníka, tou jedinou nadějí je

odvrátit se od hříchu a neomlouvat si jej. Lidé si stěžovali, že Bůh s nimi nejednal spravedlivě, ale on s tím nesouhlasí, připomíná jim, že odpustí bezbožnému člověku, který vyznává svůj hřích a opouští ho. Stejně tak potrestá spravedlivého, který se obrátí ke zlému.

33,21–22 K Ezechielovi přišel uprchlík z Jeruzaléma a oznámil mu: „Město bylo dobyt!“ – Tehdy se Ezechielova ústa otevřela a už nebyl němý (viz 24,27).

33,23–29 Tyto verše se patrně týkají několika Židů, kteří po pádu Jeruzaléma zůstali na území Izraele. Argumentovali tím, že Abraham byl sám a dostal zemi, čím větší právo na ni mají oni, když jich je mnoho. Ale Bohu šlo o kvalitu, ne o množství. Dokonce i tehdy ještě páchali různé formy modlářství a zemi bylo nutné vyčistit od ohavností, které svědčily proti nim. Nebyli praví (duchovní) Abrahamovi potomci. Jejich vnější vyznávání je nezachrání před soudem, protože Bohu nejde o pouhá slova, ale o život (srov. Jk 2,14).

33,30–33 Lidé rádi *poslouchali* Ezechiele, ale neměli v úmyslu ho *poslechnout!* Až se prorocství vyplní, poznají, že mezi nimi byl prorok.

K Božím slovu bychom měli přistupovat s úmyslem je poslechnout a stále zkoumat svá srdce, zda děláme, co slyšíme. Nejlepší reakcí na kázání není: „To bylo dobré slovo!“, ale: „Mluvil ke mně Bůh, musím něco udělat.“

B. Zlí pastýři a dobrý pastýř (kap. 34)

34,1–6 Pastýři (vládcové) měli zájem jen o sebe a ne o blaho ovcí (lidu). Vládli hrubě a a ovce se rozutekly.

Dodnes se mnoho náboženských vůdců ne naučilo *sloužit* ovcím. Zaměňují svou „službu“ za prostředek k dosažení *zisku*. Můžeme chválit Boha za vůdce, kteří slouží horlivě, kteří jsou stádu příkladem.

Hospodin dovolil, aby se stádo napřed rozuteklo, aby tak zabránil dalším škodám (v. 10). Tuto situaci dobře vystihuje Yates:

Je zde vyličen srdcervoucí obraz nevěrných kazatelů v Ezechielově době. Stádo je rozptýlené, nikdo o ně nepečuje, má hlad, zatímco sobečtí pastýři jsou rozmazlení, nečinně se povalují v blahobytu a vůbec si

neuvědomují svou zodpovědnost. Starají se, jak si sami obstarat jídlo, oblečení a pohodlí, ale na nikoho jiného ani chvíli nemyslí.²⁹

34,7–10 Bůh je proto odhodlaný své stádo od těchto zlých pastýřů vysvobodit. Celou dobu má na mysli požehnání, a tak je shromáždí a bude se individuálně starat o jejich potřeby. Největší požehnání spočívá v tom, aby ovce měly vztah s Bohem, jde o úzký osobní vztah mezi Bohem a člověkem.

34,11–16 On bude jejich pastýřem, shromáždí je do země a bude nad nimi vládnout (během tisíciletého království). Evangelista D. L. Moody přehledně shrnuje Boží péči o ovce takto:

Všimněte si, co všechno Bůh pro své ovce učiní:

Pastýř a ovce:

v. 11: (Já) vyhledám své ovce.

v. 12: (Já) je vysvobodím.

v. 13: (Já) je vyvedu.

v. 13: (Já) je shromáždím.

v. 13: (Já) je přivedu.

v. 14: (Já) je budu pást.

v. 15: (Já) je budu ukládat.

v. 16: (Já) polámanou obvážu.

v. 16: (Já) nemocnou posilním.

V Božím stádu je mnoho hubených ovcí, ale na jeho pastvách není žádná hubená.³⁰

Někteří lidé, včetně určitého druhu kazaťelů, se pokoušejí tvrdit, že starozákonní Bůh je drsný a nelaskavý, že kontrastuje s Bohem, jak je podán v Novém zákoně.³¹ John Taylor nádherně spojuje zjevení Boha-Pastýře v obou zákonech:

Obraz pastýře, který hledá zbloudilou ovci podle v. 12, je pozoruhodný předobraz podobnosti o ztracené ovci (L 15,4 a násl.), které náš Pán nepochybně vyvodil z tohoto úseku v Ezechielovi. Nejjasněji, jak je to jen možné, znázorňuje Boží něžnost a lásku Boha Starého zákona a dává tak smrtelnou ránu těm, kdo se pokoušejí vrazit klín mezi Jahve, Boha Izraele, a Boha a Otce našeho Pána Ježíše Krista. A není to jediný úsek, který mluví o citlivém pastýři (viz Ž 78,52 a násl.; 79, 13; 80,1; Iz 40,11; 49,9 a násl.; Jr 31,10).³²

34,17–24 Hospodin také zachrání své věrné ovce před falešnými pastýři, kteří jsou sobečtí a krutí. „Můj služebník David“ ve v. 23–

24 odkazuje na Pána Ježíše, který pocházel z otce Davida. Židovský křesťan, David Baron vysvětluje:

Dokonce i Židé vysvětlovali jméno „David“ v těchto úsecích tak, že se vztahují na Mesiáše – velkého Davidova syna, na kterého se soustředí všechna zaslíbení ohledně Davidova domu. Kimchi ve svém komentáři k Ezechielovi 34,23 říká: „Můj služebník David – tedy Mesiáš, který vyjde z jeho semene v době spasení“; ve verši 37,24 pozoruje: „Král Mesiáš se bude jmenovat David, protože bude pocházet z Davidova semene.“ Tak je to prakticky u všech židovských komentátorů.³³

34,25–31 Zde je popis bezpečí a prospěchu Božího stáda během budoucí Kristovy vlády. V době smlouvy pokoje (v. 25) bude padat déšť požehnání (v. 26) a povstane znamenitá setba (v. 29).

Ideální forma vlády je blahodárná, absolutní monarchie, kde králem je Kristus.

C. Úděl Edómu (kap. 35)

35,1–7 Hora Seir je Edóm. Hospodin zde obviňuje tuto zemi z trvalé nenávisti Židů, z toho, že se radovala, když Jeruzalém padl, z krutosti vůči uprchlíkům a z plánu zmocnit se izraelského území. Edóm chtěl *požehnání*, ale nechtěl *Hospodina*. Bez Pána Ježíše nemůžeme mít požehnání, to platí dodnes. Edóm je odsouzen k tomu, že z něho natrvalo bude spoušť, už v něm nebude žádný obchod (v. 7).

35,8–15 Edóm se rouhal Židům a zacházel s nimi jako s nepřáteli. Ale Hospodin je stále vidí jako svůj lid. Jsou pod jeho *kázní*, ale *neodmítá* je. Edóm v tom nepostřehl rozdíl.

Stejně jako se Edóm radoval ze zpusťování Izraele, tak se celá země bude radovat ze zkázy Edómu.

Bohu se nelíbí, když se věřící skrytě radují z pádu nepřátel víry. Skutečná láska necítí ani tiché uspokojení, když druzí trpí, ať jsou to blízcí lidé nebo nepřátelé.

D. Obnova země a lidu (kap. 36)

36. kapitola bývá označována jako „Evangelium podle Ezechiela“, zejména kvůli veršům 25–30.

36,1–7 Hospodin potrestá národy, které se

zmocnily Izraele a posmívaly se Božímú lidu, zejména Edóm.

36,8–15 Izraelská města a místa na venkově budou osídlena, země bude úrodnější a bude se jí dařit víc než kdy předtím a národy se už Izraeli nebudou pošklebovat.

36,16–21 Nejen že bude obnovena země, ale také se do ní vrátí lid. Příčinou jejich vyhnání bylo prolévání krve a modlářství, což způsobilo, že Boží jméno bylo zneváženo mezi národy, kam museli jít.

36,22–23 Pavel cituje verš 22 v Ř 2,24 ve svém obvinění, že Židé nežijí důsledně ve vztahu k pohanům a k Zákonu. Bůh vrátí lid do jeho vlasti, aby obhájil své jméno, ne kvůli Izraeli.

36,24–29a Tyto verše popisují duchovní znovuzrození Izraele. Bůh je očistí, dá jim nové srdce a nového ducha (znovuzrození) a vysvobodí je z nečistoty. Keil k tomuto důležitému úseku poznamenává:

Po očistění od hříchů, což odpovídá ospravedlnění a nemůžeme je zaměňovat s posvěcením. ..., následuje obnova Duchem svatým, který bere staré kamenné srdce a vkládá nové srdce z masa, aby člověk mohl plnit Boží příkázání a chodit v novotě života.³⁴

Tento úsek v Ezechielovi je jeden z hlavních textů, které by měl znát Nikodém jako učitel v Izraeli (J 3,10) – proto se Pán Ježíš podívoval, že nic neví o znovuzrození

36,29b-30 Zvýší se úroda obilí a ovoce a lid už nikdy nebude trpět hladem. To všechno způsobí Hospodin ne proto, že by si to lid zasloužil, ale bude to pro čest jeho jména.

36,31–38 Okolní národy poznají, že Bůh znovu osídlil zemi a dal jí úrodu. Lidí bude tehdy tolik jako zvířat v Jeruzalémě o svátcích. Tato proctví se částečně naplnila, když se Židé vrátili z Babylonu do vlasti, ale konečné naplnění čeká na Kristovu vládu v budoucnosti.

Moderní Izrael dosáhl vzniku státu v roce 1948. Židé se nyní postupně vracejí do země ještě jako nevěřící. Brzy nastane čas Pánova příchodu!

E. Vidění údolí suchých kostí (37,1–14)

37,1–8 Ve vidění podle veršů 1–2 viděl Ezechiel v údolí suché kosti Izraele a Judy.

Dostal příkaz, aby kostem prorokoval, že ožijí. Yates to aplikuje na naši dnešní potřebu mít dech života:

Prorok jakoby zde tajemně a přitom reálně a s dramatickou působivostí předkládá povzbuzující zprávu, že Izrael může mít naději, že bude žít. Obživení je možné! Dokonce suché kosti bez svalů, masa a krve mohou ožít. Příchod Božího Ducha přináší život. Taková vzrušující pravda je tolik potřebná ve světě, který má suché kosti všude kolem. Potřebujeme, aby přišel Duch svatý se svou oživující mocí, aby tak zemi zasáhlo skutečné probuzení (srov. také Gn 2,7; Zj 11,11).³⁵

Když poprvé promlouval Boží slovo, kosti se potáhly šlachami, masem a kůží.

37,9–14 Když prorokoval dále k větru neboli dechu, do těl vstoupil duch. To zobrazovalo obrození Izraele jako národa (v. 11–14), napřed obnovu duchovně mrtvého národa a potom jeho znovuzrození.

Všimněme si paralely s naším znovuzrozením. Je k tomu potřeba Hospodinovo slovo (v. 4) a Boží Duch (dech) (v. 9).

F. Znovusjednocení Izraele a Judy (37,15–28)

37,15–23 Dále Ezechiel dostal příkaz, aby si vzal dva kusy dřeva, jedno představovalo Judsko a druhé Izrael (Josefa, Efrajima). Přiložil je konci k sobě... a ony se staly jedním kusem. To znamenalo, že tato dvě království rozdělená v době Rechabeáma budou znovu sjednocena. Bude nad nimi vládnout jeden král (Mesiáš) a oni budou zachráněni, očištěni, obnoveni.

37,24–28 David (zde Pán Ježíš) bude králem a lid ho bude s naprostou samozřejmostí poslouchat. Bůh s nimi uzavře věčnou smlouvu... pokoje a jeho svatyně bude v jejich středu. To je stále ještě budoucnost.

Tato a následující kapitola předpovídají zkázu budoucích nepřátel Izraele. Jejich vůdcem je Góg, Magóg je jeho země. Biblisté nejsou zajedno v tom, kdo to je Góg. Zde popisované události se zřejmě odehrají poté, kdy se Izrael vrátí do své země, ale ještě před tisíciletým královstvím. Avšak Góg a Magóg popisovaní ve Zj 20,8 patří do doby *po* tisíciletém království.

G. Budoucí zkáza Izraelových nepřátel

(kap. 38–39)

38,1–16 Bůh zláká Góga a jeho spojence, aby shromáždili svá vojska (v. 1–6). O Gógovi je řečeno, že bude knížetem Róš,³⁶ měst Mešek a Túbal, což někteří berou jako starověké názvy, z nichž vzniklo *Rusko*, *Moskva* a *Tobolsk*. To je sice fascinující možnost, ale není to nijak prokázáno. Půjdou směrem na jih proti Izraeli. Židé budou bydlet v bezpečí ve vsích bez hradeb. Bůh zná plán nepřitele dokonce i tisíce let předem. Má plán na vysvobození svého lidu, a to je útěchou pro věřící.

38,17–23 Gógovy síly potom zaplaví zemi, ale setkají se s planoucím Božím hněvem a žárlivostí. Země se zachvěje silným zemětřesením. Gógovy muže vyděsí mor, krveprolití, příval, krupobití kamenů, oheň a síra (v. 17–23).

Zkáza nepřátel Božího lidu nám připomíná Boží zaslíbení v Izajáši 54,17 (ČEP): „Žádná zbraň vyrobená proti tobě se nesetká se zdarem... Toto je dědictví Hospodinových služebníků.“

39,1–6 Na izraelských horách čeká Gógovy hordy naprostá zkáza. Zmínka o lucích a šípech ve 3. verši nemusí nutně znamenat, že armády se v budoucnosti vrátí k užívání primitivních zbraní, i když by to mohlo znamenat i to. Mohli bychom se ptát, proč by se k nim některý národ vracel? Možné vysvětlení spočívá v tom, že různé vojenské mocnosti celé roky pracují na vynálezech, které by naprosto znemožnily jakékoli mechanické zbraně, jako jsou tanky, letadla apod. Pokud by k tomu došlo, bylo by pak nutné opět používat koně a zbraně bez motorů.

S. Maxwell Coder na druhé straně tvrdí, že hebrejská slova jsou významově dostatečně pružná, že mohou zahrnovat i moderní sofistikované zbraně. Luky a šípy mohou znamenat raketomety a střely. „Koně“ v 38,4 (doslovně „skákači“) mohou být samohybná vozidla jako tanky nebo vrtulníky. Zbraně v 39,9–10 nemusí být nutně vyrobeny ze dřeva. Mnozí mají za to, že dané slovo může znamenat vojenské materiály jako palivo nebo pohonné hmoty pro rakety.³⁷

39,7–8 V ten den Hospodin obhájí své svaté jméno.

39,9–10 Gógovy zbraně roztroušené po horách budou sedm let sloužit jako palivo. Skutečnost, že nebude třeba z polí nebo z lesa nosit dřevo, kterým by se topilo, jako by podporovala pohled, že velké množství zanechaných zbraní bude opravdu ze dřeva.

39,11–16 Mrtvá těla se budou pohřbívat v údolí Hamon Góg (*Gógovo množství*), východně od Mrtvého moře. Bude to trvat celých sedm měsíců.

39,17–20 Mrtvá těla koňů a jezdců budou skýtat velkou hostinu pro ptáky a dravé šelmy.

39,21–24 V ten den pohané poznají, že Izraelci nebyli v zajetí pro Boží neschopnost tomu *zabránit*, ale proto, že to *vyžadovala* jejich nečistota a přestoupení.

39,25–29 Obnova Izraele bude úplná. Zapomenou na svou hanbu a budou uznávat Hospodina, který na izraelský dům vylije svého Ducha.

V. Pohledy do tisíciletého království

(kap. 40–48)

A. Jeruzalémský chrám v tisíciletém království (kap. 40–42)

Tato a následující kapitoly podrobně popisují chrám, který bude postaven v Jeruzalémě. Je pravda, že mnohé z tohoto popisu je těžké pochopit, ale celkový náčrt je zřejmý. Paul Lee Tan píše:

Vykladači, kteří nevykládají Písmo doslovně, říkají, že toto proroctví je symbolem dnešní křesťanské církve. Toto významné proroctví v knize Ezechiel však obsahuje popis, konkrétní údaje a rozměry chrámu v tisíciletém království, které jsou tak vyčerpávající, že je možné je dokonce načrtnout, což platí i o Šalomounově historickém chrámu. F. Gardinerovi se však v Ellicottově *Commentary on the Whole Bible* podařilo načrtnout půdorys chrámu v tisíciletém království – zároveň však říká, že to není možné. To vedlo Alvu J. McCaina k tomu, aby poznamenal, že „jestliže neinspirovaný komentátor dokáže z architektonického plánu vyčíst něco smysluplného, pak by budoucí stavitelé,

kteří budou nepochybně pracovat pod Božím vedením, neměli mít problém budovu postavit⁴⁴.³⁸

1. Muž s měřicí třtinou (40,1–4)

V úvodním verši vidí Ezechiel město Jeruzalém a chrám v tisíciletém království. Ve čtrnáctém roce poté, co byl Jeruzalém dobyt, byl Ezechiel ve vidění uchvácen a ocitl se na velmi vysoké hoře. Muž, jehož vzhled byl jako... bronz mu ukázal vidění města Jeruzaléma a chrámu v tisíciletém království. Prorok dostal příkaz věnovat pozornost všemu, co vidí, a oznámit to izraelskému domu. V následujících kapitolách tak činí.

2. Východní brána vnějšího nádvoří (40,5–16)

Chrám byl situován od východu na západ, přirozeným vstupem byla tedy východní brána; touto bránou architektonický popis začíná. Napřed muž změřil celou hradbu kolem chrámu (v. 5). Následuje popis východní brány do vnějšího nádvoří (v. 6–16).

3. Vnější nádvoří (40,17–19)

Na dláždění, které mohla tvořit mozaika (stejně jako v 2Pa 7,3 a Est 1,6, ČEP), bylo třicet komor.

4. Další dvě brány vnějšího nádvoří (40,20–27)

Severní brána má být stejná jako brána východní včetně oblouků a palmových ozdob. Také jižní brána měla stejné rozměry a strukturu. Směrem na západ nebyla žádná brána.

5. Tři brány do vnitřního nádvoří (40,28–37)

Vnitřní nádvoří má také tři brány: jižní (v. 28–31), druhá brána směřuje k východu (v. 32–34) a třetí na sever (v. 35–37).

6. Vybavení pro oběti (40,38–43)

V síni bude u severní brány osm stolů pro zvířecí oběti. Pro zápalné oběti se budou používat čtyři stoly z tesaného kamene. Budou tam připraveny také nástroje na porážení obětí a háky upevněné všude dokola.

7. Místnosti pro kněze (40,44–47)

Zpěváci budou mít síně, některé budou

směřovat k jihu, další na sever. První z nich budou pro kněze, kteří mají službu v chrámě, síně směřující na sever jsou pro kněze, kteří slouží u oltáře (synové Sádokovi).

8. Předšíň chrámu (40,48–49)

Předšíň neboli vstupní brána do chrámu byla zřejmě projektována podobně jako v Šalomounově chrámu. Pilíře připomínají sloupy pojmenované Jakín a Bóaz (1Kr 7,21).

Čtyřicátá kapitola se zabývá zejména prostorem *okolo* chrámu, následující kapitola popisuje *vlastní chrám*.

Podrobné rozměry v kapitolách 40–43 nám připomínají, že v celé své službě musíme budovat podle Božích pokynů (viz Ex 25,40). Přesné rozměry by se zdály také zbytečné, kdyby se nejednalo o skutečnou budovu. Alegorie nebo předobraz by sotva byl tak přesně architektonicky popsán. Nikdo také uspokojivě nevysvětlil některé části, kdybychom je měli chápat pouze symbolicky.

9. Svatyně a svatyně svatých (41,1–4)

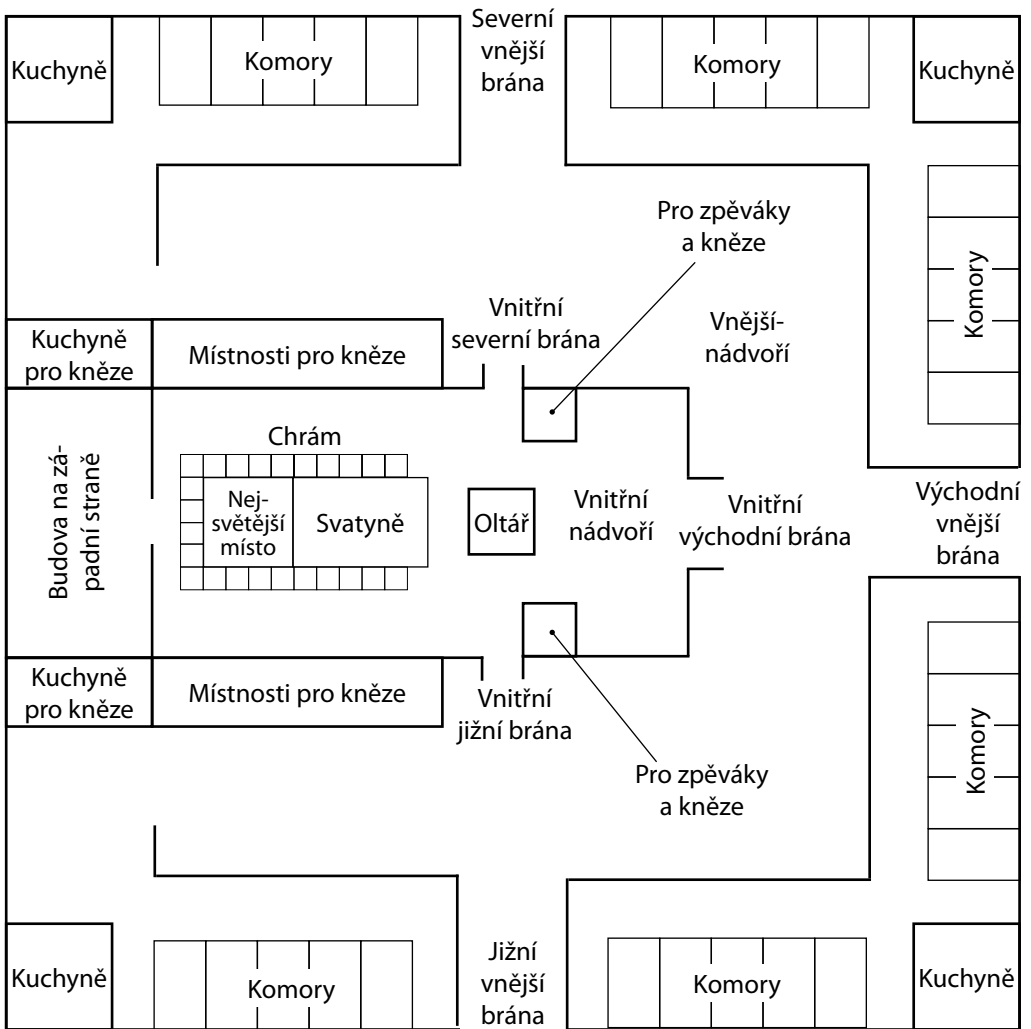
Rozměry chrámu mají být stejné jako v Šalomounově chrámu a dvojnásobné ve srovnání se stánkem na poušti. Muž, který vypadal jako z bronzu, přivedl Ezechiela do chrámu, ale do svatyně svatých šel už sám. To nám připomíná omezení vstupu do starozákonního chrámu a stánku (viz Žd 9,8.12; 10,19). Totéž rozdělení na dvě části, jaké bylo ve starozákonním stánku, bude zřejmě také v chrámě v tisíciletém království.

10. Boční pokoje (41,5–11)

Chrám bude velmi masivní a prostorný, bude mít tři ochozy a na každém z nich bude třicet komůrek. Směrem nahoru se budou postupně rozšiřovat, možná proto, že stěna chrámu se směrem nahoru stupňovitě zužuje (v. 7).

11. Budova západně od chrámu (41,12)

Směrem k západnímu okraji chrámového komplexu je samostatná budova o rozměrech sedmdesátkrát devadesát loktů. Účel této budovy není uveden.

Ezechielův chrám

12. Rozměry chrámu (41,13–15a)

Ezechielův průvodce změřil celý chrám, byl sto loket dlouhý a sto loket široký.

13. Vnitřní výzdoba a vybavení chrámu (41,15b–26)

Interiér chrámu má mít na obou bocích galerie, dveře a zúžené okenní rámy.

Budou je zdobit střídavě palmové ozdoby a cherubové kolem celé budovy. Cherubové, kteří vyjadřují Boží svatost (viz Gn 3) mají tvář mladého lva směrem k palmě a tvář muže

k palmě na druhé straně. Palmy jsou v Písmu symbolem vítězství a spravedlnosti.

Oltář, který bude také ze dřeva, nazval Ezechielův průvodce jako „stůl, který stojí před Hospodinem“.

Chrám má mít dvoje dvojdílné dveře s vyřezávanými motivy cherubů a palm.

Předsíň měla před vstupem dřevěnou stříšku.

Není zde zmínka o oponě, truhle smlouvy nebo velebnosti. Opona byla roztržena na Golgotě. Symbolismus truhly smlouvy se naplnil v Kristu. On je ten velebný.

14. Ubytování pro kněží (42,1–14)

Kněží budou bydlet směrem na sever a na jih chrámu. V těchto prostorách budou jíst nejsvětější oběti a zde budou odkládat svatá roucha určená pro službu.

15. Rozměry vnějšího nádvoří (42,15–20)

Vnější nádvoří má rozměry pět set třetinových délek na každé ze čtyř stran. Rozdíl mezi svatým a obyčejným ve v. 20 je rozdíl mezi tím, co bychom mohli nazvat jako rozdíl mezi *svatým* a *sekulárním*. Je to rozdíl mezi službou a běžnými záležitostmi všedního života.

B. Bohoslužba v tisíciletém království**(kap. 43–44)**

43,1–5 V knize Ezechiel jsme už dříve (11,23) viděli, jak oblak slávy se znechucením odchází z jeruzalémského chrámu. Ale sláva Boha Izraele se vrátí v osobě Pána Ježíše, až přijde jako král.

43,6–9 Navěky se usídlí uprostřed svého lidu, ten už nebude ve stínu chrámu duchovně smilnit, tedy provozovat modlářství nebo podobné ohavnosti.

43,10–12 Až se izraelský dům bude stydět za všechno, co páchal, tehdy uvidí uspořádání, rozvržení a zařízení nového chrámu. Jakmile budou Izraelci činit pokání, Bůh jim dá novou naději. (Také bychom tak měli reagovat, když někdo činí pokání.) Lidu mělo být řečeno, že celý areál na vrcholu hory, kde bude postaven chrám, je nejsvětější.

Správný pohled na Hospodinovu slávu nás vede k tomu, že se stydíme za své nepravosti (v. 10):

Je to pohled, který obměkčil Petra,
byla to tvář, kterou viděl Štěpán,
to srdce plakalo s Marií –
jen Boží sláva odtrhne od model.

Autor neznámý

43,13–17 Dále jsou uvedeny rozměry oltáře, zřejmě jako stupňovité dláždění. Ohniště oltáře je nahoře, kde se zapaluje oheň. Bude mít čtyři zvednuté rohy. Nezvyklým znakem tohoto oltáře jsou schody, které k němu vedou. To bylo u předchozích chrámů zakázáno. Tento oltář bude tak vysoký, že bude potřebovat přístup k horní plošině.

43,18–27 Dále je popsán obřad, jímž se krvi *posvěcuje* oltář. Bude to trvat sedm dnů a jeho význam ve veřejné bohoslužbě Izraele je vidět v několika starozákonních textech: Ex 29,37; Lv 8,11.15.19.33; 1Kr 8,62–65 a 2Pa 7,4–10. Osmý den po všech těchto obřadech začnou pravidelné oběti.

Kapitola končí povzbuzující poznámkou: Bůh přijme nejen oběti lidu, ale „najdu ve vás zalíbení“, je výrok Panovníka Hospodina.

44,1–3 Východní brána vnějšího nádvoří musí být trvale zavřená, protože až se Hospodin vrátí do chrámu, už nikdy neodejde. Pouze kníže bude sedět v předsíni brány a bude tam jíst z oběti. Někteří mají za to, že kníže je sám Mesiáš, jiní že je to Davidův potomek, který bude sloužit jako zástupce Krále Krista. F. W. Grant však poukazuje na to, že to *nemůže* být Mesiáš, protože má *syny* (46,16) a přináší sám za sebe *obět' za hřích* (45,22).³⁹

44,4–9 Když Hospodin přivedl Ezechiela do čela chrámu, prorok byl ohromen Hospodinovou slávou, která právě naplňovala dům. Verš 4 by měl vyvolávat vášnivou touhu po setkáních ke chvále, kde je Hospodinova sláva tak zjevná, že účastníci před ním padají.

Hospodin ho vyzval, aby důkladně věnoval pozornost novým nařízením týkajícím se chrámu, jeho vstupů a východů (v. 5) a varoval lid, že musí skončit jakékoli využívání cizinců při službě v chrámě (v. 6–9).

44,10–16 Od této chvíle se podřadné práce budou přidělovat levitům, kteří kdysi upadli do modlářství. Jako kněží, kteří se při službě přibližují k Bohu, mohou sloužit pouze synové Sádokovi. Ti byli věrní v dobách Davidových útrap (2S 15,24; 1Kr 1,32a násl.; 2,26–27.35). Levitům mohla být pozastavena kněžská služba kvůli prokletí Éliho rodiny nebo kvůli nevěrnosti během doby králů. Z toho všeho vidíme, že hřích má často hořké důsledky a že věrnost se dočká odměny.

44,17–19 Od kněží se bude vyžadovat, aby nosili lněná roucha, ne vlněná. Výraz „nebudou svými rouchy posvěcovat lid“ (v. 19b) se týká obřadní svatosti, která je vyhrazena pouze pro službu ve svatyni a ne pro běžné povinnosti kněží (Ex 29,37; 30,29; Lv 6,18.27; Ag 2,10–12).

44,20–22 Zde jsou předpisy ohledně střihání vlasů, omezení týkající se pití vína a manžely pro kněze.

44,23–24 Synové Sádokovi budou působit také jako učitelé a soudci, budou učit Boží lid, jak rozeznávat, co je na jedné straně svaté a čisté, a co je na druhé straně nečisté a nesvaté.

44,25–27 Pokud bude nezbytné, aby se dotkli mrtvého člověka, bude to vyžadovat určitě očistné obřady.

44,28–31 Budou žít z toho, co je zasvěceno Hospodinu. On sám chce být jejich dědicstvím, nebudou mít na zemi vůbec nic. To platí o Božích služebnících i dnes. Bůh chce, aby veškeré naše potěšení bylo v něm, abychom tak byli volní pro službu, aniž bychom se rozptylovali světskými úkoly. Stejně jako Pavel se můžeme učit být spokojeni s tím, co máme (Fp 4,11), ale musíme se to učit, protože to nikomu není přirozené. Zlomený člověk může říct: „Na zemi není nic, po čem toužím, než ty, Bože... Bůh bude navěky skála mého srdce a můj podíl“ (Ž 73,25–26, ČEP).

C. Služba v tisíciletém království (kap. 45–46)

45,1 Uprostřed izraelské země bude kus země vyhrazen pro Hospodina jako svatý díl o rozměrech dvacet pět tisíckrát deset tisíc loket.

45,2–5 Bude rozdělen na dva pruhy. Na horní polovině bude stát svatyně a bude také pro kněze. Dolní polovina bude pro Levity.

45,6 Podél „svatého podílu“ bude třetí díl, kde bude město Jeruzalém.

45,7–8 Celá země na východ a na západ od tohoto dílu až po hranice země bude patřit knížeti.

45,9–12 Izraelská knížata budou ve svém počínání vykonávat spravedlnost (v. 9), budou používat spravedlivé váhy a míry.

45,13–17 V těchto verších se od všeho lidu vyžaduje, aby přinášel určitý podíl úrody knížeti v Izraeli, aby byly zajištěny pravidelné oběti a určené slavnosti.

45,18–20 V první den prvního měsíce se svatyně bude očišťovat a sedmý den téhož měsíce se lid bude očišťovat od neúmyslných nebo nevědomých hříchů.

45,21–25 Velikonoce se budou zachovávat čtrnáctý den prvního měsíce a svátek stánků patnáctý den sedmého měsíce.

Není zde zmínka o Letnicích, o Svátku troubení ani o Dni smíření.

Jak můžeme být ve světle všech těchto obřadů a svatých dnů vděční za Kristovo zástupné dílo, které platí jednou provždy.

Exkurz: Oběti v tisíciletém království

V Ez 43,20.26; 45,15.17 je řeč o přinášení obětí během tisíciletého království, o kterých je výslovně řečeno, že jejich účelem je smíření. Jak to uvést do souladu s Žd 10,12: „On však přinesl jedinou oběť za hříchy a navždy usedl po pravici Boží“ nebo s Žd 10,18: „Kde je odpuštění hříchů, tam už není oběti za hřích“?

Ve Starém zákoně se používá slovo „smíření“ (doslova *přikrytí*) tak, že nikdy neznamená odstranění hříchů. Žd 10,4 nám připomíná, že „je nemožné, aby krev býků a kozlů odstraňovala hříchy“. Oběti byly spíše každoročním připomínáním hříchů (Žd 10,3). Co tedy *smíření* tehdy znamenalo? Znamenalo, že oběti působily vnější, ceremoniální čistotu. Přispívaly k obřadnému očištění lidu, umožňovaly, aby se lid při uctívání mohl přiblížit k Bohu. Oběti přinášely smíření i pro neživé věci, například oltář (Ex 29,37), kde nelze mluvit o odpuštění hříchů. To všechno znamená pouze tolik, že oltář byl očištěn ceremoniálně, a tak se stal způsobilý pro službu Bohu.

Když čteme o odpuštění neúmyslných hříchů ve spojení se smířením (Lv 4,20), může to znamenat pouze odstranění ceremoniálního poskvrnění, aby se dotyčný mohl při uctívání přiblížit k Bohu.

Dnes se jedná o „*smíření*“ v daleko širším a hlubším významu. Používá se například k vyjádření celého obětího Kristova díla, jímž jsou naše hříchy odstraněny a my jsme smíření s Bohem.

Oběti v historii Izraele zaměřovaly pohled do budoucna na dokonalou a úplnou oběť Kristovu. Oběti v tisíciletém království budou připomínat jeho dílo na Golgotě. Budou vzpomínkou pro Izrael stejně jako Pánova večere pro nás.

Úseky v Žd nevyklučují jakýkoli obětní obřad v budoucnu. Vyjadřují však, že žádné budoucí oběti se nemohou účinně vypořádat s hříchy, stejně jako to nebylo možné v minulosti.

†

46,1–8 Verše 1–8 popisují, jak se kníže postaví ve východní bráně vnitřního nádvoří, aby přinesl své oběti pro den sobotní a novoluní (v. 6). Nemůže vstoupit do vnitřního nádvoří. Lid má zůstat stát za knížetem a klanět se, když kněží obětují. Kníže ani lid nemohou vstoupit do vnitřního nádvoří.

V tisíciletém království Izrael uvidí Krista v obětech, něco takového národ jako celek nikdy v minulosti neviděl.

46,9–10 Lid má odcházet z vnějšího nádvoří branou protilehlou té, kterou vstoupil. Mají sledovat pohyby knížete.

46,11–18 Ve verších 11–12 je popis dobrovolných obětí knížete. Ve verších 13–15 jsou denní oběti. Zákony týkající se nemovitostí knížete nedovolují, aby něco trvale pozbyl ani aby si něco nespravedlivě přisvojil.

46,19–24 Pro kněží a lid jsou zajištěny také kuchyně.

D. Země v tisíciletém království (kap. 47–48)

1. Uzdravení vod (47,1–12)

Ezechiel uviděl ve vidění řeku tekoucí zpod dveří chrámu, kolem oltáře, dále údolím jižně od východní brány a až k Mrtvému moři. Voda v moři bude uzdravena a bude v něm mnoho ryb. Yates píše:

Voda života je ve Starém zákoně oblíbený obraz. Pouštní oblasti potřebují vodu, aby tam byl možný život. Tento pramen, který Ezechiel viděl, jak vytéká od chrámu, si razí cestu vyprahlými oblastmi Araby. Potok je stále hlubší a přináší život, zdraví a hojnost ovoce všude, kam přitéká. Je to jediné řešení, kterého je třeba. Ježíš použil tohoto obrazu jako základ pro své kázání před ženou u studny (srov. také Ž 1,3; 35,3; JI 3,18; Za 14,8; J 4,7–15; 7,38; Zj 22,1–2)⁴⁰

Tento potok (což bude skutečná existující řeka) je výrazný obraz požehnání, sice rozšířeného, ale zatím ještě ne úplného; bude vy-

tékat v době tisíciletého Kristova království. Bůh bude přebývat v chrámě, a proto tento potok stále se rozšiřujícího požehnání poteče na další místa. Dnes Bůh přebývá v našem těle (1K 6,19) a proud požehnání by tedy měl k druhým proudit skrze nás (J 7,37–38). „Kde je člověk naplněn Duchem svatým a jeho život se dotýká životů druhých lidí, tam se děje něco v Boží prospěch.“ Pro nás je to výzva, abychom konali to, co přináší požehnání!

Řeka bude přinášet život všude, kam poteče – to je živý obraz životodárného působení Ducha svatého.

2. Hranice země (47,13–23)

47,13–20 Dále jsou popsány budoucí hranice a uspořádání země. Zde jsou uvedeny územní hranice.

Ezechielova zmínka o řece Jordánu jako hranici země (v. 18) nemůže být chyba; určitě věděl, že země se potáhne na východ až k Eufratu (Gn 15,18). Zde může mít na mysli předběžné obsazení samotné Palestiny. Nebo může naznačovat, že Jordán tvořil pouze část východní hranice, zatímco zbytek sahal na severo-severovýchod až k Eufratu. Toto druhé vysvětlení je méně oblíbené, ale vzhledem k Ezechielově podrobnému popisu a k tomu, že se o Eufratu vůbec nezmiňuje, si zaslouží pozornost.

47,21–23 V rámci každého podílu se země bude dělit losem podle izraelských kmenů, ale z dědictví nebudou vyloučeni cizinci.

3. Rozdělení země (kap. 48)

48,1–7 Zdá se, že země bude rozdělena na vodorovné pásy vždy od Středozemního moře k východní hranici země. Nejsevernější pás bude pro kmen Dan (v. 1), pod ním pro Ašera (v. 2), dále pro Neftalího (v. 3), Manasesa (v. 4), Efrajima (v. 5), Rúbena (v. 6) a Judu (v. 7).

48,8–22 Judský jih bude podíl určený už pro knížete a bude zahrnovat svatyni a město Jeruzalém. Tento „svatý okrsek“ bude velká čtvercová plocha, která bude hraničit se severním koncem Mrtvého moře. Bude rozdělena na tři vodorovné pásy, severní bude patřit kněžím, kde uprostřed bude chrám tisícileté-

ho království. Prostřední pás bude pro levity a jižní s Jeruzalémem uprostřed pro běžný lid. Zbývající území na východě a západě čtverce bude patřit knížeti.

48,23–27 Jih svatého okrsku bude obsahovat úseky pro kmeny Benjamín (v. 23), Šimeón (v. 24), Isachar /v. 25), Zabulón (v. 26) a Gád (v. 27).

48,28–35 Nový Jeruzalém bude mít dváct bran, tři každým směrem, každou pro jeden izraelský kmen. Bude se jmenovat *Jahve-Šámmá* – Hospodin tam přebývá.

Toto jméno nám připomíná něco, co měl Bůh odedávna na srdci: Tolik miluje své stvoření, že mu vždy chtěl být nablízku. Stále hledá a ptá se: „Kde jsi?“ Volá k pokání a víře. Dokonce přišel jako Boží Syn sem na zem, aby za nás umřel. Jeho přání se splní: člověk bude blízko jeho srdci. Můžeme se hned teď zapojit a podílet se na hledání ztracených a přitom žít tady na zemi blízko jeho srdci. To je to, co nám Bůh přeje.

Tento komentář ke knize Ezechiel uzavírám shrnutím židovského křesťana, znalce Starého zákona Charlese L. Feinberga:

Toto jedinečné proctví začíná viděním Boží slávy a končí popisem Hospodinovy slávy v oslaveném městě Jeruzalém. Ezechiel končí stejně jako Jan ve Zjevení tím, že Bůh přebývá spolu s člověkem ve svatosti a slávě. Není větší cíl v historii a v Božím jednání s člověkem vůbec.⁴¹

Poznámky

- ¹ (Úvod) Např. Gleason Archer, v *A Survey of Old Testament Introduction*, „Ezechiel“.
- ² (Úvod) John B. Taylor, *Ezechiel: An Introduction and Commentary*, Tyndale Old Testament Commentaries, str. 14–16.
- ³ (Úvod) Albert Barnes, *The Bible Commentary*, Proverbs-Ezechiel, str. 302.
- ⁴ (1,4–28a) Tyto čtyři tváře se tradičně spojují se čtyřmi pohledy na našeho Pána v evangeliích: Matouš: lev (Kristus jako král). Marek: býk (Kristus jako služebník). Lukáš: člověk (Kristus jako dokonalý člověk). Jan: orel (Kristus jako Boží Syn). Viz *Biblický komentář k Novému zákonu*, úvod k evangeliím, str. 14.
- ⁵ (1,4–28a) Masoretský text má čtení „když

jsem přišel“. Poznámka v nové Scofieldově Bibli k tomuto textovému problému uvádí: „Je zřejmé, že zničit Jeruzalém za jeho hříchy nepřišel Ezechiel, ale sám Hospodin. Na základě toho, co vyžaduje kontext, a dále podle asi šesti rukopisů, je podle verze Theodotion a Vulgaty nejlepší čtení ‚když přišel zničit město‘. Možné řešení, kterému lze snad dát přednost, by bylo číst poslední písmeno sporného slova jako známou zkratku slova ‚Hospodin‘, čímž dostáváme čtení ‚když Hospodin přišel zničit město‘.“ *The New Scofield Study Bible, New King James Version*, str. 995.

- ⁶ (1,28b–2,7) Nová RSV parafrázuje „syn člověka“ jako „smrtelník“, aby se vyhnula „maskulinně orientovaným“ slovům syn a člověk; to zatemňuje spojení s užitím u Daniela a u našeho Pána.
- ⁷ (1,28b–2,7) Taylor, *Ezekiel*, str. 60.
- ⁸ (1,28b–2,7) Tamtéž.
- ⁹ (3,12–15) Kyle M. Yates, *Preaching from the Prophets*, str. 181.
- ¹⁰ (9,4) Charles Lee Feinberg, *The Prophecy of Ezekiel: The Glory of the Lord*, str. 56.
- ¹¹ (9,4) Tamtéž.
- ¹² (11,16–21) Yates, *Prophets*, str. 182.
- ¹³ (11,22–25) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 579.
- ¹⁴ (13,1–3) Denis Lane, *The Cloud and the Silver Lining*, str. 53–62.
- ¹⁵ (13,8–16) A. B. Davidson, *The Book of the Prophet Ezekiel*, str. 88.
- ¹⁶ (13,8–16) Náš Pán označuje farizeje podobným (ale ještě horším) výrazem „obilené hroby“ (Mt 23,27).
- ¹⁷ (16,44–52) Feinberg, *Ezekiel*, str. 91.
- ¹⁸ (17,22–24) Carl F. Keil, „Ezekiel“, v *Biblical Commentary on the Old Testament*, XXI:244,245.
- ¹⁹ (21,25–27) Matthew Henry, „Ezekiel“, v *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, IV:878, 879.
- ²⁰ (22,23–24) Taylor, *Ezekiel*, str. 168–169.
- ²¹ (22,25–31) Tamtéž, str. 169. Tento starověký řecký překlad někdy zachovává původní hebrejská čtení, jiná než tradiční

hebrejský (masoretský) text. Poznámky k veršům 24a 25 v NKJV také uvádějí dva příklady a čtení z jiných starověkých překladů.

- ²² (23,5–10) Konkurenční středisko modlářství stále přetrvávalo. Samařanka v J 4,20 zřejmě před Pánem bránila svou „denominační odlišnost“.
- ²³ (26,3–11) Nebúkadnesar získal tento titul, protože donutil mnoho králů, aby se podřídili jeho panství.
- ²⁴ (26,3–11) Feinberg, *Ezekiel*, str. 149.
- ²⁵ (26,12–14) Citováno W. M. Thomsonem v *The Land and the Book*, str. 155 a násl.
- ²⁶ (26,15–21) Peter Stoner, *Science Speaks*, str. 76.
- ²⁷ (28,11–19) Feinberg, *Ezekiel*, str. 161–162.
- ²⁸ (30,13–19) Jedná se o známé příhraniční město, kam se Jeremjáš dostal poté, co byl Gedaljáš zavražděn (Jr 43,7; srov. 44,1).
- ²⁹ (34,1–6) Yates, *Preaching*, str. 183.
- ³⁰ (34,11–16) D. L. Moody, *Notes from My Bible*, str. 90.
- ³¹ (34,11–16) Jeden liberální protestant „biskup“ z Washingtonu, D. C. se v padesátých letech 20. století rouhal Bohu Starého zákona jako „tyranovi“.
- ³² (34,11–16) Taylor, *Ezekiel*, str. 220–221.
- ³³ (34,17–24) David Baron, *The Shepherd of Israel*, str. 8–9.
- ³⁴ (36,24–29a) Keil, *Ezekiel*, str. 110.
- ³⁵ (37,1–8) Yates, *Preaching*, str. 184.
- ³⁶ (38,1–16) Čtení v KJV, kde je hebrejské „Róš“ přeloženo jako „přední“, a tím upravuje slovo „kníže“, vychází z latinské Vulgaty a Targumu. Je překvapivé, že tento překlad byl zachován v NIV (a ve všech českých překladech, pozn. překl.), možná v obavách, aby lidé ve slově „Róš“ neviděli Rusko. Jestliže však Róš vezme jako vlastní jméno, není tím řečeno, které oblasti se tento termín týká. Může to znamenat Rusko, ale na druhé straně nemusí. Většina historiků a zeměpisců kla-

dou Mešek a Túbal do dnešního středního Turecka.

- ³⁷ (39,1–6) S. Maxwell Coder, *That Bow and Arrow War*; *Moody Monthly*, duben 1974, str. 37.
- ³⁸ (40, Úvod) Paul Lee Tan, *The Interpretation of Prophecy*, str. 161.
- ³⁹ (44,1–3) F. W. Grant, „Ezekiel“, v *The Numerical Bible*, IV:273.
- ⁴⁰ (47,1–12) Yates, *Preaching*, str. 184.
- ⁴¹ (48,28–35) Feinberg, *Ezekiel*, str. 239

Bibliografie

- Alexander, Ralph. *Ezekiel*. Everyman's Bible Commentary. Chicago: Moody Press, 1976.
- Davidson, A. B. *The Book of the Prophet Ezekiel*. The Cambridge Bible for Schools and Colleges. Cambridge: The University Press, 1900.
- Feinberg, Charles Lee. *The Prophecy of Ezekiel: The Glory of the Lord*. Chicago: Moody Press, 1969.
- Grant, F. W. „Ezekiel“. In *Numerical Bible*. Vol. 4. Neptune, N.J.: Loizeaux Bros., 1977.
- Henry, Matthew. „Ezekiel“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, Vol. IV. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Keil, C. F. „Ezekiel“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vols. 22, 23. Reprint. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Mills, Montague S. *Ezekiel: An Overview*. Dallas: 3E Ministries, n. d.
- Tatford, Frederick A. *Dead Bones Live: An Exposition of the Prophecy of Ezekiel*. Eastbourne, East Sussex: Prophetic Witness Publishing House, 1977.
- Taylor, John B. *Ezekiel: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1969.

Daniel

Úvod

„Chtěl bych zdůraznit..., že žádný prorok nemluvil o Kristu tak jasně jako Daniel. Nejenže obhajoval, že přijde, což je předpověď společná s ostatními proroky, ale také vysvětloval, v jaké době přijde. Navíc popisoval dobu několika králů, stanovil skutečný počet let a předem oznamoval velmi jasná znamení budoucích událostí.“
Jeroným (347–420 po Kr.)

I. Jedinečné místo v kánonu

Daniel je jedna z nejúžasnějších knih a patří mezi klíčové knihy Starého zákona. Vzhledem k jejím přesným předpovědím, mesiášským proroctvím a inspirujícímu příkladu toho, jak se ti, kdo jsou čistí, oddělovali od odpadlého světového náboženství, se tato kniha dostala pod palbu racionalistů a nevěřících učenců. Není divu, že konzervativní biblista sir Robert Anderson tuto knihu označil jako „Daniel v jámě kritiků“.

Hlavní nápor útoků se soustředí na to, zda knihu opravdu napsal v šestém století př. Kr. prorok Daniel, jak tvrdí konzervativní Židé i křesťané, nebo zda ji napsal neznámý autor ve druhém století, který zaznamenával historii (zejména kap. 11), jako by to bylo proroctví.

II. Autorství

Jelikož se tradiční Danielovo autorství často odmítá a protože je pro věřícího člověka velmi důležité, aby byl v této knize zakotven, uvádíme zde širší pojednání než u jiných knih.

První salvu proti konzervativnímu postoji, že Daniel byl skutečný prorok, jemuž Bůh zjevil podrobná vidění pohanských světových mocností a příchod Mesiáše, odpálil antikřesťanský filozof Porfyrius ve třetím století.

Jeho myšlenky později převzala hrstka Židů v sedmnáctém století a potom od osmnáctého století byly přebírány i v křesťanstvu. S nárůstem racionalismu se tyto myšlenky dále šířily a byly přijímány v liberálních a více méně liberálních kruzích.

Merrill F. Unger píše:

Moderní kritika vidí stanovení data makabejského povstání (kolem r. 167 př. Kr.) a odmítnutí tradičního pohledu na Danielovo autorství jako jeden ze svých úspěchů. Tyto názory jsou však vybudovány na několika velmi věrohodně vypadajících falešných představách a nestřízlivých předpokladech.¹

Než se podíváme na hlavní výhrady proti Danielovu autorství, zmíníme několik důkazů, které jeho autorství potvrzují.

1. Náš Pán Ježíš výslovně cituje tuto knihu jako Danielovo proroctví (Mt 24,15). Už to samo o sobě je pro zbožného křesťana dostatečný důkaz.

2. Kniha zřetelně odráží kolorit a zvyky starověkého Babylonu a Médo-perské říše, nikoliv makabejské Palestiny.

3. Po celá staletí přinášela tato kniha Židům i křesťanům upevnění a požehnání. To platí sice i o několika neinspirovaných spisech, ale mocné osvětlení Duchem svatým, které vidíme v knize Daniel, sotva potvrzuje, že by se jednalo o podvrh.

4. O rukopisu Danielova proroctví nalezeném v kumránské jeskyni č. 1 se má za to, že byl opsán někdy během makabejského období nebo před ním, což mluví ve prospěch toho, že originál musel být ještě starší.

Argumenty *proti* Danielově autorství se dělí na tři skupiny; jsou to důvody jazykové, historické a teologické.

Jazykový argument spočívá v tom, že Da-

niel nemohl tuto knihu napsat v šestém století, protože kniha obsahuje perské a dokonce řecké výrazy a o aramejštině se tvrdí, že podle své úrovně musí být z mladší doby.

Jelikož však Daniel žil a působil v médo-perském období (530 př. Kr.), výskyt perských slov naznačuje pravý opak toho, co tvrdí liberálové. Je pramalá šance, že by falzifikátor ve druhém století v Palestině uměl persky.

Pokud jde o *řecké* výrazy, většinu biblistů překvapí, že se jedná pouze o *tři* slova a vždy jde o název hudebního nástroje. Je známým faktem, že názvy *předmětů* z oblasti kultury se často dostanou do jiného jazyka dlouho před hlubokým mezikulturním propojením. Řecká *říše* byla v té době ještě budoucností, ale řecká kultura a vymoženosti se už šířily starověkým světem.

Kitchen a Kutscher ukázali, že *aramejština* v knize Daniel skutečně odpovídá imperiálnímu období, kdy žil.

Historické argumenty proti tradičnímu pojetí autorství souvisí se sporem týkajícím se toho, že Židé zařadili knihu Daniel do třetí části Starého zákona („Spisy“), a ne mezi Proroky, protože tato část kánonu byla v době, kdy „Daniel“ psal, už uzavřená. Je jednodušší si uvědomit, že Daniel byl prorok ne svým povoláním, ale svou službou. Povoláním byl státník. Proto nebyl zařazen mezi „profesionální“ proroky, jako byli Izajáš, Jeremjáš a další.

Proti Danielově autentičnosti se vznášejí různé historické námitky, ale konzervativní biblisté dokážou všechny rozumně a bez pochybností zodpovědět. Pro ty, kdo se tím chtějí zabývat, doporučujeme tyto autory (řazeno chronologicky): Robert Dick Wilson, Charles Boutflower, John F. Walvoord, R. K. Harrison, and Gleason Archer.

Teologický argument proti Danielově autorství spočívá v tom, že kniha má příliš mnoho „pokrokových“ pohledů na anděly, na život po smrti (vzkříšení) a na Mesiáše. Tato námitka pramení z aplikování evoluční teorie na náboženství. *Skutečným* důvodem této námitky proti Danielovi – jak poctivě přiznávají někteří liberální teologové, například R. Pfei-

ffer (Old Testament Introduction, str. 755) – je jejich předsudek proti nadpřirozenu. Daniel obsahuje příliš mnoho zázraků, příliš mnoho přesných předpovědí, než by vyhovovalo racionalistické kritice. Stejně jako prorok Daniel bez újmy vyvázl ze lví jámy, tak i Danielovo proroctví uniká „jámě kritiků“ v myslích a srdcích inteligentních věřících.

III. Datum vzniku

Při datování Daniela mají údaje biblistů rozptýl od šestého do druhého století př. Kr. Téměř všichni liberálové a jejich obdivovatelé datují současnou podobu knihy do makedonské doby. Obecně ji vnímají jako pokus povzbudit Židy během děsivých antisemitských krutostí Antiocha Epifana.

Ti, kdo věří, že Bůh může vdechnout (dát napsat) nejen obecná proroctví o říších do té doby nepříliš známých (Řecké a Římské), ale také drobné detaily řeckého období několik století předtím, než k nim dojde (kap. 11), nemají problém přijmout konzervativní učení, že Daniel napsal své proroctví v šestém století, pravděpodobně někdy kolem roku 530 př. Kr.

Avšak ani toto „pozdní“ datování, jak ukazuje Unger, neumožňuje kritikům popřít Boží vševědoucný pohled do budoucnosti.

Je třeba mít na paměti, že i kdyby se prokázalo toto nejpozdější možné datum vzniku knihy Daniel, proroctví ukazuje takové poznání budoucnosti, jaké je možné připisat pouze božské inspiraci.²

IV. Pozadí a téma

Přijímáme tedy konzervativní pohled na autorství a datování Danielovy knihy a věříme, že Daniel byl jedním z inteligentních a atraktivních mladých židovských zajatců odvedených Nebúkadnesarem do Babylonu, když Jójakím byl judský král (asi r. 604 př. Kr.). Danielovo jméno znamená „Bůh je můj soudce“. Jeho charakter a chování ukazuje, že žil ve světle této skutečnosti.

Svým *úřadem* byl Daniel státník vysoko v administrativě Nebúkadnesarova a Belšasarova dvora. Když Médo-perská říše dobyla Babylon, Daniel se stal jedním ze tří vezírů podřízených Dareiovi. Sloužil také za vlády Kýra. Jak je výše uvedeno, byl to pravděpo-

dobně důvod, proč hebrejský Starý zákon řadí Daniela do druhé části, do „Spisů“ a ne do „Proroků“, kde jej máme my dnes.

Daniel však *působil* jako prorok, tak ho označuje i náš Pán (Mt 24,15 a Mk 13,14). Daniel se neodlišuje od těch, kdo mají „sekulární“ zaměstnání, a přesto věnují mnoho času studiu Bible a kázání. Například sir Robert Anderson, sám znalec Danielova proroctví, stál na konci viktoriánské éry v čele oddělení kriminálního vyšetřování Scotland Yardu, a přitom s pozeňáním vedl rozsáhlou bibliickou službu.³

Vzhledem k tomu, že kniha píše mnoho o pohanských světových mocnostech, nemělo by nás překvapit, že úsek Da 2,4 až Da 7 je psán aramejsky. Je to pohaný jazyk příbuzný s hebrejštinou, ale v Danielově době hojně používaný v mezinárodní komunikaci, asi jako dnes angličtina. Někteří biblisté člení Danielovo proroctví podle toho, jakým jazykem je která část psána.

Pokud jde o *kontext*, prvních šest kapitol je většinou vyprávění, jemuž jsou proročká témata podřízená. Obsah zbývajících šesti kapitol je *proročkový* a vyprávění jsou mu podřízena.

Osnova

- I. Neochvějná věrnost Daniela a jeho společníků (kap. 1)
- II. Nebúkadnesarovo vidění sochy ze čtyř kovů (kap. 2)
- III. Nebúkadnesarova zlatá socha a ohnivá pec (kap. 3,1-30)
- IV. Nebúkadnesarův sen o skáceném stromu a jeho význam (kap. 3,31-4,34)
- V. Ruka na stěně a oznámení Belšasarovy zkázy (kap. 5)
- VI. Dareiův výnos a lví jáma (kap. 6)
- VII. Danielovo vidění čtyř šelem popisujících světové říše (kap. 7)
- VIII. Danielovo vidění berana a kozla (kap. 8)
- IX. Danielovo vidění sedmdesáti týdnů nadvlády pohanů (kap. 9)
- X. Vidění Boží slávy jako úvod k souhrnu budoucích událostí (kap. 10)
- XI. Proroctví o nejbližší budoucnosti (11,1-35)
 - A. Řekové dobývají Médo-perskou říši (11,1-3)
 - B. Úpadek Řecké říše (11,4-35)
 1. Války mezi Egyptem a Sýrií (11,4-20)
 2. Vláda bezbožného Antiocha Epifana (11,21-35)
- XII. Proroctví o vzdálené budoucnosti (11,36-12,13)
 - A. Antikrist (11,36-45)
 - B. Velké soužení (kap. 12)

Komentář

I. Neochvějná věrnost Daniela a jeho společníků (kap. 1)

1,1-7 Scénu tvoří Nebúkadnesarův dvůr v Babyloně po dobytí Jeruzaléma ve třetím roce Jójakimovy vlády. Nebúkadnesar nařídil, aby mu několik židovských mladíků bylo připraveno sloužit jako muži moudrosti a poznání. Byli mezi nimi Daniel, Chananjáš, Míšael a Azarjáš. Dostali chaldejská jména Belšasar, Šadrak, Měšak a Abed-nego. Součástí jejich přípravy bylo, že měli jíst královské lahůdky

a pít jeho víno. Tyto pokrmy pravděpodobně obsahovaly maso, které bylo podle Starého zákona nečisté, nebo možná souvisely s modlářstvím.

Mezi veršem 1 a Jr 25,1 je zdánlivá nesrovnalost. Zde je řečeno, že Nebúkadnesar oblehl Jeruzalém třetího roku Jójakimovy vlády. Jeremjáš říká, že čtvrtý rok Jójakima byl první rok krále Nebúkadnesara. To lze vysvětlit rozdílným počítáním let u Židů a Babyloňanů.

1,8-12 Daniel vznešeně odmítl tyto pokrmy jíst. Požádal, zda by on a jeho přátelé

mohli místo toho jíst zeleninu a pít vodu. Velitele eunuchů (který neznal židovské zvyky ani jejich Boha) tato myšlenka vyděsila a poznamenal, že mu jde o hlavu, pokud by jejich záměr nevyšel. Byl za ně konec konců zodpovědný.

1,13–21 Danielově žádosti však vyhověl. Na konci zkušební doby deseti dnů se postavili... před krále a ukázalo se, že jsou desetkrát lepší než všichni babylonští mudrci. Král je tedy přijal. Bůh je milostivě obdařil poznáním, znalostmi veškeré literatury a moudrostí, a Daniel navíc dostal schopnost rozumět všem viděním a snům.

II. Nebúkadnesarovo vidění sochy ze čtyř kovů (kap. 2)

2,1–13 Nebúkadnesar měl sen a požadoval nejen jeho výklad, ale i samotný obsah snu – což je daleko náročnější či dokonce nesplnitelný požadavek. Jeho vlastní chaldejští mudrci mu nedokázali říct sen ani jeho výklad, a tak ukvapeně rozhodl, že všichni mudrci (včetně Daniela a jeho přátel) budou zničeni!

2,14–30 Daniel se modlil a Hospodin mu nato v nočním vidění ukázal sen i jeho výklad. Daniel vděčně žehnal Bohu nebes krásnou modlitbou chvály. Potom šel k Arjókovi, aby už nezabíjel babylonské mudrce. V doprovodu Arjóka přistoupil Daniel ke králi a odhalil mu zdroj tajemství zjeveného mu Bohem.

2,31–35 Daniel řekl králi, že viděl velikou sochu, která byla jednak nádherná a jednak naháněla hrůzu. Hlava sochy byla ze zlata, ramena a hrud' ze stříbra, břicho a stehna z bronzu, nohy ze železa a chodidla částečně ze železa a částečně z jílu. Nebúkadnesar se díval a v tom kámen, který nebyl odlomen lidskou rukou, celou sochu zničil a proměnil se ve velikou horou, která naplnila celou zemi.

2,36–45 Socha představovala čtyři pohan-ské mocnosti, které budou mít vládu nad světem i nad židovským národem. Hlava ze zlata (v. 38) byl Nebúkadnesar, absolutní vládce v Babylonu. Persii představovaly paže ze stříbra, jednou byli Médové, druhou Peršané. Třetí království bylo Řecko znázorněné bronzovým břichem a stehny. Nohy a chodidla ze

železa představovaly Římskou říši, jedna noha východní, druhá západní část. Chodidla ze železa a vypálené hlíny popisují obnovenou Římskou říši, prsty deset království. Všimněte si klesající hodnoty kovů a rostoucí síly (kromě chodidel ze železa a hlíny). Všimněte si také, že člověk zobrazuje své říše jako cenné kovy, ale Bůh stejná království znázorňuje jako divoké šelmy (kap. 7). Kámen... vylomený bez pomoci rukou je Pán Ježíš Kristus. On zničí tato čtyři království a bude vládnout nad celou zemí, jeho království bude stát navždy.

2,46–49 Když král Nebúkadnesar slyšel Danielovu moudrost, ustanovil jej za vládce nad celou babylonskou provincií a nejvyšším správcem nad všemi mudrci v Babyloně. Jeho tři židovští přátelé se stali pověřenci nebo asistenty.

III. Nebúkadnesarova zlatá socha a ohnivá pec (3,1-3,30)

3,1–7 Nebúkadnesar dal vyrobit ze zlata třicetimetrovou sochu modly a postavit ji na pláni Dúra. Potom poručil, aby všichni padli a klaněli se jí, jakmile uslyší roh, flétnu, harfu, lyru, cymbál, jak hrají současně s všelijakými dalšími nástroji. Každý, kdo neposlechne, bude vhozen do rozpálené pece.

3,8–12 Šadrak, Mešak a Abed-nego se jakožto věrní Židé odmítli modle klanět a nějací Chaldejci to oznámili králi.

3,13–21 Ten jim dal příležitost změnit své rozhodnutí, ale oni zůstali pevní. Měli úžasnou důvěru ve vysvobození. A dokonce „i kdyby nevysvobodil“, zůstali by Hospodinu věrní. Král tedy rozkázal, aby pec rozpálili sedmkrát víc, než bylo obvyklé, a potom nařídil, aby tam tři Židy vhodili i v oblečení.

3,22–25 Pec byla tak rozpálená, že muži, kteří je tam vhodili, zemřeli; když se však udivený Nebúkadnesar podíval do pece, uviděl *čtyři muže* – tři Židy a čtvrtý *připomínal syna bohů*. Věříme, že to byl skutečně Boží Syn, ať už ho král viděl jakkoliv. Bůh buď vysvobozuje ze zkoušek, nebo jimi s námi prochází.

3,26–30 Židé zůstali bez jakékoli újmy. Oheň spálil pouze provazy, kterými byli svá-

zání. Utrpení vede k uskutečnění Božích zá-
měrů a osvobozuje nás od věcí, které nás sva-
zují. Král byl tak dojat, že všem zakázal říkat
cokoli proti Bohu Židů a tyto tři mladé muže
v provincii Babylonu povýšil. To vše navzdor-
y tomu, že se nepodřídili jeho slovu!

IV. Nebúkadnesarův sen o skáceném stromu a jeho význam (3,31-4,34)

3,31-4,6 Zde se král Nebúkadnesar stal
svědkem velikosti Nejvyššího a sám prožil
něco, co ho vedlo k obrácení (v. 1-3). Měl
sen, který jeho mudrci nedokázali vysvětlit,
proto poslal pro Daniela, aby mu jej vysvětlil.

4,7-12b Viděl vysoký, krásný strom plný
ovoce. Strom sahal až do nebe a táhl se až
ke koncům země. Strážný, svatý přicházející
z nebe, vydal rozkaz, aby byl strom skácen
a zůstal z něho jen pařez a kořeny v zemi.

4,12c-15 Potom svatý popisuje člověka,
který přijde o rozum a na sedm let se z něho
stane divoké zvíře na zemi.

4,16-23 Daniel řekl králi, že strom znázor-
ňuje jeho samého a jeho celosvětovou říši. Při-
jde o svůj trůn a na sedm let se stane bláznem,
bude žít jako zvíře na poli. (Lékařský termín
pro jeho postižení zní lykanropie.⁴) Ale pařez
znamenal, že Nebúkadnesar tak neskončí, ale
vrátí mu rozum.

4,24-34 Daniel také poradil králi, aby
změnil své jednání. Avšak král zůstal zatvrze-
lý – po dvanácti měsících se vidění naplnilo.
Sedm let žil jako dobytek. Na konci té doby
se obrátil k Bohu a uznal, že Bůh je skutečně
Nejvyšší, který žije na věky. Tehdy se vrátil ke
slávě svého království.

V. Ruka na stěně a oznámení Belšasarovy zkázy (kap. 5)

5,1-4 Belšasar byl syn Nabonida a vnuk
Nebúkadnesara („otec“ ve v. 2 může zname-
nat také děda). Uspořádal velkou hostinu, kde
se používaly posvátné zlaté a stříbrné nádoby,
které Nebúkadnesar ukradl z chrámu... v Jeru-
zalémě pro modlářský karneval. Král a celé
jeho okolí se opili vínem a všichni chválili

zlaté, stříbrné, bronzové, železné, ale i dřevě-
né a kamenné bohy.

5,5-9 Král a jeho velmoži se opili a chova-
li se prostopášně. Vtom se na stěně objevily
prsty lidské ruky a něco psaly. Tomu, kdo by
dokázal vysvětlit, co tam bylo napsáno, vydě-
šený král nabídl purpurové roucho, zlatý řetěz
a povýšení na třetí nejvyšší místo (pravděpo-
dobně po Nabonidovi a Belšasarovi).

5,10-16 Na královnin návrh zavolali k výkla-
du písma⁵ Daniela. Dokonce i po mnoha letech,
kdy se vlády měnily, zůstal Daniel pro svou vy-
nikající moudrost a duchovnost aspoň někomu
v paměti. Tak Daniela přivedli před krále.

5,17-24 Daniel připomněl, co všechno
prožil Nebúkadnesar a odvážně Belšasarovi
vytkl, že znesvětil chrámové nádoby na opi-
lecké modlářské slavnosti, a potom písmo
přečetl a oznámil, co znamená.

5,25-6,1 Bylo tam napsáno: *Mené, mené,
tekél, ufarsín*. Mene znamená „sečetl“. Bůh
sečetl Babylonskou říši a ukončil ji. „Tekel“⁶
znamená „zvážil“. Belšasar byl zvážen na
vahách a zjistilo se, že je to málo. „Ufarsín“
znamená „rozdělil“ nebo „rozdělení“ (*farsín*
je množné číslo od slova *perés*, u je české a).
Belšasarovo království bylo rozděleno a dá-
no Médům a Peršanům. Hned tutéž noc mé-
do-perská vojska přišla do Babylonu, zabila
Belšasara a dostala se ke světovládě. Novým
králem se stal médský Dareios.

VI. Dareiův výnos a lví jáma (kap. 6)

6,2-4 V této kapitole, jedné z nejznámějších
v celé Bibli, žije Daniel pod perskou vládou.
Král Dareios ho povýšil a on se stal jedním
ze tří nejvyšších správců, kteří stáli nad
sto dvaceti satrapy. Vzhledem k tomu, jak
měl Daniel mimořádného ducha, uvažoval
Dareios, že ho postaví nad celým královstvím.

6,5-9 Úředníci, kteří Danielovi záviděli
a věděli, že ho nedokážou obvinít z něčeho
skutečně trestuhodného, přesvědčili krále, aby
vydal zákon, který by po třicet dnů zakazoval
modlit se ke komukoliv jinému než k samému
Dareiovi. Jakmile výnos vyšel, nebylo možné
ho změnit. Danielova nezlomnost je pro nás
výzvou (1Pt 3,13-17).

6,10–14 Král Dareios zákon podepsal, ale Daniel se dále... třikrát denně modlil k Bohu. Jeho nepřátelé ho brzy před králem⁷ obvinili.

6,15–18 Dareios se až do západu slunce snažil Daniela osvobodit, ale zákon se změnit nedal, byl tedy nucen nechat Daniela hodit do jámy, kde byli lvi. Přesto tento pohanský král Daniela povzbudil, že ho Bůh, kterému Daniel neustále slouží, snad vysvobodí. Je krásné sledovat, jak dokonce nevěřící někdy přebírají víru a morálku od důsledných věřících, když je sledují zblízka. Křesťané příliš často selhávají v tom, že nemají takovou víru a život, jak jejich nespasení přátelé a příbuzní od Božích lidí očekávají.

6,19–29 Dareios nestál o obvyklou noční kratochvíli, ale celou noc nic nejedl. Velmi brzy zrána šel celý ustrašený k jámě a zjistil, že lvi židovskému prorokovi neublížili.

Zbožný prorok vzdal svým typickým způsobem chválu Bohu. „Můj Bůh poslal svého anděla a zavřel ústa lvům, takže mi neublížili.“

Potom byli do jámy vhozeni Danielovi žalobci a lvi je hned roztrhali. Výsledkem bylo to, že král Dareios vydal zákon určený všem lidem, národům a jazykům, aby ctili Danielova Boha.

VII. Danielovo vidění čtyř šelem znázorňujících světové říše (kap. 7)

Prvních šest kapitol proroka Daniela se zabývá historií, zbývajících šest je prorockých. Daniel měl sny a vidění popsané v kapitolách 7 a 8 během vlády babylonského krále Belšasara, tedy předtím, než se k moci dostali Médové a Peršané.

7,1–4 V 7. kapitole máme Danielovo vidění čtyř velkých šelem, jak vystupují z moře (Veliké moře znamená Středozemní moře). Ty představují čtyři světové říše.

Lev znázorňuje Babylon. Orlí křídla umožňující rychlé dobytí.⁸ Otrhaná křídla se mohou vztahovat k Nebúkadnesarově vyloučení od lidí a zbytek 4. verše k jeho návratu a obrácení.

7,5 Medvěd představuje Médo-perskou říši. Perská část byla důležitější než médská.

Tři žebra, která měl medvěd v tlamě, možná znamenají tři části Babylonské říše, které dobyli Médové a Peršané pod vládou Kýra – Babylon na východě, Egypt na jihu a Lydské království v Malé Asii.

7,6 Levhart znázorňuje Řecko. Jeho čtyři ptačí křídla vyjadřují rychlou rozpínavost Řecké říše. Čtyři je číslo světa. Křídla znamenají rychlost. Alexandr během třinácti let dobyl svět, dostal se až do Indie. Potom ve věku třiceti tři let zemřel – zůstal s prázdnými rukama. Čtyři hlavy zřejmě znamenají rozdělení říše po Alexandrově smrti do rukou čtyř vojevůdců.

7,7–8 Mocná a ničivá čtvrtá šelma se lišila od ostatních, ale měla něco z jejich šelmích vlastností. Je o ní řečeno, že naháněla hrůzu, byla děsivá a mimořádně silná. Měla obrovské železné zuby. To je řeč o Římské říši, která následuje po Řecké. Římská říše přestane existovat a po značné době bude znovu oživena. Právě v této oživené podobě bude mít deset rohů, tedy deset králů a jeden malý roh, tedy budoucí hlavu obnovené Římské říše – Antikrista.

7,9–14 V 9. verši Daniel líčí pátou a poslední světovou říši – slavné království Pána Ježíše Krista, který dostane vládu nad celým vesmírem. Popis Věkovitého se podobá popisu Krista ve Zj 1. Tuto podobnost poněkud zamlžuje verš 13 tím, že někdo podobný Synu člověka přišel před Věkovitého. To by znamenalo, jako by Kristus přicházel sám před sebe. Nejlépe je asi rozumět tomu tak, že Věkovitý je zde Bůh Otec. Podobný Synu člověka by potom byl Pán Ježíš, jak přichází k Otcí, aby mu bylo předáno království.

Věkovitý sedí jako soudce v soudním dvoře (v. 10 a 26). Malý roh a jeho království budou zničeny (v. 11). Také další světová impéria se rozpadnou, ale národy a lidé budou existovat dále (v. 12). Pán Ježíš dostane vládu nad celým světem, království, které nikdy nepřestane (v. 14).

7,15–18 Když to Daniela znepokojilo, blíž neurčený vykladač mu vysvětlil, že čtyři velké šelmy představují čtyři světové vládce, kteří povstanou ze země, ale po nich přijde království Nejvyššího a jeho svatých. Krá-

lovství tohoto světa pomínou, ale království svatých Nejvyššího bude trvat věčně. Ve 3. verši vystupují šelmy z moře, což znázorňuje pohanské národy. Zde v 17. verši vystupují ze země, to souvisí s jejich morálním základem, který je spjat se zemí, a jejich charakter není duchovní.

7,19–22 Daniel se konkrétně zeptal na čtvrtou šelmu, která nad ostatními vyčnívala krutostí a divokostí. Také chtěl něco vědět o deseti rozích a posledním rohu, před kterým padly tři rohy. Viděl malý roh..., jak válčí se svatými v době soužení, až nakonec přišel Věkovitý, ukončil jejich utrpení a dal jim království.

7,23–28 Bezejmenný vykladač vysvětluje čtvrtou šelmu, deset rohů i sebevědomý malý roh. Ten se bude rouhat Nejvyššímu, bude pronásledovat svaté a na dobu tří a půl let bude chtít změnit židovský kalendář. (To je velké soužení, o kterém mluví Pán Ježíš v Mt 24,21.) Přejde však o svou moc a nastane věčné království našeho Pána. Daniel reagoval zděšením a údivem.

VIII. Danielovo vidění berana a kozla (kap. 8)

8,1–4 O dva roky později měl Daniel vidění berana a kozla. Beran představuje Persii a dva rohy jsou dvojí králové: médští a perští. Jeden roh byl vyšší než druhý, perský král byl mocnější. Beran rozzuřeně trkal směrem na západ, na sever a na jih. Zdánlivě byl neovládnutelný.

8,5–8 Potom přišel ze západu kozel (Řeko) a vedl bleskovou válku. Měl jeden nápadný roh (Alexandra Velikého). Kozel porazil berana a pokračoval ohromným vítězným tažením. Když Alexandr zemřel, jeho království bylo rozděleno na čtyři části znázorněné zde čtyřmi nápadnými rohy směřujícími ke čtyřem nebeským větrům.

8,9–14 Jeden z nich byl později ovládnut malým rohem (Antiochem Epifanem), jeho vojenské úspěchy ho vedly na jih, na východ a do Palestiny (ozdobě – ČSP nebo nádherné zemi – ČEP). Verš 10 popisuje, jak pronásledoval Židy.⁹ Rouhal se Hospodinu, ukončil

oběti v Jeruzalémě a znesvětil chrám (v. 11–12). Daniel se dozvěděl, že toto znesvěcení bude trvat dva tisíce tři sta dnů. To se stalo mezi lety 171 až 165 př. Kr.

8,15–17 Anděl Gabriel dostal pokyn, aby Danielovi vidění vysvětlil.

8,18–26 Daniel byl sice zbožný a odvážný člověk, ale v andělově přítomnosti ho přemohl strach a upadl do hlubokého spánku tváří k zemi. Možná to má zdůraznit Boží moc a svatost, kterou cítil i v přítomnosti jeho andělů. Vysvětlení vidění začíná ve v. 19–22, ale ve v. 23 jako bychom viděli do budoucnosti dále než k Antiochovi Epifanovi až k jeho protějšku – králi s divokými rysy, který bude krutě pronásledovat svaté v době soužení. Bude Istivý, pyšný, podvodník a postaví se dokonce proti Veliteli velitelů („knižeti knížat“, BKR) – Pánu Ježíši Kristu, ale Božím zásahem bude poražen. Danielovi bylo řečeno, že toto vidění se týká daleké budoucnosti.

8,27 Daniel potom na řadu dní onemocněl. Vidění nechápal a žasl nad ním.

IX. Danielovo vidění sedmdesáti týdnů nadvlády pohanů (kap. 9)

9,1–2 Tato kapitola spadá časově do vlády médského krále Dareia. Při čtení knihy proroka Jeremjáše Daniel porozuměl, že sedmdesát let zajetí se chýlí ke konci.

9,3–19 Vyznává své hříchy i hříchy svého lidu (mluví v 1. osobě množného čísla) a žádá Hospodina, aby splnil své sliby o Jeruzalému a judském lidu. Bůh mu na jeho modlitby odpověděl tím, že mu dal velmi důležité zjevení „sedmdesáti týdnů“, které je páteří biblického proroctví.

Danielovy prosby byly založeny na Božím charakteru (jeho velikosti, hrůzostrašnosti, věrnosti, spravedlnosti, odpuštění, slitování) a na jeho zájmech (tvůj lid, tvé město, tvá svatá hora, tvá svatyně).

9,20–23 Během toho, kdy se modlil – bylo to v době večerní oběti – náhle přiletěl Gabriel. Řekl mu, že je velmi milovaný – to je úžasná pocta, která pocházela od samého Boha. Potom mu nastínil budoucnost židovského národa znázorněnou sedmdesáti týdny. Každý

„týden“¹⁰ představuje sedm let. Jelikož je toto proroctví klíčové pro pochopení Božího plánu, projdeme je po jednotlivých větech.

9,24 Bylo stanoveno sedmdesát týdnů pro tvůj lid (Izrael) a pro svaté město (Jeruzalém). Historické naplnění první části proroctví ukazuje, že se jedná o týdny let. Sedmdesát týdnů je tedy 490 let. Těchto sedmdesát týdnů je rozděleno na sedm týdnů plus šedesát dva týdnů a potom po určité časové proluce zbývá ještě jeden týden. Na konci těchto sedmdesáti týdnů se stane těchto šest událostí:

Dojde ke „*skoncování s nevěrností*“ (ČEP) neboli k „zadržení té věrolomnosti“ (ČSP) a ke „*zpečetění hříchů*“. To se může sice ve všeobecném smyslu vztahovat na hříšné cesty Izraele, ale zde to má zvláštní vztah k tomu, že národ odmítne Mesiáše. Při druhém Kristově příchodu se k němu pozůstatek ve víře obrátí a přestoupení a hříchy národa mu budou odpuštěny.

Dojde k „*usmíření zvrácenosti*“ (ČSP) neboli „zproštění viny“ (ČEP). Základ pro usmíření byl položen na Golgotě, ale zde je odkaz na dobu, která leží ještě v budoucnosti, kdy bude mít věřící část izraelského národa užitek a radost z Kristova dokonání díla.

„*Přivedení věčné spravedlnosti*“ ukazuje na druhý příchod a tisícileté království, kdy král bude kralovat ve spravedlnosti. Je to věčná spravedlnost v tom smyslu, že bude trvat až do věčnosti.

„*Zapečetění vidění a proroctví*“. Hlavní část starozákonního proroctví se soustředí na slavný Kristův příchod na zem a následné království. Proto se hlavní část všech proroctví naplní na sklonku sedmdesáti týdnů.

„*Pomazání nejsvětějšího [místa]*“. Na začátku tisíciletého království bude pomazán neboli zasvěcen chrám popsán v Ezechieli 40–44. Sláva se vrátí v osobě Pána (Ez 43,1–5).

9,25 „Věz tedy a rozuměj, že od vyjití slova k návratu a k vybudování Jeruzaléma...“ To se naplnilo Artaxerxovým výnosem v roce 445 př. Kr. (Neh 2,1–8).

„Až k Pomazanému vůdci“. To se netýká pouze prvního Kristova příchodu, ale zejména jeho smrti (viz v. 26a).

„Bude sedm týdnů“ (49 let) a „šedesát dva týdnů“ (434 let). Šedesát devět týdnů je roz-

děleno na dvě období, sedm týdnů a šedesát dva týdnů.

Město bude znovu vybudováno, a to včetně „náměstí a příkopu, v tísní oněch časů“. Jeruzalém bude obnoven (během prvních sedmi týdnů) s veřejně přístupným náměstím a ochranným příkopem, ale ne bez odporu a nepokoje.

9,26 Potom po šedesáti dvou týdnech, celkem tedy po šedesáti devíti týdnech bude zahlazen Pomazaný. Zde máme neklamný odkaz na smrt Spasitele na kříži. Sir Robert Anderson ve své knize *Kníže přichází*, která vyšla zhruba před sto lety, podrobně vypočítává šedesát devět týdnů, používá „prorocké roky“, bere v úvahu přestupné roky, chyby v kalendáři, přechod od „před Kristem“ na „po Kristu“ atd. a dochází k závěru, že šedesát devět týdnů končí přesně v den, kdy Pán Ježíš triumfálně vjel do Jeruzaléma, tedy pět dní před svou smrtí.¹¹

„A nebude mít nic“. To může znamenat, že nedostal nic od izraelského národa, kvůli kterému přišel. Nebo to může znamenat, že zemřel bez viditelného potomstva (Iz 53,8). Nebo to může být všeobecné vyjádření o jeho naprosté chudobě; nezůstalo po něm nic, kromě šatů, které měl na sobě.

„... lid vůdce, který přichází“. Tento vůdce, který má přijít, je hlava obnovené Římské říše, jehož někteří ztotožňují s Antikristem. Během doby soužení získá moc. Jeho lidem jsou samozřejmě Římané.

„Bude ničit město i svatyni“. V roce 70 po Kr. Římané pod Titovým velením dobyli Jeruzalém a zničili jeho nádherný, zlatem zdobený chrám z bílého mramoru.

„Jeho konec bude v záplavě“. Město bylo srovnáno se zemí jakoby vodou. Z chrámu například nezůstal kámen na kameni. Titus zakázal chrám zapálit, ale aby se vojáci dostali ke zlatu, tak ho neposlechli a zlatu roztavili. Roztavené zlatu dostávali z mezer mezi kameny tak, že zvedali obrovské kvádry, a tak přesně naplnili Kristova slova v Mt 24,1–2 i Danielovo proroctví.

„Až do konce bude odhodlaný boj po místech zpustošených“. Od té doby historii města tvoří války a zkáza. Konec zde znamená konec doby pohanů.

9,27 Nyní se dostáváme k sedmdesátému

týdnu. Už jsme se výše zmínili, že mezi šedesátým devátým a sedmdesátým týdnem je časová prodleva. Tímto vsunutým obdobím je doba církve, která trvá od Letnic do vtržení. Starý zákon se o ní nikde konkrétně nezmiňuje, jde tajemstvím skryté v Bohu od založení světa, ale bylo zjeveno apoštolům a prorokům v době Nového zákona. Avšak princip časové mezery krásně ilustruje náš Pán v synagoze v Nazaretu (L 4,18–19). Ježíš zde citoval Iz 61,1–2a, ale doslova jej po slovech „vyhlásit rok Hospodinovy přízně“ (jeho první příchod) ustříhl a vynechal slova o „dnu pomsty našeho Boha“ týkající se druhého příchodu (Iz 61,2b). Do tohoto mezidobí patří celá doba církve.

„A (římský vůdce) prosadí smlouvu mnohým (nevěřící většina izraelského národa) jednoho sedmiletí (doba soužení)“. Může to být smlouva o přátelství, o neútočení nebo záruka vojenské pomoci proti národu, který by zaútočil na Izrael.

„Leč uprostřed onoho sedmiletí ukončí obětní hod i přídavnou obět“¹¹. Římský vůdce se Izraeli změní v nepřítel a zakáže mu oběti pro Hospodina.

„Na křídle ohavností“. Z Mt 24,15 se dovídáme, že v chrámě postaví ohavnou modlářskou sochu a pravděpodobně přikáže, aby se jí všichni klaněli. Někteří mají za to, že křídlo zde znamená křídlo chrámu.

„Bude pustošící“. Bude pronásledovat a hubit ty, kdo se soše nebudou klanět.

„Dokud se zkáza i rozhodnutí nebude vyvíjet na pustošenou“. Během druhé poloviny sedmdesátého týdne, tedy doby známé jako velké soužení, bude pokračovat kruté pronásledování Židů. Tehdy bude Božím výrokem zničen sám římský vůdce, „pustošící“, který bude vhozen do ohnivého jezera (Zj 19,20).

X. Vidění Boží slávy jako úvodu k souhrnu budoucích událostí (kap. 10)

10,1–9 Události této kapitoly se staly během třetího roku vlády perského krále Kýra. Někteří zajatí se už vrátili zpět, protože jim to dovoľoval Kýrův výnos, ale Daniel zůstával

v místě zajetí. Po třech týdnech truchlení – možná kvůli znepokojivým zprávám od těch, kdo se již vrátili (práce na obnově chrámu byly zastaveny), kvůli smutnému duchovnímu stavu těch, kdo ještě byli v zajetí, nebo kvůli tomu, že chtěl znát budoucnost svého národa – stál Daniel na břehu řeky Tigris (hebrejsky Chiddekel). Tam měl vidění vznešeného muže oblečeného do lněného oděvu. Jeho popis připomíná vzhled Pána Ježíše ve Zj 1,13–16.

10,10–14 Potom mu hlas vysvětlil zdržení. Po dobu jedenadvaceti dnů se proti němu stavěl velitel perského království. Kdo je tento velitel (kníže, ochránce), který tak dlouho bránil tomu, aby Daniel dostal odpověď? Vzhledem k tomu, že archanděl Michael, ochránce Izraele, je volán do boje, musí to být zlá andělská bytost, silnější než pouhý lidských „kníže“. Leon Wood ve svém vynikajícím komentáři k Danielovi vysvětluje:

Jelikož Řecko mělo v dané době přiděleného podobného „knížete“ (viz v. 20) a Boží lid se měl po pádu Persie dostat pod řeckou správu, zdá se pochopitelné, že Satan často přiděluje zvláštní vyslance, aby ovlivňovali vlády proti Božímu lidu. Tato kapitola jistě velmi přispívá k pohledu na povahu bojů mezi vyššími mocnostmi v souvislosti s Božím programem a děním na zemi (viz Ef 6,11–12).¹²

Jak mohl perský velitel jedenadvacet dnů úspěšně odolávat Hospodinu a proč všemohoucí Bůh potřeboval pomoc Michaela (v. 13)?¹³ Jedno z vysvětlení je, že „nějaký muž“ ve verších 5–6 není Hospodin, ale nějaká andělská bytost, možná Gabriel.

Ať je tomu jakkoli, hlas vysvětlil, proč měly Danielovy modlitby překážky; jak je uvedeno výše, stál za tím velitel perského království. Hlas také slíbil, že zjeví, co se stane s Danielovým lidem, tedy se Židy, v pozdějších dnech. O tom píše kapitoly 11–12.

10,15–19 Je otevřená otázka, zda hlas patřil muži ve lněném oděvu, nebo to byl hlas andělského posla. Daniel nato zeslábl, ztratil řeč, ale muž podobný lidským synům ho posílil.

10,20–21 Potom ten, koho Daniel oslovuje jako pána, říká, že musí napřed bojovat s ve-

litelem Persie a potom se střetne s velitelem řeckým. Dále Danielovi zjeví, co je napsáno ve spisu pravdy. Michael, „tvůj“ kníže (tedy Danielova lidu), byl jediný, kdo s ním v těchto bojích pevně stál.

XI. Proroctví o nejbližší budoucnosti (11,1–35)

A. Řekové dobývají Médo-perskou říši (11,1–3)

11,1–3 Verše 1–35 jsou dnes minulostí, i když v době, kdy byly psány, byly budoucností. Verše 36–45 leží stále ještě v budoucnosti. Zájmeno *jej* v 1. verši se může vztahovat na Michaela z předchozích veršů, nebo k Dareiovi. Druhý verš mluví o moci čtyř perských králů a odporu posledního z nich proti Řecku. Čtyři králové byli Kambýses, Pseudo-Smerdis, Dareios I. (Hystapses) a Xerxes I. (Achašvéroš). Chrabrý král, který vybojo-

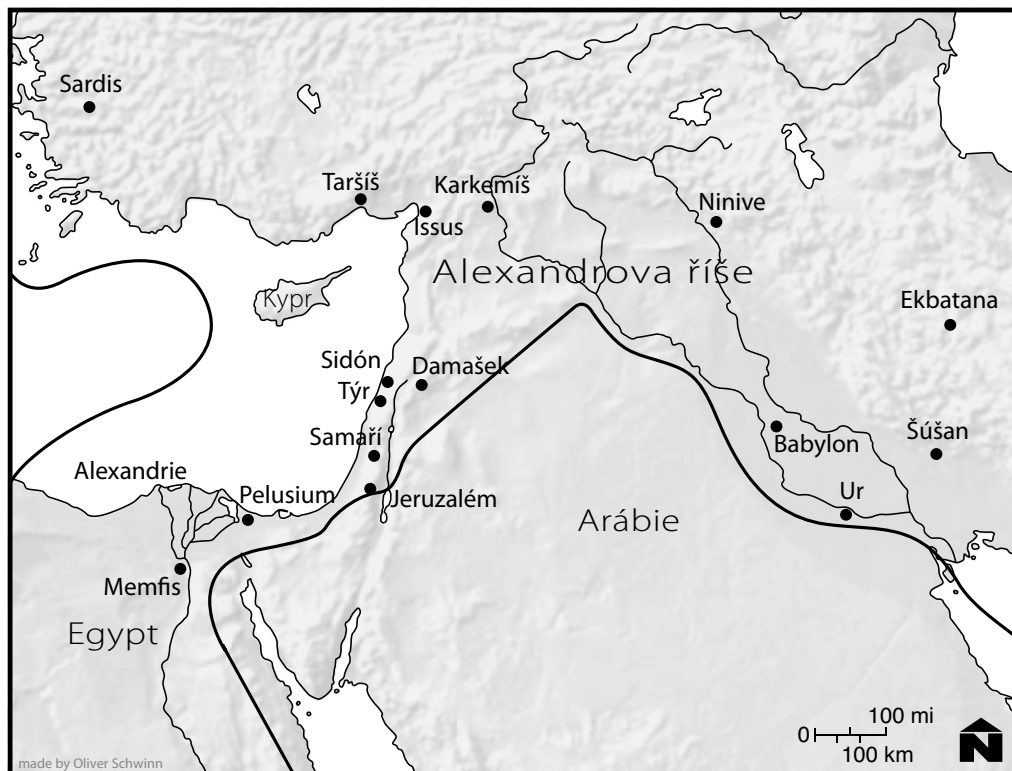
val velikou moc od Persie až po Řecko, byl Alexandr Veliký.

B. Úpadek Řecké říše (11,4–35)

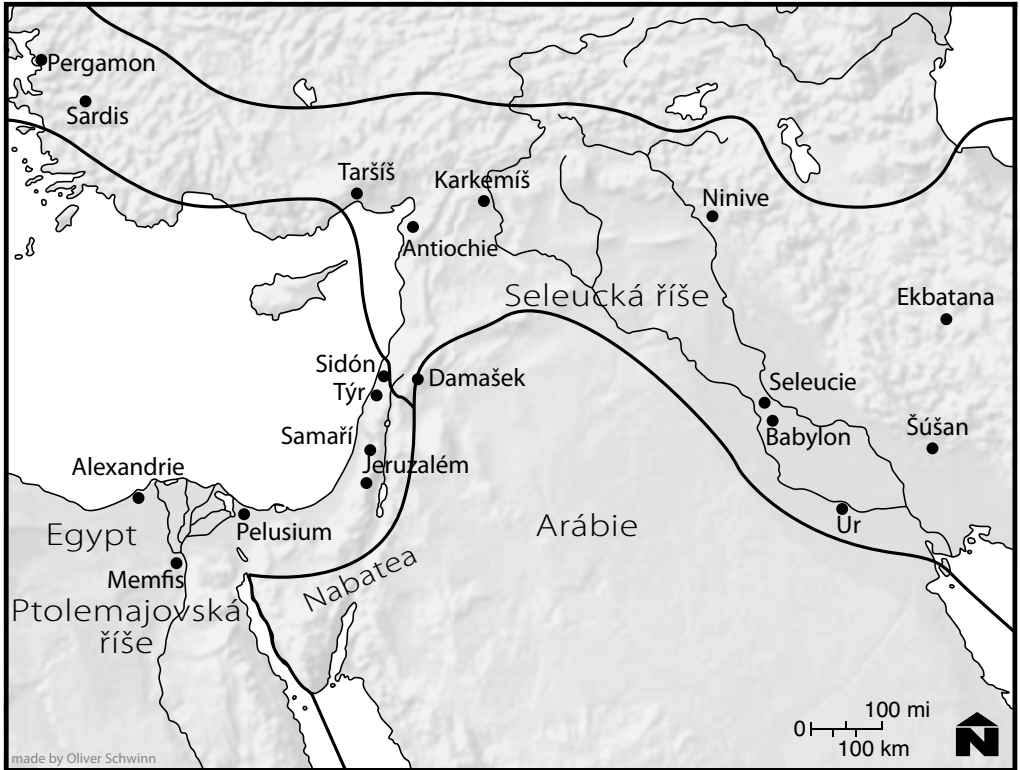
1. Války mezi Egyptem a Sýrií (11,4–20)

11,4 Když Alexandr zemřel, jeho království bylo rozděleno na čtyři části: Egypt, Sýrii + Babylon, Malou Asii a Řecko. Egyptu vládl král jihu, v Sýrii a Babylonii král severu. Žádný z Alexandrových následovníků nebyl jeho potomek, byli to jeho generálové.

11,5–6 Verše 5–35 popisují válčení, které mezi posledními dvěma říšemi trvalo asi dvě století. *První* král jihu byl Ptolemaios I., ten, který zesílil nad něho, byl Seleukos I. Syrský. Tito dva byli zpočátku spojenci, potom se postavili proti sobě.¹⁴ Později se Bereniké, dcera Ptolemaia II., vdala za syrského krále Antiocha II., aby se oba národy sblížily, ale

Alexandrová Řecká říše

Vláda Ptolemajovců nad Izraelem

tato strategie selhala a vyústila ve smrt' intrik a vražd.

11,7–9 Ptolemaios III., bratr Bereniké, dobyl království Selena Kallinika, vrátil se do Egypta se zajatci a velkou kořistí. O dva roky později Seleukos neúspěšně zaútočil na Egypt.

11,10–17 Ukázalo se, že jeho synové, zejména Antiochos III., jsou úspěšnější. Verše 10–20 popisují, jak se vítězství v boji střídavě naklánělo na sever a na jih. Verš 17b vyjadřuje, jak se Antiochos III. spojil s Egyptem, dal svou dceru Kleopatru (nikoli proslulou egyptskou královnu) za manželku Ptolemaiovi V., ta ale zradila a přeběhla na stranu Egypta.

11,18–20 Když se Antiochos III. pokoušel dobýt Řecko, byl u Thermopyl a u Magnesie poražen Římany a vrátil se do vlasti, kde při povstání zemřel. Jeho následník Seleukos Filopater se stal nechvalně známým pro vyděračské daně, které vybíral ve „slavném

království“, tedy v Izraeli. Zemřel podivným způsobem, pravděpodobně byl otráven.

2. *Vláda bezbožného Antiocha Epifana (11,21–35)*

11,21–22 Verš 21 nás přivádí k nástupu Antiocha Epifana, což je „malý roh“ z Daniela 8. Tento zlý člověk se intrikami dostal na trůn, který podle práva patřil jeho synovi. Království byla zaplavena jeho vojenskou mocí a vůdce smlouvy, židovský velekněz Onias, byl zavražděn.

11,23–24 Antiochos uzavřel smlouvy s několika národy, zejména s Egyptem, ale vždy ve svůj vlastní prospěch. Když dobyté území vydrancoval, použil jeho bohatství, aby rozšiřoval svou moc.

11,25–26 Za zvláštní zmínku stojí jeho výprava proti Egyptu. Král jihu mu nebyl schopen odolat, částečně vinou zrady mezi vlastními stoupenci.

11,27–28 Nakonec se oba – syrský král i egyptský panovník – zapletli do pokryteckých a podvodných jednání. Když se Antiochos vracel do vlasti, zaměřil svůj hněv proti Izraeli a způsobil tam velké krveprolití a zkázu.

11,29–31 Když Antiochos vyrazil proti Egyptu příště, byl nedaleko Alexandrie odražen Římany (loděmi z Kypru). Vracel se přes území Izraele, a tam proti němu vyhlil svůj hněv, přičemž s ním někteří odpadlí Židé kolaborovali. Zastavil pravidelné denní oběti a nařídil, aby v chrámě byla postavena modla. Podle sekulární historie poskvnil chrám tím, že na oltáři obětoval svini. Svátá smlouva (v. 28, 30, 32) se vztahuje na židovskou víru se zvláštním důrazem na obětní systém.

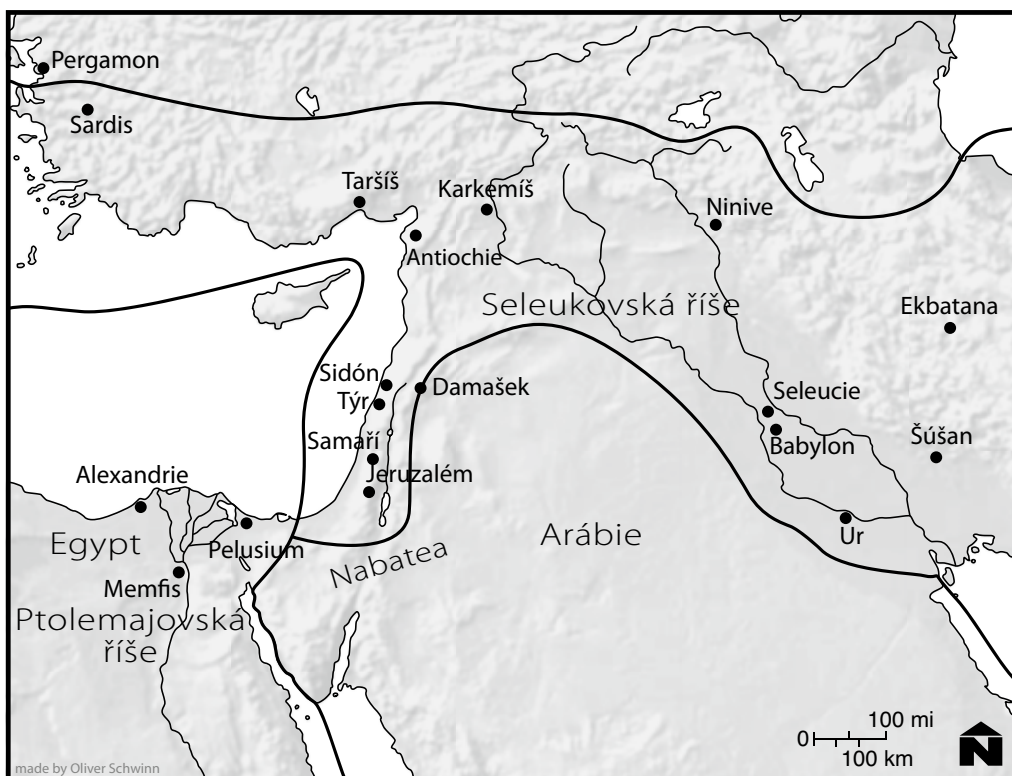
11,32–35 Tato násilná potupa vyvolala makabejské povstání vedené Judou Makabejským (= „kladivo“) a jeho rodinou. Odpadlí

Židé stáli na straně Antiocha, ale věrní byli silní a získali velkou kořist. Byla to hrozná doba, na jedné straně plná krveprolití, ale na druhé straně plná duchovního vzednutí a obživení.

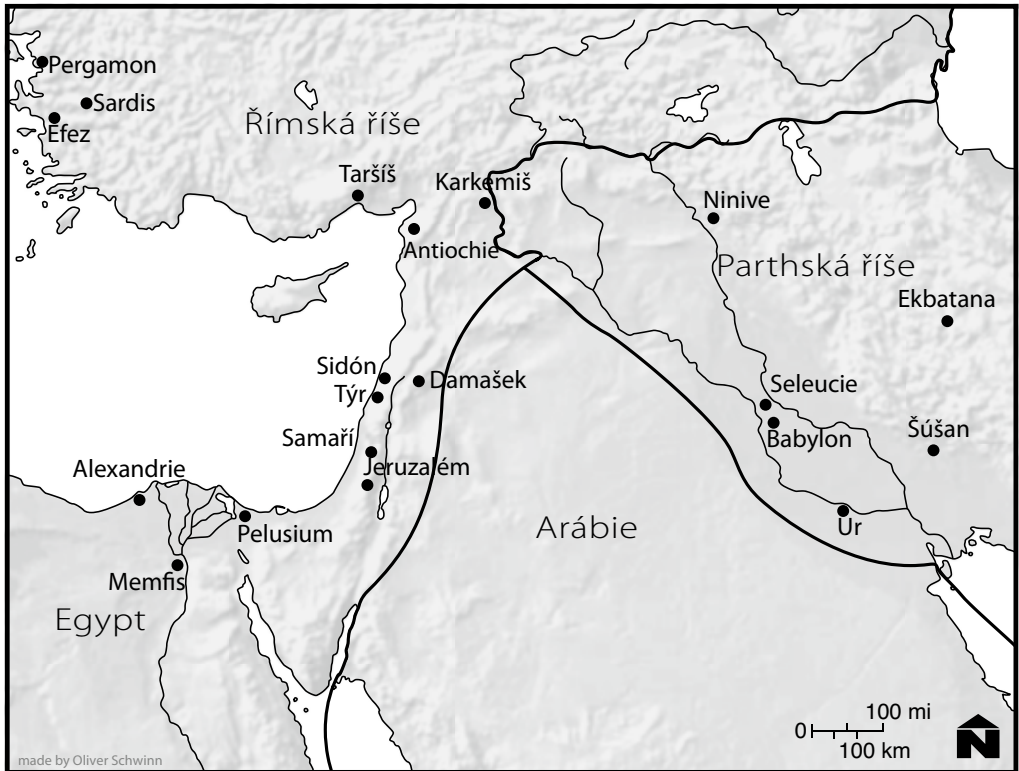
XII. Proroctví o vzdálené budoucnosti (11,36–12,13)

A. Antikrist (11,36–45)

11,36–39 Už jsme uvedli, že verše 36–45 jsou stále ještě budoucností. Verš 36 představuje svévolného krále, jehož popis se do značné míry blíží Antikristu. Bude se rozmáhat, dokud se nenaplní Boží hněv proti Izraeli. Mnozí mají za to, že to bude Žid, usuzují tak na základě výrazů jako „Bůh jeho otců“ nebo „oblíbenec žen“ (tj. Mesiáš). Židé by se sotva nechali podvést mesiášem pohanského původu. V každém případě se jeho působení bude rozšiřovat díky agresivnímu zbrojení.

Vláda Seleukvců nad Izraelem kolem r. 190 př. Kr.

Římská vláda nad Izraelem

11,40–45 V těchto verších je problém s tím, kdo je v které větě podmětem. Jedno z vysvětlení zní takto: Král jihu se v boji střetne se svévolným králem. Král severu se potom přes Palestinu vrhne na Egypt. Ale zneklidňující zprávy z východu a ze severu ho přinutí vrátit se do Palestiny, kde se utáboří mezi dvěma moři (Středoziemním a Mrtvým) a Jeruzalémem. Bude poražen a nikdo mu nepomůže.

B. Velké soužení (kap. 12)

12,1–3 První verš popisuje velké soužení, dobu tří a půl let před Kristovým druhým příchodem. Někteří budou vzkříšeni, aby s Kristem vešli do tisíciletého království, zatímco bezbožní mrtví budou vzkříšeni až na jeho konci (v. 2, srov. Zj 20,5). Svati z doby soužení, kteří se osvědčili jako rozumní, protože poslechli Pána a druhé vedli k víře a spravedlnosti, se budou skvíti ve věčné slávě.

Někteří komentátoři vidí verš 2 tak, že nemluví o *fyzickém vzkříšení*, ale o *národním a morální obrození* Izraele. Když se dávný Boží lid zase vrátí do své země, byť zpočátku v nevěře, pozůstatek bude reagovat na evangelium a vejde do tisíciletého království. To jsou ti, kteří vstanou k věčnému životu.

Všichni ostatní, kteří se klaněli Antikristu, budou odsouzeni k hanbě a věčné potupě. Po staletích spánku mezi pohany se Izrael jako národ probudí a věfici pozůstatek prožije duchovní vzkříšení popsané v Iz 26,19 a Ez 37.

12,4 Daniel dostává pokyn, aby prorocství uchoval v knize. Druhá část verše se obvykle chápe tak, že mluví o pokroku v dopravě a vědeckém poznání. Pravděpodobně však znamená něco jiného. Darby překládá: „Mnozí budou pilně zkoumat.“ Tregelles to formuluje takto: „Mnozí budou knihu prohlížet od jednoho konce ke druhému.“¹⁵ Tento verš říká, že v době velkého soužení budou

mnozí studovat prorocké slovo a poznání se rozroste.

12,5–10 Tyto verše zachycují rozhovor mezi dvěma neidentifikovanými jednotlivci a mužem oblečeným do lněného šatu o tom, za jak dlouho nastane konec. Odpovědí je tři a půl roku (čas a (dva) časy a půl času). Když Daniel dává najevo, že stále nerozumí, dozvídá se, že toto vidění nebude plně jasné, dokud se nenaplní. Může si však být jist, že spravedliví budou očištěni, bezbožní se ukážou jako bezbožní a rozumní to pochopí. Od začátku velkého souzení do jeho konce to bude trvat čas, časy a půl času (celkem tři a půl roku, tedy 1260 dnů).

12,11 Pustošící ohavnost bude možná postavena v jeruzalémském chrámě třicet dnů před začátkem velkého souzení. To by vysvětlovalo těch 1290 dnů.

12,12 Pokud jde o 1335 dnů, vysvětlují se tak, že to je doba od příchodu Krista a soudu nad jeho nepřáteli až do začátku jeho vlády.

12,13 Daniel bude odpočívat (zemře) a vstane při vzkříšení, aby se radoval ze svého dědictví – během tisíciletého království spolu se svým Mesiášem, Pánem Ježíšem Kristem.

Poznámky

¹ (Úvod) Merrill F. Unger, *Introductory Guide to the Old Testament*, str. 396.

² (Úvod) Tamtéž, str. 399

³ (Úvod) Anderson jako první ve svém klasickém díle *The Coming Prince* vypracoval velmi podrobnou chronologii Danielových sedmdesáti týdnů.

⁴ (4,19–26) Boantropie (volo-člověk) je vzácná podoba monomanie. Dr. R. K. Harrison poněkud podrobně popisuje své setkání v londýnském ústavu s člověkem s touto nemocí (*Introduction to the Old Testament*, str. 1114–1117).

⁵ (5,10–16) Pravděpodobně se nejedná o Belšasarovu manželku, ale o jeho matku.

⁶ (5,25–31) Tekel je příbuzné s hebrejským slovem šekel. Tato slova se vyskytovala v jazyce (aramejštině) přítomných, ale jejich význam byl tak zastřený, že mu nerozuměli. Je také možné, že slova byla napsá-

na jiným písmem, než se tehdy používalo pro aramejštinu.

⁷ (6,9–13) Také v knize Ester krále Achašvéroše napálili jeho podřízení, když ho navedli, aby vydal „nezměnitelný“ zákon o záhubě Božího lidu. Danielovi hrozila lví jáma, Ester nepřijetí u krále Achašvéroše – oba se ocitli v nebezpečí života a oba jednali hrdinně – spolehli se na Boha, že je zachrání. Oba byli v Perské říši cizinci. V obou případech králové litovali, že podepsali výnos, tedy neodvolatelný zákon. A v obou případech byl Boží lid od svých nepřátel vysvobozen.

⁸ (7,1–8) Lev s křídly byl symbol Babylonu, podobně jako lev je v českém státním znaku nebo orlice v rakouském.

⁹ (8,9–14) Antiochos patří do dlouhé řady lidí, kteří nenáviděli Židy, k nimž patřil i Haman nebo Adolf Hitler. Pravděpodobně je předobrazem budoucího Antikrista. Antiochos měl rád přídomek Epifanes (proslavený), ale Židé pro něho měli jiné označení: Epimanes (šílenec). Jeho příběh je popsán v apokryfních knihách Makabejských.

¹⁰ (9,20–23) Hebrejské slovo týden zní stejně jako „sedm“, proto někteří raději překládají heptáda – málo užívané slovo z řečtiny, které znamená „sedmero“.

¹¹ (9,26) Podle Andersona 6. dubna 32 po Kristu. Dr. Harold Hoehner vychází z nepatrně odlišného začátku (444 př. Kr.) i konce (r. 33) daného období a také dospívá k dokonalému datování tohoto prorocství. Viz *Bibliotheca Sacra*, January–March, 1975, str. 62–64.

¹² (10,10–14) Leon Wood, *A Commentary on Daniel*, str. 272–273.

¹³ (10,10–14) Někteří (například William Kelly) reaguje na tyto námitky tím, že mluvčí v 13. verši je někdo jiný než Hospodin.

¹⁴ (11,5–6) Je důležité si uvědomit, že tituly „král severu“ a „král jihu“ se vztahují na vládce Sýrie a Egypta, kteří vládli v době událostí popisovaných v jednotlivých verších a v rámci celého úseku se nemusí jednat o tytéž osoby.

¹⁵ (12,4) S. P. Tregelles, *The Prophetic Vision in the Book of Daniel*, str. 158.

Bibliografie

- Anderson, Sir Robert. *The Coming Prince*. London: Hodder & Stoughton, 1881. Reprint. Grand Rapids: Kregel Publications, 1975.
- Baldwin, Joyce G. *Daniel: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1978.
- Campbell, Donald K. *Daniel: Decoder of Dreams*. Wheaton, IL: SP Publications, Victor Books, 1977.
- Dennett, Edward. *Daniel the Prophet: And the Times of the Gentiles*. Reprint. Denver: Wilson Foundation, 1967.
- Gaebelein, Arno C. *The Prophet Daniel. A Key to the Visions and Prophecies of the Book of Daniel*. New York: „Our Hope“, 1911.
- Keil, C. F. *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 24. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.
- Luck, G. Coleman. *Daniel*. Chicago: Moody Press, 1958.
- Pentecost, J. Dwight. „Daniel.“ In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.
- Tregelles, S. P. *The Prophetic Visions in the Book of Daniel*. London: Samuel Bagster & Sons, 1864.
- Walvoord, John F. *Daniel: The Key to Prophetic Revelation*. Chicago: Moody Press, 1971.
- Wilson, Robert Dick. *Studies in the Book of Daniel*. Grand Rapids: Baker Book House, 1979.
- Wiseman, D. J., et. al. *Notes on Some Problems in the Book of Daniel*. London: Tyndale Press, 1965.
- Wood, Leon. *A Commentary on Daniel*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1973.

Ozeáš

Úvod

„V knize Ozeáš máme jedno z nejpřekvapivějších odhalení skutečné povahy hříchu a jednu z nejjasnějších interpretací síly Boží lásky. Ozeášův příběh nelze číst bez toho, že by si člověk uvědomoval zápas Božího srdce. Potom pozvedni to lidské na úroveň Nekonečného a věz, že hřích zraňuje Boží srdce.“

G. Campbell Morgan

I. Jedinečné místo v kánonu

Kniha proroka Ozeáše není sice psaná formou vyprávění, obsahuje však příběh, který je do textu vetkaný.¹ Ve stručnosti lze říct, že příběh vypráví o Ozeášovi, který se oženil s Gómerou a ta mu porodila tři děti, Jizreela, Lóruchámu a Ló-ammího. Gómera byla nevěrná a Ozeáš ji přesto s velkou láskou hledal a vykoupil zpět z otroctví a ponížení.

Obvyklý překlad Oz 1,2 říká, že Bůh zřejmě prorokovi nařídil, aby se oženil s ženou, která už byla prostitutka.²

Mnoho čtenářů Bible zde vidí morální problém. Že by svatý Bůh po některém ze svých proroků požadoval, aby si vzal „ženu ze smilstva“? Copak by morálně citlivý prorok poslechl? Zde se nabízejí nejméně tři řešení:

1. První z nich říká, že je to *podobnost*, které má ilustrovat Boží lásku k hříšnému Izraeli, a nemůžeme je brát doslovně. Je zde však styl vyprávění stejně jako v Iz 7,3 a Jr 13,11, kde jsou také přímé Boží příkazy prorokům, a nikdo je nebere jako pouhá podobenství. Při tomto pohledu je pravda, že příběh nádherně ilustruje Boží lásku k hříšnému Izraeli; omyl spočívá v tom, že to byl pouze příběh.

2. Druhý pohled říká: Ano, Bůh přikázal a Ozeáš poslechl. Zdá se samozřejmě, že je to normální čtení textu (avšak viz pozn. 2 na konci). Cíl – v tomto případě spasení – ospravedlňuje bolestný prostředek, který musel Ozeáš zakusit.

Proti tomuto pohledu vyvstává skutečnost,

že kdyby Gómera byla prostitutkou už před svatbou, nebyl by to vhodný obraz Izraele.

3. Třetí řešení říká, že Ozeáš se oženil s neposkvrněnou ženou, která se *později* stala cizoložnicí. Tento pohled přiměřeně odpovídá tomu, že prorok a jeho žena představují Hospodina a jeho nevěrnou ženu Izrael. Také odpovídá prorokovým (a biblickým) vysokým ideálům o manželství. Pro ty, kdo zastávají tento pohled, je často těžké pochopit, že Ozeáš tolik trpěl svým ztroskotaným manželstvím, jestliže Gómera byla nevěrnice od samého počátku.

Silný argument proti tomu spočívá v tom, že už v Oz 1,2 je Gómera označena jako „žena smilstva“, tedy v samotném příkazu, aby se s ní oženil!

Samotný odpor proti svatbě s nemravnou ženou je možná další ilustrace Boží milosti v tom, jak jedná s hříchy Izraele (i církve!), vždyť Bůh je daleko světlejší, než by mohl být kterýkoli prorok nebo kazatel.

Ať už si vybereme kterékoli vysvětlení, příběh odehrávající se na pozadí prorocství ilustruje úžasnou Boží lásku k hříšnému, zbloudilému Izraeli živěji než samotná slova – a pokud příběh aplikujeme šířeji, tak i ke všem hříšníkům, kteří se odvracejí od svých hříšných cest k Boží lásce.

II. Autorství

Ozeáš byl syn Beérův. Jeho jméno znamená *spasení* (hebr. *Hošea*) a je v podstatě stejné jako jméno Jozue a jeho řecká podoba *Ježíš* (ř. *Jesus*).

Ozeáš byl svým životem věrný svému jménu, prorokoval o Hospodinově záchraně v době, kdy se Kristus vrátí, aby nastolil své království. Ozeáš prorokoval především Izraeli, ale obsahuje také úseky, které odrážejí judské zájmy.

III. Datum vzniku

Ozeáš prorokoval za vlády izraelského krále Jarobeáma II., syna Jóášova, a dále za králů Uzijáše, Jótama, Achaza a Chizkijáše. To je období několika desetiletí v osmém století před Kristem. Harrison je přesvědčen, že Ozeáš působil od roku 753 až do doby těsně předtím, než padlo Samaří v roce 722 př. Kr.³

IV. Pozadí a téma

Ozeáš předpovídal asyrský vpád do severního království a pád Samaří.

Když ho manželka Gómera opustila a začala žít v hříchu, dal Bůh svému služebníkovu pokyn, aby ji šel koupit na tržiště a přivedl ji s požeňáním zpátky. To mělo za cíl znázornit Hospodinův vztah k Izraeli (nazývanému také Efrajim, Jákob nebo Samaří). Ukázalo se, že

národ byl nevěrný, žil modlářsky a v morální nečistotě. Mnoho let bude bez krále, bez obětí – a bez model. To je současný stav.

Až se však v budoucnosti Izrael v pokání vrátí k Hospodinu, ten se nad ním slituje. Efrajim bude v té době navždy vyléčen ze svého modlářského úpadku a obrátí se k Bohu. Henry Gehman píše:

Ozeáš představuje nevyčerpatelné Boží milosrdenství, kterému nemůže žádný hřích zabránit, ani je nemůže unavit. Hlavní myšlenkou Ozeášova proroctví je to, že všemocný Bůh a jeho neuhasitelná láska k Izraeli neustane, dokud neuvede Izrael sám se sebou do harmonie.⁴

G. C. Morgan poukazuje na to, že za trestáním je Boží láska:

Největší na každém proroctví je to, že tito muži, kteří byli s Bohem v úzkém osobním vztahu, znali Boha jako Boha něžné lásky, nekonečného soucitu i hněvu, protože on miluje, a přitom i v hněvu jedná na základě své lásky. V tom jde dále skrze soud až ke konečnému záměru svého srdce. Tímto způsobem pulzuje na těchto stránkách Boží srdce.⁵

Osnova

- I. Odmítnutí Izraele zobrazeno jmény tří Ozeášových dětí (1,1–9)
- II. Zaslíbení o obnovení Izraele (2,1–2,3)
- III. Boží varování před nevěrností Izraele a hrozba soudem (2,4–15)
- IV. Předpověď budoucího požeňání pro Izrael (2,16–25)
- V. Vykoupení Ozeášovy ženy jako předobraz konečného návratu Izraele k Hospodinu (kap. 3)
- VI. Boží spor s jeho lidem (kap. 4–10)
 - A. Hříchy lidu (4,1–5)
 - B. Hříchy kněží (4,6–11)
 - C. Modlářství lidu (4,12–14)
 - D. Zvláštní výzva Judovi (4,15–19)
 - E. Špatné chování kněží, lidu i královské rodiny (5,1–7)
 - F. Izraeli i Judovi slíben soud a Boží úmysl čekat na jejich pokání (5,8–15)
 - G. Výzva Izraeli, aby činil pokání (6,1–3)
 - H. Hříšnost Izraele i Judy (6,4–11)
 - I. Odhalení bezbožnosti Izraele (kap. 7)
 - J. Varování, aby se připravili na cizí vpád kvůli modlářství a spolčení s cizinci (kap. 8)
 - K. Předpověď zajetí Izraele jako důsledku jeho bezbožnosti (9,1–10,15)
- VII. Bůh i v hněvu pamatuje na milosrdenství (11,1–14,1)
- VIII. Výzva Izraeli, aby činil pokání a radoval se z Božího požeňání (14,2–10)

Komentář

I. Odmítnutí Izraele zobrazeno jmény tří Ozeášových dětí (1,1–9)

1,1–5 Hospodin řekl proroku Ozeášovi, synu Beérovu, aby se oženil s nevěrnou ženou. (Diskuse k etické otázce ohledně takového manželství viz Úvod, „Jedinečné místo v kánonu“.) Oženil se tedy s Gómerou, diblaimskou dcerou.

První dítě dostalo jméno Jizreel (*Hospodin rozptýlí*), to naznačuje, co Bůh hodlá udělat s izraelským národem. Asyrská armáda zlomí moc Izraele v údolí Jizreel.

1,6–7 Druhé dítě bylo pojmenováno Ló-rucháma (*Neslituji se*). To znamená, že Izraele už nikdo nebude litovat, dostane se do zajetí, ale Judsko bude asyrských útoků ušetřeno.

1,8–9 Třetí dítě dostalo jméno Ló-amí (*Ne můj lid*). Bůh už nepovažoval Izraele za vlastního. Někteří v tom cítí, že sám prorok měl pochybnosti, zda to dítě bylo jeho vlastní.

II. Zaslíbení o obnovení Izraele (2,1–2,3)

2,1–3 Tento soud nad Izraelem byl však jen přechodný. Bůh znovu shromáždí Izraele a Judu a přijme je jako své. To se stane při druhém Kristově příchodu.

Druhá část 1. verše se vzhledem k souvislostem jasně týká *Izraele*. Pavel tato slova cituje v Ř 9,28, ale aplikuje je na povolání *pohanů*. To ilustruje skutečnost, že když Duch svatý v Novém zákoně cituje starozákonní verše, má právo je použít, jak sám chce.

2,4 Ve 2. kapitole má Ozeáš oslovit věrný pozůstatek národa. Tito bratři jsou označeni jako o „Ammi“ (*Můj lid*) a „Rucháma“ (*Omloulnostně*).

III. Boží varování před nevěrností Izraele a hrozba soudem (2,4–13)

2,4–5 Věrný pozůstatek má naléhat na izraelský národ, aby skoncoval s modlářstvím a smilněním, jinak je Bůh svleče donaha a přivede na ně sucho.

2,6–7 Děti hříšného národa nebude nikdo litovat, protože jsou to děti prostitutky, která šla za cizími bohy a vkládala v ně důvěru, že jí zajistí jídlo, oblečení a blahobyt.

2,8–9 Bůh jí dá do cesty všelijaké kameny a překážky, aby ji oddělil od jejích model, dokud se nerozhodne vrátit se k němu (svému prvnímu manželovi).

2,10 Nevěřila, že ji Bůh zabezpečí vším, co potřebuje, bohatstvím včetně zlata a stříbra; to použila na výrobu modly Baala.

2,11–12 Bůh jí tedy vezme jídlo a oblečení a zcela odkryje její hanbu.

2,13–15 Její myrta a určené náboženské svátky budou zrušeny a její réva i fikovnický zničeny (myslela si, že to byla odměna ze strany jejích milenců). Bude potrestána za všechny dny, kdy sloužila Baalovi.

IV. Předpověď budoucího požehnání pro Izrael (2,16–25)

2,16–19 Potom Bůh Izrael obnoví a potěší. Dá jí její vinice a ona bude zpívat jako v dobách, kdy vycházela z Egypta. Potom ho bude oslovovat *íší* (můj muži), ne *Baalí* (můj Baale). Lid bude od uctívání Baala očištěn, a to do takové míry, že zapomene na jeho jméno.

2,20–22 Národ bude bydlet v bezpečí a v pokoji, a to díky smlouvě, kterou Bůh uzavře s polní zvěří a dalšími zvířaty, takže všechna divoká zvěř bude neškodná. Skončí také válčení. Izraelská dcera bude navždy vdaná za Hospodina – ve spravedlnosti, dobrotě a milosrdenství a se závazkem Boží věrnosti.

2,23–25 V ten den jméno Jizreel (Izrael) už nebude znamenat *rozptýlený*, ale *rozsetý*. Lid bude rozsetý po vlastní zemi, nebesa a země jim budou žehnat, takže ponесou ovoce. Williams přinosně vysvětluje tento odstavec takto:

Jizreel (Izrael) rozsetý Bohem v zemi (v. 25) bude volat na zrno, víno a olej, aby uspokojoval jeho potřeby. Ty budou volat na zemi, aby nesla úrodu, země bude volat k nebi, aby dalo déšť a země mohla nést

úrodu, a nebesa budou volat k Hospodinu, aby je naplnil potřebnou vodou. On už nebude dále volat, protože sám je velkou první příčinou! Bůh na jejich volání odpoví tím, že nebesa naplní vláhou a sešle ji na zemi, země ponese úrodu, víno a olej, Izrael bude mít hojnost a nebesa a země budou spjaty poutem lásky. Tehdy se Bůh slituje nad Izraelem, přijme jej jako svůj lid a Izrael jej uzná jako svého Boha.⁶

V. Vykoupení Ozeášovy ženy jako předobraz konečného návratu Izraele k Hospodinu (kap. 3)

3,1–3 Tehdy Hospodin Ozeáši řekl, aby šel na tržiště a vykoupil svou nevěrnou ženu z hříchu. Výkupní cena patnáct šekelů stříbra a jeden a půl choméru ječmene byla cena otrokyně. Potom mnoho dní neměli mít manželský styk a později se měla vrátit do svého manželského stavu. To znázorňuje minulost, přítomnost a budoucnost izraelského národa. Byl Hospodinu nevěrný, utíkal za jinými milovníky (modlami), ale Bůh jej vrátil zpět.

3,4–5 Současný stav Izraele je uveden ve 4. verši – bez krále, bez knížete (královské rodiny), bez obětí (levitské oběti byly zastaveny), bez posvátného sloupu (modly), bez efódu (symbol levitského kněžství) a bez domácích bůžků. Budoucnost Izraele je uvedena v 5. verši – vrátí se k Hospodinu, bude jej milovat a s bázní se obrátí k jeho věrnosti.

VI. Boží spor s jeho lidem (kap. 4–10)

A. Hříchy lidu (4,1–5)

4,1–3 Bůh má s Izraelem spor pro jeho nevěrnost, nevládnost, bezbožnost, přísahání, lži, zabíjení, krádeže, cizoložství a vraždy. Ve 2. verši je shrnuto pět z deseti přikázání. Porušování těchto přikázání bylo důvodem, proč je země v takovém stavu. Dokonce i divoká zvěř chřadne kvůli nadcházejícímu soudu.

4,4–6 Je tu výtky knězi i prorokovi, protože svévolně opouštějí poznání. Boží lid hyne pro nedostatek poznání, zapomněl na zákon svého Boha.

B. Hříchy kněží (4,7–11)

4,7–11 Čím víc lid hřešil, tím víc obětí za hřích kněží chtivě přijímali. Takže jak lid, tak kněz byli poskvrněni. Jejich trestem bude otročením smilstvu, vínu a novému vínu, budou si dopřávat, ale to je neuspokojí.

C. Modlářství lidu (4,12–14)

4,12–14 Dále je popsáno modlářství lidu. Hledali vedení u dřevěných model. Klaněli se u oltářů na horách, ve stínu stromů. Muži šli příkladem a ženy je následovaly.

D. Zvláštní výzva Judovi (4,15–19)

Juda dostává varování, aby nejednal podle bezbožného příkladu Izraele. Ten je tvrdošíjný, nechce opustit své modly a miluje víc hanbu než slávu. Šestnáctý verš zní v překladu RSV takto: „Izrael je umíněný jako umíněná jalovice. Může je teď Hospodin pást jako beránka na širých pastvinách?“

E. Špatné chování kněží, lidu i královské rodiny (5,1–7)

Kněží, lid, stejně jako král se proviňují modlářstvím a Izrael je poskvrněn. Z Efrajima se stala prostitutka. Izrael i Juda budou za svou vinu potrestáni, protože s Hospodinem jednali zrádně. Vezmou stáda jako oběti pro Hospodina, ale nebudou ho moct nalézt.

F. Izraeli i Judovi slíben soud a Boží úmysl čekat na jejich pokání (5,8–15)

5,8–12 Historické pozadí tohoto úseku najdeme ve 2Kr 16. Izrael (Efrajim) a Aramejci napadli Judsko. Juda s pomocí Asýrie podnikl protiútok a dobyl území. Tři benjamínská města jsou následujícími slovy varována, aby se připravila, že přijde trest: „Trubte na beraní roh v Gibeji, na trubku v Rámě! Křičte v Bét-ávenu, třes se, Benjamíne!“ (v. 8). Bůh bude Izraeli jako mol a pro judský dům jako hniloba.

5,13–15 Když Efrajim uviděl svou nemoc, hledal pomoc u Asýrie. Ta ji ovšem nevyлéčila, protože si ji najal Juda (čehož Bůh využil), aby bojovala proti Izraeli. Bůh se rozhodl vrátit se na své místo a čekat na Izraele a Judu, až vyznají své hříchy a budou hledat jeho tvář.

G. Výzva Izraeli, aby činil pokání (6,1–3)

Verše 1–3 jsou odpovědí Izraele na Boží volání k pokání (5,15). Na první pohled se jeho reakce zdá ryzí a srdečná, ale při bližším pohledu vidíme, že nevyznává žádný konkrétní hřích. Je to pokání mělké a neupřímné. To plyne z toho, že Bůh ve svých výhradách vůči národu pokračuje i dále ve zbývajících verších kapitoly. Skutečné pokání vidíme teprve v poslední kapitole. Tam se národ vzdává svého modlářství a uznává, že potřebuje Boží milost.

Verš 2 možná obsahuje narážku na Kristovo vzkříšení, ke kterému došlo po dvou dnech – třetího dne. Pokud tomu tak je, národní obnovu Izraele nacházíme v předobrazu Kristova vzkříšení. Také je možné, že se jedná o poslední tři „dny“ doby soužení. Pokání a zármutek Izraele trvají první dva dny. Potom se třetího dne národ obrodí a přijde Mesiáš.

H. Hříšnost Izraele i Judy (6,4–11)

6,4–6 Juda a Izrael byli nevěrní, a proto je Bůh odsuzuje skrze proroky. Šlo mu více o lásku než o oběti, spíš o poznání jeho samého než o zápalné oběti.

6,7–11 „Avšak oni přestoupili smlouvu jako Adam.“⁷ Bezbožnost Izraele je ve verších 7–10 znázorněna jako město zločinců, banda lupičů, kde kněží číhají jako loupežná horda. Také pro Judu je připravena sklizeň utrpení (v. 11) předtím, než Bůh napraví úděl svého lidu. (Některí mají za to, že sklizeň je zde požeňování, ne soud.)

I. Odhalení bezbožnosti Izraele (kap. 7)

7,1–7 Efrajimova vina byla velká, podváděl, loupil, lhal, jednal bezbožně, cizoložil a opíjel se. Lid i královská knížata žhnuli vášnivým chtíčem.

7,8–10 Mísili se s cizinci, mařili svou podstatu a nechťeli poslouchat výtky. Přirovnání Efrajima k neobrácenému chlebu naznačuje nevyrovnanost. Chléb je z jedné strany spálený a z druhé strany nedopečený. Stručně řečeno, celý Efrajim je zkažený.

7,11–12 Efrajim uletěl jako nerozumná holubice – šla hledat pomoc do Egypta, do Asýrie, ale Bůh holubici chytí do sítě a lid potrestá.

7,13–14 Utekli od Hospodina, neprojevili opravdové pokání. Naříkali před Bohem svými ústy, ale ne srdcem. Nebyly to vzlyky pokání, ale skučení bolestí, jako skučí zraněné zvíře.

7,15–16 Hospodin je naučil dobývat vítězství tím, že je káznil a posiloval. Oni však důvěřovali modlám, a tak je potká porážka a posměch.

J. Varování, aby se připravili na cizí vpád kvůli modlářství a spolčení s cizinci (kap. 8)

8,1–3 Asyrští dobyvatelé jsou přirovnáni k orlovi nebo supovi, který se vznáší nad Izraelem. Lid přestupuje Zákon, a tak se přiblížila jejich zkáza. I když vyznávají, že Hospodina znají, vzpírají se mu.

8,4–6 Rozdělení království na Izrael a Judsko se uskutečnilo bez Božího souhlasu. Jejich modlářství vyvolalo planoucí Boží hněv. Bůh se ptá: „Jak dlouho bude trvat, než získají nevinnost?“ Současným jazykem řečeno: „Kdy se to konečně naučí?“

8,7–10 Obilí se neurodí a národ bude rozptýlen mezi pohany. Efrajim hledal pomoc u Asýrie a u jejich spojenců, a Bůh je proto potrestá. To je poeticky vyjádřeno slovy „brzy začnou pociťovat břemeno...“ (nebo „začnou se zmenšovat“, NKJV).

8,11–14 Izraelské modlářství a Judovo spoléhání na opevněná města jim přinese utrpení a zkázu.

K. Předpověď zajetí Izraele jako důsledku jeho bezbožnosti (9,1–10,15)

9,1–2 Izrael by se neměl radovat. Jeho modly mu nedají bohatou úrodu, jak očekával. Modlářství je *duchovní cizoložství*. Francis Schaeffer vysvětluje:

Všimněte si, jakým způsobem Bůh mluví. Žena je venku a sklízí úrodu. Během toho má volno. Vezme peníze od nějakého muže, který se s ní na humně vyspí uprostřed zni. To se stalo s manželkou živého Boha, když odpadla.⁸

9,3–4 Kvůli svému cizoložství půjde lid do zajetí, ne přímo do Egypta, ale do zajetí v Asýrii, které bude podobné egyptskému

otroctví. Mísili svou bohoslužbu – spojovali modlářství s uctíváním Hospodina, a nelíbili se ani jemu, ani sami sobě.

9,5–9 Nebudou ve své zemi, kde by zachovávali ustanovené svátky, ale budou odvedeni do zajetí. V Efrajimových stanech budou kopřivy a trní, ne lidé. Zajetí je blízko stejně jako zkáza falešných proroků.

9,10–17 Izrael byl zpočátku slibné ovoce jako první fíky na fíkovníku, ale upadl do hrozného modlářství, a proto je určen k neplodnosti, ztratí děti. Výraz „bez lidí“ neboli „do posledního muže“ (v. 12) musíme brát relativně, nikoliv absolutně (viz v. 17c). Mužské pokolení bude drasticky zdecimováno. Efrajim vyměnil svou slávu za ohavnost, a tak byl vynesena rozsudek: „Budou bez porodu, bez těhotenství, bez početí!“

10,1–2 Izrael byl kdysi nádhernou vinnou révou, ale dnes je prázdný, protože svůj blahobytnost využíval jen k šíření modlářství. Bůh ho nyní obviňuje z rozdělené mysli, považuje ho za provinilce, protože dopustil, že jeho srdce je rozdělené.

10,3–4 Lid popíral, že by potřeboval Boha nebo krále. Na tom je vidět, jak hluboko izraelský národ klesl. Kdysi se na hoře Sínaj Bohu skrze Mojžíše a Árona zavázal, že bude stát pod jeho vládou. Následovalo dlouhé, postupné upadání, které nakonec vedlo k tomu, že už nedokázal nad sebou přijmout vládu krále. Pokračování jeho duchovního úpadku je vidět na tom, kterým formám vlády se vzepřel: (1) Bohu (teokracie), (2) Mojžíši (prorok a zákonodárce), (3) Jozuovi (duchovní/vojenský velitel), (4) soudcům (soudcovská vláda), (5) králům (monarchie), (6) následuje bezvládnost (anarchie). Uzavíral smlouvy prázdnými přísahami, jeho zemi proto pokryje soud jako jedovatý plevel.

10,5–8 Zlaté tele z Bet-ávenu (Bét-elu)⁹ Asyřané odvezou. Následující slova – jedná se o Boží sarkasmus – ukazují, že místo aby milovali svého Boha, který je tolikrát zachraňoval, byli zamilováni do zlatého telete: „Kvůli teleti... se jeho lid strachuje... i jeho kněží, protože jeho sláva se od něho odstěhovala.“ Není divu, že Bůh se chystá je potrestat. Samařský král zahyne, modlářské oltáře

budou zničeny a muži budou volat k horám a pahorkům, aby na ně padly.

10,9–10 V Gibeji stály kmeny společně a trestaly Benjamínovce za jejich hřích (Sd 20). Ale od té doby jsou dějiny Izraele dějinami hříchu. Bůh nyní pomocí cizích národů potrestá lid sjednocený v hříchu.

10,11 Efrajim byl kdysi jalovice zvyklá na jho, na lehkou práci na humně, ale teď se dostane pod jho zajetí a také Juda bude podroben těžké práci.

10,12–15 Jejich jedinou nadějí na vysvobození je pokání a hledání Hospodina. Ale Izrael musí sklidit ovoce své hříšné závislosti na vozech a vojácích. Země se bude zmítat válkou, všechny její pevnosti budou vypleněny, Samaří zničeno a král zabit. Šalman (v. 14) je Šalmaneser III., i když někteří mají za to, že toto jméno označuje moábského krále Šalamanu.

VII. Bůh i v hněvu pamatuje na milosrdenství (11,1–14,1)

Bude užitečné, když v následujících čtyřech kapitolách budeme rozlišovat, kdo je mluvčí, zda Hospodin nebo Ozeáš.

Hospodin:	11,1–12,1
Ozeáš:	12,2–6
Hospodin:	12,7–11
Ozeáš:	12,12–13,1
Hospodin:	13,2–14
Ozeáš:	13,15–14,4
Hospodin:	14,5–9

11,1–4 Bůh ve své lásce povolal Izraele z Egypta (Ex 12). (V Mt 2,15 je to aplikováno také na Pána Ježíše.) Čím více ho volal, tím více on následoval modly. Bůh jednal s Efrajímem něžně a s láskou, ale on nepoznal, že ho Hospodin uzdravil.

11,5–8 Boží lid se odvrátil od Boha, ale nevrátí se proto do Egypta, zato se dostane do zajetí v Asýrii. Samému Bohu se vzpíralo srdce při pomýšlení, že učiní Izrael tak zpustlým jako města Adma a Sebójim.

11,9–12,1 Tyto verše se týkají budoucnosti. Bůh připravil pro svůj lid obnovu a požehnání a už nebude Efrajima ničit. Verš 12,1 může znamenat, že v Ozeášově době, když byl Izra-

el plný lži a podvodu, Juda ještě spoléhal na Hospodina. Nebo to může znamenat, že Juda byl Izraeli podobný svou vzpurností.

12,2–3 Efrajim se žíví větrem v tom smyslu, že jeho přežití závisí na smlouvách s Asyřany a Egyptem. Bůh vede spor také s Judou, a přestože byl Efrajimův hřích větší, potrestá i Jákoba.

12,4 V zorném poli se ocitá patriarcha Jákob. Na jiných místech je sice v nepříznivém světle, ale zde je vyzdvížen jako příklad někoho, kdo zvítězil díky tomu, že se obrátil k Bohu.

12,5–7 Anděl ve 4. verši je Hospodin, Bůh zástupů ze 6. verše. Je to tentýž anděl Hospodinův, který se zjevil Hagar (Gn 16,7–11), Abrahamovi (Gn 18,1–33; 22,11.15–16) a Jákobovi (Gn 31,11–13; 48,16). Viz také Ex 3,2.6–15 a Nu 22,22–35. Evangelikálové obecně věří, že je to druhá Boží osoba v podobě před vtělením.

Efrajim je vyzván, aby napodoboval Jákoba a stal se závislý na Boží síle, ne na své vlastní (viz Gn 32,38).

12,8–9 Avšak Efrajim je vychytralý obchodník (Kenaanec¹⁰), podvodník, chvástá se a spoléhá sám na sebe, myslí si, že ho nikdo neodhalí.

12,10 Hospodin mu připomíná, že za všechn svůj blahobyť vděčí tomu, kdo ho vyvedl z Egypta. Kdyby jen byl poslušný, Bůh by mu dopřál, aby bydlel ve stanech jako ve dnech setkávání (ve stánku).

12,11–13 Hospodin opakovaně mluvil skrze proroky, ale marně. Dvě části severního království, Gileád a Gilgál, které odděluje Jordán, přijdou pro své modlářství vniveč. Jákob, praotec národa, byl uprchlíkem v Aramu a ponížně se staral o ovce v Mezopotámii.

12,14 Bůh skrze proroka Mojžíše milostivě vyvedl Jákobovy potomky z egyptského otroctví.

12,15 Efrajim si nic z toho neuvědomoval, svým modlářstvím provokoval Hospodina k hněvu a přivolával na sebe vinu za své krveprolévání. Bůh mu odplatí jeho hanbu a potupu.

13,1 V době předtím, než se Efrajim dopouštěl modlářství, se svým mluvením v Iz-

raeli vyvyšoval, ale když se obrátil k Baalovi, zemřel.

13,2–3 Nyní se lidé noří hlouběji a hlouběji do modlářství, říkají, aby líbali telata. Za to pomínou jako ranní oblak nebo rosa. Budou odváti jako plevy nebo jako kouř z komína.

13,4–8 Byl to Hospodin, kdo je vysvobodil z Egypta a staral se o ně na poušti. Oni však na něho zapomněli a obrátili se k modlám. Nyní se na ně Bůh obrátí jako divá zvěř.

13,9–13 Když to Hospodin udělá, kdo je potom zachráněn? Efrajimův hřích byl svázán a uschován pro den soudu. Přijdou na něho porodní bolesti, ale ne tam, kde se rodí děti, to znamená v ústí rodidel. To znamená, že Efrajim ani přes Boží soudy nečinil pokání.

13,14 Řada překladů (RSV, ČEP, ČSP) formuluje první část tohoto verše jako otázku: „Mám je vyplatit z moci podsvětí? Mám je vykoupit ze smrti?“ Předpokládaná odpověď zní: „Ne.“ On naopak zavolá smrt s její morovou ránou a hrob (*šeól*) s jeho zkázou, protože soucit je před jeho zraky ukryt. Tento verš je citován v 1K 15,55, avšak v jiném významu.

13,15–14,1 Následuje předpověď hrozných zkázy Izraele a Samaří prostřednictvím krutých Asyřanů (východního větru).

VIII. Výzva Izraeli, aby činil pokání a radoval se z Božího požehnání (14,2–10)

14,2–4 Zde je výzva Izraeli, aby činil pokání, a dokonce i slova vyznání pro den, který je stále v budoucnosti. Jako hřích je uvedeno spoléhání na Asýrii, důvěra v egyptské koně a modlářství. Uznají, že Bůh je jejich jedinou nadějí.

14,5–8 Skutečně nádhernou přírodní poezií Hospodin zaslubuje uzdravení, lásku, osvěžení, krásu, obživení a růst.

14,9 Hospodin mluví i v tomto verši.¹¹ Chce, aby modly jeho lidu byly věci minulosti. Připomíná jim, že on je jejich Ochránce a Udržovatel.

14,10 Prorok Ozeáš uzavírá své proctví zdůrazněním, že moudrost a rozumnost pramení v poslušnosti Hospodinových cest.

Poznámky

- ¹ (Úvod) Jediné proctví ve formě vyprávění je Jonáš.
- ² (Úvod) Morgan, podobně jako Ewald, ERV a ASV v poznámkách (a BKR, pozn. překl.) překládá: „Když Hospodin začal mluvit k (ne ‚skrže‘) Ozeášovi.“ Tvrdí, že prorok se ohlížel zpět na své dávné spojení s Bohem. Ozeáš ve skutečnosti říká: Když jsem kdysi dávno začínal svou službu, předtím, než se v mém životě stala ta tragédie, mluvil se mnou Hospodin. Byl to on, kdo mi poručil, abych se oženil s Gómerou. Tato věta ji jasně označuje jako ženu ze smilstva, ale neříká nám, že v té době byla smilnice. Určitě to znamená, že Bůh znal možnosti v srdci Gómary a že se tyto možnosti současně projevovaly v jejím chování. S tímto vědomím poručil Ozeášovi, aby se s ní oženil. Věděl také, co s ním udělá tato zkušenost v jeho prorocké práci. Když se Ozeáš oženil s Gómerou, nebyla otevřenou hříšnicí a její děti se narodily dříve, než byla nevěrná (G. Campbell Morgan, *Hosea: The Heart and Holiness of God*, str. 9).
- ³ (Úvod) R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, str. 860.
- ⁴ (Úvod) Henry Snyder Gehman, Editor, *The New Westminster Dictionary of the Bible*, str. 410.
- ⁵ (Úvod) Campbell Morgan, *The Minor Prophets*, str. 6.
- ⁶ (2,21–23) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 633.
- ⁷ (6,7–11) V hebrejštině je „člověk“ a Adam totéž slovo.
- ⁸ (9,1–2) Francis A. Schaeffer, *The Church at the End of the 20th Century*, str. 124.

- ⁹ (10,5–8) Bét-el znamená dům Boží; jméno Bet-áven je parodií tohoto jména, znamená dům bezbožnosti.
- ¹⁰ (12,7–8) Kenaanci byli tak aktivní obchodníci, kramáři (ERV, ASV, BKR, ČEP), že se jejich jméno stalo synonymem pro podomní obchodníky.
- ¹¹ (14,9) Interpunkce není součástí originálu, ale většina překladů se s ní zde ztotožňuje.

Bibliografie

- Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.
- Keil, C. F. „Hosea“. In *Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.
- Kidner, Derek. *Love to the Loveless: The Message of Hosea. The Bible Speaks Today*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1981.
- Logsdon, S. Franklin. *Hosea: People Who Forgot God*. Chicago: Moody Press, 1959.
- Morgan, G. Campbell. *The Heart and Holiness of God*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell, 1967.
- _____. *The Minor Prophets*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1960.
- Pfeiffer, Charles F. „Hosea“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voices. Studies in Joel, Amos and Hosea*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Jóel

Úvod

„Jóel... je pravděpodobně první z takzvaných pišících proroků. Tato kniha tedy poskytuje cenný pohled do historie prorocství, zejména tím, jak vytváří rámec pro poslední časy, který pak věrně zachovávají všechny pozdější texty Písma. V době, kdy Jóel psal, začínal Bůh konat něco nového, připravoval lidské pokolení na konec časnosti, a tak vytvořil náčrt celého plánu. Pozdější proroci, dokonce včetně našeho Pána, tento náčrt pouze ztělesnili. Zachovávali božský charakter Písma a nikdy se nepotřebovali od tohoto původního zjevení jakkoli odchýlit.“

Montague S. Mills

I. Jedinečné místo v kánonu

Jóelovo prorocství je krátké, ale určitě nepostrádá krásu ani zajímavost. Prorok používá k vytvoření živého stylu mnoho literárních nástrojů: aliterace (verše začínají týmž písmenem), metafory, podobnosti a synonymické i kontrastní paralelismy (k tématu paralelismů viz úvod ke knize Žalmů). Graham Scroggie oceňuje Jóelovu literární působivost takto:

Elegantní, jasný, vášnivý styl – určitě mu patří významné místo v hebrejské literatuře.¹

Nejneobvyklejším rysem Jóelova prorocství je mor způsobený kobylkami (kap. 1). Máme tuto vtíravou armádu brát doslovně nebo symbolicky? Pravděpodobně platí obojí. Někdy během prorokova života – a je předmětem mnoha sporů, kdy to bylo – všechno v Judsku zaplavil mor v podobě kobylek a zcela zpusťtošil zemi. Tento přírodní jev je živý obraz budoucího vpádu vojsk a velkého hrozného Hospodinova dne.

Třetím pozoruhodným znakem prorocství je předpověď vylití Ducha na každé tělo (3,1–5) a následných zázraků. Jelikož Petr ve svém kázání ve Sk 2 cituje tuto pasáž, stal se Jóel známý také jako „prorok Letnic“.

II. Autorství

Jóel je představen jako syn Petúelův. Kromě toho o něm víme velmi málo. Jeho jméno znamená *Hospodin je Bůh*. Bývá označován jako Jan Křtitel Starého zákona.

III. Datum vzniku

Jóel nejmenuje žádného krále a v jeho prorocství je málo chronologických náznaků, které by nám pomohly zařadit knihu do nějakého dobového rámce. Možné časové umístění jeho působení se pohybuje od desátého do pátého století př. Kr. Začlenění Jóela do „Knihy Dvanácti“, jak Židé nazývají malé proroky, ukazuje, že židovská tradice považovala Jóela za ranou knihu. Její styl taktéž odpovídá spíše ranému klasickému období než poexilní době Agea, Zacharjáše či Malachiáše. Skutečnost, že zde není uveden žádný král, může souviset s tím, že kniha byla napsána, když správcem země byl velekněz Jójada (tehdy byl Jóaš dítě, kraloval v letech 835–796 př. Kr.). Navíc v jeho době byli nepřáteli Judy Féničané a Pelíštejci (4,4) a dále Egyptané a Edóm (4,19). Národy jako Aramejci, Asyřané a Babyloňané ohrožovaly Judsko později.

IV. Pozadí a téma

Jestliže akceptujeme, že Jóel působil v raném klasickém období, pak tedy mluvil k Judovi za vlády králů Jóaše až po Achaza. V tom případě by byl vůbec první *pišící* prorok.

Klíčovým výrazem jeho knihy je „Hospodinův den“, který se v ní vyskytuje pětkrát (1,15; 2,1.11; 3,4; 4,14).

Významným bodem zvratu v knize je verš 2,18. Až do tohoto verše Jóel mluví o *zkáze*. Dále Bůh mluví o tom, že národu dá *vysvobození*.

Osnova

- I. Mor způsobený kobyilkami (kap. 1)
 - A. Jeho nebývalá krutost (1,1–4)
 - B. Jeho účinky na:
 - 1. Opilce (1,5–7)
 - 2. Kněze (1,8–10.13–16)
 - 3. Zemědělce (1,11–12.17–18)
 - 4. Proroka Jóela (1,19–20)
- II. Popis vpádu nepřátel (2,1–11)
- III. Boží výzva k Judovi, aby činil pokání (2,12–14)
- IV. Vyhlášení půstu (2,15–17)
- V. Zaslíbení, že Bůh lid vysvobodí (2,18–4,21)
 - A. Materiální hojnost (2,18–19.21–27)
 - B. Zkáza nepřítele (2,20)
 - C. Vylití Božího Ducha (3,1–2)
 - D. Znamení předcházející Kristův druhý příchod (3,3–5)
 - E. Soud nad pohanskými národy (4,1–16a)
 - F. Obnova a budoucí požehnání Židů (4,16b–4,21)

Komentář

I. Mor způsobený kobyilkami (kap. 1)

A. Jeho nebývalá krutost (1,1–4)

1,1–4 Pomocí obrazu moru způsobeného kobyilkami zde Jóel, syn Petúelův, popisuje, že do Judska vpadne armáda ze severu. Toto proroctví se částečně naplnilo invazí Baby-lonu, ale v budoucnosti bude tím nepřítelem král ze severu (Asýrie).

Mor byl tak krutý, že ani staří lidé si něco takového nepamatovali. Mor postupně vzrůstal ve čtyřech fázích, během kterých byl hmyz stále větší: housenky, kobylinky, brouci a jiná havěť (ČEP).² Může to znamenat čtyři světové říše, které vládly nad Božím lidem – Baby-lon, Médo-perská říše, Řecko a Řím.

B. Jeho účinky na:

1. Opilce (1,5–7)
2. Kněze (1,8–10.13–16)
3. Zemědělce (1,11–12.17–18)
4. Proroka Jóela (1,19–20)

Národ je vyzván, aby činil pokání, aby se lidé postili a modlili – počínaje opilci, přes zemědělce (v. 11–12.17–18) až po kněze (v. 8–10.13–16).

Kobylinky tak zpusoily zemi, že po nich nezůstalo nic, co by mohli přinášet jako oběti Hospodinu (v. 8–10).

Prorok to viděl jako Hospodinův den a zkázu způsobenou Všemohoucím (v. 15). Tento výraz se týká kterékoli doby, kdy Bůh sestupuje se soudem, kdy potlačuje zlo a vzpouru a slavně triumfuje. V budoucnosti v sobě bude Hospodinův den zahrnovat také dobu soužení, druhý příchod, tisíciletou Kristovu vládu i okamžik, kdy nebesa i země budou spáleny.

Prorok zde mluví za lid a volá k Hospodinu o slitování, protože oheň zachvátil pastviny i stromy. Také polní zvěř bude úpět k Bohu, protože vodní toky vyschnou.

II. Popis vpádu nepřátel (2,1–11)

2,1–3 Lid se má na signál beraního rohu dát do boje, protože Hospodinův den je blízko. Bezprostřední význam proroctví se týkal babylonského zajetí, ale konečné naplnění je stále ještě v budoucnu. Než přijde cizí armáda, judská země je jako zahrada Eden, potom z ní bude zpustošený kraj.

2,4–11 Kobylinky jsou přirovnány k rychlým koňům, kteří šplhají po hradbách, jako když

válečníci pochodují v řadách a dostávají se kamkoliv jako zloděj, svým ohromným počtem zahalují oblohu. Toto přirovnání je jedno z nejbarvitějších a nejpoetičtějších popisů v prorockých knihách.

Tento neúnosný vpád přišel na povel Hospodina, jehož tábor je velmi velký.

III. Boží výzva k Judovi, aby činil pokání (2,12–14)

Dokonce i nyní volá Hospodin svůj lid k pokání. Není pozdě, aby se k němu vrátil. Musí to však být víc než vnější rituál. Měli se obrátit celým srdcem, s pústem, pláčem a nářkem.

IV. Vyhlášení pústu (2,15–17)

Všechny vrstvy lidu jsou svolávány na slavnostní shromáždění. Jednou v budoucnosti budou kněží volat k Hospodinu na kajícím shromáždění.

V. Zaslíbení, že Bůh lid vysvobodí (2,18–4,21)

A. Materiální hojnost (2,18–19,21–27)

Tehdy bude Hospodin žárřit na svou zemi a slituje se nad svým lidem. Aby je nasýtil, pošle jim obilí, nové víno a olej a navíc je zbaví hanby mezi národy. Země bude znovu úrodná. Nádrže naplní hojný déšť a humna budou plná obilí. Lid se dočká obnovy a už nebude vystavován hanbě. Bůh jim vynahradí všechny ty roky, kdy všechno požraly kobylinky.

B. Zkáza nepřítele (2,20)

Ve zbývající části Jóelova proroctví Hospodin říká, co udělá ve prospěch Judy. Zničí severní armádu (Asyřany), a to od východního (Mrtvého) po západní (Středozemní) moře.

C. Vylití Božího Ducha (3,1–2)

V ten den Bůh vyleje svého Ducha na každé tělo. Mladá generace bude prorokovat a mít vidění a starci budou mít sny. Toto druhé proroctví se částečně naplnilo ve Sk 2,16–21, ale Letnice nejsou vyčerpávajícím naplněním.

Konečné naplnění se uskuteční na začátku Kristovy tisícileté vlády.

D. Znamení předcházející Kristův druhý příchod (3,3–5)

Vylití Ducha budou předcházet divy na nebi. K těmto předpovězeným znamením patří krev, oheň, sloup kouře, slunce se změní v temnotu a měsíc v krev. Všichni, kdo se obrátí k Ježíši jako k Mesiáši a budou vzývat jeho jméno, budou zachráněni, aby spolu s ním vešli do tisíciletého království.

E. Soud nad pohanými národy (4,1–16a)

4,1–8³ Bůh shromáždí pohané národy do údolí Jóšafat a tam je bude soudit za to, jak zacházely se Židy. Týr, Sidón a Pelištea dostanou odplatu za to, že ničili a zotročovali Boží lid. Lidé v těchto městech budou prodáváni jako otroci – to je přiměřený trest za jejich zločiny.

4,9–16a Zde je výzva k pohanům, aby se připravili na válku, protože Bůh s nimi bude bojovat v údolí rozhodnutí. Hospodin bude sedět v údolí Jóšafat a soudit okolní národy. Svrchovaný Bůh v současnosti zkoumá všechny lidi a národy, byť se tato představa dnešním světsky smýšlejícím lidem zdá překonaná. Stevenson poznamenává:

„Lidé odmítají biblické učení o budoucím soudu nad jednotlivci a národy jako zastaralou představu. Ale Boží lid se za všech generací držel jistoty, že „v Hospodinův den“ nastolí Soudce nad vši zemí spravedlnost. To je naše jistota založená na skále Písma svatého.⁴

F. Obnova a budoucí požehnání Židů (4,16b–4,21)

4,16b–4,21 Hospodin však svůj lid vysvobodí, zachrání ho před útočníky a bohaté ho zabezpečí. Izraelská země bude úrodná a zavlažovaná. Hory budou oplývat mladým vínem, z pahorků poteče mléko a všechny judské potoky budou plné vody. Z Egypta a Edómu bude pustina... Ale Judsko bude navždy osídlené. Bůh je zproští viny za krveprolévání.

Knih končí jasným uvedením důvodu: Hospodin přebývá na Sijónu.

Poznámky

- ¹ (Úvod) W. Graham Scroggie, *Know Your Bible*, Vol. I, str. 155.
- ² (1,1–4) Některé překlady (KJV, ČEP) překládají jako čtyři různé druhy hmyzu. To není pravděpodobně skutečný význam (viz NIV, B21).
- ³ (3,1–8) V některých verzích (a překladech) tvoří 3. kapitola závěr 2. kapitoly (2,28–32). Čtvrtá kapitola je pak číslována jako třetí. Číslování veršů a kapitol v českých překladech (kromě BKR) odpovídá hebrejské Bibli (pozn. překl.).
- ⁴ (4,9–16a) Herbert F. Stevenson, *Three Prophetic Voices*. Studies in Joel, Amos and Hosea, str. 40.

Bibliografie

- Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.
- Keil, C. F. „Joel“. In *Commentary on the Old Testament*. Vol. 25, 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.
- Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1960.
- Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voice. Studies in Joel, Amos and Hosea*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Ámos

Úvod

„Na rozdíl od ostatních proroků nebyl Ámos člověkem, jehož život byl zasvěcen naslouchání a sdělování Božího slova. Nebyl produkt ‚prorocké školy‘ ani profesionální ‚vidoucí‘. Na určitou dobu z Božího příkazu opustil své stádo, aby v Bét-elu pronesl konkrétní poselství. Poté se pravděpodobně vrátil do Tekóje ke své práci s ovceci.“

Herbert Stevenson

I. Jedinečné místo v kánonu

Ámosovo proroctví je psáno velmi vybraným starozákonním hebrejským stylem. Ámos sám choval ovce a pěstoval stromy sykomory. Možná je příkladem toho, jak v celé historii vypadají Bohem ustanovení lidé, kteří mluví velmi účinně a dokonce krásným stylem v Boží prospěch, aniž by absolvovali tradiční „prorocké školy“ nebo formální vzdělání, o které se dnes tolik usiluje.

II. Autorství

Ámos, jehož jméno znamená *břemeno*, neuvádí žádný rodokmen, proto usuzujeme, že neměl vznešený nebo prominentní původ jako Izajáš nebo Sofonjáš. Kazatelé obvykle líčí Ámosův „venkovský“ původ příliš barvitě. Slovo, které zde vyjadřuje, jak si dobýval živobytí, není obvyklé hebrejské slovo označující pastýře. Jinde je použito jen o králi Měšovi, který měl rozvinutý chov ovcí (2Kr 3,4).¹ I když patřil k judskému království, byl poslán na sever do Samaří, aby tam prorokoval proti izraelskému království. Prorok Ámos naléhavě hlásal nekompromisní spravedlnost.

III. Datum vzniku

Ámos sloužil za judského krále Uzijáše

(790–739 př. Kr.) a izraelského Jarobeáma II. (793–753), tedy v době hojnosti, blahobytu a morální vlažnosti, zvláště v severním království. Ámos uvádí, že to bylo „dva roky před zemětřesením“. To sice neupřesňuje datum, ale archeologie odkryla důkazy o mohutném zemětřesení kolem roku 760 př. Kr., které spadá do doby vlády králů jmenovaných Ámosem.

IV. Pozadí a téma

Asýrie za vlády Adad-nirariho III. porazila aramejský spolek, což umožnilo, aby Jóáš a Jarobeám II. získali nové území. Pro Izrael to znamenalo obrovské zisky, Samaří se stalo obchodní zastávkou pro karavany, stavěly se paláce ze slonoviny a obchodníci přestali mít trpělivost se sobotními omezeními. Bohatí utiskovali chudé, brali úplatky, soudy nebyly spravedlivé, náboženské obřady se konaly buď jen naoko, nebo se jednalo o modloslužbu. Bujely pověry a nemorálnost. Ámos viděl, že tento úděsný stav nemůže trvat dlouho a že se stahují mračna soudu. Jeho nepopulárním pověřením bylo, aby šel na sever do Samaří, obžaloval tam soupeřící izraelské království a varoval před soudem. Izrael byl přirovnán ke koši letního ovoce, na který přicházel soud.

Osnova

- I. Hrozba soudu nad osmi národy (kap. 1–2)
 - A. Úvod (1,1–2)
 - B. Damašek (1,3–5)
 - C. Gaza (1,6–8)
 - D. Týr (1,9–10)
 - E. Edóm (1,11–12)
 - F. Amón (1,13–15)
 - G. Moáb (2,1–3)
 - H. Juda (2,4–5)
 - I. Izrael (2,6–16)
- II. Vina a potrestání Izraele (kap. 3–6)
 - A. První výzva, aby slyšeli (kap. 3)
 - B. Druhá výzva, aby slyšeli (kap. 4)
 - C. Třetí výzva, aby slyšeli (kap. 5,1–17)
 - D. První běda (5,18–27)
 - E. Druhé běda (kap. 6)
- III. Symboly nadcházejícího soudu (7,1–9,10)
 - A. Záplava kobylek (7,1–3)
 - B. Sžírající oheň (7,4–6)
 - C. Olovnice (7,7–9)
 - D. Vsuvka: Ámos se nedá zastrašit (7,10–17)
 - E. Koš letního ovoce (kap. 8)
 - F. Úder do nosníku (9,1–10)
- IV. Budoucí obnova Izraele (9,11–15)

Komentář

I. Hrozba soudu nad osmi národy (kap. 1–2)

A. Úvod (1,1–2)

V prvních dvou kapitolách Ámos vynáší soud nad osmi národy. Každý výnos soudu je uveden slovy: „Kvůli třem přestoupením... kvůli čtyřem...“ Baxter tento hebrejský obrat vysvětluje takto:

Tento výraz neberme aritmeticky, tedy že by znamenal doslovně tři a potom čtyři, ale jako úsloví, které znamená, že míra je plná a už přetéká. Hřích těchto lidí přesáhl míru, moderněji řečeno „zašli už příliš daleko“, „jazyček na vahách přešel na druhou stranu.“²

B. Damašek (1,3–5)

1,3–5 První hrozba je adresována Damašku, aramejskému hlavnímu městskému státu.

Aramejci bojovali proti dvěma a půl kmene východně od Jordánu (Gileád) a zřejmě se chovali velmi barbary a krutě (to plyne z používání železa). Za trest budou Aramejci odvedeni jako zajatci do Kíru.

C. Gaza (1,6–8)

Druhé varování je namířeno proti Gaze, kde Pelištejci předali zajaté Izraelce krutým Edómcům. Další pelištejská centra, která čeká trest, jsou Ašdód, Aškalón a Ekrón. Výsledkem bude to, že pozůstatek Pelištejců zahyne.

D. Týr (1,9–10)

Třetí varování platí o Týru. Týrané také vydali zajatce Edómcům a porušili bratrskou smlouvu s Izraelem. Je zde také předpověď „ohně“ na týrské paláce.

E. Edóm (1,11–12)

Čtvrté varování směřuje proti Edómu. Edómcí byli dlouhodobí, krutí nepřátelé svých bratří (Ezau byl bratr Jákoba). Pro jejich nemilosrdné jednání a nesmiřitelnou nenávisť čeká města Téma a Bosra odpovídající trest.

F. Amón (1,13–15)

Páté varování v řadě je proti Amóncům. Ti páchali hrozná zvěřstva při dobývání částí gileádského území. Ve své krvavé krutosti rozřezávali těhotné gileádské ženy. Král i knížata byli určeni pro zajetí, oheň a divokou bitvu.

G. Moáb (2,1–3)

Šestý soud je určen pro Moábce, kteří edómskému králi upřeli důstojný pohřeb (viz 2Kr 3,26–27, kde „prvorozený syn“ zřejmě znamená nejstarší syn edómského krále, nikoli moábského).

H. Juda (2,4–5)

Nyní se Hospodin s nelibostí blíží ke svému lidu. Další dva národy, které mají být souzeny, jsou Juda a Izrael. Je zvláštní, že jsou jmenovány současně se šesti pohanskými ná-

rody. Pro Židy Ámosovy doby to bylo něco velmi ponižujícího! Ale Bůh takovým způsobem ukazuje, že Juda a Izrael svým hříchem přišli o zvláštní jednání ze strany Hospodina. Juda bude potrestán, protože pohrdal jeho Zákonem, nezachovával jeho přikázání, řídil se lží (modlami).

I. Izrael (2,6–16)

2,6–8 Až do tohoto okamžiku Izraelci Ámosovým obviněním tleskali. Ámos se však nyní obrací k nim. Jejich potlesk se rychle změní v rozhořčení! Izrael bude potrestán, protože utiskoval spravedlivé a chudé, dopouštěli se ohavných způsobů nemorálnosti, i přes noc zadržovali šaty převzaté do zástavy³ a v chrámě se opíjeli vínem koupeným za peníze vydřené na úplatcích.

2,9–12 Dále Bůh vyjmenovává své milosrdné činy k Izraeli v minulosti. Emorejce, kteří bydleli v Kenaanu, zničil jako cedry a duby. Vysvobodil Izrael z egyptské země a vyčlenil nazíry, aby vedli zvláštní život. Ale Izraelci nazíry zkorumpovali a prorokům přikazovali, aby neprorokovali.

2,13–16 Proto je Bůh zdrtí, zabráni jejich úniku a dokonce zapříčiní jejich porážku ze strany Asyřanů. Ani mocní nebudou schopni sami sebe vysvobodit a rychlým nohám se nepodaří utéct.

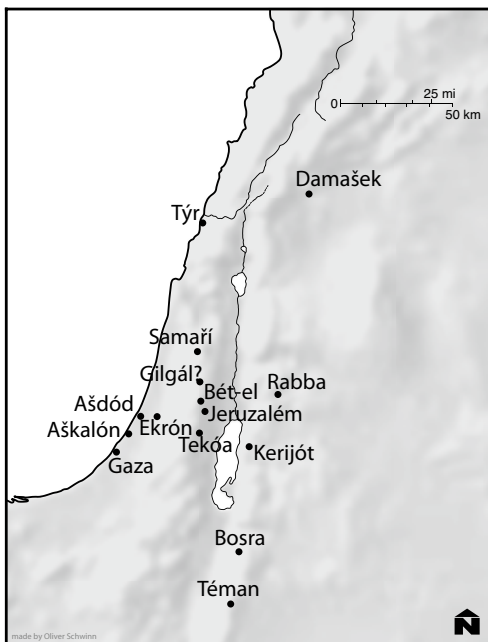
II. Vina a potrestání Izraele (kap. 3–6)

A. První výzva, aby slyšeli (kap. 3)

3,1–2 Hospodin znovu hrozí izraelským synům soudem. Vzhledem k tomu, že se jim dostalo jedinečně úzkého vztahu s Hospodinem, byl jejich hřích závažnější a jejich trest bude tím přísnější. Potrestá je za všechny jejich nepravosti.

3,3–8 Soud nepřijde bezdůvodně – nic se neděje bez příčiny. Ámos zde klade sedm otázek ve formě příčiny a následku a vyvrcholením je zkáza města, kterou způsobí Hospodin. Nebude to překvapení, protože Hospodin to předem zjevil prostřednictvím svých proroků.

3,9–12 Ašdód (Pelištea) a Egypt mají přijít svědčit o útlaču, nespravedlnosti, násilí

Místa, proti kterým prorokoval Ámos

a loupení v Samaří. Tyto hříchy přivedou do izraelské země asyrské nájezdníky. Přežije jen malý pozůstatek znázorněný jako zbytky sežrané ovce.

3,13–15 Oltáře v Bét-elu, kde bylo uctíváno zlaté tele, budou zcela zničeny. Samotné tele se dostane do Asýrie (Oz 10,5–6). Velké přepychové domy přijdou vničeč.

B. Druhá výzva, aby slyšeli (kap. 4)

4,1–3 Bohaté samařské ženy jsou přirovnány k dobře živeným a neovladatelným bášanským krávám. Jejich proviněním byl útisk chudých a rozmařilý život. Za to budou odvedeny do asyrského zajetí. Země po nich zůstane ve zmatku a strachu. Konec jich samých a jejich potomstva je vylíčen tak, že je vedou na rybářských hácích a oni se prodírají trhlinami v hradbách.

Některé překlady (RSV, NASB, KJV, ČSP, ČEP, B21) prepisují Harmón jako místní jméno, jiné toto slovo překládají jako „paláce“ (KJV, BKR). Darby poznamenává:

Některí překládají „k horám“, jiní „k (nepřátelské) pevnosti“ nebo „k palácům“ (KJV) jako v 1,4; význam není určitý.

4,4–13 Bůh je ironicky vybízí k modloslužbě, aby přinesli své oběti do Bét-elu, Bohu nenesli nic. Trpěli nedostatkem chleba (v. 6), suchem (v. 7–8), rzí, sněti, kobyilkami (v. 9), morem, válkou, porážkou (v. 10) a katastrofami (v. 11). Nic z toho je nepřivedlo k pokání, Izrael se má proto připravit na setkání se samotným Bohem, Hospodinem zástupů. Verš 12 není evangelizační výzva, ale ohlášení soudu.⁴

C. Třetí výzva, aby slyšeli (kap. 5,1–17)

5,1–7 Prorok nařká nad úpadkem Izraele. Bude ušetřen pouze jeden voják z deseti. Lidé nemají hledat města s modlářskými oltáři (Bét-el, Beer-šeba, Gilgál). Chtějí-li žít, mají hledat Hospodina.

5,8–13 Jinak Hospodin, který stvořil souhvězdí Plejád a Oriona a vládne vesmíru, na ně kvůli jejich nespravedlnosti vyleje svůj hněv. Izraelští hříšníci nenáviděli spravedlivého, který je napomínal, a ošklibili si poctivého člověka. Zbohatli nepoctivým způsobem,

a proto jim nebude umožněno, aby se ze svého bohatství radovali.

5,14–17 Zaznívá výzva ke spravedlnosti a proti sociálním křivdám: „Hleďte dobro a ne zlo... ustanovte právo!“ Z náhlé změny „na náměstích bude kvílení“ je však patrné, že lidé neposlechnou, a tak jsou odsouzeni k trestu.

D. První běda (5,18–27)

5,18–20 Lid nemá toužit po Hospodinově dni, bude to den temnoty a hrůzy, kdy jedno zlo bude stíhat druhé.

5,21–27 Izraelci přinášeli Hospodinu ve svátky oběti, ale jejich život byl tak poskvrněný, že Bůh jejich oběti odmítal. Dal by přednost spravedlnosti před obřady. Dokonce i na poušti, když vyznávali, že uctívají Hospodina, provozovali modlářství s Molochem a jinými modlami, jako byli Sikút a Kijún.

E. Druhé běda (kap. 6)

6,1–8 Jejich blahobyt, pohodlnost, spokojenost se sebou a bezpečnost naruší násilí. „Běda“ je vyneseno nad těmi, kdo leží ve slovinových postelích, roztahují se na svých pohovkách, jedí, co chtějí, bezmyšlenkovitě zpívají se strunnými nástroji, pijí hojně vína z číší, mažou se nejdražšími parfémy a voňavkami a polehávají na hostinách. Boží reakce na tento postoj pohodlnosti a samolibosti zní: „Hnusí se mi Jákobova pýcha, nenávidím jeho paláce.“ Samaří bude vydáno Asyřanům.

6,9–10 Tyto tragické verše dobře vystihuje Page H. Kelly:

Po moru, který zachvátí zemi, bude tolik obětí, že se zanechá běžné pohřbívání, a ti, kdo přežijí, se uchýlí k neobvyklému způsobu pálení mrtvol. Když příbuzný zemřelého člověka vstoupí do domu, aby vynesl jeho tělo ke spálení, zjistí, že je tam ještě někdo ukrytý ve vzdáleném zákoutí domu. Když ho příbuzný zavolá, ten odpoví hebrejským citoslovcem překládaným „Pst!“ a pak dodá: „Nezmiňujme Hospodinovo jméno.“ Tito muži v minulosti znevažovali Boží jméno, ale teď se ho neodvažují vyslovit, aby tak nespustili nějakou novou lavinu jeho hněvu. Je pozoruhodné, že ortodoxní Žid

dodnes nevysloví jméno izraelského Boha, jak je uvedeno v Zákoně.⁵

6,11–14 Jejich chování bylo bláznivé, marné, dá se přirovnat k orání dobyt看em na skále. Převraceli spravedlnost, vysmívali se právu. Vychloubají se svou vojenskou silou, i když vítězství v Lódebaru a Karnajimu nebyla významná. Asyřané budou sužovat zemi od vstupu u Chamátu na severu až na jižní hranici v údolí Araby.

III. Symboly nadcházejícího soudu (7,1–9,10)

A. Záplava kobylek (7,1–3)

Ve verších 1–9 se Ámos přimlouvá za lid. Jsou zde popsány tři hrozby pro Izrael. První obraz ničivých kobylek může znázorňovat útok asyrského krále Pula. Odpovědí na Ámosovu modlitbu bylo odvrácení tohoto soudu.

B. Sžirající oheň (7,4–6)

Druhá hrozba symbolizovaná sžirajícím ohněm se mohla týkat vpádu Tiglat-pilesera. Této katastrofě opět předešla přímluvná modlitba za malého Jákoba.

C. Olovnice (7,7–9)

Třetí hrozba se mohla týkat Šalmaneserova dobytí Samaří. Šňůra olovnice vyjadřuje naprostou oprávněnost soudu. Bůh oznámil, že už nebude kolem Izraele procházet se slitováním.

D. Vsuvka: Ámos se nedá zastrašit (7,10–17)

7,10–13 Modlářský kněz v Bét-elu Amasjáš zakázal Ámosovi prorokovat proti králově svatyni v Bét-elu. Řekl mu, aby se vrátil domů do Judska a tam si vydělával na chleba.

7,14–17 Ámos odpověděl, že ho do služby postavil Bůh a že nepřestane. Nebyl prorokem svým povoláním, ani proto, že by byl syn proroka, ale musí vyřídít Hospodinovo slovo. Proto sdělil Amasjášovi hrozný úděl, který čeká jeho, jeho ženu, syny a dcery i jeho zemi.

E. Koš letního ovoce (kap. 8)

8,1–6 Koš letního ovoce znamená, že Iz-

rael je zralý k soudu. Bůh už nebude chodit kolem něho se slitováním. Bohatí utiskovali chudé, nemohli se dočkat, až skončí svátky, aby mohli zase vydělávat. Jejich obchodní praktiky byly nečisté; proviňovali se tím, že používali nepoctivé váhy.

8,7–12 Za to všechno Hospodin potrestá zemi hrozným zemětřesením. Během toho dne zemi pokryje tma a v každém domě se bude ozývat naříkání. Lidé budou chtít slyšet Hospodinovo slovo, ale to jim bude odepřeno. V zemi bude velký hlad a žízeň po Božím slovu.

8,13–14 Modlářství přinese mladým lidem v Izraeli kruté sucho a zkázu pro ty, kdo přísahají při falešných bozích. Lidé budou hledat odpověď u svých model, ale ničeho se nedočkají.

F. Úder do nosníku (9,1–10)

9,1–4 Hospodin stojí na oltáři a zahajuje soud, možná na modlářském oltáři v Bét-elu. Lid nemá jak uniknout, meč je pronásleduje všude, kam se snaží uprchnout. Dokonce i hypotetická místa „bezpečí“ se jim vzepřou: peklo, nebe, vrchol hory Karmel, mořské dno a zajetí. Nakolik je Boží hněv proti nim závažný, to je patrné ze slov: „Obrátím na ně svůj zrak ke zlu a ne k dobru.“ Izraelskému národu je jasnými slovy vyjádřeno, že jsou ve velkých nesnázích!

9,5–10 Kdo obstojí před Hospodinem zástupů, který má neomezenou moc? Tento Hospodin stvořil a založil jednotlivé složky zemské atmosféry a skalní vrstvy v zemi. Bůh zde Izrael přirovnává k pohanským Kúšijcům (Etiopie) a nazývá je „hříšné království“ – to jsou opravdu silná slova! Promarnili všechna svá zvláštní privilegia. Bůh potrestá hříšníky, ale zachrání pozůstatek, jako když se zrno prosívá na sítu. Ani nejmenší kamínek nepadne na zem. I když bude většina zničena, ti, kdo budou před Bohem shledáni hodnými, budou ušetřeni.

IV. Budoucí obnova Izraele (9,11–15)

9,11–12 Ve verších 11–15 je popsána obnova Izraele. Naplní se Boží zaslíbení Davidovi. Někteří používají 11. verš k tomu, aby učili,

že Izrael a církev je jedno a totéž a že církev je „opravený“ stánek. Z kontextu jistě plyne, že se to týká Izraele a všech pohanů v tisíciletém království. Scofield píše:

Davidovo království znázorněné stánkem... bylo v ubohé situaci, srov. Iz 11,1. Na základě tohoto verše talmudští rabíni nazývali Mesiáše jako *Bar Nafti* („syn padlého“). On však vstane (Mal 3,20).⁶

9,13–15 Úroda, jako jsou hrozny, víno, pšenice, olivy a ovoce, poroste úžasně rychle, města budou znovu vybudována a osídlena a Bůh nechá vzejít lid, který už nikdy nebude ze země vyhnán.

Poznámky

- ¹ (Úvod) Slovo označující pastýře zní *ró'eh*, slovo označující chovatele ovcí je *nókéd*.
- ² (1,3–5) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, str. 130.
- ³ (2,6–8) Roucho dané do zástavy jako záruka, že dluh bude splacen, nemělo zůstat u věřitele přes noc, protože to mohla být jediná příkrývka, kterou chudý člověk měl (Dt 4,12–13).
- ⁴ (4,4–13) Při aplikaci je však velkým evange-

lizačním varováním. Například evangelista D. L. Moody našel v tomto textu čtyři body: a) je jeden Bůh, b) jsme mu zodpovědní, c) musíme se s ním setkat a d) potřebujeme se připravit na setkání s ním. (*Notes from My Bible*, str. 92).

⁵ (6,9–10) Page H. Kelly, *Amos, Prophet of Social Justice*, str. 97.

⁶ (9,11–12) *The New Scofield Study Bible*. New King James Version, p. 1056.

Bibliografie

- Feinberg, Charles. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.
- Kelly, Page H. *Amos, Prophet of Social Justice*. Grand Rapids: Baker Book House, 1966.
- Mills, Montague S. *The Minor Prophets. A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n. d.
- Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voices. Studies in Joel, Amos and Hosea*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 svazky.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Abdijáš

Úvod

„Abdijášovo proroctví je jedinečné charakterem svého obsahu. Je to kniha samého odsouzení bez úlevy, bez jakéhokoli náznaku soucitu nebo naděje.“

Frederick A. Tatford

I. Jedinečné místo v kánonu

„Abdijášovo vidění“ (1,1) je nejkratší kniha Starého zákona a třetí nejkratší kniha Bible. Má jediné téma: Zkáza potomků Jáko-
bova bratra-dvojčete Ezaua. Po celou historii Edómci neustále bojovali proti Izraeli a dávali najevo pohrdání vyvoleným lidem.

II. Autorství

Ve Starém zákoně je asi tucet mužů, kteří se jmenovali Abdijáš (*Hospodinův služebník*), ale o nikom z nich nemůžeme s nějakou pravděpodobností říct, že to je tento prorok. O pisateli této knihy nevíme opravdu vůbec nic, kromě toho, co sám odhaluje vlastními slovy.

III. Datum vzniku

Vzhledem k tomu, že o autorovi nevíme nic, musíme datum vzniku určit na základě úvah o jeho obsahu.

Liberálové a mnoho konzervativců upřednostňují pozdější datum, brzy po roce 586 př. Kr., kdy padl Jeruzalém. Zatímco podobnost s Jeremjášem, Pláčem, Žalmem 137 a některé výrazy¹ umožňují usuzovat na pozdější datum, naopak skutečnost, že v knize není zmínka o naprostém zničení města a chrámu, mluví spíše pro dřívější datum.

Toto dřívější datum spadá do vlády krále Jórama (848–841 př. Kr.) nebo Achaza (731–715 př. Kr.). Těch, kdo se kloní k období Achazovy vlády, není mnoho, ale svůj argument spojují s 2Pa 28,17, kde je řeč o tom,

že Edómci zaútočili na Jeruzalém a odvedli zajatce.

Pokud odpovídá pravdě starší datování, pak je Abdijáš prvním *pišícím* prorokem a současníkem Eliší. Vedle skutečnosti, že kniha neobsahuje náznaky úplné zkázy z roku 586 př. Kr., se pak verše 12–14 jeví jako varování Edómcům, aby *neopakovali* to, co udělali v minulosti. Pokud byl Jeruzalém v troskách, takové varování by nemělo smysl.

Biblicky věřící křesťan může zastávat kterýkoli z těchto tří pohledů, aniž by se zpro-
nevěřil inspirovanosti Písma. Jako nejpravdě-
podobnější doba vzniku se však jeví rok 840 př. Kr.

IV. Pozadí a téma

Proroctví je namířeno proti Edómcům, tedy potomkům Ezaua, zarputilým nepřátelům Izraele. Jsou popsáni jako ti, kdo se radovali z pádu Jeruzaléma. Matthew Henry líčí silné emoce, které tvoří pozadí Abdijášova krátkého proroctví.

Někteří si správně povšimli, že pro Izraelce bylo velké pokušení, když jako potomci milovaného Jáko-
bova byli sami v těžkostech, a Edómcům, potomstvu nenáviděného Ezaua, nejen že se dařilo dobře, ale dokonce nad nimi triumfovali. Proto jim Bůh dopřává výhled na zkázu Edómu, která měla být úplná a definitivní, a také na šťastný závěr jejich vlastní nápravy.²

Jak jsme již poznamenali, čtenáři Bible nejsou zajedno v tom, zda se jedná o zkázu

způsobenou Nebúkadnesarem, nebo o dřívější pád města.

V Novém zákoně se o Edómcích mluví ja-

ko o Idumejcích. Arabové je hospodářsky zničili, později si je podmanili Římané a oni sami zmizeli ze scény dějin kolem roku 70 po Kr.

Osnova

- I. Edómská pýcha bude sražena (v. 1–4)
- II. Zkáza Edómu (v. 5–9)
 - A. Úplné zpustošení (v. 5–6)
 - B. Zrada edómských spojenců (v. 7)
 - C. Zničení edómských vůdců (v. 8–9)
- III. Příčiny pádu Edómu (10–14)
- IV. Soud nad Edómem je odvetou (v. 15–16)
- V. Obnova Izraele a Judy a vyhlazení Edómu (v. 17–21)

Komentář

I. Edómská pýcha bude sražena (v. 1–4)

1–4 Abdijáš začíná předpovědí pádu Edómu, ke kterému dojde díky nájezdníkům, a to pro jeho pýchu. Je zde postava vyslance, který podněcuje národy, aby šly do války proti Edómu. Jeho hlavní město Sela, nebo také Petra, bylo vytesáno do vysokých růžovočervených skal jižně od Mrtvého moře. Bylo považováno za nedobytné. Hospodin je však svrhne z jejich orlich výšin a z jejich hnízda mezi hvězdami.

II. Zkáza Edómu (v. 5–9)

A. Úplné zpustošení (v. 5–6)

5–6 Zkázu Edómu nebylo možné připsat zlodějům ani lupičům; ti by si vzali jen tolik, kolik by chtěli. Dokonce i plenitelé by po sobě zanechali nějaké zbytky a nenechali by město holé. Ale v tomto případě byly prohledány i Ezauovy skryté poklady.

B. Zrada edómských spojenců (v. 7)

7 Všichni muži v edómském soustátí jej zradí a nastraží mu past.

C. Zničení edómských vůdců (v. 8–9)

8–9 Jeho moudří a mocní muži, kterými se chlubil, padnou.

III. Příčiny pádu Edómu (10–14)

10–14 Edómcí neměli jásat, když viděli Jeruzalém v obležení. Neměli se škodolibě radovat, vychloubat, pomáhat loupit město, bránit v útěku Židům, kteří se snažili uniknout, ani vydávat nepříteli ty, kdo mezi nimi zůstali.

Toto je obraz snad nejchladnokrevnějšího a nejbezcitnějšího krutého zacházení Edóma s Božím lidem, kdy nevidíme ani náznak nějakého ustrnutí. Edóm úplně postrádal slitování, neprojevil žádný náznak soucitu se svým bratrem Jákobem. Možná právě tato dávná zrada v rodinných vztazích byla příčinou toho, proč měla být jejich záhuba definitivní.

IV. Soud nad Edómem je odvetou (v. 15–16)

15–16 Blížil se den Božího hněvu nad národem, kdy Edóm měl být potrestán za své jednání s Judou. Jejich odplata dopadne zpět na jejich hlavu. G. Herbert Livingston vysvětluje ilustraci s pitím takto:

Bolest doprovázející trest proroci někdy líčí tak, že ji přirovnávají k pití silného vína. Viz Jr 25,15–28, kde je širší aplikace této analogie. Nejen že Bůh vezme Edóm za příklad, ale bude soudit také všechny národy za jejich hříchy.³

V. Obnova Izraele a Judy a vyhlazení Edómu (v. 17–21)

17–18 Zde v poslední části Abdijášova proroctví je předpověď budoucího vysvobození Izraele. Izrael a Juda budou plamenem, který zcela pohltí Ezauův dům. Tatford shrnuje dějiny úpadku a pádu Edómu takto:

Edómce vyhnali z jejich země Nabatejci, ale Edómci si přivlastnili Negev, později známý jako Idumea. Edómci dokonce na čas obsadili část Judska, dokud roku 185 př. Kr. nepovstal Juda Makabejský. Později vyplenil Idumeu Šimon z Gerasy a Edómci zcela zmizeli z historie během prvního století po Kr. Je pravda, že Petra se stala sídlem křesťanského patriarchátu, než ji v 7. století po Kr. dobyli muslimové. Dnes není stopa po nikom, koho bychom mohli označit jako Edómce. Abdijášova předpověď, že nikdo z nich nepřežije, se tedy naplnila.⁴

19–21 Zemi Edómců dostanou Izraelci na jihu (v Negevu), aby v ní bydleli. Těm, kdo žijí na pobřežních rovinách (Šefela, tj. nížina), bude dána země Pelištejců. Vyhnanci budou vlastnit části země Kenaanců. Zachránci⁵ (nebo vysvoboditelé) budou vládnout na Ezauových horách a Hospodin bude kralovat nad celým královstvím.

Poznámky

- ¹ (Úvod) Například hebrejské slovo ve v. 20 přeložené jako vyhnanci.
- ² (Úvod) Matthew Henry, „Obadiah“, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, IV:1271.
- ³ (15, 16) G. Herbert Livingston, „Obadiah“, *The Wycliffe Bible Commentary*, str. 841.
- ⁴ (17, 18) Frederick A. Tatford, *Prophet of Edom's Doom*, str. 55.
- ⁵ (19–21) Vysvoboditelé neboli zachránci (vítežové) ve v. 21 mohou být svatí, kteří budou vládnout s Kristem.

Bibliografie

- Feinberg, Charles Lee. *Joel, Amos and Obadiah*. New York: American Board of Missions to the Jews, 1948.
- Henry, Matthew. „Obadiah“. In *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. IV. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n. d.
- Livingston, G. Herbert. „Obadiah“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Mills, Montague S. „Obadiah“. In *The Minor Prophets: A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n. d.
- Tatford, Frederick A. *Prophet of Edom's Doom*. Eastbourne, England: Prophetic Witness Publishing House, 1973.

Jonáš

Úvod

„Tato kniha je jedinečná v tom, že se zabývá spíše samotným prorokem než jeho proroctvím. Stav jeho duše a Boží laskavá výchova jsou pro čtenáře poučením a vedou ho k pokoře.“

George Williams

I. Jedinečné místo v kánonu

Jonáš (hebrejsky *holubice*) je jediný prorok, jehož proroctví nezachycuje to, co řekl, ale jeho osobní život a zkušenosti. Ty zobrazují minulost, současnost a budoucnost izraelského národa takto:

1. Měl být Božím svědkem mezi pohany.

2. Žárlil na pohany, že zvěst o milosti se měla dostat až k nim.

3. Byl vhozen do moře (světa pohanů), pohlcen národy, ale nesplynul s nimi.

4. Dostal se zpátky na pevninu (= obnovení Izraele) a stal se pro pohany požehnáním.

Jeho jediná zkušenost, která jako by sem nezapadala, je popsána ve čtvrté kapitole. Nikde v Bibli není ani náznak toho, že Izrael bude rozmrzelý a nevrlý, když požehnání tisíciletého království budou vylita na pohany!

II. Autorství

V první osobě (já, mě, můj...) je napsána pouze 2. kapitola, tedy Jonášův velmi osobní „žalm“ z břicha velké ryby. Skutečnost, že ostatní tři kapitoly jsou napsány o Jonášovi, tedy ve 3. osobě (on, jeho) však nevylučuje, že napsal celou knihu (tradiční pohled). Totéž občas dělali i jiní pisatelé Bible včetně Mojžíše. Autorství této knihy by však nemělo být zkouškou pravověrnosti, protože technicky vzato je kniha anonymní.

III. Datum vzniku

Jonáš uskutečnil svou cestu do Ninive za vlády nejmocnějšího krále severního království Jarobeáma II. (2Kř 14,23), který vládl

v letech 793–753 př. Kr. Asyrské záznamy se nezmiňují o nějakém velkém probuzení v této době, avšak řada událostí zapadá do Jonášovy knihy. Je známo, že starověcí pohané vnímali hladomor a zatmění slunce jako božské předzvěsti budoucí katastrofy. Hospodin mohl využít asyrský hladomor z let 765 a 759 př. Kr. a úplné zatmění slunce 15. června 763 př. Kr., aby tak připravil srdce Ninivanů na Jonášovu evangelizační misi. Přípravou na Jonášovo působení mohl být krátkodobý přechod k monoteismu za vlády královny Semiramis, kdy vládla společně se synem Adad-Nirarim III (810–782 př. Kr.).

IV. Pozadí a téma

Jonáš byl syn Amítajův (*věrný Bohu*). Ze 2Kř 14,25 se dovídáme, že pocházel z Gat-Chéferu v Galileji.

Prorokoval v době, kdy Asýrie ohrožovala severní království Izraele. Bůh jej poslal do hlavního asyrského města Ninive, aby je nabádal k pokání. To ale udělat nechtěl, obával se, že město by skutečně činilo pokání a bylo ušetřeno. Asyřané byli mimořádně krutý národ. Pokud lze věřit jejich nápisům, pak z nepřátel zažíva stahovali kůži, jejich lebky vršili na hromady a konali další ohavné činy. Povýšená rouhavá slova Rabšaka, mluvčího asyrského krále Sancheríba, jsou zachycena ve 2Kř 18,19 a násl.

Jonáš proto utekl. Zamířil do Taršíše, ale cestou ho spolkla velká ryba. Když byl vyvržen na souš, Hospodinův příkaz poslechl a šel kázat do Ninive. Město činilo pokání

a bylo ušetřeno – k velké Jonášově nelibosti!

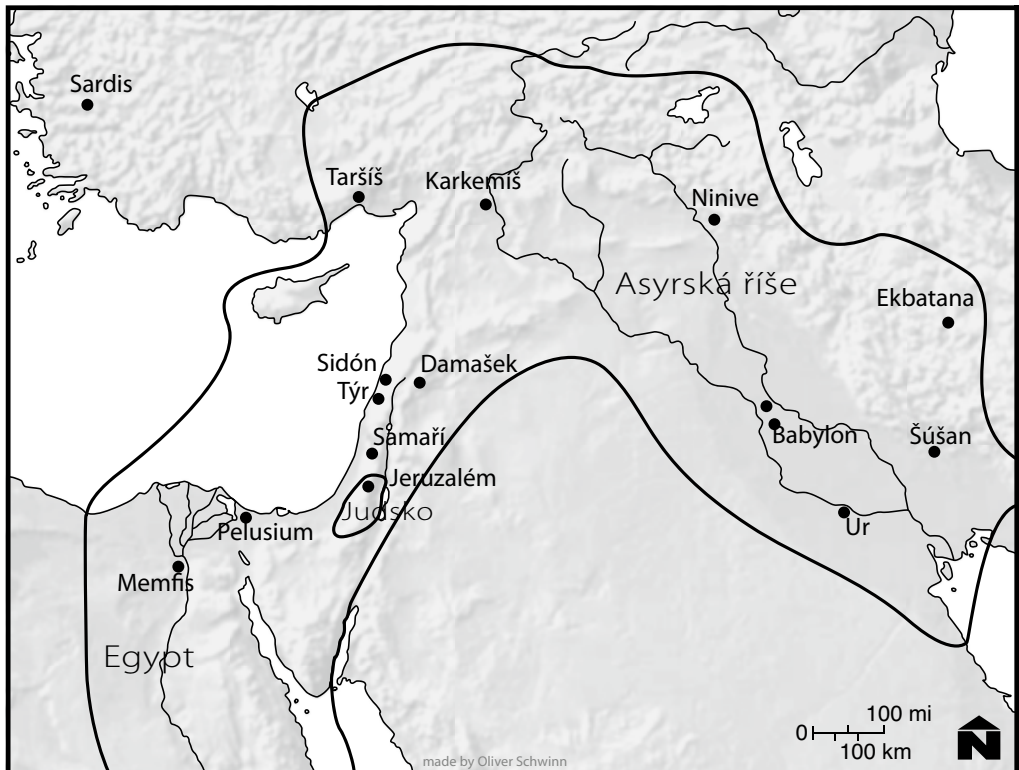
Pán Ježíš používá Jonáše jako znamení své smrti, pohřbu a vzkříšení (Mt 12;40; 16,4).

Tato kniha je komentářem k verši Ř 3,29: „Je snad Bůh pouze Bohem Židů? Není i Bohem pohanů? Ano, i pohanů!“

Zároveň je ilustrací k veršům Ř 11,12.15: Když byl Jonáš vhozen do moře, znamenalo to záchranu pro pohany na lodi. Když se však dostal na suchou zemi, znamenalo to záchranu města. Takže pád Izraele měl za následek bohatství světa pohanů. Čím více požehnaní bude proudit světu skrze obnovu Izraele!

Osnova

- I. Prorokova neposlušnost (kap. 1)
 - A. Jonášovo povolání k misii (1,1–2)
 - B. Jonášův útěk do Taršíše (1,3)
 - C. Bouře na moři (1,4–10)
 - D. Jonáš přes palubu a v útrobách velké ryby (1,11–2,1)
- II. Vysvobození proroka (2,2–10)
 - A. Jonášova modlitba (2,1–9)
 - B. Boží odpověď (2,10)
- III. Prorok vyhláší Boží poselství (kap. 3)
 - A. Hrozící soud (3,1–4)
 - B. Pokání v celém městě (3,5–9)
 - C. Soud odvrácen (3,10)

Asyrská říše kolem r. 650 př. Kr

IV. Prorokova nelibost (kap. 4)

A. Jonášova zlostná modlitba (4,1–3)

B. Boží zkoumavá otázka (4,4)

C. Nevrlý Jonáš venku za městem (4,5)

D. Tematické poučení o Božím svrchovaném milosrdenství (4,6–11)

Komentář

I. Prorokova neposlušnost (kap. 1)

A. Jonášovo povolání k misi (1,1–2)

Bůh poslal Jonáše do Ninive, hlavního města Asýrie, úhlavního nepřítele Izraele, aby tam kázal. Hrůzu proroka z toho, že tam má jít, lze pochopit z čistě přirozeného hlediska (viz výše oddíl Pozadí a téma).

B. Jonášův útěk do Taršíše (1,3)

Jonáš neposlechl a nastoupil na loď do Taršíše (pravděpodobně na jižním pobřeží dnešního Španělska). H. C. Woodring komentuje prorokovu vzpouru proti svěřenému úkolu takto:

Bůh chtěl, aby šel do Ninive asi 800 km na severovýchod. Jonáš místo toho zamířil 3 200 km na západ. Bůh chtěl, aby Jonáš putoval po pevnině přes Úrodný půlměsíc. Jonáš se však místo toho vydal na nechtěnou cestu po moři (Židé nenáviděli moře). Bůh jej poslal do největší metropole tehdejšího světa. Jonáš však zamířil do vzdáleného obchodního centra na okraji civilizace. Hospodin chtěl svého proroka doprovázet. Jonáš se však pokoušel utéct z dosahu Boží přítomnosti i moci.¹

C. Bouře na moři (1,4–10)

Hospodin seslal (doslova *uvrhl*) silný vítr a bouři, která ohrožovala loď i ty, kdo na ní cestovali. Pohanští námořníci, pravděpodobně Féničané, losovali, aby zjistili, kdo nese za tuto nesnáž odpovědnost. Jako viník vyšel Hebrejec Jonáš – utíkal od Hospodinovy tváře.

D. Jonáš přes palubu a v útrokách velké ryby (1,11–2,1)

1,11–16 Otázka „Co s tebou máme udělat, aby moře okolo nás utichlo?“ ukazuje typicky lidský přístup, jak si člověk za každou cenu chrání vlastní kůži. Avšak vzhledem k tomu,

jací to byli pohanští ostřílení mořští vlci, měli smysl pro spravedlnost. Jonáš jim poradil, aby ho hodili přes palubu. Oni se však zdráhali to udělat a místo toho ještě usilovněji veslovali zpět na pevninu. Nakonec k tomu však byli jako k poslední možnosti záchrany dohnáni, neboť moře proti nim bouřilo stále víc.

2,1 Bůh připravil velkou rybu, která Jonáše spolkla a na tři dny a tři noci ho uvěznila. (Zázrak nespočíval v tom, že ryba dokázala spolknout člověka, ale v tom, že ho nestrávil.)

II. Vysvobození proroka (2,2–11)

A. Jonášova modlitba (2,2–10)

Jonáš ve své modlitbě z nitra ryby oslavuje záchranu před utonutím, neoslavuje to, že se dostal z ryby ven – to následovalo po jeho modlitbě. Tato modlitba je pozoruhodná tím, že obsahuje části z knihy Žalmů. J. Sidlow Baxter rozebírá jeho modlitbu takto:

V Jonášově modlitbě není ani jedna prosba. Obsahuje díkyvdání (v. 3–7), zkroušenost (v. 8–9) a novou oddanost (v. 10). Skutečně je to žalm chvály, jakési „Te Deum“, „chvalozpěv“. Víím o člověku, který jednou zpíval chvalozpěv s hlavou v prázdné nádobě na mouku, což bylo vyjádření víry, že Bůh pošle mouku! Ale to, aby někdo zpíval chvalozpěv s hlavou a celým zbytkem těla uvnitř ryby uprostřed moře, to nemá konkurenci.²

Jonášova modlitba je předobrazem budoucího pokání Izraele. Až národ uzná Mesiáše jako Spasitele, znovu získá postavení, kdy bude mít jeho plně požehnání.

Zmínka o „lůnu podsvětí“ ve 3. verši vedla některé k tomu, aby věřili, že Jonáš ve skutečnosti v rybě zemřel a byl vzkříšen. Hebrejské slovo *šeól* však může mít význam *hrob, život*

po smrti a další. Zde se pravděpodobně jedná o poetické užití ve smyslu „hlubiny“ nebo „jáma“.

I když je velmi nepravděpodobné, že by Jonáš doslovně zemřel a byl vzkříšen, sám náš Pán používá proroka jako obraz své vlastní smrti, pohřbu na tři dny a tři noci a slavného vzkříšení (Mt 12,40). Mimochodem to dokládá, že Kristus bral Jonáše jako historickou postavu, nejen jako „podobenství“, jak tvrdí někteří moderní kazatelé.

B. Boží odpověď (2,11)

Jakmile Jonáš uznal, že záchrana je v Hospodinu, ryba ho vyvrhla na pevninu.

III. Prorok hlásá Boží poselství (kap. 3)

A. Hrozící soud (3,1–4)

Hospodin poslal Jonáše do Ninive³ znovu a on tentokrát poslechl. Když přišel do velkého města, ohlašoval, že bude za čtyřicet dnů zničeno.

B. Pokání celého města (3,5–9)

Obyvatelé Ninive, kteří uctívali boha Dá-gona, zřejmě věděli, co se stalo Jonášovi. Jiní lidé, kteří v minulosti prožili něco podobného, měli od žaludečních štáv v rybě celou kůži skvrnitou a díky tomu byli i v davu nápadní. Jonáš byl pro ně znamením. Celé město činilo pokání a uvěřilo Bohu, od největšího až do nejmenšího. Byl vyhlášen půst pro lidi i zvířata, všichni od krále až po dobytek si na sebe oblékli pytlovinu.

C. Soud odvrácen (3,10)

V důsledku toho bylo Ninive katastrofy ušetřeno. Z historie však víme, že Asyřané se vrátili ke svým bezbožným způsobům a po více než 150 letech milosti bylo jejich město zničeno.

IV. Prorokova nelibost (kap. 4)

A. Jonášova zlostná modlitba (4,1–3)

Jonáš se velmi rozložil, že pohanští nepřátelé Izraele byli ušetřeni. Ve své skleslosti

žádal, aby mohl umřít. Možná se bál, že by Asýrie znovu mohla ohrožovat Izrael.

Bůh jednal s většinou nepřátel Izraele a izraelský národ vyhlížel jejich zkázu, ne jejich záchranu. I když Jonášovi jako hlasateli bylo jasné, že Bůh je milostivý a lítostivý, věděl také, že země jako Asýrie byly určeny k tomu, aby je Bůh zničil. Pro obyčejného Izraelce se jevilo jako vyslovená chyba, když se Bůh slitoval nad Asýrií (jedním z nejhorších nepřátel Izraele v době Starého zákona).

B. Boží zkoumavá otázka (4,4)

Hospodin rýpl do Jonášova svědomí zkoumavou otázkou: „Je správné, že se hněváš?“

C. Nevrlý Jonáš venku za městem (4,5)

Jonáš reagoval tím, že prošel městem a usadil se na jeho východním okraji.

D. Tematické poučení o Božím svrchovaném milosrdenství (4,6–11)

4,6–8 Tam Hospodin Bůh připravil popínávací rostlinu, která by jej chránila před sluncem.⁴ Jonáš z toho měl velkou radost. Následující den však Bůh poslal červa, kvůli němuž rostlina uschla. Navíc poslal Bůh horký východní vítr. Jonáš na větru a slunci omdlél a přál si zemřít.

4,9–11 Tehdy Bůh prorokovi připomněl, že když mu je líto rostliny, čím víc bylo Bohu líto města, kde bylo jenom dětí víc než sto dvacet tisíc a dále množství dobytka.

Poučení z této krátké knihy je v tom, že Bůh miluje svět. Nejen Židy, ale také pohany.

Poznámky

¹ (1,3) H. Chester Woodring, „Easter Challenge“ Lectures on Jonah, Emmaus Bible School (dnes college), 1960.

² (2,1–9) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, str. 169.

³ (3,1–4) „Ninive... bylo obklopeno komplexem menších měst a vesnic, byla to tedy obrovská metropolitní oblast, o které je řečeno, že ji bylo možné projít za tři dny (80–100 km).“ Montague S. Mills, *The Minor Prophets, A Survey*, str. 55.

⁴ (4,6–8) Hospodin pro neposlušného proroka

připravil čtyři věci: (1) velkou rybu (2,1), (2) rostlinu (4,6), (3) červa (4,7) a (4) silný východní vítr (4,8).

Bibliografie

Banks, William L. *Jonah, the Reluctant Prophet*. Chicago: Moody Press, 1966.

Blair, J. Allen. *Living Obediently: A Devotional Study of the Book of Jonah*. Neptune, N.J.: Loizeaux Brothers, 1963.

Draper, James T., Jr. *Jonah: Living in Rebellion*. Wheaton, IL: Tyndale House Publishers, 1971.

Feinberg, Charles L. *Jonah, Micah, and Nahum*. New York: American Board of Missions to the Jews, 1951.

Gaebelein, Frank E. *Four Minor Prophets: Obadiah, Jonah, Habakkuk, and Haggai*. Chicago: Moody Press, 1977.

Keil, C. F. „Jonah“. In *Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Kleinert, Paul. „The Book of Jonah“. In *Lange's Commentary on the Holy Scriptures*. Reprint (24 vols. in 12). Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.

Mills, Montague S. „Jonah“. In *The Minor Prophets: A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n. d.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 2. Reprint (3 vols.)

Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Nepublikované materiály

Woodring, H. Chester. „Easter Challenge“, Lectures on Jonah. Emmaus Bible School, 1960.

Micheáš

Úvod

„Je dobré, když se najde respektovaný zastávce chudých, který má odvahu i sílu účinně promluvit. Micheáš znal své blízké dobře, a tak dokázal živými barvami vylíčit výzvu k pravdě a k uznání. Svůj hluboký soucit s utlačovanými lidmi vyjadřuje nezapomenutelnými slovy. Jeho duch planul spravedlivým zanícením, když viděl nespravedlnost, kterou pociťovali jeho sousedé a přátelé. Chudí judští rolníci měli v tomto mocném mladém kazateli z venkova zdatného zastávce.“

Kyle M. Yates

I. Jedinečné místo v kánonu

Micheášovo proroctví je čtvrtá nejdelší kniha z malých proroků. V Novém zákoně je citováno pětkrát, z toho jedenkrát se na ně odvolává náš Pán. Nejznámější citát (Mt 2,6) je verš z Mi 5,2, který předpovídá, že Mesiáš se narodí v Betlémě efratském (na severu byl ještě jiný Betlém).

Další Micheášův úžasný rys je jeho nadšení pro paronomázií, pro slovní hříčky s podobnými nebo stejně znějícími slovy. V anglicky mluvících kulturách není považována za příliš seriózní literární formu (byť Shakespeare ji používá často). V hebrejštině však takové seriózní spisy, jako ty, které tvoří Starý zákon, mají mnoho slovních hříček. Micheáš předkládá v 1,10–15 známý příklad, který někteří srovnávají s rétorikou latinského básníka Cicerona. Naneštěstí patří tento typ literatury k nejobtížněji přeložitelným, protože žádné dva jazyky nemají stejná slova s dvěma různými významy (viz poznámka k NKJV a Moffattův překlad citovaný níže jako pokus o vyjádření těchto slovních hříček).

II. Autorství

Jméno Micheáš – zkrácená forma Mikajah nebo Míkajahú (*kdo je jako Hospodín*) dává najevo, že prorok byl služebníkem jediného pravého Boha, Boha Izraele. Podobně jako u mnoha proroků bylo součástí jeho jména

označení Boha (-el) nebo Hospodina (-jáš). Pravděpodobně i v 7,18 vytvořil slovní hříčku se svým jménem, když se ptá: „Bože, kdo je jako ty?“

Micheáš byl současníkem Izajáše, ale ze skromnější společenské třídy. Pocházel z Mórešetu, městečka nedaleko Gatu, asi čtyřicet kilometrů jihozápadně od Jeruzaléma.

III. Datum vzniku

Micheáš prorokoval asi v letech 740 až 687 př. Kr., tedy za vlády králů Jótama, Achaza a Chizkijáše. I když byla jeho zvěst adresována hlavně Judovi, předpovídal také zjetí severního království, což se naplnilo v roce 722/721 př. Kr. Proroctví, která tvoří tuto krátkou knihu, mohla být vyřčena o něco dříve, než je Micheáš zapsal.

IV. Pozadí a téma

Asi v osmém století př. Kr. byl v Izraeli a Judsku starý zemědělský systém, založený a poměrně rovnoměrném rozdělování, postupně vystřídán hrabivou, materialistickou a drsnou společností, která ostře dělila lidi na ty, kdo mají, a kdo nemají. Bohatí vlastníci půdy ještě více bohatli a chudí rolníci stále více chudli. Nemajetní se přesouvali do měst, která se vyznačovala chudobou a nefestmi. Na straně vyšších vrstev byl typický blahobyt a také krutost vůči chudým.

Obchodní styky s pohanskými národy rov-

něž přinesly cizí, falešná náboženství a pokleslou morálku.

Stručně řečeno mnohé bylo stejné jako jako v křesťanství dnešního západního světa.

Micheáš psal své proroctví na tomto temném, světském pozadí. Jeho slova se týkala především tří měst: Samaří, Jeruzaléma a Betléma.

Osnova

- I. Předpověď hněvu proti Izraeli a Judsku (kap. 1)
- II. Úděl bohatých utlačovatelů (2,1–11)
- III. Zaslíbení o obnově (2,12–13)
- IV. Obžaloba vládců, falešných proroků a kněží (kap. 3)
- V. Sláva Kristovy tisícileté vlády (kap. 4)
- VI. Zaslíbení Mesiášova příchodu (kap. 5)
- VII. Izrael ve zkoušce (kap. 6)
- VIII. Národ nařiká nad svým žalostným stavem (7,1–10)
- IX. Budoucí pozhnání Izraele (7,11–20)

Komentář

I. Předpověď hněvu proti Izraeli a Judsku (kap. 1)

1,1–3 Hospodin Bůh svolává národy, aby slyšely jeho zprávu o soudu, když vychází ze svého svatého chrámu, z místa pozhnání, aby svědčil proti nim.

1,4–7 Jeho trest nad Samařím a Jeruzalémem bude přísný, protože tato města se stala modlářskými středisky. Až přijde se svým soudem, roztají pod ním hory, údolí se rozpustí jako vosk před ohněm, ze Samaří zbudou sutiny, všechny jeho modly budou rozbity na kusy a jeho rána bude nevyhléčitelná.

1,8–9 Micheášův nářek, že bude bédovat a nařikat jako osamělí noční šakali a pštrosi a že bude chodit nahý a bosý, je vyjádření nejžalostnějšího smutku.

1,10–14 Verše 10–16 jsou obratným vyjádřením nářku popisujícího vpád asyrské armády do země. Jak se Asyřané blíží, jsou oslovena různá města v Izraeli a Judsku – Gat, Bét-leafra, Šafir, Saanán, Bét-esel, Marót, Jeruzalém, Lakíš, Mórešet-Gat, Akzíb, Maréša a Adulám. V tomto úseku je mnoho slovních hříček¹ Moffatt přeložil tento úsek takto:

Prolévej slzy v Slzicích (Bokím), plaz se prachem Prachovic (Bét-leafra), měj se krásně, odhalený Krasove (Šafir)!

Odchodove (Saanán), neodvažuj se odejít, Bét-esel (dům rozdělení) a Marót (hoř-

kost) má marné naděje. Vždyť záhuba od Hospodina sestupuje na brány Jeruzaléma. Na koně! Ujeď, ty Koníne (Lakíš), ty zdroji hříchu Sijónu, v němž je původ hříchu Izraele!

Ó, dcero sijónská, rozluč se s Mórešet-Gatem (lis na víno), izraelští králové jsou v Podvodově (Akzíb) u vyschlého potoka podvedeni.²

1,15–16 Do Izraele přijde dobyvatel a lid uprchne do Adulámu. Izrael se v zármutku oholí dohola, protože jeho drahé děti, tedy lid, budou odvedeni ze země do zajetí.

II. Úděl bohatých utlačovatelů (2,1–11)

2,1–5 Zde jsou vyjmenovány důvody soudu. Bohatí násilím zabavovali chudým jejich domy a půdu. Proto bohatým tento majetek vezme cizí dobyvatel a nezůstane jim nic.

2,6–7 Lidé řekli Micheášovi, aby neprokoval takové nepřijemnosti, taková potupa je přece nezasáhne. Ale Micheáš odpověděl, že nemají říkat: „Copak je Hospodinův Duch omezený? Nejsou tyto soudy jeho počínání? Copak nepůsobí jeho slova dobře na ty, kdo žijí správně?“

2,8–11 Svými hříchy se jeho lid začal podobat Hospodinovu nepříteli – okrádá pokojné o oblečení a vyhání ženy a děti z domovů. Můžou čekat, že půjdou do zajetí, protože ze-

mě, kterou poskvrnili, je zničí. Tento lid by přijal jakéhokoli falešného proroka, který by hájil víno a alkoholický nápoj.

III. Zaslíbení o obnově (2,12–13)

Po vykonání soudu Bůh zase shromáždí izraelský pozůstatek ze zajetí. Ten, kdo proráží cestu (Hospodin), prorazí všechno, co by jejich obnově bránilo.

IV. Obžaloba vládců, falešných proroků a kněží (kap. 3)

3,1–4 Zde jsou odsouzeni představitelé Izraele za svou nespravedlnost a chamtivost. S chudými zacházeli velmi krutě. Nenáviděli dobro a milovali zlo. Místo aby byli pastýři ovcí, což se od vládců očekává, byli tito politikové vlci; měli ovce na maso v hrnci a do kotle. Byli pravým opakem skutečného pastýře Davida, který národ pásal (1S 17,15; 2S 5,2; 7;7). Až na ně přijde pohroma, Bůh neuslyší jejich volání o pomoc.

3,5–7 Falešní proroci budou pět „pokoj“ těm, kdo jim dobře zaplatí, a předpovídat válku těm, kdo nezaplatí. Proto jim Bůh nedá znát svou vůli. Nedostanou od Boha žádnou odpověď.

3,8–12 Na rozdíl od nich Micheáš byl zmocněn Hospodinovým Duchem, aby ohlašoval Boží slovo Izraeli a Judovi (Jákovovi). Prodejní vládců, kněží a proroci si mysleli, že jsou v bezpečí, ale Micheáš oznamoval, že z Jeruzaléma zbudou hromady rumoviska.

V. Sláva Kristovy tisícileté vlády (kap. 4)

4,1–4 Prvních osm veršů mluví o požehnáních Kristovy tisícileté vlády. Jeruzalém bude vyvýšen a pohané národy budou přicházet, aby se učily znát Hospodina, a on bude vládnout nad všemi národy. Živě a konkrétně je zde známými slovy vylíčeno celosvětové odzbrojení: „Překují své meče v radlice a svá kopí ve vinařské nože.“³ Zavládne pokoj a bezpečí a všechen Hospodinův lid jej bude jako takového uznávat.

4,5–8 Těchto pět veršů staví do kontrastu modlářství, které se provozovalo v Micheášových dnech, s čistou bohoslužbou typickou pro tisícileté království. Lid zmrzačený zajetím se vrátí do své země („shromáždím zapuzenou“, v. 6) a Hospodin bude nad nimi vládnout jako král. Prvotní vláda (dřívější vladařství, v. 8, ČEP) znamená nejvyšší vládu na zemi, vládu krále Mesiáše.

4,9–13 Předtím však musí jít Juda do zajetí v Babyloně. Před nápravou Hospodin shromáždí pohanské národy a bude je soudit; Izrael se stane jeho nástrojem trestu a jejich bohatství bude zasvěceno Pánu celé země.

VI. Zaslíbení Mesiášova příchodu (4,14–5,14)

4,14 Zdá se, že tento verš popisuje stav národa v době, kdy Micheáš psal své proroctví. Izrael (zde představuje Judsko) se má připravit na obléhání Babyloňany, kteří budou jednat s králem nestoudně a hrubě. To se může týkat Sancheribova výsměchu Chizkijášovi, nebo situace, kdy Nebúkadnesar pokořil Sidkijáše.

5,1 Tento verš vyhlíží narození toho, kdo bude v Izraeli vládcem, jehož původ je odpradáвна, od věčnosti. Tato slova poukazují na to, že Mesiáš je věčný, tedy na jeho božství. V Palestině jsou dvě města s názvem Betlém, Micheáš tedy upřesňuje Betlém efratský, deset kilometrů jižně od Jeruzaléma. Tento verš kontrastuje s předchozím veršem. I když situace Izraele byla neradostná, všechno se změní, až přijde Mesiáš.

5,2 Zde jsou popsány tři historické fáze Izraele: (1) Bůh to s ním vzdal, protože odmítl Pána Ježíše. To popisuje jeho současný stav v době milosti. (2) Národ dále čeká utrpení během doby soužení. (3) Po těchto porodních bolestech Izrael porodí. To se týká „věřícího pozůstatku z národa, který je jako celek stále nevěřící“ (Scofield). Tento pozůstatek Izraele se vrátí do své země a Kristus bude vládnout nad svým lidem.

5,3–5 Verš 3 představuje Kristovu pastýřskou péči o Izrael a jeho celosvětové panství. Až asyrská armáda udeří na Jeruzalém, Mesiáš povolá dostatečně schopné vůdce, aby

je zahrnutí zpět. Výraz „sedm pastýřů a osm vojevůdců“ bychom neměli brát doslovně, tedy že by bylo povoláno pouze patnáct vůdců, kteří by odolávali „Asýrii“. Pokud v poetickém kontextu po nějakém čísle následuje jiné, vyšší, znamená to, že se jedná o plný počet, plnost toho, co daná výpověď obsahuje.

5,6–8 Tehdy bude Izrael nositelem pozhelnání pro všechny. Národ bude nepřemožitelný jako lev – schopný rozdrtit Boží nepřátele.

5,9–14 V onen den bude již Izrael pročištěn. Už nebude spoléhat na koně a vozy nebo opevněná města. Kouzelníci a věštcí vymizí. Vyřezávané obrazy a posvátné sloupy – pohanské svatyně – budou zničeny. Nepřátelské národy podlehnou Boží pomstě.

VII. Izrael ve zkoušce (kap. 6)

6,1–5 Hory se mají chopit role soudců, když Hospodin (žalobce) povede spor s Izraelem (obviněným). Připomíná mu svou vlídnost k němu – vysvobodil ho z Egypta a zabránil Balákovi a Bileámovi v kletbách.

6,6–8 Co za to Nejvyšší vyhledává? Nechce víc zvířecích obětí. A už vůbec ne *lidské* obětí. Zato stojí o spravedlnost, milosrdenství a pokoru. Verš 8 popisuje, co Bůh vyžaduje. K tomu, aby to člověk dělal, musí mít život z Boha. Neobrácený člověk je zcela neschopen takové spravedlnosti.

6,9–12 Hospodinův hlas volá na město, vypočítává jeho hříchy, které jsou příčinou pohromy. Obyvatelé používali falešné váhy a míry, dopouštěli se násilí a lhali.

6,13–16 Hřích přináší zkázu. Kvůli hříchům stihne bohaté násilníky nemoc, osamění, hlad, neuspokojení a zklamání. Nebudou se moci radovat z toho, co nepoctivě získali. Ustanovení Omřího (v. 16) se mohou týkat modlářství, které podporoval král Omri (1Kr 16,25–26).

VIII. Národ nařiká nad svým žalostným stavem (7,1–10)

7,1–2 Zde se Micheáš stává na místo národa a přimlouvá se za něj k Bohu. Město přišlo o věrné a přímé lidi. Všude se množí násilí

a vraždy. Tento smutný stav je přirovnán k paběrkování po vinobraní, kdy nikdo nenajde žádný hrozen k jídlu.

7,3–6 Vládcové a soudci vyžadují úplatky a za to se blíží jejich trest. Na nikoho se nedá spolehnout. Přátelé, sousedé a dokonce příbuzní zrazují jeden druhého.

7,7–10 Důvěřovat lze pouze Hospodinu. Věrný pozůstatek národa varuje svého nepřítel, aby se nad ním neradoval. Pohroma je důsledkem hříchů lidu, ale Hospodin svůj lid obnoví a nepřátele to vyděsí.

IX. Budoucí pozhelnání Izraele (7,11–20)

7,11–12 Dále je osloven Jeruzalém. Jeho zdi budou znovu vybudovány a hranice velmi rozšířeny. Vyhnaní se vrátí ze zemí svého zajetí a pohanský svět bude potrestán za svou bezbožnost.

7,13 Tento verš vypadá při prvním přečtení zvláště. Opuštěná země je pravděpodobně důsledkem soudu nad pohany kvůli ovoci jejich skutků. To se stane těsně před zaslíbeným obnovením. Je třeba poznamenat, že hebrejské slovo přeložené jako „země“ (*eret*) může také znamenat „zeměkouli“. Moffatt tyto řádky parafrázuje takto: „I když celý svět leží zpusťšený trestem za své pohanské cesty.“

7,14–17 Verš 14 je modlitba adresovaná Hospodinu. Žádá jej o potravu a pastýřskou péči. Hospodin svůj lid ujišťuje, že pro něj učiní něco úžasného, že pohanské národy se zastydí a budou se před ním hluboce sklánět.

7,18–20 Micheáš uzavírá své proroctví chvalo zpěvem Boha, vyvyšuje jeho milosrdenství, odpuštění, soucit, věrnost a trvalou lásku.

Poznámky

¹ (1,10–14) Viz doslovné podání v NKJV na okraji.

² (1,10–14) *The Bible: A New Translation*, by James Moffatt, Micheáš 1,10–14.

³ (4,1–4) I když tato slova tvoří nápis na budově OSN v New York City (z paralelního místa v Iz 2,2–4, která vidíme v Komen-

táři), vzhledem k tomu, že výraz Kníže pokoje je vynechán, svět nemůže do jeho příchodu očekávat trvalý mír.

⁴ (5,4–6) Toto číselné použití není ve Starém zákoně výjimečné, viz např. Jb 5,19, Ž 62,11–12; Am 1,3.

Bibliografie

Carlson, E. Leslie. „Micah“. In *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1968.

Feinberg, Charles L. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. „Micah“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 24. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Mills, Montague S. *The Minor Prophets: A Survey*. Dallas: 3E Ministries, n. d.

Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1960.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 2. Reprint (3 vols.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Nahum

Úvod

„Nahumovy popisy jsou mimořádně uhlazené a živé, celá kniha je po zásluze řazena mezi to nejlepší, co vyprodukovala starozákonní literatura.“

Ch. H. H. Wright

I. Jedinečné místo v kánonu

Nahumovo krátké proroctví, i když je psal Hebrej proti hlavnímu městu pohanské světové mocnosti, není nacionalistickým pojednáním, ale obviněním nezkrotného militarismu a tyranie, zejména v tom, jak sužuje Boží lid. Bůh sice používá pohany, aby trestal odpadnutí a hřích svého lidu, ale samotný nástroj také podléhá trestu.

R. K. Harrison to vyjadřuje takto:

V tomto krátkém proroctví o zkáze autor energickým a zapamatovatelným jazykem ukázal, že Bůh národa, kterým Asyřané pohrdali, je ve skutečnosti původce a vládce veškerého lidského osudu. Jeho spravedlnosti se s pokorou a zahanbením musí podrobit i největší světová mocnost.¹

II. Autorství

Nahum pocházel z ne zcela známého města Elkóše, často se ovšem ztotožňuje s Kafarnaum (hebrejsky: Kafar Nahum – Nahumovo město) nedaleko Galilejského jezera. Jméno proroka znamená „Utěšitel“.

III. Datum vzniku

I když není uvedeno žádné datum, je možné určit dobu sepsání s přesností na půl století. Muselo být sepsáno *po* dobytí No-Ámonu (Théby) v r. 663 př. Kr., protože Nahum tuto událost zmiňuje (3,8). Zároveň muselo být napsáno *před* rokem 612 př. Kr., kdy bylo

Ninive zničeno. Kniha tedy spadá do období dlouhé vlády modlářského krále Manasesa (696–654), pravděpodobně byla napsána mezi lety 663 a 654.

IV. Pozadí a téma

Poselství Nahuma Elkóšského bylo útekou pro Judsko, protože předpovídal zkázu Asyřanů a obnovu Božího lidu. Jeho proroctví doplňuje knihu proroka Jonáše. V knize Jonáš vidíme pokání města Ninive, ale v knize Nahum se Ninivané vrátili ke svým starým způsobům, a tím přivolali Boží hněv. Náš Pán srovnává Ninivany, kteří činili pokání, s farizeji, kteří pokání nečinili (Mt 12,41).

Tato krátká kniha je klasickou výčitkou militarismu. Asyřané byli vůči svým nepřátelům bezcitní. Ve svých nápisech týkajících se vojenských vítězství se škodolibě radují z vyvěšování kůží poražených nepřátel na jejich stany a zdi. Ať už to byla jejich běžná praxe nebo nikoli, ukazuje to jejich mentalitu.

Také pohrdali Bohem Izraele, Bohem, který vládne nade vším, včetně pádu města Ninive.

Nahum předpovídal zkázu Ninive, hlavního města Asýrie, v té době největšího města světa. V doslovném smyslu se toto proroctví už naplnilo, ale v jiném smyslu stále vyhlíží budoucího Asyřana, který bude ohrožovat Boží lid.

Osnova

- I. Charakter Boha jako soudce (1,1-8)
- II. Jistota zkázy Ninive (1,9–2,1)
- III. Popis obléhání Ninive (2,2–12)
- IV. Boží rozhodnutí zničit město (2,14–3,19)

Komentář

I. Charakter Boha jako soudce (1,1–,8)

1,1–5 Boží charakter je zde na jedné straně vyličen jako žárlivý, mstivý a hněvivý, ale na druhé straně pomalý k hněvu a velký v moci. Vládne nad celým vesmírem a jeho obyvateli. Jeho žárlivost je oprávněná žárlivost manžela na manželku, kterou miluje, ne že by druhým záviděl jejich štěstí. Hospodinova manželka je Izrael (viz Ozeáš).

1,6–8 Když trestá, nikdo neobstojí. Ale je dobrý k těm, kdo v něho skládají důvěru. Jeho soud prosvíští Asýrii jako strhující povodeň a zničí její hlavní město Ninive.

II. Jistota zkázy Ninive (1,9–2,1)

1,9–11 Tato slova jsou adresována Asyřanům. Bůh se chystá je zničit. Ten, kdo připravuje zlo proti Hospodinu, padne. To se pravděpodobně týká Sancheriba nebo nestoudného Rabšaky.

1,12–13 I když jsou Asyřané v současnosti v bezpečí, budou srazeni. Izrael je v souzení, ale jeho útrapy skončí, protože Bůh zlomí asyrské jeho nad vlastním lidem.

1,14 Dále Hospodin oslovuje přímo asyrského krále. Na jeho jméno se zapomene, jeho modlářský chrám bude vypleněn a pro jeho zlobu mu Hospodin vykope hrob.

2,1 Tento verš popisuje posla, který přináší dobré zprávy o zkáze Asýrie a z toho plynoucí pokoj pro Judsko. Pavel cituje podobná slova v Ř 10,15, ale používá je v kontextu evangelia (Iz 52,7)

III. Popis obléhání Ninive (2,2–12)

2,2 Následujících deset veršů se zabývá tím, jak Babyloňané obléhají Ninive. Výraz „ten, který rozmetá“ (ČEP) se při výkladu může týkat Hospodina nebo Babyloňanů. Šíleným obyvatelům města je s výsměchem řečeno, že

se mají na bitvu připravit tak, aby byli schopni plnit čtyři rozkazy: Sřež pevnost! Sleduj cestu! Posilni bedra! Seber všechny své síly!

2,3 Hospodin obnoví svůj lid. Vznešenost Izraele se vrátí, ale nemusí to být brzy. Obyvatelé jižního království ještě nebyli odvedeni, ale platili daň.

Úplně odlišný význam tohoto textu lze vyvodit z jiné možnosti překladu. Walter A. Maier ve svém 400 let starém komentáři k Nahumovu krátkému prorockví překládá slovo „obnovil“ (ČEP) slovem opačného významu jako „odřezal“ a „vznešenost“ podává jako častý překlad „pýcha“ (viz BKR, pozn. překl.). Píše k tomu:

Výrok „Hospodin odřezal Jakobovu pýchu“ popisuje historicky minulé potrestání, kterým Hospodin navštívil Judsko, prorokův domov, pro jeho povýšené odmítání Všemocného. Nahum má možná na mysli zkázu způsobenou Sancheribem, který se vychloubal, že zpustošil Judsko.²

Zmínka o Izraeli jako o zničené a vysbírané vinici odpovídá několika starozákonním obrazům (Ž 80,12 a násl., Iz 5,5–6; Jr 12,10; Oz 10,1).

2,4–7 Ve verších 4–5 jsou vyličení babyloňští vojáci oblečení ve svých oblíbených barvách: Babyloňané v rudých a jejich spojenci Médové v šarlatových tunikách. (Asyrská armáda se oblékala do modré.) Klopýtající důstojníci ve v. 6 byli obvykle chápáni jako asyrští obránci, ale kontext ukazuje spíše na babylonské nájezdníky. Město zaplavují proudy vody, podemílají základy a palác se hroutí.

2,8–11 Královna je odvedena do zajetí. Lidé prchají z města bez ohledu na rozkaz „Stůjte!“ Ninivské bohatství a poklady, ukořistěné stříbro a zlato, jsou vyrabovány. Město je zpustošeno. Na každé tváři se zračí strach.

2,12–13 Tyto verše pochopíme lépe, když si uvědomíme, že Velká Británie má jako svůj symbol lva a USA orla. Právě tak byli Asyřané nadšení pro lvy. V asyrském umění a sochařství se pravidelně vyskytuje mužská hlava se lvím tělem (nebo naopak). Není pochyb, že se považovali za lvy a snažili se tak jednat.

Nahum přirovnává Ninive ke lvímu doupěti a hluboce zařezává svůj nůž ironie do ninivské pýchy tím, že ve dvou verších sedmkrát používá slovo lvi, mladí lvi, lvíce nebo lvíčata.

IV. Boží rozhodnutí zničit město

(2,14–3,19)

2,14 Hospodin zástupů rozhodl o naprosité zkáze Ninive. Vzhledem k tomu, že sám Hospodin se mu stal nepřitelem, město nemá šanci. Jeho vozy budou spáleny a jeho mladí lvi (válečníci) budou skoleni mečem. Už nebude slyšet zvuk jeho vojsk, už po nich nebudou žádné oběti.

3,1–3 Třetí kapitola dále popisuje pád Ninive a uvádí důvody, proč padne. Je to město prolévající krev, plné lží a loupeží, od druhých uchvátilo mnoho kořisti. Babylonští jezdcí nyní útočí lesklým mečem a na ulicích leží nesčetné mrtvolky.

3,4–7 Národ je podroben soudu za své smilstvo a kouzlení, poskvřňovalo druhé svým modlářstvím a obchodem. Hospodin odhalí jeho hříšnost a přikryje ho hanbou, trestem, jaký patří svůdné prostitutce.

3,8–10 Neunikne, jako neuniklo Nó Amón (Théby),³ velké město, které symbolizovalo soustředěnou moc Etiopie a Egypta.

Théby spoléhaly ve věci bezpečí také na spojence neboli pomocníky ze země Put a Lubim. Jejich území jsou obvykle spojována s Libyí,⁴ ale nemůžeme to chápat dogmaticky. Put mohla být daleko na jihu na území dnešního Somálska.⁵

3,11–13 Také Ninive bude pít z kalicha Božího hněvu. Bylo připravené k soudu jako vyzrálé fiky. Jeho obrana selže, až se brány jejich země otevrou nepřátelům dokořán.

3,14–17 Přestože má Ninive propracované přípravy pro případ obléhání – náhradní zdroje vody, své pevnosti má obložené novými jílovými cihlami všude, kde je to třeba – to vě-

nestačí. I když je obchodníků, velitelů a úředníků tolik jako hvězd na nebi, město opustí, jako když při východu slunce odlétá roj kobylek.

3,18–19 Asyrští pastýři (vůdcové) nyní dřímou ve smrti. Národ utrpěl smrtelnou ránu. Zprávy o jeho pádu vyvolají velkou radost, protože v jeho ruku trpělo mnoho lidí. Ninive bylo dobyté roku 612 př. Kr.

Nahumovo proroctví se naplnilo tak důkladně, že vojska pozdějších dob, například Xenofonta nebo Alexandra Velikého si vůbec neuvědomovala, že se nacházejí blízko trosk velikého Ninive nebo přímo na nich.

Až do devatenáctého století nikdo neznal přesnou polohu starověkého Ninive.⁶

Poznámky

- ¹ (Úvod) R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, str. 930.
- ² (2,2) Walter A. Maier, *The Book of Nahum, A Commentary*, str. 228.
- ³ (3,8–10) Targum a Vulgata zde mají čtení „populos Alexandria“.
- ⁴ (3,8–10) Naše slovo „libyjský“ pravděpodobně pochází z „Lubim“.
- ⁵ (3,8–10) „Put“ může být egyptské „Punt“, země na pobřeží Rudého moře daleko na jihu v dnešním Somálsku. Viz Maier, *Nahum*, str. 321–322.
- ⁶ (3,18, 19) Archeology-průkopníky v průzkumu slavných trosk Ninive byli Paul Emile Botta, Austen Henry Layard a George Smith (zhruba v rozmezí let 1840–1870).

Bibliografie

- Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.
- Keil, C. F. „Nahum“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Maier, Walter A. *The Book of Nahum. A Commentary*. Reprint. Minneapolis: James Family, 1977.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 1. Reprint (3 vols.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Abakuk

Úvod

„Abakuk nebyl soběstředný člověk zaměřený jen na pohodlí a bezpečí pro sebe a svou rodinu. Jako skutečný vlastenec byl hluboce zarmoucen morálním a duchovním stavem kolem sebe. Miloval svůj národ a věděl o něm, že se kvůli neustálému porušování Božích zákonů přibližuje ke zkáze. Proto z jeho rtů vycházejí dvě mučivé otázky: Jak dlouho? a Proč?“

Richard W. de Haan

I. Jedinečné místo v kánonu

Verš Abk 2,4 vyniká tím, že je v Novém zákoně citován třikrát (viz dále). Podle Sk 13,40–41 apoštol Pavel uzavírá své kázání v synagoze v Antiochii Pisidické citací Abk 1,5, což je další ilustrace toho, jak zdánlivě nejasná a krátká starozákonní kniha může mít bohatý věroučný obsah. Porovnejte také Abk 3,17–18 s Fp 4,4.10–19. Prorok i apoštol se dokázali radovat ve svém Bohu bez ohledu na své vnější životní okolnosti.

Pokud jde o styl, křesťanský učenec židovského původu Charles Feinberg píše:

Všichni přiznávají Abakukovi velmi vysoké postavení mezi hebrejskými proroky. Poezie 3. kapitoly se právem ze všech hledisek oceňuje jako nejvznešenější hebrejská poezie. Jazyk knihy je obdivuhodný.¹

II. Autorství

O prorokovi nevíme v podstatě nic. Jméno Abakuk² může znamenat *objímat* nebo *zápasit*.

Jelikož je jedním z několika proroků, kteří se tak sami nazvali, někteří znalci Bible se domnívají, že měl nejen prorocký *dar* prorokování, ale také *úřad*. (Například Daniel byl povoláním státník, ale prorok byl svým obdarováním.) Abakuk se ve 3. kapitole zmiňuje o hudebních nástrojích, proto je možné, že byl spjat s chrámovými zpěváky, ale je to jen domněnka.

III. Datum vzniku

Abakuk se nezmiňuje o žádném králi, proto je těžké jeho proctví datovat. Pochází prav-

děpodobně z doby před rokem 600 př. Kr., i když jej někteří racionalističtí kritici ze svých vlastních důvodů řadí mnohem později. Konzervativní biblisté obecně umísťují proroka do doby vlády krále Manasesa, Jóšijáše nebo Jójakíma, všichni vládli v 7. století př. Kr. Poslední z uvedených je nejpravděpodobnější, protože jeho vláda se klade do doby nejbližší k datu bitvy u Karkemíše (605 př. Kr.), kde zvítězila babylonská vojska.

IV. Pozadí a téma

Náboženské probuzení za krále Jóšijáše netrvalo dlouho. Veřejná morálka znovu ovlivněná nevázanými kulty Baala a Ašorety byla na nízké úrovni. Šířila se nespravedlnost. S touto žalostnou situací se musel Abakuk vy-
pořádávat.

Prorok se obracel k Judovi v době před babylonským zjetím (r. 586 př. Kr.). Jeho jméno může mít také význam „zápasník“, a proto je příznačné, že s Hospodinem zápasil, pokud šlo o hřích a potrestání judského lidu.

Feinberg upřednostňuje význam jeho jména „obejmout“ a ve svůj prospěch cituje Martina Luthera:

Abakuk představuje člověka, který objímá někoho druhého, bere ho do náruče. Objímá svůj lid a bere ho do náruče, tj. potěšuje ho a drží ho, jako když někdo bere do náruče plačící dítě, aby ho utěšil ujištěním, že pokud bude Bůh chtít, všechno bude brzy zase dobré.³

Osnova

- I. Prorok je zmaten, že Bůh netrestá Judovu bezbožnost (1,1–4)
- II. Hospodin odpovídá, že k potrestání Judy využije Babyloňanů (1,5–11)
- III. Abakuk zpochybňuje Boží rozhodnutí potrestat Judu daleko horším národem (1,12–17)
- IV. Boží odpověď zní, že spravedliví v Judovi přežijí, ale bezbožní Chaldejci budou zničeni (kap. 2)
 - A. Abakuk čeká na Boží odpověď (2,1)
 - B. Pokyn, aby Abakuk odpověď zaznamenal a čekal na naplnění (2,2–3)
 - C. Spravedlivý bude žít vírou a nespravedliví Chaldejci zahynou (2,4)
 - D. Seznam hříchů Chaldejců (2,5–19)
 - E. Před bouří Božího soudu se má mlčet (2,20)
- V. Abakuk se modlí a důvěřuje (kap. 3)
 - A. Vyzývá Boha, aby se zastal svého lidu (3,1–2)
 - B. Přehled Boží péče o Izrael v době od Egypta do Kenaanu (3,3–15)
 - C. Čekání na potrestání nepřítele (3,16)
 - D. Ať se děje cokoli, Abakuk důvěřuje v Boha a v jeho sílu (3,17–19)

Komentář

I. Prorok je zmaten, že Bůh netrestá Judovu bezbožnost (1,1–4)

Výnos, který viděl prorok Abakuk, je pravděpodobně nadpis celé knihy. Ve verších 1,2–4 si stěžuje Hospodinu na hrozné násilí, bezbožnost, loupení, spory a nespravedlnost v Judsku. Ptá se Hospodina, jak dlouho to bude moci dělat, aniž by byl potrestán. Kvůli podobným zpochybňováním Boha se Abakuk někdy označuje jako „pochybující Tomáš Starého zákona“.

Prvních jedenáct veršů tohoto proctví představuje rozhovor mezi Abakukem a Hospodinem.

II. Hospodin odpovídá, že k potrestání Judy využije Babyloňanů (1,5–11)

Boží odpověď obsahují verše 5–11. Pozvedne chaldejskou armádu, aby potrestala Judsko. Nepřítel bude rychlý, krutý, hrabivý, násilný, pyšný a bude nahánět hrůzu. Babyloňané měli znamenité jezdeckto, rychle postupovali kupředu a byli dravější než večerní vlci. Zajatým králům a knížatům se posmívali, jejich vlastní moc jim byla bohem. Feinberg poznamenává:

Chaldejci budou mít stále větší úspěch, vše-

chno poženou před sebou, jako vítr zametá obrovskou rozlohu země. Tím si chaldejský dobyvatel hromadí svou vinu před Bohem, a to pro své bezbožné ambice a proto, že porobil mnoho bezmocných národů.⁴

III. Abakuk zpochybňuje Boží rozhodnutí potrestat Judu daleko horším národem (1,12–17)

Když to Abakuk uslyšel, zneklidněl, rozrušil se a začíná se odvíjet druhý rozhovor (1,12–2,20). Jak by mohl Bůh potrestat Judu národem, který je horší než on sám? Dohaduje se s Bohem na základě poznání, že Bůh má příliš čisté oči, než aby se díval na bezbožnost. Babyloňané byli určitě bezbožní! Judova bezbožnost však byla větší, protože hřešil, i když měl daleko více světla. Jak se mohl Bůh dívat na krutost Babyloňanů, kteří drželi lidi v sítích, dokonce za použití háku a sítě zároveň? Přinášejí oběti svým modlám a tloustnou. Copak jejich pobíjení národů neustane? J. E. Evans vysvětluje:

Analogie byla převzata ze života rybáře. Lidé byli jako ryby, které rybář ulovil do sítě a potom božsky uctíval síť, která mu tolik vynesla. V tomto srovnání je moře tento svět a ryby jsou národy. Rybářem byl Nebúkadnesar, síťí vojenská síla Chaldejců,

díky níž dokázal svým vítězstvím získat obrovské bohatství.⁵

IV. Boží odpověď zní, že spravedliví v Judovi přežijí, ale bezbožní Chaldejci budou zničeni (kap. 2)

A. Abakuk čeká na Boží odpověď (2,1)

Abakuk se vrací na svou strážnou věž, aby viděl, jak mu Hospodin odpoví. Chtěl být sám, aby získal pohled z Boží perspektivy. To je velmi důležitá zásada také pro věřící dnes. Ať tomu říkáme „ztišení“, „chvíle o samotě s Bohem“ nebo jakkoli jinak, čas který trávíme každý den sami s Bohem, je pro každého křesťana klíčový.

B. Pokyn, aby Abakuk odpověď zaznamenal a čekal na naplnění (2,2–3)

2,2 Hospodin prorokovi přikázal: „Zapiš to vidění“ (odpověď na Abakukovu otázku), aby ten, kdo ji bude číst, mohl se zprávou (o pádu Babylonu a obnově Judy) utíkat.

2,3 A. J. Pollock říká, že tento verš se týká naděje Židů – Kristova příchodu na zemi, aby si zde podmanil své nepřátele, vybral ze svého království všechno, co poskvřňuje, a nastolil svou slavnou vládu, kdy Izrael bude hlavou národů, protože On sám bude hlavou židovského národa.⁶ Když je tento verš citován v Žd 10,37, „ono“ (to vidění) se mění na „on“ (Pán), který jistě přijde a nebude otálet. Novozákonní souvislost se týká naděje křesťana – vytržení církve.

C. Spravedlivý bude žít vírou a nespravedliví Chaldejci zahynou (2,4)

Duše babylonského krále se pozvedla pýchou, a proto zemře, ale bohobojný pozůstatek Izraele bude žít... vírou. Část verše 4c je v Novém zákoně citována třikrát. Tři části: „Spravedlivý“, „bude žít“ a „vírou“, odpovídají důrazům podle souvislosti, kde se vyskytují: Ř 1,17 zdůrazňuje spravedlivého, Ga 3,11 zdůrazňuje víru a Žd 10,38 klade důraz na to, že bude žít. Doslovné znění v Abakukově souvislosti říká: „Ví-

rou bude spravedlivý žít.“ Je možné jej také parafrázovat „ten, kdo je ospravedlněný vírou, bude žít“.

D. Seznam hříchů Chaldejců (2,5–19)

1. Nekonečná chtivost dobývat (2,2–8)

2,5 Pití vína byl národní hřích Babyloňanů a nepochybně i Nebúkadnesarův. Keil píše, že tuto závislost „dosvědčují starověcí spisovatelé ... a z Da 5 je dobře známo, že Babylon byl dobyt právě ve chvíli, kdy král Belšasar a hodnostáři jeho říše hodovali na divokém banketu“.⁷ Ten navíc nenasytně dychtil po dobývání.

2,6–8 Verš 6 začíná posměšným popěvkem obsahujícím pětkrát běda proti Babyloňanům. První běda je proti touze dobývat a útočit. Ty národy, které Nebúkadnesar porazil, se mu budou posmívat kvůli neoprávněnému zisku a budou Babylon utlačovat a pustošit stejně, jako to on činil jim.

2. Chamtivost a pýcha (2,9–11)

Druhá běda je nad Nebúkadnesarem vynešeno pro jeho hrabivost a pýchu. Snažil se zabezpečit svou dynastii, aby byla uchráněna před katastrofou, ale jeho nepoctivý zisk a krutost budou volat proti němu.

3. Obohacování se za cenu krveprolití (2,12–14)

Třetí běda proti králi má svou příčinu v touze po vznešenosti a taktice krveprolívání. Babylonská města vybudovaná prací otroků budou hořet nenasytným ohněm a země uzná Hospodina jako pravého Boha.

Ale přichází den, kdy bude uznáván jediný pravý Bůh. Tato slavná chvíle je po zásluze předpovězena slavným poetickým přirovnáním: „Země bude naplněna poznáním Hospodinovy slávy, jako vody pokrývají moře“ (2,14).

4. Poskvrnění sousedů (2,15–17)

Čtvrté běda míří proti Nebúkadnesarovi za jeho divošskou rozkoš poskvřňovat ostatní národy, za nestoudnost a za zkázu Jeruzaléma a Judska. Stručně řečeno, Nebú-

kadnesar byl vinen tím, že podporoval hlavní dvě složky programů moderní televize, videí a „literatury“ – nestoudnost, sexuální životní styl (včetně zvrhlostí) a nepřiměřené násilí.

5. Modlářství (2,18–19)

Páté a poslední běda odsuzuje krále názornými sarkastickými výrazy. Co je dobrého na modle potažené zlatem nebo stříbrem, když v ní není ani dech?

E. Před bouří Božího soudu se má mlčet (2,20)

V některých sborech se používá krásného hudebního zpracování tohoto verše k tomu, aby shromáždění tiše přemýšlelo o kázaném slovu. Tato slova sem sice zapadají, ale kontext tohoto textu je takový, že Hospodin hodlá předvést svou moc soudem. Proto by se před ním měla celá země ztišit.

V. Abakuk se modlí a důvěřuje (kap. 3)⁸

A. Vyzývá Boha, aby se zastal svého lidu (3,1–2)

Abakuk se nyní modlí k Hospodinu. Slyšel, jak v minulosti jednal s nepřáteli svého lidu a nyní ho žádá, aby se vrátil k trestání svých nepřátel a k tomu, aby svůj lid vysvo-bozoval.

B. Přehled Boží péče o Izrael v době od Egypta do Kenaanu (3,3–15)

3,3–7 V nádherném vidění Boží svrchanosti, které Scroggie nazývá „teofanickou ódou“⁹ (píseň o Boží manifestaci) Abakuk líčí Boha, jak kráčí proti svým nepřátelům, drtí je svou mocí a slavně triumfuje. Často dělá narážky na to, jak Hospodin v minulosti trestal nepřátele Izraele – soud nad Egyptem při odchodu, země, které se Izraeli stavěly do cesty, když šel do zaslíbené země, a národy, které Jozue musel v Kenaanu vyhladit.

V první části modlitby vidíme Boží slávu a lesk, a to jak v nebi, tak na zemi.

Zeměpisné detaily – Těman, hora Páran,

Kúšan a Midján – všechny vyjadřují nepřátele Izraele. Například Těman, velké město v Edómu představuje Idumeu, Kúšan je pravděpodobně totéž co Kúš, tedy Etiopie.

3,8–11 V těchto slovech je položen důraz na Boží moc, zejména v tom, jak se projevuje na řekách, mořích a horách.

Verš 11 připomíná slavnou událost v Gibeónu, kdy Hospodin způsobil velký zázrak na obloze, aby Jozuovi pomohl zvítězit v bitvě (Jz 10,12).

3,12–15 Zde vidíme, jak Bůh kráčí zemí Izraele a v hněvu šlape po jejich nepřátelích.

Zmínka v 15. verši se týká přechodu přes Rudé moře (Ex 14), kde po obou stranách Božího lidu bylo obrovské množství vody a oni sami procházeli jakoby po suché zemi. Abakuk v duchu vidí Boha, jak mořem prochází se svými koňmi.

C. Čekání na potrestání nepřítele (3,16)

Když prorok uslyšel o soudu nad babylonskými vetřelci, roztrásl se a rozhodl se tiše čekat na nadcházející události.

D. Ať se děje cokoli, Abakuk důvěřuje Bohu a jeho síle (3,17–19)

Ať mezitím přijdou na proroka Abakuka a jeho lid jakékoli zkoušky, které by měl v důsledku babylonského vpádu snášet – i kdyby fíkovník nevypučel... a ve chlévech nebyl dobytek – on se bude radovat v Hospodinu a jásat v Bohu své spásy. Baxter volá:

„Doslovný text zní „budu skákat radostí v Hospodinu, budu se točit dokola rozkoší z Boha.“ Zde je veselí víry! Největší radost uprostřed nejhorších okolností! To je vítězství! Kéž si je přivlastníme!¹⁰

Poznámky

¹ (Úvod) Charles Lee Feinberg, *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*, str. 12.

² (Úvod) Většina lidí dává přízvuk na první slabiku, v hebrejštině je ovšem přízvuk na poslední slabice (Ha-bak-**kuk**).

³ (Úvod) Feinberg, *Habakkuk*, str. 11.

⁴ (1,5–11) Tamtéž, str. 17.

⁵ (1,12–17) J. E. Evans, další dokumentace není dostupná.

- ⁶ (2,3) A. J. Pollock, další dokumentace není dostupná.
- ⁷ (2,5) C. F. Keil, Habakkuk, v *Biblical Commentary on the Old Testament*, Vol. 25, str. 74–75.
- ⁸ (kap. 3) Tuto krásnou kapitolu Židé zhudebnili a používají ji během svých bohoslužeb.
- ⁹ (3,3–7) Scroggie, „Habakkuk“, v *Know Your Bible*, Vol. 1, The Old Testament, str. 196.
- ¹⁰ (3,17–19) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, str. 212.

Bibliografie

De Haan, Richard W. *Song in the Night*. Grand Rapids: Radio Bible Class (leták), 1969.

Feinberg, Charles Lee. *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*. New York: American Board of Missions to the Jews, 1951.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.

Keil, C. F. „Habakkuk“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 25. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.

Scroggie, W. Graham. „Habakkuk“. In *Know Your Bible*. Vol. 1., The Old Testament. London: Pickering & Inglis Ltd., n. d.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vol.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Sofonjáš

Úvod

*„Jestliže chce někdo získat všechny skryté výroky proroků
v podobě stručného shrnutí, ať čte tohoto krátkého Sofonjáše.“*

Martin Bucer (1528)

I. Jedinečné místo v kánonu

Je mnoho takových, kdo sledují královskou rodinu a rádi se zabývají urozenými lidmi. Mezi ně může patřit také Sofonjáš jakožto pravnuke dobrého krále Chizkijáše, a tedy vzdálený bratranec právě vládnoucího zbožného krále Jóšijáše. Je smutné, že mezi vládou těchto dvou spravedlivých králů leží přes půl století zlé vlády králů Amóna a Manasesa. Sofonjáš měl pravděpodobně přístup na královský dvůr v hlavním městě jižního království, Judska.

II. Autorství

O Sofonjášovi, synu Kúšiho, toho víme velmi málo. Jeho jméno znamená *Hospodin skrývá*, tedy „chrání“, nebo „střeží jako poklad“. Jak jsme již poznamenali, jeho rodokmen sahá až ke královskému předkovi. Rád staví do kontrastu světlo a tmu a naopak, a tak líčí velmi chmurný obraz Hospodinova dne. Přitom nechával zazářit velmi jasné záblesky budoucí slávy Izraele a obrácení pohanů k Hospodinu. Jak říká Hewitt, prorok Sofonjáš nešetřil ostrými slovy:

Jeho řeč je nekompromisní. S dokonalou neohrožeností odsuzuje hřích, oznamuje soud a svou knihu uzavírá písní plnou naděje, když vyhlíží nastolení tisíciletého království.¹

III. Datum vzniku

Sofonjáš působil za vlády Jóšijáše (640–609 př. Kr.). Věřící biblisté nejsou za jedno v tom, zda psal před velkým probuzením v roce 621 př. Kr. nebo po něm. Pokud psal před

ním, jeho proroctví pravděpodobně pomohlo vzniku duchovního oživení. Avšak několik detailů, například citování nově nalezeného zákona, odpovídá spíše tomu, že kniha Sofonjáše byla napsána až po roce 621. Vzhledem k tomu, že Sf 2,13 dokládá, že Ninive ještě stálo, lze se domnívat, že psal před jeho zničením v roce 612 př. Kr. Kniha tedy byla napsána pravděpodobně mezi roky 621 a 612 př. Kr.

IV. Pozadí a téma

Sofonjáš prorokoval pravděpodobně z Jeruzaléma („toto místo“, 1,4). Historické pozadí jeho proroctví najdeme ve 2Kr 21–23 a v prvních kapitolách Jeremjáše.

Sofonjáš viděl, jak se na horizontu vynořují hrozivé hordy Skýtů, rychlých a děsivých svými pohyby... Postavení Judy bylo křehké a tíživé, protože se svými nevelkými možnostmi neměl naději, že by přemohl velké mocnosti. Když větší národy na severu i jihu Judska usilovaly o ovládnutí světa, týkalo se to i slabších národů, které ležely v cestě, a ty bývaly často zpuštěny. Sofonjáš si byl vědom rozvířeného nepokoje všude kolem, stal se kazatelem spravedlnosti a veřejně odsuzoval zlo své doby. Pranýřoval je slovy, jimiž nikoho nešetřil.²

Ve své knize používá sedmkrát termín „Hospodinův den“, čímž udává knize téma: Na Judu přichází pro jeho neposlušnost Boží soud. Další klíčové výrazy jsou „žárlivost“ a „uprostřed“. Bůh je žárlivý v tom smyslu, že nesnáší modlářství svého lidu. Je „uprostřed“ napřed jako spravedlivý soudce (3,5), potom jako vítěz nad nepřáteli (3,15).

Osnova

- I. Boží rozhodnutí vykonat soud (kap. 1)
 - A. Nad celou zemí (1,1–3)
 - B. Nad Judou a Jeruzalémem pro jejich modlářství (1,4–6)
 - C. Hospodinův den znázorněn jako obětní hod (1,7–13)
 - D. Hrůza Hospodinova dne (1,14–18)
- II. Výzva k pokání (2,1–3)
- III. Zkáza pohanských národů (2,4–15)
 - A. Pelištejci (2,4–7)
 - B. Moábcí a Amónci (2,8–11)
 - C. Kúšijci (2,12)
 - D. Asyřané, zejména město Ninive (2,13–15)
- IV. Nad Jeruzalémem je vyneseno běda (3,1–7)
 - A. Neposlušnost, nevěra lidu bez reakce, bez pokání (3,1–2)
 - B. Chamtivost knížat a soudců (3,3)
 - C. Lehkomyslnost a zrádnost proroků a svatokrádeže kněží (3,4)
 - D. Hospodinova přítomnost během soudu (3,5–7)
- V. Útěcha pro věrný pozůstatek (3,8–20)
 - A. Zkáza bezbožných pohanů (3,8)
 - B. Obrácení zbytku národa (3,9)
 - C. Návrat rozptýleného Izraele (3,10–13)
 - D. Radost z Kristova druhého příchodu (3,14–17)
 - E. Co Bůh udělá pro svůj lid (3,18–20)

Komentář

I. Boží rozhodnutí vykonat soud (kap. 1)

A. Nad celou zemí (1,1–3)

U proroků je obvyklé, že uvádějí jméno svého otce a někdy i děda, protože Židé byli, řečeno dnešním jazykem, velmi „orientovaní na své kořeny“. Avšak Sofonjáš, syn Kúšího, jde až do čtvrté generace svých předků. Není pochyb, že proto, aby nám ukázal svého královského předka, krále Chizkijáše.

Tato kapitola souhrnně popisuje zkázu celé země a potom konkrétně Jeruzaléma a Judska. Bůh zcela sklídí vše z povrchu země.

B. Nad Judou a Jeruzalémem pro jejich modlářství (1,4–6)

Obyvatelé Judska budou potrestáni za své modlářství – za uctívání Baala, hvězd a amónského boha Milkóma.

C. Hospodinův den znázorněn jako obětní hod (1,7–13)

1. Hosté: Judovi nepřátelé (1,7)

Hospodin připravil obětní hod. Juda je obět' a Babyloňané hosté.

2. Oběti: bezbožní Judejci (1,8–13)

Bůh potrestá Judu za jejich modlářské chování a praxi a za jejich násilí a podvody. Z různých míst města, jako je Rybná brána nebo Mišne, a z kopců se bude ozývat naříkání, když dobyvatelé budou zabíjet a odnášet kořist.

D. Hrůza Hospodinova dne (1,14–18)

Zde je obraz Hospodinova dne podán nejbarvitěji v celé Bibli. Je to den Božího hněvu nad lidmi pro jejich bezbožnost, zvlášť nad Judejci. Je to den boje, soužení a zpusťování. Klasická latinská píseň je založena na v. 15–16:

Tomáš z Celana napsal r. 1250 svou slavnou píseň o soudu, která vychází z verše 15: „*Dies irae, dies illa*,“ to znamená: „Onen den je den hněvu, souzení, sklíčenosti, zkázy a zpusťování (hebrejská slova označující zkázu a zpusťování, *šó'á* a *umešó'á* zní podobně a vyjadřují monotónnost zkázy), temnoty a soumraku, den mračna a husté temnoty, den troubení a válečného křiku proti opevněným městům a proti vysokým rohovým věžím.³

Bůh žárli na city svého lidu a všechny rivaly potrestá.

II. Výzva k pokání (2,1–3)

Bůh svolává bezostyšný (nebo „nežádoucí“) národ, aby činil pokání. Zdá se, že 3. verš ukazuje na pozůstatek spravedlivých Židů. Pokud budou hledat Hospodina, budou v den jeho litého hněvu ukryti.

III. Zkáza pohanských národů (2,4–15)

A. Pelištejci (2,4–7)

Verše 4–15 předpovídají soud nad okolními národy směrem na západ, východ, sever i jih. První z nich jsou Pelištejci, o kterých je tu řeč také jako o Keretejcích. Jejich města Gaza, Aškalón a Ašdód budou opuštěna a zpusťována. Budou zničena a jejich země bude Judovi sloužit jako pastvina.

B. Moábcí a Amónci (2,8–11)

Jako další jsou na řadě Moábcí a Amónci. Bůh slyšel jejich nestoudná slova a vychloubání se proti svému lidu. Čeká je zkáza a na jejich místě bude přebývat pozůstatek Božího lidu. Verš 11 předpovídá situaci v tisíciletém království, kdy Hospodin způsobí, že všichni bohové na zemi nebudou ničím.

C. Kúšijci (2,12)

Kúšijci budou potrestáni Božím mečem (babylonským králem). Někteří, například Feinberg, spojují „Kúšijce“ s Egyptany:

Osudy země Kúš (Etiopie) byly spja-

ty s osudy Egypta, který byl podmaněn kúšijským dynastiím. Viz Jr 46,9 a Ez 30,5.9. To je důvod, proč se domnívat, že pod pojmem „Kúšijci“ je míněn samotný Egypt.⁴

D. Asyřané, zejména město Ninive (2,13–15)

Nebúkadnesar dobude také Asýrii. Ninive bude útočištěm pro zvířata a ptáky a každý, kdo jím bude procházet, sykne a mávne rukou.

IV. Nad Jeruzalémem je vyneseno běda (3,1–7)

A. Neposlušnost, nevěra lidu bez reakce, bez pokání (3,1–2)

Město Jeruzalém, zosobněné jako žena, je odsouzeno jako vzpurné, poskvřené a utlačující. Bylo neposlušné, nevěřilo Hospodinu, a nepřibližovalo se k Bohu.

B. Chamtivost knížat a soudců (3,3)

Jeho knížata jsou jako řvoucí lvi a jejich soudcové jsou chamtiví jako večerní vlci.

C. Lehkomyslnost a zrádnost proroků a svatokrádeže kněží (3,4)

Jeho proroci jsou nevěrní a kněží zesvětštělí. Feinberg komentuje:

Ve 4. verši máme jediné obvinění proti prorokům v této knize. Jejich vinou byla lehkomyšlnost, laškovali s vážnými věcmi. V jejich životě i vyučování chyběla vážnost a stálost. Byli zrádní, protože nebyli věrní tomu, o kom tvrdili, že jej reprezentují, a spíše lid povzbuzovali v tom, aby od Hospodina odcházel. Svými neřestmi znesvěcovali svatyni, znesvěcovali to, co bylo svaté. Při vyučování lidu porušovali Zákon tím, že překrucovali jeho vlastní záměr a význam.⁵

D. Hospodinova přítomnost během soudu (3,5–7)

I přes jejich hřích a poskvřnění stojí Hospodin uprostřed nich, aby soudil spravedlivě. Potrestal ostatní národy a měl za to, že to Judu přiměje k tomu, aby se ho báli, ale lid se poskvřňoval ještě víc.

V. Útěcha pro věrný pozůstatek (3,8–20)

A. Zkáza bezbožných pohanů (3,8)

Věrný pozůstatek Judy dostává povzbuzení, aby čekal na Boha, dokud všechny své nepřátele nezničí ohněm své žárlivosti.⁶

B. Obrácení zbytku národa (3,9)

O čistých rtech je zde řeč proto, že byly znečištěny modlářstvím. Čisté rty mohou znamenat chválu Hospodinu. Všechny národy mu budou svorně sloužit.

C. Návrat rozptýleného Izraele (3,10–13)

V tisíciletém království přivedou pohané rozptýlené Židy zpět do jejich země jako oběť Hospodinu. Bezbožní, kteří se radují ve své pýše, budou z Judy vymýceni, a ti tedy už nebudou izraelskému pozůstatku nahánět strach. Ti, kdo zůstanou, budou pokorní a tiší, budou spoléhat na Hospodinovo jméno a žít spravedlivě.

D. Radost z Kristova druhého příchodu (3,14–17)

Verše 14–20 jsou písní obnoveného Izraele, který chválí Hospodina za mocné vysvobození a oslavují jeho lásku ke svému lidu. Sijónská dcera toho má mnoho, o čem může zpívat, má proč výskat a z čeho se radovat. Nejen že byla zbavena svých nepřátel, ale sám Mesiáš-Král, Hospodin, je v jejím středu. Nemusí klesat na mysli ani se bát, protože všemocný Bůh ji utiší svou láskou.

E. Co Bůh udělá pro svůj lid (3,18–20)

Jelikož na lid brzy přijde soud, Hospodin toto prorocství končí jasným zaslíbením úplného obrácení věrného pozůstatku. Mís-

to hanby a útrap kvůli tomu, že neprobíhají ustanovená shromáždění, bude zajatým dopřána chvála a čest v každé zemi, kde byli hanobeni.

Poznámky

- ¹ (Úvod) J. B. Hewitt, *Outline Studies in the Minor Prophets*, str. 45.
- ² (Úvod) Tamtéž, str. 44.
- ³ (1,14–18) Charles Lee Feinberg, *Habakkuk, Zephaniah, Haggai, Malachi*, str. 50.
- ⁴ (2,12) Tamtéž, str. 59.
- ⁵ (3,4) Tamtéž, str. 64.
- ⁶ (3,8) Sf 3,8 je jediný verš v původním textu Starého zákona, který obsahuje všechna písmena hebrejské abecedy.

Bibliografie

- Feinberg, Charles Lee. *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*. New York: American Board of Missions to the Jews, Inc., 1951.
- _____. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.
- Hewitt, J. B. *Outline Studies in the Minor Prophets*. West Glamorgan, U.K.: Precious Seed Publications, n. d.
- Keil, C. F. „Zephaniah“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.
- Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, N. J.: Fleming H. Revell Company, 1960.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock

Ageus

Úvod

„Je málo proroků, kterým se podařilo vložit do tak malého rozsahu tolik duchovního zdravého rozumu jako Ageovi.“

Frank E. Gaebelin

I. Jedinečné místo v kánonu

Jedinečná hlavní myšlenka této druhé nejkratší knihy Starého zákona je jednoduchá: „Postavte znovu chrám!“ Lidé, kteří se vrátili do své vlasti, aby jej znovu vybuodovali, jej nechali šestnáct let rozestavěný, a tak byl Ageus pověřen, aby liknavé Židy povzbudil: Dejte se do práce! Ageovo proroctví je širší a zahrnuje i soud nad bezbožnými národy a budoucí slávu Božího lidu.

II. Autorství

Ageus se mohl narodit v den židovského svátku, protože jeho jméno znamená „sváteční“ nebo „slavnostní“. Ve Starém zákoně je jediná postava tohoto jména. Také je možné, že mu věřící rodiče dali jméno v naději na budoucí radostný návrat, protože se pravděpodobně narodil v zajetí.

Ageus je první ze tří proroků, kteří působili po návratu z Babylonu; dalšími jsou Zachar-

jáš a Malachiáš. Ezdráš zmiňuje Agea v Ezd 5,1 a 6,14, ale jinak o Ageově životě nevíme prakticky nic. To ukazuje na důležitost jeho poselství a na Boha, který proroka pověřil – v kontrastu s moderní (i starou) tendencí vychvalovat kazatele.¹

III. Datum vzniku

Agea je možné datovat přesně do roku 520 př. Kr. – do druhého roku vlády Dareia I.

IV. Pozadí a téma

Jako poexilní prorok se Ageus vrátil do své vlasti se skupinou, kterou zpět z Babylonu vedl Zerubábel. Jeho působení mělo povzbudit lid k obnově chrámu (Ezd 5,1).

Klíčovým výrazem v knize je obrat „Já jsem s vámi, praví Hospodin“ (1,13 a 2,4). Další významné výroky jsou „Vezměte si k srdci své cesty“ (1,5.7; 2,15.18) a „Posilni se“ (2,4).

Osnova

- I. První proroctví – 1. den 6. měsíce (kap. 1)
 - A. Výtky, že neobnovovali chrám (1,1–4)
 - B. Liknavost při obnově chrámu vedla k neúrodě a suchu (1,5–11)
 - C. Národ povzbuzený Ageem se znovu dává do stavby chrámu (1,12–15)
- II. Druhé proroctví – 21. den 7. měsíce (2,1–9)
 - A. Prorok znovu povzbuzuje národ ujištěním o Hospodinově přítomnosti (2,1–5)
 - B. Sláva budoucího chrámu bude větší než sláva předchozího (2,6–9)
- III. Třetí proroctví – 24. den 9. měsíce (2,10–19)
 - A. Oběti přinášené na oltář byly nečisté, dokud byl chrám v troskách (2,10–14)

B. Lid trpěl nedostatkem ještě před položením základů chrámu (2,15–17)

C. Jestliže se znovu dají do stavby chrámu, Hospodin jim požehná (2,18–19)

IV. Čtvrté proroctví – 24. den 9. měsíce (2,20–23)

A. Lid povzbuzen zaslíbením, že pohanská království padnou a bude nastolena Mesiášova vláda

Komentář

I. První proroctví – 1. den 6. měsíce (kap. 1)

A. Výtka, že neobnovovali chrám (1,1–4)

Toto proroctví je datováno do druhého roku vlády médo-perského krále Dareia. Hospodin vytýká judskému lidu, že otálí s obnovou chrámu, zatímco oni sami si žijí pohodlně ve svých domech vykládaných dřevem.

B. Liknavost při obnově chrámu vedla k neúrodě a suchu (1,5–11)

Měli se poučit z dřívější historie. Když zanedbávali Hospodinův dům, trpěli hladem, žízni a chudobou. Nyní jim Hospodin přikázal, aby začali pracovat na obnově chrámu. Dokud Boží dům ležel v troskách, nemohli čekat nic jiného než sucho.

C. Národ povzbuzený Ageem se znovu dává do stavby chrámu (1,12–15)

Judský místodržitel Zerubábel a velekněz Jóšua... spolu s celým pozůstatkem lidu poslechli Hospodinovo slovo a dvacátý třetí den po vydání příkazu k obnově začali pracovat.

II. Druhé proroctví – 21. den 7. měsíce (2,1–9)

A. Prorok znovu povzbuzuje národ ujištěním o Hospodinově přítomnosti (2,1–5)

Asi o měsíc později, v sedmém měsíci, lid ztratil chuť pracovat na novém chrámu, protože si vzpomněli, jaká byla sláva předchozího chrámu. Vůdcům však byla adresována slova, aby se posilnili a nebáli se, protože Bůh je s nimi.

B. Sláva budoucího chrámu bude větší než sláva předchozího (2,6–9)

Bůh povzbudil vůdce ujištěním, že sláva

budoucího chrámu (v tisíciletém království) bude větší než sláva kteréhokoliv předcházejícího domu. Slova „přijde to, po čem touží všechny národy“ (v. 7) se často vztahují na Mesiáše a jeho příchod do chrámu. Souvislost textu ovšem nabízí, že to může znamenat *poklady národů*. Jejich stříbro a zlato bude proudit do Jeruzaléma na výzdobu chrámu. Verš 9a říká: „Větší bude budoucí sláva tohoto domu nežli první...“ – zde je pohled na oba chrámy jako na jeden dům. Podle tohoto zaslíbení zavládne v budoucnosti vedle slávy slíben také pokoj.

III. Třetí proroctví – 24. den 9. měsíce (2,10–19)

A. Oběti přinášené na oltář byly nečisté, dokud byl chrám v troskách (2,10–14)

Třetí proroctví zaznělo dvacátý čtvrtý den devátého měsíce. Lid měl položit kněžím dvě otázky: (1) Kdyby se svaté maso přenášené v záhybu roucha dotklo jiného jídla, posvěti toto neposvěcené jídlo? Kněží správně odpověděli: „Ne.“ (2) Kdyby se někdo znečištěný dotekem mrtvého těla dotkl tohoto jídla, stane se to jídlo nečistým? Kněží opět správně odpověděli: „Ano.“

Jinými slovy šlo o toto: „Ten, kdo je svatý, neuděluje svatost nikomu jinému, ale ten, kdo je poskvrněný, rozšiřuje své znečištění.“² Vyjádřeno jinak: „Práce a uctívání neposvěcuje to, co je hříšné, ale hřích poskvňuje práci i uctívání.“³ To mělo lidu připomenout, že pokud byl chrám v troskách, byly jejich oběti pro Boha nečisté i také oni sami byli nečistí.

B. Lid trpěl nedostatkem ještě před položením základů chrámu (2,15–17)

Předtím, než začali stavět chrám, měli ne-

dostatek obilí a vína. Úrodu postihovala rez, sněť a krupobití. Už v té době jejich nekonečné zdržování stavby přinášelo Boží postih, těžkosti a strádání.

C. Jestliže se znovu dají do stavby chrámu, Hospodin jim požehná (2,18–19)

Avšak ode dne, kdy položí základy Hospodinova chrámu, jim Bůh bude žehnat.

IV. Čtvrté proroctví – 24. den 9. měsíc (2,20–23)

Lid povzbuzený zaslíbením, že pohanská království padnou a bude nastolena Mesiášova vláda

Zerubábel je zde předobrazem Pána Ježíše Krista. Bůh podvrátí a zničí pohanská království tohoto světa a nastolí Kristovo tisícileté království. Pečetní prsten ukazuje, že Mesiáš byla svěřena božská autorita vládnout.

Poznámky

¹ (Úvod) Dr. Howard Hendricks má velmi barvitý výraz pro toto až příliš časté opěvování úspěšných kazatelů po kázání: „Oslava červí ceremonie“.

² (2,10–14) William Kelly, *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*, str. 427.

³ (2,10–14) Donald Campbell, další dokumentace není dostupná.

Bibliografie

Baldwin, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1972.

Feinberg, Charles Lee. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible.

Keil, C. F. „Haggai“. In *Biblical Commentary on the Old Testament*. Vol. 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.

Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vol.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.

Zacharjáš

Úvod

„Toto Zacharjášovo proroctví je pro křesťana velmi cenné díky svému jedinečnému mesiášskému důrazu, panoramaticky se rozvíjejícím událostem souvisejícím s prvním a zejména druhým Kristovým příchodem a díky následnému tisíciletému obnovení izraelského národa.“

Merrill F. Unger

I. Jedinečné místo v kánonu

Mezi knihy, které Nový zákon nejčastěji cituje, patří Genesis, Žalmy a Izajáš, což nás vzhledem k jejich délce a zásadnímu obsahu nijak nepřekvapuje. Většinou se člověk podívá, když zjistí, že Zacharjáš se svými čtrnácti kapitolami je v Novém zákoně citován asi čtyřicetkrát. Bezpochyby je to díky tomu, že kniha je natolik mesiášská a mezi malými proroky nejkristocentričtější.

Zacharjášova fascinující symbolická vidění a k tomu jeho poselství a zjevení – to vše zvyšuje důležitost této poexilní knihy a zájem o ni.

II. Autorství

Ve Starém zákoně je asi třicet mužů, kteří se jmenovali Zacharjáš (resp. Zekarjáš, Hospodin pamatuje). Toto jméno (jeho řecká podoba) se vyskytuje také v Novém zákoně.

Tento prorok a kněz se pravděpodobně narodil během zajetí v Babyloně. Nehemjáš se zmiňuje o jeho příchodu do Jeruzaléma (12,4.16) a Ezdráš o jeho působení (5,1; 6,14). Zacharjáš navázal na krátké veřejné působení staršího Agea, který povzbuzoval pozůstatek lidu.

Zacharjáš působil dlouho a kapitoly 9–14 napsal zřejmě daleko později než datované úseky.

III. Datum vzniku

Zacharjáš začal prorokovat v roce 520 př. Kr., v témž roce jako Ageus, ale pokračoval ještě nejméně tři roky.

IV. Pozadí a téma

Zacharjáš byl syn Berekjáše. Podobně jako Ageus byl Zacharjáš prorokem pro Judejce, kteří se po zajetí vrátili do vlasti. Společně s Ageem je povzbuzoval k tomu, aby obnovili chrám (Ezd 5,1). Zacharjášovo proroctví začíná v době mezi Ageovým druhým a třetím proroctvím.

V osmi viděních za použití velmi symbolického jazyka předpovídá pád pohanských světových mocností, soud nad odpadlými Židy, protože zavrhlí Krista, dále předpovídá očištění, obnovu a slávu pozůstatku a také budoucí rozkvět Jeruzaléma. Prvních pět vidění jsou poselství milosti, zbývající tři poselství soudu.

Zacharjášova význačná proroctví o Mesiáši předpovídají jeho vjezd do Jeruzaléma (9,9), zradu za třicet stříbrných (11,12–13), jeho smrt jakožto bitého pastýře (13,7), příchod na Olivovou horu (14,4) a tisíciletou vládu jakožto velekněze a krále (14,9).

Řadu z těchto proroctví bylo možné aplikovat za Zacharjášova života nebo se již naplnila, ale mnoho jich stále směřuje do budoucnosti.

Osnova

- I. Výzva k pokání a poslušnosti a upozornění, aby se lid poučil z chyb otců (1,1–6)
- II. Osm vidění k povzbuzení, aby lid obnovil chrám (1,7–6,8)
 - A. Muž na ryzím koni (1,7–17)
 - B. Čtyři rohy a čtyři kováři (2,1–4)
 - C. Muž s měřicím provazcem (2,5–17)
 - D. Velekněz Jóšua (kap. 3)
 - E. Zlatý svícen a dvě olivy (kap. 4)
 - F. Letící svitek (5,1–4)
 - G. Žena v koši (5,5–11)
 - H. Čtyři vozy (6,1–8)
- III. Jóšua korunován za velekněze (6,9–15)
- IV. Židé z Bét-elu se ptají na pokračování pústu (kap. 7–8)
 - A. Otázka pústu (7,1–3)
 - B. První poselství (7,4–7)
 - C. Druhé poselství (7,8–14)
 - D. Třetí poselství (8,1–17)
 - E. Čtvrté poselství (8,18–23)
- V. První výnos, důraz na Mesiášův první příchod (kap. 9–11)
 - A. Pohanské národy budou souzeny (9,1–8)
 - B. První příchod Mesiáše na Sijón (9,9)
 - C. Odzbrojení a všeobecný mír při druhém Kristově příchodu (9,10)
 - D. Návrat ze zajetí do Jeruzaléma (9,11–12)
 - E. Vítězství celého Izraele nad Řeckem (9,13)
 - F. Hospodinův zásah na ochranu svého lidu (9,14–17)
 - G. Lid je povzbuzován, aby žádal déšť od Hospodina, ne od model (10,1–2)
 - H. Hospodin potrestá judské vůdce. Povstaň, Mesiáši, a dej lidu vítězství (10,3–5)
 - I. Izrael a Juda budou znovu shromážděni a obnoveni (10,6–12)
 - J. Nevěrní vůdci budou potrestáni (11,1–3)
 - K. Mesiáš se stává pravým pastýřem stáda (11,4–8a)
 - L. Mesiáš je svým lidem odmítnut (11,8b–14)
 - M. Bůh je vydá ničemnému pastýři (Antikristu) (11,15–17)
- VI. Druhý výnos, důraz na Mesiášův druhý příchod (kap. 12–14)
 - A. Jeruzalém bude pro národy příčinou problémů (12,1–3)
 - B. Hospodin zničí Judovy nepřátele (12,4)
 - C. Židé uznají Boha jako svou sílu (12,5)
 - D. Judejci bydlící mimo Jeruzalém pohltní své nepřátele a jako první dobudou vítězství (12,6–9)
 - E. Národ bude naříkat, že zavrhl Mesiáše (12,10–14)
 - F. Opatření umožňující očištění od hříchu (13,1)
 - G. Modly a falešní proroci budou vypuzeni (13,2–6)
 - H. Mesiáš bude zabit a Izrael rozptýlen (13,7)
 - I. Pozůstatek národa se vrátí k Hospodinu (13,8–9)
 - J. Pohané se vrátí k boji proti Jeruzalému (14,1–2)

- K. Zasáhne sám Hospodin (14,3–5)
- L. Změny počasí a denního světla (14,6–7)
- M. Řeka živé vody (14,8)
- N. Kristus bude vládnout jako král (14,9)
- O. Geografické změny v zemi (14,10)
- P. Jeruzalém bude obydlen a v bezpečí (14,11)
- Q. Mor a hrůza vyděsí pohanské nepřátele (14,12–15)
- R. Ti z pohanů, kdo přežijí, se budou klanět v Jeruzalémě, nebo je stihne mor (14,16–19)
- S. I obyčejné předměty budou svaté pro Hospodina a obchodníci nebudou v Hospodinově domě obchodovat (14,20–21)

Komentář

I. Výzva k pokání a poslušnosti a upozornění, aby se lid poučil z chyb otců (1,1–6)

Prvních šest veršů tvoří úvod. Je to poselství od Hospodina skrze Zacharjáše, syna Berekjášova, burcující lid, aby se vrátil k Hospodinu. Verš 3 vyjadřuje klíčovou myšlenku knihy: „Toto praví Hospodin zástupů: Navraťte se ke mně, je výrok Hospodina zástupů, a vrátím se k vám, praví Hospodin zástupů.“ Vybízí lid, aby se poučil z chyb svých otců, kteří nechtěli poslouchat proroky své doby, jako byli Izajáš, Jeremjáš či Ozeáš. Lid postihl soud, jak je Bůh předem varoval. Potom si uvědomili, že Hospodin s nimi jednal kvůli jejich zlým cestám.

II. Osm vidění k povzbuzení, aby lid obnovil chrám (1,7–6,8)

Zacharjáš začíná svou knihu prorockým panoramatem od doby, kdy žil, až do tisíciletého království.

A. Muž na ryzím koni (1,7–17)

Význam: Bůh je znechucen pohany, kteří si užívají pokoje, zatímco jeho lid trpí. Potrestá národy a obnoví svůj lid.

1,7–11 V 7. verši prorok začíná svou sérii osmi vidění.

V prvním vidění je vidět Hospodina (muž na ryzím koni, srovnej s „andělem Hospodinovým ve v. 11) se svými průvodci (pravděpodobně anděly), kteří procházejí zemi

na ryzích, plavých a bílých koních. Myrtoví v hlubině neboli v nízkém místě představuje Izrael pod nadvládou pohanů. Když se prorok ptá na význam těchto jezdců, doprovázející anděl slibuje, že mu to vysvětlí, ale Hospodin (muž mezi myrtovím) odpovídá, že jejich úkolem je procházet zemi. Tato hlídka podává Hospodinu zprávu, že celá země bydlí pokojně. Pravděpodobně to znamená, že pohanské národy, zvláště Babylon, žije v pokoji, zatímco Boží lid snáší útlak.

1,12–17 Anděl se u Hospodina zástupů přimlouvá za Jeruzalém a Judsko, které byly sedmdesát let zpustošené. Když tento doprovázející anděl dostal povzbudivou odpověď, říká prorokovi, aby vyhlásil, že Bůh zasáhne ve prospěch svého lidu. Národy vzbuzovaly Boží hněv svou krutostí vůči Judovi. Bůh se k Jeruzalému znovu obrátí a chrám bude znovu vybudován. Měřící šňůra zde vyjadřuje obnovení, zatímco ve 2Kr 21,13 naznačuje zkázu... Prorok má lidu říct, že Bůh dá judským městům zdar, potěší Sijón a Jeruzalém si znovu vyvolí.

B. Čtyři rohy a čtyři kováři (2,1–4)

Význam: Zkáza čtyř pohanských světových mocností.

Definitivní naplnění tohoto druhého vidění je stále v budoucnosti. Čtyři rohy představují čtyři národy, které rozprášily Judu, Izrael a Jeruzalém – jinými slovy čtyři světové říše: Babylon, Médo-Persie, Řecko a Řím.¹ Není jasné, kdo jsou ti čtyři kováři, ale zřejmě to jsou Boží nástroje ke zničení

pohanských mocností, které rozptýlily Judu.

G. Coleman Luck vysvětluje:

Kdo jsou tito čtyři Boží sluhové? Někdo říká, že mohou představovat čtyři Boží soudy zmíněné v Ez 14,21 a ve Zj 1,6-8, tedy válku, hlad, divokou zvěř a mor. Jiné, pravděpodobnější řešení říká, že představují čtyři mocnosti, které podvrátí čtyři říše zobrazené v předchozím vidění, tedy Médo-Persie porazila Babylonii, Řecko porazilo Médo-Persii, Řím porazil Řecko a obnovená Římská říše v posledních dnech bude podvrácena velkým Mesiášovým královstvím. Vyplyvá z toho obecná pravda, že každá zlá moc, která povstane proti Božím lidu, bude jednou poražena a souzena.²

C. Muž s měřicím provazcem (2,5–17)

Význam: Budoucí prosperita, osídlení a bezpečí Jeruzaléma.

2,5–9 Třetí vidění ukazuje muže s měřicím provazcem. Když se ho prorok zeptá, kam jde, odpoví mu, že jde měřit Jeruzalém, tedy místo, kde má být město znovu postaveno. Doprovázející anděl potká dalšího anděla, který mu řekne, aby mládence (buď Zacharjáše, nebo muže s měřicím provazcem) ujistil, že Jeruzalém bude hustě osídlen a že nebude potřebovat hradby, protože jej bude chránit Hospodin. To se týká samozřejmě Jeruzaléma během Kristovy tisícileté vlády.

2,10–16 Zde je výzva k židovským zajatcům, kteří ještě zůstávali v zajetí, aby se ze severní země vrátili do Jeruzaléma. (Babylon je sice od Jeruzaléma na severovýchod, ale zajatci mohli přicházet cestou přes úrodný půlměsíc a na izraelské území se dostat ze severu). Také toto se naplní, „až bude sláva“ zjevena a zajištěna, tedy po Kristově druhém příchodu. Bůh potrestá nepřátele svého lidu, protože je „zřítelnicí jeho oka“. Všichni propuknou v jásot, až Kristus přijde v tisíciletém království do chrámu a pohanské národy budou tehdy zpívat s nimi. Termín svatá země ve vztahu k Palestině je v celé Bibli použit pouze zde.

2,17 Veškeré tvorstvo má zmlknout, když Hospodin povstává, aby trestal národy.

D. Velekněz Jóšua (kap. 3)

Význam: Kněží jakožto představitelé národa jsou očištěni a uvedeni do úřadu.

3,1–3 Velekněz Jóšua oblečený do špinavého šatu, znázorňuje kněžstvo jakožto představitel Izraele. Satan (hebr. *odpůrce*) obviňuje Izrael, že není hoden plnit před Bohem svou kněžskou roli. Bůh mu odpovídá, že národ vytáhl jako oharek z ohně, tedy ze zajetí.

3,4–7 Anděl slibuje, že národ bude očištěn a oblečen do nového roucha. Na Zacharjášovu prosbu je na Jóšuovu hlavu nasazen čistý turban, Hospodinův anděl přitom stojí vedle. Pokud lid bude věrný a bude Hospodina poslouchat, ujme se vlády v Božím domě, dostane na starost jeho nádvoří a bude mít právo přicházet mezi ty, kdo tam stávají.

3,8–9 Jóšua a ostatní kněží byli zvláštním znamením („muži se díví něčemu“, tedy muži, kteří zde jsou, aby byli znamením). Unger to formuluje takto:

... muži s prorockým obsahem, muži, kteří svým oficiálním postavením předznamenávají budoucí události. ... Skrze Krista bude Izrael vykoupen, obnoven a stane se z něho velekněžský národ, jehož předobrazem je Jóšua a kněží, kteří byli s ním.³

V 8. verši je o Kristu řečeno „Můj služebník – Výhonek“, v 9. verši je o něm řeč jako o kameni s nápisem (srov. Da 2,34–35). Někteří mají za to, že „Výhonek“ se týká jeho prvního příchodu, kámen druhého. Gaebelein říká, že kámen, na kterém je vyryto sedm očí, určitě také znamená vykoupený národ, základ království naplněného Duchem svatým, protože v této souvislosti čteme: „Vzdálím vinu této země v jediném dni.“ Mluví o něm jako o „obnoveném Izraeli, který je jádrem Božího království“.⁴

3,10 Kapitola zaslouženě končí slavným zábleskem pokojného charakteru pastýřského života v tisíciletém království:

„V onen den,
je výrok Hospodina zástupů,
budete zvát jeden druhého
pod révu a pod fíkovník.“

E. Zlatý svícen a dvě olivy (kap. 4)

Význam: Izrael jakožto Boží nositel světla znovu vybuduje chrám, a to Božím Duchem (znázorněný olejem).

4,1–6 Páté vidění popisuje svícen celý ze zlata a dvě olivy vedle něj. Zlatý svícen měl zřejmě podstavec, ze kterého vycházel hlavní dřík. V jeho horní části byla číše, která sloužila jako nádržka na olej. Z hlavního dříku vycházelo směrem nahoru sedm trubic a každá měla na konci malou olejovou lampu. Z každé strany zlatého svícnu stála oliva, zřejmě dodávaly olej přímo do nádržky na hlavním dříku a potom trubicemi do nálevek k sedmi lampám.

Zlatý svícen může být obrazem Izraele jakožto Božího svědka na světě. Svou funkci světla světa může plnit jen díky oleji, tedy Duchu svatému. Bezprostřední výklad vidění spočívá v tom, že chrám bude obnoven nikoli lidskou silou, ale Hospodinovým Duchem. Všechny překážky zmizí a Zerubábelovy ruce dokončí obnovu chrámu, stejně jako položily jeho základy. Unger to komentuje takto:

Zde prezentovaný duchovní princip (v. 6) je nádherně ilustrován představou vidění, v němž automatické a spontánní dodávání oleje ke svícení, naprosto nezávisle na lidském působení, předznamenává svědectví Izraele v tisíciletém království, které se bude dít v plnosti vylitého Ducha. Ve svém kontextu má však toto zaslíbení přímou aplikaci pro Zerubábelu, který měl před sebou kolosální úkol dokončit chrám.⁵

4,7–10 Chrám bude dokončen navzdory překážkám velkým jako hora a jeho krása vyvolá výkřiky „Jak půvabný, jak půvabný...!“ Ti, kdo pohrdali dnem malých začátků, tedy ti, kdo se posmívali možnosti, že by Bůh udělal něco velkého, uvidí v Zerubábelově ruce olovnici, tedy uvidí... den, kdy Zerubábel stavbu dokončí.

Sedm svícňů je sedm Hospodinových očí, což vyjadřuje jeho pečlivý dohled nad stavbou a nad celou zemí.

4,11–14 Když se Zacharjáš ptá na ty dvě olivy a na dvě olivové větve, anděl vysvětluje, že to jsou dva pomazaní, kteří stojí před Pánem. Obvykle je to chápáno tak, že

je představují Zerubábel a Jóšua, tedy úřad krále a kněze.

Toto vidění nám říká, že pro obnovu byla nutná duchovní moc, stejně jako předchozí vidění ukazovalo, že je nutné očištění.

F. Letící svitek (5,1–4)

Význam: Nad krivou přísahou a krádeží v zemi je vyneseno Boží prokletí.

5,1–2 Vidění letícího svitku je první ze série tří vidění, které souvisejí se správou a soudem. Svitek byl deset metrů dlouhý a pět metrů široký, stejně velký jako sloupořadí Šalomounova chrámu.

5,3–4 Svitek vynášel kletbu na každého zloděje a krivopřísežníka. Součástí kletby bylo to, že dům každého, kdo kradl nebo křivě přísahal, bude zbořen, dřevo i zdivo. Toto vidění možná souvisí se soudem nad celým světem, který bude předcházet nastolení Kristova království. V té době se budou řešit hříchy proti člověku (krádež) i proti Bohu (falešná přísaha). (Toto mohou představovat i dvě desky zákona.)

G. Žena v koši (5,5–11)

Význam: Modlářství a zjištěné náboženství bude přeneseno ze země do Babylonu, starodávné kolébky obojího.

Sedmé vidění ukazuje ženu v koši (hebr. *éfa*). Éfa byla největší měrná jednotka užívaná v obchodě (22 litrů). Tato žena je zosobnění „bezbožnosti“. Na zemi byla éfa přikryta olivovým víkem, což znamená, že bezbožnost měla své meze. Ale jiné dvě ženy odnesly éfu do Šineáru (Babylonu). To zřejmě znamená, že modlářské a zjištěné náboženství bude přeneseno z Izraele do Babylonu, kde původně vzniklo. Takový přesun je jistě předzvěstí soudu nad Babylonem a nastolení království. Dům v 11. verši znamená „pohanský chrám“.

Izrael byl po babylonském zajetí očištěn od modlářství, ale ono v budoucnosti zaujme ještě horší podobu, kdy půjde o uctívání Antikrista jakožto Boha.

H. Čtyři vozy (6,1–8)

Význam: Boží hlídky zjišťují, že nepřátelé Izraele byli poraženi.

6,1–4 Zacharjáš dále vidí čtyři spřežení koní a vozy..., jak vyjíždějí z místa mezi dvěma bronzovými horami. Jedná se o koně rudé, černé, bílé a strakaté, jsou to všechno zdatní oři.

6,5–7 Doprovázející anděl vysvětluje, že tato čtyři spřežení a vozy jsou čtyři nebeští duchové, Boží služebníci, kteří mají pohanský svět podrobit Mesiáši. Černí koně vyjeli na sever, strakatí na jih. Tyto dva směry v biblických proroctvích obvykle souvisejí s nepřáteli Izraele (například král severu a král jihu). Bílí koně jdou za černými a rudí koně mají zřejmě konat dohled v neurčené oblasti.

6,8 Doprovázející anděl poznamenává, že koně, kteří vyjeli do severní země, utišili jeho Ducha. To může znamenat zkázu severní armády (Babylonu), která byla pro izraelskou zemi neustálým zdrojem nebezpečí. Když vezmeme vidění jako celek, Hospodinův posel jako by zničil nepřátele Izraele. Opět je to událost, která bude předcházet Kristovu království na zemi.

III. Jóšua korunován za velekněze (6,9–15)

Význam: Obraz Krista, který přichází jako král a velekněz, ideální spojení státu a církve.

6,9–13 Vidění o soudu skončila a nyní se odehrává symbolický akt. Zacharjáš dostává příkaz, aby převzal zlato a stříbro... od tří mužů, kteří se vrátili ze zajetí, od Cheldaje, Tobijáše a Jedajáše, a zhotovil korunu pro velekněze Jóšuu.⁶ Normálně se koruna dělá pro vládce, ne pro velekněze. Tento akt ukazuje na příchod Krista jakožto krále a kněze. O něm je ve 12. verši řeč jako o Výhonku, který postaví chrám tisíciletého království, ponese královskou čest a ... bude sedět a vládnout na svém trůnu. David Baron poznamenává:

To je v souladu s královským kněžstvím Mesiáše, když hebrejské slovo užitě zde (pro chrám) znamená palác i svatyně. Jako král vstoupil do svého paláce a jako kněz do své svatyně.⁷

„Mezi oběma bude rada pokoje“, to znamená, že mezi králem a knězem (v jedné osobě) bude pokojné porozumění.

6,14 Koruna měla zůstat na památku v chrámě. Chelem je totéž co Cheldaj a Chén je Jóšua.

6,15 Lidu je předložen návrat rozptýleného Izraele a naplnění mesiášského zaslíbení jako povzbuzení k poslušnosti.

IV. Židé z Bét-elu se ptají na pokračování pústu (kap. 7–8)

A. Otázka pústu (7,1–3)

Kapitoly 7 a 8 jsou samy o sobě dělítkem a zabývají se otázkou pústu. Z Bét-elu přišla delegace⁸ s otázkou, zda se mají dále postit ve výročí pádu Jeruzaléma. Činili tak více než sedmdesát let.

B. První poselství (7,4–7)

Význam: Púst byl jejich nápad, ne Boží. Hospodin chtěl realitu, ne jen obřad.

Odpověď na tuto otázku je vyjádřena ve čtyřech samostatných poselstvích (7,4–7; 7,8–14; 8,1–17; 8,18–23). V prvním z nich jim Bůh připomíná, že púst v pátém i sedmém měsíci si zavedli oni sami, ne Bůh. Jak pústy, tak hostiny si pořádali kvůli sobě, ne kvůli Bohu. Proroci, kteří prorokovali ještě před zkázou Jeruzaléma, varovali lid, že Bůh stojí o spravedlnost, upřímnost, ne o obřady.

C. Druhé poselství (7,8–14)

Význam: Na lid přišel soud proto, že nechtěli žít spravedlností a milosrdenstvím.

Ve druhém poselství Bůh vysvětluje, proč na národ přišel soud. Vybízí, aby soudili spravedlivě a prokazovali milosrdenství a slitování. Oni to však nebrali vážně. Všimněte si důsledků jejich neposlušnosti: Boží hněv, nevyslyšené modlitby, rozptýlení lidu mezi ... mnohé národy, zkáza země. Jinými slovy púst, na který se ptali, byl důsledkem jejich vlastní hříšnosti a neposlušnosti. William Kelly varuje:

Zachovávání náboženských příkazů – at' už znamenaly cokoliv – v Božích očích nikdy nenahradí spravedlnost v praxi a tím méně víru.⁹

D. Třetí poselství (8,1–17)

Význam: Hospodin své požehnání na Judu teprve vyleje.

8,1–5 Třetí poselství pro delegaci z Bét-elu zaslubuje Judovi budoucí požehnání. Proti jeho nepřátelům vyšlehe velké rozlíčení (v. 2). Jeruzalém bude obnoven, bude se nazývat „Město pravdy“ a z jeho ulic budou hřiště pro chlapce a děvčata a společenské centrum pro staré lidi.

8,6–8 Pokud se to početně nepatrnému pozůstatku lidu zdálo jako zázrak, copak je pro Boha těžké to uskutečnit? On je tím, kdo přivede zajaté zpět a bude mezi nimi přebývat jako jejich Bůh.

Tyto verše měly bezprostřední aplikaci pro lidi v Zacharjášově době, avšak jejich definitivní naplnění čeká až do Pánova druhého příchodu.

8,9–13 Lidé, kteří slyšeli Ageovo a Zacharjášovo povzbuzování, z něho čerpali odvahu, aby stavěli dále. Předtím, než začali pracovat na chrámě, byli rozptýleni, nezaměstnaní a v ulicích vládlo násilí. Nyní jim však Bůh slibuje pokoj a blahobyt, budou pro pohany požehnáním, ne kletbou.

8,14–17 Bůh nyní svému lidu sděluje svůj záměr, že mu bude působit dobro, se stejným ujištěním, jako když mu sliboval katastrofu v den jejich neposlušnosti.

Stejně jistě, jak Bůh sliboval svému lidu katastrofu v den jejich neposlušnosti, tak nyní sděluje svůj záměr, že jim bude působit dobro. Z tohoto pohledu je to pro ně povzbuzení, aby žili věrně, spravedlivě a pokojně, vyhýbali se tomu, co Hospodin nenávidí (zlé myšlení... proti bližnímu a láska k falešnému přísahání – nepoctivost).

E. Čtvrté poselství (8,18–23)

Význam: Půsty Izraelců se změní v hostiny a Jeruzalém bude celosvětovým střediskem uctívání.

8,18 Bůh dává delegaci z Bét-elu povzbuzení a slibuje, že zachmuřené půsty se změní ve chvíle radosti, veselí a spokojených slavností. Půstem desátého měsíce měli oplakávat obléhání Jeruzaléma (2Kr 25,1), čtvrtého měsíce jeho dobytí (2Kr 25,3), pátého měsíce

jeho zničení (2Kr 25,8–10) a sedmého měsíce zavraždění Gedaljáše (2Kr 25,25).

8,19–23 Závěrečné verše této kapitoly líčí, jak mnoho pohanských a silných národů proudí z celého světa do Jeruzaléma, aby tam hledaly Hospodina zástupů. V ten den budou Židé pro svět řečištěm požehnání. Všimněte si, jak často se v této kapitole vyskytuje výraz „Toto praví Hospodin“, resp. „Toto praví Hospodin zástupů“ (v. 2, 3, 4, 6, 7, 9, 14, 19, 20, 23).

V. První výnos, důraz na Mesiášův první příchod (kap. 9–11)

Zbývající kapitoly obsahují dva výnosy neboli břemena. První z nich, v kapitolách 9–11, zdůrazňuje první Mesiášův příchod, druhý, v kapitolách 12–14, vyhlíží Kristovo zjevení ve slávě.

A. Pohanské národy budou souzeny (9,1–8)

9,1–7 Zde v 9. kapitole je napřed vynesena soud proti Sýrii (Chadراك, Damašek, Chamát – v. 1–2a), Týru a Sidónu (v. 2b–4) a pelištejské zemi (Aškalón, Gaza, Ekrón, Ašdód – v. 5–7). Týr byl hrdý na své bohatství a opevněné město, ale Hospodin je uvrhne do moře. Pelištejská města dostanou strach, až uvidí pád Týru, o němž si myslela, že je nedobytný. Pelištejci sami budou očištěni od modlářství a budou bydlet jako kmen v Izraeli. Ekrón bude jako Jebúsejec v tom smyslu, že Pelištejci budou žít mezi Izraelci jako oddaní, pokojní občané.

9,8 Cizí nájezdníci už nebudou ohrožovat chrám ani lid. Verše 1–8 se ve skutečnosti částečně naplnily, když tyto pohanské mocnosti dobyl Alexandr Veliký (viz poznámku k Řecku ve v. 13).

B. První příchod Mesiáše na Sijón (9,9)

Dále se Božím lidu dostává povzbuzení zaslíbením o příchodu Mesiáše (Krále). Devátý verš popisuje jeho první příchod v pokoji a milosti, jak jede na oslu. Jak Matoušovo evangelium (oslovuje Židy nejvíce ze všech čtyř), tak Janovo (nejobecnější) citují tento verš ve smyslu tzv. triumfálního vjezdu našeho Pána do Jeruzaléma.

C. Odzbrojení a všeobecný mír při druhém Kristově příchodu (9,10)

Desátý verš však vyhlíží jeho druhý příchod, kdy přijde v moci a velké slávě. Válečné zbraně budou zničeny a Kristus bude kralovat „od moře k moři a od Řeky až do končin země“ (Zacharjáš cituje Ž 72,8). Současná doba milosti je skryta mezi verši 9 a 10.

D. Návrat ze zajetí do Jeruzaléma (9,11–12)

„Krev smlouvy s tebou“ znamená krev, kterou byla smlouva zpečetěna. Tento výraz by se mohl týkat zákona (Ex 24,8), smlouvy zaručující Izraeli zemi (Dt 30,1–10), smlouvy s Davidem (2S 7,4–17) nebo obecně smluvního vztahu Izraele s Hospodinem.

Izraelští vězňové budou propuštěni z bezvodé cisterny cizích zemí a vrátí se k pevnosti, což může znamenat Jeruzalém, celé území Izraele nebo samého Boha.

E. Vítězství celého Izraele nad Řeckem (9,13)

V onen den Juda a Izrael (Efrajim) dobudou národy, podrobí si Řecko. Toto proroctví se částečně naplnilo za povstání Makabejců (175–163 př. Kr.). Také předpovídá definitivní obnovu Izraele po rozptýlení po celém světě.

F. Hospodinův zásah na ochranu jeho lidu (9,14–17)

Jeden neznámý komentátor živě popisuje, co obsahuje „svatá válka“:

Boží vítězové budou nejen pít plnými douškami krev svých poražených nepřátel a budou jako obětní číše naplněné krví, kterou mají být pokropeny boky a rohy oltáře, ale přijdou v krvavém triumfu zkropení krví jako rohy oltáře.

Merril Unger popisuje kontrast mezi Izraelem a jeho nepřáteli takto:

Ve zřejmé antitezi k nepřítelům Izraele budou podle předchozího verše zašlapáni do bláta jako *kameny do praku*. Zacharjáš přirovnává vítězné syny Sijónu (zachráněný pozůstatek) k *drahým kamenům* v koruně, které září v Hospodinově zemi. Tento obraz se zjevně týká odměny věrných mučedníků a odvážných svatých Izraele, kteří vstoupí do Mesiášova království.¹⁰

G. Lid je povzbuzován, aby žádal déšť' od Hospodina, ne od model (10,1–2)

Lid je povzbuzován, aby žádal déšť' od Hospodina, a neprosil o něj bezcenné modly. Modlářství má za následek, že lidé pak bloudí jako ovce bez pastýře.

H. Hospodin potrestá judské vůdce. Povstaň, Mesiáši, a dej lidu vítězství (10,3–5)

10,3 Proti pastýřům a vůdcům (pasákům koz) se rozpálil Boží hněv, protože vedou lid na scestí. Hospodin... navštíví stádo... Judu a promění je ve válečného koně.

10,4–5 Mnoho komentátorů vykládá 4. verš jako zaslíbení o Mesiáši. Vyjde z Judy, bude hlavní rohový kámen, stanový kolík, luk do boje a vládce. Jiní mají za to, že to je obraz obnoveného Izraele. Feinberg říká, že poslední řádek popisuje, co Mesiáš udělá, tedy konkrétně vyžene cizí utlačovatele ze země¹¹ (viz KJV). Ať je to jakkoliv, judští muži slavně zvítězí nad svými nepřáteli.

I. Izrael a Juda budou znovu shromážděni a obnoveni (10,6–12)

Verše 6–12 předpovídají opětovné shromáždění Izraele (Josefa) i Judy z rozptýlení po celém světě. Izrael (Efrajim) bude jako mocný válečník.

Hospodin hvízdne na svůj lid a shromáždí jej zpět do země Gileádu a Libanonu... z Egypta a z Asýrie, kam je rozesel, tzn. rozptýlil. Národy, které je dříve zotročovaly, budou potrestány a Juda i Izrael se budou chlubit v Hospodinově jménu. Podmětem věty „Projde s nimi mořem soužení (ČEP)...“ je Hospodin. Soužení, kterým postihne mořské vlny, může představovat cokoli, co brání návratu, stejně jako se zdálo, že Rudé moře brání odchodu z Egypta.

J. Nevěrní vůdci budou potrestáni (11,1–3)

Jedenáctá kapitola se zabývá odmítnutím Mesiáše a zkázou Jeruzaléma Římany a také nástupem Antikrista.

První tři verše mohou být doslovným popisem zkázy způsobené v izraelských (libanonských) lesích, na horách i v nížinách. Pastýři kvílíjí, protože pastviny kolem Jordánu jsou

zničeny a jejich ovce se nemají na čem pást. Někteří si myslí, že to ukazuje na zkázu země způsobenou Římany v roce 70 po Kr.

K. Mesiáš se stává pravým pastýřem stáda (11,4–8a)

11,4–6 Hospodin dává Zacharjášovi pokyn, aby zaujal roli pastýře, jehož stádo je určeno na jatka. Tím se Zacharjáš stává předobrazem Pána Ježíše. Ovce (židovský pozůstatek) byly svými předchozími pastýři (vládci) kruté vykořisťovány. Bůh se rozhodl, že bezbožné obyvatele země vydá do rukou římského císaře, kterého uznají jako svého krále (Jan 19,15).

11,7–8a K plnění role pastýře si Zacharjáš vzal... dvě hole: Laskavost (krása) a Svornost (pouto). Představují Boží touhu projevovat svému lidu milost a sjednotit Judu a Izrael. Zacharjáš měl propustit tři falešné pastýře, to se obecně přijímá jako trojí úřad – krále, kněze a proroka, aby konal jejich funkci. (Unger předkládá, že tito tři pastýři zobrazují tři úřady vládců v židovském státě – kněží, učitelé zákona a civilní správci. „Měsíc“ vysvětluje jako dobu vrcholící nevěry těsně předtím, než izraelští vůdcové ukřižovali našeho Pána.)¹²

L. Mesiáš je svým lidem odmítnut (11,8b–14)

11,8b–11 Když lid odmítá pastýře, národ zůstává ponechán svému osudu. Zacharjáš tedy láme první hůl (Laskavost)... na dvě půlky, a ruší tak smlouvu, která bránila pohanům, aby utlačovali Boží lid. Pouze chudí ve stádu porozuměli, co Bůh dělá a proč.

11,12–13 Když Zacharjáš žádá o mzdu, dají mu třicet stříbrných – výkupné otroka, který byl usmrcen dobytčetem. Tyto peníze byly hozeny hrnčíři, což je proctví o tom, co udělá Jidáš poté, co zradí Pána.

11,14 Zacharjáš dále láme napůl druhou hůl (Pouto) a dává tak najevo, že bratrství mezi Judou a Izraelem se ruší a že mezi Židy zavládne nejednota a vnitřní spory.

M. Bůh je vydá ničemnému pastýři (Antikristu) (11,15–17)

Feinberg poznamenává, že mezi verši 14 a 15 je ukryta doba cirkve.¹³

Izrael odmítl dobrého pastýře, a proto bude vydán falešnému pastýři. Zacharjáš to vyjadřuje pomocí bezcenného, pošetilého pastýře. To ukazuje na Antikrista v budoucnosti, který se nebude o ovce starat, ale bude je vydírat a zabíjet. Jeho paže uschne a jeho pravé oko v bitvě vyhasne.

VI. Druhý výnos, důraz na Mesiášův druhý příchod (kap. 12–14)

A. Jeruzalém bude pro národy příčinou problémů (12,1–3)

Zde vidíme pohanské národy, jak v budoucnu pochodují proti... Jeruzalému. Všichni, kdo působí městu těžkosti, budou mít sami velké potíže. Při pokusech zvednout tento velmi těžký kámen se zraní.

B. Hospodin zničí Judovy nepřátele (12,4)

V ten den Hospodin udeří na útočníky, jak na koně, tak na jezdce, raní je šílenstvím a strachem.

C. Židé uznají Boha jako svou sílu (12,5)

Judští náčelníci mimo Jeruzalém si sami ve svém srdci řeknou, že obyvatelé Jeruzaléma mají sílu od Hospodina.

D. Judejci bydlící mimo Jeruzalém pohltnou své nepřátele a jako první dobudou vítězství (12,6–9)

V onen den... budou judští náčelníci jako šířící oheň spalující vše, čeho se dotknou. Jako první dobudou vítězství obyvatelé v Judsku, aby jeruzalémští muži neměli větší slávu než oni. Obyvatelům Jeruzaléma se dostane ochrany a posily, naopak dobovačné pohanské národy budou zničeny.

E. Národ bude naříkat, že zavrhl Mesiáše (12,10–14)

Lidé budou hořce naříkat, až se podívají na Mesiáše, kterého probodli. „Pohledí na mě, na toho, kterého probodli, a budou ho oplakávat, jako se kvílí nad jedináčkem“ (v. 10b). Všimněte si výrazu „na mě“. Ten, kterého probodli, byl Pán Ježíš Kristus, Hospodin. Naříkání nad jediným synem,

byla pro Izraelce nejhlubší forma utrpení. Pokud jde o kvílení v Hadad-Rimón (v. 11), viz 2Pa 35,20–24. Mezi ty, kdo kvílejí, bude patřit královská rodina, proroci (Nátan), kněží (Lévi), učitelé (Šimeí) i lid. Někteří mají za to, že místo Šimeího by měl být Simeon,¹⁴ který se spolu s Lévim zachoval velmi krutě k mužům v Šekemu (Gn 34,35).

Všimněte si opakování slova „zvlášť“ (v. 12–14) – pravé vyznání vyžaduje, abychom byli s Bohem sami za sebe.

F. Opatření umožňující očištění od hříchu (13,1)

První verš 13. kapitoly úzce souvisí s kapitolou přecházející. Když Judejci a Izraelci budou kvůli tomu, že odmítli Mesiáše, přivedeni na místo pokání, bude následovat celonárodní velký den smíření. Na Golgotě se otevře očišťující pramen, ale Izrael jako národ do jeho požehnání nevstoupí – to až při druhém příchodu.

G. Modly a falešní proroci budou vypuzeni (13,2–6)

13,2 Země bude vyčištěna od model a také falešní proroci a nečistí duchové budou odstraněni.

13,3–5 Tyto verše zřejmě popisují hněv, který přijde v den obnovení Izraele na falešné proroky. Když se někdo bude neoprávněně vydávat za proroka, jeho rodiče pro něho budou hrozbou a probodnou jej. Lidé nebudou jen tak předstírat, že jsou proroci, pokud je Bůh opravdu neposlal, spíše budou o sobě říkat, že jsou rolníci, nebo ti, kým skutečně byli.

13,6 Jestliže byl falešný prorok proboden, nebo má rány, které si sám způsobil v rámci kultických praktik falešných proroků, a někdo se ho na ty jizvy zeptá, neřekne skutečný důvod. Spíš řekne něco neurčitěho, například „Tak jsem byl bit v domě svých přátel.“

Mnoho zbožných kazatelů vysvětluje 6. verš tak, že mluví o našem Pánu Ježíši Kristu a ranách na Golgotě. Sotva však takový význam zasadíme do kontextu, když je zde jednoznačně řeč o falešném prorokovi.¹⁵ Ve své horlivosti chránit starozákonní úseky o Me-

siáši před nevěrou racionalistických kritiků musíme dávat pozor, abychom některý verš nevytrhovali z jeho souvislosti.

Konzervativní učitel Bible G. Coleman Luck souhlasí s interpretací nikoliv mesiášskou:

Tento muž při výslechu popíral, že by kdy byl falešný prorok. Vyslýchající má však pochybnosti a trvá na vyšetření. Bylo běžné, že se falešní proroci řezali a působili si zranění (viz 1Kr 18,28; Jr 16,6 atd.).¹⁶

Další detaily v samotném verši lépe odpovídají falešnému proroku. V hebrejštině použité slovo *na rukou* (BKR) označuje předloktí. Přesnější překlad „rány mezi tvými pažemi“ může představovat jakékoli rány na hrudi, zepředu či zezadu, které mohou vzniknout při kultickém řezání (způsobil si je sám nebo je měl od svých „přátel“, pokud falešný prorok mluvil pravdu). Náš Pán neměl rány z domu svých „přátel“, ale z domu svých nejkřutějších nepřátel.

H. Mesiáš bude zabit a Izrael rozptýlen (13,7)

Verš 7 je prvním v úseku, který všichni biblicky věřící čtenáři považují za mesiášský. Hospodin přikáže svému meči, aby se probudil... proti Pánu Ježíši. Pastýř byl na Golgotě bit a židovské ovce byly rozptýleny.

I. Pozůstatek národa se vrátí k Hospodinu (13,8–9)

Kvůli odmítnutí Pána Ježíše dvě třetiny národa během velkého soužení zahynou, ale jedna třetina, pozůstatek, bude zachována. Tento pozůstatek bude přečištěn jako stříbro a zlato. Uznají Boha a on je přijme jako svůj lid.

J. Pohané se vrátí k boji proti Jeruzalému (14,1–2)

Den Hospodinův zde znamená poslední obležení národů kolem Jeruzaléma. Dobyvačské národy si rozdělí kořist, kterou pobraly ve městě. Polovina lidí půjde do zajetí a druhá polovina zůstane.

K. Zasáhne sám Hospodin (14,3–5)

Tehdy přijde na Olivovou horu sám Pán.

Hora se rozpoltí na poloviny, jedna k severu, druhá k jihu, a vznikne velmi široké údolí. „Pak přijde Hospodin, můj Bůh, a s tebou všichni svatí, Bože.“ Unger vysvětluje:

Aby vidoucí demonstroval své vzrušení, přechází z třetí osoby v přímé oslovení, což je jev, se kterým se v hebrejském stylu setkáváme často, když má jít o oživení.¹⁷

L. Změny počasí a denního světla (14,6–7)

Přesný význam tohoto úseku je natolik nejasný, že mnoho moderních verzí se přizpůsobilo některému ze starověkých překladů, které vyjadřují myšlenku „že ustanou všechny teplotní extrémy“.¹⁸ Baldwin uvádí jako alternativní překlad hebrejské poslední věty v 6. verši toto: „... nádherné (hvězdy) zamrznou, tedy ztratí svůj jas.“¹⁹

Unger, který nesouhlasí s ranými překlady jakožto „zjevně nesprávnými“, vidí den jako období (den Hospodinův), ne jako interval trvající 24 hodin. Spojuje tento úsek s Iz 30,26:

Navíc v onen den, kdy Hospodin obváže ránu svého lidu a uzdraví jejich zranění, bude světlo Měsíce jako světlo Slunce a světlo Slunce bude sedminásobné, jako světlo sedmi dnů.²⁰

M. Řeka živé vody (14,8)

Z Jeruzaléma potečou ve všech ročních obdobích živé vody, polovina k Mrtvému (východnímu) moři a polovina ke Středozemnímu (západnímu) moři.

N. Kristus bude vládnout jako král (14,9)

Hospodin bude králem nad celou zemí a všichni ho budou uznávat jako jediného pravého Boha.

O. Geomorfologické změny v zemi (14,10)

Celá země se změní v rovinu, Jeruzalém bude vyvýšen nad své okolí.

P. Jeruzalém bude obydlen a v bezpečí (14,11)

Jeruzalém bude osídlen a lidi, kteří tam budou bydlet, už nebude ohrožovat nepřátelský vpád nebo úplná zkáza.

Q. Mor a hrůza vyděsí pohanské nepřátele (14,12–15)

Chronologicky patří tyto verše k verši 14,3. Popisují Krista, jak poráží nepřátele Izraele. Tito nepřátelé budou poraženi hrozným morem²¹ – „jejich tělo bude uhnívat, zatímco budou stát na nohou, jejich oči jim budou zahnívat v důlcích a jejich jazyk jim bude zahnívat v ústech.“ Bude mezi nimi velký zmatek od Hospodina. Židé z venkova budou pomáhat při obraně Jeruzaléma a budou mít velkou kořist.

R. Ti z pohanů, kdo přežijí, se budou klanět v Jeruzalémě, nebo je stihne mor (14,16–19)

Pohanské národy, které přežijí, budou každý rok přicházet do Jeruzaléma, aby se tam klaněly Hospodinu a slavily svátek stánků. Unger vysvětluje proč:

Slavnost stánků je jediný ze sedmi židovských svátků, o kterém je v tomto proroctví řečeno, že se bude zachovávat i v době království. Proč? Je to jediný svátek, který v té době nebude jakožto předobraz naplněn, a jediný, který se naplní už jen díky tomu, že bude existovat království.²²

Ti, kdo nebudou chtít přijít a klanět se, budou trpět suchem. Jako jedna ze zemí, které pro neposlušnost postihne sucho, je konkrétně uveden Egypt.

S. I obyčejné předměty budou svaté pro Hospodina a obchodníci nebudou v Hospodinově domě obchodovat (14,20–21)

„V onen den všechno bude svaté Hospodinu.“ Nebude rozdíl mezi „obyčejným“ a „svatým“. Dokonce i zvonce na koních a obyčejné hrnce v Jeruzalémě a v Judsku budou svaté! Obchodník („Kananejský“) – posměšný termín pro podomního obchodníka nebo nečistého člověka – bude vyhnán z chrámu, z domu Hospodina zástupů.

Poznámky

¹ (2,1–4) Někteří vidí tyto čtyři tak, že představují „plnost nepřátelství, stejně jako v osmém vidění představují všechny směry“ (Joyce G. Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi*, str.

- 407). Konkrétní vztah k jednotlivým národům se mimochodem opírá už o starověké interpretace.
- ² (2,1–4) G. Coleman Luck, *Zechariah*, str. 26–27.
- ³ (3,8–9) Merrill F. Unger, *Zechariah: Prophet of Messiah's Glory*, str. 64–65.
- ⁴ (3,8,9) Arno C. Gaebelain, *Studies in Zechariah*, str. 42.
- ⁵ (4,1–6) Unger, *Zechariah*, str. 75.
- ⁶ (6,9–13) Stojí za zmínku, že Jóšua a Jéšua (hebrejská podoba jména Ježíš) je jedno a totéž jméno.
- ⁷ (6,9–13) David Baron, *The New Order of Priesthood*, str. 30 pozn. pod čarou.
- ⁸ (7,1–3) *Bét-el* znamená hebrejsky *dům Boží*, ale chrám je nazýván *dům Hospodinův (Jahve)*, takže je pravděpodobně míněno město Bét-el – na rozdíl od toho, jak to chápe BKR. Všimněte si také, že (v hebrejštině) není uvedeno ani z Bét-elu, ani *do* Bét-elu (v. 2). Baldwin poznamenává, že „zdaleka není zřejmé, jak zní správný překlad“. (Viz Joyce G. Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi*, str. 141–143.)
- ⁹ (7,8–14) William Kelly, *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*, str. 467.
- ¹⁰ (9,14–17) Unger, *Zechariah*, str. 170.
- ¹¹ (10,4,5) Charles Lee Feinberg, *God Remembers*, str. 188.
- ¹² (11,7,8a) Unger, *Zechariah*, str. 195.
- ¹³ (11,15–17) Feinberg, *God Remembers*, str. 211.
- ¹⁴ (12,10–14) Simeon má v hebrejském starověkém souhláskovém textu předtím, než byly doplněny samohlásky, podobu *Šimon*. Bylo velmi snadné ji zaměnit se *Šimei*.
- ¹⁵ (13,6) Význačný odborník na Starý zákon Unger aplikuje tento verš na Krista, ale připouští, že se s ním shoduje jen několik dalších biblistů:
Smělost a odvážnost tohoto mesiášského proctví a to, jak je příkré, odrazuje většinu vykladačů od jeho skutečného přínosu, to za předpokladu, že je nerozlučně spojeno s verši 2–5, a že jde tedy stále o falešné proroky a že vztahovat tento úsek na Mesiáše znamená hrubě ignorovat kontext. Ve svém komentáři věnuje Dr. Unger na obranu svého pohledu pět následujících sloupců (str. 228–230).
- ¹⁶ (13,6) G. Coleman Luck, *Zechariah*, str. 113.
- ¹⁷ (14,3–5) Unger, *Zechariah*, str. 250.
- ¹⁸ (14,6,7) Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi*, str. 203.
- ¹⁹ (14,6,7) Tamtéž.
- ²⁰ (14,6,7) Unger, *Zechariah*, str. 255, 253.
- ²¹ (14,12–15) Mnoho moderních čtenářů vnímá, že tento úsek se velmi podobá hrůzným důsledkům jaderného útoku.
- ²² 14,16–19) Unger, *Zechariah*, str. 265.

Bibliografie

- Baldwin, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi: An Introduction and Commentary*. Downers Grove, Ill: InterVarsity Press, 1972.
- Feinberg, Charles Lee. *God Remembers*. New York: American Board of Missions to the Jews, Inc., 1965.
- Gaebelain, Arno C. *Studies in Zechariah*. New York: Our Hope Publishers, 1904.
- Laney, J. Carl. „Zechariah“. In *Everyman's Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1984.
- Lindsey, F. Duane. „Zechariah“. In *The Bible Knowledge Commentary*. Wheaton: Victor Books, 1985.
- Luck, G. Coleman. *Zechariah*. Chicago: Moody Press, 1969.
- Mills, Montague S. „Zechariah“. In *The Minor Prophets: A Survey*. Distributed by 3E Ministries. Dallas: n. d.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vols.). Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.
- . *Prophet of the Myrtle Grove*. Eastbourne, England: Prophetic Witness Publishing House, 1971.
- Unger, Merrill F. *Zechariah: Prophet of Messiah's Glory*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1962.

Malachiáš

Úvod

„Malachiáš je jako pozdní večer po dlouhém dni. Je však také
jitřní svítání, které ve svém lůně přináší slavný den.“

Nagelsbach

I. Jedinečné místo v kánonu

Malachiáš (*můj posel*, možná zkrácený tvar slova *Malak-i-jah*, *Hospodinův posel*) je jedinečný tím, že je poslední z proroků a zároveň tvoří most mezi Starým a Novým zákonem. Vyhlíží Jana Křtitele a samotného Pána Ježíše.

Je podivné, že někteří považují Malachiášovo proroctví za anonymní s tím, že jméno je pouze titulem pro Ezdráše nebo jiného pisatele. Někteří církevní otcové dokonce měli za to, že proroctví napsal nějaký *anděl*, protože v řečtině (i hebrejštině) může toto slovo znamenat *anděl* i *posel*.¹

Malachiáš má také zvláštní dialektický styl (otázky a odpovědi), proto ho někteří nazývají „hebrejský Sokrates“.

II. Autorství

I když židovská tradice říká, že Malachiáš patřil k „velké synagoze“ a byl levita ze Súfu v Zabulónovi, nevíme o něm nic jistého, kromě toho, co je napsáno v této knize. Máme všechny důvody ho brát jako odvážného, často až příkrého pisatele, který spolu s Ageem a Zacharjášem burcoval poexilní Židy zpět k jejich smluvnímu vztahu s Bohem.

III. Datum vzniku

Je jasné, že Malachiáš psal po roce 538 př. Kr., protože pro *místodržitele* používá slovo užívané téměř výlučně až v poexilní době.² Je také zřejmé, že psal později než ostatní dva poexilní „malí“ proroci Ageus a Zacharjáš, protože v Malachiášii je chrám už dostavěn,

obřady byly znovu zavedeny a muselo uplynout dost času, než nastal duchovní úpadek. Také jeruzalémské zdi byly dokončeny.

Malachiáše bychom měli časově řadit pravděpodobně někam mezi roky 470 a 480 př. Kr.

IV. Pozadí a téma

U Malachiáše jsou stejné problémy jako u Nehemjáše – manželství smíšená s pohany, nespravedlivé finanční praktiky, zadržování desátků pro Boží dům a všeobecná duchovní apatie. Buď se jedná o stejné problémy, jaké zmiňuje Nehemjáš, nebo se jedná o jejich opakování či pokračování nedlouho po jeho době.

Vzhledem k nedůslednosti náboženského života poexilních Židů se jimi Malachiáš snažil pohnout prostřednictvím živé formy dialogu.

Je pravda, že Malachiáš má vhodné jméno: „Můj posel“ nebo „Hospodinův posel“, protože ve své knize popisuje tři posly – Hospodina kněze (2,2), Jana Křtitele (3,1) a samotného Pána (3,16).

Malachiáš zachycuje poslední Boží naléhání na svůj lid v době Starého zákona. Po něm se prorocký hlas na čtyři sta let odmlčel, než přišel Jan Křtitel.

Stojí za zmínku, že bez ohledu na to, jak „pozdě“ někteří kritici datují Malachiáše nebo jiná proroctví, byl tento spis určitě napsán dlouho před příchodem Jana a Pána Ježíše. Jsou to opravdu proroctví, a ne „historie psaná formou proroctví“, jak tvrdí někteří destruktivní kritici.

Osnova

- I. Hospodinovy výtky proti Izraeli, jejich reakce a jeho hrozba soudy (1,1–3,15)
 - A. Nevděčnost (1,1–5)
 - B. Svatokrádež kněží (1,6–14)
 - C. Odsouzení kněží (2,1–9)
 - D. Rozvod a smíšená manželství (2,10–16)
 - E. Popření Boží svatosti a spravedlnosti (2,17)
 - F. Vsuvka: Mesiášův příchod se soudem (3,1–6)
 - G. Úpadek lidu (3,7)
 - H. Okrádání Boha na desátcích a obětech (3,8–12)
 - I. Falešné obviňování Boha (3,13–15)
- II. Požehnaní pozůstatku lidu a soud nad bezbožnými (3,16–24)
 - A. Obnovení věrného pozůstatku lidu (3,16–18)
 - B. Soud nad bezbožnými (3,19)
 - C. Mesiášův příchod k pozůstatku lidu (3,20–21)
 - D. Závěrečné povzbuzení k poslušnosti a zaslíbení o příchodu proroka Elijáše (3,22–24)

Komentář

I. Hospodinovy výtky proti Izraeli, jejich reakce a jeho hrozba soudy (1,1–3,15)

A. Nevděčnost (1,1–5)

V první kapitole vidíme, jak Hospodin obviňuje lid a ten se tomu rázně brání. Hospodin před nimi obhajuje svou lásku k nim a oni po něm chtějí, aby ji dokázal: „Jak jsi nám prokázal lásku?“ Připomíná jim svou lásku k Jákobovi (jehož byli potomky), dále to, že Ezaua odsunul a soudí jeho potomky. Oči Izraelců uvidí zkázu Edómu a uznají Boží velikost.

B. Svatokrádež kněží (1,6–14)

1,6 Dále Hospodin obviňuje kněze, že pohrdají jeho jménem, neváží si ho, nemají k němu úctu. Oni po něm chtějí důkaz svého nesvatého chování.

1,7–8 Hospodin je obviňuje, že přinášejí poskvrněné oběti. Oni popírají i to, ale on jim připomíná, že se chovali, jako by pro Hospodina bylo dobré kdeco. Přinášeli mu slepé a chromé oběti, což by se neodvážili nabídnout... svému místodržiteli.

1,9 Prorok je nabádá, aby činili pokání ze svých hříchů, a tak odvrátili jeho hněv.

1,10 Hospodin zástupů si přeje, aby někdo zavřel dveře chrámu, aby tak skončily chrámové oběti, protože jsou pro něho naprosto nepřijatelné.

1,11 Hospodin však obhájí své jméno... mezi pohany, ale jeho vlastní lid ho ani tak nebude ctít.

1,12–14 Židé pohrdali svatými věcmi v chrámě a služba Bohu je unavovala. Na všech, kdo přinášejí Bohu poskvrněné zbytky jako oběť, spočine prokletí, a to proto, že Hospodin zástupů je velký král a jeho jméno bude vzbuzovat bázeň mezi národy.

C. Odsouzení kněží (2,1–9)

Kněží jsou důrazně varováni, že je čeká hrozný soud, pokud nebudou činit pokání a nezmění svůj život. Připomíná se jim, že dřívější kněží byli věrni Boží smlouvě s Lévim, ale nyní jsou kněží zcela nečistí, a tak Bůh působí, že budou před všemi lidmi v opovržení a ponižení.

D. Rozvod a smíšená manželství (2,10–16)

2,10–12 Dále je řeč na téma rozvodu a manželství s modlářskými pohanskými ženami. Je to proradné, když se Judejci žení/vdávají za cizince a ničí svou národní soudrž-

nost. Ti, kdo vstoupili do smíšeného manželství, budou vyhlazeni.

2,13–16 Lid plakal u oltáře, protože Hospodin už nepřijímal jejich oběti se zalíbením. Proč? Protože Hospodin byl svědkem jejich manželství, které nyní tak snadno porušovali svou nevěrou. Toužil po tom, aby byli jednotný čistý národ, který plodí zbožné potomstvo a je oddělený od poskvrn pohanů. Bůh... nenávidí nebiblický rozvod a s ním související násilí. Spojení mezi rozvodem a násilím Baldwin vysvětluje takto:

Vidí rozvod jako přikrývání něčího oděvu násilím, to je obrazné vyjádření hrubé nespravedlnosti všeho druhu, které podobně jako krev zavražděné oběti zanechává svou stopu, kterou všichni vidí.³

E. Popření Boží svatosti a spravedlnosti (2,17)

Unavovali Hospodina tím, když říkali, že Bůh nedbá na chování těch, kdo jednájí zle. Pokrytecky ho vyzývali, aby zasáhl, říkali: „Kde je ten spravedlivý Bůh?“

F. Vsuvka: Mesiášův příchod se soudem (3,1–6)

3,1 Bůh dále reaguje na bezbožnou vyzývavost z předchozího verše. Pošle svého posla. Toto zaslíbení se částečně naplnilo v osobě Jana Křtitele, ale čeká na pozdější plné naplnění, kdy Elijáš (3,23) připraví cestu Pánu, ... to je posel smlouvy, kterého si přáli (ironie). Ironie je zde v tom, že když potom přišel (Kristův první příchod), izraelskému národu se nelíbil a ukřižovali ho.

3,2–4 Den jeho příchodu je jeho druhý příchod. Hospodin přijde se soudem nad hříchem, a kdo pak obstojí? Toto očistné působení znázorněné Kristovým vyčištěním chrámu čeká na své definitivní naplnění při jeho druhém příchodu. Synové Léviho (kněží) budou očištěni, aby mohli přinášet spravedlivé obětní dary, které se Hospodinu líbí, jako tomu bylo za starodávna.

3,5 Hospodin také potrestá čaroděje, cizoložníky, křivopřísežníky, utlačovatele vdov a sirotků, těch, kdo pracují za mzdu, i ty, kdo se odvracejí od přistěhovalců.

3,6 Důvod toho, že Hospodin uchovává Jákovovy syny před zkázou, je v tom, že on sám se nemění.

G. Úpadek lidu (3,7)

Hospodin volá lid, aby se k němu vrátil, ale Izraelci tvrdí, že od něho neodešli a jen se pokrytecky ptají: „Jak se máme vrátit?“

H. Okrádání Boha na desátcích a obětech (3,8–12)

Podle Mojžíšova zákona měli Izraelci dávat desetinu své produkce i dobytka Hospodinu (nebo to mohli vykoupit penězi a přidat pětinu). Desátky spolu s četnými obětmi vyjadřovaly, že všechno patří Bohu a že on je dárce všeho majetku.

Nový zákon učí věřící, aby dávali pravidelně, dobrovolně, rádi a úměrně tomu, jak jim Pán požehnal. Nikde není zmínka o desátcích. Spíše jsou v Novém zákoně náznaky, že pokud Židé pod Zákonem dávali desetinu, čím více by měl dávat křesťan žijící pod milostí!

Ve Starém zákoně bylo odměnou za věrné odvádění desátek hmotné bohatství, odměnou za věrné správcovství v současné době je bohatství duchovní.

Hospodin jim tedy připomíná, že mu nepřinášejí desátky a oběti, a tak ho okrádají a přivolávají na sebe prokletí. Pokud budou v desátcích věrní, neuvěřitelně jim požehná, tolik, že nebudou mít dost místa, kam by vše uložili. Vysvobodí je od sucha, moru, nepřátel a kobylek a stanou se požehnaním v zemi.

I. Falešné obviňování Boha (3,13–15)

Hospodin je znovu obviňuje, že proti němu mluvili drze, říkali, že se jim nevyplatí Bohu sloužit nebo ho poslouchat. Vyučovali, že pyšným, bezbožným a těm, kdo Boha pokoušejí, se nejen dobře daří, ale beztrestně unikají.

II. Požehnání pozůstatku lidu a soud nad bezbožnými (3,16–24)

A. Obnovení věrného pozůstatku lidu (3,16–18)

Zůstal však pozůstatek lidu, který byl Hospodinu věrný. Tito lidé budou ušetřeni a do-

stanou požeňnání a uznání jako Boží vlastnictví, stanou se jeho klenotem.

William Kelly komentuje:

Židé sami už nebudou stavět na tom, že jsou pouze Židé. Uvidí marnost vnějšího postavení, budou si cenit toho, co je z Boha, a tím víc si budou ošklivit bezbožné, protože jsou Židé (v. 18).⁴

B. Soud nad bezbožnými (3,19)

Přichází den hořící jako pec, kdy všichni pyšní a bezbožní budou zničeni, nezůstane z nich kořen ani větvev.

C. Mesiášův příchod k pozůstatku lidu (3,20–21)

Věrní přivítají Slunce spravedlnosti, na jeho paprscích bude zdraví. Ti, kdo se bojí Božího jména, budou triumfovat nad svými nepřáteli, budou jako popel pod jejich nohama.

D. Závěrečné povzbuzení k poslušnosti a zaslíbení o příchodu proroka Elijáše (3,22–24)

Kniha končí povzbuzením, aby pamatovali na Mojžíšův zákon, a zaslíbením, že Bůh pošle Izraeli Elijáše ještě předtím, než přijde den Hospodinův. Přinese reformu v životě lidu, budou se podobat svým zbožným předkům. Jinak bude Bůh muset navštívit zemi⁵ prokletím. Při čtení Malachiáše v synagoze Židé po verši 24 čtou znovu ještě verš 23, aby kniha nekončila prokletím. Jak však postřehl Wolf, „tento pokus změkčit výrok nijak nemění děsivou realitu.“⁶

Jelikož čteme Starý zákon v plnějším světle Nového zákona, jak bychom mohli ukončit Komentář ke Starému zákonu lépe než citováním posledního odstavce Keilova a Delitzschova zbožného, odborného komentáře Starého zákona,⁷ který nádherným způsobem spojuje Starý zákon s Novým:

Zákon a proroci nesli svědectví o Kristu. Kristus nepřišel, aby zrušil Zákon nebo proroky, ale aby je naplnil. Proto se na hoře Kristova proměnění zjevili jak Mojžíš, zprostředkovatel Zákona a staré smlouvy, tak prorok Elijáš jakožto obnovitel Zákona v Izraeli, aby mluvili s Ježíšem o jeho od-

chodu, který se měl dovršit v Jeruzalémě... pro praktické svědectví apoštolům a nám všem, že Ježíš Kristus, který za nás položil svůj život, nesl náš hřích a vykoupil nás z prokletí Zákona, byl milovaným Synem svého Otce, jehož máme poslouchat, abychom se vírou v jeho jméno mohli na věky stát Božími dětmi a dědici.⁸

Poznámky

¹ (Úvod) Naše české slovo anděl pochází z řeckého *angellos* (posel, anděl). Jméno této knihy je převzato z hebrejského slova téhož významu.

² (Úvod) Joyce Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi*, str. 241.

³ (2,13–16) Tamtéž, str. 241.

⁴ (3,16–18) William Kelly, *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*, str. 536.

⁵ (3,22–24) Hebrejské slovo může znamenat zemi s významem území i s významem hlíny nebo zeměkoule.

⁶ (3,22–24) Herbert Wolf, *Haggai and Malachi*, str. 126.

⁷ (3,22–24) Stojí za zmínku, že mnohosvazkové dílo Keila a Delitzsche vzniklo sice před více než sto lety, ale je stále k dispozici a hojně se využívá. Zatímco racionalistické komentáře se stále nahrazují novými verzemi se stále radikálnější nevěrou, doktrinálně zdravé a dobře napsané komentáře jsou vnímány jako kvalitní i po desetiletích či staletích.

⁸ (3,22–24) C. F. Keil, „Malachi“, *Biblical Commentary on the Old Testament*, XXVI: 475.

Bibliografie

Baldwin, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1972.

Feinberg, Charles Lee. *Habakkuk, Zephaniah, Haggai and Malachi*. New York: American Board of Mission to the Jews, Inc., 1951.

_____. *The Minor Prophets*. Chicago: Moody Press, 1976.

Keil, C. F. „Malachi“. In *Biblical Commem-*

- tary on the Old Testament*. Vol. 26. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Kelly, William. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.
- Logsdon, S. Franklin. *Malachi or Will a Man Rob God?* Chicago: Moody Press, 1961.
- Morgan, G. Campbell. *The Minor Prophets*. Old Tappan, N. J.: Fleming H. Revell Company, 1960.
- Tatford, Frederick A. *The Minor Prophets*. Vol. 3. Reprint (3 vol.) Minneapolis: Klock & Klock Christian Publishers, 1982.
- Wolf, Herbert. *Haggai and Malachi*. Chicago: Moody Press, 1976.

Období mezi Starým a Novým zákonem

Když Bůh vyřkl prostřednictvím Malachiáše své poslední slovo, odmlčel se ve své komunikaci skrze člověka zhruba na čtyři sta let. Pokud jde o Boží zjevení, nastalo ohlušující ticho.

Není pochyb, že Boží mlčení dalo vznik mnoha teoriím o charakteru Boha. Někteří by mohli požadovat, aby jednal, jako jednal vždycky. Jiní by se mohli domýšlet, že člověk je příliš hříšný na to, aby slyšel Boha (to je vždy absurdní, protože každý hřích je pro Boha urážkou a bez jeho milosti by nemohl komunikovat s nikým už ani před Malachiášem, natož po něm). A ještě jiní by mohli předhazovat, a to dost silně, že příčinou Božího mlčení a zjevné nečinnosti je nedostatek víry na straně člověka.

Žádná z těchto teorií nebere v úvahu Boží vševědoucnost a svrchovanost. Jeho rozhodná, smluvní láska (hebr. *chesed*) vždy určovala směr. Toto dlouhé mlčení bylo součástí jeho věčného plánu. Dosud mluvil při mnoha příležitostech a prostřednictvím různých lidí, ale nyní se připravoval, že k lidstvu promluví skrze své největší a nejmocnější Slovo, Ježíše. Dlouhá, výrazná odmlka přidala na důrazu tohoto monumentálního zjevení.

Boží cesty jsou samozřejmě nad veškeré lidské chápání. „Neboť jako jsou nebesa vyšší než země, tak jsou mé cesty vyšší než cesty vaše a má myšlení vyšší než myšlení vaše“ (Iz 55,9). Avšak architekt tohoto vesmíru nejedná bez řádu a symetrie, dokonce ani ve vztahu k omezeným, nevypočitatelným lidským bytostem. Jeho řád lze rozpoznat.

Stručný přehled Božího způsobu jednání s lidmi v době zaznamenané ve Starém zákoně bude velmi poučný. Ze zpráv zachycených skrze inspiraci Ducha svatého plyne konzistentní vzor jednání. Taková konzistentnost v minulosti vrhá světlo na Boží jednání v době, kterou označujeme jako období mezi Starým a Novým zákonem.

Zde vynikají dvě věci. Zprvce předtím, než Bůh vynesl své slovo nebo dopřál vysvobození, napřed připravil nebo dopustil *zoufalou situaci*. Zadruhé vždycky vyzýval věrného služebníka, aby „se postavil v mezeře“, aby se za lid přimlouval (Ez 22,30) a aby se stal tím, skrze něhož by konal své dílo.

Podívejte se na chmurnou situaci v době před potopou. Bůh vyjádřil lítost, že člověk vůbec stvořil (Gn 6,6). S touto temnou, bezútěšnou scénou na pozadí Bůh prohlašuje: „Ale Noe našel milost v Hospodinových očích“ (Gn 6,6). Máme zde tedy zoufalou situaci a věrného Božího služebníka.

Tento vzorec se opakuje u Abrahama v tom, jak Bůh z lidského pokolení zmlátajícího se v pýše a modlářství povolal vyvolený národ. Ukazuje se to znovu u Josefa, který zachránil Izrael před hladem. Dalším vysvoboditelem, který přišel právě včas, aby zachránil lid ze zjevně neúnosných poměrů, byl Mojžíš. Totéž se opakuje v knize Soudců a pokračuje to v životech takových lidí, jako byli Ester a Nehemjáš.

V každém z těchto a jim podobných příkladů dospívá lidské úsilí k frustraci, než

pak přijde Boží zásah. Zaznamenaná historie v období mezi Starým a Novým zákonem ukazuje něco podobného. Zdá se, že Bůh dopustil, aby jeho lid vyčerpal své možnosti a dostal se do zoufalé situace, a potom Bůh přivedl na scénu nejvěrnějšího a jediného dokonalého Služebníka, svého Syna Ježíše Krista.

Období mezi Starým a Novým zákonem

Jestliže Malachiášovo proroctví bylo napsáno nejpозději v roce 397 př. Kr., pak uvedené období začíná právě tehdy a trvá až do andělova oznámení o narození Jana Křtitele (L 1,11–17). Během celého tohoto čtyřsetletého období nebyli žádní proroci ani žádný inspirovaný pisatel božského zjevení.

Je možné vypořizovat šest historických úseků. Perské období, které začalo už v roce 536 př. Kr., ale je souběžné s obdobím mezi Zákony od roku 397 do roku 336 př. Kr. Dále řecké období (336–323 př. Kr.), egyptské období (323–198 př. Kr.), syrské období (198–165 př. Kr.), makabejské období (165–63 př. Kr.) a římské období (63–4 př. Kr.). Budeme se jimi zabývat postupně chronologicky. V každém časovém úseku budeme věnovat pozornost historické situaci a náboženskému vývoji.

Perské období (397–336 př. Kr.)

Historická situace

Jak již bylo uvedeno, Peršané byli dominantní mocností na Středním východě od roku 536 př. Kr. Bůh použil Peršany k vysvobození Izraele z babylonského zajetí (Da 5,30–31). Peršané byli vůči židovskému pozůstatku v Izraeli tolerantní, dokud vnitřní rivalita o politicky vlivný úřad velekněze neměla za následek částečnou zkázu Jeruzaléma ze strany perského místodržitele. Jinak žil židovský národ v tomto období poklidným životem.

Náboženský vývoj

Babylonské zajetí posloužilo Bohu k očiš-

tění jeho lidu od modlářství. Ten se vrátil do Jeruzaléma s novou úctou k Písmu, zejména k Mojžíšovu zákonu. Také se pevně držel teologického pojetí monoteismu. Tento dvojitý vliv přetrvával až do období mezi Starým a Novým zákonem.

V této době lze vystopovat vznik *synagogy* jakožto lokálního centra bohoslužby. Velmi důležití pro výklad Písem při bohoslužbách v synagoze se stali *zákoníci*. V době, než se narodil Ježíš, se synagogy organizačně velmi dobře rozvinuly a rozšířily se v židovských komunitách všude po světě.

Ke konci perského období došlo ještě k něčemu, co ovlivnilo šíření evangelia v době Nového zákona. V Samaří byl založen chrám, kde byla zavedena forma uctívání, která konkurovala judaismu. Tato událost urychlila definitivní sociální a náboženské oddělení Židů a Samařanů.

Řecké období (336–323 př. Kr.)

Historická situace

Ústřední postavou tohoto krátkého období byl Alexandr Veliký, v mnoha ohledech největší dobyvatel všech dob. Dobyhl Persii, Babylon, Palestinu, Sýrii, Egypt a západní Indii. I když zemřel ve věku třiceti tří let a vládl nad Řeckem pouze třináct let, jeho vliv zůstal patrný dlouho po něm.

Náboženský vývoj

Alexandr v sobě choval touhu založit celosvětovou říši s jednotným jazykem, zvyky i civilizací. Díky jeho vlivu se svět začal učit a mluvit řecky. Tento proces, nazývaný helénizace, představoval přijetí řecké kultury a náboženství ve všech částech světa. Helénismus se stal tak populární, že se uchoval a měl podporu ze strany Římanů dokonce i v novozákonní době.

Zápas, který probíhal mezi Židy a helénským vlivem na jejich kulturu a náboženství, trval dlouho a byl to zápas urputný. I když se do roku 270 př. Kr. řečtina rozšířila natolik, že vznikl řecký překlad Starého zákona (Septuaginta), věrní Židé neochvějně odolávali pohanskému polyteismu.

Egyptské období (323–198 př. Kr.)

Historická situace

Po Alexandrově smrti v roce 323 př. Kr. byla Řecká říše rozdělena na čtyři části podle jednotlivých vojevůdců: Ptolemaios, Lýsimachos, Kasander a Selenos. To byla Danielova čtyři království, která nahradila „velký roh“ (Da 8,21–22).

Ptolemaios Sótér, první z ptolemaiiovské dynastie, získal Egypt a brzy ovládl blízký Izrael. Zpočátku jednal s Židy krutě, ale ke konci jeho vlády a během panování jeho nástupce Ptolemaia Filadelfa se s Židy zacházelo vstřícně. Během této doby byla oficiálně uznána Septuaginta.

Židům se dařilo dobře zhruba do konce ptolemaiiovské dynastie, kdy se vystupňoval konflikt mezi Egyptem a Sýrií. Izrael se zase ocitl uprostřed. Když Aramejci roku 198 př. Kr. v bitvě u Paneas porazili Egypt, Judsko bylo připojeno k Sýrii.

Náboženský vývoj

Politika tolerance, která následovala po Ptolemaiiovcích, kdy judaismus a helénismus existovaly pokojně vedle sebe, byla pro židovskou víru velmi nebezpečná. Docházelo k postupné infiltraci řeckého vlivu a téměř nepozorovaně asimilaci řeckého způsobu života.

Helénistický důraz na krásu, tvar a pohyb přivedl Židy k tomu, že zanedbávali židovské náboženské obřady, které nebyly esteticky přitažlivé. To ovlivnilo jejich bohoslužbu. Stala se spíš vnější než vnitřní záležitostí, a to mělo na judaismus dlouhodobý dopad.

Vznikly dvě náboženské strany, jedna schvalovala helenizaci a byla pro-syrská, druhou tvořili ortodoxní Židé, zejména *chasiđim* neboli „zbožníci“ (předchůdci farizeů). Boj o moc mezi těmito dvěma skupinami měl za následek polarizaci Židů v oblasti politické, kulturní i náboženské. Tento konflikt byl příčinou zásahu ze strany Antiocha Epifana v roce 168 př. Kr.

Syrské období (198–165 př. Kr.)

Historická situace

Za vlády Antiocha Velikého a jeho nástupce Seleuka Filopatera se s Židy zacházelo

hrubě, nicméně mohli mít vlastní samosprávu pod svým veleknězem. Všechno probíhalo klidně, než se helénistická strana Židů rozhodla prosadit svého favorita Jásona namísto velekněze Oniase III., oblíbence ortodoxních Židů, a to podplacením Seleukova nástupce Antiocha Epifanea. To byl začátek politického konfliktu, kvůli němuž nakonec Antiochus v záchvatu zlosti přišel do Jeruzaléma.

V roce 168 př. Kr. začal Antiochus ničit všechny rysy příznačné pro židovskou víru. Zakázal všechny oběti, obřizku postavil mimo zákon a zrušil zachovávaní soboty a svátků. Písmo bylo hanobeno a ničeno. Židé byli nuceni jíst vepřové maso a přinášet oběti modlám. Vrcholem jeho rouhání, což nakonec vedlo i k jeho pádu, bylo znesvěcení svatyně svatých tím, že tam postavil oltář a přinášel oběti bohu Diovi. Během následného pronásledování přišlo mnoho Židů o život. V tomto bodě je třeba upozornit na způsob, jak Bůh jedná s člověkem: Bůh vytváří či umožňuje zoufalé situace a potom povolává zvláštního věrného služebníka.

Člověk se často snaží zachránit sám sebe a jako by už téměř dosáhl úspěchu, když je najednou huře, než bylo na začátku. To se málem stalo Božímu lidu, Židům. Bůh prostě připravoval scénu pro příchod skutečného vysvoboditele.

Náboženský vývoj

Jak jsme ukázali při popisu historické situace, Židé byli v tomto období rozdělení podle postoje k helénismu. Byly položeny základy pro ortodoxní stranu, kterou obecně vedli znalci Zákona, později nazývaní farizeové, a dále pro pragmatičtější frakci Židů, kteří byli do jisté míry spjatí s úřadem velekněze. Způsob myšlení této druhé skupiny byl později vhodnou půdou pro vznik strany saduceů.

Makabejské období (165–63 př. Kr.)

Historická situace

Staříčský kněz Matatáš z rodu Hasmoneovců žil se svými pěti syny ve vesnici Modein severozápadně od Jeruzaléma. Když se syrský úředník pokoušel v Modeinu prosadit pohan-

ské oběti, Matatíáš se vzepřel, zabil odpadlého Žida, který právě obětoval, usmrtil syrského úředníka a spolu se svou rodinou uprchl do hor. Přidaly se k němu tisíce věrných Židů a historie tak zaznamenává jednu z nejvznešenějších demonstrací svatého rozhorlení k Boží cti.

Po Matatíášově smrti ve vzpouře pokračovali postupně tři z jeho synů: Juda s přízviskem Makabejský (166–160 př. Kr.), Jónatan (160–142 př. Kr.) a Šimon (143–134 př. Kr.). Ti měli takový úspěch, že do 25. prosince 165 př. Kr. znovu získali Jeruzalém, vyčistili chrám a obnovili bohoslužby. Tato událost se dodnes připomíná jako slavnost Chanuky (zasvěcení).

Boje pokračovaly i v ostatních částech Judska, přičemž se Sýrie několikrát marně pokoušela Makabejce porazit. Nakonec za vedení Šimona získali Židé (v r. 142 př. Kr.) nezávislost. Udrželi si ji téměř sedmdesát let, kdy vládla hasmoneovská dynastie, z nichž nejvýznačnější vládcové byli Jan Hyrkán (134–104 př. Kr.) a Alexandr Janneus (102–76 př. Kr.).

Náboženský vývoj

Nejvýznačnější náboženský jev této doby pramenil z velkého názorového rozdílu ohledně království a velekněžství v Judsku. Po staletí mělo postavení velekněze pochopitelně politický podtón. Důraz spočíval ne na áronském rodokmenu, ale na politické síle. Ortodoxní Židé tento vývoj odmítali a odolávali mu. Když se místodržitelem a veleknězem Izraele stal Jan Hyrkán, dobyl Zajordánsko a Idumeu a zbořil chrám v Samaí. Jeho moc a popularita jej dovedla k tomu, aby o sobě mluvil jako o králi. To bylo proti srsti ortodoxním Židům, kterým se mezitím už říkalo farizeové. Neuznávali žádného krále, pokud to nebyl Davidův potomek, což o Hasmoneovcích neplatilo.

Těm, kdo se stavěli proti farizeům a podporovali Hasmoneovce, se říkalo saduceové. Tato označení se objevila poprvé za vlády Jana Hyrkána, který sám byl saduceus.

Římské období (63–4 př. Kr.)

Historická situace

Nezávislost Židů skončila roku 63 př. Kr. Římský Pompeius zabral Sýrii a přišel do Iz-

raele. Aristobulos II. se prohlásil za izraelského krále a nepustil Pompeia do Jeruzaléma. Římský vladař v rozčilení zabral město silou a zmenšil judské území. Izraelský pokus o vymanění z útlatku se na čas vyplatil, ale nyní se zdálo, že veškeré naděje jsou ztracené.

V roce 47 př. Kr. ustanovil Julius Caesar Antipatera Idumejského za prokurátora Judeje. Kolem roku 40 př. Kr. se jeho syn Herodes stal králem Židů.

I když Herodes Veliký, jak se mu říkalo, naplánoval a uskutečnil stavbu nového chrámu v Jeruzalémě, byl nadšený helénista a Hasmoneovce nenáviděl. Pobil všechny jejich potomky, dokonce i vlastní manželku Mariannu, vnučku Jana Hyrkána. Dospěl dokonce i k vraždě vlastních dvou synů s Mariannou: Aristobula a Alexandra. Tento muž seděl na trůně, když se v Betlémě narodil Ježíš. Pro Boží lid to byla temná, zoufalá situace!

Náboženský vývoj

Už jsme se zmínili o počátku farizeů a saduceů. Než se přesuneme k diskusi o dalších třech důležitých stranách, je třeba věnovat pozornost těmto dvěma větším skupinám.

(1) *Farizeové* získali toto označení na počátku vlády Jana Hyrkána a znamenají „separatisté“. Byli velmi závislí na zákonících a lpěli na Hospodinově zákoně a náboženství. Jejich důraz na striktní dodržování Písma vedl k tomu, že trvali na „ústním zákoně“, *mišně*, což znamenalo snahu aplikovat napsaný zákon v každodenním životě.

Za Ježíšova působení zde na zemi byl „ústní zákon“ vinou zákonických přídavků tak ztuhlý, že měl obvykle pramálo společného s původním záměrem Písma. Původně velmi zdravá a potřebná závislost na Božím slově se zvrhla ve formalismus a zákonictví, které popíralo ducha Slova.

(2) *Saduceové* odvozovali své pojmenování od *sadokites*, snad z hebrejského slova *tsaddik*, spravedlivý. Zatímco farizeové byli úzce spjati se zákoníky, saduceové měli vztah s veleknězem. Zdá se, že kněží tíhli spíše k sociálním, politickým a pozemským aspektům svého postavení. Tento myšlenkový vzo-

rec přitahoval mnohé židovské vůdce, kteří uvažovali spíš sociálně.

Saduceové, početně slabší než farizeové, patřili většinou k bohatým vlivným kněžským rodinám, které tvořily společenskou aristokracii židovského národa. Věřili, že Boží zákon a národní politika jsou naprosto oddělené. Jinými slovy neviděli vztah mezi potřebou svatosti a osudem svého národa. Náboženství bylo náboženství, politika byla politika. Proto byli vůči farizeům velmi skeptičtí, jakoby si o nich mysleli, že jsou staromódní, fanatičtí a neměli vztah k realitě.

(3) *Herodiáni* se objevili během římského období (Mt 22,16). Byla to politická strana, jejímž hlavním cílem bylo pokračování Herodovy vlády. Jako motivaci měli snad obavu z římské vlády a z možnosti naprostého zničení, což by mohlo nastat v důsledku vzpoury ze strany určité části Židů. Byli silně nakloněni k helénismu a stavěli se proti farizeům a jejich neustálému důrazu na oddělování.

(4) *Zéloti* (nebo také „kananejci“ z aramejského *kanna'á*, tzn. horliví, viz NKJV) byli také politickou stranou, ale stáli v přímém protikladu s herodiány. Nechtěli se přizpůsobovat římské vládě a na rozdíl od farizeů nevěřili, že by měli oddaně čekat, až přijde Mesiáš Izraele a Římany porazí. Bůh podle jejich názoru pomáhal pouze těm, kdo pomáhali sami sobě. Židé musí být ochotni bojovat za nezávislost.

K farizejskému fanatismu pro literu zákona zéloti přidali ještě náruživý nacionalismus. Ve svém učení kladla tato skupina důraz spíš na

Období mezi Starým a Novým zákonem

lidmi iniciované vojenské vysvobození než na Boží zásah.

(5) Dalším produktem římského období byli *esejci* (nebo také esénové, eséni). V Novém zákoně o nich není zmínka, ale vzbudili značnou pozornost, když byly objeveny svitky u Mrtvého moře.

Jednalo se o náboženskou, nikoliv politickou skupinu. Byl to určitý typ pseudoduchovní sekty, která měla za to, že je třeba se stáhnout z běžné lidské společnosti, vést klášterní životní styl a do určité míry mystický judaismus.

Svou vášní pro ducha Zákona a oddělení pro Boha ztratili esejci jakékoli vnímání misijního poslání Izraele. Stačilo jim, když se stáhli ze světa, ignorovali jeho problémy a nechávali ho umírat bez naděje.

Závěr

Scéna byla připravena. Marné lidské pokusy vypořádat se s neustálým přeléváním politické moci a náboženskými směry nevedly k ničemu. Izrael byl určitým způsobem duchovně spoután, což bylo horší než pouto politické. Vznik různých stran a hnutí, jimiž jsme se právě zabývali, jsou důkazem upřímného hledání nějakého definitivního řešení problému. Všechny zřejmě selhaly. Jevišťe dějin potemnělo. Situace byla opravdu zoufalá.

Uprostřed takového stavu věcí Bůh prolomil čtyřsetleté mlčení ohlášením, že přichází Kristus, Hospodinův věrný služebník a doba mezi Starým a Novým zákonem tak končí.

Bibliografie obecně

- Abels, Jules. *The Rockefeller Billions*. New York: Macmillan, 1965.
- Adams, J. *Competent to Counsel*. Grand Rapids: Baker Book House, 1970.
- Adolph, Paul Ernest. „God in Medical Practice“, a chapter in *The Evidence of God in an Expanding Universe* by John Clover Monsma. Bangalore, India: Thomas Samuel, 1968.
- Alexander, Denis. *Beyond Science*. Philadelphia: Holman, 1972.
- The Apocrypha*. Revised Standard Version. New York: Thomas Nelson & Sons, 1957.
- Archer, Gleason. *A Survey of Old Testament Introduction*. Chicago: Moody Press, 1974.
- Armerding, Carl. *The Fight for Palestine*. Wheaton, IL: Van Kampen Press, 1949.
- Barnes, Albert. *The Bible Commentary, Proverbs-Ezekiel*. Grand Rapids: Baker Book House, 1953.
- Barnhouse, Donald Grey. *Words Fitly Spoken*. Wheaton, IL: Tyndale House, 1969.
- Baron, David. *The Shepherd of Israel*. London: Morgan and Scott, Ltd., n. d.
- Baxter, J. Sidlow. *Explore the Book*. London: Marshall, Morgan and Scott, Ltd., 1958.
- Bermant, Chaim, and Michael Weitzman. *Ebla: A Revelation in Archaeology*. New York: Times Books, 1979.
- Borland, James A. *Christ in the Old Testament*. Chicago: Moody Press, 1978.
- Bright, Bill. *Revolution Now*. San Bernardino, CA: Campus Crusade, 1969.
- Bullinger, E. W. *The Companion Bible*. London: Lamp Press, n. d.
- Campbell, M. *From Grace to Glory*. London: Banner of Truth Trust, 1970.
- Chafer, L. S. *Systematic Theology*. 8 Vol. Dallas: Dallas Seminary Press, 1947.
- Christenson, Larry. *The Christian Family*. Minneapolis: Bethany Fellowship, 1970.
- Collins, Larry, and Dominique Lapiere, *O Jerusalem!* New York: Simon and Schuster, 1972.
- Cook, F. C., ed. *Barnes' Notes on the Old and New Testaments*. Reprint. Grand Rapids: Baker Book House, 1973.
- Crockett, William D. *A Harmony of Samuel, Kings and Chronicles*. Grand Rapids: Baker Book House, 1961.
- Darby, J. N. *The Collected Writings of J. N. Darby*. 34 Vol. plus Index. Reprint. Oak Park, IL: Bible Truth Publishers, 1972.
- Darby, J. N. *Synopsis of the Books of the Bible*. 5 Vol. Reprint. Winschoten, Netherlands: H. L. Heijkoop, 1970.
- Davidson, Stibbs and Kevan, eds. *The New Bible Commentary*. Chicago: Inter-Varsity Christian Fellowship, 1953.
- Durbanville, Henry. *Winsome Christianity*. Edinburgh: B. McCall Barbour, n. d.
- Edersheim, Alfred. *Bible History. Old Testament*. Reprint (7 svazků v 1). Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1982.
- Falwell, Jerry, ed. *Liberty Bible Commentary. Vol. 1. Old Testament*. Lynchburg, VA: The Old Time Gospel Hour, 1982.
- Flynn, Leslie B. *Your God and Your Gold*. Williamsport, PA: Hearthstone Publishers, Inc., 1961.
- Gehman, Henry Snyder, ed. *The New Westminster Dictionary of the Bible*. Philadelphia: The Westminster Press, 1976.
- Gish, Arthur. *Beyond the Rat Race*. Scottsdale, PA: Herald Press, 1973.
- Grant, F. W. *The Numerical Bible*. 7 Vol. Neptune, NJ: Loizeaux Bros., 1977.
- Gray, James M. *Christian Workers' Commentary on the Whole Bible*. Westwood, NJ: Fleming H. Revell Co., 1953.
- Griffith Thomas, W. H. *The Pentateuch*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1985.
- Griffiths, Michael. *Take My Life*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1967.
- Haley, John W. *Alleged Discrepancies of the Bible*. Nashville: Gospel Advocate Company, 1967.
- Halley, Henry H. *Halley's Bible Handbook*. 24th ed. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1965.

- Harrison, Roland K. *Introduction to the Old Testament*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1969.
- Harrison, Roland K. Ed. *Major Cities of the Biblical World*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1985.
- Henry, Matthew. *The Matthew Henry-Commentary on the Whole Bible*. 6 Vol. Grand Rapids: Zondervan, 1974.
- Henry, Scott and others. *The Pocket Bible Commentary*. Vol. 4. Chicago: Moody Press, n. d.
- Hoste, William, and William Rodgers. *Bible Problems and Answers*. Kilmarnock, Scotland: John Ritchie Ltd., 1957.
- Ironside, H. A. *The Continual Burnt Offering*. New York: Loizeaux Bros., 1941.
- Jamieson, Fausset, and Brown. *A Commentary, Critical, Experimental, and Practical on the Old and New Testaments*. 6 Vol. London: Wm. Collins and Co. Ltd., n. d.
- Johnson, Samuel. *The History of Rasselas, Prince of Abyssinia*. ed. J. P. Hardy. London: Oxford University, 1968.
- Jones, E. Stanley, *Is the Kingdom of God Realism?* Nashville: Abingdon-Cokesbury, 1940.
- Jones, E. Stanley, *Growing Spiritually*. Nashville: Abingdon Press, 1953.
- Josephus, Flavius. *The Works of Flavius Josephus*. Trans. William Whiston. Hartford, CT: The S. S. Scranton Co., 1905.
- Kautzsch, E. ed. *Gesenius' Hebrew Grammar*. Revised by A. E. Cowley. Reprint. Oxford: Clarendon Press, 1976.
- Keil, C. F. *Manual of Historico-Critical Introduction to the Canonical Scriptures of the Old Testament*. 2 Vol. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1952.
- Keil, C. F. and Franz Delitzsch. *Biblical Commentary on the Old Testament*. 26 Vol. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1971.
- Keil, C. F. and Franz Delitzsch. *Lectures Introductory to the Study of the Minor Prophets*. Fifth Edition. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, n. d.
- Kitchen, J. Howard. *Holy Fields*. An Introduction to the Historical Geography of the Holy Land. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1955.
- Kollek, Teddy and Moshe Pearlman. *Jerusalem, a History of Forty Centuries*. London: Weidenfeld and Nicholson, 1968.
- Lange, John Peter. *A Commentary on the Holy Scriptures*. 25 Vol. Reprint. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1960.
- Lewis, C. S. *Weight of Glory*. Ed. by Walter Hooper. New York: MacMillan Publishing Company, 1980.
- Lockyer, Herbert, Sr., ed. *Nelson's Illustrated Bible Dictionary*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1986.
- MacDonald, William. *Kingdom Divided: A Study of the Books of the Old Testament from Kings to Esther*. Toronto: Everyday Publications, 1974.
- MacDonald, William. *16 Men with a Message: The Old Testament Prophets*. Toronto: Everyday Publications, 1972.
- Mackintosh, C. H. *Genesis to Deuteronomy*. Neptune, NJ: Loizeaux Bros, 1972.
- Mackintosh, C. H. *The Mackintosh Treasury*. Neptune, NJ: Loizeaux Bros., 1976.
- Mantle, J. G. *Better Things*. New York: Christian Alliance Publishing Co., 1921.
- McMillen, S. I. *None of These Diseases*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Co., 1972.
- Meyer, F. B. *Through the Bible Day by Day*. 7 Vol. Philadelphia: American Sunday School Union, 1917.
- Miller, Rev. H. S. *General Biblical Introduction*. Houghton, NY: The Word-Bearer Press, 1956.
- Moody, D. L. *Notes From My Bible*. New York: Fleming H. Revell Company, 1895.
- Morgan, G. Campbell. *An Exposition of the Whole Bible*. Westwood, NJ: Fleming H. Revell Company, 1959.
- Morgan, G. Campbell. *Living Messages from the Books of the Bible, Genesis-Malachi*. New York: Fleming H. Revell Company, 1912.
- Morgan, G. Campbell. *Searchlights from the Word*. London: Oliphants, 1970.
- Muggeridge, Malcolm. *Jesus Rediscovered*. Garden City, NY: Doubleday, 1969.

- Naismith, *1200 More Notes, Quotes and Anecdotes*. London: Pickering&Inglis, 1975.
- Nee, Watchman. *Do All To The Glory of God*. New York: Christian Fellowship Publishers, Inc., 1974.
- A New and Concise Bible Dictionary*. London: Central Bible Hammond Trust, 1973.
- Orr, James, ed. *International Standard Bible Encyclopedia*. 5 Vol. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1939.
- Packer, J. I. *Knowing God*. Downers Grove: InterVarsity Press, 1977.
- Pentecost, J. D. *Things to Come*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1974.
- Pfeiffer, Charles F. *Baker's Bible Atlas*. Grand Rapids: Baker Book House, 1966.
- Pfeiffer, Charles F. ed. *The Biblical World*. Grand Rapids: Baker Book House, 1966.
- Pfeiffer, Charles F. *An Outline of Old Testament History*. Chicago: Moody Press, 1960.
- Pfeiffer, Charles F., and Everett F. Harrison, eds. *The Wycliffe Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Pierson, Arthur T. *Knowing the Scriptures*. Fincastle, VA: Scripture Truth Book Company, 1975.
- Pierson, Arthur T. *An Outline of Old Testament History*. Chicago: Moody Press, 1960.
- Pilkey, John. *Origin of the Nations*. San Diego, CA: Master Book Publishers, 1984.
- Pink, A. W. *The Attributes of God*. Grand Rapids: Baker Book House, 1975.
- Poole, Matthew. *Matthew Poole's Commentary on the Holy Bible*. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1974.
- Pritchard, James A. *Archaeology and the Old Testament*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1958.
- Reid, John. *The Chief Meeting of the Church*. Waynesboro, GA: Christian Missions Press, 1978.
- The Revell Bible Dictionary*. Ed. by Lawrence O. Richards. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1990.
- Ridout, Samuel. *How to Study the Bible*. New York: Loizeaux Brothers, 1947.
- Ryrie, Charles C., *The Grace of God*. Chicago: Moody Press, 1975.
- Ryrie, Charles C., ed. *The Ryrie Study Bible, New King James Version*. Chicago: Moody Press, 1985.
- Sanders, J. Oswald. *On to Maturity*. Chicago: Moody Press, 1969.
- Schaeffer, Francis A. *The Church at the End of the 20th Century*. Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press, 1970.
- Schultz, Samuel J. *The Old Testament Speaks*. New York: Harper&Brothers, Publishers, 1960.
- Scofield, C. I., E. Schuyler English, et al., eds. *The New Scofield Study Bible*. New King James Version. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1989.
- Scott, Walter. *Handbook to the Bible. Old Testament*. Reprint. Charlotte, NC: Books for Christians, 1977.
- Scroggie, W. Graham. *Know Your Bible. A Brief Introduction to the Scriptures. Vol. 1, The Old Testament*. London: Pickering & Inglis Ltd., n. d.
- The Serious Christian*. Series I. Reprints in 22 Vol. Charlotte, NC: Books for Christians, n. d.
- The Serious Christian*. Series II. Reprints in 13 Vol. to date. Charlotte, NC: Books for Christians, n. d.
- Sider, Ronald J. *Rich Christians in an Age of Hunger*. Downers Grove: InterVarsity Press, 1978.
- Sparks, T. Austin. *What Is Man?* Indianapolis: Pratt Printing Co., n. d.
- Spurgeon, C. H. *Morning and Evening*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1980.
- Spurgeon, C. H. *Spurgeon's Devotional Bible*. Grand Rapids: Baker Book House, 1974.
- Spurgeon, C. H. *Spurgeon's Sermons*. Vol. 1. Reprinted. Grand Rapids: Baker Book House, 1984.
- Stevenson, Herbert F. *Three Prophetic Voices*. Old Tappan, NJ: Fleming H. Revell Company, 1971.
- Stoner, Peter W. *Science Speaks*. Chicago: Moody Press, n. d.
- Tan, Paul Lee. *The Interpretation of Prophecy*. Winona Lake, IN: BMH Books, Inc., 1974.
- Tenney, Merrill C., gen. ed. and Steven Barabas, assoc. ed. *The Zondervan Pictorial*

- Encyclopedia of the Bible*. 5 vol. Grand Rapids: Zondervan, 1975.
- Thiele, Edwin R. *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings*. 1st ed. Chicago: University of Chicago Press, 1951.
- Thomson, W. M. *The Land and the Book; or, Biblical Illustrations Drawn from the Manners and Customs, the Scenes and Scenery of The Holy Land*. London: T. Nelson and Sons, Paternoster Row, 1884.
- Unger, M. F. *Introductory Guide to the Old Testament*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1951.
- Unger, M. F. *Unger's Bible Dictionary*. Chicago: Moody Press, 1965.
- Unger, M. F. *Unger's Bible Handbook*. Chicago: Moody Press, 1966.
- Vine, W. E. *First Corinthians*. London: Olyphants, Ltd., 1951.
- Walvoord, John F. and Roy B. Zuck, eds. *The Bible Knowledge Commentary. Old Testament*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.
- Weston, Keith. *Living in the Light*. Bromley, Kent, England: STL Books, 1983.
- Westwood, Tom. *Meditations on Elijah and Elisha*. Glendale, CA: The Bible Treasury Hour, Inc., n. d.
- Williams, George. *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*. 6th ed. Grand Rapids: Kregel Publications, 1971.
- Wilson, Robert Dick. *A Scientific Investigation of the Old Testament*. Philadelphia: The Sunday School Times Company, 1926.
- Wood, Leon. *A Survey of Israel's History*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1970.
- Yates, Kyle M. *Preaching from the Prophets*. Nashville: Broadman Press, 1942.
- Young, Edward J. *Thy Word Is Truth*. Reprint. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1957, 1970.
- Články a periodika**
- Brock, Paul. „Your Emotions Can Make You Ill“. *Reader's Digest*, Sept. 1974.
- Choice Gleanings Calendar*. Grand Rapids: Gospel Folio Press, n. d.
- Coder, S. Maxwell. „That Bow and Arrow War“. *Moody Monthly*, April 1974.
- Daily Notes of the Scripture Union. London: C.S.S.M., various dates. Houghton, Will. „By Life or by Death“. Copyright by Hope Publishing Co.
- Our Daily Bread*. Grand Rapids, Radio Bible Class, various dates. Reuben, David R. „Why Wives Cheat on Their Husbands“, *Reader's Digest*, August 1973.
- Sims, Bennett J. „Sex and Homosexuality“. *Christianity Today*, February 24, 1978, p. 29.
- Toward the Mark*. Weston-super-Mare, England: various dates.
- Westwood, Tom. *Meditations on David and Joseph*. Denver: Wilson Foundation, n. d..
- Nepublikované materiály**
- Gibson, O. J. Unpublished notes, Discipleship Intern Training Program. San Leandro, CA.
- Woodring, H. C. Unpublished notes, Emmaus Bible School, Oak Park, IL.
- Poezie, písně, hudba**
- Barnes, Billy. „I Stayed Too Long at the Fair“. Hollywood: Tylerson Music, 1957. Copyright 1957, Tylerson Music Co.
- The Children of the Night*.
- Duffield, Samuel Willoughby. *English Hymns: Their Authors and History*. New York: Funk & Wagnalls Company, 1886.
- Eliot, T. S. „East Coker“, *Four Quartets*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Hymns*. Chicago: InterVarsity Press, 1947.
- Hymns of Grace and Truth*. Neptune: NJ: Loizeaux Bros., n. d.
- Hymns of Truth and Praise*. Fort Dodge, IA: Gospel Perpetuating Publ., 1971.
- Lowell, James R. „The Present Crisis“, *Complete Poetical Works*. Boston: Houghton Mifflin, 1897.
- Selected Poems of Edwin Arlington Robinson. London: The Macmillan Company, 1965.
- Tozer, A. W. *The Christian Book of Mystical Verse*. Harrisburg, PA: Christian Publications, 1963.

Dodatky

Proroctví o Mesiáši naplněná na Ježíši Kristu	908
Židovský kalendář.	914
Ježíšovo působení v Galilei	915
Události za Ježíšova působení	916
Ježíšovy poslední dny v Jeruzalémě	917
Od vzkříšení po nanebevstoupení - Ježíšova zjevení	918
Pavlova první misijní cesta.	919
Pavlova druhá misijní cesta	920
Pavlova třetí misijní cesta.	921
Pavlova cesta do Říma	922
Lidé a místa Bible	923

Proroctví o Mesiáši naplněná na Ježíši Kristu

Proroctví jsou zde uvedena ve sledu, jak se naplňovala

Gn 3,15 A položím nepřátelství mezi tebe a ženu a mezi símě tvé a símě její; ono tobě rozdrtí hlavu a ty jemu rozdrtíš patu.	Semeno ženy	Ga 4,4 Když však přišla plnost času, vyslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, narozeného pod Zákonem.
Gn 12,3 Požehnám těm, kdo žehnají tobě, a na toho, kdo tě proklíná, uvedu prokletí. V tobě budou požehnány všechny čeledi země.	Potomek Abrahama	Mt 1,1 Rodokmen Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova.
Gn 17,19 Ale Bůh odpověděl: Kdepak, tvá žena Sára ti porodí syna a dáš mu jméno Izák. S ním ustanovím svou smlouvu jako smlouvu věčnou pro jeho potomstvo po něm.	Potomek Izáka	L 3,34 Ten Jákoba, ten Izáka, ten Abrahama, ten Thareho, ten Nachora,
Nu 24,17 Vidím ho, není to teď, sleduji ho, není to hned: Vyjde hvězda z Jákoba, povstane žezlo z Izraele a probodne skráně Moába, temeno všech synů Šétových.	Potomek Jákoba	Mt 1,2 Abraham zplodil Izáka, Izák zplodil Jákoba, Jákob zplodil Judu a jeho bratry,
Gn 49,10 Neodstoupí žezlo od Judy ani palcát od jeho nohou, dokud nepřijde ten, kterému patří a jehož budou poslouchat národy.	Z kmene Juda	L 3,33 Ten Amínadaba, ten Admina, ten Arniho, ten Chesróma, ten Farese, ten Judy,
Iz 9,6 Nebude konce vzrůstu jeho panství a pokoje na Davidově trůnu a nad jeho královstvím, aby ho mohl upevnit a posilnit v právu a v spravedlnosti od nynějška až navěky. Horlivost Hospodina zástupů to učiní.	Dědic Davidova trůnu	L 1,32-33 Ten bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího a Pán Bůh mu dá trůn jeho otce Davida. 33 Na věky bude kralovat nad domem Jákobovým a jeho kralování nebude konce.“
Ž 45,6-7 Od tvých ostrých šípů budou před tebou padat národy. Šípy proniknou až do srdce králových nepřátel. Tvůj trůn, Bože, trvá navěky a navždy. Žezlo přimosti je žezlo tvého království Ž 102,26-28 Dávno jsi založil zemi, nebesa jsou dílo tvých rukou. Ta zaniknou, ale ty zůstaneš. Všechna jako roucho zvětší, vyměníš je jako plášť a budou proměněna. Ale ty jsi stále týž – tvá léta nekončí.	Pomazaný a věčný	Žd 1,8-12 Avšak o Synovi: „Tvůj trůn, Bože, je na věky věků a žezlo přimosti je žezlem tvého království. Miloval jsi spravedlnost a nenáviděl nepravost; proto pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem veselí nad tvé společníky.“ A: „Ty, Pane, jsi na počátku založil zemi a nebesa jsou dílem tvých rukou. Ona pominou, ty však zůstáváš; všechna jako roucho zestárnou a jako plášť je svineš, jako roucho budou i proměněna. Ty však jsi stále tentýž a tvá léta nepominou.“

<p>Mi 5,1 A ty, Betléme efratský, který jsi nejmenší mezi judskými rody, z tebe mi vzejde ten, kdo bude vládnout nad Izraelem, ten, jehož původ je odedávna, ode dnů věčných.</p>	<p>Narodí se v Betlémě</p>	<p>L 2,4-7 Také Josef vyšel z Galileje, z města Nazareta, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, neboť byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, svou snoubenkou, která byla těhotná. Stalo se, když tam byli, že se naplnily dny, aby porodila. I porodila svého syna, toho prvorozeného, zavinula ho do plenek a položila do jeslí, protože pro ně nebylo místo v útulku pro pocestné.</p>
<p>Da 9,25 Věz tedy a rozuměj: Od vyjití slova k návratu a k budování Jeruzaléma až k Pomazanému vůdci bude sedm sedmiletí a šedesát dva sedmiletí. Znovu se vybuduje náměstí a příkop, v tísní oněch časů.</p>	<p>Doba narození</p>	<p>L 2,1-2 Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém obydleném světě proveden soupis obyvatelstva. Tento soupis se konal před tím soupisem, který byl proveden, když v Sýrii vládl Quirinius.</p>
<p>Iz 7,14 Proto vám Panovník dá znamení sám: Hle, dívka otěhotní, porodí syna a dá mu jméno Immanuel.</p>	<p>Narodí se z panny</p>	<p>L 1,26-27.30-31 V šestém měsíci byl anděl Gabriel poslán od Boha do galilejského města, které se jmenuje Nazaret, k panně zasnoubené muži Josefovi, z domu Davidova; jméno té panny bylo Marie... A anděl jí řekl: „Neboj se, Marie, neboť jsi našla milost u Boha. A hle, otěhotníš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš.</p>
<p>Jr 31,15 Toto praví Hospodin: Slyš! V Rámě je slyšet bédování a hořký pláč. Ráchel oplakává své syny. Nechce se dát potěšit kvůli svým synům, protože už nejsou.</p>	<p>Zabíjení dětí</p>	<p>Mt 2,16-18 Když Herodes uviděl, že ho mágové oklamali, velice se rozlítil a dal pobít všechny chlapce v Betlémě i v celém jeho okolí, od dvouletých níže, podle času, který vyzvěděl od mágů. Tehdy se naplnilo, co bylo řečeno skrze proroka Jeremjáše: „Hlas v Ráma bylo slyšet, nářek a pláč a velké bédování; Ráchel oplakává své děti a nechce se dát utěšit, protože jich není.“</p>
<p>Oz 11,1 Když byl Izrael mládencem, zamiloval jsem si ho, z Egypta jsem povolal svého syna.</p>	<p>Útěk do Egypta</p>	<p>Mt 2,14-15 On tedy vstal, vzal v noci dítě i jeho matku a odešel do Egypta. A byl tam až do Herodovy smrti, aby se naplnilo, co bylo řečeno od Pána skrze proroka: „Z Egypta jsem povolal svého syna.“</p>

<p>Iz 40,3-5 Hlas volá v pustině: Připravte cestu Hospodinovu, napřimte v pustině silnici pro našeho Boha! Každé údolí bude pozdvíženo a každé pohoří a návrší sníženo; pahorkatina se stane rovinou a útesy pláni. A zjeví se Hospodinova sláva a uvidí to spolu veškeré tělo; protože Hospodinova ústa promluvila.</p>	<p>Bude mít připravenou cestu</p>	<p>L 3,3-6 I šel do celého okolí Jordánu a hlásal křest pokání k odpuštění hříchů, jak je napsáno v knize slov proroka Izaiáše: „Hlas volajícího v pustině: Připravte Pánovu cestu, vyrovnávejte jeho stezky! Každé údolí bude zaplněno, každá hora a pahorek bude snížen; co je křivé, bude rovné, drsné cesty budou hladké; a každé tělo uvidí Boží záchranu.“</p>
<p>Mal 3,1 Hle, posílám svého posla a připraví cestu přede mnou. Panovník, kterého hledáte, vstoupí náhle do svého chrámu, posel smlouvy, jehož si přejete, hle, přijde, praví Hospodin zástupů.</p>	<p>Bude mít předchůdce</p>	<p>L 7,24.27 Když Janovi poslové odešli, začal Ježíš říkat zástupům o Janovi: „Co jste vyšli spatřit do pustiny? Třtinu zmítanou větrem? ... To je ten, o němž je napsáno: „Hle, posílám svého posla před tvou tvář, který upraví tvou cestu před tebou.“</p>
<p>Mal 3,23-24 Hle, pošlu vám proroka Elijáše, dříve než přijde Hospodinův den, velký a hrozný. On obrátí srdce otců k synům a srdce synů k otcům, abych nepřišel a nestihl zemi klatbou.</p>	<p>Půjde před ním Eliáš</p>	<p>Mt 11,13-14 Neboť všichni Proroci i Zákon prorokovali až do Jana. A chcete-li to přijmout, on je Eliáš, který má přijít.</p>
<p>Ž 2,7 Přednesu Hospodinovo ustanovení. Řekl mi: Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil.</p>	<p>Prohlášen za Božího Syna</p>	<p>Mt 3,17 A hle, ozval se hlas z nebes, který říkal: „Toto je můj Syn, Milovaný, v němž jsem našel zalíbení.“</p>
<p>Iz 9,1-2 BKR A však ne tak obklíčí mrákota té země, kteráž ssoužena bude, jako když se poprvé nepřítel dotkl země Zabulon a země Neftalím, ani jako potom, když více obtíží, naproti moři, při Jordánu Galilei lidnou. Nebo lid tento chodě v temnostech, uží světlo veliké, a bydlícím v zemi stínu smrti světlo zastkví se.</p>	<p>Působení v Galilei</p>	<p>Mt 4,13-16 Opustil Nazaret, šel a usadil se v Kafarnaum, které je u moře, v oblastech Zabulon a Neftalí, aby se naplnilo, co bylo řečeno skrze proroka Izaiáše: „Země Zabulon a země Neftalí, cestou u moře, za Jordánem -- Galilea pohanů; lid sedící v temnotě uviděl veliké světlo, těm, kteří seděli v krajině a stínu smrti, vzešlo světlo.“</p>
<p>Ž 78,2-4 Otevřu ústa v příslovích, vypovím hádanky dávnověké. Co jsme slyšeli a pochopili a o čem nám naši otcové vyprávěli, nezatajíme jejich synům. Budoucí generaci budeme vypravovat o Hospodinových chvályhodných skutcích, o jeho síle a jeho divcích, které učinil.</p>	<p>Mluví v podobenstvích</p>	<p>Mt 13,34-35 To všechno mluvil Ježíš k zástupům v podobenstvích a bez podobenství k nim vůbec nemluvil, aby se naplnilo, co bylo řečeno skrze proroka Izaiáše: „Otevřu svá ústa v podobenstvích, vypovím, co bylo skryté od založení světa.“</p>

<p>Dt 18,15 Hospodin, tvůj Bůh, ti ustanoví proroka jako jsem já ze tvého středu, ze tvých bratří. Jeho poslouchejte.</p>	Prorok	<p>Sk 3,20.22 A přišly časy osvěžení od Pánovy tváře, a aby poslal určitého vám Mesiáše, Ježíše ... Mojžíš řekl: „Proroka vám vzbudí Pán, váš Bůh, z vašich bratrů jako vzbudil mne; toho budete poslouchat ve všem, co by vám řekl.“</p>
<p>Iz 61,1-2 Duch Panovníka Hospodina je na mně, protože mne Hospodin pomazal. Poslal mne přinášet radostnou novinu pokorným, ovázat rány zlomeným v srdci, vyhlásit zajatcům propuštění a vězňům otevření žaláře; vyhlásit rok Hospodinovy přízně a den pomsty našeho Boha; potěšit všechny truchlící;</p>	Ovazuje zlomené v srdci	<p>L 4,18-19 „Pánův Duch je na mně, protože mne pomazal, abych zvěstoval evangelium chudým; poslal mne vyhlásit zajatcům propuštění a slepým nabytí zraku, propustit zlomené na svobodu, vyhlásit vítaný Pánův rok.“</p>
<p>Iz 53,3 Opovržený a lidmi zavržený, muž bolestí, který znal nemoci; jako někdo, před nímž člověk skryje tvář -- všemi opovržený, takže jsme si ho nevážili.</p>	Odmítnut vlastními, tj. Židy	<p>J 1,11 Přišel do svého vlastního, a jeho vlastní ho nepřijali. L 23,18 Ale všichni společně vykřikli: „Odstraň tohoto a propusť nám Barabáš!“</p>
<p>Ž 110,4 Hospodin přísahal a nebude toho litovat: Ty jsi kněz navěky na způsob Malkisedeka.</p>	Kněz podle Malkisedekova řádu	<p>Žd 5,5-6 Tak ani Kristus neoslavil sám sebe, když se stal veleknězem, neboť ho jím učinil ten, který mu řekl: „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil.“ Jak říká i na jiném místě: „Ty jsi kněz navěky podle řádu Melchisedechova.“</p>
<p>Za 9,9 Velice jásej, dcero sijónská, hlahol, dcero jeruzalémská! Hle, přichází k tobě tvůj král. Je spravedlivý a vítězný. Pokorný, jede na oslu, na hříběti, osličím mláděti.</p>	Triumfální vjezd	<p>Mk 11,7.9.11 A přivedli oslátko k Ježíšovi, hodili na ně svá roucha a on se na ně posadil... Ti, kteří šli vpředu, i ti, kteří šli za ním, křičeli: „Hosana! Požehnaný, který přichází ve jménu Pána! ... A vstoupil do Jeruzaléma do chrámu a rozhlédl se po všem. Protože již bylo pozdě, vyšel s Dvanácti do Betanie.</p>
<p>Ž 8,3 Z úst dětí a kojenců jsi ustanovil sílu kvůli těm, kdo se mají nepřátelsky. Tak jsi skoncoval s nepřitelem a s tím, kdo se mstí.</p>	Chválí jej nemluvnátka	<p>Mt 21,15-16 Když velekněží a učitelé Zákona spatřili ty podivuhodné věci, které učinil, i děti volající v chrámě: „Hosana synu Davidovu“, byli pobouřeni a řekli mu: „Slyšíš, co tihle říkají?“ Ježíš jim řekl: „Ano. Nikdy jste nečetli: „Z úst nemluvnát a kojenců sis připravil chválu?““</p>

<p>Iz 53,1 Kdo by jen uvěřil zprávě, kterou jsme slyšeli? A při kom se zjevila Hospodinova paže?</p>	<p>Lid v něj neuvěří</p>	<p>J 12,37-38 Ačkoli před nimi učinil taková znamení, nevěřili v něho; a tak se naplnilo slovo, které řekl prorok Izaiáš: „Pane, kdo uvěřil naší zvěsti? A komu byla zjevena Pánova paže?“</p>
<p>Ž 41,10 I můj důvěrný přítel, jemuž jsem důvěřoval, který jídal můj chléb, proti mně vyvýšil patu.</p>	<p>Zrazen blízkým přítelem</p>	<p>L 22,47-48 Když ještě mluvil, hle, přicházel zástup, a ten, který se jmenoval Juda, jeden ze Dvanácti, šel před nimi a přiblížil se k Ježíšovi, aby ho políbil. Ježíš mu řekl: „Judo, polibkem zrazuješ Syna člověka?“</p>
<p>Za 11,12 Řekl jsem jim: Jestliže se vám to líbí, dejte mi mzdu, jestliže nikoli, upust'te od toho. Odvážili mi mzdu třicet šekelů stříbra.</p>	<p>Zrazen za třicet stříbrných</p>	<p>Mt 26,14-15 Potom jeden ze Dvanácti, který se jmenoval Juda Iškariotský, šel k velekněžím a řekl: „Co jste ochotni mi dát, když vám ho vydám?“ A oni mu odvážili třicet stříbrných.</p>
<p>Ž 35,11 Povstávají zlovolní svědkové, kteří se mě vyptávají na věci, které nevím.</p>	<p>Obviněn falešnými svědky</p>	<p>Mk 14,57-58 Někteří povstali a křivě proti němu svědčili: „My jsme ho uslyšeli, jak říká: Já zbořím tuto svatyni udělanou rukama a ve třech dnech vybuduji jinou, ne rukama udělanou.“</p>
<p>Iz 53,7 Byl zdrcen, ale pokořil se a neotevřel ústa: jako beránek vedený na porážku a jako ovce před stříhači byl němý, ústa neotevřel.</p>	<p>Na obviňování mlčí</p>	<p>Mk 15,4-5 Pilát se ho znovu zeptal: „Nic neodpovídáš? Podívej, z čeho všeho tě obviňují!“ Ježíš však již nic neodpověděl, takže se Pilát divil.</p>
<p>Iz 50,6 Svá záda nastavuji těm, kdo mě bijí, a své tváře těm, kdo rvou můj vous; tvář neskrývám před potupou a slinou.</p>	<p>Poplíván a bit</p>	<p>Mt 26,67 Pak mu naplivali do tváře a ztloukli ho pěstmi; někteří ho uhodili</p>
<p>Ž 35,19 Ať se nade mnou mí zrádní nepřátelé neradují. Ti, kdo mě bezdůvodně nenávidí, ať nemhouří oči.</p>	<p>Bezdůvodně nenáviděn</p>	<p>J 15,24-25 Kdybych byl mezi nimi neučinil skutky, které neučinil nikdo jiný, neměli by hřích. Ale nyní viděli, a mají v nenávisti jak mne, tak mého Otce. To proto, aby se naplnilo slovo, které je napsáno v jejich Zákoně: „Nenáviděli mne bez příčiny.“</p>
<p>Iz 53,5 Ale on byl proboden za naše přestoupení, zdeptán za naše provinění, na něho dolehla kázeň pro náš pokoj a jeho šrámy jsme uzdraveni.</p>	<p>Zástupná oběť</p>	<p>Ř 5,6,8 Vždyť když jsme ještě byli bezmocní, zemřel Kristus v určený čas za bezbožné ... Bůh však projevuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní.</p>

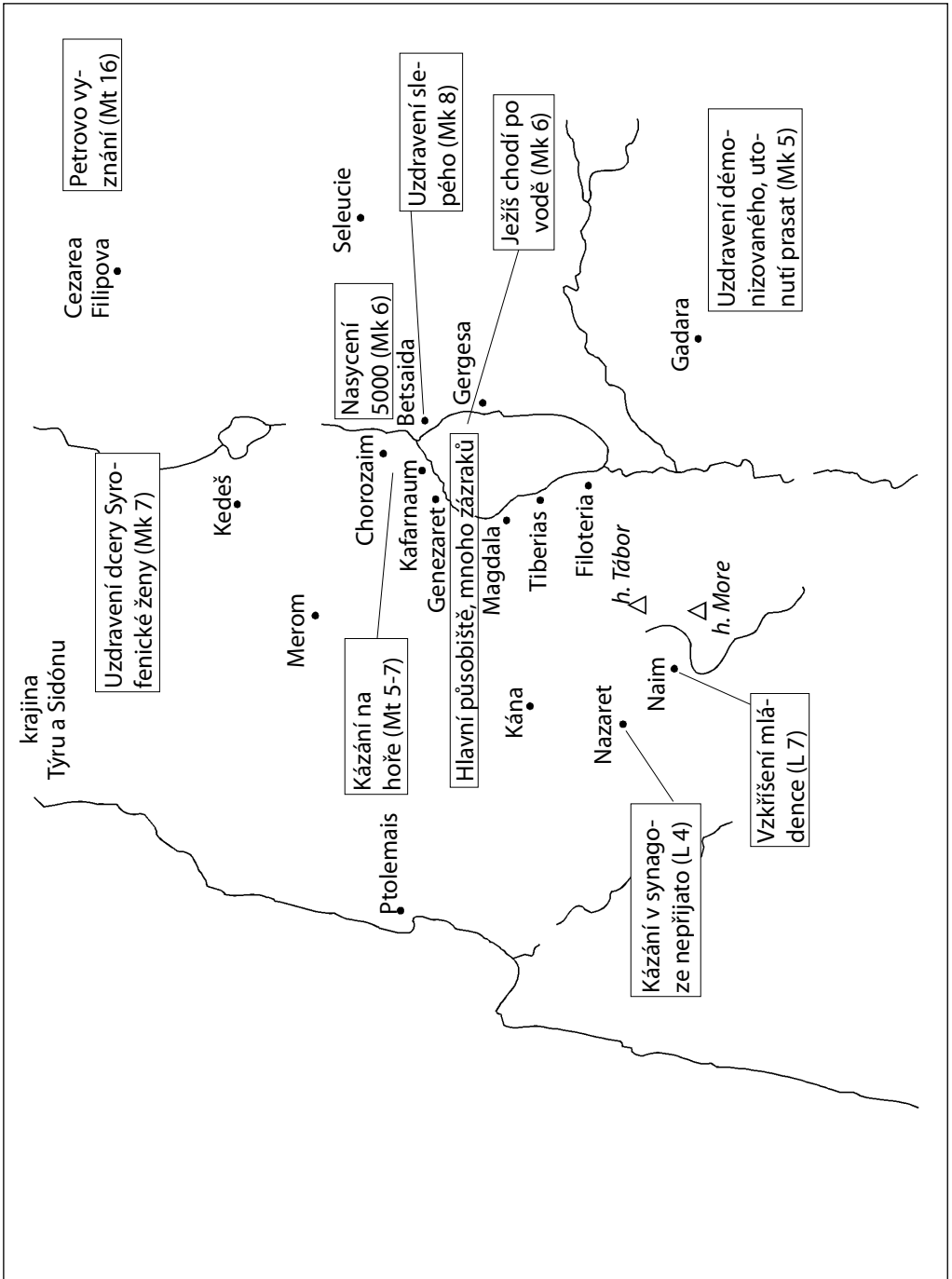
Iz 53,12 Proto mu dám podíl ve velikých zástupech a s nespočetnými bude dělit kořist, protože vylil na smrt svou duši a byl započten mezi vzpurné. On odnesl hřích mnohých a je přímluvцем za vzpurné.	Ukřižován mezi zločinci	Mk 15,27-28 Spolu s ním byli ukřižováni dva lupiči, jeden po pravici a druhý po jeho levici. Naplnilo se Písmo, které praví: „Byl započten mezi bezzákonné.“
Za 12,10 Vyleji na dům Davidův a na obyvatele Jeruzaléma ducha milosti a úpěnlivých proseb. Pohledí na mě, na toho, kterého probodli, a budou ho oplakávat jako se kvílí nad jedináčkem, budou nad ním hořce naříkat, jako se naříká nad prvorozeným.	Probodené ruce a nohy	J 20,27 Potom řekl Tomášovi: „Vztáhni svůj prst sem a pohled’ na mé ruce, vztáhni svou ruku a vlož ji do mého boku; a nebud’ nevěřící, ale věřící.“
Ž 22,8-9 Všichni, kdo mě vidí, se mi posmívají. Pošklebují se, potřásají hlavou. Spolehni se na Hospodina! Ať ho vytrhne, ať ho vysvobodí, když si ho oblíbil!	Posmívají se mu	J 20,27 Potom řekl Tomášovi: „Vztáhni svůj prst sem a pohled’ na mé ruce, vztáhni svou ruku a vlož ji do mého boku; a nebud’ nevěřící, ale věřící.“
Ž 69,10 Neboť mě strávila horlivost pro tvůj dům, padla na mě potupa těch, kdo tupí tebe.	Pohaněn	Ř 15,3 Vždyť i Kristus neměl zalíbení sám v sobě, nýbrž jak je napsáno: „Urážky těch, kdo tebe tupili, padly na mne.“
Ž 109,4 Za mou lásku se mi jen protiví, ale já jsem modlitba sama.	Modlí se za nepřátele	L 23,34 Ježíš říkal: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ Když si dělili jeho šaty, hodili los.
Ž 22,18-19 Počítám všechny své kosti. Oni civí, sledují mě, dělí si mé roucho, vrhají los o můj oděv.	Vojáci losují o jeho oděv	Mt 27,35-36 BKR Ukřižovavše pak jej, rozdělili roucha jeho, mečice o ně los, aby se naplnilo povědění proroka, řkoucího: Rozdělili sobě roucho mé, a o můj oděv metali los. A sedíce, ostříhali ho tu.
Ž 22,2 Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? Jsi daleko od mé spásy, od slov mého naříkání.	Bohem opuštěn	Mt 27,46 Kolem deváté hodiny zvolal Ježíš silným hlasem: „Eli, Eli, lema sabachthani?“ To jest: „Můj Bože, můj Bože, proč jsi mne opustil?“
Ž 34,21 Sřeží všechny jeho kosti, ani jedna z nich nebude zlomena.	Kosti mu nezlámali	J 19,32-33.36 Přišli tedy vojáci a zlámali nohy prvnímu i druhému, kteří byli ukřižováni spolu s ním. Když však přišli k Ježíšovi a uviděli, že je již mrtev, nohy mu nezlámali ... To se stalo, aby se naplnilo Písmo: „Kost mu nebude zlomena.“
Za 12,10 Vyleji na dům Davidův a na obyvatele Jeruzaléma ducha milosti a úpěnlivých proseb. Pohledí na mě, na toho, kterého probodli, a budou ho oplakávat jako se kvílí nad jedináčkem, budou nad ním hořce naříkat, jako se naříká nad prvorozeným.	Proboděný bok	J 19,34 Ale jeden z vojáků mu kopím probodl bok; a hned vyšla krev a voda.

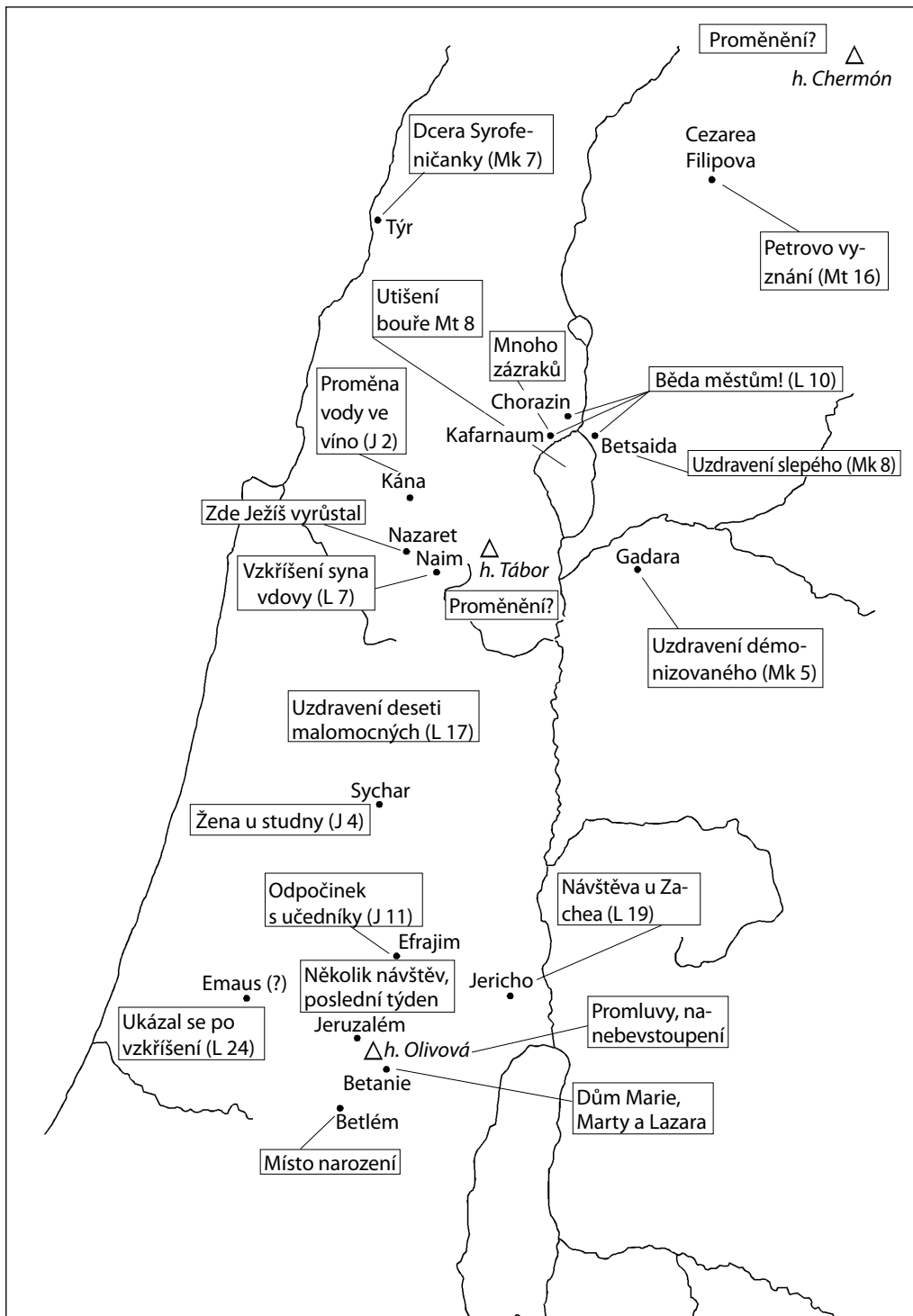
<p>Iz 53,9 A určili mu hrob mezi ničemy, ale byl s bohatým ve své smrti, protože se nedopustil násilí a v jeho ústech nebylo lsti.</p>	<p>Pohřben s bohatými</p>	<p>Mt 27,57-60 Když nastal večer, přišel bohatý člověk z Arimatie, jmenoval se Josef, který se také sám stal Ježíšovým učedníkem. Ten přišel k Pilátovi a požádal o Ježíšovo tělo. Tehdy Pilát rozkázal, aby mu to tělo vydali. Josef tělo vzal, zavinul je do čistého plátna a položil je do své nové hrobky, kterou vytesal ve skále. Pak ke vchodu do hrobky přivalil veliký kámen a odešel.</p>
<p>Ž 16,10 Neboť mou duši nepřenecháš podsvětí; nedáš svému věrnému spatřit jámu. Ž 49,16 Bůh jistě vykoupí mou duši z moci podsvětí -- vždyť mě přijme! Sela.</p>	<p>Vstane z mrtvých</p>	<p>Mk 16,6-7 On pak jim řekl: „Neděste se. Hledáte Ježíše Nazaretského, toho ukřížovaného. Byl vzkříšen z mrtvých, není tu. Hle, místo, kam ho položili. Ale jděte a povězte jeho učedníkům i Petrovi: Jde před vámi do Galileje; tam ho spatříte, tak jak vám řekl.“</p>
<p>Ž 68,19 Vystoupils na výšinu, vedl jsi zajatce, přijals dary v podobě lidí, dokonce i vzpurníků. Vystoupils, abys tam přebýval, Hospodine Bože.</p>	<p>Vystoupí na Boží pravici</p>	<p>Mk 16,19 Potom, když jim to pověděl, byl Pán Ježíš vzat vzhůru do nebe a posadil se po pravici Boží. 1K 15,4 Byl pohřben a třetího dne byl vzkříšen podle Písem. Ef 4,8 Proto praví: „Vystoupil do výše, odvedl s sebou zajatce a dal dary lidem.“</p>

Židovský kalendář

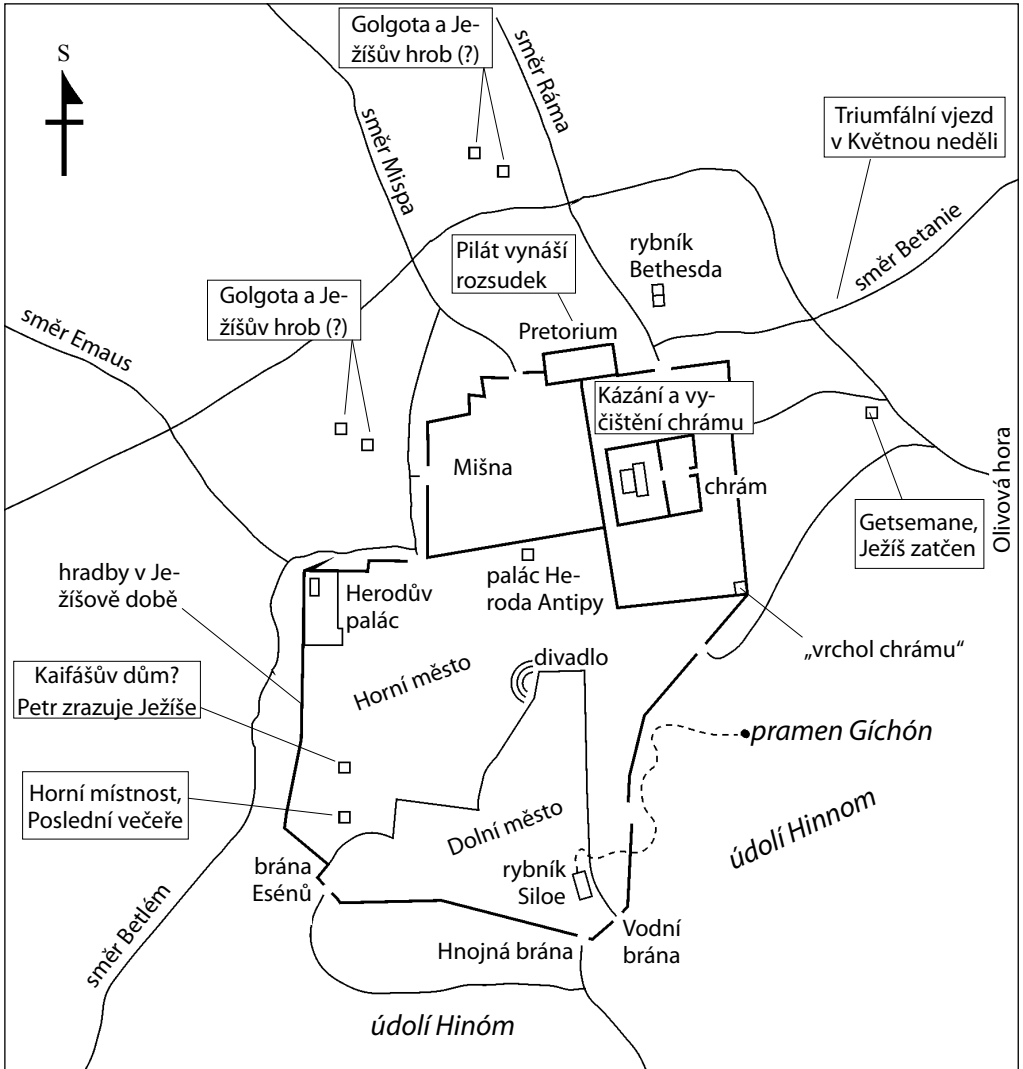
Název měsíce	Odpovídá	Počet dnů	Měsíc obč. roku	Měsíc svatého roku
tišrí	září/říjen	30	1.	7.
chešvan	říjen/listopad	29 / 30	2.	8.
kislev	listopad/prosinec	29 / 30	3.	9.
tevet	prosinec/leden	29	4.	10.
ševat	leden/únor	30	5.	11.
adar	únor/březen	29 / 30	6.	12.
nísan	březen/duben	30	7.	1.
ivar	duben/květen	29	8.	2.
sivan	květen/červen	30	9.	3.
tamuz	červen/červenec	29	10.	4.
áv	červenec/srpen	30	11.	5.
elúl	srpen/září	29	12.	6.

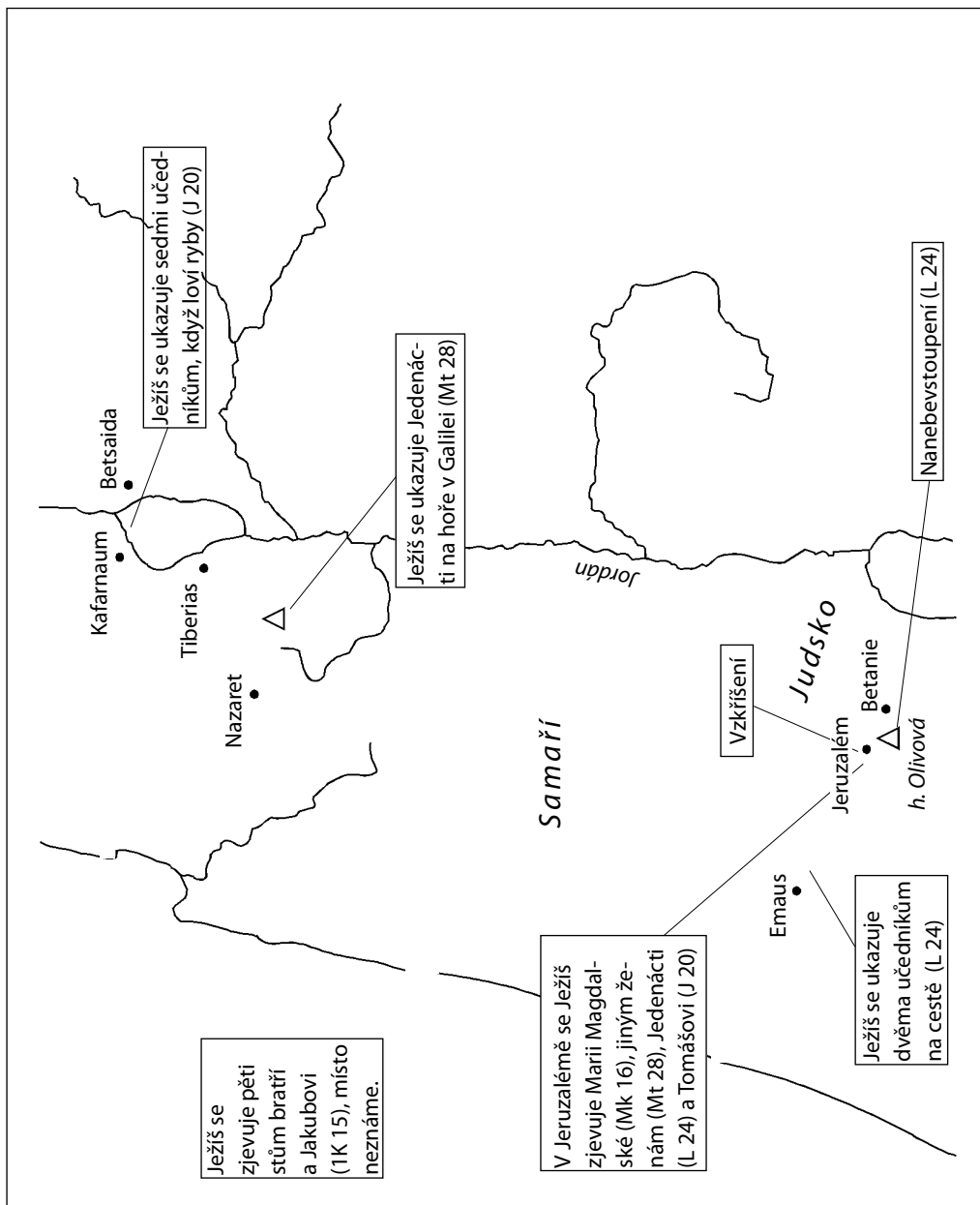
Židovské měsíce měly 29 nebo 30 dnů. Rok měl pouze 354 dnů, proto se každé 3 roky (sedmkrát během 19 let) vkládal zvláštní měsíc adar II. (29 dnů), a to mezi adar a nisan

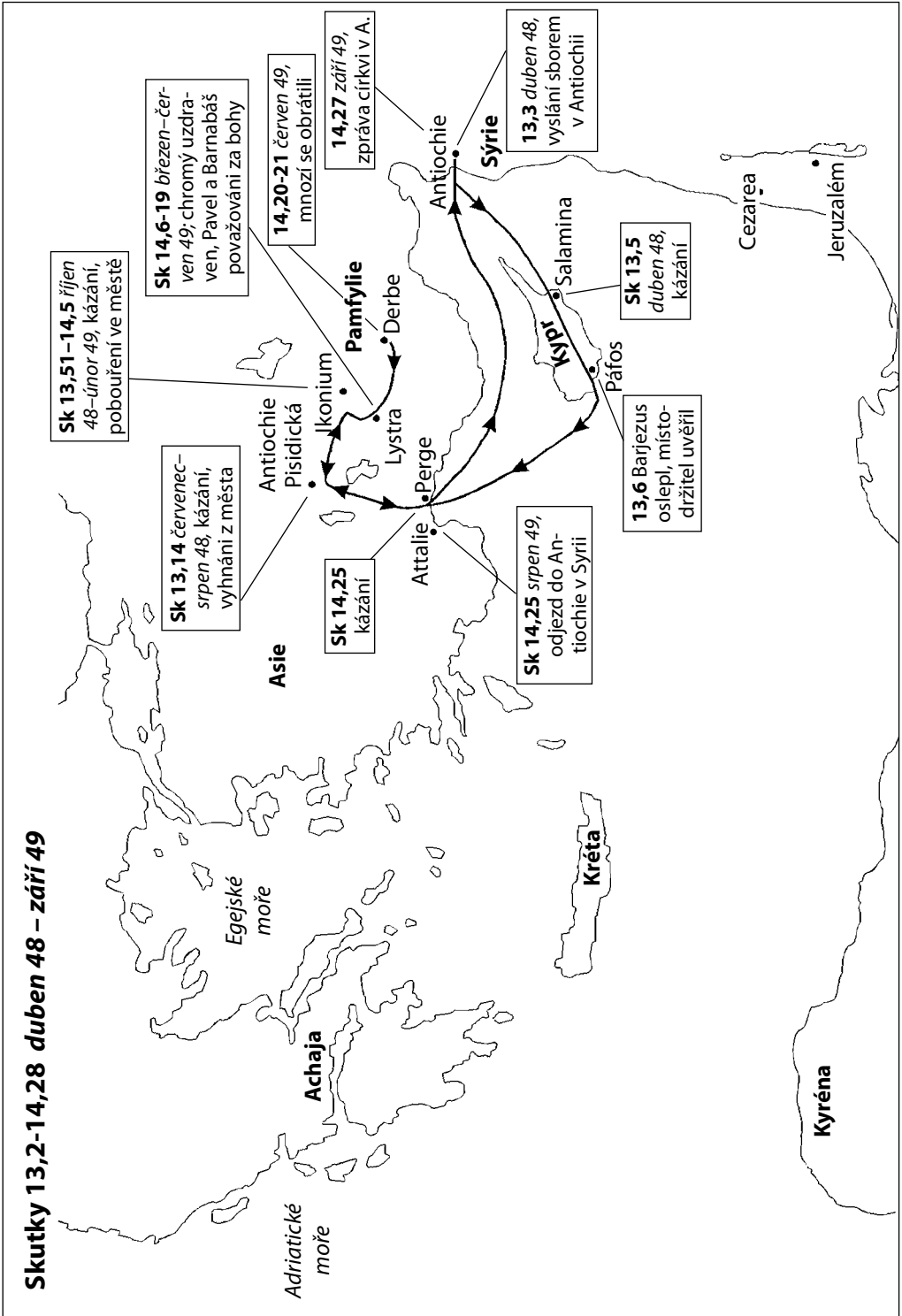

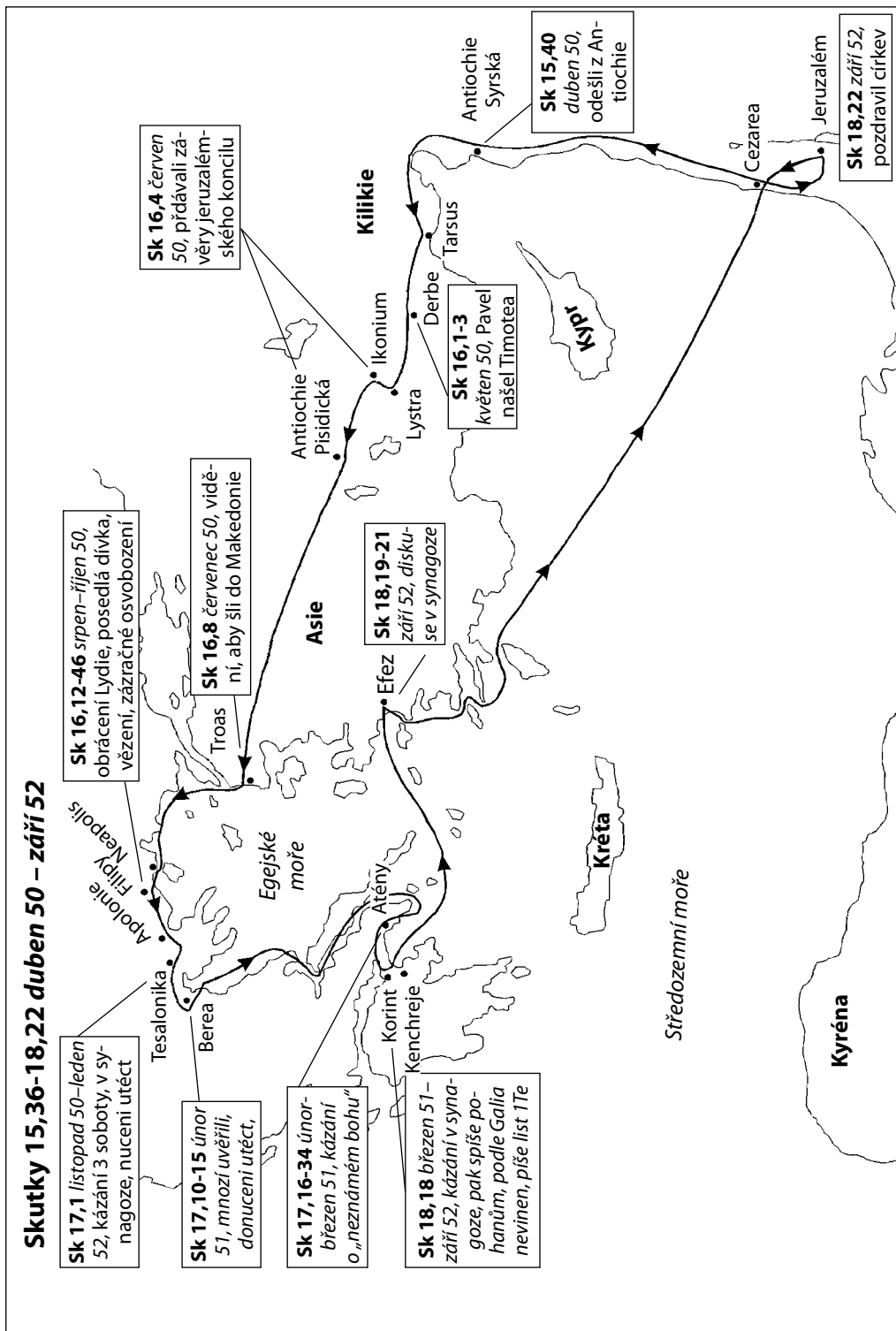
Události za Ježíšova působení

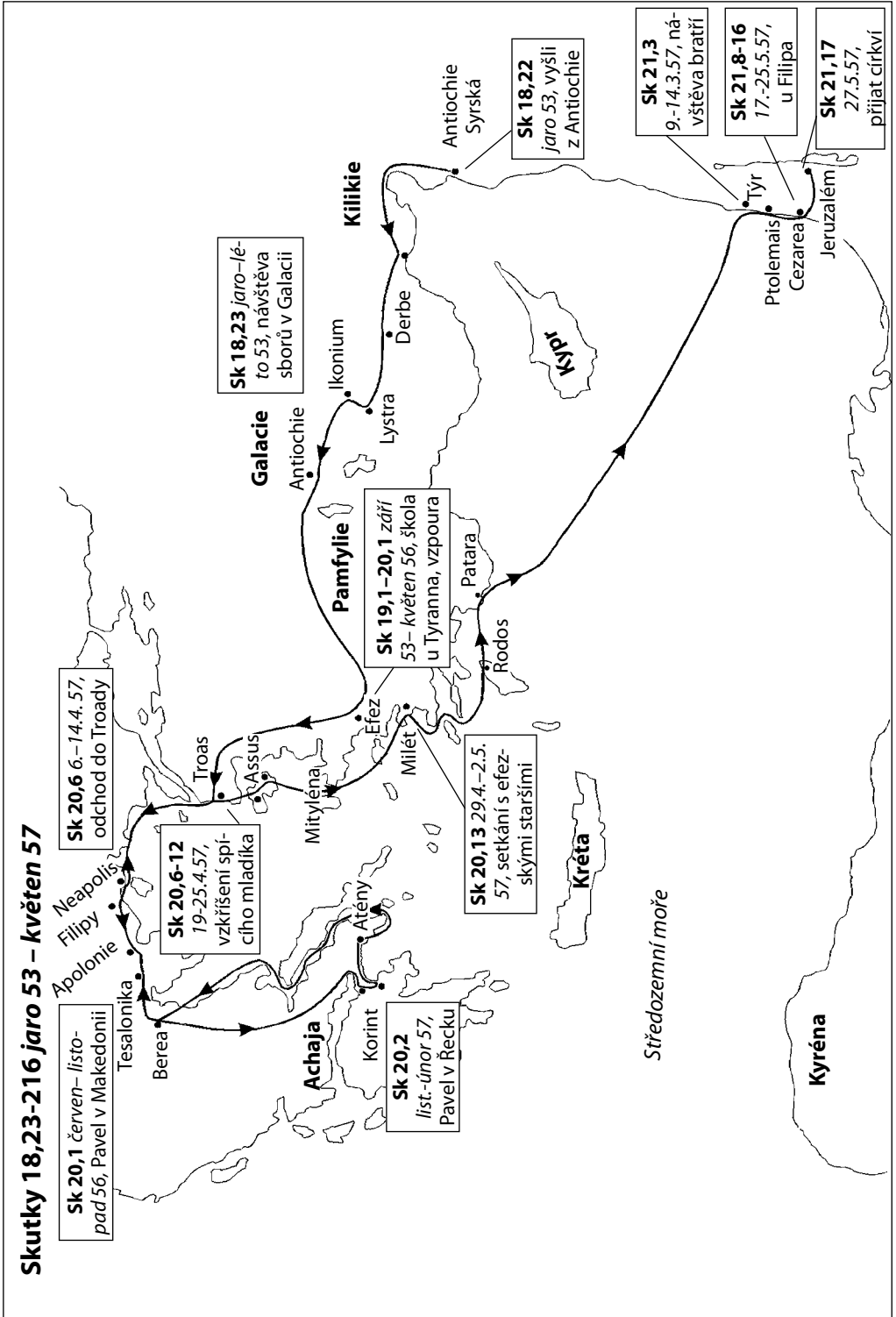

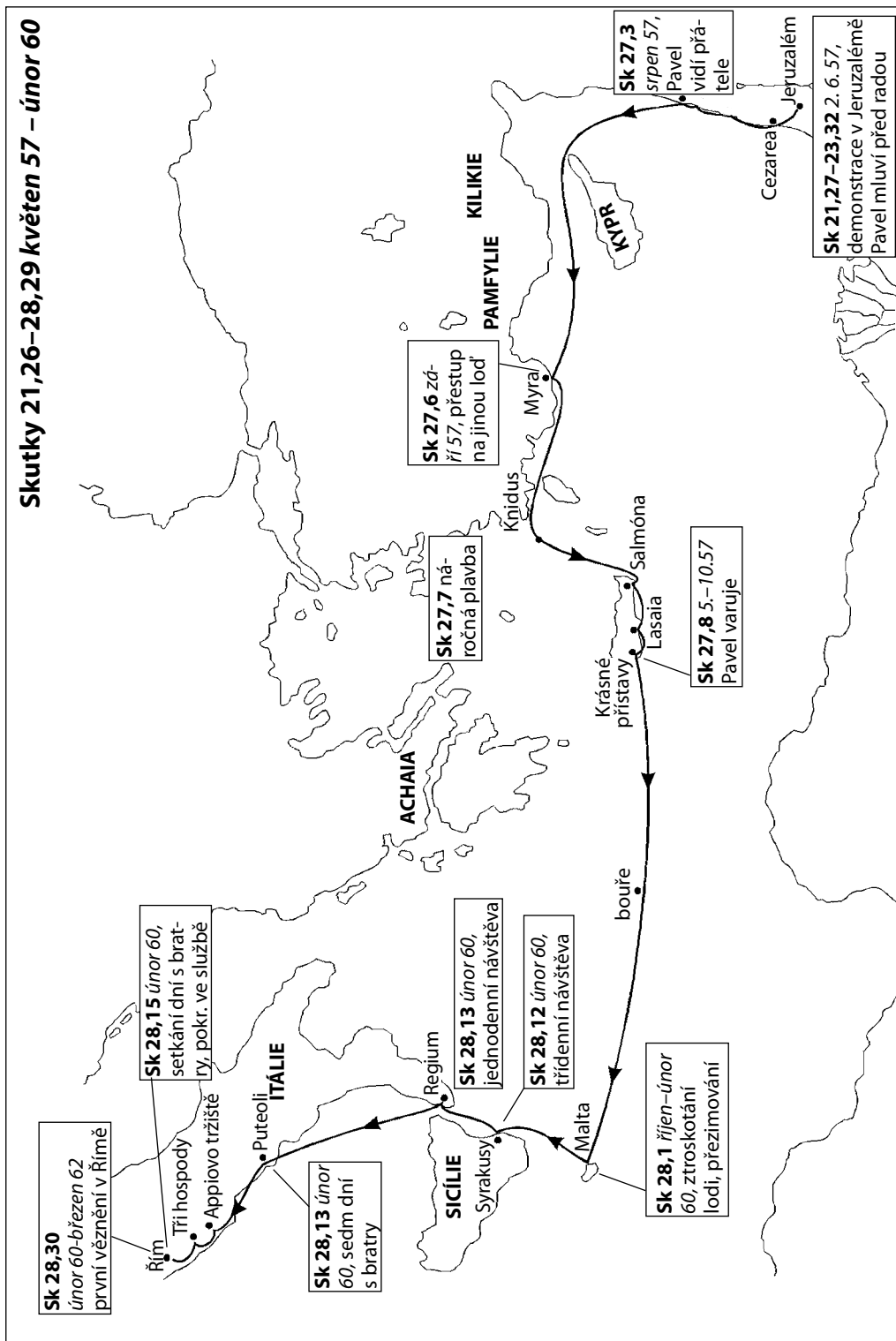
Pavlova první misijní cesta

Pavlova druhá misijní cesta

Pavlova třetí misijní cesta

Lidé a místa Bible

Úvod

Tento seznam zahrnuje nejdůležitější lidi a místa, jejichž vlastní jména se vyskytují v Bibli. Jména jsou seřazena v abecedním pořadí, jak se vyskytují v Českém studijním překladu. Lidé a místa, která mají stejné jméno, jsou uvedena zvlášť, první v pořadí je osobní jméno. Odlišný přepis je uveden v hranatých závorkách [], a význam jména v kulatých závorkách (). Pod každým heslem jsou různí jednotlivci či místa nesoucí toto jméno odlišeni čísly v hranatých závorkách [1], [2]... Potom následuje popis hesla s několika biblickými verši, kde se toto jméno vyskytuje. (Nejsou uvedeny všechny verše. Pokud čtenář uvažuje o nějakém oddíle, který není uveden, potom musí zvolit jméno, které bude nejpravděpodobněji totožné s osobou či místem v oddíle.)

Nesnažili jsme se označit každou osobu jako třeba u přívlastků Charódský, Gileádský. Mnohá z těchto označení poukazují na předka daného jedinice. V jiných případech poukazují na město či oblast určité osoby nebo její rod. Často je to pouze odhad, co z toho je konkrétně míněno.

Významy jmen nejsou neomylně přesné. Jsou to pouze zajímavé možnosti. (U mnoha jmen význam jména vychází z tradice a při novějším biblickém bádání se potom odlišuje. V některých případech byl proto v českém překladu přidán další význam či zvolen jiný dle Slovníku biblických jmen od J. Hellera. Pozn. překl.)

Mnoho lidí a míst v Písmu má stejné jméno. V řadě případů nemůže být jednoznačně

určeno, jestli jednotlivec či místo v jedné knize je totožné se stejným použitím jména v jiné knize. Ve starověku býval člověk často nazýván více jmény. Mnoho místních jmen je z doby předizraelské a jejich historie je buď nejasná či nejistá. V různých dějinných obdobích byla pro jedno místo používána různá jména (např. Ararat a Arménie). Ta jsou seskupena pod nejznámější biblické jméno s odkazem na další. U většiny místních jmen je uvedeno dnešní jméno.

Při předávání Písma občas opisovači udělali chyby. Jak to však bylo v originálu? Klíč k tomu máme jen v některých případech.

V Bibli nacházíme různé formy a staženiny. Zřejmě představovaly pro starověkého čtenáře potíže. To nám však ještě více komplikuje problém identifikace. Hebrejské jméno často odkazuje na osobu i místo.

Hebrejské rodokmeny jsou v mnoha ohledech zkráceny. Někdy je těžké odlišit člověka od jeho předků. Zvažte také problém, když se snažíme dát do souvislosti zkrácený seznam s úplným seznamem. Buď jsou jména ve zkráceném seznamu nezávislá na dalším, nebo jsou v něm již zahrnuta. Jinými slovy můžeme zjistit, že stejný člověk je zahrnut ve dvou seznamech anebo dva rozdílní lidé jsou ve dvou seznamech.

V několika případech překlady Písma používají stejné slovo pro přepis několika podobných hebrejských jmen. V takovém případě jsme učinili pro každé hebrejské jméno zvláštní heslo (např. *Joáš*).

A

Abakuk („Objímající“), prorok za vlády Jójakíma a Jóšijáše (Abk 1,1; 3,1).

Abdijáš (hebr. Obadjáš – viz). Čtvrtý z „malých proroků.“ Jeho poselství bylo proti Edómu (Abd 1,1).

Abdón („Služebníček“). [1] Osm let soudce v Izraeli (Sd 12,13 a násl.). [2] Potomek Benjamínův, který bydlel v Jeruzalémě (1Pa 8,23). [3] Prvorozený syn Jeielův (1Pa 8,30; 9,36). [4] Jeden z těch, které král Jóšijáš poslal k Chuldě dotázat se na význam Zákona (2Pa 34,20). Může být tožný s [2].

Abdón („Služebníček“), město patřící kmeni Ašer, dnešní Chirbet Abdeh (Jz 21,30; 1Pa 6,59).

Abed-nego („Služebník Nebův“), jméno, které dostal jeden ze tří Danielových přátel Azarjáš, jenž byl odveden do babylonského zajetí. Byl hosen do ohnivé pece (Da 1,7; 2,49; 3,12-30).

Ábel („Pomíjení / Horký vánek“), druhý syn Adama a Evy, zavražděný bratrem Kainem (Gn 4,1-10; Mt 23,35; Žd 11,4; 12,24).

Ábel-keramím, město východně od Jordánu, místo bitvy, ve které Jiftách porazil vojska vedená Amónem (Sd 11,33).

Abi-albón („Otec síly“), jeden z Davidových hrdinů (2S 23,31). Nazván též Abiel (1Pa 11,32).

Abíasaf [Ebjásaf] („Můj otec shromáždil“), levita, jehož potomci byli strážci prahů stanu (Ex 6,24; 1Pa 6,8.22; 9,19).

Abigajil („Otec radosti“). [1] Manželka Nábala a potom Davida (1S 25,3.14-22). [2] Matka (1Pa 2,17) Amasy, kterého Abšalom udělal velitelem (2S 17,25).

Abihú („On je můj otec“), Áronův syn (Ex 6,23), který byl zabit se svým bratrem za to, že obětoval Bohu cizí oheň (Lv 17,1).

Abijam („Otec moře / západu“). Viz Abijáš [3].

Abijáš („Můj otec je Hospodin“). [1] Samuelův syn a zlý soudce v Izraeli (1S 8,2; 1Pa 6,13). [2] Chesrónova manželka (1Pa 2,24). [3] Rechabeámův syn a nástup-

ce na judském trůnu (1Pa 3,10; 2Pa 11,20-13,23), předek Kristův (Mt 1,7). Je znám též pod jménem Abijam (1Kr 15,1). [4] Sedmý syn Bekera, syna Benjamínova (1Pa 7,8). [5] Potomek Áronův ustanovený Davidem v souvislosti s kněžskými třídami (1Pa 24,10; srv. L 1,5). [6] Syn izraelského krále Jarobeáma I. (1Kr 14,1-8). [7] Kněz v době Nehemjášově, který zapečetil listinu (Neh 10,8). Snad tentýž kněz, který je zmíněn v Neh 12,4.17.

Abímelek („Král je můj otec“). [1] Mnozí biblisté se domnívají, že král(-ové?) z Geraru v Gn kapitolách 20, 21 a 26 nemají jméno Abímelek jako vlastní jméno, ale jako královský titul. Ž 34 jmenuje Abímeleka tam, kde má být Akíš. Protože příběh o Akíšovi byl dobře znám, zdá se nepravděpodobné považovat to za chybu, ale spíše je to královský titul Akíše, gatského krále. [2] Gedeónův syn, který se snažil stát se izraelským králem a vládl tři roky (Sd 8,30-10,1). [3] Viz Achímelek [2].

Abínádab („Otec daroval“). [1] Judský muž, v jehož domě byla umístěna truhla smlouvy (1S 7,1; 2S 6,3). [2] Davidův starší bratr (1S 16,8; 17,13; 1Pa 13,7). [3] Saulův syn zabítý Pelištejci (1S 31,2; 1Pa 8,33; 9,39; 10,2). [4] Otec jednoho ze Šalomounových správců (1Kr 4,11).

Abíram („Otec je vyvýšený“). [1] Jeden z těch, kteří se spikli proti Mojžíšovi a byli zničeni (Nu 16,27; Ž 106,17). [2] Prvorozený syn Chiela, který zemřel, když jeho otec začal znovu budovat Jericho (1Kr 16,34; srv. Jz 6,26).

Abišag („Můj otec putoval“), krásná žena, která byla vybrána, aby pečovala o zestárlého Davida (1Kr 1,3.15; 2,17.21 a násl.). Tato žena může být také hrdinkou Písne písní, kde je prostě nazývána Šulamitkou.

Abišaj („Otec daru / Můj otec je Jišaj“), syn Davidovy sestry Serúji. Byl jedním z Davidových hrdinů (1S 26,6-9; 2S 2,18; 10,10; 23,18).

Abnér [Abíner] („Otec je světlo“), velitel armády Saula a Íšbóšeta (1S 14,50 a násl.; 26,5; 2S 2-3).

Abraham [Abram]. Zakladatel židovského

- národa a předek Kristův. Jeho jméno bylo změněno z Abram („Otec je vyvýšený“) na Abraham („Otec hlučícího davu“) (Gn 11-26; Mt 1,1 a násl.).
- Abšalóm** („Otec pokoje“), Davidův syn, který se snažil uchvátit trůn svého otce (2S 3,3.13-19).
- Adam** („Člověk / Červený“), první člověk. Jeho hřích způsobil kletbu, která dopadla na celé lidstvo (Gn 2-3; 1K 15,22.45). Je uveden v Kristově rodokmenu (L 3,38).
- Adam** („Červený“), město na východním břehu Jordánu, které bylo dáno kmenu Rúben (Jz 3,16).
- Adma** („Červená půda“), jedno z měst nížiny, které Bůh zničil spolu se Sodomou a Gomorou (Gn 19,25-29; Oz 11,8). Jeho poloha zřejmě byla pod dnešní hladinou jižního cípu Mrtvého moře.
- Adna** („Rozkoš“), Jóšafatův velitel, viz 2Pa 17,14.
- Adnach** („Až do spočinutí“), jeden z předáků Manasesových rodů, který se připojil k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,21).
- Adonijáš** („Mým pánem je Hospodin“). [1] Davidův syn, zabitý Šalomounem za to, že se snažil zmocnit trůnu (2S 3,4; 1Kr 1-2). [2] Levita poslaný Jóšafatem vyučovat Zákon (2 Pa 17,8). [3] Muž, který zapečetil novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,17).
- Adonisedek** („Můj pán je spravedlivý“), jeruzalémský král poražený Jozuem (Jz 10,1-27).
- Adramytteum** (od výrazu „Lod“, která nepluje“), přístavní město v Mysii v severozápadní části římské provincie Asie (Sk 27,2; srov. 16,7).
- Adriatický** (podle města Adria), původně jméno odkazující na moře východně od Itálie. V pozdějších dobách pojem zahrnoval Středozemí mezi Řeckem a Sicílií (Sk 27,27).
- Adulám** („Jejich úkryt“), město v Judsku poblíž Sukótu. David se skrýval v jeskyni nedaleko tohoto města před Saulem (Jz 2,15; 1S 22,1; 2S 23,13).
- Afek** („Síla / Řečiště“). Jméno několika měst v Izraeli; jejich identifikace není jednotná.
- [1] Město severně od Sidónu (Jz 13,4). [2] Město přidělené kmeni Ašer, které ovšem nebylo nikdy od Kenaanců dobyt; leželo JV od Akka (Jz 19,30; Sd 1,31). [3] Město na šaronské nížině SV od Joppe, jehož krále zabil Jozue (Jz 12,18). [4] Město mezi Šúnemem a Jizreelem, jehož vojáci bojovali ve válce mezi Saulem a Pelištejci (1S 28,4; 29,1; 31,1).
- Agabos** („Kobyłka“), jeruzalémský prorok, který předpověděl Pavlovo utrpení, pokud půjde do Jeruzaléma (Sk 11,28; 21,10).
- Ageus** („Sváteční“), první z proroků, který prorokoval po babylonském zajetí (Ezd 5,1; Ag 1,1.3.12).
- Agrippa**, viz Herodes
- Achab** („Bratr je otec“). [1] Sedmý izraelský král. Byl zlý a modlář. Vzal si ženu stejného charakteru – Jezabel (1Kr 16,28-22,40). [2] Falešný prorok zabitý Nebúkadnezarem (Jr 29,21 a násl.).
- Achašveroš** („Velebnost vladaře?“). [1] Perský král, který si vzal Ester. Historikové ho znají pod jménem Xerxes (Est 1,1; 2,16; 10,3). [2] Otec Dareia Médského (Da 9,1). [3] Jiné jméno pro Kambyse, perského krále (Ezd 4,6).
- Achaz** („Bůh uchopil“). [1] Jedenáctý judský král a Kristův předek (2Kr 15,38-16,20; Mt 1,9). [2] Potomek Benjamínův (1Pa 8,35 a násl.; 9,41 a násl.).
- Achazjáš** („Hospodin uchopil“). [1] Osmý izraelský král. Byl slabý a modlář (1Kr 22,51-2Kr 1,18). [2] Šestý judský král. Vládl pouze jeden rok (2Kr 8,24-29; 9,16 a násl.). Je znám též pod variantním tvarem téhož jména Jóachaz (2Pa 21,17). V 2Pa 22,6 je v některých překladech uváděn jako Azarjáš, což je chyba. Více než patnáct hebrejských rukopisů a všechny starověké překlady čtou jako Achazjáš. Viz Jóachaz.
- Achíhúd** („Bratr je velebnost“). [1] Předák z pokolení Ašerova (Nu 34,27). [2] Člen rodiny Echúdovi, potomek Benjamínův (1Pa 8,7).
- Achijáš** („Bratrem je Hospodin“). [1] Prorok, který prorokoval odtržení deseti kmenů (1Kr 11,29 a násl.; 14,2.4 a násl.). [2] Otec

Baeši, který zosnoval spiknutí proti Náda-
bovi (1Kr 15,27,3; 21,22). [3] Syn Jera-
chmeelův (1Pa 2,25). [4] Jeden z Davido-
vých hrdinů (1Pa 11,36). [5] Jeden z těch,
kdo zapečetili novou smlouvu s Bohem
po návratu z vyhnanství (Neh 10,26). [6]
Muž ustanovený nad chrámovými poklady
(1Pa 26,20). Viz též Achímelek.

Achim, Kristův předek (Mt 1,14).

Achímaaz („Bratr je rádcem?“). [1] Otec
Saulovy manželky Achínoamy (1S 14,50).
[2] Jeden z Šalomounových správců
(1Kr 4,15). [3] Sádokův syn, který zů-
stal věrný Davidovi (2S 15,27,36; 17,17
a násl.; 18,19-29).

Achímelek („Bratr můj je král“). [1] Chetej-
ský Davidův přítel (1S 26,6). [2] Kněz, syn
Ebjátara a vnuk [3] (2S 8,17; 1Pa 24,6).
Někteří se domnívají, že čtení v těchto od-
dílech bylo zaměněno (tj. mluví o Achíme-
lekovi, synu Ebjátarovu, na místo o Ebjá-
tarovi, synu Achímelekovi). To se ale zdá
být nepravděpodobné, zvláště v 1Pa 24.
V 1Pa 18,16 je nazýván Abímelek. Sep-
tuaginta má i zde Achímelek. [3] Jeden
z kněží v Nóbu zabitý za pomoc Davido-
vi (1S 21,1-8; 22,9-20). Viz též Abímelek;
Achijáš.

Achínoam („Bratr je příjemnost“). [1] Man-
želka krále Saula (1S 14,50). [2] Žena
z Jizreelu, kterou si vzal David (1S 25,43;
27,3; 1Pa 3,1).

Achítofel („Bratr bláhovosti“), skutečný vůd-
ce Abšalomovy vzpoury proti Davidovi.
Když viděl, že vítězství je nemožné, spá-
chal sebevraždu (2S 15-17).

Achítúb („Bratr je dobrota / Dobrý bratr“).
[1] Syn Pinchasův (1S 14,3; 22,9,11 a násl.
20). [2] Otec velekněze Sádoka (2S 8,17;
1Pa 5,37 a násl.).

Ainon („Prameny“), místo význačně hojností
vody, kde Jan křtil. Pravděpodobně bylo na
vrcholu šekemského údolí (J 3,23).

Aj [Aja, Ajat] („Zbořenina“). [1] Jedno
z nejsilnějších kenaanských měst, nedale-
ko Bét-elu (Gn 13,3; Jz 7,2; Neh 11,31).
V Iz 10,28 se vyskytuje tvar ženského rodu
Ajat. [2] Amónské město, položené prav-
děpodobně nedaleko Chešbónu (Jr 49,3).

Ajalón („Území jelenů / vysoké zvěře“). [1]
Město položené 22,5 km SZ od Jeruzaléma,
určené za levíjské město (Jz 10,12; 19,42;
21,24; 2Pa 28,18). [2] Místo patřící kmeni
Zabulón, na západ od Galilejského jezera,
kde byl pohřben soudce Elón (Sd 12,12).
Přesná poloha není známa.

Ajin („Oko“). [1] Judské město nedaleko Ri-
mónu určené levijcům sloužícím kmeni Ši-
meón (Jz 15,32; 19,7; 21,16). [2] Místo na
hranici zaslíbené země západně od Ribly
(Nu 34,11). Přesná poloha není známa.

Akán [**Akár**], („Had / Zmije“), ten, který
ukradl část kořisti z Jericha a způsobil své-
mu lidu problémy. Byl za to zabit (Jz 7,1-
24). V 1Pa 2,7 je nazván Akár („Zkázonos-
ný“).

Akiš [1] Gatský král, ke kterému utekl David
do bezpečí (1S 21,11; kap. 27-29). [2] Ji-
ný gatský král, který měl stejné jméno, ale
vládl během Šalomounovy doby (1Kr 2,39
a násl.). Mnozí vykladači se domnívají, že
je to totožný král.

Akór („Zkáza“), údolí jižně od Jericha, ve kte-
rém byl ukamenován Akán (Jz 7,24) a kte-
ré tvořilo severní hranici Judska (Jz 15,7).

Akvila („Orel“), zbožný křesťan ze Židů, man-
žel Prisky a přítel Pavlův (Sk 18,2.18.26;
Ř 16,3; 1K 16,19).

Akzib [**Kezib**] („Klamný“). [1] Kenaanské
město v judské nížině, které dobyl Jozue
(Gn 38,5; Jz 15,44; srov. Mi 1,14). [2] Pří-
stavní město na severu Galileje blízko liba-
nonských hranic (Jz 19,29; Sd 1,31).

Alexandr („Obránců mužů“). [1] Syn Šimo-
na, který nesl Kristův kříž (Mk 15,21). [2]
Příbuzný Annáše a přední muž v Jeruzalé-
mě (Sk 4,6). [3] Křesťan, který byl s Pav-
lem, když se bouřili Efezští (Sk 19,33).
Snad totožný s [1]. [4] Obrácený muž,
který odpadl (1Tm 1,20). [5] Člověk, kte-
rý velmi uškodil Pavlovi (2Tm 4,14) Snad
totožný s [4].

Alexandrie („město Alexandra Velikého“),
egyptské město na pobřeží Středozemní-
ho moře, které sloužilo po mnoho let jako
egyptské hlavní město (Sk 6,9; 18,24; 27,6;
28,11).

Almón-diblatajim („Skrytost u dvou fiko-

- vých koláčů“), místo mezi řekou Arnón a Šitím, kde Izraelci tábořili během putování pustinou (Nu 33,46).
- Alfeus** („Zaměněný? / Vůdce“). [1] Otec Léviho (Matouše) (Mk 2,14). [2] Otec apoštola Jakuba (Mt 10,3; Mk 3,18; Sk 1,13). Někteří ho ztotožňují s Kleofášem (L 24,18).
- Alúš** („Dav“), místo, kde Izraelci tábořili na své cestě z Egypta k hoře Sínaj (Nu 33,13 a násl.).
- Alžběta** (z hebr. Elišeba - „Bůh přísahy“), manželka Zachariáše a matka Jana Křtitele (L 1,5-37).
- Amána** („Stálá / Pevnost“), horský hřeben Libanonu, pravděpodobně na jih od řeky Amána [Abána] (2Kr 5,12; Pís 4,8).
- Amasa** („Břemeno“). [1] Davidův synovec, který se stal velitelem Abšalómovy armády (2S 17,25; 19,14; 20,4-12). [2] Muž, který se spolu s dalšími postavil proti zotročení zajatých Židů (2Pa 28,12).
- Amasaj** („Nesl Hospodin“). Jeden z kněží, kteří troubili na trubku při přenášení truhly smlouvy do Jeruzaléma (1Pa 15,24).
- Amasjáš** („Hospodin je silný“). [1] Syn a následník Jóaše na judském trůnu. Byl zavražděn v Lakiši (2Kr 12,22-14,20). [2] Muž z kmene Šimeón (1Pa 4,34). [3] Potomek Léviho z kmene Merarí (1Pa 6,30). [4] Modlářský kněz v Bét-elu (Am 7,10.12.14).
- Amiel** („Mým příbuzným je Bůh / Můj lid je silný“). [1] Zvěd v zaslíbené zemi za pokolení Danovo (Nu 13,12). [2] Otec Davidaova přítele Makíra (2S 9,4 a násl.; 17,27). [3] Jeden z vrátných stánku v Davidově době (1Pa 26,5).
- Amínadab** („Můj příbuzný /lid dobrovolně dal“). [1] Áronův tchán (Ex 6,23). [2] Judský předák a Kristův předek (Nu 1,7; Rt 4,19 a násl.; Mt 1,4). [3] Syn Kehatův, otec Kórachův (1Pa 6,7). [4] Levita, který za syny Uzielovy pomáhal přenést truhlu smlouvy z domu Obéd-edóma (1Pa 15,10 a násl.).
- Amítaj** („Má pravda“), otec proroka Jonáše (2Kr 14,25; Jon 1,1).
- Annón** („Věrný“). [1] Nejstarší Davidův syn s Achínoamou Jizreelskou, zavražděný Abšalómem (2S 3,2; 13,1-39; 1Pa 3,1). [2] Syn Šimónův z rodiny Kálebovi (1Pa 4,20).
- Amón** („Věrný / Řemeslník“). [1] Velitel města Samaří v Achabově době (1Kr 22,26). [2] Syn a následník Menašeho na judském trůnu; Kristův předek (2Kr 21,19-25; Jr 1,2; Sf 1,1; Mt 1,10).
- Ámos** („Posílený / Nosič břemen“). [1] Prorok za vlády Uzijáše a Jarobeáma (Am 1,1; 7,10-12). [2] Předek Kristův (L 3,25).
- Amós** („Síla“), otec proroka Izajáše (2Kr 19,2; Iz 1,1).
- Amrám** („Vyvýšený lid“). [1] Potomek Léviho a otec Árona, Mojžíše a Mirjam (Ex 6,18.20; Nu 3,19; 26,58 a násl.). [2] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,34).
- Ananiáš** („Hospodin je milostivý / Oblak Hospodinův“). [1] Učedník usmrcený za pokus podvést apoštoly (Sk 5,1.3.5). [2] Učedník z Damašku, který pomohl Pavlovi po jeho vidění (Sk 9,10-17; 22,12). [3] Velekněz v Jeruzalémě, který se stavěl proti Pavlovi (Sk 23,2; 24,1).
- Ananja** („Oblak Hospodinův / Hospodin se zjevil“), město obydlené po vyhnání kmene Benjamín (Neh 11,32).
- Anatót** („Odpověď“), město kmene Benjamín, 4 km SV od Jeruzaléma (Jz 21,18; Ezd 2,23); rodiště proroka Jeremjáše (Jr 1,1; 11,21).
- Anna** („Milost“), prorokyně v době Kristově z kmene Ašer (L 2,36).
- Annáš** („Hospodin je milostivý“), velekněz, který první vedl Kristův výslech (L 3,2; J 18,13.24; Sk 4,6).
- Antiochie** („Město Antiochovo“). [1] Syrské město na jižní straně řeky Orontés, kde byli Ježíšovi následovníci poprvé nazváni křesťané (Sk 11,19-26). [2] Město ve Frygii nedaleko hranice s Pisidií, které navštívil Pavel a Barnabáš na své misijní cestě (Sk 13,14).
- Antipas**, křesťanský mučedník z Pergamu (Zj 2,13).
- Apollo** („Ničitel“), křesťan ze Židů, zběhlý v Pismech, který přišel do Efezu a byl vyučen Akvilou a Priskou (Sk 18,24; 19,1; 1K 1,12; 3,4-6; Tt 3,13).

- Appiovo tržiště** (Forum Appium), město v Itálii asi 64 km od Říma. Římští křesťané se zde setkali s Pavlem, když byl přiveden, aby se hájil před císařem (Sk 28,15).
- Appolonie** („Město Apollónovo“), makedónské město, které navštívil Pavel na cestě do Tesaloniky (Sk 17,1).
- Araba** („Pustina“), příkopová propadlina táhnoucí se od Galilejského jezera k Akabskému zálivu (Dt 1,1; Jz 11,2; 18,18).
- Arábie** („Pustina“), velký poloostrov ohraničený na východě Perským zálivem, na západě Rudým mořem a na východě Indickým oceánem (Iz 21,13; Ga 1,17). Byl domovem mnoha kočovných kmenů a někdy nazýván „východní zemí“ (Gn 25,6).
- Ararat**, hornatá země v západní Asii (Jr 51,27), později známá jako Arménie (Iz 37,28; 2Kr 19,37). Noemova archa spocínula na horách v této oblasti (Gn 8,4).
- Aravna** (2S 24,16), viz Ornán.
- Areopag** („Areův pahorek“), kopec SZ od Akropole v Athénách, kde Pavel oslovil několik řeckých filozofů (Sk 17,19-34); známý také jako Marsův kopec (dle římského boha Marta, jako protějšek k řeckému Areovi).
- Aretas** („Ctnostný / Zdatný“), Aretas IV. Filopatór. Nabatejský král, jehož zmocněnec se snažil polapit Pavla (2K 11,32).
- Archelaus** („Vládce lidu“), syn Heroda Velikého, který následoval svého otce jako vládce v Idumeji, Judsku a Samařsku (Mt 2,22).
- Archippos** („Vládce koní“), „spolubojovník“, kterého oslovuje Pavel (Ko 4,17; Fm 1,2).
- Arimatie** („Město výšiny“), domov obchodníka Josefa, který dostal povolení pohřbit Ježíšovo tělo (Mt 27,57; L 23,51).
- Aristarchos** („Nejlepší vládce“), věrný společník, který doprovázel Pavla na jeho třetí misijní cestě (Sk 19,29; 20,4; Ko 4,10).
- Aristobulos** („Nejlepší rádce“), člověk v Římě, jehož domácnost pozdravoval Pavel (Ř 16,10).
- Arnón** („Jásavý proud“), řeka, která vtéká do Mrtvého moře (Nu 21,13; Jz 13,16).
- Áron** (trad. „Osvícený“; z eg. „Velké je jméno“), bratr Mojžíše. Stal se prvním veleknězem v Izraeli (Ex 4,14.30; 7,2.19; 17,10-12; Nu 12; Dt 32,50; Ž 99,6; Žd 5,4).
- Artaxerxes** („Chtivý kořisti / Válečný vítěz“?). [1] Perský král Artaxerxes I. Longimanus, na jehož dvoře byli úředníky Ezdráš a Nehemjáš (Ezd 7,1.7.11 a násl.; Neh 2,1; 5,14). [2] Někteří badatelé se domnívají, že Ezd 4,7 používá Artaxerxa jako poukaz na perského krále pseudo-Smerdisse, ale jedná se zřejmě o [1].
- Ása** („Lékař“). [1] Třetí judský král a předek Kristův (1Kr 15,8-16,29; Mt 1,7 a násl.). [2] Předák levitské rodiny (1Pa 9,16).
- Asáel** („Učinil Bůh“). [1] Syn Davidovy sestry Serúji. Zabil ho Abnér (2S 2,18-32; 3,27.30). [2] Levita poslaný vyučovat Zákon (2Pa 17,8). [3] Levita zaměstnaný jako dohlížitel nad dary a desátky (2Pa 31,13). [4] Otec Jónatana, určený provést soupis cizích manželek (Ezd 10,15).
- Asaf** („Sběratel“). [1] Jeden ze tří Davidových hlavních hudebníků (1Pa 6,24; 15,17.19). Autor Žalmů 50; 73-83. [2] Otec Chizkijášova kancléře Jóacha (2Kr 18,18.37). [3] Levita, jehož potomci žili v Jeruzalémě (2Pa 9,15). [4] Muž, jehož potomci byli vrátní v Davidově době (1Pa 26,1). Zdá se, že je to zkrácené jméno za Ebjásaf (1Pa 9,19). [5] Strážce královského lesa v Judsku (Neh 2,8).
- Asenat** („Patřící bohyni Net“), Josefova egyptská manželka (Gn 41,45.50; 46,20).
- Asie**, výraz používaný v Novém zákoně odkazuje na Malou Asii (1K 16,19; Sk 2,9). Někdy je použit jako odkaz na římskou provincii Malou Asii (Sd 19,10; Zj 1,4).
- Asýrie**, území semitského národa Asyřanů (od Ašúra – viz) leželo na řece Tigris; jejím hlavním městem bylo Ninive (Gn 2,14; 2Kr 15,29; Iz 10,5; Jr 2,18).
- Ašdód** („Opevněné místo“), jedno z pěti hlavních kenaanských měst; sídlo uctívání boha Dáгона, leželo napůl cesty mezi dnešní Jafou a Gazou (Jz 11,22; 1S 5,1). V NZ se nazývá Azót (Sk 8,40).
- Ašer** („Šťastný“). [1] Osmý Jákobův syn (Gn 30,13; Sd 5,17). [2] Město na jižní hranici Manasesa (Jz 17,7).
- Aškalón** („Vážení peněz / Stěhování“), jed-

no z pěti hlavních kenaanských měst, sídlo uctívání bohyně Derceto; leželo asi 19 km na sever od dnešní Gazy (Jz 13,3; Sd 1,18; Jr 47,5).

Ašpenaz („Správce domu“), vrchní komorník Nebúkadnesara, eunuch, kterému byli svěření judští zajatci (Da 1,3).

Ašúr („Rovina / Blaženost“) [1] Syn Šémův (Gn 10,22; 1Pa 1,17).

Ašúrejci, synové Dedána, vnuka Abrahama a Ketúry (Gn 25,3).

Atád („Trnitý keč“), tábořiště poblíž Chebrónu, které použil Josef a jeho bratři, když se připravovali vzít Jákobovo tělo zpět do Kenaanu (Gn 50,10 a násl.). Nové jméno dané tomuto místu obsahovalo slovní hříčku: Kenaanci viděli smuteční obřad (hebr. *ébel*) Egyptanů a nazvali to místo Abel-misrajim (Úžlabina Egypta).

Atarót-adar („Koruna nádhery“), vesnice na jižní hranici Efrajima (Jz 16,5; 18,13), pravděpodobně totožná s Atarótem (16,2.7).

Atalja („Lhůta pro Hospodina / Hospodin je vyvýšený“), dcera Achaba a Jezábely, manželka krále Jórama a potom 6 let vládkyně v Izraeli (2Kr 8,26; 11,1-20; 2Pa 22,2-23,21).

Ataljáš [1] Muž z Benjamínova rodokmenu (1Pa 8,26). [2] Otec jednoho z navrátilců ze zajetí (Ezd 8,7).

Ataj („Časný“). [1] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,12). [2] Jeden ze synů Rechabeáma (2Pa 11,20). [3] Potomek Peresův (1Pa 2,5.35 a násl.).

Athény, největší město klasického Řecka, hlavní město městského státu Attika, kde Pavel našel křesťanskou církev (Sk 17,15-18).

Augustus („Vznešený“). Sk 25,21.25; 27,1 používají tímto způsobem řecký titul „Jeho Majestát“, protože Augustus byl již mnoho let mrtev.

Augustus císař, čestné jméno Octaviana, synovce Julia Caesara, který se stal císařem v Římě. Během jeho vlády se narodil Kristus (L 2,1).

Azarel („Pomohl Bůh“). [1] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,6). [2] Jeden z těch, kteří sloužili

li v chrámu zpěvem (1Pa 25,18). [3] Předák v kmeni Dan (1Pa 27,22). [4] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,41). [5] Kněz z rodiny Imera (Neh 11,13). [6] Jeden z těch, kteří hráli při zasvěcení nového chrámu (Neh 12,36).

Azarjáš („Pomohl Hospodin“). [1] Viz Uzijáš. [2] Jedno z Šalomounových knížat, syn Nátanův (1Kr 4,5). [3] Potomek Davidova velekněze Sádoka (1Kr 4,2). [4] Potomek Judův (1Pa 2,3.8). [5] Potomek Jerachmeelův (1Pa 2,25 a násl. 38 a násl.). [6] Potomek Léviho, syn Achímaasův (1Pa 5,35). [7] Velekněz, syn Jóchananův, vnuk [6] (1Pa 5,36). [8] Syn Chilkijášův, velekněz za Jóšiáše (1Pa 5,39 a násl.; 9,11; Ezd 7,1). [9] Potomek proroka Samuela (1Pa 6,21). [10] Prorok, syn Ódedův, který šel ke králi Ásovi (2Pa 15,1 a násl.). [11] a [12] Dva z Jóšafatových synů (2Pa 21,2). [13] Viz Achazjáš [2]. [14] Syn Jerochámův, velitel, který pomohl Jóašovi na trůn (2Pa 23,1). [15] Syn Obédův, další velitel, který pomohl Jóašovi na trůn (2Pa 23,1). [16] Velekněz, který se postavil proti Uzijášovi (2Pa 26,17-20). [17] Předák z pokolení Efrajimova (2Pa 28,12). [18] Potomek Kehatův, otec Jóela. (2Pa 29,12). [19] Jeden z levitů, kteří pomáhali vyčistit chrám (2Pa 29,12). [20] Předák domu Sádokova, velekněz v době Chizkijášově (2Pa 31,10.13). [21] Potomek Sádoka a Ezdráše (Ezd 7,3). [22] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,23 a násl.). [23] Jeden z těch, kteří přišli do Jeruzaléma se Zerubábelem (Neh 7,7). Možná je to jiné jméno pro Serajáše (Ezd 2,2), jinak je jeho jméno v tomto oddíle vypuštěno. [24] Kněz, který vysvětloval zákon [25] Viz Ezdráš [1]. [26] Jedno z judských knížat (Neh 12,33). [27] Jeden z těch, kteří obvinili Jeremjáše z falešného prorocství (Jr 43,2). [28] Zajatec odvedený s Danielem do Babylona (Da 1,6 a násl. 19; 2,17).

Azuba („Opuštěná“). [1] Matka krále Jóšafata (1Kr 22,42). [2] Manželka Káleba, syna Chesrónova (1Pa 2,18 a násl.).

B

Baal („Pán / Vlastník“). [1] Potomek Rúbenův (1Pa 5,1,5). [2] Čtvrtý z deseti synů Jeielových (1Pa 9,35 a násl.).

Baal, město v kmeni Šimeon, totožné s Baalat Beer (1Pa 4,33).

Baal-gád („Pán štěstí“), město na úpatí hory Chermón, které označovalo severní hranici území dobytého Jozuem (Jz 11,17; 12,7).

Baal-chasór („Pán Chasóru“), místo nedaleko Efrajima, kde Abšalóm zabil Amnóna (2S 13,23); pravděpodobná poloha je 9 km SV od Bét-elu.

Baal-chermón („Pán Chermónu“), místo kenaanských obřadů na východním svahu hory Chermón, které označovalo severozápadní hranici poloviny kmene Manases (Sd 3,3; 1Pa 5,23).

Baal-támar („Pán palmy“), místo na území Benjamína nedaleko Gibeje a Bét-elu, kde Izraelci odrazili gibejskou armádu (Sd 20,33).

Baalat-beer („Paní studně“), hraniční město v Šimeonovi, někdy nazývané „Ráma jihu“ (Jz 19,8).

Baalis („Syn jásotu“), král Amónovců v době po dobytí Jeruzaléma (Jr 40,14).

Baana („Syn odpovědi? / zármutku“). [1] Syn Achílúduv, jeden z Šalomounových správců (1Kr 4,12). [2] Syn Chúšajův, další z Šalomounových správců (1Kr 4,16). [3] Otec Sádoka, který opravoval Jeruzalém (Neh 3,4). [4] Otec Cheleba, jednoho z Davidových mocných mužů (2S 23,29). [5] Velitel Íš-bóšetovy armády (2S 4,2,5-9). [6] Jeden z těch, kteří se vrátili ze zajetí se Zerubábelem (Ezd 2,2; Neh 7,7; 10,27).

Babylon [1] Hlavní město Babylonské říše, známé svými visutými zahradami; ohnisko židovského vyhnanství počínaje rokem 586 př. Kr. (2Kr 17,24 a násl.). [2] Většina biblistů je přesvědčena, že odkaz v 1Pt 5,13 a Zj 14,8; 18,2.10-21 se týká Říma. Nicméně jiní se domnívají, že se týká [1].

Baeša („Baal vyslyšel?“), třetí izraelský král; jeho vládu charakterizovaly válka a ničinnost (1Kr 15,16-16,13).

Balák („Pustošitel?“), moábský král, který najal Bileáma, aby proklel Izrael (Nu 22-24; Jz 24,9).

Baní („Vystavěný“). [1] Jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,36). [2] Potomek Merariho (1Pa 6,31). [3] Potomek Perese (1Pa 9,4). [4] Otec rodiny, která se vrátila z babylonského zajetí (Ezd 2,10; 10,29). V Neh 7,15 je nazván Binúj. [5] Muž, jehož potomci si během vyhnanství vzali cizinky (Ezd 10,34). [6] Potomek [5], který si během vyhnanství vzal cizinku (Ezd 10,38). [7] Levita, který pomáhal opravovat jeruzalémské hradby (Neh 3,17; 8,7). [8] Levita, který pomáhal při bohoslužbě lidu (Neh 9,4). [9] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po vyhnanství (Neh 10,14). [10] Levita, jehož syn byl dohlížitelem levitů po vyhnanství. Možná totožný se [7] a [8] (Neh 11,22). [11], [12] a [13] Tři levité, kteří se účastnili chrámové bohoslužby (Neh 9,4 a násl.).

Bar, aramejsky totéž jako hebrejské *ben*. Obojí je často užíváno před jménem, aby naznačilo přímý vztah. Tak je Petr nazýván Bar-Jona, protože jeho otec se jmenoval Jonáš (Mt 16,17) a Natanael snad Bartoloměj (syn Tolmajův), protože jeho otec se jmenoval Tolmaj.

Barabáš („Syn otcův“), vrah, kterého si lid vyžádal na Pontiu Pilátovi, aby jej propustil místo Krista (Mt 27,17).

Bárak („Blesk“), generál soudkyně Debóry, který pomáhal porazit Síseru (Sd 4,6-5,15).

Barnabáš („Syn potěšení“), křesťan ze Židů, který cestoval s Pavlem (Sk 9,27; 11,22-30; Ga 2,1). Původně se jmenoval Josef, ale byl apoštoly přejmenován na Barnabáš (Sk 4,36); zjevně ho považovali za svého utěšitele. Viz Bar.

Barsabáš („Syn Saby“). Viz Bar; Josef [11]; Juda [12].

Bartoloměj („Syn Tolmajův“), jeden z Ježíšových dvanácti učedníků (Mt 10,3; Sk 3,13). Pravděpodobně totožný s Natanaelem. Viz Bar.

Báruk („Požehnaný“). [1] Jeremjášův přítel a pisář (Jr 32,12 a násl.). [2] Jeden z těch,

kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,20). [3] Potomek Peresův, který se vrátil z vyhnanství (Neh 11,5).

Basemata („Vonící“). [1] Dcera Šalomounova (1Kr 4,15). [2] Manželka Ezaua (Gn 26,34), dcera Elónova (v Gn 36,2 je nazvána Áda). [3] Jiná Ezauova žena, dcera Izmaelova (36,3.10); (v 28,9 je nazvána Machalata).

Bat-šeba („Dcera přísahy / plnosti“), krásná manželka Chetejce Urijáše a potom manželka Davidova (2S 11,3; 12,24; 1Kr 1,11-2,19). Byla matkou Šalomouna a předkem Kristovým (Mt 1,6). V 1Pa 3,5 je nazvána Batšua.

Bedán („Syn Danův“) [1] Vůdce Izraelců, zmíněný jako vysvoboditel národa (1S 12,11). Septuaginta, Pešito a arabský překlad čtou místo toho Barák; avšak mnozí se domnívají, že je to poukaz na Abdóna. [2] Potomek Manasesův (1Pa 7,17).

Beeljáda („Pán ví“), Davidův syn (1Pa 14,7) známý také jako Eljáda („Bůh ví“) (2S 5,16; 1Pa 3,8).

Beér („Studna“) [1] Dočasný tábor Izraelců v pustině (Nu 21,16-18); možná totožný s Beer-élim (Iz 15,8). [2] Místo, kde Jótam hledal útočiště před svým bratrem Abimelelem (Sd 9,21); možná totožné s Beer-tem (2S 4,2).

Beer-šeba („Studna přísahy“), město v jižním Judsku, místo Abrahamovy smlouvy s Abimelelem; leží asi 45 km JZ od Chebrónu (Gn 21,14.22-31; Jz 15,28).

Bér-lachaj-rói („Studna Živého, který mne vidí“), Hagařina studna, ležící mezi Kádešem a Beredem na cestě do Šúru, asi 80 km SZ od Beer-šeby (Gn 21,14).

Belšasar (hebrejská podoba babylonského jména Bel-šar-usur - „Ať Běl chrání krále“), syn Nabonidův a spoluvládce Babylona. Byl svědkem nadpřirozeného psaní ruky na zdi paláce předtím, než bylo jeho království svrženo Peršany (Da 5; 7,1; 8,1).

Beltšasar (hebrejská podoba babylonského jména Balat-šarri-usur - „Ať Paní chrání krále“), jméno, které dostal Daniel v Babyloně (Da 1,7). Viz Daniel.

Ben-amí („Syn mého příbuzného“), předek

Amónovců (Gn 19,38), který se narodil Lotovi a jeho dceři.

Ben-hadad („Syn Hadadův“). [1] Ben-hadad I., aramejský král, který uzavřel spojení s judským Ásou a vtrhl do Izraele (1Kr 15,18.20; 2Pa 16,2.4). [2] Ben-hadad II., další aramejský král, kterého porazil Achab; oblehl i samo Samaří (1Kr 20; 2Kr 6,24; 8,7.9). [3] Syn Chazaelův, který vládl v Sýrii, když se říše rozpadla (2Kr 13,3.24 a násl.; Am 1,4).

Ben-óni („Syn mého truchlení“), jméno, které dala svému synovi Ráchel, když umírala; Jákob jeho jméno změnil na Benjamin.

Benajáš („Hospodin vystavěl“). [1] Třetí vůdce Davidovy armády, králův poradce a oddaný přítel Davida i Šalomouna (2S 8,18; 20,23; 1Kr 1,8-2,46). [2] Jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,30; 1Pa 11,31). [3] Předák jedné čeledi z kmene Šimeon (1Pa 4,36) [4] Jeden z Davidových kněží (1Pa 15,18.20.24; 16,5 a násl.). [5] Otec jednoho z Davidových rádců (1Pa 27,34).

Benjamín („Syn pravice“). [1] Nejmladší Jákobův syn; jeho potomci se stali jedním z dvanácti izraelských kmenů (Gn 35,18.24; 42,4.36; 43-45; 1Kr 12,21). [2] Benjaminův potomek (1Pa 7,10). [3] Potomek Charimův, který si vzal cizinku (Ezd 10,32). [4] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,23). [5] Jeden z těch, kteří pomáhali zasvětit jeruzalémské hradby (Neh 12,34).

Bereniké („Nositelka vítězství“), nemravná dcera Heroda Agrippy I. Se svým bratrem Agrippou II. (s nímž žila v krvesmilstvu) seděla při Pavlově soudu (Sk 25,13.23; 26,30).

Berótaj [**Beróta**] („Mé studny“), město v severním Zajordání mezi Chamátem a Damaškem; dobyl ho David (2S 8,8; Ez 47,16).

Besaleel („Ve stínu Božím“). [1] Hlavní řemeslník a návrhář stánku (Ex 31,2; 35,30; 36,1 a násl.). [2] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,30).

Bét-áven („Dům nepravosti“), město kmene Benjamin, ležící v pustině nedaleko Aje (Jz 7,2; 18,12; 1S 13,5).

Bét-el („Dům Boží“), město ležící 18 km severně od Jeruzaléma, důležité město v izraelských dějinách (Gn 13,3; 28,18 a násl.; Jz 16,2; Sd 21,19). Původně se jmenovalo Lúz. Nedaleko ruin je dnešní město Bertin.

Bét-chorón („Chorónův dům / Jeskynní dům“), dvě města na hranici mezi územím Efrajima a Benjamína. Horní Bét-chorón ležel u horského průsmyku mezi Jeruzalémem a západní plání. Dolní Bét-chorón byl asi 2 km dále na SZ (Jz 16,3; 18,13; 2Pa 8,5; 1Kr 9,17). Moderní jména pro tato města jsou Beit 'Ur al Tahta (Dolní) a Beit 'Ur al Foka (Horní).

Bét-nimra („Dům leoparda“), opevněné město postavené kmenem Gád východně od Jordánu (Nu 32,36); zřejmě totožné s Nimrou (Nu 32,3).

Bét-peór („Peórův dům“), místo nedaleko Pisgy, kde měli Izraelci hlavní tábor před válkou s Ógem (Dt 3,29).

Bét-šeán [Bét-šan] („Dům klidu“), město na jižní hranici Galileje; největší z deseti měst Dekapole (Jz 17,11; 1Pa 7,29; 1S 31,10).

Bét-šemeš („Dům slunce“). [1] Město na cestě z Aškalónu a Ašdódu do Jeruzaléma, asi 38 km západně od Jeruzaléma (Jz 15,10; 1S 6; 2Kr 14,11-13). [2] Kenaanské město na území Neftalí (Jz 19,38; Sd 1,33). [3] Město kmene Isachar (Jz 19,22). [4] Jiné jméno pro egyptské město Héliopolis (Jr 43,13).

Betabara („Dům brodu“), místo na východní straně Jordánu, kde Jan Křtitel křtil své stoupence (J 1,28 BKR). Většina řeckých rukopisů čte Betanie, avšak toto město nebylo totožné s Betanií.

Betanie („Dům trápení“), osada na kopci vedoucím k Olivové hoře asi 2,6 km od Jeruzaléma (Mk 11,1).

Betfage („Dům nezralých fiků“), osada nedaleko Betanie na cestě z Jeruzaléma do Jericha, asi na svahu Olivové hory (Mt 21,1; Mk 11,1).

Bethesda („Dům vylití“), rybník nedaleko Ovčí brány v Jeruzalémě, známý léčivými vlastnostmi (J 5,2 a násl.).

Betlém (hebr. Bét-lechem, „Dům chleba“). [1] Město asi 10 km J od Jeruzaléma; ro-

diště Ježíše Krista (Mt 2,5). Původně se jmenovalo Efrata (Gn 35,16; Rt 4,11; srv. Mi 5,2) a až později je známé jako Betlém. [2] Město kmene Zabalón asi 11km SZ od Nazaretu (Jz 19,15; Sd 12,8).

Betsaida („Dům rybolovu“), rybářské město na břehu Galilejského moře; rodiště Filipa, Ondřeje a Šimona (Mt 11,21; L 9,10; Mk 6,45).

Betúel [1] Město přidělené Šimeonovi (Jz 19,4; 1Pa 4,30). [2] Otec Rebeky (Gn 22,23).

Beulá („Provdaná“), Izajášovo jméno pro zaslíbenou zemi po babylonském zajetí (Iz 62,4).

Bildad („Syn uspokojení / Nemilovaný“), jeden ze tří Jóbových „přátel“ (Jb 2,11; 8,1; 18,1; 25,1; 42,9).

Bileám („Hubící lid?“), věstec, kterého moábský král navedl, aby proklel Izrael. Místo toho Bůh vložil do jeho úst slova požehnání (Nu 22-24; 31,8; Neh 13,2).

Bilha („Úlek?“), služka Ráchel a matka Dana a Neftalího (Gn 29,29; 30,3-5.7).

Boanerges („Synové hromu“), příjmení dané Jakobovi a Janovi, synům Zebedovým (Mk 3,17).

Bóaz („V něm je síla“), obyvatel judského Betléma, který se stal manželem Rút a předkem Kristovým (Rt 2-4; Mt 1,5; L 3,2).

Bokím („Plačící“), místo nedaleko Gilgálu, kde Izraelci činili pokání (Sd 2,1-5).

Búz („Znevážení“). [1] Druhý syn Náchora, Abrahamova bratra (Gn 22,21). [2] Potomek Gádův (1Pa 5,14).

Buzí („Búzský“), potomek Árona a otec Ezechiela (Ez 1,3).

C

Caesar, jméno větve aristokratické rodiny Juliů, která získala nadvládu nad římskou vládou. Potom se stalo formálním titulem římských vládců. Viz Augustus, Tiberius, Claudius.

Caesarea („Město Caesarovo“), pobřežní město v Izraeli, které sloužilo jako hlavní město římské provincie (Sk 8,40). Posta-

vil ho Herodes Veliký; leží 37 km od úpatí hory Karmel. Nazývala se také Caesarea přímořská.

Caesarea Filipova, město, které leželo na úpatí hory Chermón; nejsevernější místo Ježíšovy služby (Mt 16,13-20).

D

Dalmanuta, rybářská vesnice na Z pobřeží Galilejského moře (Mk 8,10).

Damašek („Mokré?“), důležité obchodní středisko a hlavní město Sýrie. Pavel se obrátil na cestě z Jeruzaléma do tohoto města (Gn 14,15; Sk 9,2).

Dan („Soudce“), pátý Jákobův syn a předek jednoho z dvanácti izraelských kmenů (Gn 30,6; 49,16 a násl.).

Dan („Soudce“), město kmene Dan v SZ části Izraele (Jz 19,47; Sd 20,1).

Daniel („Bůh je můj soudce“). [1] Prorok z doby Nebúkadnesarovy a Kýrovy. Svoji moudrostí a vírou si vysloužil čestné postavení za Nebúkadnesara a Darea (Da 1,1-6; 2; 6,1 a násl.). [2] Jeden z Davidových synů (1Pa 3,1). Viz Kileáb. [3] Levita z rodu Ítamarova (Ezd 8,2; Neh 10,6).

Dareios („Kdo se informuje“). [1] Král, který přijal království Belšasarovo (Da 5,30-6,28). Je znám také jako Dareios Médský. [2] Dareios I., čtvrtý perský král (Ezd 4,5; Ag 1,1; Za 1,1); nazýván též Hystaspis. [3] Dareios II. (Notus), který vládl v Persii a Babyloně (Neh 12,22).

Dátan („Pramen“), předák kmene Rúben, který se snažil svrhnout Mojžíše a Árona (Nu 16; 26,9; Dt 11,6).

David („Milovaný“), velitel a izraelský král. Sjednotil rozdělené izraelské kmeny a učinil mnoho příprav pro chrám, který dokončil jeho syn Šalomoun (1S 16-1Kr 2,11). Byl předkem Kristovým (Mt 1,6).

Debóra („Včela“). [1] Rebečina chůva (Gn 24,59; 35,8). [2] Prorokyně a soudkyně v Izraeli, která pomohla vysvobodit svůj lid od Jabína a Sisery (Sd 4,4-14; 5).

Dekapolis („Desetiměstí“), spolek deseti měst v údolí horního Jordánu (Mt 4,25).

Delajáš („Hospodin vytáhl“). [1] Jeden z Da-

vidových kněží (1Pa 24,18). [2] Jedno z knížat, které naléhalo na krále Jójakíma, aby neničil svitek obsahující Jeremjášova proroctví (Jr 36,12,25).

Delíla („Ta, která se chce líbit“), žena, kterou Pelištejci podplatili, aby zjistila tajemství Samsonovy síly (Sd 16).

Demétrios („Demétrin“). [1] Křesťan, který je chválen Janem (3J 1,12). [2] Zlatník, který vedl sročení proti Pavlovi v Efezu (Sk 19,24-41).

Derbe, město v JV Malé Asii, kam se Pavel uchýlil po kamenování v Lystře (Sk 14,6-20).

Didymos. Viz Tomáš.

Dína („Souzená“), dcera Jákoba a Lei, kterou znásilnil Šekem. Výsledkem byla kmenová válka (Gn 34).

Dionysios („Dionýsův“), člen aristokratické rady v Athénách, kterého obrátil Pavel (Sk 17,34).

Dorkas, viz Tabita.

Dótan („Dvě cisterny“), město kmene Manases Z od Jordánu a SV od Samaří, poblíž hory Gilboa; zde byl Josef prodán do otroctví (Gn 37,17; 2Kr 6,13).

Drusilla („Rosná“), Židovka, dcera Heroda Agrippy I. a manželka Felixe; ona a Felix slyšeli mocné Pavlovo poselství (Sk 24,24 a násl.).

Dúra („Sídló“), babylonská pláň, kde král Nebúkadnesar postavil zlatou sochu (Da 3,1).

E

Ebenezer („Kámen pomoci“). [1] Místo porážky Izraelců Pelištejci (1S 4,1-22). Bylo to na severu Šáronu nedaleko Afeku. [2] Jméno kamene, který vztyčil Samuel na památku vítězství nad Pelištejci (1S 7,12). Kámen byl možná pojmenován podle [1] s myšlenkou, že tamní porážka Izraele se proměnila.

Ebes („Bažina“?), město v severním Izraeli, přidělené kmenu Isachar (Jz 19,20).

Ebjátar („Otec hojnosti“), jediný kněz, který unikl Saulovu vraždění v Nóbu (1S 22,20-23); byl veleknězem v době Davidově. Byl sesazen Šalomounem (1Kr 2,27). V 1S 21,2

- a násl. se říká, že Achímelek [1] byl veleknězem, když David jedl předkladně chleby, avšak v Mk 2,26 se tvrdí, že se to stalo v době, kdy byl veleknězem Ebjátar. Ebjátar možná pomáhal svému otci jako velekněz a proto mohl být takto označen. Anebo je zmíněn místo Achímeleka, protože Ebjátar byl v dějinách význačnější než jeho otec Achímelek. Pokud tomu tak je (a zdá se, že ano), potom je Ebjátar nazván veleknězem dřív, než do tohoto úřadu nastoupil.
- Eden** („Rozkoš“). [1] Zahrada, kterou Bůh stvořil jako první sídlo člověka (Gn 2,15); její přesné místo není známo. Mohlo to být mezi řekami Eufratem a Tigridem nedaleko Perského zálivu. [2] Oblast v Mezopotámii (2Kr 19,12; Iz 37,12).
- Edóm** („Rudý“), jméno, které dostal Ezau, starší Izákův syn, kvůli rudému jídlu, za které prodal prvorozenství (Gn 25,30). Viz Esa; Obéd-edóm.
- Edóm** („Rudý“), hornatá oblast na jihu Moábu, která se táhne od Mrtvého moře až k zálivu Akaba. Byla obydlená potomky Ezaua, Edómci (Gn 32,3; Ex 15,15).
- Efez** („Vytoužený“), město na západním pobřeží Malé Asie mezi Milétem a Smyrnou; důležité obchodní středisko (Sk 19,1).
- Efód** („Efód“), otec jednoho z předáků kmene Manases (Nu 34,23).
- Efrajim** („Úrodná země / Prašné území“), druhý syn Josefa s Asenatou. Ačkoliv byl mladší, obdržel požehnání prvorozeného. Byl předkem jednoho z dvanácti izraelských kmenů (Gn 41,52; 46,20; 48; 50,23).
- Efrata** („Úrodná země“), druhá manželka Káleba (1Pa 2,19.50; 4,4).
- Efrón** („Koloušek“), Chetejec, od kterého Abraham koupil pole s jeskyní, která se stala pohřebištěm Sary (Gn 23,8.10.13 a násl.; 49,29 a násl.).
- Egla** („Jalovice“), jedna z Davidových manželek (2S 3,5; 1Pa 3,3).
- Eglón** („Býček“). [1] Město v judské nížině (Jz 15,39). [2] Moábský král (Sd 3,17).
- Egypt** („Země s duší boha Ptaha“), země v SV rohu Afriky, kde byli Izraelité drženi v otroctví, dokud je Mojžíš nevyvedl do zaslíbené země (Gn 45,9; 47,6).
- Ehúd** („silný“). [1] Soudce, který vysvobodil Izrael z útlu moábského Eglóna (Sd 3,15-30).
- Éla** („Dub“). [1] Náčelník Edómců (Gn 36,41; 1Pa 1,52). [2] Otec jednoho ze Šalomounových správců (1Kr 4,18). [3] Syn a následník izraelského krále Baeši. Byl usmrčen Zimrím (1Kr 16,6-14). [4] Otec posledního izraelského krále Hoše (2Kr 15,30; 17,1). [5] Syn Káleba, syna Jefunova (1Pa 4,15). [6] Potomek Benjamínův (1Pa 9,8).
- Eldad** („Bůh je příbuzný“), jeden ze dvou starších, kteří dostali prorocké zmocnění od Mojžíše (Nu 11,26 a násl.).
- Eleazar** („Bůh pomohl“). [1] Třetí syn Árona a jeho následník v úřadu velekněze (Ex 6,23; Nu 3,32; 20,28). [2] Syn Abinádabův, posvěcený, aby střežil Hospodinovu truhlu (1S 7,1). [3] Jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,9). [4] Potomek Merariho, který neměl syny (1Pa 23,21; 24,28). [5] Kněz, který doprovázel Ezdráše, když se vracel do Jeruzaléma (Ezd 8,33). [6] Kněz, který byl při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,42); snad totožný s [5]. [7] Předek Kristův (Mt 1,15).
- Élí** („Vyvýšený?“), kněz v Šilo (1S 1-4).
- Eliezer** („Bůh je pomoc“). [1] Abrahamův služebník, správce domu (Gn 15,2). [2] Druhý syn Mojžíše a Sipory (Ex 18,4; 1Pa 23,15). [3] Vnuk Benjamínův (1Pa 7,8). [4] Jeden z kněží, kteří troubili na trubku při přenášení truhly smlouvy do Jeruzaléma (1Pa 15,24). [5] Vévoda nad Rúbenovci v Davidově době (1Pa 27,16). [6] Prorok, který napomínal Jóšafata (2Pa 20,37). [7] Předák, který povzbuzoval druhé k návratu do Jeruzaléma (Ezd 8,16).
- Elíhú** („Můj Bůh je on“). [1] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,21). [2] Jeden z vrátných stánku v Davidově době (1Pa 26,7). [3] Nejmladší Jóbův přítel (Jb 32,2.4-6).
- Elijáš** („Hospodin je můj Bůh“). [1] Velký Boží prorok, který se usilovně stavěl proti modlářství. Byl vzat do nebe v ohnivém voze (1Kr 17,1-2Kr 2,11; Mt 17,3). [2] Jeden z předáků Benjamínovců (1Pa 8,27).

- [3] a [4] Dva muži, kteří si vzali cizinky za manželky (Ezd 10,21.26).
- Elímelek** („Můj Bůh je král“), manžel Noemi a tehán Rút. Zemřel v Moábu (Rt 1,2 a násl.; 2,1; 4,3).
- Elífaz** („Můj Bůh je zlato“). [1] Vůdce Jóbových třech „přátel“ (Jb 2,11; 4,1; 15,1). [2] Ezaův syn (Gn 36,4.10-12).
- Elifelet** („Bůh je vysvobození“). [1] Poslední ze třinácti Davidových synů (2S 5,16; 1Pa 3,8; 1Pa 14,7). [2] Další Davidův syn (1Pa 3,6), v 1Pa 14,5 Elpelet. [3] Jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,34).
- Elíša** („Bůh je spása / vysvobodil“), učedník a následovník Elijáše; byl v prorockém úřadě 55 let (1Kr 19,16 a násl.; 2Kr 2-6; L 4,27). [2] Nejstarší Jávanův syn a vnuk Noeho (Gn 10,4).
- Elíšama** („Bůh vyslyšel“). [1] Dědeček Jozua (Nu 1,10; 2,18; 1Pa 7,26 a násl.). [2] Syn Davidův (2S 5,16). [3] Jiný Davidův syn, v 2S 5,15 a 1Pa 14,5 nazvaný Elíšúa. [4] Potomek Judův (1Pa 2,41). [5] Muž z královského potomstva (Jr 41,1). [6] Písař Jójakímův (Jr 36,12.20 a násl.). [7] Kněz poslaný Jóšafatem vyučovat Zákon (2Pa 17,8).
- Elíšeba** („Bůh přísahy“), manželka Árona (Ex 6,23).
- Eljakím** („Bůh dává povstat“). [1] Syn Chilkijášův, správce Chizkijášova domu, následník zavrženého Šebny (2Kr 18,18; Iz 2,15.20). [2] Původní jméno krále Jójakíma – viz. [3] Kněz, který byl při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,41).
- Elkána** („Bůh stvořil“). [1] Syn Kórachův (Ex 6,24; 1Pa 6,8). [2] Otec proroka Samuela a potomek [1] (1S 1,1-23; 2,11.20). [3] Potomek Léviho (1Pa 6,10.21) [4] Potomek Léviho (1Pa 6,11.20), možná totožný s [3]. [5] Potomek Léviho, dědeček Berekjášův (1Pa 9,16). [6] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,6). [7] Vrátný u truhly smlouvy (1Pa 15,23); možná totožný s [6]. [8] Úředník u krále Achaza (2Pa 28,7).
- Elnátan** („Bůh dal“). [1] Otec Nechušty, matky krále Jójakína (2Kr 24,8). [2] Syn Akbóřův, jeden z předáků za krále Jójakíma (Jr 26,22; 36,12.25). [3] Jeden z předáků, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,16). [4] Učitel (Ezd 8,16).
- Elymas** („Čaroděj“), falešný prorok, který se postavil proti Saulovi a Barnabášovi na ostrově Páfu (Sk 13,8); nazýval se též Barjezus.
- Ěn-dór** („Pramen pokolení“), město kmene Manases (Jz 17,11), kde se Saul ptal věstkyně na svou budoucnost (1S 28,7); pravděpodobně dnešní 'En-dúr 10 km SV od Nazareta.
- Ěn-gedí** („Pramen kůzlete“), město na západním břehu Mrtvého moře přidělené kmeni Juda; původně se nazývalo Chasesón-támar (2Pa 20,2; Jz 15,62).
- Enóš** („Smrtný“), syn Šétův a předek Kristův (Gn 4,26; 5,6-11; 1Pa 1,1; L 3,38).
- Epafras** (zkrácený tvar jména Epafroditos), Pavlův spolupracovník, který sloužil jako misionář v Kolosách (Ko 1,7; 4,12; Fm 1,23).
- Epafroditos** („Libý“), křesťan z Filip, který pracoval tak usilovně, že onemocněl (Fp 2,25; 4,18).
- Erastos** („Oblíbený“). [1] Křesťan poslaný s Timoteem do Makedonie, zatímco Pavel zůstal v Asii (Sk 19,22). [2] Důležitý člověk v Korintu posílající pozdravy z Říma (Ř 16,23). [3] Ten, kdo zůstal v Korintu (2Tm 4,20); snad totožný s jedním nebo oběma předchozími.
- Esarchadón** („Ašúr dal bratra“), syn Sancheríba a mocný král Asyrie (2Kr 19,37; Ezd 4,2).
- Ester** („Hvězda“), perské jméno Hadasy, která byla vybrána Achašvérošem, aby byla královnou. Její příběh vypráví kniha Ester.
- Ětan** („Trvalý“). [1] Mudrc za dnů Šalomounových (1Kr 4,31; Ž 89,1). [2] Potomek Judův (1Pa 2,6.8), možná totožný s [1]. [3] Viz Jedútún [4] Potomek Léviho (1Pa 6,27).
- Etbaal** („S ním Baal“), král Sidónu a otec Achabovy manželky Jezábely (1Kr 16,31).
- Eubulos** („Dobrý rádce“), jeden z římských křesťanů, který zůstal oddaný Pavlovi (2Tm 4,21).
- Eufkrat** („Plodivá“), hlavní řeka západní Asie,

kteřá pramení v Arménii a dříve, než ústí do Perského zálivu, spojuje se s řekou Tigris. Tvořila západní hranici Mezopotámie (Gn 2,14; 15,18).

Euniké („Dobré vítězství“), zbožná matka Timotea (2Tm 1,5; srv. Sk 16,1).

Eutychos („Šťastný“), mladík z Troady, jehož Pavel obživil (Sk 20,9).

Eva („Živa“), první žena, manželka Adama (Gn 3,20; 4,1; 2Pa 11,3).

Eví-merodak („Titel boha Marduka“), babylonský král, který omilostnil Jójakína. Byl následníkem svého otce Nebúkadnesara (2Kr 25,27-30).

Ezau („Chlupatý“), nejstarší Izákův syn a dvojče s Jákobem. Je praotcem Edómců (Gn 25,25). Prodal své prvorozenství Jákobovi (Gn 25,26-34; 27; 36).

Ezdráš („Pomoc“). [1] Vůdce jedné z kněžských skupin, které se vrátily z vyhnanství (Neh 12,1). Úplná forma jeho jména, *Azarjáš*, je uvedena v Neh 10,2 [2] Potomek Judův prostřednictvím Káleba (1Pa 4,17). [3] Přední písař a kněz, potomek velekněze Chilkijáše (Ezd 7,1-12; 10,1; Neh 8,1-13).

Ezechiel („Bůh upevňuje“), prorok z královské rodiny odvedený do babylonského zajetí. Prorokoval vyhnancům v Mezopotámii u řeky Kebaru a je autorem stejnojmenné knihy (Ez 1,3; 24,24).

F

Faraon („Obyvatel paláce“), královský titul egyptských králů odpovídající našemu slovu „král“ (Gn 12,15; 37,36; Ex 2,15; 1Kr 3,1; Iz 19,11).

Félix („Šťastný“), římský prokurátor v Judsku, který předsedal soudu s Pavlem v Cesareji (Sk 23,23-27; 24,22-27).

Fénicie („Země palem“), úzký pruh území mezi Středoziemním mořem na západě a libanonským pohořím na východě (Sk 11,19; 15,3; 21,2).

Festus („Slavnostní“), nástupce Félix ve správě Judska. Pokračoval v procesu s Pavlem, který začal Félix (Sk 25 a 26).

Filadelfie („Bratrská láska“), město v Lýdii v Malé Asii. Bylo to místo jednoho ze sed-

mi sborů v Asii (Zj 1,11; 3,7-13). Leželo 45,5 km SV od Sard.

Filemon („Milovaný“), konvertita v Kólosách, kterému Pavel napsal dopis ohledně uprchlého otroka Onezima (Fm 1,5-7).

Filétos („Milovaný“), konvertita, kterého odsoudil Pavel za jeho postoj ke vzkříšení (2Tm 2,17).

Filip („Milovník koní“). [1] Jeden z dvanácti Kristových apoštolů (Mt 10,3; J 1,44-48; 6,5-9). [2] Evangelista několikrát zmíněný ve Skutcích (Sk 6,5; 8,5-13). [3] Viz Herodes [3], [4].

Filipy („Město Filipovo“), město v Makedonii založené Filipem Makedonským a pojmenované po něm (Sk 16,12; 20,3-6). Leží ve vnitrozemí asi 16 km SZ od svého přístavu Neapole.

Foibé („Zářivá“), služebnice v církvi v Korintě či v Kenchrejích, která pomohla Pavlovi (Ř 16,1).

Foinix („Země palem“), přístav na jižním pobřeží Kréty (Sk 27,12).

Fortunát („Šťastný“), korintský křesťan, který těšil Pavla v Efezu (1K 16,17 a násl.).

Frygie („Vyprahlá“), velká a důležitá vnitrozemní provincie v Malé Asii (Sk 2,10; 16,6; 18,23).

G

Gabriel („Muž Boží“), anděl (Da 8,16; 9,21; L 1,19,26).

Gád („Štěstí“). [1] Sedmý Jákobův syn a předek jednoho z dvanácti kmenů (Gn 30,11; 49,19). [2] Davidův vidoucí, který mu často radil (1S 22,5; 1Pa 21,9-19).

Gád, území osídlené kmenem Gád na východ od Jordánu (1S 13,7; Jz 13,24).

Gadara („Hradby“) město položené východně od Jordánu, 11 km od Galilejského jezera (Mk 5,1; L 8,26). Byla jedním z měst Dekapole. Viz též Gergesa.

Gaius („Zemský“). [1] Adresát třetího dopisu Janova. [2] Rodák z Makedonie a průvodce Pavlův (Sk 19,29). [3] Muž z Derbe, který doprovázel Pavla až do Asie (Sk 20,4). [4] Hostitel Pavla, když psal dopis Římanům (Ř 16,23). [5] Konvertita, kterého Pavel

- pokřtil v Korintu (1K 1,14); někteří se domnívají, že je totožný se [4].
- Galilea** („Okruh“), jedna z největších římských oblastí Izraele; prioritní oblast Ježíšovy služby (L 3,1; 23,6).
- Galilejské moře**, velké jezero v S Izraeli, napájené Jordánem. Několik z Ježíšových učedníků zde pracovalo jako rybáři (J 6,1). Bylo známé také jako moře Kineretské, Tiberiadské, Genezaretské. Viz též *Kineret* [1] a *Genezaret* [2].
- Gallio**, místodržitel v Achaji, před kterým byl Pavel souzen v Korintě (Sk 18,12-17).
- Gamaliel** („Odměnil Bůh / Má odměna je Bůh“). [1] Kníže kmene Manases (Nu 1,10; 2,20). [2] Velký židovský učitel Zákona. Přesvědčil Židy, aby propustili apoštoly (Sk 5,33-40; 22,3).
- Gat** („Lis“), jedno z pěti hlavních pelištejských měst, domov obra Goliáše (1S 17,4; 2Kr 12,17; 2Pa 26,6).
- Gaza** („Silné město“). [1] Nejjižnější z pěti hlavních pelištejských měst, ležící 72 km na J od současné Jaffy a 4 km od Středomořího moře. Místo působení Samsona (Jz 11,22; Sd 16,1-3; 2Kr 18,8; Jr 25,20). [2] Město kmene Efrajim, ležící na malé planině blízko Šíla (1Pa 7,28). Jiné rukopisy čtou jméno jako Aja.
- Gedeón** („Bořitel“), velký izraelský soudce, který osvobodil svůj lid od Midjanců (Sd 6-8). Dostal jméno Jerubaal.
- Gechází** („Údolí vidění“), nečestný Elišův služebník (2Kr 4,12-37; 5,20-27; 8,4).
- Genezaret** („Zahrada knížete / Údolí výhonků“). [1] Oblast na SZ břehu Galilejského moře. [2] Jiné jméno pro Galilejské moře (L 5,1).
- Gergesa**, město či oblast, kterou je možné umístit na V stranu Galilejského moře. Jeho poloha je nejistá, někteří navrhuji dnešní Kersí (Mt 8,28).
- Geršón** [Geršóm] („Vyhnanec / Hostem tam“), [1] důležitý kněz, nejstarší syn Léviho (Gn 46,11; Ex 6,16; 1Pa 5,27). Je také nazýván Geršóm (1Pa 6,1; 15,7). [2] Mojžíšův prvorozený syn (Ex 18,3; 1Pa 26,24).
- Getsemane** („Olejový lis“), zahrada východně od Jeruzaléma, za potokem Kidrón na úpatí Olivové hory; místo Kristovy zrady (Mt 26,36-56).
- Geúel**, zvěd vyslaný za kmen Gád (Nu 13,15).
- Gibeá / Gibej** („Pahorek“). [1] Judské město asi 16 km SZ od Chebrónu (Jz 15,57). [2] Město Benjamínovců (Sd 19 a násl.) na půl cesty mezi Jeruzalémem a Rámou; domov a sídlo krále Saula (1S 10,26; 15,34). [3] Město nebo kopec na území Efrajima (Jz 24,33). Pravděpodobně poblíž Timny [1]. [4] Kopec v Kirjat-jearímu, na kterém byl Abinádabův dům (2S 6,3 a násl.).
- Gibeón** („Pahorek“), hlavní město Chivejců přidělené kmeni Benjamín. Leželo 9 km SSZ od Jeruzaléma (Jz 11,19; 2S 20,1-9). Dnešní el-Džib.
- Gíchon** („Zřídlo“). [1] Jedna ze čtyř řek Ede- nu (Gn 2,13). [2] Občasný pramen mimo jeruzalémské hradby, jižně od území chrámu (1Kr 1,38-45; 2Pa 32,30).
- Gilgál** („Kruh“). [1] První tábořiště Izraelců pro překročení Jordánu do Kenaanu, asi blízko Jericha (Jz 4,19-24). [2] Vesnice 11 km SV od Bét-elu, kde Eliáš a Eliša začali svou cestu (2Kr 2,1-4; 4,38). Dnešní Džildžilia.
- Góg** („Hora“). [1] Potomek Rúbenův (1Pa 5,4). [2] Přední kníže Mešek a Túbalu (Ez 38,2; 39,1.11). Ve Zj 20,8 se zdá, že se stal národem, stejně jako Magóg, což naznačuje, že jméno má být rozuměno symbolicky.
- Gólan** („Vyhnanec?“), město v Bášanu V od Jordánu, přidělené levitům za útočiště město (Dt 4,43; Jz 21,27). Snad dnešní Sachm el Džólan 27 km V od Galilejského jezera.
- Golgota** („Lebka“), kopec hned za hradbami starověkého Jeruzaléma; místo Ježíšova ukřižování (Mt 27,33; J 19,17). Jeho přesná poloha je neznámá.
- Goliáš** („Vyhnanec / Válející se po porážce?“). [1] Pelištejský obr, kterého zabil David (1S 17,4-54). [2] Jiný obr, snad syn [1] (2S 21,19).
- Gomer/-a** („Končící?“). [1] Nejstarší Jefe- tův syn (Gn 10,2 a násl.; 1Pa 1,5 a násl.). Snad též národ Kimmerů obývající sever. [2] Nemravná žena Ozeáše (Oz 1,3; 3,1-4).

Gomora („Násilná / Podrobení / Ponoření?“), jedno ze čtyř měst zničené spolu se Sodomou (Gn 18,20; 19,24.28; Dt 29,22). Mnoho badatelů se domnívá, že bylo JV cípem Mrtvého moře zatopeno.

Gošen [1] Oblast v nilské deltě, kde se pěstoval dobytek, přidělený Izraelcům dřív, než byli zotročeni (Gn 46,28). [2] Město v judské vrchovině (Jz 15,51). Snad dnešní Zachirije, asi 21 km JZ od Chebrónu. [3] Oblast, která asi odvozuje své jméno od města Gošen (Jz 10,41; 11,16).

H

Hadasa („Myrta“), hebrejské jméno Ester (viz).

Hagar („Putující“), egyptská otrokyně Sáry; stala se matkou Izmaela (Gn 16,1-16; 21,14-17).

Hakeldama („Krvavé pole“), pole, které koupili jeruzalémští kněží za třicet stříbrných, kterými zaplatili Ježíšovu zradu (Sk 1,19); nazývá se také Pole hrnčívovo (Mt 27,7).

Hám („Shluk“), místo mezi Aštarót-karnajimem v Bášanu a moábskou zemí (Gn 14,5).

Haman („Veliký“), ministerský předseda Achašvéroše, který připravoval intriky proti Židům (Est 3-9).

Háran („Horal“). [1] Bratr Abrahamův, který zemřel před svým otcem Terachem (Gn 11,26-31). [2] Pravnuk Léviho, syn Šimeiho (1Pa 23,6.9). [3] Syn Kálebův (1Pa 2,46).

Háran („Horský“), mezopotámské město ležící 386 km SZ od Ninive a 450 km SSV od Damašku (Gn 11,31; 12,4 a násl.).

Harmagedon (z hebr. *Har Megiddo*, „Hora Megiddo“), místo poslední bitvy mezi Kristem a Satanem (Zj 16,16).

Héman („Věrný“). [1] Hudebník a vidoucí ustanovený Davidem jako vedoucí chrámového zpěvu a hudby (1Pa 6,18; 15,17; 2Pa 5,12; 35,15). [2] Moudrý muž, s kterým byl srovnáván Šalomoun (1Kr 4,31; 1Pa 2,6). Složil Ž 88.

Henoch („Zasvěcený“). [1] Nejstarší syn Kainův a jméno města, které Kain vystavěl (Gn 4,17). [2] Syn Jereda a předek Kristův

(Gn 5,18; 1Pa 1,3; L 3,37; Žd 11,5). [Totožné jméno s hebr. přesněji přepsaným jménem Chanók – viz.]

Herodes („Hrdinský“). [1] Herodes Veliký, mazaný judský král v době, kdy se narodil Kristus. Aby se udržel u moci, zavraždil betlémské děti a domníval se, že tím zabije Mesiáše (Mt 2,1-22; L 1,5). [2] Herodes Antipas, syn předchozího, byl tetrarchou v Galileji a Pereji. Byl vrahem Jana Křtitele (Mt 14,1-10; L 13,31 a násl.; 23,7-12). [3] Herodes Filip, syn Heroda Velikého, byl tetrarchou v Itureji a Trachonitis (L 3,1). [4] Herodes Filip, další syn Heroda Velikého; jeho manželku odlákal Herodes Antipas (Mt 14,3). [5] Herodes Agrippa I., tetrarcha Galilee a vládce říše svého děda (tj. Heroda Velikého). Tvrdě pronásledoval křesťany (Sk 12,1-23). [6] Herodes Agrippa II., syn Agrippy I., král různých panství, byl svědkem Pavlova svědectví (Sk 25,13-26; 26,1-32). Viz též Archelaus; Bernice; Drussila.

Herodiada, vnučka Heroda Velikého, manželka Antipase a vlastní příčina smrti Jana Křtitele (Mt 14,3-9; L 3,19).

Hinóm, neznámá osoba, která měla syna, po němž bylo pojmenováno údolí blízko Jeruzaléma. Za doby Jeremjáše se zde konaly lidské oběti a později se na tomto nečistém místě páčil odpad (Jz 15,8; 18,16; Neh 11,30; Jr 7,31 a násl.).

Hinóm, úzké údolí JZ od Jeruzaléma (Jz 15,8; 2Pa 28,3).

Hnojná brána, brána v JZ části jeruzalémských hradeb (Neh 2,13; 12,31).

Hóšea („Hospodin vysvobodil“). [1] Předák Efajimovců za dnů Davidových (1Pa 27,20). [2] Poslední izraelský král. Uvěznil ho asyrský král Šalmaneser (2Kr 15,30; 17,1.3; 18,1). [3] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,24). [4] Původní jméno Jozueho (viz).

Ch

Chagíta („Sváteční“), pátá manželka Davida a matka Adónijáše (2S 3,4; 1Kr 1,5.11).

- Chaldejsko** („Čaroděj“), jižní oblast Babyloňské říše (Jr 50,10; Ez 11,24).
- Chám** („Horký“), nejmladší Noemův syn. Pro jeho špatnost byl proklet jeho syn Keanaan (Gn 5,32; 9,22-27). Jeho jméno je užíváno pro označení jedné oblasti Egypta (Ž 78,51; 105,23).
- Chamát** („Vary“), chetitské město na řece Orontes asi 200 km S od Damašku; zásobovací základna pro Šalomounovu armádu (2Kr 14,28; 2Pa 8,4).
- Chana** („Omilostněná“), prorokyně, matka Samuelova (1S 1).
- Chananí** („Mé smilování“). [1] Hudebník a vůdce jedné skupiny chrámové služby (1Pa 25,4,25). [2] Otec proroka Jehúa, uvržený do vězení králem Asou (1Kr 16,1,7; 2Pa 16,7-10). [3] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,20). [4] Bratr Nehemjáše, který se stal po něm místodržitelem (Neh 1,2; 7,2). [5] Kněz a hudebník, který pomáhal očistit jeruzalémské hradby (Neh 12,36).
- Chananjáš** („Hospodin se smiloval“). [1] Potomek Benjamínův (1Pa 8,24). [2] Kapitán Uzijášovy armády (2Pa 26,11). [3] Otec jednoho knížete za vlády Jójakíma (Jr 36,12). [4] Vedoucí šestnácté skupiny Davidových hudebníků (1Pa 25,4,23). [5] Děd Jirijáše (Jr 37,13). [6] Falešný prorok, který se stavěl proti Jeremjášovi (Jr 28). [7] Jeden z Danielových přátel v Babyloně (Da 1,7.11.19). Viz též Šadrak. [8] Syn Zerubábel (1Pa 3,19,21). [9] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,28). [10] Mastičkář a kněz, který pomáhal obnovit Jeruzalém (Neh 3,8). [11] Jeden z těch, kdo pomáhal obnovit Jeruzalém (Neh 3,30); možná totožný s [10]. [12] Věrný Izraelita ustanovený nad Jeruzalémem (Neh 7,2). [13] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,23). [14] Kněz, předák rodu, přítomný zasvěcení obnovených jeruzalémských hradeb (Neh 12,12,41).
- Chanók** („Zasvěcený“). [1] Vnuk Abrahama a Ketúry, syn Midjánův (Gn 25,4; 1Pa 1,33). [2] Nejstarší syn Rúbenův a zaklada-
- tel čeledi Chanókovců (Gn 46,9; Nu 26,5; 1Pa 5,3). Srv. též Henoch.
- Chasór** („Osada“). [1] Hlavní město kenanského království později začleněné do území Neftalího v S Izraeli (Jz 11,1.10.13); místo rozsáhlých archeologických vykopávek. [2] Místo zcela na J Judska (Jz 15,23). Snad dnešní el-Džebarijeh [3] Jiné místo na J Judska (Jz 15,25), jiné jméno pro Kerijót Chesrón. [4] Vesnice kmene Benjamín, do které se vrátili vyhnanci (Neh 11,33). Dnešní Chirbet Chazzur, 6 km SSZ od Jeruzaléma. [5] Oblast v Arabské poušti (Jr 49,28.30.33).
- Chášabjáš** („Hospodin uvážil“). [1] Potomek Léviho z čeledi Merarí (1Pa 6,30). [2] Jiný potomek Léviho z čeledi Merarí (1Pa 9,14). [3] Syn Jedútúnův (1Pa 25,3). [4] Potomek Kehatův (1Pa 26,30). [5] Syn Kemúelův, předák Lévičů (1Pa 27,17). [6] Předák levitů (2Pa 35,9). [7] Levita z čeledi Merarí, který se vrátil s Ezdrášem z Babylona (Ezd8,19). [8] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,17). [9] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (10,12). [10] Kněz za dnů Ješuy (Neh 12,21). [11] Předák levitů (Neh 12,24).
- Chatuš** [1] Potomek judských králů (1Pa 3,22). [2] Potomek Davidův, který se vrátil z vyhnanství s Ezdrášem (Ezd 8,2). [3] Kněz, který se vrátil z vyhnanství se Zerubábelem (Neh 12,2). [4] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,10). [5] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po vyhnanství (Neh 10,5). [Pozn. Vstupy mohou odkazovat na stejnou osobu.]
- Chazael** („Bůh uzřel“), vrah Ben-hadada II., který uchvátil aramejský trůn (1Kr 19,15.17; 2Kr 8,8-29).
- Cheber** („Spojenec / Společník“). [1] Potomek Ašerův (Gn 46,17; 1Pa 7,31 a násl.). [2] Manžel Jáely, která zabila Síseru (Sd 4,11.17.21; 5,24). [3] Předák judské čeledi (1Pa 4,18). [4] Potomek Benjamínův (1Pa 8,17).
- Chebrón** („Spolčení“) Město v judských horách, 32 km J od Jeruzaléma (Gn 13,18; Nu 13,22; 2S 2,1; 1Kr 2,11).

Chermón („Zasvěcený zničení“), nejvyšší hora pohoří Antilibanon tvořící SV hranici Izraele (Dt 3,8; Jz 11,17; 1Pa 5,23).

Chiddekel („Ustavíčně tekoucí“), archaické jméno řeky Tigris (Gn 2,14; Da 10,4). Je užší než Eufkrat, ale má více vody. Vtéká do Eufratu 160 km od Perského zálivu v Al Qurna.

Chiel („Bratr je bůh“), muž, který znovu vystavěl Jericho (1Kr 16,34) a obětoval své syny jako naplnění Jozuovy kletby (Jz 6,26).

Chilkijáš („Hospodin je můj podíl“). [1] Muž, který stál s Ezdrášem při čtení Zákona (Ezd 8,2). [2] Levita (1Pa 6,30). [3] Předák vrátných v chrámu (1Pa 26,11). [4] Otec správce domu Chizkijášova (2Kr 18,18; Iz 2,20). [5] Kněz v Anatótu, otec Jeremjášův (Jr 1,1). [6] Velekněz, který našel knihu Zákona za dnů Jóšijáše (2Kr 22,4.8; 23,4). [7] Otec Gemarjášův (Jr 29,3). [8] Předák kněží, kteří se navrátili ze zajetí (Neh 12,7).

Chíram [**Chúram**] (zkrácená forma Achíram). [1] Týrský král spřátelený s Davidem a Šalomounem (2S 5,11; 1Kr 5; 9,11; 10,11). [2] Zručný řemeslník, kterého pro Šalomouna zajistil král Chíram (1Kr 7,13.40.45; 2Pa 4,11.16). [3] Potomek Benjamínův (1Pa 8,5).

Chizkijáš („Upevnil Hospodin“). [1] Navrátilce z Babylona (Ezd 2,16; Neh 7,21). [2] Dvanáctý judský král; předek Kristův. Zavedl náboženskou reformu a zvýšil bezpečí a prosperitu národa (2Kr 18-20; 2Pa 29-32; Mt 1,9 a násl.). [3] Syn Nearjášův, potomek judské královské rodiny (1Pa 3,23).

Chloé („Zelená / Svěží zeleň“), korintská nebo efezská žena, která věděla o problémech v Korintu (1K 1,11).

Chóbab („Milý“), tchán nebo švagr Mojžíšův (Nu 10,29; Sd 4,11).

Chorazin („Hlasatelna“), pobřežní město Galilejského moře, kde Ježíš konal zázraky (Mt 11,21; L 10,13).

Chóréb („Vyprahlé místo“), horský hřeben na Sínajském poloostrově, jehož nejvyšší horou je Sínaj (Ex 17,6). Nyní se nazývá Serbal.

Chúr („Jáma“). [1] Jeden z mužů, kteří pod-

pírali Mojžíšovy ruce při bitvě s Amálekovci (Ex 17,10.12; 24,14). [2] Midjánský král zabitý Izraelci (Nu 31,8; Jz 13,21). [3] Otec hejtmana poloviny jeruzalémského okresu za Nehemjáše (Neh 3,9).

Chúšaj („Spěch“), přítel a rádce Davidův (2S 15,32.37; 16,16-18; 17,5-15).

I

Ibsán („Slavný / Rozbahněný / Obratný?“), domorodec z Bét-lechemu, který soudil Izrael sedm let (Sd 12,8-10).

Idó [**Jeed**] („Jeho proud“). [1] Vidoucí, který psal o izraelských králech (2Pa 9,29; 12,15). [2] Kněz, který se vrátil do Jeruzaléma se Zerubábelem (Neh 12,4).

Ikonium („Zobrazené“), hlavní město provincie Lykaonie v Malé Asii (Sk 13,51; 14,1).

Illyrie („Hrající na lyru / Radost?“), římská provincie na východním pobřeží Adriatického moře, sahající od Itálie na severu k Makedonii na jihu (Ř 15,19). Později přejmenována na Dalmacii.

Imer („Beránek“), místo v Babyloně (Ezd 2,59; Neh 7,61); přesná poloha neznámá.

Indie, země kolem řeky Indus na V okraji Perské říše (Est 1,1; 8,9).

Ír-melach („Město soli“), město v judské pustině nedaleko Ěn-gedí (Jz 15,62).

Íra („Bdělý“). [1] Jairský, Davidův kněz (2S 20,26). [2] Jitrejský, jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,38; 1Pa 11,40). [3] Syn Íkeše Tekójského, jiný z Davidových mocných mužů (2S 23,26; 1Pa 11,28; 27,9).

Íš-bóšet („Muž hanby“), syn a následník Saulův. Vládl dva roky, nežli byl poražen Davidem (2S 2,8-15; 3,8.14 a násl.; 4,5-12). Je nazýván též Ešbaal (1Pa 8,33).

Itálie, poloostrov sahající od Alp po Středozemní moře, na jihu ohraničený Mesinským průlivem (Sk 18,2; 27,1).

Itaj („Bůh je se mnou“), Davidův pelištejský přítel a generál (2S 15,11-22; 18,2.4.12).

Izachar („Najatý za mzdu“) [1] Devátý Jákobův syn a předek jednoho z dvanácti izraelských kmenů (Gn 30,17 a násl.; 49,14

a násl.). [2] Vrátný v chrámu, syn Obéd-e-dóma (1Pa 26,5).

Izajáš [hebr. *Ješajáhu*] („Hospodin vysvobozuje“), nazývaný knížetem proroků; působil přes šedesát let. Předpověděl příchod Kristův (Iz 1,1; 7,14; 9,6; 52,12-53).

Izák („Smíšek“), syn Abrahama a Sáry, který se jim narodil ve stáří; otec Ezaua a Jáko-ba, předek Kristův (Gn 21-25; Mt 1,2).

Izmael („Ať vyslyší Bůh“), syn Abrahama a Hagar; jeho potomky jsou arabští kočovníci (Gn 16,11-16; 17,18-26; 25,9-17; 28,9; 36,3). Zažitý tvar hebr. Jišmael – viz.

Izrael viz Jákob.

Izrael („Zápasí s Bohem“), v dějinách různě velké území; v širším slova smyslu – oblast mezi Jordánem a Mrtvým mořem na V a Středozezemním mořem na Z (1S 3,20; 7,13). V užším slova smyslu - severní království Židů obydlené deseti kmeny, které následovaly Íš-bóseta a Rechabeáma. Jižní hranici tvořila města Jericho a Gezer (1Kr 12,20; 2Pa 35,18; srv. Gn 32,29).

J

Jábeš („Vyprahlé místo“), otec Šalúma, který zabil Zekarjáše a kraloval místo něj (2Kr 15,10-14). Viz též Jábeš Gileád.

Jábeš v Gileádu, město v Gileádu (Sd 21,8; 1S 11,1). Lze ztotožnit s místem, které se dnes nazývá Vádí Jabis, asi 32 km J od Galilejského moře.

Jabín („Porozumí“). [1] Chasórský král, kterého porazil Jozue (Jz 11,1). [2] Jiný chasórský král, který utlačoval Izrael, a porazila ho Debóra (Sd 4).

Jadúa („Známy“). [1] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,21). [2] Poslední velekněz zmíněný ve SZ (Neh 12,11.22).

Jáel („divoká koza“), manželka Chebera, která zabila Siseru (Sd 4,17-22; 5,6.24).

Jafa [NZ: **Joppe**] („Krásné město“), město na pobřeží Izraele (2Pa 2,16; Jon 1,3; Sk 9,36; 10,5).

Jachaziel („Ať Bůh shlédne“). [1] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklugu (1Pa 12,5). [2] Kněz, který pomáhal

přinést truhlu smlouvy do Jeruzaléma (1Pa 16,6). [3] Syn Chebrónův (1Pa 23,19). [4] Levita ze synů Asafových, který povzbuzoval Jóšafatovu armádu proti Moáb-cům (2Pa 20,14). [5] Předák, jehož syn se vrátil z Babylona (Ezd 8,5).

Jaír („Osvěcuje / Zasvítí“). [1] Potomek Manasesův (Nu 32,41; Dt 3,14; 1Kr 4,13; 1Pa 2,22). [2] Soudce, který soudil Izrael dvacet dva let (Sd 10,3.5). [3] Otec Mordokajův (Est 2,5).

Jairos („Osvícený“), představený synagogy, jehož dceru Ježíš vzkřísil z mrtvých (L 8,41).

Jakín („Bůh vztyčil / postaví“). [1] Šimeónův syn (Gn 46,10; Ex 6,15; Nu 26,15). V 1Pa 4,24 je nazýván Jarib. [2] Kněz v Jeruzalémě po babylonském zajetí (1Pa 9,10; Neh 11,10). [3] Předák kněžského rodu (1Pa 24,17).

Jakín („Bůh vztyčil / postaví“), pravý sloup v předsíni Šalomounova chrámu v Jeruzalémě (1Kr 7,21).

Jákob („Zachycující patu / Podrážející nohy“). [1] Syn Izáka, dvojče Ezaua a předek Kristův. Koupil Ezauovo prvorozenství a stal se praotcem židovského národa (Gn 25-50; Mt 1,2). Bůh změnil jeho jméno z Jáko-ba na Izrael (Gn 32,28 a násl.; 35,10). [2] Otec Mariina manžela Josefa (Mt 1,15 a násl.).

Jakub (řecká forma Jáko-ba). [1] Syn Zebedeův a bratr Janův povoláný za jednoho z dvanácti apoštolů. Byl zabit Herodem Agrippou I. (Mt 4,21; Mk 5,37; L 9,54; Sd 12,2). [2] Syn Alfeův, jiný z dvanácti apoštolů. Pravděpodobně je totožný s Jakubem „menším“, synem Marie. Výrazem „menší“ je míněn věk nebo výška ve vztahu k Jakobovi, synu Zebedeovu (Mt 10,3; Mk 15,40; Sk 1,13). [3] Bratr Ježíšův (Mt 13,55). Po Kristově vzkříšení se stal věřícím (1K 15,7) a vůdcem církve v Jeruzalémě (Sk 12,17; Ga 1,19; 2,9). Napsal Jakubův list (Jk 1,1).

Jan (z hebr. *Jóchanan*; viz). [1] Syn Zachariáše a Alžběty, který připravoval cestu Mesiáši. Dostal jméno Jan Křtitel a sňal ho Herodes (Mt 3; 11,7-18; 14,1-10; L 1,13-17).

[2] Syn Zebedeův a jeden z dvanácti apoštolů. Je mu připisováno autorství čtvrtého evangelia, Zjevení a třech dopisů (Mt 4,21; 10,2; Sk 1,13; Ga 2,9; Zj 1,1). [3] Příbuzný velekněze Annáše, který zasedal při soudu Petra (Sk 4,6). [4] Misionář známý lépe pod jménem Marek.

Jana („Omilostněná Hospodinem“), žena Herodova správce Chuzy, která sloužila Kristu a apoštolům (L 8,3; 24,10).

Jarobeám („Příbuzný zjednal právo / Vede při lidu?“). [1] První izraelský král po rozdělení království. Vládl 22 let (1Kr 11,26-40; 12,1-14,20). [2] Třináctý izraelský král. Jeho vláda byla pevná, ale modlářská (2Kr 14,23-29).

Jáson („Léčitel“). [1] Pavlův hostitel během jeho pobytu v Tesalonice (Sk 17,5-9). [2] Křesťan ze Židů, Pavlův příbuzný, který poslal pozdrav do Říma (Ř 16,21). Může být totožný s [1].

Jebús („Pošlapání?“), jiné jméno pro Jeruzalém (Sd 19,10 a násl.).

Jedajáš („Chválí Hospodina“). [1] Kněz v Jeruzalémě (1Pa 9,10; 24,7; Ezd 2,36; Neh 7,39). [2] Kněz, který se vrátil se Zerubábelem (Neh 11,10; 12,6.19). [3] Jiný kněz, který se vrátil se Zerubábelem (Neh 12,7.21). [4] Jeden z těch, kdo přinesli dary do chrámu (Za 6,10.14).

Jedíael („Známy Bohu“). [1] Syn Benjamínův (1Pa 7,6.10 a násl.). [2] Jeden z Davidových mocných mužů (1Pa 11,45). [3] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,21). [4] Potomek Kórachův, syn Mešelemjášův (1Pa 26,2).

Jedidjáš („Miláček Hospodinův“), jméno které dal Bůh Šalomounovi prostřednictvím Nátana (2S 12,25).

Jedútún („Chválicí“). [1] Jeden ze tří hlavních vedoucích chrámového zpěvu a hudby (1Pa 25,6; 2Pa 5,12; Neh 11,17). Nazýval se též Étan (1Pa 6,29; 15,17.19). [2] Otec Obéd-edóma (1Pa 16,38). Někteří si myslí, že je totožný s [1].

Jefet („Rozšíření“), syn Noeho, považovaný za otce indoevropských národů (Gn 5,32; 6,10; 7,13; 9,18.23.27; 1Pa 1,4 a násl.).

Jehú („On je Hospodin“). [1] Syn Chananiho,

prorok, který přinesl poselství izraelskému králi Baěšovi (1Kr 16,1-12; 2Pa 19,2).

[2] Syn Nimšioho, desátý izraelský král (1Kr 19,16 a násl.; 2Kr 9; 10). [3] Potomek Chesróna (1Pa 2,24.38). [4] Potomek Šimeónův (1Pa 4,24.35). [5] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,3).

Jeiel („Hospodin odjímá?“). [1] Předák kmene Rúbenova (1Pa 5,7). [2] Předek Saulův (1Pa 9,35.39). [3] Jeden z Davidových mocných mužů (1Pa 11,44) [4] Zpěvák a vrátný v chrámu (1Pa 15,18.21; 16,5). [5] Potomek Asafův (2Pa 20,14). [6] Písař za Uzijáše (2Pa 26,11). [7] Levita ze synů Elísáfanových v době Chizkijášově (2Pa 29,13). [8] Předák levitů za dnů Jóšijáše (2Pa 35,9). [9] Jeden z těch, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,13). [10] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,43).

Jekonjáš, viz Jójakín.

Jeremjáš („Vyvyšuje Hospodina“; hebr. Jirmejahu) [1] Obyvatel Libny, jehož dcera Chamútal byla manželkou krále Jóšiáše (2Kr 23,31). [2] Předák jednoho rodu z kmene Manasesova (1Pa 5,24). [3] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,5). [4] Další z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,11). [5] Další z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,14). [6] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,2; 12,1.12). [7] Potomek Jónadabův (Jr 35,3). [8] Syn Chilkijášův, prorok, jehož činnost spadá do vlády posledních pěti judských králů. Káral spojenectví a modlářství svého národa (Jr 1; 20; 26; 36).

Jericho („Město měsíce“), opevněné kenaanské město asi 8 km od S cípu Mrtvého moře a 27 km na Z od Jordánu (Nu 22,1; Dt 32,49). Dnes nejstarší soustavně obydlené město na světě.

Jerochám („Omilostněný“). [1] Levita, děd Samuelův (1S 1,1; 1Pa 6,12). [2] Potomek Benjaminův (1Pa 9,8). [3] Předák benjaminovského rodu (1Pa 8,27). [4] Kněz, jehož syn žil v Jeruzalémě po vyhnanství

- (1Pa 9,12; Neh 11,12). [5] Otec dvou mužů, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,8). [6] Otec Azarela, velitele nad Danem (1Pa 27,22). [7] Otec Azarjáše, který pomáhal Jójadovi ustanovit Jóaše na judský trůn (2Pa 23,1).
- Jerubaal** („Baalův odpůrce / Ať se Baal ukáže velkým“), jméno, které dal Gedeónovi jeho otec (Sd 6,32; 7,1; 8,29).
- Jerúbešet** („Odpůrce hanby (tj. modly)“), jméno, které dali Jerubaalovi ti, kdo se chtěli vyhnout vyslovení Baal (2S 11,21).
- Jeruzalém** („Město pokoje“), hlavní město jižního království Judska, ležící 48 km od Středoziemního moře a 29 km Z od Jordánu (Jz 10,1; 2S 5,5).
- Jesus** (ř. *Iésús*; jiní čtou jako Jose / Jozue), předek Kristův (L 3,29).
- Jéšua** („Hospodin je spása“). [1] Předák kněžského rodu (1Pa 24,11). [2] Jeden z levitů pod vedením Kórého za Chizkijáše (2Pa 31,15). [3] Syn Jósadakův, velekněz takto jmenovaný v Neh a Ezd, zatímco v Ag a Zach jako Jóšua (Ezd 2,2; 3,2). [4] Syn Azanjášův, levita (Neh 10,10). [6] Otec mispanského hejtmána Ezera (Neh 3,19).
- Ješurún** („Přímý“), symbolické jméno pro Izrael (Dt 32,15; Iz 44,2).
- Jezábel** („Neprovdaná / Ne-výsost?“). [1] Zlá, modlářská královna v Izraeli (1Kr 16,31; 18,4-21,25; 2Kr 9,7-37). [2] Falešná prorokyně v Thyatírách (Zj 2,20). Je možné, že jméno je symbolické a ne skutečné jméno prorokyně.
- Ježíš** (řecká forma hebr. Jošua). [1] Křesťan, který posílal s Pavlem pozdrav Koloským (Ko 4,11); nazýval se také Justus. [2] Viz Jóšua.
- Ježíš Kristus** (z hebr. *Jehošua* „Hospodin je spása“ – ř. *Iésús*; hebr. *Mašiach* = ř. *Christos* „Pomazaný“), syn Marie panny, který přišel na zem naplnit proroctví o králi, který zemře za hříchy svého lidu. Zpráva o jeho službě je v evangeliích.
- Jiftách** („Otevírá“), izraelský soudce, který vysvobodil svůj lid od Amónců (Sd 11-12,7).
- Jigál** („Vykupuje“). [1] Jeden z dvanácti zvědů vyslaných prozkoumat Kanaan (Nu 13,7). [2] Jeden z Davidových hrdinů (2S 23,36). [3] Potomek královského judského rodu (1Pa 3,22).
- Jimna** („Ať udělí / Blahobyť“). [1] Syn Ašerův (Gn 46,17; Nu 26,44; 1Pa 7,30) [2] Otec Kórého za Chizkijášovy vlády (2Pa 31,14).
- Jišaj** („Hospodin je / Bohatství“), otec Davídův a předek Kristův (Rt 4,17; 1S 17,17; Mt 1,5 a násl.).
- Jišmael** („Ať vyslyší Bůh“). [1] Úskočný syn Netanjášův, zrádce Izraele (Jr 40,8-41,18). [2] Potomek kmene Benjamínova (1Pa 8,38). [3] Otec Zebadjášův (2Pa 19,11). [4] Kapitán v době Jójady a Jóaše (2Pa 23,1). [5] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,22).
- Jitro** („Jeho výsost“), Mojžíšův tchán. Poradil Mojžíšovi, aby delegoval časově náročnou správu soudu (Ex 3,1; 4,18; 18,1-12). V Ex 2,18 se nazývá Reuel. V Nu 10,29 čtou některé překlady Raguel (Kral), ale v hebr. je Reuel.
- Jizreel** („Bůh sází / zasadí“). [1] Syn Étamův (1Pa 4,3). [2] Symbolické jméno Ozeášova syna (Oz 1,4).
- Jóab** („Hospodin je otcem“). [1] Syn Davidovy sestry Serúji. Byl velitelem Davidovy armády (2S 2,13-32; 3,23-31; 18; 1.Kr 2,22 a násl.). [2] Potomek Judův (1Pa 2,54). Někteří biblisté se domnívají, že se zde jedná o judské město Atrót-bét-jóab. [3] Řemeslník z kmene Juda (1Pa 4,14). [4] Předek navrátilců ze zajetí (Ezd 2,6; 8,9; Neh 7,11).
- Jóachaz** („Hospodin podržel“). [1] Syn a následník Jehúa na izraelském trůnu. Jeho vláda byla pohromou (2Kr 10,35; 13,2-25). [2] Syn Jóšijášův a vládce v Judsku po tři měsíce, nežli byl odstraněn faraonem Nekem (2Kr 23,30-34; 2Pa 36,1-4). Než se stal králem, nazýval se také Šalúm (1Pa 3,15; Jr 22,11). [3] Viz Achazjáš.
- Jóáš** („Hospodin daroval“). [1] Otec Gedeónův (Sd 8,32). [2] Syn Achazjášův, devátý judský král. Do smrti velekněze Jójady následoval Boha. Potom zavedl v zemi modlářství a přivedl na ni pohromu (2Kr 11,21-12,21). [3] Syn Jóachazův, dvanáctý izraelský král. Byl úspěšný v mnoha vojenských taženích (2Kr 13,9-14,16).

[4] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi (1Pa 12,3). [5] Judejec, který panoval v Moábu (1Pa 4,22). [6] Syn Achabův (1Kr 22,26).

Jóaš („Hospodin pomohl“). [1] Syn Bekerův (1Pa 7,8). [2] Správce nad Davidovými sklady oleje (1Pa 27,28).

Jób („Pronásledovaný“). [1] Zbožný muž z Úzu. Jeho vytrvalost v těžké zkoušce měla za výsledek úžasné požehnání (Jb 1-3; 42; Ez 14,14.20). [2] Třetí syn Isacharův (Gn 46,13); je nazván také Jašúb (Nu 26,24; 1Pa 7,1).

Jóel („Hospodin je Bůh“). [1] Prvorozený syn proroka Samuela (1S 8,2; 1Pa 6,18; 15,17). [2] Potomek Šimeónův (1Pa 4,35). [3] Otec Šamajášův, potomek Rúbenův (1Pa 5,4). [4] Předák z kmene Gád (1Pa 5,12). [5] Předek proroka Samuela (1Pa 6,21). [6] Potomek Tólův (1Pa 7,3). [7] Jeden z Davidových mocných mužů (1Pa 11,38). [8] Levita v Davidově době (1Pa 15,7.11; 23,8). [9] Syn Jechielův, správce nad poklady Hospodinova domu (1Pa 26,22). [10] Vévoda nad polovinou kmene Manasesova (1Pa 27,20). [11] Syn Azarjášův, levita, který pomáhal při čištění chrámu (2Pa 29,12). [12] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,43). [13] Dohlížitel nad potomky Benjámínovými v Jeruzalémě (Neh 11,9). [14] Prorok ve dnech Uzijáše (Jl 1,1; Sk 2,16).

Jóchanan („Hospodin se smiloval“). [1] Syn Karéachův, velitel, který se po pádu Jeruzaléma spojil s Gedaljášem (2Kr 25,23; Jr 40,8.13). [2] Nejstarší syn judského krále Jošijáše (1Pa 3,15). [3] Syn Eljóenajův (1Pa 3,24). [4] Otec kněze v Šalomounově době (1Pa 5,36). [5], [6] Dva z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,5.13). [7] Otec jednoho z těch, kteří se stavěli proti zotročování judejských zajatců v Achazově době (2Pa 28,12). [8] Navrátilce z vyhnanství (Ezd 8,12). [9] Kněz (Ezd 10,6). [10] Syn Tobijáše Amónského (Neh 6,18). [11] Kněz za dnů Jójákima (Neh 12,22 a násl.).

Jójada („Hospodin ví“). [1] Otec Benajáše, jednoho z Davidových důstojníků (2S 8,18;

1Kr 1,8.26). [2] Po mnoho let velekněz. Na šest let ukryl Jóaše před Ataljou (2Kr 11-12,9). [3] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,28). [4] Syn Benajášův, rádce Davidův (1Pa 27,34). [5] Jeden z těch, kdo pomáhali opravovat jeruzalémské brány (Neh 3,6). [6] Kněz, kterého nahradil Sefanjáš (Jr 29,26).

Jójakím („Hospodin zvedne / ustanoví“). [1] Jméno, které dostal Eljakím od faraona Néka, když ho učinil judským králem. Jméno asi vyjadřovalo, že Néko si nárokoval, že jej Hospodin pověřil, aby Eljakíma dosadil na trůn (2Kr 23,34-24,6). [2] Syn velekněze Jóšuy, který se vrátil z babylonského zajetí (Neh 12,10.12.26).

Jójakín („Hospodin napřimuje / připraví“), vládce nad Judskem, když bylo dobytto Nebúkadnesarem. Předek Kristův (2Kr 24,8-16; 2Pa 36,9; Mt 1,11 a násl.) Jinou formou jeho jména je Jekonjáš („Hospodin upevňuje“; 1Pa 3,16; Jr 24,1) a Konjáš (Jr 22,24.28; 37,1).

Jójarib („Hospodin vede při“). [1] Učitel, kterého poslal Ezdráš, aby přesvědčil předáky k návratu do Izraele (Ezd 8,16). [2] Předek rodiny žijící v Jeruzalémě (Neh 11,5). [3] Kněz, který se vrátil ze zajetí (Neh 11,10; 12,6.19).

Jókebed („Hospodin je vážnost / sláva“), dcera Léviho a matka Mojžíšova (Ex 6,20; Nu 26,59).

Jóktán („Je zmenšován“), syn Hebera z Šémova rodu (Gn 10,25 a násl.; 1Pa 1,19 a násl.). Snad je to odkaz na arabský kmen, z něhož pocházejí mnohé další arabské skupiny.

Jónadab („Hospodin dobrovolně nabídl“). [1] Potomek Rekaba, který zakázal svým potomkům pít víno a žít v domech (Jr 35,6-19; 2Kr 10,12.23). [2] Vychytralý syn Davidova bratra Šimeiho (2S 13,3.5.32.35).

Jonáš („Holubice“). [1] Otec Šimona Petra (J 1,42; 21,14-17). [2] Hebrejský prorok poslaný kázat v Ninive za dnů Jarobeáma II. Byl to první hebrejský prorok poslaný k pohanskému národu (2Kr 14,25; Jon 1,1.3.5.17; 2,10; Mt 12,39-41).

Jónatan („Hospodin daroval“) [1] Kněz

modlářské svatyně na území Efrajima (Sd 18,30). [2] Syn velekněze Ebjátara (2S 15,27,36; 17,17; 1Kr 1,42). [3] Syn Davidova bratra Šimey (2S 21,21; 1Pa 20,7). [4] Jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,32; 1Pa 11,34). [5] Vnuk Ónamův (1Pa 2,32). [6] Syn Uzijášův, který za Davida dohlížel nad sklady v zemi (1Pa 27,25). [7] Davidův strýc, který byl rádcem a písařem (1Pa 27,32). [8] Lévijec poslaný za Jóšafata učit lid v Judsku (2Pa 17,8). [9] Otec jednoho z navrátilců s Ezdrášem (Ezd 8,6). [10] Jeden z těch, kteří se postavili proti Ezdrášovi ohledně propuštění cizinek (Ezd 10,15). [11] Potomek velekněze Ješuy (Neh 12,11). [12] Kněz za rodinu Malúkovu (Neh 12,14). [13] Písař, v jehož domě byla věznice, kde byl vězněn Jeremjáš (Jr 37,15,20; 38,26). [14] Syn Karéachův, který se po pádu Jeruzaléma spojil s Gedaljášem (Jr 40,8). [15] Syn Saulův a blízký přítel Davidův (1S 14; 18,1-4; 31,2).

Joppe viz Jafa

Jóram („Hospodin je vyvýšený“). [1] Syn a následník Jóšafata na judském trůnu a předek Kristův (2Kr 8,16-24; Mt 1,8). [2] Devátý izraelský král zabitý Jehúem (2Kr 1,17; 3,1-6; 9,24). [3] Kněz pověřený učit lid (2Pa 17,8).

Jordán („Proud Danu?“), hlavní řeka Izraele. Pramení v údolí mezi horou Libanon a Chermón. Teče klikatým řečištěm a vtéká na severním cípu do Mrtvého moře (Gn 13,10; Jz 2,7).

Josef („Kéž přidá“) [1] Syn Jáкова a Ráchel. Byl prodán do otroctví, ale stal se ministerským předsedou Egypta (Gn 37; 39-50). [2] Otec jednoho ze zvěďů vyslaných do Kenaanu (Nu 13,7). [3] Syn Asafův (1Pa 25,2). [4] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,42). [5] Kněz za rodinu Šebanjášovu (Neh 12,14). [6] Manžel Marie, Ježíšovy matky (Mt 1,16-24; 2,13; L 1,27; 2,4). [7] Obrácený Žid z Arimatie, -do jehož hrobu byl Ježíš uložen (Mt 27,57; L 15,43). [8] Předek Kristův (L 3,24). [9] Jiný předek Kristův (L 3,26). V některých rukopisech čteno jako Josech (vzniklé snad

deformovanou koncovkou). [10] Další předek Kristův (L 3,30). [11] Jeden z Ježíšových bratrů (Mt 13,55; Mk 6,3). [12] Syn Marie, manželky Kleofášovy (Mt 27,56; Mk 15,40,47). [13] Učedník, o kterém se uvažovalo, že nahradí Judu Iškariotského (Sk 1,23). Byl znám také jako Barsabáš a Justus. [14] viz Barnabáš.

Jóšafat („Hospodin rozsoudil“). [1] Davidův kancléř (2S 8,16; 20,24; 1Kr 4,3). [2] Šalomounův správce (1Kr 4,17). [3] Otec Jehúa, který se spikl proti Joramovi (2Kr 9,2,14). [4] Jeden z kněží, kteří troubili na trubku při přenášení truhly smlouvy do Jeruzaléma (1Pa 15, 24). [5] Věrný judský král a předek Kristův (1Kr 22,41-50; Mt 1,8).

Jóšafat („Hospodin rozsoudil“), údolí, kde se bude konat poslední soud (Jl 3,2). Tradičně ztotožňováno s Kidrónským údolím (viz).

Jošijáš („Hospodin dává / podpírá“) [1] Zbožný judský král, během jehož vlády byla nalezena kniha Zákona (1Kr 13,2; 2Kr 22,1-23,30). [2] Syn Sofonjáše žijícího v Jeruzalémě (Za 6,10).

Jóšua („Hospodin je spasení“). [1] Domorodec z Bétšemeše ve dnech Élího (1S 6,14,18). [2] Velitel Jeruzaléma za Jóšiáše (2Kr 23,8). [3] Velekněz při obnově chrámu (Ag 1,1.12.14; 2,2; Za 3,1; 6,11). Viz Jéšua.

Jótam („Hospodin je dokonalý“). [1] Syn Gedeónův, kterému se podařilo utéct před Abimelechem (Sd 9,5.7.21.57). [2] Syn Jahdajův (2Pa 2,47). [3] Dvanáctý judský král a předek Kristův (2Kr 15,5-38; Iz 1,1; 7,1; Mt 1,9).

Jozue („Hospodin je spasení“), Mojžíšův nástupce; generál, který vedl dobývání zaslíbené země (Ex 17,9-14; 24,13; Dt 31,1-23; 34,9). Mojžíš změnil jeho jméno z Hóšea na Jozue (resp. hebr. Jehóšua; Nu 13,16).

Juda („Chvála“). [1] Syn Jáкова a Ley a předek Kristův. Získal práva, která ztratil Rúben. Jeho potomci se stali jedním ze dvanácti izraelských kmenů (Gn 29,35; 37,26-28; 43,3-10; Mt 1,2 a násl.; L 3,33). [2] Předek jednoho z těch, kdo pomáhali obnovit chrám (Ezd 3,9). [3] Jeden

z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,23). [4] Syn Senúúv, druhý nad Jeruzalémem v době po vyhnání (Neh 11,9). [5] Jeden z těch, kdo se vrátili do Jeruzaléma se Zerubábelem (Neh 12,8). [6] Judské kníže (Neh 12,34). [7] Kněz a hudebník (Neh 12,36). [8] Jeden z dvanácti apoštolů. Zradil svého Pána a oběsil se (Mt 10,4; 26,14 a násl. 47; 27,3; L 6,16; 22,3.47 a násl.). Nazýval se Iškarjotský, což zřejmě znamená „muž z Keriotu“, města 19 km od Chebrónu. [9] Jeden z Ježíšových bratrů. Napsal dopis nesoucí jeho jméno (Ju 1,1). [10] Galilejec, který podnítil povstání proti Římu (Sk 5,37). [11] Muž, v jehož domě pobýval Pavel v Damašku (Sk 9,11). [12] Prorok poslaný do Antiochie se Silasem (Sk 15,22.27.32). Jeho příjmení bylo Barsabáš. [13] viz Tadeáš. [14], [15] Dva předkové Kristovi (L 3,26.30).

Juda, území jednoho z původních dvanácti kmenů. Po Šalomounově smrti tvořil Juda spolu s Benjaminem jižní království. Nejistá hranice mezi Izraelem a Judou byla mezi Bét-elem v Izraeli a Rámou v Judsku. Jeruzalém byl hlavním městem (2Pa 13,18; 15,8).

Judsko, poprvé zmíněno jako perská provincie (Ezd 5,8). Později se stalo římskou provincií (Mt 2,1). Jeho severní hranici tvořilo Joppe na západě až k místu 16 km severně od Mrtvého moře na východě. Jeho jižní hranice byla 10 km SZ od Gazy přes Beeršebu až k jižnímu cípu Mrtvého moře.

Justus („Spravedlivý“) [1] Věřící z Korintu, u kterého pobýval Pavel (Sk 18,7). [2] Viz Josef [11].

K

Kádeš. Viz Kádeš Barnea a také Meriba [2].

Kádeš-barnea („Svatý“), pustina v jižní oblasti Izraele. Byla na hranici mezi Páranskou pustinou na jihu a pustinou Sin na severu Sinajského poloostrova (Nu 32,8; 34,4). Nazývá se též prostě Kádeš (Nu 13,26; 20,1). V Gn 14,7 se tato oblast nazývá Énmišpátu.

Kaifáš („Skála“), velekněz, který zastá-

val vedoucí úlohu při Ježíšově soudu (Mt 26,3.57-68; J 11,49).

Kain („Získaný“), nejstarší Adamův syn, který zabil svého bratra Ábela (Gn 4,1-25).

Kafarnaum („Vesnice Nahumova“), město na SZ břehu Galilejského moře; důležité středisko Ježíšovy služby (Mt 4,13; L 4,31).

Kána („Rákos“), vesnice v Galileji, kde Ježíš vykonal zázrak proměnění vody ve víno. Leží 16 km SV od Nazareta (J 2,1.11; 4,46).

Karkemíš („Pevnost Kemošova“), město západně od řeky Eufratu, východní hlavní město Chetitů (1Pa 35,20; Iz 10,9; Jr 46,2).

Karmel („Zahrada“). [1] Horský masiv, táhnoucí se asi 24 km středním Izraelem, vybíhá do Středozemního moře (1Kr 18; Jr 46,18; Am 1,2). [2] Město v judských horách asi 14 km JJV od Chebrónu (Jz 15,55; 1S 25,5); dnešní Chirbet el-Karmil.

Kedeš („Svaté místo“). [1] Kenaanské město poblíž severní hranice; bylo dobyto Jozuem (Jz 12,22; 19,37). [2] Levitské útočištné město v Neftalím (Jz 20,7; Sd 4,6.9). Je to asi dnešní Kadeš asi 7,2 km SZ od jezera Hula. [3] Levitské město v Isacharovi (1Pa 6,72). [4] Judské město poblíž Chasóru a Jithánu (Jz 15,23).

Kéfas („Skála“). Viz Petr.

Kehat („Otupení / Ochabnutí“), syn Léviho (Gn 46,11; Nu 26,57 a násl.).

Keila („Pevnost“), město v judské nížině (1S 23,1.13; Jz 15,44). Je 13 km severně od Chebrónu v Khirber Kila.

Kemúel („Povstal Bůh“). [1] Syn Náchorův a synovec Abrahamův (Gn 22,21). [2] Syn Šiftánův, efrajimský předák (Nu 34,24). [3] Levita (1Pa 27,17).

Kénan („Kainovec“), syn Enóšův (Gn 5,9).

Kenaan („Purpúr“), syn Chámův, vnuk Noého (Gn 10,6-19; 1Pa 1,8). Je možný odkaz na obyvatele Kenaanu.

Kenaan („Purpúr“), původní jméno země dané Abrahamovi a jeho potomkům (Gn 11,31; Ex 6,4).

Kenaz („Lov“). [1] Jeden z edómských náčelníků (Gn 36,42; 1Pa 1,53). [2] Syn Elifa-

- zův (Gn 36,11.15; 1Pa 1,36); možná totožný s [1]. [3] Otec soudce Otniela (Jz 15,17; Sd 1,13). [4] Vnuk Kálebův (1Pa 4,15).
- Kerít** („Zařiznutý“), potok východně od Jordánu, kde ptáci krmili proroka Elijáše (1Kr 17,3-5).
- Kidónovo humno** („Srpáč“), místo, kde byl Uza usmrčen za to, že se dotkl truhly smlouvy (1Pa 13,9). V 2S 6,6 se nazývá Nákonovo. Přesné umístění není známo.
- Kidrón** („Temný tok“), údolí v Jeruzalémě mezi horou Ófel a Olivovou (2S 15,23; J 18,1). Dnes se nazývá Vádí Sitti Maryan.
- Kileab** („Úplně otcův“), Davidův syn (2S 3,3), asi též nazván Daniel (1Pa 3,1).
- Kilíkie** („Válení“), oblast SV Malé Asie. Pavel se narodil v Tarsu, hlavním městě této oblasti (Sk 21,39).
- Kineret** [Kinerót] („Harfa“). [1] Jiné jméno pro Galilejské moře (Nu 34,11; Jz 12,3). [2] Město na severním břehu Galilejského moře (Dt 3,17). [3] Oblast kolem města Kineretu (1Kr 15,20).
- Kirjat-jearím** („Město lesů“), původně jedno z gibeónských měst na SZ hranici Judy (Jz 9,17; Sd 18,12). Je totožné s Baala (Jz 15,9); Kirjat arím (Ezd 2,25), Kirjat Baal a Baale Juda (2S 6,2). Ztotožňuje se s dnešním Deir el-Azhar asi 13,4 km SZ od Jeruzaléma.
- Kiš** („Darovaný / Čizba“). [1] Syn Gibeónův (1Pa 8,30; 9,36). [2] Levita v Davidově době (1Pa 23,21; 24,29). [3] Potomek Léviho, který pomáhal vyčistit chrám za Chizkijáše (2Pa 29,12). [4] Pradědeček Mordokajův (Est 2,5). [5] Otec krále Saula (1S 9,1.3; 14,51; Sk 13,21).
- Kišón** („Darovaný / Zakřivený“), řeka ve středním Izraeli, která pramení na hoře Tábor, teče na západ a vtéká do údolí Jizreel (Sd 4,7.13; 1Kr 18,40; Ž 83,10). Po Jordánu je to nejdůležitější řeka v Izraeli.
- Klaudia** („Kulhavá / Chromá“), římská křesťanka, která poslala pozdrav Timoteovi (2Tm 4,21).
- Klaudius Caesar**, římský císař, který vyhnal Židy z Říma (Sk 18,2).
- Klaudius Lysias**, římský důstojník, velitel v Jeruzalémě (Sk 23,26).
- Klement** („Laskavý“), Pavlův spolupracovník ve Filipech (Fp 4,3).
- Kleofáš** („Slavného otce“), jeden z učedníků, kterého Ježíš potkal na cestě do Emaus (L 24,18).
- Kolosy** („Obrovitá“), město v provincii Frygii v Malé Asii (Ko 1,2).
- Kórach** („Holohlavý“). [1] Syn Ezaův s Oholíbamou (Gn 36,5.14.18; 1Pa 1,36). [2] Syn Elifazův, vnuk Ezaův (Gn 36,16). [3] Syn Chebrónův (1Pa 2,43). [4] Vnuk Kehatův a předek některých hudebníků v chrámu (1Pa 6,22; Ž 42,1; 45,1; 46,1). Byl jedním z vůdců povstání proti Mojžíšovi a Áronovi, které pohltila země (Nu 16,1-35).
- Kóre** („Volající / Koroptev?“). [1] Levita zodpovědný za dobrovolné dary v době Chizkijášově (2Pa 31,14). [2] Syn Asafův, jehož potomci byli vrátnými v chrámu (1Pa 9,19; 26,1.19).
- Korint** („?“), řecké město na pobřeží šíje, která spojovala Peloponés s řeckou pevninou, asi 64 km Z od Athén (Sk 18,1; 1K 1,2).
- Kornelius** („Z rohu“), římský setník, který se stal křesťanem (Sk 10,1-31).
- Krásná brána**, část východní jeruzalémské brány, kde Petr a Jan uzdravili chromého (Sk 3,2).
- Kréta** („Masitá / Mláď“), velký ostrov JV od Řecka (Tt 1,5).
- Krispus** („Kudrnáč“), představený židovské synagogy v Korintě, který se obrátil ke Kristu (Sk 18,8; 1K 1,14).
- Kristus**. Viz Ježíš Kristus.
- Kúš** („Černoch“), národ a země kolem horního Nilu (Ž 68,32; Iz 18,1). Neodpovídá dnešní Etiopii, ale Súdánu.
- Kypr**, ostrov v SV Středozezemním moři asi 96 km V od Sýrie (Sk 13,4; 15,39).
- Kýros**, zakladatel Médo-perské říše; podnítil Židy k návratu do jejich země (Ezd 1,1-4.7; 3,7; Iz 44,28; 45,1-4; Da 6,28).

L

Lában („Bílý“), bratr Rebeky a otec Ráchel a Ley. Jákob mu sloužil sedm let, aby dostal Ráchel, ale Lában ho podvedl a při svatbě mu podstrčil Leu (Gn 24-31).

Lámech („Silný“). [1] Otec Noého a předek Kristův (Gn 5,25-31; L 3,36). [2] Otec Jábala a Júbala. Je prvním zaznamenaným polygamistou (Gn 4,18-26).

Laodicea („Právo lidu“), hlavní město Frýgie v Malé Asii (Ko 2,1; 4,15; Zj 1,11). Leží na řece Lykos, přítoku Meandru.

Lazar (zkrácený tvar jména Eleazar, „Bůh pomohl“). [1] Bratr Marie a Marty, kterého Ježíš vzkřísil z mrtvých (J 11,1-12,17). [2] Věřící žebrák, který byl přenesen do Abrahamova lůna (L 16,19-31).

Lea („Kráva“), Jákobova manželka díky podvodu jejího otec Lámana (Gn 29-31).

Lemúel („Patřící Bohu / Zbožný“), neznámý král, který je často ztotožňován se Šalomounem či Chizkijášem. Jeho slova jsou zaznamenána v Př 31,1-9.

Lévi („Připojený / Přivinuvší se“). [1] Třetí syn Jákobův, který pomstil špatnost Díny (Gn 34,25-31). Jeho potomci se stali kněžími v Izraeli [2] Předek Kristův (L 3,24). [3] Předek Kristův (L 3,29). [4] Jiné jméno Matouše (viz).

Libanon („Bílé pohoří“), jedno z pohoří v severním Izraeli (Dt 1,7; Jz 1,4). Druhé se jmenuje Antilibanon; nejvyšším vrcholem je hora Chermón. Táhne se asi 161 km. Pásmo začíná asi 21 km JV od Sidónu a běží na sever asi 19,3 km SSV od Tripolisu v Sýrii.

Libye („Srdce moře“), řecké jméno pro africký kontinent, západně od Egypta (Sk 2,10). Židé nazývali tuto oblast Pút (Gn 10,6; Ez 30,5).

Lóis („Milá“), zbožná Timoteova babička (2Tm 1,5).

Lot („Závoj“), Abrahamův synovec, který unikl ze Sodomy (Gn 13,1-14; 19).

Lucifer („Světloš“), přívlastek babylonského krále (Iz 14,12). Titul se může vztahovat na Satana.

Lucius („Světlý“). [1] Prorok nebo učitel z Kyrény sloužící v Antiochii (Sk 13,1). [2] Křesťan ze Židů, který zdraví obec v Římě (Ř 16,21). Možná totožný s [1].

Lúd („Ohebný?“), země a národ v severní Africe, západně od Egypta (Ez 30,5).

Lukáš („Světlý“), evangelista, lékař a au-

tor třetího evangelia a Skutků (Ko 4,14; 2Tm 4,11; Fm 24).

Lykaonie („Vlkov“), vnitrozemní oblast v Malé Asii. Pavel zde dvakrát navštívil města Derbe a Lystru (Sk 14,6-11). Hraničila na S s Galácií a na J s Kilíkií.

Lydda („?“), město v šárónské nížině (Sk 9,32). Je totožná s Lódem (1Pa 8,12).

Lydie („Lýďanka“), obrácená žena z Thyatiry (Sk 16,14 a násl.).

Lysias („Uvolňující“). Viz Klaudius Lysias.

Lystra („Vášnivá“), město v Lykaonii ve střední Malé Asii. Pavel zde byl kamenován (Sk 14,6-21).

M

Maaka („Potlačení“). [1] Syn Náchora, Abrahamova bratra (Gn 22,24). [2] Jedna z Davidových manželek a matka Abšalóma (2Pa 3,3). [3] Král z Maaky (2S 10,6). [4] Otec gatského krále Akíše (1Kr 2,39). V 1S 27,2 je nazván Maók. [5] Matka judského krále Ásy (1Kr 15,10.13; 2Pa 15,16). [6] Kálebova konkubína (1Pa 2,48). [7] Manželka Makíra, syna Manasesova (1Pa 7,16). [8] Manželka Jeíela (1Pa 9,35). [9] Otec Chánana, jednoho z Davidových válečníků (1Pa 11,43). [10] Otec Šefatjáše, vévody nad Šimeónovci (1Pa 27,16).

Maasejáš („Dílo Hospodinovo“). [1] Zpěvák a vrátný v chrámu za doby Davidovy (1Pa 15,18.20). [2] Jeden z velitelů za Jójady (2Pa 23,1). [3] Správce za Uzijáše (2Pa 26,11). [4] Syn Achazův, kterého zabil Zikrí (2Pa 28,7). [5] Předák Jeruzaléma za Jóšijáše (2Pa 34,8). [6], [7], [8], [9] Čtyři z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,18.21 a násl. 30). [10] Otec Azarjáše, který opravoval jeruzalémské hradby (Neh 3,23). [11] Kněz, který pomáhal zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,41.42). [12] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4). [13] Otec kněze Sefanjáše (Jr 21,1; 29,25) [14] Otec falešného proroka Sidkijáše (Jr 29,21). [15] Strážce prahů (Jr 35,4).

Magdala („Věž“), vesnice na západním okra-

- ji Galilejského jezera (Mt 15,39); dnešní el-Mejdel 4,8 km SSZ od Tiberias.
- Mahalalel** („Chválicí Boha“). [1] Syn Kénanův a předek Kristův (Gn 5,12.13.15; L 3,37). [2] Judejec, jehož potomci žili v Jeruzalémě (Neh 11,4).
- Maher-šala-chašbaz** („Spěšná kořist, rychlý lup“), symbolické jméno Izajášova syna (Iz 8,1-4).
- Machlón** („Nemocný“), první manžel Rút, který zemřel v Moábu (Rt 1,2-5).
- Makedonie** („?“), území severně od Řecka (Sk 16,9; 18,5).
- Malachiáš** („Můj posel“), poslední prorok zaznamenaný ve SZ. Byl současníkem Nehemjášovým (Mal 1,1).
- Malkijáš** („Králem je Hospodin“). [1] Předek Asafův (1Pa 6,25). [2] Áronovec, jehož potomci bydleli po vyhnanství v Jeruzalémě (1Pa 9,12; Neh 1,12). [3] Předák kněžského rodu (1Pa 24,9). [4], [5], [6] Tři z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,25.31). [7], [8], [9] Tři z těch, kteří pomáhali obnovit jeruzalémské hradby (Neh 3,11.14.31). [10] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4). [11] Kněz, který pomáhal při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,42). [12] Otec Pašchúrův (Jr 21,1).
- Malkisedek** („Král spravedlnosti“), král a velekněz Sálemu. Byl prorockým symbolem Kristovým (Gn 14,18-20; Ž 110,4; He 5-7).
- Malkišua** („Můj král je záchrana“), třetí syn Saulův (1S 14,49; 31,2; 1Pa 8,33).
- Malúk** („Kralující“). [1] Potomek Léviho (1Pa 6,29). [2], [3] Dva z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,29.32). [4] Kněz, který zapečetil novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,4). [5] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem (Neh 10,28). [6] Jeden z těch, kdo se vrátili do Jeruzaléma se Zerubábelem (Neh 12,2.14).
- Malta** („Ostrov medu“), ostrov ve Středomoří, 96 km J od Sicílie (Sk 28,1).
- Mamre** („Pevný?“), emorejský předák, který uzavřel spojenectví s Abrahamem (Gn 14,13.24).
- Manachat** („Odpochnutí“), město v Benjamínovi (1Pa 8,6).
- Manases** [Menašé] („Působící zapomenutí“). [1] Provrozený Josefův syn (Gn 41,51). Jeho potomci se stali jedním ze dvanácti kmenů Izraele a sídlili na obou březích Jordánu (Jz 16,4-9.17). [2] Modlářský následník izraelského trůnu po Chizkijášovi. Předek Kristův (2Kr 21,1-18; Mt 1,10). [3], [4] Dva z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,30.33).
- Manóach** („Odpochnutí“), otec soudce Samsona (Sd 13,1-23).
- Mara** („Hořká“), místo v pustině Šúr se zřídlem hořké vody; první zastávka Izraelců po přechodu Rudého moře (Ex 15,23; Nu 33,8 a násl.). Tradičně ztotožňováno s Ajn Charara, asi 75 km JJV od Suez.
- Marek** („Mužný / Bojovník“), Pavlův misijní průvodce (Sk 1,12.25; 15,37.39; Ko 1,40). Marek je jeho latinské jméno. Jan je jeho hebrejské jméno. Napsal evangelium nesoucí jeho jméno.
- Marta** („Paní“), sestra Marie a Lazara v Betánii (L 10,38.40 a násl.; J 11,1-39).
- Marie** (ř. forma hebr. Mirjam). [1] Matka Ježíše Krista. Její píseň víry (L 1,46-55) zjevuje hloubku její víry (Mt 1,16-20; J 2,1-11). [2] Sestra Marty. Pomazala Pána a dostala jeho souhlas (L 10,39.42; J 11,1-45). [3] Žena z Magdaly v Galileji. Uvěřila poté, co z ní bylo vyhnáno sedm démonů (Mt 27,56.61; L 8,2; J 19,25). [4] Matka Jana Marka (Sk 12,12). [5] Římská křesťanka, které Pavel posílá pozdravy (Ř 16,6). [6] Matku Josesovu (Mk 15,47) a Jakubovu (L 24,10), „druhou Marii“ (Mt 28,1) a ženu Kleofášovu je možné ztotožnit jako jednu osobu (Mk 15,40).
- Massa** („Pokušení“), jméno místa blízko Chorébu, kde Izraelci pokoušeli Boha (Ex 17,7; Dt 6,16).
- Matanjáš** („Dar Hospodinův“). [1] Původní jméno krále Sidkijáše (2Kr 24,17). [2] Potomek Asafův, jehož rodina bydlela v Jeruzalémě (1Pa 9,15; 2Pa 20,14; Neh 11,17.22; 13,13). [3] Syn zpěváka Hémana (1Pa 25,4.16). [4] Jeden z těch, kteří pomáhali očistit chrám (2Pa 29,13). [5] [6] [7] [8] Čtyři z těch, kteří si vzali cizinky

- (Ezd 10,26 a násl. 30,37). [9] Jeden z vrátných (Neh 12,25).
- Mathat** („Dar“). [1] Dědeček Josefův a předek Ježíšův (L 3,24). [2] Jiný předek Ježíšův (L 3,29).
- Matouš** (ř. *Maththaios*; „Dar Hospodinův“), jeden z dvanácti apoštolů; před svým povoláním byl výběřčím daní. Je znám také jako Lévi (Mt 9,9; 10,3; Mk 2,14). Napsal evangelium nesoucí jeho jméno.
- Matěj** (ř. *Maththias*; „Dar Hospodinův“), křesťan vybraný za apoštola, aby vyplnil místo po Judovi (Sk 1,23.26). Jeho příjmení bylo Justus.
- Matitjáš** („Dar Hospodinův“). [1] Levita, který byl zodpovědný za pečení placek (1Pa 9,31) [2] Levita, zpěvák a vrátný v chrámu (1Pa 15,18.21; 16,5) [3] Syn Jedútúnův (1Pa 25,3.21). [4] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10, 43). [5] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4).
- Médád** („Míláček“), jeden z židovských starších, na kterého padl Duch (Nu 11,26 a násl.).
- Médie** („Rozměřil“), země v Asii na jih od Kaspického moře, západně od Parthská, severně od Élamu a východně od pohoří Zagros. Během 4. století př. Kr. zde měli mocnou říši Peršané a Médové (Est 1,3.14.18; Da 8,20).
- Mefibóšet** („Vyhlažující modlu / Z úst hanebnosti“). [1] Syn Saula a jeho konkubíny Rispy (2S 21,8). [2] Saulův vnuk, syn Jónatanův. Byl věrný Davidovi, i když Síba Davidovi řekl, že je zrádcem (2S 4,4; 9,6-13) Nazýval se též Merib-baal (Baalův odpůrce) (1Pa 8,34; 9,40).
- Memfis** („Zůstal z dobrého?“), starověké egyptské město na západním břehu Nilu ve středu země (Oz 9,6). Nazývalo se též Nóf (Jr 2,16).
- Menachém** („Těšitel“), modlářský a krutý uchvatitel izraelského trůnu, který zabil Šalúma (2Kr 15,14-23).
- Menašé**, viz Manases.
- Mérab** („Rozmnožení“), dcera Saulova slíbená Davidovi, ale daná Adrielovi (1S 14,49; 18,17.19). Sestra Míkol.
- Merarí** („Má hořkost“), syn Léviho (Gn 46,11; 1Pa 23,6).
- Meremót** („Vyvýšeniny“). [1] Kněz, který odvážil chrámové zlato a stříbro (Ezd 8,33; Neh 3,4.21). [2] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,36). [3] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,5; 12,3).
- Meriba** („Svár“). [1] Místo v pustině, kde Mojžíš udeřil do skály (Ex 17,7). [2] Jiné jméno pro Kádeš-barneu v pustině Sin, kde Izraelci opět reptali proti Mojžíšovi (Nu 20,13). V Dt 32,51 se nazývá Meriba Kádeš.
- Město Davidovo**. [1] Jebúsejské město na Sijónu dobyté Davidovými muži. David ho učinil královským městem a přejmenoval na Jeruzalém (2S 5,6-9; 1Pa 11,5.7). [2] viz Betlém.
- Města skladů**. Určená města, kde králové starověkého světa uchovávali své poklady a desátky (Ex 1,11; 1Kr 9,19).
- Města útočištná**, šest lévijských měst určených jako svatyně pro jistý druh zločinců: Beser, Rámot v Gileádu, Gólan, Kedeš, Šekem, Kirjat-arba (Dt 4,41-43; Jz 20,7-9).
- Měša** („Svoboda?“). [1] Moábský král, který se vzbouřil proti Achazjášovi (2Kr 3,4). [2] Kálebův prvorozený syn (1Pa 2,42). [3] Benjamínovec (1Pa 8,9).
- Měšak** („Kdo je to Aku? / Stín knížete“), jméno, které dostal Míšael v babylonském zajetí. Byl vysvobozen z ohnivě pece (Da 1,7; 3,12-30).
- Mešulám** („Náhradník“). [1] Dědeček písaře Šáfana (2Kr 22,3). [2] Potomek krále Jójakíma (1Pa 3,19). [3] Předák rodu Gádovců (1Pa 5,13). [4] Potomek Benjamínův (1Pa 8,17). [5] Otec Salú, Benjamínovce žijícího v Jeruzalémě (1Pa 9,7; Neh 11,7). [6] Benjamínovec žijící v Jeruzalémě (1Pa 9,8). [7]. Potomek Áronův a předek Ezdrášův (1Pa 9,11; Neh 11,11). Nazývá se též Šalúm (Ezd 7,2; 1Pa 5,38 a násl.). [8] Kněz (1Pa 9,12). [9] Dozorce nad prací v chrámě (2Pa 34,12). [10] Jeden z předáků, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,16). [11] Jeden z těch, kteří se postavili proti propuštění cizinek

(Ezd 10,15). [12] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,29). [13], [14] Dva z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,4.6.30; 6,18). [15] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4). [16] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,7). [17] Další z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,20). [18] Kněz, který pomáhal při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,13.33). [19] Jiný kněz, předák za rod Ginetónův (Neh 12,16). [20] Vrátný po vyhnanství (Neh 12,25).

Metúšelach („Muž oštěpu“), nejdéle žijící člověk zaznamenaný v Bibli, dědeček Noeho a předek Kristův (Gn 5,21-27; L 3,37).

Mezopotámie („Meziříčí“), oblast mezi řekami Eufrat a Tigris (Gn 24,10; Dt 23,4; 1Pa 19,6; Sk 7,2).

Michael („Kdo je jako Bůh?“). [1] Otec zvěda vyslaného do Kenaanu za pokolení Ašer (Nu 13,13). [2] Potomek Gádův (1Pa 5,13). [3] Jiný potomek Gádův (1Pa 5,14). [4] Předek Asafův (1Pa 6,25). [5] Předák z pokolení Isachar (1Pa 7,3). [6] Benjamínovec sídlící v Jeruzalémě (1Pa 8,16). [7] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,21). [8] Otec Omrího, vévody nad Isacharem (1Pa 27,18). [9] Jeden ze sedmi synů krále Jóšafata (2Pa 21,2). [10] Předek jednoho z navrátilců (Ezd 8,8). [11] Anděl (Da 10,13.21; 12,1; Ju 1,9; Zj 12,7).

Micheáš (hebr. *Míka*), prorok (Jr 26,18; Mi 1,1).

Míka / Micheáš (asi kratší tvar jména Míkajáš). [1] Potomek Rúbenův (1Pa 5,5). [2] Syn Mefibósetův (2S 9,12), resp. Meríbbaalův (1Pa 8,34). [3] Potomek Kehatův (1Pa 23,20; 24,24). [4] Otec Abdónův (2Pa 34,20). V 2Kr 22,12 je uveden jako Míkajáš. [5] Vnuk Asafův (1Pa 9,15; Neh 11,17.22). V Neh 12,35 jako Míkajáš. [6] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,12).

Míkaja, manželka Rechaboáмова, matka Abijášova (2Pa 13,2).

Míkajáš („Kdo je jako Hospodin?“). [1] Majitel malé osobní svatyně (Sd 17,1-5). [2] Syn Jimlův, prorok, který předpovídal Achabův pád (1Kr 22,8-28; 2Pa 18,7-27). [3] Jedno z knížat, které poslal král Jóšafat vyučovat v judských městech (2Pa 17,7). [4] Kněz, který pomáhal při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,41).

Míkal („Kdo všecko?“), Saulova dcera, kterou si vzal David (1S 14,49). Do své smrti neměla děti (2S 6,23).

Midján („Spor“), syn Abrahama a Ketúry; praotec národa Midjánců (Gn 25,2; 36,35; 1Pa 1,32).

Mikuláš („Přemožitel lidu“), jeden ze sedmi vybraných diakonů (Sk 6,5).

Milét („Tis“), pobřežní město na Z pobřeží Malé Asie (Sk 20,15; 2Tm 4,20), asi 58 km J od Efezu.

Mirjam („Tučná / Tlustá“). [1] Sestra Mojžíše a Árona. Vzbouřila se proti nim v Chaserótu (Ex 2,4-10; Nu 12,1-15; 20,1). [2] Potomek z pokolení Judova (1Pa 4,17).

Mispa („Strážní věž / Hlídká“). [1] Hromada kamení na hoře Gileád (Gn 31,49). [2] Chivejská osada pod úpatím hory Chermón (Jz 11,3). [3] Město v Judsku, v Přímořské nížině (Jz 15,38). Bylo asi severně od Eleutheropolis (Bít Džibrínu). [4] Město v Gileádu V od Jordánu (Sd 11,34). Může být totožné s Ramat-mispa. [5] Město Benjamínovců S od Jeruzaléma (Jz 18,26; Sd 20,1; 1S 7,5.16; 1Kr 15,22). [6] Místo v Moábu (1S 22,3); snad dnešní Rúm el-Mešrefe, ZJZ od Madaby.

Misrajim („Dvojúťisk“), Syn Chámův (Gn 10,3.13; 1Pa 1,8.11). Jeho potomci osídlili Horní a Dolní Egypt.

Míšael („Kdo je co Bůh?“). [1] Jeden z těch, kdo odnesli mrtvého Nádaba a Abíhúa (Ex 6,22; Lv 10,4). [2] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4). [3] Jeden z Danielových přátel v Babyloně (Da 1,6 a násl. 11.19).

Mitredat („Mitrův dar“). [1] Správce pokladu krále Kýra (Ezd 1,8). [2] Muž, který napsal perskému králi protest proti obnovení Jeruzaléma (Ezd 4,7).

Mityléna („Čistota / Vzdálené, nové město“),

hlavní město na ostrově Lesboa na Z pobřeží Malé Asie (Sk 20,14).

Mnason („Pamětník“), jeden z prvních učedníků původem z Kypru (Sk 21,16).

Moáb („Z otce“), syn Lota a jeho dcery; předek Moábců (Gn 19,34-37).

Moáb, země na plošině V od Mrtvého moře mezi Vádí Arnónem a Vádí Zeredem. V některých obdobích se rozšířilo na S od Arnónu (Dt 1,5; Nu 22-25).

Mordokaj („Ctitel Martův“). [1] Žid, který se stal perským vezírem – tj. druhým po králi. Pomohl zachránit Židy před záhubou (Est 2-10). [2] Vůdce, který se navrátil z babylonského zajetí (Ezd 2,2; Neh 7,7).

Móre („Ukazatel / Učitel“). [1] První Abrahama zastávka poté, co vstoupil do Kenanu, blízko Šekemu. (Gn 12,6). [2] Návrší ležící na kraji údolí Jizreelu (Sd 7,1). Asi dnešní Džebel Dahí 13 km SZ od hory Gilbóa.

Mórija („Hořkost Hospodinova“). [1] Vyvýšenina v Jeruzalémě, na které Šalomoun postavil chrám (2Pa 3,1). Stejný vrchol byl asi použit jako humno Ornána. Jméno Mórija bylo možná kronikářem použito pro svůj tradiční význam (2S 24,18; 2Pa 3,1). [2] Kopec, na kterém byl Abraham hotov obětovat Izáka (Gn 22,2). Místo je nejisté, ale Samařané je ztotožňují s Móre [1]. To se zdá být nepravděpodobné.

Mojžíš („Vytažený? / Dítě“), velký prorok a izraelský zákonodárce. Vedl svůj lid z egyptského otroctví. Jeho příběh vypráví kniha Exodus. Napsal prvních pět knih Bible.

Mrtvé moře, viz Solné moře.

N

Naama („Líbezná“). [1] Dcera Lámecha a Sily (Gn 4,22). [2] Manželka Šalomounova a matka Rechabeámova (1Kr 14,21; 2Pa 12,13).

Naamán („Líbezný“). [1] Syrský generál, který byl uzdraven, když se vykoupal v Jordánu (2Kr 5; L 4,27). [2] Vnuk Benjamínův (Nu 26,40). [3] Syn Benjamínův (Gn 46,21).

Nábal („Poštilce“), zámožný muž na Karme-

lu, který odmítl dát Davidovi a jeho mužům jídlo (1S 25).

Nábot („Výhonek / Prospěch“), majitel vinice, kterého Jezábela nechala zabít, aby získala jeho vinici (1Kr 21,1-18).

Nádab („Dobrovolný“). [1] Prvorozený Áronův syn, který byl usmrčen Bohem, protože přinesl k oběti „cizí oheň“ (Ex 6,23; Lv 10,1-3). [2] Syn Šamajův, z rodu Jerachmeelova (1Pa 2,28.30). [3] Syn Gibeónův (1Pa 8,30). [4] Syn Jarobeámův; vládl v Izraeli dva roky (1Kr 15,25-31).

Náchaš („Had“). [1] Otec Davidových sester Abigajily a Serúji (2S 17,25). [2] Amónský král poražený Saulem (1S 11,1;12,12). [3] Jiný amónský král (2S 10,2; 17,27; 1Pa 19,1 a násl.).

Náchor („Pronikající / Omeškání / Supění?“). [1] Dědeček Abrahama a předek Kristův (Gn 11,22-25; L 3,34). [2] Bratr Abrahamův (Gn 11,26 a násl. 29; 22,20.23; Jz 24,2).

Nahum („Potěšil / Utěšitel“), jeden z pozdních proroků; prorokoval proti Ninive (Na 1,1).

Naim („Příjemný“), vesnice v Galileji, kde Kristus vzkřísil syna vdovy (L 7,11). Leží 3,2 J od hory Tábor a SZ od Galilejského moře.

Najót („Příbytky“), místo v Ramě, kde byla kolem Samuela shromážděna prorocká skupina (1S 19,18-23; 20,1).

Nátan („Daroval“). [1] Prorok a Davidův rádce (2S 7,2-17; 12,1-25). [2] Syn krále Davida a předek Kristův (2S 5,14; 1Pa 3,5; L 3,31). [3] Otec Jigála (2S 23,36). [4] Potomek Jerachmeelův (1Pa 2,36). [5] Jeden z předáků, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,16). [6] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,39). [7] Bratr Jóela, jednoho z Davidových hrdinů (1Pa 11,38). [8] Otec Azarjáše, který byl nad Šalomounovými správci (1Kr 4,5).

Natanael („Daroval Bůh“), Galilejec, kterého Kristus povolal za učedníka. Pravděpodobně totožný s Bartolomějem (J 1,45-49; 21,2; Sk 1,13). Viz též Bartoloměj.

Nazaret („Město Nazorejců – zasvěcených Bohu“), Ježíšovo domovské město v Dolní Galileji, severně od roviny Esdraelon (Jizreel) (Mt 4,13; Mk 1,9). Je 8 km ZJZ od Ti-

berias, 32 km JZ od Tell Hum (Kafarnaum) a 142 km S od Jeruzaléma.

Nebó („Proroctví?“). [1] Hora, ze které Mojžíš viděl zaslíbenou zemi (Dt 32,49; 34,1). Je to vrchol v pohoří Abarím V od Jordánu, naproti Jerichu; pravděpodobně dnešní Džebel en-Neba 13 km V od ústí Jordánu. V jasný den je vidět celý Izrael. [2] Rúbenské město, které připadlo zpět Moábcům (Nu 32,3.38; 33,47). Asi dnešní Chirbet el-Mukkajet jižně od hory Nebó. [3] Judské město (Ezd 2,29; Neh 7,33), snad dnešní Bét-nube, blízko Lyddy.

Nebúkadnezar („Nabu chraň dědice / hraniční kameny“), velký král Babylonské říše, který dobyl třikrát Jeruzalém a odvedl Judu do zajetí (2Kr 24,1.10 a násl.; 25,1.8.22; Da 1-4).

Neftalí („Můj zápas“), šestý Jákobův syn (Gn 30,7 a násl.). Jeho potomci se stali jedním z dvanácti kmenů.

Neftalí, území určené kmeni Neftalí v severní horské oblasti Izraele (Jz 19,32-39; Mt 4,13). Bylo ohraničené na V Horním Jordánem a Galilejským mořem a na Z územím Zabulón a Ašer.

Nehemjáš („Hospodin potěšil“). [1] Místodržitel Jeruzaléma; pomáhal obnovit pobořené město (Neh 1,1; 8,9; 12,47). [2] Předák, který se vrátil z vyhnanství (Ezd 21,2; Neh 7,7). [3] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,16).

Nefeg („Výhonek“). [1] Bratr Kórachův, vnuk Kehatův (Ex 6,21). [2] Syn Davidův (2S 5,15; 1Pa 3,7; 14,6).

Nér („Světlo“), Saulův dědeček (1Pa 8,33; 9,39). Příbuzenecké vztahy však nejsou zcela jasné.

Netanel („Daroval Bůh“). [1] Předák Isacharoviců, kterého vyslal Mojžíš prozkoumat Kanaan (Nu 1,8; 2,5; 7,18.23; 10,15). [2] Čtvrtý syn Jišajův (1Pa 2,14). [3] Jeden z kněží, kteří troubili, když se přenášela truhla smlouvy (1Pa 15,24). [4] Levita, otec písaře Šemajáše (1Pa 24,6). [5] Pátý syn Obéd-edóma a vrátný v chrámu (1Pa 26,4). [6] Jedno z knížat, které poslal král Jóšafat vyučovat v judských městech (2Pa 17,7). [7] Předák levitů za dnů Jóšijáše (2Pa 35,9). [8] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd

10,22). [9] Předák rodu, kněz za krále Jójakíma (Neh 12,21). [10] Levitský hudebník (Neh 12,36).

Netanjáš („Daroval Hospodin“). [1] Syn Asafův, který sloužil zpěvem v chrámu (1Pa 25,2.12). [2] Levita poslaný vyučovat Zákon (2Pa 17,8). [3] Otec Jišmaelův (2Kr 25,23; Jr 40,8-41,18)

Nikanor („Vítěz“), jeden ze sedmi vybraných diakonů (Sk 6,5).

Nikodém („Vítěz nad lidem“), farizeus a přední muž mezi Židy, který byl při Ježíšově pohřbu (J 3,1-15; 7,50-52; 19,39-42).

Nil („Proud / Tmavomodrý“), největší egyptská řeka a nejdelší řeka světa (6669 km dlouhá). V Písmu se o ní mluví prostě jako o „řece“ (hebr. je'ór) (Gn 15,18; 41,1; Ex 2,3; 7,21).

Nimrod („Silný / Vzpurný“), syn Kúšův (Gn 10,8 a násl.; 1Pa 1,10; Mí 5,5). Jeho království zahrnovalo Babylon, Erech, Akad a Kalné, města v Šineáru, ale také Asýrii.

Ninive („?“), hlavní město asyrského království (Na 1,1; srv. 3,1; L 11,32; Sf 2,13). Leželo V od řeky Tigris. Ruiny se dnes nazývají Tell Kujundžik.

Nód („Toulání“), neidentifikovaná země V od Edenu, do které utekl Kain po tom, co zabil svého bratra (Gn 4,16). Někteří spekulují o tom, že to byla Čína.

Noe („Odpočinutí“), syn Lámechův; patriarcha vyvolený, aby postavil archu. Pouze jeho rodina přežila potopu (Gn 5,28-32; 6,8-22; 7-10). Byl předkem Kristovým (L 3,36).

Noemi („Má líbeznost“), tchýně Rút (Rt 1,2-4,17).

Nún („Ryba“). [1] Potomek Efrajimův (1Pa 7,27); možná totožný s [2]. [2] Otec Jozuův (Ex 33,11; 1Kr 16,34).

O

Obadjáš („Otrok Hospodinův“). [1] Muž, který byl nad Achabovým domem, tj. něco jako ministerský předseda, který se snažil chránit proroky před Jezábelou (1Kr 18,3-16). [2] Potomek Davidův a Jójakinův (1Pa 3,21). [3] Předák z kmene Isachar

- (1Pa 7,3). [4] Syn Áselův, potomek krále Saula (1Pa 8,38; 9,44). [5] Otec Jišmajáše, vévody nad Zabulónem (1Pa 27,19). [6] Jeden z Gádovců, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,10). [7] Jedno z knížat, které poslal král Jóšafat vyučovat v judských městech (2Pa 17,7). [8] Dozorce nad prací v chrámě (2Pa 34,12). [9] Jeden z předáků, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,9). [10] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,6). [11] Vrátný (Neh 12,25). [12] viz Abdijáš.
- Obéd** („Sloužící“, z toho pak - Ctitel“). [1] Syn Bóaza a Rút, otec Jišajův, a předek Kristův (Rt 4,17; Mt 1,5; L 3,32). [2] Jerachmeelovec (1Pa 2,37 a násl.). [3] Jeden z Davidových mocných mužů (1Pa 11,47). [4] Vrátný, syn Šemajáše a vnuk Obéd-edóma (1Pa 26,7). [5] Otec Azarjáše, velitele, který pomohl Jóašovi na trůn (2Pa 23,1).
- Obéd-edóm** („Služebník *boha* Edómu“). [1] Pelištejec, v jehož domě pobývala tři měsíce truhla smlouvy (2S 6,10-12; 1Pa 13,13 a násl.). [2] Jeden z lévijských zpěváků a vrátných (1Pa 15,18). [3] Chrámový pokladník (2Pa 25,24).
- Óded** („Povzbuzený?“). [1] Otec proroka Azarjáše (2Pa 15,1). [2] Prorok v Samaří, který přesvědčil vojsko severního království, aby propustilo své judské otroky (2Pa 28,9-15).
- Ofir** („Hojnost“), oblast, kde Šalomoun těžil zlato (1Kr 9,28; 1Pa 29,4). Lokalizace je velmi nejistá. Josephus ho považoval za Indii, ale africké pobřeží dnešního Somálska je pravděpodobnější.
- Olivová hora**, horský hřeben V od Jeruzaléma, oddělený od Jeruzaléma údolím Kidrón (2S 15,30; Mk 11,1; Sd 1,12). V 2Kr 23,13 nazvána Horou zkázy.
- Omří** („Násilník?“). [1] Šestý izraelský král a zakladatel třetí dynastie. Vybuďoval město Samaří a učinil ho hlavním městem (1Kr 16,15-28). [2] Syn Bekerův, Benjáminec (1Pa 7,8). [3] Potomek Judova syna Peresa (1Pa 9,4). [4] Vévoda nad Isacharem za dnů Davidových (1Pa 27,18).
- Ónan** („Jejich síla / Statný“, druhý Judův syn. Bůh ho usmrtil pro jeho zlo (Gn 38,4-10; Nu 26,19).
- Ondřej** („Mužný“, Petrův bratr a jeden z dvanácti apoštolů (Mt 4,18; 10,2; J 1,40,44; 6,8).
- Oneziforos** („Přinášející užitek“, oddaný Pavlův přítel, který ho často potěšoval ve vězení (2Tm 1,16; 4,19).
- Onezimos** („Užitečný“, otrok, kvůli němuž Pavel napsal dopis jeho pánu, Filemonovi (Ko 4,9; Fm 1,10,15).
- Orfa** („Odvracející se šíjí / Mladistvá svěžest?“), snacha Noemi (Rt 1,4-14).
- Ornán** („Hbitý / Kozorožec“, Jebuzejec, od kterého David koupil pozemek, na kterém Šalomoun postavil chrám (1Pa 21,15-25). V 2S 24,16 se nazývá Arauna.
- Osem** („Hněvivý / Silný?“) [1] Davidův bratr (1Pa 2,15). [2] Syn Jerachmeelův (1Pa 2,25).
- Otniel** („Bůh je má síla / Opatrovníkem je Bůh?“), Kálebův mladší syn, který osvobodil Izrael od cizí nadvlády (Sd 1,13; 3,8-11; 1Pa 27,15).
- Ozeáš** (v hebr. stejné jméno jako Hóšea – viz), izraelský prorok; odsuzoval modlářství Izraele a Samaří (Oz 1,1 a násl.).

P

- Paddan-aram** („Aramská rovina“, rovinatá oblast Mezopotámie od Libanonského pohoří po Eufrat a od pohoří Taurus na S po Damašek na J (Gn 25,20; 28,2; 31,18). V Gn 48,7 se nazývá prostě Paddan.
- Páfos** („Mámení / Vary“, město na JZ pobřeží Kypru; navštívil ho Pavel a Barnabáš (Sk 13,6-13). Dnešní Baffa.
- Paltiel** („Mé vyváznutí je Bůh“). [1] Předák Isacharovců (Nu 34,26). [2] Muž, který se oženil s Davidovou ženou (2S 3,15). V 1S 25,44 se nazývá Paltí.
- Pamfylie** („Krajina všech kmenů“, jižní pobřežní oblast Malé Asie s hlavním městem Perge (Sk 2,10; 13,13; 14,24; 27,5).
- Páran** („Oplývající listím“, pustina sedm dní pochodu od hory Sínaj (Gn 21,21; Nu 10,12; 1S 25,1). Leží V od Beeršeby a bez jasné hranice splývá s pustinou Sin.

- Území hraničí s Edómem a Midjánem. Někdy se nazývá hora Páran (Dt 33,2; Abk 3,3) a Elpáran (Gn 14,6).
- Parmén** („Vytrvalý“), jeden ze sedmi diakonů (Sk 6,5).
- Pašchúr** („?“). [1] Předák kněžské rodiny (Ezd 2,38; 10,22; Neh 7,41). [2] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,4). Může být totožný s [1]. [3] Kněz, vrchní dohlížitel v Hospodinově domě (Jr 20,1-6). [4] Syn Malkijášův – jeho rodina se vrátila do Jeruzaléma (1Pa 9,12; Neh 11,12; Jr 21,1; 38,1).
- Patmos** („Jesle“), pustý ostrůvek v řeckém souostroví, na který byl vyhnan Jan (Zj 1,9). Dnešní Patino.
- Pavel** (lat. Paulus – „malý“), římské jméno Saula z Tarsu, farizeje, který studoval židovský zákon pod Gamalielem (Sk 21,39). Obrátil se a stal se apoštolem pohanů (Sk 26,12-20). Snad používal své římské jméno jako výraz pokory. Kniha Skutků vypráví o jeho misijních cestách.
- Pedajáš** („Hospodin vykoupil“). [1] Otec Jóela (1Pa 27,20). [2] Dědeček krále Jójakíma (2Kr 23,36). [3] Syn Jekonjáše, tj. Jójakína (1Pa 3,18). [4] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,25). [5] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4). [6] Potomek Benjaminův (Neh 11,7).
- Pelatjáš** („Hospodin dal vyvážnout“). [1] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,23). [2] Potomek Davidův (1Pa 3,21). [3] Velitel z Šimeónovců (1Pa 4,42). [4] Zlé kníže v Ezechielově vidění (Ez 11,1.3).
- Pelištea** („Válející se v prachu“), přímořská oblast osídlená Pelištejci (Ex 15,14; Ž 83,8; 87,4). Země stálých nepřátel Izraele byla 80 km dlouhá a pouze 24 km široká.
- Penúel [Peniél]** („Boží tvář“), tábořiště Hebrejů na východ od Jordánu (Gn 32,31 a násl.; Sd 8,8.17). Jméno je odvozeno od skutečnosti, že Jákob tam viděl Boha tváří v tvář.
- Pergamon** („Pevnost“), město v Mysii v SZ Malé Asii a místo jednoho ze sedmi sborů v Asii (Zj 2,12-17).
- Perge** („Vysoká země?“), hlavní město Pamfylie v Malé Asii (Sk 13,13).
- Persie** („Rozděluje?“), velká říše zahrnující celou západní Asii a části Evropy a Afriky (Ez 38,5; Ezd 1,8). Samotná Persie odpovídá dnešní provincii Fars v Íránu.
- Petr** („Skála“), rybář povoláný za Kristova apoštola. Stal se jedním z vůdců prvotní církve (Mt 4,18-20; 16,15-19; Sk 2). Ježíš změnil jméno tohoto muže z Šimon na jméno s významem „skála“ (aramejsky Kéfas, řecky Petr).
- Pilát**, viz Pontius Pilát
- Pinchas** („Ústa bronzu / hada“). [1] Vnuk Áronův a velekněz (Ex 6,25; Nu 25,6-18; 1Pa 5,30; 9,20). [2] Mladší syn Élího; byl knězem, který zneužíval svůj úřad (1S 1,3; 2,22-24.34). [3] Otec Eleazarův (Ezd 8,33).
- Pisga** („Rozpolcená / Pevnost?“), horský hřebek, ze kterého Mojžíš viděl zaslíbenou zemi (Nu 21,20; Dt 3,17.27). Tato část pohoří Abarím je blízko SV cípu Mrtvého moře.
- Pisidie** („Luhy“), vnitrozemní oblast Malé Asie s hlavním městem Antiochií (Sk 13,14).
- Pont** („Moře“), oblast v SV Malé Asii (Sk 2,9; 1Pt 1,1).
- Pontius Pilát** („Mořský kopiník“), římský prefekt v Judsku. Když k němu přivedli Ježíše, aby ho soudil, Pilát se bál Židů, a tak ho vydal lidu, ačkoliv ho shledal nevinným (Mt 27,2-24; J 18,28-40; Sk 4,27; 2Tm 6,13).
- Potífar** („Darovaný Reem - Sluncem“), egyptský velitel tělesné stráže, který se stal Josefovým pánem (Gn 37,36; 39,1).
- Potífera** („Darovaný Reem - Sluncem“), otec Asenaty, kněz z Ónu, tchán Josefův (Gn 41,45.50).
- Pretorium**, původně velení římského tábora, ale v provinciích bylo jméno použito pro vládní budovu. Ježíš byl přiveden do Pilátova pretoria v Jeruzalémě (Mk 15,19).
- Priscilla** [zdrobnělina: **Prisca**] („Starožitný“), manželka Akvily. Křesťanka ze Židů hluboce oddaná své víře (Sk 18,2.18.26; Ř 16,3; 1K 16,19; 2Tm 4,19).
- Prochoros** („Vůdce sboru“), jeden ze sedmi diakonů (Sk 6,5).

Publius („Lidový“), místodržitel na Maltě, jehož pohostinství přijal Pavel a jeho společníci, když ztroskotali (Sk 28,1-10).

Púl. Viz Tiglat-pileser.

Pút. Viz Libye.

R

Rab-mág není vlastní jméno, ale úřední postavení jistého druhu. Není jasné, zda-li je to vysoké postavení náboženské nebo vládní (Jr 39,3.13). Tento titul měl babylonský Nergal-sareser.

Rab-saris není vlastní jméno, ale úřední postavení v babylonské a asyrské vládě. Jeho přesná povaha není známa (Jr 39,3; 1Kr 18,17).

Rabšaké je titul úředníka v asyrské vládě. Jeho přesná funkce není známá, ale může představovat polního maršála nebo místodržitele asyrských provincií východně od Cháranu (2Kr 18,17 a násl.; 19,4.8).

Ráfa („Byl ochablý“). [1] Pátý syn Benjamínův (1Pa 8,2; Nu 13,9). [2] Potomek krále Saula (1Pa 8,37).

Rachab („Široká“), nevěstka z Jericha, která pomáhala izraelským zvědům a stala se předkem Kristovým (Jz 2,1-21; 6,17-25; Mt 1,5).

Ráchel („Ovečka“), dcera Lábanova, manželka Jákobova a matka Josefa a Benjamína (Gn 29-35).

Rám („Vyvýšený“). [1] Předek Davidův a Kristův (Rt 4,19; Mt 1,3 a násl.; L 3,33). [2] Syn Jerachmeelův (1Pa 2,25.27). [3] Předák čeledi, ze které byl Elíhú (Jb 32,2).

Ráma („Výšina“). [1] Město v Benjamínovi blízko Gibeje, Geby a Bét-elu (Jz 18,25; Sd 4,5; Iz 10,29; Mt 2,18). Ztotožňuje se s dnešním Er-ram 8 km S od Jeruzaléma. [2] Město, kde se narodil a později bydlel Samuel (1S 1,19; 7,17). Nazývá se také Ramatajim-sófim (1S 1,1). Jeho poloha je nejistá; někteří ho ztotožňují s Rámou [1] nebo dnešním Rentis, asi 14 km SV od Lyddy. Může to být Arimatea. [3] Hraniční město v Ašerovi (Jz 19,29). Pokud není totožné s [4], může to být Rame asi 21 km SSV od Týru. [4] Opevněné mě-

sto v Neftalímovi (Jz 19,36). Může to být dnešní Rame 27 km VSV od Akka. [5] Viz Rámot-gileád.

Rameses („Dítě slunce“), úrodné území Egypta, kde se usídlili Izraelci (Gn 47,11; Ex 12,37). Možná to byla země Góšen.

Rámot-gileád („Výšiny Gileádu“), hlavní město Gáda. Bylo to útočištné město přidělené Levitům (1Kr 4,13; 22,4). Někdy se nazývá zkráceně Rámot (Dt 4,43; Jz 20,8). Ztotožňuje se s dnešním Tell Ramíth.

Rebeka („Kráva? / Spoutaná?“), manželka Izáka a matka Jákoba a Ezaua (Gn 22,23; 24-28).

Refajáš („Hospodin uzdravil / nechal ochabnout?“) [1] Velitel z Šimeónovců (1Pa 4,42). [2] Syn Tólův, vnuk Isacharův (1Pa 7,1 a násl.). [3] Potomek krále Saula (1Pa 9,43). V 1Pa 8,37 se nazývá Ráfa. [4] Hejtmant poloviny jeruzalémského okresu (Neh 3,9).

Refájců, údolí („údolí obrů“), místo v Judsku, kde David porazil Pelištejce (Iz 17,5; 2S 5,18). Leží mezi Jeruzalémem a Betlémem, JZ od Jeruzaléma a údolí Himmón. Asi dnešní údolí el-Bukaa.

Rechabeám („Rozšířil / osvobodil lid“), syn Šalomounův. Když byl králem, deset kmenů se proti němu vzbouřilo a on ustanovil jižní judské království (1Kr 11,43; 12; 14). Byl předkem Kristovým (Mt 1,7).

Rechobót („Prostorná“). [1] Studna, kterou vykopal Izák v gerarském údolí (Gn 26,22). Pravděpodobně dnešní Vádí Ruheibe, 31 km JZ od Beeršeby. [2] Město někde v S Edómu (Gn 36,37; 1Pa 1,48). Jeho umístění je nejisté.

Rekáb („Vozy“). [1] Syn Rimóna Beerótského, Benjamínovec, který zabil Íš-bóšeta (2S 4,2.5-9). [2] Zakladatel rodu Rekábejců (2Kr 10,15; Jr 35). [3] Potomek Chamátův (1Pa 2,55). [4] Otec Malkijáše, jednoho z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,14).

Resín („?“). [1] Poslední syrský král, který spolu s Pekachem bojoval proti Judsku (2Kr 15,37; 16,5-10). [2] Otec navrátilců z babylonského zajetí (Ezd 2,48; Neh 7,50).

S

Reúel („Přítel je Bůh / Přítel Boha“). [1] Syn Ezaua a Basematy (Gn 36,4; 1Pa 1,35.37). [2] Potomek Benjamínův (1Pa 9,8). [3] Viz Jitro.

Ribla („Spor“). [1] Město na řece Orontes, kde byli popraveni synové Sidkijášovi (Jr 39,5-7; 2Kr 23,33). Leželo 80 km J od Chamátu. Může to být dnešní Rible. [2] Hraniční město zaslíbené země (Nu 34,11), snad dnešní Charmel SV od pramene Orontes.

Rimón [1] Město v jižním Judsku (Jz 15,32; 1Pa 4,32; Za 14,10). [2] Skála u Gibeje (Sd 20,45-47; 21,13), snad dnešní Rammon, 8km V od Bét-elu. [3] Hraniční město v Zabulónovi (Jz 19,13; 1Pa 6,62). V Jz 21,35 se město nazývá Dimna, což mnozí biblisté navrhuji číst jako Rimón.

Rodé („Růže“), služka v domě Marie (Sk 12,13).

Rohová brána, brána poblíž SZ rohu jeruzalémských hradeb (2Kr 14,13).

Rúben („Hle, syn“), nejstarší syn Jákoba a Ley. Pro svůj hřích vůči otci ztratil prvorozenství (Gn 29,32; 35,22; 37,29). Jeho potomci se stali jedním z dvanácti kmenů Izraele.

Rudé moře, moře oddělující Egypt a Arábii. Přes vodu tohoto moře utíkali Izraelci z Egypta (Ex 10,19). Židé ho nazývali Moře vysvobození; jiní Rákosové moře.

Rufus („Červený“). [1] Syn Šimona z Kyrény (Mk 15,21). Ti, kterým psal Marek evangelium, ho asi dobře znali. [2] Římský křesťan (Ř 16,13); někteří ho ztotožňují s [1].

Rút („Družka“), moábská žena Machlóna a Bóaza; byla Davidovou prababičkou a předkem Kristovým (Rt 1,4 a násl. 14-16; 4,10; Mt 1,5).

Ř

Řecko, země v jižní Evropě mezi Itálií a Malou Asií; jeden z nejmocnějších národů ve starověkém světě (Da 8,21; Za 9,13; Sk 20,2).

Řím („Město Romulovo“), hlavní město velké Římské říše (Sk 23,11).

Sádok („Spravedlivý“). [1] Velekněz z Davidovy doby (2S 8,17; 15,24-36; 1Kr 1,8-45). [2] Otec Jerúšy, manželky Uzijáše a matky Jótama – dvou izraelských králů (2Kr 15,33; 2Pa 27,1). [3] Syn Achítuba a otec Šalúma (1Pa 5,38; Ezd 7,2). [4] Mladý udatný hrdina (1Pa 12,29). [5], [6] Dva z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,4.29). [7] Muž, který zapečetil novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,21). [8] Písař za Nehemjáše (Neh 13,13). [9] Předek Kristův (Mt 1,14).

Safenat Paneach („Spasitel světa, Odhalovač tajemství“?), jméno, které dostal Josef od faraona (Gn 41,45).

Safira („Drahokam“), nepoctivá manželka Ananiáše, který byl usmrcen Bohem (Sk 5,1-10).

Salamis („Místo otrásání / příboje“), město ležící na V cípu Kypru (Sk 13,5), 5 km SZ od dnešní Famagusty.

Sálem [Šálem] („Pokoj“), město Melchisedechovo (Gn 14,18; Ž 76,2; Žd 7,1 a násl.). Může to být dnešní Salim, ale mnozí věří, že je to Jeruzalém.

Salim („Pokojný“), místo, kde křtil Jan (J 3,23). Je blízko vod Ainonu, které byly asi S od Šekemu, ačkoliv místo je nejisté.

Salmuna („Ten, komu je odepřen stín / ochrana“), midjánský král zabitý Gedeónem (Sd 8,5-21).

Salome („Pokojná“). [1] Jedna z žen, které viděli ukřižování (Mk 15,40; 16,1). Mt 27,56 zmiňuje, že byla přítomna matka synů Zebedeových; je možné ji ztotožnit se Salome. J 19,25 počítá mezi ty, kdo byli blízko kříže, sestru Ježíšovy matky; někteří biblisté ji ztotožňují se Salome, ale jiní to popírají. [2] Dcera Herodiady, která tančila před Herodem (Mt 14,6; Mk 6,22).

Samaří („Strážná hora / Strahov“). [1] Hlavní město severního království Izraele (1Kr 20,1; 2Pa 18,2; Jr 41,5). Leželo 67 km S od Jeruzaléma. [2] Jiné jméno pro izraelské království (1Kr 13,32; 2Kr 17,24). [3]

Oblast v Ježíšově době (L 17,11-19). Na S od ní byla Galilea, na J Judsko.

Samson („Sluníčko“), izraelský soudce po dvacet let. Slavným ho učinila jeho velká síla a mravní slabost (Sd 13,24; 14-16).

Samuel [hebr. *Šemuel*] („Vyslyšený Bohem / Vyžádaný na Bohu“). [1] Prorok a poslední izraelský soudce. Pomazal za krále Saula a později Davida (1S 1,20; 3-13; 15-16; 19; 25,1; Žd 11,32). [2] Syn Amihudův určený za Šimeónovce rozdělit Kenaan (Nu 34,20). [3] Dědeček zpěváka Hémana (1Pa 9,18). [4] Předák Izacharovců (1Pa 7,2).

Sanbalat („Sín dal život“), vůdce nepřátel Židů v době, kdy obnovovali jeruzalémské hradby (Neh 2,10; 4,1.7; 6,1-14).

Sancherib („Sín nahradil bratry“), asyrský král, který zabil svého bratra, aby se zmocnil trůnu. Neúspěšně vtrhl do Judska. Úžasný příběh o zničení jeho armády se vypráví v 2Kr 19 (2Kr 18,13; Iz 36,1; 37,17.21.37).

Sára („Kněžna“), manželka Abrahama a matka Izáka (Gn 17-18; 20-21; Žd 11,11; 1Pt 3,6). Její jméno bylo změněno ze Saraj na Sára, protože byla matkou velkého národa (Gn 17,15).

Sardy („?“), hlavní město Lydie, kde byla církev (Zj 1,11; 3,1.4). Ležely na V břehu řeky Pactolu asi 80 km V od Smyrny.

Sarepta („Tavírna“), město ležící nedaleko Sidónu, kde pobýval Elijáš (1Kr 17,9).

Sargón („[bůh] ustanovil krále“), důležitý asyrský král, který dokončil obléhání Samař a odvedl Izraelce. Jmenovitě je zmíněn v Písmu pouze jednou (Iz 20,1).

Saul [Šaul] („Vyprošený [na Hospodinu]“). [1] První izraelský král. Bůh ho následně zavrhl. Několikrát se pokoušel zabít Davida, ale sám byl zabit v Gilboa (1S 9-31). [2] Původní Pavlovo jméno. [3] Šestý edómský král (Gn 36,37 a násl.; 1Pa 1,48 a násl.). [4] Syn Šimeóna a Kenaanky (Ex 6,15; Nu 26,13; 1Pa 4,24). [5] Potomek Kehatův (1Pa 6,9).

Sefanjáš [Sofonjáš] („Hospodin ukryl“). [1] Prorok za dnů Jošijáše (Sf 1,1). [2] Levita nebo kněz, předek Samuelův (1Pa 6,21). [3] Otec kněze Jóšijáše (Za 6,10.14). [4]

Syn Maasejášův, kněz, který se stavěl proti babylonské vládě (2Kr 25,18; Jr 21,1; 37,3).

Seír („Bouře“). [1] Údolí a pohoří Araby táhnoucí se od Mrtvého moře na jih k Elatskému (Akabskému) zálivu (Gn 14,6; 32,4). Seír bylo jméno horského hřebenu v Edómu a později označovalo celé území. [2] Hřbet na hranici Judy Z od Kirjat-jearímu (Jz 15,10).

Sela („Skála“). [1] Hlavní město Edómu, umístěné mezi Mrtvým mořem a Akabským zálivem (2Kr 14,7; Iz 16,1). Nazývá se též Petra. [2] Skalnatý masiv tyčící se 1160 m nad mořem, který dominuje městu Petra (Sd 1,36). Nyní se nazývá Umm el-Bijára.

Serajáš („Kníže Hospodinův / Hospodin zvíťazil“). [1] Davidův písař (2S 8,17). V 2S 20,25 je jmenován jako Šeja, v 1Pa 18,16 jako Šavša, v 1Kr 4,3 jako Šíša. [2] Vrchní kněz v Jeruzalémě (2Kr 25,18; 1Pa 5,40; Ezd 7,1). [3] Jeden z těch, kterým Gedaljáš radil poddat se Chaldejcům (2Kr 25,23). [4] Bratr Otnielův (1Pa 4,13). [5] Potomek Šimeonův (1Pa 4,35). [6] Kněz, který se vrátil do Jeruzaléma se Zerubábelem (Ezd 2,2; 12,1.12). [7] Vůdce poslaný zajmout Jeremjáše (Jr 36,26). [8] Judský kníže, který šel do Babylona (Jr 51,59.61). [9] Kněz, syn Chilkijáše, který bydlel v Jeruzalémě po vyhnanství (Neh 11,11). [10] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,2), snad totožný s [6].

Sergius Paulus, římský místodržitel na Kypru, který se obrátil, protože Elymas byl zasažen slepotou (Sk 13,7).

Sidkijáš („Hospodin je má spravedlnost“). [1] Falešný prorok, který povzbudil Achaba, aby zaútočil na Aramejce u Rámot-gileádu (1Kr 22,11.24; 2Pa 18,10.23). [2] Falešný prorok (Jr 29,21-23). [3] Judské kníže za dnů Jójakíma (Jr 36,12). [4] Poslední judský král. Jeho vzpoura zpečetila osud Judska (2Kr 24,18-25,7; 2Pa 36,11-21). V 1Pa 3,16 se na něj asi odkazuje jako na „syna“ či následníka Jekonjáše. Viz Mattanjáš [1].

- Sidón** („Loviště“), starověké kenaanské město (Gn 10,12.19; Jz 11,8; L 4,26).
- Sichon** („Zařikávač? / Velký“), emorejský král, který byl poražen Izraelem (Nu 21,21-31; Dt 1,4; 2,24-32; Jz 13,15-28).
- Silas [Silvánus]** („Lesní“), významný člen prvotní církve, který s Pavlem cestoval Malou Asií a Řeckem a byl s ním uvězněn ve Filipech (Sk 15,22.32-34; 2K 1,19; 1Te 1,1).
- Siloe** („Poslaný“). [1] Slavný rybník v Jeruzalémě na jižním konci Chizkijášova tunelu (Neh 3,15; J 9,7). Je totožný s Šiloach. [2] Věž na Ófelu blízko Siloe (Neh 3,26 a násl.; L 13,4).
- Silvánus**. Viz Silas.
- Simeon** („Vyslyšánek“). [1] Zbožný Žid, který požehnal Ježíši jako dítěti v chrámu (L 2,25-34). [2] Předek Ježíšův (L 3,30). [3] Učedník a prorok v Antiochii (Sk 13,1). Měl příjmení Niger („Černý“).
- Sin** („Trnitá“), pustina na jižní hranici Kenaanu (nezaměnit s pustinou Sín). Buď byla součástí Páranské pustiny nebo hraničila s pustinou, která zahrnovala Kádeš-barneu (Nu 20,1; 27,14; Jz 15,1-3).
- Sín** („Keř / Bláto“). [1] Město na V straně Nilu (Ez 30,12 a násl.). Snad Pelusium (Blátivé město); ale je také ztotožňováno se Syene, tedy dnešním Asuánem. [2] Pustina mezi Élimem a Sinajem (Ex 16,1; Nu 33,11 a násl.).
- Sínaj** („Keř“). [1] Oblast ve středu poloostrova, která leží mezi Rudým mořem, Suezským zálivem a zálivem Akaba (Ex 16,1; Sk 7,30-38). [2] Hora, nazývaná též Choréb, kde Izraelci dostali Desatero (Ex 19,18). Poloha místa je nejistá, ačkoliv se obecně přijímá střední Sínaj. Tradiční místo je Džebel Músa, jinou možností je Džebel Serbál a Ras es-Safafé.
- Sion** („Kopeček“), jiné jméno pro horu Chermón (Dt 4,48).
- Sijón** („Pomník“), jeden z kopců, na kterém je postaven Jeruzalém. Výraz se začal používat pro chrám a celý Jeruzalém a jeho obyvatele, jako společenství těch, jejichž osud závisí na Bohu (2S 5,7; Iz 8,18; Ž 48,11; Jl 2,23). Sijón je také symbolem nebe (Zj 14,1).
- Sipora** („Ptáček“), manželka Mojžíše a dcera Reuela (Ex 2,21; 4,25; 18,2).
- Sirjón** („Pancír“), jméno, které dali hoře Chermón Sidóhané (Dt 3,9; Ž 29,6).
- Sísera** („Šíp / Člověk ptačího vzhledu“). [1] Velitel Jabínovy armády, kterého zabila Jáel (Sd 4,1-22; 5,26.28). [2] Předek navrátilců ze zajetí (Ezd 2,53; Neh 7,55).
- Smyrna** („Myrha“), město na západním pobřeží Malé Asie (Zj 2,8-11). Leží 65 km S od Efezu.
- Sodoma** („Jejich tajná rada“), jedno z pěti měst Pláně (Gn 10,19; Ř 9,29), zničené pro svou nemorální zvrácenost. Přesná poloha není známá, ale je v oblasti Mrtvého moře.
- Solné moře**, vodní plocha na jižním konci údolí Jordánu; není zde žádný život, protože obsahuje těžké minerály (Gn 14,3; Nu 34,12). Dnešní název je Mrtvé moře.
- Sosthenes** („Mocný“). [1] Představený synagogy v Korintu, kterého bili Řekové (Sk 18,17). [2] Věřící, který společně s Pavlem zdraví korintský sbor (1K 1,1). Někteří jsou přesvědčeni, že je totožný s [1], který se obrátil.
- Sukót** („Stánky“). [1] Město, kde Jákob bydlel se svou rodinou (Gn 33,17; Jz 13,27; Sd 8,15 a násl.; 1Kr 7,46). Bylo V od Jordánu mezi Penúelem a Šekemem. Snad dnešní Dér 'Alla, asi 1,6 km Z od místa, kde se Jabok stáčí na jih. [2] První tábořiště Izraelců při vyjití z Egypta (Ex 12,37; 13,20).
- Sychar** („Napajedlo?“), město v Samaří blízko Jákobovy studně (J 4,5).
- Sýrie** („tvar slova Asýrie“), země ležící S a V od Izraele (Sd 10,6; 1Kr 10,29; Sk 15,23). Táhla se daleko od Středozemního moře do vnitrozemí, na S ohraničená pohořím Taurus.
- Syrtská mělčina** (ř. *syrtis*; „Písečná mělčina“), dva zálivy na pobřeží Afriky mezi Kartágem a Kyrénou (Sk 27,17). Větší Syrta se dnes nazývá záliv Sidra a menší Gabes.

Š

Šabetaj („Narozený o šabatu / Sobotní“). [1]

Jeden z těch, kteří se postavili proti propuštění cizinek (Ezd 10,15). [2] Jeden z těch, kteří vysvětlovali lidu Zákon (Neh 8,7). [3] Předák levitů v Jeruzalémě (Neh 11,16). Všichni tři mohou být totožní.

Šadrak („Služebník *boha* Sína / Vyděšený“), jméno, které dostal Chananjáš v Babyloně. Byl uvržen do ohnivě pece a zachráněn (Da 1,7; 3).

Šáfan („Daman“). [1] Jóšijášův písař, který četl králi Zákon (2Kr 22,3; 2Pa 34,8-21). [2] Otec jednoho z královských služebníků (2Kr 22,12; 2Pa 34,20). [3] Otec Eleázy (Jr 29,3). [4] Otec Jaazanjáše, kterého viděl Ezechiel ve vidění (Ez 8,11). Mnozí biblisté považují všechny výše zmíněné za totožné.

Šáfát („Soudil“). [1] Jeden z dvanácti zvěďů vyslaných prozkoumat Kanaan (Nu 13,5). [2] Otec proroka Elišy (1Kr 19,16.19; 2Kr 3,11; 6,31). [3] Syn Šemajášův (1Pa 3,22). [4] Jeden z předáků v Gádovi (1Pa 5,11). [5] Syn Adlajův, který byl nad Davidovými stády v údolí (1Pa 27,29).

Šalomoun [hebr. *Šelómó*] („Jeho pokoj“), syn Davida a Bat-šeby a po čtyřicet let král jednotného, silného Izraele. V jeho mnohotvarém charakteru vynikaly jeho moudrost a tělesný hřích (Kr 1,11; 2,11). Byl předkem Kristovým (Mt 1,6 a násl.).

Šalomounovo sloupoví. Kolonáda postavená Šalomounem na východní straně chrámu (J 10,23; Sk 3,11).

Šalúm („Nahrazený“). [1] Nejmladší syn Neftalího (1Pa 7,13). V Gn 46,24 a Nu 26,49 je nazýván Šilem. [2] Potomek Šimeonův (1Pa 4,25). [3] Potomek Judův (1Pa 2,40). [4] Syn Jábešův, který uchvátil izraelský trůn a vládl jeden měsíc (2Kr 15,10-15). [5] Manžel prorokyně Chuldy (2Kr 22,14; 2Pa 34,22). [6] Viz Jóachaz [2]. [7] Viz Mešulám [7]. [8] Vrátný v chrámě (1Pa 9,17-19.31; Ezd 2,42; Neh 7,45). [9] Otec Chizkijášův (2Pa 28,12). [10], [11]. Dva z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,24.42). [12] Syn Lóčešův, jeden z těch, kteří opravo-

vali jeruzalémské hradby (Neh 3,12). [13] Syn Kolchozův, jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,15). Většina hebrejských rukopisů čte Šalún. [14] Strýc Jeremjášův (Jr 32,7). [15] Otec strážce prahu Maasejáše (Jr 35,4).

Šama („To jméno, tj. Pověst / Děs“). [1] Vnuk Ezauův (Gn 36,13.17; 1Pa 1,37). [2] Syn Jišajův (1S 16,9; 17,13). Je též nazýván Šimea (2S 13,3; 21,21; 1Pa 2,13). [3] Jeden z Davidových mocných mužů (2S 23,11). [4] Další z Davidových mocných mužů (2S 23,33). [5] Další z Davidových mocných mužů (2S 23,25), v 1Pa 11,27 nazvaný Šamót.

Šamúa („Slavný / Vyslyšený“). [1] Jeden z dvanácti zvěďů vyslaných prozkoumat Kanaan (Nu 13,4). [2] Jeden z Davidových synů (2S 5,14; 1Pa 4,4). V 1Pa 3,5 je nazýván Šimea. [3] Otec Abdy, jednoho z levitů, kteří po vyhnání vedli chválu v chrámě (Neh 11,17). V 1Pa 9,16 je nazván Šemajáš. [4] Předák kněžské rodiny za Nehemjášových dnů (Neh 12,18).

Šáron („Rovina“). [1] Krajina ležící od Joppe po Karmel mezi Středozemním mořem a střední částí Izraele (1Pa 27,29; Sk 9,35). [2] Oblast V od Jordánu osídlená kmenem Gád (1Pa 5,16).

Šearjašúb („Pozůstatek se navrátí“), symbolické jméno, které dostal Izajášův syn (Iz 7,3).

Šeba („Který přišel“). [1] Předák v Gádovi (1Pa 5,13). [2] Benjamínek, který se vzeprl proti Davidovi a byl za to později připraven o hlavu (2S 20). [3] Vnuk Abrahamův (Gn 25,3; 1Pa 1,32). [4] Potomek Šémův, syn Joktánův (Gn 10,28; 1Pa 1,22). Někteří biblisté ztotožňují [5] se [4]. Věří, že Šeba je kmen či národ a zdůrazňují, že pro blízké rodové svazky svědčí výskyt tohoto jména v rodokmenu Cháma i Šéma. [5] Potomek Chámův (Gn 10,7; 1Pa 1,9).

Šeba [1] Země v JZ Arábii (1Kr 10,1-13; 2Pa 9,1-12). Jeho hlavním městem byl Ma'rib, vzdálený 96 km VSV od San'a, dnešního hlavního města Jemenu. [2] Město v Šimeonovi, zmíněné po Beer-šebě (Jz 19,2). Jeho poloha je nejistá.

Šefatjáš („Hospodil rozsoudil“). [1] Syn Davida a Abítaly (2S 3,4). [2] Otec Mešuláma, který bydlel v Jeruzalémě (1Pa 9,8). [3] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,6). [4] Předák Šimeónovců (1Pa 27,16). [5] Syn Jóšafatův (2Pa 21,2). [6] Předek navrátilců ze zajetí (Ezd 2,4; Neh 7,9). [7] Jeden z Šalomounových služebníků, jehož potomci se vrátili z babylonského zajetí (Ezd 2,57; Neh 7,59). [8] Předek navrátilců (Ezd 8,8). Snad totožný s [6]. [9] Potomek Peresův, jehož potomci bydleli v Jeruzalémě (Neh 11,4). [10] Syn Matánův, kníže za doby Sidkijášovy (Jr 38,1).

Šekanjáš („Usídlil se Hospodin“). [1] Předák rodiny z Davidova rodu (1Pa 3,21 a násl.). [2], [3] Dva muži, jejichž potomci se vrátili z babylonského zajetí (Ezd 8,3.5). [4] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,2). [5] Otec jednoho z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,29). [6] Tchán Tobijáše, který se stavěl proti Nehemjášovi (Neh 6,18). [7] Kněz, který se vrátil z vyhnanství (Neh 12,3). [8] Kněz za doby Davidovy (1Pa 24,11). [9] Kněz za dnů Chizkijášových (2Pa 31,15).

Šekem („Rameno“). [1] Syn Chamóra, který poskrvnil Dínu; brzy byl za tento čin se svou rodinou vyhlazen (Gn 33,19; 34). [2] Potomek Manasesův (Nu 26,31; Jz 17,2). [3] Jiný Manasesův potomek (1Pa 7,19).

Šekem („Rameno“), starověké město ve středním Izraeli (Gn 12,6; 33,18; Jz 24,32; Sk 7,16) v hornaté krajině Efrajimu. Dnešní Nablus ležící 66 km S od Jeruzaléma mezi horami Ébal a Gerizim.

Šelomít („Pokojný“). [1] Matka Izraelce, který byl v poušti ukamenován za rouhání (Lv 24,11). [2] Dcera Zerubábelova (1Pa 3,19). [3] Potomek Geršónův (1Pa 23,9). [4] Vnuk Kehatův (1Pa 23,18). [5] Správce pokladů za dnů Davidových (1Pa 26,25-28). [6] Syn Rechabeámův (2Pa 11,20). [7] Předek rodiny, která se vrátila ze zajetí (Ezd 8,10). Nezaměnit se Šelomótem (1Pa 24,22).

Šém („Jméno / Pověst“), syn Noémův a předek Kristův (Gn 5,32; 6,10; 10,1; L 3,36).

Šemajáš („Hospodin vyslyšel“). [1] Prorok, který varoval Rechabeáma před válkou (1Kr 12,22; 2Pa 11,2). [2] Potomek Davidův (1Pa 3,22). [3] Potomek Šimeónův (1Pa 4,37). [4] Syn Rúbenovce Jóela (1Pa 5,4). [5] Potomek Merariho (1Pa 9,14; Neh 11,15). [6] Levita, jeden z těch, kdo přenášeli truhlu úmluvy do chrámu (1Pa 5,8.11). [7] Písař, který za Davida zapsal rozdělení předáků losem do služby (1Pa 24,6). [8] Prvorozený syn Obéd-edóma, vrátný v chrámu (1Pa 26,4.6.7.12). [9] Levita poslaný Jóšafatem vyučovat Zákon (2Pa 17,8). [10] Jeden z těch, kteří pomáhali očistit chrám (2Pa 29,14). [11] Levita v době Chizkijášově (2Pa 31,15). [12] Předák levitů v době Jóšijášově (2Pa 35,9). [13] Jeden z předáků, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,13). [14] Další z předáků, kteří se vrátili do Jeruzaléma s Ezdrášem (Ezd 8,16). [15], [16] Dva z těch, kteří si během vyhnanství vzali cizinky (Ezd 10,21.31). [17] Jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,29). [18] Syn Delajášův, který se snažil zastrašovat Nehemjáše (Neh 6,10). [19] Jeden z těch, kteří zapečetili novou smlouvu s Bohem po návratu z vyhnanství (Neh 10,9). [20] Jeden z těch, kdo se vrátili do Jeruzaléma se Zerubábelem (Neh 12,6 a násl.). [21] Jeden z knížat, který se účastnil posvěcení hradeb (Neh 12,34). [22] Levita z rodu Asafova (Neh 12,35). [23], [24] Kněží, kteří pomáhali při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,36). [25] Otec proroka Urijáše (Jr 26,20). [26] Muž, který chtěl, aby kněží napomenuli Jeremjáše (Jr 29,34). [27] Otec Delajáše, judského knížete (Jr 36,12). [28] Viz Šamúa.

Šemarjáš („Ohlídal Hospodin“). [1] Jeden z těch, kteří se připojili k Davidovi v Siklagu (1Pa 12,6). [2] Syn krále Rechabeáma (2Pa 11,19). [3], [4] Dva z těch, kteří si během vyhnanství vzali cizinky (Ezd 10,32.41).

Šěšbasar („Šamaši, otce chraň“), judský předák, do jehož rukou svěřil Kýros chrámové poklady. Mnozí věří, že je totožný se Zerubábelem, ale jiní to popírají. Říkají, že

Šěšbasar byl místodržitelem za Kýra, zatímco Zerubábel za Daria (Ezd 1,8; 5,14-16).

Šét („Dosazený / Náhrada“), syn Adama a Evy, předek Kristův (Gn 4,25 a násl.; 1Pa 1,1; L 3,38).

Šichor („Černý tok“), východní rameno Nilu (Jz 13,3; 1Pa 13,5; Jr 2,18). V ideálním případě jižní hranice Izraele.

Šilo („Mír / Co jemu?“), město v Efrajimovi (Jz 18,1-10; Sd 21,19; 1S 1,3), na půl cesty mezi Šekemem a Bét-elem.

Šimeí [hebr. *Šimi*] („Mé vyslyšení / Hospodin uslyšel“). [1] Syn Geršónův a vnuk Léviho (Ex 6,17; Nu 3,18; 1Pa 6,2; Za 12,13). [2] Potomek Benjamínův, který proklel Davida, když utíkal před Abšalómem (2S 16,5-13; 19,16-23; 1Kr 2,36-44). [3] Velitel věrný Davidovi (1Kr 1,8). [4] Jeden z Šalomounových správců (1Kr 4,18). [5] Vnuk krále Jekonjáše (1Pa 3,19). [6] Potomek Šimeónův, který měl šestnáct synů a šest dcer (1Pa 4,26). [7] Potomek Rúbenův (1Pa 5,4). [8] Pravnuk Merariho (1Pa 6,14). [9] Otec benjamínských předáků (1Pa 8,21). [10] Levita (1Pa 23,9). [11] Levita, který sloužil zpěvem v chrámu (1Pa 25,17). [12] Muž, který byl nad Davidovými vinicemi (1Pa 27,27). [13] Jeden z těch, kteří pomáhali očistit chrám (2Pa 29,12 a násl.). [14] Levita ustanovený za Chizkijáše nad chrámovými dary (2Pa 31,12). [15], [16], [17] Tři muži mezi těmi, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,23.33.38). [18] Dědeček Mordokajův (Est 2,5).

Šimeón („Vyslyšánek“). [1] Druhý syn Jákoaba a Ley (Gn 29,33; 34,25; 48,5; 49,5). Jeho potomci tvořili jeden z dvanácti izraelských kmenů. [2] Syn Charimův, jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,31).

Šimon („Vyslyšánek“). [1] Původní jméno apoštola Petra (Mt 4,18; 16,16 a násl.; L 4,38; Sk 10,18). [2] Další z dvanácti apoštolů nazývaný Šimon Kananejský, což naznačuje jeho silnou horlivost pro Izrael nebo jeho víru (Mt 10,4; Mk 3,18; L 6,15; Sk 1,13). [3] Jeden z Ježíšových bratrů (Mt 13,55). [4] Malomocný v Betanii, v jehož domě byl Ježíš pomazán (Mt

26,6; Mk 14,3). [5] Kyréřan, který byl přinucen nést Kristův kříž (Mt 27,32; Mk 15,21). [6] Farizeus, v jehož domě hříšná žena pomazala Ježíšovy nohy (L 7,40.43 a násl.). [7] Otec Jidáše Iškariotského (J 6,71; 12,4; 13,2). [8] Kouzelník, který se snažil koupit Boží dar za peníze (Sk 8,9.13.18.24). [9] Koželuh z Joppe, u kterého byl ubytován Petr (Sk 9,43; 10,6.17.32).

Šimón („Pustina“), potomek Judův, otec čtyř synů (1Pa 4,20).

Šimrí („Mé střežení / Hospodinova stráž“). [1] Předák rodu z Šimeónovců (1Pa 4,37). [2] Otec Jedíaela, jednoho z Davidových mocných mužů (1Pa 11,45). [3] Předák vrátných ze synů Merariho za dnů Davidových (1Pa 26,10). [4] Jeden z těch, kteří pomáhali očistit chrám (2Pa 29,13).

Šineár („Sledován spícím?“), pláne později známé jako Babylon či Chaldejsko, skrze něž protéká Eufrat a Tigris (Gn 10,10; Iz 11,11; Da 1,2).

Šitím [Údolí Akácií] („Akácie“). [1] Poslední tábořiště Izraelců před přechodem Jordánu. Zde se loučil Mojžíš a byl dokončen Zákon (Nu 25,1; Jz 2,1). Nacházel se v Moábu, východně od Jordánu, naproti Jerichu. [2] Suché a neúrodné údolí (Jl 4,18). Jméno nemusí označovat konkrétní údolí, ale může poukazovat na Kidrónské údolí, které začíná SZ od Jeruzaléma, postupuje na V a dále k Mrtvému moři. Může být také součástí Araby kolem Mrtvého moře.

Štěpán („Věvec / Ověnčený“). [1] Ř. *Stefanos*; jeden ze sedmi diakonů. Stal se prvním mučedníkem církve (Sk 6,5-9; 7,59; 8,2). [2] Ř. *Stefanás*; jeden z prvních věřících v Acháji (1K 1,16; 16,15-17).

Šúr („Opevnění“), pustina v SZ části sínajského poloostrova (Gn 16,7; 25,18; Ex 15,22). Byla za V egyptskou hranicí, na cestě karavan mezi Egyptem a Beeršebou (1S 27,8).

Šúšan („Lilie“), hlavní město Élamu obydlené Babyloňany; pozdější královská rezidence a hlavní město Perské říše (Neh 1,1; Da 8,2). Město bylo také známo jako Susy. Dnešní Šúš na řece Ulaj.

T

- Taanak**, jedno z lévijských měst (Jz 12,21; Sd 1,27; 5,19; 1Kr 4,12).
- Tabel** [**Tabéal**] („Bůh je dobrý“). [1] Otec muže, kterého chtěli izraelský a aramejský král udělat králem judským (Iz 7,6). [2] Perský úředník, který se snažil bránit obnově jeruzalémských hranic (Ezd 4,7).
- Tabéra** („Spáleniště“), místo tři dny na S od hory Sínaj, kde byli Izraelci potrestáni za reptání proti Bohu (Nu 11,3; Dt 9,22).
- Tabita** („Gazela“), křesťanka z Joppe, kterou Petr vzkřísil z mrtvých (Sk 9,36-42). Dorcas je řecká forma jména.
- Tábor** („Pupek země?“). [1] Hora v S části jizreelského údolí (Sd 4,6.12.14; Ž 89,13). Nyní se jmenuje Džebel al-Tur a je 8,8 km JV od Nazareta. [2] Město v Zabulónovi dané levitům (1Pa 6,77). Je poloha je nejistá. Může to být Kislót-tábor z Jz 19,12 nebo Chirbet Dabural, který je na kopci mezi Tábořem a Nazaretem. [3] Dub v Benjamínovi (1S 10,3).
- Tadeáš**, bratr Jakubův, jeden z dvanácti apoštolů (L 6,16; J 14,22; Sk 1,13).
- Táfat** („Kapka“), Šalomounova dcera (1Kr 4,11).
- Tachpanchés**, důležité eg. město; snad dnešní Tell Defne asi 43 km JZ od Port Saidu (Jr 44,1).
- Tachpenés**. Egyptská královna, manželka faraona, který přijal prchajícího Hadada, nepřítele Šalomounova (1Kr 11,18-20).
- Talmaj** („Velikán“). [1] Muž, kterého zabil Káleb (Num 13,22; Jz 15,14; Sd 1,10). [2] Král Gešuru a tchán Davidův (2S 3,3; 13,27).
- Támar** („Palma“). [1] Manželka Era, matka Peresa a předek Kristův (Gn 38,6.11.13; Rt 4,12; Mt 1,3). [2] Dcera Davidova znásilněná Amnónem (2S 13,1-32). [3] Dcera Abšalómova (2S 14,27).
- Tarsus** („?“), významné město v Kilikii ležící na řece Kydnos v Malé Asii; rodiště Pavlovo (Sk 9,11).
- Taršiš** („Zánik / Tvrdý“). [1] Syn Jávana a vnuk Noého (Gn 10,4; 1Pa 1,7). Snad národ, který obydli oblast ve Španělsku (Tartessus), poblíž Gibraltaru. [2] Jedno ze sedmi perských knížat (Est 1,14). [3] Potomek Benjamínův (1Pa 7,10).
- Tartan** („?“), titul vysokého asyrského úředníka. Jsou důkazy, že to bylo postavení hned druhé po králi. V Písmu jsou zmíněni dva tartanové (2Kr 18,17; Iz 20,1).
- Tatenaj** („Dar“), perský místodržitel v Samarii za dnů Zerubábel (Ezd 5,3; 6,6.13).
- Téman** („Jih“), vnuk Ezaua (Gn 36,11).
- Terach** („Kozorožec / Trvání, opoždění?“), otec Abrahamův a předek Kristův (Gn 11,27-32; L 3,34).
- Tercius** („Třetí“), písař, kterému Pavel diktoval list Římanům (Ř 16,22). Někteří ho navrhuji ztotožnit se Silasem.
- Tertullus** („Třetí“), řečník najatý Židy, aby vedl před Felixem jejich při proti Pavlovi (Sk 24,1-8).
- Tesalonika** („Vítězství Thessalovo“), město na pobřeží Makedonie (Sk 17,1.11.13; 27,2), dnešní Salonika (Soluň) na vrcholu Thermského zálivu.
- Theofilos** („Bohumil“), neznámá osoba, snad římský úředník, kterému Lukáš adresoval své evangelium a Skutky (L 1,3; Sk 1,1).
- Thyatiry** („Dceřino město“), město v Lýdii mezi Pergamem a Sardami v Malé Asii (Sk 16,14; Zj 2,18-29).
- Tiberias** („Město Tiberovo“), město na Z břehu Galilejského moře (J 6,1.23; 21,1).
- Tiberius** („Ten od řeky Tiberu“), třetí císař Římské říše (L 3,1).
- Tibní** („Slaměný / Postav?“), soupeř Omrího v zápase o izraelský trůn (1Kr 16,21 a násl.).
- Tiglat-pileser** (babylonsky *Tukulti-apil-ešara* „Má důvěra je v synu Ešarry“), asyrský král, který útočil během vlády Pekacha na Neftalího. Dobil severní Izrael a odvedl mnoho lidí z Neftalího (2Kr 15,29; 16,7.10; 1Pa 5,6.26). Jeho dalším jménem bylo Púl (2Kr 15,19; 1Pa 5,26).
- Timón** („Počestný“), jeden ze sedmi diakonů (Sk 6,1-6).
- Timoteus („Bohuslav“), mladý učedník a přítel Pavlův; mnoho se spolu nacestovali. Pocházel z Lystry a byl synem Židovky

- Euniké a otce Řeka (Sk 16,1; 17,14 a násl.; 1Tm 1,2,18; 6,20).
- Titus** („Příjemný / Holub?“), obrácený Řek, kterému byla svěřena misie na Krétě (2K 2,13; Ga 2,1; Tt 1,4).
- Tóbijáš** („Hospodin je dobrý“). [1] Levita poslaný Jóšafatem vyučovat Zákon (2Pa 17,8). [2] Předek navrátilců ze zajetí, kteří ztratili svůj rodokmen (Ezd 2,60; Neh 7,62). [3] Amónský otrok, který se stavěl proti Nehemjášovi (Neh 2,10-20). [4] Vůdce, který se navrátil z babylonského zajetí (Za 6,10,14).
- Tófet** („Ohniště“), kdysi součást královské zahrady v Hinómu, která se stala místem, kde lidé v Jeruzalémě obětovali své děti (Iz 30,33; Jr 19,6.11-14; 2Kr 23,10).
- Tomáš** („Dvojče“), jeden z dvanácti Ježíšových apoštolů. Když vstal Kristus z mrtvých, Tomáš byl nejskeptičtější (Mt 10,3; Mk 3,18; J 20,24-29). Jeho aramejské jméno zní v řečtině Didymos.
- Troas** („Trójanka“), důležité město na pobřeží Mysie v SZ části Malé Asie (Sk 16,8; 2Tm 4,13).
- Trofimos** („Vychovaný / Vyživený“), nově obrácený křesťan, který se stal Pavlovým společníkem na cestách (Sk 20,4; 21,29; 2Tm 4,20).
- Tři hospody**, zastávka na cestě Via Appia blízko dnešního města Cisterna (Sk 28,15).
- Tychikos** („Zdařilý“), Pavlův učedník a posel (Sk 20,4; Ef 6,21; 2Tm 4,12).
- Týr** („Skála“), město na fénickém pobřeží známé svou obchodní činností (Jz 19,29; 2S 5,11; Jr 25,22). Leží na půl cesty mezi Akem a Sidónem.
- Tyrannos** („Vladař“), řecký řečník nebo židovský rabín, v jehož škole Pavel v Efezu učil (Sk 19,9).
- U**
- Údolní brána**. Brána na JZ jeruzalémských hradeb vedoucí do Hinómovy údolí (Neh 2,13).
- Úr** („Záře / Světlo“), město, které opustil Abram, aby šel do Cháranu (Gn 11,28,31). Obecně je ztotožňováno se starověkým Úr (Úri), dnešním Tell el-Muqajjar na Eufratu v jižním Iráku.
- Urijáš** („Hospodin je mé světlo“). [1] Chebejský voják Davidova vojsk. Byl zabit v tuhém boji, neboť David, který si chtěl vzít jeho manželku Bat-šebu, ho postavil do přední linie (2S 11). [2] Kněz za vlády Achaza, který na králův rozkaz postavil pohanský oltář, který pak umístil do chrámu (2Kr 16,10-16). [3] Prorok, jehož poselství o soudu se tak dotklo Jójákíma, že ho zavraždil (Jr 26,20-23). [4] Kněz, otec Meremóta (Ezd 8,33; Neh 3,4,21). [5] Jeden z těch, kteří stáli vedle Ezdráše, když četl ze Zákona (Neh 8,4). Snad totožný se [4]. [6] Kněz, kterého si Izajáš vzal jako svědka (Iz 8,2).
- Ús** („Rada“). [1] Nejstarší syn Aramův (Gn 10,23). Jméno snad poukazuje na aramejský kmen či národ. [2] Syn Šémův (1Pa 1,17). Septuaginta ztotožňuje tohoto Úsa s [1], když jmenuje jeho otcem Arama. Hebrejský text je zde asi zkrácen. [3] Syn Dišana, syna Seíra (Gn 36,28). [4] Syn Náchora a Milky (Gn 22,21).
- Ús** („Rada“). [1] Země, kde žil Jób (Jb 1,1). Dvě nejpravděpodobnější možná umístění jsou Chavrán (Ez 47,16), jižně od Damašku, a oblast mezi Edómem a S Arábií. [2] Království nedaleko Edómu (Jr 25,20; Pl 4,21). Snad totožné s [1].
- Uza** („Síla“). [1] Muž, kterého Bůh usmrtil, protože se dotkl truhly smlouvy (2S 6,2-4). [2] Potomek Merariho (1Pa 6,14). [3] Potomek Echúdův (1Pa 8,7). [4] Předek chrámových nevolníků, kteří se vrátili z Babylona (Ezd 2,49; Neh 7,51).
- Uzijáš** („Hospodin je má síla“). [1] Jedenáctý judský král. Když se pokoušel nezákonně obětovat, Bůh ho zasáhl malomocenstvím. Nazýval se také Azarjáš (2Kr 15,1-8; 2Pa 26; Iz 1,1). Byl předkem Kristovým (Mt 1,8 a násl.). [2] Potomek Kehatův, předek Samuelův (1Pa 6,9). [3] Otec Jónatana, správce nad sklady v zemi (1Pa 27,25). [4] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,21). [5] Potomek Judův (Neh 11,4).
- Uziel** („Bůh je má síla“). [1] Syn Keha-

tův (Ex 6,18). [2] Velitel Šimeónovců (1Pa 4,42). [3] Syn Belův a vnuk Benjamínův (1Pa 7,7). [4] Zlatník, jeden z těch, kteří opravovali jeruzalémské hradby (Neh 3,8). [5] Levita, syn Jedútúnův, který pomáhal očistit chrám (2Pa 29,14). [6] Syn Hémanův, hudebník, jeden z těch, kteří byli ustanoveni Davidem pro zpěv v chrámu (1Pa 25,4). Je totožný s Azarelem ve v. 18.

V

Vašti („Krásná / Nejlepší“). Perská královna, s kterou se král Achašvéroš rozvedl, protože odmítla přijít na jeho velkou hostinu (Est 1,10-22).

Vodní brána. Brána na V straně Jeruzaléma, nad pramenem Gíchón (Neh 8,1).

Z

Zabulón („Vyvýšený“ / Obydlí“), desátý syn Jákobův a předek jednoho z dvanácti kmenů (Gn 30,20; 49,13; 1Pa 2,1).

Zabulón („Vyvýšený / Obydlí“), území dané kmeni Zabulón (Jz 19,27.34). Leželo S od Isachara, V od Ašera a JZ od Neftalího.

Zacheus („Čistý“), celník, u kterého Ježíš pobýval, když byl v Jerichu (L 19,1-10).

Zebedeus („Hospodin obdaroval“), galilejský rybář, manžel Salome, otec apoštolů Jakuba a Jana (Mt 4,21; 27,56; Mk 1,19 a násl.).

Zekarjáš [**Zacharjáš**, **Zachariáš**] („Pamatoval Hospodin“). [1] Náčelník kmene Rúben (1Pa 5,7). [2] Levita, vrátný za dnů Davidových (1Pa 9,21; 26,2.14). [3] Levita ustanovaný nad službou zpěvu za dnů Davidových (1Pa 15,18.20; 16,5). [4] Kněz za dnů Davidových (1Pa 15,24). [5] Potomek Léviho a Kehata (1Pa 24,25). [6] Potomek Léviho a Merariho (1Pa 26,11). [7] Otec Iddův (1Pa 27,21). [8] Jedno z knížat, které poslal král Jóšafat vyučovat v judských městech (2Pa 17,7). [9] Levita, který povzbuzoval Jóšafata proti Moábovi (2Pa 20,14). [10] Syn Jóšafatův (2Pa 21,2). [11] Syn Jójadův, který byl ukamenován (2Pa 24,20). Je zmíněn také v Mt 23,35 a L 11,51. [12] Prorok za dnů Uzijášových

(2Pa 26,5). [13] Levita, který pomáhal vyčistit chrám (2Pa 29,13). [14] Potomek Léviho (2Pa 34,12). [15] Judské kníže za dnů Jóšiasše (2Pa 35,8). [16] Prorok za dnů Ezdráše (Ezd 5,1; 6,14; Za 1,1.7; 7,1.8). [17] Izraelský předák (Ezd 8,3). [18] Syn Bebajův, jeden z navrátilců z vyhnanství (Ezd 8,11). Předák z Ezd 8,16 byl asi totožný se [17] či [18]. [19] Jeden z těch, kteří si vzali cizinky (Ezd 10,26). [20] Kníže za Ezdráše (Neh 8,4). [21] Potomek Peresův (Neh 11,4). [22] Muž, jehož potomci bydleli v Jeruzalémě (Neh 11,5). [23] Kněz (Neh 11,12). [24] Levitský trubač (Neh 12,35). [25] Kněz, který pomáhal při zasvěcení jeruzalémských hradeb (Neh 12,41). [26] Syn Jeberekjášův, kterého vzal Izajáš jako svědka (Iz 8,2). [27] Otec Abije, matky Chizkijášovi (2Kr 18,2; 2Pa 29,1). [28] Syn a následník Jarobeáma II. Kraloval pouze šest měsíců (2Kr 15,8). [29] Kněz, otec Jana Křtitele (L 1). [30] Prorok, kterého Židé ukamenovali (Mt 23,35; L 11,51). Někteří se domnívají, že je totožný s [11] či [16], ačkoliv se může jednat o poukaz na neznámého proroka.

Zered („Potok“), potok a údolí, které tvořilo nejzazší hranici Hebrejů při putování pouští (Nu 21,12; Dt 2,13 a násl.). Byl jižně od Arnónu, pravděpodobně Vádí el-Hesa.

Zerubábel („Bábelský potomek“), [1] Vedoucí skupiny, která se navrátila z vyhnanství. Začal opravovat chrám (Ezd 3-5; Neh 7,7; 12,1.47). Byl předkem Kristovým (Mt 1,12 a násl.). [2] Předek Kristův (L 3,27); snad totožný s [1].

Zifrón („Voňavé“?), místo, jmenované Mojžíšem jako S hranice zaslíbené země (Nu 34,9). Pravděpodobně Zaaferáni JV od Restánu.

Zimrí („Hospodin ochránil / Píseň Hospodina“). [1] Neposlušný Izraelec zabitý Pinchase (Nu 25,14). [2] Velitel, který zabil Élu (1Kr 16,9-20). [3] Syn Judejce Zeracha (1Pa 2,6). [4] Potomek Benjamínův, syn Jójadův (1Pa 8,36).

Zuzana („Lilie“), jedna z žen, které sloužily Kristu a jeho následovníkům (L 8,3).

William MacDonald
Biblický komentář k Novému zákonu

Přeloženo z anglického originálu: William MacDonald: *Believers` s Bible Commentary*

Vydavatel: Thomas Nelson Publishers, 1995, USA

ISBN 0-8407-1972-8

© 2017 Christian Missions in Many Lands, Inc. P.O. Box 13, Spring Lake, NJ 07762, USA

Překlad: Marie Indráková, Jan Vopalecký
Jazyková korektura: Michal Krchňák, Radka Tomíšková

Typografická úprava a sazba: Jan Vopalecký

Technická redakce: Ján Ostrolucký

Obálka: COLOR Studio, Polanka nad Odrou

Tisk: TISKSERVIS Jiří Pustina, Ostrava

Vydavatel: ALEF Křesťanské sbory s.r.o., Šámalova 15a, 615 00 Brno

Vydání: První, 2017

Veškerá práva českého překladu vyhrazena.

© 2017 ALEF Křesťanské sbory s.r.o.

ISBN 978-80-906732-0-5